

~~103~~
R
42
49

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28

103

B I B L I A
S A C R A

Vulgatæ Editionis

SIXTI V. PONTIFICIS MAX.

JUSSU RECOGNITA,
ET CLEMENTIS VIII.

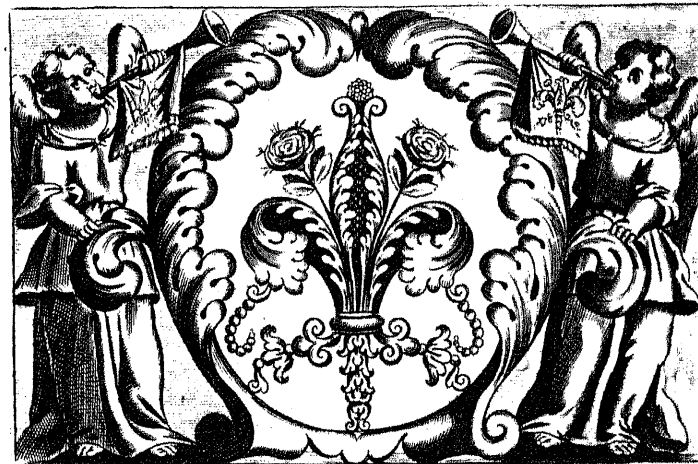
Auctoritate Edita,

VERSICULIS DISTINCTA,

Et ad singula Capita Argumentis aucta:

Pluribusque Imaginibus, ad Historiarum notitiam po-
litissimè elaboratis, ornata;

*In Indiceque Epistolarum, & Evangeliorum
summarie locupletata. Latinè & Germanè.*

V E N E T I I S, M. DCCX.

Apud Nicolaum Pezzana.

P R Æ F A T I O A D L E C T O R E M .

IN multis, magnisque beneficiis, quæ per sacram Tridentinam Synodum Ecclesiæ suæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum, solam veterem, ac Vulgatam, quæ longo tot sæculorum usu in Ecclesia probata fuerat, gravissimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non pauca ad hæreses hujus temporis confirmandas licenter detorta videbantur: ipsa cerrè tanta versionum varietas, atque diversitas magnam in Ecclesia Dei confusionem parere potuisset. Jam enim hac nostra ætate illud ferè evenisse constat, quod Sanctus Hieronymus tempore suo accidisse testatus est, tot scilicet fuisse exemplaria, quot codices: cum unusquisque pro arbitrio suo adderet, vel detraheret. Hujus autem veteris, ac Vulgatæ Editionis tanta semper fuit auctoritas, tamque excellens præstantia, ut eam cæteris omnibus Latinis editionibus longe anteferebam esse, apud æquos Judices in dubium revocari non posset. Qui namque in ea Libri continentur (ut à majoribus nostris quasi per manus traditum nobis est), partim ex Sancti Hieronymi translatione, vel emendatione suscepti sunt; partim retenti ex antiquissima quadam editione Latina, quam Sanctus Hieronymus communem, & Vulgatam, S. Augustinus Italam, S. Gregorius Veterem translationem appellat. At de Veteris quidem hujus, sive Italæ editionis sinceritate, atque præstantia præclarum S. Augustini testimonium extat in secundo Libro de Doctrina Christiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam censuit, quòd esset, ut ipse loquitur, verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ. De Sancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia testimonia: cum enim S. Augustinus hominem doctissimum, ac trium linguarum peritissimum vocat, atque ejus translationem ipsorum quoque ~~Hebræorum~~ ^{Hebræorum} testimonio veracem esse confirmat. Eundem S. Gregorius ita prædicat, ut ejus translationem, quam Novam appellat, ex Hebræo cloquio cuncta verius transfudisse dicat: atque idcirco dignissimam esse, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Isidorus non uno in loco Hieronymianam versionem cæteris omnibus anteponit, eamque ab Ecclesiis Christianis communiter recipi, ac probari affirmat, quòd sit in verbis clarior, & veracior in sententiis. Sophronius quoque vir eruditissimus S. Hieronymi translationem non Latinis modò, sed etiam Græcis valdè probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Psalterium, & Prophetas ex Hieronymi versione in Græcum eleganti sermone transfulerit. Porrò qui secuti sunt, viri doctissimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anselmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, cæterique omnes, qui his nongentis annis in Ecclesia floruerunt, S. Hieronymi versione ita sunt usi, ut cæteræ, quæ penè innumerabiles erant, quasi lapsæ de manibus Theologorum, penitus obsolverint. Quare non immeritò Catholica Ecclesia S. Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas Sacras interpretandas divinitus excitatum ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora, aut certè paria præstare se posse confidunt. Cæterum ne tam fidelis translatio, tamque in omnes partes Ecclesiæ utilis, vel injuria temporum, vel impressorum incuria, vel temerè emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem sacrosancta Synodus Tridentina illud decreto suo sapienter adjecit, ut hæc ipsa vetus, ac Vulgata Editio emendatissimè, quoad fieri posset, imprimeretur; neque ulli liceret eam sine facultate, & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto simul typographorum temeritati, ac licentiæ modum imposuit, & Pastorum Ecclesiæ in tanto bono, quam diligentissimè retinendo, & conservando, vigilantiam, atque industriam excitavit. Et quamvis insignium Academicarum Theologi in Editione vulgata pristino suo nitore restituenda magna cum laude laboraverint; quia tamen

Præfat. in Josue.

S. Hier. in e. 19. Mat. c. August. lib. 2. Doctr. Christian. c. 14. S. Gregor. Ep. Dedic. ad Leand. c. 5. in fin. S. August. ubi supr. Lib. 18. de Civit. Dei c. 23. Libr. 20. Moral. 14. lib. 6. Eymol. c. 1. Lib. 1. de Div. off. 10.

in tanta re nulla potest esse nimia diligentia, & codices manuscripti complures, & vetustiores Summi Pontificis iussu conquisiti, atque in urbem advehi erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipsa Scripturarum integritas, ac puritas ad curam Apostolicæ Sedis potissimum pertinere cognoscitur; ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro sua in omnes Ecclesiæ partes incredibili vigilantia, lectissimis aliquot S. R. E. Cardinalibus, aliisque, tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut Vulgatam editionem latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque Hebræicis, Græcisque Bibliorum fontibus; consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent. Quod itidem institutum Pius V. prosecutus est. Verum Conventum illum ob varias, gravissimasque Sedis Apostolicæ occupationes jamdudum intermissum Sixtus V. divina providentia ad summum Sacerdotium evocatus, ardentissimo studio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari iussit. Quod cum jam esset excusum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in sacra Biblia præli vicio irrepsisse, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus sub incudem revocandum censuit, atque decrevit. Id verò cum morte præventus præstare non potuisset; Gregorius XIV. qui post Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto successerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggressus est, amplissimis aliquot Cardinalibus, aliisque doctissimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi successit, Innocentio IX. brevissimo tempore de hac luce subtractis: tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Ecclesiæ universæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo bene juvante perfectum est. Accipe igitur, Christiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem, ac Vulgatam sacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia castigatam, quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est; ita cæteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque esse, minime dubitandum. Et verò quamvis in hac Bibliorum recognitione in codicibus manuscriptis, Hebræis, Græcisque fontibus, & ipsis veterum Patrum commentariis conferendis non mediocriter studium adhibuit fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta sunt; tum quòd ita faciendum esse ad offensionem populorum vitandam S. Hieronymus non semel admonuit: tum quòd facile fieri posse credendum est, ut majores nostri, qui ex Hebræis, & Græcis, Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quam ii, qui post illorum ætatem ad nos pervenerunt, qui fortasse tam longo tempore identidem describendo minus puri, atque integri evaserunt; tum denique quia sacræ Congregationi Amplissimorum Cardinalium, aliisque eruditissimis viris ad hoc opus à Sede Apostolica delectis propositum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; sed ipsam veterem, ac Vulgatam Latinam à mendis veterum librorum, necnon pravæ emendationum erroribus repurgatam, suæ pristinæ integritati, ac puritati, quo ad ejus fieri potuit restituere; eaque restituta, ut quam emendatissime imprimeretur juxta Concilii OEcumenici Decretum pro viribus operam dare. Porro in hac Editione nihil non canonicum, nihil adscititium, nihil extraneum apponere visum est; atque ea causa fuit, cur Liber tertius, & quartus Eisdem inscripti, quos inter Canonicos libros sacra Tridentina Synodus non annoveravit, ipsa etiam Manasse regis Oratio, quæ neque Hebræicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuscriptis antiquioribus invenitur, neque pars est ullius Canonici libri, extra Canonicæ scripturæ seriem posita sint: & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ posthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conspiciantur. Sed sicut Apostolica Sedes industriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes S. Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inseruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipsa Vaticana editione ejusmodi adjumenta post studiosorum commoditate, atque utilitate in posterum adiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipsius Textus minime annotentur.

Epist. ad
Frell. in
Præf. E-
vang. ad
Damas.

C L E M E N S P A P A V I I I

Ad perpetuam rei memoriam.

Vm sacrorum Bibliorum Vulgate editionis Textus summis laboribus, ac vigiliis restitutus, & quam accuratissime mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex nostra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, ut in posterum idem Textus incorruptus, ut decet, conservetur, oportuno providere volentes, auctoritate Apostolica, tenore presentium districtius inhibemus, ne intra decem annos à data presentium numerandos, tam citrà, quam ultra montes alibi, quam in nostra Vaticana Typographia à quocumque imprimatur. Elapso autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc sanctarum Scripturarum editionem typis mandare præsumat, nisi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excusato: cujus exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, nisi aliquod occurrat, quod Typographice incuria manifestè adscribendum sit, inviolabiliter observetur. Si quis verò Typographus in quibuscumque Regnis, Civitatibus, Provinciis, & locis tam nostræ, & S. R. E. ditioni in temporalibus subiectis, quam non subiectis, hanc eandem sacrarum Scripturarum editionem intra Decennium prædictum quoquo modo; elapso autem Decennio, aliter, quam juxta hujusmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut aliàs edere, vel evulgare, aut si quis Bibliopola à se, vel ab aliis quibuscumque, post datam presentium, hujus Editionis impressos libros, seu imprimendos à præfato restituto, & correcto Textu in aliquo discrepantes, seu ab alio, quam à Typographo Vaticano, intra Decennium excusos, pariter vendere, venales proponere, vel evulgare præsumserit, ultra arripsonem omnium librorum, & alias arbitrio nostro infligendas pœnas temporales, etiam majoris excommunicationis sententiam eo ipso incurrat: à qua nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constitutus absolvi non possit. Mandamus itaque universis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, caterisque Ecclesiarum, & locorum, etiam regularium Prælati, ut presentes litteras in suis quisque Ecclesiis, & jurisdictionibus ab omnibus inviolatè perpetuè observari curent, ac faciant. Contradictores per censuras Ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel specialibus, ac quarumcumque Ecclesiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Universitatum, etiam Studiorum generalium juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, ac privilegiis, indultis, ac litteris Apostolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latissimè derogamus, ac derogatum esse decernimus. Volumus autem, ut presentium transumptis etiam in ipsis voluminibus impressis eadem, in iudicio, & extrà, fides ubique adhibeatur, quæ ipsis presentibus adhiberetur, si forent exhibita, vel ostensa.

Datum Roma apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris Die 9. Novembris 1592. Pontificatus Nostri Anno I.

M. Vestrius Barbianus.

DE CANONICIS SCRIPTURIS DECRETUM

Ex Concilio Tridentino sessione quarta.

SACROSANCTA Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem tribus Apostolicae Sedis Legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis erroribus, puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur. *Et infra.*

Sacrorum vero librorum Indicem huic Decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt vero infra scripti. Testamenti veteris, Quinque Moysi, idest, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Josue, Judicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Esdrae primus, & secundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Judith, Esther, Job, Psalterium Davidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabola, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetarum minores, idest, Osee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michaeas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias: Duo Machabaeorum, primus, & secundus. Testamenti novi: Quatuor Evangelia, secundum Matthaeum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus Apostolorum a Luca Evangelista conscripti: Quatuordecim Epistolae Pauli Apostoli: Ad Romanos, duae ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philipenses, ad Colossenses, duae ad Thessalonicenses, duae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos: Petri Apostoli duae: Joannis Apostoli tres. Jacobi Apostoli una: Judae Apostoli una: & Apocalypsis Joannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri Vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones praedictas sciens, & prudens contempserit, anathema sit.

HIERONYMI PROLOGUS GALEATUS.

VIGINTI, & duas litteras esse apud Hebraeos, Syrorum quoque lingua, & Chaldaeorum testatur, quae Hebraeae magna ex parte confinis est; nam & ipsi viginti duo elementa habent eodem sono, sed diversis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moysi eodidem litteris scriptant, figuris tantum, & apicibus discrepantes. Certumque est, Esdram scribam, legisque doctorem, post captam Ierosolymam, & instaurationem templi sub Zorobabel, alias litteras reperisse, quibus nunc utimur: cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum, & Hebraeorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, haec eadem supputatio, sub Levitarum, ac Sacerdotum censu mystice ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibusdam Graecis voluminibus, usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed & Psalmi trigessimus sextus, & centesimus decimus, & centesimus undecimus, & centesimus decimus octavus, & centesimus quadragessimus quartus, quamquam diverso scribantur metro, tamen ejusdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiae Lamentationes, & Oratio ejus: Salomonis quoque in fine Proverbia, ab eo loco in quo ait, *Mulierem fortem*, quis inveniet? iidem alphabetis, vel incisionibus supputantur. Porro quinque litterae duplices apud Hebraeos sunt, Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim scribuntur per haec principia, medietateque verborum, aliter fines. Unde & quinque a plerisque libri, duplices, aestimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamin, Esdras, Jeremias, cum Cinoth, idest, Lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt, per quae scribimus Hebraice omne, quod loquimur, & eorum in initis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina supputantur, quibus quasi litteris, & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc, & lactens viri justus eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Beresith: quem nos Genesim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Velle semoth: qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vatica, idest Leviticus.

Quartus, וידבר Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, ואלה הדברים Elle habdebarin, qui Deuteronomium pranotatur.

Hi sunt quinque libri Moysi, quos proprie הורה, Thora, idest Legem appellant.

Secundum, Prophetarum ordinem faciunt, & incipiunt ab Jesu filio Nave: qui apud eos בנותן יושע ben Nun dicitur.

Deinde subtexunt שופטים Sophetim, id est Judicum librum. Et in eundem compin-

gunt Ruth: quia in diebus Judicum facta ejus narratur historia.

Tertius sequitur שמות Samuel, quem nos Regum primum, & secundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, idest Regum, qui tertio, & quarto Regum volumine continetur.

Meliusque multo est מלכים Melachim, id est Regem, quam מלכים Mamlachot, id est Regnorum dicere. Non enim multarum gentium describit regna, sed unius Israelitici populi, qui tribus duodecim continetur.

Quintus, ישעיהו Isaias.

Sextus, ירמיהו Jeremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There asar.

Tertius ordo, Hagiographa possidet.

Et primus liber incipit אהרן אהרן Job.

Secundus a דוד David: quem quinque incisionibus, & uno Psalmorum volumine comprehendunt.

Tertius est שלמה Salomon, tres libros habens: Proverbia, quae illi משלי Misle, id est Parabolas appellant.

Quartus, קהלת Ecclesiastes, id est קהלת Cohelath.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir hassirim pranotant.

Sextus, דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre hajamin, id est Verba dierum, quod significantius, Chronicon totius divinae historiae possumus appellare; qui liber apud nos Paralipomenon primus, & secundus inscribitur.

Octavus, עזרא Esdras: qui & ipse similiter apud Graecos, & Latinos in duos libros divisus est.

Nonus, אסתר Esther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri vigintiduo, id est, Moysi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quamquam nonnulli וקניות Ruth, & Cinoth, inter Hagiographa scripserunt, & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse priscae legis libros vigintiquatuor, quos sub numero vigintiquatuor seniorum Apocalypsis Joannis inducit adorantes Agnum, & coronas suas prostratis vultibus offerentes: stantibus coram quatuor animalibus, oculatis ante & retro, idest in praeteritum, & in futurum respicientibus, & indefessa voce clamantibus, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Hic prologus, Scripturarum quasi galeatum principium, omnibus libris, quos de Hebraeo vertimus in Latinum, convenire potest: ut

scire valeamus, quidquid extra has est, inter apocrypha esse ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgo Salomonis inscribitur, & Jesu filii Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Pastor, non sunt in canone. Machabæorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus est: quod ex ipsa quoque phrasi probari potest. Quæ cum ita se habeant, obsecro te, Lector, ne laborem meum, reprehensionem existimes antiquorum. In templo Dei offert unusquisque, quod potest: alii aurum, argentum, & lapides preciosos: alii byssum, & purpuram, & coceum offerunt, & hyacinthum: nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles, & caprarum pilos. Et tamen Apostolus contemptibilia nostra magis necessaria iudicat. Unde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per singulas species, Ecclesie presentis, futuræque distinctio, pellibus tegitur, & cilicis; ardoremque solis, & injuriam imbrium ea, quæ viliora sunt, prohibent. Lege ergo primum Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertendo, & emendando sollicitus, & didicimus, & tenemus, nostrum est. Et cum intellexeris, quod antea nesciebas, vel interpretem me æstimato, si gratus es; vel paraphrasen, si ingratus, quamquam mihi omnino conficius non sum, mutasse me quippiam de Hebraica veritate. Certè si incredulus, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opusculis, quæ nuper emendavimus: & ubicumque discrepare inter se videris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accommodare debeas fidem: & si nostra firmaverit, puto, quod eum non æstimes conjectorem, ut in eodem loco mecum similiter divinarit. Sed & vos famulas Christi rogo (quæ Domini discumbentis pretiosissima fidei myrrha unguis caput, quæ nequaquam Salvatorem queritis in sepulchro, quibus jam ad Patrem Christus ascendit) ut contralatrantes canes, qui ad versum me rabido ore deserviunt, & circumcunt civitatem, atque in eo se doctos arbitrantur, si aliis detrahant, orationum vestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam, illius semper sententia recordabor: Dixi, custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me. Obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis.

Hieronymus Paulino.

Frater Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit simul & suavissimas litteras, quæ à principio amicitiarum, fidei probata jam fidei, & veteris amicitia præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non presentia tantum corporum, non subdola, & palpans adulatio: sed Dei timor, & Divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse provincias, novos adifici populos, maria transisse: ut eos, quos ex libris noverant, coram quoque

viderent. Sic Pythagoras Memphis vates, sic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italia, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laboriosissimè peragravit: ut qui Athenis magister e. at, & potens, cuiusque doctrinam Academia, gymnasia personabant, fieret peregrinus, atque discipulus: malens aliena verècundè dicere, quàm sua impudenter ingerere. Denique dum litteras quasi toro fugientes orbem persequitur, captus à piratis, & venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captivus, vinctus, & servus: tamen quia philosophus, major emente se fuit. Ad Ictum livium lacteo quocientia fonte manantem, de ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis, celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingressi, aliud extra urbem quærerent. Apollonius, sive ille magus, ut vulgus loquitur, sive philosophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima India regna penetravit: & ad extremum, latissimo Phison amne transmissus, pervenit ad Brachmanas, ut Hiarcham in throno sedentem aureo, & de Tantalali fonte potantem, inter paucos discipulos, de natura, de moribus fiderum, ac dierum cursu audiret docentem. Inde per Ælamitas, Babylonios, Chaldaeos, Medos, Assyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palestinos, reversus Alexandriam, perrexit Æthiopiæ, ut Gymnosophistas, & famosissimam Solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique, quod diceret; & semper proficiens, semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissimè octo voluminibus Philostratus. Quid loquar de sæculi hominibus, cum Apostolus Paulus, vas electionis, & magister Gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur, An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus? post Damascum, Arabiamque lustratam ascenderit Ierosolyman, ut videret Petrum, & manserit apud eum diebus quindecim? Hoc enim mysterio hebdomadis, & octo adis, futurus gentium prædicator intruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim, assumpto Barnaba, & Tito, exposuerit Apostolis Evangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut ecurrisset. Habet enim nescio quid latentis inæspers viva vox, & in aures discipuli de auctoris ore transfusa, fortius sonat. Unde & Eschines cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam adversus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, suspirans ait. Quid si ipsam audisset bestiam, sua verba resonantem: Hæc non dico, quod sit in me aliquid tale, quod vel possis à me audire, vel velis dicere: sed quod ardor tuus, & discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid inven-

II.

Ad. 9. c. 2. Cor. 1. 3. Gal. 1. d. Gal. 2. d.

III.

Gal. 2. d.

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act. 22. a
2. Cor. 10. b
1. Tim. 3. d
1. Tim. 4. d
Tit. 1. b
IV.
Agg. 2. b
Deut. 31. a
Psal. 111. b
Dan. 1. 1. b
II.
Ad. 9. c
2. Cor. 1. 3.
Gal. 1. d
Gal. 2. d
Act. 9. c
Isa. 54. d
Joan. 6. a
Luc. 2. f
2. Cor. 11. b
Joan. 1. 1. a

Act.

VI. tam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus vel utilissima est, & in tres partes scinditur, *τιδ' ἄλλα, τὴν μὲθ' ὧν, τὴν ὑπερίαν*. Ad minores artes veniam, & quae non tam lingua, quam manu administrantur. Agricola, camentarii, fabri metallorum, lignorumque caesores, lanarii quoque, & fullones, & ceteri, qui variam suppellectilem, & vilia opuscula fabricantur, absque doctore esse non possunt, quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilis fabri, sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vindicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi praesumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris Litteris philosophantur. Alii discunt, prohi pudor! a feminis, quod viros doceant, & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia, edisserunt aliis, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad Scripturas sanctas post saeculares litteras venerint, & sermone composito aures populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec scire dignantur, quid Prophetarum, quid Apostoli fenerint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depravate sententias, & ad voluptatem suam, Scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homero centonas, & Virgilio centonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit? Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna. Jam nova progenies caelo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate mea vires, mea magna potentia solus. Et post verba Salvatoris in cruce; Talia praetabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt haec, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores: immo, ut cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire, quod nescias.

VII. Genes. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terrae, de confusione linguarum, & gentium, usque ad exitum scribitur Hebraeorum.

Exodus. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis, divinisque praecipis.

Levitic. In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulae penae syllabae, & vestes Aaron, & totus ordo Leviticus spirant caelestia sacramenta.

Numeri. Numeri vero, nonne totius Arithmeticae, & Prophetiae, Balaam, & quadraginta duarum per ecrem mansionum mysteria continent?

Deuter. Deuteronomium quoque secunda lex, & Evangelicae legis praefiguratio, nonne sic ea habet, quae priora sunt, ut tamen

nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur.

Job. Job exemplar patientiae, quae non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versus labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges Dialecticae, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (ut de ceteris siliam) resurrectionem corporum sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestius, vel cautiùs scripserit: Scio, inquit, quod redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur mihi, & non alius. Reposita est haec spes mea in sinu meo.

Josue. Veniam ad Jesum Nave, qui typum Domini non solum gestis, verum etiam nomine praefert, transit Jordanem, hostium regna subvertit; dividit terram victori populo, & per singulas urbes, vicinas montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiae, caelestisque Jerusalem spiritualia regna describit.

In Judicum libro, quot principes populi, tot figurae sunt.

Ruth. Ruth Moabitris, Isaiam explet vaticinium, dicens: Emitte agnum, Domine, Dominatorem terrae, de petra deserti ad montem filiae Sion.

Reg. i. Samuel in Heli mortuo, & occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoc, atque David, novi sacerdotii, novique imperii sacramenta testatur.

Reg. s. Melachim, idest tertius, & quartus Regum liber, & Salomone usque ad Jechoniam, & a Jeroboam filio Nabat usque ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Juda, & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris, Ecclesiae paucitas, & haereticorum contra Ecclesiam bella narrantur.

Osee. Duodecim Prophetarum in unius voluminis angustias coarctati, multo aliud, quam sonent in littera, praefigurant.

Joel. Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Joseph, Jezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum praefolari.

Ast. 2. Joel filius Phannul describit terram duodecim tribuum, cruce, bracho, locusta, rubigine vastante consumptam: & post eversionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super servos Dei, & ancillas, idest super centum viginti credentium nomina, & effusum iri in caenaculo Sion. Qui centum viginti, ab uno usque ad quindecim paulatim, & per incrementa, surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Psalterio mysticè continentur.

Amos. Amos pastor, & rusticus, & ruborum

Abdias. Abdias, qui interpretatur Servus Dei, perorat contra Edom sanguineum, terrenumque hominem: fratris quoque Jacob semper amulum, hausa percipit spiritali.

Jonas. Jonas columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini praefigurans, mundum ad poenitentiam revocat: & sub nomine Ninive, Gentibus salutem nunciat.

Michaeas. Michaeas de Norasthi cohors Christi, vastationem annunciat filiae Iatronis, & obidionem ponit contra eam; quia maxillam percussit iudicis Israel.

Nahum. Nahum consolator orbis increpat civitatem sanguinum, & post eversionem illius loquitur, Ecce super montes pedes evangelizantis, & annunciantis pacem.

Habacuc. Habacuc luctator fortis, & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempleretur, & dicat, Operuit caelos gloria ejus, & laudis ejus plena est terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: ibi abscondita est fortitudo ejus.

Sophonia. Sophonia speculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem a Porta piscium, & ejulatum a Secunda, & contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pile, quia conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt universi, qui involuti erant argento.

Aggeus. Aggeus festivus, & laetus, qui seminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret, destructum templum aedificat, Deumque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo caelum, & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes, & veniet desideratus cunctis gentibus.

Zachar. Zacharias memor Domini sui, multiplex in prophetia, Jesum vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit, & dextris: ut post equos nigros, rufos, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jerusalem, pauperem regem vaticinetur, & praedicet, sedentem super pullum filium asinae subjugalis.

Malach. Malachias aperte, & in fine omnium Prophetarum, de abiectione Israel, & vocatione Gentium. Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est

nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Isaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielem, quis potest vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texe re, sed Evangelium.

Secundus virgam nucum, & ollam succensam a facie aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diversis metris necit alphabeticum.

Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebraeos istae partes cum exordio Genesis ante annos triginta non legantur.

Quartus vero, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conscius, & totius mundi *πρόφης*, lapidem praeficit de monte sine manibus, & regna omnia subvertentem, claro sermone pronunciat.

David Simonides noster, Pindarus, & Alcaeus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio ab inferis excitat resurgentem.

Salomon pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam jungit, & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Esther in Ecclesiae typo, populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in posteros.

Paralipomenon liber, idest instrumenti veteris, *ἑπιτομή*, tantus ac talis est, ut absque illo si quis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irideat. Per singula quippe nomina, juncturasque verborum, & praetermissa in Regum libris tanguntur historiae, & innumerabiles explicantur Evangelii quaestiones.

Esdas & Nehemias, adjutor videlicet, & consolator a Domino, in unum volumen coarctantur, instaurant templum, muros extruunt civitatis: omnique illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio sacerdotum, Levitarum, Israelis, proselytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium opera divisa, aliud in cortice praefertur, aliud retinet in medulla. Cernis me Scripturarum amore raptum, excessisse modum epistola, & tamen non implecti, quod volui. Audivimus tantum, quid nosse, quid cupere debeamus, ut & nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantum scio, quod nescio.

Tangam & novum breviter Testamentum.

Matthaeus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur scientia multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillae emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata, & ubique volitantia, tenent se mutuo, sibi que perple-

xi sunt, & quasi rota in rota voluntur, & pergunt, quocumque eos flatus Spiritus sancti perduxerit.

Paulus Apostolus.

Paulus Apostolus ad septem scribit Ecclesias: octava enim ad Hebraeos, à plerisque extra numerum ponitur. Timotheum instruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quam pauca scribere.

Actus Apostolorum.

Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiae infantiam texere: sed si noverimus scriptorem eorum Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animae languentis esse medicinam.

Jacobus Petri Joannis Judas.

Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, septem Epistolas ediderunt, tam mysticas, quam succinctas, & breves pariter, ac longas: breves in verbis, longas in sententiis: ut rarus sit, qui non in earum lectione caecutiatur.

Apoc.

Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiae. Oro te, frater charissime, inter haec vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quaerere. Nonne tibi videtur jam hic in terris regni caelestis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis sanctis simplicitate, & quasi vilitate verborum, quae vel vicio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, & in una eademque sententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam petulans, & hebes, ut haec me nosse pollicear, & eorum fructus capere, quo-

rum radices in celo fixae sunt: sed velle fateor. Sedenti me praefero, magistrum renuens, comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quaerens invenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis perseveret in caelo. Obvius te manibus excipiam, & (ut ineptè aliquid, ac de Herinagora tumiditate effusum) quidquid quaesieris, tecum scire conabor. Habes hic amantissimum tui fratrem Eusebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit: referens honestatem morum tuorum, contemptum saeculi, fidem amicitiae, amorem Christi. Nam prudentiam, & eloqui venustatem etiam absque illo ipsa epistola praeferebat. Festina, quae te, & haerentis in solo naviculæ funem magis praecide, quam solve. Nemo renunciaturus saeculo bene potest vendere, quae contempfit, ut venderet. Quidquid in sumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est, Avaro tam deest, quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum est: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus, tamquam nihil habentes, & omnia possidentes. Victus, & vestitus divitiae Christianorum sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes, proice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu, semper recraftinans, & diem de die trahens, caute, & pedecentim tuas possessiunculas vendideris, non habet Christus, unde alat pauperes suos. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Apostoli navem tantum, & retia reliquerunt. Vidua duo aera misit in gazophylacium, & praefertur Creesi divitiis. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat esse moriturum.

Math. 7. a Luc. 11. b

2. Prov. 17

3. Cor. 6. b

Math. 5. f

Math. 4. c

Mar. 12. d

Luc. 21. a

P R A E F A T I O SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI IN PENTATEUCUM MOYSI A D D E S I D E R I U M.

Dan. 9.

DESIDERII mei desideratas accipi epistolas, qui quodam praefatio futurorum, cum Daniele sortitus est nomen, obsecrans, ut translatum in Latinam linguam de Hebraeo sermone Pentateuchum, nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certè, & obrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in Septuaginta Interpretum fussionem nova pro veteribus cadere, ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sapissimè testatus sim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre, quae possim, nec opes alterius aliorum paupertate foedari. Quod ut auferem, Origenis me studium provocavit, qui editioni antiquae translationem Theodotionis miscuit, asterisco, & obelo opus omne distinguens: dum aut elucescere facit, quae minus ante fuerant: aut superflua quaeque jugulat, & confodit, maximè quae Evangelistarum, & Apostolorum auctoritas promulgavit.

Exod. 35.

In quibus multa de Veteri Testamento legimus, quae in nostris codicibus non habentur: ut est illud. Ex Aegypto vocavi filium meum: & Quoniam Nazaraeus vocabitur: & Videbunt in quem compunxerunt: & Flumina de ventre eius fluent aquae vivae: & Quae nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quae praeparavit Deus diligentibus se: & multa alia, quae proprium *ὀνταγμα* desiderant. Interrogemus ergo eos, ubi haec scripta sint: & cum dicere non poterunt, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osée, secundum in Isaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum aequè in Isaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta scētantur: & Hiberas nenas libris authenticis praefertur. Causas erroris non est meum exponere. Judaei prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemaeus unius Dei cultor, etiam apud Hebraeos duplicem divinitatem deprehenderet.

Osée 11. 14. 11. Zach. 12. Prov. 18. 11a. 64.

Quod

Quod maximè idcirco faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque sacrum aliquid Scriptura testatur de Patre, & Filio, & Spiritu sancto, aut aliter interpretati sunt, aut omnino tacerunt: ut & regi satisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriae mendacio suo extruxerit, quibus ejusdem eadem scripturarum: cum Aristaeas ejusdem Ptolemaei *ὑπερασπισις*, & multo post tempore Josephus, nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos, consulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim vatem, aliud est esse interpretem: ibi Spiritus ventura praedicit: hic eruditio, & verborum copia, ea, quae intelligit, transferit. Nisi forte putandus est Tullius, Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demosthenis pro Cretephonthe orationem, afflatus theotico spiritu transfussisse. Aut aliter de eisdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apostolos Spiritus sanctus testimonia tenuit: ut quod illi tacerunt, hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? damnamus veteres? Minime. Sed post priorum studia, in domo Domini, quod possumus, laboramus. Illi interpretati sunt ante adventum Christi, & quod nesciebant, dubiis protulere sententiis: nos verò post passionem, & resurrectionem ejus, non tam prophetiam, quam historiam scribimus. aliter enim audita, aliter visa narantur, quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur, amule, obrectator, auctula: non damno, non reprehendo Septuaginta: sed confidenter cunctis illis Apostolos praefero. Per istorum os mihi Christus sonat, quos ante Prophetas inter spiritalia charismata postros lego: in quibus ultimum panis gradum interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebraeos, diversarum urbium magistris consule. Quod illi habent de Christo, tui codices non habent. Aliud est, si contra se postea ab Apostolis usurpata testimonia probaverunt, & emendatiora sunt exemplaria Latina quam Graeca, & Graeca quam Hebraica. Verum haec contra invidos. Nunc te precor, Desideri charissime, ut me, quia tantum opus subire fecisti, & à Genesi exordium capere, orationibus juves: quod possim eodem spiritu, quo scripti sunt libri, in Latinum eos transferre sermonem.

Ejusdem in Josue Praefatio.

Tandem finito Pentateucho Moyse, velut grandi fenore liberati, ad Jesum filium Nave manum mittamus, quem Hebraei *יוסף בן נון*, id est Josue filium Nun, vocant: & ad Judicum librum, quem *יוסף* appellant: ad Ruth

quoque, & Esther, quos eisdem nominibus efferunt. Monemusque lectorem, ut silyam Hebraicorum nominum, & distinctiones per membra divinas, diligens scriptor conservet: ne & nosster labor, & illius studium pereat. Et ut in primis, quod saepe testatus sum, sciat me non in reprehensionem veterum nova cadere, sicut amuli mei criminantur: sed pro virili parte offerre linguam meam hominibus (quos tamen nostra delectant) ut pro Graecorum *Ἐξελπίς*, quae & sumptu, & labore maximo indigent, editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, haec illis conferentes, inveniant, quod requirunt: maximè cum apud Latinos tot sint exemplaria, quot codices: & unumquodque pro arbitrio suo vel addiderit, vel subtraxerit, quod ei visum est: & utique non possit verum esse, quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos infurgere scorpis, & sanctum opus venenata carpere lingua, vel suscipiens, si placet, vel contemnens, si displicet: memineritque illorum verbum, Os tuum abundavit malicia, & lingua tua concinabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuae ponebas scandalum: haec fecisti, & tacui. Existimasti inique, quod ero tui similis: arguam te, & statuum contra faciem tuam. Quae enim audientis, vel legentis utilitas est, nos laborando sudare, & alios detrahendo laborare? dolere Judaeos, quod calumniantur eis, & irridendi Christianos sit ablata occasio, & Ecclesiae homines id despicere, immò lacerare, unde adversarii torquantur? Quod si vetus eis tantum interpretatio placet, quae & mihi non displicet, & nihil extra recipiendum putant, cur ea, quae sub asteriscis, & obelis vel addita sunt, vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem juxta Theodotionis translationem, Ecclesiae susceperunt? Cur Origenem mirantur, & Eusebium Pamphili, cunctas editiones similiter differentes? Aut quae fuit stulticia, postquam vera dixerint, proferre, quae falsa sunt? Unde autem in novo Testamento probare poterunt assumpta testimonia, quae in libris veteribus non habentur? Haec dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Caeterum post sanctae Paulae dormitionem, cujus visa virtutis exemplum est: & hos libros, quos Eustochio virgini Christi negare non potui: decrevimus, dum spiritus hos regit artus, Prophetarum explanationi incumbere, & omisum jam diu opus, quasi quodam postliminio: repetere: praefertim cum & admirabilis, sanctusque vir Pammachius hoc idem licetis flagitet, & nos ad patriam festinant, mortiferos feneratorum cantus surda debeamus aure transire.

Psalm. 49.

PRÆFATIONEM EJUSDEM sancti Hieronymi in libros Regum supra reperies idem in principio positam, quod librorum sacrorum ordinem contineat. Inscrubitur autem, Prologus galcatus.

Ejusdem in librum paralipomenon præfatio.

SI Septuaginta Interpretum, pura, & ut ab eis in Græcum versa est, editio permaneret, superflue me, Chromati Episcoporum sanctissime, atque doctissime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupaverat, & nascentis Ecclesiæ roboraverat fidem, justum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc verò cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria, & germana illa, anti- quaque translatio corrupta sit, atque violata; nostri arbitrii putas, aut è pluribus judicare, quid verum sit, aut novum opus in veteri opere eudere, illudentibusque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria, & Ægyptus in Septuaginta suis Helychium laudat auctorem. Constantinopolis usque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provincie Palæstinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Eusebius, & Pamphilus vulgaverunt: totiusque orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe Origenes non solum exempla composuit quatuor editionum, è regione singula verba describens, ut unus dissentiens, statim cæteris inter se consentientibus arguatur; sed, quod majoris auctoritatis est, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miscuit, asteriscis designans, quæ minus fuerant, & virgulis, quæ ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit non tenere, quod semel susceperant; & post Septuaginta cellulas, quæ vulgò sine auctore jactantur, singulas cellulas aperuere, hocque in Ecclesiis legitur, quod Septuaginta nescierunt; cur me non suscipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, & quod his majus est, Apostolis auctoribus comprobem? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi, ostendens illa de Evangelio. Ex Ægypto vocavi filium meum, &, Quoniam Nazareus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: & illud Apostoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus illum: cæteraque his similia, in Hebræorum libris inveniri. Certe Apostoli, & Evangelistæ, Septuaginta Interpretes noverant: & unde eis hæc, quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur? Christus Dominus noster utriusque Testamenti conditor, in Evangelio secundum Joannem. Qui credit, inquit, in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Uti que scriptum est, quod Salva- tor scriptum esse testatur. Ubi scriptum est?

Matth. 23.

Joan. 19.
1. Cor. 2.

Joan. 7.

Septuaginta non habent: apocrypha nescit Ecclesia. Ad Hebræos igitur revertendum est, unde & Dominus loquitur, & discipuli exempla præsumunt. Hæc pace veterum loquor, & obrectatoribus meis tantum respondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accusatores, & defensores, cum in aliis probent, quod in me reprobant: quasi virtus, & vitium non in rebus sit, sed cum auctore mutetur. Ceterum memini, editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuisse me nostris: nec inimicum debere existimari eorum, quos in conventu fratrum semper edidit. Et quod nunc **דברי הימים**, id est Verba dierum, interpretatus sum: idcirco feci, ut inextricabiles moras, & silvam nominum, quæ scriptorum confusa sunt vitio, sentiumque barbariem, aperti, & per versum cola digererem, mihi metipsum, & meis juxta Iherusalem canens, si aures surdæ sunt cæterorum.

Ad Domnionem, & Rogatianum, in eundem præfatio ejusdem.

Quomodo Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilia librum, qui à Troade per Leucaten, & Acrocerauniam ad Siciliam, & inde ad ostia Tiberis navigaverint: ita sanctam Scripturam lucidius intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus sit, & antiquarum urbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis cura fuit, cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire: ut circumiremus provinciam, quam univèrsæ Christi Ecclesiæ sonant. Fateor enim, mi Domnion, & Rogatiane charissimi, numquam me in divinis voluminibus, propriis viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum, quanto magis de his, super quibus anceps eram? Denique cum à me nuper litteris flagitassetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino sermone transferrem de Tiberiade quemdam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsit: & contuli cum eo à vertice, ut ajunt, usque ad extremum unguem: & sic confirmatus, ausus sum facere, quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis, & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, ut non tam Hebræa, quam Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjesta arbitrandum sit: Nec hoc Septuaginta Interpretibus, qui Spiritu sancto pleni, ea, quæ vera fuerunt, transulerant, sed scriptorum culpa adscribendum, dum de emendatis inemendata scriptant: & sæpè tria nomina, subtractis è medio syllabis, in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen, propter latitudinem suam, in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipsa appellationes, non homines, ut plerique existimant, sed urbes, & regiones, & saltus, & provincias sonant, & obliquè sub interpretatione, & signu-

ra eorum, quædam narrantur historia: de quibus in regnorum libro dicitur, Nonne ecce hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quod apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus sit: & apud illos vocatus, **דברי הימים**, id est Verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos divisus est. quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut eum in tres partes fecerit, cum unus à suo auctore sit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequentia nomina, non vocabula hominum, sed rerum, ut dixi significancias sonant. Ad extremum, quod omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & historia, quæ vel prætermisissæ sunt in suis locis, vel perstrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicantur. Orationum itaque veterum adiutus auxilio, nisi librum benevolentium placitum, tamen invidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemere plerique, quam discere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem textumque sermonis; & tunc nostro labori, si potuerit, detrahat. Ubicumque ergo alteritios, id est stellas, radiare in hoc volumine videritis: ibi sciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi verò obelus, transversa scilicet virga, præposita est, illic signatur, quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus sancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

Ejusdem ad Domnionem, & Rogatianum in Efdra, & Nehemiam præfatio.

Phil. 119.

Utrum difficilius sit, facere quod poscitis, an negare, necdum itatu, nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, sententia est: & magnitudinem oneris impositi cervicem præmit, ut ante sub fasce ruendum sit quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia, qui omne, quod scribimus, reprehendendum putant: & interdum contra se conscientia repugnant, publice lacorant, quod occultè legunt, in tantum, ut clamare compellant, & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Tertius annus est, quod semper scribitis, atque rescribitis, ut Efdra librum, & Esther vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca, & Latina volumina: aut quidquid illud est, quod à nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, ut ait quidam, niri, neque aliud fatigando nisi odium quaerere, extremæ dementiæ est. Itaque obsecro vos; mi Domnion, & Rogatiane charissimi, ut private lectione contenti, libros non offeratis in publicum, nec fastidiosos cibos ingeratis: vitetisque eorum supercilium, qui judicare tantum de aliis, & ipsi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum sunt, quibus nostra non displicent, his tribuatis exemplar:

admonentes, ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distinguat, & per intervalla transcribat. Nihil enim proderit emendasse librum, nisi emendatio librorum diligentia conservetur. Nec quemquam moveat, quod unus à nobis liber editus est: nec apocryphorum tertii, & quarti somniis delectetur: quia & apud Hebræos Efdra, Nehemiasque sermones in unum volumen coarctantur, & quæ non habentur apud illos, nec de viginti-quatuor senibus sunt procul abiicienda. Si quis autem Septuaginta vobis opposuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata, & inversa demonstrat: nec potest utique verum asseri, quod diversum est: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quasi de Veteri testamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazareus vocabitur. &, Ex Ægypto vocavi filium meum. &, Videbunt in quem compunxerunt: multa que alia, quæ latiori operi referamus: & quærite ab eo, ubi scripta sint: cumque proferre non poterit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certe quod illaturus sum, æquissimum est: Edidi aliquid, quod non haberetur in Græco, aut aliter haberetur, quam à me versum est? Quid interpretem latinian? interroget Hebræos: & ipsis auctoribus, translationi meæ vel arrogat, vel derogat fidem. Porro aliud est, si clausis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum studium, ac benevolentiam, qui post Septuaginta translatore, jam Christi Evangelio coruscante, Judæos, & Hebionitas legis veteris interpretes. Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curiose legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, ecclesiis dedicant. Quanto magis Latini grati esse debent, quod exultantem cernerent Græciam à se aliquid mutuari? Primum enim magnorum sumptuum est, & infinitæ difficultatis, exemplaria posse habere omnia: deinde etiam, qui habuerint, & Hebræi sermonis ignari sunt, magis errant, ignorantes quis à multis verius dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ sensum relinquens, uniuscujusque interpretis sequeretur errorem. Nos autem, quæ Hebrææ linguæ saltem parvam habemus scientiam, & Latinus nobis utcumque sermo non deest, & de aliis magis possumus judicare, & ea, quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licet hydra sibilet, victorque Sinon incendia jactet: numquam meum, juvante Christo, silebit eloquium: etiam præcisâ lingua balbutiet. Legant qui volunt: qui nolunt abiiciant. Evitent apices, litteras calumniantur: magis vestra charitate provocabor ad studium, quam illorum detractio- ne, & odio detrebor.

*Ejusdem ad Chromatium, & Eliodorum in
tobiam Præfatio.*

Mirari non desino exactionis vestrae instantiam: exigitis enim, ut librum Chaldaeo sermone conscriptum, ad Latinum stylium traham, librum utique Tobiae, quem Hebraei de catalogo divinarum Scripturarum secantes, his, quae hagiographa memorant, manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt & nos Hebraeorum studia: & imputant nobis, contra suum canonem, Latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Pharisaeorum displicere iudicio, & Episcoporum iustionibus deservire, insiti ut potui. Et quia vicina est Chaldaeorum lingua sermoni Hebraico, utriusque linguae peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario, sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero, me, quod jubere estis dignati, complecti.

Ejusdem Præfatio in librum Judith.

Apuđ Hebraeos liber Judith inter hagiographa legitur: cujus auctoritas ad roboranda illa, quae in contentionem veniunt, minis idonea iudicatur. Chaldaeo tamen sermone conscriptus, inter historias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, ac quævis postulationi vestrae, immo exactioni: & sepositis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lubricatiunculam dedi, magis sensum è sensu, quam ex verbo verborum transferens. Multorum codicum varietatem viciosissimam amputavi: sola ea, quae intelligentia integra in verbis Chaldaeis invenire potui, Latinis expressi. Accipite Judith viduam, castitatis exemplum, & triumphali laude perpetuam præconis declarate. Hanc enim non solum feminis, sed & viris imitabilem dedit, qui castitatis ejus remunerator, virtutem eialem tribuit, ut invidium omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.

Ejusdem in librum Esther Præfatio.

Librum Esther variis translatoribus constat esse vitiatum: quem ego de archivis Hebraeorum revelans, verbum è verbo expressius transfuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum sinibus trahit, addens, quæ ex tempore dici poterant, & audiri: sicut solitum est scholaribus disciplinis, sumpto themate excogitare quibus verbis uti potuit, qui injuriam passus est, vel qui injuriam fecit. Vos autem, o Paula, & Eustochium, quoniam & bibliothecas Hebraeorum studuistis intrare, & Interpretum certamina comprobastis, tenentes Esther Hebraicum librum, per singula verba nostram translationem aspiciate: ut possitis agnoscere, me nihil etiam augmentasse addendo, sed fidei testimonio simpliciter, sicut in Hebraeo haberetur, historiam Hebraicam Latinæ linguae tradidisse. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expavescimus.

Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timeamus: quoniam Deus dissipat ossa eorum, qui hominibus placere desiderant: & secundum Apostolum. Qui ejusmodi sunt, servi Christi esse non possunt. Rursum, in libro Esther alphabetum ex initio usque ad Teth litteram fecimus diversis in locis, volentes scilicet Septuaginta Interpretum ordinem per hoc insinuare studio lectori. Nos enim juxta morem Hebraicum, ordinem prosequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Ejusdem in librum Job Præfatio.

Cogor per singulos Scripturæ divinae libros adversariorum respondere maledictis: qui interpretationem meam, reprehensionem Septuaginta Interpretum criminantur: quasi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel sensum è sensu, vel ex utroque commixtum, & medicè temperatum genus translationis expresserint: & omnia veteris instrumenti volumina Origenes obelis, asteriscisque distinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione sumptos, translationi antiquæ inseruit, probans desuisse, quod additum est. Disceant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis raderent. Neque enim fieri potest, ut quos plura intermissis susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, præcipue in Job: cui si ea, quae sub asteriscis addita sunt, subtraxeris, pars maxima deturcabitur, & hoc duntaxat apud Græcos. Ceterum apud Latinos, ante eam translationem, quam sub asteriscis, & obelis nuper edidimus, septingenti ferme, aut octingenti versus desunt: ut decurtatus, & laceratus, corrosusque liber, seditatem sui publice legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus liquitur Interpretum: sed ex ipso Hebraico, Arabicoque sermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc sensus, nunc simul utrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud Hebraeos totus liber fertur, & lubricus: & quod Græci rhetores vocant *εὐχρητισμοί*, dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut si velis anguillam, vel murenulam stricis tenere manibus, quanto fortius presseris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebraeos primus haberi putabatur, non parvis redemisse nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, nescio: hoc unum scio, non potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis usque ad verba, Job apud Hebraeos prosa oratio est. Porro à verbis Job, in quibus ait, Peccat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo: usque ad cum locum, ubi ante finem voluminis scriptum est, Idcirco ipse me reprehendo, & ago penitentiam in favilla, & in cinere: hexametri versus sunt, dactylos, spondeosque currentes: & propter linguae idioma, crebro recipientes, & alios pedes, non eamdem syllabarum, sed eorumdem temporum. Interdum quoque

*Psal. 52.
Gal. 1.*

Job. 42.

rhyt-

rhythmus ipse dulcis, & tinnulus fertur numeris pedum solutis: quod metrici magis, quam simplex lector intelligunt. A supraddito autem versus usque ad finem libri, parvum comma, quod remanet, proæ oratione contextitur. Quod si cui videretur incredulum, metra scilicet esse apud Hebraeos, & in morem nostri Flacci, Græci Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel lamentationes Jeremiae, vel omnia ferme Scripturarum cantica comprehendere, degat Philonem, Josephum, Origenem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcirco me in hoc volumine laborasse, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, sed ut ea quae in illa aut obscura sunt, aut omiſſa, aut certe scriptorum vitio depravata, manifestiora nostra interpretatione fierent: Ut qui Hebraeos sermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipsis canabulis inter Grammaticos, & Rhetores, & Philosophos detriti sumus. Quod si apud Græcos, post Septuaginta editionem, jam Christi Evangelio coruscante, Judæus Aquila, & Symmachus, ac Theodotio, Judaizantes hæretici, sunt recepti, qui multa mysteria Salvatoris subdola interpretatione celarunt, & tamen in *Εὐαγγέλιον*, habentur apud Ecclesiasticos, & explanantur ab Ecclesiasticis viris, quanto magis ego Christianus, & de parentibus Christianis natus, & vexillum Crucis in mea fronte portans, cujus studium fuit omiſſa repetere, depravata corrigere, & Sacramenta Ecclesiae puro, & fidei aperire sermone: vel à fastidiosis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habent, qui volunt veteres libros, vel in membranis purpuris, aut argenteoque descriptos, vel uncialibus, ut vulgo aiunt, litteris onera magis exarata, quam codices: dummodò mihi, meisque permittant pauperes habere schedulas, & non tam pulchros codices, quam emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Græcos, & mea juxta Hebraeos, in Latinum meo labore translata est. Eligat unusquisque quod vult: & studioso me magis, quam malevolam præbet.

Alia Ejusdem Præfatio.

Si aut fuscillam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in sudore vultus mei comederem panem, & ventris prope sollicita mente pertractarem, nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta sententiam Salvatoris volo operari cibum, qui non perit, & antiquam divinarum voluminum viam sentibus, virgultisque purgare; error mihi geminus insiligitur: corrector vitiorum, falsarius dicor, & errores non auferre, sed serere. Tanta est enim vetustatis consuetudo, ut etiam confessa plerisque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quam emendatos: Quapropter, o fratres dilectissimi, unicum nobilitatis, & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis sportellisque, munusculis monachorum, spiritalia hæc & mansura dona suscipite; ac beatum Job, qui adhuc apud

Latinos jacebat in stercore, & vermibus scatebat errorum, integrum, immaculatumque gaudere. Quomodo enim post probationem, atque victoriam, duplicia sunt ei universa reddita; ita ego in lingua nostra, ut audacter loquar, feci cum habere, quae amiserat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem solita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem semper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulae videritis, sciat ea, quae subiecta sunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porro ubi stellæ imagines præfulserit, ex Hebraeo in sermone nostro addita sunt, necnon & illa, quae haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut sensum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis utile, quod ex otio meo Ecclesiae Christi venturum ratus, quam ex aliorum negotio.

Ejusdem in Pſalterium, quod secundum Septuaginta editionem correxit, Præfatio.

Pſalterium Romæ dudum positus emendatum: & juxta Septuaginta interpretum, licet cursim, magna tamen ex parte coram exeram. Quod quia rursus videris, o Paula, & Eustochium, scriptorum vitio depravatum, plusque antiquum errorem, quam novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, scissum jam arum exiceam, & obliquis sulcis renascentes spinas eradiceam, æquum esse dicentes, ut quod crebro male pullulat, crebrius succidatur. Unde consueta præfatione commoneo tam vos, quibus forte labor iste desudat, quæ vos, qui exemplaria istiusmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura, & diligentia transcribantur. Noceat sibi unusquisque vel jacentem lineam, vel radiantia signa: id est obelos, vel asteriscos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea usque ad duo puncta, quae impressissimum, sciat in Septuaginta translatoribus plus haberi. Ubi autem perspexerit stellæ similitudinem, de Hebraeis voluminibus additum non veritè esse usque ad duo puncta, juxta Theodotionis duntaxat editionem, qui simplicitate sermonis à Septuaginta interpretibus non discordat. Hæc ergo & vobis, & studioso cuique fecisse me sciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel supercilio malint contemere videri præclara, quam discere, & de turbulento magis rivo, quam de purissimo fonte potare.

Ejusdem Præfatio in libros Salomonis.

Jungat epistola, quos jungit sacerdotium: immo charta non dividat, quos Christi necitat amor. Commentarios in Osee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poscitis, scripsisse, si licuisset prævaleretur. Micitis solatia sumptuum: notarios nostros, & librariorum sustentatis, ut vobis potissimum nostrum defudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diversa poscentium: quasi aut æquum sit, me, vobis cſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati, & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius sim. Itaque longa agrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus essem, tridui opus nominis vestro consecravi, interpretationem videlicet

cc

et trium Salomonis voluminum, קטלי
quas Hebraei Parabolas, vulgata autem editio
Proverbia vocat: קהלת, quem Graeci
Ecclesiasten, Latine concionatorem possumus
dicere: שיר השירים, quod in nostra lingua
vertitur Canticum canticorum. Fertur,
& panaretos Jesu filii Sirach liber, & alius
pseudopigraphus, qui Sapientia Salomonis
inscribitur. Quorum priorem, Hebraicum
reperi; non Ecclesiasticum, ut apud Latinos,
sed Parabolas praenotatum, cui juncti
erant Ecclesiastes, & Canticum canticorum
ut similitudinem Salomonis non solum
librorum numero, sed etiam materiarum
genere coaequaret. Secundus apud Hebraeos
nusquam est, quin & ipse stylus, Graecam
eloquentiam redolet: & nonnulli scriptorum
veterum hunc esse Judaei Philonis affirmant.
Sicut ergo Judith, & Tobiae, & Machabaeorum
libros legit quidem Ecclesia, sed eos
inter canonicas Scripturas non recipit: sic
& haec duo volumina legat ad aedificationem
plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum
dogmatum confirmandam. Si cui sane
Septuaginta Interpretum magis editio placet,
habet eam & nobis olim emendatam.
Neque enim nova sic cudimus, ut vetera
destruamus. Et tamen cum diligentissime
legerit, sciat magis nostra scripta intelligi,
quam in tertium vas transfusa coacuerint: sed
statim de praelo purissime commendata
teste, suum saporem servaverint.

*Ad Paulam, & Eusebium in translationem
Isaiae ex Hebraica veritate ejusdem
Praefatio.*

Nemo cum Prophetas versibus viderit
esse descriptos, metro eos existimet
apud Hebraeos ligari, & aliquid simile habere
de Psalmis, & operibus Salomonis: sed quod
in Demosthene, & Tullio solet fieri, ut per
cola scribantur, & commata, qui utique
prosa, & non versibus conscripserunt. Nos
quoque utilitati legentium providentes, inter-
pretationem novam, novo scribendi genere
distinximus. Ac prima de Isaia sciendum,
quod in sermone suo disertus sit: quippe ut
vir nobilis, & urbana eloquentia, nec habens
quidquam in eloquio rusticitatis admistum.
Unde accidit, ut praeter ceteris, florem sermo-
nis ejus, translatio non potuerit conservare.
Deinde etiam hoc adiciendum, quod non
tam Propheta dicendus sit, quam Evangelista.
Ita enim universa Christi, Ecclesiaeque
mysteria ad liquidum profectus est, ut non
putes eum de futuro vaticinari, sed de praeter-
itis historiam texere. Unde conicio no-
luisse tunc temporis, Septuaginta Interpre-
tes fidei suae sacramenta perspicue Ethnicis
prodere, ne sanctum canibus, & margaritas
porcis darent: quae cum hanc editionem
legeris, ab illis animadvertetis abscondita.
Nec ignoro, quanti laboris sit Prophetas in-
telligere, nec facile quempiam posse judicare
de interpretatione, nisi intellexerit, antequam
legerit: nos quoque patere mortibus pluri-
morum, qui stimulant invidia, quod conse-
qui non valent, despiciunt. Sciens ergo, &
prudens in flammam mitto manum: & nihi-

lominus hoc a fastidiosis lectoribus precor,
ut quomodo Graeci post Septuaginta trans-
latores Aquilam, & Symmachum, & Theo-
dotionem legunt, vel ob studium doctrinae
suae, vel ut Septuaginta magis ex collatione
eorum intelligant: sic & isti saltem unum
post priores habere dignentur interpretem.
Legant prius, & postea desipiant: ne videan-
tur, non ex judicio, sed ex odii praesumptione
ignorata damnare. Prophetavit autem Isaia
in Jerusalem, & in Judaea, necdum decem
tribubus in captivitatem ductis: ac de utro-
que regno, nunc commisit, nunc separa-
tim tenuit oraculum. Et cum interdum ad
praesentem respiciat historiam, & post Baby-
loniae captivitatem reditum populi significet
in Judaea: tamen omnis ejus cura de voca-
tione Gentium, & adventu Christi est. Quem
quanto plus amat, & Paula, & Eusebium,
tanto magis ab eo petit, ut pro obrectatio-
ne praesenti, qua me indefinenter amulsi
laniant, ipse mihi mercedem restituat in fu-
turo: qui scit, me ob hoc in peregrina lingua
eruditione sudasse, ne Judaei de falsitate Scri-
pturarum Ecclesiae ejus diutius insultarent.

Ejusdem in Jeremiam Praefatio.

Jeremias Propheta, cui hic prologus scri-
bitur, sermone quidem apud Hebraeos
Isaia, & Osee, & quibusdam aliis Prophetis
videtur esse rusticior, sed sensibus par est:
quippe, qui eodem spiritu prophetaverit.
Potro simplicitas eloqui à loco ei, in quo na-
tus est, accidit. Fuit enim Anathothites, qui
est usque hodie viculus, tribus ab Ierosoly-
mis distans millibus, sacerdos ex sacerdoti-
bus, & in matris utero sanctificatus: virginitate
sua Evangelicum virum Christi Ecclesiae
dedicans. Hic vaticinari exortus est puer: &
captivitatem urbis, atque Judaeae, non solum
spiritu, sed & oculis carnis intuitus est. Jam
decem tribus Israel Assyrii in Medos tran-
stulerant: jam terras earum, colonia Gen-
tium possidebant. Unde in Juda tantum, &
in Benjamin prophetavit. & civitatis suae
ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod
nos mensurae metri, versibusque reddidimus.
Praeterea ordinem visionum, qui apud Graecos,
& Latinos omnino confusus est, ad pri-
stinam fidem correximus. Librum autem
Baruch notarii ejus, qui apud Hebraeos, nec
legitur, nec habetur, praetermisimus: pro his
omnibus maledicta ab amulis praestolantes,
quibus me necesse est per singula opuscula
respondere. Et hoc patior: quia vos me cogi-
tis. Ceterum ad compendium mali, rectius
fuerat in modum furor eorum silentio meo
ponere, quam quotidie novi aliquid scripti-
tantem, invidiorum insaniam provocare.

Ejusdem in Ezechielem Praefatio.

Ezechiel Propheta cum Joachim rege Ju-
da captivus ductus est in Babylonem:
ibique iis, qui cum eo captivi fuerant, pro-
phetavit, poenitentibus, quod ad Jeremiae va-
tacinium se ultro adversarii tradidissent, &
viderent adhuc urbem Ierosolyman stare,
quam ille casuram esse praedixerat. Trigesimo
autem aetatis suae anno, & captivitas quinto
exortus est ad concaptivos loqui. Et eodem

tempore, licet posterior, hic in Chaldaea, Je-
remias in Judaea prophetaverunt. Sermo ejus
nec satis disertus, nec admodum rusticus est:
sed ex utroque mediè temperatus. Sacerdos
& ipse fuit, sicut Jeremias, principia volumi-
nis, & finem magnis habens obscuritatibus
involuta. Sed & vulgata ejus editio non mul-
tum distat ab Hebraico. Unde non satis mi-
ror, quid cause extiterit, ut si eisdem in uni-
versis libris habemus interpretes, in aliis ead-
em, in aliis diversa translationem nostram; quo-
niam per cola scriptus, & commata, manife-
stior legentibus sensum tribuit. Si autem
amici mei & hunc subfannaverint, dicite eis,
quod nemo eos compellat, ut scribant. Sed
vereor, ne illud eis eveniat, quod Graeci signi-
ficantius dicitur, ut videntur φαρμακιδόροι,
quod est, manducantes fannas.

Ejusdem in Daniele Praefatio.

Danielem Prophetam juxta Septuaginta
Interpretes, Domini Salvatoris Eccle-
siae non legunt, utentes Theodotionis editio-
ne: & hoc cur acciderit, nescio. Sive enim,
quia sermo Chaldaicus est, & quibusdam
propriatibus à nostro eloquio discrepat,
noluerunt Septuaginta Interpretes ead-
em linguae lines in translatione servare: sive
sub nomine eorum ab alio sciente, quo non
satis Chaldaeam linguam nescio, editus est
liber: sive aliud quid cause extiterit igno-
rans: hoc unum affirmare possum, quod
multum à veritate discedet, & recto judicio
repudiatus sit. Sciendum quippe est, Danielem
maximè, & Eildram, Hebraicis quidem
litteris, sed Chaldaeo sermone conscriptos:
& unam Jeremiae peritopen: Job quoque
cum Arabica lingua plurimum habere socie-
tatem. Denique & ego adolescentulus, post
Quintilianum, & Tullii lectionem, ac flores
rhetoricos, cum me in linguae hujus pitru-
num reclusissem, & multo sudore, multoque
tempore vix epistulam anhelantia, tridentia-
que verba resonare, & quasi per cryptam aun-
bularum, rarum desu per lumen aspicerem, im-
pugni novissimè in Daniele: & tanto radio
affectus sum, ut desperatione subita omnem
laborem veterem voluerim contemnere.
Verum adhortante me quodam Hebraeo, &
illud mihi crebrius in sua lingua ingere-
nto, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi
videbar sciolus, inter Hebraeos ceppi rursus
esse discipulus Chaldaicus. Et ut verum fa-
tear, usque ad praesentem diem magis possum
sermonem Chaldaicum legere, & intelligere,
quam sonare. Haec idcirco refeto, ut dif-
ficultatem vobis Danielis ostenderem: qui
apud Hebraeos nec Susanna habet historiam,
nec hymnum trium puerorum, nec Belis,
draconisque fabulas: quas nos, quia in toto
orbe dispersae sunt, veru anteposito, casuque
jugulante, subieciimus: ne videremur apud
imperitos magnam partem voluminis detrun-
casse. Audivi ego quemdam de praeceptoribus
Judaeorum, cum Susanna derideret hi-
storiam, & à Graeco nescio quo eam diceret
esse confictam; illud opponere, quod Orige-
ni quoque Africanus opposuit, etymologias

has ἀπό τῶν ἀρχαίων χριτων, καὶ ἀπὸ τῶν πρώτων προφη-
de Graeco sermone descendere. Cujus rei nos
intelligentiam nostris hanc possumus dare:
Ut verbi gratia, dicamus de arbore illic di-
xisse eum, illic percas: & à lentisco, in len-
tem te comminuat angelus: vel non lentè
percas: aut lentus, id est flexibilis ducaris ad
mortem: sive aliud, quid ad arboris nomen
conveniens. Deinde tantum fuisse otii tribus
pueris cavillabatur, ut in camino altissimi
incendii metro luderent, & per ordinem ad
laudem Dei omnia elementa provocarent:
aut quod miraculum, divineque aspiratio-
nis indicium, vel draconem interfectum ossa
picis, vel sacerdotum Belis machinas depre-
henfas: quae magis prudentia solertis viri,
quam prophetiae essent spiritu perpetrata:
Cum verò ad Habacuc venisset, & de Judaea
in Chaldaeam raptum discophorum lectica-
ret, quarebat exemplum, ubi legissemus in
toto veteri Testamento, quemquam Sancto-
rum gravi volasse corpore, & in puncto ho-
rae tanta terrarum spacia transivisse. Cui cum
quidam è nostris satis ad loquendum prom-
ptulus, Ezechielem adduxisset in medium,
& diceret eum de Chaldaea in Judaea fuisse
translatum: derisit hominem, & ex ipso vo-
lumine demonstravit Ezechielem in spiritu
se vidisse transpositum. Denique & A post-
olum nostrum videlicet, ut eruditum virum,
& qui legem ab Hebraeis didicisset, non fuisse
ausum affirmare se raptum in corpore, sed
dixisse: Sive in corpore, sive extra corpus
nescio, Deus scit. His, & talibus argumentis
apocryphas in libro Ecclesiae fabulas argue-
bat. Super quare lectoris arbitrio judicium
derelinquens, illud admoveo, non haberi
Danielem apud Hebraeos inter Prophetas, sed
inter eos, qui hagiographa conscripserunt.
In tres liquidum partes omnis ab eis Scriptura
dividitur: in legem, in Prophetas, & in ha-
giographa, id est, in quinque octo, & in un-
decim libris: de quo non est hujus temporis
differere. Quae autem ex hoc Propheta, immò
contra hunc librum, Porphyrius obicit:
testes sunt Methodius, Eusebius, & Apollina-
rius: qui multis versuum millibus ejus veta-
niae respondentes, nescio an curioso lectori
satisfecerint. Unde obsecro vos, o Paula, &
Eusebium, fundatis pro me ad Dominum
preces: ut quamdiu in hoc corpuseculo sum,
scribam aliquid gratum vobis, utile Ecclesiae,
dignum posteris. Praesentium quippe iudicis
oblatantium non satis moveor, qui in utram-
que partem aut amore labantur, aut odio.

Ejusdem in XII. Prophetas Praefatio.

Non est idem ordo duodecim Prophe-
tarum apud Hebraeos, qui est apud
nos. Unde secundum id, quod ibi legitur, hic
quoque dispositi sunt. Osee commaticus est,
& quasi per sententias loquens. Joel planus
in principiis: in fine obscurior. Et usque
ad Malachiam, habent singuli proprietates
suas: quem Eildram scribam, legisse docto-
rem, Hebraei autem. Et quia longum est
nunc de omnibus dicere: hoc tantum vos o
Paula, & Eusebium, admonitis volo unum
librum esse duodecim Prophetarum: & Osee

Col. 12

hoc crebris acta testantur. Evangelium quoque, quod appellatur secundum Hebræos, & à me nuper in Græcum, Latinumque sermone translatum est, quo & Origenes sapè utitur, post resurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cum dedisset sindonem servo Sacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem à mortuis. Rursusque post paululum, Asserte, ait Dominus, mensam, & panem. Statimque addit, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Justo, & dixit ei, Frater mihi, comede panem tuum, quia resurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Jerosolymis rexit Ecclesiam, id est, usque ad septimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & precipitatus fuerat, sepultus est. Titulum usque ad obfidionem Tiri, & ultimam Hadriani notissimum habuit. Quiddam è nostris in monte olivæ eum conditum putant: sed falsa eorum opinio est.

Ejusdem ex Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum.

Simon Petrus filius Jonæ, provincie Galilee, vicus Bethsaida, frater Andrea Apostoli, & princeps Apostolorum, post Episcopatum Antiochenis Ecclesie, & prædicationem dispersionis eorum, qui de circumci-

sione crederant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia, secundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romanam pergit, ibique viginti quinquè annis cathedram sacerdotalem tenuit, usque ad ultimum annum Neronis, id est decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terram verso, & in sublimè pedibus elevatis, asserens se indignum, ut sic crucifigeretur, ut Dominus suus. Scripsit duas Epistolas, quæ Catholicæ nominantur: quarum secunda à plerisque ejus esse negatur propter stili cum priore dissonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus, & interpret fuit, huius dicitur. Libri autem, è quibus unus Aëorum ejus inscribitur, alius Evangelii, tertius prædicationis, quartus Apocalypsis, quintus iudicii, inter apocryphas Scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

Ejusdem ex Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum.

Judas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de septem Catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, à peris que reiicitur: tamen auctoritatem veritate jam, & usu meruit, & inter sanctas Scripturas computatur.

ORDO LIBRORUM VETERIS TESTAMENTI.

G enesis	Fol. 1.	Canticum Canticorum	498
Exodus	46	Liber Sapientie	501
Leviticus	84	Ecclesiasticus	514
Numeri	107	Isaia Prophetæ	546
Deuteronomium	139	Jeremia	584
Josue	166	Baruch	632
Liber Judicum	186	Ezechielis	638
Ruth	207	Danielis	677
Regum I.	210	Osee	694
Regum II.	217	Joelis	700
Regum III.	249	Amos	702
Regum IV.	287	Abdiæ	707
Paralipomenon I.	308	Jonæ	708
Paralipomenon II.	334	Michere	710
Esdrae I.	338	Nahum	714
Esdrae II.	366	Habacuc	716
Tobias	377	Sophonie	718
Judith	385	Aggaei	720
Esther	395	Zacharie	722
Job	402	Malachie	729
Liber Psalmorum	424	Machabæorum I.	732
Proverbia Salomonis	474	Machabæorum II.	757
Ecclesiastes	492		

ORDO LIBRORUM NOVI TESTAMENTI.

E vangelium secundum Mattheum	775	Ad Timotheum I. 966. & II.	969
Evangelium secundum Marcum	813	Ad Titum	971
Evangelium secundum Lucam	831	Ad Philemonem	973
Evangelium secundum Joannem	868	Ad Hebræos	973
Acta Apostolorum	892	Jacobi Epistola	982
Pauli Apostoli ad Romanos	920	Petri Epistola I.	985
Ad Corinthios I. 931. & II.	942	Petri Epistola II.	988
Ad Galatas	949	Joannis Epistola I.	990
Ad Ephesios	953	Joannis Epistola II. & III.	993
Ad Philippenses	957	Jude Epistola	995
Ad Colossenses	960	Apocalypsis	996
Ad Thessalonicenses I. 962. & II.	965	Liber Esdrae III. 1012. & IV.	1024

LIBER GENESIS, HEBRAICE BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De mundi creatione, verum creaturarum distinctione, & ornatu, deque hominis formatione, cui subiecit Deus omnia, quæ creaverat.

A
Ps. 32. b. 6.
135. a. 5.
Eccl. 18.
a. 1.
Act. 14. c.
14. 17. c.
24.

IN principio creavit Deus cœlum, & terram. Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi: & Spiritus Dei

ferrebat super aquas.

* Heb. 11.
a. 3.

3 Dixitque Deus: * Fiat lux. Et facta est lux.

4 Et vidit Deus lucem, quod esset bona: Et divisit lucem à tenebris.

5 Appellavitque lucem diem, & tenebras noctem: Factumque est vespere, & mane, dies unus.

6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.

7 Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant super firmamentum. Et factum est ita.

* Ps. 135.
a. 6. 148.
a. 4.
Jer. 10. b.
12. 37. b. 15

8 Vocavitque Deus firmamentum, Cœlum: & factum est vespere, & mane, dies secundus.

9 Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum est ita.

* Job. 38.
a. 4.
Ps. 32. b. 7.
Eccl. 1. b. 12.
135. a. 6.

10 Et vocavit Deus aridam, * Terram, congregationisque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus, quod esset bonum.

11 Et ait: Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, cujus semen in semetipso sit super terram. Et factum est ita.

12 Et protulit terra herbam virentem, & facientem semen juxta genus suum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque sementem secundum speciem suam. Et vidit Deus, quod esset bonum.

13 Et factum est vespere, & mane, dies tertius.

14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, & dividant diem, ac noctem, & sint * in signa, & tempora, & dies & annos:

* Ps. 135.
a. 7.

15 Ut luceant in firmamento cœli, & illuminent terram. Et factum est ita.

16 Fecitque Deus duo luminaria magna: luminare majus, ut præfesset diei: & luminare minus, ut præfesset nocti: & stellas.

17 Et posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram.

18 Et præfesset diei, ac nocti, & dividerent lucem, ac tenebras. Et vidit Deus, quod esset bonum.

19 Et factum est vespere, & mane, dies quartus.

20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento cœli.

21 Creavitque Deus cete grandia, & omnem animam viventem, atque motabilem, quam producerant aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus, quod esset bonum.

22 Benedixitque eis, dicens: Crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris: avestique multiplicentur super terram.

23 Et factum est vespere, & mane, dies quintus.

24 Dixit quoque Deus: Producat terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terræ secundum species suas. Factumque est ita.

25 Et fecit Deus bestias terræ juxta species suas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere suo. Et vidit Deus, quod esset bonum.

26 Et ait: Faciamus hominem * ad imaginem, & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestijs, universaque terræ, omnique reptili, quod movetur in terra.

27 Et creavit Deus hominem ad imaginem suam: * ad imaginem Dei creavit illum.

* Inf. 5. a.
1. 9. c. 2.
1. Cor. 11.
b. 7.
Col. 3. b.
10.

* Sap. 2.
c. 23.
Eccl. 17.
a. 1.

* Sup. 2.
Eccl. 17.
a. 1.
* Matth.
13. 24.
* Inf. 8. c.
17. 9. a. 1.

* Inf. 9.
a. 3.

* Eccl. 19.
b. 21.
Mar. 7. d.
37.

lum, * masculum, & feminam creavit eos.
28 Benedixitque illis Deus, & ait: * Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & subiicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.
29 Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna, quæ habent in semetipsis fructum generis sui, * ut sint vobis in escam:
30 Et cunctis animantibus terræ, omnique volucris cœli, & universis, quæ moventur in terra, & in quibus est anima vivens, ut habeant ad vescendum. Et factum est ita.
31 * Viditque Deus cuncta, quæ fecerat: & erant valde bona. Et factum est vespere, & manè, dies sextus.

C A P U T I I.

Deus, completo sex diebus opificio, seipso quiescit, cui & benedixit: hominem in Paradisum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus insignitum posuit, cui Evam ex ipsius costa in adiutorium formavit, ac matrimonium instituit.
1 Igitur perfecti sunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum.
2 Complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat: & * requievit die septimo ab universo opere, quod patrarat.
3 Et benedixit diei septimo: & sanctificavit illum: quia in ipso cessaverat ab omni opere suo, quod creavit Deus, ut faceret.
4 Iste sunt generationes cœli, & terræ, quando creata sunt, in die, quo fecit Dominus Deus cœlum, & terram.
5 Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priusquam germinaret: non enim pluerat Dominus Deus super terram, & homo non erat, qui operaretur terram.
6 Sed fons ascendebat è terra, irrigans universam superficiem terræ.
7 Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiavit in faciem ejus spiraculum vitæ, & * factus est homo in animam viventem.
8 Plantraverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio: in quo posuit hominem, quem formaverat.
9 Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave: lignum etiam vitæ in medio Paradisi, lignumque scientiæ boni, & mali.
10 Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita.
11 Nomen * uni Phison: ipse est, qui circuit omnem terram Æthiopiæ.
12 Et aurum terræ illius optimum est: ibi invenitur bdellium, & lapis onychinus.
13 Et nomen fluvii secundî Gehon: ipse est, qui circuit omnem terram Æthiopiæ.
14 Nomen verò fluminis tertii, Tigris: ipse vadit contra Assyrios: Fluvius autem quartus, ipse est Euphrates.
15 Tulit ergo Dominus Deus hominem,

A

* Exod. 20.
b. 11. 34.
d. 17.
Deut. 5. b.
14.
Hebr. 4. b.
4.

B

* 1. Cor.
15. f. 45. 1.

* Eccl. 24.
c. 35.

C

& posuit eum in paradiso voluptatis, ut operiretur, & custodiret illum:
16 Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradisi comede:
17 De ligno autem scientiæ boni, & mali, ne comedas, in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.
18 Dixit quoque Dominus Deus: Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorium simile sibi.
19 Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea: * omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus.
20 Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animalia, & universa volatilia cœli, & omnes bestias terræ: Adæ verò non inveniebatur adiutor similis ejus.
21 Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam: cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, & replevit carnem pro ea.
22 Et ædificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam.
23 Dixitque Adam: * Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro sumpta est.
24 Quamobrem relinquit homo patrem suum, & matrem, & adhæret uxori suæ: & erunt duo in carne una.
25 Erat autem uterque nudus, Adam scilicet, & uxor ejus: & non erubescabant.

C A P U T I I I.

Serpentis astutia, primi parentes Dei præceptum transgrediuntur, Messias orbis promittitur: atque indicta singulis panis, è paradiso pelluntur.
1 Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederitis de ligno paradisi?
2 Cui respondit mulier: De fructu lignorum, quæ sunt in paradiso, vescimur:
3 De fructu verò ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illum, ne forte moriamur.
4 Dixit autem serpens ad mulierem: * Nequaquam morte moriemini.
5 Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: & eritis sicut dî, scientes bonum, & malum.
6 Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & * comedit: deditque viro suo, qui comedit.
7 Et aperti sunt oculi amborum: cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizonata.
8 Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam, & uxor ejus à facie Domini Dei in medio ligni paradisi.
9 Vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei: Ubi es?

* Pl. 147.
4.
D

* 1. Cor.
11. b. 9.
Matth. 19.
a. 5.
Mar. 10.
a. 7.
* Eph. 5.
g. 31.
* 1. Cor. 6.
d. 16.

A

* 2. Cor.
11. a. 3.

* Eccl. 25.
d. 33.
1. Tim. 2.
d. 14.

10. Qui ait: Vocem tuam audivi in paradiso: & timui, quod nudus es: & abscondi me.
11 Cui dixit: Quis enim indicavit tibi, quod nudus esses, nisi quod ex ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes, comediti?
12 Dixitque Adam: mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.
13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit me, & comedi.
14 Et ait Dñs Deus ad serpentem: Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animalia, & bestias terræ: super pedes tuos gradieris, & terræ comedes cunctis diebus vitæ tuæ.
15 Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus.
16 Mulieri quoque dixit: Multiplicabo arum tuas, & conceptus tuos: in dolore parties filios, & sub viri potestate eris, * & ipse dominabitur tui.
17 Adæ verò dixit: Quia audivi vocem uxoris tuæ, & comediti de ligno, ex quo

* 11. Cor.
14. 8. 3. 4.

C A P U T I V.
Adam ex Eva genuit Cain, & Abel: Impius Cain propter fratrem occidit, & à Deo punitus, ac profugus vitam agens, Henoch genuit, sed & Adam Seth generavit, cui natus est Enos.

præceperam tibi, ne comederes, comediti terra in opere tuo: in laboribus comedes ea cunctis diebus vitæ tuæ.
18 Spinas, & tribulos germinabit tibi, & comedas herbam terræ.
19 In dolore vultus tui vesceris pane, donec revertaris in terram, de qua sumptus es: quia pulvis es, & in pulvere revertaris.
20 Et vocavit Adam nomen uxoris suæ Hevæ, eo quod mater esset cunctorum viventium.
21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos:
22 Et ait: Ecce Adæ quasi unus ex nobis factus est, sciens bonum, & malum: nunc ergo ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.
23 Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, ut operaretur terram, de qua sumptus est.
24 Benedictus Adam, & collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.

D

A
Heb. 11.
a. 4.

3 Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino.

4 Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.

5 Ad Cain verò, & ad munera illius non respexit: iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus.

6 Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies tua?

7 Nonne si benè egeris, recipies: si autem malè, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.

8 Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras: Cumque essent in agro, confurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & interfecit eum.

9 Et ait Dominus ad Cain: Ubi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio. Num custos fratris mei sum ego?

10 Dixitque ad eum: Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

11 Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua.

12 Cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus, & profugus eris super terram.

13 Dixitque Cain ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear.

14 Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus, & profugus in terra: omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.

15 Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur. Posuitque Dominus Cain, signum, ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum.

16 Egrediusque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

17 Cognovit autem Cain uxorem suam, quæ concepit, & peperit Henoch; & ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii sui, Henoch.

18 Porrò Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviael, & Maviael genuit Mathusael, & Mathusael genuit Lamech.

19 Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.

20 Genuitque Ada Jaber, qui fuit pater habitantium in tentorijs, atque pastorum.

21 Et nomen fratris ejus Jubal: ipse fuit pater canentium cithara, & organo.

22 Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator, & faber in cuncta opera æris, & ferri. Soror verò Tubalcain, Noema.

23 Dixitque Lamech uxoribus suis Adæ, & Sellæ. Audite vocem meam uxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnere meum, & adolefcentulum in livorem meum.

24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech verò septuagies septies.

25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem

suam: & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens. Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.

26 Sed & Seth natus est filius, quem vocavit Enos: iste cepit invocare nomen Domini.

CAPUT V.

Textitur genealogia Adæ, à posteriorum per Seth, annique vitæ ipsorum usque ad Noem.

1 **H**ic est liber generationis Adam. In die, quæ creatus est Deus hominem, & ad similitudinem suam creavit illum;

2 masculum, & foeminam creavit eos, & benedixit illis: & vocavit nomen eorum Adam, in die, quo creati sunt.

3 Vixit autem Adam septuaginta annis, & genuit ad imaginem, & similitudinem suam; vocavitque nomen ejus Seth.

4 Et facti sunt dies Adam, postquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios, & filias.

5 Et factum est omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus est.

6 Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit Enos.

7 Vixitque Seth postquam genuit Enos, octingentis septem annis, genuitque filios, & filias.

8 Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus est.

9 Vixit verò Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.

10 Post cujus ortum vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios, & filias.

11 Factique sunt omnes dies Enos nonaginti quinque anni, & mortuus est.

12 Vixit quoque Cainan septuaginta annis; & genuit Malaleel.

13 Et vixit Cainan, postquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios, & filias.

14 Et facti sunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus est.

15 Vixit autem Malaleel sexaginta quinque annis, & genuit Jared.

16 Et vixit Malaleel, postquam genuit Jared, octingentis triginta annis, & genuit filios, & filias.

17 Et facti sunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus est.

18 Vixitque Jared centum sexaginta duobus annis, & genuit Henoch.

19 Et vixit Jared, postquam genuit Henoch, octingentis annis, & genuit filios, & filias.

20 Et facti sunt omnes dies Jared nongenti sexaginta duo anni, & mortuus est.

21 Porrò Henoch vixit sexaginta quinque annis, genuit Mathusalam.

22 Et ambulavit Henoch cum Deo, & vixit, postquam genuit Mathusalam, trecentis annis, & genuit filios, & filias.

23 Et facti sunt omnes dies Henoch trecenti sexaginta quinque anni.

24 Ambulavitque cum Deo, & non

A
* Sup. 1.
d. 27.
Infr. 9. b. 6.
Sup. 2. d.
21.
Ecl. 17.
a. 1.

* 1. Par. 1.
a. 4.

B

C

Ecl. 44.
c. 16.
Hebr. 11.
d. 5.

* Sap. 10.
a. 3.
Mat. 23.
d. 35.
1. Joan. 3.
b. 12.
Judæ b.
11.

B

C

D

appa-

apparuit: quia tulit eam Deus.

25 Vixit quoque Mathusala centum octoginta septem annis, & genuit Lamech.

26 Et vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, septingentis octoginta duobus annis, & genuit filios, & filias.

27 Et facti sunt omnes dies Mathusala nongenti sexaginta novem anni, & mortuus est.

28 Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium:

29 Vocavitque nomen ejus Noe, dicens: Iste consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum, in terra, cui maledixit Dominus.

30 Vixitque Lamech, postquam genuit Noe, quingentis nonaginta quinque annis, & genuit filios, & filias.

31 Et facti sunt omnes dies Lamech septingenti septuaginta septem anni, & mortuus est. Noe verò cum quingentorum esset annorum, genuit Sem, Cham, & Japheth.

CAPUT VI.

Homini peccata fuerit diluvii causa: Noe solum iustus inventus est, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipse, & cunctorum animalium genera serventur.

1 **C**umque cepissent homines multiplicari super terram, & filias procreassent,

2 videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores ex omnibus, quas elegerant.

3 Dixitque Deus: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntque dies illius centum viginti annorum.

4 Gigantes autem erant super terram in diebus illis: postquam enim ingressi sunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, isti sunt potentes à sæculo viri famosi.

5 Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore,

6 poenituit eum, quod hominem fecisset in terra. Et tactus dolore cordis intrinsecus,

7 Delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine usque ad animalia, à reptili usque ad volucres cæli: poenitet enim me fecisse eos.

8 Noe verò invenit gratiam coram Domino.

9 Hæ sunt generationes Noe: * Noe vir iustus, atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulavit.

10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Japheth.

11 Corrupta est autem terra coram Deo, & repleta est iniquitate.

12 Cumque vidisset Deus terram esse corruptam (omnis quippe caro corruerat viam suam super terram.)

13 Dixit ad Noe: Fimis universæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate à facie eorum, & ego disperdam eos cum terra.

14 Fac tibi arcam de lignis lavigatis: mansiunculas in arca facias, & bitumine linteas intrinsecus, & extrinsecus.

15 Et sic facies eam; Trecentorum cubitorum erit longitudo arce, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius.

16 Fenestram in arca facies, & in cubito consummabis summitem ejus: ostium autem arce pones ex latere: deorsum, coenacula, & triginta facies in ea.

17 Ecce ego adducam aquas diluvii super terram, ut interducam omnem carnem, in qua spiritus vitæ est subter cælum: Universa, quæ in terra sunt, consumentur.

18 Ponamque foedus meum tecum: & ingredieris arcam tuam, & filii tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum.

19 Et ex cunctis animalibus universæ carnis bina induces in arcam, ut vivat tecum: masculini sexus, & foemini.

20 De volucribus juxta genus suum, & de jumentis in genere suo, & ex omni reptili terræ secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere.

21 Tollis igitur tecum, ex omnibus eis, quæ mandata sunt, & comportabis apud te: & erunt tibi, quàm illis in cibum.

D

A

B

* Ecl. 44.
c. 17.

C

D

A 3 22 Fecit

22. Fecit igitur Noe omnia, quae praeceperat illi Deus.

CAPUT VII.

Ingresso Noe cum suis in arcam, statim aqua omnium montium cacumina centum quinquaginta diebus superavit, reliquaque animalia submersit.

A Dixitque Dominus ad eum: Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam: te enim vidi iustum coram me in generatione hac. Ex omnibus animalibus mundis tolle septena, & septena, masculum, & foeminam: de animalibus vero immundis duo, & duo, masculum, & foeminam. Sed & de volatilibus caeli septena, & septena, masculum, & foeminam: ut salvetur semen super faciem universae terrae. Adhuc enim, & post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & delebo omnem substantiam, quam feci, de superficie terrae. Fecit ergo Noe omnia, quae mandaverat ei Dominus. Bratque sexcentorum annorum, quando diluvii aqua inundaverunt super terram. Et ingressus est Noe, & filii eius, uxor eius, & uxores filiorum eius cum eo, in arcam propter aquas diluvii. De animalibus quoque mundis, & immundis, & de volucris, & ex omni, quod movetur super terram, Duo, & duo ingressa sunt ad Noe in arcam, masculus, & foemina, sicut praeceperat Dominus Noe. Cumque transissent septem dies, aqua diluvii inundaverunt super terram. Anno sexcentesimo vicesimo Noe, mense secundo, septimo decimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magna, & cataractae caeli apertae sunt. Et facta est pluvia super terram quadra-

*Heb. 11. b. 7. 2. Pet. 2. a. 5. *Matth. 24. c. 17. Luc. 17. f. 16. 1. Pet. 3. d. 20.

CAPUT VIII.

Imminutis paulatim aquis diluvii, post corvi, ac columbae emissionem, Noe cum universis, qui in arca continebantur, egreditur: & altari extructo offert Deo, in gratiarum actionem holocausta, quibus placatus Deus promittit, nunquam dei-reps fore diluvium.

ginta diebus, & quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est Noe, & Sem, & Cham, & Japheth, filii eius; uxor illius, & tres uxores filiorum eius cum eis in arcam: Ipsi, & omne animal secundum genus suum, universaque jumenta in genere suo, & omne, quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universae aves, omnesque volucres. Ingressa sunt Noe in arcam; bina, & bina ex omni carne, in qua erat spiritus vitae. Et quae ingressa sunt, masculus, & foemina ex omni carne introierunt, sicut praeceperat ei Deus: & inclusit eum Dominus de foris. Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram: & multiplicatae sunt aquae, & elevaverunt arcam in sublime a terra. Vehementer enim inundaverunt: & omnia repleverunt in superficie terrae: porro arca ferebatur super aquas. Et aquae prevaluerunt nimis super terram: operisque sunt omnes montes excelsi sub universo caelo. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes, quos opererat. Consumptaque est omnis caro, quae movebatur super terram, volucrum, animalium, bestiarum, omniumque reptilium, quae reptant super terram: universi homines. Et cuncta, in quibus spiraculum vitae est in terra, mortua sunt. Et delevit omnem substantiam, quae erat super terram, ab homine, usque ad pecus, tam reptile, quam volucres caeli: & deleta sunt de terra: remanit autem solus Noe, & qui cum eo erant in arca. Obtinueruntque aquae terram centum quinquaginta diebus.

A Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animalium, & omnium jumentorum, quae erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, & imminuta sunt aquae. Et clausi sunt fontes abyssi, & cataractae caeli: & prohibita sunt pluviae de caelo.

C * Sap. 10. a. 4. Eccl. 39. c. 28. 1. Pet. 3. d. 20.

3 Reverfaeque sunt aquae de terra euntes, & redeuntes: & coeperunt minui post centum quinquaginta dies. Requievitque arca mense septimo, vigesimo septimo die mensis, super montes Armeniae. At vero aquae ibant, & decrefebant usque ad decimum mensem: decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium. Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arcae, quam fecerat, dimisit corvum: Qui egrediebatur, & non revertebatur, donec siccarent aquae super terram. Emisit quoque columbam post eum, ut videret, si jam cessassent aquae super faciem terrae. Quae cum non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est ad eum in arcam: aquae enim erant super universam terram: extenditque manum, & apprehensam intulit in arcam. Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivae virentibus foliis in ore suo; intellexit ergo Noe, quod cessassent aquae super terram. Expectavitque nihilominus septem alios dies: & emisit columbam, quae non est reversa ultra ad eum.

13 Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis, imminuta sunt aquae super terram: & aperiens Noe tectum arcae, aspexit, viditque, quod exiccata esset superficies terrae. Mense secundo, septimo, & vigesimo die mensis, arefacta est terra. Locus est autem Deus ad Noe, dicens: Egredere de arca tu, & uxor tua, filii tui, & uxores filiorum tuorum tecum: Cuncta animalia, quae sunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus, quam in bestiis, & universis reptilibus, quae reptant super terram, educ tecum, & ingredimini super terram: crescite, & multiplicamini super eam. Egredus est ergo Noe, & filii eius; uxor illius, & uxores filiorum eius cum eo. Sed & omnia animalia, jumenta, & reptilia, quae reptant super terram, secundum genus suum, egressa sunt de arca. Aedificavit autem Noe altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus, & volucris mundis, obtulit holocausta super altare. Odoratusque est Dominus odorem suavitatis, & ait: Nequaquam ultra maledicam terrae propter homines: sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua: non igitur ultra percutiam omnem animam viventem, sicut feci. Cunctis diebus terrae, sementis, & messis, frigus, & aestus, aestas, & hyems, nox, & dies non requiescent.

*Sup. 1. c. 23. d. 28. Inf. 2. a. 1. b. 7. *Sup. 6. a. 5. Match. 15. c. 19.

CAPUT IX.

Deus Noe, ac filiis ejus benedicit, cumque animalia una cum piscibus incibus tribuit, prohibito tamen illis sanguine: foedus inter Deum, & homines de non inducendis amplius aquis diluvii, iride firmatur. Noe ebrium ridens filius Cham, in Chanaan filio maledicitur. Sem vero, & Japheth benedicuntur.

ram: omnes pisces maris manus vestrae traditi sunt. Et omne, quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum: quasi olera virentia tradidi vobis omnia. Excepto, quod carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctorum bestiarum: & de manu hominis, de manu viri, & fratris ejus requiram animam hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: ad imaginem quippe Dei factus est homo. Vos autem crescite, & multiplicamini, & ingredimini super terram, & implete eam.

A Beneditque Deus Noe, & filiis ejus. Et dixit ad eos: Crescite, & multiplicamini, & replete terram. Et terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terrae, & super omnes volucres caeli, cum universis, quae moventur super ter-

*Sup. 2. d. 29. *Lev. 17. d. 14. *Matth. 26. c. 52. *Apoc. 13. c. 20. *Sup. 1. d. 23. c. 17.

8 Hæc quoque dixit Deus ad Noe, & ad filios ejus cum eo.
 9 Ecce ego statuam pactum meum vobiscum, & cum semine vestro post vos:
 10 Et ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum, tam in volucribus, quam in jumentis, & pecudibus terræ cunctis, quæ egressa sunt de arca, & universis bestiis terræ.
 11 * Statuam pactum meum vobiscum, & nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram.
 12 Dixitque Deus: Hoc signum fœderis, quod do inter me, & vos, & ad omnem animam viventem, quæ est vobiscum in generationibus sempiternas.
 13 Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me, & inter terram.
 14 * Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus.
 15 Et recordabor fœderis mei vobiscum, & cum omni anima vivente, quæ carnem vegetat: & non erunt ultra aquæ diluvii ad descendendum universam carnem.
 16 Eritque arcus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis sempiterni, quod pactum est inter Deum, & omnem animam viventem universæ carnis, quæ est super terram.
 17 Dixitque Deus ad Noe. Hoc erit signum fœderis, quod constitui inter me, & omnem carnem super terram.
 18 Erant ergo filii Noe, qui egressi sunt de arca, Sem, Cham, & Japheth: porrò Cham ipse est pater Chanaan.
 19 Tres isti filii sunt Noe: & ab his diffeminatum est omne genus hominum super universam terram.
 20 Cœpitque Noe vinum agricolæ exercere terram, & plantavit vineam.
 21 Bibentque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo.
 22 Quod cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet partis sui esse nudata, nunciavit duobus fratribus suis foras.
 23 At verò Sem, & Japheth pallium imposerunt humeris suis, & incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui: faciesque eorum avertæ erant, & patris virilia non viderunt.
 24 Evigilans autem Noe ex vino, cum didicisset, quæ fecerat ei filius suus minor.
 25 Ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.
 26 Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, sit Chanaan servus ejus.
 27 Dilatet Deus Japheth, & habitet in tabernaculis Sem, sitque Chanaan servus ejus.
 28 Vixit autem Noe post diluvium trecentis quinquaginta annis.
 29 Et impleti sunt omnes dies ejus nonagenorum quinquaginta annorum: & mortuus est.
 C. A. P. U. T. X.
 Genealogia filiorum Noe, à quibus divise sunt gentes post diluvium, & orti omnes Adorales.

* Isa. 54. d. 9.

C
* Eccl. 43. b. 12.

D

A
5. Par. 1. a. 1.

2 Filii Japheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, & Thubal, & Mosoch, & Thiras.
 3 Porrò filii Gomer: Ascenez, & Riphath, & Thogorma.
 4 Filii autem Javan: Elifsa, & Tharsis, Cethim, & Dodanin.
 5 Ab his divise sunt insule gentium in regionibus suis: unusquisque secundum linguam suam, & familias suas in nationibus suis.
 6 Filii autem Cham: Chus, & Mesraim, & Phuth, & Chanaan.
 7 Filii Chus: Saba, & Hevila, & Sabatha, & Rhegma, & Sabathaca. Filii Regma: Saba, & Dadan.
 8 Porrò Chus genuit Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra.
 9 Et erat robustus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quasi Nemrod robustus venator coram Domino.
 10 Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Arach, & Achad, & Chalanne, in terra Sennaar.
 11 De terra illa egressus est Assur, & edificavit Nimiven, & plateas civitatis, & Chale.
 12 Resen quoque inter Nimiven, & Chale: hæc est civitas magna.
 13 At verò Mesraim genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, Nephthim,
 14 Et Petrusim, & Chasluim: de quibus egressi sunt Philistim, & Caphorim.
 15 Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Hethæum,
 16 Et Jebusæum, & Amorrhæum, Gergesæum, & Hevæum, & Aracæum: Sineum,
 17 Et Aradum, Samaræum, & Amathæum: & post hæc diffeminati sunt populi Chananzorum.
 18 Factique sunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram: usque Gazan, donec ingrediatis Sodomam, & Gomorrhæam, & Adamam, & Seboim, usque Leta.
 19 Hi sunt filii Cham in cognationibus, & linguis, & generationibus, terrisque, & gentibus suis.
 20 De Sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Japheth majore.
 21 * Filii Sem: Elam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram.
 22 * Filii Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.
 23 Filii Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.
 24 At verò Arphaxad genuit Sale, de quo ortus est Heber.
 25 Natique sunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eò quod in diebus ejus divisa sit terra: & nomen fratris ejus Jectan.
 26 Qui Jectan genuit Elmodad, & Saleph, & Asarimoth, & Jare.
 27 Et Aduram, & Uzal, & Docla.
 28 Et Ebal, & Abimael, Saba,
 29 Et Ophir, & Hevila, & Jobab: omnes isti filii Jectan.
 30 Et facta est habitatio eorum de Mesia pergentibus usque Sephar montem orientalem.
 31 Isti sunt filii Sem, secundum cognationes, & linguas, & regiones, in gentibus suis.
 32 Hæc familia Noe juxta populos, & nationes suas. Ab his divise sunt gentes in terra post diluvium.

B

C

* 1. Par. 1. b. 17.

D

C. A.

CAPUT XI.

In turris Babel adificatione superborum factus, & lingua confunditur. Sem genealogia usque ad Abram rexitur.

A
5. Par. 1. a. 5.
B
C
* 1. Par. 1. b. 17.
* 1. Par. 1. b. 19.
D
* 1. Par. 1. b. 19.

1 Erat autem terra labii unius, & sermonum eorumdem.
 2 Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, & habitaverunt in eo.
 3 Dixitque alter ad proximum suum, Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro faxis, & bitumen pro cemento.
 4 Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad cælum: & celebremus nomen nostrum, antequam dividamur in universas terras.
 5 Descendit autem Dominus, ut videret civitatem, & turrim, quæ edificabant filii Adam.
 6 Et dixit: Ecce, unus est populus, & unum labium omnibus: coeperuntque hoc facere, nec dissentit à cogitationibus suis, donec eas opere compleant.
 7 Venite igitur, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui.
 8 Atque ita divisit eos Dominus, ex illo loco in universas terras, & cessaverunt edificare civitatem.
 9 Et idcirco vocatum est nomen ejus Babel, quia ibi confusum est labium univæ terræ: & inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.
 10 Hæc sunt generationes Sem: * Sem erat centum annorum, quando genuit Arphaxad biennio post diluvium.
 11 Vixitque Sem, postquam genuit Arphaxad, quingentis annis, & genuit filios, & filias.
 12 Porrò Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale.
 13 Vixitque Arphaxad, postquam genuit Sale, trecentis tribus annis, & genuit filios, & filias.
 14 Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber.
 15 Vixitque Sale, postquam genuit Heber, quadringentis tribus annis, & genuit filios, & filias.
 16 Vixit autem Heber triginta quatuor annis, & genuit Phaleg.
 17 Et vixit Heber, postquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: & genuit filios, & filias.
 18 Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu.
 19 * Vixitque Phaleg, postquam genuit Reu, ducentis novem annis, & genuit filios, & filias.
 20 Vixit autem Reu, triginta duobus annis, & genuit Sarug.
 21 Vixit quoque Reu, postquam genuit Sarug, ducentis septem annis, & genuit filios, & filias.
 22 Vixit vero Sarug triginta annis, & genuit Nachor.
 23 Vixitque Sarug, postquam genuit Nachor, ducentis annis, & genuit filios, & filias.
 24 Vixit autem Nachor viginti novem annis, & genuit Thare.
 25 Vixitque Nachor, postquam genuit Thare, centum decem, & novem annis: &

genuit filios, & filias.
 26 Vixitque Thare septuaginta annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran.
 27 Hæc sunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran. Porrò Aran genuit Lot.
 28 Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum in terra nativitatis suæ in Ur Chaldæorum.
 29 Duxerunt autem Abram, & Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai, & nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran, patris Melchæ, & patris Jechæ:
 30 Erat autem Sarai sterilis, nec habebat liberos.
 31 * Tulit itaque Thare Abram, filium suum, & Lot filium Aran, filium filii sui, & Sarai nupturam suam, uxorem Abram filii sui: & eduxit eos de Ur Chaldæorum, & uterent in terram Chanaan: veneruntque usque Haran, & habitaverunt ibi.
 32 Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus est in Haran.

D
* Jos. 24. a. 2.
1. Par. 1. b. 26.

* Jos. 24. a. 2.
* Ed. 9. b. 7.
* Judith. 5. b. 7.
Ad. 7. a. 2.

CAPUT XII.

Abram Deimandato parens, promissaque accipiens, patriavelita, comitante Lot, peregrinatur in Chanaan, & Domino in Sichem, & Bethel sacrificat. Inde propter famem Ægyptum ingressus, uxorem suam vocat sororem, quam in domum Regis Pharaonis sublatam postea recipit intactam.

A
A. 7. a. 34.
* Inf. 18. c. 18. a. 1. d. 17.
* Gal. 3. b. 8.
* Heb. 11. b. 8.
* Inf. 13. c. 15. d. 18. a. 6. a. 4.
Deut. 34. d. 4.
B
C

1 Dixit autem Dominus ad Abram: Egrede de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi.
 2 Faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, & erisque benedictus.
 3 Benedicam benedictibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque in TE benedictur unusversæ cognationes terræ.
 4 Egressus est itaque Abram, sicut præceperat ei Dominus, & ivit cum eo Lot: septuaginta quinque annorum erat Abram, cum egredederetur de Haran.
 5 Tulitque Sarai uxorem suam, & Lot filium fratris sui, universamque substantiam, quam possederant, & animas, quas fecerant in Haran: & egressi sunt, ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam, 6 Pertransiit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem: Chananeus autem tunc erat in terra.
 7 Apparuit autem Dominus Abram, & dixit ei: * Semini tuo dabo terram hæc. Qui edificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei.
 8 Et inde transgrediens ad montem, qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel, & ab oriente Hai: edificavit quoque ibi altare Domino, & invocavit nomen ejus.
 9 Perrexitque Abram vadens, & ultra progrediens ad meridiem.
 10 Facta est autem fames in terra: descenditque Abram in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi: prævaluerat enim fames in terra...

11 Cum-

11 Cumque propè esset, ut ingrederetur Ægyptum, dixit Sarai uxori suæ: Novi, quod pulchra sis mulier.

12 Et quod cum viderint te Ægyptii, disturi sunt: uxor ipsius est; & interficient me, & te reserabunt.

13 * Dic ergo, obsecro te, quod soror mea sis: ut bene sit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tuam.

14 Cum itaque ingressus esset Abram Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem, quod esset pulchra nimis.

15 Et nunciaverunt principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum: & sublata est mulier in domum Pharaonis.

16 Abram verò bene usi sunt propter illam: fueruntque ei oves, & boves, & asini, & servi, & famulæ, & asina, & cameli.

17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus, propter Sarai uxorem Abram.

18 Vocavitque Pharo Abram, & dixit ei: Quidnam est hoc, quod fecisti mihi? quare non indicasti, quod uxor tua esset?

19 Quam ob causam dixisti esse sororem

tuam, ut tollerem eam mihi in uxore? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam, & vade. 20 Præcepitque Pharo super Abram viris: & deduxerunt eum, & uxorem illius, & omnia, quæ habebat.

CAPUT XIII.

Abram, & Lot Ægypto egressi, præ nimia opulentia separantur; & Lot Jordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: ubi verum Dei promissiones de multiplicando semine, terraque possidenda, accipit.

1 Ascendit ergo Abram de Ægypto, ipse, & uxor ejus, & omnia, quæ habebat, & Lot cum eo, ad Australem plagam.

2 Erat autem dives valde in possessione auri, & argenti.

3 Reversusque est per iter, quo venerat, à meridie in Bethel, usque ad locum, ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel, & Hai:

4 In loco altaris, * quod fecerat prius, & invocavit ibi nomen Domini.

5 Sed & Lot, qui erat cum Abram, fuerunt greges ovium, & armenta, & tabernacula.

6 Nec poterat eos capere terra, ut habita-

rent simul: * erat quippe substantia eorum multa, & nequibant habitare communiter. 7 Unde & facta est rixa inter pastores gre-

gum Abram, & Lot. Eo autem tempore Chanaanus, & Pherezæus habitabant in terra illa.

8. Dixit

* Inf. 20 c. 11.

D

* Inf. 36 a. 7.

8 Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quasi sit iurgium inter me, & te, & inter pastores meos, & pastores tuos: fratres enim sumus.

9 Ecce univèrsa terra coram te est: recede à me, obsecro: si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.

10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ univèrsa irrigabatur, antequam subverteret Dominus Sodomam, & Gomorrhæ, sicut paradysus Domini, & sicut Ægyptus venientibus in Segor.

11 Elegitque sibi Lot regionem circa Jordanem, & recessit ab Oriente: divisiq; sunt alterutrum à fratre suo.

12 Abram habitavit in terra Chanaan: Lot verò moratus est in oppidis, quæ erant circa Jordanem, & habitavit in Sodomis.

13 Homines autem Sodomitæ pessimi erant, & peccatores coram Domino nimis.

14 Dixitque Dominus ad Abram, postquam divisus est ab eo Lot: * Leva oculos tuos, & vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem, & meridiem, ad orientem, & occidentem.

15 Omnem terram, quam conspicias, tibi dabo, & semini tuo usque in sempiternum.

16 Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ: si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit.

17 Surge, & perambula terram in longitudine, & in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam.

18 Movens igitur tabernaculum suum Abram, venit, & habitavit juxta convallem Mambre, quæ est in Hebron: edificavitque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

Devictis quinque regibus, ac spoliatis Sodomis, Lot cum plerisque aliis captivis ducitur à quatuor regibus victoribus: quos Abram persequens, omnes captivos, spoliaque reduxit: lætusque pro victoria, decimas dæi Melchisedeche, à quo benedictione accepta, cuncta regi Sodomorum reddidit.

1 Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel Rex Sennar, & Arioch Rex Ponti, & Chodorlahomor Rex Elamitarum, & Thadal Rex Gentium

2 Inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Bersa regem Gomorrhæ, & contra Sennaab regem Adama, & contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ, ipsa est Segor.

3 Omnes hi convenerunt in vallem Silvestrem, quæ nunc est mare salis.

4 Duodecim enim annis servierant Chodorlahomor, & tertio decimo anno recesserunt ab eo.

5 Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, & reges, qui erant cum eo:

percusseruntque Raphaim in Astarothearnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in Save Carlahaim,

6 Et Chorraos in montibus Seir, usque ad Campes tria Pharan, quæ est in solitudine.

7 Reversique sunt, & venerunt ad fontem Misphat, ipsa est Cades: & percusserunt omnem regionem Amalecitarum, & Amorrhæum, qui habitabat in Asafonthamar.

8 Et egressi sunt rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexque Adama, & rex Seboim, nec non & rex Balæ, quæ est Segor: & direxerunt aciem contra eos in valle Silvestri.

9 Scilicet adversus Chodorlahomor regem Blamitarum, & Thadal regem Gentium, & Amraphel regem Sennar, & Arioch regem Ponti: quatuor reges adversus quinque.

10 Vallis autem Silvestris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & Gomorrhæ terga vertentes, cecideruntque ibi: & qui remanserant, fugerunt ad montem.

11 Tulerunt autem omnem substantiam Sodomorum, & Gomorrhæ, & univèrsa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt:

12 Nec non & Lot, & substantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.

13 Etece unus, qui evaserat, nunciavit Abram Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre Amorrhæi, fratris Eschol, & fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.

14 Quod cum audisset Abram, captum videlicet Lot fratrem suum, numeravit expeditos vernaculos suos trecentos decem, & octo, & persecutus est usque Dan.

15 Et divisit focis, irruit super eos nocte: percussitque eos, & persecutus est eos usque Hoba, quæ est ad levam Damasci.

16 Reduxitque omnem substantiam, & Lot fratrem suum cum substantia illius, mulieres quoque, & populum.

17 Egressus est autem rex Sodomorum in occursum ejus, postquam reversus est à cæde Chodorlahomor, & regum, qui cum eo erant in valle Save, quæ est vallis regis.

18 * At verò Melchisedech rex Salem, proferens panem, & vinum, erat enim sacerdos Dei altissimi,

19 Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelso, qui creavit cælum, & terram,

20 Et benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.

21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cætera tolle tibi.

22 Qui respondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli, & terræ.

23 Quod à filo subtegmis usque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt, ne dicas. Ego ditiavi Abram:

24 Exceptis his, quæ comederunt juvenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eschol, & Mambre: isti accipient partes suas.

* Sup. 12. b. 7. Inf. 15. c. 18. 25. a.

* Deut. 34. b. 4.

D

* Sup. 12. b. 7.

B

A

B

C

* Heb. 7. a. 11.

D

C A

CAPUT XV.

Deus Abra de posteritate desperanti filium promittit, cui credens Abram iustificatur; et in signum promissae terrae, praescriptum a Domino offert sacrificium, auditque suae posteritatis futuram peregrinationem.

A. Hic itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.

2 Dixitque Abram; Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam absque liberis, & filius procuratoris domus meae iste Damascus Eliezer.

3 Addiditque Abram: Mihi autem non dedisti semen: & ecce vernaculus meus, haeres meus erit.

4 Statimque sermo Domini factus est ad eum, dicens: Non erit hic haeres tuus, sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis haeridem.

B. 5 Eduxitque eum foras, & ait illi: * Suspice caelum, & numera stellas, si potes. Et dixit ei: Sic erit semen tuum.

6 * Credidit Abram Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

7 Dixitque ad eum: Ego Dominus, qui eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram istam, & possideres eam.

8 At ille ait: Domine Deus, unde scire possim, quod possessurus sim eam?

9 Et respondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccaem triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam.

10 Qui tollens univèrsa haec, * divisit ea per medium, & utraque partes contra se altius posuit: aves autem non divisit.

11 Descenderuntque volucres super cadavera, & abigebat eas Abram.

C. 12 Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus, & tenebrosus invasit eum.

13 Dictumque est ad eum: Scito praesentem, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, & subicient eos servituti, & affligent quadringentis annis.

14 Verumtamen gentem, cui servituri sunt, ego iudicabo, & post haec egredientur

cum magna substantia. 15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in sepulchre bona.

16 Generatione autem quarta revertetur huc: nequod enim completae sunt iniquitates Amorrhæorum, usque ad praesens tempus.

17 Cum ergo occubisset sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit cibus fumans, & lampas ignis transiens inter divisiones illas.

18 In illo die * pepigit Dominus foedus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc a fluvio Aegypti usque ad fluvium magnum Euphratem.

19 Cinæos, & Cenezaeos, Cedmonæos, 20 Et Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quoque,

21 Et Amorrhæos, & Chanaanæos, & Gergesæos, & Jebusæos.

CAPUT XVI.

Agar a domina Sarai traditur Abrae uxor: quae ubi concepisset, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflictâ, fugam inii, sed iussu Angelii eidem submissa, parit Ismaelem.

A. 1 Igitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos: sed habens ancillam Aegyptiam nomine Agar,

2 Dixit marito suo: Ecce conclusit me Dominus, ne parerem, ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille acquiesceret deprecanti,

3 Tulit Agar Aegyptiam ancillam suam, post annos decem, quam habitare ceperant in terra Chanaan, & dedit eam viro suo uxorem.

4 Qui ingressus est ad eam. At illa concepit se videns, despexit dominam suam.

5 Dixitque Sarai Abram: Iniquè agis contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quae videns, quod conceperit, despexit me habet, iudicet Dominus inter me, & te.

6 Cui respondens Abram: Ecce, ait ancilla tua in manu tua est, utere ea, ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam inii.

7 Cumque invenisset eam Angelus Domini iuxta fontem aquae in solitudine, qui est in via Sur in deserto,

8 Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? & quod vadis? quae respondit: A facie Sarai dominae meae ego fugio.

9 Dixitque ei angelus Domini: Revertere ad domi-

D

A

B

C

* Sup. ca. b. 7. 13. c. 53. Inf. 26. a. 4. De ut. 34. b. 4. 3. Reg. 4. c. 21. Par. 9. f. 26.

* Rom. 4. c. 18. * Rom. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6. Jac. 2. d. 23.

* Jer. 31. d. 18.

* A. 7. a. 7.

dominam tuam, & humiliare sub manu illius. 10 Et rursum: Multiplicabo, inquit, multiplicabo semen tuum, & non numerabitur praeter multitudinem.

11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepisti, & paries filium: vocabisque nomen ejus Ismael, eo quod audierit Dominum afflictionem tuam.

12 Hic erit ferus homo, manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum: & e regione univèrsorum fratrum suorum figet tabernacula.

13 Vocavit autem Agar nomen Domini, qui loquebatur ad eam: Tu Deus, qui vidisti me. Dixit enim: Perfectò hic vidit posteriora videntis me.

14 Propterea appellavit puteum illum, Puteum viventis, & videntis me. Ipse est inter Cades, & Barad.

15 Peperitque Agar Abrae filium: qui vocavit nomen ejus Ismael. 16 Octoginta, & sex annorum erat Abram, quando peperit ei Agar Ismaelem.

Inf. 24. 8. 62.

CAPUT XVII.

Abrahae repetuntur promissiones: ipsius, & Sarai nomina immutantur: circumcisio praecipitur, in foederis signum: filius ex Sara promittitur una cum successu Ismaelis, & Abraham circumcisionis praecipitur.

A. 1 Postquam verò nonaginta, & novem annorum esse ceperat, apparuit ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, & esto perfectus.

2 Ponamque foedus meum inter me, & te, & multiplicabo te vehementer nimis.

3 Cecidit Abram pronus in faciem.

4 Dixitque ei Deus: Ego sum, & pactum meum tecum, * erisque pater multarum gentium.

5 Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te.

6 Faciamque te crescere vehementissime, & ponam te in gentibus, regesque ex te egredientur.

7 Et statuam pactum meum inter me, & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis, foedere sempiterno: ut sim Deus tuus, & feminis tui post te.

B. 8 Daboque tibi, & femini tuo terram peregrinationis tuae, omnem terram Chanaan in possessionem aeternam, eroque Deus eorum.

9 Dixit iterum Deus ad Abraham: * Et tu ergo custodies pactum meum, & semen tuum post te in generationibus suis.

10 Hoc est pactum meum, quod observabis inter me, & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum: 11 Et circumcidetur carnem praeputii vestri, ut sit * in signum foederis inter me, & vos.

12 Infans octo dierum circumcidetur in

vobis, omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus, quam emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de stirpe vestra.

13 Erigite pactum meum in carne vestra in foedus aeternum.

14 Masculus, cujus praeputium caro circumcisa non fuerit, delibitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.

15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, sed Saram.

16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicam suam, erique in nationes, & reges populorum orientum ex eo.

17 Cecidit Abraham in faciem suam, & risit, dicens in corde suo: Putasne centenarius nasceretur filius? & Sara nonagenaria pariet?

18 Dixitque ad eum: Utinam Ismael vivat coram te.

19 Et ait Deus ad Abraham: * Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac, & constituam pactum meum illi in foedere sempiterno, & semini ejus post eum.

20 Super Ismael quoque exaudivi te: ecce, benedicam ei, & augeto, & multiplicabo eum valde: duodecim duces generabit, & faciam illum in gentem magnam.

21 Pactum verò meum statuam ad Isaac, què pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.

22 Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo, ascendit Deus ab Abraham.

23 Tulit autem Abraham Ismael filium suum, & omnes vernaculos domus suae: univèrsosque, quos emerat, cunctos mares ex omnibus viris domus suae: & circumcidit carnem praeputii eorum, statim in ipsa die, sicut praeceperat ei Deus.

Luc. 2. c. 21. Rom. 4. b. 11.

C

* Inf. 18. b. 10. a. 2.

D

* Eccl. 44. c. 20. Rom. 4. c. 17.

* A. 7. a. 8.

* Lev. 12. a. 3.

24 Abraham nonaginta, & novem erat annorum, quando circumcidit carnem praeputii sui.

25 Et Ismael filius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis suae.

26 Eadem die circumcisus est Abraham, & Ismael filius ejus.

27 Et omnes viri domus illius, tam vernaculi, quam emptitii, & alienigenae pariter circumcisi sunt.

CAPUT XVIII.

Angeli tres ab Abraham hospitio suscepti, filium ex Sara promittunt: quae ob id videns, corripitur. Sodomorum everso praedicitur, pro quibus Abraham saepius deprecatur.

A. Heb. 17. a.2.

1. Apparuit autem ei Dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi sui, in ipso fervore diei.

2. Cumque elevarit oculos, apparuerunt ei tres viri stantes propè eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adoravit in terram.

3. Et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum:

4. Sed afferam pauxillum aquae, & lavate pedes vestros, & requiescite sub arbore.

5. Ponamque buccellam panis, & confortate cor vestrum, postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt: Fac, ut locutus es.

6. Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria facta similia commisce, & fac subcinericios panes.

7. Ipse vero ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerimum, & optimum, dediditque puero: qui festinavit, & coxit illum.

8. Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum quem coxerat, & posuit coram eis, ipse vero stabat juxta eos sub arbore.

9. Cumque comedisent, dixerunt ad eum: Ubi est Sara uxor tua? ille respondit: Ecce in tabernaculo est.

* Sup. 17. c. 19. Inf. 21. a. 1. Rom. 9. b. 9.

10. Cui dixit: * Revertens, veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi.

11. Erant autem ambo senes, provestraeque aetatis, & desierant Sarae fieri muliebricia.

* 1. Pet. 3. a. 6.

12. Quae risit occultè, dicens: Postquam consenui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo?

13. Dixit autem Dominus ad Abraham. Quia-

re risit Sara, dicens: Num verè parturam sum anus?

14. Numquid Deo quidquam est difficile? juxta conditum revertat ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium.

15. Negavit Sara, dicens: Non risi: timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita: sed risisti.

16. Cum ergo surrexissent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: & Abraham simul gradiebatur, deducens eos.

17. Dixitque Dominus. Num celare poterò Abraham, quae gesturus sum.

18. Cum futurus sit in gentem magnam, ac robustissimam, & BENEDICENDÆ sint in illo omnes nationes terrarum?

19. Scio enim, quod praecepturus sit filiis suis, & domui suae post se, ut custodiant viam Domini, & faciant iudicium, & justitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia, quae locutus est ad eum.

20. Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis.

21. Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint: an non est ita, ut sciam.

22. Converteruntque se inde, & abierunt Sodomam: Abraham vero adhuc stabat coram Domino.

23. Et appropinquans ait: Numquid perdes justum cum impio?

24. Si fuerint quinquaginta justi in civitate, peribunt simul? & non parces loco illi propter quinquaginta justos, si fuerint in eo?

25. Absit à te, ut rem hanc facias, & occidas justum cum impio, fiatque justus sicut impius, non est hoc tuum: qui iudicas omnem terram, nequaquam facies iudicium hoc.

26. Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta justos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.

27. Respondensque Abraham ait: Quia-

Sup. 12. a. Inf. 22. d. 17.

C

D

semel

semel cepti, loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, & cinis.

28. Quid si minis quinquaginta justis quinque fuerint? debebis, propter quinquaginta quinque, universam urbem? Et ait: Non debebo, si invenero ibi quadraginta quinque.

29. Rursumque locutus est ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta.

30. Ne quaeso, inquit, indigneris, Domine, si loquar: Quid si ibi inventi fuerint triginta? Respondit: Non faciam, si invenero ibi triginta.

31. Quia semel, ait, cepti, loquar ad Dominum meum: Quid si ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti.

32. Obsecro, inquit, ne irascaris, Domine, si loquar adhuc semel: Quid si inventi fuerint ibi decem? Et dixit: Non debebo propter decem.

33. Abiitque Dominus postquam cessavit loqui ad Abraham: & ille reversus est in locum suum.

CAPUT XIX.

Lot, & Angelis hospitio susceptis, à Sodomis vitam patitur: cum uxore, & utraque filia à Sodomitico ereptus incendio, uxorem in via amisit: tandemque inebriatus, cum utraque filia incestum ignorans commisit, unde eorum habuerunt Moabitae, & Ammonitae.

A. Hebr. 17. a. 2.

1. Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere, & sedente Lot in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos, surrexit, & ivit obviam eis: adoravitque pronus in terram.

2. Et dixit: Obsecro, domini, declinate in domum pueri vestri, & manete ibi: lavate pedes vestros, & manè proficiscimini in viam vestram. Qui dixerunt: Minime, sed in platea manebimus.

3. Compulsi illos oppidò, ut diverterent ad eum: ingressisque domum illius fecit convivium, & coxit azyrna: & comederunt.

4. Prius autem, quam irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum à puero usque ad fenem, omnis populus simul.

5. Vocaveruntque Lot, & dixerunt ei: Ubi sunt viri, qui introierunt ad te nocte? educ illos huc, ut cognoscamus eos.

6. Egredius ad eos Lot, post tergum occultans ostium, ait:

7. Nolite, quaeso, fratres mei, nolite malum hoc facere.

8. Habeo duas filias, quae necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos, & abutimini eis, sicut vobis placuerit, dum modò viris istis nihil mali faciatis, quia ingressi sunt sub umbra culminis mei.

9. At illi dixerunt: Recede illuc: Et rursus: Ingressus es, inquit, ut advena; numquid, ut iudices? te ergo ipsum magis, quam hos affligemus. * Vinctique faciebant Lot vehementissime: jamque propè erat, ut esset ingretere fores.

10. Et ecce miserunt manum viri, & intro-

* 1. Pet. 2. b. 8.

duxerunt ad se Lot, clausuruntque ostium: 11. Et eos, qui foris erant, * percusserunt cæcitate à minimo usque ad maximum, ita ut ostium invenire non possent.

12. Dixerunt autem ad Lot: Habes hic quæpiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac:

13. Delebimus enim locum istum, eò quòd increverit clamor eorum coram Domino, qui misit nos, ut perdamus illos.

14. Egredius itaque Lot, locutus est ad generos suos, qui accepturi erant filias ejus, & dixit: Surgite, egredimini de loco isto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et visus est eis quasi ludens loqui.

15. Cumque esset manè, cogeant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias, quas habes: ne & tu pariter pereas in scelere civitatis.

16. Dissimulante illos, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eò quòd parceret Dominus illi.

17. * Eduxeruntque eum, & posuerunt extra civitatem: ibique locuti sunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione: sed in monte salvum te fac, ne & tu simul pereas.

18. Dixitque Lot ad eos: Quaeso, Domine mi,

19. Quia invenit servus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, ut salvares animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, & moriar:

20. Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea: numquid non modica est, & vivet anima mea?

21. Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem, pro qua locutus es.

22. * Festina, & salvare ibi: quia non poterò facere quidquam, donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatum est nomen urbis illius Segor.

23. Sol egredius est super terram, & Lot ingressus est Segor.

24. * Igitur Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrhæ sulphur, & ignem à Domino de cælo:

25. Et subvertit civitates has, & omnem circa regionem, universos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia.

26. * Respicensque uxor ejus post se, versa est in statuum salis.

27. Abraham autem consurgens manè, ubi steterat * prius cum Domino,

28. Intuitus est Sodomam, & Gomorrhæ, & universam terram regionis illius: viditque ascendentem favillam de terra quasi fornacis fumum.

29. Cum enim subverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abraham, liberavit Lot de subversione urbium, in quibus habitaverat.

30. Ascenditque Lot de Segor, & mansit in monte, duæ quoque filiae ejus cum eo (timuerat enim manere in Segor,) & mansit in-

* 1. Sap. 19. c. 16.

C

D

* Sap. 10. b. 6.

E * Sap. 10. b. 6.

* Dent. 29. d. 15. Il. 13. d. 19. Jerem. 50. f. 40. Eze. 16. c. 19. Ol. 11. c. 8. Amos 4. d. 11. Luc. 17. f. 38. Jud. 1. b. 7.

* Luc. 17. g. 2. Sup. 13. a. 1.

F

spelunca ipse, & duae filiae ejus cum eo.
 31 Dixitque major ad minorem: Pater noster senex est, & nullus virorum remansit in terra, qui possit ingredi ad nos juxta morem universae terrae.
 32 Veni, inebriemus eum vino, dormiamusque cum eo, ut servare possimus ex patre nostrum semen.
 33 Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa. Et ingressa est major, dormivitque cum patre: at ille non sensit, nec quando accubuit filia, nec quando surrexit.
 34 Altera quoque die dixit major ad minorem. Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, & dormies cum eo, ut salvemus semen de patre nostro.
 35 Dederunt etiam & illa nocte patri suo bibere vinum, ingressaque minor filia, dormivit cum eo: & ne tunc quidem sensit, quando concubuerit, vel quando illa surrexerit.
 36 Conceperunt ergo duae filiae Lot de patre suo.
 37 Peperitque major filium, & vocavit nomen ejus Moab: ipse est pater Moabitaram usque in praesentem diem.
 38 Minor quoque peperit filium, & vocavit nomen ejus Ammon, id est, filius populi mei: ipse est pater Ammonitarum usque hodie.

CAPUT XX.

Abraha in Geraris peregrinanti uxor a rege tollitur, quae ad Domini iussum cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante salus domni regis restituitur.

A 1 **P**rofectus inde Abraham in terram australem, habitavit inter Cades, & Sur: & peregrinatus est in Geraris.
 2 Dixitque de Sara uxore sua, Soror mea est. Misit ergo Abimelech rex Gerar, & tulit eam.
 3 Venit autem Deus ad Abimelech per somnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem, quam tulisti: habet enim virum.
 4 Abimelech vero non tetigerat eam, & ait: Domine, num gentem ignorantem, & justam interficies?
 5 Nonne ipse dixit mihi: Soror mea est: & ipsa ait: Frater meus est? in simplicitate cordis mei, & munditia manuum mearum feci hoc.
 6 Dixitque ad eum Deus: Et ego scio, quod simplici corde feceris: & ideo custodi vi te, ne peccares in me, & non dimisi, ut tangeres eam.
 7 Nunc ergo redde viro tuo uxorem, quia propheta est: & orabit pro te, & vives: si autem nolueris reddere, scito, quod morte morieris tu, & omnia, quae tua sunt.
 8 Statimque de nocte confurgens Abimelech, vocavit omnes servos suos: & locutus est universa verba haec in auribus eorum, timueruntque omnes viri valde.
 9 Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, & dixit ei: Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me, & super regnum meum peccatum grande? quare non debuisti facere, fecisti nobis.

10 Rursumque exprobulans, ait: Quid vidisti, ut hoc faceres?
 11 Respondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forfitan non est timor Dei in loco isto: & interficient me propter uxorem meam.
 12 Alias autem & verè soror mea est, filia patris mei, & non filia matris meae, & duxi eam in uxorem.
 13 Postquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: * Hanc misericordiam facies mecum: In omni loco, ad quem ingrediemur, dices, quod frater tuus sum.
 14 Tulit igitur Abimelech oves, & boves, & servos, & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque illi Saram uxorem suam,
 15 Et ait: Terra coram vobis est, ubicumque tibi placuerit, habita.
 16 Sara autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum sunt, & quicumque perrexeris: mementoque te deprehensam.
 17 Orante autem Abraham, sanavit Deus Abimelech, & uxorem, ancillaque ejus, & pepererunt:
 18 Concluserat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abraham.

CAPUT XXI.

Nascitur Isaac, circumciditur, & ablactatur, Ismael vero cum matre domo pellitur in desertis videtur: Abimelech cum Abraham factus medio iuramento percussit.

A 1 **V**isitavit autem Dominus Saram, sicut * promiserat: & implevit, quae locutus est.
 2 Concepitque, & peperit filium in senectute sua, tempore, quo praedixerat ei Deus.
 3 Vocavitque Abraham nomen filii sui, quem genuit ei Sara, Isaac:
 4 Et circumcidit eum octavo die, sicut * praecerat ei Deus:
 5 Cum centum esset annorum: hac quippe aetate patris natus est Isaac.
 6 Dixitque Sara: Risum fecit mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi.
 7 Rursumque ait: Quis auditurum crederet Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei jam sen?i?
 8 Crevit igitur puer, & ablactatus est: fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis ejus.
 9 Cumque vidisset Sara filium Agar Aegyptiae ludentem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham:
 10 * Eiecit ancillam hanc, & filium ejus: non enim erit heres filius ancillae cum filio meo Isaac.
 11 Durè accepit hoc Abraham pro filio suo:
 12 Cui dixit Deus: Non tibi videatur asperum super puerum, & super ancilla tua: omnia, quae dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia * in Isaac vocabitur tibi semen.
 13 Sed & filium ancillae faciam in gentem magnam, quia semen tuum est.

* Sup. 12. c. 13.

* Inf. 21. c. 23.

D

A

* Sup. 17. c. 13. v. 16. 20. Gal. 6. 23. Hebr. 11. c. 11.

* Sup. 17. b. 10. Matt. 1. a. 2.

* Gal. 4. d. 30.

B

* Rom. 9. b. 7. Hebr. 11. d. 18.

14 Surrexit itaque Abraham manè, & tollens panem, & utrem aquae, imposuit scapulae ejus, tradiditque puerum, & dimisit eam. Quae cum abiisset, errabat in solitudine Bersabee.
 15 Cumque consumpta esset aqua in utre, abiecit puerum subter unam arborum, quae ibi erant.
 16 Et abiit, seditque è regione procul quantum potest arcus jacere, dixit enim: Non videbo morientem puerum: & sedens contra, levavit vocem suam, & flevit.
 17 Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque Angelus Dei Agar de caelo, dicens: Quid agis, Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco, in quo est.
 18 Surge, tolle puerum, & tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum.
 19 Aperuitque oculos ejus Deus: quae videns puteum aquae, abiit, & implevit utrem, deditque puerò bibere.
 20 Et fuit cum eo: qui crevit, & mortuus est in solitudine, factusque est juvenis sagittarius.
 21 Habitavitque in deserto Pharan, & accepit illi mater sua uxorem de terra Aegypti.
 22 Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, ad Abraham: Deus tecum est in universis, quae agis.
 23 Jura ergo per Deum, ne noceas mihi, & posteris meis, stirpisque meae: sed juxta misericordiam, * quam feci tibi, facies mihi, & terrae, in qua versatus es advena.
 24 Dixitque Abraham: Ego jurabo.
 25 Et inceptavit Abimelech propter puteum aquae, quem vi abstulerant servi ejus.
 26 Responditque Abimelech: Nescivi, quis fecerit hanc rem: sed & tu non indicasti mihi, & ego non audivi prater hodie.
 27 Tulit itaque Abraham oves, & boves, & dedit Abimelech: percusseruntque ambo foedus.
 28 Et statuit Abraham septem agnas gregis scorsum.
 29 Cui dixit Abimelech: Quid sibi vo-

lunt septem agnae istae, quas stare fecisti scorsum?
 30 At ille: Septem, inquit, agnas accipies de manu mea: ut sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum.
 31 Idcirco vocatus est locus ille Bersabee: quia ibi uterque juravit.
 32 Et inierunt foedus pro puteo juramenti.
 33 Surrexit autem Abimelech, & Phicol Princeps exercitus ejus, reversisque sunt in terram Palaestinarum. Abraham vero plantavit nemus in Bersabee, & invocavit ibi nomen Domini Dei aeterni.
 34 Et fuit colonus terrae Palaestinarum diebus multis.

CAPUT XXII.

Fides, & obedientia Abrahae in filii sui precepta immolatione probatur, sed ab ipsius immolatione prohibetur ab Angelo, promissionesque ei denuo ob hanc insignem obedientiam confirmantur, & filii Machor fratris Abrahae numerantur.

A 1 **Q**uae postquam gesta sunt, * tentavit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum.
 2 Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi.
 3 Igitur Abraham de nocte confurgens, stravit asinum suum: ducens secum duos juvenes, & Isaac filium suum: Cumque concidisset ligna in holocaustum, abiit ad locum, quem praecerat ei Deus.
 4 Die autem tertio, elevatis oculis, vidit locum procul:
 5 Dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego, & puer illuc usque properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos.
 6 Tulit quoque ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum: ipse vero portabat in manibus ignem, & gladium. Cumque duo pergerent simul,
 7 Dixit Isaac patri suo: Pater mi, At ille respon-

* Judic. 8. c. 22. Hebr. 11. d. 17.

D

respondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis, & ligna: ubi est victima holocausti?
 8 Dixit autem Abraham: Deus providet sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter.
 9 Et venerunt ad locum, quem ostenderat ei Deus, in quo edificavit altare, & desuper ligna composuit: eumque alligasset Isaac filium suum: posuit eum in altare super struē lignorum.
 10 * Extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum.
 11 Et Ecce Angelus Domini de caelo clamavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum.
 12 Dixitque ei: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam: nunc cognovi, quod times Deum, & non pepercisti unigenito filio tuo propter me.
 13 Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio.
 14 Appellavitque nomen loci illius, Dominus videt. Unde usque hodie dicitur. In monte Dominus videbit.

* Jac. 2. d. 24.

C

15 Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundum de caelo, dicens:
 16 * Per memetipsum juravi, dicit Dominus: quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me.
 17 Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas caeli, & velut arenam, quae est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum suorum.
 18 Et * BENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti voci meae.
 19 Reversus est Abraham ad pueros suos, abieruntque Bersabee simul, & habitavit ibi.
 20 His ita gestis, nunciatum est Abraham, quod Melcha quoque genuisset filios Nachor fratri suo,
 21 Hus primogenitum, & Buz fratrem ejus, & Camuel patrem Syrorum,
 22 Et Cafed, & Azau, Pheldas, quoque, & Jedlaph,
 23 Ac Bathuel, de quo nata est Rebecca: octo istos genuit Melcha, Nachor fratris Abraham.
 24 Concubina verò illius, nomine Roma, peperit Tabea, & Gaha, & Tahas, & Maacha.

* Ps. 104. a. 9. Ecl. 44. d. 21.
 1. Mach. 2. f. 32. Luc. 1. g. 73. Heb. 6. c. 13. d. 17.
 D
 * Sup. 12. a. 3. 18. b. 18. Inf. 26. h. 4. Ecl. 44. d. 25. Ad. 3. d. 25.

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in spelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro praesentis emit pecunia, sepelitur.

A

1 **V**ixit autem Sara centum viginti septem annis.
 2 Et mortua est in civitate Arbec, quae est Hebron, in terra Chanaan: venitque Abraham, ut plangeret, & fleret eam.
 3 Cumque surrexisset ab officio funeris, locutus est ad filios Heth, dicens:
 4 Advena sum, & peregrinus apud vos: date mihi ius sepulchri vobiscum, ut sepeliam mortuum meum.
 5 Responderunt filii Heth, dicentes:
 6 Audi nos, domine, princeps Dei es apud nos: in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullusque te prohibere poterit, quin in monumento ejus sepelias mortuum tuum.
 7 Surrexit Abraham, & adoravit populum terrae, filios videlicet Heth:
 8 Dixitque ad eos: Si placet animae vestrae

B

ut sepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Seor:
 9 Ut det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui: pecunia digna tradat eam mihi coram vobis in possessionem sepulchri.
 10 Habitabat autem Ephron in medio filiorum Heth. Responditque Ephron ad Abraham cunctis audientibus, qui ingrediebantur portam civitatis illius, dicens:
 11 Nequaquam ita fiat, domine mi, sed tu magis ausculta, quod loquor: Agrum trado tibi, & speluncam, quae in eo est, praesentibus filiis populi mei, sepeli mortuum tuum.
 12 Adoravit Abraham coram populo terrae.
 13 Et locutus est ad Ephron circumstante plebe: Quae, ut audias me: Dabo pecuniam pro agro: suscipe eam, & sic sepeliam mortuum meum in eo.
 14 Responditque Ephron.
 15 Domine mi, audi me: Terra, quam postulas, quadringentis siclis argenti valet: istud est pretium inter me, & te: sed quan-

tum est hoc? sepeli mortuum tuum.
 16 Quod cum audisset Abraham, appendit pecuniam, quam Ephron postularat, audientibus filiis Heth, quadringentos siclos argenti probatae monetae publicae.
 17 Confirmatusque est ager quondam Ephronis, in quo erat spelunca duplex, respiciens Mambre, tam ipse, quam spelunca, & omnes arbores ejus in cunctis terminis ejus per circuitum.
 18 Abrahæ in possessionem, videntibus filiis Heth, & cunctis, qui intrabant portam civitatis illius.
 19 Atque ita sepelivit Abraham. Saram uxorem suam in spelunca agri duplici, quae respiciebat Mambre, * hæc est Hebron in terra Chanaan.
 20 Et confirmatus est ager, & antrum, quod erat in eo, Abrahæ in possessionem monumenti à filiis Heth.

D

* Inf. 35. d. 27.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipso adjuvatus, & in Mesopotamiam ad quaerendam uxorem Isaac missus, signo à Domino petito, Rebecca invenit, & habito parentum, ac fratri, ipsiusque consensu adducit ad Isaac: quam ille ducit in uxorem, & ita super matris morte accipit consolationem.

A

1 **E**Rat autem Abraham senex, dierumque multorum: & Dominus in cunctis benedixerat ei.
 2 Dixitque ad servum seniore domus suae, qui praerat omnibus, quae habebat: * Pone manum tuam subter femur meum,
 3 Ut adjurem te per Dominum Deum caeli & terrae, ut non accipias uxorem filio meo de filiabus Chanaanorum, inter quos habito:
 4 Sed ad terram, & cognationem meam proficiscaris, & inde accipias uxorem filio meo Isaac.
 5 Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, numquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egressus es?
 6 Dixitque Abraham: Cave, nequando reducas filium meum illuc:
 7 Dominus Deus caeli, qui tulit me de domo patris mei, & de terra nativitatis meae, qui locutus est mihi, & juravit mihi, dicens:
 8 * Semini tuo dabo terram hanc: ipse mittet Angelum suum coram te, & accipies inde uxorem filio meo:
 9 Sin autem mulier noluerit sequi te, non teneberis juramento: filium meum tantum ne reducas illuc.
 10 Tulitque decem camelos de grege domini sui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans secum, profectusque perrexit in Mesopotamiam ad urbem Nachor.
 11 Cumque Camelos fecisset accumbere extra oppidum juxta puteum aquae vespere, tempore, quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:
 12 Domine Deus domini mei Abraham,

* Sup. 12. b. 7. 13. c. 15. d. 18. Inf. 26. a. 4.

C

B

occorre, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam cum domino meo Abraham.
 13 Ecce ego sto prope fontem aquae, & filiae habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.
 14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam, ut bibam: & illa responderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est, quam praeparasti servo tuo Isaac: & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum domino meo.
 15 Necdum intra se verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in scapula sua:
 16 Puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro: descendit autem ad fontem, & impleverat hydriam, ac revertebatur.
 17 Occurritque ei servus, & ait: Pauxillum aquae mihi ad bibendum præbe de hydria tua.
 18 Quae respondit: Bibe, domine mi, celeriterque deposuit hydriam super ulnam suam, & dedit ei potum.
 19 Cumque ille bibisset, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.
 20 Effundensque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum, ut hauriret aquam: & haustam omnibus camelis dedit.
 21 Ipse autem contemplantur eam tacitus, scire volens, utrum prosperum iter suum fecisset Dominus, an non.
 22 Postquam autem biberunt cameli, protulit vir in aures aureas, appendentes siclos duos, & armillas totidem pondi siclorum decem.
 23 Dixitque ad eam: Cujus es filia? indicam mihi: est in domo patris tui locus ad manendum?
 24 Quae respondit: Filia sum Bathuelis, filii Melchæ, quem peperit ipsi Nachor.
 25 Et addidit, dicens: & palearum quoque, & foeni plurimum est apud nos, & locus spatiosus ad manendum.
 26 Inclinauit se homo, & adoravit Dñm.
 27 Dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abstulit misericordiam, & veritatem suam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domum fratris domini mei.
 28 Cucurrit itaque puella, & nuntiavit in domum matris suae omnia, quae audierat.
 29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui festinus egressus est ad hominem, ubi erat fons.
 30 Cumque vidisset in aures & armillas in manibus sororis suae, & audisset cuncta verba referentis: Hæc locutus est mihi homo: venit ad virum, qui stabat juxta Camelos, & prope fontem aquae:
 31 Dixitque ad eum: Ingredere, benedixit Domini: cur foris itas? praeparavi domum, & locum camelis tuis.
 32 Et introduxit eum in hospitium: ac destravit camelos, deditque paleas & fenum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum, qui venerant cum eo.

C

D

33 Et appositus est in conspectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar sermones meos. Respondit ei: Loquere.

34 At ille: Servus, inquit, Abraham sum:

35 Et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatusque est: & dedit ei oves, & boves, argentum, & aurum, servos, & ancillas, camelos, & asinos.

36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua, deditque illi omnia, quae habuerat.

37 Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chanaanorum, in quorum terra habito:

38 Sed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo:

39 Ego vero respondi domino meo: Quid si noluerit venire mecum mulier?

40 Dominus, ait, in cuius conspectu ambulo, mittet angelum suum tecum, & diriget viam tuam: accipiesque uxorem filio meo de cognatione mea, & de domo patris mei.

41 Innocens eris à maledictione mea, cum veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42 Veni ergo hodie ad fontem aquae, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam, in qua nunc ambulo,

43 Ecce sto juxta fontem aquae; & virgo, quae egredietur ad hauriendam aquam, auferat à me: Da mihi pauxillum aquae ad bibendum ex hydria tua.

44 Et dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam: ipsa est mulier, quam praeparavit Dominus filio domini mei.

45 Dumque haec tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in scapula: descenditque ad fontem, & hausit aquam. Et ajo ad eam: Da mihi paululum bibere.

46 Quae festinans deposuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquavit camelos.

47 Interrogavique eam, & dixi: Cujus es filia? Quae respondit: Filia Bathuelis sum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suspendi itaque in aures ad ornandam faciem ejus, & armillas posui in manibus ejus.

48 Pronusque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut fumerem filiam fratris domini mei filio ejus.

49 Quamobrem si facitis misericordiam, & veritatem cum domino meo, indicate mihi: sin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, sive ad sinistram.

50 Responderuntque Laban, & Bathuel: A Domino egressus est sermo: non postumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51 En Rebecca coram te est, tolle eam, & proficiscere, & sit uxor filii domini tui, sicut locutus est Dominus.

52 Quod cum audisset puer Abraham, proci dens adoravit in terram Dominum.

53 Prolatitque vasis argenteis, & aureis, ac vestibus, dedit ea Rebecca pro munere, fratribus quoque ejus, & matri dona obtulit.

54 Inito convivio, vescentes pariter, & bibentes manserunt ibi. Surgens autem mane, locutus est puer: Dimittite me, ut vadam ad dominum meum.

55 Responderuntque fratres ejus, & mater: Maneat puella saltem decem dies apud nos, & postea proficiscetur.

56 Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me, ut pergam ad dominum meum.

57 Et dixerunt: Vocemus puellam, & quaeramus ipsius voluntatem.

58 Cumque vocata venisset, seiscitati sunt: Vis ire cum homine isto? Quae ait: Vadam.

59 Dimiserunt ergo eam, & nutricem illius, servumque Abraham, & comites ejus.

60 Imprecantes prospera forori suae, atque dicentes: Soror nostra es: crescas in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum suorum.

61 Igitur Rebecca, & puella illius, ascensis camelis, secuta sunt virum: qui festinus revertebatur ad dominum suum.

62 Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam, quae ducit ad Puteum, * cujus nomen est Viventis, & videntis: habitabat enim in terra australi.

63 Et egressus fuerat ad meditandum in agro inclinata jam die: cumque elevasset oculos, vidit camelos venientes procul.

64 Rebecca quoque, conspecto Isaac, descendit de camelo,

65 Et ait ad puerum: Quis est ille homo, qui venit per agrum in occursum nobis: Dixitque ei: Ipse est dominus meus. At illa tolens citò pallium, operuit se.

66 Servus autem cuncta, quae gesserat, narravit Isaac.

67 Qui introduxit eam in tabernaculum Sarae matris suae, & accepit eam uxorem: & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret.

C A P U T X X V.

Abraham multis ex Cetura susceptis filiis quibus munera largitur, reliqua Isaac hereditate, mortuus est: Ismael quoque postquam duodecim genuit duces, moritur. Isaac pro uxore sua sterili precatus geminos genuit Esau, & Jacob; quorum major vendidit minori primogeniti a.

1 Abraham vero aliam duxit uxorem nomine Ceturam;

2 Quae peperit ei Zamran, & Jecsan, & Madan, & Madian, & Jesboc, & Sue.

3 Jecsan quoque genuit Saba, & Dadan. Filii Dadan fuerunt, Assurim, & Latufim, & Loomim.

4 At vero ex Madian ortus est Epha, & Opher, & Enoch, & Abida, & Eldaa: omnes hi filii Ceturae.

5 Deditque Abraham cuncta, quae possederat, Isaac:

6 Filiis autem concubinarum largitus est munera, & separavit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse viveret, ad plagam orientalem.

7 Fuerunt autem dies vitae Abrahæ, centum septuaginta quinque anni.

8 Et deficiens mortuus est in senectute bona, proventaque atatis, & plenus dierum:

congregatusque est ad populum suum.

9 Et sepelierunt eum Isaac, & Ismael filii sui in spelunca duplici, quae sita est in agro Ephron filii Seor Hethæ, & regione Mambre,

10 Quem emerat à filiis Heth: ibi sepultus est ipse, & Sara uxor ejus.

11 Et post obitum illius benedixit Deus Isaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum nomine Viventis, & videntis.

12 Hæ sunt generationes Ismael filii Abrahæ, quem peperit ei Agar Ægyptia famula Sarae:

13 Et hæc nomina filiorum ejus in vocabulis & generationibus suis. * Primogenitus Ismaelis Nabajoth, deinde Cedar, & Adbeel, & Mabsam,

14 Massa quoque, & Duma, & Massa, & Hadar, & Thema, & Jethur, & Naphis, & Cedma.

15 Isti sunt filii Ismaelis: & hæc nomina per castella & oppida eorum, duodecim principes tribuum suarum.

17 Et facti sunt anni vite Ismaelis centum triginta septem, deficiente mortuus est, & appositus ad populum suum.

18 Habitavit autem ab Hevila usque Sur, quae respicit Ægyptum introentibus Assyrios; coram cunctis fratribus suis obit.

19 Hæ quoque sunt generationes Isaac filii Abraham: Abraham genuit Isaac:

20 Quicum quadraginta esset annorum, duxit uxorem Rebecca filiam Bathuelis Syri de Mesopotamia, sororem Laban.

21 Deprecatusque est Isaac Dominum pro uxore sua, eoque dedit sterili: qui exaudivit eum, & dedit conceptum Rebecca.

22 Sed collidebantur in utero ejus parvuli; quae ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque, ut confu- leret Dominum.

23 Qui respondens ait: * Duæ gentes sunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividuntur, populisque populum superabit, & majori serviet minori.

24 Jam tempus pariendi advenerat, & ecce gemini in utero ejus reperti sunt.

25 * Qui prior egressus est, rufus erat, & totus in morem pellis hispida: vocatumque est nomen ejus Esau. * Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu: & idcirco appellavit eum Jacob.

26 Sexagenarius erat Isaac, quando nati sunt ei parvuli.

27 Quibus adultis, factus est Esau vir gnarus vendendi, & homo agricola: Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis.

28 Isaac amabat Esau, eoque de venationibus illius vesceretur: & Rebecca diligebat Jacob.

29 Coxit autem Jacob pulmentum: ad quem cum venisset Esau de agro lassus, quia ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia oppidò lassus sum. Quam ob causam vocatum est nomen ejus * Edom.

30 Cui dixit Jacob: Vendi mihi primogenita tua.

31 Ille respondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita?

33 Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit ei Esau, & vendidit primogenita.

34 Et sic accepto pane & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit; parvipendens quod primogenita vendidisset.

C A P U T XXVI.

Isaac ob famem in Geraris peregrinatus, post acceptam Terræ promissionem & seminis benedictionem, repeditur ab Abimelech, quod Rebecca dixerit suam esse sororem: & pastoribus ipsorum pro puteis jurgantibus, Abimelech cum Isaac foedus percussit. Esau uxores accipit.

1 O Rta autem fame super terram, post eam sterilitatem, quae acciderat in diebus Abraham, abiit Isaac ad Abimelech regem Palæstinorum in Gerara.

2 Apparuitque ei dominus, & ait: Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi.

3 Et peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim, & semini tuo dabo universas regiones has, * complens juramentum quod sponsondi Abraham patri tuo.

4 Et multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli: daboque posteris tuis universas regiones has: * & BENEDICENTUR in semine tuo omnes gentes terræ,

5 Eoque deditur Abraham voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea, & ceremonias, itaque servaverit.

6 Mansit itaque Isaac in Geraris.

7 Qui cum interrogaretur à viris loci illius super uxore sua, respondit: Soror mea est: * timuerat enim confiteri, quod sibi esset sociata conjugo, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem.

8 Cumque petransisset dies plurimi, & ibidem moraretur, prospiciens Abimelech rex Palæstinorum per fenestram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore sua.

9 Et accessit eo, ait: Perpicuum est, quod uxor tua sit: cur mentitus es, eam sororem tuam esse? Respondit: timui, ne morerer propter eam.

10 Dixitque Abimelech: Quare imposuisti nobis? potuit coire quispiam de populo cum uxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens:

11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12 Sevire autem Isaac in terra illa, & invenit in ipso anno centuplum: benedixitque ei Dominus.

13 Et locupletatus est homo, & ibat proficiens, atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est:

14 Habuit quoque possessiones ovium, & armentorum, & familiae plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæstini,

15 Omnes puteos, quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo:

16 In tantum, ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: Recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valde.

E

F

G

* Sup. 14.

* 1. Par. 1. b. 29.

C

* Rom. 9. c. 10.

* Ofce 12. a. 3.

* Matt. 7. a. 22.

* Abd. 1. 5. 1. Heb. 12. c. 16.

A

* Sup. 12. b. 7. 15. d. 18.

B

* Sup. 12. a. 3. 18. c. 18. 22. d. 17.

Inf. 28. c. 14.

C

D

17 Et ille discedens, ut veniret ad torrentem Geraræ; habitaretque ibi:

18 Rursum fodit alios puteos, quos foderant servi patris sui Abraham; & quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philistiim: appellavitque eos eisdem nominibus, quibus antè pater vocaverat.

19 Foderuntque in Torrente, & repererunt aquam vivam.

20 Sed, & ibi iurgium fuit pastorum Geraræ adversus pastores Isaac, dicentium: Nostra est aqua, quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam.

21 Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati sunt, appellavitque eum, Inimicitias.

22 Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen ejus, Latitudo; dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, & fecit crescere super terram.

23 Ascendit autem ex illo loco in Bersabee;

24 Ubi apparuit ei Dominus in ipsa nocte, dicens: Ego sum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum: benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum propter servum meum Abraham.

25 Itaque edificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: præcepitque servis suis, ut foderent puteum.

26 Ad quem locum cum venissent de Geraris, Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum,

27 Locutus est eis Isaac: Quid venistis ad me, hominem, quem odistis, & expulistis à vobis?

28 Qui responderunt: Vidimus tecum esse Dominum, & idcirco nos diximus: Sit iuramentum inter nos, & ineamus socius.

29 Ut non facias nobis quidquam mali, sicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus, quod te læderet: sed cum pace dimissimus auctum benedictione Domini.

30 Fecit ergo eis convivium, & post cibum, & potum,

31 Surgentes manè, juraverunt sibi mutuo: dimisitque eos Isaac pacificè in locum suum.

32 Ecce autem venerunt in ipso die servi Isaac, annuntiantes ei de puteo, quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33 Unde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impositum est Bersabee, usque in præsentem diem.

34 Esau verò quadragenarius duxit uxores, Judith filiam Beeri Hethæi, & Basemath filiam Elon ejusdem loci:

35 Quæ ambæ offenderant animum Isaac, & Rebecca.

CAPUT XXVII.

Jacob matris consilio benedictionem loco Esau accipit; ad cuius odium fugiendum monetur à matre, ut in Haran ad Laban concedat.

1 Senuit autem Isaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat: vocavitque Esau filium suum majorem, & dixit ei: Fili mi? Qui respondit: Adsum.

2 Cui pater: Vides, inquit, quod senue-

rim, & ignorem diem mortis meæ.

3 Sume arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras: cumque venatu aliquid apprehenderit,

4 Fac mihi inde pulmentum sicut velle me nostri, & affer, ut comedam: & benedicat tibi anima mea, antequam moriar,

5 Quod cum audisset Rebecca, & ille abiisset in agrum, ut iussionem patris impleret,

6 Dixit filio suo Jacob: Audivi patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, & dicentem ei:

7 Affer mihi de venatione tua, & fac cibos ut comedam, & benedicam tibi coram Domino, antequam moriar.

8 Nunc ergo, fili mi, acquiesce cõsiliis meis.

9 Et pergens ad gregem, affer mihi duos hæcodos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo, quas cum intuleris, & comederit, benedicat tibi, priusquam moriatur.

10 Quas cum intuleris, & comederit, benedicat tibi, priusquam moriatur.

11 Cui ille respondit: Nosti, quod Esau frater meus homo pilosus sit, & ego lenis:

12 Si attraxerit me pater meus & senserit, timeo, ne putet, me sibi voluisse illudere, & inducam super me maledictionem, pro benedictione.

13 Ad quem mater: In me sit, ait, ista maledictio, fili mi: tantum audi vocem meam, & pergens affer, quæ dixi.

14 Abiit, & attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, sicut velle noverat patrè illius.

15 Et vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum:

16 Pelliculasque hæcodos circumdedit manibus, & collinuda protexit.

17 Deditque pulmentum, & panes, quos coxerat, tradidit.

18 Quibus illatis, dixit: Pater mi? At ille respondit: Audio. Quis es tu, fili mi?

19 Dixitque Jacob: Ego sum primogenitus tuus Esau: feci sicut præcepisti mihi: surge, sede, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua.

20 Rursumque Isaac ad filium suum: Quo modo, inquit, tam citò invenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit, ut citò occurreret mihi, quod volebam.

21 Dixitque Isaac: Accede huc, ut tangam te, fili mi, & probem, utrùm tu sis filius meus Esau, an non.

22 Accessit ille ad patrem, & palpato eo, dixit Isaac: Vox quidem, vox Jacob est: sed manus, manus sunt Esau.

23 Et non cognovit eum, quia pilosæ manus similitudinem majoris expræferant. Benedicens ergo illi,

24 Ait: Tu es filius meus Esau? Respondit, Ego sum.

25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei etiam vinum, quo hausto,

26 Dixit ad eum: Accede ad me, & da mihi osculum, fili mi.

27 Accessit: & osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii mei fi-

B

C

D

* Inf. 27. 8. 46.

* Sup. 15. d. 34.

* Heb. 11. d. 20.

* Ab. d. 1. c. 10.

* Sup. 46. 8. 25.

* Ofec. 12. d. 12.

cut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.

28 Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti, & vini.

29 Et serventur tibi populi, & adorent te tribus: esto dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te. filii matris tuæ: qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.

30 Vix Isaac sermonem impleverat: & egresso Jacob foras, venit Esau.

31 Coctoque de venatione cibos intulit patri, dicens: Surge, pater mi, & comede de venatione filii tui: ut benedicat mihi anima tua.

32 Dixitque illi Isaac: Quis enim es tu? Qui respondit: Ego sum filius tuus primogenitus Esau.

33 Expavit Isaac stupore vehementi: & ultra quâ credi potest, admirans, ait: Quis igitur ille est, qui dudum captam venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus priusquam tu venires? benedixique ei, & erit benedictus.

34 Auditis Esau sermonibus patris, irruit clamore magno: & consternatus ait: Benedic etiam & mihi, pater mi.

35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.

36 At ille subjunxit: Justè vocatum est nomen ejus Jacob: supplantavit enim me en altera vice: * primogenita mea ante tulit, & nunc secundo surripuit benedictionem meâ.

Rursumque ad patrem: Numquid non reservasti, ait, & mihi benedictionem?

37 Respondit Isaac: Dominum tuum il-

lum constitui, & omnes fratres ejus servituti illius subjugavi: frumento, & vino stabilivi eum, & tibi post hæc, fili mi, ultra quid faciam?

38 Cui Esau: Num unam, inquit, tantum benedictionem habes, pater? mihi quoque obsecro, ut benedicas. Cumque eiulatu magno fletu;

39 Motus Isaac, dixit ad eum: * In pinguedine terræ, & in rore cœli desuper

40 Erit benedictio tua. Vives in gladio, & fratri tuo servies: tempusque veniet, cum excutias; & solvas jugum ejus de cervicibus tuis.

41 Oderat ergo semper Esau Jacob pro benedictione, qua benedixerat ei pater: dixitque in corde suo: * Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.

42 Nunciata sunt hæc Rebecca: quæ mittens, & vocans Jacob filium suum, dixit ad eum: Ecce Esau frater tuus minatur, ut occidat te.

43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, & confurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran:

44 Habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui,

45 Et cesset indignatio ejus, obliviscaturque eorum; quæ fecisti in eum: postea mitam, & adducam te inde huc, cur utroque orbabor filio in uno die?

46 * Dixitque Rebecca ad Isaac: Tædet me vita meâ propter filias Heth: si acceperit Jacob uxore de stirpe hujus terræ, nolo vivere.

C. A. P. U. T. XXVIII.

Jacob accepta ad Patre benedictione, in Mesopotamiam iransiens, videt in somnis scalam, cui innitebatur Dominus: & accepta de terra, ac seminis multiplicatione promissione, expectans votum Deo vorat.

3 Deus autem omnipotens benedicat tibi, & crescere te faciat, atque multiplicet: ut sis in turbas populorum.

4 Et det tibi benedictiones Abraham, & semini tuo post te: ut possideas terram peregrinationis tuæ; quam pollicitus est avo tuo.

5 * Cumque dimisisset eum Isaac, profectus venit in Mesopotamiam Syriæ ad Laban filium Bathuel Syri, fratri em Rebecca matris suæ.

6 Videns autem Esau, quod benedixisset pater suus Jacob, & misisset eum in Mesopotamiam Syriæ, ut inde uxorem duceret; & quod post benedictionem præcipisset ei, dicens: Non accipies uxorem de filiabus Chanaan:

1 Vocavit itaque Isaac Jacob, & benedixit eum, præcepitque ei dicens: Noli accipere conjugem de genere Chanaan: 2 Sed vade, & proficiscere in Mesopotamiam Syriæ, ad domum Bathuel patris matris tuæ; & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui.

7 Quodque obediens Jacob parentibus suis isset in Syriam:
 8 Probans quoque, quodd non libenter aspiceret filias Chanaan pater suus:
 9 Iyit ad Ismaelem, & duxit uxorem, abspice iis, quas prius habebat, Maheleth filiam Ismael filii Abraham, sororem Nabajoth.
 10 Igitur egressus Jacob de Bersabee pergebant Haran.
 11 Cumque venisset ad quendam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus, qui jacebant, & supponens capiti suo, dormivit in eodem loco.
 12 Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens caelum: Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam.
 13 Et Dominum innixum scalam dicentem sibi: * Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac: Terram, in qua dormis, tibi dabo, & femini tuo.
 14 Eritque semen tuum quasi pulvis terrae: * dilataberis ad Occidentem, & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem: & * **BENEDICENTUR IN TE**, & in femine tuo cuncta tribus terrae.
 15 Et ero custos tuus, quocumque perrexeris, & reducam te in terram hanc: nec dimittam, nisi complevero universa, quae dixi.
 16 Cumque evigilasset Jacob de somno, ait: Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.
 17 Pavensque, Quàm terribilis est, inquit, locus iste! non est hic aliud nisi Domus Dei, & porta caeli.
 18 Surgens ergo Jacob manè, tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum, & fundens oleum desuper.
 19 Appellavitque nomen urbis Bethel, quae prius Luz, vocabatur.
 20 Vocit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum,
 21 Reversusque fuero prospere ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum,
 22 Et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei: cunctorumque, quae dederis mihi, decimas offeram tibi.

C A P U T X X I X

Jacob à Laban susceptus, septem annis illi pacto inito pro Rachel filia servavit: cui cum supposita esset Lia, septem aliorum annis pro eadem implere coactus est: Rachel autem sterili, Lia quatuor peperit filios.

A. 1. **P**rofectus ergo Jacob venit in terram Orientalem.
 2 Et, vidit puteum in agro, tres quoque greges ovium accubantes juxta eum: nam ex illo adhaerabant pecora, & os ejus grandi lapide claudebatur.
 3 Morisque erat, ut cunctis ovibus congregatis, devolverent lapidem, & refectis gregibus rursus super os putei ponerent.
 4 Dixitque ad pastores: Fratres, unde estis? Qui responderunt: De Haran.
 5 Quos interrogans, Numquid, ait, nostis

Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.
 6 Sanusne est? inquit: Valet, inquiunt: & ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.
 7 Dixitque Jacob: Adhuc multum diei peregrif, nec est tempus, ut reducantur ad caulas greges: date autè porum ovibus, & sic eas ad pastum reducite.
 8 Qui responderunt: non possumus, donec omnia pecora congregentur, & amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.
 9 Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris sui: nam gregem ipsa pascebat.
 10 Quam eum vidisset Jacob, & sciret confobrinam suam, ovefecit Laban avunculi sui: amovit lapidem, quo puteus claudebatur.
 11 Et adaquato grege, osculatus est eam: & elevata voce flevit,
 12 Et indicavit ei, quod frater esset patris sui, & filius Rebeccae: at illa festinans nunciavit patri suo.
 13 Qui cum audisset venisse Jacob filium sororis suae, cucurrit obviam ei, complexusque eum, & in oscula ruens, duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris,
 14 Respondit: Os meum es, & caro mea. Et postquam impleti sunt dies mensis unius,
 15 Dixit ei: Num quia frater meus es, gratis servies mihi? dic, quid mercedis accipias.
 16 Habebat verò duas filias, nomen majoris Lia: minor verò appellabatur Rachel.
 17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decorata facie, & venusto aspectu.
 18 Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi pro Rachel filia tua minore: Melius est tibi eam dem quam alteri viro, mane apud me.
 19 Respondit Laban: Melius est tibi eam dem quam alteri viro, mane apud me.
 20 Servavit ergo Jacob pro Rachel septem annis: & videbantur illi pauci dies pra amoris magnitudine.
 21 Dixitque ad Laban: Da mihi uxorem meam: quia jam tempus impletum est, ut ingrediar ad illam.
 22 Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.
 23 Et vespere Liam, filiam suam, introduxit ad eum,
 24 Dans ancillam filiae, Zelpham nomine. Ad quam cum ex more Jacob fuisset ingressus, factò manè vidit Liam:
 25 Et dixit ad focerum suum: Quid est, quod facere voluisti? nonne pro Rachel servivi tibi? quare imposuisti mihi?
 26 Respondit Laban: Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores, antè tradamus ad nuptias.
 27 Imple hebdomadam dierum hujus copulae: & hanc quoque dabo tibi pro opere, quo serviturus es mihi septem annis aliis.
 28 Acquievit placito: & hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem:
 29 Cui pater servam Balam tradiderat.
 30 Tandemque potius optatis nuptiis, amorem sequentis prioris praetulit, serviens apud eum septem annis aliis.
 31 Videns autem Dominus, quod despiceret Liam, aperuit vulvam ejus, sorore sterili permanente.

C
 * Inf. 35. a.
 1. 48. a. 3.

* Gen. 12. c. 20. 19. b. 8. * Sup. 26. b. 4.

* Inf. 33. b. 13.

32 Quæ conceptum genuit filium, vocavitque nomen ejus Ruben, dicens: Vedit Dominus humilitatem meam, nunc amabit me vir meus.
 33 Rursumque concepit, & peperit filium, & ait: Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam istum mihi, vocavitque nomen ejus Simeon.
 34 Concepitque tertio, & genuit alium filium: dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eò quod pepererim ei tres filios: & idcirco appellavit nomen ejus, Levi.
 35 Quarto concepit, & peperit filium, & ait: Modò confitebor Domino, * & ob hoc vocavit eum, Judam: cessavitque parere.

C A P U T X X X

Rachel sterili, & Lia parere cessans ancillas suas marito tradunt, ex quibus singulae binos suscipiunt filios: praeter quos Lia duos alios, & filiam parit: Rachel verò Joseph: quibus natis, Laban de mercede pacis citur cum Jacob, qui hoc modo plurimum ditatur est.

A. 1. **C**ernens autem Rachel, quod infecunda esset, invidit sorori suae, & ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar.
 2 Cui iratus respondit Jacob: Num pro Deo ego sum, qui privavi te fructu ventris tui?
 3 At illa: Habeo, inquit, famulam Balam: ingredere ad illam, ut pariat super genua mea, & habeam ex illa filios.
 4 Deditque illi Balam in conjugium, quæ, 5 Ingresso ad se viro, concepit, & peperit filium.
 6 Dixitque Rachel: Judicavit mihi Dominus, & exaudivit vocem meam, dans mihi filium: & idcirco appellavit nomen ejus, Dan.
 7 Rursumque Bala concipiens peperit alterum,
 8 Pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum fore meo, & invalui: vocavitque eum, Nephthali.
 9 Sentiens Lia, quod parere desisset, Zelpham ancillam suam marito tradidit.
 10 Qua post conceptum edente filium,
 11 Dixit: Felicitet: & idcirco vocavit nomen ejus, Gad.
 12 Peperit quoque Zelpha alterum.
 13 Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine mea: Beatam quippe me dicent mulieres, propterea appellavit eum, Aser.
 14 Egressus autem Ruben tempore messis triticæ in agrum, reperit mandragoras: quas matri Liae detulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui.
 15 Illa respondit: Parumne tibi videtur, quod præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.
 16 Redeuntque ad vesperam. Jacob de agro, egressus est in occursum ejus Lia, & Ad me, inquit, intrabis: quia mercede conduxit te mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa.
 17 Et exaudivit Deus preces ejus: conce-

pitque, & peperit filium quintum, 18 Et ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo, appellavitque nomen ejus, Issachar.
 19 Rursumque Lia concipiens, peperit sextum filium,
 20 Et ait: Dotavit me Deus. dote bona: etiam hac vice mecum erit maritus meus, eò quod genuerim ei sex filios: & idcirco appellavit nomen ejus, Zabulon.
 21 Post quem peperit filiam, nomine Dinam.
 22 Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.
 23 Quæ concepit, & peperit filium, dicens: Abstulit Deus opprobrium meum.
 24 Et vocavit nomen ejus Joseph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum.
 25 Nato autem Joseph, dixit Jacob socero suo: Dimitte me, ut revertar in patriam, & ad terram meam.
 26 Da mihi uxores, & liberos meos, pro quibus servivi tibi, ut abeam: tu nosti servitutem, qua servivi tibi.
 27 Ait illi Laban: Inveniam gratiam in conspectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te:
 28 Constitue mercedem tuam, quam dedi tibi.
 29 At ille respondit: Tu nosti, quomodo servierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit possessio tua.
 30 Modicum habuisti, antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum: Justum est igitur, ut aliquando provideam etiam domui meae.
 31 Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: sed si feceris, quod postulo, iterum pascam, & custodiam pecora tua.
 32 Gyra omnes greges tuos, & separa cunctas oves varias, & sparso vellere: & quodcumque furvum, & maculosum, variumque fuerit, tam in ovibus, quam in capris, erit merces mea.
 33 Respondebitque mihi cras justitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te: & omnia, quæ non fuerint varia, & maculosa, & furva, tam in ovibus, quam in capris, furti me arguent.
 34 Dixitque Laban: Gratum habeo, quod petis.
 35 Et separavit in die illa, capras, & oves, & hircos, & arietes, varios, atque maculosos: cunctum autem gregem unicolorem, id est, albi, & nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum.
 36 Et posuit spatium itineris trium dierum inter se, & generum, qui pascebat reliquos greges ejus.
 37 Tollens ergo Jacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas: detraxitque corticeibus, in his, quæ spoliata fuerant, candor apparuit: illa verò, quæ integra fuerant, viridia permanserunt: atque in hunc modum color effectus est varius.
 38 Posuitque eas in canalibus, ubi effun-

* Matt. 22.

B

A

C

B

D

C

D

E

F

debatut aqua : ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent.

39. Factumque est, ut in ipso calore coitus oves intrerent virgas, & parerent maculosa, & varia, & diverso colore resperfa.

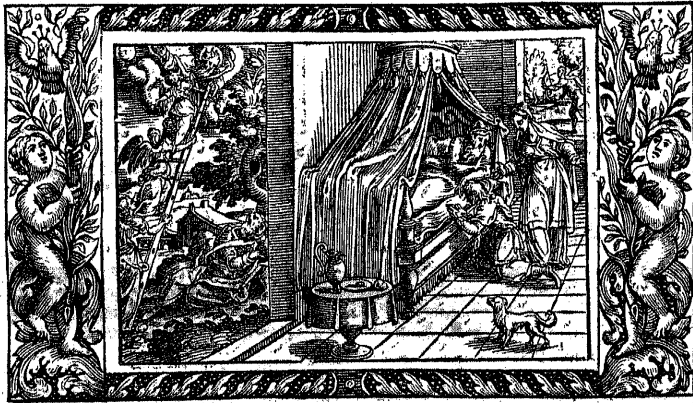
40. Divisitque gregem Jacob, & posuit virgas in canalibus ante oculos arietum: erant autem alba, & nigra quæque, Laban: cœtera vero, Jacob, separatis inter se gregibus.

41. Igitur quando primo tempore ascen-

debantur oves, ponebat Jacob virgas in canalibus, aquarum ante oculos arietum, & ovium, ut in earum contemplatione conciperent:

42. Quando vero serotina admiffura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque sunt ea, quæ erant serotina, Laban: & quæ primi temporis, Jacob.

43. Ditatusque est homo ultra modum, & habuit greges multos, ancillas, & servos, camelos, & asinos.

CAPUT XXXI.

Jacob jubente Domino, ad patrem cum omnibus suis tacitis revertitur, quem Laban insequitur. Rachel autem, patris idolis ablatis, ipsum quærentem a su decipit: tandemque post varias querelas, &urgia, Jacob, & Laban inito fœdere, ad propria quisque discedit.

A. 1. Postquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Jacob omnia, quæ fuerunt patris nostri, & de illius facultate ditatus, factus est incolytus:

2. Animadvertit quoque faciem Laban, quod non esset erga se sicut heri, & nudius tertius.

3. Maxime dicente sibi Domino: Revertete in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroque tecum.

4. Misit, & vocavit Rachel, & Liam in agrum, ubi pascebat greges,

5. Dixitque eis: Video faciem patris vestri, quod non sit erga me sicut heri, & nudius tertius: Deus autem patris mei fuit tecum.

6. Et ipse nostis, quod totis viribus meis servierim patri vestro.

7. Sed & pater vester circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem vicibus: & tamen non dimisit cum Deus, ut noceret mihi.

8. Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oves varios fœtus, quando vero è contrario ait: Alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt.

B 9. Tulitque Deus substantiam patris vestri, & dedit mihi.

10. Postquam enim conceptus ovium tem-

pus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in somnis ascendentes mares super feminas, varios, & maculosos, & diversorum colorum.

11. Dixitque Angelus Dei ad me in somnis: Jacob? Et ego respondi: Adsum.

12. Qui ait: Leva oculos tuos, & vide universos masculos ascendentes super feminas, varios & maculosos, atque resperfos. Videnim omnia, quæ fecit tibi Laban.

13. Ego sum Deus Bethel, * ubi unxisti lapidem, & votum vovisti mihi. Nunc ergo surge, & egredere de terra hac, revertens in terram nativitatis tuæ.

14. Responderuntque Rachel, & Lia: Numquid habemus residui quidquam in facultatibus, & hæreditate domus patris nostri?

15. Nonne quasi alienas reputavit nos, & vendidit, comeditque pretium nostrum?

16. Sed Deus tulit opes patris nostri, & eas tradidit nobis, ac filiis nostris: unde omnia, quæ præcepit tibi Deus, fac.

17. Surrexit itaque Jacob, & impositis liberis, ac conjugibus suis super camelos, abiit.

18. Tulitque omnem substantiam suam, & greges, & quidquid in Mesopotamia acquisierat, pergens ad Isaac patrem suum in terram Chanaan.

19. Eo tempore ierat Laban ad tendendas oves, & Rachel furata est idola patris sui.

20. Noluitque Jacob confiteri fœcero suo, quod fugeret.

21. Cumque abiisset tam ipse, quam omnia, quæ juris sui erant, & amne transmissio pergeret contra montem Galaad,

22. Nunciarum est Laban dicentis, quod fugeret Jacob.

23. Qui, assumptis fratribus suis, persecu-

tus est eum diebus septem: & comprehendit eum in Monte Galaad.

24. Viditque in somnis dicentem sibi Deum: Cave, ne quidquam asperè loquaris contra Jacob.

D 25. Jamque Jacob extenderat in monte tabernaculum: cumque ille confectus fuisset eum cum fratribus suis, in eodem Monte Galaad fixit tentorium.

26. Et dixit ad Jacob: Quare ita egisti, ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio?

27. Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut persequer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28. Non es passus, ut oscularer filios meos, & filias: stultè operatus es: & nunc quidem

29. Valet manus mea reddere tibi malum: sed Deus patris tui heri dixit mihi, * Cave, ne loquaris contra Jacob quidquam durius.

30. Esto, ad tuos ire cupiebas, & desiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31. Respondit Jacob: Quod infcio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas.

E 32. Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris, scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer. hæc dicens, ignorabat, quod Rachel furata esset idola.

33. Ingressus itaque Laban tabernaculum Jacob, & Lia, & unxitque sumula, non invenit. Cumque intrasset tentorium Rachelis,

34. Illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli, & sedit desuper: scrutantique omne tentorium, & nihil invenienti

35. Ait: Ne irascatur dominus meus, quod coram te assurgere incoquo: quia juxta consuetudinem feminatum nunc accidit mihi. sic delusa sollicitudo quærentis est.

36. Tumenisque Jacob, cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum sic exarsisti post me,

37. Et scrutatus es omnem supellestem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ: pone hic coram fratribus meis, & fratribus tuis, & judicent inter me, & te.

38. Idcirco viginti annis fuit tecum? oves tuæ, & capræ steriles non fuerunt, arietes gregistui non comedi:

F 39. Nec captum a bestia ostendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furto peribat, à me exigebas.

40. Dic, noctuque astu urebar, & gelu, fugiebatque fomus ab oculis meis.

41. Sicque per viginti annos in domo tua servivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & sex pro gregibus tuis: immutasti quoque mercedem meam decem vicibus.

42. Nisi Deus patris mei Abraham, & timor Isaac assuisset mihi, forsitan modo nudum me dimisisses: afflictionem meam, & laborem manuum mearum respexit Deus, & arguit te heri.

43. Respondit ei Laban: Filia meæ, & fi-

lii, & greges tui, & omnia, quæ cernis, mea sunt: quid possum facere filiis, & nepotibus meis?

44. Veni ergo, & incamus fœdus: ut sit in testimonium inter me, & te.

45. Tulit itaque Jacob lapidem, & erexit illum in titulum:

46. Dixitque fratribus suis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque super eum:

47. Quem vocavit Laban Tumulum testis, & Jacob, Acervum testimonii, uterque juxta proprietatem linguæ suæ:

48. Dixitque Laban: Tumulus iste erit testis inter me, & te hodie, & idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tumulus testis.

49. Intueatur, & judicet Dominus inter nos, quando recesserimus à nobis,

50. Si afflixeris filias meas, & si introduxeris alias uxores super eas: nullus sermonis nostri testis est, absque Deo, qui præsens respicit.

51. Dixitque rursus ad Jacob: En tumulus hic, & lapis, quem erexi inter me, & te.

52. Testis erit: tumulus, inquam, iste, & lapis sint in testimonium, si aut ego transiero illum pergens ad te, aut tu præterieris, malum mihi cogitans.

53. Deus Abraham, & Deus Nachor, judicet inter nos, Deus patris eorum. Juravit ergo Jacob per timorem patris sui Isaac:

54. Immolatisque victimis in monte, vocavit fratres suos, ut ederent panem. Qui cum comedisissent, manserunt ibi.

55. Laban vero de nocte consurgens, osculatus est filios, & filias suas, & benedixit illis: revertensque est in locum suum.

CAPUT XXXII.

Jacob, visis Angelis, nuncios, & munera ad fratrem suum Esau terribis mittit; interea cum Angelo luctans, & benedictionem, ac nominis mutationem, tacto femoris nervo, accipit.

A 1. Jacob, quoque abiit itinere, quo ceperat: fueruntque ei obviam Angeli Dei.

2. Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt hæc, & appellavit nomen loci illius Mahanaim, id est, Castra.

3. Misit autem & nuncios ante se ad Esau fratrem suum in terram Seir, in regionem Edom:

4. Præcepitque eis: dicens: Sic loquimini domino meo Esau: Hæc dicit frater tuus Jacob: Apud Laban peregrinatus sum, & fuisque in præsentem diem.

5. Habeo & boves, & asinos, & oves, & servos, & ancillas: mittoque nunc legationem ad dominum meum, ut inveniam gratiam in conspectu tuo,

6. Reversique sunt nuncios ad Jacob, dicentes: Venimus ad Esau fratrem tuum, & ecce properat tibi in occursum cum quadringentis viris.

7. Timuit Jacob valdè: & perterritus divisit populum, qui secum erat, greges, quoque, & oves, & boves, & camelos, in duas turmas,

8 Dicens: Si venerit Esau ad unam turmam, & percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur.

9 Dixitque Jacob: Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac: Domine, qui dixisti mihi: Revertere in terram tuam, & in locum natiuitatis tuæ, & benefaciam tibi:

10 Minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua, quam explevisi seruo tuo. In baculo meo transivi Jordanem istum: & nunc cum duabus turmis regredior.

11 Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo: ne forte veniens percuciat matrem eum filius.

12 Tu locutus es, quod benefaceres mihi, & dilatares semen meum sicut arenam maris, quæ præ multitudine numerari non potest.

13 Cumque dormisset ibi nocte illa, separavit de his, quæ habebat, munera Esau fratri suo,

14 Capras ducentas, hircos viginti, oves ducentas, & arietes viginti.

15 Camelos foetas cum pullis suis triginta, vaccos quadraginta, & tauros viginti, asinas viginti, & pullos earum decem.

16 Et misit per manus servorum suorum singulos seorsum greges, distitque pueris suis: Antecedite me: & sit spatium inter gregem, & gregem.

17 Et præcepit priori dicens: Si obvium habueris fratrem meum Esau: & interrogaverit te, Cujus es? aut, Quod vadis? aut, Cujus sunt ista, quæ sequeris?

18 Respondebis: Servi tui Jacob, munera misit domino meo Esau: ipse quoque post nos venit.

19 Similiter dedit mandata secundo, & tertio, & cunctis, qui sequebantur greges, dicens: Iisdem verbis loquimini ad Esau, cum inveneritis eum.

20 Et addetis: Ipse quoque servus tuus Jacob iter nostrum insequitur: dixit enim: Placabo illum muneribus, quæ præcedunt, & postea videbo illum, forsitan propitiabitur mihi.

21 Præcesserunt itaque munera ante eum, ipse vero mansit nocte illa in castris.

22 Cumque mature surrexisset, tulit duas uxores suas, & toridem famulas, cum undecim filiis, & transivit vadum Jacob.

23 Traductisque omnibus, quæ ad se pertinebant,

24 Mansit solus: & ecce vir luctabatur eum eo, usque mane.

25 Qui cum videret, quod eum superare non posset, tetigit nervum femoris ejus, & statim emarcuit.

26 Dixitque ad eum: Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Respondit: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.

27 Ait ergo: Quod nomen est tibi? Respondit: Jacob.

28 At ille, Nequaquam, inquit, Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israel: quoniam li contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævaleris?

29 Interrogavit eum Jacob: Die mihi, quo appellaris nomine? Respondit: Cur queris

nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco, 30 Vocavitque Jacob nomen loci illius Phaniel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.

31 Ortusque est ei statim sol, postquam transgressus est Phaniel: ipse vero claudicabat pede.

32 Quam ob causam non comedunt nervum filii Israel, qui emarcuit in femore Jacob, usque in præsentem diem: eo quod tetigerit nervum femoris ejus, & obtupuerit.

CAPUT XXXIII.

Jacob ab Esau occurrente benignè excipitur, egréque adigit, ut munera accipiat, domumque revertatur: & sic Jacob eo ab se dimisso, in Socoth primum, deinde in Salem profectus, agrum partem emit, fixisque tabernaculis, altare erexit.

1 **E**levans autem Jacob oculos suos, vidit venientem Esau, & cum eo quadringentos viros: divisitque filios Lia, & Rachel, ambarumque famularum:

2 Et posuit utramque ancillam, & liberos earum, in principio: Liam vero, & filios ejus, in secundo loco: Rachel autem, & Joseph novissimos.

3 Et ipse progrediens adoravit pronus in terram septies, donec appropinquaret frater ejus.

4 Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum: stringensque collum ejus, & osculans flevit.

5 Levatisque oculis, vidit mulieres, & parvulos earum, & ait: Quid sibi volunt isti? & si ad te pertinent? Respondit: Parvuli sunt, quos donavit mihi Deus seruo tuo.

6 Et appropinquantes ancillæ, & filii earum, incurvati sunt.

7 Accessit quoque Lia cum pueris suis: & cum similiter adorassent, extremi Joseph, & Rachel adoraverunt.

8 Dixitque Esau: quænam sunt istæ turmæ quas obviam habui? Respondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo.

9 At ille ait: Habeo plurima, frater mi, sint tua tibi.

10 Dixitque Jacob: Noli ita, obsecro: sed si inveni gratiam in oculis tuis, accipe munusculum de manibus meis: sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei: esto mihi propitius.

11 Et suscipe benedictionem, quam attuli tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix fratre compellente suscipiens,

12 Ait: Gradiamur simul, eroque socius itineris tui.

13 Dixitque Jacob: Nosti, Domine mi, quod parvulos habeam teneros, & oves, & boves foetas mecum: quas si plus in ambulando fecero laborare, morietur una die cuncti greges.

14 Præcedat dominus meus ante servum suum: & ego sequar paulatim vestigia ejus, sicut videro parvulos meos posse, donec veniam ad dominum meum in Seir.

15 Respondit Esau: Oro te, ut de populo qui mecum est, saltem socii remaneant viae tuæ. Non est, inquit, necesse: hoc uno tantum

indit-

indigeo, ut inveniam gratiam in conspectu tuo, domine mi.

16 Reversus est itaque illo die Esau itinere, quo venerat in Seir.

17 Et Jacob venit in Socoth: ubi edificata domo, & fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, id est, tabernacula.

18 Transivitque in Salem urbem Sichimo-

rum, quæ est in terra Chanaan, postquam reversus est de Mesopotamia Syriæ: & habitavit juxta oppidum.

19 Emitque partem agri, in qua fixerat tabernacula, à filiis Hemor patris Sichem, centum agnis.

20 Et erecto ibi altari, invocavit super illud fortissimum Deum Israel.

CAPUT XXXIV.

Ob Dine raptum, ac stuprum à Sichem Sichemitarum principis filio, Sichemita prius circumcisi, à Simone & Levi Dine fratris perimuntur, atque à reliquis Jacob filii urbis eorum vastatur: quapropter Simeon, & Levi à patre arguuntur.

1 **E**gressa est autem Dina filia Lia, ut videret mulieres regionis illius.

2 Quam cum vidisset Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam: & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem.

3 Et conglutinata est anima ejus cum ea, tristemque delinivit blanditiis.

4 Et pergens ad Hemor patrem suum, Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.

5 Quod cum audisset Jacob, absentibus filiis, & in pascua pecorum occupatis, siluit, donec rediret:

6 Egresso autem Hemor patre Sichem, ut loqueretur ad Jacob,

7 Ecce filii ejus veniebant de agro: auditoque, quod acciderat, irati sunt valde, eo quod foedam rem operatus esset in Israel, & violata filia Jacob, rem illicitam perpetrasset.

8 Locutus est itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæsit anima filia vestra: date eam illi uxorem:

9 Et jungamus vicissim connubia: filias vestras tradite nobis, & filias nostras accipite.

10 Et habitate nobiscum: terra in possessione vestra est, exercete, negociamini, & possidete eam.

11 Sed & Sichem ad patrem, & ad fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis: & quæcumque statueritis, dabo:

12 Augete dotem, & munera postulate, & libenter tribuam, quod petieritis: tantum

date mihi puellam hanc uxorem,

13 Responderunt filii Jacob Sichem, & patri ejus in dolo, savientes ob stuprum fororis:

14 Non possumus facere, quod peritis, nec dare sororem nostram homini incircumciso: quod illicitum, & nefarium est apud nos.

15 Sed in hoc valebimus fœderari, si volueritis esse similes nostri, & circumcidatur in vobis omne masculini sexus.

16 Tunc dabimus, & accipiemus mutuo filias vestras, ac nostras: & habitabimus vobiscum, circumfice unus populus.

17 Si autem circumcididistis, tollemus filiam nostram, & recedemus.

18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus.

19 Nec distulit adolescens, quin statim, quod petebatur, expleret: amabat enim puellam valde & ipse erat inclutus in omni domo patris sui.

20 Ingressique portam urbis, locuti sunt ad populum:

21 Viri isti pacifici sunt, & volunt habitare nobiscum: negocientur in terra, & exerceant eam, quæ spatiosa, & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, & nostras illis dabimus.

22 Unum est, quod differtur tantum bonum: Si circumcidamus masculos nostros, ritum gentis imitantes.

23 Et substantia eorum, & pecora, & cuncta, quæ possident, nostra erunt: tantum in hoc acquiescamus, & habitantes simul, unum efficiemus populum.

24 Assensique sunt omnes, circumcisi cunctis maribus.

25 Et ecce, die tertio, quando gravissimum vulnere dolor est: arreptis, duo filii Jacob, Simeon, & Levi fratres Dine, gladiis, ingressi sunt urbem confidenter: * interfeceruntque omnibus masculis,

* Inf. 49. a. 6.

26 Hemor, & Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem fororem suam.

27 Quibus egressis, irruerunt super occisos ceteri filii Jacob: & depopulati sunt urbem in ultionem stupri.

28 Oves eorum, & armenta, & asinos, cunctaque vastantes, quæ in domibus, & in agris erant:

29 Parvulos quoque eorum, & uxores duxerunt captivas.

30 Quibus patris audacter, Jacob dixit ad Simeon, & Levi: Turbastis me, & odiosum fecistis me Chananæis, & Pheræis habitatoribus terræ hujus, nos pauci sumus: illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.

31 Responderunt: Numquid ut scorto abuti debuere fore nostræ?

C A P U T X X X V.

Cum Jacob idola suorum juxta Sichem infodisset, jubente Domino ascendit in Bethel, ubi, edificato altari, Deo sacrificavit, novaque Dei apparitione confortatus fuit. Debora mortua: nascitur Benjamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Balaa incestum committit: numerantur filii Jacob, cujus pater Isaac moritur.

1 Interea locutus est Deus ad Jacob: Surge, & ascende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Esau fratrem tuum.

2 Jacob vero convocata omni domo sua, ait: Abiicite deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra.

3 Surgite, & ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & socius fuit timoribus meis.

4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos, quos habebant, & in aures, quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem.

5 Cumque profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates, & non sunt ausi persequi recedentes.

6 Venit igitur Jacob Luzam, quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse, & omnis populus cum eo.

7 Edificavitque ibi altare, & appellavit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim apparuit ei Deus, cum fugeret fratrem suum.

8 Eodem tempore mortua est Debora nutritrix Rebecca, & sepulta est ad radices Bethel subter quercum: vocatumque est nomen loci illius, Quercus fletus.

9 Apparuit autem iterum Deus Jacob, postquam reversus est de Mesopotamia Syria, benedixitque ei,

10 Dicens: Non vocaberis ultra Jacob, sed Israel erit nomen tuum. Et appellavit eum Israel.

11 Dixitque ei: Ego Deus omnipotens, cresce, & multiplicare: gentes, & populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.

12 Terramque, quam dedi Abraham, & Isaac, dabo tibi, & semini tuo post te.

13 Et recessit ab eo.

14 Ille vero erexit titulum lapideum in loco, quo locutus fuerat ei Deus: libans super eum libamina, & effundens oleum:

15 Vocantque nomen loci illius, Bethel.

16 Egressus autem inde, venit verno tempore ad terram, quæ dicit Ephratam: in qua cum parturiret Rachel,

17 Ob difficultatem partus periclitari cepit: Dixitque ei obstetrix: Noli timere, quia & hunc habebis filium.

18 Egrediente autem anima præ dolore, & imminente jam morte, vocavit nomen filii sui Benoni, id est, filius doloris mei: pater vero appellavit eum Benjamin, id est, filius dextræ.

19 Mortua est ergo Rachel, & sepulta est in via, quæ ducit Ephratam, hæc est Bethlehe.

20 Erexitque Jacob titulum super sepulchrum ejus: hic est titulus monumenti Rachel usque in præsentem diem.

21 Egressus inde, fixit tabernaculum trans Turrem gregis.

22 Cumque habitaret in illa regione, abiit Ruben, & dormivit cum Balaa concubina patris sui: quod illum minime latuit. Erant autem filii Jacob duodecim.

23 Filii Lia: primogenitus Ruben, & Simeon, & Levi, & Judas, & Issachar, & Zabulon.

24 Filii Rachel: Joseph, & Benjamin.

25 Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan, & Nephthali.

26 Filii Zelphe ancillæ Lia: Gad, & Aser: hi sunt filii Jacob, qui nati sunt ei in Mesopotamia Syria.

27 Venit etiam ad Isaac patrem suum in Mambre, Civitatem Arbec, hæc est Hebron: in qua peregrinatus est Abraham, & Isaac.

28 Et completi sunt dies Isaac centum octoginta annorum.

29 Consumptusque ætate mortuus est: & appositus est populo suo senex, & plenus dierum: & sepelierunt eum Esau, & Jacob filii sui.

C A P U T X X X V I.

Esau cum uxore, & filiis à fratre Jacob ob nimiam utriusque opulentiam separatur: filiorum Esau genealogia cum habitatione describitur.

1 Hæc sunt autem generationes Esau, ipse est Edom.

2 Esau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama filiam Anæ filie Sebeon Hevæi:

3 Basemath quoque filiam Ismael fororem Nabajoth.

4 Peperit autem Ada, Eliphaz: Basemath genuit Rahuel.

5 Oolibama genuit Jehus, & Ihelon, & Corchi filii Esau, qui nati sunt ei in terra Chanaan.

6 Tulit autem Esau uxores suas, & filios, & filias, & omnem animam domus suæ, & substantiam, & pecora, & cuncta, quæ habere

poterat in terra Chanaan: & abiit in alteram regionem, recessitque à fratre suo Jacob.

C

poterat in terra Chanaan: & abiit in alteram regionem, recessitque à fratre suo Jacob.

7 Divites enim erat valde, & simul habitare non poterant: nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum præ multitudine gregum.

8 Habitavitque Esau in monte Seir, ipse est Edom.

9 Hæ autem sunt generationes Esau patris Edom in monte Seir,

10 Et hæc nomina filiorum ejus: Eliphaz filius Ada uxoris Esau: Rahuel quoque filius Basemath uxoris ejus.

11 Fueruntque Eliphaz filii: Theman, Omas, Sepho, & Gatham, & Cenez.

12 Erat autem Thamna, concubina Eliphaz filii Esau: quæ peperit ei Amalech, hi sunt filii Ada uxoris Esau.

13 Filii autem Rahuel: Nathath, & Zara, Sama, & Meza, hi filii Basemath uxoris Esau.

14 Isti quoque erant filii Oolibama filie Anæ filie Sebeon, uxoris Esau, quos genuit ei, Jehus, & Ihelon, & Core.

15 Hi duces filiorum Esau: filii Eliphaz primogeniti Esau: dux Theman, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez,

16 Dux Core, dux Gathan, dux Amalech. hi filii Eliphaz in Terra Edom, & hi filii Ada.

17 Hi quoque filii Rahuel filii Esau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza. hi autem duces Rahuel in Terra Edom: isti filii Basemath uxoris Esau.

18 Hi autem filii Oolibama uxoris Esau: dux Jehus, dux Ihelon, dux Core. hi duces Oolibama filie Anæ uxoris Esau.

19 Isti filii Esau, & hi duces eorum: ipse est Edom.

20 Isti sunt filii Seir Horrai, habitatores terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, & Ana.

21 Et Dison, & Eser, & Disan. hi duces Horrai, filii Seir, in terra Edom.

22 Facti sunt autem filii Lotan: Hori, & Heman. erat autem soror Lothan, Thamna.

23 Et isti filii Sobal: Alyan, & Manahat, & Abal, & Sepho, & Onam.

24 Et hi filii Sebeon: Aja, & Ana. Iste est Ana, qui invenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinos Sebeon patris sui.

25 Habuitque filium Dison, & filiam Oolibama.

26 Et isti filii Dison: Hamdan, & Efeban, & Jethram, & Charan.

27 Hi quoque filii Eser: Balaam, & Zavan, & Acan.

28 Habuit autem filios Disan: Hus, & Aram.

29 Hi duces Horraorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon: dux Ana,

30 Dux Dison, dux Eser, dux Disan: isti duces Horraorum, qui imperaverunt in Terra Seir.

31 Reges autem, qui regnaverunt in Terra Edom antequam haberent regem filii Israel, fuerunt hi:

32 Bela filius Beor, nomenque urbis ejus Denaba.

33 Mortuus est autem Bela, & regnavit pro eo Jacob filius Zaræ de Bosra.

34 Cumque mortuus esset Jobab, regnavit pro eo Hufam de terra Themanorum.

35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in regione Moab: & nomen urbis ejus Avith.

36 Cumque mortuus esset Adad, regnavit pro eo Semla de Masreca.

37 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth.

38 Cumque & hic obiisset, successit in regnum Balanan filius Achobor.

39 Isto quoque mortuo, regnavit pro eo Adar, nomenque urbis ejus Phau: & appellabatur uxor ejus Meetabel, filia Matred filie Mezaab.

40 Hæc ergo nomina ducum Esau, in cognationibus, & locis, & vocabulis suis: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,

41 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon.

42 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabsar,

43 Dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperii sui: ipse est Esau pater Idumæorum.

C A P U T X X X V I I.

Joseph fratres apud patrem de criminis accusans, visaque somnia narrans, fratrum odium in se concitat: quare primum volentes illum occidere, consilio Judæ primò in cisternam detruditur, deinde venditur Ismaelitæ infocio Ruben: à patre autem existimante eum à fora occisum lagetur: interea Joseph in Ægypto Putiphari venditur.

1 Habitavit autem Jacob in terra Chanaan, in qua pater suus peregrinatus est.

2 Et hæc sunt generationes ejus: Joseph cum sedecim esset annorum, pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer: & erat cum filiis Balæ, & Zelphe uxorum patris sui, accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo.

3 Israel autem diligebat Joseph super omnes filios suos, eò quod in senectute genuisset eum: fecitque ei tunicam polymitam.

4 Videntes autem fratres ejus, quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui.

5 Accidit quoque, ut visum somnium referret fratribus suis: quæ causa majoris odii seminarium fuit.

6 Dixitque ad eos: Audite somnium meum, quod vidi:

7 Putabam nos ligare manipulos in agro: & quasi consurgere manipulum meum, & stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum.

8 Responderunt fratres ejus. Numquid rex noster eris? aut subiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum, atque sermonum, invidiæ, & odii fomitem ministravit.

9 Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium, quasi solem, & lunam, & stellas undecim, adorare me.

10 Quod cum patri suo, & fratribus retulisset, increpavit eum pater suus, & dixit: Quid sibi vult hoc somnium, quod vidisti?

num

A
* Sup. 28.
c. 23.

B
* Sup. 26.
c. 13.

* Sup. 27.
c. 28.

* Infir. 43.
b. 7.

* Infir. 49.
a. 4.

D

C

* 1. Par. 1.
c. 38.

A

* 1. Par. 1.
c. 35.

D

num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram?

11 Invidebant ei igitur fratres sui: pater vero rem tacitus considerabat.
12 Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem,
13 Dixit ad eum Israel: Fratres tui pascunt oves in Sichim: veni, mittam te ad eos. Quo respondente,
14 Præstò sum, ait ei: Vade, & vide, si cuncta prospera sint erga fratres tuos, & pecora: & renuncia mihi, quid agatur. Missus de Valle Hebron, venit in Sichem:

15 Invenitque eum vir errantem in agro, & interrogavit, quid quæreretur.
16 At ille respondit: Fratres meos quæro, indica mihi, ubi pascant greges.

17 Dixitque ei vir: Recesserunt de loco isto: audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Joseph post fratres suos, & invenit eos in Dothain.

18 Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos: cogitaverunt illum occidere:
19 Et mutuo loquebantur: Ecce somniator venit:

20 Venite, occidamus eum, & mittamus in cisternam veterem: dicemusque, fera pessima devoravit eum: & tunc apparebit, quid illi profint somnia sua.

21 * Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dicebat:
22 Non interficiatis animam ejus, nec effundatis sanguinem: sed proiicite eum in cisternam hanc, quæ est in solitudine, manufque vestras servate innoxias: hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, & reddere patri suo.

23 Confestim igitur, ut pervenit ad fratres suos, nudaverunt eum tunica talari, & polymita:

24 Miserruntque eum in cisternam veterem, quæ non habebat aquam.
25 Et sedentes, ut comederent panem, viderunt Ismaelitas viatores venire de Galaad: & camelos eorum, portantes aromata, & resinam, & stactem in Ægyptum.

26 Dixit ergo Judas fratribus suis: Quid nobis prodest, si occiderimus fratrem nostrum, & celaverimus sanguinem ipsius?
27 Melius est, ut venundetur Ismaelitis, & manus nostræ non polluantur: frater enim, & caro nostra est. Ac quieverunt fratres sermonibus illius:

28 * Et prætercuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de cisterna, vendiderunt eum Ismaelitis, viginti argenteis: qui duxerunt eum in Ægyptum.

29 Reversusque Ruben ad cisternam, non invenit puerum:
30 Et scissis vestibus pergens ad fratres suos, ait: Puer non comparet, & ego quò ibo?

31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in sanguine hædi, quem occiderant, tinxerunt:
32 Mittentes, qui ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc invenimus: vides utrum tunica filii tui sit, an non.

33 Quam enim agnovisset pater, ait: Tunica filii mei est, fera pessima comedit eum, bestia devoravit Joseph.

34 Scissisque vestibus indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore.
35 Congregatis autem cunctis liberis ejus, ut lenirent dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perseverante in fletu,
36 Madianite vendiderunt Joseph in Ægypto Putiphari eunucho Pharaonis, magistro militum.

D

E

* Infr. 42, d. 23.

CAPUT XXXVIII.

Judas ex uxore Chananea tribus filiis susceptis, primum, & deinde secundum Thamar copulavit: quibus mortuis, eam inscius pro sortio cognovit, quo concubitu Phares, & Zaram genuit.

1 Eodem tempore descendens Judas ad fratres suos, divertit ad virum Odollamitem, nomine Hiram.

2 * Viditque ibi filiam hominis Chananaei, vocabulo Sua: & accepta uxore, ingressus est ad eam.

3 Quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Her.

4 * Rur-

F

* Sap. c. 13.

C

D

A

* 1. Par. a. 3.

4 * Rursumque concepto fetu, natum filium vocavit Onan.

5 Tertium quoque peperit: quem appellavit Sela, quo nato, parere ultra cessavit.
6 Dedit autem Judas uxorem primogenito suo Her, nomine Thamar.

7 * Fuit quoque Her primogenitus Judæ nequam in conspectu Dñi: & ab eo occisus est.
8 Dixit ergo Judas ad Onan filium suum: Ingredere ad uxorem fratris tui, & sociare illi, ut suscites semen fratri tuo.

9 Ille sciens non sibi nasci filios, introiens ad uxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerentur.
10 Et idcirco percussit eum Dominus, quòd rem detestabilem faceret.

11 Quamobrem dixit Judas Thamar nurui suæ: Esto vidua in domo patris tui, donec crescat Sela filius meus: timent enim, ne & ipse moreretur sicut fratres ejus. Quæ abiit, & habitavit in domo patris sui.

12 Evolutis autem multis diebus, mortua est Sua uxor Judæ: qui post luctum consolatione suscepta ascendebat ad tonsoras ovium suarum, ipse, & Hiras opilio gregis Odollamites, in Thannas.

13 Nunciatumque est Thamar, quòd focer illius ascenderet in Thannas ad tondeas oves.
14 Quæ depositis viduitatis vestibus, assumpsit thetristru: & mutato habitu, sedit in bivio itineris, quod ducit Thannam: eò quòd crevisset Sela, & non eum accepisset maritum.

15 Quam cum vidisset Judas, suspicatus est esse meretricem, operuerat enim vultum suum, ne agnosceretur.

16 Ingressusque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum: nesciebat enim, quòd nurus sua esset. Quæ respondente: Quid dabis mihi, ut fruaris concubitu meo.

17 Dixit: Mitta tibi hædi de gregibus. Rursusque illa dicente: Patiar, quòd vis, si dederis mi-

hi arthabonè, donec mittas, quòd polliceris.
18 Ait Judas: Quid tibi vis pro arthabone dari? Respondit: Annulum tuum, & armillam, & baculum, quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit,
19 Et surgens abiit: depositoque habitu, quæ sumpserat, induta est viduitatis vestibus.
20 Misit autem Judas hædum per pastorem suum Odollamitem, ut reciperet pignus, quòd dederat mulieri, qui cum non invenisset eam,
21 Interrogavit homines loci illius: Ubi est mulier, quæ sedebat in bivio? Respondentibus cunctis: Non fuit in loco isto meretrix:
22 Reversus est ad Judam, & dixit ei: Non inveni eam: sed & homines loci illius dixerunt mihi, nunquam sedisse ibi foetum.

23 Ait Judas: Habeat sibi, certè mendacii arguere nos non potest: ego misi hædum, quem promiseram, & tu non invenisti eam.

24 Ecce autem post tres menses nunciaverunt Judæ, dicentes: Fornicata est Thamar nurus tua, & videtur uteris illius intrumescere. Dixitque Judas: Producte eam, ut comburatur.

25 Quæ cum duceretur ad pignam, misit ad focerum suum, dicens: De viro, cujus hæc sunt, concepti: cognosce, cujus sit annulus, & armilla, & baculus.

26 Qui, agnitis muneribus, ait: Justior me est: quia non tradidi eam Sela filio meo. Atamen ultra non cognovit eam.

27 * Instante autem partu, apparuerunt gemini in utero: atque in ipsa effusione infantium, unus prorulit manum, in qua obsterix ligavit coccinum, dicens:
28 Iste egredietur prior.

29 Illo verò retrahente manum, egressus est alter: dixitque mulier: Quare divisa est propter te inacceria? & ob hanc causam vocavit nomen ejus Phares.

30 * Postea egressus est frater ejus, in cujus manu erat coccinum: quem appellavit Zaram.

E

F

G

* Matth. 1. a. 3.

* 1. Par. a. 4.

CAPUT XXXIX.

Cum prospere ageret Joseph apud herum Putipharem, eique gratiosus totam administraret familiam contemns: heram sepius de concubitu interpellantem, accusatur apud dominum, & in carcerem conicitur: ubi custodis gratiam nactus omnium vincitorum curam habet.

1 Igitur Joseph ductus est in Ægyptum, & emittiturque apud Putipharem eunuchum Pharaonis, princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Ismaelitarum, à quibus perductus erat.

2 Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis prospere agens; habitavitque in domo domini sui,

A

C

3 Qui

3 Qui optimè noverat Dominum esse cum eo, & omnia, quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.

4 Invenitque Joseph gratiam coram domino suo, & ministrabat ei, à quo prapositus omnibus, gubernabat creditam sibi domum, & universa, quæ ei tradita fuerant:

5 Benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Joseph, & multiplicavit tam in ædibus, quam in agris cunctam ejus substantiam:

6 Nec quidquam aliud noverat, nisi panem, quo vesceretur. Erat autem Joseph pulchra facie, & decorus aspectu.

7 Post multos itaque dies injectit domina sua oculos suos in Joseph, & ait: Dormi mecum.

8 Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua:

9 Nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?

10 Hujuscemodi verbis per singulos dies & mulier molesta erat adolescenti, & ille recusabat stuprum.

11 Accidit autem quadam die, ut intraret Joseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret:

12 Et illa apprehensa lacinia vestimenti ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras.

13 Cùmque vidisset mulier vestem in manibus suis, & se esse contemptam,

14 Vocavit ad se homines domus suæ, & ait ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingressus est ad me, ut coiret mecum: cùmque ego succlamassẽm,

15 Et audisset vocem meam, reliquit pallium, quod tenebam, & fugit foras.

16 In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum,

17 Et ait: Ingressus est ad me servus Hebræus, quem adduxisti, ut illuderet mihi:

18 Cùmque audisset me clamare, reliquit pallium, quod tenebam, & fugit foras.

19 His auditis dominus, & nimium credulus verbis conjugis, iratus est valdè:

20 * Tradiditque Joseph in carcerem, ubi vincti regis custodiebatur, & erat ibi clausus.

21 Fuit autem Dominus cum Joseph, & misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris.

22 Qui tradidit in manu illius universos vinctos, qui in custodia tenebantur, & quidquid fiebat, sub ipso erat.

23 Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, & omnia opera ejus diligebat.

B

C

CAPUT XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Joseph somnia interpretatus, alium officio pristino restituendum, alterum suspendio finiendum prædixit, quæ omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

1 **H**is ita gestis, accidit, ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Ægypti, & pistor domino suo.

2 Iratusque contra eos Pharaon (nam alter pincernis præerat, alter pistoribus)

3 Misit eos in carcerem principis militum in quo erat vinctus & Joseph.

4 At custos carceris tradidit eos Joseph, qui & ministrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, & illi in custodia tenebantur.

5 Videruntque ambo somnium nocte una,

A

juxta interpretationem congruam sibi:

6 Ad quos cùm introisset Joseph manè, & vidisset eos tristes,

7 Sciscitatus est eos dicens: Cur tristior est hodie solitò facies vestra?

8 Qui responderunt: Somnium vidimus, & non est, qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Joseph: Numquid non Dei est interpretatio? referre mihi, quid videritis.

9 Narravit prior, prapositus pincernarum, somnium suum: Videbam coram me vitem,

10 In qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores uvas maturecere:

11 Calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, & expressi in calicem, quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni.

D

* Pf. 101 b. 28.

12 Respondit Joseph: Hæc est interpretatio somnii: Tres propagines tres adhuc dies sunt:

13 Post quos recordabitur Pharaon ministeri tui, & restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem juxta officium tuum, sicut antè facere consueveras.

14 Tantum memento mei, cùm bene tibi fuerit, & facias mecum misericordiam: ut suggeras Pharaoni, ut educat me de isto carcere:

15 Quia furto sublatus sum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum missus sum.

16 Videns pistorum magister, quòd prudenter somnium discolvisset, ait: Et ego vidi somnium, Quòd tria canistra farina haberem super caput meum:

17 Et in uno canistro, quod erat excelsius,

C

D

CAPUT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus, & spicis, cùm nemo alius valeret interpretari, unicus Joseph interpretatur, idèoque totius Ægypti præficiuntur, & ex Aseneth data sibi a Pharaone uxore duos sustulit filios ante septem famis annos: Sterilitas tandem fertilitati succedit.

1 **P**ost duos annos vidit Pharaon somnium. Putabat se stare super fluvium.

2 De quo ascendebant septem boves, pulchra, & crassæ nimis: & pascebantur in locis palustribus.

3 Aliæ quoque septem emergebant de flumine, scædæ, cunctæque maciæ: & pascebantur in ipsa annis ripa in locis virentibus:

4 Devoraveruntque eas, quarum mira species, & habitudo corporum erat: Expergestus Pharaon,

5 Rursum dormivit, & vidit alterum somnium: Septem spicæ pullulabant in culmo uno plenz, atque formosæ:

6 Aliæ quoque totidem spicæ tenues, & percussæ uredine oriebantur,

7 Devorantes omnem priorum pulchritudinem, Evigilans Pharaon post quietem,

8 Et factò manè, pavore perterritus, misit ad omnes conjectores Ægypti, cunctosque sapientes: & accessit: narravit

A

B

portare me omnes cibos, qui sunt arte pistoria, avesque comedere ex eo.

18 Respondit Joseph: Hæc est interpretatio somnii. Tria canistra, tres adhuc dies sunt:

19 Post quos auferet Pharaon caput tuum, ac suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas.

20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis erat: qui faciens grande convivium pueris suis, recordatus est inter epulas magistri pincernarum, & pistorum principis.

21 Restituitque alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum:

22 Alterum suspendit in patibulo, ut conjectoris veritas probaretur.

23 Et tamen succedentibus prosperis, prapositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

D

B

C

somnium, nec erat, qui interpretaretur.

9 Tunc demum reminiscens pincernarum magister, ait: Confiteor peccatum meum:

10 Iratus rex servis suis, me, & magistrum pistorum retrudi jusiit in carcerem principis militum:

11 Ubi una nocte uterque vidimus somnium prælagum futurorum.

12 Erat ibi puer Hebræus, ejusdem ducis militum famulus: cui narrantes somnia,

13 Audivimus, quidquid postea rei probavit eventus: ego enim reddidus sum officio meo, & ille suspensus est in cruce.

14 Protinus ad regis imperium eductum de carcere Joseph toronderunt: ac veste mutata, obtulerunt ei.

15 Cui ille ait: Vidi somnia, nec est, qui edisserat: quæ audivi te sapientissimè conijcere.

16 Respondit Joseph: absque me Deus respondebit prospera Pharaoni.

17 Narravit ergo Pharaon, quòd viderat: Putabam me stare super ripam fluminis,

18 Et septem boves de anne conscendere, pulchras nimis, & obcis carnibus: quæ in pastu paludis virecta carpebant.

19 Et ecce, has sequebantur aliæ septem boves in tantum desformes, & macilentæ, ut nunquam tales in terra Ægypti viderim:

20 Quæ, devoratis & cõsumptis prioribus,
 21 Nullum saturitatis dedere vestigium : sed simili macie, & squalore torpebant . Evi-
 gilans, rursus soporè depressus,
 22 Vidi somnium : septem spicæ pullula-
 bant in culmo uno plene, atque pulcherrime.
 23 Aliæ quoque septem tenues, & percussæ
 uredine, oriebantur è stipula :
 24 Quæ priorum pulchritudinem devora-
 verunt . Narravi consectoribus somnium,
 & nemo est, qui edisserat .
 25 Respondit Joseph : Somnium regis
 unum est : quæ facturus est Deus, ostendit
 Pharaoni .
 26 Septem boves pulchræ, & septem spicæ
 plena, septem ubertatis anni sunt : eamdem-
 que vim somnii comprehendunt .
 27 Septem quoque boves tenues, atque ma-
 cilentæ, quæ ascenderunt post eas, & septem
 spicæ tenues, & vento urente percussæ : se-
 ptem anni venturæ sunt famis .
 28 Qui hoc ordine complebuntur :
 29 Ecce septem anni venient fertilitatis
 magnæ in universa terra Ægypti :
 30 Quos sequentur septem anni ali tantæ
 sterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta re-
 tro abundantia : consumptura est enim fa-
 mes omnem terram,
 31 Et ubertatis magnitudinem perditura
 est inopiæ magnitudo .
 32 Quod autem vidisti secundò ad eam-
 dem rem pertinens somnium : firmitatis in-
 dicium est, eò quod fiat sermo Dei, & velo-
 cius impleatur .
 33 Nunc ergo provideat rex virum sapien-
 tem, & industrium, & præficiat eum Terræ
 Ægypti .
 34 Qui constituat præpositos per cunctas
 regiones : & quintam partem fructuum per
 septem annos fertilitatis,
 35 Qui jam nunc futuri sunt, congreget in
 horrea : & omne frumentum sub Pharaonis
 potestate condatur, serveturque in urbibus .
 36 Et præparetur futuræ septem annorum
 fami, quæ oppressura est Ægyptum, & non
 consumetur terra inopia .
 37 Placuit Pharaoni consilium ; & cunctis
 ministris ejus :
 38 Locutusque est ad eos : Num invenire
 poterimus talem virum, qui spiritu Dei ple-
 nus sit ?
 39 Dixit ergo ad Joseph : Quia ostendit ti-
 bi Deus omnia, quæ locutus es, numquid sa-
 pientio rem, & consimilem tui invenire po-
 tero ?
 40 * Tu eris super domum meam, & ad
 tui oris imperium cunctus populus obediet :
 uno tantum regni folio te præcedam .
 41 Dixitque rursus Pharao ad Joseph : Ec-
 ce, constitui te super universam terram
 Ægypti .
 42 Fulsitque annulum de manu sua, & de-
 dit eum in manu ejus : vestivitque cum sto-
 la byssina, & collo torquem auream cir-
 cumposuit .
 43 Fecitque eum ascendere super curru-
 suum secundum, clamante præcone, ut om-
 nes coram eo genu flecterent, & præpositum

* Ps. 104.
 b. 21.
 1. Mac. 2.
 p. 53.
 Ad. 7. b.
 10.

esse scirent universa Terræ Ægypti .
 44 Dixit quoque rex ad Joseph : Ego sum
 Pharao : absque tuo imperio non movebit
 quisquam manum, aut pedem in omni terra
 Ægypti .
 45 Vertitque nomen ejus, & vocavit eum,
 lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi . De-
 ditque illi uxorem Aseneth filiam Putiphare
 sacerdotis Heliopoleos . Egredius est itaque
 Joseph ad terram Ægypti .
 46 (Tringinta autem annorum erat quando
 stetit in conspectu regis Pharaonis) & cir-
 cuivit omnes regiones Ægypti .
 47 Venitque fertilitas septem annorum : &
 in manipulos redactæ segetes congregatæ
 sunt in horrea Ægypti .
 48 Omnis etiam frugum abundantia in sin-
 gulis urbibus condita est .
 49 Tantaque fuit abundantia tritici, ut
 arena maris cõquaretur, & copia mensu-
 ram excederet .
 50 * Nati sunt autem Joseph filii duo, ante-
 quam veniret famis : quos peperit ei Aseneth
 filia Putiphare sacerdotis Heliopoleos .
 51 Vocavitque nomen primogeniti, Ma-
 nasses, dicens : Oblivisci me fecit Deus om-
 nium laborum meorum, & domus patris mei .
 52 Nomen quoque secundum appellavit
 Ephraim, dicens : Crescere me fecit Deus in
 terra paupertatis meæ .
 53 Igitur transactis septem ubertatis annis,
 qui fuerant in Ægypto :
 54 Cœperunt venire septem anni inopiæ :
 quos prædixerat Joseph : & in universo orbe
 famis prævaluit, in cuncta autem terra Ægy-
 pti panis erat .
 55 Qua esuriente, clamavit populus ad
 Pharaonem, alimenta petens : Quibus ille
 respondit : Ite ad Joseph : & quicquid ipse
 vobis dixerit, facite .
 56 Crescebat autem quotidie famis in om-
 ni terra : aperuitque Joseph universa horrea,
 & vendebat Ægyptiis : nam & illos oppresse-
 rat famis .
 57 Omnesque provinciæ veniebant in Ægy-
 ptum, ut emerent escas, & malum inopiæ
 temperarent .

C A P U T XLII.

*Frater Joseph, cogente fame, in Ægyptum
 pro emendis frumentis à patre missi, ab eo co-
 gnoscuntur, ac durius tractantur, & in carce-
 rem coniciuntur : tandem Simeone in vincu-
 lis relicto, revertuntur, ac pecuniam in sac-
 cum cuiusque inditam unâ cum frumento, in-
 sciti referunt .*

1 **A**udiens autem Jacob, quod alimenta
 venderentur in Ægypto, dixit filiis
 suis : Quare negligitis ?
 2 Audi, quod triticum venundetur in
 Ægypto : descendite, & emite nobis neces-
 saria, ut possimus vivere, & non consuma-
 mur inopia .
 3 Descendentes igitur fratres Joseph de-
 cem, ut emerent frumenta in Ægypto,
 4 Benjamin domi retento à Jacob, qui di-
 xerat fratribus ejus : Ne forte in itinere quid-
 quam patiatur mali :

F

G
* Inf. 4.
d. 20. #
a. 5.

B

C

A

D

* Inf. 43.
a. 5.

5 Ingressi sunt terram Ægypti cum aliis,
 qui pergebant ad emendum . Erat autem fa-
 mes in terra Chanaan .
 6 Et Joseph erat princeps in terra Ægy-
 pti, atque ad ejus nutum frumenta populis
 vendebantur . Cumque adorassent eum fra-
 tres sui,
 7 Et agnovisset eos, quasi ad alienos du-
 rius loquebatur, interrogans eos : Unde veni-
 stis ? Qui responderunt : De terra Chanaan,
 ut emamus victui necessaria .
 8 Et tamen fratres ipse cognoscens, non est
 cognitus ab eis .
 9 Recordatusque somniorum, quæ ali-
 quando viderat, ait ad eos : Exploratores
 estis : ut videatis infirmiora terræ, venistis .
 10 Qui dixerunt : Non est ita, domine, sed
 servi tui venerunt, ut emerent cibos .
 11 Omnes filii unius viri sumus : pacifici
 venimus, nec quidquam famuli tui machi-
 nantur mali .
 12 Quibus ille respondit : Aliter est : im-
 munita terræ hujus considerare venistis .
 13 At illi : duodecim, inquit, servi tui,
 fratres sumus, filii viri unius in terra Cha-
 naan : minimus cum patre nostro est, alius
 non est super .
 14 Hoc est, ait, quod locutus sum : Explor-
 atores estis .
 15 Jam nunc experimentum vestri capiam :
 per salutem Pharaonis non egrediemini
 hinc, donec veniat frater vester minimus .
 16 Mittite ex vobis unum, & adducat
 eum : vos autem eritis in vinculis, donec
 probentur, quæ dixistis, utrum vera, an falsa
 sint : alioquin per salutem Pharaonis explora-
 tores estis .
 17 Tradidit ergo illos custodiæ tribus
 diebus :
 18 Die autem tertio eductis de carcere,
 ait : Facite, quæ dixi, & vivetis : Deum enim
 timeo .
 19 Si pacifici estis, frater vester unus lige-
 tur in carcere : vos autem abite, & serte fru-
 menta, quæ emistis in domos vestras,
 20 * Et fratrem vestrum minimum ad me
 adducite, ut possim vestros probare sermo-
 nes, & non moriamini . Fecerunt, ut dixerat,

21 Et locuti sunt ad invicem : Merito hæc
 patimur, quia peccavimus in fratrem no-
 strum, videntes angustiam animæ illius, dum
 deprecaretur nos, & non audivimus : idcirco
 venit super nos ista tribulatio .
 22 E quibus unus Ruben, ait : Numquid
 non dixi vobis : * Nolite peccare in puerum :
 & non audistis me ? en sanguis ejus exqui-
 ritur .
 23 Nesciebant autem, quod intelligeret Jo-
 seph : eò quod per interpretem loqueretur
 ad eos .
 24 Avertitque se parumper, & flevit : &
 reversus locutus est ad eos .
 25 Tollensque Simeon, & ligans illis præ-
 sentibus, jussit ministris, ut impleant eorum
 saccos tritico, & reponerent pecunias singu-
 lorum in sacculis suis, datis supra cibariis in
 viam : qui fecerunt ita .
 26 At illi portantes frumenta in asinis
 suis, profecti sunt .
 27 Apertoque unus sacco, ut daret jumen-
 to pabulum in diversorio, contempletus pecu-
 niam in ore sacculi,
 28 Dixit fratribus suis : Reddita est mihi
 pecunia, en habetur in sacco . Et obstupe-
 facti, turbatique, mutuo dixerunt : Quidnam
 est hoc, quod fecit nobis Deus ?
 29 Veneruntque ad Jacob patrem suum in
 terram Chanaan, & narraverunt ei omnia,
 quæ accidissent sibi, dicentes :
 30 Locutus est nobis dominus terræ durè,
 & putavit nos exploratores esse provinciæ .
 31 Cui respondimus : pacifici sumus, nec
 ullas molimur insidias .
 32 Duodecim fratres uno patre geniti su-
 mus : unus non est super, minimus cum pa-
 tre nostro est in terra Chanaan .
 33 Qui ait nobis : Sic probabo, quod paci-
 fici sitis : Fratrem vestrum unum dimittite
 apud me, & cibaria domibus vestris neces-
 saria sumite, & abite .
 34 Fratremque vestrum minimum addu-
 cite ad me, ut sciam, quod non sitis explora-
 tores, & justum, qui tenetur in vinculis, re-
 cipere possitis : ac deinceps, quæ vultis, emen-
 di habeatis licentiam .
 35 His dictis, cum frumenta esunderent,

* Sup. 17.
c. 22.
E

F

G

singuli repererunt in ore saccorum ligatas pecunias: exterritisque simul omnibus,
 36 Dixit pater Jacob: Absque liberis me esse fecistis, Joseph non est super, Simeon tenetur in vinculis, & Benjamin auferetis: in me hæc omnia mala reciderunt.
 37 Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi:

trade illum in manu mea, & ego cum tibi restituum.
 38 At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum: frater ejus mortuus est, & ipse solus remansit: si quid ei aduersi acciderit in terra, ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

CAPUT XLIII.

Agere impetrarunt fratres Joseph a patre, ut in Ægyptum revertentes additis muneribus, ac duplici pecunia, Benjamin secum ducerent: qui, invitati ad convivium, educto Simeone de carcere, simul epulantur cum Joseph.

Interim famem omnem terram vehementer premebat.
 2 Consumptisque cibis, quos ex Ægypto detulerant, dixit Jacob ad filios suos: Revertimini, & emite nobis pauillum escarum.
 3 Respondit Judas: Denunciavit nobis vir ille sub attestacione jurjurandum, dicens: Non videbitis faciem meam, nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum.
 4 Si ergo vis cum mittere nobiscum, pergemus pariter, & ememus tibi necessaria:
 5 Sin autem non vis, non ibimus: vir enim, ut sepe diximus, denunciavit nobis, dicens: * Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo.
 6 Dixit eis Israel, in meam hoc fecistis miseriam, ut indicaretis ei & alium habere vos fratrem.
 7 At illi responderunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem: si pater viveret: si haberemus fratrem: & nos respondimus ei consequenter juxta id, quod fuerat sciscitatus: numquid scire poteramus, quod dicturus esset: Adducite fratrem vestrum vobiscum?
 8 Judas quoque dixit patri suo: Mitte pecuniam mecum, ut proficiscamur, & possimus vivere: ne moriamur nos, & parvuli nostri.
 9 * Ego suscipio puerum: de manu mea require illum, nisi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.
 10 Si non intercessisset dilatio, jam vice altera venissemus.

11 Igitur Israel pater eorum, dixit ad eos: Si sic necesse est, facite, quod vultis; sumite de optimis terræ fructibus in vas vestris, & deserte viro munera, modicum resine, & mellis, & storacis, stactes, & terebinthi, & amygdalarum.
 12 Pecuniam quoque duplicem fertè vobiscum: & illam, quam invenistis in sacculis, reportate, ne forte errore factum sit:
 13 Sed & fratrem vestrum tollite, & ite ad virum.
 14 Deus autem meus omnipotens faciat vobis cum placabilem: & remitrat vobiscum fratrem vestrum, quem tenet, & hunc Benjamin: ego autem quasi orbatus absque liberis ero.
 15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Benjamin: descenderuntque in Ægyptum, & steterunt coram Joseph.
 16 Quos cum ille vidisset, & Benjamin simul, præcepit dispensatori domus suæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & instrue convivium: quoniam mecum sunt comesturi meridie.
 17 Fecit ille, quod sibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.
 18 Ibi que exterriti, dixerunt mutuo: Propter pecuniam, quam retulimus prius in facie nostris, introducti sumus: ut devolvat in nos calumniam, & violenter subiciat servituti & nos, & asinos nostros.
 19 Quamobrem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem domus
 20 Locuti sunt: Oramus, domine, ut audias nos. * Jam ante descendimus, ut emeremus escas.
 21 Quibus emptis, cum venissemus ad diversorium, aperuimus saccos nostros: & invenimus pecuniam in ore saccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus.

* Sup. 42. d. 20.

B

* Inf. 41. d. 32.

E 22 Sed & aliud attulimus argentum, ut emamus, quæ nobis necessaria sunt: non est in nostra conscientia, quis posuerit eam in marsupiiis nostris.
 23 At ille respondit: Pax vobiscum, nolite timere: Deus vester, & Deus patris vestri, dedit vobis thesauros in saccis vestris, nam pecuniam, quam dedistis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.
 24 Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes suos, deditque pabulum asinis eorum.
F 25 Illi verò parabant munera, donec ingrederetur Joseph meridie: audierant enim, quod ibi comesturi essent panem.
 26 Igitur ingressus est Joseph domum suam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus suis: & adoraverunt proni in terram.
 27 At ille, clementer resalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne est pater vester senex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit?
 28 Qui responderunt: Sospes est servus tuus pater noster, adhuc vivit. Et in-

curvati, adoraverunt eum.
 29 Attollens autem Joseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, & ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rursum: Deus, inquit, miseretur tui, fili mi.
 30 Festinavitque, quia commota fuerant viscera ejus super fratre suo, & erumpebant lacrymæ: & introiens cubiculum flevit.
 31 Rursumque lora facie egressus, continuit se, & ait: Ponite panes.
 32 Quibus appositis seorsum Joseph, & seorsum fratribus, Ægypti quoque, qui vescebantur simul, seorsum (illicitum est enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuscemodi convivium).
 33 Sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta aetatem suam. Et mirabantur nimis;
 34 Sumptis partibus quas ab eo acceperant: majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque, & inebriati sunt cum eo.

CAPUT XLIV.

Joseph jubet abscondi Scyphum suum in sacco Benjamin, & post eum inventum, revocatus ab itinere fratres furii arguit: Judas autem pro Benjamin se in servitutem offert.

Præcepit autem Joseph dispensatori domus suæ, dicens: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci.
 2 Scyphum autem meum argenteum, & pretium, quod dedit tritici, pone in ore sacci junioris. Factumque est ita.
 3 Et orto mane, dimissi sunt cum asinis suis.
 4 Jamque urbem exierant, & processerant paululum: tunc Joseph accessit dispensatore domus, Surge, inquit, & persequere viros: & apprehensis dicit: Quare reddidistis malum pro bono?
 5 Scyphus, quem furati estis, ipse est, in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet: pessimam rem fecistis.
 6 Fecit ille, ut jussit. Et apprehen-

sis per ordinem locutus est.
 7 Qui responderunt: Quare sic loquitur dominus noster, ut servi tui tantum flagitii commiserint?
 8 Pecuniam, quam invenimus in summitate saccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan, & quomodo consequens est, ut furati simus de domo domini tui aurum, vel argentum?
 9 Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum, quod quæris, moriatur, & nos erimus servi domini nostri.
 10 Qui dixit eis: Fiat juxta vestram sententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipse sit servus meus, vos autem eritis innoxii.
 11 Itaque festinatò deponentes in terram saccos, aperuerunt singuli.
 12 Quos scrutatus, incipiens à majore usque ad minimum, invenit scyphum in sacco Benjamin.
 13 At illi, scissis vestibus, oneratisque rursum asinis, reversi sunt in oppidum.
 14 Primumque Judas cum fratribus ingressus est ad Joseph (necdum enim de loco abie-

* Sup. 41. a. 3.

rat) omnesque ante eum pariter in terram corruerunt.

D 15 Quibus ille ait: Cur sic agere voluistis? an ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia?

16 Cui Judas: Quid respondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut iuste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum: ex omnes servi sumus domini mei, & nos, & apud quem inventus est scyphus.

17 Respondit Joseph: Absit à me, ut sic agam: qui furatus est scyphum, ipse sit servus meus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

E 18 Accedens autem propius Judas, confidenter ait: Oro, domine mi, loquatur servus tuus verbum in auribus tuis, & ne irascaris famulo tuo: tu es enim post Pharaonem.

* Sup. 42. c. 13. 19 Dominus meus. * Interrogasti prius servos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? 20 Et nos respondimus tibi domino meo: Est nobis pater senex, & puer parvulus, qui in senectute illius natus est; cuius uterinus frater mortuus est: & ipsum solum habet mater sua, pater vero tenerè diligit eum.

F 21 Dixisti que servis tuis: Adducite eum ad me, & ponam oculos meos super illum. 22 Suggestimus domino meo: Non potest puer relinquere patrem suum: si enim illum dimiserit, morietur. 23 * Et dixisti servis tuis: Nisi venerit frater vester minimus vobiscum, non videbitis amplius faciem meam.

24 Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum, narravimus ei omnia, quæ locutus est dominus meus.

25 Et dixit pater noster: Revertimini, & emite nobis parum tritici.

26 Cui diximus: Ire non possumus: si frater noster minimus descenderit nobiscum, proficiscemur simul: alioquin illo absente, non audeamus videre faciem viri.

27 Ad quæ ille respondit: * Vos scitis, quod duos genuerit mihi uxor mea.

* Sup. 37. c. 33. v. 60. 28 Egressus est unus, & dixisti: Bestia devoravit eum: & hucusque non comperet.

29 Si tuleritis & istum, & aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos.

30 Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum, & puer defuerit (cum anima illius ex huius anima pendeat)

31 Viditque eum non esse nobiscum, morietur, & deducet famuli tui canos ejus, cum dolore ad inferos.

32 Ego propriè servus tuus sim, qui in meam hunc recepi fidem, & spondi dicens: * Nisi reduxero cum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore.

* Sup. 43. v. 2. 33 Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei, & puer ascendat cum fratribus suis.

34 Non enim possum redire ad patrem meum, absente puero: ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam.

* Sup. 42. c. 13. 19

* Sup. 43. v. 2. 33

CAPUT XLV.

Joseph se fratribus manifestat, eosque terrores cum osculo amplexatur: quare Pharaon und cum tota domo sua exultans præcepit, ut advocetur pater cum universa domo sua in Ægyptum: idem, multis verbis denunciavit Joseph, fratresque multos donatos muneribus ad patrem remittit.

A 1 Non se poterat ultra cohibere Joseph multis coramstantibus: unde præcepit, ut egredierentur cuncti foras, & nullus interesset alienus agnitioni mutua.

2 Elevaritque vocem cum fletu: quam au-

dierrunt Ægyptii, omnisque domus Pharaonis.

3 Et dixit fratribus suis: Ego sum Joseph. adhuc pater meus vivit? Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti.

4 Ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Et cum accessissent propè, * Ego sum, ait, Joseph, frater vester, quem vendidistis in Ægyptum.

5 Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus: * pro salute enim vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum.

6 Bicennium est enim, quod cepit fames

* Act. 7. b. 13.

* In 5. d. 20.

esse in terra: & adhuc quinque anni restant, quibus nec arari poterit, nec meti.

7 Præmisitque me Deus, ut reservemini super terram, & escas ad vivendum habere possitis.

C 8 Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum universæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti.

9 Festinate, & ascendite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joseph: Deus fecit me dominum universæ terræ Ægypti: descende ad me, ne moreris,

10 Et habitabis in terra Gesen: erisque juxta me tu, & filii tui, & filii filiorum tuorum, oves tuæ, & armenta tua, & universa, quæ possides.

D 11 Ibi que te pastam (ad huc enim quinque anni residui sunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, & omnia, quæ possides.

12 En oculi vestri, & oculi fratris mei Beniamin vident, quod os meum loquatur ad vos.

13 Nunciate patri meo universam gloriam meam, & cuncta, quæ vidisti in Ægypto: Festinate, & adducite eum ad me.

14 Cumque amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris sui, flevit: illo quoque similiter flente super collum ejus.

15 Osculatusque est Joseph omnes fratres suos, & ploravit super singulos: post quæ auli sunt loqui ad eum.

E 16 Auditumque est, & celebri sermone vulgarum in aula regis: Venerunt fratres Joseph, & gavisus est Pharaon, atque omnis familia ejus.

17 Dixitque ad Joseph, ut imperaret fratribus suis, dicens: Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan,

18 Et tollite inde patrem vestrum, & cognationem, & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ.

19 Præcipe etiam, ut tollant plaustra de terra Ægypti, ad subvectionem parvulorum suorum, ac conjugum: & dicito: Tollite patrem vestrum, & proparate quantocumque venientes.

F 20 Nec dimittatis quidquam de suppellectili vestra, quia omnes opes Ægypti, vestra erunt.

21 Feceruntque filii Israel, ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Joseph plaustra, secundum Pharaonis imperium: & cibaria in itinere.

22 Singulis quoque proferri jussit binas stolas: Benjamin verò dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis:

23 Tantumdem pecuniæ, & vestium mittens patri suo, addens & asinos decem, qui subvcherent ex omnibus divitiis Ægypti: & totidem asinas, & triticum in itinere, panesque portantes.

24 Dimisit ergo fratres suos, & proficiscentibus ait: Ne irascamini in via.

25 Qui ascendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem suum Jacob.

G 26 Et nunciaverunt ei, dicentes: Joseph

filius tuus vivit: & ipse dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito Jacob, quasi de gravi somno evigilans, tamen non credebatur eis.

27 Illi è contra reserebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra, & universa, quæ miserat, revixit spiritus ejus.

28 Et ait: Sufficit mihi, si adhuc Joseph filius meus vivit: vadam, & videbo illum, antequam moriar.

CAPUT XLVI.

Jacob renovata Dei promissione cum universis filiis, ac nepotibus, quorum nomina recensentur, in Ægyptum descendit: cui occurrens Joseph, suadet, ut Pharaon se esse pastorem ovium dicam.

Profectusque Israel cum omnibus, quæ habebat, venit ad Puteum juramenti. & madatis ibi victimis Deo patri sui Isaac,

2. Audiuit eum per visionem noctis vocantem se, & dicentem sibi. Jacob, Jacob, cui respondit: Ecce adsum.

3. Ait illi Deus: Ego sum fortissimus Deus patris tui: noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.

4. Ego descendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem: Joseph quoque ponet manus suas super oculos tuos.

5. Surrexit autem Jacob à Puteo juramenti: & tuleruntque eum filii cum parvulis, & uxoribus suis in plaustris, quæ miserat Pharaon ad portandum fœnem.

6. Et omnia, quæ possederat in Terra Chanaan: & venitque in Ægyptum cum omni semine suo.

7. Filii ejus, & nepotes, filia, & cuncta simul progenies.

8. Hæc sunt autem nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum, ipse cum liberis suis. * Primogenitus Ruben.

9. Filii Ruben: Henoch, & Phallu, & Herson, & Charmi.

10. Filii Simeon: Jamuel, & Jamin, & Ahod, & Jachin, & Sohar, & Saul filius Chanaanitidis.

11. * Filii Levi: Gerson, & Caath, & Merari.

12. * Filii Juda: Her, & Onan, & Sela, & Phares, & Zara, mortui sunt autem Her, & Onan in terra Chanaan. Nati que sunt filii Phares: Hestron, & Hamul.

13. * Filii Issachar: Thola, & Phua, & Job, & Semron.

14. Filii Zabulon: Sared, & Elon, & Jachel.

15. Hi filii Lie, quos genuit in Mesopotamia Syria cum Dina filia sua. omnes animæ filiorum ejus, & filiarum, triginta tres.

16. Filii Gad: Saphion, & Haggi, & Suni, & Esëbon, & Heri, & Arodi, & Areli.

17. * Filii Aser: Jamne, & Jesva, & Jessui, & Beria, Sara quoque soror eorum. Filii Beria: Heber, & Melchiel.

18. Hi filii Zelphæ, quæ dedit Laban Liae filia sua, & hos genuit Jacob sedecim animas.

19. Filii Rachel uxoris Jacob: Joseph & Benjamin.

* Act. 7. b. 15.

* Jos. 24. v. 32.

* Gen. 35. v. 23.

* Exo. 1. a. 2. c. 14. Num. 26. v. 5. 1. Par. 5. 1. v. 3.

* Exo. 6. c. 15. v. 1. Par. 4. d. 24. v. 1. Par. 6. a. 1.

* Par. 2. a. 3. v. 21.

* 1. Par. 7. a. 1. Par. 7. f. 30.

C
* Sup. 41.
8.50.

* 1. Par. 7.
b. 7. a. 1.

* Deut. 10.
d. 22.

20 * Natiqne sunt Joseph. filii in terra Ægypti, quos genuit ei Afeneth filia Putiphare, sacerdotis Heliopoleos: Manasses, & Ephraim.

21 Filii Benjamin: * Bela, & Bechor, & Aabel, & Gera, & Naaman, & Echi, & Ros, & Mophim, & Ophim, & Ared.

22 Hi filii Rachel, quos genuit Jacob: omnes animæ, quatuordecim.

23 Filii Dan: Husim.

24 Filii Nephthali: Jafiel, & Guni, & Jeser, & Sallem.

25 Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filia suæ: & hos genuit Jacob: omnes animæ, septem.

26 Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt cum Jacob in Ægyptum, & egressæ sunt de femore illius, absque uxoribus filiorum ejus, sexaginta. sex.

27 Filii autem Joseph, qui nati sunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. * Omnes animæ domus Jacob, quæ ingressæ sunt in Ægyptum, fuere septuaginta.

28 Misit autem Judam ante se ad Joseph,

ut nunciaret ei, & occurreret in Gessen, 29. Quò. cum pervenisset, juncto Joseph, curru suo, ascendit: obviam patri suo ad eundem locum: vidensque eum, irruit super collum ejus, & inter amplexus flevit.

30 Dixitque pater ad Joseph: Jam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & superstitem te relinquo.

31. At ille locutus est ad fratres suos, & ad omnem domum patris sui: Ascendam, & nunciabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei, & domus patris mei, qui erant in Terra Chanaan, venerunt ad me:

32 Et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum: pecora sua, & armenta, & omnia, quæ habere poterunt, adduxerunt secum.

33. Cumque vocaverit vos, & dixerit: Quod est opus vestrum?

34 Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in presens, & nos, & patres nostri: Hæc autem dicetis, ut habitare possitis in Terra Gessen: quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium.

CAPUT XLVII.

Joseph, adventu patris, & fratrum Pharaoni nunciato, introducit Jacob cum filiis ad Pharaonem. Terra Gessen conceditur: iis ad inhabitandum, famisque tempore eos alit: porro famas tantum premit Ægyptum, ut, venditis pecoribus, terram quoque vendere sint coacti: quo factum est, ut quinta pars fructuum regibus Ægypti perpetuo cedat, præterquam in possessionibus sacerdotum. Post annos septendecim Jacob plurimum ditatus jam moriturus, adjurat Joseph de sua sepultura in Chanaanæa.

A.

1. **I**ngressus ergo Joseph nunciavit Pharaoni, dicens: Pater meus, & fratres, oves eorum, & armenta, & cuncta, quæ possident, venerunt de Terra Chanaan: & ecce consistunt in Terra Gessen.

2. Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege:

3. Quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, & nos, & patres nostri.

4. Ad peregrinandum in terra tua venimus:

quoniam non est herba gregibus fervorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan: petimusque, ut esise nos jubeas ser vos tuos in Terra Gessen.

5. Dixit itaque rex ad Joseph: Pater tuus, & fratres tui venerunt ad te.

6. Terra Ægypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare, & trade eis Terram Gessen. Quòd si nostri in eis esise viros industrios, comitue illos magistros pecorum meorum.

7. Post hæc introduxit Joseph patrem suum: d. Regem, & statuit eum coram eo: qui benedicens illi, 8. Et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vite tue?

9. Respondit: Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt, parvi, & mali, & non pervenerunt usque ad dies patrum meorum, quibus peregrinati sunt.

10. Et benedictio rege, egressus est foras.

11. Joseph verò patri, & fratribus suis dedit possessionem in Ægypto in optimo terra loco, Rameses, ut præceperat Pharao.

12. Et alebat eos, omnemque domum pa-

D

E

F

B

G

* Sup. 24.
a. 1.

tris sui, præbens cibaria singulis.

13. In toto enim orbe panis deerat, & oppresserat fames terram, maxime Ægypti, & Chanaan.

14. E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, & intulit eam in ararium regis.

15. Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Ægyptus ad Joseph, dicens: Da nobis panes: quare morimur coram te, deficiente pecunia?

16. Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, & dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis.

17. Quæ cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis, & ovibus, & bobus, & asinis: sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum.

18. Venerunt quoque anno secundo, & dixerunt ei: Non celabimus dominum nostrum, quòd deficiente pecunia, pecora simul defecerunt: nec clam te est, quòd absque corporibus, & terra nihil habeamus.

19. Cur ergo moriemur, te vidente? & nos, & terra nostra tui erimus: eme nos in servitute regiam, & præbe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem.

20. Emit igitur Joseph omnem Terram Ægypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subjicitque eam Pharaoni.

21. Et cunctos populos ejus, à novissimis terminis Ægypti usque ad extremos fines ejus.

22. Præter terram sacerdotum, quæ à rege tradita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas.

23. Dixit ergo Joseph ad populos: En ut cernitis, & vos, & terram vestram Pharao possidet: accipite semina, & serite agros, 24. Ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum familiaris, & liberis vestris.

25. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est: respicite nos tantum dominus noster, & latii serviemus regi.

26. Ex eo tempore usque in presentem diem, in universa Terra Ægypti, regibus quinta pars solvitur, & factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.

27. Habitavit ergo Israel in Ægypto, id est, in Terra Gessen, & possedit eam: auctusque est, & multiplicatus nimis.

28. Et vixit in ea decem, & septem annis: factique sunt omnes dies vite illius centum quadraginta septem annorum.

29. Cumque appropinquare cerneret diem mortis suæ, vocavit filium suum Joseph, & dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, * pone manum tuam sub femore meo: & facies mihi misericordiam, & veritatem, ut non sepelias in Ægypto.

30. Sed dormiam cum patribus meis, & au-

feras me de terra hac, condasque in sepulchro majorum meorum. Cui respondit Joseph: Ego faciam, quod jussisti.

31. Et ille: Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput.

CAPUT XLVIII.

Jacob agrotans in visiti Joseph, cujus filios Manassen, & Ephraim Jacob sibi adoptat, ac benedicit, minorem, contradicente Joseph, majori præponens, & supra fratres partem unam Joseph tribuens.

A

* Sup. 28.
c. 13.

* Sup. 41.
f. 50.
* Jos. 13.
b. 7. d. 19.

B

* Sup. 35.
c. 19.

1. **H**is ita transactis, nunciatum est Joseph, quòd agrotaret pater suus: qui, assumptis duobus filiis Manasse, & Ephraim, ire perrexit.

2. Dictumque est seni: Ecce filius tuus Joseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo.

3. Er ingressò ad se ait: Deus omnipotens * apparuit mihi in Lufa, quæ est in terra Chanaan: Benedixitque mihi.

4. Et ait: Ego te augeo, & multiplicabo, & faciam te in turbas populorum: daboque tibi terram hanc, & semini tuo post te, in possessionem sempiternam.

5. Duo ergo filii tui, qui * nati sunt tibi in Terra Ægypti, antequam huc venirem ad te, mei erunt: * Ephraim, & Manasses, sicut Ruben, & Simeon reputabuntur mihi.

6. Reliquos autem, quos genueris post eos, tui erunt, & in nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis.

7. Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, * mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque verum tempus: & ingrediebatur Ephratam, & sepelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Berthechem.

8. Videns autem filios ejus dixit ad eum: Qui sunt isti?

9. Respondit: Filii mei sunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos ad me, ut benedicam illis.

10. Oculi enim Israel caligabant præ nimia senectute, & clarè videre non poterat. Applicitoque ad se deosculatus, & circumplexus eos,

11. Dixit ad filium suum: Non sum fraudatus aspectu tuo: insuper ostendit mihi Deus semen tuum.

12. Cumque tulisset eos Joseph de gremio patris, adoravit pronus in terram.

13. Et posuit Ephraim ad dexteram suam, id est, ad sinistram Israel: Manassen verò in sinistra sua, ad dexteram scilicet patris, applicuitque ambo ad eum.

14. Qui extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim minoris fratris: sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat, commutans manus.

15. * Benedixitque Jacob filiis Joseph, & ait: Deus, in cujus conspectu ambulaverunt patres mei Abraham, & Isaac, Deus, qui pacificavit me ab adolescentia mea usque in presentem diem:

C

* Heb. 11.
d. 1.

LIBER EXODUS, HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

● CAPUT PRIMUM.

Nomina filiorum Israel, qui Aegyptum ingressi sunt: quorum multiplicationem novus Pharaon frustra impedire n̄ titur onerum impositione, masculinorum cede, ac submersione de obstetricum miseratione, & earum a Deo praemissionis.

A
Gen. 46.
2.6.

Ec sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Aegyptum cum Jacob: filii cum domibus suis introierunt:

- 1 Ruben, Simeon, Levi, Judas,
- 2 Issachar, Zabulon, & Benjamin,
- 3 Dan, & Nephthali, Gad, & Aser.
- 4 Erant igitur omnes animae eorum, qui egressi sunt de femore Jacob, septuaginta: Joseph autem in Aegypto erat.
- 5 Quo mortuo, & universis fratribus ejus, omnique cognatione illa,
- 6 * Filii Israel creverunt, & quasi geminantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleverunt terram.

* A. 7. c.
17.

B

8 Surrexit interea rex novus super Aegyptum, qui ignorabat Joseph:

9 Et ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israel multus, & fortior nobis est.

10 Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur: & si ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra.

11 Praeposuit itaque eis magistros operum, ut affligerent eos oneribus: aedificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Ramesses.

12 Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur, & crescebant:

13 Oderantque filios Israel Aegyptii, & affligebant illudentes eis:

C

14 Atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti, & lateris, omnique famulatu, quo in terra

operibus premebantur.

15 Dixit autem Rex Aegypti obstetricibus Hebraeorum: quorum una vocabatur Scephora, altera Phua,

16 Praeciens eis: Quando obstetricabitis Hebraeas, & partus tempus advenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reservate:

17 Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt juxta praecceptum regis Aegypti, sed conservabant mares.

18 Quibus ad se accersitis, rex ait: Quidnam est hoc, quod facere voluistis, ut pueros servaretis?

19 Quae responderunt: Non sunt Hebraeae sicut Aegyptiae mulieres: ipsae enim obstetricandi habent scientiam: & prorsquam veniamus ad eas, pariunt.

20 Bene ergo fecit Deus obstetricibus: & crevit populus, confortatusque est nimis.

21 Et quia timuerunt obstetrices Deum, aedificavit eis domos.

22 Praecipit ergo Pharaon omni populo suo, dicens: Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen proicite: quidquid feminini, reservato.

● CAPUT II.

Moses nascitur, aquis expositus, & inde extractus, ac a matre sua nutritus: iussu filiae Pharaonis, quae ipsum adoptavit: propter Aegyptii cadem in Madian meturogis fugit, ubi accepta uxore Scephora filia sacerdotis duos genuit filios Gersam, & Eliezer.

Egressus est post haec vir de domo Levi: * & accepit uxorem stirpis suae.

2 Quae concepit, & peperit filium: & videns eum elegantem, abscondit tribus mensibus.

3 Cumque jam celare non posset, sumpsit fuscillam scirpeam, & linivit eam bitumine, ac pice: posuitque intus infantulum, & exposuit eum in carcere ripae fluminis,

A
* Hebr. c. 21.
* Inf. 66.
20.

* A. 7. c.
21.
Heb. 11. c.
23.

4 Stante procul sorore ejus, & considerante eventum rei.

5 * Ecce autem descendebat filia Pharaonis, ut lavaretur in flumine: & puella ejus gradiebatur per crepidinem alvei. Quae cum vidisset fuscillam in papyrione, misit unam e famulabus suis: & allatam

B

6 Aperiens, cernensque in ea parvulum vagientem, misera ejus, ait: De infantibus Hebraeorum est hic.

7 Cui soror pueri: Vis, inquit, ut vadam, & vocem tibi mulierem Hebraeam, quae nutrire possit infantulum?

8 Respondit: Vade. Perrexit puella, & vocavit matrem suam.

9 Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum istum, & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier, & nutritivum puerum: ad ultimumque tradidit filiae Pharaonis.

10 Quem illa adoptavit in locum filii, vocavitque nomen ejus Moyses, dicens: Quid de aqua tuli eum.

* Heb. 11.
c. 24.

11 In diebus illis, postquam creverat Moyses, * egressus est ad fratres suos: viditque afflictionem eorum, & virum Aegyptium percutientem quemdam de Hebraeis fratribus suis.

12 Cumque circumspexisset huc, atque illuc, & nullum adesse vidisset, percussit Aegyptium abscondit fabulo.

13 Et egressus die altero conspexit duos Hebraeos rixantes: dixitque ei, qui faciebat injuriam: Quare percutis proximum tuum?

C

14 Qui respondit: Quis te constituit principem, & judicem super nos? num occidere me tu vis, sicut heri occidisti Aegyptium? Timuit Moyses, & ait: Quomodo palam factum est verbum istud?

15 Audivitque Pharaon sermonem hunc, & quarebat occidere Moysen: qui fugiens de conspectu ejus, moratus est in terra Madian, & sedit juxta puteum.

16 Erant autem sacerdoti Madian septem filiae, quae venerunt ad hauriendam aquam: & impletis canalibus adhaerere cupiebant greges patris sui.

17 Supervenere pastores, & eiecerunt eas:

surrexitque Moyses, & defensis puellis, adhaeruit oves earum.

18 Quae cum revertissent ad Raquel patrem suum, dixit ad eas. Cur velocius venistis solito?

19 Responderunt: Vir Aegyptius liberavit nos de manu pastorum: insuper & hausit aquam nobiscum, potumque dedit ovibus.

20 At ille: Ubi est? inquit. Quare dimisit hominem? vocate eum, ut comedat panem.

21 Juravit ergo Moyses, quod habitaret cum eo. * Accepitque Scephoram filiam ejus uxorem:

22 Quae peperit ei filium, quem vocavit Gersam, dicens: Advena fui in terra aliena. Alterum vero peperit, quem vocavit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adjutor meus eripuit me de manu Pharaonis.

23 Post multum vero temporis mortuus est rex Aegypti: & ingemiscerunt filii Israel, propter opera vociferati sunt: ascenditque clamor eorum ad Deum ab operibus.

24 Et audivit gemitum eorum, ac recordatus est foederis, quod pepigit cum Abraham, Isaac, & Jacob.

25 Et respexit Dominus filios Israel, & cognovit eos.

● CAPUT III.

Dominus Moysi, oves Jethro socii patris sui, in rubo ardente, & incombusto apprensus, mittit eum etiam venientem ad filios Israel de manu Pharaonis liberandos, spoliatis Aegyptiis.

Moyses autem pascebat oves Jethro socii sui sacerdotis Madian: cumque minasset gregem ad interiora deserti, venit ad montem Dei Horeb,

2 * Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat, quod rubus arderet, & non comburetur.

3 Dixit ergo Moyses: Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.

4 Cernens autem Dominus, quod pergeret ad videndum, vocavit eum de medio rubi, & ait: Moyses, Moyses. Qui respondit: adsum.

D

* Inf. 18.
21.
* Par. 23.
d. 15.

A

* A. 7. d.
19.

*Matt. 23.
d. 12.
Marc. 12.
c. 6.
Luc. 20. f.
37.

5 At ille: Ne appropies, inquit, huc: solve calcamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.

6 Erat: * Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Abscudit Moyses faciem suam: non enim audebat aspicere contra Deum.

7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem ejus audiivi propter duritiam eorum, qui praesunt operibus:

8 Et sciens dolorem ejus, descendi, ut liberem eum de manibus Aegyptiorum, & educam de terra illa in terram bonam, & spatiosam, in terram, quae fluit lacte, & melle, ad loca Chananai, & Hethai, & Amorrhai, & Pherezai, & Hevai, & Jebusei.

9 Clamor ergo filiorum Israel venit ad me: vidique afflictionem eorum, qua ab Aegyptiis opprimuntur.

10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum, filios Israel de Aegypto.

11 Dixitque Moyses ad Deum: Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Aegypto?

12 Qui dixit ei: Ego ero tecum: & hoc habebis signum, quod miserim te: Cum eduixeris populum meum de Aegypto, immolabis Deo super montem istum.

13 Ait Moyses ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Israel, & dicam eis: Deus patrum vestrorum misit me ad vos. Si dixerint mihi: Quod est nomen ejus? quid dicam eis?

14 Dixit Deus ad Moysen: EGO SUM QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Israel: QUI EST, misit me ad vos.

15 Dixitque iterum Deus ad Moysen: Haec dices filiis Israel: Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, misit me ad vos: hoc nomen mihi est in aeternum, & hoc memoriale meum in generationem, & generationem.

16 Vade, & congrega seniores Israel, & dices ad eos: Dominus Deus patrum vestrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, dicens: Visitans vi-

sitavi vos, & vidi omnia, quae acciderunt vobis in Aegypto:

17 Et dixi, ut educam vos de afflictione Aegypti, in terram Chananai, & Hethai, & Amorrhai, & Pherezai, & Hevai, & Jebusei, ad terram fluentem lacte, & melle.

18 Et audient vocem tuam: ingredierisque tu, & seniores Israel, ad regem Aegypti, & dices ad eum: Dominus Deus Hebraeorum vocavit nos: ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro.

19 Sed ego scio, quod non dimittet vos rex Aegypti, nisi per manum validam.

20 Extendam enim manum meam, & percutiam Aegyptum in cunctis mirabilibus meis, quae facturus sum in medio eorum: post haec dimittet vos.

21 Daboque gratiam populo huic coram Aegyptiis: * & cum egrediemini, non exibitis vacui:

22 Sed postulabit mulier a vicina sua, & ab hospita sua, vasa argentea, & aurea, ac vestes: ponetisque eas super filios, & filias vestras, & spoliabitis Aegyptum.

C A P U T I V.

Moyse sua missionis tribus signis a Deo acceptis, variè se excusat ab hac missione; tandem acquiescit, reditque in Aegyptum cum uxore, & filiis: angelus minatur Moysi mortem; hinc uxor circumcidit filium. Aaron fratri Moysi occurrit, simulque venerunt ad filios Israel.

1 Respondens Moyses ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, sed dicent: Non apparuit tibi Dominus.

2 Dixit ergo ad eum: Quid est, quod tenes in manu tua? Respondit: Virga.

3 Dixitque Dominus: Projice eam in terram. Projecit, & versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses.

4 Dixitque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, versaque est in virgam.

5 Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi Dominus Deus patrum suorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob.

6 Dixitque Dominus rursus: Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum misisset in sinum, protulit leprosum instar nivis.

7 Retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum. Retraxit, & protulit iterum, & erat similis carni reliquae.

8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint sermonem signi prioris, credent verbo signi sequentis.

9 Quod si nec duobus quidem his signis crediderint, neque audierint vocem tuam: fume aquam fluminis, & effunde eam super aridam, & quidquid hauserit de fluvio, vertetur in sanguinem.

10 Ait Moyses: Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius: & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris, & tardioris linguae sum.

11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum, & surdum, videntem, & caecum? nonne ego?

12 Perge igitur, * & ego ero in ore tuo: doceboque te, quid loquaris.

13 At ille: Obsecro, inquit, Domine, mitte, quem misurus es.

14 Iratus Dominus in Moysen, ait: Aaron frater tuus Levites, scio, quod eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, videntem te latibit corde.

15 Loquere ad eum, & pone verba mea in ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in ore illius, * & ostendam vobis, quid agere debeatis.

16 Ipse loquetur pro te ad populum, & erit os tuum: tu autem eris ei in his, quae ad Deum pertinent.

17 Virgam quoque haec fume in manu tua, in qua facturus es signa.

18 Abiit Moyses, & reversus est ad Jethro focerum suum, dixitque ei: Vadam, & revertar ad fratres meos in Aegyptum, ut videam, si

* Math. 10. b. 20.

* Inf. 7. a. 2.

* Inf. 2. 12. 6.

adhuc vivant. Cui ait Jethro: Vade in pace.

19 Dixit ergo Dñs ad Moysen in Madian: Vade, & revertere in Aegyptum: Mortui sunt enim omnes, qui quaerebant animam tuam.

20 Tulit ergo Moyses uxorem suam, & filios suos, & imposuit eos super asinum, reversusque est in Aegyptum, portans virgam Dei in manu sua.

21 Dixitque ei Dominus revertenti in Aegyptum: Vide, ut omnia ostenta, quae posui in manu tua, facias coram Pharaone: ego induro cor ejus, & non dimittet populum.

22 Diceque ad eum: Haec dicit Dominus: Filius meus primogenitus Israel.

23 Dixi tibi: Dimitte filium meum, ut serviat mihi: & noluit dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.

24 Cumque esset in itinere, in diversorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.

25 Tulit illicò Sephora acutissimam petram, & circumcidit praeputium filii sui, tergitque pedes ejus, & ait: Sponsus sanguinum tu mihi es.

26 Et dimisit eum, postquam dixerat: Sponsus sanguinum ob circumcisionem.

27 Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in Monte Dei, & osculatus est eum.

28 Narravit Moyses Aaron omnia verba Domini, quibus miserat eum: & signa, quae mandaverat.

29 Veneruntque simul, & congregaverunt cunctos seniores filiorum Israel.

30 Locutusque est Aaron omnia verba, quae dixerat Dominus ad Moysen: & fecit signa coram populo.

31 Et credidit populus. Audieruntque, quod visitasset Dominus filios Israel, & quod respexisset afflictionem illorum: & proni adoraverunt.

C A P U T V.

Moyse, & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt, quae ille contemnens, gravius Israelitarum premit, negatis paleis: quod audiens Moyses orat pro eis Dominum.

1 Post haec ingressi sunt Moyses, & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Haec dicit

Dominus Deus Israel: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto.

2 At ille respondit: Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Israel? nescio Dominum, & Israel non dimittam.

3 Dixeruntque: Deus Hebraeorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro:

ne forte accidat nobis pestis, aut gladius.
 4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare, Moyses, & Aaron, sollicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra.
 5 Dixitque Pharaon: Multus est populus terræ, videtis, quod turba succreuerit: quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus?
 6 Præcepit ergo in die illo præfectis operum, & exactoribus populi, dicens.
 7 Nequaquam ultra dabitur paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed ipsi vadant, & colligant stipulas.
 8 Et Mensuram laterum, quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quidquam: vacant enim, & idcirco vociferantur, dicentes: Eamus, & sacrificemus Deo nostro.
 9 Opprimantur operibus, & expleant ea: ut non acquiescant verbis mendacibus.
 10 Igitur egressi præfecti operum, & exactores, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharaon: Non do vobis paleas.
 11 Ite, & colligite, sicuti inuenire poteritis, nec minuetur quidquam de opere vestro.
 12 Dispersique est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.
 13 Præfecti quoque operum instabant dicentes: Complete opus vestrum quotidie, ut prius facere solebatis, quando dabantur vobis paleæ.
 14 Flagellatique sunt, qui præerant operibus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri, nec hodie?
 15 Veneruntque præpositi filiorum Israel, & vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra seruos tuos?
 16 Paleæ non dantur nobis, & lateres similiter imperanturen famuli tui flagellis cedimur, & iniuste agitur contra populum tuum.
 17 Qui ait: Vacatis otio, & idcirco dicitis: Eamus, & sacrificemus Domino.
 18 Ite ergo, & operamini: paleæ non dantur vobis, & reddetis consueta numerum laterum.
 19 Videbantque se præpositi filiorum Israel in malo, eo quod diceretur eis: non minuetur quidquam de lateribus per singulos dies.
 20 Occurreruntque Moyfi, & Aaron, qui stabant ex aduerso, egredientibus à Pharaone:
 21 Et dixerunt ad eos: Videat Dominus, & iudicet, quoniam scelerate fecistis odorem nostrum coram Pharaone, & seruis eius, & præbuisistis ei gladium, ut occideret nos.
 22 Reversusque est Moyses ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me?
 23 Ex eo enim, quo ingressus sum ad Pharaonem, ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non liberaisti eos.

CAPUT VI.

Deus animat Moysen: ei revelat nomen suum Jehova, solat in que Israelitas per Moysen, terræ Chanaan promissione: recensitur genealogia Ruben, Simeonis, & Levi usque ad Moysen, & Aaron.

Dixitque Dominus ad Moysen: Nunc videbis, quæ facturus sum Pharaoni:

per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robusta eiciet illos de terra sua.
 2 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus,
 3 Qui apparui Abraham, Isaac, & Jacob in Deo omnipotente: & nomen meum ADO-NAI non indicavi eis.
 4 Penigique foedus cum eis, ut darem eis Terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advena.
 5 Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo Ægyptii oppræsserunt eos: & recordatus sum pacti mei.
 6 Ideo dic filiis Israel: Ego Dominus, qui educam vos de ergastulo Ægyptiorum, & erum de servitute: ac redimam in brachio excelso, & iudiciis magnis.
 7 Et assumam vos mihi in populum, & ero vester Deus: & scietis, quod ego sum Dominus Deus vester; qui eduxim vos de ergastulo Ægyptiorum:
 8 Et induxerim in terram, super quam levavi manum meam, ut darem eam Abraham, Isaac, & Jacob: daboque illam vobis possidendam, ego Dominus.
 9 Narravit ergo Moyses omnia filiis Israel: qui non acquieverunt ei propter angustiam spiritus, & opus durissimum.
 10 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 11 Ingredere, & loquere ad Pharaonem regem Ægypti, ut dimittat filios Israel de terra sua.
 12 Respondit Moyses coram Domino: Ecce filii Israel non audiunt me: & quomodo audiet Pharaon, præsertim cum incircumcisus sum labiis?
 13 Locutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, & dedit mandatum ad filios Israel, & ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent filios Israel de Terra Ægypti.
 14 * Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii Ruben primogeniti Israelis: Henoeh, & Phallu, Hefron, & Charmi.
 15 Hæ cognationes Ruben. * Filii Simeon: Jamuel, & Jamin, & Ahod: & Jachin, & Soar, & Saul filius Chananitidis. hæ progenies Simeon.
 16 Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes suas: Gerson, & Caath, & Merari. Anni autem vite Levi fuerunt centum triginta septem.
 17 * Filii Gerson Lobni, & Semei; per cognationes suas.
 18 * Filii Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, & Oziel: anni quoque vite Caath, centum triginta tres.
 19 Filii Merari: Moholi, & Musi: hæ cognationes Levi per familias suas.
 20 Accepit autem Amram uxorem Jochebed patrualem suam: quæ peperit ei Aaron, & Moysen. Fueruntque anni vite Amram, centum triginta septem.
 21 Filii quoque Isaar: Core, & Nepheg, & Zechri.
 22 Filii quoque Oziel: Misael, & Elifaphan, & Sethri.
 23 Accepit autem Aaron uxorem Elisabeth, filiam

filiam Aminadab, sororem Nahafon, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.
 24 Filii quoque Core: Afer, & Elcana, & Abiasaph: hæ sunt cognationes Coritarum.
 25 At verò Eleazar, filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit ei Phinees, hi sunt principes familiarum Leviticarum: per cognationes suas.
 26 Iste est Aaron, & Moyses, quibus præcepit Dominus, ut educeret filios Israel de Terra Ægypti per terras suas.

27 Hi sunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut educant filios Israel de Ægypto: iste est Moyses, & Aaron,
 28 In die, qua locutus est Dominus ad Moysen, in terra Ægypti.
 29 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia, quæ ego loquor tibi.
 30 Et ait Moyses coram Domino: En incircumcisus labiis sum, quomodo audiet me Pharaon?

CAPUT VII.

Moyses, & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in serpentes, & aquam virga percussam in sanguinem: similia faciunt magi Pharaonis: suis incantationibus, quam ob causâ Pharaon induratur, ne dimittat Hebræos.

Dixitque Dominus ad Moysen: Ecce constitui te Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit propheta tuus.
 2 * Tu loqueris ei omnia, quæ mando tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Israel de terra sua.
 3 Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo signa, & ostenta mea in terra Ægypti,
 4 Et non audiet vos: immittamque manum meam super Ægyptum, & educam exercitum, & populum meum filios Israel de terra Ægypti per iudicia maxima.
 5 Et scient Ægyptii, quia ego sum Dñs, qui extenderim manum meam super Ægyptum, & eduxerim filios Israel de medio eorum.
 6 Fecit itaque Moyses, & Aaron, sicut præceperat Dominus: ita egerunt.
 7 Erat autem Moyses octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti sunt ad Pharaonem.
 8 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: Cum dixerit vobis Pharaon, Ostendite signa: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & proice eam coram Pharaone, ac veretur in colubrum.
 9 Ingressi itaque Moyses, & Aaron ad Pharaonem, fecerunt sicut præceperat Dominus, tulitque Aaron virgam coram Pharaone, & servus ejus, quæ versa est in colubrum.

11 * Vocavit autem Pharaon sapientes, & maleficos: & fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas, & arcana, quædam similiter:
 12 Projeceruntque singuli virgas suas, quæ versa sunt in dracones: sed devoravit virga Aaron virgas eorum.
 13 Induratumque est cor Pharaonis, & non audivit eos, sicut præceperat Dominus.
 14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ingravatum est cor Pharaonis, non vult dimittere populum.
 15 Vade ad eum manè, ecce egredietur ad aquas: & stabis in occursum ejus super ripam fluminis: & virgam, quæ conversa est in draconem, tolles in manu tua.
 16 Dicesque ad eum: Dominus Deus Hebræorum misit me ad te, dicens: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto: & usque ad præsens audire noluit.
 17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc scies, quod sim Dominus: ecce percutiam virga, quæ in manu mea est, aquam fluminis, & vertetur in sanguinem.
 18 Pisces quoque, qui sunt in fluvio, morientur, & computrescent aqua, & affligentur Ægyptii bibentes aquam fluminis.
 19 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Ægypti, & super fluvios eorum, & rivos, ac paludes, & omnes lacus aquarum, ut vertantur in sanguinem: & sit cruor in omni terra Ægypti, tam in ligneis valis, quam in faxeis.
 20 Feceruntque Moyses, & Aaron sicut præceperat Dominus: & elevans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone,

* Tim. 3 b. 8.

C.

D

* Inf. 17. b. 5. Plal. 77. c. 41.

& servis ejus: quæ versa est in sanguinem.
 21 Et pisces, qui erant in flumine, mortui sunt: computruitque fluuius, & non poterant Ægyptii bibere aquam fluminis, & fuit sanguis in tota Terra Ægypti.
 22 * Feceruntque similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis; & induratum est cor Pharaonis, nec audivit eos;

* Sap. 17.
b. 7.

CAPUT VIII.

Secunda Ægypti plaga est ranarum, pro quarum ablotione promittit Pharaon populum dimittere, nec facit: quare additur tertia sciniphum, & quarta muscarum; propter quas rursum promittit Pharaon se filios Israel dimiturum, quod non facit.

A **D**ixit quoque Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.
 2 Sin autem nolueris dimittere, ecce ego percussam omnes terminos tuos ranis.
 3 Et ebulliet fluuius ranas: quæ ascendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lectuli tui & super stratum tuum, & in domos seravorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum.
 4 Et ad te, & ad populum tuum, & ad omnes seruos tuos, intrabunt ranæ.
 5 Dixitque Dominus ad Moysen: Dic ad Aaron: Extende manum tuam super fluuios, ac super rivos, & paludes, & educ ranas super Terram Ægypti.
B 6 Et extendit Aaron manum super aquas Ægypti, & ascenderunt ranæ, operueruntque Terram Ægypti.
 7 * Fecerunt autem & malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super Terram Ægypti.
 8 Vocavit autem Pharaon Moysen, & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum, ut auferat ranas à me, & à populo meo: & dimittam populum, ut sacrificet Domino.
 9 Dixitque Moyses ad Pharaonem: Constitue mihi, quando deprecer pro te, & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ à te, & à domo tua, & à servis tuis, & à

* Sap. 17.
b. 7.

sicut præceperat Dominus.
 23 Auertitque se, & ingressus est domum suam, nec apposuit cor etiam hac vice.
 24 Foderunt autem omnes Ægyptii per circuitum fluminis aquam, ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.
 25 Impletique sunt septem dies, postquam percussit Dominus fluuium.

populo tuo: & tantum in flumine remaneant.
 10 Qui respondit: Cras. At ille: Juxta, inquit, verbum tuum faciam: ut scias, quoniam non est sicut Dominus Deus noster.
 11 Et recedent ranæ à te, & à domo tua, & à servis tuis, & à populo tuo: & tantum in flumine remanebunt.
 12 Egrediente sunt Moyses, & Aaron à Pharaone: & clamavit Moyses ad Dñm pro spositione ranarum, quam condixerat Pharaoni.
 13 Fecitque Dominus juxta verbum Moysi: & mortuæ sunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris.
 14 Congregaueruntque eas in immensos aggeres, & computruit terra.
 15 Videns autem Pharaon, quod data esset requies, ingravit cor suum, & non audivit eos, sicut præceperat Dominus.
 16 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percutite puluerem terræ: & sint sciniphes in uniuersa Terra Ægypti.
 17 Feceruntque ita. Et extendit Aaron manum, virgam tenens: percussitque puluerem terræ, & facti sunt sciniphes in hominibus, & in iumentis: omnis pulvis terræ versus est in sciniphes per totam Terram Ægypti.
 18 Feceruntque similiter malefici incantationibus suis, ut educerent sciniphes, & non potuerunt: erantque sciniphes tam in hominibus, quam in iumentis.
 19 Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Dignus Dei est hic, induratumque est cor Pharaonis, & non audivit eos sicut præceperat Dominus.
 20 Dixit quoque Dominus ad Moysen: Confurge diluculo, & sta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.

F 21 Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te, & in seruos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas omne genus muscarum, & implebuntur domus Ægyptiorum muscis diversi generis, & uniuersa terra, in qua fuerint.
 22 Faciamque mirabilem in die illa Terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ: & scias, quoniam ego Dominus in medio terræ.
 23 Ponamque divisionem inter populum meum, & populi tuum: cras erit signum istud.
 24 Fecitque Dominus ita. * Et venit musca gravissima in domos Pharaonis, & seravorum ejus, & in omnem Terram Ægypti, corruptaque est terra ab huiusmodi muscis.
 25 Vocauitque Pharaon Moysen, & Aaron, & ait eis: Ite, & sacrificate Deo vestro in terra hac.
 26 Et ait Moyses: Non potest ita fieri: abominaciones enim Ægyptiorum immola-

* Sup. 16.
b. 9.

CAPUT IX.

Quinta plaga est pestis in iumentis, sexta ulcerum, septima grandinis, tonitruorum, & fulminum; ob quam promittit Pharaon se dimiturum populum, si cesserit; verum nec id complet, & rursum se obdurat: nullus autem filiorum Israel in his malis ullum patitur damnium.

A **D**ixit autem Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem, & loquere ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.
 2 Quod si adhuc renuis, & retines eos:
 3 Ecce manus mea erit super agros tuos: & super equos, & asinos, & camelos, & boves, & oves, pestis valde gravis.
 4 Et faciet Dominus mirabile, inter possessiones Israel, & possessiones Ægyptiorum, ut nihil omnino pereat ex his, quæ pertinent ad filios Israel.
B 5 Constituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum istud in terra.
 6 Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuæque sunt omnia animalia Ægyptiorum: de animalibus verò filiorum Israel nihil omnino periit.

bimus Domino Deo nostro, quod si mactaverimus ea, quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent.
 27 Viam trium dierum pergemus in solitudinem: & sacrificabimus Domino Deo nostro * sicut præcepit nobis.
 28 Dixitque Pharaon: Ego dimittam vos, ut sacrificetis Dño Deo vestro in deserto: verumtamen longius ne abeatis, rogare pro me.
 29 Et ait Moyses: Egredius à te, orabo Dominum: & recedet musca à Pharaone, & à servis suis, & à populo ejus cras: verumtamen noli ultra fallere, ut non dimittas populum sacrificare Domino.
 30 Egrediusque Moyses à Pharaone, oravit Dominum.
 31 Qui fecit juxta verbum illius: & abstulit muscas à Pharaone, & à servis suis, & à populo ejus: non superfuit ne una quidem.
 32 Et ingravatum est cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populum.

G
* Sup. 3.
E. 18.

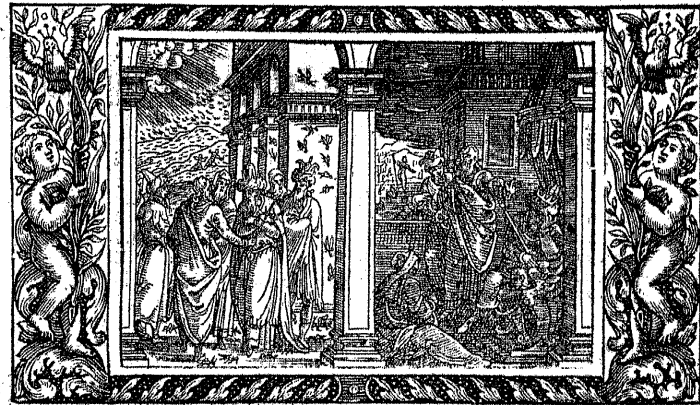
C

non fit similis mei in omni terra.
 15 Nunc enim extendens manum percussisti te, & populum tuum peste, peribitque de terra.
 16 * Idcirco autem posuisti te, ut ostendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra.
 17 Adhuc retines populum meum: & non vis dimittere eum?
 18 En pluuem cras hac ipsa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, a die, qua fundata est, usque in præsens tempus.
 19 Mitte ergo jam nunc, & congrega iumenta tua, & omnia, quæ habes in agro: homines enim, & iumenta, & uniuersa, quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritque super ea grando, morientur.
 20 Qui timuit verbum Domini de seruis Pharaonis, fecit confugere seruos suos, & iumenta in domos.
 21 Qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit seruos suos, & iumenta in agris.
 22 Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum, ut fiat grando in uniuersa Terra Ægypti super homines, & super iumenta, & super omnem herbam agri in Terra Ægypti.
 23 * Extenditque Moyses virgam in cælum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrunt fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem super terram Ægypti.
 24 Et grando, & ignis mista pariter ferebantur: tantæque fuit magnitudinis, quanta antè nunquam apparuit in uniuersa Terra Ægypti, ex quo gens illa condita est.

D
* Rom. 9.
d. 17.

E

* Sap. 16.
c. 16. & 19.
d. 19.

CAPUT X.

Octauum signum, seu plaga est locustarum, quibus ablatis, obduratus Pharaon nec sic quidem iuxta conditionem dimittit populum: quapropter novum additur, nempe tenebrarum densissimarum; propter quas permittit Pharaon, ut exeant, sed omnium, etiam pecorum missiorem argente Moyses, idem denegat, Alisque minatur mortem.

ET dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor ejus, & serorum illius: ut faciam signa mea hæc in eo,

A

25 Et percussit grando in omni Terra Ægypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine usque ad iumentum, cunctamque herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit.
 26 Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit.
 27 Misitque Pharaon, & vocavit Moysen, & Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc: Dominus iustus est ego, & populus meus impius.
 28 Orate Dominum, ut desinat tonitrua Dei, & grando: ut dimittam vos, & nequam hic ultra maneat.
 29 Ait Moyses: Cum egressus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, & cessabunt tonitrua, & grando non erit: ut scias, quia Domini est terra.
 30 Novi autem, quod & tu, & serui tui necdum timeatis Dominum Deum.
 31 Linum, ergo, & hordeum læsum est, eò quod hordeum esset virens, & linum jam folliculos germinaret.
 32 Triticum autem, & sarzon sunt læsa, quia serotina erant.
 33 Egressusque Moyses à Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum: & cessauerunt tonitrua, & grando, nec ultra stillavit pluvia super terram.
 34 Videns autè Pharaon, quod cessasset pluvia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum: & ingratum est cor ejus, & serorum illius, & induratum nimis: nec dimisit filios Israel, sicut præceperat Dominus per manum Moysi.

2 Et nates in auribus filii tui, & nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, & signa mea fecerim in eis: & sciat, quia ego Dominus.
 3 Introierunt ergo Moyses, & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Usquequò non vis subici mihi? dimitte populum meum, ut sacrificet mihi.
 4 * Sin autem resistis, & non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locustam in fines tuos.
 5 Quæ operiet superficiem terræ, ne quidquam eius appareat, sed comedatur, quod residuum fuerit grandinæ: corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris.

F

G

D

* Sap. 16.
b. 2.

B

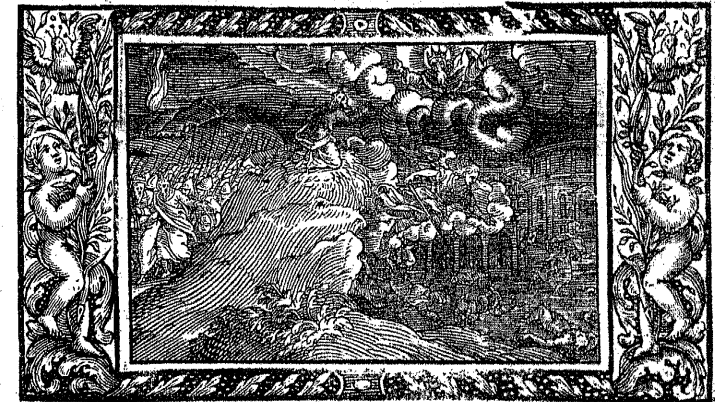
fiduum fuerit grandinæ: corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris.
 6 Erimplebunt domos tuas, & serorum tuorum, & omnium Ægyptiorum: quantum non viderunt patres tui, & avi, ex quo orti sunt super terram, usque in præsentem diem. Avertitque se, & egressus est à Pharaone.
 7 Dixerunt autem serui Pharaonis ad eum: Usquequò patiemur hoc scandalum: dimitte homines, ut sacrificent Domino Deo suo. nonne vides, quod perierit Ægyptus.
 8 Revocaveruntque Moysen, & Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, sacrificate Domino Deo vestro: quinam sunt, qui iuri sunt?
 9 Ait Moyses: Cum parvulis nostris, & senioribus pergemus, cum filiis, & filiabus, cum ovibus, & armentis: est enim solemnitas Domini Dei nostri.
 10 Et respondit Pharaon: Sic Dominus sit vobiscum, quo modo ego dimittam vos, & parvulos vestros: cui dubium est, quod pessime cogitatis?
 11 Non fiet ita, sed ite tantum viri, & sacrificate Domino: hoc enim & ipsi petistis. Statimque egressi sunt de conspectu Pharaonis.
 12 Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super terram Ægypti ad locustam, ut ascendat super eam, & devoret

C

D

* Sap. 17.
c. 2.
* Sap. 18.
c. 1.

G

20 Et duravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel.
 21 Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in cælum: & sint tenebræ super Terram Ægypti, tam densæ, ut palpari queant.
 22 Extenditque Moyses manum in cælum: & factæ sunt tenebræ horribiles in uniuersa terra Ægypti tribus diebus.
 23 * Nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco, in quo erat: * Ubique autem habitabant filii Israel, lux erat.
 24 Vocavitque Pharaon Moysen, & Aaron, & dixit eis: Ite, sacrificate Domino: oves tantum vestræ, & armenta remaneant, parvuli vestri erant vobiscum.
 25 Ait Moyses: Hostias quoque, & holocausta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo nostro?

omnem herbam, quæ residua fuerit grandinæ.
 13 Et extendit Moyses virgam super terram Ægypti: & Dominus induxit ventum urentem tota die illa, & nocte: & mane facto, ventus urens levavit locustas.
 14 Quæ ascenderunt super uniuersam Terram Ægypti: & ceciderunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerae, quales ante illud tempus non fuerant: nec postea futurae sunt.
 15 Operueruntque uniuersam superficiem terræ, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat: nihilque omnino virens relictum est in lignis, & in herbis terræ, in cuncta Ægypto.
 16 Quamobrem festinus Pharaon vocavit Moysen, & Aaron, & dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum, & in vos.
 17 Sed nunc dimitte peccatum mihi etiam hac vice, & rogare Dominum Deum vestrum, ut auferat à me mortem istam.
 18 Egressusque Moyses de conspectu Pharaonis, oravit Dominum.
 19 Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, & arreptam locustam projecit in Mare rubrum: non remansit ne una quidem in cunctis finibus Ægypti.

E

F

CAPUT XI.

Antè decimum signum (stragem primogenitorum) quod prædixit Dominus, hortatur ad Ægypti spoliationem, quæ post se agere peracta est.
ET dixit Dominus ad Moysen: Adhuc una plaga tangat Pharaonem, & Ægyptum, & post.

A

& post hæc dimittet vos, & exire compellet.
 2 * Dices ergo omni plebi, ut postulet vir ab amico suo, & mulier a vicina sua, vasa argentea, & aurea.
 3 Dabit autem Dominus gratiam populo suo coram Ægyptiis. * Fuitque Moyses vir magnus valde in Terra Ægypti, coram servis Pharaonis, & omni populo.
 4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte egrediar in Ægyptum:
 5 Et morietur omne primogenitum in terra Ægyptiorum, à primogenito Pharaonis, qui sedet in folio ejus, usque ad primogenitum ancillæ, quæ est ad molam, & omnia primogenita jumentorum.
 6 Eritque clamor magnus in universa Terra Ægypti, qualis nec antè fuit,

nec postea futurus est.
 7 Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus: ut sciat, quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios, & Israel.
 8 Descendentque omnes servi tui isti ad me, & adorabunt me, dicentes: Egredere tu, & omnis populus, qui subiectus est tibi: post hæc egrediemur.
 9 Et exivit à Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moysen. Non audiet vos Pharaon, ut multa signa fiant in terra Ægypti.
 10 Moyses autem, & Aaron fecerunt omnia ostenta, quæ scripta sunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel de terra sua.

CAPUT XII

Paschalis agni immolandi, & comedandi ritu declarato, ac celebrato, ejusque sanguine domorum superliminibus illito; angelus cæcis omnibus Ægypti primogenitis, Israelitis intactis relinquit, qui cum spoliis, & divitiis Ægypti egrediuntur: de ritu Phasæ, ac esu azymorum, & tempore habitationis Israel in Ægypto.

Dixit quoque Dominus ad Moysen, & Aaron in Terra Ægypti:
 2 Mensis iste, vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni.
 3 Loquimini ad universum cætum filiorum Israel, & dicite eis: Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias, & domos suas.
 4 Sin autem minor est numerus, ut sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinam suam, qui junctus est domui suæ, juxta numerum animarum, quæ sufficere possunt ad esum agni.
 5 Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis & hoc dum.
 6 Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus: immolabitque cum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam.
 7 Et fument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, & in superliminari-

bus domorum, in quibus comedent illum.
 8 Et edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agreffibus.
 9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed tantum assum igni: caput cum pedibus ejus, & intestinis vorabitis.
 10 Nec remanebit quidquæ ex eo usque mane, si quid residuum fuerit, igne comburetis.
 11 Sic autem comedetis illum: Renes vestros accingetis, & calcamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinanter: est enim Phasæ (id est transitus) Domini.
 12 Et transibo per Terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in Terra Ægypti ab homine usque ad pecus: & in cunctis diis Ægypti faciam judicia, ego Dominus.
 13 Erit autem sanguis vobis in signum in adibus, in quibus eritis: & videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens, quando percussero Terram Ægypti.
 14 Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eum solemnem Dño in generationibus vestris cultu sempiterno.
 15 Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, à primo die usque ad diem septimum.
 16 Dies prima erit sancta, atque solemnis,

& dies

& dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent.
 17 Et observabitis azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de Terra Ægypti, & custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo.
 18 *Primo mense, quartadecima die mensis ad vesperam, comedetis azyma usque ad diem vigesimam primam ejusdem mensis ad vesperam.
 19 Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cætu Israel, tam de advenis, quàm de indigenis terræ.
 20 Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azyma.
 21 Vocavit autem Moyses omnes seniores filiorum Israel, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias vestras, & immolate Phasæ.
 22 * Fasciculumque hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo super liminare, & utrumque postem: nullus vestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane.
 23 Transibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cumque viderit sanguinem in superliminari, & in utroque poste, transcendet ostium domus, & non sinet percussorem ingredi domos vestras, & ledere.
 24 Custodi verbum istud legitimum tibi, & filiis tuis usque in æternum.
 25 Cumque introieritis terram, quam Dominus daturus est vobis, ut pollicitus est observabitis ceremonias istas.
 26 Et cum dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio?
 27 Dicetis eis: Victimam transitus Domini est, quando transivit super domos filiorum Israel in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans. Incurvatiusque populus adoravit.
 28 Nec egressi filii Israel fecerunt sicut præceperat Dominus Moyse, & Aaron.
 29 Factum est autem in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in folio ejus sedebat, usque ad primogenitum captive, quæ erat in carcere, & in omne primogenitum jumentorum.
 30 Surrexitque Pharaon nocte, & omnes servi ejus, cunctaque Ægyptus, & ortus est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus, in qua non jaceret mortuus.
 31 Vocatisque Pharaon Moysen, & Aaron nocte, ait: Surgite, & egredimini à populo meo, vos & filii Israel: ite, immolate Domino sicut dicitis.
 32 Oves vestras, & armenta assumite, ut petieratis, & abeuntis benedicite mihi.
 33 Urgebantque Ægyptii populum de terra exire, velociter, dicentes: Omnes moriemur.
 34 Tulit igitur populus confersam farinam, antequam fermentaretur: & ligans in palliis, posuit super humeros suos.
 35 Feceruntque filii Israel sicut præceperat Moyses: & petierant ab Ægyptiis vasa

argentea, & aurea, vestemque plurimam.
 36 Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, ut commoderent eis: & spoliaverunt Ægyptios.
 37 Profectique sunt filii Israel de Ramesse in Sochoth, sexcenta ferè millia peditum virorum, absque parvulis.
 38 Sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, & oves, & armenta, & animantia diversi generis multa nimis.
 39 Coxeruntque farinam, quam dudum de Ægypto confersam tulerant: & fecerunt subcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere finentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat preparare.
 40 Habitatio autem filiorum Israel, quam manserunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.
 41 Quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus Domini de Terra Ægypti.
 42 Nox ista est observabilis Domino, quando eduxit eos de Terra Ægypti: hanc observare debent omnes filii Israel in generationibus suis.
 43 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: Hæc est religio Phasæ: Omnis alienigena non comedet ex eo.
 44 Omnis autem servus emptitius circumcidetur, & sic comedet.
 45 Advena, & mercenarius non edent ex eo.
 46 * In una domo comedetur, nec essetis de carnibus ejus foras, nec os illius confringetis.
 47 Omnis cætus filiorum Israel faciet illud.
 48 Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phasæ Domini, circumcidetur prius omne masculinum ejus, & tunc ritè celebrabit: critique sicut indigena terræ: si quis autem circumcissus non fuerit, non vescetur ex eo.
 49 Eadem lex erit indigenæ, & colono, qui peregrinatur apud vos.
 50 Feceruntque omnes filii Israel, sicut præceperat Dominus Moyse, & Aaron.
 51 Et eadem die eduxit Dominus filios Israel de Terra Ægypti per turmas suas.

CAPUT XIII

Jubet Deus sibi offerri primogenita hominum, & pecorum, & liberationis ab Ægypto religione Phasæ, ac primogenitorum consecratione meminisse. Inde Israeliam educit Deus non per Philistheam, sed per desertum: ossa Joseph secum defert, & columna ignis, ac nubis est dux itineris.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 2 * Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Israel, tam de hominibus, quàm de jumentis: mea sunt enim omnia.
 3 Et ait Moyses ad populum: Memento dici hujus, in qua egressi estis de Ægypto, & de domo servitutis: quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco isto: ut non comedatis fermentatum panem.

Sup. 3. c. 22. In. 12. c. 35.
 * Eccl. 45. a. 1.
 B
 C
 A
 B

* Lev. 23. a. 5. Num. 28. c. 16.
 D
 * Heb. 11. c. 28.
 E
 * Sup. 11. b. 5. Sup. 18. a. 5.
 * Sup. 11. a. 2.

F
 G
 * Num. 9. b. 12. Joan. 19. B. 56.
 A
 * Infr. 34. c. 19. Lev. 27. c. 26. Num. 8. c. 16. Luc. 2. c. 32.

CAPUT XIV.

4 Hodie egredimini in mense novarum frugum. 5 Cumque introduxerit te Dominus in Terram Chananaei, & Herthai, & Amorrhæi, & Hevæi, & Jebusæi, quam juravit patribus tuis, ut daret tibi, terram fluentem lacte, & melle, celebrabis hunc morem sacrorum in mense isto.

6 Septem diebus vesceris azymis, & in die septimo erit solemnitas Domini.

7 Azyma comedetis septem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.

8 Narrabisque filio tuo in die illo, dicens: Hoc est, quod fecit mihi Dominus, quando egressus sum de Ægypto.

9 Et erit quasi signum in manu tua, & quasi monumentum ante oculos tuos: & ut lex Domini semper sit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.

10 Custodies hujusmodi capitulum statuto tempore à diebus in dies.

11 Cumque introduxerit te Dominus in Terram Chananaei, sicut juravit tibi, & patribus tuis, & dederit tibi eam:

12 *Separabis omne, quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum est in pecoribus tuis: quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino.

13 Primogenitum asini mutabis ove: quod si non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimes.

14 Cumque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid est hoc? respondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de Terra Ægypti de domo servitutis.

15 Nam cum induratus esset Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominis usque ad primogenitum jumentorum: idcirco immolo Domino omne, quod aperit vulvam masculini sexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

16 * Erit igitur quasi signum in manu tua, & quasi appensum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eo quod in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.

17 Igitur cum emisisset Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philistinim, quæ vicina est: reputans, ne forte pœniteret eum, si vidisset adversum se bella consurgere, & reverteretur in Ægyptum.

18 Sed circumduxit per viam deserti, quæ est juxta Mare rubrum: & armati ascenderunt filii Israel de Terra Ægypti.

19 Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum: eo quod adjurasset filios Israel dicens: * Visitabit vos Deus, esserte ossa mea hinc vobiscum.

20 Profectique de Sooth castrametati sunt in Etha in extremis finibus solitudinis.

21 * Dominus autem precedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis: ut dux esset itineris utroque tempore.

22 Numquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem coram populo.

Pharao cum suis Israel persequitur: angelus in columna nubis medium se interponit: Moyses dividit mare rubrum, quod sicco pede transeunt Hebræi: Ægyptii tum ab angelo, tum ab aquis recurrentibus, cum universo equitatu, ac curribus submerguntur.

1 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel: Reverti castrametentur e regione Phihahiroth, quæ est inter Magdalum, & mare contra Beelsephon: in conspectu ejus castra ponetis super mare.

3 Diciturusque est Pharao super filiis Israel: Coarctati sunt in terra, conclusit eos desertum.

4 Et indurabo cor ejus, ac persequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, scientesque castra ponetis super mare.

5 Et nunciatum est regi Ægyptiorum, quod fugisset populus: immutatumque est cor Pharaonis, & fervorum ejus super populo, & dixerunt: Quid volumus facere, ut dimitteremus Israel, ne serviret nobis?

6 Junxit ergo currum, & omnem populum suum assumptis secum.

7 Tulitque sexcentos currus electos, & quidquid in Ægypto curruum fuit: & duces totius exercitus:

8 Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, & persequutus est filios Israel: at illi egressi erant in manu excelsa.

9 * Cumque persequerentur Ægyptii vestigia precedentium, repererunt eos in castris super mare: omnis equitatus, & currus Pharaonis: & universus exercitus, erant in Phihahiroth contra Beelsephon.

10 Cumque appropinquasset Pharao, levantes filii Israel oculos viderunt Ægyptios post se: & timuerunt valde: clamaveruntque ad Dominum.

11 Et dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Ægypto, idcirco tulisti nos, ut moremur in solitudine: quid hoc facere voluisti, ut educeres nos ex Ægypto?

12 Nonne ille est sermo, quem loquebamur ad te in Ægypto dicentes: Recede à nobis, ut serviamus Ægyptiis? multo enim melius erat servire eis, quam mori in solitudine.

13 Et ait Moyses ad populum. Nolite timere: scitate, & videte magnalia Domini, quæ facturus est hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum.

14 Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

15 Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Israel, ut proficiscantur.

16 Tu autem eleva virgam tuam, & extendemanu tuam super mare, & divide illud: ut gradientur filii Israel in medio mari per siccum.

17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum, ut persequantur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus,

& in

& in curribus, & in equitibus illius. 18 Et scient Ægyptii, quia ego sum Dominus, cum glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus, atque in equitibus ejus.

19 Tollentque se angelus Dei, qui precedebat castra Israel, abiit post eos: & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, post tergum.

20 Stetit inter castra Ægyptiorum, & castra Israel: & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, ita ut ad se invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21 Cumque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus, flante vento vehementi, & urente tota nocte, & vertit in siccum: divisaque est aqua.

22 * Et ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris: erat enim aqua quasi murus à dextra eorum, & lava.

23 Persequentesque Ægyptii ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis, curus ejus, & equites, per medium maris.

24 Jamque advenerat vigilia matutina, & ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum per columnam ignis, & nubis, interfecit exercitum eorum.

25 Et subvertit rotas currum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii: Fugiamus Israel: Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26 Et ait Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super mare, ut revertantur aqua ad Ægyptios super currus, & equites eorum.

27 Cumque extendisset Moyses manum contra mare; reversum est primo diluculo ad priorem locum: fugientibusque Ægyptiis occurrerunt aqua, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28 Revertæque sunt aqua, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec unus quidem superstit ex eis.

29 Filii autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, & aqua eis erant quasi promuro à dextris, & à sinistris.

30 Liberavitque Dominus in die illa Israel de manu Ægyptiorum.

31 Et viderunt Ægyptios mortuos super litus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eorum: & crediderunt Domino, & Moysi servo ejus.

* Ps. 77. b. 13. 104. d. 37. Psal. 113. a. 2. Heb. 11. f. 29. * Sap. 18. c. 15. F

CAPUT XV.

Moyses, & Israelita, gratiis Deo cum cantu peractis, veniunt in Marath; ubi amaritudine aquarum à Moysè versa in dulcedinem, pergunt in Elim, ubi 12 fontes, & 70. palme erant.

1 Tunc * cecinit Moyses, & filii Israel carmen hoc Dño: & dixerunt: Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est, equum, & ascensorem dejecit in mare.

2 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem: iste Deus meus, & glorificabo eum: Deus patris mei, & exaltabo eum.

3 Dominus quasi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

4 Curus Pharaonis, & exercitum ejus projecit in mare: electi principes ejus submersi sunt in Mari rubro.

5 Abyssi operuerunt eos, descenderunt in profundum quasi lapis:

6 Dextera tua, Domine, magnificata est in

fortitudine: dextera tua, Domine, percussit inimicum.

7 Et in multitudine gloriæ tuæ deposuisti adversarios tuos: misisti iram tuam, quæ devoravit eos sicut stipulam.

8 Et in spiritu furoris tui congregatae sunt aqua: stetit unda fluens, congregatae sunt abyssi in medio mari.

9 Dixit inimicus: Persequar, & comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.

10 Flavit spiritus tuus, & operuit eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.

11 Quis similis tui in fortibus, Domine? quis similis tui, magnificus in sanctitate, terribilis, atque laudabilis, faciens mirabilia?

12 Extendisti manum tuam, & devoravit eos terra.

13 Dux fuisti in misericordia tua populo, quem redemisti: & portasti eum in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum.

* Infr. 22. d. 29. 34. c. 19. Ecchiel. 47. 8. 39.

C

* Deut. 6. b. 3.

D

* Gen. 50. d. 24.

* Num. 14. c. 14. 1. Cor. 10. a. 1. 2. Hbd. 9. d. 19.

* 1. Mac. 4. a. 9. Job. 34. b. 6.

C

A

* Sap. 10. d. 20.

* Isai. 12. a. 2. Psal. 117. c. 14.

D

G

B

14 Ascenderunt populi, & irati sunt, dolores obtinuerunt habitatores Philistinum.
 15 Tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan.
 16 Irruat super eos formido, & pavor, in magnitudine brachii tui: fiant immobiles quasi lapis, donec pertranseat populus tuus, Domine, donec pertranseat populus tuus iste, quem possidisti.
 17 Introduces eos, & plantabis in monte hereditatis tue, firmissimo habitaculo tuo, quod operatus es, Domine: sanctuarium tuum, Domine, quod firmaverunt manus tue.
 18 Dominus regnabit in eternum, & ultra.
 19 Ingressus est enim eques Pharae cum curribus, & equitibus ejus in mare: & reduxit super eos Dominus aquas maris: filii autem Israel ambulaverunt per siccum in medio ejus.
 20 Sumpsit ergo Maria prophetissa, soror Aaton, tympanum in manu sua: egresseque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis, & choris,
 21 Quibus praeinebat, dicens: Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est,

equum, & ascensorem ejus dejecit in mare.
 22 Tulit autem Moyses Israel de mari rubro, & egressi sunt in desertum Sur: ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem, & non inveniebant aquam.
 23 Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eò quod essent amaræ: unde & congruum loco nomen imposuit, vocans illum Mara, id est, amaritudinem.
 24 Et murmuravit populus contra Moysen, dicens, quid bibemus?
 25 At ille clamavit ad Dominum, qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versa sunt. ibi constituit ei praecepta, atque judicia, & ibi tentavit eum,
 26 Dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & obedieris mandatis ejus, custodierisque omnia praecepta illius, cunctum languorem, quem posui in Aegypto, non inducam super te: ego enim Dominus sanator tuus.
 27 * Venerunt autem in Elim filii Israel, ubi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmae: & castrametati sunt juxta aquas.

C

CAPUT XVI.

Murmurantibus in deserto Sin de ciborum inopia Israelitis, mittit Dominus coturnices, & pluuit Man ad saturitatem: jussio Domini de Sabbato servando, & manna colligendo, & in monumentum reponendo, quo eos alit quotidie per quadragesima annos.

A Sap. 11. 3.

1 **P**rofectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim, & Sinai: quintodecimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Aegypti.
 2 Et murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen, & Aar in solitudine.
 3 Dixeruntque filii Israel ad eos: Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, quando sedebamus super ollas carnis, & comedebamus panem in saturitate: cur eduxisti nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame?
 4 Dixit autem Dominus ad Moysen: Ecce, ego pluiam vobis panes de caelo: egredia-

B

tur populus, & colligat, qua suffi ciunt per singulos dies: ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non.
 5 Die autem sexto parent, quod inferant: & sit duplum, quam colligere solebant per singulos dies.
 6 Dixeruntque Moyses, & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, quod Dominus eduxerit vos de terra Aegypti:
 7 Et manè videbitis gloriam Domini: audivit enim murmur vestrum contra Dominum: nos verò quid sumus, quia mustitastis contra nos?
 8 Et ait Moyses: Dabit vobis Dominus vespere carnes edere, & manè panes in saturitate: eò quod audierit murmurationes vestras, quibus murmurati estis contra eum: nos enim, quid sumus? nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum.
 9 Dixit quoque Moyses ad Aaron: Dic universe congregationi filiorum Israel: Accedite coram Domino: audivit enim murmur vestrum.

10 Cum-

*Ecol. 45. a. 3.

D

D

*Judic. 5. c. 19. Eccl. 11. a. 5.

*Num. 11. b. 7. Psal. 77. c. 24. Sap. 16. c. 20. Joan. 6. d. 31. 1. Cor. 10. a. 5.

*Num. 11. b. 9.

E

*2. Cor. 8. c. 15.

10 Cumque loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem: & ecce * gloria Domini apparuit in nube.
 11 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:
 12 Audiui murmurationes filiorum Israel, loquere ad eos: Vespere comedetis carnes, & manè saturabimini panibus: scietisque, quod ego sum Dominus Deus vester.
 13 Factum est ergo vespere, & ascendens coturnix, cooperuit castra: manè quoque ros jacuit per circuitum castrorum.
 14 Cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum, & quasi pilotulum, in similitudinem pruinae super terram.
 15 Quod cum vidissent filii Israel, dixerunt ad invicem: Manhu? quod significat: Quid est hoc? ignorabant enim, quid esset. Quibus ait Moyses: * Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum.
 16 Hic est sermo, quem praecepit Dominus: Colligat unusquisque ex eo, quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, juxta numerum animarum vestrarum, qua habitant in tabernaculo, sic colligetis.
 17 Feceruntque ita filii Israel, & collegerunt alius plus, alius minus.
 18 Et mansi sunt ad mensuram gomor: nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: sed singuli juxta id, quod edere poterant, congregaverunt.
 19 Dixitque Moyses ad eos: Nullus reliquat ex eo in manè.
 20 Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque manè, & fecerit cepit vermibus, atque computruit: & iratus est contra eos Moyses.
 21 Colligebant autem manè singuli, quantum sufficere poterat ad vescendum: cumque incaluisset sol, liquefiebat.
 22 In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos ho-

mines: venerunt autem omnes principes multitudinis, & narraverunt Moysi.
 23 Qui ait eis: Hoc est, quod locutus est Dominus: Requies sabbati sanctificata est Domino cras: quodcumque operandi est, facite: & qua coquenda sunt, coquite: quidquid autè reliquum fuerit, reponite usque in manè:
 24 Feceruntque ita, ut praeceperat Moyses, & non computruit, neque vermis inventus est in eo.
 25 Dixitque Moyses: Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini: non invenietur hodie in agro.
 26 Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbati est Dñi, idcirco non invenietur.
 27 Venitque septima dies: & egressi de populo, ut colligerent, non invenerunt.
 28 Dixit autem Dñs ad Moysen: Usquequò nò vultis custodire mandata mea, & legè meam?
 29 Videte, quod Dominus dederit vobis sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egredietur de loco suo die septimo.
 30 Et sabbatizavit populus die septimo.
 31 Appellavitque domus Israel nomen ejus Man: quod erat quasi semen coriandri album, gustusque ejus quasi similia cum melle.
 32 Dixit autem Moyses: Iste est sermo, què praecepit Dominus: Imple gomor ex eo, & custodiatur in futuris retro generationes, ut noverint panem, quo alui vos in solitudine, quando educti estis de Terra Aegypti:
 33 Dixitque Moyses ad Aaron: Sume vas unum, & mitte ibi Man, quantum potest capere gomor: & reponè coram Domino ad servandum in generationes vestras,
 34 Sicut praecepit Dominus Moysi. Posuitque illud Aaron in tabernaculo reservandū.
 35 * Filii autem Israel comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti sunt, usquequò tangerent fines terra Chanaan.
 36 Gomor autem decima pars est Eph.

F

G

* 2. Scl. 9. d. 21. Judic. 5. a. 15.

CAPUT XVII.

Rursum murmurantibus in Raphidim ob aquae penuriam filii Israel, dat Dominus aquam de petra: Amalecitis invadum Hebraeos, sed pugnante Josue, & in monte Moyses extensis manibus orante, vincuntur.

C

1 **I**gitur profecta omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin per mansiones suas, juxta sermonem Domini castrametati sunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.
 2 * Qui iurgatus contra Moysen, ait:

*Num. 20. a. 4.

A

Da

Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus respondit Moyses: Quid iurgamini contra me? cur tentatis Dominum?

3 Sitivit ergo ibi populus pro aqua penuria, & murmuravit contra Moysen, dicens: Cur fecisti nos exire de Aegypto, ut occideres nos, & liberos nostros, ac iumenta, siti?

4 Clamavit autem Moyses ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululum, & lapidabit me.

5 Et ait Dominus ad Moysen: Antecede populum, & sume tecum de senioribus Israel: & virgam, qua percussisti fluvium, tolle in manu tua, & vade.

6 En ego stabo ibi coram te, supra petram Horeb: percutiesque petram, & exibat ex ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyses ita coram senioribus Israel:

7 Et vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter iurgium filiorum Israel, & quia tentaverunt Dominum, dicentes: Est ne Dominus in nobis, an non?

8 * Venit autem Amalec: & pugnabat contra Israel in Raphidim.

9 Dixitque Moyses ad Josue: Elige viros: & egredius, pugna contra Amalec: cras ego

stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea.

10 Fecit Josue, ut locutus erat Moyses, & pugnavit contra Amalec: Moyses autem, & Aarō, & Hur, ascenderunt super verticē collis.

11 Cūque levaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalec.

12 Manus autem Moysi erant graves: sumentes igitur lapidem, posuerunt subter eum, in quo sedit: Aaron autem, & Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum est, ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis.

13 Fugavitque Josue Amalec, & populum ejus in ore gladii.

14 Dixit autem Dominus ad Moysen: Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Josue: delcbo enim memoriam Amalec sub cælo.

15 Edificavitque Moyses altare: & vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens:

16 Quia manus folii Domini, & bellum Domini erit contra Amalec, à generatione in generationem.

Sup. 14. c. 21. Num. 7. b. 17. c. 13. Sap. 11. a. 1.

C. Deut. 25. d. 17. Judic. 4. c. 13. Sap. 11. a. 1.

CAPUT XVIII.

Jethro, sacer. Moysi uxorem cum filiis ad eum reducit: & auditur Dei operibus, cum Dominum laudasset, eique sacrificasset, sanum consilium Moysi dedit in constituendis judiciorum magistratibus, qui minora disjudent.

1 Cūque audisset Jethro, sacerdos Madian, cognatus Moysi, omnia, quæ fecerat Deus Moysi, & Israeli populo suo, & quod eduxisset Dominus Israel de Aegypto:

2 Tulit Saphoram uxorem Moysi, quam remiserat:

3 Et duos filios ejus, quorum unus vocabatur Gersam, dicente patre: * Advena fui in terra aliena.

4 Alter vero Eliezer: Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis.

5 Venit ergo Jethro cognatus Moysi, & filii ejus, & uxor ejus, ad Moysen in desertum, ubi erat castrametatus juxta montem Dei.

6 Et mandavit Moysi, dicens: Ego Jethro cognatus tuus, venio ad te, & uxor tua, & duo filii tui cum ea.

7 Qui egressus in occursum cognati sui, adoravit, & osculatus est eum: salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cūque intrasset tabernaculum,

8 Narravit Moyses cognato suo cuncta, quæ fecerat Dominus Pharaoni, & Aegyptiis propter Israel, universumque laborem, qui accidisset eis in itinere, & quod liberaverat eos Dominus.

9 Latatusque est Jethro super omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Israeli, cō quod crucisset eum de manu Aegyptiorum.

10 Et ait, Benedictus Dominus, qui liberavit vos de manu Aegyptiorum, & de manu Pharaonis, qui eruit populum suum de manu Aegypti.

11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus super omnes deos: cō quod * superbe egerint contra illos.

A. Sap. 2. d. 22.

12 Obtulit ergo Jethro cognatus Moysi holocausta, & hostias Deo: veneruntque Aaron, & omnes seniores Israel, ut comederent panem cum eo coram Deo.

13 Altera autem die sedit Moyses, ut judicaret populum, qui assistebat Moysi à mane usque ad vesp̄eram.

14 Quod cū vidisset cognatus ejus, omnia scilicet, quæ agebat in populo, ait: Quid est hoc, quod facis in plebe? cur solus sedes, & omnis populus praesolatur de mane usque ad vesp̄eram?

15 Cui respondit Moyses: Venit ad me populus quærens sententiam Dei.

16 Quærem acciderit eis aliqua disceptatio, veniunt ad me, ut judicem inter eos, & ostendam præcepta Dei, & leges ejus.

17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis: 18 Stulto labore consumeris & tu, & populus iste, qui tecum est: ultra vires tuas est negotium, * solus illud non poteris sustinere.

19 Sed audi verba mea, atque consilia, & erit Deus tecum. Esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum:

* Deut. 1. c. 12.

20 Ostendasque populo ceremonias, & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus, quod facere debeant.

21 Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos,

22 Qui judicent populum omni tempore: quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo judicent: leviusque sit tibi, partito in alios onere.

23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta ejus poteris sustentare: & omnis hic populus revertetur ad loca sua cum pace.

24 Quibus auditis, Moyses fecit omnia, quæ ille suggererat.

25 Et electis viris strenuis de cuncto Israel, constituit eos principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos.

26 Qui judicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodo judicantes.

27 Dimisitque cognatum suum, qui reversus abiit in terram suam.

D

C

CAPUT XIX.

Israelite mox castris venturi in Sinam Moyses jussu Dei ascendit in montem: monita ejus referi ad populum, qui sanctificari jubetur, ut descendat Dominus in fulgure, & tonitru, coram omni plebe Moysi locutus.

1 Mense tertio egressiois Israel de Terra Aegypti, in die hac venerunt in solitudine Sinai.

2 Nam profecti de Raphidim, & pervenientes usque in desertum Sinai, castrametati sunt in eodem loco, ibique Israel fixit tentoria è regione montis.

3 * Moyses autem ascendit ad Deum, vocavitque eum Dominus de monte, & ait: Hæc dices domui Jacob, & annuncabis filiis Israel.

4 * Vos ipsi vidistis, quæ fecerim Aegyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilaram, & astumpserim mihi.

5 Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in pe-

* Deut. 29. a. 2.

culium de cunctis populis: * mea est enim omnis terra.

6 * Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta: hæc sunt verba, quæ loqueris ad filios Israel.

7 Venit Moyses: & convocatis majoribus natu populi, exposuit omnes sermones, quos mandaverat Dominus.

8 Responditque omnis populus simul: Cuncta, quæ locutus est Dominus, faciemus. Cūque retulisset Moyses verba populi ad Dominum.

9 Ait ei Dominus: Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nunciavit ergo Moyses verba populi ad Dominum.

10 Qui dixit ei: Vade ad populum: & sanctifica illos hodie, & cras, laventque vestimenta sua.

11 Et sint parati in diem tertium: in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai.

Psal. 23. a. 1. 1. Pet. 2. b. 9.

B

C
 12 Constituesque terminos populo per circuitum, & dices ad eos: Cavete, ne ascendatis in montem, * nec tangatis fines illius: omnis, qui tetigerit montem, morte morietur.
 13 Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur jaculis: si jumentum fuerit, sive homo, non vivet, cum cœperit clangere buccina, tunc ascendant in montem.
 14 Descenditque Moyses de monte ad populum, & sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua,
 15 Ait ad eos: Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus vestris.
 16 Jamque advenerat tertius dies, & mane inclauerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrepebat: & timuit populus, qui erat in castris.
 17 Cumque eduxisset eos Moyses in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis.
 18 *Torus autem mons Sinai fumabat: eod quod descendisset Dominus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo quasi de fornace: eratque omnis mons terribilis.
 19 Et sonitus buccinæ paulatim crefcebat in majus, & prolixius tendebatur: Moyses loquebatur, & Deus respondebat ei.
 20 Descenditque Dominus super montem Sinai in ipso montis vertice, & vocavit Moysen in cacumen ejus. Quo cum ascendisset,
 21 Dixit ad eum: Descende, & contestare populum: ne forte velit transgredere terminos ad videndum Dominum: & pereat ex eis plurima multitudo.
 22 Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percussat eos.
 23 Dixitque Moyses ad Dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem Sinai: tu enim testificatus es, & justisti, dicens: Ponite terminos circa montem, & sanctifica illum.
 24 Cui ait Dominus: Vade, descende: ascendeque tu, & Aaron tecum: sacerdotes autem, & populus ne transeant terminos, nec ascendant ad Dominum, ne forte interficiat illos.
 25 Descenditque Moyses ad populum, & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Angelus vice Dei ex Sina monte decalogum promulgat toti populo sed in manu Moysi inter nuncio, mandata Dei sibi exponit: Moyses solatur populum, ac terream, aut lapideum de insectis lapidibus altare facere jubetur, a quo non sit per gradus ascendendum.

A
 1 Ocutusque est Dominus cunctos sermones hos:
 2 *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxisti te de terra Egypti, de domo servitutis.
 3 Non habebis deos alienos coram me.
 4 *Non facies tibi sculptric, neque omnem similitudinem, quæ est in cælo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum, quæ sunt in aquis sub terra.

*Heb. 12. c. 18.
 *Deut. 4. b. 11.

*Deut. 5. a. 6.
 *Psal. 80. c. 17.
 *Lev. 26. a. 1.
 *Deut. 4. c. 15.
 *Joi. 24. c. 17.
 *Psal. 136. b. 7.

5 Non adorabis ea, neque coles: ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filiis, in tertis, & quartam generationem eorum, qui oderunt me:
 6 Et facies misericordiam in millia his, qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea.
 7 * Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit infontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.
 8 * Memento, ut diem sabbati sanctifices.
 9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.
 10 Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua: servus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui est intra portas tuas.
 11 *Sex enim diebus fecit Dominus cæli, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt, & requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei sabbati, & sanctificavit eum.
 12 *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.
 13 * Non occides.
 14 Non mœchaberis.
 15 Non furtum facies.
 16 Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.
 17 Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt.
 18 Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumantem: & perterriti, ac pavore concussi, steterunt procul.
 19 Dicentes Moysi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.
 20 Et ait Moyses ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos, venit Deus, & ut terror illius esset in vobis, & non peccaretis.
 21 Stetitque populus de longè. * Moyses autem accessit ad caliginem, in qua erat Deus.
 22 Dixit propterea Dominus ad Moysen: Hæc dices filiis Israel: Vos vidistis, quod de cælo locutus sum vobis.
 23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.
 24 * Altare de terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta, & pacifica vestra, oves vestras, & boves, in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.
 25 * Quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de scæcis lapidibus: si enim levaveris cultum super eo, pollutur.
 26 Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpituudo tua.

CAPUT XXI.

Præcepta judicialia quo ad emptitos servos, & ancillas, furti, homicidia, paricidia, plagium, parentum maledicta, vixar, & talionis pœnas, atque corruptam bovem.
 1 Hæc sunt judicia, quæ propones eis.

*Deut. 15. c. 12.
 *Gen. 34. 2. 14.

*Lev. 19. c. 17.
 *Deut. 19. c. 3.

*Deut. 19. c. 3.

*Lev. 20. b. 9.
 *Lev. 20. c. 20.
 *Matt. 15. a. 4.
 *Marci 7. b. 10.

*Deut. 19. c. 3.

*Lev. 20. b. 9.
 *Lev. 20. c. 20.
 *Matt. 15. a. 4.
 *Marci 7. b. 10.

*Deut. 19. c. 3.

*Deut. 19. c. 3.

*Deut. 19. c. 3.

*Deut. 19. c. 3.

*Deut. 19. c. 3.

2 Si *emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi: in septimo egredietur liber gratis.
 3 Cum quali veste intraverit, cū tali exeat: si habens uxorem, & uxor egredietur simul.
 4 Sin autem Dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios, & filias: mulier, & liberi ejus erant domini sui, ipse verò exibat cum vestitu suo.
 5 Quod si dixerit servus: Dilige dominum meum & uxorem, ac liberos: non egrediar liber.
 6 Offeret eum dominus diis, & applicabitur ad ostium, & postes, perforabitque aurem ejus subula: & erit ei servus in sæculum.
 7 Si quis vendiderit filiam suam in famulam, non egredietur, sicut ancillæ exire consueverunt.
 8 Si displicuerit oculis domini sui, cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit potestatem, si spreverit eam.
 9 Sin autem filio suo desponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.
 10 Quod si alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, & vestimenta, & pretium pudicitia non negabit.
 11 Si tria ista non fecerit, egredietur gratis absque pecunia.
 12 * Qui percussit hominem volens occidere, morte morietur.
 13 Qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus ejus: * constitutum tibi locum, in quem figere debeat.
 14 Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias; ab altari meo eyelles eum, ut moriatur.
 15 Qui percussit patrem suum, aut matrem, morte moriatur.
 16 Qui furatus fuerit hominem, & venderit eum, convictus noxæ morte moriatur.
 17 * Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur.
 18 Si rixati fuerint viri, & percussit alter proximum suum lapide, vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo:
 19 Si surrexerit, & ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit, qui percussit, ita tamen ut operas ejus, & impensas in medicos restituat.
 20 Qui percussit servum suum, vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.
 21 Sin autem uno die, vel duobus supervixerit, non subiacebit pœnæ, quia pecunia illius est.
 22 Si rixati fuerint viri, & percussit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit: subiacebit damno, quantum maritus mulieris expecterit & arbitri judicaverint.
 23 Sin autem mors ejus fuerit subsecuta, reddet animam pro anima.
 24 * Oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede,
 25 Adulterionem pro adulterione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.
 26 Si percussit quisquam oculum servi sui, aut ancillæ, & lufcos eos fecerit, dimittet

cos liberos pro oculo, quem eruit.
 27 Dentem quoque si excussit servo, vel ancillæ suæ, similiter dimittet eos liberos.
 28 Si bos cornu percussit virum, aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non comedentur carnes ejus, dominus quoque bovis innocens erit.
 29 Quod si bos cornupeta fuerit ab heri & nudius tertius, & contestati sunt dominum ejus, nec reclusit eum, occideritque virum, aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & Dominum ejus occidit.
 30 Quod si pretium fuerit ei impositum, dabit pro anima sua, quidquid fuerit postulatus.
 31 Filium quoque, & filiam si cornu percussit, simili sententia subiacet.
 32 Si servum, ancillamque invaserit, triginta siclos argenti domino dabit, bos verò lapidibus opprimetur.
 33 Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam,
 34 Reddet dominus cisternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum est, ipsius erit.
 35 Si bos alienus bovem alterius vulneraverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & divident pretium, cadaver autem mortui inter se disperient.
 36 Sin autem sciebat, quod bos cornupeta esset ab heri, & nudius tertius, & non custodivit eum Dominus suus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAPUT XXII.

Furti, damni que illati pœna: depositi, commodati, conducti, atque suprilæ: maleficorum, bestialitatis, sacrificii idololatrici, supplicium: advenæ, viduæ, & pupillo nocentium pœna: mutui, usuræ, & pignoris lex, ac obedientiæ, & decimarum, primitiarum, primogenitorum: de carne de bestis prægestata.

1 Si quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit, vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet, * & quatuor oves pro una ove.
 2 Si effingens fur domum, sive suffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis.
 3 Quod si orto sole hoc fecerit, homicidii perpetravit, & ipse morietur. Si non habuerit, quod pro furto reddat, ipse venumdabitur.
 4 Si inventum fuerit apud eum, quod furatus est: vivens, sive bos, sive asinus, sive ovis: duplum restituet.
 5 Si leserit quisquam agrum, vel vineam: & dimiserit jumentum suum, ut depascatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel vinea, pro damni estimatione restituet.
 6 Si egressus ignis invenerit spinas, & comprehenderit acervos frugum, sive stantes fetetes in agris, reddet damnum, qui ignem succenderit.
 7 Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in custodiam, & ab eo, qui susceperat, furto ablata fuerint: si invenitur fur, duplum reddet,
 8 Si latet fur, dominus domus applica-

F

G

A

* 2. Reg. 12. b. 6.

B

CAPUT XXIII.

bitur ad deos, & jurabit, quod non extendit manum in rem proximi sui,

9 Ad perpetranda fraudem, tam in bove, quam in asino, & ove, ac vestimento, & quidquid damnum inferre potest: ad deos utriusque causa perveniet: & si illi iudicaverint, duplum restituet proximo suo.

10 Si quis commendaverit proximo suo asinum, bovem, ovem, & omne jumentum ad custodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hostibus, nullusque hoc viderit:

11 Jursurandum erit in medio, quod non extendit manum ad rem proximi sui: suscipietque dominus juramentum: & ille reddere non cogetur.

12 Quod si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino.

13 Si comestum a bestia, deferat ad eum, quod occisum est, & non restituet.

14 Qui a proximo suo quidquam horum mutuo postulerit, & debilitatum, aut mortuum fuerit domino non presente, reddere compelletur.

15 Quod si in presentiarum dominus fuerit, non restituet, maxime si conductum venerat pro mercede operis sui.

16 Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque cum ea: dotabit eam, & habebit eam uxorem.

17 Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt.

18 Maleficos non patieris vivere.

19 Qui coierit cum jumento, morte moriatur.

20 Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino soli.

21 Advenam non contristabis, neque affliges eum: advena enim & ipsi fuistis in terra Ægypti.

22 Vidua, & pupillo non nocebitis.

23 Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem meum:

24 Et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxores vestra vidua, & filii vestri pupilli.

25 Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes.

26 Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum, ante solis occasum reddes ei.

27 Ipsum enim est solum, quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud, in quo dormiat: Si clamaverit ad me, exaudiam eum, quia misericors sum.

28 Diis non detrahas, & principi populi tui non maledices.

29 Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere: primogenitum filiorum tuorum dabis mihi.

30 De bobus quoque, & ovibus similiter facies: septem diebus sit cum matre sua, die octava reddes illum mihi.

31 Viri sancti eritis mihi: carnem, quæ a bestiis fuerit prægustata, non comedetis, sed proicietis canibus.

Leges præfixæ iudicibus: bos, & asinus inimici servandus: non accipienda a iudicibus munera: de anni, & diei septimi quiete, tribusque festis præcipuis: promittit Deus se populo Angelum in ducem itineris præmissurum, & premium servanibus præcepta: de idololatris, & fœdere Chananæorum fugiendis, deque eis exterminandis.

1 Non suscipies vocem mendacii: nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium.

2 Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiesces sententia, ut a vero devies.

3 Pauperis quoque non misereberis in iudicio.

4 Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, relictus ad eum.

5 Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertranabis, sed sublevabis eum eo.

6 Non declinabis in iudicium pauperis.

7 Mendacium fugies: Infontem, & iustum non occides: quia averfor impium.

8 Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba iustorum.

9 Peregrino molestus non eris. scitis enim advenarum animas: quia & ipsi peregrini fuistis in Terra Ægypti.

10 Sex annis feminabis terram tuam, & congregabis fruges ejus.

11 Anno autem septimo dimittes eam, & requiescere facies, ut comedant pauperes populi tui: & quidquid reliquum fuerit, edant bestie agris: ita facies in vinea, & in oliveto tuo.

12 Sex diebus operaberis: septimo die cessabis, ut requiescat bos, & asinus tuus: & revertetur filius ancillæ tuæ, & advena.

13 Omnia, quæ dixi vobis, custodite. Et per nomen externorum deorum non jurabitis, neque audietur ex ore vestro.

14 Tribus vicibus per singulos annos militia celebrabitur.

15 Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus comedes azyma, sicut præcepi tibi, tempore mensis novorum quando egressus es de Ægypto: non apparebis in conspectu meo vacuus.

16 Et solemnitatem messis primitivorum operis tui, quæcumque semina veris in agro. solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro.

17 Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino Deo tuo.

18 Non immolabis super fœnento sanguinem victimæ mæ, nec remanebit ad eum solemnitatis mæ usque manet.

19 Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. Non coques hæc in lacte matris suæ.

20 Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum, quem paravi:

21 Observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet,

C Gen. 31. 4. 39.

Deut. 22. d. 26.

Lev. 19. a. 4.

D

Zac. 7. c. 10.

Deut. 24. c. 13.

Ab. 25. h. 5.

Is. 44. 6. 39.

Sup. 13. a. 2. b. 12.

Inf. 34. c. 19.

Lev. 22. a. 8.

cum peccaveris, & est nomen meum in illo.

22 Quod si audieris vocem ejus, & feceris omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te.

23 Præcedetque te Angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, Chananaumque, & Hevæum, & Jebusæum, quos ego conteram.

24 Non adorabis deos eorum: nec coles eos: non facies opera eorum, sed destrues eos, & confringes statuas eorum.

25 Servietisque Domino Deo vestro, ut benedicam panibus tuis, & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.

26 Non erit infœcunda, nec sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo.

27 Terrorem meum mittam in præcursum tuum, & occidam omnem populum, ad quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam.

28 Emitens crabrones pritis, qui fugabunt Hevæum, & Chananaum, & Hethæum, antequam introcas.

29 Non eiiciam eos a facie tua anno uno: ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestie.

30 Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augetis, & possideas terram.

31 Ponam autem terminos tuos a mari rubro usque ad mare Palestimorum, & a deserto usque ad fluvium: tradam in manibus vestris habitatores terræ, & eiiciam eos de conspectu vestro.

32 Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum.

33 Non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciant in me, si servieris diis eorum: quod tibi certè erit in scandalum.

CAPUT XXIV.

Moyse a Deo latis leges ad populum refert, populus eas accipit: & fœdus sancit inter Deum, & populum, oblati Domino sacrificiis, fœderis que sanguine in populum resperso, Moyse, ceteris ad radicem montis manentibus, solus in montem ascendit, ut tabulas legis accipiat: ubi cum Domino quadraginta diebus, & noctibus permansit.

1 Moyse quoque dixit: Ascende ad Dominum tuum, & Aaron, Nadab, & Abi, & septuaginta senes ex Israel, & adorabitis procul.

2 Solusque Moyse ascendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt: nec populus ascendet cum eo.

3 Venit ergo Moyse, & narravit plebi omnia verba Domini, atque iudicia: responditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus.

4 Scripsit autem Moyse universos sermones Domini: & manet confurgens edificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israel.

5 Misitque juvenes de filiis Israel, & obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos.

6 Tulit itaque Moyse dimidiam partem

sanguinis, & misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare.

7 Aflumensque volumen fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt: Omnia, quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obedientes.

8 Ille verò sumptum sanguinem respersit in populum, & ait: Hic est sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum super cunctis sermonibus his.

9 Ascenderuntque Moyse, & Aaron, Nadab, & Abi, & septuaginta de senioribus Israel:

10 Et viderunt Deum Israel: & sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cœlum, cum serenum est.

11 Nec super eos, qui procul recesserant de filiis Israel, misit manum suam, videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.

12 Dixit autem Dominus ad Moysem: Ascende ad me in montem, & esto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem, ac mandata, quæ scripsi, ut doceas eos.

13 Surrexerunt Moyse, & Josue minister ejus: ascendenque Moyse in montem Dei,

14 Senioribus ait: Expetate hic, donec revertamur ad vos. Habetis Aaron, & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.

15 Cumque ascendisset Moyse, operuit nubes montem,

16 Et habitavit gloria Domini super Sinaï, tegens illum nube sex diebus: septimo autem die vocavit eum de medio caliginis.

17 Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis, in conspectu filiorum Israel.

18 Ingressusque Moyse medium nebula, ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

CAPUT XXV.

Subetur primitiarum, ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam fœderis, mensam panum propositionis, & septiceps candelabrum, cunctaque illis pertinentia: horum omnium monstratur exemplar.

1 Locutusque est Dominus ad Moysem, dicens:

2 Loquere filiis Israel, ut tollant mihi primitias ab omni homine, qui offeret tibi, & accipietis eas.

3 Hæc sunt autem, quæ accipere debetis: Aurum, & argentum, & æs,

4 Hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

5 Et pelles arietum publicatas, pelleque janthynas, & ligna setim:

6 Oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, & thymiamata boni odoris.

7 Lapidis onychinos, & gemmas ad ornandum ephod, ac rationale.

8 Facientque mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum:

9 Juxta omnem similitudinem tabernaculi, quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum ejus: sicque facietis illud:

E Deut. 7. b. 11.

Inf. 33. a. 2. Jos. 24. c. 11.

Deut. 7. d. 22.

F

Deut. 7. c. 20.

Deut. 7. c. 20.

Inf. 34. b. 15. Deut. 7. a. 22.

A

E

Heb. 9. c. 20.

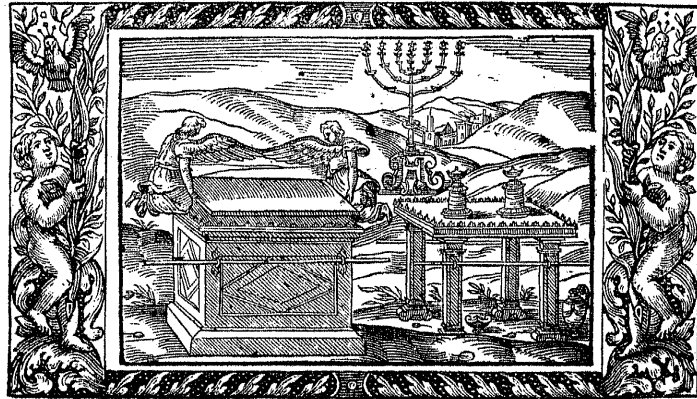
C

D

A

Inf. 35. a. 5.

Heb. 9. a. 22.

10 Arcam de lignis Setim compingite, cujus longitudo habeat duos, & semis cubitos: latitudo cubitum, & dimidium: altitudo, cubitum similiter, ac semissem.

11 Et deaurabis eam auro mundissimo intus, & foris: faciesque supra coronam auream per circuitum:

12 Et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcae angulos: duo circuli sint in latere uno, & duo in altero.

13 Facies quoque vinctes de lignis Setim, & operies eos auro.

14 Inducesque per circulos, qui sunt in arce lateribus, ut portetur in eis:

15 Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.

16 Ponisque in arca testamentationem, quam dabo tibi:

17 Facies & propitiatorium de auro mundissimo: duos cubitos, & dimidium tenebit longitudo ejus, & cubitum, ac semissem latitudo.

18 Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex utraque parte oraculi.

19 Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero.

20 Utrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas, & operientes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium, quo operienda est arca.

21 In qua pones testimonium, quod dabo tibi.

22 Inde præcipiam, & loquar ad te supra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt super arcam testimonii, cuncta, quæ mandabo per te filiis Israel.

23 Facies & mensam de lignis Setim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum, ac semissem.

24 Et inaurabis eam auro purissimo: faciesque illi labium aureum per circuitum,

25 Et ipsi labia coronam interrasilem altam quatuor digitis: & super illam, alteram coronam aureolam.

26 Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quatuor angulis ejusdem mensæ per singulos pedes.

27 Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vinctes per eos, & possit mensa portari.

28 Ipsos quoque vinctes facies de lignis Setim, & circumdabis auro ad subvehendam mensam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda sunt libamina, ex auro purissimo.

30 Et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.

31 Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, hastile ejus, & calamos, scyphos, & spherulas, ac lilia, ex ipso procedentia.

32 Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos, spherulaque simul, & liliolum: & tres similiter scyphi instar nucis in calamo altero, spherulaque simul, & liliolum. hoc erit opus sex calamorum, qui producendi sunt de hastili:

34 In ipso autem candelabro erunt quatuor scyphi in nucis modum, spherulaque per singulos, & lilia.

35 Spherula sub duobus calamis per tria loca, qui simul sex sunt, procedentes de hastili uno.

36 Et spherula igitur, & calami ex ipso erunt, universa ductilia de auro purissimo.

37 Facies & lucernas septem, & pones eas super candelabrum, ut luceant ex adverso.

38 Emunctoria quoque, & ubi, quæ emuncta sunt, extinguantur, sicut de auro purissimo.

39 Omne pondus candelabri cum universis vasibus suis habeat talentum auri purissimi.

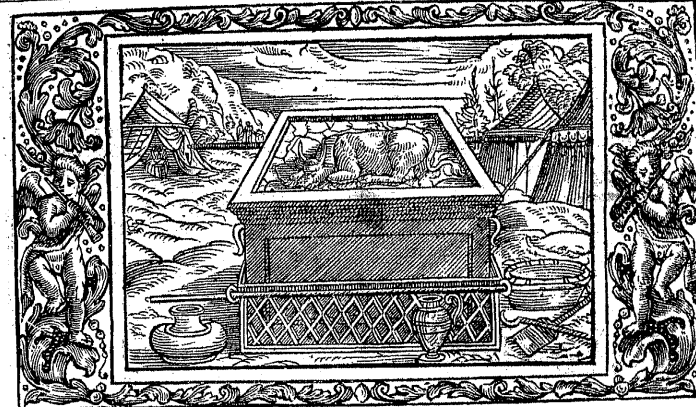
40 * Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in Monte monstratum est.

CAPUT XXVI.

Forma, & constructio tabernaculi Moysi, veli, arce, propitiarii, mensæ, candelabri, & tentorii, juxta suas quoque mensuras.

Tabernaculum vero ita facies: Decem cortinas de bysso retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2 Longitudo cortinae unius habeat viginti octo cubitos: latitudo, quatuor cubitorum erit. Unus in mensura sicut univisa connecta-

3 Quinque cortinae sibi jungentur mutuo, & aliz quinque nexu simili cohererebunt.

4 Anfulas hyacinthinas in lateribus, ac summitatibus facies cortinarum, ut possint invicem copulari.

5 Quinquagenas anfulas cortinae habebit in utraque parte, ita insertas, ut ansa contra ansam vetuiat, & altera alteri possit aptari.

6 Facies & quinquaginta circulos aureos, quibus cortinarum vela jungenda sunt, ut unum tabernaculum fiat.

7 Facies & saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo sagi unius habeat triginta cubitos: & latitudo quatuor: æqua erit mensura sagorum omnium.

9 E quibus quinque junges dorsum, & sex sibi mutuo copulabis, ita ut sextum sagum in fronte tecti duplex.

10 Facies & quinquaginta ansas in ora sagi unius, ut conjungi cum altero queat: & quinquaginta ansas in ora sagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas aeneas, quibus jungantur ansæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12 Quod autem superfluerit in sagis, quæ parantur tecto, id est, unum sagum, quod amplius est, ex mediocritate ejus operies posteriora tabernaculi.

13 Et cubitus ex una parte pendebit, & alter ex altera, qui plus est in sagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

14 Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & super hoc rursus aliud operimentum de janthinis pellibus.

15 Facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis Setim.

16 Quæ singulae denos cubitos in longitudine habeant, & in latitudine singulos, ac semissem.

17 In lateribus tabulae, duæ incastratae sint, quibus tabula alteri tabulae connecta-

tur: atque in hunc modum cunctæ tabulae parabuntur.

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano, quod vergit ad austrum.

19 Quibus quadraginta bases argenteas fundes, ut binæ bases singulis tabulis per duos angulos subiciantur.

20 In latere quoque secundo tabernaculi, quod vergit ad Aquilonem, viginti tabulae erunt.

21 Quadraginta habentes bases argenteas: binæ bases singulis tabulis supponentur.

22 Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas,

23 Et rursus alias duas, quæ in angulis erigantur post tergum tabernaculi.

24 Eruntque conjunctæ à deorsum usque sursum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis, quæ in angulis ponendæ sunt, similis junctura servabitur.

25 Et erunt simul tabulae octo, bases earum argenteæ sedecim, duabus basibus per unam tabulam supputatis.

26 Facies & vinctes de lignis Setim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi,

27 Et quinque alios in altero, & ejusdem numeri ad occidentalem plagam:

28 Qui mittentur per medias tabulas à summo usque ad summum.

29 Ipsas quinque tabulas deaurabis, & fundes in eis annulos aureos, per quos vinctes tabulata contineant: quos operies laminis aureis.

30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar, quod tibi * in Monte monstratum est.

31 Facies & velum de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta, opere plumario, & pulchra varietate contextum:

32 Quod appendes ante quatuor columnas de lignis Setim, quæ ipsæ quidem deauratæ erunt, & habebunt capita aurea, sed bases argenteas.

* Sup. 25. d. 40.

nes in utraque rationalis summitate:
 24. Catenasque aureas junges annulis, qui sunt in marginibus ejus:
 25. Et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis, quod rationale respicit.
 26. Facies & duos annulos aureos, quos pones in summitatibus rationalis, in oris, quæ è regione sunt superhumeralis, & posteriora ejus aspiciunt.
 27. Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum, quod respicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari possit cum superhumerali,
 28. Et stringatur rationale annulis suis cum annulis superhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & à se invicem rationale, & superhumeralis nequeant separari.
 29. Portabitque Aaron nomina filiorum Israel in rationali judicii super pectus suum, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.
 30. Pones autem in rationali judicii Doctorinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & gestabit judicium filiorum Israel in pectore suo, in conspectu Domini semper.
 31. Facies & tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,
 32. In cujus medio supra erit capitium, & ora per gyrum ejus textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpatur.
 33. Deorsum verò, ad pedes ejusdem tunice, per circuitum, quasi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,
 34. Ita ut tintinnabulum sit aureum, & malum punicum, rursusque tintinnabulum aliud aureum, & malum punicum.
 35. * Et vestietur ea Aaron in officio ministerii, ut audiat sonitus, quando ingredietur, & egreditur Sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur.
 36. Facies & laminam de auro purissimo: in qua sculpsit opere cælatoris, Sanctum Domino.
 37. Ligabisque eam vitta hyacinthina, & erit super tiamam,
 38. Imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt, & sanctificaverunt filii Israel, in cunctis muneribus, & donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte ejus, ut placatus sit eis Dominus.
 39. Stringesque tunicam bysso, & tiamam byssinam facies, & balteum opere plumarii.
 40. Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis, & balteos, ac tias, in gloriam, & decorem:
 41. Vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios ejus cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut sacerdotio fungantur mihi.
 42. Facies & fannalia linea, ut operiantur

E

F

Eccl. 15. b. 11.

G

carnem turpitudinis suæ, à renibus usque ad femora:

43. Et utentur eis Aaron, & filii ejus, quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare, ut ministrent in Sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron, & femini ejus post eum.

C A P U T X X I X.

Quæ fuerit sacerdotum consecratio, ritusque oblationis pro illis, & qui his oblationibus vescantur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

Sed & hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrerentur. * Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos,
 2. Panesque azymos, & crustulam absque fermento, quæ conspersa sit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de simila triticea cuncta facies:
 3. Et posita in canistro offeres: vitulum autem, & duos arietes.
 4. Et Aaron, ac filios ejus applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cùmque laveris patrem cum filiis suis aqua.
 5. Indues Aaron vestimentis suis, id est, lineæ, & tunica, & superhumerali, & rationali, quod confringes balteo.
 6. Et pones tiamam in capite ejus: & laminam sanctam super tiamam,
 7. Et oleum unctionis fundes super caput ejus: atque hoc ritu consecrabitur.
 8. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque balteo.
 9. Aaron scilicet, & liberos ejus, & impones eis mitras: crunque sacerdotes mihi in religione perpetua. Postquam iniciaveris manus eorum,
 10. * Applicabis & vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron, & filii ejus manus super caput illius,
 11. Et mactabis eum in conspectu Domini, juxta ostium tabernaculi testimonii.
 12. Sumprumque de sanguine vituli pones super cornua altaris digito tuo, reliquum autem sanguinem fundes juxta basim ejus.
 13. * Sumes & adipem eorum, qui operit intestina: & reticulum jecoris, ac duos renes, & adipem, qui super eos est, & offeres incensum super altare:
 14. Carnes verò vituli, & corium, & simum combures foris extra castra, eò quòd pro peccato sunt.
 15. Unum quoque arietem sumes, super cuius caput ponent Aaron, & filii ejus manus:
 16. Quem cum mactaveris, tolles de sanguine ejus, & fundes circa altare.
 17. Ipsum autem arietem secabis in frustra: locaque intestina ejus, ac pedes pones super concisas carnes, & super caput illius.
 18. Et offeres totum arietem in incensum super altare: oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Domini.
 19. Tolles quoque arietem alterum, super cuius caput Aaron, & filii ejus ponent manus.
 20. Quem cum immolaveris, sumes de

sanguine

sanguine ejus, & pones super extremum auriculæ dextræ Aaron, & filiorum ejus, & super pollices manus eorum, ac pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum.
 21. Cùmque tuleris de sanguine, qui est super altare, & de oleo unctionis, asperges Aaron, & vestes ejus, filios, & vestimenta eorum. Consecratisque ipsis, & vestibus,
 22. Tolles adipem de ariete, & caudam, & arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, & duos renes, atque adipem, qui super eos est, armumque dextrum, eò quòd sit arces consecrationis:
 23. Tortamque panis unius, crustulam conspersam oleo, laganam de canistro azymorum, quod positum est in conspectu Domini:
 24. Ponesque omnia super manus Aaron, & filiorum ejus, & sanctificabis eos elevans coram Domino.
 25. Suscipiesque universa de manibus eorum: & incendes super altare in holocaustum, & odorem suavissimum in conspectu Domini, quia oblatio ejus est.
 26. Sumes quoque pectusculum de ariete, quo initiatus est Aaron, sanctificabisque illud elevatum coram Domino, & cedet in partem tuam.
 27. Sanctificabisque & pectusculum consecratum, & armum, quem de ariete separasti,
 28. Quo initiatus est Aaron, & filii ejus, cedentque in partem Aaron, & filiorum ejus jure perpetuo à filiis Israel: quia primitiva sunt, & initia de victimis eorum pacificis, quæ offerunt Domino.
 29. Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus post eum, ut ungantur in ea, & consecrentur manus eorum.
 30. Septem diebus utetur illa, qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum testimonii, ut ministret in Sanctuario.
 31. Arietem autem consecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco sancto:
 32. Quibus vescetur Aaron, & filii ejus.
 33. Panes quoque, qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testimonii, comedent,
 34. Ut sit placabile sacrificium, & sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis, quia sancti sunt.
 35. Quòd si remanserit de carnibus consecratis, sive de panibus usque manè, combures reliquias igni: non comedentur, quia sanctificata sunt.
 36. Omnia, quæ præcapi tibi, facies super Aaron, & filios ejus. Septem diebus consecrabis manus eorum.
 37. Et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expandum. Mundabisque altare, cum immolaveris expiationis hostiam, & unges illud in sanctificationem.
 38. Septem diebus expiabis altare, & sanctificabis, & erit Sanctum sanctorum: omnis, qui tetigerit illud, sanctificabitur.
 39. Hoc est, quòd facies in altari. * Agnos anniculos duos per singulos dies jugiter, & unum agnum manè, & alterum vesperè,

D

E

* Lev. 8. f. 31. 32. b. 9. Mat. 12. a. 4.

F

* Num. 28. a. 3.

40. Decimam partem simila conspersa oleo tuso, quod habeat mensuram quartam partem hin, & vinum ad libandum ejusdem mensuræ in agno uno.
 41. Alterum verò agnum offeres ad vesperam juxta ritum matutina oblationis, & juxta ea, quæ diximus in odorem suavitatis:
 42. Sacrificium est Domino, oblatione perpetua in generationes vestras, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ubi constituam, ut loquar ad te.
 43. Ibique præcipiam filiis Israel, & sanctificabitur altare in gloria mea.
 44. Sanctificabo & tabernaculum testimonii cum altari, & Aaron cum filiis suis, ut sacerdotio fungantur mihi.
 45. Et habitabo in medio filiorum Israel, eroque eis Deus,
 46. Et scient, quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de Terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus istorum.

C A P U T X X X.

Institutio altaris thymiamatis, & pecunie in usus tabernaculi exigendæ: labri aenei construendi pro lotionis sacerdotum, & vasis templi: unctionis thymiamatis, & reliquorum, quæ ad tabernaculum spectant.

Facies quoque altare ad adolendum thymiamata, de lignis Setim,
 2. Habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, id est quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent.
 3. Vestiesque illud auro purissimo, tam craticulam ejus, quam parietes per circuitum, & cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum,
 4. Et duos annulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vestes, & altare portetur.
 5. Ipsos quoque vestes facies de lignis Setim, & inaurabis.
 6. Ponesque altare contra velum, quod ante arcam pender testimonii coram propitiatorio, quo tegitur testimonium, ubi loquar tibi.
 7. Et adolebit incensum super eo Aaron, suave fragans, manè. Quando componet lucernas, incendet illud:
 8. Et quando collocabit eas ad vesperum, uret thymiamata sempiternum coram Domino in generationes vestras.
 9. Non offeretis super eo thymiamata compositionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.
 10. Et deprecabitur Aaron super cornua ejus semel per annum, in sanguine, quod oblatum est pro peccato, & placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit Domino.
 11. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 12. * Quando tuleris summam filiorum Israel juxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti.

G

A

B

* Num. 1. a. 2.

* Lev. 27. c. 35. Num. 3. g. 47. Exec. 45. d. 12.

C.

D

13. Hoc autem dabit omnis, qui transit ad nomen dimidium sicli iuxta mensuram templi. * Sicli viginti obolos habet. Media pars sicli offerretur Domino.

14. Qui habetur in numero à viginti annis, & supra, dabit primum.

15. Dives non addet ad medium sicli, & pauper nihil minuet.

16. Susceptamque pecuniam, quæ collata est à filiis Israel, trades in usus tabernaculi testimonii, ut sit monumentum eorum coram Domino, & propicietur animabus eorum.

17. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18. Facies & labrum aneum cum basi sua ad lavandum: poneque illud inter tabernaculum testimonii, & altare. Et missa aqua,

19. Lavabunt in ea Aaron, & filii eius manus suas, ac pedes,

20. Quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii, & quando accessuri sunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,

21. Ne forte moriantur: legitimum sempiternum erit ipsi, & semini ejus per successiones.

22. Locutusque est Dominus ad Moysen,

23. Dicens: Sume tibi aromata prima myrrhæ, & electæ quingentos siclos, & cinnamomi medium, id est, ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta,

24. Casiæ autem quingentos siclos, in pondere sanctuarii, olei de olivetis mensuram hini:

25. Faciesque unctiois oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii,

26. Et unges ex eo tabernaculum testimonii, & arcam testamenti,

27. Mensamque cum vasis suis, candelabrum, & utensilia ejus, altaria thymiamatis.

28. Et holocausti, & universam supellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet.

29. Sanctificabisque omnia, & erunt Sancta sanctorum: qui tetigerit ea, sanctificabitur.

30. Aaron, & filios ejus unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotes fungantur mihi,

31. Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum

unctiois sanctum erit mihi in generationes vestras.

32. Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta compositionem ejus non facietis aliud, quia sacrificatum est, & sanctum erit vobis.

33. Homo quicumque tale composuerit, & dederit ex eo alieno, exterminabitur de populo suo.

34. Dixitque Dominus ad Moysen: Sume tibi aromata, stacten, & onycha, galbanum boni odoris, & thus lucidissimum, æqualis ponderis erunt omnia.

35. Faciesque thymiama compositum opere unguentarii, mixtum diligenter, & purum, & sanctificatione dignissimum.

36. Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama.

37. Talem compositionem non facietis in usibus vestros, quia sanctum est Domino.

38. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfuatur, peribit de populo suis.

CAPUT XXXI.

Deputatur à Domino Beseleel, & Ooliab ad extruccionem tabernaculi, ac cæterorum, quæ dicta sunt de sabbati observatione, & de duabus lapideis tabulis legis à Domino Moysi datis.

1. Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2. Ecce, vocavi ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda,

3. Et implevi eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia in omni opere,

4. Ad excogitandum, quicquid fabricari potest ex auro, & argento, & ære,

5. Marmore, & gemmis, & diversitate lignorum.

6. Deditque ei socium Ooliab filium Achisamech de tribu Dan, & in corde omnis eruditi posui sapientiam: ut faciant cuncta, quæ præcepi tibi,

7. Tabernaculum fœderis, & arcam testimonii, & propitiatorium, quod super eam est, & cuncta vasa tabernaculi,

8. Mensamque & vasa ejus, candelabrum purissimum cum vasis suis, & altaria thymiamatis,

9 Et

B 9 Et holocausti, & omnia vasa eorum, labrum cum basi sua,

10 Vestes sanctas in ministerio Aaron sacerdoti, & filii ejus, ut fungantur officio suo in sacris.

C 11 Oleum unctiois, & thymiama aromaticum in Sanctuario, omnia, quæ præcepi tibi, facient.

12 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

13 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Videte, ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me, & vos in generationibus vestris: ut sciatis, quia ego Dominus, qui sanctifico vos.

14 Custodite sabbatum meum, sanctum est enim vobis: qui polluerit illud, morte

* Sup. 20. b. 8. Exec. 20. b. 12.

* A. 7. c. 40.

* Psal. 105. c. 12.

* 1. Cor. 10. b. 7.

* Deut. 9. c. 12.

moriatur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui.

15 Sex diebus facietis opus: in die septimo sabbatum est, requies sancta Domino. omnis, qui fecerit opus in hac die, morietur.

16 Custodiant filii Israel Sabbatum, & celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum.

17 Inter me, & filios Israel, signumque perpetuum. * Sex enim diebus fecit Dominus cælum, & terram, & in septimo ab opere cessavit.

18 Deditque Dominus Moysi, completis hujuscemodi sermonibus, in monte Sinai * duas tabulas testimonii lapideas, scriptas digito Dei.

C

* Gen. 2. a. 2.

* Deut. 9. b. 10.

CAPUT XXXII.

Moyses absente, populus vitulum aureum conficit, & adorat: ob vitulum adoratum Moyses Deum precatur: de monte descendens tabulas frangit, vitulum comburit, & Aaronem objurato, idololatras occidi jubet, cæterisque veniam impetrat, iterum conscenso monte.

A 1 Videns autem populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant: Moysi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus, quid acciderit,

2 Dixitque ad eos Aaron: Tollite in aures aureas de uxorum, filiorumque, & siliarum vestrarum auribus, & aserte ad me.

3 Fecitque populus, quæ jussit, deferens in aures ad Aaron.

4 Quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum constabilem. Dixeruntque: Hi sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de Terra Ægypti.

5 Quod cum vidisset Aaron, edificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit, dicens: Cras solemnitas Domini est.

6 Surgentesque manè, obtulerunt holocausta, & hostias pacificas, & sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.

7 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens: * Vade, descende: peccavit populus

tuus, quem eduxisti de Terra Ægypti.

8 Reverserunt citò de via, quam ostendisti eis: feceruntque sibi vitulum constabilem, & adoraverunt, atque immolantes ei hostias, dixerunt: * Isti sunt dii tui, Israel, quos eduxerunt de Terra Ægypti.

9 Rursumque ait Dominus ad Moysen: * Cerno, quod populus iste dura cervicis sit:

10 Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.

11 Moyses autem orabat Dominum Deum suum, dicens: * Cur, Domine, irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de Terra Ægypti, in fortitudine magna, & in manu robusta?

12 Ne queso dicant Ægyptii: Callide eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleteret e terra: quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitiam populi tui.

13 Recordare Abraham, Isaac, & Israel, servorum tuorum, quibus jurasti per remissionem, dicens: * Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cæli: & universam terram hanc, de qua locutus sum, dabo semini vestro, & possidebitis eam semper.

14 Placatusque est Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adversus populum suum.

15 Et reversus est Moyses de monte portans

* 1. Reg. 12. g. 28.

* Inf. 33. a. 1. Deut. 9. c. 13.

* Psal. 105. d. 15. Num. 14. c. 13.

* Gen. 12. b. 17. b. 7. 13. c. 16.

D

tans

tans duas tabulas testimonii in manu sua, scriptas ex utraque parte,
 26 Et factas opere Dei : scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis.
 17 Audiens autem Josue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moysen: Ululatus pugnae auditur in castris.
 18 Qui respondit: Non est clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem cantantium ego audio.
 19 Cumque appropinquaasset ad castra, vidit vitulum, & choros: iratusque valde projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis:
 20 Arripiensque vitulum, quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israel.
 21 Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum?
 22 Cui ille respondit: Ne indignetur Dominus meus: tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum:
 23 Dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos praecedant: huic enim Moysi, qui nos eduxit de Terra Aegypti, nescimus, quid acciderit.
 24 Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & projecit illud in ignem, egressusque est hic vitulus.
 25 Videns ergo Moyses populum, quod esset nudatus (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, & in-

ter hostes nudum constituerat.)
 26 Et stans in porta castrorum, ait: Si quis est Domini, jungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi:
 27 Quibus ait: Haec dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum: ite, & redite de porta usque ad portam per medium castrorum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.
 28 Feceruntque filii Levi juxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illa quasi viginti tria milia hominum.
 29 Et ait Moyses: Consecratis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio, & in fratre suo, ut detur vobis benedictio.
 30 Facto autem altero die, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dominum, si quomodo quivero cum deprecari pro scelere vestro.
 31 Reversusque ad Dominum, ait: Obsecro, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut mitte eis hanc noxam,
 32 Aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.
 33 Cui respondit Dominus: Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo:
 34 Tu autem vade, & duc populum istum, quod locutus sum tibi: angelus meus praecedet te. Ego autem in die ultionis visitabo & hoc peccatum eorum.
 35 Percussit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPUT XXXIII.

Aditis Dei in populum sedatis a Moyses, populus deponit ornatum suum, & suum luget delictum: placatur Deus, & loquitur Dominus cum Moyses facie ad faciem, qui cupit videre faciem, & gloriam Domini.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Vade, ascende de loco isto tu, & populus tuus, quem eduxisti de

Terra Aegypti, in terram, quam juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicens: *Semini tuo dabo eam:
 2 Et * mittam praecursorem tui angelum, ut ciciam * Chanaanem, & Amorrhaeum, & Hethaeum, & Pherezaeum, & Hevaeum, & Jebuseum,
 3 Et intres in terram fluentem lacte, & melle. Non enim ascendam tecum, * quia populus durus cervicis es: ne forte disperdam te in via.

4 Audiensque populus sermonem hunc pessimum, luxit: & nullus ex more indutus est cultu suo.
 5 Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus durus cervicis es, femel ascendam in medio tui: & delebo te. Jam nunc depone ornatum tuum, ut sciam, quid faciam tibi.
 6 Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Horeb.
 7 Moyses quoque tollens tabernaculum, tetendit extra castra procul, vocavitque nomen ejus, Tabernaculum foederis. Et omnis populus, qui habebat aliquam questionem, egrediebatur ad Tabernaculum foederis extra castra.
 8 Cumque egredieretur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio pabilionis sui, aspiciabantque tergum Moysi, donec ingrederetur tentorium.
 9 Ingresso autem illo tabernaculum foederis, descendebat columna nubis, & stabat ad ostium, loquebaturque cum Moysen.
 10 Cernentibus universis, quod columna nubis itaret ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi, & adorabant per fores tabernaculorum suorum.
 11 Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra, minister ejus Josue filius Nun, puer non recedebat de Tabernaculo.
 12 Dixit autem Moyses ad Dominum: Praecipis, ut educam populum istum: & non

indicas mihi, quem misurus es mecum, praefertim cum dixeris: Novi te ex nomine, & invenisti gratiam coram me.
 13 Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te, & inveniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum gentem hanc.
 14 Dixitque Dominus: Facies mea praecedet te, & requiem dabo tibi.
 15 Et ait Moyses: Si non tu ipse praecedas, ne educas nos de loco isto.
 16 In quo enim scire poterimus ego, & populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab omnibus populis, qui habitant super terram?
 17 Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud, quod locutus es, faciam: Invenisti enim gratiam coram me, & te ipsum novi ex nomine.
 18 Qui ait: Ostende mihi gloriam tuam.
 19 Respondit: Ego ostendam omnem bonum tibi, & vocabo in nomine Domini coram te: & * miserebor cui volucro, & clemens ero, in quem mihi placuerit.
 20 Rursumque ait: Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo, & vivet.
 21 Et iterum: Ecce, inquit, est locus apud me, & stabis supra petram.
 22 Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petrae, & protegam dextera mea, donec transeam:
 23 Tollamque manum meam, & videbis posteriora mea: faciem autem meam videre non poteris.

CAPUT XXXIV.

Moyses novis paratis tabulis redit in montem, ubi tergum Dei videt: prohibitaque Gentium societate, & idololatrias datisque praecipis de primogeniis, sabbato, azymis, ceterisque festis, post quadraginta dierum jejuniis cornutus de monte descendit, ac velata facie populo loquitur.

AC deinceps: * Praecide, ait, tibi duas tabulas lapideas instar priorum, & scribam super eas verba, quae habuerunt tabulae, quas fregisti.

2 Esto paratus manere, ut ascendas statim in montem Sinai, stabisque mecum super verticem montis.
 3 Nullus ascendat tecum, nec videatur quispiam per totum montem: boves quoque, & oves non pascantur e contra.
 4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant: & de nocte consurgens ascendit in montem Sinai, sicut praecerat ei Dominus, portans secum tabulas.
 5 Cumque descendisset Dominus per nubem, stetit Moyses cum eo, invocans nomen Domini.

6 Quo transeunte coram eo, ait: Dominator Domine Deus, misericors, & clemens, patiens, & multa miserationis, ac verax,

7 Qui * custodis misericordiam in millia: qui auferis iniquitatem, & scelera, atque peccata, * nullusque apud te per se innocens est. * Qui reddis iniquitatem patrum filiis, ac nepotibus, in tertiam, & quartam progeniem.

8 Festinusque Moyses, curvatus est pronus in terram, & adorans.

9 Ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo, Domine, obsecro, ut gradiaris nobiscum (populus enim duræ cervicis est,) & auferas iniquitates nostras, atque peccata, nosque possideas.

10 Respondit Dominus: * Ego inibo pactum videntibus cunctis, signa faciam, quæ nunquam visa sunt super terram, nec in ullis gentibus: ut cernat populus iste, in cuius es medio, opus Domini terribile, quod facturus sum.

11 Obierva cuncta, quæ hodie mando tibi: ego ipse eiciam ante faciem tuam Amorrhæum, & Chananæum, & Hethæum, Pherezæum quoque, & Hevæum, & Jebusæum.

12 Cave, ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ sint tibi in ruinam:

13 Sed aras eorum destrue, confringe statuas, lucosque succide:

14 Noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen ejus, Deus est æmulator.

15 * Ne in eas pactum cum hominibus illarum regionum: ne, cum fornicati fuerint cum diis suis, & adoraverint simulacra eorum, vocet te quispiam, ut comedas de immolatis.

16 * Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in deos suos.

17 Deos constatiles non facies tibi.

18 Solemnitatem azymorum custodies. Septem diebus vesceris azymis, sicut præcepit tibi, in tempore mensis novorum: mense enim verni temporis egressus es de Ægypto.

19 * Omne, quod aperit vulvam generis masculini, meum erit, de cunctis animantibus, tam de bobus, quam de ovibus, meum erit.

20 Primogenitum afini redimes ove: sin autem, nec precium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: nec apparebis in conspectu meo vacuus.

21 Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare, & metere.

22 * Solemnitatem Hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuæ triticæ, & solemnitationem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.

23 * Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israel.

24 Cum enim tulero gentes à facie tua, & dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.

25 * Non immolabis super fermento san-

* Deut. 5. a. 10. Jerem. 32. c. 18. * Pl. 242. a. 2. * Jer. 32. c. 18. Deut. 5. 9.

B

* Deut. 5. a. 2. Jer. 2. 2. 40.

* Sup. 23. c. 32. Deut. 7. a. 2.

* 3. Reg. 11. a. 2.

C

* Sup. 13. a. 2. b. 12. 22. d. 29.

* Sup. 23. c. 15.

* Sup. 23. d. 17. Deut. 16. d. 16.

D

* Sup. 23. d. 18. 19.

guinem hostiæ meæ: neque residet manet de victima solemnitatis Phasæ.

26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. * Non coques hæc in lacte matris suæ.

27 Dixitque Dominus ad Moysen: Scribe tibi verba hæc, quibus & tecum, & cum Israel * pepigi fœdus.

28 Fuit ergo ibi cum Domino * quadraginta dies, & quadraginta noctes: panem non comedit, & aquam non bibit, & scripsit in tabulis * verba fœderis decem.

29 Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, & ignorabat, quod cornuta esset facies sua ex consorcio sermonis Domini.

30 Videntes autem Aaron, & filii Israel cornutam Moysi faciem, timuerunt propè accedere.

31 Vocatique ab eo, reversi sunt tam Aaron, quam principes synagogæ. Et postquam locutus est ad eos,

32 Venerunt ad eum etiam omnes filii Israel: quibus præcepit cuncta, quæ audierat à Domino in monte Sinai.

33 Impletisque sermonibus, * posuit velamen super faciem suam.

34 Quod ingressus ad Dominum, & loquens cum eo, aufererat, donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israel omnia, quæ sibi fuerant imperata.

35 Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebant illi faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

CAPUT XXXV.

Præcipitur sabbatum: petuntur primitiæ, & donaria, ac artifices ad construenda omnia, quæ dicta sunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beseleel, & Ooliab.

1 Gixur congregata omni turba filiorum Israel, dixit ad eos: Hæc sunt, quæ iussit Dominus fieri.

2 Sex diebus facietis opus: septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum, & requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur.

3 Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati.

4 Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel: Iste est sermo, quem præcepit Dominus, dicens:

5 Separate apud vos primitias Domino: * Omnis voluntarius, & prono animo offerat eas Domino: aurum, & argentum, & æs,

6 Hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum,

7 Pelleque arietum rubricatas, & janthinas, ligna Setim,

8 Et oleum ad luminaria concinnanda, & ut conficiatur unguentum, & thymiama suavissimum,

9 Lapidis onychinos, & gemmas ad ornatum superhumeralis, & rationalis.

10 Quisquis vestrum sapiens est, veniat, & faciat, quod Dominus imperavit.

11 Tabernaculum scilicet, & tectum ejus, atque operimentum, annulos, & tabulata cum veltibus, paxillos, & bases:

* Sup. 1. d. 19.

* Sup. 1. d. 18. Deut. 10. 4.

Deut. 1. 13.

* C. c. 13.

A

* Sup. 22. a. 1.

B

1. Par. 21. d. 25.

12 Arcam, & vestes, propitiatorium, & velum, quod ante illud oppanditur:

13 Mensam cum veltibus, & vasis, & propositionis panibus:

14 Candelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius, & lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:

15 Altare thymiamatis, & vestes, & oleum unctionis, & thymiama ex aromatibus: Tentorium ad ostium tabernaculi:

16 Altare holocausti, & craticulam ejus æneam cum veltibus, & vasis suis: labrum, & basim ejus:

17 Cortinas atrii cum columnis, & basibus, tentorium in foribus vestibuli,

18 Paxillos tabernaculi, & atrii cum funiculis suis:

19 Vestimenta, quorum usus est in ministerio sanctuarii, vestes Aaron pontificis, ac filiorum ejus, ut sacerdotio fungantur mihi.

20 Egressaque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi,

21 Obtulerunt mente promptissima, atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi testimonii. Quidquid ad cultum, & ad vestes sanctas necessarium erat,

22 Viri cum mulieribus præbuerunt armillas, & inares, annulos, & dextralia: omnes vas aureum in donaria Domini separatim eunt.

23 Si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byssum, & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & janthinas,

24 Argenti, ærisque metalla obtulerunt

Domino, lignaque Setim in varios usus.

25 Sed & mulieres doctæ, quæ venerant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byssum,

26 Et pilos caprarum, spontè propria cuncta tribuentes.

27 Principes verò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas ad superhumeralia, & rationale.

28 Aromataque, & oleum ad luminaria concinnanda, & ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris suavissimi componendum.

29 Omnes viri, & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera, quæ iusserat Dominus per manum Moysi. Cuncti filii Israel voluntaria Domino dedicaverunt.

30 Dixitque Moyses ad filios Israel: * Ecce vocavit Dominus ex nomine Beseleel filium Uri filii Hur de tribu Juda.

31 Implevitque eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia, & omni doctrina,

32 Ad excogitandum, & faciendum opus in auro, & argento, & ære,

33 Sculptisque lapidibus, & opere carpentario, quidquid fabre adinveniri potest.

34 Dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achisamech de tribu Dan:

35 Ambos erudit sapientia, ut faciant opera abjetarii, polymitarii, ac plumarii, de hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, & bysso, & textant omnia, ac nova quæque reperiant.

D

* Sup. 31. a. 2.

CAPUT XXXVI.

Oblatis plusquam opus esset donariis, paratur tabernaculum iuxta omnes partes suas, nempe cortinas, sagæ, operitoria, tabulata, vestes, velum, & tentorium.

1 Eicit ergo Beseleel, & Ooliab, & omnis vir sapiens, quibus dedit Dominus sapientiam, & intellectum, ut scirent fabre operari, quæ in usus Sanctuarii necessaria sunt, & quæ præcepit Dominus.

2 Cumque vocasset eos Moyses, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus

sapientiam, & qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus,

3 Tradidit eis universa donaria filiorum Israel. Qui cum intarent operi, quotidie manè vota populus offerebat.

4 Unde artifices venire compulsi,

5 Dixerunt Moysi: Plus offert populus, quam necessarium est.

6 Iussit ergo Moyses præconis voce cantari: Nec vir, nec mulier quidquam offerat ultra in opere Sanctuarii. Sicque cessatum est à muneribus offerendis.

A

Sup. 26. a. 1.

- 7 Eò quòd oblata fufficerent, & fupera-
bundarent.
- 8 Feceruntque omnes corde fapientes ad
explendum opus tabernaculi, cortinas decem
de byffo retorta, & hyacintho, & pur-
pura, coccoque bis tincto, opere vario, & ar-
te polymita:
- 9 Quarum una habebat in longitudine viginti
otto cubitos, & in latitudine quatuor,
una menfura erat omnium cortinarum.
- 10 Conjunxitque cortinas quinque, alteram
alteri, & alias quinque fibi iavicem
copulavit.
- 11 Fecit & anfas hyacinthinas in ora cortinae
unius ex utroque latere, & in ora cortinae
alterius fimiliter,
- 12 Ut contra fe invicem venirent anfae, &
mutuò jungerentur.
- 13 Unde & quinquaginta fudit circulos
aureos, qui morderent cortinaram anfas, &
fierent unum tabernaculum.
- 14 Fecit & faga undecim de pilis caprarum
ad operiendum tectum tabernaculi:
- 15 Unum fagum in longitudine habebat
cubitos triginta, & in latitudine cubitos
quatuor: unius menfuræ erant omnia faga:
- 16 Quorum quinque junxit feorfum, &
fex alia feperatim.
- 17 Fecitque anfas quinquaginta in ora fagi
unius, & quinquaginta in ora fagi alterius,
ut fibi invicem jungerentur.
- 18 Et fibulas aeneas quinquaginta, quibus
nectereur tectum, ut unum pallium ex om-
nibus fagis fieret.
- 19 Fecit & opertorium tabernaculi de pel-
libus arietum rubricatis: aliudque defuper
velamentum de pellibus janthinis.
- 20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis
Setim ftantes.
- 21 Decem cubitorum erat longitudo ta-
bulæ unius: & unum ac femis cubitum la-
titudò retinebat.
- 22 Bina incastraturæ erant per fingulas ta-
bulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in
omnibus tabernaculi tabulis.
- 23 E quibus viginti ad plagam meridia-
nam erant contra Austrum,
- 24 Cum quadraginta bafibus argenteis
Duæ bafes fub una tabula ponebantur ex
utraque parte angulorum, ubi incastraturæ
laterum in angulis terminantur.
- 25 Ad plagam quoque tabernaculi, quæ
refpicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas,
- 26 Cum quadraginta bafibus argenteis
duas bafes per fingulas tabulas.
- 27 Contra occidentem verò, id est, ad
eam partem tabernaculi, quæ mare refpicit,
fecit fex tabulas,
- 28 Et duas alias per fingulos angulos ta-
bernaculi retrò:
- 29 Quæ junctæ erant à deorfum ufque
furfum, & in unam compagine m pariter
ferbantur. Ita fecit ex utraque parte per
angulos:
- 30 Ut octo efferent fimul tabulæ, & haberent
bafes argenteas fedecim, binas fcilicet bafes
fub fingulis tabulis.
- 31 Fecit & vectes de lignis Setim, quin-

que ad continendas tabulas unius lateris ta-
bernaculi,

32 Et quinque alios ad alterius lateris co-
pandas tabulas: & extra hos, quinque alios
vectes ad occidentalem plagam tabernaculi
contra mare.

33 Fecit quoque vectem alium, qui per
mediâs tabulas ab angulo ufque ad angulum
perveniret.

34 Ipfâ autem tabulata deauravit, fufis ba-
fibus earum argenteis. Et circulos eorum fe-
cit aureos, per quos vectes induci poffent:
quos & ipfos laminis aureis operuit.

35 Fecit & velum de hyacintho, & purpu-
ra, vermiculo, ac byffo retorta, opere poly-
mitario, varium, atque diftinctum:

36 Et quatuor columnas de lignis Setim,
quas cum capitibus deauratis fufis bafibus
earum argenteis.

37 Fecit & tentorium in introitu taberna-
culi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byffo-
loque retorta, opere plumarii:

38 Et columnas quinque cum capitibus
fuis, quas operuit auro, bafefque earum fu-
dit aeneas.

CAPUT XXXVII.

*Formatur arca, propitiatorium, Cherubim
menfa, candelabrum, lucerna, altare thy-
miamatis, pro quo thymiamata componitur.*

1 Fecit autem Befeel & arcam de li-
gnis Setim, habentem duos femis cu-
bitos in longitudine, & cubitum, ac femi-
sem in latitudine, altitudo quoque unius cu-
biti fuit, & dimidii: veftivitque eam auro
puriffimo intus, ac foris.

2 Et fecit illi coronam auream per gyrum,
3 Confans quatuor annulos aureos per
quatuor angulos ejus: duos annulos in la-
tere uno, & duos in altero.

4 Vectes quoque fecit de lignis Setim, quos
veftivit auro,

5 Et quos mifit in annulos, qui erant in la-
teribus arce ad portandum eam.

6 Fecit & propitiatorium, id est oracu-
lum, de auro mundiffimo, duorum cubito-
rum & dimidii in longitudine, & cubiti, ac
femis in latitudine.

7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili,
quos pofuit ex utraque parte propitiatorii:

8 Cherub unum in fummitate unius partis,
& Cherub alterum in fummitate partis
alterius: duos Cherubim in fingulis fummi-
tatibus propitiatorii:

9 Extendentes alas, & regentes propitiato-
rium, feque mutuò & illud refpicientes.

10 Fecit & menfam de lignis Setim in lon-
gitudine duorum cubitorum, & in latitudi-
ne unius cubiti, quæ habebat in altitudine
cubitum, ac femiffem.

11 Circumeditque eam auro mundiffi-
mo, & fecit illi labium aureum per gyrum,

12 Ipfique labio coronam auream intrin-
ficam quatuor digitorum, & fuper eandem,
alteram coronam auream.

13 Fudit & quatuor circulos aureos, quos
pofuit in quatuor angulis per fingulos pec-
des menfæ.

14 Contra coronam: mifitque in eos ve-
ctes, ut poffit menfa portari.

15 Ipfos quoque vectes fecit de lignis Se-
tim, & circumdedit eos auro.

16 Et vafa ad diverfos ufus menfæ, aceta-
bula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro
puro, in quibus offerenda funt libamina.

17 Fecit & candelabrum ductile de auro
mundiffimo. De cuius vecte calami, fcyphi,
fphærolæque, ac lilia procedebant:

18 Sex in utroque latere, tres calami ex
parte una, & tres ex altera.

19 Tres fcyphi in nucis modum per cala-
mos fingulos, fphærolæque fimul, & lilia: &
tres fcyphi inftar nucis in calamo altero,
fphærolæque fimul, & lilia. Equum erat opus
fex calamorum, qui procedebant de ftipite
candelabri.

20 In ipfo autem vecte erant quatuor fcy-
phi in nucis modum, fphærolæque per fin-
gulos fimul, & lilia.

21 Et fphærolæ fub duobus calamis per lo-
ca tria, qui fimul fex funt calami proceden-
tes de vecte uno.

22 Et fphærolæ igitur, & calami ex ipfo
erant, univerfa ductilia ex auro puriffimo.

23 Fecit & lucernas feptem cum emuncto-
riis fuis, & vafa, ubi ea, quæ emuncta funt, ex-
tinguantur, de auro mundiffimo.

24 Talentum auri appendebat candelaba-
brum cum omnibus vafis fuis.

25 Fecit & altare thymiamatis de lignis
Setim, per quadrum fingulos habens cubitos,
& in altitudine duos: è cuius angulis proce-
debant cornua.

26 Veftivitque illud auro puriffimo, cum
craticula, ac parietibus, & cornibus.

27 Fecitque ei coronam auream per gy-
rum, & duos annulos aureos fub corona per
fingula latera, ut mittantur in eos vectes, &
poffit altare portari.

28 Ipfos autem vectes fecit de lignis Setim,
& operuit laminis aureis.

29 Composuit & oleum ad fanctificationis
unguentum, & thymiamata de aromatibus
mundiffimis, opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

*Fabricatur altare holocauftorum cum labro
aereo, & atrio, oblataque donaria recenfentur.*

1 Fecit & altare holocaufti de lignis Se-
tim, & trium in altitudine:

2 Cujus cornua de angulis procedebant,
operuitque illud laminis aeneis.

3 Et in ufus ejus paravit ex ære vafa diver-
fa, lebetes, forcipes, fufcinulas, uncinos, &
ignium receptacula.

4 & caticulamque ejus in modum retis fe-
cit aeneam, & fubter eam in altaris medio
arulam,

5 Fufis quatuor annulis per totidem retia-
culi fummitates, ad immitrendos vectes ad
portandum.

6 Quos & ipfos fecit de lignis Setim, &
operuit laminis aeneis:

7 Induxitque in circulos, qui in lateribus
altaris eminebant. Ipfum autem altare non

erat * folidum, fed cavum ex tabulis, & in-
tus vacuum.

8 Fecit & labrum aeneum cum bafi fua de
fpeculis mulierum, quæ excubabant in oftio
tabernaculi.

9 Fecit & atrium, in cuius australi plaga
erant tentoria de byffo retorta, cubitorum
centum,

10 Columnæ aeneæ viginti cum bafibus
fuis, capita columnarum, & tota operis ca-
latura, argentea.

11 Equè ad feptentrionalem plagam, ten-
toria, columnæ, bafefque, & capita columnarum,
ejufdem menfuræ, & operis, ac metalli,
erant.

12 In ea verò plaga, quæ ad Occidentem
refpicit, fuerunt tentoria cubitorum quin-
quaginta, columnæ decem cum bafibus fuis
aeneæ, & capita columnarum, & tota operis
calatura, argentea.

13 Porrò contra Orientem, quinquaginta
cubitorum paravit tentoria:

14 E quibus quindecim cubitos columnarum
trium, cum bafibus fuis unum tenebat latera:

15 Et in parte altera (quia inter utraque
introitum tabernaculi fecit) quindecim
aequè cubitorum erant tentoria, columnæque
tres, & bafes totidem.

16 Cuncta atrii tentoria byffus retorta
texerat.

17 Bafes columnarum fuere aeneæ, capita
autem earum cum cunctis calaturis fuis,
argentea: fed & ipfas columnas atrii veftivit
argenteo.

18 Et in introitu ejus opere plumario fecit
tentorium ex hyacintho, purpura, vermicu-
lo, ac byffo retorta, quod habebat viginti
cubitos in longitudine, altitudo verò quin-
que cubitorum erat, juxta menfuram, quam
cuncta atrii tentoria habebant.

19 Columnæ autem in ingreffu fuere qua-
tuor cum bafibus aeneis, capitaque earum, &
calaturæ argenteæ.

20 Paxillos quoque tabernaculi, & atrii per
gyrum fecit aeneos.

21 Hæc funt inftrumenta tabernaculi testi-
monii, quæ enumerata funt juxta præceptum
Moysi in ceremoniis Levitarum per manum
Ithamar filii Aaron facerdotis:

22 Quæ Befeel filius Uri filii Hur de tri-
bu Juda, Domino per Moysen jubente, com-
pleverat,

23 Jucto fibi socio Oolab filio Achifamech
de tribu Dan: qui & ipfe artifex lignorum
egregius fuit, & polymitarium atque plumarium
ex hyacintho, purpura, vermiculo, & byffo.

24 Omne aurum, quod expenfum est in opere
Sanctuarii, & quod oblatum est in donariis, vi-
ginti novem talentorum fuit, & feptingento-
rum triginta ficlorum, ad menfuram Sanctuarii.

25 Oblatum est autem ab his, qui tranfie-
runt ad numerum, à viginti annis, & fuprà, de
fexcentis tribus millibus, & quingentis quin-
quaginta, armatorum.

26 Fuerunt præterea centum talenta ar-
genti, è quibus conflata funt bafes Sanctua-
rii, & introitus, ubi velum pendet.

27 Centum bafes factæ funt de talentis

* Sup. 27.

b. 8.

B

C

D

centum, singulis talentis per bases singulas supputatis.

28 De mille autem septingentis, & septuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipsas vestivit argento.

29 Aëris quoque oblata sunt talenta septuaginta duo millia, & quadringenti supra sicli,

30 Ex quibus fusa sunt bases in introitu tabernaculi testimonii, & altare æneum cum craticula sua, omniaque vasa, quæ ad usum ejus pertinent.

31 Et bases atrii tam in circuitu, quam in ingressu ejus, & paxilli tabernaculi, atque atrii per gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia sacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur: benedicit Moyses populo.

A
Sup. 28. b.
6.

DE hyacintho verò, & purpura, vermiculo, ac bysso, fecit vestes, quibus indueretur Aaron, quando ministrabat in sanctis, sicut præcepit Dominus Moyse.

2 Fecit igitur superhumeralis de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta,

3 Opere polymitario: inciditque bracteas aureas, & extenuavit in fila, ut possent torqueri cum priorum colorum subtegmene.

4 Duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summatatum,

5 Et balteum ex eisdem coloribus, sicut præcepit Dominus Moyse.

B

6 Paravit & duos lapides onychinos, astrictos, & inclusos auro, & sculptos, arte gemmaria nominibus filiorum Israel:

7 Posuitque eos in lateribus superhumeralis, in monumentum filiorum Israel, sicut præcepit Dominus Moyse.

8 Fecit & rationale opere polymito juxta opus superhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & bysso retorta:

C

9 Quadrangulum, duplex, mensuræ palmi.

10 Et posuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo versu erat sardius, topazius, smaragdus.

11 In secundo, carbunculus, saphirus, & iaspis.

12 In tertio, ligurius, achates, & amethystus,

13 In quarto, chrysolithus, onychinus, & berillus, circumdati, & inclusi auro per ordines suos:

14 Ipsique lapides duodecim, sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israel, singuli per nomina singulorum.

15 Fecerunt in rationali & catenulas sibi invicem coherentes, de auro purissimo:

16 Et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porro annulos posuerunt in utroque latere rationalis,

D

17 E quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inseruerunt uncinis, qui in superhumeralis angulis eminebant.

18 Hæc & ante, & retrò ita conveniebant

sibi, ut superhumeralis, & rationale mutuo necerentur,

19 Stricta ad balteum, & annulis foretis copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à se invicem moverentur, sicut præcepit Dominus Moyse.

20 Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam,

21 Et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem:

22 Deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta.

23 Et tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata, in extrema parte tunice per gyrum:

24 Tintinnabulum autem aureum, & malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex, quando ministerioungebatur, sicut præcepit Dominus Moyse.

25 Fecerunt & tunicas byssinas opere textili Aaron, & filiis ejus:

26 Et mitras cum coronulis suis ex bysso:

27 Feminalia quoque linea, byssina:

28 Cingulum verò de bysso retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, sicut præcepit Dominus Moyse.

29 Fecerunt, & laminam sacræ venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini:

30 Et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut præcepit Dominus Moyse.

31 Perfectum est igitur omne opus tabernaculi, & tecti testimonii: feceruntque filii Israel cuncta, quæ præcepit Dominus Moyse.

32 Et obtulerunt tabernaculum, & tectum, & universam supellectilem, annulos, tabulas, vestes, columnas, ac bases,

33 Operitorium de pellibus arietum rubricatis, & aliud operimentum de janthinis pellibus,

34 Velum, arcam, vestes, propitiatorium,

35 Mensam cum vasis suis, & propositionis panibus:

36 Candelabrum, lucernas, & utensilia earum cum oleo:

37 Altare aureum, & unguentum, & thymiana ex aromatibus.

38 Et tentorium in introitu tabernaculi:

39 Altare æneum, retiaculum, vestes, & vasa ejus omnia: labrum cum basi sua: tentoria atrii, & columnas cum basibus suis:

40 Tentorium in introitu atrii, funiculoseque illius, & paxillos. Nihil ex vasis desuit, quæ in ministerio tabernaculi, & in tectum fœderis iussa sunt fieri.

41 Vestes quoque, quibus sacerdotes utuntur in Sanctuario, Aaron scilicet, & filii ejus,

42 Obtulerunt filii Israel, sicut præcepit Dominus.

43 Quæ postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo mense tabernaculum erigendum, & consecrandum præcipitur: quo facto, majestate Dei repletur, nube tabernaculum continuo operiente, nisi dum esset proficiendum.

A.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2. Mense primo, prima die mensis, eriges tabernaculum testimonii.

3. Et pones in eo arcam, demittesque ante illam velum:

4. Et illata mensa, pones super eam, quæ ritè præcepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis.

5. Et altare aureum, in quo adoletur incensum, coram arcam testimonii: Tentorium in introitu tabernaculi pones,

6. Et ante illud altare holocausti:

7. Labrum inter altare, & tabernaculum, quod implebis aqua.

8. Circumdabisque atrium tentorii, & ingressum ejus:

9. Et assumpto unctiois oleo unges tabernaculum cum vasis suis, ut sanctificentur:

10. Altare holocausti, & omnia vasa ejus:

B.

11. Labrum cum basi sua: omnia unctiois oleo consecrabis, ut sint Sancta sanctorum.

12. Applicabisque Aaron, & filios ejus ad fores tabernaculi testimonii, & lotos aqua.

13. Indues sanctis vestibus, ut ministrent mihi, & unctio eorum in sacerdotium sempiternum proficiat.

14. Fecitque Moyses omnia, quæ præcepit Dominus.

15. Igitur mense primo anni secundi, prima die mensis collocatum est tabernaculum.

* Num. 7. a. 1.

16. * Erexitque Moyses illud, & posuit tabulas, ac bases, & vestes, statuitque columnas,

17. Et expandit tectum super tabernaculum, imposito desuper operimento, sicut Dominus imperaverat.

18. Posuit & testimonium in arca, subditis infra vectibus, & oraculum desuper.

19. Cumque intulisset arcam in taberna-

culum, appendit ante eam velum, ut exleret Domini iussionem.

20. Posuit & mensam in tabernaculo testimonii ad plagam Septentrionalem extra velum,

21. Ordinatis coram propositionis panibus, sicut præcepit Dominus Moyse.

22. Posuit & candelabrum in tabernaculo testimonii è regione mensæ in parte australi,

23. Locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.

24. Posuit & altare aureum sub tecto testimonii contra velum,

25. Et adolevit super eo incensum aromaticum, sicut iusserat Dominus Moyse.

26. Posuit & tentorium in introitu tabernaculi testimonii,

27. Et altare holocausti in vestibulo testimonii, ostens in eo holocaustum, & sacrificia, ut Dominus imperaverat.

28. Labrum quoque statuit inter tabernaculum testimonii, & altare, implens illud aqua.

29. Laveruntque Moyses, & Aaron, ac filii ejus manus suas, & pedes,

30. Cum ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, sicut præcepit Dominus Moyse,

31. Erexit & atrium per gyrum tabernaculi, & altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Postquam omnia perfecta sunt,

32. * Operuit nubes tabernaculum testimonii, & gloria Domini implevit illud.

33. Nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & majestate Domini coruscante, quia cuncta nubes operuerat.

34. Si quando nubes tabernaculum descendebat, proficiscebantur filii Israel per turmas suas:

35. Si pendebat desuper, manebant in eodem loco.

36. Nubes quippe Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte videntibus cunctis populis Israel per cunctas mansiones suas.

* Num. 9. c. 15. 3. Reg. 8. u. 10.

LIBER LEVITICUS, HEBRAICE VAICRA.

CAPUT PRIMUM.

Prius ritus, ac modus armentorum, pecudum, & avium offerendorum in holocaustum.

A **V**ocavit autem Moysen, & locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est, de bobus, & ovibus offerens victimas,

B 3 * Si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento; masculum, immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum.

4 Ponetque manum super caput hostiae, & acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens.

5 Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filii Aaron sacerdotes sanguinem ejus, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi.

6 Detraetaque pelle hostiae, artus in frustra cadent,

7 Et subicient in altari ignem, strue lignorum ante composita:

8 Et membra, quae sunt casta, desuper ordiantes, caput videlicet, & cuncta, quae adherent jecori,

9 Intestinis, & pedibus lotis aqua: adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum, & suavem odorem Domino.

C 10 Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus, sive de capris holocaustum, masculum absque macula offeret:

11 Immolabitque ad latus altaris, quod respicit ad Aquilonem, coram Domino: sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum:

12 Dividentque membra, caput, & omnia, quae adherent jecori: & ponent super li-

gna, quibus subiciendus est ignis: 13 Intestina vero, & pedes lavabunt aqua: Et oblata omnia adolebit sacerdos super altare, in holocaustum, & odorem suavissimum Domino:

14 Si autem de avibus, holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbarum,

15 Offeret eam sacerdos ad altare: & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris:

16 Vesiculam vero gutturis, & plumas proieciet prope altare ad orientalem plagam, in loco, in quo cineres effundi solent,

17 Confringetque ascillas ejus, & non secabit, neque ferro dividet eam, & adolebit super altare, lignis igne supposito. Holocaustum est, & oblatio suavissimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis sacrificiorum, simile oleo consperse, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus sale, nusquam autem fermento, nec melle.

A Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit ejus oblatio, fundetque eam oleum, & ponet thus.

2 Ac deseret ad filios Aaron sacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum similiae, & olei, ac totum thus, & ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino.

3 * Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

4 Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano: de simila, panes scilicet absque fermento, conspersos oleo, & laganorum azyma oleo lita.

5 Si oblatio tua fuerit de sartagine, simila consperse oleo, & absque fermento,

6 Divides eam minutatim, & fundes super eam oleum.

7 Sin autem de craticula fuerit sacrificium, aequè simila oleo conspergetur:

8 Quam offerens Domino, trades manibus sacerdotis.

C 9 Qui cum obtulerit eam, tollet memoriale de sacrificio, & adolebit super altare, in odorem suavitatis Domino;

10 Quidquid autem reliquum est, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum sanctorum de oblationibus Domini.

11 Omnis oblatio, quae offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio Domino,

12 Primitias tantum eorum offerentis, ac munera: super altare vero non imponentur in odorem suavitatis.

D 13 Quidquid obtuleris sacrificii, * sale condies, nec auferes sal foetoris Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres sal.

* Mar. 9. E. 48.

14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tnarum Domino de spicis alhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & sic offeres primitias tuas Domino.

15 Fundens supra oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini est.

16 De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hostia pacificorum, nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris, adipem omnem, & sanguinem sibi deponit Deus, eorumque veterat ejus.

A **Q**uod si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem sive feminam, immaculata offeret coram Domino.

2 Ponetque manum super caput victimae suae, quae immolabitur in introitu tabernaculi testimonii, fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per altaris circuitum.

3 Et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino, * adipem, qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus:

* Exod. 29 b. 13.

4 Duos renes cum adipe, quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis.

5 Adolebuntque ea super altare in holocaustum, lignis igne supposito: in oblationem suavissimi odoris Domino.

6 Si vero de ovibus fuerit ejus oblatio, & pacificorum hostia, sive masculum obtulerit, sive feminam, immaculata erunt.

7 Si agnum obtulerit coram Domino,

8 Ponet manum suam super caput victimae suae, quae immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii: fundentque filii Aaron sanguinem eis per circuitum altaris.

C 9 Et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino: adipem, & caudam totam.

10 Cum renibus & pinguedinem, quae ope-

rit ventrem, atque universa vitalia, & utrumque renunculum cum adipe, qui est juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis.

11 Et adolebit ea sacerdos super altare, in pabulum ignis, & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 Ponet manum suam super caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii. Et fundent filii Aaron sanguinem ejus per altaris circuitum.

14 Tollentque ex ea in partem ignis Dominici, adipem, qui operit ventrem, & qui tegit universa vitalia:

15 Duos renunculos cum reticulo, quod est super eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis:

16 Adolebitque ea super altare sacerdos, in alimoniam ignis, & suavissimi odoris. Omnis adeps Domini erit

17 Jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hostias pro peccato sacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam commisso.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel: Anima, quae peccaverit per ignorantiam, & de universis mandatis Domini, quae praecepti, ut non fierent, quidpiam fecerit:

3 Si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino:

4 Et adducet illum ad ostium tabernaculi coram Domino: ponetque manum super caput ejus, & immolabit eum Domino.

5 Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii.

6 Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eo septies coram Domino contra velum Sanctuarii.

7 Ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii. omnem autem reliquum sanguinem fundet in basin altaris holocausti in introitu tabernaculi.

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quam omnia, quae intrinsecus sunt:

9 Duos renunculos, & reticulum, quod est super eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

10 Sicut auferuntur de vitulo hostiae pacificorum: & adolebit ea super altare holocausti.

11 Pellem vero, & omnes carnes cum capite, & pedibus, & intestinis, & fimo,

12 Et reliquo corpore offeret extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent: incendetque ea super lignorum struem, quae in loco effusorum cinerum cretabuntur,

13 Quod si omnis turba Israel ignoraverit, & per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini est.

D

14 Et postea intellexerit peccatum suum, offeret pro peccato suo vitulum, adducetque eum ad ostium tabernaculi.

15 Et ponent seniores populi manus super caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conspectu Domini.

16 Inferet sacerdos, qui unctus est, de sanguine ejus in tabernaculum testimonii.

17 Tincto digito aspergens septies contra vultum.

18 Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris, quod est coram Domino in tabernaculo testimonii: reliquum autem sanguinem fundet juxta basim altaris holocaustorum, quod est in ostio tabernaculi testimonii.

19 Omnemque ejus adipem tollet, & adolebit super altare:

20 Sic faciens & de hoc vitulo quomodo fecit, & prius, & rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus.

21 Ipsum autem vitulum offeret extra castra, atque comburet sicut & priorem vitulum: quia est pro peccato multitudinis.

E

22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum de pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

23 Et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum.

24 Ponerque manum suam super caput ejus: cumque immolaverit eum in loco, ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est,

25 Tingeret sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, & reliquum fundens ad basim ejus.

26 Adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet; rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

F

27 Quod si peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his, quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat,

28 Et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam.

29 Ponerque manum super caput hostiæ, quæ pro peccato est, & immolabit eam in loco holocausti.

30 Tolleatque sacerdos de sanguine in digito suo: & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

G

31 Omnem autem adipem auferens, sicut auferri solet de victimis pacificorum, adolebit super altare in odorem suavitatis Domino: rogabitque pro eo, & dimittetur ei.

32 Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam;

33 Poneret manum super caput ejus, & immolabit eam in loco, ubi solent caedi holocaustorum hostiæ.

34 Sumetque sacerdos de sanguine ejus digito suo, & tangens cornua altaris holocausti, reliquum fundet ad basim ejus.

35 Omnem quoque adipem auferens, si-

cut auferri solet adeps arietis, qui immolatur pro pacificis; cremabit super altare in incensum Domini: rogabitque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

C A P U T V.

De hostiis pro peccatis ex silentio veritatis, immunditia, errore, juramento, sacrorum abusu, atque ignorantia.

1 Si peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, testisque fuerit, quod aut ipse vidit, aut conscius est: nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam.

2 Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, sive quod occidit à bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ suæ, rea est, & deliquit:

3 Et si tetigerit quidquam de immunditia hominis juxta omnem impuritatem, qua solui solet, oblitaque cognoverit postea, subjacebit delicto.

4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, & id ipsum juramento, & sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum,

5 Agat poenitentiam pro peccato, & offerat de gregibus agnam, sive capram, orabitque pro ea sacerdos, & pro peccato ejus:

6 Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat * duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, & alterum in holocaustum,

7 Dabitque eos sacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquet caput ejus ad pennulas, ita ut collo hæreat, & non penitus abrumpatur.

8 Et asperget de sanguine ejus parietem altaris, quidquid autem reliquum fuerit, faciet distillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato est.

9 Alterum vero adolebit in holocaustum, ut fieri solet: rogabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

10 Quod si non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato suo simillam partem ephi decimam: non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est.

11 Tradetque eam sacerdoti, qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit super altare in monumentum ejus, qui obtulerit,

12 Rogans pro illo & expians, reliquam vero partem ipse habebit in munere.

13 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

14 Anima si prævareans caeremonias, per errorem, in his, quæ Domino sunt sanctificata, peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus Sanctuarii:

15 Ipsumque, quod intulit damni, restituet, & quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.

16 Anima si peccaverit per ignorantiam,

feceritque unum ex his, quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam:

18 Offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, juxta mensuram, æstimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit: & dimittetur ei,

19 Quia per errorem deliquit in Dominum.

C A P U T V I.

Oblatio pro peccato ex certa scientia commisso: leger holocausti, ignis perpetui, singulorum sacrificiorum, & oblationum sacerdotis in die unctiois suæ: & in genere de hostia pro peccato: quæve & quando his vestiri possint.

A

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Anima, quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo suo depositum, quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit,

3 Sive rem perditam invenerit, & inficians insuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines,

4 Convicta delicti, reddet.

5 Omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & * quintam insuper partem domino cui damnum intulerat.

6 Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum sacerdoti, juxta æstimationem, mensuramque delicti.

7 Qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis, quæ faciundo peccavit.

8 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

B

9 Præcipe Aaron & filiis ejus: Hæc est lex holocausti: Cremabitur in altari tota nocte usque manet: ignis ex eodem altari erit.

10 Vestietur tunica sacerdos & feminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exussit, & ponens juxta altare,

11 Spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, offeret eos extra castra, & in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet.

12 Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subiiciens ligna manet per singulos dies, & imposito holocausto, desuper adolebit adipem pacificorum.

13 Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet in altari.

14 Hæc est lex sacrificii, & libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, & coram altari.

15 Tolle sacerdos pugillum simillæ, quæ conspersa est oleo, & totum thus, quod super simillam positum est: adolebitque illud in altari, in monumentum odoris suavissimi Domino.

16 Reliquam autem partem simillæ comedet Aaron cum filiis suis, absque sermone: & comedet in loco sancto atrii tabernaculi.

17 Ideo autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domino offeretur incensum:

C

Sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto.

18 Mares tantum stirpis Aaron comedent illud. Legitimum, ac sempiternum erit in generationibus vestris de sacrificiis Domini. omnis, qui tetigerit illa, sanctificabitur.

19 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

20 Hæc est oblatio Aaron & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctiois suæ. Decimam partem ephi offerent simillæ in sacrificio sempiterno, medium ejus manet, & medium olus vesperet:

21 Quæ in sartagine oleo conspersa frigitur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum Domino

22 Sacerdos, qui jure patri successerit: & tota cremabitur in altari.

23 Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo.

24 Locutus est autem Dominus ad Moysen, dicens:

25 Loquere Aaron & filiis ejus: ista est lex hostiæ pro peccato: In loco ubi offeretur holocaustum, immolabitur coram Domino. Sanctum sanctorum est,

26 Sacerdos qui offerit, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi.

27 Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto.

28 Vas autem fictile, in quo costa est, confringetur, quod si vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29 Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia Sanctum sanctorum est.

30 Hostia enim, quæ caditur pro peccato, *cujus sanguis inferitur in tabernaculum testimonii ad expandendum in Sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni.

C A P U T V I I.

Ritus oblationis hostiæ pro delicto, & hostiæ, ac victimæ pacificorum: adeps, & sanguis in unumquemque comedi prohibentur.

1 Hæc quoque lex hostiæ pro delicto, Sancta sanctorum est.

2 Idcirco ubi immolabitur holocaustum, mactabitur, & victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum altari fundetur.

3 Offerent ex ea caudam, & adipem qui operit vitalia:

4 Duos renunculos, & pinguedinem, quæ juxta illa est, reticulumque jecoris cum renunculis.

5 Et adolebit ea sacerdos super altare: incensum est Domini pro delicto.

6 Omnis masculus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his carnibus, quia Sanctum sanctorum est.

7 Sicut pro peccato offeretur hostia, ita & pro delicto: utriusque hostiæ lex una erit: ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinet.

8 Sacerdos, qui offert holocausti victimam, habebit pellem ejus.

9 Et omne sacrificium similia, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in sartagine preparatur, ejus erit sacerdotis, à quo offertur:

B 10 Sive oleo confersa, sive arida fuerint, cunctis filiis Aaron mensura aequa per singulos dividetur.

11 Hæc est lex hostiæ pacificorum, quæ offertur Domino:

12 Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento confersos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque similia, & collyridas olei admitione confersas:

13 Panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 Ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit sacerdotis, qui fundet hostiæ sanguinem.

15 Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane.

16 Si voto, vel sponte quispiam obtulerit hostiam, eadem similiter edetur die: sed & si quid in crastinum remanserit, vescelicium est.

17 Quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet.

18 Si quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcumque anima tali se edulio contaminaverit, pravariationis rea erit.

C 19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea.

20 Anima polluta, quæ ederet de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis.

21 Et quæ tetigerit immundiciam hominis, vel jumentis, sive omnis rei, quæ pollucere potest, & comederit de hujuscemodi carnibus, interibit de populis suis.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

23 Loquere filiis Israel: Adipem ovis, & bovis, & capræ, non comedetis.

24 Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis, quod à bestia captum est, habebitis in varios usus.

25 Si quis adipem, qui offerri debet in incensum Domini, comederit, peribit de populo suo.

26 Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibo, tam de avibus, quam de pecoribus.

27 Omnis anima, quæ ederet sanguinem, peribit de populis suis.

28 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

29 Loquere filiis Israel, dicens: Qui offeret victimam pacificorum Domino, offerat simul & sacrificium, id est, libamenta ejus.

D 30 Tenentibus manibus adipem hostiæ, & pectusculum: cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti,

31 Qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem erit Aaron, & filiorum ejus.

32 Annus quoque dexter de pacificorum

hostiis cedit in primitias sacerdotis.

33 Qui obtulerit sanguinem, & adipem, filiorum Aaron, ipse habebit & armum dextrum in portione sua.

34 Pectusculum enim elevationis, & armum separationis tuli à filiis Israel de hostiis eorum pacificis, & dedi Aaron sacerdoti, & filiis ejus, lege perpetua, ab omni populo Israel.

35 Hæc est unctio Aaron, & filiorum ejus in ceremoniis Domini, die, qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur,

36 Et quæ præcepit eis dari Dominus à filiis Israel religione perpetua in generationibus suis.

37 Ista est lex holocausti, & sacrificii pro peccato, atque delicto, & pro consecratione, & pacificorum victimis.

38 Quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel, ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.

CAPUT VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum ejus in Sacerdotes consecratio, ac tabernaculi, suppellectilisque eius unctio per Moysen.

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Tolle Aaron cum filiis suis, vestes eorum, & unctiois oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, canistrum cum azymis.

3 Et congregabis omnem cœtum ad ostium tabernaculi.

4 Fecit Moyses, ut Dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores tabernaculi,

5 Ait: Iste est sermo, quem jussit Dominus fieri.

6 Statimque obtulit Aaron, & filios ejus. Cumque lavisset eos,

7 Vestivit Pontificem subucula linea, accingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina, & desuper humerale imposuit.

8 Quod astringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina, & Veritas.

9 Cidari quoque texit caput: & super eam, contra frontem, posuit laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præcepit ei Dominus.

10 Tulit & unctiois oleum, quo linivit tabernaculum cum omni suppellectili sua.

11 Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus, unxit illud, & omnia vasa ejus, labrumque cum basi sua sanctificavit oleo.

12 * Quod fundens super caput Aaron, unxit eum, & consecravit.

13 Filios quoque ejus oblatos vestivit tunicis lineis, & cinxit balteis, imposuitque mitras, ut jussit Dominus.

14 Obtulit & vitulum pro peccato, cumque super caput ejus posuisset Aaron, & filii ejus manus suas,

15 Immolavit eum: hauriens sanguinem, & tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum: quo expiatio, & sanctificatio, studit reliquum sanguinem ad fundamenta ejus.

16 Adipem verò, qui erat super vitalia, &

reticulum jecoris, duosque renunculos cum arvinulis suis, adolevit super altare:

17 Vitulum cum pelle, & carnibus, & fimo, cremans extra castra, sicut præcepit Dñs.

18 Obrulit & arietem in holocaustum super cujus caput cum imposuissent Aaron, & filii ejus manus suas,

19 Immolavit eum, & fudit sanguinem ejus per circuitum altaris.

20 Ipsumque arietem in frustra concidens, caput ejus, & artus, & adipem adolevit igni,

D 21 Lotis prius intestinis, & pedibus, totumque simul arietem incendit super altare, eò quòd esset holocaustum suavissimi odoris Domino, sicut præcepit ei.

22 Obtulit & arietem secundum in consecratione sacerdotum: posueruntque super caput ejus Aaron, & filii ejus manus suas.

23 Quem cum immolasset Moyses, fumens de sanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, similiter & pedis.

E 24 Obtulit & filios Aaron, cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculæ singulorum dextræ, & pollices manus, ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum:

25 Adipem verò, & caudam, omnemque pinguedinem, quæ operuit intestina, reticulumque jecoris, & duos renes cum adipibus suis, & armo dextro separavit.

26 Tollens autem de canistro azymorum, quod erat coram Domino, panem absque fermento, & collyridam confersam oleo, lagantumque posuit super adipem, & armum dextrum,

27 Tradens simul omnia Aaron, & filiis ejus. Qui postquam levaverunt ea coram Domino,

F 28 Rursum suscepta de manibus eorum, adolevit super altare holocausti, eò quòd consecrationis esset oblatio, in odorem suavitatis sacrificii Domino.

29 Tulitque pectusculum, elevans illud coram Domino, de arietem consecrationis in partem suam, sicut præcepit ei Dominus.

G 30 Assumensque unguentum, & sanguinem, qui erat in altari, asperit super Aaron, & vestimenta ejus, & super filios illius, ac vestes eorum.

31 Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, præcepit eis, dicens: Coquito carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque consecrationis edite, qui positi sunt in canistro, sicut præcepit mihi Dominus, dicens: * Aaron, & filii ejus comedent eos:

32 Quidquid autem reliquum fuerit de carne, & panibus, ignis absumet.

33 De ostio quoque tabernaculi non exhibitis septem diebus, usque ad diem, quo complebitur tempus consecrationis vestra, septem enim diebus finitur consecratio:

34 Sicut & impræsentiurum factum est, ut ritus sacrificii completeretur.

35 Die, ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias Domini, ne moriamini: sic enim mihi præceptum est.

36 Feceruntque Aaron, & filii ejus cuncta, quæ locutus est Dominus per manum Moysi.

Exod. 29
c. 12.
Lev. 24. b.
9.

CAPUT IX.

Inducitur Aaron consecratus, ac primitiis sacrificiorum pro seipso, ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit, gloria Domini apparuit, igni, que holocaustum devoravit.

I Acto autem octavo die, vocavit Moyses Aaron, & filios ejus, ac majores natu Israel, dixitque ad Aaron:

2 * Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocaustum, utrumque immaculatum, & offer illos coram Domino.

3 Et ad filios Israel loqueris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum, atque agnum anniculos, & sine macula in holocaustum,

4 Bovem, & arietem pro pacificis: & immolate eos coram Domino, in sacrificio singulorum similia confersam oleo offerentes. hodie enim Dominus apparebit vobis.

5 Tulerunt ergo cuncta, quæ jussit Moyses ad ostium tabernaculi: ubi cum omnis multitudo astaret,

6 Ait

reticu-

6 Ait Moyses: Iste est sermo, quem præcepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria ejus.

7 Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer holocaustum, & deprecare pro te, & pro populo: cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo, sicut præcepit Dominus.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato suo:

9 Cujus sanguinem obtulerunt ei filii sui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit residuum ad basim ejus.

10 Adipemque & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ sunt pro peccato, adolevit super altare, sicut præceperat Dominus Moyfi:

11 Carnes verò, & pellem ejus extra castra combussit igni.

12 Immolavit & holocausti victimam: obtuleruntque ei filii sui sanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum.

13 Ipsam etiam hostiam in frusta concisâ, cum capite, & membris singulis obrulerunt: quæ omnia super altare cremavit igni,

14 Lotis aqua prius intestinis, & pedibus.

15 Et pro peccato populi offerens mactavit hircum: expiatoque altari,

16 Fecit holocaustum,

17 Addens in sacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea super altare, absque ceremoniis holocausti matutini.

18 Immolavit & bovem, atque arietem, hostias pacificas populi: obtuleruntque ei filii sui sanguinem, quem fudit super altare in circuitum.

19 Adipem autem bovis, & caudam arietis, renunculosque cum adipibus suis, & reticulum jecoris.

20 Posuerunt super pectora, cumque cremati essent adipes super altare,

21 Pectora eorum, & armos dextros, separavit Aaron, elevans coram Domino, sicut præceperat Moyses.

22 Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hostiis pro peccato, & holocaustis, & pacificis, descendit.

23 Ingressi autem Moyses, & Aaron in tabernaculum testimonii, & deinceps egressi benedixerunt populo. * apparuitque gloria Domini omni multitudini:

24 Et ecce egressus ignis à Domino, devoravit holocaustum, & adipes, qui erant super altare. Quod cum vidissent turba, laudaverunt Dominum, ruentes in facies suas.

C A P U T X.

Nadab, & Abiu thurificantes igne profano, igne caelesti consumpti planguntur à populo, non à sacerdotibus: vini usum, & scieræ sacerdotibus interdictio, præcipitur, ut residuum oblationis comedant.

1 **A** Rreptisque Nadab, & Abiu filii Aaron thuribus, * posuerunt ignem, & incensum de super, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat.

2 Egressusque ignis à Domino, devoravit

eos, & mortui sunt coram Domino.

3 Dixitque Moyses ad Aaron: Hoc est quod locutus est Dominus: Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi, & in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4 Vocatis autem Moyses Misael, & Elifaphan filii Oziel, patris Aaron, ait ad eos: Ite, & tollite fratres vestros de conspectu Sanctuarii, & asportate extra castra.

5 Confestimque pergentes, tulerunt eos sicut jacebant, vestitos lincis tunicis, & ejecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum.

6 Locutusque est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios ejus: Capita vestra nolite nudare, & vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini, & super omnem coetum oriatur indignatio. Fratres vestri, & omnis domus Israel plangent incendium, quod Dominus suscitavit:

7 Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe sanctæ unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moyfi.

8 Dixit quoque Dominus ad Aaron:

9 Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, & filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.

10 Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum, & mundum:

11 Docentisque filios Israel omnia legitima mea, quæ locutus est Dominus ad eos per manum Moyfi.

12 Locutusque est Moyses ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus, qui erant residui: Tollite sacrificium, quod remanet de oblatione Domini, & comedite illud absque fermento juxta altare, quia Sanctum sanctorum est.

13 Comedeteis autem in loco sancto, quod datum est tibi, & filiis tuis de oblationibus Domini, sicut præceptum est mihi.

14 Pedusculum quoque quod oblatum est, & armum, qui separatus est, edetis in loco mundissimo tu, & filii tui, & filia tuæ tecum. tibi enim, ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum Israel.

15 Eò quod armum, & pectus, & adipes, qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios tuos, lege perpetua, sicut præcepit Dominus.

16 * Inter hæc, hircum, qui oblatum fuerat pro peccato, cum quaereret Moyses, exitum reperit: iratusque contra Eleazar, & Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait:

17 Cur non comeditis hostiam pro peccato in loco sancto, quæ Sancta sanctorum est, & data vobis, ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini,

18 Præsertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta, & comedere debueritis eam in Sanctuario, sicut præceptum est mihi?

19 Respondit Aaron: Oblata est hodie vi-

ctima

ctima

ctima

ctima pro peccato, & holocaustum coram Domino: mihi autem accidit, quod vides. quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in ceremoniis, mente lugubri?

20 Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem.

C A P U T X I.

Animalium mundaorum ab immundis separatio, eorumque usus: ut sancti sint filii Israel, sicut & Dominus.

A **L**ocutusque est Dominus ad Moysen & Aaron, dicens:

2 Dicitur filiis Israel: * Hæc sunt animalia, quæ comedere debetis de cunctis animalibus terræ:

3 Omne, quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

4 Quidquid autem ruminat quidem, & habet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelus, & cætera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitur.

5 Chærogryllus, qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est.

6 Lepus quoque: nam & ipse ruminat, sed ungulam non dividit.

7 * Et sus: qui cum ungulam dividat, non ruminat.

8 Horum carnis non vescemini, nec cadavera contingetis, quia immunda sunt vobis.

B **Hæc sunt**, quæ gignuntur in aquis, & vesci licitum est. Omne, quod habet pinnulas, & squamas, tam in mari, quam in fluminibus, & stagnis, comedetis.

10 Quidquid autem pinnulas, & squamas non habet eorum, quæ in aquis moventur, & vivunt, abominabile vobis.

11 Execrandumque erit, carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitur.

12 Cuncta, quæ non habent pinnulas, & squamas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc sunt, quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda sunt vobis: Aquilam, & gryphem, & haliaetum,

14 Et milvum, ac vulturem juxta genus suum,

15 Et omne corvini generis in similitudinem suam,

16 Strutionem, & noctuam, & larum, & accipitrem juxta genus suum:

17 Bubonem, & mergulum, & ibin,

18 Et cygnum, & onocrotalum, & porphyriorem,

19 Herodionem, & charadrion juxta genus suum, upupam quoque, & vesperilionem.

20 Omne de volucris, quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21 Quidquid autem ambulat quidem super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ saltat super terram,

22 Comedere debetis, ut est bruchus in genere suo, & attachus atque ophiomachus, ac locusta, singula juxta genus suum.

23 Quidquid autem ex volucris quatuor tantum habet pedes, execrabile erit vobis:

24 Et quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus usque ad vesperum:

25 Et si necesse fuerit, ut portet quidpiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad occasum solis.

26 Omne animal, quod habet quidem ungulam, sed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: & qui tetigerit illud, contaminabitur.

27 Quod ambulat super manus, ex cunctis animalibus, quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur usque ad vesperum.

28 Et qui portaverit hujuscemodi cadavera, lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum: quia omnia hæc immunda sunt vobis.

29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his, quæ moventur in terra, muscula, & mus, & crocodilus, singula juxta genus suum,

30 Mygale, & chamæleon, & stellio, & lacerta, & talpa:

31 Omnia hæc immunda sunt: qui tetigerit morticina eorum, immundus erit usque ad vesperum:

32 Et super quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum, & vestimentum, quam pelles, & cilicia: & in quocumque sit opus, tingentur aqua, & polluta erunt usque ad vesperum, & sic postea mundabuntur.

33 Vas autem fictile, in quod horum quidquam intro ceciderit, polluetur, & idcirco frangendum est.

34 Omnis cibus, quem comedetis, si susa fuerit super eum aqua, immundus erit: & omne liquens, quod bibitur de universo vase, immundum erit.

35 Et quidquid de morticinis hujuscemodi ceciderit super illud, immundum erit: sive clibanus, sive chytropodes, destruentur, & immundi erunt.

36 Fontes verò, & cisternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.

37 Si ceciderit super sementem, non polluet eam.

38 Si autem quispiam aqua sementem perfuderit, & postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur.

39 Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum:

40 Et qui comederit ex eo quippiam, sive portaverit: lavabit vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.

41 Omne, quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum.

42 Quidquid super pedes quadrupes graditur, & multos habet pedes, sive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile est,

43 Nolite contaminare animas vestras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi sitis.

44 Ego enim sum Dominus Deus vester:

* sancti

C

D

* 2. Mac. 1. b. 10.

A * Num. 1. 3. 4. 26. 8. 61 1. Par. 24. 8. 2.

A

* Deut. 14. 3. 3.

* 2. Mac. 6. d. 18.

B

C

D

* 2. Mac. 1. c. 11.

C

D

E

F

G

* 1. Pet. 2. c. 16.

* sancti estote, quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili, quod movetur super terram. 45 Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de Terra Egypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum. 46 Ista est lex animantium, ac volucrum, & omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, & reptat in terra, 47 Ut differentias noveritis mundi, & immundi, & sciatis, quid comedere, & quid respicere debeatis.

CAPUT XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

A

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

* Luc. 2. c. 22.

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: * Mulier, si suscepto semine pepererit masculinum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ.

* Luc. 2. c. 21. Joan. 7. c. 22.

3 * Et die octavo circumcidetur infans: 4 Ipsa verò triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingreditur in Santuarium, donec impleantur dies purificationis suæ.

B

5 Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus juxta ritum fluxus menstrui, & sexaginta sex diebus manebit in sanguine purificationis suæ.

C

6 Cumque expleti fuerint dies purificationis suæ, pro filio, sive pro filia, deferet agnum anniculum in holocaustum, & pulum columbæ, sive turturem pro peccato, ad ostium tabernaculi testimonii, & tradet sacerdoti,

7 Qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & sic mundabitur à profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculinum aut feminam.

D

8 Quòd si non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, sumet * duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccato. orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

* Sup. 5. b. 7. c. 11. Luc. 2. c. 24.

CAPUT XIII.

Lex, & cognitio lepræ sacerdotibus commissa in homine, & vestimento: quæ præcipiantur leproso.

A

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

2 Homo, in cujus cute, & carne ortus fuerit diversus color, sive pustula, aut quasi lucens quippiam, id est plaga lepræ, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel ad unum quemlibet filiorum ejus.

3 Qui cum viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem lepræ humiliorem cute, & carne reliqua; plaga lepræ est, & ad arbitrium ejus separabitur.

4 Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pilis coloris

pristini, recludet eum sacerdos septem diebus.

5 Et considerabit die septimo: & siquidem lepra ultra non creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursus recludet eum septem diebus aliis.

6 Et die septimo contemplantur: si obscurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est: lavabitque homo vestimenta sua, & mundus erit.

7 Quòd si postquam à sacerdote visus est, & redditus munditiæ, iterum lepra creverit, adducetur ad eum, 8 Et immunditiæ condemnabitur.

9 Plaga lepræ si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem, 10 Et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, & capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit:

11 Lepra vetustissima judicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, & non recludet, quia perspicua immunditiæ est.

12 Sin autem esflorerit discurrens lepra in cute, & operuerit omnem cutem à capite usque ad pedes, quidquid sub aspectum oculorum cadit,

13 Considerabit eum sacerdos, & teneri lepra mundissima judicabit: eò quòd omnis in candorem versa sit, & idcirco homo mundus erit.

14 Quando verò caro vivens in eo apparuerit, 15 Tunc sacerdotis judicio polluetur, & inter immundos reputabitur. caro enim viva, si lepra aspergitur, immunda est.

16 Quòd si rursus versa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit, 17 Considerabit eum sacerdos, & mundum esse decernet.

18 Caro autem, & cutis, in qua ulcus natum est, & sanatum, 19 Et in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem:

20 Qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos versos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta est in ulcere.

21 Quòd si pilus coloris est pristini, & cicatrix subobscura, & vicina carne non est humilior, recludet eum septem diebus.

22. Et si quidem creverit, adjudicabit eum lepra.

23 Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, & homo mundus erit.

24 Caro autem, & cutis, quam ignis exussit, & sanata albam, sive rufam habuerit cicatricem, 25 Considerabit eam sacerdos, & ecce versa est in alborem, & locus ejus reliqua cute est humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta est.

26 Quòd si pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipsa lepra species fuerit subobscura, recludet eum septem diebus,

27 Et die septimo contemplantur: si cre-

verit

verit in cute lepra, contaminabit eum.

28 Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, & idcirco mundabitur, quia cicatrix est combustionuræ.

29 Vir, sive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos.

30 Et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flavus, solitoque subtilior; contaminabit eos, quia lepra capitis, ac barbæ est.

31 Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eum septem diebus, 32 Et die septimo intructur. Si non creverit macula, & capillus sui coloris est, & locus plagæ carni reliquæ æqualis:

33 Radetur homo abique loco maculæ, & includetur septem diebus aliis.

34 Si die septimo visa fuerit stetit plaga in loco suo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus suis mundus erit.

35 Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute, 36 Non quaeret amplius, utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est.

37 Porro si steterit macula, & capilli nigri fuerint, noverit hominem sanatum esse, & consideret eum pronunciet mundum.

38 Vir, sive mulier, in cujus cute candor apparuerit, 39 Intructur eos sacerdos, si deprehenderit subobscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram, sed maculam coloris candidi, & hominem mundum.

40 Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus, & mundus est: 41 Et si à fronte ceciderint pili, recalyaster & mundus est.

42 Sin autem in calvitio, sive in recalyatione albus, vel rufus color fuerit exortus, 43 Et hoc sacerdos viderit, condemnabit eum haud dubie lepræ, quæ orta est in calvitio.

44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium sacerdotis, 45 Habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum, ac sordidum se clamabit.

46 Omni tempore, quo leprosus est, & immundus, solus habitabit extra castra.

47 Vestis lanca, sive linca, quæ lepra habuerit, 48 In stamine, atque subtegmine, aut certè pellis, vel quidquid ex pelle confectum est, 49 Si alba, vel rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti.

50 Qui consideratam recludet septem diebus: 51 Et die septimo rursus aspiciens si deprehenderit crevisse, lepra perseverans est: pollutum judicabit vestimentum, & omne, in quo fuerit inventa:

52 Et idcirco comburetur flammis.

53 Quòd si eam viderit non crevisse, 54 Præcipiet, & lavabunt id, in quo lepra est, recludetque illud septem diebus aliis.

55 Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam, nec tamen crevisse lepram, immundum judicabit, & igne comburetur, eò quòd insula sit in superficie vestimenti, vel per totum, lepra.

56 Sin autem obscurior fuerit locus lepræ, postquam vestis est lota, abrumpet eum, & à solido dividet.

57 Quòd si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immacolata erant, lepra volatilis, & vaga: debet igne comburi.

58 Si cessaverit, lavabit aqua ea, quæ pura sunt, secundo, & munda erunt.

59 Ista est lex lepræ vestimenti lanei, & linei, staminis, atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceæ, quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

Lepræ expiandæ sacrificia pro homine, domo, ac vestimento, lepræ jam curata: ratio lepræ domorum investigandæ, curandæ, purificandæ.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Hic est ritus leprosi, quando mundandus est: * Adducetur ad sacerdotem: 3 Qui egressus de castris, eum invenerit lepram esse mundatam,

4 * Præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos passeris vivos pro se, quibus vesci licitum est, & lignum cedrinum, vermiculumque, & hyssopum.

5 Et unum ex passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viventes: 6 Alium autem vivum cum ligno cedrino, & cocco, & hyssopo, tinget in sanguine passeris immolati,

7 Quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut jure purgetur: & dimittet passerem vivum, ut in agrum avolet.

8 Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: purificatusque ingreditur castra, ita dumtaxat, ut maneat extra tabernaculum suum septem diebus,

9 Et die septimo radet capillos capitis, barbamque, & supercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rursus vestibus, & corpore,

10 Die octavo assumet duos agnos immaculatos, & ovem anniculam absque macula, & tres decimas similæ in sacrificium, quæ conspersa sit oleo, & seorsum olei sextarium.

11 Cumque sacerdos purificans hominem statuerit eum, & hæc omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii,

12 Tollat agnum, & offeret eum pro delicto, oleique sextarium: & oblatis ante Dominum omnibus,

13 Immolabit agnum, ubi solet immolari hostia pro peccato, & holocaustum, id est, in loco sancto. Sicut enim pro peccato

ita &

A

* Luc. 2. c. 22.

* Luc. 2. c. 21. Joan. 7. c. 22.

B

C

D

* Sup. 5. b. 7. c. 11. Luc. 2. c. 24.

A

G

A

* Marc. 8. a. 4.

* Marc. 1. d. 4. Luc. 5. c. 14.

B

ita & pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia: Sancta sanctorum est.

14 Assumentque sacerdos de sanguine hostiæ, quæ immolata est pro delicto, ponet super extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, & super pollices manus dextræ, & pedis:

15 Et de olei sextario mittet in manum suam sinistram.

16 Tingetque digitum dextrum in eo, & asperget coram Domino septies.

C. 17 Quod autem reliquum est olei in lava manu, fundet super extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, & super pollices manus, ac pedis dextri, & super sanguinem, qui effusus est pro delicto.

18 Et super caput ejus.

19 Rogabitque pro eo coram Domino, & faciet sacrificium pro peccato: tunc immolabit holocaustum.

20 Et ponet illud in altari, cum libamentis suis, & homo ritè mundabitur.

21 Quod si pauper est, & non potest manus ejus invenire, quæ dicta sunt, pro delicto assumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo sacerdos, decimamque partem similitæ consperse oleo in sacrificium, & olei sextarium.

*Sup. 5. b. 7. c. 11. d. 8. Luc. 2. c. 24.

22 *Duosque turtures, sive duos pullos columbæ, quorum unus sit pro peccato, & alter in holocaustum:

23 Offeretque ea die octavo purificationis suæ sacerdoti, ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino.

D. 24 Qui suscipiens agnum pro delicto, & sextarium olei, lavabit simul:

25 Immolatoque agno, de sanguine ejus ponet super extremum auriculæ dextræ illius, qui mundatur, & super pollices manus ejus, ac pedis dextri:

26 Olei verò partem mittet in manum suam sinistram,

27 In quo tingens digitum dextræ manus asperget septies coram Domino:

28 Tangetque extremum dextræ auriculæ illius, qui mundatur, & pollices manus, ac pedis dextri, in loco sanguinis, qui effusus est pro delicto.

29 Reliquam autem partem olei, quæ est in sinistra manu, mittet super caput purificati, ut placeat pro eo Dominum:

30 Et turturem, sive pullum columbæ offeret,

31 Unum pro delicto, & alterum in holocaustum, cum libamentis suis.

32 Hoc est sacrificium leprosi, qui habere non potest omnia in emundationem sui.

33 Locutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

E. 34 Cum ingressi fueritis Terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga lepræ in ædibus,

35 Ibit, cujus est domus, nuncians sacerdoti, & dicet: Quasi plaga lepræ videtur mihi esse in domo mea.

36 At ille præcipiet, ut offerant universa de domo, priusquam ingrediatur eam, & videat, utrum leprosa sit, ne immunda fiant omnia,

que in domo sunt. Intrabitque postea, ut consideret lepram domus:

37 Et cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore, sive rubore deformes, & humiliores superficie reliqua,

38 Egredietur ostium domus, & statim claudet illam septem diebus.

39 Reversusque die septimo, considerabit eam: si invenerit crevisse lepram,

40 Jubebit erui lapides, in quibus lepra est, & proici eos extra civitatem in locum immundum:

41 Domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, & spargi pulverem rasuræ extra urbem in locum immundum,

42 Lapidesque alios reponi pro his, qui ablati fuerint, & luto alio liniiri domum.

43 Sin autem postquam eruti sunt lapides, & pulvis erasis, & alia terra lita,

44 Ingressus sacerdos viderit reversam lepram, & parietes resperfos maculis, lepra est per se verans, & immunda domus:

45 Quam statim destruent, & lapides ejus, ac ligna, atque universum pulverem proicient extra oppidum in locum immundum.

46 Qui intraverit domum, quando clausa est, immundus erit usque ad vesperum:

47 Et qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit vestimenta sua.

48 Quod si introiens sacerdos viderit lepram non crevisse in domo, postquam denudata fuerit, purificabit eam reddita sanitate:

49 Et in purificationem ejus sumet duos passeres, lignumque cedrinum, & vermiculum, atque hyssopum:

50 Et immolato uno passere in vase fictili super aquas vivas,

51 Tolle lignum cedrinum, & hyssopum, & coccum, & passerem vivum, & tinget omnia in sanguine passeris immolati, atque in aquis viventibus, & asperget domum septies,

52 Purificabitque eam tam in sanguine passeris, quam in aquis viventibus, & in passere vivo, lignoque cedrino, & hyssopo, atque vermiculo.

53 Cumque dimiserit passerem avolare in agrum liberè, orabit pro domo, & jure mundabitur.

54 Ista est lex omnis lepræ, & percussuræ,

55 Lepræ vestium, & domorum,

56 Cicatricis, & erumpentium papularum, lucentis maculæ, & in varias species, coloribus immutatis,

57 Ut possit sciri, quo tempore mundum quid, vel immundum sit.

CAPUT XV.

Seministri viri, concubantium, menstruosæ mulieris, & hemorrhoidis expiatio, ac purificatio.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

2 Loquimini filiis Israel, & dicite eis: Vir, qui patitur fluxum feminis, immundus erit.

3 Et tunc judicabitur huic vitio sub-

ccre,

cere, cum per singula momenta adhaerit carni ejus, atque concreverit fecus humor.

4 Omne stratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque federit.

5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

6 Si federit, ubi ille federat, & ipse lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

8 Si salivam hujuscemodi homo jecerit super eum, qui mundus est, lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

B. 9 Sagma, super quo federit, immundum erit:

10 Et quicquid sub eo fuerit, qui fluxum feminis patitur, pollutum erit usque ad vesperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

11 Omnis, quem tetigerit, qui talis est, non lotis ante manibus, lavabit vestimenta sua: & lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

12 Vas fictile, quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.

13 Si sanatus fuerit, qui hujuscemodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, & lotis vestibus, & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.

14 Die autem octavo sumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, & veniet in conspectum Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabitque eos sacerdoti.

15 Qui faciet unum pro peccato, & alterum in holocaustum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur à fluxu feminis sui.

16 Vir, de quo egreditur semen coitus, lavabit aqua omne corpus suum: & immundus erit usque ad vesperum.

C. 17 Vestem, & pellem, quam habuerit, lavabit aqua, & immunda erit usque ad vesperum.

18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur, aqua, & immunda erit usque ad vesperum.

19 Mulier, quæ redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur.

20 Omnis, qui tetigerit eam, immundus erit usque ad vesperum.

21 Et in quo dormierit, vel federit diebus separationis suæ, pollutetur.

22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

23 Omne vas, super quo illa federit, quicquid attigerit, lavabit vestimenta sua: & ipse lotus aqua, pollutus erit usque ad vesperum.

D. 24 Si coierit cum ea vir tempore sanguinis menstrualis, immundus erit septem diebus: & omne stratum, in quo dormierit, pollutetur.

25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subjacet huic passioni, immunda erit, quasi sit in tempore menstruo.

26 Omne stratum, in quo dormierit, & vas, in quo federit, pollutum erit.

27 Quicumque tetigerit ea, lavabit vestimenta sua, & ipse lotus aqua, immundus erit usque ad vesperum.

28 Si steterit sanguis, & fluere cessaverit, numerabit septem dies purificationis suæ:

29 Et die octavo offeret pro se sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad ostium tabernaculi testimonii:

30 Qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu, immunditiam ejus:

31 Docebitis ergo filios Israel, ut caveant immunditiam, & non moriantur in sordibus suis, cum pollutent tabernaculum meum, quod est inter eos.

32 Ista est lex ejus, qui patitur fluxum feminis, & qui pollutur coitu.

33 Et quæ mensuris temporibus separatur, vel quæ jugi fluit sanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

Quando, & quomodo sacerdos ingredi debeat Sanctuarium, ipsaque expiare unam cum tabernaculo, & altari: emissarium caprum abigere, & festum expiationum celebrare.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen post mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti sunt:

2 Et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, * ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo super oraculum.)

* Sup. 10. 2. 1. Exod. 30. 1. 10. Heb. 9. b. 7.

3 Nisi hæc ante fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocaustum.

4 Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarum lineam imponet capiti: hæc enim vestimenta sunt sancta: quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur:

5 Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocaustum.

6 Cumque obtulerit vitulum, & oraverit pro se, & pro domo sua,

7 Duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonii:

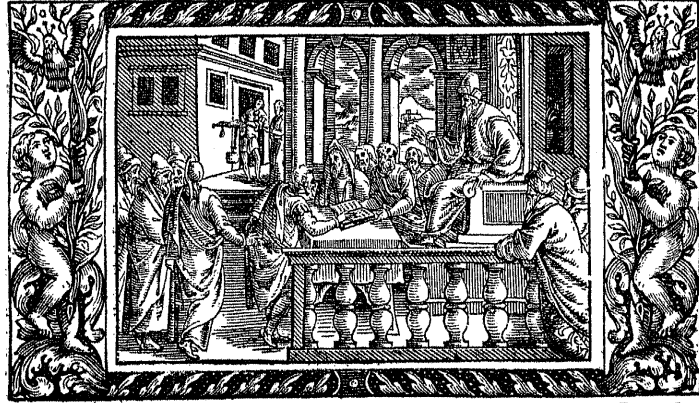
8 Mittensque super utrumque fortem unam Domino, & alteram capro emissario:

9 Cujus exierit fors Domino, offeret illum pro peccato:

10 Cujus autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces super eo, & emitat eum in solitudinem.

11 His ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro se, & pro domo sua, immolabit eum.

B

12 Assumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compositum thymiam in incensum, ultra velum intrabit in sancta:

13 Ut positis super ignem aromatibus, nebula eorum, & vapor operiat oraculum, quod est supra testimonium, & non moriatur.

14 Tollet quoque de sanguine vituli, & asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem.

15 Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem ejus intra velum, sicut praeceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi.

16 Et expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel: & a pravariationibus eorum, cunctisque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio fordium habitationis eorum.

17 * Nullus hominum sit in tabernaculo, quando pontifex sanctuarium ingreditur, ut roget pro se, & pro domo sua, & pro univerfo coetu Israel, donec egrediatur.

18 Cum autem exierit ad altare, quod coram Domino est, oret pro se, & sumptum sanguinem vituli, atque hirci fundat super cornua ejus per gyrum:

19 Aspergensque digito septies, expiet, & sanctificet illud ab immunditiis filiorum Israel:

20 Postquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem,

21 Et posita utraque manu super ocaput ejus, constiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, & universa delicta, atque peccata eorum: quae imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum in deserto.

22 Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, & dimissus fuerit in deserto,

23 Revertetur Aaron in tabernaculum testimonii, & depositis vestibus, quibus prius indutus erat, cum intraret Sanctuarium, reliquitque ibi,

24 Lavabit carnem suam in loco sancto,

indueturque vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum, ac plebis, rogabit tam pro se, quam pro populo:

25 Et adipem, qui oblatas est pro peccatis, adolebit super altare.

26 Ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua, & corpus aqua, & sic ingreditur in castra.

27 Vitulum autem, & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorum sanguis illatus est in Sanctuarium, ut expiatio compleretur, asportabunt foras castra, & comburent igni tam pelles, quam carnes eorum, ac fimum:

28 Et quicumque combusserit ea, lavabit vestimenta sua, & carnem aqua, & sic ingreditur in castra.

29 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum: * Mense septimo, decima die mensis, asfligetis animas vestras, nullumque opus facietis, sive indigena, sive advena, qui peregrinatur inter vos.

30 In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris: coram Domino mundabimini.

31 Sabbatum enim requiescentis est, & asfligetis animas vestras religione perpetua.

32 Expiabit autem sacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus iniatae sunt, ut sacerdotio fungatur pro patre suo: indueturque stola lineae, & vestibus sanctis,

33 Et expiabit sanctuarium, & tabernaculum testimonii, atque altare, sacerdotes quoque, & universum populum.

34 Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur, sicut praeceperat Dominus Moysi.

CAPUT XVII.

Jubentur Hebraei soli Deo sacrificare, non demoni, nec inquam nisi ad ostium tabernaculi: atque a sanguine, & morticini ejus abstinentur.

1 **E**T locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere Aaron, & filiis ejus, & cunctis filiis Israel, dicens ad eos: iste est sermo,

quem

quem mandavit Dominus, dicens:

3 Homo quilibet de domo Israel, si occiderit bovem, aut ovem, sive capram, in castris vel extra castra,

4 Et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem Domino, sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui.

5 Ideo sacerdoti offerre debent filii Israel hostias suas, quas occident in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium tabernaculi testimonii, & immolent eas hostias pacificas Domino.

6 Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii, & adolebit adipem in odorem suavitatis Domino.

7 Et nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus, cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis, & posteris eorum.

8 Et ad ipsos dices: Homo de domo Israel, & de advenis, qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocaustum sive victimam,

9 Et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo suo.

10 Homo quilibet de domo Israel, & de advenis, qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & disperdam eam de populo suo,

11 Quia anima carnis in sanguine est: & ego detuli illum vobis, ut super altare in eo expietis pro animabus vestris, & sanguis pro anima piaculo sit.

12 Idcirco dixi filiis Israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis, qui peregrinantur apud vos.

13 Homo quicumque de filiis Israel, & de advenis, qui peregrinantur apud vos, si venatione, atque aucupio ceperit feram, vel avem, quibus veteri licitum est, fundat sanguinem ejus, & operiat illum terra.

14 * Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixi filiis Israel. Sanguinem universae carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: & quicumque comederit illum, interibit.

15 Anima, quae comederit morticinum, vel captum a bestia, tam de indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua, & semetipsum aqua, & contaminatus erit usque ad vesperum: & hoc ordine mundus fiet.

16 Quod si non laverit vestimenta sua, & corpus, portabit iniquitatem suam.

CAPUT XVIII.

Gradus conjugii illiciti, ad Gentium, & Chanaanorum opera fugienda in varia carnali turpitudine.

1 **L**ocutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Ego Dominus Deus vester:

3 Juxta consuetudinem Terrae Aegypti, in qua habitastis, non facietis: & juxta morem Regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non ageris, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4 Facietis judicia mea, & praecepta mea servabitis, & ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester.

5 * Custodite leges meas, atque judicia, quae faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus.

6 Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus.

7 Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuae non discooperies: mater tua est, non revelabis turpitudinem ejus.

8 Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies. Turpido enim patris tui est.

9 Turpitudinem sororis tuae ex patre, sive ex matre, quae domi, vel foris genita est, non revelabis:

10 Turpitudinem filiae filii tui, vel neptis ex filia non revelabis: quia turpido tua est.

11 Turpitudinem filiae uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & est soror tua, non revelabis:

12 Turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro est patris tui.

13 Turpitudinem sororis matris tuae non revelabis, eod quod caro sit matris tuae.

14 Turpitudinem patris tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quae tibi affinitate conjungitur.

15 Turpitudinem nurus tuae non revelabis, quia uxor filii tui est, nec discooperies ignominiam ejus.

16 Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpido fratris tui est.

17 Turpitudinem uxoris tuae, & filiae ejus non revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiae illius non sumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius sunt, & talis coitus incestus est.

18 Sororem uxoris tuae in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19 Ad mulierem, quae patitur menstrua, non accedes, nec revelabis sanctitatem ejus.

20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis commissione maculaberis.

21 * De semine tuo non dabis, ut confectetur idolo Moloch, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

22 Cum masculo non commisceris coitu femineo, quia abominatio est.

23 Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. * Mulier non succumbet jumento, nec miscbitur ei: quia scelus est.

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatae sunt universae gentes,

* Ezechiel 10. b. 11. Rom. 10. a. 5. Gal. 3. b. 12.

B

C

* Inf. 20. a. 21.

D
* Inf. 20. c. 16.

G
quas

quas ego eiiciam ante conspectum vestrum, 25 Et quibus polluta est terra: cuius ego scelera visitabo, ut evomat habitatores suos:

26 Custodite legitima mea, atque iudicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus istis, tam indigena, quam colonus, qui peregrinantur apud vos.

27 Omnes enim execrationes istas fecerunt accola terrae, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28 Cavete ergo, ne & vos similiter evomat, cum paria feceritis, sicut evomit gentem, quae fuit ante vos.

29 Omnis anima, quae fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi sui.

30 Custodite mandata mea. Nolite facere, quae fecerunt hi, qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

CAPUT XIX.

Varia praecepta moralia, & ceremonialia ante recensita rursus inculcantur, additis de novo aliis.

A I Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad omnem coetum filiorum Israel, & dices ad eos: Sancti estote: quia ego sanctus sum, Dominus Deus vester.

3 Unusquisque patrem suum, & matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester.

4 Nolite converti ad idola, nec deos confusiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester.

5 Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino, ut sit placabilis,

6 Eo die, quo fuerit immolata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem residuum fuerit in diem tertium, igne comburetis.

7 Si quis post biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus.

8 Portabitque iniquitatem suam, quia sanctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo suo.

9 Cumque messueris fegetes terrae tuae, non tondebis usque ad solum superficiem terrae: nec remanentes spicas colliges.

10 Neque in vinca tua racemos, & grana decidentia congregabis, sed pauperibus, & peregrinis carpenda dimittes: ego Dominus Deus vester.

C 11 Non faciatis furtum. Non mentiamini, nec decipiet unusquisque proximum suum.

12 Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui, ego Dominus.

13 Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane.

14 Non maledices surdo, nec coram caeco ponas offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum, quia ego sum Dominus.

15 Non facies, quod iniquum est, nec iniuste iudicabis. Non consideres personam pauperis, nec honores vultum po-

* Sup. 11. c. 4. 1. Pet. c. 16. * Inf. 23. d. 22. * Exod. 20. b. 7. * Eccl. 10. a. 6. * Deut. 7. c. 1. * Deut. 1. c. 17. * Prov. 2. c. 21. * Eccl. 4. a. 1. Jac. 2. a. 2.

16 Non eris criminator, nec susurro in populo. Non stabis contra sanguinem proximi tui, ego Dominus.

17 Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum, ne habeas super illo peccatum.

18 Non quaras ultionem, nec memor eris injuriae civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut teipsum, ego Dominus.

19 Leges meas custodite. Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animalibus. Agrum tuum non feres diverso semine. Vestes, quae ex duobus texta est, non indueris.

20 Homo si dormierit cum muliere coitu seminis, quae sit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabit ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

21 Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonium arietem:

22 Orabitque pro eo sacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum.

23 Quando ingressi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis praeruptia eorum: poma, quae germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.

24 Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino.

25 Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma, quae proferunt, ego Dominus Deus vester.

26 Non comedetis eum sanguine, Non augurabimini, nec observabitis somnia.

27 Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.

28 Et super mortuum non incidetis carnem vestram, neque figuras aliquas, aut stigmata faciatis vobis. ego Dominus.

29 Ne prostitutas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.

30 Sabbata mea custodite, & Sanctuarium meum metuite, ego Dominus.

31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid discite: ut polluamini per eos, ego Dominus Deus vester.

32 Coram cano capite surge, & honora personam senis: & time Dominum Deum tuum, ego sum Dominus.

33 Si habitaverit advena in terra vestra, & moratus fuerit inter vos, non exprobrebitis ei:

34 Sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis eum quasi vosmetipsos: suis enim & vos advena in Terra Aegypti, ego Dominus Deus vester.

35 Nolite facere iniquum aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura.

36 Statera justa, & aqua sint pondera, justus modus, aquaeque sextarius. ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Aegypti.

37 Custodite omnia praecepta mea, & universa iudicia, & facite ea. ego Dominus.

38 Qui coierit cum muliere in fluxu men-

* 1. Pet. c. 16. * Exod. 21. c. 7. * Prov. 20. c. 25. * Mat. 15. a. 4. * Marc. 7. b. 10. * Deut. 22. c. 22. * Ion. 3. a. 5. * Sup. 18. d. 23. C A

CAPUT XX.

Morte plebendi sunt, qui de semine suo Moloch offerunt, qui magos, aut ariolos consulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

A I Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens.

2 Haec loqueris filiis Israel: Homo de filiis Israel, & de advenis, qui habitant in Israel, si quis dederit de semine suo idolo Moloch, morte moriatur: populus terrae lapidabit eum.

3 Et ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui, eo quod dederit de semine suo Moloch, & contaminaverit Sanctuarium meum, ac polluerit nomen sanctum meum.

4 Quod si negligens populus terrae, & quasi parvipendens imperium meum dimiserit hominem, qui dedit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere.

5 Ponam faciem meam super hominem illum, & super cognationem ejus, succidamque & ipsum, & omnes, qui consenserunt ei, ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui.

6 Anima, quae declinaverit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui.

7 Sanctificamini, & estote sancti, quia ego sum Dominus Deus vester.

8 Custodite praecepta mea, & facite ea: Ego Dominus, qui sanctifico vos.

9 Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, sanguis ejus sit super eum.

10 Si moechatus quis fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpenderit cum conjuge proximi sui, morte moriantur & mœchus, & adultera.

11 Qui dormierit cum noverca sua, & revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo: sanguis eorum sit super eos.

12 Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt: sanguis eorum sit super eos.

13 Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operatus est nefas, morte moriantur: sit sanguis eorum super eos.

14 Qui supra uxorem filiam duxerit matrem ejus, scelus operatus est: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri.

15 Qui cum jumento, & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite.

16 Mulier, quae succubuerit cuilibet jumento, simul interficietur cum eo: sanguis eorum sit super eos.

17 Qui acceperit sororem suam, filiam patris sui, vel filiam matris suae, & viderit turpitudinem ejus, illaque conspexerit fratris ignominiam, nefarium rem operati sunt: occidentur in conspectu populi sui, eo quod turpitudinem suam in tuo revelaverint, & portabunt iniquitatem suam.

18 Qui coierit cum muliere in fluxu men-

struo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui, interficientur ambo de medio populi sui.

19 Turpitudinem matertera, & amita tuae non discooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis suae nudavit, portabunt ambo iniquitatem suam.

20 Qui coierit cum uxore patris, vel avunculi sui, & revelaverit ignominiam cognationis suae, portabunt ambo peccatum suum: absque liberis morientur.

21 Qui duxerit uxorem fratris sui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris sui revelavit: absque liberis erunt.

22 Custodite leges meas, atque iudicia, & facite ea: ne & vos evomat terra, quam intraturi estis, & habitaturi.

23 Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulsi sum ante vos. Omnia enim haec fecerunt, & abominatus sum eas.

24 Vobis autem loquor: Possidete terram eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte, & melle. Ego Dominus Deus vester, qui separavi vos à cæteris populis.

25 Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore, & avibus, & cunctis, quae moventur in terra, & quae vobis ostendi esse polluta,

26 Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à cæteris populis, ut estis mei.

27 Vir, sive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit spiritus, morte moriantur, lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

* 1. Pet. c. 16. * Deut. 18. b. 11. * Reg. 28. b. 7. * Sup. 19. c. 2. * Eccl. 4. c. 10. * Sup. 19. c. 23. B

9 Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violaverit nomen patris sui, flammis exuretur.

10 Pontifex, id est, sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fustum est unctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratae sunt, vestitusque est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet:

11 Et ad omnem mortuum non ingredietur omnino; super patre quoque suo, & matre non contaminabitur.

12 Nec ingredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum sanctae unctionis Dei sui super eum est. ego Dominus.

C

13 * Virginem ducet uxorem:

14 Viduam autem, & repudiatam, & fordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo:

15 Ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suae: quia ego Dominus, qui sanctifico eum.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

17 Loquere ad Aaron: Homo de femine tuo per familias, qui habuerit maculam, & offeret panes Deo suo,

18 Nec accedet ad ministerium ejus: si caecus fuerit, si claudus, si parvo, vel grandi, vel torto naso,

19 Si fracto pede, si manu,

20 Si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, si impetiginem in corpore, vel herniosus.

D

21 Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo:

22 Vescetur tamen panibus, qui offeruntur in Sanctuario,

23 Ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediat, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus, qui sanctifico eos.

24 Locutus est ergo Moyses ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Israel, cuncta, quae fuerant sibi imperata.

C A P U T XXII:

Ab usu sanctificatorum, seu victimarum alienigena, & immundi abstinere debent: describuntur maculae, seu vitia, quibus vitima carere debeant, & quae debeant offerri.

A

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere ad Aaron, & ad filios ejus, ut caveant ab his, quae consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quae ipsi offerunt. ego Dominus.

3 Dic ad eos, & ad posteros eorum: Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quae consecrata sunt, & quae obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. ego sum Dominus.

4 Homo de femine Aaron, qui fuerit

leprosus, aut patiens fluxum feminis, non vescetur de his, quae sanctificata sunt mihi, donec sanetur. Qui tetigerit immundum saper mortuo, & ex quo egredietur semen quasi coitus,

5 Et qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cuius tactus est fordidos,

6 Immundus erit usque ad vesperum, & non vescetur his, quae sanctificata sunt: sed cum laverit carnem suam aqua,

7 Et occuberit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est.

8 * Morticinum, & captum à bestia non comedent, nec polluentur in eis. ego sum Dominus.

9 Custodiant praecipra mea, ut non subiaceant peccato, & moriantur in Sanctuario, cum polluerint illud. ego Dominus, qui sanctifico eos.

10 Omnis alienigena non comedet de sanctificatis, inquilinus sacerdotis, & mercenarius non vescetur ex eis.

11 Quem autem sacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.

12 Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his, quae sanctificata sunt, & de primitiis non vescetur.

13 Sin autem vidua, vel repudiata, & absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui: sicut puella consueverat, aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet potestatem.

14 Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem eum eo, quod comedit, & dabit sacerdoti in Sanctuarium.

15 Nec contaminabunt sanctificata filiorum Israel, quae offerunt Domino:

16 Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint. ego Dominus, qui sanctifico eos.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

18 Loquere ad Aaron, & filios ejus, & ad omnes filios Israel, diceique ad eos: Homo de domo Israel, & de advenis, qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens, vel sponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocaustum Domini,

19 Ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:

20 Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

21 * Homo, qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota solvens, vel sponte offerens, tam de bobus, quam de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit: omnis macula non erit in eo.

22 Si caecum fuerit, si fractum, si ciatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domini.

23 Bovem, & ovem, aure, & cauda amputatis, voluntarie offerre potes,

autem

autem ex eis solvi non potest.

24 Omne animal, quod vel contritis, vel tulsis, vel sectis, ablatique testicularis est, non offeretis Domino, & in terra vestra hoc omnino ne faciatis.

25 De manu alienigenae non offeretis panes Deo vestro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculata sunt omnia: non suscipietis ea.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

27 Bos, ovis, & capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris suae: die autem octavo, & deinceps offerri poterunt Domino.

28 Sive illa bos, sive ovis, non immolabuntur una die cum foetibus suis.

29 Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione Domino, ut possit esse placabilis,

30 Eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in mane alterius diei. ego Dominus.

31 Custodite mandata mea, & facite ea. ego Dominus.

32 Ne polluat is nomen meum sanctum, ut sanctificet in medio filiorum Israel. Ego Dominus, qui sanctifico vos,

33 Et eduxi de Terra Aegypti, ut essem vobis in Deum. ego Dominus.

C A P U T XXIII.

Solemnitates Sabbati, Pascha, Primitiarum, Hebdomadarum, Messis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum quibus ritibus peragi debeant.

A

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Haec sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas:

3 Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus, omne opus non facietis in eo: sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris.

4 Haec sunt ergo feriæ Domini sanctae, quas celebrare debetis temporibus suis.

5 * Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est:

6 Et quintadecima die mensis hujus, solemnitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis.

7 Dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo:

8 Sed offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus: dies autem septimus erit celebrior, & sanctior, nullumque servile opus facietis in eo.

9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

10 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messeritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestrae, ad sacerdotem:

11 Qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis, altero

die Sabbati, & sanctificabit illum:

12 Atque in eodem die, quo manipulus consecratur, caedetur agnus immaculatus, anniculus in holocaustum Domini.

13 Et libamenta offerentur cum eo, duae decimae similia conspersa oleo in incensum Domini, odoremque suavissimum: libra quoque vini, quarta pars hin.

14 Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex segete, usque ad diem, qua offeretis ea Deo vestro. Praeceptum est sempiternum in generationibus, cunctisque habitaculis vestris.

15 * Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obrulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas,

16 Usque ad alteram diem expletionis hebdomadae septimae, id est, quinquaginta dies: & sic offeretis sacrificium novum Domino.

17 Ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similiae fermentatae, quos coquetis in primitias Domini.

18 Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de armento unum, & arietes duos, & erunt in holocaustum cum libamentis suis, in odorem suavissimum Domino.

19 Facietis & hircum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum.

20 Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum ejus.

21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque sanctissimum: omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus vestris.

22 * Postquam autem messueritis segetem terrae vestrae, non secabitis eam usque ad folium: nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus, & peregrinis dimittetis eas. Ego sum Dominus Deus vester:

23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

24 * Loquere filiis Israel: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum, memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur sanctum:

25 Omne opus servile non facietis in eo, & offeretis holocaustum Domino.

26 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

27 * Decimo die mensis hujus septimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur sanctus: affligetisque animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino.

28 Omne opus servile non facietis in tempore diei hujus: quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis Dominus Deus vester.

29 Omnis anima, quae afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis:

30 Et quae operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo,

31 Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum sempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus vestris.

32 Sabbatum requitionis est, & affligetis animas vestras die primo mensis: A ve-

C

*Deut. 16 b. 2.

D

*Sup. 19 b. 2.

*Num. 29 a. 1.

E

*Sup. 16 l. 29. Num. 29 a. 7. Joan. 7. 6. 37.

spira usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra.

F

33 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

34 Loquere filiis Israel: A quindicesimo die mensis hujus septimi erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino.

35 Dies primus vocabitur celeberrimus, atque sanctissimus: omne opus servile non facietis in eo.

36 Et septem diebus offeretis holocausta Domino: dies quoque octavus erit celeberrimus, atque sanctissimus, & offeretis holocaustum Domino: est enim cœtus, atque collecta: omne opus servile non facietis in eo.

37 Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas, atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino, holocausta, & libamenta juxta ritum uniuscuiusque diei:

38 Exceptis sabbatis Domini, donisque vestris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tribuetis Domino.

CAPUT XXIV.

Ritus, & tempus concinnandarum lucernarum, & panum pro passionis pœna blasphemorum, ac talioris.

A

1 ET locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas jugiter,

3 Extra velum testimonii in tabernaculo fœderis. Ponerque eas Aaron à vesperis usque ad manè coram Domino, cultu, ritumque perpetuo in generationibus vestris.

4 Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini.

5 Accipies quoque simlam, & coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas:

B

6 Quorum senos altrinfecis saper mensam purissimam coram Domino statues:

7 Et pones super eos thus lucidissimum, ut sit panis in monumentum oblationis Domini.

8 Per singula sabbata mutabuntur coram

39 A quinto decimo ergo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ vestræ, celebrabitis ferias Domini septem diebus: die primo, & die octavo erit sabbatum, id est, requies.

40 Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrima, spatulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente, & latibimini coram Domino Deo vestro.

41 Celebrabitisque solemnitatem ejus septem diebus per annum: legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mensè septimo festa celebrabitis,

42 Et habitabitis in umbraculis septem diebus: omnis, qui de genere est Israel, manebit in tabernaculis:

43 Ut discant posteri vestri, quòd in tabernaculis habitare fecerim filios Israel, cum educerem eos de terra Ægypti. Ego Dominus Dei vester.

44 Locutusque est Moyses super solemnitatibus Domini ad filios Israel.

Domino suscepti à filiis Israel fœdere sempiterno:

9 Eruntque Aaron, & filiorum ejus, ut comedant eos in loco sancto: quia Sanctum sanctorum est de sacrificiis Domini jure perpetuo.

10 Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israel, jurgatus est in castris cum viro Israelita.

11 Cumque blasphemasset nomen, & maledixisset ei, adductus est ad Moysen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith, filia Dabri de tribu Dan.)

12 Miseruntque eum in carcerem, donec nosset, quid juberet Dominus.

13 Qui locutus est ad Moysen,

14 Dicens: Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput ejus, & lapidet eum populus universus:

15 Et ad filios Israel loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum:

16 Et qui blasphemaverit nomen Domini,

morte

morte moriatur, lapidibus opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

17 * Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur.

18 Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam pro anima.

19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum: sicut fecit, sic fiet ei.

20 * Fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente restituet: qualem inflixerit maculam, talem sustinere cogetur.

21 Qui percusserit jumentum, reddet aliud. Qui percusserit hominem, punietur:

22 Æquum judicium sit inter vos, sive peregrinus, sive civis peccaverit: quia ego sum Dominus Deus vester.

23 Locutusque est Moyses ad filios Israel: & eduxerunt eum, qui blasphemaverat, extra castra, ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii Israel, sicut præceperat Dominus Moysi.

CAPUT XXV.

Septimi, id est, Sabbatici, & quinquagesimi anni, id est, Jubilei lex: non sumenda à fratribus usura, nec ipsi servitute perpetua opprimendi sunt, sed magis ab advenis potentibus redimendi.

A

1 LOCUTUSQUE EST Dominus ad Moysen, in monte Sinai, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, sabbatizes sabbatum Domino.

3 * Sex annis seres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus:

4 Septimo autem anno sabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non seres, & vineam non putabis.

5 Quæ sponte gignit humus, non metes: & uvas primitiarum tuarum non colliges, quasi vindemiam: annus enim requietionis terræ est:

6 Sed erunt vobis in cibum, tibi, & servo tuo, ancillæ, & mercenario tuo, & advenæ, qui peregrinantur apud te:

7 Jumentis tuis, & pecoribus omnia, quæ nascuntur, præbebunt cibum.

8 Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt annos quadriginta novem.

9 Et clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra.

10 Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipse est enim jubileus. Revertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque rediet ad familiam primitivam:

11 Quia jubileus est, & quinquagesimus annus. Non seretis, neque metetis sponte in agro nascencia, & primitias vindemiarum non colligetis,

12 Ob sanctificationem jubilei, sed statim oblata comedetis.

13 Anno jubilei redient omnes ad possessiones suas.

14 Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed juxta numerum annorum jubilei emes ab eo.

15 Et juxta supputationem frugum vendet tibi.

16 Quanto plures anni remanserint post jubileum, tanto crescet & pretium: & quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris & emptio constabit: tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum suum, quia ego Dominus Deus vester.

18 Facite præcepta mea, & judicia custodite, & implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore.

19 Et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes.

20 Quòd si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non serimus, neque collegerimus fruges nostras?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum:

22 Seretisque anno octavo, & comedetis veteres fruges usque ad novum annum: donec nova nascantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, & vos advena, & coloni mei estis.

24 Unde cuncta regio possessionis vestre sub redemptionis conditione vendetur.

25 Si attenuatus frater tuus vendiderit possessionem suam, & voluerit propinquus ejus, potest redimere, quod ille venderat.

26 Sin autem non habuerit proximum, & ipse pretium ad redimendum potuerit invenire,

27 Computabuntur fructus ex eo tempore, quo vendidit: & quod reliquum est, reddet emptori, sique recipiet possessionem suam.

28 Quòd si non invenerit manus ejus, ut reddat pretium, habebit emptor, quod emerat, usque ad annum jubileum. In ipso enim omnis venditio redibit ad dominum, & ad possessorem primitivum.

29 Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

30 Si non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, & posterius ejus in perpetuum, & redimi non poterit etiam in jubileo.

31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur, si antè redempta non fuerit, in jubileo revertetur ad dominum.

32 Ades Levitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi:

33 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

12 Ob sanctificationem jubilei, sed statim oblata comedetis.

13 Anno jubilei redient omnes ad possessiones suas.

14 Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed juxta numerum annorum jubilei emes ab eo.

15 Et juxta supputationem frugum vendet tibi.

16 Quanto plures anni remanserint post jubileum, tanto crescet & pretium: & quanto minus temporis numeraveris, tanto minoris & emptio constabit: tempus enim frugum vendet tibi.

17 Nolite affligere contribules vestros, sed timeat unusquisque Deum suum, quia ego Dominus Deus vester.

18 Facite præcepta mea, & judicia custodite, & implete ea, ut habitare possitis in terra absque ullo pavore.

19 Et gignat vobis humus fructus suos, quibus vescamini usque ad saturitatem, nullius impetum formidantes.

20 Quòd si dixeritis: Quid comedemus anno septimo, si non serimus, neque collegerimus fruges nostras?

21 Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum:

22 Seretisque anno octavo, & comedetis veteres fruges usque ad novum annum: donec nova nascantur, edetis vetera.

23 Terra quoque non vendetur in perpetuum, quia mea est, & vos advena, & coloni mei estis.

24 Unde cuncta regio possessionis vestre sub redemptionis conditione vendetur.

25 Si attenuatus frater tuus vendiderit possessionem suam, & voluerit propinquus ejus, potest redimere, quod ille venderat.

26 Sin autem non habuerit proximum, & ipse pretium ad redimendum potuerit invenire,

27 Computabuntur fructus ex eo tempore, quo vendidit: & quod reliquum est, reddet emptori, sique recipiet possessionem suam.

28 Quòd si non invenerit manus ejus, ut reddat pretium, habebit emptor, quod emerat, usque ad annum jubileum. In ipso enim omnis venditio redibit ad dominum, & ad possessorem primitivum.

29 Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

30 Si non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, & posterius ejus in perpetuum, & redimi non poterit etiam in jubileo.

31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur, si antè redempta non fuerit, in jubileo revertetur ad dominum.

32 Ades Levitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi:

33 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

34 Ades Levitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi:

35 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

36 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

37 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

38 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

39 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

40 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

41 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

42 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

43 Si redempti non fuerint, in jubileo revertentur ad dominum.

CAPUT XXVI.

vertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro possessionibus sunt inter filios Israel:

34 Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est.

35 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & susceperis eum quasi advenam, & peregrinum, & vixerit tecum,

36 Ne accipias usuras ab eo, nec amplius, quam dedisti. Time Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te.

37 Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges.

F 38 Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut darem vobis Terram Chanaan, & essem vester Deus.

39 Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum,

40 Sed quasi mercenarius, & colonus erit: usque ad annum jubileum operabitur apud te.

41 Et postea egredietur cum liberis suis, & revertetur ad cognationem, & ad possessionem patrum suorum,

42 Mei enim servi sunt, & ego eduxi eos de Terra Ægypti: non veneant conditione servorum.

43 Ne affligas eum per potentiam, sed merito Deum tuum.

44 Servus, & ancilla sint vobis de nationibus, quæ in circuitu vestro sunt.

45 Et de advenis, qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra vestra, hos habebitis famulos:

46 Et hereditario jure transmittetis ad postereros, ac possidebitis in æternum: fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam.

G 47 Si invaluerit apud vos manus advenæ, atque peregrini, & attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe ejus:

48 Post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet eum,

49 Et patruus, & patruelis, & consanguineus, & affinis. Sin autem & ipse potuerit, redimet se,

50 Supputatis dumtaxat annis à tempore venditionis suæ usque ad annum jubileum: & pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum, & rationem mercenarii supputata.

51 Si plures fuerint anni, qui remaneant usque ad jubileum, secundum hos reddet & pretium.

52 Si pauci, ponet rationem cum co-juxta annorum numerum, & reddet emptori, quod reliquum est annorum.

53 Quibus ante servivit mercedibus imputatis: non affliget eum violenter in conspectu tuo.

54 Quod si per hæc redimi non potuerit, anno jubileo egredietur cum liberis suis.

55 Mei enim sunt servi, filii Israel, quos eduxi de terra Ægypti.

Dei præcepta servantibus bene promittuntur, non servantibus vero plurima mala.

I Ego Dominus Deus vester: * Non facietis vobis idolum, & sculptile, nec titulos erigatis, nec in signum lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum: ego enim sum Dominus Deus vester.

2 Custodite sabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum: ego Dominus.

3 * Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus suis,

4 Et terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur.

5 Apprehendet messium trituram vindemiam, & vindemia occupabit sementem: & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra:

6 Dabo pacem in finibus vestris, dormietis, & non erit, qui exterreat. Aufertam malas bestias: & gladius non transibit terminos vestros.

7 Persequimini inimicos vestros, & corruent coram vobis,

8 Persequuntur quinque de vestris centum alienos: & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro:

9 Respiciam vos, & crescere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum.

10 Comedatis vetustissima veterum, & vetera novis supervenientibus proicietis.

11 Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abiciet vos anima mea.

12 * Ambulabo inter vos, & ero Deus vester, vosque eritis populus meus.

13 Ego Dominus Deus vester: qui eduxi vos de Terra Ægyptiorum, ne serviretis eis, & qui confregi catenas cervicium vestrarum, ut incederetis cæci:

14 * Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea,

15 Si spreveritis leges meas, & judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea, quæ à me constituta sum, & ad irritum perducatis pactum meum:

16 Ego quoque hæc faciam vobis: Visitabo vos velociter in egestate, & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras. Frustra seretis sementem, quæ ab hostibus devorabitur.

17 Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hostibus vestris, & subiciamini his, qui oderunt vos, fugietis, nemine persequente.

18 Sin autem nec sic obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra,

19 Et conteram superbiam duritiæ vestræ, Daboque vobis calum desuper sicut ferrum, & terram anciam.

20 Consumetur incassum labor vester, non profert terra germen, nec arbores poma præbebunt.

21 Si ambulaveritis ex adverso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras in septuplum propter peccata vestra:

22 Immittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertaque fiant via vestra:

23 Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed ambulaveritis ex adverso mihi:

24 Ego quoque contra vos adversis incedam, & percutiam vos septies propter peccata vestra.

25 Inducamque super vos gladium ultorem fœderis mei. Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medio vestri, & trademini in manibus hostium.

26 Postquam confregero baculum panis vestri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non saturabimini.

27 Sin autem, nec per hæc audieritis me, sed ambulaveritis contra me:

E 28 Et ego incedam adversus vos in furore contrario, & corripiam vos septem plagis propter peccata vestra,

29 Ita ut comedatis carnes filiorum vestrorum, & filiarum vestrarum,

30 Destruam excelsa vestra, & simulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum, & abominabitur vos anima mea,

31 In tantum, ut urbes vestras redigam in solitudinem, & deserta faciam Sanctuaria vestra, nec recipiant ultra odorem suavitissimum.

32 Disperdamque terram vestram, & stuperunt super ea inimici vestri, cum habitatores illius fuerint.

33 Vos autem dispergam in Gentes, & evaginabo post vos gladium, eritque terra vestra deserta, & civitates vestra diruta.

34 Tunc placebunt terra sabbata sua cunctis diebus solitudinis suæ: quando fueritis

35 In terra hostili, sabbatizabit, & requiescet in sabbatis solitudinis suæ, eod quod non requieverit in sabbatis vestris, quando habitabatis in ea.

F 36 Et qui de vobis remanserint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebunt eos sonitus folii volantis, & ita fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente,

37 Et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes, nemo vestrum inimicus audebit resistere.

38 Peribitis inter Gentes, & hostilis vos terra consumet.

39 Quod si & de his aliqui remanserint, tabescent in iniquitatibus suis, in terra inimicorum suorum, & propter peccata patrum suorum, & sua affligentur:

40 Donec constentur iniquitates suas, & majorum suorum, quibus prævaricati

sunt in me, & ambulaverunt ex adverso mihi.

41 Ambulabo igitur, & ego contra eos, & inducam illos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisæ mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus suis.

42 Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Jacob, Isaac, & Abraham. Terræ quoque memor ero:

43 Quæ cum relicta fuerit ab eis, complacabit sibi in sabbatis suis, patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis, eod quod abjecerint judicia mea, & leges meas despexerint.

44 Et tamen etiam cum essent in terra hostili, non penitus abjeci eos, neque sic despexi, ut consumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim sum Dominus Deus eorum,

45 Et recordabor fœderis mei pristini, quando eduxi eos de Terra Ægypti in conspectu Gentium, ut essem Deus eorum, ego Dominus. Hæc sunt judicia, atque præcepta, & leges, quas dedit Dominus inter se, & filios Israel in monte Sinai per manum Moyfi.

CAPUT XXVII.

Varia sanciantur leges de votis, seu rebus per votum oblatis Deo: & de illorum, ac decimarum persolutione.

I Ocutusque est Dominus ad Moysem, A dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Homo, qui votum fecerit, & sponderit Deo animam suam, sub æstimatione dabit pretium.

3 Si fuerit masculus à vigesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram Sanctuarii:

4 Si mulier, triginta.

5 A quinto autem anno usque ad vigesimum, masculus dabit viginti siclos: femina decem.

6 Ab uno mense usque ad annum quintum, pro masculo dabuntur quinque sicli: pro femina tres.

7 Sexagenarius, & ultra masculus dabit quindecim siclos: & femina decem.

8 Si pauper fuerit, & æstimationem reddere non valebit, stabit coram sacerdote: & quantum ille æstimaverit, & viderit eum posse reddere, tantum dabit.

9 Animal autem, quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit,

10 Et mutari non poterit, id est, nec melius malo, nec pejus bono. quod si mutaverit: & ipsum, quod mutatum est, & illud pro quo mutatum est, consecratum erit Domino.

11 Animal immundum, quod immolari Domino non potest, si quis voverit, adducetur ante sacerdotem.

12 Qui iudicans utrum bonum, an malum sit, statuet pretium.

13 Quod si dare voluerit is, qui offert,

addet

addet supra æstimationem quintam partem.

14 Homo si voverit domum suam, & sanctificaverit Domino, considerabit eam sacerdos, utrum bona, an mala sit, & juxta pretium, quod ab eo fuerit constitutum, venundabitur.

15 Sin autem ille, qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æstimationis supra, & habebit domum.

16 Quod si agrum possessionis suæ voverit, & consecraverit Domino: juxta mensuram sementis æstimabitur pretium. si triginta modis hordei seritur terra, quinquaginta siclis venundetur argenti.

17 Si statim ab anno incipientis jubilei voverit agrum, quanto valere potest, tanto æstimabitur.

18 Sin autem post aliquantum temporis: supputabit sacerdos pecuniam juxta annorum, qui reliqui sunt, numerum usque ad jubileum, & detrahetur ex pretio.

C 19 Quod si voluerit redimere agrum ille, qui voverat, addet quintam partem æstimatæ pecuniæ, & possidebit eum.

20 Sin autem noluerit redimere, sed alteri cui libet fuerit venundatus, ultra eum, qui voverat, redimere non poterit.

21 Quia cum jubilei venerit dies, sanctificatus erit Domino, & possessio consecrata ad jus pertinet sacerdotum.

22 Si ager emptus est, & non de possessione majorum sanctificatus, fuerit Domino.

23 Supputabit sacerdos juxta annorum numerum usque ad jubileum, pretium: & dabit ille, qui voverat eum, Domino.

24 In Jubileo autem revertetur ad priorem

dominum, qui vendiderat eum, & habuerat in sorte possessionis suæ.

25 Omnis æstimatio sicut sanctuarii ponderabitur. * Siclus viginti obolos habet.

26 Primogenita, quæ ad Dominum pertinent, nemo sanctificare poterit, & voverere: sive bos, sive ovis fuerit, Domini sunt.

27 Quod si immundum est animal, redimet, qui obtulit, juxta æstimationem tuam, & addet quintam partem pretii. si redimere noluerit, vendetur alteri, quantumcumque à te fuerit æstimatum.

28 Omne, quod Domino consecratur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Domino.

29 Et omnis consecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, sed morte morietur.

30 Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur.

31 Si quis autem voluerit redimere decimas suas, addet quintam partem earum.

32 Omnium decimarum bovis, & ovis, & capræ, quæ sub pastoris virga transeunt, quicquid decimum venerit, sanctificabitur Domino.

33 Non eligerit, nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur. si quis mutaverit: & quod mutatum est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur Domino, & non redimetur.

34 Hæc sunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moyfi ad filios Israël in monte Sinai.

LIBER NUMERI, HEBRAICE VAJEDABBER.

CAPUT PRIMUM.

Numeratis duodecim tribuum bellis visis, filii Levi ad deferendum tabernaculum instituuntur.

A 1 **L**OCUTUSQUE est Dominus ad Moysen in deserto Sinai in tabernaculo fœderis, prima die mensis secundi, anno altero egres-

sonis eorum ex Ægypto, dicens: 2 * Tollite summam universæ congregationis filiorum Israël per cognationes, & domos suas, & nomina singulorum, quidquid sexus est masculini.

*Exod. 30 b. 12.

3 A vigesimo anno, & supra, omnium virorum fortium ex Israël, & numerabitis eos per turmas suas tu, & Aaron. 4 Eruntque vobiscum principes tribuum, ac domorum in cognationibus suis,

B 5 Quorum ista sunt nomina: De Ruben, Elisur filius Seder. 6 De Simeon, Salamiel filius Surisaddai.

7 De Juda, Nahasôn filius Aminadab.

8 De Issachar, Nathanael filius Suar.

9 De Zabulon, Eliab filius Helon.

10 Filiorum autem Joseph, de Ephraim, Elisama filius Ammiud, de Manasse, Gamael filius Phadassur.

11 De Benjamin, Abidan filius Gedeonis.

12 De Dan, Ahiezer filius Amisaddai.

13 De Aser, Phegiel filius Ochran.

14 De Gad, Eliasaph filius Ducl.

15 De Nephthali, Ahira filius Enan.

16 Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus, & cognationes suas, & capita exercitus Israël.

17 Quos tulerunt Moyses, & Aaron cum omni vulgi multitudine:

C 18 Et congregaverunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes, & domos, ac familias, & capita, & nomina

singulorum à vigesimo anno, & supra. 19 Sicut præceperat Dominus Moysi. Numeratique sunt in deserto Sinai.

20 De Ruben primogenito Israël per generationes, & familias, ac domos suas, & nomina capitum singulorum, omne, quod sexus est masculini à vigesimo anno, & supra, procedentium ad bellum,

21 Quadraginta sex millia quingenti.

22 De filiis Simeon per generationes, ac familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina, & capita singulorum, omne, quod sexus est masculini à vigesimo anno, & supra, procedentium ad bellum,

23 Quinquaginta novem millia trecenti.

24 De filiis Gad per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à viginti annis, & supra, omnes, qui ad bella procederent,

25 Quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta.

26 De filiis Juda per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum à vigesimo anno, & supra omnes, qui poterant ad bella procedere,

27 Recensiti sunt septuaginta quatuor millia sexcenti.

28 De filiis Issachar, per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum, per nomina singulorum à vigesimo anno, & supra, omnes, qui ad bella procederent,

29 Recensiti sunt quinquaginta quatuor millia quadringenti,

30 De filiis Zabulon per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno, & supra, omnes, qui poterant ad bella procedere,

31 Quinquaginta septem millia quadringenti.

D

E

CAPUT II.

32 De filiis Joseph, filiorum Ephraim per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno, & supra, omnes, qui poterant ad bella procedere,

33 Quadraginta millia quingenti.
34 Porro filiorum Manasse per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à viginti annis, & supra, omnes, qui poterant ad bella procedere,

35 Triginta duo millia ducenti.
36 De filiis Benjamin per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno, & supra, omnes, qui poterant ad bella procedere,

F

37 Triginta quinque millia quadringenti.
38 De filiis Dan per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno, & supra, omnes, qui poterant ad bella procedere,

39 Sexaginta duo millia septingenti.
40 De filiis Aser per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum à vigesimo anno, & supra, omnes, qui poterant ad bella procedere,

41 Quadraginta millia, & mille quingenti.
42 De filiis Nephthali per generationes, & familias, ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum à vigesimo anno, & supra, omnes, qui poterant ad bella procedere,

43 Quinquaginta tria millia quadringenti.
44 Hi sunt, quos numeraverunt Moyses, & Aaron, & duodecim principes Israel, singulos per domos cognationum suarum.

G

45 Feceruntque omnis numerus filiorum Israel per domos, & familias suas à vigesimo anno, & supra, qui poterant ad bella procedere,
46 Sexcenta tria millia virorum quingenti quinquaginta.

47 Levitæ autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.
48 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:
49 Tribum Levi noli numerare, neque ponas summam eorum cum filiis Israel:

50 Sed constitue eos super tabernaculum testimonii, & cuncta vasa ejus, & quidquid ad ceremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum, & omnia utensilia ejus: & erunt in ministerio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur.

51 Cum proficiscendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum, & castrametandum, erigent, quisquis externorum accesserit, occidetur.
52 Metabuntur autem castra filii Israel unusquisque per turmas, & cuncos, atque exercitum suum.

53 Porro Levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum Israel, & excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii.
54 Fecerunt ergo filii Israel juxta omnia, quæ præceperat Dominus Moysi.

Quæ tribus circa tabernaculum in quatuor acies ad quamvis mundi plagam ordinentur, recensitis familiarum principibus.

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:
2 Singuli per turmas, signa, atque vexilla, & domos cognationum suarum, castrametabuntur filii Israel, per gyrum tabernaculi fœderis.

3 Ad Orientem Judas figet tentoria per turmas exercitus sui: eritque princeps filiorum ejus Nahasson filius Aminadab,
4 Et omnis de stirpe ejus summa pugnantium, septuaginta quatuor millia sexcenti.

5 Juxta eum castrametati sunt de tribu Issachar, quorum princeps fuit Nathanael filius Suar.
6 Et omnis numerus pugnatorum ejus, quinquaginta quatuor millia quadringenti.

7 In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon.
8 Omnis de stirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta septem millia quadringenti.

9 Univerſi, qui in castris Judæ annumerati sunt, fuerunt centum octoginta sex millia quadringenti: & per turmas suas primi egredientur.
10 In castris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Elisur filius Sedeur:

11 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta sex millia quingenti.
12 Juxta eum castrametati sunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamiel filius Surisaddai.

13 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quinquaginta novem millia trecenti.
14 In tribu Gad princeps fuit Eliasaph filius Duel.

15 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta quinque millia sexcenti quinquaginta.
16 Omnes, qui recensiti sunt in castris Ruben, centum quinquaginta millia, & mille quadringenti quinquaginta per turmas suas: in secundo loco proficiscuntur.

17 Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia Levitarum, & turmas eorum, quomodo erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca, & ordines suos proficiscuntur.

18 Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Elisama filius Ammiud.
19 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia quingenti.

20 Et cum eis tribus filiorum Manasse, quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur.
21 Cunctusque exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, triginta duo millia ducenti.

22 In tribu filiorum Benjamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis.
23 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui recensiti sunt, triginta quinque millia quadringenti.

D

24 Omnes, qui numerati sunt in castris Ephraim, centum octo millia centum per turmas suas: tertii proficiscuntur.
25 Ad Aquilonis partem castrametati sunt filii Dan: quorum princeps fuit Ahjezer filius Ammifaddai.

26 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, sexaginta duo millia septingenti.
27 Juxta eum fixere tentoria de tribu Aser: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.

28 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati sunt, quadraginta millia, & mille quingenti.
29 De tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira filius Enan.

30 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, quinquaginta tria millia quadringenti.
31 Omnes, qui numerati sunt in castris Dan, fuerunt centum quinquaginta septem millia sexcenti: & novissimi proficiscuntur.

32 Hic numerus filiorum Israel, per domos cognationum suarum, & turmas divisi exercitus, sexcenta tria millia quingenti quinquaginta.
33 Levitæ autem non sunt numerati inter filios Israel, sic enim præceperat Dominus Moysi.

34 Feceruntque filii Israel juxta omnia, quæ mandaverat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas, & profecti per familias, ac domos patrum suorum.

CAPUT III.

Levitæ in tabernaculi ministerium assumpti numerantur, cum suis principibus, ac ministris, & loco primogenitorum Israel suscipiuntur: reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio redimuntur.

A

1 HÆ sunt generationes Aaron, & Moysi, in die, qua locutus est Dominus ad Moysen in monte Sinai.
2 * Et hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus ejus Nadab, deinde Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

*Exod. 6. 23.

3 Hæc nomina filiorum Aaron sacerdotum, qui uncti sunt, & quorum repletæ, & consecratæ manus, ut sacerdotio fungerentur.
4 * Mortui sunt enim Nadab, & Abiu, cum offerrent ignem alienum in conspectu Domini in deserto Sinai, absque liberis: functique sunt sacerdotio Eleazar, & Ithamar coram Aaron patre suo.

* Lev. 10. 1. 2. 1. Par. 14. 2. 2.

5 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
6 Applica tribum Levi, & fac stare in conspectu Aaron sacerdotis, ut ministrent ei, & excubent.

7 Et observet quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii.
8 Et custodiant vasa tabernaculi, servientes in ministerio ejus.

9 Dabitque dono Levitas Aaron, & filiis ejus, quibus traditi sunt à filiis Israel. Aaron autem, & filios ejus constituit super cultum sacerdotii. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur.

B

11 Locutusque est Dñs ad Moysen, dicens:
12 Ego tuli Levitas à filiis Israel pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Israel, eruntque Levitæ mei.

*Exod. 13. 2. 2. Int. 8. c. 1

13 * Meum est enim omne primogenitum: ex quo percussi primogenitos in Terra Ægypti: sanctificavi mihi quidquid primum nascitur in Israel ab homine usque ad pecus, mei sunt: ego Dominus.
14 Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Sinai, dicens:

C

15 Numera filios Levi per domos patrum suorum, & familias, omnem masculum ab uno mense, & supra.
16 Numeravit Moyses, ut præceperat Dñs.
17 * Et inventi sunt filii Levi per nomina sua, Gerson, & Caath, & Merari.

*Exod. 6. c. 10.

18 Filii Gerson: Lebni, & Semei.
19 Filii Caath: Amram, & Jesaar, Hebron, & Oziel.
20 Filii Merari: Moholi, & Musi.

21 De Gerson fuerit familia duæ, Lebnitica, & Semeitica:
22 Quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense & supra, septem millia quingenti.
23 Hi post tabernaculum metabuntur ad Occidentem,

D

24 Sub principe Eliasaph filio Lael.
25 Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis,
26 Ipsum tabernaculum, & operimentum ejus, tentorium, quod trahitur ante fores tecti fœderis, & cortinas atrii: tentorium quoque, quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, fustes tabernaculi, & omnia utensilia ejus.

27 Cognatio Caath habebit populos Amramitas, & Jesaaritas, & Hebronitas, & Ozielitas. Hæ sunt familiae Caathitarum recensitæ per nomina sua:
28 Omnes generis masculini ab uno mense, & supra octo millia sexcenti habebunt excubias Sanctuarii,

E

29 Et castrametabuntur ad meridianam plagam.
30 Princepsque eorum erit Elisaphan filius Oziel:

31 Et custodient arcam, mensamque, & candelabrum, altaria, & vasa Sanctuarii, in quibus ministratur, & vclum, cunctamque hujuscemodi suppellectilem.
32 Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis, erit super excubitores custodia Sanctuarii.

33 At verò de Merari erunt populi Moholitæ, & Musitæ recensiti per nomina sua:
34 Omnes generis masculini ab uno mense, & supra, sex millia ducenti.

35 Princeps eorum Suriel filius Abihajel: in plaga septentrionali castrametabuntur.
36 Erunt sub custodia eorum tabule tabernaculi, & vestes, & columnæ, ac bases ca-

rum

rum, & omnia, quæ ad cultum hujuscemodi pertinent:

37 Columnæque atrii per circuitum cum basibus suis, & paxilli cum funibus.

38 Castrametabuntur ante tabernaculum fœderis, id est ad orientalem plagam, Moyses, & Aaron cum filiis suis, habentes custodiam Sanctuarii in medio filiorum Israel: quisquis alienus accesserit, morietur.

39 Omnes Levitæ, quos numeraverunt Moyses, & Aaron juxta præceptum Domini per familias suas in genere masculino à mense uno, & supra, fuerunt viginti duo millia.

40 Et ait Dominus ad Moysen: Numerum primogenitos sexus masculini de filiis Israel ab uno mense, & supra, & habebis summam eorum.

41 Tolleque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel, ego sum Dominus: & pecora eorum pro unis versis primogenitis peccatorum filiorum Israel.

42 Recensuit Moyses, sicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Israel.

43 Et fuerunt masculi per nomina sua, à mense uno, & supra, viginti duo millia ducenti septuaginta tres.

44 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

45 Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Israel, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei: ego sum Dominus.

46 In pretio autem ducentorum septuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Israel,

47 Accipies quinque siclos per singula capita ad mensuram Sanctuarii. * Siclus habet viginti obolos.

48 Dabisque pecuniam Aaron, & filiis ejus, pretium eorum, qui supra sunt.

49 Tulit igitur Moyses pecuniam eorum, qui fuerant amplius, & quos redemerant à Levitis.

50 Pro primogenitis filiorum Israel, mille trecentorum sexaginta quinque siclorum juxta pondus Sanctuarii,

51 Et dedit eam Aaron, & filiis ejus juxta verbum, quod præceperat sibi Dominus.

CAPUT IV.

Ritus, & officia Levitarum juxta cuiusque familiam distribuuntur.

A **L**ocutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

2 Tolle summam filiorum Caath de medio Levitarum per domos, & familias suas,

3 A trigésimo anno, & supra, usque ad quinquagesimum annum, omnium, qui ingrediuntur, ut sent, & ministrent in tabernaculo fœderis.

4 Hic est cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum sanctorum.

5 Ingrediuntur Aaron, & filii ejus, quando movenda sunt castra, & deponunt velum, quod pendet ante fores, involventque eam testimonii,

6 Et operient rursus velamine janthina-

* Exod. 30.
b 13.
Lev. 27. c.
15.
16.
17.
18. c.
16.
Ezechiel.
45. d. 12.

rum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, & inducent vestes.

7 Mensam quoque propositionis involvent hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula, & mortariola, cyathos, & crateras ad liba fundenda: panes semper in ea erunt:

8 Extendentque desuper pallium coccineum, quod rursus operient velamento janthinarum pellium, & inducent vestes.

9 Sument & pallium hyacinthinum, quo operient candelabrum cum lucernis, & forcipibus suis, & emunctoriis, & cunctis vasibus olei, quæ ad concinnandas lucernas necessaria sunt:

10 Et super omnia ponent operimentum janthinarum pellium, & inducent vestes.

11 Nec non & altare aureum involvent hyacinthino vestimento, & extendent desuper operimentum janthinarum pellium, inducentque vestes.

12 Omnia vasa, quibus ministratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent desuper operimentum janthinarum pellium, in luceque vestes.

13 Sed & altare mundabunt cinere, & involvent illud purpureo vestimento,

14 Ponentque cum eo omnia vasa, quibus in ministerio ejus utuntur, id est ignium receptacula, fuscinulas, ac tridentes, uncinos, & batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine janthinarum pellium, & inducent vestes.

15 Cumque involverint Aaron, & filii ejus Sanctuarium, & omnia vasa ejus in erematione castrorum, tunc intrabunt * filii Caath, ut portent involuta: & non tangent vasa Sanctuarii, ne moriantur. Ista sunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis:

16 Super quos erit Eleazar filius Aaron sacerdotis, ad curam curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compositionis incensum, & sacrificium, quod semper offertur, & oleum unctionis, & quicquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vasorum, quæ in Sanctuario sunt.

17 Locutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

18 Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:

19 Sed hoc facite eis, ut vivant, & non moriantur, si tetigerint sancta sanctorum Aaron, & filii ejus intrabunt, ipsique disponant opera singulorum, & dividant, quid portare quis debeat.

20 Alii nulla curiositate videant, quæ sunt in Sanctuario, priusquam involvantur, alioquin morientur.

21 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

22 Tolle summam etiam filiorum Gerson per domos, ac familias, & cognationes suas.

23 A triginta annis, & supra, usque ad annos quinquaginta. Numerum omnes, qui ingrediuntur, & ministrent in tabernaculo fœderis.

24 Hoc est officium familiæ Gersonitarum,

25 Ut portent cortinas tabernaculi, & restum fœderis operimentum aliud, & super omnia velamen janthinum, tentoriumque, quod pendet in introitu tabernaculi fœderis.

26 Cortinas atrii, & velum in introitu, quod est ante tabernaculum. Omnia, quæ ad altare pertinent, funiculos, & vasa ministerii,

27 Jubente Aaron, & filiis ejus, portabunt filii Gerson: & scient singuli, cui debeant oneri mancipari.

28 Hic est cultus familiæ Gersonitarum in tabernaculo fœderis, eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis:

29 Filios quoque Merari per familias, & domos patrum suorum recensebis,

30 A triginta annis, & supra, usque ad annos quinquaginta, omnes, qui ingrediuntur ad officium ministerii sui, & cultum fœderis testimonii.

31 Hæc sunt onera eorum: portabunt tabulas tabernaculi, & vestes ejus, columnas, ac bases earum,

32 Columnas quoque atrii per circuitum cum basibus, & paxillis, & funibus suis. Omnia vasa, & supellectilem ad numerum accipient, sicutque portabunt.

33 Hoc est officium familiæ Meraritarum, & ministerium in tabernaculo fœderis: eruntque sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.

34 Recensuerunt igitur Moyses, & Aaron, & principes synagoga filios Caath per cognationes, & domos patrum suorum,

35 A triginta annis, & supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes, qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi fœderis:

36 Et inventi sunt duo millia septingenti quinquaginta.

37 Hic est numerus populi Caath, qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyses, & Aaron juxta sermonem Domini per manum Moysi.

38 Numerati sunt & filii Gerson per cognationes, & domos patrum suorum,

39 A triginta annis, & supra, usque ad quinquagesimum annum, omnes, qui ingrediuntur, ut ministrent in tabernaculo fœderis:

40 Et inventi sunt duo millia sexcenti triginta.

41 Hic est populus Gersonitarum, quos numeraverunt Moyses, & Aaron juxta verbum Domini.

42 Numerati sunt & filii Merari per cognationes, & domos patrum suorum,

43 A triginta annis, & supra, usque ad annum quinquagesimum, omnes, qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:

44 Et inventi sunt tria millia ducenti.

45 Hic est numerus filiorum Merari, quos recensuerunt Moyses, & Aaron juxta imperium Domini per manum Moysi.

46 Omnes, qui recensiti sunt de Levitis, & quos recenseri fecit ad nomen Moyses, & Aaron, & principes Israel, per cogna-

tiones, & domos patrum suorum,

47 A triginta annis, & supra, usque ad annum quinquagesimum, ingredientibus ad ministerium tabernaculi, & onera portanda,

48 Fuerunt simul octo millia quingenti octoginta.

49 Juxta verbum Domini recensuit eos Moyses, unumquemque juxta officium, & onera sua, sicut præceperat ei Dominus.

CAPUT V.

Quod immundi à castris arcenti: transgressio per negligentiam: de primitiis, ac oblationibus, & lege zelotypiæ.

A **L**ocutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Præcipe filiis Israel, ut eiciant de castris omnem leprosum, & qui semine suavitatisque est super mortuo:

3 Tam masculum, quam feminam eicite de castris, ne contaminent eam, cum habitaverim vobiscum.

4 Feceruntque ita filii Israel, & ejecerunt eos extra castra, sicut locutus erat Dominus Moysi.

5 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

6 Loquere ad filios Israel: Vir, sive mulier, cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ solent hominibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,

7 Confitebuntur peccatum suum, & reddent ipsum caput, quantumque partem desuper eis, in quem peccaverint.

8 Sin autem non fuerit, qui recipiat, dabunt Domino, & erit sacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut sit placabilis hostia.

9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Israel, ad sacerdotem pertinent:

10 Et quicquid in Sanctuario offertur à singulis, & traditur manibus sacerdotis, ipse erit.

11 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

12 Loquere ad filios Israel, & dices ad eos: Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens,

13 Dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non poterit, sed lateat adulterium, & testibus argui non potest, quia non est inventa in supro:

14 Si spiritus zelotypiæ conceitaverit virum contra uxorem suam, quæ vel polluta est, vel falsa suspitione appetit,

15 Adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem sari farinæ hordeaceæ: non sunt super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & oblatio investigans adulterium.

16 Offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino.

17 Assumeretque aquam sanctam in vase fictile, & paxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam.

18 Cumque steterit mulier in conspectu

Domini, discooperiet caput ejus, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypie: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congesit.

19 Adjurabitque eam, & dicit: Si non dormivit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aquae istae amarissimae, in quas maledicta congesi.

20 Sin autem declinasti à viro tuo, atque polluta es, & concubisti cum altero viro:

21 His maledictionibus subjacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus distumpatur.

22 Ingrandiantur aquae maledictae in ventrem tuum, & utero tumefcente putrescat femur. Et respondebit mulier, Amen, amen.

D 23 Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congesit.

24 Et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit,

25 Tolle sacerdos de manu ejus sacrificium zelotypie, & elevabit illud coram Domino, imponetque illud super altare: ita dumtaxat ut prius.

26 Pugillum sacrificii tollat de eo, quod offeritur, & incendat super altare: & sic potum det mulieri aquas amarissimas.

27 Quas cum biberit, si polluta est, & contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aquae maledictionis, & inflato ventre computrescat femur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo.

28 Quod si polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.

29 Ista est lex zelotypie. Si declinaverit mulier à viro suo, & si polluta fuerit,

30 Maritusque zelotypie spiritu concitatus eduxerit eam in conspectu Domini, & fecerit ei sacerdos juxta omnia, quae scripta sunt:

31 Maritus absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam.

CAPUT VI.

Nazaraeorum consecratio, & oblatio: quibusque verbis sacerdotes populo benedicant, praescribitur.

A 1 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Vir, sive mulier, cum fecerint votum, ut sanctificentur, & se voluerint Domino consecrare:

3 A vino, & omni, quod inebriare potest, abstincent. Accum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes, siccataeque non comedent.

4 Cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur: quidquid ex vinca esse

potest, ab uva passa usque ad acinum non comedent.

5 Omni tempore separationis suae * novacula non transibit per caput ejus, usque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit, crescente caesarie capitis ejus.

6 Omni tempore consecrationis suae super mortuum non ingredietur,

7 Nec super patris quidem, & matris, & fratris, sororisque funere contaminabitur, quia consecratio Dei sui super caput ejus est.

8 Omnibus diebus separationis suae sanctus erit Domino.

9 Sin autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo, polluetur caput consecrationis ejus: quod radet illico in eadem die purgationis suae, & rursus septima.

10 In octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbae sacerdoti in introitu foederis testimonii.

11 Facietque sacerdos unum pro peccato, & alterum in holocaustum, & deprecabitur pro eo; quia peccavit super mortuo: sanctificabitque caput ejus in die illo:

12 Et consecrabit Domino dies separationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen, ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta est sanctificatio ejus.

13 Ista est lex consecrationis. Cum dies, quos ex voto decreverat, complebantur: adducet eum ad ostium tabernaculi foederis,

14 Et offeret oblationem ejus Domino, agnum anniculum immaculatum in holocaustum, & ovem anniculum immaculatum pro peccato, & arietem immaculatum, hostiam pacificam,

15 Canistrum quoque panum azymorum, qui conspersi sint oleo, & lagana absque fermento uncta oleo, ac libamina singulorum:

16 Quae offeret sacerdos coram Domino, & faciet tam pro peccato, quam in holocaustum.

17 Arietem vero immolabit hostiam pacificam Domino, offerens simul canistrum azymorum, & libamenta, quae ex more debentur.

18 * Tunc radetur Nazaraeus ante ostium tabernaculi foederis caesarie consecrationis suae: tolletque capillos ejus, & ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum.

19 Et armum coctum arietis, tortamque absque fermento unam de canistro, & lagana azymum unum, & tradet in manus Nazarei, postquam rasum fuerit caput ejus.

20 Susceptaque rursus ab eo, elevabit in conspectu Domini: & sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectusculum, quod separari justum est, & femur. Post haec poterit bibere Nazaraeus vinum.

21 Ista est lex Nazarei, cum voverit oblationem suam Domino tempore consecrationis suae, exceptis his, quae invenerit manus ejus: juxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem sanctificationis suae.

22 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens,

23 Loquere Aaron, & filiis ejus: Sic benedicetis filiis Israel, & dicitis:

24 * Benedicat tibi Dominus, & custodiat te.

25 Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui.

26 Converterat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem.

27 Invocabuntque nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis.

CAPUT VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi, & altaris: Dominus Moysi sanctuarium ingresso loquitur de propitiatorio.

A 1 **F**Actum * est autem in die, qua completum fuit Moyses tabernaculum, & crexit illud: unxitque, & sanctificavit cum omnibus vas suis, altare similiter, & omnia vasa ejus.

2 Obrulerunt principes Israel, & capita familiarum, qui erant per singulas tribus, praefectique eorum, qui numerati fuerant,

3 Munera coram Domino, sex plaustra tecta cum duodecim bobus. Unum plaustrum obtulere duo duces, & unum bovem singulis, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi.

4 Ait autem Dominus ad Moysen:

5 Suscipe ab eis, ut serviant in ministerio tabernaculi, & trades ea Levitis juxta ordinem ministerii sui.

6 Itaque cum suscepisset Moyses plaustra, & boves, tradidit eos Levitis.

7 Duo plaustra, & quatuor boves dedit filiis Gerson, juxta id, quod habebant necessarium.

8 Quatuor alia plaustra, & octo boves dedit filiis Merari, secundum officia, & cultum suum, sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis.

9 Filiis autem Caath non dedit plaustra, & boves: quia in Sanctuario serviunt, & onera propriis portant humeris.

10 Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die, qua unctum est, oblationem suam ante altare:

B 11 Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris.

12 Primo die obtulit oblationem suam Nahasson filius Aminadab de tribu Juda:

13 Fueruntque in ea, acetabulum argenteum pondus centum triginta siclorum, & phiala argentea habens septuaginta siclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia conspersa oleo in sacrificium.

14 Mortariolum ex decem siclis aureis, plenum incenso:

15 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

16 Hircumque pro peccato:

17 Et in sacrificio pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec est obla-

tio Nahasson filii Aminadab.

18 Secundo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Issachar,

19 Acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia conspersa oleo in sacrificium:

20 Mortariolum aureum habens decem siclos, plenum incenso:

21 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

22 Hircumque pro peccato:

23 Et in sacrificio pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec fuit oblatio Nathanael filii Suar.

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,

25 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia conspersa oleo in sacrificium:

26 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

27 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

28 Hircumque pro peccato:

29 Et in sacrificio pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec fuit oblatio Eliab filii Helon.

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Elisur filius Sedeur,

31 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia conspersa oleo in sacrificium:

32 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

33 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

34 Hircumque pro peccato:

35 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec fuit oblatio Elisur filii Sedeur.

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Surifaddai,

37 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum similia conspersa oleo in sacrificium:

38 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

39 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

40 Hircumque pro peccato:

41 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: haec fuit oblatio Salamiel filii Surifaddai.

42 Die sexto princeps filiorum Gad, Eliasaph filius Ducl,

43 Obtulit acetabulum argenteum ap-

pendens

pendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium.

44 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

45 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

46 Hircumque pro peccato:

47 Et in hostias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Eliafaph filii Ducl.

48 Die septimo princeps filiorum Ephraim, Elisama filius Ammiud,

49 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

50 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

51 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

52 Hircumque pro peccato:

53 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Elisama filii Ammiud.

54 Die octavo princeps filiorum Manasse, Gamaliel filius Phadastr,

55 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

56 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

57 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

58 Hircumque pro peccato:

59 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadastr,

60 Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis,

61 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

62 Et mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

63 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

64 Hircumque pro peccato:

65 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Abidan filii Gedeonis.

66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammisaddai,

67 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila

consersa oleo in sacrificium:

68 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

69 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

70 Hircumque pro peccato:

71 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Ahiezer filii Ammisaddai,

72 Die undecimo princeps filiorum Aser, Phegiel filius Ochran,

73 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium:

74 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

75 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

76 Hircumque pro peccato:

77 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochran.

78 Die duodecimo princeps filiorum Nephtali, Ahira filius Enan,

79 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, phialam argenteam habentem septuaginta siclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum simila oleo conspersa in sacrificium:

80 Mortariolum aureum appendens decem siclos, plenum incenso:

81 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocaustum:

82 Hircumque pro peccato:

83 Et in hostias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Ahira filii Enan.

84 Hæc in dedicatione altaris oblata sunt principibus Israel, in die, qua consecratum est: acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ duodecim: mortariola aurea duodecim:

85 Ita ut centum triginta siclos argenti haberet unum acetabulum, & septuaginta siclos haberet una phiala: id est, in commune vasorum omnium ex argento sicli duo millia quadringenti, pondere Sanctuarii.

86 Mortariola aurea duodecim plena incenso, denos siclos appendentia pondere Sanctuarii: id est, simul auri sicli centum viginti.

87 Boves de armento in holocaustum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim pro peccato.

88 In hostias pacificorum, boves viginti quatuor, arietes sexaginta, hirci sexaginta, agni anniculi sexaginta. Hæc oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est.

89 Cùmque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis, ut consideret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio, quod erat super arcem testimonii inter duos Cherubim, unde & loquebatur ei.

E

F

C A

CAPUT VIII.

Candelabri, & lucernarum locus: situs, materia, ac forma: etaque, & consecratio Levitarum.

A **L**ocutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Loquere Aaron, & dices ad eum: Cùm posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur. Hoc igitur præcipe, ut lucernæ contra boream è regione respiciant ad mensam panum propositionis, contra eam partem, quam candelabrum respicit, lucere debebunt.

3 Fecitque Aaron, & imposuit lucernas super candelabrum, ut præceperat Dominus Moysi.

4 Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius stipes, quam cuncta, quæ ex utroque calamorum latere nascebantur, juxta exemplum, quod ostendit Dominus Moysi, ita operatus est candelabrum.

5 Et locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

6 Tolle Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos.

B 7 Juxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ. Cùmque laverint vestimenta sua, & mundati fuerint.

8 Tollent bovem de armentis, & libamentum ejus simillam oleo conspersam: bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato:

9 Et applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Israel.

10 Cùmque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Israel manus suas super eos.

11 Et offeret Aaron Levitas, munus in conspectu Domini à filiis Israel, ut serviant in ministerio ejus.

12 Levitæ quoque ponent manus suas super capita bouum, è quibus unum facies pro peccato, & alterum in holocaustum Domini, ut depreceris pro eis.

13 Statuesque Levitas in conspectu Aaron, & filiorum ejus, & consecrabis oblatos Domino.

C 14 Ac separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei.

15 Et postea ingredientur tabernaculum fœderis, ut serviant mihi. Sicque purificabis, & consecrabis eos in oblationem Domini, quoniam dono donati sunt mihi à filiis Israel.

16 *Pro primogenitis, quæ aperiant omnem vulvam in Israel, accipi eos.

17 Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israel, tam ex hominibus, quam ex jumentis. Ex die, quo percussit omne primogenitum in Terra Ægypti, sanctificavi eos mihi:

18 Et tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Israel.

19 Tradidique eos dono Aaron, & filiis

*Exod. 13: 2. 2.
Sup. 3. b.
13.
Luc. 2. c.
23.

ejus de medio populi, ut serviant mihi pro Israel in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne sit in populo plaga, si ausi fuerint accedere ad Sanctuarium.

20 Feceruntque Moyses, & Aaron, & omnis multitudo filiorum Israel super Levitis, quæ præceperat Dominus Moysi.

21 Purificatique sunt, & laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos Aaron in conspectu Domini, & oravit pro eis.

22 Ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron, & filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moysi de Levitis, ita factum est.

23 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

24 Hæc est lex Levitarum: A viginti quinque annis, & supra, ingredientur, ut ministrent in tabernaculo fœderis.

25 Cùmque quinquagesimum annum ætatis impleverint, servire cessabunt:

26 Eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo fœderis, ut custodiant, quæ sibi fuerint commendata, opera autem ipsa non faciant. Sic dispones Levitis in custodiis suis.

D

CAPUT IX.

Quo tempore debeant mundi Phasæ celebrare, & quo immundi: nubes tabernaculum operiens per diem columna nubis, per noctem, ut species ignis ducit exercitum tantis quadraginta annis.

A **L**ocutus est Dominus ad Moysen, in deserto Sinai, anno secundo postquam egressi sunt de Terra Ægypti, mense primo, dicens:

2 * Faciant filii Israel Phasæ in tempore suo:

3 Quartadecima die mensis hujus ad vesperam, juxta omnes ceremonias, & justificationes ejus.

4 Præcepitque Moyses filiis Israel, ut facerent Phasæ.

5 Qui fecerunt tempore suo: quartadecima die mensis ad vesperam, in monte Sinai. Juxta omnia, quæ mandaverat Dominus Moysi, fecerunt filii Israel.

6 Ecce autem quidam immundi super anima hominis, qui non poterant facere Phasæ in die illo, accedentes ad Moysen, & Aaron:

7 Dixerunt eis: Immundi sumus super anima hominis: quare fraudamur, ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore suo inter filios Israel?

8 Quibus respondit Moyses: Stare, ut consulam, quid præcipiat Dominus de vobis.

9 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

10 Loquere filiis Israel: Homo, qui fuerit immundus super anima, sive in via procul in gente vestra, faciat Phasæ Domino.

11 In mense secundo, quartadecima die mensis ad vesperam: cum azymis, & lactucis agrestitibus comedent illum:

12 Non relinquent ex eo quidpiam usque

A

*Exod. 12: 2. 3.

B

*Exod. 12
p. 46.
Joan. 19.
g. 16.

manè, * & os ejus non confringent, omnem ritum Phafe observabunt.

13 Si quis autem & mundus est, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phafe, excernatur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo: peccatum suum ipse portabit.

C

14 Peregrinus quoque, & advena si fuerint apud vos, facient phafe Domino juxta ceremonias, & justificationes ejus. Præceptum idem erit apud vos tam advenæ, quam indigenæ.

*Exod. 40
b. 16. d. 32
Sup. 7. a. 11

15 * Igitur die, qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes. A vesperæ autem super tentorium erat quasi species ignis usque manè.

16 Sic fiebat jugiter: per diem operiebat illud nubes, & per noctem quasi species ignis.

17 Cùmque ablata fuisset nubes, qua tabernaculum protegebat, tunc proficiscebantur filii Israel: & in loco, ubi steterat nubes, ibi castrametabantur:

18 Ad imperium Domini proficiscebantur, & ad imperium illius fiebant tabernaculum. * Cunctis diebus, quibus stabat nubes super tabernaculum, manebant in eodem loco:

* 1 Cor. 10
a. 1.

D

19 Et si evenisset, ut multo tempore maneret super illud, erant filii Israel in excubiis Domini, & non proficiscebantur,

20 Quot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperium illius depocebant.

21 Si fuisset nubes à vesperæ usque manè, & statim diluculo tabernaculum reliquisset, proficiscebantur: & si post diem, & noctem recessisset, dissipabant tentoria.

22 Si verò biduo, aut uno mense, vel longiori tempore fuisset super tabernaculum, manebant filii Israel in eodem loco, & non proficiscebantur: statim autem, ut recessisset, movebant castra.

23 Per verbum Domini fiebant tentoria, & per verbum illius proficiscebantur, erantque in excubiis Domini juxta imperium ejus per manum Moysi.

C A P U T X.

Jubet Deus fieri duas tubas argenteas, docetque earum usum: quo ordine nota sint castra de deserto Sinai: orat Moyses cognatum Hobab, ut cum ipse proficiscatur: & verba, quæ loquebatur Moyses, cum elevaretur, vel deponeretur arca.

A

1 Locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem, quando movenda sunt castra.

3 Cùmque increpaveris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium tabernaculi sceleris.

4 Si semel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Israel.

5 Si autem proluxerit, atque concisus clangor increpaverit, movebunt castra primi,

qui sunt ad orientalem plagam.

6 In secundo autem somitu, & pari ululatu tubæ, levabunt tentoria, qui habitant ad merididiem, & juxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectioem.

7 Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, & non concisus ululabunt.

8 Filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris.

9 Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes, qui dimicant adversum vos, clangentis ululantibus tubis, & erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut erumini de manibus inimicorum vestrorum.

10 Si quando habebitis epulum, & dies festos, & calendas, canentis tubis super holocaustis, & pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri: ego Dominus Deus vester.

11 Anno secundo, mense secundo, vigesima die mensis, elevata est nubes de tabernaculo foederis.

12 Profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, & recubuit nubes in solitudine Pharan:

13 Moveruntque castra primi juxta imperium Domini in manu Moysi.

14 * Filii Juda per turmas suas: quorum princeps erat Nahasson, filius Aminadab.

15 In tribu filiorum Issachar fuit princeps Nathanael filius Suar.

16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.

17 Deposituque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson, & Merari.

18 Profectique sunt & filii Ruben, per turmas, & ordinem suum: quorum princeps erat Helisur filius Sedeur.

19 In tribu autem filiorum Simeon, princeps fuit Salamei filius Surifaddai.

20 Porrò in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duel.

21 Profectique sunt & Caathiba, portantes Sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad cretionis locum.

22 Moverunt castra & filii Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud.

23 In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamaliel Phadastr.

24 Et in tribu Benjamin erat dux Abidan filius Gedeonis.

25 Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammisaddai.

26 In tribu autem filiorum Aser erat princeps Phegiel filius Ochran.

27 Et in tribu filiorum Nephthali princeps fuit Ahira, filius Enan.

28 Hæc sunt castra, & profectioes filiorum Israel per turmas suas, quando egrediebantur.

29 Dixitque Moyses Hobab filio Raguei Madianita, cognato suo: Proficiscimur ad locum,

locum, quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut beneficiamus tibi: quia Dominus bona promissit Israel.

D

30 Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam, in qua natus sum.

31 Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti, in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris ductor noster.

32 Cùmque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis tradidit Dominus, dabimus tibi.

33 Profecti sunt ergo de Monte Domini viam trium dierum, arcaque foederis Domini præcedebat eos, per dies tres providens castrorum locum.

34 Nubes quoque Domini super eos erat per diem, cum incederent.

* Pl. 67.
a. 27.

35 Cùmque elevaretur arca, dicebat Moyses: * Surge, Domine, & disspentur inimici tui, & fugiant, qui oderunt te, à facie tua.

36 Cùm autem deponeretur, aiebat: Revertere, Dñe, ad multitudinem exercitus Israel.

C A P U T XI.

Murmurant Hebraei primum ex defatigatione: dein petunt carnes, cepas, & allia Ægypti: turbatoque Moysi spiritu, Deus illius onus in septuaginta seniores paritur, qui omnes prophetaut: dantur coturnices, puniturque populus propter carnum concupiscentiam.

A

* Pl. 77.
c. 19.
1. Cor. 10.
c. 10.
* Pl. 77.
c. 21.

1 Interea ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cum audisset Dominus, iratus est. Et accensus in eos ignis Domini devoravit extremam castrorum partem.

2 Cùmque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses ad Dñm, & absorptus est ignis.

3 Vocavitque nomen loci illius, Incensio: eo quod incensus fuisset contra eos ignis Dñi.

4 Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagravat desiderio, sedens & stans, junctis sibi pariter filiis Israel, & ait: * Quis dabit nobis ad vescendum carnes?

* 1. Cor.
10. a. 3.

5 Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique & cepæ, & allia.

B

* Exod. 16. d. 14.
Pl. 77. c. 24.
Sup. 16. c. 20.
Joan. 6. d. 31.

6 Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.

7 * Erat autem Man quasi semen coriandri, coloris bdellii.

8 Circuibatque populus, & colligens illud, frangebatur mola, sive terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas lapidis quasi panis oleati.

9 Cùmque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter & Man.

10 Audivit ergo Moyses sententiam populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde: sed & Moysi intoleranda res visa est.

11 Et ait ad Dominum: Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te: & cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?

C

12 Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet mu-

trix infantulum, & defer in terram, pro qua jurasti patribus eorum?

13 Unde mihi carnes, ut dem tantæ multitudini? flent contra me, dicentes: Da nobis carnes, ut comedamus.

14 Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi.

15 Sin aliter tibi videretur, obsecro, ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.

16 Et dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint, ac magistri: & duces eos ad ostium tabernaculi fcederis, faciesque ibi stare tecum.

D

17 Ut descendam, & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, & non tu solus graveris.

18 Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes. ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis carnes carnum? bene nobis erat in Ægypto. Ut det vobis Dominus carnes, & comedatis:

19 Non uno die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem,

20 Sed usque ad mensum dierum, donec exeat per nares vestras, & vertatur in nauscam, eo quod repuleritis Dominum, qui in medio vestri est, & steteritis coram eo, dicentes: Quare egressi sumus ex Ægypto?

E

21 Et ait Moyses: Sexcenta millia pedum hujus populi sunt. & tu dicis: Dabo eis esum carnum mensis integro?

* Joan. 6.
b. 10.

22 * Numquid ovium, & boum multitudo caederetur, ut possit sufficere ad cibum? vel omnes pisces maris in unum congregabuntur, ut eos satient?

23 Cui respondit Dominus: * Numquid invalida est manus Domini? Jam nunc videbis, utrum meus sermo operi complectatur.

* Isa. 59.
a. 11.

24 Venit igitur Moyses, & narravit populo verba Domini, congregans septuaginta viros de senibus Israel, quos ita fecit circa tabernaculum.

25 Descenditque Dominus per nubem, & locutus est ad eum auferens de spiritu, qui erat in Moysè, & dans septuaginta viros. Cùmque requievisset in eis Spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessaverunt.

F

26 Remanserunt autem in castris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, & alter Medad, super quos requievit spiritus: nam & ipsi descripti fuerant, & non exierant ad tabernaculum.

27 Cùmque prophetarent in castris, occurrit puer, & nuntiavit Moysi, dicens: Eldad, & Medad prophetant in castris.

28 Statim Josue filius Nun, minister Moysi, & electus pluribus, ait: Domine mi Moyses, prohibe eos.

29 At ille: Quid, inquit, amularis pro me? quis tribuat, ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum suum?

30 Reversusque est Moyses, & majores natu Israel in castra.

G

31 * Ventus autem egrediens à Domino, arreptans trans mare coturnices detulit, & de-

* Pl. 77.
a. 27.

misit in castra, itinere quantum uno die confici potest, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram.

32 Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem choros: & siccauerunt eas per gyrum castrorum:

33 * Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.

34 Vocatusque est ille locus, Sepulchra concupiscentia: ibi enim sepeliverunt populum, qui desideraverat. Egredi autem de Sepulchris concupiscentia, venerunt in Hase-roth, & manserunt ibi.

CAPUT XII.

Aaron, & Maria in mitissimum Moysen murmurant, apud quos Deus Moysen laudat a familiaritate erga Dominum: Maria lepra percussa, & septem diebus a populo separata, sanitati restituitur, orante pro ea Moysse.

A **L**ocutaque est Maria, & Aaron contra Moysen propter uxorem ejus Aethiopiissam,

2 Et dixerunt: Num per solum Moysen locutus est Dominus? nonne & nobis similiter est locutus? Quod cum audisset Dominus,

3 (Erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra)

B **S**tatim locutus est ad eum, & ad Aaron, & Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculi sedes. Cumque fuissent egressi,

CAPUT XIII.

Missi a Moysse duodecim exploratores ad considerandam terram promissionis, palmitem cum botro, aliisque fructibus in fertilitatis signum post quadraginta dies reverterunt, qui tamen universi, praeter Caleb, & Josue, murmur in populo concitant.

A **R**ogatusque est populus de Hase-roth, fixis tentoriis in deserto Pharan.

2 Ibi locutus est Dominus ad Moysen, dicens:

5 Descendit Dominus in columna nubis, & stetit in introitu tabernaculi vocans Aaron, & Mariam. Qui cum isseint,

6 Dixit ad eos: Audite sermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum.

7 At non talis servus meus Moyses, * qui in omni domo mea fidelissimus est:

8 * Ore enim ad eos loquor ei: & palam, & non per enigmata, & figuras Dominum vider. Quare ergo non timuistis detrahere servo meo Moysi?

9 Iratusque contra eos, abiit:

10 Nubes quoque recessit, quia erat super tabernaculum: & ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque respexisset eam Aaron, & vidisset perfulam lepra,

11 Ait ad Moysen: Obsecro, domine mihi imponas nobis hoc peccatum, quod stulte commisimus,

12 Ne fiat haec quasi mortua, & ut abortivum, quod proicitur de vulva matris suae, ecce jam medium carnis ejus devoratum est a lepra.

13 Clamavitque Moyses ad Dominum, dicens: Deus, obsecro, sana eam.

14 Cui respondit Dominus: Si pater ejus spuisset in faciem illius, nonne debuerat saltem septem diebus robore sustundi? Separaretur septem diebus extra castra, & postea revocabitur.

15 Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus: & populus non est motus de loco illo, donec revocata est Maria.

3 Mitte viros, qui considerent Terram Chanaan, quam daturus sum filiis Israel, singulos de singulis tribubus, ex principibus.

4 Fecit Moyses, quod Dominus imperaverat, de deserto Pharan mittens principes viros, quorum ista sunt nomina.

5 De tribu Ruben, Sannua filium Zechur,

6 De tribu Simeon, Saphat filium Huri.

7 De tribu Juda, Caleb filium Jephone.

8 De tribu Issachar, Igal filium Joseph.

9 De tribu Ephraim, Osee filium Nun.

10 De tribu Benjamin, Phalti filium Raphu. 11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi. 12 De tribu Joseph, Iseprei Manasse, Gad-dil filium Sui.

13 De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.

14 De tribu Aser, Schur filium Michael.

15 De tribu Nephthali, Nahabi filium Vaphi.

16 De tribu Gad, Guel filium Machi.

17 Haec nomina virorum, quos misit Moyses ad considerandam Terram: vocavitque Osee filium Nun, Josue.

18 Misit ergo eos Moyses ad considerandam Terram Chanaan, & dixit ad eos: Ascendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes,

19 Considerate Terram, qualis sit: & populum, qui habitator est ejus, utrum fortis sit, an infirmus: si pauci numero, an plures:

20 Ipsa terra bona, an mala: urbes quales, muratae, an absque muris:

21 Humus, pinguis an sterilis, nemorosa an absque arboribus. Confortamini, & asser-te nobis de fructibus Terrae. Erat autem tem-pus, quando jam praecoqua uvae vefci possunt.

22 Cumque ascendissent, exploraverunt Terram a deserto Sin usque Rohob intran-tibus Emath.

23 Ascenderuntque ad meridiem, & vene-runt in Hebron, ubi erant Achiman, & Sifai, & Tholmai filii Enac. nam Hebron septem annis ante Tanim urbem Aegypti condita est.

24 * Pergeruntque usque ad Torrentem botri, abscederunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in veste duo viri. De malis quo-que granatis, & de ficis loci illius tulerunt:

25 Qui appellatus est Nehelecol, id est, Torrens botri, eo quod botrum portassent inde filii Israel.

26 Reversique exploratores Terrae post quadraginta dies, omni regione circumta,

27 Venerunt ad Moysen, & Aaron, & ad omnem coetum filiorum Israel in desertum Pharan, quod est in Cades. Locutique eis, & omni multitudini ostenderunt fructus terrae:

28 Et narrauerunt, dicientes: Venimus in Terram, ad quam misistis nos, quae re vera fluit lacte, & melle, ut ex his fructibus cog-nosci potest:

29 Sed cultores fortissimos habet, & urbes grandes, atque muratas. Stipem Enac vidi-mus ibi.

30 Amalec habitat in meridie, Hethaeus, & Jebuseus, & Amorrhaeus in montanis: Chanaanus vero moratur juxta mare, & circa fluenta Jordanis.

31 Inter haec Caleb compescens murmur populi, qui oriebatur contra Moysen, ait: Ascendamus, & possideamus Terram, quoniam poterimus obtinere eam.

32 Alii vero, qui fuerant cum eo, dice-bant: Nequaquam ad hunc populum va-lemus ascendere, quia fortior nobis est.

33 Detraxeruntque Terrae, quam inspexerant, apud filios Israel, dicientes: Terra, quam intravimus, devorat habitatores suos: populus, quem aspeximus, procerat statura est.

34 Ibi vidimus monstra quaedam filiorum

Enac de genere giganteo: quibus comparati, quasi locustae videbamur.

CAPUT XIV.

Murmur populi, auditis exploratoribus, frustra sedare conantur Josue, & Caleb: iratum Dominum placat Moyses: omnes mortui in deserto addicuntur praeter Caleb, ac Josue, & pugnae contra Domini voluntatem ceduntur ab hostibus.

A **I**gitur vociferans omnis turba flevit nocte illa.

2 Et murmurati sunt contra Moysen, & Aaron cuncti filii Israel, dicientes:

3 Utinam mortui essemus in Aegypto: & in hac vasta solitudine urinam pereamus, & non inducat nos Dominus in Terram istam, ne cadamus gladio, & uxores, & liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est reverti in Aegyptum?

4 Dixeruntque alter ad alterum: Constituamus nobis ducem, & revertamur in Aegyptum.

5 Quo audito Moyses, & Aaron ceci-derunt proni in terram coram omni mul-titudine filiorum Israel.

6 * At vero Josue filius Nun, & Caleb filius Jephone, qui & ipsi intraverunt terram, sci-derunt vestimenta sua,

7 Et ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti sunt: Terra, quam circumivimus, valde bona est.

8 Si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet humum lacte, & melle manantem.

9 Nolite rebelles esse contra Dominum: neque timeatis populum Terrae hujus, quia sicut panem ita eos possumus devorare. recessit ab eis omne praesidium: Dominus nobiscum est, nolite metueret.

10 Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini super tectum foderis cunctis filiis Israel.

11 Et dixit Dominus ad Moysen: Usque-quo detrahet mihi populus iste? Quotique non credent mihi, in omnibus signis, quae feci coram eis?

12 Feriam igitur eos pestilentia, atque consumam: te autem faciam principem super gentem magnam, & fortioiorem, quam haec est.

13 Et ait Moyses ad Dominum: Ut audiant Aegyptii, de quorum medio eduxisti populum istum,

14 Et habitatores Terrae hujus, qui audierunt, quod tu, Domine, in populo isto sis, & facie videaris ad faciem. * Et nubes tua protegat illos, & in columna nubis praecedas eos per diem, & in columna ignis per noctem:

15 Quod occideris tantam multitudinem quasi unum hominem, & dicant:

16 Non poterat introducere populum in terram, pro qua juraverat: * idcirco occidit eos in solitudine.

17 Magnificetur ergo fortitudo Domini, sicut jurasti, dicens:

18 * Dominus patiens, & multa misericordiae, * auferens iniquitatem, & scelera, nul-

C

D

E

F

G

A

B

C

E

F

G

H

8 Dixitque rursus ad Core: Audite, filii Levi.
 9 Num parum vobis est, quod separavit vos Deus Israel ab omni populo, & junxit sibi, ut ferviretis ei in cultu tabernaculi, & staretis coram frequentia populi, & ministraretis ei?
 10 Idcirco ad se fecit accedere te, & omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam sacerdotium vindicaretis,
 11 Et omnis globus tuus steterit contra Dominum? quid est enim Aaron, ut murmuretis contra eum?
 12 Misit ergo Moyses, ut vocaret Dathan, & Abiron filios Eliab. Qui responderunt: Non venimus.
 13 Numquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra, quae lacte, & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri?
 14 Revera induxisti nos in terram, quae fluit rivis lactis, & mellis, & dedisti nobis possessiones agrorum, & vinearum, an & oculos nostros vis erucere? non venimus.
 15 Iratusque Moyses valde, ait ad Dominum: Ne respicias sacrificia eorum: tu scis, quod ne asellum quidem umquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.
 16 Dixitque ad Core: Tu, & omnis congregatio tua stete scorsim coram Domino, & Aaron die crastino separatim.
 17 Tollite singuli thuribula vestra, & ponite super ea incensum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula: Aaron quoque teneat thuribulum suum.
 18 Quod cum fecissent, stantibus Moyses, & Aaron,
 19 Et coacti viderent adversum eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini.
 20 Locutusque Dominus ad Moysen, & Aaron, ait:
 21 Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repente disperdam.
 22 Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortissime Deus spirituum universae carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua deserviet?
 23 Et ait Dominus ad Moysen:
 24 Praecipue universo populo, ut separetur a tabernaculis Core, & Dathan, & Abiron.
 25 Surrexitque Moyses, & abiit ad Dathan, & Abiron: & sequentibus eum senioribus Israel,
 26 Dixit ad turbam: Recedite a tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere, quae ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.
 27 Cumque recessissent a tentoriis eorum per circuitum, Dathan, & Abiron egressi stabant in introitu pavilionum suorum, cum uxoribus, & liberis, omnique frequentia:
 28 Et ait Moyses: In hoc scietis, quod Dominus miserit me, ut facerem universa, quae cernitis, & non ex proprio corde protulerim:
 29 Si consuetudo hominum morte interierint, & visitaverit eos plaga, quae & ceteri visitari solent, non misit me Dominus:

30 Sim autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia, quae ad illos pertinent, descendentque viventes in infernum, scietis, quod blasphemaverint Dominum.
 31 * Confestim igitur, ut cessavit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum:
 32 Et aperiens os suum, devoravit illos cum tabernaculis suis, & universa substantia eorum.
 33 Descenderuntque vivi in infernum operi humo, & perierunt de medio multitudinis.
 34 At vero omnis Israel, qui stabat per gym, fugit ad clamorem percutientium, dicens: Ne forte & nos terra deglutiat.
 35 Sed & ignis egressus a Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerbant incensum.
 36 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 37 Praecipue Eleazar filio Aaron sacerdoti, ut tollat thuribula, quae jacet in incendio, & ignem huc, illucque dispergat: quoniam sanctificata sunt.
 38 In moribus peccatorum: producatque ea in laminas, & affigat altari, eoque oblatum sit in eis incensum Domino, & sanctificata sint, ut cernant ea pro signo, & monumento filii Israel.
 39 Tulit ergo Eleazar sacerdos thuribula aenea, in quibus obtulerant hi, quos incendium devoravit, & produxit ea in laminas, affigens altari:
 40 Ut haberent postea filii Israel, quibus commonerentur, ne quis accederet alienigena, & qui non est de semine Aaron, ad offerendum incensum Domino, ne patiatur sicut passus est Core, & omnis congregatio ejus, loquente Domino ad Moysen.
 41 Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen, & Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini.
 42 Cumque oriretur seditio, & tumultus increveret,
 43 Moyses, & Aaron fugerunt ad tabernaculum foederis. Quo postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini.
 44 Dixitque Dominus ad Moysen:
 45 Recedite de medio hujus multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cumque jacerent in terra.
 46 Dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populum, ut roges pro eis: jam enim egressa est ira a Domino, & plaga deservit.
 47 Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad medium multitudinem, quam jam vastabat incendium, obtulit thymiamam:
 48 Et stans inter mortuos, ac viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit.
 49 Fuerunt autem, qui percussi sunt, quatuordecim millia hominum, & septingenti, absque his, qui perierunt in seditione Core.
 50 Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi foederis, postquam quiescit interitus:

C
D
E

CAPUT XVII.

Sumptis duodecim virgis a duodecim tribuum principibus, sola Aaronis virga floruit, ac fructum produxit: hoc miraculo, & indicio Sacerdotium illi a Deo confirmatur: servataque est in tabernaculo testimonii.

A **E**T locutus est Dominus ad Moysen, dicens:
 2 Loquere ad filios Israel, & accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas, a cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, & uniuscujusque nomē super scribes virgae suae.
 3 Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, & una virga cunctas scorsim familias continebit:
 4 Ponesque eas in tabernaculo foederis coram testimonio, ubi loquar ad te.
 5 Quem ex his elegero, germinabit virga ejus: & cohibebo a me querimonias filiorum Israel, quibus contra vos murmurant.
 6 Locutusque est Moyses ad filios Israel: & dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntque virgae duodecim absque virga Aaron.
 7 Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii.
 8 Sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati sunt.
 9 Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel: videruntque & receperunt singuli virgas suas.
 10 Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii, ut servetur ibi in signum rebellionis filiorum Israel, & quiescant querelae eorum a me, ne moriantur.
 11 Fecitque Moyses sicut praeceperat Dominus.
 12 Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes perivimus.
 13 Quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur, num usque ad internecionem cuncti delendi sumus?

CAPUT XVIII.

De oneribus sacerdotum, & excubiis Levitarum: loco sortis hereditariae primitiae, & oblationes, ac sacrificia sacerdotibus decime autem Levitis assignantur, qui earum decimam rursus dabant Aaron.

A **D**ixitque Dominus ad Aaron: Tu, & filii tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarii: & tu, & filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri.
 2 Sed & fratres tuos de tribu Levi, & scelerum patris tui sume tecum, praestoque sint, & ministrant tibi: tu autem, & filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii.
 3 Excubabuntque Levitae ad praeccepta tua, & ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat, ut ad vasa Sanctuarii, & ad altare non accedant, ne & illi moriantur, & vos pereatis simul.
 4 Sint autem tecum, & excubent in custodiis tabernaculi, & in omnibus ceremoniis ejus. Alienigena non miscebitur vobis.
 5 Excubate in custodia Sanctuarii, & in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios Israel.
 6 Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, & tradidi domum Domino, ut serviant in ministeriis tabernaculi ejus.
 7 Tu autem, & filii tui custodite sacerdotium vestrum: & omnia, quae ad cultum altaris pertinent, & intra velum sunt, per sacerdotes administrabunt. si quis externus accesserit, occidetur.
 8 Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia, quae sanctificantur a filiis Israel, tradidi tibi, & filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna.
 9 Haec ergo accipies de his, quae sanctificantur, & oblata sunt Domino. Omnis oblatio, & sacrificium, & quidquid pro peccato, atque delicto redditur mihi, & cedit in Sancta sanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum.
 10 In Sanctuario comedes illud: mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi.
 11 Primitias autem, quas voverint, & obtulerint filii Israel, tibi dedi, & filiis tuis, ac filiabus tuis, jure perpetuo. qui mundus est in domo tua, vescetur eis.
 12 Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.
 13 Universa frugum initia, quas gignit humus, & Domino deportantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur eis.
 14 Omne, quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit.
 15 Quidquid primum erumpit de vulva cisternae carnis, quam offerunt Domino, sive ex hominibus, sive de pecoribus fuerit, nisi juris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal, quod immundum est, redimi facias,
 16 Cujus redemptio erit post unum mensem, scilicet argenti quinque, & omne Sanctuarii. * Siclus viginti obolos habet.
 17 Primogenitum autem bovis, & ovis, & caprae non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino, sanguinem tantum eorum fundes super altare, & adipem adolebis in suavissimum odorem Domino.
 18 Carnes vero in usum tuum cedent, sicut pectusculum consecratum, & annus dexter, tua erunt.
 19 Omnes primitias Sanctuarii, quas offerunt filii Israel Domino, tibi dedi, & filiis, ac filiabus tuis jure perpetuo. Pactum factum est sempiternum coram Domino, tibi, ac filiis tuis.
 20 Dixitque Dominus ad Aaron: In terraeorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars, & haereditas tua in medio filiorum Israel.
 21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem, pro ministerio, quo serviunt mihi in tabernaculo foederis:
 22 Ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum,
 23 Solis filiis Levi mihi in tabernaculo servientibus, & portantibus peccata populi:

B
C
D

B
C
D

*Deut. 18
a. 1.

legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. * Nihil aliud possidebunt,
 24 Decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum, & necessaria separavi.
 25 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 26 Præcipe Levitis, atque denuncia: Cum acceperitis à filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerite Domino, id est, decimam partem decimæ,
 27 Ut reputetur vobis in oblatione primitivorum, tam de areis quam de torcularibus:
 28 Et universis, quorum accipitis primitias, offerite Domino, & date Aaron sacerdoti.
 29 Omnia, quæ offeretis ex decimis, & in donaria Domini separabitis, optima, & electa erunt.

30 Diceſque ad eos: Si præclara, & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabit vobis quasi de area & torculari dederitis primitias:
 31 Et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos quam familie vestra: quia premium est pro ministerio, quo servitis in tabernaculo testimonii.

32 Et non peccabitis super hoc, egregia vobis, & pingua reservantes, ne polluatis oblationes filiorum Israel, & moriamini.

CAPUT XIX.

Ritus parandi aquam lustrationis traditur: ex cinere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis, qua varie immunditie abluebantur: de moriente in tabernaculo, & vase non habente operculum, ac tangente cadaver hominis.

A

1 Locutusque est Dominus ad Moysen, & Aaron, dicens:

2 Ista est religio victima, quam constituit Dominus. Præcipe filiis Israel, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, nec portaverit jugum:
 3 Tradetisque eam Eleazaro sacerdoti * qui educet eam extra castra, immolabit in conspectu omnium:

*Hebr. 15.
b. 11.

4 Et tingens digitum in sanguine ejus, asperget contra fores tabernaculi septem vicibus,
 5 Comburetque eam cunctis violentibus, tam pelle & carnibus ejus, quam sanguine & fimo flammæ traditis.

6 Lignum quoque cedrinum, & hyssopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.

B

7 Et tunc demum, lotis vestibus & corpore suo, ingredietur in castra, commaculatusque erit usque ad vesperum.
 8 Sed & ille, qui combussit eam, lavabit vestimenta sua, & corpus, & immundus erit usque ad vesperum.

9 Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra castra in loco purissimo, ut sint multitudini filiorum Israel in custodiam, & in aquam aspersionis: quia pro peccato vacca combusta est.

10 Cumque laverit, qui vacca portaverat cineres, vestimenta sua, immundus erit usque ad vesperum. Habebunt hoc filii Israel, & advena, qui habitant inter

eos, sanctum jure perpetuo.
 11 Qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus:
 12 Aspergetur ex hac aqua die tertio, & septimo, & sic mundabitur. Si die tertio aspersus non fuerit, septimo non poterit emundari.

13 Omnis, qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aspersus hac commitione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Israel: quia aqua expiationis non est aspersus, immundus erit, & manebit spurcicia ejus super eum.
 14 Ista est lex hominis qui moritur in tabernaculo: Omnes, qui ingrediuntur tentorium illius, & univcrsa vasa, quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus.

15 Vas, quod non habuerit operculum, & nec ligaturam desuper, immundum erit.
 16 Si quis in agro tetigerit cadaver occisi hominis, aut per se mortui, sive os illius, vel sepulchrum, immundus erit septem diebus.
 17 Tollentque de cineribus combustionis atque peccati, & mittent aquas vivas super eos in vas.

18 In quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum, adperget ex eo omne tentorium, & cunctam supellectilem, & homines hujuscemodi contagione pollutos:
 19 Atque hoc modo mundus lustrabit immundum tertio, & septimo die, expiatusque die septimo, lavabit & se, & vestimenta sua, & immundus erit usque ad vesperum.
 20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ: quia sanctuarium Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus.

21 Erit hoc præceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque, qui aspergit aquas, lavabit vestimenta sua: Omnis, qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit usque ad vesperum.
 22 Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima, quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit usque ad vesperam.

CAPUT XX.

Mariam moritur: murmuranti populo aqua è petra fluit: Moyses, & Aaron offendunt Deum ad aquas contradictionis: ideo privantur ingressu terre promise: neganteque transitum Edom 3 dixerunt ad montem Hor; ubi consecrato in sanguinem sacerdotem Eleazaro, moritur Aaron pater ipsius.

1 Veneruntque filii Israel, & omnis multitudo in desertum Sin, mensi primo: & mansit populus in Cades. Mortuaque est ibi Maria, & sepulta in eodem loco.
 2 Cumque indigeret aqua populus, convenerunt adversum Moysen, & Aaron:
 3 Et versi in seditionem, dixerunt: Utinam periissemus inter fratres nostros coram Domino.

4 * Cur eduxistis Ecclesiam Dñi in solitudinem, ut & nos, & nostra jumenta moriamur?
 5 Quare nos fecistis ascendere de Aegypto, & adduxistis in locum istum pessimum, qui ferri non potest, qui nec sicum gignit,

nec vineas, nec malograna, insuper & aquam non habet ad bibendum?
 6 Ingressusque Moyses, & Aaron, dimissa multitudinem, tabernaculum foederis, corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus, audi clamorem hujus populi, & aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut satietur, cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos.
 7 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 8 Tolle virgam, & congrega populum tu, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo, & jumenta ejus.
 9 * Tulit igitur Moyses virgam, quæ erat in conspectu Domini, sicut præceperat ei,
 10 Congregata multitudo ante petram, dixitque eis: Audite, rebelles, & increduli: * Num de petra hac vobis aquam poterimus eicere?
 11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

B

nibus terræ Edom.
 23 Ubi locutus est Dominus ad Moysen.
 24 Pergat, inquit, Aaron ad populos suos: non enim intrabit Terram, quam dedi filiis Israel, eò quòd incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis.
 25 * Tolle Aaron, & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor.
 26 Cumque nudaveris patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium ejus: Aaron colligetur, & morietur ibi.
 27 Fecit Moyses, ut præceperat Dominus: & ascenderunt in montem Hor coram omni multitudo.
 28 Cumque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium ejus.
 29 Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro.
 30 Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

B

*Exod. 17
b. 6.
* Sap. 11, a.

* Psal. 77.
b. 15, c. 20.
1. Cor. 10.
b. 4.

* Deut. 1.
b. 37.

C

Vincitur ab Israel rex Chananaeus: serpentes in populum ob itinere tadium, aquæ peruriam, manna nauseam murmurantem, immittuntur, quorum morsibus erectus serpens aeneus medetur: Seon, & Og reges vincuntur.

1 Quod cum audisset Chananaeus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, venit scilicet Israel per exploratorum viam, pugnavit contra illum, & victor existens, duxit ex eo prædam.
 2 At Israel voto se Domino obligans ait: Si tradideris populum istum in manu mea, delebo urbes ejus.
 3 Exaudivitque Dominus preces Israel, & tradidit Chananaeum, quem ille interfecit subverſis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, id est, anathema.
 4 Profecti sunt autem & de monte Hor, per viam, quæ ducit ad Mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cepit populum itinere, ac laboris.
 5 Locutusque contra Deum, & Moysen, ait: Cur eduxisti nos de Aegypto, ut moreremur in solitudine? Decet panis, nõ sit aqua: anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.
 6 * Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum,
 7 Venerunt ad Moysen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti sumus contra Dominum, & te: ora, ut tollat à nobis serpentes: Oravitque Moyses pro populo.
 8 Et locutus est Dominus ad eum: Fac serpentes aeneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, vivet.
 9 * Fecit ergo Moyses SERPENTEM AENEUM, & posuit eum pro signo: quem cum percussus aspicerent, sanabantur.
 10 Profectique filii Israel castrametati sunt in Oboth.
 11 Unde egressi fixere tentoria in Jeabariam, in solitudine, quæ respicit Moab contra orientalem plagam.
 12 Et inde moventes, venerunt ad Tentorem Zared.

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & patres nostros:
 16 Et quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudivit nos, miseritque angelum, qui eduxerit nos de Aegypto. Ecce in urbe Cades, quæ est in extremis finibus tuis, positi.
 17 Obsecramus, ut nobis transire liceat per terram tuam. Non bibemus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes, donec transierimus terminos tuos.
 18 Cui respondit Edom: Non transibis per me, alioquin armatus occurram tibi.
 19 Dixeruntque filii Israel: Per tritam gradiemur viam: & si biberimus aquas tuas nos, & pecora nostra, dabimus, quod justum est: nulla erit in pretio difficultas, tantum velociter transieramus.
 20 At ille respondit: Non transibis. Statimque egressus est obvius cum infinita multitudo, & manu forti,
 21 Nec voluit acquiescere deprecanti, ut concederet transitum per fines suos, quamobrem divertit ab eo Israel.
 22 Cumque castra movissent de Cades, venerunt in montem Hor, qui est in fi-

11 Cumque elevasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & jumenta.
 12 Dixitque Dominus ad Moysen, & Aaron: * Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, non introducatis hos populos in Terram, quam dabo eis.
 13 Hæc est aqua contradictionis, ubi iurati sunt filii Israel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.
 14 Misit interea nuncios Moyses de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Israel: Nosti omnem laborem, qui apprehendit nos.
 15 Quo modo descenderint patres nostri in Aegyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixerintque nos Aegyptii, & pat

13 Quem relinquentes castrametati sunt contra Arnon, quae est in deserto, & prominet in finibus Amorrhæi. * siquidem Arnon terminus est Moab, dividens Moabitas, & Amorrhæos.

D 14 Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in Mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.

15 Scopuli torrentium inclinati sunt, ut requiescerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum.

16 Ex eo loco apparuit puteus, super quo locutus est Dominus ad Moysen: Congrega populum, & dabo ei aquam.

17 Tunc cecinit Israel carmen istud: Ascendat puteus. Concinebant.

18 Puteus, quem foderunt principes, & paraverunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis suis. De solitudine, Matthana.

19 De Matthana in Nahaliet: de Nahaliet in Bamoth.

E 20 De Bamoth, vallis est in regione Moab, in vertice Phasga, quod respicit contra desertum.

21 * Misit autem Israel nuncios ad Schon regem Amorrhæorum, dicens:

22 Obsecro, ut transire mihi liceat per terram tuam, non declinabimus in agros, & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos.

23 Qui concedere noluit, ut transiret Israel per fines suos: quin potius exercitu congregato, egressus est obviam in desertum, & venit in Jafa, pugnavitque contra eum.

24 * A quo percussus est in ore gladii, & possessa est terra ejus ab Arnon usque Joboc,

* Deut. 2. c. 26. Judic. 11. d. 19.

* Ps. 134. b. 11. Amos 2. c. 9.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam ariolos à Balac rege Moab, ut Israelitis malediceret; quem Angelus asina loquente corripit.

A 1 Profectique castrametati sunt in campestribus Moab, ubi trans Jordanem Jericho sita est.

2 Videns autem Balac filius Sefhor omnia, quae fecerat Israel Amorrhæo,

3 Et quod pertimuiscent eum Moabitis, & impetum ejus ferre non possent,

& filios Ammon: quia forti praesidio tenebantur termini Ammonitarum:

25 Tulit ergo Israel omnes civitates ejus, & habitavit in urbibus Amorrhæi, in Hefebon scilicet, & viculis ejus.

26 Urbs Hefebon fuit Schon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quae ditionis illius fuerat, usque Arnon.

27 Idcirco dicitur in Proverbio: Venite in Hefebon, aedificetur, & construatur civitas Schon:

28 Ignis egressus est de Hefebon, flamma de oppido Schon, & devoravit Ar Moabitarum, & habitatores excelsum Arnon.

29 * Vt tibi, Moab, peristi, popule Chamos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in captivitatem regi Amorrhæorum Schon.

30 Jugum ipsorum disperit ab Hefebon usque Dibon, lassique pervenerunt in Nophe, & usque Medaba.

31 Habitavit itaque Israel in Terra Amorrhæi.

32 Misitque Moyses, qui explorarent Jazer: cujus ceperunt viculos, & possederunt habitatores.

33 * Verteruntque se, & ascenderunt per viam Basan, & occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo, pugnaturus in Edrai.

34 Dixitque Dominus ad Moysen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram ejus, faciesque illi, sicut fecisti Schon regi Amorrhæorum habitatori Hefebon.

35 Percusserunt igitur & hunc cum filiis suis, universumque populum ejus, usque ad interinonem, & possederunt terram illius.

4 Dixit ad majores natu Madian: Ita debet hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quo modo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab.

5 * Misit ergo nuncios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terrae filiorum Ammon, ut vocarent eum, & dicerent: Ecce egressus est populus ex Aegypto, qui operuit superficiem terrae, sedens contra me.

6 Veni igitur, & maledic populo huic, quia

fortior

fortior me est: si quo modo possim percutere, & eicere eum de terra mea: novi enim, quod benedictus sit, cui benedixeris, & maledictus, in quem maledicta congesteris.

7 Perrexeruntque seniores Moab, & majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam, & narraissent ei omnia verba Balac,

8 Ille respondit: Manete hic nocte, & respondebo, quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum:

9 Quid sibi volunt homines isti apud te?

10 Respondit: Balac filius Sefhor rex Moabitarum misit ad me,

11 Dicens: Ecce populus, qui egressus est de Aegypto, operuit superficiem terrae: veni, & maledic ei, si quo modo possim pugnant abigere eum.

12 Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus est.

13 Qui manè confurgens dixit ad principes: Ire in terram vestram, quia prohibuit me Dominus venire vobiscum.

14 Reversi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire nobiscum.

15 Rursum ille multo plures, & nobiliores quam ante miserat, misit.

16 Qui cum venissent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sefhor: Ne cuncteris venire ad me:

17 Paratus sum honorare te, & quidquid volueris, dabo tibi: veni, & maledic populo isti.

18 Respondit Balaam: * Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti, & auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar.

19 Obsecro, ut hic maneatis etiam hac nocte, & scire queam, quid mihi rursum respondeat Dominus.

20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei: Si vocare te venerunt homines isti,

* Infr. 24. c. 13.

surge, & vade cum eis: ita dumtaxat, ut quod tibi praecepero, facias.

21 Surrexit Balaam manè, & strata asina sua profectus est cum eis.

22 * Et iratus est Deus. Stetitque Angelus Domini in via contra Balaam, qui infidebat asinae, & duos pueros habebat secum.

23 Cernens asina Angelum stantem in via, evaginato gladio, avertit se de itinere, & ibat per agrum. Quam cum verberaret Balaam, & vellet ad semitam reducere,

24 Stetit Angelus in angustiis duarum maceriarum, quibus vineae cingebantur.

25 Quem videns asina, junxit se parieti, & attrivit sedentis pedem. At ille iterum verberabat eam:

26 Et nihilominus Angelus ad locum angustum transiens, ubi nec ad dexteram, nec ad sinistram poterat deviare, obvius stetit.

27 Cumque vidisset asina stantem Angelum, concidit sub pedibus sedentis, qui iratus vehementius cadebat fuste latera ejus.

28 Aperuitque Dominus os asinae, & locuta est: Quid feci tibi? cur percutis me? ecce jam tertio?

29 Respondit Balaam: Quia commeruisti? & illuisti mihi, utinam haberem gladium, ut te percuterem.

30 Dixit asina: Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in praesentem diem? dic quid simile unquam fecerim tibi. At ille ait: Numquam.

31 Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram.

32 Cui Angelus: Cur, inquit, tertio verberas asinam tuam? Ego veni, ut adversarer tibi, quia perversa est via tua, mihique contraria,

33 Et nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidisset, & illa viveret.

34 Dixit Balaam: Peccavi, nesciens quod tu stares contra me: & nunc si displicet tibi, ut vadam, revertar.

35 Ait angelus: Vade cum istis, & cave, ne

* 1. Pet. 2. c. 15.

E

F

aliud, quam praecepero tibi, loquaris. Ivit igitur cum principibus.

G 36 Quod cum audisset Balac, egressus est in occursum ejus, in oppido Moabitarum,

quod situm est in extremis finibus Arnon.

37 Dixitque ad Balaam: Misit nuncios, ut vocarem te, cur non statim venisti ad me? an quia mercedem adventui tuo reddere nequeo?

38 Cui ille respondit: Ecce adsum: numquid loqui poterō aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo?
 39 Perrexerunt ergo simul, & venerunt in urbem, quæ in extremis regni eius finibus erat.
 40 Cùmque occidisset Balac boves, & oves, misit ad Balaam, & principes, qui cum eo erant, munera.
 41 Manè autem factō duxit eum ad excelsa Baal, & intuitus est extremam partem populi.

CAPUT XXIII.

Balaam, extructis aris, parat se ad maledicendum Hebræis, sed loco maledictionis benedicit semel, ac iterum populum Israel, multo de illo uaticinatus.

A **D**ixitque Balaam ad Balac: Ædifica mihi hic septem aras, & para totidem vitulos, ejsdemque numeri arietes.
 2 Cùmque fecisset juxta sermonem Balaam, imposuerunt simul vitulum, & arietem super aram.
 3 Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper juxta holocaustum tuum, donec vadam, si forte occurrat mihi Dominus, & quodcumque imperaverit, loquar tibi.
 4 Cùmque abiisset velociter, occurrit illi Deus. Locutusque ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi, & imposui vitulum, & arietem desuper.
 5 Dominus autem posuit verbum in ore ejus, & ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris.
 6 Reversus invenit stantem Balac juxta holocaustum suum, & omnes principes Moabitarum:
 7 Assumptaque parabola sua, dixit: de Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis: Veni, inquit, & maledic Jacob: propterea, & detestare Israel.

B **Q**uomodo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione detestetur, quem Dominus non detestatur?
 9 De summis silicibus videbo eum, & de collibus considerabo illum. Populus solus habitabit, & inter gentes non reputabitur.
 10 Quis denumerare possit pulverem Jacob, & nosse numerum stirpis Israel? Morietur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.
 11 Dixitque Balac ad Balaam: Quid est hoc, quod agis? Ut malediceres inimicis meis vocavite: & tu è contrario benedixisti eis.
 12 Cui ille respondit: Num aliud possum loqui, nisi quod jussit Dominus?
 13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum unde partem Israel videas, & totum videre non possis, in loco maledicito ei.
 14 Cùmque duxisset eum in locum sublimem, super verticem montis Phasga, ædificavit Balaam septem aras, & imposuit supra vitulo, atque ariete,
 15 Dixit ad Balac: Sta hic juxta holocaustum tuum, donec ego obvius pergam.

C

16 Cui eum Dominus occurrisset, posuissetque verbum in ore ejus, ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris ei.
 17 Reversus invenit eum stantem juxta holocaustum suum, & principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus est Dominus?
 18 At ille assumpta parabola sua, ait: Sta Balac, & ausculta, audi, fili Sephor:
 19 Non est Deus quasi homo, ut mentietur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & non faciet? locutus est, & non implebit?
 20 Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo.
 21 Non est idolum in Jacob, nec videtur simulacrum in Israel. Dominus Deus ejus cum eo est, & clangor victoriae regis in illo.
 22 * Deus eduxit illum de Ægypto, cujus fortitudo similis est rhinocerotis.
 23 Non est augurium in Jacob, nec divinationio in Israel. Temporibus suis dicitur Jacob, & Israeli, quid operatus sit Deus.
 24 Ecce populus, ut leona confurget, & quasi leo crigaret: non accubabit, donec devoret prædam, & occisorum sanguinem bibat.
 25 Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas.
 26 Et ille ait: Nonne dixi tibi, quod quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem?
 27 Et ait Balac ad eum: Veni, & ducam te ad alium locum: si forte placeat Deo, ut inde maledicas eis.
 28 Cùmque duxisset eum super verticem montis Phogor, qui respicit solitudinem,
 29 Dixit ei Balaam: Ædifica mihi hic septem aras, & para totidem vitulos, ejsdemque numeri arietes.
 30 Fecit Balac, ut Balaam dixerat: imposuitque vitulos, & arietes per singulas aras.

CAPUT XXIV.

Balaam tertio benedicit, & prospera vaticinatur de Israel, & de Christo: item de Amalecitis, Cinæis, & Romanis vastandis, ac perdendis.

Cùmque vidisset Balaam, quod placeret Domino, ut benediceret Israeli, nequaquam abiit, ut antè perrexerat, ut augurium quereret: sed dirigens contra desertum vultum suum,
 2 Et elevans oculos, vidit Israel in tentoriis commorantem per tribus suas: & irruente in se spiritu Dei,
 3 Assumpta parabola ait: Dixit Balaam filius Boer: dixit homo, cujus obturatus est oculus:
 4 Dixit auditor sermonum Dei, qui visionem Omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperitur oculi ejus.
 5 Quàm pulchra tabernacula tua, Jacob, & tentoria tua, Israel.
 6 Ut vales numerose, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula, quæ fixit Dominus, quasi caeli prope aquas.
 7 Fluat aqua de stibula ejus, & semen illius erit in aquis multis. Tollitur propter Agag

rex ejus, & auferetur regnum illius.
 8 Deus eduxit illum de Ægypto, * cujus fortitudo similis est rhinocerotis. Devorabunt gentes hostes illius, ossaque eorum confringet, & perforabunt sagittis.
 9 Accubans dormivit ut leo, & quasi leona, quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus: qui maledixerit, in maledictione reputabitur.
 10 Iratusque Balac contra Balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus è contrario tertio benedixisti.
 11 Revertere ad locum tuum. Deceveram quidem magnificè honorare te, sed Dominus privavit te honore disposito.
 12 Respondit Balaam ad Balac: Nonne nunciis tuis, quos misisti ad me, dixi:
 13 * Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti, & auri, non poterō præterire sermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid, vel mali proferam ex corde meo: sed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar?
 14 Verumtamen pergens ad populum meum, dabo consilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.
 15 Sumpta igitur parabola, rursum ait: Dixit Balaam filius Boer: dixit homo, cujus obturatus est oculus:
 16 Dixit auditor sermonum Dei, qui novit doctrinam Altissimi, & visiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos.
 17 Videbo eum, sed non modo: intuebor illum, sed non propè. * ORIETUR STELLA ex Jacob, & confurget virga de Israel: & percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth.
 18 Erat Idumæa possessio ejus: hæreditas Seir cedit inimicis suis: Israel verò fortiter ager.
 19 De Jacob erit, qui dominetur, & perdat reliquias civitatis.
 20 Cùmque vidisset Amalec, assumens parabolam, ait: Principium Gentium Amalech, cujus extrema perdentur.
 21 Vidit quoque Cinæum, & assumpta parabola, ait: Robustum quidem est habitaculum tuum: sed si in petra posueris nidum tuum,
 22 Et fueris electus de stirpe Cin, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te.
 23 Assumptaque parabola iterum locutus est: Heu, quis victurus est, quando ista faciet Deus?
 24 * Veniet in triremibus de Italia, superabunt Assyrios, vastabuntque Hebræos, & ad extremum etiam ipsi peribunt.
 25 Surrexitque Balaam, & reversus est in locum suum. Balac quoque via, qua venerat, rediit.

CAPUT XXV.

Ob fornicationem Israel cum Moabitibus, & Madianitis jubet Deus principes suspendi, & perire e plebe 24. millia: ipsique Phinees dat pro mercede perpetuum sacerdotium, eo quod divino zelo Lambri, & Cozbi pugione confodisset.

Morabatur autem eo tempore Israel in Settim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab,
 2 Quæ vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, & adoraverunt deos eorum.
 3 * Initiatusque est Israel Beelphegor: & iratus Dominus,
 4 Ait ad Moysen: * Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis: ut avertatur furor meus ab Israel.
 5 Dixitque Moyses ad Judices Israel: * Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor.
 6 Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem videntem Moysen, & omni turba filiorum Israel, qui flebant ante fores tabernaculi.
 7 * Quod eum vidisset Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione,
 8 Ingressus est post virum Israeliticum in lupanar, & perfodit ambos simul, virum scilicet, & mulierem, in locis genitalibus. Cessavitque plaga à filiis Israel.
 9 Et occisi sunt viginti quatuor millia hominum.
 10 Dixitque Dominus ad Moysen:
 11 Phinees filius Eleazari filii Aaron sacerdotis avertit iram meam à filiis Israel: quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios Israel in zelo meo.
 12 Idcirco loquere ad eum: * Ecce do ci pacem fœderis mei,
 13 Et erit tam ipsi quam semini ejus pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & expiavit scelus filiorum Israel.
 14 Erat autem nomen viri Israelitæ, qui occisus est cum Madianitide, Zambrî filius Salu, dux de cognatione, & tribu Simeonis.
 15 Porrò mulier Madianitis, qua pariter interfecta est, vocabatur Cozbi, filia Sur principis nobilissimi Madianitarum.
 16 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 17 * Hostes vos sentiant Madianitæ, & pereunt eos.
 18 Quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos, & decipere insidiis per idolum Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian sororem suam, quæ percussa est in die plagæ pro sacrilegio Phogor.

CAPUT XXVI.

Numerantur Israelitæ per singulas tribus, qui bello apii, sunt terram promissionis ingressuri: & juxta hanc dinumerationem jubetur illis terra dividî.

Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit Dominus ad Moysen, & Eleazarum filium Aaron sacerdotem:
 2 * Numerate omnem summam filiorum Israel à viginti annis, & supra, per domos, & cognationes suas, cunctos, qui possunt ad bella procedere.
 3 Locuti sunt itaque Moyses, & Eleazar sacerdos in campis tribus Moab super Jordanem contra Jericho ad eos, qui erant
 4 A viginti annis, & supra, sicut Dominus

A
 * Inf. 22. d. 17.
 * Deut. 4. a. 3.
 * Exod. 32. f. 37.

B
 * Pf. 105. c. 30.
 * Mach. 2. c. 7. f. 6.
 * Cor. 10. l. 8.

C
 * Ecdi. 45. d. 30.
 * 1. Mach. 2. f. 54.

D
 * Inf. 31. a. 3.

A
 * Sup. 1. a. 2. f. 3.

* Gen. 46. b. 9. Exod. 6. c. 14. 1. Par. 5. a. 3.

* Sup. 16. a. 11.

B

* Gan. 38. a. 3. 4.

C

imperaverat, quorum iste est numerus:
 5 Ruben primogenitus Israel. * hujus filius, Henoch, à quo familia Henochitarum:
 & Phallu, à quo familia Phalluitarum:
 6 Et Hebron, à quo familia Hebronitarum:
 & Charmi, à quo familia Charmitarum.
 7 Hæ sunt familiae de stirpe Ruben: quarum numerus inventus est, quadraginta tria millia, & septingenti triginta.
 8 Filius Phallu, Eliab:
 9 Hujus filii, Namuel, & Dathan, & Abiron. isti sunt Dathan, & Abiron principes populi, * qui surrexerunt contra Moysen, & Aaron in seditione Core, quando adversus Dominum rebellaverunt:
 10 Et aperiens terra os suum devoravit Core, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande miraculum.
 11 Ut, Core percunte, filii illius non perirent.
 12 Filii Simeon per cognationes suas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Jamis, ab hoc familia Jaminitarum: Jachin, ab hoc familia Jachinitarum:
 13 Zare, ab hoc familia Zarietarum: Saul, ab hoc familia Saulitarum.
 14 Hæ sunt familiae de stirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit, viginti duo millia ducenti.
 15 Filii Gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum:
 16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her, ab hoc familia Heritarum:
 17 Arod, ab hoc familia Aroditarum: Aziel, ab hoc familia Azielitarum.
 18 Ista sunt familiae Gad, quarum omnis numerus fuit, quadraginta millia quingenti.
 19 * Filii Juda, Her, & Onan, qui ambo mortui sunt in Terra Chanaan.
 20 Fueruntque filii Juda, per cognationes suas: Sela, à quo familia Selaitarum: Phares, à quo familia Pharesitarum: Zare, à quo familia Zareitarum.
 21 Porro filii Phares: Hebron, à quo familia Hebronitarum: & Hamul, à quo familia Hamulitarum.
 22 Ista sunt familiae Juda, quarum omnis numerus fuit, septuaginta sex millia, quingenti.
 23 Filii Issachar, per cognationes suas: Thola, à quo familia Tholaitarum: Phua, à quo familia Phuaitarum:
 24 Jafub, à quo familia Jafubitarum: Semran, à quo familia Semranitarum.
 25 Hæ sunt cognationes Issachar, quarum numerus fuit sexaginta quatuor millia trecenti.
 26 Filii Zabulon per cognationes suas: Sared, à quo familia Sareditarum: Elon, à quo familia Elonitarum: Jalel, à quo familia Jalelitarum.
 27 Hæ sunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit, sexaginta millia quingenti.
 28 Filii Joseph per cognationes suas, Manasse, & Ephraim.

29 De Manasse ortus est Machir, à quo familia Machiritarum. * Machir genuit Galaad, à quo familia Galaaditarum.
 30 Galaad habuit filios: Jezer, à quo familia Jezeritarum: & Helec, à quo familia Helecitarum:
 31 Et Asriel, à quo familia Asrielitarum: & Sechem, à quo familia Sechemitarum:
 32 Et Semida, à quo familia Semidaitarum: * & Hopher, à quo familia Hopheritarum.
 33 Fuit autem Hopher pater Salphaad, qui filios non habebat, sed tantum filias, quarum ista sunt nomina: * Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Thersa.
 34 Hæ sunt familiae Manasse, & numerus earum, quinquaginta duo millia septingenti.
 35 Filii autem Ephraim per cognationes suas, fuerunt hi: Suthala, à quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo familia Becheritarum: Thehen, à quo familia Thehenitarum.
 36 Porro filius Suthala fuit Heran, à quo familia Heranitarum.
 37 Hæ sunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit, triginta duo millia quingenti.
 38 Isti sunt filii Joseph per familias suas, Filii Benjamin in cognationibus suis: Bela, à quo familia Belaitarum: Asbel, à quo familia Asbelitarum: Ahiram, à quo familia Ahiranitarum:
 39 Supham, à quo familia Suphamitarum. Hupham, à quo familia Huphamitarum.
 40 Filii Bela: Hered, & Noeman. De Hered, familia Hereditarum: de Noeman, familia Noemanitarum.
 41 Hi sunt filii Benjamin per cognationes suas, quorum numerus fuit, quadraginta quinque millia sexcenti.
 42 Filii Dan per cognationes suas: Suham, à quo familia Suhamitarum. hæ sunt cognationes Dan per familias suas.
 43 Omnes fuere Subamitæ, quorum numerus erat, sexaginta quatuor millia quadringenti.
 44 Filii Aser per cognationes suas: Jemna, à quo familia Jemnaitarum: Jessui, à quo familia Jessuitarum: Brie, à quo familia Brieitarum.
 45 Filii Brie: Heber, à quo familia Heberitarum: & Melchiel, à quo familia Melchielitarum.
 46 Nomen autem filiae Aser, fuit Sara.
 47 Hæ cognationes filiorum Aser, & numerus eorum, quinquaginta tria millia quadringenti.
 48 Filii Nephthali per cognationes suas: Jessiel, à quo familia Jessielitarum: Guni, à quo familia Gunitarum:
 49 Jezer, à quo familia Jezeritarum: Sellem, à quo familia Sellemitarum.
 50 Hæ sunt cognationes filiorum Nephthali per familias suas: quorum numerus, quadraginta quinque millia quadringenti.
 51 Ista est summa filiorum Israel, qui recensiti sunt, sexcenti millia, & mil-

* Exod. 6. c. 16.

* Sup. 3. a. 4. Levit. 10. a. 1. 2. Par. 24. a. 2.

* 1. Cor. 10. a. 5.

* Sup. 14. a. 23. 24.

A. * Sup. 26. a. 23. 24. 25. a. 1. Jos. 7. a. 1.

* Sup. 16. a. 1.

le

* Exod. 6. c. 16.

* Sup. 3. a. 4. Levit. 10. a. 1. 2. Par. 24. a. 2.

* 1. Cor. 10. a. 5.

* Sup. 14. a. 23. 24.

A. * Sup. 26. a. 23. 24. 25. a. 1. Jos. 7. a. 1.

* Sup. 16. a. 1.

le septingenti triginta.
 52 Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens:
 53 Istis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in possessiones suas.
 54 Pluribus majorem partem dabis, & paucioribus minorem. singulis, sicut nunc recensiti sunt, tradetur possessio:
 55 Ita duntaxat, ut fors Terram Tribubus dividat, & familiis.
 56 Quidquid forte contigerit, hoc plures accipiant, vel pauciores.
 57 * Hic quoque est numerus filiorum Levi per familias suas: Gerson, à quo familia Gersonitarum: Caath, à quo familia Caathitarum: Merari, à quo familia Meraritarum.
 58 Hæ sunt familiae Levi: Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Musi, familia Core. At verò Caath genuit Amran:
 59 Qui habuit uxorem Jochebed filiam Levi, quæ nata est ei in Ægypto. hæc genuit Amran viro suo filios Aaron, & Moysen, & Mariam forem eorum.
 60 De Aaron orti sunt Nadab, & Abju, & Eleazar, & Ithamar:
 61. * Quorum Nadab, & Abju mortui sunt, cum obtulissent ignem alienum coram Domino.
 62 Fueruntque omnes, qui numerati sunt, viginti tria millia generis masculini, ab uno mense, & supra: quia non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum cæteris data possessio est:
 63 Hic est numerus filiorum Israel, qui descripti sunt à Moysè, & Eleazaro sacerdote, in campibus Moab supra Jordanem contra Jericho.
 64 * Inter quos nullus fuit eorum, qui ante numerati sunt à Moysè, & Aaron in deserto Sinai:
 65 * Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in solitudine. Nullusque remansit ex eis, nisi Caleb filius Jephone, & Josue filius Nun:
 C A P U T. X X V I I.
 Filii Salphaad, deficiente prole mascula, patri succedunt in hereditatem: dicitque Dominus Moysen mortuum, ubi ex monte Abarim terram promissionis conspexerit, sibi que in ducatu populi substituerit Josue.

4 Reculitque Moyses causam earum ad judicium Domini.
 5 Qui dixit ad eum:
 6 Juxta rem postulant filiae Salphaad: da eis possessionem inter cognatos patris sui, & ei in hereditatem succedant.
 7 Ad filios autem Israel loqueris hæc.
 8 Homo cum mortuus fuerit absque filio, ad filiam ejus transibit hereditas.
 9 Si filiam non habuerit, habebit successores fratres suos.
 10 Quòd si & fratres non fuerint, dabitur hereditatem fratribus patris ejus.
 11 Sin autem nec patruos habuerit, dabitur hereditas his, qui ei proximi sunt, eritque hoc filii Israel sanctum lege perpetua, sicut præcepit Dominus Moysi.
 12 Dixit quoque Dominus ad Moysen: * Ascende in montem istum Abarim, & contemplantur inde Terram, quam daturus sum filiis Israel.
 13 Cumque videris eam, ibis & tu ad populum tuum, sicut ixit frater tuus Aaron:
 14 * Quia offendistis me in deserto Sin in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas. hæc sunt aquæ contradictionis in caedes deserti Sin.
 15 Cui respondit Moyses:
 16 Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc:
 17 Et possit exire, & intrare ante eos, & educere eos, vel introducere: ne sit populus Domini sicut oves absque pastore.
 18 Dixitque Dominus ad eum: * Tolle Josue filium Nun, virum, in quo est Spiritus, & pone manum tuam super eum.
 19 Qui stabit coram Eleazaro sacerdote, & omni multitudine:
 20 Et dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, ut audiatur cum omni synagoga filiorum Israel:
 21 Pro hoc, si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulat Dominum. Ad verbum ejus egredietur, & ingreditur ipse, & omnes filii Israel cum eo, & cætera multitudo.
 22 Fecit Moyses, ut præceperat Dominus. Cumque tulisset Josue, statuit eum coram Eleazaro sacerdote, & omni frequentia populi.
 23 Et imposuit capiti ejus manibus, cuncta replicavit, quæ mandaverat Dominus.
 C A P U T. X X V I I I.
 Sacrificia quotidiana, & diei septimi, ac calendarum, & de duabus solemnitatibus Azymorum, & Hebdomadarum.
 Dixit quoque Dominus ad Moysen:
 2 Præcipe filiis Israel, & dices ad eos: Oblationem meam, & panes, & incensum odoris suavisissimi offerete per tempora sua.
 3 Hæc sunt sacrificia, quæ offerre debetis: * Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustum sempiternum:
 4 Unu offeretis manè, & alteri ad vesperum.
 5 Deciman partem ephi familie, quæ confecta sit oleo purissimo, & habeat quartam partem hin.

B

* Deut. 32. b. 49.

* Sup. 20. b. 12. Deut. 32. b. 51.

D * Deut. 32. d. 21.

A

* Exod. 19. b. 38.

6 Holocaustum jure est, quod obtulistis in monte Sinai in odorem suavisimum incensi Domini.

7 Et libabitis vini quartam partem hin per agnos singulos in Sanctuario Domini.

8 Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam juxta omnem ritum sacrificii matutini, & libamentorum ejus, oblationem suavisissimi odoris Domino.

*Matt. 12. 45.

9 * Dic autem sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas similia oleo conserpse in sacrificio, & liba

B

10 Quae ritè funduntur per singula sabbata in holocaustum sempiternum.

11 In calendis autem offeretis holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos septem immaculatos.

12 Et tres decimas similia oleo conserpse in sacrificio per singulos vitulos: & duas decimas similia oleo conserpse per singulos arietes:

13 Et decimam decimae similia ex oleo in sacrificio per agnos singulos. holocaustum suavisissimi odoris, atque incensi est Domino.

14 Libamenta autem vini, quae per singulas fundenda sunt victimas, ista erunt: media pars hin per singulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum. hoc erit holocaustum per omnes menses, qui sibi anno vertente succedunt.

C

15 Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocaustum sempiternum cum libamentis suis.

*Exod. 12. c. 18. Lev. 23. 2. 5.

16 * Mense autem primo, quartadecima die mensis, Phasce Domini erit,

17 Et quintadecima die solemnitas: septem diebus vescetur azymis,

18 Quarum dies prima venerabilis, & sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.

19 Offeretisque incensum holocaustum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

20 Et sacrificia singulorum ex similia, quae conserpse sit oleo, tres decimas per singulos vitulos, & duas decimas per arietem,

21 Et decimam decimam per agnos singulos: id est, per septem agnos:

22 Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis.

23 Prater holocaustum matutinum, quod semper offeretis.

D

24 Ita facietis per singulos dies septem dierum in somitem ignis, & in odorem suavisimum Domino, qui surget de holocausto, & delibationibus singulorum.

25 Dies quoque septimus celeberrimus, & sanctus erit vobis: omne opus servile non facietis in eo.

26 Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis, & sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.

27 Offeretisque holocaustum in odorem suavisimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos septem:

28 Atque in sacrificiis eorum similia oleo

conserpse tres decimas per singulos vitulos, per arietes duos,

29 Per agnos decimam decimam, qui simul sunt agni septem. hircum quoque,

30 Qui mactatur pro expiatione: prater holocaustum sempiternum, & liba ejus.

31 Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis.

C A P U T X X I X.

Solemnitates mensis septimi, & quid in eis offerendum sit: nempe solemnitas tubarum, expiationis, tabernaculorum, quae octo diebus varias habent oblationes.

1 Mensis etiam septimi prima dies venerabilis, & sancta erit vobis. omne opus servile non facietis in ea, quia dies dignior est, & tubarum.

2 Offeretisque holocaustum in odorem suavisimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos septem:

3 Et in sacrificiis eorum, similia oleo conserpse tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

4 Unam decimam per agnum, qui simul sunt agni septem:

5 Et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi.

6 Prater holocaustum calendarum cum sacrificiis suis, & holocaustum sempiternum cum libationibus solitis. eisdem ceremoniis offeretis in odorem suavisimum Domino.

7 * Decima quoque dies mensis hujus septimi erit vobis sancta, atque venerabilis, & affligetis animas vestras: omne opus servile non facietis in ea.

8 Offeretisque holocaustum Domino in odorem suavisimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

9 Et in sacrificiis eorum, similia oleo conserpse tres decimas per singulos vitulos, duas decimas per arietem,

10 Decimam decimam per agnos singulos, qui sunt simul agni septem:

11 Et hircum pro peccato, absque his, quae offerri pro delicto solent in expiationem, & holocaustum sempiternum, cum sacrificio & libamentis eorum.

12 Quintadecima vero die mensis septimi, quae vobis sancta erit, atque venerabilis, omne opus servile non facietis in ea, sed celebrabitis solemnitatem Domino septem diebus.

13 Offeretisque holocaustum in odorem suavisimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim.

14 Et in libamentis eorum, similia oleo conserpse tres decimas per vitulos singulos, qui sunt simul vituli tredecim: & duas decimas arieti uno, id est, simul arietibus duobus.

15 Et decimam decimam agnis singulis, qui sunt simul agni quatuordecim:

16 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, & sacrificio, & libamine

17 In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

18 Sacrificiaque, & libamina singulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabit:

19 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque & libamine ejus.

20 Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

21 Sacrificiaque, & libamina singulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabit:

22 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque, & libamine ejus.

23 Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

24 Sacrificiaque, & libamina singulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabit:

25 Et hircum pro peccato absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus, & libamine.

26 Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

27 Sacrificiaque, & libamina singulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabit:

28 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus, & libamine.

29 Die sexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos, & immaculatos quatuordecim:

30 Sacrificiaque, & libamina singulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabit:

31 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus, & libamine.

32 Die septimo offeretis vitulos septem, & arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

33 Sacrificiaque, & libamina singulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabit:

34 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus, & libamine.

35 Die octavo, qui est celeberrimus, omne opus servile non facietis,

36 Offerentes holocaustum in odorem suavisimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos septem:

37 Sacrificiaque, & libamina singulorum per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabit:

38 Et hircum pro peccato, absque holocausto sempiterno, sacrificioque ejus, & libamine.

39 Haec offeretis Domino in solemnitatibus vestris: prater vota, & oblationes spontaneas in holocausto, in sacrificio, in libamine, & hostiis pacificis.

C A P U T X X X .

De voto, ac juramento virorum, & quando puellarum, & uscorum vota seu juramenta relaxant, vel irrita.

1 N Arravitque Moyses filiis Israel omnia, quae ei Dominus imperarat:

A

2 Et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo, quem praecepit Dominus:

3 Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit juramento: non faciet irritum verbum suum, sed omne, quod promissit, implebit.

4 Mulier si quippiam voverit, & se constrinxerit juramento, quae est in domo patris sui, & in aetate adhuc puellari: si cognoverit pater votum, quod pollicita est, & juramentum quo obligavit animam suam, & tacuerit, voti rea erit:

5 Quidquid pollicita est, & juravit, opere complebit.

6 Sin autem statim, ut audierit, contradixerit pater: & vota, & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsoni, eo quod contradixerit pater.

7 Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & semel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento:

8 Quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque, quodcumque promiserat.

9 Sin autem audiens statim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque, quibus obstrinxerat animam suam: propitius erit ei Dominus.

10 Vidua, & repudiata quidquid voverint, reddent.

11 Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit, & juramento.

12 Si audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit sponsoni, reddet, quodcumque promiserat.

13 Sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promissionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit.

14 Si voverit, & juramento se constrinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit, ut faciat, sive non faciat.

15 Quod si audiens vir tacuerit, & in alteram diem distulerit sententiam: quidquid voverat, atque promiserat, reddet: quia statim, ut audivit, tacuit.

16 Sin autem contradixerit, postquam recessit, portabit ipse iniquitatem ejus.

17 Ista sunt leges, quas constituit Dominus Moysi, inter virum, & uxorem, inter patrem, & filiam, quae in puellari adhuc aetate est, vel quae manet in parentis domo.

C A P U T X X X I .

Caesis Madianitis iussu Dei, virgines solae reservantur: substantia ex aequo dividitur pugnantibus, & plebi primitiae sacerdoti, ac Levitis traduntur: praeterea Deo cum donariis offeruntur, quod nullus Hebraeorum occubuit.

1 L ocutusque est Dominus ad Moysen, dicens:

2 Ulciscere pritis filios Israel de Madianitis, & sic colligeris ad populum tuum.

3 Statimque Moyses, * Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis.

4 Mille viri de singulis tribubus eligantur

B

C

D

A

* Sup. 5. c. 17.

ex Israel, qui mittantur ad bellum.
 5 Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est, duodecim millia expeditorum ad pugnam:
 6 Quos misit Moyses cum Phinees filio Eleazari sacerdotis, vasa quoque sancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.
 7 Cumque pugnassent contra Madianitas, atque vicissent, omnes mares occiderunt.
 8 * Et reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio:
 9 Ceperuntque mulieres eorum, & parvulos, omniaque pecora, & cunctam suppellectilem: quidquid habere potuerant, depopulati sunt:
 10 Tam urbes, quam viculos, & castella flamma consumpsit.
 11 Et tulerunt praedam, & universa, quae ceperant tam ex hominibus, quam ex jumentis,
 12 Et adduxerunt ad Moysen, & Eleazarum sacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Israel: reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab juxta Jordanem contra Jericho.
 13 Egressi sunt autem Moyses, & Eleazar sacerdos, & omnes principes synagogae, in occursum eorum extra castra.
 14 Iratusque Moyses principibus exercitus, tribunis, & centurionibus, qui venerant de bello,
 15 Ait: Cur feminas reservastis?
 16 * Nonne istae sunt, quae deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, & praevaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde & percussus est populus?
 17 * Ergo cunctos interficite, quidquid est generis masculini, etiam in parvulis: & mulieres, quae novenerunt viros in coitu, jugulate:
 18 Puellas autem, & omnes feminas virgines servate vobis:
 19 Et manete extra castra septem diebus. Qui occiderit hominem, vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio, & septimo.
 20 Et de omni praeda, sive vestimentum fuerit, sive vas, & aliquid in utensilia praeparatum de caprarum pellibus, & pilis, & ligno, explabitur.
 21 Eleazar quoque sacerdos, ad viros exercitus, qui pugnaverant, sic locutus est: Hoc est praecipuum legis, quod mandavit Dominus Moysi:
 22 Aurum, & argentum, & aes, & ferrum, & plumbum, & stannum,
 23 Et omne, quod potest transire per flammam, igne purgabitur, quidquid autem ignem non potest sustinere, aqua expiationis sanctificabitur:
 24 Et lavabitis vestimenta vestra die septimo, & purificati postea castra intrabitis.
 25 Dixit quoque Dominus ad Moysen:
 26 Tollite summam eorum, quae capta sunt, ab homine usque ad pecus, tu, & Eleazar sacerdos, & principes vulgi:
 27 Dividiteque ex quo praedam, inter eos, qui pugnaverunt, egressique sunt ad bellum,

*Jof. 13. c. 21.

B

C

*Sup. 25. d. 18.

*Jud. 21. b. 11.

D

*Lev. 6. d. 28. 11. c. 33. 15. b. 12.

& inter omnem reliquam multitudinem:
 28 Et separabis partem Domino ab his, qui pugnaverunt, & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus, quam ex bobus, & asinis, & ovibus.
 29 Et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiae Domini sunt.
 30 Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum, & boum, & asinorum, & ovium, cunctorum animantium, & dabis ea Levitis, qui excubant in custodiis tabernaculi Domini.
 31 Feceruntque Moyses, & Eleazar, sicut praecerat Dominus.
 32 Fuit autem praeda, quam exercitus ceperat, ovium sexcenta septuaginta quinque millia,
 33 Boum septuaginta duo millia,
 34 Asinorum sexaginta millia, & mille:
 35 Anima hominum sexus famine, quae non cognoverant viros, triginta duo millia,
 36 Dataque est media pars his, qui in praelio fuerant, ovium trecenta triginta septem millia quingenta:
 37 E quibus in partem Domini supputatae sunt oves sexcentae septuaginta quinque.
 38 Et de bobus triginta sex millibus, boves septuaginta, & duo:
 39 De asinis triginta millibus quingentis, asini sexaginta unus:
 40 De animabus hominum sedecim millibus, cesserunt in partem Domini triginta duae animae.
 41 Tradiditque Moyses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti, sicut fuerat ei imperatum,
 42 Ex media parte filiorum Israel, quam separaverat his, qui in praelio fuerant.
 43 De media vero parte, quae contigerat reliqua multitudini, id est, de ovibus trecentis triginta septem millibus quingentis,
 44 Et de bobus triginta sex millibus,
 45 Et de asinis triginta millibus quingentis,
 46 Et de hominibus sedecim millibus,
 47 Tulit Moyses quinquagesimum caput, & dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut praecerat Dominus.
 48 Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen, & tribuni, centurionesque, dixerunt:
 49 Nos servi tui recensimus numerum pugnatorum, quos habuimus sub manu nostra: & ne unus quidem defuit.
 50 Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli, quod in praeda auri potuimus invenire, perisclides, & armillas, annulos, & dextralia, ac muranulas, ut depreceris pro nobis Dominum.
 51 Susceperuntque Moyses, & Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus,
 52 Pondo sedecim millia, septingentos quinquaginta siclos, a tribunis, & centurionibus.
 53 Unusquisque enim, quod in praeda rapuerat, suum erat.
 54 Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonium, in monumentum filiorum Israel coram Domino.

C. A.

CAPUT XXXII.

Filii Ruben, & Gad, & dimidia tribui Manasse, quod pecoribus abundarent, portio datur trans Jordanem, modo fratres suos in terram promissionis armati praecedant.

A

1 **F**ilii autem Ruben, & Gad habebant pecora multa, & erat illis in jumentis infinita substantia. Cumque vidissent Jazer, & Galaad aptas animalibus alendis terras.
 2 Venerunt ad Moysen, & ad Eleazarum sacerdotem, & principes multitudinis, atque dixerunt:
 3 Ataroth, & Dibon, & Jaser, & Nemra, Hesebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon,
 4 Terra, quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regio uberrima est ad passum animalium: & nos servi tui habemus jumenta plurima:
 5 Precamurque, si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Jordanem.
 6 Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, & vos hic sedebitis?
 7 Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum, quem eis daturus est Dominus?
 8 Nonne ita egerunt patres vestri, quando misit de Cadesbarne ad explorandam terram?
 9 * Cumque venissent, usque ad Vallem boetri, lustrata omni regione, subverterunt cor filiorum Israel, ut non intrarent fines, quos eis Dominus dedit.
 10 Qui iratus juravit, dicens:
 11 Si videbunt homines isti, qui ascenderunt ex Aegypto, a viginti annis, & supra, Terram, quam fuis juramento pollicitus sum Abraham, Isaac, & Jacob: & noluerint sequi me,
 12 Praeter Caleb filium Jephone Cenezæum, & Josue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam.
 13 Iratusque Dominus adversum Israel, circumduxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio, quae fecerat malum in conspectu ejus.
 14 Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris, incrementis, & alumni hominum peccatorum, ut augetis furorẽ Domini contra Israel.
 15 Quod si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, & vos causa eritis necis omnium.
 16 At illi propè accedentes, dixerunt: Cautas ovium fabricabimus, & stabula jumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas:
 17 Nos autem ipsi armati, & accincti pergemus ad praelium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri, & quidquid habere possumus, erunt in urbibus muratis, propter habitacorum insidias.
 18 Non revertetur in domos nostras, usque dum possideant filii Israel hereditatem suam:

*Sup. 13. d. 24.

C

D

19 Nec quidquam quaremus trans Jordanem, quia jam habemus nostram possessionem in orientali ejus plaga.
 20 Quibus Moyses ait: * Si facitis, quod promittitis, expediti pergitẽ coram Domino ad pugnam:
 21 Et omnis vir bellator armatus Jordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos,
 22 Et subiiciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum, & apud Israel, & obtinebitis regiones, quas vultis coram Domino.
 23 Sin autem, quod dicitis, non feceritis, nulli dubium est, quin peccetis in Deum: & scitote, quoniam peccatum vestrum apprehendet vos.
 24 Edificate ergo urbes parvulis vestris, & caulas, & stabula ovibus, ac jumentis: & quod pollicitus estis, implete.
 25 * Dixeruntque filii Gad, & Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus, quod jubet dominus noster.
 26 Parvulos nostros, & mulieres, & pecora, ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:
 27 Nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu, domine, loqueris.
 28 Praecipit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti, & Josue filio Nun, & principibus familiarum per tribus Israel, & dixit ad eos.
 29 * Si transferint filii Gad, & filii Ruben vobiscum Jordanem, & omnes armati ad bellum coram Domino, & vobis fuerit Terra subiecta: date eis Galaad in possessionem.
 30 Sin autem noluerint transire armati vobiscum in Terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca.
 31 Responderuntque filii Gad, & filii Ruben: Sicut locutus est Dominus servis tuis, ita faciemus.
 32 Ipsi armati pergemus coram Domino in Terram Chanaan, & possessionem jam suscepisse nos confitemur trans Jordanem.
 33 * Dedit itaque Moyses filiis Gad, & Ruben, & dimidia tribui Manasse filii Josue regnum Schon regis Amorrhæi, & regnum Og regis Basan, & terram eorum cum urbibus suis per circuitum.
 34 Igitur extruxerunt filii Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer,
 35 Et Etroth, & Sophan, & Jazer, & Jegbaa,
 36 Et Bethmenra, & Betharan, urbes munitas, & caulas pecoribus suis.
 37 Filii vero Ruben edificaverunt Hesebon, & Eleale, & Cariathaim,
 38 Et Nabo, & Baalmeon, versis nominibus, Sabama quoque: imponentes vocabula urbibus, quas extruxerant.
 39 * Porro filii Machir, filii Manasse, perrexerunt in Galaad, & vastaverunt eam interfecto Amorrhæo habitatore ejus.
 40 Dedit ergo Moyses terram Galaad

*Jof. 1. c. 14.

E

*Jof. 4. c. 12.

F

*Deut. 3. b. 11. Jof. 13. b. 32. a. 4.

*Jof. 21. a. 4.

G

*Gen. 10. d. 22.

Machir filio Manasse, qui habitavit in ea.
 41. Jair autem filius Manasse abiit, & occupavit vicos ejus, quos appellavit Havoth Jair, id est, Villas Jair.
 42. Nobe quoque perrexit, & apprehendit Chanath cum viculis suis: vocavitque eam ex nomine suo Nobe.

CAPUT XXXIII.

Manfonibus 42. filiorum Israel per varia loca in deserto recensitis; Chananaei a Domino jubentur interim.

A

1. **H**Æ sunt mansiones filiorum Israel, qui egressi sunt de Ægypto per turmas suas in manu Moyfi, & Aaron,
 2. Quas descripsit Moyfes juxta castrorum loca, quæ Domini jussione mutabant.
 3. Profecti igitur de Ramefe mente primo, quintadecima die mensis primi, altera die Phafe, filii Israel in manu excelſa, videncibus cunctis Ægyptiis,
 4. Et sepelientibus primogenitos, quos percussèrat Dominus (nam & in diis eorum exercuerat ultionem)

B

5. Castrametati sunt in Soccoth.
 6. Et de Soccoth venerunt in Etham, quæ est in extremis finibus solitudinis.
 7. * Inde egressi venerunt contra Phihahiroth, quæ respicit Beelſephon, & castrametati sunt ante Magdalum.
 8. Profectique de Phihahiroth, transferunt per medium mare in solitudinem: & ambulantes tribus diebus per desertum Etham, castrametati sunt in Mara.
 9. * Profectique de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, & palmarum septuaginta: ibique castrametati sunt.
 10. Sed & inde egressi, fixerunt tentoria super Mare rubrum. Profectique de Mari rubro,
 11. Castrametati sunt in deserto Sin.
 12. Unde egressi venerunt in Daphca.
 13. Profectique de Daphca, castrametati sunt in Alus.

* Exod. 14. a. 2.

* Exod. 15. d. 27.

C

14. Egressique de Alus, in Raphidim fixerunt tentoria, * ubi populo defuit aqua ad bibendum.
 15. Profectique de Raphidim, castrametati sunt in deserto Sinai.
 16. Sed & solitudine * Sinai egressi, venerunt ad sepulchra concupiscentiæ.
 17. * Profectique de sepulchris concupiscentiæ, castrametati sunt in Haseeroth.
 18. * Et de Haseeroth venerunt in Rethma.
 19. Profectique de Rethma, castrametati sunt in Reunomphares.
 20. Unde egressi, venerunt in Lebna.
 21. De Lebna, castrametati sunt in Resfa.
 22. Egressique de Resfa, venerunt in Cee-latha.
 23. Unde profecti, castrametati sunt in monte Sepher.
 24. Egressi de monte Sepher, venerunt in Arada.
 25. Inde proficiscentes, castrametati sunt in Maccloth.

* Exod. 17. a. 1.

* Exod. 19. v. 2.

* Sup. 11. p. 32.

* Sup. 13. a. 1.

26. Profectique de Maccloth, venerunt in Thahath.
 27. De Thahath, castrametati sunt in Thate.
 28. Unde egressi, fixere tentoria in Methca.
 29. Et de Methca, castrametati sunt in Hefmona.
 30. Profectique de Hefmona, venerunt in Moseeroth.
 31. Et de Moseeroth, castrametati sunt in Benejaacan.
 32. * Profectique de Benejaacan, venerunt in montem Gadgad.
 33. Unde profecti, castrametati sunt in Jetebatha.
 34. Et de Jetebatha, venerunt in Hebrona.
 35. Egressique de Hebrona, castrametati sunt in Afiongaber.
 36. * Inde profecti, venerunt in desertum Sin, hæc est Cades.
 37. Egressique de Cades, castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus Terræ Edom:
 38. * Ascenditque Aaron sacerdos in montem Hor, jubente Domino: & ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Ægypto, mense quinto, prima die mensis.
 39. Cùm esset annorum centum viginti trium.
 40. Audivitque Chananaeus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in Terram Chananaam venisse filios Israel.
 41. Et profecti de monte Hor, castrametati sunt in Salmona.
 42. Unde egressi, venerunt in Phunon.
 43. Profectique de Phunon, castrametati sunt in Oboth.
 44. Et de Oboth, venerunt in Ijcabarim, quæ est in finibus Moabitarum.
 45. Profectique de Ijcabarim, fixere tentoria in Dibongad.
 46. Unde egressi, castrametati sunt in Helmondeblathaim.
 47. Egressique de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo.
 48. Profectique de montibus Abarim, transierunt ad campestriam Moab, supra Jordanem contra Jericho.
 49. Ibi que castrametati sunt de Bethſamoth usque ad Abellatim in planioribus locis Moabitarum,
 50. Ubi locutus est Dominus ad Moyſen:
 51. Præcipe filiis Israel, & dic ad eos: Quando transieritis Jordanem, intrantes terram Chananaam,
 52. Disperditte cunctos habitatores terræ illius: * confingite titulos, & hatuas comminuite, atque omnia excelsa vastate,
 53. Mundantes terram, & habitantes in ea; ego enim dedi vobis illam in possessionem,
 54. Quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitur latiore, & paucis angustiore. Singulis, ut fors eecerit, ita tribuetur hereditas. Per tribus, & familias possessio dividetur.
 55. Sin autem nolueritis interficere habi-

tatores

tatores Terræ: qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, & adverbantur vobis in Terra habitationis vestræ:
 56. Et quicquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

CAPUT XXXIV.

Terræ promissionis situs, & limites juxta quatuor orbis plagas: eaque sorte dividenda præcipitur, additis illorum nominibus, qui eam dividant.

A

1. **L**ocutusque est Dominus ad Moyſen, dicens:
 2. Præcipe filiis Israel, & dices ad eos: Cùm ingressi fueritis Terram Chananaam, & in possessionem vobis forte ceciderit, his finibus terminabitur.
 3. * Pars meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est juxta Edom: & habebit terminos contra Orientem mare salissimum.

* Jos. 15. a. 1.

B

4. Qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut tranſeant in Sena, & perveniant ad Meridie usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent usque ad Afemona.
 5. Ibi que per gyrum terminus ab Afemona usque ad Torrentem Ægypti, & maris magni littore finietur.
 6. Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, & ipſo sine claudetur.
 7. Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum,
 8. A quo venient in Emath usque ad terminos Sedada:
 9. Ibutque confinia usque ad Zephrona, & villam Enan. hi erunt termini in parte Aquilonis.

C

10. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan usque Sephama,
 11. Et de Sephama descendunt termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra Orientem ad mare Cenereth,
 12. Et tendent usque ad Jordanem, & ad ultimum salissimum claudentur mari. Hanc habebitis Terram per fines suos in circuitu:
 13. Præcepitque Moyſes filiis Israel dicens: Hæc erit Terra, quam possidebitis forte, & quam jussit Dominus dari novem tribubus, & dimidiæ tribui.
 14. Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, & tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse,
 15. Id est, duæ semis tribus, acceperunt partem suam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.

* Jos. 14. a. 1. 2.

D

16. Et ait Dominus ad Moyſen:
 17. * Hæc sunt nomina virorum, qui Terram vobis dividant, Elcazar sacerdos, & Josue filius Nun,
 18. Et singuli principes de tribubus singulis,
 19. Quorum ista sunt vocabula: De tribu Juda, Caleb filius Jephone.

20. De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud.
 21. De tribu Benjamin, Elidad filius Chafelon.
 22. De tribu filiorum Dan, Bocci filius Jogli.
 23. Filiorum Joseph de tribu Manasse, Hanniel filius Ephod.
 24. De tribu Ephraim, Camuel filius Sephtan.
 25. De tribu Zabulon, Elifaphan filius Pharnach.
 26. De tribu Issachar, dux Phaltiel filius Ozan.
 27. De Tribu Aſer, Ahjud filius Salomi.
 28. De tribu Nephthali, Phedacl filius Ammiud.
 29. Hi sunt, quibus præcepit Dominus, ut dividerent filii Israel terram Chananaam.

CAPUT XXXV.

Assignari jubentur urbes 48. & suburbana Levitis, & ex iis urbes sex refugii pro homicidio non voluntario: lex homicidii voluntarii. & non voluntarii: unius testimonio nemo puniendus.

A

1. **H**Æc quoque locutus est Dominus ad Moyſen in campeſtribus Moab supra Jordanem, contra Jericho:

* Jos. 11. a. 2.

2. * Præcipe filiis Israel, ut dent Levitis de possessionibus suis.
 3. Urbes ad habitandum, & suburbana earum per circuitum: ut ipsi in oppidis maneat, & suburbana sint pecoribus, ac jumentis:
 4. Quæ à muris civitatum forissecus, per circuitum, mille passuum spatio tendentur.
 5. Contra Orientem duo millia erunt cubiti, & contra Meridiem similiter erunt duo millia: ad mare quoque, quod respicit ad Occidentem, eadem mensura erit, & septentrionalis plaga aequali termino finietur. eruntque urbes in medio, & foris suburbana.
 6. * De ipsis autem oppidis, quæ Levitis dabitur, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea, qui fuderit sanguinem: & exceptis his, alia quadraginta duo oppida,
 7. Id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis.

* Jos. 20. a. 2.

B

8. Ipsæque urbes, quæ dabantur de possessionibus filiorum Israel, ab his, qui plus habent, plures auferentur: & qui minus, pauciores. singuli juxta mensuram hereditatis suæ dabant oppida Levitis.
 9. Ait Dominus ad Moyſen:
 10. Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Quando transgressi fueritis Jordanem in terram Chananaam,
 11. Decernite, quæ urbes esse debeant in praesidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint:
 12. In quibus cùm fuerit profugus, cognatus occisi non poterit eum occidere, donec stet in conspectu multitudinis, & causa illius judicetur.

* Deut. 19. Jos. 20. a. 2.

* Deut. 4. p. 41. Jol. 20. c. 7. a. 8.

C.

* Deut. 19. c. 11.

D.

13 * De ipsis autem urbibus, quæ ad fugitivorum subsidia separantur,
 14 Tres erunt trans Jordanem, & tres in Terra Chanaan,
 15 Tam filii Israel, quam advenis, atque peregrinis, ut confugiat ad eas, qui nolens sanguinem fuderit.
 16 Si quis ferro percusserit, & mortuus fuerit, qui percussus est: reus erit homicidii, & ipse morietur.
 17 Silapidem jecerit, & ictus occubuerit: similiter punietur.
 18 Si ligno percussus interierit: percussoris sanguine vindicabitur.
 19 Propinquus occisi homicidam interficiet: statim ut apprehenderit eum, interficiet.
 20 * Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per insidias:
 21 Aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit: percussor homicidii reus erit. cognatus occisi statim ut invenerit eum, jugulabit.
 22 Quod si fortuito, & absque odio,
 23 Et inimicitiis quidquam horum fecerit,
 24 Et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem, & propinquum sanguinis quæstio ventilata:
 25 Liberabitur innocens de ulitoris manu, & reducetur per sententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur.
 26 Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputate sunt,
 27 Fuerit inventus, & percussus ab eo, qui ulcor est sanguinis: absque noxa crit, qui eum occiderit.
 28 Debuerat enim profugus usque ad mortem Pontificis in urbe residere. postquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram suam.
 29 Hæc sempiterna erunt, & legitima in cunctis habitationibus vestris.
 30 Homicida sub testibus punietur: ad unius testimonium nullus condemnabitur.
 31 Non accipietis pretium ab eo, qui reus est sanguinis, statim & ipse morietur.
 32 Exules, & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes suas reverti poterunt:
 33 Ne polluat terra habitationis vestra, quæ insontium cruore maculatur: nec

aliter expiari potest, nisi per ejus sanguinem, qui alterius sanguinem fuderit.
 34 Atque ita emundabitur vestra possessio, me commemorante vobiscum. ego enim sum Dominus, qui habito inter filios Israel.

CAPUT XXXVI.

Lex fertur, ut filie paternam hereditatem adeuntis nubant contribulibus suis, ne tribus per connubia miscantur, & possessiones confundantur.

1 Accesserunt * autem, & principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manasse de stirpe filiorum Joseph: locuti, que sunt Moyfi coram principibus Israel, atque dixerunt:

2 Tibi domino nostro præcepit Dominus, ut Terram sorte divideres filiis Israel: & ut filiabus Salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri:

3 Quas si alterius tribus homines uxores acceperint, sequetur possessio sua, & translata ad aliam tribum, de nostra hereditate minuetur.

4 Atque ita fiet, ut cum jubileus, id est, quinquagesimus annus remissionis advenit, confundatur sortium distributio, & aliorum possessio ad alios transeat.

5 Respondit Moyses filiis Israel, & Domino præcipiente, ait: Rectè tribus filiorum Joseph locuta est.

6 Et hæc lex super filiabus Salphaad à Domino promulgata est: * Nubant, quibus volunt, tantum ut suæ tribus hominibus.

7 Ne commisceatur possessio filiorum Israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducunt uxores de tribu, & cognatione sua:
 8 Et cunctæ feminae de eadem tribu maritos accipient: ut hereditas permaneat in familiis,

9 Nec sibi miscantur tribus, sed ita maneat,
 10 Ut à Domino separatee sunt. Feceruntque filie Salphaad, ut fuerat imperatum:

11 Et nupsērunt, Maala, & Thersa, & Hegla, & Melcha, & Noa, filiis patris sui
 12 De familia Manasse, qui fuit filius Joseph: & possessio, quæ illis fuerat attributa, mansit in tribu, & familia patris earum.

13 Hæc sunt mandata, atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moyfi ad filios Israel, in campestribus Moab supra Jordanem contra Jericho.

* Num. 21. c. 24.

B.

* Exod. 18. c. 18.

C.

* Joan. 7. d. 24.

LIBER DEUTERONOMII, HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAPUT PRIMUM.

Brevis repetitio eorum, quæ Israeli in deserto congerant: pænæque infideli populo inscriptæ vel mortis, vel peregrinationis per quadraginta annos.

Hæc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Jordanem in solitudine campestri, contra Mare rubrum, inter Pharan, & Thopel, & Laban, & Haseroth, ubi auri est plurimum:
 2 Undecim diebus de Horeb per viam montis Seir usque ad Cadesbarne.
 3 Quadragesimo anno, undecimo mense, prima die mensis, locutus est Moyses ad filios Israel omnia, quæ præceperat illi Dominus, ut diceret eis:

4 * Postquam percussit Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon: & Og regem Basan, qui mansit in Astaroth, & in Edrai,
 5 Trans Jordanem in terra Moab. Coepitque Moyses explanare legem, & dicere:
 6 Dominus Deus noster locutus est ad nos in Horeb, dicens: Sufficit vobis, quod in hoc monte mansistis:

7 Revertimini, & venite ad montem Amorrhæorum, & ad cætera, quæ ei proxima sunt, campestria, atque montana, & humiliora loca contra Meridiem, & juxta litus maris, Terram Chananaeorum, & Libani usque ad flumen magnam Euphratem.

8 En, inquit, tradidi vobis: ingredimini, & possidete eam, super qua juravit Dominus patribus vestris, Abraham, Isaac, & Jacob, ut daret illam eis, & semini eorum post eos.

9 Dixique vobis illo in tempore:
 10 * Non possum solus sustinere vos: quia Dominus Deus vester multiplicavit vos, & estis hodie, sicut stellæ cœli, plurimi.

11 (Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa millia, & benedicat vobis, sicut locutus est.)
 12 Non valeo solus negotia vestra sustinere, & pondus, ac jurgia.

13 Date ex vobis viros sapientes, & gnaros, & quorum conversatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes:
 14 Tunc respondistis mihi: Bona res est, quam vis facere.

15 Tulique de tribubus vestris viros sapientes, & nobiles, & constitui eos principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, ac decanos, qui docerent vos singula.

16 Præcepique eis, dicens: Audite illos, & quod justum est judicate: sive civis sit ille, sive peregrinus.

17 * Nulla erit distantia personarum, ita parvum audieris ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referete ad me, & ego audiam.

18 Præcepique omnia, quæ facere deberetis.

19 Profecti autem de Horeb, transivimus per eremum terribilem, & maximam, quam vidistis, per viam montis Amorrhæi, sicut præceperat Dominus Deus noster nobis. Cumque venissemus in Cadesbarne,
 20 Dixi vobis: Venistis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noster daturus est nobis.

21 Vide Terram, quam Dominus Deus tuus dar tibi: ascende, & posside eam, sicut locutus est Dominus Deus noster patribus tuis: non timere, nec quidquam paveas.

22 * Et accessistis ad me omnes, atque dixistis: Mittamus viros, qui considerent Terram: & renuncient, per quod iter debeamus ascendere, & ad quas pergere civitates.

23 Cumque mihi sermo placuisset, misi ex vobis duodecim viros, singulos de tribubus suis.
 24 Qui cum perrexissent, & ascendissent in montana, venerunt usque ad Vallem botri: & considerata terra,
 25 Sumentes de fructibus ejus, ut ostenderent ubertatem, attulerunt ad nos, atque dixerunt: Bona est terra, quam Dominus Deus noster daturus est nobis.

26 Et nolulistis ascendere, sed increduli ad sermonem Domini Dei nostri
 27 Murmurastis in tabernaculis vestris, atque dixistis: Odit nos Dominus, & idcirco eduxit nos de Terra Ægypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque deleret.

28 Quod ascendemus? nuncii terrerunt cor nostrum, dicentes: Maxima multitudo est, & nobis statura procerior: urbes magnæ, & ad cœlum usque munitæ, filios Enacim vidimus ibi.

29 Et dixi vobis: Nolite metuere, nec timeatis eos:
 30 Dominus Deus, qui ductor est vester, pro vobis ipse pugnabit, sicut fecit in Ægypto cunctis videntibus.

31 Et in solitudine (ipse vidisti) portavit te Dominus Deus tuus, ut solet homo gestare parvulum filium suum, in omni via, per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum.

32 Et nec sic quidem credidistis Domino Deo vestro,
 33 * Qui præcessit vos in via, & metatus est locum, in quo tentoria figere deberetis, nocte ostendens vobis iter per ignem, & die per columnam nubis.

34 Cumque audisset Dominus vocem sermonum

D. Inf. 86. d. 19. Lev. 19. c. 15. Prov. 24. c. 23. Eccl. 42. a. 1. Jac. 2. a. 11.

* Num. 13. a. 11.

E.

F. Exod. 13. d. 21. Num. 14. c. 14.

Num. 14
d. 23.
Pl. 94. b.
11.

monum vestrorum, iratus juravit, & ait:
 35 * Non videbit quisquam de hominibus generationis hujus pessimam terram bonam, quam sub juramento pollicitus sum patribus vestris:
 36 Præter Caleb filium Jephone: ipse enim videbit eam, & ipsi dabo terram, quam calcavit, & filiis ejus, quia secutus est Dominum.
 37 Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
 38 Sed Josue filius Nun minister tuus, ipse intrabit pro te. hunc exhortare, & robora, & ipse forte Terram dividet Israeli.
 39 Parvuli vestri, de quibus dixistis, quod captivi ducerentur, & filii, qui hodie boni, ac mali ignorant distantiam, ipsi ingredientur: & ipsis dabo terram, & possidebunt eam.
 40 Vos autem revertimini, & abite in solitudinem per viam maris rubri.
 41 * Et respondisti mihi: Peccavimus Domino: & ascendemus, & pugnabimus, sicut præcepit Dominus Deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem,
 42 Ait mihi Dominus: Dic ad eos: * Nolite ascendere, neque pugnetis, non enim sum vobiscum: ne cadatis coram inimicis vestris.
 43 Locutus sum, & non audistis: sed adversantes imperio Domini, & tumentes superbia, ascendistis in montem.
 44 Itaque egressus Amorhæus, qui habitabat in montibus, & obviam veniens, persecutus est vos, sicut solent apes persequi: & cecidit de Seir usque Horma.
 45 Cumque reversi ploraretis coram Domino, non audivit vos, nec voci vestræ voluit acquiescere.
 46 Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore.

CAPUT III.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio: pugna contra Ammon, & Moab prohibitio: regisq; Schon, & terræ ipsius expugnatio.

1 **P**rofectique inde venimus in solitudinem, quæ ducit ad Mare rubrum, sicut mihi dixerat Dominus: & circumivimus montem Seir longo tempore.
 2 Dixitque Dominus ad me:
 3 Sufficit vobis circumire montem istum: ite contra Aquilonem:
 4 Et populo præcipe, dicens: Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau, qui habitant in Seir, & timebunt vos.
 5 Videte ergo diligenter, ne moveamini contra eos. neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium, quia in possessione Esau dedi montem Seir:
 6 Cibos cunctis ab eis pecunia, & comedetis: aquam emptam haurietis, & bibetis.
 7 Dominus Deus tuus benedixit tibi in

G
*Num. 14
5. 49.
*Num. 14
5. 43.

A
B

omni opere manuum tuarum: novit iter tuum, quomodo transferis solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, & nihil tibi defuit.
 8 Cumque transissemus fratres nostros filios Esau, qui habitabant in Seir, per viam campestris de Elath, & de Aliongaber, venimus ad iter, quod ducit in desertum Moab.
 9 Dixitque Dominus ad me: Non pugnes contra Moabitas, nec in eas adversus eos praelium: non enim dabo tibi quidquam de terra eorum, quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem.
 10 Emin primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus, & validus, & tam excelsus, ut de Enacim stirpe
 11 Quasi gigantes crederentur, & essent similes filiorum Enacim. Denique Moabite appellat eos Emin.
 12 In Seir autem prius habitaverunt Horrhæi: quibus expulsis, atque deletis, habitaverunt filii Esau, sicut fecit Israel in terra possessionis suæ, quam dedit illi Dominus.
 13 Surgentes ergo ut transiremus torrentem Zared, venimus ad eum.
 14 Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zared, triginta, & octo annorum fuit: donec consumeretur omnis generatio hominum bellatorum de castris, sicut juraverat Dominus:
 15 Cujus manus fuit adversum eos, ut interirent de castrorum medio.
 16 Postquam autem universi ceciderunt pugnatore,
 17 Locutus est Dominus ad me, dicens:
 18 Tu transibis hodie terminos Moab, urbem nomine Ar:
 19 Et accedens in vicinia filiorum Ammon, cave, ne pugnes contra eos, nec movearis ad praelium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon, quia filiis Loth dedi eam in possessionem.
 20 Terra gigantum reputata est: & in ipsa olim habitaverunt gigantes, quos Ammonitæ vocant Zonzomim,
 21 Populus magnus, & multus, & proce-re longitudinis, sicut Enacim, quos delevit Dominus a facie eorum: & fecit illos habitare pro eis,
 22 Sicut fecerat filiis Esau, qui habitant in Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis tradens, quam possident usque in præsens.
 23 Hevæos quoque, qui habitabant in Hæserim usque Gazam, Cappadoces expulerunt: qui egressi de Cappadocia deleverunt eos, & habitaverunt pro illis.
 24 Surgite, & transite torrentem Arnon: ecce tradidi in manu tua Schon regem Hefebon Amorrhæorum, & terram ejus incipe possidere, & committe adversus eum praelium.
 25 Hodie incipiam mittere terrorem, atque formidinem tuam in populos, qui habi-

Num. 21
6. 21.
F
*Amos 2.
6. 9.
G
A
*Num. 21.
8. 23.
Inf. 79. a.
7.
*Num. 21.
e. 24.
*Num. 21.
8. 33.

tant sub omni cælo: ut audito nomine tuo paveant, & in morem parturientium contremiscant, & dolore teneantur.
 26 * Misi ergo nuncios de solitudine Cademoth ad Schon regem Hefebon vobis pacificis, dicens:
 27 Transibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus, neque ad dexteram, neque ad sinistram.
 28 Alimenta pretio vende nobis, ut vescamur: aquam pecunia tribue, & sic bibemus. Tantum est, ut nobis concedas transitum,
 29 Sicut fecerunt filii Esau, qui habitant in Seir, & Moabite, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Jordanem, & transeamus ad Terram, quam Dominus Deus noster daturus est nobis.
 30 Noluitque Schon rex Hefebon dare nobis transitum: quia induraverat Dominus Deus tuus spiritum ejus, & obfirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, sicut nunc vides.
 31 Dixitque Dominus ad me: * Ecce cepi tibi tradere Schon, & terram ejus, incipe possidere eam.
 32 Egressusque est Schon obviam nobis cum omni populo suo ad prælium in Jafa.
 33 Et tradidit eam Dominus Deus noster nobis: percussimusque eum cum filiis suis, & omni populo suo.
 34 Cunctasque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris, ac mulieribus, & parvulis. non reliquimus in eis quidquam.
 35 Absque jumentis, quæ in partem venire prædantium: & spoliis urbium, quas cepimus.
 36 Ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, oppido, quod in valle situm est, usque Galaad. Non fuit vicus, & civitas, quæ nostras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noster nobis.
 37 Absque terra filiorum Ammon, ad quam non accessimus: & cunctis, quæ adjacent torrenti Jeboc, & urbibus montanis, universisque locis, à quibus nos prohibuit Dominus Deus noster.

CAPUT III.

Pugna contra Og regem Basan, & lectus ejus, atque fors duarum tribuum, & semitæ contra Jordanem: precatur Moyses, ut liceat ei terram promissam ingredi. sed Deus id illi negat: Josue ad cæteros Chananaeos debellandos roborat.

1 **I**taque conversi ascendimus per iter Basan: * egressusque est Og rex Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai.
 2 Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus est cum omni populo, ac terra sua: faciesque ei, * sicut fecisti Schon regi Amorrhæorum, qui habitavit in Hefebon.
 3 * Tradidit ergo Dominus Deus noster in manibus nostris etiam Og regem Basan, & universum populum ejus: percussimus-

que eos usque ad interneccionem,
 4 Vastantes cunctas civitates illius uno tempore. non fuit oppidum, quod nos effugeret: sexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Basan.
 5 Cunctæ urbes erant munita muris altissimis, portisque, & vestibus, absque oppidis innumeris, quæ non habebant muros.
 6 Et delevimus eos, sicut feceramus Schon regi Hefebon, disperdentes omnem civitatem, virosque, ac mulieres, & parvulos:
 7 Jumenta autem, & spolia urbium diripimus.
 8 Tulimusque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem à torrente Arnon usque ad montem Hermon.
 9 Quem Sidonii Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir:
 10 Omnes civitates, quæ sitæ sunt in planitie, & univèrsam Terram Galaad, & Basan, usque ad Selcha, & Edrai civitates regni Og in Basan.
 11 Solus quippe Og rex Basan restiterat de stirpe gigantum. Monstratur lectus ejus ferreus, qui est in Rabbath filiorum Ammon, novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus.
 12 Terramque possedimus tempore illo ab Aroer, quæ est super ripam torrentis Arnon, usque ad mediam partem montis Galaad: & civitates illius, * dedi Ruben, & Gad.
 13 Reliquam autem partem Galaad, & omnem Basan regni Og, tradidi medie tribui Manasse, omnem regionem Argob: cunctaque Basan vocatur Terra gigantum.
 14 Jair filius Manasse possedit omnem regionem Argob, usque ad terminos Gesturi, & Machati. Vocavitque ex nomine suo Basan, Havoth Jair, id est, Villas Jair, usque in præsentem diem.
 15 Machir quoque dedi Galaad,
 16 Et tribubus Ruben, & Gad dedi de Terra Galaad, usque ad Torrentem Arnon medium torrentis, & confinium, usque ad torrentem Jeboc, qui est terminus filiorum Ammon,
 17 Et planiciem solitudinis, atque Jordanem, & terminos Cenereth, usque ad mare deserti, quod est salissimum, ad radices montis Phasga contra orientem.
 18 Præcepique vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem, expediti præcedite fratres vestros filios Israel omnes viri robusti:
 19 Absque uxoribus, & parvulis, atque jumentis. Novi enim, quod plura habeatis pecora, & in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis.
 20 Donec requiem tribuat Dominus fratribus vestris, sicut vobis tribuit: & possideant ipsi Terram, quam daturus est eis trans Jordanem: tunc revertetur univèrsusque in possessionem suam, quam dedi vobis.

B
*Num. 12.
1. 39.

C

D
*Num. 27.
d. 18.

21. * Jofue quoque in tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui viderunt, quæ fecit Dominus Deus vester duobus his regibus: sic faciet omnibus regnis, ad quæ transiurus es.

22. Ne timeas eos: Dominus enim Deus vester pugnabit pro vobis.

23. Præcausque sum Dominum in tempore illo, dicens:

24. Domine Deus, tu cæpisti ostendere seruo tuo magnitudinem tuam, manumque fortissimam: neque enim est alius Deus vel in cælo, vel in terra, qui possit facere opera tua, & comparari fortitudini tuæ.

25. Transibo igitur, & videbo Terram hanc optimam trans Jordanem, & montem istum egregium, & Libanum.

26. Iratusque est Dominus mihi propter vos, nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultra loquaris de hac re ad me.

27. Ascende cacumen Phasga, & oculos tuos circumfer ad occidentem, & ad aquilonem, austrumque, & orientem, & aspice. * nec enim transibis Jordanem istum.

28. Præcipe Jofue, & corrobora eum, atque confortâ: quia ipse præcedet populum istum, & dividet eis Terram, quam visurus es.

29. Mansimusque in valle contra fanum Phogor.

CAPUT IV.

Exhortatur Moyses ad servanda Dei præcepta, tum beneficiis Dei, tum eorum laudibus; comminando irasgressivum, prohibet omnem imaginem, quæ ad idololatricam induceret; suam prædicit mortem, tresque urbes refugii separat trans Jordanem pro homicidis involuntariis, & casualibus.

* Inf. 31. a. a. 34. b. 4.

A

1. **E**T nunc, Israél, audi præcepta, & judicia, quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas, & ingrediens possideas Terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis.

2. Non addetis ad verbum, quod vobis loquitur, nec auferetis ex eo: custodite mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis.

3. * Oculi vestri viderunt omnia, quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores ejus de medio vestri.

4. Vos autem, qui adhaeretis Domino Deo vestro, vivitis universi usque in præsentem diem.

5. Scitis, quod docuerim vos præcepta, atque justitias, sicut mandavit mihi Dominus Deus meus: sic facietis ea in Terra, quam possessuri estis.

6. Et observabitis, & implebitis opere. Hæc est enim vestra sapientia, & intellectus coram populis, ut audientes universa præcepta hæc, dicant: En populus sapiens, & intelligens, gens magna.

7. Nec est alia ratio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris.

8. Quæ est enim alia gens sic inclyta, ut ha-

* Num. 25. a. 4.

B

beat ceremonias, justaque judicia, & universam legem, quam ego proponam hodie ante oculos vestros?

9. Custodi igitur temetipsam, & animam tuam sollicitè. Ne obliviscaris verborum, quæ viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios, ac nepotes tuos.

10. A die, in quo stetit coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus est mihi, dicens: Congrega ad me populum, ut audiant sermones meos, & discant timere me omni tempore, quo vivunt in terra, doceantque filios suos.

11. * Et accessistis ad radices montis, qui ardebat usque ad cælum; crantque in eo tenebræ, & nubes, & caligo.

12. Locutusque est Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audistis, & formam penitus non vidistis.

13. Et ostendit vobis pactum suum, quod præcepit, ut faceretis, & decem verba, quæ scripsit in duabus tabulis lapideis.

14. Mihique mandavit in illo tempore, ut docerem vos ceremonias, & judicia, quæ facere deberetis in Terra, quam possessuri estis.

15. Custodite igitur sollicitè animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem, in die qua locutus est vobis Dominus in Horeb de medio ignis:

16. Ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem, aut imaginem masculi, vel feminæ.

17. Similitudinem omnium jumentorum, quæ sunt super terram, vel avium sub cælo volantium.

18. Atque reptilium, quæ moventur in terra, sive piscium, qui sub terra morantur in aquis.

19. Ne forte elevatis oculis ad cælum, videas Solem, & Lunam, & omnia astra cæli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt.

20. Vos autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hereditarium, sicut est in præsentî die.

21. * Iratusque est Dominus contra me propter sermones vestros, & juravit, ut non transirem Jordanem, nec ingrederer Terram optimam, quam daturus est vobis:

22. Ecce morior in hac humo, non transibo Jordanem: vos transibitis, & possidebitis terram egregiam.

23. Cave, ne quando obliviscaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi sculptam similitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit.

24. * Quia Dominus Deus tuus ignis consumens est; Deus amulator.

25. Si genueritis filios, ac nepotes, & morati fueritis in Terra, deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem, parantes malum coram Domino Deo vestro, ut eum ad iracundiam provocetis.

* Exod. 13. d. 21.

* Num. 35. d. 14.

* Jos. 20. d. 8.

E

26. Testes invoco hodie cælum, & terram, cito perituros vos esse de Terra, quam transibo Jordane possessuri estis: non habitabit in ea longo tempore, sed delebit vos Dominus.

27. Atque disperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus est Dominus:

28. Ibi que servietis diis, qui hominum manu fabricati sunt, ligno, & lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.

29. Cùmque quaeseris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quaeseris, & tota tribulatione animæ tuæ.

30. Postquam te invenerint omnia, quæ prædicta sunt, novissimo tempore revertis ad Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus.

31. Quia Deus misericors, Dominus Deus tuus est: non dimittet te, nec omnino delebit, neque obliviscetur pacti, in quo juravit patribus tuis.

32. Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die, quo creavit Deus hominem super terram, à summo cælo usque ad summum ejus; si facta est aliquando hujusmodi res, aut unquam cognitum est.

33. Ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audisti, & vixisti?

34. Si fecit Deus, ut ingrederetur, & tolleret sibi gentem de medio nationum, per tentationes, signa, atque portenta, per pugnam, & robustam manum, extantumque brachium, & horribiles visiones, juxta omnia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus vester in Ægypto, videntibus oculis tuis:

35. Ut scires, quoniam Dominus ipse est Deus, & non est alius præter eum.

36. De cælo te fecit audire vocem suam, ut doceret te, & in terra ostendit tibi ignem suum maximum, & audisti verba illius de medio ignis.

37. Quia dilexit patres tuos, & elegit semen eorum post eos. * Eduxitque te præcedens in virtute sua magna ex Ægypto,

38. Ut deleter nationes maximas, & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, daretque tibi terram eorum in possessionem, sicut cernis in præsentî die.

39. Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quod Dominus ipse sit Deus in cælo sursum, & in terra deorsum, & non sit alius.

40. Custodi præcepta ejus, atque mandata, quæ ego præcipio tibi: ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, & permancas multo tempore super Terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

41. * Tunc separavit Moyses tres civitates trans Jordanem ad orientalem plagam,

42. Ut confugiat ad eas, qui occiderit nobilem proximum suum, nec sibi fuerit inimicus ante unum, & alterum diem, & ad harum aliquam urbium possit evadere:

43. * Bosfor in solitudine, quæ sita est in ter-

E

F

G

ra campestri de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad, quæ est in tribu Gad: & Golan in Basan, quæ est in tribu Manassè.

44. Ista est lex, quam proposuit Moyses coram filiis Israel.

45. Et hæc testimonia, & ceremonia, atque judicia, quæ locutus est ad filios Israel, quando egressi sunt de Ægypto.

46. Trans Jordanem in valle contra fanum Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui habitavit in Hesebon, quem percussit Moyses. Filii quoque Israel egressi ex Ægypto

47. Possederunt terram ejus, & terram Og regis Basan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem ad solis ortum.

48. Ab Aroer, quæ sita est super ripam torrentis Arnon usque ad montem Sion, qui est & Hermon,

49. Omnem planitiem trans Jordanem ad orientalem plagam, usque ad mare solitudinis, & usque ad radices montis Phasga.

CAPUT V.

Præceptorum Decalogi repetitio, & explanatio: & de timore filiorum Israel, cum Dei vocem audissent, & montem ardere vidissent ad legis promulgationem.

A

1. **V**Ocavitque Moyses omnem Israelem, & dixit ad eum: Audi Israél ceremonias, atque judicia, quæ ego loquor in auribus vestris hodie: dicitæ ea, & opere complete.

2. Dominus Deus noster pepigit nobiscum fœdus in Horeb.

3. Non cum patribus nostris iniit pactum, sed nobiscum, qui in præsentiarum sumus, & vivimus.

4. Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis.

5. Ego sequester, & medius fui inter Dominum, & vos in tempore illo, ut annuncierem vobis verba ejus. timuistis enim ignem, & non ascendistis in montem, & ait:

6. * Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti, de domo servitutis.

7. * Non habebis deos alienos in conspectu meo.

8. * Non facies tibi sculptile, nec similitudinem omnium, quæ in cælo sunt desuper, & quæ in terra deorsum, & quæ versantur in aquis sub terra.

9. * Non adorabis ea, & non colas. Ego enim sum Dominus Deus tuus: Deus amulator reddens iniquitatem patrum super filio in tertiam, & quartam generationem his, quos oderunt me,

10. Et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me, & custodientibus præcepta mea.

11. * Non usurpabis nomen Domini Dei tui frustra: quia non erit impunitus, qui super re vana nomen ejus assumpserit.

12. Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus.

13. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

* Exod. 20. a. 2. Levit. 6. a. 1. Pl. ec. b. 11. * Exod. 20. a. 4. Pl. Sal. lxx. * Exod. 20. a. 4.

* Lev. 26. a. 1. Pl. Job. 7.

* Exod. 34. l. 14. * Exod. 20. b. 7. Levit. 19. l. 12. Matt. 5. c. 33.

B

CAPUT VI.

Dominus ex toto corde diligendus: ejusdem mandata sollicitè servanda, & posteris inculcanda.

14 * Septimus dies Sabbati est, id est, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis tui, & filius tuus, & filia, servus, & ancilla, & bos, & asinus, & omne jumentum tuum, & peregrinus, qui est intra portas tuas: ut requiescat servus tuus, & ancilla tua, sicut & tu.

15 Memento, quod & ipse servieris in Ægypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento. Idcirco præcepit tibi, ut observares diem Sabbati.

16 * Honora patrem tuum, & matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, & bene sit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi.

17 Non occides.

18 Neque mœchaberis.

19 Furtumque non facies.

20 Nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

21 * Non concupiscas uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, & universa, quæ illius sunt.

22 Hæc verba locutus est Dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis, & nubis, & caliginis, voce magna, nihil addens amplius: & scripsit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.

23 Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum, & montem ardere vidistis, & accessistis ad me omnes principes tribuum, & majores natu, atque dixistis:

24 Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster majestatem, & magnitudinem suam. Vocem ejus audivimus de medio ignis, & probavimus hodie, quod loquente Deo cum homine, vixerit homo.

25 Cur ergo moriemur, & devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultrà vocem Domini Dei nostri, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur, sicut nos audivimus, & possit vivere?

26 Quid est omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur, sicut nos audivimus, & possit vivere?

27 Tu magis accede: & audi cuncta, quæ dixerit Dominus Deus noster tibi: loquerisque ad nos, & nos audientes faciemus ea.

28 Quod cum audisset Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi hujus, quæ locuti sunt tibi: bene omnia sunt locuti.

29 Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & custodiant universa mandata mea in omni tempore, ut bene sit eis, & filiis eorum in sempiternum?

30 Vade, & dic eis: Revertimini in tentoria vestra.

31 Tu verò hic stà mecum, & loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias, atque judicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in Terra, quam dabo illis in possessionem.

32 Custodite igitur, & facite, quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram:

33 Sed per viam, quam præcepit Dominus Deus vester, ambulabitis, ut vivatis, & bene sit vobis, & protulerit dies in terra possessionis vestræ.

C
* Exod. 20. c. 12.
Eccl. 3. b. 9.
Mat. 23. a. 4.
Marc. 7. b. 10.
Ephes. 6. a. 2.

* Mat. 5. d. 28.
Rom. 7. b. 7.

D

Hæc sunt præcepta, & ceremoniæ, atque judicia, quæ mandavit Dominus Deus vester, ut docerem vos, & faciatis ea in Terra, ad quam transgredimini possidendam:

1 Ut timeas Dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata, & præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui.

2 Ut timeas Dominum Deum tuum, & custodias omnia mandata, & præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui.

3 Audi, Israel, & observa, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus, & bene sit tibi, & multipliceris amplius, sicut pollicitus est Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte, & melle manantem.

4 Audi, Israel, Dominus Deus noster, Dominus unus est.

5 * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua:

6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie in corde tuo:

7 Et narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque confurgens.

8 Et ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque, & movebuntur inter oculos tuos,

9 Scribesque ea in limine, & ostiis domus tuæ.

10 Cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, pro qua juravit tibi, Abraham, Isaac, & Jacob: & dederit tibi civitates magnas, & optimas, quas non ædificasti,

11 Domos plenas cæntarum opum, quas non extruxisti, cisternas, quas non fodisti, vinea, & oliveta, quæ non plantasti,

12 Et comederis, & saturatus fueris:

13 Cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo servitutis. * Dominum Deum tuum timebis, & illi soli servies, ac per nomen illius jurabis.

14 Non ibitis post deos alienos cæntarum Gentium, quæ in circuitu vestro sunt:

15 Quoniam Deus simulator, Dominus Deus tuus in medio tui: nequando irascatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de superficie terræ.

16 * Non tentabis Dominum Deum tuum, sicut tentasti in loco tentationis.

17 Custodi præcepta Domini Dei tui, ac testimonia, & ceremonias, quæ præcepit tibi:

18 Et fac, quod placitum est, & bonum in conspectu Domini, ut bene sit tibi: & ingressus possideas terram optimam, de qua juravit Dominus patribus tuis,

19 Ut deleteret omnes inimicos tuos coram te, sicut locutus est.

20 Cumque interrogaverit te filius tuus, eras, dicens: Quid sibi volunt testimonia hæc, & ceremoniæ, atque judicia, quæ præcepit

D

pit Dominus Deus noster nobis?

21 Dices ei: Servi eramus Pharaonis in Ægypto, & eduxit nos Dominus de Ægypto in manu forti:

22 Fecitque signa, atque prodigia magna, & pessima in Ægypto contra Pharaonem, & omnem domum illius, in conspectu nostro.

23 Et eduxit nos inde, ut introductis daret Terram, super qua juravit patribus nostris.

24 Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dominum Deum nostrum, ut bene sit nobis cunctis diebus vitæ nostræ, sicut est hodie.

25 Eritque nostri misericors, si custodierimus, & fecerimus omnia præcepta ejus contra Dominum Deo nostro, sicut mandavit nobis.

CAPUT VII.

Nulla cum gentibus societas contrahenda, sed earum aræ, luci, ac simulacrâ delenda: memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxiliium, & ubertatem, modò ejus præcepta observent.

Cum introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, quam possessurus ingrederis, & deleverit Gentes multas coram te, * Hethæum, & Gergezæum, & Amorrhæum, Chananæum, & Pherezeum, & Hevæum, & Jebusæum, septem Gentes multò majoris numeri quam tu es, & robustiores te:

2 Tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas, usque ad interuentionem. * Nô inibis eû eis fœdus, nec misereberis earû.

3 Neque * sociabis cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo:

4 Quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat diis alienis. irasceturque furor Domini, & delebit te citò.

5 Quin potius hæc facietis eis: * Aras eorum subvertite, & confringite statuas, lucosque succidite, & sculpitilla comburite.

6 * Quia populus sanctus es Domino Deo tuo. Te * elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui sunt super terram.

7 Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis junctus est Dominus, & elegit vos, cum omnibus sitis populis pauciores:

8 Sed quia dilexit vos Dominus, & custodivit juramentum, quod juravit patribus vestris: eduxitque vos in manu forti, & redemit de domo servitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti.

9 Et scies, quia Dominus Deus tuus, ipse est Deus fortis, & fidelis, custodiens pactum, & misericordiam diligentibus se, & his, qui custodiunt præcepta ejus, in mille generationes:

10 Et reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, & ultrà non differat, protinus eis restituens, quod merentur.

11 Custodi ergo præcepta, & ceremonias, atque judicia, quæ ego mando tibi hodie, ut facias.

A

* Exod. 23. v. 23-33. a.

* Exod. 23. v. 32-34. b.

* Exod. 23. v. 34. a.

B

12 Si postquam audieris hæc judicia, custodieris ea, & feceris, custodiet & Dominus Deus tuus pactum tibi, & misericordiam, quam juravit patribus tuis:

13 Et diliget te, ac multiplicabit, benedictetque fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armentis, gregibus ovium tuarum super terram, pro qua juravit patribus tuis, ut daret eam tibi.

14 Benedictus eris inter omnes populos. * Non erit apud te sterilis utriusque sexus, tam in hominibus, quam in gregibus tuis.

15 Auferet Dominus à te omnem languorem: & infirmitates Ægypti pessimas, quas novisti, non inferet tibi, sed cunctis hostibus tuis:

16 Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus est tibi. Non parcat eis oculus tuus, nec servies diis eorum, ne sint in ruinam tui.

17 Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istæ quàm ego, quomodo poterò deletere eas?

18 Noli metuere, sed recordare, quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis,

19 Plagas maximas, quas viderunt oculi tui, & signa, atque portenta, manumque robustam, & extensum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus: sic faciet cunctis populis, quos metuis.

20 * Insuper & crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes, atque disperdat, qui te fugerint, & latere poterint.

21 Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus in medio tui est, Deus magnus, & terribilis:

22 Ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim, atque per partes. Non poteris eas deletere pariter: ne forte multiplicentur contra te bestia terræ.

23 Dabitque eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo: & interficiet illos, donec penitus deleantur.

24 Tradetque reges eorum in manus tuas, & disperdes nomina eorum sub cælo: nullus poterit resistere tibi, donec conteras eos.

25 * Sculpitilla eorum igne combures: non concupiscas argentum, & aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio est Domini Dei tui.

26 Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est. Quasi spurcitiâ detestaberis, & velut inquinamentum, ac fordes abominationi habebis, quia anathema est.

CAPUT VIII.

Commemorantur beneficia, & afflictiones, quæ Dominus eis in deserto infuserat, ne illorum, & Dei sui sint immemores.

1 Omne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, cave diligenter, ut facias: ut possitis vivere, & multiplicemini, ingressique possideatis Terram, pro qua juravit Dominus patribus vestris.

C
* Exod. 23. f. 26.

* Exod. 23. f. 28. Jos. 24. c. 12.

D

* 2. Mac. 12. 8. 40.

A

CAPUT IX.

Reprimatur elatio, ne futuris victorias sibi sed soli Domino adversant: reficiat Moyses populo sua murmura, & peccata in deserto, & uiam pro populo intercessionem.

*Matr. 4. 4. Luc. 4. 4.

B

C

*Num. 20. b. 9. 21. b. 6.

*Exod. 17. b. 6.

*Exod. 16. d. 14.

D

2 Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te, atque tentaret, & nota fierent, quae in tuo animo verfabantur, utrum custodires mandata illius, an non.

3 Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu, & patres tui: ut ostenderet tibi, quod non * in solo pane vivat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei.

4 Vestimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, & pes tuus non est subtritus, en quadagesimus annus est.

5 Ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit filium suum homo, sic Dominus Deus tuus erudit te,

6 Ut custodias mandata Domini Dei tui, & ambules in viis ejus, & timeas eum.

7 Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum, aquarumque, & fontium: in cujus campis, & montibus erumpunt fluviorum abyssi.

8 Terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, & malgranata, & oliveta nascuntur: terram olei, ac mellis.

9 Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris: cujus lapides ferrum sunt, & de montibus ejus aëris metalla fodiuntur:

10 Ut cum comederis, & satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi.

11 Observa, & cave, ne quando obliviscaris Domini Dei tui, & negligas mandata ejus, atque judicia, & caeremonias, quas ego præcipio tibi hodie:

12 Ne postquam comederis, & satiatus fueris, domos pulchras aedificaveris, & habitaveris in eis,

13 Habuerisque armenta boum, & ovium greges, argenti, & auri, cunctarumque rerum copiam,

14 Elevetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo servitutis.

15 Et ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili, * in qua erat serpens statu adurens, & scorpio, ac dipsas, & nulla omnino aquae: * qui eduxit rivos de petra durissima,

16 * Et cibavit te Manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit, ac probavit, ad extremum miserus est tui,

17 Ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, & robur manus meae hac mihi omnia præstiterunt.

18 Sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, ut impletet pactum suum, super quo juravit patribus tuis, sicut præsens indicat dies.

19 Sin autem oblitus Domini Dei tui, secutus fueris deos alienos, coluerisque illos, & adoraveris: ecce nunc prædico tibi, quod omnino disperas.

20 Sicut Gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo, ita & vos peribitis, si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.

1 **A** Udi, Israel, Tu transgredieris hodie Jordanem, ut possideas nationes maximas, & fortiores te, civitates ingentes, & ad caelum usque mutatas,

2 Populum magnum, atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti, & audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere.

3 Scies ergo hodie, quod Dominus Deus tuus ipse per transibit ante te, ignis devorans, atque consumens, qui conterat eos, & deleat, atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi.

4 Ne dicas in corde tuo, cum deleverit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo, Propter justitiam meam introduxit me Dominus, ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas illa deleat sint nationes,

5 Neque enim propter justitias tuas, & æquitatem cordis tui, ingredieris, ut possideas terras earum; sed quia illæ egerunt impie, introeunte te deleatæ sunt: & ut compleret verbum suum Dominus, quod sub juramento pollicitus est patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob.

6 Scito ergo, quod non propter justitias tuas Dominus Deus tuus dedit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum duris simæ cervicis sis populus.

7 Memento, & ne obliviscaris, quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in solitudine. Ex eo die, quo egressus es ex Ægypto, usque ad locum istum, semper adversum Dominum contendisti.

8 * Nam & in Horeb provocasti eum, & iratus delere te voluit:

9 Quando ascendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti, quod pepigit vobiscum Dominus: & perseveravi in monte quadraginta diebus, ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens.

10 * Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas scriptas digito Dei, & continentes omnia verba, quae vobis locutus est in monte de medio ignis, quando conatus populi congregata est.

11 Cumque transissent quadraginta dies, & totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas foederis.

12 Dixitque mihi: * Surge, & descende hinc cito, quia populus tuus, quem eduxisti de Ægypto, deseruerunt velociter viam quam demonstraisti eis, feceruntque sibi conflatile.

13 Rursusque ait Dominus ad me: Certe, quod populus iste dura cervicis sit: priores fuerunt, & ascende ad me in montem: faciesque arcam ligneam.

14 Dimite me, ut conteram eum, & constituam tuum super Gentem, quae hac major, & fortior sit super Gentem, quae hac major, & fortior sit.

15 Cumque de monte ardente descenderem, & duas tabulas foederis utraque tenerem manu,

16 Vidistisne vos peccasse Domino Deo vestro,

D Num. 11. 1. 16. a. 2. 14. b. 5.

A Num. 34. au. 11.

vestro, & fecisse vobis vitulum conflatilem, ac deseruisse velociter viam ejus, quam vobis ostenderat:

17 Projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro.

18 Et prociidi ante Dominum sicut prius, quadraginta diebus, & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata vestra, quae gefistis contra Dominum, & eum ad iracundiam provocastis:

19 Timui enim indignationem, & iram illius, qua adversum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hac vice.

20 Adversum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, & pro illo similiter deprecatus sum.

21 Peccatum autem vestrum, quod feceratis, id est vitulum, arripiens, igne combussit, & in frustra comminuens, omnimode in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte descendit.

22 * In incendio quoque, & in tentatione, & in Sepulchris concupiscentiae provocastis Dominum:

23 Et quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite, & possidete Terram, quam dedi vobis, & contempnistis imperium Domini Dei vestri, & non credidistis ei, neque vocem ejus audire voluistis:

24 Sed semper fuistis rebelles à die, qua nosse vos coepi.

25 Et jacui coram Domino quadraginta diebus, ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleteret vos, ut fuerat comminatus:

26 Et orans dixi: Domine Deus, ne disperdas populum tuum, & hereditatem tuam, quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Ægypto in manu forti.

27 Recordare servorum tuorum, Abraham, Isaac, & Jacob: ne aspicias duritiam populi hujus, & impietatem, atque peccatum:

28 Ne forte dicant habitatores terrae, de qua eduxisti nos: Non poterat Dominus introducere eos in Terram, quam pollicitus est eis, & oderat illos: idcirco eduxit, ut interficeret eos in solitudine.

29 Qui sunt populus tuus, & hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

CAPUT X.

Tabularum secundarum insinatio, Levitarum officia: timor, & dilectio Dei ad servanda præcepta movere debent: præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen jurandum.

1 **I** N tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, sicut priores fuerunt, & ascende ad me in montem: faciesque arcam ligneam.

2 Et scribam in tabulis verba, quae fuerunt in his, quas ante confregisti, poneque eas in arca.

3 Feci igitur arcam de lignis Settim. Cumque dolasssem duas tabulas lapideas instar

priorum, ascendi in montem, habens eas in manibus.

4 Scripsitque in tabulis, juxta id, quod prius scripserat, verba decem, quae locutus est Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus est: & dedit eas mihi.

5 Reversusque de monte, descendi, & posui tabulas in arcam, quam feceram, quae hucusque ibi sunt, sicut mihi præcepit Dominus.

6 * Filii autem Israel moverunt castra ex Beroth filiorum Jacan in Mosara, ubi * Aaron mortuus, ac sepultus est, pro quo sacerdotio sanctus est Eleazar filius ejus.

7 Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, castrametati sunt in Jetebatha, in terra aquarum, atque torrentium.

8 Eo tempore separavit tribum Levi, ut portaret arcam foederis Domini, & staret coram eo in ministerio, ac benediceret in nomine illius usque in presentem diem.

9 Quam ob rem non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis: quia ipse Dominus possessio ejus est, sicut promissit ei Dominus Deus tuus.

10 Ego autem steti in monte, sicut prius, quadraginta diebus, ac noctibus: exaudivitque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit.

11 Dixitque mihi: Vade, & præcede populum, ut ingrediatur, & possidet Terram, quam juravi patribus eorum, ut tradere eis.

12 Et nunc, Israel, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua:

13 Custodiasque mandata Domini, & caeremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene sit tibi?

14 En Domini Dei tui caelum est, & caelum caeli, terra, & omnia, quae in ea sunt:

15 Et tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus, & amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos, de cunctis Gentibus: sicut hodie comprobatur.

16 Circumcidite igitur præputium cordis vestri, & cervicem vestram ne induretis amplius:

17 Quia Dominus Deus vester, ipse est Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus, & potens, & terribilis, qui personam non accipit, nec munera.

18 Facit judicium pupillo, & viduae, amat peregrinum, & dat ei viduum, atque vestitum.

19 Et vos ergo amate peregrinos, quia & ipsi fuistis advena in Terra Ægypti.

20 * Dominum Deum tuum timebis, & ei soli servies: ipsi adharebis, jurabisque in nomine illius.

21 Ipse est laus tua, & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia, & terribilia, quae viderunt oculi tui.

22 * In septuaginta annis descenderunt patres tui in Ægyptum: & ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus sicut astræ caeli.

B. Num. 33. d. 31. Num. 20. d. 28. 29.

C.

D

* 2. Par. 19. b. 7. Job 14. b. 19.

Gen. 6. al. 8. Sap. 6. al. 8. Psal. 35. b. 15. Act. 10. c. 14.

Rom. 2. b. 11. Gal. 3. b. 6. * 1. Tim. 2. b. 15. Matt. 4. b. 10. Luc. 4. b. 8.

* Gen. 46. c. 27. Exod. 1. a. 5.

CAPUT XI.

Recensentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur servanibus eius precepta, mala autem non servanibus, hoc est, benedictio, & maledictio super montes Garizim, & Hebal ponenda.

A Ma itaque Dominum Deum tuum, & observa precepta eius, & ceremonias, judicia, atque mandata omni tempore. 2 Cognoscite hodie, quae ignorant filii vestri, qui non viderunt disciplinam Domini Dei vestri, magnalia eius, & robustam manum, extantumque brachium. 3 Signa, & opera, quae fecit in medio Aegypti Pharaoni regi, & universae terrae ejus, 4 Omnisque exercitui Aegyptiorum, & equis, ac curribus: quomodo operuerint eos aqua maris rubri, cum vos persequerentur, & deleverit eos Dominus, usque in praesentem diem. 5 Vobisque quae fecerit in solitudine, donec veniretis ad hunc locum:

* Num. 16. 3. 1. Num. 16. 6. 12.

6 Et *Dathan, atque Abiron filii Eliab, qui fuit filius Ruben: quos * aperto ore suo terra absorbit, cum domibus, & tabernaculis, & universa substantia eorum, quam habebant in medio Israel. 7 Oculi vestri viderunt omnia opera Domini magna, quae fecit. 8 Ut custodiatis universa mandata illius, quae ego hodie praecipio vobis, & possitis introire, & possidere terram, ad quam ingredimini,

B Multoque in ea vivatis tempore: quam sub juramento pollicitus est Dominus patribus vestris, & semini eorum, lacte, & melle manantem. 10 Terra enim, ad quam ingredereis possidendam, non est sicut terra Aegypti, de qua existi, ubi jacto semine in hortorum morem aquae ducuntur irriguae: 11 Sed montuosa est, & campestris, de caelo expectans pluvias. 12 Quam Dominus Deus tuus semper irrevocabiliter, & oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad finem ejus.

B

9 13 * Si ergo obedieritis mandatis meis, quae ego hodie praecipio vobis, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & serviatu ei in toto corde vestro, & in tota anima vestra: 14 Dabit pluviam terrae vestrae temporaneam, & serotinam, ut colligatis frumentum, & vinum, & oleum. 15 Paenumque ex agris ad pasceda jumenta, & ut ipsi comedatis, ac saturemini. 16 Cavete, ne forte decipiatur cor vestrum, & recedatis a Domino, serviatuque diis alienis, & adoretis eos:

* Sup. 10. c. 12.

C 17 Iratusque Dominus claudat caelum, & pluviae non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de terra optima, quam Dominus daturus est vobis. 18 * Ponite haec verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & in oculis vestros collocare. 19 Docete filios vestros ut illa medicentur,

C

quando sederis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris, atque surrexeris. 20 Scribes eas super postes, & januas domus tuae: 21 Ut multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum, in terra, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret eis, quam diu cecelum imminet terrae. 22 Si enim custodieritis mandata, quae ego praecipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambulaveris in omnibus viis ejus, adherentes ei, 23 Disperdet Dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, & possidebitis eas, quae majores, & fortiores vobis sunt. 24 * Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. A deserto, & a Libano, a flumine magno Euphrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri. 25 Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum, & formidinem dabit Dominus Deus vester super omnem terram, quam calcaveritis, sicut locutus est vobis. 26 En propono in conspectu vestro hodie benedictionem, & maledictionem. 27 Benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quae ego hodie praecipio vobis: 28 Maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, & ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis. 29 Cum vero introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, ad quam pergis habitandam, ponas benedictionem super montem Garizim, maledictionem super montem Hebal: 30 Qui sunt trans Jordanem, post viam, quae vergit ad solis occubitum, in terra Canaanai, qui habitat in campestribus contra Galgalam, quae est juxta vallem tendentem, & intrantem procul. 31 Vos enim transibitis Jordanem, ut possideatis Terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut habeatis, & possideatis illam. 32 Videte ergo, ut impleatis ceremonias, atque judicia, quae ego hodie ponam in conspectu vestro.

* Sup. 6. 1. 6.

CAPUT XII.

Praecipit exterminari idololatriam: de immo, ac primitias reddi: sacrificia certo loco exolari, & comedi: a sanguine, & omni immundo abstineri.

Haec sunt precepta, atque judicia, quae facere debetis in Terra, quam Dominus Deus patrum tuorum daturus est tibi, ut possideas eam cunctis diebus, quibus super humum gradieris. 2 Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas possidistis in Terra, quae super montes excellos, & colles, & subvertite omne lignum frondosum. 3 * Dissipate aras eorum, & confringite statuas, lucos igne comburite, & idola comminuite: disperdite nomina eorum de locis illis.

4 Non

4 Non facietis ita Domino Deo vestro. 5 Sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis: 6 Et offeretis in loco illo holocausta, & victimas vestras, decimas, & primitias manuum vestrarum, & vota, atque donaria, primogenita boum, & ovium. 7 Et comedetis ibi in conspectu Domini Dei vestri: ac letabimini in cunctis, ad quae miseritis manum vos, & domus vestrae, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus vester. 8 Non facietis ibi, quae nos hic facimus hodie, singuli, quod sibi rectum videtur. 9 Neque enim usque in praesens tempus venistis ad requiem, & possessionem, quam Dominus Deus vester daturus est vobis. 10 Transibitis Jordanem, & habitabitis in Terra, quam Dominus Deus vester daturus est vobis, ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum: & absque ullo timore habitetis, 11 In loco, quem elegerit Dominus Deus vester, ut sit nomen ejus in eo. Illuc, omnia, quae praecipio, conferetis, holocausta, & hostias, ac decimas, & primitias manuum vestrarum: & quidquid praecipuum est in numeribus, quae vovebitis Domino. 12 Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro, vos & filii, ac filiae vestrae, famuli, & famulae, atque Levites, qui in urbibus vestris commorantur, neque enim habet aliam partem, & possessionem inter vos. 13 Cave, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris: 14 Sed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hostias, & facies quaecumque praecipio tibi. 15 Sin autem comedere volueris, & te esus carniu delectaverit, occide, & comede juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: sive immundum, hoc est, maculatum, & debile: sive mundum, hoc est, integrum, & sine macula, quod offerri licet, sicut capream, & cervum, comedes, 16 Absque esu dumtaxat sanguinis, quem super terram quasi aquam effundes. 17 Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, & vini, & olei tui, primogenita armentorum, & pecorum, & omnia, quae voveris, & sponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum: 18 Sed coram Domino Deo tuo comedes ea, in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu, & filius tuus, & filia tua, & servus, & famula, atque Levites, qui manent in urbibus tuis: & letaberis, & reficieris coram Domino Deo tuo, in cunctis, ad quae extenderis manum tuam. 19 Cave, ne derelinquas Levitem in omni tempore, quo versaris in terra. 20 * Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut locutus est tibi, & volueris vesci carnibus, quas desiderat anima tua: 21 Locus autem, quem elegerit Dominus

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

33 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

34 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

35 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

36 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

37 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

38 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

39 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

40 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

41 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

42 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris. 28 Observa, & audi omnia, quae ego praecipio tibi, ut bene sit tibi, & filiis tuis post te in sempiternum, cum feceris, quod bonum est, & placitum in conspectu Domini Dei tui. 29 * Quando disperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris possidendas, & possederis eas, atque habitaveris in terra earum: 30 Cave, ne imiteris eas, postquam te fuerint introeunte subversa, & requiras ceremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes istae deos suos, ita & ego colam. 31 Non facies similiter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas aversatur Dominus, fecerunt diis suis, offerentes filios, & filias, & comburentes igni. 32 Quod praecipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

Deus tuus, ut sit nomen ejus ibi, si procul fuerit, occides de armentis, & pecoribus, quae habueris sicut praecipi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet. 22 Sicut comeditur caprea, & cervus: ita vesceris eis: & mundus, & immundus in commune vescentur. 23 Hoc solum cave, ne sanguinem comedas. sanguis enim eorum pro anima est: & idcirco non debes animam comedere cum carnibus. 24 Sed super terram fundes quasi aquam, 25 Ut bene sit tibi, & filiis tuis post te, cum feceris, quod placet in conspectu Domini: 26 Quae autem sanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus: 27 Et offeres oblationes tuas carnem, & sanguinem super altare Domini Dei tui: sanguinem hostiarum fundes in altari: carniibus autem ipse vesceris.

filii matris tuae, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quae est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, & seruiamus diis alienis, quos ignoras tu, & patres tui,

7 Cunctarum in circuitu gentium, quae iuxta vel procul sunt, ab initio usque ad finem terrae,

8 Non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus, ut miseraris, & occultes eum,

* Inf. 17. b. 7.

9 Sed statim interficies. * fit primum manus tua super eum, & postea omnis populus mittat manum.

C

10 Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere a Domino Deo tuo, qui eduxit te de Terra Aegypti, de domo servitutis:

11 Ut omnis Israel audiens timeat, & nequaquam ultra faciat quippiam hujus rei simile.

12 Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos:

13 Egredi sunt filii Belial de medio tui, & auerterunt habitatores urbis suae, atque dixerunt: Eamus, & seruiamus diis alienis, quos ignoratis:

14 Quare sollicitus, & diligenter, rei veritate perspecta, si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam,

D

15 Statim percutes habitatores urbis illius in ore gladii, & delebis eam, ac omnia, quae in illa sunt, usque ad pecora.

16 Quidquid etiam suppellectilis fuerit, congregabis in medio platearum ejus, & cum ipsa civitate succendes, ita ut universa consumas Domino Deo tuo, & sit tumulus semipigerus, non edificabitur amplius,

17 Et non adhaerebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab ira furoris sui, & misereatur tui, multiplicetque te, sicut juravit patribus tuis,

18 Quando audieris vocem Domini Dei tui, custodiens omnia praecipia ejus, quae ego praecipio tibi hodie, ut facias, quod placitum est in conspectu Domini Dei tui.

CAPUT XIV.

Gentium vitus super mortuo fugiendus: animalium mundorum, & immundorum discretio: & decimas esse solvendas.

A

1 Illi, estote Domini Dei vestri: non vos incidetis, nec facietis calvitium super mortuo.

* Sup. 7. a. 6. Inf. 26. d. 18.

2 * Quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo, & te elegit, ut sis ei in populum peculiarem, de cunctis gentibus, quae sunt super terram:

* Lev. 11. a. 4.

3 * Ne comedatis, quae immunda sunt.

4 Hoc est animal, quod comedere debetis, Bovem, & ovem, & capram,

5 Cervum, & capream, bubalum, tragelaphum, & pygargum, orygem, camelopardalum.

6 Omne animal, quod in duas partes findit unguam, & ruminat, comedetis.

7 De his autem, quae ruminant, & unguam non findunt, comedere non debetis, ut camelum, leporem, chicrogrillum: haec quae ruminant, & non dividunt unguam, immunda erunt vobis.

8 Sus quoque quoniam dividit unguam, & non ruminat, immunda erit: carnibus eorum non vescemini, & cadavera non tangetis.

9 Haec comedetis ex omnibus, quae morantur in aquis: Quae habent pinnulas, & squamas, comedite:

10 Quae absque pinnulis, & squamis sunt, ne comedatis, quia immunda sunt.

11 Omnes aves mundas comedite.

12 Immundas ne comedatis: aquilam scilicet, & gryphem, & haliatum,

13 Ixion, & vulturum, ac milvum juxta genus suum:

14 Et omne corvini generis,

15 Et Struthionem, ac noctuam, & larum, atque accipitrem juxta genus suum:

16 Herodium, ac cygnum, & ibim,

17 Ac mergulum, porphyriorem, & nycticoracem.

18 Onocrotalum, & charadrium, singula in genere suo, upupam quoque, & vesperilionem.

19 Et omne, quod reptat, & pennulas habet, immundum erit, & non comedetur.

20 Omne, quod mundum est, comedite.

21 Quidquid autem morticinum est, ne vescamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas est, da, ut comedat, aut vende ei: quia tu populus sanctus Domini Dei tui es. * Non coques haec dum in lacte matris suae.

Mat. 5. 44. g. c.

22 Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis, qui nascuntur in terra per annos singulos,

23 Et comedes in conspectu Domini Dei tui, in loco, quem elegerit, ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis, & ovibus tuis: ut dicas timere Dominum Deum tuum omni tempore.

24 Cum autem longior fuerit via, & locus, quem elegerit Dominus Deus tuus, tibi que benedixerit, nec poteris ad eum hanc curam portare,

25 Vendes omnia, & in pretium rediges, portabisque manu tua, & proficietis ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus:

26 Et emes ex eadem pecunia, quidquid tibi placuerit, sive ex armentis, sive ex ovibus, vinum quoque, & siceram, & omne, quod desiderat anima tua: & comedes eorum Domino Deo tuo, & epulaberis tu, & domus tua:

27 Et Levites, qui intra portas tuas est, cave, ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua.

28 Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus, quae nascuntur tibi eo tempore: & repones intra januas tuas.

29 Venietque Levites, qui aliam non habet partem, nec possessionem tecum, & peregrinus, ac pupillus, & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent, & saturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, quae feceris.

Mat. 26. 11.

Mat. 26. 11.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

Exod. 21. 2. 34. 14.

C A

CAPUT XV.

Lex remissionis septimi anni in quos exercetur: de servo Hebraeo, qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino sanctificandis, & comedendis.

A

1 Septimo anno facies remissionem,

2 Quae hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico, vel proximo, ac fratre suo, repetere non poterit, quia annus remissionis est Domini.

3 A peregrino, & advena exiges: civem, & propinquum repetendi non habebis: potestatem.

4 Et omnino indigens, & mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terram, quam traditurus est tibi in possessionem.

5 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris universa, quae jussit, & quae ego hodie praecipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus est.

6 Fecerabis gentibus multis, & ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur.

B

7 Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuae, in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad pauperem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahas manum,

8 Sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum, quo eum indigere praesexeris.

Mat. 5. 44. g. c.

9 Cave, ne forte subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat septimus annus remissionis: & avertas oculos tuos a paupere fratre tuo, nolens ei, quod postulat, mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum.

10 Sed dabis ei: nec ages quippiam callide in ejus necessitate sublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omnitempore, & in cunctis, ad quae manum miseris.

Mat. 26. 11.

11 * Non deerunt pauperes in terra habitationis tuae: idcirco ego praecipio tibi, ut aperias manum fratris tuo egeno, & pauperi, qui tecum versatur in terra.

12 * Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebraeus, aut Hebraea, & sex annis serviet tibi, in septimo anno dimittes eum liberum:

13 Et quem libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patieris:

14 Sed dabis viaticum de gregebis, & de area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi.

15 Memento, quod & ipse servieris in Terra Aegypti, & liberaverit te Dominus Deus tuus, & idcirco ego nunc praecipio tibi.

16 Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo quod diligat te, & domum tuam, & bene sibi apud te esse sentiat:

17 Assumes subulam, & perforabis aurem ejus in janua domus tuae, & serviet tibi usque in aeternum. ancillae quoque similiter facies.

18 Non avertas ab eis oculos tuos, quando dimiseris eos liberos: quoniam juxta mer-

cedem mercenarii per sex annos servivit tibi: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus, quae agis.

D

19 De primogenitis, quae nascuntur in armentis, & in ovibus tuis, quidquid est fetus masculini, sanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis, & non tondebis primogenita ovium.

20 In conspectu Domini Dei tui comedes ea per annos singulos, in loco, quem elegerit Dominus, tu, & domus tua.

* Lev. 22. c. 20. 21. Eccli. 47. b. 14.

21 * Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel caecum, aut in aliqua parte deforme, vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo.

22 Sed intra portas urbis tuae comedes illud: tam mundus quam immundus similiter vescetur eis, quasi caprea, & cervo.

23 Hoc solum observabis, ut sanguinem eorum non comedas, sed effundes in terram quaquam.

CAPUT XVI.

Tres praecipuae anni solemnitates, Azy-morum, Hebdomadarum, & Tabernaculorum: de justis iudicibus constituendis, & de cavendo ab occasione idololatriae.

A

1 Observa mensem novarum frugum, & verni primum temporis, ut facias Phasem Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte.

2 Immolabisque Phasem Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus, in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.

3 Non comedes in eo panem fermentatum: Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem, quoniam in pavore egressus es de Aegypto: ut memineris diei egressus tuae de Aegypto, omnibus diebus vitae tuae.

4 Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus, & non remanebit de carnibus ejus, quod immolatum est vesperare in die primo usque mane.

B

5 Non poteris immolare Phasem in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi:

6 Sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi: immolabis Phasem vesperare ad solis occasum, quando egressus es de Aegypto.

7 Et coques, & comedes in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, manetque conflurgens vades in tabernacula tua.

8 Sex diebus comedes azyma: & in die septima, quia collecta est Domini Dei tui, non facies opus.

9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die, qua silicem in segetem miseris.

10 Et celebrabis diem festum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem spontaneam manus tuae, quam offeres juxta benedictionem Domini Dei tui?

C

11 Et epulaberis coram Domino Deo tuo tu, filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, & Levites, qui est intra portas tuas;

advena, ac pupillus, & vidua, qui morantur vobiscum: in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi:

C 12 Et recordaberis, quoniam servus fueris in Aegypto: custodisque, ac facies, quae praecipita sunt.

13 Solemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies, quando collegeris de arca, & torculari fruges tuas:

14 Et epulaberis in festivitate tua, tu, filius tuus, & filia, servus tuus, & ancilla, Levites quoque, & advena, pupillus, ac vidua, qui intra portas tuas sunt.

15 Septem diebus Domino Deo tuo festa celebrabis, in loco, quem elegerit Dominus: benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni opere manuum tuarum, erisque in laetitia.

D 16 Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit: in solemnitate azymorum, & in solemnitate hebdomadarum, & in solemnitate tabernaculorum. * Non apparebit ante Dominum vacuus:

17 Sed offeret unusquisque, secundum quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei:

18 Judices, & magistris constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: ut iudicent populum iusto iudicio.

19 Nec in alteram partem declinent. * Non accipies personam, nec munera: quia munera excaveant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.

20 Iustitiam, quod iustum est, persequeris: ut vivas, & possideas Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

21 Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta altare Domini Dei tui.

22 Nec facies tibi, neque constitues statuas, quae odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

Hostia deligenda; idololatia punienda: in gravi difficultate ad summum sacerdotem, ejusque concilium recurrendum; & quae regi eligendo sint observanda.

A 1 **N**on immolabis Domino Deo tuo ovem, & bovem, in quo est macula, aut quippiam vitii: quia abominatio est Domino Deo tuo:

2 Cum reperti fuerint apud te intra unam portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir, aut mulier, qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur pactum illius,

3 Ut vadant, & serviant diis alienis, & adorant eos, solem, & lunam, & omnem militiam caeli, quae non praecipit:

4 Et hoc tibi fuerit nuntiata, audiensque inquisieris diligenter, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israel.

5 Educes virum, ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuae, & lapidibus obruentur.

6 * In ore duorum, aut trium testium peri-

* Exod. 23 c. 15. 14. c. 20. Eccli. 35. a. 6.
* Exod. 23 b. 8. Sup. 1. c. 17. Levit. 19. c. 15. Eccli. 20. d. 31.

bit, qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra se dicente testimonium.

7 Manus testium prima interficietur enim, & manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui.

8 Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perpexeris inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & lepram: & iudicium intra portas tuas videris verba variari: surge, & accende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus.

9 * Veniesque ad sacerdotes Levitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: quaresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicium veritatem.

10 Et facies, quodcumque dixerint, quod praesunt loco, quem elegerit Dñs, & docuerint te.

11 Juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum; nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram.

12 Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdoti imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel.

13 Cunctique populus audiens timebit, & nullus deinceps intumescat superbia.

14 Cum ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possideris eam, habitaverisque in illa, & dixeris: Constitutam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes:

15 Eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominam regem facere, qui non sit frater tuus.

16 Cumque fuerit constitutus, non multiplicabit tibi equos, nec reducet populum in Aegyptum, equitatus numero sublevaris, praesertim cum Dominus praeeperit vobis: ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini.

17 Non habebit uxores plurimas, quae alligant animum ejus, neque argenti, & aurum mensa pondera.

18 Postquam autem sederit in folio regni sui, describet tibi deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Leviticae tribus,

19 Et habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitae suae, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & caeremonias ejus, quae in lege praecipita sunt.

20 Nec elevetur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram, vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus super Israel.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus, & Levitis pro possessione cedunt oblationes, ac sacrificia: caventur omnis superstitio: de vero propheta suscipiendo, & falso propheta interdicendo: quomodo verus a falso discernendus.

Non habebunt sacerdotes, & Levites, & omnes, qui de eadem tribu sunt, partem, & hereditatem cum reliquo Israele: quia sacrificia Domini, & oblationes epulom edent,

B 2 * Et nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum: Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis.

3 Hoc erit iudicium sacerdotum a populo, & ab his, qui offerunt victimas: sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt sacerdoti armum, ac ventriculum:

4 * Primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonsione.

5 Ipsum enim elegit Dominus. Deus tuus de cunctis tribus tuis, ut steter, & ministraret nomini Domini ipse, & filii ejus in sempiternum.

6 Si exierit Levites ex una urbium tuarum ex omni Israel, in qua habitat, & voluerit venire, desiderans locum, quem elegerit Dominus.

7 Ministrabit in nomine Domini Dei sui, sicut omnes fratres ejus Levitae, qui stabunt eo tempore coram Domino.

8 Partem ciborum eandem accipiet, quam & caeteri: excepto eo, quod in urbe sua ex portis ei successione debetur.

9 Quando ingressus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave, ne imitari velis abominationes illarum gentium.

10 Nec inveniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos seiscitetur, & observet somnia, atque auguria, nec sit maleficus,

11 Nec incantator, nec qui pythones consulat, nec divinos, * aut quærat a mortuis veritatem.

C 12 Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo.

13 Perfectus eris, & absque macula cum Domino Deo tuo:

14 Gentes istae, quarum possidebis terram, augures, & divinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter instruitus es.

15 * **PROPHETAM** de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies.

16 Ut petisti à Domino Deo tuo * in Horeb, quando concio congregata est, atque dixisti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum amplius non videbo, ne moriar.

17 Et ait Dominus mihi: Bene omnia sunt locuti.

18 * **Prophetam** suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quae praecpero illi.

19 Qui autem verba ejus, quae loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor existam.

20 Propheta autem, qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quae ego non praecipi illi, ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur.

21 Quod si tacita cogitatione responderis: Quo modo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus?

22 Hoc habebis signum: Quod in nomine Domini propheta ille prädixerit, & non evenit: hoc Dominus non est locutus, sed per

Sup. 10. 29.
Num. 18. 21.
* Lev. 20. 6. 27.
* 1. Reg. 28. b. 7.
* Joan. 1. 9. 45. Act. 3. d. 21. * Exod. 20. 2. 21.
* Joan. 1. 2. 45.

tumorem animi sui propheta confinxit: & idcirco non timebis eum.

CAPUT XIX.

Separanda sex urbes refugii, & qui ad eas tuto confugiant, & qui non: de veris, falsisque testibus, & de terminis non transferendis.

C 1 **U**m disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, & possideris eam, habitaverisque in urbibus ejus, & in aedibus:

2 * Tres civitates separabis tibi in medio Terrae, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem,

3 Sternens diligenter viam: & in tres equaliter partes totam Terram tuam provinciam divides: ut habeat è vicino, qui propter homicidium profugas est, quod possit evadere.

4 Hæc erit lex homicidae fugientis, & cuius vita servanda est. Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri, & nudius tertius nullum contra odium habuisse comprobatur:

5 Sed abiisse eum eo simpliciter in silvam ad ligna cadenda, & in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit, & occiderit: hic ad unam supradictarum urbium confugiet, & vivet:

6 Ne forsitan proximus ejus, cujus effusus est sanguis, dolore stimulatus, persequatur, & apprehendat eum, si longior via fuerit, & percutiat animam ejus, qui non est reus mortis: quia nullum contra eum, qui occisus est, odium prius habuisse monstratur.

7 Idcirco praecipio tibi, ut tres civitates aequalis inter se spatii divides.

8 * Cum autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, sicut juravit patribus tuis, & dederit tibi cunctam Terram, quam eis pollicitus est,

9 (Si tamen custodieris mandata ejus, & feceris, quae hodie praecipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus omni tempore) addes tibi tres alias civitates, & supradictarum trium urbium numerum duplicabis:

10 Ut non effundatur sanguis innoxius in medio Terrae, quam Dominus Deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus.

11 * Si quis autem odio habens proximum suum, insidiatus fuerit vite ejus, surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus,

12 Mittent seniores civitatis illius, & arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cujus sanguis effusus est, & morietur.

13 Non misereberis ejus, & auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi.

14 Non assumes, & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in Terra, quam accepit possidendam.

15 * Non stabit testis unus contra alium, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit: sed in ore duorum, aut trium te-

A
* Num. 35 b. 11. Jo. 12. a. 2.
* Gen. 28. c. 14. Exod. 34. c. 14. Sup. 12. c. 20.
* Num. 35 c. 20.
D
* Sup. 20. a. 6. Mat. 19 c. 16. 2. Cor. 13. a. 1.

stium stabit omne verbum.
 16 Si steterit testis mendax contra hominem, accusans eum pravaricationis,
 17 Stabunt ambo, quorum causa est, ante Dominum in conspectu sacerdotum, & iudicum, qui fuerint in diebus illis.
 18 *Cumque diligentissime perscrutantes, invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium:
 19 Reddent ei, sicut fratri suo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui:
 20 Ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere.
 21 Non misereberis ejus, * sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

CAPUT XX.

Qui tempore pugne sint domum remittendi: iura belli quomodo servanda: quae arbores cedenda ad machinas instruendas, & quae relinquenda.

A 1 **S**lexieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus, & currus, & majorem, quam tu habeas, adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de Terra Aegypti.
 2 Appropinquante autem jam praelio, stabit sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad populum:
 3 Audi, Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metucere, nolite cedere, nec formideris eos:
 4 Quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo:
 5 Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: * Quis est homo, qui aedificavit domum novam, & non dedicavit eam? vadat, & revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius deducat eam.
 6 Quis est homo, qui plantavit vineam, & necdum fecit eam esse communem, de qua vesci omnibus liceat? vadat, & revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo ejus fungatur officio.
 7 Quis est homo, qui despondit uxorem, & non accepit eam? vadat, & revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo accipiat eam.
 8 His dictis addent reliqua, & loquentur ad populum: * Quis est homo formidolosus, & corde pavido? vadat, & revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est.
C 9 Cumque siluerint duces exercitus, & finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum cuneos preparabit.
 10 Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem.
 11 Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea est, salyabitur, & serviet tibi sub tributo.
 12 Sin autem foedus inire noluerit, & ce-

* Dan. 13. 5. 62.

* Exod. 21. 23. 24. Lev. 24. 1. 20. Matth. 5. 38.

* 1. Mac. 3. 6. 36.

* Judic. 7. 2. 3.

perit contra te bellum, oppugnabis eam.
 13 Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percucies omne, quod in ea generis masculini est, in ore gladii,
 14 Absque mulieribus, & infantibus, iumentis, & ceteris, quae in civitate sunt. Omnem praedam exercitui divides, & comedes de spoliis hostium tuorum, quae Dominus Deus tuus dederit tibi.
 15 Sic facies cunctis civitatibus, quae te procul valde sunt, & non sunt de his urbibus, quas in possessionem accepturus es.
 16 De his autem civitatibus, quae dabantur tibi, nullum omnino permittes vivere:
 17 Sed interficies in ore gladii, Hethaam videlicet, & Amorrhaeum, & Chananaam, Pherezaam, & Hevaam, & Jebusaam, sicut praecipit tibi Dominus Deus tuus.
 18 Ne forte doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipsi operati sunt diis suis, & peccetis in Dominum Deum vestrum.
 19 Quando obsideris civitatem multo tempore, & munitionibus circumdederis, ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci potest, nec securibus per circuitum debes vastare regionem: quoniam lignum est, & non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum.
 20 Si qua autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia, & in ceteros apta usus, succide, & instrue machinas, donec capias civitatem, quae contra te dimicet.

CAPUT XXI.

Cautio super homicidio occulto; muliere in bello captiva; de filio odiosae primogenito; filio contumace; & de eo, qui suspensus est in ligno.

A 1 **Q**uando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, hominis cadaver occisi, & ignorabitur cadis reus.
 2 Egrederentur majores natu, & iudices tui, & merientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum:
 3 Et quam vicinorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis illius tollent vitulum de armento, quae non traxit jugum, nec terram scidit vomere.
 4 Et ducent eam ad vallem asperam, atque saxosam, quae nunquam arata est, nec sementem recepit: & cadent in ea cervices vitulae:
 5 Accedentque sacerdotes filii Levi, quos elegerit Dominus Deus tuus, ut ministrarent ei, & benedicant in nomine ejus, & ad verbum eorum, omne negotium, & quidquid mundum, vel immundum est, iudicetur.
 6 Et venient majores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus suas super vitulum, quae in valle percussa est,
 7 Et dicent: Manus nostrae non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt.
 8 Propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti, Domine, & ne reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis:
 9 Tu autem alienus eris ab inno-

C

* 1. Par. 5. 2. 1.

D

* Gal. 3. 10. 11.

* Exod. 23. 2. 4.

erore, qui fufus est, cum feceris, quod praecipit Dominus.
 10 Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivosque duxeris,
 11 Et videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, voluerisque habere uxorem,
 12 Introduces eam in domum tuam: quae raderet caesariem, & circumcidet ungues,
 13 Et deponet vestem, in qua capta est: sedensque in domo tua, flebit patrem, & matrem suam uno mense: & postea intrabis ad eam, dormisque cum illa, & erit uxor tua.
 14 Si autem postea non federit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliasti eam.
 15 Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odiosam, genueruntque ex eo liberos, & fuerit filius odiosae primogenitus,
 16 Volueritque substantiam inter filios suos dividere: non poterit filium dilectae facere primogenitum, & praefere filio odiosae.
 17 * Sed filium odiosae agnoscat primogenitum, dabitque ei de his, quae habuerit cuncta duplicia: iste est enim principium liberorum ejus, & huic debentur primogenita.
 18 Si genuerit homo filium contumacem, & protervum, qui non audiat patris, aut matris imperium, & coercitus obedire contempserit:
 19 Apprehendent eum, & ducent ad seniores civitatis illius, & ad portam iudicii,
 20 Dicentque ad eos: Filius noster iste protervus, & contumax est, monita nostra audire contemnit, comestationibus vacat, & luxuria, atque conviviis:
 21 Lapidibus eum obruet populus civitatis: & morietur, ut auferatis malum de medio vestri, & universus Israel audiens pertimescat.
 22 Quando peccaverit homo, quod morte plectendum est, & ad iudicatum morti appensus fuerit in patibulo:
 23 Non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur: quia * maledictus a Deo est, qui pendet in ligno: & nequaquam contaminabis Terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.

CAPUT XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veste alterius sexus, de invento nido, de circumdando testo domus, de non commiscendis rebus diversis generis, de fimbriis, de signis virginis, de adulterio, de corrupta in urbe, vel in agro, de uxore patris non ducenda.

A 1 **N**on videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, & praeteribis: sed reduces fratri tuo,
 2 Etiam si non est propinquus frater tuus, nec nosti eum: duces in domum tuam, & erunt apud te, quamdiu quaerat ea frater tuus, & recipiat.

3 Similiter facies de asino, & de vestimento, & de omni re fratris tui, quae perierit: si inveneris eam, ne negligas quasi alienam:
 4 Si videris asinum fratris tui, aut bovem occidisse in via, non despicias, sed subleवास cum eo.
 5 Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminea: abominabilis enim apud Deum est, qui facit haec.
 6 Si ambulans per viam, in arbore, vel in terra nidum avis inveneris, & matrem pullis vel ovis desuper incubantem: non tenebis eam cum filiis:
 7 Sed abire patieris, captos tenens filios: ut bene sit tibi, & longo vivas tempore.
 8 Cum aedificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur sanguis in domo tua, & sis reus labente alio, & in praecipiente.
 9 Non seres vineam tuam altero semine: ne & sementis, quam sevisit, & quae nascuntur ex vinea, pariter sanctificentur.
 10 Non arabis in bove simul, & asino.
 11 Non indueris vestimento, quod ex lana, linoque contextum est.
 12 * Funiculus in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui, quo oprietur.
 13 Si duxerit vir uxorem, & postea odio habuerit eam,
 14 Quae fuerit occasio, quibus dimittat eam, obiciens ei nomen pessimum, & dixerit: Uxorem hanc accepi, & ingressus ad eam non inveni virginem:
 15 Tollent eam pater, & mater ejus, & ferent secum signa virginitatis ejus ad seniores urbis, qui in porta sunt:
 16 Et dicit pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit,
 17 Imponit ei nomen pessimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem: & ecce haec sunt signa virginitatis filiae meae, expandent vestimentum coram senioribus civitatis:
 18 Apprehendentque senes urbis illius virum, & verberabunt illum,
 19 Condemnantes in super centum siclis argenti, quos dabit patri puellae: quoniam diffamavit nomen pessimum super virginem Israel: habebitque eam uxorem, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitae suae.
 20 Quod si verum est, quod obicit, & non est in puella inventa virginitas:
 21 Efficient eam extra fores domus patris sui, & lapidibus obruent viri civitatis illius, & morietur: quoniam fecit nefas in Israel, ut fornicaretur in domo patris sui: & auferes malum de medio tui.
 22 * Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id est, adulter, & adultera: & auferes malum de Israel.
 23 Si puellam virginem desponderit vir, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea,
 24 Educes utrumque ad portam civitatis illius, & lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cum esset in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi sui.

B

* Num. 15. 2. 35.

C

* Lev. 20. 10.

D

& auferes malum de medio tui.
 25 Sin autem in agro repererit vir puellam, quae desponsata est, & apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus:
 26 Puella nihil patietur, nec est rea mortis: quoniam sicut latro confurgit contra fratrem suum, & occidit animam ejus, ita & puella perpeffa est.
 27 Sola erat in agro: clamavit, & nullus affuit, qui liberaret eam.
 28 Si invenerit vir puellam virginem, quae non habet sponsum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad iudicium venerit:
 29 * Dabit, qui dormivit cum ea, patri puellae quinquaginta siclos argenti, & habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitae suae.
 30 Non accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimentum ejus.

CAPUT XXIII.

De his, qui ab Ecclesia Dei arcendi sunt, vel admittendi: Idumaeus, & Aegyptius non sunt abiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad necessaria naturae deputando: de seruo fugitivo: de mercede prostibuli: fugienda usura erga fratres: de voto, de vinea, & segete proximi.

A **N**on intrabit cunuchus attritis, vel amputatis testiculis, & abscisso vetro, ecclesiam Domini.
 2 Non ingredietur manzer, hoc est, de scorto natus in ecclesiam Domini, usque ad decimam generationem.
 3 * Ammonites, & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam Domini, in aeternum:
 4 Quia noluerunt vobis occurrere cum pane, & aqua in via, quando egressi estis de Aegypto: & * quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Mesopotamia Syriae, ut malediceret tibi:
 5 Et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam, eo quod diligeret te.
 6 Non facies cum eis pacem, nec queras eis bona cunctis diebus vitae tuae in sempiternum.
 7 Non abominaberis Idumaeum, quia frater tuus est: nec Aegyptium, quia advena fuisti in terra ejus.
 8 Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in ecclesiam Domini.
 9 Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala.
 10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra,
 11 Et non revertetur, priusquam ad vesperam lavetur aqua: & post solis occasum regredietur in castra.
 12 Habebis locum extra castra, ad quem egrediaris ad requisita naturae,
 13 Gerens paxillum in balteo, cumque sederis, fodies per circuitum, & egetta humo operies.

Exod. 22 c. 16.

2. Reg. 13. a. 1.

Num. 22 a. 5.

B

C

14 Quo relevatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos,) & sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat foeditatis, ne derelinquat te.
 15 Non trades servum Domino suo, qui ad te confugerit.
 16 Habitabit tecum in loco, qui ei placuerit, & in una urbium tuarum requiescet: ne contristes eum.
 17 Non erit meretrix de filiabus Israel, nec scortator de filiis Israel.
 18 Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis, in domo Domini Dei tui, quidquid illud est, quod voveris: quia abominatio est utrumque apud Dominum Deum tuum.
 19 Non foenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem:
 20 Sed alieno. Fratri autem tuo absque usura, id quo indiget, commodabis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in Terra, ad quam ingredieris possidendam.
 21 Cum vorum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requirit illud Dominus Deus tuus; & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.
 22 Si nolueris polliceri, absque peccato eris.
 23 Quod autem semel egressum est de labiis tuis, observabis, & facies, sicut promissisti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.
 24 Ingressus vineam proximi tui, comedere uvas, quantum tibi placuerit: foras autem ne offeras tecum.
 25 Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas, & manu conteres: falce autem non metes.

CAPUT XXIV.

Libellus repudii permittitur: misericordia in debitores pauperes: non neganda merces de iudicio advenae, & pupilli: reliquiae messis, ac vindemiae pauperibus relinquenda.

Si * acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam foeditatem: scribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua.
 2 Cumque egressa alterum maritum duxerit,
 3 Et ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit:
 4 Non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino: ne peccare facias Terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.
 5 Cum acceperit homo nuper uxorem, non proceat ad bellum, nec ei quippiam necessitatis injungetur publicae, sed vacabit absque culpa domi suae, ut uno anno laetetur cum uxore sua.

Num. 12. c. 10.

Exod. 22. c. 26.

Lev. 19. c. 13. Tob. 4. c. 15.

Reg. 14. B. c. Para. 1. 25. a. 4. Ezechiel. 18. c. 20.

A

6 Non

6 Non accipies loco pignoris inferiorem, & superiorem molam: quia animam suam opposuit tibi.
 7 Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, & vendito eo acceperit pretium, interficietur, & auferes malum de medio tui.
 8 Observa diligenter, ne incurras plagam lepra, sed facies, quaecumque docuerint te sacerdotis Levitici generis, iuxta id, quod praecipit eis, & imple sollicitudinem.
 9 * Memento, quae fecerit Dominus Deus vester Maria in via, cum egredere mini de Aegypto.
 10 Cum repetes a proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum ejus, ut pignus auferas:
 11 * Sed stabis foris, & ille tibi proferet, quod habuerit.
 12 Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus.
 13 Sed statim reddes ei ante solis occasum: ut dormiens in vestimento suo, benedicat tibi, & habeas justitiam coram Domino Deo tuo.
 14 * Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, si ve advena, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas est:
 15 Sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustentat animam suam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.
 16 * Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur.
 17 Non pervertes iudicium advenae, & pupilli, nec auferes pignoris loco viduae vestimentum.
 18 Memento, quod servieris in Aegypto, & eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcirco praecipio tibi, ut facias hanc rem.
 19 Quando messueris segetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reverteris, ut tollas illum, sed advenam, & pupillum, & viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum.
 20 Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanserit in arboribus, non reverteris, ut colligas: sed relinques advenae, pupillo, ac viduae.
 21 Si vindemia veris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advenae, pupilli, ac viduae.
 22 Memento, quod & tu servieris in Aegypto, & idcirco praecipio tibi, ut facias hanc rem.

CAPUT XXV.

Judices iuste judicent: quot plagis reus condendus, bovi vitae anti os non alligandum, semen fructu suscitandum, poena mulieris verenda apprehendens, non committenda in pondere, & mensura iniustitia, Amalecitis delendi.

Si fuerit causa inter aliquos, & interpellaverint iudices: quem justum esse

perspexerint, illi iustitiae palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis.
 2 Sin autem eum, qui peccavit, dignam viderint plagis: prosternerit, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus:
 3 Ita dumtaxat, * ut quadragenarium numerum non excedant: ne fode laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.
 4 * Non ligabis os bovis terentis in arca fruges tuas.
 5 * Quando habitaverint fratres simul, & unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater ejus, & suscitabit semen fratris sui:
 6 Et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ejus ex Israel.
 7 Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui, quae ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, & interpellabit majores natu, dicetque: * Non vult frater viri mei suscitare nomen fratris sui in Israel: nec me in conjugem sumere.
 8 Statimque accesserit eum facient, & interrogabunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere
 9 Accedet mulier ad eum coram senioribus, & tollet calcamentum de pede ejus, spuetque in faciem illius, & dicit: Sic fiet homini, qui non aedificat domum fratris sui.
 10 Et vocabitur nomen illius in Israel, Domus discalceati.
 11 Si habuerint inter se se jurgium viri duo, & unus contra alterum rixari coeperit, volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris, miseritque manum, & apprehenderit verenda ejus:
 12 Abscides manum illius, nec flecteris super eam ulla misericordia.
 13 Non habebis in sacco diversa pondera, majus, & minus:
 14 Nec erit in domo tua modius major, & minor.
 15 Pondus habebis justum, & verum, & modius aequalis, & verus erit tibi: ut multo vivas tempore super Terram, quam Dominus Deus tuus dedit tibi.
 16 Abominatur enim Dominus Deus tuus eum, qui facit haec, & aversatur omnem iniustitiam.
 17 * Memento, quae fecit tibi Amalec in via, quando egrediebaris ex Aegypto.
 18 Quomodo occurrit tibi: & extremos agminis tui, qui lassii residebant, ceciderit, quando tu eras fame, & labore confectus, & non timuerit Deum.
 19 Cum ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & subjecerit cunctas per circuitum nationes, in Terra, quam tibi pollicitus est: delebis nomen ejus sub caelo. Cave, ne obliviscaris.

CAPUT XXVI.

Primitiae, ac decimae ubi, & quibus exolverenda, & sub qua verborum forma.

Cumque intraveris Terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus est

2. Cor. 11 c. 24.

1. Cor. 9. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

1. Tim. 5. c. 18.

est possidendam, & obtineris eam, atque habitaveris in ea:

2. Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus:

3. Accedesque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum in Terram, pro qua juravit patribus nostris, ut daret eam nobis.

4. Suscipiensque sacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:

5. Et loqueris in conspectu Domini Dei tui: Syrus persequatur patrem meum, qui descendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus est in paucissimo numero: crevitque in gentem magnam, ac robustam, & infinite multitudinis.

6. Afflixeruntque nos Ægyptii, & persecuti sunt imponentes onera gravillina:

7. Et clamavimus ad Dominum Deum patrum nostrorum: qui exaudivit nos, & respexit humilitatem nostram, & laborem, atque angustiam:

8. Et eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extento, in ingenti pavore, in signis, atque portentis.

9. Et introduxit ad locum istum, & tradidit nobis terram lacte, & melle manantem.

10. Et in Ierico nunc offero primitias frugum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo.

11. Et epulaberis in omnibus bonis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu, & Levites, & advena, qui tecum est.

12. Quando compleveris decimam cunctorum frugum tuarum anno decimarum tertio, dabis Levitæ, & advenæ, & pupillo, & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & faturentur:

13. Loquerisque in conspectu Domini Dei tui: Abstuli, quod sanctificatum est de domo mea, * & dedi illud Levitæ, & advenæ, & pupillo, ac viduæ, sicut iussisti mihi: non præterivi mandata tua, nec sum oblitus imperii tui.

14. Non comedi ex eis in Iuctu meo, nec separavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re tenebri. Obedivi voci Domini Dei mei, & feci omnia, sicut præcepisti mihi.

15. * Respice de sanctuario tuo, & de excelso caelorum habitaculo, & benedic populo tuo Israel, & Terræ, quam dedisti nobis, sicut jurasti patribus nostris, terræ lacte, & melle mananti.

16. Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi, ut facias mandata hæc, atque judicia: & custodias, & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.

17. Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & custodias ceremonias illius, & mandata, atque judicia, & obediatis ejus imperio.

18. * Et Dominus elegit te hodie, ut sis ei

* Sup. 14. d. 29.

* Isai. 63. d. 15. Baruc. 2. c. 16.

D

* Sup. 7. a. 6.

populus peculiaris, sicut locutus est tibi, & custodias omnia præcepta illius.

19. Et faciat te excelsoiorem cunctis gentibus, quas creavit in laudem, & nomen, & gloriam suam: ut sis populus sanctus Domini Dei tui, sicut locutus est.

CAPUT XXVII.

Transito Jordanem, altare lapideum erigendum, lexque lapideis in scribenda: benedictionis piorum, & maledictionis impiorum ritus, & formulæ.

1. Præcepit autem Moyses, & seniores Israel, populo dicentes: Custodite omne mandatum, quod præcipio vobis hodie.

2. Cumque transieritis Jordanem in Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, & calce lavigabis eos,

3. Ut possis in eis scribere omnia verba legis hujus, Jordanem transivisse: ut introcas Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem, sicut juravit patribus tuis.

4. Quando ergo transieritis Jordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in Monte Hebal, & lavigabis eos calce:

5. Et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo, de lapidibus, quos * ferrum non tetigit,

6. Et de faxis informibus, & impolitis, & offeres super eo holocausta Domino Deo tuo.

7. Et immolabis hostias pacificas, comedisque ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo.

8. Et scribes super lapides omnia verba legis hujus plane, & lucide.

9. Dixeruntque Moyses, & sacerdotes Levitici generis ad omnem Israel: Attende, & audi, Israel: hodie factus es populus Domini Dei tui:

10. Audies vocem ejus, & facies mandata, atque justitias, quas ego præcipio tibi.

11. Præcepitque Moyses populo in die illo, dicens:

12. Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Garizim, Jordanem transivisse: Simeon, Levi, Judas, Issachar, Joseph, & Benjamin.

13. Et è regione isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Aser, & Zabulon, Dan, & Nephthali.

14. * Et pronuntiabunt Levitæ, dicentesque ad omnes viros Israel excelsa voce.

15. Maledictus homo, qui facit sculptile, & conflatile, abominationem Domini, operum manuum artificum, ponetque illud in abscondito. & respondebit omnis populus, & dicit: Amen.

16. Maledictus, qui non honorat patrem suum, & matrem. & dicit omnis populus: Amen.

17. Maledictus, qui transfert terminos proximi sui. & dicit omnis populus: Amen.

18. Maledictus, qui errare facit cæcum

in itinere. & dicit omnis populus: Amen.

19. Maledictus, qui pervertit iudicium advenæ, pupilli, & viduæ. & dicit omnis populus: Amen.

20. Maledictus, qui dormit cum uxore patris sui: & revelat operimentum lectuli ejus. & dicit omnis populus: Amen.

21. Maledictus, qui dormit cum omni jumento. & dicit omnis populus: Amen.

22. Maledictus, qui dormit cum sorore sua, filia patris sui, vel matris suæ. & dicit omnis populus: Amen.

23. Maledictus, qui dormit cum socru sua. & dicit omnis populus: Amen.

24. Maledictus, qui clam percussit proximum suum. & dicit omnis populus: Amen.

25. Maledictus, qui accipit munera, ut percutiat animam sanguinis innocentis. & dicit omnis populus: Amen.

26. Maledictus, qui non permanet in sermonibus legis hujus, nec eos opere perficit. & dicit omnis populus: Amen.

CAPUT XXVIII.

Multiplex promittitur observantibus legem benedictio, & transgredientibus maledictio.

1. Si autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atque custodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelsoiorem cunctis gentibus, quæ versantur in terra.

2. Venientque super te universæ benedictiones istæ, & apprehendent te: si tamen præcepta ejus audieris.

3. Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro.

4. Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructusque jumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caula ovium tuarum.

5. Benedicta horrea tua, & benedicta reliquæ tuæ.

6. Benedictus eris tu ingrediens, & egrediens.

7. Dabit Dominus inimicos tuos, qui consurgunt adversum te, corruentes in conspectu tuo: per unam viam venient contra te, & per septem fugient à facie tua.

8. Emittet Dominus benedictionem super cellaria tua, & super omnia opera manuum tuarum: benedicetque tibi in terra, quam acceperis:

9. Suscitabit te Dominus sibi in populum sanctum, sicut juravit tibi: si custodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaveris in viis ejus.

10. Videbuntque omnes terrarum populi, quod nomen Domini invocatum sit super te, & timebunt te.

11. Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret tibi.

12. Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cælum, ut tribuat pluviam terræ

tuæ in tempore suo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et sperabis gentibus multis, & ipse à nullo scænis accipies.

13. Constituet te Dominus in caput, & non in caudam: & eris semper supra, & non subter: si tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & custodieris, & feceris.

14. Ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos, neque colueris eos.

15. * Quod si audire holveris vocem Domini Dei tui, ut custodias, & facias omnia mandata ejus, & ceremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istæ, & apprehendent te.

16. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17. Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquæ tuæ.

18. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

19. Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

20. Mittet Dominus super te famem, & esuriam, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adventiones tuas pessimas, in quibus reliquisti me.

21. Adjungat tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam.

22. Percutiat te Dominus egestate, febris, & frigore, ardore, & æstu, & aere corrupto, ac rubigine, & persequatur, donec percias.

23. Sit cælum, quod supra te est, aneum: & terra, quam calcas, ferrea.

24. Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cælo descendat super te cinis, donec conteraris.

25. Tradat te Dominus corrudentem ante hostes tuos: per unam viam egrediaris contra eos, & per septem fugias, & dispergaris per omnia regna terræ.

26. Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus cæli, & bestiis terræ, & non sit, qui abigat.

27. Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam stercorea egeruntur, scabie quoque, & pruriginis: ita ut curari nequeas.

28. Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis,

29. Et palpes in meridie, sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia, nec habearis, qui libere te.

30. Uxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habitas in ea. Plantas vineam, & non vindemias eam.

31. Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non sit, qui te adjuvet.

32. Filii tui, & filia tuæ tradantur alteri

* Lev. 26. b. 14. Thren. 2. c. 17. Baruc. 7. d. 20. Malachi. 3. 2.

C

D

D

A

B

in

populo,

populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, & non sit fortitudo in manu tua.

33 Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos comedat populus, quem ignoras: & sis semper calumniam sustinens, & oppressus cunctis diebus,

34 Et stupens ad terrorem eorum, quæ videbunt oculi tui.

35 Percutiat te Dominus ulcere pessimo in genibus, & in suris, sanarique non possis à planta pedis usque ad verticem tuum.

36 Ducet te Dominus, & regem tuum, quem constitueris super te, in gentem, quam ignoras tu, & patres tui: & servies ibi diis alienis, ligno, & lapidi,

37 Et eris perditus in proverbium, ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

* Mic. 6. d. 15. Agg. i. b. 6.

38 * Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locustæ devorabunt omnia.

39 Vincam plantabis, & fœdies: & vinum non bibes, nec colliges ea quippiam: quoniam vastabitur vermibus.

E

40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo: quia defluent, & peribunt.

41 Filios generabis, & filias, & non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem.

42 Omnes arbores tuas, & fruges terræ tuæ rubigo consumet.

43 Advena, qui tecum versatur in terra, ascendet super te, eritque sublimior: tu autem descendes, & eris inferior.

44 Ipse fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in caudam.

45 Et venient super te omnes maledictiones istæ, & persequentes apprehendent te, donec intercas: quia non audisti vocem Domini Dei tui, nec servasti mandata ejus, & ceremonias, quas præcepit tibi.

46 Et erunt in te signa, atque prodigia, & in semine tuo usque in sempiternum.

47 Eò quòd non servieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisque læticia, propter rerum omnium abundantiam:

48 Servies inimico tuo, quem immitteret tibi Dominus, in fame, & siti, & nuditate, & omni penuria: & ponet jugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat.

49 Adducet Dominus super te Gentem de longinquo, & de extremis terre sinibus, in similitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non possis:

50 Gentem procacissimam, quæ non deferat seni, nec misereatur parvuli,

51 Et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges Terræ tuæ: donec intercas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ovium: donec te disperdat,

F

52 Et conterat in cunctis urbibus tuis, & destruantur muri tui firmi, atque supellices, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus:

53 * Et comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in angustia, & vastitate, qua opprimit te hostis tuus.

54 Homo delicatus in te, & luxuriosus valde, invidet fratri suo, & uxori, quæ cubat in sinu suo,

55 Ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comedit: eò quòd nihil aliud habeat in obsidione, & penuria, qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.

56 Tenera mulier, & delicata, quæ super terram ingredi non valebat, nec pedis vestigium figere, propter molliorem, & teneritudinem nimiam, invidet viro suo, qui cubat in sinu ejus, super filii, & filia carnibus,

57 Ei illuvie secundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & super liberis, qui eadem hora nati sunt: comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione, & vastitate, qua opprimit te inimicus tuus intra portas tuas.

58 Nisi custodieris, & feceris omnia verba legis hujus, quæ scripta sunt in hoc volumine, & timueris nomen ejus gloriosum, & terribile, hoc est Dominum Deum tuum:

59 Augebit Dominus plagas tuas, & plagas feminis tui, plagas magnas, & perverrantes, infirmitates pessimas, & perperuas.

60 Et converteret in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuisti, & adhererunt tibi:

61 Insuper & universos languores, & plagas, quæ non sunt scriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus super te, donec te conterat:

62 Et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut astra cæli præ multitudinem, quoniam non audisti vocem Domini Dei tui,

63 Et sicut antè latatus est Dominus super vos, benè vobis faciens, vosque multiplicans: sic lætabitur disperdens vos, atque subvertens, ut auferamini de Terra, ad quam ingredieris possidendam.

64 Disperget te Dominus in omnes populos, à summitate terræ usque ad terminos ejus: & servies ibi diis alienis, quos & tu ignoras, & patres tui, lignis, & lapidibus.

65 In gentibus quoque illis non quiesces, neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœnore:

66 Et erit vita tua quasi pendens a nocte. Timebis nocte, & die, & non eredis vitam tuam.

67 Manè dices: Quis mihi det vesperum? & vespere: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, qua reterberis, & propter ea, quæ tuis videbis oculis.

68 Reducet te Dominus classibus in Ægyptum, per viam, de qua dixit tibi, ut eam amplius non videres. Ibi venderis ini-

micis

micis tuis in seruos, & ancillas, & non erit, qui emat.

CAPUT XXIX.

Fœdus, & juramentum Israelitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adversus fœdifragos.

1 Hæc sunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moyse, ut ferretur cum filiis Israel in Terra Moab, præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

2 Vocavitque Moyses omnem Israel, & dixit ad eos: * Vos vidistis universa, quæ fecit Dominus coram vobis in Terra Ægypti Pharaoni, & omnibus servis ejus, universæque terræ illius,

3 Tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, signa illa, portentaque ingentia,

4 Et non dedit vobis dominus cor intelligentis, & oculos videntes, & aures, quæ possunt audire, usque in præsentem diem.

5 * Adduxit vos quadraginta annis per desertum, non sunt atrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt.

6 Panem non comedistis, vinum, & ficeram non bibistis: ut sciretis, quia ego sum Dominus Deus vester.

7 * Et venistis ad hunc locum: egressusque est Schon rex Hesebon, & Og rex Basan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percussimus eos,

8 Et tulimus terram eorum, ac tradidimus possidendam Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manasse.

9 Custodite ergo verba pacti hujus, & implete ea: ut intelligatis universa, quæ facitis,

10 Vos statis hodie cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri, & tribus, ac majores natu, atque doctores, omnis populus Israel,

11 Liberi, & uxores vestræ, & advena, qui tecum moratur in castris, exceptis lignorum cætoribus, & his, qui comportant aquas.

12 Ut transeas in fœdere Domini Dei tui, & in jurejurando, quod hodie Dominus Deus tuus percudit tecum:

13 Ut susceperit te sibi in populum, & ipse sit Deus tuus, sicut locutus est tibi, & sicut juravit patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob.

14 Nec vobis solis ego hoc fœdus serio, & hæc juramenta confirmo,

15 Sed cunctis præsentibus, & absentibus.

16 Vos enim nostis, quo modo habitaverimus in Terra Ægypti, & quo modo transierimus per medium nationum, quas transeuntibus,

17 Vidistis abominationes, & sordes, id est, idola eorum, lignum, & lapidem, argentum, & aurum, quæ colebant.

18 Nè forte sit inter vos vir, aut mulier, familia, aut tribus, cujus cor aversum est hodie à Domino Deo nostro: ut

vadat & serviat diis illarum Gentium: & sit inter vos radix germinans sel, & amaritudinem.

19 Cumque audierit verba juramenti hujus, benedicat sibi in corde suo, dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis mei: & absumat ebria sitientem,

20 Et Dominus non ignoscat ei: sed tunc, quam maxime furor ejus sumet, & zelus contra hominem illum, & sedeat super eum omnia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine: & deleat Dominus nomen ejus sub cælo,

21 Et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel, juxta maledictiones, quæ in libro legis hujus, ac fœderis continentur.

22 Dicitque sequens generatio, & filii, qui nascuntur deinceps, & peregrini, qui de longè venerint, videntes plagas Terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus,

23 Sulphure, & salis ardore comburens, ita ut ultrà non feratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum * subvertionis Sodomæ, & Gomorrhæ, & Adamæ, & Seboim, quas subvertit Dominus in ira, & furore suo.

24 Et dicent omnes Gentes: * Quare fecit Dominus Terræ huic? quæ est hæc ira furoris ejus immensa?

25 Et respondebunt: Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de Terra Ægypti:

26 Et servierunt diis alienis, & adoraverunt eos, quos nesciebant, & quibus non fuerant attributi:

27 Ideo iratus est furor Domini contra Terram istam, ut induceret super eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine scripta sunt:

28 Et ejecit eos de terra sua in ira, & in furore, & in indignatione maxima, projecitque in terram alienam, sicut hodie comprobatur.

29 Abscondita, Domino Deo nostro: quæ manifesta sunt nobis, & filiis nostris usque in sempiternum, ut faciamus universa verba legis hujus.

CAPUT XXX.

Lapsos hortatur Moyses ad penitentiam: Vera enim penitentia Deum placat: præceptum nobis datum non longè à nobis separatur: proponitur bonum, & malum: ut ultra bonum eligentes, vivamus, & non pereamus, malo adhaerentes.

1 Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio, sive maledictio, quam proposui in conspectu tuo: & ductus penitentie cordis tui in universis gentibus, in quas disperserit te Dominus Deus tuus,

2 Et reversus fueris ad eum, & obediens ejus imperiis, sicut ego hodie præcipio

D

* Gen. 19. c. 24.

* Reg. 9. b. 8. Jer. 22. c. 8.

A

L tibi,

tibi, cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua:
 3 Reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam, ac miseretur tui, & rursum congregabit te de cunctis populis, in quos te ante dispersit.
 4 Si ad cardines cœli fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus,
 5 * Et assumet, atque introducet in Terram, quam possederunt patres tui, & obtinebis eam: & benedicens tibi, majoris numeri te esse faciet, quam fuerunt patres tui.
 6 Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum, & cor seminis tui: ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut possis vivere.
 7 Omnes autem maledictiones has convertet super inimicos tuos, & eos, qui oderunt te, & persequuntur.
 8 Tu autem reverteris, & audies vocem Domini Dei tui, faciesque universa mandata, quæ ego præcipio tibi hodie:
 9 Et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui, & in fructu jumentorum tuorum, in ubertate terræ tuæ, & in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis, sicut gavisus est in patribus tuis:
 10 Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris præcepta ejus, & ceremonias, quæ in hac lege conscriptæ sunt: & revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua.
 11 Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum,
 12 Nec in cœlo situm, ut possis dicere: Quis nostrum valet ad cœlum ascendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus, atque opere compleamus?
 13 Neque trans mare positum: ut causeris, & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre: ut possimus audire, & facere, quod præceptum est?
 14 Sed juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.
 15 Considera, quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam, & bonum, & contra-rio mortem, & malum:
 16 Ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & custodias mandata illius, ac ceremonias, atque judicia: & vivas, atque multiplicet te, benedicatque tibi in Terra, ad quam ingredieris possidendam.
 17 Si autem aversum fuerit cor tuum, & audire nolueris, atque errore deceptus adoreris deos alienos, & servieris eis:
 18 Prædico tibi hodie, quod pereas, & parvo tempore moreris in Terra, ad quam Jordane transmisso, ingredieris possidendam.
 19 Testes invoco hodie cœlum, & terram, quod proposuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo vitam, ut & tu vivas, & semen tuum:

* 1. Mac. 1. 29.

B

C

* Rom. 10. b. 6.

D

20 Et diligas Dominum Deum tuum, & que obedias voci ejus, & illi adhaereas (ipsa est enim vita tua, & longitudo dierum tuorum) ut habites in Terra, pro qua juravi Dominus patribus tuis, Abraham, Isaac, & Jacob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

Moyse Josue sibi sufficit in ducem: Deuteronomium scribit, jubetque illud populo prælegi septimo anno remissionis, & in laetere arca ad servari.

1 **A** Biit itaque Moyse, & locutus est omnia verba hæc ad universum Israel,
 2 Et dixit ad eos: Centum viginti annorum sum hodie: non possum ultra egredi, & ingredi, præsertim cum & Dominus dixerit mihi: * Non transibis Jordanem istum.
 3 Dominus ergo Deus tuus transibit ante te: ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo, & possidebis eas: & Josue iste transibit ante te, sicut locutus est Dominus.
 4 Facietque Dominus eis * sicut fecit Saron, & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebitque eos.
 5 Cum ergo & hos tradiderit vobis, * similiter facietis eis, sicut præcepi vobis:
 6 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis ad conspectum eorum, quia Dominus Deus tuus ipse est ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te.
 7 Vocavitque Moyse Josue, & dixit ei coram omni Israel: * Confortare, & esto robustus: tu enim introduces populum istum in Terram, quam daturus se patribus eorum juravit Dominus, & tu eam sibi divides.
 8 Et Dominus, qui ductor est vester, ipse erit tecum: non dimittet, nec derelinquet te, noli timere, nec paveas.
 9 Scripsit itaque Moyse legem hanc, & tradidit eam sacerdotibus filiis Levi, qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis senioribus Israel.
 10 Præcepitque eis, dicens: Post septem annos, anno remissionis, in solemnitate tabernaculorum,
 11 Convenientibus cunctis ex Israel, & appareant in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Israel, audientibus eis,
 12 Et in unum omni populo congregato tam viris, quam mulieribus, parvulis, & senibus, qui sunt intra portas tuas: ut audientes discant, & timeant Dominum Deum vestrum, & custodiant, impleantque omnes sermones legis hujus.
 13 Filii quoque eorum, qui nunc ignorant, ut audire possint, & timeant Dominum Deum suum cunctis diebus, quibus vestramur in Terra, ad quam vos, Jordane transitum, pergitis obtinendam.
 14 Et ait Dominus ad Moysem: Ecce præpedit sunt dies mortis tuæ: voca Josue, & stas in tabernaculo testimonii, ut præcipiamus Abierunt ergo Moyse, & Josue, & st-

terunt in tabernaculo testimonii:
 15 Apparuitque Dominus ibi in columna nubis, quæ stetit in introitu tabernaculi.
 16 Dixitque Dominus ad Moysem: Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus iste dormifurus fornicabitur post deos alienos in Terra, ad quam ingreditur, ut habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo.
 17 Et irascetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum, & abscondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem: invenient eum omnia mala, & afflictiones, ita ut dicat in illo die: Verè quia non est Deus mecum, invenerunt me hæc mala.
 18 Ego autem abscondam, & celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala, quæ fecit, quia secutus est deos alienos,
 19 Nunc itaque scribite vobis canticum istud, & docete filios Israel: ut memoriter teneant, & ore decantent; & sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios Israel.
 20 Introducam enim eum in Terram, pro qua juravi patribus ejus; lacte, & melle manantem. Cumque comederint, & saturati, crassique fuerint, avertentur ad deos alienos, & servient eis: detrahentque mihi, & irritum facient pactum meum.
 21 Postquam invenerint eum mala multa, & afflictiones, respondebit ei canticum istud pro testimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore feminis sui. Scio enim cogitationes ejus, quæ facturus sit hodie, antequam introducam eum in Terram, quam ei pollicitus sum:
 22 Scripsit ergo Moyse canticum, & docuit filios Israel.
 23 Præcepitque Dominus Josue filio Nun, & ait: Confortare, & esto robustus: tu enim introduces filios Israel in Terram, quam pollicitus sum; ego ero tecum.
 24 Postquam ergo scripsit Moyse verba legis hujus in volumine, atque complevit:
 25 Præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini dicens:
 26 Tollite librum istum, & ponite eum in atere arce fœderis Domini Dei vestri: ut sit ibi contra te in testimonium.
 27 Ego enim scio contentionem tuam, & cervicem tuam durissimam: Adhuc vivente me, & ingrediente vobiscum semper contentiosè egestis contra Dominum: quanto magis cum mortuus fuero?
 28 Congregate ad me omnes majores nati per tribus vestras, atque doctores, & loquar audientibus eis sermones istos, & invocabo contra eos cœlum, & terram.
 29 Novenim, quod post mortem meam iniquè agitis, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis: & occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis: malum in conspectu Domini, ut iritetis eum per opera manuum vestrarum.
 30 Locutus est ergo Moyse, audiente uni-

verso cœtu Israel verba carminis hujus, & ad finem usque complevit.
 CAPUT XXXII.
 Canticum Moyse, quo Dei refert beneficiam, populique ingratitude sapienter a Domino castigatam: jubetur Moyse montem Abarim ascendere, ut promissam terram contempletur.
 1 **A** Udite cœli, quæ loquor, audiat terra verba oris mei.
 2 Concresecat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stilla super graminam.
 3 Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo nostro.
 4 Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ ejus judicia: Deus fidelis, & absque ulla iniquitate, justus, & rectus.
 5 Peccaverunt ei, & non filii ejus in sordibus: generatio parva, atque perversa:
 6 Hæccine reddis Domino, popule stulte, & insipienti? numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?
 7 * Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas: interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi.
 8 Quando dividebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel.
 9 Pars autem Domini, populus ejus: Jacob funiculus hereditatis ejus.
 10 Invenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis: circumduxit eum, & docuit: & custodivit quasi pupillam oculi sui.
 11 Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas, & assumpsit eum, atque portavit in humeris suis.
 12 Dominus solus dux ejus fuit: & non erat cum eo Deus alienus.
 13 Constituit eum super excelsum terram: ut comederet fructus agrorum, ut fingeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo.
 14 Butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan: & hircos cum medulla tritici, & sanguinem uvæ biberet meracissimum.
 15 Incrassatus est dilectus, & recalcitravit, increfatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutari suo.
 16 Provocaverunt eum in diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.
 17 Immolaverunt demoniis, & non Deo, diis, quos ignorabant: novi, recentisque venerunt, quos non coluerunt: patres eorum.
 18 Deum, qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui.
 19 Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui, & filie.

A

Job. 8. b. 8.

B

C

20 Et ait : Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo novissima eorum : generatio enim perversa est, & infideles filii.
 21 Ipsi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus suis : * & ego provocabo eos in eo, qui non est populus, & in gente stulta irritabo illos.
 22 Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima : devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet.
 23 Congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.
 24 Consumantur fame, & devorabunt eos aves mortui amarissimum : dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram, atque serpentium.
 25 Foris vastabit eos gladius, & intus pavor, juvenem simul, ac virginem, lactentem cum homine senec.
 26 Dixi : Ubinam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.
 27 Sed propter iram inimicorum distuli : ne forte superbirent hostes eorum, & dicerent : Manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia.
 28 Gens absque consilio est, & sine prudentia.
 29 * Utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent.
 30 Quo modo persequatur unus mille, & duo fugient decem millia? nonne ideo, quia Deus suus vendidit eos, & Dominus conclusit illos?
 31 Non enim est Deus noster ut dii eorum : & inimici nostri sunt iudices.
 32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva fellis, & horti amarissimi.
 33 Fel daeconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.
 34 Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis?
 35 * Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum : juxta est dies perditionis, & adest festinant tempora.
 36 Judicabit Dominus populum suum, & in servis suis miserebitur : videbit, quod infirmata sit manus, & clausi quoque defecerunt, residuique consumpti sunt.
 37 Et dicit : * Ubi sunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?
 38 De quorum victinis comedebant adipem, & bibeant vinum libaminum : surgant, & opulentur vobis, & in necessitate vos protegant.
 39 Videte, quod ego sim solus, & non sit alius Deus præter me : * ego occidam, & ego vivere faciam : percussam, & ego sanabo, * & non est, qui de manu mea possit eruere.
 40 * Levabo ad cælum manum meam, & dicam : Vivo ego in æternum.
 41 * Si acvero ut fulgur, gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea : reddam ultionem hostibus meis, & his, qui oderunt me, retribuam.

Jerem. 15. c. 14. Rom. 10. d. 19.

D

Jerem. 9. d. 21.

E

Ecl. 1.8. a. 1. Rom. 12. d. 9. Heb. 10. l. 30.

2. Mac. 7. b. 6.

F

Jerem. 7. l. 28. 1. Reg. 2. c. 6. Job. 13. a. 2. Sup. 15. l. 13. Job. 10. l. 43. Sap. 16. c. 15.

42 Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes, de cruce occisorum, & de captivitate, nudati inimicorum capitis.
 43 * Laudate gentes populum ejus, qui sanguinem servorum suorum ulciscetur : & vindictam retribuet in hostes eorum, & propitius erit terræ populi sui.
 44 Venit ergo Moyses, & locutus est omnia verba cantici hujus in auribus populi, ipse, & Josue filius Nun.
 45 Complevitque omnes sermones istos, loquens ad universum Israel.
 46 Et dixit ad eos : Ponite corda vestra in omnia verba, quæ ego testificor vobis hodie : ut manderis ea filiis vestris custodire, & facere, & implere universa, quæ scripta sunt legis hujus.
 47 Quia non incassum præcepta sunt vobis, sed ut singuli in eis viverent : quæ faciatis longo persevereris tempore in Terra, & quam, Jordane transmissis, ingredimini possidendam.
 48 Locutusque est Dominus ad Moysen in eadem die, dicens :
 49 Ascende in montem istum Abarim, & est, transitum, in montem Nebo, quæ est in Terra Moab contra Jericho : & de Terram Chanaan, quam ego tradidi filiis Israel obtinendam, & morere in monte.
 50 Quem conscendens jungeris populo tuis, * sicut mortuus est Aaron frater tuus in monte Hor, & appositus populo tuis.
 51 * Quia pravaricati estis contra me, in medio sitorum Israel, ad aquas contradictionis in Cades deserti Sin : & non sanctificasti me inter filios Israel.
 52 E. contra videbis terram, & non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Israel.

C

Exod. 2. a.

D

CAPUT XXXIII.

Benedicit Moyses moriturus duodecim tribus Israel, eis que olim obventur a prædicatoribus.

1 **H**æc est benedictio, qua benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israel ante mortem suam.
 2 Et ait : Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus est nobis : apparuit de monte Phara, & cum eo sanctorum milia. In decem ejus ignea lex.
 3 Dilexit populos, * omnes Sancti in manu illius sunt : & qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctura illius.
 4 Legem præcepit nobis Moyses, hæretatem multitudinis Jacob.
 5 Erit apud rectissimum rex, congreganti principibus populi cum tribubus Israel.
 6 Vivat Ruben, & non moriatur, & sit pater in numero.
 7 Hæc est Juda benedictio : Audi, Domine, vocem Judæ, & ad populum suum introdeum : manus ejus pugnabunt pro eo, & adjector illius contra adversarios ejus erit.

8 Levi quoque ait : Perfectio tua, & doctrina tua viro sancto tuo : quem probasti in tentatione, & judicasti ad Aquas contradictionis.
 9 Qui dixit patri suo, & matri suæ : Nescio vos ; & fratribus suis : Ignoro vos : & nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt,
 10 Judicia tua, o Jacob, & legem tuam, o Israel : ponent thymiana in furore tuo, & holocaustum super altare tuum.
 11 Benedic, Domine, fortitudini ejus, & opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum ejus, & qui oderunt eum, non confurgant.
 12 Et Benjamin ait : Amantissimus Domini habitabit confidenter in eo : quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.
 13 Joseph quoque ait : De benedictione Domini Terra ejus, de pomis cæli, & rore, atque abyssis subjacente.
 14 De pomis fructuum solis, ac lunæ.
 15 De vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum.
 16 Et de frugibus terræ, & de plenitudine ejus. Benedictio illius, * qui apparuit in rubo, veniat super caput Joseph, & super verticem Nazaraï inter fratres suos.
 17 Quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius : in ipsis ventilabit Gentes usque ad terminos terræ : hæ sunt multitudines Ephraim : & hæc millia Manassæ.
 18 Et Zabulon ait : Letare, Zabulon, in exitu tuo, & Issachar, in tabernaculis tuis.
 19 Populos vocabunt ad montem : ibi imolabunt victimas justitiæ. Qui inundationem maris quasi lac fugent, & thesauros absconditos arenarum.
 20 Et Gad ait : Benedictus in latitudine Gad : quasi leo requievit, cepitque brachium, & verticem,
 21 Et vidit principatum suum, quod in parte sua doctor esset repositus : qui fuit cum principibus populi, & fecit justitias Domini, & iudicium suum cum Israel.
 22 Dan quoque ait : Dan catulus leonis, fuet largiter de Basan.
 23 Et Nephthali dixit : Nephthali abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini : mare, & meridiem possidebit.
 24 Aser quoque ait : Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, & tingat in oleo pedem suum.
 25 Ferrum, & as calceamentum ejus. Sicut dies juventutis tuæ, ita & senectus tua.
 26 Non est Deus alius, ut Deus rectissimus,

ascensor cæli auxiliator tuus. Magnificentia ejus discurrunt nubes,
 27 Habitaculum ejus sursum, & subter brachia sempiterna : eticet ad faciem tuam inimicum, dicetque : Conterere.
 28 Habitabit Israel confidenter, & solus. Oculus Jacob in terra frumenti, & vini, cælique caligabunt rore.
 29 Beatus es tu, Israel : quis similis tui, popule, qui salvaris in Domino? scutum auxilii tui, & gladius gloriæ tuæ : negabunt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAPUT XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyses, & ostendit a Deo sepultus fletur a populo, illique Josue substituitur : commendatur propheta Moyses a Dei familiaritate, & factis per ipsum signis.

1 **A**scendit ergo Moyses de campestribus Moab super montem Nebo, in verticem Phasga contra Jerico : ostenditque ei Dominus omnem Terram Galaad usque Dan.
 2 Et universum Nephthali, terramque Ephraim, & Manassæ, & omnem terram Juda usque ad mare novissimum,
 3 Et australem partem, & latitudinem campi Jericho civitatis palmarum usque Segor.
 4 Dixitque Dominus ad eum : * Hæc est Terra, pro qua juravi Abraham, Isaac, & Jacob, dicens : Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam.
 5 Mortuusque est ibi Moyses servus Domini, in terra Moab, jubente Domino :
 6 Et sepelivit eum in valle Terræ Moab contra Phogor : & non cognovit homo sepulchrum ejus usque in præsentem diem.
 7 Moyses centum, & viginti annorum erat, quando mortuus est : non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt.
 8 Fleveruntque eum filii Israel in campestribus Moab triginta diebus : & completi sunt dies planctus lugentium Moysen.
 9 Josue verò filius Nun repletus est Spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Et obedierunt ei filii Israel, feceruntque, sicut præcepit Dominus Moyfi.
 10 Et non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses, quem nosset Dominus facie ad faciem,
 11 In omnibus signis, atque portentis, quæ misit per eum, ut faceret in Terra Ægypti Pharaoni, & omnibus servis ejus, universaque terræ illius,
 12 Et cunctam manum robustam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyses coram universo Israel.

A Sup. 3. d. 17. Machab. 2. a. 4.

Gen. 12. l. 7. 15. d. 18.

B

C

D

LIBER JOSUE,
HEBRAICE JEHOUSA.

CAPUT PRIMUM.

Confortatus Josue à Domino, movet populum, ut se ad Jordanis transitum præparent in diem tertium; tribus autem Ruben, Gad, & dimidiam Manasse ut fratres ad promissam Terram armati ex condito præcedant.

A

IT factum est post mortem Moyfi servi Domini, ut loqueretur Dominus ad Josue filium Nun ministrum Moyfi, & diceret ei:
2 Moyfès servus meus mortuus est: surge, & transi Jordanem istum tu, & omnis populus tecum, in Terram, quam ego dabo filiis Israel.

Deut. 11 c. 24.

3 * Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut locutus sum Moyfi.

4 A deserto, & Libano usque ad fluvium magnum Euphraten, omnis terra Hethæorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit terminus vester.

Inf. 1. b. 7. Hebr. 13. a. 5.

5 Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vitæ tuæ: * sicut fui cum Moyfè, ita ero tecum: non dimittam, nec derelinquam te.

Deut. 31 b. 7. Ex. 3. Reg. 2. a. 2.

6 * Confortare, & esto robustus: tu enim forte divides populo huic Terram, pro qua juravi patribus suis, ut traderem eam illis.

B

7 Confortare igitur, & esto robustus valde: ut custodias, & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyfès servus meus: ne declines ab ea ad dexteram, vel ad sinistram, ut intelligas cuncta, quæ agis.

8 Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus, ac noctibus, ut custodias, & facias omnia, quæ scripta sunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.

9 Ecce præcipio tibi, confortare, & esto robustus. Noli metuere, & noli timere: quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus, ad quæcumque perrexeris.

10 Præcepitque Josue principibus populi, dicens: transite per medium castrorum, & imperate populo, ac dicite.

11 Præparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis Jordanem, & intrabitis ad possidendam Terram, quam Dominus Deus vester daturus est vobis.

12 Rubenitis quoque, & Gaditis, & dimidiam tribui Manasse ait:

13 Mementote sermonis, quem præcepit vobis Moyfès famulus Domini, dicens: Dominus Deus vester dedit vobis requiem, & omnem terram.

14 * Uxores vestra, & filii, ac jumenta manebunt in Terra, quam tradidit vobis Moyfès trans Jordanem: vos autem transite armati ante fratres vestros, omnes fortes manu, & pugnat pro eis.

15 Donec det Dominus requiem fratribus vestris, sicut & vobis dedit, & possideatis ipsi quoque Terram, quam Dominus Deus vester daturus est eis: & sic revertimini in Terram possessionis vestra, & habitabitis in ea, quam vobis dedit Moyfès famulus Domini trans Jordanem contra solis ortum.

16 Responderuntque ad Josue, atque dixerunt: Omnia, quæ præcepisti nobis, facimus: & quocumque miseris, ibimus.

17 Sicut obedivimus in cunctis Moyfi, ita obedimus & tibi: tantum sit Dominus Deus tuus tecum, sicut fuit cum Moyfè.

18 Qui contradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis sermonibus, quos præcepisti ei, moriatur: tu tantum confortare, & valde agere.

CAPUT II.

Missi exploratores in urbem Jerico à Rahab meretrice occultantur: promissa illi misericordia, omnique illius familiae, incolumes redeunt in castra.

A

Misit igitur Josue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abscondito: & dixit eis: Ite, & considerate Terram, urbemque Jericho. * Qui pergentes ingressi sunt domum mulieris meretricis, nomine Rahab, & quieverunt apud eam.

Heb. 11 c. 11. Jac. 2. d. 5.

2 Nunciatumque est regi Jericho, & dictum: Ecce viri ingressi sunt huc per noctem de filiis Israel, ut explorarent Terram.

3 Misitque rex Jericho ad Rahab, dicens: Educ viros, qui venerunt ad te, & ingressi sunt domum tuam: exploratores quippe sunt, & omnem Terram considerare venerunt.

Inf. 6. c. 17.

4 * Tollenque mulier viros, abscondit, & ait: Fateor, venerunt ad me, sed nesciebam, unde essent.

5 Cumque porta clauderetur in tenebris, & illi pariter exierunt, nescio, quò abiierunt: persequimini citò, & comprehendetis eos.

6 Ipsa autem fecit ascendere viros in solarium domus suæ, operuitque eos stipulâ, quæ ibi erat.

B

7 Hi autem, qui missi fuerant, secuti sunt eos per viam, quæ ducit ad vadum Jordanis: illisque egressis statim porta clausa est.

8 Necdum obdormierant, qui latebant, & ecce mulier ascendit ad eos, & ait:

9 Novi, quòd Dominus tradiderit vobis Terram: etenim irruit in nos terror vester, & clanguerunt omnes habitatores Terræ.

Exod. 14 c. 21.

10 Audivimus, quòd * siccaverit Dominus aquas Maris rubri ad vestrum introitum, quando egressi estis ex Ægypto: * & quæ feceritis duobus Amorriæorum regibus, qui erant trans Jordanem, Sehon, & Og, quos interfecistis.

Num. 23 c. 24.

11 Et hæc audientes pertimimus, & clanguit cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum: Dominus enim Deus vester, ipse est Deus in cælo sursum, & in terra deorsum.

Inf. 6. d. 22.

12 * Nunc ergo jurate mihi per Dominum, ut quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita & vos faciatis cum domo patris mei: derisque mihi verum signum,

C

13 Ut salvetis patrem meum, & matrem, fratres, ac sorores meas, & omnia, quæ illorum sunt, & eruatis animas nostras à morte.

14 Qui responderunt ei: Anima nostra sit pro vobis in mortem, si tamen non prodideris nos: cumque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te misericordiam, & veritatem.

15 Demisit ergo eos per funem de fenestra: domus enim ejus hærebat muro.

16 Dixitque ad eos: Ad montana conscendite, nè forte occurrant vobis revertentes: ibique latitate tribus diebus, donec redeant,

& sic ibitis per viam vestram.

17 Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus à juramento hoc, quo adjurasti nos:

18 Si ingredientibus nobis terram, signum fuerit funiculus iste coccineus, & ligaveris eum in fenestra, per quam demissisti nos: & patrem tuum, ac matrem, fratresque, & omnem cognationem tuam congregaveris in domum tuam.

D

19 Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput ejus, & nos erimus alieni. Cunctorum autem sanguis, qui tecum in domo fuerit, redundabit in caput nostrum, si eos aliquis tetigerit.

20 Quòd si nos proderere volueris, & sermonem istum proferre in medium, erimus mundi ab hoc juramento, quo adjurasti nos.

21 Et illa respondit: Sicut locuti estis, ita fiat: dimittentque eos, ut pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra.

22 Illi verò ambulantes pervenerunt ad montana, & manserunt ibi tres dies, donec reverterentur, qui fuerant persecuti: revertentes enim per omnem viam, non repererunt eos.

23 Quibus urbem ingressis, reversi sunt, & descenderunt exploratores de monte: & transmisso Jordane, venerunt ad Josue filium Nun, narraveruntque ei omnia, quæ acciderant sibi.

24 Atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus nostras, & timore prostrati sunt cuncti habitatores ejus.

CAPUT III.

Siccatum Dei miraculo Jordanis, præeunte arca, populus transit.

A

Igitur Josue de nocte confurgens movit castra: egredientesque de Setim, venerunt ad Jordanem ipse, & omnes filii Israel, & morati sunt ibi tres dies.

2 Quibus evolutis transierunt præcones per castrorum medium,

3 Et clamare ceperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, & sacerdotes stirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque confurgite, & sequimini præcedentes.

4 Sitque inter vos, & arcam spatium cubitorum duum millium: ut procul videre possitis, & nosse, per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam: & cavete, ne appropinquetis ad arcam.

B

5 Dixitque Josue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia.

6 Et ait ad sacerdotes: Tolle arcam fœderis: & præcedite populum. Qui iussu complentes, tulerunt, & ambulaverunt ante eos.

7 Dixitque Dominus ad Josue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel: ut sciant, quòd * sicut cum Moyfè fui, ita, & tecum sim.

Sup. 1. a. 5.

8 Tu autem præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, & dic eis: Cum ingressi fueritis partem aquæ Jordanis, stete in ea.

9 Dixitque Josue ad filios Israel: Accedite huc, & audite verbum Domini Dei vestri.

10 Et rursum: In hoc, inquit, scietis, quod Dominus Deus vivens in medio vestri est, & disperdet in conspectu vestro Chananeum, Hethaem, Hevaem, & Pherezaeum, Gergesaem quoque, & Jebusaem, & Amorraem.

11 * Ecce, arca foederis Domini omnis terra antecedit vos per Jordanem.

12 Parate duodecim viros de tribubus Israel, singulos per singulas tribus.

13 Et cum posuerint vestigia pedum suorum sacerdotes, qui portant arcam Domini Dei universa terra, in aquis Jordanis, aquae, quae inferiores sunt, decurrunt, atque deficiunt: quae autem desuper veniunt, in una mole consistunt.

14 Igitur egressus est populus de tabernaculis suis: ut transfret Jordanem: & sacerdotes, qui portabant arcam foederis, pergebant ante eum.

15 Ingressisque eis Jordanem, & pedibus eorum in parte aquae tinctis (Jordanis autem ripas alvei sui tempore * mensis impleverat)

16 Steterunt aquae descendentes in loco uno, & ad instar montis intumescerent apprebant procul, ab urbe, quae vocatur Adom, usque ad locum Sarthan: quae autem inferiores erant, in Mare solitudinis (quod nunc vocatur mortuum) descenderunt, usque quod omnino deficerent.

17 Populus autem incedebat contra Jericho: & sacerdotes, qui portabant arcam foederis Domini, stabant super siccam humum in medio Jordanis accincti, omnique populus per arentem alveum transibat.

CAPUT IV.

Duodecim lapides de Jordane siccatu ad posterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipso Jordane alveo statuuntur.

1 **Q**uibus transgressis, dixit Dominus ad Josue:

2 Elige duodecim viros singulos per singulas tribus:

3 Et praecipe eis, ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria.

4 Vocavitque Josue duodecim viros, quos elegerat de filiis Israel, singulos de singulis tribubus,

5 Et ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei vestri ad Jordanis medium, & portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris, juxta numerum filiorum Israel,

6 Ut sit signum inter vos: & quando interrogaverint vos filii vestri cras, dicentes: Quid sibi volunt isti lapides?

7 Respondetis eis: Defecerunt aquae Jordanis ante arcam foederis Domini, cum transfret eum: idcirco positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israel, usque in aeternum.

8 Fecerunt ergo filii Israel, sicut praecipit

eis Josue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum filiorum Israel, usque ad locum, in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos.

9 Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam foederis: & sunt ibi usque in praesentem diem.

10 Sacerdotes autem, qui portabant arcam, stabant in Jordanis medio, donec omnia complerentur, quae Josue, ut loqueretur ad populum, praeciperat Dominus, & dixerat ei Moyses. Festinavitque populus, & transiit.

11 Cumque transissent omnes, transiit et arca Domini, sacerdotisque pergebant ante populum.

12 Filii quoque Ruben, & Gad, & dimidii tribus Manasse, armati praecedebant filios Israel, * sicut eis praeciperat Moyses.

13 Et quadraginta pugnantium millia per turmas, & cuneos, incedebant per plana, atque campustria urbis Jericho.

14 In die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israel, ut timebant eum, sicut timebant Moysen, dum adhuc viveret.

15 Dixitque ad eum:

16 Praecipe sacerdotibus, qui portant arcam foederis, ut ascendant de Jordane.

17 Qui praecipit eis, dicens: Ascendite de Jordane.

18 Cumque ascendissent portantes arcam foederis Domini, & siccam humum calcaverissent, reversi sunt aquae in alveum suum, & fluxant, sicut ante consueverant.

19 Populus autem ascendit de Jordane, decimo die mensis primi, & castrametati sunt in Galgalis contra Orientalem plagam urbis Jericho.

20 Duodecim quoque lapides, quos de Jordane alveo sumptierant, posuit Josue in Galgalis.

21 Et dixit ad filios Israel: Quando interrogaverint filii vestri cras patres suos, & dixerint eis: Quid sibi volunt lapides isti?

22 Docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum transiit Israel Jordanem istum.

23 Siccate Domino Deo vestro aquae ejus in conspectu vestro, donec transieritis.

24 * Sicut fecerat prius in mari rubro, quod sicavit, donec transiremus:

25 Ut discant omnes terrarum populi fortissimam Dominum manum, ut & vos timeant Dominum Deum vestrum omni tempore.

CAPUT V.

Torrentur Chanaan: circumciso fit in Galgalis, & Phasae celebratur: deficit manna, ubi de fructibus terrae edunt, & Angulus Domini Josue apparet.

1 **P**ostquam ergo audierunt omnes reges Jordanis ad Occidentalem plagam, & cuncti reges Chanaan, qui propinque possidebant magni maris loca, quod hinc casset Dominus fluente Jordanis coram filiis Israel, donec transirent, dissolutum est cor eorum, & non remansit in eis spiritus

timent-

timentium introitum filiorum Israel.

2 Eo tempore ait Dominus ad Josue: Fac tibi cultros lapideos, & circumcide secundum filios Israel.

3 Fecit, quod jusserat Dominus, & circumcidit filios Israel in colle praputorum.

4 Haec autem causa est secundae circumcisionis: Omnis populus, qui egressus est de Aegypto generis masculini, universi bellatores viri, mortui sunt in deserto per longissimos vias circuitus.

5 Qui omnes circumcisi erant: Populus autem, qui natus est in deserto,

6 Per quadraginta annos itineris latissimae solitudinis, incircumcisi sunt: donec confumerentur, qui non audierant vocem Domini, & quibus ante juraverat, ut non ostenderet eis Terram lacte, & melle manantem.

7 Horum filii in locum successerunt patrum, & circumcisi sunt a Josue: quia sicut nati fuerant, in praputio erant, nec eos in via aliquis circumciderat.

8 Postquam autem omnes circumcisi sunt, manserunt in eodem castrorum loco, donec sanarentur.

9 Dixitque Dominus ad Josue: Hodie ab-

stuli opprobrium Aegypti a vobis: Vocatumque est nomen loci illius Galgala, usque in praesentem diem.

10 Manseruntque filii Israel in Galgalis, & fecerunt Phasae, quartadecima die mensis, ad vesperum, in campestribus Jericho:

11 Et comederunt de frugibus Terrae die altero, azymos panes, & polentam ejusdem anni.

12 Defecitque manna, postquam comederunt de frugibus Terrae, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel, sed comederunt de frugibus praesentis anni Terrae Chanaan.

13 Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, & vidit virum stantem contra se, evaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait: Noister es, an adversariorum?

14 Qui respondit: Nequaquam, sed sum princeps exercitus Domini, & nunc venio.

15 Cecidit Josue pronus in terram. Et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum?

16 * Solve, inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque Josue, ut sibi fuerat imperatum.

* Exod. 3. b. f. Ad. 7. d. 33.

CAPUT VI.

Post varios septem dierum circuitus cum arca, Jericho capta funditus deletur: sola servatur Rahab cum suis: reaedificatori urbis maledicitur.

1 **J**ericho autem clausa erat, atque munita, timore filiorum Israel, & nullus egredi audebat, aut ingredi.

2 Dixitque Dominus ad Josue: Ecce dedi in manu tua Jericho, & regem ejus, omnesque fortes viros.

3 Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem: sic facietis sex diebus.

4 Septimo autem die sacerdotes tollant septem buccinas, quarum usus est in jubileo, & praecedant arcam foederis: septiesque circuibitis civitatem, & sacerdotes clangent buccinis.

5 Cumque insonuerit vox tubae longior, atque concissor, & in auribus vestris increpuc-

rit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, & muri funditus corruent civitatis, ingredienturque singuli per locum contra, quem steterint.

6 Vocavit ergo Josue filius Num sacerdotem, & dixit ad eos: Tollite arcam foederis, & septem alii sacerdotes tollant septem jubileorum buccinas, & incedant ante arcam Domini.

7 Ad populum quoque ait: Ite, & circuite civitatem, armati, praecedentes arcam Domini.

8 Cumque Josue verba finisset, & septem sacerdotes septem buccinis clangerent ante arcam foederis Domini,

9 Omnisque praecederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concrepabant.

10 Praeciperat autem Josue populo, dicens: Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur:

donec

* Ag. 7. f. 45.

D

* Eccl. 1. 7. 36.

A

B

B

C

A

D

B

donec veniat dies, in quo dicam vobis: Clamate, & vociferamini.

11 Circuivit ergo arca Domini civitatem semel per diem, & reversa in castra, mansit ibi.

12 Igitur Josue de nocte confurgente, tulerunt sacerdotes arcam Domini,

13 Et septem ex eis septem buccinas, quarum in jubileo usus est: precedebantque arcam Domini ambulantes, atque clangentes: & armatus populus ibat ante eos, vulgus autem reliquum sequebatur arcam, & buccinis personabat.

14 Circuieruntque civitatem secundo die semel, & reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus.

15 Die autem septimo, diluculo confurgentes circuierunt urbem, sicut dispositum erat, septies.

16 Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes, dixit Josue ad omnem Israel: Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem:

17 Sitque civitas haec anathema: & omnia, quae in ea sunt, Domino: sola Rahab meretrix vivat, cum universis, qui cum ea in domo sunt: abscondit enim nuncios, quos direximus.

18 Vos autem cavete, ne de his, quae praecpta sunt, quippiam contingat, & sitis praeviationis rei, & omnia castra Israel sub peccato sint, atque turbentur.

19 Quidquid autem auri, & argenti fuerit, & vasorum aencorum, ac ferri, Domino consecratur, repositum in thesauris ejus.

20 * Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox, sonitusque increpuit, muri illic corruerunt: & ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat: ceperuntque civitatem,

21 Et interfecerunt omnia, quae erant in ea a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque, & oves, & asinos in ore gladii percusserunt.

22 Duobus autem viris, qui * exploratores missi fuerant, dixit Josue: Ingreddimini domum mulieris meretricis, & producite eam, & omnia, quae illius sunt, sicut illi juramento firmastis.

23 * Ingressique juvenes, eduxerunt Rahab, & parentes ejus, fratres quoque, & cunctam suppellectilem, ac cognationem illius, & extra castra Israel manere fecerunt.

24 * Urbem autem, & omnia, quae erant in ea, succenderunt: absque auro, & argento, & vasis aeneis, ac ferro, quae in ararium Domini consecraverunt.

25 Rahab vero meretricem, & domum patris ejus, & omnia, quae habebat, fecit Josue vivere, & habitaverunt in medio Israel usque in praesentem diem, eo quod absconderit nuncios, quos miserat, ut explorarent Jericho. In tempore illo imprecatus est Josue, dicens:

26 * Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit, & aedificaverit civitatem Jericho. In primogenito suo fundamenta illius

jaciat; & in novissimo liberorum ponat portam ejus.

27 Fuit ergo Dominus cum Josue, & nomen ejus vulgatum est in omni terra.

CAPUT VII.

Explorata urbe Hai cedit populus Israel hostibus propter furtum de anathemate Jericho: quapropter post Josue lamentationem, missa sorte, Achan lapidatur jussu Domini.

1 Filii * autem Israel prevaricati sunt mandatum, & usurpaverunt de anathemate. * Nam Achan filius Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda, tulit aliquid de anathemate: iratusque est Dominus contra filios Israel.

2 Cumque mitteret Josue de Jericho viros contra Hai, quae est juxta Bethaven, ad Orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascendite, & explore Terram. Qui praecpta complentes exploraverunt Hai.

3 Et reversi dixerunt ei: Non ascendam omnis populus, sed duo, vel tria millia virorum pergant, & deleant civitatem: quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos?

4 Ascenderunt ergo tria millia pugnatorum, qui statim terga vertentes

5 Percussi sunt a viris urbis Hai, & corruerunt ex eis triginta sex homines: persecuti que sunt eos adversarii de porta usque ad Satharim, & ceciderunt per prona fugientes: pertinuitque cor populi, & instar aquae liquefactum est.

6 Josue vero scidit vestimenta sua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse, quam omnes nequissimi Israel, miseruntque pulverem super capita sua,

7 Et dixit Josue: Heu, Domine Deus, qui voluisti tradere populum istum Jordanem fluvium, ut traderes nos in manu Amorrhaeorum, & perderes? utinam, ut coepimus, mansissemus trans Jordanem.

8 Mihi, Domine Deus, quid dicam, videns Israel hostibus suis terga vertentem?

9 Audient Chanaanai, & omnes habitatores Terrae, & pariter congregati clamabunt nos, atque delebunt nomen nostrum de terra: & quid facies magno nomeni tuo?

10 Dixitque Dominus ad Josue: Surge, & jaces pronus in terra?

11 Peccavit Israel, & praevicatus est populum meum: tuleruntque de anathemate, & furati sunt, atque mentiti, & absconderunt inter vasa sua.

12 Nec poterit Israel stare ante hostes suos, cosque fugiet: quia pollutus est anathemate: non ero ultra vobiscum, donec conteratur eum, qui hujus sceleris reus est.

13 Surge, sanctifica populum, & die eius: Sanctificamini in crastinum: haec enim dicit Dominus Deus Israel: Anathema in medio tui est, Israel: non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te, qui hoc contuminiatus est scelerem.

14 Accedetque mane singuli per tribum vestras:

vestras: & quamcumque tribum fors invenerit, accedet per cognationes suas, & cognatio per domos, domusque per viros.

15 Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua: quoniam praevicatus est pactum Domini, & fecit nefas in Israel.

16 Surgens itaque Josue mane, applicuit Israel per tribus suas, & inventa est tribus Juda.

17 Quae cum juxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi:

18 Cujus domum in singulos dividens viros, invenit Achan filium Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda.

19 Et ait Josue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, & confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abscondas.

20 Responditque Achan Josue, & dixit ei: Verè ego peccavi Domino Deo Israel, & sic, & sic feci.

21 Vidi enim inter spolia pallium coecineum valde bonum, & ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum: & concupiscens abstuli, & abscon-

di in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui.

22 Misit ergo Josue ministros: qui currentes ad tabernaculum illius, repperunt cuncta abscondita in eodem loco, & argentum simul.

23 Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Josue, & ad omnes filios Israel, projeceruntque ante Dominum.

24 Tollens ita Josue Achan filium Zare, argentumque, & pallium, & auream regulam, filios quoque, & filias ejus, boves, & asinos, & oves, ipsumque tabernaculum, & cunctam suppellectilem: (& omnis Israel cum eo) duxerunt eos ad Vallem Achor:

25 Ubi dixit Josue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israel, & cuncta, quae illius erant, igne consumpta sunt.

26 Congregaveruntque super eum, * acervum magnum lapidum, qui permanet usque in praesentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius, Vallis Achor, usque hodie.

CAPUT VIII.

Expugnata Hai, rex ejus suspenditur, erecto altari lapideo: Deterononium super lapides scribitur, & populo benedicitur.

1 Dixit autem Dominus ad Josue: ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & confurgens ascende in oppidum Hai, ecce tradidi in manu tua regem ejus: & populum, urbemque, & terram.

2 Faciesque urbi Hai, & regi ejus, * sicut fecisti Jericho, & regi illius: praedam vero, & omnia animantia diripiatis vobis: pone insidias urbi post eam.

3 Surrexitque Josue, & omnis exercitus bellatorum cum eo, ut ascenderent in Hai: & electa triginta millia virorum fortium misit nocte.

4 Praecipitque eis, dicens: Ponite insidias post civitatem: nec longius recedatis: & eritis omnes parati.

5 Ego autem, & reliqua multitudo, quae mecum est, accedemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint contra nos, * sicut ante fecimus, fugiemus, & terga vertemus:

6 Donec persequentes ab urbe longius protrahantur: putabunt enim nos fugere sicut prius.

7 Nobis ergo fugientibus, & illis persequentibus, confurgitis de insidiis, & vastabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras:

8 Cumque ceperitis, succendite eam, & sic omnia facietis, ut jussi.

9 Dimisitque eos, & perrexerunt ad locum insidiarum, sederuntque inter Bethel, & Hai, ad Occidentalem plagam urbis Hai: Josue autem nocte illa in medio mansit populi,

10 Surgensque diluculo recensuit socios, & ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.

11 Cumque venissent, & ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad Septentriona-

C

Sup. 2. a. Heb. 11. f. 34.

2. Mach. 12. c. 15.

Sup. 2. a. 1. c. 14.

Heb. 11. f. 31.

Infr. 8. 2.

3. Reg. 16. c. 34.

C

D

3. Reg. 16. d. 17.

A

Sup. 6. d. 24.

B

Sup. 7. a. 4.

C

lem urbis plagam, inter quam, & eos erat vallis media.

12 Quinque autem millia viros elegerat, & posuerat in insidiis inter Bethel, & Hai, ex occidentali parte ejusdem civitatis:

13 Omnis verò reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi illius multitudinis Occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Josue nocte illa, & stetit in vallis medio.

14 Quod cum vidisset rex Hai, festinavit manè, & egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra desertum, ignorans, quòd post tergum laterent insidiæ.

15 Josue verò, & omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum, & fugientes per solitudinis viam.

16 At illi vociferantes pariter, & se mutuo cohortantes, persecuti sunt eos. Cumque recessissent à civitate,

17 Et ne unus quidem in urbe Hai, & Bethel remansisset, qui non persequeretur Israel (sicut eruperant aperta oppida relinquentes,)

18 Dixit Dominus ad Josue: Leva clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.

19 Cumque elevasset clypeum ex adverso civitatis, insidiæ, quæ latebant, surrexerunt confestim: & pergentes ad civitatem, ceperunt, & succederunt eam.

20 Viri autem civitatis, qui persequerentur Josue, respicientes, & videntes fumum urbis ad eglum usque conscendere, non potuerunt ultra huc, illucque diffugere: præsertim cum hi, qui simulaverant fugam, & tendebant ad solitudinem, contra persequentes fortissimè restitissent.

21 Vidensque Josue, & omnis Israel, quòd capta esset civitas, & fumus urbis ascenderet, reversus percussit viros Hai.

22 Siquidem & illi, qui ceperant, & succederant civitatem, egressi ex urbe contra suos, medios hostium ferire ceperunt. Cum ergo ex utraque parte adversarii cederentur, ita ut nullus de tanta multitudine salvaretur,

23 Regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, & obrulerunt Josue.

24 Igitur omnibus interfectis, qui Israellem ad desertum tendentem fuerant persecuti, & in eodem loco gladio corruentibus reversi filii Israel percusserunt civitatem.

25 Erant autem, qui in eodem die conciderant, à viro usque ad mulierem, duodecim millia hominum, omnes urbis Hai.

26 Josue verò non contraxit manum, quam in sublime porrexerat, tenens clypeum, donec interficerentur omnes habitatores Hai,

27 Jumenta autem, & prædam civitatis dividerunt sibi filii Israel, sicut præceperat Dominus Josue.

28 Qui succendit urbem, & fecit eam tumulum sempiternum:

29 Regem quoque ejus suspendit in pati-

D

E

F

bulo usque ad vesperam, & solis occasum. Præcepitque Josue, & deposuerunt cadaver ejus de cruce: projeceruntque in ipso introitu civitatis, congesto super eum magno aervo lapidum, qui permanet usque in præsentem diem.

30 Tunc edificavit Josue altare Domino Deo Israel in monte Hebal:

31 * Sicut præceperat Moyses famulus Domini filius Israel, & scriptum est in volumine legis Moysi: Altare verò de lapidibus impositis, quos ferrum non terigit: & obtulit super eo holocausta Domino, immolavitque pacificas victimas.

32 Et scripsit super lapides Deuteronomium legis Moysi, quod ille digesserat coram filiis Israel.

33 Omnis autem populus, & majores natæ, & ducesque, ac iudices stabant ex utraque parte arcæ, in conspectu sacerdotum, qui portabant arcam fœderis Domini, ut advenissent, & indigena. Media pars eorum juxta montem Garizim, & media juxta montem Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini. Et primum quidem benedixit populo Israel.

34 Post hæc legit omnia verba benedictionis, & maledictionis, & cuncta, quæ scripta erant in legis volumine.

35 Nihil ex his, quæ Moyses jussit, relinquit intactum, sed universa replicavit coram omni multitudine Israel, mulieribus, ac parvulis & advenis, qui inter eos morabantur.

CAPUT IX.

Gabaonitæ simulatione longi itineris impetrent Josue, & principibus Israelitarum, in terposito juramento salvantur: insatiæ ut man murmure, perpetuo famulatio adscribuntur.

1 Quibus auditis, cuncti reges trans Jordanem, qui versabantur in montanis, & campestribus, in maritimis, & littore magni maris, hi quoque, qui habitabant juxta Libanum, Hethaus, & Amorrhæus, Chananæus, Pherezeus, & Hævæus, & Jebuzæus,

2 Congregati sunt pariter, ut pugnarent contra Josue, & Israel uno animo, eademque sententia.

3 At hi, qui habitabant in Gabaon, & adiacentes cuncta, quæ fecerat Josue, Jericho, & Hai:

4 Et callidè cogitantes, tulerunt sibi chæria, fæccos veteres asinis imponentes, & utres vinarios scissos, atque confutos,

5 Calcamentaque perantiqua, quæ ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant, in duri veteribus vestimentis: panes quoque quos portabant ob viaticum, duri erant, & in frustra comminuti:

6 Perrexeruntque ad Josue, qui tunc morabatur in castris Galgalæ, & dixerunt ei, atque simul omni Israeli: De terra longinqua venimus, pacem vobiscum facere cupientes: Responderuntque viri Israel ad eos, atque dixerunt:

B

7 Ne fortè in terra, quæ nobis forte debetur, habitetis, & non possimus fœdus inire vobiscum.

8 At illi ad Josue, Servi, inquit, tui sumus. Quibus Josue ait: Quinam estis vos? & unde venistis?

9 Responderunt: De terra longinqua valde venerunt servi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentæ ejus, cuncta, quæ fecit in Ægypto.

10 * Et duobus regibus Amorrhæorum, qui fuerunt trans Jordanem, Schon regi Hefebon, & Og regi Basan, qui erat in Astaroth:

11 Dixeruntque nobis seniores, & omnes habitatores Terræ nostræ: Tollite in manibus cibaria ob longissimam viam, & occurrite eis, & dicit: Servi vestri sumus, fœdus inite nobiscum.

12 En, panes quando egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos, calidos sumpimus, nunc sicci facti sunt, & vetustate nimia comminuti.

13 Ures vini novos implevimus, nunc rupti sunt, & soluti, vestes, & calcamenta quibus induimur, & quæ habemus in pedibus ob longitudinem longioris viæ trita sunt, & pene consumpta.

14 Susceperunt igitur de cibariis eorum, & os Domini non interrogaverunt.

15 * Fecitque Josue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus est, quòd non occiderentur: principes quoque multitudinis juraverunt eis.

16 Post dies autem tres initi fœderis audierunt, quòd in vicino habitarent, & inter eos futuri essent.

17 Moveruntque castra filii Israel, & venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula sunt, Gabaon, & Caphi-

C
2. Reg.
21. a. 2.

A

ra, & Beroth, & Cariathiarim.

18 Et non percusserunt eos, eò quòd jurassent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Israel. Murruravit itaque omne vulgus contra principes.

19 Qui responderunt eis: Juravimus illis in nomine Domini Dei Israel, & idcirco non possumus eos contingere.

20 Sed hoc faciemus eis: Reserventur quidem, ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, si pejeraverimus.

21 Sed sic vivant, ut in usum universæ multitudinis ligna cadant, aquasque comportent. Quibus hæc loquentibus:

22 Vocavit Gabaonitas Josue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluistis, ut diceretis: Procul valde habitamus à vobis, cum in medio nostri sitis?

23 Itaque sub maledictione eritis, & non deficiet de stirpe vestra ligna cadens, aquasque comportans in domum Dei mei.

24 Qui responderunt: Nunciatum est nobis servis tuis, quòd permisisset Dominus Deus tuus Moysi servo suo, ut traderet vobis omnem Terram, & disperderet cunctos habitatores ejus. Timuimus igitur valde, & providimus animabus nostris, vestro terrore compulsi, & hoc consilium inivimus.

25 Nunc autem in manu tua sumus: quod tibi bonum, & rectum videtur, fac nobis.

26 Fecit ergo Josue, ut dixerat, & liberavit eos de manu filiorum Israel, ut non occiderentur.

27 Decrevitque in illo die, eos esse in ministerio cuncti populi, & altaris Domini, cadentes ligna, & aquas comportantes, usque in præsens tempus, in loco, quem Dominus elegisset.

D

CAPUT X.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immoto sole anis dei patio, vincuntur, & ex spelunca extracti suspenduntur, & reliqui alii reges, & civitates exsolvuntur.

Hai, & subvertisset eam (sicut enim fecerat Jericho, & regi ejus, sic fecit Hai, & regi illius, & quòd transfugissent Gabaonitas ad Israel, & essent fœderati eorum.

2 Timuit valde. Urbs enim magna erat Gabaon, & una civitatum regalium, & major oppido Hai, omnesque bellatores ejus fortissimi:

3 Misit ergo Adonisedec rex Jerusalem ad Oham regem Hebron, & ad Pharam regem Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis, & ad Dabir regem Eglon, dicens:
 4 Ad me ascendite, & ferite praesidium, ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Josue, & ad filios Israel.
 5 Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum, rex Jerusalem, rex Hebron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon simul cum exercitibus suis, & castrametati sunt circa Gabaon, oppugnantes eam.
 6 Habitatores autem Gabaon urbis obsefati miserunt ad Josue, qui tunc morabatur in castris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum: ascende, cito, & libera nos, ferque praesidium: conyenerunt enim adversum nos omnes reges Amorrhæorum, qui habitant in montanis.
 7 Ascenditque Josue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi.
 8 Dixitque Dominus ad Josue: Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos: nullus ex eis tibi resistere poterit.
 9 Irruit itaque Josue super eos repente, tota nocte ascendens de Galgalis:
 10 Et conturbavit eos Dominus à facie Israel: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est eos per viam ascensus Bethhoron, & percussit usque Azeca, & Maceda.
 11 Cumque fugerent filios Israel, & essent in descensu Bethhoron, Dominus misit super eos lapides magnos de caelo usque ad Azeca: & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percussissent filii Israel.
 12 Tunc locutus est Josue Domino, in die qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon.
 13 Steteruntque * Sol, & Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro justorum? Stetit itaque Sol in medio caeli, & non festinavit occumbere spatio unius diei.
 14 Non fuit antea, nec postea tam longa dies, obediens Domino voci hominis, & pugnante pro Israel.
 15 Reversusque est Josue cum omni Israel in castra Galgalæ.
 16 Fugerant enim quinque reges, & se absconderant in spelunca urbis Maceda.
 17 Nunciatumque est Josue, quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda.
 18 Qui præcepit sociis, & ait: Volvite saxa ingentia ad os speluncæ, & ponite viros industrios, qui clausos custodiant:
 19 Vos autem nolite stare, sed persequimini hostes, & extremos quoque fugientium cædite: nec dimitatis eos urbium suarum intrare præsidia, quos tradidit Dominus Deus in manus vestras.
 20 Cæcis ergo adversariis plaga magna, &

*Ecd. 46. a. 5. Hail. 28. f. 21.

B

C

D

usque ad internecionem pœnè consumptis, hi, qui Israel effugere potuerunt, ingressi sunt civitates munitas.
 21 Reversusque est omnis exercitus ad Josue in Maceda, ubi tunc erant castra, sani, & integro numero: nullusque contra filios Israel mutire ausus est.
 22 Præcepitque Josue, dicens: Aperite os speluncæ, & producite ad me quinque reges, qui in ea latitant.
 23 Feceruntque ministri, ut sibi fuerat imperatum: & eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca, regem Jerusalem, regem Hebron, regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.
 24 Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel, & ait ad principes exercitus, qui secum erant: Ite, & ponite pedes super colla regum istorum. Qui cuncti perrexerunt, & subsectorum colla pedibus calcarent.
 25 Rursum ait ad eos: Nolite timere, ne paveatis, confortamini, & estote robusti: fac enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, adversum quos dimicatis.
 26 Percussitque Josue, & interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites: fueruntque suspensi usque ad vesperum.
 27 * Cumque occumberet sol, præcepit sociis, ut deponerent eos de patibulis. Quidepositos projecerunt in speluncam, in qua latuerant, & posuerunt super os ejus saxa ingentia, quæ permanent usque in præsens.
 28 Eodem quoque die Macedam cepit Josue, & percussit eam in ore gladii, regemque illius interfecit, & omnes habitatores ejus: non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda, sicut fecerat regi Jericho.
 29 Transivit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, & pugnabat contra eam.
 30 Quam tradidit Dominus cum rege suo in manus Israel: percusseruntque urbem in ore gladii, & omnes habitatores ejus: non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna, * sicut fecerant regi Jericho.
 31 De Lebna transivit in Lachis cum omni Israel: & exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam.
 32 Tradiditque Dominus Lachis in manus Israel, & cepit eam die altero, atque percussit in ore gladii, omnemque animam, quæ fuerat in ea, sicut fecerat Lebna.
 33 Eo tempore ascendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percussit Josue cum omni populo ejus, usque ad internecionem.
 34 Transivitque de Lachis in Eglon, & circumdedit.
 35 Atque expugnavit eam eadem die: percussitque in ore gladii omnes animas, quæ erant in ea, juxta omnia, quæ fecerat Lachis.
 36 Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron, & pugnavit contra eam.

37 Cepit eam, & percussit in ore gladii, regem quoque ejus, & omnia oppida regionis illius, universasque animas, quæ in ea fuerant commorata: non reliquit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Eglon, sic fecit & Hebron, cuncta, quæ in ea reperit, consumens gladio.
 38 Inde reversus in Dabir,
 39 Cepit eam, atque vastavit: regem quoque ejus, atque omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii: non dimisit in ea ullas reliquias: sicut fecerat Hebron, & Lebna, & regibus earum, sic fecit Dabir, & regi illius.
 40 Percussit itaque Josue omnem Terram montanam, & meridianam, atque campestem, & Aseoth, cum regibus suis: non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne, quod spirare poterat interfecit, sicut præceperat ei Dominus Deus Israel,
 41 A Cadesbarne usque ad Gazam. Omnem Terram Gosen usque Gabaon,
 42 Universosque reges, & regiones eorum uno impetu cepit, atque vastavit: Dominus enim Deus Israel pugnavit pro eo.
 43 Reversusque est cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala.

C A P U T X I

Expugnat Josue regem Jabin cum aliis plurimis regibus, ac populis, omnia servans, quæ Dominus Moysi præceperat.

1 **Q**Uæ cum audisset Jabin rex Asor, misit ad Jobab regem Madon, & ad regem Semeron, atque ad regem Achsaph:
 2 Ad reges quoque Aquilonis, qui habitabant in montanis, & in planitie contra meridiem Ceneroth, in campestribus quoque, & in regionibus Dor juxta mare:
 3 Chananeum quoque ab Oriente, & Occidente, & Amorrhæum, atque Hethæum, ac Pherezæum, & Jebuseum in montanis: Hethæum quoque, qui habitabat ad radices Hermon in Terra Maspha.
 4 Egredisse sunt omnes cum turmis suis, populus multus nimis sicut arena, quæ est in litore maris, equi quoque, & currus immensæ multitudinis.
 5 Conyeneruntque omnes reges isti in unum ad Aquas Merom, ut pugnarent contra Israel.
 6 Dixitque Dominus ad Josue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu Israel: equos eorum subnervabis, & currus igne combures.
 7 Venitque Josue, & omnis exercitus cum eo adversus illos ad Aquas Merom subito, & irruerunt super eos.
 8 Tradiditque illos Dominus in manus Israel. Qui percusserunt eos, & persecuti sunt usque ad Sidonem magnam, & Aquas Maserephoth, campumque Masphe, qui est ad Orientalem illius partem. Ita percussit omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias:
 9 Fecitque, sicut præceperat ei Dominus, equos eorum subnervavit, cur-

A

B

rusque combussit igni.
 10 Reversusque statim cepit Asor: & regem ejus percussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hæc principatum tenebat.
 11 Percussitque omnes animas, quæ ibidem morabantur: non dimisit in ea ullas reliquias, sed usque ad internecionem universa vastavit, ipsamque urbem peremit incendio.
 12 Et omnes per circuitum civitates, regesque earum cepit, percussit, atque delavit, * sicut præceperat ei Moyses famulus Domini.
 13 Absque urbibus, quæ erant in collibus, & in tumulis sitæ, cæteras succendit Israel: unam tantum Asor, munitissimam flamma consumpsit.
 14 Omnemque prædam istarum urbium, ac jumenta diviserunt sibi filii Israel, cunctis hominibus interfectis.
 15 * Sicut præceperat Dominus Moysi servo suo, ita præcepit Moyses Josue, & ille universa complevit: non præterit de universis mandatis nec unum quidem verbum, quod jussisset Dominus Moysi.
 16 Cepit itaque Josue omnem Terram montanam, & meridianam, terramque Gosen, & planitiam, & Occidentalem plagam, montemque Israel, & campestris ejus.
 17 Et partem montis, quæ ascendit Seir usque Baalgad, per planitiam Libani subter montem Hermon: omnes reges eorum cepit, percussit, & occidit:
 18 Multo tempore pugnavit Josue contra reges istos.
 19 Non fuit civitas, quæ se traderet filiis Israel, præter Hethæum, qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cepit.
 20 Domini enim sententia fuerat, ut induerentur corda eorum, & pugnarent contra Israel, & caderent, & non mererentur ullam clementiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus Moysi.
 21 In illo tempore venit Josue, & interfecit Enacim de montanis, Hebron, & Dabir, & Anab, & de omni monte Juda, & Israel, urbesque eorum delavit.
 22 Non reliquit ullum de stirpe Enacim, in Terra filiorum Israel: absque civitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus solis resti sunt.
 23 Cepit ergo Josue omnem terram, sicut locutus est Dominus ad Moysen, & tradidit eam in possessionem filiis Israel: secundum partes, & tribus suas: quæviitque Terra à præliis.
 C A P U T X I I
Numerantur reges triginta unus citra, & ultra Jordanem, quæ percusserunt Moyses, & Josue.
 1 **H**I sunt reges, quos percusserunt filii Israel, & possederunt Terram trans Jordanem ad solis ortum, à torrente Arnon usque ad montem Hermon, & omnem Orientalem plagam, quæ respicit solitudinem.
 2 Schon rex Amorrhæorum, qui habitavit

* Deut. 7. a. 1.

* Exod. 17. b. 11. Deut. 7. a. 1.

D

A

in Hesebon, dominatus est ab Aroer, quae sita est super ripam torrentis Arnon, & mediae partis in valle, dimidiaque Galaad, usque ad torrentem Jaboc, qui est terminus filiorum Ammon.

B 3 Et a solitudine usque ad mare Ceneroth contra Orientem, & usque ad Mare deserti, quod est mare salissimum, ad Orientalem plagam per viam, quae ducit Bethsmoth: & ab australi parte, quae subjacet Aseboth, Phafga.

4 Terminus Og regis Basan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Astaroth, & in Edrai, & dominatus est in monte Hermon, & in Salecha, atque in universa Basan, usque ad terminos.

5 Gessuri, & Machati, & dimidiae partis Galaad: terminos Schon regis Hesebon.

C 6 Moyses famulus Domini, & filii Israel percusserunt eos, tradiditque Terram eorum Moyses in possessionem Rubenitis, & Gaditis, & dimidiae tribui Manasse.

7 Hi sunt reges Terrae, quos percussit Josue, & filii Israel, trans Jordanem ad Occidentalem plagam, a Baalgad in campo Libani, usque ad montem, cujus pars ascendit in Seir: tradidit eam Josue in possessionem tribubus Israel, singulis partes suas.

8 Tam in montanis, quam in planis, atque campestribus. In Aseboth, & in solitudine, ac in meridie Hethaeus fuit, & Amorrhaeus, Chanaanus, & Pherezaeus, Hevæus, & Jebusæus.

D 9 Rex Jericho unus: rex Hai, quae est ex latere Bethel, unus:

10 Rex Jerusalem unus, rex Hebron unus.

11 Rex Jerimoth unus, rex Lachis unus.

12 Rex Eglon unus, rex Gazer unus.

13 Rex Dabir unus, rex Gader unus.

14 Rex Herma unus, rex Hered unus.

15 Rex Lebna unus, rex Odullam unus.

16 Rex Maccada unus, rex Bethel unus.

17 Rex Daphua unus, rex Opher unus.

18 Rex Apher unus, rex Saron unus.

19 Rex Madon unus, rex Afor unus.

20 Rex Semeron unus, rex Achsaph unus.

21 Rex Thenac unus, rex Mageddo unus.

22 Rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli unus.

23 Rex Dor, & provinciae Dor unus, rex Gentium Galgal unus.

24 Rex Therfa unus: omnes reges triginta unus.

CAPUT XIII.

Jubet Dominus Josue, ut terram occupatam Israelitis dividat: recensentur iam ante assignatae portiones Ruben, Gad, & dimidia tribui Manasse trans Jordanem.

A 1 Josue senex, propectaque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum: Senuisti, & longævus es, terraque latissima derelicta est, quae necdum forte divisa est:

2 Omnis videlicet Galilæa, Philisthiim, & universa Gessuri.

3 A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum,

usque ad terminos Accaron contra Aquilonem: Terra Chanaan, quae in quinque regulos Philisthiim dividitur, Gazæos, & Azotios, Asealonitas, Gethæos, & Accaronitas.

4 Ad meridiem verò sunt Hevæi, omnis Terra Chanaan, & Maara Sidoniorum usque Apherca, & terminos Amorrhæi.

5 Ejusque confinia. Libani quoque Regio contra Orientem, a Baalgad sub monte Hermon, donec ingrediariis Emath.

6 Omnium, qui habitant in monte, a Libano usque ad Aquas Maserephoth, universaeque Sidonii. Ego sum, qui delebo eos a facie filiorum Israel. Veniat ergo in partem hereditatis Israel, sicut præcepi tibi.

7 Et nunc divide terram in possessionem novem tribubus, & dimidiae tribui Manasse.

8 Cum qua Ruben, & Gad possederunt terram, *quam tradidit eis Moyses famulus Domini, trans fluentia Jordanis ad orientalem plagam.

9 Ab Aroer, quae sita est in ripa torrentis Arnon, & in vallis medio, universaque campestria Medaba, usque Dibon.

10 Et cunctas civitates Schon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, usque ad terminos filiorum Ammon.

11 Et Galaad, ac terminum Gessuri, & Machati, & omnem montem Hermon, & universam Basan usque ad Salecha.

12 Omne regnum Og in Basan, qui regnavit in Astaroth, & Edrai, ipse fuit de reliquiis Raphaim: percussitque eos Moyses, atque delevit.

13 Nolueruntque disperdere filii Israel Gessuri, & Machati: & habitaverunt in medio Israel usque in præsentem diem.

14 * Tribui autem Levi non dedit possessionem: sed sacrificia, & victimæ Domini Dei Israel, ipsa est ejus hereditas, sicut locutus est illi.

15 Dedit ergo Moyses possessionem tribui filiorum Ruben juxta cognationes suas.

16 Fuitque terminus eorum ab Arger, quae sita est in ripa torrentis Arnon, & in valle ejusdem torrentis media: universam planitiem, quae ducit Medaba.

17 Et Hesebon, cunctosque viculos eorum, qui sunt in campestribus: Dibon quoque, & Bamothbaal, & oppidum Baalmaon.

18 Et Jassa, & Cedimoth, & Mephaath.

19 Et Cariathaim, & Sabama, & Sarathafar in monte convallis.

20 Bethphogor, & Aseboth, Phafga, & Bethsmoth.

21 Et omnes urbes campestris, universaque regna Schon regis Amorrhæi, qui regnavit in Hesebon, *quem percussit Moyses cum principibus Madian: Hevæum, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe duces Schon habitatores Terræ.

22 Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filii Israel gladio cum cæteris interfecit.

23 Factusque est terminus filiorum Ruben Jordanis fluvius. Hæc est possessio Rubenitarum per cognationes suas urbium, & viculorum.

24 Deditque Moyses tribui Gad, & filiis ejus per cognationes suas possessionem, cujus hæc divisio est.

D 25 Terminus Jaser, & omnes civitates Galaad, & dimidiam partem terræ filiorum Ammon usque ad Aroer, quae est contra Rabba.

26 Et ab Hesebon usque Ramoth, Masphe, & Rezonii: & a Manaim usque ad terminos Dabir.

27 In valle quoque Betharam, & Bethnemra, & Socoth, & Saphron reliquam partem regni Schon regis Hesebon: hujus quoque finis Jordanis est, usque ad extremam partem maris Cenereth trans Jordanem ad orientalem plagam.

28 Hæc est possessio filiorum Gad per familias suas, civitates, & villæ earum.

29 Dedit & dimidiae tribui Manasse, filiisque ejus juxta cognationes suas possessionem.

30 Cujus hoc principium est: a Manaim universam Basan, & cuncta regna Og regis Basan, omnesque vicos Jair, qui sunt in Basan, sexaginta oppida.

31 Et dimidiam partem Galaad, & Astaroth, & Edrai, urbes regni Og in Basan: filiis Machir, filii Manasse, dimidiae parti filiorum Machir juxta cognationes suas.

32 Hanc possessionem divisit Moyses in campestribus Moab trans Jordanem contra Jericho ad Orientalem plagam.

33 * Tribui autem Levi non dedit possessionem: quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus, ut locutus est illi.

CAPUT XIV.

Caleb accipit Hebron in hereditatem sibi a Deo promissam, eò quòd aliis exploratoribus detrabentibus Terræ promissæ, ipse secutus sit Dominum.

A 1 **H**oc est, quod possederunt filii Israel in Terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar sacerdos, & Josue filius Nun, & principes familiarum per tribus Israel.

2 Sorte omnia dividentes, *sicut præceperat Dominus in manu Moyfi, novem tribubus, & dimidia tribui.

3 Duabus enim tribubus, & dimidia dederat Moyses trans Jordanem possessionem: absque Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres suos:

B 4 Sed in eorum successerunt locum filii Josueph in duas divisit tribus, Manasse, & Ephraim: nec acceperunt Levitæ aliam in Terra partem, nisi urbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda jumenta, & pecora sua.

5 Sicut præceperat Dominus Moyfi, ita fecerunt filii Israel, & diviserunt Terram.

6 Accesserunt itaque filii Juda ad Josue in Galgala, locutusque est ad eum Caleb filius Jephone Cenezæus: * Nosti, quid locutus sit Dominus ad Moysen hominem Dei de me, & te in Cadesbarne.

Num. 18. 6. 29.

Num. 34. 6. 13.

Num. 14. 6. 24.

7 Quadraginta annorum eram, quando misit me Moyses famulus Domini de Cadesbarne, ut considerarem Terram, nunciavi que ei, quod mihi verum videretur.

8 Fratres autem mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt cor populi: & nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum.

9 Juravitque Moyses in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit possessio tua, & filiorum tuorum in æternum: quia secutus es Dominum Deum meum.

10 Concessit ergo Dominus vitam mihi, sicut pollicitus est usque in præsentem diem. Quadraginta, & quinque anni sunt, ex quo locutus est Dominus verbum istud ad Moysen, quando ambulabat Israel per solitudinem: hodie octoginta quinque annorum sum.

11 Sic valens, ut eo valebam tempore quando ad explorandum missus sum: * illius in me temporis fortitudo usque hodie præseverat, tam ad bellandum, quam ad gradiendum.

12 Da ergo mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim sunt, & urbes magnæ, atque munitæ: si forte sit Dominus mecum, & potuero delere eos, sicut promisit mihi.

13 Benedixitque ei Josue: & tradidit ei Hebron in possessionem.

14 Atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone Cenezæo usque in præsentem diem: quia secutus est Dominum Deum Israel.

15 Nomen Hebron antè vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim situs est: & Terra cessavit a præliis.

CAPUT XV.

Sors tribus Judæ: civitates, & villæ earum: Orthoniel accipit Axim filiam Caleb, eò quòd obtinuerit Cariath Sepher: additurque ei terra irrigua.

Igitur sors filiorum Judæ per cognationes suas ista fuit: * A termino Edom, desertum Sin contra Meridiem, & usque ad extremam partem australem plagæ.

2 Initium ejus a summitate maris salissimi, & a lingua ejus, quae respicit Meridiem.

3 Egrediturque contra Ascensum Scorpionis, & pertransit in Sinai: ascenditque in Cadesbarne, & pervenit in Ebron, ascendens ad Addar, & circueiens Carcaa,

4 Atque inde pertransiens in Asemona, & perveniens ad Torrentem Ægypti: cruntque termini ejus mare magnum. Hic erit finis meridiane plagæ.

5 Ab Oriente verò erit initium, mare salissimum usque ad extrema Jordanis: & ea quae respiciunt ad Aquilonem, a lingua maris usque ad eundem Jordanis fluvium.

6 Ascenditque terminus in Beth Hagla, & transibit ab Aquilone in Beth Araba: ascendens ad lapidem Boen filii Ruben.

7 Et tendens usque ad terminos Debera de Valle Achor, contra Aquilonem respiciens Galgala, quae est ex adverso Ascensionis Adomum, ab australi parte torrentis: transitque aquas, quae vocantur Fons solis: & erunt exitus ejus ad Fontem Rogel.

C

D. Eccl. 46. b. 11.

A. Num. 34. a. 31.

B

8 Ascenditque per convallē filii Ennom ex latere Jebusai ad Meridiē, hæc est Jerusalem: & inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Geennom ad Occidentem in fummitatem vallis Raphaim contra Aquilonem.

C 9 Pertransiitque ad vertice montis usque ad fontem aquæ Nephthoa, & pervenit usque ad vicos montis Ephron: inclinaturque in Baala, quæ est Cariathiarim, id est, urbs silvarum.

10 Et circuit de Baala contra Occidentem usque ad montem Seir: transiitque juxta latus montis Jarim ad Aquilonem in Cheslon: & descendit in Bethfames, transiitque in Thamna.

11 Et pervenit contra Aquilonem partis Accaron ex latere: inclinaturque Sechrona, & transit montem Baala: pervenitque in Jebneel, & magni maris contra Occidentem sine concluditur.

12 Hi sunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus suis.

13 Caleb verò filio Jephone dedit partem in medio filiorum Juda, sicut præceperat ei Dominus: Cariath Arbe patris Enac, ipsa est Hebron.

D 14* Delevitque ex ea Caleb tres filios Enac, Sefai, & Ahimam, & Tholmai de stirpe Enac.

* Sud. 1. c. 20.

15 Atque inde descendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath Sepher, id est civitas litterarum.

16 Dixitque Caleb. Qui percussit Cariath Sepher, & cepit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

17 Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleb junior: deditque ei Axam filiam suam uxorem.

18 Quæ cum pergerent simul, suasa est à viro suo, ut peteret à patre suo agrum, suspiravitque, ut sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes, inquit?

19 At illa respondit: Da mihi benedictionem: Terram australem, & arenam dediisti mihi, junge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius, & inferius.

20 Hæc est possessio tribus filiorum Juda per cognationes suas.

E 21 Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom à Meridie: Cabseel, & Eder, & Jagur,

22 Et Cina, & Dimona, & Adada,

23 Et Cades, & Afor, & Jethnaim,

24 Ziph, & Telem, & Baloth.

25 Afor nova, & Carioth, Hefron, hæc est Afor.

26 Amam, Sama, & Molada,

27 Et Afergadda, & Hassemon, & Bethphelct.

28 Et Haserfual, & Bersabec, & Baziothia.

29 Et Baala, & Iim, & Esem.

30 Et Eltholad, & Cefil, & Harma.

31 Et Sicleg, & Medemena, & Sencenna,

32 Lebaoth, & Selim, & Aen, & Remmon.

Omnes civitates viginti novem, & villa earum.

F 33 In campestribus verò: Estao, & Sarcæ, & Afcna,

34 Et Zanoë, & Angannim, & Taphua, & Enaim.

35 Et Jerimoth, & Adullâ, Socho, & Azeca.

36 Et Saraim, & Adithaim, & Gedera, & Gederothaim: urbes quatuordecim, & villa earum.

37 Sanan, & Hadassa, & Magdalgad.

38 Delean, & Masepha, & Jethel.

39 Lachis, & Bascath, & Eglon,

40 Chebbon, & Leheman, & Cethlis.

41 Et Gideroth, & Bethdagon, & Naama, & Maceda: civitates sedecim, & villa earum.

42 Labana, & Esher, & Afan.

43 Jephtha, & Esna, & Nesib.

44 Et Ceila, & Achzib, & Marefa: civitates novem, & villa earum.

45 Accaron cum vicis, & villulis suis.

46 Ab Accaron usque ad mare: omnia, quæ vergunt ad Azotum, & viculos ejus.

47 Azotus cum vicis, & villulis suis. Gaza cum vicis, & villulis suis, usque ad torrentem Ægypti, & mare magnum terminus ejus.

48 Et in monte: Samir, & Jerher, & Socho.

49 Et Danna, & Cariathsema, hæc est Dabir:

50 Anan, & Isteo, & Anim.

51 Golen, & Olon, & Gilo: civitates undecim, & villa earum.

52 Arab, & Runa, & Efsan.

53 Et Janum, & Beththaphua, & Aphca.

54 Athmatha, & Cariatharbe, hæc est Hebron, & Sior: civitates novem, & villa earum.

55 Maon, & Carmel, & Ziph, & Jora,

56 Jezrael, & Jucadan, & Zanoë.

57 Accain, Gabaa, & Thamna: civitates decem, & villa earum.

58 Halhul, & Bethur, & Gedor.

59 Mareth, & Bethanorh, & Eltecon: civitates sex, & villa earum.

60 Cariathbaal, hæc est Cariathiarim urbs silvarum, & Arebba: civitates duæ, & villa earum.

61 In deserto Betharaba, Meddin, & Sachacha.

62 Et Nebfan, & civitas salis, & Engaddi: civitates sex, & villa earum.

63 Jebuseum autem habitatorem Jerusalem non potuerunt filii Juda delere: habitavitque Jebuseus cum filiis Juda in Jerusalem usque in præsentem diem.

CAPUT XVI.

Sors Ephraim, urbes, & viculi eorum; mansitque inter hos Chananeus tributarius.

C 1 Cecidit quoque sors filiorum Joseph, ab Jordane contra Jericho, & aquas ejus ab Oriente: solitudo, quæ ascendit de Jericho ad montem Bethel:

2 Et egreditur de Bethel Luza: transiitque terminum Archi, Atharoth.

3 Et descendit ad Occidentem juxta terminum Jephleti, usque ad terminos Bethhoron inferioris, & Gazet: finiunturque regiones ejus mari magno.

4 Possederuntque filii Joseph Manasse, & Ephraim.

5 Et factus est terminus filiorum Ephraim per cognationes suas: & possessio eorum contra Orientem Atharoth Addar usque Bethhoron superiorem.

C 6 Egrediunturque confinia in mare: Machmethath verò Aquilonem respicit, & circuit terminos contra Orientem in Thanathelo: & pertransit ab Oriente Janoc:

7 Descenditque de Janoc in Atharoth, & Naaratha: & pervenit in Jericho, egrediturque ad Jordancem.

D 8 De Taphua pertransit contra mare in Vallem arundineti, suntque egressus ejus in mare salissimum. Hinc est possessio tribus filiorum Ephraim per familias suas.

9 Urbesque separatae sunt filiis Ephraim in medio possessionis filiorum Manasse, & villæ earum.

10 Et non interfecerunt filii Ephraim Chananeum, qui habitabat in Gaza: habitavitque Chananeus in medio Ephraim usque in diem hanc tributarius.

CAPUT XVII.

Medie tribui Manasse, & filibus Salpheed sortis assignantur, & augetur sors filiorum Joseph.

A 1 Cecidit autem sors tribui Manasse: (ipse enim est primogenitus Joseph) Machir primogenito Manasse patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque possessionem Galaad, & Basan.

2* Et reliquis filiorum Manasse juxta familias suas, filii Abiezer, & filii Helec, & filii Efriel, & filii Sechem, & filii Hopher, & filii Semida. Isti sunt filii Manasse filii Joseph, mates, per cognationes suas.

3* Salpheed verò filio Hopher filii Galaad filii Machir filii Manasse, non erant filii, sed solæ filie: quarum ista sunt nomina, Maala & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therfa.

4 Veneruntque in conspectu Eleazari sacerdotis, & Josue filii Nun, & principum, dicentes: Dominus præcepit per manum Moysi, ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis juxta imperium Domini possessionem in medio fratrum patris earum.

5 Et ceciderunt funiculi Manasse, decem, absque Terra Galaad, & Basan trans Jordanem.

B 6 Filie enim Manasse possederunt hereditatem in medio filiorum ejus. Terra autem Galaad cecidit in sortem filiorum Manasse, qui reliquerant.

7 Fuitque terminus Manasse ab Afer, Machmethath, quæ respicit Sichem: & egreditur ad dextram juxta habitatores Fontis Taphua.

8 Etenim in sorte Manasse ceciderat Terra Taphua, quæ est juxta terminos Manasse filiorum Ephraim.

9 Descenditque terminus Vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ in medio sunt urbium Manasse: terminus Manasse ab Aquilone torrentis, & exitus ejus pergit ad mare:

C 10 Itaut possessio Ephraim sit ab Austro, & ab Aquilone Manasse, & utramque claudat mare, & conjungantur sibi in tribu Afer ab Aquilone, & in tribu Issachar ab Oriente.

11 Fuitque hereditas Manasse in Issachar, &

in Afer Bethsan, & viculi ejus, & Jeblaa cum viculis suis, & habitatores Dor cum oppidis suis, habitatores quoque Endor cum viculis suis: similiterque habitatores Thenac cum viculis suis, & habitatores Mageddo cum viculis suis, & tertia pars urbis Nopeth.

12 Nec potuerunt filii Manasse has civitates subvertere, sed cepit Chananeus habitare in terra sua.

13 Postquam autem convulnerunt filii Israel, subjecerunt Chananeos, & fecerunt sibi tributarios, nec interfecerunt eos.

14 Locuti que sunt filii Joseph ad Josue, & dixerunt: Quare dediisti mihi possessionem sortis, & funiculi unius, cum sim tante multitudinis, & benedixerit mihi Dominus:

15 Ad quos Josue ait: Si populus multus es, ascende in silvam, & succide tibi spatia in Terra Phereszai, & Raphaim: quia angusta est tibi possessio montis Ephraim.

16 Cui responderunt filii Joseph: Non poterimus ad montana ascendere, cum ferreis curribus utantur Chananeæ, qui habitant in terra campestri, in qua sita sunt Bethsan cum viculis suis, & Jezrael mediam possidens vallem.

17 Dixitque Josue ad domum Joseph, Ephraim, & Manasse: Populus multus es, & magna fortitudinis, non habebis sortem unâ,

18 Sed transibis ad montem, & succides tibi, atque purgabis ad habitandum spatia: & poteris ultra procedere, cum subverteris Chananeum, quem dicis ferreos habere currus, & esse fortissimum.

CAPUT XVIII.

Mittuntur, qui describant Terram reliquarum septem tribuum, & assignatur sors Benjamin.

A 1 Congregatique sunt omnes filii Israel in Silo, ibique fixerunt tabernaculum testimonii, & fuit eis Terra subiecta.

2 Remanserunt autem filiorum Israel septem tribus, quæ necdum acceperant possessiones suas.

3 Ad quos Josue ait: Uti quequod marceitis ignavia, & non intratis ad possidendam Terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum dedit vobis?

4 Eligite de singulis tribubus ternos viros, ut mittam eos, & pergant, atque circumvent Terram, & describant eam juxta numerum uniuscujusque multitudinis: referantque ad me, quod descripserint.

5 Dividite vobis Terram in septem partes: Judas sit in terminis suis ab australi plaga, & domus Joseph ab Aquilone.

6 Mediam inter hos Terram in septem partes describite: & huc venietis ad me, ut coram Domino Deo vestro mittam vobis hic sortem:

7 Quia non est inter vos pars Levitarum, sed sacerdotium Domini est eorum hereditas. Gad autem, & Ruben, & dimidia tribus Manasse jam acceperant possessiones suas trans Jordanem ad Orientalem plagam: quas dedit eis Moyses famulus Domini.

B 8 Cümque surrexissent viri, ut pergerent

CAPUT XIX.

Assignantur sortes sex tribibus Simeon, Zabulon, Issachar, Aser, Nephthalim, Dan, & Josue.

ad describendam Terram, præcepit eis Josue, dicens: Circumite Terram, & describite eam, ac revertimini ad me: ut hic coram Domino, in Silo, mittam vobis sortem.

9 Itaque perrexerunt: & lustrantes eam, in septem partes dividerunt, scribentes in volumine. Reversique sunt ad Josue in castra Silo.

10 Qui misit sortes coram Domino in Silo, divisitque Terram filiis Israel in septem partes.

11 Et ascendit fors prima filiorum Benjamin per familias suas, ut possiderent Terram inter filios Juda, & filios Joseph.

12 Fuitque terminus eorum contra Aquilonem à Jordane: pergens juxta latus Jericho septentrionalis plagæ, & inde contra Occidentem ad montana descendens, & perveniens ad solitudinem Bethaven,

13 Atque pertransiens juxta * Luzan ad Meridiem, ipsa est Bethel: descenditque in Atarothaddar, in montem, qui est ad Meridiem Bethhoron inferioris.

14 Et inclinatur circuiens contra mare ad Meridiem montis, qui respicit Bethhoron contra Africum: suntque exitus ejus in Cariath baal, quæ vocatur & Cariathiarim, urbem filiorum Juda. Hæc est plaga contra mare, ad Occidentem.

15 A Meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, & pervenit usque ad fontem aquarum Nephtoa.

16 Descenditque in partem montis, qui respicit Vallem filiorum Ennom: & est contra septentrionalem plagam in extrema parte Vallis Raphaim. Descenditque in Geennom (idest, Vallem Ennom) juxta latus Jebusai ad Austrum: & pervenit ad Fontem Rogel,

17 Transiens ad Aquilonem, & egrediens ad Ensèmes, idest, fontem solis.

18 Et pertransit usque ad tumulos, qui sunt in regione Ascensus Adommim: descenditque ad Abenboen, id est, lapidem Boen filii Ruben: & pertransit ex latere Aquilonis ad campestria: descenditque in planitiem.

19 Et prætergreditur contra Aquilonem Bethhagla: suntque exitus ejus contra linguam maris salissimi ab Aquilone in fine Jordanis ad australem plagam:

20 Qui est terminus illius ab Oriente. Hæc est possessio filiorum Benjamin per terminos suos in circuitu, & familias suas.

21 Fueruntque civitates ejus, Jericho, & Beth hagla, & Vallis Cafis.

22 Beth Araba, & Samaraim, & Bethel.

23 Et Avim, & Aphara, & Ophera:

24 Villa Emona, & Ophni, & Gabee: civitates duodecim, & villæ earum.

25 Habaon, & Rama, & Beroth.

26 Et Mesphe, & Caphara, & Amofa.

27 Et Recem, Jarephel, & Tharela.

28 Et Sela, Eleph, & Jebus, quæ est Jerusalem, Gabaath, & Cariath: civitates quatuordecim, & villæ earum. Hæc est possessio filiorum Benjamin juxta familias suas.

1 ET egressa est fors secunda filiorum Simeon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Bersabee, & Sabeo, & Molada.

2 ET egressa est fors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

3 ET egressa est fors quarta filiorum Aser per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

4 ET egressa est fors quinta filiorum Nephthalim per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

5 ET egressa est fors sexta filiorum Dan per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

6 ET egressa est fors septima filiorum Simeon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

7 ET egressa est fors octava filiorum Simeon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

8 ET egressa est fors nona filiorum Simeon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

9 ET egressa est fors decima filiorum Simeon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

10 ET egressa est fors undecima filiorum Simeon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

11 ET egressa est fors duodecima filiorum Simeon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

12 ET egressa est fors decima filiorum Zabulon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

13 ET egressa est fors undecima filiorum Zabulon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

14 ET egressa est fors duodecima filiorum Zabulon per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

15 ET egressa est fors decima filiorum Dan per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

16 ET egressa est fors undecima filiorum Dan per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

17 ET egressa est fors duodecima filiorum Dan per cognationes suas: suntque hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda: & Eltholad, Bethul, & Harma.

18 Fuitque terminus eorum contra Aquilonem à Jordane: pergens juxta latus Jericho septentrionalis plagæ, & inde contra Occidentem ad montana descendens, & perveniens ad solitudinem Bethaven,

19 Atque pertransiens juxta * Luzan ad Meridiem, ipsa est Bethel: descenditque in Atarothaddar, in montem, qui est ad Meridiem Bethhoron inferioris.

20 Et inclinatur circuiens contra mare ad Meridiem montis, qui respicit Bethhoron contra Africum: suntque exitus ejus in Cariath baal, quæ vocatur & Cariathiarim, urbem filiorum Juda. Hæc est plaga contra mare, ad Occidentem.

21 A Meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, & pervenit usque ad fontem aquarum Nephtoa.

22 Descenditque in partem montis, qui respicit Vallem filiorum Ennom: & est contra septentrionalem plagam in extrema parte Vallis Raphaim. Descenditque in Geennom (idest, Vallem Ennom) juxta latus Jebusai ad Austrum: & pervenit ad Fontem Rogel,

23 Transiens ad Aquilonem, & egrediens ad Ensèmes, idest, fontem solis.

24 Et pertransit usque ad tumulos, qui sunt in regione Ascensus Adommim: descenditque ad Abenboen, id est, lapidem Boen filii Ruben: & pertransit ex latere Aquilonis ad campestria: descenditque in planitiem.

25 Et prætergreditur contra Aquilonem Bethhagla: suntque exitus ejus contra linguam maris salissimi ab Aquilone in fine Jordanis ad australem plagam:

26 Qui est terminus illius ab Oriente. Hæc est possessio filiorum Benjamin per terminos suos in circuitu, & familias suas.

27 Fueruntque civitates ejus, Jericho, & Beth hagla, & Vallis Cafis.

28 Beth Araba, & Samaraim, & Bethel.

29 Et Avim, & Aphara, & Ophera:

30 Villa Emona, & Ophni, & Gabee: civitates duodecim, & villæ earum.

31 Habaon, & Rama, & Beroth.

32 Et Mesphe, & Caphara, & Amofa.

33 Et Recem, Jarephel, & Tharela.

34 Et Sela, Eleph, & Jebus, quæ est Jerusalem, Gabaath, & Cariath: civitates quatuordecim, & villæ earum. Hæc est possessio filiorum Benjamin juxta familias suas.

CAPUT XX.

Sex refugii civitates eis, & trans Jordanem, & qui ad eas possint confugere: & quamdiu ibi remanere debeant.

1 ET locutus est Dominus ad Josue, dicens: Loquere filiis Israel, & dic

2 Separate urbes fugitivorum, * de quibus locutus sum ad vos per manum Moysi;

3 Ut confugiat ad eas, quicumque animam percussit nefcius: & possit evadere iram proximi, qui ultor est sanguinis.

4 Cum ad unam harum confugerit civitatem, stabit ante portam civitatis, & loquetur senioribus urbis illius ea, quæ se comprobent innocentem: sicque suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.

5 Cumque ultor sanguinis cum fuerit percussus, non tradent in manus ejus: quia ignorans percussit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve ejus probatur inimicus.

6 Et habitabit in civitate illa, donec stet ante judicium causam reddens facti sui, & moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur homicida, & ingreditur civitatem, & domum suam, de qua fugerat.

7 Deceveruntque Cedus in Galilæa montis Nephthalim, & Sichem in monte Ephraim, & Cariatharbe, ipsa est Hebron in monte Juda.

8 Et trans Jordanem contra Orientalem plagam Jericho, * statuerunt Bosor, quæ sita est in campestri solitudine, de tribu Ruben, & Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gailon in Basan de tribu Manasse.

9 Hæc civitates constitutæ sunt cunctis filiis Israel, & advenis, qui habitabant inter eos: ut fugeret ad eas, qui animam nefcius percussisset, & non moreretur in manu proximi, effusum sanguinem vindicare cupientis, donec staret ante populum expositurus causam suam.

CAPUT XXI.

Levitis assignantur civitates quadraginta octo cum suburbanis: & completa Dei promissione, olim Patriarchis facta, pax, & requies datur filiis Israel.

1 ACcefferuntque principes familiarum Levi ad Eleazarum sacerdotem, & Josue filium Num, & ad duces cognationum per singulas tribus filiorum Israel.

2 Locutique sunt ad eos in Silo Terra Chanaan, atque dixerunt: * Dominus præcepit per manum Moysi, ut darentur nobis urbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda jumenta.

3 Dederuntque filii Israel de possessionibus

* Gen. 28, d. 19.

C

D

A

* Num. 35 b. 10. Deut. 19. a. 2.

B

C

D

* Deut. 4. 8. 43.

A

* Num. 35. 8. 2.

fuis juxta imperium Domini, civitates, & suburbana earum.

4 Egrediaque est fors in familiam Caath filiorum Aaron sacerdotis, de tribubus Juda, & Simeon, & Benjamin, civitates tredecim.

5 Et reliquis filiorum Caath, id est Levitis, qui superfluerant de tribubus Ephraim, & Dan, & dimidia tribu Manasse, civitates decem.

6 Porro filiis Gerson egressa est fors, ut acciperet de tribubus Issachar, & Aser, & Nephthali, dimidiaque tribu Manasse in Basan, civitates numero tredecim.

7 Et filii Merari per cognationes suas de tribubus Ruben, & Gad, & Zabulon, urbes duodecim.

8 Dederuntque filii Israel Levitis civitates, & suburbana earum, sicut praecepit Dominus per manum Moyfi, singulis forte tribuentes.

9 De tribubus filiorum Juda, & Simeon dedit Josue civitates: * quarum ista sunt nomina.

10 Filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim fors illis egressa est.)

11 Cariatharbe patris Enac, quae vocatur Hebron, in monte Juda, & suburbana ejus per circuitum.

12 * Agros vero, & villas ejus, dederat Caleb filio Jephone ad possidendum.

13 Dedit ergo filiis Aaron sacerdotis Hebron confugii civitatem, ac suburbana ejus: & Lobnam cum suburbanis suis.

14 Et Jerher, & Esthemo,

15 Et Holon, & Dabir,

16 Et Ain, & Jera, & Bethfames, cum suburbanis suis: civitates novem, de tribubus, ut dictum est, duabus.

17 De tribu autem filiorum Benjamin, Gabalon, & Gabae.

18 Et Anathoth, & Almon cum suburbanis suis: civitates quatuor:

19 Omnes simul civitates filiorum Aaron sacerdotis, tredecim, cum suburbanis suis.

20 Reliquis vero per familias filiorum Caath Levitici generis, haec est data possessio.

21 De tribu Ephraim urbes confugii, Sichem cum suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer.

22 Et Cibsaim, & Bethhoron, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

23 De tribu quoque Dan, Elthecco, & Gabbathon,

24 Et Ajalon, & Gethremmon, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

25 Porro de dimidia tribu Manasse, Thannach, & Gethremmon, cum suburbanis suis civitates duae.

26 Omnes civitates decem, & suburbana earum datae sunt filiis Caath inferioris gradus.

27 Filiis quoque Gerson Levitici generis dedit de dimidia tribu Manasse confugii civitates, Gaulon in Basan, & Bostam, cum suburbanis suis, civitates duas.

28 Porro de tribu Issachar, Cefion, & Dabereh,

29 Et Jaramoth, & Engannim, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

B
* r. Par. 6.
c. 55.

* Sup. 14.
d. 14.

C

30 De tribu autem Aser, Masal, & Abdon,

31 Et Helcath, & Rohob, cum suburbanis suis, civitates quatuor.

32 De tribu quoque Nephthali civitates confugii: Cedes in Galilaea, & Hammoth Dor, & Carthan, cum suburbanis suis, civitates tres.

33 Omnes urbes familiarum Gerson, tredecim, cum suburbanis suis.

34 Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias suas datae est de tribu Zabulon, Jecnam, & Cartha.

35 Et Damna, & Naalol, civitates quatuor cum suburbanis.

36 De tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho civitates refugii, Bosor in solitudine, Misor, & Jafer, & Jethson, & Mephaath, civitates quatuor cum suburbanis suis.

37 De tribu Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, & Manaim, & Helebbon, & Jafer, civitates quatuor cum suburbanis suis.

38 Omnes urbes filiorum Merari per familias, & cognationes suas, duodecim.

39 Itaque civitates universae Levitarum in medio possessionis filiorum Israel fuerunt quadraginta octo.

40 Cum suburbanis suis, singulae per familias distributae.

41 Deditque Dominus Deus Israeli omnem Terram, quam traditurum se patribus eorum juraverat: & possederunt illam, atque habitaverunt in ea.

42 Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes: nullusque eis hostium resistere ausus est, sed cuncti in eorum ditio- nem redacti sunt.

43 Ne unum quidem verbum, quod illis praestitutum se esse promiserat, irritum fuit, sed rebus expleta sunt omnia.

CAPUT XXII.

Remissa ad suam possessionem trans Jordanem tribus Ruben, & Gad, & dimidia Manasse suspicionem movent ceteris tribubus extructum ad Jordanem altare: sed missi legati suscipiunt justam eorum excusationem.

Eodem tempore vocavit Josue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum Manasse.

2 Dixitque ad eos: Fecistis omnia, quae praecepit vobis Moyses famulus Domini: nihil quoque in omnibus obedistis.

3 Nec reliquistis fratres vestros longo tempore, usque in praesentem diem, custodientes imperium Domini Dei vestri.

4 Quia igitur dedit Dominus Deus vester fratribus vestris quietem, & pacem, sicut pollicitus est: revertimini, & ite in tabernacula vestra, & in terram possessionis, * quam tradidit vobis Moyses famulus Domini trans Jordanem.

5 Ita duntaxat, ut custodiatis attentè, & opere compleatis mandatum, & legem, quam praecepit vobis Moyses famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum vestrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, & observetis mandata illius, adhaerentique ei, ac servietis in omni corde, & in omni anima vestra.

6 Bene-

B 6 Benedixitque eis Josue, & dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua.

7 Dimidia autem tribu Manasse possessionem Moyses dederat in Basan: & idcirco mediae, quae superfluit, dedit Josue sortem inter ceteros fratres suos trans Jordanem ad Occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua, & benedixisset eis,

8 Dixit ad eos: In multa substantia, atque divitiis revertimini ad sedes vestras, cum argento, & auro, aere, ac ferro, & veste multiplici: dividite pradam hostium cum fratribus vestris.

9 Reversique sunt, & abierunt filii Ruben, & filii Gad, & dimidia tribus Manasse, a filiis Israel de Silo, quae sita est in Chanaan, ut intrarent Galaad Terram possessionis suae, quam obtinuerant juxta imperium Domini in manu Moyfi.

C 10 Cumque venissent ad tumulos Jordanis in Terram Chanaan, aedificaverunt juxta Jordanem altare infinite magnitudinis.

11 Quod cum audissent filii Israel, & ad eos certi nuntii detulissent, aedificasse filios Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, altare in Terra Chanaan, super Jordanis tumulos, contra filios Israel:

12 Convenerunt omnes in Silo, ut ascenderent, & dimicaret contra eos:

13 Et interim miserunt ad illos in Terram Galaad Phinees filium Eleazari sacerdotis.

14 Et decem principes cum eo, singulos de singulis tribubus.

15 Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, in Terram Galaad: dixeruntque ad eos:

D 16 Haec mandat omnis populus Domini: Quae est ista transgressio? Cur reliquistis Dominum Deum Israel, aedificantes altare sacilegum, & a cultu illius recedentes.

17 An parum vobis est * quod peccastis in Beelphegor, & usque in praesentem diem macula hujus scelceris in vobis permanet; multique de populo corruperunt.

18 Et vos hodie reliquistis Dominum, & cras in universum Israel ira ejus defaeviet.

19 Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestrae, transite ad Terram, in qua tabernaculum Domini est, & habitate inter nos: tantum ut a Domino, & a nostro consorcio non recedatis, aedificato altari, praeter altare Domini Dei nostri.

* Sup. 25.
a. 1.

20 * Nonne Achian filius Zare praeteriit mandatum Domini, & super omnem populum Israel ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam solus perisset in scelere suo.

21 Responderuntque filii Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, principibus legationis Israel.

E 22 Fortissimus Deus Dominus, Fortissimus Deus Dominus, ipse novit, & Israel simul intelligit: si praevaricationis animo hoc altare construximus, non custodiat

nos, sed puniat nos in praesenti:

23 Et si ea mente fecimus, ut holocausta, & sacrificium, & pacificas victimas super eo imponeremus, ipse quaerat, & judicet:

24 Et non ea magis cogitatione, atque tractatu, ut diceremus: Cras dicent filii vestri filiis nostris: Quid vobis, & Domino Deo Israel?

25 Terminum posuit Dominus inter nos, & vos, o filii Ruben, & filii Gad, Jordanem fluvium: & idcirco partem non habetis in Domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore Domini: Putavimus itaque melius,

26 Et diximus. Extruamus nobis altare, non in holocausta, neque ad victimas offerendas,

27 Sed in testimonium inter nos, & vos, & sobolem nostram, vestramque progeniem, ut serviamus Domino, & juris nostri sit offerre & holocausta, & victimas, & pacificas hostias: & nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: Non est vobis pars in Domino.

28 Quod si voluerint dicere, respondebunt eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres nostri, non in holocausta, neque in sacrificium, sed in testimonium nostrum, ac vestrum.

29 Absit a nobis hoc scelus, ut recedamus a Domino, & ejus vestigia relinquamus, extructo altari ad holocausta, & sacrificia, & victimas offerendas, praeter altare Domini Dei nostri, quod extructum est ante tabernaculum ejus.

30 Quibus auditis, Phinees sacerdos, & principes legationis Israel, qui erant cum eo placati sunt: & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse libentissime susceperunt.

31 Dixitque Phinees filius Eleazari sacerdos ad eos: Nunc scimus, quod nobiscum sit Dominus, quoniam alienicis a praevaricatione hac, & libertatis filios Israel de manu Domini.

32 Reversusque est cum principibus a filiis Ruben, & Gad, de Terra Galaad, sinum Chanaan, ad filios Israel, & retulit eis.

33 Placuitque sermo cunctis audientibus. Et laudaverunt Deum filii Israel, & nequaquam ultra dixerunt, ut ascenderent contra eos, atque pugnarent, & delerent Terram possessionis eorum.

34 Vocaveruntque filii Ruben, & filii Gad altare, quod extruxerant, Testimonium nostrum, quod Dominus ipse sit Deus.

CAPUT XXIII.

Josue senex, jamque moribundus, exhortatur filios Israel ad servanda Dei praecepta, & cavendam societatem cum Gentibus.

E Voluto autem multo tempore, postquam pacem dederat Dominus Israeli, subiectis in gyro nationibus universis, & Josue jam longaevo, & senilis aetatis:

2 Vocavit Josue omnem Isaaclem, majoresque natu, & principes, ac duces, & magi-

F

A

stros, dixitque ad eos: Ego senui, & progres-

3 Vosque cernitis omnia, quae fecerit Dominus Deus vester cunctis per circuitum nationibus, quo modo pro vobis ipse pugnauerit:

4 Et nunc quia vobis forte diuisit omnem Terram, ab Orientali parte Jordanis usque ad mare magnum, multaque adhuc superiunt nationes:

B 5 Dominus Deus vester disperdet eas, & auferet a facie vestra, & possidebitis Terram, sicut vobis pollicitus est.

6 Tantum confortamini, & estote solliciti, ut custodiatis cuncta, quae scripta sunt in volumine legis Moysi: & non declinetis ab eis neque ad dexteram, neque ad sinistram:

7 Ne postquam intraveritis ad Gentes, quae inter vos futurae sunt, iuretis in nomine deorum earum, & seruiatis eis, & adoretis illos:

8 Sed adhaereatis Domino Deo vestro: quod fecistis usque in diem hanc.

9 Et tunc auferet Dominus Deus in conspectu vestro gentes magnas, & robustissimas & nullus vobis resistere poterit.

C 10 Unus est vobis persequetur hostium mille viros: quia Dominus Deus vester pro vobis ipse pugnabit, sicut pollicitus est.

11 Hoc tantum diligentissimè praecavete, ut diligatis Dominum Deum vestrum.

12 Quod si volueritis gentium harum, quae inter vos habitant, erroribus adhaerere, & cum eis miscere connubia, atque amicitias copulare:

13 Jam nunc scitote, quod Dominus Deus vester non eas delectat ante faciem vestram, sed sint vobis in foecam, ac laqueum, & offendiculum ex latere vestro, & fudes in oculis vestris, donec vos auferat, atque disperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis.

14 *En ego hodie ingredior viam universae terrae, & toto animo cognoscetis, quod de omnibus verbis, quae se Dominus praestitutum vobis esse pollicitus est, unum non praeterierit incautum.

15 Sicut ergo implevit opere, quod promissit, & prospera cuncta vengerunt: sic adducet super vos quidquid malorum comminatus est, donec vos auferat, atque disperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis,

16 Eo quod praeterieritis pactum Domini Dei vestri, quod pepigit vobiscum, & seruiertis diis alienis, & adoraveritis eos: cito, atque velociter confurget in vos furor Domini, & auferemini ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

C A P U T XXIV.

Commemorantur beneficia Israelitis à Deo exhibita: foedus populi cum Domino: mors Josue: sepulchrum Josue: & mors Eleazarri sacerdotis.

A 1 Congregavitque Josue omnes tribus Israel in Sichem, & vocavit majores natu, ac principes, & judices, & magistratos: steteruntque in conspectu Domini:

2 Et ad populum sic locutus est: Haec dicit

Dominus Deus Israel: Trans fluvium habitaverunt patres vestri ab initio; * Thare pater Abraham, & Nachor: servieruntque diis alienis.

3 * Tuli ergo patrem vestrum Abraham de Mesopotamia finibus, & adduxi eum in Terram Chanaan: multiplicavitque semen ejus,

4 * Et dedi ei Isaac: * Illique rursum dedi Jacob, & Esau. * E quibus, Esau dedi montem Seir ad possidendum: * Jacob vero, & filii ejus descenderunt in Aegyptum.

5 * Misitque Moysen, & Aaron, & percussit Aegyptum multis signis, atque portentis:

6 * Eduxique vos, & patres vestros de Aegypto, & venistis ad mare: persecuti que sumus Aegyptii patres vestros cum curribus, & equitatu, usque ad Mare rubrum.

7 Clamaverunt autem ad Dominum filii Israel, qui posuit tenebras inter vos, & Aegyptios, & adduxit super eos mare, & operuit eos. Viderunt oculi vestri cuncta, quae in Aegypto fecerim, & habitastis in solitudine multo tempore:

8 Et introduxi vos in terram Amorrhæi, qui habitabat trans Jordanem. * Cumque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus vestras, & possidistis Terram eorum, atque interfecistis eos.

9 Surrexit autem Balac filius Saphor rex Moab, & pugnavit contra Israelem. * Misitque, & vocavit Balaam filium Beor, ut malediceret vobis:

10 Et ego nolui audire eum, sed de contrario per illum benedixi vobis, & liberavi vos de manu ejus.

11 * Transiistisque Jordanem, & venistis ad Jericho. Pugnaueruntque contra vos viri civitatis ejus, Amorrhæus, & Pherezeus, & Chananaeus, & Hetthæus, & Gergezeus, & Hevæus, & Jebusæus: & tradidi illos in manus vestras,

12 * Misitque ante vos crabrones: & ejeci eos de locis suis, duos reges Amorrhæorum, non in gladio, nec in arcu tuo.

13 Deditque vobis Terram, in qua non laborastis, & urbes, quas non edificastis, ut habitaretis in eis: vineas, & oliveta, quae non plantastis.

14 * Nunc ergo timete Dominum, & servite ei perfecto corde, atque verissimo: & auferete deos, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, & in Aegypto, ac servite Domino.

15 Si autem malum vobis videtur, ut Domino seruiatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis, utrum diis, quibus servierunt patres vestri in Mesopotamia, an diis Amorrhæorum, in quorum Terra habitatis. ego autem, & domus mea servimus Domino.

16 Responditque populus, & ait: Absit nobis, ut relinquamus Dominum, & seruiamus diis alienis.

17 Dominus Deus noster ipse eduxit nos, & patres nostros de Terra Aegypti, de domo servitutis: fecitque videlicet nobis signa ingentia, & custodivit nos in omni via, per

quam

quam ambulavimus, & in cunctis populis, per quos transivimus.

18 Et ejecit universas gentes, Amorrhæum habitatorem Terræ, quam nos intravimus. Serviemus igitur Domino, quia ipse est Deus noster.

E 19 Dixitque Josue ad populum: Non poteritis servire Domino: Deus enim sanctus, & fortis amulator est, nec ignoscet sceleribus vestris, atque peccatis.

20 Si dimiseritis Dominum, & servieritis diis alienis, convertet se, & affliget vos, atque subvertet, postquam vobis praestiterit bona.

21 Dixitque populus ad Josue: Nequamquam ita, ut loqueris, erit, sed Domino serviemus.

22 Et Josue ad populum, Testes, inquit, vos estis, quia ipsi elegeritis vobis Dominum, ut serviatis ei. Responderuntque: Testes.

F 23 Nunc ergo, ait, auferete deos alienos de medio vestri, & inclinate corda vestra ad Dominum Deum Israel.

24 Dixitque populus ad Josue: Domino Deo nostro serviemus, & obedientes erimus præceptis ejus.

25 Percussit ergo Josue in die illo foedus, & proposuit populo præcepta, atque judicia in Sichem.

26 Scripsit quoque omnia verba hæc in

volumine legis Domini: & tulit lapidem pergrandem, posuitque eum subter quercum, quae erat in Sanctuario Domini:

27 Et dixit ad omnem populum: En lapis iste erit * vobis in testimonium, quod * audierit omnia verba Domini, quæ locutus est * vobis, ne forte postea negare velitis, & mentiri Domino, Deo vestro.

28 Dimisitque populum: singulos in possessionem suam.

29 Et post hæc mortuus est Josue filius Nun servus Domini, centum, & decem annorum:

30 Sepelieruntque eum in finibus possessionis suæ in Thamnathisare, quæ est sita in monte Ephraim, à Septentrionali parte montis Gaas.

31 Servivitque Israel Domino cunctis diebus Josue, & seniorum, qui longo vixerunt tempore post Josue, & qui noverunt omnia opera Domini, qui fecerat in Israel.

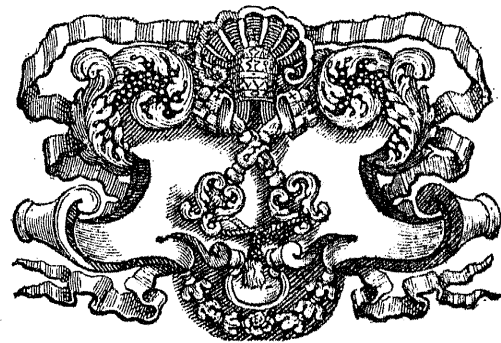
32 * Ossa quoque Josue, quæ tulerant filii Israel de Aegypto, sepelierunt in Sichem, in parte agri, * quem emerat Jacob à filiis Hemor patris Sichem, centum novellis ovibus, & fuit in possessionem filiorum Josue.

33 Eleazar quoque filius Aaron mortuus est: & sepelierunt eum in Gabaath Phinces filii ejus, quæ data est ei in monte Ephraim.

* nobis * nobis.

G

* Gen. 50: d. 24. Exod. 13: d. 19. * en. 33: d. 19.

LIBER JUDICUM, HEBRAICE SOPHETIM.

CAPUT PRIMUM.

Juda dux una cum fratre ipſius Simeone plurimæ gentium civitates expugnantur : Othoniel obtenta Cariath Sepher ducit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananaei tributarii ſervantur.

A

I Ost mortem Joſue conſuluerunt filii Iſrael Dominum, dicentes: Quis aſcendet ante nos contra Chananaum, & erit dux bellis?

2 Dixitque Dominus: Judas aſcendet: ecce tradidi Terram in manus ejus.

3 Et ait Judas Simeoni fratri ſuo: Aſcende mecum in fortem meam, & pugna contra Chananaum, ut & ego pergam tecum in fortem. Et abiit cum eo Simeon.

4 Aſcenditque Judas, & tradidit Dominus Chananaum, ac Pherezæum in manus eorum: & percufferunt in Bezece decem millia virorum.

B

5 Inveneruntque Adonibezec in Bezece, & pugnaverunt contra eum, ac percufferunt Chananaum, & Pherezæum.

6 Fugit autem Adonibezec: quem perſecuti comprehenderunt, caſis ſummitatibus manuum ejus, ac pedum.

7 Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges, amputatis manuum, ac pedum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias: ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Jeruſalem, & ibi mortuus eſt.

8 Oppugnantès ergo filii Juda Jeruſalem, ceperunt eam, & percufferunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem.

9 Et poſtea decedentes pugnaverunt contra Chananaum, qui habitabat in montanis, & ad meridiem, & in campeſtribus.

10 *Pergensque Judas contra Chananaum, qui habitabat in Hebron (cujus nomen ſunt antiquitus Cariath Arbe) percuffit ſuſai, & Ahiman, & Tholmai:

11 Atque inde proſectus abiit ad habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Sepher, id eſt, civitas litterarum.

12 Dixitque Caleb: Qui percufferit Cariath Sepher, & vaſtaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

13 Cumque cepiſſet eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam ſuam conjugem.

14 Quam pergentem in itinere monuit vir ſuus, ut peteret a patre ſuo agrum: Quæ cum ſuſpirafſet ſedens in Aſino, dixit ei Caleb: Quid habes?

15 At illa reſpondit: Da mihi benedictionem, quia terram arcentem dediſti mihi: da & irriguum aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum ſuperius, & irriguum inferius.

16 Filii autem Cinei cognati Moyſi, aſcenderunt de civitate palmarum, cum filiis Juda, in deſertum fortis ejus, quod eſt ad meridiem Arad, & habitaverunt cum eo.

17 Abiit autem Judas cum Simeone fratre ſuo, & percufferunt ſinam Chananaum, qui habitabat in Sephaath, & interfecerunt eum. Vocatumque eſt nomen urbis, Horma, id eſt, anathema.

18 Cepitque Judas Gazam cum ſinibus ſuis, & Aſcalonem, atque Accaron cum terminis ſuis.

19 Fuitque Dominus cum Juda, & montana poſſedit: nec potuit delere habitatores vallis, quia ſalcatis curribus abundabant.

20 Dederuntque Caleb Hebron, *ſicut dixerat Moyſes, qui delevit ex ea tres filios Enac.

21 Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non deleverunt filii Benjamin: habita-

vique

vique Jebuſæum cum filiis Benjamin in Jeruſalem, uſque in præſentem diem.

22 Domus quoque Joſeph aſcendit in Bethel, ſuitque Dominus cum eis.

23 Nam cum obſiderent urbem, quæ prius Luza vocabatur,

24 Viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Oſtende nobis introitum civitatis, & faciemus tecum miſericordiam.

25 Qui cum oſtendiſſet eis, percufferunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, & omnem cognationem ejus dimiſerunt.

F 26 Qui dimiſſus, abiit in Terram Hetthim, & ædificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam: quæ ita appellatur uſque in præſentem diem.

27 Manafſes quoque non delevit Bethſan, & Thanac cum viculis ſuis, & habitatores Dor, & Jeblaam, & Mageddo cum viculis ſuis, cæpitque Chananaus habitare cum eis.

28 Poſtquam autem confortatus eſt Iſrael, fecit eos tributarios, & delere noluit.

29 Ephraim etiam non interfecit Chananaum, qui habitabat in Gazer, ſed habitavit cum eo.

30 Zabulon non delevit habitatores Cetron, & Naalol, ſed habitavit Chananaus in medio ejus, factuſque eſt ei tributarius.

G 31 Aſer quoque non delevit habitatores Accho, & Sidonis, & Ahalab, & Achafib, & Helba, & Aphce, & Rohob:

32 Habitavitque in medio Chananaei habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.

33 Nephthali quoque non delevit habitatores Bethſhames, & Bethanath: & habitavit inter Chananaum habitatorem Terræ, fueruntque ei Bethſamitæ, & Bethanithæ tributarii.

34 Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum, ut ad planiora decederent:

35 Habitavitque in monte Hares, quod interpretatur teſtaceo, in Ajalon, & Salehim. Et aggravata eſt manus domus Joſeph, factuſque eſt ei tributarius.

36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab Aſcenſu Scorpionis, petra, & ſuperiora loca.

CAPUT II.

Angelus Dei beneficia reſert, quo audito, ſeſt populus: poſt mortem tamen Joſue, & co-ſuorum, Iſrael frequenter liberatus, ſemper in peſora recidit.

A 1 Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum ſilentium, & ait: Eduxi vos de Agypto, & introduxi in Terram, pro qua juravi patribus veſtris: & pollicitus ſum, ut non facerem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternum.

2 Ita dumtaxat, ut non ſeriretis fœdus cum habitatoribus Terræ hujuſ, ſed aras eorum ſubverteretis: & noluiſtis audire vocem meam: cur hoc feciſtis?

3 Quam ob rem nolui delere eos à facie

veſtra: ut habeatis hoſtes, & dii eorum ſint vobis in ruinam.

4 Cùmque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Iſrael: elevaverunt ipſi vocem ſuam, & ſieverunt.

5 Et vocatum eſt nomen loci illius: Locus ſilentium, ſive lachrymarum: immolaveruntque ibi hoſtias Domino.

6 * Dimiſit ergo Joſue populum, & abierunt filii Iſrael unusquiſque in poſſeſſionem ſuam, ut obtinerent eam:

7 Servieruntque Domino cunctis diebus ejus, & ſeniorum, qui longo poſt eum vixerunt tempore, & noverant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Iſrael:

8 Mortuus eſt autem Joſue filius Nun, ſamulus Domini, centum, & decem annorum.

9 Et ſepelierunt eum in ſinibus poſſeſſionis ſue in Thamathſare in monte Ephraim, à Septentrionali plaga montis Gaas.

10 Omniſque illa generatio congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerunt alii, qui non noverant Dominum, & opera, quæ fecerat cum Iſrael.

11 Feceruntque filii Iſrael malum in conſpectu Domini, & ſervierunt Baalim.

C 12 Ac dimiſerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxerat eos de Terra Agypti: & ſecuti ſunt deos alienos, deoſque populorum, qui habitabant in circuitu eorum: & adoraverunt eos: & ad iracundiam concitaverunt Dominum,

13 Dimittentes eum, & ſervientes Baal, & Aſtaroth.

14 Iratusque Dominus contra Iſrael, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, & vendiderunt hoſtibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt reſiſtere adverſariis ſuis:

15 Sed quocumque pergere voluiſſent, manus Domini ſuper eos erat, ſicut locutus eſt, & juravit eis: & vehementer afflicti ſunt.

16 Suſcitavitque Dominus iudices, qui liberarent eos de vaſtantium manibus: ſed nec eos audire voluerunt,

17 Fornicantes cum diis alienis, & adorantes eos. Citò deſeruerunt viam, per quam ingreſſi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria.

D 18 Cùmque Dominus iudices ſuſcitaret, in diebus eorum ſteletabat miſericordia, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cade vaſtantium.

19 Poſtquam autem mortuus eſſet iudex, revertebantur, & multo faciebant peſora, quam fecerant patres eorum, ſequentes deos alienos, ſervientes eis, & adorantes illos. Non dimiſerunt ad inventiones ſuas, & viam duriffimam, per quam ambulare conſueverunt.

20 Iratusque eſt furor Domini in Iſrael, & ait: Quia irritum fecit gens ita pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempſit:

21 Et ego non delebo gentes, quas dimiſit Joſue, & mortuus eſt.

22 Ut in ipsis experiar Israel, utrum custodiant viam Domini, & ambulent in ea, sicut custodierunt patres eorum, an non.
23 Dimisit ergo Dominus omnes nationes has, & cito subvertere noluit, nec tradidit in manus Josue.

CAPUT III.

Israel dum sociatur gentibus à Domino derelictis, ad ipsius exercitationem, earum sceleribus contaminatur; ideo sæpius per extraneos reges affligitur, sed respiciens, per Othoniel, Aod, & Sangar liberatur.

- A **H**æ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut crudiret in eis Israel, & omnes, qui non noverant bella Chananæorum:
2 Ut postea discerent filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi:
3 Quinque satrapas Philistinorum, omnemque Chananæum, & Sidonium, atque Hevæum, qui habitabat in monte Libano, de monte Baal Hermon, usque ad introitum Emath.
4 Dimisitque eos, ut in ipsis experiretur Israel, utrum audiret mandata Domini, quæ præceperat patribus eorum per manum Moyfi, an non.
5 Itaque filii Israel habitaverunt in medio Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebusæi:
6 Et duxerunt uxores filias eorum, ipsique filias suas filiis eorum tradiderunt, & servierunt diis eorum.
7 Pecceruntque malum in conspectu Domini, & oblitæ sunt Dei sui, servientes Baalim, & Astaroth.
8 Iratusque contra Israel Dominus, tradidit eos in manus Chusan Rasathaim regis Mesopotamiæ, servieruntque ei octo annis.
9 Et clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem, & liberavit eos, Othoniel videlicet filium Cenez, fratrem Caleb minorum:
10 Fuitque in eo Spiritus Domini, & iudicavit Israel. Egrediusque est ad pugnam, & tradidit Dominus in manus ejus Chusan Rasathaim regem Syriæ, & oppressit eum.
11 Quievitque terra quadraginta annis, & mortuus est Othoniel filius Cenez.
12 Addiderunt autem filii Israel facere malum in conspectu Domini: qui confortavit adversum eos Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in conspectu ejus.
13 Et copulavit ei filios Ammon, & Amalec, abiitque, & percussit Israel, atque possedit Urbem palmarum.
14 Servieruntque filii Israel Eglon regi Moab decem, & octo annis:

15 Et postea clamaverunt ad Dominum: qui suscitavit eis salvatorem vocabulo Aod, filium Gera, filii Jemini, qui utraque manu pro dextera utebatur. Miseruntque filii Israel per illum munera Eglon regi Moab:

16 Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, & accinctus est eo subter sagum in dextro femore.

17 Obtulitque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis.

18 Cumque obtulisset ei munera, persecutus est socios, qui cum eo venerant.

19 Et reversus de Galgalis, ubi erant idola, dixit ad regem: Verbum secretum habeo ad te, o rex. Et ille imperavit silentium: egressitque omnibus, qui circa cum erant,

20 Ingressus est Aod ad eum: sedebat autem in astivo cœnaculo solus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno.

21 Extenditque Aod sinistram manum, & tulit sicam de dextro femore suo, infixitque eam in ventre ejus.

22 Tam validè, ut capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguisimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium, sed ita ut percussisset, reliquit in corpore: statimque per secreta naturæ alvi stercoia proruperunt.

23 Aod autem clausis diligentissimè ostiis cœnaculi, & obfirmatis sera,

24 Per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores cœnaculi, atque dixerunt: Fortitan purgat alvum in astivo cubiculo.

25 Expectantesque diu, donec erubescerent, & videntes, quòd nullus aperiret, tulerunt clavem: & aperientes invenerunt dominum suum in terra jacentem mortuum.

26 Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, & pertransiit Locum idolorum, unde reversus fuerat. Venitque in Scirath:

27 Et statim insonuit buccina in monte Ephraim: descenderuntque cum eo filii Israel, ipso in fronte gradiente.

28 Qui dixit ad eos: Sequimini me: tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum, & occupaverunt vada Jordanis, quæ transiunt in Moab: & non dimiserunt transire quemquam:

29 Sed percusserunt Moabitas in tempore illo, & ceciderunt decem millia, omnes robustos, & fortes viros, nullus eorum evadere potuit.

30 Humiliatusque est Moab in die illo sub manu Israel: & quievit Terra octoginta annis.

31 Post hunc fuit Sangar filius Anath, qui percussit de Philistinim sexcentos viros vomere, & ipse quoque defendit Israel.

CAPUT IV.

Debbora prophetissa, & Barac adversus Sisaram principem militiæ regis Jabin felicitè dimicant, quem profugum occidit Jabel uxor Haber Cinæi.

A **A**ddideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aod.

2 * Et tradidit illos Dominus in manus Jabin regis Chanaan, qui regnavit in Asor: habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram, ipse autem habitabat in Haseroth gentium.

3 Clamaveruntque filii Israel ad Dominum: nongentos enim habebat falcatos currus, & per viginti annos vehementer oppresserat eos.

4 Erat autem Debbora prophetis uxor Lapidoth, quæ judicabat populum in illo tempore.

5 Et sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama, & Bethel in monte Ephraim: ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium.

6 Quæ misit, & vocavit Barac filium Abinoem de Cedès Nephthali: dixitque ad eum: Præcepit tibi Dominus Deus Israel, vade, & duc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephthali, & de filiis Zabulon.

7 Ego autem adducam ad te in loco torrentis, Cifon, Sisaram principem exercitus Jabin, & currus ejus, atque omnem multitudinem, & tradam eos in manu tua.

8 Dixitque ad eam Barac: Si venis mecum, vadam: si nolueris venire mecum, non pergam.

9 Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit itaque Debbora, & perrexit cum Barac in Cedès.

10 Qui accitis Zabulon, & Nephthali, ascendit cum decem millibus pugnatorum, habens Debboram in comitatu suo.

11 Haber autem Cinæus recesserat quondam à cæteris Cinæis fratribus suis filiis Ho-

bab cognati Moyfi: & tetenderat tabernacula usque ad vallem, quæ vocatur Sennim, & erat juxta Cedès.

12 Nunciatumque est Sisaræ, quòd ascendisset Barac filius Abinoem in montem Thabor.

13 Et congregavit nongentos falcatos currus, & omnem exercitum de Haroseth gentium ad torrentem Cifon.

14 Dixitque Debbora ad Barac: Surge, hæc est enim dies, in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas: en ipse ductor est tuus. Descendit itaque Barac de monte Thabor, & decem millia pugnatorum cum eo.

15 * Perterruitque Dominus Sisaram, & omnes currus ejus, universamque multitudinem, in ore gladii, ad conspectum Barac: in tantum, ut Sisara de curru desiliens, pedibus frangeret,

16 Et Barac persequeretur fugientes currus, & exercitum, usque ad Haroseth gentium, & omnis hostium multitudo, usque ad interneccionem caderet.

17 Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Jabel uxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter Jabin regem Azor, & donum Haber Cinæi.

18 Egredia igitur Jabel in occursum Sisaræ, dixit ad eum: Intra ad me, Domine mi: intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum ejus, & opertus ab ea pallio,

19 Dixit ad eam: Da mihi, obsecro, paululum aquæ, quia sitio valdè. Quæ aperuit utrumque lacus, & dedit ei bibere, & operuit illum.

20 Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi: & cum venerit aliquis interrogans te, & dicens: Numquid hic est aliquis? Respondebis: Nullus est.

21 Tulit itaque Jabel uxor Haber clayum tabernaculi, assumens pariter & malleum: & ingressa absconditè, & cum silentio, posuit supra tempus capitis ejus clayum, percussitque malleo desixit in cerebrum, usque ad terram: qui soporem morti consocians desecit, & mortuus est.

22 Et ecce Barac sequens Sisaram veniebat: egrediaque Jabel in occursum ejus,

dixit:

dixit ei: Veni, & ostendam tibi virum, quem quæris. Qui cum intrasset ad eam, vidit Sisaram jacentem mortuum, & clavum infixum in tempore ejus.

23 Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin regem Chanaan coram filiis Israel:

24 Qui crescebant quotidie, & forti manu opprimebant Jabin regem Chanaan, donec decerent eum.

CAPUT V.

Canticum triumphale, & gratiarum actiones Debbora, & Barac post victoriam.

A **C**ecineruntque Debbora, & Barac filius Abinoem in illo die, dicentes:

2 Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino.

3 Audite reges, auribus percipite principes: Ego sum, ego sum, quæ Domino canam, psallam Domino Deo Israel.

4 Domine, cum exires de Seir, & transires per regiones Edom, terra mota est, cœlique, ac nubes distillaverunt aquis.

5 Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai à facie Domini Dei Israel.

6 In diebus Samgar filii Anath, in diebus Jahel, quieverunt Semitæ: & qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.

7 Cessaverunt fortes in Israel, & quieverunt: donec surgeret Debbora, surgeret mater in Israel.

8 Nova bella elegit Dominus, & portas hostium ipsæ subvertit: clypeus, & hasta si apparuerunt in quadraginta millibus Israel.

B **C**or meum diligit principes Israel: qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Domino,

10 Qui ascenditis super nitentes asinos, & sedetis in iudicio, & ambulatis in via, loquimini.

11 Ubi collisi sunt currus, & hostium suffocatus est exercitus, ibi narrentur justitiæ Domini, & clementia in fortes Israel: tunc descendit populus Domini ad portas, & obtinuit principatum.

12 Surge, surge Debbora, surge, surge, & loquere canticum: surge Barac, & apprehende captivos tuos, fili Abinoem.

13 Salvatæ sunt reliquæ populi, Dominus in fortibus dimicavit.

14 Ex Ephraim delevit eos in Amalec, & post eum ex Benjamin in populos tuos, o Amalec: de Machir principes descenderunt, & de Zabulon, qui exercitum ducerent ad bellandum.

15 Duces Issachar fuere cum Debbora, & Barac vestigia sunt secuti, qui quasi in præceps, ac barathrum se discrimini dedit: diviso contra se Ruben, magnanimatorum reperta est contentio.

16 Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum? diviso contra se Ruben, magnanimatorum reperta est contentio.

17 Galaad trans Jordanem quiescebat, & Dan vacabat navibus: Afer habitabat in litore maris, & in portibus morabatur.

18 Zabulon verò, & Nephthali obtulerunt animas suas morti in regione Merome.

19 Venerunt reges, & pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanach juxta aquas Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.

20 De cœlo dimicatum est contra eos: stelle manentes in ordine, & cursu suo, adversus Sisaram pugnaverunt.

21 Torrens Cison traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Cison: conculeta anima mea robustos.

22 Ungula equorum ceciderunt, fugientibus impetu, & per præceps ruentibus fortissimis hostium.

23 Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adiutorium fortissimorum ejus.

24 Benedicta inter mulieres Jahel uxor Haber Cinai, & benedicatur in tabernaculo suo.

25 Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum obtulit butyrum.

26 Sinistram manum misit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, percussitque Sisaram quærens in capite vulneri locum, & tempus validè perforans.

27 Inter pedes ejus ruit: defecit, & mortuus est: volvebatur ante pedes ejus, & jacebat exanimis, & miserabilis.

28 Per fenestram respiciens, ululabat mater ejus: & de coenaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus ejus? quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?

29 Una sapientior cæteris uxoribus ejus, hæc socri verba respondit:

30 Forstian nunc dividit spolia, & pulcherrima foeminarum eligitur ei: vestes diversorum colorum Sisaræ traduntur in prædam, & supellex varia ad ornanda colla congeritur.

31 Sic pereant omnes inimici tui, Domine: qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent.

32 Quicquid Terra per quadraginta annos.

CAPUT VI.

Israelitis à Madian oppressis, Gedeon multis signis auxilio designatur, qui post sacrificium, & altare Deo erectum, destruxit aram Baal, eique rursus datur signum in vellere.

A **F**ecerunt autem filii Israel malum in conspectu Domini: qui tradidit illos in manu Madian septem annis,

2 Et oppressi sunt valdè ab eis. Feceruntque sibi antra, & speluncas in montibus, & munitissima ad repugnandum loca.

3 Cumque sevisset Israel, ascendebat Madian, & Amalec, cæterique Orientalium nationum:

4 Et apud eos figentes tentoria, sicut erant in herbis cuncta vastabant, usque ad introitum Gaza: nihilque omnino ad vitam pertinens relinquebant in Israel, non oves, non boves, non asinos.

5 Ipsi enim, & universi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis, & instar locustarum universa complebant, innumera multitudo hominum, & camelorum, quidquid tetigerant devastantes.

6 Humiliatusque est Israel valdè in conspectu Madian.

7 Et clamavit ad Dominum postulans auxilium contra Madianitas,

B **Q**ui misit ad eos virum prophetam, & locutus est: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego vos feci conscendere de Ægypto, & educi vos de domo servitutis.

9 Et liberavi de manu Ægyptiorum, & omnium inimicorum, qui assilgebant vos: eiecique eos ad introitum vestrum, & tradidi vobis Terram eorum;

10 Et dixi: Ego Dominus Deus vester, ne timeatis Deos Amorrhæorum, in quorum terra habitatis. Et nolulistis audire vocem meam.

11 Venit autem Angelus Domini, & sedit sub quercu, quæ erat in Ephra, & pertinebat ad Joas patrem familie Ezri. Cumque Gedeon filius ejus excuteret, atque purgaret frumenta in torenari, ut fugeret Madian,

C **A**pparuit ei Angelus Domini, & ait:

Dominus tecum, virorum fortissime.

13 Dixitque ei Gedeon: Obsecro, mi domine, si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi sunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres nostri, atque dixerunt: De Ægypto eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos Dominus, & tradidit in manu Madian.

14 Respexitque ad eum Dominus, & ait: * Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israel de manu Madian: scito, quod miserum te,

15 Qui respondens ait: obsecro, mi domine, in quo liberabo Israel? ecce familia mea infima est in Manasse, & ego minimus in domo patris mei.

16 Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum: & percutes Madian quasi unum virum.

17 Et ille, Si inveni, inquit, gratiam coram te, da mihi signum, quod tu sis, qui loqueris ad me.

18 Nec recedas hinc, donec revertar ad te, portans sacrificium, & offerens tibi. Qui respondit: Ego prætolabor adventum tuum.

19 Ingressus est itaque Gedeon, & conivit hædum, & de farinæ modio azymos panes: carnesque ponens in canistro, & jus carniarum mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, & obtulit ei.

20 Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes, & azymos panes, & pone supra petram illam, & jus desuper funde. Cumque fecisset ita,

21 Extendit Angelus Domini summatitem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes, & panes azymos: ascenditque ignis de petra, & carnes, azymosque panes consumpsit: Angelus autem Domini exiit ex oculis ejus.

22 Videntique Gedeon, quod esset Angelus Domini, ait: Heu mi, Domine Deus: quia vidi Angelum Domini facie ad faciem.

23 Dixitque ei Dominus: Pax tecum: ne timeas, non morieris.

24 Adificavit ergo sibi Gedeon altare Do-

E mino,

CAPUT VII.

mino, vocavitque illud, Domini pax, usque in presentem diem. Cumque adhuc esset in Ephraim, quæ est familia Ezri,

25 Noctè illa dixit Dominus ad eum: Tolle taurum patris tui, & alterum taurum annorum septem, destruesque aram Baal, quæ est patris tui: & nemus, quod circa aram est, succide:

26 Et edificabis altare Domino Deo tuo in summitate petrae hujus, super quam antè sacrificium posuisti: tollesque taurum secundum, & offeres holocaustum super struem lignorum, quæ de nemore succideris.

27 Assumptis ergo Gedeon decem viris de servis suis, fecit itaque præceperat ei Dominus. Timens autem domum patris sui, & homines illius civitatis, per diem noluit id facere, sed omnia nocte complevit.

28 Cumque surrexissent viri oppidi ejus manè, viderunt destructam aram Baal, lucumque succisum, & taurum alterum impositum super altare, quod tunc edificatum erat.

29 Dixeruntque ad invicem: Quis hoc fecit? Cumque perquirent auctorem facti, dictum est: Gedeon filius Joas fecit hæc omnia.

30 Et dixerunt ad Joas: produc filium tuum huc, ut moriatur: quia destruxit aram Baal, & succidit nemus.

31 Quibus ille respondit: Numquid ultores estis Baal, ut pugnetis pro eo? qui adversarius est ejus, moriatur antequam lux crastina veniat: si Deus est, vindicet se de eo, qui suffodit aram ejus.

32 Ex illo die vocatus est Gedeon, Jerobaal, eo quod dixisset Joas: Ulciscatur se de eo Baal, qui suffodit aram ejus.

33 Igitur omnis Madian, & Amalec, & Orientales populi congregati sunt simul: & transeuntes Jordanem, castrametati sunt in valle Jezrael.

34 Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer, ut sequeretur se.

35 Misitque nuncios in universum Manassè, qui & ipse secutus est eum: & alios nuncios in Afer, & Zabulon, & Nephthali, qui occurrerunt ei:

36 Dixitque Gedeon ad Deum: Si saluum facis per manum meam Israël: sicut locutus es,

37 Ponam hoc vellus lane in area: si ros in solo vellere fuerit, & in omni terra siccitas, sciam, quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israël.

38 Factumque est ita. Et de nocte confurgens, expresso vellere, concham rore implevit.

39 Dixitque rursus ad Deum: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentavero, signum quærens in vellere. Oro, ut solum vellus siccum sit, & omnis terra rore madens.

40 Fecitque Deus nocte illa, ut postulaverat: & omni siccitas in solo vellere, & ros in omni terra.

F

G

Probatu ad aquas his, qui ad bellum essent progressuri, Gedeon audito unius de castris Madianitarum somnio, in eos irruit, tubis, laqueis, ac lucernis armatus; quos cum Oreb, & Zeb principibus eorum devicit.

1 Igitur Jerobaal, qui & Gedeon, de nocte confurgens, & omnis populus cum eo, venit ad fontem, qui vocatur Harad: erant autem castra Madian in valle ad Septentrionalem plagam collis excelsum.

2 Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus ejus: ne glorietur contra me Israël, & dicat: Meis viribus liberatus sum.

3 Loquere ad populum, & cunctis audientibus prædica: qui formidolosus, & tumidus est, revertatur. Reverseruntque de monte Galaad, & reversi sunt de populo viginti duo millia virorum, & tantum decem millia remanserunt.

4 Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus est, duc eos ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixeris tibi, ut tecum vadat, ipse pergat: quem ire prohibuero, revertatur.

5 Cumque descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt.

6 Fuit itaque numerus eorum, qui manum ad os proiecissent lambuerunt aquas, trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat.

7 Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris, qui lambuerunt aquas, liberabo nos, & tradam in manum tuam Madian: Omnis autem reliqua multitudo revertetur in locum suum.

8 Sumpris itaque pro numero cibariis, & tubis, omnem reliquam multitudinem abire præcepit ad tabernacula sua: & ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem Madian erant subter in valle.

9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Surge, & descende in castra: quia tradidit eos in manu tua.

10 Sin autem solus ire formidas, descendat tecum Phara puer tuus.

11 Et cum audieris, quid loquantur, tunc confortabuntur manus tuae, & securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse, & Phara puer ejus in partem castrorum, ubi erant armatorum vigilie.

12 Madian autem, & Amalec, & omnes Orientales populi fusi jacebant in valle, ut locustarum multitudo: camelique quoque innumerabiles erant, sicut arena, quæ jacet in litore maris.

13 Cumque venisset Gedeon, narrabat aliquis somnium proximo suo: & in hunc modum referebat, quod viderat: Vidi somnium, & videbatur mihi quasi submerceris panis ex ordeo volvi, & in castra Madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum,

percussit

percussit illud, atque subvertit, & terra funditus coarctavit.

14 Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filii Joas viri Israelitæ: tradidit enim Dominus in manus ejus Madian, & omnia castra ejus.

15 Cumque audisset Gedeon somnium, & interpretationem ejus, adoravit: & reversus est ad castra Israel, & ait: Surgite, tradidit enim Dominus in manus nostras castra Madian:

16 Divisitque trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum.

17 Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite: ingrediar partem castrorum, & quod fecero, sectamini.

18 Quando personaverit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite, & conclamate, Domino, & Gedeoni.

19 Ingressusque est Gedeon, & trecenti viri, qui erant cum eo, in partem castrorum incipientibus vigiliis noctis mediae, & custodibus fuscitatis, cœperunt buccinis clangere, & complodere inter se lagenas.

20 Cumque per gryum castrorum, in tribus personant locis, & hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas, clamaveruntque: Gladius Domini, & Gedeonis!

21 Stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt, & vociferantes, ululantesque fugerunt:

22 Et nihilominus insitebant trecenti viri buccinis personantes. * Immissitque Dominus gladium in omnibus castris, & mutua se cæde truncabant,

23 Fugientes usque ad Bethsetta, & crepidinem Abelmehula in Thebbath. Conclamantes autem viri Israel de Nephthali, & Afer, & omni Manassè, persequabantur Madian.

24 Misitque Gedeon nuncios in omnem montem Ephraim, dicens: Descendite in occursum Madian, & occupate aquas usque Bethbera, atque Jordanem: Clamavitque omnis Ephraim, & præoccupavit aquas, atque Jordanem usque Bethbera.

25 * Apprehensosque duos viros Madian, Oreb, & Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb, Zeb verò in Torculari Zeb. Et persecuti sunt Madian, capita Oreb, & Zeb portantes ad Gedeon trans fluentem Jordanis.

E

F

G

A

CAPUT VIII.

Tribus Ephraim insurgit adversus Gedeon, quod putaret se contemptam, quam blandis verbis compeisset; & devicit Zebec, & Salmana, viros Soccoth, & Phanael perdidit, & ex inauribus, aliique populi donis fecit Ephod, quod domui suæ, & Israeli fuit in ruinam: postquam autem quadraginta annis præfuit, generatis septuaginta filiis ex uxoribus, & uno Abimelech ex concubina, mortuus est. rediitque Israel ad idololatriam.

1 Dixeruntque ad eum viri Ephraim: Quid est hoc, quod facere voluisti, ut nos non vocares, cum ad pugnam perge-

res contra Madian? jurgantes fortiter, & propè vim inferentes.

2 Quibus ille respondit: Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? nonne melior est racemus Ephraim vindemiis Abiezer:

3 In manus vestras Dominus tradidit principes Madian, Oreb, & Zeb: quid tale facere potui, quale vos fecistis? Quod cum loeutus esset, requievit spiritus eorum, quo tumebant contra eum.

4 Cumque venisset Gedeon ad Jordanem, transivit eum cum trecentis viris, qui secum erant: & præ lassitudine, fugientes persequi non poterant.

5 Dixitque ad viros Soccoth: Date, obsecro, panes populo, qui mecum est, quia valde defecerunt: ut possimus persequi Zebec, & Salmana reges Madian.

6 Responderunt principes Soccoth: Forsitan palma manuum Zebec, & Salmana in manu tua sunt, & idcirco postulas, ut demus exercitui tuo panes.

7 Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit Dominus Zebec, & Salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis, tribulisque deserti.

8 Et inde descendens, venit in Phanael: locutusque est ad viros loci illius familia. Cui & illi responderunt, sicut responderant viri Soccoth.

9 Dixit itaque & eis: Cum reversus fuero victor in pace, destruam turrin hanc:

10 Zebec autem, & Salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim millia viri remanserant ex omnibus turmis Orientalium populorum, cæcis centum viginti millibus bellatorum educentium gladium.

11 * Ascendensque Gedeon per viam eorum, qui in tabernaculis morabantur, ad Orientalem partem Nobe, & Jegbaa, percussit castra hostium, qui securi erant, & nihil adversi suspicabantur.

12 Fugeruntque Zebec, & Salmana, quos persequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum.

13 Revertensque de bello ante solis ortum,

14 Apprehendit puerum de viris Soccoth: interrogavitque eum nomina principum, & seniorum Soccoth, & descripsit septuaginta septem viros.

15 Venitque ad Soccoth, & dixit eis: En Zebec, & Salmana, super quibus exprobrastis mihi, dicentes: Forsitan manus Zebec, & Salmana in manibus tuis sunt, & idcirco postulas, ut demus viros, qui lassii sunt, & defecerunt panes.

16 Tulit ergo seniores civitatis, & spinas deserti, ac tribulos, & contrivit eum eis, atque comminuit viros Soccoth.

17 Turrin quoque Phanael subvertit, occisis habitatoribus civitatis.

18 Dixitque ad Zebec, & Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidistis in Thabo? Qui responderunt: Similes tui, & unus ex eis quali filius regis.

19 Quibus ille respondit: Fratres mei fuerunt, filii matris mee: vivit Dominus, quia

B

C

D

N

E

quia si servassetis eos, non vos occiderem. 20 Dixitque Jether primogenito suo: Surge, & interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat.

* Pal. 82. c. 2.

21 Dixeruntque Zebeo, & Salmata: Tu surge, & irruce in nos: quia juxta aetatem robur est hominis. Surrexit Gedeon, & interfecit Zebeo, & Salmata: & tulit ornamenta, ac bullas, quibus colla regalium camelorum decorari solent.

22 Dixitque omnes viri Israel ad Gedeon: Dominare nostri tu, & filius tuus, & filius filii tui: quia liberaisti nos de manu Madian.

23 Quibus ille ait: Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur vobis Dominus.

24 Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo à vobis: Date mihi in aures ex præda vestra. In aures enim aureas Ismaelitæ habere consueverant.

F

25 Qui responderunt: Libentissimè dabitur. Expandentesque super terram pallium, proiecerunt in eo in aures de præda:

26 Et fuit pondus postularum inaurium, mille & viginti auri sceli, absque ornamentis, & monilibus, & veste purpurea, quibus reges Madian uti soliti erant, & præter torques aureas camelorum.

27 Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & posuit illud in civitate sua Ephra. Fornicatusque est omnis Israel in eo, & factum est Gedeoni, & omni domui ejus in ruinam.

28 Humiliatus est autem Madian coram filiis Israel, nec potuerunt ultra cervicem elevare: sed quievit terra per quadraginta annos, quibus Gedeon præfuit.

29 Abiit itaque Jerobaal filius Joas, & habitavit in domo sua:

30 Habuitque septuaginta filios, qui egressi sunt de femore ejus: eo quòd plures haberet uxores.

G

31 Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

32 Mortuusque est Gedeon filius Joas in senectute bona, & sepultus est in sepulchro Joas patris sui in Ephra de familia Ezri.

33 Postquam autem mortuus est Gedeon, averti sunt filii Israel, & fornicati sunt cum Baalim. Percusseruntque cum Baal sedus, ut esset eis in Deum.

34 Nec recordati sunt Domini Dei sui, qui eruit eos de manibus inimicorum suorum omnium per circuitum:

35 Nec fecerunt misericordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona, quæ fecerat Israeli.

CAPUT IX.

Abimelech, occisis septuaginta fratribus suis, imperium sibi tyrannicè usurpat; qui post parabolam Joatham fratris ejus, qui servatus erat, exercitum Gaad devicit, turrimque Sichem excussit, & à muliere tandem fragmine molæ oppressus est.

A

Abiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris suæ, &

locutus est ad eos, & ad omnem cognationem domus patris matris suæ, dicens:

2 Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis est melius, ut dominentur vestri septuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominentur unus vir? simulque considerate, quòd os verum, & caro vestra sum.

3 Locutusque sunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem universos sermones istos, & inclinaverunt cor eorum post Abimelech, dicentes: Frater noster est.

4 Dederunt illi septuaginta pondo argenti de fano Baalberit. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes, & vagos, secutusque sum eum.

5 Et venit in domum patris sui in Ephra, & occidit fratres suos filios Jerobaal septuaginta viros, super lapidem unum: remansitque Joatham filius Jerobaal minimus, & absconditus est.

6 Congregati sunt autem omnes viri Sichem, & universæ familiae urbis Mello: abieruntque, & constituerunt regem Abimelech, juxta quercum, quæ stabat in Sichem.

7 Quod cum nunciatum esset Joatham, ivit, & stetit in vertice montis Garizim: elevataque voce clamavit, & dixit: Audite me, viri Sichem, ita audiat vos Deus.

8 Jerunt ligna, ut ungerent super se regem: dixeruntque olive: Impera nobis.

9 Quæ respondit: Numquid possum desererere pinguedinem meam, qua & dii utuntur, & homines, & venire, ut inter ligna promovear?

10 Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos regnum accipe.

11 Quæ respondit eis: Numquid possum desererere dulcedinem meam, fructusque suavissimos, & ire, ut inter cetera ligna promovear?

12 Locutaque sunt ligna ad vitem: Veni, & impera nobis.

13 Quæ respondit eis: Numquid possum desererere vinum meum, quod lactificat Deum, & homines, & inter ligna cetera promovetur?

14 Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera super nos.

15 Quæ respondit eis: Si verè me regem vobis constituitis, venite, & sub umbra mea requiescite: si autem non vultis, egredietur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.

16 Nunc igitur, si rectè, & absque peccato constituitis super vos regem Abimelech, & benè egistis cum Jerobaal, & cum domo ejus, & reddidistis vicem beneficiis ejus, qui pugnavit pro vobis,

17 Et animam suam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian,

18 Qui nunc surrexistis contra domum patris mei, & interfecistis filios ejus septuaginta viros super unum lapidem, & constituitis regem Abimelech filium ancille ejus super habitatores Sichem, eo quòd frater vester sit.

19 Si ergo rectè, & absque vitio egistis cum Jerobaal, & domo ejus, hodie latamini in Abimelech, & ille lætetur in vobis.

20 Sin autem perverse: egredietur ignis

ex eo, & consumat habitatores Sichem, & oppidum Mello: egredieturque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, & devoret Abimelech.

21 Quæ cum dixisset, fugit, & abiit in Bera: habitavitque ibi ob metum Abimelech fratris sui.

22 Regnavit itaque Abimelech super Israel tribus annis.

23 Misitque Dominus spiritum pessimum inter Abimelech, & habitatores Sichem: qui cæperunt eum detestari.

24 Et scelus interfecionis septuaginta filiorum Jerobaal, & effusionem sanguinis eorum, conferre in Abimelech fratrem suum, & in ceteros Sichimorum principes, qui cum adjuverant.

25 Posueruntque insidias adversus eum in summitate montium: & dum illius præstolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus: nunciatumque est Abimelech.

26 Venit autem Gaal filius Obed cum fratribus suis, & transivit in Sichimam. Ad cuius adventum erecti habitatores Sichem.

27 Egressi sunt in agros, vastantes vineas, uvæque calcantes: & factis cantantium choris, ingressi sunt sanum dei sui, & inter epulas, & pocula maledicebant Abimelech.

28 Clamante Gaal filio Obed: Quis est Abimelech, & quæ est Sichem, ut serviamus ei? numquid non est filius Jerobaal, & constituit principem Zebul servum suum super viros. Emor patris Sichem? Cur ergo serviamus ei?

29 Utinam daret aliquis populum istum sub manu mea: ut auferrem de medio Abimelech. Dicitumque est Abimelech: Congrega exercitum multitudinem, & veni.

30 Zebul enim princeps civitatis, auditis sermonibus Gaal filii Obed, iratus est valdè,

31 Et misit clam ad Abimelech nuncios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus suis, & oppugnat adversum te civitatem.

32 Surge itaque nocte cum populo, qui tecum est, & laita in agro:

33 Et primo manè oriente sole, irruce super civitatem: illo autem egrediente adversum te cum populo suo, fac ei, quod poteris.

34 Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu suo nocte, & tetendit insidias juxta Sichimam in quatuor locis.

35 Egressusque est Gaal filius Obed, & stetit in introitu portæ civitatis. Surrexit autem Abimelech, & omnis exercitus cum eo de insidiarum loco.

36 Cumque vidisset populum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitudo descendit: Cui ille respondit: Umbras montium. vides quasi capita hominum, & hoc errore decipris.

37 Rursumque Gaal ait: Ecce populus de umbilico terræ descendit, & unus cuneus venit per viam, quæ respicit quæcum.

38 Cui dixit Zebul: Ubi est nunc os tuum, quo loquebaris: Quis est Abimelech, ut serviamus ei? Nonne hic populus est, quem

despiciebas? Egredere, & pugna contra eum.

39 Abiit ergo Gaal, spectante Sichimorum populo, & pugnavit contra Abimelech.

40 Qui persecutus est eum fugientem, & in urbem compulsi: cecideruntque ex parte ejus plurimi; usque ad portam civitatis:

41 Et Abimelech sedit in Ruma: Zebul autem, Gaal, & socios ejus expulsi de urbe, nec in ea passus est commorari.

42 Sequenti ergo die egressus est populus in campum. Quòd cum nunciatum esset Abimelech,

43 Tulit exercitum suum, & divisit in tres turmas, tendens insidias in agris. Videntesque, quòd egredere turmas palantes per campum adversarios persequantur.

44 Cum cuneo suo, oppugnans, & obsidens civitatem: duæ autem turme palantes per campum adversarios persequantur.

45 Porro Abimelech omni die illo oppugnabat urbem, quam cepit, interfecit habitatoribus ejus, ipsaque destructa, ita ut sal in ea dispergeret.

46 Quod cum audissent, qui habitabant in turris Sichimorum, ingressi sunt sanum dei sui Berith, ubi sedus cum eo pepigerant, & ex eo locus nomen acceperat, qui erat munitus valdè.

47 Abimelech quoque audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos,

48 Ascendit in montem Selmon cum omni populo suo: & arrepta securi, præcidit arboris ramum, impostumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me videtis facere, citò facite.

49 Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur duces. Qui circumdantes præsidium, succederunt: atque ita factum est, ut fumo, & igne mille homines necarentur, viri pariter, & mulieres, habitatorum turris Sichem.

50 Abimelech autem inde proficiscens venit ad oppidum Thebes, quod circumdans obsidebat exercitu.

51 Erat autem turris excelssa in media civitate, ad quam confluerant simul viri, ac mulieres, & omnes principes civitatis, clausa firmissimè janua, & super turris tectum stantes per propugnacula.

52 Accendensque Abimelech juxta turrim; pugnabat fortiter: & appropinquans ostio, ignem supponere nitentur:

53 Et ecce una mulier fragmen molæ desuper jacens, illis capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus.

54 Qui vocavit citò armigerum suum, & ait ad eum: Evagina gladium tuum, & percutite me: ne forte dicatur, quòd à femina interfecit sim. Qui iusta perficiens, interfecit eum.

55 Illoque mortuo, omnes, qui cum eo erant de Israel, reversi sunt in sedes suas.

56 Et reddidit Deus malum, quòd fecerat Abimelech contra patrem suum, interfecit septuaginta fratribus suis.

57 Sichimitis quoque, quòd operati erant, retributum est, & venit super eos maleficio Joatham filii Jerobaal.

F

G

2. Reg. 11. c. 21.

1. Reg. 11. a. 4. 1. Par. 10. b. 4.

CAPUT X.

Thola dux creatur: huic, vita sancto, Jair succedit: Israelita vero in idolatriam lapsa traduntur Philisthis, & Ammonitis: quibus penitentibus, Dominus ingratitude in improperat, tandemque eorum miseratur.

- A 1 **P**ost Abimelech surrexit dux in Israel Thola filius Phua patru Abimelech, vir de Issachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim:
- 2 Et judicavit Israelcem viginti, & tribus annis, mortuusque est, ac sepultus in Samir.
- 3 Huic successit Jair Galaadites, qui judicavit Israelcem per viginti, & duos annos,
- 4 Habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, & principes triginta civitatum, quæ ex nomine ejus sunt appellatae Havoth Jair, id est oppida Jair, usque in presentem diem, in Terra Galaad.
- B 5 Mortuusque est Jair, ac sepultus in loco, cui est vocabulum Camon.
- 6 Filii autem Israel peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conspectu Domini, & servierunt idolis, Baalim & Astaroth, & diis Syriæ, ac Sidonis, & Moab, & filiorum Ammon, & Philisthim: dimiseruntque Dominum, & non coluerunt eum.
- 7 Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philisthim, & filiorum Ammon.
- 8 Afflictique sunt, & vehementer oppressi per annos decem, & octo, omnes, qui habitabant trans Jordanem in Terra Amorrhæi, qui est in Galaad:
- 9 In tantum, ut filii Ammon, Jordane transfisso, vastarent Judam, & Benjamin, & Ephraim: afflictusque est Israel nimis.
- C 10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum nostrum, & servivimus Baalim.
- 11 Quibus locutus est Dominus: Numquid non Ægyptii, & Amorrhæi, filiique Ammon, & Philisthim,
- 12 Sidonii quoque, & Amalec, & Chanaan, oppresserunt vos, & clamastis ad me, & erui vos de manu eorum.
- 13 Et tamen reliquistis me, & coluistis deos alienos, idcirco non addam, ut ultra vos liberem:
- 14 Ite, & invocate deos, quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustia.
- D 15 Dixeruntque filii Israel ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet: tantum nunc libera nos.
- 16 Quæ dicentes, omnia de finibus suis alienorum deorum idola projecerunt, & servierunt Domino Deo: qui doluit super miseris eorum.
- 17 Itaque filii Ammon conclamantes in Galaad fixere tentoria: contra quos congregati filii Israel in Maspha castrametati sunt.
- 18 Dixeruntque principes Galaad singuli ad proximos suos: Qui primus ex nobis contra filios Ammon ceperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPUT XI.

Jephte judex factus, Dei spiritu accensus, primum ratione agit cum rege Ammonitarum, deinde ubi eos videret, ob votum temerè factum filiam suam unicam Deo sacrificat.

- 1 **F**uit illo tempore Jephte Galaadites vir fortissimus, atque pugnator filius mulieris meretricis, qui natus est de Galaad.
- 2 Habuit autem Galaad uxorem, de qua suscepit filios: qui postquam creverant, egerunt Jephte, dicentes: Haeres in domo patris nostri esse non poteris, quia de altera matre natus es.
- 3 Quos ille fugiens, atque devitans, habitavit in Terra Tob: congregatique sunt ad eum viri inopes, & latrocinantes, & quasi principem sequébantur.
- 4 In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Israel.
- 5 Quibus acriter instantibus, perrexerunt majores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Jephte de Terra Tob:
- 6 Dixeruntque ad eum: Veni, & esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.
- 7 Quibus ille respondit: * Nonne vos estis qui odistis me, & eiecistis de domo patris mei, & nunc venistis ad me necessitate compulsi?
- 8 Dixeruntque principes Galaad ad Jephte: Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus, ut proficiscaris nobiscum, & pugnes contra filios Ammon, sisque dux omnium, qui habitant in Galaad.
- 9 Jephte quoque dixit eis: Si verè venistis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero vester princeps?
- 10 Qui responderunt ei: Dominus, qui hæc audit, ipse mediator, ac testis est, quod nostra promissa faciemus.
- 11 Abiit itaque Jephte cum principibus Galaad, fecitque cum omni populo principem sui. Locutusque est Jephte omnes sermones suos coram Domino in Maspha.
- 12 Et misit nuncios ad regem filiorum Ammon, qui ex persona sua dicerent: Quid mihi, & tibi est, quia venisti contra me, ut vastares terram meam?
- 13 Quibus ille respondit: * Quia tulit Israel terram meam, quando ascendit de Ægypto, a sinibus Arnon usque Jaboc, atque Jordanem: nunc ergo cum pace redde mihi eam.
- 14 Per quos rursus mandavit Jephte, & imperavit eis, ut dicerent regi Ammon:
- 15 Hæc dicit Jephte: Non tulit Israel Terram Moab, nec Terram filiorum Ammon:
- 16 Sed quando de Ægypto conscenderunt, ambulavit per solitudinem usque ad Martubrum, & venit in Cades.
- 17 * Misitque nuncios ad regem Edom, dicens: Dimitte me, ut transcam per terram tuam. Qui noluit acquiescere precibus ejus. Misit quoque ad Regem Moab, qui & ipse transitum præbere contempsit: Mansit itaque in Cades,
- 18 Et circumivit ex latere Terram Edom,

& Ter-

- & Terram Moab: venitque contra Orientalem plagam Terram Moab, & castrametatus est trans Arnon: nec voluit intrare terminos Moab: * Arnon quippe confinium est Terra Moab:
- 19 Misit itaque Israel nuncios ad Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Hesebon, & dixerunt ei: Dimitte, ut transcam per Terram tuam usque ad fluvium.
- 20 Qui & ipse Israel verba despiciens, non dimisit eum transire per terminos suos: sed infinita multitudo congregata, egressus est contra eum in Jafa, & fortiter resistebat.
- 21 Tradiditque eum Dominus in manus Israel cum omni exercitu suo, qui percussit eum, & possedit omnem Terram Amorrhæi habitatoris regionis illius,
- 22 Et universos fines ejus de Arnon usque Jaboc, & de solitudine usque ad Jordanem.
- 23 Dominus ergo Deus Israel subvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo suo Israel, & tu nunc vis possidere terram ejus?
- 24 Nonne ea, quæ possidet Chamos Deus tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Dominus Deus noster victor obtinuit, in nostram cedent possessionem:
- 25 * Nisi forte melior es Balac filio Sephor rege Moab: aut docere potes, quod jurgatus sit contra Israel, & pugnaverit contra eum,
- 26 Quando habitavit in Hesebon, & viculis ejus, & in Aroer, & villis illius, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos annos. Quare tanto tempore nihil super hac repetitione tentastis?
- 27 Igitur non ego pecco in te, sed tu contra me malè agis, indicens mihi bella non justa. Judicet Dominus arbiter hujus diei inter Israel, & inter filios Ammon.
- 28 Noluitque acquiescere rex filiorum Ammon verbis Jephte, quæ per nuncios mandaverat.
- 29 Factus est ergo super Jephte Spiritus Domini, & circumcis Galaad, & Manasse, Maspha quoque Galaad, & inde transiens ad filios Ammon,
- 30 Votum vovit Domino dicens: Si tradideris filios Ammon in manus meas,
- 31 Quicumque primus fuerit egressus de foribus domus meæ, mihi que occurrerit revertenti cum pace a filis Ammon, eum holocaustum offeram Domino.
- 32 Transivitque Jephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos: quos tradidit Dominus in manu ejus.
- 33 Percussitque ab Aroer usque dum venias in Mennith, viginti civitates, & usque ad Abel, quæ est vineis confita, plaga magna nimis. humiliatique sunt filii Ammon a filis Israel.
- 34 Revertente autem Jephte in Maspha domum suam, occurrit ei unigenita filia sua cum tympanis, & choris: non enim habebat alios liberos.
- 35 Quæ visa, scidit vestimenta sua, & ait: Heu me, filia mea, decessisti me, & ipsa decepta es: aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non poteram.
- G 36 Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti

- os tuum ad Dominum, fac mihi, quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione, atque victoria de hostibus tuis.
  - 37 Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi præsta, quod deprecor: Dimitte me, ut duobus mensibus circumeam montes, & planquam virginitatem meam cum sodalibus meis.
  - 38 Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis, ac sodalibus suis, stebat virginitatem suam in montibus.
  - 39 Expletisque duobus mensibus, reversa est ad patrem suum, & fecit ei sicut voverat, quæ ignorabat virum. Exinde mos * increbruit in Israel, & consuetudo servata est:
  - 40 Ut post anni circulum conveniant in unum filia Israel, & plangent filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor.
- CAPUT XII.
- Ephrati injusè adversus Jephte insurgentes ad vada Jordanis ad quadragesimam duo millia occiduntur, cum vocem Scibboleth proferre non possent: quo vita sancto, succedunt dnces Abesan, Abialon, & Abdon.*
- A 1 **E**cce autem in Ephraim orta est seditio: nam transcentes contra aquilonem, dixerunt ad Jephte: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon vocare nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam.
  - 2 Quibus ille respondit: Disceptatio erat mihi, & populo meo contra filios Ammon vehemens: vocavique vos, ut praberetis mihi auxilium, & facere nolulistis.
  - 3 Quod cernens postui animam meam in manibus meis, transivique ad filios Ammon, & tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commerui, ut adversum me confurgatis in prælium?
  - B 4 Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim: percussieruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim, & habitat in medio Ephraim, & Manasse.
  - 5 Occupaveruntque Galaaditæ vada Jordanis, per quæ Ephraim reversurus erat. Cumque venisset ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixisset: Obsecro, ut me transire permittatis: dicebant ei Galaaditæ: Numquid Ephrathaus es? quo dicente: Non sum:
  - C 6 Interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica. Qui respondebat, Sibboleth: eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum jugulabant in ipso Jordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia.
  - 7 Judicavit itaque Jephte Galaadites Israel sex annis: & mortuus est, ac sepultus in civitate sua Galaad.
  - 8 Post hunc judicavit Israel Abesan de Bethlechem:
  - D 9 Qui habuit triginta filios, & totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, & eisdem numeri filijs suis accepit uxores,

N 3 intro-

introducens in domum suam. Qui septem annis iudicavit Israel.
10 Mortuusque est, ac sepultus in Beth-lehem.
11 Cui successit Ahialon Zabulonites: & iudicavit Israel decem annis:
12 Mortuusque est, ac sepultus in Zabulon.

CAPUT XIII.

Israelita rursus in idololatriam lapsus, Philistinis traditur: Samson nasciturus ab Angelo predictur matri, & deinde patri, nasciturque a Domino benedicitur.

A **R**ursusque filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini: qui tradidit eos in manus Philistinorum quadraginta annis.

B **E**rat autem quidam vir de Saraa, & de stirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilem.

C **C**ui apparuit Angelus Domini, & dixit ad eam: Sterilis es, & absque liberis: * sed concipies, & paries filium:

D * Cave ergo, ne bibas vinum, ac ficeram, nec immundum quidquam comedas:

E **Q**uia concipies, & paries filium, cuius non tanget caput novacula: erit enim nazareus Dei ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum.

F **Q**uæ cum venisset ad maritum suum, dixit: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem, quis esset, & unde venisset, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere:

G **S**ed hoc respondit: Ecce concipies, & paries filium: cave, ne vinum bibas, nec ficeram, & ne aliquo vescaris immundo: erit enim puer nazareus Dei ab infantia sua, ex utero matris suæ usque ad diem mortis suæ.

H **O**rauit itaque Manue Dominum, & ait: Obsecro, Domine, ut vir Dei, quem misisti, veniat iterum, & doceat nos, quid debeamus facere de puero, qui nasciturus est.

I **E**xaudivitque Dominus deprecantem Manue, & apparuit rursus Angelus Dei uxori ejus sedenti in agro. Manue autem

13 Post hunc iudicavit Israel Abdon, filius Illel, Pharathonites:

14 Qui habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes, ascendentes super septuaginta pullos asinarum, & iudicavit Israel octo annis:

15 Mortuusque est, ac sepultus in Phathon terræ Ephraim, in monte Amalce.

maritus ejus non erat cum ea. Quæ cum vidisset Angelum,

10 Festinavit, & cucurrit ad virum suum: nunciavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem antè videram.

11 Qui surrexit, & secutus est uxorem suam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es, qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum.

12 Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus; quid vis, ut faciat puer? aut à quo se observare debebit?

13 Dixitque Angelus Domini ad Manue: ab omnibus, quæ locutus sum uxori tuæ, abstineat se:

14 Et quidquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum, & ficeram non bibat, nec vescatur immundo: & quod ei præcepi, impleat, atque custodiat.

15 Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obsecro te, ut acquiescas precibus meis, & faciamus tibi hœdum de capris:

16 Cui respondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue, quod Angelus Domini esset.

17 Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te?

18 Cui iller respondit: * Cur quæris nomen meum, quod est mirabile?

19 Tulit itaque Manue hœdum de capris, & libamenta, & posuit super petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipsæ autem, & uxor ejus intuebantur.

20 Cumque ascenderet flamma altaris in cœlum, Angelus Domini pariter in flamma ascendit. Quod cum vidissent Manue, & uxor ejus, proni ceciderunt in terram.

21 Et ultra eis non apparuit Angelus Domini.

mini. Statimque intellexit Manue, Angelum Domini esse.

22 Et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus Deum.

23 Cui respondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum; & libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis hæc omnia, neque ea, quæ sunt ventura; dixisset.

24 Peperit itaque filium, & vocavit nomen ejus Samson. Crevitque puer: & benedixit ei Dominus.

25 Cœpitque Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan inter Saraa, & Esthaol.

CAPUT XIV.

Samson uxorem ducit Philisthæam; quam cum videret, leonem laceravit; in cuius ore postmodum reperto melle sumpsit ab ea parabolam: qua sodalibus proposita, illi interpretationem per Samsonis uxorem intellexerunt.

A **D**escendit ergo Samson in Thamnatha: vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthiim,

2 Ascendit, & nunciavit patri suo, & matri suæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philistinorum: quam quæro, ut mihi accipiat uxorem:

3 Cui dixerunt pater, & mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo meo; quia vis accipere uxorem de Philisthiim, qui incircumcisi sunt? Dixitque Samson ad patrem suum: Hanc mihi accipe; quia placuit oculis meis:

B **P**arentes autem ejus nesciebant, quod res à Domino fieret, & quæreret occasionem contra Philisthiim. Eo enim tempore Philisthiim dominabantur Israeli.

5 Descendit itaque Samson cum patre suo, & matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis fatus, & rugiens; & occurrit ei.

6 Irruit autem spiritus Domini in Samson, & dilaceravit leonem; quasi hœdum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu: & hœc patri, & matri noluit indicare.

7 Descenditque; & locutus est mulieri, quæ placuerat oculis ejus:

8 Et post aliquot dies revertens, ut acciperet eam, declinavit; ut videret cadaver leonis; & ecce examen apum in ore leonis erat; ac favus mellis:

9 Quem cum sumpisset in manibus, comedebat in via: veniensque ad patrem suum, & matrem, dedit eis partem, qui & ipsi comederunt: nec tamen eis voluit indicare, quod mel de corpore leonis assumpserat.

10 Descendit itaque pater ejus ad mulierem; & fecit filio suo Samson convivium. Sic enim juvenes facere consueverant.

C **C**um ergo cives loci illius vidissent eum, dederunt ei sodales triginta, ut essent cum eo:

12 Quibus locutus est Samson: proponam vobis problema: quod si solveritis mihi intra septem dies convivii, dabo vobis triginta sindones, & totidem tunicas:

13 Si autem non poteritis solvere, vos

dabit mihi triginta sindones, & ejusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei: Propone problema; ut audiamus.

14 Dixitque eis: De comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Nec poterunt per tres dies propositionem solvere.

15 Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Samson: Blandire viro tuo, & suade ei, ut indicet tibi; quid significet problema, quod si facere nolueris; incendemus te, & domum patris tui. An idcirco vocastis nos ad nuptias, ut spoliaretis?

16 Quæ fundebat apud Samson lacrymas, & querebatur dicens: Odisti me, & non diligis: idcirco problema, quod proposuisti filiis populî mei; non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo, & matri nolui dicere: & tibi indicare poterô?

17 Septem igitur diebus convivii flebat ante eum: tandemque die septimo cum ei esset molesta, exposuit. Quæ statim indicavit civibus suis.

18 Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid dulcius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non arastis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam.

19 Irruit itaque in eum Spiritus Domini, descenditque Afealonem; & percussit ibi triginta viros. Quorum ablatas vestes dedit iis, qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui:

20 Uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus, & pronubis.

CAPUT XV.

Trecentis vulpibus, & fractis Samson Philisthæorum segetes incendit: & fractis funibus, quibus ligatus erat, mille Philisthæorum asini maxilla prostravit, & cuius dente molari aquæ silenti fluxerunt.

A **P**ost aliquantulum autem temporis, cum dies triticeæ mellis instarent, venit Samson, invisere volens uxorem suam, & attulit ei hœdum de capris. Cumque cubiculum ejus solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius, dicens:

2 Putavi, quod odisses eam, & idè tradidi illam amico tuo: sed habet sororem, quæ junior, & pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor.

3 Cui Samson respondit: Ab hac die non erit culpa in me contra Philisthæos: faciam enim vobis mala.

4 Perrexitque, & cepit trecentas vulpes, caudasque earum junxit ad caudas, & faces ligavit in medio:

5 Quas igne succendens, dimisit, ut huc, illucque discurrent. Quæ statim perrexerunt in segetes Philistinorum. Quibus succensis, & comportata jam fruges, & adhuc stantes in stipula, concremata sunt, in tantum, ut vineas quoque, & oliveta flamma consumeret.

6 Dixeruntque Philisthiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Samson gener Thamnathæi: quia tulit uxorem ejus, & alteri tradidit, hæc operatus est. Ascende-

rumque

deruntque Philisthim : & combusserunt tam mulierem, quam patrem ejus.

7 Quibus ait Samson: Licet hac feceritis, tamen adhuc ex vobis exspectam ultionem, & tunc quiescam.

8 Percussitque eos ingenti plaga, ita ut stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitavit in spelunca petra Etam.

9 Igitur ascendentes Philisthim in Terram Juda, castrametati sunt in loco, qui postea vocatus est Lechi, id est, maxilla, ubi eorum effusus est exercitus.

10 Dixeruntque ad eos de tribu Juda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt: Ut ligemus Samson, venimus, & redamur ei, quae in nos operatus est.

11 Descenderunt ergo tria millia virorum de Juda ad specum silicis Etam, dixeruntque ad Samson: Nescis, quod Philisthim imperent nobis? quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, sic feci eis.

12 Ligare, inquit, te venimus, & tradere in manus Philisthinorum. Quibus Samson, jurate, ait, & spondete mihi, quod non occidatis me.

13 Dixerunt: Non te occidemus, sed vinctum trademus. Ligaveruntque eum duo-

bus novis funibus, & tulerunt eum de petra Etam.

14 Qui cum venissent ad locum Maxilla, & Philisthim vociferantes occurrissent ei, irruit Spiritus Domini in eum: & sicut solent ad ardorem ignis lina consumi, ita vincula, quibus ligatus erat, dissipata sunt, & soluta.

15 Inventamque maxillam, id est, mandibulam asini, qua jacebat, arripens, interfecit in ea mille viros.

16 Et ait: In maxilla asini, in mandibula puli asinarum delevi eos, & percussi mille viros.

17 Cumque haec verba canens complexer, projecit mandibulam de manu, & vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxillae.

18 Sicienque valde, clamavit ad Dominum, & ait: Tu dedisti in manu servituti salutem hanc maximam, atque victoriam: emisti morior, incidamque in manus iudicum tuorum.

19 Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla asini, & egressa sunt ex eo aqua. Quibus hausitis, resocillavit spiritum, & vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius, Fons invocantis de maxilla, usque in praesentem diem.

20 Judicavitque Israel in diebus Philisthim viginti annis.

CAPUT XVI.

Samson, observantibus eum custodibus portas Gaza urbis in montem detulit: a Dalila autem, cui seipsum illuserat, cognita causa fortitudinis, detonsus illudimur & excrucatur ab hostibus: quos tandem una secum interemit, videlicet tria millia Philisthaeorum.

1. **A**bit quoque in Gazam, & vidit ibi mulierem meretricem, ingressusque est ad eam.

2 Quod cum audissent Philisthim, & percussisset apud eos, intrasse urbem Samson, circumdederunt eum, positos in porta civitatis, custodibus: & ibi tota nocte cum silentio praesolantes, ut facto mane exeuntem occiderent.

3 Dormivit autem Samson, usque ad me-

diu noctis: & inde consurgens, apprehendit ambas portas fores cum postibus suis, & sera, impositasque humeris suis portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron.

4 Post haec amavit mulierem, qua habitabat in Valle Sorec, & vocabatur Dalila.

5 Veneruntque ad eam principes Philisthinorum, atque dixerunt: Decipe eum, & disce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, & quo modo eum superare valeamus, & vincum affligere. Quod si feceris, dabimus tibi singuli mille, & centum argenteos.

6 Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic mihi, obsecro, in quo fit tua maxima fortitudo, & quid sit, quo ligatus erumpere nequeas?

7 Cui respondit Samson: Si septem nervi-

ceis funibus, necdum siccis, & adhuc humentibus, ligatus fuero, infirmus ero, ut ceteri homines.

8 Attuleruntque ad eam satrapae Philisthinorum septem funes, ut dixerat: quibus vinxit eum;

9 Latentesque apud se infidiis, & in cubiculo finem rei expectantibus, clamavitque ad eum: Philisthim super te, Samson. Qui rupit vincula, quo modo si rumpat quis filium de stuppea tortum putamine, cum f odorem ignis acceperit: & non est cognitum, in quo esset fortitudo ejus.

10 Dixitque ad eum Dalila: Ecce illuisti mihi, & falsum locutus es: falsum nunc indica mihi, quo ligari debeas.

11 Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus, qui numquam fuerunt in opere, infirmus ero, & aliorum hominum similis.

12 Quibus rursus Dalila vinxit eum, & clamavit: Philisthim super te, Samson, in cubiculo infidiis preparatis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum.

13 Dixitque Dalila rursus ad eum: Usquequo decipis me, & falsum loqueris? ostende, quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si septem crines capitis mei cum licio pluxeris, & clavum his circumligatum terra fixeris, infirmus ero.

14 Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eum: Philisthim super te, Samson. Qui consurgens de somno extraxit clavum cum crinibus, & licio.

15 Dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis, quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus es mihi, & noluisti dicere, in quo sit maxima fortitudo tua.

16 Cumque molesta esset ei, & per multos dies jugiter adhereret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima ejus, & ad mortem usque lassata est.

17 Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum numquam ascendit super caput meum, quia Nazaraeus, id est, consecratus Deo sum de utero matris meae: si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, & deficiam, eroque sicut ceteri homines.

18 Vidensque illa, quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philisthinorum, ac mandavit: Ascendite adhuc semel, quia nunc mihi aperuit cor suum. Qui ascenderunt, assumpta pecunia, quam promiserant.

19 At illa dormire eum fecit super genua sua, & in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem, & rasit septem crines ejus, & cepit abigere eum, & a se repellere: statim enim ab eo fortitudo discessit.

20 Dixitque: Philisthim super te, Samson. Qui de somno consurgens, dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci, & me exequiam, nesciens, quod recessisset ab eo Dominus.

21 Quem cum apprehendissent Philisthim, statim eruerunt oculos ejus, & duxerunt Gazam vincum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt.

22 Jamque capilli ejus renasci coeperant,

23 Et principes Philisthinorum conveniunt in unum, ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo, & epularentur, dicentes: Tradidit deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras.

24 Quod etiam populus videns, laudabat deum suum, eademque dicebat: Tradidit deus noster adversarium nostrum in manus nostras, qui delevit terram nostram, & occidit plurimos.

25 Latentesque per convivia, sumptis jam epulis, praeeperunt, ut vocaretur Samson, & ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludabat ante eos, feceruntque eum stare inter duas columnas.

26 Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte me, ut tangam columnas, quibus omnis imminet domus, & reclinet super eas, & parvulum requiescam.

27 Domus autem erat plena virorum, ac mulierum, & erant ibi omnes principes Philisthinorum, ac de recto, & solario circiter tria millia utriusque sexus spectantes ludentem Samson.

28 At ille invocato Domino ait: Domine Deus, memento mei, & redde mihi nunc fortitudinem pristinam, Deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis, & pro amissione duorum luminum unam ultionem recipiam.

29 Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque eam um dextera, & alteram lava tenens,

30 Ait: Moriatur anima mea cum Philisthim. Concussitque fortiter columnas, cecidit domus super omnes principes, & ceteram multitudinem, qua ibi erat: multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat.

31 Descendentes autem fratres ejus, & universa cognatio tulerunt corpus ejus, & sepelierunt inter Saraa, & Esthaol in sepulchro patris sui Manue: judicavitque Israel viginti annis.

CAPUT XVII.

Mater Michae constituit ipsi de servato argento idolum; cui ille primo filium suum, deinde Levitem Bethlehemitem praefecit sacerdotem.

1 **F**uit eo tempore vir quidam de monte Ephraim, nomine Michas,

2 Qui dixit matri suae: Mille, & centum argenteos, quos separaveras tibi, & super quibus me audiente juraveras, ecce ego habeo, & apud me sunt. Cui illa respondit: Benedictus filius meus Domino.

3 Reddidit ergo eos matri suae, quae dixerat ei: Consecravi, & vovi hoc argentum Domino, ut de manu mea suscipiat filius meus, & faciat sculpsile, atque conflatile: & nunc trado illud tibi.

4 Reddidit igitur eos matri suae: qua tulit ducentos argenteos, & dedit eos argentario, ut faceret ex eis sculpsile, atque conflatile, quod fuit in domo Michae.

5 Qui adiculam quoque in ea Deo separavit, & fecit ephod, & theraphim, id est,

A

Ardo-

C

D

E

F

G

A

B

vestem sacerdotalem, & idola: implevitque unius filiorum suorum manum, & factus est ei sacerdos.

C 6 In diebus illis non erat rex in Israël, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

7 Fuit quoque alter adolescens de Bethlehem Juda, ex cognatione ejus: eratque ipse Levites, & habitabat ibi.

8 Egressusque de civitate Bethlehem, peregrinari voluit, ubicumque sibi commodum reperisset. Cumque venisset in montem Ephraim, iter faciens, & declinasset parumper in domum Michæ.

CAPUT XVIII.

Missi primum exploratoribus, secuti postea sunt sexcenti viri de tribu Dan, quærentes sibi possessionem: & ablato Michæ idolo cum sacerdote, urbem Lais vii captentes inhabitaverunt.

A 1 In diebus illis non erat rex in Israël, & tribus Dan quærebat possessionem sibi, ut habitaret in ea: usque ad illum enim diem inter cæteras tribus sortem non acceperat.

2 Miserunt ergo filii Dan, stirpis, & familie suæ quinque viros fortissimos de Saraa, & Esthaol, ut explorarent terram, & diligenter inspicerent: dixeruntque eis: Ite, & considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem Ephraim, & intrassent domum Michæ, requieverunt ibi.

B 3 Et agnoscetes vocem adolescentis Levitæ, utentesque illius diverforio, dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit? quid hic agis? quam ob causam huc venire voluisti?

4 Qui respondit eis: Hæc, & hæc præstitit mihi Michas, & me mercede conduxit, ut sum ei sacerdos.

5 Rogaverunt autem eum, ut consuleret Dominum, ut scire possent, an prospero itinere pergerent, & res haberet effectum.

6 Qui respondit eis: Ite in pace: Dominus respicit viam vestram, & iter, quo pergitis.

7 Euntes igitur quinque viri venerunt Lais: videruntque populum habitantem in

9 Interrogatus est ab eo, unde venisset. Qui respondit: Levita sum de Bethlehem Juda, & vado, ut habitem, ubi potuero, & utile mihi esse perspexero.

10 Dixitque Michas: Mane apud me, & esto mihi parens, ac sacerdos: daboque tibi per annos singulos decem argenteos, ac vestem dupplicem, & quæ ad victum sunt necessaria.

11 Acquievit, & mansit apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis.

12 Implevitque Michas manum ejus, & habuit puerum sacerdotem apud se.

13 Nunc scio, dicens, quod bene faciet mihi Deus habenti Levitæ generis sacerdotem.

ca abique ullo timore, juxta consuetudinem Sidoniorum, securum, & quietum, nullo ei penitus resistente, magnarumque opum: & procul à Sidone, atque à cunctis hominibus separatam.

8 Reverſique ad fratres suos in Saraa, & Esthaol, & quid egissent sciscitantibus responderunt:

9 Surgite, ascendamus ad eum: vidimus enim terram valde opulentam, & uberem: nolite negligere, nolite cessare. Eamus, & possideamus eam, nullus erit labor.

10 Intrabimus ad securos, in regionem latissimam, tradetque nobis Dominus locum, in quo nullius rei est penuria, eorum, quæ gignantur in terra.

11 Profecti igitur sunt de cognatione Dan, id est, de Saraa, & Esthaol, sexcenti viri accincti armis bellicis,

12 Ascendentemque manserunt in Cariathiarim Juda: qui locus, ex eo tempore, Castrorum Dan nomen accepit, & est post tergum Cariathiarim.

13 Inde transferunt in montem Ephraim. Cumque venissent ad domum Michæ,

14 Dixerunt quinque viri, qui prius missi fuerant ad considerandam Terram Lais, cæteris fratribus suis: Nostis, quod in domibus istis sit ephod, & theraphim, & sculptile, atque conslatile: videte, quid vobis placeat.

15 Et cum paululum declinassent, ingressi sunt domum adolescentis Levitæ, qui erat in domo Michæ: salutaveruntque eum verbis pacificis.

16 Sexcenti autem viri ita, ut erant armati, stabant ante ostium.

17 At illi, qui ingressi fuerant domum juvenis, sculptile, & ephod, & theraphim, atque conslatile tollere nitebantur, & sacerdos stabat ante ostium, sexcentis viris fortissimis haud procul expectantibus.

E 18 Tulerunt igitur, qui intraverunt, sculptile, ephod, & idola, atque conslatile. Quibus dixit sacerdos: Quid facitis?

19 Cui responderunt: Tace, & pone digitum super os tuum: venique nobiscum, ut habeamus te patrem, & ac sacerdotem. Quid tibi melius est, ut sis sacerdos in domo unius viri, an in una tribu, & familia in Israël?

20 Quod cum audisset, acquievit sermonibus eorum, & tulit ephod, & idola, ac sculptile, & profectus est cum eis.

21 Qui cum pergerent, & ante se ire fecissent parvulos, ac jumenta, & omne, quod erat pretiosum,

22 Et jam à Domo Michæ essent procul, viri, qui habitabant in adibus Michæ clamantes secuti sunt,

23 Et post tergum clamare ceperunt. Qui cum respexissent, dixerunt ad Micham: Quid tibi vis? cur elamas?

F 24 Qui respondit: Deos meos, quos mihi feci, tulistis, & sacerdotem, & omnia, quæ habeo, & dicitis: Quid tibi est?

25 Dixeruntque ei filii Dan: Cave, ne ultra loquaris ad nos, & veniant ad te viri animo concitati, & ipse cum omni domo tua pereas.

26 Et sic cepto itinere perrexerunt. Videns autem Michas, quod fortiores se essent, reversus est in domum suam.

27 Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem, & quæ supra diximus: veneruntque in Lais ad populum quiescentem, atque securum, & percusserunt eos in ore gladii: urbemque incendio tradiderunt,

G 28 Nullo penitus ferente presidium, eò quod procul habitarent à Sidone, & cum nullo hominum haberent quidquam societatis, ac negotii. Erat autem civitas sita in regione Rohob: quam rursus exstruentes habitaverunt in ea,

29 Vocato nomine civitatis Dan, juxta vocabulum patris sui, quem genuerat Israël, quæ prius Lais dicebatur.

30 Posueruntque sibi sculptile, & Jonathan filium Gersam filii Moysi, ac filios ejus sacerdotes in tribu Dan, usque ad diem captivitatis suæ.

31 Mansitque apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo. In diebus illis non erat rex in Israël.

CAPUT XIX.

Cum Levita suam uxorem à parentum domo reduceret, ipsa à Gabaonitis, qui tribus erant Benjamin, prodigiosa libidine extincta, maritus in duodecim partes corpore seclo, ad singulas tribus singulas portiones misit, ad infandum scelus ulciscendum reliquas tribus evocans.

A 1 Fuit quidam vir Levites habitans in latere montis Ephraim, qui accepit uxorem

rem de Bethlehem Juda:

2 Quæ reliquit eum, & reversa est in domum Patris sui in Bethlehem, mansitque apud eum quatuor mensibus.

3 Securisque est eam vir suus, volens reconciliari ei, atque blandiri, & secum reducere, habens in comitatu puerum, & duos asinos: quæ suscepit eum, & introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset focer ejus, cumque vidisset, occurrit ei lætus.

4 Et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo foceris tribus diebus, comedens cum eo, & bibens familiariter.

5 Die autem quarto de nocte confurgens, proficisci voluit. Quem tenuit focer, & ait ad eum: Gusta prius pauillum panis, & conforta stomachum, & sic proficisceris.

6 Sederuntque simul, ac comederunt, & bibebunt. Dixitque pater puellæ ad generum suum: Quæso te, ut hodie hic maneat, pariterque lætemur.

7 At ille confurgens, cepit velle proficisci. Et nihilominus omnix eum focer tenuit, & apud se fecit manere.

8 Manè autem facto parabat Levites iter. Cui focer rursus: Oro te, inquit, ut paululum tibi capias, & assumptis viribus, donec increseat dies, postea proficiscaris. Comederunt ergo simul.

9 Surrexitque adolescens, ut pergeret cum uxore sua, & puero. Cui rursus locutus est focer: Considera, quod dies ad occasum declivior sit, & propinquat ad vesperum: mane apud me etiam hodie, & duc latum diem, & cras proficisceris, ut vadas in domum tuam.

10 Noluit gener acquiescere sermonibus ejus: sed statim perrexit, & venit contra Jebus, quæ altero nomine vocatur Jerusalem, ducens secum duos asinos onustos, & concubinam.

11 Jamque erant juxta Jebus, & dies mutabatur in noctem: dixitque puer ad dominum suum: Veni, obsecro, declinemus ad urbem Jebusatorum, & maneamus in ea.

12 Cui respondit Dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non est de filiis Israël, sed transibo usque Gabaa:

13 Et cum illuc pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama,

14 Transferunt ergo Jebus, & ceptum carpebant iter, occubuitque eis sol juxta Gabaa, quæ est in tribu Benjamin:

15 Diverteruntque ad eam, ut manerent ibi. Quod cum intrassent, sedebant in platea civitatis, & nullus eos recipere voluit hospitio.

16 Et ecce, apparuit homo senex, revertens de agro, & de opere suo vesperi, qui & ipse de monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filii Jemini.

17 Elevatisque oculis, vidit senex sedentem hominem cum farcinulis suis in platea civitatis: & dixit ad eum: Unde venis? & quò vadis?

18 Qui respondit ei: Profecti sumus de Bethlehem Juda, & pergitimus ad locum nostrum,

strum, qui est in latere montis Ephraim, unde iteramus in Bethlehem, & nunc vadimus ad domum Dei, nullusque sub tectum suum nos vult recipere.

19 Habentes paleas, & scenum in Asinorum pabulum, & panem, ac vinum in mcos, & ancilla tua usus, & pueri, qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospitio.

20 Cui respondit senex: Pax tecum sit, ego præbebo omnia, quæ necessaria sunt: tantum, quæso, ne in platea maneat.

21 Introduxitque eum in domum suam, & pabulum asinis præbuit: ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium.

22 Illis epulantibus, & post laborem itineris cibo, & potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, (id est, absque iugo) & circumdantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: * Educ virum, qui ingressus est domum tuam, ut abutatur eo.

* Gen. 19. a. 5.

23 Egressusque est ad eos senex, & ait: Nolite, fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, & cessate ab hac stultitia.

24 Habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilietis eas, & vestram libidinem corpleteis: tantum obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in virum.

25 Nolebant acquiescere sermonibus illius. Quod ternoens homo, eduxit ad eos concubinam suam, & eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abuti essent, dimiserunt eam manè.

26 At mulier, recedentibus tenebris, venit ad ostium domus, ubi manebat dominus suus, & ibi corruit.

27 Manè factò, surrexit homo, & aperuit ostium, ut ceceptam expleret viam: & ecce concubina ejus jacebat ante ostium sparsis in limine manibus.

28 Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, & ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens quòd erat mortua; tulit eam, & imposuit asino, reversusque est in domum suam.

29 Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, & cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes, ac frustra concidens, milit in omnes terminos Israel.

30 Quod cum vidissent singuli, conclamabant: Numquam res talis facta est in Israel, ex eo die, quo ascenderunt patres nostri de Aegypto, usque in præsens tempus: forte sententiam, & in commune decernite, quid factò opus sit.

C A P U T XX.

Ob hoc scelus pugnantes relique tribus adversis Benjamin semel, atque iterum bello inferiores, tertioque committentes iussu Domini prælium, tribum illam, præter sexcentos, qui in solitudinem fugerant, penitus deleverunt.

1 Egressi itaque sunt omnes filii Israel, & pariter congregati, quasi vir unus, *

A
Osee 9.
c. 9.

de Dan usque Bersabec, & Terra Galaad, ad Dominum in Maspha:

2 Omnesque anguli populorum, & cunctæ tribus Israel in Ecclesiam populi Dei convenerunt, quadringenta millia peditum pugnatorum.

3 (Nec latuit filios Benjamin, quòd ascendissent filii Israel in Maspha.) Interrogatusque Levita, maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum scelus perpetratum esset,

4 Respondit: Veni in Gabaa Benjamin cum uxore mea, illucque divertit:

5 Et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, & uxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua est.

6 Quam arreptam in frustra concidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestra: quia numquam tantum nefas, & tam grande piaculum factum est in Israel.

7 Adestis omnes filii Israel, decernite, quid facere debeatis.

8 Stansque omni populus, quasi unius hominis sermone respondit: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisquam intrabit domum:

9 Sed hoc contra Gabaa in commune faciamus.

10 Decem viri eligantur è centum ex omnibus tribubus Israel, & centum de mille, & mille de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, & possimus pugnare contra Gabaa Benjamin, & reddere ei pro scelere, quod meretur.

11 Convenitque uni vtriusque Israel ad civitatem, quasi homo unus, eadem mente, unoque consilio.

12 Et miserunt nuncios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis reperitum est?

13 Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, & auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel audire mandatum:

14 Sed ex cunctis urbibus, quæ sortis sue erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, & contra universum populum Israel dimicarent.

15 Invenienteque sunt viginti quinque millia de Benjamin educentium gladium, præter habitatores Gabaa,

16 Qui septingenti erant viri fortissimi, ita sinistra, ut dextra præstantes: & sic fundis lapides ad certum facientes, ut capillum quoque possent percutere, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur.

17 Virorum quoque Israel, absque filiis Benjamin, inventa sunt quadringenta millia educentium gladios, & paratorum ad pugnam.

18 Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est, in Silo: consulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Benjamin? Quibus respondit Dominus: Judas sit dux vester.

19 Stantique filii Israel surgentes manè, castrametati sunt juxta Gabaa:

20 Et inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare cœperunt.

21 Egressi filii Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo millia virorum.

22 Rursum filii Israel, & fortitudo dinc, & numero confidentes, in eodem loco, in quo prius certaverant, aciem direxerunt:

23 Ita tamen, ut prius ascenderent, & starent coram Domino, usque ad noctem: consulerentque eum; & dicerent: Debeo ultra procedere ad dimicandum contra filios Benjamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eos, & inire certamen.

24 Cumque filii Israel altera die contra filios Benjamin ad prælium processissent,

25 Eruperunt filii Benjamin de portis Gabaa: & occurrentes eis, tanta in illos cæde bacchati sunt, ut decem, & octo millia virorum educentium gladium prosternerent.

26 Quamobrem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, & sedentes flebant coram Domino: jejunaveruntque die illo, usque ad vesperam, & obtulerunt ei holocausta, atque pacificas victimas,

27 Et super statum suo interogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei,

28 Et Phinees filius Eleazari filii Aaron præpositus domus. Consuluerunt igitur Dominum, atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pugnam contra filios Benjamin fratres nostros, an quiescere? Quibus ait Dominus: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras.

29 Postieruntque filii Israel insidias per circuitum urbis Gabaa:

30 Et tertia vice, sicut semel, & bis, contra Benjamin exercitum prodixerunt.

31 Sed & filii Benjamin audacter eruperunt de civitate, & fugientes adversarios longius persecuti sunt, ita ut vulnerarent ex eis sicut primo die, & secundo, & cæderent per duas semitas vertentes terga, quarum una ferebatur in Bethel, & altera in Gabaa, atque prosternerent triginta circiter viros:

32 Putaverunt enim solito eos more cedere. Qui fugam arte simulant, inierunt consilium, ut abstraherent eos de civitate, & quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent.

33 Omnes itaque filii Israel surgentes de sedibus suis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Balthamar. Insidie quoque, quæ circa urbem erant, paulatim se aperire cœperunt.

34 Et ab Occidentali urbis parte procedere. Sed & alia decem millia virorum de universo Israel, habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravaturneque est bellum contra filios Benjamin: & non intellexerunt, quòd ex omni parte illis instaret interitus.

35 Percussitque eos Dominus in conspectu filiorum Israel, & interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque millia, & centum viros, omnes bellatores, & educentes gladium.

36 Filii autem Benjamin, cum se inferiores esse vidissent, cœperunt fugere. Quod cernentes filii Israel, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad preparatas insidias devenirent, quas juxta urbem posserant.

37 Qui cum repente de latibus surrexissent, & Benjamin terga cadentibus daret, ingressi sunt civitatem, & percusserunt eam in ore gladii.

38 Signum autem dederunt filii Israel his, quos in insidiis collocaverant, ut postquam urbem cœpissent, ignem accenderent: ut ascendente in altum fumo, captam urbem demonstrarent.

39 Quòd cum cernerent filii Israel in ipso certamine positi, (putaverunt enim filii Benjamin eos fugere, & instantius persequerentur, cæsis de exercitu eorum triginta viris.)

40 Et viderent quasi columnam fumi de civitate ascendere, Benjamin quoque aspiciens retrò, cum captam cerneret civitatem, & flammam in sublime ferri:

41 Qui prius simulaverant fugam, versa facie fortius resistebant. Quòd cum vidissent filii Benjamin, in fugam versi sunt.

42 Et ad viam deserti ire cœperunt, illuc quoque eos adversarii persequentibus. Sed & hi, qui urbem succenderant, occurrerunt eis.

43 Atque ita factum est, ut ex utraque parte ab hostibus cæderentur, nec erat ulla requies morientium. Ceciderunt, atque prostrati sunt ad Orientalem plagam urbis Gabaa.

44 Fuerunt autem, qui in eodem loco intercepti sunt, decem, & octo millia virorum, omnes robustissimi pugnatores.

45 Quòd cum vidissent, qui remanserant de Benjamin, fugerunt in solitudinem: & pergebant ad Petram, cujus vocabulum est Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in diversa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cum ultra tenderent, persecuti sunt eos, & interfecerunt etiam alia duo millia.

46 Et sic factum est, ut omnes, qui cæderant de Benjamin in diversis locis, essent viginti quinque millia, pugnatores ad bella promptissimi.

47 Remanserunt itaque de omni numero Benjamin, qui evadere, & fugere in solitudinem potuerunt, sexcenti viri: sederuntque in Petra Remmon mensibus quatuor.

48 Regressi autem filii Israel, & omnes reliquias civitatis à viris, usque ad jumenta, gladio percussissent, cunctasque urbes, & viculos Benjamin vorax flamma consumpsit.

C A P U T XXI.

Instaurat viribus Benjamin ex quadringentis virginibus in eade habitatorum Faber Galaad reservatis, & ex raptis ducentium choros in Silo virginibus.

1 Jura verunt quoque filii Israel in Maspha, & dixerunt: Nullus nostrum dabit filius Benjamin de filiabus suis uxorem.

F

G

A

2 Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, & in conspectu ejus sedent es usque ad vesperam, levaverunt vocem, & magno ululatu cœperunt flere, dicentes:

3 Quare, Domine Deus Israel, factum est hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis?

4 Altera autem die diluculo confurgentes, extruxerunt altare, obruleruntque ibi holocausta, & pacificas victimas, & dixerunt:

5 Quis non ascendit in exercitu Domini de universis tribubus Israel? Grandi enim juramento se constrinxerant, cum essent in Maspha, interfici eos, qui defuissent.

6 Ductique pœnitentia filii Israel super fratre suo Benjamin, cœperunt dicere: Ablata est tribus, una de Israel.

B. 7 Unde uxores accipient? omnes enim in commune juravimus, non daturus nos his filias nostras.

8 Idcirco dixerunt: Quis est de universis tribubus Israel, qui non ascendit ad Dominum in Maspha? Et ecce inventi sunt habitatores Jabes Galaad, in illo exercitu non fuisse.

9 (Eo quoque tempore, cum essent in Silo, nullus ex eis ibi repertus est.)

10 Miserunt itaque decem millia viros robustissimos, & prœceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Jabes Galaad in ore gladii, tam uxores, quam parvulos eorum.

11 Et hoc erit, quod observare debebitis: Omne generis masculini, & mulieres, quæ cognoverunt viros, interficite, virgines autem reservate.

12 Inventæque sunt de Jabes Galaad quadringentæ virgines, quæ nescierunt virorum, & adduxerunt eas ad castra in Silo, in Terram Chanaan.

C. 13 Miseruntque nuncios ad filios Benjamin, qui erant in Petra Remmon, & prœceperunt eis, ut eos susciperent in pace.

14 Veneruntque filii Benjamin in illo

tempore, & datæ sunt eis uxores de filiabus Jabes Galaad: alias autem non repererunt, quas simili modo traderent.

15 Univerfusque Israel valdè doluit, & egit pœnitentiam super interfectione unius tribus ex Israel:

16 Dixeruntque majores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? omnes in Benjamin feminæ conciderunt.

17 Et magna nobis cura, ingentique studio providendum est, ne una tribus deleatur ex Israel.

18 Filias enim nostras eis dare non possumus, constructi juramento, & maledictione, qua diximus: Maledictus, qui dederit de filiabus suis uxorem Benjamin.

19 Cœperuntque consilium, atque dixerunt: Ecce solemnitas Domini est in Silo anniversaria, quæ sita est ad Septentrionem urbis Bethel, & ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad Meridiem oppidi Lebona.

20 Præceperuntque filiis Benjamin, atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis.

21 Cumque videritis filias Silo ad duccendos choros ex more procedere, exite repente de vineis, & rapite ex eis singuli uxores singulas, & pergite in Terram Benjamin.

22 Cumque venerint patres earum, ac fratres, & adversum vos queri cœperint, atque jurgati, dicemus eis: Misere mini eorum: non enim rapuerunt eas jure bellantium, atque victorum, sed rogantibus, ut acciperent, non dedistis, & à vestra parte peccatum est.

23 Revertuntque filii Benjamin, ut sibi fuerat imperatum, & juxta numerum suum, rapuerunt sibi de his, quæ ducebant choros, uxores singulas: abieruntque in possessionem suam, edificantes urbes, & habitantes in eis.

24 Filii quoque Israel reversi sunt per tribus, & familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat.

CAPUT PRIMUM.

Elimelech Bethlehemitæ præ nimia fame cum uxore Noemi, ac duobus filiis in terram Moab concedit: quo unâ cum filio mortuo, Noemi cum Ruth nuru sua in Bethlehem revertens, non vult vocari Noemi, sed Mara.

A. I. **I**N diebus unius judicis, quando iudices præerant, facta est fames in terra. Abiitque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabitide, cum uxore sua, ac duobus liberis.

2 Ipse vocabatur Elimelech, & uxor ejus Noemi: & duo filii, alter Mahalon, & alter Chelion, Ephrathæ de Bethlehem Juda. Ingressique regionem Moabitidem, morabantur ibi.

3 Et mortuus est Elimelech maritus Noemi, remansitque ipsa cum filiis.

4 Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera verò Ruth. Manseruntque ibi decem annis.

5 Etambo mortui sunt, Mahalon videlicet & Chelion: remansitque mulier orbata duobus liberis, ac marito.

6 Et surrexit, ut in patriam pergeret, cum utraque nuru sua, de regione Moabitide: audierat enim, quod respexisset Dominus populum suum, & dedisset eis escas.

B. 7 Egredia est itaque de loco peregrinationis suæ cum utraque nuru: & jam in viâ revertendi posita in Terram Juda,

8 Dixit ad eas: Ite in domum matris vestræ: faciat vobiscum Dominus misericordiam, sicut fecistis cum mortuis, & mecum.

9 Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos sortitura estis. Et osculata est eas. Quæ elevata voce flere cœperunt.

10 Et dicere: Tecum pergenus ad populum tuum.

11 Quibus illa respondit: Revertimini, si-

lia meæ, cur venitis mecum? num ultrâ habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis.

12 Revertimini filia meæ, & abite: jam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo conjugali, etiam si possem hac nocte concipere, & parere filios.

C. 13 Si eos expectare velitis, donec crescant, & annos pubertatis impleant, antè eritis vetula, quam nubatis. Nolite, quæ filia meæ: quia vestra angustia magis me premit, & egressa est manus Domini contra me.

14 Elevata igitur voce, rursum flere cœperunt: Orpha osculata est soecrum, ac reversa est: Ruth adhæsit soecrui suæ.

15 Cui dixit Noemi: En reverfa est cognata tua ad populum suum, & ad deos suos, vade cum ea.

16 Quæ respondit: Ne adverseris mihi, ut relinquam te, & abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: & ubi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, Deus tuus Deus meus.

17 Quæ te terra morientem susceperit, in ea moriar: ibique locum accipiam sepulture. Hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat, si non sola mors me, & te separaverit.

D. 18 Videns ergo Noemi, quod obstinato animo Ruth decrevisset secum pergere, adversari noluit, nec ad suos ultrâ reditum persuadere:

19 Profectæque sunt simul, & venerunt in Bethlem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebuit: dicebantque mulieres: Hæc est illa Noemi.

20 Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (id est, pulchram) sed vocetis me Mara (id est, amarum) quia amaritudine valdè replevit me Omnipotens.

21 Egredia sum plena, & vacuum reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, & afflixit Omnipotens?

22 Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru sua de terra peregrinationis suae: ac reversa est in Bethlechem, quando primum hordeum metebantur.

C A P U T I I.

Ruth pressa famespicas in agro Booz affinis sui colligens, gratiam apud eum invenit, & laeta reversa ad focrum reversa, multum frumenti, & de ciborum reliquiis ei offert.

A **E**Rat autem viro Elimelech confanguineus, homo potens, & magnarum opum, nomine Booz.

2 Dixitque Ruth Moabitis ad focrum suum: Si jubes, vadam in agrum, & colligam spicas, quae fugerint manus metentium, ubicumque clementis in me patrisfamilias reperero gratiam. Cui illa respondit: Vade, filia mea.

3 Abiit itaque, & colligebat spicas post terga metentium. Accidit autem, ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

4 Et ecce ipse veniebat de Bethlechem, dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi Dominus.

5 Dixitque Booz juveni, qui messoribus praerat: Cujus est haec puella?

B **C**ui respondit: Haec est Moabitis, quae venit cum Noemi de regione Moabitis.

7 Et rogavit, ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia: & de mane usque nunc stat in agro, & ne ad momentum quidem domum reversa est.

8 Et ait Booz ad Ruth: Audi, filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: sed jungere puellis meis,

9 Et ubi messuerint, sequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo molestus sit tibi: sed etiam si sitieris, vade ad farcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.

10 Quae cadens in faciem suam, & adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, & nosse me dignareris peregrinam mulierem?

11 Cui ille respondit: Nunciata sunt mihi omnia, quae feceris focri tuae post mortem viri tui: & quod reliqueris parentes tuos, & terram, in qua nata es, & veneris ad populum, quem antea nesciebas.

C **12** Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, ad quem venisti, & sub cujus confugisti alas.

13 Quae ait: Inveni gratiam apud oculos tuos, domine mi, qui consolatus es me, & locutus es ad cor ancilla tuae, quae non sum similis unius puellarum tuarum.

14 Dixitque ad eam Booz: Quando hora venendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Scdit itaque ad messorum latus, & congestit portentam sibi, comeditque, & saturata est, & tulit reliquias.

15 Atque inde surrexit, ut spicas ex more

colligeret. Praecipit autem Booz pueris suis, dicens: Etiam si vobiscum metere volueris, prohibeatis eam:

16 Et de vestris quoque manipulis proficite de industria, & remanere permitte, ut absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.

17 Colligit ergo in agro usque ad vesperam: & quae collegerat, virga cadens, & excutens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est tres modios.

18 Quos portans reversa est in civitatem, & ostendit focru suae: insuper protulit, & dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat.

19 Dixitque ei focrus sua: Ubi hodie collegisti, & ubi fecisti opus? sit benedictus, qui misertus est tui. Indicavitque ei, apud quem fuisset operata: & nomen dixit viri, quod Booz vocaretur.

20 Cui respondit Noemi: Benedictus sit Domino: quoniam eandem gratiam, quam praebuerat vivis, servavit & mortuis. Rursumque ait: Propinquus noster est homo.

21 Et Ruth, Hoc quoque, inquit, praecipit mihi, ut tandem messoribus ejus jungerer, donec omnes segetes meterecur.

22 Cui dixit focrus: Melius est, filia mea, cum puellis ejus exeat ad metendum, ne in alieno agro quispiam resistat tibi.

23 Juncta est itaque puellis Booz: & tandem cum eis messuit, donec hordeum, & triticum in horreis conderentur.

C A P U T I I I.

Ruth focrus suae consilio obsecuta ad pedes Booz dormientis recubens, nuptias veraciter postulat: accepto laeto responso, sex hordeum modios ad focrum defert.

Postquam autem reversa est ad focrum suum, audiivit ab ea: Filia mea, quae ram tibi requiem, & providebo, ut benedictus tibi.

2 Booz iste, cujus puellis in agro juncta es, propinquus noster est, & hac nocte aream hordei ventilat.

3 Lavare igitur, & ungere, & induere cultioribus vestimentis, & descende in aream. Non te videat homo, donec esum, potumque finierit.

4 Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum, in quo dormiat: veniesque, & discoperies pallium, quo operitur a parte pedum, & proicies te, & ibi jacebis: ipse autem dicet tibi, quid agere debeas.

5 Quae respondit: Quidquid praeciperis, faciam.

6 Descenditque in arcam, & fecit omnia, quae sibi imperaverat focrus.

7 Cumque comedisset Booz, & bibisset, & factus esset hilarior, iste, qui ad dormiendum juxta accervum manipulorum, venit abscondit, & discoperito pallio a pedibus ejus, se projecit.

8 Et ecce, nocte jam media, expavit homo, & conturbatus est: viditque mulie-

rem jacentem ad pedes suos,

9 Et ait illi: Quae es: Illaque respondit: Ego sum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum super famulam tuam, quia propinquus es.

C **10** Et ille, benedicta, inquit, es a Domino filia, & priorem misericordiam posteriore superasti: quia non es secuta juvenes pauperes, sive divites.

11 Noli ergo metuere, sed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intra portas urbis meae, mulierem te esse virtutis.

12 Nec abnuo me propinquum, sed est alius me propinquior.

13 Quiesce hac nocte: & facto mane, si te voluerit propinquitatis jure retinere, benedixit res acta est: sin autem ille noluerit, ego te absque ulla dubitatione suscipiam, vivit Dominus, dormi usque mane.

D **14** Dormivit itaque ad pedes ejus usque ad noctis abscessum. Surrexit itaque, antequam homines se cognoscerent innot, & dixit Booz: Cave, ne quis noverit, quod huc veneris.

15 Et rursus, expande, inquit, pallium tuum, quo operiris, & tene utraque manu. Qua extendente, & tenente, mensus est sex modios hordei, & posuit super eam. Quae portans egressa est civitatem.

16 Et venit ad focrum suum. Quae dixit ei: Quid egisti, filia? Narravitque ei omnia, quae sibi fecisset homo.

17 Et ait: Ecce sex modios hordei dedit mihi, & ait: Nolo vacuum te reverti ad focrum tuam.

18 Dixitque Noemi: Expecta, filia, donec videamus, quem res exitum habeat. Neque enim cessabit homo, nisi compleverit, quod locutus est.

C A P U T I V.

Booz coram senioribus civitatis accipit possessionem Elimelech, & Ruth nurum defuncti in uxorem, cedente alio propinquo juri propinquitatis, ex qua genuit Obed avum David regis.

A **A**scendit ergo Booz ad portam, & sedit ibi. Cumque vidisset propinquum praeterire, de quo prius sermo habitus est, dixit ad eum: Declina paulisper, & sede hic: vocans eum nomine suo. Qui divertit, & sedit.

2 Tollens autem Booz decem viros de senioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hic.

3 Quibus sedentibus, locutus est ad propinquum: Partem agri fratris nostri Elimelech vendit Noemi, quae reversa est de regione Moabitis:

4 Quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis sedentibus, & majoribus natu de populo meo. Si vis possidere jure propinquitatis: eme, & posside. Sin autem displicet tibi, hoc ipsum indica mihi, ut sciam, quid facere debeam. Nullus enim est propinquus, excepto te, qui prior

es: & me, qui secundus sum. At ille respondit: Ego agrum emam.

B **5** Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quae uxor defuncti fuit, debes accipere: ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua.

6 Qui respondit: Cedo juri propinquitatis: neque enim posteritatem familiae meae delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor.

7 * Hic autem erat mos antiquitus in Israel inter propinquos, ut si quando alter alteri suo juri cedebat, ut esset firma concessio, solvebat homo calceamentum suum, & dabat proximo suo. Hoc erat testamentum cessionis in Israel. ^{*Deut. 17 b. 7.}

8 Dixit ergo propinquo suo Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod statim solvit de pede suo.

9 At ille majoribus natu, & universo populo, Testes vos, inquit, estis hodie, quod possiderim omnia, quae fuerunt Elimelech, & Chelion, & Mahalon, tradente Noemi:

C **10** Et Ruth Moabitidem uxorem Mahalon, in conjugium sumpserim, ut suscitarem nomen defuncti in hereditate sua, ne vocabulum ejus de familia sua, ac fratribus, & populo deleatur. Vos, inquam, hujus rei testes estis.

11 Respondit omnis populus, qui erat in porta, & majores natu: Nos testes sumus: faciat Dominus hanc mulierem, quae ingreditur domum tuam, sicut Rachel, & Liam, quae aedificaverunt domum Israel: ut sit exemplum virtutis in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethlechem:

12 Fiatque domus tua sicut domus Phares, quem Thamar peperit Juda, de semine, quod tibi dederit Dominus ex hac puella. ^{*Gen. 38. E. 29.}

13 Tulit itaque Booz Ruth, & accepit uxorem: ingressusque est ad eam, & dedit illi Dominus, ut conciperet, & pareret filium.

D **14** Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus, qui non est passus, ut deficeret successor familiae tuae, & vocaretur nomen ejus in Israel.

15 Et habetas, qui consoletur animam tuam, & enutriet senectutem: de nuru enim tua natus est, quae te diligit: & multo tibi melior est, quam si septem haberes filios.

16 Suceptumque Noemi puerum posuit in sinu suo, & nutricis, ac genulae fungebatur officio.

17 Vicinae autem mulieres congratulantes ei, & dicentes: Natus est filius Noemi: vocaverunt nomen ejus Obed: hic est pater Isai, patris David.

18 Haec sunt generationes Phares: * Phares genuit Esron, ^{* 1. Par. 2. 5. 4. 1. Marth. 1. a. 3.}

19 Esron genuit Aram, Aram genuit Aminadab.

20 Aminadab genuit Nahasson, Nahasson genuit Salmon,

21 Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed.

22 Obed genuit Isai, Isai genuit David.

LIBER PRIMUS
SAMUELIS,
 QUEM NOS
 PRIMUM REGUM
 DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Elcana habuit uxores Annam, & Phenennam: quarum Anna diu sterilis, & æmula improperio tristis, fusa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuellem quem ablactatum Domino obtulit, ut voverat.

Uit vir unus de Ramathaim-sophim, de monte Ephraim, & nomen ejus Elcana, filius Jeroham filii Eliu, filii Thohu, filii Suph, Ephraimæus:

2 Et habuit duas uxores, nomen uni Anna, & nomen secundæ Phenenna. Fueruntque Phenennæ filii: Annæ autem non erant liberi:

3 Et ascendebat vir ille de civitate sua statutis diebus, ut adoraret, & sacrificaret Domino exercituum in Silo. Erant autem ibi duo filii Heli, Ophni, & Phinees, sacerdotes Domini.

4 Venit ergo dies, & immolavit Elcana, deditque Phenennæ uxori suæ, & cunctis filiis ejus, & filiabus partes:

5 Annæ autem dedit partem unam tristis, quia Annam diligebat. Dominus autem concluserat vulvam ejus.

6 Affligebat quoque eam æmula ejus, & vehementer angebat, in tantum, ut exprobraret, quod Dominus conclusisset vulvam ejus:

7 Sicque faciebat per singulos annos, cum redeunte tempore ascenderent ad templum Domini: & sic provocabat eam. Porro

illa flebat, & non capiebat cibum.

8 Dixit ergo ei Elcana vir suus: Anna, cur fles? & quare non comedis? & quam ob rem affligitur cor tuum? numquid non ego melior tibi sum, quam decem filii?

9 Surrexit autem Anna, postquam comederat, & biberat in Silo. Et Heli sacerdos sedente super Sellam ante postes templi Domini,

10 Cum esset Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter,

11 Et votum vovit, dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederisque servæ tuæ sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, & novacula non ascendet super caput ejus.

12 Factum est autem, cum illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli observaret os ejus,

13 Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur. Æstimavit ergo eam Heli temulentam.

14 Dixitque ei: Usquequid ebria eris? digere paulisper vinum, quo mades.

15 Respondens Anna, Nequaquam, inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego sum, vinumque, & omne, quod inebriare potest, non bibi, sed effudi anamam meam in conspectu Domini.

16 Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris, & mæroris mei locuta sum usque in præsens.

17 Tunc Heli ait ei: Vade in pace, & Deus Israel det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.

18 Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam, & comedit, vultusque illius non sunt amplius in diversa mutati.

19 Et surrexerunt manè, & adoraverunt coram Domino: reversique sunt, & venerunt in domum suam Ramatha. Cognovit autem Elcana Annam uxorem suam: & recordatus est ejus Dominus.

20 Et factum est post circulum dierum, concepit Anna, & peperit filium, vocavitque nomen eius Samuel: eò quod à Domino postulasset eum.

21 Ascendit autem vir ejus Elcana, & omnis domus ejus, ut immolaret Domino hostiam solemnem, & votum suum,

22 Et Anna non ascendit: dixit enim viro suo: Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini, & maneat ibi jugiter.

23 Et ait ei Elcana vir suus: Fac, quod bonum tibi videtur, & mane, donec ablactes eum: precorque, ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier, & lactavit filium suum, donec amoveret eum à lacte.

24 Et adduxit eum secum, postquam ablactaverat, in vitulis tribus, & tribus modis farring, & amphora vini, & adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus.

25 Et immolaverunt vitulum, & obtulerunt puerum Heli.

26 Et ait Anna: Obsecro, mi domine, vivit anima tua, domine, ego sum illa mulier, quæ steti coram te hic orans Dominum.

27 Pro puero isto oravi, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam postulavi eum:

28 Idcirco & ego commodavi eum Domino, cunctis diebus, quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum. Et oravit Anna, & ait:

CAPUT II.

Anne canticum in gratiarum actionem: quæ rursus tres filios, & duas filias generavit: ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam fit illi, & domus ejus comminatio, ac mors filiorum prædicitur.

Exultavit cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Domino: dilatatum est os meum super inimicos meos: quia letata sum in salutari tuo.

2 Non est sanctus, ut est Dominus: neque enim est alius extra te, & non est fortis sicut Deus noster.

3 Nolite multiplicare loqui sublimitia, gloriantes: recedant vetera de ore vestro: quia Deus scientiarum, Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes.

4 Arcus fortium superatus est, & infirmi acinaci sunt robore.

5 Repleti prius, pro panibus se locaverunt: & famelici saturati sunt, donec sterili-

peperit plurimos: & quæ multos habebat filios, infirmata est.

6 * Dominus mortificat, & vivificat, deducit ad inferos, & reducit.

7 Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & sublevar.

8 Sufficit de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem: ut sedeat cum principibus, & solum gloriæ teneat. Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.

9 Pedes Sanctorum suorum servabit, & impii in tenebris conticescent: quia non in fortitudine sua roborabitur vir.

10 Dominum formidabunt adversarii ejus, & super ipsos in caelis tonabit: Dominus judicabit fines Terræ, & dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui.

11 Et abiit Elcana Ramatha, in domum suam: puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis.

12 Porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum,

13 Neque officium sacerdotum ad populum: sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua:

14 Et mittebat eam in lebetem, vel in caldarium, aut in ollam, sive in cacabum: & omne, quod levabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo Israeli venientium in Silo.

15 Etiam antequam adolere adipem, veniebat puer sacerdotis, & dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam sacerdoti: non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam:

16 Dicebatque illi immolans: Incendat primum juxta morem hodie adeps, & tolle tibi, quantumcumque dederat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam: nunc enim dabis, alioquin tollam vi.

17 Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia retrahabant homines à sacrificio Domini.

18 Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod linco.

19 Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo, ut immolaret hostiam solemnem.

20 Et benedixit Heli Elcanæ, & uxori ejus: dixitque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro scænore, quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum.

21 Visitavit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios, & duas filias: & magnificatus est puer Samuel apud Dñm.

22 Heli autem erat senex valde, & audivit omnia, quæ faciebant filii sui universo Israeli: & quomodo dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi:

23 Et dixit eis: Quare facitis res hujusmodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo?

24 Nolite, filii mei: non enim est bona facta, quam ego audio, ut transgredi faciat is populum Domini.

B
 *Deut. 32
 f. 19.
 Tob. 3. a. 2
 Sap. 16. b.
 13.

C

D

E

25 Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui: quia voluit Dominus occidere eos.

26 Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, & placebat tam Domino, quam hominibus.

F 27 Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui, cum essent in Ægypto in domo Pharaonis?

28 Et elegi cum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, & adoleret mihi incensum, & portaret ephod coram me: & dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel.

29 Quare calce abjecistis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi, ut offerrentur in templo: & magis honorasti filios tuos, quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei?

* 3. Reg. 2. c. 27. 30 Propterea ait Dominus Deus Israel: * Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo, usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit hoc à me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

G 31 Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua.

32 Et videbis æmulum tuum in templo, in universis prosperis Israel: & non erit senex in domo tua omnibus diebus.

33 Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: sed ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua: & pars magna domus tuæ morietur, cum ad virilem ætatem venerit.

34 Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees: In die uno morientur ambo.

35 Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, & animam meam faciet: & edificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Christo meo cunctis diebus.

36 Futurum est autem, ut quicumque remanserit in domo tua, veniat, ut oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & tortam panis, dicatque: Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

CAPUT III.

Samuel quater à Domino vocatus, revelationem sibi adversum Heli factam ei refert: & paulatim toti Israeli suis prophetiis innotescit.

A 1 Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, & sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, non erat visio manifesta.

2 Factum est ergo in die quadam, Heli jacebat in loco suo, & oculi ejus cali-

gaverant, nec poterat videre: †

3 Lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei.

4 Et vocavit Dominus Samuel. Qui respondens, ait: Ecce ego.

5 Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego: vocasti enim me. Qui dixit: Non vocavi: revertere, & dormi. Et abiit, & dormivit.

6 Et adiecit Dominus rursum vocare Samuel. Confurgensque Samuel, abiit ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia vocasti me. Qui respondit: Non vocavi te, fili mi: revertere, & dormi.

7 Porro Samuel necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei sermo Domini.

8 Et adiecit Dominus, & vocavit adhuc Samuel tertio. Qui confurgens, abiit ad Heli,

9 Et ait: Ecce ego: quia vocasti me. Intellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret puerum: & ait ad Samuel: Vade, & dormi: & si deinceps vocaverit te, dices: Loquere, Domine, quia audit servus tuus. Abiit ergo Samuel, & dormivit in loco suo.

10 Et venit Dominus, & stetit: & vocavit, sicut vocaverat secundo, Samuel. Samuel. Et ait Samuel: Loquere, Domine, quia audit servus tuus.

11 Et dixit Dominus ad Samuel: quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus.

12 In die illa suscitabo adversum Heli omnia, quæ locutus sum super domum ejus: incipiam, & complebo.

13 Prædixi enim ei, quod judicaturus essem domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eò quod noverat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos.

14 Idcirco juravi domui Heli, quod non expieret iniquitas domus ejus victimis, & muneribus usque in æternum.

15 Dormivit autem Samuel usque mane, aperuitque ostia domus Domini. Et Samuel timebat indicare visionem Heli.

16 Vocavit ergo Heli Samuel, & dixit: Samuel, fili mi? Qui respondens, ait: Præsed sum.

17 Et interrogavit eum: Quis est sermo, quem locutus est Dominus ad te? oro te, ne celaveris me. Hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, si absconderis à me sermonem, ex omnibus verbis, quæ dicta sunt tibi.

18 Indivavit itaque ei Samuel universos sermones, & non abscondit ab eo. Et ille respondit: Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat.

19 Crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.

20 Et cognovit universus Israel à Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini.

21 Et addidit Dominus, ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini. Et venit sermo Samuelis universo Israeli.

CAPUT IV.

Cæduntur Israelita à Philisthæis, rursumque adducta in castra arca cæduntur: captæque arca duo filii Heli occiduntur: quibus audiis, Heli convulsus occumbit: & nurus ejus in partu moritur.

A 1 ET factum est in diebus illis, convenerunt Philisthim in pugnam: & egressus est Israel obviam Philisthim in prælium, & castrametatus est juxta Lapidem adjutorii. Porro Philisthim venerunt in Apher.

2 Et instruxerunt aciem contra Israel. Innotuit autem certamine, terga vertit Israel Philisthæis: & cæsa sunt in illo certamine passim per agros quasi quatuor millia virorum.

3 Et reversus est populus ad castra: dixeruntque majores natu de Israel: Quare percussit nos Dominus hodie coram Philisthim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium nostrum, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum.

4 Misit ergo populus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum sedentis super Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni, & Phinees.

5 Cùmque venisset arca fœderis Domini in castra, vociferatus est omnis Israel clamore grandi, & percutit terra.

B 6 Et audierunt Philisthim vocem clamoris, dixeruntque: Quanam est hæc vox clamoris magni in castris Hebræorum? Et cognoverunt, quod arca Domini venisset in castra.

7 Timueruntque Philisthim, dicentes: Venit Deus in castra. Et ingemuerunt, dicentes: 8 Væ nobis: non enim fuit tanta exultatio heri, & nudius tertius: væ nobis: quis nos salvabit de manu Deorum sublimum itorum: hi sunt Dii, qui percusserunt Ægyptum omni plaga, in deserto.

9 Confortamini, & estote viri, Philisthim: ne serviat Hebræis, sicut & illi servierunt vobis: confortamini, & bellate.

10 Pugnaverunt ergo Philisthim, & cæsis est Israel, & fugit unusquisque in taber-

na culum suum: & facta est plaga magna nimis: & ceciderunt de Israel triginta millia pedum.

C 11 Et arca Dei capta est: duo quoque filii Heli mortui sunt, Ophni, & Phinees.

12 Currens autem vir de Benjamin ex acie, venit in Silo in die illa, scissâ veste, & conspersus pulvere caput.

13 Cùmque ille venisset, Heli sedebat super sellam contra viam spectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille postquam ingressus est, nunciavit urbi: & ululavit omnis civitas.

14 Et audivit Heli sonitum clamoris, dixitque: Quis est hic sonitus tumultus hujus? At ille festinavit, & venit, & nunciavit Heli.

15 Heli autem erat nonaginta, & octo annorum, & oculi ejus caligaverant, & videre non poterat.

16 Et dixit ad Heli: Ego sum, qui veni de prælio, & ego, qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum est, fili mi?

17 Respondens autem ille, qui nunciabat, fugit, inquit, Israel coram Philisthim, & ruina magna facta est in populo: insuper & duo filii tui mortui sunt, Ophni, & Phinees: & arca Dei capta est.

D 18 Cùmque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum juxta ostium, & fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir, & grandævus: & ipse judicavit Israel quadraginta annis.

19 Nurus autem ejus, vxor Phinees, prægnans erat, vicinaque partui: & auditu nuncio, quod capta esset arca Dei, & mortuus esset fœcer suus, & vir suus, incuravit se, & peperit: irruerant enim in eam dolores subiti.

20 In ipso autem momento mortis ejus, dixerunt ei, quæ stabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperisti. Quæ non respondit eis, neque animadvertit.

21 Et vocavit puerum, Ichabod, dicens: Translata est gloria de Israel, quia capta est arca Dei, & pro fœcere suo, & pro viro suo.

22 Et ait: Translata est gloria ab Israel, eò quod capta esset arca Dei.

CAPUT V.

Dagon coram arca semel, ac iterum corruit, abscissus in limine capite, & manibus. Philisthæi quoque mariscis, & muribus percussæ, arcam à se repellunt.

A 1 P ilisthiim autem tulerunt arcam Dei, & asportaverunt eam à Lapide adjutorii in Azotum.

2 Tuleruntque Philisthiim arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & statuerunt eam juxta Dagon.

3 Cumque surrexissent diluculo Azotii altera die, ecce Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini: & tulerunt Dagon, & restituerunt eum in locum suum.

B 4 Kurfumque manè die altera confurgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum ejus abscissæ erant super limen:

5 Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes Dagon, & omnes, qui ingrediuntur templum ejus, super limen Dagon in Azoto usque in hodiernum diem.

* Plal. 77. 6. 66. 6 Aggravata est autem manus Domini super Azotios, & demolitus est eos: * & percussit in fecretiori partem Azotum, & fines ejus. Et bullierunt villæ, & agri in medio regionis illius, & nati sunt mures, & facta est confusio mortis magnæ in civitate.

C 7 Videntes autem viri Azotii hujusmodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Israel apud nos: quoniam dura est manus ejus super nos, & super Dagon Deum nostrum.

8 Et mittentes congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum ad se, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Israel? Responduntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Israel. Et circumduxerunt arcam Dei Israel.

9 Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per singulas civitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros uniuscujusque urbis, à parvo usque ad majorem, & computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi consilium, & fecerunt sibi sedes pellicæas.

10 Miserunt ergo arcam Dei in Accaron. Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Israel, ut interficiat nos, & populum nostrum,

D 11 Miserunt itaque, & congregaverunt omnes satrapas Philisthinorum, qui dixerunt: Dimitte arcam Dei Israel, & revertatur in locum suum, & non interficiat nos cum populo nostro.

12 Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus, & gravissima valde manus Dei: viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in fecretiori parte natum: & ascendebat ululatus uniuscujusque civitatis in caelum.

CAPUT VI.

Philisthæi arcam cum votivis donarunt, muribus, & anis aureis, suorum sacerdotum consilio, à se remittunt per vaccas lactantes, & novum plaustrum usque Bethsamitæ: ubi vaccas super ligna plaustrum Bethsamitæ immolaverunt, plurimis de populo, ac plebe à Domino interceptis, quod arcam Dei non sat reverenter conpexissent,

1 Fuit ergo arca Domini in regione Philisthinorum septem mensibus.

2 Et vocaverunt Philisthiim sacerdotes, & divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini, indicite nobis, quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt:

3 Si remittitis arcam Dei Israel, nolite dimittere eam vacuum, sed quod debetis, reddite ei pro peccato: & tunc curabimini, & scieris, quare non recedat manus ejus à vobis.

4 Qui dixerunt: Quid est, quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi.

5 Juxta numerum provinciarum Philisthinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum, & similitudines murum, qui demoliti sunt: etiam: & dabitis Deo Israel gloriam, si forte relevet manum suam à vobis, & à diis vestris, & à terra vestra.

6 Quare aggravatis corda vestra, sicut aggravavit Agyptus, & Pharao cor suum? nonne, postquam percussus est, tunc dimisit eos, & abierunt?

7 Nunc ergo arripite, & facite plaustrum novum unum, & duas vaccas foetas, quibus non est impostum jugum, jungite in plastro, & recludite vitulos earum domi.

8 Tolleriteque arcam Domini, & ponetis in plastro, & vas aurea, quæ extolvisit ei pro delicto, ponetis in capsellam ad latus ejus: & dimitte eam, ut vadat.

9 Et aspicietis: & siquidem per viam finium suorum ascenderit contra Bethsamitæ, ipse fecit nobis hoc malum grande: sin autem, minime: sciamus, quia nequaquam manus ejus tetigit nos, sed casu accidit.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ lactabant virulos, junxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluderunt domi.

11 Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, & capsellam, quæ habebat mures aureos, & similitudines anorum.

12 Ibant autem in directum vaccæ, per viam, quæ ducit Bethsamitæ, & itinere uno gradiebantur, pergentes, & mugientes: & non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram: sed & satrapæ Philisthiim sequebantur usque ad terminos Bethsamitæ.

13 Porro Bethsamitæ metebant triticum in valle: & elevantes oculos suos, viderunt arcam, & gavisi sunt, cum vidissent.

14 Et plaustrum venit in agrum Josue Bethsamitæ, & stetit ibi. Erat autem ibi lapis

magnus,

magnus, & conciderunt ligna plaustrum, & vaccasque impoferunt super ea holocaustum Domino.

15 Levitæ autem deposuerunt arcam Dei, & capsellam, quæ erat juxta eam, in qua erant vas aurea, & posuerunt super lapidem grandem. Viri autem Bethsamitæ obtulerunt holocausta, & immolaverunt victimas in die illa Domino.

16 Et quinque satrapæ Philisthinorum viderunt, & reversi sunt in Accaron in die illa.

D 17 Hi sunt autem anni aurei, quos reddiderunt Philisthiim pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Ascalon unum, Geth unum, Accaron unum.

18 Et mures aureos secundum numerum urbium Philisthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata usque ad villam, quæ erat absque muro, & usque ad Abel magnam, super quem posuerunt arcam Domini, quæ erat usque in illum diem in agro Josue Bethsamitæ.

19 Percussit autem de viris Bethsamitibus, eò quod vidissent arcam Domini: & percussit de populo septuaginta viros; & quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eò quod Dominus percussisset plebem plaga magna.

20 Et dixerunt viri Bethsamitæ: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei sancti hujus? & ad quem ascendet à nobis?

21 Miseruntque nuncios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philisthiim arcam Domini, descendite, & reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Israelitæ ad Dominum conversi, Philisthæos vicerunt, orante pro ipsis Samuele.

A 1 Venerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa: Eleazarum autem filium ejus sanctificaverunt, ut custodiret arcam Domini.

2 Et factum est, ex qua die mansit arca Domini in Cariathiarim, multiplicati sunt dies: (erant quippe jam annus vigesimus) & requievit omnis domus Israel post Dominum.

3 At autem Samuel ad universam domum Israel, dicens: * Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferite deos alienos de medio vestri, Baalim, & Astaroth: & preparate corda vestra Domino, & servite ei soli, & eruet vos de manu Philisthiim.

B 4 Abstulerunt ergo filii Israel Baalim, & Astaroth, & servierunt Domino soli.

5 Dixit autem Samuel: Congregate universum Israel in Masphath, ut orem pro vobis Dominum.

6 Et convenerunt in Masphath: hauseruntque aquam, & effuderunt in conspectu Domini, & jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavitque Samuel filios Israel in Masphath.

7 Et audierunt Philisthiim, quod congre-

gati essent filii Israel in Masphath, & ascenderunt Satrapæ Philisthinorum ad Israel. Quod cum audissent filii Israel, timuerunt à facie Philisthinorum.

8 Dixeruntque ad Samuelem: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philisthinorum.

9 Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino: & clamavit Samuel ad Dominum pro Israel, & exaudivit eum Dominus.

10 Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philisthiim iniere prælium contra Israel: * intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthiim, & exterruit eos, & cæsi sunt à facie Israel.

11 * Egressique viri Israel de Masphath, persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos, usque ad locum, qui erat subter Bethchar.

12 Tulit autem Samuel lapidem unum, & posuit eum inter Masphath, & inter Sen: & vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorii. Dixitque: Hucusque auxiliatus est nobis Dominus.

13 Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposerunt ultra, ut venirent in terminos Israel. Facta est itaque manus Domini super Philisthæos cunctis diebus Samuelis.

14 Et reddita sunt urbes, quas tulerant Philisthiim ab Israel Israeli, ab Accaron usque Geth, & terminos suos: liberavitque Israel de manu Philisthinorum, eratque pax inter Israel, & Amorrhæum.

15 Judicabat quoque Samuel Israelcem cunctis diebus vitæ suæ:

16 Et ibat per singulos annos circueiens Bethel, & Galgala, & Masphath, & judicabat Israelcem in supradictis locis.

17 Revertebaturque in Ramatha: ibi enim erat domus ejus: & ibi judicabat Israelcem: edificavit etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

Filiis Samuelis ad avaritiam declinantibus, petit populus sibi regem more Gentium: quibus Samuel, jubente Domino, durum jus regis prædicit, sed non auditur.

A 1 F actum est autem cum senisset Samuel, posuit filios suos judices Israel.

2 Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel: & nomen secundi Abia, judicem in Bersabee.

3 Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus: sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, & perverterunt judiciū.

4 Congregati ergo universi majores natu Israel, venerunt ad Samuelem in Ramatha.

5 Dixeruntque ei: Ecce tu tenuisti, & filii tui non ambulant in viis tuis: * constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut & universæ habent nationes.

6 Displicuit sermo in oculis Samuelis, eò quod dixissent: Da nobis regem, ut judicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum.

7 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi: non enim te abiecerunt, sed

C

* Eecl. 46. d. 20.

* Eecl. 46. d. 21.

D

A

* Ose. 13. c. 10. et. 13. c. 21.

B

me, ne regnem super eos.
 8 Juxta omnia opera sua, quae fecerunt a die, qua eduxi eos de Aegypto usque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me, & seruerunt diis alienis, sic faciunt etiam tibi.
 9 Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen contestare eos, & praedic eis jus regis, qui regnatus est super eos.
 10 Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat a se regem,
 11 Et ait: Hoc erit jus regis, qui imperatorus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietque sibi equites, & praecursores quadrigarum suarum,
 12 Et constituet sibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messores legum, & fabros armorum, & currum suorum.
 13 Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, & focarias, & panificas.
 14 Agros quoque vestros, & vineas, & olivea optima tollet, & dabit servis suis.
 15 Sed & segetes vestras, & vinearum redditus addecimabit, ut det cumuchis, & famulis suis.
 16 Servos etiam vestros, & ancillas, & juvenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo.
 17 Greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei servi.
 18 Et clamabitis in die illa a facie regis vestri, quem elegistis vobis: & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis regem.
 19 Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam: rex enim erit super nos.
 20 Et erimus nos quoque sicut omnes gentes: & judicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.
 21 Et audivit Samuel omnia verba populi, & locutus est ea in auribus Domini.
 22 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, & constitue super eos regem. Et ait Samuel ad viros Israel: Vadat unusquisque in civitatem suam.

CAPUT IX.

Samps Saulis, qui querendo patris asinas pervenit ad Samuelem, cui revelatur ungenus rex, cum quo pransus est, ac nocte hospitio receptus.

A **E**T erat vir de Benjamin nomine Cis, filius Abiel, filii Seror, filii Beechorath, filii Aphia, filii viri Jemini, fortis robore.
 2 Et erat ei filius vocabulo Saul, electus, & bonus: & non erat vir de filiis Israel melior illo: ab humero, & sursum eminebat super omnem populum.
 3 Perierant autem asinae Cis patris Saul: & dixit Cis ad Saul filium suum: Tolle tecum unum de pueris, & confurgens vade, & quare asinas. Qui cum transisset per montem Ephraim, transierunt etiam per Terram Salim, & non erant: sed & per Terram Jemini, & minime repererunt.

5 Cum autem venissent in Terram Suph, dixit Saul ad puerum, qui erat cum eo: Veni, & revertamur, ne forte dimiserit pater meus asinas, & sollicitus sit pro nobis.
 6 Qui ait ei: Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur, sine ambiguitate venit: nunc ergo eamus illuc, si forte indicet nobis de via nostra, propter quam venimus.
 7 Dixitque Saul ad puerum suum: Ecce bibimus: quid feremus ad virum Dei? panis defecit in stercoribus nostris: & sportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud.
 8 Rursum puer respondit Sauli, & ait: Ecce inventa est in manu mea quarta pars stateris argentei, demus homini Dei, ut indicet nobis viam nostram.
 9 (Olim in Israel sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum. Venite, & eamus ad videntem. Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.)
 10 Et dixit Saul ad puerum suum: Optimus sermo tuus. Veni, eamus. Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei.
 11 Cumque ascenderent olivam civitatis, invenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis: Num hic est Videns?
 12 Quae respondentes, dixerunt illis: Hic est: ecce ante te, sessima nunc: hodie enim venit in civitatem: quia sacrificium est hodie populi in excelso.
 13 Ingressos urbem, statim invenit eum, antequam ascendat excelsum ad vesendum: neque enim comesturus est populus donec ille veniat: quia ipse benedicit hostiam, & deinceps comedunt, qui vocati sunt. Nunc ergo confedite, quia hodie reperietis eum.
 14 Et ascenderunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio urbis, apparuit Samuel egredientibus obviam eis, ut ascenderent in excelsum.
 15 Dominus autem revelaverat auribus Samuelis ante unam diem, quam veniret Saul, dicens:
 16 Hac ipsa hora, quae nunc est, cras mittam virum ad te de Terra Benjamin, & unges eum ducem super populum meum Israel: & salvabit populum meum de manu Philistinorum: quia respexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me.
 17 Cumque appressisset Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo.
 18 Accessit autem Saul ad Samuelem in medio portae, & ait: Indica, oro, mihi, ubi est domus Videntis.
 19 Et respondit Samuel Sauli dicens: Ego sum Videns: ascende ante me in excelsum, ut comedatis mecum hodie, & dimittam te mane: & omnia, quae sunt in corde tuo, indicabo tibi.
 20 Et de asinis, quas nudius tertius perdidisti, ne sollicitus sis, quia inventae sunt. Et cujus erant optima quaeque Israel? nonne tibi, & omni domui patris tui?
 21 Respondens autem Saul, ait: Numquid non

non filius Jemini ego sum, de minima tribu Israel, & cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin? quare ergo locutus es mihi sermonem istum?
 22 Assumens itaque Samuel Saulem, & puerum ejus, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant invitati: erant enim quasi triginta viri.
 23 Dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & praecepi, ut reponeres scorum apud te.
 24 Levavit autem cocus armum, & posuit ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod remansit, pone ante te, & comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum

vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.
 25 Et descenderunt de excelso in oppidum, & locutus est cum Saule in solario: stravitque Saul in solario, & dormivit.
 26 Cumque mane surrexissent, & jam elucefceret, vocavit Samuel Saulem in solario, dicens: Surge, & dimittam te. Et surrexit Saul: egressique sunt ambo, ipse videlicet, & Samuel.
 27 Cumque descenderent in extrema parte civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero, ut antecedat nos, & transeat: tu autem subsiste paulisper, ut iudicem tibi verbum Domini.

CAPUT X.

Unxit Saul in regem a Samuele, datus, ac succedentibus signis, propheta inter prophetas: & missis sortibus a Samuele confirmatur in regem: lex regni in libro scripta, coram Domino reponitur.

A **T**ULIT autem Samuel lenticulam olei, & estudit super caput ejus, & deoscularus est eum: & ait: Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, & liberabis populum suum de manibus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus sunt. Et hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem.
 2 Cum abieris hodie a me, invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel in finibus Benjamin, in meridie, dicentque tibi: Inventae sunt asinae, ad quas ieras perquirendas: & intermissis pater tuus asinas, sollicitus est pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?
 3 Cumque abieris inde, & ultra transferis, & veneris ad quercum Thabor, inveniet te tibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres haedos, & alius tres tortas panis, & alius portans lagenam vini.
 4 Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.
 5 Post haec vanies in collem Dei, ubi est statio Philistinorum: & cum ingressus fueris tibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum descendentium de excelso, & ante eos

psalterium, & tympanum, & tibiam, & citharam, ipsosque prophetantes.
 6 Et insiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.
 7 Quando ergo evenierint signa haec omnia tibi, fac, quaecumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum est.
 8 Et descendes ante me in Galgala, (ego quippe descendam ad te,) ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas: septem diebus expectabis, donec veniam ad te, & ostendam tibi, quid facias.
 9 Itaque cum avertisset humerum suum, ut abiret a Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, & venerunt omnia signa haec in die illa.
 10 Venerunt ad praedictum collem, & ecce cuneus prophetarum obvius ejus: & insiluit super eum spiritus Domini, & prophetavit in medio eorum.
 11 Videntes autem omnes, qui noverant eum heri, & nudius tertius, quod esset eum prophetis, & prophetaret, dixerunt ad invicem: Quamam res accidit filio Cis? num & Saul inter prophetas?
 12 Responditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea versum est in proverbium: Num & Saul inter prophetas?
 13 Cessavit autem prophetare, & venit ad excelsum.
 14 Dixitque pater Saul ad eum, & ad puerum ejus: Quod abitis? Qui responderunt:

A. ad. 13. 6. 21.

B

C

Infr. 129. 127.

Qua-

Quarere asinas: quas cum non reperissemus, venimus ad Samuelem.

15 Et dixit ei patruus suus: Indica mihi, quid dixerit tibi Samuel.

16 Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia inventæ essent asinae. De sermone autem regni non indicavit ei, quem locutus fuerat ei Samuel.

17 Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha:

18 Et ait ad filios Israel: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego eduxi Israel de Ægypto, & crui vos de manu Ægyptiorum, & de manu omnium regum, qui affligebant vos.

19 Vos autem hodie projecistis Deum vestrum, qui solus salvavit vos de universis malis, & tribulationibus vestris: & dixistis: Nequaquam: sed regem constitue super nos. Nunc ergo stete coram Domino per tribus vestras, & per familias.

20 Et applicuit Samuel omnes tribus Israel, & cecidit fors tribus Benjamin.

21 Et applicuit tribum Benjamin, & cognationes ejus, & cecidit cognatio Metri, & pervenit usque ad Saul filium Cis. Quasierrunt ergo eum, & non est inventus.

22 Et consuluerunt post hæc Dominum, utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domus.

23 Cucurrerunt itaque, & tulerunt eum inde: stetitque in medio populi, & altior fuit universo populo ab humero, & fursum.

24 Et ait Samuel ad omnem populum: Certè videris, quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, & ait: Vivat Rex.

25 Locutus est autem Samuel ad populum legem regni, & scripsit in libro, & reposuit coram Domino: & dimisit Samuel omnem populum, singulos in domum suam.

26 Sed & Saul abiit in domum suam in Gabaa: & abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda.

27 Filii verò Belial dixerunt. Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum, & non attulerunt ei munera: ille verò dissimulabat se audire.

CAPUT XI.

Saul, irruente in ipsum spiritu Domini, divoissque suis bobus, populum ad bellum convocat, vincitque Naas regem Ammonitarum, liberatis viris Jabes Galaad, & regnum ejus insauratur in Galgala.

A **E**T factum est quasi post mensem, ascendit Naas Ammonites, & pugnare cepit adversum Jabes Galaad. Dixeruntque omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, & serviemus tibi.

2 Et respondit ad eos Naas Ammonites: In hoc feriam vobiscum fœdus, ut etiam omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in universo Israel.

3 Et dixerunt ad eum seniores Jabes: Concede nobis septem dies, ut mittamus nuncios ad universos terminos Israel: & si non fuerit, qui defendat nos, egrediemur ad te.

B 4 Venerunt ergo nuncii in Gabaa Saulis:

*Sup. 8. d. 19.

D

& locuti sunt verba hæc, audiente populo: & levavit omnis populus vocem suam, & flevit.

5 Et ecce Saul veniebat, sequens boves de agro, & ait: Quid habet populus, quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.

6 Et insilivit Spiritus Domini in Saul, cum audisset verba hæc, & iratus est furor ejus nimis.

7 Et assumens utrumque bovem; concidit in frustra, misitque in omnes terminos Israel per manum nunciorum, dicens: Quicumque non exierit, & secutus fuerit Saul, & Samuel, sic fiet bobus ejus. Invasit ergo timor Domini populum, & egredi sunt quasi viri unus.

8 Et recensit eos in Besech: fueruntque filiorum Israel trecenta millia: virorum autem Juda triginta millia.

9 Et dixerunt nuncii, qui venerant: Sic dicitis viris, qui sunt in Jabes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuncii, & annuñciaverunt viris Jabes: qui lætati sunt.

10 Et dixerunt: Manè exhibimus ad vos: & facietis nobis omne, quod placuerit vobis.

11 Et factum est, cum dies crastinus venisset, constituit Saul populum in tres partes: & ingressus est media castra in vigilia matutina, & percussit Ammon, usque dum incalerecet dies: reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter.

12 Et ait populus ad Samuelem: * Quis est iste, qui dixit: Saul num regnabit super nos? Date viros, & interficiemus eos.

13 Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israel.

14 Dixit autem Samuel ad populum: Venite, & canis in Galgala, & innovemus ibi regnum.

15 Et perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, & immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus est ibi Saul, & cuncti viri Israel nimis.

CAPUT XII.

Samuel populi iudicio probatus innocens, Israellem ingravitudois erga Deum arguit: datus è celo signis, dicta sua confirmat: hortaturque, ut Domino adhaereant, non cessant pro ipsis orare.

DIXIT autem Samuel ad universum Israel: Ecce audivi vocem vestram juxta omnia, quæ locuti estis ad me, & constitui super vos regem.

2 Et nunc rex graditur ante vos. Ego autem senui, & incanui: porro filii mei vobiscum sunt: itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem ecce præsto sum.

3 * Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cupisquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi: & con-

temnam

temnam illud hodie, restituaque vobis.

4 Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppressisti, neque tulisti de manu aliquis quippiam.

5 Dixitque ad eos: Testis est Dominus adversum vos, & testis Christus ejus in die hac, quia non invenistis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Testis.

6 Et ait Samuel ad populum: Dominus, qui fecit Moysem, & Aaron, & eduxit patres nostros de Ægypto.

7 Nunc ergo stete: ut iudicio contendam adversum vos coram Domino, de omnibus misericordiis Domini, quas fecit vobiscum, & cum patribus vestris:

8 * Quomodo Jacob ingressus est in Ægyptum, & clamaverunt patres vestri ad Dominum: & misit Dominus Moysem, & Aaron, & eduxit patres vestros de Ægypto: & colloca- vit eos in loco hoc.

9 Qui oblitus sunt Domini Dei sui, & tradidit eos in manu Sifarae magistri militiae Hafor, & in manu Philistinorum, & in manu regis Moab, & pugnaverunt adversum eos.

10 Postea autem clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, & servivimus Baalim, & Astaroth: nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum, & serviemus tibi.

11 * Et misit Dominus Jerobaal, & Badan, & Jephthe, & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum, & habitastis confidenter.

12 Videntes autem, quod Naas rex filiorum Ammon venisset adversum vos, dixistis mihi: * Nequaquam, sed rex imperabit nobis: cum Dominus Deus vester regnaret in vobis.

13 Nunc ergo præsto est rex vester, quem elegistis, & petistis: ecce dedit vobis Dominus regem.

14 Si timueritis Dominum, & servieritis ei, & audieritis vocem ejus, & non exasperaveritis os Domini: eritis & vos, & rex, qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum.

15 Si autem non audieritis vocem Domini sed exasperaveritis sermones ejus, erit manus Domini super vos, & super patres vestros.

16 Sed & nunc stete, & videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro.

17 Numquid non messis tritici est hodie? invocabo Dominum, & dabit voces, & pluvias: & scieris, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conspectu Domini, peccantes super vos regem.

18 Et clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces, & pluvias in illa die.

19 Et timuit omni populus nimis Dominum, & Samuelem, & dixit universus populus ad Samuelem: Ora pro servis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur: addidimus enim universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem.

20 Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos fecistis universum malum

B

*Gen. 46. 2. 5.

*Judic. 4. 2. 21.

*Judic. 6. 1. 14.

*Sup. 8. d. 19. 10. c.

D

hoc: verumtamen nolite recedere à tergo Domini, sed servite Domino in omni corde vestro.

21 Et nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt.

22 Et non derelinquet Dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia juravit Dominus facere vos sibi populum.

23 Abiit autem à me hoc peccatum in Dominum, ut cessarem orare pro vobis, & docebo vos viam bonam, & rectam.

24 Igitur timete Dominum, & servite ei in veritate, & ex toto corde vestro: vidistis enim magnifica, quæ in vobis gesserit.

25 Quod si perseveraveritis in malitia: & vos, & rex vester pariter peribitis.

CAPUT XIII.

Vidit à Saule Philisthai maximo apparatus adversus Israellem armaturæ: servitii Hebræi in antris latitant, & Saul, quia non expectato Samuelem adventu obtulit holocaustum, reprobatum à Domino dicitur: de cautela Philistinorum, ut Israelitæ armis spoliarentur.

Filius unius anni erat Saul, cum regnare cepisset, duobus autem annis regnavit super Israel.

2 Et elegit sibi Saul tria millia de Israel: & erant cum Saul duo millia in Machmas, & in monte Bethel: mille autem cum Jonatha in Gabaa Benjamin: porro cæterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua.

3 Et percussit Jonathas stationem Philistinorum, quæ erat in Gabaa: Quod cum audissent Philisthiim, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebræi.

4 Et universus Israel audivit hujuscemodi famam: percussit Saul stationem Philistinorum: & erexit se Israel adversus Philisthiim. Clamavit ergo populus post Saul in Galgala.

5 Et Philisthiim congregati sunt ad præliandum contra Israel, triginta millia virorum, & sex millia equitum, & reliquum vulgus, sicut arena, quæ est in litore maris plurima. Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad Orientem Bethaven.

6 Quod cum vidissent viri Israel se in aræto positos, afflictus enim erat populus) absconderunt se in speluncis, & in abditiis, in petris quoque, & in antris, & in cisternis.

7 Hebræi autem transierunt Jordanem in Terram Gad, & Galaad. Cùmque adhuc esset Saul in Galgala, universus populus perterritus est, qui sequebatur eum.

8 Et expectavit septem diebus juxta placitum Samuelis, & non venit Samuel in Galgala, dilapsusque est populus ab eo.

9 Ait ergo Saul: Asserte mihi holocaustum, & pacifica. Et obtulit holocaustum.

10 Cùmque compleret offerens holocaustum, ecce Samuel veniebat: & egressus est Saul obviam ei, ut salutaret eum.

11 Locutusque est a leum Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi, quod populus dilaberetur à me, & tu non veneras

A

B

juxta

C

juxta placitos dies, porrò Philisthii congregati fuerant in Machmas.

12 Dixi: Nunc descendent Philisthii ad me in Galgala, & faciem Domini non placavi. Necessitate compulsus, obtuli holocaustum.

13 Dixitque Samuel ad Saul: Stultè egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, jam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israel in sempiternum.

* Ad. 13.
d. 12.

14 Sed nequaquam regnum tuum ultra confurget. * Quasivit Dominus sibi virum juxta cor suum: & præcepit ei Dominus, ut esset dux super populum suum, eò quòd non servaveris, quæ præcepit Dominus.

15 Surrexit autem Samuel, & ascendit de Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui populi ascenderunt post Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Benjamin. Et recessit Saul populum, qui inventi fuerant cum eo, quasi sexcentos viros.

16 Et Saul, & Jonathas filius ejus, populisque, qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Benjamin: porrò Philisthii confederant in Machmas.

D

17 Et egressi sunt ad prædandum de castris Philisthinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad Terram Saul.

18 Porrò alius ingrediebatur per viam Bethoron: tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli Seboim contra desertum.

19 Porrò faber ferrarius non inveniebatur in omni Terra Israel. Caverant enim Philisthii, ne fortè facerent Hebræi gladium, aut lanceam.

20 Descendebat ergo omnis Israel ad Philisthii, ut exaceret unusquisque vomerem suum, & ligonem, & securim, & sarculum.

21 Retusa itaque erant acies vomerum, & ligonum, & tridentum, & securium, usque ad stimulum corrigendum.

22 Cùmque venisset dies prælii, non est inventus ensis, & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule, & Jonatha, excepto Saul, & Jonatha filio ejus.

23 Egressa est autem statio Philisthii, ut transcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

Jonathas Domino fidens, cum armigero suo Philisthæos dispersit; verum post victoriam, melle gustato, contra patris prohibitionem, quam ignorabat, populi auxilio vix mortem evasit.

A

1 **E**T accidit quadam die, ut diceret Jonathas filius Saul ad adolescentem armigerum suum: Veni, & transcamus ad stationem Philisthinorum, quæ est trans locum illi: Patri autè suo hoc ipsum non indicavit.

2 Porrò Saul morabatur in extrema parte Gabaa, sub malogranato, quæ erat in Margon: & erat populus cum eo quasi sexcentorum virorum.

3 Et Achias filius Achitob fratris Ichabod

filii Phinees, * qui ortus fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed & populus ignorabat, quòd isset Jonathas.

4 Erant autem inter ascensus, per quos nitebatur Jonathas transire ad stationem Philisthinorum, eminentes petrae ex utraque parte, & quasi in modum dentium scopuli hinc, & inde prærupti, nomen unum Bofes, & nomen alteri Sene:

5 Unus scopulus prominens ad Aquilonem ex adverso Machmas, & alter ad Meridiem contra Gabaa.

6 Dixit autem Jonathas ad adolescentem armigerum suum: Veni, transcamus ad stationem in circuitu eorum horum, si forte faciat Dominus pro nobis: quia non est Dño difficile salvare vel in multis, vel in paucis.

7 Dixitque ei armiger suus: Fac omnia, quæ placent animo tuo: perge, quòd cupis, & ego tecum, ubicumque volueris.

8 Et ait Jonathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cùmque apparuerimus eis,

9 Si taliter locuti fuerint ad nos, manete, donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro, nec ascendamus ad eos.

10 Si autem dixerint: Ascendite ad nos, ascendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus nostris: hoc erit nobis signum.

11 Apparuit igitur uterque stationi Philisthinorum: dixeruntque Philisthii: En Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus absconditi fuerant.

12 Et locuti sunt viri de statione ad Jonatham, & ad armigerum ejus, dixeruntque: Ascendite ad nos, & ostendemus vobis rem. Et ait Jonathas ad armigerum suum: Ascendamus, sequere me: * tradidit enim Dominus eos in manus Israel.

13 Ascendit autem Jonathas manibus, & pedibus reptans, & armiger ejus post eum. Itaque alii cadebant ante Jonatham, alios armiger ejus interfecit sequens eum.

14 Et facta est plaga prima, qua percussit Jonathas, & armiger ejus, quasi viginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare confuevit.

15 Et factum est miraculum in castris, per agros: sed & omnis populus stationis eorum, qui ierant ad prædandum, obstupuit, & conturbata est terra: & accidit quasi miraculum à Deo.

16 Et respexerunt speculatores Saul, qui erant in Gabaa Benjamin, & ecce multitudo prostrata, & huc, illucque diffugiens.

17 Et ait Saul populo, qui erat cum eo: Requiritis, & videte, quis abierit ex nobis. Cùmque requisissent, repertum est non adesse Jonatham, & armigerum ejus.

18 Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Israel.)

19 Cùmque loqueretur Saul ad sacerdotem, tumultus magnus exortus est in castris Philisthinorum: crescebatque paulatim, & clarius resonabat. Et ait Saul ad sacerdotem: Contrahe manum tuam:

20 Conclamavit ergo Saul, & omnis populus, qui erat cum eo, & venerunt usque

ad lo-

D

ad locum certaminis: & ecce reversus fuerat gladius uniuscujusque ad proximum suum, & cædes magna nimis.

21 Sed & Hebræi, qui fuerant cum Philisthii heri, & nudius tertius, ascenderantque cum eis in castris, reversi sunt, ut essent cum Israel, qui erant cum Saul, & Jonatha.

22 Omnes quoque Israelitæ, qui se absconderant in monte Ephraim, audientes, quòd fugissent Philisthii, sociaverunt se cum suis in prælio. Erant cum Saul quasi decem millia virorum.

23 Et salvavit Dominus in die illa Israel: pugna autem pervenit usque ad Bethaven.

24 Et viri Israel sociati sunt sibi in die illa: adjuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar de inimicis meis. Et non manducavit universus populus panem:

25 Omneque terræ vulgus venit in saltum, in quo erat mel super faciem agri.

26 Ingressus est itaque populus saltum, & apparuit fluens mel, nullaque applicuit manum ad os suum: timebat enim populus juramentum.

27 Porrò Jonathas non audierat, cùm adjuraret pater ejus populum: extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis: & convertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi ejus.

28 Respondensque unus de populo, ait: Jurjurando constrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem hodie: (desererat autem populus.)

E

29 Dixitque Jonathas: Turbavit pater meus terram: vidistis ipsi, quia illuminati sunt oculi mei, eò quòd gustaverim paululum de melle isto:

30 Quanto magis si comedisset populus de præda inimicorum suorum, quam reperit? nonne major plaga facta fuisset in Philisthii?

31 Percusserunt ergo in die illa Philisthæos à Machmis usque in Ajalon. Defatigatus est autem populus nimis:

32 Et reversus ad prædam, tulit oves, & boves, & vitulos, & mactaverunt in terra: comeditque populus eum sanguine.

33 Nunciaverunt autem Sauli dicentes, quòd populus peccasset Domino, comedens eum sanguine. Qui ait: Prævaricati estis: volite ad me jam nunc saxum grande.

34 Et dixit Saul: Dispergimini in vulgus, & dicite eis, ut adducat ad me unusquisque bovem suum, & arctem, & occidite super istud, & vescimini, & non peccabitis Domino comedentes eum sanguine. Adduxit itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua, usque ad noctem: & occiderunt ibi.

35 Edificavit autem Saul altare Domino, tanquam primum: cepit edificare altare Domino.

F

36 Et dixit Saul: Irruamus super Philisthæos nocte, & vastemus eos usque dum illucescat mane, nec reliquamus ex eis vivum. Dixitque populus: Omne, quòd bonum

videtur in oculis tuis, fac. Et ait sacerdos: Accedamus huc ad Deum.

37 Et consuluit Saul Dominum: Num persequar Philisthii? si trades eos in manus Israel? & non respondit ei in die illa.

38 Dixitque Saul: Applicite huc universos angulos populi: & scitote, & videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie.

39 Vivit Dominus salvator Israel, quia si per Jonathan filium meum factum est, absque retractatione morietur. Ad quòd nullus contradixit ei de omni populo.

40 Et ait ad universum Israel: Separamini vos in partem unam, & ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Responditque populus ad Saul: Quòd bonum videtur in oculis tuis, fac.

41 Et dixit Saul ad Dominum Deum Israel: Domine Deus Israel da indicium: quid est, quòd non responderis servo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniquitas est in populo tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Jonathas, & Saul, populus autem exivit.

42 Et ait Saul: Mittite fortem inter me, & inter Jonathan filium meum. Et captus est Jonathas.

43 Dixit autem Saul ad Jonathan: Indica mihi, quid feceris. Et indicavit ei Jonathas, & ait: Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce ego morior.

44 Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris Jonathas.

45 Dixitque populus ad Saul: Ergone Jonathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? hoc nefas est: vivit Dominus, si ceciderit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo operatus est hodie: Liberavit ergo populus Jonathan, ut non moreretur.

46 Reversusque Saul, nec persecutus est Philisthii: porrò Philisthii abierunt in loca sua.

47 Et Saul, confirmato regno super Israel, pugnabat per circuitum adversum omnes inimicos ejus, contra Moab, & filios Ammon, & Edom, & Reges Soba, & Philisthæos: & quocumque se verterat, superabat.

48 Congregatoque exercitu, percussit Amalec, & eruit Israel de manu vastatorum ejus.

49 Fuerunt autem filii Saul, Jonathas, & Jessui, & Melchistha: & nomina duarum filiarum ejus, nomen primogenitæ Merob, & nomen minoris Michol.

50 Et nomen uxoris Saul, Achinoam filia Achimaas: & nomen principis militiæ ejus, Abner, filius Ner, patris Saul.

51 Porrò Cis fuit pater Saul, & Ner pater Abner, filius Abiel.

52 Erat autem bellum potens adversum Philisthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, & aptum ad prælium, sociabat eum sibi.

C A-

CAPUT XV.

Saul missus a Domino ad delendum funditus Amalec, Agag eorum regem, multamque pradam reservans, inobedientia arguitur, commendata obedientia; ideoque secundo reprobatus a regno reicitur: interfectoque Agag, Saul reprobatu a Samuele lugetur.

A **E**t dixit Samuel ad Saul: Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel: nunc ergo audi vocem Domini.

2 Hæc dicit Dominus exercituum: Recensui, quæcumque fecit Amalec Israeli, * quomodo restitit ei in via, cum ascenderet de Ægypto.

3 Nunc ergo vade, & percutit Amalec, & demolire universa ejus: non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice a viro usque ad mulierem, & parvulum, atque lactentem, bovem, & ovem, camelum, & asinum.

4 Præcepit itaque Saul populo, & recensuit eos quasi agnos: ducenta millia peditum, & decem millia virorum Juda.

5 Cumque venisset, Saul usque ad civitatem Amalec, terendit insidias in torrente.

B **6** Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atque descendite ab Amalec: ne forte involvam te cum eo: tu enim fecisti misericordiam, cum omnibus filiis Israel: cum ascenderent de Ægypto. Et recessit Cinæus de medio Amalec.

7 Percussitque Saul Amalec, ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ est e regione Ægypti.

8 Et apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladii.

9 Et pepercit Saul, & populus, Agag, & optimis gregibus ovium, & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis, quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea: quidquid verò vile fuit, & reprobum, hoc demoliti sunt.

10 Factum est autem verbum Domini ad Samuel, dicens:

C **11** Peniter me, quod constituerim Saul regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit. Contristatusque est Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte.

12 Cumque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul, manens nunciatum est Samueli, eò quod venisset Saul in Carmelum, & erexisset sibi fornicem triumphalem, & reversus transfisset, descendissetque in Gulgala. Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocaustum Domino de initiis prædarum, quæ attulerat ex Amalec.

13 Et cum venisset Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini.

14 Dixitque Samuel: Et quæ est hæc vox gregum, quæ resonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?

D **15** Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim populus melioribus ovibus, & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo; reliqua verò occidimus.

16 Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, & indicabo tibi, quæ locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere.

17 Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? unxitque te Dominus in regem super Israel.

18 Et misit te Dominus in viam, & ait: Vade, & interfice peccatores Amalec, & pugna-bis contra eos, usque ad internecionem eorum.

19 Quare ergo non audisti vocem Domini: sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini?

20 Et ait Saul ad Samuelem: Immò audivi vocem Domini, & ambulavi in via, per quam misit me Dominus, & adduxi Agag regem Amalec, & Amalec interfeci.

21 Tulit autem de præda populus oves, & boves, primitias eorum, quæ caesa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Gulgalis.

22 Et ait Samuel: * Numquid vult Dominus holocausta, & victimas, & non potius ut obediat voci Domini? MELLIOR est enim obedientia, quam victimæ: & auscultare magis, quam offerre adipem arietum.

23 Quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare: & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Pro eo ergo, quod abjecisti sermonem Dñi, abjecit te Dominus, ne sis rex.

24 Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum.

25 Sed nunc porta, quæso, peccatum meum, & revertere mecum, ut adorem Dominum.

26 Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projecisti sermonem Domini, & projecit te Dominus, ne sis rex super Israel.

27 Et conversus est Samuel, ut abiret: ille autem apprehendit summitatem pallii ejus, quæ & scissa est.

28 Et ait ad eum Samuel: * Scidit Dominus regnum Israel a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te.

29 Porro Triumphator in Israel non parcat, & penitentie non flectetur: neque enim homo est, ut agat penitentiam.

30 At ille ait: Peccavi: sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israel, & revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum.

31 Reversus ergo Samuel locutus est Saul: & adoravit Saul Dominum.

32 Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatu est ei Agag pinguis, & tremens. Et dixit Agag: Sicne separat amara mors?

33 Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Gulgalis.

34 Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul verò ascendit in domum suam in Gabaa.

35 Et non vidit Samuel ultra Saul usque ad diem mortis sue: veritatem lugebat Samuel Sauleni, quoniam Dominum penitebat, quod constituisset eum regem super Israel.

C. A.

CAPUT XVI.

Reprobato Saul, David inter fratres minimus in regem ungitur: quo cithara psallente coram Saul, cum agitaretur spiritu malo, ille se levius habebat.

A **D**ixitque Dominus ad Samuelem: Uf- quequò tu luges Saul, cum ego projecerim eum, ne regnet super Israel: Imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem.

2 Et ait Samuel: Quomodo vadam? audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni.

3 Et vocabis Isai ad vestimentum, & ego ostendam tibi, quid facias, & unges, quemcumque monstravero tibi.

4 Fecit ergo Samuel, sicut locutus est ei Dominus: venitque in Bethlehem, & admirati sunt seniores civitatis, occurrentes ei, dixeruntque: pacificusne est ingressus tuus?

5 Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, sanctificamini, & venite mecum, ut immolem. Sanctificavit ergo Isai, & filios ejus, & vocavit eos ad sacrificium.

6 Cumque ingressi essent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino est Christus ejus?

7 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem stature ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autè inuetur cor.

8 Et vocavit Isai Abinadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dñs.

9 Adduxit autem Isai Samna, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.

10 Adduxit itaque Isai septem filios suos coram Samuele: & ait Samuel ad Isai: Non elegit Dominus ex istis.

11 Dixitque Samuel ad Isai: Numquid jam completi sunt filii? Qui respondit: Adhuc re-

liquus est parvulus, & pascit oves. Et ait Samuel ad Isai: Mitte, & adduc eum: nec enim discumbemus præis, quàm huc ille veniat.

12 Misit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher aspectu, decoraque facie, & ait Dominus: Surge: unge eum, ipse est enim.

13 Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit eum in medio fratrum ejus: & directus est Spiritus Domini a die illa in David, & deinceps: surgensque Samuel abiit in Ramatha.

14 Spiritus autem Domini recessit a Saul, & exagitabat eum spiritus nequæ, a Domino.

15 Dixeruntque servi Saul ad eum: Ecce spiritus Dei malus exagitat te.

16 Jubeat Dominus noster, & servi tui, qui coram te sunt, quærent hominem scientem psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Dñi malus, psallat manu sua, & levius feras.

17 Et ait Saul ad servos suos: Providete ergo mihi aliquem benè psallentem, & adducite eum ad me.

18 Et respondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem, scientem psallere, & fortissimum robore, & virum bellicosum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum: & Dominus est cum eo.

19 Misit ergo Saul nuncios ad Isai, dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis.

20 Tulit itaque Isai alium plenum panibus, & lagenam vini, & hæc dum de capris unum, & misit per manum David filii sui Sauli.

21 Et venit David ad Saul, & stetit coram eo: ille dilexit eum nimis, & factus est ejus armiger.

22 Misitque Saul ad Isai, dicens: Stet David in conspectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis.

23 Igitur quodcumque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & recessit ab eo spiritus malus.

CAPUT XVII.

Philisthæi contra Israel ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis, & fortitudine confidentem sola funda David occidit, præcisumque caput, diffusis Philisthæis, ad Saullem tulit.

A **C**ongregantes autem Philisthim agmina sua in prælium, conveniunt in Socho Jude, & castrametati sunt inter Socho, & Azeca, in finibus Domini.

2 Porro Saul, & filii Israel congregati venerunt in Vallem tendonathi, & direxerunt

a. ten

aciem ad pugnandum contra Philisthim.
 3 Et Philisthim stabat super montem ex parte hac, & Israel stabat supra montem ex altera parte: vallisque erat inter eos.
 4 Et egressus est vir spurius de castris Philisthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitudinis sex cubitorum, & palmi:
 5 Et cassis aerea super caput ejus, & lorica squamata induebatur: porro pondus loricae ejus quinque millia scilorum aeri erat.
 6 Et ocreas aereas habebat in cruribus: & clypeus aereus tegebat humeros ejus.
 7 Hastile autem hastae ejus erat quasi licitatorum texentium: ipsum autem ferrum hastae ejus sexcentos scielos habebat ferri: & armiger ejus antecedebat eum.
 8 Stansque clamabat adversum phalanges Israel, & dicebat eis: Quare venistis parati ad praelium? Numquid ego non sum Philisthus, & vos servi Saul? Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen.
 9 Si quiverit pugnare mecum, & percussit me, erimus vobis servi: si autem ego prevalero, & percussero eum, vos servi eritis, & servietis nobis.
 10 Et ajebat Philisthus: Ego exprobravi agminibus Israel hodie: Date mihi virum, & ineat mecum singulare certamen.
 11 Audiens autem Saul, & omnes Israelitae sermones Philisthai hujuscemodi, studebant, & metuebant nimis.
 12 David autem erat filius viri Ephrathaei, de quo supra dictum est, de Bethlechem Juda, cui nomen erat Isai, qui habebat octo filios, & erat vir in diebus Saul senex, & grandaevus inter viros.
 13 Abierunt autem tres filii ejus majores post Saul in praelium: & nomina trium filiorum ejus, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & secundus Abinadab, tertiusque Samma.
 14 David autem erat minimus. Tribus ergo majoribus secutis Saulem,
 15 Abiit David, & reversus est a Saul, ut pasceret gregem patris sui in Bethlechem.
 16 Procedebar vero Philisthus mane, & vespere, & stabat quadraginta diebus.
 17 Dixit autem Isai ad David filium suum: Accipe fratribus tuis ephi polenta, & decem panes istos, & curre in castra ad fratres tuos.
 18 Et decem formellas casei has deferens ad tribumum: & fratres tuos visitabis, si recte agant: & cum quibus ordinati sunt, disce.
 19 Saul autem, & illi, & omnes filii Israel in Valle terebinthi pugnabant adversum Philisthim.
 20 Surrexit itaque David mane, & commendavit gregem custodi: & onustus abiit, sicut praeceperat ei Isai. Et venit ad locum Magala, & ad exercitum, qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine.
 21 Exierat enim aciem Israel, sed & Philisthim ex adverso fuerant preparati.
 22 Derelinquens ergo David vasa, quae attulerat, sub manu custodis ad farcinas, cucurrit ad locum certaminis, & interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos.

B

Sup. 16. 11.

C

23 Cumque adhuc ille loqueretur eis, apparuit vir ille spurius ascendens, Goliath nomine, Philisthus, de Geth, de castris Philisthinorum: & loquente eo haec eadem verba audivit David.
 24 Omnes autem Israelitae, cum vidissent virum, fugerunt a facie ejus, timentes eum valde.
 25 Et dixit unus quispiam de Israel: Num vidistis virum hunc, qui ascendit? ad exprobrandum enim Israeli ascendit. Virum ergo, qui percussit eum, ditabit rex divitiis magnis, & filiam suam dabit ei, & domum patris ejus faciet absque tributum in Israel.
 26 Et ait David ad viros, qui stabant secum, dicens: Quid dabitur viro, qui percussit Philisthaum hunc, & tulerit opprobrium de Israel? quis enim est hic Philisthus incircumcisus, qui exprobravit acies Dei viventis?
 27 Respondebat autem ei populus eundem sermonem, dicens: Haec dabuntur viro, qui percussit eum.
 28 Quod cum audisset Eliab frater ejus major, loquente eo cum aliis, iratus est contra David, & ait: Quare venisti, & quare dereliquisti pauculas oves illas in deserto? ego novi superbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia ut videres praelium, descendisti.
 29 Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum est?
 30 Et declinavit paululum ab eo ad alium, dixitque eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut prius.
 31 Audita sunt autem verba, quae locutus est David, & annunciata in conspectu Saul.
 32 Ad quem, cum fuisset adductus, locutus est ei: Non concidat cor ejusquam in ego ego servus tuus vadam, & pugnabo adversus Philisthaum.
 33 Et ait Saul ad David: Non vales resistere Philisthao isti, nec pugnare adversis eum: quia puer es, hic autem vir bellator est ab adolescentia sua.
 34 Dixitque David ad Saul: * Pascebat servus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel ursus, & tollebat arietem de medio gregis:
 35 Et persequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum: & illi consurgebant adversum me, & apprehendebam mentum eorum, & suffocabam, interficiebamque eos.
 36 Nam & leonem, & ursum interfeci ego servus tuus: erit igitur & Philisthus hic incircumcisus quasi unus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis est iste Philisthus incircumcisus, qui ausus est maledicere exercitui Dei viventis?
 37 Et ait David: Dominus, qui eripuit me de manu leonis, & de manu ursi, ipse me liberabit de manu Philisthai hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, & Dominus tecum sit.

38 Et

38 Et induit Saul David vestimentis suis, & imposuit galeam aeream super caput ejus, & vestivit eum lorica.
 39 Accinctus ergo David gladio ejus super vestem suam, cepit tentare, si armatus posset incedere: non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non possum sic incedere, quia non usum habeo. Et deposuit ea.
 40 Et tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus, & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastoralem, quam habebat secum, & fundam manu tulit: & processit adversum Philisthaum.
 41 Ibat autem Philisthus incedens, & appropinquans adversum David, & armiger ejus ante eum.
 42 Cumque inspexisset Philisthus, & vidisset David, despexit eum. Erat enim adolescens: rufus, & pulcher aspectu.
 43 Et dixit Philisthus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philisthus David in diis suis:
 44 Dixitque ad David: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus caeli, & bestiis terrae.
 45 Dixit autem David ad Philisthaum: Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel, quibus exprobrasti hodie.
 46 Et dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum a te: & dabo cadavera castrorum Philisthim hodie volatilibus caeli, & bestiis terrae: ut sciat omnis terra, quia est Deus in Israel.
 47 Et noverit universa Ecclesia haec, quia non in gladio, nec in hasta salvat Dominus: ipse enim est bellum, & tradet vos in manus nostras.
 48 Cum ergo surrexisset Philisthus, & veniret, & appropinquaret contra David, festinavit David, & cucurrit ad pugnam ex adverso Philisthai.
 49 Et misit manum suam in peram: tulitque unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percussit Philisthaum in fronte: & infixus est lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem suam super terram.
 50 * Pravalitque David adversum Philisthaum in funda, & lapide, percussumque Philisthaum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David.
 51 Cucurrit, & iterit super Philisthaum, & tulit gladium ejus, & eduxit eum de vagina sua: & interfecit eum, praeciditque caput ejus. Videntes autem Philisthim, quod mortuus esset fortissimus eorum, fugerunt.
 52 Et confurgentes viri Israel, & Juda vociferati sunt, & persecuti sunt Philisthas, usque dum veniret in vallem, & usque ad portas Accaron, cecideruntque vulnerati de Philisthim in via Saraim, & usque ad Geth, & usque ad Accaron.
 53 Et revertentes filii Israel, postquam persecuti fuerant Philisthas, invaserunt castra eorum.

F

G

* Ecl. 47. a. 4. Machab. 4. d. 30.

54 Assumens autem David caput Philisthai attulit illud in Jerusalem: arma vero ejus posuit in tabernaculo suo.
 55 Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philisthaum, ait ad Abner principem militiae: De qua stirpe descendit hic adolescens, Abner? dixitque Abner: vivit anima tua, rex, si novi.
 56 Et ait rex: Interroga tu, cujus filius sit iste puer.
 57 Cumque regressus esset David, percussio Philisthao, tulit eum Abner: & introduxit coram Saule, caput Philisthai habentem in manu.
 58 Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, o adolescens? Dixitque David: Filius servi tui Isai Bethlechemitae ego sum.
 C A P U T X V I I I .
Iniit David cum Jonatha federe, Saul audita sui, & David comparatione, pessime illi odit: unde malo spiritu agitur mittitur David confingere, & Marob filiam, quam erat David pollicitus, tradit alteri Michol vero junioem callide mediantibus centum praepatis Philisthaeorum despondet David in uxorem.
 1 **E**T factum est, cum compleisset loqui ad Saul: anima Jonathae conglutinata est animae David, & dilexit cum Jonathas quasi animam suam.
 2 Tulitque eum Saul in die illa, & non concessit ei, ut reverteretur in domum patris sui.
 3 Inierunt autem David, & Jonathas foedus: diligebat enim eum quasi animam suam.
 4 Nam expoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta sua, usque ad gladium, & arcum suum, & usque ad balteum.
 5 Egrediebatur quoque David ad omnia quaecumque mississet eum Saul, & prudenter se agebat: posuitque eum Saul super viros belli, & acceptus erat in oculis universi populi, maximeque in conspectu famulorum Saul.
 6 Porro cum reverteretur percussio Philisthao David, egressae sunt mulieres de universis urbibus Israel, cantantes, chorosque ducentes in occursum Saul regis in tympanis laetitiae, & in sistris.
 7 Et praecinebant mulieres ludentes, atque dicentes: * Percussit Saul mille, & David decem millia.
 8 Iratus est autem Saul nimis, & displicuit in oculis ejus sermo iste: dixitque: Dederunt David decem millia, & mihi mille dederunt: quid ei superest nisi solum regnum?
 9 Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David a die illa, & deinceps.
 10 Post diem autem alteram, invasit spiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus suae: David autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies: tenebatque Saul lanceam,
 11 Et misit eam, putans, quod confingere posset David cum pariete: & declinavit David a facie ejus secundo.
 12 Et timuit Saul David, eo quod Dominus esset cum eo, & a se recessisset.

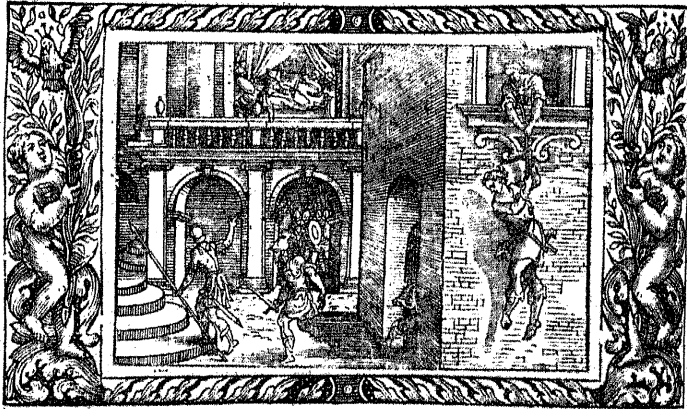
A

B

* Inf. 1. d. 11. Ecl. 47. a. 7.

C

- 17 Amovit ergo cum Saul a se, & fecit eum tribunum super mille viros: & egrediebatur, & intrabat in conspectu populi.
- 18 In omnibus quoque viis suis David prudenter agebat, & Dominus erat cum eo.
- 19 Vidit itaque Saul, quod prudens esset nimis, & cepit cavere eum.
- 20 Omnis autem Israel, & Juda diligebat David: ipse enim ingrediebatur, & egrediebatur ante eos.
- 21 Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, & praeliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non sit manus mea in eum, sed sit super eum manus Philistinorum.
- 22 Ait autem David ad Saul: Quis ego sum, aut qua est vita mea, aut cognatio patris mei in Israel, ut fiam gener regis?
- 23 Factum est autem tempus, cum deberet dari Merob filia Saul David, data est Hadrieli Molathitæ uxor.
- 24 Dilixit autem David Michol, filia Saul altera. Et nunciatum est Saul, & placuit ei.
- 25 Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum, & sit super eum manus Philistinorum. Dixitque Saul ad David: In duabus rebus gener meus eris hodie.
- 26 Et mandavit Saul servis suis: Loquimini ad David clam me, dicentes: Ecce places regi, & omnes servi ejus dili-

CAPUT XIX.

Saul David occidere volens, voce Jonathæ placatur: quem coram se citharizantem iterum transigere tentat, & fugientem industria Michol in Najoth apud Samuelem persecutus, post ternos nuncios prophetantes etiam ipse prophetat.

- 1 **L**ocutus est autem Saul ad Jonathan filium suum, & ad omnes servos suos, ut occiderent David. Porro Jonathan filius Saul diligebat David valde.
- 2 Et indicavit Jonathan David, dicens: Querit Saul pater meus occidere te: quapropter observa te, quiesce, mane, & manebis clam, & absconderis.
- 3 Ego autem egrediens stabo juxta patrem

- meum, in agro, ubicumque fueris: & ego loquar de te ad patrem meum: & quodcumque videro, nuntiabo tibi.
- 4 Locutus est ergo Jonathan de David bona ad Saul patrem suum: dixitque ad eum: Ne pecces, rex, in servum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona sunt tibi valde.
- 5 Et posuit animam suam in manu sua, & percussit Philisthaum, & fecit Dominus salutem magnam universo Israeli: vidisti, & letatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David, qui est absque culpa?
- 6 Quod cum audisset Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit Dominus, quia non occidetur.
- 7 Nunc ergo esto gener regis.
- 8 Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parum videtur vobis, generum esse regis? Ego autem sum vir pauper, & tenuis.
- 9 Et renunciaverunt servi Saul, dicentes: Hujusmodi verba locutus est David.
- 10 Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philistinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus Philistinorum.
- 11 Cumque renunciasset servi ejus David, verba quæ dixerat Saul, placuit sermo in oculis David, ut fieret gener regis.
- 12 Et post paucos dies surgens David abiit cum viris, qui sub eo erant. Et percussit ex Philistiim ducentos viros, & attulit eorum præputia, & annunciarit ea regi, ut esset gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam uxorem.
- 13 Et vidit Saul, & intellexit, quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum.
- 14 Et Saul magis cepit timere David: factusque est Saul inimicus David cunctis diebus.
- 15 Et egressi sunt principes Philistinorum, à principio autem egressionis eorum, prædentis se gerebat David, quam omnes servi Saul, & celebre factum est nomen ejus nimis.

- 7 Vocavit itaque Jonathan David, & indicavit ei omnia verba hæc: & introduxit Jonathan David ad Saul, & fuit ante eum, sicut fuerat heri, & nudifertius.
- 8 Morum est autem rursus bellum: & egressus David, pugnavit adversum Philistiim: percussitque eos plaga magna, & fugerunt à facie ejus.
- 9 Et factus est Spiritus Domini malus in Saul: sedebat autem in domo sua, & tenebat lanceam: porro David psallebat manu sua.
- 10 Nisusque est Saul confingere David lancea in pariete, & declinavit David à facie Saul: lancea autem castro vulnere perlata est in parietem, & David fugit, & salvatus est nocte illa.
- 11 Misit ergo Saul satellites suos in domum David, ut custodirent eum, & interficeretur manû. Quod cum annunciaisset David Michol uxor sua, dicens: Nisi salvaveris te nocte hæc, eras mortuus.
- 12 Deposuit eum per fenestram. Porro ille abiit, & aufugit, atque salvatus est.
- 13 Tulit autem Michol statuum, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, & operuit eam vestimentis.
- 14 Misit autem Saul apparitores, qui raperent David, & responsum est, quod egrotaret.
- 15 Rursumque misit Saul nuncios, ut viderent David, dicens: Asserte eum ad me in lecto, ut occidatur.
- 16 Cumque venissent nuncii, inventum est simulacrum super lectum, & pellis caprarum ad caput ejus.
- 17 Dixitque Saul ad Michol: Quare sic illustrasti mihi, & dimisisti inimicum meum, ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.
- 18 David autem fugiens, salvatus est, & venit ad Samuel in Ramatha, & nunciavit ei omnia, quæ fecerat sibi Saul: & abierunt ipse, & Samuel, & morati sunt in Najoth.
- 19 Nunciatum est autem Sauli à dicentibus: Ecce David in Najoth in Ramatha.
- 20 Misit ergo Saul sictores, ut raperent David: qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, & Samuelem stantem super eos, factus est etiam Spiritus Domini in illis, prophetare ceperunt etiam ipsi.
- 21 Quod cum nunciatum esset Sauli, misit & alios nuncios: prophetaverunt autem & illi. Et rursus misit Saul tertios nuncios: qui & ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul,
- 22 Abiit etiam ipse in Ramatha, & venit usque ad cisternam magnam, quæ est in Socho, & interrogavit, & dixit: In quo loco sunt Samuel, & David? Diciturque est ei: Ecce in Najoth sunt in Ramatha.
- 23 Et abiit in Najoth in Ramatha, & factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat, usque dum veniret in Najoth in Ramatha.
- 24 Et expoliavit etiam ipse se vestimentis suis, & prophetavit cum cæteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa, &

nocte. Unde & exivit proverbium: * Num & Saul inter prophetas?

CAPUT XX.

Jonathas post repetitum cum David fœdus, ipsum cum patre reconcillare frustra conatur, illum tamen à manibus ejus trium sagittarum signo liberat.

- 1 **F**ugit autem David de Najoth, quæ est in Ramatha, veniensque locutus est coram Jonathæ: Quid feci? quæ est iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum, quia querit animam meam?
- 2 Qui dixit ei: Absit, non morieris: neque enim faciet pater meus quidquam grande, vel parvum, nisi prius indicaverit mihi: hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo? nequaquam erit istud.
- 3 Et juravit rursus David. Et ille ait: Scit profecto pater tuus, quia invenivi gratiam in oculis tuis, & dicit: Nesciat hoc Jonathas, ne forte tristetur. Quinimmo vivit Dominus, & vivit anima tua, quia uno tantum (ut ita dicam) gradu ego, morsque dividimur.
- 4 Et ait Jonathan ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi.
- 5 Dixit autem David ad Jonathan: Ecce calendæ sunt crastino, & ego ex more sedere soleo juxta regem ad vesendum: dimitte ergo me, ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertie.
- 6 Si respiciens requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehem civitatem suam: quia victimæ solemnes ibi sunt universis contribulibus suis.
- 7 Si dixerit, Bene: pax erit servo tuo. Si autem fuerit iratus, scio, quia completa est malitia ejus.
- 8 Fac ergo misericordiam in servum tuum: quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire fecisti: si autem est iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.
- 9 Et ait Jonathan: Absit hoc à te: neque enim fieri potest, ut si certè cognovero completam esse patris mei malitiam contra te, non annunciem tibi.
- 10 Responditque David ad Jonathan. Quis renunciabit mihi, si quid forte responderit tibi pater tuus dure de me?
- 11 Et ait Jonathan ad David: Veni, & egrediamur foras in agrum. Cumque existent ambo in agrum,
- 12 Ait Jonathan ad David: Domine Deus Israel, si investigavero sententiam patris mei crastino vel perendic: & aliquid boni fuerit super David, & non statim miserò ad te, & notum tibi fecero.
- 13 Hæc faciat Dominus Jonathæ, & hæc addat. Si autem perseveraverit patris mei malitia adversum te, & revelabo autem tuam, & dimittam te, ut vadas in pacem, & sit Dominus tecum, sicut fuit cum patre tuo.
- 14 Et si vixerò, facies mihi misericordiam Domini: si vero mortuus fuerò,

15 Non auferes misericordiam tuam à domo mea usque in sempiternum, quando cradicauerit Dominus inimicos David, unumquemque de terra; auferat Jonathan de domo sua, & requirat Dominus de manu inimicorum David.

D 16 Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo David: & requisivit Dominus de manu inimicorum David.

17 Et addidit Jonathas dejerare David, eò quòd diligeret illum: sicut enim animam suam, ita diligebat eum.

18 Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ sunt, & requireris;

19 Requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus, & venies in locum, ubi celandus es in die, qua operari licet, & sedebis iuxta lapidem, cui nomen est Ezel.

20 Et ego tres sagittas mittam iuxta eum, & iaciam quasi exercens me ad signum.

21 Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade, & asser mihi sagittas.

22 Si dixerò puero: Ecce sagittæ intra te sunt; tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, & nihil est mali, viuit Dominus. Si autem sic locutus fuero puero: Ecce sagittæ ultra te sunt: vade in pace, quia dimisit te Dominus.

23 De verbo autem, quod locuti sumus ego, & tu, sit Dominus inter me, & te usque in sempiternum.

E 24 Absconditus est ergo David in agrò, & venerunt calendæ, & fedit rex ad comedendum panem.

25 Cùmque sedisset rex super cathedram suam (secundum consuetudinem) quæ erat iuxta parietem, surrexit Jonathas, & fedit Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit locus David.

26 Et non est locus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim, quòd fortè evenisset ei, ut non esset mundus, nec purificatus.

27 Cùmque illuxisset dies secunda post calendas, rursum apparuit vacuus locus David. Dixitque Saul ad Jonathan filium suum: Cur non venit filius Isai nec heri, nec hodie, ad vesendum?

28 Responditque Jonathas Sauli: Rogavit me obnixè, ut iret in Bethlehem,

29 Et ait: dimitte me, quoniam sacrificium solemne est in civitate, unus de fratribus meis accessit mihi: nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis, vadam citò: & videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis.

F 30 Iratus autem Saul adversum Jonathan, dixit ei: Fili mulieris, virum ultro rapientis, numquid ignoro, quia diligis filium Isai, in confusionem tuam, & in confusionem ignominiosam matris tuæ?

31 Omnibus enim diebus, quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mtere, & adduc eum ad me: quia filius mortis est.

32 Respondens autem Jonathas Sauli patri suo, ait: Quare morietur? quid fecit?

33 Et arripuit Saul lanceam, ut percuteret eum. Et intellexit Jonathas, quòd definitum esset à patre suo, ut interficeret David.

34 Surrexit ergo Jonathas à mensa in ira furoris, & non comedit in die calendarum secunda panem. Contristatus est enim super David, eò quòd confudisset eum pater suus.

35 Cùmque illuxisset mane, venit Jonathas in agrum iuxta placitum David, & puer parvulus cum eo,

36 Et ait ad puerum suum: Vade, & asser mihi sagittas, quas ego jacio. Cùmque puer ecurrisset, jecit aliam sagittam trans puerum.

37 Venit itaque puer ad locum jaculi, quod miserat Jonathas: & clamavit Jonathas post tergum pueri, & ait: Ecce ibi cit sagittæ porrò ultra te.

38 Clamavitque iterum Jonathas post tergum pueri, dicens: Festina velociter, ne feteris. Collegit autem puer Jonathæ sagittas, & attulit ad dominum suum:

39 Et quid ageretur, penitus ignorabat: tantummodò enim Jonathas, & David rem noverant.

40 Dedit ergo Jonathas arma sua puero, & dixit ei: Vade, & deser in civitatem.

41 Cùmque abiisset puer, surrexit David de loco, qui vergebat ad Austrum, & cadens pronus in terram, adoravit tertio: & osculantes se alterutrum, steterunt pariter, David autem amplius.

42 Dixit ergo Jonathas ad David: Vade in pace: quæcumque juravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter nos, & te, & inter semen meum, & semen tuum usque in sempiternum.

43 Et surrexit David, & abiit: sed & Jonathas ingressus est civitatem.

CAPUT XXI.

Profugus David in Nobæ in idem Jaci datus, fame compulsus panes sanctificatos comedit datos ab Achimelech, presente ibidem Doeg Idumæo: Goliath gladio accepto, apud Abiath regem Geth dementia præ timore simulat.

VENIT autem David in Nobæ ad Achimelech sacerdotem: & oblitusque Achimelech, eò quòd venisset David. Et dixit ei: Quare tu solus, & nullus est tecum?

2 Et ait David ad Achimelech sacerdotem: Rex præcepit mihi sermone, & dixit: Nemo sciat rem, propter quam missus es à me, & cujusmodi præcepta tibi dederunt: nam & pueris condixi in illum, & illum locum.

3 Nunc ergo si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveniatis.

4 Et respondens sacerdos ad David, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum: si mundi sunt pueri, maxime à mulieribus?

5 Et respondit David sacerdoti, & dixit ei: Equidem si de mulieribus agitur: contumimus nos ab heri, & nudius tertius, quando egrediebamur, & fuerunt vasa puerorum sancta. Porrò via hæc posthæc est, sed & ipsa hodie sanctificabitur in vasis.

6 * Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem: neque enim erat ibi panis, nisi tantum panes propositionis, qui sublati fuerant à facie Domini, ut poneretur panes calidi.

7 Erat autem ibi vir quidam de servis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini: & nomen ejus Doeg Idumæus, potentissimus pastorum Saul.

8 Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hic ad manum hastam, aut gladium? quia gladium meum, & arma mea non tuli mecum: sermo enim regis urgebat.

9 Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philisthæi, quem percussisti in Valle te-rebinthi, est involutus pallio post ephod: si istum vis tollere, tolle: neque enim hic est alius absque eo. Et ait David: Non est huic alter similis, da mihi eum.

10 Surrexit itaque David, & fugit in die

illa à facie Saul: & venit ad Achis regem Geth:

11 Dixeruntque servi Achis ad eum, cùm vidissent David: Numquid non iste est David rex terræ? nonne huic cantabant per choros, dicentes: * Percussit Saul mille, & David decem millia?

12 Posuit autem David sermones istos in corde suo, & extimuit valdè à facie Achis regis Geth,

13 Et immutavit os suum coram eis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia portæ, desfluebantque salivæ ejus in barbam.

14 Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominè insanum: quare adduxistis eum ad me?

15 An desunt nobis furiosi, quòd introduxistis istum, ut fureret me præsentè? hincine ingreditur domum meam?

D
* Sup. 18.
b. 7.
Recl. 47.
a. 7.

CAPUT XXII.

David plurimos ad se in speluncam Odollam suscipit: inde ad regem Moab proficiscitur, unde consilio Gad prophetae in terram Judæ revertitur. Saul vero omnes sacerdotes Nobæ, præter Abiathar, qui ad David confugit, per Doeg Idumæum jussit interimiri.

1 Abiit ergo David inde, & fugit in speluncam Odollam. Quod cùm audissent fratres ejus, & omnis domus patris ejus, descendere ad eum illuc.

2 Et convenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi: are alieno, & amaro animo: & factus est eorum princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri.

3 Et profectus est David inde in Maspha, quæ est Moab: & dixit ad regem Moab: Maneat, oro, pater meus, & mater mea vobiscum, donec sciam, quid faciat mihi Deus:

4 Et reliquit eos ante faciem regis Moab: Manseruntque apud eum cunctis diebus, quibus David fuit in presidio.

5 Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in presidio, proficiscere, & vade in Terram Judæ. Et profectus est David: & venit in saltum Haret.

6 Et audiivit Saul, quòd apparuisset David,

& viri, qui erant cum eo. Saul autem cùm maneret in Gabaa, & esset in nemore, quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi ejus circumstantent eum,

7 Ait ad servos suos, qui assistebant ei: Audite nunc, filii Jemini: numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros, & vineas, & universos vos faciet tribunos, & centuriones?

8 Quoniam conjurastis omnes adversum me, & non est, qui mihi renunciaret, maxime cùm & filius meus fœdus inierit cum filio Isai? Non est, qui vicem meam doceat ex vobis, nec qui annunciet mihi: eò quòd susceperit filius meus servum meum adversum me insidiantem mihi usque hodie.

9 Respondens autem Doeg Idumæus, qui assistebat, & erat primus inter servos Saul, Vidi, inquit, filium Isai in Nobæ, apud Achimelech filium Achitob sacerdotem.

10 Qui consuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei: sed & gladium Goliath Philisthæi dedit illi.

11 Misit ergo rex ad accersendum Achimelech sacerdotem filium Achitob, & omnem domum patris ejus, sacerdotumque, qui erant in Nobæ, qui universi venissent ad regem.

12 Et ait Saul ad Achimelech: Audi, fili

B

Achitob . Qui respondit : Præsto sum , domine .

13 Dixitque ad eum Saul : Quare conjurasti adversum me tu , & filius Isai , & dedisti ei panes , & gladium , & consuluisti pro eo Deum , ut confurgeret adversum me , infidiator usque hodie permanens ?

14 Respondensque Achimelech regi , ait : Et quis in omnibus servis tuis , sicut David fidelis , & gener regis , & pergens ad imperium tuum , & gloriosus in domo tua ?

15 Num hodie ceppi pro eo consulere Deum ? absit hoc à me : ne suspicetur rex adversus seivum suum rem hujusmodi , in universa domo patris mei : non enim seivus servus tuus quidquam super hoc negotio , vel modicum , vel grande .

16 Dixitque rex : Morte morieris , Achimelech , tu , & omnis domus patris tui .

17 Et ait rex emisariis , qui circumstantibus eum : Convertimini , & interficite sacerdotes Domini : nam manus eorum cum David est : scientes , quòd fugisset , & non indicaverunt mihi . Noluerunt autem servi regis extendere manus suas in sacerdotes Domini .

18 Et ait rex ad Doeg : Convertere tu , & irruè in sacerdotes . Convertisusque Doeg Idumæus , irruit in sacerdotes , & trucida vit in die illa octogintaquinque viros vestitos ephod lineo .

19 Nobe autem civitatem sacerdotum percussit in ore gradii , viros , & mulieres , & parvulos , & lactentes , bovemque , & atinum , & ovem in ore gladii .

20 Evadens autem unus filius Achimelech filii Achitob , cujus nomen erat Abiathar , fugit ad David .

21 Et annunciat ei , quòd occidisset Saul sacerdotes Domini .

22 Et ait David ad Abiathar : Sciebam in die illa , quòd cum ibi esset Doeg Idumæus , proculdubio annunciatet Sauli : ego sum reus omnium animarum patris tui .

23 Mane mecum , ne timeas : si quis quaesierit animam meam , quaeret & animam tuam , mecumque servaberis .

C A P U T XXIII .

Cum David Ceilam à Philisthæis liberasset , ne in manus Saul à viris Ceilæ traderetur , profugus in desertum Ziph profugit à Ziphæis : fœdus autem inter David , & Jonathas renovato , Saul eum persequitur , sed propter subitam Philisthæorum irruptionem liberatur .

1 Et annunciarunt David , dicentes : Ecce Philisthim oppugnant Ceilam , & diripiunt areas .

2 Consuluit ergo David Dominum , dicens : Num vadam , & percutiam Philisthæos istos ? Et ait Dominus ad David : Vade , & percuties Philisthæos , & Ceilam salvabis .

3 Et dixerunt viri , qui erant cum David , ad eum : Ecce nos hic in Judæa consistentes timemus : quantò magis si ierimus in Ceilam adversum agmina Philisthinorum ?

4 Rursus ergo David consuluit Dominum . Qui respondens , ait ei : Surge , & vade

in Ceilam : ego enim tradam Philisthæos in manu tua .

5 Abiit ergo David , & viri ejus in Ceilam , & pugnavit adversum Philisthæos , & abegit jumenta eorum , & percussit eos plaga magna , & salvavit David habitatores Ceilæ .

6 Porro eo tempore , quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilam , ephod secum habens descenderat .

7 Nunciatum est autem Sauli , quòd venisset David in Ceilam : & ait Saul : Tradidit enim Deus in manus meas , conclususque est introgressus urbem , in qua portus , & forte sunt .

8 Et præcepit Saul omni populo , ut ad pugnam descenderet in Ceilam : & obsideret David , & viros ejus .

9 Quòd cum David rescisset , quia præpararet ei Saul clam malum , dixit ad Abiathar sacerdotem : Applica ephod .

10 Et ait David : Domine Deus Israel , audivit famam servus tuus , quòd disponas Saul venire in Ceilam , ut evertat urbem propter me :

11 Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus , & si descendet Saul , sicut audivit servus tuus ? Domine Deus Israel , indica servo tuo , Et ait Dominus : Descendet .

12 Dixitque David : Si tradent me viri Ceilæ , & viros , qui sunt mecum , in manus Saul ? Et dixit Dominus : Tradent .

13 Surrexit ergo David , & viri ejus quasi sexcenti , & egressi de Ceila , huc , atque illuc vagabantur incerti : nunciatumque est Sauli , quòd fugisset David de Ceila , & salvatus esset : quam ob rem distulavit exire .

14 Morabatur autem David in deserto in locis firmitimis , mansitque in monte solitudinis Ziph , in monte opaco : quarebat enim tamen Saul cunctis diebus : & non tradidit eum Deus in manus ejus .

15 Et vidit David , quòd egressus esset Saul , ut quaereret animam ejus . Porro David erat in deserto Ziph in silva .

16 Et surrexit Jonathas filius Saul , & abiit ad David in silvam , & confortavit manus ejus in Deo : dixitque ei :

17 Ne timeas : neque enim in veniet te manus Saul patris mei , & tu regnabis super Israel , & ego ero tibi secundus , sed & Saul pater meus scit hoc .

18 Percussit ergo uterque fœdus coram Domino : mansitque David in silva : Jonathas autem reversus est in domum suam .

19 Ascenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa , dicentes : Nonne ecce David latet apud nos in locis tutissimis silvæ , in Colle Hachila , quæ est ad dexteram deserti ?

20 Nunc ergo , sicut desideravit anima tua , ut descenderes , descende : nostrum autem erit , ut tradamus eum in manus regis .

21 Dixitque Saul : Benedicti vos à Domino , quia doluistis vicem meam .

22 Abite ergo , oro , & diligentius præparate , & curiosius agite , & considerate locum , ubi sit pes ejus , vel quis viderit eum ibi : recogitat enim de me , quòd callidè insidiet ei .

23 Considerate , & videte omnia latibula ejus , in quibus absconditur : & revertimini

ad me

ad me ad rem certam , ut vadam vobiscum . Quòd fietiam in terram se abstruserit , persecrator eum in cunctis millibus Juda .

24 At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul : David autem , & viri ejus erant in deserto Maon , in campestribus , ad dexteram Jesimon .

25 Ivit ergo Saul , & focii ejus ad quaerendum eum : & nunciatum est David , statimque descendit ad petram , & verfabatur in deserto Maon , quòd cum audisset Saul , persecutus est David in deserto Maon .

26 Et ibat Saul ad latus montis ex parte una : David autem , & viri ejus erant in latere montis ex parte altera : porro David desperabat se posse evadere à facie Saul : itaque Saul , & viri ejus , in modum coronæ cingebant David , & viros ejus , ut caperent eos .

27 Et nunciis venit ad Saul , dicens : Feliina , & veni , quoniam infuderunt se Philisthim super terram .

28 Reversus est ergo Saul desistens persequi David , & perrexit in occursum Philisthinorum . Propter hoc vocaverunt locum illum , Petram dividentem .

C A P U T XXIV .

David in spelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul persequens abscondit , & ne occideretur , ipsum liberavit : quare Saul culpam agnovit , & sciens David regnaturum , suscepto ab ipso juramento de non excindenda Saulis familia , ei reconciliatur .

1 Ascendit ergo David inde : & habitavit in locis tutissimis Engaddi .

2 Cumque reversus esset Saul , postquam persecutus est Philisthæos , nunciaverunt ei , dicentes : Ecce , David in deserto est Engaddi .

3 Assumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Israel , perrexit ad investigandum David , & viros ejus , etiam super abruptissimas petras , quæ solis iberibus pervia sunt .

4 Et venit ad caulas ovium , quæ se ostendebant vianti : eratque ibi spelunca , quam ingressus est Saul , ut purgaret ventrem : porro David , & viri ejus in interiore parte spelunca latebant .

5 Et dixerunt servi David ad eum : Ecce dies , de qua locutus est Dominus ad te : Ego tradam tibi inimicum tuum , ut facias ei , sicut placuerit in oculis tuis : Surrexit ergo David , & præcidit oram chlamydis Saul silenter .

6 Post hæc percussit cor suum David , eo quòd abscondisset oram chlamydis Saul .

7 Dixitque ad viros suos : Propitius sit mihi Dominus , ne faciam hanc rem domino meo , Christo Domini , ut mittam manum meam in eum , quia Christus Domini est .

8 Et confregit David viros suos sermonibus , & non permisit eos , ut confurgerent in Saul : porro Saul exurgens de spelunca , pergebat cæpto itinere .

9 Surrexit autem & David post eum : & egressus de spelunca , clamavit post teigum Saul , dicens : Domine mi rex . Et respexit Saul post se : & inclinans se David pronus in terram , adoravit .

10 Dixitque ad Saul : Quare audis verba hominum loquentium , David quaerit malum adversum te ?

11 Ecce hodie viderunt oculi tui , quòd tradiderit te Dominus in manu mea in spelunca : & cogitavi , ut occiderem te , sed pepercit tibi oculus meus : dixi enim : Non extendam manum meam in dominum meum , quia Christus Domini est .

12 Quin potius , pater mi , vide , & cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea : quoniam cum præcinderem summitatem chlamydis tuæ , nolui extendere manum meam in te : animadvertite , & vide , quoniam non est in manu mea malum , neque iniquitas , neque peccavi in te : tu autem infidiaris animæ meæ , ut auferas eam .

13 Judicet Dominus inter me , & te , & ulciscatur me Dominus ex te : manus autem mea non sit in te .

14 Sicut & in proverbio antiquo dicitur : A B . I M P I I S egredietur impietas : manus ergo mea non sit in te .

15 Quem persequeris , rex Israel ? quem persequeris ? canem mortuum persequeris , & pulicem unum .

16 Sit Dominus Judex , & judicet inter me , & te : & videat , & judicet causam meam , & eruat me de manu tua .

17 Cum autem complexerit David loquens sermones hujusmodi ad Saul , dixit Saul : Numquid vox hæc tua est , fili mi David ? Et levavit Saul vocem suam , & flevit :

18 Dixitque ad David : Justior tu es , quam ego : tu enim tribuisti mihi bona : ego autem reddidi tibi mala .

19 Et ut indicasti hodie , quæ feceris mihi bona : quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam , & non occideris me .

20 Quis enim cum invenerit inimicum suum , dimittet eum in via bona ? Sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc , pro eo , quòd hodie operatus es in me .

21 Et nunc , quia scio , quòd certissimè regnaturus sis , & habiturus in manu tua regnum Israel .

22 Jura mihi in Domino , ne deleas semen meum post me , neque auferas nomen meum de domo patris mei .

23 Et juravit David Sauli . Abiit ergo Saul in domum suam : & David , & viri ejus ascenderunt ad tutiora loca .

C A P U T XXV .

Mortuus Samuel plangitur : David Nabal victum neganti mortem minatus , egregia Abigail oratione placatur , quam mortuo Nabal in connubium accipit , simul & Achinoam , Saul vero filiam Michol Phalti tradit .

1 Mortuus est autem Samuel , & consepelitus est in Ramatha . Coniugensque David descendit in desertum .

2 Erat autem vit quispian in solitudine Maon , & pater ejus in Carmelo , & homo ille magnus nimis : erantque ei tres triumina , & mille capræ : & accedunt ad

D

A

22

C

D

A

Inf. 22.

a. 3.

1. celi. 46.

d. 23.

P 4

deceperit

deretur grex ejus in Carmelo.
 3 Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen uxoris Abigail: eratque mulier illa prudentissima, & speciosa: porro vir ejus durus, & pessimus, & malitiosus: erat autem de genere Caleb.
 4 Cum ergo audisset David in deserto, quod tonderet Nabal gregem suum,
 5 Misit decem juvenes, & dixit eis: Ascendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & salutabitis eum ex nomine meo pacifice.
 6 Et dixeris: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tue pax, & omnibus, quaecumque habes, sit pax.
 7 Audivi, quod tonderent pastores tui, qui erant nobiscum in deserto: numquam me molesti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore, quo fuerunt nobiscum in Carmelo.
 8 Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus, quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, & filio tuo David.
 9 Cumque venissent pueri David, locuti sunt ad Nabal omnia verba haec ex nomine David: & siluerunt.
 10 Respondens autem Nabal pueris David, ait: Quis est David? & quis est filius Isai? hodie increverunt servi, qui fugiunt dominos suos.
 11 Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quae occidi, tonsoribus meis, & dabo viris, quos nescio unde sint?
 12 Regressi sunt itaque pueri David per viam suam, & reversi venerunt, & nunciaverunt ei omnia verba, quae dixerat.
 13 Tunc ait David pueris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis, accinctusque est & David ense suo: & secuti sunt David quasi quadringenti viri: porro ducenti remanserunt ad farcinas.
 14 Abigail autem uxori Nabal nunciavit unus de pueris suis, dicens: Ecce David misit nuncios de deserto, ut benedicerent domino nostro: & auertus est eos.
 15 Homines isti, boni facti fuerunt nobis, & non molesti: nec quidquam aliquando periiit omni tempore, quo fuimus conversati cum eis in deserto.
 16 Pro muro erant nobis tam in nocte, quam in die, omnibus diebus, quibus pavimus apud eos greges.
 17 Quam ob rem considera, & recoga, quid facias: quoniam completa est malitia adversum virum tuum, & adversum domum tuam, & ipse est filius Belial, ita ut nemo possit ei loqui.
 18 Festinavit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque arietes coctos, & quinque sata polenta, & centum ligaturas vineae passae, & ducentas massas caricarum, & posuit super asinos.
 19 Dixitque pueris suis: Praecedite me, ecce ego post tergum sequar vos: viro autem suo Nabal non indicavit.
 20 Cum ergo ascendisset asinam, & de-

B

C

D

scenderet ad radices montis, David, & viri ejus descenderant in occursum ejus: quibus & illa occurrit.
 21 Et ait David: Verè frustra servavi omnia, quae hujus erant in deserto, & non perii quidquam de cunctis, quae ad eum pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono.
 22 Haec faciat Deus inimicis David: & haec addat, si reliquero de omnibus, quae ad ipsum pertinent usque mane, imingentem ad parietem.
 23 Cum autem vidisset Abigail David, festinavit, & descendit de asino, & prostravit coram David super faciem suam, & adoravit super terram,
 24 Et cecidit ad pedes ejus, & dixit: In me sit, domine mi, haec iniquitas: loquatur, obsecro, ancilla tua in auribus tuis: & audiverit verba famulae tuae.
 25 Ne ponat, oro, dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum Nabal: quoniam secundum nomen suum stultus est, & stultitia est cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos misisti.
 26 Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus, & vivit anima tua, qui prohibuit te, ne venires in sanguinem, & salvavit manum tuam tibi: & nunc stant sicut Nabal inimici tui, & qui quaerunt domino meo malum.
 27 Quapropter suscipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: & da pueris, qui sequuntur te dominum meum.
 28 Aufer iniquitatem famulae tuae: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo illum fidelem, quia praedia Domini, domine mi, tu praeratis: malitia ergo non inveniant in te omnibus diebus vitae tuae.
 29 Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & quaerens animam tuam, erit anima domini mei custodita, quasi in sacculo viventium, apud Dominum Deum tuum: porro inimicorum tuorum anima rotabitur quasi in impetu, & circulo fundae.
 30 Cum ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia, quae locutus est bona de te, & constituerit te ducem super Israel,
 31 Non erit tibi hoc in singultum, & in scrupulum cordis domino meo, quod estuderis sanguinem innoxium, aut ipse te ulcus fueris: & cum benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancilla tuae.
 32 Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Israel, qui misit hodie te mihi in occursum meum, & benedictum eloquium tuum.
 33 Et benedicta tu, quae prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem, & ulciscerem me manu mea.
 34 Alioquin vivit Dominus Deus Israel, qui prohibuit me, ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi, non remansisset Nabal usque ad lucem matutinae: imingens ad parietem.
 35 Suscepit ergo David de manu ejus omnia, quae attulerat ei, dixitque ei: Vade pacifice in domum tuam, ecce audivi vocem tuam.

tiam, & honoravi faciem tuam.
 36 Venit autem Abigail ad Nabal: & ecce erat ei convivium in domo ejus, quasi convivium regis, & cor Nabal jucundum: erat enim ebrius nimis: & non indicavit ei verbum pusillum, aut grande usque mane.
 37 Diluculo autem, cum digessisset vinum Nabal, indicavit ei uxor sua verba haec, & emortuum est cor ejus intrinsecus, & factus est quasi lapis.
 38 Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus est.
 39 Quod cum audivisset David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit causam opprobrii mei de manu Nabal, & servum suum custodivit à malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Misit ergo David, & locutus est ad Abigail, ut sumeret eam sibi in uxorem.
 40 Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, & locuti sunt ad eam, dicens: David misit nos ad te, ut accipiat te sibi in uxorem.
 41 Quae confurgens adoravit prona in terram, & ait: Ecce famula tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum domini mei.
 42 Et festinavit, & surrexit Abigail, & ascendit super asinum, & quinque puellae ierunt cum ea, pedesque ejus, & secuta est nuncios David: & facta est illi uxor.
 43 Sed & Achinoam accepit David de Jezrael: & fuit utraque uxor ejus.
 44 Saul autem dedit Michol filiam suam, uxorem David, Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

G

CAPUT XXVI

David iterum à Ziphais apud Saul proditur, hastam, & scyphum dormienti Saul abstulit: quod agnoscent Saul, cui pax fatetur, revocatoque Davidi securitatem pollicetur.

1 **E**T* venerunt Ziphai ad Saul in Gaba, dicens: Ecce David absconditus est in colle Hachila, quae est ex adverso solitudinis.
 2 Et surrexit Saul, & descendit in desertum Ziph, & cum eo tria milia virorum de electis Israel, ut quaereret David in deserto Ziph.
 3 Et castrametatus est Saul in Gaba Hachila, quae erat ex adverso solitudinis in via: David autem habitabat in deserto. Videns autem, quod venisset Saul post se in desertum,
 4 Misit exploratores, & didicit, quod illuc venisset certissime.
 5 Et surrexit David clam, & venit ad locum, ubi erat Saul: cumque vidisset locum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner, princeps militiae ejus, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum ejus,
 6 Ait David ad Achimelech Hethaem, & Abisai filium Sarviae, fratrem Joab, dicens: Quis descendet mecum ad Saul in castra? Dixitque Abisai: Ego descendam tecum.

A
899

7 Venerunt ergo David, & Abisai ad populum nocte, & invenerunt Saul jacentem, & dormientem in tentorio: & hastam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem, & populum dormientes in circuitu ejus.
 8 Dixitque Abisai ad David: Concluse Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra, femel, & secundò opus non erit.
 9 Et dixit David ad Abisai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum suam in Christum Domini, & innocens erit?
 10 Et dixit David: Vivit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut in praedium descendens perierit:
 11 Propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Christum Domini: nunc igitur tolle hastam, quae est ad caput ejus, & scyphum aquae, & abeamus.
 12 Tulit igitur David hastam, & scyphum aquae, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quisquam, qui videret, & intelligeret, & evigilaret, sed omnes dormiebant, quia sopor Domini irruerat super eos.
 13 Cumque transisset David ex adverso, & staret in vertice montis de longe, & esset grande intervallum inter eos:
 14 Clamavit David ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nonne respondebis Abner? Et respondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas, & inquietas regem?
 15 Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? & qui alius similis tui in Israel? quare ergo non custodisti dominum tuum regem? ingressus est enim unus de turba, ut interficeret regem, dominum tuum.
 16 Non est bonum hoc, quod fecisti: vivit Dominus, quoniam filii mortis estis vos, qui non custodistis dominum vestrum, Christum Domini: nunc ergo vide, ubi sit hasta regis, & ubi sit scyphus aquae, qui erat ad caput ejus.
 17 Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Numquid vox haec tua, fili mi David? & ait David: Vox mea, domine mi rex.
 18 Et ait: Quam ob causam dominus meus persequitur servum suum? Quid fecit aut quod est malum in manu mea?
 19 Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba servi tui: Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium: si autem filii hominum, maledicti sunt in conspectu Domini: qui ejecerunt me hodie, ut non habitem in hereditate Domini, dicens: Vade, servi diis alienis.
 20 Et nunc non est unda tibi sanguis meus in terram coram Domino: quia ingressus est rex Israel, ut quaerat pulceum unum, sicut persequitur perdix in montibus.
 21 Et ait Saul: Peccavi, revertere, fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: appareat enim, quod stultè egerim, & ignoraverim multa nimis.
 22 Et respondens David, ait: Ecce hasta regis: transeat unus de pueris regis, & tollat eam.

B

C

D

23. Dominus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam, & fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Christum Domini.

24 Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, & liberet me de omni angustia.

25 Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu, fili mi David: & quidem faciens facies, & potens poteris. Abiit autem David in viam suam, & Saul reversus est in locum suum.

CAPUT XXVII.

David inconstans Saulis flere non ausus, apud Achis profugus, a quo urbem Siceleg obtinuit, quae ex eo facta est in hereditatem regum Juda; unde plurimas ex Amalecitis, & vicinis locis agebat praedas, imponens regi Achis.

A. 1 ET ait David in corde suo: Aliquando incidam una die in manus Saul: nonne melius est, ut fugiam, & salver in Terra Philistinorum, ut desperet Saul, cessetque me querere in cunctis finibus Israel? fugiam ergo manus ejus.

2 Et surrexit David, & abiit ipse, & sexcenti viri cum eo ad Achis filium Maogh regem Geth.

3 Et habitavit David cum Achis in Geth: ipse, & viri ejus, vir, & domus ejus; & David, & duae uxores ejus, Achinoam Jezrahelitis, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

B. 4 Et nuntiatum est Sauli, quod fugisset David in Geth: & non addidit ultra querere eum.

5 Dixit autem David ad Achis: Si inveniri gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus, ut habitem ibi: cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum?

6 Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam causam facta est Siceleg regum Juda usque in diem hanc.

7 Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philistinorum, quatuor mensium.

C. 8 Et ascendit David, & viri ejus, & agebant praedas de Gesturi, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur usque ad Terram Aegypti.

9 Et percutebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum, & mulierem: tollensque oves, & boves, & asinos, & camelos, & vestes, revertebatur, & veniebat ad Achis.

D. 10 Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat David: Contra meridiem Juda, & contra meridiem Jerameel, & contra meridiem Ceni.

11 Virum, & mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur adversum nos: Haec fecit David: & hoc erat decretum illi omnibus diebus, quibus habitavit in regione Philistinorum.

12 Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israel: erit igitur mihi servus sempiternus.

CAPUT XXVIII.

Philisthaei contra Saul armantur, ad quod bellum David pollicetur fidem Regi Achis: Saul occisus Magis, Pythonissam consulit, suscitari jubens Samuelem, a quo suam suorumque proximam mortem didicit.

1. FACTUM est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthim agmina sua, ut prepararentur ad bellum contra Israel: dixitque Achis ad David: Sciens nunc scito, quoniam mecum egredieris in castris tu, & viri tui.

2 Dixitque David ad Achis: Nunc scies, quae facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam in te cunctis diebus.

3. * Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel, & sepelierunt eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit magos, & ariolos de terra.

4 Congregatique sunt Philisthim, & venerunt, & castrametati sunt in Sunam: congregavit autem & Saul universum Israel, & venit in Gelboe.

5 Et vidit Saul castra Philisthim, & timuit, & expavit cor ejus nimis.

6 Consuluitque Dominum, & non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas.

7 Dixitque Saul servis suis: Querite mihi mulierem habentem * pythonem, & vadam ad eam, & suscitabor per illam. Et dixerunt servi ejus ad eum: Est mulier pythonem habens in Endor.

8 Mutavit ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis, & abiit ipse, & duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, & ait illi: Divina mihi in pythone, & suscita mihi, quae dico tibi.

9 Et ait mulier ad eum: Ecce, tu nosti quantum fecerit Saul, & quomodo eraserit magos, & ariolos de terra: quare ergo insidiaris animae meae, ut occidas?

10 Et juravit ei Saul in Domino, dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem.

11 Dixitque ei mulier: Quem suscitabotibi? Qui ait: Samuelem mihi suscita.

12 Cum autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, & dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu es enim Saul.

13 Dixitque ei rex: Noli timere: quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra.

14 Dixitque ei: Qualis est forma ejus? Quae ait: Vir senex ascendit, & ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul, quod Samuel esset, & inclinavit se super faciem suam in terra, & adoravit.

15 Dixit autem Samuel ad Saul: * Quare inquietasti me, ut suscitarer? Et ait Saul: Coartator nimis: siquidem Philisthim pugnant adversum me, & Deus recessit a me, & exaudire me noluisti neque in manu prophetarum, neque

neque per somnia: vocavi ergo te, ut ostenderes mihi, quid faciam.

16 Et ait Samuel: Quid interrogas me, cum Dominus recesserit a te, & transierit ad amulum tuum?

17 Faciet enim tibi Dns sicut locutus est in manu mea, & scindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David:

18 Quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris ejus in Amalech: idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.

D. 19 Et dabit Dominus etiam Israel rectum in manus Philisthim: cras autem tu, & filii tui mecum eritis: sed & castra Israel tradet Dominus in manus Philisthim.

20 Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.

21 Ingressa est itaque mulier illa ad Saul, (conturbatus enim erat valde) dixitque ad eum: Ecce obedivi ancilla tua voci tuae, & posui animam meam in manu mea: & audivi sermones tuos, quos locutus es ad me.

22 Nunc igitur audi, & tu vocem ancillae tuae, & ponam coram te buccellam panis, ut comedens convalescas, & possis iter agere.

23 Qui renuit, & ait: Non comedam. Coegerunt autem cum servi sui, & mulier, & tandem audita voce eorum surrexit de terra, & sedit super lectum.

24 Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo, & festinavit, & occidit eum: tollensque farinam, miscuit eam, & coxit azyma.

25 Et posuit ante Saul, & ante servos ejus. Qui cum comedisent, surrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.

CAPUT XXIX.

David cum Philisthaeis adversus Israel proficiscens remittitur: quia metuebant principes, ne in praelio fieret ipse adversarius, jubeturque in Siceleg reverti.

A. 1 CONGREGATA sunt ergo Philisthim universa agmina in Aphec: sed & Israel castrametatus est super fontem, qui erat in Jezrahel.

2 Et satrapa quidam Philisthim incedebant in centuriis, & millibus: David autem, & viri ejus erant in novissimo agmine cum Achis.

3 Dixeruntque principes Philisthim ad Achis: Quid sibi volunt Hebraei isti? Et ait Achis ad principes Philisthim: Num ignoratis David, qui fuit servus Saul regis Israel, & est apud me multis diebus, vel annis, & non inveni in eo quidquam, ex die, qua transfugit ad me, usque ad diem hanc?

4 * Irati sunt autem adversus eum principes Philisthim, & dixerunt ei: Revertatur vir iste, & sedeat in loco suo, in quo constituisti eum, & non descendat nobiscum in praelium, ne fiat nobis adversarius, cum praelium ceperimus: quomodo enim alter poterit placare dominum suum nisi in caputibus nostris?

5 Nonne iste est David, cui cantabant in choris, dicentes: Percussit Saul in millibus suis, & David in decem millibus suis?

6 Vocavit ergo Achis David, & ait ei: Vi-

vit Dominus: quia rectus es tu, & bonus in conspectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus s mecum est in castris: & non inveni in te quidquam mali, ex die, qua venisti ad me, usque in diem hanc: sed satrapis non places.

7 Revertere ergo, & vade in pace, & non ostendas oculos satraparum Philisthim.

8 Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, & quid inveniisti in me servo tuo, a die, qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam, & pugnem contra inimicos domini mei regis?

D. 9 Respondens autem Achis, locutus est ad David: Scio, quia bonus es tu in oculis meis, sicut Angelus Dei, sed principes Philistinorum dixerunt: Non ascendet nobiscum in praelium.

10 Igitur confurge mane tu, & servi domini tui, qui venerunt tecum: & cum de nocte surrexeritis, & ceperit diluescere, pergire.

11 Surrexit itaque de nocte David ipse, & viri ejus, ut proficiscerentur mane, & reverterentur ad Terram Philisthim: Philisthim autem ascenderunt in Jezrahel.

CAPUT XXX.

Absente cum suis David, Amalecita Siceleg incenderit, ablata praeda, quos David persequens occidit, recepta praeda quam singulis sociis ex aequo dividit, etiam ipsi qui ad sarcinas lassii remanserant.

A. 1 CUMque venissent David, & viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecita impetuli fecerant ex parte australi in Siceleg, & percusserant Siceleg, & succenderant eam igni.

2 Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad magnum: & non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, & pergebant itinere suo.

3 Cum ergo venissent David, & viri ejus ad civitatem, & invenissent eam succensam igni, & uxores suas, & filios suos, & filias ductas esse captivas,

4 Levaverunt David, & populus, qui erat cum eo voces suas, & planxerunt, donec deficerent in eis lacrymae.

5 Siquidem & duae uxores David captivae ductae fuerant, Achinoam Jezrahelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

B. 6 Et contristatus est David valde: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscujusque viri super filiis suis, & filiabusque confortatus est autem David in Domino Deo suo.

7 Et ait ad Abiathar sacerdotem filium Achimelec: Applica ad me ephod, Et applicavit Abiathar ephod ad David.

8 Et consulit David Dominum, dicens: Persequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos, & excuties praedam.

9 Abiit ergo David ipse, & sexcenti viri, qui erant cum eo, & venerunt usque ad Torrenstem Befor: & lassii quidam subliterunt.

C. 10 Persecutus est autem David ipse, & quadringenti viri: subliterant enim ducenti, qui lassii transire non poterant Torrenstem Befor.

11 Et invenerunt virum Ægyptiū in agro, & adduxerunt eum ad David: dederuntque ei panem, ut comederet, & biberet aquam.

12 Sed & fragmen massæ caricarū, & duas ligaturas uvæ passæ. Quæ cum comidisset, reversus est spiritus ejus, & refocillatus est: non enim comederat panem, neque biberat aquam tribus diebus, & tribus noctibus.

D 13 Dixit itaque ei David: Cujus es tu? vel unde? & quò pergis? Qui ait: puer Ægyptius ego sum, servus viri Amalecitarū: dereliquit autem me dominus meus, quia agrotare occipundius fertius.

14 Siquidē nos erupimus ad australem plagam Cerechi, & contra Judam, & ad meridiem Caleb, & Siceleg succendimus igni.

15 Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuncum istum? Qui ait: Jura mihi per Deum, quòd non occidas me, & non tradas me in manus domini mei, & ego ducam te ad cuncum istum. Et juravit ei David.

16 Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbabant super faciē universæ terræ, comedentes, & bibentes, & quasi festum celebrantes diem, pro cuncta præda, & spoliis, quæ cepant de Terra Philisthiim, & de Terra Juda.

E 17 Et percussit eos David à vespere usque ad vesperam alterius diei, & non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescententes, qui ascenderant camelos, & fugerant.

18 Eruit ergo David omnia, quæ tulerant Amalecitarū, & duas uxores suas eruit.

19 Nec desuit quidquam à parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus, & de spoliis, & quæcumque rapuerant, omnia rediit David.

20 Et tulit universos greges, & armenta, & minavit ante faciē suam: dixeruntque: Hæc est præda David.

F 21 Venit autem David ad ducentos viros, qui lassī subsisterant, nec se qui potuerant David, & residere eos jusserat in Torrente Besor: qui egressi sunt obviam David, & populo, qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacificè.

22 Respondensque omnis vir pessimus, & iniquus, de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de præda, quam erimus: sed sufficiat unicuique uxor sua, & filii: quos cum acceperint, recedant.

23 Dixit autem David: Non sic facietis, fratres mei, de his, quæ tradidit nobis Dominus, & custodivit nos, & dedit latrunculos, qui eruperant adversum nos in manus nostras:

G 24 Nec audiet vos quisquam super sermone hoc: æqua enim pars erit descendenti ad prælium, & remanenti ad sarcinas, & similiter dividant.

25 Et factum est hoc ex die illa, & deinceps constitutum, & prænitum, & quasi lex in Israël usque in diem hanc.

26 Venit ergo David in Siceleg, & misit dona de præda senioribus Juda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de præda hostium Domini:

27 His, qui erant in Bethel, & qui in Ra-

moth, ad Meridiem, & qui in Jether, 28 Et qui in Aroer, & qui in Sephamoth, & qui in Esthamo,

29 Et qui in Rachel, & qui in urbibus Jerameel, & qui in urbibus Ceni,

30 Et qui in Aarama, & qui in lacu Afan, & qui in Atach,

31 Et qui in Hebron, & reliquis, qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipse, & viri ejus.

CAPUT XXXI.

Saulis cum filiis in pugna cæsi corpus, truncato capite, in muro Bethsan suspenditur, armaque ejus in templo Astaroth; viri autem Jabes, ablatis Saul, ac filiorum ejus corporibus, juxta Jabes ea sepelierunt.

I Philisthiim autem pugnabant adversum Israël: & fugerunt viri Israël ante faciē Philisthiim, & ceciderunt interfecit in monte Gelboe.

2 * Irrueruntque Philisthiim in Saul, & in filios ejus, & percusserunt Jonathan, & Abinadab, & Melchisua, filios Saul,

3 Totumque pondus prælii versum est in Saul: & consecuti sunt eum viri sagittarū, & vulneratus est vehementer à sagittariis:

4 * Dixitque Saul ad armigerum suum: Evagina gladium tuum, & percute me: ne forte veniant incircumcisi isti, & interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus:

fuerat enim nimio terrore perterritus: arripuit itaque Saul gladium, & irruit super eum,

5 Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet, quòd mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum, & mortuus est cum eo.

6 Mortuus est ergo Saul, & tres filii ejus, & armiger illius, & universi viri ejus in die illa pariter.

7 Videntes autē viri Israël, qui erant trans vallē, & trans Jordanem, quòd fugissent viri Israël, & quòd mortuus esset Saul, & filii ejus, reliquerunt civitates suas, & fugerunt: veneruntque Philisthiim, & habitaverunt ibi.

8 Facta autem die altera, venerunt Philisthiim, ut spoliarent interfecitos, & invenerunt Saul, & tres filios ejus jacentes in monte Gelboe.

9 Et præciderunt caput Saul, & spoliaverunt eum armis: & miserunt in Terram Philisthinorum per circuitum, ut annuncierent in templo idolorum, & in populis.

10 It postuerunt arma ejus in templo Astaroth, corpus verò ejus suspenderunt in muro Bethsan.

11 * Quod cum audissent habitatores Jabes Galaad, quæcumque fecerant Philisthiim Saul,

12 Surrexerunt omnes viri fortissimi, & ambulaverunt tota nocte, & tulerunt cadaver Saul, & cadavera filiorum ejus de muro Bethsan: veneruntque Jabes Galaad, & combusserunt ea ibi:

13 Et tulerunt ossa eorum, & sepelierunt in nomine Jabes, & jejunaverunt septem diebus.

LIBER SECUNDUS
S A M U E L I S,
QUEM NOS
SECUNDUM REGUM
D I C I M U S.

CAPUT PRIMUM.

David, occiso nuncio, qui se Saulem occidisse dicebat, scissis vestibus desit eum cum cæteris occisis, jejunans, ac præcipiens, ut filios Juda docerent arcum.

A I Actum est autem postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur à cæde Amalec, & maneret in Siceleg duos dies.

2 In die autem tertia apparuit homo veniens de castris Saul, veste conscissa, & pulvere conspersus caput: & ut venit ad David, cecidit super faciē suam, & adoravit.

3 Dixitque ad eum David: Unde venis? Qui ait ad eum: De castris Israël fugi.

4 Et dixit ad eum David: Quod est verbum, quòd factum est? Indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prælio, & multi corruentes è populo mortui sunt: sed & Saul, & Jonathan filius ejus interierunt.

5 Dixitque David ad adolescentem, qui nunciabat ei: Unde scis, quia mortuus est Saul, & Jonathan filius ejus?

6 Et ait adolescens, qui nunciabat ei: Casu veni in montem Gelboe, & Saul incubebat super hastam suam: posuè currus, & equites appropinquabant ei,

B 7 Et conversus post tergum suum, videntique me vocavit. Cui cum respondissem: Adsum:

8 Dixit mihi: Quisnam es tu? Et ait ad eum: Amalecites ego sum.

9 Et locutus est mihi: Sta super me, & interfice me: quoniam teneo me angustia, & adhuc tota anima mea in me est.

10 Stansque super eum, occidi illum: sciebam enim, quòd vivere non poterat post ruinam: & tali diadema, quòd erat in capite ejus, & armillam de brachio illius, & artuli ad te dominum meum huc.

11 Apprehendens autem David vestimenta sua scidit, omnesque viri, qui erant cum eo,

12 Et planxerunt, & fleverunt, & jejunaverunt usque ad vesperam, super Saul, & super Jonathan filium ejus, & super populum Domini, & super domum Israël, eò quòd corruisset gladio.

13 Dixitque David ad juvenem, qui nunciaverat ei: Unde es tu? Qui respondit: Filius hominis advena Amalecitarū ego sum.

14 Et ait ad eum David: * Quare non timuisti mittere manum tuam, ut occideres Christum Domini?

15 Vocansque David unum de pueris suis, ait: Accedens irruē in eum. Qui percussit illum, & mortuus est.

16 Et ait ad eum David: Sanguis tuus super caput tuum: os enim tuum locutum est adversum te, dicens: Ego interfeci Christum Domini.

17 Planxit autem David planctum hujusmodi super Saul, & super Jonathan filium ejus.

18 (Et præcepit, ut docerent filios Juda arcum, sicut scriptum est in Libro iustorum.) Et ait: Considera Israël, pro his, qui mortui sunt super excelsa tua vulnerati.

19 Inclyti, Israël, super montes tuos interfecit: quomodo ceciderunt fortes?

C
15a. 104.
b. 15.

20 Nolite annunciare in Geth, neque annuncietis in compitis Afcalonis: ne forte latentur filia Philisthim, ne exultent filia incircumcisorum.

21 Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum: quia ibi abjectus est clypeus fortium, clypeus Saul, quasi non esset unctus oleo.

22 A sanguine interfectorum, ab adipe fortium, sagitta Jonathae numquam rediit retrorsum, & gladius Saul non est reversus inanis.

D. 23 Saul, & Jonathas amabiles, & decori in vita sua, in morte quoque non sunt divisi: aequalis velociores, leonibus fortiores.

24 Filiae Israel, super Saul stete, qui vestiebat vos coccino in deliciis, qui praebebat ornamenta aurea cultui vestro.

25 Quomodo ceciderunt fortes in praelio? Jonathas in excelsis suis occisus est?

26 Doleo super te, frater mi Jonathae decore nimis, & amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam.

27 Quomodo ceciderunt robusti, & perierunt arma bellica?

C A P U T I I.

David Dei oraculo iustus ascendere in Hebron, ibi aperit iuda in regem unctus, viros Jabes Galaad ob Saulis sepulchram commendat: Isoboth vero in regem super Israel unctio gravem peperit seditionem, ac pugnam inter utramque domum.

A. I. Citur post haec consuluit David Dominum, dicens: Num ascendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Ascende. Dixitque David: Quod ascendam? Et respondit ei: In Hebron.

2 Ascendit ergo David, & duas uxores ejus, Achinoam Jezraelites, & Abigail uxor Nabab Carmeli.

3 Sed & viros, qui erant cum eo, duxit David singulos cum domo sua: & manserunt in oppidis Hebron.

* 1. Mac. 2. 17. 4 * Veneruntque viri Juda, & unxerunt ibi David, ut regnaret super domum Juda. Et nunciatum est David, quod viri Jabes Galaad sepelissent Saul.

5 Misit ergo David nuncios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedixisti vos a Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, & sepelivisti eum.

6 Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam, & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quod fecistis verbum istud.

B 7 Confortentur manus vestrae, & estote filii fortitudinis: licet enim mortuus sit dominus vester Saul, tamen me unxit domus Juda in regem sibi.

8 Abner autem filius Ner, princeps exercitus Saul, tulit Isoboth filium Saul, & circumduxit eum per castra,

9 Regemque constituit super Galaad, & super Cessuri, & super Jezrael, & super Ephraim, & super Benjamin, & super Israel univet sum.

10 Quadraginta annorum erat Isoboth filius Saul, cum regnare cepisset super Israel, & duobus annis regnavit: sola autem domus Juda sequebatur David.

11 Et fuit numerus dierum, quos commoratus est David, imperans in Hebron super domum Juda, septem annorum, & sex mensium.

12 Egressusque est Abner filius Ner, & pueri Isoboth filii Saul de castris in Gabaon.

13 Porro Joab filius Sarviae, & pueri David egressi sunt, & occurrerunt eis iuxta piscinam Gabaon: Et cum in unum convenissent, & regione sederunt: hi ex una parte piscinae, & illi ex altera.

14 Dixitque Abner ad Joab: Surgant pueri, & ludant coram nobis. Et respondit Joab, Surgant.

15 Surrexerunt ergo, & transferunt numero duodecim de Benjamin ex parte Isoboth filii Saul, & duodecim de pueris David.

16 Apprehensos, unusquisque capite comparavit, & dixit gladium in latus contrarium, & ceciderunt simul: vocatumque est nomen loci illius: Ager robustorum, in Gabaon.

17 Et ortum est bellum durum facis in die illa: fugatusque est Abner, & viri Israel a pueris David.

18 Erant autem ibi tres filii Sarviae, Joab, & Abisai, & Asael: porro Asael cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis, quae morantur in silvis.

19 Persequatur autem Asael Abner, & non declinavit ad dexteram, neque ad sinistram omittens persequi Abner.

20 Respexit itaque Abner post tergum suum, & ait: Tunc es, Asael? Qui respondit: Ego sum.

21 Dixitque ei Abner: Vade ad dexteram, sive ad sinistram, & apprehende unum de adolescentibus, & tolle tibi spolia ejus. Noluit autem Asael omittere, quin urgeret eum.

22 Rursumque locutus est Abner ad Asael: Recede, noli me sequi, ne compellar considerare te in terram, & levare non poterit faciem meam ad Joab fratrem tuum.

23 Qui audire contempsit, & noluit declinare: percussit ergo eum Abner aversa hasta in inguine, & transfodit, & mortuus est in eodem loco: omnesque, qui transibant per locum illum, in quo ceciderat Asael, & mortuus erat, subsistebant.

24 Persequentibus autem Joab, & Abisai fugiens Abner, sol occubuit: & venerunt usque ad Collem aqueductus, qui est ex adverso vallis itineris deserti in Gabaon.

25 Congregatique sunt filii Benjamin ad Abner: & congregati in unum cuncum, steterunt in summitate tumuli unius.

26 Et exclamavit Abner ad Joab, & ait: Num usque ad internecionem tuus numerus defecit? an ignoras, quod periculosa sit desperatio? usquequod non dicis populo, ut committat persequi fratres suos?

27 Et ait Joab: Vivit Dominus, si locutus fuisset, manere recessisset populus persequens fratrem suum.

28 Insonuit ergo Joab buccina, & stetit

omnis

omnis exercitus, nec persecuti sunt ultra in Israel, neque inire certamen.

29 Abner autem, & viri ejus abierunt per campestria intra nocte illa: & transferunt Jordanem, & intravit omni Bethhoron, venerunt ad castra.

30 Porro Joab reversus, omisso Abner, congregavit omnem populum: & defecerunt de pueris David decem, & novem viri, excepto Asaale.

31 Servi autem David percusserunt de Benjamin, & de viris, qui erant cum Abner, trecentos sexaginta, qui & mortui sunt.

32 Tuleruntque Asael, & sepelierunt eum in sepulchro patris sui in Bethlehem: & ambulaverunt tota nocte Joab, & viri, qui erant cum eo, & in ipso crepusculo pervenerunt in Hebron.

C A P U T I I I.

Abner rapreheus ob concubinam iratus regi Isoboth fœdus inicit cum David, & reducit Michol, dum congregaret Israelitas ad David, occiditur a Joab, cui David iratus amarè desiet Abner.

A. I. Facta est ergo longa concertatio inter domum Saul, & inter domum David: David proficiscens, & semper seipso robustior, domus autem Saul decrefcens quotidie.

2 * Nati que sunt filii David in Hebron: fuitque primogenitus ejus Amnon de Achinoam Jezraelitide.

3 Et post eum Cheleab de Abigail uxore Nabab Carmeli: porro tertius Abfalom, filius Maacha filiae Tholmai regis Gessur.

4 Quartus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Saphathia, filius Abital.

5 Sextus quoque Jethraam, de Egla uxore David: hi nati sunt David in Hebron.

6 Cum ergo esset praelium inter domum Saul, & domum David, Abner filius Ner regerebat domum Saul.

7 Fuerat autem Sauli concubina nomine Respha, filia Aja. Dixitque Isoboth ad Abner:

8 Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isoboth, ait: Numquid caput canis ego sum adversum Judam hodie, qui fecerim misericordiam super domum Saul patris tui, & super fratres, & proximos ejus, & non tradidi te in manu David, & tu requisisti in me, quod argueres pro muliere hodie?

9 Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei, nisi quomodo juravit Dominus David, sic faciam eum eo.

10 Ut transferatur regnum de domo Saul, & elevetur thronus David super Israel, & super Judam: a Dan usque Bersabee.

11 Et non potuit respondere ei quidquam: quia metuebat illum.

12 Misit ergo Abner nuncios ad David pro se dicentes: cuius est terra? Et ut loquerentur: Fac mecum amicitias, & erit manus mea tecum, & reducam ad te universum Israel.

13 Qui ait: Optime: ego faciam tecum amicitias: sed unam rem peto a te, dicens: Non videbis faciem meam, antequam adduxeris

Michol filia Saul: & sic venies, & videbis me.

14 Misit autem David nuncios ad Isoboth filium Saul, dicens: * Redde uxorem meam Michol, quam respondi mihi centum praputiis Philisthim.

15 Misit ergo Isoboth, & tulit eam a viro suo Phaltiel filio Lais.

16 Sequebaturque eam vir suus, plorans usque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Vade, & revertere. Qui reversus est.

17 Sermonem quoque intulit Abner ad seniores Israel, dicens: Tam heri, quam nudiustertius quarebatis David, ut regnaret super vos.

18 Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus est ad David, dicens: In manu servi mei David servabo populum meum Israel de manu Philisthim, & omnium inimicorum ejus.

19 Locutus est autem Abner etiam ad Benjamin. Et abiit, ut loqueretur ad David in Hebron, omnia, quae placuerant Israeli, & universo Benjamin.

20 Venitque ad David in Hebron cum viginti viris: & fecit David Abner, & viris ejus, qui venerant cum eo, convivium.

21 Et dixit Abner ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnem Israel, & incam tecum fœdus, & imperes omnibus, sicut desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset David Abner, & ille isset in pace,

22 Statim pueri David, & Joab venerunt, caesis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiserat eum, & profectus fuerat in pace.

23 Et Joab, & omnis exercitus, qui erat cum eo, postea venerunt: nunciatum est itaque Joab a narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, & dimisit eum, & abiit in pace.

24 Et ingressus est Joab ad regem, & ait: Quid fecisti? Ecce venit Abner ad te: quare dimisisti eum, & abiit, & recessit?

25 Ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, ut deciperet te, & sciret exitum tuum, & introitum tuum, & nosset omnia, quae agis?

26 Egressus itaque Joab a David, misit nuncios post Abner, & reduxit eum a cisterna Sira, ignorante David.

27 Cumque redisset Abner in Hebron, scorsum adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei in dolo: & percussit illum ibi in inguine, & mortuus est in ultionem sanguinis Asael fratris ejus.

28 Quod cum audisset David rem jam gestam, ait: Mundus ego sum, & regnum meum, apud Dominum usque in sempiternum, a sanguine Abner filii Ner;

29 Et veniat super caput Joab, & super omnem domum patris ejus: nec deficiat de domo Joab fluxum sanguinis sustinens, & leprosus, & tenens sulum, & cadens gladio, & indigens pane.

30 Igitur Joab, & Abisai frater ejus interfecerunt Abner, eo quod occidisset Asael

C. 1. Reg. 18. 8. 27.

D

E

Reg. 2. 17.

Et

CAPUT VII.

tate: qui mortuus est ibi iuxta arcam Dei.
 8 * Confrictatus est autem David, eo quod percussisset Dominus Ozam, & vocatum est nomen loci illius, Percussio Ozæ, usque in diem hanc.
 9 Et eximuit David Dominum in die illa, dicens: Quomodo ingreditur ad me arca Domini?
 10 Et noluit divertere ad se arcam Domini in civitatem David: sed divertit eam in domum Obededom Gethai.
 11 Et habitavit arca Domini in domo Obededom Gethai tribus mensibus: & benedixit Dominus Obededom, & omnem domum ejus.
 12 Nunciatumque est regi David, quod benedixisset Dominus Obededom, & omnia ejus, propter arcam Dei. * Abiit ergo David, & adduxit arcam Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio: & erant cum David septem chori, & vinctina vituli.
 13 * Cumque transcendissent, qui portabant arcam Domini, sex passus, immolabat bovem, & arietem,
 14 Et David saltabat totis viribus ante Dominum: porro David erat accinctus cythara lineo.
 15 Et David, & omnis domus Israel ducebant eam testamenti Domini, in jubilo, & in clangore buccinæ.
 16 Cumque intrasset arca Domini in civitatem David, Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem David subsilentem, atque saltantem coram Domino: & despexit eum in corde suo.
 17 Et introduxerunt arcam Domini, & imposuerunt eam in loco suo, in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: & obrulit David holocausta, & pacifica coram Domino.
 18 Cumque complexisset offerens holocausta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.
 19 Et partitus est universa multitudini Israel, tam viro, quam mulieri, singulis collyridam panis unam, & asaturam bubule carnis unam, & similam frizam oleo: & abiit omnis populus, unusquisque in domum suam.
 20 Reversusque est David, ut benediceret domui suæ: & egressa Michol filia Saul in occursum David, ait: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris.
 21 Dixitque David ad Michol: ante Dominum, qui elegit me potius, quam patrem tuum: & quam omnem domum ejus, & præcepit mihi, ut essem dux super populum Domini in Israel,
 22 Et Iudam, & villior fiam plus, quam factus sum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo.
 23 Igitur Michol filia Saul non est natus filius usque in diem mortis suæ.

David proponens edificare domum Domini, a Nathan propheta primum collaudatur, postmodum jubente Domino prohibetur, sed filius ei promittitur illam edificaturus, unde Domino gratias agit.

FActum est autem, cum sedisset rex in domo sua, & Dominus dedisset ei requiem undique ab universis inimicis suis,
 2 Dixit ad Nathan prophetam: * Vide, quod ego habitem in domo cedrina, & arca Dei posita sit in medio pellium?
 3 Dixitque Nathan ad regem: Omne, quod est in corde tuo, vade, fac: quia Dominus tecum est.
 4 Factum est autem in illa nocte: & ecce sermo Domini ad Nathan, dicens:
 5 Vade, & loquere ad servum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu edificabis mihi domum ad habitandum?
 6 Neque enim habitavi in domo ex die illa, qua eduxi filios Israel de Terra Ægypti, usque in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo, & in tentorio.
 7 Per cuncta loca, que transivi cum omnibus filiis Israel: numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel, cui præcepi, ut pasceret populum meum Israel, dicens: Quare non edificastis mihi domum cedrinam?
 8 Et nunc hæc dices servo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: * Ego tui tepidus pascuis sequentem greges, ut esies dux super populum meum Israel:
 9 Et fui tecum in omnibus, ubicumque ambulasti, & interieci universos inimicos tuos a facie tua: fecique tibi nomen grande, junctum nomen magnorum, qui sunt in terra.
 10 Et ponam locum populo meo Israel, & plantabo eum, & habitabit sub eo, & non turbabitur amplius: nec addent filii iniquitatis, ut affligant eum sicut prius,
 11 Ex die, qua constitui iudices super populum meum Israel: & requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis: prædicetque tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus.
 12 * Cumque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus.
 13 * Ipse edificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum.
 14 * Ego ero ei in patrem, & ipse erit mihi in filium: qui si iniquè aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum.
 15 * Misericordiam autem meam non auferam ab eo, sicut abtuli a Saul, quem amovi a facie mea.
 16 Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, & * thronus tuus erit firmus jugiter.
 17 Secundum omnia verba hæc, & juxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David.

* 1. Par. 13 d. 11.

* 1. Par. 13 d. 25.

* 1. Par. 13 d. 26.

C

D

18 Ingressus est autem rex David, & sedit coram Domino, & dixit: Quis ego sum, Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque?
 19 Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus, nisi loqueris etiam de domo servi tui in longinquum: ista est enim lex Adam, Domine Deus.
 20 Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim scis servum tuum, Domine Deus.
 21 Propter verbum tuum, & secundum cor tuum fecisti omnia magna hæc, ita ut notum faceres servo tuo:
 22 Idcirco magnificatus es, Domine Deus, quia non est similis tui, neque est Deus extra te, in omnibus, quæ audivimus auribus nostris.
 23 Quæ est autem, ut populus tuus Israel, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam sibi in populum, & poneret sibi nomen, faceretque eis magna, & horribilia super terram, a facie populi tui, quem redemisti tibi ex Ægypto, gentem, & deum ejus.
 24 Firmasti enim tibi populum tuum Israel in populum sempiternum: & tu, Domine Deus, factus es eis in Deum.
 25 Nunc ergo, Domine Deus, verbum, quod locutus es super servum tuum, & super domum ejus, suscita in sempiternum: & fac, sicut locutus es,
 26 Ut magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus super Israel. Et domus servi tui David erit stabilita coram Domino,
 27 Quia tu, Domine exercituum Deus Israel, revelasti aurem servi tui, dicens: domum ædificabo tibi: propterea invenit servus tuus cor suum, ut oraret te oratione hæc.
 28 Nunc ergo, Domine Deus, tu es Deus, & verba tua erunt vera: locutus es enim ad servum tuum bona hæc.
 29 Incipe ergo, & benedic domui servi tui, ut sit in sempiternum coram te: quia tu, Domine Deus, locutus es, & benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

CAPUT VIII.

Victoriæ variæ David, qui multos fecit tributarios, quibus solebant Israelitæ pendere tributa: congratulatio Thon regis Emath de rege Adareze deo isto, a quo multa spolia David abstulit: officarii, quos habebat David, recentem.

FActum est autem post hæc, percussit David Philisthim, & humiliavit eos, & tulit David frenum tributi de manu Philisthim.
 2 Et percussit Moab, & mensus est eos funiculo, coaquans terræ: mensus est autem duos funiculos, unum ad occidentum, & unum ad vivificandum: factusque est Moab David serviens sub tributo.
 3 Et percussit David Adarezer filium Rohob regem Sobæ, quando profectus est, ut dominaretur super flumen Euphratem.

* 1. Par. 18 a. 1.

A

4 Et captis David ex parte ejus mille septingentis equitibus, & viginti millibus pedum, subnervavit omnes jugales currum: dereliquit autem ex eis centum currus.
 5 Venit quoque Syria Damasci, ut præsidium ferret Adarezer regi Soba: & percussit David de Syria viginti duo millia virorum.
 6 Et posuit David præsidium in Syria Damasci: factaque est Syria David serviens sub tributo: servavitque Dominus David in omnibus, ad quæcumque profectus est.
 7 Et tulit David arma aurea, quæ habebant servi Adarezer, & detulit ea in Jerusalem.
 8 Et de Bete, & de Beroth, civitatibus Adarezer tulit rex David æs multum nimis.
 9 Audivit autem Thon rex Emath, quod percussisset David omne robur Adarezer,
 10 Et misit Thon Joram filium suum ad regem David, ut saluaret eum congratulans, & gratias ageret, eo quod expugnasset Adarezer, & percussisset eum. Hostis quippe erat Thon Adarezer, & in manu ejus erant vasa aurea, & vasa argentea, & vasa arca:
 11 Quæ & ipsa sanctificavit rex David Domino cum argento, & auro, quæ sanctificaverat de universis gentibus, quas subegerat,
 12 De Syria, & Moab, & filiis Ammon, & Philisthim, & Amalec, & de manubiis Adarezer filii Rohob regis Soba.
 13 Fecit quoque sibi David nomen, cum revertetur capta Syria in Valle Salinarum, caesis decem, & octo millibus.
 14 Et posuit in Idumæa custodes, statuitque præsidium: & facta est universa Idumæa serviens David: & servavit Dominus David in omnibus, ad quæcumque profectus est.
 15 Et regnavit David super omnem Israel: faciebat quoque David iudicium, & justitiam omni populo suo.
 16 Joab autem filius Sarvix erat super exercitum: porro Josaphat filius Ahilud erat a commentariis:
 17 Et Sadoc filius Achitob, & Achimelech filius Abiathar, erant sacerdotes: & Sarajas, scriba:
 18 Banajas autem filius Jojada, super Cerechi, & Phelthi: filii autem David sacerdotes erant.

CAPUT IX.

Quantum pietatis exhibuerit David Miphibosech filio Jonathæ claudo, redditis omnibus agris Saul, quos colebat Siba, unum filium ac servum suum, Miphibosech ad men'am David recepto.

ET dixit David: Putasne est aliquis, qui remanserit de domo Saul, ut faciam eum eo misericordiam propter Jonathan?
 2 Erat autem de domo Saul, servus nomine Siba: quem cum vocasset rex ad se, dixit ei, Tunc es Siba? & ille respondit: Ego sum servus tuus.
 3 Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam eum eo in misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest filius Jonathan, debilis pedibus.
 4 Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem, Ecce,

B

C

D

A

ait, in domo est Machir filii Ammiel in Lodabar.

5 Misit ergo rex David, & tulit eum de domo Machir filii Ammiel de Lodabar.

6 Cum autem venisset Miphiboseth filius Jonathe filii Saul ad David, corruit in faciem suam, & adoravit. Dixitque David: Miphiboseth? Qui respondit: Adsum servus tuus.

7 Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens faciam in te misericordiam propter Jonathan patrem tuum, & restituiam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedas panem in mensa mea semper.

8 Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?

9 Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, & dixit ei: Omnia, quae cumque fuerunt Saul, & universa domus ejus, dedi filio domini tui.

10 Operare igitur ei terram tu, & filii tui, & servi tui: & inferes filio domini tui cibos, ut alatur: Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem Sibae quindecim filii, & viginti servi.

11 Dixitque Siba ad regem: Sicut iussisti, domine mi rex, servo tuo, sic faciet servus tuus: & Miphiboseth comedet super mensam meam, quasi unus de filiis regis.

12 Habebat autem Miphiboseth filium parvulum nomine Micha: & omnis vero cognatio domus Sibae serviebat Miphiboseth.

13 Porro Miphiboseth habitabat in Jerusalem: quia de mensa regis jugiter vescabatur: & erat claudus utroque pede.

C A P U T X.

Hanon rex Ammonitarum, post illam legationem David injuriam, quos ad consolandum de patris morte miserat, contra actis quinque regum Syriae copiis adversus Davidem, ab eo proffigatur semel, ac iterum.

1 Factum est autem post haec, ut moreretur rex filiorum Ammon, & regnavit Hanon filius ejus pro eo.

2 Dixitque David: * Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas, sicut fecit pater ejus mecum misericordiam. Misit ergo David, consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi David in terram filiorum Ammon,

3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon dominum suum: Putans quod propter honorem patris tui miserit David ad te consolatores, & non ideo, ut investigaret, & exploraret civitatem, & ecyteret eam, misit David servos suos ad te?

4 Tulit itaque Hanon servos David, rastitque dimidiam partem barbae eorum, & praefecit vestes eorum medias usque ad nates, & dimisit eos.

5 Quod cum nuntiatum esset David, misit in occursum eorum: erant enim viri confusi turpiter valde, & mandavit eis David: Manete in Jericho, donec crescat barba vestra, & tunc revertimini.

6 Videntes autem filii Ammon, quod injuriam fecissent David, miserunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Sy-

1. Par. 19. a. 2.

B

rum Soba, viginti millia peditum, & a rege Maacha mille viros, & ab Ithob duodecim millia virorum.

7 Quod cum audisset David, misit Joab, & omnem exercitum bellatorum.

8 Egressi sunt ergo filii Ammon, & direxerunt aciem ante ipsum introitum portae: Syrus autem Soba, & Rohob, & Ithob, & Maacha seorsum erant in campo.

9 Videns igitur Joab quod paratum esset adversum se praelium, & ex adverso, & post tergum, elegit ex omnibus electis Israel, & intravit aciem contra Syrum:

10 Reliquam autem partem populi tradidit Abitai fratri suo, qui direxit aciem adversus filios Ammon.

11 Et ait Joab: Si prevaluerint adversum me Syri, eris mihi in adiutorium: si autem filii Ammon prevaluerint adversum te, auxiliabor tibi.

12 Esto vir fortis, & pugnemus pro populo nostro, & civitate Dei nostri: Dominus autem faciet, quod bonum est in conspectu suo.

13 Iniit itaque Joab, & populus, qui erat cum eo, certamen contra Syros: qui statim fugerunt a facie ejus.

14 Filii autem Ammon videntes, quia fugissent Syri, fugerunt & ipsi a facie Abitai, & ingressi sunt civitatem: reversusque est Joab a filiis Ammon, & venit Jerusalem:

15 Videntes igitur Syri quoniam eorum essent coram Israel, congregati sunt pariter.

16 Misitque Adarezer, & eduxit Syros, qui erant trans fluvium, & adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magister militiae Adarezer, erat princeps eorum.

17 Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israel, & transivit Jordanem, venitque in Helam: & direxerunt aciem Syri ex adverso David, & pugnaverunt contra eum.

18 Fugeruntque Syri a facie Israel, & occidit David de Syris septingentos currus, & quadraginta millia equitum: & Sobach princeps militiae percussit: qui statim mortuus est.

19 Videntes autem universi reges, qui erant in praesidio Adarezer, se victos esse ab Israel, expaverunt & fugerunt quinquaginta, & octo millia coram Israel. Et fecerunt pacem cum Israel: & servierunt eis, timueruntque Syri auxilium praebere ultra filiis Ammon.

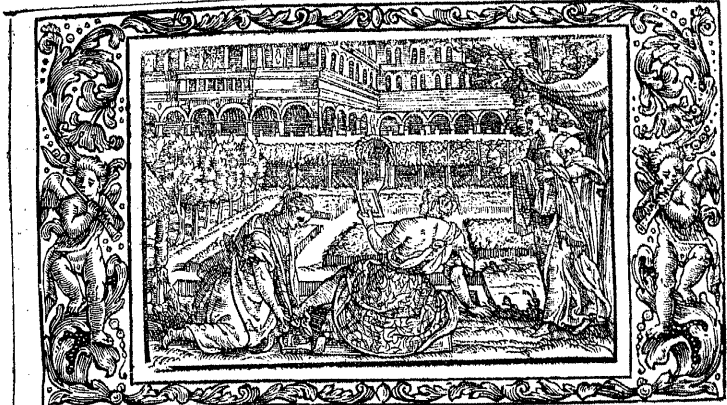
C A P U T X I.

Dum Joab obsideret Rabba civitatem Ammonitarum, David domi residens adulterio Bethsabee adjunxit, ad id celandum, homicidium viri illius Uriae: acceptaque illa in uxorem, nato ex ea filio, Dominum commovit ad iram.

1 Factum est autem, * vertente anno, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, misit David Joab, & servos suos cum eo, & universum Israel, & vastaverunt filios Ammon, & obsiderunt Rabba: David autem remansit in Jerusalem.

2 Dum haec agerentur, accidit, ut surgeret David de strato suo post meridiem, & deambularet in solario domus regiae: viditque mulierem se lavantem, ex adverso super solarium suum: erat autem mulier pulchra valde.

3 Misit

Lev. 15. c. 18.

B

C

3 Misit ergo rex, & requisivit, quae esset mulier. Nuntiatumque est ei, quod ipsa esset Bethsabee filia Eliacim, uxor Uriae Hethaei.

4 Misit itaque David nunciis, tulit eam, quae cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea: * statimque sanctificata est ab immunditia sua:

5 Et reversa esset in domum suam concepto fetu. Mittenque nunciavit David, & ait: Concepti.

6 Misit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethaeum. Misitque Joab Uriam ad David.

7 Et venit Urias ad David. Quaesivitque David, quam recte ageret Joab, & populus, & quomodo administraretur bellum.

8 Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, & lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutusque est cum cibis regis.

9 Dormivit autem Urias ante portam domus regiae cum aliis servis domini sui, & non descendit ad domum suam.

10 Nuntiatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Nunquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam?

11 Et ait Urias ad David: Arca Dei, & Israel, & Juda habitant in papilionibus, & dominus meus Joab, & servi domini mei super faciem terrae manent: & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea? per salutem tuam, & per salutem animae tuae non faciam rem hanc.

12 Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, & cras dimittam te. Mansit Urias in Jerusalem in die illa, & altera:

13 Et vocavit eum David, ut comederet coram se, & biberet, & inebriavit eum: qui egressus vespere, dormivit in strato suo cum servis domini sui, & in domum suam non descendit.

14 Factum est ergo mane, & scripsit David epistolam ad Joab: misitque per manum Uriae,

15 Scribens in epistola: Ponite Uriam ex

adverso belli, ubi fortissimum est praelium: & derelinquite eum, ut percussus increpat.

16 Igitur cum Joab obsideret urbem, posuit Uriam in loco, ubi sciebat, viros esse fortissimos.

17 Egressique viri de civitate, bellabant adversum Joab, & ceciderunt de populo servorum David, & mortuus est etiam Urias Hethaeus.

18 Misit itaque Joab, & nunciavit David omnia verba praelii.

19 Praecipitque nuncio, dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem,

20 Si eum videris indignari, & dixerit: Quare accessistis ad murum, ut praeliaremini? an ignorabatis, quod multa desuper ex muro tela mittantur?

21 Quis percussit Abimelech filium Jeroabaal: * nonne mulier misit super eum fragmentum molae de muro, & interfecit eum in Thebes: quare juxta murum accessistis? dices: Etiam servus tuus Urias Hethaeus occubuit.

22 Abiit ergo nuncius, & narravit David omnia, quae ei praecerat Joab.

23 Et dixit nuncius ad David: Praevaluerunt adversum nos viri, & egressi sunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis.

24 Et direxerunt jacula sagittarum ad servos tuos ex muro desuper: mortuique sunt de servis regis, quin etiam servus tuus Urias Hethaeus mortuus est.

25 Et dixit David ad nuncium: Haec dices Joab: Non te strangat illa res: varius enim eventus est belli: nunc hunc, & nunc illum consumit gladius: conforta bellatores tuos adversus urbem, ut destruas eam, & exhortare eos.

26 Audivit autem uxor Uriae, quod mortuus esset Urias vir suus, & planxit eum.

27 Transacto autem luctu, misit David, & introduxit eam in domum suam, & facta est ei uxor, peperitque ei filium: & displicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

D 2. 1. 3. 31.

CAPUT XII.

David sub parabola à Nathan propostia correptus, in se ipsum tulit sententiam: unde Nathan multa illi minatur incommoda: quibus compuncto culpa condonatur, manente poena; Et mortuo puero, nascitur Salomon: civitas Rabbab cum magna ulsione diruitur, accepto diademate pretiosissimo regis ipsius. In Ammonitar graviter adversitur.

A I Misit ergo Dominus Nathan ad David: qui cum venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper.

2 Dives habebat oves, & boves plurimos valde.

3 Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creverat apud eum cum filius ejus simul, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in sinu illius dormians: eratque illi sicut filia.

4 Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, patens ille sumere de ovibus, & de bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini, qui venerat ad se.

B 5 Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc.

*Exod. 22 a. 1. 6 Ovem reddet in quadruplum, eò quòd fecerit verbum istud, & non pepererit:

7 Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in regem super Israel, & ego erui te de manu Saul.

8 Et dedi tibi domum domini tui, & uxores domini tui in sinu tuo, dedique tibi domum Israel, & Juda: & si parva sunt ista, adiciam tibi multo majora.

C 9 Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon.

10 Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, eò quòd despexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut esset uxor tua.

*Inf. 16 d. 22. 11 Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis hujus.

12 Tu enim fecisti absconditè: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu Solis.

*Ecc. 4. b. 13. 13 Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus quoque transtulit peccatum tuum: non morieris.

D 14 Verumtamen, quoniam blasphemare cecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, morte morietur.

15 Et reversus est Nathan in domum

suam. Percussit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David, & despectatus est.

16 Deprecatusque est David Dominum pro parvulo: & jejunavit David jejunio, & ingressus seorsum, jacuit super terram.

17 Venerunt autem seniores domus ejus, cogentes eum, ut surgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum.

18 Accidit autem die septima, ut moreretur infans: timueruntque servi David nunciare ei, quòd mortuus esset parvulus: dixerunt enim: Ecce cum parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, & non audiebat vocem nostram: quanto magis si dixerimus, Mortuus est puer, se affliget?

19 Cum ergo David vidisset servos suos mustantes, intellexit, quòd mortuus esset infantulus: dixitque ad servos suos: Num mortuus est puer? Qui responderunt ei: Mortuus est.

20 Surrexit ergo David de terra: & lotus, unctusque est: cumque mutasset vestem, ingressus est domum Domini: & adoravit, & venit in domum suam, petivitque, ut ponerent ei panem, & comedit.

21 Dixerunt autem ei servi sui: Quis est sermo, quem fecisti? propter infantem, cum adhuc viveret, jejunasti, & flebas: mortuo autem puero, surrexisti, & comedisti panem.

22 Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi, & flevi: dicebam enim: Quis scit, si forte donet cum mihi Dominus, & vivat infans?

23 Nunc autem, quia mortuus est, quare jejunem? Numquid potero revocare eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille vero non revertetur ad me.

24 Et consolatus est David Bethsabæe uxorem suam, ingressusque ad eam dormivit cum ea: quæ genuit filium, & vocavit nomen ejus Salomon, & Dominus dilexit eum.

25 Misitque in manu Nathan propheta, & vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eò quòd diligeret eum Dominus.

26 *Igitur pugnabat Joab contra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat urbem regni.

27 Misitque Joab nuncios ad David, dicens: Dimicavi adversum Rabbath, & capienda est Urbs aquarum.

28 Nunc igitur congregata reliquam partem populi, & obside civitatem, & cape eam: ne, cum à me vastata fuerit urbs, nomen meo adscribatur victoria.

29 Congregavit itaque David omnem populum, & profectus est adversum Rabbath: cumque dimicasset, cepit eam.

30 Et tulit diadema regis eorum de capite ejus, pondo auri talentum, habens gemmas pretiosissimas, & impositum est super caput David. Sed & prædam civitatis asportavit multam valde:

31 Populum quoque ejus adducens ferravit, & circumiegit super eos ferrata carpenta: divisitque cultris, & traduxit in typo laterum: sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon. Et reversus est David, & omnis exercitus in Jerusalem.

CAPUT XIII.

Abfalom, propter incestum cum Sorore Thamar fratrem Amnon inter epulas occidit: iratoque patre, profugus ad regem Gessur tribus annis ibi permansit.

A I Factum est autem post hæc, ut Abfalom filii David sororem speciosissimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David.

2 Et deperiret eam valde, ita ut propter amorem ejus ægroret: quia cum esset virgo; difficile ei videbatur, ut quippiam inhonestè ageret cum ea.

3 Erat autem Amnon amicus, nomine Jonadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valde.

4 Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie, fili regis, per singulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar sororem fratris mei Abfalom amo.

5 Cui respondit Jonadab: Cuius super lectum tuum, & languorem simula: cumque venerit pater tuus, ut visitet te; dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, ut det mihi cibum, & faciat pulmentum, ut comedam de manu ejus.

B 6 Accubuit itaque Amnon, & quasi ægro-tare cepit: cumque venisset rex ad visitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat in oculis meis duas forbitunculas, & cibum capiam de manu ejus.

7 Misit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum.

8 Venitque Thamar in domum Amnon fratris sui: ille autem jacebat: quæ tollens sarturam commiscuit: & liquefaciens, in oculis ejus coxit forbitunculas.

9 Tollensque, quod coxerat, effudit, & posuit coram eo, & noluit comedere: dixitque Amnon: Eiecite universos à me. Cuique ejecissent omnes.

10 Dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar forbitunculas, quas fecerat, &

tulit ad Amnon fratrem suum in conclave. 11 Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum, soror mea.

C 12 Quæ respondit ei: Noli, frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas est in Israel: noli facere stultitiam hanc.

13 Ego enim ferre non potero opprobrium meum, & tu eris quasi unus de insipientibus in Israel: quin potius loqueri ad regem, & non negabit me tibi.

14 Noluit autem acquiescere precibus ejus, sed prævalens viribus oppressit eam, & cubavit cum ea.

15 Et exofam eam habuit Amnon odio magno nimis: ita ut majus esset odium, quo oderat eam, amore, quo antè dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, & vade.

16 Quæ respondit ei: Majus est hoc malum; quòd nunc agis adversum me, quàm quòd antè fecisti, expellens me. Et noluit audire eam.

D 17 Sed vocato puero, qui ministrabat ei, dixit: Eiece hanc à me foras, & claude ostium post eam.

18 Quæ induta erat talari tunica: hujusmodi enim filia regis virgines vestibus utebantur: Eiecit itaque eam minister illius foras: clausitque fores post eam.

19 Quæ aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, imposuitque manibus super caput suum, ibat ingrediens, & clamans.

20 Dixit autem ei Abfalom frater suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? sed nunc soror tace, frater tuus est: neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Abfalom fratris sui.

21 Cum autem audisset rex David verba hæc, contristatus est valde, & noluit contristare spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.

E 22 Porro non est locutus Abfalom ad Amnon nec malum, nec bonum: oderat enim Abfalom Amnon, eò quòd violasset Thamar sororem suam.

23 Facta est autem post tempus biennii, ut conlectentur oves Abfalom à Baalhanan:

CAPUT XIV.

quæ est juxta Ephraim: & vocavit Absalom omnes filios regis.

24 Venitque ad regem, & ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum.

25 Dixitque rex ad Absalom: Noli, fili mi, noli rogare, ut veniamus omnes, & gravemus te. Cum autem cogeret eum, & noluisse ire, benedixit ei.

26 Et ait Absalom: Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem Amnon frater meus, dixitque ad eum rex: Non est necesse, ut vadat tecum.

27 Coegit itaque Absalom eum, & dimisit eum eo Amnon, & universos filios regis. Feceratque Absalom convivium quasi convivium regis.

28 Præceperat autem Absalom pueris suis, dicens: Observate, cum temulentus fuerit Amnon vino, & dixerit vobis: Percutite eum, & interficite: nolite timere: ego enim sum, qui præcipio vobis: roboramini, & esto- te viri fortes.

29 Fecerunt ergo pueri Absalom adversum Amnon, sicut præceperat eis Absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, & fugerunt.

30 Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalom omnes filios regis, & non remansit ex eis saltem unus.

31 Surrexit itaque rex, & scidit vestimenta sua: & cecidit super terram, & omnes servi illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua.

32 Respondens autem Jonadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne aestimet Dominus meus rex, quod omnes pueri filii regis, occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in ore Absalom erat positus, ex die, qua oppressit Thamar sororem ejus.

33 Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est.

34 Fugit autem Absalom: & elevavit puer speculator oculos suos, & aspexit: & ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis.

35 Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: juxta verbum servi tui factum est.

36 Cumque cessasset loqui, apparuerunt & filii regis: & intrantes levaverunt vocem suam, & fleverunt: sed & rex, & omnes servi ejus fleverunt ploratu magno nimis.

37 Porro Absalom fugiens, abiit ad Tholomai filium Ammiud regem Gessur. Luxit ergo David filium suum cunctis diebus.

38 Absalom autem cum fugisset, & venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis.

39 Cessavitque rex David persequi Absalom, eo quod consolatus esset super Amnon interitum.

Absalom mulieris Thecutæ solertia vocari curat Joab a Gessur in Jerusalem de pulchritudine, & filiis Absalom, qui biennio post reditum faciem patris non vidit, donec messem Joab incendi iussit.

1 **I**ntelligens autem Joab filius Sarvia, quod cor regis verum esset ad Absalom;

2 Misit Thecuam, & tulit inde mulierem sapientem: dixitque ad eam: Lugere te simula, & induere veste lugubri, & ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum;

3 Et ingredieris ad regem, & loqueris ad eum sermones hujusmodi. Posuit autem Joab verba in ore ejus.

4 Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecutis ad regem, cecidit coram eo super terram, & adoravit, & dixit: Serva me, rex.

5 Et ait ad eam rex: Quid causa habes? Quæ respondit: Heu, mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus.

6 Et ancilla tuæ erant duo filii: qui rivales sunt adversum se in agro, nullusque erat, qui eos prohibere posset: & percussit alter alterum, & interfecit eum.

7 Et ecce confurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eam, qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui, quem interfecit, & deleamus heredem: & querunt extinguere scintillam meam, quæ relicta est, ut non superstit viro meo nomen, & reliquæ super terram.

8 Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, & ego jubebo pro te.

9 Dixitque mulier Thecutis ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, & in domum patris mei: rex autem, & thronus ejus sit innocens.

10 Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, & ultra non addet, ut tangat te.

11 Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, & nequaquam interficiantur filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, qui non cadet de capillis filii tui super terram.

12 Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere.

13 Dixitque mulier: Quare cogitasti hujusmodi rem contra populum Dei, & locutus est rex verbum istud, ut peccet, & non reducat ejectum suum?

14 Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: * nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans, ne penitus pereat, qui abjectus est.

15 Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præsentem populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quo modo faciat rex verbum ancillæ suæ.

16 Et audivit rex, ut liberaret ancillam suam de manu omnium, qui volebant de hereditate Dei delere me, & filium meum simul.

17 Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim Angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde & Dominus Deus tuus est tecum.

18 Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum, quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere, domine mi rex.

19 Et ait rex: Numquid manus Joab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, & ait: Per salutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad sinistram, nec ad dexteram est, ex omnibus his, quæ locutus est dominus meus rex: servus enim tuus Joab, ipse præcepit mihi, & ipse posuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc.

20 Ut verterem figuram sermonis hujus, servus tuus Joab præcepit istud: tu autem, domine mi rex, sapiens es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia super terram.

21 Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, & revoca puerum Absalom.

22 Cadenque Joab super faciem suam in terram, adoravit, & benedixit regi: & dixit Joab: Hodie intellexit servus tuus, quia invenisti gratiam in oculis tuis, domine mi rex: fecisti enim sermonem servi tui.

23 Surrexit ergo Joab, & abiit in Gessur, & adduxit Absalom in Jerusalem.

24 Dixit autem rex: Revertatur in domum suam, & faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalom in domum suam, & faciem regis non vidit.

25 Porro sicut Absalom, vir non erat pulcher in omni Israël, & decorus nimis: à vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula.

26 Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebat, quia gravabat eum casarius) ponderabat capillos capiti sui ducentis siclis, pondere publico.

27 Nati sunt autem Absalom filii tres: & filia una nomine Thamar, elegantis formæ.

28 Mansitque Absalom in Jerusalem duobus annis, & faciem regis non vidit.

29 Misit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cumque secundò misisset, & ille nolisset venire ad eum;

30 Dixit servis suis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem messem hordei: ire igitur, & succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalom fegetem igni. Et venientes servi Joab, scissis vestibus suis, dixerunt: Succenderunt servi Absalom partem agri igni?

31 Surrexitque Joab, & venit ad Absalom in domum ejus, & dixit: Quare succenderunt servi tui fegetem meam igni?

32 Et respondit Absalom ad Joab: Misit ad te obsecrans, ut venires ad me, & mitterem te ad regem, & diceret ei: Quare veni de Gessur? melius mihi erat ibi esse: obsecro ergo, ut videam faciem regis: quod si memoret iniquitatis meæ, interficiat me.

33 Ingressus itaque Joab ad regem, nunciavit ei omnia: vocatusque est Absalom, & intravit ad regem, & adoravit super faciem terre coram eo: osculatusque est rex Absalom.

CAPUT XV.

Absalom, conciliato sibi populi favore, adversus patrem conjurat in Hebron, quem pater fugit, paucis cum Arca remisit: & inter alios Chusai remittitur, dissipaturus consilium Achitophel.

1 **I**gitur post hæc fecit sibi Absalom currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum.

2 Et manè confurgens Absalom, stabat juxta introitum portæ, & omnem virum, qui habebat negotium, ut veniret ad regis judicium, vocabat Absalom ad se, & dicebat: De qua civitates es tu? Qui respondens agebat: Ex una tribu Israël ego sum servus tuus.

3 Respondebatque ei Absalom: Videtur mihi sermones tui boni, & justi. Sed non est, qui te audiat constitutus à rege: dicebatque Absalom:

4 Quis me constituat judicem super terram, ut ad me veniant omnes, qui habent negotium, & justè judicem?

5 Sed & cum accederet ad eum homo, ut salutaret illum, extendebat manum suam, & apprehendens, osculabatur eum.

6 Faciebatque hoc omni Israël venienti ad judicium, ut audiretur à rege, & sollicitabat corda virorum Israël.

7 Post quadraginta autem annos, dixit Absalom ad regem David: Vadam, & reddam vota mea, quæ voti Domino in Hebron.

8 Vovens enim vovit servus tuus, cum esset in Gessur Syria, dicens: Si reduxerit me Dominus in Jerusalem, sacrificabo Domino.

9 Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et surrexit, & abiit in Hebron.

10 Misit autem Absalom exploratores in universas tribus Israël, dicens: statim ut audieritis clangorem buccinæ, dicitis: Regnavit Absalom in Hebron.

11 Porro cum Absalom iterum ducenti viri de Jerusalem vocati, euntes simplici corde, & causam penitus ignorantes.

12 Accesserunt quoque Absalom Achitophel Gilonitem consiliarium David, de civitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est conjuratio valida, populisque concurrens agebatur cum Absalom.

13 Venit igitur nuncius ad David, dicens: Toto corde universus Israël sequitur Absalom.

14 Et ait David servis suis, qui erant cum eo in Jerusalem: Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium à facie Absalom: festinate egredi, ne forte veniens occupet nos, & impellat super nos ruinam, & percussat civitatem in ore gladii.

15 Dixeruntque servi regis ad eum: Omnia, quæcumque præceperit dominus noster rex, libenter exequemur servi tui.

16 Egredius est ergo rex, & universa domus ejus, pedibus suis: & dereliquit rex de-

cem mulieres concubinas ad custodiendam domum.

17 Egressusque rex, & omnis Israel pedibus suis, stetit procul à domo.

18 Et universi servi ejus ambulabant juxta eum, & legiones Cerethi, & Phelethi, & omnes Gethai, pugnatores validi, sexcenti viri, qui secuti eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem.

19 Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiscum? revertere, & habita cum rege, quia peregrinus es, & egressus es de loco tuo.

20 Hæc venisti, & hodie compelleris nobiscum egredi? ego autem vadam, quod iturus sum revertere, & redire tecum fratres tuos, & Dominus faciet tecum misericordiam, & veritatem, quia ostendisti gratiam, & fidem.

21 Et respondit Ethai regi, dicens: Vivit Dominus, & vivit dominus meus rex: quoniam in quocumque loco fueris, domine mi rex, sive in morte, sive in vita, ibi erit servus tuus.

22 Et ait David Ethai: Veni, & transi. Et transivit Ethai Gethæus, & omnes viri, qui cum eo erant; & reliqua multitudo.

23 Omnesque stebant voce magna, & universus populus: transibat rex quoque transgredebatur Torrentem Cedron; & cunctus populus incedebat contra viam, quæ respicit ad desertum.

24 Venit autem & Sadoc sacerdos, & universi Levite cum eo, portantes arcam fœderis Dei, & deposuerunt arcam Dei: & ascendit Abiathar, donec expletus esset omnis populus, qui egressus fuerat de civitate.

25 Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in urbem: si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi cam, & tabernaculum suum.

26 Si autem dixerit mihi: Non places: præsto sum, faciat, quod bonum est coram se.

27 Et dixit rex ad Sadoc sacerdotem: O visdens, revertere in civitatem in pace: & Achimaas filius tuus, & Jonathas filius Abiathar, duo filii vestri, sint vobiscum.

28 Ecce ego abscondar in campetribus deserti, donec veniat sermo à vobis indicans mihi.

29 Reportaverunt ergo Sadoc, & Abiathar arcam Dei in Jerusalem: & manserunt ibi.

30 Porrò David ascendebat Clivum olivarum, scandens, & flens, nudis pedibus incedens, & operto capite: sed & omnis populus, qui erat cum eo operto capite, ascendebat plorans.

31 Nunciatum est autem David, quod & Achitophel esset in conjuratione cum Absalom: dixitque David: Infatua, quæso, Domine, consilium Achitophel.

32 Cùmque ascenderet David summitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites, scissa veste, & terra pleno capite.

33 Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri.

34 Si autem in civitatem revertaris, & dixeris Absalom: Servus tuus sum, rex: sicut fili-

D.

E.

F.

G.

servus patris tui, sic ero servus tuus: dissipa- bis consilium Achitophel.

35 Habes autem tecum Sadoc, & Abiathar sacerdotes: & omne verbum, quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoc, & Abiathar sacerdotibus.

36 Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achimaas: filius Sadoc, & Jonathas filius Abiathar: & mitretis per eos ad me omne verbum, quod audieritis.

37 Veniente ergo Chusai amico David in civitatem, Absalom quoque ingressus est Jerusalem.

C A P U T X V I.

Siba cibaria adferenti, ac detractori confert bona Miphiboseth: Semei maledicentem occidit: vetat: Absalom Jerusalem ingressus, consilio Achitophel ad concubinas patris sui publicè ingreditur.

1 Cùmque David transfisset paululum montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboseth in occursum ejus, cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis uvæ passæ, & centum maffis palatharum, & utre vini.

2 Et dixit rex Sibæ: Quid sibi voluit hæc? Responditque Siba: Asini, domesticis regis, ut sedcant: panes & palathæ, ad vescendum pueris tuis: vinum autem, ut bibat, si quis defecerit in deserto.

3 Et ait rex: Ubi est filius domini tui? Responditque Siba regi: Remansit in Jerusalem, dicens: Hodie restituet mihi dominus Israel regnum patris mei.

4 Et ait rex Sibæ: Tua sint omnia, quæ fuerunt Miphiboseth. Dixitque Siba: Oro, ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

5 Venit ergo rex David, usque ad Bahurim: & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, procedebatque egrediens, & maledicebat.

6 Mittebatque lapides contra David, & contra universos servos regis David, omnis autem populus, & universi bellatores, à dextero, & à sinistro latere regis incedebant.

7 Ita autem loquebatur Semei, cum malediceret regi: Egredere, egredere vir sanguinum, & vir bestial.

8 Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul: quoniam invasisti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Absalom filii tui: & ecce premunet te mala tua, quoniam vir sanguinum es.

9 Dixit autem Absai filius Sarviae regi: Quare maledicis canis hic mortuus domini mei regi? vadam, & amputabo caput ejus.

10 Et ait rex: Quid mihi, & vobis est, filii Sarviae? dimitte eum, ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: & quis est, qui audeat dicere, quare sic fecerit?

11 Et ait rex Absai, & universis servis suis: Ecce filius meus, qui egressus est de utero meo, querit animam meam: quanto magis nunc filius Jemini? dimitte eum, ut maledicat juxta præceptum Domini.

12 Si fortè respiciat Dominus afflictionem meam: & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac: hodierna.

13 Ambulabat itaque David, & focii ejus per viam cum eo. Semei autem per jugum montis ex latere contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides adversum eum, terramque spargens.

14 Venit itaque rex, & universus populus cum eo lassus, & refocillati sunt ibi.

15 Absalom autem, & omnis populus ejus ingressi sunt Jerusalem, sed & Achitophel cum eo.

16 Cùm autem venisset Chusai Arachites amicus David ad Absalom, locutus est ad eum: Salve rex, salve rex.

17 Ad quem Absalom, Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? quare non ivisti cum amico tuo?

18 Responditque Chusai ad Absalom: Nequaquam: quia illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & universus Israel, & cum eo manebo.

19 Sed ut & hoc inferam, cui ego serviturus sum? nonne filio regis? sicut parui patri tuo, ita parebo & tibi.

20 Dixit autem Absalom ad Achitophel: Inite consilium, quid agere debeamus.

21 Et ait Achitophel ad Absalom: Ingredere ad concubinas patris tui, ut cum audierit omnis Israel, quod sciveris patrem tuum, roboventur tecum manus eorum.

22 Tetenderunt ergo Absalom tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui, coram universo Israel.

23 Consilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quasi si quis consuleret Deum: sic erat omne consilium Achitophel, & cum esset cum David, & cum esset cum Absalom.

C A P U T X V I I.

Chusai dissipat consilium Achitophel de obviando statim Davide, idque per nuncios indicat David, qui consilio Chusai transiit Jordanem, quare se suspensit Achitophel: tres amici David munera adferunt, ne ejus populus necessarius egens deficeret.

1 Dixit ergo Achitophel ad Absalom: Eligam mihi duodecim millia viro- rum, & confurgens persequar David hac nocte.

2 Et irruens super eum (quippe, qui lassus est, & solutis manibus) percutiam eum: cùmque fugerit omnis populus, qui cum eo est, percutiam regem desolatum.

3 Et reducam universum populum, quomodo unus homo reverti solet: unum enim virum tu queris: & omnis populus erit in pace.

4 Placuitque sermo ejus Absalom, & cunctis majoribus natu Israel.

5 Ait autem Absalom: vocate Chusai Arachiten, & audiamus, quid etiam ipse dicat.

6 Cùmque venisset Chusai ad Absalom, ait Absalom ad eum: Hujuscemodi sermone locutus est Achitophel: facere debemus, an non? quod das consilium?

D.

Sapientia.

A.

B.

7 Et dixit Chusai ad Absalom: Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hac vice.

8 Et rursus intulit Chusai: Tu nosti, patrem tuum, & viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos, & amaro animo, veluti si urfa raptis catulis in saltu sæviat: sed & pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo.

9 Forfitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco: & cum ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, & dicet: Facta est plaga in populo, qui sequebatur Absalom.

10 Et fortissimus quisque, cujus cor est quasi leonis, pavore solvetur: scit enim omnis populus Israel, fortem esse patrem tuum, & robustos omnes, qui cum eo sunt.

11 Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium: Congregetur ad te universus Israel, à Dan usque Bersabee, quasi arena maris innumerabilis: & tu eris in medio eorum.

12 Et irruemus super eum in quocumque loco inventus fuerit: & operiemus eum, sicut cadere solet ros super terram: & non relinquemus de viris, qui cū eo sunt, ne unum quidem.

13 Quod si urbem aliquam fuerit ingressus, circumdabit omnis Israel civitati illi fustes, & trahemus eam in torrentem, ut non reperiat ne calculus quidem ex ea.

14 Dixitque Absalom, & omnes viri Israel: Melius est consilium Chusai Arachitæ: consilio Achitophel: Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel, ut induceret Dominus super Absalom malum.

15 Et ait Chusai Sadoc, & Abiathar sacerdotibus: Hoc & hoc modo consilium dedit Achitophel Absalom, & senioribus Israel: & ego tale, & tale dedi consilium.

16 Nunc ergo mittite citò, & nunciate David, dicentes: Ne moreris nocte hac in campetribus deserti, sed absque dilatione transgredere: ne fortè absorbeat te rex, & omnis populus, qui cum eo est.

17 Jonathas autem, & Achimaas stabant juxta fontem rogel: Abiit ancilla, & nunciavit eis: & illi profecti sunt, ut referrent ad regem David nuncium: non enim poterant videri, aut introire civitatem.

18 Vidit autem eos quidam puer, & indicavit Absalom: illi verò concito gradu ingressi sunt domum cujusdam viri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, & descenderunt in eum.

19 Tulit autem mulier, & expandit velamen super os putei, quasi siccans pituitas: & sic latuit res.

20 Cùmque venissent servi Absalom in domum, ad mulierem dixerunt: Ubi est Achimaas, & Jonathas? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, guttata paululum aqua. At hi quærebant, eum non reperissent, reversi sunt in Jerusalem.

21 Cùmque abiissent, ascenderunt illi de puteo, & pergentes nunciaverunt regi David, & dixerunt: Surgite, & transite citò fluvium: quoniam hujuscemodi dedit consilium contra vos Achitophel.

22 Surrexit ergo David, & omnis populus, qui cum eo erat, & transierunt Jordanem,

C.

D.

E.

F.

donec diluceceret: & ne unus quidem refidius fuit, qui non transisset fluvium.

23 Porro Achitophel videns, quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, surrexitque, & abiit in domum suam, & in civitatem suam: & disposita domo sua, suspensio interijt, & sepultus est in sepulchro patris sui.

24 David autem venit in Castra, & Absalom transivit Jordanem, ipse, & omnes viri Israel cum eo.

25 Amasam vero constituit Absalom pro Joab super exercitum: Amasa autem erat filius viri, qui vocabatur Jethra de Jerael, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas, fo-

rorem Sarvia, quae fuit mater Joab. 26 Et castrametatus est Israel cum Absalom in Terra Galaad.

27 Cumque venisset David in Castra, Sobit filius Naas de Rabbath filiorum Ammon, & Machir filius Amihel de Lodabar, & Bezzellai Galaatides de Rogelim,

28 Oblulerunt ei stratoria, & tapetia, & vasa fistilia, frumentum, & hordenm, & farinam, & polentam, & fabam, & lentem, & fruxum cicero.

29 Et mel, & butyrum, oves, & pingues vitulos, dederuntque David, & populo, qui cum eo erat, ad vescendum: suspicati enim sunt, populum fame, & siti fatigari in deserto.

CAPUT XVIII.

Absalom victus praelio, & de quercu pendens, ab Joab transfoditur: quod audiens David, amare eum servit.

1 Igitur cōsiderato David populo suo, constituit super eos tribunos, & ceteros iones.

2 Et dedit populi tertiam partem sub manu Joab, & tertiam partem sub manu Abisai filii Sarviae fratris Joab, & tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque rex ad populum: Egrediar & ego vobiscum.

3 Et respondit populus: Non exibis: sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: sive media pars ceciderit & nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem millibus computaris: melius est igitur, ut sis nobis in urbe praesidio.

4 Ad quos rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam. Stetit ergo rex juxta portam: egrediebaturque populus per turmas suas, centeni, & milleni.

5 Et praecipit rex Joab, & Abisai, & Ethai, dicens: Servate mihi puerum Absalom. Et omnis populus audiebat praecipientem regem cunctis principibus pro Absalom.

6 Itaque egressus est populus in campum contra Israel, & factum est praelium in saltu Ephraim.

7 Et caesus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa viginti millium.

8 Fuit autem ibi praedam dispersam super

faciem omnis terrae, & multo plures erant quos saltus consumpsit de populo, quam hi, quos voraverat gladius in die illa.

9 Accidit autem, ut occurreret Absalom servis David, sedens mulos: cumque ingrederetur fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam, adhaesit caput ejus quercui: & illo suspensio inter caelum, & terram, mulus, qui infederat, pertransivit.

10 Vidit autem hoc quispiam, & nunciavit Joab, dicens: Vidi Absalom pendere de quercu.

11 Et ait Joab viro, qui nunciaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, & ego dedissem tibi decem argenti scielos, & unum balteum?

12 Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis praecipit rex tibi, & Abisai, & Ethai, dicens: Custodite mihi puerum Absalom.

13 Sed & si fecissem contra animam meam, audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, & tu itares ex adverso?

14 Et ait Joab: Non sicut tu vis, sed aggrediar cum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalom: cumque adhuc palpita- et haerens in quercu.

15 Cucurrerunt de eum juvenes armigeri Joab, & percussiones interfecerunt eum.

16 Cecidit autem Joab buccina, & re-

tinuit populum, ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini.

17 Et tulerunt Absalom, & projecerunt eum in saltu, in foveam grandem, & comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis: omnis autem Israel fugit in tabernacula sua.

18 Porro Absalom crexerat sibi, cum adhuc viveret, titulum, qui est in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monumentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, & appellatur Manus Absalom usque ad hanc diem.

19 Achimaas autem filius Sadoc ait: Curram, & nunciabo regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus.

20 Ad quem Joab dixit: Non eris nuncius in hac die, sed nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare, filius enim regis est mortuus.

21 Et ait Joab Chusi: Vade, & nuncia regi, quae vidisti. Adoravit Chusi Joab, & cucurrit.

22 Rursus autem Achimaas filius Sadoc dixit ad Joab: Quid impedit, si etiam ego curram post Chusi? Dixitque ei Joab: Quid vis currere, fili mi? non eris boni nuncii bajulus.

23 Qui respondit: Quid enim si cucurrerem? & ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendi, transivit Chusi.

24 David autem sedebat inter duas portas: speculator vero, qui erat in fastigio portae super murum, elevans oculos, vidit hominem currentem solum.

25 Et exclamans indicavit regi: dixitque rex: Si solus est, bonus est nuncius in ore ejus. Properante autem illo, & accedente propitius,

26 Vidit speculator hominem alterum currentem, & vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuncius.

27 Speculator autem, Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus est: & nuncium portans bonum, venit.

28 Clamans autem Achimaas, dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines, qui leverunt manus suas contra dominum meum regem.

29 Et ait rex: Estne pax puero Absalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum mitteret Joab servus tuus, o rex, me servum tuum: nescio aliud.

30 Ad quem rex: Transi, ait, & sta hic. Cumque ille transisset, & staret,

31 Apparuit Chusi: & veniens ait: Bonum apporto nuncium, domine mi rex: judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium, qui surrexerunt contra te.

32 Dixit autem rex ad Chusi: Estne pax puero Absalom? Cui respondens Chusi, Fiant, inquit, sicut puer, inimici domini mei regis, & universi, qui consurgunt adversus eum in malum.

33 Contristatus itaque rex, ascendit eena-

culum portae, & flevit. Et sic loquebatur, vadens: * Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom.

CAPUT XIX.

David Joab verbis commotus, cessat plangere Absalom, & suos conspiratores sibi reconciliat, & a viris Juda in Jerusalem reducit, ac Semei veniam precanti, ignoscit, & Adiphiotheth recipit, jubens, ut agros cum Sibad dividat: vale dicit ipse Berzillai retinens secum Chamaam. Israel autem cum Juda pro David acriter contendit.

1 Nunciatum est autem Joab, quod rex fletet, & lugeret filium suum:

2 Et versa est victoria in luctum in die illa omni populo: audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo.

3 Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus, & fugiens de praelio.

4 Porro rex operuit caput suum, & clamabat, voce magna: Fili mi Absalom, Absalom fili mi, fili mi.

5 Ingressus ergo Joab ad regem in domum, dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum, qui salvam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam uxorum tuarum, & animam concubinarum tuarum.

6 Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodie: quia non curas de ducibus tuis, & de servis tuis: & verè cognovi modò, quia si Absalom viveret, & omnes nos occubuissimus, tunc placeret tibi.

7 Nuno igitur surge, & procede, & alloquens satis fac servis tuis: juro enim tibi per Dominum, quod si non exieris, ne unus quidem remanurus sit tecum nocte hac: & pejus erit hoc tibi, quam omnia mala, quae venerunt super te, ab adolescentia tua, usque in praesens.

8 Surrexit ergo rex, & sedit in porta: & omni populo nunciatum est, quod rex sederet in porta: venitque universa multitudo coram rege: Israel autem fugit in tabernacula sua.

9 Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Israel: dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philistinorum: & nunc fugit de terra propter Absalom.

10 Absalom autem, quem unximus super nos, mortuus est in bello: usquequò filietis, & non reducit regem?

11 Rex vero David misit ad Sadoc, & Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad majores natu Juda, dicentes: Cur venitis novissimi ad reduendum regem in domum suam? (Sermo autem omnis Israel pervenerat ad regem in domo ejus.)

12 Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos, quare novissimi reducit regem?

13 Et Amasa dicit: Nonne os meum, & caro mea es? Haec faciat mihi Deus, & haec addat, si non magister militia fueris

coram me omni tempore pro Joab.
 14 Et inclinavit cor omnium virorum Juda, quasi viri unus: miseruntque ad regem, dicentes: Revertere tu, & omnes servi tui.
 15 Et reversus est rex: & venit usque ad Jordanem, & omnis Juda venit usque in Galgalam, ut occurreret regi, & traduceret eum Jordanem.
 16 * Festinavit autem Semei filius Gera filii Jemini de Bahurim, & descendit cum viris Juda in occursum regis David.
 17 Cum mille viris de Benjamin, & Siba puer de domo Saul: & quindecim filii ejus, ac viginti servi erant cum eo: & irrumpentes Jordanem, ante regem.
 18 Transierunt vada, ut traducerent domum regis, & facerent juxta jussionem ejus: Semei autem filius Gera prostratus coram rege, cum jam transisset Jordanem,
 19 Dixit ad eum: Ne reputes mihi, domine mi, iniquitatem, neque memineris injurarum servi tui in die, qua egressus es, domine mi rex de Jerusalem, neque ponas rex in corde tuo.
 20 Agnosco enim servus tuus peccatum meum: & idecirco hodie primus veni de omni domo Joseph, descendique in occursum domini mei regis.
 21 Respondens vero Abisai filius Sarviae, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, quia maledixit Christo Domini?
 22 Et ait David: Quid mihi, & vobis, filii Sarviae? cur effecimini mihi hodie in Satan? ergone hodie interficietur vir in Israel? an ignoro hodie me factum regem super Israel?
 23 Et ait rex Semei: Non morieris. Juravitque ei.
 24 Miphiboseph quoque filius Saul descendit in occursum regis, illotis pedibus, & in tonsa barba: vestesque suas non laverat à die, qua egressus fuerat rex, usque ad diem reversionis ejus in pace.
 25 Cumque Jerusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum, Miphiboseph?
 26 Et respondens ait: Domine mi rex, servus meus contempsit me: dixique ei ego famulus tuus, ut itineret mihi asinum, & ascendens abirem cum rege: claudus enim sum servus tuus.
 27 * Insuper & accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem: tu autem, Domine mi rex, sicut angelus Dei es, fac, quod placitum est tibi.
 28 Neque enim fuit domus patris mei, nisi morti obnoxia domino meo regi: tu autem posuisti me servum tuum inter convivias mensae tuae: quid ergo habeo juxta querelae: aut quid possum ultra vociferari ad regem?
 29 Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? fixum est, quod locutus sum: tu, & Siba dividite possessiones.
 30 Responditque Miphiboseph regi: Etiam cuncta accipiat, postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam.
 31 Berzellai quoque Galaatides, descendens de Rogelim, traduxit regem Jordanem,

* 3. Reg. 2. b. 2.

D

E

* sup. 16. a. 3.

F

paratus etiam ultra fluvium profectus cum eo.
 32 * Erat autem Berzellai Galaatides Genez valde, id est, octogenarius, & ipse praebebat alimenta regi, cum moraretur in Castris: fuit quippe vir dives nimis.
 33 Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum: ut requiescas securus mecum in Jerusalem.
 34 Et ait Berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vitae meae, ut ascendam cum rege in Jerusalem?
 35 Octogenarius sum hodie: numquid videntur sensus mei ad discernendum suave, aut amarum? aut delectare potest servum tuum cibis, & potus? vel audire possum ultra vocem cantorum, & aequo cantatricum? quare servus tuus sit oneri domino meo regi?
 36 Paululum procedam famulus tuus ab Jordane: recū: non indigeo hac vicissitudine.
 37 Sed obsecro, ut revertat servus tuus, & moriar in civitate mea, & sepeliar juxta sepulchrum patris mei, & matris meae. Est autem servus tuus Chamaam, ipse vadat tecum, domine mi rex, & fac ei, quidquid tibi bonum videtur.
 38 Dixit itaque ei rex: Mecum transiet Chamaam, & ego faciam ei, quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris à me, impetrabis.
 39 Cumque transisset universus populus, & rex Jordanem, osculatus est rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reversus est in locum suum.
 40 Transivit ergo rex in Galgalam, & Chamaam cum eo: omnis autem populus Juda traduxerat regem, & media tantum pars ad fuerat de populo Israel.
 41 Itaque omnes viri Israel concurrerunt ad regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Juda, & traduxerunt regem, & domum ejus Jordanem, omnesque viros David cum eo?
 42 Et respondit omnis vir Juda ad viros Israel: Quia mihi propior est rex: cur irascaris super hac re? numquid comelinus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt?
 43 Et respondit vir Israel ad viros Juda, & ait: Decem partibus major ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David, quam ad te: cur keisti mihi injuriam, & non mihi nunciastis aut prius, ut reducerem regem meum? Duritiam autem responderunt viri Juda viris Israel.

CAPUT XX.

Joab cum fratre Abisai persequens Sebam filium Bochri moventem contra David seditionem in Israel, Amasam in via occidit, tandemque ab obsidione Abela, missa Seba per murum capite, discedit.

1 **A**ccidit quoque, ut ibi esset vir Bellai, nomine Seba, filius Bochri, vir Jemineus: & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David, neque hereditas in filio Ithai, revertere in tabernacula tua, Israel.
 2 Et separatus est omnis Israel à David, secutusque est Seba filium Bochri: viri autem Juda adhererunt regi suo, à Jordane usque in Jerusalem.

3 Cum-

3 Cumque venisset rex in domum suam in Jerusalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam, alimenta eis prebens: & non est ingressus ad eas, sed erant clausae usque in diem mortis suae in viduitate viventes.
 4 Dixit autem rex Amasa: Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, & tu adesto praesens.
 5 Abiit ergo Amasa, ut convocaret Judam, & moratus est extra placitum, quod ei constituerat rex.
 6 Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Seba filius Bochri, quam Abisai: tolle igitur servos domini tui, & persequere eum: ne forte inveniat civitates munitas, & effugiat nos.
 7 Egredi sunt ergo cum eo viri Joab, Cerechi quoque, & Phelthi: & omnes robusti exierunt de Jerusalem ad persequendum Seba filium Bochri.
 8 Cumque illi essent juxta lapidem grandem, qui est in Gabaa, Amasa veniens occurrit eis. Porro Joab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, & desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia, in vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat, & percutere.
 9 Dixit itaque Joab ad Amasam: Salve, mi frater: * Et tenuit manu dextera mentum Amasa, quasi osculans eum.
 10 Porro Amasa non observavit gladium, quam habebat Joab, qui percussit eum in latere, & effudit intestina ejus in terram, nec secundum vulnus apposuit, & mortuus est. Joab autem, & Abisai frater ejus, persecuti sunt Seba filium Bochri.
 11 Interea quidam viri, cum stetissent juxta cadaver Amasa, de sociis Joab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro Joab comes David.
 12 Amasa autem confersus sanguine, jacebat in media via. Vidit hoc quidam vir, quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, & amovit Amasa de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transientes propter eum.
 13 Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Joab ad persequendum Seba filium Bochri.
 14 Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Abela, & Bethmaacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum.
 15 Venerunt itaque, & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus civitatem, & obsessa est urbs: omnis autem turba, quae erat cum Joab, moliebatur destrucere muros.
 16 Et exclamavit mulier sapiens de civitate: Audite, audite, dicite Joab: Appropinqua huc, & loquar tecum.
 17 Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Joab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillae tuae. Qui respondit: Audio.
 18 Rursumque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, in-

B

C

* Reg. 2. a. 3.

D

E

F

terrogant in Abela: & sic perficiebant.
 19 Nonne ego sum, quae respondeo veritatem in Israel, & tu quaris subvertere civitatem, & evertere matrem in Israel? Quare praecipitas hereditatem Domini?
 20 Respondensque Joab, ait: Absit, absit hoc à me: non praecipito, neque demolior.
 21 Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, levavit manum suam contra regem David: tradite illum solum, & recedemus à civitate. Et ait mulier ad Joab: Ecce caput ejus mittetur ad te per mutum.
 22 Ingressa est ergo ad omnem populum, & locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba filii Bochri projecerunt ad Joab, & ille cecinit tuba, & recesserunt ab urbe, unusquisque in tabernacula sua: Joab autem reversus est Jerusalem ad regem.
 23 * Fuit ergo Joab super omnem exercitum Israel: Banajas autem filius Jojada super Cerethos, & Phelthos.
 24 Aduram vero super tributa: porro Josaphat filius Ahilud, à commentariis.
 25 Siva autem, scriba: Sadoc vero, & Abiathar, sacerdotes.
 26 Ira autem Jairites erat sacerdos David.

CAPUT XXI.

Immissa propter Saulis in Gabaaonitas injussum servitium fame triennali, cui divertendae ad illorum petitionem David Saulis reliquias, praeter Miphiboseph, tradidit, ut crucifigerentur, quarum ossa una cum Saulis, & Jonathan ossibus jubet sepulture tradi: narratur & quatuor bella David adversus Philisthaeos.

1 **F**acta est quoque fame in diebus David tribus annis jugiter: & consuluit David oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saul, & domum ejus sanguinum, quia occidit Gabaaonitas.
 2 Vocatis ergo Gabaaonitis, rex dixit ad eos. (Porro Gabaaonita non erant de filiis Israel, sed reliquiae Amorithaeorum: * filii quippe Israel juraverant eis, & voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel, & Juda.)
 3 Dixit ergo David ad Gabaaonitas: Quid faciam vobis? & quod erit vestri piaculum, ut benedicatis hereditati Domini?
 4 Dixeruntque ei Gabaaonites: Non est nobis super argento, & auro questio, sed contra Saul, & contra domum ejus: neque volumus, ut interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis, ut faciam vobis?
 5 Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit nos, & oppressit iniquè, ita delere debemus, ut ne unus quidem residuus sit de stirpe ejus in cunctis finibus Israel.
 6 Dentur nobis septem viri de filiis ejus, ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam electi Domini. Ita ait rex: Ego dabo.
 7 Pepercitque rex Miphiboseph filio Jonathan filii Saul, * propter jurandum Domini, quod fuerat inter David, & inter Jonathan filium Saul.
 8 Tulit itaque rex duos filios Respha filiae Aja, quos peperit Sauli, Armoni, & Miphiboseph.

G

* sup. 2. a. 3.

A

* 1. Reg. 2. a. 3.

B

1. Reg. 2. a. 3.

scilicet.

seth: & quinque filios Michol filia Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi,
 9 Et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: & ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei.
 10 Tollens autem Respha filia Aja cili-
 cium, substravit sibi supra petram, ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de celo: & non dimisit aves lacrare eos per diem, neque bestias per noctem.

C

* 1. Reg. 31. d. 12.

11 Et nunciata sunt David, quae fecerat Respha, filia Aja, concubina Saul.
 12 Et abiit David, & tulit ossa Saul, & ossa Jonathan filii ejus a viris Jabes Galaad, qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspenderant eos Philisthim, cum interfecissent Saul in Gelboe.
 13 Et asportavit inde ossa Saul, & ossa Jonathan filii ejus: & colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant,
 14 Sepelierunt ea cum ossibus Saul, & Jonathan filii ejus in Terra Benjamin, in latere, in sepulchro Cis patris ejus: feceruntque omnia, quae praeceperat rex, & repropitiatus est Deus terrae post haec.

* 1. Reg. 17. a. 7.

D

* 1. Par. 20. c. 4.

15 Factum est autem rursum praelium Philisthinorum adversum Israel, & descendit David, & servi ejus cum eo, & pugnabant contra Philisthim. Deficiente autem David, 16 Jesbibenob, qui fuit de genere arapha, * cuius ferrum hastae trecentas uncias appendebat, & accinctus erat ensenovo, nisus est percutere David.
 17 Praedidioque ei fuit Abisai filius Sarvia, & percussit Philisthaum interfecit. Tunc juraverunt viri David, dicentes: Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israel.
 18 * Secundum quoque bellum fuit in Goba contra Philisthaos: tunc percussit Sobochai de Husati, Saphi de stirpe arapha de genere gigantum.
 19 Tertium quoque fuit bellum in Goba contra Philisthaos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlechimites Goliath Gethaem, cuius hastile hastae erat quasi liciatorium rextentium.
 20 Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui senos in manibus, pedibusque habebat digitos, id est, viginti quatuor, & erat de origine arapha.
 21 Et blasphemavit Israel: percussit autem eum Jonathan filius Samaa fratris David.
 22 Hi quatuor nati sunt de arapha in Geth, & ceciderunt in manu David, & servorum ejus.

C A P U T XXII.

Canticum gratiarum actionis David pro sua ab omnibus inimicis liberatione.

A

* Psal. 17. a. 3.

Locutus est autem David Domino verba carminis hujus, in die, qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu Saul.
 2 Et ait: * Dominus petra mea, & robur

meum, & salvator meus.
 3 Deus fortis meus, sperabo in eum: circumdedit meum, & cornu salutis meae: elevator meus, & refugium meum: salvator meus, de iniquitate liberabis me.
 4 * Laudabilem invocabo Dominum: & ab inimicis meis salvus ero.
 5 Quia circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.
 6 Funes inferni circumdederunt me: praevenerunt me laquei mortis.
 7 In tribulatione mea invocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo: & exaudiet de templo suo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures ejus.
 8 Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt, & conquassata, quoniam iratus est eis.
 9 Ascendit fumus de naribus ejus, & ignis de ore ejus vorabit: carbones succensissimi ab eo.
 10 Inclinavit caelos, & descendit: & caligo sub pedibus ejus.
 11 Et ascendit super cherubim, & volavit: & lapsus est super pennas venti.
 12 Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cribrans aquas de nubibus caelorum.
 13 Prae fulgore in conspectu ejus, succensissimi sunt carbones ignis.
 14 Tonabit de caelo Dominus: & excelsus dabit vocem suam.
 15 Misit sagittas, & dissipavit eos: fulgur, & consumpsit eos.
 16 Et apparuerunt effusiones maris, & revelata sunt fundamenta orbis, ab inerepatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris ejus.
 17 Misit de excelsu, & assumpsit me: & extiraxit me de aquis multis.
 18 Liberavit me ab inimico meo potentissimo, & ab his, qui oderant me, quoniam robustio res me erant.
 19 Praevenit me in die afflictionis meae, & factus est Dominus firmamentum meum.
 20 Et eduxit me in latitudinem: liberavit me, quia complacui ei.
 21 Retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.
 22 Quia custodi vias Domini, & non egredieris impie a Deo meo.
 23 Omnia enim judicia ejus in conspectu meo: & praecepta ejus non amovi a me.
 24 Et ero perfectus cum eo: & custodiam me ab iniquitate mea.
 25 Et restituet mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum, in conspectu oculorum suorum.
 26 Cum sancto sanctus eris, & cum robusto perfectus.
 27 Cum electo electus eris: & cum perfecto perfectus.
 28 Et populum pauperem salvum facies: oculique tuis excelsos humiliabis.
 29 Quia tu lucerna mea, Domine: & tu, Domine, illuminabis tenebras meas.
 30 In te enim curram accinctus: in Deo

meo transiliam murum.
 31 Deus immaculata via ejus, eloquium Domini igne examinatum: scutum est omnium sperantium in se.
 32 Quis est Deus praeter Dominum: & quis fortis praeter Deum nostrum?
 33 Deus: qui accinxit me fortitudine: & complanavit perfectam viam meam.
 34 Conquans pedes meos cervis, & super excelsa mea statuens me.
 35 * Docens manus meas ad praelium, & componens quasi arcum arcum brachia mea.
 36 Dedisti mihi clypeum salutis tuae: & mansuetudo tua multiplicavit me.
 37 Dilatabis gressus meos subrus me: & non deficient tali mei.
 38 Persequar inimicos meos, & conteram: & non convertar, donec consumam eos:
 39 Consumam eos, & confringam, ut non consurgant: cadent sub pedibus meis.
 40 Accinxisti me fortitudine ad praelium: incurvasti resistentes mihi subtus me.
 41 Inimicos meos dedisti mihi dorsum, odientes me, & disperdam eos.
 42 Clamabunt, & non erit, qui salvet: ad Dominum, & non exaudiet eos.
 43 Delebo eos ut pulverem terrae: quasi lutum platearum comminam eos, atque confringam.
 44 Salvabis me a contradictionibus populi mei: custodies me in caput Gentium: populum, quem ignoro, serviet mihi.
 45 Filii alieni resistunt mihi, auditu auris obediunt mihi.
 46 Filii alieni deflexerunt, & contrahentur in angustiis suis.
 47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus: & exaltabitur Deus fortis salutis meae.
 48 Deus, qui das vindictas mihi, & deiicis populos sub me.
 49 Qui educis me ab inimicis meis, & a resistentibus mihi elevas me, * a viro iniquo liberabis me.
 50 * Propterea confitebor tibi, Domine, in gentibus: & nomini tuo cantabo.
 51 Magnificans salutes regis sui, & faciens misericordiam christo suo David, & semini ejus in sempiternum.

C A P U T XXIII.

Verba novissima David, & catalogus virorum ipsius illustrium.

A

* 1. Reg. 17. a. 49. 1. Reg. 17. c. 30.

Haec autem sunt verba David novissima. Dixit David filius Isai: Dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Jacob, egregius psalter Israel.
 2 Spiritus Domini locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam.
 3 Dixit Deus Israel mihi, locutus est fortis Israel, Dominator hominum, justus dominator in timore Dei.
 4 Sicut lux aurora, oriente sole, manebatque nubibus rutilat, & sicut pluvius germinat herba de terra.
 5 Nec tanta est domus mea apud Deum, ut pactum aeternum miret mecum, firmum in omnibus, atque munitum. Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas: nec est quid-

quam ex ea, quod non germinet.
 6 Praevicariatores autem quasi spinae cyclentur universi: quae non tolluntur manibus.
 7 Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lanceato, igneque succensa comburentur usque ad nihilum.
 8 * Haec nomina fortium David. Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus ligui vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno.
 9 Post hunc, Eleazar filius patris ejus Abohites inter tres fortes, qui erat cum David, quando exprobraverunt Philisthim, & congregati sunt illuc in praelium.
 10 Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit, & percussit Philisthaos, donec deficeret manus ejus, & obrigesceret cum gladio: fecitque Dominus salutem magnam in die illa: & populus, qui fugerat, reversus est ad caesorum spolia detrahenda.
 11 Et post hunc, Semma filius Age de Arari: & congregati sunt Philisthim in statione: erat quippe ibi ager lente plenus. Cumque fugisset populus a facie Philisthim, 12 Stetit ille in medio agri, & tuitus est eum, percussitque Philisthaos: & fecit Dominus salutem magnam.
 13 Nec non & ante descenderant tres, qui erant principes inter triginta, & venerant tempore messis ad David in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum.
 14 Et David erat in praedidio: porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethlechem.
 15 Desideravit ergo David, & ait: O si quis mihi daret potum aquae, de cisterna, quae est in Bethlechem juxta portam!
 16 Irruperunt ergo tres fortes castra Philisthinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlechem: quae erat juxta portam, & attulerant ad David: at ille noluit bibere, sed libavit eam Domino,
 17 Dicens: Propitijs sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & annularum periculum bibam? Noluit ergo bibere: haec fecerunt tres robustissimi.
 18 Abisai quoque frater Joab filius Sarvia, princeps erat de tribubus: ipse est, qui levavit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatur in tribus.
 19 Et inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non pervenerat.
 20 Et Banajus filius Jojada viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna in diebus nivis.
 21 Ipse quoque interfecit virum Aegyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Aegyptii, & interfecit eum hasta sua.
 22 Haec fecit Banajus filius Jojadae.
 23 Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores: verumtamen usque ad tres non pervenerat: fecitque eum sibi David auricularium, a secreto.

* 1. Par. 11. c. 10.

B

C

D

24 Afiel frater Joab inter triginta, Elchanan filius patru eius de Berthehem.
 25 Semma de Harodi, Elica de Harodi.
 26 Heles de Phalti, Hira filius Acces de Thecua.
 27 Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Hufati.
 28 Selmon Ahothites, Maharai Netophathites.
 29 Heled filius Baana, & ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Gabaati filiorum Benjamin.
 30 Banaja Pharithonites, Heddaï de Torrente Gaas.
 31 Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beromi.
 32 Eliaba de Salaboni. Filii Jassen, Jonathã.
 33 Semma de Orori, Aiam filius Sarar Arorites.
 34 Eliphelet filius Aasbai filii Machati, Eliam filius Achitophel Gelonites.
 35 Hefrai de Carmelo, Pharaï de Arbi.
 36 Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi.
 37 Selec de Ammoni, Naharai Berothites armiger Joab filii Sarvia.
 38 Ira Jethrites, Gareb, & ipse Jethrites,
 39 Urias Hethaus. Omnes triginta septem.

CAPUT XXIV.

David ob numeratum populum à Gad propheta correptus, ex tribus flagellis obtulit pestem triduanam elegit: qua in populum serviente, ac septuaginta millia interemptis, orat David Dominum, & à Gad propheta admonitur, in area Arcuna, dato pretio, altare erigit, cessatque pestis.

A
* 1. Par.
21. a. 1.

ET *addidit furor Domini irasci contra Israel, commovitque David in eis dicentem: Vade, numera Israel, & Judam.
 2 Dixitque rex ad Joab principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israel à Dan usque Bersabee, & numerate populum, ut sciam numerum ejus.
 3 Dixitque Joab regi: Adugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu domini mei regis: sed quid sibi dominus meus rex vult in re hujusmodi?
 4 Obtinuit autem sermo regis verba Joab, & principum exercitus: egressusque est Joab, & principes militum à facie regis, ut numerarent populum Israel.
 5 Cumque pertransissent Jordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ est in valle Gad:
 6 Et per Jazer, transferunt in Galaad, & in terram inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan silvestria. Circumeuntesque juxta Sidonem,
 7 Transierunt prope moenia Tyri, & omnem terram Hevæi, & Chananæi, veneruntque ad meridiem Juda in Bersabee:
 8 Et lustrata universa terra, adfuerunt post novem menses, & viginti dies in Jerusalem.
 9 Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi, & inventa sunt de Israel octingenta millia virorum fortium, qui educerent

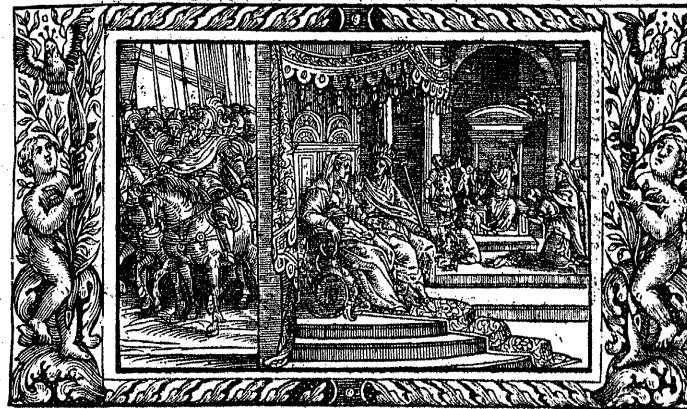
gladium: & de Juda quingenta millia pugnatorum.
 10 Percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus: & dixit David ad Dominum: peccavi valde in hoc facto: sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia fultit egi nimis.
 11 Surrexit itaque David manè, & sermo Domini factus est ad Gad prophetam, & videntem David, dicens:
 12 Vade, & loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris ex his, ut faciam tibi.
 13 Cumque venisset Gad ad David, nunciavit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fruges adversarios tuos, & illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua: Nunc ergo delibera, & vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem.
 14 Dixit autem David ad Gad: Coartabo nimis: * sed melius est, ut incidam in manu Domini (multa enim misericordiae ejus sunt), quam in manus hominum.
 15 Immisitque Dominus pestilentiam in Israel, de manè usque ad tempus constitutum, & mortui sunt ex populo, à Dan usque ad Bersabee, septuaginta millia virorum.
 16 Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Jerusalem, ut disperderet eam, misertus est Dominus super afflictionem, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit nunc contine manum tuam: erat autem Angelus Domini juxta aream Arcuna Jebusæ.
 17 Dixitque David ad Dominum, cum vidisset Angelum cadentem populum: Ego sum, qui peccavi, ego inique egi: isti, qui oves sum, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.
 18 Venit autem Gad ad David in die illa, & dixit ei: Ascende, & construe altare Domino in area Arcuna Jebusæ.
 19 Et ascendit David juxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus.
 20 Conspiciensque Arcuna, animadvertit regem, & servos ejus transire ad se:
 21 Et egressus adoravit regem prono vultu in terram, & ait: Quid causæ est, ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut emam à te aream, & adificem altare Domino, & cesset interfectio, quæ grassatur in populo.
 22 Et ait Arcuna ad David. Accipiat, & offerat dominus meus rex, sicut placet altari habes boves in holocaustum, & plastrum, & juga boum in usum lignorum.
 23 Omnia dedit Arcuna rex regi: dixitque Arcuna ad regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum.
 24 Cui respondens rex, ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo David aream, & boves, & argenti sicli quinqueaginta:
 25 Et adificavit ibi David altare Domino, & obtulit holocausta, & pacifica: & propitiatus est Dominus terræ, & prohibita est plaga ab Israel.

LIBER REGUM

TERTIUS.

SECUNDUM HEBRÆOS

PRIMUS MALACHIM.

CAPUT PRIMUM.

David senio confectum puella Abisag calescit, casta manens. Adonia vero regnum occupante, Bethsabee directa consilio Nathan imperavit à David ungi Salomonem in regem: quo audito, fugit Adonias.

A

REX David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies: cumque operiretur vestibus, non calciebat.
 2 Dixerunt ergo ei servi sui: Queramus domino nostro regi adolescentulam virginem, & stet coram rege, & foveat eum; dormiatque in sinu suo, & calciebat dominum nostrum regem.
 3 Quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israel: & invenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem.
 4 Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, & ministrabat ei, rex vero non cognovit eam.
 5 Adonias autem filius Haggith elevabatur dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui cutrerent ante eum.
 6 Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem & ipse pulcher valde, secundus natu post Absalom.
 7 Et sermo ei cum Joab filio Sarvia, & cum Abiathar sacerdote, qui adjuvabant partes Adonia.
 8 Sadoe vero sacerdos, & Banajas filius arictes plurimos; & vocavit omnes filios re-
 9 Joada: & Nathan propheta, & Semci, &

B

Rei, & robur exercitus David non erat cum Adonia.

9 Immolatis ergo Adonias arietibus, & vitulis, & universis pinguibus, juxta lapidem zoheloth, qui erat vicinus Fonti regis, vocavit universos fratres suos filios regis, & omnes viros Juda servos regis.
 10 Nathan autem prophetam, & Banajam, & robustos quosque, & Salomonem fratrem suum non vocavit.
 11 Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audisti, quod regnaverit Adonias filius Haggith, & dominus noster David hoc ignorat?
 12 Nunc ergo veni, accipe consilium à me, & salva animam tuam, filiique tui Salomonis.
 13 Vade, & ingredere ad regem David, & dic ei: Nonne tu, domine mi rex, jurasti mihi ancilla tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in folio meo? quare ergo regnat Adonias?
 14 Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te, & complebo sermones tuos.
 15 Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculum: rex autem senuerat nimis, & Abisag Sunamitis ministrabat ei.
 16 Inclinauit se Bethsabee, & adoravit regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit, vis?
 17 Qui respondens, ait: Domine mi, tu jurasti per Dominum Deum tuum ancilla tuæ, Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit in folio meo.
 18 Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante.
 19 Mactavit boves, & pinguis quæque, & arietes plurimos; & vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem, & Joab

principem militiæ: Salomonem autem servum tuum non vocavit.

20 Verumtamen, domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israel, ut indices eis, quis sedere debeat in folio tuo, domine mi rex, post te.

21 Eritque, cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego, & filius meus Salomon peccatores.

22 Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit.

23 Et nunciaverunt regi, dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset in conspectu regis, & adorasset eum pronus in terram,

24 Dixit Nathan: Domine mi rex: tu dixisti: Adonias regnet post me, & ipse sedeat super thronum meum?

25 Quia descendit hodie, & immolavit boves, & pinguia, & arietes plurimos, & vocavit universos filios regis, & principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem: illisque vescentibus, & bibentibus coram eo, & dicentibus: Vivat rex Adonias:

26 Me servum tuum, & Sadoc sacerdotem, & Banajam filium Jojadæ, & Salomonem famulum tuum non vocavit.

27 Numquid à domino meo rege exivit hoc verbum, & mihi non indicasti servo tuo, quis scilicet esset super thronum domini mei regis post eum?

28 Et respondit rex David, dicens: Vocate ad me Bethsabæe. Quæ cum fuisset ingressa coram rege, & stetit ante eum,

29 Juravit rex, & ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia,

30 Quia sicut juravi tibi per Dominum Deum Israel, dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, & ipse sedebit super solium meum pro me: sic faciam hodie.

31 Summisitque Bethsabæe in terram vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum.

32 Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetam, & Banajam filium Jojadæ. Qui cum ingressi fuissent coram rege,

33 Dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, & imponite Salomonem filium meum super mulam meam: & ducite eum in Gihon.

34 Et ungit eum ibi Sadoc sacerdos, & Nathan propheta in regem super Israel: & canetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon.

35 Et ascendetis post eum, & veniet, & sedebit super solium meum, & ipse regnabit pro me: illique præcipiam, ut sit dux super Israel: & super Judam.

36 Et respondit Banajas, filius Jojadæ, regi, dicens: Amen: sic loquatur Dominus Deus domini mei regis.

37 Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, & sublimius faciat solium ejus à folio domini mei regis David.

38 Descendit ergo Sadoc sacerdos, & Nathan propheta, & Banajas filius Jojadæ, & Cerethi, & Phelethi: & impulerunt Salo-

D

E

monem super mulam regis David, & adduxerunt eum in Gihon.

39 Sumpsitque Sadoc sacerdos cornu olei de tabernaculo, & unxit Salomonem: & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus: Vivat rex Salomon.

40 Et ascendit universa multitudo populi, & populus canentium tibiis, & lætantium gaudio magno, & insonuit terra à clamore eorum.

41 Audivit autem Adonias, & omnes, qui invitati fuerant ab eo, jamque convivium finitum erat: sed & Joab, audita voce tubæ, ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis?

42 Adhuc illo loquente, Jonathas filius Abiathar sacerdotis venit: cui dixit Adonias ingredi, quia vir fortis es, & bona nunciasti.

43 Responditque Jonathas Adonias: Nequaquam: Dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem:

44 Misitque eum eo Sadoc sacerdotem, & Nathan prophetam, & Banajam filium Jojadæ, & Cerethi, & Phelethi, & impulerunt eum super mulam regis.

45 Unxeruntque eum Sadoc sacerdos, & Nathan propheta regem in Gihon: & ascendit inde latantes, & insonuit civitas: hæc ex vox, quam audistis.

46 Sed & Salomon sedet super solium regni.

47 Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David, dicens: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, & magnificet thronum ejus super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo:

48 Et locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in folio meo, videntibus oculis meis.

49 Territi sunt ergo, & surrexerunt omnes, qui invitati fuerant ab Adonia, & ivit unusquisque in viam suam.

50 Adonias autem timens Salomonem, surrexit, & abiit, tenuitque cornu altaris.

51 Et nunciaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Juret mihi rex Salomon hodie, quod non interficiat servum suum gladio.

52 Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram: sin autem malum inventum fuerit in eo, morietur.

53 Misit ergo rex Salomon, & eduxit eum ab altari: & ingressus adoravit regem Salomonem: dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

C A P U T I I I

David datis Salomoni variis præceptis moitur. Adonias petens Abiag in uxorem, occidi à Salomone jubetur: Abiathar sacerdotio privatur, & tandem Joab in tabernaculo interficitur: Semet quoque, qui contra præscriptum egressus est Jerusalem, triennio post occiditur.

Appropinquaverunt autem dies David, ut moreretur, præcepitque Salomoni filio suo, dicens:

2 Ego ingredior viam universæ terræ: confortare, & esto vir.

3 Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut custodias cæremonia ejus, & præcepta ejus, & judicia, & testimonia, * sicut scriptum est in lege Moyfi: ut intelligas universa, quæ facis, & quocumque te vereris:

4 Ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me, dicens: Si custodierint filii tui vias suas, & ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo, & in omni anima sua, non auferetur tibi vir de folio Israel.

5 Tu quoque nosti, quæ fecerit mihi Joab filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, & * Amasæ filio Jether, quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace, & posuit cruorem prælii in balteo suo, qui erat circa lumbos ejus, & in calcamento suo, quod erat in pedibus ejus.

6 Facies ergo juxta sapientiam tuam, & non deduces vanitatem ejus pacificè ad inferos.

7 Sed & filius Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: * occurrerunt enim mihi, quando fugiebam à facie Absalom fratris tui.

8 * Habes quoque apud te Semci filium Gertra filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad Castra: sed quia descendit mihi in occursum, cum transirem Jordanem, & juravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio:

9 Tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, ut scias, quæ facies ei, deducesque canos ejus cum sanguine ad inferos.

10 * Dormivit igitur David cum patribus suis, & sepultus est in civitate David.

11 * Dies autem, quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt: in Hebron regnavit septem annis: in Jerusalem, triginta tribus.

12 Salomon autem sedit super thronum David patris sui, & firmatum est regnum ejus nimis,

13 Et ingressus est Adonias filius Haggith ad Bethsabæe matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus.

14 Addiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille:

15 Tu, inquit, nosti, quia meum erat regnū, & me præposuerat omnis Israel sibi in regem: sed translatum est regnum, & factum est fratris mei: à Domino enim constitutum est ei.

16 Nunc ergo petitionem unam precor à te; ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad eum: Loquere.

17 Et ille ait: Precor, ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi quidquam potest) ut det mihi Abisag Sunamitidem uxorem.

18 Et ait Bethsabæe: Bene, ego loquar pro te regi.

19 Venit ergo Bethsabæe ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia: & surrexit rex in occursum ejus, adoravitque

Deut. 17. 2. 29

2. Reg. 1. 17. 2. Reg. 20. 10.

B

2. Reg. 19. 31.

2. Reg. 16. 5. 19. 19.

1. Reg. 2. 19.

1. Par. 29. 27.

C

eam, & sedit super thronum suum: positusque est thronus matri regis: quæ sedit ad dexteram ejus.

20 Dixitque ei: petitionem unam parvulam ego deprecor à te; ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex: Pete, mater mea: neque enim fas est, ut avertam faciem tuam.

21 Quæ ait: Detur Abisag Sunamitis Adoniae fratri tuo uxor.

22 Responditque rex Salomon, & dixit matri suæ: Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniae? postula ei & regnum: ipse enim frater meus major me, & habet Abjathar sacerdotem, & Joab filium Sarviæ.

23 Juravit itaque rex Salomon per Dominum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat; quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc.

24 Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me, & collocavit me super solium David patris mei, & qui fecit mihi domum, sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias.

25 Misitque rex Salomon per manū Banajæ filii Jojadæ, qui interfecit eum, & mortuus est.

26 Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, & sustinisti laborem in omnibus, in quibus laboravit pater meus.

27 Eiecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini, * ut impletur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.

28 Venit autem nuncius ad Joab, quod Joab declinasset post Adoniam, & post Salomonem non declinasset: fugit ergo Joab in tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris,

29 Nunciatumque est regi Salomoni, quod fugisset Joab in tabernaculum Domini, & esset juxta altare, misitque Salomon Banajam filium Jojadæ, dicens: Vade interfice eum.

30 Et venit Banajas ad tabernaculum Domini, & dixit ei: Hæc dicit rex: Ingredere. Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar. Renunciavit Banajas regi sermonem, dicens: Hæc locutus est Joab, & hæc respondit mihi.

31 Dixitque ei rex: Fac sicut locutus est: & interfice eum, & sepeli, & amovebis sanguinem innocentem, qui effusus est à Joab, à me, & à domo patris mei.

32 Et reddet Dominus sanguinem ejus super caput ejus, quia interfecit duos viros justos, melioresque se: & occidit eos gladio, patre meo David ignorante, * Abner filium Ner principem militiæ Israel, * & Amasam filium Jether principem exercitus Juda.

33 Et revertetur sanguis illorum in caput Joab, & in caput seminis ejus in sempiternum. David autem, & semini ejus, & domui, & throno illius sit pax usque in æternum à Domino.

34 Ascendit itaque Banajas filius Jojadæ, & aggressus eum interfecit: sepultusque est in domo sua in deserto.

35 Ascendit itaque Banajas, filius Jojadæ, pro eo super exercitum, & Sadoc sacer-

D

E

1. Reg. 2. 31.

1. Reg. 3. 17. 2. Reg. 20. 10.

G

domum posuit pro Abiathar.
 36 Misit quoque rex, & vocavit Semei, dixitque ei: Edifica tibi domum in Jerusalem, & habita ibi: & non egredieris inde huc, atque illuc.
 37 Quaecumque autem die egressus fueris, & transieris Torrentem Cedron, scito, te interficiendum: sanguis tuus erit super caput tuum.
 38 Dixitque Semei regi: Bonus sermo: sicut locutus est dominus meus rex, sic faciet servus tuus. Habitavit itaque Semei in Jerusalem diebus multis.
 39 Factum est autem post annos tres, ut fugerent servi Semei ad Achis filium Maacha regem Geth: nuntiatumque est Semei, quod servi ejus essent in Geth.
 40 Et surrexit Semei, & stravit asinum suum: ivitque ad Achis in Geth ad requirendum servos suos, & adduxit eos de Geth.
 41 Nuntiatum est autem Salomoni, quod isset Semei in Geth de Jerusalem, & rediisset.
 42 Et mittens vocavit eum, dixitque illi: Nonne testificatus sum tibi per Dominum, & praedixi tibi: Quaecumque die egressus fueris huc, & illuc, scito te esse moriturum? Et respondisti mihi: Bonus sermo, quem audivi.
 43 Quare ergo non custodisti iusjurandum Domini, & praeceptum, quod praeceperam tibi?
 44 Dixitque rex ad Semei: Tu nosti omne malum, cuius tibi conscius est cor tuum, quod fecisti David patri meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.
 45 Et rex Salomon benedictus, & thronus David erit stabilis coram Domino usque in sempiternum.
 46 Iussit itaque rex Banajae filio Jojadae: qui egressus, percussit eum, & mortuus est.

CAPUT III.

Salomon, accepta in uxorem filia Pharaonis, sapientiam in somno petit, quam una cum divitiis, & gloria accipit: & primum in meretricum dirimenda lite ostendit.

2. Par. 1. A

Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, & affinitate conjunctus est Pharaoni regi Aegypti: accepit namque filiam ejus, & adduxit in civitatem David, donec compleret aedificans domum suam, & domum Domini, & murum Jerusalem per circuitum.
 2 Attamen populus inamolabat in excelsis: non enim aedificatum erat templum noimni Domini usque in diem illum.
 3 Dilixit autem Salomon Dominum, ambulans in praeceptis David patris sui, excepto, quod in excelsis immolabat, & accendebat thymiana.
 4 Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi: illud quippe erat excelsum maximum: mille hostias in holocaustum obtulit Salomon super altare illud in Gabaon.
 5 Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula, quod vis, ut dem tibi.

6 Et ait Salomon: Tu fecisti cum servo tuo David patre meo misericordiam magnam, sicut ambulavit in conspectu tuo in veritate, & iustitia: & recto corde tecum: custodisti ei misericordiam tuam grandem, & dedisti ei filium sedentem super thronum ejus, sicut est hodie.
 7 Et nunc, Domine Deus, tu regnare fecisti servum tuum pro David patre meo: ego autem sum puer parvulus, & ignorans egressum, & introitum meum.
 8 Et servus tuus in medio est populi, quem elegisti, populi infiniti, qui numerari, & computari non potest praemultitudine.
 9 * Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, & discernere inter bonum, & malum: quis enim poterit judicare populum istum, & populum tuum hunc multum.
 10 Placuit ergo sermo coram Domino, quod Salomon postulasset hujusmodi rem.
 11 Et dixit Dominus Salomoni: Quia postulasti verbum hoc, & non petisti tibi dies multos, nec divitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum judicium:
 12 Ecce feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens, & intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.
 13 * Sed & haec, quae non postulasti, dedi tibi: divitias scilicet, & gloriam, ut nemo fuerit similis tui in regibus cunctis terra diebus.
 14 Si autem ambulaveris in viis meis, & custodieris praecepta mea, & mandata mea, sicut ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.
 15 Igitur evigilavit Salomon, & intellexit, quod esset somnium: cumque venisset Jerusalem, stetit coram arca foederis Domini, & obtulit holocausta, & fecit victimas pacificas, & grande convivium universis famulis suis.
 16 Tunc venerunt duae mulieres meretrices ad regem, steteruntque coram eo,
 17 Quarum una ait: Obsecro, mi domine: ego, & mulier haec habitabamus in domo una & peperimus apud eam in cubiculo.
 18 Tertia autem die, postquam ego peperimus, peperit & haec: & eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus.
 19 Mortuus est autem filius mulieris hujus nocte, dormiens quippe oppressus eum.
 20 Et confurgens intempeste noctis silentio tulit filium meum de latere meo ancillae tuae dormientis, & collocavit in sinu filium autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo.
 21 Cumque surrexisset mane, ut darem lac filio meo, apparuit mortuus: quem diligentius intuens clara luce, deprehendi non esse meum, quem genueram.
 22 Responditque altera mulier: Non est ita, ut dicis, sed filius tuus mortuus est, autem

A

autem vivit. Et contrario illa dicebat: Mentiris: filius quippe meus vivit, & filius tuus mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram rege.
 23 Tunc rex ait: Haec dicit, Filius meus vivit, & filius tuus mortuus est. Et ista respondit, Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem vivit.
 24 Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cumque attulissent gladium coram rege,
 25 Dividit, inquit, infantem vivum in duas partes, & dare dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri.
 26 Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem: (commota sunt quippe viscera ejus super filio suo) Obsecro, domine, date illi infantem vivum, & nolite interficere eum. Econtrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur.
 27 Respondit rex, & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur: haec est enim mater ejus.
 28 Audivit itaque omnis Israel judicium, quod judicasset rex, & timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium.

CAPUT IV.

Numerantur principes, & praefecti Salomonis: apparatus ciborum ipsius, pacisque securitas eo regnante: & numerus parabolarum, atque carminum ejus.

Rat autem rex Salomon regnans super omnem Israel.
 2 Et hi principes, quos habebat: Azarias filius Sadoc sacerdotis:
 3 Elihoreph, & Ahia filii Sifa scribae: Josaphat filius Ahilud a commentariis.
 4 Banajas filius Jojadae super exercitum: Sadoc autem, & Abiathar sacerdotes.
 5 Azarias filius Nathan super eos, qui assistebant regi: Zabud filius Nathan, sacerdos, amicus regis:
 6 Et Ahifar praepositus domus: & Adoniram filius Abda super tributa.
 7 Habebat autem Salomon duodecim praefectos super omnem Israel, qui praebant annonam regi, & domui ejus: per singulos enim menses in anno singuli necessaria ministrabant.
 8 Et haec nomina eorum: Benhur in monte Ephraim.
 9 Bendecar in Maces, & in Salebim, & in Bethfames, & in Elon, & in Bethanan.
 10 Benhesed in Aruboth: ipse erat Socho, & omnis terra Epher.
 11 Benabinadab, cujus omnis Nephathdor, Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem.
 12 Bana filius Ahilud regebat Thanac, & Mageddo, & universam Bethsan, quae est juxta Sarrhana subter Jezrael, a Bethsan usque Abelmelchula è regione Jecmaan.
 13 Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avothair filium Manasse in Galaad, ipse praerat in omni regione Argob, quae est in Ba-

B

san, sexaginta civitatibus magnis, atque muratis, quae habebant feras arcas.
 14 Ahinadad filius Addo praerat in Manaim.
 15 Achimaas in Nephthalis: sed & ipse habebat Basemath filiam Salomonis in conjugio.
 16 Baana, filius Hufi, in Aser, & in Baloth.
 17 Josaphat filius Pharae in Issachar.
 18 Semei filius Ela in Benjamin.
 19 Gaber filius Uri in terra Galaad, in terra Schon regis Amorrhaei, & Og regis Basan, super omnia, quae erant in illa terra.
 20 Juda, & Israel innumerabiles, sicut arena maris in multitudine: comedentes, & bibentes, atque latantes.
 21 * Salomon autem erat in ditione sua, habens omnia regna a flumine terrae Philisthim usque ad terminum Aegypti: offerentium sibi munera, & servientium ei cunctis diebus vitae ejus.
 22 Erat autem cibus Salomonis per dies singulos, triginta cori farinae, & sexaginta cori farinae, & viginti boves pascuales, & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, & avium altium.
 23 Dccem boves pingues, & viginti boves pascuales, & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, & avium altium.
 24 Ipse enim obtinebat omnem regionem, quae erat trans flumen, a Thaphsa usque ad Gazan, & cunctos reges illarum regionum: habebat pacem ex omni parte in circuitu.
 25 Habitabatque Juda, & Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua, & sub ficu sua, a Dan usque Bersabee, cunctis diebus Salomonis.
 26 * Erat habebat Salomon quadraginta millia praepara equorum currilium, & duodecim millia equestrium.
 27 Nutricabantque eos supra dicti regis praefecti: sed & necessaria mensa regis Salomonis cum ingenti cura praebabant in tempore suo.
 28 Hordeum quoque, & paleas equorum, & jumentorum deserebant in locum, ubi erat rex, juxta constitutum sibi.
 29 Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quasi arenam, quae est in littore maris.
 30 Et praecedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium, & Aegyptiorum.
 31 * Et erat sapientior cunctis hominibus: sapientior Ethan Ezrahita, & Heman, & Chalcol, & Dordai, filiis Mahol: & erat nominatus in universis gentibus per circuitum.
 32 Locutus est quoque Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina ejus quinque, & mille.
 33 Et disputavit super lignis, a cedro, quae est in Libano, usque ad hyssopum, quae egreditur de pariete: & distulit de jumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus.
 34 Et veniebant de cunctis populis ad audientiam sapientiam Salomonis, & ab universis regibus terrae, qui audiebant sapientiam ejus.

C

* Eccl. 47. b. 15.

2. Par. 9. c. 25.

D

* Eccl. 47. b. 16.

CAPUT V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi adificationem caesores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria: numerus caesorum, portantium onera, latomorum, & praefectorum eorum.

Misit quoque Hiram rex Tyri servos suos ad Salomonem: audivit enim, quod ipse unxisset regem pro patre ejus: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore.

Misit autem Salomon ad Hiram, dicens:

Tu scis voluntatem David patris mei, & quia non potuerit adificare domum nomini Domini Dei sui propter bella imminencia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum ejus.

Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: & non est fatan, neque occurus malus.

Quamobrem cogito adificare templum nomini Domini Dei mei, sicut locutus est Dominus David patri meo, dicens: * Filius tuus, quem dabo pro te super folium tuum, ipse adificabit domum nomini meo.

Præcipe igitur, ut prædiant mihi servi tui cedros de Libano, & servi mei sint cum servis tuis: mercedem autem servorum tuorum dabo tibi, quamcumque petieris: scis enim, quomodo non est in populo meo vir, qui noverit ligna cadere sicut Sidonii.

Cum ergo audisset Hiram verba Salomonis, letatus est valde, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum.

Et misit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quaecumque mandasti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in

lignis cedrinis, & abiegnis. 9 Servi mei deponent ea de Libano ad mare: & ego componam ea in ratibus in mari, usque ad locum, quem significaveris mihi: & applicabo ea tibi, & tu tolles ea: præbebisque necessaria mihi, ut detur cibus domui meae.

Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abieгна, juxta omnem voluntatem ejus.

Salomon autem præbebat Hiram coros tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos.

* Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est ei: & erat pax inter Hiram, & Salomonem, & percussit ambo foedus.

Elegit rex Salomon operarios de omni Israel, & erat indictio triginta millia virorum.

Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis, & Adoniram erat super hujuscemodi indictmente.

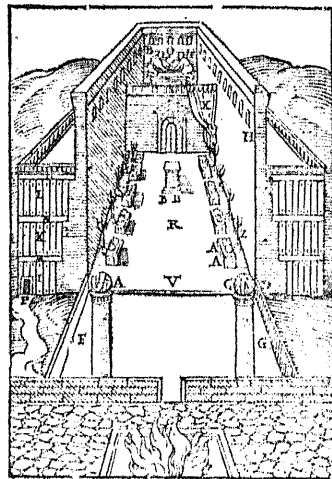
Fueruntque Salomoni septuaginta millia eorum, qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte:

Absque præpositis, qui præerant singulis operibus, numero trium millium, & trecentorum, præcipientium populo, & his, qui faciebant opus.

Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, & quadrarent eos:

Quos dolayerunt camentarii Salomonis, & camentarii Hiram: porro Giblii præparaverunt ligna, & lapides ad adificandam domum.

TEMPLUM SINE TECTO CUM PORTICU SUA.

- a b Longitudo LX. cubitorum.
a c Latitudo XX. cubitorum.
d e Altitudo XXX. cubitorum.
f g Porticus ante templum XX. cubitorum longitudinis, & X. cubitorum latitudinis.
h Feneſtra obliqua, sive laziores intrinsecus, & extrinsecus arctæ.
k Tabulata per gyrum tria, sive appendices: quarum una quinque cubitos latitudinis habebat: media sex: suprema, septem: singula altitudinis quinque cubitorem.
m n o Retractiones, sive reductiones in muro templi, quibus innuebantur capita trabium, Vocantur Gallicè rerectis, Pro quibus vides veritè Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum sanctorum, sive oraculum, cuius longitudo, & latitudo erant XX. cubitorum: altitudo autem cubitorum XX. quod dum d. cumo, eam partem altitudinis intelligimus, qui solo auro e at tecta: nam alii decem cubiti erant tecti lapillis pretiosis, & auro.
r Templum, sive sanctum, pro foribus oraculi, XL. cubitorum longitudinis.
s Arca fœderis.
t Cherubim duo, X. cubitorum altitudinis.
v Ostiola, sive valva in introitu oraculi.
x Velum, quo distinguebatur Sanctum à Sancto sanctorum. 2. Paral. 3. Matth. 27.
y Locus ostii templi: quod ideo non expressit picturæ, ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decem quinque ad dexteram, & quinque ad sinistram. 2. Paral. 4.
aa Mensura decem.
ab altare Thymianatis.

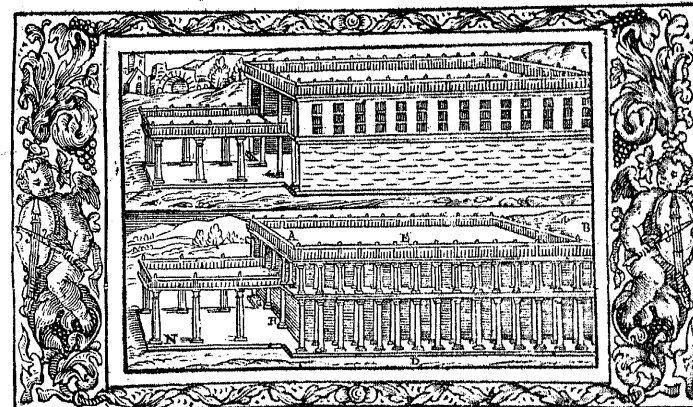
2. Reg. 7. b. 13. 1. Par. 22. c. 10.

B

TEMPLUM TECTUM CUM PORTICU SUA, atrio Sacerdotum, & atrio Populi.

- a Atrium interius, quod & atrium sacerdotum dicitur.
b Altare holocausti, longitudinis, & latitudinis viginti cubitorum, & decem latitudinis.
c Labra, sive luteræ, 2. Paral. 4.
d Marc. 2. Paral. 4.
e Atrium populi, quod basilica, sive basilica grandis 1. Paral. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi sæpe intelligitur in Novo testamento. ut Matth. 21. Act. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTUS, & ex eo vendentes, & ementes eiecit.
f Basis aenea, sive suggestum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium. 2. Paralip. 6.
g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Reg. 2. & Porta fundamenti. 2. Paral. 23. dicitur. Hanc nonnulli putant esse, quæ Act. 3. dicitur Porta speciosa: quod omnium portarum Orientalis esset pulcherrima.
h Porta Meridionalis.
i Porta Septentrionalis.

CAPUT VI.

Figura, & fabrica templi quoad præcipuas ejus partes interiores, & exteriores.

Factum est ergo quadringentesimo, & octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Ægypti, in anno quarto, mense Zio, (ipse est mensis secundus) regni Salomonis super Israel, adificari cepit domus Domino.

Domus autem, quam adificabat rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.

Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta mensuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis antefaciem templi.

Fecitque in templo feneſtras obliquas.

Et adificavit super parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi, & oraculi, & fecit latera in circuitu.

Tabulatum, quod subter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum sex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum septem habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forissecus, ut non haberet muris templi.

Domus autem cum adificaretur, de lapidibus dolatis, atque perfectis adificata est: & malleus, & securis, & omne feramentum non sunt audita in domo, cum adificaretur.

Ostium lateris medi in parte erat domus dextra: & per cochleam ascendebat in medium cœnaculum, & à medio in tertium.

Et adificavit domum, & consummavit eam: texit quoque domum laquearibus cedrinis.

Et adificavit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis.

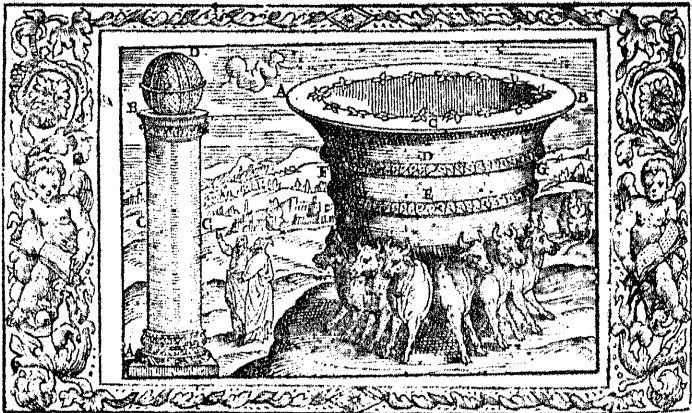
A 2. Par. 3. 26.

B

11 Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens:
 12 Domus hæc, quam ædificas, si ambulaveris in præceptis meis, & iudicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo sermonem meum tibi, * quem locutus sum ad David patrem tuum.
 13 * Et habitabo in medio filiorum Israel, & non derelinquam populum meum Israel.
 14 Igitur ædificavit Salomon domum, & consummavit eam.
 15 Et ædificavit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis, à pavimento domus usque ad summam parietem, & usque ad laquearia operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pavementum domus tabulis abiegnis.
 16 Ædificavitque viginti cubitorum ad posteriori parte templi tabulata cedrina, à pavimento usque ad superiora: & fecit interiori domum oraculi in Sanctum sanctorum.
 17 Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi.
 18 Et cædro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas, & juncturas suas fabricatas, & calaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur: nec omnino lapis apparere poterat in pariete.
 19 Oraculum autem in medio domus in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.
 20 Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud, atque vestivit auro purissimo, sed & altare vestivit cædro.
 21 Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, & affixit laminas clavis aureis.
 22 Nihilque erat in templo, quod non auro tegetetur: sed & totum altare oraculi texit auro.
 23 Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.
 24 Quinque cubitorum ala cherub una, & quinque cubitorum ala cherub altera: id est,

* 2. Reg. 7. c. 16.
 * 1. Par. 22. b. 9.

C

CAPUT VII.

Palatium Salomonis: domus factus Libani: atque uxoris ejus: varia, & sumptuosissima templi sui alic.

decem cubitos habentes, à summitate alae unius usque ad alae alterius summitatem.
 25 Decem quoque cubitorum erat cherub secundus in mensura pari, & opus unum erat in duobus cherubim.
 26 Id est, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, & similiter cherub secundus.
 27 Posuitque cherubim in medio templi interioris: extendebant autem alas suas cherubim, & tangebant ala una parietem, & ala cherub secundi tangebant parietem alteram: ala autem altera in media parte templi se invicem contingebant.
 28 Texit quoque cherubim auro.
 29 Et omnes parietes templi per circuitum sculpfit variis eglaturis, & tornis: & fecit in eis cherubim, & palmas, & picturas varias, quasi prominentes de pariete, & egredientes.
 30 Sed & pavementum domus texit auro intrinsecus, & extrinsecus.
 31 Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, posteq; angulorum quinque.
 32 Et duo ostia de lignis olivarum: & sculpfit in eis picturam cherubim, & palmarum speciem, & anaglypha valde prominentia: & texit ea auro: & operuit tam cherubim, quam palmas, & cætera, auro.
 33 Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulos:
 34 Et duo ostia de lignis abiegnis altitudinis: & utrumque ostium duplex erat, & se invicem tenens aperiebatur.
 35 Et sculpfit cherubim, & palmas, & calaturas valde eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.
 36 Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, & uno ordine lignorum cedri.
 37 Anno quarto fundata est domus Domini in mense Zio:
 38 Et in anno undecimo, mense Bul (ipse est mensis octavus) perfecta est domus in omni opere suo, & in universis utensilibus suis: ædificavitque eam annis septem.

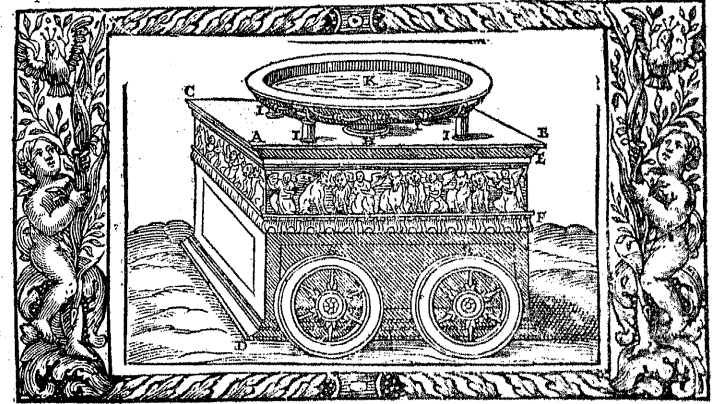
1 Domum autem suam ædificavit Salomon * tredecim annis, & ad perfectum usque perduxit.
 2 Ædificavit quoque domum factus Libani

ni centum cubitorum longitudinis, & quinque cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis: & quatuor deambulacra inter columnas cedrinæ: ligna quippe cedrina exciderat in columnas.
 3 Et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindécim.
 4 Contra se invicem positas,
 5 Et è regione se respicientes, æquali spatio inter columnas, & super columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.
 6 Et porticum columnarum fecit quinque cubitorum longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis, & alteram porticum in facie majoris porticus, & columnas, & epistylia super columnas.
 7 Porticum quoque folii, in qua tribunal est, fecit: & texit lignis cedrinis à pavimento usque ad summitatem:
 8 Et domuncula, in qua sedebatur ad iudicandum, erat in media porticu, simili opere. Domum quoque fecit filia Pharaonis (* quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum.

9 Omnia lapidibus pretiosis, qui ad normam quamdam, atque mensuram tam intrinsecus, quam extrinsecus ferrati erant à fundamento usque ad summitatem parietum, & extrinsecus usque ad atrium majus.
 10 Fundamenta autem de lapidibus pretiosis, lapidibus magnis decem, sive octo cubitorum.
 11 Et desuper lapides pretiosi æqualis mensuræ secti erant, similiterque de cædro.
 12 Et atrium majus rotundum trium ordinum de lapidibus sectis, & unius ordinis de dolata cædro: necnon, & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus.
 13 Misit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,
 14 Filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum sapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cum venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.
 15 Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cubitorum altitudinis columnam unam, * & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque.

B

* Jer. 51. d. 21.

C

16 Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur super capita columnarum, fusilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum.
 17 Et quasi in modum retis, & catenarum sibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fusile erat: septena versuum retiacula in capitello uno, & septena retiacula in capitello altero.
 18 Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum singulorum, ut tegerent capitella, quæ erant super summitatem malgranatorum: eodem modo fecit & capitello secundo.
 19 Capitella autem, quæ erant super capita columnarum, quasi opere liliæ fabricata erant in porticu quatuor cubitorum.
 20 Et rursum alia capitella in summitate columnarum desuper juxta mensuram columnæ contra retiacula: malgranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu

capitelli secundi.
 21 Et statuit duas columnas in porticu templi: cumque statuisset columnam dexteram, vocavit eam nomine Jachim: similiter erexit columnam secundam, & vocavit nomen ejus Booz.
 22 Et super capita columnarum opus in modum liliæ posuit: perfectumque est opus columnarum.
 23 * Fecit quoque mare fusile decem cubitorum à labio usque ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudinis, & reticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum.
 24 Et sculptura subter labium circumbat illud decem cubitis ambiens mare: duo ordines sculpturarum scissatae unæ erant fusiles.
 25 Et stabat super duodecim boves, & quibus tres respiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres ad Orientem, & mare super eos desuper erat: quotum posteriora universa intrinsecus latibant.

2. Par. 2. a. 2.

D

26 Groffitudo autem luteris, trium uncia-
rum erat: labiumque ejus, quasi labium cali-
cis, & folium repandi lilii: duo millia batos
capiebat.
27 Et fecit decem bases aeneas, quatuor cu-
bitorum longitudinis bases singulas, & qua-
tuor cubitorum latitudinis, & trium cubito-
rum altitudinis.
28 Et ipsum opus basium interrasile erat:
& sculpturae inter juncturas.
29 Et inter coronulas, & plectas, leones, &
boves, & cherubim: & in juncturis similiter
desuper: & subter leones, & boves, quasi lora
ex aere dependentia.
30 Et quatuor rotae per bases singulas, &
axes aerei: & per quatuor partes quasi hume-
ruli subter luterem fusiles, contra se invicem
respectantes.
31 Os quoque luteris intrinsecus erat in
capitis summitate: & quod forinsecus appa-
rebat, unius cubiti erat totum rotundum, pa-
riterque habebat unum cubitum, & dimi-
dium: in angulis autem columnarum variae
caelaturae erant: & media inter columnas, qua-
drata, non rotunda.
32 Quatuor quoque rotae, quae per quatuor
angulos basis erant, cohaerebant sibi subter
basium: una rota habebat altitudinis cubitum,
& semis.
33 Tales autem rotae erant, quales solent in
curru fieri: & axes earum, & radii, & canthi,
& modioli, omnia fusilia.
34 Nam & humeruli illi quatuor per sin-
gulos angulos basis unius, ex ipsa basi fusiles,
& juncti erant.
35 In summitate autem basis erat quadam
rotunditas dimidii cubiti, ita fabricata, ut
luter desuper posset imponi, habens caelatur-
as suas, variasque sculpturas ex semetipsa.
36 Sculptis quoque in tabulatis illis, quae
erant ex aere, & in angulis, cherubim, & leo-
nes, & palmas, quasi in similitudinem homi-
nis stantis, ut non caelata, sed apposta per cir-
cuitum viderentur.
37 In hunc modum fecit decem bases, fu-
sura una, & mensura, sculpturaque consimili.
38 Fecit quoque decem luteris aeneos: qua-
draginta batos capiebat luter unus, eratque
quatuor cubitorum: singulos quoque luteris
per singulas, id est, decem bases, posuit.
39 Et constituit decem bases: quinque ad
dexteram partem templi, & quinque ad fini-
stram: mare autem posuit ad dexteram par-
tem templi contra Orientem ad Meridiem.
40 Fecit ergo Hiram lebetes, & scutras, &
hamulas, & perfecit omne opus regis Salo-
monis in templo Domini.
41 Columnas duas, & funiculos capitello-
rum super capitella columnarum duos: & re-
tiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui
erant super capita columnarum.
42 Et malogranata quadringenta in duo-
bus retiaculis: duos versus malogranatorum
in retiaculis singulis ad operiendos funicu-
los capitellorum, qui erant super capita co-
lumnarum.
43 Et bases decem, & luteris decem super
bases.

44 Et mare unum, & boves duodecim sub-
ter mare.
45 Et lebetes, & scutras, & hamulas: omnia
vasa, quae fecit Hiram regi Salomoni in do-
mo Domini, de aurichalco erant.
46 In campestri regione Jordanis fudit ea
rex in argillosa terra, inter Sochoth, & Sar-
than.
47 Et posuit Salomon omnia vasa: propter
multitudinem autem nimiam non erat pon-
dus aëris.
48 Fecitque Salomon omnia vasa in do-
mo Domini: altare aureum, & mensam,
super quam poneretur panes propositionis,
auream:
49 Et candelabra aurea, quinque ad dexte-
ram, & quinque ad sinistram, contra oracu-
lum, ex auro puro: & quasi lilii flores, & lu-
cernas desuper aureas: & forcipis aureos.
50 Et hydrias, & fuscinas, & phialas, &
mortariola, & thuribula, de auro purissimo:
& cardines ostiorum, domus interioris San-
cti sanctorum, & ostiorum domus templi, ex
auro erant.
51 * Et perfecit omne opus, quod faciebat
Salomon in domo Domini, & intulit, quae
sanctificaverat David pater suus, argentum,
& aurum, & vasa, repositaque in thesauro
domus Domini.

C A P U T V I I I .

*Templum, introductum in ipsum arca, dedi-
catur, nebula illud implente: Salomon post
longam orationem populo benedicit: nume-
rus boum, & ovium immolatarum hac celebri
festivitate.*

Tunc congregati sunt omnes majores
nati Israel, cum principibus tri-
butuum, & duces familiarum filiorum Israel,
ad regem Salomonem in Jerusalem: ut desce-
rent arcam foederis Domini, de civitate Da-
vid, id est, de Sion.
2 Convenitque ad regem Salomonem uni-
versus Israel in mense Ethanim, in sole anni
die, ipse est mensis septimus.
3 Veneruntque cuncti senes de Israel, &
tulerunt arcam sacerdotibus.
4 Et portaverunt arcam Domini, & taber-
naculum foederis, & omnia vasa Sanctuarii,
quae erant in tabernaculo: & steterunt ea sa-
cerdotes, & Levitae.
5 Rex autem Salomon, & omnis multitudo
Israel, quae convenerat ad eum, gradiebatur
cum illo ante arcam, & immolabant oves, &
boves absque estimatione, & numero.
6 Et intulerunt sacerdotes arcam foederis
Domini in locum suum, in oraculum tem-
pli, in Sanctum sanctorum, subter alas
cherubim.
7 Siquidem cherubim expandebant alas
super locum arcae, & protegebant arcam, &
vestes ejus desuper.
8 Cumque eminent vestes, & appa-
rent summitates eorum foris Sanctuarii
ante oraculum, non apparebant ultera ex-
trinsecus, quae fuerunt ibi usque in praesen-
tem diem.
9 In arca autem non erat aliud, nisi duae

tabulae lapideae, quas posuerat in ea Moy-
ses in Choreb, quando pepigit Dominus fœ-
dus cum filiis Israel, cum egredierentur de
Terra Aegypti.
10 Factum est autem, cum exissent sacer-
dotes de Sanctuario, nebula implevit do-
mum Domini.
11 Et non poterant sacerdotes stare, & mi-
nistrare propter nebulam: impleverat enim
gloria Domini domum Domini.
12 Tunc ait Salomon: * Dominus dixit, ut
habitaret in nebula.
13 Aedificans aedificavi domum in habita-
culum tuum, firmissimum solium tuum in
sempiternum.
14 Convertique rex faciem suam, & be-
nedixit omni ecclesiae Israel: omnis enim ec-
clesia Israel stabat.
15 Et ait Salomon: Benedictus Dominus
Deus Israel, qui locutus est ore suo ad Da-
vid patrem meum, & in manibus ejus perfe-
cit, dicens:
16 A die, qua eduxi populum meum Israel
de Aegypto, non elegi civitatem de universis
tribubus Israel, ut aedificaretur domus, & ef-
fret nomen meum ibi: sed elegi David, ut esset
super populum meum Israel.
17 * Voluitque David pater meus aedifica-
re domum nomini Domini Dei Israel:
18 Et ait Dominus ad David patrem
meum: Quod cogitasti in corde tuo aedifica-
re domum nomini meo, bene fecisti, hoc ip-
sum mente tractans.
19 Verumtamen tu non aedificabis mihi
domum, sed filius tuus, qui egredietur de
renibus tuis, ipse aedificabit domum nomi-
ni meo.
20 Confirmavit Dominus sermonem
suum, quem locutus est: steterit pro David
patre meo, & sedi super thronum Israel, sicut
locutus est Dominus: & aedificavi domum
nomini Domini Dei Israel.
21 Et constituit ibi locum arcae, in qua fœ-
dus Domini est, quod percussit cum patri-
bus nostris, quando egressi sunt de Terra
Aegypti.
22 Stetit autem Salomon ante altare Do-
mini in conspectu ecclesiae Israel, & expandit
manus suas in caelum.
23 Et ait: Domine Deus Israel, non est si-
milis tui Deus in caelo desuper, & super ter-
ram deorsum: qui custodis pactum, & miseri-
cordiam servis tuis, qui ambulabant coram
te in toto corde suo.
24 Qui custodisti servo tuo David patri
meo, quae locutus es ei: ore locutus es, & ma-
nibus perfecisti, ut haec dies probat.
25 Nunc igitur, Domine Deus Israel, con-
serva famulo tuo David patri meo, quae locu-
tus es tui, dicens: * Non auferetur de te vir
coram me, qui sedeat super thronum Israel:
ita tamen si custodierint filii tui viam suam,
ut ambulent coram me, sicut tu ambulasti in
conspectu meo.
26 Et nunc, Domine Deus Israel, firmen-
tur verba tua, quae locutus es servo tuo Da-
vid patri meo.
27 Ergone putandum est, quod verè Deus

habitet super terram? si enim caelum, & caeli
caelorum te capere non possunt, quantum ma-
gis domus haec, quam aedificavi?
28 Sed respice ad orationem servi tui, & ad
preces ejus, Domine Deus meus: audi hym-
num, & orationem, quam servus tuus orat
coram te hodie:
29 Ut sint oculi tui aperti super domum
hanc nocte, ac die: super domum, de qua
dixisti: * Erit nomen meum ibi: ut exau-
dias orationem, quam orat in loco isto ad
te servus tuus.
30 Ut exaudias deprecationem servi tui,
& populi tui Israel, quodcumque orave-
rint in loco isto: & exaudies in loco habi-
taculi tui in caelo, & cum exaudieris, propi-
tius eris.
31 Si peccaverit homo in proximum suum,
& habuerit aliquod juramentum, quo teneat-
ur astrictus; & venerit propter juramentum
coram altari tuo in domum tuam,
32 Tu exaudies in caelo: & facies, & judi-
cabis servos tuos, condemnans impium, &
reddens viam suam super caput ejus, iustifi-
cansque iustum, & retribuens ei secundum
justitiam suam.
33 Si fugerit populus tuus Israel inimicos
suos (quia peccaturus est tibi), & agentes pen-
itentiam, & confitentis nomini tuo, vene-
rint, & oraverint, & deprecati te fuerint in
domo hac:
34 Exaudi in caelo, & dimitte peccatum
populi tui Israel, & reduces eos in terram,
quam dedisti patribus eorum.
35 Si clausum fuerit caelum, & non plue-
rit propter peccata eorum, & orantes in loco
isto, penitentiam egerint nomini tuo, & à
peccatis suis conversi fuerint propter affli-
ctionem suam:
36 Exaudi eos in caelo, & dimitte peccata
servorum tuorum, & populi tui Israel: & o-
stende eis viam bonam, per quam ambulent,
& da pluviam super terram tuam, quam de-
didisti populo tuo in possessionem.
37 Fames si oborta fuerit in terra, aut pes-
tilentia, aut corruptus aer, aut arugo, aut
locustia, vel rubigo, & afflixerit eum inimi-
cus ejus portas oblidens, omnis plaga, uni-
versa infirmitas,
38 Cuncta devoratio, & imprecatio, quae
acciderit omni homini de populo tuo Israel:
si quis cognoverit plagam cordis tui, & ex-
panderit manus suas in domo hac,
39 Tu exaudies in caelo in loco habitatio-
nis tuae, & reprobiteris, & facies, ut des
unicuique secundum omnes vias suas, sicut
videris cor ejus (quia tu nosti solus cor om-
nium filiorum hominum.)
40 Ut timeant te cunctis diebus, quibus vi-
vunt super faciem terrae, quam dedisti patri-
bus nostris.
41 Insuper & alienigena, qui non est de
populo tuo Israel, cum venerit de terra lon-
ginq̄ua propter nomen tuum (audiet enim
nomen tuum magnum, & manus tuae fortis,
& brachium tuum
42 Extentum ubique) cum venerit ergo, &
oraverit in hoc loco,

E

F

Exod. d. 27. febr. 9. a.

B

* 2. Reg. 7. 1. 5.

* 2. Reg. 7. 1. 5.

C

* 2. Reg. 7. 1. 5.

* Deut. 32. b. 11.

D

F

43 Tu exaudies in caelo, in firmamento habitaculi tui, & facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut edificent universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus tuus Israel, & probent, quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam aedificavi.

44 Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viam, quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegisti, & contra domum, quam aedificavi nomini tuo.

45 Et exaudies in caelo orationes eorum, & preces eorum, & facies iudicium eorum.

46 Quod si peccaverint tibi (*non est enim homo, qui non peccet) & iratus tradideris eos inimicis suis, & captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe, vel prope.

47 Et egerint poenitentiam in corde suo in loco captivitatis, & conversi deprecati te fuerint in captivitate sua, dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gessimus.

48 Et reversi fuerint ad te in universo corde suo, & tota anima sua in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerint: & oraverint te contra viam terrae suae, quam dedisti patribus eorum, & civitatis, quam elegisti, & templi, quod aedificavi nomini tuo:

49 Exaudies in caelo, in firmamento solii tui, orationes eorum, & preces eorum, & facies iudicium eorum:

50 Et propitiaberis populo tuo, qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus praevaticati sunt in te: & dabis misericordiam coram eis, qui eos captivos habuerunt, ut miscerantur eis.

51 Populus enim tuus est, & haereditas tua, quos eduxisti de Terra Aegypti, de medio fornacis ferreae.

52 Ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui, & populi tui Israel, & exaudias eos in universis, pro quibus invocaverint te.

53 Tu enim separasti eos tibi in haereditatem de universis populis terrae, sicut locutus es per Moysen servum tuum, quando eduxisti patres nostros de Aegypto, Domine Deus.

54 Factum est autem, cum compleisset Salomon orans Dominum omnem orationem, & deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in caelum.

55 Stetit ergo, & benedixit omni ecclesiae Israel voce magna, dicens:

56 Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel, iuxta omnia, quae locutus est: non recidit ne unus quidem sermo, ex omnibus bonis, quae locutus est per Moysen servum suum.

57 Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos, neque proiciens.

58 Sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus, & custodiamus mandata ejus, & ceremonias ejus, & iudicia quaecumque mandavit patribus nostris.

59 Et sint sermones mei illi, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantem Domino Deo nostro die, ac nocte, ut faciat

iudicium servo suo, & populo suo Israel per singulos dies:

60 Ut sciant omnes populi terrae, quia Dominus ipse est Deus, & non est ultra absque eo.

61 Sit quoque cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis ejus, & custodiamus mandata ejus, sicut & hodie.

62 Igitur rex, & omnis Israel cum eo, immolabant victimas coram Domino.

63 Mastravitque Salomon hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia, & dedicaverunt templum Domini rex, & filii Israel.

64 In die illa sanctificavit rex medium atriis, quod erat ante domum Domini: facti quippe holocaustum ibi, & sacrificium, & adidem pacificorum, quoniam altare aereum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocaustum, & sacrificium, & adidem pacificorum.

65 Fecit ergo Salomon in tempore illo, stabilitatem celebrem, & omnis Israel cum eo, multitudine magna ab introitu Emath usque ad Rivum Aegypti, coram Domino Deo nostro, septem diebus, & septem diebus, id est, quatuordecim diebus.

66 Et in die octava dimisit populos: qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua latantes, & alacri corde super omnibus bonis, quae fecerat Dominus David servo suo, & Israel populo suo.

C A P U T I X

Dominus Salomoni secundo apparuit, jubet sua servare praecepta, addita comminatione, nisi servata fuerint. Salomon plures aedificavit civitates, gentes sibi facit tributarias, & classis in Ophir missa, plurimum auri recipit.

1. Factum est autem, cum perfecisset Salomon aedificium domus Domini, & aedificium regis, & omne, quod optaverat, & voluerat facere,

2 Apparuit ei Dominus secundo, * sicut apparuerat ei in Gabaon.

3 Dixitque Dominus ad eum: Exaudivocationem tuam, & deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: sanctificavi domum hanc, quam aedificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.

4 Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit pater tuus, in simplicitate cordis, & in aequitate: & feceris omnia, quae precepi tibi, & legitima mea, & iudicia mea servaveris,

5 * Ponom thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de solio Israel.

6 Si autem aversione aversi fueritis vos, & filii vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea, & ceremonias meas, quas proposui vobis, sed abieritis, & coleritis deos alienos, & adoraveritis eos:

7 Auferam Israel de superficie terrae, quam dedi eis: & templum, quod sanctificavi nomi-

* 2. Para. f. 36. Eccl. 7. c. 21. J. Joann. 1. d. 8.

F

G

ni meo, proiciam a conspectu meo, critque Israel in proverbium, & in fabulam cunctis populis.

8 Et domus haec erit in exemplum: omnis, qui transierit per eam, stupebit, & sibilabit, & dicet: * Quare fecit Dominus sic terrae huic, & domui huic?

9 Et respondebunt: Quia dereliquerunt Dominum deum suum, qui eduxit patres eorum de Terra Aegypti, & secuti sunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt eos: idcirco induxit Dominus super eos omne malum hoc.

10 * Expletis autem annis viginti postquam aedificaverat Salomon duas domos, id est, domum Domini, & domum regis,

11 (Hiram rege Tyri praebente Salomoni ligna cedrina, & abiegna, & aurum juxta omne, quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in Terra Galilae.

12 Et egressus est Hiram de Tyro, ut videret oppida, quae dederat ei Salomon: & non placuerunt ei,

13 Et ait: Haecine sunt civitates, quas dediisti mihi, frater? Et appellavit eas Terram cha-bul usque in diem hanc.

14 Misit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.

15 Haec est summa expensarum, quam obtulit rex Salomon ad aedificandam domum Domini, & domum suam, & Mello, & murum Jerusalem, & Hefer, & Mageddo, & Gazer.

16 Pharaos rex Aegypti ascendit, & cepit Gazer, succenditque eam igni: & Chananæi, qui habitabant in civitate, interfecerit, & dedit eam in dotem filiae suae uxori Salomonis.

17 Aedificavit ergo Salomon Gazer, & Bethoron inferiorem,

18 Et Baalath, & Palmiram in Terra

solitudinis.

19 Et omnes vicos, qui ad se pertinebant, & erant absque muro, munivit, & civitates curruum, & civitates equitum, & quodcumque ei placuit, ut aedificaret in Jerusalem, & in Libano, & in omni terra potestatis suae.

20 Universum populum, qui remanserat de Amorrhæis, & Hethæis, & Pheræis, & Hevæis, & Jebusæis, qui non sunt de filiis Israel:

21 Horum filios, qui remanserant in terra, quos scilicet non potuerant filii Israel exterminare: fecit Salomon tributarios, usque in diem hanc.

22 De filiis autem Israel non constituit Salomon servire quemquam, sed erant viri bel-latores, & ministri ejus, & principes, & duces, & praefecti curruum, & equorum.

23 Erant autem principes super omnia opera Salomonis praepositi quingenti quinquaginta, qui habebant subiectum populum, & statutis operibus imperabant.

24 * Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam, quam aedificaverat ei Salomon: tunc aedificavit Mello.

25 Offerbat quoque Salomon tribus victimas per annos singulos holocausta, & pacificas victimas, super altare, quod aedificaverat Domino, & adolebat thymiama coram Domino: perfectumque est templum.

26 Classiæ quoque fecit rex Salomon in Afiogaber, quae est juxta Ailat in litore Maris rubri, in Terra Idumææ.

27 Misitque Hiram in classi illa servos suos viros nauticos, & gnaros maris, cum servis Salomonis.

28 Qui cum venissent in Ophir, sumptam inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad regem Salomonem.

Deut. 29. 1. d. 21. c.

2. Reg. 8. 1. d. 1.

C

D

* 2. Para. 1. d. 11. c.

C A P U T X

Venit regina Saba ad regem Salomonem: quae ejus mirata sapientiam, magnificentiam, & gubernationem, dante, acceptisque amplis muneribus, discessit: Salomon multum tributum, ac aurum aliunde accepit: vas, & scuta, magnificentumque ibronum construxit: multam, ac pretiosam habet supellectilem in vas, curruibus, & equis, in abundantia argenti, ac cedrorum.

1 Sed * & regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in aenigmatibus.

2 Et ingressa Jerusalem multo cum comitatu, & divitis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas preciosas, venit ad regem Salomonem, & locuta est ei universa, quae habebat in corde suo.

3 Et docuit eam Salomon omnia verba, quae

A 2. Para. 1. d. 11. c. Luc. 11. d. 31.

que

qua proposuerat: non fuit sermo, qui regem possit latere, & non responderet ei.

4 Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum, quam edificaverat,

5 Et cibos mensae ejus, & habitacula servorum, & ordines ministrantium, vestesque eorum, & pincernas, & holocausta, quae offerebat in domo Domini: non habebat ultra spiritum.

6 Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audivi in terra mea,

7 Super sermonibus tuis, & super sapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi, quod media pars mihi nunciata non fuerit: major est sapientia, & opera tua, quam rumor, quem audivi.

8 Beati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.

9 Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, & posuisti super thronum Israel, eod quod dilexerit Dominus Israel in sempiternum, & constituit te regem, ut faceres iudicium, & iustitiam.

10 Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosas: non sunt allata ultra aromata tam multa, quam ea, quae dedit regina Saba regi Salomoni.

11 (Sed & * classis Hiram, quae portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, & gemmas pretiosas.

12 Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus Domini, & domus regiae, & citharas, lyraeque cantoribus: non sunt allata huiusmodi ligna thyina, neque visa usque in presentem diem.)

13 Rex autem Salomon dedit reginae Saba omnia, quae voluit, & petivit ab eo: exceptis his, quae ultra obulerat ei munere regio. Quae reversa est, & abiit in terram suam cum servis suis,

14 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos singulos, sexcentorum sexaginta sex talentorum auri:

15 Excepto eo, quod afferebant viri, qui super vestigalia erant, & negotiatores, universique servata vendentes, & omnes reges Arabiae, ducesque terrae.

16 Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo, sexcentos auri scielos dedit in laminas scuti unius.

17 Et trecentas peltas ex auro probato: trecentae minae auri unam peltam vestiebant: posuitque eas rex in domo saltus Libani.

18 Fecit etiam rex Salomon thronum de chore grandem: & vestivit eum auro sulvo nimis.

19 Qui habebat sex gradus: & summitas throni rotunda erat in parte posteriori: & duae manus hinc, atque inde tenentes sedile: & duo leones stabant iuxta manus singulas.

20 Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc, atque inde: non est factum tale opus in universis regnis.

21 Sed & omnia vasa, quibus potabat rex Salomon, erant aurea: & universa supellex domus saltus Libani de auro purissimo: non erat argentum, nec alicujus pretii putaba-

B

2. Par. 9. 10.

C

tur in diebus Salomonis,

22 Quia classis regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephatorum, & simias, & pavos.

23 Magnificatus est ergo rex Salomon super omnes reges terrae divitiis, & sapientia.

24 Et universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam ejus, quam dederat Deus in corde ejus.

25 Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea, & aurea, vestes, & arma bellicae: aromata quoque, & equos, & mulos per annos singulos.

26 * Congregavitque Salomon currus, & equites, & facti sunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & disposuit eos per civitates munitas, & cum regibus in Jerusalem.

27 Fecitque, ut tanta esset abundantia argenti in Jerusalem, quanta & lapidum: & cedrorum praebuit multitudinem, quasi scymoros, quae nascuntur in campestribus.

28 Et educebantur equi Salomoni de Aegypto, & de Coa. Negotiatores enim regio emebant de Coa, & statuto pretio perducebant.

29 Egrediebatur autem quadriga ex Aegypto sexcenti scielos argenti, & equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Hethaeorum, & Syriae equos vendebant.

CAPUT XI

Salomon plurimis jungitur mulieribus alienigenis: & ab ipsi infatuatus ad ipsam idola convertitur in quem iratus Dominus, incidit ei adversarios Adad, Raxon, & Jero-boam, cui per prophetam Abiam promittitur regnum Israel, servata una tribu Salomonis filio: moritur Salomon post quadraginta annos, cui succedit filius Roboam.

Rex autem Salomon * adamavit mulieres alienigenas multas, sicut quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumaeas, & Sidonias, & Hethaeas:

2 De gentibus, super quibus dixit Dominus filiis Israel: * Non ingredimini ad eas, neque de illis ingredientur ad vestras: certissime enim avertent corda vestra, ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore.

3 Fueruntque ei uxores quasi reginae septingentae, & concubinae trecentae: & aveterunt mulieres cor ejus.

4 Cumque jam esset senex, depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus.

5 Sed colebat Salomon Astartem deam Sidoniorum, & Moloch idolum Ammonitarum.

6 Fecitque Salomon, quod non placuerat coram Domino, & non adimplevit, ut sequeretur Dominum, sicut David pater ejus.

Sup. 9.

Inf. 12. 15.

C

Reg. 8. 14.

D

7 Tunc

7 Tunc edificavit Salomon fanum Chamus idolo Moab, in monte, qui est contra Jerusalem, & Moloch idolo filiorum Ammon.

8 Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis, quae adolebant thura, & immolabant diis suis.

9 Igitur iratus est Dominus Salomoni, quod averfa esset mens ejus a Domino Deo Israel, qui * apparuerat ei secundum,

10 Et praeceperat de verbo hoc, ne sequeretur deos alienos, & non custodivit, quae mandavit ei Dominus.

11 Dixit itaque Dominus Salomoni: quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum, & praecepta mea, quae mandavi tibi, dissumpens scindam regnum tuum, & dabo illud servo tuo.

12 * Veruntamen in diebus tuis non faciam, propter David patrem tuum: de manu filii tui scindam illud,

13 Nec totum regnum auferam, sed tributum unum dabo filio tuo, propter David servum meum, & Jerusalem, quam elegi.

14 Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni, Adad Idumaeum de semine regio, qui erat in Edom.

15 * Cum enim esset David in Idumaea, & ascendisset Joab princeps militiae ad sepeliendum eos, qui fuerant interfecti, & occidisset omne masculinum in Idumaea.

16 (Sex enim mensibus ibi moratus est Joab, & omnis Israel, donec interimeret omne masculinum in Idumaea)

17 Fugit Adad ipse, & viri Idumaei de servis patris ejus cum eo, ut ingrederetur Aegyptum: erat autem Adad puer parvulus:

18 Cumque surrexissent de Madian, venerunt in Pharan, tuleruntque secum viros de Pharan, & introierunt Aegyptum ad Pharaonem regem Aegypti: qui dedit ei domum, & cibos constituit, & terram delegavit.

19 Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum, ut daret ei uxorem, sororem uxoris suae germanam Taphnes reginae.

20 Genuitque ei soror Taphnes Genubath filium, & nutritum eum Taphnes in domo Pharaonis: eratque Genubath habitans apud Pharaonem cum filiis ejus.

21 Cumque audisset Adad in Aegypto, dormisse David cum patribus suis, & mortuum esse Joab principem militiae, dixit Pharaoni: Dimitte me, ut vadam in terram meam.

22 Dixitque ei Pharaon: Quia enim re apud me indiges: ut quaras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla: sed obsecro te, ut dimittas me.

23 Suscitavit quoque ei Deus adversarium Razon filium Eliada, qui fugerat ad Adazer regem Soba dominum suum.

24 Et congregavit contra eum viros, & factus est princeps latronum, cum interficeret eos David: abieruntque Damascus, & habitaverunt ibi, & constituerunt eum regem in Damasco,

25 Eratque adversarius Israeli cunctis diebus Salomonis: & hoc est malum Adad, & odium contra Israel, regnavitque in Syria.

26 * Jero-boam quoque filius Nabath, Ephraeus, de Sareda, servus Salomonis, cujus mater erat nomine Sarva, mulier vidua: levavit manum contra regem.

27 Et haec est causa rebellionis adversus eum, quia Salomon edificavit Mello, & coarctavit voraginem civitatis David patris sui.

28 Erat autem Jero-boam vir fortis, & potens: videntique Salomon adolecentem bonae indolis, & industrium, constituerat eum praefectum super tributa universae domus Joseph.

29 * Factum est igitur in tempore illo, ut Jero-boam egre leretur de Jerusalem, & inveniret eum Ahias Silonites propheta in via operatus pallio novo: erant autem duo tantum in agro.

30 Apprehendensque Ahias pallium suum novum, quo cooperatus erat, scidit in duodecim partes.

31 Et ait ad Jero-boam: Tolle tibi decem scissuras: haec enim dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.

32 Porro una tribus remanebit ei, propter servum meum David, & Jerusalem civitatem, quam elegi ex omnibus tribubus Israel.

33 Eo quod dereliquit me, & adoraverit Astartem deam Sidoniorum, & Chamus deum Moab, & Moloch deum filiorum

E

2. Par. 13 a. 6.

2. Par. 10 d. 15.

F

S Ammon:

Ammon : & non ambulaverit in viis meis , ut faceret iustitiam coram me , & præcepta mea , & iudicia sicut David pater ejus .

34 Nec auferam omne regnum de manu ejus , sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ : propter David servum meum , quem elegi , qui custodivit mandata mea , & præcepta mea .

35 Auferam autem regnum de manu filii ejus , & dabo tibi decem tribus :

36 Filio autem ejus dabo tribum unam , ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Jerusalem civitate , quam elegi , ut esset nomen meum ibi .

G 37 Te autem assumam , & regnabis super omnia , quæ desiderat anima tua , crisque rex super Israel .

38 Si igitur audieris omnia , quæ præcepero tibi , & ambulaveris in viis meis , & feceris , quod rectum est coram me , custodiens mandata mea , & præcepta mea , sicut fecit David servus meus : ero tecum , & ædificabo tibi domum fidelem , quomodo ædificavi David domum , & tradam tibi Israel :

39 Et affligam semen David super hoc , verumtamen non cunctis diebus .

40 Voluit ergo Salomon interficere Jeroboam : qui surrexit , & aufugit in Ægyptum ad Sefac regem Ægypti , & fuit in Ægypto usque ad mortem Salomonis .

41 Reliquum autem verborum Salomonis , & omnia , quæ fecit , & sapientia ejus : ecce universa scripta sunt in Libro verborum decem Salomonis .

42 Dies autem , quos regnavit Salomon in Jerusalem super omnem Israel , quadraginta anni sunt .

43 Dormivitque Salomon cum patribus suis , & sepultus est in Civitate David patris sui , regnavitque Roboam filius ejus pro eo .

C A P U T X I I .

Roboam juvenum secutus consilium patris regni divisionem , & Jeroboam rex super decem tribubus constituitur : exercitum quoque Roboam adversus Jeroboam Dominus per Semejam prophetam dissipat : Jeroboam vero aureos erexit vitulos in Dan , & Bethel adorandos , constituit solemnitate , altari , ac sacerdotibus .

A 1 VEnit autem Roboam in Sichem : illuc enim congregatus erat omnis Israel ad constituendum eum regem .

2 At verò Jeroboam filius Nabat , cum adhuc esset in Ægypto profugus à facie regis Salomonis , audita morte ejus , reversus est de Ægypto .

3 Miserantque , & vocaverunt eum , venit ergo Jeroboam , & omnis multitudo Israel , & locuti sunt ad Roboam , dicentes :

4 Pater tuus durissimum jugum imposuit nobis : tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo , & de jugo gravissimo , quod imposuit nobis , & serviemus tibi .

5 Qui ait eis : Ite usque ad tertium diem , & revertimini ad me . Cumque abiisset populus ,

6 Init consilium rex Roboam cum senioribus , qui assistebant coram Salomone patre ejus , cum adhuc viveret , & ait : Quod datis mihi consilium , ut respondeam populo huic ?

7 Qui dixerunt ei : Si hodie obedieris populo huic , & servieris , & petitioni eorum cesseris , locutusque fueris ad eos verba leniter , erunt tibi servi cunctis diebus .

8 Qui dereliquit consilium senum , quod dederant ei , & adhibuit adolefcentes , qui nutriti fuerant cum eo , & assistebant illi .

9 Dixitque ad eos : Quod mihi datis consilium , ut respondeam populo huic , qui dixerunt mihi : Levius fac jugum , quod imposuit pater tuus super nos ?

10 Et dixerunt ei juvenes , qui nutriti fuerant cum eo : Sic loqueris populo huic , qui locuti sunt ad te , dicentes : Pater tuus aggravavit jugum nostrum , tu releva nos . Sic loqueris ad eos : Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei .

11 Et nunc pater meus posuit super vos jugum grave , ego autem addam super jugum vestrum : pater meus cepidit vos flagellis , ego autem cædam vos scorpionibus .

12 Venit ergo Jeroboam , & omnis populus ad Roboam die tertia , sicut locutus fuerat rex , dicens : Revertimini ad me die tertia .

13 Responditque rex populo dura , detestato consilio seniorum , quod ei dederant .

14 Et locutus est eis secundum consilium juvenum , dicens : Pater meus aggravavit jugum vestrum , ego autem addam jugo vestro pater meus cepidit vos flagellis , ego autem cædam vos scorpionibus .

15 Et non acquievit rex populo : quoniam averfatus fuerat eum Dominus , ut suscitaret verbum suum , * quod locutus fuerat in manu Ahia Silonita ad Jeroboam filium Nabat .

16 Videns itaque populus , quod nolisset eos audire rex , respondit ei dicens : Quæ nobis pars in David ? vel quæ hereditas in filiis Isai ? Vade in tabernacula tua , Israel , nunc vide domum tuam , David . Et abiit Isai in tabernacula sua .

17 Super filios autem Israel , qui cumque habitabant in civitatibus Juda , regnavit Roboam .

18 Misit ergo rex Roboam Aduram , qui erat super tributa : & lapidavit eum omnis Israel , & mortuus est . Porro rex Roboam festinus ascendit currum , & fugit in Jerusalem :

19 Recessitque Israel à domo David , usque in præsentem diem .

20 Factum est autem , cum audisset omnis Israel , quod reversus esset Jeroboam , miserunt , & vocaverunt eum congregato egro , & constituerunt eum regem super omnem Israel , nec secutus est quisquam domum David præter tribum Juda solam .

21 Venit autem Roboam Jerusalem , & congregavit universam domum Juda , & tribum Benjamin , centum octoginta millia electorum virorum bellatorum , ut pugnarent contra domum Israel , & reducerent regnum Roboam filio Salomonis .

22 * Factus est autem sermo Domini ad

Semejam virum Dei , dicens :

23 Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda , & ad omnem domum Juda , & Benjamin , & reliquos de populo , dicens :

24 Hæc dicit Dominus : Non ascendetis , neque bellabitis contra fratres vestros filios Israel : revertatur vir in domum suam , à me enim factum est verbum hoc . Audierunt sermonem Domini , & reversi sunt de itinere , sicut eis præceperat Dominus .

25 Ædificavit autem Jeroboam Sichem in monte Ephraim , & habitavit ibi : & egressus inde ædificavit Phanuel .

26 Dixitque Jeroboam in corde suo : Nunc revertetur regnum ad domum David ,

27 Si ascenderit populus iste , ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem : & converteretur cor populi hujus ad dominum suum Roboam regem Juda , interficientque me , & revertentur ad eum .

28 * Et excogitavit consilio fecit duos vitulos aureos , & dixit eis : Nolite ultra ascendere in Jerusalem : * Ecce dii tui , Israel , qui te eduxerunt de Terra Ægypti .

29 Posuitque unum in Bethel , & alterum in Dan :

30 Et factum est verbum hoc in peccatum : ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan .

31 Et fecit sana in excelsis , & * sacerdotes de extraneis populi , qui non erant de filiis Levi .

32 Constituitque diem solemnem in mense octavo , quinquadecima die mensis , in similitudinem solemnitatis , quæ celebrabatur in Juda : Et ascendens altare , similiter fecit in Bethel , ut immolaret vitulus , quos fabricatus fuerat : constituitque in Bethel sacerdotes excellorum , quæ fecerat .

33 Et ascendit super altare , quod extruxerat in Bethel , quinquadecima die mensis octavi , quem finxerat de corde suo : & fecit solemnitate filiis Israel , & ascendit super altare , ut adoleret incensum .

C A P U T X I I I .

Misus propheta de Juda ad Jeroboam , de altaris subversione , & nativitate Josia regis propheta : quo orante , manus Jeroboam , quæ exaruerat , sanitati restituitur : rediens autem propheta à leone occiditur , quod Dei verbo inobediens fuisset , & Jeroboam suam auget impietatem .

A 1 E T ecce vir Dei venit de Juda in sermone Domini in Bethel , Jeroboam stante super altare , & thus jaciente .

2 Et exclamavit contra altare in sermone Domini , & ait : Altare , altare , hæc dicit Dominus : * Ecce filius nascetur domui David , Josias nomine , & immolabit super te sacerdotes excellorum , qui nunc in te thura succendunt , & ossa hominum super te incendet .

3 Deditque in illa die signum , dicens : Hoc erit signum , quod locutus est Dominus : Ecce altare scindetur , & effundetur cinis , qui in eo est .

4 Cumque audisset rex sermonem hominis Dei , quem inclamaverat contra altare in Bethel , extendit manum suam de altari , dicens : Apprehendite eum . Et exaruit manus ejus , quam extenderat contra eum : nec valuit retrahere eam ad se .

5 Altare quoque scissum est , & effusus est cinis de altari , juxta signum , quod prædixerat vir Dei in sermone Domini .

6 Et ait rex ad virum Dei : Deprecare faciem Domini Dei tui , & ora pro me , ut restituatur manus mea mihi . Oravitque vir Dei faciem Domini , & reversa est manus regis ad eum , & facta est sicut prius fuerat .

7 Locutus est autem rex ad virum Dei : Veni mecum domum , ut prandeam , & dabo tibi munera :

8 Responditque vir Dei ad regem : Si dederis mihi mediam partem domus tuæ , non veniam tecum , nec comedam panem , neque bibam aquam in loco isto :

9 Sic enim mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis : Non comedes panem , neque bibes aquam , nec revertentur per viam , qua venisti .

10 Abiit ergo per aliam viam , & non est reversus per iter , quo venerat in Bethel .

11 Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel , ad quem venerunt filii sui , & narraverunt ei omnia opera , quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel : & verba , quæ locutus fuerat ad regem , narraverunt patri suo .

12 Et dixit eis pater eorum : Per quam viam abiit ? Ostenderunt ei filii sui viam , per quam abierat vir Dei , qui venerat de Juda .

13 Et ait filiis suis : Sernite mihi asinum , qui cum stravissent , ascendit .

14 Et abiit post virum Dei , & invenit eum sedentem subtus terebinthum : & ait illi : Tunc es vir Dei , qui venisti de Juda ? Respondit illi : Ego sum .

15 Dixitque ad eum : Veni mecum domum , ut comedas panem .

16 Qui ait : Non possum reverti , neque venire tecum , nec comedam panem , neque bibam aquam in loco isto :

17 Quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini , dicens : Non comedes panem , & non bibes aquam ibi ; nec revertentur per viam , qua ieris .

18 Qui ait illi : Et ego propheta sum similis tui : & angelus locutus est mihi in sermone Domini , dicens : Reduc eum tecum in domum tuam , ut comedat panem , & bibat aquam . Fecellit eum ,

19 Et reduxit secum : comedit ergo panem in domo ejus , & bibit aquam .

20 Cumque sederent ad mensam , factus est sermo Domini ad prophetam , qui reduxerat eum .

21 Et exclamavit ad virum Dei , qui venerat de Juda , dicens : Hæc dicit Dominus : Quia non obediens fuisti orationi Domini , & non custodisti mandatum , quod præcepit tibi Dominus Deus tuus ,

22 Et reversus es , & comedisti panem , & bibisti aquam , in loco , in quo præcepit tibi , ne comederes panem , neque biberes aquam ,

non inferretur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum.

23 Cūque comedisset, & bibisset, stravit asinum suum propheta, quem reduxerat.

24 Qui cū abisset, invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere: asinus autem stabat juxta illum, & leo stabat juxta cadaver.

25 Et ecce viri transeuntes viderunt cadaver projectum in via, & leonem stantem juxta cadaver. Et venerunt, & divulgaverunt in civitate, in qua propheta ille senex habitabat.

26 Quod cū audisset propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait: Vir Dei est, qui inobediens fuit ori Domini, & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occidit juxta verbum Domini, quod locutus est ei.

27 Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cū stravissent,

28 Et ille abisset, invenit cadaver ejus projectum in via, & asinum, & leonem stantes juxta cadaver: non comedit leo

de cadavere, nec lesit asinum.

29 Tulit ergo propheta cadaver viri Dei, & posuit illud super asinum, & reversus intulit in civitatem propheta senis, ut plangeret eum.

30 Et posuit cadaver ejus in sepulchro filiorum, & plangerunt eum: Heu, heu, mi frater.

31 Cūque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero, sepelice me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est: juxta ossa ejus ponite ossa mea.

32 Profectō enim veniet sermo, quem prae-dixit in sermone Domini contra altare, quod est in Bethel, & contra omnia sana excelsorum, quae sunt in urbibus Samariae.

33 Post verba haec non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed e contrario fecit de novissimis populis sacerdotes excelsorum: quicumque volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos excelsorum.

34 Et propter hanc causam peccavit domus Jeroboam, & eversa est, & deleta de superficie terrae.

F

C A P U T X I V.

Abias propheta ab uxore Jeroboam super filio Abia egrotante interrogatus, praedicit filium moriturum, & domum Jeroboam penitus everendam, quo mortuo, succedit filius Nadab: rex autem Aegypti diripit domum Domini in Jerusalem, & mortuo Roboam, succedit filius Abia.

A

1 **I**N tempore illo, egrotavit Abia filius Jeroboam.

2 Dixitque Jeroboam uxori suae: Surge, & commuta habitum, ne cognoscaris, quod sis uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi est Ahias propheta, * qui locutus est mihi, quod regnaturus essem super populum haec.

3 Tolle quoque in manu tua decem panes, & crustulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipse enim indicabit tibi, quid venturum sit puero huic.

4 Fecit, ut dixerat, uxor Jeroboam: & confurgens abiit in Silo, & venit in domum

* Sup. 11. f. 11.

Ahiae: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus praeseneſtute.

5 Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Jeroboam ingreditur, ut consulat te super filio suo, qui egrotat: haec, & haec loqueris ei. Cū ergo illa intraret, & dissimularet esse, quae erat,

6 Audivit Ahias sonitum pedum ejus introeuntis per ostium, & ait: Ingredere, uxor Jeroboam: quare abiam te esse simulat? ego autem missus sum ad te durus nuncius.

7 Vade, & dic Jeroboam: Haec dicit Dominus Deus Israel: Quia exaltavi te de medio populi, & dedi te ducem super populum meum Israel:

8 Et scidi regnum domus David, & dedi illud tibi, & non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, & factus est me in toto corde suo, faciens, quod placitum esset in conspectu meo:

9 Sed operatus es mala super omnes, qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos: & constatiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projectisti post corpus tuum:

10 Hebr.

10 Ideirō ecce ego inducam mala super domum Jeroboam, & * percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem, & clausum, & novissimum in Israel: & mundabo reliquias domus Jeroboam, sicut mundari solet finis usque ad purum.

11 Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves caeli: quia Dominus locutus est.

12 Tu igitur surge, & vade in domum tuam: & in ipso introitu pedum tuorum in urbem morietur puer,

13 Et plangent eum omnis Israel, & sepeliet: iste enim solus inferetur de Jeroboam in sepulchrum, quia inventus est super eo sermo bonus à Domino Deo Israel, in domo Jeroboam.

14 Constituit autem sibi Dominus regem super Israel, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore:

15 Et percutiet Dominus Deus Israel, sicut moveri solet arundo in aqua: & evellat Israel de terra bona haec, quam dedit patribus eorum: & ventilabit eos trans Flumen: quia fecerunt sibi lucos, ut irriterent Dominum.

16 Et tradet Dominus Israel propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israel.

17 Surrexit itaque uxor Jeroboam, & abiit, & venit in Therſa: cūque illa ingrederetur limen domus, puer mortuus est,

18 Et sepelierunt eum. Et planxit eum omnis Israel juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu servi sui Ahiae prophetae.

19 Reliqua autem verborum Jeroboam, quomodo pugnaverit, & quomodo regnavit, ecce scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel.

20 Dies autem, quibus regnavit Jeroboam, viginti duo anni sunt: & dormivit cum patribus suis: regnavitque Nadab filius ejus pro eo.

21 * Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Juda. Quadraginta, & unius anni erat Roboam, cū regnare cepisset: decem & septem annos regnavit in Jerusalem civitate, quam elegit Dominus, ut poneret nomen suum ibi, ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris ejus Naama Ammanitis.

22 Et fecit Judas malum coram Domino, & irritaverunt eum super omnibus, quae fecerant patres eorum in peccatis suis, quae peccaverunt.

23 Edificaverunt enim & ipsi sibi aras, & statuas, & lucos, super omnem collem excelsum, & subter omnem arborem frondosam:

24 Sed & effeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abominationes gentium, quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel.

25 In quinto autem anno regni Roboam ascendit Sefac rex Aegypti in Jerusalem,

26 Et tulit thesauros domus Domini, & thesauros regios, & universa diripuit: scuta quoque aurea, quae fecerat Salomon:

27 Pro quibus fecit rex Roboam scuta

10 Hebr.

D

E

2. Par. 13. d. 13.

F

* Sup. 10. f. 10.

G

aurea, & tradidit in manum ducum scutariorum, & eorum, qui excubabant ante ostium domus regis.

28 Cūque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea, qui praecundi habebant officium: & postea reportabant ad armamentarium scutariorum.

29 Reliqua autem sermonum Roboam, & omnia, quae fecit, ecce scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda.

30 Fuitque bellum inter Roboam, & Jeroboam cunctis diebus.

31 Dormivitque Roboam cum patribus suis, & sepultus est cum eis in civitate David: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis: & regnavit Abiam filius ejus pro eo.

C A P U T X V.

Impio Abia regi Juda succedit pius filius Asa, qui adversus Baſan regem Israel praelatur, imperato à Benadad rege auxilio. Asa morienti succedit filius Joſaphat: at Baſa Nadab filium Jeroboam cum universa cognatione occidit, & pro eo regnat super Israel vigintiquatuor annis, impius post impium.

A

1 **I**Gitur in octavo decimo anno regni Jeroboam filii Nabat, regnavit Abiam super Judam.

2 Tribus annis regnavit in Jerusalem: * nomen matris ejus Maacha filia Abestalom.

3 Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui, quae fecerat ante eum: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus.

4 Sed propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Jerusalem, ut suscitaret filium ejus post eum, & statueret Jerusalem:

5 Eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, & non declinasset ab omnibus, quae praeceperat ei cunctis diebus vitae suae, * excepto sermone Uriae Hethaei.

6 Attamen bellum fuit inter Roboam, & Jeroboam, omni tempore vitae ejus.

7 Reliqua autem sermonum Abiam, & omnia, quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Juda? Fuitque * praelium inter Abiam, & inter Jeroboam.

8 Et dormivit Abiam cum patribus suis, & sepelierunt eum in civitate David: * regnavitque Asa filius ejus pro eo.

9 In anno ergo vigesimo Jeroboam regis Israel regnavit Asa rex Juda,

10 Et quadraginta, & uno anno regnavit in Jerusalem. Nomen matris ejus Maacha, filia Abestalom.

11 Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini, sicut David pater ejus:

12 Et abstulit effeminatos de terra, purgavitque universas sordes idolorum, quae fecerant patres ejus.

13 Insuper & Maacham matrem suam amovit, ne esset princeps in sacris Priapi, & in luto ejus, quem consecraverat: subvertitque specum ejus, & confregit simulachrum turpissimum, & combussit in Torrente Cedron:

14 Excelsa autem non abstulit. Verumta-

* 2. Par. 13. d. 2.

* 2. Reg. 11. d. 4.

* 2. Par. 13. d. 1. * 2. Par. 14. d. 1.

C

men cor Afa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis:

15 Et inculit ea, quae sanctificaverat patris sui, & voverat, in domum Domini, argentum, & aurum, & vasa.

16 Bellum autem erat inter Afa, & Baasa regem Israel, cunctis diebus eorum.

* 1. Par. 16. 2. 1.

17 * Ascendit quoque Baasa rex Israel in Judam, & aedificavit Ramas, ut non posset quisquam egredi, vel ingredi de parte Afa regis Juda.

18 Tollens itaque Afa omne argentum, & aurum, quod remanserat in thesauris domus Domini, & in thesauris domus regiae, dedit illud in manus servorum suorum: & misit ad Benadab filium Tabremon filii Hefion, regem Syriae, qui habitabat in Damasco, dicens:

19 Foedus est inter me, & te, & inter patrem meum, & patrem tuum: ideo misi tibi munera, argentum & aurum: & peto ut venias, & irritum facias foedus, quod habes cum Baasa rege Israel, & recedat a me.

20 Acquiescens Benadab regi Afa, misit principes exercitus sui in civitates Israel, & percusserunt Ahion, & Dan, & Abeldomum Maacha, & universam Cenneroth, omnem scilicet Terram Nephthali.

21 Quod cum audisset Baasa, intermisit aedificare Ramas, & reversus est in Thersa.

E

22 Rex autem Afa nuncium misit in omnem Judam, dicens: Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides de Rama, & ligna ejus, quibus aedificaverat Baasa, & extruxit de eis rex Afa Gabaa Benjamin, & Maspha.

23 Reliqua autem omnium sermonum Afa, & universae fortitudinis ejus, & cuncta, quae fecit, & civitates, quas extruxit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore senectutis suae doluit pedes.

* 2. Par. 17. 2. 1.

24 Et dormivit cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate David patris sui.

* Regnavitque Josaphat filius ejus pro eo.

25 Nadab vero filius Jeroboam regnavit super Israel anno secundo Afa regis Juda: regnavitque super Israel duobus annis.

F

26 Et fecit, quod malum est in conspectu Domini, & ambulavit in viis patris sui, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.

27 Infidatus est autem ei Baasa filius Ahia de domo Isachar, & percussit eum in Gebbethon, quae est urbs Philistinorum: siquidem Nadab, & omnis Israel obsidebant Gebbethon.

* Inf. 21. f. 22.

28 Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Afa regis Juda, & regnavit pro eo.

29 Cumque regnasset, percussit omnem domum Jeroboam: non dimisit ne unam quidem animam de semine ejus, donec deleteret eum, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu servi sui Ahia Silonitis:

* Sup. 14. c. 10.

G

30 Propter peccata Jeroboam, quae peccaverat, & quibus peccare fecerat Israel: & propter delictum, quo irritaverat Dominum Deum Israel.

31 Reliqua autem sermonum Nadab, &

omina, quae operatus est, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

32 Fuitque bellum inter Afa, & Baasa regem Israel cunctis diebus eorum.

33 Anno tertio Afa regis Juda, regnavit Baasa filius Ahia, super omnem Israel, in Thersa, viginti quatuor annis.

34 Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via Jeroboam, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Israel.

C A P U T X V I.

Jehu prophetat regis Baasa, & domus ipsius subversionem: cui mortuo succedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eoque regnum invadente, elegit Israel Amri; quo impio regnum obtinente, Zambri se cum domo regis succendit: mortuo autem Amri succedit filius impius Achab, qui Jezabel duxit uxorem, & ejus tempore reaedificatur Jericho, sed non impune.

FACTUS est autem sermo Domini ad Jehu filium Hanani contra Baasa, dicens:

2 Pro eo, quod exaltavi te de pulvere, & posui te ducem super populum meum Israel, tu autem ambulasti in via Jeroboam, & peccare fecisti populum meum Israel, ut intrares in peccatis eorum:

3 Ecce ego demetam posteriora Baasa, & posteriora domus ejus: & faciam domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat.

4 * Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate, comedent eum canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres caeli.

5 * Reliqua autem sermonum Baasa, quaecumque fecit, & praelia ejus, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

6 Dormivit ergo Baasa cum patribus suis, sepultusque est in Thersa: & regnavit Ela filius ejus pro eo.

7 Cum autem in manu Jehu filii Hanani prophetae verbum Domini factum esset contra Baasa, & contra domum ejus: & contra omne malum, quod fecerat coram Domino, ad irritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Jeroboam: ob hanc causam occidit eum, hoc est, Jehu filium Hanani, prophetam.

8 Anno vigesimo sexto Afa regis Juda, regnavit Ela filius Baasa super Israel in Thersa duobus annis.

9 Et rebellavit contra eum servus suus Zambri, dux mediae partis equitum: erat autem Ela in Thersa bibens, & remulcentus, in domo Arsa praefecti Thersa.

10 * Irruens ergo Zambri, percussit & occidit eum anno vigesimo septimo Afa regis Juda, & regnavit pro eo.

11 Cumque regnasset, & sedisset super solium ejus, percussit omnem domum Baasa, & non dereliquit ex ea mingentem ad partem, & propinquos, & amicos ejus.

12 Delevitque Zambri omnem domum Baasa, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat

fuerat

fuerat ad Baasa in manu Jehu prophetae,

13 Propter universa peccata Baasa, & peccata Ela filii ejus, qui peccaverunt, & peccare fecerunt Israel, provocantes Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

14 Reliqua autem sermonum Ela, & omnia, quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

15 Anno vigesimo septimo Afa regis Juda, regnavit Zambri septem diebus in Thersa: potro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philistinorum.

16 Cumque audisset rebellasse Zambri, & occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israel Amri, qui erat princeps militiae super Israel in die illa in castris.

17 Ascendit ergo Amri, & omnis Israel cum eo, de Gebbethon, & obsidebant Thersa.

18 Videns autem Zambri, quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium, & succendit se cum domo regiae: & mortuus est.

19 In peccatis suis, quae peccaverat faciens malum coram Domino, & ambulans in via Jeroboam, & in peccato ejus, quo fecit peccare Israel.

20 Reliqua autem sermonum Zambri, & insidiarum ejus, & tyrannidis, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

21 Tunc divisus est populus Israel in duas partes: media pars populi sequebatur Thebni filium Ginech, ut constitueret eum regem: & media pars Amri.

22 Praevaluit autem populus, qui erat cum Amri, populo, qui sequebatur Thebni filium Ginech: mortuusque est Thebni, & regnavit Amri.

23 Anno trigesimo primo Afa regis Juda, regnavit Amri super Israel duodecim

annis: Thersa regnavit sex annis.

24 Emitte montem Samaria a Somer duobus talentis argenti: & aedificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Somer domini montis, Samariam.

25 Fecit autem Amri malum in conspectu Domini, & operatus est nequire, super omnes, qui fuerunt ante eum.

26 Ambulavitque in omni via Jeroboam filii Nabat, & in peccatis ejus, quibus peccare fecerat Israel: ut irritaret Dominum Deum Israel in vanitatibus suis.

27 Reliqua autem sermonum Amri, & praelia ejus, quae gessit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?

28 Dormivitque Amri cum patribus suis, & sepultus est in Samaria: regnavitque Achab filius ejus pro eo.

29 Achab vero filius Amri regnavit super Israel anno trigesimo octavo Afa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri super Israel in Samaria viginti, & duobus annis.

30 Et fecit Achab filius Amri malum in conspectu Domini, super omnes, qui fuerunt ante eum.

31 Nec suffecit ei, ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat: insuper duxit uxorem Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, & servivit Baal, & adoravit eum.

32 Et posuit aram Baal in templo Baal, quod aedificaverat in Samaria,

33 Et plantavit lucum: & addidit Achab in opere suo, irritans Dominum Deum Israel, super omnes reges Israel, qui fuerunt ante eum.

34 * In diebus ejus aedificavit Hiel de Bethel, Jericho: in Abiram primitivo suo fundavit eam, & in Segub novissimo suo posuit portas ejus: juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Josue filii Nun.

F

G

* Jos. 4. d. 26.

C A P U T X V I I.

Elias celum triennio claudit, primumque pascitur a corvis, deinde a muliere Sarephitana; cujus hydria farina, & secythus olei non minuuntur; filius autem ipsius oratione Eliae resuscitatur.

ET dixit Elias Thesbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros, & pluvia, nisi juxta oris mei verba.

2 Et factum est verbum Domini ad eum, dicens:

3 Recede hinc, & vade contra Orientem,

A Eccl. 48. c. 1. Jac. 5. d. 17.

tem, & abscondere in Torrente carith, qui est contra Jordanem;

4 Et ibi de torrente bibes: corvisque præcepi, ut pascant te ibi.

5 Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domini: cumque abiisset, fedit in Torrente carith, qui est contra Jordanem.

6 Corvi quoque deferebant ei panem, & carnes manæ, similiter panem, & carnes vesperi, & bibeat de torrente.

7 Post dies autem siccatus est torrens: non enim pluerat super terram.

8 Factus est ergo sermo Domini ad eum, dicens:

9 Surge, & vade in Sareptha Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri vidua, ut pascat te.

10 * Surrexit, & abiit in Sareptha. Cumque venisset ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligans ligna, & vocavit eam, dixitque ei: Damihî paululum aquæ in vase, ut bibam.

11 Cumque illa pergeret, ut afferret, clamavit post tergum ejus, dicens: Asser mihi, obsecro, & buccellam panis in manu tua.

12 Quæ respondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, ut ingrediar, & faciam illum mihi, & filio meo, ut comedamus, & moriamur.

13 Ad quam Elias ait: Noli timere, sed vade, & fac sicut dixisti: verumtamen mihi primum fac de ipsa farinula submericium panem parvulum, & asser ad me: tibi autem, & filio tuo facies postea.

14 Hæc autem dicit Dominus Deus Israel: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur usque ad diem, in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.

15 Quæ abiit, & fecit juxta verbum Eliæ: & comedit ipse, & illa, & domus ejus: & ex illa die

16 Hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non est imminutus, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

17 Factum est autem post hæc, ægrotavit filius mulieris matrisfamilias, & erat languor fortissimus, ita ut non remaneret in eo halitus.

18 Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi, & tibi, vir Dei? ingressus es ad me, ut rememorentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum?

19 Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu ejus, & portavit in cœnaculum, ubi ipse manebat, & posuit super lectulum suum.

20 Et clamavit ad Dominum, & dixit: Domine Deus meus, etiamne viduam, apud quam ego utcumque sustentor, assilivisti, ut interficeres filium ejus?

21 Et expandit se, atque mensus est super puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus, reverteatur obsecro anima pueri hujus in viscera ejus.

22 Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: &

reversa est anima pueri intra eum, & revixit.

23 Tulitque Elias puerum, & deposuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, & tradidit matri suæ, & ait illi: En vivit filius tuus.

24 Dixitque mulier ad Eliam: Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum est.

C A P U T X V I I I .

In crescente fame, Elias Abdias herbarum pascoribus quæreni occurrit: cui agrè persuetudet, ut nunciet Achab, se adesse, qui occurrit Eliæ ab ipso corripitur: Dei vero Elias quadringentor quinquaginta pseudopphetarum. c. di jubet, dato de celo igne ad consummationem holocausti, & pluviam a Deo impetrat.

1 **P**ost dies multos factum est verbum Domini ad Eliam, in anno tertio dicens: Vade, & ostende te Achab, ut desm pluviam super faciem terræ.

2 Ivit ergo Elias, ut ostenderet se Achab: erat autem fames vehemens in Samaria.

3 Vocavitque Achab Abdiam dispensatorem domus suæ: Abdias autem timebat Dominum valdè.

4 Nam cum interficeret Jezebel prophetæ Domini, tulit ille centum prophetas, & abscondit eos quinquagenos, & quinquagenos in speluncis, & pavit eos pane, & aqua.

5 Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum, & in cunctas vales, si forte possimus invenire herbam, & salvare equos, & mulos, & non perierit jumentum intereant.

6 Diviseruntque sibi regiones, ut circumirent eas: Achab ibat per viam unam, & Abdias per viam alteram seorsum.

7 Cumque esset Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam, & ait: Num tu es, domine mi, Elias?

8 Cui ille respondit: Ego. Vade, & dic domino tuo: Adest Elias.

9 Et ille, Quid peccavi, inquit: quoniam tradis me servum tuum in manu Achab, ut interficiat me?

10 Vivit Dominus Deus tuus, quia non est gens, aut regnum, quò non miserit dominus meus te requirens: & respondentibus cunctis: Non est hic: adjuravit regna singula, & gentes, eò quòd minime repereris.

11 Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic domino tuo: Adest Elias.

12 Cumque recessisset a te, Spiritus Domini apparabit te, in locum, quem ego ignoro: & ingressus nuntiabo Achab, & non inveniens te, interficiet me, servus autem tuus timeat Dominum ab infantia sua.

13 Numquid non indicatum est tibi domino meo, quid fecerim, cum interficeret Jezebel prophetas Domini, quòd absconderim le prophetas Domini centum viros, quinquagenos, & quinquagenos, in speluncis, & pavaveram eos pane, & aqua?

14 Et nunc tu dicis: Vade, & dic domino tuo: Adest Elias: ut interficiat me?

B Luc. 4. 26.

C

D

15 Et

15 Et dixit Elias: Vivit Dominus exercituum, ante cuius vultum sto, quia hodie apparebo ei.

16 Abiit ergo Abdias in occursum Achab, & indicavit ei: venitque Achab in occursum Eliæ.

17 Et cum vidisset eum, ait: Tunc es ille, qui conturbas Israel?

18 Et ille ait: Non ego turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandata Domini: & secuti estis Baalim.

19 Verumtamen nunc mitte, & congrega ad me universum Israel in monte Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos, qui comedunt de mensa Jezebel.

20 Misi Achab ad omnes filios Israel, & congregavit prophetas in monte Carmeli.

21 Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Usquequò claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum.

22 Et ait rursus Elias ad populum: Ego remansi propheta Domini solus: prophetæ autem Baal quadringenti, & quinquaginta viri sunt.

23 Dentur nobis duo boves, & illi eligant sibi bovem unum, & in frustra cadentes, ponant super ligna, ignem autem non supponant: ego faciam bovem alterum, & imponam super ligna, ignem autem non supponam.

24 Invocate nomina deorum vestrorum, & ego invocabo nomen Domini mei: & Deus, qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. Respondens omnis populus ait: Optima propositio.

25 Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, & facite primum, quia vos plures estis: & invocate nomina deorum vestrorum, ignemque non supponatis.

26 Qui cum tulissent bovem, quem dederat eis, fecerunt: & invocabant nomen Baal de manè usque ad meridiem, dicentes: Baal, exaudinos. Et non erat vox, nec qui responderet: transibantque altare, quod fecerant.

27 Cumque esset jam meridies, illudabat illis Elias, dicens: Clamate voce majore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut itinere, aut certe dormit, ut excitetur.

28 Clamabant ergo voce magna, & incidabant se juxta ritum suum cultris, & lanceolis, donec perfunderentur sanguine.

29 Postquam autem transiit meridies, & illis prophetantibus venerat tempus, quo sacrificium offerri solet, nec audiebatur vox, nec aliquis respondebat, nec attendebat orantes.

30 Dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad se populo, curavit altare Domini, quòd destructum fuerat.

31 Et tulit duodecim lapides juxta numerum trium filiorum Jacob, ad quem factus est sermo Domini, dicens: * Israel erit nomen tuum.

Gen. 32. 28.

32 Et edificavit de lapidibus altare in nomine Domini: fecitque aquæductum, quasi per duas aratiunculas in circuito altaris.

33 Et composuit ligna: divisitque per membra bovem, & posuit super ligna.

34 Et ait: Implete quatuor hydrias aqua, & fundite super holocaustum, & super ligna. Rursumque dixit: Etiam secundò hoc facite. Qui cum fecissent secundò, ait: Etiam tertio id ipsum facite. Feceruntque tertio, & fofsa aquæductus repleta est.

35 Et currebant aquæ circum altare, & fofsa aquæductus repleta est.

36 Cumque jam tempus esset, ut offerretur holocaustum, accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, ostende hodie, quia tu es Deus Israel, & ego servus tuus, & juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc.

37 Exaudi me, Domine, exaudi me: ut discat populus iste, quia tu es Dominus Deus, & tu convertisti cor eorum iterum.

38 Cecidit autem ignis Domini, & voravit holocaustum, & ligna, & lapides, pulverem quoque, & aquam, quæ erat in aquæductu, lambens.

39 Quòd cum vidisset omnis populus, cecidit in faciem suam, & ait: Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.

40 Dixitque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne unus quidem effugiât ex eis. Quos cum apprehendissent, duxit eos Elias ad Torrentem Cison, & interfecit eos ibi.

41 Et ait Elias ad Achab: Ascende, comede, & bibe: quia sonus multæ pluvie est.

42 Ascendit Achab, ut comederet, & biberet: Elias autem ascendit in verticem Carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua.

43 Et dixit ad puerum suum: Ascende, & prospice contra mare: Qui cum ascendisset, & contemplatus esset, ait: Non est quidquam. Et rursus ait illi: Revertere septem vicibus.

44 In septima autem vice, ecce nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari. Qui ait: Ascende, & dic Achab: Junge currum tuum, & descende, ne occupet te pluvia.

45 Cumque se verteret huc, atque illuc, ecce cæli contensbrati sunt, & nubes, & ventus, & facta est pluvia grandis. Ascendens itaque Achab abiit in Jezrahel.

46 Et manus Domini facta est super Eliam accinctisque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Jezrahel.

C A P U T X I X .

Elias fugiens Jezebel in deserto, a somno excitatus, panem divinitus missum edit, aquamque bibit, & ita ad montem Horeb pervenit: ibique in spelunca querens se solum Domini prophetam relictum, audit septem milia esse relicta: mittiturque ad ungendum Hazael in regem Syria, & Iehu in regem Israel, & Eliseum in prophetam.

1 **N**unciavit autem Achab Jezebel omnia, quæ fecerat Elias, & quomodo

F

G

A

occi-

occidisset universos prophetas gladio.

2 Misitque Jezabel nuncium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dii, & hæc addant, nisi hæc hora eras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis.

3 Timuit ergo Elias, & surgens abiit, quocumque eum ferebat voluntas: venitque in Bersabee Juda, & dimisit ibi puerum suum.

4 Et perrexit in desertum, viam unius diei. Cùmque venisset, & sederet subter unam juniperum, petiit animam suam, ut moreretur, & ait: Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum quam patres mei.

B. 5 Projecitque se, & obdormivit in umbra juniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede.

6 Respexit, & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit, & rursus obdormivit.

7 Reversusque est Angelus Domini secundo, & tetigit eum, dixitque illi: Surge, comede: grandis enim tibi restat via.

8 Qui cùm surrexisset, comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine: cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb.

9 Cùmque venisset illuc, mansit in spelunca: & ecce sermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis, Elia?

10 At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio; derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam, ut auferant eam.

C. 11 Et ait ei: Egredere, & sta in monte coram Domino: & ecce Dominus transit, & spiritus grandis, & fortis subvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio: non in commotione Dominus.

12 Et post commotionem ignis: non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis.

13 Quod cùm audisset Elias, operuit vultum suum pallio, & egressus stetit in ostio spelunçæ, & ecce vox ad eum dicens: Quid hic agis, Elia? Et ille respondit.

4 Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum: * quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel: altaria tua destruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & quærunt animam meam, ut auferant eam.

* Rom. 11. 2. 3.

15 Et ait Dominus ad eum: Vade, & revertere in viam tuam per desertum in Damascum: cùmque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam,

* 4. Reg. 9. 2. 2.

16 * Et Jehu filium Namfi unges regem super Israel: Elisum autem filium Saphat, qui est de Abelmeula, unges prophetam pro te.

D. 17 Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: & quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Elisus,

* Rom. 11. 4.

18 * Et derelinquam mihi in Israel septem

millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal, & omne os, quod non adoravit eum osculans manus.

19 Profectus ergo inde Elias, reperit Elisum filium Saphat arantem in duodecim jugis boum, & ipse in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cùmque venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum.

20 Qui statim relictis bobus cucurrit post Eliam, & ait: Osculer, oro, patrem meum, & matrem meam, & sic sequar te. Dixitque ei: Vade, & revertere: quod enim meum erat, feci tibi.

21 Reversus autem ab eo, tulit par boum, & mactavit illud, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt: consurgensque abiit, & secutus est Eliam, & ministrabat ei.

CAPUT XX.

Syrii Samariam obsidentes ceduntur à pueris principum provinciarum; rursusque anno altero in campestribus ceduntur: rex autem Achab à prophetâ apprehenditur, quòd fecerit cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque virum dimiserit.

1 Porro Benadad rex Syriæ congregavit omnem exercitum suum, & triginta duos reges secum, & equos, & currus: & ascendens pugnabat contra Samariam, & obsidebat eam.

2 Mittensque nuncios ad Achab regem Israel in civitatem.

3 Ait: Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, & aurum tuum mecum est, & uxores tuæ, & filii tui optimi, mei sunt.

4 Responditque rex Israel: juxta verbum tuum, domine mi rex, tuus sum ego, & omnia mea.

5 Revertentesque nuncii, dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum, & aurum tuum, & uxores tuas, & filios tuos dabis mihi.

6 Cras igitur hac eadem hora mittam servos meos ad te, & scrutabuntur domum tuam, & domum servorum tuorum: & omne, quod eis placuerit, ponent in manibus suis, & auferent.

7 Vocavit autem rex Israel omnes seniores terræ, & ait: Animad vertite, & videte, quoniam insidietur nobis: misit enim ad me pro uxoribus meis, & filiis, & pro argento, & auro: & non abnuî.

8 Dixeruntque omnes majores natu, & universus populus, ad eum: Non audias, neque acquiescas illi.

9 Respondit itaque nunciis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia, propter quæ misisti ad me servum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non possum.

10 Reversique nuncii retulerunt ei. Qui remisit, & ait: Hæc faciant mihi dii, & hæc addant, si suffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui sequitur me.

11 Et respondens rex Israel, ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus aequè ut discinctus.

12 Factum est autem, cùm audisset Benadad verbum illud, bibebat ipse, & reges in

umbra-

umbraulis, & ait servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.

13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israel, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certè vidiisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce ego tradam eam in manu tua hodie: ut scias, quia ego sum Dominus.

14 Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit Dominus: Per pedes quos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu.

C. 15 Recensuit ergo pueros principum provinciarum, & reperit numerum ducentorum triginta duorum: & recensuit post eos populum, omnes filios Israel, septem millia:

16 Egressi sunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.

17 Egressi sunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte: misit itaque Benadad. Qui nunciaverunt ei, dicens: Viri egressi sunt de Samaria.

18 Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: sive ut prælientur, vivos eos capite.

19 Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquis exercitus sequebatur:

20 Et percussit unusquisque virum, cui contra se veniebat: fugeruntque Syrii, & percussus est eos Israel. Fugit quoque Benadad Rex Syriæ in equo cum equitibus suis.

21 Necon egressus rex Israel percussit equos, & currus, & percussit Syriam plaga magna.

22 (Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, & confortare, & scito, & vide, quid facias: sequenti enim anno rex Syriæ ascendet contra te.)

23 Servi verò regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, idco superaverunt nos: sed melius est, ut pugnemus contra eos in campestribus, & obtinebimus eos.

24 Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu tuo, & pone principes pro eis:

25 Et inflaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, & equos secundum equos pristinos, & currus secundum currus, quos ante habuisti: & pugnabimus contra eos in campestribus, & videbis, quòd obtinebimus eos. Credidit consilio eorum, & fecit ita.

26 Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadad Syrios, & ascendit in Aphec, ut pugnaret contra Israel.

27 Porro filii Israel recensiti sunt, & acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metati sunt contra eos, quasi duo parvi greges caprarum: Syrii autem repleverunt terram.

E. 28 (Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israel: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syrii: Deus montium est Dominus, & non est Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, & scietis, quia ego sum Dominus.)

29 Dirigebantque septem diebus ex adverso hi, & arque illi acies, septima autem die commissum est bellum: percusseruntque filii Israel de Syriis centum millia pedum in die una.

30 Fugerunt autem, qui remanserant in Aphec, in civitatem: & cecidit murus super viginti septem millia hominum, qui remanserant. Porro Benadad fugiens ingressus est civitatem, in cubiculum, quod erat intra cubiculum.

31 Dixeruntque ei servi sui: Ecce, audivimus, quòd reges domus Israel clementes sint: ponamus itaque sacco in lumbis nostris, & funiculos in capitibus nostris, & egrediamur ad regem Israel: forsitan salvabit animas nostras.

32 Accinxerunt sacco lumbos suos, & posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, & dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est.

33 Quod acceperunt viri pro omine: & festinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, & adducite eum ad me. Egressus est ergo ad eum Benadad, & levavit eum in currum suum.

34 Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus à patre tuo, reddam: & plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, & ego fœderatus recedam à te. Pepigit ergo fœdus, & dimisit eum.

35 Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere.

36 Cui ait: Quia noluit audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cùmque paululum recessisset ab eo, invenit cum leo, atque percussit.

37 Sed & alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum, & vulneravit.

38 Abiit ergo propheta, & occurrit regi in via, & mutavit asperione pulveris os, & oculos suos.

39 Cùmque rex transisset, clamavit ad regem, & ait: Servus tuus egressus est ad præliandum cominus: cùmque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, & ait: Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.

40 Dum autem ego turbatus huc, illucque me venterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est judicium tuum, quod ipse decrevisti.

41 At ille statim absternit pulverem de facie sua, & cognovit eum rex Israel, quòd esset de prophetis.

42 Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: * Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus.

43 Reversus est igitur rex Israel in domum suam, audire contemnens, & furibundus venit in Samariam.

F

G

* Infr. 12. 6. 18.

C A-

CAPUT XXI

Naboth ob negatum regi Achab vineam a falsis testibus iussu Jezebel accusatus lapidatur: quo facto, ipsi Achab ad occupandam vineam properant Elias plurima comminatur mala, quae tamen Achab se humiliando evadit.

Post verba autem haec, tempore illo vinea erat Naboth Jezrahelita, qui erat in Jezrahel, juxta palatium Achab regis Samariae.

Locutus est ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina est, & prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut si commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna est.

Cui respondit Naboth: propitius sit mihi Dominus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi.

Venit ergo Achab in domum suam indignans, & fremens super verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens: Non dabo tibi hereditatem patrum meorum. Et proiciens se in lectulum suum, avertit faciem suam ad parietem, & non comedit panem.

Ingressa est autem ad eum Jezebel uxor sua, dixitque ei: Quid est hoc, unde anima tua contristata est? & quare non comedis panem?

Qui respondit ei: Locutus sum Naboth Jezrahelita, & dixi ei: Da mihi vineam tuam accepta pecunia: aut, si tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.

Dixit ergo ad eum Jezebel uxor ejus: Grandis auctoritatis es, & bene regis regnum Israel. Surge, & comede panem, & quo animo esto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelita.

Scripsit itaque litteras ex nomine Achab, & signavit eas annulo ejus, & misit ad majores natu, & optimates, qui erant in civitate ejus, & habitabant cum Naboth.

Litterarum autem haec erat senten-

tia: Prædicate jejunium, & sedere facite Naboth inter primos populi, 10 Et submitte duos viros filios Bellai contra eum, & falsum testimonium dicant: Benedixit Deum, & regem: educite eum, & lapidate, sicutque moriatur.

Fecerunt ergo cives ejus majores natu, & optimates, qui habitabant cum eo in urbe, sicut præceperat eis Jezebel, & sicut scriptum erat in litteris, quas miserat ad eos:

Praedicaverunt jejunium, & sedere fecerunt Naboth inter primos populi.

Ad ductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos sedere contra eum testimonium coram multitudo: Benedixit Naboth Deum, & regem: quam ob rem educerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt.

Miseruntque ad Jezebel, dicens: Lapidatus est Naboth, & mortuus est.

Factum est autem, cum audisset Jezebel lapidatum Naboth, & mortuum, locuta est ad Achab: Surge, & posside vineam Naboth Jezrahelita, qui noluit tibi acquiescere, & dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, sed mortuus est.

Quod cum audisset Achab, mortuum videlicet Naboth, surrexit, & descendebat in vineam Naboth Jezrahelita, ut possideret eam.

Factus est igitur sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

Surge, & descende in occursum Achab regis Israel, qui est in Samaria: ecce ad vineam Naboth descendit, ut possideat eam:

Et loqueris ad eum, dicens: Haec dicit Dominus: Occidisti, insuper & possedisti. Et post haec ades: Haec dicit Dominus: * In loco hoc, in quo iuxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.

Et ait Achab ad Eliam: Num invenisti ne inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo quod venundatus sis, ut faceres malum in conspectu Domini.

Ecce ego inducam super te malum, & demetam posteriora tua, & interficiam te. Achab mingentem ad parietem, & clausum

sum, & ultimum in Israel.

Et dabo domum tuam sicut domum Jeroboam filii Nabat, & sicut domum Baasa filii Ahia: quia egisti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare fecisti Israel.

Sed & de Jezebel locutus est Dominus dicens: Canes comedent Jezebel in agro Jezrahel.

Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: si autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres caeli.

Igitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est, ut faceret malum in conspectu Domini: concitavit enim eum Jezebel uxor sua,

Et Abominabilis factus est, in tantum, ut sequeretur idola, quae fecerant Amorrhaei, quos consumpsit Dominus a facie filiorum Israel.

Itaque cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, jejunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite.

Et factus est sermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus ejus, sed * in diebus filii sui inferam malum domui ejus.

CAPUT XXII.

Achab, & Josaphat reges, pseudopphetarum vaticinio decepti, ad pugnam procedunt adversus Syrios pro Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiso Achab, qui Michaeam veram prophetantem carcere incluserat: impio Achab succedit filius impius Ochozias, pio autem Josaphat succedit impius filius Joram.

Transierunt igitur tres anni absque bello inter Syriam, & Israel.

In anno autem tertio, descendit Josaphat rex Juda ad regem Israel.

Dixitque rex Israel ad servos suos: Ignoratis, quod nostra sit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis Syriae?

Et ait ad Josaphat: Veniesne mecum ad praeliandum in Ramoth Galaad?

Dixitque Josaphat ad regem Israel: Sicut ego sum, ita & tu: populus meus, & populus tuus nunc sunt: & equites mei, equites tui. Dixitque Josaphat ad regem Israel: Quare, oro te, hodie sermonem Domini.

Congregavit ergo rex Israel prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ite debet in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Qui responderunt: Ascende, & dabit eam Dominus in manu regis.

Dixit autem Josaphat: Non est hic propheta Domini quisquam, ut interrogemus per eum?

Et ait rex Israel ad Josaphat: Remansit vir unus, per quem postumus interrogare Dominum: sed ego odi eum, quia non propheta mihi bonum, sed malum, Michaeas filius Jemla. Cui Josaphat ait: Ne loquaris ita, rex.

Vocavit ergo rex Israel eum eum

quemdam, & dixit ei: Fessina adducere Michaeam filium Jemla.

Rex autem Israel, & Josaphat rex Juda, sedebant unusquisque in solio suo, vestiti cultu regio, in area juxta ostium portae Samariae, & universi prophetae prophetabant in conspectu eorum.

Fecit quoque sibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Haec dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec delectas eam:

Omnisque prophetae similiter prophetabant, dicens: Ascende in Ramoth Galaad, & vade prospere, & tradet eam Dominus in manus regis.

Nuncius vero, qui ierat, ut vocaret Michaeam, locutus est ad eum, dicens: Ecce sermones prophetarum ero uno regi bona praedicant: sit ergo sermo tuus similis eorum, & loquere bona.

Cui Michaeas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Michae, ire debemus in Ramoth Galaad ad praeliandum, an cessare? Cui ille respondit: Ascende, & vade prospere, & tradet eam Dominus in manus regis.

Dixit autem rex ad eum: Iterum, atque iterum adjuro te, ut non loquaris mihi, nisi quod verum est, in nomine Domini.

Et ille ait: Vidi cunctum Isra el dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem: & ait Dominus: Non habent isti dominum: revertatur unusquisque in domum suam in pace.

Dixit ergo rex Israel ad Josaphat: Numquid non dixi tibi, quia non propheta mihi bonum, sed semper malum?

Ille vero addens, ait: Propterea audi sermonem Domini: Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum caeli assistentem ei a dextris, & a sinistris:

Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujusmodi, & alius aliter.

Egi estus est autem spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus: In quo?

Et ille ait: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies, & pravalebis egredere, & fac ita.

Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic sunt: & Dominus locutus est contra te malum.

Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michaeam in maxillam, & dixit: Me ne ergo dimisit Spiritus Domini, & locutus est tibi?

Et ait Michaeas: Viturus es in die illa, quando ingredieris cubiculum, intra cubiculum, ut abscondaris.

Et ait rex Israel: Tollite Michaeam, & maneat apud Amon principem civitatis, & apud

& apud Joas filium Amelch.

27 Et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis, & aqua angustia, donec revertar in pace.

28 Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus. Et ait: Audite, populi omnes.

29 Ascendit itaque rex Israel, & Josaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

30 Dixit itaque rex Israel ad Josaphat: Summe arma, & ingredere prælium, & induere vestibus tuis. Porro rex Israel mutavit habitum suum, & ingressus est bellum.

31 Rex autem Syria præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem, & majorem quempiam, nisi contra regem Israel solum.

32 Cum ergo vidissent principes curruum Josaphat, suspicati sunt, quod ipse esset rex Israel, & impetu facto pugnabant contra eum: & exclamavit Josaphat.

33 Intellexeruntque principes curruum, quod non esset rex Israel, & cessaverunt ab eo.

34 Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israel inter pulmonem, & stomachum. At ille dixit aurigæ suo: Verte manum tuam, & eice me de exercitu, quia graviter vulneratus sum.

35 Commissum est ergo prælium in die illa, & rex Israel stabat in curru suo contra Syrios, & mortuus est vesper: fluebat autem sanguis plagæ in sinum currus.

36 Et præco insonuit in universo exercitu, antequam sol occumberet, dicens: Unusquisque revertatur in civitatem, & in terram suam.

37 Mortuus est autem rex, & perlatus est in Samariam, sepelieruntque regem in Samaria.

* Sup. 211.
C. 19.

38 Et laverunt currum ejus in piscina Samariæ, & linxerunt canes sanguinem ejus, & habenas laverunt, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat.

39 Reliqua autem sermonum Achab, & universa, quæ fecit, & domus eburnea, quam ædificavit, cunctarumque urbium, quas ex-

truxit nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

40 Dormivit ergo Achab cum patribus suis, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

41 Josaphat vero filius Afa regnare cepit super Judam anno quarto Achab regis Israel.

42 Triginta quinque annorum erat, cum regnare cepisset, & viginti quinque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Azuba filia Salai.

43 Et ambulavit in omni via Afa patris sui, & non declinavit ex ea: fecitque, quod rectum erat in conspectu Domini.

44 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus sacrificabat, & adolebat incensum in excelsis.

45 Pacemque habuit Josaphat cum rege Israel.

46 Reliqua autem verborum Josaphat, & opera ejus, quæ gessit, & prælia, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

47 Sed & reliquias effeminatorum, qui manserant in diebus Afa patris ejus, abstulit de terra.

48 Nec erat tunc rex constitutus in Edom.

49 Rex vero Josaphat fecerat classis in mari, quæ navigarent in Ophir propter aurum, & ire non potuerunt, quia contracta sunt in Assongaber.

50 Tunc ait Ochozias filius Achab ad Josaphat: Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Josaphat.

51 Dormivitque Josaphat cum patribus suis, & sepultus est, cum eis in Civitate David patris sui: regnavitque Joram filius ejus pro eo.

52 Ochozias autem filius Achab regnare cepit super Israel in Samaria, anno septuagesimo Josaphat regis Juda, regnavitque super Israel duobus annis.

53 Et fecit malum in conspectu Domini, & ambulavit in via patris sui, & matris suæ, & in via Jeroboam filii Nabat, qui peccata fecit Israel.

54 Servivit quoque Baal, & adoravit eum, & irritavit Dominum Deum Israel, juxta omnia, quæ fecerat pater ejus.

LIBER REGUM QUARTUS. SECUNDUM HEBRÆOS MALACHIM SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Ochozias rex Israel super aptitudine sua Beelzebub consulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicitur: duos quinquagenarios principes ad Eliam missos ignis caelestis devorat cum ipsorum militibus, tertio principe sua modestia servato, cum quo Elias ad Ochoziam descendit: cui mortuo succedit frater Joram.

I RÆVARICATUS est autem Moab in Israel, postquam mortuus est Achab.

2 Ceciditque Ochozias per cancellos cœnæculi sui, quod habebat in Samaria, & ægrotavit: misitque nuncios, dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hæc.

3 Angelus autem Domini locutus est ad Eliam Thesbiten, dicens: Surge, & ascende in occursum nunciorum regis Samariæ, & dices ad eos: Numquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron?

4 Quam ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et abiit Elias.

5 Reversique sunt nuncii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reversi estis?

6 At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis, & dixit ad nos: Ite, & revertimini ad regem, qui misit vos, & dicitis ei: Hæc dicit Dominus: Numquid, quia non erat Deus in Israel, mittis, ut consulatur Beelzebub deus Accaron? Idcirco de lectulo, super

quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

7 Qui dixit eis: Cujus figuræ, & habitus est vir ille, qui occurrit vobis, & locutus est verba hæc?

8 At illi dixerunt: Vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Thesbiten est.

9 Misitque ad eum quinquagenarium principem, & quinquaginta, qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum: sedentique in vertice montis, ait: Homo Dei, rex præcepit, ut descendas.

10 Respondensque Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de caelo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Descendit itaque ignis de caelo, & devoravit eum, & quinquaginta, qui erant cum eo.

11 Rursumque misit ad eum principem quinquagenarium alterum, & quinquaginta cum eo. Qui locutus est illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Festina, descende.

12 Respondens Elias ait: Si homo Dei ego sum, descendat ignis de caelo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Descendit ergo ignis de caelo, & devoravit illum, & quinquaginta ejus.

13 Iterum misit principem quinquagenarium tertium, & quinquaginta, qui erant cum eo. Qui cum venisset, curvavit genua contra Eliam, & precatus est eum, & ait: Homo Dei, noli despiciere animam meam, & animas fratrum tuorum, qui mecum sunt.

14 Hæc descendit ignis de caelo, & devoravit duos principes quinquagenarios primos, & quinquagenos, qui cum eis erant: sed

nunc obsecro, ut misericaris anima mea. 15 Locutus est autem Angelus Domini ad Eliam, dicens: Descende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, & descendit cum eo ad regem.

16 Et locutus est ei: Hæc dicit Dominus: Quia misisti nuncios ad consulendum Beelzebub deum Accaron, quasi non esset Deus in Israel, a quo posses interrogare sermonem, ideò delectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.

17 Mortuus est ergo juxta sermonem Domini, quem locutus est Elias, & regnavit Joram frater ejus pro eo, anno secundo Joram filii Josaphat regis Judæ: non enim habebat filium.

18 Reliqua autem verborum Ochozias, quæ operatus est, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

CAPUT II.

Eliseus individuus Eliæ comer Jordanem, aqua Eliæ pallio divisa, cum illo transiit; Eliam autem in caelum igneo currum rapto, duplitem ejus spiritum accipit, ac pallio Eliæ rursus Jordanis aquas dividit. Eliam quæ sitis non invenitur: aqua Jericho, ac terra sterilitas immisso per Eliseum sanantur: pueri quadraginta duo, Elisei iridentes, ab uris lacerantur.

1 Factum est autem, cum levare vellet Dominus Eliam per turbinem in caelum, ibant Elias, & Eliseus de Galgalis.

2 Dixitque Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Eliseus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque descendissent Bethel,

3 Egressi sunt filii prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eliseum, & dixerunt ei: Numquid nosti, quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Qui respondit? Et ego novi: silete.

4 Dixit autem Elias ad Eliseum: Sede hic, quia Dominus misit me in Jericho. Et ille ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cumque venissent Jericho,

5 Accesserunt filii prophetarum, qui erant in Jericho, ad Eliseum, & dixerunt ei: Numquid nosti, quia Dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi: silete.

6 Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia Dominus misit me usque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter,

7 Et quinquaginta viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, qui & steterunt contra, longè: illi autem ambo stabant super Jordanem.

8 Tulitque Elias pallium suum, & involvit illud, & percussit aquas, quæ divise sunt in utramque partem, & transierunt ambo per sicum.

9 Cumque transissent, Elias dixit ad Eliseum: Postula, quod vis, ut faciam tibi, antequam tollar a te. Dixitque Eliseus: Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus.

10 Qui respondit: Rem difficilem postulare si a te tamen si videris me, quando tollar a te, erit tibi, quod petisti: si autem non videris, non erit.

11 Cumque pergerent, & incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diviserunt utrumque, & ascendit Elias in caelum.

12 Eliseus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga ejus. Et non vidit eum amplius: apprehenditque vestimenta sua, & scidit illa in duas partes.

13 Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reversusque stetit super ripam Jordanis.

14 Et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percussit aquas, & non sunt divise: & dixit: Ubi est Deus Eliæ etiam nunc? Percussitque aquas, & divisa sunt huc, atque illuc, & transiit Eliseus.

15 Videntes autè filii prophetarum, qui erant in Jericho è contrà dixerunt: Requivit spiritus Eliæ super Eliseum. Et venientes in occursum ejus, adoraverunt eum prout in terram.

16 Discurruntque illi: Ecce, cum servis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt ire, & quærere dominum tuum, ne forte tulerit eum Spiritus Domini, & proiecerit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite mittere.

17 Coegeruntque eum, donec acquiesceret, & diceret: Mittite. Et miserunt quinquaginta viros: qui cum quassissent tribus diebus, non invenerunt.

18 Et reversi sunt ad eum: at ille habitabat in Jericho, & dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliseum: Ecce habitatio civitatis hujus optima est, sicut tu ipse, domine, perspicis: sed aqua pessima sunt, & terra sterilis.

20 At ille ait: Afferte mihi vas novum, & mitte in illud sal. Quod cum attulissent,

21 Egressus ad fontem aquarum, misit in illud sal, & ait: Hæc dicit Dñs: Sanavi aquas has, & non erit ultra in eis mors, neque sterilitas.

22 Sanate sunt ergo aquæ usque in diem hanc, juxta verbum Elisei, quod locutus est.

23 Ascendit autem inde in Bethel: cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt de civitate, & illudabant ei, dicentes: Ascende, calve, ascende, calve.

24 Qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt duo urti de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.

25 Abiit autem inde in montem Carmeli, & inde reversus est in Samariam.

CAPUT III.

Ob prævaricationem a rege Moab fœdus, quod cum rege Israel habebat, ascendit adversus illum rex Israel, rex Juda, & rex Edom: quibus sitis præ egressu Domini per Eliseum aquam sine pluvia promittit, & victoriam de rege Moab, qui suo primogenito immolato urbis excidium avertit.

1 Joram verò filius Ahab regnavit super Israel in Samaria anno decimo octavo

Josaphat

Josaphat regis Judæ. Regnavitque xii. annis.

2 Et fecit malum coram Domino, sed non sicut pater suus, & mater: tulit enim statuas Baal, quas fecerat pater ejus.

3 Verumtamen in peccatis Jeroboab filii Nabat, qui peccare fecit Israel, adhæsit, nec recessit ab eis.

4 Porro Mesa, rex Moab, nutritæ peccata multa, & solyvebat regi Israel centum millia agnorum, & centum millia arietum cum velleribus suis.

5 Cumque mortuus fuisset Ahab, prævaricatus est sedus, quod habebat cum rege Israel.

6 Egressus est igitur rex Joram in die illa de Samaria, & recessit universonum Israel.

7 Misitque ad Josaphat regem Juda, dicens: Rex Moab recessit a me, venit mecum contra eum ad prælium. Qui respondit: Ascendat: qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus, & equi mei, equi tui.

8 Dixitque: per quam viam ascenderem? At ille respondit: Per desertum Idumææ.

9 Perrexerunt igitur rex Israel, & rex Juda, & rex Edom, & circumierunt per viam septem dierum, nec erat aqua exercitui, & jumentis, que sequerentur eos.

10 Dixitque rex Israel: Heu, heu, heu, cõgregavit nos Dñs tres reges, ut traderet in manus Moab.

11 Et ait Josaphat: Estne hic propheta Dñi, ut deprecemur Dominum per eum? Et respondit unus de servis Regis Israel: Est hic Eliseus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliæ.

12 Et ait Josaphat: Est apud eum sermo Domini. Descenditque ad eum rex Israel, & Josaphat rex Juda, & rex Edom.

13 Dixit autè Eliseus ad regem Israel: Quid mihi, & tibi est? Vade ad prophetas patris tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Israel: Quare cõgregavit Dñs tres reges hos, ut traderet eos in manus Moab?

14 Dixitque ad eum Eliseus: Vivit Dominus exercituum, in cuius conspectu sto, quod si non vultum Josaphat regis Judæ crubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.

15 Nunc autem adducite mihi psalterium. Cumque caneret psalteres, facta est super eum manus Domini, & ait:

16 Hæc dicit Dominus: Facite alveam torrentis hujus, fossas, & fossas.

17 Hæc enim dicit Dñs: Non videbitis ventum, neque pluviam: & alveus iste replebitur aquis, & bibetis vos, & familia vestra, & jumenta vestra.

18 Parumque est hoc in conspectu Domini: insuper tradet etiam Moab in manus vestras.

19 Et percutietis omnem civitatem munitam, & omnem urbem electam, & universonum lignum fructiferum succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, & omnem agrum egregium operietis lapidibus.

20 Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, & ecce aquæ veniebant per viam Edom, & repleta est terra aquis.

21 Universi autem Moabites, audientes, quod ascendissent reges, ut pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes, qui accincti erant balteo desuper, & steterunt in terminis.

22 Primoque mane surgentes, & orto jam sole ex adverso aquarum, viderunt Moabites è contra aquas rubras quasi sanguinem.

23 Dixeruntque: Sanguis gladii est: pugnaverunt reges contra se, & cæsi sunt mutuo: nunc perge ad prædam Moab.

24 Perrexeruntque in castra Israel: porro cõfurgens Israel, percussit Moab: illi fugerunt coram eis.

Venerunt igitur qui vicerat, & percussit Moab, 25 Et civitates destruxerunt: & omnem agrum optimum, mittentes singuli lapides, repleverunt: & universonos fontes aquarum obturaverunt: & omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut tantum fistiles remaneret: & circumdamta est civitas à fundibulariis, & magna ex parte percussa.

26 Quod cum vidisset rex Moab, prævaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educetes gladium, ut irruerent ad regem Edom: & non poterunt.

27 Arripiensque filium suum primogenitum, qui regnatus erat pro eo, obtulit hoc altarium super murum: & facta est indignatio magna in Israel: statimque recesserunt ab eo, & reversi sunt in terram suam.

CAPUT IV.

Eliseus vidue pauperula debilis oppressæ oleum impetrat, quo solvat creditoribus: Sunamitidis hospitiæ suæ filium, quæ postea mortuam suscipit: farina quoque pulmento insula auferit amaritudinem, & paucis panibus multos satiat.

1 Mulier autè quædam de uxoriibus prophetarum clamabat ad Eliseum, dicens: Servus tuus vir meus mortuus est, & tu nosti, quia servus tuus fuit timens Dñm: & ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad servendum sibi.

2 Cui dixit Eliseus: Quid vis, ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa respondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei, qui ungar.

3 Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca.

4 Et ingrediens, & claude ostium tuum, cum intrinsecus fueris tu, & filii tui: & mitte inde in omnia vasa: hæc cum plena fuerint, tolles.

5 Ivit itaque mulier, & clausit ostium super se, & super filios suos: illi offerrebant vasa, & illa infundebat.

6 Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum: Affert mihi adhuc vas. Et ille respondit: Non habeo. Stetitque oleum.

7 Venit autem illa, & indicavit homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum, & redde creditori tuo: tu autè, & filii tui vivate de reliquo.

8 Facta est autè quædam dies, & transibat Eliseus per Samariam autè ibi mulier magna, que tenuit eum, ut comederet panem: cumque frequenter intrasset, divertebat ad eam, ut comederet panem.

9 Que dixit ad virum suum: Animadverte, quod vir Dei sanctus est iste, qui transiit per nos frequenter.

10 Faciamus ergo ei cœnaculum parvum, & ponamus ei in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi.

11 Facta est ergo dies quadam, & veniens divertit in cœnaculum, & requievit ibi.

12 Dixitque ad Giezi puerum suum: Voca Sunamitidè istam. Qui cum vocasset eam, & illa steterit coram eo.

13 Dixit ad puerum suum: Loquere ad eam: Ecce, sedule in omnibus ministrasti nobis, quid vis, ut faciam tibi? numquid habes negotium, & vis ut loquar regi, sive principi militiae? Quæ respondit: In medio populi mei habito.

14 Et ait: Quid ergo vult, ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim non habet, & vir ejus senex est.

15 Præcepit itaque, ut vocaret eam: quæ cum vocata fuisset, & steterit ante ostium, 16 Dixit ad eam: In tempore isto, & in hac eadem hora, si vita comes fuerit, habebis in utero filium.

A

B

B

C

D

A

B

C

ro filium. At illa respondit: Noli quaso, domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillae tuae.

17 Et concepit mulier, & peperit filium, in tempore, & in hora eadem, qua dixerat Eliseus.

18 Crevit autem puer. Et cum esset quadam dies, & egressus esset ad patrem suum ad messores.

19 Ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, & duc eum ad matrem suam.

20 Qui cum tulisset, & duxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem, & mortuus est.

21 Ascendit autem, & collocavit eum super lectulum hominis Dei, & clausit ostium: & egressa.

22 Vocavit virum suum, & ait: Mitte mecum, obsecro, unum de pueris, & alinam, ut excuram usque ad hominem Dei, & revertar.

23 Qui ait illi: Quam ob causam vadis ad eum? hodie non sunt Calendae, neque Sabbatum. Quae respondit: Vadam.

24 Stravitque asinam, & praecipit puero: Mina, & propera, ne mihi inoram facias in eundo: & hoc age, quod praecipio tibi.

25 Profecta est igitur, & venit ad virum Dei in montem Carmeli: cumque vidisset eam vir Dei e contra, ait ad Giezi puerum suum: Ecce Sunamitis illa.

26 Vade ergo in occursum ejus, & dic ei: Recte agitur circa te, & circa virum tuum, & circa filium tuum? Quae respondit: Recte.

27 Cumque venisset ad virum Dei in monte, apprehendit pedes ejus: & accessit Giezi, ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim ejus in amaritudine est, & Dominus celavit a me, & non indicavit mihi.

28 Quae dixit illi: Numquid petivi filium a domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me?

29 Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: & si salutaverit te quispiam, non respondeas illi: & pones baculum meum super faciem pueri.

30 Porro mater pueri ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, & secutus est eam.

31 Giezi autem praecesserat ante eos, & posuerat baculum super faciem pueri, & non erat vox, neque sensus: reversusque est in occursum ejus, & nuntiavit ei, dicens: Non surrexit puer.

32 Ingressus est ergo Eliseus domum, & ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus.

33 Ingressusque clausit ostium super se, & super puerum: & oravit ad Dominum.

34 Et ascendit, & incubuit super puerum: posuitque os suum super os ejus, & oculos suos super oculos ejus, & manus suas super manus ejus: & incurvavit se super eum, & calefacta est caro pueri.

35 At ille reversus, deambulavit in domo, semel huc, atque illuc: & ascendit, & incubuit super eum, & oscitavit puer septies, aperuitque oculos.

36 At ille vocavit Giezi, & dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quae vocata, ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle illum tuum.

37 Venit illa, & corruit ad pedes ejus, & adoravit super terram: tulitque filium suum, & egressa est.

38 Et Eliseus reversus est in Galgala. Erat autem fames in terra, & filii prophetarum habitabant coram eo, dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem, & coque pulmentum filiis prophetarum.

D

E

F

39 Et egressus est unus in agrum, ut colligeret herbas agrestes: invenitque, quasi vitem silvestrem, & collegit ex ea colocythidas agri, & implevit pallium suum, & reversus concidit in ollam pulmenti: nesciebat enim, quid esset.

40 Infuderit ergo focis, ut comederet: cumque gustassent de coctione, clamaverunt, dicens: Mors in olla, vir Dei. Et non potuerit comedere.

41 At ille, Averte, inquit, farina. Cumque tulisset, misit in ollam, & ait: Infunde turbam, ut comedat. Non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.

42 Vir autem quidam venit de Baalitha deferens viro Dei panes primitiarum, & viginti panes hordeaceos, & frumentum novum: in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat.

43 Responditque ei minister ejus: Quantum est hoc, ut apponam centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat: haec enim dicit Dominus: Comedent, & supererit.

44 Posuit itaque coram eis: qui comederunt, & superfuit iuxta verbum.

CAPUT V.

Scidit rex Israel vestimenta sua, quod iussit rex Syria, ut Naaman leprosum curaret: & venit Eliseus septena in Jordane lotionis mundat allepra, qua Giezi propter munera mendacio extortus, ab Eliseo spreus, perpetuo adhaesi.

NAAMAN princeps militiae regis Syriae erat: vir magnus apud dominum suum, & honoratus: per illum enim dedit Dominus salutem Syriae: erat autem vir fortis, & dives, sed leprosus.

2 Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, & captivam duxerant de Terra Israel puellam parvulam, quae erat in obsequio uxoris Naaman.

3 Quae ait ad dominum suum: Urinam sufficit dominus meus ad prophetam, qui est in Samaria: profectus curasset eum ad lepra, quam habebat.

4 Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, & nuntiavit ei, dicens: Sic, & sic locuta est puella de Terra Israel.

5 Dixitque ei rex Syriae: Vade, & mittam te teras ad regem Israel. Qui cum profectus esset, tulisset secum decem talenta argenti, & sex milia aureos, & decem mutatoria vestimentorum.

6 Detulit litteras ad regem Israel, in haec verba: Cui acceperis epistola hanc, scito, quod miserum ad te Naamae servum meum, ut cures eum a lepra sua.

7 Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua, & ait: Numquid Deus ego sum, ut occidere possim, & vivificare, quia iste misit ad me, ut curem hominem a lepra sua? animadvertite, & videte, quod occasiones quarat adversum me.

8 Quod cum audisset Eliseus vir Dei, scidit vestimenta sua, & ait: Numquid Deus ego sum, cum, dicens: Quare scidisti vestimenta tua? veniat ad me, & sciat esse prophetam in Israel.

9 Venit ergo Naaman cum equis, & curribus, & stetit ad ostium domus Elisei.

10 Misitque ad eum Eliseus nuncium, dicens: Vade, & lavare septies in Jordane, & recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis.

11 Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam, quod egredieretur ad me, & stans invocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manum suam locum lepra, & curaret me.

12 Numquid non meliores sunt Abana, & Pharphar, fluvii Damasci, omnibus aquis Israel, ut laver in eis, & munder? Cum ergo

13

E

F

G

A

vertisset se, & abiret indignans,

13 Accesserunt ad eum servi sui, & locuti sunt ei: Pater, & si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras: quato magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis.

14 Descendit, & lavit in Jordane septies iuxta sermonem viri Dei, & restituta est caro ejus sicut caro pueri parvuli, & mundatus est.

15 Reversusque ad virum Dei cum universo comitatu suo, venit, & stetit coram eo, & ait: Verè scio, quod non fit alius Deus in universa terra, nisi tantum in Israel. Obsecro itaque, ut accipias benedictionem a servo tuo.

16 At ille respondit: Vivit Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non acquievit.

17 Dixitque Naama: Ut visus es, obsecro, concede mihi servo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultra servus tuus holocaustum, aut vestimenta diis alienis, nisi Domino.

18 Hoc autem solum est, de quo depreceris Dominum pro servo tuo, quando ingreditur dominus meus templum Remmon, ut adoret, & illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi Dominus servo tuo pro hac re.

19 Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terrae tempore.

20 Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo, quae attulit: vivit Dominus, quia curram post eum, & accipiam ab eo aliquid.

21 Et secutus est Giezi post tergum Naaman: quem cum vidisset ille currere ad se, desiliit de curru in occursum ejus, & ait: Recte stit omnia? Dixit ille ait: Recte dominus meus misit me ad te, dicens: Modò venerit ad me duo adolescentes de monte Ephraim, ex filiis Prophetarum: da eis talentum argenti, & vestes mutatorias duplices.

23 Dixitque Naaman: Melius est, ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus faccis, & duplicia vestimenta, & imposuit duobus pueris suis, qui et portaverunt coram eo.

24 Cumque venisset jam vesperi, tulit de manu eorum, & reposuit in domo, dimisitque viros, & abierunt.

25 Ipse autem ingressus, stetit coram domino suo. Et dixit Eliseus: Unde venis, Giezi? Qui respondit: Non ixit servus tuus quoquam.

26 At ille ait: Nonne cor meum in praesenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui: Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, ut emas oliveta, & vineas, & oves, & boves, & asinos, & ancillas.

27 Sed & lepra Naaman adherbit tibi, & semini tuo, usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix.

CAPUT VI.

Eliseus ferrum securis natara facit: regis Syria milites ducuntur quasi excaecati in Samariam ab Eliseo, quem ob regis sui secreta regi Israel patefacta capere nitentur: ut postmodum Syriis obsidentibus Samariam, matres ob inedia filios suos comedunt, propter quod Eliseus a rege iubetur occidi.

Dixerunt autem filii prophetarum ad Eliseum: Ecce locus, in quo habita-

mus coram te, angustus est nobis.

2 Eamus usque ad Jordanem, & tollant singuli de silva materias singulas, ut adificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.

3 Et ait unus ex illis: Veni ergo, & tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam.

4 Et abiit cum eis. Cumque venissent ad Jordanem, caedebant ligna.

5 Accidit autem, ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam: exclamavitque ille, & ait: Heu, heu, heu, domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam.

6 Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Praecidit ergo lignum, & misit illum: natavitque ferrum.

7 Et ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illum.

8 Rex autem Syriae pugnabat contra Israel, consiliumque inivit cum servis suis, dicens: In loco illo, & illo ponamus infidias.

9 Misit itaque vir Dei ad regem Israel, dicens: Cave, ne transeas in locum illum: quia ibi Syrii in infidiis sunt.

10 Misit itaque rex Israel ad locum, quem dixerat ei vir Dei, & praeccepavit eum, & observavit se ibi non semel, neque bis.

11 Corruptusque est cor regis Syriae pro hac re: & convocatis servis suis, ait: Quare non indicatis mihi, quis proditor mei sit apud regem Israel?

12 Dixitque unus servorum ejus: Nequaquam, Domine mi rex, sed Eliseus propheta, qui est in Israel, indicat regi Israel omnia verba, quaecumque locutus fueris in concilio tuo.

13 Dixitque eis: Ite, & videte, ubi sit: ut mittam, & capiam eum. Annunciaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.

14 Misit ergo illuc equos, & currus, & robur exercitus: qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem.

15 Cõsurgens autem diluculo minister viri Dei, egressus, vidit exercitum in circuitu civitatis, & equos & currus: nuntiavitque ei, dicens: Heu, heu, heu, domine mi, quid faciemus?

16 At ille respondit: Noli timere: plures enim nobiscum sunt, quam cum illis.

17 Cumque orasset Eliseus, ait: Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisei.

18 Hostes vero descendunt ad eum: porro Eliseus oravit ad Dominum, dicens: percutitque eos, obsecro, gete hanc caecitate. Percussitque eos Dominus, ne viderent, iuxta verbum Elisei.

19 Dixit autem ad eos Eliseus: Non est haec via, neque ista est civitas, sequimini me, & ostendam vobis virum, quem quaeritis. Duxit ergo eos in Samariam.

20 Cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Eliseus: Domine, aperi oculos istorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, & viderunt se esse in medio Samariae.

21 Dixitque rex Israel ad Eliseum, cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi?

22 At ille ait: Non percuties: neque enim cepisti eos gladio, & arcu tuo, ut percutias: sed pone panem, & aquam coram eis, ut comedant, & bibant, & vadant ad dominum suum.

23 Appositaque est eis ciborum magna pra-

B

C

D

E

paratio, & comederunt, & biberunt, & dimisit eos, abieruntque ad dominum suum, & ultra non venerunt latrones Syriae in Terrâ Israel.

24 Factum est autem post hæc, congregavit Benadad rex Syriae universum exercitum suum, & ascendit, & obsidebat Samariam.

25 Factaque est fames magna in Samaria: & tam diu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoreis columbarum quinq; argenteis.

26 Cumque rex Israel transiret per murum mulier quædam exclamavit ad eum, dicens: Salva me, domine mi rex.

27 Qui ait: Non te salvat Dominus: unde te posu salvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ respondit: 28 Mulier ista dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras.

29 Coximus ergo filium meum, & comedimus. Dixitque ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abscondit filium suum.

30 Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua & transibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecis.

31 Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si steterit caput Elisei filii Saphat super ipsum hodie.

32 Eliseus autem sedebat in domo sua, & senes sedebant cum eo. Præmisit itaque virum: & antequam veniret nuncius ille, dixit ad senes: Numquid scitis, quod miserit filius hominibus hæc, ut præcidatur caput meum? videte ergo, cum venerit nuncius, claudite ostium, & non sinatis eum introire: ecce enim sonitus pedum domini ejus post eum est.

33 Adhuc illo loquente eis, apparuit nunciis, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum mallei ad Dño est: quid amplius expectabo ad Dño?

C A P U T V I I.

Eliseus in Samaria prædicit fore frumenti abundantiam; quam leprosi quatuor in Samaria annunciant, territis à Deo Syriis, ac omnibus raliis obsidionem solventibus: dux autem Elisei verbo incredulus, à turba conculcatur in porta Samaria.

Dixit autem Eliseus: Audite verbum Domini: Hæc dicit Dñs: in tempore hoc cras modius simile uno statere erit, & duo modii hordei statere uno, in porta Samaria.

2 Respondens unus de ducibus, super cuius manum rex incumbabat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in celo, numquid poterit esse, quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

3 Quatuor ergo viri erant leprosi juxta introitum portæ: qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus, donec moriamur?

4 Sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur: sive mâserimus hic, moriendum nobis est: venite ergo, & transfugiamus ad castra Syriae: si pepererint nobis, vivemus: si autem occidere voluerint, nihilominus moriemur.

5 Surrexerunt ergo vesperi, ut venirent ad castra Syriae. Cumque venissent ad principium castrorum Syriae, nullum ibidem repererunt.

6 Siquidem Dñs sonitum audiri fecerat in castris Syriae: currum, & equorum, & exercitus

plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce mercedem conduxit adversum nos rex Israel reges Hethæorum, & Aegyptiorum, & venerunt super nos.

7 Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua, & equos, & asinos in caltris, fugeruntque, animas tantum suas salvare cupientes.

8 Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum, & comederunt, & biberunt: tuleruntque inde argenti, & auri, & vestes, & abierunt, & absconderunt: & rursus reversi sunt ad aliud tabernaculum, & inde similiter auferentes absconderunt.

9 Dixeruntque ad invicem: Non rectè facimus: hæc enim dies boni nunciij est. Si tacerimus, & noluerimus nunciare usque mane, scelerosi arguemur: venite, eamus, & nunciemus in aula regis.

10 Cumque venissent ad portam civitatis, narraverunt eis: dicentes: Iyimus ad castra Syriae, & nullum ibidem reperimus hominem, nisi equos, & asinos alligatos, & fixa tentoria.

11 Ierunt ergo portarii, & nunciaverunt in palatio regis intrinsecis.

12 Qui surrexit nocte, & ait ad servos suos: Dico vobis, quid fecerint nobis Syrii? Scitis, quia fame laboramus, & illic redi egredi sumus de castris, & latitant in agris, dicentes: Cum egredi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, & tunc civitatem ingredi poterimus.

13 Respondit autem unus servorum ejus: Tollamus quinque equos, qui remanentur in urbe (quia ipsi tantum sunt in universa multitudine Israel, alij enim consumpti sunt), & mittentes, explorare poterimus.

14 Ad duxerunt ergo duos equos, misitque rex in castra Syrorum, dicens: Ite, & videte.

15 Qui abierunt post eos usque ad Jordanem: ecce autem omnis via plena erat vestibus, & vasibus, quæ proiecerant Syrii, cum turbarentur: reversitque nunciij indicaverunt regi.

16 Et egressus populus diripuit castra Syrii, factusque est modius simile statere uno, & duo modii hordei statere uno, juxta verbum Dñi.

17 Porro rex ducem illum, in cuius manu incumbabat, constituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ, & mortuus est, juxta quod locutus fuerat vir Dei, quando descenderat rex ad eum.

18 Factusque est secundum sermonem viri Dei, quæ dixerat regi, quando ait: Duo modii hordei statere uno erunt, & modius simile statere uno, hoc eodè tempore cras in porta Samaria.

19 Quando responderat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiam si Dñs fecerit cataractas in celo, numquid poterit fieri, quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

20 Evenit ergo ei, sicut prædicitum fuerat, & conculcavit eum populus in porta, & mortuus est.

C A P U T V I I I.

Post septem annos famem ab Eliseo prædictam, Suncantius, qui ipse consilio peregrinatus erat, reversa suos agros cum fructibus recuperat: Eliseus Benadad agrotantem prædicit moriturum, & impium Achab regnaturum: Joram rex Juda percussit Idumeos, quod à se recessisset in principio succedit Ochozias filius impium.

Eliseus autem locutus est ad mulierem, cuius filium dixerat, dicens: Surge, vade tu, & domus tua, & peregrinare, ubicumque repereris: vocavit enim Dominus famem, & veniet super terram septem annis.

2 Quæ surrexit, & fecit juxta verbum hominis Dei: & vadens cum domo sua, peregrinata est in Terra Philisthim diebus multis.

3 Cumque finiti essent anni septem, reversa est mulier de Terra Philisthim: & ingressa est, ut interpellaret regem pro domo sua, & pro agris suis.

4 Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia, quæ fecit Eliseus.

5 Cumque ille narraret regi, quo modo mortuum suscitasset, apparuit mulier, cuius vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo sua, & pro agris suis. Dixitque Giezi: Domine mi rex, hæc est mulier, & hic est filius ejus, quem suscitavit Eliseus.

6 Et interrogavit rex mulierem: quæ narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Restitue ei omnia, quæ sua sunt, & universos redditus agrorum, à die, qua reliquit terram, usque ad presens.

7 Venit quoque Eliseus Damascum, & Benadad rex Syriae agrotabat: nunciaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc.

8 Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens: Si evadere poterò de infirmitate mea hæc?

9 Ivit igitur Hazael in occursum ejus habens secum munera, & omnia bona Damasci onera quadraginta camelorum. Cumque stetit coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriae misit me ad te, dicens: Si sanari poterò de infirmitate mea hæc?

10 Dixitque ei Eliseus: Vade, dic ei: Sanaberis: porro ostendit mihi Dominus quia morte morietur.

11 Stetitque cum eo, & conturbatus est usque ad suffusionem vultus: flevitque vir Dei.

12 Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia scio, quæ facturus sis filiis Israel mala. Civitates eorum munitas igne succendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum clides, & prægnantes divides.

13 Dixitque Hazael: Quid enim sum servus tuus canis, ut faciam rem istam magnam? Et ait Eliseus: Ostendit mihi Dominus te regem Syriae fore.

14 Qui cum recessisset ab Eliseo, venit ad dominum suum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliseus? At ille respondit: Dixit mihi: Recipies sanitatem.

15 Cumque venisset dies altera, tulit stragulum, & infudit aquam, & expandit super faciem ejus: quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.

16 Anno quinto Joram filii Achab regis Israel, & Josaphat regis Juda, regnavit Joram filius Josaphat rex Juda.

17 Triginta duorum annorum erat, cum regnare cœpisset, & octo annis re-

Surge

gnavit in Jerusalem.

18 Ambulavitque in viis regum Israel, sicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor ejus: & fecit, quod malum est in conspectu Domini.

19 Noluit autem Dominus disperdere Judam propter David servum suum; sicut promiserat ei, ut daret illi lucernam, & filiis ejus cunctis diebus.

20 In diebus ejus recessit Edom, ne esset sub Juda, & constituit sibi regem.

21 Venitque Joram Scira, & omnes currus cum eo: & surrexit nocte, percussitque Idumeos, qui eum circumdederant, & principes currum, populus autem fugit in tabernacula sua.

22 Recessit ergo Edom, ne esset sub Juda usque ad diem hanc. Tunc recessit & Lobna in tempore illo.

23 Reliqua autem sermonum Joram, & universa, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24 Et dormivit Joram cum patribus suis, sepultusque est cum eis in Civitate David, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

25 Anno duodecimo Joram filii Achab regis Israel, regnavit Ochozias filius Joram regis Juda.

26 Viginti duorum annorum erat Ochozias, cum regnare cœpisset, & uno anno regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Israel.

27 Et ambulavit in viis domus Achab: & fecit, quod malum est coram Domino, sicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

28 Abiit quoque cum Joram filio Achab ad præliandum contra Hazael regem Syriae in Ramoth Galaad, & vulneraverunt Syrii Joram:

29 Qui reversus est, ut curaretur, in Jezrahel: quia vulneraverunt eum Syrii in Ramoth, præliantem contra Hazael regem Syriae. Porro Ochozias filius Joram rex Juda descendit invisere Joram filium Achab in Jezrahel, quia agrotabat ibi.

C A P U T I X.

Jehu, in regem Israel uncto, per prophetam mandat Dominus, ut deleat domum Achab: occidit ergo Joram unam cum Ochozia regem Juda, & corpus Jezabel à fenestra ipsius jussu præcipit: at canes devorant juxta Elie vaticinium.

Eliseus autem prophetes vocavit unum de filiis prophetarum, & ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad.

2 Cumque veneris illuc, videbis Jehu filium Josaphat filii Namfi: & ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum, & introduces in interius cubiculum.

3 Tenensque lenticulam olei, fundes super caput ejus, & dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel. Aperiscque ostium, & fugies, & non ibi subsites.

4 Abiit ergo adolescens puer propheta in Ramoth Galaad,

T 3 5 Et

I

C

A

B

B

C

D

* 2. Reg. 7. c. 16.

* 2. Par. 21. b. 3.

F

* 2. Par. 23. a. 1.

G

A

* 1. Reg. 19. c. 16.

B

* 3. Reg. 21. c. 21.

* 3. Reg. 15. l. 29. * 1. Reg. 16. 23.

C

* Sup. 8. 29.

D

E

5 Et ingressus est illuc; ecce autem principes exercitus sedebant, & ait: Verbum mihi ad te, o princeps. Dixitque Jehu: ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, o princeps.

6 Et surrexit, & ingressus est cubiculum: at ille sudit oleum super caput ejus, & ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Unxi te regem super populum Domini Israel.

7 Et percussit domum Achab domini tui: & ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum, & sanguinem omnium servorum Domini de manu Jezabel.

8 * Per daboque omnem domum Achab: & interficiam de Achab mngentem ad parietem, & clausum, & novissimum in Israel.

9 Et dabo domum Achab, sicut domum Jeoiboam filii Nabat, & sicut domum Baasa filii Ahia.

10 Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit, qui sepeliat eam. Appetitque ostium, & fugit.

11 Jehu autem egressus est ad servos domini sui: qui dixerunt ei: Rectene sunt omnia? quid venit infanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem, & quid locutus sit.

12 At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc, & hæc locutus est mihi, & ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israel.

13 Festinaverunt itaque, & unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus ejus in similitudinem tribunalis, & ceciderunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu.

14 Conjuravit ergo Jehu filius Josaphat filii Namsi contra Joram: * porro Joram obfederat Ramoth Galaad, ipse, & omnis Israel contra Hazael regem Syriae.

15 Et reversus fuerat, ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percussierant eum Syrii, preliantem contra Hazael regem Syriae. Dixitque Jehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, & nunciet in Jezrahel.

16 Et ascendit, & profectus est Jezrahel: Joram enim agrorabat ibi, & Ochozias rex Juda descenderat ad visitandum Joram.

17 Igitur speculator, qui stabat super turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, & ait: Video ego globum. Dixitque Joram: Tolle currum, & mitte in occursum eorum, & dicat vadens: Rectene sunt omnia?

18 Abiit ergo, qui ascenderat currum, in occursum ejus, & ait: Hæc dicit rex: Pacatane sunt omnia? Dixitque Jehu: Quid tibi, & paci? tranſi, & sequere me. Nunciavit quoque speculator, dicens: Venit nuncijs ad eos, & non revertitur.

19 Misit etiam currum equorum secundum: venitque ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid pax est? Et ait Jehu: Quid tibi, & paci? tranſi, & sequere me.

20 Nunciavit autem speculator, dicens: Venit usque ad eos, & non revertitur: est autem inaccessus quasi inaccessus Jehu filii Namsi, præceps enim graditur.

21 Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus, & egressus est Joram rex Israel,

raël, & Ochozias rex Juda, singuli in curribus suis, egressique sunt in occursum Jehu, & invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelita.

22 Cùmque vidisset Joram Jehu, dixit: Pax est Jehu? At ille respondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, & beneficia ejus multa vigent.

23 Convertit autem Joram manum suam, & fugiens ait ad Ochoziam: Insidia, Ochozia.

24 Porro Jehu tetendit arcum manu, & percussit Joram inter scapulas: & egressa est sagitta per cor ejus, statimque corruit in curru suo.

25 Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle: proiice eum in agro Naboth Jezrahelita: memini enim, quod ego, & tu sedentes in curru sequebamur Achab patrem hujus, quod Dominus onus hoc levaverit super eum, dicens:

26 * Si non pro sanguine Naboth, & pro sanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & proiice eum in agrum, juxta verbum Domini.

27 Ochozias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horti: percussitque est eum Jehu, & ait: Etiam hunc percussit in curru suo; & percusserunt eum in ascensu Gaver, qui est juxta Jebalam: qui fugit in Mageddo, & mortuus est ibi.

28 Et imposuerunt eum servi ejus super currum suum, & tulerunt in Jerusalem: sepeliveruntque eum in sepulchro cum patris suis in Civitate David.

29 Anno undecimo Joram filii Achab regnavit Ochozias super Judam,

30 Venitque Jehu in Jezrahel. Porro Jezabel introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibio, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram.

31 Ingreſſientem Jehu per portam, & ait: * Numquid pax potest esse Zambri, qui interfecit dominum suum?

32 Levavitque Jehu faciem suam ad fenestram, & ait: Quæ est ista? & inclinaverunt se ad eum duo, vel tres eunuchi.

33 At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsum: & præcipitaverunt eam, aspersitque est sanguine paries, & equorum ungulae combacaverunt eam.

34 Cùmque introgressus esset, ut comederet, biberetque, ait: Ite, & videte maledictam illam, & sepelite eam: quia filia regis est.

35 Cùmque illent, ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & simulas manus.

36 Reverſique nunciaverunt ei. Et ait Jehu: * Sermo Domini est, quem locutus est per servum suum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel,

37 Et erunt carnes Jezabel sicut steruus super faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæcime est illa Jezabel?

C A

CAPUT X.

Jehu septuaginta filios Achab, & quadraginta duos fratres Ochozie necari jubet, totamque Achab progeniem delet, & omnes sacerdotes Baal callidè convocatos occidit, exusta illius statua, & templo in cloacam verso: at tamen in cultu vitulorum aureorum perseverat Jehu; idè vehementer cæsus est Israel ab Hazael: mortuo autem Jehu succedit filius ejus Joachaz.

1 **E**Rant autem Achab septuaginta filii in Samaria: scripsit ergo Jehu litteras, & misit in Samariam ad optimates civitatis, & ad majores natu, & ad nutritios Achab, dicens:

2 Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri, & currus, & equos, & civitates firmas, & arma,

3 Eligite meliorem, & cum, qui vobis placuerit de filiis domini vestri, & cum ponite super solium patris sui, & pugnate pro domo domini vestri.

4 Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non poterunt stare coram eo, & quomodo nos valebimus resistere?

5 Miserunt ergo præpositi domus, & præfecti civitatis, & majores natu, & nutritii ad Jehu, dicentes: Servi tui sumus, quæcumque jussieris, faciemus, nec constituemus nobis regem: quæcumque tibi placeat, fac.

6 Rescripsit autem eis litteras secundò, dicens: Si mei estis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini vestri, & venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porro filii regis, septuaginta viri, apud optimates civitatis nutriebantur.

7 Cùmque venissent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt: septuaginta viros, & posuerunt capita eorum in cophinis, & miserunt ad eum in Jezrahel.

8 Venit autem nuncijs, & indicavit, ei dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ usque manè.

9 Cùmque diluxisset, egressus est, & stans dixit ad omnem populum: Justi estis: si ego conjuravi contra dominum meum, & interfeci eum, quis percussit omnes hos?

10 * Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram, quos locutus est Dominus super domum Achab, & Dominus fecit, quod locutus est in manu servi sui Elia.

11 Percussit igitur Jehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, & universos optimates ejus, & notos, & sacerdotes, donec non remaneret ex eo reliquæ.

12 Et surrexit, & venit in Samariam: cùmque venisset ad Cameram pastorum in via,

13 Invenit fratres Ochozie regis Juda, dixitque ad eos: Quinam estis vos? Qui responderunt: Fratres Ochozie sumus, & descendimus ad salutandos filios regis, & filios reginæ.

14 Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cùm comprehendissent vivos, jugularunt eos in cisterna juxta Cameram, qua-

* 1. Reg. 21. c. 29.

draginta duos viros, & non reliquit ex eis quemquam.

15 Cùmque abiisset inde, invenit Jonadab filium Rechab in occursum sibi, & benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Est. Si est, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in curru.

16 Dixitque ad eum: Veni mecum, & vide zelum meum pro Domino. Et impositum in curru suo.

17 Duxit in Samariam. Et percussit omnes, qui reliqui fuerant de Achab in Samaria, usque ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus est per Eliam.

18 Congregavit ergo Jehu omnem populum, & dixit ad eos: * Achab coluit Baal patrum, ego autem colam eum amplius,

19 Nunc igitur omnes prophetas Baal, & universos servos ejus, & cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me: nullus sit, qui non veniat; sacrificium enim grande est mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porro Jehu faciebat hoc infidiosè, ut disperderet cultores Baal.

20 Et dixit: Sanctificate diem solemnem Baal. Vocavitque,

21 Et misit in universos terminos Israel, & venerunt cuncti servi Baal: non fuit residuus, ne unus quidem, qui non veniret. Et ingressi sunt templum Baal: & repleta est domus Baal à summo usque ad summum.

22 Dixitque his, qui erant super vestes. Proferre vestimenta universis servis Baal. Et protulerunt eis vestes.

23 Ingressusque Jehu, & Jonadab filius Rechab templum Baal, ait cultoribus Baal: Perquirite, & videte, ne quis forte vobiscum sit de servis Domini, sed ut sint servi Baal soli.

24 Ingressi sunt igitur, ut facerent victimas, & holocausta: Jehu autem preparaverat sibi foris octoginta viros, & dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quis ego adduxero in manus vestras, anima ejus erit pro anima illius.

25 Factum est autem, cùm completum esset holocaustum, præcepit Jehu militibus, & ducibus suis: Ingreſſimini, & percute eos, nullus evadat. Percusseruntque eos in ore gladii, & projecerunt milites, & duces: & ierunt in civitatem templi Baal.

26 Et protulerunt statuam de fano Baal, & combusserunt.

27 Et comminuerunt eam. Destruerunt quoque eam Baal, & fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc.

28 Delevit itaque Jehu Baal de Israel.

29 Verumtamen à peccatis Jeoiboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, non recessit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, & in Dan.

30 Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia studiosè egisti, quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia, que erant in corde meo fecisti contra domum Achab: * filii tui usque ad quartam generationem

D

* 3. Reg. 16. 8. 11.

E

F

* Infr. 15. c. 11.

T 4 sele-

C

sedebunt super thronum Israel.
 31 Porro Jehu non custodivit, ut ambularet in lege Domini Dei Israel in toto corde suo: non enim recessit à peccatis Jeroboam, qui peccare fecerat Israel.
 32 In diebus illis cepit Dominus terredere super Israel: percussitque eos Hazael in universis finibus Israel.
 33 A Jordane contra Orientalem plagam, omnem terram Galaad, & Gad, & Ruben, & Manasse, ab Aroer, quæ est super Torrentem Arnon, & Galaad, & Basan.
 34 Reliqua autem verborum Jehu, & universa, quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Israel?
 35 Et dormivit Jehu cum patribus suis, sepelieruntque eum in Samaria: & regnavit Joachaz filius ejus pro eo.
 36 Dies autem, quos regnavit Jehu super Israel, viginti, & octo anni sunt, in Samaria

CAPUT XI.

Athalia, audita filii morte, omne semen regium prater Joas ferro extinguit, & regnum sibi usurpat; sed præcipiente Jojada sacerdote occiditur, & Joas rex Juda constituitur, destructis aris, & imaginibus Baal.

A Thalia verò mater Ochozias, videns mortuum filium suum, surrexit, & interfecit omne semen regium.
 2 Tollens autem Josaba filia regis Joram, soror Ochozias, Joas filium Ochozias, furata est eum de medio filiorum regis, qui interficiebantur, & nutricei ejus, de triclinio: & abscondit eum à facie Athalia, ut non interficeretur.
 3 Eratque cum ea sex annis clam in domo Domini: porro Athalia regnavit super terram.
 4 Anno autem septimo misit Jojada, & assumens centuriones, & milites, introduxit ad se in templum Domini, pepigitque eum eis fœdus: & adjurans eos in domo Domini, ostendit eis filium regis.
 5 Et præcepit illis, dicens: Iste est sermo, quem facere debetis:
 6 Tertia pars vestrum introcat sabbato, & observet excubias domus regis. Tertia autem pars, sit ad portam Sur: & tertia pars sit ad portam, quæ est post habitaculum scutariorum: & custodietis excubias domus Messa.
 7 Duæ verò partes è vobis, omnes egredientes sabbato, custodiant excubias domus Domini circa regem.
 8 Et vallabitis eum, habentes arma in manibus vestris: si quis autem ingressus fuerit septum templi, interficiatur: critisque eum rege introeunte, & egrediente.
 9 Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ præceperat eis Jojada sacerdos: & assistentes singuli viros suos, qui ingrediebantur sabbato, venerunt ad Jojadam sacerdotem.
 10 Qui dedit eis hastas, & arma regis David, quæ erant in domo Domini.
 11 Et steterunt singuli habentes arma in

A
1. Par. 22.
4. 10.

* 2. Par.
23. 21.

B

manu sua, à parte templi dextera usque ad partem sinistram altaris, & adis circum regem.
 12 Produxitque filium regis, & posuit super eum diademam, & testimonium: feceruntque eum regem, & unxerunt: & plaudentes manu, dixerunt: Vivat rex.
 13 Audivit autem Athalia vocem populi currentis: & ingressa ad turbas in templum Domini,
 14 Vidit regem stantem super tribunal iuxta morem, & cantores, & tubas prope eum, omnemque populum terræ ludentem, & cænantem tubis: & scidit vestimenta sua, clamavitque: Conjuratio, conjuratio.
 15 Præcepit autem Jojada centurionibus, qui erant super exercitum, & ait eis: Educite eam extra septa templi, & quicumque eam secutus fuerit, scietur gladio. Dixerat enim sacerdos: Non occidatur in templo Domini.
 16 Imposueruntque ei manus, & impegerunt eam per viam introitus equorum, juxta palatium, & interfecta est ibi.
 17 Pepigit ergo Jojada fœdus inter Dominum, & inter regem, & inter populum, essetque populus Domini, & inter regem, & populum.
 18 Ingressusque est omnis populus terræ templum Baal, & destruxerunt aras ejus, & imagines contriverunt valide: Mathan quoque sacerdotem Baal occiderunt eorum altari. Et posuit sacerdotes custodias in domo Domini.
 19 Tulitque centuriones, & Crethi, & Phelathi legiones, & omnem populum terræ, deduxeruntque regem de domo Domini: & venerunt per viam portæ scutariorum in palatium, & sedit super thronum regum.
 20 Latatusque est omnis populus terræ, & civitas conquievit: Athalia autem occisa est gladio in domo regis.
 21 Septemque annorum erat Joas, cum regnare cepisset.

CAPUT XII.

Joas Gazophylacii pecuniam ad facta tecta templi instauranda expendit: Hazael autem regi Syria bellum contra Jerusalem paravit, mittit omnes templi, & palatii thesauros, tandemque à servis suis occiditur: cui successit filius ejus Amasias.

A Anno septimo Jehu, regnavit Joas: & quadraginta annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Sebia de Bersabee.
 2 Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada sacerdos.
 3 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat in excelsis, incensum.
 4 Dixitque Joas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ illata fuerit in templum Domini à præterentibus, quæ offertur pro pretio animæ, & quam sponte, & arbitrio cordis sui inserunt in templum Domini:
 5 Accipiant illam sacerdotes juxta ordinem

suum, & instaurant facta tecta domus, si quid necessarium viderint instauracione.
 6 Igitur usque ad vigesimum tertium annum regis Joas non instauraverunt sacerdotes facta tecta templi.
 7 Vocavitque rex Joas Jojadam pontificem, & sacerdotes, dicens eis: Quare facta tecta non instauratis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam juxta ordinem vestrum, sed ad instauracionem templi reddite eam.
 8 Prohibitique sunt sacerdotes ultra accipere pecuniam à populo, & instaurare facta tecta domus.
 9 Et tulit Jojada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen desuper, & posuit illud juxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo sacerdotes, qui custodiebant ostia, omnem pecuniam, quæ deferrebat ad templum Domini.
 10 Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazophylacio, ascendebat scriba regis, & pontifex, estundebantque, & numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini.
 11 Et dabant eam juxta numerum, atque mensuram, in manu eorum, qui prærant cementariis domus Domini: qui impendebant eam in fabricis lignorum, & in cementariis iis, qui operabantur in domo Domini.
 12 Et facta tecta faciebant: & in iis, qui cædebant saxa, & ut emarent ligna, & lapides, qui excidebantur, ita ut impleteret instauratio domus Domini, in universis, quæ indigebant expensa ad muniendam domum.
 13 Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriae templi Domini, & fuscine, & thuribula, & tubæ, & omne vas aurum, & argenteum, & pecunia, quæ inferebatur in templum Domini.
 14 Iis enim, qui faciebant opus, dabatur, ut instauraretur templum Domini:
 15 Et non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam, ut distribuerent eam artificibus, sed in fide tractabant eam.
 16 Pecuniam verò pro delicto, & pecuniam pro peccatis, non inferebant in templum Domini, quia sacer dotum erat.
 17 Tunc ascendit Hazael rex Syria, & pugnabat contra Geth, cepitque eam: & direxit faciem suam, ut ascenderet in Jerusalem.
 18 Quamobrem tulit Joas rex Juda omnia sanctificata, quæ consecraverant Josaphat, & Joram, & Ochozias, patres ejus reges Juda, & quæ ipse obtulerat: & universum argentum, quod inveniri potuit in thesauris templi Domini, & in palatio regis: misitque Hazael regi Syria, & recessit ab Jerusalem.
 19 Reliqua autem sermonum Joas, & universa, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?
 20 Surrexerunt autem servi ejus, & conjuraverunt inter se, percussissentque Joas in Domo Mello in descensu Sella.
 21 Josachar namque filius Semaath, & Jozabad filius Somer, servi ejus, percussissent eum, & mortuus est, & sepelierunt eum cum

patribus suis in Civitate David, regnavitque Amasias filius ejus pro eo.
 C A P U T X I I I .
Joachaz rex Israel propter peccata sua gravissime afflictus à rege Syria, conversus ad Dominum liberatur; cui mortuo succedit filius Joas, qui juxta Elisei mortuus patricium Syriaster devicit: mortui autem Elisei sepulchro injectus quidam mortuus suscitatur.
A Anno vigesimo tertio Joas filii Ochozias regis Juda regnavit Joachaz filius Jehu super Israel in Samaria decem, & septem annis.
 2 Et facit malum coram Domino, sicut usque est peccata Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, & non declinavit ab eis.
 3 Iratusque est furor Domini contra Israel, & tradidit eos in manu Hazael regis Syria, & in manu Benadad filii Hazael, cunctis diebus.
 4 Deprecatus est autem Joachaz faciem Domini, & audivit eum Dominus: vidit enim angustiam Israel, quia attriverat eos rex Syria:
 5 Et dedit Dominus salvatorem Israeli, & liberatus est de manu regis Syria: habitaveruntque filii Israel in tabernaculis suis sicut heri, & nudius tertius.
 6 Verumtamen non recesserunt à peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulaverunt: siquidem & lucus permansit in Samaria.
 7 Et non sunt derelicti Joachaz de populo nisi quinquaginta equites, & decem currus, & decem millia pedum: interfecerat enim eos rex Syria, & reddegerat quasi pulverem in tritura arca.
 8 Reliqua autem sermonum Joachaz, & universa, quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?
 9 Dormivitque Joachaz cum patribus suis, & sepelierunt eum in Samaria: regnavitque Joas filius ejus pro eo.
 10 Anno trigesimo septimo Joas regis Juda regnavit Joas filius Joachaz super Israel in Samaria decem annis.
 11 Et fecit, quod malum est in conspectu Domini: non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Israel, sed in ipsis ambulavit.
 12 Reliqua autem sermonum Joas, & universa, quæ fecit, & fortitudo ejus, quomodo pugnaverit contra Amasiam regem Juda, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?
 13 Et dormivit Joas cum patribus suis: Jeroboam autem sedit super solium ejus. Porro Joas sepultus est in Samaria cum regibus Israel.
 14 Eliseus autem agrotabat infirmitate, quæ & mortuus est: descenditque ad eum Joas rex Israel, & flebat coram eo, dicebatque Pater mi, pater mi, currus Israel, & ariga ejus.
 15 Et ait illi Eliseus: Asser arcum, & sagittas. Cumque attulisset ad eum arcum, & sagittas,

A

B

C

16 Dixit ad regem Israel : Pone manum tuam super arcum . Et cum posuisset ille manum suam , superposuit Eliseus manus suas manibus regis .

17 Et ait : Aperi fenestram orientalem . Cumque aperuisset , dixit Eliseus : Jace sagittam . Et jecit . Et ait Eliseus : Sagitta salutis Domini , & sagitta salutis contra Syriam : percutiesque Syriam in Aphec , donec consumas eam .

18 Et ait : Tolle sagittas . Qui cum tulisset , rursum dixit ei : Percute jaculo terram . Et cum percussisset tribus vicibus , & stetit .

19 Iratus est vir Dei contra eum , & ait : Si percussisses quinquies , aut sexies , sive septies , percussisses Syriam usque ad consumptionem : nunc autem tribus vicibus percutes eam .

20 Mortuus est ergo Eliseus , & sepelierunt eum . Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipso anno .

21 * Quidam autem sepelientes hominem , viderunt latrunculos , & projecerunt cadaver in sepulchro Elisei . Quod cum tetigisset ossa Elisei , revixit homo , & stetit super pedes suos .

22 Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Israel cunctis diebus Joachaz .

23 Et miserus est Dominus eorum , & reversus est ad eos propter pactum suum , quod habebat cum Abraham , & Isaac , & Jacob : & noluit disperdere eos , neque proicere penitus , usque in præsens tempus .

24 Mortuus est autem Hazael rex Syriæ , & regnavit Benadad filius ejus pro eo .

25 Porro Joas filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael , quas tulerat de manu Joachaz patris sui jure prælii , tribus vicibus percussit eum Joas , & reddidit civitates Israel .

C A P U T : X I V .

Amasias , interfectus occisioribus patris sui Joas , percussit Edom sed hæc victoria factus elatione , provocans ad bellum Joas regem Israel , ab eo captus , & Jerusalem diripitur : Joas regi Israel succedit filius Jeroboam , qui ab angustis liberat Israel , cui succedit filius Zacharias : porro facta conjuratione adversus Amasiam regem Juda a suis occiditur : cui succedit filius Azarias impius .

1 **I**n anno secundo Joas filii Joachaz regis Israel , regnavit Amasias filius Joas regis Juda .

2 * Viginti quinque annorum erat , cum regnare cœpisset : viginti autem , & novem annis regnavit in Jerusalem , nomen matris ejus Joadan de Jerusalem .

3 Et fecit rectum coram Domino , verumtamen non ut David pater ejus . Juxta omnia , quæ fecit Joas pater suus , fecit :

4 Nisi hoc tantum , quod excelsa non abstulit : adhuc enim populus immolabat , & adolebat incensum in excelsis .

5 Cumque obtinuisset regnum , percussit servos suos , qui interfecerant regem patrem suum :

6 Filios autem eorum , qui occiderant , non

occidit , juxta quod scriptum est in libro legis Moyfi , sicut præcepit Dominus , dicens : Non morientur patres pro filiis , neque filii morientur pro patribus : sed unusquisque in peccato suo morietur .

7 Ipse percussit Edom in Valle Salinarum decem millia , & apprehendit petram in prælio , vocavitque nomen ejus Jechel , usque in præsentem diem .

8 Tunc misit Amasias nuncios ad Joas filium Joachaz , filii Jehu regis Israel , dicens : Veni , & videamus nos .

9 Remisitque Joas rex Israel ad Amasiam regem Juda , dicens : Carduus Libani misit ad cedrum , quæ est in Libano , dicens : Da filiam tuam filio meo uxorem . Transieruntque befestia factus , quæ sunt in Libano , & conculeserunt carduum .

10 Percutens invaluisti super Edom , & sublevavit te cor tuum : contentus esto gloria , & sede in domo tua : quare provocas malum , ut cadas tu , & Judas tecum ?

11 Et non acquievit Amasias : ascenditque Joas rex Israel , & viderunt se , ipse , & Amasias rex Juda , in Bethsames oppido Juda .

12 Percussitque est Juda coram Israel , & fugerunt unusquisque in tabernacula sua .

13 Amasiam verò regem Juda , filium Joas filii Ochozia , cepit Joas rex Israel in Bethsames , & adduxit eum in Jerusalem : & interripit murum Jerusalem , à porta Ephraim usque ad portam anguli , quadringentis cubitis .

14 Tulitque omne aurum , & argentum , & universa vasa , quæ inventa sunt in domo Domini , & in thesauris regis , & obsoles , & reversus est in Samariam .

15 Reliqua autè verborum Joas , quæ fecit , & fortitudo ejus , quæ pugnavit contra Amasiam regem Juda , nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel ?

16 Dormivitque Joas cum patribus suis , & sepultus est in Samaria cum regibus Israel : & regnavit Jeroboam filius ejus pro eo .

17 Vixit autem Amasias , filius Joas , rex Juda , postquam mortuus est Joas filius Joachaz regis Israel , quindecim annis .

18 Reliqua autem sermonum Amasias , nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda ?

19 Factaque est contra eum conjuratio in Jerusalem : at ille fugit in Lachis , & interfecerunt eum ibi .

20 Et asportaverunt in equis , sepulchrumque est in Jerusalem , cum patribus suis in Civitate David .

21 * Tulit autem universus populus Juda Azariam annos natum sedecim , & constituerunt eum regem pro patre ejus Amasia .

22 Ipse ædificavit Alath , & restituit eam Juda , postquam dormivit rex cum patribus suis .

23 Anno quintodecimo . Amasia filii Joas regis Juda regnavit Jeroboam filius Joas regis Israel in Samaria , quadraginta , & uno anno :

24 Et fecit , quod malum est coram Domino .

Non recessit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat , qui peccare fecit Israel .

25 Ipse restituit terminos Israel , ab introitu Emath usque ad mare solitudinis , juxta sermonem Domini Dei Israel , quem locutus est per servum suum * Jonam filium Amathi prophetam , qui erat de Geth , quæ est in Opher .

26 Vidit enim Dominus afflictionem Israel amarum nimis , & quod consumpti essent usque ad clausos carcere , & extremos , & non esset , qui auxiliaretur Israeli .

27 Nec locutus est Dominus , ut deleret nomen Israel de sub cælo , sed salvavit eos in manu Jeroboam filii Joas .

28 Reliqua autem sermonum Jeroboam , & universa , quæ fecit , & fortitudo ejus , quæ præliatus est , & quomodo restituit Damascum , & Emath Judæ in Israel , nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel ?

29 Dormivitque Jeroboam cum patribus suis regibus Israel , & regnavit Zacharias filius ejus pro eo .

C A P U T X V .

Azaria leproso succedit filius Joathan in Juda ; Zacharia autem in Israel succedit Sellum : & huic Manahem , qui sit tributarius regi Assyriorum , & huic Phaceja , & huic Phacee ; cuius temporibus Theglathphalasar devictam magnam partem Israelitarum transtulit in Assyrios : huic succedit Osee : in Juda autem mortuo Joathan , succedit filius Achaz .

1 **A**nno vigesimo septimo Jeroboam regis Israel , regnavit Azarias filius Amasia regis Juda .

2 Sedecim annorum erat , cum regnare cœpisset , & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem : nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem .

3 Fecitque , quod erat placitum coram Domino , juxta omnia , quæ fecit Amasias pater ejus .

4 Verumtamen excelsa non est demolitus : adhuc populus sacrificabat , & adolebat incensum in excelsis .

5 * Percussit autem Dominus regem , & fuit leprosus usque in diem mortis suæ , & habitabat in domo libera seorsum : Joathan verò filius regis gubernabat palatium , & judicabat populum terræ .

6 Reliqua autem sermonum Azariæ , & universa , quæ fecit , nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda ?

7 Et dormivit Azarias , cum patribus suis : sepelieruntque eum cum majoribus suis in Civitate David , & regnavit Joathan filius ejus pro eo .

8 Anno trigesimo octavo Azariæ regis Juda regnavit Zacharias filius Jeroboam super Israel in Samaria sex mensibus :

9 Et fecit , quod malum est coram Domino , sicut fecerant patres ejus : non recessit à peccatis Jeroboam filii Nabat , qui peccare fecit Israel .

10 Conjuravit autem contra eum Sellum filius Jabes : percussitque eum palam , & inter-

fecit , regnavitque pro eo .

11 Reliqua autem verborum Zachariæ , nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel ?

12 * Iste est sermo Domini , quem locutus est ad Jehu , dicens : Filii tui , usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel . Factumque est ita .

13 Sellum filius Jabes regnavit trigesimo nono anno Azariæ regis Juda : regnavit autem uno mense in Samaria .

14 Et ascendit Manahem filius Gadi de Therfa , venitque in Samariam , & percussit Sellum filium Jabes in Samaria , & interfecit eum , regnavitque pro eo .

15 Reliqua autem verborum Sellum , & conjuratio ejus , per quam terendit insidias , nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel ?

16 Tunc percussit Manahem Thapsam , & omnes , qui erant in ea , & terminos ejus de Therfa : noluerant enim aperire ei : & interfecit omnes prægnantes ejus , & scidit eas .

17 Anno trigesimo nono Azariæ regis Juda regnavit Manahem filius Gadi super Israel decem annis in Samaria .

18 Fecitque , quod erat malum coram Domino : non recessit à peccatis Jeroboam filii Nabat , qui peccare fecit Israel cunctis diebus ejus .

19 Veniebat Phul rex Assyriorum in terram , & dabat Manahem Phul mille talenta argenti , ut esset ei in auxilium , & firmaret regnum ejus .

20 Indixitque Manahem argentum super Israel cunctis potentibus , & divitibus , ut daret regi Assyriorum , quinquaginta siclos argenti per singulos : reversusque est rex Assyriorum , & non est moratus in terra .

21 Reliqua autem sermonum Manahem , & universa , quæ fecit , nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel ?

22 Et dormivit Manahem cum patribus suis : regnavitque Phaceja filius ejus pro eo .

23 Anno quinquagesimo Azariæ regis Juda regnavit Phaceja filius Manahem super Israel in Samaria biennio :

24 Et fecit , quod erat malum coram Domino : non recessit à peccatis Jeroboam filii Nabat , qui peccare fecit Israel .

25 Conjuravit autem adversus eum Phacee filius Romelia , dux ejus , & percussit eum in Samaria in turre domus regie , juxta Argob , & juxta Aric , & cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum , & interfecit eum , regnavitque pro eo .

26 Reliqua autem sermonum Phaceja , & universa , quæ fecit , nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel ?

27 Anno quinquagesimo secundo Azariæ regis Juda regnavit Phacee filius Romelia super Israel in Samaria viginti annis .

28 Et fecit , quod erat malum coram Domino : non recessit à peccatis Jeroboam filii Nabat , qui peccare fecit Israel .

29 In diebus Phacee regis Israel venit Theglathphalasar rex Assur , & cepit Ajon , & Abel Domum , Maacha , & Janoc , & Ced-

* Eccl. 48. b. 14.

* 2. Par. 23. 24.

* 2. Par. 26. 21.

Sup. 10. C

D

E

F

des,

Non.

des, & Afor, & Galaad, & Galilaam, & universam Terram Nephthali: & transfudit eos in Assyrios.

30 Conjuravit autem, & tetendit infidias Osce filius Ela contra Phacee filium Romelie, & percussit eum, & interfecit: regnavitque pro eo vigesimo anno Jonatham filii Ozia.

31 Reliqua autem sermonum Phacee, & universa, quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Israel?

32 * Anno secundo Phacee, filii Romelie regis Israel, regnavit Joatham filius Ozia regis Juda.

33 Viginti quinque annorum erat, cum regnare cepisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jerusa, filia Sadoc.

34 Fecitque, quod erat placitum coram Domino: juxta omnia, quae fecerat Ozias pater suus, operatus est.

35 Verumtamen excelsa non abstulit: adhuc populus immolabat, & adolebat incensum in excelsis: ipse edificavit portam domus Domini sublimissimam.

36 Reliqua autem sermonum Joatham, & universa, quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

37 In diebus illis cepit Dominus mittere in Judam Rasim regem Syriae, & Phacee filium Romelie.

38 Et dormivit Joatham cum patribus suis, sepultusque est cum eis in Civitate David patris sui, & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XVI.

Achaz filium suum per ignem consecrat idolis: regibus quoque Israel, & Syriae Jerusalem obsidentibus, auxilium a rege Assyriorum missis muneribus obtinet: in ejus gratiam, ablato Dei cultu, diis Assyriorum sacrificat: cui succedit pius filius Ezechias.

1 Anno decimo septimo Phacee filii Romelie regnavit Achaz filius Joatham regis Juda.

2 * Viginti annorum erat Achaz, cum regnare cepisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem: non fecit, quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater ejus.

3 Sed ambulavit in via regum Israel: insuper & filium suum consecravit, transferens per ignem secundum idola Gentium: quae dissipavit Dominus coram filiis Israel.

4 Immolabat quoque victimas, & adolebat incensum in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso.

5 * Tunc ascendit Rasim rex Syriae, & Phacee filius Romelie rex Israel in Jerusalem ad praeliandum: utique obsiderent Achaz, non valuerunt superare eum.

6 In tempore illo restituit Rasim rex Syriae Ailam Syriae, & ejecit Iudaeos de Aila: & Idumaei venerunt in Ailam, & habitaverunt ibi usque in diem hanc.

7 Misit autem Achaz nuncios ad Theglathafasar regem Assyriorum, dicens: Servus tuus, & filius tuus ego sum: ascende, &

salvum me fac de manu regis Syriae, & de manu regis Israel, qui consurrexerunt adversum me.

8 Et cum collegisset argentum, & aurum, quod inveniri potuit in domo Domini, & in thesauris regis, misit regi Assyriorum munera.

9 Qui & acquievit voluntati ejus: ascendit enim rex Assyriorum in Damascum, & vastavit eam: & transfudit habitatores ejus Cyrenen, Rasim autem interfecit.

10 Perrexitque rex Achaz in occursum Theglathafasar regi Assyriorum in Damascum: cumque vidisset altare Damasci, misit rex Achaz ad Uriam sacerdotem exemplar ejus, & similitudinem juxta omne opus ejus.

11 Extruxitque Urias sacerdos altare: juxta omnia, quae praeceperat rex Achaz de Damasco, ita fecit sacerdos Urias, donec veniret rex Achaz de Damasco.

12 Cumque venisset rex de Damasco, vidit altare, & veneratus est illud: ascenditque, & immolavit holocausta, & sacrificium fumum.

13 Et libavit libamina, & fudit sanguinem pacificorum, quae obtulerat super altare.

14 Porro altare aeternum, quod erat coram Domino, transfudit de facie templi, & de loco altaris, & de loco templi Domini: posuitque illud ex latere altaris ad Aquilonem.

15 Praecipit quoque rex Achaz Uriae sacerdoti, dicens: Super altare majus offer holocaustum matutinum, & sacrificium vesperinum, & holocaustum regis, & sacrificium ejus, & holocaustum universi populi terrae, & sacrificia eorum, & libamina eorum: & omnem sanguinem holocausti, & universum sanguinem victimae super illud effundes: altare vero arcum erit paratum ad voluntatem meam.

16 Fecit igitur Urias sacerdos juxta omnia, quae praeceperat rex Achaz.

17 Tulit autem rex Achaz calatas bases, & luterem, qui erat desuper, & mare deposuit de bobus arcis, qui sustentabant illud, & posuit super pavimentum stratum lapide.

18 Musach quoque sabbati, quod edificaverat in templo, & ingressum regis exterius convertit in templum Domini, propter regem Assyriorum.

19 Reliqua autem verborum Achaz, quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

20 Dormivitque Achaz cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate David, & regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XVII.

Post multa filiorum Israel, quae commemorantur, facinora, Salmanasar sub Osee recusante antiquum Assyrio pendere tributum, transfert Israel in Assyrios: & quia Assyrii in Samariam missi cultum Dei ignorantes devorabantur a leonibus, mittitur eis sacerdos Israeliticus, qui ipsos instruat: sicque factum est, ut & Deo, & idolis servirent.

1 Anno duodecimo Achaz regis Juda regnavit Osce filius Ela in Samaria

super Israel novem annis.

2 Fecitque malum coram Domino: sed non sicut reges Israel, qui ante eum fuerant.

3 * Contra hunc ascendit Salmanasar rex Assyriorum, & factus est ei Osce servus, reddebatque illi tributa.

4 Cumque deprehendisset rex Assyriorum Osce, quod rebellare nitens misisset nuncios ad Suae regem Aegypti, ne praestaret tributa regi Assyriorum, sicut singulis annis solitus erat, obsedit eum, & vinculis misit in carcerem.

5 Pervagatusque est omnem terram, & ascendens Samariam, obsedit eam tribus annis.

6 * Anno autem nono Osce, cepit rex Assyriorum Samariam, & transfudit Israel in Assyrios: posuitque eos in Hala, & in Habor juxta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum.

7 Factum est enim, cum peccassent filii Israel Domino Deo suo, qui eduxerat eos de Terra Aegypti, de manu Pharaonis regis Aegypti, coluerunt deos alienos.

8 Et ambulaverunt juxta ritum Gentium, quas consumpsit Dominus in conspectu filiorum Israel, & regum Israel: quia similiter fecerant.

9 Et offenderunt filii Israel verbis non rectis Dominum Deum suum: & edificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis, a Furro custodum usque ad Civitatem munitam.

10 Feceruntque sibi statuas, & lucos, in omni colle sublimi, & subter omne lignum nemorosum.

11 Et adolebant ibi incensum super aras in morem Gentium, quas transfuderat Dominus a facie eorum: feceruntque verba pessima irritantes Dominum.

12 Et coluerunt immunditias, de quibus praecipit eis Dominus, ne facerent verbum hoc.

13 Et testificatus est Dominus in Israel, & in Juda, per manum omnium prophetarum, & Videntium, dicens: * Revertimini a viis vestris pessimis, & custodite praecipia mea, & carerontis, juxta omnem legem, quam praecipit patribus vestris: & sicut misi ad vos in manu servorum meorum Prophetarum.

14 Qui non audierunt, sed induraverunt cervicem suam juxta cervicem patrum suorum, qui noluerunt obedire Domino Deo suo.

15 Et abiecerunt legitima ejus, & pactum, quod pepigit cum patribus eorum, & testificationes, quibus constaturus est eos: secuti sunt vanitates, & vanegerunt: & secuti sunt Gentes, quae erant per circuitum eorum, super quibus praecipit Dominus eis, ut non facerent, sicut & illa faciebant.

16 Et dereliquerunt omnia praecipia Domini Dei sui: feceruntque sibi conflates duos vitulos, & lucos, & adoraverunt universam militiam caeli: fervieruntque Baal,

17 Et consecraverunt filios suos, & filias suas, per ignem: & divinationibus inserviebant, & auguriis: & tradiderunt se ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum.

18 Iratusque est Dominus vehementer Isra-

el, & abstulit eos a conspectu suo, & non remansit nisi tribus Juda tantummodo.

19 Sed nec ipse Juda custodivit mandata Domini Dei sui: verum ambulavit in erroribus Israel, quos operatus fuerat:

20 Projecitque Dominus omne semen Israel, & affixit eos, & tradidit eos in manu diripientium, donec proficeret eos a facie sua:

21 * Ex eo jam tempore, quo scissus est Israel a domo David, & constituerunt sibi regem Jeroboam filium Nabat: separavit enim Jeroboam Israel a Domino, & peccare eos fecit peccatum magnum.

22 Et ambulaverunt filii Israel in universis peccatis Jeroboam, quae fecerat: & non recesserunt ab eis.

23 * Usquequod Dominus auferret Israel a facie sua, sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum Prophetarum: transfuditque est Israel de terra sua in Assyrios usque in diem hanc.

24 Adduxit autem rex Assyriorum de Babilone, & de Cutha, & de Avas, & de Emath, & de Sepharvaim: & collocavit eos in civitatibus Samariae pro filiis Israel: qui possederunt Samariam: & habitaverunt in urbibus ejus.

25 Cumque ibi habitare cepissent, non timebant Dominum: & immisit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.

26 Nunciarumque est regi Assyriorum, & dictum: Gentes, quas transfudisti, & habitare fecisti in civitatibus Samariae, ignorant legitima Dei terrae: & immisit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritum Dei terrae.

27 Praecipit autem rex Assyriorum, dicens: Ducite illuc unum de sacerdotibus, quos inde captivos adduxistis, & vadat, & habitet cum eis: & doceat eos legitima Dei terrae.

28 Igitur eum venisset unus de sacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, habitavit in Bethel, & docebat eos, quomodo colerent Dominum.

29 Et unaquaque gens fabricata est Deum suum: posueruntque eos in fanis excelsis, quae fecerant Samaritae, Gens, & Gens in urbibus suis, in quibus habitabant.

30 Viri enim Babylonii fecerunt Sochorthenoth: viri autem Chutae fecerunt Nergel, & viri de Emath fecerunt Asima.

31 Porro Hevaei fecerunt Nebahaz, & Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim, comburebant filios suos igni, Adramelech, & Anamelech diis Sepharvaim.

32 Et nihilominus colebant Dominum. Fecerunt autem sibi de novissimis sacerdotes excelforum, & ponebant eos in fanis sublimibus.

33 Et cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant juxta consuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam:

34 Usque in praesentem diem morem sequuntur antiquum: non timent Dominum, neque custodiunt ceremonias ejus, judicia, & legem, & mandatum, quod praecipit Dominus filii Jacob, * quem cognominavit Israel:

2. Par. 17. a. 1.

G

A

2. Par. 28. a. 1.

1. Sai. 7. a. 1.

B

1. Sai. 1. a. 1.

1. Sai. 1. a. 1.

B

C

1. Sai. 1. a. 1.

D

2. Reg. 12. c. 19.

Jere. 25. b. 9.

E

F

Gen. 32. l. 28.

35 Et percussit cum eis pactum, & mandaverat eis, dicens: Nolite timere deos alienos, & non adoretis eos, neque colatis eos, & non immoletis eis:

36 Sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de Terra Ægypti in fortitudine magna, & in brachio extenso, ipsum timete, & illum adorare, & ipsi immolate.

37 Ceremonias quoque, & iudicia, & legem, & mandatum, quod scripsit vobis, custodite, ut faciatis cunctis diebus: & non timetis deos alienos.

38 Et pactum, quod percussit vobiscum, nolite oblivisci: nec colatis deos alienos, 39 Sed Dominum Deum vestrum timete, & ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum.

40 Illi vero non audierunt, sed juxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant.

41 Fuerunt igitur Gentes istæ timentes, quidem Dominum, sed nihilominus & idolorum suis servientes: nam & filii eorum, & nepotes sicut fecerunt patres sui, ita faciunt usque in presentem diem.

CAPUT XVIII.

Ezechias pietate excimur, dissipatis idolorum delubris, ac aeneo Moysi serpente confraeto, percussit Edom; & cum Assyriis rebellasset, rex Assyriorum expugnatis civitatibus Juda, Ezechia veniam precanti, magnam pecunia vim imponit: missa quoque manu valida Jerusalem obsidet, multis probris in Ezechiam, & blasphemis in Deum per Rabfacem jactatis.

1 Anno * tertio Osee filii Ela regis Israel, regnavit Ezechias filius Achaz regis Juda.

2 Viginti quinque annorum erat, cum regnare coepisset: & vigintinovem annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Abi filia Zacharie.

3 Fecitque, quod erat bonum coram Domino, juxta omnia, quæ fecerat David pater ejus.

4 Ipse dissipavit excelsa, & contrivit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem aeneum, quem fecerat Moyses: siquidem usque ad illud tempus filii Israel adolebant ei incensum: vocavitque nomen ejus Nohestan.

5 In Domino Deo Israel speravit: itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus Juda, sed neque in his, qui ante eum fuerunt.

6 Et adhæsit Domino, & non recessit a vestigiis ejus, fecitque mandata ejus, quæ præceperat Dominus Moysi.

7 Unde & erat Dominus cum eo, & in cun-

ctis, ad quæ procedebat, sapienter se agebat. Rebllavit quoque contra regem Assyriorum, & non servivit ei.

8 Ipse percussit Philisthæos usque ad Gazam, & omnes terminos eorum, à Turrecastodum usque ad Civitatem munitam.

9 Anno quarto regis Ezechia, qui erat annus septimus Osee filii Ela regis Israel, ascendit Salmanasar rex Assyriorum in Samariam, & oppugnavit eam,

10 Et cepit. Nam post annos tres, anno sexto Ezechia, id est * nono anno Osee regis Israel, capta est Samaria:

11 Et transtulit rex Assyriorum Israel in Assyrios, collocavitque eos in Hala, & in Habor fluviis Gozan in civitatibus Medorum:

12 Quia non audierunt vocem Domini Dei sui, sed prægressi sunt pactum ejus omnia, quæ præceperat Moyses servus Domini, non audierunt, neque fecerunt.

13 * Anno quattodecimo regis Ezechia, ascendit Sennacherib rex Assyriorum ad universas civitates Juda munitas, & cepit eas.

14 Tunc misit Ezechias rex Juda nuncios ad regem Assyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, recede à me: & omne, quod imposueris mihi, feram. Indixit itaque rex Assyriorum Ezechia regi Juda trecenta talenta argenti, & triginta talenta auri.

15 Deditque Ezechias omne argentum, quod reperturn fuerat in domo Domini, & in thesauris regis.

16 In tempore illo confregit Ezechias valvas templi Domini, & laminas auri, quas ipse affixerat, & dedit eas regi Assyriorum.

A
* 2. Par.
28. d. 27.
29. a. 1.

* Nu. 21.
6. 9.

17 Misit autem rex Assyriorum Tharchan, & Rabfari, & Rabfacem de Lachis ad regem Ezechiam, cum manu valida, Jerusalem, qui cum ascendissent, venerunt Jerusalem, & steterunt juxta aquæductum piscinæ superioris, quæ est in via Agrifullonis.

18 Vocaveruntque regem: egressus est autem ad eos Eliacim filius Helciae præpositus domus, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph à commentariis.

19 Dixitque ad eos Rabfaces: Loquimini Ezechia: Hæc dicit rex magnus, rex Assyriorum: quæ est ista fiducia, qua niteris?

20 Forfitan misisti consilium, ut præpares te ad prælium. In quo confidis, ut audeas rebel- lare?

21 An speras in baculo arundineo, atque confraeto Ægypto, super quem, si incubuerit homo, comminutus ingreditur manum ejus, & perforabit eam? sic est Pharaon rex Ægypti, omnibus, qui confidunt in se.

22 Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo nostro habemus fiduciam, nonne iste est, cujus abstulit Ezechias excelsa, & altaria: & præcepit Judæ, & Jerusalem: Ante altare hoc adorabitis in Jerusalem?

23 Nunc igitur transite ad dominum meum regem Assyriorum, & dabo vobis duo millia equorum, & videte, an habere valeatis ascensores eorum.

24 Et quomodo potestis resistere antequam satrapam de servis domini mei minimis? An fiduciam habes in Ægypto propter cur- rus, & equites?

25 Numquid sine Domini voluntate ascendi ad locum istum, ut demolirer eum? Dominus dixit mihi: Ascende ad terram hanc, & demolire eam.

26 Dixerunt autem, Eliacim filius Helciae, & Sobna, & Joahe, Rabfaci: Precamur, ut loquaris nobis servis tuis Syriacæ: siquidem intelligimus hanc linguam: & non loquaris nobis Judaicæ, audiente populo, qui est super murum.

27 Responditque eis Rabfaces, dicens: Numquid ad dominum tuum, & ad te misit me dominus meus, ut loquerer sermones hos, & non potius ad viros, qui sedent super murum, ut comedant stercora sua, & bibant urinam suam vobiscum?

28 Stetit itaque Rabfaces, & exclamavit voce magna Judaicæ, & ait: Audite verba regis magni, regis Assyriorum.

29 Hæc dicit rex: Non vos seducat Ezechias: non enim poterit erueret vos de manu mea.

30 Neque fiduciam vobis tribuat super Dominum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, & non tradetur civitas hæc in manu regis Assyriorum.

31 Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum, quod vobis est utile, & egredimini ad me: & comedet unusquisque de vinea sua, & de ficu sua, & bibetis aquas de cisternis vestris:

32 Donec veniam, & transferam vos in terram, quæ similis est terræ vestræ, in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis, &

vincarum, terram olivarum, & olei, ac mellis, & vivetis, & non moriemini. Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit nos.

33 Numquid liberaverunt dii Gentium terram suam de manu regis Assyriorum?

34 Ubi est Deus Emath, & Arphad? ubi est Deus Sepharvaim, Ana, & Ava? numquid liberaverunt Samariam de manu mea?

35 Quinam illi sunt in universis diis terrarum, qui eruerunt regionem suam de manu mea, ut possit erueret Dominus Jerusalem de manu mea?

36 Tacuit itaque populus, & non respondit ei quidquam: siquidem præceptum regis acceperant, ut non responderent ei.

37 Venitque Eliacim filius Helciae, præpositus domus, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph à commentariis, ad Ezechiam, & scissis vestibus, & nunciaverunt ei verba Rabfacis.

CAPUT XIX.

Ezechia, & Isaiâ conversis ad Dominum, & pro liberatione precantibus, propter Rabfacis blasphemias, percussit Angelus Domini centum octoginta quinque millia Assyriorum; Quare fugiens Sennacherib in templo idolorum suorum à filiis suis occiditur.

1 Quæ cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, & operus est sacco, ingressusque est domum Domini.

2 Et misit Eliacim præpositum domus, & Sobnam scribam, & senes de sacerdotibus, operos facies, ad Isaiam prophetam filium Amos.

3 Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & increpationis, & blasphemia, dies iste: venerunt filii usque ad partum, & vires non habet parturientis.

4 Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabfacis, quem misit rex Assyriorum dominus suus, ut exprobraret Deum viventem, & argueret verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus: & fac orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.

5 Venerunt ergo servi regis Ezechia ad Isaiam.

6 Dixitque eis Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Noli timere à facie sermonum, quos audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.

7 Ecce ego immittam ei spiritum, & audiet nuncium, & revertetur in terram suam, & deiciam eum gladio in terra sua.

8 Reversus est ergo Rabfaces, & invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim, quod recessisset de Lachis.

9 Cumque audisset de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egressus est, ut pugnet adversum te: & iret contra eum, misit nuncios ad Ezechiam, dicens:

10 Hæc dicit Ezechia regi Juda: Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Jerusalem in manus regis Assyriorum.

11 Tu enim ipse audisti, quæ fecerunt reges Assyriorum universis terris, quomodo vastaverunt eas: num ergo solus poteris liberari?

A
Isai. 37. a.

B

C

12 Numquid liberaverunt dii Gentium singulos, quos vastaverunt patres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Reseph, & filios Eden, qui erant in Thelassar?

13 Ubi est rex Emat, & rex Arphad, & rex civitatis Sepharvaim, Ana, & Ava?

14 Itaque cum accepisset Ezechias litteras de manu nunciorum, & legisset eas, ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino.

15 Et oravit in conspectu ejus, dicens: Domine Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terrae: tu fecisti caelum, & terram.

16 Inclina aurem tuam, & audi: aperi, Domine, oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sennacherib, qui misit, ut exprobraret nobis Deum viventem.

17 Verè, Domine, dissipaverunt reges Assyriorum Gentes, & terras omnium.

18 Et miserunt deos eorum in ignem: non enim erant dii, sed opera manuum hominum ex ligno, & lapide, & perdidit eos.

19 Nunc igitur, Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna terrae, quia tu es Dominus Deus solus.

20 Misit autem Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quæ deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audivi.

21 Iste est sermo, quem locutus est Dominus de eo: post tergum tuum caput movit, filia Sion: post tergum tuum caput movit, filia Jerusalem.

22 Cui exprobraſti, & quem blasphemaſti: contra quem exaltaſti vocem tuam, & elevaſti in excelsum oculos tuos? contra sanctum Israel.

23 Per manum servorum tuorum exprobraſti Dño, & dixiſti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani, & succidi sublimes oedros ejus, & electas abietes illius. Et ingressus sum usque ad terminos ejus, & saltum carmeli ejus.

24 Ego succidi. Et bibi aquas alienas, & siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas elauſas.

25 Numquid non audiviſti, quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasnavi illud, & nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.

26 Et qui sedent in eis, humiles manu, contremuerunt, & confusi sunt, facti sunt velut signum agri, & virens herba tectorum, quæ arefacta est, antequam veniret ad maturitatem.

27 Habitaculum tuum, & egressum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præcivi, & furor tuum contra me.

28 Insanisti in me, & superbia tua ascendit in aures meas: ponam itaque circum in naribus tuis, & camum in labiis tuis, & redam te in viam, per quam venisti.

29 Tibi autem, Ezechia, hæc erit signum: Comede hoc anno, quæ repereris in secundo autem anno, quæ spontè nascuntur: porro in tertio anno seminate, & metite: plantate vineas, & comedite fructum earum.

30 Et quodcumque reliquum fuerit de do-

mo Juda, mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum.

31 De Jerusalem quippe egredientur reliquiæ, & quod salvetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.

32 Quamobrem hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hæc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio.

33 Per viam, qua venit, revertetur: & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.

34 Protegamque urbem hanc, & salvabo eam propter me, & propter David servum meum.

35 * Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Cùmque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum: & recedens abiit.

36 Et reversus est Sennacherib rex Assyriorum, & mansit in Ninive.

37 Cùmque adoraret in templo Nesroch deum suum, Adramelech, & Sarazar filii ejus percussit eum gladio, & fugeruntque in terram Armeniorum, & regnavit Asarhadon filius ejus pro eo.

C A P U T X X.

Isaias agrotantem Ezechiam moriturum denunciat: at ille sua oratione sanitatem cum prorogatione vite ad quindecim annos à Deo impetrat, dato sanitatis signo per solis regressum: Assyriis autem munera deferentibus Isaias ostendit, & ob id per Isaiam reprehensio, captivitas Babylonica denunciat: cui impius succedit filius Manasse.

1 In diebus illis agrotavit Ezechias usque ad mortem: & venit ad eum Isaias filius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ: morietis enim tu, & non vives.

2 Qui converterit faciem suam ad parietem, & oravit Dominum, dicens:

3 Obsecro, Domine, memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

4 Et antequam egredereur Isaias medium partem atrii, factus est sermo Domini ad eum, dicens:

5 Revertere, & dic Ezechia: duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce sanavi te, die tertio ascendes templam Domini.

6 Et addam diebus tuis quindecim annos: sed & de manu regis Assyriorum liberabo te, & civitatem hanc, & protegam urbem istam propter me, & propter David servum meum.

7 Dixitque Isaias: Asserte massam siccorum. Quam cum attulissent, & posuissent super illicum ejus, curatus est.

8 Dixerat autem Ezechias ad Isaiam: Quod erit signum, quia Dominus me sanabit, & quia ascensus sum die tertia templum Domini?

9 Cui ait Isaias: Hoc erit signum à Domino, quod facturus sit Dominus sermonem, quem

locutus

locutus est: Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?

10 Et ait Ezechias: Facile est, umbram crescere decem lineis: nec hoc volo, ut fiat, sed ut revertatur retrorsum decem gradibus.

11 Invocavit itaque Isaias propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achaz, retrorsum decem gradibus.

12 * In tempore illo misit Berodach Balandan, filius Baladan, rex Babylioniorum, litteras, & munera ad Ezechiam: audiverat enim, quod agrotasset Ezechias.

13 Letatus est autem in adventu eorum Ezechias, & ostendit eis domum aromatatum, & aurum, & argentum, & pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vasorum suorum, & omnia, quæ habere poterat in thesauris suis. Non fuit, quod non monstraret eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua.

14 Venit autem Isaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri isti? aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

15 At ille respondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia, quæcumque sunt in domo mea, viderunt: nihil est, quod non monstraverim eis, in thesauris meis.

16 Dixit itaque Isaias Ezechia: Audi sermonem Domini:

17 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ sunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui usque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus.

18 Sed & de filiis tuis, qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

19 Dixit Ezechias ad Isaiam: Bonus sermo Domini, quem locutus es: sit pax, & veritas in diebus meis.

20 Reliqua autem sermonum Ezechia, & omnis fortitudo ejus, & quomodo fecerit piscinam, & aquæductum, & introduxerit aquas in civitatem, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

21 Dormivitque Ezechias cum patribus suis, & regnavit Manasse filius ejus pro eo.

C A P U T X X I.

Propter abominandam Manasse impietatem prædicit Dominus, se Judam, ac Jerusalem deleturum: cui mortuo succedit impius filius Amon: & hoc à servis occiso, regnat super Judam pius filius Josias.

1 Duodecim annorum erat Manasse cùm regnare cepisset, & quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Haphsiba.

2 Fecitque malum in conspectu Domini, juxta idola Gentium, quas delevit Dominus à facie filiorum Israel.

3 * Converterſusque est, & ædificavit excelsa, quæ dissipaverat Ezechias pater ejus: & erexit aras Baal, & fecit lucos, sicut fecerat A-

chab rex Israel, & adoravit omnem militiam cæli, & coluit eam.

4 Extraxitque aras in domo Domini, de qua dixit Dominus: * in Jerusalem ponam nomen meum.

5 Et extruxit altaria universæ militiæ cæli in duobus atriis templi Domini.

6 Et traduxit filium suum per ignem: & ariolatus est, & observavit auguria, & fecit pythones, & aruspices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, & irritaret eum.

7 Posuit quoque idolum lucis, quem fecerat in templo Domini; * super quod locutus est Dominus ad David, & ad Salomonem filium ejus: In templo hoc, & in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum.

8 Et ultra non faciam commoveri pedem Israel de terra, quam dedi patribus eorum: si tamen custodierint opere omnia, quæ præcepi eis, & universam legem, quam mandavi eis: servus meus Moyses.

9 Illi verò non audierunt: sed seducti sunt à Manasse, ut facerent malum super gentes, quas contrivit Dominus à facie filiorum Israel.

10 Locutusque est Dominus in manu servorum suorum Prophetarum, dicens:

11 * Quia fecit Manasse rex Juda abominaciones istas pessimas, super omnia, quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, & peccare fecit etiam Judam in immunditiis suis:

12 Propterea hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego inducam mala super Jerusalem, & Judam: ut quicumque audierit, tinniant ambe aures ejus.

13 Et extendam super Jerusalem siniculum Samariæ, & pondus domus Achab: & delebo Jerusalem, sicut deleri solent tabule: & delens vertam, & ducam crebris stylum super faciem ejus.

14 Dimittam verò reliquias hereditatis meæ, & tradam eas in manus inimicorum ejus: eruntque in vastitatem, & in rapinam cunctis adversariis suis:

15 Eò quod fecerint malum coram me, & perseveraverint irritantes me, ex die, qua egressi sunt patres eorum ex Ægypto, usque ad hanc diem.

16 Insuper & sanguinem innoxium fudit Manasse multum nimis, donec impleret Jerusalem usque ad os: absque peccatis suis, quibus peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Domino.

17 Reliqua autem sermonum Manasse, & universa quæ fecit, & peccatum ejus quod peccavit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

18 Dormivitque Manasse cum patribus suis, & sepultus est in horto domus suæ, in horto Oza: & regnavit Amon filius ejus pro eo.

19 Viginti duorum annorum erat Amon, cùm regnare cepisset: duobus quoque annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Meisalemeth filia Harus de Jecuba.

20 Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasse pater ejus.

21 Ite ambulavit in omni via, per quam

2. Reg. 7. b. 10.

B. d. 26. 1. Reg. 8. b. 16. a. 5.

1. Reg. 15. 2. 4.

C.

D.

V am-

ambulaverat pater ejus: servivitque immunditiis, quibus servierat pater ejus, & adoravit eas.

22 Et dereliquit Dominum Deum patrum suorum, & non ambulavit in via Domini.

23 Terenderuntque ei insidias servi sui, & interfecerunt regem in domo sua.

24 Percussit autem populus terræ omnes, qui conjuraverant contra regem Amon: & constituerunt sibi regem Josiam filium ejus pro eo.

25 Reliqua autem sermonum Amon, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda?

26 Sepelieturque eum in sepulchro suo, in hortu Oza: & regnavit Josias filius ejus pro eo.

CAPUT XXII.

Josias templum, ac Dei cultum instaurat: Dominum super reperto Deuteronomii libro consultantem, prædicit in eo minis, & pœnis exterritus, responsum ex prophetide accipit, inducenda super Judam scripta in eo mala propter neglectum à patribus Dei cultum, ipsum tamen prius in pace moriturum.

Octo annorum erat Josias, cum regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Idida, filia Hadaja de Beseath.

2 Fecitque, quod placitum erat coram Domino, & ambulavit per omnes vias David patris sui: non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.

3 Anno autem octavodecimo regis Josiæ, misit rex Saphan filium Asia, filii Mesulam, scribam templi Domini, dicens ei:

4 Vade ad Helciam sacerdotem magnum, ut consuleret pecunia, quæ illata est in templum Domini, quam collegerunt janitores templi à populo,

5 Deturque fabris per præpositos domus Domini: qui & distribuant eam his, qui operantur in templo Domini, ad instauranda farta recta templi:

6 Tignariis videlicet, & cæmentariis, & iis qui interrupta componunt: & ut emantur ligna, & lapides de lapidicinis ad instaurandum templum Domini.

7 Verumtamen non suppetetur eis argentum, quod accipiunt, sed in potestate habeant, & in fide,

8 Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan scribam: Librum Legis reperi in domo Domini: deditque Helcias volumen Saphan, qui & legit illud.

9 Venit quoque Saphan scriba ad regem, & renunciavit ei, quod præceperat, & ait: Conflaverunt servi tui pecuniam, quæ reperta est in domo Domini: & dederunt, ut distriberetur fabris à præfæctis operum templi Domini.

10 Narravit quoque Saphan scriba regi, dicens: Librum dedit mihi Helcias sacerdos. Quem cum legisset Saphan coram rege,

11 Et audisset rex verba Libri Legis Domini, scidit vestimenta sua.

12 Et præcepit Helciae sacerdoti, & Ahi-

cam filio Saphan, & Achobor filio Michæ, & Saphan scriba, & Afaje servo regis, dicens:

13 Ite, & consulite Dominum super me, & super populo, & super omni Juda, de verbis voluminis istius, quod inventum est: magna enim ira Domini ducens est contra nos: quia non audierunt patres nostri verba Libri hujus, ut facerent omne, quod scriptum est nobis.

14 Terunt itaque Helcias sacerdos, & Ahi-cam, & Achobor, & Saphan, & Afaja, ad Holdam prophetidem, uxorem Sellum, filii Thecua, filii Araas custodis vestium, quæ habitabat in Jerusalem in Secunda: locuturque sunt ad eam.

15 Et illa respondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dicit viro, qui misit vos ad me.

16 Hæc dicit Dominus: Ecce ego adducam mala super locum istum, & super habitatores ejus, omnia verba Legis, quæ legit rex Juda.

17 Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum suarum: & succendetur indignatio mea in loco hoc, & non exstinguetur.

18 Regi autem Juda, qui misit vos, ut consuleretis Dominum, sic dicitis: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro eo quod audisti verba voluminis,

19 Et perterritum est cor tuum, & humiliatus es coram Domino, audicis sermonibus contra locum istum, & habitatores ejus, quod videlicet fierent in suporem, & in maledictum: & scidisti vestimenta tua, & flevistis coram me, & ego adivi, ait Dominus:

20 Idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala, quæ inducturus sum super locum istum.

CAPUT XXIII.

Josias Deuteronomium coram populo legis percussioque cum Domino fœdere, ac destruxit abominationibus, præcipit Pascha celebrari: cui in Mageddo occiso succedit impius filius Joachaz, quem Pharaon captum duci in Ægyptum, substituto Eliacim quem Joakim nominat, & ei gravem multam imponit.

Et renunciaverunt regi, quod dixerat. Qui misit: & congregati sunt ad eum omnes senes Juda, & Jerusalem.

2 Ascenditque rex templum Domini, & omnes viri Juda, universique, qui habitabant in Jerusalem cum eo sacerdotes, & prophetae, & omnis populus à parvo usque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba Libri fœderis, qui inventus est in domo Domini.

3 Stetitque rex super gradum: & fœdus percutit coram Domino, ut ambularent post Dominum, & custodirent præcepta ejus, & testimonia, & ceremonias, in omni corde, & in tota anima, & susciterent verba fœderis hujus, quæ scripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto.

4 Et præcepit rex Helciae pontifici, & sacerdotibus secundi ordinis, & janitoribus, ut proicerent de templo Domini omnia vasa,

quæ facta fuerant Baal, & in luto, & universæ militiæ celi: & cõbussit ea foris Jerusalem in convalle Cedron, & tulit pulverem eorum in Bethel.

5 Et delevit aruspices, quos posuerant reges Juda ad sacrificandum in excelsum per civitates Juda, & in circuitu Jerusalem: & eos, qui adolebant incensum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim signis, & omni militiæ celi.

6 Et effertur fecit lucum de domo Domini foras Jerusalem in convalle Cedron, & combussit eum ibi, & redëgit in pulverem, & projecit super sepulchra vulgi.

7 Destruixit quoque adiculas: effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci.

8 Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Juda: & contaminavit excelsa, ubi sacrificabant sacerdotes, de Gabaa usque Bersabee: & destruxit aras portarum in introitu ostii Josue principis civitatis, quod erat ad sinistram portæ civitatis.

9 Verumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare Domini in Jerusalem: sed tantum comedebant azyma in medio fratrum suorum.

10 Contaminavit quoque Topheth, quod est in Convalle filii Ennom: ut nemo consecraret filium suum, aut filiam pro igne, Moloch.

11 Abstulit quoque equos, quos dederat reges Juda, Soli, in introitu templi Dñi juxta exedrâ Nathammelech eunuchi, qui erat in Pharium: currus autem Solis combussit igni.

12 Altaria quoque, quæ erant super tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda, & altaria, quæ fecerat Manassés in duobus atriis templi Dñi, destruxit rex: & cucurrit inde, & dispersit cinerem eorum in torrente Cedron.

13 Excelsa quoque, quæ erant in Jerusalem ad dexteram partem Montis offensionis, quæ ædificaverat Salomon rex Israel Astaroth idolo Sidoniorum, & Chamos offensioni Moab, & Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex.

14 Et contrivit statuas, & succidit lucos: replevitque loca eorum ossibus mortuorum.

15 * Insuper & altare, quod erat in Bethel, & excelsum, quod fecerat Jeroboam filius Nabat, qui peccare fecit Israel: & altare illud, & excelsum destruxit, atque cõbussit, & cõminuit in pulverem, succenditque etiam lucum.

16 Et conversus Josias, vidit ibi sepulchra, quæ erant in monte: misitque, & tulit ossa de sepulchris, & cõbussit ea super altare, & polluit illud juxta verbum Domini, quod locutus est vir Dei, qui prædixerat verba hæc.

17 * Et ait: Quis est titulus ille, quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum est hominis Dei, qui venit de Juda, & prædixit verba hæc, quæ fecisti super altare Bethel.

18 Et ait: Dimitte eum, nemo commoveat ossa ejus. Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus prophetae, qui venerat de Samaria.

19 Insuper, & omnia vana excelsorum, quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Israel ad irritandum Dominum, abstulit Josias: & fecit eis, secundum omnia opera, quæ fecerat in Bethel.

20 Et occidit universos sacerdotes excelsorum, qui erant ibi super altaria: & cõbussit ossa humana super ea: reversusque est Jerusalem.

21 * Et præcepit omni populo, dicens: Facite Phasce Domino Deo vestro, secundum quod scriptum est in libro fœderis hujus.

22 Nec enim factum est Phasce tale à diebus judicum, qui judicaverunt Israel, & omnium dierum regum Israel, & regum Juda.

23 Si cut in octavo decimo anno regis Josiæ factum est Phasce istud Domino in Jerusalem.

24 Sed & pythones, & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominationes, quæ fuerat in terra Juda, & Jerusalem, abstulit Josias ut statueret verba legis, quæ scripta sũt in Libro, quæ invenit Helcias sacerdos in templo Dñi.

25 Similis illi non fuit ante eum rex, qui revertetur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysi: neque post eum surrexit similis illi.

26 Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furoris sui magni, quod iratus est furor ejus contra Judam: propter irrationes, quibus provocaverat eum Manassés.

27 * Dixit itaque Dñs: Etiã Judam auferam à facie mea, sicut abstuli Israel: & proiciam civitatem hanc, quam elegi, Jerusalem, & domum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi.

28 Reliqua autem sermonum Josiæ, & universa, quæ fecit, nonne hæc scripta sunt in Libro verborum dierum regum Juda?

29 * In diebus ejus ascendit Pharaon Necho rex Ægypti contra regem Assyriorum ad flumen Euphraten: & abiit Josias rex in occursum ejus: & occisus est in Mageddo, cum vidisset eum.

30 Et portaverunt eum servi sui mortuum de Mageddo: & pertulerunt in Jerusalem, & sepeliverunt eum in sepulchro suo. Tulit quoque populus terræ Joachaz filium Josiæ: & unxerunt eum, & constituerunt eum regem pro patre suo.

31 * Viginti trium annorum erat Joachaz, cum regnare cepisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Amital, filia Jeremias, de Lobna.

32 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia, quæ fecerant patres ejus.

33 Vixitque eum Pharaon Necho in Rebla, quæ est in terra Emath, ne regnaret in Jerusalem: & imposuit multam terræ, centum talentis argenti, & talento auri.

34 Regemque constituit Pharaon Necho Eliacim filium Josiæ pro Josia patre ejus: vertitque nomen ejus Joakim. Porro Joachaz tulit, & duxit in Ægyptum, & mortuus est ibi.

35 Argentum autem, & aurum edidit Joakim Pharaoni, cum indixisset terra per singulos, ut conferretur juxta præceptum Pharaonis: & unumquemque juxta vires suas exegit, tam argentum, quam aurum de populo terræ, ut daret Pharaoni Necho.

36 Viginti quinque annorum erat Joakim cum regnare cepisset: & undecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Zebida filia Phadaja de Ruma.

37 Et fecit malum coram Domino, juxta omnia, quæ fecerant patres ejus.

A
2. Par. 34. 21.
B
C

C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
X
Y
Z

E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
X
Y
Z

CAPUT XXIV.

Joachim triennio servit regi Babylonis: deinde de variis patitur latrunculos: quo mortuo, succedit filius Joachims, quem cum thesauris templi, ac domus regie, universoque robore habitatorum Jerusalem ducit Nabuchodonosor in Babylonem, suffulto in regem illius patrua Matthania, quem vocavit Sedeciam.

A **I**n diebus ejus ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, & factus est ei Joachim servus tribus annis: & rursus rebellavit contra eum.

B Immisitque ei Dominus latrunculos Chaldaeorum, & latrunculos Syriae, & latrunculos Moab, & latrunculos filiorum Ammon: & immisit eos in Judam, ut disperderent eum, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat per servos suos prophetas.

C Factus est autem hoc per verbum Domini contra Judam, ut auferret eum coram se, propter peccata Manasse universa, quae fecit,

D Et propter sanguinem innoxium, quem effudit, & implevit Jerusalem cruore innocentium: & ob hanc rem noluit Dominus propitiari.

E Reliqua autem sermonum Joachims, & universa, quae fecit, nonne haec scripta sunt in Libro sermonum dierum regum Juda? Et dormivit Joachim cum patribus suis.

F Et regnavit Joachin filius ejus pro eo.

G Et ultra non addidit rex Aegypti, ut egrederetur de terra sua: tulerat enim rex Babylonis, a rivo Aegypti usque ad fluvium Euphraten, omnia, quae fuerant regis Aegypti.

H Decem, & octo annorum erat Joachin, cum regnare coepisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Nebetta filia Elnathan de Jerusalem.

I Et fecit malum coram Domino, juxta omnia, quae fecerat pater ejus.

J **I**n tempore illo ascenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis in Jerusalem, & circumdata est urbs munitionibus.

K Venitque Nabuchodonosor rex Babylonis ad civitatem cum servis suis, ut oppugnarent eam.

L Egressusque est Joachin rex Juda ad regem Babylonis, ipse, & mater ejus, & servi ejus, &

* Sup. 23. 427.

* Dan. 1. 21.

principes ejus, & eunuchi ejus: & suscepit eum rex Babylonis anno octavo regni sui.

M Et protulit inde omnes thesauros domus Domini, & thesauros domus regiae: & concidit universa vasa aurea, quae fecerat Salomon rex Israel in templo Domini juxta verbum Domini.

N Et transtulit omnem Jerusalem, & universos principes, & omnes fortes exercitus, decem millia, in captivitatem, & omnem artificem, & clusorem: nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terrae.

O **T**ranstulit quoque Joachin in Babylonem, & matrem regis, & uxores regis, & eunuchos ejus: & judices terrae duxit in captivitatem de Jerusalem in Babylonem.

P Et omnes viros robustos, septem millia, & artifices, & clusores mille, omnes viros fortes, & bellatores: duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylone in.

Q **E**t constituit Matthania patrum ejus pro eo: imposuitque nomen ei Sedeciam.

R Viginti, & primum annum aetatis habebat Sedecias, cum regnare coepisset, & undecim annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus erat Amital, filia Jeremiae, de Lohna.

S Et fecit malum coram Domino, juxta omnia, quae fecerat Joachim.

T Irascebatur enim Dominus contra Jerusalem, & contra Judam, donec proiecisset eos a facie sua: recessitque Sedecias a regem Babylonis.

CAPUT XXV.

Obsessa a Nabuchodonosor Jerusalem, Sedecias caecus, ac vincens, necatis coram se filiis, in Babylonem ducitur cum reliquo populo: quibusdam tamen ad exercendam terram relictis: post exusta una cum templo omnia magnifica aedificia, praefecit Nabuchodonosor Godoliam, quo ab Ismaele interempto, fugit populus in Babylonem, Joachin autem in captivitate sublimatur a rege Babylonis.

V Actum est autem anno nono regni ejus, mense decimo, decima die mensis, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse, & omnis exercitus ejus, in Jerusalem, &

circumdederunt eam: & extruxerunt in circuitu ejus munitiones.

2 Et clausa est civitas, atque vallata, usque ad undecimum annum regis Sedeciae.

3 Nona die mensis, prevaluitque fames in civitate, nec erat panis populo terrae.

4 Et interrupta est civitas: & omnes viri bellatores nocte fugerunt, per viam portae, quae est inter duplicem murum ad horrum regis (porro Chaldaei obsidebant in circuitu civitatem) fugit itaque Sedecias per viam, quae ducit ad campestria solitudinis.

5 Et persecutus est exercitus Chaldaeorum regem, comprehenditque eum in planitie Jericho, & omnes bellatores, qui erant cum eo, dispersi sunt, & reliquerunt eum.

6 Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locutus est cum eo iudicium,

7 Filios autem Sedeciae occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Babylonem.

8 Mense quinto, septima die mensis, ipse est annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, servus regis Babylonis, in Jerusalem.

9 **E**t succendit domum Domini, & domum regis: & domos Jerusalem, omnemque domum combussit igni.

10 Et muros Jerusalem in circuitu destruxit omnis exercitus Chaldaeorum, qui erat cum principe militum.

11 Reliquam autem populi partem, quae remanserat in civitate, & perfugas, qui transigerant ad regem Babylonis, & reliquum vulgus, transtulit Nabuzardan princeps militiae.

12 Et de pauperibus terrae reliquit vinitores, & agricolas.

13 **C**olumnas autem aereas, quae erant in templo Domini, & bases, & mare arcum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldaei, & transtulerunt eas omne in Babylonem.

14 Ollas quoque aereas, & trullas, & tridentes, & scyphos, & mortariola, & omnia vasa aerea, in quibus ministrabant, tulerunt.

15 Necnon & thuribula, & phialas, quae aurea, aurea; & quae argentea, argentea; tulit princeps militiae:

16 Id est, columnas duas, mare unum, & bases, quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus aeris omnium vasorum.

17 **D**ecem, & octo cubitos altitudinis habebat columna una: & capitellum aereum super se altitudinis trium cubitorum: & reticulatum, & malgranata super capitellum columnae, omnia aerea: similem & columna se-

cunda habebat ornatum.

18 Tulit quoque princeps militiae Sarajam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres janitores.

19 Et de civitate eunuchum unum, qui erat praefectus super bellatores viros: & quinque viros de his, qui steterant coram rege, quos reperit in civitate: & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terrae: & sexaginta viros e vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20 Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21 Percussitque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Juda de terra sua.

22 Populo autem, qui relictus erat in terra Juda, quem dimiserat Nabuchodonosor rex Babylonis, praefecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.

23 Quod cum audissent omnes duces militum, ipsi & viri, qui erant cum eis, videlicet, quod constituerat rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Maspha, Ismahel filius Nathaniae, & Johanan filius Caree, & Saraja filius Thanchumeth Netophathites, & Jezonias filius Maachathi, ipsi, & socii eorum.

24 Juravitque Godolias ipsis, & sociis eorum, dicens: Nolite timere servi Chaldaei: manete in terra, & servite regi Babylonis, & bene erit vobis.

25 Factum est autem in mense septimo, venit Ismahel filius Nathaniae, filii Elisama de semine regio, & decem viri cum eo: percusseruntque Godoliam, qui & mortuus est: sed & Judaeos, & Chaldaeos, qui erant cum eo in Maspha.

26 Confurgensque omnis populus a parvo usque ad magnum, & principes militum, venerunt in Aegyptum, timentes Chaldaeos.

27 Factum est vero in anno trigesimo septimo transmigrationis Joachin regis Juda, mense duodecimo, vigesima septima die mensis sublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno, quo regnare coeperat, caput Joachin regis Juda de carcere.

28 Et locutus est ei benigne: & posuit thronum ejus super thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29 Et mutavit vestes ejus, quas habuerat in carcere, & comedit panem semper in conspectu ejus cunctis diebus vitae suae.

30 Annonam quoque constituit ei sine intermissione, quae & dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vitae suae.

* Reg. 1. 21. 22. 23. 24. 25.

LIBER PRIMUS
PARALIPOMENON,
HEBRAICE DIBRE HAJAMIM.

CAPUT PRIMUM.

Genealogia ab Adam usque ad Abraham, & generationes filiorum Abraham una cum filiis, ac posteris Esau, & regibus, ac ducibus terrae Edom, antequam essent reges super filios Israel.

A D A M, Seth, Enos, Cainan, Malaleel, Jared, Henoch, Mathusale, Lamech, Noe, Sem, Cham, & Japheth. Filii Japheth, Gomer, & Magog, & Madai, & Janan, Thubal, Mofoch, Thiras. Porro filii Gomer: Ascenez, & Riphath, & Thogorma. Filii autem Janan: Elisa, & Tharsis, Cethim, & Dodanim. Filii Cham: Chus, & Meftahim, & Phut, & Chanaan. Filii autem Chus: Saba, & Hevila, Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Porro filii Regma: Saba, & Dadan. Chus autem genuit * Nemrod: iste cepit esse potens in terra. Meftaim verò genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephtuim, Phetrufim quoque, & Caffuim: de quibus egressi sunt Philisthim, & Caphtorim, Chanaan verò genuit Sidonem primogenitum suum, Hethaam quoque, Et Jebusaum, & Amorrhæum, & Geraræum, Hevaumque, & Aracæum, & Simæum, Aradium quoque, & Samaræum,

Gen. 2. 2. 1. 4. 11. 23. 3. a. 6. b. 7.

Gen. 10. b. 2.

& Hamathæum. Filii * Sem: Ælam, & Assur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Mofoch. Arphaxad autem genuit Sale, qui se genuit Heber. Porro Heber nati sunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus divisa est terra; & nomen fratris ejus Jectan. Jectan autem genuit Elmodad, & Seleph, & Afirmoth, & Jare, Adoram quoque, & Huzal, & Dechi, Hebal etiam, & Abimacl, & Saba, nec non Et Ophir, & Hevila, & Jobab: omnes isti filii Jectan. Sem, Arphaxad, Sale, Heber, Phaleg, Ragau, Serug, Machor, Thare, Abram, * ille est Abraham. Filii autem Abraham, Isaac, & Ismahel. Et hæ generationes eorum. Primogenitus * Ismahelis, Nabajoth, & Cedar, & Abdecl, & Mahfiam, Et Masma, & Duma, Masfa, Hadaa, & Thema, Jetur, Naphis, Cedma: hi sunt filii Ismahelis. Filii autem Ceturae concubinae Abraham, quos genuit: Zamran, Jecfan, Madan, Madian, Jesboe, & Suc. Porro filii Jecfan: Saba, & Dadan. Filii autem Dadan: Assurim, & Latufim, & Laomim. Filii * autem Madian: Epha, & Ephera, & Henoeh, & Abida, & Eldaa. omnes hi, filii Ceturae. Genuit * autem Abraham Isaac: cujus fuerunt filii, Esau & Israel.

B Filii * Esau: Eliphaz, Rahuel, Jehus, Jhelom, & Core. Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamma, Amalec. Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza. Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Difon, Efer, Difan. Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamma. Filii Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi, & Onam. Filii Sebeon: Aja, & Ana. Filii Ana: Difon. Filii Difon: Hamram, & Efcban, & Jethran, & Charan. Filii Efer: Balaan, & Zavan, & Jacan. Filii Difan: Hus, & Aran. Isti sunt reges, qui imperaverunt in Terra Edom, antequam esset rex super filios Israel: Bale Filius Beor: & nomen civitatis ejus, Denaba. Mortuus est autem Bale, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Bosra. Cùmque & Jobab fuisset mortuus, regnavit pro eo Hufam de Terra Themanorū. Obiit quoque, & Hufam, & regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percussit Madian in Terra Moab: & nomen civitatis ejus Avith. Cùmque & Adad fuisset mortuus, regnavit pro eo Semla de Masrea. Sed & Semla mortuus est, & regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta annem sita est. Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanaq filius Achobor. Sed & hic mortuus est, & regnavit pro eo Adad: cujus urbis nomen fuit Phua, & appellata est uxor ejus Meetabel filia Matred filia Mezaab. Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse ceperunt: dux Thamma, dux Alva, dux Jetheth. Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon, Dux Cenez, dux Theman, dux Mabfar, Dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom.

D

A

Inf. 4. 1. 1.

Inf. 7. a.

CAPUT II.

Genealogia Judæ Patriarchæ usque ad Isai patrem David, fratrumque, ac sororum ejus.

Filii autem Israel: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, & Zabulon, Dan, Joseph, Benjamin, Nephthali, Gad, & Azer. Filii * Juda: Her, Onan, & Sela: hi tres nati sunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, & occidit eum. * Thamar autem nurus ejus peperit ei Phares, & Zara: omnes ergo filii Juda, quinque. Filii autem Phares: Hefron, & Hamul. Filii quoque Zare: Zamri, & Ethan, & Eman, Chalcal quoque, & Dara, simul quinque. Filii * Charmi: Achar, qui turbavit Israel, & peccavit in furto anathematis.

8 Filii Ethan Azarias. 9 Filii * autem Hefron, qui nati sunt ei: Jeraamecl, & Ram, & Calubi. 10. Porro Ram genuit Aminadab, Aminadab autem genuit Nahafson, principem filiorum Juda. 11 Nahafson quoque genuit Salma, de quo ortus est Booz. 12. Booz verò genuit Obed, qui & ipse genuit Isai. 13 * Isai autem genuit primogenitum Eliab, secundum Abinadab, tertium Simmaa, 14 Quartum Nathanael, quintum Raddai, 15 Sextum Afom, septimum David. 16 Quorum sorores fuerunt, Sarvia, & Abigail. Filii Sarvia: Abifai, Joab, & Asael, tres. 17 Abigail autem genuit Amafâ, cujus pater fuit Jether Ismahelites. 18 Caleb verò filius Hefron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Jerioth: fueruntque filii ejus Jafer, & Sobab, & Ardô. 19 Cùmque mortua fuisset Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur. 20 Porro Hur genuit Uri: & Uri genuit Bezeleel. 21 Post hæc ingressus est Hefron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eam, cùm esset annorum sexaginta: quæ peperit ei Segub. 22 Sed & Segub genuit Jair, & possedit viginti tres civitates in Terra Galaad. 23 Cœpitque Gessur, & Aram, oppida Jair, & Canath, & viculus ejus sexaginta civitatum: omnes isti, filii Machir patris Galaad. 24 Cùm autem mortuus esset Hefron, ingressus est Caleb ad Ephrata. Habuit quoque Hefron uxorem Abia, quæ peperit ei Assur patrem Thecuæ. 25 Nati sunt autem filii Jerameel primogeniti Hefron, Ram primogenitus ejus, & Buna, & Aram, & Afom, & Achia. 26 Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam. 27 Sed & filii Ram primogeniti Jerameel, fuerunt Moos, Jamir, & Achar. 28 Onam autem habuit filios, Semei, & Jada filii autem Semei: Nadab, & Abifur. 29 Nomen verò uxoris Abifur, Abihail, quæ peperit ei Ahobban, & Molid. 30 Filii autem Nadab fuerunt, Saled, & Apphaim. Mortuus est autem Saled absque liberis. 31 Filius verò Apphaim, Jesi: qui Jesi genuit Sefan. Porro Sefan genuit Oholai. 32 Filii autem Jada fratris Semei: Jerher, & Jonathan. Sed & Jether mortuus est absque liberis. 33 Porro Jonathan genuit Phaleth, & Zizai. Isti fuerunt filii Jerameel. 34 Sefan autem non habuit filios, sed filias, & servum Ægyptium nomine Jeraa. 35 Deditque ei filiam suam uxorem: quæ peperit ei Ethei. 36 Ethei autem genuit Nathan, & Nathan genuit Zabada. 37 Zahad quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed,

* Ruth. 4. d. 19. B. 1. Reg. 16. h. 6. 8. 9. 17. h. 12.

C

D

E

38 Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam,
 39 Azarias genuit Helles, & Helles genuit Elafa,
 40 Elafa genuit Sifamoi, Sifamoi genuit Sellum.
 41 Sellum genuit Icamiam, Icamia autem genuit Elisama.
 42 Filii autem Caleb fratris Jerameel: Mefa primogenitus ejus, ipse est pater Ziph: & filii Marefa patris Hebron.
 43 Porro filii Hebron, Core, & Taphua; & Recem, & Samma.
 44 Samma autem genuit Raham, patrem Jercaam, & Recem genuit Sammai.
 45 Filius Sammai, Maon: & Maon pater Bethsur.
 46 Epha autem concubina Caleb peperit Haran, & Mofa, & Gezez. Porro Haran genuit Gezez.
 47 Filii autem Jahaddai, Regom, & Joathan, & Gefan, & Phalet, & Epha, & Saaph.
 48 Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, & Tharana.
 49 Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa. Filia vero Caleb, fuit Achfa.
 50 Hi erant filii Caleb, filii Hur primogeniti Ephrata, Sobal pater Cariathiarim.
 51 Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader.
 52 Fuerunt autem filii Sobar patris Cariathiarim, Qui vidcbat dimidium requicitionum.
 53 Et de cognatione Cariathiarim, Jether, & Aphuthci, & Semathci, & Mafereci: Ex his egressi sunt Saraita, & Ethhaolite.
 54 Filii Salma, Bethlehem, & Netophathi, Corona domus Joab, & dimidium requicitionis Sarai:
 55 Cognationes quoque scribarum habitantium in Jabes, canentes, atque resonantes, & in tabernaculis commorantes. Hi sunt Cinai, qui venerunt de Calore patris domus Rechab.

CAPUT III.

Generaciones David, & regum Juda ex progenie David, cum filiis, ac filiabus eorum.

1 David vero hos habuit filios, qui ei nati sunt in Hebron; primogenitum Amnon ex Achinoam Jezrahelide, secundum Daniel de Abigail Carmelitide,
 2 Tertium Absalom filium Maacha filiae Tholmai regis Gassur, quartum Adoniam filium Aggith.
 3 Quintum Saphatiam, ex Abital, sextum Jethraham de Eglia uxore sua.
 4 Sex ergo nati sunt ei in Hebron, ubi regnavit septem annis, & sex mensibus. Triginta autem, & tribus annis regnavit in Jerusalem.
 5 Porro in Jerusalem nati sunt ei filii, Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon, quatuor de Bethsabee filia Ammiel,
 6 Tebaar quoque, & Elisama,
 7 Et Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & Japhi.

F

G

A Reg. 3. 2. 1.

B Reg. 5. 6. 14.

8 Necon Elisama, & Eliada, & Eliphaleth, novem:
 9 Omnes hi, filii David, absque filiis concubinarum: habueruntque foreorem Thamar.
 10 Filius autem Salomonis, Roboam: cuius Abia filius genuit Afa. De hoc quoque natus est Josaphat,
 11 Pater Joram: qui Joram genuit Ochoziam, ex quo ortus est Joas:
 12 Et hujus Amasias filius genuit Azariam, Porro Azaria filius Joathan
 13 Procreavit Achaz patrem Ezechie, de quo natus est Manassés.
 14 Sed & Manassés genuit Amon patrem Johaa.
 15 Filii autem Josia fuerunt, primogenitus Johanan, secundus Joakim, tertius Seclacias, quartus Sellum:
 16 De Joakim natus est Jechonias, & Seclacias.
 17 Filii Jechoniae fuerunt, A sir, Salathiel, 18 Melchiram, Phadaja, Semecer, & Tecomia, Sama, & Nadabia.
 19 De Phadaja orti sunt Zorobabel, & Semei. Zorobabel genuit Mosollam, Hananiam, & Salomith foreorem eorum:
 20 Hasaban quoque, & Ohol, & Baruchian, & Hafadian, Josabhesed, quinq.ue.
 21 Filius autem Hananiae, Phaltias pater Jesejae, cujus filius Raphaja: hujus quoque filius, Arnan, de quo natus est Obdia, cujus filius fuit Sechenias.
 22 Filius Sechenias, Semeja: cujus filii, Hatrus, & Jegaal, & Baria, & Naaria, & Saphas, sex numero.
 23 Filius Naariae, Elioenai, & Ezechias, & Ezricam, tres.
 24 Filii Elioenai, Oduja, & Eliasub, & Phelaja, & Accub, & Johanan, & Dalaja, & Anani septem.

CAPUT IV.

Rursum posteritas Juda, ac Simeonis, & habitaciones eorum: stirps Cham dicitur a filiis Simeonis: Amalecitis quoque ab ipsis percuntuntur.

1 Filii Juda: Phares, Hefron, & Charmi, & Hur, & Sobal.
 2 Raja vero filius Sobal genuit Jahat, de quo nati sunt Ahumai, & Laad: haec cognationes Sarathi.
 3 Ita quoque stirps Etam: Jezrahel, & Jema, & Sedchos. Nomen quoque sororis eorum, Afaleplumi.
 4 Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater Hofa: isti sunt filii Hur primogeniti Ephratha patris Bethlehem:
 5 Asur vero patri Theuce erant duae uxores, Halaa, & Naara:
 6 Peperit autem ei Naara, Oozam, & Hopher, & Themani, & Abathari: isti sunt filii Naara.
 7 Porro filii Halaa, Sereth, Isaar, & Ethnaa.
 8 Cos autem genuit Anob, & Soboba, & cognationem Aharech filii Aram.
 9 Fuit autem Jabes inelytus praefratribus suis, & mater ejus vocavit nomen illius Jabes

Jabes, dicens: Quia peperit eum in dolore.
 10 Invocavit vero Jabes Deum Israel, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, & dilataveris terminos meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris me a malitia non opprimi. Et praefuit Deus, quae precatus est.
 11 Caleb autem frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater Eithon.
 12 Porro Eithon genuit Bethrapha, & Pheffe, & Techinna patrem urbis Naas: hi sunt viri Recha.
 13 Filii autem Cenez, Othoniel, & Saraja. Porro filii Othoniel, Hathath, & Maonathi.
 14 Maonathi genuit Ophra, Saraja autem genuit Joab patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices erant.
 15 Filii vero Caleb filii Jephone, Hir, & Ela, & Naham. Filii quoque Ela: Cenez.
 16 Filii quoque Jaleleel: Ziph, & Zipha, Thiria, & Afsael.
 17 Et filii Ezra, Jether, & Mered, & Epher, & Jalon, genuitque Mariam, & Sammai, & Jesba patrem Eithamo.
 18 Uxor quoque ejus Judaja peperit Jared patrem Gedor, & Heber patrem Socho, & Leuthiel patrem Zanoce: hi autem filii Bethiae filiae Pharaonis, quam accepit Mered.
 19 Et filii uxoris Odajae sororis Naham patris Ceila, Garmi, & Eithamo, qui fuit de Machathi.
 20 Filii quoque Simon, Amnon, & Rinna filius Hanan, & Thilon. Et filii Jesi, Zoheth, & Benzoheth.
 21 Filii *Sela, filii Juda: Her pater Lecha, & Laada pater Marefa, & cognationes domus operantium biffum in domo juramenti.
 22 Et qui stare fecit Solem, virique Mendacii, & Securus, & Incendens, qui principes fuerunt in Moab, & qui reversi sunt in Lahem, haec autem verba vetera.
 23 Hi sunt figuli habitantes in Plantationibus, & in Sepibus, apud regem in operibus ejus, commoratique sunt ibi.
 24 Filii *Simeon: Namuel, & Jamim, Jarrib, Zara, Saul.
 25 Sellum filius ejus, Mapfam filius ejus, Mafma filius ejus.
 26 Filii Mafma: Hamuel filius ejus, Zachur filius ejus: Semei filius ejus.
 27 Filii Semei sedecim, & filiae sex: fratres autem ejus non habuerunt filios multos, & universa cognatio non potuit adaequare summam filiorum Juda.
 28 Habitaverunt autem in Bersabee, & Molada, & Hafarfubal.
 29 Et in Bala, & in Acom, & in Tholad.
 30 Et in Barhuel, & in Horua, & in Siceleg.
 31 Et in Bethmarchaboth, & in Hafarfusim, & in Bethberai, & in Saarim: haec civitates eorum usque ad regem David.
 32 Villa quoque eorum: Etam, & Aen, Remmon, & Thochen, & Afsan, civitates quinq.ue.
 33 Et universi viculi eorum per circuitum civitatum istarum usque ad Baal: haec est habitatio eorum, & sedium distributio.
 34 Mosobab quoque, & Jemlech, &

C

D

Gen. 38. 25.

Gen. 46. 10.

E

F

Josa filius Amasiae,
 35 Et Joel, & Jehu filius Josabae filii Sarajae filii Afsiel,
 36 Et Elioenai, & Jacoba, & Isuhaja, & Afsaja, & Adiel, & Ismiel, & Banaja:
 37 Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii Idaja filii Semri filii Samaja.
 38 Isti sunt nominati principes in cognationibus suis, & in domo affinitatum suarum multiplicati sunt vehementer.
 39 Et profecti sunt, ut ingrederentur in Gador usque ad Orientem vallis, & ut quaerent pascua gregibus suis.
 40 Invenieruntque pascua uberes, & valde bonas, & terra lassissimam, & quicquam, & fertilem, in qua ante habitaverat de stirpe Cham.
 41 Hi ergo venerunt, quos supra descripsimus nominati, in diebus Ezechiae regis Juda: & percusserunt tabernacula eorum, & habitatores, qui inventi fuerant ibi, & deleverunt eos usque in praesentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas pascuas ibidem repererunt.
 42 De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phalthiam, & Naariam, & Raphajam, & Ozicel filios Jesi:
 43 Et percusserunt reliquias, quae evadere poterant, Amalecitarum, & habitaverunt ibi pro eis usque ad diem hanc.

CAPUT V.

Catalogus filiorum Ruben, Gad, & dimidiae tribus Manasse, & habitatio eorum, qui percusserunt Agarenos, sed tandem duci sunt ab Assyriis ob idololatriam ipsorum in captivitatem.

1 Filii quoque Ruben primogeniti Israel (ipse quippe fuit primogenitus ejus: sed cum violasset thorum patris sui, data sunt primogenita ejus filii: Joseph filii Israel, & non est ille reputatus in primogenitum.)
 2 Porro Judas, qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe ejus principes geminati sunt: primogenita autem reputata sunt Joseph.)
 3 Filii ergo Ruben primogeniti Israel: Enoch, & Phallu, Efron, & Carmi.
 4 Filii Joel: Samia filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus.
 5 Micha filius ejus, Reja filius ejus, Baal filius ejus,
 6 Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnasar rex Assyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben.
 7 Fratres autem ejus, & universa cognatio ejus, quando numerabantur per familia suas habuerunt principes, Jehiel, & Zachariam.
 8 Porro Bala filius Avaz, filii Samma, filii Joel, ipse habitavit in Aroer usque ad Nebo, & Bechneon.
 9 Contra Orientalem quoque plagam habitavit, usque ad introitum etremi, & flumen Euphratem: multum quippe jumentorum numerum possidebant in Terra Chanaad.
 10 In diebus autem Saul prolati sunt contra Agarenos, & interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum,

G

A

Gen. 36. 1. 12. 29. 4.

Gen. 46. 9.

Exod. 6. c.

14.

Num. 26. 3. 5.

B

in omni plaga, quae respicit ad Orientem Galaad.

11 Filii vero Gad e regione eorum habitaverunt in Terra Basan usque Selcha:

12 Joel in capite, & Saphan secundus: Janai autem, & Saphat in Basan.

13 Fratres vero eorum secundum domos cognationum suarum, Michael, & Mofolam, & Sebe, & Jorai, & Zachan, & Zie, & Heber, septem.

14 Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jesei, filii Jeddo, filii Buz.

15 Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis suis.

16 Et habitaverunt in Galaad, & in Basan, & in viculis ejus, & in cunctis suburbanis Saron, usque ad terminos.

C. 17 Omnes hi numerati sunt in diebus Joathan regis Juda, & in diebus Jeroboam regis Israel.

18 Filii Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, viri bellatores, scuta portantes, & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad praelia quadraginta quatuor millia, & septingenti sexaginta, procedentes ad pugnam.

19 Dimicaverunt contra Agareos: Ituraz vero, & Naphis, & Nodab.

20 Prabucent eis auxilium. Traditique sunt in manus eorum Agarei, & universi, qui fuerant cum eis, quia Deum invocaverunt, cum praesentarentur: & exaudivit eos, eo quod credidissent in eum.

21 Ceperunt quomnia, quae possederant, camelorum quinquaginta millia, & ovium ducenta quinquaginta millia, & asinos duo millia, & animas hominum centum millia.

D. 22 Vulnerati autem multi corruerunt: fuit enim bellum Domini: habitaveruntque pro eis usque ad transmigrationem.

23 Filii quoque dimidia tribus Manasse, possederunt terram a finibus Basan usque Baal, Hermon, & Sanir, & montem Hermon, ingens quippe numerus erat.

24 Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Ephraim, & Jesei, & Eliel, & Ezeriel, & Jeremia, & Odoja, & Judiel, viri fortissimi, & potentes, & nominati duces in familiis suis.

25 Reliquerunt autem Deum patrum suorum, & fornicati sunt post deos populorum terrae, quos abstulit Deus coram eis.

26 Et suscitavit Deus Israel spiritum Phul regis Assyriorum, & spiritum Thelgathphal-nasar regis Assur: & transtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manasse, & adduxit eos in Lahela, & in Habot, & Ara, & fluvium Gozan, usque ad diem hanc.

CAPUT VI.

Genealogia filiorum Levi, & quos ex eis constituit David cantores, ac ministros in domo Domini: generatio filiorum Aaron cum urbibus suis in singulis tribubus Israel, & quae fuerint civitates refugii.

A. 1 Filii Levi: Gerson, Caath, & Merari.

2 Filii Caath: Amram, Isaar, Hebron, & Oziel.

3 Filii Amram: Aaron, Moyses, & Maria:

Gen. 46. b. 17. Infr. 23. a. 6.

Filii Aaron: Nadab, & Abiu, Eleazar, & Itamar.

4 Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit Abisue.

5 Abisue vero genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi.

6 Ozi genuit Zarajam, & Zarajas genuit Marajoth.

7 Porro Marajoth genuit Amariam, & Amarias genuit Achitob.

8 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas,

9 Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan,

10 Johanan genuit Azariam: ipse est, qui sacerdotio functus est, in domo, quam aedificavit Salomon in Jerusalem.

11 Genuit autem Azarias Amariam, & Amarias genuit Achitob,

12 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum,

13 Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit Azariam,

14 Azarias genuit Sarajam, & Sarajas genuit Josedece.

15 Porro Josedece egressus est, quando transtulit Dominus Judam, & Jerusalem per manus Nabuchodonosor.

16 * Filii ergo Levi: Gerson, Caath, & Merari.

17 Et haec nomina filiorum Gerson: Lobni, & Semci.

18 Filii Caath: Amram, & Isaar, & Hebron, & Oziel.

19 Filii Merari: Moholi, & Musi. Haec autem cognationes Levi secundum familias eorum,

20 Gerson, Lobni filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus,

21 Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zarah filius ejus, Jethrai filius ejus.

22 Filii Caath, Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Asir filius ejus.

23 Elcana filius ejus, Abiasaph filius ejus, Asir filius ejus.

24 Thahath filius ejus: Uriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus.

25 Filii Elcana, Amasai, & Achimoth.

26 Et Elcana: Filii Elcana: Sophai filius ejus, Nahath filius ejus.

27 Eliab filius ejus, Jeroham filius ejus, Elcana filius ejus.

28 Filii Samuel, primogenitus Vasteni, & Abia.

29 Filii autem Merari Moholi: Lobni filius ejus, Semci filius ejus, Oza filius ejus,

30 Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, Asaja filius ejus.

31 Isti sunt, quos constituit David super cantores domus Domini: ex quo collocata est arca.

32 Et ministrabant coram tabernaculo resimonii, canentes, donec aedificaret Salomon domum Domini in Jerusalem: stabant autem juxta ordinem suum in ministerio.

33 Hi vero sunt, qui assistebant cum filiis suis, de filiis Caath, Heman cantor filius Johel, filii Samuel.

34 Filii Elcana, filii Jeroboam, filii Eliel, filii Thohu.

35 Filii

35 Filii Saph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amasai,

36 Filii Elcana, filii Johel, filii Azariae, filii Sophoniae,

37 Filii Thahath, filii Asir, filii Abiasaph filii Core,

38 Filii Isaar, filii Caath, filii Levi, filii Israhel.

39 Et frater ejus Asaph, qui stabat ad dextris ejus, Asaph filius Barachia, filii Samae,

40 Filii Michael, filii Basae, filii Melchiae,

41 Filii Athanae, filii Zarah, filii Adaja,

42 Filii Echan, filii Zamma, filii Semci,

43 Filii Jeth, filii Gerson, filii Levi.

44 Filii autem Merari fratres eorum, ad sinistram, Echan filius Cusi, filii Abdi, filii Maloch.

45 Filii Hasabiae, filii Amasae, filii Helciae,

46 Filii Amasai, filii Boni, filii Somer,

47 Filii Moholi, filii Musi, filii Merari, filii Levi.

48 Fratres quoque eorum Levites, qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus Domini.

49 Aaron vero, & filii ejus adolebant ingenium super altare holocausti, & super altare thymiamatis, in omne opus Sancti sanctorum; & ut precarentur pro Israel, juxta omnia, quae praeceperat Moyses servus Dei.

50 Hi sunt autem filii Aaron: Eleazar filius ejus, Phinees filius ejus, Abisue filius ejus,

51 Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia filius ejus,

52 Merajoth filius ejus, Amarias filius ejus Achitob filius ejus,

53 Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.

54 Et haec habitacula eorum per vicus, atque confinia, filiorum scilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum: ipsis enim forte contigerant.

55 Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda, & suburbana ejus per circuitum:

56 * Agros autem civitatis, & villas, Caleb filio Jephone.

57 Porro filii Aaron dederunt civitates ad confugiendum, Hebron, & Lobna, & suburbana ejus,

58 Jether quoque, & Esthem cum suburbanis suis, sed & Helon, & Dabir cum suburbanis suis,

59 Asan quoque, & Bethsemes, & suburbana eorum,

60 De tribu autem Benjamin, Gabee, & suburbana ejus, & Almath cum suburbanis suis, Anathoth quoque cum suburbanis suis: omnes civitates, tredecim, per cognationes suas.

61 Filii autem Caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu Manasse in possessionem urbes decem.

62 Porro filii Gerson per cognationes suas, de tribu Issachar, & de tribu Aser, & de tribu Nephthali, & de Tribu Manasse in Basan, urbes tredecim.

63 Filii autem Merari per cognationes suas, de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon, dederunt forte civitates duodecim.

D

E

F

64 Dederunt quoque filii Israel Levitis civitates, & suburbana eorum:

65 Dederuntque per sortem, ex tribu filiorum Juda, & ex tribu filiorum Simoon, & ex tribu filiorum Benjamin, urbes has, quas vocaverunt nominibus suis.

66 Et his, qui erant de cognatione filiorum Caath, * fueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim.

67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum, Sichem cum Suburbanis suis in monte Ephraim, & Gazer cum suburbanis suis,

68 Jecmaan quoque cum suburbanis suis, & Bethoron similiter,

69 Necnon & Helon cum suburbanis suis, & Gethremmon in eundem modum.

70 Porro ex dimidia tribu Manasse, Aner, & suburbana ejus, Baalam, & suburbana ejus: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.

71 Filii autem Gerson, de cognatione dimidia tribus Manasse, Gaulon in Basan, & suburbana ejus, & Astharoth cum suburbanis suis.

72 De tribu Issachar, Cedee, & suburbana ejus, & Dabereth cum suburbanis suis.

73 Ramoth quoque, & suburbana ejus, & Anem cum suburbanis suis.

74 De tribu vero Aser: Masal cum suburbanis suis, & Abdon similiter,

75 Hucac quoque, & suburbana ejus, & Rohob cum suburbanis suis.

76 Porro de tribu Nephthali Cedee in Galilea, & suburbana ejus. Hamon cum suburbanis suis, & Cariathaim, & suburbana ejus,

77 Filii autem Merari residuis: de tribu Zabulon, Remmono, & suburbana ejus, & Thabor cum suburbanis suis:

78 Trans Jordanem quoque ex adverso Jericho contra Orientem Jordanis, de tribu Ruben, Bosor in solitudine cum suburbanis suis, & Jassa cum suburbanis suis,

79 Cademoth quoque, & suburbana ejus, & Mephaat cum suburbanis suis.

80 Necnon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad, & suburbana ejus, & Manaim cum suburbanis suis,

81 Sed & Hesebon cum suburbanis suis, & Jezer cum suburbanis suis.

CAPUT VII.

Genealogia Issachar, Benjamin, Nephthali, Manasse, Ephraim, & Aser.

1 Porro filii Issachar: Thola, & Phua, Jafub, & Simeron, quatuor.

2 Filii Thola: Ozi, & Raphaja, & Jeriel, & Jemai, & Jeseben, & Samuel, & principes per domos cognationum suarum. De stirpe Thola viri fortissimi numerati sunt in diebus David viginti duo millia sexcenti.

3 Filii Ozi: Izrahia, de quo nati sunt Michael, & Obadia, & Johel, & Jesia quinque omnes principes.

4 Cumque eis per familias, & populos suos, accincti ad praelium, viri fortissimi, triginta sex millia: multas enim habuerunt uxores, & filios.

* Jos. 17. b. 11.

G

A. Gen. 46. b. 17.

5 Ira-

B
*Gen. 46.
c. 21.

5 Fratres quoque eorum per omnem cognationem Isachar, robustissimi ad pugnandum, octoginta septem millia numerati sunt.

6 Filii *Beniamin: Bela, & Bechor, & Jaddiel, tres.

7 Filii Bela: Esbon, & Ozi, & Oziel, & Jerimoth, & Urai, quinque principes familiarum, & ad pugnandum robustissimi: numerus autem eorum, viginti duo millia, & triginta quatuor.

8 Porro filii Bechor: Zamira, & Joas, & Eliezer, & Elieoenai, & Amri, & Jerimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filii Bechor.

9 Numerati sunt autem per familias suas principes cognationum suarum, ad bella fortissimi, viginti millia, & ducenti.

10 Porro filii Jaddiel: Balan. Filii autem Balan: Jehus, & Beniamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharhis, & Ahifahar.

11 Omnes hi filii Jaddiel, principes cognationum suarum, viri fortissimi, decem, & septem millia, & ducenti, ad praelium procedentes.

12 Sepham quoque, & Hapham filii Hur: & Hafim filii Aber.

13 *Filii autem Nephthali: Jafiel, & Guni, & Jeser, & Sellum, filii Bala.

14 Porro filius Manasse, Esriel: concubinaeque ejus Syra peperit Machir patrem Galaad.

15 Machir autem accepit uxores filii suis Haphim, & Saphan: & habuit sororem nomine Maacha: nomen autem secundi, Salphaad, nataeque sunt Salphaad filiae.

16 Et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen ejus Phares: porro nomen fratris ejus, Sares: & filii ejus, Ulam, & Recen.

17 Filius autem Ulam, Badan: hi sunt filii Galaad, filii Machir, filii Manasse.

18 Soror autem ejus Regina peperit Virum deorum, & Abiezer, & Mohola.

19 Erant autem filii Semida, Ahih, & Schem, & Lecii, & Aniam.

20 Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus, Elada filius ejus, Thahath filius ejus, hujus filius Zabad.

21 Et hujus filius Suthala, & hujus filius Ezer, & Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenae, quia descenderant, ut invaderent possessiones eorum.

22 Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres ejus, ut consolarentur eum.

23 Ingressusque est ad uxorem suam: quae concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Beria, eo quod in malis domus ejus ortus esset.

24 Filia autem ejus fuit Sara, quae edificavit Bethoron inferiorem, & superiorem, & Ozenfara.

25 Porro filius ejus Rapha, & Reseph, & Thale, de quo natus est Thaan,

26 Qui genuit Laadan: hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Elizama,

27 De quo ortus est Nun, qui habuit filium Jolive.

C

*Gen. 46.
c. 23.

D

E

28 Possessio autem eorum, & habitatio, Bethel cum filiabus suis, & contra Orientem Noran, ac Occidentalem plagam Gazzer, & filiae ejus, Sicheim quoque cum filiabus suis, usque ad Aza cum filiabus ejus.

29 Juxta filios quoque Manasse, Bethsan, & filias ejus, Thanach, & filias ejus, Magaddo, & filias ejus: Dor, & filias ejus: in his habitaverunt filii Joseph, filii Israel.

30 Filii *Aser: Jemna, & Jesua, & Jessui, & Baria, & Sara soror eorum.

31 Filii autem Baria: Heber, & Melchiel: ipse est pater Barfaith.

32 Heber autem genuit Jephlat, & Somer, & Hothan, & Sua sororem eorum.

33 Filii Jephlat: Phofech, & Chamaal, & Atoch: hi filii Jephlat.

34 Porro filii Somer: Ahi, & Roaga, & Habba, & Aram.

35 Filii autem Heleni fratris ejus: Supha, & Jemna, & Selles, & Amal.

36 Filii Supha: Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Jamra,

37 Bofor, & Hod, & Samma, & Salufa, & Jethran, & Bera.

38 Filii Jether: Jephone, & Phaspa, & Ara.

39 Filii autem Olla: Arce, & Haniel, & Refsa.

40 Omnes hi filii Aser, principes cognationum, electi, atque fortissimi duces ducum numerus autem eorum aetatis, quae apta esset ad bellum, viginti sex millia.

C A P U T V I I I.

Rursum genealogia Beniamin, & Saul filiorumque ipsius.

1 Beniamin autem genuit Bale primogenitum suum, Asbel secundum, Attara tertium.

2 Nohaa quartum, & Rapha quintum.

3 Fueruntque filii Bale: Addar, & Gera, & Abiud,

4 Abifue quoque, & Naaman, & Ahoc,

5 Sed & Gera, & Sephuphan, & Huram.

6 Hi sunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui translati sunt in Manahath.

7 Naaman autem, & Achia, & Gera ipse transtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.

8 Porro Sabaraim genuit in regione Moab postquam dimisit Hufim, & Bara uxores suas.

9 Genuit autem de Hodis uxore sua Jobab, & Scbia, & Mofa, & Molchom,

10 Jehus quoque, & Sechia, & Marma: hi sunt filii ejus, principes in familiis suis.

11 Mehufim vero genuit Abitob, & Elphaal.

12 Porro filii Elphaal: Heber, & Misam, & Samad: hic edificavit Ono, & Lod, & filias ejus.

13 Baria autem, & Sama, principes cognationum habitantium in Ajalon: hi fugaverunt habitatores Geth.

14 Et Ahio, & Sefae, & Jerimoth,

15 Et Zabadia, & Arod, & Heder,

16 Michael quoque, & Jephtha, & Joha, filii Baria.

17 Et

17 Et Zabadia, & Mofollam, & Hezezi, & Heber,

18 Et Jesamari, & Jezlia, & Jobab, filii Elphaal,

19 Et Jacim, & Zechri, & Zabdi,

20 Et Elieoenai, & Selethai, & Eliel.

21 Et Adaja, & Baraja, & Samarath filii Semel.

22 Et Jephtham, & Heber, & Eliel,

23 Et Abdon, & Zechri, & Hanan,

24 Et Hanania, & Elam, & Anathothia,

25 Et Jephthaja, & Phaniel filii Sefae,

26 Et Samfari, & Sohoria, & Ortholia.

27 Et Jerfia, & Elia, & Zechri, filii Jeroham.

28 Hi patriarchae, & cognationum principes, qui habitaverunt in Jerusalem.

29 In * Gabaa autem habitaverunt Abigabaon, & nomen uxoris ejus Maacha:

30 Filiusque ejus primogenitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab.

31 Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, & Macelloth:

32 Et Macelloth genuit Samaa: habitaveruntque ex adverso fratrum suorum Jerusalem cum fratribus suis.

33 * Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Jonathan, & Melchisua, & Abinadab, & Esbaal.

34 Filius autem Jonathan, & Meribbaal: & Meribbaal genuit Micha.

35 Filii Micha, Phithon, & Melchiel, & Thama, & Abaz.

36 Et Ahaz genuit Joada: & Joada genuit Alamarth, & Azmoth, & Zamri: porro Zamri genuit Mofa.

37 Et Mofa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus est Elasa, qui genuit Afel.

38 Porro Afel sex filii fuerunt his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismael, Saria, Obdia, & Hanan: omnes hi filii Afel.

39 Filii autem Elce fratris ejus, Ulam primogenitus, & Jehus secundus, & Eliphalet tertius.

40 Fueruntque filii Ulam viri robustissimi, & magno robore tendentes arcum: & multos habentes filios, ac nepotes, usque ad centum: quinquaginta. Omnes hi, filii Beniamin.

C A P U T I X.

Qui primi filiorum Israel habitaverunt in Jerusalem, & officia sacerdotum, ac Levitarum: generationes quoque Saul, ac filiorum ejus: repetantur.

1 Univerfus ergo Israel dinumeratus est: & summa eorum scripta est in libro regum Israel, & Juda: translataeque sunt in Babylonem propter delictum suum.

2 Qui autem habitaverunt primi in possessionibus, & in urbibus suis: Israel, & Sacerdotes, & Levitae, & Nathinai.

C

*Gen. 46.
c. 23.

D

A

3 Commorari sunt in Jerusalem de filiis Juda, & de filiis Beniamin, de filiis quoque Ephraim, & Manasse.

4 Othei filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii Bonni, de filiis Phares filii Juda.

5 Ee de Siloni: Asaja primogenitus, & filii ejus.

6 De filiis autem Zara: Jeguech, & fratres eorum, sexcenti nonaginta.

7 Porro de filiis Beniamin: Salo filius Mofollam, filii Odnia, filii Afana:

8 Et Jobania filius Jeroham: & Ela filius Ozi filii Mochori: & Mofollam filius Saphathia, filii Rahuel, filii Jebaniae,

9 Et fratres eorum per familias suas, nongenti quinquaginta sex. Omnes hi, principes cognationum per domos patrum suorum.

10 De sacerdotibus autem: Jedaja, Jojar ib, & Jaethin:

11 Azarias quoque filius Helciae, filii Mofollam, filii Sadoc, filii Marajoth, filii Achitob, pontifex domus Dei.

12 Porro Adajas, filius Jeroham, filii Phasfur, filii Melchia: & Maafai filius Adiel, filii Jezra, filii Mofollam, filii Mofollamith, filii Emmer.

13 Fratres quoque eorum principes per familias suas, mille septingenti sexaginta, fortissimi robore ad faciendum opus ministerii in domo Dei.

14 De Levitis autem: Semeja filius Hafsib, filii Ezricam, filii Hafsibia, de filiis Merari.

15 Baabacar quoque carpentarius, & Galal, & Mathania filius Michae, filii Zechri, filii Afaph:

16 Et Obdia filius Semejae, filii Galal, filii Idithun: & Barachia filius Asa, filii Eleana, qui habitavit in atris Neotophati.

17 Janitores autem: Sellum, & Accub, & Telmon, & Ahimam, & frater eorum Sellum princeps.

18 Usque ad illud tempus, in porta regis ad Orientem, observabant per vices suas de filiis Levi.

19 Sellum vero filius Core, filii Abiasaph, filii Core cum fratribus suis, & domo patris sui, hi sunt Coritae super opera ministerii, custodes vestibulorum tabernaculi: & familiae eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum.

20 Phinees autem filius Eleazari erat dux eorum coram Domino.

21 Porro Zacharias filius Mofollamia, janitor portae tabernaculi testimonii.

22 Omnes hi electi in ostiarios per portas, ducenti duodecim: & descripti in villis propriis: quos constituerunt David, & Samuel Videns, in fide sua.

23 Tam ipsos, quam filios eorum, in ostiis domus Domini, & in tabernaculo, vicibus suis.

24 Per quatuor ventos erant ostiarii: id est ad Orientem, & ad Occidentem, & ad Aquilonem, & ad Austrum.

B

C

D

25 Fra-

25 Fratres autem eorum in viculis morabantur, & veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus.

26 His quatuor Levitis creditus erat omnis numerus janitorum, & erant super exedras, & thesauros domus Domini.

27 Per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodiis suis: ut cum tempus fuisset, ipsi mané aperirent fores.

28 De horum genere erant & super vasa ministerii: ad numerum enim & inferebantur vasa, & eserebantur.

29 De ipsis, & qui credita habebant utensilia sanctuarii, praeerat simila, & vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.

30 Filii autem sacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant.

31 Et Mathathias Levites, primogenitus Sellum Coritae, praefectus erat eorum, quae in sartagine frangebantur.

32 Porro de filiis Caath fratribus eorum super panes erant propositionis, ut semper novos per singula sabbata praepararent.

33 Hi sunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die, ac nocte iugiter suo ministerio deservirent.

34 Capita Levitarum, per familias suas principes manserunt in Jerusalem.

35 In * Gabaon autem commorati sunt, pater Gabaon Jehiel, & nomen uxoris eius Maacha.

36 Filius primogenitus ejus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,

37 Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth.

38 Porro Macelloth genuit Samaan: isti habitaverunt in regione fratrum suorum in Jerusalem, cum fratribus suis.

39 * Ner autem genuit Cis: & Cis genuit Saul: & Saul genuit Jonathan, & Melchisua, & Abinadab, & Esbaal.

40 Filius autem Jonathan, Meribaal: & Meribaal genuit Micha.

41 Porro filii Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

42 Ahaz autem genuit Jara, & Jara genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri. Zamri autem genuit Mofa.

43 Mofa vero genuit Banaa: cujus filius Raphaja genuit Elasa: de quo ortus est Asel.

44 Porro Asel sex filios habuit his nominibus, Ezricam, Bocru, Ismahel, Saria, Obdia Hanan: hi sunt filii Asel.

CAPUT X.

Saul reprobatu a Deo propter varias iniquitates a Philisthaeis occiditur cum filiis; ejusque capite a Philisthaeis amputato, reliquum corpus cum filiis sepelitur a viris faber Galaad.

1 Philisthim autem pugnabant contra Israel, fugeruntque viri Israel Palesthinus, & ceciderunt vulnerati in monte Gelboe.

2 Cumque appropinquassent Philisthaei persequentes Saul, & filios ejus, percusserunt Jonathan, & Abinadab, & Melchisua, filios Saul.

A
1. Regum
31. a. 1.

3 Et aggravatum est praelium contra Saul, inveneruntque eum sagittarii, & vulneraverunt jaculis.

4 Et dixit Saul ad armigerum suum: Evagmina gladium tuum, & interfice me: ne forte veniant incircumcisi isti, & illudant mihi. Noluit autem armiger ejus hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul enses, & irruiit in eum.

5 Quod cum vidisset armiger ejus, videlicet mortuum esse Saul, irruiit etiam ipse in gladium suum, & mortuus est.

6 Interiit ergo Saul, & tres filii ejus, & omnis domus illius pariter concidit.

7 Quod cum vidissent viri Israel, qui habitabant in campestribus, fugerunt: & Saul, & filii ejus mortuis, dereliquerunt urbes suas, & huc, illucque dispersi sunt, veneruntque Philisthim, & habitaverunt in eis.

8 Die igitur altero detrahentes Philisthim spolia caesorum, invenerunt Saul, & filios ejus jacentes in monte Gelboe.

9 Cumque spoliassent eum, & amputassent caput, armisque nudassent, miserunt in terram suam, ut circumferretur, & ostenderetur idolorum templis, & populis.

10 Arma autem ejus consecraverunt in fano dei sui, & caput affixerunt in templo Dagon.

11 Hoc cum audissent viri Jabes Gabaon omnia scilicet, quae Philisthim fecerant super Saul.

12 Consurrexerunt singuli virorum fortium, & tulerunt cadavera Saul, & filiorum ejus: attuleruntque ea in Jabes, & sepelierunt ossa eorum subter quercum, quae erat in Jabes, & jejunaverunt septem diebus.

13 Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas, eo quod praevocatus sit * mandatum Domini, quod praeeperat, & non contempserat illud: sed * insuper etiam pythoniis consultaverit.

14 Nec speraverit in Domino: propter quod interfecit eum, & transtulit regnum ejus ad David filium Isai.

CAPUT XI.

Unus David in regem, expulsi ex arce Sionis Jebuseis, habitavit in Jerusalem, stipatus potentissimis, ac strenuissimis militibus, quorum heroica gesta narravit: noluit David desideratam bibere aquam, eo quod cum fortium suorum periculo allata esset.

1 Congregatus est igitur omnis Israel ad David in Hebron, dicens: Os tuum, & caro tua.

2 Heri quoque, & nudius tertius, cum adhuc regnaret Saul, tu eras, qui educebais, & introducebas Israel: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu pasces populum meum Israel, & tu eris princeps super eum.

3 Venerunt ergo omnes majores natu Israel ad regem in Hebron, & inivit David cum eis foedus coram Domino: unxeruntque eum regem super Israel, juxta sermonem Domini, quem locutus est in manu Samuel.

4 Abiit quoque David, & omnis Israel

in Ier

in Jerusalem: haec est Jebus, ubi erant Jebusae habitatores terrae.

5 Dixeruntque, qui habitabant in Jebus ad David: Non ingredieris huc. Porro David accepit arcem Sion, quae est Civitas David.

6 Dixitque: Omnis, qui percusserit Jebuseum in primis, erit princeps, & dux. Ascendit igitur primus Joab filius Sarvia, & factus est princeps.

7 Habitavit autem David in arce, & idcirco appellata est Civitas David.

8 Edificavitque urbem in circuitu a Melbo usque ad gyrum, Joab autem reliqua urbis extruxit.

9 Proficiebatque David vadens, & crescens, & Dominus exercituum erat cum eo.

10 * Hi principes virorum fortium David, qui adjuverunt eum, ut rex fieret super omnem Israel, juxta verbum Domini, quod locutus est ad Israel.

11 Et iste numerus robustorum David: Jesbaam filius Achamoni princeps inter triginta: iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice.

12 Et post eum Eleazar filius patris ejus Ahoites, qui erat inter tres potentes.

13 Iste fuit cum David in Phefdomim, quando Philisthim congregati sunt ad locum illum in praedium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus a facie Philisthinorum.

14 Hi steterunt in medio agri, & defenderunt eum: cumque percussissent Philisthaeos, dedit Dominus salutem magnam populo suo.

15 Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad speluncam Odollam, quando Philisthim fuerant castrametati in Valle raphaim.

16 * Porro David erat in praesidio, & statio Philisthinorum in Bethlehem.

17 Desideravit igitur David, & dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehemi, quae est in porta.

18 Tres ergo isti per media castra Philisthinorum perrexerunt, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehemi, quae erat in porta, & attulerunt ad David, ut biberet: qui noluit, sed magis libavit illam Domino.

19 Dicens: Absit, ut in conspectu Dei mei hoc faciam, & sanguinem istorum virorum bibam: quia in periculo animarum suarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc causam noluit bibere: haec fecerunt tres robustissimi.

20 Abisai quoque frater Joab ipse erat princeps trium, & ipse levavit hastam suam contra trecentos vulneratos, & ipse erat inter tres nominatissimus.

21 Et inter tres secundos inclytus, & princeps eorum: verumtamen usque ad tres primos non pervenerat.

22 Banajas filius Jojadae viri robustissimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabseel: ipse percussit duos ariel Moab: & ipse descendit, & interfecit leonem in media cisterna tempore nivis.

23 Et ipse percussit virum Aegyptium, cujus statura erat quinquae cubitorum, & habebat lanceam ut licitorium textentium: de-

scendit igitur ad eum cum virga, & rapuit hastam, quam tenebat manu, & interfecit eum hasta sua.

24 Haec fecit Banajas filius Jojadae, qui erat inter tres robustos nominatissimus,

25 Inter triginta primus: verumtamen ad tres usque non pervenerat: posuit autem eum David ad auriculam suam.

26 Porro fortissimi viri in exercitu, Afahel frater Joab, & Elchanaan filius patris ejus de Bethlehem,

27 Sammoth Arorites, Helles Phalonites,

28 Ira filius Acces Thecures, Abiezes Anathothites,

29 Sobbochai Hufathites, Ilai Ahothithes,

30 Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites,

31 Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaja Pharonites,

32 Hurai de Torrente Gaas, Abiel Arbatites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites:

33 Filii Assem Gezonites, Jonathan filius Sage Ararites,

34 Ahiam filius Sachar Ararites,

35 Eliphaz filius Ur,

36 Hephher Mecherathites, Ahia Phelonites,

37 Hefro Carmelites, Naari filius Asbai.

38 Joel frater Nathan, Mibahar filius Agarai.

39 Selec Ammonites, Naarai Berothites armiger Joab filii Sarviae.

40 Ira Jethraeus, Gareb Jethraeus,

41 Urias Hethaeus, Zabab filius Oholi,

42 Adina filius hiza Rubenites princeps Rubenitarum, & cum eo triginta:

43 Hanan filius Maacha, & Josaphat Mathanites,

44 Oza Astarothites, Samma, & Ichiel filii Hotham Arorites,

45 Jedihel filius Samri, & Joha frater ejus Thofaites,

46 Eliel Mahumites, & Jeribai, & Josaja filii Elnaem, & Jethma Moabites, Eliel, & Obed, & Jafiel de Masobia.

CAPUT XII.

Qui David fuerant secuti, cum fugeret Saul, & qui postea ex omnibus tribubus venerunt, ut eum regem constituerent in Hebron.

1 HI quoque venerunt ad David in Siceleg, cum adhuc fugeret Saul filius Cis, qui erant fortissimi, & egregii pugnatore, & egressi pugnatore, & egressi pugnatore,

2 Tendentes arcum, & utraque manu fundis fixa facientes, & dirigentes sagittas: de fratribus Saul ex Benjamin.

3 Princeps Ahiezer, & Joas, filii Samae, Cabaathites, & Jaziel, & Phallet filii Azanath, & Baracha, & Jelu Anathothites.

4 Samajas quoque Gabaonites fortissimus inter triginta, & super triginta. Jeremias, & Jehoziel, & Johanan, & Jezabad Gaderothites.

5 Et Eluzai, & Jerimuth, & Baalia, & Samaria, & Saplatia Haruphites.

6 Elcana, & Jetha, & Mareel, & Joazar, & Jesbaam de Gethim:

F

G

A

7 Joab

B

7 Joela quoque, & Zabadia, filii Jeroham de Gedor.
 8 Sed & de Gaddi transfugerunt ad David, cum lateret in deserto, viri robustissimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum, & hastam: facies eorum quasi facies leonis, & veloces quasi capreae in montibus:
 9 Ezer princeps, Obdias secundus, Eliab tertius.
 10 Masmana quartus, Jeremias quintus, 11 Ethel sextus, Eliel septimus,
 12 Johanan octavus, Elzebad nonus,
 13 Jeremias decimus, Machbanai undecimus.
 14 Hi & filii Gad principes exercitus: novissimus centum militibus praerat, & maximus mille.
 15 Isti sunt, qui transierunt Jordanem mens primo, quando inundare consuevit super ripas suas: & omnes fugaverunt, qui morabantur in vallibus ad Orientalem plagam, & Occidentalem.
 16 Venerunt autem & de Benjamin, & de Juda ad praesidium, in quo morabatur David.
 17 Egrediusque est David obviam eis, & ait: Si pacifice venistis ad me, ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis: si autem insidiamini mihi pro adversariis meis, cum ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum nostrorum, & judicet.
 18 Spiritus vero induit Amasai principem inter triginta, & ait: Tui sumus, o David, & tecum fili Isai: pax, pax tibi, & pax adiutoribus tuis: te enim adiuvat Deus tuus. Suscepit ergo eos David, & constituit principes turmae.
 19 Porro de Manasse transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philisthim adversus Saul, ut pugnaret: & non dimicavit cum eis: quia inito consilio remiserunt cum principibus Philistinorum, dicentes: Periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum Saul.
 20 Quando igitur reversus est in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manasse, Ednas, & Jozabad, & Jedihel, & Michael, & Ednas, & Jezabad, & Eliu, & Salathi, principes milium in Manasse.
 21 Hi praebuerunt auxilium David adversus latrunculos: omnes enim erant viri fortissimi, & facti sunt principes in exercitu.
 22 Sed & per singulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, usque dum fieret grandis numerus, quasi exercitus Dei.
 23 Iste quoque est numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cum esset in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum, juxta verbum Domini.
 24 Filii Juda portant clypeum, & hastam sex millia octingenti expediti ad praelium.
 25 De filiis Simeon, virorum fortissimorum ad pugnandum, septem millia centum.
 26 De filiis Levi, quatuor millia sexcenti.
 27 Jojada quoque princeps de stirpe Aaron, & cum eo tria millia septingenti.
 28 Sadoc etiam puer egregie idolis, & domus patris eius, principes viginti duo.
 29 De filiis autem Benjamin fratribus Saul

* 1. Reg. 29. b. 4.

D

E

tria millia: magna enim pars eorum ad bellum sequebatur domum Saul.
 30 Porro de filiis Ephraim viginti millia octingenti fortissimi robore, viri nominati in cognationibus suis.
 31 Et ex dimidia tribu Manasse, decem, & octo millia, singuli per nomina sua venerunt, ut constituerent regem David.
 32 De filiis quoque Issachar viri erant, qui noverant singula tempora ad praecipendum, quid facere deberet Israel, principes viginti: omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur.
 33 Porro de Zabulon, qui egrediebantur ad praelium, & stabant in acie instructi armis bellicis, quinque quadraginta millia, non in corde duplici.
 34 Et de Nephthali principes mille, & cum eis instructi clypeo, & hasta triginta, & septem millia.
 35 De Dan etiam preparati ad praelium viginti octo millia sexcenti.
 36 Et de Aser egredientes ad pugnam, & in acie provocantes quadraginta millia.
 37 Trans Jordanem autem de filiis Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manasse, instructi armis bellicis, centum viginti millia.
 38 Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, ut constituerent regem David super universum Israel: sed & omnes liqui ex Israel uno corde erant, ut fieret David.
 39 Feceruntque ibi apud David tribus diebus comedentes, & bibentes: preparaverunt enim eis fratres sui.
 40 Sed & qui juxta eos erant, usque ad Issachar, & Zabulon, & Nephthali, afferentes panes in asinis, & camelis, & mulis, & homibus, ad vescendum: farinam, palatas, uvam passam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam: gaudium quippe eorum in Israel.

CAPUT XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Israel egresso cum David ante eam ludentibus: sed quia Oza avertit eam David in domum Obedelum, cui ex eo tempore benedixit Dominus.
 1 **I**nit autem consilium David cum tribunibus, & centurionibus, & universis principibus,
 2 Et ait ad domum coetum Israel: Si placeat vobis: & a Domino Deo nostro egrediamur sermo, quem loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones Issachar, & ad Sacerdotes, & Levitas, qui habitant in suburbanis urbium, ut congregentur ad nos.
 3 Et reducam arcam Dei nostram ad nos: non enim requisivimus eam in diebus Saul.
 4 Et respondit universa multitudo, ut ita fieret: placuerat enim sermo omni populo.
 5 Congregavit ergo David cunctum Israel

a Sihor

Reg. 6.

C

A

Reg. 5.

B

Reg. 5.

C

a Sihor Egypti usque dum ingrediaris Amath, ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim.
 6 Et ascendit David, & omnis vir Israel ad collem Cariathiarim, qui est in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei sedentis super cherubim, ubi invocatum est nomen ejus.
 7 Imposueruntque arcam Dei super plaustrum novum de domo Abinadab: Oza autem, & frater ejus minabant plaustrum.
 8 Porro David, & universus Israel Iudebant coram Deo omni virtute in cancticis, & incitharis, & psalteris, & tympanis, & cymbalis, & tubis.
 9 Cum autem pervenisissent ad Aream Chidon, tetendit Oza manum suam, ut sustentaret arcam: bos quippe lascivius paululum inclinaverat eam.
 10 Iratus est itaque Dominus contra Ozam, & percussit eum, eo quod tetigisset arcam: & mortuus est ibi coram Domino.
 11 Contristatusque est David, eo quod divisisset Dominus Ozam: vocavitque locum illum: Divisio Ozae, usque in presentem diem.
 12 Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quo modo possum ad me introducere arcam Dei?
 13 Et ob hanc causam non adduxit eam ad se, hoc est, in Civitatem David, sed avertit in domum Obedelon Gethai.
 14 Mansit ergo arca Dei in domo Obedelon tribus mensibus: & benedixit Dominus domui ejus, & omnibus, quae habebat.

CAPUT XIV.

David, acceptis a rege Tyri lignis, & artificibus ad extruendam sibi domum, alias ducit uxores, ac multos genuit liberos, & consulto Domino bis cecidit Philisthaos.

1 **M**isit quoque Hiram rex Tyri nuncios ad David, & ligna cedrina, & artifices parietum, lignorumque: ut edificarent ei domum.
 2 Cognovitque David, quod confirmasset eum Dominus in regem super Israel, & sublevatum esset regnum suum super populum ejus Israel.
 3 * Accepit quoque David alias uxores in Jerusalem: genuitque filios, & filias.
 4 Et haec nomina eorum, qui nati sunt ei in Jerusalem: Samua, & Sobad, Nathan, & Salomon,
 5 Jebahar, & Elisua, & Eliphalet,
 6 Noga quoque, & Napheg, & Japhia,
 7 Elisama, & Baalada, & Eliphalet.
 8 * Audientes autem Philisthim eo quod unctus esset David in regem super universum Israel, ascenderunt omnes, ut quarent eum: quod cum audisset David, egredius est obviam eis.
 9 Porro Philisthim venientes, diffusi sunt in Valle Raphaim.
 10 Consultuitque David Dominum, dicens: Si ascendam ad Philisthaos, & si trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus, ascende, & tradam eos in manu tua.
 11 Cumque illi ascendissent in Baalpharaim, percussit eos ibi David, & dixit: Divisit Deus inimicos meos per manum meam, fi-

cut dividuntur aquae: & idcirco vocatum est nomen illius loci Baalpharaim.
 12 Dereliqueruntque ibi deos suos, quos David jussit exuri.
 13 Alia etiam vice Philisthim iruerunt, & diffusi sunt in valle.
 14 Consultuitque rursus David Deum, & dixit ei Deus: Non ascendas post eos, recede ab eis, & venies contra illos ex adverso pyrorum.
 15 Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egredius est enim Deus ante te, ut percutiat castra Philisthim.
 16 Fecit ergo David, sicut praeeperat ei Deus, & percussit castra Philistinorum, de Gabaon usque Gazera.
 17 Divulgatumque est nomen David in universis regionibus, & Dominus dedit pavorem ejus super omnes gentes.

CAPUT XV.

Parato tabernaculo, deducitur magno cum apparatu arca Dei in Jerusalem, comitante omni Israel, sacerdotibus vero, ac Levitis juxta sua officia ministrantibus; & Michol despicit David coram arca saltantem, indutum stola byssina, & ephod lineo.

1 **F**ecit quoque sibi domos in Civitate David: & edificavit locum arcae Dei, tetenditque ei tabernaculum.
 2 Tunc dixit David: Illicitum est, ut a quocumque portetur arca Dei nisi a Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, & ad ministrandum sibi usque in aeternum.
 3 Congregavitque universum Israel in Jerusalem, ut afferretur arca Dei in locum suum, quem preparaverat ei.
 4 Necnon & filios Aaron, & Levitas.
 5 De filiis Caath, Uriel princeps fuit, & fratres ejus centum viginti.
 6 De filiis Merari, Asaja princeps, & fratres ejus ducenti viginti.
 7 De filiis Gersom, Joel princeps, & fratres ejus centum triginta.
 8 De filiis Elisaphan, Semejas princeps, & fratres ejus ducenti.
 9 De filiis Hebron, Eliel princeps, & fratres ejus octoginta.
 10 De filiis Oziel, Aminadab princeps, & fratres ejus centum duodecim.
 11 Vocavitque David Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, & Levitas, Uriel, Asajam, Joel, Semejam, Eliel, & Aminadab:
 12 Et dixit ad eos: Vos, qui estis principes familiarum Leviticarum, sanctificamini cum fratribus vestris, & asstete arcam Domini Dei Israel ad locum, qui ei preparatus est:
 13 * Ne ut a principio, quia non eratis praesentes, percussit nos Dominus: sic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus.
 14 Sanctificati sunt ergo Sacerdotes, & Levitae, ut portarent arcam Domini Dei Israel.
 15 * Et tulerunt filii Levi arcam Dei, sicut praeeperat Moyses juxta verbum Domini, humeris suis, in vestibus.

D

A

B

* Sup. 13. c. 10.

* Num. 4. b. 15.

X

16 Di-

16 Dixitque David principibus Levitarum, ut constituerent de fratribus suis cantores in organis musicorum, nablīs videlicet, & lyris, & cymbalis, ut resonaret in excelſis ſonitus lætitiæ.

17 Conſtitueruntque Levitas : Heman filium Joel, de fratribus ejus, Afaph filium Barachie: de filiis verò Merari, fratribus eorum Ethan filium Caſaje.

18 Et cum eis fratres eorum : in ſecundo ordine, Zachariam, & Ben, & Jaziel, & Semiramoth, & Jahiel: & Ani, Eliab, & Banajam, Maafiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Jehiel, janitores.

19 Porrò cantores, Heman, Afaph, & Ethan; in cymbalis æneis concrepantes.

20 Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, & Eliab, & Maafias, & Banajas, in nablīs arcana cantabant.

21 Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Jehiel, & Ozaziu, in citharis pro octava canebant epinicion.

22 Chonenias autem princeps Levitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valdè ſapiens.

23 Et Barachias, & Elcana, janitores arcæ.

24 Porrò Sebenias, & Joſaphat: & Nathanael, & Amafai, & Zacharias, & Banajas, & Eliezer, ſacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Jehias, erant janitores arcæ.

25 * Igitur David, & omnes majores natu Iſrael, & tribuni ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitiâ.

26 Cùmque adjuviſſet Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes.

27 Porrò David erat indutus ſtola byſſina, & univerſi Levitæ, qui portabant arcam, cantoresque, & Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo.

28 Univerſuſque Iſrael deducebant arcam fœderis Domini in júbilo, & ſonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablīs, & citharis concrepantes.

29 Cùmque perveniſſet arca fœderis Domini, uſque ad Civitatem David, Michol filia Saul proſpicans per fenestram, vidit regem David ſaltantem, æque ludentem, & deſpexit eum in corde ſuo.

CAPUT XVI.

Conſtituta arca in tabernaculo fœderis, oblatiſque victimis, populus à David benedicitur, & epulum præbetur: ordinantur varia Levitarum miniſteria coram arca, & interpoſito cantico divini laudis.

1 Attulerunt igitur arcam Dei, & conſtituerunt eam in medio tabernaculi, quod tendiderat ei David, & obtulerunt holocauſta, & pacifica coram Deo.

2 Cùmque compleviſſet David offerens holocauſta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini.

3 Et diviſit univerſos per ſingulos, à viro uſque ad mulierem, cortam panis, & partem

aſſiæ carnis bubalæ, & ſtrixam oleo ſimilam.

4 Conſtituitque coram arca Domini deſervientes, qui miniſtrarent, & recordarentur operum ejus, & glorificarent, atque laudarent Dominum Deum Iſrael:

5 Afaph principem; & ſecundum ejus Zachariam: Porrò Jahiel, & Semiramoth, & Jehiel, & Mathathiam, & Eliab, & Banajam, & Obededom: Jehiel ſuper organa pſalterii, & lyras: Afaph autem, ut cymbalis perſonaret.

6 Banajam verò, & Jaziel ſacerdotes, canerent tuba jugiter coram arca fœderis Domini.

7 In illo die fecit David principem ad conſtitendum Domino Afaph, & fratres ejus.

8 * Conſtitimini Domino, & invocato nomen ejus: notas facite in populis ad inventiones ejus.

9 Cantate ei, & pſallite ei: & narrate omnia mirabilia ejus.

10 Laudate nomen ſanctum ejus: lætetur cor quærentium Dominum.

11 Quærite Dominum, & virtutem ejus: quærite faciem ejus ſemper.

12 Recordamini mirabilia ejus, quaſcit: ſignorum illius, & judiciorum oris ejus.

13 Semen Iſrael ſervi ejus: filii Jacob electi ejus.

14 Ipſe Dominus Deus noſter: in univerſa terra judicia ejus.

15 Recordamini in ſempiternum paſſi ejus ſermonis, quem præcepit in mille generationes.

16 Quem pepigit cum Abraham: & juramenti illius cum Iſaac.

17 Et conſtituit illud Jacob in præceptum: & Iſrael in pactum ſempiternum.

18 Dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, ſubniculum hæreditatis veſtræ.

19 Cùm eſſent pauci numero, parvi & coloni ejus.

20 Et tranſerunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

21 Non dimiſit quemquam calumniari eos, ſed increpavit pro eis reges.

22 * Nolite tangere ehriftos meos: & in prophetis meis nolite malignari.

23 * Cantate Domino omnis terra: annunciate ex die in diem ſalutare ejus.

24 Narrate in gentibus gloriam ejus: in cunctis populis mirabilia ejus.

25 Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: & horribilis ſuper omnes deos.

26 Omnes enim dii populorum idola: Dominus autem cælos fecit.

27 Confeſſio, & magnificentia coram eoſ fortitudo, & gaudium in loco ejus.

28 Aſſerte Domino familia: populorum: aſſerte Domino gloriam, & imperium.

29 Date Domino gloriam nomini ejus, levate ſacrificium, & venite in conſpectu ejus: & adorate Dominum in decore ſancto.

30 Commoveatur à facie ejus omnis terra: ipſe enim fundavit orbem immobilem.

31 Lætentur cæli, & exultet terra: & dicant in nationibus, Dominus regnavit.

32 Tonct mare, & plenitudo ejus: exultent agri, & omnia, quæ in eis ſunt.

33 Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Domino.

Domino: quia venit judicare terram.

34 Conſitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum miſericordia ejus.

35 Et dicite: Salva nos, Deus ſalyator noſter, & congrega nos, & crue de gentibus, ut conſitemur nomini ſancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.

36 Benediſtus Dominus Deus Iſrael ab æterno uſque in æternum: & dicat omnis populus: Amen, & hymnum Domino.

37 Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Afaph, & fratres ejus, ut miniſtrarent in conſpectu arcæ jugiter per ſingulos dies, & vices ſuas.

38 Porrò Obededom, & fratres ejus ſexaginta octo; & Obededom filium Idithur; & Hoſa conſtituit janitores.

39 Sadoc autem ſacerdotem, & fratres ejus ſacerdotes, coram tabernaculo Domini excelſo, quod erat in Gabaon,

40 Ut offerrent holocauſta Domino ſuper altare holocautomatis jugiter, manè & vespere, juxta omnia, quæ ſcripta ſunt in lege Domini, quam præcepit Iſraeli.

41 Et poſt eum Heman, & Idithun, & reliquos electos unumquemque vocabulo ſuo ad conſtitendum Domino: quoniam in æternum miſericordia ejus.

42 Heman quoque, & Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia musicorum organa, ad canendum Deo: filios autem Idithun fecit eſſe portarios.

43 Reverſuſque eſt omnis populus in domum ſuam, & David, ut benediceret etiam domui ſuæ.

CAPUT XVII.

Cogitanti David ædificare domum Domino promittitur filius, qui illam ſit ædificaturus; unde David gratias agit, Dei erga ſe bonitatem extollens.

1 Cùmque autem habitaret David in domo ſua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini ſub pellibus eſt.

2 Et ait Nathan ad David: Omnia, quæ in corde tuo ſunt, fac: Deus enim tecum eſt.

3 Igitur nocte illa factus eſt ſermo Dei ad Nathan, dicens:

4 Vade, & loquere David ſervo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum.

5 Neque enim manſi in domo, ex eo tempore, quo eduxi Iſrael, uſque ad diem hanc: ſed fui ſemper mutans loca tabernaculi, & in tentorio.

6 Manens cum omni Iſrael. Numquid locutus ſum ſaltem uni judicum Iſrael, quibus præceperam, ut paſcerent populum meum, & dixi: Quare non ædificatiſtis mihi domum cedrinam?

7 Nunc itaque ſic loqueris ad ſervum meum David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cum in pascuis ſequeris gre-

gem, ut eſſes dux populi mei Iſrael:

8 Et fui tecum, quocumque perrexiſti: & interſeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quaſi unius magnorum, qui celebrantur in terra.

9 Et dedi locum populo meo Iſrael: plantabitur, & habitabit in eo, & ultra non commovebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, ſicut à principio,

10 Ex diebus, quibus dedi iudices populo meo Iſrael, & humiliavi univerſos inimicos tuos. Annuncio ergo, tibi, quod ædificaturus ſit tibi Dominus domum.

11 Cùmque impleveris dies tuos, ut vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filiis tuis: & ſtabiliam regnum ejus.

12 Ipſe ædificabit mihi domum, & firmabo ſolum ejus uſque in æternum.

13 Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: & miſericordiam meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli ab eo, qui ante te fuit.

14 Fit ſtatuum eum in domo mea, & in regno meo, uſque in ſempiternum: & thronus ejus erit firmiſſimus in perpetuum.

15 Juxta omnia verba hæc, & juxta univerſam viſionem illam, ſic locutus eſt Nathan ad David.

16 Cumque venisset rex David, & sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum, Domine Deus, & quae domus mea, ut praestares mihi talia?

17 Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo, ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum: & fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus.

18 Quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum, & cognoveris eum?

19 Domine, propter famulum tuum juxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, & nota esse voluisti universa magnalia.

20 Domine, non est similis tui: & non est alius Deus absque te, ex omnibus, quos audivimus auribus nostris.

21 Quis enim est alius, ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, & faceret populum sibi, & magnitudine sua, atque terroribus eiiceret nationes a facie ejus, quem de Aegypto liberaret?

22 Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in aeternum, & tu, Domine, factus es Deus ejus.

23 Nunc igitur, Domine, sermo, quem locutus es famulo tuo, super domum ejus, confirmetur in perpetuum, & fac, sicut locutus es.

24 Permaneatque, & magnificentur nomen tuum usque in sempiternum: & dicatur: Dominus exercituum Deus Israel, & domus David servi ejus permanens coram eo.

25 Tu enim, Domine Deus meus, revelasti auriculam servi tui, ut aedificares ei domum: & idcirco invenit servus tuus fiduciam, ut ore coram te.

26 Nunc ergo, Domine, tu es Deus: & locutus es ad servum tuum tanta beneficia.

27 Et cepisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te: te enim, Domine, benedicente, benedicta erit in perpetuum.

CAPUT XVIIII

Prælia, & victoria David, & tributa gentibus imposita, atque officarii ejus.

1 Factum est autem post hæc, ut percuteret David Philisthim, & humiliaret eos, & tolleret Geth, & filias ejus de manu Philisthim.

2 Percuteretque Moab, & fierent Moabitæ servi David, offerentes ei munera.

3 Eo tempore percussit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit, ut dilataret imperium suum usque ad flumen Euphraten.

4 Cepit ergo David mille quadrigas ejus, & septem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, subnervavitque omnes equos currum, exceptis centum quadrigis, quas reservavit sibi.

5 Supervenit autem & Syrus Damascenus, ut auxilium praberet Adarezer regi Soba: sed & hujus percussit David viginti duo millia virorum.

6 Et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi, & offerret munera. Adju-

vitque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexit: & tulit quoque David pharetras aureas, quas habuerant servi Adarezer, & attulit eas in Jerusalem.

8 Necnon de Thebath, & Chum, urbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vasa ænea.

9 Quod cum audisset Thoum rex Emath percussisse videlicet David omnem exercitum Adarezer regis Soba,

10 Misit Adoram filium suum ad regem David, ut postularet ab eo pacem, & congregaretur ei, quod percussisset, & expugnasset Adarezer: adversarius quippe erat Thoum Adarezer.

11 Sed & omnia vasa aurea, & argentea, & ænea consecravit David rex Domino, cum argento, & auro, quod tulerat ex universis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Ammon, quam de Philisthim, & Amalec.

12 Abisai verò filius Sarvia percussit Edam in Valle Salinarum, decem & octo millia.

13 Et constituit in Edom presidium, ut serviret Idumæa David: salvavitque Dominus David in cunctis, ad quæ perrexit.

14 Regnavit ergo David super universam Israel, & faciebat iudicium, atque iustitiam cuncto populo suo.

15 Porro Joab filius Sarvia erat super exercitum, & Josaphat filius Ahilud a commentariis.

16 Sadoc autem filius Achitob, & Achimelech filius Abiathar, sacerdotes: & Sufa, scriba.

17 Banajas quoque filius Jojada super legiones Cerethi, & Phelechi: porro filii David primi ad manum regis.

CAPUT XIX

Hanon rex Ammon, servus David, qui ad consolandum de patris morte venerat, contumelia affectus, a David invaditur, ac vincitur unicum Syris auxiliariis.

1 Accidit autem, ut moreretur Naazer filiorum Ammon, & regnaret filius ejus pro eo.

2 Dixitque David: Faciam misericordiam cum Hanon filio Naas: præstitit enim mihi pater ejus gratiam. Misitque David nuncios ad consolandum eum super morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram filiorum Ammon, ut consolarentur Hanon,

3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forsitan putas, quod David honoris causa in patrem tuum miserit, qui consolentur te: nec animadvertis, quod ut explorent, & investigent, & scrutentur terram tuam, venerint ad te servi ejus.

4 Igitur Hanon pueros David decalvavit, & rasi, & præcidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes, & dimisit eos.

5 Qui cum abissent, & hoc mandasset David, misit in occursum eorum (grandem enim contumeliam sustinerant) & præcepit, ut manerent in Jericho, donec crederetur barba eorum, & tunc revertentur.

6 Videntes autem filii Ammon, quod injuriam fecissent David, tam Hanon, quam reliquus populus, miserunt mille talenta

argenti

argenti, ut conducerent sibi de Mesopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba currus, & equites.

7 Conduxeruntque triginta duo millia currum, & regem Maacha cum populo ejus. Qui cum venissent, castrametati sunt in regione Medaba. Filii quoque Ammon, congregati de urbibus suis, venerunt ad bellum.

8 Quod cum audisset David, misit Joab, & omnem exercitum virorum fortium:

9 Egrediente filii Ammon, direxerunt aciem juxta portam civitatis: reges autem, qui ad auxilium ejus venerant, separatim in agro steterunt.

10 Igitur Joab intelligens bellum ex adverso, & post tergum contra se fieri, elegit viros fortissimos de universo Israel, & perrexit contra Syrum.

11 Reliquam autem partem populi dedit sub manu Abisai fratris sui: & perrexit contra filios Ammon.

12 Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: si autem superaverit te filii Ammon, ero tibi in presidium.

13 Confortare, & agamus viriliter pro populo nostro, & pro urbibus Dei nostri: Dominus autem, in quo in conspectu suo bonum est, faciet.

14 Perrexit ergo Joab, & populus, qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugavit eos.

15 Porro filii Ammon videntes quod fugisset Syrus, ipsi quoque fugerunt Abisai fratrem ejus, & ingressi sunt civitatem: reversusque est etiam Joab in Jerusalem.

16 Videns autem Syrus, quod cecidisset coram Israel, misit nuncios, & adduxit Syrum, qui erat trans fluvium: Sophac autem, princeps militiae Adarezer, erat dux eorum.

17 Quod cum nunciatum esset David, congregavit universum Israel, & transiit Jordanem, irruit in eos, & direxit ex adverso aciem, illis contra pugnantibus.

18 Fugit autem Syrus Israel: & interfecit David de Syris septem millia currum, & quadraginta millia peditum, & Sophac exercitus principem.

19 Videntes autem servi Adarezer se ab Israel esse superatos, transfugerunt ad David, & servierunt ei: noluitque ultra Syria auxilium præbere filiis Ammon.

CAPUT XX

Bella a David prosperè acta adversum Ammonitas, ac Philisthæos: & in his occiduntur prodigiosè gigantes.

1 Factum est autem post anni circulum, eo tempore, quo solent reges ad bella procedere, congregavit Joab exercitum, & robur militiae, & vastavit terram filiorum Ammon, perrexitque & obsedit Rabba: porro David manebat in Jerusalem, quando Joab percussit Rabba, & destruxit eam.

2 Tulit autem David coronam Melchom de capite ejus, & invenit in ea auri pondo talentum, & pretiosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema: manubias quoque urbis plurimas tulit:

A Reg. 10. 2. 1. 1. c.

B

3 Populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit super eos tribulas, & trabas, & ferrata carpenta transire, ita ut dissecarentur, & contererentur: sic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon, & reversus est cum omni populo suo in Jerusalem.

4 Post hæc incum est bellum in Gazer adversum Philisthæos: in quo percussit Sobochai Hufathites, Saphai de genere Raphaim, & humiliavit eos.

5 Aliud quoque bellum gestum est adversum Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Salsus Bethlehemitæ fratrem Goliath Gethæi, cujus hasta lignum erat quasi liciatorum textentium.

6 Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longissimus, senos habens digitos, id est, simul viginti quatuor: qui & ipse de Rapha fuerat stirpe generatus.

7 Hic blasphemavit Israel: & percussit eum Jonathan filius Samaa fratris David. Hi sunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David, & servorum ejus.

CAPUT XXI

David populum numerando Deum offendit: peste, quam ex tribus elegerat, percussuntur plurima millia, donec Deum oratione placaret, & altare in area Ornan Jebusæ erigeret.

1 Consurrexit autem Satan contra Israel: & concitavit David, ut numeraret Israel.

2 Dixitque David ad Joab, & ad principes populi: Ite, & numerate Israel a Bersabee usque Dan: & afferite mihi numerum, ut sciam.

3 Responditque Joab: Augeat Dominus populum suum centuplum, quam sunt: nonne, domine mi rex, omnes servi tui sunt? quare hoc quarit dominus meus, quod in peccatum reputetur Israeli?

4 Sed sermo regis magis prævaluit: egrediusque est Joab, & circumivit universum Israel, & reversus est in Jerusalem:

5 Deditque David numerum eorum, quos circumierat: & inventus est omnis numerus Israel, mille millia, & centum millia virorum educitium gladium: de Juda autem quadraginta septuaginta millia bellatorum.

6 Nam Levi, & Beniamin non numeravit: eo quod Joab invidiosus exequeretur regis imperium.

7 Displicuit autem Deo, quod iustum erat, & percussit Israel.

8 Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis, ut hoc facerem: obsecro, aufer iniquitatem servi tui, quia insipienter egi.

9 Et locutus est Dominus ad Gad Videntem Davidis, dicens:

10 Vade, & loquere ad David, & dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi optionem do; unum, quod volueris, elige, & faciam tibi.

11 Cumque venisset Gad ad David, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige, quod volueris:

12 Aut tribus annis famem: aut tribus mensibus te fugere hostes tuos, & gladium eorum non posse evadere: aut tribus die-

* 1. Reg. 21. d. 18. C

D

A 2. Reg. 24. inf. 27. c. 24.

B

bus gladium Domini, & pestilentiam versari in terra, & angelum Domini interficere in universis finibus Israel: nunc igitur vide, quid respondeam ei, qui misit me.

13 Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me angustia premunt: sed melius mihi est, ut incidam in manus Domini, quia multae sunt miserationes ejus, quam in manus hominum.

14 Misit ergo Dominus pestilentiam in Israel: & ceciderunt de Israel septuaginta milia virorum.

15 Misit quoque angelum in Jerusalem, ut percuteret eam: cumque percuteretur, vidit Dominus, & miserus est super magnitudinem mali. & imperavit angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam cesset manus tua. Porro angelus Domini stabat juxta arcam Ornan Jebusaei.

16 Levansque David oculos suos, vidit angelum Domini stantem inter caelum, & terram, & vaginatum gladium in manu ejus, & versum contra Jerusalem: & ceciderunt tam ipse, quam majores natu vestiti ciliciis, proni in terram.

17 Dixitque David ad Deum: Nonne ego sum, qui jussi, ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi: ego, qui malum feci: iste grex quid commeruit? Domine Deus meus, vertatur obsecro manus tua in me, & in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.

18 Angelus autem Domini praecepit Gad, ut diceret Davidi, ut ascenderet, extrueretque altare Domino Deo in area Ornan Jebusaei.

19 Ascendit ergo David juxta sermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.

20 Porro Ornan cum suspexisset, & vidisset angelum, quatuorque filii ejus cum eo, absconderunt se: nam eo tempore terebat in area triticum.

21 Igitur cum veniret David ad Ornan, conspexit eum Ornan, & processit ei obviam de area, & adoravit eum pronus in terram.

22 Dixitque ei David: Da mihi locum areae tuae, ut aedificem in ea altare Domino: ita ut quantum valet argenti accipias, & cesset plaga a populo.

23 Dixit autem Ornan ad David: Tolle, & faciat dominus meus rex, quodcumque ei placet: sed & boves do in holocaustum, & tribulas in ligna, & triticum in sacrificium: Omnia libens praebabo.

24 Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo, quantum valet: neque enim tibi auferre debeo, & sic offerre Domino holocausta gratuita.

25 Dedit ergo David Ornan pro loco sicos auri justissimi ponderis sexcentos.

26 * Et aedificavit ibi altare Domino: obtulitque holocausta, & pacifica, & invocavit Dominum, & exaudivit eum in igne de caelo super altare holocausti.

27 Praecepitque Dominus angelo: & convertit gladium suum in vaginam.

28 Protinus ergo David videns, quod

exaudivit eum Dominus in area Ornan Jebusaei, immolavit ibi victimas.

29 Tabernaculum autem Domini, quod fecerat Moyses in deserto, & altare holocaustorum, ea tempestate erat in excessu Gabaa.

30 Et non praevaluit David ire ad altare, ut ibi obsecraret Deum: nimio enim fuerat timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.

C A P U T XXII.

Præparat David necessaria ad aedificandum templum Domini, quod Salomoni praecepit, ut extruat, Deumque semper sedulo sollicito exhortans principes, ut illi sint auxilio.

1 Dixitque David: Haec est domus Dei, & hoc altare in holocaustum Israel.

2 Et praecepit, ut congregarentur omnes profelyti de Terra Israel, & constituitur ex eis latomos ad cadendos lapides, & poligendos, ut aedificaretur domus Dei.

3 Ferrum quoque plurimum ad clavos januuarum, & ad commissuras, atque juncturas praeparavit David: & aeris pondus innumerable.

4 Ligna quoque cedrina non poterant aestimari, quae Sidonii, & Tyrii deportarent ad David.

5 Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est, & delicatus domus autem, quam aedificari volo Domino, talis esse debet, ut in cunctis regionibus nominetur: praeparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes praeparavit impensas.

6 Vocavitque Salomonem filium suum: & praecepit ei, ut aedificaret domum Domino Deo Israel.

7 Dixitque David ad Salomonem: Filium voluntatis mea fuit, ut aedificarem domum nomini Domini Dei mei.

8 Sed factus est sermo Domini ad me, dicens: Multum sanguinem estudiisti, & plurima bella bellasti: non poteris aedificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me:

9 Filius, qui nascetur tibi, erit vir quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum: & ob hanc causam Pacificus vocabitur: & pacem & otium dabo in Israel cunctis diebus ejus.

10 * Ipse aedificabit domum nomini meo, & * ipse erit mihi in filium, & ego ero illi in patrem: firmaboque solum regni ejus super Israel in aeternum.

11 Nunc ergo, fili mi, sit Dominus tecum, & prosperare, & aedifica domum Domino Deo tuo, sicut locutus est de te.

12 Det quoque tibi Dominus prudentiam, & sensum, ut regere possis Israel, & custodire legem Domini Dei tui.

13 Tunc enim proficere poteris, si custodieris mandata, & judicia, quae praecepit Dominus Moysi, ut duceret Israel: confortare & viriliter age, ne timeas, neque paveas.

14 Ecce ego in paupertate mea praeparavi

impensas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: aeris vero, & ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna, & lapides praeparavi ad universa impendia.

15 Habes quoque plurimos artifices, latomos, & cementarios, artificesque lignorum, & omnium artium ad faciendum opus prudentissimos.

16 In auro, & argento, & aere, & ferro, cujus non est numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum.

17 Praecepit quoque David cunctis principibus Israel, ut adjuvarent Salomonem filium suum.

18 Cernitis, inquit, quod Dominus Deus vester vobiscum sit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos vestros in manus vestras, & subjeta sit terra coram Domino, & coram populo ejus.

19 Praebete igitur corda vestra, & animas vestras, ut quaratis Dominum Deum vestrum: & confargite, & aedificate sanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca federtis Domini, & vasa Domino consecrata, in domum, quae aedificatur nomini Domini.

C A P U T XXIII.

David senex, Salomone rege designato, numeratorum Levitarum officia designat: Moysesque filii Levitarum annumerantur.

1 Igitur David senex, & plenus dierum regem constituit Salomonem filium suum super Israel.

2 Et congregavit omnes principes Israel, & Sacerdotes, atque Levitas.

3 Numeratique sunt Levitae a triginta annis, & supra: & inventa sunt triginta octo millia virorum.

4 Ex his electi sunt, & distributi in ministerium domus Domini, viginti quatuor millia: praepositorum autem, & judicum sex millia.

5 Porro quatuor millia janitores: & totidem psalteri canentes Domino in organis, quae fecerat ad canendum.

6 * Et distribuit eos David per vices filiorum Levi, Gerson videlicet, & Caath, & Merari.

7 Filii Gerson: Leedan, & Semei:

8 Filii Leedan: princeps Jahiel, & Zethan, & Joel, tres.

9 Filii Semei: Salomith, & Hosiel, & Aran, tres: isti principes familiarum Leedan.

10 Porro filii Semei, Lebeth, & Ziza, & Jaus, & Baria: isti filii Semei, quatuor.

11 Erat autem Lebeth prior, Ziza secundus: porro Jaus, & Baria non habuerunt plurimos filios, & idcirco in una familia, unaque domo computati sunt.

12 Filii Caath: Amram, & Ishtar, Hebron, & Oziel quatuor.

13 * Filii Amram: Aaron, & Moyses: * Separatusque est Aaron, ut ministraret in Sancto sanctorum, ipse, & filii ejus in sempiternum, & adoleret incensum Domino secundum ritum suum, ac benediceret no-

mini ejus in perpetuum.

14 Moysi quoque hominis Dei filii annumerati sunt in tribu Levi.

15 Filii * Moysi: Gersom, & Eliezer.

16 Filii Gersom: Subuel primus.

17 Fuerunt autem filii Eliezer: Rohobia primus: & non erant Eliezer filii alii. Porro filii Rohobia multiplicati sunt nimis.

18 Filii Isaar: Salomith primus.

19 Filii Hebron: Jeriau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.

20 Filii Oziel: Micha primus, Jesia secundus.

21 Filii Merari: Moholi, & Mussi. Filii Moholi: Eleazar, & Cis.

22 Mortuus est autem Eleazar, & non habuit filios, sed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres earum.

23 Filii Mussi: Moholi, & Eder, & Jerimoth, tres.

24 Hi filii Levi in cognationibus, & familiis suis, principes per vices, & numerum capitulum singulorum, qui faciebant opera ministerii domus Domini, a viginti annis, & supra.

25 Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Israel populo suo, & habitationem Jerusalem usque in aeternum.

26 Nec erit officii Levitarum, ut ultra portent tabernaculum, & omnia vasa ejus ad ministrandum.

27 Juxta praecipia quoque David novissima, supplebitur numerus filiorum Levi a viginti annis, & supra.

28 Ererunt sub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in vestibus, & in exedris, & in loco purificationis, & in sanctuario, & in universis operibus ministerii templi Domini.

29 Sacerdotes autem, super panes propositionis, & ad similia sacrificium, & ad lagana azyma, & sartagine, & ad torrendum, & super omne pondus, atque mensuram.

30 Levitae vero, ut stent manum ad confitendum, & canendum Domino: similiterque ad vesperam.

31 Tam in oblatione holocaustorum Domini, quam in sabbatis, & Calendis, & solemnitatibus reliquis, juxta numerum, & ceremonias uniuscujusque rei jugiter coram Domino.

32 Et custodiant observationes tabernaculi foederis, & ritum sanctuarii, & observationem filiorum Aaron fratrum suorum, ut ministrent in domo Domini.

C A P U T XXIV.

Familiarum Eleazar, & Ithamar claster seu vices viginti quatuor in ministerio Domini a David designantur, reliquorumque Levitarum familiae similiter sorte distribuuntur.

1 Porro filii Aaron haec partitiones erant: Filii Aaron: Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

2 * Mortui sunt autem Nadab, & Abiu ante patrem suum absque liberis: sacerdotioque sanctus est Eleazar, & Ithamar.

3 Et divisit eos David, id est, Salomocel

* Exod. 2. d. 22. 18. a. 3. *

C

D

A

* Lev. 10. 2. 1. Num. 3. 2. 4.

filii Eleazar, & Abimelech de filiis Ithamar secundum vires suas, & ministerium.

4 Inventique sunt multo plures filii Eleazar in principibus viris, quam filii Ithamar. Divisit autem eis, hoc est filii Eleazar, principes per familias sedecim: & filii Ithamar per familias, & domos suas octo.

5 Porro divisit utraque inter se familias fortibus: erant enim principes sanctuarum, & principes Dei, tam de filiis Eleazar, quam de filiis Ithamar.

6 Descripsitque eos Semejas filius Nathanael scriba Levites, coram rege, & principibus, & Sadoc sacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum sacerdotalium, & Leviticarum: unam domum, quae ceteris praerant, Eleazar: & alteram domum, quae sub se habebat ceteros, Ithamar.

7 Exiit autem fors prima Jojarib, secunda Jedci,

8 Tertia Harim, quarta Seorim,

9 Quinta Melchia, sexta Maiman,

10 Septima Accos, octava Abia,

11 Nona Jesua, decima Sechenia,

12 Undecima Eliasib, duodecima Jacim,

13 Tertiadecima Hoppa, decimaquarta Isbaab,

14 Decimaquinta Belga, decima sexta Hamer,

15 Decima septima Hezir, decima octava Aphses,

16 Decimanona Pheteja, vigesima Hezechiel,

17 Vigesima prima Jachim, vigesima secunda Gamul,

18 Vigesima tertia Dalajau, vigesima quarta Maazjau.

19 Haec vires eorum secundum ministeria sua, ut ingrediantur domum Domini, & juxta situm suum sub manu Aaron patris eorum: sicut praecerat Dominus Deus Israel.

20 Porro filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subael, & de filiis Subael, Jehedeja.

21 De filiis quoque Rohobi princeps Jehasias.

22 Isari vero filius Salemoth, filiusque Salemoth Jahath:

23 Filiusque ejus Jerjau primus, Amarias secundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.

24 Filius Ozziel, Micha: filius Micha, Samir.

25 Frater Micha, Jesia: filiusque Jesia, Zacharias.

26 Filii Merari: Moholi & Musi. Filius Ozjau: Benno.

27 Filius quoque Merari: Ozian, & Soam, & Zachur, & Hebri.

28 Porro Moholi filius: Eleazar, qui non habebat liberos.

29 Filius vero Cis, Jerameel.

30 Filii Musi: Moholi, Eder, & Jerimoth. Isti filii Levi secundum domos familiarum suarum.

31 Miseruntque & ipsi sortes contra fratres suos filios Aaron, coram David rege, & Sadoc, & Ahimelech, & principibus familia-

rum Sacerdotalium & Leviticarum, tam majores, quam minores. omnes fors aequaliter dividebat.

CAPUT XXV.

Ex filiis Asaph, & Heman, & Idithun, canticorum, psalmis, ac citharædis, viginti quatuor familiae, ac vires sorte distribuuntur.

1 **I**gitur David, & magistratus exercitus segregaverunt in ministerium filios Asaph, & Heman, & Idithun: qui prophetarent in citharis, & psalteriis, & cymbalis, secundum numerum suum dedicato sibi officio servientes.

2 De filiis Asaph: Zacchur, & Joseph, & Nathania, & Alarela, filii Asaph: sub manu Asaph prophetantis juxta regem.

3 Porro Idithun filii Idithun, Godollus, Sori, Jesejas, & Hafabias, & Mathathias, haec sub manu patris sui Idithun, qui in cithara prophetabat super consistentes, & laudantes Dominum.

4 Heman quoque: filii Heman, Bocciau, Mathaniau, Ozziel, Subuel, & Jerimoth, Hemanias, Hanani, Eliatha, Geddelchi, & Romemthiezer, & Jesbacassia, Mellothi, Othiel, Mahazjoth:

5 Omnes isti filii Heman Videntis regis in sermonibus Dei, ut exaltaret eorum: dedique Deus Heman filios quatuordecim, & filias tres.

6 Universi sub manu patris sui ad cantandum in templo Domini distributi erant in cymbalis, & psalteriis, & citharis, in ministeria domus Domini juxta regem: Asaph videlicet, & Idithun, & Heman.

7 Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octoginta octo.

8 Miseruntque sortes per vires suas, ex aequo tam major quam minor, doctus quater, & indoctus.

9 Egressaque est fors prima Joseph, qui erat de Asaph. Secunda Godollus, ipsi & filii ejus, & fratribus ejus duodecim.

10 Tertia Zachur, filii & fratribus ejus duodecim.

11 Quarta Isari, filii & fratribus ejus duodecim.

12 Quinta Nathaniae, filii & fratribus ejus duodecim.

13 Sexta Bocciau, filii & fratribus ejus duodecim.

14 Septima Isresla, filii & fratribus ejus duodecim.

15 Octava Jesejae, filii & fratribus ejus duodecim.

16 Nona Mathaniae, filii & fratribus ejus duodecim.

17 Decima Semejae, filii & fratribus ejus duodecim.

18 Undecima Azareel, filii & fratribus ejus duodecim.

19 Duodecima Hafabiae, filii & fratribus ejus duodecim.

20 Tertiadecima Subael, filii & fratribus ejus duodecim.

21 Quattadecima Mathathiae, filii & fratribus ejus duodecim.

22 Quintadecima Jerimoth, filii & fratribus ejus duodecim.

23 Sextadecima Hananiae, filii & fratribus ejus duodecim.

24 Septimadecima Jesbacassia, filii & fratribus ejus duodecim.

25 Octadecima Hanani, filii & fratribus ejus duodecim.

26 Nonadecima Mellothi, filii & fratribus ejus duodecim.

27 Vigesima Eliatha, filii & fratribus ejus duodecim.

28 Vigesima prima Othir, filii & fratribus ejus duodecim.

29 Vigesima secunda Geddelchi, filii & fratribus ejus duodecim.

30 Vigesima tertia Mahazjoth, filii & fratribus ejus duodecim.

31 Vigesima quarta Romemthiezer, filii & fratribus ejus duodecim.

CAPUT XXVI.

Templi janitores ex Levitis variae classis designantur, & quae porta à qua familia sit custodienda, sorte disponitur: item qui thesauros, & vasa sacra custodiant.

Divisiones autem janitorum: de Coritis Meselemia, filius Core, de filiis Asaph.

2 Filii Meselemiae: Zacharias primogenitus, Jadhiel secundus, Zabadias tertius, Jathanael quartus.

3 Alam quintus, Johanan sextus, Elioenai septimus:

4 Filii autem Obededom: Semejas primogenitus, Jozabad secundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus,

5 Ammiel sextus, Isfathar septimus, Pholathi octavus: quia benedixit illi Dominus.

6 Semci autem filio ejus nati sunt filii, praefecti familiarum suarum: erant enim viri fortissimi.

7 Filii ergo Semejae: Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortissimi: Eliu quoque, & Samachias.

8 Omnesque de filiis Obededom: ipsi, & filii, & fratres eorum fortissimi ad ministrandum, sexaginta duo de Obededom.

9 Porro Meselemiae filii, & fratres eorum robustissimi, decem, & octo.

10 De Hofa autem, id est, de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, & idcirco posuerat eum pater ejus in principem)

11 Helcias secundus, Tabebias tertius, Zacharias quartus: omnes hi filii, & fratres Hofa, tredecim.

12 Hi divisi sunt in janitores, ut semper principes custodiarum, sicut & fratres eorum, ministrarent in domo Domini.

13 Missa sunt ergo sortes ex aequo, & parvis, & magnis, per familias suas in unamquamque portarum.

14 Cecidit ergo fors Orientalis, Selemiae. Porro Zachariae filio ejus, viro prudentissimo, & erudito, sortito obigit plaga Septentrionalis.

15 Obededom vero, & filii ejus ad Austrum: in qua parte domus erat seniorum concilium.

16 Sephim, & Hofa ad Occidentem, juxta portam, quae ducit ad viam ascensionis: custodia contra custodiam.

17 Ad Orientem vero Levitae sex: & ad Aquilonem quatuor per diem: atque ad Meridiem similiter in die quatuor: & ubi erat concilium, bini, & bini.

18 In cellulis quoque janitorum ad Occidentem quatuor in via, bini per cellulas.

19 Haec sunt divisiones janitorum, filiorum Core, & Merari.

20 Porro Achias erat super thesauros domus Dei, & vasa sanctorum.

21 Filii Ledan, filii Gersoni, de Iardan principes familiarum, Ledan, & Gersoni, Jehieli.

22 Filii Jehieli: Zathan, & Joel fratres ejus, super thesauros domus Domini.

23 Amramitis, & Isaritis, & Hebronitis, & Ozihelitis.

24 Subael autem filius Gersoni, filii Moysi, praepositus thesauris.

25 Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, & hujus filius Isaias, & hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechari: & hujus filius Selemith.

26 Ipse Selemith, & fratres ejus, super thesauros sanctorum, quae sanctificavit David rex, & principes familiarum, & tribuni, & centuriones: & duces exercitus.

27 De bellis, & manubiis praetiorum, quae consecraverant ad institutionem, & supplementum templi Domini.

28 Haec autem universa sanctificavit Samuel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner, & Joab filius Sarvia: omnes, qui sanctificaverat ea per manum Selemith, & fratrum ejus.

29 Isaritis vero praerat Chionentias, & filii ejus, ad opera forinsecus super Israel, ad docendum, & judicandum eos.

30 Porro de Hebronitis Hafabias, & fratres ejus viri fortissimi, mille septingenti, praerant Israeli trans Jordanem contra Occidentem, in cunctis operibus Domini, & in ministerium regis.

31 Hebronitarum autem princeps fuit Jeria, secundum familias, & cognationes eorum. Quadragesimo anno regni David recensiti sunt, & inventi sunt viri fortissimi in Jazer Galaad.

32 Fratresque ejus robustioris aetatis, duomillia septingenti principes familiarum. Praeposuit autem eos David rex Rubenitis, & Gadditis, & dimidiae tribui Manasse, in omne ministerium Dei, & regis.

CAPUT XXVII.

Recensentur duodecim principes, quorum singuli suo mense viginti quatuor millibus praeerant, ad haec principes, seu praefecti tribuum thesaurorum, reliqueque substantia regis recensentur.

A **F**ilii autem Israel secundum numerum suum, principes familiarum, tribuni, & centuriones, & praefecti, qui ministrabant regi iuxta turmas suas, ingredienti, & egredientes per singulos menses in anno, viginti quatuor millibus singuli praeerant.

2 Prima turmae in primo mense Jesboam praeerat filius Zabdiel, & sub eo viginti quatuor millia.

3 De filiis Phares, princeps cunctorum principum in exercitu mense primo.

4 Secundi mensis habebat turmam Dudia Ahodites, & post se alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus viginti quatuor millium.

5 Dux quoque turmae tertiae in mense tertio erat Banajas filius Jojadae sacerdos: & in divisione sua viginti quatuor millia.

6 Ipse est Banajas fortissimus inter triginta, & super triginta: praeerat autem turmae ipsius Amizabad filius ejus.

7 Quartus, mense quarto, Azahel frater Joab, & Zabadias filius ejus post eum: & in turma ejus viginti quatuor millia.

8 Quintus, mense quinto, princeps Samaoth Jezerites: & in turma ejus viginti quatuor millia.

9 Sextus, mense sexto, Hira filius Acces Thecutes: & in turma ejus viginti quatuor millia.

10 Septimus, mense septimo, Helles Phalonites de filiis Ephraim: & in turma ejus viginti quatuor millia.

11 Octavus, mense octavo, Sobachai Husathites de stirpe Zarahi: & in turma ejus viginti quatuor millia.

12 Nonus, mense nono, Abiezer Anathothites de filiis Jemini: & in turma ejus viginti quatuor millia.

13 Decimus, mense decimo, Marai, & ipse Netophathites de stirpe Zarai: & in turma ejus viginti quatuor millia.

14 Undecimus, mense undecimo, Banajas Pharathonites de filiis Ephraim: & in turma ejus viginti quatuor millia.

15 Duodecimus, mense duodecimo, Hoidal Netophathites, de stirpe Gothoniel: & in turma ejus viginti quatuor millia.

16 Porro tribubus praeerat Israel, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha:

17 Levitis, Hafabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc:

18 Juda, Eliu frater David: Issachar, Amri filius Michael.

19 Zabulonitis, Jesmajas filius Abdiae: Nepthalitibus, Jerimoth filius Ozriel:

20 Filiis Ephraim, Osee filius Ozazin: dimidia tribui Manasse, Joel filius Phadajae:

21 Et dimidia tribui Manasse in Galaad,

Jaddo filius Zacharia: Benjamin autem, Jafiel filius Abner.

22 Dan vero, Ezrihel filius Jeroham: & principes filiorum Israel.

23 Noluit autem David numerare eos a viginti annis inferius: quia dixerat Dominus, ut multiplicaret Israel quasi stellas caeli.

24 * Joab filius Sarviae ceperat numerare, nec complevit: quia super hoc ira irruerat in Israel: & idcirco numerus eorum, qui fuerant recensiti, non est relatus in fastos regis David.

25 Super thesauros autem regis fuit Azmoth filius Adiel: his autem thesauris, qui erant in urbibus, & in vicis, & in turribus, praesidebat Jonatham filius Oziae.

26 Operi autem rustico, & agricolis, qui exercebant terram, praeerat Ezri filius Clelub:

27 Vinearumque cultoribus, Semejas Romathites: cellis autem vinariis Zabdius Asphonites.

28 Nam super olivea, & ficeta, quae erant in campestribus, Balanan Gederites: super apothecas autem olei, Joas.

29 Porro armentis, quae pascebantur in Saron, praepositus fuit Sergai Saronites: & super boves in vallibus, Saphat filius Adli:

30 Super camelos vero, Ubil Ismaelites: & super asinos, Jadas Meronathites.

31 Super oves quoque Jaziz Agareus: omnes hi, principes substantiae regis David.

32 Jonathan autem patruus David, consiliarius, vir prudens, & literatus: ipse & Jafiel filius Hachamoni erant cum filiis regis.

33 Achitophel etiam consiliarius regis, & Chufai Arachites amicus regis.

34 Post Achitophel fuit Jojada filius Banaja, & Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Joab.

CAPUT XXVIII.

David, preparatis ad templi aedificationem omnibus necessariis, Salomonem, universosque principes convocatos exhortatur ad mandata Dei custodienda, praescribitque traditam sibi a Deo formam templi aedificandi.

1 **C**onvocavit igitur David omnes principes Israel, duces tribuum, & praepositos turmarum, qui ministrabant regi: tribunos quoque, & centuriones, & qui praeerant substantiae, & possessionibus regis, filiosque suos cum eunuchis, & potentibus, & robustissimos quosque in exercitu Jerusalem.

2 Cumque surrexisset rex, & stecisset, ait: Audite me, fratres mei, & populus meus: Cogitavi, ut aedificarem domum, in qua requiesceret arca foederis Domini, & scabellum pedum Dei nostri: & ad aedificandum, omnia praeparavi.

3 Deus autem dixit mihi: * Non aedificabis domum nomini meo, eo quod sis vir bellator, & sanguinem fuderis.

4 Sed elegit Dominus Deus Israel me de universa domo patris mei, ut essem rex super Israel in sempiternum: de Juda enim

elegit.

elegit principes: porro de domo Juda, domum patris mei: & de filiis patris mei, placuit ei, ut me eligeret regem super cunctum Israel.

5 * Sed & de filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, ut sederet in throno regni Domini super Israel.

6 Dixitque mihi: Salomon filius tuus aedificabit domum meam, & aetna mea: ipsum enim elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.

7 Et firmabo regnum ejus usque in aeternum, si perseveraverit facere praeccepta mea, & judicia, sicut & hodie.

8 Nunc ergo coram universo coetu Israel, audiente Deo nostro, custodite, & perquirite cuncta mandata Domini Dei nostri: ut possideatis Terram bonam, & relinquatis eam filiis vestris post vos usque in sempiternum:

9 Tu autem, Salomon fili mi, scito Deum patris tui, & servito ei corde perfecto, & animo voluntario: * omnia enim corda scrutatur Dominus, & universas mentium cogitationes intelligit: Si quaesieris eum, invenies: si autem dereliqueris eum, proiciet te in aeternum.

10 Nunc ergo quia elegit te Dominus, ut aedificares domum Sanctuarii, confortare, & perfice.

11 Dedit autem David Salomoni filio suo descriptionem porticus, & templi, & cellariorum, & cenaculi, & cubiculorum in adytis, & domus propitiacionis.

12 Necnon & omnium, quae cogitaverat anteriorum, & exedrarum per circuitum in thesauros domus Domini, & in thesauros sanctorum.

13 Divisionumque Sacerdotalium, & Leviticarum, in omnia opera domus Domini, & in universa vasa ministerii templi Domini.

14 Aurum in pondere per singula vasa ministerii. Argenti quoque pondus pro vasorum, & operum diversitate.

15 Sed & in candelabra aurea, & ad lucernas eorum aurum pro mensura uniuscujusque candelabri, & lucernarum. Similiter & in candelabra argentea, & in lucernas eorum, pro diversitate mensurae, pondus argenti tradidit.

16 Aurum quoque dedit in mensas propositionis pro diversitate mensurarum: similiter & argentum in alias mensas argenteas.

17 Ad fuscinas quoque, & phialas, & thuribula, ex auro purissimo, & leuculos aureos, pro qualitate mensurae pondus distribuit in leuculum, & leuculum. Similiter & in leones argenteos diversum argenti pondus separavit.

18 Altari autem, in quo adoletur incensum, aurum purissimum dedit: ut ex ipso fieret similitudo quadrigae cherubim, extendentium alas, & vclantium arcam foederis Domini.

19 Omnia, inquit, venerunt scripta manu Domini ad me, ut intelligerem universa opera exemplaris.

20 Dixit quoque David Salomoni filio suo: Viriliter age, & confortare, & fac me timeas, & ne paveas: Dominus enim Deus meus tecum erit, & non dimittet te, nec derelinquet, donec perficias omne opus ministerii domus Domini.

21 Ecce divisiones Sacerdotum, & Levitarum, in omne ministerium domus Domini assistunt tibi, & parati sunt, & noverunt tam principes, quam populus facere omnia praeccepta tua.

CAPUT XXIX.

Recensentur impensa a David in aedificationem templi preparata, quibus principes, ac populus plurima adiacent donaria: David benedicens Dominum orat pro Salomone, ac populo: & sacrificiis cum ingenti letitia oblati, ungitur secundum Salomonem in regem pro patre David, qui anno regni quadragesimo in pace quiescit.

1 **L**ocutusque est David rex ad omnem Ecclesiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhuc puerum, & tenellum: opus namque grande est, neque enim homini praeparatur habitatio, sed Deo.

2 Ego autem totis viribus meis praeparavi impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa aurea, & argentum in argentea, aes in aenea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea, & lapides onychinos, & quasi stibinos, & diversorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, & marmor Parium abundantissimè:

3 Et super haec, quae obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum, & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quae praeparavi in aedem sanctam.

4 Tria millia talentorum auri de auro Ophir: & septem millia talentorum argenti probatissimi, ad deaurandos parietes templi.

5 Et, ubicumque opus est aurum de auro, & ubicumque opus est argentum de argento, opera fiant per manus artificum: & si quis spontè offerat, impleat manum suam hodie, & offerat, quod voluerit, Domino.

6 Pollicti sunt itaque principes familiarum, & proceres tribuum Israel, tribuni quoque, & centuriones, & principes possessionum regis.

7 Dederuntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, & solidos decem millia: argenti talenta decem millia, & aris talenta decem, & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum.

8 Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesauros domus Domini, per manum Jahiel Gerfonitis.

9 Latusque est populus, cum vota spontè promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: sed & David rex letatus est gaudio magno.

10 Et benedixit Domino coram universa multitudine, & ait: Benedictus es, Domine Deus Israel patris nostri, ab aeterno in aeternum.

11 Tua est, Domine, magnificentia, & potentia,

centia,

tentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus: cuncta enim, quae in caelo sunt, & in terra, tuae sunt: tuum, Domine, regnum, & tu es super omnes principes.

12 Tuae divitiae, & tua est gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus, & potentia: in manu tua magnitudo, & Imperium omnium.

13 Nunc igitur Deus noster confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inclytum.

14 Quis ego, & quis populus meus, ut possimus haec tibi universa promittere? tua sunt omnia: & quae de manu tua accepimus, dedimus tibi.

15 Peregrini enim sumus coram te, & advenae, sicut omnes patres nostri. * Dies nostri quasi umbra super terram, & nulla est mora.

16 Domine Deus noster, omnis haec copia, quam paravimus, ut edificaretur domus nomini sancto tuo, de manu tua est, & tua sunt omnia.

17 Scio, Deus meus, quod probes corda, & simplicitatem diligas, unde & ego in simplicitate cordis mei laetus obtuli universa haec: & populum tuum, qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.

18 Domine Deus Abraham, & Isaac, & Israel, patrum nostrorum, custodi in aeternum hanc voluntatem cordis eorum, & semper in venerationem tui mens ista permaneat.

19 Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut custodiat mandata tua, testimonia tua, & ceremonias tuas, & faciat universa: & aedificet aedem, cujus impensas paravi.

20 Praecipit autem David universae ecclesiae: Benedicite Domino Deo nostro, Et be-

nedixit omnis ecclesia Domino Deo patrum suorum: & inclinaverunt se, & adoraverunt Deum, & deinde regem.

21 Immolaveruntque victimas Domino: & obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, & universo ritu abundantissimo in omnem Israel.

22 Et comederant, & biberunt coram Domino in die illo cum grandi laetitia. * Et unxerunt secundum Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, & Sadoc in pontificem.

23 Seditque Salomon super solium Domini in regem pro David patre suo, & cunctis plebuit: & paruit illi omnis Israel.

24 Sed & universi principes, & potentates, & cuncti filii regis David dederunt manum, & subiecti fuerunt Salomoni regi.

25 Magnificavit ergo Dominus Salomonem super omnem Israel: & dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Israel.

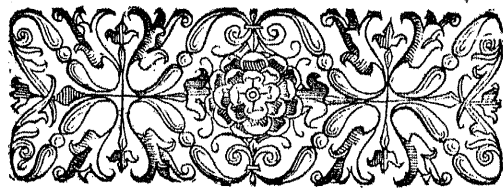
26 Igitur David filius Isai regnavit super universum Israel.

27 * Et dies, quibus regnavit super Israel, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnavit septem annis, & in Jerusalem annis viginta tribus.

28 Et mortuus est in senectute bona, plenus dierum, & divitiis, & gloria, & regnavit Salomon filius ejus pro eo.

29 Gesta autem David regis priora, & novissima, scripta sunt in Libro Samuelis Videntis, & in Libro Nathan prophetae, atque in volumine Gad Videntis:

30 Universique regni ejus, & fortitudinis, & temporum, quae transierunt sub eo, sive in Israel, sive in cunctis regibus terrarum.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAJAMIM.

CAPUT PRIMUM.

Oblatis mille hostiis a Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparet dat ei petitam sapientiam, additis divitiis, & gloria: post qua currus, & equites congregat.

Insortatus est ergo Salomon filius David in regno suo, & Dominus Deus ejus erat cum eo, & magnificavit eum in excelsum.

2 Praecipitque Salomon universo Israeli, tribunis, & centurionibus, & ducibus, & iudicibus. omnis Israel, & principibus familiarum:

3 Et abiit cum universa multitudine in Excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum foederis Dei, quod fecit Moyses famulus Dei in solitudine.

4 Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim in locum, quem preparaverat ei, & ubi fixerat illi tabernaculum, hoc est, in Jerusalem.

5 Altare quoque aeneum, quod fabricatus fuerat Beseleel filius Uri filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod requisivit Salomon, & omnis ecclesia.

6 Ascenditque Salomon ad altare aeneum coram tabernaculo foederis Domini, & obtulit in eo mille hostias.

7 Ecce autem in ipsa nocte apparuit ei Deus dicens: Postula, quod vis, ut dem tibi.

8 Dixitque Salomon Deo: Tu fecisti cum David patre meo misericordiam magnam: & constituisti me regem pro eo.

9 Nunc ergo, Domine Deus, impleatur sermo tuus, quem pollicitus es David patri meo: tu enim me fecisti regem super populum tuum multum, qui tam innumerabilis est, quam pulvis terrae.

10 * Da mihi sapientiam, & intelligentiam, ut ingrediar, & egrediar coram populo tuo: quis enim potest hunc populum tuum dignè, qui tam grandis est, judicare?

11 Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non postulasti divitias, & substantiam, & gloriam, neque animas eorum, qui te oderant, sed nec dies vitae plurimos: petisti autem sapientiam, & scientiam, ut judicare possis populum meum, super quem constitui te regem.

12 Sapientia, & scientia data sunt tibi: divitias autem, & substantiam, & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus, nec ante te, nec post te fuerit similis tui.

13 Venit ergo Salomon ab Excelsu Gabaon Jerusalem coram tabernaculo foederis, & regnavit super Israel.

14 * Congregavitque sibi currus, & equites, & facti sunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum; & fecit eos esse in urbibus quadrigarum, & cum rege in Jerusalem.

15 Praebuitque rex argentum, & aurum in Jerusalem quasi lapides; & cedros quasi sycomoros, quae nascuntur in campetribus multitudine magna.

16 Adducebantur autem ei equi de Aegypto, & de Coa a negociatoribus regis, qui ibant, & emebant pretio.

17 Quadrigam equorum sexcentis argenteis, & equum centum quinquaginta: similiter de universis regnis Hebraeorum, & a regibus Syriae emptio celebrabatur.

CAPUT II.

Ordinatis pro templo adificando architectis, & operariis, Salomon cum rege Hiram convenit de mittendo erudito artifice, lignisque ad templi structuram cadentis.

Decrevit autem Salomon adificare domum nomini Domini, & parati sibi.

2 Et numeravit septuaginta millia virorum portantium humeris, & octoginta millia, qui caderent lapides in montibus, praepositosque eorum tria millia sexcentos.

3 * Misit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egisti cum David patre meo, & misisti ei ligna cedrina, ut aedificaret sibi domum, in qua & habitavit:

4 Sic fac mecum, ut aedificem domum nomini Domini Dei mei, ut consecrem eam ad adolendum incensum coram illo, & fumigantia aromata, & ad propositionem panum sempiternam, & ad holocaustomata manè, & vesperè, sabbatis quoque, & neomeniis, & solemnitatibus Domini Dei nostri in sempiternum, quae mandata sunt Israeli.

5 Domus enim, quam aedificare cupio, magna est: magnus est enim Deus noster super omnes deos.

6 Quis ergo poterit prevalere, ut aedificet ei dignam domum? si caelum, & caeli caelorum capere eum nequeunt: quantum ego fum, ut possim aedificare ei domum? sed ad hoc tantum, ut adoleatur incensum coram illo.

7 Mitte ergo mihi virum eruditum, qui noverit operari in auro, & argento, aere, & ferro, purpura, coccino, & hyacintho, & qui sciat sculpere calaturas, cum his artificibus, quos mecum habeo in Judaea, & Jerusalem, quos preparavit David pater meus.

8 Sed & ligna cedrina mitte mihi, & arceuthina, & pinca de Libano: scio enim, quod servi tui noverint cadere ligna de Libano,

C & erunt servi mei cum servis tuis, 9 Ur parentur mihi ligna plurima. Domus enim, quam cupio edificare, magna est nimis, & inclyta.

10 Præterea operariis, qui cæsuri sunt ligna: servis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidem, & vini viginti millia metretas, & olei quoque farta viginti millia.

11 Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas miserat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum suum, idcirco te regnare fecit super eum.

12 Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Israel, qui fecit cœlum, & terram, qui dedit David regi filium sapientem, & eruditum, & sensatum, atque prudentem, ut edificaret domum Domino, & palatium sibi.

13 Misi ergo tibi virum prudentem, & scientissimum Hiram, patrem meum,

D 14 Filium mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, & argento, ære, & ferro, & marmore, & lignis, in purpura quoque, & hyacintho, & bysso, & cocco: & qui scit cælare omnem sculpturam, & adinvenire prudenter, quodcumque in opere necessarium est, cum artificibus tuis, & cum artificibus domini mei David patris tui.

15 Triticum ergo, & hordeum, & oleum, & vinum, quæ pollicitus es, domine mi, mitte servis tuis.

16 Nos autem cædemus ligna de Libano, quot necessaria habueris, & applicabimus earatibus per mare in Joppe: tuum autem erit transferre ea in Jerusalem.

17 Numeravit igitur Salomon omnes viros profelytos, qui erant in terra Israel, post dinumerationem, quam dinumeravit David pater ejus, & inventi sunt centum quingenta millia, & tria millia sexcenti.

18 Fecitque ex eis septuaginta millia, qui humeris onera portant, & octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent: tria autem millia, & sexcentos præpositos operum populi.

CAPUT III.

Templum extruitur cum porticu, velo, & duabus columnis æneis ante fores templi.

A 1 **E**T cœpit Salomon edificare domum Domini in Jerusalem in monte Moria, qui demonstratus fuerat David patri ejus, in loco, quem paraverat David in area Ornan Jebusæi.

2 Cœpit autem edificare. mense secundo, anno quarto regni sui:

3 Et hæc sunt fundamenta, quæ jecit Salomon, ut edificaret domum Dei, longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta, latitudinis cubitos viginti.

B 4 Porticum verò ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta mensuram latitudinis domus, cubitorum viginti: porrò altitudo centum viginti cubitorum erat: & deauravit eam intrinsecus auro mundissimo.

1. Reg. 6. d. 1. 2. Reg. 24. d. 25. 1. Par. 21. d. 26.

5 Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit per totum: sculpsitque in ea palmas, & quasi catenulas se invicem complectentes.

6 Stravit quoque pavimentum templi pretiosissimo marmore, decore multo.

7 Porrò aurum erat probatissimum, de cuius laminis texit domum, & trabes ejus, & postes, & parietes, & ostia: & cælavit cherubim in parietibus.

8 Fecit quoque domum Sancti sanctorum: longitudinem juxta latitudinem domus, cubitorum viginti, & latitudinem similiter viginti cubitorum: & laminis aureis texit eam, quasi talentis sexcentis.

9 Sed & clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent: oceanacula quoque texit auro.

10 Fecit etiam in domo Sancti sanctorum cherubim duos, opere statuario: & texit eos auro.

11 Ala cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque, & tangeret parietem domus: & altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub.

12 Similiter cherub alterius ala quinque habebat cubitos, & tangebatur parietem: & ala ejus altera quinque cubitorum alam cherub alterius contingebat.

13 Igitur ala utriusque cherubim expansa erant, & extendebantur per cubitos viginti: ipsi autem stabant erectis pedibus, & facies eorum erant versæ ad exteriorem domum.

14 * Fecit quoque velum ex hyacintho purpura, cocco, & bysso: & intexuit ei cherubim.

15 * Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta, & quinque cubitos habebant altitudinis: porrò capita earum, quinque cubitorum.

16 Nec non & quasi catenulas in oraculo, & superposuit eas capitibus columnarum: malograna etiam centum, quæ catenulis interposuit.

17 Ipsas quoque columnas posuit in vestibulo templi, unam à dextris, & alteram à sinistris: eam, quæ à dextris erat, vocavit Jachin, & quæ ad lavam, Booz.

CAPUT IV.

Constructio altaris ænei, maris fustis, decem concharum, candelabrorum aureorum, mensarum, phialarum, ac ceterorum, quæ ad templum, ejusque ornatum pertinebant.

1 **F**ecit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, & viginti cubitorum latitudinis, & decem cubitorum altitudinis.

2 * Mare etiam fuisse decem cubitis à labio usque ad labium, rotundum per circuitum: quinque cubitos habebat altitudinis, & funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus.

3 Similitudo quoque boum erat subter illud, & decem cubitis quadam extrinsecus cælaturæ, quasi duobus versibus alyum maris

circ-

CAPUT V.

Illatis in templum vasis sacris, & oblatiis plurimis donariis, arca continens tabulas Moysi in oraculum inducitur, unde gloria Domini implet templum.

1 **I**ntulit igitur Salomon omnia, quæ venerat David pater suus, argentum, & aurum, & universa vasa posuit in thesauris domus Dei.

2 * Post quæ congregavit majores natu Israel, & cunctos principes tribuum, & capita familiarum de filiis Israel in Jerusalem, ut adducerent arcam fœderis Domini de Civitate David, quæ est Sion.

3 Venerunt itaque ad regem omnes viri Israel in die solemnium mensis septimi.

4 Cùmque venissent cuncti seniorum Israel, portaverunt Levitæ arcam,

5 Et intulerunt eam, & omnem paraturam tabernaculi. Porrò vasa sanctuarii, quæ erant in tabernaculo, portaverunt Sacerdotes cum Levitis.

6 Rex autem Salomon, & universus cœtus Israel, & omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, & boves absque ullo numero: tanta enim erat multitudo victimarum.

7 Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, id est, ad oraculum templi, in Sancta sanctorum subter alas cherubim.

8 Ita ut cherubim expandent alas suas super locum, in quo posita erat arca, & ipsam arcam tegerent cum vectibus suis.

9 Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululum longiores erant, capita prebebant ante oraculum: si verò quis paululum fuisset extrinsecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi usque in presentem diem.

10 Nihilque erat aliud in arca, nisi duæ tabulæ, quas posuerat Moyses in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Israel egredientibus ex Ægypto.

11 Egredis autem Sacerdotibus de sanctuario (omnes enim Sacerdotes, qui ibi potuerant inveniri, sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices, & ministeriorum ordo inter eos divisus erat)

12 Tam Levitæ, quam cantores, id est, & qui sub Asaph erant, & qui sub Eman, & qui sub Idithun, filii, & fratres eorum, vestiti bysso, cymbalis, & psalteriis, & citharis concrepabant, stantes ad Orientalem plagam altaris, & cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis.

13 Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce, & cymbalis, & organis, & diversi generis musicorum concinentibus, & vocem in sublime tollentibus; longè sonitus audiebatur, ita ut cùm Dominum laudare cœpissent, & dicere: Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus; impleretur domus Dei nube,

14 Nec possent Sacerdotes stare, & ministrare propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini domum Dei.

C A-

circuibant. Boves autem erant fusiles. 4 Et ipsum Mare super duodecim boves impositum erat, quorum tres respiciebant ad Aquilonem, & alii tres ad Occidentem: porrò tres alii Meridiem, & tres, qui reliqui erant, Orientem, habentes mare superpositum: posteriora autem boum erant intrinsecus sub mari.

5 Porrò vastitas ejus habebat mensuram palmis, & labium illius erat quasi labium calicis, vel repandi lili: capiebatque tria millia metretas.

6 Fecit quoque conchas decem: & posuit quinque à dextris, & quinque à sinistris, ut lavarent in eis omnia, & quæ in holocaustum oblaturi erant: porrò in mari sacerdotes lavabantur.

7 Fecit autem & candelabra aurea decem, secundum speciem, qua jussa erant fieri: & posuit ea in templo, quinque à dextris, & quinque à sinistris.

8 Nec non & mensas decem: & posuit eas in templo, quinque à dextris, & quinque à sinistris: phialas quoque aureas centum.

9 Fecit etiam atrium sacerdotum, & Basilicam grandem: & ostia in basilica, quæ texit ære.

10 Porrò mare posuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem.

11 Fecit autem Hiram lebetes, & creagras, & phialas: & complevit omne opus regis in domo Dei:

12 Hoc est, columnas duas, & epistylia, & capita, & quasi quadam retiacula, quæ capita tegerent super epistylia.

13 Malograna quoque quadringenta, & retiacula duo, ita ut bini ordines malognatorum singulis retiaculis jungerentur, quæ protegerent epistylia, & capita columnarum.

14 Bases etiam fecit, & conchas, quas superposuit basibus:

15 Mare unum, boves quoque duodecim sub mari.

16 Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia vasa fecit Salomon Hiram pater ejus in domo Domini ex ære mundissimo.

17 In regione Jordanis fudit ea rex in argillosa terra, inter Sochot, & Saredatha.

18 Erat autem multitudo vasorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus æris.

19 Fecitque Salomon omnia vasa domus Dei, & altare aureum, & mensas, & super eas panes propositionis:

20 Candelabra quoque cum lucernis suis, ut lucerent ante oraculum juxta ritum, ex auro purissimo:

21 Et florentia quadam, & lucernas, & forcipes aureos: omnia de auro mundissimo facta sunt.

22 Thymiatéria quoque, & thuribula, & phialas, & mortaria ex auro purissimo. Et ostia cælavit templi interioris, id est, in Sancta sanctorum: & ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

B

C

D

CAPUT VI.

Benedixit Salomon populo Israel, gratias Deo agens de impletione promissionis factae Davidi: oratque supplex coram multitudine, ut orantium in eo templo vota Deus exaudiat.

1 Tunc Salomon ait: Dominus pollicitus est, ut habitaret in caligine:

2 Ego autem aedificavi domum nomini ejus, ut habitaret ibi in perpetuum.

3 Et convertit rex faciem suam, & benedixit universae multitudini Israel (nam omnis turba stabat intenta,) & ait:

4 Benedictus Dominus Deus Israel, qui, quod locutus est David patri meo, opere complevit, dicens:

5 A die, qua eduxi populum meum de Terra Aegypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Israel, ut aedificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum, ut esset dux in populo meo Israel,

6 Sed elegi Jerusalem, ut sit nomen meum in ea; & elegi David, ut constituerem eum super populum meum Israel.

7 Cumque fuisset voluntatis David patris mei, ut aedificaret domum nomini Domini Dei Israel.

8 Dixit Dominus ad eum, Quia haec fuit voluntas tua, ut aedificares domum nomini meo, bene quidem fecisti hujusmodi habere voluntatem:

9 Sed non tu aedificabis domum, vertim filius tuus, qui egredietur de humbris tuis, ipse aedificabit domum nomini meo.

10 Complevit ergo Dominus sermonem suum, quem locutus fuerat: & ego surrexi pro David patre meo, & sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus: & aedificavi domum nomini Domini Dei Israel.

11 Et posui in ea arcam, in qua est pactum Domini, quod pepigit cum filiis Israel.

12 Stetit ergo coram altari Domini ex adverso universae multitudinis Israel, & extendit manus suas.

13 Siquidem fecerat Salomon basim aeneam, & posuerat eam in medio basilicae, habentem quinque cubitos longitudinis, & quinque cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudinis: stetitque super eam: & deinceps flexis genibus contra universam multitudinem Israel, & palmis in caelum levatis,

14 Ait: Domine Deus Israel, non est similis tui Deus in caelo, & in terra: qui custodis pactum, & misericordiam cum servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo:

15 Qui praestitisti servo tuo David patri meo, quaecumque locutus fueras ei: & quae ore promiseras, opere complesti, sicut & praesens tempus probat.

16 Nunc ergo, Domine Deus Israel, imple servo tuo patri meo David, quaecumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel: ita tamen si custodierint filii tui vias suas, & ambulaverint in lege mea, sicut & tu ambulasti coram me.

17 Et nunc, Domine Deus Israel, firmetur sermo tuus, quem locutus es servo tuo David:

18 Ergone credibile est, ut habitet Deus cum hominibus super terram? Si caelum, & caeli caelorum non te capiunt, quanto magis domus ista, quam aedificavi?

19 Sed ad hoc tantum facta est, ut respicias orationem servi tui, & obsecrationem ejus, Domine Deus meus: & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te:

20 Ut aperias oculos tuos super domum istam diebus, ac noctibus, super locum, in quo pollicitus es, ut invocaretur nomen tuum,

21 Et exaudires orationem, quam servus tuus orat in eo: & exaudias preces famuli tui, & populi tui Israel. Quicumque oraverit in loco isto, exaudi de habitaculo tuo, id est, de caelis, & propitiare.

22 Si peccaverit quisquam in proximum suum, & jurare contra eum paratus venerit, sequere maledicto constrinxerit coram altari in domo ista:

23 Tu audies de caelo, & facies iudicium servorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam suam in caput proprium, & ulciscaris justum, retribuens ei secundum iustitiam suam.

24 Si superatus fuerit populus tuus Israel ab inimicis (peccabunt enim tibi) & converterint penitentiam, & obsecraverint nomen tuum; & fuerint deprecati in loco isto,

25 Tu exaudies de caelo, & propitiare peccato populi tui Israel, & reduce eos in terram, quam dedisti eis, & patribus eorum.

26 Si clauso caelo pluvia non fluxerit propter peccata populi, & deprecati te fuerint in loco isto, & confessi nomini tuo, & converti à peccatis suis, cum eos afflixeris,

27 Exaudi de caelo, Domine, & dimitte peccata servis tuis, & populi tui Israel, & doce eos viam bonam, per quam ingrediantur: & da pluviam terrae, quam dedisti populo tuo ad possidendum.

28 Fames si orta fuerit in terra, & pestilentia, erugo, & aurugo, & locusta, & bruchus; & hostes, vastitas regionibus, portas obsederint civitates, omnisque plaga, & infirmitas presserit.

29 Si quis populo tuo Israel fuerit deprecatu, cognoscens plagam, & infirmitatem suam, & expandit manus suas in domo hac,

30 Tu exaudies de caelo, de sublimi scilicet habitaculo tuo, & propitiare, & redde unicuique secundum vias suas, quas nosse enim habere in corde suo: (tu enim solus nosti corda filiorum hominum.)

31 Ut timeant te, & ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terrae, quam dedisti patribus nostris.

32 Externum quoque, qui non est de populo tuo Israel, si venerit de terra longinqua, propter nomen tuum magnum, & propter manum tuam robustam, & brachium tuum extentum, & adoraverit in loco isto.

33 Tu exaudies de caelo firmissimo habitaculo tuo, & facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut sciant omnes populi terrae nomen tuum, & timeant te sicut

populus

populus tuus Israel, & cognoscant quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam aedificavi.

34 Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam, in qua miseris eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas haec est, quam elegisti, & domus, quam aedificavi nomini tuo:

35 Tu exaudies de caelo preces eorum, & obsecrationem, & ulciscaris.

36 Si autem peccaverint tibi (*neque enim est homo, qui non peccet, & iratus fueris eis, & tradideris hostibus, & captivos duxerint eos in terram longinquam, vel certe, quae iuxta est,

37 Et conversi in corde suo, in terra, ad quam captivi ducti fuerant, egerint penitentiam, & deprecati te fuerint in terra captivitatis suae, dicentes: Peccavimus, inique fecimus, injuste egimus:

38 Et reversi fuerint ad te in toto corde suo, & in tota anima sua in terra captivitatis suae, ad quam ducti sunt, adorabunt te contra viam terrae suae, quam dedisti patribus eorum, & urbis, quam elegisti, & domus, quam aedificavi nomini tuo:

39 Tu exaudies de caelo, hoc est de firmo habitaculo tuo, preces eorum, & facies iudicium, & dimittas populo tuo quamvis peccatori:

40 Tu es enim Deus meus: aperiatur, quae oculus tui, & aures tuae intentae sint ad orationem, quae fit in loco isto.

41 * Nunc igitur confurge, Domine Deus, in requiem tuam, tu, & arca fortitudinis tuae: Sacerdotes tui, Domine Deus, induantur salutem, & Sancti tui latentur in bonis.

42 Domine Deus, ne averteris faciem Christi tui: memento misericordiarum David servi tui.

CAPUT VII.

Post devorata caelesti igne sacrificia, Dei majestas templum implet, & plurimis immolatis hostiis, templi dedicatio septem diebus celebratur, dieque octavo fit collecta: Dominus autem Salomoni revelat, se ipsius orationem exaudisse.

1 Cumque compleisset Salomon fundens preces, ignis descendit de caelo, & devoravit holocausta, & victimas: * & majestas Domini implevit domum.

2 Nec poterant sacerdotes ingredi templum Domini, eo quod impleisset majestas Domini templum Domini.

3 Sed & omnes filii Israel videbant descendentem ignem, & gloriam Domini super domum: & corruentes proni in terram super pavimentum stratum lapide, adoraverunt, & laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus.

4 Rex autem, & omnis populus, immolabant victimas coram Domino.

5 * Maclavay igitur rex Salomon hostias, boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia: & dedicavit domum Dei rex, & universas populus.

6 Sacerdotes autem stabant in officiis suis: & Levitae in organis carminum Domini, quae fecit David rex ad laudandum Dominum: Quoniam in aeternum misericordia ejus, hymnos David canentes per manus suas: porrò Sacerdotes canebant tubis ante eos, cunctisque Israel stabat.

7 Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum Domini: obrulerat enim ibi holocausta, & adipem pacificorum: quia altare aeneum, quod fecerat, non poterat sustinere holocausta, & sacrificia, & adipem.

8 Fecit ergo Salomon solemnitatem in tempore illo septem diebus, & omnis Israel cum eo, ecclesia magna valde, ab introitu Emath usque ad Torrentem Aegypti.

9 Fecitque die octavo collectam, eo quod dedicasset altare septem diebus, & solemnitatem celebrasset diebus septem.

10 Igitur in die vigesimo tertio mensis septimi dimisit populos ad tabernacula sua, legittantes, atque gaudentes super bono, quod fecerat Dominus Davidi, & Salomoni, & Israeli populo suo.

11 * Complevitque Salomon domum Domini, & domum regis, & omnia, quae disposuerat in corde suo, ut faceret in domo Domini, & in domo sua, & prosperatus est.

12 Apparuit autem ei Dominus nocte, & ait: Audivi orationem tuam, & elegi locum istum mihi in domum sacrificii.

13 Si clausero caelum, & pluvia non fluxerit, & mandavero, & praecero locusta, ut devoret terram, & misero pestilentiam in populum meum:

14 Convertere autem populus meus, super quos invocatum est nomen meum, deprecatu me fuerit, & exquiserit faciem meam, & egerit penitentiam à viis suis pessimis: & ego exaudiam de caelo, & propitiu ero peccatis eorum, & sanabo terram eorum.

15 Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meae erectae ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.

16 Elegi enim, & sanctificavi locum istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.

17 Tu quoque si ambulaveris coram me, sicut ambulavit David pater tuus, & feceris juxta omnia, quae praecipi tibi, & iustitias meas, iudiciaque servaveris:

18 Suscitabo thronum regni tui, sicut pollicitus sum David patri tuo, dicens: Non auferetur de stirpe tua vir, qui sit princeps in Israel.

19 Si autem averi fueritis, & dereliqueritis iustitias meas, & praecpta mea, quae proposui vobis, & abeuntis servicitis diis alienis, & adoraveritis eos,

20 Evellam vos de terra mea, quam dedi vobis: & domum hanc, quam sanctificavi nomini meo, proiciam à facie mea, & tradam eam in parabolam, & in exemplum cunctis populis.

21 Et domus ista erit in proverbium universis transeuntibus, & dicent stupentes: Quare fecit Dominus sic terrae huic, & domui huic?

22 Respondebuntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum suorum, qui eduxit eos de Terra Egypti, & apprehenderunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt: idcirco venerunt super eos uniuersa hæc mala.

CAPUT VIII.

Edificatis a Salomone variis civitatibus, reliquias Gentium sibi facit tributarias: offert holocausta, & sacerdotum, ac Levitarum ministeria iuxta dispositionem David constituit: missaque classe plurimum auri ex Ophir refertur ad Salomonem.

A **E**xpletis autem viginti annis postquam edificavit Salomon domum Domini, & domum suam:

2 Civitates, quas dederat Hiram Salomoni, edificavit, & habitare ibi fecit filios Israel.

3 Abiit quoque in Emath Suba, & obtinuit eam.

4 Et edificavit Palmirã in deserto, & alias civitates munitissimas edificavit in Emath.

5 Extruxitque Bethoron superiorem, & Bethoron inferiorem, civitates muratas habentes portas, & vedes, & feras:

6 Balaath eriam, & omnes urbes firmissimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctasque urbes quadrigarum, & urbes equitum: omnia quæcumque voluit Salomon, atque disposuit, edificavit in Jerusalem, & in Libano, & in uniuersa terra potestatis suæ.

B **O**mnem populum, qui derelictus fuerat de Hebraeis, & Amorrhæis, & Pherezeis, & Hevæis, & Jebusæis, qui non erant de stirpe Israel;

8 De filiis eorum, & de posteris, quos non interfecerant filii Israel, subjugavit Salomon in tributariis, usque in hanc.

9 Porro de filiis Israel non posuit, ut seruirent operibus regis: ipsi enim erant viri bellatores, & duces primi, & principes quadrigarum, & equitum ejus.

10 Omnes autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui crudiebant populum.

C **F**iliam verò Pharaonis transtulit de Civitate David in domum, quam edificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Israel, eò quòd sanctificata sit: quia ingressa est in eam arca Domini.

12 Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini, quod extruxerat ante porticum,

13 Ut per singulos dies offerretur in eo iuxta præceptum Moysi in sabbatis, & in calendis, & in festis diebus, ter per annum, id est, in solemnitate azymorum, & in solemnitate hebdomadarum, & in solemnitate tabernaculorum.

14 Et constituit iuxta dispositionem David patris sui officia sacerdotum in ministris suis: & Levitas in ordine suo, ut laudarent, & ministrarent coram Sacerdotibus, iuxta ritum uniuscujusque diei: & janitores in divisionibus suis per portam, & per portam: sic enim præceperat David homo Dei.

15 Nec prætergressi sunt de mandatis regis, tam Sacerdotes, quam Levitæ, ex omnibus, quæ præceperat, & in custodiis thesaurorum.

16 Omnes impensas præparatas habuit Salomon, ex eo die, quo fundavit domum Domini, usque in diem, quo perfecit eam.

17 Tunc abiit Salomon in Asiongaber, & in Ailath ad oram Maris rubri, quæ est in Terra Edom.

18 Misit autem ei Hiram per manus servorum suorum naves, & nautas gnaros maris, & abierunt cum servis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT IX.

Regina Saba Salomonis admirata sapientiam, datis, acceptisque muneribus, describitur: pondus auri, quod Salomon quotannis afferebatur: hastas, scuta, omniaque convivi vasa aurea, & solium eburneum auro vestitum extruxit: describitur quoque amplitudo divitiarum, sapientia, & potestatis Salomonis, qui anno regni sui quadagesimo moritur, succedente filio Roboam.

R **E**gina quoque Saba, cum audisset famam Salomonis, venit, ut tentaret eum in ænigmatibus in Jerusalem, cum magnis opibus, & camelis, qui portabant aromata, & vestes auri plurimum, gemmasque pretiosas. Cumque venisset ad Salomonem, locuta est ei, quæcumque erant in corde suo.

2 Et exposuit ei Salomon omnia, quæ proposuerat: nec quidquam fuit, quod non perspicuum ei fecerit.

3 Quæ postquam vidit, sapientiam scilicet Salomonis, & domum, quam edificaverat,

4 Necnon & cibaria mensæ ejus, & habitacula servorum, & officia ministrorum ejus, & vestimenta eorum, pincernas quoque, & vestes eorum, & vicinas, quas immolabat in domo Domini: non erat præ stupore ultra in ea spiritus.

5 Dixitque ad regem: Verus est sermo, quem audiveram in terra mea de virtutibus, & sapientia tua.

6 Non credebam narrantibus, donec ipsa venissem, & vidissem oculi mei, & probassem, vix mediocritatem sapientiæ tuæ mihi fuisse narratam: vicisti famam virtutibus tuis.

7 Beati viri tui, & beati servi tui, qui assistunt coram te omni tempore, & audiunt sapientiam tuam.

8 Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Israel, & vult servare eum in æternum, idcirco posuit te super eum regem, ut facias iudicia, atque iustitiam.

9 Dedit autem regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretiosissimas: non fuerunt aromata talia, ut hæc, quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

10 Sed & servi Hiram cum servis Salomonis attulerunt aurum de Ophir, & ligna thiyina, & gemmas pretiosissimas:

11 De quibus fecit rex, de lignis scilicet thiyinis, gradus in domo Domini, & in domo regis, citharas quoque, & psalteria cantonibus: numquam visa sunt in Terra Juda ligna talia.

12 Rex autem Salomon dedit reginæ Sabæ cuncta, quæ voluit, & quæ postulat, & multo plura, quàm attulerat ad eum: quæ reverfa, abiit in terram suam cum servis suis.

13 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per singulos annos, sexcenta sexaginta sex talenta auri.

14 Excepta ea summa, quam legati diversarum gentium, & negotiatores afferre confecerant, omnesque reges Arabiæ, & satrapæ terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salomoni.

15 Fecit igitur rex Salomon ducenta hastas aureas de summa sexcentorum aurorum, qui in singulis hastis expendebantur.

16 Trecenta quoque scuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur singula scuta: posuitque ea rex in armamentario, quod erat constitutum nemore.

17 Fecit quoque rex solium eburneum grande, & vestivit illud auro mundissimo.

18 Sex quoque gradus, quibus ascendebatur ad solium, & scabellum aureum, & brachiola duæ alteri infectis, & duos leones stantes iuxta brachiola.

19 Sed & alios duodecim leuculos stantes super sex gradus ex utraque parte: non fuit tale solium in univèrsis regnis.

20 Omnia quoque vasa convivi regis erant aurea, & vasa domus saltus Libani ex auro purissimo. Argenteum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.

21 Siquidem naves regis ibant in Tharsis, cum servis Hiram, semel in annis tribus: & deferebant inde aurum, & argentum, & ebur, & famias, & pavos.

22 Magnificatus est igitur Salomon super omnes reges terre præ divitiis, & gloria.

23 Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam, quam dederat Deus in corde ejus:

24 Et deferebant ei munera, vasa argentea, & aurea, & vestes, & arma, & aromata, equos, & mulos, per singulos annos.

25 Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum instabulis, & currum equitumque duodecim millia, constituitque eos in urbibus quadrigarum, & ubi erat rex in Jerusalem.

26 Exercuit etiam potestatem super cunctos reges, à flumine Euphrate usque ad terram Philistinorum, & usque ad terminos Egypti.

27 Tantamque copiam præbuit argenti in Jerusalem quasi lapidum; & cedrorum tantam multitudinem velut sycomorum, quæ gignuntur in campestribus.

28 Adducebantur autem ei equi de Egypto, cunctisque regionibus.

29 Reliqua autem operum Salomonis priorum, & novissimorum, scripta sunt in verbis Nathan Propheta, & in libris Ahiaz Silonitis, in visione quoque Addo Videntis,

contra Jeroboam filium Nabat.

30 Regnavit autem Salomon in Jerusalem super omnem Israel quadraginta annis.

31 Dormivitque cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT X.

Roboam spreto seniorum consilio, & juvenile secutus, scidit regnum in duo: ipse duabus, Jeroboam decem tribubus imperat.

Profectus est autem Roboam in Sionem: illuc enim cunctus Israel venerat, ut constituerent eum regem.

2 Quod cum audisset Jeroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) statim reversus est.

3 Vocaveruntque eum, & venit cum univèrso Israel, & locuti sunt ad Roboam, dicentes:

4 Pater tuus durissimo jugo nos pressit, tu leviora impera patre tuo, qui nobis imposuit gravem servitutem, & paululum de onere subleva, ut serviamus tibi.

5 Qui ait: Post tres dies revertimini ad me. Cumque abiisset populus:

6 Iniit consilium cum senibus, qui steterant coram patre ejus Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis consilii, ut respondeam populo?

7 Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leniveris eos verbis clementibus, servient tibi omni tempore.

8 At ille reliquit consilium senum, & cum juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius.

9 Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel respondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleva jugum, quod imposuit nobis pater tuus?

10 At illi responderunt, ut juvenes, & nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu subleva: & sic respondebis ei: Minimus digitus meus grossior est lumbis patris mei.

11 Pater meus imposuit vobis grave jugum, & ego majus pondus apponam: pater meus cæcidit vos flagellis, ego verò cædam vos scorpionibus.

12 Venit ergo Jeroboam, & univèrsus populus ad Roboam die tertio, sicut præceperat eis.

13 Responditque rex dura, derelicto consilio seniorum:

14 Locutusque est iuxta juvenum voluntatem: Pater meus grave vobis imposuit jugum, quod ego gravius faciam: pater meus cæcidit vos flagellis, ego verò cædam vos scorpionibus.

15 Et non acquievit populi precibus: erat enim voluntatis Dei, ut completeretur sermo ejus, quem locutus fuerat per manum Ahiaz Silonitis ad Jeroboam filium Nabat.

16 Postulus autem univèrsus, rege duriora dicente, sic locutus est ad eum: Non est nobis pars in David, neque hæreditas in illo.

A 3. Reg. 9. 10.

B

C

D

E

F

G

A 3. Regum 12. 1.

B

C

D 3. Reg. 11. 6. 29.

Isai? Revertere in tabernacula tua, Israel, tu autem pascedomum tuam David. Et abiit Israel in tabernacula sua.

17 Super filios autem Israel, qui habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.

18 Misitque rex Roboam Aduram, qui praeerat tribubus, & lapidaverunt eum filii Israel, & mortuus est: porro rex Roboam currum festinavit ascendere, & fugit in Jerusalem.

19 Receffitque Israel a domo David usque ad diem hanc.

CAPUT XI.

Roboam, dum vult armis integrum regnum paternum recuperare, per Semejam praecepit Deus, ne pugnet contra Israel: extruxit autem a Roboam multas civitates, constituunt ad eum Levitae, ac sacerdotes abjecti a Jeroboam, caeterique Deicultores. Roboam autem multas duxit uxores, ac concubinas.

VENIT autem Roboam in Jerusalem, & convocavit universam domum Juda, & Benjamin, centum octoginta millia electorum, atque bellantium, ut dimicaret contra Israel, & converteret ad se regnum suum.

2 Factusque est sermo Domini ad Semejam hominem Dei, dicens:

3 Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad universum Israel, qui est in Juda, & Benjamin:

4 Haec dicit Dominus: Non ascendetis, neque pugnabitis contra fratres vestros: revertatur unusquisque in domum suam, quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum audissent sermonem Domini, reversi sunt, nec perrexerunt contra Jeroboam.

5 Habitavit autem Roboam in Jerusalem, & aedificavit civitates muratas in Juda.

6 Extruxitque Bethlehem, & Etam, & Thecue.

7 Bethsur quoque, & Socho, & Odollam.

8 Necon & Gerh, & Marefa, & Ziph,

9 Sed & Aduram, & Lachis, & Azeca,

10 Saraa quoque, & Ajalon, & Hebron, quae erant in Juda, & Benjamin, civitates munitissimas.

11 Cumque clausisset eas muris, posuit in eis principes, ciborumque horrea, hoc est, olei, & vini.

12 Sed & in singulis urbibus fecit armamentarium scutorum, & hastarum, firmavitque eas summa diligentia, & imperavit super Judam, & Benjamin.

13 Sacerdotes autem, & Levitae, qui erant in universo Israel, venerunt ad eum de cunctis sedibus suis:

14 Relinquentes suburbana, & possessiones suas, & transcurrentes ad Judam, & Jerusalem: eo quod abjecisset eos Jeroboam, & posterit ejus, ne sacerdotio Domini fungerentur.

15 Qui constituit sibi sacerdotes ex eisorum, & demoniorum, vitulorumque, quos fecerat.

16 Sed & de cunctis tribubus Israel, quicumque dederant cor suum, ut quaerent Dominum Deum Israel, venerunt in Jerusalem ad immolandum victimas suas coram

Domino Deo patrum saorum.

17 Et roboraverunt regnum Juda, & confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulaverunt enim in visis David, & Salomonis, annis tantum tribus.

18 Duxit autem Roboam uxorem Maathath, filiam Jerimoth, filii David: Abitavit quoque filiam Eliab filii Isai,

19 Quae peperit ei filios, Jehus, & Somoriam, & Zoom.

20 Post hanc quoque accepit Maacha filiam Absalom, quae peperit ei Abia, & Bethai, & Ziza, & Salomith.

21 Amavit autem Roboam Maacha filiam Absalom, super omnes uxores suas, & concubinas: nam uxores decem, & octo duxerat, concubinas autem sexaginta, & genuit viginti octo filios, & sexaginta filias.

22 Constituit vero in capite, Abiam filium Maacha, ducem super omnes fratres suos: ipsum enim regem facere cogitabat.

23 Quia sapientior fuit, & potentior super omnes filios ejus, & in cunctis finibus Juda, & Benjamin, & in universis civitatibus muratis: praeiitque eis eccas plurimas, & multas petivit uxores.

CAPUT XII.

Propter peccata Roboam, ac populi Juda, quinto anno regni ejus tradit illis Deus Sefac regi Aegypti qui, capti: munitissimis civitatibus Juda, diripit Jerusalem, sublato regis, ac templi thesauro, sentis quoque aureis, & argenteis, pro quibus aenea fecit Roboam: quo mortuo, succedit filius Abia.

CUMQUE roboratum fuisset regnum Roboam, & confortatum, dereliquit legem Domini, & omnis Israel cum eo.

2 Anno autem quinto regni Roboam, ascendit Sefac ex Aegypto in Jerusalem (quia peccaverant Domino.)

3 Cum mille ducentis curribus, & sexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi, quod venerat eum ex Aegypto, Libyae scilicet, & Troglodytae, & Aethiopes.

4 Cepitque civitates munitissimas in Juda, & venit usque in Jerusalem.

5 Semejas autem propheta ingressus est ad Roboam, & principes Juda, qui congregati fuerant in Jerusalem, fugientes Sefac, dicitque ad eos: Haec dicit Dominus: vos reliquistis me, & ego reliqui vos in manu Sefac.

6 Conternatique principes Israel, & rex dixerunt: Justus est Dominus.

7 Cumque vidisset Dominus, quod humiliati essent, factus est sermo Domini ad Semejam, dicens: Quia humiliati sunt, non disperdam eos, daboque eis paucillum auxilium, & non stillabit furor meus super Jerusalem per manum Sefac.

8 Verumtamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis meae, & servitutis regni terrarum.

9 Recessit itaque Sefac rex Aegypti ab Jerusalem, sublatis thesauris domus Domini, & domus regis, omniaque secum tulit, & clypeos aureos, quos fecerat Salomon,

10 Pro quibus fecit rex aeneos, & tradidit illos principibus scutariorum, qui custodiebant vestibulum palatii.

11 Cumque introiret rex domum Domini, veniebant scutarii, & tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium suum.

12 Verumtamen quia humiliati sunt, averfa est ab eis ira Domini, nec delati sunt penitus: siquidem & in Juda inventa sunt opera bona.

13 * Confortatus est ergo rex Roboam in Jerusalem, atque regnavit: quadraginta autem, & unius anni erat, cum regnare cepisset, & decem, & septem annis regnavit in Jerusalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen suum ibi, de cunctis tribubus Israel: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis.

14 Fecit autem malum, & non praeparavit cor suum, ut quaereret Dominum.

15 Opera vero Roboam prima, & novissima, scripta sunt in Libris Semejae prophetae, & Ado Videntis, & diligenter exposita: pugnaveruntque ad verstim se Roboam, & Jeroboam cunctis diebus.

16 Et dormivit Roboam cum patribus suis, sepultusque est in Civitate David. Et regnavit Abia filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

Abia ad bellum contra Jeroboam accedens, debortatur exercitum Jeroboam a bello contra se, cum Deum haberet ducem, quem illi abjecerat, & sperans in Domino victor evadit, ac diverfas capit civitates, & ex quatuordecim uxoribus procreat liberos triginta octo.

ANNO octavo decimo regis Jeroboam, regnavit Abia super Judam.

2 Tribus annis regnavit in Jerusalem, nomenque matris ejus Michaja, filia Uriel de Gabaa: & erat bellum inter Abiam, & Jeroboam:

3 * Cumque iniisset Abia certamen, & haberet bellicosissimos viros, & electorum quadringenta millia: Jeroboam instruxit e contra aciem octingenta millia virorum, qui & ipsi electi erant, & ad bella fortissimi.

4 Stetit ergo Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, & ait: Audi, Jeroboam, & omnis Israel.

5 Num ignoratis, quod Dominus Deus Israel dederit regnum David super Israel in sempiternum, ipsi, & filiis ejus in pactum salis?

6 Et surrexit Jeroboam filius Nabat, servus Salomonis filii David: * & rebellavit contra dominum suum.

7 Congregati sunt ad eum viri vanissimi, & filii Belial: & prevaluerunt contra Roboam filium Salomonis: porro Roboam erat rudis, & corde pavido, nec poterat resistere eis.

8 Nunc ergo vos dicitis, quod resistere possitis regno Domini, quod possidet per filios David, habetisque grandem populi multitudinem, atque viros aureos, quos fecit vobis Jeroboam in deos.

9 * Et ejecistis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Levitas: & fecistis vobis Sacerdotes sicut omnes populi terrarum: quicum-

que venerit, & initiaverit manum suam in tauro de bobus, & in arietibus septem, sit sacerdos eorum, qui non sunt dii.

10 Noster autem Dominus, Deus est, quem non relinquimus, Sacerdotesque ministrant Domino de filiis Aaron, & Levitae sunt in ordine suo:

11 Holocausta quoque offerunt Domino per singulos dies mane, & vesperae, & thymiana juxta legis praecpta confectum, & proponuntur panes in mensa mundissima, estque apud nos candelabrum aureum, & lucernae ejus, ut accendantur semper ad vesperam: nos quippe custodimus praecpta Domini Dei nostri, quem vos reliquistis.

12 Ergo in exercitu nostro dux Deus est, & Sacerdotes ejus, qui clangunt tubis, & resonant contra vos: filii Israel, nolite pugnare contra Dominum Deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit.

13 Haec illo loquente, Jeroboam tertio molebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret, ignorantem Judam suo ambiebat exercitu.

14 Respiciensque Judas vidit instare bellum ex adverso, & post tergum, & clamavit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere coeperunt.

15 Omnesque viri Juda vociferati sunt: & ecce illis clamantibus, perterritus Deus Jeroboam, & omnem Israel, qui stabat ex adverso Abia, & Juda.

16 Fugeruntque filii Israel Judam, & tradidit eos Deus in manu eorum:

17 Percussit ergo eos Abia, & populus ejus, plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Israel quingenta millia virorum fortium.

18 Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo, & vehementissime confortati filii Juda, eo quod sperassent in Domino Deo patrum suorum.

19 Persecutus est autem Abia fugientem Jeroboam, & cepit civitates ejus, Bethel & filias ejus, & Jesana cum filiabus suis, Ephron quoque, & filias ejus:

20 Nec valuit ultra resistere Jeroboam in diebus Abia: quem percussit Dominus, & mortuus est.

21 Igitur Abia, confortato imperio suo, accepit uxores quatuordecim: procreavitque viginti duos filios, & sedecim filias.

22 Reliqua autem sermonum Abia, viarumque, & operum ejus, scripta sunt diligentissime in Libro Ado Prophetae.

CAPUT XIV.

Abia succedit filius Asa, qui, pace a Deo concessa, idolorum cultum subvertit, & civitates Juda aedificat, ac munit: Zaramque regem Aethiopiae cum exercitu mille millium divino auxilio concidit ad interfectionem.

DORMIVIT autem Abia cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Asa filius ejus pro eo, in cuius diebus quievit terra annis decem.

2 Fecit autem Asa, quod bonum, & placitum erat in conspectu Dei sui, & subvertit

CAPUT XIV.

Abia succedit filius Asa, qui, pace a Deo concessa, idolorum cultum subvertit, & civitates Juda aedificat, ac munit: Zaramque regem Aethiopiae cum exercitu mille millium divino auxilio concidit ad interfectionem.

DORMIVIT autem Abia cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: regnavitque Asa filius ejus pro eo, in cuius diebus quievit terra annis decem.

2 Fecit autem Asa, quod bonum, & placitum erat in conspectu Dei sui, & subvertit

A 3. Reg. 11. 22.

B:

C

3. Reg. 14. 21.

3. Reg. 14. 21.

3. Reg. 14. 21.

3. Reg. 14. 21.

3. Reg. 14. 21.

C

D

A 3. Reg. 14. 21.

altaria peregrini cultus, & excelsa,
3 Et confregit statuas, lucoſque succidit:
4 Et præcepit Judæ, ut quæreret Dominum Deum patrum suorum, & faceret legem, & univerſa mandata:

B

5 Et abstulit de cunctis urbibus Juda aras, & fana, & regnavit in pace,
6 Edificavit quoque urbes munitas in Juda, quia quietus erat, & nulla temporibus ejus bella surrexerant, pacem Domino largiente.

7 Dixit autem Juda: Edificemus civitates istas, & vallemus muris, & roboremus turribus, & portis, & feris, donec à bellis quæta sunt omnia, eò quòd quaesierimus Dominum Deum patrum nostrorum, & dederit nobis pacem per gyrum. Edificaverunt igitur, & nullum in extruendo impedimentum fuit.

C

8 Habuit autem Aſa in exercitu ſuo portantium ſcuta, & haſtas de Juda trecenta millia, de Benjamin verò ſcutariorum, & ſagittariorum ducenta octoginta millia, omnes iſti viri fortiffimi.

9 Egreſſus eſt autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu ſuo, decies centena millia, & curribus trecentis: & venit uſque Mareſa.

10 Porrò Aſa perrexit obviam ei, & inſtruxit aciem ad bellum in Valle Sephata, quæ eſt juxta Mareſa:

* 1. Reg. 14. v. 6.

11 Et invocavit Dominum Deum, & ait: Domine, non eſt apud te ulla diſtancia, utrum in paucis auxiliaberis, an in pluribus: adjuva nos, Dñe Deus noſter: in te enim, & in tuo nomine habentes fiduciam, venimus cõtra hanc multitudinem: Domine, Deus noſter tu es, non prævaleat contra te homo.

D

12 Exterritus itaque Dominus Æthiopes coram Aſa, & Juda: fugeruntque Æthiopes.

13 Et perſecutus eſt eos Aſa, & populus, qui cum eo erat, uſque Gerara: & ruerunt Æthiopes uſque ad interneccionem, quia Domino cadente contriti ſunt, & exercitu illius præliante. Tulerunt ergo ſpolia multa,

14 Et percufferunt civitates omnes per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror invaſerat: & diripuerunt urbes, & multam prædam aſportaverunt.

15 Sed & caulas ovium deſtruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, & camelorum: reverſique ſunt in Jeruſalem.

CAPUT XV.

Azarias prophetat, Iſraelem futurum multo tempore abſque Dei veri cultu, ſacerdotio, & lege, cujus prophetæ exhortatione confortatus Aſa, auferit ſordes idolorum, ſuamque matrem idololatræ imperio privat: & populus autem jurat ſe Deo ſervitutum.

A

1 Azarias autem filius Obed, factò in ſpiritu Dei,

2 Egreſſus eſt in occurſum Aſa, & dixit ei: Audite me Aſa, & omnis Juda, & Benjamin: Dominus vobiscum, quia fuiſtis cum eo. Si quaſieritis eum, invenietis: ſi autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.

3 Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſque Deo vero, & abſque ſacerdote doctore, & abſque lege.

4 Cùmque reverſi fuerint in anguſtia ſua ad Dominum Deum Iſrael, & quaſierint eum, reperient eum.

5 In tempore illo non erit pax egredienti, & ingredienti, ſed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum.

6 Pugnabit enim gens contra gentem, & civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni anguſtia.

7 Vos ergo cõfortamini, & non diſſolvatur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.

8 Quod cùm auდიſſet Aſa, verba ſcilicet, & prophetiã Azariæ filii Obed prophetæ, confortatus eſt, & abſtulit idola de omni terra Juda, & de Benjamin, & ex urbibus, quas ceperat, montis Ephraim, & dedicavit altare Domini, quod erat ante porticum Domini.

9 Congregavitque univerſum Judam, & Benjamin, & advenas cum eis de Ephraim, & de Manaſſe, & de Simeon: plures enim ad eum conſugerant ex Iſrael, videntes quòd Dominus Deus illius eſſet cum eo.

10 Cùmque veniſſent in Jeruſalem menſe tertio, anno decimo quinto regni Aſa,

11 Immolaverunt Domino in die illa, de manubiis, & præda, quam adduxerant, boves ſeptingentos, & arietes ſeptem millia.

12 Et intravit ex more ad corroborandum ſædus, ut quæreret Dominum Deum patrum ſuorum in toto corde, & in tota anima ſua.

13 Si quis autem, inquit, non quaſierit Dominum Deum Iſrael, moriatur à minimo uſque ad maximum, à viro uſque ad mulierem.

14 Juraveruntque Domino voce magna in jubilo, & in clangore tubæ, & in ſonitu buccinarum,

15 Omnes, qui erant in Juda, cum executione: in omni enim corde ſuo juraverunt, & in tota voluntate quaſierunt eum, & invenerunt: præſtiteruntque eis Dominus requiem per circuitum.

16 Sed & Maacham matrem Aſa regis ex auguſto depoſuit imperio, eò quòd feciſſet in luco ſimulacrum Priapi: quod omne contrivit, & in fruſta comminuens combuſit in Torrente Cedron.

17 Excella autem derelieta ſunt in Iſrael: attamen cor Aſa erat perfectum cunctis diebus ejus.

18 Eaque, quæ voverat pater ſuus, & ipſe, intulit in domum Domini, argentum, & aurum, vaſorumque diverſam ſupelleſtilium.

19 Bellum verò non fuit utque ad trigellimum quintum annum regni Aſa.

CAPUT XVI.

Pugnante Baſa rege Iſrael contra Aſa, vocavit Aſa Benadad regem Syriæ in auxilium, & Hanani prophetam ipſum obid increpantem in nervum coniecit, ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte ſpem ponens, anno regni ſui quadrageſimo primo moritur.

1 Anno autè trigefimo ſexto regni ejus, aſcendit Baſa rex Iſrael in Judam, &

muro

muro circumdabat Rama, ut nullus tutè poſſet egredi, & ingredi de regno Aſa.

2 Protulit ergo Aſa argentum, & aurum de theſauris domus Domini, & de theſauris regis, miſitque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damaſco, dicens:

3 Fœdus inter me, & te eſt, pater quoque meus, & pater tuus habuere concordiam: quam ob rem miſi tibi argentum, & aurum, ut rupto fœdere, quòd habes cum Baſa rege Iſrael, facias eum à me recedere.

4 Quo comperto, Benadad miſit principes exercituum ſuorum ad urbes Iſrael: qui percufferunt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & univerſas urbes Nephthali muratas.

5 Quod cùm auდიſſet Baſa, deſiit edificare Rama, & intermiſit opus ſuum.

6 Porrò Aſa rex aſſumpſit univerſum Judam, & tulerunt lapides de Rama, & ligna, quæ adificationi præparaverat Baſa, adificavitque ex eis Gabaa, & Maſpha.

7 In tempore illo venit Hanani propheta ad Aſa regem Juda, & dixit ei: Quia habuiſti fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evaſit Syriæ regis exercitus de manu tua.

8 * Nonne Æthiopes, & Libyes multò plures erant, quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia: quos, cùm Domino credidiſſes, tradidit in manu tua?

9 Oculi enim Domini contemplantur univerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfectò credant in eum. Stultè igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore adverſum te bella conſurgent.

10 Iratusque Aſa adverſus Videntem, juſſit eum mitti in nervum: valde quippe ſuper hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo in tempore illo plurimos.

11 Opera autem Aſa prima, & noviffima, ſcripta ſunt in Libro regum Juda, & Iſrael.

12 Egrotavit etiam Aſa anno trigefimo nono regni ſui, dolore pedum vehementiſſimo, & nec in infirmitate ſua quaſivit Dominum, ſed magis in medicorum arte conſiſus eſt.

13 Dormivitque cum patribus ſuis: & mortuus eſt anno quadrageſimo primo regni ſui.

14 Et ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo, quod foderat ſibi in Civitate David: poſtueruntque eum ſuper lectum ſuum, plenum aromatibus, & unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte conſecta, & combuſſerunt ſuper eum ambitione nimia.

CAPUT XVII.

Pius Joſaphat patri Aſa ſuccedens, divitiis potens, & armis, mittit doctores legis Dei per univerſum Judam, cuius principer recensentur cum numero ſubjectorum militum.

1 Regnavit autem Joſaphat filius ejus pro eo, & invaluit contra Iſrael.

2 Conſtituitque militum numeros in cunctis urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præſidiaque diſpoſuit in terra Juda, & in civitatibus Ephraim, quas ceperat. Aſa pater ejus.

3 Et fuit Dominus cum Joſaphat, quia am-

bulavit in viis David patris ſui primis, & non ſperavit in Baalim,

4 Sed in Deo patris ſui, & perrexit in præceptis illius, & non juxta peccata Iſrael.

5 Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus, & dedit omnis Juda munera Joſaphat: factaque ſunt ei infinitæ divitiæ, & multa gloria.

6 Cùmque ſumpſiſſet cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelsa, & lucos de Juda abstulit.

7 Tertio autem anno regni ſui, miſit de principibus ſuis Benhail, & Obdiam, & Zachariam, & Nathanael, & Michæam, ut docerent in civitatibus Juda.

8 Et cum eis Levitas, Semejam, & Nathania, & Zabadiam, Aſael quoque, & Semiramoth, & Jonathan, Adoniamque, & Thobiam, & Thobadoniam, Levitas, & cum eis Eliſama, & Joram Sacerdotes.

9 Docebantque populum in Juda, habentes librum legis Domini, & circuibant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.

10 Itaque factus eſt pavor Domini ſuper omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Juda, nec audebant bellare contra Joſaphat.

11 Sed & Philiſthæi Joſaphat munera deſerebant, & veſtigal argenti, Arabes quoque adducebant pecora, arictum ſeptem millia ſeptingenta, & hircorum totidem.

12 Crevit ergo Joſaphat, & magnificatus eſt uſque in ſublime: atque adificavit in Juda domos ad inſtar turrium, urbique muratas.

13 Et multa opera paravit in urbibus Juda: viri quoque bellatores, & robuſti erant in Jeruſalem.

14 Quorum iſte numerus per domos, atque familias ſingulorum: In Juda principes exercitus, Ednas dux, & cum eo robuſtiſſimi viri trecenta millia.

15 Poſt hunc Johanan princeps, & cum eo ducenta octoginta millia.

16 Poſt iſtum quoque Amafias filius Zechiri, conſecratus Domino, & cum eo ducenta millia virorum fortium.

17 Hunc ſequabatur robuſtus ad prælia Eliada, & cum eo tenentium arcum, & clypeum ducenta millia.

18 Poſt iſtum etiam Jozabad, & cum eo centum octoginta millia expeditorum militum.

19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos poſtulerat in urbibus muratis, in univerſo Juda.

CAPUT XVIII.

Joſaphat impio Achab aſſinitate junctur, ſumpta filio Joram in uxorem filia Achab, aſcendit cum eo contra Ramoth Galaad, quadringentis pseudopphetis victoriam promittentibus; Michæas autem contrarium prophetans, incarceratur, ſed Achab juxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

1 Fuit ergo Joſaphat dives, & inclutus multum, & aſſinitate conjunctus eſt Achab.

2 Deſcenditque poſt annos ad eum in Samariam: ad cuius adventum maſtavit Achab.

B

C

D

A

Arietes, & boves plurimos, ipsi, & populo, qui venerat cum eo: perfraxitque illi, ut ascenderet in Ramoth Galaad.

3 Dixitque Achab rex Israel ad Josaphat regem Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille respondit: Ut ego, & tu sic ut populus tuus, sic & populus meus: tecumque erimus in bello.

4 Dixitque Josaphat ad regem Israel: Consule obsecro impræsentiarum sermonem Domini.

5 Congregavit igitur rex Israel prophetarum quadringentos viros, & dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an quiescere? At illi, Ascende, inquit, & tradet Deus in manu regis.

6 Dixitque Josaphat: Numquid non est hic propheta Domini, ut ab illo etiam requiramus?

7 Erat rex Israel ad Josaphat: Est vir unus, à quo possumus quærere Domini voluntatem: sed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum omni tempore: est autem Michæas filius Jemla. Dixitque Josaphat: Ne loquaris, rex, hoc modo.

8 Vocavit ergo rex Israel unum de eunuchis, & dixit ei: Voca citò Michæam filium Jemla.

9 Porrò rex Israel, & Josaphat rex Juda, uterque sedebant in folio suo, vestiti cultu regio: sedebant autem in area juxta portam Samariæ, omnesque prophetæ vaticinabantur coram eis.

10 Sedecias verò filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam. 11 Omnesque prophetæ similiter prophetabant, atque dicebant: Ascende in Ramoth Galaad, & prosperaberis, & tradet eos Dominus in manu regis.

12 Nuncius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæso ergo te, ut & sermo tuus ab eis non dissentiat, loquarisque prospera.

13 Cui respondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.

14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere? Cui ille respondit: Ascendite: cuncta enim prospera evenient, & tradentur hostes in manus vestras.

15 Dixitque rex: Iterum, atque iterum te adjuro, ut mihi non loquaris, nisi quod verum est in nomine Domini.

16 At ille ait: Vidi univèrsam Israel dispersam in montibus, sicut oves absque pastore: & dixit Dominus: Non habent isti dominos: revertatur unusquisque in domum suam in pace.

17 Erat rex Israel ad Josaphat: Nonne dixi tibi, quòd non prophetaret iste mihi quidquam boni, sed ea, quæ mala sunt?

18 At ille, Idcirco, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum sedentem in folio suo, & omnem exercitum caeli assistentem ei à dextris, & à sinistris.

19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Israel, ut ascendant, & corruat in Ramoth Galaad? Cumque diceret unus hoc modo, & alter alio:

20 Processit spiritus, & stetit coram Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies?

21 At ille respondit: Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, & pravalebis: egredere, & fac ita.

22 Nunc igitur, ecce Dñs dedit spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, & Dominus locutus est de te mala.

23 Accessit autem Sedecias filius Chanaana, & percussit Michæam maxillam, & ait: Per quam viam transivit Spiritus Domini à me, ut loqueretur tibi?

24 Dixitque Michæas: Tu ipse videbis in die illo, quando ingressus fueris cubiculum de cubiculo, ut abscondaris.

25 Præcepit autem rex Israel, dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad Amon principem civitatis, & ad Joas filium Amelech.

26 Et dicetis: Hæc dicit rex: mitte hunc in carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ pauxillum, donec revertatur in pace.

27 Dixitque Michæas: Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.

28 Igitur ascenderunt rex Israel, & Josapha rex Juda in Ramoth Galaad.

29 Dixitque rex Israel ad Josaphat: Mutabo habitum, & sic ad pugnam vadam, tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque Israel habitu, venit ad bellum.

30 Rex autem Syria præceperat duobus equitatus sui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, nisi contra solum regem Israel.

31 Itaque cum vidissent principes equitatus Josaphat, dixerunt: Rex Israel est iste. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, & auxiliatus est ei, atque avertit eos ab illo.

32 Cum enim vidissent duces equitatus, quòd non esset rex Israel, reliquerunt eum.

33 Accidit autem, ut unus de populo sagittam in incertum jaceret, & percuteret regem Israel inter cervicem, & scapulas: at ille autem suo ait: Convertite manum tuam, & educite me de acie, quia vulneratus sum.

34 Et finita est pugna in die illo: porro rex Israel stabat in curru suo contra Syrios usque vesperam, & mortuus est occidente sole.

C A P U T X I X.

Josaphat ex infelici pralio reversus, à Jehu propheta correptus de præstito auxilio Achab, constitutor à se judices admonet de servanda justitia, Sacerdotes & Levitas de promovendo cultu divino, populoque rectè instruitendo.

1 R eversus est autem Josaphat rex Juda in domum suam pacificè in Jerusalem.

2 Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns, & ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, & id-

circo

circo iram quidem Domini merebaris:

3 Sed bona opera inventa sunt in te, eò quòd abstuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum, ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.

4 Habitavit ergo Josaphat in Jerusalem: rursumque egressus est ad populum de Berfabee usque ad montem Ephraim, & revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum.

5 Constituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca.

6 Et præcipiens judicibus, Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.

7 Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupidò munerum.

8 In Jerusalem quoque constituit Josaphat Levitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Israel, ut iudicium, & causam Domini judicarent habitatoribus ejus.

9 Præcepitque eis, dicens: Sic agatis in timore Domini fideliter, & corde perfecto.

10 Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitabant in urbibus suis inter cognationem, & cognationem ubicumque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de justificationibus: ostendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira super vos, & super fratres vestros: sic ergo agentes non peccabitis.

11 Amariæ autem sacerdos, & pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præstabit: porro Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetisque magistratos Levitas coram vobis: confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiscum in bonis.

C A P U T X X.

Ammonitis, Moabitibus, ac Syriis contra Josaphat insurgentibus, ipse prædicato jejuniò unâ cum populo suo supplex ad Deum confugit: sicque ab eis se mutuo cædenibus liberatur, spolia colligit: verum ob fœdus cum impio Ochorzia initum à propheta corripitur, & puniatur à Deo.

1 P O st hæc congregati sunt filii Moab, & filii Ammon, & cum eis de Ammonitis ad Josaphat, ut pugnarent contra eum.

2 Veneruntque nuntii, & indicaverunt Josaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna, de his locis, quæ trans mare sunt, & de Syria, & ecce consistunt in Asatonhamar, quæ est Engaddi.

3 Josaphat autem timore perterritus, totum se contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejuniò univèrso Juda.

4 Congregatusque est Judas ad deprecandum Dominum: sed & omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum.

5 Cumque stetisset Josaphat in medio castrorum Juda, & Jerusalem, in domo Domini ante atrium novum,

6 Ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in caelo, & dominaris cunctis regnis Gentium, in manu tua est fortitudo, & potentia, nec quisquam tibi potest resistere.

7 Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Israel, & dedisti eam femini Abraham amici tui in sempiternum?

8 Habitaveruntque in ea, & extruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo, dicentes:

9 Si irruerint super nos mala, gladius iudicii, pestilentia, & fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus nostris, & exaudies, salvoque facies.

10 Nunc igitur ecce filii Ammon, & Moab, & mons Seir, per quos non concessisti Israel, ut transirent, quando egrediebantur ad Ægypto, sed declinaverunt ab eis, & non interfecerunt illos:

11 E contrario agunt, & nituntur eicere nos de possessione, quam tradidisti nobis.

12 Deus noster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudini resistere, quæ irruit super nos. Sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.

13 Omnis verò Juda stabat coram Domino, eum parvulis, & uxoribus, & liberis suis.

14 Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filii Banajæ, filii Jehiel, filii Mathaniae, Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbæ,

15 Et ait: Attendite omnis Juda, & qui habitatis Jerusalem, & tu rex Josaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei.

16 Cras descendetis contra eos: ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in summitate torrentis, qui est contra solitudinem Jeruel.

17 Non eritis vos, qui dimicabitis, sed tantummodò confidenter state, & videbitis auxilium Domini super vos, o Juda, & Jerusalem: nolite timere, nec paveatis, cras egrediemini contra eos, & Dominus erit vobiscum.

18 Josaphat ergo, & Juda, & omnes habitatores Jerusalem ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt eum.

19 Porrò Levitæ de filiis Caath, & de filiis Core, laudabant Dominum Deum Israel voce magna, in excelsum.

20 Cumque manè surrexissent, egressi sunt per desertum Thecuc: profectisque eis, stans Josaphat in medio eorum, dixit: Audite me, viri Juda, & omnes habitatores Jerusalem: credite in Domino Deo vestro, & securi eritis: credite prophetis ejus, & cuncta evenient prospera.

21 Deditque consilium populo, & statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, & antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: * Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia ejus.

B

* Deut. 2. A. 1.

C

D

* Ps. 135. a. 1.

22. Cùm-

CAPUT XXI.

22 Cumque cepissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetiplos, filiorum scilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egressi fuerant, ut pugnarent contra Judam, & percussi sunt.

23 Namque filii Ammon, & Moab confurrexerunt adversum habitatores montis Seir, ut interficerent, & delerent eos: cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetiplos versi, mutuis concidere vulneribus.

24 Porro Juda, cum venisset ad speculam, qua respicit solitudinem, vidit procul omnem latere regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam, qui necem potuisset evadere.

25 Venit ergo Josaphat, & omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam suppellectilem, vestes quoque, & vasa pretiosissima, & diripiunt, ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre præ prædæ magnitudine.

26 Die autem quarto congregati sunt in Valle benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum Vallis benedictionis usque in præsentem diem.

27 Reversusque est omnis vir Juda, & habitatores Jerusalem, & Josaphat ante eos, in Jerusalem, cum læticia magna, eò quòd dedisset eis Dominus gaudium de inimicis suis.

28 Ingressique sunt in Jerusalem cum psalteriis, & citharis, & tubis, in domum Domini.

29 Irruit autem pavor Domini super universa regna terrarum, cum audissent, quòd pugnasset Dominus contra inimicos Israel.

30 Quievitque regnum Josaphat, & præbuit ei Deus pacem per circuitum.

31 Regnavit igitur Josaphat super Judam, & erat trigintaquinque annorum, cum regnare cepisset: viginti autem, & quinque annis regnavit in Jerusalem, & nomen matris ejus Azuba filia Selahi.

32 Et ambulavit in via patris sui Asa, nec declinavit ab ea, faciens, quæ placita erant coram Domino.

33 Veruntamen excelsa non abstulit, & adhuc populus non direxerat cor suum ad Dominum Deum patrum suorum.

34 Reliqua autem gestorum Josaphat priorum, & novissimorum, scripta sunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digessit in Libros regum Israel.

35 Post hæc inivit amicitias Josaphat rex Juda cum Ochozia rege Israel, cujus opera fuerunt impiissima.

36 Et particeps fuit, ut facerent naves, quæ irent in Tharsis: feceruntque classem in Assongaber.

37 Prophetavit autem Eliezer filius Dodai de Marcfa ad Josaphat, dicens: Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naves, nec potuerunt ire in Tharsis.

Impius Joram filius Josaphat occidit fratres suos, & quosdam principes Judæ, cui Elias per litteras pessimam egritudinem, ac mortem, & domus suæ, ac regni dirptionem prædicit, quæ tandem subsentia sum.

Dormivit autem Josaphat cum patribus suis, & sepultus est cum eis in Civitate David: regnavitque Joram filius ejus pro eo.

2 Qui habuit fratres, filios Josaphat Azariam, & Jahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michael, & Saphatiam: omnes hi, filii Josaphat regis Juda.

3 Deditque eis pater suus multa munera argenti, & auri, & pensationes cum civitatibus munitissimis in Juda: regnum autem tradidit Joram, eò quòd esset primogenitus.

4 Surrexit ergo Joram super regnum patris sui: cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio, & quosdam de principibus Israel.

5 Triginta duorum annorum erat Joram, cum regnare cepisset: & octo annis regnavit in Jerusalem.

6 Ambulavitque in viis regum Israel, sicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus, & fecit malum in conspectu Domini.

7 Noluit autem Dominus dispendere domum David, propter pactum, quod inierat cum eo: & quia promiserat, ut daret ei lucernam, & filius ejus omni tempore.

8 In diebus illis rebellavit Edom, ne esset subditus Judæ: & constituit sibi regem.

9 Cumque transisset Joram cum principibus suis, & cuncto equitatu, qui erat secum, surrexit nocte, & percussit Edom, qui circumdederat, & omnes duces equitatus ejus.

10 Attamen rebellavit Edom, ne esset subditiōe Juda, usque ad hanc diem: eo tempore & Lobna recessit, ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum suorum.

11 Insuper & excelsa fabricatus est in urbibus Juda, & fornicari fecit habitatores Jerusalem, & prævaricari Judam.

12 Allate sunt autem ei litteræ ab Elia propheta, in quibus scriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulasti in viis Josaphat patris tui, & in viis Asa regis Juda.

13 Sed incessisti per iter regum Israel, & fornicari fecisti Judam, & habitatores Jerusalem, imitatus fornicationem domus Achab: insuper & fratres tuos, domum patris tui, meliores te, occidisti:

14 Ecce Dominus percutiet te plaga magna, cum populo tuo, & filiis, & uxoribus tuis, universaque substantia tua.

15 Tu autem agrotabis pessimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies.

16 Suscitavit ergo Dominus contra Joram spiritum Philistinorum, & Arabum, qui confines sunt Æthiopiis.

17 Et ascenderunt in Terram Juda, & va-

staverunt

staverunt eam, diripiuntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper & filios ejus, & uxores: nec remansit ei filius, nisi Joachaz, qui minimus natu erat.

18 Et super hæc omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili.

19 Cumque diei succederet dies, & temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: & sic longa consumptus tabe, ita ut egeret etiam viscera sua, languore pariter, & vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, & non fecit ei populus secundum morem combustionis exequias, sicut fecerat majoribus ejus.

20 Triginta duorum annorum fuit, cum regnare cepisset, & octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavitque non recte, & sepelierunt eum in Civitate David: veruntamen non in sepulchro regum.

CAPUT XXII.

Impium Ochoziam filium Joram regem Juda occidit Jehu, simul & Joram regem Israel: cum occideret autem Athalia filios regis, servavit Josabeth Joas natu minimum.

Constituerunt autem habitatores Jerusalem Ochoziam filium ejus minimum, regem pro eo: omnes enim majores nati, qui ante eum fuerant, interfecerat latrones Arabum, qui irruerant in castra: regnavitque Ochozias filius Joram regis Juda.

2 Quadraginta duorum annorum erat Ochozias, cum regnare cepisset, & uno anno regnavit in Jerusalem, & nomen matris ejus Athalia filia Amri.

3 Sed & ipse ingressus est per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum, ut impiè ageret.

4 Fecit igitur malum in conspectu Domini sicut domus Achab: ipsi enim fuerunt ei con-

staverunt eam, diripiuntque cunctam substantiam, quæ inventa est in domo regis, insuper & filios ejus, & uxores: nec remansit ei filius, nisi Joachaz, qui minimus natu erat.

18 Et super hæc omnia percussit eum Dominus alvi languore insanabili.

19 Cumque diei succederet dies, & temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus: & sic longa consumptus tabe, ita ut egeret etiam viscera sua, languore pariter, & vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, & non fecit ei populus secundum morem combustionis exequias, sicut fecerat majoribus ejus.

20 Triginta duorum annorum fuit, cum regnare cepisset, & octo annis regnavit in Jerusalem. Ambulavitque non recte, & sepelierunt eum in Civitate David: veruntamen non in sepulchro regum.

21 Porro Josabeth filia regis tulit Joas filium Ochozias, & furata est eum de medio filiorum regis, cum interficerentur: absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum: Josabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Jojadæ pontificis, soror Ochozias, & idcirco Athalia non interfecit eum.

10 * Si quidem Athalia mater ejus, videns, quòd mortuus esset filius suus, surrexit, & interfecit omnem stirpem regiam domus Joram.

11 Porro Josabeth filia regis tulit Joas filium Ochozias, & furata est eum de medio filiorum regis, cum interficerentur: absconditque eum cum nutrice sua in cubiculo lectulorum: Josabeth autem, quæ absconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Jojadæ pontificis, soror Ochozias, & idcirco Athalia non interfecit eum.

12 Fuit ergo cum eis in domo Dei absconditus sex annis, quibus regnavit Athalia super terram.

CAPUT XXIII.

Jojada Pontifex unxit Joas septemem in regem Juda, curavitque, ut Athalia occideretur, & cultus Dei restitueretur; populus autem destruit domum, altaria, ac simulacra Baal.

Anno autem septimo confortatus Jojada, assumpsit centuriones, Azariam

videlicet filium Jeroham, & Israhel filium Jahanan, Azariam quoque filium Obed, & Maasiam filium Adaje, & Elisaphat filium Zechri: & inivit cum eis fœdus.

2 Qui circumceunt Judæ, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes familiarum Israel, veneruntque in Jerusalem.

3 Iniit

3 Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Joadā: Ecce filius regis regnabit, sicut locutus est Dominus super filios David.

4 Iste est ergo sermo, quem facietis:

5 Tertia pars vestrum, qui veniunt ad Sabbarum, Sacerdotum, & Levitarum, & janitorum, erit in portis: tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam, quæ appellatur fundamenti: omne verò reliquum vulgus sit in atrijs domus Domini.

6 Nec quisquam alius ingrediatur domum Domini, nisi Sacerdotes, & qui ministrant de Levitis: ipsi tantummodò ingrediuntur, quia sanctificati sunt: & omne reliquum vulgus servet custodias Domini.

7 Levitæ autem circumdant regem, habentes singuli arma sua: (& si quis alius ingressus fuerit templum, interficiatur) sineque cum rege & intrante, & egrediente.

8 Fecerunt ergo Levitæ, & universus Juda juxta omnia, quæ præceperat Joadā pontifex: & assumpserunt singuli viros, qui sub ferant, & veniebant per ordinem sabbati, cum his, qui impleverant sabbatum, & egrediuntur: & siquidem Joadā pontifex non dimiserat abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas succedere consueverant.

9 Deditque Joadā sacerdos centurionibus lanceas, clypeosque, & peltas regis David, quas consecraverat in domo Domini.

10 Constituitque omnem populum tenentium pugiones, à parte templi dextra, usque ad partem templi sinistram, coram altari, & templo, per circuitum regis.

11 Et eduxerunt filium regis, & imposuerunt ei diadema, & testimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, & constituerunt eum regem: unxit quoque illum Joadā pontifex, & filii ejus: imprecatique sunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.

12 Quòd cum audisset Athalia, vocem scilicet currentium, atque laudantium regem, ingressa est ad populum in templum Domini.

13 Cùmque vidisset regem stantem super gradum in introitu, & principes, turmasque circa eum, omnem populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, & diversi generis organis concinentem, vocemque laudantium, scidit vestimenta sua, & ait: Infidæ, infidæ.

14 Egredius autem Joadā pontifex ad centuriones, & principes exercitus, dixit eis: Educte illam extra septa templi, & interficiatur foris gladio. Præcepitque sacerdos, ne occideretur in domo Domini.

15 Et imposuerunt cervicibus ejus manus: cùmque intrasset portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

16 Pepigit autem Joadā foedus inter se, universumque populum, & regem, ut esset populus Domini.

17 Itaque ingressus est omnis populus domum Baal, & destruxerunt eam: & altaria, ac simulacra illius confregerunt: Mathan quoque sacerdotem Baal interfecerunt ante aras.

18 Constituit autem Joadā præpositos in domo Domini sub manibus Sacerdotum, & Levitarum, quos distribuit David in domo Domini: ut offerrent holocausta Domino, sicut scriptum est in lege Moysi, & canticis juxta dispositionem David.

19 Constituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re.

20 Assumpseruntque centuriones, & fortissimos viros, ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt descendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ superioris in domum regis, & collocaverunt eum in folio regali.

21 Latatusque est omnis populus terræ, & urbs quæviit: porrò Athalia interfecta est gladio.

CAPUT XXIV.

Joas vivente Joadā bonus, ac pius, instituit ad servia tepla congregari pecuniam: deinde, eo mortuo, factus impius, jubet occidi Zachariam filium Joadæ: anno sequenti Juda, & Jerusalem à Syriis diripiuntur, & Joas à servis suis occiditur.

1 Septem annorum erat Joas cùm regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Sobia de Bersabee.

2 Fecitque, quod bonum est coram Domino cunctis diebus Joadæ sacerdotis.

3 Accepit autem ei Joadā uxores duas, & quibus genuit filios, & filias.

4 Post quæ placuit Joas, ut instauraret domum Domini.

5 Congregavitque Sacerdotes, & Levitas, & dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, & colligite de universo Israel pecuniam ad facta tepla Dei vestri, per singulos annos, festinatòque hoc facite: porrò Levitæ egere negligentius.

6 Vocavitque rex Joadam principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit cura, ut cogeres Levitas inferre de Juda, & de Jerusalem pecuniam, quæ constituta est à Moysè servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israel in tabernaculum testimonii?

7 Athalia enim impiissima, & filii ejus, destruxerunt domum Dei: & de universis, quæ sanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt sanum Baalim.

8 Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam: posueruntque eam juxta portam domus Domini forissecis.

9 Et prædicatum est in Juda, & Jerusalem, ut deserent singuli pretium Domino, quod constituit Moysès servus Dei super omnem Israel in deserto.

10 Latatique sunt cuncti principes, & omnis populus: & ingressi contulerunt in arcam Domini, atque miserunt ita ut impleretur.

11 Cùmque tempus esset, ut deserret arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur scriba regis, & quem primus sacerdos constituerat: effundebantque pecuniam, quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum suum:

suum: sicque faciebant per singulos dies, & congregata est infinita pecunia.

12 Quam dederunt rex, & Joadā his, qui prægerant operibus domus Domini: illi conducebant ex ea caesores lapidam, & artifices operum singulorum, ut instaurarent domum Domini: fabros quoque ferri, & æris, ut quod cadere cæperat: fulciretur.

13 Egeruntque hi, qui operabantur industric, & obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac fuscitaverunt domum Domini in statum pristinum, & firmiter eam stare fecerunt.

14 Cùmque compleissent omnia opera, detulerunt coram rege, & Joadā reliquam partem pecuniæ: de qua facta sunt vasa templi in ministerium, & ad holocausta, phiale quoque, & cætera vasa aurea, & argentea: & offeriebantur holocausta in domo Domini jugiter cunctis diebus Joadæ.

15 Senuit autem Joadā plenus dierum, & mortuus est, cùm esset centum triginta annorum.

16 Sepelieruntque eum in Civitate David, cum regibus, eò quòd fecisset bonum cum Israel, & cum domo ejus.

17 Postquam autem obiit Joadā, ingressi sunt principes Juda: & adoraverunt regem; qui delinitus obsequiis eorum, acquievit eis.

18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis, & sculptilibus, & facta est ira contra Judam, & Jerusalem: propter hoc peccatum.

19 Mirtebaturque eis prophetas, ut revertentur ad Dominum, quos protestantes illi audire nolebant.

20 Spiritus itaque Dei inditit Zachariam filium Joadæ sacerdotem, & stetit in conspectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquistis Dominum, ut derelinqueret vos?

21 Qui congregati adversus eum, miserant lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini.

22 Et non est recordatus Joas rex misericordie, quam fecerat Joadā pater illius secum, * sed interfecit filium ejus: Qui cùm moreretur, ait: Videat Dominus, & requirat.

23 Cùmque evolutes esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriæ: venitque in Judam, & Jerusalem, & interfecit cunctos principes populi, atque universam prædam misertur regi in Damascum.

24 Et certè cùm permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infirmam multitudinem, eò quòd dereliquissent Dominum Deum patrum suorum: in Joas quoque ignominiosa exercere judicia.

25 Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem contra eum servi sui, in ultionem sanguinis filii Joadæ sacerdotis: & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est: sepelieruntque eum in Civitate David, sed non in sepulchris regum.

26 Infidati verò sunt ei, Zabab filius Semmaath Ammanitidis, & Jozabad fi-

lius Semarith Moabitidis. 27 Porrò filii ejus, ac summa pecuniæ, quæ adunata fuerat sub eo, & instauratio domus Dei, scripta sunt diligentius in Libro regum: regnavit autem Amasias filius ejus pro eo.

CAPUT XXV.

Amasias, patri Joas succedens, interfecit eos, qui patrem occiderant, & post habitam de Idumæis victoriam, adoravit deos illorum, & ob id capitur à Joas rege Israel, quem ad prælium provocaverat, ac Jerusalem diripiunt, tandemque Joas in Lachis fugiens occiditur.

1 Vigintriquinque annorum erat Amasias, cùm regnare cepisset, & vigintrinovem annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Joadan de Jerusalem.

2 Fecitque bonum in conspectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

3 Cùmque roboratum sibi videret imperium, jugulavit servos, qui occiderant regem patrem suum.

4 Sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in Libro Legis Moysi, ubi præcepit Dominus, dicens: * Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in suo peccato morietur.

5 Congregavit igitur Amasias Judam, & constituit eos per familias, tribunosque, & centuriones in universo Juda, & Benjamin: & recensuit à viginti annis supra, invenitque trecenta millia juvenum, qui egredierentur ad pugnam, & tenerent hastam, & clypeum.

6 Mercede quoque conduxit de Israel cetera millia robustorum, centum talentis argenti.

7 Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediarit tecum exercitus Israel: non est enim Dominus cum Israel, & cunctis filiis Ephraim.

8 Quòd si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus: Dei quippe est adjuvare, & in fugam convertere.

9 Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Israel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus, unde tibi dare possit multò his plura.

10 Separavit itaque Amasias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteret in locum suum: ac illi contra Judam vehementer irati, reversi sunt in regionem suam.

11 Porrò Amasias confidenter eduxit populum suum, & abiit in Vallem salinarum, percussitque filios Seir decem millia.

12 Et alia decem millia virorum ceperunt filii Juda, & adduxerunt ad præruptum curjusdam petrae, præcipitaveruntque eos de summo in præceps, qui universi ceperunt.

13 At ille exercitus, quem remisit Amasias, ne secum iret ad prælium, diffusus est in civitatibus Juda, à Samaria usque ad Bethoron, & interfecit tribus millibus, diripuit prædam magnam.

14 Amasias verò post eadem Idumeorum, & allatos deos filiorum Seir, statuit illos in deos sibi, & adorabat eos, & illis adolebat incensum.

A 4. Reg. uny 14. 2. 1.

* Deut. 17. c. 16 4. Regum 14. b. 6. Bzechieh. 18. e. 20.

B.

C.

D.

E

F

G

A
4. Regum
14. f. 21.

15 Quamobrem iratus Dominus contra Amasiam, misit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adorasti deos, qui non liberaverunt populum suum de manu tua?

16 Cumque hæc ille loqueretur, respondit ei: Num consiliarius regis es? quiesce, ne interficiam te. Discedensque propheta. Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, & insuper non acquievisisti consilio meo.

17 Igitur Amasias rex Juda, inito pessimo consilio, misit ad Joas filium Joachaz filii Jehu, regem Israel, dicens: Veni, videamus nos mutuo.

18 At ille remisit nuncios, dicens: Carduus, qui est in Libano, misit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ecce bestiae, quae erant in silva Libani, transierunt, & conculcaverunt carduum.

19 Dixisti: Percussit Edom, & idcirco erigitur cor tuum in superbiam: sede in domo tua, cur malum adversum te provocas, ut cadas & tu, & Juda tecum?

20 Noluit audire Amasias, eo quod Domini esset voluntas, ut traderetur in manus hostium, propter deos Edom.

21 Ascendit igitur Joas rex Israel; & multos sibi præbuere conspectus: Amasias autem rex Juda erat in Bethsames Juda.

22 Corruitque Juda coram Israel, & fugit in tabernacula sua.

23 Porro Amasiam regem Juda, filium Joas filii Joachaz, cepit Joas rex Israel in Bethsames, & adduxit in Jerusalem: destruxitque murum ejus à porta Ephraim usque ad portam anguli, quadringentis cubitis.

24 Omne quoque aurum, & argentum, & unversa vasa, quae repererat in domo Dei, & apud Obededom, in thesauris etiam domus regiae, necnon & filios obsidum, reduxit in Samariam.

25 Vixit autem Amasias filius Joas rex Juda, postquam mortuus est Joas filius Joachaz rex Israel, quindecim annis.

26 Reliqua autem sermonum Amasiae priorum, & novissimorum, scripta sunt in Libro regum Juda, & Israel.

27 Qui postquam recessit à Domino, tenderunt ei insidias in Jerusalem. Cumque fugisset in Lachis, miserunt, & interfecerunt eum ibi.

28 Reportantesque super equos, sepelierunt eum cum patribus suis in Civitate David.

C A P U T X X V I.

Ozia, seu Azarias filii Amasie pietas commendatur, qui de Philisthiim, Arabibus, & Ammonitis triumphat, multasque extruit civitates: ac postmodum ob nimiam felicitatem elatus presumpsit incensum adolere; quamobrem ad diem usque mortis à Domino lepra percussus est, gubernante regnum filio Joatham, qui successit in regnum.

1 Omnis autem populus Juda filium ejus Oziam, annorum sedecim, constituit regem pro Amasia patre suo.

2 Ipse edificavit Ailath, & restituit eam ditioni Juda, postquam dormivit rex cum patribus suis.

3 Sedecim annorum erat Ozias, cum egredere cepisset, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jerusalem, nomen matris ejus Jechelia de Jerusalem.

4 Fecitque, quod erat rectum in oculis Domini, juxta omnia, quae fecerat Amasias pater ejus.

5 Et exquisivit Dominum in diebus Zachariae intelligentis, & videntis Deum: cumque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

6 Denique egressus est, & pugnavit contra Philisthiim, & destruxit murum Geth, & murum Jabniae, murumque Azoti: edificavit quoque oppida in Azoto, & in Philisthiim.

7 Et adjuvit eum Deus contra Philisthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbabab, & contra Ammonitas.

8 Appendebantque Ammonitae munera Oziae: & divulgatum est nomen ejus usque ad introitum Aegypti propter crebras victorias.

9 Edificavitque Ozias turres in Jerusalem super portam anguli, & super portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas.

10 Extruxit etiam turres in solitudine, & effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora, tam in campestribus, quam in eremi vastitate: vineas quoque habuit, & vitiniores in montibus, & in carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad praelia, sub manu Jehiel scribae, Maasiaeque doctoris, & sub manu Hananiae, qui erat de ducibus regis.

12 Omnisque numerus principum per familias virorum fortium, duorum millium sexcentorum.

13 Et sub eis universus exercitus trecentorum, & septem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro rege contra adversarios dimicabant.

14 Preparavit quoque Ozias, id est, eundo exercitui, clypeos, & hastas, & galeas, & loricas, arcusque, & fundas ad jaciendos lapides.

15 Et fecit in Jerusalem diversi generis machinas, quas in turribus collocavit, & in angulis murorum, ut mitterent sagittas, & saxa grandia: egressusque est nomen ejus procul, eo quod auxiliaretur ei Dominus, & corroborasset illum.

16 Sed cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum: ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare thymiomaticum.

17 Statimque ingressus post eum Azarias sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi.

18 Restiterunt regi, atque dixerunt: Non est tui officii, Ozia, ut adolere incensum Domino: sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad hujuscemodi ministerium: egredere de sanctuario, ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo.

19 Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus.

4. Regum
16. 21.

14. f. 21.

A
4. Regum
14. f. 21.

B

C

D

A

cerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus in domo Domini super altare thymiomaticum.

20 Cumque respexisset eum Azarias pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus, acceleravit egre- diens quod sensisset illic, plagam Domini.

21 Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad diem mortis suae; & habitavit in domo separata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joathan filius ejus rexit domum regis, & judicabat populum terræ.

22 Reliqua autem sermonum Oziae priorum, & novissimorum, scripsit Isaias filius Amos, propheta.

23 Dormivitque Ozias cum patribus suis, & sepelierunt eum in agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus: regnavitque Joathan filius ejus pro eo.

C A P U T X X V I I.

Joatham pietas commendatur, qui devotio rege Ammon magnam ab eo multam accepit; cui successit impius filius Achaz.

1 Viginquingente annorum erat Joathan, cum regnare cepisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Jerusa filia Sadoc.

2 Fecitque, quod rectum erat coram Domino, juxta omnia, quae fecerat Ozias pater suus, excepto, quod non est ingressus templi Domini, & adhuc populus delinquebat.

3 Ipse edificavit portam domus Domini excelsam, & in muro Ophel multa construxit.

4 Urbes quoque edificavit in montibus Juda, & in saltibus castella, & turres.

5 Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filii Ammon in anno secundo, & tertio.

6 Corroboratusque est Joathan, eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo.

7 Reliqua autem sermonum Joatham, & omnes pugnae ejus, & opera, scripta sunt in Libro regum Israel, & Juda.

8 Viginquingente annorum erat, cum regnare cepisset, & sedecim annis regnavit in Jerusalem.

9 Dormivitque Joathan cum patribus suis, & sepelierunt eum in Civitate David: & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

C A P U T X X V I I I.

Propter scelera Achaz multipliciter affligitur Juda, primum ab Assyriis, deinde à filiis Israel (qui ob id crudelitatis arguit à propheta, remittunt Judæos captivos cum præda) rursum etiam ab Idumæis, & Philisthiis: Achaz tamen post omnem plagam adhuc auget impietatem; cui pius successit filius Ezechias.

1 Viginquingente annorum erat Achaz, cum regnare cepisset: & sedecim annis re-

gnavit in Jerusalem: non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater ejus.

2 Sed ambulavit in viis regum Israel, insuper & statuas fudit Baalim.

3 Ipse est, qui adolevit incensum in Valle-benennom, & lustravit filios suos in igne, juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel.

4 Sacrificabat quoque, & thymiama succendebat in excelsis, & in collibus, & sub omni ligno frondoso.

5 Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriae, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, & adduxit in Damascum: manibus quoque regis Israel traditus est, & percussus plaga grandi.

6 Occiditque Phacee, filius Romeliae, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores: eo quod reliquisset Dominum Deum patrum suorum.

7 Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maasiam filium regis, & Ezcricam ducem domus ejus, Elcanam quoque secundum à rege.

8 Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædam peruleruntque eam in Samariam.

9 Ea tempestate erat ibi propheta Domini nomine Odced: qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Juda, tradidit eos in manibus vestris, & occidistis eos atrociter, ita ut ad caelum pertinere vestra crudelitas.

10 Insuper filios Juda, & Jerusalem vultis vobis subicere in servos, & ancillas: quod nequaquam factu opus est: peccastis enim super hoc Domino Deo vestro.

11 Sed audite consilium meum, & reducite captivos, quos adduxistis de fratribus vestris, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filii Ammon in anno secundo, & tertio.

12 Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amasias filius Adali, contra eos, qui veniebant de praelio.

13 Et dixerunt eis: Non introducitur huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adicere super peccata nostra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum est; & ira furoris Domini imminet super Israel.

14 Dimiseruntque viri bellatores prædam, & universa, quae ceperant, coram principibus, & omni multitudine.

15 Steteruntque viri, quos supra memoravimus, & apprehendentes captivos, omnesque qui nudi erant, vestierunt de spoliis: cumque vestissent eos, & calceassent, & refecissent cibis, ac potu, unxissentque propter laborem, & adhibuissent eis curam: quicunque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, impulerunt eos jumentis, & adduxerunt Jericho Civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt in Samariam.

16 Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum postulans auxilium.

17 Veneruntque Idumaei, & percusserunt multos ex Juda, & ceperunt praedam magnam.

18 Phislisthim quoque diffusi sunt per urbes campestris, & ad Meridiem Juda: ceperuntque Bethsames, & Ajalon, & Gaderoth; Socho quoque, & Thannan, & Gamzo, cum viculis suis, & habitaverunt in eis.

19 Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda; eò quòd nudasset eum auxilio, & contemptui habuisset Dominum.

D 20 Adduxitque contra eum Thelgathphalnasar, regem Assyriorum, qui & afflixit eum, & nullo resistente vastavit.

21 Igitur Achaz, spoliata domo Domini, & domo regum, ac principum, dedit regi Assyriorum munera, & tamen nihil ei profuit.

22 Insuper & tempore angustiae suae auxit contemptum in Dominum, ipse per se rex Achaz.

23 Immolavit diis Damasci victimas percussoribus suis, & dixit: Dii regum Syriae auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, & aderunt mihi, cum è contrariò ipsi fuerint ruinae ei, & universo Israel.

24 Direptis itaque Achaz omnibus vasibus domus Dei, atque contractis, clausit januas templi Dei, & fecit sibi altaria in universis angulis Jerusalem.

25 In omnibus quoque urbibus Juda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum.

26 Reliqua autè sermonum ejus, & omnium operum suorum priorum, & novissimorum, scripta sunt in Libro regum Juda, & Israel.

27 Dormivitque Achaz cum patribus suis, & sepelierunt eum in civitate Jerusalem: neque enim receperunt eum in sepulchra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, restituitque sacerdotibus, Levitis, & cantoribus, instauravit, & oblati plurimi holocausti, & sacrificiis cum ingenti letitia.

A 1 Igitur Ezechias regnare coepit, cum viginti quinque esset annorum, & viginti novem annis regnavit in Jerusalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariae.

2 Fecitque, quod erat placitum in conspectu Domini, juxta omnia, quae fecerat David pater ejus.

3 Ipse anno, & mense primo regni sui aperuit valvas domus Domini, & instauravit eas.

4 Adduxitque Sacerdotes, atque Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem.

5 Dixitque ad eos: Audite me, Levitae, & sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, & auferete omnem immunditiam de sanctuario.

6 Peccaverunt patres nostri, & fecerunt malum in conspectu Domini Dei nostri, derelinquentes eum: averterunt facies suas à tabernaculo Domini, & praebuerunt dorsum.

B 7 Clauserunt ostia, quae erant in porticu, &

extinxerunt lucernas, incensumque non adoleverunt, & holocausta non obtulerunt in sanctuario Deo Israel.

8 Concitatus est itaque furor Domini deper Judam, & Jerusalem, tradiditque eos in commotionem, & in interitum, & in sibi sicut ipsi cernitis oculis vestris.

9 En corruerunt patres nostri gladiis; filii nostri, & filiae nostrae, & conjuges captivae dicitae sunt, propter hoc scelus.

10 Nunc ergo placet mihi, ut ineamus secundus cum Domino Deo Israel, & avertet à nobis furorem irae suae.

11 Filii mei nolite negligere vos elegit Dominus, ut steris coram eo, & ministris illi, colatisque eum, & cremetis ei incensum.

12 Surrexerunt ergo Levitae: Mahath filius Amasai, & Joel filius Azariae, de filiis Caath; Porro de filiis Merari, Cis filius Abdi, & Azarias filius Jalael. De filiis autem Gersom, Joah filius Zemina, & Eden filius Joah.

13 At verò de filiis Elisaphau, Samri, & Jhiahel. De filiis quoque Afaph, Zacharias, & Mathanias:

14 Neenon de filiis Heman, Jahiel, & Semci: Sed & de filiis Idithun, Semejas, & Oziel.

15 Congregaveruntque fratres suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt juxta mandatum regis, & imperium Domini, ut expiant domum Dei.

16 Sacerdotes quoque ingressi templum Domini, ut sanctificarent illud, exulerunt omnem immunditiam, quam intrò repererunt in vestibulo domus Domini, quam tulserunt Levitae, & asportaverunt ad Torrentem Cedron foras.

17 Ceperunt autem prima die mensis primi mundare, & in die octavo ejusdem mensis ingressi sunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, & in die sextadecima mensis ejusdem, quod ceperant, impleverunt.

18 Ingressi quoque sunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, & altare holocausti, valvaeque ejus, necnon & mensam propositionis cum omnibus vasibus suis.

19 Cunctamque templi supellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno suo, postquam pravariatus est: & ecce exposita sunt omnia coram altare Domini.

20 Consurgensque diluculo Ezechias rex adunavit omnes principes civitatis, & ascendit in domum Domini.

21 Obtuleruntque simul tauros septem, & arietes septem, agnos septem, & hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Juda, dixitque sacerdotibus filiis Aaron, ut offerrent super altare Domini.

22 Maclaverunt igitur tauros, & susceperunt sanguinem Sacerdotes, & fuderunt illum super altare, maclaverunt etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaveruntque agnos, & fuderunt super altare sanguinem.

23 Applicuerunt hircos pro peccato, coram rege, & universa multitudine, imposue-

runctque manus suas super eos:

24 Et immolaverunt illos Sacerdotes, & asperferunt sanguinem eorum coram altare pro piaculo universi Israelis: pro omni quippe Israel praecipit rex, ut holocaustum fieret, & pro peccato.

25 Constituit quoque Levitas in domo Domini, cum cymbalis, & psalteriis, & citharis, secundum dispositionem David regis, & Gad Videntis, & Nathan propheta: sicut enim Dominus praecipit fuit per manum prophetarum ejus.

26 Steteruntque Levitae tenentes organa David, & Sacerdotes tubas.

27 Et iussit Ezechias, ut offerrent holocausta super altare: cumque offerrentur holocausta, coeperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diversis organis, quae David rex Israel praeparaverat, concipere.

28 Omni autem turba adorante, cantores, & ii, qui tenebant tubas, erant in officio suo, donec compleretur holocaustum.

29 Cumque finita esset oblatio, incurvatus est rex, & omnes, qui erant cum eo, & adoraverunt.

30 Praecipitque Ezechias, & principes Levitis, ut laudarent Dominum sermonibus David, & Afaph Videntis: qui laudaverunt eum magna letitia, & incurvato genu adoraverunt.

31 Ezechias autem etiam haec addidit: Implestis manus vestras Domino, accedite, & offerete victimas, & laudes in domo Domini. Obluit ergo universa multitudo hostias, & laudes, & holocausta, mente devota.

32 Porro numerus holocaustorum, quae obtulit multitudo, hic fuit, Tauros septuaginta, arietes centum, agnos ducentos.

33 Sanctificaveruntque Domino boves sexcentos, & oves tria millia.

34 Sacerdotes verò pauci erant, nec poterant sufficere, ut pelles holocaustorum detraherent: unde & Levitae fratres eorum adjuverunt eos, donec impleteret opus, & sanctificarentur antistites: Levitae quippe facilius ritu sanctificantur, quam Sacerdotes.

35 Fuerunt ergo holocausta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocaustorum: & completus est cultus domus Domini.

36 Latatusque est Ezechias, & omnis populus, eò quòd ministerium Domini esset expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

Ezechias, missis in omnem Israel, & Judam nunciis, populum convocat, & sua oratione exhortatur ad immolandum Phafe, quo factò, celebraverunt solemnitatem azyorum bis septem diebus cum ingenti letitia, plurimis oblati victimis.

A 1 Misit quoque Ezechias ad omnem Israel & Judam: scripsitque epistolas ad Ephraim, & Manassam, ut venirent ad domum Domini in Jerusalem, & facerent Phafe Domino Deo Israel.

2 Inito ergo consilio regis, & principum, & universi coetus Jerusalem, decreverunt, ut facerent Phafe mense secundo.

3 Non enim potuerant facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, & populus nondum congregatus fuerat in Jerusalem.

4 Placuitque sermo regi, & omni multitudini.

5 Et decreverunt, ut mitterent nuncios in universum Israel, de Bersabee usque Dan, ut venirent, & facerent Phafe Domino Deo Israel in Jerusalem: multi enim non fecerant, sicut lege praecipitum est.

6 Perrexeruntque cursores cum epistolis ex regis imperio, & principum ejus, in universum Israel, & Judam, juxta id, quod rex iusserat, praedicantes: Filii Israel, revertimini ad Dominum Deum Abraham, & Isaac, & Israel: & revertetur ad reliquias, quae effugerunt manum regis Assyriorum.

7 Nolite fieri sicut patres vestri, & fratres, qui recesserunt à Domino Deo patrum suorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipsi cernitis.

8 Nolite indurare cervices vestras sicut patres vestri: tradite manus Domino, & venite ad sanctuarium ejus, quod sanctificavit in aeternum: servite Domino Deo patrum vestrorum, & avertetur à vobis ira furoris ejus.

9 Si enim vos reversi fueritis ad Dominum, fratres vestri, & filii habebunt misericordiam coram dominis suis, qui illos duxerunt captivos, & revertentur in terram hanc: pius enim, & clemens est Dominus Deus vester, & non avertet faciem suam à vobis, si reversi fueritis ad eum.

10 Igitur cursores pergebant velociter de civitate in civitatem, per terram Ephraim, & Manasse usque ad Zabulon, illis irridentibus & subfannantibus eos.

11 Attamen quidam viri ex Aser, & Manasse, & Zabulon, acquiescentes consilio, venerunt Jerusalem.

12 In Juda verò facta est manus Domini, ut daret eis cor unum: ut facerent juxta praecipitum regis, & principum verbum Domini.

13 Congregatique sunt in Jerusalem populi multi, ut facerent solemnitatem azyorum in mense secundo:

14 Et surgentes destruxerunt altaria, quae erant in Jerusalem, atque universa, in quibus idolis adolebatur incensum, subvertentes, & projecerunt in Torrentem Cedron.

15 Immolaverunt autem Phafe quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque, atque Levitae tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo Domini.

16 Steteruntque in ordine suo, juxta dispositionem, & legem Moysi hominis Dei: Sacerdotes verò suscipiebant effundendum sanguinem de manibus Levitarum.

17 Eò quòd multa turba sanctificata non esset: & idcirco immolarent Levitae Phafe his, qui non occurrerant sanctificari Domino.

18 Magna etiam pars populi de Ephraim, & Manasse, & Isachar, & Zabulon, qua sanctificata non fuerat, comedit Phasem, non juxta quod non scriptum est: & oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur.

19 Cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum suorum: & non imputabit eis, quod minus sanctificati sunt.

20 Quem exaudivit Dominus, & placatus est populo.

21 Feceruntque filii Israel, qui inventi sunt in Jerusalem, solemnitatem azymorum septem diebus in letitia magna, laudantes Dominum per singulos dies: Levitae quoque, & Sacerdotes, per organa, qua suo officio congruebant.

D

22 Et locutus est Ezechias ad cor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino: & comederunt septem diebus solemnitatis, immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deum patrum suorum.

23 Placuitque universae multitudini, ut celebrarent etiam alios dies septem: quod fecerunt cum ingenti gaudio.

24 Ezechias enim rex Juda praeberat multitudini mille tauros, & septem millia ovium: principes vero dederant populo tauros mille, & oves decem millia: sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo.

25 Et hilaritate perfusa omnis turba Juda, tam sacerdotum, & Levitarum, quam universae frequentiae, quae venerat ex Israel: profelytorum quoque de Terra Israel, & habitantium in Juda.

26 Factaque est grandis celebras in Jerusalem, qualis a diebus Salomonis filii David regis Israel in ea urbe non fuerat.

27 Surrexerunt autem Sacerdotes, atque Levitae benedicentes populo: & exaudita est vox eorum: pervenitque oratio in habitaculum sanctum caeli.

CAPUT XXXI.

Populus idola, lucosque in Juda, & Ephraim demolitur: Ezechias Sacerdotes, & Levitae componit in ordinem ministerii: populo autem abundantissimo offerente constituuntur, factis horreis, qui servarent, ac distribuerent Levitico generi, quae oblata erant.

A

1 Cumque haec fuissent ritè celebrata, egressus est omnis Israel, qui inventus fuerat in urbibus Juda, & fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, non solum de universo Juda, & Benjamin, sed & de Ephraim quoque, & Manasse: donec penitus evertent: reversique sunt omnes filii Israel in possessiones, & civitates suas.

2 Ezechias autem constituit turmas Sacerdotes, & Leviticas per divisiones suas, unumquemque in officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quam Levitarum, ad holocausta, & pacifica, ut ministrarent, & confiterentur, canerentque in portis castrorum Domini.

3 Pars autem regis erat, ut de propria ejus

substantia offerretur holocaustum, mane semper, & vespere. Sabbatis quoque, & Calendis, & solemnitatibus ceteris, sicut scriptum est in lege Moysi.

4 Praecipit etiam populo habitantium Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus, & Levitis, ut possent vacare legi Domini.

5 Quod cum percubruisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Israel frumenti, vini, & olei, mellis quoque, & omnium, quae gignit humus, decimas obtulerunt.

6 Sed & filii Israel, & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas bouum, & ovium, decimasque Sanctorum, quae vocantur Domino Deo suo: atque universa portantes, fecerunt acervos plurimos.

7 Mens tertio acciperunt acervorum jaccare fundamenta, & mense septimo compleverunt eos.

8 Cumque ingressi fuissent Ezechias, & principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino, ac populo Israel.

9 Interrogavitque Ezechias Sacerdotes, & Levitas, cur ita jacerent acervi.

10 Respondit illi Azarias Sacerdos primus de stirpe Sadoc, dicens: Ex quo coeperunt offerri primitiae in domo Domini, comedimus, & saturati sumus, & remanserunt plurima, eo quod benedixerit Dominus populo suo: reliquiarum autem copia est ista, quam cernis.

11 Praecipit igitur Ezechias, ut praeparerent horrea in domo Domini. Quod cum fecissent,

12 Intulerunt, tam primitias, quam decimas, & quaecumque voverant, fideliter. Fuit autem praefectus eorum Chonenias Levita, & Semei frater ejus secundus.

13 Post quem Jahiel, & Azarias, & Nahath, & Afael, & Jerimoth, Jozabad quoque, & Eliel, & Jesnachias, & Mahath, & Banajas, praepositi sub manibus Choneniae, & Semei fratres ejus, ex imperio Ezechiae regis, & Azariae pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant.

14 Core vero filius Jemna Levites, & Janitor Orientalis portae, praepositus erat eis, quae sponte offerebantur Domino, primitiasque, & consecratis in Sancta sanctorum.

15 Et sub cura ejus Eden, & Benjamin, Jese, & Semejas, Amarias quoque, & Sechenias, in civitatibus Sacerdotum, ut fideliter distribuerent fratribus suis partes, minoribus atque majoribus:

16 Exceptis maribus ab annis tribus & supra, cunctis, qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per singulos dies conducebat in ministerio, atque observationibus juxta divisiones suas,

17 Sacerdotibus per familias, & Levitis a vigesimo anno, & supra, per ordines, & turmas suas,

18 Universaque multitudini, tam uxori- bus, quam liberis eorum utrinque sexus, fideliter cibi, de his, quae sanctificata fuerant, praebantur.

19 Sed & filiorum Aaron per agros, &

subur-

suburbana urbium singularum, dispositi erant viri, qui partes distribuerent universi sexui masculino de Sacerdotibus, & Levitis.

20 Fecit ergo Ezechias universa, quae diximus in omni Juda: operatusque est bonum, & rectum, & verum coram Domino Deo suo.

21 In universa cultura ministerii domus Domini, juxta legem, & carimonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque, & prosperatus est.

CAPUT XXXII.

Sennacherib Judam invadente, & Deum caeli blasphemante, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, a quo ille minis, & blasphemis nititur eum avertere: orantibus autem Ezechias, & Isaia, Angelus dissipat exercitum Sennacherib, qui fugiens a filio occiditur: porro Ezechias nimia felicitate elatus, Deum offendit: cui impius filius Manasse succedit.

A Regum 2. c. 15. Ezech. 47. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32.

1 Postquam, & hujusmodi veritatem, venit Sennacherib rex Assyriorum, & ingressus Judam, obfedit civitates munitas, volens eas capere.

2 Quod cum vidisset Ezechias, venisse scilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Jerusalem.

3 Into cum principibus consilio, virisque fortissimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: & hoc omnium decernente sententia,

4 Congregavit plurimam multitudinem, & obturaverunt cunctos fontes, & rivum, qui fluebat in medio terrae, dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, & inveniant aquarum abundantiam.

5 Edificavit quoque, agens industriae, omnem murum, qui fuerat dissipatus, & extruxit tures desuper, & fornicatus alterum murum: instauravitque Mello in Civitate David, & fecit universi generis armaturam, & clypeos.

6 Constituitque principes bellatorum in exercitu: & convocavit universos in platea portae civitatis, ac locutus est ad eos eorum dicens:

7 Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, & universam multitudinem, quae est cum eo: multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo.

8 Cum illo enim est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus hujusmodi verbis Ezechiae regis Juda.

9 Quae postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Jerusalem: (ipse enim cum universo exercitu obfidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, & ad omnem populum, qui erat in urbe, dicens:

10 Haec dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habentes fiduciam sedetis obfidi in Jerusalem?

11 Num Ezechias decipit vos, ut tradat

morti in fame & siti, affirmans quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum?

12 Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, & altaria, & praecipit Juda, & Jerusalem, dicens: Coram altari uno adorabitis, & in ipso comburetis incensum?

13 An ignoratis, quae ego fecerim, & Patres mei, cunctis terrarum populis? numquid praevaluerunt dii gentium, omniumque terrarum, liberare regionem suam de manu mea?

14 Quis est de universis diis gentium, quos vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit etiam Deus vester eruere vos de hac manu?

15 Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit Deus: cunctarum gentium, atque regnorum liberare populum suum de manu mea, & de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu mea.

16 Sed & alia multa locuti sunt servi ejus contra Dominum Deum, & contra Ezechiam servum ejus.

17 Epistolas quoque scripsit plenas blasphemiarum in Dominum Deum Israel, & locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populum suum de manu mea: sic & Deus Ezechiae eruere non poterit populum suum de manu ista.

18 Insuper & clamore magno, lingua Judaica, contra populum, qui sedebat in muris Jerusalem, personabat, ut terreret eos, & caperet civitatem.

19 Locutusque est contra Deum Jerusalem, sicut adversum deos populorum terrae, opera manuum hominum.

20 Oraverunt igitur Ezechias rex, & Isaia filius Amos prophetae, adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in caelum.

21 * Et misit Dominus angelum, qui percussit omnem virum robustum, & bellatorem, & principem exercitus regis Assyriorum: reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum Dei sui, filii, qui egressi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio.

22 Salvavitque Dominus Ezechiam, & habitatores Jerusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, & de manu omnium, & praestitit eis quietem per circuitum.

23 Multi etiam deserebant hostias, & sacrificia Domino in Jerusalem, & munera Ezechiae regi Juda: qui exaltatus est post haec coram cunctis gentibus.

24 * In diebus illis agrotavit Ezechias usque ad mortem, & oravit Dominum: exaudivitque eum, & dedit ei signum.

25 Sed non juxta beneficia, quae acceperat, retribuit, quia elevatum est cor ejus: & facta est contra eum ira, & contra Judam, & Jerusalem.

26 Humiliatusque est postea, eo quod exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse, quam habitatores Jerusalem: & idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae.

D

E

F

* Tob. 1. 21.

* Reg. 20. 1. 18. a. 1.

27 Fuit autem Ezechias dives, & inclytus valde, & thesauros sibi plurimos congregavit argenti, & auri, & lapidis pretiosi, aromatatum, & armorum univervi generis, & vasorum magni pretii.

28 Apothecas quoque frumenti, vini, & olei, & praesepia omnium jumentorum, causalque pecorum,

G

29 Et urbes aedificavit sibi: habebat quippe greges ovium, & armentorum innumerabiles, eo quod dedisset ei Dominus substantiam multam nimis.

30 Ipse est Ezechias, qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, & avertit eas subter ad Occidentem Urbis David: in omnibus operibus suis fecit prosperè, quae voluit.

31 Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat super terram, dereliquit eum Deus, ut tentaretur, & nota fierent omnia, quae erant in corde ejus.

32 Reliqua autem sermonum Ezechiae, & misericordiarum ejus, scripta sunt in visione Isaiae filii Amos prophetae, & in Libro regum Juda, & Israel.

33 Dormivitque Ezechias cum patribus suis, & sepelierunt eum super sepulchra filiorum David: & celebravit ejus exequias univervi Juda, & omnes habitatores Jerusalem: regnavitque Manasses filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

Manasses ob suas impietates captivus in Babylonem ducitur: in qua afflictione ad Deum conversus, suo regno restituitur, & idolis abjectis Dei cultum restaurat: cui impius filius Amon succedit: & hoc a suis interfecto, regnat pius ejus filius Josias.

A
4. Regum
21. 2. 1.

1 Duodecim annorum erat Manasses, cum regnare cepisset, & quinquagintaquinque annis regnavit in Jerusalem.

2 Fecit autem malum coram Domino, juxta abominaciones gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israel.

3 Et conversus instauravit excelsa, quae demolitus fuerat Ezechias pater ejus: construxitque aras Baalim, & fecit lucos, & adoravit omnem militiam caeli, & coluit eam.

2. Reg.
7. b. 10.

4 Aedificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: * In Jerusalem erit nomen meum in aeternum.

5 Aedificavit autem ea cuncto exercitui caeli, in duobus atriis domus Domini.

6 Transireque fecit filios suos per ignem in Valle benennom: observabat somnia, scetabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos, & incantatores: multaque mala operatus est coram Domino, ut irritaret eum.

3. Reg.
8. b. 13.

7 Sculpitile quoque, & constatile signum posuit in domo Dei, * de qua locutus est Deus ad David, & ad Salomonem filium ejus, dicens: In domo hac, & in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum.

8 Ita moveri non faciam pedem Israel de

terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere, quae precepi eis, cunctamque legem, & caerimonias, atque iudicia per manum Moyfi.

9 Igitur Manasses seduxit Judam, & habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes, quas subverterat Dominus: facie filiorum Israel.

10 Locutusque est Dominus ad eum, & ad populum illum, & attendere noluerunt.

11 Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: ceperuntque Manassem, & vincunt eum, atque compedibus duxerunt in Babylonem.

12 Qui postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum: & egit penitentiam valde coram Deo patrum suorum.

13 Deprecatusque est eum, & obsecravit: intendit: & exaudivit orationem ejus, reduxitque eum Jerusalem in regnum suum, & cognovit Manasses, quod Dominus ipse esset Deus.

14 Post haec aedificavit murum extra Civitatem David, ad Occidentem Gihon in convalle ab introitu portae piscium per circuitum usque ad Ophel, & exaltavit illum vehementer: constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis.

15 Et abstulit deos alienos, & simulacrum de domo Domini: aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Jerusalem, & projecit omnia extra urbem.

16 Porro instauravit altare Domini, & imolavit super illud victimas, & pacificas, & laudem: praecipitque Judae, ut serviret Domino Deo Israel.

17 Attamen adhuc populus imolabat in excelsis Domino Deo suo.

18 Reliqua autem gestorum Manasse, & obsecratio ejus ad Deum suum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israel, continentur in sermonibus regum Israel.

19 Oratio quoque ejus, & exaudicio, & cuncta peccata, atque contemptus: loca etiam, in quibus aedificavit excelsa, & fecit lucos, & statuas, antequam ageret penitentiam, scripta sunt in sermonibus Hozai.

20 Dormivit ergo Manasses cum patribus suis, & sepelierunt eum in domo sua: regnavitque pro eo filius ejus Amon.

21 Viginti duorum annorum erat Amon, cum regnare cepisset, & duobus annis regnavit in Jerusalem.

22 Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus: & cunctis idolis, quae Manasses fuerat fabricatus, imolavit, atque servavit.

23 Et non est reveritus faciem Domini, sicut reveritus est Manasses pater ejus: & multo majora deliquit.

24 Cumque conjurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua.

25 Porro reliqua populi multitudo, censibus, qui Amon percusserant, constituit regnum Josiam filium ejus pro eo.

C. A.

CAPUT XXXIV.

Josias, idolorum cultu sublato, templum instaurat, repertoque legis libro, conterritus est: ex illius praescripto omnia constituit, & convocato populo, lectoque libro, sedas cum Domino percussit.

A

4. Regum
21. 2. 1.

1 Octo annorum erat Josias cum regnare cepisset, & triginta, & uno anno regnavit in Jerusalem.

2 Fecitque, quod erat rectum in conspectu Domini, & ambulavit in viis David patris sui: non declinavit neque ad dexteram, neque ad sinistram.

3 Octavo autem anno regni sui, cum adhuc esset puer, cepit quaerere Deum patris sui David: & duodecimo anno, postquam regnare ceperat, mundavit Judam, & Jerusalem ab excelsis, & lucis, simulacrisque, & sculpilibus.

4 Destrueruntque coram eo aras Baalim: & simulacra, quae superposita fuerant, demoliti sunt: lucos etiam, & sculpitilia succidit, atque comminuit: & super tumulos eorum, qui eis immolare consueverant, fragmenta disperfit.

B

5 Ossa praeterea sacerdotum combussit in altaribus idolorum, mundavitque Judam, & Jerusalem.

6 Sed & in urbibus Manasse, & Ephraim, & Simeon usque Nephthali, cuncta subvertit.

7 Cumque altaria dissipasset, & lucos, & sculpitilia contrivisset in frusta, cunctaque delubra demolitus esset de universa terra Israel, reversus est in Jerusalem.

8 Igitur anno octavo decimo regni sui, munita jam terra, & templo Domini, misit Sapha filium Eschae, & Maasiam principem civitatis, & Joha filium Joachaz ad commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui.

C

9 Qui venerunt ad Helciam sacerdotem magnum: acceptamque ab eo pecuniam, quae illata fuerat in domum Domini, & quam congregaverant Levitae, & janitores de Manasse, & Ephraim, & univervi reliquiis Israel, ab omni quoque Juda, & Benjamin, & habitatoribus Jerusalem,

10 Tradiderunt in manibus eorum, qui praerant operariis in domo Dni, ut instaurarent templum, & infirma quaeque favebant.

11 At illi dederunt eam artificibus, & commentariis, ut emerent lapides de lapidicinis, & ligna ad commissuras aedificii, & ad contignationem domorum, quas destruxerant reges Juda.

12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem praepositi operantium, Jahath, & Abdias de filiis Merari, Zacharias, & Mosollam de filiis Caath, qui urgebant opus: omnes Levitae scientes organis canere.

13 Super eos vero, qui ad diversos usus onera portabant, erant scribae, & magistri de Levitis janitores.

D

14 Cumque esserent pecuniam, quae illata fuerat in templum Dni, reperit Helcias sacerdos Librum legis Domini per manum Moyfi.

15 Et ait ad Saphan scribam: Librum legis inveni in domo Domini: Et tradidit ei.

16 At ille intulit volumen ad regem, & nunciavit ei dicens: Omnia, quae dedisti in manu servorum tuorum, ecce complentur.

17 Argentum, quod repertum est in domo Domini, conflaverunt: datumque est praefectis artificum, & diversa opera fabricantium.

18 Praeterea tradidit mihi Helcias sacerdos hunc librum. Quem cum rege praesente recitasset,

19 Audissetque ille verba legis, scidit vestimenta sua:

20 Et praecipit Helciae, & Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Michae, Saphan quoque scribae, & Asae servo regis, dicens:

21 Ite, & orate Dominum pro me, & pro reliquiis Israel, & Juda, super univervi sermonibus Libri istius, qui repertus est: magnus enim furor Domini stillavit super nos, eo quod non custodierint patres nostri verba Domini, ut facerent omnia, quae scripta sunt in isto volumine.

22 Abiit ergo Helcias, & hi, qui simul a rege missi fuerant, ad Oldam prophetidem, uxorem Sellum filii Thecuath, filii Hafa custodis vestium: quae habitabat in Jerusalem in Secunda: & locuti sunt ei verba, quae supra narravimus.

23 At illa respondit eis: Haec dicit Dns Deus Israel: Dicite viro, qui misit vos ad me.

24 Haec dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum, & super habitatores ejus, cunctaque maledicta, quae scripta sunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda.

25 Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum, idcirco stillabit furor meus super locum istum, & non extinguetur.

26 Ad regem autem Juda, qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Haec dicit Dominus Deus Israel: quoniam audisti verba voluminis,

27 Atque emollitum est cor tuum, & humiliatus es in conspectu Dei, super his, quae dicta sunt contra locum hunc, & habitatores Jerusalem, reveritusque faciem meam, scidisti vestimenta tua, & stivisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.

28 Jam enim colligam te ad patres tuos, & infereris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus sum super locum istum, & super habitatores ejus. * Retulerunt itaque regi cuncta, quae dixerat.

29 At ille convocatis univervi majoribus natu Juda, & Jerusalem,

30 Ascendit in domum Domini, unaque omnes viri Juda, & habitatores Jerusalem, Sacerdotes, & Levitae, & cunctus populus a minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis:

31 Et stans in tribunali suo, percussit sedus coram Domino, ut ambularet post eum, & custodiret praecipia, & testimonia, & iusti-

E

F

4. Reg.
23. a. 1.

G

ficationes ejus, in toto corde suo, & in tota anima sua, faceretque, quae scripta sunt in volumine illo, quod legerat.

32 Adjuravit quoque super hoc omnes, qui reperti fuerant in Jerusalem, & Benjamin: & fecerunt habitatores Jerusalem juxta pactum Domini Dei patrum suorum.

33 Abstulit ergo Josias cunctas abominaciones de universis regionibus filiorum Israel: & fecit omnes, qui residui erant in Israel, servire Domino Deo suo. Cunctis diebus ejus non recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

CAPUT XXXV.

Immolato Phafe maxima cum solemnitate, plurimisque victimis, Josias festum azymorum septem diebus celebravit: deinde contrar regem Egypti pugnare tentans, graviterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium lacru, & praesertim Jeremiae Prophetae.

1 **F**ecit autem Josias in Jerusalem Phafe Domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi:

2 Et constituit Sacerdotes in officiis suis, hortatusque est eos, ut ministrarent in domo Domini.

3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi, quod aedificavit Salomon filius David rex Israel, nequaquam enim cam ultra portabitis: nunc autem ministrare Domino Deo vestro, & populo ejus Israel.

4 Et preparate vos per domos, & cognationes vestras, in divisionibus singulorum, sicut praecepit David rex Israel, & descripsit Salomon filius ejus.

5 Et ministrare in sanctuario per familias, turmasque Leviticis,

6 Et sanctificati immolate Phafe: fratres etiam vestros, ut possint juxta verba, quae locutus est Dominus in manu Moysi facere, & preparate.

7 Dedit praeterea Josias omni populo, qui ibi fuerat inventus in solemnitate Phafe, agnos, & haedos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia: haec de regis universa substantia.

8 Duces quoque ejus, sponte quod volebant, obrulerunt, tam populo, quam Sacerdotibus, & Levitis. Porro Helcias, & Zacharias, & Jahiel, principes domus Domini, dederunt sacerdotibus ad faciendum Phafe pecora commixtım duo millia sexcenta, & boves trecentos.

9 Chonenias autem, & Semejas, etiam Nathanael, fratres ejus, nec non Hasabias, & Jehiel, & Jozabad, principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phafe quinque millia pecorum, & boves quingentos.

10 Preparatumque est ministerium, & steterunt sacerdotes in officio suo: Levitae quoque in turmis, juxta regis imperium.

11 Et immolatum est Phafe: asperferuntque Sacerdotes manu sua sanguinem, & Levitae detraxerunt pelles holocaustorum:

12 Et separaverunt ea, ut darent per domos, & familias singulorum, & offerrentur Domino, sicut scriptum est in Libro Moysi: de bouibus quoque fecerunt similiter.

13 Et assaverunt Phafe super ignem, juxta quod in lege scriptum est: pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & oleis, & festinatō distribuerunt universae plebi.

14 Sibi autem, & Sacerdotibus postea paraverunt: nam in oblatione holocaustorum, & adipum usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati: unde Levitae sibi, & sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis.

15 Porro cantores filii Asaph stabant in ordine suo, juxta praeceptum David, & Asaph, & Heman, & Idithun, prophetarum regis: Janitores vero per portas singulas observabant, ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio: quam ob rem & fratres eorum Levitae paraverunt eis cibos.

16 Omnis igitur cultura Domini ritē completa est in die illa, ut facerent Phafe, & offerrent holocausta super altare Domini, juxta praeceptum regis Josias.

17 Feceruntque filii Israel, qui reperti fuerant ibi, Phafe in tempore illo, & solemnitatem azymorum septem diebus.

18 Non fuit Phafe simile huic in Israel a diebus Samuelis prophetae: sed nec quicumquam de cunctis regibus Israel fecit Phafe sicut Josias, Sacerdotibus, & Levitis, & omni Juda, & Israel, qui repertus fuerat, & habitantibus in Jerusalem.

19 Octavo decimo anno regni Josias hoc Phafe celebratum est.

20 * Postquam instauraverat Josias templum, ascendit Nechao rex Aegypti ad pugnandum in Chareamis juxta Euphratem: & processit in occursum ejus Josias.

21 At ille, missis ad eum nunciis, ait: Quid mihi, & tibi est, rex Juda? non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinatō ire praecepit: desine adversum Deum facere, qui mecum est, ne interficiat te.

22 Noluit Josias reverti, sed preparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei: * vertim perrexit, ut dimicaret in campo Mageddo.

23 Ibi que vulneratus a sagittariis, dixit pueris suis: Educite me de praelio, quia oppidō vulneratus sum.

24 Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum, qui sequebatur eum more regis, & asportaverunt eum in Jerusalem, mortuusque est, & sepultus in mausoleo patrum suorum: & universus Juda, & Jerusalem luxerunt eum.

25 Jeremias maxime: cujus omnes cantores, atque cantatrices, usque in praesentem diem, lamentationes super Josiam replicant, & quasi lex obtinuit in Israel: Ecce scriptum fertur in lamentationibus.

26 Reliqua autem sermonum Josias, & misericordiarum ejus, quae lege praecepta sunt Domini.

27 Opera quoque illius prima, & novissima scripta sunt in Libro regum Juda, & Israel.

CAPUT XXXVI.

Josia succedit ejus filius Joachaz, quem Nechao rex Aegypti transfert in Aegyptum, fratremque Eliacim, quem Joakim nominat, substituit: quo in Babylonem ducto a Nabuchodonosore, regnat filius Joachin, & hunc rex Assyriorum una cum vasis templi in Babylonem adducit, patruumque illius impium Sedeciam substituit: qui Assyriis rebellans, templo, ac Jerusalem incensit, transfertur una cum populo in Babylonem, propter regum, & populi peccata: donec per Cyrum regem Persarum primo anno regni ejus redeundi datur facultas.

1 **T**ulit ergo populus terrae Joachaz filium Josias, & constituit regem pro patre suo in Jerusalem.

2 Vingtī trium annorum erat Joachaz, cum regnare cepisset, & tribus mensibus regnavit in Jerusalem.

3 Amovit autem eum rex Aegypti, cum venisset in Jerusalem, & condemnavit terram centum talentis argenti, & talento auri.

4 Constituitque pro eo regem, * Eliacim fratrem ejus, super Judam, & Jerusalem: & vertit nomen ejus Joakim: ipsum vero Joachaz tulit secum, & abduxit in Aegyptum.

5 Vingtīquinque annorum erat Joakim cum regnare cepisset, & undecim annis regnavit in Jerusalem: fecitque malum coram Domino Deo suo.

6 Contra hunc ascendit Nabuchodonosor rex Chaldaeorum, & vincitum catenis duxit in Babylonem.

7 Ad quam & vasa Domini transtulit, & posuit ea in templo suo.

8 Reliqua autem verborum Joakim, & abominationum ejus, quas operatus est, & quae inventa sunt in eo, continentur in Libro regum Juda, & Israel. Regnavit autem Joachin filius ejus pro eo.

9 Octo annorum erat Joachin, cum regnare cepisset, & tribus mensibus, ac decem diebus regnavit in Jerusalem, fecitque malum in conspectu Domini.

10 Cumque anni circulus volveretur, misit Nabuchodonosor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, asportatis simul pretiosissimis vasibus domus Domini. * Regem vero constituit Sedeciam patruum ejus super Judam, & Jerusalem.

11 Vingtī, & unius anni erat Sedecias, cum regnare cepisset, & undecim annis

regnavit in Jerusalem.

12 Fecitque malum in oculis Domini Dei sui, nec erubuit faciem Jeremiae prophetae, loquentis ad se ex ore Domini.

13 A rege quoque Nabuchodonosor recessit, qui adjuraverat eum per Deum: & induit avit cervicem suam, & cor, ut non reverteretur ad Dominum Deum Israel.

14 Sed & universi principes sacerdotum, & populus pravariicati sunt inique juxta universas abominaciones Gentium, & polluerunt domum Domini, quam sanctificaverat sibi in Jerusalem.

15 Mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nunciorum suorum, de nocte confurgens, & quotidie commonens: eō quod parceret populo, & habitaculo suo.

16 At illi subsannabant nuncios Dei, & parvipendebant sermones ejus, illudebantque pro prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum ejus, & esset nulla curatio.

17 Adduxit enim super eos regem Chaldaeorum, & interfecit juvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui: non est miseris adolescenti, & virginis, & senis, nec decrepiti quidem, sed omnes tradidit in manibus ejus.

18 Univeraque vasa domus Domini, tam majora, quam minora: & thesauros templi, & regis, & principum transtulit in Babylonem.

19 Incenderunt hostes domum Dei, destruxeruntque murum Jerusalem, universas turres combusserunt, & quidquid pretiosum fuerat, demoliti sunt.

20 Si quis evaserat gladium, ductus in Babylonem servivit regi, & filiis ejus, donec imperaret rex Persarum.

21 Et completeretur sermo Domini ex ore Jeremiae, & celebraret terra sabbata sua: cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum completerentur septuaginta anni.

22 * Anno autem primo Cyri regis Persarum, ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiae, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: qui iussit praedicari in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens:

23 Haec dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terrae dedit mihi Dominus Deus caeli, & ipse praecepit mihi, ut aedificarem ei domum in Jerusalem, quae est in Juda: quae ex vobis est in omni populo ejus? sit Dominus Deus suus cum eo, & ascendat.

C

D

* 1. Reg. 1. 1. 6. a. 3. Jer. 25. c. 12. 29. c. 10.

A 4. Regum 23. c. 21.

B

A 4. Reg. 23. c. 21.

* Mat. 1. 1. 1.

* 1. Reg. 1. 1. 6. a. 3. Jer. 25. c. 12. 29. c. 10.

LIBER PRIMUS
E S D R Æ.

CAPUT PRIMUM.

Cyrus, completis septuaginta captivitate Babylonis, annis, divinitus inspiratus, reddiit vasis templi Salomonis quinque millia quadringenta captivitatem Israelitis relaxat, concedens templi reedificationem.

I N anno primo Cyri regis Persarum, ut completeretur verbum Domini ex ore Jeremiae, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & tra-

duxit vocem in omni regno suo, etiam per captivum, dicens:

2 Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi, ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa.

3 Quis est in vobis de universo populo ejus? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Jerusalem, quæ est in Judæa, & ædificet domum Domini Dei Israel, ipse est Deus, qui est in Jerusalem.

4 Et omnes reliqui in cunctis locis ubiqueque habitant, adjuvent eum viri de loco suo, argento, & auro, & substantia, & pecoriibus, excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Jerusalem.

5 Et surrexerunt principes patrum de Juda, & Benjamin, & Sacerdotes, & Levitæ, & omnis, cujus Deus suscitavit spiritum, ut ascenderet ad ædificandum templum Domini, quod erat in Jerusalem.

6 Univerſique, qui erant in circuitu, adjuverunt manus eorum in vasis argenteis, & aureis, in substantia, & jumentis, in supelleciliis, exceptis his, quæ sponte obtulerunt.

7 Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Jerusalem, & posuerat ea in templo Dei sui.

8 Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mitridatis filii Gazabar, & an-

numeravit ea Salsabasar principi Judæ. **9** Et hic est numerus eorum: Phialæ aureæ triginta, Phialæ argenteæ mille, cultri vigintinovem, scyphi aurei triginta, **10** Scyphi argentei secundi quadringenti decem: vasa alia mille.

11 Omnia vasa aurea, & argentea, quinque millia quadringenta: universa tulit Salsabasar, cum his, qui ascendeabant de transmigratione Babylonis in Jerusalem.

CAPUT II.

Numerus revertentium duce Zorobabel captivitate Babylonica in Jerusalem, & donorum in reedificationem templi oblaturum.

H I sunt autem provincie filii, qui ascenderunt de captivitate, quem tranſtulit Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, & reversi sunt in Jerusalem, & Judam, unusquisque in civitatem suam.

2 Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemia, Saraja, Rahelaja, Mardocheus, Belsan, Mesphar, Beguai, Rehum, Baana. Numerus virorum populi Israel.

3 Filii Pharos, duo millia centum septuagintadu.

4 Filii Sephatia, trecenti septuagintadu.

5 Filii Area, septingenti septuagintaque.

6 Filii Phahath Moab, filiorum Josue: Josab, duo millia octingenti duodecim.

7 Filii Ælam, mille ducenti quinque quatuor.

8 Filii Zethua, nongenti quadraginta quinque.

9 Filii Zachai, septingenti sexaginta.

10 Filii Bani, sexcenti quadragintadu.

11 Filii Bebai, sexcenti vigintitres.

12 Filii Argad, mille ducenti vigintidu.

13 Filii Adoniam, sexcenti sexaginta sex.

14 Filii Beguai, duo millia quinque quatuor.

15 Filii Adin, quadringenti quinque quatuor.

16 Filii Ather, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto.

17 Filii Besai, trecenti viginti tres.

18 Filii Jora, centum duodecim.

19 Filii Hasam, ducenti vigintitres.

20 Filii Gebbar, nonagintaquinque.

21 Filii Bethlehem, centum vigintitres.

22 Viri Nerupha, quinque quatuor.

23 Viri Anathoth, centum vigintiocto.

24 Filii Azmaveth, quadragintadu.

25 Filii Carathiarim, Cephira, & Heroth, septingenti quadragintatres.

26 Filii Rama, & Gabaa, sexcenti vigintius.

27 Viri Machmas, centum vigintidu.

28 Viri Bethel, & Hai, ducenti vigintitres.

29 Filii Nebo, quinque quatuor.

30 Filii Megbis, centum quinque quatuor.

31 Filii Ælam alterius, mille ducenti quinque quatuor.

32 Filii Harim, trecenti viginti.

33 Filii Lod, Hadid, & Ono, septingenti vigintiquinque.

34 Filii Jericho, trecenti quadragintaquinque.

35 Filii Senaa, tria millia sexcenti triginta.

36 Sacerdotes: Filii Jadaja in domo Josue, nongenti septuagintatres.

37 Filii Eimmer, mille quinque quatuor.

38 Filii Pheshur, mille ducenti quadraginta septem.

39 Filii Harim, mille decem, & septem.

40 Levitæ: Filii Josue, & Cedmihel filiorum Odovix, septuagintaquatuor.

41 Cantores: Filii Asaph, centum vigintiocto.

42 Filii Janitorum: filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatia, filii Sobai: universi centum triginta novem.

43 Nathinai: filii Siha, filii Hafupha, filii Tabbaoth,

44 Filii Ceros, filii Saa, filii Phadon,

45 Filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub.

46 Filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan,

47 Filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaja,

48 Filii Rafin, filii Necoda, filii Gazam,

49 Filii Aza, filii Phafca, filii Beke,

50 Filii Ascna, filii Munim, filii Nephusim,

51 Filii Bachuc, filii Hacupha, filii Hathur,

52 Filii Besuth, filii Mahida, filii Harfa,

53 Filii Bereos, filii Sifara, filii Thema,

54 Filii Nafia, filii Haripha,

55 Filii fervorum Salomonis, filii Sotai, filii Sopheret, filii Pharuda,

56 Filii Jala, filii Dercon, filii Geddel,

57 Filii Saphatia, filii Hasil, filii Phocherch, qui erant de Asebam, filii Ami.

58 Omnes Nathinai, & filii fervorum Salomonis trecenti nonagintadu.

59 Et hi, qui ascenderunt de Thelmala, Thelhalfa, Cherub, & Adon, & Emer: & non potuerunt indicare donum patrum suorum, & semen suum, utrum ex Israel essent.

60 Filii Dalaja, filii Tobia, filii Necoda,

sexcenti quinque quatuor.

61 Et de filiis Sacerdotum: Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem, & vocatus est nomine eorum:

62 Hi quaesierunt scripturam genealogia sue, & non invenerunt, & ejecti sunt de sacerdotio.

63 Et dixit Atherfatha eis, ut non comederent de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos doctus, atque perfectus.

64 Omnis multitudo quasi unus quadragintadu millia trecenti sexaginta:

65 Exceptis servis eorum, & ancillis, qui erant septem millia trecenti triginta septem: & in ipsis cantores, atque cantatrices ducenti.

66 Equi eorum septingenti triginta sex, muli eorum ducenti quadragintaquinque.

67 Camelii eorum, quadringenti trigintaquinque, asini eorum, sex millia septingenti viginti.

68 Et de principibus patrum, cum ingrederentur templum Domini, quod est in Jerusalem, sponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco suo.

69 Secundum vires suas dederunt impensas operis, auri, solidos sexaginta millia, & mille, argenti mnas quinque millia, & vestes sacerdotales centum.

70 Habitaverunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, & de populo, & cantores, & janitores, & Nathinai, in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis.

CAPUT III.

Convocato populo in Jerusalem, extruitur altare, super quo victima offeruntur: celebratur quoque septem diebus Festivitas tabernaculorum: secundo reversionis anno templum fundatur, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu.

I Amque venerat mensis septimus, & erant filii Israel in civitatibus suis: congregatus est ergo populus quasi vir unus in Jerusalem.

2 Et surrexit Josue filius Josedece, & fratres ejus sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & fratres ejus, & ædificaverunt altare Dei Israel, ut offerrent in eo holocaustomata, sicut scriptum est in lege Moyſi viri Dei:

3 Collocaverunt autem altare Dei super bases suas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, & obtulerunt super illud holocaustum Domino manè, & vespere:

4 Feceruntque solemnitatem tabernaculorum, sicut scriptum est, & holocaustum diebus singulis per ordinem secundum præceptum opus dici in die suo.

5 Et post hæc holocaustum jugè, tam in Calendis, quam in universis solemnitatibus Domini, quæ erant consecrata, & in omnibus, in quibus ultrò offerebatur munus Domino.

6 A primo die mensis septimi ceperunt offerre holocaustum Domino: porrò templum Dei nondum fundatum erat.

7 Dederunt autem pecunias latomis, & cæmentariis: cibum quoque, & potum, & oleum Sidoniis, Tyriisque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppæ, juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.

A
2. Par. 36.
d. 22.
Jere. 25. c.
12. 29. c.
10.

B

C

D

B

C

D

A

B

8 Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Jerusalem, mense secundo, coeperunt Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui venerant de captivitate in Jerusalem, & constituerunt Levitas à viginti annis, & supra, uturgerent opus Domini.

9 Steritque Josue, & filii ejus, & fratres ejus: Cedmihel, & filii ejus, & filii Juda, quasi vir unus, ut instarent super eos, qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, & filii eorum, & fratres eorum Levitæ.

10 Fundato igitur à cæmentariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis: & Levitæ filii Asaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Israë.

D. 11 Et concinebant in hymnis, & confessione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus super Israël. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eò quod fundatum esset templum Domini.

12 Plurimi etiam de Sacerdotibus, & Levitis, & principes patrum, & seniores, qui viderant templum prius, cum fundatum esset, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: & multi vociferantes in læticia, elevabant vocem.

13 Neque poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi: commixtum enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

Israelis hostes Samaritani, qui ab Assur missi fuerant ad inhabitandas urbes Samariæ, impediunt templi, & urbis instaurationem, quod non admitterent, ut simul edificarent, & usque ad secundum Darii annum intermissi procurant.

A. 1 Audierunt autem hostes Judæ, & Beniamin, quia filii captivitatis edificarent templum Domino Deo Israël:

2 Et accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum, dixerunt eis: Edificemus vobiscum, quia ita ut vos quarimus Deum vestrum: ecce nos immolavimus victimas à diebus Assur Haddan regis Assur, qui adduxit nos huc.

3 Et dixit ei Zorobabel, & Josue, & reliqui principes patrum Israël: Non est vobis, & nobis, ut edificemus domum Deo nostro, sed nos ipsi soli edificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum.

4 Factum est igitur, ut populus terræ impediret manus populi Judæ, & turbaret eos in edificando.

5 Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & usque ad regnum Darii regis Persarum.

6 In regno autem Assueri, in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Judæ, & Jerusalem.

7 Et in diebus Artaxerxis scripsit Belsam

Mithridates, & Thabael, & reliqui, qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum: epistola autem accusationis scripta erat Syriacè, & legebatur sermone Syro.

8 Reum Beelteem, & Samsai scriba, scripserunt epistolam unam de Jerusalem Artaxerxi regi, hujuscemodi:

9 Reum Beelteem, & Samsai scriba, & reliqui consiliatores eorum, Dinai, & Arphathachai, Terphalai, Apharhai, Erchuzai, Babylonii, Sufanechai, Dievi, & Alamitæ,

10 Et ceteri de Gentibus, quas transfudit Ascenaphar magnus, & gloriosus: & habitatas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans flumen in pace:

11 (Hoc est exemplar epistolæ, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi, servi tui, viri, qui sunt trans Fluvium, salutem dicunt.

12 Notum sit regi, quia Judæi, qui ascenderunt à te ad nos, venerunt in Jerusalem civitatem rebellem, & pessimam, quam edificant, extruentes muros ejus, & parietes componentes.

13 Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa edificata fuerit, & muri ejus instaurati, tributum, & vectigal, & annuus redditus non dabunt, & usque ad reges hæc noxa perveniet.

14 Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, & quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus, & nunciavimus regi,

15 Ut recenseras in libris historiarum patrum tuorum, & in venis scriptum in commentariis: & scies, quoniam urbs illa, urbs rebellis est, & nocens regibus, & provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem & civitas ipsa destruda est.

16 Nunciamus nos regi, quoniam si civitas illa edificata fuerit, & muri ipsius instaurati, possessionem trans fluvium non habebis.

17 Verbum misit rex ad Reum Beelteem, & Samsai scribam, & ad reliquos, qui erant in consilio eorum habitatores Samariæ, & ceteris trans Fluvium, salutem dicens, & pacem.

18 Accusatio, quam misistis ad nos, manifestè lecta est coram me.

19 Et à me præceptum est: & recensuerunt, inveneruntque, quoniam civitas illa à diebus antiquis adversum reges rebellat, & seditiones, & prælia concitantur in ea:

20 Nam & reges fortissimi fuerunt in Jerusalem, qui & dominati sunt omni regioni, quæ trans Fluvium est: tributum quoque, & vectigal, & redditus accipiebant.

21 Nunc ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non edificetur, donec si forte à me justum fuerit.

22 Videte, ne negligenter hoc impleatis, & paulatim crescat malum contra reges.

23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem, & Samsai scriba, & consiliariis eorum: & abierunt festini in Jerusalem ad Judæos, & prohibuerunt eos in brachio, & robore.

24 Tunc intermissum est opus domus Domini in Jerusalem, & non fiebat usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

C A.

CAPUT V.

Aggæi, & Zachariæ Prophetarum exhortatione templi edificatio repetitur, frustrà conantibus hoc impedire principibus, qui trans Flumen in Samaria constituti erant à rege Assyriorum.

A. 1 Prophetaverunt autem Aggæus Propheta, & Zacharias filius Addo, prophetantes ad Judæos, qui erant in Judæa, & Jerusalem, in nomine Dei Israël.

2 Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Josue filius Josedec, & coeperunt edificare templum Dei in Jerusalem, & cum eis prophetae Dei adjuvantes eos.

3 In ipso autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen, & Scharbuzanai, & consiliarii eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium, ut domum hanc edificaretis, & muros ejus instauraretis?

4 Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum adificationis illius.

5 Oculum autem Dei eorum factus est super fenestras Judæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitque, ut res ad Darium referretur, & tunc satisfacerent adversus accusationem illam.

6 Exemplar epistolæ, quam misit Thathanai dux regionis trans Flumen, & Scharbuzanai, & consiliatores ejus Arphathachai, qui erant trans Flumen, ad Darium regem.

7 Sermo, quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis.

8 Notum sit regi, isse nos ad Judæam provinciam, ad domum Dei magni, qui edificatur lapide imposito, & ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter extruitur, & crescit in manibus eorum.

9 Interrogavimus ergo fenestras illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem, ut domum hanc edificaretis, & muros hos instauraretis?

10 Sed & nomina eorum quæstivimus ab eis, ut nunciaremus tibi: scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis.

C. 11 Hujuscemodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus Servi Dei cæli, & terræ, & edificamus templum, quod erat constructum ante hos annos multos, quodque rex Israël magnus edificaverat, & extruxerat.

12 Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc destruxit, & populum ejus transfudit in Babylonem.

13 Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum, ut domus Dei hæc edificaretur.

D. 14 Nam & vasa templi Dei aurea, & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Jerusalem, & asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data sunt Sassa-

basar vocabulo, quæ & principem constituit.

15 Dixitque ei: Hæc vasa tolle, & vade, & pone ea in templo, quod est in Jerusalem, & domus Dei edificetur in loco suo.

16 Tunc itaque Salsabasar ille venit, & posuit fundamenta templi Dei in Jerusalem, & ex eo tempore usque nunc edificatur, & nondum completum est.

17 Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrumnam à Cyro rege justum fuerit, ut edificaretur domus Dei in Jerusalem, & voluntatem regis super hac rem mittat ad nos.

CAPUT VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca sua inventum jubet compleri, suppeditato sumptu, & templum autem sexto Darii anno absolutum, cum ingenti læticia, plurimisque victimis dedicatur, ac Pascha septem diebus celebratur.

A. 1 Tunc Darius rex præcepit: & recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone,

2 Et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medana provincia, volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius:

3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit, ut domus Dei edificaretur, quæ est in Jerusalem, in loco ubi immolent hostias, & ut ponant fundamenta suppartantia altitudinem cubitorum sexaginta, & latitudinem cubitorum sexaginta,

4 Ordines de lapidibus impositis tres, & sic ordines de lignis novis: sumptus autem de domo regis dabuntur.

5 Sed & vasa templi Dei aurea, & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Jerusalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referantur in templum in Jerusalem in locum suum, quæ & posita sunt in templo Dei.

B. 6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans Flumen, Scharbuzanai, & consiliarii vestri Arphathachai, qui estis trans Flumen, procul recedite ab illis,

7 Et dimittite fieri templum Dei illud à duce Judæorum, & à senioribus eorum, ut domum Dei illam adificent in loco suo.

8 Sed & à me præceptum est, quid oporteat fieri à presbyteris Judæorum illis, ut adificent domum Dei, scilicet, ut de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, studiosè sumptus dentur viris illis, ne impediatur opus.

9 Quod si necesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hædos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, & oleum, secundum ritum Sacerdotum, qui sunt in Jerusalem, dentur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia.

10 Et offerant oblationes Deo cæli, orientique pro vita regis, & filiorum ejus.

11 A me ergo positum est decretum: Ut omnis homo, qui hanc mutaverit justionem, tollatur lignum de domo ipsius, & erigatur, & configurat in eo, domus autem ejus publicetur.

C 12 Deus autem, qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, & populum, qui extenderit manum suam, ut repugnet, & dissipet domum Dei illam, quæ est in Jerusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiosè impleri volo.

13 Igitur Thathanaï dux regionis trans Flumen, & Stharbazanaï, & consiliarii ejus, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt.

14 Seniores autem Judæorum ædificabant, & prosperabantur juxta prophetiam Aggæi propheta, & Zachariæ filii Addo: & ædificaverunt, & construxerunt, jubente Deo Israhel, & jubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe, regibus Persarum:

15 Et compleverunt domum Dei istam usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis.

16 Fecerunt autem filii Israhel, Sacerdotes, & Levitæ, & reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem Domus Dei in gaudio.

D 17 Et obtulerunt in dedicationem Domus Dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israhel duodecim, juxta numerum tributum Israhel.

18 Et statuerunt Sacerdotes in ordinibus suis, & Levitæ in vicibus suis, super opera Dei in Jerusalem, * sicut scriptum est in libro Moyfi,

* Nu. 3. a. 6. 3. b. 9.

19 Fecerunt autem filii Israhel transmigrationis, Pascha, quartadecima die mensis primi.

20 Purificati enim fuerant Sacerdotes, & Levitæ quasi unus: omnes mundi ad immolandum Pascha universis filiis transmigrationis, & fratribus suis Sacerdotibus, & sibi.

21 Et comederunt filii Israhel, qui reversi fuerant de transmigratione, & omnes, qui se separaverant à coinquinatione Gentium terræ ad eos, ut quærent Dominum Deum Israhel.

22 Et fecerunt solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, & converterat cor regis Assur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israhel.

C A P U T V I I,

Esdras scriba, assumptis comitibus, Jerusalem ascendit cum edito regis, magnisque numeribus, legem Dei docuit, & populum quæretur; Et refertur regis editum.

A 1 Post hæc autem verba in regno Artaxerxis regis Persarum, Esdras filius Sarajæ filii Azariæ, filii Helciæ,

2 Filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob,

3 Filii Amariæ, filii Azariæ, filii Marajoth,

4 Filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci,

5 Filii Abisue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron sacerdotibus ab initio.

6 Ipse Esdras ascendit de Babylone, & ipse scriba velox in lege Moyfi, quam Dominus Deus dedit Israhel: & dedit ei rex secundum manum Domini Dei ejus super eum omnem petitionem ejus.

7 Et ascenderunt de filiis Israhel, & de filiis Sacerdotum, & de filiis Levitarum, & de cantoribus, & de janitoribus, & de Nathinæis, in Jerusalem, anno septimo Artaxerxis regis.

8 Et venerunt in Jerusalem mense quinto, ipse est annus septimus regis.

9 Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de Babylone, & in primo die mensis quinti venit in Jerusalem, juxta manum Dei sui bonam super se.

10 Esdras enim paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, & faceret, & doceret in Israhel præceptum, & judicium.

11 Hoc est autem exemplar epistolæ editæ, quod dedit rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti scribæ erudito in sermonibus, & præceptis Domini, & cæremoniis ejus in Israhel.

12 Artaxerxes rex regum Esdræ sacerdoti, scribæ legis Dei cœli doctissimo, salutem.

13 A me decretum est, ut quicumque placuerit in regno meo de populo Israhel, & de Sacerdotibus ejus, & de Levitis, ire in Jerusalem, tecum vadat.

14 A facie enim regis, & septem consiliatorum ejus, missus es, ut visites Judæam, & Jerusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua:

15 Et ut feras argentum, & aurum, quod rex, & consiliatores ejus sponte obtulerunt Deo Israhel, cujus in Jerusalem tabernaculum est.

16 Et omne argentum, & aurum, quodcumque inveneris in universa provincia Babyloniæ, & populus offerre voluerit, & de Sacerdotibus, quæ sponte obtulerint domui Dei tui, quæ est in Jerusalem.

17 Liberè accipe, & studiosè eme de hæc pecunia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia, & libamina eorum, & offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Jerusalem.

18 Sed & si quid tibi, & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento, & auro, ut faciat, juxta voluntatem Dei vestri facite.

19 Vasa quoque, quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Jerusalem.

20 Sed & cætera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque necesse est, ut expendas, dabitur de thesauro, & de fisco regis.

21 Et à me. Ego Artaxerxes rex statui, atque decrevi omnibus custodibus arcæ publicæ, qui sunt trans Flumen, ut quodcumque petierit à vobis Esdras sacerdos, scribæ legis Dei cœli, absque mora detis,

22 Usque ad argenti talenta centum, & usque ad frumenti coros centum, & usque ad vini batos centum, & usque ad batos olei centum, sal verò absque mensura.

23 Omne, quod ad ritum Dei cœli pertinet, tributur diligenter in domo Dei cœlesti, fortè irascatur contra regnum regis, & filiorum ejus.

24 Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei hujus, ut vestigal, & tributum,

& anno-

& annonas, non habeatis potestatem imponendi super eos.

25 Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue judices, & præfides, ut judicent omni populo, qui est trans Flumen, his videlicet, qui noverunt legem Dei tui, sed & imperitos docete liberè.

26 Et omnis, qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ ejus, vel certe in carcerem.

27 Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ est in Jerusalem.

28 Et in me inclinavit misericordiam suam coram rege, & consiliatoribus ejus, & universis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Israhel principes, qui ascenderent mecum.

C A P U T V I I I.

Recensentur, qui de Babylone ascenderunt cum Esdra: qui indicto jejunio pro directione itineris Deum precantes, prospere perveniunt in Jerusalem; ac vasa, quæ secum attulerunt, in templum afferunt cum votivis.

A 1 Hi sunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum, qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone.

2 De filiis Phinees, Gersom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus.

3 De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias: & cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta.

4 De filiis Phahath Moab, Elioenai filius Zarehe, & cum eo ducenti viri.

5 De filiis Secheniæ, filius Ezzechie, & cum eo trecenti viri.

6 De filiis Adan, Abed filius Jonathan, & cum eo quinquaginta viri.

7 De filiis Alam, Isaias filius Athalia, & cum eo septuaginta viri.

8 De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michael, & cum eo octoginta viri.

9 De filiis Joab, Obedia filius Jahiel, & cum eo ducenti decem, & octo viri.

10 De filiis Schomith, filius Josphias, & cum eo centum sexaginta viri.

11 De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo viginti octo viri,

12 De filiis Azzad, Johanan filius Ecce-tan, & cum eo centum, & decem viri.

13 De filiis Adoniam, qui erant novissimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Jehiel, & Samajas, & cum eis sexaginta viri.

14 De filiis Begui, Uthai, & Zachur, & cum eis septuaginta viri.

15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, & mansimus ibi tribus diebus: quæsi vique in populo, & in sacerdotibus de filiis Levi, & non inveni ibi.

16 Itaque misi Eliezer, & Ariel, & Seme-

jam, & Elnathan, & Jarib, & alterum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Mosollam principes: & Jojarib, & Elnathan sapientes.

17 Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphtæ loco, & posui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus Nathinæos, in loco Chasphtæ, ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri.

18 Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi filii Levi filii Israhel, & Sarabajam, & filios ejus, & fratres ejus decem, & octo.

19 Et Hafabiam, & cum eo Isaiam de filiis Merari, fratresque ejus, & filios ejus viginti.

20 Et de Nathinæis, quos dederat David, & principes ad ministeria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti: omnes hi suis nominibus vocabantur.

21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligerem coram Domino Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis, & filijs nostris, universaque substantiæ nostræ.

22 Erubui enim petere à rege auxilium, & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærunt cum in bonitate: & imperium ejus, & fortitudo ejus, & furor super omnes, qui derelinquunt eum.

23 Jejunavimus autem, & rogavimus Deum nostrum per hoc: & evenit nobis prosperè.

24 Et separavi de principibus Sacerdotum duodecim, Sarabiam, & Hafabiam, & cum eis de fratribus eorum decem.

25 Appendique eis argentum, & aurum, & vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obtulerat rex, & consiliatores ejus, & principes ejus, universusque Israhel eorum, qui inventi fuerant:

26 Et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, & vasa argentea centum, auri centum talenta:

27 Et crateres aureos viginti, qui habebant solidos millenos, & vasa aris fulgentis optimi duo, pulchra ut aurum.

28 Et dixi eis: Vos sancti Domini, & vasa sancta, & argentum, & aurum, quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum:

29 Vigilate, & custodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, & Levitarum, & ducibus familiarum Israhel in Jerusalem, in thesaurum domus Domini.

30 Susceperunt autem Sacerdotes, & Levitæ pondus argenti, & auri, & vasorum, ut deservent Jerusalem in domum Dei nostri.

31 Promovimus ergo à flumine Ahava duodecimo die mensis primi, ut pergeremus Jerusalem: & manus Dei nostri fuit super nos, & liberavit nos de manu inimici, & insidiatoris in via.

32 Et venimus Jerusalem, & mansimus ibi tribus diebus.

33 Die autem quarta appensum est argentum,

tum, & aurum, & vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filii Uriæ Sacerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Jozabed filius Josue: & Noadaja filius Bennoi Levitæ,

34 Juxta numerum, & pondus omnium: descriptumque est omne pondus in tempore illo.

35 Sed & qui venerant de captivitate filii transmigrationis, obtulerunt holocausta mactata Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecimo: omnia in holocaustum Domino.

36 Dederunt autem edicta regis. satrapis, qui erant de conspectu regis, & ducibus trans Flumen, & elevaverunt populum, & domum Dei.

CAPUT IX.

Audiens Esdras Judæos matrimonia contraxisse cum gentibus, scindit vestimenta sua, & populi peccata constat, lugetque coram Domino.

A. 1. **P**ostquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes, dicentes: Non est separatus populus Israel, Sacerdotes, & Levitæ, à populis terrarum, & abominationibus eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Jebusæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum:

2 Tulerunt enim de filiabus eorum sibi, & filiis suis, & commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum: manus etiam principum, & magistratum fuit in transgressione hæc prima.

3 Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum, & tunicam, & eveli capillos capitis mei, & barbæ, & sedi mcerens.

B. 4 Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum, qui de captivitate venerant, & ego sedebam tristis usque ad sacrificium vesperinum.

5 Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, & scisso pallio, & tunica, curvavi genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum,

6 Et dixi: Deus meus, confundor, & erubescio levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creverunt usque ad cælum,

7 A diebus patrum nostrorum: sed & nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, & in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, & reges nostri, & Sacerdotes nostri, in manum regum terrarum, & in gladium, & in captivitatem, & in rapinam, & in confusionem vultus, sicut & die hac.

C. 8 Et nunc quasi parum, & ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis paxillus in loco sancto ejus, & illuminaret oculos nostros Deus noster, & daret nobis vitam modicam in

servitute nostra.

9. Quia servi sumus, & in servitute nostrâ non dereliquit nos Deus noster, sed inclinavit super nos misericordiam. coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, & sublimaret domum Dei nostri, & extrueret solitudinem ejus, & daret nobis sepem in Juda, & Jerusalem.

10 Et nunc, quid dicemus, Deus noster, post hæc? quia dereliquimus mandata tua.

11. Quæ præcepisti in manu servorum tuorum prophetarum, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini, ut possideatis eam, terra immunda est, juxta immunditiam populorum, cæterarumque terrarum, & abominationibus eorum, qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquatione sua.

12 Nunc ergo * filias vestras ne detis filiis eorum, & filias eorum ne accipiat filii vestris, & non quaratis pacem eorum, & prosperitatem eorum, usque in æternum: ut confortemini, & comedatis, quæ bona sunt terræ, & hæredes habeatis filios vestros usque in sæculum.

13 Et post omnia, quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, & in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostrâ, & dedisti nobis salutem, sicut est hodie,

14. Ut non converteremur, & irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad salutem?

15 Domine Deus Israel, justus es tu: quoniam derelicti sumus, qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro: non enim stari potest coram te super hoc.

CAPUT X.

Esdras, convocatis universis filiis transmigrationis, præcepit repudiari uxores alienigenas: quod cum se facturos spondissent, recensentur, qui huic operi præsumi, & qui hujusmodi matrimonia contraxerant.

1. **S**ic ergo orante Esdra, & implorante eo, & sente, & jacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cætus grandis nimis virorum, & mulierum, & puerorum, & flevit populus fletu multo.

2 Et respondit Sechenias filius Jehiel de filiis Ælam, & dixit Esdræ: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, & duximus uxores alienigenas de populis terræ, & nunc, sicut poenitentia in Israel super hoc.

3 Percutiamus scædus cum Domino Deo nostro, ut proiciamus universas uxores, & eos, qui de his nati sunt, juxta voluntatem Domini, & eorum, qui timent præceptum Domini Dei nostri, secundum legem fiat.

4 Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare, & fac.

5 Surrexit ergo Esdras, & adjuravit principes Sacerdotum, & Levitarum, & omnes

Israel,

Israel, ut facerent secundum verbum hoc, & juraverunt.

6 Et surrexit Esdras ante domum Dei, & abiit ad cubiculum Johanan filii Eliasib, & ingressus est illuc, panem non comedit, & aquam non bibit: lugebat enim transgressionem eorum, qui venerant de captivitate.

7 Et missa est vox in Juda, & in Jerusalem omnibus filiis transmigrationis, ut congregarentur in Jerusalem.

8 Et omnis, qui non venerit in tribus diebus juxta consilium principum, & seniorum, auferetur universa substantia ejus, & ipse abicietur de cœtu transmigrationis.

9 Convenerunt igitur omnes viri Juda, & Benjamin in Jerusalem tribus diebus, ipse est mensis nonus, vigesimo die mensis: & sedit omnis populus in platea domus Dei, trementes pro peccato, & pluviiis.

10 Et surrexit Esdras sacerdos, & dixit ad eos: Vos transgressi estis, & duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israel.

11 Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, & facite placitum ejus, & separamini à populis terræ, & ab uxoribus alienigenis.

12 Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Juxta verbum tuum ad nos, sic fiat.

13 Verumtamen quia populus multus est, & tempus pluviarum, & non sustinemus stare foris, & opus non est diei unius, vel duorum (vehementer quippe peccavimus in sermone isto)

14 Constituantur principes in universa multitudine: & omnes in civitatibus nostris, qui duxerunt uxores alienigenas, veniant in temporibus statutis, & cum his seniores per civitatem, & civitatem, & judices ejus, donec avertatur ira Dei nostri à nobis super peccato hoc.

15 Igitur Jonathan filius Azahel, & Jaasia filius Thecui, steterunt super hoc, & Mesollam, & Sebethai Levites adjuverunt eos:

16 Feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt, Esdras Sacerdos, & viri principes familiarum, in domos patrum suorum, & omnes per nomina sua, & sederunt in die primo mensis decimi, ut quaerent rem.

17 Et consummati sunt omnes viri, qui duxerant uxores alienigenas, usque ad diem primam mensis primi.

18 Et inventi sunt de filiis sacerdotum, qui duxerant uxores alienigenas. De filiis Josue filii Josedec, & fratres ejus, Maasia, & Eliezer, & Jarib, & Godolia.

19 Et dederunt manus suas, ut eicerent uxores suas, & pro delicto suo arietem de ovibus offerrent.

20 Et de filiis Emmer, Hanani, & Zebedia.

21 Et de filiis Harim, Maasia, & Elia, & Semeja, & Jehiel, & Ozias.

22 Et de filiis Pheshur, Eliaenai, Maasia, Ismael, Nathanael, Jozabed, & Elasa.

23 Et de filiis Levitarum, Jozabed, & Semei, & Celaja, ipse est Calita, Phataja, Juda, & Eliezer.

24 Et de cantoribus, Eliasib. Et de janitoribus, Sellum, & Telem, & Uri.

25 Et ex Israel, de filiis Pharos, Remeja, & Jezia, & Melchia, & Miamin, & Eliezer, & Melchia, & Banca.

26 Et de filiis Ælam, Mathania, Zacharias, & Jehiel, & Abdi, & Jerimoth, & Elia.

27 Et de filiis Zethua, Eliaenai, Eliasib, Mathania, & Jerimuth, & Zabad, & Aziza.

28 Et de filiis Bebai, Johanan, Hananja, Zabbai, Athalai.

29 Et de filiis Bani, Mesollam, & Melluch, & Adaja, Jasub, & Saal, & Ramoth.

30 Et de filiis Phahath Moab, Edna, & Chalal, Banajas, & Maasias, Mathanias, Be-seleel, Bennui, & Manasse.

31 Et de filiis Herem, Eliezer, Josue, Melchias, Semejas, Simeon.

32 Benjamin, Maloch, Samarias:

33 Et de filiis Hasom, Mathanai, Mathatha, Zabad, Eliphelet, Jermai, Manasse, Semei.

34 De filiis Bani, Maaddi, Amram, & Vel,

35 Bancas, & Badajas, Cheliam,

36 Vania, Marimuth, & Eliasib,

37 Mathanias, Mathanai, & Jasi.

38 Et Bani, & Bennui, Semei,

39 Et Salmias, & Nathan, & Adajas,

40 Et Mechnedebai, Sifai, Sarai,

41 Ezrel, & Selemaju, Semeia,

42 Sellum, Amaria, Joseph.

43 De filiis Nebo, Jehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Jeddu, & Joel, & Banaja.

44 Omnes hi acceperant uxores alienigenas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR.

CAPUT PRIMUM.

*Nehemias Artaxerxis pincerna, audita
Judæorum, qui à captivitate residui erant,
afflictione, flet, ac multis diebus jejunans,
populi peccata confitens, & misericordiam
à Deo petens.*

Verba Nehemiæ filii Helchiae.
Et factum est in mense Cas-
leu, anno vigesimo, & ego
eram in Susis castro.

2 Et venit Hanani unus de
fratribus meis, ipse, & viri ex Juda : &
interrogavi eos de Judæis, qui remanserant,
& supererant de captivitate, & Jeru-
salem.

3 Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, &
relictæ sunt de captivitate ibi in provincia, in
afflictione magna sunt, & in opprobrio: &
murus Jerusalem dissipatus est, & portæ ejus
combustæ sunt igni.

4 Cumque audissem verba hujuscemodi,
sedi, & fleui, & luxi diebus multis: jejuna-
bam, & orabam ante faciem Dei cæli.

5 Et dixi: *Quæso, Domine, Deus cæli for-
tis, magne, atque terribilis, qui custodis pa-
stium, & misericordiam cum his, qui te dili-
gunt, & custodiunt mandata tua.

6 Fiant aures tuæ auscultantes, & oculi tui
aperiti, ut audias orationem servi tui, quæ
ego oro coram te hodie, nocte, & die, pro fi-
liis Israel servis tuis: & confiteor pro peccatis
filiorum Israel, quibus peccaverunt tibi: ego
& domus patris mei peccavimus.

7 Vanitate seducti sumus, & non custo-
divimus mandata tua, & caeremonias,
& judicia, quæ præcepisti Moyssi famulo
tuo.

8 Memento verbi, quod mandasti Moyssi
servo tuo, dicens: Cum transgressi fueritis,
ego dispergam vos in populos:

9 Et si revertamini ad me, & custodiatis
præcepta mea, & faciatis ea: etiam si abducti
fueritis ad extrema cæli, inde congregabo
vos, & reducam in locum, quem elegi, ut ha-
bitaret nomen meum ibi.

10 Et ipsi servi tui, & populus tuus: quos
redemisti in fortitudine tua magna, & in ma-
nu tua valida.

11 Obsecro, Domine, sit auris tua atten-
dens ad orationem servi tui, & ad orationem
servorum tuorum, qui volunt timere nomen
tuum: & dirige servum tuum hodie, & da ei
misericordiam ante virum hunc: ego enim
eram pincerna regis.

CAPUT II.

*Nehemias, impetratis à rege litteris,
venit Jerusalem, & ad murorum infra-
rationem hortatur, & incumbit, frustra
fremtentibus hostibus.*

1 Factum est autem in mense Nisan, an-
no vigesimo Artaxerxis regis: & vi-
num erat ante eum, & levavi vinum, & dedi
regi: & eram quasi languidus ante faciem
ejus.

2 Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tri-
stis est, cum te egrotum non videam? non est
hoc frustra, sed malum nescio, quod in corde
tuo est. Et timui valde, ac nimis.

3 Et dixi regi: Rex, in æternum vive: quare
non crearet vultus meus, quia civitas do-
mus sepulchrorum patris mei deserta est, &
portæ ejus combustæ sunt igni.

4 Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et
oravi Deum cæli,

5 Et dixi ad regem: Si videtur regi bonum,
& si placet servus tuus ante faciem tuam, ut
mittas me in Judæam, ad civitatem sepulchri
patris mei, & ædificabo eam.

6 Dixitque mihi rex, & regina, quæ sedebat
juxta eum: Usque ad quod tempus erit iter
tuum, & quando revertaris? & placuit ante
vultum regis, & misit me: & constituisti
tempus.

7 Et dixi regi: Si regi videtur bonum, &
pistolas det mihi ad duces regionis trans
Flumen, ut traducant me, donec veniam in
Judæam:

8 Et epistolam ad Asaph custodem saltus
regis, ut det mihi ligna, ut tegere possim por-
tas turris domus, & muros civitatis, & do-
mum, quam ingressus fuero. Et dedit mihi
rex juxta manum Dei mei bonam mecum.

9 Et veni ad duces regionis trans Flumen,
dedique eis epistolas regis. Miserat autem
rex mecum principes militum, & equites.

10 Et audiverunt, Sanaballat Horonites,
& Tobias servus Ammanites: & contristi-
ti sunt afflictione magna, quod venisset ho-
mo, qui quaereret prosperitatem filiorum
Israel.

11 Et veni Jerusalem, & eram ibi tribus
diebus,

12 Et surrexi nocte ego, & viri pauci me-
cum, & non indicavi cuiquam, quid Deus
dedisset in corde meo, ut facerem in Jerusa-
lem, & jumentum non erat mecum, nisi animal,
cui sedebam.

13 Et egressus sum per portam vallis nocte,
& ante fontem draconis, & ad portam

stercoris, & considerabam murum Jerusalem
dissipatum, & portas ejus consumptas igni.

14 Et transivi ad portam fontis, & ad a-
quæductum regis, & non erat locus jumen-
to, cui sedebam, ut transiret.

15 Et ascendi per torrentem nocte, & con-
siderabam murum, & reversus veni ad por-
tam vallis, & redii.

16 Magistratus autem nesciebant, quod ab-
issem, aut quid ego facerem: sed & Judæis, &
sacerdotibus, & optimatibus, & magistrati-
bus, & reliquis, qui faciebant opus, usque ad
id loci nihil indicaveram.

17 Et dixi eis: Vos nostis afflictionem, in
qua sumus, quia Jerusalem deserta est, & por-
tæ ejus consumptæ sunt igni: venite, & ædi-
ficemus muros Jerusalem, & non sumus ul-
tra opprobrium.

18 Et indicavi eis manum Dei mei, quod
esset bona mecum, & verba regis, quæ locutus
esset mihi, & ajo: Surgamus, & ædificemus. Et
confortatæ sunt manus eorum in bono.

19 Audierunt autem, Sanaballat Horoni-
tes, & Tobias servus Ammanites, & Gosem
Arabs, & subannaverunt nos, & despexerunt,
dixeruntque: Quæ est hæc res, quam facitis?
numquid contra regem vos rebellatis?

20 Et reddidi eis sermonem, dixique ad
eos: Deus cæli ipse nos juvat, & nos servi ejus
sumus: surgamus, & ædificemus: vobis au-
tem non est pars, & justitia, & memoria in
Jerusalem.

CAPUT III.

*Jerusalem in muris, turribus, ac portis ædi-
ficatur à variis, qui hic recesserunt.*

1 Et surrexit Eliasib sacerdos magnus, &
fratres ejus sacerdotes, & ædificave-
runt portam gregis: ipsi sanctificaverunt
eam, & statuerunt valvas ejus, & usque ad
turrim centum cubitorum sanctificaverunt
eam usque ad turrim Hananel.

2 Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho:
& juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.

3 Portam autem piscium ædificaverunt fi-
lius Asnaa: ipsi texerunt eam, & statuerunt val-
vas ejus, & seras, & vestes. Et juxta eos ædi-
ficavit Marimuth filius Uriæ, filii Accus.

4 Et juxta eum ædificavit Mosollam filius
Barachia, filii Mesebebel: & juxta eos ædi-
ficavit Sadoc filius Baana:

5 Et juxta eos ædificaverunt Thecueni: opti-
matas autem eorum non supposuerunt cola-
sua in opere Domini sui.

6 Et portam veterem ædificaverunt, Joja-
da filius Phasæ, & Mosollam filius Besodia:
ipsi texerunt eam, & statuerunt valvas ejus,
& seras, & vestes:

7 Et juxta eos ædificaverunt, Meltias Ga-
baonites, & Jadon Meronathites, viri de Ga-
baon, & Maspha, pro duce qui erat in regione
trans Flumen.

8 Et juxta eum ædificavit Eziel filius Ara-
ja aurifex: & juxta eum ædificavit Ananias fi-
lius pigmentarii: & dimiserunt Jerusalem us-
que ad murum plateæ latioris.

9 Et juxta eum ædificavit Raphaja filius

Hur, princeps vici Jerusalem.
10 Et juxta eum ædificavit Jedaja filius
Haromaph contra domum suam: & juxta
eum ædificavit Hattus filius Hasebonia.

11 Mediam partem vici ædificavit Mel-
chias filius Herem, & Hasub filius Phahath
Moab, & turrim furnorum.

12 Et juxta eum ædificavit Sellum filius
Alohes princeps mediæ partis vici Jerusa-
lem, ipse, & filia ejus.

13 Et portam vallis ædificavit Hanum, &
habitatores Zanoë: ipsi ædificaverunt eam,
& statuerunt valvas ejus, & seras, & vestes,
& mille cubitos in muro usque ad portam
sterquiliniæ.

14 Et portam sterquiliniæ ædificavit Mel-
chias filius Rechab, princeps vici Bethacha-
ram: ipse ædificavit eam, & statuit valvas
ejus, & seras, & vestes.

15 Et portam fontis ædificavit Sellum fi-
lius Cholhoza, princeps pagi Maspha: ipse æ-
dificavit eam, & texit, & statuit valvas ejus,
& seras, & vestes, & muros piscinæ Siloë in
hortum regis, & usque ad gradus, qui descen-
dunt de Civitate David.

16 Post eum ædificavit Nehemias filius
Azboe, princeps dimidiæ partis vici Bethsur,
usque contra sepulchrum David, & usque ad
piscinam, quæ grandi opere constructa est, &
usque ad domum fortium.

17 Post eum ædificaverunt Levita, Re-
hum filius Benni: Post eum ædificavit Hase-
bias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in
vico suo.

18 Post eum ædificaverunt fratres eorum,
Banai filius Enadad, princeps dimidiæ partis
Ceilæ.

19 Et ædificavit juxta eum Azer filius Jo-
sue, princeps Maspha, mensuram secundam,
contra ascensum firmissimi anguli.

20 Post eum in monte ædificavit Baruch
filius Zachai mensuram secundam, ab an-
gulo usque ad portam domus Eliasib sacer-
dotis magni.

21 Post eum ædificavit Merimuth filius
Uriæ filii Haccus, mensuram secundam, à
porta domus Eliasib, donec extenderetur
domus Eliasib.

22 Et post eum ædificaverunt sacerdotes,
viri de campestribus Jordanis,

23 Post eum ædificavit Benjamin, & Ha-
sub contra domum suam: & post eum ædi-
ficavit Azarias filius Maaia filii Ananiae con-
tra domum suam.

24 Post eum ædificavit Benni filius Hena-
dad mensuram secundam, à domo Azariae
usque ad flexuram, & usque ad angulum.

25 Phalel filius Ozi contra flexuram, &
turrim, quæ eminet de domo regis excelsa,
id est, in atrio carceris: post eum Phadaja
filius Pharos.

26 Nathinai autem habitabant in Ophel
usque contra portam aquarum ad Orientem,
& turrim, quæ prominbat.

27 Post eum ædificaverunt Thecueni men-
suram secundam è regione, à turre magna, &
eminente usque ad murum templi.

28 Surfum autem à porta equorum ædifica-

verunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam.

29 Post eos edificavit Sadoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum edificavit Semaja filius Sechenia, custos portae Orientalis.

30 Post eum edificavit Hanania filius Selemia, & Hanan filius Selepht sextus, mensuram secundam: post eum edificavit Mosollam filius Barachia, contra gazophylacium suum. Post eum edificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinaeorum, & scruta vendentium contra portam judicalem, & usque ad cenaculum anguli.

31 Et inter cenaculum anguli in porta gregris edificaverunt aurifices, & negotiatores.

CAPUT IV.

Adversantibus Sanaballat, & Tobias cum caeteris gentibus, Judaei altera manu edificavit, altera gladium tenent, & Nehemia contra illorum subannationes, & insidias Deum orante, opus perficitur.

A F Actum est autem, cum audisset Sanaballat, quod edificarem murum, iratus est valde: & motus nimis subannavit Judaeos.

2 Et dixit coram fratribus suis, & frequentia Samaritanorum: Quid Judaei faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes. Num sacrificabunt, & complebunt in una die? Numquid edificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combusti sunt?

3 Sed & Tobias Ammanites proximus ejus ait: Edificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.

4 Audi, Deus noster, quia facti sumus despectui: converte opprobrium super caput eorum, & da eos in despectionem in terra captivitatis.

5 Ne operas iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt edificantes.

B 6 Itaque edificavimus murum, & conjunximus totum usque ad partem dimidiam: & provocatum est cor populi ad operandum.

7 Factum est autem, cum audisset Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitae, & Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Jerusalem, & quod coepissent interrupta concludi, irati sunt nimis.

8 Et congregati sunt omnes pariter, ut venirent, & pugnarent contra Jerusalem, & molirentur insidias.

9 Et oravimus Deum nostrum, & posuimus custodes super murum die, ac nocte contra eos.

10 Dixit autem Judas: Debilitata est fortitudo portantis, & humus nimia est, & nos non poterimus edificare murum.

C 11 Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, & ignorent, donec veniamus in medium eorum, & interficiamus eos, & cessare faciamus opus.

12 Factum est autem, venientibus Judaeis, qui habitabant juxta eos, & dicentibus nobis per decem vices, ex omnibus locis, qui-

bus venerant ad nos, 13 Statui in loco post murum per circum populum in ordinem cum gladiis suis, & lanceis, & arcibus.

14 Et perpexi, atque surrexi: & ajo ad optimates, & magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni, & terribilis memento te, & pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, & filiabus vestris, & uxoribus vestris, & domibus vestris.

15 Factum est autem, cum audissent inimici nostri, nunciatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum.

16 Et factum est a die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceae, & scuta, & arcus, & loricae, & principes post eos in omni domo Juda.

17 Edificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: una manu sua faciebat opus, & altera tenebat gladium:

18 Edificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes. Et edificabant, & clangebant buccina juxta me.

19 Et dixi ad optimates, & ad magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande est & latum, & nos separati sumus in muro procul alter ab altero:

20 In loco quocumque audieritis clangorem tubae, illuc concui rite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis.

21 Et nos ipsi faciamus opus: & media pars nostrum teneat lanceas, ab ascensu aurora, donec egrediantur ultra.

22 In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Jerusalem, & sint nobis vices per noctem, & diem, ad operandum.

23 Ego autem, & fratres mei, & pueri mei, & custodes, qui erant post me, non deponabamus vestimenta nostra: unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

CAPUT V.

In magna fame Nehemias divites avaros increpat, usurasque prohibet, sua indigentibus sponte largiens: itaque haec operis memoriam submovet.

1 E T factus est clamor populi, & uxorum ejus magnus, adversis fratres suos Judaeos.

2 Eterat, qui diceret: Filii nostri, & filiae nostrae multae sunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, & comedamus, & vivamus.

3 Eterant, qui dicerent: Agros nostros, & vineas, & domos nostras opponamus, & accipiamus frumentum in fame.

4 Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, demusque agros nostros & vineas:

5 Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic carnes nostrae sunt: & sicut filii eorum, ita & filii nostri. Ecce nos subjugamus filios nostros, & filias nostras in servitutem, & de filiabus nostris sunt famulae, nec habemus, un-

de pos-

CAPUT VI.

Sanaballat cum sociis Judaeis Nehemiam ad foedus insidiosis litteris invitans, minatur accusationem de affectato regno, ac sic edificationem impedire nitens, non terret, nec immutat propositum Nehemiae: completoque muro, imuerunt omnes finitimae gentes.

A F Actum est autem, cum audisset Sanaballat, & Tobias, & Gossam Arabis, & caeteri inimici nostri, quod edificassem eorum murum, & non esset in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis.)

2 Miserunt Sanaballat, & Gossam ad me, dicentes: Veni, & percutiamus foedus pariter in viculis in Campo Ono. Ipsi autem cogitabant, ut facerent mihi malum.

3 Misi ergo ad eos nuncios, dicens: Opus grande ego facio, & non possum descendere: ne forte negligatur, cum venero, & descendero ad vos.

4 Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quatuor vices: & respondi eis juxta sermonem priorem.

B 5 Et misit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum suum, & epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo:

6 In gentibus auditum est, & Gossam dixit, quod tu, & Judaei cogitetis rebellare, & propterea edifices murum, & levare te velis super eos regem: propter quam causam

7 Et prophetas posueris, qui praedicent de te in Jerusalem. dicentes: Rex in Judaea est. Auditurus est rex verba haec: idcirco nunc veni, ut ineamus consilium pariter.

8 Et misit ad eos, dicens: Non est factum secundum verba haec, quae tu loqueris: de corde enim tuo tu componis haec.

9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes, quod cessarent manus nostrae ab opere, & quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manus meas:

C 10 Et ingressus sum domum Semajae filii Dalajae filii Metabeel secreti. Qui ait: Trastemus nobiscum in domo Dei in medio templi, & claudamus portas adis: quia venturi sunt, ut interficiant te, & nocte venturi sunt ad occidendum te.

11 Et dixi: Num quisquam similis mei fugit? & quis, ut ego, ingreditur templum, & vivet? non ingrediar.

12 Et intellexi, quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, & Tobias, & Sanaballat conductissent eum.

13 Acceperat enim pretium, ut territus facerem, & peccarem, & haberent malum, quod exprobrarent mihi.

14 Memento mei, Domine, pro Tobia, & Sanaballat, juxta opera eorum talia: sed & Noadiae prophetae, & caeterorum prophetarum, qui terrebant me.

D 15 Completus est autem murus vigesimo quinto die mensis Elul, quinquaginta duobus diebus.

16 Factum est ergo, cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent universae gentes,

de possint redimi, & agros nostros, & vineas nostras alii possident.

6 Et iratus sum nimis, cum audissem clamorem eorum secundum verba haec:

B 7 Cogitavitque cor meum mecum: & increpavi optimates, & magistratus, & dixi eis: Usurastis singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi adversum eos concionem magnam.

8 Et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus fratres nostros Judaeos, qui venditi fuerant gentibus, secundum possibilitatem nostram, & vos igitur venditis fratres vestros, & redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt, quid responderent.

9 Dixitque ad eos: Non est bona res, quam facitis: quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris?

10 Et ego, & fratres mei, & pueri mei commodavimus plurimum pecuniam, & frumentum: non repetamus in commune istud, & alienum concedamus, quod debetur nobis.

C 11 Reddite eis hodie agros suos, & vineas suas, & oliveta sua, & domos suas: quin potius & centesimam pecuniae, frumenti, vini, & olei, quam exigere soletis ab eis, date pro illis.

12 Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quaeremus: sicque faciemus, ut loqueris. Et vocavi sacerdotes, & adjuravi eos, ut facerent, juxta quod dixeram.

13 Insuper excussi sinum meum, & dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit verbum istud, de domo sua, & de laboribus suis, sic excutiat, & vacuus fiat. Et dixit universa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus, sicut erat dictum.

14 A die autem illa, qua praeeperat rex mihi, uresem dux in terra Juda, ab anno vigesimo usque ad annum trigesimalium secundum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego, & fratres mei annonas, quae ducibus debebantur, non comedimus.

D 15 Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, & acceperunt ab eis, in pane, & vino, & pecunia, quotidie fidos quadraginta: sed & ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei.

16 Quin potius in opere muri edificavi, & agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant.

17 Judaei quoque, & magistratus, centum quinquaginta viri, qui veniebant ad nos de gentibus, quae in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant.

18 Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diversae, & alia multa tribuebam: insuper & annonas ducatus mei non quasi vi: valde enim attenuatus erat populus.

19 Memento mei, Deus meus, in bonum, secundum omnia, quae feci populo huic.

quæ erant in circuitu nostro, & conciderent intra semetipsos, & scirent, quod à Deo factum esset opus hoc.

17 Sed & in diebus illis multæ optimatum Judaorum epistolæ mittebantur ad Tobiam, & à Tobia veniebant ad eos.

18 Multi enim erant in Judæa habentes jamentum ejus, quia gener erat Secheniæ filii Area, & Johanan filius ejus acceperat filiam Mosollam filii Barachiz:

19 Sed & laudabant eum coram me, & verba mea nunciabant ei: & Tobias mittebat epistolas, ut terreret me.

CAPUT VII.

Per Nehemiam constituntur custodes in Jerusalem: deinde convocato populo recensentur hi, qui primum ascenderant Jerusalem, una cum jumentis ipsorum: danturque munera ad opus ædificationis.

Postquam autem ædificatus est murus, & posuimus valvas, & recessus janitores, & cantores, & Levitæ:

2 Præcepi Hanani fratri meo, & Hananiæ principi domus de Jerusalem (ipse enim quasi vir verax, & timens Deum plus cæteris videbatur.)

3 Et dixi eis: Non aperiantur portæ Jerusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent, clausæ portæ sunt, & oppilata: & posui custodes de habitatoribus Jerusalem, singulos per vias suas, & unumquemque contra domum suam.

4 Civitas autem erat lata nimis & grandis, & populus parvus in medio ejus, & non erat domus ædificata.

5 Deus autem dedit in corde meo, & congregavi optimates, & magistratus, & vulgus, ut recenserem eos: & inveni librum census eorum, qui ascenderant primum, & inventum est scriptum in eo.

6 * Isti filii provinciarum, qui ascenderunt de captivitate migrantium, quos transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis, & reversi sunt in Jerusalem, & in Judæam unusquisque in civitatem suam.

7 Qui venerunt cum Zorobabel, Josue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardocheus, Belsam, Mespharath, Begoai, Nathi, Baana. Numerus virorum populi Israel:

8 Filii Pharos, duo millia centum septuaginta duo:

9 Filii Saphatia, trecenti septuaginta duo:

10 Filii Area, sexcenti quinquaginta duo:

11 Filii Phaharhmoab filiorum Josue & Joab, duo millia octingenti decem & octo:

12 Filii Ælam, mille ducenti quinquaginta quatuor.

13 Filii Zerhua, octingenti quadraginta quinque:

14 Filii Zachai, septingenti sexaginta:

15 Filii Bani, sexcenti quadraginta octo:

16 Filii Bebai, sexcenti viginti octo:

17 Filii Azgad, duo millia trecenti viginti duo:

18 Filii Adonicæ, sexcenti sexaginta septem:

Filii Reguai, duo millia sexaginta septem:

A. Ecl. 49. 4. 15.

B. 1. 1. 1. 1. 1.

C.

19 Filii Adin, sexcenti quinquaginta quinque:

20 Filii Ater, filii Hezecia, nonaginta octo:

21 Filii Hasem, trecenti viginti octo:

22 Filii Bebai, trecenti viginti quatuor:

23 Filii Hareph, centum duodecim:

24 Filii Gabao, nonaginta quinque:

25 Filii Bethlehem, & Netupha, centum octoginta octo.

26 Viri Anathoth, centum viginti octo.

27 Viri Bethazmoth, quadraginta duo.

28 Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth, septingenti quadraginta tres.

29 Viri Rama, & Geba, sexcenti viginti unum:

30 Viri Machmas, centum viginti duo.

31 Viri Bethel, & Hai, centum viginti tres.

32 Viri Nebo, alterius, quinquaginta duo.

33 Viri Ælam, alterius, mille ducenti quinquaginta quatuor.

34 Filii Harem, trecenti viginti.

35 Filii Jericho, trecenti quadraginta quinque.

36 Filii Lod Hadid, & Ono, septingenti viginti unum.

37 Filii Senaa, tria millia nongenti triginta.

38 Sacerdotes: Filii Idaja in domo Josue, nongenti septuaginta tres.

39 Filii Emmer, mille quinquaginta duo.

40 Filii Phashur, mille ducenti quadraginta septem.

41 Filii Arem, mille decem & septem.

42 Levitæ:

43 Filii Josue, & Cedmihel filiorum.

44 Oduia, septuaginta quatuor. Cantores:

45 Filii Asaph, centum quadraginta octo.

46 Janitores: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatia, filii Sobai, centum triginta octo.

47 Nathinai: filii Soha, filii Hasupha, filii Tebbaoth,

48 Filii Ceros, filii Saa, filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai,

49 Filii Anan, filii Geddel, filii Gaber,

50 Filii Raaja, filii Rafin, filii Necoda,

51 Filii Gezen, filii Aza, filii Phafsa,

52 Filii Bebai, filii Munim, filii Nephussim,

53 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,

54 Filii Besloth, filii Mahida, filii Harfa,

55 Filii Bercoz, filii Sifara, filii Thema,

56 Filii Nafia, filii Hatipha,

57 Filii servorum Salomonis, filii Sothai, filii Sopheret, filii Pharida,

58 Filii Jahala, filii Darcon, filii Tedbel,

59 Filii Sapharia, filii Hatil, filii Prochereh, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon.

60 Omnes Nathinai, & filii servorum Salomonis, trecenti nonaginta duo:

61 Hi sunt autem, qui ascenderunt de Thelmela, Thelharfa, Cherub, Addon, & Emmer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum, & semen suum, utrum ex Israel essent.

62 Filii Dalaja, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quadraginta duo.

63 Et de Sacerdotibus, filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem: & vocatus est nomine eorum.

64 Hi quæsierunt scripturam suam in con-

su, & non invenerunt: & ejecti sunt de sacerdotio.

65 Dixitque Acherfatha eis, ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec staret Sacerdos doctus, & eruditus.

66 Omnis multitudo quasi vir unus, quadraginta duo millia trecenti sexaginta,

67 Absque servis, & ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti triginta septem, & inter eos cantores, & cantatrices, ducenti quadraginta quinque.

68 Equi eorum, septingenti triginta sex: muli eorum, ducenti quadraginta quinque:

69 Cameli eorum, quadringenti triginta quinque: asini, sex millia septingenti viginti.

Hæcque referunt, quid in commentario scriptum fuerit, cum Nehemias historia texitur.

70 Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Acherfatha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta.

71 Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas.

72 Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia, & tunicas sacerdotales sexaginta septem.

73 Habitaverunt autem Sacerdotes, & Levitæ, & janitores, & cantores, & reliquum vulgus, & Nathinai, & omnis Israel, in civitatibus suis.

CAPUT VIII.

Esdra, distincte populo, verba Legis recitat, explicatque, facto per Levitas silentio, & contristatum populum Nehemias consolatur, allatisque frondibus celebrant septem diebus festum tabernaculorum: legente singulis diebus Esdras in libro Legis.

Et venerat mensis septimus: filii autem Israel erant in civitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus, ad plateam, quæ est ante portam aquarum: & dixerunt Esdræ scribæ, ut afferret librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israel.

2 Attulit ergo Esdras Sacerdos legem coram multitudine virorum, & mulierum, euntesque, qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi.

3 Et legit in eo aperte in platea, quæ erat ante portam aquarum, de mane usque ad mediam diem, in conspectu virorum, & mulierum, & sapientium: & aures omnis populi erant erectæ ad librum.

4 Stetit autem Esdras scriba super gradum lignum, quem fecerat ad loquendum: & steterunt juxta eum, Mathathias, & Semeja, & Ania, & Uria, & Helcia, & Maasia, ad dexteram ejus: & ad sinistram, Phadaja, Mifael, & Melchia, & Hasum, & Hasbadana, Zacharia, & Mosollam.

5 Et aperuit Esdras librum coram omni populo: super universum quippe populum eminebat: & cum aperuisset eum, stetit omnis populus.

6 Et benedixit Esdras Domino Deo ma-

gno: & respondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus suas, & incurvati sunt, & adoraverunt Deum prout in terram.

7 Portò Josue, & Bani, & Serebia, Jamin, Accub, Septhai, Oda, Maasia, Celicha, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaja, Levitæ, silentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem stabat in gradu suo.

8 Et legerunt in Libro legis Dei distinctè, & aperte ad intelligendum: & intellexerunt, cum legeretur.

9 Dixit autem Nehemias (ipse est Acherfatha) & Esdras sacerdos, & scriba, & Levitæ interpretantes universo populo: Dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, & nolite flere. Flebat enim omnis populus, cum audiret verba legis.

10 Et dixit eis: Ite, comedite pinguis, & bibite mulsum, & mittite partes his, qui non præparaverunt sibi: quia sanctus dies Domini est, & nolite contristari: gaudium etenim Domini est fortitudo nostra.

11 Levitæ autem silentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies sanctus est, & nolite dolere.

12 Abiit itaque omnis populus, ut comederet, & biberet, & mitteret partes, & faceret lætitiâ magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

13 Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi, Sacerdotes, & Levitæ, ad Esdram scribam, ut interpretaretur eis verba Legis.

14 Et invenerunt scriptum in Lege, præcepisse Dominum in manu Moysi, ut habitent filii Israel in tabernaculis, in die solemnium, mensis septimo:

15 Et ut prædicent, & divulgent vocem in universis urbibus suis, & in Jerusalem, dicentes: Egredimini in montem, & afferite frondes olivæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni memorosi: ut fiant tabernacula, sicut scriptum est.

16 Et egressus est populus, & attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula unusquisque in domate suo, & in atris suis, & in atris domus Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea portæ Ephraim.

17 Fecit ergo univèrsa Ecclesia eorum, qui redierant de captivitate, tabernacula, & habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant à diebus Josue filii Nun latere filii Israel usque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis.

18 Legit autem in Libro legis Dei per dies singulos, à die primo usque ad diem novissimum, & fecerunt solemnitatem septem diebus, & in die octavo collectam juxta ritum.

CAPUT IX.

Populus in jejuniis, & saccis paenitent separatis ab alienigenis: Levitæ confitentur Dei beneficia, Israelicumque celeriter, & pro populo orant, ac ita factus cum Domino ferunt.

In die autem vigesimo quarto mensis hujus, convenerunt filii Israel in jejuniis, & in saccis, & humis super eos.

C.

D.

A.

2 Et separatim est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena : & steterunt, & confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum.

3 Et confurrexerunt ad standum : & legērunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum suum.

4 Surrexerunt autem super gradum Levitarum, Josue, & Bani, & Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, & Canani, & clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum.

5 Et dixerunt Levitæ, Josue, & Cedmihel, Bonni, Hasebna, Serebia, Odaja, Sebnia, Phathahia : Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum : & benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione, & laude.

6 Tu ipse, Domine, solus, tu fecisti cælum, & cælum caelorum, & omnem exercituum eorum : terram, & universa, quæ in ea sunt : maria, & omnia, quæ in eis sunt : & tu vivificas omnia hæc, & exercitus cæli te adorant.

7 Tu ipse, Domine Deus, qui elegisti Abrâ, & eduxisti eum de igne Chaldaeorum, & posuisti nomen ejus Abraham.

8 Et invenisti cor ejus fidele coram te : & percussisti eum eo scodus, ut dares ei Terram Chananaï, Hethæi, & Amorrhæi, & Pheræzi, & Jebusæi, & Gergesæi, ut dares semini ejus : & implesti verba tua, quoniam justus es.

9 Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto : clamoremque eorum audisti super Mare rubrum.

10 Et dedisti signa, atque portenta in Pharaone, & in universis servis ejus, & in omni populo terræ illius : cognovisti enim, quia superbè egerant contra eos : & fecisti tibi nomen, sicut & in hac die.

11 Et mare divisisti ante eos, & transferunt per medium maris in sicco : persecutores autem eorum projecisti in profundum, quasi lapidem in aquas validas.

12 Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem, & in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingrediebantur.

13 Ad montem quoque Sinai descendisti, & locutus es cum eis de cælo, & dedisti eis judicia recta, & legem veritatis, ceremonias, & præcepta bona :

14 Et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis, & mandata, & ceremonias, & legem præcepisti eis, in manu Moysi servi tui.

15 Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum, & aquam de petra eduxisti eis sitientibus, & dixisti eis, ut ingrederentur, & possiderent terram, super quam levasti manum tuam, ut traderes eis.

16 Ipsi verò, & patres nostri superbè egerunt, & induraverunt cervices suas, & non audierunt mandata tua.

17 Et noluerunt audire, & non sunt recordati mirabilia tuorum, quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas, & dederunt caput, ut converterentur ad servitutem suam.

quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens & misericors, longanimis, & multa miserationis, non dereliquisti eos :

18 Et quidem cum fecissent sibi vitulum constabilem, & dixissent : iste est vitulum, qui eduxit te de Ægypto : feceruntque blasphemias magnas.

19 Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto : columna nubis non recessit ab eis per diem, ut duceret eos in viam, & columna ignis per noctem, ut ostenderet eis iter, per quod ingrederentur.

20 Et spiriti tuum bonum dedisti, qui doceret eos, & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum, & aquam dedisti eis in siti.

21 Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit : vestimenta eorum non inveteraverunt, & pedes eorum non sunt attriti.

22 Et dedisti eis regna, & populos, & parcius es eis fortes : & possederunt terram Sehon, & terram regis Hicibon, & terram Og regis Basan.

23 Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli, & adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum, ut ingrederentur, & possiderent.

24 Et venerunt filii, & possederunt terram, & humiliasti eorum eis habitatores terræ Chananaeos, & dedisti eos in manu eorum, & reges eorum & populos terræ, ut facerent eis sicut placebat illis.

25 Caperunt itaque urbes munitas, & humum pinguem, & possederunt domos pennis cunctis bonis : cisternas ab aliis fabricatas, vineas, & oliveta, & ligna pomifera multa : & comederunt, & saturati sunt, & inpinguati sunt, & abundaverunt deliciis in bonitate tua magna.

26 Provocaverunt autem te ad iracundiam, & recesserunt a te, & projecerunt legem tuam post terga sua : & prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos, ut reverterentur ad te : feceruntque blasphemias grandes.

27 Et dedisti eos in manu hostium suorum, & afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, & tu de cælo audisti, & secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum.

28 Cuiusque requievissent, reversi sunt, ut facerent malum in conspectu tuo : & dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, & possederunt eos. Convertiq; sunt, & clamaverunt ad te : tu autem de cælo exaudisti, & liberasti eos in misericordiis tuis, multis temporibus.

29 Et contestatus es eos, ut reverterentur ad legem tuam. Ipsi verò superbè egerunt, & non audierunt mandata tua, & in judiciis tuis peccaverunt, quæ facit homo, & vivet in eis : & dederunt humerum recedentem, & cervicem suam induraverunt, nec audierunt.

30 Et protraxisti super eos annos multos, & contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum : & non audierunt, & tradidisti eos in manu populorum terrarum.

B

* Gen. 11. d. 31.

C

D

31 In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos : quoniam Deus miserationum, & clemens es tu.

32 Nunc itaque, Deus noster magne, fortis, & terribilis, custodiens pactum, & misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem, qui invenit nos, reges nostros, & principes nostros, & sacerdotes nostros, & prophetas nostros, & patres nostros, & omnem populum tuum, a diebus regis Assur usque in diem hanc.

33 Et tu justus es in omnibus, quæ venerunt super nos : quia veritatem fecisti, nos autem impiè egimus.

34 Reges nostri, principes nostri, sacerdotes nostri, & patres nostri non fecerunt legem tuam, & non attenderunt mandata tua, & testimonia tua, quæ testificatus es in eis.

35 Et ipsi in regnis suis, & in bonitate tua multa, quàm dederas eis, & in terra lacissima, & pingui, quam tradideras in conspectu eorum, non servierunt tibi, nec reversi sunt a studiis suis pessimis.

36 Ecce nos ipsi hodie servi sumus : & terra, quam dedisti patribus nostris, ut comederent panem ejus, & quæ bona sunt ejus, & nos ipsi servi sumus in ea.

37 Et fruges ejus multiplicatur regibus, quos posuisti super nos propter peccata nostra, & corporibus nostris dominantur, & iumentis nostris secundum voluntatem suam, & in tribulatione magna sumus.

38 Super omnibus ergo his nos ipsi percussimus scodus, & feribimus, & signant principes nostri, Levitæ nostri, & Sacerdotes nostri.

C A P U T X.

Reversentur, qui scodus initum signaverunt, quo pollicentur se servaturos universa Dei præcepta, maxime de non comiscendo cum alienigenis, de servandis sabbato, anno septimo, oblationibus, primitiis, ac decimis.

1 Signatores autem fuerunt, Nehemias,

2 Sathersatha filius Hachelai, & Sedecias,

3 Sarajas, Azarias, Jeremias,

4 Pheshur, Amarias, Melchias,

5 Hattus, Sebenia, Melluch,

6 Harem, Merimuth, Obdias,

7 Danicl, Genthon, Baruch,

8 Mosollam, Abia, Miamin,

9 Maazia, Belgai, Semeja : hi Sacerdotes.

10 Porro Levitæ, Josue filius Azania, Ben-nui de filiis Henadad, Cedmihel,

11 Et fratres eorum, Sebenia, Odaja, Celita, Phalaja, Hanan,

12 Micha, Rohob, Hasebia,

13 Zachur, Serebeja, Sabania,

14 Odaja, Bani, Baninu,

15 Capita populi, Pharos, Phathathmoab, Alam, Zethu, Bani,

16 Bonni, Azgad, Bebai,

17 Adonia, Cegoai, Adin,

18 Ater, Hezezia, Azur,

19 Odaja, Hafum, Jelsai,

20 Hareph, Anathoth, Nebai,

20 Megphas, Mosollam, Hazir,

21 Melizabel, Sadoc, Jeddua,

22 Pheltia, Hanan, Anaja,

23 Ofce, Hanania, Hatub,

24 Alohes, Phalea, Sobec,

25 Rehun, Hasebna, Maafia,

26 Echaja, Hanan, Anan,

27 Melluch, Haram, Baana :

28 Et reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, janitores, & cantores, Nathinai, & omnes, qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, & filiae eorum.

29 Omnes, qui poterant sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, & qui veniebant ad pollicendum, & jurandum, ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moysi servi Dei, ut facerent, & custodirent universa mandata Domini Dei nostri, & judicia ejus, & ceremonias ejus.

30 Et ut non daremus filias nostras populo terræ, & filias eorum non acciperemus filiis nostris.

31 Populi quoque terræ, qui important venalia, & omnia ad usum per diem sabbati, ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato, & in die sanctificato. Et dimitemus annum septimum, & exactiorem universam manum.

32 Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicii per annum ad opus domus Dei nostri.

33 Ad panes propositionis, & ad sacrificium sempiternum, & in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in solemnitatibus, & in sanctificatis, & pro peccato : ut exoretur pro Israel, & in omnem usum domus Dei nostri.

34 Sortes ergo misimus super oblationem lignorum, inter Sacerdotes, & Levitas, & populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, a temporibus anni usque ad annum : ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moysi :

35 Et ut asseremus primogenita terræ nostræ, & primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini.

36 Et primitiva filiorum nostrorum, & pecorum nostrorum, sicut scriptum est in lege, & primitiva bouum nostrorum, & ovium nostrorum, ut offerrentur in domo Dei nostri, Sacerdotibus, qui ministrant in domo Dei nostri.

37 Et primitias ciborum nostrorum, & libaminum nostrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque, & olci, asseremus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, & decimam partem terræ nostræ Levitis. Ipsi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum.

38 Erat autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domo Dei nostri.

39 Ad gazophylacium enim deportabunt filii Israel, & filii Levi primitias instrumenti.

G

A

B

C

D

vini, & olei: & ibi erunt vasa sanctificata, & Sacerdotes, & cantores, & janitores, & ministri, & non dimittemus domum Dei nostri.

CAPUT XI.

Recensentur incolae Jerusalem, & civitatum Juda post instaurationem.

A

1 Habitaverunt autem principes populi in Jerusalem: reliqua vero plebs misit fortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi essent in Jerusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus.

2 Benedixit autem populus omnibus viris, qui se sponte obrulerant, ut habitarent in Jerusalem.

3 Hi sunt itaque principes provinciae, qui habitaverunt in Jerusalem, & in civitatibus Juda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, Sacerdotes, Levitae, Nathinai, & filii servorum Salomonis.

4 Et in Jerusalem habitaverunt de filiis Juda, & de filiis Benjamin: de filiis Juda, Athajas filius Aziam, filii Zachariae, filii Amariae, filii Saphariae, filii Malaceel: de filiis Phares,

5 Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaja, filius Jojarib, filius Zachariae, filius Silonitis:

6 Omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jerusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes.

B

7 Hi sunt autem filii Benjamin: Sellum filius Mosollam, filius Joed, filius Phadaja, filius Colaja, filius Masia, filius Etheel, filius Isaia,

8 Et post eum Gebbai, Sellai, nongenti viginti octo.

9 Et Joel filius Zechri praepositus eorum, & Judas filius Senua super civitatem secundus.

10 Et de sacerdotibus, Idaja filius Joarib, Jachin,

11 Saraja filius Helciae, filius Mosollam, filius Sadoc, filius Merajoth, filius Achitob princeps domus Dei.

12 Et fratres eorum facientes opera templi octingenti viginti duo: Et Adaja filius Jeroham, filius Pheclia, filius Amfi, filius Zachariae, filius Pheshur, filius Melchiae,

13 Et fratres ejus principes patrum: ducenti quadraginta duo. Et Amassai filius Azreel, filius Ahazi, filius Mosollamoth, filius Emmer,

14 Et fratres eorum potentes nimis: centum viginti octo, & praepositus eorum Zabdiel filius potentium.

15 Et de Levitis Semeja filius Hafub, filius Azaricam, filius Hafabia, filius Boni,

C

16 Et Sabbathai, & Jozabed, super omnia opera, quae erant formicatus in domo Dei, a principibus Levitarum.

17 Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Ataph, princeps ad laudandum, & ad confitendum in oratione, & Bebecca secundus de fratribus ejus, & Abda filius Sa-

mua, filius Galal, filius Idithum: 18 Omnes Levitae in civitate sancta ducenti octoginta quatuor.

19 Et janitores, Accub, Telmon, & fratres eorum, qui custodiebant ostia: centum septuaginta duo.

20 Et reliqui ex Israel Sacerdotes, & Levitae in universis civitatibus Juda, unusquisque in possessione sua.

21 Et Nathinai, qui habitabant in Ophel, & Siaba, & Gafpha de Nathinaiis.

22 Et episcopus Levitarum in Jerusalem, Azzi filius Bani, filius Hafabiae, filius Mathaniae, filius Michae. De filiis Afaph, cantores in ministerio domus Dei.

23 Praeceptum quippe regis super eos erat, & ordo in cantoribus per dies singulos.

24 Et Phathalia filius Mefezebel, de filiis Zara filii Juda in manu regis, juxta omne verbum populi.

25 Et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Juda habitaverunt in Caritharbe, & in filiabus ejus: & in Dibon, & in filiabus ejus: & in Cabiel, & in viculis ejus,

26 Et in Jecue, & in Molada, & in Bethphaleth,

27 Et in Hafersual, & in Bersabee, & in filiabus ejus,

28 Et in Siceleg, & in Mochona, & in filiabus ejus,

29 Et in Remmon, & in Saraa, & in Jemuth,

30 Zanoa, Odollam, & in villis earum, Iachis, & regionibus ejus, & Azeca, & filiabus ejus. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennon.

31 Filii autem Benjamin, a Geba, Mechemas, & Hai, & Bethel, & filiabus ejus:

32 Anathoth, Nob, Anania,

33 Ator, Rama, Gethaim,

34 Hadid Seboim, & Neballat, Lod.

35 Et Ono valle artificum.

36 Et de Levitis portiones Juda, & Benjamin.

CAPUT XII.

Nomina, & officia Sacerdotum, & Levitarum, qui cum Zorobabel in Jerusalem ascendunt, & custodes thesaurorum: magna solemnitate convocatis undique Levitis celebrant dedicationem muri Jerusalem.

1 Hi sunt autem Sacerdotes, & Levitae, qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel, & Josue: Saraja, Jeremias, Esdras,

2 Amaria, Melluch, Hattus,

3 Sebenias, Rhecun, Merimuth,

4 Addo, Genthon, Abia,

5 Miamin, Maadia, Belgae,

6 Semeja, & Jojarib, Idaja, Sellum, Amoe, Helcias,

7 Idaja. Isti principes Sacerdotum, & fratres eorum, in diebus Josue.

8 Porro Levitae: Jethaa, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Juda, Mathanias, super hymnos ipsi, & fratres eorum,

9 Et Bebecca, atque Hanni, & fratres eorum, unusquisque in officio suo.

10 Josue autem genuit Joacim, & Joacim genuit Eliasib, & Eliasib genuit Jojada,

11 Et Jojada genuit Jonathan, & Jonathan genuit Jeddoa.

12 In diebus autem Joacim erant Sacerdotes, & principes familiarum: Saraja, Maraja: Jeremia, Hanania:

13 Esdrae, Mosollam: Amariae, Johanam:

14 Milicho, Jonathan: Sebeniae, Joseph:

15 Haram, Edna: Marajoth, Helci:

16 Adaja, Zacharia: Genthon, Mosollam:

17 Abia, Zechri: Miamin, & Moadia: Phelti:

18 Belgae, Samua: Semajae, Jonathan:

19 Jojarib, Mathanai: Jodaja: Azzi:

20 Sellai, Celai: Amoe, Heber:

21 Helciae, Hafabia: Idajae, Nathanael.

22 Levitae in diebus Eliasib, & Jojada, & Johanam, & Jeddoa, scripti principes familiarum, & Sacerdotes in regno Darii Persae:

23 Filii Levi principes familiarum, scripti in Libro verborum dierum, & usque ad dies Jonathan, filii Eliasib.

24 Et principes Levitarum, Hafecbia, Serebia, & Josue filius Cedmihel: & fratres eorum per vices suas, ut laudarent, & confiterentur juxta praecceptum David viri Dei, & observarent aequè per ordinem.

25 Mathania, & Bebecca: Obedia, Mosollam, Telmon, Accub, custodes portarum, & vestibulorum ante portas.

26 Hi in diebus Joacim filii Josue filii Josedece, & in diebus Nehemiae duces, & Esdrae sacerdotis, scribaeque.

27 In dedicatione autem muri Jerusalem, requisierunt Levitae de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem, & facerent dedicationem, & latitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, psalteriis, & citharis.

28 Congregati sunt autem filii cantorum de campestribus circa Jerusalem, & de villis Nethuphati.

29 Et de domo Galgal, & de regionibus Geba, & Azmaveth: quoniam villas aedificaverunt sibi cantores in circuitu Jerusalem, & mundaverunt populum, & portas, & murum.

30 Et mandati sunt Sacerdotes, & Levitae, & mundaverunt populum, & portas, & murum.

31 Ascendere autem feci principes Juda super murum, & statui duos magnos choros laudantium. Et irerunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinam.

32 Et ivit post eos Ofajas, & media pars principum Juda,

33 Et Azarias, Esdras, & Mosollam, Judas, & Benjamin, & Semeja, & Jeremias,

34 Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathan, filius Semejae, filius Mathaniae, filius Michajae, filius Zechur, filius Afaph,

35 Et fratres ejus, Semeja, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Judas, & Hanani, in vasis cantici David viri Dei: & Esdras scriba ante eos in porta Fontis.

36 Et contra eos ascenderunt in gradibus Civitatis David, in ascensu muri super domum David, & usque ad portam

Aquarum ad Orientem.

37 Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso, & ego post eum, & media pars populi super murum, & super turrim furnorum, & usque ad murum latissimum,

38 Et super portam Ephraim, & super portam antiquam, & super portam piscium, & turrim Hananeel, & turrim Emath: & usque ad portam gregis: & iterunt in porta custodiam,

39 Steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magistratum mecum.

40 Et Sacerdotes, Eliachim, Maasia, Miamin, Michaza, Elioenai, Zacharia, Hanania in tubis,

41 Et Maasia, & Semeja, & Eleazar, & Azzi, & Johanam, & Melchia, & Aelam, & Ezer Et clarè eccinerunt cantores, & Jezaria praepositus:

42 Et immolaverunt in die illa victimas magnas, & letati sunt: Deus enim lactificaverat eos letitia magna: sed & uxores eorum, & liberi gavisi sunt, & audita est leticia Jerusalem procul.

43 Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes, & Levitae: quia lactificatus est Juda in Sacerdotibus, & Levitis affantibus.

44 Et custodierunt observationem Dei sui, & observationem expiationis, & cantores, & janitores juxta praecceptum David, & Salomonis filii ejus.

45 Quia in diebus David, & Afaph ab exordio erant principes constituti cantorum, in carmine laudantium, & confitentium Deo:

46 Et omnis Israel, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiae, dabant partes cantoribus, & janitoribus per dies singulos, & sanctificabant Levitae, & Levitae sanctificabant filios Aaron.

CAPUT XIII.

Lesio Deuteronomio, eiiciuntur alienigenae: partes Levitis assignantur: de quo tamén gazophylacio vasa domus Tobiae praeiiciuntur, & Sabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Judaeos, qui uxores duxerant alienigenas.

1 In die autem illo lectum est in volumini Moyfi audiente populo: & inventum est scriptum in eo, quod non debeant introire Ammonites, & Moabites in Ecclesiam Dei usque in aeternum:

2 Eò quod non occurrerint filiis Israel cum pane, & aqua: & conduxerint adversum eos Balaam, ad maledicendum eis: & convertit Deus noster maledictionem in benedictionem.

3 Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel.

4 Et super hoc erat Eliasib sacerdos, qui fuerat praepositus in gazophylacio domus

D

A Deut. 23. 2-3.

Dei nostri, & proximus Tobia.
 5 Fecit ergo sibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vasa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & janitorum, & primitias sacerdotales.
 6 In omnibus autem his non fuit in Jerusalem, quia anno trigesimo secundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum rogavi regem.
 7 Et veni in Jerusalem, & intellexi in alium, quod fecerat Eliasib Tobia, ut faceret ei thesaurum in vestibus domus Dei.
 8 Et malum mihi visum est valde. Et projecit vasa domus Tobia foras de gazophylacio:
 9 Præcepique, & emundaverunt gazophylacia: & retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium, & thus.
 10 Et cognovi, quod partes Levitarum non fuissent date: & fugisset unusquisque in regionem suam de Levitis, & cantoribus, & de his, qui ministrabant.
 11 Et egi causam adversus magistratus, & dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, & feci stare in stationibus suis.
 12 Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, & olei in horrea.
 13 Et constitutum super horrea Selemiam Sacerdotem, & Sadoc scribam, & Phadajam de Levitis, & juxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathania: quoniam fideles comprobati sunt, & ipsis credita sunt partes fratrum suorum.
 14 Memento mei, Deus meus, pro hoc, & ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, & in caeremoniis ejus.
 15 In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, & onerantes super asinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Jerusalem die sabbati. Et contestatus sum, ut in die, qua vendere liceret, venderent.
 16 Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes pisces, & omnia venalia: & vendebant in sabbatis filiis Juda in Jerusalem:
 17 Et objurgavi optimates Juda, & dixi eis: Quare est hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem sabbati?
 18 Numquid non hæc fecerunt patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super civitatem hanc? Et vos

additis iracundiam super Israel violando Sabbatum.
 19 Factum est autem, cum quiescissent portæ Jerusalem in die Sabbati, dixi: & clausurunt januas, & præcepi, ut non aperirent eas, usque post Sabbatum: & de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret onus in die Sabbati.
 20 Et manserunt negociatores, & vendentes universa venalia, foris Jerusalem semel, & bis.
 21 Et contestatus sum eos, & dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato.
 22 Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, & venirent ad custodiendas portas, & sanctificandam diem Sabbati: & pro hoc ergo memento mei, Deus meus: & parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.
 23 Sed & in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas.
 24 Et filii eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Judaicè, & loquebantur juxta linguam populi, & populi.
 25 Et objurgavi eos, & maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decalvavi eos, & adjuravi in Deo, ut non darent filias suas filiis eorum, & non acciperent de filiabus eorum filios suos, & sibimetipsis, dicens:
 26 * Numquid non in hujusmodi peccavit Salomon rex Israel? & certè in gentibus multis non erat rex similis ei, & dilectus Deo suo erat, & posuit eum Deus regem super omnem Israel: & ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.
 27 Numquid & nos inobedientes facimus omne malum grande hoc, ut prævaricemur in Deo nostro, & ducamus uxores peregrinas?
 28 De filiis autem Jojada filii Eliasib Sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi à me.
 29 Recordare, Domine Deus meus, adversum eos, qui polluant sacerdotium, jusque Sacerdotale, & Leviticum.
 30 Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, & constitui ordines Sacerdotum, & Levitarum, unumquemque in ministerio suo:
 31 Et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, & in primitivis: memento mei, Deus meus, in bonum. Amen.

B.

C.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tobias, in captivitate constitutus, à lege Dei non recedit, & filium Tobiam, ex Anna uxore susceptum, Deum timere docet: gratas regi Salmanasar pergit, quocumque vult: confidit in consolaturo, & jurat elemosyna: Gabiolo mutat decem argenti talenta: Sennacherib, quod occisor sepeliret, eum persequitur.

Tobias ex tribu, & civitate Nephthali (quæ est in superiori- bus Galilee supra Naafson, post viam, qua ducit ad Occidentem in sinistro habens civitatem Sephet)
 2 * Cùm captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit,
 3 Ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidie concepitivis fratribus, qui erant ex ejus genere, impertiret.
 4 Cùmque esset junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere.
 5 Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium,
 6 Sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua, & decimas suas fideliter offerens,
 7 Ita ut in tertio anno profelytis, & advenis ministraret omnem decimationem.
 8 Hæc, & his similia secundum legem Dei puerulus observabat.
 9 Cùm verò factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei,
 10 Quem ab infantia timere deum docuit, & abstinere ab omni peccato.
 11 Igitur, cùm per captivitatem devenisset cum uxore sua, & filio in civitatem Nimiven cum omni tribu sua,

(Cùm omnes ederet ex cibis Gentilium) ille custodivit animam suam, & nunquam contaminatus est in escis eorum.
 12 Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis,
 13 Et dedit illi potestatem, quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluisset.
 14 Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitate, & monita salutis dabat eis.
 15 Cùm autem venisset in Rages civitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuisset decem talenta argenti:
 16 Et cùm in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.
 17 Post multum verò temporis, mortuo Salmanasar rege, cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, & filios Israel exorsus haberet in conspectu suo:
 18 Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, & videbatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis:
 19 Esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, & mortuis, atque occisis sepulcrum sollicitus exhibebat.
 20 Denique cùm reversus esset rex Sennacherib, fugiens à Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, & iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum.
 21 At ubi nunciatum est regi, justit eum occidi, & tulit omnem substantiam ejus.
 22 Tobias verò cum filio suo, & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.
 23 Post dies verò quadragintaquinque occiderunt regem filio ipsius,
 24 Et reversus est Tobias in domum suam omnique facultas ejus restituta est ei.

A.

4. Reg.

1. Reg.

3. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

1. Reg.

C.

D.

4. Reg. 10. 5. 15. 1. Reg. 48. d. 14. a. 2. Mac. 3. c. 19.

4. Reg. 10. 5. 15. 1. Reg. 48. d. 14. a. 2. Mac. 3. c. 19.

CAPUT II.

Tobias ex mortuorum defaigatus sepultura, hirundinis sercore in patientia probationem excusat, & ab uxore, ac amicis, ipsum irridentibus, affectus opprobrio, patientissimè tolerat instar Jobi.

1 Post hæc verò, cum esset dies festus Domini, & factum esset prandium bonum in domo Tobie, 2 Dixit filio suo: Vade, & adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, ut epulentur nobiscum. 3 Cumque abiisset, reversus nunciavit ei, unum ex filiis Israel jugulatum jacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, jejunos pervenit ad corpus: 4 Tollenique illud portavit ad domum suam occultè, ut, dum sol occubisset, cautè sepeliret eum. 5 Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum lactu, & tremore, 6 Memorans illum sermonem, quem dixit Dominus * per Amos prophetam: Dies festi vestri convertentur in lamentationem, & luctum. 7 Cum verò sol occubisset, abiit, & sepelivit eum. 8 Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes: Jam hujus rei causa interfici justus es, & vix eflugisti mortis imperium, & iterum sepelis mortuos? 9 * Sed Tobias plus timens Deum, quam regem, rapiebat corpora occisorum, & occultabat in domo sua, & mediis noctibus sepeliebat ea. 10 Contigit autem, ut quadam die fatigatus à sepultura, veniens in domum suam, jactasset se juxta parietem, & obdormisset. 11 Et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercorea incidere super oculos ejus, fieretque cæcus. 12 Hanc autem tentationem idè permittit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut & sancti Job. 13 Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, & mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum, quòd plaga cæcitatatis eveniret ei, 14 Sed immobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ. 15 Nam sicut beato Job insultabant reges, ita isti parentes, & cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes: 16 Ubi est spes tua, pro qua elemosynas, & sepulturas faciebas? 17 Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui: 18 Quoniam filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant ab eo. 19 Anna verò uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidie, & de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferrebat.

B * Amos 8. c. 10. 1. Mach. 1. c. 41. *

* Sup. 1. d. 21.

C

D

20 Unde factum est, ut hæc dum caprarum accipiens detulisset domi: 21 Cujus cum voce balantis vir ejus audisset, dixit: Videte, ne forte furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contingere. 22 * Ad hæc uxor ejus irata respondit: Manifestè vana facta est spes tua, & elemosynæ tuæ modò apparuerunt.

CAPUT III.

Tobie ob uxoris convicium mori tentis oratio ad Deum; & Sara filia Raguælis humilis cum viridano jejuni oratio, ob ancillæ improprium de septem ipsius maritis à demonio interemptis: utriusque autem preces exaudiuntur, angelo Raphaelis ad eos curandos misso.

1 Tunc Tobias ingemuit, & cepit orare cum lacrymis. 2 Dicens: Justus es, Domine, & omnia judicia tua justa sunt, & omnes viæ tuæ, misericordia, & veritas, & judicium. 3 Et nunc, Domine, memor esto mei, & ne vindictam sumas de peccatis meis, neque remiseris delicta mea, vel parentum meorum. 4 * Quoniam non obediimus præceptis tuis, idè traditi sumus in direptionem, & captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in improprium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos. 5 Et nunc, Domine, magna judicia tua, quia non egimus secundum præcepta tua, & non ambulavimus sinceriter coram te. 6 Et nunc, Domine, secundum voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi spiritum meum: expedit enim mihi mori magis, quam vivere. 7 Eadem itaque die contigit, ut Sara filia Raguælis in Rages civitate Medorum, & ipsa audiret improprium ab una ex ancillis patris sui, 8 Quoniam tradita fuerat septem viris, & demonium nomine Asmodeus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam. 9 Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Amplius ex te non videamus filium, aut filiam super terram, interfecti ix virorum tuorum. 10 Numquid & occidere me vis, sicut jam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit: 11 Sed in oratione persistens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improprio liberaret eam. 12 Factum est autem die tertia, dum compleret orationem benedicens Dominum. 13 Dixit: Benedictum est nomen tuum, Deus patrum nostrorum: qui cum iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te. 14 Ad te, Domine, faciem meam convertos, ad te oculos meos dirigo. 15 Peto, Domine, ut de vinculo improprii

hujus

hujus absolvas me, aut certè desuper terram eripias me. 16 Tu scis, Domine, quia numquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. 17 Numquam cum ludentibus miscui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui. 18 Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensu susceperim. 19 Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digni: quia forsitan viro alii conservasti me. 20 Non est enim in hominis potestate consilium tuum. 21 Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quòd vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. 22 Non enim delectaris in reprobationibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facies: & post lacrymationem, & fletum, exultationem infundis. 23 Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in sæcula. 24 In illo tempore exaudita sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei: 25 Et misit eis Angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatae.

CAPUT IV.

Tobias cum se brevi putaret moriturum, filiosissima salutis monita inculcat, elemosynæ virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuo datis indicat.

1 Tigitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri, ut mori potuisset, vocavit se Tobiam filium suum, 2 * Dixitque ei: Audi, fili mi, verba oris mei, & ea in corde tuo quasi fundamentum construe. 3 Cum accepisset Deus animum meam, corpus meum sepeli: * & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus: 4 Memor enim esse debes, quæ, & quanta pericula passa sit propter te in utero suo. 5 Cum autem & ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa me: 6 Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave, ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri. 7 * Ex substantia tua fac elemosynam, & noli avertere faciem tuam ab illo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. 8 * Quomodo potueris ita esto misericors. 9 * Simultum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. 10 Præmium enim bonam tibi thesaurizas in die necessitatis. 11 * Quoniam elemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patitur, animam ire in tenebras.

A

* Psal. 79.

* Eccl. 30.

B

* Prov. 3. 35.

* Luc. 14. 6. 11.

* Eccl. 29. 11.

12 Fiducia magna erit coram summo Deo elemosyna omnibus facientibus eam. 13 * Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. 14 Superbiam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: * in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. 15 * Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue; & merces mercenarii tui apud te omninò non remaneat. 16 * Quod ab alio oderis fieri tibi, vide; ne tu aliquando alteri facias. 17 * Panem tuum cum esurientibus, & egenis comede, & de vestimentis tuis nudos tege. 18 Panem tuum, & vitum tuum super sepulturam justii constitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus. 19 Consilium semper à sapiente perquire. 20 Omni tempore benedic Deum: & pete ab eo; ut viastuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permancant. 21 Indico etiam tibi, fili mi, dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infans es, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirographum ejus apud me habeo: 22 Et idè perquire, quo modo ad eum pervenias, & recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum suum. 23 Noli timere, fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.

CAPUT V.

Tobie socium, ac ducem itineris in Rages Medorum quaerenti Raphael Angelus ignorus occurrit, cui pater filium commisit: quibus profectis, mater filii desit absentiam.

1 Tunc respondit Tobias patri suo, & dixit: Omnia, quæcumque præcepisti mihi, faciam, pater. 2 Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro: ille me nescit, & ego cum ignoro: quod signum dabo ei? sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi. 3 Tunc pater suus respondit illi, & dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderit, statim restituet. 4 Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam. 5 Tunc egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem præinctum; & quasi paratum ad ambulandum. 6 Et ignorans, quòd Angelus Dei esset, salutavit eum, & dixit: Unde te habemus, bone juvenis? 7 At ille respondit: Ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quæ ducit in regionem Medorum? 8 Cui respondit: Novi: & omnia itinera ejus frequenter ambulavi, & mansi apud Gabelum

C * 1 Thef. 4. 4. 3.

* Gen. 3. 5.

* Lev. 19. 13. Deut. 24. 14. * Matt. 7. 12. Luc. 6. d. 31. Luc. 14. 13.

D

* Rom. 8. d. 17.

A

B

belum

belum fratrem nostrum : qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis.

9 Cui Tobias ait : Sustine me, obsecro, donec hæc ipsa nunciant patri meo.

10 Tunc ingressus Tobias, indicavit universa hæc patri suo. Super quæ admiratus pater, rogavit, ut introiret ad eum.

11 Ingressus itaque salutavit eum, & dixit : Gaudium tibi sit semper.

12 Et ait Tobias : Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?

13 Cui ait juvenis : Forti animo esto, in proximo est, ut à Deo cureris.

14 Dixit itaque illi Angelus : Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? & cum redieris, restituiam tibi mercedem tuam?

15 Et dixit ei Angelus : Ego ducam, & reducam eum ad te.

16 Cui Tobias respondit : Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?

17 Cui Raphael Angelus dixit : Genus quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat?

18 Sed ne forte sollicitum te reddam, Ego sum Azarias Ananiæ magni filius.

19 Et Tobias respondit : Ex magno genere es tu. Sed peccato, ne irascaris, quod voluerim cognoscere genus tuum.

20 Dixit autem illi Angelus : Ego sanum ducam, & sanum tibi reducam filium tuum.

21 Respondens autem Tobias, ait : Bene ambuleris, & sit Deus in itinere vestro, & Angelus ejus comitetur vobiscum.

22 Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo, & matri suæ, & ambulaverunt ambo simul.

23 * Cùmque profecti essent, cepit mater ejus flere, & dicere : Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmisti à nobis.

24 Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum.

25 Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum.

26 Dixitque ei Tobias : Noli flere, salvus perveniet filius noster, & salvus revertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum.

27 Credo enim, quod Angelus Dei bonus comitetur ei, & bene disponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.

28 Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, & tacuit.

CAPUT VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piscem apprehendit, & exenterat, cor ejus, fel, & jecur ad medicamenta reservans : & ad Raguelm divertunt, ut jussu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram : cujus septem viros occiderat demonium, dicens ab Angelo, quo sine suscipiendum, ac servandum sit conjugium.

I Rofectus est autem Tobias, & canis secutus est eum, & mansit prima man-

C
D
* Infr. 10. a. 4.
A

sione juxta fluvium Tigris.

2 Et exivit, ut lavaret pedes suos, & ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum.

3 Quem expavescens Tobias clamavit voce magna, dicens : Domine, invade me.

4 Et dixit ei Angelus : Apprehende branchiam ejus, & trahere eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, & palpato cepit ante pedes ejus.

5 Tunc dixit ei Angelus : Exentera hunc piscem, & cor ejus, & fel, & jecur reponet tibi : sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter.

6 Quod cum fecisset, aslavit carnes ejus, & secum tulerunt in via : cætera falerunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei : Obsecro te, Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare jussisti?

8 Et respondens Angelus, dixit ei : Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricet omne genus demoniorum, sive à viro, sive à muliere, ita ut ultra non accedat ad eos.

9 Et fel valet ad unguendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.

10 Et dixit ei Tobias : Ubi vis, ut maneamus?

11 Respondensque Angelus, ait : Ego hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed neque mascululum, neque feminam ullam habet aliam præter eam.

12 * Tibi debetur omnis substantia ejus, & oportet eam te accipere conjugem.

13 Pete ergo eam à patre ejus, & dabit tibi eam in uxorem.

14 Tunc respondit Tobias, & dixit : Audio, quia tradita est septem viris, & mortui sunt : sed & hoc audivi, quia demonium occidit illos.

15 Timeo ergo, ne forte & mihi hæc eveniant : & cum sim unicus parentibus meis : deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos.

16 Tunc Angelus Raphael dixit ei : Audi me, & ostendam tibi, qui sunt, quibus prævalere potest demonium.

17 Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se, & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus : habet potestatem demonium super eos.

18 Tu autem, cum accepisset eam ingressus cubiculi, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.

19 Ipsa autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur demonium.

20 Secunda verò nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admittetur.

21 Tertia autem nocte, benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes.

22 Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis, quam libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.

C A

CAPUT VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in uxorem tradidit consilio Raphaelis, & scriptis conjugii tabulis nuptiæ celebrantur.

I Ngressi sunt autem ad Raguelm, & suscepit eos Raguel cum gaudio.

2 Intuensque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori suæ : Quam similis est juvenis iste consobrino meo!

3 Et cum hæc dixisset, ait : Unde estis, juvenes fratres nostri? At illi dixerunt : Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive.

4 Dixitque illis Raguel : Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt : Novimus.

5 Cùmque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelm : Tobias, de quo interrogas, pater istius est.

6 Et misit fe Raguel, & cum lacrymis osculatus est eum, & plorans supra collum ejus,

7 Dixit : Benedictio sit tibi, fili mi, quia bonus, & optimi viri filius es.

8 Et Anna uxor ejus, & Sara ipsorum filia, lacrymata sunt.

9 Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cùmque hortaretur eos discumbere ad prandium,

10 Tobias dixit : Hic ego hodie non manducabo, neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam tuam.

11 Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens, quid eveniret illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam : & timere cepit, ne forte & huic similiter contingeret : & cum nutaret, & non daret petenti ullum responsum;

12 Dixit ei Angelus : Noli timere dare eam illi, quoniam huic timenti Deum debetur conjux filia tua : propterea alius non potuit habere illam.

13 Tunc dixit Raguel : Non dubito, quod Deus preces, & lacrymas meas in conspectu suo admiserit.

14 Et credo, quoniam ideo fecit vos venire ad me, ut ista conjungeretur cognationi suæ : secundum legem Moysi : & nunc noli dubium gerere, quod tibi eam tradam.

15 Et apprehendens dexteram filiæ suæ dextræ Tobia tradidit, dicens : Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob vobiscum sit, & ipse jungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis.

16 Et accepta charta, fecerunt conscriptionem conjugii.

17 Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum.

18 Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, & præcepit ei, ut prepararet alterum cubiculum.

19 Et introduxit illum Saram filiam suam, & lacrymata est.

20 Dixitque ei : Forti animo esto, filia mea : Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio, quod perpessa es.

A
B
C
D
* Numer. 36. 6.

CAPUT VIII.

Tobias ihalamm ingressus, partem jecoris piscis assat : & demonio à Raphaelis legato, Tobias, & Sara simul orantes noctem transgunt incolumes : quapropter repleto, quod paratum erat, sepulchro, acti- que Deo gratias à Sara parentibus, lætam apparaturo convivium : & pro dote medietas bonorum assignatur, celeste & reliqua medietate post parentum obitum.

Postquam verò cœnaverunt, introduxerunt juvenem ad eam.

2 Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassidili suo partem jecoris, posuitque eam super carbones vivos.

3 Tunc Raphael Angelus apprehendit demonium, & reliquavit illud in deserto superioris Ægypti.

4 Tunc hortatus est virginem Tobias, dixitque ei : Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras : quia his tribus noctibus Deo jungimur : tertia autem transacta nocte, in nostro erimus conjugio.

5 Filii quippe Sanctorum sumus, & non possumus ita conjungi, sicut gentes, quæ ignorant Deum.

6 Surgentes autem pariter, instanter orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis.

7 Dixitque Tobias : Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te cæli, & terræ, mareque, & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt :

8 * Tu fecisti Adam de limo terræ, dedisti- que ei adjutorium Hevam.

9 Et nunc, Domine, tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum.

10 Dixit quoque Sara : Miserere nobis, Domine, miserere nobis, & consenescamus ambo pariter sani.

11 Et factum est circa pullorum cantum, accessit iussit Raguel servos suos, & abierunt eum eo pariter, ut foderent sepulchrum.

12 Dicebat enim : ne forte simili modo eveniret ei, quo & cæteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam.

13 Cùmque parasent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei :

14 Mitte unam ex ancillis tuis, & videat, si mortuus est, ut sepeliam eum, antequam illucescat dies.

15 At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos, & incolumes, secum pariter dormientes.

16 Et reversa, nunciavit bonum nuncium : & benedixerunt Dominum, Raguel videlicet, & Anna uxor ejus,

17 Et dixerunt : Benedicimus te, Domine Deus Israel, quia non contigit, quemadmodum putabamus.

18 Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, & exclusisti à nobis inimicum persecutentem nos.

19 Misertus es autem duobus unicus. Fac eos, Domine, plenus benedicere te : & sacrificium tibi laudis tuæ, & suæ sanitatis offer-

A
B
C
D
* Gen. 2. a. 7.

re, ut

re, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in uniuersa terra.

20 Statimque præcepit seruis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant, prout quam eluseret.

21 Uxori autem suæ dixit, ut instrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erat iter agentibus necessaria.

22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis.

23 Et ad iuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud se.

24 De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobie: & fecit scripturam, ut pars dimidia, quæ supererat post obitum eorum, Tobie dominio deveniret.

CAPUT IX.

Raphael Tobia rogatu ad Gabelum pergit: quem recepta pecunia ad Tobie nuptias adducit: ille autem Tobie, ac Saræ benedicit.

Tunc vocavit Tobias Angelum ad se, quem quidem hominem existimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto, ut auscultes verba mea.

2 Sime ipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ.

3 Tamen obsecro te, ut assumes tibi animalia, sive servitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddasque ei chirographum suum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas.

4 Scis enim ipse, quoniam numerat pater meus dies: & si tardaverit una die plus, contristatur anima ejus.

5 Et certè vides, quomodo ad iuravit me Raguel, cuius ad iuramentum spernere non possum.

6 Tunc Raphael assumens quatuor ex servis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

7 Indicavitque ei de Tobia filio Tobie, omnia, quæ gesta sunt: fecitque cum secum venire ad nuptias.

8 Cùmque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem: & exiliens, osculati sunt se invicem: & flevit Gabelus, benedixitque Deum.

9 Et dixit: Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, & iusti, & timentis Deum, & eleemosynas facientis:

10 Et dicatur benedictio super uxorem tuam, & super parentes vestros:

11 Et videatis filios vestros, & filios filiorum vestrorum, usque in tertiam, & quartam generationem: & sit semen vestrum benedictum à Deo Israel, qui regnat in sæcula sæculorum.

12 Cùmque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium: sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

Parentes Tobie longam ejus moram anxie queruntur: ille autem egrè obinet, ut à Raguele dimittatur, accepta dote, & uxore: porro Raguel illis benè precando, admonet filium de officio matris familiaris.

Cùm verò moras faceret Tobias causa nuptiarum, sollicitus erat pater ejus Tobias, dicens: Putas, quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi?

2 Putasne Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pecuniam?

3 Cœpit autem contristari nimis ipse, & Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo simul flere: eò quòd die statuto minime revereretur filius eorum ad eos.

4 Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu, heu, me, fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatium vitæ nostræ, spem posteritatis nostræ?

5 Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis.

6 Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum.

7 Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, & circumibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

8 At verò Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, & ego mittam nuncium factis de te ad Tobiam patrem tuum.

9 Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater meus, & mater mea modò dies computant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis.

10 Cùmque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille cum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis substantiæ suæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa: & salyvm, atque gaudentem dimisit eum à se.

11 Dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducaturque vos incolumes, & inveniatis omnia rectè circa parentes vestros, & videant oculi mei filios vestros, proutquam moriar.

12 Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, & dimiserunt iter.

13 Momentes eam honorare foceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & se ipsam irreprensibilem exhibere.

CAPUT XI.

Reliquis in itinere Saræ, reliquaque filiis Tobie, & Raphael præcedentes, letè à parentibus Tobie excipiuntur: filio patris oculum felle secoris intente, ille visum recipit: qui propter actum Deo gratis, post adventum Saræ, ac familia septem diebus læti epulantur.

Cùmque revertenterentur, pervenerunt ad Charan, quæ est in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

2 Dixitque Angelus: Tobia frater, scis quem-

quemadmodum reliquisti patrem tuum.

3 Si placet itaque tibi, præcedamus, & lenitogradu sequantur iter nostrum familiaris simul cum conjugè tua, & cum animalibus.

4 Cùmque hoc placuisset, ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.

5 Anna autem sedebat secus viam, quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo.

6 Et dum ex eodem loco specularetur adventum ejus, vidit à longè, & illicò agnovit venientem filium suum: currensque nunciavit viro suo, dicens: Ecce venit filius tuus.

7 Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum.

8 Statimque limi super oculos ejus ex felle isto piscis, quod portas tecum, scias enim, quoniam mox aperietur oculi ejus, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aspectu tuo gaudebit.

9 Tunc præcurrit canis, qui simul fuerat in via: & quasi nunciatus adveniens, blandimento suæ caudæ gaudebat.

10 Et confurgens cæcus pater ejus, cœpit offendens pedibus currere: & data manu puero, occurrit obviam filio suo.

11 Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.

12 Cùmque adorasset Deum, & gratias egissent, confederunt.

13 Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui.

14 Et sustinuit quasi dimidiam ferè horam, & cœpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi.

15 Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, statimque visum recepit.

16 Et glorificabant Deum, ipse videlicet, & uxor ejus, & omnes, qui sciebant eum.

17 Dicebatque Tobias: Benedico te, Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, & tu salvastime: & ecce ego video Tobiam filium meum.

18 Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia sana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: sed & illa pecunia, quam receperat à Gabelo.

19 Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem, qui eum duxerat.

20 Veneruntque Achior, & Nabath consobriini Tobie, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus.

21 Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

CAPUT XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaelis consultans, auditque, quæ sibi, ac filio præstiterat, beneficit, medietatem offert omnium, quæ attulerant: at ille se Dei Angelum declarat, & post revelata alia mysteria in celum sublevarur: quo factò, illi in terram prout ruentes Deum benedicant.

Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus

dare viro isti sancto, qui venit tecum?

2 Respondens Tobias, dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus?

3 Me duxit, & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & demonium ab ea ipse compevit, gaudium parentibus ejus fecit, meipsum à devoracione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

4 Sed peto te, pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.

5 Et vocantes eum, pater, scilicet, & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

6 Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam.

7 Etenim sacramentum regis abscondere, bonum est: opera autem Dei revelare, & confiteri, honorificum est.

8 Bona est oratio cum jejunio, & elemosyna magis quàm thesaurus auri recondere: 9 Quoniam elemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam æternam.

10 Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ.

11 Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam à vobis occultum sermonem.

12 Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

13 Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.

14 Et nunc misit me Dominus, ut curarem te, & Saram uxorem filii tui à demonio liberarem.

15 Ego enim sum Raphael Angelus, unus ex septem, qui astatimus ante Dominum.

16 Cùmque hæc audissent, turbati sunt, & tremantes ceciderunt super terram in faciem suam.

17 Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere.

18 Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi.

19 Videbat quidem vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo invisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.

20 Tempus est ergo, ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.

21 Et cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatu est, & ultra eum videre non poterunt.

22 Tunc prostrati per horas tres in faciem benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAPUT XIII.

Tobias senior benedicit, ac gratias agit Domino, & universos ad idipsum hortatur: propheta quoque de restitutione, & magna felicitate futura Jerusalem.

A * Deut. 32. f. 19. r. Reg. 2. b. 6. Sap. 16. b. 13.

1 Periens autem Tobias senior os suum benedixit Dominum, & dixit: Magnus es, Domine, in aeternum, & in omnia saecula regnum tuum:

2 Quoniam tu flagellas, & salvas: deducis ad inferos, & reducis: & non est, qui effugiat manum tuam.

3 Confitemini Domino, filii Israel, & in conspectu gentium laudate eum:

4 Quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quae ignorant eum, ut vos enarraretis mirabilia ejus, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens praeter eum.

5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: & ipse salvabit nos propter misericordiam suam.

B

6 Aspice ergo, quae fecit nobiscum, & cum timore, & tremore confitemini illi: regemque saeculorum exaltate in operibus vestris.

7 Ego autem in terra captivitatis meae confitebor illi: quoniam ostendit majestatem suam in gentem peccatricem.

8 Convertimini itaque peccatores, & facite justitiam coram Deo, credentes, quod faciat vobiscum misericordiam suam.

9 Ego autem, & anima mea in eo latibimus.

10 Benedicite Dominum omnes electi ejus, agite dies laetitiae, & confitemini illi.

11 Jerusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.

C

12 Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum saeculorum, ut reedificet in te tabernaculum suum, & revocet ad te omnes captivos, & gaudeas in omnia saecula saeculorum.

13 Luce splendida fulgebis: & omnes fines terrae adorabunt te.

* Isai. 60. a. 5.

14 Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebunt.

15 Nomen enim magni invocabunt in te.

16 Maledicti erunt, qui contempserint te: condemnati erunt omnes, qui blasphemaverint te: benedictique erunt, qui edificaverint te.

D

17 Tu autem letaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur ad Dominum.

18 Beati omnes, qui diligunt te, & qui gaudent super pacem tuam.

19 Anima mea, benedic Dominum, quoniam liberavit Jerusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus ejus, Dominus Deus noster.

20 Beatus ero, si fuerint reliquiae feminis mei ad videndam claritatem Jerusalem.

* Apoc. 21. f. 19.

21 Porta Jerusalem ex sapphiro, & smaragdo edificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus.

22 Ex lapide candido, & mundo omnes

plateae ejus sternentur: & per vicos ejus alleluja cantabitur.

23 Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, & sit regnum ejus in saecula saeculorum super eam. Amen.

CAPUT XIV.

Tobias senior moriturus, completis centum duobus etatis suae annis, filium, ac nepotes ad pietatem hortatur, utque sepulchri parentibus Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Jerusalem instaurandam: quod filius observans, tandem ad soceros revertitur, ibique completis nonagintanovem annis moritur.

1 Et consummati sunt sermones Tobiae. Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus, & vidit filios nepotum suorum.

2 Completis itaque annis centum duobus, sepultus est honorifice in Ninive.

3 Quinquaginta namque, & sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit.

4 Reliqui vero vite suae in gaudio sunt, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pacem.

5 In hora autem mortis suae vocavit ad se Tobiam filium suum, & septem juvenes filios ejus nepotes suos, dixitque eis:

6 Propere erit interitus Ninivenon enim excidit verbum Domini: & fratres nostri, qui dispersi sunt a terra Israel, rex erit eam.

7 Omnis autem deserta terra ejus replebitur, & domus Dei, quae in ea incensa est, iterum reedificabitur: ibique revertentur omnes timentes Deum.

8 Et relinquent gentes idola sua, & venient in Jerusalem, & inhabitabunt in ea.

9 Et gaudebunt in ea omnes reges terrae, adorantes regem Israel.

10 Audite ergo, filii mei, patrem vestrum: servite Domino in veritate, & inquirete, ut faciatis, quae placita sunt illi:

11 Et filiis vestris mandate, ut faciant justitias, & elemosynas, ut sint memores Dei, & benedicant eum in omni tempore in veritate, & in tota virtute sua.

12 Nunc ergo, filii, audite me, & nolite manere hic: sed quaecumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro, ex eo dirigite gressus vestros, ut exeatis hinc:

13 Video enim, quia iniquitas ejus finem dabit ei.

14 Factum est autem post obitum matris suae, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, & filiis, & filiorum filiiis, & reversus est ad soceros suos.

15 Invenitque eos incolumes in senectute bona: & curam eorum gessit, & ipse clausit oculos eorum: & omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam generationem, filios filiorum suorum.

16 Et completis annis nonagintanovem in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum.

17 Omnis autem cognatio ejus, & omnis generatio ejus in bona vita, & in sancta conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quam hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH.

CAPUT PRIMUM.

Arphaxad construit urbem Ecbatanis: at vero Nabuchodonosor victo rege Medorum, cunctis regis imperare cupiens, nuncios ad ea mittit, quibus absque honore remissis, indignatus jurat se id ulturum.

A

1 Arphaxad itaque, rex Medorum, subjugaverat multas gentes imperio suo, & ipse edificavit civitatem potentissimam, quam appellavit Ecbatanis.

2 Ex lapidibus quadratis, & scetis: fecit muros ejus in latitudinem cubitorum sexuaginta, & in altitudinem cubitorum triginta, turres vero ejus posuit in altitudinem cubitorum centum.

3 Per quadrum vero earum, latus utrumque vicinorum pedum spatio tendebatur, posuitque portas ejus in altitudinem turrium:

4 Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui, & in gloria quadrigarum suarum.

5 Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, & obtinuit eum.

6 In campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, & Jadason, in campo Erioch regis Ellicotum.

7 Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor, & cor ejus elevatum est: & misit ad omnes, qui habitabant in Cilicia, & Damasco, & Libano,

8 Et ad gentes, quae sunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes Galilaeam in campo magno Eldrelon,

9 Et ad omnes, qui erant in Samaria, & trans flumen Jordanem usque ad Jerusalem, & omnem terram Iesae, quousque pervenit ad terminos Aethiopiae.

10 Ad hos omnes misit nuncios Nabuchodonosor rex Assyriorum:

11 Qui omnes uno animo contradixerunt, & remiserunt eos vacuos, & sine honore abjecerunt.

12 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

13 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

14 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

15 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

16 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

17 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

18 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

19 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

20 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

21 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

22 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

23 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

24 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

25 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

26 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

27 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

28 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

29 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

30 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

31 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

32 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

que duces, & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium consilii sui.

3 Dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio.

4 Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex Holofernem principem militiae suae,

5 Et dixit ei: Egredere adversus omnem regnum Occidentis, & contra eos praecipue, qui contempserunt imperium meum.

6 Non parceret oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subjugabis mihi.

7 Tunc Holofernes vocavit duces, & magistratus virtutis Assyriorum: & dinumeravit viros in expeditionem, sicut praecipit ei rex, centum viginti milia peditum pugnatorum, & equitum sagittariorum duodecim milia.

8 Omnemque expeditionem suam fecit praere in multitudine innumerabilium camelorum, cum his, quae exercitibus succederent copiose, boum quoque armenta, gregesque ovium, quorum non erat numerus.

9 Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit.

10 Aurum vero, & argentum, de domo regis assumpsit multum nimis.

11 Et profectus est ipse, & omnis exercitus, cum quadrigis, & equitibus, & sagittariis, qui cooperuerunt faciem terrae, sicut locustae.

12 Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt a sinistro Ciliciae, ascenditque omnia castella eorum, & obtinuit omnem munitionem.

13 Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, praedavitque omnes filios Tharsis, & filios Ismael, qui erant contra faciem deserti, & ad austrum terrae Cellon.

14 Et transiit Euphraten, & venit in Mesopotamiam: & fregit omnes civitates excelsas, quae erant ibi, a torrente Mambre usque, quod perveniat ad mare:

15 Et occupavit terminos ejus, a Cilicia usque ad fines Japhethi, qui sunt ad austrum.

16 Abduxitque omnes filios Madian, & praedavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii.

17 Et post haec descendit in campos Danaeci in diebus messis, & succendit omnia fara, omnesque arbores, & vineas fecit incidere.

18 Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

19 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

20 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

21 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

22 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

23 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

24 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

25 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

26 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

27 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

28 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

29 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

30 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

31 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

32 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

33 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

34 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

35 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

36 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

37 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam, juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se de omnibus regionibus his.

2 Definat indignatio tua circa nos; Melius est enim, ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno, & subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostrae damna patiamur.

B

3 Omnis civitas nostra, omnisque possessio, omnes montes, & colles, & campi, & armenta bouum, gregesque ovium, & caprarum, equorumque, & camelorum, & universae facultates nostrae, atque familiae, in conspectu tuo sunt:

4 Sint omnia nostra sub lege tua.

5 Nos, & filii nostri servi tui sumus.

6 Veni nobis pacificus dominus, & utere servicio nostro, sicut placuerit tibi.

7 Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, & obtinuit omnem civitatem, & omnem inhabitantem terram.

C

8 De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliares viros fortes, & electos ad bellum.

9 Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes, & honorati simul cum populis exirent obviam venienti,

10 Excipientes eum cum coronis, & lampadibus ducentes choros in tympanis, & tibiis.

11 Nec ista tamen facientes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt:

12 Nam & civitates eorum destruxit, & lucos eorum excidit.

D

13 Praecepit enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terrae exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quae potuissent Holofernis potentia subjugari.

14 Pertransiens autem Syriam Sobal, & omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumaeos in terram Gabaa,

15 Accepitque civitates eorum, & sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari praecipit universum exercitum virtutis suae.

CAPUT IV.

Filii Israel vehementer Holofernem metuentes, hortatu Eliachim sacerdotis sese jejuniis, ac oratione humiliant, & affligunt, auxiliisque a Domino implorant.

A

1 Tunc audientes haec filii Israel, qui habitabant in Terra Juda, timuerunt valde a facie ejus.

2 Tremor, & horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Jerusalem, & templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus, & templis earum.

3 Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Jericho, & praecupaverunt omnes vertices montium.

4 Et muris circumdederunt vicos suos, & congregaverunt frumenta in preparationem pugnae.

B

5 Sacerdos etiam Eliachim scripsit ad universos, qui erant contra Eklreton, quae est contra faciem campi magni juxta Dorthain, & universos, per quos via transitus esse poterat,

6 Ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Jerusalem, & illic custodiret,

ubi angustum iter esse poterat inter montes, 7 Et fecerunt filii Israel, secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim, 8 Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, & humiliaverunt animas suas in jejniis, & orationibus ipsi, & mulieres eorum.

9 Et induerunt se Sacerdotes cilicis, & infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, & altare Domini opererunt cilicio.

10 Et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter, ne darentur in praedam infantes eorum, & uxores eorum in divitionem, & civitates eorum in exterminium, & sancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium Gentibus.

11 Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circumivit omnem Israel, allocutusque est eos,

12 Dicens: Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permaneritis in jejniis, & orationibus in conspectu Domini.

13 Memores estote Moysi servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando dejecit:

14 Sic erunt universi hostes Israel: si perseveraveritis in hoc opere, quod cepistis.

15 Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dominum, permancebant in conspectu Domini,

16 Ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocausta, praecincti cilicis offerrent sacrificia Domino, & erat cinis super capita eorum.

17 Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut visitaret populum suum Israel.

CAPUT V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Israelitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Israeliticum, monetque ne temere contra illos pugnet, quibus auditis indignantur ipsi Achior principes Holofernis.

1 Nunciatumque est Holoferni principum militiae Assyriorum, quod filii Israel prepararent se ad resistendum, ac montium itinera conclusissent,

2 Et furore nimio exaruit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab, & duces Ammon,

3 Et dixit eis: Dicite mihi, quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quae, & quales, & quanta sint civitates eorum: quae etiam sit virtus eorum, aut quae sit multitudo eorum: vel quis rex militiae illorum:

4 Et quare praeparaverunt, qui habitant in Oriente, isti contempserunt nos, & non exierunt obviam nobis, ut susciperent nos cum pace?

5 Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris audire, domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo, de populo isto, qui in montanis habitat, & non egreditur verbum falsum ex ore meo.

6 Populus iste ex progenie Chaldaeorum est:

7 Hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in terra Chaldaeorum.

8 Deferentes itaque ceremonias patrum suorum, quae in multitudine deorum erant,

9 Unum Deum caeli coluerunt, qui & praecipit eis, ut exirent inde, & habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram famemes, & descenderunt in Aegyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt ut dinumerari eorum non posset exercitus.

10 Cumque gravaret eos rex Aegypti, atque in aedificationibus urbium suarum in luto, & latere subjugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, & percussit totam Terram Aegypti plagis variis.

11 Cumque eiecissent eos Aegyptii a se, & cessasset plaga ab eis, & iterum eos vellent capere, & ad suum servitium revocare.

12 Fugientibus his Deus caeli mare aperuit, ita ut hinc inde aquae quasi murus solidarentur, & isti pede sicco fundum maris perambulando transirent.

13 In quo loco dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum eos persequeretur, ita aquis cooperatus est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nunciaret.

14 Egressi vero mare rubrum, deserta Sinae montis occupaverunt, in quibus nunquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit.

15 Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, & per annos quadraginta annorum de caelo consecuti sunt.

16 Ubicumque ingressi sunt sine arcu, & sagitta, & absque scuto, & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit.

17 Et non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui.

18 Quotiescumque autem praeter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in praedam, & in gladium, & in opprobrium.

19 Quotiescumque autem poenituerunt se recessisse a cultu Dei sui, dedit eis Deus celi virtutem resistendi.

20 Denique Chanaanum regem, & Jebuseum, & Pherezäum, & Hethaüm, & Hevaüm, & Amorraüm, & omnes potentes in Hesebon prostraverunt, & terras eorum, & civitates eorum ipsi possederunt:

21 Et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.

22 Nam & ante hos annos, cum recessissent a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt praesertim a multis nationibus, & plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam.

23 Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione, qua dispersi fuerant, adunati sunt, & ascenderunt montana haec omnia, & iterum possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum.

24 Nunc ergo, mi domine, perquire, si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub jugo potentiae tuae.

25 Si vero non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos: & erimus in opprobrium universae terrae.

26 Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba haec, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum:

27 Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus ejus, homines incertes, & sine virtute, & sine peritia artis pugnae.

28 Ut ergo agnoscat Achior, quoniam falsum sit nos, ascendamus in montana: & cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur:

29 Ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor deus terrae est, & praeter ipsum alius non est.

CAPUT VI.

Iratus Holofernes jubet Achior duci in Bethuliam, ut ea devicta simul puniatur; at servi a fundibulariis repulsi, eum arbori alligant: quem solutum filii Israel cognita causa benigne consolantur, Deum humiliter implorantes.

1 Factum est autem cum cessasset loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior:

2 Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi, quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor:

3 Cum percussissemus eos omnes, sicut hominem unum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israel tecum perditione disperiet:

4 Et probabis, quoniam Nabuchodonosor dominus sit universae terrae: tuncque gladius militiae meae transiet per latera tua, & confusus cades inter vulneratos Israel, & non respirabis ultra, donec extermineris cum illis.

5 Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concedat vultus tuus, & pallor qui faciem tuam obtinet, abscedat a te, si verba mea haec putas impleri non posse.

6 Ut autem noveris, quia simul cum illis haec experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut dum dignas mei gladii poenas exceperint, ipse simul ulcioni subjaceas.

7 Tunc Holofernes praecipit servis suis, ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Israel.

8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii.

9 Illi autem divertentes a latere montis ligaverunt Achior ad arborem manibus, & pedibus, & sic vincum restibus dimiserunt eum, & reversi sunt ad dominum suum.

10 Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum: quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum stantes, percunctati sunt quid rerum esset, quod illum vincum Assyrii reliquissent.

* Hic

11 In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel.

12 In medio itaque seniorum, & in conspectu omnium Achior dixit omnia, quae locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: & qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum,

13 Et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi: ut, dum vicerit filios Israel, tunc & ipsum Achior diversis jubeat interficere suppliciis, propter hoc quod dixisset: Deus caeli defensor eorum est.

14 * Cumque Achior universa haec exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione, & fletu unanimes preces suas Domino effuderunt.

15 Dicentes: Domine Deus caeli & terra, intueere superbiam eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem Sanctorum tuorum attende, & ostende, quoniam non derelinquis praesumentes de te: & praesumentes de se, & de sua virtute gloriantes, humilias.

16 Finito itaque fletu, & per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior,

17 Dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem praedicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas.

18 Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit & tecum Deus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converteris nobiscum.

19 Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei cenam magnam.

20 Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejuniis refecerunt.

21 Postea vero convocatus est omnis populus, & per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium a Deo Israel.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obsidet, ac praeciso aqueductu jubet fontes omnes custodiri: quapropter cives sui cruciati civitatem tradere cupiunt: Ozias tamen princeps populi persuadet, ut ad quinque dies hoc differatur.

Holofernes autem altera die praecipit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliam.

2 Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites vigintiduo millia, praeter preparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas, & abducti fuerant de provinciis, & urbibus universae juventutis.

3 Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, & venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dorthaim, a loco, qui dicitur Belma, usque ad Chelmon, qui est contra Eklrelon.

4 Filii autem Israel, ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes, ut Deus Israel misericordiam

suam ostenderet super populum suum.

5 Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca, quae ad angustum itineris tramitem dirigunt inter montosa, & erant custodientes ea tota die, & nocte.

6 Porro Holofernes, dum cirent per gymrum, reperit, quod fons, qui influebat, aqueductum illorum a parte australi extra civitatem dirigeret: & incidi praecipit aqueductum illorum.

7 Erant tamen non longè a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potius quam ad potandum.

8 Sed filii Ammon, & Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israel non in lancea, nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, & muniunt illos colles in precipitio constituti.

9 Ut ergo sine congressione pugnae possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & sine gladio interficias eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse.

10 Et placuerunt verba haec coram Holoferne, & coram satellitibus ejus, & constituit per gymrum centenarios per singulos fontes.

11 Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, descenderunt cisternae, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem, unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populus aqua quotidie.

12 Tunc ad Oziam congregati omnes viri, & feminaeque, juvenes, & parvuli, omnes simul una voce.

13 Dixerunt: * Judicet Deus inter nos, & tace, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum Assyriis, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum.

14 Et ideò non est, qui adjuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti, & perditione magna.

15 Et nunc congregate universos, qui in civitate sunt, ut spontè tradamus nos omnes populo Holofernis.

16 Melius est enim, ut captivi benedicamus Dominum, viventes, quam moriamur, & sumus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras, & infantes nostros morti ante oculos nostros.

17 Contestamur hodie eglum, & terram, & Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiae Holofernis, & sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis.

18 Et cum haec dixissent, factus est fletus, & ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, & per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes:

19 * Peccavimus cum patribus nostris, injustè egimus, iniquitatem fecimus.

20 Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in quo flagello vindica iniquitates nostras, & non li tradere cōstitutes te populo, qui ignorat te.

21 Ut non dicant inter Gentes: Ubi est Deus eorum?

22 Et cum fatigati his clamoribus, & his fletibus lassati fuissent,

23 Exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit: Aequo animo estote fratres, & hos quinque dies expectemus a Domino misericordiam.

24 Forsitan enim indignationem suam abscedet, & dabit gloriam nomini suo.

25 Si autem tranfactis quinque diebus non venerit adjutorium, faciemus haec verba, quae locuti estis.

CAPUT VIII.

Judith, cujus laus describitur, vacillantes presbytero, & pra angustia deditionem quinto die mediantes objurgat, quod tempus Domini miserationi praescripserint: eosque hortatur, ut patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro se Deum precentur, nec factum suum scrutentur.

ET factum est, cum audisset haec verba Judith vidua, quae erat filia Merari, filii Idox, filii Joseph, filii Oziae, filii Elai, filii Jannor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiaz, filii Enan, filii Nathaniae, filii Salathiel, filii Simeon, filii Ruben.

2 Et vir ejus fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceae:

3 Instabat enim super alligantes manipulos in campo, & venit aestus super caput ejus, & mortuus est in Bethulia civitate sua, & sepultus est illic cum patribus suis.

4 Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus, & mensibus sex.

5 Et in superioribus domus suae fecit sibi secreterum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur:

6 Et habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitae suae, praeter sabbata, & neomenias, & festa domus Israel.

7 Erat autem eleganti aspectu nimis, cui visus reliquerat divitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones, armentis boum, & gregibus ovium plenas:

8 Et erat haec in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat, qui loqueretur de illa verbum malum.

9 Haec itaque cum audisset, quoniam Ozias promississet, quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri, & Charmi.

10 Et venerunt ad illam, & dixit illis: quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adjutorium?

11 Et qui estis vos, qui tentatis Dominum?

12 Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat.

13 Postiitis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum, diem constitulistis ei.

14 Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso poenitamus, & indulgentiam ejus fulsis lacrymis postulemus:

15 Non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque facit filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

16 Et ideò humiliemus illi animas nostras,

& in spiritu constituti humiliato, servientes illi,

17 Dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam: ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur:

18 Quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, & adoraverunt deos alienos,

19 Pro quo scelere dati sumus in gladium, & in rapinam, & in confusionem inimicis suis: nos autem alterum Deum necimus praeter ipsum.

20 Expectemus humiles consolationem ejus, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, & humiliabit omnes Gentes, quaecumque insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dominus Deus noster.

21 Et nunc, fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si verè colerent Deum suum.

22 * Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est.

23 Sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses, & omnes, qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transferunt fideles.

24 Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, & impatentiam suam, & improprium murmurationis suae contra Dominum protulerunt,

25 * Exterminati sunt ab exterminatore, & a serpentibus perierunt.

26 Et nos ergo non ulciscamur nos pro his, quae patimur.

27 Sed reputantes peccatis nostris haec ipsa supplicia mimora esse, flagella Domini, quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram evenisse credamus.

28 Et dixerunt illi Ozias, & presbyteri: Omnia, quae locuta es, vera sunt, & non est in sermonibus tuis ulla reprehensio.

29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, & timens Deum.

30 Et dixit illis Judith: Sicut quod potui loqui, Dei esse cognoscitis:

31 Ita quod facere disposui, probate, si ex Deo est, & orate, ut firmum faciat Deus consilium meum.

32 Stabitis vos ad portam nocte ista, & ego exeam cum Abra mea: & orate, ut sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel.

33 Vos autem nolo, ut scrutemini actum meum, & usque dum renunciem vobis nihil aliud fiat nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum.

34 Et dixit ad eam Ozias tecum Juda: Vade in pace, & Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

Sup. 5. a. 6.

D

A

A

B

C

Gen. 22. a. 11.

1. Cor. 10. b. 9.

D

CAPUT IX.

Judith, sese affligens ac humilians, pro populi liberatione prostrata precatur, utque sibi virtus detur evitendi Holofernem.

A Quidam abscendentibus, Judith ingressa est oratorium suum: & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens: 2 Domine Deus patris mei Simcon, * qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudaverunt femur virginis in confusione. 3 Et dedisti mulieres illorum in praedam, & filias illorum in captivitatem; & omnem praedam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: subveni, quae te, Domine Deus meus, mihi viduae. 4 Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti: & hoc factum est, quod ipse voluisti. 5 Omnes enim viae tuae paratae sunt, & tua judicia in tua providentia posuisti. 6 * Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Aegyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, & in equitatu suo, & in multitudine bellatorum. 7 Sed afflixisti super castra eorum, & tenebrae fatigaverunt eos. 8 Tenuit pedes eorum abyssus, & aquae operuerunt eos. 9 Sic fiant & isti, Domine, qui confident in multitudine sua, & in curribus suis, & in contis, & in scutis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriantur. 10 Et nesciunt, quia tu ipse es Deus noster, qui conteris bella ab initio, & Dominus nomen est tibi. 11 Erige brachium tuum sicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & deicere gladio suo cornu altaris tui. 12 Fac, Domine, ut gladio proprio ejus superbia amputetur: 13 Capiatur laqueo oculorum suorum in me, & percutes eum ex labiis charitatis meae. 14 Da mihi in animo constantiam, ut contemnam illum; & virtutem, ut evertam illum. 15 * Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum manus feminae deiecerit eum. 16 Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua est, nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humillimum, & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. 17 Deus celorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturae, exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia praesumentem. 18 Memento, Domine, testamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in sanctificatione tua permaneat. 19 Et omnes Gentes agnoscant, quia tu es Deus, & non est alius praeter te.

* Gen. 34. d. 26.

* Exod. 14. d. 9.

D. * Jud. 4. d. 21, 5. d. 26.

CAPUT X.

Judith pulcherrima aptissime ornata Bethulia cum sua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehensa ducitur ad Holofernem, qui mox ejus caput pulchritudine.

A Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo jacuerat prostrata ad Dominum. 2 Vocavitque Abram suam, & descendens in domum suam, abstulit a se cilicium, & exiit se vestimentis viduitatis suae, 3 Et lavit corpus suum, & unxit se myro optimo, & discriminavit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis jucunditatis suae, induit se sandalia pedibus suis, assumpsitque deuraliola, & lilia, & innaures, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornavit se. 4 Cui etiam Dominus contulit splendorem, quoniam omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex virtute pendebat: & ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret. 5 Impoluit itaque Abram suae ascooperam vini, & vas olei, & potentiam, & palatas, & panes, & caseum, & profecta est. 6 Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam, & presbyteros civitatis. 7 Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem ejus. 8 Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, & omne consilium cui cordis sua virtute corroboret, ut glorietur super te Jerusalem, & sit nomen tuum in numero Sanctorum, & justorum. 9 Et dixerunt hi, qui illic erant, omnes una voce: fiat, fiat. 10 Judith vero orans Dominum transiit per portas ipsa, & Abram ejus. 11 Factum est autem, cum descenderet montem circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, & tenuerunt eam dicentes: Unde venis? aut quid vadis? 12 Quae respondit: Filia sum Hebraeorum, ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod datur vobis in depraedatione, pro eo quod contemneretis vos, noluerunt ultro tradere se ipsos, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. 13 Hac de causa cogitavi mecum: dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, & ostendam illi, quo aditu possit obrinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus. 14 Et cum audissent viri illi verba ejus, considerabant faciem ejus, & erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis. 15 Et dixerunt ad eam: conservasti animam tuam, eo quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum. 16 Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu ejus, bene tibi faciet, & eris gratissima in corde ejus. Duxeruntque illa ad ta-

bernaculum

bernaculum Holofernis, annunciantes eam. 17 Cumque intrasset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofernes. 18 Dixeruntque ad eum satellites ejus: Quis contemnat populum Hebraeorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus? 19 Videns itaque Judith Holofernem sedentem in conopoeo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum: 20 Et cum in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernis, jubente domino suo.

CAPUT XI.

Judith ab Holoferne super causa fugae sua interrogata respondet illi, speciosam pollicem victoriam.

A Tunc Holofernes dixit ei: Aequo animo esto, & noli pavere in corde tuo: quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi. 2 Populus autem tuus si non contempsisset me, non levarem lanceam meam super eum. 3 Nunc autem dic mihi, quae ex causa recessisti ab illis, & placuit tibi, ut venires ad nos? 4 Et dixit illi Judith: Sume verba ancillae tuae, quoniam si secutus fueris verba ancillae tuae, perfectam rem faciet Dominus tecum. 5 Vivit enim Nabuchodonosor rex terrae, & vivit virtus ejus, quae est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solum homines serviunt illi porce, sed & bestiae agri obtemperant illi. 6 Nunciatur enim animi tui industria universis gentibus, & indicatum est omni saeculo, quoniam tu solus bonus, & potens es in omni regno ejus, & disciplina tua omnibus provinciis praedicatur. 7 * Nec hoc latet, quod locutus est Achior; nec illud ignoratur, quod ei jussus est venire. 8 Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis. 9 Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel, tremor tuus super ipsos est. 10 Insuper etiam fames invasit eos, & ab ariditate aquae jam inter mortuos computantur. 11 Denique hoc ordinant, ut interficiant peccata sua, & bibant sanguinem eorum. 12 Et sancta Domini Dei sui, quae praecipit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, haec cogitaverunt impendere, & volunt consumere, quae nec manibus debent contingere: ergo quoniam haec faciunt, certum est, quod in perditionem dabuntur. 13 Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me Dñs haec ipsa nunciare tibi: 14 Ego enim ancilla tua Deum colo etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum, 15 Et dicet mihi, quando eis reddat peccatum suum, & veniens nunciabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Jerusalem, & habebis omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pastor, & non latrabit vel unus canis contra te:

* Isaj. 5.

C. * Isaj. 5.

16 Quoniam haec mihi dicta sunt per providentiam Dei. 17 Et quoniam iratus est illis Deus, haec ipsa missa sunt nunciare tibi. 18 Placuerunt autem omnia verba haec coram Holoferne: & coram pueris ejus, & mirabantur sapientiam ejus, & dicebant alter ad alterum: 19 Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum. 20 Et dixit ad illam Holofernes: Beneficet Deus, qui misit te ante populum, ut desillum tu in manibus nostris: 21 Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum nominabitur in univosa terra.

CAPUT XII.

Judith in locum thesaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis vestendi tibi: nocteque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducitur, coram Holoferne comedit, & bibit, qui ejus concupiscentiam ardens, vehementer inebriatur.

A Tunc jusit eam introire, ubi repositi erant thesauri ejus, & jusit illic manere eam, & constituit, quid daretur illi de convivio suo. 2 Cui respondit Judith, & dixit: Nunc non potero manducare ex his, quae mihi praecipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quae mihi detuli, manducabo. 3 Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quae tecum detulisti, quid faciemus tibi? 4 Et dixit Judith: Vivit anima tua, domine meus, quoniam non expendet omnia haec ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea haec, quae cogitavi. Et induerunt illam servi ejus in tabernaculum, quod praeparat. 5 Et petiit, dum introiret, ut daretur ei copia nocte, & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum. 6 Et praecipit cubiculariis suis, ut sicut placeret illi, exiret, & introiret ad adorandum Deum suum, per triduum: 7 Et exibat noctibus in vallonem Bethuliae, & baptizabat se in fonte aquae. 8 Et ut ascendebat, orabat Dominum Deum Israel, ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi sui. 9 Et introiens, munda manebat in tabernaculo, usque dum acciperet escam suam in vespere. 10 Et factum est, in quarto die Holofernes fecit cenam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade, & suade Hebraeam illam, ut sponte consentiat habitare mecum. 11 Praedum est enim apud Assyrios, si scemina irrideat virum, agendo, ut immunis ab eo transeat. 12 Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet eum eo, & bibat vinum in jucunditate. 13 Cui Judith respondit: Quae ego sum,

D

A

B

C

ut con-

ut contradicam domino meo?

14 Omne, quod erit ante oculos eius bonum, & optimum, faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vite mee.

15 Et surrexit, & ornavit se vestimento suo, & ingressa stetit ante faciem eius.

16 Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia eius.

17 Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc,

& accumbe in jucunditate, quoniam invenisti gratiam coram me.

18 Et dixit Judith: Bibam, domine, quoniam magnificata est anima mea hodie præ omnibus diebus meis.

19 Et accepit, & manducavit, & bibit coram ipso, ea, quæ paraverat illi ancilla eius.

20 Et jucundus factus est Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum numquam biberat in vita sua.

CAPUT XIII.

Judith, facta ad Deum oratione, præcedit caput ubi Holofernis, quod ad concubos Bethuliae effrensus, eos ad gratiarum actionem hortatur: ipsa verò ab omnibus benedicitur, & Achior viso Holofernis capite obstupescit.

UT autem serò factum est, & festinaverunt servi illius ad hospicia sua, & coneluit Vagao ostia cubiculi, & abiit.

2 Erant autem omnes fatigati à vino:

3 Eratque Judith sola in cubiculo.

4 Porrò Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate sopitus.

5 Dixitque Judith puella sua, ut staret foris ante cubiculum, & observaret.

6 Stetitque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, & laborum moru in silentio.

7 Dicens: Confirma me, Domine Deus Israel, respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut sicut promissisti, Jerusalem civitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam.

8 Et cum hæc dixisset, accessit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exolvit.

9 Cùmque evaginasset illum, apprehendit eam caputis ejus, & ait: Confirma me, Domine Deus in hac hora.

10 Et percussit bis in cervicem ejus, & abscidit caput ejus, & abstulit conopeum ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum.

11 Et post pusillum exivit, & tradidit caput Holofernis ancillæ suæ, & jussit, ut mitteret illud in peram suam.

12 Et exierunt duæ, secundum consuetudinem suam, quasi ad orationem, & transie-

runt castra, & gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis.

13 Et dixit Judith à longè custodibus matorum: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus, qui fecit virtutem in Israel.

14 Et factum est, cùm audissent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.

15 Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam jam non esse venturam.

16 Et accedentes luminaria congregaverunt circa eam universi: illa autem ascendens in eminentiorem locum, jussit fieri silentium.

Cùmque omnes tacuissent,

17 Dixit Judith: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non desit ut sperantes in se.

18 Et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam, quam promisit domui Israel: & interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte.

19 Et proferens de pera caput Holofernis, ostendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum, & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum feminæ percussit illum Dominus Deus noster.

20 Vivit autem ipse Dñs, quoniam custodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permisit me Dominus ancillam suam inquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in evasione mea, & in liberatione vestra.

21 * Confitemini illi omnes, quoniam bonum, quoniam in seculum misericordia ejus.

22 Universi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in

virtute

virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.

23 Porrò Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino Deo excelso, præ omnibus mulieribus super terram.

24 Benedictus Dominus, qui creavit cælum, & terram, qui te direxit in vulnera capitæ principis inimicorum nostrorum:

25 Quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ, propter angustias, & tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinæ ante conspectum Dei nostri,

26 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

27 Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei Judith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti, quòd ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.

28 Et ut probes, quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbia suæ Deum Israel contempsit, & tibi interitum minabatur, dicens: Cùm captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua.

29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustatus præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, & astuavit anima ejus.

30 Postea verò quàm resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit:

31 Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audivit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

CAPUT XIV.

Holofernis capite in muro suspendo, Achiorque circumciso, Judæi in Assyrios irruunt: qui Holofernem excitantes, mortuumque invenientes, vehementi timore concutiuntur.

Dixit autem Judith ad omnem populum: Audite me, fratres, suspendite caput hoc super muros nostros.

2 Et erit, cùm exierit Sol, accipiat unusquisque arma sua, & exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes.

3 Tunc exploratores necesse erit, ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam.

4 Cùmque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decider super eos timor.

5 Cùmque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.

6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credit Deo, & circumcidit carnem præputii sui, & appositus est ad populum Israel, & omnis successio generis ejus usque in hodiernum diem.

7 Mox autem, ut ortus est dies, suspende-

runt super muros caput Holofernis, accepitque unusquisque vir arma sua, & egressi sunt cum grandi strepitu, & ululatu.

8 Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.

9 Porrò hi, qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cubiculi prestrepentes excitandi gratia, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed à sonantibus Holofernes evigilaret.

10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando, aut intrando aperire.

11 Sed cùm venissent ejus duces, ac tribuni, & universi majores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis:

12 Intrate, & excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt provocare nos ad prælium.

13 Tunc ingressus Vagao cubiculum ejus stetit ante cortinam, & plausu fecit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Judith dormire.

14 Sed cùm nullum motum jaentis sensu aurium caperet, accessit proximans ad cortinam, & elevans eam, videntique cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabactum jacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu, & scidit vestimenta sua.

15 Et ingressus tabernaculum Judith, non invenit eam, & exiit foras ad populum.

16 Et dixit: Una mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus non est in illo.

17 Quod cùm audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, & intolerabilis timor, & tremor cecidit super eos, & turbati sunt animi eorum valde.

18 Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

CAPUT XV.

Assyrii, eade ducis sui percussis, omnibus relictis fugiunt: Judæi eos persequuntur, & eadem & polis collectis plurimum diripiunt: Judith autem à Pontifice, & populo benedicitur, quæ Holofernis propria fuerant, præstraduntur.

Cùmque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens, & consilium ab eis, & solo tremore, & metu agitati fuga præsidium sumunt.

2 Ita ut nullus loqueretur eum proximo suo, sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias camporum, & semitas collium.

3 Videntes itaque filii Israel fugientes, secuti sunt illos. Descenderuntque clangentes tubis, & ululantes post ipsos.

4 Et quoniam Assyrii non adunati in fugam ibant præcipientes: filii autem Israel uno agmine persequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuissent.

5 Misit itaque Ozias nuncios per omnes civitates, & regiones Israel.

6 Omnis itaque regio, omnibusque urbes electam juventutem armatam misit post eos, & persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum.

7 Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, & prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant,

abstul-

abstulerunt, & onustati sunt valde.

8 Hi vero, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia, quae erant illorum, attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, & jumentis, & universis mobilibus eorum, ut à minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prae-dationibus eorum.

9 Joacim autem summus pontifex, de Jerusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis, ut videret Judith.

10 Quae cum exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Jerusalem, tu latitia Israel, tu honorificencia populi nostri:

11 Quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eò quòd castitatem amaveris, & post virum tuum, alterum nescieris: ideo & manus Domini confortavit te, & ideo eris benedicta in aeternum:

12 Et dixit omnis populus: fiat, fiat.

13 Per dies autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum à populo Israel.

14 Porro autem universa, quae Holofernis pecularia fuisse probata sunt, dederunt Judith in auro, & argento, & vestibus, & gemmis, & omni suppellectili, & tradita sunt omnia illi à populo.

15 Et omnes populi gaudebant, cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis, & citharis.

CAPUT XVI.

Canticum Judith ob victoriam: venit populus Jerusalem holocausta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandemque Judith plena dierum moritur: & dies hujus victoriae perpetuo apud Judaeos in numero sanctorum dierum celebratur.

1 **T**unc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens:

2 Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psallum novum, exalate, & invocare nomen ejus.

3 Dominus conterens bella, Dominus nomen est illi.

4 Qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.

5 Venit Assur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis suae: cujus multitudine obturavit torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.

6 Dixit, se incensurum fines meos, & juvenes meos occisurum gladio, infantes meos dare in praedam, & virgines in captivitatem.

7 Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in manus foeminae, & confodit eum.

8 Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, nec filii Titan percusserunt eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Judith filia Merari in specie faciei suae dissolvit eum.

9 Exiit enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimento latitiae in exultatione filiorum Israel.

10 Unxit faciem suam unguento, & colli-

gavit cincinnos suos mitra, accepit stolam novam ad decipiendum illum.

11 Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervicem ejus.

12 Horruerunt Persae constantiam ejus, & Medi audaciam ejus.

13 Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.

14 Filii puellarum compunxerunt eos, & sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in praedio à facie Domini Dei mei.

15 Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo nostro.

16 Adonai, Domine, magnus est, & praeclarus in virtute tua, & quem superare nemo potest.

17 Tibi serviet omnis creatura tua: * quia dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est, qui resistat voci tuae.

18 Montes à fundamentis movebuntur cum aquis: petrae sicut cera liquefcent ante faciem tuam.

19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

20 Vae genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii visitabit illos.

21 Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum.

22 Et factum est post haec, omnis populus post victoriam venit in Jerusalem adorare Dominum: & mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta, & vota, & reprobationes suas.

23 Porro Judith, universa vasa bellica Holofernis, quae dedit illi populus, & conopsea, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis.

24 Erat autem populus jucundus secundum faciem Sanctorum, & per tres menses gaudium hujus victoriae celebratum est cum Judith.

25 Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam, & Judith magna facta est in Bethulia, & praeclarior erat universae terrae Israel.

26 Erat etiam virtute castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitae suae, ex quo defunctus est Manasses vir ejus.

27 Erat autem diebus festis procedens cum magna gloria.

28 Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque, & dimisit Abram suam liberam, & defuncta est, ac sepulta cum viro suo in Bethulia.

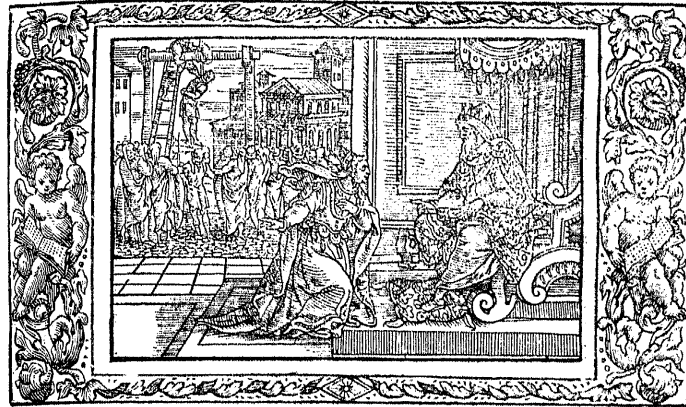
29 Luxitque illam omnis populus diebus septem.

30 In omni autem spatio vitae ejus non fuit, qui perturbaret Israel, & post mortem ejus annis multis.

31 Dies autem victoriae hujus festivitatis ab Hebraeis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Judaeis ex illo tempore usque in presentem diem.

LIBER

LIBER ESTHER.

CAPUT PRIMUM.

Assuero ad potentia, & gloria sua ostentationem toto semestri splendidum celebrante convivium, regina Vasthi accessit venire recusavit, ideoque repudiatur: & sapientum consilio editum promulgatur: ut uxores mariti deferant honorem.

1 **I**n diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Aethiopiā, super centum viginti septem provincias; 2 Quando scilicet in folio regni sui, Susā civitas regni ejus exordium fuit.

3 Tercio igitur anno imperii sui, fecit grande convivium cunctis principibus, & pueris suis, fortissimis Persarum, & Medorum inclitis, & praefectis provinciarum coram se,

4 Ut ostenderet divitias gloriae regni sui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiae suae, multo tempore, centum videlicet, & octoginta diebus.

5 Cumque impleverentur dies convivii, invitavit omnem populum, qui inventus est in Susā, à maximo usque ad minimum: & iussit septem diebus convivium preparari in vestibulo horti, & nemoris, quod regio cultu, & manu confitum erat.

6 Et pendebant ex omni parte tentoria acris coloris, & carbasini, ac hyacinthini, sustentata fanibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei, & argentei super pavimentum, smaragdino, & pario stratum lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat.

7 Bibebant autem, qui invitati erant, aureis poculis, & aliis, atque aliis vasibus cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, &

praecipuum ponebatur.

8 Nec erat, qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, praeponebat singulos de principibus suis, ut sumerent unusquisque, quod velleret.

9 Vasthi quoque regina fecit convivium foeminarum, in palatio, ubi rex Assuerus manere consueverat.

10 Itaque die septimo, cum rex esset hilarior, & post nimiam potationem incaluisse terno, praecipit Maumam, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu ejus ministrabant,

11 Ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput ejus diademate, ut ostenderet cunctis populis, & principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde.

12 Quae renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempsit. Unde iratus rex, & nimio furore succensus

13 Interrogavit sapientes, qui ex more regioe semper ei aderant, & illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges, ac jura majorum.

14 (Erant autem primi, & proximi, Charshena, & Sethar, & Admatha, & Tharsis, & Mares, & Marhana, & Mamuchan, septem duces Persarum, atque Medorum, qui videbant faciem regis, & primi post eum residere soliti erant.)

15 Cui sententiae Vasthi regina subjaceret, quae Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluisse.

16 Responditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus, Non solum regem lesit regina Vasthi, sed & omnes populos, & principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri.

17 Egredietur enim sermo reginae ad omnes mulieres, ut contemnunt viros suos, &

dicant:

dicant: Rex Assuerus iussit, ut regina Vasthi intraret ad eum, & illa noluit.

18 Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Persarum, atque Medorum, parvi-
pendent imperia maritorum: unde regis iusta est indignatio.

19 Si tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & scribatur juxta legem Persarum, atque Medorum, quam præteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius, altera, quæ melior est illa, accipiat.

20 Et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam majorum, quam minorum, deserant maritis suis honorem.

21 Placuit consilium ejus regi, & principibus: fecitque rex juxta consilium Manucham,

22 Et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire, & legere poterat, diversis linguis, & litteris, esse viros principes, ac majores in domibus suis: & hoc per cunctos populos divulgari.

CAPUT II.

Præ cæteris virginibus Assuero quaesitis Esther, nephis occulta Mardochei Judæi, placens, regina loco Vasthi facta est, celebratio nuptiarum magnifico convivio, ac datis muneribus: Porro Mardocheus ad ostium palatii manens, eunuchos regi insudiantes prodit; quod factum Mardochei annalibus inscribitur.

A **H**is ita gestis, postquam regis Assueri indignatio deservuerat, recordatus est Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ passa esset.

2 Dixeruntque pueri regis, ac ministri ejus: Querantur regi puellæ virgines, ac speciosæ,

3 Et mittantur, qui considerent per universas provincias puellas speciosas, & virgines: & adducant eas ad civitatem Susan, & tradant eas in domum sceminarum sub manu Egæi eunuchi, qui est præpositus, & custos mulierum regiarum: & accipiant mundum muliebrem, & cætera ad usus necessaria.

4 Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi: & ita, ut suggererant, iussit fieri.

5 Erat vir Judæus in Susan civitate, vocabulo Mardocheus: * filius Jair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Jemini,

* Infr. 11. b. 2.

6 Qui translatus fuerat de Jerusalem eo tempore quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonosor rex Babylonis translulerat,

* 4. Reg. 24. d. 15. Infr. 11. b. 4.

7 Qui fuit nutritius filie fratris sui Edissæ, quæ altero nomine vocabatur Esther: & utrumque parentem amiserat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuusque patre ejus, ac matre, Mardocheus sibi eam adoptavit in filiam.

B

8 Cùmque percrebuisset regis imperium, & juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Susan, & Egæo traderentur eunuchis; Esther quoque inter cæteras

puellas ei tradita est, ut servaretur in numero sceminarum.

9 Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conspectu illius. Et præcepit eunuchis, ut acceleraret mundum muliebrem, & traderet ei partes suas, & septem puellas speciosissimas de domo regis, & tam ipsam, quam pedes ejus ornaret, atque excoleret.

10 Quæ noluit indicare ei populum, & patriam suam: Mardocheus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret:

11 Qui deambulabat quotidie ante vestibulum domus, in qua electæ virgines servabantur, curam agens salutis Esther, & scire volens, quid ei accideret.

12 Cùm autem venisset tempus singularem per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrrhino, & aliis sex quibusdam pigmentis, & aromatibus uterentur.

13 Ingredientesque ad regem, quidquid postulassent ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, compositæ de trichinio sceminarum ad regis cubiculum transibant.

14 Et quæ intraverat vespere, egrediebatur mane, atque inde in secundas aedes deducebatur, quæ sub manu Susagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præsidebat: nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi, nisi voluisset rex, & eam venire iussisset ex nomine.

15 Evoluta autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail fratris Mardochei, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quaesivit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egæus eunuchus custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa, & amabilis videbatur.

16 Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni ejus.

17 Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam, & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diademata regni in capite ejus, fecitque eam regnare in loco Vasthi.

18 Et iussit convivium preparari per magnificentum cunctis principibus, & servis suis, pro conjunctione, & nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est juxta magnificentiam principalem.

19 Cùmque secundò quaererentur virgines, & congregarentur, Mardocheus mandavit ad januam regis:

20 Necdum prodiderat Esther patriam, & populum suum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutrebat.

21 Eo igitur tempore, quo Mardocheus ad regis januam morabatur, irati sunt Bagathan, & Thares duo eunuchi regis, qui janitores erant, & in primo palatii limine præsi-

debant:

debant: volueruntque insurgere in regem, & occidere eum.

22 Quod Mardocheum non latuit, statimque nunciavit reginæ Esther; & illa regi, ex nomine Mardochei, qui ad se rem detulerat.

23 Quæsitum est, & inventum: & appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, & annalibus traditum coram rege.

CAPUT III.

Aman a rege sublimatus inter omnes Medorum, ac Persarum principes, indignatur, quod solus Mardocheus Judæus ipsum non adoret: quapropter omnium Judæorum interitum ab Assuero impetrat; mittitque ad universas provincias litteras regis annulo signatas, ut tertiodécimo die mensis duodecimi universi ubique Judæi occidantur.

A **P**ost hæc rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: & posuit solum ejus super omnes principes, quos habebat.

2 Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, & adorabant Aman: sic enim præceperat eis imperator: solus Mardocheus non flectebat genua, neque adorabat eum.

3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præsidebant: Cur præter cæteros non observas mandatum regis?

4 Cùmque hoc crebrius dicerent, & ille nollet audire, nunciaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Judæum.

5 Quod cùm audisset Aman, & experimento probasset, quod Mardocheus non flecteret sibi genua, nec se adoraret, iratus est valde.

6 Et pro nihilo duxit in unum Mardocheum mittere manus suas: audierat enim, quod esset gentis Judææ, magisque voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

7 Mense primo (cujus vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assueri, missa est fors in urnam, quæ Hebraicè dicitur phur, coram Aman, quo die, & quo mense gens Judæorum deberet interfici: & exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar.

8 Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, & à se mutuo separatus, novis utens legibus, & caeremoniis, insuper & regis seita contemnens. Optime nosti, quod non expedit regno tuo, ut insolenscat per licentiam.

9 Si tibi placet, decerne, ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ:

10 Tulit ergo rex annulum, quo utebatur de manu sua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Judæorum,

11 Dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit, de populo age, quod tibi placet.

12 Vocatique sunt scribæ regis mense pri-

mo Nisan, tertiadecima die ejusdem mensis, & scriptum est, ut iussisset Aman, ad omnes satrapas regis, & judices provinciarum, diversarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: & litteræ signatæ ipsius annulo.

13 Missæ sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent, atque delerent omnes Judæos, à puero usque ad senem, parvulos, & mulieres, uno die, hoc est, tertiodécimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14 Summa autem epistolatum hæc fuit, ut omnes provincie scirent, & pararent se ad prædictam diem.

15 Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, regis, & Aman celebrante convivium, & cunctis Judæis, qui in urbe erant, silentibus.

CAPUT IV.

Luctus Mardochei, ac reliquorum Judæorum ob paratum ipsi interitum: Esther autem, ut iussu Mardochei Judæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur; tubet cum sejunio pro seiriduo orari, idam ipsa faciente cum suo gynaecio.

A **Q**uæ cùm audisset Mardocheus, scidit vestimenta sua, & indutus esset sacco, spargens cinerem capiti: & in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui.

2 Et hoc ejulatu usque ad fores palatii gradienti. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare.

3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, sejunium, ululatus, & fletus, sacco, & cinere mulcis pro strato utentibus.

4 Ingressæ autem sunt puella Esther, & eunuchi, nunciaveruntque ei. Quod audiens consternata est: & vestem misit, ut ablato sacco induerent eum, quam accipere noluit.

5 Accitoque Athach eunuchis, quem rex ministrum ei dederat, præcepit ei, ut iret ad Mardocheum, & disceret ab eo, cur hoc faceret.

6 Egressusque Athach, ivit ad Mardocheum stantem in platea civitatis, ante ostium palatii:

7 Qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quo modo Aman promississet, ut in thesauros regis pro Judæorum nece inferret argentum.

8 Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Susan, dedit ei, ut reginæ ostenderet, & moneret eam, ut intraret ad regem, & deprecaretur eum pro populo suo.

9 Regressus Athach, nunciavit Esther omnia, quæ Mardocheus dixerat.

10 Quæ respondit ei, & iussit, ut diceret Mardocheo:

11 Omnes servi regis, & cunctæ, quæ sub

ditio-

ditione ejus sunt, norunt provinciae, quod si ve vir, si ve mulier, non vocatus, interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur: nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiae, atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare poterō, quā trīginta jam diebus non sum vocata ad eum?

D

12 Quod cum audisset Mardocheus, 13 Rursum mandavit Esther, dicens: Ne putes, quod animam tuam tantum liberēs, quia in domo regis es praecunctis Judaeis:

14 Si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judaei: & tu, & domus patris tui peribitis. Et quis novit, utrum idcirco ad regnum venieris, ut in tali tempore parareris?

15 Rursumque Esther haec Mardocheo verba mandavit:

16 Vade, & congrega omnes Judaeos, quos in Susan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis similiter jejunabo; & tunc ingrediar ad regem, contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti, & periculo.

17 Iyit itaque Mardocheus, & fecit omnia, quae ei Esther praeceperat.

CAPUT V.

Esther, contempto vitae periculo, ad regem ingressa postulat, ut cum Aman ad suum veniat convivium; in quo ab exhilarato rege de sua petitione interrogata, rursum utrumque ad sequentis diei convivium invitat: interea Aman indignatus se a Mardocheo non honorari, crucem illi parat.

A

1 Te autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, & stetit in atrio domus regiae, quod erat interius, contra basilicam regis: at ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus.

2 Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quae accedens, osculata est summitatem virgae ejus.

3 Dixitque ad eam rex: Quid vis, Esther regina? quae est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.

B

4 At illa respondit: Si regi placet, obsecro, ut venias ad me hodie, & Aman tecum, ad convivium, quod paravi.

5 Statimque rex, Vocate, inquit, cito Aman, ut Esther obediat voluntati. Venerunt itaque rex, & Aman ad convivium, quod eis regina paraverat.

6 Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter: Quid petis, ut detur tibi? & pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni me petieris, impetrabis.

C

7 Cui respondit Esther: petitio mea, & preces sunt istae.

8 Si inveni in conspectu regis gratiam, & si regi placet, ut det mihi, quod postulo, & meam impleat petitionem: veniat rex & Aman ad convivium, quod paravi eis, &

cras aperiam regi voluntatem meam. 9 Egredius est itaque illo die Aman laetus, & alacer. Cumque vidisset Mardocheum sedentem ante fores palatii, & non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suae, indignatus est valde:

10 Et dissimulata ira reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, & Zares uxorem suam:

11 Et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, & quanta cum gloria super omnes principes, & servos suos rex elevasset.

12 Et post haec ait: Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, praeter me: apud quam etiam cras cum rege pransurus sum.

13 Et cum haec omnia habere, nihil me habere puto, quamdiu video Mardocheum Judaeum sedentem ante fores regias.

14 Responderuntque ei Zares uxor ejus, & ceteri amici: Jube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, & dic mane regi, ut appendatur super eam Mardocheus, & sic ibis cum regelatus ad convivium. Placuit ei consilium, & iussit excelsam parari crucem.

CAPUT VI.

Rex in lectis sibi nocte annalibus Mardochei fidelitatem in detectis adversis regem eunuchorum insidiis reperiens, jubet ipsum, ut secundum a rege, per Aman capitalem ipsius hostem honorari.

1 Noctem illam duxit rex insonnem, iussitque sibi afferri historias, & annales priorum temporum. Quae cum illo praesente legerentur,

2 Ventum est ad illum locum, ubi scriptum erat, quo modo nunciasset Mardocheus insidias Bagathan, & Thares eunuchorum regem Astuerum jugulare cupientium.

3 Quod cum audisset rex, ait: Quid pro haec fide honoris, ac praemii Mardocheus confectus est? Dixerunt ei servi illius, ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit.

4 Statimque rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiae intraverat, ut suggereret regi, & juberet Mardocheum affigi patibulo, quod ei fuerat paratum.

5 Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediarur.

6 Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, & reputans, quod nullum alium rex, nisi se, velle honorare,

7 Respondit: Homo, quem rex honorare cupit,

8 Debet indui vestibus regis, & imponi super eum, qui de sella regis est: & accipere regium diadema super caput suum,

9 Et primus de regis principibus, ac tyrannus teneat equum ejus, & per plateam civitatis incedens clamet, & dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare.

10 Dixitque ei rex: Festina, & sumpta stola, & equo, fac, ut locutus es, Mardocheo Judaeo, qui sedet ante fores palatii. Cave, ne quidquam de his, quae locutus es, praetermittas.

11 Tulit itaque Aman stolam, & equum, indutumque Mardocheum in platea civitatis, & impositum equo precedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcumque rex voluerit honorare.

12 Reversusque est Mardocheus ad januam palatii, & Aman festinavit ire in domum suam, lugens, & aperto capite.

13 Narravitque Zares uxori suae, & amicis omnia, quae evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, & uxor ejus: Si de semine Judaeorum est Mardocheus, ante quem cadere coepisti, non poteris resistere, sed cades in conspectu ejus.

14 Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, & cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

CAPUT VII.

Esther in convivio regem iam exhilaratum pro sua, & populi vita precatur, & Aman Judaeorum adversarium accusat; quem rex in cruce ab illo parata Mardocheo suspendi jubet.

1 Intravit itaque rex, & Aman, ut biberent cum regina.

2 Dixitque ei rex etiam secunda die, postquam vino incaluerat. Quae est petitio tua, Esther, ut detur tibi? & quid vis fieri? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

3 Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis, o rex, & si tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum meum, pro quo obsecro.

4 Traditi enim sumus ego, & populus meus, ut coneramus, jugulamur, & percamus. Atque utinam in servos, & famulas venderemur: esset tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cujus crudelitas redundat in regem.

5 Respondensque rex Astuerus ait: Quis est iste, & cujus potentiae, ut haec audeat facere?

6 Dixitque Esther: Hostis, & inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens, illico obstruivit, vultum regis, ac reginae ferre non sustinens.

7 Rex autem iratus surrexit, & de loco convivii intravit in hortum arboribus confectum. Aman quoque surrexit, ut rogaret Esther reginam pro anima sua, intellexit enim a rege sibi paratum malum.

8 Qui cum reversus esset de horto nemoribus confecto, & intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo jacebat Esther, & ait: Etiam reginam vult opprimere, me praesente, in domo mea. Nec dum verbum de ore regis exierat, & statim operuerunt faciem ejus.

9 Dixitque Harbona, unus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis: En lignum, quod paraverat Mardocheo, qui locutus est

pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10 Suspensus est itaque Aman in patibulo, quod paraverat Mardocheo: & regis ira quievit.

CAPUT VIII.

Esther, suscepto Mardocheo in locum Aman, impetrat a rege, ut ferales, & veteres Aman litteras novis irretet, & Judaeis obtinet securitatem, utque de suis inimicis ulciatur; unde maxima estque laetitia exoritur.

1 Illo dedit rex Astuerus Esther reginae domum Aman adversarii Judaeorum, & Mardocheus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther, quod esset patruus suus.

2 Tulitque rex anulum, quem ab Aman recipi jussit, & tradidit Mardocheo. Esther autem constituit Mardocheum super domum suam.

3 Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque, & locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagita, & machinationes ejus pessimas, quas excogitaverat contra Judaeos, juberet irritas fieri.

4 At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiae monstrabatur: illaque confurgens stetit ante eum,

5 Et ait: Si placet regi, & si inveni gratiam in oculis ejus, & deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis veteres Aman litterae, insidiatore, & hostis Judaeorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire praecerat, corrigantur.

6 Quo modo enim poterō sustinere necem, & interfectionem populi mei?

7 Responditque rex Astuerus reginae, & Mardocheo Judaeo: Domum Aman concessi Esther, & ipsum iussit affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Judaeos.

8 Scribite ergo Judaeis, sicut vobis placet, regis nomine signantes litteras annulo meo. Haec enim consuetudo erat, ut epistolis, quae ex regis nomine mittebantur, & illius annulo signatae erant, nemo auderet contradicere.

9 Accititque scribis, & libratii regis (erat autem tempus tertii mensis, qui appellatur Siban) vigesima, & tertia die illius, scriptae sunt epistola, ut Mardocheus voluerat, ad Judaeos, & ad principes, procuratoresque, & iudices, qui centum viginti septem provinciis ab India usque ad Aethiopiā praesidebant; provincia, atque provinciae, populo, & populo, juxta linguas, & litteras suas, & Judaeis, prout legere poterant, & audire.

10 Ipsaeque epistola, quae regis nomine mittebantur, annulo ipsius obfirmatae sunt, & missae per veredarios: qui per omnes provincias discurrerent, veteres litteras novis nunciis praevererent.

11 Quibus imperavit rex, ut convenirent Judaeos per singulas civitates, & in unum

A

B

C

præciperent congregari, ut starent pro animabus suis, & omnes inimicos suos, cum conjugibus, ac liberis, & universis domibus, interficerent, atque delerent, & spolia eorum diriperent.

12 Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est, tertiadecima mensis duodecimi Adar.

D

13 Summaque epistola hæc fuit, ut in omnibus terris, ac populis, qui regis Assueri subiacbant imperio, notum fieret, paratos esse Judæos ad capiendam vindictam de hostibus suis.

14 Egessique sunt veredarii celeres nuncia perferentes, & edictum regis pependit in Susan.

15 Mardocheus autem de palatio, & de conspectu regis egrediens, fulgebant vestibus regis, hyacinthinis videlicet, & acreis, coronam auream portans in capite, & amictus serico pallio, atque purpurco. Omnisque civitas exultavit, atque lætata est.

16 Judæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium.

17 Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis iussa veniebant, mira exultatio, epulæ, atque convivia, & festus dies: in tantum, ut plures alterius gentis, & sectæ eorum religioni, & ceremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaserat.

C A P U T I X.

Judæi passim hostes suos eodem die, quem ipsi Judæorum cædi præstituerant, trucidant; & suspensis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc est Sortium, perpetuo solemnem Mardocheus instituit.

A

1 Invocari ante jam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur, & hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Judæi superiores esse cæperunt, & se de adversariis vindicare.

2 Congregatiq; sunt per singulas civitates, oppida, & loca, ut extenderent manum contra inimicos, & persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eò quòd omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3 Nam & provincialium iudices, & duces, & procuratores, omnisque dignitas, quæ singulis locis, ac operibus præerat, extollebant Judæos timore Mardochei:

B

4 Quem principem esse palatii, & plurimum posse cognoverant: fama quoque nominis ejus crescebat quotidie, & per cunctorum ora volitabat.

5 Itaque percussentur Judæi inimicos suos plaga magna, & occiderunt eos, reddentes eis, quod sibi paraverant facere:

6 In tantum, ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagita hostis Judæorum: quorum ista sunt nomina:

7 Pharsandatha, & Delphon, & Esphatha,

8 Et Phoratha, & Adalia, & Aridatha,

9 Et Phermesta, & Arisai, & Aridai, & Jezatha.

10 Quos cum occidissent, prædas de substantiis eorum tangere noluerunt.

11 Statimque numerus eorum, qui occisæ erant in Susan, ad regem relatus est.

12 Qui dixit regina: In urbe Susan interfecerunt Judæi quingentos viros, & alios decem filios Aman: quantam putas eos exerce- re eadem in universis provinciis? Quid ultra postulas, & quid vis, ut fieri jubeam?

13 Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Judæis, ut sicut fecerunt hodie in Susan, sic & cras faciant, & decem filii Aman in patibulis suspendantur.

14 Præcepitque rex, ut ira fieret. Statimque in Susan pependit edictum, & decem filii Aman suspensi sunt.

15 Congregatis Judæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri: nec eorum ab illis direpta substantia est.

16 Sed & per omnes provincias, quæ ditioni regis subiacbant, pro animabus suis steterunt Judæi, interfectis hostibus, ac persecutoribus suis: in tantum, ut septuaginta quinque millia occisorum impleverunt, & nullus de substantiis eorum quidquam contingeret.

17 Dies autem tertiusdecimus mensis Adar, primus apud omnes interfectionis fuit: & quartadecima die cædere desierunt. Quem constituerunt esse solemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio, atque conviviis.

18 At hi, qui in urbe Susan cædem exercebant, tertio decimo, & quarto decimo die eisdem mensis in cæde versati sunt: quinto decimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt solemnem epularum, atque lætitiæ.

19 Hi verò Judæi, qui in oppidis nõ muratis, ac villis morabantur, quartum decimum diem mensis Adar convivoru, & gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, & mittant sibi mutuo partes epularum, & ciborum.

20 Scripsit itaque Mardocheus omnia hæc, & litteris comprehensa misit ad Judæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis, quam procul,

21 Ut quartamdecimam, & quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, & revertente semper anno solemni celebrarent honore:

22 Quia in ipsis diebus se ulti sunt Judæi de inimicis suis, & luctus, atque tristitia in hilaritatem, gaudiumque conversa sunt, essentque dies isti epularum, atque lætitiæ, & mitterent sibi invicem ciborum partes, & pauperibus munuscula largirentur.

23 Susceperuntque Judæi in solemnitatum cuncta, quæ eo tempore facere ceperant, & quæ Mardocheus litteris faciendâ mandaverat.

24 Aman enim, filius Adamathi stirpis Agag, hostis, & adversarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret: & misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem.

25 Et

25 Et postea ingressa est Esther ad regem, obsecrans, ut conatus ejus, litteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Judæos cogitaverat, reverteretur in caput ejus. Denique & ipsum, & filios ejus affixerunt cruci.

26 Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est, sortium, eò quòd phur, id est, fors, in urnam missa fuerit. Et cuncta, quæ gesta sunt, epistolæ, id est, libri hujus volumine continentur:

27 Quæquæ sustinuerunt, & quæ deinceps immutata sunt, susceperunt Judæi super se, & semen suum, & super cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat. duos hos dies absque solemnitate transigere: quod scriptura testatur, & certa experient tempora, annis sibi jugiter succedentibus.

G

28 Isti sunt dies, quos nulla umquam delebit oblivio: & per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec est ulla civitas, in qua dies phurim, id est, sortium, non observentur à Judæis, & ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

29 Scripseruntque Esther regina filia Abihail, & Mardocheus Judæus etiam secundam epistolam, ut omni studio dies ista solemnis sanciretur in posterum.

30 Et miserunt ad omnes Judæos, qui in centum viginti septem provinciis regis Assueri versabantur, ut haberent pacem, & susciperent veritatem.

31 Observantes dies sortium, & suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardocheus, & Esther, & illi observanda susceperunt à se, & à semine suo, jejunia, & clamores, & Sortium dies,

32 Et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Esther, historia continentur.

C A P U T X.

Somni Mardochei declaratio; de reducto Judæorum populo in libertatem.

1 Rex verò Assuerus omnem terram, & cunctas maris insulas fecit tributarias:

2 Cujus fortitudo, & imperium, & dignitas, atque sublimitas, quæ exaltavit Mardocheum, scripta sunt in libris Medorum, atque Perfarum:

3 Et quomodo Mardocheus Judaici generis secundus à rege Assuero fuerit: & magnus apud Judæos, & acceptabilis plebi fratru suorum, quærens bona populo suo, & loquens ea, quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua, & litteris continentur: & interim post finem libri hoc capitulum ferebatur; quod juxta consuetudinem nostram obelo, id est, veru prænotavimus.

4 Dixitq; Mardocheus: A Deo facta sūt ista.

5 Recordatus sum somnii, quod videram, hæc eadem significantis: nec eorum quidquam irritum fuit.

6 Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in lucem, solemque conversus est, & in aquas plurimas redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, & voluit esse reginam.

7 Duo autem dracones: ego sum, & Aman.

8 Gentes, quæ convenerant, hi sunt, qui conati sunt delere nomen Judæorum.

9 Gens autem mea: Israel est, quæ clamavit ad Dominum, & salvum fecit Dominus populum suum: liberavitque nos ab omnibus malis, & fecit signa magna, atque portentosa inter Gentes:

10 Et duas sortes esse præcepit, unam Populi Dei, & alteram cunctarum Gentium.

11 Venitque utraque fors in statutum ex illo jam tempore diem coram Deo universis gentibus:

12 Et recordatus est Dominus populi sui, ac miseratus est hæreditatis suæ.

13 Et observabuntur dies isti in mense Adar quartadecima, & quintadecima die eisdem mensis, cum omni studio, & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

C A P U T X I.

Somnium Mardochei.

1 Anno quarto regnantibus Ptolemæo, & Cleopatra, attulerunt, Dositheus, qui se Sacerdotem, & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lyfimachum Ptolemæi filium in Jerusalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod in Hebræo, nec apud ul- lum fertur interpretum.

2 Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardocheus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin:

3 Homo Judæus, qui habitabat in urbe Susis, vir magnus, & inter primos aula regis.

4 Erat autem de eo numero captivorum, quos transfulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Jerusalem cum Jeconia rege Juda:

5 Et hoc ejus somnium fuit: Apparuerunt voces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio super terram:

6 Et ecce duo dracones magni, paratique contra se in prælium.

7 Ad quorum clamorem cunctæ concitate sunt nationes, ut pugnant contra gentem iustorum.

8 Fuitque dies illa tenebrarum, & discriminis, tribulationis, & angustis, & ingens formido super terram.

9 Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua, & parata ad mortem:

10 Clamaveruntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit.

11 Lux, & sol ortus est, & humiles exaltati sunt, & devoraverunt inelictos.

C

D

A

B

C

D

12 Quod cum vidisset Mardocheus, & fur-
rexisset de strato, cogitabat quid Deus facere
vellet, & fixum habebat in animo scire cupiens,
quid significaret somnium.

CAPUT XII.

*Manifestatio insidiarum eunuchorum in
regem à Mardocheo, ex secundo capite
repetita.*

MOrabatur autem eo tempore in aula
regis cum Bagatha, & Thara eunuchis
regis, qui janitores erant palatii.

2 Cùmque intellexisset cogitationes eorum,
& curas diligentius pervidisset, didicisset,
quod conarentur in regem Artaxerxem manus
mittere, & nunciavit super eo regi.

3 Qui de utroque habita quaestione, confis-
sus iussit duci ad mortem.

4 Rex autem, quod gestum erat, scripsit in
commentariis: sed & Mardocheus rei memoriam
litteris tradidit.

5 Præcepitque ei rex, ut in aula palatii moraretur,
datis ei pro delatione muneribus: Aman verò
filius Amadathi bugæus, erat gloriosissimus
coram rege, & voluit nocere Mardocheo, & populo
ejus, pro duobus eunuchis regis, qui fuerant
interfecti.

*Hucusque proœmium.
Que sequuntur in eo loco posita erant, ubi
scriptum est in volumine.
Et diripuerunt bona, vel substantias eorum.
Que in sola vulgata editione reperimus.
Epistola autem hoc exemplar fuit.*

CAPUT XIII.

*Exemplar epistolæ regis, quam misit
Aman ad principes Provinciarum supercede
Judæorum, & Mardochei oratio pro
eorum liberatione.*

REx maximus Artaxerxes ab India usque
Æthiopiâ, centum viginti septem provinciarum
principibus, & ducibus, qui ejus imperio
subjecti sunt, salutem.

2 Cùm plurimis gentibus imperarem, & universum
orbem meæ ditioni subjugassem, volui nequaquam
abuti potentie magnitudine, sed clementia, & lenitate
gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam
silencio transigentes, optata cunctis mortalibus
pace fruerebantur.

3 Quarentes autem me à consiliariis meis, quomodo
posset hoc impleri, unus, qui sapientia, & fide
ceteros præcellerat, & erat post regem secundus,
Aman nomine,

4 Indicavit mihi in toto orbe terrarum populum
esse dispersum, qui novis uteretur legibus, &
contra omnium Gentium consuetudinem faciens,
Regum iussa contemneret, & universalium
concordiam nationum sua dissensione violaret.

5 Quod cum didicissemus, videntes unam gentem
rebellem adversis omne hominum genus perver-
sis uti legibus, nostrisque iustitionibus contraire,
& turbare subjectarum nobis provinciarum
pacem, atque concordiam,

6 Iussimus, ut quoscumque Aman, qui omnibus
provinciis præpositus est, & secundus

à rege, & quem patris loco colimus, monstraverit;
cum conjugibus, ac liberis deleantur ab inimicis
suis: nullusque eorum misceratur, quartadecima
die duodecimi mensis Adar anni præsentis:

7 Ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes,
reddant imperio nostro pacem, quam turbaverant.

*Hucusque exemplar epistolæ.
Que sequuntur post eum locum scriptæ sunt,
ubi legitur.*

Pergensque Mardocheus, fecit omnia, que ei
mandaverat Esther.

*Nec tamen habentur in Hebræo, & apud
nullum penitus feruntur interpretum.*

8 Mardocheus autem deprecatus est Dominum,
memor omnium operum ejus,

9 Et dixit: Domine, Domine rex omnipotens,
in ditione enim tua cuncta sunt posita, & non
est, qui possit tux resistere voluntati, si decreveris,
salvare Israel:

10 Tu fecisti cælum, & terram, & quidquid
cæli ambitu continetur.

11 Dominus omnium es, nec est, qui resistat
majestati tuæ.

12 Cuncta nosti, & scis, quia non pro superbia,
& contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim
hoc, ut non adorarem Aman superbissimum,

13 (Libenter enim pro salute Israel etiam vestigia
pedum ejus deosculari paratus essem.)

14 Sed timui, ne honorem Dei mei transferrem
ad hominem, & ne quempiam adorarem excepto
Deo meo.

15 Et nunc, Domine rex Deus Abraham, miserere
populi tui, quia voluit nos inimici nostri perdere,
& hereditatem tuam delere.

16 Ne despicias partem tuam, quam redemisti
tibi de Ægypto.

17 Exaudi deprecationem meam, & propitius esto
forti, & funiculo tuo: & converte luctum nostrum
in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum,
Domine, & ne claudas ora te canentium.

18 Omnis quoque Israel pari mente, & obsecratione
clamavit ad Dominum, eò quod eis certa mors
impenderet.

CAPUT XIV.

*Plangit Esther, Deum in spiritu humilitatis
obsecrans.*

Esther quoque regina confugit ad Dominum,
pavens periculum, quod imminerebat.

2 Cùmque deposuisset vestes regias, stetit
in luctu apta indumenta suscepit, & pro unguentis
variis, cinere & stercore implevit caput, & corpus
suum humilavit jejuniis: omniaque loca, in quibus
antea lectari consueverat, crimini laceratione
complevit.

3 Et deprecabatur Dominum Deum Israel,
dicens: Domine mi, qui rex noster es

solus,

solus, adjuva me solitariam, & cujus præter te
nullus est auxiliator alius.

4 Periculum meum in manibus meis est.

5 * Audivi à patre meo, quod tu, Domine, salvasses
Israel de cunctis Gentibus, & patres nostros
ex omnibus retrò majoribus suis, ut possideres
hereditatem sempiternam, fecisti- que eis, sicut locutus es.

6 Peccavimus in conspectu tuo, & ideo tradidisti
nos in manus inimicorum nostrorum:

7 Coluimus enim deos eorum. Justus es, Domine:

8 Et nunc non eis sufficit, quòd durissima nos
opprimunt servitute, sed robur manuum suarum,
idolorum potentia deputantes.

9 Volunt tua mutare promissa, & delere hereditatem
tuam, & claudere ora laudantium te, atque
extinguere gloriam templi, & altaris tui.

10 Ut aperiant ora Gentium, & laudent idolorum
fortitudinem, & prædicent carnalem regem in
sempiternum.

11 Ne tradas, Domine, sceptrum tuum his, qui non
sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte
consilium eorum super eos, & eum, qui in nos
cepit favere, disperde.

12 Memento, Domine, & ostende te nobis in tempore
tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam,
Domine, rex decorum, & universæ potestatis:

13 Tribue sermonem compositum in ore meo
in conspectu leonis, & transfer cor illius in
odium hostis nostri, ut & ipse pereat, & ceteri,
qui ei consentiunt.

14 Nos autem libera manu tua, & adjuva me,
nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine,
qui habes omnium scientiam,

15 Et nosti, quia oderim gloriam iniquorum,
& detestor cubile incircumcisorum, & omnis
alienigenæ.

16 Tu scis necessitatem meam, quòd abominer
signum superbiæ, & gloriæ meæ, quòd est super
caput meum in diebus ostentationis meæ, &
detestor illud quasi pannum menstruatæ, & non
portem in diebus silentii mei.

17 Et quòd non comederim in mensa Aman,
nec mihi placuerit convivium regis, & non
biberim vinum libaminum:

18 Et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo
huc translata sum, usque in præsentem diem,
nisi in te, Domine Deus Abraham.

19 Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum,
qui nullam aliam spem habent, & libera nos
de manu iniquorum, & erue me à timore meo.

CAPUT XV.

*Mandante Mardocheo, intrat Esther ad regem,
vultu illius exterrita.*

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

ET mandavit ei (hæud dubium quoniam
Esther Mardocheus) ad ingrediendum

ad regem, & rogaret pro populo suo, & pro patria
sua.

2 Memora re (inquit) dierum humilitatis tuæ,
quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman
secundus à rege locutus est contra nos in
mortem:

3 Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro
nobis, & libera nos de morte.

Necnon & ista, quæ subdita sunt.
4 Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus
sui, & circumdata est gloria sua:

5 Cùmque regio fulgeret habitu, & invocasset
omnium rectorem, & salvatorem Deum, assumpsit
duas famulas,

6 Et super unam quidem innitebatur, quasi
præ deliciis, & nimia teneritudine corpus suum
ferre non sustinens:

7 Altera autem famularum sequebatur dominam,
defluentia in humum indumenta sustentans.

8 Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, &
gratis, ac nitentibus oculis, tristitem calabat
animum, & nimio timore contractum.

9 Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit
contra regem, ubi ille residebat super solium
regni sui, indutus vestibus regis, aureo fulgens,
& pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu.

10 Cùmque elevasset faciem, & ardentibus oculis
furorem pectoris indicasset, regina corruit, &
in pallorem colore mutato, lassum super
ancillulam reclinavit caput.

11 Converteritque Deus spiritum regis in mansuetudinem,
& festinus, ac metuens exiit de solio, & sustentans
eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis
blandiebatur:

12 Quid habes, Esther? Ego sum frater tuus,
noli metuere.

13 Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus
hæc lex constituta est.

14 Accede igitur, & tange sceptrum.

15 Cùmque illa reticeret, tulit autem virgam, &
posuit super collum ejus, & osculatus est eam, &
ait: Cur mihi non loqueris?

16 Quæ respondit: Vidite, domine, quasi Angelum
Dei, & conturbatum est cor meum præ timore
gloriæ tuæ.

17 Valdè enim miserabilis es, domine, & facies
tua plena est gratiarum.

18 Cùmque loqueretur, rursus corruit, & pec-
tore exanimata est.

19 Rex autem turbabatur, & omnes ministri
ejus consolabantur eam.

CAPUT XVI.

*Altera epistola pro Judæorum salute cum
inimicorum suorum interemptione, ad supul-
cra regni provinciarum, irritando epistolam
missam ab Aman.*

*Exemplar epistolæ regis Artaxerxis, quam
pro Judæis ad totum regni sui provincias misit:
quod & ipsam in Hebræo volumine non
habetur.*

REx magnus Artaxerxes ab India usque
Æthiopiâ, centum viginti septem

A
Supra d.
21. c. a. 2.

B

A

B

B

C

D

A

provinciarum ducibus, ac principibus, qui nostrae iustioni obediunt, salutem dicit.

2 Multi bonitate principum, & honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam:

3 Et non solum subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moluntur insidias.

4 Nec contenti sunt gratias non agere beneficium, & humanitatis in se iura violare, sed Dei quoque cuncta venientis arbitrantur se posse fugere sententiam.

5 Et in tantum vesaniae proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt, ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis conentur subvertere,

6 Dum aures principum simplices, & ex sua natura alios aestimantes, callida fraude decipiunt.

7 Quae res & ex veteribus probatur historiis, & ex his, quae geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur.

8 Unde providendum est paci omnium provinciarum.

9 Nec putare debetis, si diversa iubeamus, ex animi nostri venire levitate, sed pro qualitate, & necessitate temporum, ut reipublicae poscit utilitas, ferre sententiam.

10 Et ut manifestius, quod dicimus, intelligatis; * Aman filius Amadathi, & animo, & gente Macedo, alienusque a Persarum sanguine, & pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus a nobis susceptus est:

11 Et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secundus;

12 Qui in tantum arrogantiae tumorem sublatus est, ut regno privare nos niteretur, & spiritu.

13 Nam Mardocheum, cuius fide, & bene-

ficiis vivimus, & consortem regni nostri Esther, cum omni gente sua, nobis quibusdam, atque inauditis machinis expectavit in mortem.

14 Hoc cogitans, ut illis interfectis, in solitudine nostrae solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas.

15 Nos autem, a pessimo mortalium Iudaeos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed e contrario iustis utentes legibus,

16 Et filios altissimi, & maximi, semperque viventis Dei, cuius beneficio & patribus nostris, & nobis regnum est traditum, & usque hodie custoditur.

17 Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciat esse irritas.

18 Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susan, & ipse, qui machinatus est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei, quod meruit.

19 Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Judaeis uti legibus suis.

20 Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, qui se ad necem eorum paraverant, possint interficere tertidecima die mensis duodecimi, qui vocatur Adar.

21 Hanc enim diem, Deus omnipotens, incensoris, & luctus, eis vertit in gaudium.

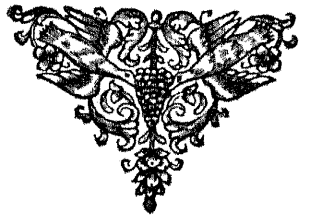
22 Unde & vos, inter ceteros festos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni letitia, ut & in posterum cognoscatur,

23 Omnes, qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere.

24 Omnis autem provincia, & civitas, quae noluerit solemnitatis huius esse particeps, gladio, & igne pereat, & sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis in via sit in sempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiae.

B

* Sup. 3. a. 1.

L I B E R J O B.

CAPUT PRIMUM.

Job sanctus, & dives, pro filiis vicissim corvoia celebrantibus Domino sacrificat, cuius possessiones petenti satana Dominus divipendat exponit, per quem perditur omni illius substantia, interempti quo filii, ipse cum signis messitiae patiens, in Dei laudes prorumpit.

In erat in Terra Hus, nomine Job, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo:

2 Natiq; sunt ei septem filii, & tres filiae.

3 Et fuit possessio ejus, septem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga bouum, & quingentae asinae, ac familia multa nimis: eratque vir ille magnus inter omnes Orientales.

4 Et ibant filii ejus, & faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas, ut comederent, & biberent cum eis.

5 Cumque in orbem transissent dies convivi, mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos, confurgensque dileculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Job cunctis diebus.

6 Quadam autem die, cum venissent filii Dei, ut afflitterent coram Domino, adfuit inter eos etiam satan.

7 Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.

8 Dixitque Dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo?

9 Cui respondens satan, ait: Numquid Job frustra timer Deum?

10 Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, & possessio ejus crevit in terra?

11 Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quae possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.

12 Dixit ergo Dominus ad satan: Ecce, universa, quae habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est satan a facie Domini.

13 Cum autem quadam die filii, & filiae ejus comederent, & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti,

14 Nuncius venit ad Job, qui diceret: Boves arabant, & asinae pascebantur juxta eos,

15 Et irruerunt Sabaei, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & evasit ego solus, ut nunciarem tibi.

16 Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit e caelo, & ractas oves, puerosque consumpsit, & ciliagi ego solus, ut nunciarem tibi.

17 Sed & illo adhuc loquente, venit alius, & dixit: Chaldaei fecerunt tres turmas, & invaserunt caecos, & tulerunt eos, nec non & pueros percusserunt gladio, & ego fugi solus, ut nunciarem tibi.

18 Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intravit, & dixit: Filii tui, & filiae vestimentibus, & biberentibus vinum in domo fratris sui primogeniti,

19 Repente ventus vehemens irruit a regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quae corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt, & ciliagi ego solus, ut nunciarem tibi.

20 Tunc furrexit Job, & scidit vestimenta sua, & tonsit capite corruens in terram, adoravit.

21 Et dixit: * Nudus egressus sum de utero matris meae, & nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Dom-

* Eccl. 5. c. 4. 1. m. 6.

no placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.
22 In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est.

CAPUT II.

Satanas, obtemperans a Deo facultate, percussit Job ulcere pessimo: cui etiam propria uxor insultat: tres autem ipsius amici eum visitantes, septem diebus compatiens in terra cum eo taciti sedent.

1 Factum est autem, cum quadam die venissent filii Dei, & starent coram Domino, venisset quoque satan inter eos, & staret in conspectu eius.

2 Ut diceret Dominus ad satan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.

3 Et dixit Dominus ad satan: Numquid considerasti seruum meum Job: quod non sit ei similis in terra, vir simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra.

4 Cui respondens satan, ait: Pelle pro pelle, & cuncta, quae habet homo, dabit pro anima sua.

5 Alioquin mitte manum tuam, & tange os eius, & carnem, & tunc videbis, quod in faciem benedicat tibi.

6 Dixit ergo Dominus ad satan: Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serva.

7 Egredius igitur satan a facie Domini, percussit Job ulcere pessimo, a planta pedis usque ad verticem eius:

8 Qui testa sanieum radebat, sedens in sterquilinio.

9 Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo, & morere.

10 Qui ait ad illam? Quasi una de stultis mulieribus locuta es: si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? In omnibus his non peccavit Job labiis suis.

11 Igitur audientes tres amici Job omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Conduxerant enim, ut pariter venientes visitarent eum, & consolarentur.

12 Cumque elevasent procul oculos suos, non cognoverunt eum, & exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in caelum.

13 Et sederunt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem esse vehementem.

CAPUT III.

Job, laxatis naturae habenis, maledicit diei natiuitatis suae, praesentique vitae, ostendens mortalium miseriam, & a quot malis liberatur, qui hac luce statim privatus est.

1 Post haec aperuit Job os suum, & maledixit diei suo,

2 Et locutus est.

3 * Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est: Conceptus est homo.

4 Dies ille vertatur in tenebras, non requiratur eum Deus desuper, & non illustretur lumine.

5 Obscurent eum tenebrae, & umbra mortis, occupet eum caligo, & involvatur amaritudine.

6 Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus annis, nec numeretur in mensibus.

7 Sit nox illa solitaria, nec laude digna:

8 Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan:

9 Fortenebrentur stella caligine ejus: exspectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis aurorae.

10 Quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis.

11 Quare non in vulva mortuus sum, & egredius ex utero non statim perii?

12 Quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus?

13 Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem.

14 Cum regibus, & consulis terrae, qui aedificant sibi solitudines:

15 Aut cum principibus, qui possident aurum, & replent domos suas argento:

16 Aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non videntur lucem.

17 Ibi impij cessaverunt a tumultu, & ibi requieverunt illi robore.

18 Et quondam vincit pariter sine molestia, non audierunt vocem auctoritatis.

19 Parvus, & magnus ibi sunt, & servus liber a domino suo.

20 Quare misero data est lux, & vita his, qui in amaritudine animae sunt?

21 Qui expectant mortem, & non veniunt, quasi est odientes thesaurum:

22 Gaudentque vehementer, cum invenerint sepulchrum.

23 Viro cujus abscondita est via, & circumdedit eum Deus tenebris?

24 Antequam comedam, suspiro: & tanquam inundantes aquae, sic rugitus meus:

25 Quia timor, quem timebam, evenit mihi: & quod verberabam, accidit.

26 Nonne dissimulavi? nonne sili? nonne quievi? & venit super me indignatio.

CAPUT IV.

Eliphaz arguit Job impatientie: conaturque ei persuadere, quod propter peccata sua flagellatur a Deo, qui innocentibus adversa non immittit.

1 Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Si ceperimus loqui tibi, forsitan molestus accipies, sed conceptum sermonem tene, quis poterit?

3 Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti:

4 Vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua tremantia confortasti:

5 Nunc

5 Nunc autem venit super te plaga, & defecisti: tetigit te, & conturbatus es.

6 Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum?

7 Recordare, obsecro te, quis umquam innocens perii? aut quando recti delerti sunt?

8 Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos,

9 Flante Deo perisse, & spiritu irae ejus esse consumptos:

10 Rugitus leonis, & vox leonae, & dentes catulorum leonum contriti sunt.

11 Tigris perii, eo quod non haberet praedam, & catuli leonis dissipati sunt.

12 Porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtive susceperam auris mea: venas susurri ejus.

13 In horrore visionis nocturnae, quando solet sopor occupare homines:

14 Pavor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt:

15 Et cum spiritus me praesente transiret, inhoruerunt pili carnis meae.

16 Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quasi aure lenis audivi.

17 * Numquid homo Dei comparatione justificabitur, aut factore suo purior erit vir.

18 * Ecce, qui serviunt ei, non sunt stabiles: & in angelis suis reperit pravitatem:

19 Quanto magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumuntur velut a tinea?

20 De mane usque ad vesperam succidentur: & quia nullus intelligit, in aeternum peribunt.

21 Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, & non in sapientia.

CAPUT V.

Eliphaz rursus arguit Job iniquitatis, quod nemo sine culpa iudicatur a Deo: puniatur ideoque hortatur Job, ut ad Deum convertertatur, & ita cuncta fore illi prospera pollicetur, ad divinae providentiae opera circa creaturas extollit.

1 Voca ergo, si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum convertere.

2 Verè stultum interfecit iracundia, & parvulum occidit invidia.

3 Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim.

4 Longè sicut filii ejus a salute, & conterentur in porta, & non erit, qui eruat.

5 Cujus mellis succulcus comedit, & ipsum accipiet armatus, & bibent sitientes divitias ejus.

6 Nihil in terra sine causa sit, & de humo non oritur dolor.

7 Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum.

8 Quamobrem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum:

9 Qui facit magna, & inscrutabilia, & mirabilia absque numero:

10 Qui dat pluviam super faciem terrae, & irrigat aquis universa:

11 Qui ponit humiles in sublimè, & mactantes erigit sospitate:

12 Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum, quod ceperant:

13 * Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium pravorum dissipat:

14 Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie.

15 Porro saluum faciet egenum a gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.

16 Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum.

17 Beatus homo, qui corripitur a Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes:

18 Quia ipse vulnerat, & medetur: percussit, & manus ejus sanabunt.

19 In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum.

20 In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladii.

21 A flagello linguae absconderis, & non timebis calamitatem, cum venerit.

22 In vastitate, & fame ridebis, & bestias terrae non formidabis.

23 Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, & bestia terrae pacifica erunt tibi.

24 Et scies, quod pacem habeat tabernaculum tuum, & visitans speciem tuam, non peccabis.

25 Sciens quoque, quoniam multiplex erit semen tuum, & progenies tua quasi herba terrae.

26 Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut inferretur accervus tritici in tempore suo.

27 Ecce, hoc, ut investigavimus, ita est: quod auditum, mente pertracta.

CAPUT VI.

Ostendit Job se longè graviora pati, quam meritis sit, conquerens se ab amicis de evi, graviter arguens & hos tres, qui ad se venerant ipsum consolaturi: ac se quoque patienter audiri petit.

1 Respondens autem Job, dixit:

2 Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui: & calamitas, quam patior, in statera.

3 Quasi arena maris haec gravior appareret: unde & verba mea dolore sunt plena:

4 Quia sagittae Domini in me sunt, quarum indignatio obibat spiritum meum, & terrores Domini militant contra me.

5 Numquid rugiet onager, cum habuerit herbam? aut mugiet bos, cum ante praesepe plenum steterit?

6 Aut poterit comedi insulsam, quod non est sale conditum? aut poterit aliquis gustare, quod gustatum affert mortem?

7 Quae prius nolebat tangere anima mea, nunc praerangustia cibi mei sunt.

8 Quis det, ut veniat petitio mea: & quod expecto, tribuat mihi Deus?

9 Et qui crepit, ipse me conterat: solvat manum suam, & succidat me?

10 Et haec mihi sit consolatio, ut affligens

me

1. Cor. 3. d. 19.

D.

A.

B.

me dolore, non parcat, nec contradicam sermonibus Sancti.

11 Quæ est enim fortitudo mea, ut sustineam? aut quis finis meus, ut patienter agam?

12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea a mea est.

13 Ecce, non est auxilium mihi in me, & necessarii quoque mei recesserunt à me.

14 Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit.

15 Fratres mei præterierunt me sicut torrens, qui raptim transit in convallibus.

16 Qui timent pruina, irruet super eos nix.

17 Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt: ut incaluerit, solvuntur de loco suo.

18 Involutæ sunt semitæ gressuum eorum: ambulabunt in vacuum, & peribunt.

19 Considerate semitas Thema, itinera Saba, & expectate paulisper.

20 Confusi sunt, quia speravi: venerunt quoque usque ad me, & pudore cooperiti sunt.

21 Nunc venistis: & modò videntes plagam meam timetis.

22 Numquid dixi: Asserte mihi, & de substantia vestra donate mihi?

23 Vel, Liberate me de manu hostis, & de manu robustorum eruite me?

24 Docete me, & ego tacebo: & siquid forte ignoravi, instruite me.

25 Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum è vobis nullus sit, qui possit argueret me?

26 Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis.

27 Super pupillum irruitis, & subvertere nitimini amicum vestrum:

28 Verumtamen, quod accepistis, explete: præbeæ aures, & videte, an mentiar.

29 Respondere obsecro absque contentione: & loquentes, id, quod justum est, judicate.

30 Et non invenieris in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

CAPUT VII.

J. h. humane vite, suaque calamitates varias explicat, nec redditum sibi fore verisimilem ad presentis vite felicitatem: peti quoque à Deo liberari à miseris, admirans Dei erga miserum hominem providentiam.

1 **M**ilitia est vita hominis super terram: & sicut dies mercenarii, dies ejus.

2 Sicut servus desiderat umbram, & sicut mercenarius prestolatur finem operis sui:

3 Sic & ego habui mensis vacuos, & noctes laboriosas enumeravi mihi.

4 Si dormiero, dicam: Quando confurgam? & rursus expectabo vesperam, & replebor doloribus usque ad tenebras.

5 Induta est caro mea putredine, & sordibus pulveris: cutis mea aruit, & contracta est.

6 Dies mei velocius transferunt, quam à recente tela succiditur, & consumpti sunt absque ulla spe.

7 Memento, quia ventus est vita mea, &

C

D.

A

B

non revertetur oculus meus, ut videat bonam in me, & non subsistam.

8 Nec aspiciet me visus hominis: oculi tui in me, & non subsistam.

9 Sicut consumitur nubes, & pertransit, sic, qui descenderit ad inferos, non ascendet.

10 Nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscat eum amplius locus ejus.

11 Quapropter & ego non parcam ori meo: loquar in tribulatione spiritus mei: confabulabor cum amaritudine animæ meæ.

12 Numquid mare ego sum, aut cæcus, quia circumdedit mihi me carcere?

13 Si dixerò: Confolabitur me lectulus meus, & revelabor loquens mecum in strato meo:

14 Terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties.

15 Quam ob rem elegit suspendium animæ meæ, & mortem ossa meæ.

16 Desperavi, nequaquam ultra jam vivam: patet enim mihi, nihil enim sunt dies mei.

17 Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponit erga eum cor tuum?

18 Vistas eum diluculo, & subito probas illum:

19 Utsique quo non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam salivam meam?

20 Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum? quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihi incepti ipsi gravis?

21 Cur non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam? ecce, nunc in pulvere dormiam: & si manè me quaeris, non subsistam.

CAPUT VIII.

Baldad Jobum quasi de impio sermone arguit, & eum, ut ad Deum, melioremque vitam se convertat, hortatur, atque ita fore omnia illi feliciora promittit: explicat etiam, quàm sit vana spes hypocritarum, asserens Deum bonis bona, & malis mala tantum tribuere.

1 **R**espondens autem Baldad Suhites, dixit:

2 Utsique quo loqueris talia, & spiritus multiplex sermones oris tui?

3 Numquid Deus supplantat judicium? aut Omnipotens subvertit, quod justum est?

4 Etiam si filii tui peccaverunt ei, & dimittis eos in manu iniquitatis suæ:

5 Tu tamen si diluculo confurrexeris ad Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus:

6 Si mundus, & rectus incesseris, statim evigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum justitiæ tuæ:

7 In tantum, ut si priora tua fuerint parva, & novissima tua multiplicentur nimis.

8 Interroga enim generationem pristinam, & diligenter investiga patrum memoriam.

9 * (Hæsterni quippe sumus, & ignoramus, quoniam sicut umbra, dies nostri sunt super terram.)

10 Et ipsi docebunt te: loquentur tibi, & de corde suo profertent eloquia.

11 Numquid virere potest scirpus absque humore? aut crescere carectum sine aqua?

12 Cùm adhuc sit in flore, nec carpatur

manu,

manu, ante omnes herbas arefcit:

13 Sic via omnium, qui obliviscuntur Deum, & spes hypocritæ peribit.

14 Non ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearum fiducia ejus.

15 Innitetur super domum suam, & non stabit: fulciet eam, & non confurget:

16 Humectus videtur, antequam veniat Sol, & in ortu suo germen ejus egredietur.

17 Super acervum petrarum radices ejus dentabuntur, & inter lapides commorabitur.

18 Si absorberit eum de loco suo, negabit eum, & dicit: Non novi te.

19 Hæc est enim lætitia via ejus, ut rursus de terra alii germinetur.

20 Deus non proiciet simplicem, nec porriget manum malignis.

21 Donec impleatur risu os tuum, & labia tua júbilo.

22 Qui oderunt te, induentur confusione: & tabernaculum impiorum non subsistet.

CAPUT IX.

Admittit Job, Deum per omnia justum esse, nec posse hominem convincere Deum injustitiam: homo, inquit Job, comparatus Deo non potest justificari: diviniæ potentie, ac sapientiæ magnitudo ostenditur, ut nemo ei resistere, aut respondere valeat: porro Deus & impium percussit, & innocentem: suam quoque innocentiam contra amicos tuetur, commemorans suam afflictionem.

1 **E**T respondens Job, ait:

2 Verè scio, quod ita sit, & quod non justificetur homo compositus Deo.

3 Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere unum pro mille.

4 Sapiens corde est, & fortis robore: quis restitit ei, & pacem habuit?

5 Qui transtulit montes, & nescierunt hi, quos subvertit in furore suo.

6 Qui commovet terram de loco suo, & columnæ ejus concutiuntur.

7 Qui præcipit Soli, & non oritur: & stellas claudit quasi sub signaculo:

8 Qui extendit cælos solus, & graditur super fluctus maris.

9 Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Austris.

10 Qui facit magna, & incomprehensibilia, & mirabilia, quorum non est numerus.

11 Si venerit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam.

12 Si repente interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest: Cur ita facis?

13 Deus, cujus iræ nemo resistere potest, & sub quo curvantur, qui portant orbem.

14 Quantus ergo sum ego, ut respondeam ei, & loquar verbis meis cum eo?

15 Qui etiam si habuero quippiam justum, non respondebo, sed meum judicem deprecabor.

16 Et cùm invocantem exaudierit me, non credo, quòd audierit vocem meam.

17 In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam sine causa.

18 Non concedit requiescere spiritum

meum, & implet me amaritudinibus.

19 Si fortitudo quaritur, robustissimus est: si æquitas judicii, nemo audeat pro me testimonium dicere.

20 Si justificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, pravum me comprobabit.

21 Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea, & tadebit me vitæ meæ.

22 Unum est, quod locutus sum, & innocentem, & impium ipse consumit.

23 Si flagellat, occidat semel, & non de peccatis innocentium rideat.

24 Terra data est in manus impii, vultum judicium ejus operit. Quod si non ille est, quis ergo est?

25 Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt, & non viderunt bonum.

26 Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam.

27 Cùm dixerò: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor.

28 Verebar omnia opera mea, sciens, quòd non parceres delinquenti.

29 Si autem & sic impius sum, quare frustra laboravi?

30 Si lotus fuerit, quasi aquis nivis, & fulserint velut mundissima manus meæ:

31 Tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea.

32 Neque enim viro, qui similis mei est, respondebo: nec qui mecum in judicio ex æquo possit audiri.

33 Non est, qui utrumque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus.

34 Auferat à me virgam suam, & pavore ejus non me terreat.

35 Loquar, & non timebo eum: neque cùm possum metuens respondere.

CAPUT X.

Job suam afflictionem lamentatur, illius causam à Deo inquirens: quam ostendi non fuisse suam malitiam, neque Dei ignorantiam, qui creatum de se hominem exacte novit: rursumque propter peccatorum exuberantiam plangit se natum.

1 **T**ædet animam meam vitæ meæ, dimittam adversum me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ.

2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi, cur me ita judices.

3 Numquid bonum tibi videtur, si calumniaris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & consilium impiorum adjuves?

4 Numquid oculi carni tibi sunt? aut sicut videt homo, & tu videbis?

5 Numquid sicut dies hominis dies tui, & anni tui sicut humana sunt tempora.

6 Ut quaeras iniquitatem meam, & peccatum meum scruteris?

7 Et scias, quia nihil impium fecerim, cùm sit nemo, qui de manu tua possit erucere.

8 Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu: & sic repente præcipitas me?

9 Memento, quaeso, quòd sicut lutum me feceris me, & in pulverem reduces me.

C

D

A

B

10 Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti?
 11 Pelle, & carnibus vestisti me, ossibus, & nervis compegisti me:
 12 Vitam, & misericordiam tribuisti mihi, & visitatio tua custodivit spiritum meum.
 13 Licet hæc ecles in corde tuo, tamen scio, quia univerforum memineris.
 14 Si peccavi, ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?
 15 Et si impius fuero, vix mihi est: & si justus, non lavabo caput, saturatus afflictione, & miseria.
 16 Et propter superbiam quasi leenam capies me, reversusque mirabiliter me crucias.
 17 Instauras testes tuos contra me, & multiplicas iram tuam adversum me, & pœnæ militans in me.

18 Quare de vulva eduxisti me? qui utinam consumptus essem, ne oculus me videret.
 19 Fuissem, quasi non essem, de utero translatus ad tumulum:
 20 Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? dimitte ergo me, ut plangam paululum dolore meum:
 21 Antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine:
 22 Terram miseriæ, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

CAPUT XI.

Sophar iniquè asserit Job propter multa ipsius peccata, qua recenset, fuisse à Deo percussum, ostendens Deum incomprehensibilem, & respicientem tamen Job felicissimam quæque pollicetur.

1 Respondens autem Sophar Naamathites, dixit:
 2 Numquid, qui multa loquitur, non & audiet? aut vir verbosus justificabitur?
 3 Tibi soli tacebunt homines? & cum cæteros irriteris, à nullo confutaberis?
 4 Dixisti enim: Purus est sermo meus, & mundus sum in conspectu tuo.
 5 Atque utinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia sua tibi.
 6 Ut ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quod multiplex esset lex ejus, & intelligeres, quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua.
 7 Forsitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad perfectum Omnipotentem reperies?
 8 Excellentior cælo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces?
 9 Longior terra mensura ejus, & latior mari.
 10 Si subverterit omnia, vel in unum coartaverit, quis contradicet ei?
 11 Ipse enim novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nonne considerat?
 12 Vir vanus in superbiam erigitur, & tamquam pullum onagri se liberum natum putat.
 13 Tu autem firmasti cor tuum, & expandisti ad eum manus tuas.

14 Si iniquitatem, quæ est in manu tua, abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo iniquitas:
 15 Tunc levare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis.
 16 Miseriæ quoque oblivisceris, & quasi aquarum, quæ præterierunt, recordaberis.
 17 Et quasi meridianus fulgor confurget tibi ad vesperam, & cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer.
 18 Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, & desolatus securus dormies.
 19 * Requiesces, & non erit, qui te extereat: & deprecabuntur faciem tuam plurimi.
 20 * Oculi autem impiorum deficiunt, & estingui peribit ab eis, & spes illorum abominatio animæ.

CAPUT XII.

Job, ut amicorum confundat insipientiam, asserit, neminem ignorare Dei potentiam, ac sapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum status pro suo variat arbitrio.

1 Respondens autem Job, dixit:
 2 Ego vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia?
 3 * Et mihi est cor, sicut & vobis, nec inferior vestri sum: quis enim hæc, quæ nollis, ignorat?
 4 * Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim iusti simplicitas.
 5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum.
 6 Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum.
 7 Nimirum interroga jumenta, & docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.
 8 Loquere terræ, & respondet tibi: & narabunt pisces maris.
 9 Quis ignorat, quod omnia hæc manus Domini fecerit?
 10 In cuius manu anima omnis viventis, & spiritus universæ carnis hominis.
 11 * Nonne auris verba dijudicat, & sanctus comedentis, saporem?
 12 In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia.
 13 Apud ipsum est sapientia, & fortitudo, ipse habet consilium, & intelligentiam.
 14 * Si destruxerit, nemo est, qui ædificet: si incluserit hominem, nullus est, qui aperiat.
 15 Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si miserit eas, subvertent terram.
 16 Apud ipsum est fortitudo, & sapientia: ipse novit, & decipientem, & eum, qui decipitur.
 17 Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem.
 18 Balteum regum dissolvit, & præcingit fune tenes eorum:
 19 Ducit sacerdotes inglorios, & optimates supplantat.
 20 Comitantans labium veracium, & doctrinam senum auferens.
 21 Effundit despectionem super principes,

pes, eos, qui oppressi fuerant, relevans.
 22 Qui revelat profunda de tenebris, & producit in lucem umbram mortis.
 23 Qui multiplicat gentes, & perdit eas, & subvertas in integrum restituit.
 24 Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos, ut frustra incedant per invium:
 25 Palpabunt quasi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quasi ebrios.

CAPUT XIII.

Job amicos suos ex ipsorum verbis confutans, à Deo arguendor asserit; suam quoque justitiam, ac patientiam contra amicos tuetur, quærens à Deo propter quæ peccata tam graviter affligatur.

1 Ecce omnia hæc vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi singula.
 2 Secundum scientiam vestram & ego novine inferior vestri sum.
 3 Sed tamen ad omnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio:
 4 Prius vos ostendens fabricatores mendacii, & cultores perversorum dogmatum.
 5 Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes.
 6 Audite ergo correptionem meam, & iudicium laborum meorum attendi te.
 7 Numquid Deus indiget vestro mendacito, ut pro illo loquamini dolos?
 8 Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo iudicare nitimini?
 9 Aut placebit ei, quem cessare nihil potest? aut decipietur, ut homo, vestris fraudulentis?
 10 Ipse vos arguit, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis.
 11 Statim, ut commoverit, turbabit vos, & terror ejus irruet super vos.
 12 Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervicæ vestræ.
 13 Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens suggererit.
 14 Quare lacerò carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?
 15 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam.
 16 Et ipse erit salvator meus: non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita.
 17 Audite sermonem meum, & ænigmata percipite auribus vestris.
 18 Si fuerò iudicatus, scio, quod justus inveniar.
 19 Quis est, qui iudicet mecum? veni at: quare tacens consumor?
 20 Duo tantum ne facias mihi, & tunc à facie tua non abscondar:
 21 Manum tuam longè fac à me, & formidua tua non me terreat.
 22 Voca me, & ego respondebo tibi: aut certe loquar, & tu responde mihi.
 23 Quantas habeo iniquitates, & peccata, scelera mea, & delicta offende mihi.

24 Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?
 25 Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris:
 26 Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
 27 Possuisti in nervo pedem meum, & observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti:
 28 Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur à tinca.

CAPUT XIV.

Job, considerata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quod post hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur resurrectionem.

1 Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.
 2 * Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem statu permanet.
 3 Et dignum ducis super hujusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?
 4 * Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es?
 5 Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.
 6 Recede paululum ab eo, ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus.
 7 Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursum virebit, & rami ejus pullulant.
 8 Si senuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius,
 9 Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quasi cum primum plantatum est:
 10 Homo verò cum mortuus fuerit, & nudatus, atque consumptus, ubi quæso est?
 11 Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluviis vacuifacatus arefcet:
 12 Sic homo cum dormierit, non resurget; donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo.
 13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranscat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?
 14 Putasne mortuus homo rursum vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.
 15 Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.
 16 * Tu quidem gressus meos dinumerasti sed parce peccatis meis.
 17 Signasti quasi in sacco delicta mea, sed curasti iniquitatem meam.
 18 Mons cadens defluit, & saxum transferretur de loco suo.
 19 Lapidés excavant aquæ, & alluvione

paulatim terra confumitur: & hominem ergo similiter perdes.
 20 Roborasti eum paululum, ut in perpetuum transiret: immutabis faciem ejus, & emittes eum.
 21 Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.
 22 Attamen caro ejus, dum vivet, dolebit, & anima illius super semetipso lugebit.

CAPUT XV.

Eliphaz Job arguit jactantia, impatientia, & blasphemia in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, describens impiorum, ac hypochritarum malefitionem.

R Espondens autem Eliphaz Themaites, dixit:
 2 Numquid sapiens respondebit quasi inventum loquens, & implebit ardore stomachum suum?
 3 Arguis verbis eum, qui non est aequalis tibi, & loqueris, quod tibi non expedit.
 4 Quantum in te est, evacuasti timorem, & tulisti preces coram Deo.
 5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitatis linguam blasphemantium.
 6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua respondebunt tibi.
 7 Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?
 8 Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit ejus sapientia?
 9 Quid nosti, quod ignoremus? quid intelligis, quod nesciamus?
 10 * Et fenes, & antiqui sunt in nobis, multo verustiores, quam patres tui.
 11 Numquid grande est, ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent.
 12 Quid te elevat cor tuum, & quasi magna cogitans, artonitos habes oculos?
 13 Quid timent contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujusmodi sermones?
 14 Quid est homo, ut immaculatus sit, & ut justus appareat natus de muliere?
 15 * Ecce inter Sanctos ejus nemo immutabilis, & caeli non sunt mundi in conspectu ejus.
 16 Quanto magis abominabilis, & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?
 17 Ostendam tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi.
 18 Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos.
 19 Quibus solis data est terra, & non transivit alienus per eos.
 20 Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.
 21 Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille semper insidias suspiratur.
 22 Non credit, quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspiciens undique gladium.
 23 Cum se moverit ad quaerendum panem, novit, quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies.
 24 Terrebit eum tribulatio, & angustia

A
 B
 C
 D

*Ecc. 18. b. 5.
 *Sap. 4. d. 18.

vallabit eum, sicut regem, qui preparatur ad praelium.
 25 Tendet enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.
 26 Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est.
 27 Operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus arvina dependet.
 28 Habitavit in civitatibus desolatis, & in domibus desertis, quae in tumulos sunt redactae.
 29 Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terra radicem suam.
 30 Non recedet de tenebris: ramos ejus arefaciet flamma, & auferetur spiritus oris sui.
 31 Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit.
 32 Antequam dies ejus impleantur, peribit: & manus ejus areficient.
 33 Laxetur quasi vinca in primo florebotrus ejus, & quasi oliva proiciens florem suum.
 34 Congregatio enim hypocritae sterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum, qui manera libenter accipiunt.
 35 * Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus ejus preparat dolos.

CAPUT XVI.

Job amicorum auctoritate commotus, dolorem suum plangit, calamitatis magnitudinem ostendens, seque pati citra iniquitatem, cuius conscientium esse Deum asserit.

R Espondens autem Job, dixit:
 2 Audivi frequenter talia, consolatores proferosi omnes vos estis.
 3 Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est, si loquaris?
 4 Poteram & ego similia vestri loquique utinam esset anima vestra pro anima mea:
 5 Consolater & ego vos sermonibus, & moverem caput meum super vos.
 6 Roborarem vos ore meo: & moverem labia mea, quasi parens vobis.
 7 Sed quid agam? Si locutus fuero, non quiescet dolor meus: & si tacuero, non recedet a me.
 8 Nunc autem oppressit me dolor meus, & in nihilum redacti sunt omnes artus mei.
 9 Rugae meae testimonium dicunt contra me, & suscitatur falsiloquus adversus faciem meam.
 10 Collegit furorem suum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.
 11 Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam, fatiati sunt panis meis.
 12 Concluserunt me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.
 13 Ego ille quondam opulentus, repente contritus sum: tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in lignum:

CAPUT XVIII.

14 Circumedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra viscera mea.
 15 Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.
 16 Saccum confui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.
 17 Facies mea intumuit a fetu, & palpebrae meae caligaverunt.
 18 Hac passus sum absque iniquitate manus meae; cum haberem mundas ad Deum preces.
 19 Terra, ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum latendi clamor meus.
 20 Ecce enim in caelo testis meus, & confiteus meus in excelsis.
 21 Verbosi amici mei: ad Deum stillat oculus meus.
 22 Atque utinam sic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega suo.
 23 Ecce enim breves anni transeunt, & semitam, per quam non revertar, ambulo.

CAPUT XVII.

Job ex afflictionis suae magnitudine sibi hic nihil praeter mortem restare contendit; & amicos, praesentem tantum remunerationem statuentes, insipientiae arguens, ipse futuram requiem praestolatur.

Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, & solum mihi superest sepulchrum.
 2 Non peccavi, & in amaritudinibus mortuar oculus meus.
 3 Libera me, Domine, & pone me juxta te, & cuiusvis manus pugnet contra me.
 4 Cor eorum longe fecisti a disciplina, propterea non exaltabuntur.
 5 Praedam pollicetur fociis, & oculi siliorum ejus deficient.
 6 Possuit me quasi in proverbium vulgi, & exemplum sum coram eis.
 7 Caligavit ab indignatione oculus meus, & membra mea quasi in nihilum redacta sunt.
 8 Stupebunt justi super hoc, & innocens contra hypocritam suscitabitur.
 9 Et tenebit justus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem.
 10 Igitur omnes vos convertimini, & venite, & non inveniam in vobis ullum sapientem.
 11 Dies mei transierunt, cogitationes meae dissipatae sunt, torquentes cor meum.
 12 Noctem verterunt in diem, & rursum post tenebras spero lucem.
 13 Si sustinuero, infernus domus mea est, & in tenebris stravi lectulum meum.
 14 Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, & soror mea, vermicibus.
 15 Ubi est ergo nunc praestolatio mea, & patientiam meam quis considerat?
 16 In profundissimum infernum descendit omnia mea: putasne saltem ibi erit requies mihi?

CAPUT XIX.

Job crudelitatis amicos arguens, se a Deo flagellari dicit immrito, non ob sua flagitia, sed ob alias justas causas; ostendens afflictionis acerbitatem, & se ab amicis desertum: unde super futura resurrectione seipsum consolatur.

R Espondens autem Job, dixit:
 2 Usquequo affligitis animam meam, & arteritis me sermonibus?
 3 En, decies confunditis me, & non erubescitis opprimentes me.
 4 Nempe, estis ignoravi, mecum erit ignorantia mea.

R Espondens autem Baldad Sulhites, dixit:
 2 Usque ad quem finem verba jactabitis? intelligite prius, & sic loquamur.
 3 Quare reputati sumus ut jumenta, & forduimus coram vobis?
 4 Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te delinquetur terra, & transferentur rupes de loco suo?
 5 Nonne lux impii extinguetur, nec splendet flamma ignis ejus?
 6 Lux obtenebretur in tabernaculo illius, & lucerna, quae super eum est, extinguetur.
 7 Ardebuntur gressus virtutis ejus, & precipitabit eum consilium suum.
 8 Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis ejus ambulat.
 9 Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis.
 10 Abscondita est in terra pedica ejus, & decipula illius super semitam.
 11 Undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus.
 12 Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat costas illius.
 13 Devoret pulchritudinem cutis ejus, consumat brachia illius primogenita mors.
 14 Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, & calcet super eum, quasi rex, interitus.
 15 Habitent in tabernaculo illius socii ejus, qui non est, aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.
 16 Deorsum radices ejus siccantur, sursum autem atteratur mellis ejus.
 17 * Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen ejus in plateis.
 18 Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum.
 19 Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo, nec ullae reliquiae in regionibus ejus.
 20 In die ejus stupebunt novissimi, & primos invadet horror.
 21 Hac sunt ergo tabernacula iniqui, & iste locus ejus, qui ignorat Deum.

A
 B
 C
 D
 A

5 At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.
 6 Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo iudicio afflixerit me, & flagellas suis me cinxerit.
 7 Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: vociferabor, & non est, qui iudicet.
 8 Semitam meam circumspexit, & transire non possum, & in calle meo tenebras posuit.
 9 Spoliavit me gloria mea, & abstulit coronam de capite meo.
 10 Destruxit me undique, & pereo, & quasi evulsa arbori abstulit spem meam.
 11 Iratus est contra me furor ejus, & sic me habuit quasi hostem suum.
 12 Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt sibi viam per me, & obfederunt in gyro tabernaculum meum.
 13 Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quasi alieni recesserunt à me.
 14 Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me noverant, oblitivi sunt mei.
 15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum habuerunt me, & quasi peregrinus fui in oculis eorum.
 16 Servum meum vocavi, & non respondit ore proprio deprecabar illum.
 17 Halitum meum exhorruit uxor mea, & orabam filios uteri mei.
 18 Stulti quoque despiciebant me, & cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.
 19 Abominati sunt me quondam consilia-rii mei: & quem maximè diligebam, aver- satus est me.
 20 Pelli meæ, consumptis carnibus, adhæ- sit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.
 21 Misere mini mei, misere mini mei, sal- tem vos amici mei, quia manus Domini teti- git me.
 22 Quare persequamini me sicut Deus, & carnibus meis saturamini?
 23 Quis mihi eribuat, ut scribantur sermo- nes mei? quis mihi det, ut exarentur in libro.
 24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel cæcæ sculptantur in silice?
 25 Scio enim, quod Redemptor meus vi- vit, & in novissimo die de terra surrecturus sum.
 26 Et rursum circumdabor pelle meæ, & in carne mea videbo Deum meum.
 27 Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspexuri sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.
 28 Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, & radicem verbi inveniamus contra eum?
 29 Fugite ergo à facie gladii, quoniam ul- tor iniquitatum gladius est: & scitote esse iu- dicio.

CAPUT XX.

Sophar verbis Job motus, correptionem ip- sius se dicit auditurum, & quæ sit apud Deum pars impii, multis verbis prosequitur.

Respondens autem Sophar Naama- thites, dixit:
 2 Idcirco cogitationes meæ variæ succe-

dunt sibi, & mens in diversa rapitur.
 3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, & spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.
 4 Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram,
 5 Quod laus impiorum brevis sit, & gau- dium hypocritæ ad instar puncti.
 6 Si ascenderit usque ad caelum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit:
 7 Quasi sterquilinum in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Ubi est?
 8 Velut somnium avolans non invenietur, transeat sicut visio nocturna.
 9 Oculi, qui eum viderant, non videbit, ne- que ultra intuebitur eum locus suus.
 10 Filii ejus atterentur egestate, & manus illius reddent ei dolorem suum.
 11 Offa ejus implebuntur viticiis adolescen- tiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.
 12 Cum enim dulces fuerit in ore ejus ma- lum, abscondet illud sub lingua sua.
 13 Pareet illi, & non derelinquet illud, & cecabit in gutture suo.
 14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel- aspidum intrinsecus.
 15 Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.
 16 Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ.
 17 (Non videat rivulos fluminis, corren- tes mellis, & butyri.)
 18 Luct, quæ fecit omnia, nec tamen con- sumetur: juxta multitudinem adinventio- num suarum, & sic sustinebit.
 19 Quoniam confringens nudavit paupe- res: domum rapuit, & non edificavit eam.
 20 *Nec est satiatus venter ejus: & cum ha- buerit, quæ concupierat, possidere non poterit.
 21 Non remansit de erbo ejus, & propere- reâ nihil permanebit de bonis ejus.
 22 Cum satiatus fuerit, arcubabit, astu- bit, & omnis dolor irruet super eum.
 23 Utinam impleatur venter ejus, ut emit- tat in eum iram furoris sui, & pluat super il- lum bellum suum.
 24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum arcum.
 25 Eductus, & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua: vadent, & ve- nient super eum horribiles.
 26 Omnes tenebræ absconditæ sunt in oc- cultis ejus: devorabit eum ignis, qui non succed- ditur, affligetque relictus in tabernaculo suo.
 27 Revelabunt oculi iniquitatem ejus, & terra confurget adversus eum.
 28 Apertum erit germen domus illius, de- traheatur in die furoris Dei.
 29 Hæc est pars hominis impii à Deo, & hæreditas verborum ejus à Domino.

CAPUT XXI.

Job patienter ab amicis auditri postulat, causam inquit, quare impiorum nonnulli in- sinem usque vite prosperentur, pñ contra ad- versis cedantur: & respondet, impium in diem- perditionis à Deo servari, falsam amicorum con- solationem per hoc convellens.

Respondens autem Job dixit:
 2 Audite, quæso, sermones meos, &

agite

videbitur, verba ridere.
 4 Numquid contra hominem disputatio mea est, ut merito non debeam contristari?
 5 Attendite me, & obstupescite, & super- ponite digitum ori vestro:
 6 Etego quando recordatus fuero, perti- mesco, & concutit carnem meam tremor.
 7 * Quare ergo impii vivunt, & sublevati sunt, confortatique divitiis?
 8 Semen eorum permanet coram eis, pro- pinquorum turba, & nepotum in conspectu eorum.
 9 Domus eorum securæ sunt, & pacatæ, & non est virga Dei super illos.
 10 Bos eorum concepit, & non abortivit: vacca peperit, & non est privata foetu suo.
 11 Egrediuntur quasi greges parvuli co- rum, & infantes eorum exultant lufibus.
 12 Tenent tympanum, & citharam, & gau- dent ad sonitum organi.
 13 Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.
 14 Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.
 15 * Quis est Omnipotens, ut serviamus ei? & quid nobis prodest, si oraverimus il- lum?
 16 Verumtamen, quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longè sit à me.
 17 Quoties lucerna impiorum extinguetur, & superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui?
 18 Erunt sicut paleæ ante faciem venti, & sicut favilla, quam turbo dispergit.
 19 Deus servabit filiis illius dolorem pa- tris: & cum reddiderit, tunc sciet.
 20 Videbunt oculi ejus interfecionem suam, & de furore Omnipotentis bibet:
 21 Quis enim ad eum pertinet de domo sua post se? & si numerus mensium ejus di- midietur?
 22 Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat?
 23 Ille moritur robustus, & sanus, & dives & felix.
 24 Viscera ejus plena sunt adipe, & medul- lis offa illius irrigantur.
 25 Alius verò moritur in amaritudine animæ absque ullis opibus.
 26 Et tamen simul in pulvere dormient, & vermes operient eos.
 27 Certè novi cogitationes vestras, & sen- tentias contra me iniquas.
 28 Dicitis enim: Ubi est domus principis? & ubi tabernacula impiorum?
 29 Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis.
 30 Quia in diem perditionis servatur ma- lus, & ad diem furoris ducetur.
 31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?
 32 Ipse ad sepulchra ducetur, & in conge- ric mortuorum vigilabit.
 33 Dulcis fuit glareis Coeyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innume- rabiles.
 34 Quomodo igitur consolamini me fru-

strâ, cum responsio vestra repugnare osten- sa sit veritati?

CAPUT XXII.

Eliphaz arguit Job immisericordia in pau- perum oppressione, & aliorum facinorum, osten- dens ipsum de divina providentia non rectè sentire, ac penitenti bona promittens.

Respondens autem Eliphaz Themani- tes, dixit:
 2 Numquid Deo potest comparari homo, etiam cum perfecta fuerit scientiæ?
 3 Quid prodest Deo, si iustus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?
 4 Numquid timens arguet te, & veniet te- cum in iudicium,
 5 Et non propter malitiam tuam pluri- mam, & infinitas iniquitates tuas?
 6 Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, & nudos spoliasti vestibus.
 7 Aquam lassio non dedisti, & esurienti subtraxisti panem.
 8 In fortitudine brachii tui possidebas ter- ram, & potentissimus obtinebas eam.
 9 Viduas dimisisti vacuas, & lacertos pu- pillorum comminuvisti.
 10 Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido subita.
 11 Et putabas te tenebras non visurum, & impetu aquarum inundantium non oppres- sum iri?
 12 An non cogitas, quod Deus excelsior cælo sit, & super stellarum verticem subli- metur?
 13 Et dicis: Quid enim novit Deus? & quasi per caliginem judicat.
 14 Nubes latibulum ejus, nec nostra con- siderat, & circa cardines cæli perambu- lat.
 15 Numquid semitam saculorum custodi- re cupis, quam calcaverunt viri iniqui?
 16 Qui sublati sunt ante tempus suum, & fluvius subvertit fundamentum eorum:
 17 Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quasi nihil possêt facere Omnipotens, æsti- mabant eum:
 18 Cum ille implestet domos eorum bonis quorum sententia procul sit à me.
 19 * Vidbunt iusti, & latrabunt, & inno- cens subfannabit eos.
 20 Nonne succisa est erectio eorum, & re- liquias eorum devorabit ignis?
 21 Acquiesce igitur ei, & habeto pacem, & per hæc habebis siuctus optimos.
 22 Suscipe ex ore illius legem, & pone ser- mones ejus in corde tuo.
 23 Si reversus fueris ad Omnipotentem, edificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo.
 24 Dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos.
 25 Erutque Omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaccervabitur tibi.
 26 Tunc super Omnipotentem deli- cis afflues, & elevabis ad Deum fa- ciem tuam.

A

B

C

D

* Ps. 106. 42.

27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.
 28 Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis splendet lumen.
 29 * Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur.
 30 Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.

CAPUT XXIII.

Job divinum iudicium humiliter invocans, ostendit se non puniri propter peccata sua, recteque sentire de providentia Dei incomprehensibilis, omnia pro sua voluntate facientis.

Respondens autem Job, ait:
 2 Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagae meae aggravata est super gemitum meum.
 3 Quis mihi tribuat, ut cognoscam, & inveniam illum, & veniam usque ad solium eius?

4 Ponam coram eo iudicium, & os meum replebo increpationibus.

5 Ut sciam verba, quae mihi respondeat, & intelligam, quid loquatur mihi.

6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suae mole me premat.

7 Proponat aequitatem contra me, & perveniat ad victoriam iudicium meum.

8 Si ad Orientem iero, non apparet: si ad Occidentem, non intelligam eum.

9 Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.

10 Ipse vero scit viam meam, & probavit me quasi aurum, quod per ignem transit.

11 Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodivi, & non declinavi ex ea.

12 A mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris eius.

13 Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem eius: & anima eius quodcumque voluit, hoc fecit.

14 Cum expleverit in me voluntatem suam, & alia multa similia praesto sunt ei.

15 Et idcirco a facie eius turbatus sum, & considerans eum, timore sollicitor.

16 Deus molliovit cor meum, & omnipotens conturbavit me.

17 Non enim petii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPUT XXIV.

Job, ut recte se sentire ostendat de divina providentia, dicit, Deo nota esse tempora, & hominum varias recenset iniquitates, ab ipso puniendas.

AB omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.

2 Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.

3 A sinu pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bovem viduae.

4 Subverterunt pauperem viam, & oppreserunt pariter mansuetos terrae.

5 Alii quasi onagri in deserto egreduntur ad opus suum: vigilantes ad praedam, praeparant panem liberis.

6 Agrum non suum demerunt: & vineam eius, quem vi oppresserint, vindemiant.

7 Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore.

8 Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.

9 Vim fecerunt depraedantes pupillos, & vulgum pauperem spoliaverunt.

10 Nudos, & incenditibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas.

11 Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis corcularibus sitiunt.

12 De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur.

13 Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius, nec reverti sunt per semitas eius.

14 Mane primo confurgit homicida, interfecit egenum, & pauperem: per noctem vero erit quasi fur.

15 Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vulnere suum.

16 Perfodit in tenebris domos, sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem.

17 Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.

18 Levis est super faciem aquae: maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum.

19 Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius.

20 Obliviscatur eius misericordia: dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum in infestuosum.

21 Pavit enim sterilem, quae non parit, & viduae bene non fecit.

22 Detraxit fortes in fortitudine sua: & cum steterit, non credit vita sua.

23 * Dedit ei Deus locum prenitentiae, & ille abutitur eo in superbiam: oculi autem eius sunt in viis illius.

24 Elevati sunt ad modicum, & non subsistent, & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.

25 Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

CAPUT XXV.

Baldad ex Dei sublimitate, & hominis humilitate negat, hominem Deo comparatum justificari posse.

Respondens autem Baldad Subites, dixit.

2 Potestas, & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.

3 Numquid est numerus militum eius? & super quem non surget lumen illius?

4 Numquid justificari potest homo com-

* Prov. 29, d. 33.

A

B

C

D

A

paratus

paratus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?
 5 Ecce luna etiam non splendet, & stellae non sunt mundae in conspectu eius.
 6 Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis?

CAPUT XXVI.

Job dicit, nullum Deo ab homine auxilium praestari posse, Dei incomprehensibilem potentiam ex ipsius operibus demonstrans.

Respondens autem Job dixit:

2 Cujus adjutor es? numquid imbecillus? & sustentas brachium eius, qui non est fortis?

3 Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, & prudentiam tuam ostendisti plurimam.

4 Quem docere voluisti? nonne eum, qui fecit spiramentum?

5 Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.

6 Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.

7 Qui extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.

8 Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum.

9 Qui tenet vultum folii sui, & expandit super illud nebulam suam.

10 Terminum circumdedit aquis, usque dum siniantur lux, & tenebrae.

11 Columnae caeli contremiscunt, & pavent ad nutum eius.

12 In fortitudine illius repente maria congregata sunt, & prudentia eius percussit superbum.

13 Spiritus eius ornavit caelos: & obstericante manu eius, eductus est coluber tortuosus.

14 Ecce, haec ex parte dicta sunt viarum eius: & cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAPUT XXVII.

Job perpetuo constans in sui justificatione, rejecta amicorum calumnia, ostendit cur innocentiae studuerit: quod impii ex praesentis vitae brevi prosperitate in mortem rapiantur a Deo ad supplicia.

Addidit quoque Job, assumens parabolam suam, & dixit.

2 Vivit Deus, qui abstulit iudicium meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.

3 Quia donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis,

4 Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.

5 Absit a me, ut justos vos esse iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

6 Justificationem meam, quam ceppi tenere, non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.

7 Sit ut impius, inimicus meus: & adversarius meus quasi iniquus.

8 Quae est enim spes hypocritae, si avare rapiat, & non liberet Deus animam eius?

9 Numquid Deus audiet clamorem ejus, cum venerit super eum angustia?

10 Aut poterit in omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?

11 Docebo vos per manum Dei, quae Omnipotens habeat, nec abscondam.

12 Ecce, vos omnes noctis, & quid sine causa vana loquimini?

13 Haec est pars hominis impii apud Deum, & haereditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.

14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, & nepotes ejus non saturabuntur pane.

15 Qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, & viduae illius non plorabunt.

16 Si comportaverit quasi terram argentum, & sicut lutum praeparaverit vestimenta:

17 Praeparabit quidem, sed iustus vestietur illis: & argentum innocens dividet.

18 Aedificavit sicut tinea domum suam, & sicut cultos fecit umbraculum.

19 * Dives cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inveniet.

20 Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte opprimit eum tempestas.

21 Tollerit eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo.

22 Et mittet super eum, & non parcerit: de manu ejus fugiens fugiet.

23 Stringet super eum manus suas, & sibilabit super illum, intuens locum ejus.

CAPUT XXVIII.

Job etiam innocentiae studuit, quod haec sit unica via obtinenda sapientiae, quam ostendit auro longe esse praestantiorum, tum origine, tum rei dignitate: Deo autem perspecta esse quaeque occultissima natura: & sapientiam a caelo dari, non auro emi: cuius sapientiae particula quaedam communicatur per Dei timorem.

Habet argentum venarum suarum principia: & auro locus est, in quo conflatur.

2 Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus calore, in aes vertitur.

3 Tempus possuit tenebris, & universorum finem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, & umbram mortis.

4 Dividit torrens a populo peregrinante eos, quos oblitus est pes egentis hominis, & invios.

5 Terra, de qua oriebatur panis in loco suo, igne subversa est.

6 Locus sapphiri lapides ejus, & glebae illius aurum.

7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam oculus vulturis.

8 Non calcaveit eam filii insitorum, nec petri ansivis per eam laena.

9 Ad silicem extendit manum suam, subvertit a radicibus montes.

C

* Psal. 48. d. 18. D

A

B

10 In petris rivos excidit, & omne pretium vidit oculus ejus.
 11 Profunda quoque fluviorum scrutatus est, & abscondita in lucem produxit.
 12 Sapientia verò, ubi invenitur? & quis est locus intelligentiæ?
 13 Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in terra suaviter viventium.
 14 Abyssus dicit: Non est in me: & mare loquitur: Non est mecum.
 15 * Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus.
 16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi Sardonicho pretiosissimo, vel sapphiro.
 17 Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vasa auri.
 18 Excelsa, & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem sapientia de occultis.
 19 Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.
 20 Unde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?
 21 Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli later.
 22 Perditio, & mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam ejus.
 23 Deus intelligit viam ejus, & ipse novit locum illius.
 24 Ipse enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.
 25 Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.
 26 Quando ponebat pluviam legem, & viam procellis sonantibus.
 27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & investigavit.
 28 Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia: & recedere à malo, intelligentia.

CAPUT XXIX.

Job, pristina cupiens restitui felicitati, multis verbis illam enarrat, una cum bonis suis operibus; quò se de contraria amicorum calumnia vindicet.

1 Adidit quoque Job, assumens parabolan suam, & dixit:
 2 Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundum dies, quibus Deus custodiebat me?
 3 Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?
 4 Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secretò Deus erat in tabernaculo meo?
 5 Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei?
 6 Quando lavabam pedes meos butyro, & patera fundebat mihi rivos olei?
 7 Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi.

8 Videbant me juvenes, & abscondebantur: & senes astringentes stabant.
 9 Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.
 10 Vocem suam cohibebant dæces, & lingua eorum gutturi suo adhærebant.
 11 Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.
 12 Eò quòd liberalem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adiutor.
 13 Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum.
 14 Justitia indutus sum: & vestivi me sicut vestimento, & diademate, judicio meo.
 15 Oculus sui cæco, & pes claudò.
 16 Pater eram pauperum: & causam, quam nesciebam, diligentissimè investigabam.
 17 Contrebam molas iniqui, & de dentibus illius auferabam prædam.
 18 Dicebamque: In ridiculo meo moriæ, & sicut palma multiplicabo dies.
 19 Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in missione mea.
 20 Gloria mea semper innovabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.
 21 Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum.
 22 Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.
 23 Expectabant me sicut pluviam, & os suum aperiebant, quasi ad imbrem festinum.
 24 Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.
 25 Si voluissèm ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen moerentium consolator.

CAPUT XXX.

Plangit Job pristinam illam felicitatem, versam sibi, permittente Deo, in summam calamitatem.

1 **N**unc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabatur patres ponere cum canibus gregis mei:
 2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.
 3 Egredite, & sime steriles, qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate, & miseria.
 4 Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum:
 5 Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.
 6 In desertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel super glacem.
 7 Qui inter hujusmodi latabantur, & esse sub sentibus delicias computabant.
 8 Filii stultorum, & ignobilium, & interra penitus non parentes.
 9 Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in proverbium.

10 Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur.
 11 Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frænum posuit in os meum.
 12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illuc surrexerunt: pedes meos subvertierunt, & oppresserunt quasi fluctibus semitis suis.
 13 Dissipaverunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit, qui ferret auxilium:
 14 Quasi rupto muro, & aperta janua, irruerunt super me, & ad meas misérias devoluti sum.
 15 Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea.
 16 Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.
 17 Noctè os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.
 18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capiti tunica succinxerunt me.
 19 Comparatus sum luto, & assimilatus sum favillæ, & cineri.
 20 Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me.
 21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi.
 22 Elevasti me, & quasi super ventum ponens elidisti me validè.
 23 Scio, quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi.
 24 Verumtamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse salvabis.
 25 Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.
 26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabar lucem, & cruerunt tenebræ.
 27 Interiora mea esferbuerunt absque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.
 28 Moerens incedebam, sine furore; consurgens, in turba clamabam.
 29 Frater fui draconum, & focus struthionum.
 30 Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.
 31 Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem silentium.

CAPUT XXXI.

Job, ut de amicorum calumnia se purget, summum judicem innocentis suæ testem invocans, suas enarrat virtutes, quibus à puero usus est.

1 **P**epigi scædus cum oculis meis, ut nec cogitarem quidem de virgine.
 2 Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hæreditate Omnipotens de excelsis?
 3 Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus injustitiam?
 4 Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat?
 5 Si ambulavi in vanitate, & festinavi in dolo pes meus:

6 Appendat me in statera justa, & sciat Deus simplicitatem meam.
 7 Si declinavit gressus meus de via, & si secutum est oculus meos cor meum, & si manibus meis adhasit macula:
 8 Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur.
 9 Si deceptum est cor meum super muliere, & si ad ostium amici mei insidiatus sum: Scortum alterius sit uxor mea, & super illam incurventur alii.
 10 Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.
 11 Ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.
 12 Si contempsi subire judicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disceptarent adversum me.
 13 Quid enim faciam, cum surrexerit ad judicandum Deus: & cum quæserit, quid respondebo illi?
 14 Numquid non in utero fecit me, qui & illum operatus est: & formavit me in vulva unius?
 15 Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci.
 16 Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea:
 17 (Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio: & de utero matris meæ egressa est mecum.)
 18 Si despexi pereuntem, eò quòd non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem.
 19 Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus est.
 20 Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem:
 21 Humerus meus à junctura sua cadat, & brachium meum cum suis ossibus constingat.
 22 Semper enim, quasi tumentes super me fluctus, timui Deum, & pondus ejus fetre non potui.
 23 Si putavi aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea.
 24 Si ligatus sum super multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.
 25 Si vidi Solem, cum fulgeret, & lunam incedentem clarè:
 26 Et latatum est in abscondito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo.
 27 Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum.
 28 Si gavissus sum ad ruinam ejus, qui me oderat, & exultavi, quòd invenisset eum malum.
 29 Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expererè maledicens animam ejus.
 30 Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus, ut saturemur?
 31 Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.
 32 Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celavi in sinu meo iniquitatem meam.
 33 Si expavi ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium.

35 Quis mihi tribuat auditorem, ut desiderium meum audiat Omnipotens: & librum scribat ipse, qui iudicat.
 36 Ut in humero meo portem illum, & circumdum illum quasi coronam mihi?
 37 Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi principi offeram eum.
 38 Si adversum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci ejus descent.
 39 Si fructus ejus comedi absque pecunia, & animam agricolatum ejus afflixi.
 40 Pro frumento oriatu mihi tribulus, & pro hordeo spina.

Finita sunt verba Job.

CAPUT XXXII.

Job, silentio amicis imposito, arguitur una cum illis insipientie ab Eliu, qui suam scilicet sapientiam.

A **O** Miserunt autem tres viri isti respondere Job, eo quod justus sibi videretur.

2 Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzites de cognatione Ram: iratus est autem adversum Job, eo quod justum se esse diceret coram Deo.

3 Porro adversum amicos ejus indignatus est, eo quod non invenissent responsum rationabilem, sed tantummodo condemnasset Job.

4 Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eo quod seniores essent, qui loquebantur.

B 5 Cum autem vidisset, quod tres responderent non potuissent, iratus est vehementer.

6 Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit:

Junior sum tempore, vos autem antiquiores, idcirco demisso capite, veritus sum vobis indicare meam sententiam.

7 Sperabam enim, quod aetas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam.

8 Sed ut video, Spiritus est in hominibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

C 9 Non sunt longævi sapientes, nec senes intelligunt judicium.

10 Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego meam sapientiam.

11 Expectavi enim sermones vestros, audi vi prudentiam vestram, donec disceptarem in sermonibus:

12 Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed ut video, non est, qui possit arguere Job, & respondere ex vobis sermonibus ejus.

13 Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam; Deus projecit eum, non homo.

14 Nihil locutus est mihi, & ego non secundum sermones vestros respondebo illi.

15 Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquia.

D 16 Quoniam igitur expectavi, & non sunt locuti: haterunt, nec ultra responderunt:

17 Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam.

18 Plenus sum enim sermonibus, &

coarctat me spiritus uteri mei.
 19 En venter meus, quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas distumpit.
 20 Loquar, & respirabo paululum: periam labia mea, & respondebo:
 21 Non accipiam personam viri, & Deum homini non æquabo.
 22 Nescio enim, quam diu subsistam, & si post modicum tollat me Factor meus.

CAPUT XXXIII.

Eliu ex sermonibus Job ostendere nititur, eum non esse justum, docens, quomodo Deus homini loquatur, ut erudiat, & increpat, ac respicienti propitiatur.

A 1 Udi igitur, Job, eloquia mea, & omnes sermones meos audivisti.

2 Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.

3 Simplici corde meo sermones mei, & sententiam puram labia mea loquentur.

4 Spiritus Dei fecit me, & spiraculum Omnipotentis vivificavit me.

5 Si potes, responde mihi, & adversus faciem meam confiste.

6 Ecce & me, sicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum.

7 Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi gravis.

8 Dixisti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi:

9 Mundus sum ego, & absque delicto immaculatus, & non est iniquitas in me.

10 Quia querelas in me reperit, ideo arbitratus est me inimicum tibi.

11 Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas.

12 Hoc est ergo, in quo non es justificatus: respondebo tibi, quia major sit Deus homine.

13 Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi:

14 Semel loquitur Deus, & secundo id ipsum non repetit.

15 Per somnium in visione nocturna, quando irrui sopor super homines, & dormiunt in lectulo.

16 Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina,

17 Ut avertat hominem ab his, quæ faciunt, & liberet eum de superbia:

18 Evuens animam ejus à corruptione: & vitam illius, ut non transeat in gladium.

19 Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia ossa ejus marcescere facit.

20 Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis.

21 Tabescet caro ejus, & ossa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.

22 Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.

23 Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de millibus, ut annunciet hominis aequitatem:

24 Miserebitur ejus, & dicit: Libera eum, ut non descendat in corruptionem: invenit, in quo ei propitius.

25 Consumpta est caro ejus à suppliciis,

revert-

revertatur ad dies adolescentiæ suæ.
 26 Deprecabitur Deum, & placabilis erit: & videbit faciem ejus in jubilo, & red-det homini justitiam suam.

D 27 Respiciet homines, & dicit: Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi.

28 Liberavit animam suam, ne pergeret in interitum; sed vivens lucem videret.

29 Ecce, hæc omnia operatur Deus tuis vicibus per singulos.

30 Ut revocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viventium.

31 Attende, Job, & audi me: & tace, dum ego loquor.

32 Si autem habes, quod loquaris, responde mihi, loquere: volo enim, te apparere justum.

33 Quod si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.

CAPUT XXXIV.

Eliu rursus ex verbis Job accusat eum blasphemiam, aliorumque criminum, aequitatem ostendens divini iudicii: ejus quoque potentiam, & notitiam cuncta subesse.

P 1 Ronuncians itaque Eliu, etiam hæc locutus est:

2 Audite sapientes verba mea, & eruditi auferate me:

3 * Auris enim verba probat, & guttur escas gustu dijudicat.

4 Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus; quid sit melius.

5 Quia dixit Job: Justus sum, & Deus subvertit iudicium meum.

6 In iudicando enim me, mendacium est: violenta sagitta mea absque ullo peccato.

7 Quis est vir, ut est Job, qui bibit subsanationem quasi aquam.

8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?

9 Dixit enim: Non placebit vir Deo: etiam si currerit cum eo.

10 Ideo viri cordati audite me, absit à Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.

11 Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum restituet eis.

12 Verè enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet iudicium.

13 Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?:

14 Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius, & flatum ad se trahet.

15 Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem revertetur.

16 Si habes ergo intellectum, audi, quod dicitur, & ausculta vocem eloquii mei.

17 Numquid, qui non amat iudicium, famari potest? & quomodo tu eum, qui justus est, in tantum condemnas?

18 Qui dicit regi, apostata: qui vocat duces impios.

19 * Qui non accipit personas principum: nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem: opus enim manuum ejus sunt universi.

20 Subitò morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & petransibunt, & auferent violentum absque manu.

21 Oculi enim ejus super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat.

22 Non sunt tenebræ, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem.

23 Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium.

24 Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis.

25 Novit enim opera eorum: & idcirco inducet noctem, & conterentur.

26 Quasi impios percussit eos in loco videntium.

27 Qui quasi de industria recesserunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt.

28 Ut pervenire faceret ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.

29 Ipso enim concedente pacem, quis est, qui condemnet? ex quo absconderit vultum, quis est, qui contempletur eum & super gentes, & super omnes homines?

30 Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.

31 Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.

32 Si erravi, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, ultra non addam.

33 Numquid à te Deus expectit eam, quia displicuit tibi: tu enim cepisti loqui, & non ego: quod si quid nosti melius, loquere.

34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me.

35 Job autem stultè locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.

36 Pater mi, probetur Job ut que ad finem: ne definas ab homine iniquitatis.

37 Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur: & tunc ad iudicium provocet sermonibus suis Deum.

CAPUT XXXV.

Eliu falso colligens Job dixisse Deo non placere, quod rectum est, ostendit, non Deo, sed homini, & pietatem prodesse, & impietatem obesse.

I 1 Gitur Eliu hæc rursus locutus est:

2 Numquid æquã tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Justior sum Deo?

3 Dixisti enim: Non tibi placet, quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccavero?

4 Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & amicis tuis tecum.

5 Suspice caelum, & intuere, & contempla re aethera, quod altior te sit.

6 Si peccaveris, quid ei nocebis: & si multiplicata fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?

7 Porro si justè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?

8 Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit justitia tua.

9 Propter multitudinem calumniatorum

Sap. 6. b.
 Eccl. 35.
 1. 1.
 Ad. 10. a.
 Rom. 2. b.
 Gal. 1. b.
 Eph. 6. b.
 Col. 3. d.
 1. Pet. 3. 17.

D'

A

B

C

C clamabunt : & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.
 10 Et non dixit : Ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte ?
 11 Qui docet nos super jumenta terræ , & super volucres cœli erudit nos .
 12 Ibi clamabunt , & non exaudiet , propter superbiam malorum .
 D 13 Non ergo frustra audiet Deus , & Omnipotens cautus singulorum intuebitur .
 14 Etiam cum dixeris : Non considerat : judicare coram illo , & expecta eum .
 15 Nunc enim non infert furorem suum , nec ulciscitur scelus valde .
 16 Ergo Job frustra aperit os suum , & absque scientia verba multiplicat .

CAPUT XXXVI.

Eliu equitatem divini judicii tnetur , qui percussit , ut erudiat ; loquitur , ut ad se redeant , redeuntes à flagellis liberat : hortatur itaque Job ad respicientiam , promittens cuncta prospera .

A **A**ddens quoque Eliu , hæc locutus est :
 2 Sustine me paululum , & indicabo tibi : adhuc enim habeo , quod pro Deo loquar .
 3 Repetam scientiam meam à principio , & operatorem meum probabo jultum .
 4 Verè enim absque mendacio sermones mei , & perfecta scientia probabitur tibi .
 5 Deus potentes non abiicit , cum & ipse sit potens .
 6 Sed non salvat impios , & iudicium pauperibus tribuit .
 7 Non auferet à justo oculos suos , & reges in folio collocat in perpetuum , & illi eriguntur .

B **E**t si fuerint in catenis , & vinciantur funibus paupertatis :
 9 Indicabit eis opera eorum , & scelera eorum , quia violenti fuerunt .
 10 Revelabit quoque aurem eorum , ut corripiat : & loquetur , ut revertantur ab iniquitate :
 11 Si audierint , & observaverint , complebunt dies suos in bono , & annos suos in gloria .
 12 Si autem non audierint , transibunt per gladium , & consumentur in stulticia .
 13 Simulatores , & callidi provocant iram Dei , neque clamabunt , cum vinciti fuerint .
 14 Morietur in tempestate anima eorum , & vita eorum inter esseminatos .
 15 Eripiet de angustia sua pauperem , & revelabit in tribulatione aurem ejus .
 16 Igitur salvabit te de ore angusto latissimi , & non habente fundamentum subter te : requies autem mentis tue erit plena pinguedine .

C **C**ausa tua quasi impii iudicata est , causam iudiciumque recipies .
 18 Non te ergo superet ira , ut aliquem opprimas : nec multitudo donorum inclinet te .
 19 Depone magnitudinem tuam absque tribulatione , & omnes robustos fortitudinis .

20 Ne protrahas noctem , ut ascendant populi pro eis .
 21 Cave , ne declines ad iniquitatem : hanc enim cepisti sequi post miseriam .
 22 Ecce , Deus excelsus in fortitudine sua , & nullus ei similis in legislatoribus .
 23 Quis poterit scrutari vias ejus ? aut quis potest ei dicere : Operatus es iniquitatem ?
 24 Memento , quòd ignores opus ejus , de quo cecinerunt viri .
 25 Omnes homines vident eum , unusquisque intuetur procul .
 26 Ecce , Deus magnus vincens scientiam nostram : numerus annorum ejus inestimabilis .
 27 Qui auferit stillas pluvie , & effundit imbres ad instar gurgitum .
 28 Qui de nubibus fluunt , quæ præterunt cuncta desuper .
 29 Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum ,
 30 Et fulgurare lumine suo desuper , cardines quoque maris operiet .
 31 Per hæc enim iudicat populos , & dat cæcis multis mortalibus .
 32 In manibus abscondit lucem , & præcipit ei , ut rursus adveniat .
 33 Annunciat de ea amico suo , quòd possit illi ejus sit , & ad eam possit ascendere .

CAPUT XXXVII.

Filiu ex mirabilibus Dei operibus declarat Dei sapientiam , potentiam , ac iustitiam , & inservabile iudicium ipsius , quibus vult Job detraxisse : unde monet Jobum , ut se nutui divino penitus subiciat .

B **S**uper hoc expavit cor meum , & emotum est de loco suo .
 2 Audite auditionem in terrore vocis ejus , & sonum de ore illius procedentem .
 3 Subter omnes cœlos ipse considerat , & lumen illius super terminos terræ .
 4 Post eum rugiet sonitus , tonabit voce magnitudinis suæ , & non investigabitur , cum audita fuerit vox ejus .
 5 Tonabit Deus in voce sua mirabilitet , qui facit magna , & inservabilia .
 6 Qui præcipit nivis , ut descendat in terram , & hyemis pluvias , & imbri fortitudinis suæ .
 7 Qui in manu omnium hominum signat , ut noverint singuli opera sua .
 8 Ingredietur bestia latibulum , & inantro suo morabitur .
 9 Ab interioribus egredietur tempestas , & ab Arcturo frigus .
 10 Plante Deo concrevit gelu , & rursus latissimæ fundantur aquæ .
 11 Frumentum desiderat nubes , & nubes spargunt lumen suum .
 12 Quæ lustrant per circuitum , quocumque eas voluntas gubernantis duxerit , ad omne , quod præcepit illis super faciem orbis terrarum .
 13 Sive in una tribu , sive in terra sua , sive in quocumque loco misericordie suæ eas iustificavit inveniri .

D **A**usculta hæc Job : sta , & considera mirabilia Dei .
 15 Numquid scis , quando præcepit Deus pluvias , ut ostenderent lucem nubium ejus ?
 16 Numquid nosti semitas nubium magnas , & perfectas scientias ?
 17 Nonne vestimenta tua calida sunt , cum perfusa fuerit terra Austro ?
 18 Tu forsitan , cum eo fabricatus es cœlos , qui solidissimi , quasi arc fusi sunt .
 19 Ostende nobis , quid dicamus illi : nos quippe involvimur tenebris .
 20 Qui narrabit ei , quæ loquor ? etiam si locutus fuerit homo , devorabitur :
 21 At nunc non vident lucem : subito ac cogetur in nubes , & ventus transiens fugabit eas .
 22 Ab Aquilone aurum venit , & ad Doum formidolosa laudatio :
 23 Digne eum invenire non possumus : magnus fortitudine , & iudicio , & iusticia , & onarrari non potest .
 24 Ideo timebunt eum viri , & non audebunt contemplari omnes , qui sibi videntur esse sapientes .

CAPUT XXXVIII.

Deus ipse disputationi se interponit , & Eliu flere iusto , arguit Job , ostendens , ex conditis à se operibus non posse , illum divinam potentiam , ac sapientiam comprehendere .

A **R**espondens autem Dominus Job de turbine , dixit :
 2 Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis ?
 3 Accinge sicut vir lumbos tuos : interroga te , & responde mihi .
 4 Ubi eras , quando ponebam fundamenta terræ ? indica mihi , si habes intelligentiam .
 5 Quis posuit mensuras ejus , si nosti : vel quis retendit super eam lineam ?
 6 Super quo bases illius solidatæ sunt : aut quis demisit lapidem angularem ejus .
 7 Cum me laudarent simul astra matutina , & jubilarent omnes filii Dei ?
 8 Quis conclusit ostia mare , quando erumpibat , quasi de vulva procedens :
 9 Cum ponerem nubem vestimentum ejus , & caligine illud quasi pannis infantie involverem ?
 10 Circumdedi illud terminis meis , & posui vestem , & ostia ;
 11 Et dixi : Usque huc venies , & non procedes amplius , & hic confinges tumentes fluctus tuos .
 12 Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo , & ostendisti auroræ locum suum ?
 13 Et tenuisti concutiens extrema terræ , & excussisti impios ex ea ?
 14 Restituetur ut lutum signaculum , & stabit sicut vestimentum :
 15 Auferetur ab impiis lux sua , & brachium excelsum confringetur .
 16 Numquid ingressus es profunda maris , & in novissimis abyssi deambulasti ?

17 Numquid aperta sunt tibi portæ mortis , & ostia tenebrosa vidisti ?
 18 Numquid considerasti latitudinem terræ ? indica mihi , si nosti , omnia :
 19 In qua via lux habitet , & tenebrarum quis locus sit :
 20 Ut ducas unumquodque ad terminos suos , & intelligas semitas domus ejus .
 21 Sciebas tunc , quòd nasciturus esles ? & numerum dierum tuorum noveras ?
 22 Numquid ingressus es thesauros nivis , aut thesauros grandinis apexisti ?
 23 Quæ preparavi in tempus hostis , in diem pugne , & belli ?
 24 Per quam viam spargitur lux , dividitur æstus super terram ?
 25 Quis dedit vehementissimo imbri cursum , & viam sonantis tonitru ,
 26 Ut plueret super terram absque homine in deserto , ubi nullus mortalium commoratur .
 27 Ut impleret inviam , & desolatam , & produceret herbas virentes ?
 28 Quis est pluvie pater ? vel quis genuit stillas rosis ?
 29 De cuius utero egressa est glacies ? & gelu de cœlo quis genuit ?
 30 In similitudinem lapidis aquæ duratur , & superficies abyssi constringitur .
 31 Numquid conjungere valebis micantes stellas Plejadas , aut gyrum Arcturi poteris dissipare .
 32 Numquid producis Luciferum in tempore suo , & Vesperum super filios terræ constringere facis ?
 33 Numquid nosti ordinem cœli , & ponas rationem ejus in terra ?
 34 Numquid elevabis in nebula vocem tuam , & impetus aquarum operiet te ?
 35 Numquid mittes fulgura , & ibunt , & revertentia dicent tibi : Adsumus ?
 36 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam ? vel quis dedit gallo intelligentiam ?
 37 Quis enarrabit cœlorum rationem , & concentum cœli quis dormire faciet ?
 38 Quando fundebatur pulvis in terra , & glebæ compingebantur ?
 39 Numquid capies leonæ prædam , & animam catulorum ejus implebis ,
 40 Quando eubant in antris , & in specubus insidiantur ?
 41 * Quis preparat corvo escam suam , quando pulli ejus clamant ad Deum , vagantes , eò quòd non habeant cibos ?

CAPUT XXXIX.

Deus ipsi Job ostendit mirabilia opera sua etiam ex ibicibus , onagro , rhinocero , struthione , equo , & aquila ; arguit eum , quòd cum ipso contendere voluerit : quibus Job commotus agnoscat , se temere locutum .

A **N**umquid nosti tempus partus ibicum in petris , vel parturientes cervas observasti ?
 2 Dinumerasti menses conceptus earum , & scisti tempus partus earum ?
 3 Incurvantur ad fœtum , & pariunt , &

rugitus emittunt.
 4 Separantur filii earum, & pergunt ad partum: egrediuntur, & non revertuntur ad eas.
 5 Quis dimisit onagrū liberum, & vincula ejus quis solvit?
 6 Qui dedit in solitudine domum, & tabernacula ejus in terra saluginis.
 7 Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit.
 8 Circūspicit montes pascuæ suæ, & vitentia quæque perquirat.
 9 Numquid volet rhinoceros fervire tibi, aut morabitur ad præseppe tuum?
 10 Numquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te?
 11 Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus, & derelinques ei labores tuos?
 12 Numquid credes illi, quod sementem reddat tibi, & aream tuam congreget?
 13 Penna struthionis similis est pennis herodii, & accipitris.
 14 Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea?
 15 Obliviscitur, quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat.
 16 Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente.
 17 Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.
 18 Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet equum, & ascensorem ejus.
 19 Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum?
 20 Numquid fuscitabis eum, quasi locustas? gloria narium ejus terror.
 21 Terram unguis fodit, exultat audacter: in occursum pergit armatis.
 22 Contemnit pavorem, nec cedit gladio.
 23 Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta, & clypeus.
 24 Fervens, & fremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem.
 25 Ubi audierit buccinam, dicit: Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & ululatum exercitus.
 26 Numquid per sapientiam tuam plumæ fecit accipiter, expandens alas suas ad austrum?
 27 Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum?
 28 In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus.
 29 Inde contempletur escam, & de longè oculi ejus prospiciunt.
 30 Pulli ejus lambent sanguinem: & ubi cumque cadaver fuerit, statim adest.
 31 Et adjecit Dominus, & locutus est ad Job:
 32 Numquid, qui contendit cum Deo, tam facile conqueſcit? utique, qui arguit Deum, debet respondere ei.
 33 Respondens autem Job Domino, dixit:
 34 Qui leviter locutus sum, respondere

quid possum? manum meam ponam super os meum.
 35 Unum locutus sum, quod utinam non dixissem; & alterum, quibus ultra non addam.

CAPUT XL.

Deus arguens Job, quod visus sit justitiam ipsius deraxisse, ostendit ei suam potentiam in Behemoth, & Leviathan, silentium ei imponens.

1 Respondens autem Dominus Job de curbine, dixit:
 2 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & indica mihi.
 3 Numquid irritum facies iudicium meum: & condemnabis me, ut tu iustificeris?
 4 Et si habes brachium sicut Deus, & si voce similli tonas?
 5 Circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & esto gloriosus, & speciosus induere vestibus.
 6 Disperge superbos in furore tuo, & respiciens omnem arrogantem humilia.
 7 Respice cunctos superbos, & confunde eos, & contere impios in loco suo.
 8 Absconde eos in pulvere simul, & facies eorum demerge in foveam:
 9 Et ego confitebor, quod salvare te possit dextera tua.
 10 Ecce, Behemoth, quem feci tecum, secum quasi bos comedit.
 11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus.
 12 Stringit caudam suam, quasi cedrum, nervi testiculorum ejus perplexi sunt.
 13 Ossâ ejus velut fistulæ æris, cartilago illius quasi lamina ferrea.
 14 Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium ejus.
 15 Huic montes herbas ferunt: omnes bestie agri ludent ibi.
 16 Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus.
 17 Protegunt umbram ejus, circumdabunt eum salices torrentis.
 18 Ecce, absorbetit fluvium, & non mirabitur: & habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus.
 19 In oculis ejus, quasi hamo capiet eum, & in sudibus perforabit nares ejus.
 20 An extrahere poteris Leviathan hamo, & fume ligabis linguam ejus.
 21 Numquid ponas circulum in naribus ejus, aut armilla perforabis maxillam ejus?
 22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?
 23 Numquid seriet tecum pactum, & accipies eum servum sempiternum?
 24 Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?
 25 Concident eum amici, & idident illum negotiatores?
 26 Numquid implebis fagenas pelle ejus, & gurgustium piscium capite illius?

27. Ponē.

CAPUT XLII.

Agnoscit Job se insipienter locutum, & a Domino præfertur amicis, ac pro illis orat: duplicia recipiens eorum, quæ amiserat, tandemque plenus dierum in pace quiescit.

1 **R**espondens autem Job Domino, dixit:
 2 Scio, quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio.
 3 Quis est iste, qui celat consilium absque scientia? ideo insipienter locutus sum, & quæ ultra modum excederet scientiam meam.
 4 Audi, & ego loquar: interrogabo te, & responde mihi.
 5 Auditum auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.
 6 Idcirco ipse me reprehendo, & ago poenitentiam in favilla, & cinere.
 7 Postquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut servus meus Job.
 8 Sumite ergo vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad servum meum Job, & offerte holocaustum pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia: neque enim locuti estis ad me recta, sicut servus Job.
 9 Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos, & suscepit Dominus faciem Job.
 10 Dominus quoque conversus est ad poenitentiam Job, cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit Dominus omnia, quæcumque fuerant Job, duplicia.
 11 Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, & universæ sorores suæ, & cuncti, qui noverant eum prius, & comederunt cum eo panem in domo ejus: & moverunt super eum caput, & consolati sunt eum super omni malo, quod intulerat Dominus super eum: & dederunt ei, unusquisque ovem unam, & inauram auream unam.
 12 Dominus autem benedixit novissimis Job magis, quàm principio ejus. Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium, & sex millia camelorum, & mille juga boum, & mille asina.
 13 Et fuerunt ei septem filii, & tres filia.
 14 Et vocavit nomen unius Diem, & nomen secundæ Cassiam, & nomen tertiæ Cornustibii.
 15 Non sunt autem inventæ mulieres speciosæ sicut filia Job in universa terra: deditque eis pater suus hæreditatem inter fratres carum.
 16 Vixit autem Job post hæc centum quadraginta annis, & vidit filios suos, & filiorum suorum usque ad quartam generationem, & mortuus est senex, & plenus dierum.

1 **N**on quasi crudelis fuscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo?
 2 Quis autem dedit mihi, ut reddam ei? omnia, quæ sub cælo sunt, mea sunt.
 3 Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compescis.
 4 Quis revelabit faciem indumenti ejus? & in medium oris ejus quis intrabit?
 5 Portas vultus ejus quis aperiet? per gyrum dentium ejus formido.
 6 Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus.
 7 Una uni conjungitur, & ne spiraculum quidem incedit per ea:
 8 Una alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.
 9 Sternutatio ejus splendor ignis, & oculi ejus ut palpebræ diluculi.
 10 De ore ejus lampades procedunt, sicut tede ignis accensa.
 11 De naribus ejus procedit fumus, sicut ollæ succensæ, atque ferventis.
 12 Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egredietur.
 13 In collo ejus morabitur fortitudo, & faciem ejus præcedit egestas.
 14 Membra carnis ejus cohærentia sibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.
 15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.
 16 Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, & terrent: purgabuntur.
 17 Cum apprehenderit eum gladius, subsistere non poterit, neque hasta, neque thorax.
 18 Reputabit enim quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum, æs.
 19 Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam versus sunt ei lapides fundæ.
 20 Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam.
 21 Sub ipso erunt radii solis, & sternet sibi aurum quasi lutum.
 22 Pervecere faciet quasi ollam profundum mare, & ponet, quasi cum unguenta bulium.
 23 Post eum lucebit semita, æstimabit abyssum quasi senescementem.
 24 Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret.
 25 Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiæ.

LIBER

LIBER
PSALMORUM

PSALMUS I.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiae non sedit:

2 * Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die, ac nocte.

3 * Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo:

Et folium ejus non defluet: & omnia, quae omque faciet, prosperabuntur.

4 Non sic impij, non sic: sed tanquam pulvis, quem proiicit ventus a facie terrae.

5 Ideo non resurgent impij in iudicio: neque peccatores in concilio iustorum.

6 Quoniam novit Dominus viam iustorum: & iter impiorum peribit.

Psalmus I.

Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?

2 Altiterunt reges terrae, & principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus.

3 Dirumpamus vincula eorum: & proiciamus a nobis jugum ipsorum.

4 Qui habitat in caelis iridebit eos: & Dominus subfannabit eos.

5 Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.

6 Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, praedicans praecipuum ejus.

7 * Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.

8 Postula a me, & dabo tibi Gentes haereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrae.

A
*Jof. 1. b. 8.
*Jer. 17. b. 3.
A
*Act. 4. c. 25.
B
*Act. 13. c. 31.
*Heb. 1. b. 5. b. 5.
C

9 * Reges eos in virga feri ea, & tanquam vas figuli confringes eos.

10 Et nunc reges intelligite: erudimini, qui iudicatis terram.

11 Servite Domino in timore: & exultate cum tremore.

12 Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, & pereratis de via iusta.

13 Cum exarserit in brevi ira ejus, beati omnes, qui confidunt in eo.

1 Psalmus David, cum fugeret a facie Absalom filii sui.

(2. Reg. 15. c. 14.) I I I.

Domine, quid multiplicati sunt, qui tribulant me? multi insurgunt adversum me.

3 Multi dicunt animae meae: Non est salus ipsi in Deo ejus.

4 Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.

5 Voce mea ad Dominum clamavi: & exaudivit me de monte sancto suo.

6 Ego dormivi, & soporatus sum: & exurrexi, quia Dominus suscepit me.

7 Non timebo millia populi circumdantis me: exurge, Domine, salvum me fac, Deus meus.

8 Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa, dentes peccatorum contrivisti.

9 Domini est salus: & super populum tuum benedictio tua.

1 In finem in carminibus. Psalmus David. I V.

Cum invocarem exaudivit me Deus: & iustitiae meae in tribulatione dilatasti mihi.

2 Miserere mei, & exaudi orationem meam.

3 Filii hominum usquequod gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quaeritis mendacium?

4 Et scitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum: Dominus exaudivit me, cum clamavero ad eum.

5 * Irascimini, & nolite peccare: quae dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

6 Sacrificate sacrificium iustitiae, & sperate in Domino, multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?

7 Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine: dedisti laetitiam in corde meo.

8 A fructu frumenti, vini, & olei sui, multiplicati sunt.

9 In pace in idipsum dormi, & requiescam;

10 Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.

1 In finem pro ea, quae haereditatem consequitur, Psalmus David. V.

Verba mea auribus percipe, Domine, intellige clamorem meum.

2 Intende voci orationis meae, rex meus, & Deus meus.

3 Quoniam ad te orabo: Domine, mane exaudies vocem meam.

4 Mane astabo tibi, & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.

5 Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt injusti ante oculos tuos.

6 Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdas omnes, qui loquuntur mendacium.

7 Virum sanguinum, & dolosum abominabitur Dominus.

8 Ego autem in multitudine misericordiae tuae,

Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

9 Domine, deduc me in iustitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.

10 Quoniam non est in ore eorum veritas; cor eorum vanum est.

11 * Sepulchrum patens est guttur eorum, & lingua eorum dolose agebant, iudica illos, Deus. Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te, Domine.

12 Et lateant omnes, qui sperant in te, in aeternum exultabunt: & habitabis in eis.

Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum.

13 Quoniam tu benedices iusto, Domine, ut fructo bonae voluntatis tuae coronasti nos.

1 In finem in carminibus, Psalmus David, pro octava. VI.

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

2 Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

3 Et anima mea turbata est valde: sed tu, Domine, ulquequo.

4 Convertere, Domine, & eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam.

5 Quoniam non est in morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi.

6 Laboravi in gemitu meo, lavabo per sin-

gulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.

7 Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

8 * Discedite a me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

9 Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

10 Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur, & erubescant valde velociter.

1 Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Christi filii Jemini. (2. Reg. 16.) VII.

Domine Deus meus, in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me.

2 Nequando rapiat ut leo animam meam, dum non est, qui redimat, neque qui salvum faciat.

3 Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis:

4 Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritum ab inimicis meis inanis.

5 Persequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem deducat.

6 Exurge, Domine, in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum.

Et exurge, Domine Deus meus, in praecipuo quod mandasti:

7 Et synagoga populorum circumdabit te, Et propter hanc in altum regredere:

8 Dominus iudicat populos.

Judica me, Domine, secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me.

9 Consumetur nequitia peccatorum, & diriges iustum, * scrutans corda, & renes Deus.

10 Iustum adiutorium meum a Domino qui salvos facit rectos corde.

11 Deus iudex iustus, fortis, & patiens, numquid irascitur per singulos dies:

12 Nisi converti fueritis, gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, & paravit illum.

13 Et in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.

14 * Ecce parturit iniquitatem: concepit dolorem, & peperit iniquitatem.

15 Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foveam, quam fecit.

16 Converteretur dolor ejus in caput ejus: & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

17 Confitebor Domino secundum iustitiam ejus: & psallam nomini Domini altissimi.

1 In finem pro torcularibus, Psalmus David. VIII.

Domine Deus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Quoniam elevata est magnificentia tua super caelos.

2 Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum, & ultorem.

B
*Matt. 7. c. 23. 25. d. 41.
*Luc. 13. f. 27.
A
*1. Par. 2. b. 9.
*Jer. 11. d. 17. 20. c. 12.
B
*Job 15. d. 15.
*11a. 39. a. 4.

4 Quoniam videbo caelos tuos, opera digitorum tuorum: lunam, & stellas, quae tu fundasti.

5 Quid est homo, quod memor es ejus: aut filius hominis, quoniam visitas eum?

6 * Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria, & honore coronasti eum:

7 Et constituisti eum super opera manuum tuarum.

8 * Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves, & boves univerfas, insuper & pecora campi:

9 Volucres caeli, & pisces maris, qui perambulabant semitas maris.

10 Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in univ[er]sa terra!

1 In finem pro occultis filii, Psalmus David. IX.

2 **C**onfitebor tibi, Domine, in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.

3 Latabor, & exultabo in te: psallam nomini tuo, Atrillime.

4 In convertendo inimicum meum retrorsum: insitabuntur, & peribunt a facie tua.

5 Quoniam fecisti iudicium meum, & causam meam: sedisti super thronum, qui iudicas iustitiam.

6 Increpasti Gentes, & perit impius: nomen eorum delesti in aeternum, & in saeculum saeculi.

7 Inimici defecerunt stramea in finem: & civitates eorum destruxisti.

Perit memoria eorum cum sonitu: 8 Et Dominus in aeternum permanet.

Paravit in iudicio thronum suum: 9 Et ipse iudicabit orbem terrae in aequitate, iudicabit populos in iustitia.

10 Et factus est Dominus refugium pauperi: adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.

11 Et sperent in te, qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti quarentes te, Domine.

12 Psallite Domino, qui habitat in Sion: annunciate inter Gentes studia ejus:

13 Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum.

14 Miserere mei, Domine: vide humilitatem meam de inimicis meis.

15 Qui exaltas me de portis mortis, ut annunciem omnes laudationes tuas in portis filiae Sion:

16 Exultabo in salutaribus tuis: infixae sunt Gentes in interitu, quem fecerunt.

In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

17 Cognoscetur Dominus iudicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.

18 Convertantur peccatores in infernum, omnes Gentes, quae obliviscuntur Deum.

19 Quoniam non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem.

20 Exurge, Domine, non confortetur homo: iudicentur Gentes in conspectu tuo.

21 Constitue, Domine, legislatorem super eos: ut sciant gentes, quoniam homines sunt.

* Heb. 2. b. 7.
B
* Gen. 1. d. 28.
1. Cor. 15. d. 46.

A

B

C

Psalm. X. secundum Hebraeos.

1 Ut quid, Domine, recessisti, longe despicis in opportunitatibus, in tribulatione?

2 Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant.

3 Quoniam laudatur peccator in desideris animae suae: & iniquus benedicitur.

4 Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem irae suae non queret.

5 Non est Deus in conspectu ejus: iniquitatis sunt viae illius in omni tempore:

Auferentur iudicia tua a facie ejus: omnium inimicorum suorum dominabitur.

6 Dixit enim in corde suo: Non movebor a generatione in generationem, sicut a malo.

7 * Cujus maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo: sub lingua ejus labor, & dolor.

8 Sedet in insidiis cum divitiis in occultis, ut interficiat innocentem.

9 Oculi ejus in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.

Insidiatur, ut rapiat pauperem: rapere pauperem, dum attrahit eum.

10 In laqueo suo humiliabit eum, inclinabit se, & cadet eum dominatus fuerit pauperum.

11 Dixit enim in corde suo: Oblitus est Deus, avertit faciem suam, ne videat in finem.

12 Exurge, Domine Deus, exaltetur manus tua: ne obliviscaris pauperum.

13 Propter quid irritavit impius Deum? dixit enim in corde suo: Non requirit.

14 Vides, quoniam tu laborem, & dolorem consideras: ut tradas eos in manus tuas.

Tibi derelictus est pauper: orphanus tu eris adiutor.

15 Contere brachium peccatoris, & maligni: quaeretur peccatum illius, & non invenietur.

16 Dominus regnabit in aeternum, & in saeculum saeculi: peribitis Gentes de terra illius.

17 Desiderium pauperum exaudivit Dominus: preparationem cordis eorum audivit auris tua.

18 Judicare pupillo, & humili, ut non opponat ultra magnificare se homo super terram.

1 In finem, Psalmus David. X.

2 **I**n Domino confido: quomodo dicitis animae meae: Transivigra in montem sicut passer?

3 Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.

4 Quoniam quae perfecisti, destruxerunt: iustus autem quid fecit?

5 * Dominus in templo sancto suo, Dominus in caelo sedes ejus.

Oculi ejus in pauperem respiciunt: palpebrae ejus interrogant filios hominum.

6 Dominus interrogat iustum, & impius: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.

7 Pluet super peccatores laquos: ignis, &

ful-

fulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.

8 Quoniam iustus Dominus, & iustitias dilexit: aequitatem vidit vultus ejus.

1 In finem pro octava, Psalmus David. XI.

2 **S**alvum me fac, Domine, quoniam defecit sanctus: quoniam diminutae sunt veritates a filiis hominum.

3 Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa in corde, & corde locuti sunt.

4 Disperdat Dominus univ[er]sa labia dolosa, & linguam magniloquam.

5 Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt, quis noster Dominus est?

6 Propter misericordiam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.

Ponam in salutare: fiducialiter agam in eo.

7 * Eloquia Domini, eloquia casta: argenti igne examinatum, probatum terrae, purgatum septuplum.

8 Tu, Domine, servabis nos: & custodies nos a generatione hac in aeternum.

9 In circuitu impii ambulans: secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

1 In finem, Psalmus David. XII.

2 **U**squequod, Dñe, oblivisceris me in fine? Usquequod avertis faciem tuam a me?

3 Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem?

4 Usquequod exaltabitur inimicus meus super me?

5 Respice, & exaudi me, Domine Deus meus. Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.

6 Nequando dicat inimicus meus: Praevalui adversus eum.

Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero.

7 Ego autem in misericordia tua speravi. Exultabit cor meum in salutare tuo: cantabo Domino, qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi.

1 In finem, Psalmus David. XIII.

2 **D**ixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis: non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.

3 Dominus de caelo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum.

4 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.

5 Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum.

6 Quorum os maledictione, & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

7 Contritio, & infelicitas in visceribus eorum, & viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum.

8 Nonne cognoscunt omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam sicut escam panis?

5 Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

6 Quoniam Dominus in generatione iusta est, consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes ejus est.

7 Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum averterit Dominus captivitatem plebis suae, exultabit Jacob, & laetabitur Israel.

Psalmus David. XIV.

1 **D**omine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?

2 Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam:

3 Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua:

Nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit adversus proximos suos.

4 Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus: timentes autem Dominum glorificat:

Qui jurat proximo suo, & non decipit,

5 Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit.

Qui facit haec, non movebitur in aeternum.

Tituli inscriptio ipsi David. XV.

1 **C**onserva me, Domine, quoniam speravi in te.

2 Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

3 Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis.

4 Multiplicatae sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

5 Dominus pars hereditatis meae, & calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam mihi.

6 Funes ceciderunt mihi in praecaris, etenim hereditas mea praeclara est mihi.

7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: insuper & usque ad noctem increpauerunt me renes mei.

8 * Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est mihi, ne commovear.

9 Propter hoc letatus est cor meum, & exultavit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

10 * Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

11 Notas mihi fecisti vias vitae, adimplebis me laetitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem.

1 Oratio David. XVI.

2 **E**xaudi, Domine, iustitiam meam: intende deprecationem meam.

Auribus percipe orationem meam, non in labiis dolosis.

3 De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant aequitates.

4 Probasti cor meum, & visitasti nocte: igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas.

A

A

B

* Ad. 1. c. 25.
11. 11. c. 35.

A

4 Ut

4 Ut non loquatur os meum opera hominum : propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.

B 5 Perfice gressus meos in semitis tuis : ut non moveantur vestigia mea.

6 Ego clamavi, quoniam exaudisti me, Deus : inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.

C 7 Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te.

8 A resistentibus dexteræ tuæ custodi me ut pupillam oculi.

Sub umbra alarum tuarum protege me :

9 A facie impiorum, qui me afflixerunt. Inimici mei animam meam circumdederunt,

10 Adipem suum concluserunt : os eorum locutum est superbiam.

11 Proficiences me nunc circumdederunt me : oculos suos statuerunt declinare in terrā.

12 Suscipe, ut me sicut leo paratus ad prædam ; & sicut catulus leonis habitans in abditis.

D 13 Exurge, Domine, præveni eum, & supplantata eum : eripe animam meam ab impio, frangam tuam 14 ab inimicis manus tuæ. Domine, à paucis de terra divide eos in vita eorum : de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.

Saturati sunt filii : & dimiserunt reliquias suas parvulis suis.

15 Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo : satiorabor, cum apparuerit gloria tua.

1 In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici hujus, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul, & dixit : (2. Reg. 22.2.)

X V I I.

A 2 **D**iligam te, Domine, fortitudo mea : 3 Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.

* Deus meus adjutor meus, & sperabo in eum.

Protektor meus, & cornu salutis meæ, & susceptor meus.

4 Laudans invocabo Dominum : & ab inimicis meis salvus ero.

5 Circumdederunt me dolores mortis : & torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

6 Dolores inferni circumdederunt me : præoccupaverunt me laquei mortis.

7 In tribulatione mea invocavi Dominum, & ad Deum meum clamavi :

Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam : & clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus.

8 Omnia terra est, & contremuit terra : fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.

9 Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exarsit : carbones succensi sunt ab eo.

10 Inclinauit cælos, & descendit : & caligo sub pedibus ejus.

B 11 Et ascendit super cherubim, & volavit : volavit super pennas ventorum.

12 Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu ejus tabernaculum ejus : tenebrosa aqua in nubibus aeris.

Hebr. d. 13.

13 Præ fulgore in conspectu ejus nubes transferunt, grando, & carbones ignis.

14 Et intonuit de caelo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam : grando, & carbones ignis.

15 Et misit fagittas suas, & dissipavit eos : fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.

16 Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum.

Ab inprecatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus ire tue.

17 Milit de summo, & accepit me : & asumpsit me de aquis multis.

18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his, qui oderunt me : quoniam conlectati sunt super me.

19 Prævenit me in die afflictionis meæ : & factus est Dominus protektor meus.

20 Et eduxit me in latitudinem : salvum me fecit, quoniam voluit me.

21 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi :

22 Quia custodivi vias Domini, nec impigressi à Deo meo.

23 Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo : & justitias ejus non repulsi à me.

24 Et ero immaculatus cum eo : & observabo me ab iniquitate mea.

25 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam : & secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.

26 Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris :

27 Et cum electo electus eris : & cum perverso perversus eris.

28 Quoniam tu populum humilem salvum facies : & oculos superbiorum humiliabis.

29 Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine Deus meus, illumina tenebras meas.

30 Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.

31 Deus meus, impolluta via ejus : eloquia Domini igne examinata : protektor est omnium sperantium in se.

32 Quoniam quis Deus præter Dominum ? aut quis Deus præter Deum nostrum ?

33 Deus, qui præcinxit me virtute : & posuit immaculatam viam meam.

34 * Qui percutit pedes meos tanquam cervorum, & super excelsa statuens me.

35 * Qui docet manus meas ad prælium : & posuisti, ut arcum, & arcum, brachia mea.

36 Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ : & dextera tua suscepit me :

Et disciplina tua correxit me in finem : & disciplina tua ipsa me docuit.

37 Dilatasti gressus meus subtus me : & non sunt misera vestigia mea.

38 Persequar inimicos meos, & comprehendam illos : & non convertar, donec desiciant.

39 Constringam illos, nec poterunt stare, caderet subtus pedes meos.

40 Et præcinxisti me virtute ad bellum : & supplantasti insurgentes in me subtus me.

41 Et

41 Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti.

42 Clamaverunt, nec erat, qui salvos faceret ad Dominum, nec exaudivit eos.

43 Et comminuaui eos ut pulverem ante faciem venti : ut lutum platearum delebo eos.

44 Eripies me de contradictionibus populi : constitues me in caput Gentium.

45 Populus, quem non cognovi, servivit mihi : in auditu auris obediuit mihi.

46 Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, & claudicaverunt à semitis suis.

47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meæ.

48 Deus, qui das vindictas mihi, & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.

49 Et ab insurgentibus in me exaltabis me : à viro iniquo eripies me.

50 * Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine : & nomini tuo psalmum dicam.

51 Magnificans salutes regis ejus, & faciens misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in sæculum.

1 In finem, Psalmus David. XVIII.

C Eli enarrant gloriā Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

2 Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.

3 Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.

4 In omnem terram exiit sonus eorum : & in fines orbis terræ verba eorum.

5 In sole posuit tabernaculum suum : * & ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo :

6 Exultavit ut gigas ad currentam viam, à summo cælo egressio ejus :

Et occurfus ejus usque ad summum ejus : nec est, qui se abscondat à calore ejus.

7 Lex Domini immaculata convertens animas : testimonium Domini fideles, sapientiam præstans parvulis.

8 Justitiæ Domini rectæ, lætificantes corda : præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

9 Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi : judicia Domini vera, justificata in semetipsa.

10 Desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum : & dulciora super mel, & savum.

11 Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa.

12 Delicta quis intelligit ? ab occultis meis munda me : & ab alienis parce servo tuo.

13 Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero : & emundabor à delicto maximo.

14 Et erunt, ut complacent eloquia oris mei : & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.

Domine adjutor meus, & redemptor meus.

1 In finem, Psalmus David. XIX.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis : protegat te nomen Dei Jacob.

Res. d. 13.

Rom. d. 13.

B

C

A

3 Mittat tibi auxilium de sancto : & de Sion tueatur te.

4 Memor sit omnis sacrificii tui : & holocaustum tuum pingue fiat.

5 Tribuat tibi secundum cor tuum : & omne consilium tuum confirmet.

6 Letabimur in salutaris tuo : & in nomine Dei nostri magnificabimur.

7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas : nunc cognovi, quoniam salvum fecit Dominus Christum suum.

Exaudiet illum de caelo sancto suo : in potentatibus salus dexteræ ejus.

8 Hi in curribus, & hi in equis : nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.

9 Ipsi obligati sunt, & ceciderunt : nos autem surreximus, & erecti sumus.

10 Domine, salvum fac regem : & exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

1 In finem, Psalmus David. XX.

Domine, in virtute tua letabitur rex : & super salutare tuum exultabit vehementer.

3 Desiderium cordis ejus tribuisti ei : & voluntate labiorum ejus non fraudasti eum,

4 Quoniam prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis : posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.

5 Vitam petiit à te : & tribuisti ei longitudinem dierum in sæculum, & in sæculum sæculi.

6 Magna est gloria ejus in salutaris tuo : gloriam, & magnum decorem impones super eum.

7 Quoniam dabis eum in benedictionem in sæculum sæculi : lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8 Quoniam rex sperat in Domino : & in misericordia Altissimi non commovebitur.

9 Inveniat manus tua omnibus inimicis tuis : dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.

10 Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui : Dominus in ira sua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.

11 Fructum eorum de terra perdes : & semen eorum à filiis hominum.

12 Quoniam declinaverunt in te mala, cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt stabilire.

13 Quoniam pones eos dorsum in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

14 Exaltare, Domine, in virtute tua : cantabimus, & psallemus virtutes tuas.

1 In finem pro susceptione matutina.

Psalmus David. XXI.

Deus, Deus meus, respice in me : quare me dereliquisti ? longè à salute mea verba delictorum meorum.

3 Deus meus, clamabo per diem, & non exaudies : & nocte, & non ad insipientiam mihi.

4 Tu autem in sancto habitas, Laus Israel.

5 In te speraverunt patres nostri : speraverunt, & liberaisti eos.

6 Ad te clamaverunt, & salvi facti sunt in te spe-

B

A

B

C

A

Mat. 27. c. 46. Marc. 15. d. 14.

Et te spe-

te speraverunt, & non sunt confusi.
 7 Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis.
 8 * Omnes videntes me, deriserunt me: locuti sunt labiis, & moverunt caput.
 9 * Speravit in Domino, eripiat eum: saluum faciat eum, quoniam vult eum.
 10 Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris meae.
 11 In te projectus sum ex utero: de ventre matris meae Deus meus es tu, 12 Ne discederis a me:
 Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est, qui adjuvet.
 13 Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obsecraverunt me.
 14 Aperuerunt super me os suum: sicut leo rapiens, & rugiens.
 15 Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt omnia ossa mea.
 Factum est cor meum tanquam cera liquefescens in medio ventris mei.
 16 Aruit tanquam testa virtus mea, & lingua mea adhaesit faucibus meis: & in pulverem mortis deduxisti me.
 17 Quoniam circumdederunt me canes multi: consilium malignantium obsecravit me.
 18 Foderunt manus meas, & pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea.
 Ipsi vero consideraverunt, & inspexerunt me: 19 * Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.
 20 Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice.
 21 Erue a framea, Deus, animam meam: & de manu canis unicam meam.
 22 Salva me ex ore leonis: & a cornibus unicornium humilitatem meam.
 23 * Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiae laudabo te.
 24 Qui timeatis Dominum, laudate eum: universum semen Jacob glorificate eum.
 25 Timeat eum omne semen Israel: quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis:
 Nec avertit faciem suam a me: & cum clamarem ad eum, exaudivit me.
 26 Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum.
 27 Edent pauperes, & saturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in saeculum saeculi.
 28 Reminiscantur, & convertentur ad Dominum universi fines terrae:
 Et adorabunt in conspectu ejus universae familiae Gentium.
 29 Quoniam Domini est regnum: & ipse dominabitur Gentium.
 30 Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terrae: in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram.
 31 Et anima mea illi vivet: & semen meum serviet ipsi.
 32 Annuntiabitur Domino generatio ventura: & annuntiabunt caeli justitiam ejus populo, qui nascetur, quem fecit Dominus.

* Mar. 27. c. 19.
 Marc. 15. c. 29.
 * Mar. 27. c. 43.

B

C

* Mar. 27. d. 15.
 Joan. 19. d. 23. 24.

* Heb. 2. c. 12.

D

1 Psalmus David. XXII.
 Dominus regit me, & nihil mihi deerit: Super aquam refectionis educavit me.
 3 Animam meam convertit. Deduxit me super semitas justitiae, propter nomen suum.
 4 Nam, & si ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es.
 Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.
 5 Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians, quam praeclarus est!
 6 Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitae meae:
 Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.
 1 Prima sabbati, Psalmus David. XXIII.
 Domini est terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & universi, qui habitant in eis.
 2 Quia ipse super maria fundavit eum: & super flumina preparavit eum.
 3 Quis ascendet in montem Domini? quis stabit in loco sancto ejus?
 4 Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.
 5 Hic accipiet benedictionem a Domino: & misericordiam a Deo salutari suo.
 6 Haec est generatio quaerentium eum, quaerentium faciem Dei Jacob.
 7 Attollite portas, principes, vestras, & elevamini portae aeternales: & introibit rex gloriae.
 8 Quis est iste rex gloriae? Dominus fortis, & potens: Dominus potens in praelio.
 9 Attollite portas, principes, vestras, & elevamini portae aeternales: & introibit rex gloriae.
 10 Quis est iste rex gloriae? Dominus virtutum ipse est rex gloriae.
 1 In finem, Psalmus David. XXI V.
 Dte, Domine, levavi animam meam: 2 Deus meus, in te confido, non erubescam:
 3 Neque irideant me inimici mei: etenim universi, qui sustinent te, non confundentur.
 4 Confundantur omnes iniqua agentes super vacuam.
 Vias tuas, Domine, demonstra mihi: & semitas tuas edoce me.
 5 Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus salvator meus, & te sustinuit tota die.
 6 Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quae a saeculo sunt.
 7 Delicta juventutis meae, & ignorantias meas ne memineris.
 Secundum misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam, Domine.
 8 Dulcis, & rectus Dominus: propter hoc legem dabit declinquentibus in via.
 9 Dirige mansuetos in iudicio: docebit vias suas.

10 Univerſa via Domini, miſericordia, & veritas, requirentibus teſtamentum ejus, & teſtimonia ejus.
 11 Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum eſt enim.
 12 Quis eſt homo, qui timet Dominum? legem ſtatuit ei in via, quam elegit.
 13 Anima ejus in bonis demorabitur: & ſemen ejus hereditabit terram.
 14 Firmamentum eſt Dominus timentibus eum: & teſtamentum iplius, ut manifeſtetur illis.
 15 Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam ipſe eyellet de laqueo pedes meos.
 16 Reſpice in me, & miſerere mei: quia unicuique, & pauper ſum ego.
 17 Tribulationes cordis mei multiplicatae ſunt: de neceſſitatibus meis crue me.
 18 Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte univerſa delicta mea.
 19 Reſpice inimicos meos, quoniam multiplicati ſunt, & odio iniquo oderunt me.
 20 Custodi animam meam, & erue me: non erubescam, quoniam speravi in te.
 21 Innocentes, & recti adhaerunt mihi: quia ſuſtinuit.
 22 Libera, Deus, Iſrael, ex omnibus tribulationibus ſuis.
 1 In finem, Psalmus David.
 X X V.
 Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum: & in Domino ſperans non infirmabor.
 2 Proba me, Domine, & tenta me: ure renes meos, & cor meum.
 3 Quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt: & complacui in veritate tua.
 4 Non fedi cum concilio vanitatis: & cum iniqua gerentibus non introibo.
 5 Odivi eccleſiam malignantium: & cum impiis non ſedebo.
 6 Lavabo inter innocentes manus meas: & circumdabo altare tuum, Domine.
 7 Ut audiam vocem laudis, & clarrem univerſa mirabilia tua.
 8 Domine, dilexi decorem domus tuae, & locum habitationis gloriae tuae.
 9 Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, & cum viris ſanguinum vitam meam:
 10 In quorum manibus iniquitates ſunt: dextera eorum repleta eſt muneribus.
 11 Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum: redime me, & miſerere mei.
 12 Pes meus ſtetit in diretto: in eccleſiis benedicam te, Domine.
 1 Psalmus David, priuſquam liniretur.
 X X V I.
 Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo?
 Dominus protector vitae meae, & quo trepidabo?
 2 Dum appropiant ſuper me nocentes, ut edant carnes meas:
 Qui tribulant me inimici mei, ipſi infirmati ſunt, & ceciderunt.
 3 Si conſiſtant adverſum me caſtra, non timebit cor meum.

Si exurgat adverſum me praelium, in hoc ego ſperabo.
 4 Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae:
 Ut videam voluptatem Domini, & viſitem templum ejus.
 5 Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo: in die malorum protexit me in abſcondito tabernaculi ſui.
 6 In petra exaltavit me: & nunc exaltavit caput meum ſuper inimicos meos:
 Circuivi, & minolavi in tabernaculo ejus: hoſtiam vociferationis: cantabo, & psallum dicam Domino.
 7 Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te: miſerere mei, & exaudi me.
 8 Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram,
 9 Ne avertas faciem tuam a me: ne declines in ira a ſervo tuo.
 Adjutor meus eſto: ne derelinquas me, neque deſpicias me, Deus ſalutaris meus.
 10 Quoniam pater meus, & mater mea, dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.
 11 Legem pone mihi, Domine, in via tua: & dirige me in ſemitam rectam propter inimicos meos.
 12 Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam inſurrexerunt in me teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
 13 Credo videre bona Domini in terra viventium.
 14 Expecta Dominum, viriliter age: & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.
 Psalmus ipſi David. XXVII.
 Dte, Domine, clamabo, Deus meus: **A**ne files a me: quando taceas a me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum.
 2 Exaudi, Domine, vocem deprecationis meae, dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum.
 3 Ne ſimul trahas me cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdas me: Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum.
 4 Da illis ſecundum opera eorum, & ſecundum nequitiam ad inventionem ipſorum.
 Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.
 5 Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum ejus deſtrues illos, & non aedificabis eos:
 6 Benedictus Dominus: quoniam exaudivit vocem deprecationis meae.
 7 Dominus adjutor meus, & protector meus: in ipſo ſperavit cor meum, & adjutus ſum.
 Et reſoruit caro mea, & ex voluntate mea conſitebor ei.
 8 Dominus fortitudo plebis ſuae: & protector ſalvationum Chriſti ſui eſt.
 9 Salvum fac populum tuum, Domine, & benedic hereditati tuae, & rege eos, & extolle illos uſque in aeternum.
 1 Psalmus David, In conſummatione tabernaculi. XXVIII.
Aſerte Domino filii Dei: aſerte Domino filios arietum:

B

C

D

A

B

2 Afferte Domino gloriam, & honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio sancto ejus.
 3 Vox Domini super aquas, Deus majesticis intonuit: Dominus super aquas multas.
 4 Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.
 5 Vox Domini confringentis cedros: & confringet cedros Libani: & dilectus quemadmodum filius unicornium.
 7 Vox Domini intercidetis flammam ignis.
 8 Vox Domini concutientis desertum: & commovebit Dominus desertum Cades.
 9 Vox Domini preparantis cervos, & revelabit condensā: & in templo ejus omnes dicent gloriam.
 10 Dominus diluvium inhabitare facit: & sedebit Dominus rex in æternum.
 11 Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.
 1 Psalms Cantici, in dedicatione domus David. XXXIX.

A 2 **E**xultabo te, Domine, quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me.
 3 Domine Deus meus, clamavi ad te, & salvasti me.
 4 Domine, eduxisti ab inferno animam meam: salvasti me a descendantibus in lacum.
 5 Psallite Domino Sancti ejus: & confitemini memoria sanctitatis ejus.
 6 Quoniam ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus.
 Ad vesperum demorabitur fletus: & ad matutinum letitia.
 7 Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.
 8 Domine, in voluntate tua, prestitisti decori meo virtutem.
 9 Avertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus.
 10 Ad te, Domine, clamabo: & ad Deum meum deprecabor.
 11 Quae utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?
 Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?
 12 Audivit Dominus, & miseratus est mei: Dominus factus est adjutor meus.
 13 Convertisti planctum meum in gaudium mihi: confidisti succum meum, & circumdedisti me letitia.
 14 Ut canter tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus, in æternum confitebor tibi.
 1 In finem, Psalms David, pro extasi. XXX.

A 2 **I**n te, Domine, speravi, non confundar in æternum: in justitia tua libera me.
 3 Inclina ad me aurem tuam, accelera, ut eruas me.
 Esto mihi in Deum protectorem: & in domum refugii, ut salvum me facias.
 4 Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.

5 Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.
 6 * In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me, Domine Deus veritatis.
 7 Odisti observantes vanitates, supervacua. Ego autem in Domino speravi: & exultabo, & letabor in misericordia tua.
 Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam.
 9 Nec conclusisti me in manibus inimicorum: statuisti in loco spatiose pedes meos.
 10 Miserece mei, Domine, quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus.
 11 Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.
 Infirmata est in paupertate virtus mea: & ossa mea conturbata sunt.
 12 Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium, & vicinis meis valde, & timor notis meis.
 Qui videbant me foras, fugerunt a me: 13 Oblivioni datus sum, tamquam mortuus a corde.
 Factus sum tanquam vas perditum: 14 Quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.
 In eo dum convenirent simul adversum me, accipere animam meam consiliiati sunt.
 15 Ego autem in te speravi, Domine, dixit Deus meus es tu: 16 In manibus tuis fortes meae.
 Eripe me de manu inimicorum meorum, & a persecutibus me.
 17 Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua: 18 Domine, non confundar, quoniam invocavi te.
 Erubescant impii, & deducantur in infernum: 19 muta sicut labia dolosa.
 Quae loquuntur adversus justum iniquitatem, in superbia, & in abusione.
 20 Quam magna multitudo dulcedinis tui, Domine, quam abscondisti timentibus te.
 Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.
 21 Abscondes eos in abscondito faciei tuae a conturbatione hominum.
 Proteges eos in tabernaculo tuo a contumelia linguarum.
 22 Benedictus Dñs: quoniam misit misericordiam tuam mihi in civitate munita.
 23 Ego autem dixi in excessu mentis meae: Projectus sum a facie oculorum tuorum.
 Ideo exaudivisti vocem orationis meae, dum clamarem ad te.
 24 Diligite Dominum omnes Sancti ejus: quoniam veritatem requirit Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbia.
 25 Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes, qui speratis in Domino.
 Ipsi David intellectus. XXXI.

B 1 **E**at, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.
 2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus.
 3 Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tora die.
 4 Quoniam dies, ac nocte gravata est super me.

me manus tua: conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.
 5 Delictum meum cognitum tibi feci: & injustitiam meam non abscondi.
 * Dixi Confitebor adversum me injustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei.
 6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno.
 Verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt.
 7 Tu es refugium meum a tribulatione, quae circumdedit me: exultatio mea erue me a circumdantibus me.
 8 Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos.
 9 Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.
 In campo, & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.
 10 Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.
 11 Latamini in Domino, & exultate justi, & gloriamini omnes recti corde.
 Psalms David. XXXII.

A 1 **E**xultate justi in Domino: rectos decet collaudatio.
 2 Confitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite illi.
 3 Cantate ei canticum novum: bene psallite ei in voce fatione.
 4 Quia rectum est verbum Domini, & omnia opera ejus in fide.
 5 Diligit misericordiam, & judicium: misericordia Domini plena est terra.
 6 Verbo Domini caeli firmati sunt: & spiritus ejus omnis virtus eorum.
 7 Congregans sicut in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos.
 8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.
 9 * Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt.
 10 Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat consilia principum.
 11 Consilium autem Domini in æternum manet: cogitationes cordis ejus in generatione, & generationem.
 12 Beata gens, cujus est Dominus, Deus ejus, populus, quæ elegit in hereditatem sibi.
 13 De caelo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum.
 14 De preparato habitaculo suo respexit super omnes, qui habitant terram.
 15 Qui finxit sigillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum.
 16 Non salvatur rex per multam virtutem: & gigas non salvabitur in multitudine virtutis suae.
 17 Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis suae non salvabitur.
 18 Ecce oculi Dñi super metuentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ejus.
 19 Ut eruat a morte animas eorum: & aliat eos in fame.

20 Anima nostra sustinet Dominum: quoniam adjutor, & protector noster est.
 21 Quia in eo latabitur cor nostrum: & in nomine sancto ejus speravimus.
 22 Fiat misericordia tua, Domine, super nos: quemadmodum speravimus in te.
 1 Davidi, cum immutavit vultum suum coram Achimelech, & dimisit eum, & abiit. (1. Reg. 21.) XXXIII.

B 1 **B**enedicam Dominum in omni tempore: semper laus ejus in ore meo.
 2 In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti, & lætentur.
 3 Magnificate Dominum mecum: & exultemus nomen ejus in idipsum.
 4 Exquisivi Dominum, & exaudivit me: & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
 5 Accedite ad eum, & illuminamini: & facies vestrae non confundentur.
 6 Ille pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum: & de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.
 7 Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum: & eripiet eos.
 8 Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus: beatus vir, qui sperat in eo.
 9 Timeat Dominum omnes sancti ejus: quoniam non est inopia timentibus eum.
 10 * Divites eguerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dñm non minuentur omni bono.
 11 Venite, Filii, audite me: timorem Domini docebo vos.
 12 * Quis est homo, qui vult vitam: diligit dies videre bonos?
 13 Prohibe linguam tuam a malo: & labia tua ne loquantur dolum.
 14 Diverte a malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam.
 15 Oculi Domini * super justos: & aures ejus in preces eorum.
 16 Vultus autem Dñi super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum.
 17 Clamaverunt justi, & Dominus exaudivit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.
 18 Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde: & humiles spiritu salvabit.
 19 Multae tribulationes justorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus.
 20 Custodit Dominus omnia ossa eorum: unum ex his non conteretur.
 21 Mors peccatorum pessima: & qui oderunt justum, delinquent.
 22 Redimet Dominus animas servorum suorum: & non delinquent omnes, qui sperant in eo.
 1 Ipsi David. XXXIV.

A 1 **J**udica, Domine, nocentes me, expugna inimicantes me.
 2 Apprehende arma, & seutum: & exurge in adiutorium mihi.
 3 Effunde iram tuam, & conclude adversus eos, qui persequuntur me: die anima mea: salus tua ego sum.
 4 * Confundantur, & revertantur, quærentes animam meam.
 5 Avertantur retrorsum, & confundantur cogitantes mihi mala.

B

5 Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: & angelus Domini coarctans eos.
 6 Fiat via illorum tenebræ, & lubricum: & angelus Domini persequens eos.
 7 Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: supervacue exprobraverunt animam meam.
 8 Veniat illi laqueus, quem ignorat: & captio, quam abscondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipsum.
 9 Anima autem mea exultabit in Domino: & delectabitur super salutari suo.
 10 Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?
 Eripiens inopem de manu fortiorum ejus: egenum, & pauperem à diripientibus eum.
 11 Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me.
 12 Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ.
 13 Ego autem, cum mihi molesti essent: induerbar cilicio.
 C Humiliabam in jejuniis animam meam: & oratio mea in sinu meo convertebatur.
 14 Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum sic complacbam: quasi lugens, & contristatus sic humiliabar.
 15 Et adversum me lætati sunt, & convenerunt: congregata sunt super me flagella, & ignoravi.
 16 Dissipati sunt, nec compuncti, tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione: frendierunt super me dentibus suis.
 17 Domine, quando respicies? restitue animam meam à malignitate eorum, à leonibus unicam meam.
 18 Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo gravi laudabo te.
 19 Non supergaudeant mihi, qui adversantur mihi iniquè: * qui oderunt me gratis, & annunt oculis.
 20 Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur: & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.
 21 Et dilataverunt super me os suum: dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri.
 22 Vidisti, Domine, ne sileas: Domine, ne discedas à me.
 D 23 Exurge, & intende iudicio meo; Deus meus, & Dominus meus, in causam meam.
 24 Judica me secundum justitiam tuam, Domine Deus meus, & non supergaudeant mihi.
 25 Non dicat in cordibus suis: Euge, euge, animæ nostræ: nec dicant: Devoravimus eum.
 26 Erubescant, & reverteantur simul, qui gratulantur malis meis.
 Induatur confusione, & reverentia, qui magna loquuntur super me.
 27 Exultent, & lætentur, qui volunt justitiam meam: & dicant semper: Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus.
 28 Et lingua mea meditabitur justitiam tuam, tota die laudem tuam.
 I In finem, sermo Domini ipsi David.
 X X X V.
 A 2 **D**ixit in justis, ut delinquant in semetipso: nõ est timor Dei ante oculos ejus.

* Joan. 13. d. 27.

3 * Quoniam dolosè egit in conspectu ejus: ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
 4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus: noluit intelligere, ut benè ageret.
 5 Iniquitatem meditatus est in cubili suo: altitit omni vitæ non bonæ, malitiam autem non odivit.
 6 Domine, in cælo misericordia tua: & veritas tua usque ad nubes.
 7 Justitia tua, sicut montes Dei: judicia tua abyssus multa.
 Homines, & jumenta salvabis, Domine: 8 Quomodo multiplicasti misericordiam tuam, Deus.
 Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum sperabunt.
 9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos.
 10 Quoniam apud te est fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.
 11 Pretende misericordiã tuam scientibus te, & justitiam tuam his, qui recto sunt corde.
 12 Non veniat mihi pes superbia: & manus peccatoris non moveat me.
 13 Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec poterunt stare.
 I Psalmus ipsi David. XXXVI.
 N Oli æmulari in malignantibus: neque zelaveris facientes iniquitatem.
 2 Quoniam tamquam scænum velociter arescent: & quemadmodum olera herbarum cito decident.
 3 Spera in Domino, & fac bonitatem: & inhabitabit terram, & passeris in divitiis ejus.
 4 Delectare in Domino: & dabit tibi petitiones cordis tui.
 5 Revela Domino viam tuam, & spera in eo: & ipse faciet.
 6 Et educeit quasi lumen justitiam tuam, & iudicium tuum tamquam meridiem: 7 Subditus esto Domino, & ora eum.
 Noli æmulari in eo, qui prosperat in via sua: in homine faciente injustitias.
 8 Desine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari, ut maligneris.
 9 Quoniam, qui malignantur, exterminabuntur: sustinentes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram.
 10 Et adhuc pusillum, & non erit peccator: & quæres locum ejus, & non invenes.
 11 * Mansueti autem hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.
 12 Observabit peccator justum: & stridabit super eum dentibus suis.
 13 Dominus autem iriddebit eum: quoniam am prospicit, quod veniet dies ejus.
 14 Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum.
 Ut deciant pauperem, & inopem: ut trucident rectos corde.
 15 Gladius eorum intret in corda ipsorum: & arcus eorum confringatur.
 16 Melius est modicum iusto, super divitias peccatorum multas.
 17 Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem iustus Dominus.
 18 Novit Dominus dies immaculatum: & hereditas eorum in æternum erit.

B

19 Non confundentur in tempore malo: & in diebus famis saturabuntur:
 20 Quia peccatores peribunt.
 Inimici verò Domini mox, ut honorificati fuerint, & exaltati: deficientes, quemadmodum fumus deficient.
 21 Mutuabitur peccator, & non solvet: justus autem miseretur, & tribuet.
 22 Quia benedicentes ei hereditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt.
 23 Apud Dominum gressus hominis dirigentur: & viam ejus volet.
 24 Cum ceciderit, non collidetur: quia Dominus supponit manum suam.
 25 Junior fui, etenim senui: & nõ vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem.
 26 Tota die miseretur, & commodat: & semen illius in benedictione erit.
 27 Declina à malo, & fac bonum: & inhabitabit in sæculum sæculi.
 28 Quia Dominus amat iudicium, & non derelinquet Sanctos suos: in æternum conservabuntur.
 Injusti punientur: & semen impiorum peribit.
 29 Justi autem hereditabunt terram: & inhabitabunt in sæculum sæculi super eam.
 30 * Os justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur iudicium.
 31 * Lex Dei ejus in corde ipsius: & non supplantabuntur gressus ejus.
 32 Considerat peccator justum: & quærit mortificare eum.
 33 Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus: nec damnabit eum, cum iudicabitur illi.
 34 Expecta Dominum, & custodi viam ejus, & exaltabit te, ut hereditate capias terram: totum perierint peccatores, videbis.
 35 Vidi impium super exaltatum, & elevatum sicut cedros Libani.
 36 Et transivi, & ecce non erat: & quæsi eum, & non est inventus locus ejus.
 37 Custodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam sunt reliquie homini pacifico.
 38 Injusti autem disperibunt simul: reliquie impiorum interibunt.
 39 Salus autem iustorum à Domino: & protector eorum in tempore tribulationis.
 40 Et adjuvabit eos Dominus, & liberabit eos: & eruet eos à peccatoribus, & salvabit eos, quia speraverunt in eo.
 I Psalmus David, in rememorationem de fabbato. XXXVII.
 D Omine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.
 3 Quoniam sagitta tua infixæ sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam.
 4 Non est sanitas in carne mea: à facie iræ tuæ: non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.
 5 Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus grave gravatae sunt super me.
 6 Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ.
 7 Miser factus sum, & curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar.

8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: & non est sanitas in carne mea.
 9 Afflictus sum, & humiliatus sum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei.
 10 Domine, ante te omne desiderium meum: & gemitus meus à te non est absconditus.
 11 Cor meum conturbatum est dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.
 12 Amici mei, & proximi mei adversum me appropinquerunt, & steterunt.
 Et qui juxta me erant, de longè steterunt:
 13 Et vim faciebant, qui quærebant animam meam.
 Et qui inquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: & dolos tota die meditabantur.
 14 Ego autem tamquam surdus non audiebam: & sicut mutus non aperiens os suum.
 15 Et factus sum sicut homo non audiens: & non habens in ore suo redargutiones.
 16 Quoniam in te, Domine, speravi: tu exaudies me, Domine Deus meus.
 17 Quia dixi: Ne quando supergaudeant mihi inimici mei: & dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.
 18 Quoniam ego in flagella paratus sum: & dolor meus in conspectu meo semper.
 19 Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: & cogitabo pro peccato meo.
 20 Inimici autem mei vivunt, & confirmati sunt super me: & multiplicati sunt, qui oderunt me iniquè.
 21 Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam sequebar bonitatem.
 22 Ne derelinquas me, Domine Deus meus: ne discesseris à me.
 23 Intende in adiutorium meum, Domine Deus salutis meæ.
 I In finem, ipsi Idithun, Canticum David. XXXVIII.
 D Ixi: Custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea.
 Posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adversum me.
 3 Obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis: & dolor meus revocatus est.
 4 Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardebat ignis.
 5 Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi, Domine, finem meum.
 Et numerum dierum meorum quis est: ut sciam, quid desit mihi.
 6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea tanquam nihilum ante te.
 Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens.
 7 Verumtamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur.
 Theaurizat: & ignorat, cui congregabit ea.
 8 Et nunc, quæ est expectatio mea? nonne Dominus? & substantia mea apud te est.
 9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me.
 10 Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti: 11 Amove à me plagas tuas.
 12 A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem.

Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus: veritatem vanam conturbatur omnis homo.

13 Exaudi orationem meam, Domine, & deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.

Ne filias: quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei.

14 Remitte mihi, ut refrigerer, prius quam abeam, & amplius non ero.

1 In finem, Psalmus ipsi David. XXXIX.

Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi.

3 Et exaudivit preces meas: & eduxit me de lacu miserie, & de luto facis.

Et statuit super petram pedes meos: & direxit gressus meos.

4 Et immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro.

Videbunt multi, & timebunt: & sperabunt in Domino.

5 Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus: & non respexit in vanitates, & infanias falsas.

6 Multa fecisti tu, Domine Deus meus, mirabilia tua: & cogitationibus tuis non est, qui similis sit tibi.

Annunciavi, & locutus sum: multiplicati sunt super numerum.

7 * Sacrificium, & oblationem noluit: aures autem perfecisti mihi.

Holocauftum & pro peccato non postulasti: 8 Tunc dixi: Ecce venio.

In capite libri scriptum est de me, 9 ut facerem voluntatem tuam: Deus meus, volui, & legem tuam in medio cordis mei.

10 Annunciavi justitiam tuam in ecclesia magna, ecclesiastica mea non prohibebo: Domine, tu fisti.

11 Justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam, & salutare tuum dixi.

Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam, a concilio multo.

12 Tu autem, Domine, ne longè facias misericordias tuas à me: misericordia tua, & veritas tua semper susceperunt me.

13 Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meae, & non potui, ut viderem.

Multiplicatae sunt super capillos capitis mei: & cor meum dereliquit me.

14 Complacuit tibi, Domine, ut eruas me: Domine, ad adjuvandum me respice.

15 * Confundantur, & revereantur simul, qui quarunt animam meam, ut auferant eam.

Convertantur retrorsum, & revereantur, qui volunt mihi mala:

16 Perant confectim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.

17 Exultet, & lateatur super te omnes querentes te: & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.

18 Ego autem mendicus sum, & pauper: Dominus sollicitus est mei.

Adjutor meus, & protector meus tu es: Deus meus, non tardaveris.

1 In finem, Psalmus ipsi David. XL.

Deatus, qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.

3 Dominus conservet eum, & vivificet eum, & beatam faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum ejus.

4 Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus veritatis in infirmitate ejus.

5 Ego dixi: Domine, miserere mei: sana anima meam, quia peccavi tibi.

6 Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen ejus? 7 Esti ingrediebatur, ut videret, vana loquebatur, cor ejus congregavit iniquitatem sibi.

Egrediebatur foras, & loquebatur in insipientium.

Adversum me susurrabant omnes inimici mei: adversum me cogitabant mala mihi.

9 Verbum iniquum constituerunt adversum me: Numquid, qui dormit, non adiciet, ut refurgat?

10 * Etenim homo pacis meae, in quo speravi: qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.

11 Tu autem, Domine, miserere mei, & resuscita me: & retribuam eis.

12 In hoc cognovi, quonia voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.

13 Me autem propter innocentiam suscepisti: & confirmasti me in conspectu tuo in aeternum.

14 Benedictus Dominus Deus Israel à saculo, & usque in saeculum: fiat, fiat.

1 In finem, Intellectus filiis Core. XLI.

2 Utmadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te, Deus.

3 Sitivit anima mea ad Deum: * forte vivam: quando veni, & apparebo ante faciem Dei?

4 Fuerunt mihi lacrymae meae panes die, nocte: dum dicitur mihi quotidie: Ubi est Deus tuus?

5 Haec recordatus sum, & estudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei: In voce exultationis, & confessionis: sonus epulantis.

6 Quare tristis es, anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, 7 Et Deus meus.

Ad me ipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Jordanis, & Hermonium à monte modico.

8 Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt.

9 In die mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum ejus.

Apud me oratio Deo vitae meae, 10 Dicam Deo: Susceptor meus es.

Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?

11 Dum cõstringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi, qui tribulant me inimici mei: Dum dicunt mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus? 12 Quare tristis es, anima mea? & quare conturbas me?

A

B

C

D

A

* Heb. 69. 1. 1. 2. 3. 4.

Spera

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

Psalmus David. XLII.

Judica me, Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo, & doloso erue me.

2 Quia tu es, Deus, fortitudo mea: quare me repulisti? & quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

3 Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.

4 Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui latificat juventutem meam.

Confitebor tibi in cithara Deus, Deus meus: 5 Quare tristis es, anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filiis Core: ad intellectum. XLIII.

Deus, auribus nostris audivimus, patres nostri annunaverunt nobis.

Opus, quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis.

2 Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos:

4 Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non salvavit eos: Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.

5 Tu es ipse rex meus, & Deus meus: qui mandas salutes Jacob.

6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

7 Non enim in arcu meo sperabo: & gladius meus non salvabit me.

8 Salvasti enim nos de affligentibus nos: & odientes nos confundisti.

9 In Deo laudabimur tota die, & in nomine tuo confitebimur in saeculum.

10 Nunc animo repulisti, & confundisti nos: & non egredieris, Deus, in virtutibus nostris.

11 Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros: & qui oderunt nos, diripiebant sibi.

12 Dediti nos tamquam oves escarum: & in gentibus dispersisti nos.

13 Vendidisti populum tuum sine pretio: & non fuit multitudo in commutationibus eorum.

14 Possuisti nos opprobrium vicinis nostris, subannationem, & derisum his, qui sunt in circuitu nostro.

15 Possuisti nos in similitudinem Gentibus: commotionem capitis in populis.

16 Tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meae cooperuit me.

17 A voce exprobrantis, & obloquentis, à facie inimici, & persequentis.

18 Haec omnia venerunt super nos, nec oblitus sum te: & inique non egimus in testamento tuo:

19 Et non recessit retrò cor nostrum: & declinasti semitas nostras à via tua.

20 Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.

21 Si oblitus sumus nomen Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad deum alienum:

22 Nonne Deus requirit ista? ipse enim non vit abscondita cordis.

* Quoniam propter te mortificamur tota die: estimati sumus sicut oves occisionis.

23 Exurge, quare obdormis, Domine, exurge, & ne repellas in finem.

24 Quare faciem tuam avertis, oblivisceris inopia nostra, & tribulationis nostrae?

25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra: conglutinator est in terra venter noster.

26 Exurge, Domine, adjuva nos: & redime nos propter nomen tuum.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro delicto. XLIV.

Ructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.

Lingua mea calamus scribae, velociter scribentis.

3 Speciosus forma praefiliis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in aeternum.

4 Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.

5 Specie tua, & pulchritudine tua intende, prospere procede, & regna.

Propter veritatem, & mansuetudinem, & justitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.

6 Sagittae tuae acutae, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.

7 * Sedes tua, Deus, in saeculum saeculi: virga directionis: virga regni tui.

8 Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lactitiae praefortibus tuis.

9 Myrrha, & gutta, & castia à vestimentis tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te. 10 filiae regum in honore tuo.

Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.

11 Audi, filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliviscere populum tuum, & datum patris tui.

12 Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus: & adorandum eum.

13 Et filiae Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur, omnes divites plebis.

14 Omnis gloria ejus filiae regis ab intus, in fimbriis aureis: 15 circumamicta varietatibus.

Adducentur regi virgines post eam: proxima ejus afferentur tibi.

16 Afferentur in letitia, & exultatione: adducentur in templum regis.

17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constitues eos principes super omnem terram.

18 Memores erunt nominis tui in omni generatione, & generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in aeternum, & in saeculum saeculi.

* Rom. 8. 36.

A

B

* Hebr. 1. 6. 8.

C

D

1 In

1 In finem, Filiis Core, pro arcanis. Psalmus XLV.

A 2 **D**eus noster refugium, & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

3 Propterea non timebimus, dum turbabitur terra: & transferentur montes in cornibus maris.

4 Sonuerunt, & turbatae sunt aquæ eorum: conturbati sunt montes in fortitudine eius.

5 Pluminis impetus letificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

B 6 Deus in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus manû diluculo.

7 Conturbatae sunt gentes, & inclinatae sunt regna: dedit vocem suam, mota est terra.

8 Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob.

9 Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram: 10 Auferens bella usque ad finem terræ.

C 11 Arcum conteret, & confringet arma: & scuta comburent igni.

12 Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.

13 Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob.

1 In finem, pro filiis Core Psalmus, XLVI.

A 2 **O**mnes Gentes plaudite manibus jubilate Deo in voce exultationis.

3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.

4 Subjecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris.

5 Elegit nobis hereditatem suam, speciem Jacob, quam dilexit.

B 6 * Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ.

7 Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite.

8 Quoniam Rex omnis terræ: Deus: psallite sapienter.

9 Regnabit Deus super Gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam.

10 Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham: quoniam dii fortes terræ, vehementer elevati sunt.

1 Psalmus Cantici filii Core secunda sabbati. XLVII.

A 2 **M**agnus Dominus, & laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

3 Fundatur exultatione univêrsa terræ: mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.

4 Deus in domibus ejus cognoscetur, cum suscipiet eam.

5 Quoniam ecce reges terræ congregati sunt: convenerunt in unum.

6 Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt: 7 Tremor apprehendit eos.

8 Ibi dolores ut parturientis, 8 in spiritu vehementer conteres naves Tharsis.

9 Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri, Deus fundavit eam in æternum.

10 Suscepimus, Deus, misericordiam tuam, in medio templi tui.

11 Secundum nomen tuum, Deus, sic & laus tua in fines terræ: justitia plena est delectata tua.

12 Letetur mons Sion, & exultent filie Judæ, propter judicia tua, Domine.

13 Circumdate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus ejus.

14 Ponite corda vestra in virtute ejus: & distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.

15 Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, & in sæculum sæculi: ipse regens nos in sæcula.

1 In finem, filii Core Psalmus XLVIII.

A 2 **A**udite hæc omnes Gentes: auribus percipite omnes, qui habitabitis orbem.

3 Quique terrigenæ, & filii hominum: simul in unum dives, & pauper.

4 Os meum loquetur sapientiam: & meditatio cordis mei prudentiam.

5 * Inclino in parabolam aurem meam: aperiam in psalterio propositionem meam.

6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me.

7 Qui confidit in virtute sua: & in multitudine divitiarum suarum gloriantur.

8 Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam.

9 Et pretium redemptionis animæ suæ: & laborabit in æternum, 10 Et vivet adhuc in finem.

11 Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes: simul insipiens, & stultus peribunt.

Et relinquent alienis divitias suas: 12 Et sepulchra eorum domus illorum in æternum.

13 Tabernacula eorum in progenie, & progenie: vocaverunt nomina sua in terris suis.

14 Hæc via illorum scandalum ipsis: & postea in ore suo complacent.

15 Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos.

Et dominabuntur eorum justi in matutino: & auxilium eorum veterascet in inferno à gloria eorum.

16 Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me.

17 Ne timearis, cum dives factus fuerit homo: & cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.

18 Quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria ejus.

19 Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi, cum benefeceris ei.

20 Introivit usque in progenies patrum suorum: & usque in æternum non videbit lumen.

21 Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.

1 Psalmus Asaph. XLIX.

Deus deorum Dominus locutus est: & vocavit terram.

A solis ortu usque ad occasum: 2 Ex Sion species decoris ejus.

3 Deus manifeste veniet: Deus noster, & non silebit.

4 Ignis in conspectu ejus exardescet: & in circuitu ejus tempestas valida.

5 Advocavit cælum defursum, & terram discernere populum suum.

6 Congregate illi sanctos ejus: qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.

7 Et annuntiabunt cæli justitiam ejus: quoniam Deus judex est.

8 Audi, populus meus, & loquar: Israel, & testificabor tibi: Deus, Deus tuus ego sum.

9 Non in sacrificiis tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

10 Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregebus tuis hircos.

11 Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum, jumenta in montibus, & boves.

12 Cognovi omnia volatilia cæli: & pulchritudo agri mecum est.

13 Si eluriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terræ, & plenitudo ejus.

14 Numquid manducabo carnes tauro-rum? aut sanguinem hircorum potabo?

15 Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo vota tua.

16 Et invoca me in die tribulationis: eruiam te, & honorificabis me.

17 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?

18 Tu vero odisti disciplinam: & projecisti sermones meos retrorsum.

19 Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas.

20 Ostium abundavit malitia: & lingua tua concinnabat dolos.

21 Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum: 22 Hæc fecisti, & tacui.

23 Existimasti inique, quod ero tui similis: arguam te, & statuat contra faciem tuam.

24 Intellegite hæc, qui obliviscimini Deum: ne quando rapiat, & non sit, qui eripiat.

25 Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

1 In finem, Psalmus David.

2 Cum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethabæe.

(2. Reg. 12.) L.

Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam:

4 Amplius lava me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me.

5 Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper.

6 Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas, cum judicaris.

7 Ecce enim in iniquitatibus concepit me mater mea: & in peccatis concepit me mater mea.

8 Ecce enim veritatem dilexisti: incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

9 * Asperges me hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super niyem dealbabor.

10 Auditui meo dabis gaudium, & lætitiarum: & exultabunt ossa humiliata.

11 Averte faciem tuam à peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.

12 Cor mundum crea in me, Deus: & spiritum rectum innova in visceribus meis.

13 Ne proicias me à facie tua: & spiritum sanctum tuum ne auferas à me.

14 Redde mihi lætitiarum salutis tuæ: & spiritu principali confirma me.

15 Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te convertentur.

16 Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meæ: & exultabit lingua mea justitiam tuam.

17 Domine, labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam.

18 Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis.

19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum, & humiliatum, Deus, non despicies.

20 Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion: ut ædificentur muri Jerusalem.

21 Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes, & holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

1 In finem, Intellectus David.

2 Cum venit Doeg Idumæus, & nunciavit Sauli: Venit David in domum Achimelech.

(1. Reg. 22.9.) L I.

Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?

4 Tota die in justitiam cogitavit lingua tua: sicut novacula acuta fecisti dolos.

5 Dilexisti malitiam super benignitatem: iniquitatem magis, quam loqui æquitatem.

6 Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa.

7 Propterea Deus destruet te in finem: evellat te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium.

8 Videbunt justi, & timebunt, & super eum ridebunt, & dicent: 9 Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum.

Sed speravit in multitudine divitiarum suarum: & prævaluit in vanitate sua.

10 Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in æternum, & in sæculum sæculi.

11 Confitebor tibi in sæculum, quia fecisti: & expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu Sanctorum tuorum.

1 In finem, Pro Machabeis intelligentiæ David. LII.

Dixit, insipiens in corde suo: Non est Deus.

2 Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est, qui faciat bonum.

B

Lev. 14. Num. 19.

C

D

A

B

A

Psal. 13. a. 1.

*Psal. 13.
4.2.
*Rom. 3.
h.12.

B

A

B

A

B

C

3 * Deus de caelo prospexit super filios hominum: ut videat, si est intelligens, aut requirit Deus.

4 * Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.

5 Nonne scient omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis?

6 Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.

7 Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum converterit Deus captivitatem plebi suae, exultabit Jacob, & letabitur Israel.

1 In finem, In carminibus intellectus David, 2 Cum venissent Ziphæi, & dixissent ad Saul: Nonne David absconditus est apud nos? (1. Reg. 23, 19. & 26. 1.) LIII.

3 **D**eus, in nomine tuo salvum me fac: & in virtute tua judica me.

4 Deus, exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.

5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & fortes quaesierunt animam meam: & non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

6 Ecce enim Deus adjuvat me: & Dominus susceptor est anima mea.

7 Averte mala inimicis meis: & in veritate tua disperse illos.

8 Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine: quoniam bonum est.

9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: & super inimicos meos desipxit oculus meus.

1 In finem, In carminibus intellectus David. LIV.

2 **E**xaudi, Deus, orationem meam, & ne despereris deprecationem meam:

3 Intende mihi, & exaudi me.

Contristatus sum in exercitatione mea: & conturbatus sum a voce inimici, & a tribulatione peccatoris.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates: & in ira molesti erant mihi.

5 Cor meum conturbatum est in me: & formido mortis cecidit super me.

6 Timor, & tremor venerunt super me: & contexerunt me tenebrae.

7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbae, & volabo, & requiescam?

8 Ecce elongavi fugiens: & mansi in solitudine.

9 Expectabam eum, qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus, & tempestate.

10 Precipita, Domine, divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate.

11 Die, ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas: & labor in medio ejus, & injuria.

Et non defecit de plateis ejus usura, & dolus.

13 Quoniam si inimicus meus maledi-

xister mihi, sustinuissem utique.

Et si is, qui oderat me, super me magna locutus fuisset: abscondissem me forsitam ab eo.

14 Tu vero homo unanimes, dux meus, & notus meus.

15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos in domo Dei ambulavimus cum consensu.

16 Veniat mors super illos: & descendant in infernum viventes:

Quoniam nequitiae in habitaculis eorum, in medio eorum.

17 Ego autem ad Deum clamavi: & Dominus salvabit me.

18 Vespere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo: & exaudiet vocem meam.

19 Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum.

20 Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui est ante secula.

Non enim est illis commutatio, & non timeverunt Deum: 21 Extendit manum suam in retribuendo.

Contaminaverunt testamentum ejus, 22 Divisi sunt ab ira vultus ejus: & appropinnavit cor illius.

Molliti sunt sermones ejus super oleum: & ipsi sunt jacula.

23 * facta super Dominum curam tuam, & ipse te enturri: non dabit in aeternum fluctuationem justo.

24 Tu vero, Deus, deduces eos, in puteum interitus.

Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te, Domine.

In finem.

1 Pro populo, qui a Sanctis longe factus est David in tituli inscriptionem, cum tenuerit eum Allophyls in Gerth. (1. Reg. 21. 12.) L V.

2 **M**iserere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.

3 Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.

4 Ab altitudine dici timebo: ego vero in te sperabo.

5 In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi: non timebo, quid faciat mihi caro.

6 Tota die verba mea execrabantur: adversum me omnes cogitationes eorum, in malum.

7 Inhabitabunt, & abscondent: ipsi calcaneum meum observabant.

Sicut sustinuerunt animam meam, & pro nihilo salvos facies illos: in ira populos confringes.

Deus, 9 vitam meam annunciai tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo.

Sicut & in promissione tua: 10 tunc convertentur inimici mei retro: sum:

In qua, unque die invocavero te: ecce cognovi, quoniam Deus meus es.

11 In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speravi, non

time-

timebo, quid faciat mihi homo.

12 In me sunt, Deus, vota tua, quae reddam, laudationes tibi.

13 Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

In finem.

1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cum fugeret a facie Saul in speluncam. (2. Reg. 22. 1. & 24. 4.) L V I.

2 **M**iserere mei, Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.

3 Gloriam ad Deum altissimum: Deum, qui benefecit mihi,

4 Misi de caelo, & liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.

Misi Deus misericordiam suam, & veritatem suam, 5. & eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus.

Et sicut hominum dentes eorum arma, & sagittae: & lingua eorum gladius acutus.

6 Exaltare super caelos, Deus: & in omnem terram gloria tua.

7 Laqueum paraverunt pedibus meis: & incurvaverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam: & inciderunt in eam.

8 Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, & psalmum dicam.

9 Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara: exurgam diluculo.

10 Confitebor tibi in populis, Domine: & psalmum dicam tibi in gentibus:

11 Quoniam magnificata est usque ad caelos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

12 Exaltare super caelos, Deus: & super omnem terram gloria tua.

In finem.

1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem. L V I I.

2 **S**i verè utique iustitiam loquimini: recta iudicate filii hominum.

3 Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniustitias manus vestrae concinnant.

4 Alienati sunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero: locuti sunt falsa.

5 Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis furdæ, & obturantis aures suas,

6 Quae non exaudiet vocem incantantium, & benefici incantantis sapienter.

7 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus.

8 Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens: intendit arcum suum, donec infringentur.

9 Sicut cera, quae fluit, auferentur: supercedit ignis, & non viderunt solum.

10 Priusquam intelligerent spinae vestrae thammum: sicut viventes, sic in ira absorbet eos.

11 Laetabitur iustus, cum viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.

12 Et dicet homo: Si utique est finis ius-

sto: utique est Deus, iudicans eos in terra. In finem.

1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, quando misit Saul, & custodivit domum ejus, ut eum interficeret. (1. Reg. 19. 11.) L V I I I.

2 **E**rripe me de inimicis meis, Deus meus: & ab insurgentibus in me libera me.

3 Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris sanguinum salva me.

4 Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.

5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine: sine iniquitate ecurreris, & direxi.

6 Exurge in occursum meum, & vide: & tu, Domine Deus virtutem, Deus Israel, Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

7 Convertentur ad vespeream: & famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem.

8 Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit?

9 Sit tu, Domine, deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.

10 Fortitudinem meam ad te custodiam, quia, Deus, susceptor meus es:

11 Deus meus, misericordia ejus praevenerit me.

12 Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos: ne quando obliviscantur populi mei.

Disperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus, Domine.

13 Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum: & comprehendantur in superbia sua.

Et de execratione, & mendacio annuntiabuntur 14 in consummatione: in ira consummationis, & non erunt.

Et scient, quia Deus dominabitur Jacob, & finium terrae.

15 Convertentur ad vespeream, & famem patientur ut canes: & circuibunt civitatem.

16 Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati, & murmurabunt.

17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam, & exultabo mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meae.

18 Adjutor meus tibi psallam, quia Deus susceptor meus es: Deus meus, misericordia mea.

In finem.

1 Pro his, qui immutabitur, in tituli inscriptionem ipsi David in doctrinam, 2 cum succendit Mesopotamiam Syriae, & Sobal, & convertit Joab, & percussit Idumaeam in valle Sabnarum duodecim millia. (2. Reg. 8. 1. & 10. 7. & 1. Par. 18. 1.) L I X.

3 **D**atus es, & miseratus es nobis.

4 Commovisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones ejus, quia commota est.

5 Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vno compunctionis.

6 Dedisti mentibus te significationem:

ut ius-

ut fugiant à facie arcus : Ut liberentur dilecti tui : 7 saluum fac dextera tua, & exaudi me.

8 Deus locutus est in sancto suo: Latabor, & partibor Sichimam: & convallem tabernaculorum metibor.

9 Meus est Galaad, & meus est Manassés: & Ephraim fortitudo capitis mei.

10 Juda rex meus: 10 Moab olla spei mea.

In Idumeam extendam calcamentum meum: mihi alienigenæ subditi sunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumeam?

12 Nonne tu, Deus, qui repulisti nos? & non egredieris Deus in virtutibus nostris?

13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis:

14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem, 1 In hymnis David. L X.

2 Exaudi, Deus, deprecationem meam: intende orationi meæ.

3 A finibus terræ ad te clamavi: dum anxietur cor meum, in petra exaltasti me.

Deduxisti me, quia factus es spes mea: turris fortitudinis à facie inimici.

5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in sæcula: protegar in velamento alai um tuarum.

6 Quoniam tu Deus meus, exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem timentibus nomen tuum.

7 Dies super dies regis adicies: annos ejus usque in diem generationis, & generationis.

8 Permanet in æternum in conspectu Dei: misericordiam, & veritatem ejus quis requirit?

9 Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi: ut reddam vota mea de die in diem.

In finem, 1 Pro Idithun, Psalmus David.

L X I.

2 Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum.

3 Nam & ipse Deus meus, & salutaris meus: fuscceptor meus, non movebor amplius.

4 Quousque irrutis in hominem? interficis universi vos: tamquam parieti inclinato, & maceræ depulsæ?

5 Verumtamen precium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant.

6 Verumtamen Deo subjecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.

7 Quia ipse Deus meus, & salvator meus: adjutor meus non emigrabo.

8 In Deo salutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est.

9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra: Deus adjutor noster in æternum.

10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris: ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.

11 Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere: divitiæ si affluant, nolite cor apponere.

12 Semel locutus est Deus, duo hæc audivi: quia potestas Dei est, 13 & tibi, Domine, misericordia: quia tu reddes unicuique iuxta opera sua.

Psalmus David. 1. Cum eslet in deserto Idumææ. (1. Reg. 22. 5.) L X I I.

2 Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo: Sicut in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

3 In terra deserta, & in via, & in aquositate in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.

4 Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.

5 Sic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo levabo manus meas.

6 Sicut adipe, & pinguedine replatur anima mea: & labii exultationis laudabit os meum.

7 Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te: 8 quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exultabo: 9 adhæsit anima mea post te: me suscepisti dextera tua.

10 Ipsi verò in vanum quaesierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ: 11 tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

12 Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes, qui jurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

In finem. 1 Psalmus David. L X I I I.

2 Exaudi, Deus, orationem meam, cum deprecor: à timore inimici eripe animam meam.

3 Protexisti me à conventu malignantium, à multitudine operantium iniquitatem.

4 Quia exacerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amarum, 5 ut sagittent in oculis immacularum.

6 Subitò sagittabunt eum, & non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam.

7 Narraverunt, ut absconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos?

8 Scrutati sunt iniquitates defecerunt scrutantes scrutinio.

Accedet homo ad cor altum: 8 & exaltabitur Deus.

Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum: 9 & infirmatae sunt contra eos linguæ eorum.

Conturbati sunt omnes, qui videbant eos: 10 & timuit omnis homo.

Et annuntiaverunt opera Dei: & facta ejus intellexerunt.

11 Lætabitur justus in Domino, & sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus David.

1 Canticum Jeremias, & Ezechielis populo transmigrationis, cum inciperent exire. L X I V.

2 Te decet hymnus, Deus, in Sion: & tibi reddetur votum in Jerusalem.

3 Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet.

4 Verba iniquorum prævaluerunt super nos: & impietatibus nostris tu propicia beris. 5 Beatus, quem elegisti, & assumpsisti: inhabitabit in atris tuis.

Replebimur in bonis domus tuæ, sanctum est templum tuum, 6 mirabile in æquitate. Exaudis nos, Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, & in mari longè.

7 Preparans montes in virtute tua, accinctus potentia: 8 qui conturbas profundum maris sonum fluctuum ejus.

Turbabuntur gentes, 9 & timebunt, qui habitant terminos à signis tuis: exitus matutini, & vespere delectabis.

10 Visitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum: quoniam ita est preparatio ejus.

11 Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus: in stillicidiis ejus lætabitur germinans.

12 Benedices coronæ anni benignitatis tug: & campi tui replebuntur ubertate.

13 Pinguescent speciosa deserti: & exultatione colles accingentur.

14 Induti sunt arctes ovium, & valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicant.

In finem, Canticum Psalmi resurrectionis. L X V.

1 Jubilate Deo omnis terra, 2 psalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

3 Dicite Deo, quam terribilia sunt opera tua, Domine: in multitudine virtutis tuæ mententur tibi inimici tui.

4 Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.

5 Venite, & videte opera Dei: terribilis in consiliis super filios hominum.

6 Qui convertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi lætabitur in ipso.

7 Qui dominatur in virtute sua in æternum, oculi ejus super gentes respiciunt: qui exasperant, non exultentur in semetipsis.

8 Benedicite Gentes Deum nostrum: & audiam facite vocem laudis ejus.

9 Qui posuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotionem pedes meos.

10 Quoniam probasti nos, Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.

11 Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro: 12 imposuisti homines super capita nostra.

Transivimus per ignem, & aquam: & eduxisti nos in refrigerium.

13 Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea, 14 quæ distinxerunt labia mea.

Et locutum est os meum, in tribulatione mea.

15 Holocausta medullata offeram tibi, cum incenso arictum offeram tibi boves cū hircis.

16 Venite, audite, & narrabo, omnes, qui timeatis Deum, quanta fecit anima mea.

17 Ad ipsum ore meo clamavi, & exaltavi sub lingua mea.

18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.

19 Propterea exaudivit Deus, & atten-

dit voci deprecationis meæ. 20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, & misericordiam suam à me.

In finem, 1 In hymnis, Psalmus Cantici David. L X V I.

2 Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.

3 Ut cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum.

4 Consecantur tibi populi, Deus: consecantur tibi populi omnes.

5 Latentur, & exultent gentes: quoniam judicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.

6 Consecantur tibi populi, Deus: consecantur tibi populi omnes: 7 terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster, 8 benedicat nos Deus, & metuant cum omnes fines terræ.

In finem, 1 Psalmus Cantici ipsi David. L X V I I.

2 Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus: & fugiant, qui oderunt eum, à facie ejus.

3 Sicut defecit fumus, deficiant: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.

4 Et justi epulentur, & exultent in conspectu Dei: & delectentur in lætitia.

5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus: iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi.

Exultate in conspectu ejus, turbabuntur à facie ejus, 6 patris orphanorum, & judicis viduarum.

Deus in loco sancto suo: 7 Deus, qui inhabitare facit unius moris in domo: Qui eduxit vinclos in fortitudine, similiter eos, qui exasperant, qui habitant in sepulchris.

8 Deus, cum egredieris in conspectu populi tui, cum pertransites in deserto:

9 Terra mota est, etenim in caeli distillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israel.

10 Pluviam voluntariam segregabis, Deus, hereditati tuæ: & infirmata est, tu verò perfecisti eam.

11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.

12 Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.

13 Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus dividere spolia.

14 Si dormiatis inter medios ceteros, penna columbæ deargentate, & posteriora dorli ejus in pallore auri.

15 Dum discernit celestis regis super eam, nive dealbabuntur in Selmon: 16 Mons Dei, mons pinguis.

Mons coagulatus, mons pinguis: 17 ut quid suspicamini montes coagulatos?

Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in coeternum Dominus habitabit in finem.

18 Currus Dei decem millibus multiplex,

C
Ephes. 4.
b. 8.

millia letantium: Dñs in eis in Sina in sancto.
 19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem: accepisti dona in hominibus: Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.
 20 Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.
 21 Deus noster, Deus salvos facienti: & Domini Domini exitus mortis.
 22 Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulanti in delictis suis.
 23 Dixit Dominus: Ex Balaam convertam, convertam in profundum maris.
 24 Ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.
 25 Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei; regis mei, qui est in sancto.
 26 Prevenerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvenularum tympanistrarum.
 27 In Ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.
 28 Ibi Benjamin adolescensulus, in mentis excessu.
 Principes Juda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.
 29 Manda, Deus, virtuti tue: confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis.
 30 A templo tuo in Jerusalem, tibi offerent reges munera.
 31 In crepa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: ut excludant eos, qui probati sunt argento.
 Dissipa gentes, quæ bella volunt: 32 venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus ejus Deo.
 33 Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino: psallite Deo, 34 qui ascendit super cælum cæli, ad Orientem.
 Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, 35 date gloriam Deo super Israel, magnificentia ejus, & virtus ejus in nubibus.
 36 Mirabilis Deus in Sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus.
 1 In finem, pro iis, qui commutabuntur.
 David. LXVIII.
 2 **S**alvum me fac, Deus: quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam:
 3 Infixus sum in limo profundis: & non est substantia.
 Veni in altitudinem maris: & tempestas demersit me.
 4 Laboravi clamans, rauce factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
 5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.
 Confortati sunt, qui persecuti sunt me inimici mei iniuste: quæ non rapui, tunc exolvebam.
 6 Deus, tu scis insipientiam meam: & delicta mea à te non sunt abscondita.
 7 Non erubescant in me, qui expectant te, Domine, Domine virtutum.
 Non confundantur super me, qui quaerunt te, Deus Israel.

A

8 Quoniam propter te sustinui opprobrium: operuit confusio faciem meam.
 9 Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filius matris meæ.
 10 * Quoniam zelus domus tuæ comedit me: & opprobria exprobrantium tibi occiderunt super me.
 11 Et operui in jejuniis animam meam: & factum est in opprobrium mihi.
 12 Et posui vestimentum meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.
 13 Adversum me loquebantur, qui sedebant in porta: & in me psallebant, qui bibebant vinum.
 14 Ego verò orationem meam ad te, Domine: tempus beneplaciti, Deus.
 In multitudine misericordiarum tuarum exaudi me, in veritate salutis tuæ.
 15 Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis, qui oderunt me, & de profundis aquarum.
 16 Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum.
 17 Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.
 18 Et ne avertas faciem tuam à puero tuo, quoniam tribulor, velociter exaudi me.
 19 Intende anima meæ, & libera eam: propter inimic os meos eripe me.
 20 Tu scis improprium meum, & confessionem meam, & reverentiam meam.
 21 In conspectu tuo sunt omnes, qui tribulant me: improprium expectavit cor meum, & miseriam.
 Et sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non invenit.
 22 * Et dederunt in escam meam fel: & in siti mea potaverunt me aceto.
 23 * Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.
 24 Obscurentur oculi eorum, ne videant: & dorsum eorum semper incurva.
 25 Effunde super eos iram tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos.
 26 * Fiat habitatio eorum deserta: & in tabernaculis eorum non sit, qui inhabitet.
 27 Quoniam, quem tu percussisti, persecuti sunt: & super dolorem vulnere meorum addiderunt.
 28 Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: & non intrent in justitiam tuam.
 29 Deleantur de Libro viventium: & cum justis non scribantur.
 30 Ego sum pauper, & dolens: salus tuas, Deus, suscepit me.
 31 Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude.
 32 Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem, & ungulas.
 33 Videant pauperes, & latentur: quærit Deum, & vivet anima vestita.
 34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus: & victos suos non despexit.
 35 Laudent illum cæli, & terra, mare, & omnia reptilia in eis,

36 Quo-

36 Quoniam Deus salvam faciet Sion: & edificabuntur civitates Juda.
 Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirunt eam.
 37 Et semen servorum ejus possidebit eam, & qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea: & qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.
 In finem, Psalmus David.
 1 In rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus. L X I X.
 2 **D**eus, in adiutorium meum intende: Domine, ad adjuvandum me festina.
 3 Confundantur, & reverentur, qui quaerunt animam meam:
 4 Avertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala:
 Avertantur faciem erubescences, qui dicunt mihi: Euge, euge.
 5 Exultent, & lætentur in te omnes, qui quaerunt te, & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui diligunt salutare tuum.
 6 Ego verò egenus, & pauper sum: Deus, adjuva me.
 Adjutor meus, & liberator meus es tu: Domine, ne moreris.
 Psalmus David.
 1 Filiorum Jonadab, & priorum captivorum. L X X.
 2 **I**nte, Domine, speravi, non confundar in aeternum: 2 in justitia tua libera me, & eripe me.
 Inclina ad me aurem tuam, & salva me.
 3 Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: ut salvum me facias:
 Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.
 4 Deus meus, eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis, & iniqui.
 5 Quoniam tu es patientia mea, Domine: Domine, spes mea à juvenute mea.
 6 In te confirmatus sum cum ex utero: de ventre matris meæ tu es protector meus.
 In te cantatio mea semper: 7 tamquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis.
 8 Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.
 9 Ne proicias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me:
 10 Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum.
 11 Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum: quia non est, qui eripiat.
 12 Deus, ne elongeris à me: Deus meus, in auxilium meum respice.
 13 Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ: operiantur confusio ne, & pudore, qui quaerunt mala mihi.
 14 Ego autem semper sperabo, & adiciam super omnem laudem tuam.
 15 Os meum annuntiabit justitiam tuam: tota die salutare tuum.
 Quoniam non cognovi litteraturam, 16 introibo in potentias Domini: Domine, memorabor justitiae tuæ solius.
 17 Deus docuisti me à juvenute mea: & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.

18 Et usque in senectam, & senium: Deus, ne derelinquas me.
 Donec annunciem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est.
 Potentiam tuam, 19 & justitiam tuam, Deus usque in altissima, quæ fecisti magna: Deus, quis similis tibi?
 20 Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, & malas: & conversus vivificasti me: & de abyssis terræ iterum reduxisti me:
 21 Multiplicasti magnificentiam tuam: & conversus consolatus es me.
 22 Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmsi veritatem tuam: Deus, psallam tibi in cithara: Sanctus Israel.
 23 Exultabunt labia mea, cum cantavero tibi, & anima mea, quam redemisti.
 24 Sed & lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam: cum confusi, & reveriti fuerint, qui quaerunt mala mihi.
 Psalmus.
 1 In Salomonem. L X X I.
 2 **D**eus, iudicium tuum regi da: & justitiam tuam filio regis:
 Judicare populum tuum in justitia, & pauperes tuos in iudicio.
 3 Suscipiant montes pacem populo, & colles justitiam.
 4 Judicabit pauperes populi, & salvos faciet filios pauperis: & humiliabit calumniatorem.
 5 Et permanebit cum Sole, & ante Lunam, in generatione, & generationem.
 6 Descendet sicut pluvia in vellus: & sicut stillicidia stillantia super terram.
 7 Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.
 8 Et dominabitur à mari usque ad mare: & à flumine usque ad terminos orbis terrarum.
 9 Coram illo prociident Æthiopes: & inimici ejus terram lingent.
 10 Reges Tharsis, & insule munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducent:
 11 Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes servient ei.
 12 Quia liberabit pauperem à potente: & pauperem, cui non erat adiutor.
 13 Parcet pauperi, & inopi: & animas pauperum salvas faciet.
 14 Ex usuris, & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.
 15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabia, & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.
 16 Et erit firmamentum in terra in summis montium, super extolletur super Libanum sanctus ejus: & florebit de civitate sicut firmamentum terræ.
 17 Sic nomen ejus benedictum in sæcula: ante Solem permanet nomen ejus.
 Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificentiant eum.
 18 Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus.
 19 Et benedictum nomen majestatis ejus in aeternum: & replebitur maiestate ejus omnis terra: fiat, fiat.
 20 Defecerunt laudes David filii Jesse.

Psal-

1 Psal-

A **Q**uam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde!
 2 Mei autem panem moti sunt pedes: panem effusi sunt gressus mei.
 3 Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.
 4 Quia non est respectus morti eorum: & firmiter in plaga eorum.
 5 In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.
 6 Ideo tenuit eos superbia, operi sunt iniquitate, & impietate sua.
 7 Prodiit quasi ex adipi iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.
 8 Cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelsu locuti sunt.
 9 Posuerunt in caelum os suum: & lingua eorum transivit in terra.
 10 Ideo convertetur populus meus hic: & dies pleni inveniuntur in eis.
 11 Et dixerunt: Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelsu?
 12 Ecce ipsi peccatores, & abundantes in saeculo, obtinuerunt divitias.
 13 Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas:
 14 Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis.
 15 Si dicbam: Narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
 16 Exillimabam, ut cognoscerem hoc, labor est ante me.
 17 Donec intrem in Sanctuarium Dei: & intelligam in novissimis eorum.
 18 Verumtamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos, dum allevarentur.
 19 Quomodo facti sunt in desolationem, subito deecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.
 20 Velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
 21 Quia inflammatum est cor meum, & renes mei commutati sunt?
 22 Et ego ad nihilum redactus sum, & ne sevi.
 23 Ut jumentum factus sum apud te: & ego semper tecum.
 24 Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.
 25 Quid enim mihi est in caelo? & a te quid volui super terram?
 26 Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in aeternum.
 27 Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.
 28 Mihi autem adhaerere Deo, bonum est: ponere in Domino Deo spem meam:
 Ut annunciem omnes praedicationes tuas, in portis filiae Sion.

A **I**ntellectus Asaph. LXXIII.
Ut quid, Deus, repulisti in finem: iratus est furor tuus super oves pascuae tuae?
 2 Memor esto congregationis tuae, quam possedisti ab initio.
 Redemisti virgam hereditatis tuae: mons

Sion, in quo habitasti in eo.
 3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto?
 4 Et gloriati sunt, qui oderunt te, in medio solemnitatis tuae.
 Posuerunt signa sua, signa:
 5 Et non cognoverunt sicut in exitu super summum.
 Quasi in silva lignorum securibus
 6 Exciderunt januas ejus in idipsum: in securi, & a scia deecerunt eam.
 7 Incenderunt igni Sanctuarium tuum in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.
 8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.
 9 Signa nostra non vidimus, jam non est propheta: & nos non cognoscat amplius.
 10 Usquequo Deus improberat inimicis irritat adversarius nomen tuum in finem?
 11 Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?
 12 Deus autem rex noster ante saecula, operatus est salutem in medio terrae.
 13 Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.
 14 Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Aethiopiae.
 15 Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluvios Echan.
 16 Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram, & solem.
 17 Tu fecisti omnes terminos terrae: aestatem, & ver tu plasmasti ea.
 18 Memor esto hujus, inimicus improberat Domino: & populus insipiens incitavit nomen tuum.
 19 Ne tradas bestiis animas confidentes tibi, & animas pauperum tuorum, ne obliviscaris in finem.
 20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terra donibus iniquitatum.
 21 Ne avertatur humilis factus confusus: pauper, & inops laudabunt nomen tuum.
 22 Exurge, Deus, judica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum, quae ab insipiente sunt tota die.
 23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.
 1 In finem, Ne corrumpas Psalmus Cantici Asaph. LXXIV.
Confitebimur tibi, Deus: confitebimur, & invocabimus nomen tuum.
 Narrabimus mirabilia tua: 3 Cum accipero tempus, ego justitias judicabo.
 4 Liquefacta est terra, & omnes, qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.
 5 Dixi iniquis: Nolite iniquè agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu.
 6 Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitatem.
 7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a desertis montibus:
 8 Quoniam Deus iudex est.
 Hunc humiliat, & hunc exaltat: 9 Quia ca-

lix in manu Domini vini meri plenus misto.
 Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fax ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terrae.
 10 Ego autem annuncio in saeculum: cantabo Deo Jacob.
 11 Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua iusti.
 1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph,
 Canticum ad Assyrias. LXXV.
Notus in Judaea Deus: in Israel magnum nomen ejus.
 2 Et factus est in pace locus ejus: & habitatio ejus in Sion.
 3 Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum.
 4 Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis:
 5 Turbati sunt omnes insipientes corde.
 6 Dormierunt somnum suum: & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.
 7 Ab increpatione tua Deus Jacob dormitaverunt, qui ascenderunt equos.
 8 Tu terribilis es, & quis resistit tibi? ex tunc ira tua.
 9 De caelo auditum fecisti iudicium: terra tremuit, & quievit.
 10 Cum exurgeret in iudicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terrae.
 11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiae cogitationis diem festum agent tibi.
 12 Vovete, & reddite Domino Deo vestro omnes, qui in circuitu ejus asseritis munera, Terribili 13 & ei, qui asserit spiritum principum, terribili apud reges terrae.
 1 In finem, pro Iudicium, Psalmus Asaph. LXXVI.
Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi.
 3 In die tribulationis meae Deum exquisivi, manibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus.
 Renuit consolari anima mea, 4 Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum: & defecit spiritus meus.
 5 Anticipaverunt vigiliis oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus.
 6 Cogitavi dies antiquos: & annos aeternos in mente habui.
 7 Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopcham spiritum meum.
 8 Numquid in aeternum projiciet Deus: aut non apponet, ut complacitor sit adhuc?
 9 Aut in finem misericordiam suam abscondet, a generatione in generationem?
 10 Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?
 11 Et dixi, nunc ceppi: haec mutatio dexterae Excelsi.
 12 Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum.
 13 Et meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinventionibus tuis exercebor.
 14 Deus, in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster? 15 Tu es

Deus, qui facis mirabilia.
 Notam fecisti in populis virtutem tuam: 16 Redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob, & Joseph.
 17 Viderunt te aqua, Deus, viderunt te aqua: & timerunt, & turbata sunt abyssi.
 18 Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes.
 Etenim sagittae tuae transeunt: 19 Vox tonitru tui in rota.
 Illuxerunt coruscationes tuae orbi terrae: commota est, & contremuit terra.
 20 In mari via tua, & semita tuae in aquis multis: & vestigia tua non cognoscuntur.
 21 Deduxisti sicut oves populum tuum, in manu Moysi, & Aaron.
 Intellectus Asaph. LXXVII.
Attendite, popule meus, legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.
 2 Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio.
 3 Quanta audivimus, & cognovimus ea: & patres nostri narraverunt nobis.
 4 Non sunt occultata a filiis eorum, in generatione altera:
 Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus, & mirabilia ejus, quae fecit.
 5 Et suscitavit testimonium in Jacob: & legem posuit in Israel.
 Quanta mandavit patribus nostris nota facere ea filiis suis:
 6 Ut cognoscat generatio altera.
 Filii, qui nascuntur, & exurgent, & narrabunt filiis suis.
 7 Ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur operum Dei: & mandata ejus exquirant.
 8 Ne sicut patres eorum, generatio prava, & exasperans:
 Generatio, quae non direxit cor suum: & non est creditus eum Deo spiritus ejus.
 9 Filii Ephrem intendentes, & mitentes arcum, conversi sunt in die belli.
 10 Non custodierunt testamentum Dei: & in lege ejus noluerunt ambulare.
 11 Et obliti sunt benefactorum ejus, & mirabilium ejus, quae ostendit eis.
 12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Aegypti, in campo Taneos.
 13 Interrupit mare, & perduxit eos: & statuit aquas quasi in utero.
 14 Et deduxit eos in nube diei: & tota nocte in illuminatione ignis.
 15 Interrupit petram in eremo: & adhaeruit eos veluti in abyso multa.
 16 Et eduxit aquam de petra: & deduxit tanquam flumina aquas.
 17 Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt Excelsum in iniquo.
 18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis, ut peterent escas animabus suis.
 19 Et male locuti sunt de Deo: dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?
 20 Quoniam percussit petram, & fluxerunt aqua, & torrentes inundaverunt.
 Numquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?

D

Exod. 14 6-9

A

B

Exod. 14 6-9

Exod. 17 1-6 Ps. 104. 41

C

4 Super populum tuum malignaverunt consilium: & cogitaverunt adversus Sanctos tuos.

5 Dixerunt: Venite, & disperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Israel ultra.

6 Quoniam cogitaverunt unanimiter, simul adversum te testamentum disposuerunt.

7 Tabernacula Idumaeorum, & linahelita: Moab, & Agareni, 8 Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenae cum habitantibus Tyrum.

9 Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis Lot.

10 Fac illis sicut *Madian, & Sifaræ; sicut *Jabin in torrente Cisson.

11 Disperierunt in Endor: facti sunt ut sterucus terræ.

12 *Pone principes eorum sicut Oreb, & Zeb, & *Zebee Salmana;

Omnes principes eorum, 13 qui dixerunt: Hereditate possideamus Sanctuarium Dei.

14 Deus meus, pone illos, ut rotam: & sicut stipulam ante faciem venti.

15 Sicut ignis, qui comburit silvam: & sicut flamma comburens montes.

16 Ita persequeris illos in tempestate tua: & in ira tua turbabis eos.

17 Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuum, Domine.

18 Erubescant, & conturbentur in seculo seculi: & confundantur, & pereant.

19 Et cognoscant, quia nomen tibi Dominus: tu solus Altissimus in omni terra.

In finem.
1 Pro torcularibus filiis Core, Psalmus L X X X I I I.

2 Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum: 3 concupiscit, & defecit anima mea in atria Domini.

Cor meum, & caro mea, exultaverunt in Deum vivum.

4 Etenim passer invenit sibi domum, & turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.

Altaria tua, Domine virtutum: rex meus, & Deus meus.

5 Beati, qui habitant in domo tua, Domine: in secula seculorum laudabunt te.

6 Beatus vir, cujus est auxilium abste: ascensiones in corde suo disposuit, 7 in valle lacrymarum in loco, quem posuit.

8 Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.

9 Domine Deus virtutum. exaudi orationem meam: auribus percipe, Deus Jacob.

10 Protector noster aspice Deus: & respice in faciem Christi tui:

11 Quia melior est dies una in atriis tuis super millia.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

12 Quia misericordiam, & veritatem diligit Deus: gratiam, & gloriam dabit Dominus.

13 Non privabit bonis eos, qui ambulat in innocentia: Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te

*Judic. 7. c. 22.
*Judic. 4. c. 17.
Judic. 4. c. 24.
*Judic. 7. c. 25.
*Judic. 8. c. 21.

In finem, filiis Core, Psalmus L X X X I V.

2 Benedixisti, Domine, terram tuam: 3 avertisti captivitatem Jacob.

Remisisti iniquitatem plebis tuae: operuisti omnia peccata eorum.

4 Mitigasti omnem iram tuam: avertisti ab ira indignationis tuae.

5 Convertte nos, Deus salutaris noster: & averte iram tuam a nobis.

6 Numquid in æternum irasceris nobis: aut extendes iram tuam a generatione in generationem?

7 Deus, tu conversus vivificabis nos: & plebs tua letabitur in te.

8 Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam: & salutare tuum da nobis.

9 Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam:

Et super Sanctos suos, & in eos, qui convertuntur ad cor.

10 Verumtamen propè timentes eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra nostra.

11 Misericordia, & veritas obviaverunt sibi: justitia, & pax osculatae sunt.

12 Veritas de terra orta est: & justitia de caelo prospexit.

13 Etenim Dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum suum.

14 Justitia ante eum ambulabit: & ponet in via gressus suos.

Oratio ipsi David. L X X X V.

1 Inclina, Domine, aurem tuam, & exaudi me: quoniam in inopis, & pauper sum ego.

2 Custodiam animam meam, quoniam sanctus sum: salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.

3 Miserere mei, Domine: quoniam ad te clamavi tota die: 4 latifica animam servi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi.

5 * Quoniam tu, Domine, suavis, & mitis, & multa misericordiae omnibus invocantibus te.

6 Auribus percipe, Domine, orationem meam: & intende voci deprecationis meae.

7 In die tribulationis meae clamavi ad te: quia exaudisti me.

8 Non est similis tui in diis, Domine: & non est secundum opera tua.

9 Omnes gentes, quascumque fecisti, venient, & adorabunt eorum te, Domine: & glorificabunt nomen tuum.

10 Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus solus.

11 Deduc me, Domine, in via tua, & ingrediar in veritate tua: letetur cor meum, ut timeat nomen tuum.

12 Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum.

13 Quia misericordia tua magna est super me: & cruciasti animam meam ex inferno inferiori.

14 Deus, iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quasiert animam meam:

mea: & non proposuerunt te in conspectu suo.

15 Et tu, Dñe Deus miserator, & misericors, patiens, & multa misericordias, & verax.

16 Respice in me, & miserere mei, da imperium tuum puero tuo: & salvum fac filium ancilla tuae.

17 Fac mecum signum in bonum, ut videant, qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu, Domine, adjuvisti me, & confortatus es me.

1 Filiis Core, Psalmus Cantici. L X X X V I.

1 Fundamenta ejus in montibus sanctis. 2 diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.

3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.

4 Memor ero Rahab, & Babylonis scientium me.

Ecce alienigenae, & Tyrus, & populus Aethiopum, hi fuerunt illic.

5 Numquid Sion dicit: Homo, & hominatus est in ea: & ipse fundavit eam Altissimus?

6 Dominus narrabit in scripturis populorum, & principum horum, qui fuerunt in ea.

7 Sicut latantiū omnium habitatio est in te. Canticum Psalmi.

1 Filiis Core, in finem, pro Mahelech ad respondendum, intellectus Eman Ezraha. L X X X V I I.

1 Domine Deus salutis meae, in die clamavi, & nocte coram te.

2 Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam.

3 Quia repleta est malis anima mea: & vita mea inferno appropinquavit.

4 Estimatus sum cum descendentibus in lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio, 6 inter mortuos liber,

Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius: & ipsi de manu tua repulsi sunt.

7 Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebris, & in umbra mortis.

8 Super me confirmatus est furor tuus: & omnes fluctus tuos induxisti super me.

9 Longè fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationem sibi.

Traditus sum, & non egrediebar: 10 oculi mei languerunt pro inopia.

Clamavi ad te, Domine, tota die: expandi ad te manus meas.

11 Numquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabant, & constabuntur tibi?

12 Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione?

13 Numquid cognoscetur in tenebris mirabilia tua, & justitia tua in terra oblivionis?

14 Et ego ad te, Domine, clamavi: & manet oratio mea praevienit te.

15 Ut quid, Domine, repellis orationem meam: avertis faciem tuam a me?

16 Pauper sum ego, & in laboribus a juventute mea: exaltatus autem, humiliatus sum, & conturbatus.

17 In me transierunt irae tuae: & terrores tu conturbaverunt me.

18 Circumdederunt me: sicut aqua tota die: circumdederunt me simul.

19 Elongasti a me amicum, & proximum, & notos meos a miseria.

1 Intellectus Ethan Ezraha L X X X V I I I.

2 Misericordias Domini in æternum cantabo.

In generationem, & generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo.

3 Quoniam dixisti: In æternum misericordia edificabitur in caelis: preparabitur veritas tua in eis.

4 Disposui testamentum electis meis, * sicut ait Reg. 7. b. 12. juravi David servo meo: 5 usque in æternum preparabo semen tuum.

Et edificabo in generationem, & generationem sedem tuam.

6 Constebunt caeli mirabilia tua, Domine: etenim veritatem tuam in ecclesia Sanctorum.

7 Quoniam quis in nubibus aequabitur Domino: similis erit Deo in filiis Dei?

8 Deus, qui glorificatur in consilio Sanctorum magnus, & terribilis super omnes, qui in circuitu ejus sunt.

9 Domine Deus virtutum, quis similis tibi? potentes es, Domine, & veritas tua in circuitu tuo.

10 Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus tu mitigas.

11 Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuae dispersisti inimicos tuos.

12 * Tui sunt caeli, & tua est terra, orbem terræ, & plenitudinem ejus tu fundasti: 13 aquilonem, & mare tu creasti.

Thabor, & Hermon in nomine tuo exultabunt: 14 tuum brachium cum potentia.

Firmetur manus tua, & exaltet dextera tua: 15 justitia, & iudicium preparatio sedis tuae.

Misericordia, & veritas praecedent faciem tuam: 16 Beatus populus, qui scit jubilationem.

Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, 17 & in nomine tuo exultabunt tota die: & in justitia tua exaltabuntur.

18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.

19 Quia Domini est assumptio nostra, & sancti Israel regis nostri.

20 Tunc locutus es in visione Sanctis tuis, & dixisti: Postui adiutorium in potente: & exaltavi electum de plebe mea.

21 * Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum.

22 Manus enim mea auxiliabitur ei: & brachium meum confortabit eum.

23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei.

24 Et concidam a facie ipsius inimicos ejus: & odientes eum in fugam convertam.

25 Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso: & in nomine meo exaltabitur cornu ejus:

26 Et ponam in mari manum ejus, & in fluminibus dexteram ejus.

* 2. Reg. 7. b. 12.

B

C

* 1. Reg. 16. a. 1. c. 12.

Act. 13. d. 25.

D

27 Ipse invocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor salutis meae,
 28 Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.
 29 In æternum servabo illi misericordiam meam: & testamentum meum fidele ipsi.
 30 Et ponam in sæculum sæculi semen ejus, & thronum ejus sicut dies cæli.
 31 Sicutem dereliquerint filii ejus legem meam: & in iudiciis meis nõ ambulaverint.
 32 Si justitias meas profanaverint: & mandata mea non custodierint:
 33 Visitabo in virga iniquitates eorum: & in verberibus peccata eorum.
 34 Misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
 35 Neque profanabo testamentum meum: & quæ procedunt de labiis meis, non faciam irrita.
 36 Semel juravi in sancto meo, si David mentiar: 37 semen ejus in æternum manebit.
 38 Et * thronus ejus sicut Sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æterno: & testis in cælo fidelis.
 39 Tu verò repulisti, & despexisti: distulisti Christum tuum.
 40 Evertisti testamentum servi tui: profanasti in terra Sanctuarium ejus.
 41 Destruxisti omnes sepes ejus: posuisti firmamentum ejus formidinem.
 42 Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis.
 43 Exaltasti dexteram deprimentium eum: latificasti omnes inimicos ejus.
 44 Avertisti adiutorium gladii ejus: & non es auxiliatus ei in bello.
 45 Destruxisti eum ab emundatione: & sedem ejus in terram collisisti.
 46 Minorasti dies temporis ejus: perfadisti eum confusione.
 47 Usquequò, Domine, avertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua?
 48 Memorare, quæ mea substantia: numquid enim vanè constituisti omnes filios hominum?
 49 Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi?
 50 Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine, * sicut jurasti David in veritate tua?
 51 Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium.
 52 Quod exprobraverunt inimici tui, Domine, quod exprobraverunt commutationem Christi tui.
 53 Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.
 1 Oratio Moyfi hominis Dei.
 L X X X I X.
 A Domine, refugium factus es nobis, à generatione in generationem.
 2 Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis, à sæculo, & usque in sæculum tu es Deus.
 3 Ne avertas hominem in humilitatem; & dixisti: Convertimini, filii hominum.

E

F
* 2. Reg. 7. c. 16.

G

* 2. Reg. 5. b. 11.

A

4 Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesternæ, quæ præterit.
 Et custodia in nocte, 5 quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.
 6 Manè sicut herba trãseat, manè floreat, & transeat: vespere decidat, induret, & areseat.
 7 Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo: turbati sumus.
 8 Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: sæculum nostrum in illuminatione vultus tui.
 9 Quoniam omnes dies nostri defecerunt: & in ira tua defecimus.
 10 * dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta anni.
 Si autem in potentatibus, octoginta anni: & amplius eorum labor, & dolor.
 Quoniam supervenit manufactio, & corripimur.
 11 Quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam 12 dinumerare? Dexteram tuam sic notam fac, & eruditos corde in sapientia tua.
 13 Convertere, Domine, usquequò? & deprecabilis esto super servos tuos.
 14 Repleti sumus manè misericordia tua: & exultavimus, & delectati sumus omnibus diebus nostris.
 15 Latati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti; annis, quibus vidimus mala.
 16 Respice in servos tuos, & in opera tua: & dirige filios eorum.
 17 Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos: & opus manuum nostrarum dirige.
 Laus Cantici David. X C.
 1 Quia habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur.
 2 Dicit Domino: Susceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus, sperabo in eum.
 3 Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero.
 4 Scapulis suis obumbrabit tibi: & sub penis ejus sperabis.
 5 Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno,
 6 A sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurso, & demerito meridiano.
 7 Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.
 8 Verumtamen oculis tuis considerabis: & retributionem peccatorum videbis.
 9 Quoniam tu es, Domine spes mea: Altissimum posuisti refugium tuum.
 10 Non accedet ad te malum: & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.
 11 * Quoniam angelis suis mandavit de te: ut custodiant te in omnibus viis tuis.
 12 In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.
 13 Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem.
 14 Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegã eum, quoniam cognovit nomen meum.
 15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum:

can-

cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum.
 16 Longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutarem eum.
 1 Psalmus Cantici.
 In die sabbati. X C I.
 2 Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo, Altissime.
 3 Ad annunciandum manè misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem.
 4 In decachordo, psalterio; cum cantico in cithara.
 5 Quia delectasti me, Domine, in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo.
 6 Quam magnificata sunt opera tua, Dñe! nimis profunda facta sunt cogitationes tuæ.
 7 Vir insipiens non cognoscet: & stultus non intelliget hæc.
 8 Cum exorti fuerint peccatores sicut scænum: & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem.
 9 Ut intereat in sæculum sæculi: 9 tu autem Altissimus in æternum, Domine.
 10 Quoniam ecce inimici tui peribunt: & dispergentur omnes, qui operantur iniquitatem.
 11 Exultabitur sicut unicornis cornu meum: & senectus mea in misericordia uberi.
 12 Et deprexit oculus meus inimicos meos: & in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.
 13 Justus ut palma florebit: sicut cedrus Libani multiplicabitur.
 14 Plantati in domo Domini, in atrii domus Dei nostri florebit.
 15 Adhuc multiplicabuntur in senectute uberi: & benè patientes erunt, 16 ut annuncient, Quoniam rectus Dominus Deus noster: & non est iniquitas in eo.
 Laus Cantici ipsi David in die ante sabbatum, quando fundata est terra.
 X C I I.
 1 Dominus regnavit, decorum indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se.
 Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.
 2 Parata sedes tua ex tunc: à sæculo tu es.
 3 Elevaverunt flumina, Domine: elevaverunt flumina vocem suam.
 Elevaverunt flumina fluctus suos, 4 à vocibus aquarum multarum.
 Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.
 5 Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.
 Psalmus ipsi David.
 Quarta sabbati.
 X C I I I.
 1 Deus ultionum Dominus: Deus ultionum liberè egit.
 2 Exaltare, qui iudicas terram: redde retributionem superbis.
 3 Usquequò peccatores, Domine, usquequò peccatores gloriantur.
 4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem: loquentur omnes, qui operantur in iustitiam?

5 Populum tuum, Domine, humiliaverunt: & hereditatem tuam vexaverunt.
 6 Viduam, & advenam interfecerunt: & pupillos occiderunt.
 7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob.
 8 Intelligite insipientes in populo: & stulti aliquando sapite.
 9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat?
 10 Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem scientiam?
 11 Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.
 12 Beatus homo, quem tu crudieris, Domine, & de lege tua docueris eum.
 13 Ut mitiges ei à diebus malis: donec fodiat peccatori fovea.
 14 Quia non repellet Dominus plebem suam: & hereditatem suam non derelinquet.
 15 Quoadusque iustitia convertatur in iudicium: & qui iuxta illam omnes, qui recto sunt corde.
 16 Quis confurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?
 17 Nisi quia Dominus adjuvit me: paulominus habitasset in inferno anima mea.
 18 Si dicebam: Motus est pes meus: misericordia tua, Domine, adjuvabat me.
 19 Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ latificaverunt animam meam.
 20 Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui singis laborem in præcepto?
 21 Captabunt in animam iusti: & sanguinem innocentem condemnabunt.
 22 Et factus est mihi Dominus in refugium, & Deus meus in adiutorium spei meæ.
 23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum: & in malitia eorum disperdet eos: disperdet illos Dominus Deus noster.
 Laus Cantici ipsi David. X C I V.
 1 Venite, exultemus Domino: jubilemus Deo salutari nostro.
 2 Præcepimus faciem ejus in confessione: & in psalmis jubilemus ei.
 3 Quoniam Deus magnus Dominus: & Rex magnus super omnes deos.
 4 Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ: & altitudines montium ipsius sunt.
 5 Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud: & siccam manus ejus formaverunt.
 6 Venite, adoremus, & prociadamus: & ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
 7 Quia ipse est Dominus Deus noster: & nos populus pecoræ ejus, & oves manus ejus.
 8 * Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.
 9 Sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto: ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, & viderunt opera mea.
 10 * Quadraginta annis offensus sui generationi illi, & dixi: Semper hi errant corde.
 11 Et isti non cognoverunt vias meas: * ut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

B

C

D

A

B

Hebr. 1. b. 7. 4. b. 7.

* Nu. 14. b. 2. Hebr. 4. a. 3.

Can-

Canticum ipsi David.
 1 Quando domus edificabatur post captivitatem. (1. Par. 15.) XCV.
A Cantate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra.
 2 Cantate Domino, & benedicite nomini ejus: annunciate de die in diem salutare ejus.
 3 Annunciate inter Gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus.
 4 Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.
 5 Quoniam omnes dii gentium demonia: Dominus autem caelos fecit.
 6 Confessio, & pulchritudo in conspectu ejus: sanctimonia, & magnificentia in sanctificatione ejus.
 7 Asserite Domino patriam gentium, asserite Domino gloriam, & honorem: 8 asserite Domino gloriam nomini ejus.
 Tollite hostias, & introite in atria ejus: 9 adorete Dominum in atriis sancto ejus.
C Commoveatur a facie ejus univ[er]sa terra: 10 dicite in Gentibus, quia Dominus regnavit.
 Etenim correxit orbem terrae, qui non commovebitur: judicabit populos in aequitate.
 11 Latentur caeli, & exultet terra, commoveatur mare, & plenitudo ejus: 12 gaudebunt campi, & omnia, quae in eis sunt.
 Tunc exultabunt omnia ligna silvarum 13 a facie Domini, quia venit: quoniam venit judicare terram.
 Judicabit orbem terrae in aequitate, & populos in veritate sua.
 Huic David:
A 1 Quando terra ejus restituta est. XCVI.
 Dominus regnavit, exultet terra: laetentur insulae multa.
 2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: justitia, & iudicium correctio sedis ejus.
 3 Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.
 4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terrae: vidit, & commota est terra.
 5 Montes sicut cera fluxerunt a facie Domini: a facie Domini omnis terra.
 6 Annunciaverunt caeli justitiam ejus: & viderunt omnes populi gloriam ejus.
 7 * Confundantur omnes, qui adorant sculptilia: & qui gloriantur in simulachris suis.
 * Adorate eum omnes angeli ejus: 8 audivit, & laetata est Sion.
 * Et exultaverunt filiae Judae, propter judicia tua, Domine.
 9 Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.
 10 * Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.
 11 Lux orta est justo, & rectis corde laetitia.
 12 Latamini justii in Domino: & confitemini memoriae sanctificationis ejus.
 1 Psalms ipsi David. XCVII.
A Cantate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit.

* Exod. 20. a. 4. Lev. 26. a. 1. Deut. 5. a. 8. * Hebr. 1. b. 6. * Amos 5. d. 15. Rom. 12. b. 9.

Salvavit sibi dextera ejus, & brachium factum ejus.
 2 Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.
 3 Recordatus est misericordiae suae, & veritatis suae domui Israel.
 * Viderunt omnes termini terrae salutare Dei nostri.
 4 Jubilate Deo omnis terra: cantate, & exultate, & psallite.
 5 Psallite Domino in cithara, in cithara, & voce psalmi: 6 in tubis ductilibus, & voce tubae cornae.
 Jubilate in conspectu regis Domini: 7 moveatur mare, & plenitudo ejus; orbis terrarum, & qui habitant in eo.
 8 Flumina plaudent manu, simul montes exultabunt 9 a conspectu Domini: quoniam venit judicare terram.
 9 Judicabit orbem terrarum in justitia, & populos in aequitate.
 1 Psalms ipsi David. XCVIII.
Dominus regnavit, irascantur populi qui sedet super cherubim, moveatur terra.
 2 Dominus in Sion magnus: & excelsus super omnes populos.
 3 Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, & sanctum est: 4 & honor regis iudicium diligit.
 Tu parasti directiones: iudicium, & justitiam in Jacob tu fecisti.
 5 Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorete scabellum pedum ejus: quoniam sanctum est.
 6 Moyses, & Aaron in sacerdotibus ejus: & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.
 Invocabant Dominum, & ipse exaudivit eos: 7 in columna nubis loquebatur ad eos.
 Custodiebant testimonia ejus, & praeceptum, quod dedit illis.
 8 Domine Deus noster, tu exaudivit eos: Deus, tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum.
 9 Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorete in monte sancto ejus: quoniam sanctus Dominus Deus noster.
 1 Psalms in confessione. XCIX.
 2 Jubilate Deo omnis terra: servite Domino in laetitia.
 Introite in conspectu ejus, in exultatione.
 3 Scitote, quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, & non ipsi nos.
 Populus ejus, & oves pascuae ejus: 4 introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis confitemini illi.
 Laudate nomen ejus: 5 quoniam suavis est Dominus, in aeternum misericordia ejus, & usque in generationem, & generationem veritas ejus.
 1 Psalms ipsi David. C.
Misericordiam, & iudicium cantabimus tibi, Domine.

Psalmi in laudibus

A

B

C

D

A

2 Psallam, & intelligam in via immaculata, quando venies ad me.
 Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meae.
 3 Non proponebam ante oculos meos rem injustam: facientes pravaricationes odivi.
 Non adhaesit mihi 4 cor pravi: declinantem a me malignum non cognoscebam.
 5 Detraherent secretum proximo suo, hunc persequerentur.
 Superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc non edebam.
 6 Oculi mei ad fideles terrae, ut sedecant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.
 7 Non habitabit in medio domus meae, qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.
 8 In matutino interficiebam omnes peccatores terrae: ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.
 1 Oratio pauperis, Cum anxius fuerit, & in conspectu Domini effuderit precem suam. C I.
A Domine, exaudi orationem meam: & clamor meus ad te veniat.
 2 Non avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
 In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.
 4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei: & olla mea sicut cremum aruerunt.
 5 Percussus sum ut fenenum, & aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.
 6 A voce gemitus mei adhaesit os meum carni meae.
 7 Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.
 8 Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in testo.
 9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me, adversum me jurabant.
 10 Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.
 11 A facie irae, & indignationis tuae: quia elevans allisisti me.
 12 Dies mei sicut umbra declinaverunt: & ego sicut fenenum arui.
 13 Tu autem, Domine, in aeternum permanes: & memoriale tuum in generationem, & generationem.
 14 Tu exurgens miseraberis Sion: quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.
 15 Quoniam plactuerunt servis tuis lapides ejus: & terra ejus miserabuntur.
 16 Et timebunt Gentes nomen tuum, Domine, & omnes reges terrae gloriam tuam.
 17 Quia edificavit Dominus Sion: & videbitur in gloria sua.
 18 Respexit in orationem humilium: & non sprexit precem eorum.
 19 Scribantur haec in generatione altera: & populus, qui creabitur, laudabit Dominum.
 20 Quia prospexit de excelsu sancto suo:

Dominus de caelo in terram aspexit.
 21 Ut audiret gemitus compeditorum: ut solveret filios interemptorum.
 22 Ut annunciet in Sion nomen Domini: & laudem ejus in Jerusalem.
 23 In conveniendo populos in unum, & reges, ut serviant Domino.
 24 Respondit ei in via virtutis suae: Paucitatem dierum meorum nuncia mihi.
 25 Ne revoces me in dimidiv dierum meorum: in generationem, & generationem anni tui.
 26 Initio tu, Domine, terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt caeli.
 27 Ipsi peribunt, tu autem permanes: & omnes sicut vestimentum veterascent.
 Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: 28 tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.
 29 Filii servorum tuorum habitabunt: & semen eorum in saeculum dirigetur.
 1 Psalms ipsi David. C I I.
Benedic, anima mea, Domino: & omnia, quae intra me sunt, nomini sancto ejus.
 2 Benedic, anima mea, Domino: & noli oblivisci omnes retributiones ejus.
 3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.
 4 Qui redimit de interitu viam tuam: qui coronat te in misericordia, & miserationibus.
 5 Qui replet in bonis desiderium tuum: renovabitur ut aquila juvenus tua.
 6 Faciens misericordias Dominus, & iudicium omnibus injuriis patientibus.
 7 Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas.
 8 * Miserator, & misericors Dominus: longanimis, & multum misericors.
 9 Non in perpetuum irascetur: neque in aeternum comminabitur.
 10 Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.
 11 Quoniam secundum altitudinem caeli a terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se.
 12 Quantum distat Ortus ab Occidente: longe fecit a nobis iniquitates nostras.
 13 Quomodo miseretur pater filiorum, miseratus est Dominus timentibus se: 14 quoniam ipse cognovit signum tuum nostrum.
 Recordatus est, quoniam pulvis sumus: 15 homo, sicut fenenum dies ejus, tanquam flos agri sic efflorescit.
 16 Quoniam spiritus pertransibit in illo, & non subsistet: & non cognosceat amplius locum suum.
 17 Misericordia autem Domini ab aeterno, & usque in aeternum super timentes eum.
 Et justitia illius in filios filiorum, 18 his, qui servant testamentum ejus.
 Et memores sunt mandatorum ipsius: ad faciendum ea.
 19 Dominus in caelo paravit sedem suam: & regnum ipsius omnibus dominabitur.
 20 Benedicite Domino omnes angeli ejus: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.

* Exod. 34. a. 6. Num. 14. c. 18.

C

D

21 Benedicite Domino omnes virtutes eius: ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
 22 Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus, benedicite, anima mea, Domino.
 I Ipsi David. C I I I.
Benedic, anima mea, Domino: Deus meus, magnificatus es vehementer. Confessionem, & decorem induisti: 2 amictus lumine sicut vestimento.
 Extendens caelum sicut pellem: 3 qui tegis aquis superiora ejus.
 Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulans super pennas ventorum.
 4 * Qui facis angelos tuos, spiritus; & ministris tuos, ignem urentem.
 5 Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in saeculum saeculi.
 6 Abyssus, sicut vestimentum, amictus ejus: super montes stabunt aquae.
 7 Ab increpatione tua fugientia voce tonitru tui formidabunt.
 8 Ascendunt montes, & descendunt campi, in locum, quem fundasti eis.
 9 Terminum posuisti, quem non transgredientur: neque convertentur operire terram.
 10 Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aquae.
 11 Potabunt omnes bestiae agri: expectabunt onagri in siti sua.
 12 Super ea volucres caeli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.
 13 Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra.
 14 Producent scenum jumentis, & herbam seryituti hominum.
 Ut educas panem de terra: 15 & vinum lactificet cor hominis.
 Ut exhilarer faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet.
 16 Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantavit: 17 illic passeret nidificabunt.
 Herodii domus dux est eorum: 18 montes excelsi cervis: petra refugium herinacis.
 19 Fecit lunam in tempora: sol cognovit occasum suum.
 20 Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiae silvae.
 21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & querant a Deo escam sibi.
 22 Ortus est sol: & congregati sunt: & in cubilibus suis collocabuntur.
 23 Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperum.
 24 Quam magni cata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.
 25 Hoc mare magnum, & spatiosum manibus: illic reptilia, quorum non est numerus.
 Animalia pusilla cum magnis: 26 illic naves pertransibunt.
 Draco ille, quem formasti ad illudendum ei: 27 omnia a te expectant, ut des illis escam in tempore.
 28 Dant te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
 29 Avertente autem te faciem, turbabunt:

tur: auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.
 30 Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terrae.
 31 Sit gloria Domini in saeculum: letabitur Dominus in operibus suis.
 32 Qui respicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant.
 33 * Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo, quando ius sum.
 34 Jucundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in Domino.
 35 Deficiant peccatores a terra, & iniqui, ita ut non sint: benedic, anima mea, Domino. Alleluja. (1. Par. 16. 8.)
 C I V.
Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: annunciate inter gentes opera ejus.
 2 Cantate ei, & psallite ei: narrate omnia mirabilia ejus.
 3 Laudamini in nomine sancto ejus: letetur cor querentium Dominum.
 4 Querite Dominum, & confirmamini: quare faciem ejus semper.
 5 Memento te mirabilium ejus, quae fecit: prodigia ejus, & judicia oris ejus.
 6 Semen Abraham servi ejus: filii Jacob electi ejus.
 7 Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.
 8 Memor fuit in saeculum testamenti sui: verbi, quod mandavit in mille generationes.
 9 * Quod disposuit ad Abraham: & juramenti sui ad Isaac.
 10 Et statuit illud Jacob in praeceptum: & Israel in testamentum aeternum.
 11 Dicens: tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestrae.
 12 Cum essent numero brevi, paucissimi, & incolae ejus:
 13 Et pertransierunt de gente ingentem, & de regno ad populum alterum.
 14 Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges.
 15 * Nolite tangere Christos meos: & in prophetis meis nolite malignari.
 16 Et vocavit famem super terram: & omne firmamentum panis contrivit.
 17 Misit ante eos * virtum: in servum mundatus est Joseph.
 18 * Humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertransiit animam ejus, 19 donec veniret verbum ejus.
 Eloquium Domini: inflammavit eum.
 20 * Misit rex, & solvit eum: princeps populorum, & dimisit eum.
 21 Constitit cum dominum domus suae: & principem omnis possessionis suae.
 22 Ut erudiret principes ejus sicut semetipsum: & senes ejus prudentiam doceret.
 23 * Et intravit Israel in Aegyptum, & Jacob accola fuit in Terra Cham.
 24 * Et auxit populum suum vehementer: & firmavit eum super inimicos ejus.
 25 Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus: & dolum facerent in servos ejus.
 26 * Misit Moysen servum suum, & laudaverunt eum.

quem elegit ipsum.
 27 * Posuit in eis verba signorum suorum, & prodigiorum in Terra Cham.
 28 * Misit tenebras, & obscuravit: & non exacerbavit sermones suos.
 29 * Convertit aquas eorum in sanguinam: & occidit pisces eorum.
 30 * Edidit terra eorum ranas in penetralibus regum ipsorum.
 31 * Dixit, & venit caenomyja: & cinifes in omnibus finibus eorum.
 32 Posuit pluvias eorum grandinem, ignem comburentem in terra ipsorum.
 33 Et percussit vineas eorum, & ficulneas eorum: & contrivit lignum finium eorum.
 34 * Dixit, & venit locusta, & bruchus, cuius non erat numerus.
 35 Et comedit omne fenum in terra eorum: & comedit omnem fructum terra eorum.
 36 * Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum.
 37 * Et eduxit eos cum argento, & auro: & non erat in tribus eorum infirmus.
 38 Letata est Aegyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos.
 39 * Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem, ut luceret eis per noctem.
 40 * Perierunt, & venit coturnix: & panis caeli saturavit eos.
 41 * Dirupit petram, & fluxerunt aquae: abierunt in sicco memoria;
 42 * Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.
 43 * Et eduxit populum suum in exultatione, & electos suos in latetia.
 44 Et dedit illis regiones gentium: & labores populorum possederunt.
 45 Ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant.
 Alleluja. (Judith 13. 21.) C V.
Confitemini Dño, quoniam bonus: quoniam in saeculum misericordia ejus.
 2 Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?
 3 Beati, qui custodiunt iudicium, & faciunt justitiam in omni tempore.
 4 Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo:
 5 Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad laudandum in latetia gentis tuae: ut lauderis cum hereditate tua.
 6 * Peccavimus cum patribus nostris: injuste egimus, iniquitatem fecimus.
 7 Patres nostri in Aegypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiae tuae.
 Et irritaverunt ascendentes in mare, Mare rubrum.
 8 Et salvavit eos propter nomen suum: ut notam faceret potentiam suam.
 9 * Et increpuit Mare rubrum, & exsiccatum est: & deduxit eos in abyssis sicut in deserto.
 10 Et salvavit eos de manu odientium: & redemit eos de manu inimici.
 11 * Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit.
 12 Et crediderunt verbis ejus: & laudaverunt laudem ejus.

13 Cito fecerunt, oblitii sunt operum ejus, & non sustinuerunt consilium ejus.
 14 * Et concupierunt concupiscentiam in deserto: & tentaverunt Deum in inaquoso.
 15 * Et dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum.
 16 Et irritaverunt Moysen in castris, Aaron sanctum Domini.
 17 * Aperta est terra, & deglutivit Dathan: & operuit super congregationem Abiron.
 18 Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores.
 19 * Et fecerunt vitulum in Horeb: & adoraverunt sculptile.
 20 Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis scenum.
 21 Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit magnalia in Aegypto, 22 mirabilia in Terra Cham: terribilia in mari rubro.
 23 * Et dixit, ut disperderet eos: si non Moyses electus ejus stetit in confectione in conspectu ejus.
 Ut averteret iram ejus, ne disperderet eos: 24 & pro nihilo habuerunt terram desiderabilem.
 Non crediderunt verbo ejus, 25 & murmuraverunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem Domini.
 26 * Et elevavit manum suam super eos: ut prosterneret eos in deserto.
 27 Et ut deliceret semen eorum in Nationibus: & disperderet eos in regionibus.
 28 Et initiati sunt Beelphegor: & comederunt sacrificia mortuorum.
 29 Et irritaverunt eum in ad inventionibus suis: & multiplicata est in eis ruina.
 30 * Et stetit Phinees, & placavit: & cessavit quasiatio.
 31 Et reputatum est ei in justitiam, in generationem, & generationem usque in sempiternum.
 32 * Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis: & vexatus est Moyses propter eos: 33 quia exacerbaverunt spiritum ejus.
 Et distinxit in labiis suis: 34 non disperderunt gentes, quas dixit Dominus illis.
 35 Et commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum: 36 & servierunt sculptilibus eorum: & factum est illis in scandalum.
 37 Et immolaverunt filios suos, & filias suas demoniis.
 38 Et esurierunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan.
 Et infecta est terra in sanguinibus, 39 & contaminata est in operibus eorum: & fornicati sunt in ad inventionibus suis.
 40 Sic iratus est furore Dominus in populi suum: & abominatus est hereditatem suam.
 41 Et tradidit eos in manus gentium: & dominati sunt eorum, qui odierunt eos.
 42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, & humiliati sunt sub manibus eorum: 43 sepe liberavit eos.
 Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: & humiliati sunt in iniquitatibus suis.
 44 Et vidit, cum tribularentur: & audivit orationem eorum.

A

Hebr. 11. 63. 1.

B

C

D

Exod. 17. 8. Num. 11. 63. 1.

C

Exod. 32. 34.

Exod. 32. 6. 10.

D

Num. 14. 6. 12.

E

Num. 26. 1. 11.

F

* Deut. 30. 1. 1.

G

A

B

C

45 * Et memor fuit testamenti sui: & peccavit cum secundum multitudinem misericordiae suae.

46 Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium, qui ceperant eos.

47 Salvos nos fac, Domine Deus noster: & congrega nos de nationibus.

Ut confiteamur nomini sancto tuo: & gloriamur in laude tua.

48 Benedictus Dominus Deus Israel: a saculo, & usque in saeculum: & dicet omnis populus: Fiat, fiat.

Alleluja. (Judith 13. 21.) CVI.

1 **C**onfitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in saeculum misericordia eius.

2 Dicant, qui redempti sunt a Domino, quos: edemit de manu inimici: & de regionibus congregavit eos,

3 A solis ortu, & occasu; ab aquilone, & mari.

4 Erraverunt in solitudine in iniquo: & iniquam civitatis habitaculi non invenerunt.

5 Esurientes, & sitientes: anima eorum in ipsis desecit.

6 Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur: & de necessitatibus eorum eripuit eos.

7 Et dedit eos in viam rectam: ut irent in civitatem habitationis.

8 Confiteantur Domino misericordiae eius: & mirabilia eius filiis hominum.

9 Qui satiavit animum inanem: & animam esurientem satiavit bonis.

10 Sedentes in tenebris, & umbra mortis: vindictam in mendicitate, & ferro.

11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei: & consilium Altissimi irritaverunt.

12 Et humiliatum est in laboribus cor eorum: infirmati sunt, nec fuit, qui adjuvaret.

13 Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur: & de necessitatibus eorum liberavit eos.

14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra mortis: & vincula eorum dirupit.

15 Confiteantur Domino misericordiae eius: & mirabilia eius filiis hominum.

16 Quia contrivit portas aereas: & vestes ferreos confregit.

17 Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter iniquitatem enim suas humiliati sunt.

18 Omnem escam abominata est anima eorum: & appropinquaverunt usque ad portas mortis.

19 Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur: & de necessitatibus eorum liberavit eos.

20 Misit verbum suum, & sanavit eos: & eripuit eos de interitionibus eorum.

21 Confiteantur Domino misericordiae eius: & mirabilia eius filiis hominum.

22 Et sacrificent sacrificium laudis: & annuncient opera eius in exultatione.

23 Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis.

24 Ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo.

25 Dixit, & stetit spiritus procellae: &

exaltati sunt fluctus eius.

26 Ascendunt usque ad caelos, & descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat.

27 Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum devorata est.

28 Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos.

29 Et statuit procellam eius in auram: & siluerunt fluctus eius.

30 Et letati sunt, quia siluerunt: & deduxit eos in portum voluntatis eorum.

31 Confiteantur Domino misericordiae eius: & mirabilia eius filiis hominum.

32 Et exaltem eum in ecclesia plebis: & in cathedra seniorum laudent eum.

33 Pefuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sicum.

34 Terram fructiferam in saluginem, & malicia inhabitantium in ea.

35 Posuit desertum in stagna aquarum: & terram sine aqua in exitus aquarum.

36 Et collocavit illic esurientes: & constituerunt civitatem habitationis.

37 Et seminaverunt agros, & plantaverunt vineas: & fecerunt fructum nativitatis.

38 Et benedixit eis, & multiplicati sunt nimis: & jumenta eorum non minoravit.

39 Et pauci facti sunt: & vexati sunt a tribulatione malorum, & dolore.

40 Effusa est contemptio super principes: & errare fecit eos in invio, & non in via.

41 Et adjuvit pauperem de inopia: & posuit sicut oves familias.

42 * Videbunt recti, & letabuntur: & omnis iniquitas oppilabit os suum.

43 Quis sapiens, & custodiet haec? & intelliget misericordias Domini?

1 **C**anticum Psalmi ipsi David. (Sup. 56. 8.) CVII.

2 **P**aratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, & psalla in gloria mea.

3 Exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara: exurgam diluculo.

4 Confitebor tibi in populo, Domine: & psallam tibi in nationibus.

5 Quia magna est super caelos misericordia tua: & usque ad nubes veritas tua.

6 Exaltare super caelos Deus, & super omnem terram gloria tua: 7 ut liberentur dilecti tui. Salvum fac dextera tua, & exaudi me:

8 Deus locutus est in Sancto suo.

Exultabo, & dividam Sichimam, & convalem tabernaculorum dimeciar.

9 Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim susceptio capitis mei.

Juda rex meus: 10 Moab lebes spei meae.

In Idumaeam extendam calcamentum meum: mihi alienigenae amici facti sunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumaeam?

12 Nonne tu, Deus, qui repulisti nos, & non exibis Deus in virtutibus nostris?

13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis.

14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

* Job. 1. 6.

A.

B.

D.

1 **I**n finem, Psalmus David. CVIII.

2 **D**eus, laudem meam ne tacueris: quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est.

3 Locuti sunt adversum me lingua dolosa, & sermonibus odii circumdederunt me: & expugnaverunt me gratis.

4 Pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.

5 Et posuerunt adversum me mala pro bonis: & odium pro dilectione mea.

6 Constitue super eum peccatorem: & diabolus stet a dextris eius.

7 Cum judicatur, exeat condemnatus: & oratio eius fiat in peccatum.

8 Fiant dies eius pauci: & episcopatum eius accipiat alter.

9 Fiant filii eius orphani: & uxor eius vidua.

10 Nutates transferantur filii eius, & mendicent: & eiciantur de habitationibus suis.

11 Scrutetur foenerator omnem substantiam eius: & diripiant alieni labores eius.

12 Non sit illi adjutor: nec sit, qui misereatur pupillis eius.

13 Fiant nati eius in interitum: in generatione una deleatur nomen eius.

14 In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu Domini: & peccatum matris eius non deleatur.

15 Fiant contra Dominum semper, & dispercat de terra memoria eorum. 16 pro eo, quod non est recordatus facere misericordiam.

17 Er persecutus est hominem inopem, & mendicem, & compunctum corde mortificare.

18 Edilexit maledictionem, & venit ei: & moluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

19 Et induit maledictionem sicut vestimentum, & intravit sicut aqua in interiora eius, & sicut oleum in ossibus eius.

20 Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur: & sicut zona, qua semper praecingitur.

21 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum: & qui loquuntur mala adversus animam meam.

22 Et tu, Domine, Domine, fac mecum propter nomen tuum: quia suavis est misericordia tua.

Libera me, 22 quia egenus, & pauper ego sum: & cor meum conturbatum est intra me.

23 Sicut umbra cum declinat, ablatus sum: & excessus sum sicut locusta.

24 Genua mea infirmata sunt a jejunio: & caro mea immutata est propter oleum.

25 Et ego factus sum opprobrium illis: viderunt me, & moverunt capita sua.

26 Adjuva me, Domine Deus meus: salvum me fac secundum misericordiam tuam.

27 Et sciant, quia manus tua haec: & tu, Domine, fecisti eam.

28 Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur; servus autem tuus letabitur.

29 Induamur, qui detrahunt mihi, pudore: & operiantur sicut diploide confusione sua.

30 Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

31 Quia assistit a dextris pauperis, ut salvam faceret a persecutibus animam meam.

1 **P**salmus David. CIX.

Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis.

* Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.

2 Virgam virtutis tuae emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

3 Tecum principium in die virtutis tuae in splendoribus Sanctorum: ex utero ante luciferum genuite.

4 Juravit Dominus, & non penitebit eum: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.

5 Dominus a dextris tuis, confregit in die ira sua reges.

6 Judicabit in nationibus, implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.

7 De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Alleluja. CX.

1 **C**onfitebor tibi, Domine, in toto corde meo in consilio iustorum, & congregatione.

2 Magna opera Domini: exquilita ipse omnes voluntates eius.

3 Confessio, & magnificentia opus eius: & justitia eius manet in saeculum saeculi.

4 Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors, & miserator Dominus: 5 escam dedit timentibus se.

Memor erit in saeculum testamenti sui: 6 virtutem operum suorum annuntiabit populo suo.

7 Ut det illis hereditatem gentium: opera manuum eius, veritas, & iudicium.

8 Fidelia omnia mandata eius: confirmata in saeculum saeculi, facta in veritate, & aequitate.

9 Redemptionem misit populo suo: mandavit in aeternum testamentum suum.

Sanctum, & terribile nomen eius: 10 * initium sapientiae timor Domini.

Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio eius manet in saeculum saeculi.

Alleluja, Reversio Aggae, & Zachariae.

CXI.

1 **B**eatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius volet nimis.

2 Potens in terra erit semen eius: generatio rectorum benedicetur.

3 Gloria, & divitiae in domo eius: & justitia eius manet in saeculum saeculi.

4 Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors, & miserator, & iustus.

5 Jucundus homo, qui miseretur, & commodat, disponet sermones suos in iudicio: 6 quia in aeternum non commovebitur.

7 In memoria aeterna erit iustus: ab auditione mala non timebit.

Paratum cor eius sperare in Domino, 8 confirmatum est cor eius: non commovebitur, donec despiciat inimicos suos.

9 Dispersit dedit pauperibus: justitia eius manet in saeculum saeculi: cornu eius exaltabitur in gloria.

A. Matt. 22. d. 44.

1. Cor. 15. d. 25.

Heb. 1. d. 10. c. 13.

B. 1. Joann. 12. c. 31.

Heb. 1. b. 6. 7. c. 17.

A.

B.

Prov. 1. 7. 9. c. 10. Eccl. 1. c. 16.

A.

B.

10 Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet: desiderium peccatorum peribit.

A Alleluja. C X I I.

Laudate, pueri, Dominum: laudate nomen Domini.

2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & usque in seculum.

* Malachi. c. 1.

3 * A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini.

4 Excelsus super omnes gentes Dominus, & super caelos gloria ejus.

5 Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in caelo, & in terra?

B 7 Suscitans a terra inopem, & de stercore erigens pauperem.

8 Ut collocet eum, cum principibus, cum principibus populi sui.

9 Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum latentem.

Alleluja. C X I I I.

In exitu Israel de Aegypto, domus Jacob de populo barbaro.

Exod. 13. n. 1.

2 Facta est Judaea sanctificatio ejus, Israel potestas ejus.

3 Mare vidit, & fugit: Jordanis conversus est retrorsum.

4 Montes exultaverunt ut arietes: & colles sicut agni ovium.

5 Quid est tibi mare, quod fugisti: & tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?

6 Montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ovium.

7 A facie Domini mota est terra, a facie Dei Jacob.

8 Qui convertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.

B 1 Non nobis, Domine, non nobis: sed nomen tuo da gloriam.

2 Super misericordia tua, & veritate tua: quando dicant Gentes: Ubi est Deus eorum?

3 Deus autem noster in caelo: omnia, quae cumque voluit, fecit.

* Infr. 34. c. 15.

4 * Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.

* Sap. 15. c. 16.

5 * Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt.

6 Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt.

7 Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non claimabunt in gutture suo.

8 Similes illis fiant, qui faciunt ea: & omnes, qui confidunt in eis.

C 9 Domus Israel speravit in Domino: adjutor eorum, & protector eorum est.

10 Domus Aaron speravit in Domino: adjutor eorum, & protector eorum est.

11 Qui timent Dñm, speraverunt in Domino: adjutor eorum, & protector eorum est.

12 Dominus memor fuit nostri: & benedixit nobis.

Benedixit domui Israel: benedixit domui Aaron.

13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum, pusillis cum majoribus.

14 Adiciat Dominus super vos, super

vos, & super filios vestros.

15 Benedixit vos a Domino, qui fecit caelum, & terram.

16 Caelum caeli Domino: terram autem dedit filiis hominum.

17 * Non mortui laudabunt te, Domine: neque omnes, qui descendunt in infernum.

18 Sed nos, qui vivimus benedicimus Domino, ex hoc nunc, & usque in seculum.

Alleluja. C X I V.

Dhexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meae.

2 Quia inclinavit aurem suam mihi: & in diebus meis invocabo.

3 Circumdede runt me dolores mortis: & pericula inferni invenerunt me.

Tribulationem, & dolorem inveni: & nomen Domini invocavi.

O Dñe, libera animam meam: misericors Dominus, & justus, & Deus noster miseretur.

6 Custodiens parvulos Dominus: humilitus sum, & liberavit me.

7 Convertere, anima mea, in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.

8 Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.

9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluja. C X V.

Credidi, propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis.

11 Ego dixi in excessu meo: * Omnis homo mendax.

12 Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi?

13 Calicem salutaris accipiam: & nomen Domini invocabo.

14 Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus: 15 pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.

16 O Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, & filius ancillae tuae.

Dirupisti vincula mea: 17 tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini invocabo.

18 Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus: 19 in atris domus Domini, in medio tui, Jerusalem.

Alleluja. C X V I.

Laudate Dominum omnes Gentes: laudate eum omnes populi.

2 Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus: * & veritas Domini manet in aeternum.

Alleluja. C X V I I.

Confitemini Dño, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia ejus.

2 Dicat nunc Israel, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia ejus.

3 Dicat nunc domus Aaron: quoniam in seculum misericordia ejus.

4 Dicant nunc, qui timent Dominum: quoniam in seculum misericordia ejus.

5 De tribulatione invocavi Dominum: & exaudivit me in latitudine Domini.

6 Dominus mihi adjutor: non timebo, quid faciat mihi homo.

7 * Dominus mihi adjutor: & ego despiciam inimicos meos.

8 Bonum est confidere in Domino, quam

confidere in homine.

9 Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.

10 Omnes gentes circumierunt me: & in nomine Domini, quia vultus sum in eos.

11 Circumdantes circumdederunt me: & in nomine Domini, quia vultus sum in eos.

12 Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis: & in nomine Domini, quia vultus sum in eos.

13 Impulsus everfus sum, ut caderem: & Dominus suscepit me.

14 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus est mihi in salutem.

15 Vox exultationis, & salutis, in tabernaculis justorum.

16 Dextera Domini fecit virtutem: dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem.

17 Non moriar, sed vivam: & narrabo opera Domini.

18 Castigans castigavit me Dominus: & morti non tradidit me.

19 Aperite mihi portas justitiae, ingressus in eas confitebor Domino: 20 haec porta Domini, justi intrabunt in eam.

21 Confitebor tibi, quoniam exaudivisti me: & factus es mihi in salutem.

22 * Lapidem, quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli.

23 A Domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris.

24 Haec est dies, quam fecit Dominus: exultemus, & letemur in ea.

25 O Domine, saluum me fac, o Domine, bene prosperare: 26 benedictus, qui venit in nomine Domini.

27 Deus Dominus: & illuxit nobis.

Constituete diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris.

28 Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exultabo te.

Confitebor tibi, quoniam exaudivisti me: & factus es mihi in salutem.

29 Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in saeculo misericordia ejus.

Alleluja. C X V I I I.

A L E P H.

Beati immaculati in via: qui ambulat in lege Domini.

2 Beati, qui scrutantur testimonia ejus: in toto corde exquirunt eum.

3 Non enim, qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.

4 Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.

5 Utinam dirigantur viae meae, ad custodiendas justificationes tuas.

6 Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.

7 Confitebor tibi in directione cordis, in eo quod didici judicia justitiae tuae.

8 Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.

B E T H.

9 In quo corrigi solentior viam suam? in custodiendo sermones tuos.

10 In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me a mandatis tuis.

11 In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi.

12 Benedixit es, Domine: doce me justificationes tuas.

13 In labiis meis pronunciaui omnia judicia oris tui.

14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.

15 In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas.

16 In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.

G I M E L.

17 Retribue servo tuo, vivifica me: & custodiam sermones tuos.

18 Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.

19 Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.

20 Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.

21 Increpasti superbos: maledicti, qui declinant a mandatis tuis.

22 Aufer a me opprobrium, & contemptum: quia testimonia tua exquisivi.

23 Etenim sederunt principes, & adversum me loquebantur: servi autem tui exercebatur in justificationibus tuis.

24 Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum justificationes tuae.

D A L E T H.

25 Adhaesit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum.

26 Vias meas enunciaui, & exaudivisti me: doce me justificationes tuas.

27 Viam justificationum tuarum instrue me: & exercebor in mirabilibus tuis.

28 Dormitavit anima mea praeradio: confirmata me in verbis tuis.

29 Viam iniquitatis amove a me: & de lege tua miserere mei.

30 Viam veritatis elegi: judicia tua non sum oblitus.

31 Adhaesit testimoniis tuis, Domine: noli me confundere.

32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.

H E.

33 Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum: & exquiram eam semper.

34 Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam: & custodiam illam in toto corde meo.

35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui.

36 Inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam.

37 Averte oculos meos, ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.

38 Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.

39 Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia judicia tua jucunda.

40 Ecce concupivi mandata tua: in aequitate tua vivifica me.

V A U.

41 Et veniat super te misericordia tua, Do-

mine : salutare tuum secundum eloquium tuum.
 42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum : quia speravi in sermonibus tuis.
 43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque : quia in iudiciis tuis super speravi.
 44 Et custodiam legem tuam semper , in seculum , & in seculum seculi.
 45 Et ambulabam in latitudine , quia mandata tua exquisivi.
 46 Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum : & non confundebam.
 47 Et meditabar in mandatis tuis , quæ dilexi.
 48 Et levavi manus meas ad mandata tua , quæ dilexi : & exercebar in justificationibus tuis.
Z A I N.
 49 Memor esto verbi tui servo tuo , in quo mihi spem dedisti.
 50 Hæc me consolata est in humilitate mea : quia eloquium tuum vivificavit me.
 51 Superbi iniquè agebant usquequaque : à lege autem tua non declinavi.
 52 Memor sui iudiciorum tuorum à seculo , Domine : & consolatus sum.
 53 Defectio tenuit me , pro peccatoribus dereliquentibus legem tuam.
 54 Cantabiles mihi erant justificationes tuæ , in loco peregrinationis meæ.
 55 Memor fui nocte nominis tui , Domine : & custodivi legem tuam.
 56 Hæc facta est mihi : quia justificationes tuas exquisivi.
H E T H.
 57 Portio mea , Domine , dixi , custodire legem tuam.
 58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo : miserere mei secundum eloquium tuum.
 59 Cogitavi vias meas : & converti pedes meos in testimonia tua.
 60 Paratus sum , & non sum turbatus : ut custodiam mandata tua.
 61 Funes peccatorum circumplexi sunt me : & legem tuam non sum oblitus.
 62 Media nocte surgebam ad consistendum tibi , super iudicia justificationis tuæ.
 63 Particeps ego sum omnium timentium te , & custodiendum mandata tua.
 64 Misericordia tua , Domine , plena est terra : justificationes tuas doce me.
T E T H.
 65 Bonitatem fecisti , cum servo tuo , Domine , secundum verbum tuum.
 66 Bonitatem , & disciplinam , & scientiam doce me : quia mandatis tuis credidi.
 67 Priusquam humiliater ego deliqui : propterea eloquium tuum custodivi.
 68 Bonus es tu : & in bonitate tua doce me justificationes tuas.
 69 Multiplicata est super me iniquitas superborum : ego autem in toto corde meo servator mandata tua.
 70 Coagulatum est sicut lac cor eorum : ego vero legem tuam meditatus sum.
 71 Bonum mihi , quia humiliasti me : ut discam justificationes tuas.

72 Bonum mihi lex oris tui , super millia auri , & argenti.
J O D.
 73 Manus tuæ fecerunt me , & plasmaverunt me : & mandata tua intellectum meum , & discam mandata tua.
 74 Qui timent te , videbunt me , & latibuntur : quia in verba tua super speravi.
 75 Cognovi , Domine , quia aequitas iudicia tua : & in veritate tua humiliasti me.
 76 Fiat misericordia tua , ut consoletur me , secundum eloquium tuum servo tuo.
 77 Veniant mihi miserationes tuæ , & vivam : quia lex tua meditatio mea est.
 78 Confundantur superbi , quia injustè iniquitatem fecerunt in me : ego autem exercebor in mandatis tuis.
 79 Convertantur mihi timentes te , & qui noverunt testimonia tua.
 80 Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis , ut non confundar.
C A P H.
 81 Defecit in salutare tuum anima mea : & in verbum tuum super speravi.
 82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum , dicentes : Quando consolaberis me ?
 83 Quia factus sum sicut uter in pruina : justificationes tuas non sum oblitus.
 84 Quot sunt dies servi tui : quando facies de persequentibus me iudicium ?
 85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes : sed non ut lex tua.
 86 Omnia mandata tua veritas : iniquè persecuti sunt me , adjuva me.
 87 Paulominus confirmaverunt me in terra : ego autem non dereliqui mandata tua.
 88 Secundum misericordiam tuam vivifica me : & custodiam testimonia oris tui.
L A M E D.
 89 In æternum , Domine , verbum tuum permanet in caelo.
 90 In generationem , & generationem veritas tua : fundasti terram , & permanet.
 91 Ordinatione tua perseverat dies : quoniam omnia servant tibi.
 92 Nisi quòd lex tua meditatio mea est : tunc forte periissem in humilitate mea.
 93 In æternum non obliviscar justificationes tuas : quia in ipsis vivificasti me.
 94 Tuus sum ego saluum me fac : quoniam justificationes tuas exquisivi.
 95 Me expectaverunt peccatores , ut perderent me : testimonia tua intellexi.
 96 Omnis confutationis vidi finem : latum mandatum tuum nimis.
M E M.
 97 Quomodo dilexi legem tuam , Domine ? tota die meditatio mea est.
 98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo : quia in æternum mihi est.
 99 Super omnes docentes me intellexi : quia testimonia tua meditatio mea est.
 100 Super senes intellexi : quia mandata tua quasi vi.
 101 Ab omnia via mala prohibui pedes meos : ut custodiam verba tua.
 102 A iudiciis tuis non declinavi : quia tu legem posuisti mihi.

103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua , super meliori meo !
 104 A mandatis tuis intellexi : propterea odivi omnem viam iniquitatis.
N U N.
 105 Lucerna pedibus meis verbum tuum , & lumen semitis meis .
 106 Juravi , & statui custodire iudicia iustitiae tuæ .
 107 Humiliatus sum usquequaque , Domine : vivifica me secundum verbum tuum .
 108 Voluntaria oris mei beneplicita fac , Domine : & iudicia tua doce me .
 109 Anima mea in manibus meis semper : & legem tuam non sum oblitus .
 110 Posuerunt peccatores laqueum mihi : & de mandatis tuis non erravi .
 111 Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum : quia exultatio cordis mei sunt .
 112 Inclina vi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum , propter retributionem .
S A M E C H.
 113 Iniquos odio habui : & legem tuam dilexi .
 114 Adjutor , & susceptor meus es tu : & in verbum tuum super speravi .
 115 Declinate à me maligni : & scrutabor mandata Dei mei .
 116 Suscipe me secundum eloquium tuum , & vivam : & non confundas me ab expectatione mea .
 117 Adjuva me , & salvus ero : & meditabor in justificationibus tuis semper .
 118 Spreverunt omnes discedentes à iudiciis tuis : quia in iusta cogitatio eorum .
 119 Prævaricantes repuravi omnes peccatores : terra : ideo dilexi testimonia tua .
 120 Confige timore tuo carnes meas : à iudiciis enim tuis timui .
A I N.
 121 Feci iudicium , & iustitiam : non tradas me calumniantibus me .
 122 Suscipe servum tuum in bonum , & non calumnientur me superbi .
 123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum : & in eloquium iustitiae tuæ .
 124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam : & justificationes tuas doce me .
 125 Servus tuus sum ego : da mihi intellectum , ut sciam testimonia tua .
 126 Tempus faciendi , Domine , dissipaverunt legem tuam .
 127 Ideò dilexi mandata tua , super aurum , & topazion .
 128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar : omnem viam iniquam odio habui .
P H E.
 129 Mirabilia testimonia tua : ideo scrutata est ea anima mea .
 130 Declaratio sermonum tuorum illuminat : & intellectum dat parvulis .
 131 Os meum aperui , & attraxi spiritum : quia mandata tua desiderabam .
 132 Aspice in me , & miserere mei ,

secundum iudicium diligentium nomen tuum .
 133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum : & non dominetur mei omnis iniustitia .
 134 Redime me à calumniis hominum : ut custodiam mandata tua .
 135 Faciem tuam illumina super servum tuum : & doce me justificationes tuas .
 136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei : quia non custodierunt legem tuam .
S A D E.
 137 Iustus es , Domine : & rectum iudicium tuum .
 138 Mandasti iustitiam testimonia tua : & veritatem tuam nimis .
 139 Tabescere me fecit zelus meus : quia oblitum sunt verba tua inimici mei .
 140 Ignitum eloquium tuum vehementer : & servus tuus dilexit illud .
 141 Adolescentulus sum ego , & contemptus : justificationes tuas non sum oblitus .
 142 Iustitia tua , iustitia in æternum : & lex tua veritas .
 143 Tribulatio , & angustia invenerunt me : mandata tua meditatio mea est .
 144 Aequitas testimonia tua in æternum : intellectum da mihi , & vivam .
C O P H.
 145 Clamavi in toto corde meo , exaudi me , Domine : justificationes tuas requiram .
 146 Clamavi ad te , saluum me fac : ut custodiam mandata tua .
 147 Præveni in maturitate , & clamavi : quia in verba tua super speravi .
 148 Prævenere oculi mei ad te diluculo : ut meditarer eloquia tua .
 149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam , Domine : & secundum iudicium tuum vivifica me .
 150 Appropinquerunt persequentes me iniquitati : à lege autem tua longè facti sunt .
 151 Prope es tu , Domine : & omnes viæ tuæ veritas .
 152 Initio cognovi de testimoniis tuis : quia in æternum fundasti ea .
R E S.
 153 Vide humilitatem meam , & eripe me , quia legem tuam non sum oblitus .
 154 Iudica iudicium meum , & redime me propter eloquium tuum vivifica me .
 155 Longè à peccatoribus salus : quia justificationes tuas non exquisierunt .
 156 Misericordie tuæ multa , Domine : secundum iudicium tuum vivifica me .
 157 Multi , qui persequuntur me , & tribulant me : à testimoniis tuis non declinavi .
 158 Vidi prævaricantes , & tabesceram : quia eloquia tua non custodierunt .
 159 Vide , quoniam mandata tua dilexi , Domine , in misericordia tua vivifica me .
 160 Principium verborum tuorum , veritas : in æternum omnia iudicia iustitiae tuæ .

S I N.

X 161 Principes persecuti sunt me gratis : & a verbis tuis formidavit cor meum .
 162 Exaltabor ego super eloquia tua : sicut qui invenit spolia multa .
 163 Iniquitatem odio habui , & abominatus sum : legem autem tuam dilexi .
 164 Septies in die laudem dixi tibi , super iudicia iustitiæ tuæ .
 165 Pax multa diligentibus legem tuam : & non est illis scandalum .
 166 Expectabam salutare tuum , Domine : & mandata tua dilexi .
 167 Custodivit anima mea testimonia tua : & dilexit ea vehementer .
 168 Servavi mandata tua , & testimonia tua : quia omnes viæ meæ in conspectu tuo .

T A U.

Y 169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo , Domine : iuxta eloquium tuum da mihi intellectum .
 170 Intret postulatio mea in conspectu tuo : secundum eloquium tuum eripe me .
 171 Eructabunt labia mea hymnum , cum decueris me justificationes tuas .
 172 Pronunciabit lingua mea eloquium tuum : quia omnia mandata tua æquitas .
 173 Fiat manus tua , ut salvet me : quoniam mandata tua elegi .
 174 Concupivi salutare tuum , Domine : & lex tua meditatio mea est .
 175 Vivet anima mea , & laudabit te : & iudicia tua adjuvabunt me .
 176 Erravi sicut ovis , quæ perit : quæ re servum tuum , quia mandata tua non sum oblitus .

Canticum graduum . C X I X.

A. 1 **A**d Dominum , cum tribularer , clamavi : & exaudivit me .
 2 Domine , libera animam meam a labiis iniquis , & a lingua dolosa .
 3 Quid detur tibi , aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam ?
 4 Sagittæ potentis acutæ , cum carbonibus desolatoriis .
 5 Heu mihi , quia incolatus meus prolongatus est : habitavi cum habitantibus Cedar : multum incolatus fuit anima mea .
 6 Cum his , qui oderunt pacem , eram pacificus : cum loquebar illis , impugnabant me gratis .

Canticum graduum . C X X.

A 1 **L**evavi oculos meos in montes , unde venit auxilium mihi .
 2 Auxilium meum à Domino , qui fecit caelum , & terram .
 3 Non det in commotionem pedem tuum : neque dormitet , qui custodit te .
 4 Ecce non dormitabis , neque dormiet , qui custodit Israel .
 5 Dominus custodit te , Dominus protectio tua , super manum dexteram tuam .
 6 Per diem sol non uret te , neque luna per noctem .
 7 Dominus custodit te ab omni malo : custodiat animam tuam Dominus .
 8 Dominus custodiat introitum tuum , & exitum tuum ex hoc nunc , & usque in seculum .

B

L 1 Canticum graduum . C X X I .
 Etatus sum in his , quæ dicta sũnt militum domum Domini ibimus .
 2 Stantes erant pedes nostri , in arctis tuis , Jerusalem .
 3 Jerusalem , quæ ædificatur ut civitas : cuius participatio ejus in idipsum .
 4 Illuc enim ascenderunt tribus , tribus Domini , testimonium Israel ad constituendum nomini Domini .
 5 Quia illic sederunt sedes in iudicio , sedes super domum David .
 6 Rogate , quæ ad pacem sunt , Jerusalem : & abundantia diligentibus te .
 7 Fiat pax in virtute tua : & abundantia in turribus tuis .
 8 Propter fratres meos , & proximos meos , loquebar pacem de te .
 9 Propter domum Domini Dei nostri , quæ sibi bona tibi .

Canticum graduum . C X X I I .

A 1 **A**d levavi oculos meos , qui habitas in cælis .
 2 Ecce sicut oculi servorum , in manibus dominorum suorum .
 3 Sicut oculi ancillæ in manibus dominae suæ : ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum , donec miseretur nostri .
 4 Quia multum repleta est anima nostra : opprobrium abundantibus , & despectio superbis .

Canticum graduum . C X X I I I .

N 1 **I**lli qui Dominus erat in nobis , dicit nunc Israel : 2 nisi quia Dominus erat in nobis ,
 Cum irurgerent homines in nos , 3 forte vivos deglutissent nos .
 Cum irasceretur furor eorum in nos , 4 forsitan aqua absorbuisset nos .
 5 Torrentem pertransiit anima nostra : forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem .
 6 Benedictus Dominus , qui non dedit nos in captivum dentibus eorum .
 7 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium : Laqueus contritus est , & nos liberati sumus .
 8 Adjutorium nostrum in nomine Domini , qui fecit caelum , & terram .

Canticum graduum . C X X I V .

Q 1 **U**i confidunt in Domino , sicut montes in circuitu eius : & Dominus in circuitu populi sui , ex hoc nunc , & usque in seculum .
 2 Quia non relinquet Dominus virgum peccatorum super sortem iustorum : ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas .
 3 Benefac , Domine , bonis , & rectis corde .
 4 Declinantes autem in obligationes , adducet Dominus cum operantibus iniquitatem : pax super Israel .

Canticum graduum . C X X V .

I 1 **N**on convertendo Dominus captivitatem Sion : facti sumus sicut consolati .

2 Tunc.

2 Tunc repletum est gaudio os nostrum : & lingua nostra exultatione .
 Tunc dicent inter gentes : Magnificavit Dominus facere cum eis .
 3 Magnificavit Dominus facere nobiscum : facti sumus lætantes .
 4 Convertere , Domine , captivitatem nostram , sicut torrens in Austro .
 5 Qui seminant in lacrymis , in exultatione metent .
 6 Euntes ibant , & flebant , mittentes semina sua .
 Venientes autem venient cum exultatione , portantes manipulos suos .

Canticum graduum Salomonis . C X X V I .

N 1 **I**lli Dominus ædificaverit domum , in vanum laboraverunt , qui ædificant eam .
 Nisi Dominus custodierit civitatem , frustra vigilat , qui custodit eam .
 2 Vanum est vobis ante lucem surgere : surgite , postquam sederitis , qui manducatis panem doloris .
 3 Cum dederit dilectis suis somnum : ecce hæreditas Domini , filii ; merces , fructus ventris .
 4 Sicut sagittæ in manu potentis : ita filii excussorum ,
 5 Beatus vir , qui implevit desiderium suum , ex ipsis : non confundetur , cum loquetur inimicis suis in porta .

Canticum graduum . C X X V I I .

B 1 **A**mbulant in viis ejus .
 2 Labores manuum tuarum , quia manducabis : beatus es , & bene tibi erit .
 3 Uxor tua sicut vitis abundans , in lateribus domus tuæ .
 4 Filii tui sicut novellæ olivarum , in circuitu mensæ tuæ .
 5 Ecce sic benedicetur homo , qui timet Dominum .
 6 Benedictat tibi Dominus ex Sion : & videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ .
 7 Et videas filios filiorum tuorum , pacem super Israel .

Canticum graduum . C X X V I I I .

S 1 **E**pæ expugnaverunt me à juventute mea , dicit nunc Israel .
 2 Sepè expugnaverunt me à juventute mea : etenim non potuerunt mihi .
 3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores : prolongaverunt iniquitatem suam .
 4 Dominus iustus , concidit cervices peccatorum : 5 confundantur , & convertantur retrorsum omnes , qui oderunt Sion .
 6 Fiant sicut fœnum tectorum : quod priusquam evellatur , exaruit .
 7 De quo nõ implevit manum suam , qui metit , & sinum suum , qui manipulos colligit .
 8 Et non dixerunt , qui præteribant : Benedictio Domini super vos : benediximus vobis in nomine Domini .

Canticum graduum . C X X I X .

D 1 **E** profundis clamavi ad te , Domine : 2 Domine , exaudi vocem meam .
 Fiant aures tuæ intendentes , in vocem deprecationis meæ .

3 Si iniquitates observaveris , Domine : Domine , quis sustinebit ?
 4 Quia apud te propitiatio est : & propter legem tuam sustinui te , Domine .
 5 Sustinuit anima mea in verbo ejus : 6 speravit anima mea in Domino .
 7 Quia apud Dominum misericordia : & copiosa apud eum redemptio .
 8 Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus .

Canticum graduum David . C X X X .

D 1 **O**mine , non est exaltatum cor meum : neque elati sunt oculi mei .
 Neque ambulavi in magnis , neque in mirabilibus super me .
 2 Si non humiliter sentiebam : sed exaltavi animam meam .
 Sicut ablactatus est super matrem suam , ita retributio in anima mea .
 3 Speret Israel in Domino , ex hoc nunc , & usque in seculum .

Canticum graduum . C X X X I .

M 1 **E**mento , Domine , David , & omnis mansuetudinis ejus .
 2 Sicut juravit Domino , votum vocit Deo Jacob .
 3 * Si introiero in tabernaculum domus meæ , si ascendero in lectum fratris mei .
 4 Si dederò somnum oculis meis , & palpebris meis dormitationem .
 5 Et requiem temporibus meis : donec inveniam locum Domino , tabernaculum Deo Jacob .
 6 Ecce audivimus eam in Ephrata : invenimus eam in campis silvæ .
 7 Introibimus in tabernaculum ejus : adorabimus in loco , ubi steterunt pedes ejus .
 8 * Surge , Domine , in requiem tuam , tu , & arca sanctificationis tuæ .
 9 Sacerdotes tui induantur iusticiam : & Sancti tui exultent .
 10 Propter David servum tuum , non avertas faciem Christi tui .
 11 Juravit Dominus David veritatem , & non frustrabitur eam : * de fructu ventris tui ponam super sedem tuam .

Canticum graduum . C X X X I I .

S 1 **S**i custodierint filii tui testamentum meum , & testimonia mea hæc , quæ docebo eos : Et filii eorum usque in seculum , sedebunt super sedem tuam .
 2 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores : prolongaverunt iniquitatem suam .
 3 Quoniam elegit Dominus Sion : elegit eam in habitationem sibi .
 4 Hæc requies mea in seculum sæculi : hic habitabo , quoniam elegi eam .
 5 Viduam ejus benedicens benedicam : pauperes ejus saturabo panibus .
 6 Sacerdotes ejus induam salutari : & Sancti ejus exultatione exultabunt .
 7 * Illic producam cornu David , paravi lucernam Christo meo .
 8 Inimicos ejus induam confusionem : super ipsum autem efflorescit sanctificatio mea .
 9 Canticum graduum David . C X X X I I I .
 1 **E**cce , quàm bonum , & quàm jucundum , habitare fratres in unum .
 2 Sicut unguentum in capite , quod de-

G g 3 scen-

ascendit in barbam, barbam Aaron. Quod descendit in oram vestimenti ejus: sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.

Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in seculum. **C XXXIII.** **A** **E**cce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini.

1 Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri. **2** In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. **3** Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit caelum, & terram.

1 Alleluja. **C XXXIV.** **A** **L**audate nomen Domini, laudate servi Domini.

2 Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri. **3** Laudate Dominum, quia bonus Dominus, psallite nomini ejus, quoniam suave. **4** Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Israel in possessionem sibi.

5 Quia ego cognovi, quod magnus est Dominus, & Deus noster pra omnibus diis. **6** Omnia, quaecumque voluit, Dominus fecit in caelo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis.

7 Educens nubes ab extremo terrae: fulgura in pluviam fecit. **8** Qui producit ventos de thesauris suis: **9** Et misit signa, & prodigia in medio tui, Aegypti: in Pharaonem, & in omnes servos ejus.

10 * Qui percussit gentes multas: & occidit reges fortes. **11** * Schon regem Amorrhorum, & Og regem Batan, & omnia regna Chanaan. **12** Et dedit terram eorum hereditatem, hereditatem Israel populo suo.

13 Domine, nomen tuum in aeternum: Domine, memoriale tuum in generationem, & generationem. **14** Quia judicabit Dominus populum suum: & in servis suis deprecabitur.

15 * Simulachra Gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum. **16** * Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt.

17 Aures habent, & non audient: neque enim est spiritus in ore ipsorum. **18** Similes illis fiant, qui faciunt ea: & omnes, qui confidunt in eis.

19 Domus Israel benedicite Domino: domus Aaron benedicite Domino. **20** Domus Levi benedicite Domino: qui timetis Dominum, benedicite Domino. **21** Benedixit Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem.

1 Alleluja. **C XXXV.** **A** **C**onfitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in aeternum misericordia ejus. **2** Confitemini Deo deorum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

3 Confitemini Domino domino rum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Quoniam in aeternum misericordia ejus. **4** Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in aeternum misericordia ejus. **5** * Qui fecit oculos in intellectu: quoniam in aeternum misericordia ejus.

6 Qui firmavit terram super aquas: quoniam in aeternum misericordia ejus. **7** Qui fecit luminaria magna: quoniam in aeternum misericordia ejus.

8 Solem in potestatem diei: quoniam in aeternum misericordia ejus. **9** Lunam, & stellas in potestatem noctis: quoniam in aeternum misericordia ejus.

10 * Qui percussit Aegyptum cum primogenitis eorum: quoniam in aeternum misericordia ejus. **11** * Qui eduxit Israel de medio eorum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

12 In manu potentis, & brachio excelso: quoniam in aeternum misericordia ejus. **13** Qui divisit Mare rubrum in divisiones: quoniam in aeternum misericordia ejus.

14 Et eduxit Israel per medium ejus: quoniam in aeternum misericordia ejus. **15** * Et excussit Pharaonem, & virtutem ejus in Mari rubro: quoniam in aeternum misericordia ejus.

16 Qui traduxit populum suum per desertum: quoniam in aeternum misericordia ejus. **17** Qui percussit reges magnos: quoniam in aeternum misericordia ejus.

18 * Et occidit reges fortes: quoniam in aeternum misericordia ejus. **19** Schon regem Amorrhorum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

20 * Et Og regem Batan: quoniam in aeternum misericordia ejus. **21** * Et dedit terram eorum hereditatem: quoniam in aeternum misericordia ejus.

22 Hereditatem Israel servo suo: quoniam in aeternum misericordia ejus. **23** Quia in humilitate nostra memor fuit nostris: quoniam in aeternum misericordia ejus.

24 Et redemit nos ab inimicis nostris: quoniam in aeternum misericordia ejus. **25** Qui dat escam omni carni: quoniam in aeternum misericordia ejus.

26 Confitemini Deo caeli: quoniam in aeternum misericordia ejus. **27** Confitemini Domino dominorum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

1 Super flumina Babylonis, illic sedimus, & flevimus: cum recordaremur Sion. **2** In salicibus in medio ejus, suspendimus organa nostra.

3 Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum: Et qui adduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion. **4** Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? **5** Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea. **6** Adhaereat lingua mea faucibus meis, si non memiero tui: Si non proposuero Jerusalem, in principio laetitiae meae. **7** Memor esto, Domine, filiorum

* Jer. 10. b. 13. * Exod. 12. c. 39. * Jos. 12. a. 1. c. 7. * Num. 21. c. 24. p. 33. * Sap. 113. b. 4. * Sap. 15. c. 15.

Edom, in die Jerusalem. Qui dicunt: Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea. **8** Pilia Babylonis misera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis.

9 Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram. **1** Ipsi David. **C XXXVII.** **A** **C**onfitebor tibi, Domine, in toto corde meo: quoniam audivisti verba oris mei. In conspectu angelorum psallam tibi: **2** adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

3 Super misericordia tua, & veritate tua: quoniam magnificasti super omne, nomen sanctorum tuorum. **4** In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

5 Et cantent in viis Domini: quoniam magna est gloria Domini. **6** Quoniam excelsus Dominus, & humiliat respicit: & alta a longe cognoscit.

7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: & super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, & salvum me fecit dextera tua. **8** Dominus retribuet pro me: Domine, misericordia tua in seculum: opera manuum tuarum ne despicias.

1 In finem, Psalmus David. **C XXXVIII.** **A** **D**omine, probasti me, & cognovisti me: **2** tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.

3 Intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam, & funiculum meum investigasti. **4** Et omnes vias meas praevidisti: quia non est sermo in lingua mea.

5 Ecce, Domine, tu cognovisti omnia, novissima, & antiqua formasti me, & posuisti super me manum tuam. **6** Mirabilis facta est scientia tua ex me confortata est, & non potero ad eam.

7 Quod ibo a spiritu tuo? & quo a facie tua fugiam? **8** * Si ascendero in caelum, tu illic es: si descendero in infernum, ades.

9 Si sumptero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris. **10** Etenim illuc manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua.

11 Et dixi: forsitan tenebrae conculcabunt me: & nox illuminatio mea in deliciis meis. **12** Quia tenebrae non obscurabuntur a te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebrae ejus, ita & lumen ejus.

13 Quia tu possidisti renes meos: suscepisti me de utero matris meae. **14** Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es mirabilia opera tua, & anima mea cognoscit nimis.

15 Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto: & substantia mea in interioribus terra.

16 Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.

17 Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum. **18** Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc sum tecum.

19 Si occideris, Deus, peccatores: viri sanguinum declinate a me. **20** Quia dicitis in cogitatione: Accipient in vanitate civitates tuas.

21 Nonne, qui oderunt te, Domine, oderam: & super inimicos tuos tabescebam? **22** Perfecto odio oderam illos: & inimici facti sunt mihi.

23 Proba me, Deus, & scito cor meum: interroga me, & cognosce semitas meas. **24** Et vide, si via iniquitatis in me est: & deduc me in via aeterna.

1 In finem, Psalmus David. **C XXXIX.** **A** **R**ipe me, Domine, ab homine malo: a viro iniquo eripe me. **2** Qui cogitaverunt iniquitates in corde: tota die constituebant praebia.

3 Qui acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum. **4** Custodi me, Domine, de manu peccatoris: & ab hominibus iniquis eripe me. **5** Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: **6** absconderunt superbi laqueum mihi.

7 Et funes extenderunt in laqueum: juxta iter scandalum posuerunt mihi. **8** Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi, Domine, vocem deprecationis meae.

9 Domine, Domine, virtus salutis meae: obumbrasti super caput meum in die belli. **10** Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori: cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exalcentur.

11 Caput circuitus eorum: labor laborum ipsorum operiet eos. **12** Cadent super eos carbones, in ignem deiciet eos: in miseris non subsistent.

13 Vir linguosus non dirigetur in terra: verum injustum mala capient in interitu. **14** Cognovi, quia faciet Dominus iudicium inopis, & vindictam pauperum. **15** Verumtamen iusti constitentur nomini tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 In finem, Psalmus David. **C XL.** **A** **D**omine, clamavi ad te, exaudi me: intende voci meae, cum clamavero ad te.

2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio mentium facrificium vespertinum. **3** Pone, Domine, custodiam ori meo: & ostium circumstantiae labiis meis.

4 Non declinet cor meum in verba malitiae, ad excusandas excusationes in peccatis. **5** Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo eum lectis eorum. **6** Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. **7** Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacito.

citis eorum: & absorpti sunt juncti petrae iudices eorum.

Audient verba mea, quoniam potuerunt: 7 sicut crassitudo terrae: crupta est super terram.

Dispersa sunt ossa nostra secus infernum: 8 quia ad te, Domine, Domine, oculi mei: in te speravi, non auferas animam meam.

9 Custodime à laqueo, quem stauerunt mihi: & à scandalis operantium iniquitatem.

10 Cadent in reticulo ejus peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

Intellectus David.

Cum esset in spelunca, oratio. (1. Reg. 24.) CXLII.

Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum: 3 Effuso in conspectu ejus orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuncio.

4 In deficiendo ex me spiritum meum, & tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.

5 Considerabam ad dexteram, & videbam: & non erat, qui cognosceret me.

Periit fuga à me, & non est, qui requirat animam meam.

6 Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.

7 Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis.

Libera me à persecutoribus meis: quia confortati sunt super me.

8 Educ de custodia animam meam ad consistendum nomini tuo: me expectant iusti, donec retribuas mihi.

Psalms David.

1 Quando persequeretur cum Absalom filius ejus. (2. Reg. 17.) CXLIII.

Domine, exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua iustitia.

2 Et non intres in iudicium, cum servo tuo: quia non justificaberis in conspectu tuo omnis vivens.

3 Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam, Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi: 4 & anxius est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

5 Memor sui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.

6 Expendi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi.

7 Velociter exaudi me, Domine: defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam à me: & similis ero descendentibus in lacum.

8 Auditam fac mihi manè misericordiam tuam, quia in te speravi.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam.

9 Eripe me de inimicis meis, Domine, ad te confugi: 10 docce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: 11 propter nomen tuum, Domine,

vivificabis me, in aequitate tua.

Educes de tribulatione animam meam: 12 & in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

1 Psalmus David.

Adversus Goliath. CXLIII.

Bereditus Dominus Deus meus, qui domos meos ad bellum.

2 Misericordia mea: & refugium meum: susceptor meus, & liberator meus.

Protector meus, & in ipso speravi: qui subdit populum meum sub me.

3 Domine, quid est homo, quia innotuit ei: aut filius hominis, quia reputas eum?

4 Homo vanitati similis factus est: * dices animal benedictione.

5 Domine, inclina oculos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt.

6 Fulgura coruscationem, & dissipabis eos: emitte sagittas tuas, & conturbabis eos.

7 Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis: de manu filiorum alienorum.

8 Quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis.

9 Deus canticum novum cantabo tibi: in psalterio, de cithara psallam tibi.

10 Qui das salutem regibus: qui redemisti David servum tuum de gladio maligno: 11 eripe me.

Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis.

12 Quorum filii, sicut novellae plantationes in juventute sua.

Filiae eorum compositae: circumornatae ut similitudo templi.

13 Promptuariorum eorum plena, erudantia ex hoc in illud.

Oves eorum factos abundantes irregressibus suis: 14 boves eorum crassa.

Non est ruina maceratae, neque transiens, neque clamor in plateis eorum. 15 Beatum dixerunt populum, cui haec sunt: beatus populus, cuius Dominus Deus ejus.

1 Laudatio ipsi David. CXLIV.

Exaltabo te, Deus meus rex: & benedicam nomini tuo in saeculum, & in saeculum saeculi.

2 Per singulos dies benedicam tibi: & laudabo nomen tuum in saeculum, & in saeculum saeculi.

3 Magnus Dominus, & laudabilis nimis: & magnitudinis ejus non est finis.

4 Generatio, & generatio laudabit opera tua: & potentiam tuam pronunciant.

5 Magnificentiam gloriae sanctitatis tuae loquentur: & mirabilia tua narabunt.

6 Et virtutem terribilium tuorum dicent: & magnitudinem tuam narabunt.

7 Memoriam abundantiae suavitatis tuae erudant, & iustitia tua exultabunt.

8 Miserator, & misericors Dominus: patiens, & multum misericors.

9 Suavis Dominus universis: & miserationes ejus super omnia opera ejus.

A. sup. 76. a. 27.

B.

A.

B.

C.

10 Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua: & Sancti tui benedicant tibi.

11 Gloria regni tui dicent: & potentiam tuam loquentur.

12 Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: & gloriam magnificentiae regni tui.

13 Regnum tuum regnum omnium saeculorum: & dominatio tua in omni generatione, & generationem.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & Sanctus in omnibus operibus suis.

14 Allevat Dominus omnes, qui corrunt: & erigit omnes elisos.

15 Oculi omnium in te sperant, Domine: & tu das escam illorum in tempore opportuno.

16 Aperis tuam manum tuam: & implet omne animal benedictione.

17 Justus Dominus in omnibus viis suis: & Sanctus in omnibus operibus suis.

18 Propè est Dominus omnibus invocantibus eum, omnibus invocantibus eum in veritate.

19 Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudit: & salvos faciet eos.

20 Custodit Dominus omnes diligentes se: & omnes peccatores disperdet.

21 Laudationem Domini loquetur os meum, & benedicat omnis caro nomini sancto ejus in saeculum, & in saeculum saeculi.

1 Alleluja, Aggae, & Zachariae. CXLV.

Lauda, anima mea, Dominum, * laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo, quamdiu fuero.

Nolite confidere in principibus: 3 in filiis hominum, in quibus non est salus.

4 Exibit spiritus ejus, & revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5 Beatus, cuius Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius: * qui fecit cylindrum & terram, mare, & omnia, quae in eis sunt.

7 Qui custodit veritatem in saeculum, facit iudicium injuriam patientibus: dat escam esurientibus.

Dominus solvit compeditos: 8 Dominus illuminat caecos.

Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos.

9 Dominus custodit advenas, pupillum, & viduam suscipiet: & vias peccatorum disperdet.

10 Regnabit Dominus in saecula, Deus tuus Sion in generationem, & generationem. Alleluja. CXLVI.

Laudate Dominum, quoniam bonus decoraque laudatio.

2 Edificans Jerusalem Dominus: dispersiones Israelis congregabit.

3 Qui sanat contritos corde: & alligat contritiones eorum.

4 Qui numerat multitudinem stellarum: & omnibus eis nomina vocat.

5 Magnus Dominus noster, & magna virtus ejus: & sapientiae ejus non est numerus.

6 Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores usque ad terram.

7 Praecinite Domino in confessione: psallite Deo nostro in cithara.

8 Qui operit caelum nubibus, & parat terram pluviam.

Qui producit in montibus scenum, & herbam servituti hominum.

9 Qui dat jumentis escam ipsorum, & pulis corvorum invocantibus eum.

10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11 Beneplacitum est Domino super timentes eum: & in eis, qui sperant super misericordia ejus.

Alleluja. CXVII.

Lauda, Jerusalem, Dominum: lauda Deum tuum, Sion.

13 Quoniam confortavit seras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te.

14 Qui posuit fines tuos pacem: & adipe frumenti satiat te.

15 Qui emittit eloquium suum terrae: velociter currit sermo ejus.

16 Qui dat nivem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit.

17 Mittit crystallum suam sicut buccellas: ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?

18 Emittet verbum suum, & liquefaciet ea: stabit spiritus ejus, & fluent aquae.

19 Qui annunciat verbum suum Jacob: iustitias, & iudicia sua Israel.

20 Non fecit taliter omni nationi: & iudicia sua non manifestavit eis. Alleluja.

Alleluja. CXLVIII.

Laudate Dominum de caelis: laudate eum in excelsis.

2 Laudate eum omnes angeli ejus: laudate eum omnes virtutes ejus.

3 Laudate eum sol, & luna: laudate eum omnes stellae, & lumen.

4 * Laudate eum caeli caelorum: & aquae omnes, quae super caelos sunt, 5 laudent nomen Domini.

Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt.

6 Statuit ea in aeternum, & in saeculum saeculi: praeceptum posuit, & non praeceperit.

7 Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyssi.

8 Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum: quae faciunt verbum ejus.

9 Montes, & omnes colles ligna fructifera, & omnes cedri.

10 Bestiae, & universa pecora: serpentes, & volucres pennatae.

11 Reges terrae, & omnes populi principes, & omnes iudices terra.

12 Jvenes, & virgines: senes cum junioribus laudent nomen Domini: 13 quia exaltatum est nomen ejus solius.

14 Confessio ejus super caelum, & terram: & exaltavit cornu populi sibi.

Hymnus omnibus Sanctis ejus: filiis Israel, populo appropinquanti sibi. Alleluja.

Alleluja. CXLIIX.

Cantate Domino canticum novum: laus ejus in ecclesia Sanctorum.

2 Laetetur Israel in eo, qui fecit eum: & filii Sion exultent in rege suo.

B.

A.

B.

A.

B.

A.

* Dan. 6. 59. 504.

3 Laudent nomen ejus in choro: in tympano, & psalterio psallant ei.
 4 Quia beneplacitum est Domino in populo suo: & exaltabit manufactos, in salutem.
 5 Exultabunt Sancti in gloria: letabuntur in cubilibus suis.
 6 Exaltationes. Dei in gutture eorum: & gladii accipies in manibus eorum.
 7 Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.
 8 Ad alligandos reges eorum in compedi- bus: & nobiles eorum in manicis ferreis.
 9 Ut faciant in eis iudicium conscriptum: gloria hæc est omnibus Sanctis ejus. Alleluja.

Alleluja. C L.
 1. **L**audate Dominum in Sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus.
 2 Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.
 3 Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio, & cithara.
 4 Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo.
 5 Laudate eum in cymbalis benesonantibus, laudate eum in cymbalis jubilationis: 6 omnis spiritus laudet Dominum. Alleluja.

L I B E R
P R O V E R B I O R U M,
 Q U E M
H E B R Æ I M I S L E A P P E L L A N T.

C A P U T P R I M U M.

Parabolarum utilitas: auditus, & studium sapientiæ commendatur: filius admonetur, ne peccatorum sequatur blanditias: sapientiæ ad sui amplexum invitatur, & contemptoribus minatur exitium.

1 **P**arabole Salomonis, filii David, regis Israel.
 2 Ad sciendam sapientiam, & disciplinam:
 3 Ad intelligenda verba prudentiæ, & sciendam eruditionem doctrinæ, justitiæ, & iudicium, & æquitatem:
 4 Ut decur parvulis astutiæ, & adolescenti scientiæ, & intellectus.
 5 Audiens sapiens, sapientior erit: & intel- ligens, gubernacula possidebit.
 6 Animadvertet parabolam, & interpreta- tionem, verba sapientum, & anigmata eorum.
 7 * Timor Domini, principium sapien- tiæ: Sapientiam, atque doctrinam stulti despiciunt.
 8 Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.
 9 Ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.
 10 Fili mi, si te lætaverint peccatores, ne acquiescas eis.
 11 Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insentem frustra:
 12 Deglutiamus eum sicut infernus viven- tem, & integrum quasi descendentem in lacum.
 13 Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis.
 14 Sortem mitte nobiscum, marisupium unum sit omnium nostrum.
 15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eorum.
 16 * Pedes enim illorum ad malum cur-

runt, & festinant, ut effundant sangui- nem.
 17 Frustrâ autem jacitur rete ante oculos pennatorum.
 18 Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, & moliantur fraudes contra animas suas.
 19 Sic semitæ omnis avari, animas possi- dentium rapiunt.
 20 Sapientiæ foris prædicat, in plateis dat vocem suam:
 21 In capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis proferit verba sua dicens:
 22 Usquequò parvuli diligitis infantiam, & stulti cæ, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam?
 23 Convertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea:
 24 * Quia vocavi, & renuistis: extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret.
 25 Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis:
 26 Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit.
 27 Cum irruerit repentina calamitas, & interitus, quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio, & angustia:
 28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam: manè confurgent, & non invenient me:
 29 Eò quòd exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint,
 30 Nec acquirerint consilio meo, & detraherint universæ correptioni meæ.
 31 Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.
 32 Averio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.
 33 Qui autem me audierit, absque errore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

C A P U T I I.

Sapientiæ acquisitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat: cum qua Dei dona veniunt, & sine qua ubique erratur.

1 **F**ili mi, si susceperis sermones meos, & mandata mea absconderis penes te,
 2 Ut audiat sapientiam auris tuâ: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.
 3 Si enim sapientiam invocaveris, & inclina- veris cor tuum prudentiæ:
 4 Si quaesieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam.
 5 Tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei invenies:
 6 Quia Dominus dat sapientiam: & ex ore ejus prudentia, & scientia.
 7 Custodiet rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter,
 8 Servans semitas justitiæ, & vias Sancto- rum custodiens.
 9 Tunc intelliges justitiam, & iudicium, & æquitatem, & omnem semitam bonam.
 10 Si intraverit sapientiæ cor tuum, & scientia animæ tuæ placuerit:
 11 Consilium custodiet te, & prudentia servabit te,
 12 Ut eruaris à via mala, & ab homine, qui perversa loquitur.
 13 Qui relinquant iter rectum, & ambu- lant per vias tenebrosas.
 14 Qui lætantur, cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis.
 15 Quorum viæ perversæ sunt, & infames gressu eorum.
 16 Ut eruaris à muliere aliena, & ab extra- nea, quæ mollit sermones suos;
 17 Et relinquit ducem libertatis suæ,
 18 Et pacti Dei sui oblita est: inclinata est enim ad mortem domus ejus, & ad inferos semitæ ipsius.
 19 Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non revertentur, nec apprehendent semitas vitæ.
 20 Ut ambules in via bona: & calles iusto- rum custodias.
 21 Qui enim recti sunt, habitabunt in terra, & simplices permanebunt in ea.
 22 * Impii verò de terra pendunt: & qui iniquè agunt, auferentur ex ea.

C A P U T I I I.

Sapientiæ vitam prolongat: misericordia, & veritas non deserenda: fiducia in Deum: timor Dei: honorandus Deus: correctio Dei cum lætitiâ ferenda: sapientiæ laus: sapientiam sequentibus omnia prospera: amico statim dandum, nec ei malefaciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & pio- rum beneficiò.

1 **F**ili mi, ne obliviscaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum custodiat.
 2 Longitudinem enim tuum dierum, & annos vitæ, & pacem apponent tibi.
 3 Misericordia, & veritas te non deserant, circumda eas gutturi tuo, & describe in ta- bulis cordis tui:

4 Et invenies gratiam, & disciplinam bo- nam coram Deo, & hominibus.
 5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
 6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos:
 7 * Ne sis sapiens apud te ipsum: time Deum, & recede à malo:
 8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irri- gatio ossium tuorum.
 9 * Honora Dominum de tua substantia, de primitiis omnium frugum tuarum da ei:
 10 Et implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.
 11 * Disciplinam Domini, fili mi, ne abici- as: nec deficias, cum ab eo corripieris:
 12 Quem enim diligit Dominus corripit: & quasi pater in filio complacet.
 13 Beatus homo, qui invenit sapientiam, & qui affluit prudentia.
 14 Melior est acquisitio ejus negotiatione argenti, & auri primi, & purissimi fructus ejus:
 15 Pretiosior est cunctis opibus: & om- nia, quæ desiderantur, huic non valent comparari.
 16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in sinistra illius divitiæ, & gloria.
 17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes semitæ illius pacificæ.
 18 Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, fundavit terram, stabilivit cæcos prudentia.
 19 Sapientiæ illius eruperunt abyssi, & nu- bes rosæ concreverunt.
 20 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Custodi legem, atque consilium.
 21 Et erit vita animæ tuæ, & gratia faci- bus tuis.
 22 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impingerit:
 23 Si dormieris, non timebis: quiesces, & suavis erit somnus tuus.
 24 Ne paveas repentino terrore, & irruen- tes tibi potentias impiorum.
 25 Dominus enim erit in latere tuo, & cu- stodiet pedem tuum, ne capiaris.
 26 Noli prohibere benefacere eum, qui potest: si vales, & ipse benefac.
 27 Ne dicas amico tuo: Vade, & revertere: cras dabo tibi: cum statim possis dare.
 28 Ne moliaris amico tuo malum, cum il- le in te habeat fiduciam.
 29 Ne contendas adversus hominem frus- trâ, cum ipse tibi nihil mali fecerit.
 30 * Ne emuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus.
 31 Quia abominatio Domini est omnis illulor, & cum simplicibus termocinatio ejus.
 32 Egestas à Domino in domo impii: ha- bitacula autem iustorum benedicentur.
 33 Ipse deludet illulores, & manufactis da- bit gratiam.
 34 Gloriam sapientes possidebunt: stulto- rum exaltatio, ignominia.

B

A.

Ps. lxxv. b. lxxv. lxxv. 16.

B

C A

Rom. 12. d. 16. B

Tob. 4. b. 7. Luc. 14. c. 13.

Heb. 12. b. 5. Apoc. 1. d. 19.

C

D

Psal. 50. A.

C A

CAPUT IV.

Sapiens suo exemplo hortatur quærens sapientiam, cuius explicat utilitatem: via impiorum declinanda, & iustorum amplectenda: de custodia cordis, oris, & gressuum.

- 1 Audite, filii, disciplinam patris, & attendite, ut sciatis prudentiam. 2 Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis. 3 Nam & ego filius sui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea. 4 Et docebat me, atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum, custodi præcepta mea, & vives. 5 Posside sapientiam, posside prudentiam: ne obliviscaris, neque declines à verbis oris mei. 6 Ne dimittas eam, & custodiet te: diliget eam, & conservabit te. 7 Principium sapientiæ posside sapientiã, & in omni possessione tua acquirere prudentiã. 8 Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus. 9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inelyta proteget te. 10 Audi, fili mi, & suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ. 11 Viam sapientiæ monstro tibi, ducam te per semitas aequitatis: 12 Quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum. 13 Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua. 14 Ne delesteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. 15 Fuge ab ea, nec transeas per illam: declina, & desere eam. 16 Non enim dormiunt, nisi malefecerint: & rapitur somnus ab eis, nisi supplantaverint. 17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt. 18 Iustorum autem semita, quasi lux splendens, procedit, & crescit usque ad perfectam diem. 19 Via impiorum tenebrosa: nesciunt, ubi corruant. 20 Filii mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam. 21 Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui: 22 Vita enim sunt invenientibus ea, & universæ carni sanitas. 23 Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit: 24 Remove à te os pravum, & detrahentia labia sint procul à te. 25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. 26 Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur. 27 Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: verte pedem tuum à malo: vias enim, quæ à dextris sunt, novit Dominus: perverſæ verò sunt, quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAPUT V.

Vitare jubet meretricem, ne labores, & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

- 1 Fili mi, attende ad sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam. 2 Ut custodiã cogitationes, & disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallaciã mulieris. 3 Favus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus: 4 Novissima autem illius amara quasi absinthium, & acuta quasi gladius biceps. 5 Pedes ejus descendunt in morem, & ad inferos gressus illius penetrant. 6 Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus ejus, & investigabiles. 7 Nunc ergo, fili mi, audi me, & ne recedas à verbis oris mei. 8 Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus. 9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli. 10 Ne forte implentur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena. 11 Et gemas in novissimis, quando consumpseris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas: 12 Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum; 13 Nec audivi vocem docentium me, & magistris non inclinavi aurem meam? 14 Penè fui in omni malo, in medio Ecclesiæ, & synagogæ. 15 Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui: 16 Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide. 17 Habeto eas solus, nec sint alij participes tui. 18 Sit vena tua benedicta, & lateat cum muliere adolescentiæ tuæ. 19 Cervæ charissima, & gratissimus hinnulus: ubera ejus inebrient te in omni tempore, in amore ejus delectare jugiter. 20 Quare seduceris, fili mi, ab aliena, & forveris in sinu alterius? 21 * Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus ejus considerat. 22 Iniquitates suæ capiunt impium, & sinibus peccatorum suorum coltingitur. 23 Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipitur.

CAPUT VI.

Sponsori, ut fidem datam liberet, laborandum: pigrum fornicæ exemplo excitat ad laborem: apostatam describit: sex, quæ Dominus odit: exhortatur ad legem custodiam, utque mulieris pulchritudinem non concupiscat, sed consortium vitæ adulteræ.

- 1 Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, 2 Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. 3 Fac ergo, quod dico, fili mi, & remeti ipsum libera:

- libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum: 4 Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ. 5 Eructe quasi damula de manu, & quasi avis de manu aucupis. 6 Vade ad fornicam, o piger, & considera vias ejus, & discere sapientiam. 7 Quæ, cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, 8 Parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedit. 9 Usquequò, piger, dormies? quando confurges è somno tuo? 10 * Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum confices manus, ut dormias: 11 Et veniet tibi, quasi viator, egestas; & pauperies, quasi vi armatus. Si verò impiger fueris, veniet ut fons mellis tua, & egestas longè fugiet à te. 12 Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, 13 Annuit oculis, terit pede, digito loquitur, 14 Pravo corde machinatur malum, & omnitempore jurgia seminat. 15 Huic extemplo veniet perditio sua, & subito conteretur, nec habebit ultra medicinam. 16 Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus: 17 Oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, 18 Cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, 19 Proferentem mendacia, testem fallacem, & eum, qui seminat inter fratres discordias. 20 Conserva, fili mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. 21 Liga eam in corde tuo jugiter, & circumdanda gutturi tuo. 22 Cum ambulaveris, gradiantur tecum: cum dormieris, custodiant te, & vigilans loquere cum eis. 23 Quia mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ increpacio disciplina: 24 Ut custodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ. 25 Non concupiscat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius: 26 Pretium enim scorti vix est unius panis: mulier autem viri pretiosam animam capit. 27 Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? 28 Aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus? 29 Sic, qui ingreditur ad mulierem Proximi sui, non erit mundus, cum tetigerit eam. 30 Non grandis est culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim, ut esurientem impleat animam. 31 Deprehensus quoque reddet septuplum, & omnem substantiam domus suæ tradet. 32 Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam:

- 33 Turpitudinem, & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur: 34 Quia zelus, & furor viri non parcat in die vindictæ. 35 Nec acquiescet cujusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

CAPUT VII.

Hortatur adolescentem ad sapientiæ amplectendum, & mandatorum custodiam: utque scortorum blanditiis, quas latè describit, evitet.

- 1 Fili mi, custodi sermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili, 2 Serva mandata mea, & vives: & legem meam quasi pupillam oculi tui: 3 Liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabulis cordis tui. 4 Dic sapientiæ, soror mea es: & prudentiam voca amicum tuam, 5 Ut custodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba sua dulcia facit. 6 De fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi, 7 Er video parvulos, considero recedem juvenem, 8 Qui transit per plateam juxta angulum, & propè viam domus illius graditur. 9 In obscuro, ad vesperascente die, in noctis tenebris, & caligine. 10 Et ecce occurrit illi mulier ornata meretricio, preparata ad capiendâs animas: garula, & vaga. 11 Quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, 12 Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians. 13 Apprehensumque deosculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, dicens. 14 Victimam pro salute voti, hodie reddidi vota mea. 15 Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, & reperi. 16 Intexui funibus lectulum meum, stravi tapetibus pietis ex Aegypto, 17 Aspersi cubile meum myrrha, & aloë, & cinnamomo. 18 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies. 19 Non est enim vir in domo sua, abiit via longissima. 20 Sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam. 21 Irretivit cum multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum. 22 Statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lascivians, & ignorans, quòd ad vincula stultus trahatur, 23 Donec transigat sagitta jecur ejus: velut si avis festinet ad laqueum, & nescit, quòd de periculo animæ illius agitur. 24 Nunc ergo, fili mi, audi me, & attende verbis oris mei. 25 Ne abstrahatur in viis illius inens tua: neque decipiaris semitis ejus. 26 Multos enim vulneratos dejecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea. 27 Vie inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPUT VIII.

Sapientia ad sui amplexum invitat : se quoque multis modis commendat , quodque sit Deo coeterna , cum ipso cuncta componens : quam quærentes , beati ; spernentes verò , miseri tandem evadent .

- A 1. Numquid non sapientia clamitat , & prudentia dat vocem suam ?
- 2 In summis , excelſisque verticibus ſupraviam , in medijs ſemitis ſtans .
- 3 Juxta portas civitatis in iſſis foribus loquitur , dicens :
- 4 O viri , ad vos clamito , & vox mea ad filios hominum .
- 5 Intelligite parvuli aſtutiam , & inſipientes animadverteite .
- 6 Audite , quoniam de rebus magnis locutura ſum : & aperientur labia mea , ut recta prædicent .
- 7 Veritatem meditabitur guttur meum , & labia mea deteſtabuntur impium .
- 8 Juſti ſunt omnes ſermones mei , non eſt in eis pravum quid , neque perverſum .
- 9 Recti ſunt intelligentibus , & æqui inventientibus ſcientiam .
- B 10 Accipite diſciplinam meam , & non pecuniam : doctrinam magis , quàm aurum eligit .
- 11 Melior eſt enim ſapientia cunctis pretioſiſſimis : & omne deſiderabile ei non poſſeſt comparari .
- 12 Ego ſapientia habito in conſilio , & eruditio interſum cogitationibus .
- 13 Timor Domini odit malum : arrogantiam , & ſuperbiam : & viam pravam , & os bilingue deteſtor .
- 14 Meum eſt conſilium , & æquitas , mea eſt prudentia , mea eſt fortitudo .
- 15 Per me reges regnant , & legum conditores juſta decernunt :
- 16 Per me principes imperant , & potentes decernunt juſtitiam .
- 17 Ego diligentes me diligo : & qui manè vigilant ad me , inventient me .
- 18 Mecum ſunt divitiæ , & gloria , opes ſuperbæ , & juſtitia .
- C 19 Melior eſt enim fructus meus auro , & lapide pretioſo , & gemina mea argento electo .
- 20 In vijs juſtitie ambulo , in medio ſemitarum judicij ,
- 21 Ut dicem diligentes me , & theſauros eorum replcam .
- 22 Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum , antequam quidquam faceret à principio .
- 23 Ab æterno ordinata ſum , & ex antiquis antequam terra fieret .
- 24 Nondum erant abyſſi , & ego jam concepta eram : necdum fontes aquarum eruperant ,
- 25 Necdum montes gravi mole conſtituerant : ante colles ego parturiebar :
- 26 Adhuc terram non fecerat , & flumina , & cardines orbis terræ .
- D 27 Quando præparabat cælos , aderam :

- quando certa lege , & gyro vallabat abyſſos : 28 Quando æthera firmabat ſuſſum , & labrabat fontes aquarum .
- 29 Quando circumdabat mari terminum ſuum , & legem ponebat aquis , ne tranſirent fines ſuos : quando appendebat fundamenta terræ .
- 30 Cum eo eram cuncta componens : & delectabar per ſingulos dies , ludens coram eo omni tempore .
- 31 Ludens in orbe terrarum : & delicia mea , eſſe cum filiis hominum .
- 32 Nunc ergo , filii , audite me : Beati , qui cuſtodiant vias meas .
- 33 Audite diſciplinam , & eſtote ſapientes , & nolite abiicere eam .
- 34 Beatus homo , qui audit me , & qui vigilat ad fores meas quotidie , & obſervat ad poſtes oſſis mei .
- 35 Qui me invenierit , inveniet vitam , & hauriet ſalutem à Domino .
- 36 Qui autem in me peccaverit , lædet animam ſuam . Omnes , qui me oderunt , diligunt mortem .

CAPUT IX.

Sapientia , domo ſibi ædificata , omnes ad ſe allicit , vitam prærogat , & à muliere ſtulta , ac vaga liberat : porro eruditio nem , & correptionem non ſuſcipiet impius , ac deriſor ſed juſtus , & ſapient .

- 1 Sapientia ædificavit ſibi domum , excelsit columnas ſeptem .
- 2 Immolavit victimas ſuas , miſcuit vinum , & propoſuit menſam ſuam .
- 3 Miſit ancillas ſuas , ut vocarent ad aream , & ad mcenia civitatis .
- 4 Si quis eſt parvulus , veniat ad me . Et inſipientibus locuta eſt .
- 5 Venite , comedite panem meum , & bibite vinum , quod miſcui vobis .
- 6 Relinquire infantiam , & vivite , & ambulate per vias prudentie .
- 7 Qui erudit deriſorem , ipſe injuriam ſibi facit : & qui arguit impium , ſibi maculam generat .
- 8 Noli arguere deriſorem , ne oderit te . Argue ſapientem , & diligit te .
- 9 Da ſapienti occaſionem , & addetur ei ſapientia . Doce inſtutum , & ſeſtimabit accipere .
- 10 * Principium ſapientie , timor Domini : & ſcientia Sanctorum , prudentia .
- 11 Per me enim multiplicabuntur dies tui , & addentur tibi anni vite .
- 12 Si ſapientis fueris , tibi metipſi eris : ſi autem illuſor , ſolus portabis malum .
- 13 Mulier ſtulta , & clamorſa , plenaque illecebris , & nihil omnino ſciens .
- 14 Sedit in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo urbis loco ,
- 15 Ut vocaret tranſeuntes per viam , & pergentes itinere ſuo .
- 16 Qui eſt parvulus , declinet ad me . Et vcordi locuta eſt .
- 17 Aqua ſurtivæ dulciores ſunt , & panis abſconditus ſuavior .
- 18 Et ignoravit , quòd ſibi ſint gigantes , & in profundis inferno convivæ ejus .

PARABOLÆ SALOMONIS CAPUT X.

Alternat ſermonem de filio ſapiente & ſtulto , iſto & impio , operante & oſioſo , ſimplici & pravo : de charitate , & odio : de bono lingua , & eſuſque malo .

- A 1 Filius ſapientis lætificat patrem : filius verò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ .
- 2 * Nil proderunt theſauri in pietatis : juſtitia verò liberabit à morte .
- 3 Non affligit Dominus fame animam juſti , & inſidias impiorum ſubvertet .
- 4 Egeſtatem operata eſt manus remiſſa : manus autem fortium divitijs parat .
- 5 Qui nimitur mendacijs , hic paſcit ventos , idem autem ipſe ſequitur aves volantes .
- 6 Qui congregat in meſſe , filius ſapientis eſt : qui autem ſterit æſtate , filius conſuſionis .
- 7 Memoria juſti cum laudibus : & nomen impiorum putrefcet .
- 8 Sapiens corde præcepta ſuſcipit : ſtultus cæditur labijs .
- 9 Qui ambulat ſimpliciter , ambulat confidenter : qui autem depravat vias ſuas , manifeſtus erit .
- 10 * Qui annuit oculo , dabit dolorem : & ſtultus labijs verberabitur .
- 11 Vena vitæ , os juſti : & os impiorum operit iniquitatem .
- 12 Odium ſuſcitatur rixas : & univerſa delicta operit charitas .
- 13 In labijs ſapientis invenitur ſapientia : & virga in dorſo ejus , qui indiget corde .
- 14 Sapientes abſcondunt ſcientiam : os autem ſtulti conſuſionem proximum eſt .
- 15 Subſtantia divitis , urbs fortitudinis ejus : pavor pauperum , egeſtas eorum .
- 16 Opus juſti ad vitam : fructus autem impii ad peccatum .
- 17 Via vitæ , cuſtodienti diſciplinam : qui autem increpationes relinquit , errat .
- 18 Abſcondunt odium labia mendacis : qui profert contumeliam , inſipiens eſt .
- 19 In multiloquio non deerit peccatum : qui autem moderatur labia ſua , prudentiſſimus eſt .
- 20 Argentum electum , lingua juſti : cor autem impiorum pro nihilo .
- 21 Labia juſti eruditur plurimos : qui autem indocti ſunt , in cordis egeſtate moriuntur .
- 22 Benedictio Domini divites facit , nec ſociabitur eis afflictio .
- 23 Quasi per riſum ſtultus operatur ſcelus : ſapientia autem eſt viro prudentia .
- 24 Quod timet impius , veniet ſuper eum : deſiderium ſuum juſtis dabitur .
- 25 Quasi tempeſtas tranſiens non erit impius : juſtus autem quali fundamentum ſempiternum .
- 26 Sicut acetum dentibus , & ſumus oculis , ſic piger his , qui miſerunt eum .
- 27 Timor Domini apponet dies : & anni impiorum breviabuntur .
- 28 Expectatio juſtorum læticia : ſpes au-

- tem impiorum peribit .
- 29 Fortitudo ſimplicis via Domini : & pavor his , qui operantur malum .
- 30 Juſtus in æternum non commovebitur : impii autem non habitabunt ſuper terram .
- 31 Os juſti parturiet ſapientiam : lingua pravorum peribit .
- 32 Labia juſti conſiderant placita : & os impiorum perverſa .

CAPUT XI.

Æquitas , & juſtitia cæterarumque virtutum commoda , & vitiorum , ac vanarum divitiarum incommoda .

- A 1 Statéra dolofa , abominatio eſt apud Dominum : & pondus æquum , voluntas ejus .
- 2 Ubi fuerit ſuperbia , ibi erit & contumelia : ubi autem eſt humilitas , ibi & ſapientia .
- 3 Simplicitas juſtorum dirigit eos : & ſupplantatio perverſorum vaſtabit illos .
- 4 * Non proderunt divitiæ in die ultionis : juſtitia autem liberabit à morte .
- 5 Juſtitia ſimplicis dirigit viam ejus : & in impietate ſua corrumpit impius .
- 6 Juſtitia rectorum liberabit eos : & in inſidijs ſuis capientur iniqui .
- 7 Mortuo homine impio , nulla erit ultra ſpes : & expectatio ſolicitorum peribit .
- 8 Juſtus de anguſtia liberatus eſt : & tradetur impius pro eo .
- 9 Simulator ore decipit amicum ſuum : juſti autem liberabuntur ſcientia .
- 10 In bonis juſtorum exultabit civitas : & in perditione impiorum erit laudatio .
- 11 Benedictio juſtorum exaltabit civitas : & ore impiorum ſubvertetur .
- 12 Qui deſpicit amicum ſuum , indigens corde eſt : vir autem prudens tacebit .
- 13 Qui ambulat fraudulenter , revelat arcana : qui autem fidelis eſt animi , celat amici commillium .
- 14 Ubi non eſt gubernator , populus corrumpet : ſalus autem , ubi multa conſilia .
- 15 Alligetur malo , qui ſidem facit pro extraneo : qui autem cavet laqueos , ſecurus erit .
- 16 Mulier gratioſa inveniet gloriam : & robuſti habebunt divitijs .
- 17 Benefacit animæ ſuæ vir miſericors , qui autem crudelis eſt , etiam propinquos abiicit .
- 18 Impius facit opus inlabile : ſeminanti autem juſtitiam merces fidelis .
- 19 Clementia præparat vitam : & ſeditio malorum mortem .
- 20 Abominabile Domino cor pravum : & voluntas ejus in iis , qui ſimpliciter ambulant .
- 21 Manus in manu non erit innocens in malis : ſemen autem juſtorum ſalvabitur .
- 22 Circulus aureus in naribus ſuis : mulier pulchra , & fatua .
- 23 Deſiderium juſtorum omne bonum eſt : præſtolatio impiorum furor .
- 24 Alii dividunt propria , & ditiores fiunt : alii rapiunt non ſua , & ſemper in egeſtate ſunt .
- 25 Anima , quæ benedicit , impinguabitur : & qui inebriat , ipſe quoque inebriabitur .
- 26 Qui abſcondit frumenta , maledicetur

Sup. 10.

B

C

D

in populis : benedictio autem super caput venturiam .
 27 Bene confurgit diluculo, qui querit bona: qui autem investigator malorum est, operimetur ab eis.
 28 Qui confidit in divitiis suis, corruct: iusti autem quasi virens folium germinabunt.
 29 Qui conturbat domum suam, possidebit ventos: & qui stultus est, serviet sapienti.
 30 Fructus iusti lignum vitæ: & qui suscipit animas, sapiens est.
 31 Si iustus in terra recipit: quanto magis impius, & peccator?

CAPUT XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam, & eam odiente: de impio & iusto, operante & otioso, stulto & sapiente, & de bonis, ac malis lingua.

Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est.
 2 Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis, impie agit.
 3 Non roborabitur homo ex impietate: & radix iustorum non commovebitur.
 4 Mulier diligens corona est viro suo: & putredo in ossibus ejus, quæ confusiones res dignas gerit.
 5 Cogitationes iustorum iudicia: & consilia impiorum fraudulenta.
 6 Verba impiorum insidiantur sanguini: os iustorum liberabit eos.
 7 Vere impios, & non erunt: domus autem iustorum permanebit.
 8 Doctrina sua noceat vir: qui autem vanus, & excors est, patebit contemptui.
 9 Melior est pauper, & sufficiens sibi, quam gloriosus, & indigens pane.
 10 Novit iustus jumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia.
 11 Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem sectatur otium, stultissimus est.
 Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.
 12 Desiderium impii munimentum est pessimorum: radix autem iustorum proficiet.
 13 Propter peccata laborum ruina proximat malo: effugiet autem iustus de angustia.
 14 De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei.
 15 Via stulti recta in oculis ejus: qui autem sapiens est, audit consilia.
 16 Farus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est.
 17 Qui, quod novit, loquitur, iudex iusticie est: qui autem mentitur, testis est fraudulenti.
 18 Est, qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientia: lingua autem sapientium sanitas est.
 19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem testis est repentinus, concinnat linguam mendacii.

r. Petr. 4. d. 19.

A

B

* Eccli. 10. d. 30.

* Eccli. 10. d. 30.

C

20 Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis incunt consilia, sequitur eos gaudium.
 21 Non contristabit iustum, quidquid ei acciderit: impius autem replebitur malo.
 22 Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent ei.
 23 Homo versutus celat scientiam: & cor insipientium provocat stultitiam.
 24 Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tribuitur serviet.
 25 Mœror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur.
 26 Qui negligit damnum propter amicum, iustus est: iter autem impiorum decipiet eos.
 27 Non inveniet fraudulenti lucrum: & substantia hominis erit auri pretium.
 28 In semita iusticie, vita: iter autem devium ducit ad mortem.

CAPUT XIII.

De filio sapiente: de oris custodia, & inconsiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, substantia festinata, & dilatione spei: omnia cum consilio agenda, & cum sapientibus gradendam: de parcente virga, & insaturabili ventre impii.

Filius sapiens, doctrina patris: qui autem illudor est, non audit, cum arguitur.
 2 De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem pravicatorum iniqua.
 3 Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.
 4 Vult, & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.
 5 Verbum mendax iustus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.
 6 Iusticia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorum supplantat.
 7 Est quasi dives, cum nihil habeat: & est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.
 8 Redemptio animæ viri, divitiæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet.
 9 Lux iustorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.
 10 Inter superbos semper jurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.
 11 Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
 12 Spes, quæ deserit, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.
 13 Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem tinet præceptum, in pace versabitur.
 Anima dolose errant in peccatis: iusti autem misericordes sunt, & miserantur.
 14 Lex sapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.
 15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.
 16 Astutus omnia agit cum consilio: qui autem farus est, aperit stultitiam.
 17 Nuncius impii cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.
 18 Egestas, & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit ar-

gucn-

guenti, glorificabitur.
 19 Desiderium si compleatur, delectat animum: detestantur stulti eos, qui fugiunt mala.
 20 Quicum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.
 21 Peccatores persequitur malum: & iusti retribuentur bona.
 22 Bonus relinquit hæredes filios, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.
 23 Multi cibi in novilibus patrum: & aliis congregantur absque iudicio.
 24 Qui parit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.
 25 Iustus comedit, & replet animam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

CAPUT XIV.

Sapientia, & stultitia variæ conditiones: prudentia quovis status debite regulatur, qua quis ad misericordiam movetur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

Sapientis mulier ædificat domum suam: insipiens extructam quoque manibus destruet.
 2 Ambulans recto itinere, & timens Deum despicitur ab eo, qui infami graditur via.
 3 In ore stulti virga superbia: labia autem sapientium custodiunt eos.
 4 Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.
 5 Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis.
 6 Querit derisor sapientiam, & non invenit: doctrina prudentium facilis.
 7 Vade contra virum stultum, & nescit labia prudentie.
 8 Sapientia callidi est intelligere viam suam: & imprudentia stultorum errans.
 9 Stultus illudet peccatum, & inter iustos morabitur gratia.
 10 Cor, quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscbitur extraneus.
 11 Domus impiorum debetitur: tabernacula verò iustorum germinabunt.
 12 Est via, quæ videatur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem.
 13 Risus dolore miscbitur, & extrema gaudii luctus occupat.
 14 Viis suis replebitur stultus, & super eum erit vir bonus.
 15 Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.
 Filio doloso nihil erit boni: servo autem sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via ejus.
 16 Sapiens timet, & declinat à malo: stultus transiit, & confidit.
 17 Impatiens operabitur stultitiam: & vir versutus odiosus est.
 18 Possidebunt parvuli stultitiam, & expectabunt astuti scientiam.
 19 Jacebunt mali ante bonos: & impii ante portas iustorum.
 20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici verò divitem multum.
 21 Qui despicit proximum suum, peccat:

qui autem miseretur pauperis, beatus erit.
 Qui credit in Domino, misericordiam diligit.
 22 Errant, qui operantur malum: misericordia, & veritas præparant bona.
 23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.
 24 Corona sapientium, divitiæ eorum: stultitias stultorum, imprudentia.
 25 Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis.
 26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filius ejus erit spes.
 27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis.
 28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.
 29 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.
 30 Vita carni, sanitas cordis: putredo ossium, invidia.
 31 Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miseretur pauperis.
 32 In malitia sua expelletur impius: sperat autem iustus in morte sua.
 33 In corde prudentis requiescit sapientia, & indoctos quoque erudit.
 34 Iusticia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum.
 35 Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam ejus inutilis sustinetur.

CAPUT XV.

Responsio mollis: lingua sapientis, & immoderata: fortitudo domus iusti: vitium impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: securus a mens: vocari ad altera: vir iracundus, & rixosus: laus patientis: iter pigerum: domus superborum: fides, & misericordia purgantur peccata: de abiiciente disciplina: laus timoris Domini, & humilitatis.

Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitatur furorem.
 2 Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam.
 3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos, & malos.
 4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.
 5 Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutus fiet.
 In abundanti iusticia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
 6 Domus iusti plurima fortitudo: & in fructibus impii conturbatio.
 7 Labia sapientium disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit.
 8 Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota iustorum placabilia.
 9 Abominatio est Domino via impii: qui sequitur iustitiam, diligitur ab eo.
 10 Doctrina mala deserent viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.
 11 Infernus, & perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum?

D

* Infr. 17. d. 25.

A Infr. 25. d. 15.

B Infr. 21. d. 27. Eccli. 34. c. 11.

12 Non amat pestilens eum, qui se corrigit: nec ad sapientes graditur.
 13 * Cor gaudens exultat faciem: in more animi desicitur spiritus.
 14 Cor sapientis querit doctrinam: & os stultorum patitur imperitia.
 15 Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi iuge convivium.
 16 Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni, & infatigabiles.
 17 Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio.
 18 Vir iracundus, provocat rixas: qui patiens est, mitigat fuscitatas.
 19 Iter pigrorum quasi scpes spinarum: via iustorum absque offendiculo.
 20 Filius sapiens laticat patrem: & stultus homo despicit matrem suam.
 21 Stulticia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos.
 22 Dissipantur cogitationes, ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consilii, confirmantur.
 23 Letatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.
 24 Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.
 25 Domum superborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.
 26 Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
 27 Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.
 28 Mens iusti meditatur obedientiam: os impiorum redundat malis.
 29 Longè est Dominus ab impiis: & orationes iustorum exaudiet.
 30 Lux oculorum laticat animam: fama bona impinguat ossa.
 31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.
 32 Qui abiicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquisivit increpationibus, possessor est cordis.
 33 Timor Domini, disciplina sapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CAPUT XVI.

Homo animam præparat: Deus spirituum ponderator, linguam, viasque hominum dirigit, omnia propter seipsum operans, cui abominatio est omnis arrogans: misericordia redimuntur peccata: pondus, & statera Dei iudicia: indignatio, & clementia regis: laus sapientiæ, prudentiæ, eruditæ, ac dulcis in verbo, & patientis: vituperatur insipiens, & perversus: sortes à Domino temperantur.

1 **H**ominis est animam præparare: & Domini gubernare linguam.
 2 * Omnes viæ hominis patent oculis ejus: spirituum ponderator est Dominus.
 3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

* Infr. 16. d. 6.

* Infr. 1. d. 2.

4 Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: impium quoque ad diem malum.
 5 Abominatio Domini eſt omnis arrogans: etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens.
 6 * Miſericordia, & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinat à malo.
 7 Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.
 8 Melius eſt parum cum juſtitia, quam multi fructus cum iniquitate.
 9 Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere grefſus ejus.
 10 Divinatio in labiis regis, in iudicio non errabit os ejus.
 11 Pondus, & ſtatera iudicia Domini ſunt: & opera ejus omnes lapides ſacculi.
 12 Abominabiles regi, qui agunt impie: quoniam juſtitia firmatur ſolium.
 13 Voluntas regum labia juſta: qui recta loquitur, diligitur.
 14 Indignatio regis, nuncii mortis: & vir ſapientis placcabit eam.
 15 In hilaritate vultus regis, vita: & clementia ejus quaſi imber ferotinus.
 16 Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: & acquirere prudentiam, quia pretioſior eſt argento.
 17 Semita iuſtorum declinat mala: cuſtos anima ſua ſervat viam ſuam.
 18 Contritionem præcedit ſuperbia: & ante ruinam exaltatur ſpiritus.
 19 Melius eſt humiliari cum mitibus, quam dividere ſpolia cum ſuperbis.
 20 Eruditus in verbo reperiet bona: & qui ſperat in Domino, beatus eſt.
 21 Qui ſapient eſt corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, majora percipiet.
 22 Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum fatuitas.
 23 Cor ſapientis erudit os ejus: & labiis ejus addet gratiam.
 24 Favus mellis, composita verba: dulcedo anima, ſanitas oſſium.
 25 Eſt via, quæ videtur homini recta: & noviffima ejus ducunt ad mortem.
 26 Anima laborantis laborat ſibi, quia compulſit eum os ſuum.
 27 Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardeſcit.
 28 Homo perversus ſuſcit litas: & verborum ſeparat principes.
 29 Vir iniquus lætat amicum ſuum: & ducit eum per viam non bonam.
 30 Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia ſua perſicit malum.
 31 Corona dignitatis ſeneſtus, quæ in viſi juſtitia reperietur.
 32 Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.
 33 Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur.

C A

CAPUT XVII.

Buccella ſicca cum gaudio: ſervus ſapientis: Dominus corda probat: deſpiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona ſenium: celant delictum: fatuus in ſtultitia confidens: ſtulto inuſiles divitiæ: aliam faciens domum ſuam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens: ſpiritus triſtis: ſtultus tacens.

1 **M**elior eſt buccella ſicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio.
 2 * Servus ſapientis dominabitur filiis ſtultis, & inter fratres hereditatem dividet.
 3 Sicut igne probatur argentum, & aurum camino: ita corda probat Dominus.
 4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.
 5 * Qui deſpicit pauperem, exprobrat factorem ejus: & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.
 6 Corona ſenium filii filiorum: & gloria filiorum patres eorum.
 7 Non decent ſtultum verba composita: nec principem labium mentiens.
 8 Gemma gratiſſima, expectatio præſtolantis: quocumque ſe vertit, prudenter intelligit.
 9 Qui celat delictum, querit amicitias: qui altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.
 10 Plus proſicit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud ſtultum.
 11 Semper jurgia querit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum.
 12 Expedi magis urſæ occurrere raptis ſæcibus, quam fatuo confidenti in ſtultitia ſua.
 13 * Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus.
 14 Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum: & antequam patiamur contumeliam, iudicium deſerit.
 15 * Qui juſtificat impium, & qui condemnat juſtum, abominabilis eſt uterque apud Deum.
 16 Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cum ſapientiam emere non poſſit? Qui aliam facit domum ſuam, querit ruinam: & qui evitat diſcere, incidet in mala.
 17 Omni tempore diligit, qui amicus eſt: & frater in anguſtiis comprobatur.
 18 Stultus homo plaudet manibus, cum ſpoſonderit pro amico ſuo.
 19 Qui meditatur diſcordias, diligit rixas: & qui exalat oſtium, querit ruinam.
 20 Qui perversi cordis eſt, non inveniet bonum: & qui vertit linguam, incidet in malum.
 21 Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam: ſed nec pater in fatuo lætabitur.
 22 * Animus gaudens atatem floridam facit: ſpiritus triſtis exſiccet oſſa.
 23 Munera de ſinu impius accipit, ut pervertat ſententias iudicii.
 24 * In facie prudentis lucet ſapientia: oculi ſtultorum in ſinibus terræ.
 25 Ira patris, filius ſtultus: & dolor matris, quæ genuit eum.
 26 Non eſt bonum damnum inferre juſto, nec percutere principem, qui recta iudicat.

27 * Qui moderatur ſermones ſuos, doctus, & prudens eſt: & pretioſi ſpiritus vir eruditus.
 28 Stultus quoque ſi tacuerit, ſapienter reputabitur: & ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

CAPUT XVIII.

De reſeſſu ab amico: de incorrigibili: non deviantum à veritate: os ſtulti: juſtus ſe accuſans: frater juvans fratrem: fructus ovium: mulier bona, & mala: locutio divitis, & pauperis: vir amicabile.

1 **O**ccafiones querit, qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis.
 2 Non recipit ſtultus verba prudentiæ: niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ejus.
 3 Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia, & opprobrium.
 4 Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens redundans fons ſapientiæ.
 5 Accipere perſonam impii non eſt bonum, ut declines à veritate iudicii.
 6 Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os ejus jurgia provocat.
 7 Os ſtulti contritio ejus: & labia ipſius, ruina animæ ejus.
 8 Verba bilinguis quaſi ſimplicia: & ipſa perveniunt uſque ad interiora ventris.
 9 Pigrum deſicit timor: animæ autem eſſeminatorum eſurient.
 10 Qui mollis, & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.
 11 Turreſ fortiffima, nomen Domini: ad ipſum currit juſtus, & exaltabitur.
 12 Subſtantia divitis urbs roboris ejus, & quaſi murus validus circumdans eum.
 13 Antequam coneratur, exaltatur cor hominis: & antequam gloriſicetur, humiliatur.
 14 * Qui prius reſpondet, quam audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum.
 15 Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam: ſpiritus vero ad iracundum facilem quis poterit ſuſtinere?
 16 Cor prudens poſſidebit ſcientiam: & auris ſapientium querit doctrinam.
 17 Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes ſpatium ei facit.
 18 Juſtus, prior eſt accuſator ſui: venit amicus ejus, & intelligit eum.
 19 Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes quoque dijudicat.
 20 Frater, qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma: & iudicia quaſi veſtes urbium.
 21 De fructu oris viri replebitur venter ejus: & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eum.
 22 Mors, & vita in manu linguæ, qui diligunt eam, comedent fructus ejus.
 23 Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: & hauriet jucunditatem à Domino.
 24 Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus eſt, & impius.

* Jacob. 1. c. 19.

A

B

* Eccl. 11. c. 3.

D

23 Cum obsecrationibus loquetur pauper: & dives effabitur rigidus. 24 Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quam frater.

CAPUT XIX.

Pauper ambulans in simplicitate: divitiis addunt amicos: verba sectans: falsus testis: non decet stultum deliciae: doctrina per patientiam probatur: ira, & hilaritas regis: mulier litigiosa: uxor prudens datur a Deo: pigritia: praecipua custodia: misericordia in pauperem: eruditio filii: exceptio consilii: vir mendax: timor Domini: pigritia: pestilens: inobediens parentibus: testis iniquus: derisores.

Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam dives corquens labia sua, & insipiens. 2 Ubi non est scientia animae, non est bonum: & qui festinus est pedibus, offendet. 3 Stulticia hominis supplantat gressus ejus: & contra Deum fervet animo suo. 4 Divitiis addunt amicos plurimos: a paupere autem, & hi, quos habuit, separantur. 5 * Testis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet. 6 Multi colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis. 7 Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper & amici procul recesserunt ab eo. 8 Qui tantum verba sectatur, nihil inleabit: qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiae inveniet bona. 9 Falsus testis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit. 10 Non decet stultum deliciae, nec servum dominari principibus. 11 Doctrina viri per patientiam noscitur: & gloria ejus est iniqua praeteregre. 12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & sicut ros super herbam, ita & hilaritas ejus. 13 Dolor patris, filius stultus: & recta jugiter persistantia, litigiosa mulier. 14 Domus, & divitiis dantur a parentibus: a Domino autem propriis uxor prudens. 15 Pigritudo immittit soporem, & anima dissoluta esturiet. 16 Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit viam suam, inortificabitur. 17 Fecneratur Domino, qui miseretur pauperis: & vicissitudinem suam reddet ei. 18 Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam. 19 Qui impatiens est, sustinebit damnum: & cum rapuerit, aliud apponet. 20 Audi consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis. 21 Multae cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit. 22 Homo indigens misericors est: & melior est pauper, quam vir mendax. 23 Timor Domini ad vitam: & in plenitudine comorabitur, absque visitatione pessima. 24 * Abscondit piger manum suam sub alicella, nec ad os suum applicat eam.

25 * Pestilens flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. 26 Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominiosus est, & infelix. 27 Non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiae. 28 Testis iniquus deridet iudicium: & os impiorum devorat iniquitatem. 29 Parata sunt derisoribus iudicia: & mali peccitantes stultorum corporibus.

CAPUT XX.

Luxuriosus res vinum, & tumultuosus & relinquendis contentioibus: piger propter frigus non laborans: rex in folio: nemo potest dicere mundum se habere cor: pondus, & pondus: somnus non diligendus: Malum est, dicit emptor: panis mendacii: revelant mysteria non reddendum malum pro malo: devorare sanctos: festinata haereditas: misericordia, veritas, & clementia roborant thronum regis.

Luxuriosus res, vinum, & tumultuosus lebricitas: quicumque his delectatur, non erit sapiens. 2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam suam. 3 Honor est homini qui separat se a contentioibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis. 4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo aestate, & non dabitur illi. 5 Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exauriet illud. 6 Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet? 7 Justus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet. 8 Rex, qui sedet in folio iudicii, dissipat omne malum inveni suum. 9 * Quis potest dicere: Mundum est cor meum, purus sum a peccato? 10 Pondus, & pondus, mensura, & mensura: utrumque abominabile est apud Deum. 11 Ex studiis suis intelligitur puer, si munda, & recta sint opera ejus. 12 Aures audientem, & oculos videntem, Dominus fecit utrumque. 13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat: aperi oculos tuos, & saturare panibus. 14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor: & cum recesserit, tunc gloriabitur. 15 Est aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretiosum labia scientiae. 16 * Tolle vestimentum ejus, qui fidei iussor exiit alieni, & pro extraneis aufer pigritus ab eo. 17 Suavis est homini panis mendacii: & postea implebitur os ejus calculo. 18 Cogitationes consilii roborantur: & gubernaculis tractanda sunt bella. 19 Ei, qui revelat mysteria, & ambulat fraudulentem, & dilatat labia sua, ne commiscearis. 20 * Qui maledicit patri suo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. 21 Haereditas, ad quam festinat in principio

capio, in novissimo benedictione carebit. 22 * Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te. 23 Abominatio est apud Dominum pondus, & pondus: statera dolosa non est bona. 24 A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam? 25 Ruina est homini devorare Sanctos, & post vota retrahere. 26 Dissipat impius rex sapiens, & incurvat super eos fornicem. 27 Lucerna Domini spiraculum hominis, quae investigat omnia secreta ventris. 28 Misericordia, & veritas custodiunt regem: & roboratur clementia thronus ejus. 29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum: & dignitas senum, canities. 30 Livor vulneris absberget mala: & plaga in secretioribus ventris.

CAPUT XXI.

Cor regis in manu Domini, cui misericordia, & iudicium magis placent, quam victima: iniquus thesaurizans: melius est sedere in angulo domatis, quam, &c. obturare aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro iusto dabitur impius: qui custodit os suum: desideria occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum, &c.

Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud. 2 * Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda Dominus. 3 Facere misericordiam, & iudicium, magis placet Domino, quam victima. 4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum. 5 Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est. 6 Qui congregat thesauros lingua mendacii, vanus, & excors est, & impingetur ad laqueos mortis. 7 Rapina impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium. 8 Perversa via viri, aliena est: qui autem mundus est, rectum opus ejus. 9 * Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, & in domo communi. 10 Anima impii desiderat malum, non miserabitur proximo suo. 11 Multato pestilens sapientior erit parvulus: & si scietur sapientem, sumet scientiam. 12 Excogitat justus de domo impii, ut detrahat impius a malo. 13 Qui obturat aures suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. 14 Munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam. 15 Gaudium iusto est facere iudicium, & pavor operantibus iniquitatem. 16 Vir, qui erraverit a via doctrinae, in coetu gigantum commorabitur. 17 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pingua, non ditabitur.

18 Pro iusto datur impius: & pro rectis iniquus. 19 * Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa, & iracunda. 20 Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo iusti: & imprudens homo dissipabit illud. 21 Qui sequitur iustitiam, & misericordiam, inveniet vitam, iustitiam, & gloriam. 22 Civitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiducia ejus. 23 Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. 24 Superbus, & arrogans vocatur indotus, qui in ira operatur superbiam. 25 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari. 26 Tota die concupiscit, & desiderat: qui autem iustus est, tribuet, & non cessabit. 27 * Hostia impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere. 28 Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam. 29 Vir impius procaciter obfirmat vulum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam. 30 Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. 31 Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.

CAPUT XXII.

Laus boni nominis: callidus videns malum: adolescens iuxta viam suam: seminans iniquitatem: derisorem eice: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os aliena: stultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda est sapientia: vitandi sponsores: termini antiqui servandi: velox in opere suo, &c. 1 Melius est nomen bonum, quam divitiarum multitudo: super argentum, & aurum gratia bona. 2 Dives, & pauper obviaverunt sibi utriusque operator est Dominus. 3 Callidus vidit malum, & abscondit se: innocens pertransiit, & afflictus est damno. 4 Finis modestiae timor Domini, divitiarum, & gloria, & vita. 5 Arma, & gladii in via perversi: custos autem animae suae longe recedit ab eis. 6 Proverbium est: Adolescens iuxta viam suam etiam cum senexerit, non recedet ab ea. 7 Dives pauperem imperat: & qui accipit mutuum, servus est feneratoris. 8 Qui seminans iniquitatem, metet mala, & virga irae suae consummabitur. 9 * Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur: de panibus enim suis dedit pauperi. 10 Victoriis, & honorem acquirat, qui dat numeram animam autem auferat accipientium. 11 Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam laborum suorum, habebit amicum regem. 12 Oculi Domini custodiunt scientiam: &

* Dan. 1. 8. 61.

D * Inf. 29. d. 15.

* Eccli. 25. c. 23.

* Sup. 15. 1. 8. Eccli. 14. c. 21.

A Eccli. 7. c. 21.

* Eccli. 31. c. 3.

supplantantur verba iniqui.
 13 Dicit piger: Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.
 14 Fovea profunda os alienae: cui iratus est Dominus, incidit in eam.
 15 Stulticia colligata est in corde pueri, & virga disciplinae fugabit eam.
 16 Qui calumniatur pauperem, ut auget divitias suas, dabit ipse ditiori, & egebit.
 17 Inclina aurem tuam, & audi verba sapientium: appone autem cor ad doctrinam meam.
 18 Quae pulchra erit tibi, cum servaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis.
 19 Ut sit in Domino fiducia tua, unde & ostendi eam tibi hodie.
 20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter, in cogitationibus, & scientia:
 21 Ut ostenderem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, respondere ex his illi, qui miserunt te.
 22 Non facias violentiam pauperi, quia pauper est: neque conteras egenum in porta.
 23 Quia judicabit Dominus causam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.
 24 Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso:
 25 Ne forte discas semitas ejus, & sumas scandalum animae tuae.
 26 Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis:
 27 Si enim non habes, unde restituas, quid causa est, ut tollat operimentum de cubili tuo?
 28 Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.
 29 Vidisti virum velocem in opere suo, coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXXIII.

Quomodo sit edendum cum principe: non appetenda divitia, nec cibi invidiorum: non opprimendi pupilli: castigandus puer: quaerenda sapientia: fugiendi peccatores, & gulae dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix, & ebrietas.

A **Q**uando sederis, ut comedas cum principe, diligenter attende, quae apposita sunt ante faciem tuam:
 2 Et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam,
 3 Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii.
 4 Noli laborare, ut diteris: sed prudentiae tuae pone modum:
 5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilae, & volabunt in caelum.
 6 Ne comedas cum homine invidio, & ne desideres cibos ejus:
 7 Quoniam in similitudinem arioli, & conectoris aestimat, quod ignorat.
 Comede, & bibe, dicit tibi: & mens ejus non est tecum.
 8 Cibos, quos comederas, vomes: & perdes pulchros sermones tuos.
 9 In auribus insipientium ne loquaris: quia deficiunt doctrinam eloquii tui.

10 Ne attingas parvulorum terminos: & agrum pupillorum ne introcas.
 11 Propinquus enim illorum fortis est: & ipse judicabit contra te causam illorum.
 12 Ingradatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuae ad verba scientiae.
 13 * Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur.
 14 Tu virga percuties eum: & animam ejus de inferno liberabis.
 15 Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum:
 16 Et exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.
 17 * Non amuletur cor tuum peccatores: sed in timore Domini esto tota die.
 18 Quia habebis spem in novissimo, & praesolatio tua non auferetur.
 19 Audi, fili mi, & esto sapiens: & dirige in via animum tuum.
 20 Noli esse in conviviis potatorum, nec in comestationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt.
 21 Quia vacantes potibus, & dantes symbola consumuntur, & vestietur pannis dormitatio.
 22 Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne contempnas, cum senuerit mater tua.
 23 Veritatem time, & noli vendere sapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.
 24 Exultat gaudio pater justus: qui sapientem genuit, letabitur in eo.
 25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exulet, quae genuit te.
 26 Præbe, fili mi, cor tuum mihi: & oculi tui vias meas custodiant.
 27 Fovea enim profunda est meretrix: & puteus angustus aliena.
 28 Insidiatur in via quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet.
 29 Cui vultus ejus patris vultus est: cui foris vultus est: cui sine causa vulnera: cui suffulso oculorum?
 30 Nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis?
 31 Ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenderit in vitro color ejus: ingrediatur blandè,
 32 Sed in novissimo mordebit ut colubus, & sicut regulus venena disfundet.
 33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa.
 34 Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo:
 35 Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi: quando evigilabo, & rursus vina reperiam?

CAPUT XXXIV.

Emulatio malorum: sapientia, & eruditio: cogitatio stulti: evadendi oppressi: doctrina ut melle utendum: non insidiandum: iustus: nullus verbi detractor: iustus: iudicandum: nullus verbi lactandus, nec malum malo reddendum: ager pigri: dormitanti pigro venit egestas.

Ne amuleris viros malos, nec desideres esse cum eis:

2 Quia

2 **Q**uia rapinas meditantur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.
 3 Sapientia edificabitur domus, & prudentia roborabitur.
 4 In doctrina replebuntur cellaria, universa substantia pretiosa, & pulcherrima.
 5 Vir sapiens, fortis est: & vir doctus, robustus, & validus.
 6 Quia cum dispositione inicitur bellum: & erit salus, ubi multa consilia sunt.
 7 Excella stulto sapientia, in porta non aperiet os suum.
 8 Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur.
 9 Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio hominum detractor.
 10 Si desperaveris lassus in die angustiae: imminuetur fortitudo tua.
 11 * Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses.
 12 Si dixeris: Vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & servatorem animae tuae nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua.
 13 Comede, fili mi, mel, quia bonum est, & favum dulcissimum gutturi tuo.
 14 Sic & doctrina sapientiae animae tuae: quam cum inveneris, habebis in novissimis spem, & spes tua non peribit.
 15 Ne insidieris, & quaeras impietatem in domo iusti, neque vales requiem ejus.
 16 Septies enim cadet iustus, & resurget: pii autem corruent in malum.
 17 Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum:
 18 Ne forte videat Dominus, & displiceat ei, & auferat ab eo iram suam.
 19 Ne contendas cum pessimis, nec emuleris impios:
 20 Quoniam non habent futurorum spem mali: & lucerna impiorum extinguetur.
 21 Time Dominum, fili mi, & regem: & cum detractoribus non commisceris.
 22 Quoniam: repente conserget perditio eorum: & ruinam utriusque quis novit?
 23 Hæc quoque sapientibus: * Cognoscere personam in iudicio non est bonum.
 24 Qui dicitur impio: Justus es: maledicent: eis. populi, & detestabuntur eos tribus.
 25 Qui arguunt eum, laudabuntur: & super ipsos veniet benedictio.
 26 Labia deosculabitur, qui recta verba respondet.
 27 Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum: ut postea ædifices domum tuam.
 28 Ne sis testis frustra contra proximum tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.
 29 * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam ei: reddam unicuique secundum opus suum.
 30 Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti:
 31 Et ecce: totum repleverant urticae, & operuerant superficiem ejus spinæ, & maccera lapidum destructa erat.

32 Quod cum vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam.
 33 Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, paucillam manum confertes, ut quiescas:
 34 Et veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas quasi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei, & regum: cor regis: rubigo, que & impietas est: ne te exaltes: ne detrabas: secreta tua serva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in messe: nubes sine pluvia: lingua mollis: mel inventum: sagitta acuta: dens putridus: acetum: sinea: benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis: come sum: urbs absque muro.

Hæc quoque parabola Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechie regis Juda.
 2 Gloria Dei est celare verbum, & gloria regum investigare secretum.
 3 Caelum sursum, & terra deorsum, & cor regum inscrutabile.
 4 Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.
 5 Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur iustitia thronus ejus.
 6 Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris.
 7 Mellus est enim, ut dicatur tibi: Ascende huc, quam ut humiliaris coram principe.
 8 Quae viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò: ne postea emendare non possis, cum dehonestaveris amicum tuum.
 9 Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reveles.
 10 Ne forte insultet tibi, cum audierit, & exprobrare non cesset.
 Gratia, & amicitia liberant: quas tibi serva, ne exprobrabilis fias.
 11 Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.
 12 Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & autem obedientem.
 13 Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius requiescere facit.
 14 Nubes, & ventus, & pluvia non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens.
 15 Patientia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duriciam.
 16 Mel inventum, comede, quod sufficit tibi, ne forte satiatas vomas illud.
 17 Subtrahie pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatas oderit te.
 18 Jaculum, & gladius, & sagitta acuta, homo, qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.
 19 Dens putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiae,
 20 Et amittit pallium in die frigidis. Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.
 Sicut tinea vestimento, & vermis ligno:

H h 4 ita tri-

* Rom. 12. d. 26. D

ita tristitia viri nocet cordi.
 21 * Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitierit, da ei aquam bibere:
 22 Prunas enim congregabis super caput ejus, Dominus reddet tibi.
 23 Ventus aquilo dissipat pluvias, & facies tristes linguam detrahentem.
 24 * Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, & in domo communi.
 25 Aqua frigida animæ siccitati, & nunciis bonus de terra longinqua.
 26 Fons turbatus pede, & vena corrupta, justus cadens coram impio.
 27 Sicut, qui mel multum comedit, non est ei bonum: * sic qui seruator est majestatis, opprimetur à gloria.
 28 Sicut urbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest loquendo continere spirituum suum.

CAPUT XXVI.

Gloria in stulto: avis volans: flagellum equo: respondere stulto: nunciis stultis: parabola stulti: honor insipientis: imponens stulto silentium: canis ad vomitum: sapiens proprio judicio: commiseri rixæ: nocens amico: insurris: iracundus: labiamentia: inimicus operiens odium: fodiens foveam: lingua fallax.

A

1 **Q**uomodo nix in æstate, & pluvia in messe: sic indecens est stulto gloria.
 2 Sicut avis ad alia transvolans: & passer quolibet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet.
 3 Flagellum equo, & canus asino, & virga in dorso imprudentium.
 4 Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.
 5 Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.
 6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuncium stultum.
 7 Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecens est in ore stultorum parabola.
 8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem.
 9 Quomodo si spina nascatur in manu temulenti: sic parabola in ore stultorum.
 10 Judicium determinat causas, & qui imponit stulto silentium, iras mitigat.
 11 * Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam.
 12 Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipientis.
 13 Dicit piger: Leo est in via, & leana in itineribus:
 14 Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.
 15 * Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat, si ad os suum eam converterit.
 16 Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.
 17 Sicut qui apprehendit auribus canem,

* 1. Pet. 2. d. 22. C

* Sup. 19. d. 27. C

sic qui transit impatiens, & commiscetur rixæ alterius.
 18 Sicut noxius est, qui mittit sagittas, & lanceas in mortem:
 19 Ita vir, qui fraudulentè nocet amico suo: & cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.
 20 Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: & susterrone subtracto, jurgia conquiescent.
 21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, * sic homo iracundus suscitatur rixas.
 22 Verba susurrionis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris.
 23 Quomodo si argento fordido ornare velis vas fictile, sic labia tumencia cum pessimo corde fociata.
 24 Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos.
 25 Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius.
 26 Qui operit odium fraudulentè, revelabitur malitia ejus in concilio.
 27 Qui fodit foveam, incidit in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.
 28 Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

Non gloriantur in crastinum: ne te ipsum laudaveris: ira stulti quamvis gravis: manifesta correctio: vulnera diligentis: anima saturata: vicinus juxta: spondens pro extraneo: litigiosa mulier: infernus insaturabilis: probatur homo ore laudantis: stultus contusis: vultum pecoris agnosce: lac caprarum in cibum.

1 **N**E gloriaris in crastinum, ignorans quid superventura pariat dies.
 2 Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.
 3 * Grave est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti utroque gravior.
 4 Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?
 5 Melior est manifesta correctio, quam amor absconditus.
 6 Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.
 7 * Anima saturata calcabit saxum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.
 8 Sicut avis transinigrans de nido suo, sic vir, qui derelinquit locum suum.
 9 Unguento, & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici consiliis anima dulcoratur.
 10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tue.
 Melior est vicinus juxta, quam frater procul.
 11 Stude sapientiæ, fili mi, & lætificamur cor meum: ut possis exprobranti respondere sermonem.
 12 Astutus videns malum, absconditus est: parvuli transientes sustinuerunt dispendia.

13 * Tol-

C

20. 20.

erit.

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

13 * Tolle vestimentum ejus, qui spon- dit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pig- nus.
 14 Qui benedicit proximo suo voce gran- di, denotè confurgens maledicenti similis erit.
 15 * Tecta persilliantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparantur.
 16 Qui retinet eam, quasi qui ventum te- neat, & oleum dextera sua vocabit.
 17 Ferrum ferro exacuitur, & homo ex- acuit faciem amici sui.
 18 Qui servat fœcum, comedit fructus ejus: & qui custos est domini sui, glorificabitur.
 19 Quomodo in aquis respiciendè vultus prospicientium, sic corda hominum manife- sta sunt prudentibus.
 20 Infernus, & perditio nunquam imple- tur: similiter & * oculi hominum insatiabiles.
 21 * Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis.
 Cor iniqui inquit mala, cor autem rectum inquit scientiam.
 22 Si contuderis stultum in pila quasi pti- lasanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.
 23 Diligentè agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera.
 24 Non enim habebis jugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem, & ge- nerationem.
 25 Aperta sunt prata, & apparuerunt her- bae virentes, & collecta sunt fœna de monti- bus.
 26 * Agni ad vestimentum tuum: & hædi, ad agri pretium.
 27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tua, & ad victum ancillis tuis.
 C A P U T X X V I I I .
Desuga impij, & securitate justj: propter peccata terræ multi principes ejus: pauper pauperem calumnians: pauper supplex, & di- vites pravus: nolens audire legem: exultatio in- florum: abscondens scelera sua: beatus imper- pavidus: princeps impius ut leo: dux indigen- prudentia: terram suam operans: à patre subtrahens.
 1 **F**ugit impius, nemine persequente: ju- stus autem, quasi leo confidens, absque terrore erit.
 2 Propter peccata tertæ multi principes ejus: & propter hominis sapientiam, & ho- rum scientiam, quæ dicuntur, vita ducis lon- gior erit.
 3 Vir pauper calumnians pauperes, si- milis est imbrì vehementi, in quo paratur fœ- mes.
 4 Qui derelinquunt legem, laudant im- pium: qui custodiunt, succeduntur con- trita eum.
 5 Viri mali non cogitant judicium: qui au- tem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.
 6 * Melior est pauper ambulans in simpli- citate sua, quam dives in pravis itineribus.

7 Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem comestatores pascit, confundit pa- trem suum.
 8 Qui coacervat divitias usuris, & senore liberali, in pauperes congregat eas.
 9 Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.
 10 Qui decipit justos in via mala, in interi- tu suo corruct: & simplices possidebunt bona ejus.
 11 Sapiens sibi videtur vir dives: pauper au- tem prudens scrutabitur eum.
 12 In exultatione justorum multa gloria est: regnantibus impiis ruina hominum.
 13 Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.
 14 Beatus homo, qui semper est pavidus: qui verò mentis est duræ, corruct in malum.
 15 Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem.
 16 Dux indigen prudencia, multos oppri- met per calumniam: qui autem odit aviti- tiam, longi sient dies ejus.
 17 Hominem, qui calumniatur animæ san- guinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sus- tinet.
 18 Qui ambulat simpliciter, salvus erit: qui per veris graditur viis, concidet semel.
 19 * Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autem scctatur otium, replebitur egestate.
 20 Vir fidelis multum laudabitur: qui au- tem festinat ditari, non erit innocens.
 21 Qui cognoscit in judicio faciem, non benefacit: iste pro buccella panis deserit veritatem.
 22 Vir, qui festinat litari, & aliis invidet, ignorat, quòd egestas superveniet ei.
 23 Qui corripit hominem, gratiam postea inveniet apud eum, magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit.
 24 Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre: & dicit hoc non esse peccatum, parti- ceps homicida est.
 25 Qui se jactat, & dilatat, jurgia concitat: qui vero sperat in Domino, sanabitur.
 26 Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.
 27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui des- picit deprecantem, sustinebit penuriam.
 28 Cum surrexerint impij, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabun- tur justi.
 C A P U T X X I X .
Non audient corripientem: multiplicatio in- florum: amor sapientia: rex iustus: blandus amicus: pestilens: contendere cum stulto: viri sanguinum: totum proferens spiritum: verba mendacii: pauper, & creditus rex iustus: corre- ptio: multiplicatio impiorum: et ad filium: pro- pheta: rex ad loquendum: dolente servum nut: enervacundus: superbur: cum suo: partici- panti: timens hominem: justus abominatur im- pium, & est divitio.
 1 **V**ir, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet in te-

C

Sup. 11.

Eccl. 25.

d. 32.

Sup. 11.

h. 11. 26. c.

21.

D

A

CAPUT XXX.

interitus : & eum fanitas non sequetur.
 2 In multiplicatione justorum letabitur vulgus : cum impii sumperint principatum , gemet populus .
 3 Vir , qui amat sapientiam , lætificat patrem suum : * qui autem nutrit scorta , perdet substantiam .
 4 Rex justus erigit terram , vir avarus destruet eam .
 5 Homo , qui blandis , fictisque sermonibus loquitur amico suo , rete expandit gressibus ejus .
 6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus : & justus laudabit , atque gaudebit .
 7 Novit justus causam pauperum : impius ignorat scientiam .
 8 Homines pestilentes dissipant civitatem : sapientes verò avertunt furorem .
 9 Vir sapiens , si cum stulto contenderit , sine irascatur , sive rideat , non inveniet requiem .
 10 Viri sanguinum oderunt simplicem : justus autem querunt animam ejus .
 11 Totum spiritum suum profert stultus : sapiens disert , & reservat in posterum .
 12 Princeps , qui libenter audit verba mendacii , omnes ministros habet impios .
 13 Pauper , & creditor obviaverunt sibi : utriusque illuminator est Dominus .
 14 Rex , qui judicat in veritate pauperes , thronus ejus in æternum firmabitur .
 15 Virga , atque correptio tribuit sapientiam : puer autem , qui dimittitur voluntati suæ , confundit matrem suam .
 16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera : & justus ruinas eorum videbunt .
 17 Erudi filium tuum , & refrigerabit te , & dabit delicias animæ tuæ .
 18 Cum propheta defecerit , dissipabitur populus : qui verò custodit legem , beatus est .
 19 Servus verbis non potest erudiri : quia quod dicit , intelligit , & respondere contemnit .
 20 Vidisti hominem velocem ad loquendum ? stultitia magis speranda est , quam illius correptio .
 21 Qui delicate à pueritia nutrit servum suum , postea sentiet eum contumacem .
 22 Vir iracundus provocat rixas : & qui ad indignandum facilis est , erit ad peccandum proclivior .
 23 * Superbum sequitur humilitas : & humilem spiritu suscipiet gloria .
 24 Qui cum fure participat , odit animam suam : adjuramentum audit , & non indicat .
 25 Qui timet hominem , cito corruet : qui sperat in Domino , sublevabitur .
 26 Multi requirunt faciem principis : & judicium à Domino egreditur singulorum .
 27 Abominantur justus virum impium : & abominantur impii eos , qui in recta sunt via .
 Verbum custodiens filius , extra perditionem erit .

* Luc. 15. c. 13.

B.

C.

D.

* Job 22. d. 29.

Homo Deo vicinus judicat se insipientem , & opera Dei incomprehensibilia : sermo Dei ignitus , cui nihil addendum : deprecatur vanitatem , verba mendacii , mendicitatem , & divitias : non accusandus servorum apud dominum suum : aliquot generationes execrabiles : duæ sanguisugæ : tria insaturabilia : oculus patrem subannans : tria difficilia : per tria movetur terra : quatuor minima terræ : tria bene gradientia : vehementer emungens .

1 **V**erba Congregantis filii Vomentis . Visio , quam locutus est vir , cum quo est Deus , & qui Deo secum morante confortatur , ait :
 2 Scultissimus sum viro rum , & sapientia hominum non est mecum .
 3 Non didici sapientiam , & novi scientiam Sanctorum .
 4 Quis ascendit in cœlum , atque descendit : quis continuit spiritum in manibus suis : quis colligavit aquas quasi in vestimento : quis suscitavit omnes terminos terræ ? quod nomen est ejus , & quod nomen filii ejus , si nosti ?
 5 * Omnis sermo Dei ignitus , clypeus est sperantibus in se .
 6 * Ne addas quidquam verbis illius , & arguaris , inveniarique mendax .
 7 Duo rogavi te , ne deneges mihi , antequam moriar .
 8 Vanitatem , & verba mendacia longè fac à me .
 Mendicitatem , & divitias ne dederis mihi : tribue tantum victui meo necessaria :
 9 Ne forte satiatus illiciar ad negandum , & dicam : Quis est Dominus ? aut egestate compulsus furer , & perjurem nomen Dei mei .
 10 Ne accuses servum ad dominum suum , ne forte maledicat tibi , & corruas .
 11 Generatio , quæ patri suo maledicit , & quæ matri suæ non benedicit .
 12 Generatio , quæ sibi munda videtur , & tamen non est lota à fordibus suis .
 13 Generatio , cujus excelsi sunt oculi , & palpebræ ejus in alta surrectæ :
 14 Generatio , quæ pro dentibus gladios habet , & commandit molaribus suis , ut comedat inopes de terra , & pauperes ex hominibus .
 15 Sanguisugæ duæ sunt filiae , dicentes : **Affer , Affert .**
 Tria sunt insaturabilia , & quartum , quod numquam dicit : Sufficit .
 16 Infernus , & os vulvæ , & terra , quæ non satiatur aqua : ignis verò numquam dicit : Sufficit .
 17 Oculum , qui subannat patrem , & qui despicit partem matris suæ , effodiant eum corvi de torrentibus , & comedant eum filii aquilæ .
 18 Tria sunt difficilia mihi , & quartum penitus ignoro .
 19 Viam aquilæ in cœlo , viam colubri super petram , viam navis in medio mari , &

viam.

viam viri in adolescentia .
 20 Talis est & via mulieris adulteræ , quæ comedit , & tergens os suum dicit : Non sum operata malum .
 21 Per tria movetur terra , & quartum non potest sustinere .
 22 Per servum cum regnaverit : per stultum cum saturatus fuerit cibo :
 23 Per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit assumpta : & per ancillam cum fuerit hæres domini suæ :
 24 Quatuor sunt minima terræ , & ipsa sunt sapientiora sapientibus :
 25 Formicæ , populus infirmus , qui præparat in messe cibum sibi :
 26 Lepusculus , plebs invalida , qui collocat in petra cubile suum :
 27 Regem locusta non habet , & egreditur universa per turmas suas :
 28 Stellio manibus nititur , & moratur in ædibus regis .
 29 Tria sunt , quæ benè gradientur , & quartum , quod incedit feliciter .
 30 Leo fortissimus bestiarum , ad nullius pavebit occursum :
 31 Gallus succinētus lumbos : & aries : nec est rex , qui resistat ei .
 32 Est , qui stultus apparuit , postquam elevatus est in sublime : si enim intellexisset , oris suo imposuisset manum .
 33 Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac , exprimit butyrum : & qui vehementer emungit , elicit sanguinem : & qui provocat iras , producit discordias .

CAPUT XXXI.

Exhortatur , ne mulieribus dederis substantiam tuam , nec regibus vinum , sed moventibus : apertos tuum muto : vindica inopem : laus , & variis mulieris fortis : pulchritudo fallax gratia .

1 **V**erba Lamuelis regis . Visio , qua erudit eum mater sua .
 2 Quid , dilecte mi , quid , dilecte uteri mei , quid , dilecte votorum meorum ?
 3 Ne dederis mulieribus substantiam tuam , & divitias tuas ad delendos reges .
 4 Noli regibus , o Lamuel , noli regibus dare vinum : quia nullum secretum est , ubi regnat ebrietas :
 5 Et ne forte bibant , & obliviscantur iudiciorum , & mutent causam filiorum pauperis .

6 Date ficeram moventibus , & vinum his , qui amaro sunt animo .
 7 Bibant , & obliviscantur egestatis suæ , & doloris sui non recordentur amplius .
 8 Aperi os tuum muto , & causis omnium filiorum , qui pertranseunt :
 9 Aperi os tuum , decerne , quod justum est , & judica inopem , & pauperem .
 10 Mulierem fortem quis inveniet ? procul , & de ultimis finibus pretium ejus .
 11 Condidit in ea cor viri sui , & spoliis non indigebit .
 12 Reddet ei bonum , & non malum , omnibus diebus vitæ suæ .
 13 Quæsitit lanam , & linum , & operata est consilio manuum suarum .
 14 Facta est quasi navis infitoris , de longè portans panem suum .
 15 Et de nocte surrexit , deditque prædam domesticis suis , & cibaria ancillis suis .
 16 Consideravit agrum , & emit eum : de fructu manuum suarum plantavit vineam .
 17 Accinxit fortitudine lumbos suos , & roboravit brachium suum .
 18 Gustavit , & vidit , quia bona est negotiatio ejus : non extinguetur in nocte lucerna ejus .
 19 Manum suam misit ad fortia , & digiti ejus apprehenderunt fufum .
 20 Manum suam aperuit inopi , & palmas suas extendit ad pauperem .
 21 Non timebit domui suæ à frigoribus nivis : omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus .
 22 Stragulatam vestem fecit sibi : byssus , & purpura indumentum ejus .
 23 Nobilis in portis viri ejus , quando sederit cum senatoribus terræ .
 24 Sindonem fecit , & vendidit , & cingulum tradidit Chanaanæo .
 25 Fortitudo , & decor indumentum ejus , & ridebit in die novissimo .
 26 Os suum aperuit sapientiæ , & lex mentis in lingua ejus .
 27 Consideravit femitas domus suæ , & panem otiosa non comedit .
 28 Surrexerunt filii ejus , & beatissimam prædicaverunt : vir ejus , & laudavit eam .
 29 Multa filia congregaverunt divitias : tu supergressa es universas .
 30 Fallax gratia , & vana est pulchritudo : mulier timens Dominum , ipsa laudabitur .
 31 Date ei de fructu manuum suarum : & laudent eam in portis opera ejus .

B.

C.

D.

ECCLESIASTES, QUI AB HEBRÆIS COHELETH APPELLATUR.

CAPUT PRIMUM.

Omnia vana, & nihil sub sole novum: cunctarum quoque rerum difficilem esse inquisitionem, eamque vanam, & spiritus afflictionem.

A **M** Erba Ecclesiastæ, filii David, regis Jerusalem.
2 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes: vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

3 Quid habet amplius homo de universo labore suo, quo laborat sub sole?

4 Generatio præterit, & generatio advenit: terra autem in æternum stat.

B 5 Oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur: ibique renascens,

6 Gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem: lustrans universa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur.

7 Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant.

8 Cuncta res difficiles: non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu, nec auris auditu impletur.

9 Quid est, quod fuit? ipsum, quod futurum est: quid est, quod factum est? ipsum, quod faciendum est.

C 10 Nihil sub sole novum, nec valet quidquam dicere: Ecce hoc recens est: jam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos.

11 Non est priorum memoria: sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in novissimo.

12 Ego Ecclesiastes sui rex Israel in Jerusalem,

13 Et proposui in animo meo quærere, & investigare sapienter de omnibus, quæ fiunt sub sole.

Hanc occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.

D 14 Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole, & ecce universa vanitas, & afflictio spiritus.

15 Perversi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus.

16 Locutus sum in corde meo, dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Jerusalem: & mens mea contemplata est multa sapienter, & didici.

17 Deditque cor meum, ut scirem prudentiam, atque doctrinam, erroresque, & stultitiam: & agnovi, quod in his quoque esset labor, & afflictio spiritus:

18 Eo quod in multa sapientia, multa sit indignatio: & qui addit scientiam, addit & laborem.

CAPUT II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, edificiorum, & in horum labore est vanitas, & afflictio spiritus: dicit etiam, quante sit vanitatis congregare futuro heredi, qui, qualis futurus sit, ignoratur.

D **D**ixi ego in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruam bonis. Et vidi, quod hoc quoque esset vanitas.

2 Risum reputavi errorem: & gaudio dixi: Quid frustra deciperis?

3 Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, & evitaremque stultitiam, donec viderem, quid esset utile filiis hominum: quo facto opus est sub sole numero dierum vite sue.

4 Magnificavi opera mea, edificavi mihi domos, & plantavi vineas.

5 Feci hortos, & pomaria, & conservia cuncti generis arboribus.

6 Et extruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silyam lignorum germinantium,

7 Possedi servos, & ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque, & magnos ovium greges, ultra omnes, qui fuerunt ante me in Jerusalem:

8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, & substantias regum, ac provinciarum feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos, & urecos in ministerio ad vina fundenda:

9 Et supergressus sum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Jerusalem: sapientia quoque perseveravit mecum.

10 Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibuit cor meum quin omni voluptate fruere, & oblectaret se in his, quæ preparaveram: & hanc ratus sum partem meam, si uter laboris meo.

C 11 Cùmque me convertissem ad universa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole.

12 Transivi ad contemplantam sapientiam, erroresque, & stultitiam (quid est, inquam, homo, ut sequi possit regem Factorum suum?)

13 Et vidi, quod tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris.

14 * Sapientis oculi in capite ejus: stultus in tenebris ambulat: & didici, quod unus utriusque esset interitus.

15 Et dixi in corde meo: Si unus & stultus, & meus occisus erit, quid mihi prodest, quod

majorum sapientia dedi operam? Locutusque cum mente mea, animadverti, quod hoc quoque esset vanitas:

16 Non enim erit memoria sapientis similiter, ut stulti in perpetuum, & futura tempora oblivione cuncta pariter operient: moritur doctus similiter, ut indoctus.

17 Et aditit me vicia mea, videntem mala universa esse sub sole, & cuncta vanitatem, & afflictionem spiritus.

D 18 Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissime laboravi, habiturus heredem post me,

19 Quem ignoro, utrum sapiens, an stultus futurus sit, & dominabitur in laboribus meis, quibus sudavi, & sollicitus fui, & est quidquam tam vanum?

20 Unde cessavi, renunciai vitæ cor meum ultra laborare sub sole.

21 Nam cum alius labore in sapientia, & doctrina, & sollicitudine, homini otioso quaesita dimittit: & hoc ergo vanitas, & magnum malum.

22 Quid enim proderit homini de universo labore suo, & afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est?

23 Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: & hoc nonne vanitas est?

24 Nonne melius est comedere, & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? & hoc de manu Dei est.

25 Quis ita deorabit, & deliciis affluet ut ego?

26 Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluum, ut addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo: sed & hoc vanitas est, & casta sollicitudo mentis.

CAPUT III.

Quod omnia suo procedunt tempore, & transiunt, quodque in nullis hic fluxis, sit mentis quiete: unus quoque sit hominis, ac jumentorum interitus.

Omnia tempus habent, & suis spatiis transiunt universa sub coelo.

2 Tempus nascendi, & tempus moriendi. Tempus plantandi, & tempus evellendi, quod plantatum est.

3 Tempus occidendi, & tempus sanandi: Tempus destruendi, & tempus edificandi.

4 Tempus stendi, & tempus ridendi. Tempus plangendi, & tempus saltandi.

5 Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi.

6 Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.

7 Tempus acquirendi, & tempus perdendi. Tempus custodiendi, & tempus abiiciendi.

8 Tempus sciendi, & tempus consuecendi. Tempus tacendi, & tempus loquendi.

9 Tempus dilectionis, & tempus odii. Tempus belli, & tempus pacis.

10 Quid habet amplius homo de labore suo? Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea.

11 Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.

12 Et cognovi, quod non esset melius nisi latari, & facere bene in vita sua.

C 13 Omnis enim homo, qui comedit, & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est.

14 Didici, quod omnia opera, quæ fecit Deus, perseverent in perpetuum: non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus, ut timeatur.

15 Quod factum est, ipsum permanet: quæ futura sunt, jam fuerunt: & Deus instaurat, quod abiit.

16 Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, & in loco justitiæ iniquitatem.

17 Et dixi in corde meo: Justum, & impium judicabit, Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18 Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis.

D 19 Idcirco unus interitus est hominis, & jumentorum, & æqua utriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius: cuncta subjacent vanitati,

20 Et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit, si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus jumentorum descendat deorsum?

22 Et deprehendi nihil esse melius, quam latari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet, ut post se futura cognoscat?

CAPUT IV.

Vanitatem hujus vite arguit sapiens ex innocentium oppressione, & quod industria humana sit invidiæ obnoxia: item quod stultus securo in otio agit, alio, qui heredem non habet, ibi saurizante: explicat commodam societatis, regum regnorumque vanitatem, & obedientiam præfert stultorum victimis.

Verti me ad alia, & vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos.

A 2 Et laudavi magis mortuos, quam viventes:

3 Et feliciorum utroque judicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala, quæ sub sole fiunt.

4 Rursus contemplatus sum omnes labores hominum, & industrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura superflua est.

5 Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas, dicens:

6 Melior est pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore, & afflictione animi.

B 7 Considerans reperi & aliam vanitatem sub sole.

8 Unus est, & secundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec fatiantur oculi eius divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas est, & afflictio pessima.

9 Melius est ergo duos esse simul, quam unum: habent enim emolumentum societatis suae:

10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur, & solus: quia cum ceciderit, non habet sublevantem se.

11 Et si dormierint duo, fovebuntur mutuo: unus quomodo calefiet?

12 Et si quispiam praevaluerit contra unum, duo resistunt ei: funiculus triplex difficile rumpitur.

13 Melior est puer pauper, & sapiens, regesene, & stulto, qui nescit praevidere in posterum.

14 Quod de carcere, catenisque interdum quis egrediatur ad regnum: & alius natus in regno, inopia consumatur.

15 Vidi cunctos viventes, qui ambulat sub sole cum adolescente secundo, qui consurgit pro eo.

16 Infinitus numerus est populi omnium, qui fuerunt ante eum: & qui postea futuri sunt, non laetabuntur in eo, sed & hoc vanitas, & afflictio spiritus.

17 Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua, ut audias. Multo enim melior est obedientia, quam stultorum victimae, qui nesciunt, quid faciunt mali.

CAPUT V.

Nil temere de Deo, & ejus providentia loquendum: vota reddenda: non mirandum de egenorum oppressione, cum iniqui iudicem habeant: item quam sit misera conditio avarorum, numquam impleti, & divitiis coarctantur divitiarum, in proprium nonnumquam malum.

1. **N**etemere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo. Deus enim in caelo, & tu super terram: idcirco sint pauci sermones tui.

2 Multas curas sequuntur somnia, & in multis sermonibus inveniuntur stulticia.

3 Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis, & stulta promissio: sed quodcumque voveris, redde.

4 Multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere.

5 Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam: neque dicas coram angelo: Non est providentia: ne forte iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum.

6 Ubi multa sunt somnia, plurimae sunt vanitates, & sermones innumeri: tu vero Deum time.

7 Si videris calumnias egenorum, & violenta iudicia, & subverti iustitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excellentior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii,

8 Et insuper universae terrae rex imperat servienti.

9 Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis, & hoc ergo vanitas.

10 Ubi multa sunt opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitiis oculis suis?

11 Dulcis est somnus operanti, si ve parum, si ve multum comedit: saturitas autem divitiis non sinit eum dormire.

12 *Est & alia infirmitas pessima, quam visus sub sole: divitiarum conservatae in malum domini sui.

13 Percunt enim in afflictione pessima: generavit filium, qui in summa egestate erit.

14 * Sicut egressus est nudus de utero matris suae, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo.

15 Miserabilis profus infirmitas: quo modo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei, quod laboravit in ventum?

16 Cunctis diebus vitae suae comedit in tenebris, & in curis multis, & in aegritudine, atque tristitia.

17 Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur laetitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole: numero dierum vitae suae, quos dedit ei Deus: & haec est pars illius.

18 Et omni homini, cui dedit Deus divitias, atque substantiam, potestatemque ei tribuit, ut comedat ex eis, & fruatur parte sua, & laetetur de labore suo: hoc est donum Dei.

19 Non enim factis recordabitur dierum vitae suae, eo quod Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

Misera est avari vanitas, quine in necessariis quidem audit parit vii.

1. **E**t aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines:

2 Vir, cui dedit Deus divitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animae suae, ex omnibus, quae desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud: hoc vanitas, & miseria magna est.

3 Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies aetatis habuerit, & anima illius non utatur bonis substantiae suae, sepulturaeque careat: de hoc ego pronuncio, quod melior illo sit abortivus.

4 Frustra enim venit, & pergit ad tenebras, & oblivione delchitur nomen ejus.

5 Non vidit solem, neque cognovit distantiam boni, & mali:

6 Etiam si duobus millibus annis vixerit, & non fuerit percipiens bonis: nonne ad unum locum properant omnia?

7 Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur.

8 Quid habet amplius sapiens a stulto? & quid pauper, nisi ut pergat illuc, ubi est vita?

9 Melius est videre, quod cupias, quam desiderare, quod nescias: sed & hoc vanitas est, & praesumptio spiritus.

10 Qui

10 Qui futurus est, iam vocatum est nomen ejus: & scitur, quod homo sit, & non possit contra fortiozem se in iudicio contendere.

11 Verba sunt plurima, multaque in disputando habentia vanitatem.

CAPUT VII.

Vanum est, aliora se querere, & inter multa, quae quibus magis sint eligenda, sic & sapientia utilior est cum divitiis: dies malus praevadendus: ne plus quam oportet sapiens, aut iustus sit: quam sit mulieris consortium amarum, & periculosum; quodque homo sit a Deo creatus restans.

1. **Q**uid necesse est homini majora se querere, cum ignoret, quid conducatur sibi in vita sua, numero dierum peregrinationis suae, & tempore, quod velut umbra praeterit? Aut quis ei poterit indicare, quid post eum futurum sub sole sit?

2 * Melius est nomen bonum, quam unguenta pretiosas, & dies mortis die natiuitatis.

3 Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat, quid futurum sit.

4 Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis.

5 Cor sapientium ubi tristitia est: & cor stultorum ubi laetitia.

6 Melius est a sapiente corripri, quam stultorum adulatione decipi.

7 Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti: sed & hoc vanitas.

8 Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius.

9 Melior est finis orationis, quam principium. Melior est patiens arrogante.

10 Ne sis velox ad irascendum: quia ira in sinu stulti requiescit.

11 Ne dicas: Quid putas causa est, quod priora tempora meliora fuerit, quam nunc sunt? stulta enim est huiusmodi interrogatio.

12 Utilior est sapientia cum divitiis, & magis prodest videntibus solem.

13 Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia, hoc autem plus habet eruditio, & sapientia, quod vitam tribuit possessori suo.

14 Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit.

15 In die bona fruere bonis, & malam diem praecave, sicut enim hanc, sic & illam fecit Deus, ut non inveniatur homo contra eum iustus querimonias.

16 Haec quoque vidi in diebus vanitatis meae: iustus perit in iustitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua.

17 Noli esse iustus multum: neque plus sapias, quam necesse est, ne obstupescas.

18 Ne impiè agas multum: & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.

19 Bonum est, te sustentare iustum, sed & ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.

20 Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis.

21 * Non est enim homo iustus in terra,

qui faciat bonum, & non peccet. 22 Sed & cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne forte audias sermum tuum maledicentem tibi. 23 Scit enim conscientia tua, quia & tu crebro maledixisti aliis.

24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapientis efficiar: & ipsa longius recessit a me.

25 Multo magis, quam erat: & alta profunditas, quis inveniet eam?

26 Lustravi universa animo meo, ut scirem, & considerarem, & quererem sapientiam, & rationem: & ut cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium.

27 Et inveni amariorem morte mulierem, quae laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, vincula sunt manus illius: qui placeat Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.

28 Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum, & alterum, ut invenirem rationem,

29 Quam adhuc quaerit anima mea, & non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.

30 Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus, hominem rectum, & ipse se in finitibus miscuerit quaestionibus. Quis talis, ut sapiens est? & quis cognovit solutionem verbi?

CAPUT VIII.

In vultu lucet sapientia: a Deo mandatis non recedendum: homo novit tantum praesentia, neque mortem potest evadere: impij ob Dei indulgentiam liberius peccant: vanissimum videtur, quod iustis, & impiis similia hic eveniunt: & operum Dei ratio non est investiganda.

1. **S**apientia hominis lucet in vultu ejus, & potentissimus faciem illius commutabit.

2 Ego os regis observo, & praeccepta iuramenti Dei.

3 Ne festines recedere a facie ejus, neque permanes in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:

4 Et sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis?

5 Qui custodit praecceptum, non experietur quidquam mali. Tempus, & responsum cor sapientis intelligit.

6 Omni negotio tempus est, & opportunitas, & multa hominis afflictio:

7 Quia ignorat praeterita, & futura nullo scire potest nuncio.

8 Non est in hominis potestate prohibere spiritum, nec habet potestatem in die mortis, nec sinitur quiescere ingruente bello, neque salvabit impietas impium.

9 Omnia haec consideravi, & dedi cor meum in cunctis operibus, quae sunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum.

10 Vidi impios sepultos: qui etiam cum adhuc viverent, in loco sancto erant, & laudabantur in civitate quasi iustorum operum, sed & hoc vanitas est.

11 Etenim quia non profertur cito contra malos sententia, absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.

1. Par. 6. f. 26. Prov. 20. b. 9. 1. Joann. 1. d. 3.

D

A

Sup. 1. c. 14.

B

C

12 Attamen peccator ex eo, quod centies facit malum, & per patientiam sustentatur, ego cognovi, quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus.

13 Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, sed quasi umbra transeant, qui non timent faciem Domini.

14 Est & alia vanitas, quae fit super terram: sunt justi, quibus mala proveniunt, quasi opera egerint impiorum: & sunt impii, qui ita securi sunt, quasi justorum facta habeant: sed & hoc vanissimum judico.

15 Laudavi igitur latitiam, quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc solum secum auferret de labore suo, in diebus vitae suae, quos dedit ei Deus sub sole.

16 Et apposui cor meum, ut scirem sapientiam, & intelligerem disentionem, quae versatur in terra: est homo, qui diebus, & noctibus somnum non capit oculis.

17 Et intellexi, quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, eorum, quae sunt sub sole: & quanto plus laboraverit ad querendum, tanto minus inveniat: etiam si dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo scit an Dei odio, vel amore sit dignus: quod eadem cunctis hic eveniunt: & cum post hanc brevem, & incertam vitam non restet tempus operandi, monet nunc operibus instanter incumbendum: & licet sapientia praestet fortitudini, in paupere tamen non aestimatur.

1 Omnia haec tractavi in corde meo, ut curiosè intelligerem: sunt justi, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit:

2 Sed omnia in futurum servantur incerta, eod quod universa aequè veniant justo & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti: sicut bonus, sic & peccator: ut perjurus, ita & ille, qui verum desiderat.

3 Hoc est pessimum inter omnia, quae sub sole sunt, quia eadem cunctis eveniunt: unde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita sua, & post haec ad inferos deducuntur.

4 Nemo est, qui semper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam: melior est canis vivus leone mortuo.

5 Viventes enim sciunt se esse morituros, mortui verò nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita est memoria eorum.

6 Amor quoque, & odium, & invidia simul perierunt, nec habent partem in hoc saeculo, & in opere, quod sub sole geritur.

7 Vade ergo, & comede in latitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua.

8 Omni tempore sint vestimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

9 Perfruere vita cum uxore, quam diligis,

cunctis diebus vitae instabilitatis tuae, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuae: haec est enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras sub sole.

10 Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quod tu properas.

11 Verti me ad aliud, & vidi sub sole, meo velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorem divitias, nec artificum gratiam: sed tempus, casumque in omnibus.

12 Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis exempro supervenerit.

13 Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, & probavi maximam:

14 Civitas parva, & pauci in ea viri: venit contra eam rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio.

15 Inventus quos est in ea vir pauper, & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

16 Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba ejus non sunt audita?

17 Verba sapientum audiuntur in silentio, plus, quam clamor principis inter stultos.

18 Melior est sapientia, quam arma bellica: & qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

CAPUT X.

Sapientis a stulto differentia: tentationibus potentis spiritus resistendum: desultorio ac seruo elevatis, & divite ac principe humilitatis: occultus destructor serpentis comparatur: de rege puero, & principibus mane comedentibus: neque regi, neque divitiis detrahendum.

1 Mulsae morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia, & gloria, parva, & ad tempus stultitia.

2 Cor sapiens in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius.

3 Sed & in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos aestimat.

4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata maxima.

5 Est malum, quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens à facie principis:

6 Postum stultum in dignitate sublimi, & divites sedere deorsum.

7 Vidi servos in equis, & vespere ne cesset manus tua: quia nescis, quid magis oriarit, hoc, aut illud: & si utrumque simul melius erit.

8 Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum: qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita.

9 Qui transfert lapides, affligetur in eis: & qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis.

10 Si retusum fuerit ferrum, & hoc non, ut prius, sed heberatum fuerit, multo labore

exacuatur, & post industriam sequetur sapientia.

11 Si mordeat serpens in silentio, nihilominus habet, qui occultè detrahit.

12 Verba oris sapientis gratia: & labia insipientis præcipitabunt eum:

13 Initium verborum ejus stultitia, & novissimum oris illius error pessimus.

14 Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit, quis ei poterit indicare?

15 Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.

16 Væ tibi terra, cujus rex puer est, & cujus principes mane comedunt.

17 Beata terra, cujus rex nobilis est, & cujus principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.

18 In pigris humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perfurabit domus.

19 In risum faciunt panem, & vinum, ut epulentur viventes: & pecunia obediunt omnia.

20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cœli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas, annuntiabit sententiam.

CAPUT XI.

Monet, nostram a aliis imparitari, & semper bene esse operandum: quod hominis judicium post obitum sit immutabile: & futurum quoque iudicium memoriam retinendam, in quo de omnibus judicandi sumus: iram, & malitiam à corde auferendam.

1 Mitte panem tuum super transeuntes venies illum. quia post tempora multa invenies illum.

2 Da partem septem, necnon & octo: quia ignoras, quid futurum sit mali super terram.

3 Si repleta fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4 Qui observat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metet.

5 Quomodo ignoras, quae sit via spiritus, & qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis, sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.

6 Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua: quia nescis, quid magis oriarit, hoc, aut illud: & si utrumque simul melius erit.

7 Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem.

8 Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum: qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita.

9 Latere ergo juvenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuae, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito, quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium.

10 Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Adolescentia enim, & voluptas vana sunt.

CAPUT XII.

Deum præ oculis habere in surventes spiritus: quam succedat molesta senectus, tandemque novissima mors: cumque omnia sint vanitas, Dei præcepta observare: nam de omnibus est reddenda ratio.

1 Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquet anni, de quibus dicas: Non mihi placent.

2 Antequam tenebreat sol, & lumen, & luna, & stellæ, & revertantur nubes post pluviam:

3 Quando commovebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi, & otiose erunt molentes in minuto numero, & tenebrescent videntes per foramina:

4 Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, & consurgent ad vocem volucris, & obsurdescent omnes filiae carminis.

5 Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguetur locusta, & dissipabitur capparitis: quoniam ibi homo in domum æternitatis suae, & circumibunt in platea plangentes.

6 Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurat vitta aurea, & conteratur hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam.

7 Et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.

8 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas.

9 Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, & enarravit, quae fecerat: & investigans composuit parabolas multas.

10 Quæsitit verba utilia, & conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos.

11 Verba sapientum sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore uno.

12 His amplius, fili mi, ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: frequensque meditatio, carnis afflictio est.

13 Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo:

14 Et cuncta, quæ sunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.

CANTICUM
CANTICORUM
SALOMONIS,
QUOD HEBRAICE DICITUR
SIR HASIRIM.

CAPUT PRIMUM.

Hoc canticum totum est mysticum, plenissimum incomprehensibilis amoris Christi erga sponsam suam, ac vicissim sponsæ erga Christum sponsum.

- A** Sculetur me osculo oris sui : quia meliora sunt ubera tua vino,
- B** 2 Fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum : idè adolescentulæ dilexerunt te.
- 3 Trahe me : post te curemus in odorem unguentorum tuorum : Introduxit me rex in cellaria sua : exultabimus, & letabimur in te, memores uberum tuorum super vinum : recti diligunt te.
- B** 4 Nigra sum, sed formosa, filia Jerusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.
- 5 Nolite me considerare, quòd fusca sum, quia decoloravit me sol : filii matris meæ pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis : vineam meam non custodi vi.
- 6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.
- 7 Si ignoras te, ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pascæ hædos tuos juxta tabernacula pastorum.
- C** 8 Equitatu mihi in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea :
- 9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis : collum tuum sicut monilia.
- 10 Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.
- 11 Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.
- D** 12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.
- 13 Botrus cyprî dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.
- 14 Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.
- 15 Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus. Lectulus noster floridus :
- 16 Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAPUT II.

- A** 1 **E**Go flos campi, & lilium convallium. 2 Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.
- 3 Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi : & fructus ejus dulcis gutturi meo.
- 4 Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.
- 5 Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore languo :
- 6 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.
- 7 Adjuro vos, filia Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoad usque ipsa velit.
- B** 8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.
- 9 Similis est dilectus meus capræ, hinnuloque cervorum : en ipse stat post parietem nostrum : respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.
- C** 10 En dilectus meus loquitur mihi : Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.
- 11 Jam enim hiems transit, imber abiit, & recessit.
- 12 Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit : vox turturis audita est in terra nostra :
- 13 Ficus protulit grossos suos : vineæ florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, & veni :
- D** 14 Columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceræ, ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis : vox enim tua dulcis, & facies tua decora.
- 15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoluntur vineas : nam vinea nostra floruit.
- 16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia.
- 17 Donec aspiret dies, & inclinentur umbrae. Revertere, similis esto, dilecte mi, capræ, hinnuloque cervorum super montes Bethel.

CAPUT III.

- A** 1 **I**n lectulo meo per noctes quæsi vi, quem diligit anima mea : quæsi illum, & non inveni.

2 Sur-

- B** 2 Surgam, & circuibō civitatem : per vicos, & plateas quæram, quem diligit anima mea : quæsi illum, & non inveni.
- 3 Invenerunt me vigiles, qui custodiunt civitatem : Num. quem diligit anima mea, vidistis ?
- C** 4 Paululum cum pertransissem eos, inveni, quem diligit anima mea : tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.
- 5 Adjuro vos, filia Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.
- 6 Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii ?
- 7 En lectulus Salomonis sexaginta fortēs ambiunt ex fortissimis Israel :
- 8 Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi : unusquisque ensis super femur suum propter timores nocturnos.
- 9 Ferulum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani :
- D** 10 Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum : meridia charitate constravit propter filias Jerusalem :
- 11 Egredimini, & videte, filia Sion, regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus.

CAPUT IV.

- A** 1 **Q**uam pulchra es, amica mea, quam pulchra es ! Oculi tui columbarum, absque eo, quòd intrinsecus lateret.
- Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.
- C** 2 Dentes tui sicut greges tonsuræ, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fecibus & sterilis non est inter eas.
- 3 Sicut vitæ coccinea, labia tua : & eloquium tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo, quòd intrinsecus lateret.
- B** 4 Sicut turris David collum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis : mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium.
- 5 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in liliis.
- D** 6 Donec aspiret dies, & inclinentur umbrae, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.
- 7 Tota pulchra es, amica mea, & macula non est in te.
- C** 8 Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni : coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.
- 9 Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.
- 10 Quam pulchræ sunt mammae tuæ, soror mea sponsa : pulchriora sunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.
- 11 Pavus distillans labia tua, sponsa, mel &

lac sub lingua tua : & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

12 Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.

13 Emissiones tuæ paradisus malorum puniceorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo.

14 Nardus, & crocus, fistula, & cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha, & aloë cum omnibus primis unguentis.

15 Fons hortorum : puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.

16 Surge, Aquilo, & veni, Austere, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

CAPUT V.

- A** 1 **V**eniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa, mestui myrrham meam cum aromatibus meis : comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo : comedite, amici, & bibite, & inebriamini, charissimi.
- B** 2 Ego dormio, & cor meum vigilat : vox dilecti mei pulsantis : Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea : quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.
- 3 Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa ? Plavi pedes meos, quomodo inquina-bo illos ?
- 4 Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.
- 5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo : manus meæ stillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima.
- 6 Pestilium ostii mei aperui dilecto meo : at ille declinaverat, atque transierat. Anima mea liquefacta est, ut locutus est : quæsi, & non inveni illum : vocavi, & non respondit mihi.
- C** 7 Invenierunt me custodes, qui circumveunt civitatem : percusserunt me, & vulneraverunt me : tulerunt pallium meum mihi custodes muros.
- 8 Adjuro vos, filia Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuncietis ei, quia amore languo.
- 9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum ? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos ?
- 10 Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.
- 11 Caput ejus aurum optimum : Comæ ejus sicut elata palmarum, nigra quasi corvus.
- 12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lota, & resident juxta fluentia plenissima.
- 13 Genæ illius sicut areolæ aromatum confite pigmentariis. Labia ejus lilia distantia myrrham primam.
- 14 Manus illius tornatiles aureæ, plene hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.

11 2

15 Cru-

15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundata sunt super bases aureas. Species ejus ut libani, electus ut cedri.
 16 Guttur illius suavissimum, & totus desiderabilis: talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus, filia Jerusalem.
 17 Quod abiit dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? quod declinavit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

A **D**ilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatatum, ut pasca tur in hortis, & lilia colligat.
 2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pasceat inter lilia.
 3 Pulchra es, amica mea, suavis, & decora sicut Jerusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

B **A**verte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.
 5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis factibus, & sterilis non est in eis.
 6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.

C **S**exaginta sunt reginæ, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus.
 8 Una est columba mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa Genitrici suæ. Viderunt eam filia, & beatissimam prædicaverunt, reginæ, & concubinae, & laudaverunt eam.
 9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora confurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis, ut castrorum acies ordinata?

D **D**escendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inspicirem, si floruerunt vinea, & germinassent mala punica.
 11 Nescivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.
 12 Revertere, revertere, Sulamitis: revertere, revertere, ut intucamur te.

CAPUT VII.

A **Q**uid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calcamentis, filia principis! Junctura femorum tuorum sicut monilia, quæ fabricata sunt manu artificis.
 2 Umbilicus tuus erater tornatilis: nunquam indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici, vallatus liliis.
 3 Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemelli caprea.

B **C**ollum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscina in Hesebon, quæ sunt in porta silicis multitudinis. Natis tuis sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.
 5 Caput tuum ut carmelus, & comæ capicis tui sicut purpura regis vinea canalibus.
 6 Quam pulchra es, & quam decora, charissima, in deliciis!
 7 Statura tua assimilata est palmæ, & ubera

ra tua botris.
 8 Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: & erunt ubera tua sicut botri vineæ: & odor oris tui sicut malorum.
 9 Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque, & dentibus illius ad ruminandum.
 10 Ego dilecto meo, & ad me converso ejus.
 11 Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.
 12 Manè surgamus ad vineas, videamus, si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.
 13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova, & vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPUT VIII.

A **Q**uis mihi det te fratrem meum, ut gement ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deosculer te, & jam me nemo despiciat?
 2 Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.
 3 Laya ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.
 4 Adjuro vos, filia Jerusalem, ne susciteis, neque ovigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.
 5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delictis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suse itavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est Genitrix tua.
 6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus amulatio: lampades ejus, lampades ignis, atque flammarum.
 7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.
 8 Soror nostra parva, & ubera non habet: quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquenda est?
 9 Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.
 10 Ego murus: & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem repiciens.
 11 Vineam sicut pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus, vir assertor profectu ejus mille argenteos.
 12 Vineam meam coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui custodiunt fructus ejus.
 13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant: hæc me audire vocem tuam.
 14 Fuge, dilecte mi, & assimulare caprea, hinnuloque cervorum super montes aromatatum.

LIBER SAPIENTIAE.

CAPUT PRIMUM.

Judices sint iusti: Dominus invenitur, si simplici corde, & fide queratur: fugit autem a peccatoribus, & vanis cogitationibus: cumque omnia repleat, nihil eum latere potest: murmuratio, distractio, & mendacium detestanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam sibi peccatores accerserunt.

A **I**lligite * justitiam, qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis querite illum:

B **2** * Quoniam invenitur ab his, qui non teneant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum.

C **3** Perverse enim cogitationes separant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes.

D **4** Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subito peccatis.

A **5** Spiritus enim sanctus disciplinae effugiet factum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripitur à superveniente iniquitate.

B **6** * Benignus est enim spiritus sapientia, & non liberabit maledicum à labiis suis: quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & lingua ejus adjutor.

C **7** * Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, scientiam habet vocis.

D **8** Propter hoc, qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripientis iudicium.

A **9** In cogitationibus enim impii interrogatio erit: sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.

B **10** Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non absconditur.

C **11** Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractioe parole lingue, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam.

D **12** Nolite zelare mortem in errore vite vestre, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum:

A **13** * Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum.

B **14** Creavit enim, ut essent omnia: & sanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.

C **15** Justitia enim perpetua est, & immortalis.

D **16** Impii autem manibus, & verbis accerserunt illam, & æstimantes illam amicum, defluerunt, & sponsones posue-

runt ad illam: quoniam digni sunt, qui sint ex parte illius.

CAPUT II.

Omnia impiorum vix futurae spem non habentium scopus est frui huius vite voluptatibus: idcirco iustum, qui dicitur sum respicere finem, ferre nequeunt, sed ad mortem usque persequuntur: sicut & diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, factus est mortalis.

A **D**ixerunt enim cogitantes apud se non rectè: * Exiguam, & cum tædio est tempus vite nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui agnitus sit reversus ab inferis:

B **2** Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam sumus stultus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum.

C **3** Quia extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aer, & transibit vita nostra tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggravata:

D **4** Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum.

A **5** * Umbra enim transitus est tempus nostrum, & non est reversio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo revertitur.

B **6** * Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter.

C **7** Vino pretioso, & unguentis nos impleamus: & non prætereant nos flos temporis.

D **8** Coronemus nos foliis, antequam marcescant: nullum prætium sit, quod non pertranseat luxuria nostra.

A **9** Nemo nostrum exors sit luxuria nostræ: ubique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra, & hæc est fors.

B **10** Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis.

C **11** Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ: quod enim infirmum est, inutile invenitur.

D **12** Circumveniamus ergo iustum: quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & distamat in nos peccata disciplinae nostræ.

A **13** * Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat.

B **14** * Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum.

C **15** Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, & immutata sunt vis ejus.

D **16** Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à viis nostris tanquam ab immundis, & præfert novissima iustorum, & gloriatur patrem se habere Deum.

* Pf. 12. a. 9.

sint, & tentemus, quæ ventura sunt illi, & sciemus, quæ erunt novissima illius.

18 * Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum.

19 Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius.

* Jer. 11. d. 19.

20 * Morte turpissima condemnemus eum: erit enim ei respectus ex sermonibus illius.

21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit enim illos malicia eorum.

22 Et nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem speraverunt justitiæ, nec judicaverunt honorem animarum sanctarum.

Gen. 11. d. 27. 2. a. 7. a. 1. 17.

23 * Quoniam Deus creavit hominem interminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum.

Eccl. 17. a. 1.

24 * Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum.

* Gen. 3. a. 1.

25 Imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius.

CAPUT III.

De felicitate iustorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de castitate, & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

A

1 Iustorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tanger illos tormentum mortis.

Deut. 33. a. 3.

2 Visti sunt oculis insipientium mori: & aestimata est afflictio exitus illorum;

Inl. 5. a. 4.

3 Et quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace.

4 Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est.

5 In paucis vexati, in multis benè disponentur: quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.

6 Tamquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.

* Mat. 13. f. 43.

7 * Fulgebunt iusti, & tamquam scintilla in arundinetis discurrent.

* 1. Cor. 6. a. 2.

8 * Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum.

9 Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum, & pax est electis ejus.

10 Impii autem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt justum, & à Domino recesserunt.

11 Sapientiam enim, & disciplinam qui abiicit, infelix est: & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum.

12 Mulieres eorum insensatæ sunt, & nequissimi filii eorum.

13 Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis: & incoquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum:

* 1. Th. 5. b. 3.

14 * Et spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, & fors in templo Dei acceptissima.

15 Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, & quæ non concidat radix sapientie.

16 Filii autem adulterorum in consummatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur.

17 Et si quidem longæ vitæ erunt, in nihil computabuntur, & sine honore erit novissima senectus illorum.

18 Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocationem.

CAPUT IV.

Castæ generatio in multis ab adulterina diffidet: de refrigerio iusti morte præoccupati: quæ sit senectus venerabilis, & quod iusti sapienter mundo tolluntur à Deo, ne ab impiis seducantur, & quantum finis utrorumque distet.

1 Quam pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota est, & apud homines.

2 Cum præsens est, imitantur illam: & desiderant eam cum se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoquinatorum certaminum præmium vincens.

3 Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, & spuria vitulina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

4 * Et si in ramis in tempore germinavimus, infirmiter posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur.

5 Constringentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.

6 Ex iniquis enim somnis filii, qui nascuntur, testes sunt nequitie adversus patentes in interrogatione sua.

7 Iustus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

8 Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis.

9 Et ætas senectus vita immaculata.

10 * Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est.

11 Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.

12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentiæ transvertit sensum sine malitia.

13 Consummatus in brevi explevit tempora multa:

14 Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc proparavit educere illum de medio iniquitatum: populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcædiis talia.

15 Quoniam gratia Dei, & misericordia est in Sanctos ejus, & respectus in electos illius.

16 Condemnat autem iustus mortuus vios impios, & juvenes celerius consummata longam vitam injulti.

17 Videbunt enim finem sapientis, & non

intelligent, quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.

18 Videbunt, & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.

19 Et erunt post hæc decedentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam distemperet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit.

20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traduent illos ex adverso iniquitates ipsorum.

CAPUT V.

Impii in iudicio admirantes gloriam iustorum, quos hic contempserant, desinent suam miseriam, quodque tota eorum felicitas fuerit momentanea: iustorum autem erit perpetua: porro Deus: tum per creaturas, tum per se armatur ad puniendos impios.

1 Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum.

2 Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione. insperatæ salutis.

3 Dicentes intra se, poenitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem inapproprii.

4 * Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore:

5 Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est.

6 Ergo erravimus à via veritatis, & justitia lumen non luxit nobis, & Sol intelligentie non est ortus nobis.

7 Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.

8 Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum iactantia quid consulit nobis?

9 * Transierunt omnia illa tamquam umbra, & tamquam nuncius pereurrens,

10 * Et tamquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam: cuius, cum præterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus:

11 Aut tamquam avis, quæ transvolat in aere, cuius nullum invenitur argumentum itineris, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aerem: commotis alis transvolavit, & post hoc nullum signum invenitur itineris illius:

12 Aut tamquam sagitta emissa in locum destinatum, divinus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius:

13 Sic & nos nati continuo desivimus esse: & virtutis quidem nullum signum valimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus.

14 Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt.

15 * Quoniam spes impii tamquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tamquam spu-

ma gracilis, quæ à procella dispergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffusus est: & tamquam memoria hospitis unius diei prætereuntis.

16 Iusti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum.

17 Ideò accipiet regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini: quoniam dextera sua teget eos, & brachio sancto suo defendet illos.

18 * Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum.

19 Induet pro thorace justitiam, & accipiet pro galea iudicium certum.

20 Sumet scutum inexpugnabile æquitatem.

21 Acuet autem duram iram in lanceam, & pugnatibit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

22 Ibi directè emissiones fulgurum, & tamquam à benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum insilient.

23 Et à petrosa ira plena mittentur grandines, excandescet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter.

24 Contra illos stabit spiritus virtutis, & tamquam turbo venti dividet illos: & ad cretum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet sedes potentium.

CAPUT VI.

Reges, & iudices ad sapientiam, & justitiam sectandam exhortatur: offendens quam gravamaneat in iustis rectoribus supplicium, item quam sit obvia sapientia quærenibus eam: quodque ejus acquisitio sit utilis, cuius capax non est invidus.

1 Melior est sapientia, quam vires: & vir prudens, quam fortis.

2 Audite ergo reges, & intelligite, discite iudices finium terræ.

3 Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum.

4 * Quoniam data est à Dño potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur:

5 Quoniam cum ceteris ministri regni illius, non rectè iudicatis, nec custodistis legem justitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis.

6 Horrendè, & cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum his, qui præsumt, fiet.

7 Exiguo enim conceditur misericordia: potentes autem poterent tormenta patitur.

8 * Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus, nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum, & magnum ipse fecit, & equaliter cura est illi de omnibus.

9 Fortioribus autè fortior instat cruciatio.

10 Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, ut discatis sapientiam, & non excidatis.

11 Qui enim custodierint iusta, iuste iustificabuntur: & qui didicerint ista, invenient, quid respondeant.

12 Concupiscite ergo sermones meos, diligite illos, & habebitis disciplinam.

C

Pf. 12. d. 49. Eph. 6. c. 13.

D

A

Eccl. 9. d. 18.

Rom. 14. a. 11.

B

Dent. 10. d. 17. 1. Pat. 17. b. 7. Eccl. 33. b. 16. A. 12. c. 11. Rom. 1. b. 11. Gal. 2. b. 11. E. b. 6. b. 9. Col. 3. d. 5. Petr. 1. 17.

13 Clara est, & quae numquam marcescit sapientia, & facile videtur ab his, qui diligunt eam, & invenitur ab his, qui quaerunt illam.

14 Praeoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat.

15 Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inveniet.

16 Cogitare ergo de illa, sensus est consummatus: & qui vigilaverit propter illam, cito securus erit.

17 Quoniam dignos se ipsa circuit quaerens, & in viis ostendit se illis hilariter, & omni providentia occurrit illis.

18 Initium enim illius, verissima est disciplina concupiscentia.

19 Cura ergo disciplinae, dilectio est: & dilectio, custodia legum illius est: custodia autem legum, consummatio incorruptionis est.

20 Incorruptio autem facit esse proximum Deo.

D

21 Concupiscentia itaque sapientiae dedit ad regnum perpetuum.

22 Si ergo delectamini sedibus, & sceptris, o reges populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnatis.

23 Diligite lumen sapientiae omnes, qui praecellitis populis.

24 Quid est autem sapientia, & quemadmodum facta sit, referam: & non abscondam a vobis sacramenta Dei, sed ab initio nativitatis investigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non praeteribo veritatem:

25 Neque cum invidia tabescente iter habeo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiae:

26 Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum: & rex sapientium stabilimentum populi est.

27 Irgo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

CAPUT VII.

Cum unus sit omnibus introitus ad vitam, & similis exitus: pra omnibus eligenda est sapientia: afferens secum cuncta bona. habens secum spiritum intelligentiae multiplicem; & quae hic mirum in modum extollitur, quamque abunde auctor fuerat affecturus.

A

1 Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro,

2 Decem mensium tempore * coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, & delectamento somni conveniente.

3 Et ego natus accepi communem aerem, & in similitere factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans.

4 In involumentis nutritus sum, & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

6 * Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.

Job 10. b. 10.

Job 1. d. 1. 1. Tim. 6. b. 5.

7 Propter hoc optavi, & datus est mihi sensus, & invocavi, & venit in me spiritus sapientiae.

8 Et preposui illam regnis, & sedibus, & divitias nihil esse duxi in comparatione illius.

9 * Nec comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius.

10 Super salutem, & speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius.

11 * Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius,

12 Et laetatus sum in omnibus: quoniam antecedebat me ista sapientia, & ignorabam, quoniam horum omnium mater est.

13 Quam sine fictione didici, & sine invidia communico, & honestatem illius non abscondo.

14 Infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei, propter disciplinae dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, & praefumere digna horum, quae mihi dantur: quoniam ipse sapientiae dux est, & sapientiam emendator illius.

16 In manu enim illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia, & operum scientia, & disciplina.

17 Ipse enim dedit mihi horum, quae sunt, scientiam veram: ut sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum,

18 Initium, & consummationem, & medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, & commutationes temporum,

19 Anni curtus, & stellarum dispositiones:

20 Naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum.

21 Et quaecumque sunt absconsa, & improvisa, didici: omnium enim artifex docuit me sapientia.

22 Est enim in illa spiritus intelligentiae, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, discretus, mobilis, incoquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, beneficiens,

23 Humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spiritus intelligentibus, mundus, subtilis.

24 Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia: attingit autem ubique propter suam munditiam.

25 Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quadam est claritatis omnipotentis Dei sincera: & ideo nihil inquinatum in eam incurrit.

26 * Candor est enim lucis aeternae, & speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius.

27 Et cum sit una, omnia potest: & in se permanens omnia innovat, & per nationes in animas sanctas se transfert: amicos Dei, & prophetas constituit.

28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat.

29 Est enim haec speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior.

30 Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cum sapientiam comitentur omnia desiderabilia, summè ambienda est, & a Deo petenda, a quo solo datur continentia:

1 Atingit ergo a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.

2 Hanc amavi, & exquisivi a juventute mea, & quasi sponsum mihi eam assumere, & amator factus sum forma illius.

3 Generositate illius glorificat, contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam.

4 Doctrina enim est disciplinae Dei, & clarior operum illius.

5 Et si divitiae appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quae operatur omnia?

6 Si autem sensus operatur: quis horum, quae sunt, magis quam illa est artifex?

7 Et si iustitiam quis diligit: labores huius magnas habent virtutes: sobrietatem enim, & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem; quibus utilius nihil est in vita hominibus.

8 Et si multitudinem scientiae desiderat quis, scit praeterea, & de futuris aestimat: scit veritatis sermonum, & dissolutiones argumentorum: signa, & monstra scit, antequam fiant, & eventus temporum, & saeculorum.

9 Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens, quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis, & tædii mei.

10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud seniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in iudicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respicient, & sermocinante me plura, manus ori suo imponent.

13 Praeterea habeo per hanc, immortalitatem: & memoriam aeternam his, qui post me futuri sunt, relinquam.

14 Disponam populos: & nationes mihi erunt subdita.

15 Timebunt me audientes reges horrendi: & in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

16 Intrans in domum meam, conquiescam cum illa: non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed laeticiam, & gaudium:

17 Haec cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas est in cognitione sapientiae.

18 Est in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectio, & in certamine loquelae illius sapientia, & praclaritas in communicatione sermonum ipsius: circuibam quaerens, ut mihi illam assumerem.

19 Puer autem eram ingeniosus, & fortitissimam animam bonam.

20 Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoquinatum.

21 Et ut scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiae, scire cuius esset hoc donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis praecordiis meis.

CAPUT IX.

Oratio sapientis cum agnitione propria imbecillitatis, ad impetrandam a Domino sapientiam: quae cum omnibus necessariis sit, potissimum tamen rectoribus populorum; incerta est enim humana sapientia.

1 Deus patrum meorum, & Domine misericordiae, qui fecisti omnia verbo tuo,

2 Et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturae, quae a te facta est,

3 Ut disponat orbem terrarum in aequitate, & iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet?

4 Da mihi sedium tuarum assistentem sapientiam, & noli me reprobare a pueris tuis:

5 * Quoniam servus tuus sum ego, & filius ancillae tuae, homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicii, & legum.

6 Nam & si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abserit sapientia tua, in nihilum computabitur.

7 * Tu elegisti me regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum:

8 Et dixisti me adificare templum in monte sancto tuo, & in civitate habitationis tuae altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod preparasti ab initio:

9 * Et tecum sapientia tua, quae novit opera tua, quae & affluit tunc, cum orbem terrarum faceres, & sciebat, quid esset placitum oculis tuis, & quid directum in praecceptis tuis.

10 Mitte illam de caelis sanctis tuis, & a sede magnitudinis tuae, ut mecum sit, & mecum laboret, ut sciam, quid acceptum sit apud te:

11 Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobrie, & custodiet me in sua potentia.

12 Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iuste, & ero dignus sedium patris mei.

13 * Quis enim hominum poterit scire consilium Dei? aut quis poterit cogitare, quid velit Deus?

14 Cogitationes enim mortalium thimida, & incerta providentia nostra.

15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.

16 Et dicitur sicilicet estimamus, quae in terra sunt: & quae in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quae autem in caelis sunt, quis investigabit?

17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritu sanctum tuum de altissimis:

A. 1. Reg. 3. b. 9.

* Ps. 115. b. 16.

B

* 1. Par. 28. 4. 1. 2. Par. 1. 6. 9.

* Prov. 8. c. 22. d. 27. Joann. 1. a. 1.

C

* Isai. 40. c. 13. Rom. 11. d. 34. 1. Cor. 2. d. 16.

D

CAPUT XIII.

Vani quidem sunt, qui ex creaturis Deum non agnoscunt, ipsas potius creaturas pro diis coluerunt: at illi longe stultiores, qui opus artificis Deum dicunt, ab insensato idolo futura interrogantes.

Rom. i. c. 18.

A

Vani autem sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei: & de his, quæ videntur bona, non poterunt intelligere cum, qui est, neque operibus attendentes agnoverunt, quis esset artifex:

* Deut. 4. c. 19-17. 3.

2 * Sed aut ignem, aut spiritum, aut cicutaem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem, & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt.

3 Quorum si specie delectati, deos putaverunt: sciant, quanto his dominator eorum speciosior est: speciei enim generator hæc omnia constituit.

4 Aut virtutem, & opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis, quoniam, qui hæc fecit, fortior est illis:

5 A magnitudine enim speciei, & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri.

B

6 Sed tamen adhuc in his minor est querela: Et hi enim fortasse errant, Deum querentes, & volentes invenire.

* Rom. i. c. 21.

7 * Etenim cum in operibus illius convertentur, inquirunt: & per suam habent, quoniam bona sunt, quæ videntur.

8 Iterum autem nec his debet ignosci.

9 Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum: quomodo hujus Dominum non facilius invenerunt?

10 Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum, & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

* Isai. 44. b. 12. Jer. 10. a. 3.

C

11 * Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit: & hujus doctè eradat omnem corticem, & arte sua usus, diligenter fabricet vas utile in conversationem vitæ.

12 Reliquis autem ejus operis ad præparationem esse abutatur:

13 Et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum, & vorticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet illud imagini hominis,

14 Aut alicui ex animalibus illud comparat, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo est, perliniens:

D

15 Et faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confirmans ferro, 16 Ne forte cadat, prospiciens illi, sciens, quoniam non potest adjuvare se: imago enim est, & opus est illi adiutorium.

17 Et de substantia sua, & de filiis suis, & de nuptiis votum faciens, inquit. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est:

18 Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, &

in adiutorium inutilem invocat: 19 Et pro itinere petit ab eo, qui ambulat non potest: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

CAPUT XIV.

Utile inventio navis, quæ etiam tempore diluvii semen humanum servatum est: idolum autem maledictum est cum suo fabricatore, & quod fuerit idolorum, idololatricæque exordium, ac progressus, item quæ mala ex idololatria procedant.

1 Iterum alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum invocat.

2 Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, & artifex sapientia fabricavit sua.

3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam,

4 Ostendens, quoniam potens es ex omnibus salvare, etiam si sine arte aliquis adeat mare.

5 Sed ut non essent vacua sapientia tua opera: propter hoc etiam, & exiguò ligno credunt homines animas suas, & transeunt mare per ratem liberati sunt:

6 * Sed & ab initio cum perirent superbi gigantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, remisit sæculo semen nativitatibus, quæ manu tua erat gubernata.

7 Benedictum est enim lignum, per quod sit iustitia.

8 * Per manus autem, quod sit idolum, maledictum est & ipsum, & qui fecit illud: quia ille quidem operatus est: illud autem, cum esset fragile, deus cognominatus est.

9 Similiter autem odio sunt Deo impius, & impietas ejus.

10 Etenim quod factum est, cum illo, qui fecit, tormenta patitur.

11 Propter hoc & in idolis nationum non erit respectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in musculam pedibus insipientium.

12 Initium enim fornicationis est exquisitio idolorum: & ad inventio illorum corruptio vitæ est.

13 Neque enim erant ab initio, neque erupit in perpetuum.

14 Supercuitas enim hominum advenit in orbem terrarum, & ideo brevis illorum finis est inventus.

15 Acerbo enim luctu dolens pater, citò sibi rapti filii fecit imaginem: & illum, qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tantquam Deum colere cepit, & constituit inter servos suos sacra, & sacrificia.

16 Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur signenta.

17 Et hos, quos in palam homines honorare non poterant, propter hoc, quod longè essent, è longinquo figura eorum allata,

viden-

videntem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut illum, qui aberat, tanquam præsentem colerent sua sollicitudine.

18 Proximitatem autem ad horum culturam, & hos, qui ignorabant, artificis eximia diligentia.

19 Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit, elaboravit arte sua, ut similitudinem in melius figuraret.

20 Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, cum, qui ante tempus tanquam homo honoratus fuerat, nunc deum æstimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam, aut affectui, aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis imposuerunt.

22 Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno viventis inscientiæ bello, tot, & tam magna mala pacem appellat.

23 * Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insaniam plemas vigilias habentes,

24 Neque vitam, neque nuptias mundas iam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat:

25 Et omnia commissa sunt, sanguis, homicidium, furtum, & fictio, corruptio, & infidelitas, turbatio, & perjurium, tumultus honorum.

26 Dei immemoratio, animarum inquinatio, civitatis immuratio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchiae, & impudicitia.

27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, & initium, & finis.

28 Aut enim dum lætantur, insaniant: aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt injustè, aut pejerant citò.

29 Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, malè jurantes noceri se non sperant.

30 Utraque ergo illis evenient dignè, quoniam malè scelerunt de Deo, attendentes idolis, & juraverunt injustè, in dolo contemnentes iustitiam.

31 Non enim juratorum virtus, sed peccantium pena perambulat semper in justorum prævationem.

CAPUT XV.

Vox fidelium suavitatem, & misericordiam Dei commendantium, cujus gratia ab idololatria sunt servati: mirè quoque subsannati idolorum artifices, ac cultores.

1 TU autem Deus noster, suavis, & verus respiciens, & in misericordia disponens omnia.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: & si non peccaverimus, scimus, quoniam apud te sumus computati.

3 Nosse enim te, consummata iustitia est: & scire iustitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis.

4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra pi-

cturæ labore sine fructu, effigies sculpta per varios colores,

5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.

6 Malorum amatores digni sunt, qui spem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

7 * Sed & figulus mollem terram premens, laboriosè fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit, quæ munda sunt in usum vasa, & similiter, quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, iudex est figulus.

8 Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille, qui paulò ante de terra factus fuerat, & post pusillum reductus se unde acceptus est, repetitus animæ debicum, quam habebat.

9 Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est: sed concertatur aurificibus, & argenteis: sed & ararios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.

10 Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita ejus.

11 Quoniam ignoravit, qui se finxit, & qui inspiravit illi animam, quæ operatur, & qui insufflavit ei spiritum vitalem.

12 Sed & æstimaverunt lulum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hic enim scit se super omnes delinqueret, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilia fingit.

14 Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi:

15 Quoniam omnia idola nationum deos æstimaverunt, quibus neque colorum usus est ad videndum, neque nares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digitus manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum.

16 Homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit Deum fingere.

17 Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his, quos colit, quia ipse quidem vixit, cum esset mortalis, illi autem nunquam.

18 Sed & animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.

19 Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspiceret. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna passis, Hebræi etiam à Deo accepturunt: castigati tamen aliquantum morsu serpentum, erecto serpente aeneo sanati sunt à Deo: impii verò morte consumpti per locustas, muscas, ignemque grandini misum: cum illi acceptio manna, saliat sint, & confortati.

1 PROPTER hæc, & per his familia passi sunt dignè tormenta, & per multitudi-

* Rom. 9. c. 21. B

C

* Pl. 113. b. 5. 134. c. 16.

D

A

nem

* Nu. 11. 8.31.

nem bestiarum exterminati sunt.

2 Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, * quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, novum saporem, escam parans eis ortyogometram:

3 Ut illi quidem concupiscentes escam propter ea, quae illis ostensa, & mista sunt, etiam a necessaria concupiscentia avertentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam.

4 Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantum ostendere, quemadmodum inimici eorum exterminabantur.

5 * Etenim cum illis supervenit saeva bestiarum ira, morsibus perverforum colubrorum exterminabantur.

6 Sed non in perpetuum ira tua permanit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuae.

7 Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium salvatorem:

8 In hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.

9 * Illos enim locustarum, & muscarum occiderunt morsus, & non est inventa sanitas animarum illorum: quia digni erant ab huiusmodi exterminari.

10 Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adveniens sanabat illos.

11 In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adiutorio.

12 Etenim neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia.

13 * Tu es enim, Domine, qui vitam, & mortis habes potestatem, & deducis ad portas mortis, & reducis:

14 Homo autem occidit quidem per malitiam, & cum exierit spiritus, non revertetur, nec revocabit animam, quae recepta est:

15 Sed tuam manum effugere impossibile est.

16 * Negantes enim te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt: novis aquis, & grandinibus, & pluvii persecutionem passi, & per ignem consumpti.

17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quae omnia extinguit, plus ignis valebat: vindex est enim orbis iustorum.

18 Quodam enim tempore, mansuetabatur ignis, ne comburentur, quae ad impios mista erant animalia: sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei iudicio patiuntur persecutionem.

19 Et quodam tempore, in aqua supra virtutem ignis exardebat undique, ut iniquae terrarum nationem exterminaret.

20 * Pro quibus angelorum escam nutritivisti populum tuum: & paratum panem de caelo praestitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.

* Nu. 21. b.6.

B.

* Exod. 10. b. 4. 8. k. 24. Apoc. 9. b. 7.

* Deut. 32. f. 39. 1. Reg. 3. b. 6. Tob. 13. a. 2.

C.

* Exod. 9. c. 31.

* Exod. 16. d. 14. Num. 11. b. 7. Psal. 77. c. 25. Joann. 6. d. 31.

21 Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat: & desiderium volebat, convertebatur.

22 * Nix autem, & glacies sustinebant vim ignis, & non tabescebant: scirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine, & pluvia corrumpens.

23 Hic autem iterum, ut nutrentur iusti, etiam suae virtutis oblivis est.

24 Creatura enim tibi Factori deserviens, exardebat in tormentum adversis injustos: & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25 Propter hoc, & tunc in omnia transfigurata, omnium nutritici gratiae tuae deserviebat, ad voluntatem eorum, qui ad te desiderabant:

26 Ut scirent filii tui, quos dilexisti, Domine, quoniam non natiuitatis fructus pascunt homines: sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conservat.

27 Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat.

28 Ut notum omnibus esset, quoniam oportet provenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

29 Ingrati enim spes tamquam hybernalis glacies tabesceat, & disperiet tamquam aqua super vacua.

C A P U T X V I I

Aegyptii triduanas passus sunt invincibiles tenebras, cum incredibili timore, & horrore, reliqua orbis parte illustrata lumine.

1 **M**agna sunt enim iudicia tua, Domine, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatae animae erraverunt.

2 * Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctae: vinculis tenebrarum, & longa noctis compediti, inclusi sub teetis, fugitivi perpetuae providentiae jacuerunt.

3 Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrendae, & cum admiratione nimia perturbati.

4 Neque enim, quae continebat illos spelunca, sine timore custodiebat, quoniam solitudo descendens perturbabat illos, & personae tristes illis apparentes pavorem illis praestabant.

5 Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen praebere, nec siderum limpidae flammae illuminare poterant. illam noctem horrendam.

6 Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore plenus: & timore percussi illius, quae non videbatur, faciei, allimabant deteriora esse, quae videbantur:

7 Et * magicæ artis apposti erant derisus, & sapientiae gloriae correptio cum contumelia.

8 Illi enim, qui promittebant timores, &

C.

D.

A.

A.

End.

End.

perui-

* Exod. 14. f. 27.

B.

* Exod. 12. c. 29.

C.

* Nu. 16. R. 46.

D.

* Exod. 8. b. 6.

perurbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisus pleni timore langucebant.

9 Nam est nihil illos ex monstris perturbabat: transitu animalium, & serpentium sibilatione commoti, tremebundi peribant: & aerem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre.

10 Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim praesumit saeva, perturbata conscientia.

11 Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum.

12 Et dum ab intus minor est expectatio, majorem computat infipientiam ejus causa, de qua tormentum praestat.

13 Illi autem, qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes,

14 Aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animae deficiebant traductione: subitaneus enim illis, & inspiratus timor supervenerat.

15 Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus.

16 Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius praecipuus esset, ineffigibilem sustinebat necessitatem.

17 Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquae decurrentis nimium,

18 Aut sonus validus praecipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invivulus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus Echo, deficientes faciebant illos praetimore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quae superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

C A P U T X V I I I

Hebraei luce gaudent, & ducatum columnae ignis accipiunt: occiduntur omnia Aegypti primogenita ab Angelo: Hebraei in seditione Core iram Dei provocant: sed in medio incendii liberantur, offerente Aaron incensum, & pro multitudine deprecante.

1 **S**anctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non & ipsi eadem passi erant, magnificabant te.

2 Et qui ante laesi erant, quia non laedebantur, gratias agebant: & ut esset differentia, donum petebant.

3 * Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotae viae, & solem sine laesura boni hospitii praestitisti.

4 Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat in corruptum legis lumen saeculo dari.

5 * Cum cogitarent iustorum occidere infantes: & uno exposito filio, & liberato, in traductionem illorum, multitudinem filio-

rum abstulisti, & pariter illos perdidisti in aqua valida.

6 Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut verè scientes quibus juramentis crediderunt, animae quiores esse nt.

7 Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio.

8 Sicut enim laesisti ad versusarios: sic & nos provocans magnificasti.

9 Absconsè enim sacrificabant iusti pueri bonorum, & iustitia legem in concordia disposuerunt: similiter & bona, & mala recepturos iustos, patrum jam decantantes laudes.

10 Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

11 * Simili autem poena servus cum domino afflictus est, & popularis homo regi similia passus.

12 Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant: quoniam uno momento, quae erat praecursor natio illorum, exterminata est:

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc verò primum cum fuit exterminium primogenitorum, spondeuntur populum Dei esse.

14 Cum enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet,

15 Omnipotens sermo tuus, Domine, exiit de caelo a regalibus sedibus, durus debellator in medium exterminii terram profilitur.

16 Gladius acutus insimularum imperium tuum portans, & stans replevit omnia morte, & usque ad caelum attingebat stans in terra.

17 Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, & timores supervenerunt insperati.

18 Et alius alibi projectus semivivus, propter quam moriebatur, causam demonstrabat mortis.

19 Visiones enim, quae illos turbaverunt, haec praemonebant, ne inscii, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & iustos tentatio mortis, & commotio in eremo facta est multitudinis: sed non diu permanit ira tua.

21 * Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suae scutum, orationem, & per incensum deprecationem allegans, restitit irae, & finem imposuit necessitati, ostendens, quoniam tuus est famulus.

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturae potentia, sed verbo illum, qui se vexabat, subiecit, juramenta parentum, & testamentum commemorans.

23 Cum enim jam accervatim cecidissent super alterutrum mortui, interstitit, & amputavit impetum, & divisit illam, quae ad vivos ducebat viam.

24 * In veste enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magna in quatuor ordinibus lapidum erant

fcul-

sculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat. 25 His autem cessit, qui exterminabat, & hæc extimuit: erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

CAPUT XIX.

Hebreos persequentes Egyptii, mari absorpti sunt, muscis, & ranis antea vexati; Hebræis vero concupitas carnes accipientibus, impiis inhospitalis percussio cæcitate: elementa Deo (serviunt in afflictione malorum, & obsequio bonorum.

A 1 Impis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum:

2 Quoniam cum ipsi permisissent, ut se educerent, & cum magna sollicitudine præmississent illos, consequebantur illos poenitentia acti.

* Exod 14.b.5. 3 * Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogantes projeccerant, hos tamquam fugitivos persequerentur:

4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ decant tormentis, repletur punitio:

5 Et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent.

B 6 Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi.

7 Nam nubes castra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ antea erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8 Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia, & monstra.

9 Tamquam enim equi depaverunt escam, & tamquam agni exultaverunt, magnificentæ te, Domine, qui liberaisti illos.

10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus crustavit fluvius multitudinem ranarum.

11 * Novissimè autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis.

12 In allocutione enim desiderii ascendit illis de mari ortyometra: & vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis, quæ antea facta erant, argumentis per vim fulminum: iuste enim patiebantur secundum suas nequicias.

13 Etenim detestabiliorem inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hospites in servitutem redigebant.

14 Et non solum hæc, sed & alius quidam respectus illorum erat: quoniam invitati recipiebant extraneos.

15 Qui autem cum læticia receperunt hos, qui eisdem usi erant iustitiis, sevisissimis afflixerunt doloribus.

16 Percussi sunt autem cæcitate: sicut * illi in foribus iusti, cum subitaneis cooperitæ sent tenebris, unusquisque transitum ostiis sui querebat.

17 In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatæ sonus immutatur, & omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso visu certò potest.

18 Agrestia enim in aquatica convertebantur: & quæcumque erant natantia, in terram transibant.

19 Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, & aqua extinguentis naturæ oblitisceretur.

20 Flammæ econtrariò, corruptibilem animalium non vexaverunt carnos coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facillè dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificentissimi populum tuum, Domine, & honorasti, & non despectisti, in omni tempore, & in omni loco assistens eis.

IN ECCLESIASTICUM JESU FILII SIRACH PROLOGUS.

MULTORUM nobis, & magnorum, per legem, & prophetas, aliosque, qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinæ, & sapientiæ causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse, & dicentes, & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Jesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt, voluit & ipse scribere aliquid horum, quæ ad doctrinam, & sapientiam pertinent; ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imagi-

nem sapientiæ, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum hæc, sed & ipsa lex, & propheta, cæteraque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo, & trigésimo anno temporibus Prolemæi Evergeris regis, postquam perveni in Ægyptum, & cum multum temporis ibi fuisset, inveni ibi libros relictos, non parva, neque contemnenda doctrinæ. Itaque bonum, & necessarium putavi, & ipse aliquam addere diligentiam, & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia atruli doctrinam in spatio temporis, ad illa, quæ ad finem ducunt, librum istum dare, & illis, qui volunt animum intendere, & discere, quemadmodum oporteat instituire mores, qui secandum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

CAPUT PRIMUM.

Sapientia incomprehensibilis, & in creaturis relucens, ab eterno originem à solo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus, ac timentibus ipsum: nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non solum sapientiam, sed & reliquas secum afferit virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est.

A 1 MNIS sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante ævum.

2 Arenam maris, & pluviam guttas, & dies sæculi quis dinumeravit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est?

3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?

4 Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.

5 Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna.

6 Radix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis agnovit?

7 Disciplina sapientiæ cui revelata est, & manifestata? & multiplicationem ingressus illius quis intellexit?

8 Unus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, fedens super thronum illius, & dominans Deus.

9 Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est.

10 Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundum datum suum, & præbuit illam diligentibus se.

11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & læticia, & corona exultationis.

12 Timor Domini delectabit cor, & dabit læticiam, & gaudium, & longitudinem dierum.

13 Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctiois suæ benedicetur.

14 Dilectio Dei honorabilis sapientia.

15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnalium suorum.

16 * Initium sapientiæ timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus est, cum electis seminis graditur, & cum iustis, & fidelibus agnoscitur.

17 Timor Domini, scientiæ religiositas.

18 Religiositas custodiet, & justificabit cor, jucunditatem, atque gaudium dabit.

19 Timenti Dominum benè erit, & in diebus consummationis illius benedicetur.

20 Plenitudo sapientiæ est timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.

* Pf. 110. d. 10. Prov. 1. 7. 9. 10. C

21 Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à thesauris illius.
 22 Corona sapientiae, timor Domini, replens pacem, & salutis fructum:
 23 Et vidit, & dimiserat eam: utraque autem sunt dona Dei.
 24 Scientiam, & intellectum prudentiae sapientia compartietur: & gloriam tenentium se exaltat.
 25 Radix sapientiae est timere Dominum: & rami illius longevi.
 26 In thesauris sapientiae intellectus, & scientiae religiositas: execratio autem peccatoribus sapientia.
 27 Timor Domini expellit peccatum:
 28 Nam qui sine timore est, non poterit justificari: iracundia enim animositatis illius subverso illius est.
 29 Usque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio jucunditatis.
 30 Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius, & labia multorum enarrabunt sensum illius.
 31 In thesauris sapientiae significatio disciplinae.
 32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.
 33 Fili, concupiscens sapientiam, conserva justitiam, & Deus praebebit illam tibi.
 34 Sapientia enim, & disciplina timor Domini: & quod beneplacitum est illi,
 35 Fides, & mansuetudo, & adimplebit thesauros illius.
 36 Ne sis incredibilis timori Domini: & ne acciteris ad illum duplici corde,
 37 Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis.
 38 Attende in illis, ne forte cadas, & adducas animae tuae inhonorationem,
 39 Et revelet Deus absconsa tua, & in medio synagogae elidat te:
 40 Quoniam accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo, & fallacia.

CAPUT II.

Deo serviturus stet in justitia, Dei timore, & patientia; timentes vero Deum credant, fiantque in illum, & maxime hinc fructus accipient: vae autem incredulis, & impatientibus: effectus quoque divini timoris explicantur.

Fili accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore, & prepara animam tuam ad tentationem.
 2 Deprime cor tuum, & sustine: inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus: & ne festines in tempore obductionis.
 3 Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo vita tua.
 4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe:
 5 Quoniam in igne probatur aurum, & argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis.
 6 Crede Deo, & recuperabit te: & diriget viam tuam, & spera in illum.

Serva timorem illius, & in illo veterasce.
 7 Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus: & non deflectatis ab illo, ne cadatis.
 8 Qui timetis Dominum, credite illi: & non evacuabit merces vestra.
 9 Qui timetis Dominum, sperate in illum: & in oblationem veniet vobis misericordia.
 10 Qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.
 11 Respicite, filii, nationes hominum: & scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est.
 12 Quis enim permansit in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & desepit illum?
 13 Quoniam pius, & misericors est Deus, & remittit in die tribulationis peccata: & propterea est omnibus exquirentibus se in veritate.
 14 Vae duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori: terram ingrediendi duabus viis.
 15 Vae dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideo non protegentur ab eo.
 16 Vae his, qui perdidicerunt sustentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.
 17 Et quid facient, eum inspicere ceperit Dominus?
 18 Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius, & qui diligunt illum, conservabunt viam illius.
 19 Qui timent Dominum, inquirent, quae beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.
 20 Qui timent Dominum, preparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.
 21 Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius,
 22 Dicentes: Si poenitentiam non egerimus, incidimus in manus Domini, & non in manus hominum.
 23 Secundum enim magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

CAPUT III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modestia animi laudatur contra curiositatem: & cor durum, nequam, & superbum vituperatur, laudato sapiente, & eleemosynam tribuente.

Fili sapientiae, ecclesia justorum: & merito illorum, obedientia, & dilectio.
 2 Judicium patris audite, filii, & sic facite, ut salvi sitis.
 3 Deus enim honoravit patrem in filiis, & iudicium matris exquirens, firmavit in filiis.
 4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.
 5 Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam.

6 Qui

CAPUT IV.

Ad opera misericordiae, & sapientiam multipliciter hortatur, hujus ostendens utilitates: confusio bona, & mala: non occultanda sapientia, nec veritati contradicendum: pro justitia certandum: verbo suo opus respondeat: sis humanus erga subditos, & non avarus.

Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, & in die orationis suae exaudietur.
 7 Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem.
 8 Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt.
 9 In opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum,
 10 Ut superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat.
 11 Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.
 12 Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, ejus confusio.
 13 Gloria enim hominis ex honore patris sui, & dedecus filii pater sine honore.
 14 Fili, suscipe sententiam patris tui, & non contristes eum in vita illius:
 15 Et si defecerit sensus, veniam da, & ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in oblivione.
 16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum,
 17 Et in justitia aedificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies solventur peccata tua.
 18 Quam male fama est, qui derelinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem.
 19 Fili, in mansuetudine opera tua perface, & super hominum gloriam diligeris.
 20 Quam magnum es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam:
 21 Quoniam magna potentia Dei solius, & ad humilibus honoratur.
 22 Altiora te ne quaesieris, & fortiora te nescieratus fueris: sed quae praecipit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus.
 23 Non est enim tibi necessarium, ea, quae abscondita sunt, videre oculis tuis.
 24 In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curiosus.
 25 Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi.
 26 Multos quoque supplantavi tui suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum.
 27 Cor durum habebit malè in novissimo: & qui amat periculum, in illo peribit.
 28 Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, & pravus corde in illis scandalizabitur.
 29 Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adiciet ad peccandum.
 30 Synagoga superborum non erit sanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur.
 31 Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientia.
 32 Sapiens cor, & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus justitiae successus habebit.
 33 Ignem ardentem exringuit aqua, & eleemosyna reficit peccatis.
 34 Et Deus prosector est ejus, qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum, & in tempore casus sui inveniet firmamentum.

Fili, eleemosynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transvertas à paupere.
 2 Animam esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua.
 3 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti.
 4 Rogationem contribulati ne abiicias: & non avertas faciem tuam ab egeno.
 5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquo querentibus tibi retrò maledicere.
 6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animae, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.
 7 Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum.
 8 Declina pauperi sine tristitia aurem tuam, & reddet debitum tuum, & responde illi pacifica in mansuetudine.
 9 Libera eum, qui injuriam patitur de manu superbi: & non acide feras in anima tua.
 10 In iudicando esto pupillis misericors ut pater, & pro viro matri illorum:
 11 Et eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserabitur tui magis quam mater.
 12 Sapientia filiis suis vitam inspirat, & suscipit inquirentes se, & praebit in via justitiae.
 13 Et qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.
 14 Qui tenuerint illam, vitam hereditabunt: & quò introibit, benedicat Deus.
 15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto, & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.
 16 Qui audit illam, iudicabit Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.
 17 Si crediderit ei, hereditabit illam, & erunt in confirmatione creaturae illius.
 18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum.
 19 Timorem, & metum, & probationem inducet super illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinae suae, donec tenter eum in cogitationibus suis, & credat animae illius.
 20 Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & iustificabit illum.
 21 Et denuciabit absconsa sua illi, & thesaurizabit super illum scientiam, & intellectum justitiae.
 22 Si autem oberraverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus inimici sui.
 23 Fili, conserva tempus, & devota à malo.
 24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.
 25 Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam, & gratiam.

26 Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium.

27 Ne revereris proximum tuum in casu suo:

28 Nec retineas verbum in tempore salutis: Non abscondas sapientiam tuam in decore suo.

29 In lingua enim sapientia dignoscitur, & sensus, & scientia, & doctrina in verbis sensati, & firmamentum in operibus iustitiae.

30 Non contradicas verbo veritatis illo modo, & de mendacio inruditionis tuae confundere.

31 Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subicias te omni homini pro peccato.

32 Noli resistere contra faciem potentis, nec coneris contra iram suam.

33 Pro iustitia agonizate pro anima tua, & usque ad mortem certa pro iustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus esse in lingua tua, & in iuribus, & remissus in operibus tuis.

35 Noli esse sicut leo in domo tua, everrens domesticos tuos, & opprimens subiectos tibi.

36 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

CAPUT V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juvenutis, fortitudinis, aut misericordiae Domini: ne sit vagus, sed firmus, & mansuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne sit susurro, aut bilinguis.

Noli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictae, & obductionis.

2 Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui:

3 Et ne dixeris, Quomodo potui? aut quis me subiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.

4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor.

5 De propitiato peccato noli esse in metu, neque adicias peccatum super peccatum.

6 Et ne dicas: Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.

7 * Misericordia enim, & ira ab illo cito proxima, & in peccatores respicit ira illius.

8 Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

9 Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictae disperdet te.

10 * Noli anxius esse in divitiis iniustis: non enim proderunt tibi in die obductionis, & vindictae.

11 Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam, sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.

12 Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui, & scientia, & prosequatur te verbum pacis, & iustitiae:

D.

A.

B.

C.

* Prov. 10. a. c.

* Prov. 11. a. d. 11.

13 Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: & cum sapientia proferas te sponsum verum.

14 Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris.

15 Honor, & gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis subversio est ipsius.

16 Non appelleris susurro, & lingua tua ne capiaris, & confundaris.

17 Super furem enim est confusio, & penitentia, & denotatio pessima super bilinguem: susurrator autem odium, & inimicitia, & contumelia.

18 Iustifica pusillum, & magnum similiter.

CAPUT VI.

Proximi dilectionem repellunt invidia, & ferocitas: quam juvant dolo, & invidia, & pacifica conversatio: multo plures sunt amici, sed verus amicus non potest satis estimari: quantum diligenda, & conservanda sit sapientia: quarenda est prudentium societas, & servanda Dei praecepta.

Noli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim, & contumeliam malus hereditabit, & omnis peccator invidus, & bilinguis.

2 * Non te extollas in cogitatione animae velut taurus: ne forte elidatur virtus tua per stultitiam.

3 Et folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in cremo.

4 Anima enim nequam disperdet, quae se habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in fortem impiorum.

5 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abundat.

6 Multi in pacifico sim tibi, & consiliarius sit tibi unus de mille.

7 Si possides amicum, in tentatione posside eum, & ne facile credas ei.

8 Est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis.

9 Et est amicus, qui convertitur ad inimicitiam: & est amicus, qui odium, & rixam, & convicia denudabit.

10 Est autem amicus socius mensae, & non permanebit in die necessitatis.

11 Amicus si manserit fixus, erit tibi quasi coequalis, & in domesticis tuis familiariter agat.

12 Si humiliaverit se contra te, & a facie tua absconderit se, unanimum habebis amicitiam bonam.

13 Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis attende.

14 Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit thesaurum.

15 Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri, & argenti contra bonitatem fidei illius.

16 Amicus fidelis, medicamentum vitae, & immortalitatis, & qui metuunt Dominum, invenient illum,

17 Qui

17 Qui timet Deum, aequè habebit amicitiam bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius.

18 Fili, à juvenute tua excipe doctrinam, & usque ad canos invenies sapientiam.

19 Quasi is, qui arat, & seminat, accede ad eam, & sustine bonos fructus illius.

20 In opere enim ipsius exiguum laborabis, & cito edes de generationibus illius.

21 Quam aspera est nimium sapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors.

22 Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur proicere illam.

23 Sapientia enim doctrinae secundum nomen est ejus, & non est multis manifesta, quibus autem cognita est, permanet usque ad conspectum Dei.

24 Audi, fili, & accipe consilium intellectus, & ne abicias consilium meum.

25 Intice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum:

26 Subiice humerum tuum, & porta illam, & ne accideris vinculis ejus.

27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserva vias ejus.

28 Investiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam:

29 In novissimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.

30 Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriae:

31 Decor enim vitae est in illa, & vincula illius alligatura salutaris.

32 Stolum gloriae induces eam, & coronam gratulationis superpones tibi.

33 Fili, si attendere mihi, disces: & si accommodaveris animum tuum, sapiens eris.

34 Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris.

35 * In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapientia illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei possis audire, & proverbialia laudis non effugiant à te.

36 Et si videris sensatum, evigila ad eum, & gradus ostiorum illius exerat pes tuus.

37 * Cogitatum tuum habe in praeceptis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiae dabitur tibi.

CAPUT VII.

Abstinentium à malis: vetantur ambitio, praesumptio, pusillanimitas, mendacium, verbositas coram presbyteris, & praesumptio in oblationibus: laus agriculturae, bona mulieris, & servi frangi: parentes filios erudiant, & filii elocent: filii honorent parentes: Deus, ac sacerdotes ipsius honorandi: ad opera misericordiae hortatur, & ad memoriam novissimorum.

Noli facere mala, & non te apprehendent.

2 Discede ab iniquo, & deficient mala abs te:

3 Fili, non semines mala in sulcis iniustitiae, & non merces ea in septuplum.

4 Noli querere à domino ducatum, ne

que à rege cathedram honoris.

5 * Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle videri sapiens.

6 Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irumpere iniquitates: ne forte extimeas faciem potentis, & ponas scandalum in aequitate tua.

7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum.

8 * Neque alliges duplicia peccata, nec enim in uno eris immunis.

9 Noli esse pusillanimis in animo tuo:

10 Exorare, & facere elemosynam ne despicias.

11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum respiciet Deus, & offerente me Deo altissimo, munera mea suscipiet.

12 Non irrideas hominem in amaritudine animae: * est enim, qui humiliat, & exaltat, circumspexit Deus.

13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum: neque in amicum similiter facias.

14 Noli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non est bona.

15 Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua.

16 Non oderis laboriosa opera, & rusticationem creatam ab Altissimo.

17 Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.

18 Memento irae, quoniam non tardabit.

19 Humilia valde spiritum tuum: quoniam vindicta carnis impij, ignis, & vermis.

20 Noli praevaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem charissimum auro spreveris.

21 Noli discedere à muliere sensata, & bona, quam sortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiae illius super aurum.

22 * Non laedas servum in veritate operantem, neque mercenarium tantem animam suam.

23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

24 Pecora tibi sunt: attende illis: & si sunt utilia, perserverent apud te.

25 Filii tibi sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.

26 Filiae tibi sunt serva corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

27 Trade filiam, & grande opus feceris, & homini sensato da illam.

28 Mulier si est tibi secundum animam tuam, non proicias illam: & odibili non credas te. In toto corde tuo

29 * Honora patrem tuum, & gemitus matris tuae ne obliviscaris.

30 Memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses: & retribue illis, quomodo & illi tibi.

31 In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica.

32 In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: & ministros ejus ne derelinquas.

33 * Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica sacerdotes, & propurga te eum brachiis.

* Job 9. a. 2. c. 20. Psal. 144. 22. Eccl. 7. b. 17. Luc. 18. c. 11.

* Infr. 12. b. 7.

B

* 1. Reg. 2. b. 7.

C

* Lev. 19. c. 11.

* Tob. 4. a. 3.

D

* Dent. 12. c. 18.

*Levit. 2. 1. Num. 18. c. 15. * Rom. 12. c. 15. * Math. 23. c. 36.

34 Da illis partem, sicut mandatum est tibi, primitiarum, & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis. 35 Datum brachiorum tuorum, & sacrificium sanctificationis offeres Domino, & initia Sanctorum. 36 Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, & benedictio tua. 37 Gratia dati in conspectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam. 38 * Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula. 39 * Non te pigeat visitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. 40 In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis.

CAPUT VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto: non despiciendus poenitens, nec lenex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi seniores, arguendi peccatores, & contumeliosi: fœnerari: spondere: contra judicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuis: cum extraneo.

A * Math. 23. c. 23. * Infr. 3. c. 16. * 1. Cor. 2. b. 6. Gal. 6. a. 2. * Lev. 19. f. 32. B * Sup. 6. d. 35.

1 **N**on litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. 2 * Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi. 3 * Multos enim perdidit aurum, & argentum, & usque ad cor regum extendit, & convertit. 4 Non litiges cum homine linguato, & non strues in ignem illius ligna. 5 Non communices homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur. 6 Ne despicias hominem avertentem se à peccato, neque improperes ei: memento, quoniam omnes in correptione sumus. 7 * Ne spernas hominem in sua senectute: etenim ex nobis lenescunt. 8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere: sciens, quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire. 9 * Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in proverbii eorum confutare. 10 Ab ipsis enim disces sapientiam, & doctrinam intellectus, & servire magnatis sine querela. 11 Non te pratercat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis: 12 Quoniam ab ipsis discis intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. 13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. 14 Ne contra faciem stes contumeliosus, ne scilicet quasi insidiator ori tuo. 15 * Noli fœnerari homini fortiore te: quod si fœneraveris, quasi perditum habe. 16 Non spondeas super virtutem tuam: quod si sponderis, quasi restituens cogita. 17 Non judices contra judicem: quoniam secundum quod justum est judicat. 18 * Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala tua in te: ipse enim secundum

voluntatem suam vadit, & simul cum stultitia illius peries. 19 * Cum iracundo non facies rixam, & cum audace non eas in deserto: quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, & ubi non est adiutorium, elidet te. 20 Cum fatuis consilium non habes: non enim non poterunt diligere, nisi quæ eis placeant. 21 Coram extraneo ne facias consilium: nescis enim, quid pariet. 22 Non omni homini cor tuum manifestes: ne forte inferat tibi gratiam falsam, & convicietur tibi.

CAPUT IX.

Quam sit prulenter cum mulieribus agendum, & quam sit societas, & affectus eorum: viris periculosa: amicus antiquus servandus: peccatoris gloria non zelanda: abis ab homine potestatem occidendi habente: cum sapientibus tractandum, & Deus præ oculis habendus.

1 **N**on zelus mulierem finis tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam. 2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris. 3 Ne respicias mulierem multivolam: ne forte incidas in laqueos illius. 4 Cum saltat rice ne astidus sis: nec audias illam, ne forte percas in efficacia illius. 5 * Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. 6 * Ne des fornicariis animam tuam in ullo: ne perdas te, & hereditatem tuam. 7 Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius. 8 * Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. 9 Propter speciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. 10 Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercore in via conculcabitur. 11 Speciem mulieris alienæ multi admittit, reprobi facti sunt: colloquium enim illius quasi ignis exardescit. 12 Cum aliena muliere ne sedcas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum. 13 Et non alterceris cum illa in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris in perditionem. 14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi. 15 Vinum novum, amicus novus: vetera sciet, & cum suavitate bibes illud. 16 * Non zelus gloriam, & opes peccatoris: non enim scies, quæ futura sit illius subversio. 17 Non placeat tibi injuria injulorum, sciens, quoniam usque ad inferos non placebit impius. 18 Longè abesto ab homine potestatem habente occidendi, & non suspicaberis timorem mortis. 19 Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam.

20 Communionem mortis scito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis. 21 Secundum virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum sapientibus, & prudentibus tracta. 22 Viri justi sint tibi convivæ, & in timore Dei sit gloriatio. 23 Et in sensu sit cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altissimi: 24 In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu verò Seniorum verbum. 25 Terribilis est in civitate sua homo linguosus: & temerarius in verbo suo odibilis erit.

CAPUT X.

Sapiens iudex, utilis insipiens, perniciosus: rectorem subditi imitatur: omnia in manu Dei: injuria obliviscendum: detestatio superbie, injustitia, contumelia, avaritia: homo brevis vite post mortem vermis: discessus à Deo causa est superbie: gentes ob superbiam à Deo perditæ: laus timoris Dei: non despiciendus pauper justus, nec dives peccator honorandus: anima mansuetudine servanda.

1 **J**udex sapiens judicabit populum suum, & principatus senlari stabilis erit. 2 * Secundum judicem populi, sic & ministri ejus: & qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea. 3 * Rex insipiens perdet populum suum: & civitates inhabitabuntur per sensum potestatum. 4 In manu Dei potestas terræ: & utilem rectorem suscitabit in tempus super illum. 5 In manu Dei prosperitas hominis, & super faciem scribæ imponet honorem suum. 6 Omnis injuria proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuriæ. 7 Odibilis coram Deo est, & hominibus superbia: & execrabilis omnis iniquitas gentium. 8 * Regnum à gente in gentem transfertur propter injulitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos. 9 Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra, & cinis? 10 Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet: quoniam in vita sua projecit intima sua. 11 Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum. 12 Brevem languorem præcidit medicus: sic & rex hodie est, & cras morietur. 13 Cum enim morietur homo, hereditabit serpentes, & bestias, & vermes. 14 Initium superbiæ hominis, apostatare à Deo: 15 Quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus: quoniam initium omnis peccati est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subvertet eum in finem. 16 Propterea exhoravit Dñs conventus malorum, & destruxit eos usque in finem. 17 Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.

18 Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipsis gentibus. 19 Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas usque ad fundamentum. 20 Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, & cessare fecit memoriam eorum à terra. 21 Memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sensu. 22 Non est creata hominibus superbia; neque iracundia nationi mulierum. 23 Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: semen autem hoc ex honorabitur, quod praterit mandata Domini. 24 In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent Dominum, crunt in oculis illius. 25 Gloria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei est: 26 Noli despiciere hominem justum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem divitem. 27 Magnus, & iudex, & potens est in honore: & non est major illo, qui timet Deum. 28 * Servo senlato liberi fervient: * & vir & prudens, & disciplinatus non murmurabit correptus, incilius non honorabitur. 29 Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore angustia. 30 * Melior est, qui operatur, & abundat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. 31 Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum. 32 Peccantem in animam suam quis justificabit? & quis honorificabit exhorantem animam suam? 33 Pauper gloriatur per disciplinam, & timorem suum: & est homo, qui honorificatur propter substantiam suam. 34 Qui autem gloriatur in paupertate, quàn to magis in substantia? & qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

CAPUT XI.

Sapientia humiliati: ex specie nemo judicandus: de vestitu, & honore non gloriandum: de re interrogandum ante iudicium: non cumulanda temporalia, nec in illis sitendum, aut gloriandum: bona, & mala à Deo: & honorum, & malorum memoris: in domum non quivis inducendus, & ab insidiis dolose cavendum.

1 **S**apientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum confedere illum faciet. 2 Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo. 3 Brevis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. 4 * In vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altissimi solius, & gloriosa, & absconsa, & invisita opera illius. 5 Multi tiranni sederunt in throno, & insuspiciabilis portavit diadema. 6 * Multi potentes oppressi sunt valide, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. 7 Priusquam interroges, ne vni peres quemquam: & cum interrogaveris, corripere justè.

D Prov. 12. a. 2. Reg. 12. c. 13.

Prov. 12. b. 9.

A Gen. 41. c. 43. Dan. 6. a. 3. Joann. 7. c. 18.

Aa. 13. d. 22.

1. Reg. 15. f. 20. 1. Th. 5. b.

* Prov. 18. b. 13. B

* 1. Tim. 6. b. 9.

* Eccl. 4. b. 8.

* Job 42. c. 10.

* Job 1. c. 10.

* Luc. 12. c. 19. C

* Infr. 15. c. 25.

D

8 * Priusquam audias, ne respondeas verbum: & in medio sermonum ne adicias loqui.

9 De ea re, quæ te non molestat, ne certaris: & in iudicio peccantium ne consistas.

10 Fili, ne in multis sint actus tui: & si dives fueris, non eris immunis à delicto: si enim secutus fueris, non apprehendes: & non effugies, si præcurreris.

11 * Est homo laborans, & festinans, & dolens impius, & tanto magis non abundabit.

12 Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate:

13 * Et oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit caput ejus: & mirati sunt in illo multi, & honoraverunt Deum.

14 * Bona, & mala vita, & mors, paupertas, & honestas à Deo sunt.

15 Sapientia, & disciplina, & scientia legis apud Deum. Dilectio, & via bonorum apud ipsum.

16 Et: ror, & tenebræ peccatoribus concreta sunt: qui autem exultant in malis, consenscunt in malo.

17 Datio Dei permanet justis, & profectus illius successus habebit in æternum.

18 Est, qui locupletatur parca agendo, & hæc est pars mercedis illius.

19. In eo, quod dicit: * Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus:

20 Et nescit, quod tempus præterierit, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur.

21 Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce.

22 Ne manseris in operibus peccatorum. Considera autem in Deo, & mane in loco tuo.

23 Facile est enim, in oculis Dei subito honorare pauperem.

24 Benedictio Dei in mercedem justis fructificat.

25 Ne dicas: Quid est mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona?

26 Ne dicas: Sufficiens mihi sum: & quid ex hoc pessimabor?

27 * In die bonorum, ne immemor sis malorum: & in die malorum, ne immemor sis bonorum:

28 Quoniam facile est coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas.

29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ magna, & in fine hominis denudatio operum illius.

30 Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis suis agnoscitur vir.

31. Non omnem hominem, inducas in domum tuam: multa enim sunt insidie dolosi.

32 Sicut enim eructant præcordia scæntium, & sicut perdidit inducitur in caveam, & ut caprea in laqueum: sic & cor superborum, & sicut, prospector videns casum proximi sui:

33 Bona enim in mala convertens insidiatur, & in electis imponet maculam.

34 A scintilla una augetur ignis, & ab uno doloso augetur sanguis: homo verò peccator sanguini insidiatur.

35 Attende tibi à pestifero, fabricat enim mala: ne forte inducat super te subannationem in perpetuum.

36 Admitte ad te alienigenam, & subvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

CAPUT XII.

Benefaciendum justis impii verò, & peccatores non suscipiendi: difficile est, amicos ab inimicis dignoscere, nec inimicis unquam fidendum, quantumvis amicitiam simulent.

1 Si benefeceris, scito, cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa.

2 Benefac justo, & invenies retributionem magnam: & si non ab ipso, certe à Domino.

3 Non est enim ei benè, qui assiduum est in malis, & elemosinas non dant, quoniam: & Altissimus odio habet peccatores, & misericors est peccentibus.

4 * Da misericordiam, & ne suscipias peccatorem: & impiis, & peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in diem vindictæ.

5 Da bono, & non receptoris peccatores.

6 Benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dari, ne in ipsis potentior te sit:

7 Nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi: quoniam: & Altissimus odio habet peccatores, & impiis reddet vindictam.

8 Non agnoscat in bonis amicus, & non abscondetur in malis inimicus.

9 In bonis viri, inimici illius in tristitia: & in malitia illius, amicus agnitus est.

10 Non credas inimico tuo in æternum: sicut enim, aramentum, æruginat nequitia illius:

11 Et si humiliatus vadat curvus, adice animum tuum, & custodi te ab illo.

12 Non statuas illum penes te, ne sedeat ad dexteram tuam, ne forte conversus in locum tuum, inquirat cathedram tuam: & in novissimo agnoscat verba mea, & in sermonibus meis stimuleris.

13 Quis miserabitur incantatori à serpente percussio, & omnibus, qui appropiant bestiis? & sic, qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus est in peccatis ejus.

14 Una hora tecum permanebit: si autem declinaveris, non supportabit.

15. * In labiis suis inducat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in locum.

16 In oculis suis lacrymatur inimicus: & si invenerit tempus, non satiabitur sanguine.

17 Et si incurserint tibi mala, invenies eum illic priorem.

18 In oculis suis lacrymatur inimicus, & quasi adjuvans sustinet plantam tuam.

19 Caput suum movebit, & plaudet manum, & multa susurrans commutabit vultum suum.

CAPUT XIII.

Periculosa sunt consortia cum superbo, divite, & potentiore: dilige Deum, ac proximum: non convenit diviti cum paupere, & hoc despecto ille honoratur.

1 Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit superbo, induet superbiam.

2 Pondus super te toller, qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris.

3 Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se colliserint, confringetur.

4 Dives injuste egit, & fremet: pauper autem læsus tacebit.

5 Si largitus fueris, assumet te: & si non habueris, derelinquet te.

6 Si habes, conviver tecum, & evacuabit te, & ipse non dolebit super te:

7 Si necessarius illi fueris, supplantabit te, & subridens spem dabit, narrans tibi bona, & dicit: Quid opus est tibi?

8 Et confundet te in cibus suis, donec te exanimat bis, & ter: & in novissimo deridebit te: & postea videns derelinquet te, & caput suum movebit ad te.

9 Humiliare Deo, & expecta manus ejus.

10 Attende, ne seductus in stultitiam humilieris.

11 Noli esse humilis in sapientia tua, ne humiliatus in stultitiam seducaris.

12 Advocatus à potentiore discede: ex hoc enim te magis advocabit.

13 Ne improbus sis, ne impingaris: & ne longè sis ab eo, ne eas in oblivionem.

14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius: ex multa enim loquela tentabit te, & subridens interrogabit te de absconditis tuis.

15 Inimicus animus illius conservabit verba tua: & non parcat de malitia, & de vinctulis.

16 Cave tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum subversione tua ambulabis.

17 Audiens verò, illa quasi in somnis vide, & vigilabis.

18 Omni vita tua dilige Deum, & invoca illum in salute tua.

19 Omne animal diligit simile sibi: sic & omnis homo proximum sibi.

20 Omnis caro ad similem sibi conjungitur, & omnis homo similis sui sociabitur.

21 Si communicabit lupus agno: aliquando, sic peccator justo.

22 * Que communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?

23 Venatio leonis, onager in eremo: sic & pascua divitum sunt pauperes.

24 Et sicut abominatio est superbo humilitas: sic & execratio divitis pauper.

25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis: humilis autem eum occiderit, expelletur: & à notis.

26 Diviti decepto multi recuperatores: locutus est superba, & justificaverunt illum.

27 Humilis deceptus est, insuper & argui-

tur: locutus est sensatè, & non est datus ei locus.

28 Dives locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius usque ad nubes perducunt.

29 Pauper locutus est, & dicit: Quis est hic? & si offenderit, subvertent illum.

30 Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia: & nequissima paupertas in ore impii.

31 Cor hominis immutat faciem illius, sive in bona, sive in mala.

32 Vestigium cordis boni, & faciem bonam difficile invenies, & cum labore.

CAPUT XIV.

Beatus, qui non est verbo lapsus: avaro, & livido perniciosæ divitiæ, & de utriusque miseris: de substantia benefaciendum ante mortem, quæ non tardat: de hominis fragilitate: beatus sapientiæ, & justitiæ studiosus.

1 Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo, & non est stimulatus in tristitia delicti.

2 Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.

3 Viro cupido, & tenaci sine ratione est substantia, & homini livido ad quid aurum?

4 Qui accrvat ex animo suo injustè, aliis cõgregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.

5 Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis suis.

6 Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est malitiæ illius:

7 Et si benè fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in novissimo manifestat malitiam suam.

8 Nequam est oculus lividi: & avertens faciem suam, & despiciens animam suam.

9 Infatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur, donec consumat arcifaciens animam suam.

10 Oculus malus ad mala: & non satiabitur pane, sed indigens, & in tristitia erit super mentem suam.

11 Fili, si habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.

12 Memor esto, quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum, quia demonstratum est tibi: testamentum enim hujus mundi morte morietur.

13 * Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrige da pauperi.

14 Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat.

15 Nonne calis relinques dolores, & labores tuos in divisione sortis?

16 Da, & accipe, & justifica animam tuam.

17 Ante obitum tuum operare justitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum.

18 * Omnis caro sicut scænum veterasce, & sicut folium fructificans in arbore viridi.

19 Alia generantur, & alia deciduntur: sic generatio carnis, & sanguinis, alia finitur, & alia nascitur.

20 Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo.

21 Et omne opus electum justificabitur:

A. Infr. 19. c. 17.

B.

* Tob. 4. b. 7. Sup. 4. a. 1. Luc. 16. b. 9.

* Gal. 4. b. 6. Jac. 1. b. 1. 1. Petr. 1. d. 24.

C.

* P sal. 22.

D

A

* Joann. 4. b. 10.

B.

C

* Math. 19. b. 17.

D

* Jer. 21. 5. 8.

& qui operatur illud, honorabitur in illo.
 22 * Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu cogitabit circumspeditionem Dei.
 23 Qui excogitat vias illius in corde suo, & in absconditis suis intelligens, vadens post illam quasi investigator, & in viis illius consistens:
 24 Qui respicit per fenestras illius, & in januis illius audiens:
 25 Qui requiescit iuxta domum illius, & in parietibus illius figens palum statuet casulam suam ad manus illius, & requiescent in casula illius bona per ævum:
 26 Statuet filios suos sub tegmine illius, & sub ramis ejus morabitur.
 27 Protegetur sub tegmine illius, à fervore, & in gloria ejus requiescet.

CAPUT XV.

Beatus, qui in timore Dei apert se ad sapientiam, quam stulti, & mendaces non assequuntur: peccata vero non sunt adscribenda, sed homini, qui ab illo conditus est libero arbitrio, propositis præceptis, quæ servare poterat: Dei oculis omnia nuda sunt.

1 **Q**ui timet Deum, faciet bona: & qui continens est iustitiæ, apprehendet illam,
 2 Et obviabit illi quasi mater honorificata, & quasi mulier à virginitate suscipiet illum.
 3 Cibabit illum pane vitæ, & intellectus,
 4 & aqua sapientie salutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur:
 4 Et continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos suos,
 5 Et in medio Ecclesie aperiet os ejus, & adimplebit illum spiritu sapientie, & intellectus, & sola gloria vestiet illum.
 6 Jucunditatem, & exultationem thesaurizabit super illum, & nomine æterno hereditabit illum.
 7 Homines stulti non apprehendent illam, & homines sensari obviabunt illi, homines stulti non videbunt eam: longè enim abest à superbia, & dolo.
 8 Viri mendaces non erunt illius memores: & viri veraces inveniuntur in illa, & successum habebunt usque ad inspectionem Dei.
 9 Non est speciosa laus in ore peccatoris:
 10 Quoniam à Deo profecta est sapientia: sapientie enim Dei astabit laus, & in ore fidei abundabit, & dominator dabit eam illi.
 11 Non dixeris: Per Deum abest: quæ enim odit, ne feceris.
 12 Non dicas: ille me implanavit: non enim necessarij sunt ei homines inipii.
 13 Omne execrationum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.
 14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.
 15 Adjecit mandata, & præcepta sua.
 16 * Si volueris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere.
 17 Apposuit tibi aquam, & ignem: ad quod volueris, porrigere manum tuam.
 18 * Ante hominem vita, & mors: bonum,

& malum, quod placuerit ei, dabitur illi:
 19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.
 20 * Oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnem operam hominis.
 21 Nemini mandavit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi.
 22 Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium, & inutilem.

CAPUT XVI.

Non exaltandum in filiis impiis: de ira Dei in malis, & in misericordia in bonis: magna sunt operum misericordie merita: Dei cognitio, ac iudicio nemo se potest subtrahere, cuius opera sunt ab homine inscripta ab illa.

1 **N**e jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.
 2 Non credas vitæ illorum, & ne respexeris in labores eorum.
 3 Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impij.
 4 Et utile est mori sine filiis, quam relinquere filios impios.
 5 Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deseretur.
 6 Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audivit auris mea.
 7 * In synagoga peccantium exardabit ignis, & in gente incredibili exardescet ira.
 8 * Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destructi sunt confidentes suæ virtuti:
 9 Et non peperit peregrinationi Lot, & execratus est eos præ superbia verbi illorum.
 10 Non miserus est illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis suis.
 11 * Et sicut sexcenta millia pedum, qui congregati sunt in duritia cordis sui: & si unus fuisset cervicatus, mirum, si fuisset immunis.
 12 Misericordia enim, & ira est cum illo. Potens exoratio, & estundens iram.
 13 Secundum misericordiam suam, sic correctio illius hominem secundum opera sua judicat.
 14 Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit sustententia misericordiam facientis.
 15 Omnis misericordia faciet locum, & unicuique secundum meritum operum suorum, & secundum intellectum peregrinationis ipsius.
 16 Non dicas: A Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur?
 17 In populo magno non agnoscat: quæ est enim anima mea in tam immensa creatura?
 18 Ecce cælum, & cæli cælorum, abyssus, & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur.
 19 Montes simul, & colles, & fundamenta terræ: cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur.
 20 Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligit ab illo.
 21 Et vias illius quis intelligit, & procellam, quam nec oculus videbit hominis?

D

A

B

C

D

E

F

22 Nam plurima illius opera sunt in absconditis: sed opera iustitiæ: ejus quis enunciat? aut quis sustinebit? Longè enim est testamentum à quibusdam, & interrogatio omnium in consummatione est.
 23 Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens, & errans, cogitat stulta.
 24 Audi me, fili, & discite disciplinam sensus, & in verbis meis attende in corde tuo.
 25 Et dicam in æquitate disciplinam, & scrutabor enarrare sapientiam, & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate spiritus virtutes, quas posuit Deus in opera sua ab initio, & in veritate enuncio scientiam ejus.
 26 In iudicio Dei opera ejus ab initio, & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus suis.
 27 Ornavit in æternum opera illorum, nec elurientur, nec laboraverunt, & non destiterunt ab operibus suis.
 28 Unusquisque proximum sibi non angustabit usque in æternum.
 29 Non sis incredibilis verbo illius.
 30 Post hæc Deus in terram respexit, & implevit illam bonis suis.
 31 Anima omnis vitalis denunciavit ante faciem ipsius, & in ipsam iterum reversio illorum.

CAPUT XVII.

Creatio primorum parentum: donaque ipsi collata, ac præcepta proposita: distinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores propositi, illosque, & ipsorum opera univere perpetuo intueatur: virtus elemosinæ: exhibentur peccatores ad penitentiam, dum sanis sunt, proposita Dei misericordia.

1 **D**eus creavit de terra hominem, & secundum imaginem suam fecit illum.
 2 Et iterum converterit illum in ipsam, & secundum se vestivit illum virtute.
 3 Numerum dierum, & tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum, quæ sunt super terram.
 4 Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum, & volatium.
 5 * Creavit ex ipso adiutorium simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus replevit illos.
 6 Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, & mala, & bona ostendit illis.
 7 Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum,
 8 Ut nomen sanctificationis collaudent, & gloriantur in mirabilibus illius, ut magnalia enarrant operum ejus.
 9 Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hereditavit illos.
 10 Testamentum æternum constituit cum illis, & iustitiam, & judicia sua ostendit illis.
 11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.

12 Et mandavit illis unicuique de proximo suo.
 13 Vias illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconsæ ab oculis ipsius.
 14 * In unquamque gentem præposuit rectorem:
 15 Et pars Dei Israel facta est manifesta.
 16 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: & oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.
 17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.
 18 * Elemosina viri quasi signaculum cum ipso, & gratiam hominis quasi pupilam conservabit:
 19 * Et postea resurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipsorum, & convertet in interiores partes terre.
 20 Penitentibus autem dedit viam iustitiæ, & confirmavit deficientes sustinere, & destinavit illis sortem veritatis.
 21 Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua:
 22 * Precare ante faciem Domini, & minue offendicula.
 23 Revertere ad Dominum, & avertete ab iniustitia tua, & nimis odito execrationem:
 24 Et cognosce iustitias, & judicia Dei, & sta in sorte propositionis, & orationis altissimi Dei,
 25 In partes vadit sæculi sancti, * cum vivis, & dantibus confessionem Deo:
 26 Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo, quasi nihil, perit confessio.
 27 Confiteberis vivens, vivus, & sanus confiteberis, & laudabit Deum, & gloriaberis in miserationibus illius.
 28 Quam magna misericordia Domini, & propitiatio illius, convertentibus ad se!
 29 Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.
 30 Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut quid nequius, quam quod excogitavit caro, & sanguis? & hoc arguetur.
 31 Virtutem altitudinis cæli ipse conspiciet: & omnes homines terra, & cinis.

CAPUT XVIII.

Dei magnalia homini inscriptabilia: hominis miseria, & Dei erga illum misratio: proximo miserendum: quomodo infirmus se habere debeat: quomodo sit orandum: considerandum Dei iudicium, & a propriis concupi centis distcedendum.

1 **Q**ui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus solus iustificabitur, & manet invidus rex in æternum.
 2 Quis sufficit enarrare opera illius?
 3 Quis enim investigabit magnalia ejus?
 4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis enunciat? aut quis adiciet enarrare misericordiam ejus?
 5 Non est minuire, neque adicere, nec est invenire magnalia Dei.

* Rom. 13. a. 1.

C

* Infr. 19. b. 16.

* Math. 25. c. 35.

D

* Psal. 6. b. 4. 161. 38. d. 19.

A

Gen. 1. 2. 1.

CAPUT XIX.

6 Cum consummaverit homo, tunc incipiet: & cum quieverit, aperiabitur.
 7 Quid est homo, & quae est gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?
 8 * Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquae maris deputati sunt: & sicut calculus arenae, sic exiguus anni in die aevi.
 9 Propter hoc patiens est Deus in illis, & effundit super eos misericordiam suam.
 10 Vidit presumptionem cordis eorum, quoniam mala est, & cognovit subversionem illorum, quoniam nequam est.
 11 Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam aequitatis.
 12 Misericordia hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem.
 13 Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum.
 14 Miseretur excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in iudiciis ejus.
 15 Fili, in bonis non des querelam, & in omni dato non des tristitiam verbi mali.
 16 Nonne ardorem refrigerabit ros: sic & verbum melius quam datum.
 17 Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine iustificato.
 18 Stultus acriter improperebit: & datus indisciplinati tabescere facit oculos.
 19 Ante iudicium para iustitiam tibi, & antequam loquaris, discere.
 20 Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei invenies propitiationem.
 21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.
 22 * Non impediaris orare semper, & ne verearis usque ad mortem iustificari: quoniam merces Dei manet in aeternum.
 23 Ante orationem prepara animam tuam: & noli esse quasi homo, qui tentat Deum.
 24 * Memento irae in die consummationis, & tempus retributionis in conversatione faciei.
 25 * Memento paupertatis in tempore abundantiae, & necessitatum paupertatis in die divitiarum.
 26 A mane usque ad vespem immutabitur tempus, & haec omnia citata in oculis Dei.
 27 Homo sapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.
 28 Omnis altus agnoscit sapientiam, & invenienti eam dabit confessionem.
 29 Sensati in verbis, & ipsi sapienter egerunt: & intellexerunt veritatem, & iustitiam, & implerunt proverbs, & iudicia.
 30 * Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere.
 31 Si praestes animae tuae concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.
 32 Ne oblecteris in turbis, nec in medicis: assidua enim est commissio illorum.
 33 Ne fueris mediocrius in contentione ex fenore, & est tibi nihil in sacco: eris enim invidus vitae tuae.

De vino, luxuria, loquacitate, cito credente, gaudente super iniquitate, odiente correctionem, exultante in malitia, discretione in verbis servanda, correptione, ficta humilitate, & laude tacentis.

1 Operarius ebrius non locupletabitur: & qui spernit modica, paulatim decidet.
 2 * Vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos.
 3 Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo, & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus.
 4 * Qui credit cito, levis corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam suam, insuper habebitur.
 5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.
 6 Qui peccat in animam suam, penitebit: & qui iucundatur in malitia, denotabitur.
 7 Ne iteres verbum nequam, & durum, & non minoraberis.
 8 Amico, & inimico, noli narrare sensum tuum: & si est tibi delictum, noli denudare.
 9 Audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum odiet te, & sic aderit tibi semper.
 10 Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens, quoniam non te dirumper.
 11 A facie verbi parcurit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.
 12 Sagitta infixae femori carnis, sic verbum in corde stulti.
 13 * Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere.
 14 Corripe proximum, ne forte non dixerit: & si dixerit, ne forte iteret.
 15 Corripe amicum: saepe enim fit commissio.
 16 Et non omni verbo credas est, qui labitur lingua, sed non est ex animo.
 17 * Quis est enim, qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum, antequam commiseris.
 18 Et ad locum timori Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis.
 19 Et non est sapientia nequitiae disciplina: & non est cogitatus peccatorum prudentia.
 20 Est nequitia, & in ipsa execratio: & est insipiens, qui minuit sapientia.
 21 Melior est homo, qui minuit sapientia, & desiciens sensu in timore, quam qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.
 22 Est solertia certa, & ipsa iniqua.
 23 Et est, qui emittit verbum certum: enarrans veritatem. Est, qui nequiter humilitat se, & interiora ejus plena sunt dolo.
 24 Et est, qui se nudum submittit a multa humilitate: & est, qui inclinat faciem suam, & fingit se non videre, quod ignoratum est:

* Psal. 89. c. 10.
 B
 * 1. Cor. 11. c. 38.
 C
 * Luc. 18. a. 1.
 * Theb. 1. c. 17.
 * Sup. 7. b. 18.
 * Sup. 11. c. 27.
 D
 * Rom. 7. b. 12-13. d. 13. 14.

25 Et si ab imbecillitate vitium veterum peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.
 26 Ex visu cognoscitur vir, & ab occurfu faciei cognoscitur sensatus.
 27 Amicus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo.
 28 Est correptio mendax in ira contumeliosi: & est iudicium, quod non probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAPUT XX.

De correptione, & correpti penitentia: de tacente, & loquace: de dono sapientis, & fatui: de falsa promissione, & mendacio: de sapiente, qui placet magnatis: de donis non accipiendis, & sapientia abscondita.

1 Quam bonum est arguere, quam irasci, & consistentem in oratione non prohibere!
 2 Concupiscentia spadonis devirginabit juvenulam:
 3 Sic qui facit per vim iudicium iniquum.
 4 Quam bonum est, correptum manifestare penitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum.
 5 Est tacens, qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procaax est ad loquendum.
 6 Est tacens non habens sensum loquax: & est tacens sciens tempus aptum.
 7 Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem, & imprudens non servabunt tempus.
 8 Qui multis utitur verbis, laedet animam suam: & qui potestatem sibi sumit iniuste, odietur.
 9 Est processio in malis viro indisciplinato, & est inventum in detrimentum.
 10 Est datum, quod non est utile: & est datum, cuius retributio duplex.
 11 Est propter gloriam minoratio: & est, qui ab humilitate levabit caput.
 12 Est, qui multa redimat modico pretio, & restituens ea in septuplum.
 13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiae autem fatuorum effundentur.
 14 Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplexes sunt.
 15 Exigua dabit, & multa improperebit: & apertio oris illius inflammatio est.
 16 Hodie feneratur quis, & cras expetit: odibilis est homo huiusmodi.
 17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius.
 18 Qui enim edunt panem illius, false linguae sunt. Quoties, & quanti iridebunt eum?
 19 Neque enim, quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum.
 20 Lapsus false linguae, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet.
 21 Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit.
 22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo.
 23 Est, qui veterat peccare praeter inopia, &

in requie sua stimulabitur.
 24 Est qui perdet animam suam praeter confusione, & ab imprudenti persona perdet eam: persona autem acceptione perdet se.
 25 Est, qui praeter confusione promittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis.
 26 Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit.
 27 Potior sur, quam assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt.
 28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione.
 29 Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis.
 30 Qui operatur terram suam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis, effugiet iniquitatem.
 31 * Xenia, & dona excaveant oculos iudicum, & quasi mutus in ore avertit correptiones eorum.
 32 * Sapientia abscondita, & thesaurus invisus, quae utilitas in utrisque?
 33 Melior est, qui celat insipientiam suam, quam homo, qui abscondit sapientiam suam.

CAPUT XXI.

Docet fugiendum peccatum: primum in genere, deinde in specie productis variis peccatis.

1 Illi, peccasti? non adicias iterum: sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.
 2 Quasi a facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te.
 3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.
 4 Quasi rhompha bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non est sanitas.
 5 Objurgatio, & injuriae annullabunt substantiam: & domus, quae nimis locuples est, annullabitur superbia, sic substantia superbi eradicabitur.
 6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, & iudicium festinat ad venire illi.
 7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris, & qui timet Deum, convertetur ad cor suum.
 8 Notus a longe potens lingua audaci: & sensatus seipsum labi se ab ipso.
 9 Qui edificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme.
 10 * Stuppa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis.
 11 Via peccantium complanata lapidibus, & in sine illorum inferi, & tenebrae, & poena.
 12 Qui custodit iustitiam, continebit sensum ejus.
 13 Consummatio timoris Dei, sapientia, & sensus.
 14 Non eruditur, qui non est sapiens in bono.
 15 Est autem sapientia, quae abundat in malo: & non est sensus, ubi est amaritudo.
 16 Scientia sapientis tamquam inundatio

* Exodi. 23. b. 8.
 Deut. 16. d. 19.
 Inf. 4. c. 17.
 A
 B
 * Sup. 16. a. 7.

abundabit, & concilium illius sicut fons vitæ permanet.

17 Cor fatui quasi vas contractum, & omnem sapientiam non tenebit.

18 Verbum sapiens quodcumque audierit sciens, laudabit, & ad se addiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, & proiciet illud post dorsum suum.

19 Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia.

20 Os prudentis quaritur in Ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis.

21 Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba.

22 Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dextram.

23 Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit.

24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextero.

25 Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur a persona potentis.

26 Stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit.

27 Stulticia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia.

28 Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur.

29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum.

30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.

31 Sufurro coquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus, & sensatus honorabitur.

CAPUT XXII

De lapidatione pigri, filio indisciplinato, filiaque fatua, missa in luctu, dolente fatuum, mortuo plorando: cum stulto non loquendum: de corda stulti, ac timidi: de servanda fide cum amico, & oris custodia.

1 **I**n lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquuntur super aspersionem illius.

2 De stercore boum lapidatus est piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.

3 Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminatione fiet.

4 Filia prudens hæreditas viro suo: nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem, & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem in honorabitur.

6 Musica in luctu importuna narratio: flagella, & doctrina in omni tempore sapientia.

7 Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.

8 Qui narrat verbum non audientis, quasi qui excitat dormientem de gravi somno.

9 Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis est hic?

10 * Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & supra fatuum plora, defecit enim sensus.

11 Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit.

12 Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.

13 * Luctus mortui septem dies, fatui autem, & impii, omnes dies vitæ illorum.

14 Cum stulto ne multum loquaris, & cum insensato ne aberis.

15 Serva te ab illo, ut non molestiam habeas, & non coquinaberis peccato illius.

16 Defecte ab illo, & invenies requiem, & non accedaberis in stulticia illius.

17 Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen, quam fatuus?

18 * Arenam, & salem, & massam ferri facilius est ferre, quam hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvitur: sic & cor confirmatum in cogitatione consilii.

20 Cogitatus sensati in omni tempore, metu non depravabitur.

21 Sicut pali in excelis, & cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non perimanebunt.

22 Sic & cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistit.

23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui omni tempore non metuet, sic & qui in præceptis Dei permanet semper.

24 Pungens oculum deducit lacrymas, & qui pungit cor, profert sensum.

25 Mittens lapidem in volatilia, deiciet illa: sic & qui conviciatur amico, dissolvit amicitiam.

26 Ad amicum etsi produxeris gladium, non desperes, est enim regressus. Ad amicum si aperueris os triste, non timeas: est enim concordatio excepto convicio, & improperio, & superbia, & mysterii revelatione, & plaga dolosa: in his omnibus effugiet amicus.

28 Fidem posside cum amico in pauperitate illius, ut & in bonis illius læteris.

29 In tempore tribulationis illius permane: si fidelis, ut & in hæreditate illius coheres sis.

30 Ante ignem camini vapor, & fumus ignis in altatur: sic & ante sanguinem maledicta, & contumelia, & mina.

31 Amicum salutare non confundat, a facie illius non me abscondam: & si mala mihi evenierint per illum, sustinebo.

32 Omnis, qui audiet, cavabit se ab eo.

33 * Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab apsis, & lingua mea perdat me?

CAPUT XXIII

Oratio aduersus superbiam, gula, & luxuriam: consuetudo jurandi vitanda, & indisciplinatus sermo afferens improperium: duo genera in peccato abundantia, & tertium adducens iram: consuetudo hominis ad peccandum se hortantis: de peccatis in adulterio concurrentibus, & laude timoris Domini.

1 **D**omine, pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in consilio eorum:

neq. sinas me cadere in illis.

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam sapientie, ut ignorantibus eorum non parcat mihi, & non appareant delicta eorum.

3 Et ne adincrescant ignorantie meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundant, & incidam in conspectu aduersariorum meorum, & gaudeat super me inimicus meus?

4 Domine, pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne desiderium auerte a me.

6 Aufer a me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentie ne apprehendant me, & animæ irreuerenti, & infirmitate ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite, filii: & qui custodierit illam, non periet labii, nec scandalizabitur in operibus nequissimis.

8 In vanitate sua apprehenditur peccator, & superbus, & maledictus scandalizabitur in illis.

9 Jurationi non assuecat os tuum, multi enim casus in illa.

10 Nominatio verò Dei non fit assidua in ore tuo, & nominibus sanctorum non admisceris: quoniam non eris immunis ab eis.

11 Sicut enim servus interrogatus assidue, a liore non minuitur: sic omnis jurans, & nominans, in toto a peccato non purgabitur.

12 Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet a domo illius plaga.

13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum erit: & si dissimulaverit, delinquit dupliciter.

14 Et si in vacuum iuraverit, non iustificabitur: replebitur enim retributione domus illius.

15 Est & alia loquela contraria morti, non inueniatur in hæreditate Jacob.

16 Etenim a misericordiis omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.

17 Indisciplinata loquela non assuecat os tuum: est enim in illa verbum peccati.

18 Memento patris, & matris tuæ, in medio enim magnatorum consistis.

19 Ne forte obliuiscatur te Deus in conspectu illorum, & assiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, & maluisses non nasci, & diem nativitatis tuæ maledicas.

20 Homo assuetus in verbis improperii, in omnibus diebus suis non eruditur.

21 Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem.

22 Anima calida quasi ignis ardens, non extinguetur, donec aliquid glutiat.

23 Et homo nequam in ore carnis suæ non delinet, donec incendat ignem.

24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.

25 Omnis homo, qui transgreditur lectum

suum, contemnens in animam suam, & dicens: * Quis me videt?

26 Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus.

27 Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit a se timorem Dei huiusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:

28 Et non cognovit, quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda inuententes in absconditis partibus.

29 Domino enim Deo, antequam crearetur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia.

30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur: & ubi non speravit, apprehendetur.

31 Erit edecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domini.

32 * Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hæreditatem ex alieno matrimonio:

33 Primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundo in virum suum deliquit: tertio in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi.

34 Hæc in Ecclesiam adducetur, & in filios ejus respicietur.

35 Non tradent filii ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.

36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.

37 Et agnoscent, qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est, quam timor Dei: & nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini.

38 Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

CAPUT XXIV

Sapientia multiplicet suas laudes, & originem describit, & mirè ad sui amplexum inuitat, omnia sua doctrina splendore illustrans.

1 **S**apientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur, & in medio populi sui glorietur.

2 Et in Ecclesiis Altissimi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius glorietur.

3 Et in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudine sancta admirabitur.

4 Et in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:

5 Ego ex ore Altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam:

6 Ego feci in cælis, ut oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram:

7 Ego in altissimis habitavi, & thronus meus in columna nubis.

8 Gyrum cæli circuiui sola, & profundum abyssi

C.

D.

A.

* Isa. 49. 1.

D.

* Lev. 24. 10. Deut. 32. 11.

A.

abyssi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,
 9 Et in omni terra steti, & in omni populo,
 10 Et in omni gente primatum habui.
 11 Et omnium excellentium, & humilium corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem quasi vi: & in hereditate Domini morabor.
 12 Tunc praecepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,
 13 Et dixit mihi: In Jacob inhabitata, & in Israel hereditate, & in electis meis mitte radices.
 14 * Ab initio, & ante saecula creata sum, & usque ad futurum saeculum non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministravi.
 15 Et sic in Sion firmata sum, & in civitate sanctificata similiter requievi, & in Jerusalem potestas mea.
 16 Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hereditas illius, & in plenitudine Sanctorum detentio mea.
 17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion:
 18 Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosae in Jericho:
 19 Quasi oliva speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis,
 20 Sicut cinnamomum, & balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris?
 21 Et quasi storax, & galbanus, & unguis, & gutta, & quasi Libanus non incensus vaporavi habitationem meam, & quasi balsamum non mistum odor meus.
 22 Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris, & gratiae.
 23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris: & flores mei fructus honoris, & honestatis.
 24 Ego mater pulchrae dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctae spei.
 25 In me gratia omnis vitae, & veritatis, in me omnis spes vitae, & virtutis.
 26 Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis implemini:
 27 Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel, & favum:
 28 Memoria mea in generationes saeculorum.
 29 * Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient.
 30 Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.
 31 Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt.
 32 Haec omnia Liber vitae, & testamentum Altissimi, & agnitionis veritatis.
 33 Legem mandavit Moyses in praeceptis iustitiarum, & hereditatem domui Jacob, & Israel promissiones.
 34 Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempiternum.
 35 * Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus novorum.

* Prov. 8. c. 22. B

C

* Joann. 6. d. 35.

* Gen. 1. b. 11.

36 Qui adimplet quasi Euphrates sensum: * qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis.
 37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Gehon in die vindemiae.
 38 Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non investigabit eam.
 39 A mari enim abundavit cogitatio ejus, & consilium illius ab abyssis magna.
 40 Ego sapientia effudi flumina.
 41 Ego quasi trames aquae immensa de fluvio, ego quasi fluvius Dioryx, & sicut aqueductus exivi de paradiso.
 42 Dixi: Rigabo hortum meum plantacionum, & inebriabo prati mei fructum.
 43 Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare:
 44 Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum.
 45 Penetrabo omnes inferiores partes terrae, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.
 46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam quarentibus sapientiam, & non desinam in progenies illorum usque in avum sanctum.
 47 * Videte, quoniam non soli mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

CAPUT XXV.

Tria, quae Domino placent, & tria, quae odit: novem insuspicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira detestatio: a muliere initium peccati, & mortis mulieris dominium non ferendum.

1 **I**n tribus placitum est spiritui meo, quae sunt probata coram Deo, & hominibus:
 2 Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir, & mulier bene sibi consentientes.
 3 Tres species odit anima mea, & aggravor valde animae illorum:
 4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum, & insensatum.
 5 Quae in juventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?
 6 Quam speciosum canitiei iudicium, & presbyteris cognoscere consilium!
 7 Quam speciosa veteranis sapientia, & gloriofus intellectus, & consilium!
 8 Corona senum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.
 9 Novem insuspicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:
 10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens, & videns subversionem inimicorum suorum.
 11 Beatus, qui habitat cum muliere sancta, * & qui lingua sua non est lapsus, & qui non servivit indignis se.
 12 Beatus, qui invenit amicum verum, & qui enarrat iustitiam auri audienti:
 13 Quam magnus, qui invenit sapientiam, & scientiam: sed non est super timentem Dominum.
 14 Timor Dei super omnia se superposuit:
 15 Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei: qui tenet illum, cui assumilabitur?

16 Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum est ei.
 17 Omnis plaga, tristitia cordis est: & omnis malitia, nequitia mulieris.
 18 Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis:
 19 Et omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:
 20 Et omnem obductum, & non obductum odientium:
 21 Et omnem vindictam, & non vindictam inimicorum.
 22 Non est caput nequius super caput colubri:
 23 Et non est ira super iram mulieris.
 * Commorari leoni, & draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam.
 24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus: & obsecrat vultum suum tamquam ursus: & quasi faccum ostendit. In medio proximorum ejus.
 25 Ingemuit vir ejus, & audiens suspiravit modicum:
 26 Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, fors peccatorum cadat super illam.
 27 Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani, sic mulier linguata homini quieto.
 28 * Ne respicias in mulieris speciem, & non concupiscas mulierem in specie.
 29 Mulieris ira, & irreverentia, & confusio magna.
 30 Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo.
 31 Cor humile, & facies tristis, & plaga cordis, mulier nequam.
 32 Manus debiles, & genua dissoluta, mulier, quae non beatificat virum suum.
 33 * A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur.
 34 Non des aquae tuae exitum, nec modicum: nec mulieri nequam veniam prodeundi.
 35 Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conspectu inimicorum.
 36 A carnibus tuis absconde illam, ne semper te abutatur.

CAPUT XXVI.

Proposit vicissim laudes bonae mulieris, & vituperia male, ac Zelotypae: filia custodienda: tria timenda: duo contrivantia, & duo periculosa.

1 **M**ulieris bonae beatus vir: numerus enim annorum illius duplex:
 2 Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vitae illius in pace implet.
 3 Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum dabitur viro pro factis bonis:
 4 Divitis autem, & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.
 5 A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit:
 6 Delaturam civitatis, & collectionem populi,
 7 Calumniam mendacem, super mortem omnia gravia:
 8 Dolor cordis, & luctus, mulier Zelotypa,

9 In muliere Zelotypa flagellum linguarum, omnibus communicans.
 10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita & mulier nequam: qui tenet illam, quasi qui apprehendit scorpionem.
 11 Mulier ebriosa ira magna: & contumelia, & turpido illius non tegetur.
 12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoscitur.
 13 * In filia non avertente se, firma custodia: ne inventa occasione utatur se.
 14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave, & ne mireris, si te neglexerit.
 15 Sicut viator sitiens, ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum seclibit, & contra omnem sagittam aperiet pharetram, donec deficiat.
 16 Gratia mulieris sedulae delectabit virum suum, & ossa illius impinguabit.
 17 Disciplina illius, datum Dei est.
 18 Mulier lenfata, & tacita, non est immutatio crudite animae.
 19 Gratia super gratiam, mulier sancta, & pudrata.
 20 Omnis autem ponderatio non est digna continentis animae.
 21 Sicut Sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonae species in ornamentum domus ejus.
 22 Lucerna splendens super candelabrum Sanctum, & species faciei super aetatem stabilem.
 23 Columnae aureae super bases argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris.
 24 Fundamenta aeterna supra petram solidam, & mandata Dei in corde mulieris sanctae.
 25 In duobus contristatum est cor meum, & in tertio iracundia mihi adivent:
 26 Vir bellator deficiens per inopiam: & vir sensatus contemptus:
 27 Et qui transgreditur a iustitia ad peccatum, Deus paravit eum ad romphaeam.
 28 Duae species disticles, & periculosa mihi apparuerunt, disticle exiit negotians a negligentia: & non justificabitur caupo a peccatis labiorum.

CAPUT XXVII.

Ob inopiam, & amorem divitiarum mulier delinquit: timor Domini constanti servandus: tentatio probat eum, qui tentatur: sequenda iustitia: inconstantia stulti, & modestia in verbis servanda: secreta amici non revelanda: de annuente oculo, & insidioso.

1 **P**ropter inopiam multi deliquerunt: & qui quare locupletati, avertit oculum suum.
 2 Sicut in medio compaginis lapidum palus sigitur, sic & inter inedium venditionis, & emptionis angustabitur peccatum.
 3 Conteretur cum delinquente delictum.
 4 Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.
 5 Sicut in percussura cribri remanet pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius.
 6 Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.

Infr. 41. c. 11.

C

D

A

CAPUT XXVIII.

7 Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis.

8 Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum.

9 Si sequaris iustitiam, apprehendes illam; & indues quasi poderem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in sempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.

10 Volatilia ad sibi similia conveniunt: & veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.

11 Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus iniquitates.

12 Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur.

13 In medio infensorum serva verbum tempori: in medio autem cogitantium assiduus esto.

14 Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in deliciis peccati.

15 Loquela iustum jurans, horripilationem capiti statuet: & irreverentia ipsius obturatio aurium.

16 Effusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorum auditus gravis.

17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inveniet amicum ad animum suum.

18 Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.

19 Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum.

20 Sicut enim homo, qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amicitiam proximi sui.

21 Et sicut, qui dimittit avem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies.

22 Non illum sequaris, quoniam longè abest: effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima ejus.

23 Ultra eum non poteris colligare. Et maledicti est concordatio.

24 Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicis.

25 Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abiiciet.

26 In conspectu oculorum tuorum conculcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur: novissimè autem pervertet os suum, & in verbis tuis dabit scandalum.

27 Multa odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.

28 Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet: & plaga dolosa, dolosi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit, peribit in illo.

30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, & non agnoscat, unde adveniat illi.

31 Illusio, & improprium superborum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt, qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet illos, antequam moriantur.

33 Ira, & furor, utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

Non querenda vindicta, sed offensæ remittenda: ab ira, ac lite cessandum: mala lingue, & pericula ipsius, & de tertia lingua: aures, & de adversis linguam nequam, orique frænum imponendum.

Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit.

2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata solventur.

3 Homo homini reservat iram, & à Deo querit medelam.

4 In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur?

5 Ipse, cum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius?

6 Memento novissimorum, & desine inimicari.

7 Tabitudo enim, & mors imminet in mandatis ejus.

8 Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo.

9 Memorare testamentum Altissimi, & despicere ignorantiam proximi.

10 Abstine te à lite, & minues peccata.

11 Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.

12 Secundum enim ligna silvæ sic ignis exardescit: & secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundum substantiam suam exaltabit iram suam.

13 Certamen festinatum incendit ignem, & lis scilicet inans effundit sanguinem: & lingua testificans adducit mortem.

14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit: & si expiraveris super illam, extinguetur: utraque ex ore proficiuntur.

15 Sufurro, & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.

16 Lingua tertia multos commovet, & dispersit illos de gente in gentem.

17 Civitates muratas divitum destruxit, & domos magnatorum effodit.

18 Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissolvit.

19 Lingua tertia mulieres viratas eiecit, & privavit illas laboribus suis.

20 Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat.

21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem lingua comminuet ossa.

22 Multi ceciderunt in ore gladii: sed non sic quasi, qui interierunt per linguam suam.

23 Beatus, qui rectus est à lingua nequam, qui in iracundiam illius non transivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non est ligatus.

24 Jugum enim illius, jugum ferreum est: & vinculum illius vinculum arcum est.

25 Mors illius, mors nequissima: & utilis potius infernus, quam illa.

26 Perseverantia illius non permanebit: sed obrinebit vias iniustorum: & in flamma

B

C

D

sua

sua non comburet iustos.

27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quasi leo, & quasi pardus ledet illos.

28 Sepiaures tuas spinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & seras.

29 Aurum tuum, & argentum tuum confusa, & verbis tuis facito stateram, & frænos ori tuo rectos:

30 Et attende, ne fortè labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, & sit casus tuus insanabilis in mortem.

CAPUT XXIX.

Per mutuum subveniendum proximo, fidesque mutui servanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id cessandum ab elemosyna, cuius laudes describit: fidei usque gratia habenda est, fidelique servanda: in quibus consistat initium vite hominis: discreti & de vagis, & ingratis hospitibus.

Qui facit misericordiam, sceneratur proximo suo: & qui praevalet manu, mandata servat.

2 Scenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterum redde proximo in tempore suo.

3 Confirma verbum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies, quod tibi necessarium est.

4 Multi quasi inventionem æstimaverunt stenus, & præstiterunt molestiam his, qui se adjuverunt.

5 Donec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus humiliant vocem suam.

6 Et in tempore redditionis postulatibit tempus, & loquetur verba tædii, & murmurationum, & tempus cansabitur.

7 Si autem potuerit reddere, adverbabitur, solidi vix reddeat dimidium, & computabit illud quasi inventionem.

8 Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis:

9 Et convicia, & maledicta reddet illi, & pro honore, & beneficio reddet illi contumeliam.

10 Multi non causa nequitiae non scenerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt.

11 Verumtamè super humilem animo fortior esto, & pro elemosyna non trahas illud.

12 Propter mandatum asilume pauperem: & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.

13 Perde pecuniam propter fratrem, & amicum tuum: & non abscondas illam sub lapide in perditionem.

14 Pone thesaurum tuum in præceptis Altissimi, & proderit tibi magis, quam aurum.

15 *Conclude elemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.

16 Super scutum potentis, & super lanceam, adversus inimicum tuum pugnabit.

17 Vir bonus fidem facit pro proximo suo, & qui perdidit consensionem, derelinquet sibi.

18 Gratiam fidei usoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam.

19 Repromissorem fugit peccator, & immundus.

20 Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingratus sensu derelinquet libertatem se.

21 Vir repromittit de proximo suo: & cum perdidit reverentiam, derelinquetur ab eo.

22 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, & commovit illos quasi fluctus maris.

23 Viros potentes gyrans migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis.

24 Peccator transgrediens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam: & qui conatur multa agere, incidet in iudicium.

25 Recupera proximum secundum virtutem tuam, & attende tibi, ne incidas.

26 * Initium vite hominis, aqua, & panis, & vestimentum, & domus protegens turpitudinem.

27 Melior est victus pauperis sub tegmine aëtherum, quam epula splendide in peregre sine domicilio.

28 Minium pro magno placeat tibi, & improprium peregrinationis non audis.

29 Vita nequam hospitabitur de domo in domum: & ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.

30 Hospitabitur, & pascet, & potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.

31 Transi hospes, & orna mensam: & quæ in manu habes, ciba ceteros.

32 Exi à facie honoris amicorum meorum: necessitudine domus meæ hospitio mihi factus est frater.

33 Gravia hæc homini habenti sensum: Correctio domus, & improprium sceneratoris.

CAPUT XXX.

Filii in disciplina educandi, & quam sit perniciosum illis indulgere: corporis sanitas præstat divitiis: & quam sit noxia, & fugienda homini tristitia, cordis vero jucunditas quam sit utilis.

Qui diligit filium suum, assiduat illi flagella, ut lateat in novissimo suo, & non palpet proximorum ostia.

2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur.

3 * Qui docet filium suum, in zelum mittit inimicum, & in medic amicorum gloriabitur in illo.

4 Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se.

5 In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in obitu suo non est contristatus, nec confusus est coram inimicis.

6 Reliquit enim defensore domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.

7 Pro animabus filiorum colligabit vultura sua, & super omnem vocem turbabuntur viscera ejus.

8 Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps.

C

D

A

B

Prov. 13. d. 24. 25. b. 1.

* Deut. 6. b. 7.

9 Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit te.
 10 Non corrideas illi, ne dolcas, & in novissimo obstupefcant dentes tui.
 11 Non des illi potestatem in juventute, & ne despicias cogitatum illius.
 12 * Curva cervicem ejus in juventute, & runde latera ejus, dum infans est, ne forte induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ.
 13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius ostendas.
 14 Melior est pauper sanus, & fortis viribus, quam dives imbecillis, & flagellatus matitia.
 15 Salus animæ in sanctitate justitiæ, melior est omni auro, & argento, & corpus validum, quam census immensus.
 16 Non est census super censum salutis corporis: & non est oblectamentum super cordis gaudium.
 17 Melior est mors, quam vita amara, & requies æterna, quam languor perseverans.
 18 Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ sepulchro.
 19 * Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit:
 20 Sic qui effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:
 21 Videns oculis, & ingemiscens, sicut spado complectens virginem, & suspirans.
 22 * Tristitiam non des animæ tuæ, & non alligas temetipsum in consilio tuo.
 23 Jucunditas cordis hæc est vita hominis, & thesaurus sine deflectione sanctitatis: & exultatio viri est longævitas.
 24 Miserere animæ tuæ placens Deo, & contine: congrega cor tuum in sanctitate ejus, & tristitiam longè repelle à te.
 25 * Multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa.
 26 Zelus, & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectam adducet cogitatus.
 27 Splendidum cor, & bonum in epulis est: epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAPUT XXXI.

Vigilia honestatis: cogitatus præscientiæ: labor divitis, & pauperis: diligens aurum: multus census in auro: laus divitis sine macula: modestia in mensa servanda: laus sobrietatis, & vituperatio gula: laus usus modici vini, & vituperatio immodici.

1 **V**igilia honestatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet somnum.
 2 Cogitatus præscientiæ auferit sensum, & infirmitas gravis sobriam facit animam.
 3 Laboravit dives in congregatione substantiæ, & in requie sua replebitur bonis suis.
 4 Laboravit pauper in diminutione victus, & in fine inops sit.
 5 Qui aurum diligit, non justificabitur: & qui insistit consumptionem, replebitur ex ea.
 6 * Multi dati sunt in auri casus, & facta est in specie ipsius perditio illorum.
 7 Iignum ostensionis est aurum sacrifican-

tium: va illis, qui sectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.
 8 Beatus dives, qui inventus est sine macula: & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia, & thesauris.
 9 Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.
 10 Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit:
 11 Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, & elemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum.
 12 Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior.
 13 Non dicas sic: Multa sunt, quæ super illa in sunt:
 14 Memento, quoniam malus est oculus nequam.
 15 Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lacrymabitur, cum viderit.
 16 Ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubescas.
 17 Ne comprimaris in convivio:
 18 Intellige, quæ sunt proximi tui ex te ipso:
 19 Utere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cum manducas multum, odio habearis.
 20 Cæsa prior causa disciplinæ: & non minus esse, ne forte ostendas.
 21 Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior potas bibere.
 22 Quam sufficiens est homini eruditum vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non sentis dolorem.
 23 Vigilia, cholera, & tortura viro infirmitate:
 24 Somnus sanitatis in homine parco dormit usque manè, & anima illius cum ipso delectabitur.
 25 Et si coactus fueris in edendo multum, surge à medio, & vomite: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.
 26 Audi me, fili, & ne spernas me: & in novissimo invenies verba mea.
 27 In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.
 28 Splendidum in panibus benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele.
 29 Nequissimo in pane murmurabit civitas, & testimonium nequitie illius verum est.
 30 Diligentes in vino noli provocare: * multos enim exterminavit vinum.
 31 Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum.
 32 Æqua vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud moderatè, eris sobrius.
 33 Quæ vita est ei, qui minuitur vino?
 34 Quid defraudat vitam? Mors.
 35 * Vinum in jucunditatem creatum est: & non in ebrietatem, ab initio.
 36 Exultatio animæ, & cordis, vinum moderatè potatum.

37 Sanitas est animæ, & corpori sobrius potus.
 38 * Vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit.
 39 Amaritudo animæ vinum multum potatum.
 40 Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera.
 41 In convivio vini non arguas proximum: & non despicias eum in jucunditate illius:
 42 Verba improprietii non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

CAPUT XXXII.

Officium boni rectoris: major natu loquatur: tacendum, ubi non est, qui audiat: jucunditas missæ in convivio: adolescenti tacendum: laus taciturnitatis: discutenda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitat correptionem: absque consilio nihil agendum.

1 **R**ectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis.
 2 Curam illorum habe, & sic confide, & omni cura tua explicita recumbe:
 3 Ut lateris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem consequaris corrogationis.
 4 Loquere major natu: decet enim te.
 5 Primum verbum diligenti scientia, & non impediatis musicam.
 6 Ubi auditus non est, non effundas sermonem, & importunè noli extolli in sapientia tua.
 7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio musicorum in convivio vini.
 8 Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi, sic numerus musicorum in jucundo, & moderato vino.
 9 Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.
 10 Adolescens loquere in tua causa vix.
 11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum.
 12 In multis esto quasi inscius, & audi tacens simul, & querens.
 13 In medio magnatorum non præsumas: & ubi sunt senes, non multum loquaris.
 14 Ante grandinam præbit coruscatio: & ante verecundiam præbit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.
 15 Et hora surgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude,
 16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis, & verbo superbo.
 17 Et super his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis suis.
 18 Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: & qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.
 19 Qui querit legem, replebitur ea: & qui insidiosè agit, scandalizabitur in ea.
 20 Qui timent Dominum, invenient judicium justum, & justitias quasi lumen accendent.

21 Peccator homo vitabit correptionem, & secundum voluntatem suam inveniet comparisonem.
 22 Vir consilii non disperdet intelligentiam, alienus, & superbus non pertimescet timorem:
 23 Eriam postquam fecit cum eo sine consilio, & suis insectationibus arguetur.
 24 Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebis.
 25 In via ruine non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laboriosæ, ne ponas animæ tuæ scandalum,
 26 Et à filiis tuis cave, & à domesticis tuis attende:
 27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc est enim conservatio mandatorum.
 28 Qui credit Deo, attendit mandatis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

Laudantur timent Dominum, & sapiens: inconstantia præcordiorum fatui: amicus subsannator: dies, & tempora à Deo sunt, qui & reliqua omnia creavit, ac disponit, in cuius manu est homo ut lutum in manu figuli: malum contra bonum: possessio non in vita, sed in morte distribuenda aliis: & quomodo servi sint tractandi.

1 **T**imenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conservabit, & liberabit à malis.
 2 Sapiens non odit mandata, & justitias, & non illidetur quasi in procella navis.
 3 Homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.
 4 Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, & sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, & tunc respondebit.
 5 * Præcordia fatui quasi rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus illius.
 6 Equus emissarius, sic & amicus subsannator, sub omni supersedente hinnit.
 7 Quare dies diem superat, & iterum lux lucem, & annus annum à sole?
 8 A Domini scientia separati sunt, facta sole, & præceptum custodiente.
 9 Et immutavit tempora, & dies festos ipsorum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam.
 10 Ex ipsis exaltavit, & magnificavit Deus, & ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo, * & ex terra, unde creatus est Adam.
 11 In multitudine disciplinæ Dominus separavit eos, & immutavit vias eorum.
 12 Ex ipsis benedixit, & exaltavit: & ex ipsis sanctificavit, & ad se applicavit: & ex ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit illos à separatione ipsorum.
 13 * Quasi lutum figuli in manu ipsius, plastinare illud, & disponere.
 14 Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus: sic homo in manu illius, qui se fecit, & reddet illi secundum judicium suum.
 15 Contra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & contra virum justum

Sup. 7. 25.

C

Dan. 11. 16.

D

Prov. 22. d. 26. 15. b. 13. 17. d. 22.

1. Cor. 7. 32.

A

Sup. 8. a. 1.

peccator . Et sic intrare in omnia opera Altissimi: Duo, & duo, & unum contra unum .
 16 Et ego novissimus evigilavi, & quasi qui colligit acinos post vindemiatores .
 17 In benedictione Dei & ipse speravi: & quasi qui vindemiatur, replevi torcular .
 18 * Respicite, quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam .
 19 Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Ecclesie auribus percipite .
 20 Filio, & mulieri, fratri, & amico, non des potestatem super te in vita tua: & non dederis alii possessionem tuam: ne forte poeniteat te, & depreceris pro illis .
 21 Dum adhuc superes, & aspiras, non immutabi te omnis caro .
 22 Melius est enim, ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum .
 23 In omnibus operibus tuis precellens esto .
 24 Ne dederis maculam in gloria tua . In die consummationis dierum vite tue, & in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam .
 25 Cibaria, & virga, & onus asino: panis, & disciplina, & opus servo .
 26 Operatur in disciplina, & querit requiescere: laxa manus illi, & querit libertatem .
 27 Jugum, & lorum curvant collum durum, & servum inclinant operationes asidug .
 28 Servo malevolo tortura, & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet .
 29 Multam enim malitiam docuit otiositas .
 30 In opera constitue eum: sic enim condecet illum . Quod si non obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifies super omnem carnem: verum sine iudicio nihil facias grave .
 31 * Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine anime comparasti illum .
 32 Si laxeris eum injuste, in fugam convertetur: .
 33 Et si extollens discesserit, quem queras, & in qua via queras illum, nescis .

CAPUT XXXIV.

*Vanitas somniorum, divinationum, au-
 gurii, mendaciorum: laus expertorum: bea-
 titudo timentium Deum: oblationes iniquo-
 rum: fraudans pauperem: unus edificans, &
 alter destruens: faciens poenitentiam, & non
 abstinens a peccatis.*

1 **V**ana spes, & mendacium viro infen-
 fato: & somnia extollit imprudetes .
 2 Quasi qui apprehendit umbram, & per-
 sequitur ventum: sic & qui attendit ad visa
 mendacia: .
 3 Hoc secundum hoc visio somniorum: .
 ante faciem hominis similitudo hominis .
 4 Ab immundo quid mundabitur? & a
 mendace quid verum dicetur?
 5 Divinatio erroris, & auguria mendacia,
 & somnia malefacientium, vanitas est .

6 Et sicut parturientis, cor tuum phantasias
 patitur: nisi ab Altissimo fuerit emissia visita-
 tio, ne dederis in illis cor tuum .
 7 Multos enim errare fecerunt somnia, &
 exciderunt sperantes in illis .
 8 Sine mendacio consummabitur verbum
 legis, & sapientia in ore fidelis complanabi-
 tur .
 9 Qui non est tentatus, quid scit? Vir in
 multis expertus, cogitabit multa: & qui multa
 didicit, enarrabit intellectum .
 10 Qui non est expertus, pauca recogno-
 scit: qui autem in multis factus est, multiplicat
 malitiam .
 11 Qui tentatus non est, qualia scit? qui im-
 planatus est, abundabit nequitia .
 12 Multa vidi errando, & plurimas verbo-
 rum consuetudines .
 13 Aliquoties usque ad mortem periclitatus
 sum horum causa, & liberatus sum gratia
 Dei .
 14 Spiritus timentium Deum queritur, &
 in respectu illius benedicetur .
 15 Spes enim illorum in salvantem illos, &
 oculi Dei in diligentes se .
 16 Qui timet Dominum, nihil trepidabit,
 & non pavebit: quoniam ipse est spes
 ejus .
 17 Timentis Dominum beata est anima
 ejus .
 18 Ad quem respicit, & quis est fortitudo
 ejus?
 19 * Oculi Domini super timentes eum,
 protector potentie, firmamentum virtutis,
 regimen ardoris, & umbraculum me-
 ridiani, .
 20 Deprecatio offensionis, & adiutorium
 casus, exaltans animam, & illuminans
 oculos, dans sanitatem, & vitam, & bene-
 dictionem .
 21 * Immolantis ex iniquo oblatio est ma-
 culata, & non sunt beneplacita: subannatio-
 nes iniquorum .
 22 Dominus solus sustentibus se in via
 veritatis, & justitia .
 23 * Dona iniquorum non probat Altissi-
 mus, nec respicit in oblationes iniquorum:
 nec in multitudinem sacrificiorum eorum
 propitiabitur peccatis .
 24 Qui offert sacrificium ex substantia
 pauperum, quasi qui victimat filium in con-
 spectu patris sui .
 25 Panis egentium vita pauperum est: qui
 defraudat illum, homo sanguinis est .
 26 Qui auferit in sudore panem, quasi qui
 occidit proximum suum .
 27 Qui effundit sanguinem, * & qui fratri-
 dem facit mercenarium, fratres sunt .
 28 Unus edificans, & unus destruens: quid
 prodest illis nisi labor?
 29 Unus orans, & unus maledicens: cuius
 vocem exaudiet Deus?
 30 Qui baptizatur a mortuo, & iterum
 tangit eum, quid proficit lavatio illius?
 31 * Sic homo, qui jejunit in peccatis
 suis, & iterum cadem faciens quid pro-
 ficat humiliando se? orationem illius quis
 exaudiet?

CAPUT XXXV.

*Verum, & acceptum Deo sacrificium: non ap-
 pareas coram eo vacuus: primitie, & oblatio-
 nes hilari animo tribuenda: sacrificium injus-
 tum: pauperem lesam, pupillum, & viduam
 lacrymantem exaudiat Dominus: orationes ju-
 storum, & positissimum se humiliantium audit
 Deus, liberans ab affligentibus, & cuique red-
 dens iuxta opera sua.*

1 **Q**ui conservat legem, multiplicat
 oblationem .
 2 * Sacrificium salutare est attendere man-
 datis, & discedere ab omni iniquitate .
 3 Et propitiationem litare sacrificii super
 injustitias, & deprecatio pro peccatis, recede-
 dere ab injustitia .
 4 Retribuet gratiam, qui offert similitu-
 nem: & qui facit misericordiam, offert sa-
 crificium .
 5 * Beneplacitum est Domino recedere ab
 iniquitate: & deprecatio pro peccatis recede-
 dere ab injustitia .
 6 * Non apparebis ante conspectum Do-
 mini vacuus .
 7 Hec enim omnia propter mandatum Dei
 sunt .
 8 Oblatio iusti impinguat altare, & odor
 suavitatis est in conspectu Altissimi .
 9 Sacrificium iusti acceptum est, & me-
 moriam ejus non obliviscetur Dominus .
 10 Bono animo gloriam reddet Deo: & non
 minus primitias manuum tuarum .
 11 * In omni dato hilarem fac vultum tuum,
 & in exultatione sanctifica decimas tuas .
 12 * Da Altissimo secundum datum ejus,
 & in bono oculo ad inventionem facito ma-
 num tuarum: .
 13 Quoniam Dominus retribuens est, &
 septies tantum reddet tibi .
 14 * Noli offerre munera prava, non enim
 suscipiet illa .
 15 Et noli inspicere sacrificium injustum,
 quoniam Dominus iudex est, & * non est
 apud illum gloria persona .
 16 Non accipiet Dominus personam in
 pauperem, & deprecationem lesi exaudiet .
 17 Non despiciet preces pupilli: nec viduam,
 si effundat loquelam gemitus .
 18 Nonne lacryme vidue ad maxillam de-
 scendunt, & exclamatio ejus super deducen-
 tem eas?
 19 A maxilla enim ascendunt usque ad
 caelum, & Dominus exauditor non delecta-
 bitur in illis .
 20 Qui adorat Deum in oblatione, sus-
 cipietur, & deprecatio illius usque ad nubes
 propinquabit .
 21 Oratio humiliantis se, nubes penetra-
 bit: & donec propinquet, non consolabitur:
 & non discedet, donec Altissimus aspiciat .
 22 Et Dominus non elongabit, sed iudica-
 bit justos, & faciet iudicium: & Fortissimus
 non habebit in illis patientiam, ut contribu-
 let dorsum ipsorum: .
 23 Et Gentibus reddet vindictam, donec
 tollat plenitudinem superborum, & sceptrum
 iniquorum contribulet: .

24 Donec reddat hominibus secundum
 actus suos, & secundum opera Ada, & secun-
 dum presumptionem illius .
 25 Donec iudicet iudicium plebis suae, &
 oblectabit justos misericordia sua .
 26 Speciosa misericordia Dei, in tempore
 tribulationis, quasi nubes pluviae in tempore
 siccitatis .

CAPUT XXXVI.

*Super Israel, & civitatem Jerusalem in-
 vocat Dei misericordiam: super gentes vero
 alienas Dei timorem, eiusque manum, ut ipsius
 potentia glorificetur, ipseque solus Deus agno-
 scatur: cor insensatum, & cor pravam: spe-
 cies mulieris faciem viri exhibeat: bone mu-
 lieris possessio.*

1 **M**iserere nostri, Deus omnium, & re-
 spice nos, & ostende nobis lucem
 miserationum tuarum: .
 2 Et immitte timorem tuum super Gen-
 tes, quae non exquisierunt te, ut cognos-
 cant, quia non est Deus nisi tu, & enarrent
 magnalia tua .
 3 Allela manum tuam super Gentes alien-
 as, ut videant potentiam tuam .
 4 Sicut enim in conspectu eorum sanctifi-
 catus es in nobis, sic in conspectu nostro ma-
 gnificaberis in eis, .
 5 Ut cognoscant te, sicut & nos cognovi-
 mus, quoniam non est Deus praeter te, Do-
 mine .
 6 Innova signa, & immuta mirabilia .
 7 Glorifica manum, & brachium dextrum
 8 Excita furorem, & effunde iram .
 9 Tolle adversarium, & afflige inimicum .
 10 Festina tempus, & memento finis, ut
 enarrent mirabilia tua .
 11 In ira flammae devoretur, qui salvatur:
 & qui pessimant plebem tuam, inveniant
 perditionem .
 12 Contere caput principum inimicorum,
 dicentium: Non est alius praeter nos: .
 13 Congrega omnes tribus Jacob: ut co-
 gnoscant, quia non est Deus nisi tu, & enar-
 rent magnalia tua: & hereditabis eos sicut
 ab initio .
 14 Miserere plebi tuae, super quam invoca-
 tum est nomen tuum, & Israel, * quem co-
 quasti primogenito tuo .
 15 Miserere civitati sanctificationis tuae
 Jerusalem, civitati requiei tuae .
 16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis,
 & gloria tua populum tuum .
 17 Da testimonium his, qui ab initio crea-
 turae tuae sunt, & suscita praedicationes, quas
 locuti sunt in nomine tuo prophetae priores .
 18 Da mercedem sustinentibus te: ut pro-
 phetae tui fideles inventiantur: & exaudi ora-
 tiones fervorum tuorum .
 19 * Secundum benedictionem Aaron de
 populo tuo, & dirige nos in viam iustitiae, &
 sciant omnes, qui habitant terram, quia tu es
 Deus conspexor saeculorum .
 20 Omnem escam manducabit venter, &
 est cibus cibo melior .
 21 Fauces contingunt cibum fere, & cor
 sensatum verba mendacia .

* Sup. 24. d. 47.

* Sup. 7. c. 23.

A

C A

A

1. Reg. 17. 24.

1. Jer. 1. 16. 24.

1. Erod. 2. 15. 1. Gen. 10. 10.

C

1. Phil. 2. 15. 1. Cor. 13. 12.

1. 1. Cor. 13. 12.

1. Tob. 4. 11.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

1. 1. Pet. 1. 18. 1. 1. Pet. 1. 18.

A

B

C

* Exod. 4. c. 22.

* Num. 6. d. 24.

22 Cor pravum dabit tristitiam, & homo peritus resistet illi.
 23 Omnem masculum excipiet mulier: & est filia melior filia.
 24 Species mulieris exhilarat faciem viri sui, & super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium.
 25 Si est lingua curationis, est & mitigationis, & misericordia: non est vir illius secundum filios hominum.
 26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: adiutorium secundum illum est, & columna ut requies.
 27 Ubi non est spes, diripietur possessio: & ubi non est mulier, ingemiscit egens.
 28 Quis eredit ei, qui non habet nidum, & desolatus ubicumque obscuraverit, quasi succinus latro exiliens de civitate in civitatem.

CAPUT XXXVII.

Detestatio fidei amici: veri amici ne obliviscaris: discretio in captandis consiliis, & cum quibus consulas, & quibus te, & consilium tuum occultes: laus sententia viri sancti: verbum aequum: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti, & sapientis: qui sophisticè loquitur, odibilis est: tenta animam tuam, & si nequam, non des illi potestatem: perniciosus crapulae.

Omnis amicus dicit: Et ego amicitiam copulavi: sed est amicus solo nomine amicus. Nonne trinitia inest usque ad mortem?
 2 Sodalis autem, & amicus ad inimicitiam convertentur.
 3 O praesumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia, & dolositate illius?
 4 Sodalis amico conjunguntur in oblationibus, & in tempore tribulationis adversarius erit.
 5 Sodalis amico condoler causa ventris, & contra hostem accipiet scutum.
 6 Non obliviscaris amici tui in animo tuo, & non in memor sis illius in opibus tuis.
 7 Noli consiliari cum eo, qui tibi insidiat, & a zelantibus te abscondit consilium.
 8 Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso.
 9 A consiliatio serva animam tuam: prius scito, quae sit illius necessitas: & ipse enim animo suo cogitabit.
 10 Ne forte mittat sudem in terram, & dicat tibi:
 11 Bona est via tua: & stet è contrario videre, quid tibi eveniat.
 12 Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea, quae emulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis.
 13 Cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere,
 14 Cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa opera.

D

A

B

tionem: non attendas his in omni consilio.
 15 Sed cum viro sancto assidens esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei,
 16 Cujus anima est secundum animam tuam: & qui, cum trituberis in tenebris, condolebit tibi.
 17 Cor boni consilii statue tecum: non enim tibi aliud pluris illo.
 18 Anima viri sancti enunciat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum.
 19 Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam.
 20 Ante omnia opera verbum verax praecedat te, & ante omnem actum consilium stabile.
 21 Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum, & malum, vita, & mors: & dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum cruditor, & animae suae inutilis est.
 22 Vir peritus multos crudavit, & animae suae suavis est.
 23 Qui sophisticè loquitur, odibilis est: in omni re defraudabitur.
 24 Non est illi data à Domino gratia: omnium enim sapientia defraudatus est.
 25 Est sapiens, animae suae sapiens: & fructus sensus illius laudabilis.
 26 Vir sapiens plebem suam erudit, & fructus sensus illius fideles sunt.
 27 Vir sapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt.
 28 Vita viri in numero dierum: dies autem Israel innumerabiles sunt:
 29 Sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit vivens in aeternum.
 30 Filius in vita tua tenta animam tuam: & si fuerit nequam, non des illi potestatem.
 31 Non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animae omne genus placet.
 32 Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam:
 33 In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram.
 34 Propter crapulam multo obiciuntur: qui autem abstinentes est, adiicit vitam.

CAPUT XXXVIII.

Honora medicum: à Deo data est homini medicina: quomodo egrotus se habeat erga Deum, & medicum: mortuus plorandus, temperandum autem à tristitia, quae mortuo non prodest, & tibi obest: sed meminervis, etiam moriturum: quisque artifex considerat ea, in quibus operatur: & hi necessarii quidem sunt in communitate, sed in ea non praesument dignitate, vel sapientia.

Honora medicum propter necessitatem: enim illi creavit Altissimus.
 2 A Deo est enim omnis medicina, & a rege accipiet donationem.
 3 Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatorum collaudabitur.
 4 Altissimus creavit de terra medicamentum, & vir prudens non abhorrebit illa.

C

B

D

C

A

* Non-

5 * Nonne à ligno indulcata est aqua amara?
 6 Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus scientiam Altissimus, honorari in mirabilibus suis.
 7 In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctioes conficiet sanitatis, & non consummabuntur opera ejus.
 8 Pax enim Desuper faciem terrarum.
 9 * Fili, in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te.
 10 Averte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.
 11 Da suavitatem, & memoriam similitudinum, & impingua oblationem, & da locum medico:
 12 Etenim illum Dominus creavit: & non discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria.
 13 Est enim tempus, quando in manus illorum incurras:
 14 Ipsi verò Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & sanitatem, propter conversationem illorum.
 15 Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici.
 16 Filius mortuum producat lacrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & secundum iudicium contege corpus illius, & non despicias sepulturam illius.
 17 Propter delaturationem amara fore luctum illius uno die, & consolare propter tristitiam.
 18 Et fac luctum secundum meritum ejus uno die, vel duobus propter detractionem.
 19 * A tristitia enim festinat mors, & cooperis virtutem, & tristitia cordis fleat cervicem.
 20 In abductione permantet tristitia: & substantia in opis secundum cor ejus.
 21 Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam à te: & memento novissimorum.
 22 Noli oblivisci: neque enim est conversio, & huic nihil proderis, & te ipsum pessimabis.
 23 Memor esto iudicii mei: sic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie.
 24 * In requie mortui requiescere fac memoriam ejus, & consolare illum in exitu spiritus sui.
 25 Sapientia foris: in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, sapientiam percipiet: qua sapientia replebitur.
 26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in iaculo, stimulo boves agitat, & conversatur in operibus earum, & enarratio ejus in filiis taurorum.
 27 Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vigilia ejus in lagina vacuatur.
 28 Sic omnis faber, & architectus, qui noctem tamquam diem transigit, qui sculpsit signacula sculpsit, & assiduitas ejus variat picturam: cor suum dabit in similitudinem picturae, & vigilia sua perficiet opus.
 29 Sic faber ferrarius sedens iuxta incudem, & considerans opus ferri: Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concertatur:

30 Vox mallei innovat aurem ejus: & contra similitudinem vasis oculus ejus:
 31 Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in perfectionem.
 32 Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio ejus.
 33 In brachio suo formabit iurum, & ante pedes suos curvabit virtutem suam.
 34 Cor suum dabit, ut consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.
 35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque in arte sua sapiens est.
 36 Sine his omnibus non edificatur civitas.
 37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in ecclesiam non transilient.
 38 Super sellam iudicis non sedebunt, & testamentum iudicii non intelligunt, neque palam facient disciplinam, & iudicium, & in parabolis non invenientur:
 39 Sed creaturam avi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAPUT XXXIX.

Studium sapientis, ipsiusque praeclara opera, & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus suis, cui nihil occultum est: benedictio Dei in bonis, & ira in malis: bonis omnia in bonum cadunt, malis in malum: ad quos puniendorum & cetera sunt creata.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & in prophetis vacabit.
 2 Narrationem virorum nominatorum conservabit, & in veritatibus parabolarum simul introibit.
 3 Occulta proverbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum convertetur.
 4 In medio magnatorum ministrabit, & in conspectu praesidis apparebit.
 5 In terram alienigenarum gentium pertransiet: bona enim, & mala in hominibus tentabit.
 6 Cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur.
 7 Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur.
 8 Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiae replebit illum:
 9 Et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiae suae, & in oratione confitebitur Domino:
 10 Et ipse diriget consilium ejus, & disciplinam, & in absconditis suis consiliabitur.
 11 Ipse palam faciet disciplinam doctrinae suae, & in lege testamenti Domini gloria-bitur.
 12 Collaudabunt multi sapientiam ejus, & usque in saeculum non delebitur.
 13 Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur à generatione in generationem.
 14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & laudem ejus enunciatibit ecclesia.

D

A

B

15 Si

15 Si permanferit, nomen derelinquet plus quam mille: & fi requieverit, proderit illi.
 16 Adhuc confiliabor, ut enarrem: ut furore enim repletus fum.
 17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus, & quasi rofa plantata fuper rivos aquarum fructificate:
 18 Quafi Libanus odorem fuavitatis habete.
 19 Florete flores quafi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominum in operibus fuis.
 20 Late nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in voce laborum veftorum, & in canticis labiorum, & citharis, & fic dicetis in confefione:
 21 * Opera Domini univerfa bona valde.
 22 * In verbo ejus fterit aqua ficut congeries: & in fermone oris illius ficut exceptoria aquarum.
 23 Quoniam in præcepto ipfius placor fit, & non eft minoratio in falute ipfius.
 24 Opera omnis carnis coram illo, & non eft quidquam abfconditum ab oculis ejus.
 25 A feculo ufque in feculum refpicit, & nihil eft mirabile in confpectu ejus.
 26 Non eft dicere: Quid eft hoc, aut quid eft iftud? omnia enim in tempore fuo quærentur.
 27 Benedictio illius quafi fluvius inundavit:
 28 * Quomodo cataclyfmus aridam inebriavit: fic ira ipfius gentes, quæ non exquifitunt eum, hæreditabit.
 29 * Quomodo convertit aquas in ficcitatem, & ficcata eft terra: & via illius viis illorum directæ funt: fic peccatoribus offenfiones in ira ejus.
 30 Bona bonis creata funt ab initio, fic nequiffimis bona, & mala.
 31 * Initium neceffariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, fal, lac, & panis fimilagineus, & mel, & botrus uvæ, & oleum, & veftimentum.
 32 Hæc omnia fanctis in bona, fic & impiis, & peccatoribus in mala convertentur.
 33 Sunt fpiritus, qui ad vindictam creati funt, & in furore fuo confirmaverunt tormenta fua:
 34 In tempore confummationis effluent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.
 35 Ignis, grando, fames, & mors omnia hæc ad vindictam creata funt:
 36 Belliarum dentes, & fcorpî, & ferpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios.
 37 In mandatis ejus epulabuntur, & fuper terram in neceffitatem præparabuntur, & in temporibus fuis non præterient verbum.
 38 Propterea ab initio confirmatus fum, confiliatus fum, & cogitavi, & fcripta dimifi.
 39 * Omnia opera Domini bona, & omne opus hora fua fubminiftrabit.
 40 Non eft dicere: Hoc illo nequius eft: omnia enim in tempore fuo cõprobabuntur.

Gen. 1. d. 11.
 Marc. 7. d. 17.
 Gen. 8. d. 13.
 C

Gen. 7. d. 21.

Exod. 14. c. 21.

Sup. 29. d. 28.

D

Gen. 1. d. 11.
 Mar. 7. d. 37.

41 Et nunc in omni corde, & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAPUT XL.

Occupationi magne, jugo gravi, ac variis miferiis homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum fuis divitiis cito delendi: laus vite fuficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit: laus timoris Domini: fa, ne indigeas, nec in alienam menfam refpicias, a quo vir di: ciplinatus, & eruditus fervat.

1 Occupatio magna creata eft omnibus hominibus, & jugum grave fuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, ufque in diem feputuræ, in matrem omnium.
 2 Cogitationes eorum, & timores cordis, ad inventio expectationis, & dies finitionis.
 3 A refidente fuper fedem gloriofam, ufque ad humilitatum in terra, & cinere:
 4 Ab eo, qui utitur hyacintho, & portat coronam, ufque ad eum, qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perferens, & contentio,
 5 Et in tempore refectiois in cubili fomnus noctis immutat fcientiam ejus.
 6 Modicum tamquam nihil in requie, & ab eo in fomnis, quafi in die refpectus.
 7 Conturbatus eft in vifu cordis fui, tamquam, qui evaferit in die belli. In tempore falutis fua exurrexit, & admirans ad nullum timorem:
 8 Cum omni carne, ab homine ufque ad pecus, & fuper peccatores feptuagulum.
 9 * Ad hæc mors, fanguis, contentio, & romphæa, oppreffiones, fames, & contentio, & flagella:
 10 Super iniquos creata funt hæc omnia, & propter illos factus eft cataclyfmus:
 11 * Omnia, quæ de terra funt, in terram convertentur, & omnes aquæ in mare revertentur.
 12 Omne munus, & iniquitas delebitur, & fides in feculum ftabit.
 13 Subftantia iniftorum ficut fluvius ficcabuntur, & ficut tunicrum magnum in pluvia perfonabunt.
 14 In aperiendo manus fua lætabitur: fic prevaricatores in confummatione tabefcent.
 15 Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices immunda fuper cacumen petra fonant.
 16 Super omnem aquam viriditas, & ad oram fluminis ante omne fcanum evellitur.
 17 Gratia ficut paradifus in benedictionibus, & mifericordia in faculum permanet.
 18 Vita fibi fufficiens operarii condulcabitur, & in ea invenies thefaurum.
 19 Filii, & adificatio civitatis confirmabit nomen, & fuper hæc mulier immaculata computabitur.
 20 Vinum, & mufica lætificant cor: & fuper utraque dilectio fapientia.
 21 Tibia, & pfalterium fuavem faciunt melodiam, & fuper utraque lingua fua vis.

22 Gratiam, & fpeciem defiderabit oculustuus, & fuper hæc virides fationes.
 23 Amicus, & fodalis in tempore convencientes, & fuper utrofque mulier cum viro.
 24 Fratres in adjutorium in tẽpore tribulationis, & fuper eos mifericordia liberabit.
 25 Aurum, & argentum eft conftitutio pedis: & fuper utrumque confilium beneplacitum.
 26 Facultates, & virtutes exaltant cor, & fuper hæc timor Domini.
 27 Non eft in timore Domini minoratio, & non eft in eo inquirere adjutorium.
 28 Timor Domini ficut paradifus benedictionis, & fuper omnem gloriam operum illum.
 29 Filii, in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius eft enim mori, quam indigere.
 30 Vir reficiens in menfam alienam, non eft vita ejus in cogitatione victus, alit enim animam fuam cibus alienis.
 31 Vir autem difciplinatus, & eruditus caftodiet fe.
 32 In ore imprudentis condulcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAPUT XLI.

Memoria mortis cui eft amara, & cui non mortem non metuas, fed præteritorum, & futurorum memento, contentus divina difpofitione circa te: maledictio manens impio: cura boni nominis: fapientia, & thefaurus abfconditus inutilis: qualiter fit de peccatis erubefcendum: ne faciem avertas à proximo, nec refpicias mulierem alterius, neque improperes poft datum.

1 Mors, quàm amara eft memoria tua, homini pacem habenti in fubftantiis fuis.
 2 Vito quieto, & cujus vitæ directæ funt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!
 3 O mors, bonum eft iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus,
 4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura eft, & incredibili, qui perdit patientiam!
 5 Noli metuere iudicium mortis. Memento, quæ ante te fuerunt, & quæ fuperventura funt tibi, hoc iudicium à Domino omni carni.
 6 Et quid fuperveniet tibi in beneplacito Altiffimi? five decem, five centum, five mille anni.
 7 Non eft enim in inferno accusatio vitæ.
 8 Filii adominationum funt filii peccatorum, & qui converfantur fecus domos impiorum.
 9 Filiorum peccatorum periet hæreditas, & cum femine illorum affiduitas opprobrii.
 10 De patre impio quæruntur filii, quoniam propter illum funt in opprobrio.
 11 Væ vobis, viri impii, qui dereliquiftis legem Domini Altiffimi.
 12 Et fi nati fueritis, in maledictione nafcemini: & fi morti fueritis, in maledictione erit pars veftrea.
 13 * Omnia, quæ de terra funt, in terram convertentur: fic impii à maledicto in perditionem.

14 Luctus hominum in corpore ipforum, nomen autem impiorum delebitur.
 15 Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thefauri pretiofi, & magni.
 16 Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum.
 17 Difciplinam in pace confervate, filii, & fapientia enim abfcondita, & thefaurus invifus, quæ utilitas in utrifque?
 18 Melior eft homo, qui abfcondit fultitiam fuam, quàm homo, qui abfcondit fapientiam fuam.
 19 Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.
 20 Non eft enim bonum omnem reverentiam obfervare: & non omnia omnibus bene placent in fide.
 21 Erubefcite à patre, & à matre de fornicatione: & à præfidente, & à potente de mendacio:
 22 A principe, & à iudice de delicto: à fynagoga, & plebe de iniquitate:
 23 A focio, & amico de injuftitia: & de loco in quo habitas,
 24 De furto, de veritate Dei, & testamento: de difcubitu in panibus, & ab obfufcatione dati, & accepti:
 25 A falutantibus de fentio: à refpectu mulieris fornicariæ: & ab averfione vultus cognati.
 26 Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem, & non reflituendo.
 27 * Ne refpicias mulierem alieni viri, & ne fruteris ancillam ejus, neque ftereris ad lectum ejus.
 28 Cave ab amicis de fermonibus improperii: & cum dederis, ne improperes.

CAPUT XLII.

Secretum non revelandum: à refpectu perfonarum, & aliis plerique vitis hic enumeratis abftinendum: datum, & acceptum fcribendum: de folicita custodia filia: & fuper luxuriam firmanda custodia: commorari mulieri periculofum: melior eft autem iniquitas viri, quàm mulier bene faciens: opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, funt perfecta, & defiderabilia.

1 Non duplices fermonem auditus de revelatione fermonis abfconditi, & eris verè sine confufione, & invenies gratiam in confpectu omnium hominum, ne pro his omnibus confundaris, & ne accipias perfonam, ut delinquas.
 2 De lege Altiffimi, & testamento, & de iudicio iuftificare impium,
 3 De verbo fociorum, & viatorum, & de datione hæreditatis amicorum,
 4 De equalitate fateræ, & ponderum, de acquisitione multorum, & paucorum,
 5 De corruptione emptionis, & negociatorum, & de multa difciplina filiorum, & fero peflimo latu fanguinare.
 6 Super mulierem nequã bonum eft fignũ.
 7 Ubi manus multæ funt, claudet, & quodcumque trades, numerat, & appendet: datum verò, & acceptum omne defcribe.

C

Sup. 10. d. 12.

D

Marc. 7. d. 8.

A

Lev. 19. c. 11.
 Deut. 10. c. 17.
 Prov. 24. c. 23.
 Jac. 2. a. 1.

8 De disciplina infensati, & fatui, & de fenioribus, qui judicantur ab adolescentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conspectu omnium vivorum.

9 Filia patris abscondita est vigilia, & sollicitudo ejus auferit somnum, ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat.

10 Nequando polluatur in virginitate sua, & in paternis suis gravida inveniat: ne forte cum viro commorata transgrediat, aut certe sterilis efficiatur.

11 Super filiam luxuriosam confirma custodiam: nequando faciat te in opprobrium venire inimicis, à detractioe in civitate, & objectione plebis, & confundat te in multitudine populi,

12 Omni homini noli intendere in specie: & in medio mulierum noli commorari:

13 De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.

14 Melior est enim iniquitas viri, quam mulier beneficiens, & mulier confundens in opprobrium.

15 Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi, annuntiabo. In sermonibus Domini opera ejus.

16 Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenum est opus ejus.

17 Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua?

18 Abyssum, & cor hominum investigavit: & in astutia eorum excogitavit.

19 Cognovit enim Dominus omnem scientiam, & inspexit in signum avi, annuncians, quæ præterierunt, & quæ superventura sunt, revelans vestigia occultorum.

20 Non præterit illum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo.

21 Magnalia sapientiæ suæ decoravit: qui est ante sæculum, & usque in sæculum, neque adjectum est,

22 Neque minuitur, & non eget alicujus consilio.

23 Quam desiderabilia omnia opera ejus, & tamquam scintilla, quæ est considerare!

24 Omnia hæc vivunt, & manent in sæculum, & in omni necessitate omnia obaudiunt ei,

25 Omnia duplicia, unum contra unum, & non fecit quidquam deesse.

26 Unuscujusque confirmavit bona. Et quis fatiabitur videns gloriam ejus?

CAPUT XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in colorum ornatu, & pulchritudine: nempe in caelo, luna, stellis, tride, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quos sunt plurima genera beluarum: denique nemo ad Deum laudandum sufficit.

1 **A**litudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species eglie in visione gloriæ.

2 Sol in aspectu annuncians in exitu, vas admirabile opus Excelsi.

3 In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere?

4 Tripliciter sol exurens montes, radios igneos exufflans, & resurgens radiis suis obæcat oculos.

5 Magnus Dominus, qui fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter.

6 Et Luna in omnibus in tempore suo ostensio temporis, & signum avi.

7 A luna signum diei festi, luminare, quod minuitur in consummatione.

8 Mensis secundum nomen ejus est, crescens mirabiliter in consummatione.

9 Vas castrorum in excessis, in firmamento cæli resplendens gloriosè.

10 Species cæli gloriæ stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus.

11 In verbis Sancti stabunt ad judicium, & non deficiet in vigiliis suis.

12 Vide arcum, & benedic eum, * qui fecit illum; valde speciosus est in splendore suo.

13 Gyrauit cælum in circuitu gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt illum.

14 Imperio suo acceleravit nivem, & accelerat coruscationes emittere judicii sui.

15 Propterea aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebulae sicut avcs.

16 In magnitudine sua posuit nubes, & contracti sunt lapides grandinis.

17 In conspectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aspirabit Notus.

18 Vox tonitruus ejus verberabit terram, tempestas aquilonis, & congregatio spiritus:

19 Et sicut avis deponens ad sedendum, aspergit nivem, & sicut locusta demergens descendit ejus.

20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & super imbrem ejus expavesceat cor.

21 Gelu sicut salem effundet super terram: & dū gelaverit, fiet tamquam cacumina tribul.

22 Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit crystallus ab aqua, super omnem congregationem aquarum requiescet, & sicut lorica induet se aquis.

23 Et devorabit montes, & exuret desertum, & exinguet viride, sicut igne.

24 Medicina omnium in festinatione nebula: & ros obvians ab ardore venientium humilem efficiet eum.

25 In sermone ejus siluit ventus, & cogitatione sua placavit abyssum, & plantavit in illa Dominus insulas.

26 Qui navigant mare, enarrant pericula ejus: & audientes auribus nostris admirabimur.

27 Illic præclara opera, & mirabilia; varia bestiarum genera, & omnium pecorum, & creatura belluarum.

28 Propter ipsum confirmatus est itineris finis, & in sermone ejus composita sunt omnia.

29 Multa dicemus, & deficiemus in verbis: consummatio autem sermonum, ipse est in omnibus.

30 Gloriantes ad quid valebimus? ipse enim omnipotens super omnia opera sua.

31 Terribilis Dominus, & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipsius.

32 Glorificantes Dominum quantumcumque poteritis, supervalebit enim ad-

huc,

huc, & admirabilis magnificentia ejus. 33 Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum poteritis: major enim est omnia laude.

34 Exaltantes cum replemini virtute, ne laboretis: non enim comprehendetis.

35 Quis videbit eum, & enarrabit? & quis magnificabit eum sicut est ab initio?

36 Multa abscondita sunt majora his: pauca enim vidimus operum ejus.

37 Omnia autem Dominus fecit, & pie agentibus dedit sapientiam.

CAPUT XLIV.

Laus priorum patrum, ac seminis eorum: primum in genere, deinde nominatim laudantur Enoch, Noe, Abraham, cui factæ sunt promissiones, Isaac, & Jacob.

1 **L**audemus viros gloriosos: & parentes nostros in generatione sua.

2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua à sæculo.

3 Dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, & prudentia sua præditi, nunciantes in prophetis dignitatem prophetarum.

4 Eximperantes in præsentem populo, & virtute prudentiæ populis sanctissima verba.

5 In pericia sua requirentes modos musicos, & narrantes carmina scripturarum.

6 Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes: pacificantes in domibus suis.

7 Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus.

8 Qui de illis nati sunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:

9 Et sunt, quorum non est memoria: perierunt, quasi qui non fuerint: & nati sunt, quasi non nati, & filii ipsorum cum ipsis.

10 Sed illi viri misericordie sunt, quorum pietates non defuerunt:

11 Cum semine eorum permanent bona, & hæreditas sancta nepotes eorum, & in testamentis stetit semen eorum:

12 Et filii eorum propter illos usque in æternum manent: semen eorum, & gloria eorum non delinquetur.

13 Corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum vivit in generationem, & generationem.

14 Sapientiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nunciet ecclesia.

15 *Enoch placuit Deo, & translatus est in paradysum, ut det gentibus poenitentiam.

16 *Noe inventus est perfectus, justus, & in tempore iracundie factus est reconciliatio.

17 Ideo dimissum est reliquum terræ, cum factum est diluvium.

18 *Testamenta sæculi posita sunt apud illum, ne deleri possit diluvio omnis caro.

19 *Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem Excelsi, & fuit in testamento cum illo,

20 * In carne ejus stare fecit testamentum, & in tentatione inventus est fidelis.

22 Ideo jurejurando dedit illi gloriam in gente sua, crescere illum quasi terræ cumulum,

23 Et ut stellas exaltare semen ejus, & hæreditare illos à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos terræ.

24 Et in Isaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.

25 Benedictionem omnium Gentium dedit illi Dominus, & testamentum confirmavit super caput Jacob.

26 Agnovit eum in benedictionibus suis, & dedit illi hæreditatem, & divisit illi partem in tribubus duodecim.

27 Et conservavit illi homines misericordig, invenientes gratiã in oculis omnis carnis.

CAPUT XLV.

De laudibus Moysi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

1 **D**ilectus Deo, & hominibus Moyses: cujus memoria in benedictione est.

2 Similem illum fecit in gloria Sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, & in verbis suis monstra placavit.

3 *Glorificavit illum in conspectu regum, & justit illi coram populo suo, & ostendit illi gloriam suam.

4 * In fide, & lenitate ipsius sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne.

5 Audivit enim eum, & vocem ipsius, & induxit illum in nubem.

6 Et dedit illi coram præcepta, & legem vitæ, & disciplinæ, docere Jacob testamentum suum, & judicia sua Israel.

7 Excelsum fecit Aaron fratrem ejus, & similem sibi de tribu Levi:

8 Statuit ei testamentum æternum, & dedit illi sacerdotium gentis: & beatificavit illum in gloria,

9 Et circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum stolam gloriæ, & coronavit eum in vasis virtutis.

10 Circumpedes, & femoralia, & humerale posuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro,

11 * Dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo, in memoriam filii gentis suæ.

12 Stola sanctam, auro, & hyacinto, & purpura, opus textile, viri sapientis, judicio, & veritate præditi:

13 Torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarii sculptis, in memoriam secundum numerum tribuum Israel.

14 Corona aurea super mitram ejus expressa signo sanctitatis, & gloria honoris: opus virtutis, & desideria oculorum ornata.

15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia, usque ad originem.

16 Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filii ipsius soli, & nepotes ejus per omne tempus.

17 Sacrificia ipsius consumpta sunt igne quotidie.

18 * Complevit Moyses manus ejus, & unxit illum oleo sancto.

19 Factum est illi in testamento æterni,

Exod. 4. 1.

Exod. 6. 7. 8.

Nu. 12. 2. 3. 6. 7. Heb. 3. 2. 1. 6. 5.

B

* Exod. 28. 1. 35.

C

Lev. 8. 10.

& se-

& femini ejus sicut dies caeli, fungi sacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum suum in nomine ejus.

20 Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo.

21 Et dedit illi in praeceptis suis potestatem, in testamentis judiciorum, docere Jacob testimonia, & in lege sua lucem dare Israel.

22 * Quia contra illum steterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan, & Abiron, & congregatio Core in iracundia.

23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & consumpti sunt in impetu iracundiae.

24 Fecit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis.

25 Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hereditatem, & primitias frugum terrae divisit illi.

26 Panem ipsis in primis paravit in satietatem: nam & sacrificia Domini edent, quae dedit illi, & femini ejus.

27 Ceterum in terra gentes non hereditabunt, & pars non est illi in gente: ipse est enim pars ejus, & hereditas.

28 * Phinees filium Eleazari tertius in gloria est, imitando eum in timore Domini.

29 Et stare in reverentia gentis: in bonitate, & alacritate animae suae placuit Deo pro Israel.

30 Ideo statuit illi testamentum pacis, principem sanctorum, & gentis suae, ut sit illi, & femini ejus sacerdotii dignitas in aeternum.

31 Et testamentum David regi filio Jesse de tribu Juda, hereditas ipsi, & femini ejus, ut daret sapientiam in cor nostrum judicare gentem suam in justitia, ne abolerentur bona ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum aeternam fecit.

CAPUT XLVI.

Laudes Josue, Caleb, & Samuelis.

1 Fortis in bello Jesus Nave, successor Moyfi in prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum,

2 Maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israel.

3 Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & jactando contra civitates rhomphaeas?

4 Quis ante illum sic restitit? Nam hostes ipse Dominus perduxit.

5 * An non in iracundia ejus impeditus est sol, & una dies facta est quasi duo?

6 Invocavit Altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, & audivit illum magnus, & Sanctus Deus in saxis grandinis virtutis valde fortis.

7 Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descensu perdidit contrarios,

8 Ut cognoscant gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile.

9 La secutus est a tergo potentis:

* Nu. 16. a. 1. 3.

* Nu. 25. b. 7. 11. Machi. 2. c. 26. h. c. 1.

* Jos. 10. c. 14.

9 * Et in diebus Moyfi misericordiam fecit ipse, & Caleb filius Jephone, stare contra hostem, & prohibere gentem a peccatis, & perfringere murmur malitia.

10 Et ipsi duo constituti, a periculo libertati sunt a numero sexcentorum millium perditum, inducere illos in hereditatem, in terram, quae manat lac, & mel.

11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, & usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terrae locum, & semen ipsius obtinuit hereditatem.

12 Ut viderent omnes filii Israel, quia bonum est obsequi sancto Deo.

13 Et judices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor: qui non averfi sunt a Domino.

14 Ut sit memoria illorum in benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo,

15 Et nomen eorum permaneat in aeternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria.

16 Dilectus a Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit principes in gente sua.

17 In lege Domini congregationem judicavit, & vidit Deus Jacob, & in fide sua probatus est propheta.

18 Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis.

19 Et invocavit Dominum omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes undique, in oblatione agni involati.

20 Et intonuit de caelo Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam.

21 Et contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Philisthiim:

22 Et ante tempus finis vitae suae, & saeculi, testimonium praebuit in conspectu Domini, & Christi; pecunias & usque ad calcamentum ab omni carne non accepit, & non accusavit illum homo.

23 Et post hoc dormivit, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitae suae, & exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

CAPUT XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis.

1 Post haec surrexit Nathan propheta in diebus David.

2 Et quasi adeps separatus a carne, sic David a filiis Israel:

3 * Cum leonibus lussit quasi cum agnis, & in urfis similiter fecit sicut in agnis ovium in juventute sua.

4 * Numquid non occidit gigantem, & abstulit opprobrium de gente?

5 In tollendo manum, saxo fundae deiecit exultationem Goliae:

6 Nam invocavit Dominum, omnipotentem, & dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exaltare cornu gentis suae.

7 * Sic in decem millibus glorificavit eum, & laudavit eum in benedictionibus Domini.

CAPUT XLVIII.

Laudes Eliae, Elisaei, Ezechiae, & Isaiae, quorum oratione Deus liberavit Israel ab exercitu Sennacherib.

1 ET surrexit Elias propheta, quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat.

2 Qui induxit in illos famem, & irritantes illum invidia sua pauci facti sunt: non enim poterant sustinere praecepta Domini.

3 * Verbo Domini continuavit caelum, & deiecit de caelo ignem ter,

4 Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi?

5 * Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei:

6 Qui deiecisti reges ad perniciem, & confregisti facilem potentiam ipsorum, & gloriosus de lecto tuo.

7 Qui audis in Sina judicium, & in Horeb judicium defensionis.

8 Qui ungis reges ad poenitentiam, & prophetas facis successores post te.

9 * Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum.

10 Qui scriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini: * conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Jacob.

11 Beati sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt.

12 Nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum.

13 * Elias quidem in turbine reclusus est, & in Eliseo completus est spiritus ejus: in diebus suis non perituit principem, & potentia nemo vicit illum.

14 Nec superavit illum verbum aliquod, & mortuum prophetaavit corpus ejus.

15 In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est.

16 In omnibus istis non poenituit populus, & non recesserunt a peccatis suis, usque dum eiectioni sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem terram:

17 Et relicta est gens perpauca, & princeps in domo David.

18 Quidam ipsorum fecerunt, quod placeret Deo: alii autem multa commiserunt peccata.

19 Ezechias munivit civitatem suam, & induxit in medium ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & adificavit ad aquam puteum.

20 * In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & misit Rabfacem, & sustulit manum suam contra illos, & extulit manum suam in Ston, & superbus factus est potentia sua.

21 Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt quasi parturientes mulieres.

22 Et invocaverunt Dominum misericordem, & expandentes manus suas, extulerunt ad caelum: & Sanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipsorum.

23 Non est commemoratus peccatorum filiorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaiae sancti prophetae.

B

C

* Reg. 17. a. 1.

* Reg. 17. a. 1.

* Reg. 17. a. 1.

* Reg. 17. a. 1.

* Reg. 17. a. 1.

A

* Reg. 17. a. 1.

* Reg. 17. a. 1.

in

A. Reg. 17. a. 1.

* Reg. 17. a. 1. c. 10. 12.

* Reg. 17. a. 1.

* Reg. 17. a. 1.

* Malac. 1. 6.

* Reg. 17. a. 1.

* Reg. 17. a. 1.

C

* Reg. 17. a. 1.

D

24 * De-

PROPHEETIA ISAIAE.

CAPUT PRIMUM.

Tempus, quo prophetauit Isaias super Judam, & Jerusalem, quae ob suam ingratis indignam, aliaque scelera, omni poenarum genere a Deo percussa, non est ad eum reversa: quam obrem dicit miseriam imminere ipsi desolationem: victima, & solemnitates ipsius reiciuntur: & quid facere debeat, ut in gratiam a Deo recipiatur: rursus ob defectionem a pristina virtute in varia peccata, gravem vindictam, & futuram tandem ipsius liberationem, & in feliciorum statum restitutionem vaticinatur.

A

VISIO Isaii filii Amos, quam vidit super Judam, & Jerusalem in diebus Ozia, Joathan, Achaz, & Ezechiae, regum Juda.

2 Audite caeli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Filios enutrivit, & exaltavit: ipsi autem speraverunt me.

3 Cognovit bos possessorem suum, & asinus praesepe domini sui: Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit.

B

4 Vae genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis: dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israel, ab alienati sunt retrorsum.

5 Super quo percutiam vos ultra addentes pravocationem? omne caput languidum, & omne cor mœrens.

6 A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.

*Infr. 5. b.

7 * Terra vestra deserta, civitates vestrae succensa igni: regionem vestram coram vobis alieni devorant, & desolabitur sicut in vastitate hostili.

8 Et derelinquetur filia Sion, ut umbracu-

lum in vinea, & sicut tugurium in cucurbitario, & sicut civitas, quae vastatur.

9 * Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, * quasi Sodoma fuissetis, & quasi Gomorrha similes essemus.

10 Audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite auribus legem Delicti populi Gomorrhæ.

11 * Quod mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? plenus sum holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui.

12 Cum veniretis ante conspectum meum, quis quaesivit hæc de inanibus vestris, ut ambularetis in atris meis?

13 Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi. Neomeniam, & sabbatum, & festivitates alias non seram, iniqui sunt coetus vestri:

14 Calendas vestras, & solemnitates vestras odovit anima mea: facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens.

15 Et cum extenderitis manus vestras, averram oculos meos a vobis: & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam: manus enim vestra sanguine plena sunt.

16 * Lavamini, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere perverse.

17 Discite benefacere: quaerite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam.

18 Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.

19 Si volueritis, & audieritis me, bona terra comedetis.

20 Quod si nolueritis, & me ad iracundiam provocaveritis: gladius devorabit vos, quia os Domini locutum est.

21 Quo-

21 Quomodo facta est meretrix, civitas fidelis, plena iudicii? iustitia habitavit in ea, nunc autem homicida.

22 Argentum tuum verum est in scoriam: vinum tuum mistum est aqua.

23 Principes tui infideles, socii furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. * Pupillo non iudicant: & causa viduae non ingreditur ad illos.

24 Propter hoc ait Dominus Deus exercituum fortis Israel: Heu, conso labor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.

25 Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum.

26 Et restituiam iudices tuos, ut fuerunt prius, & consilia rios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis civitas iusti, urbs fidelis.

27 Sion in iudicio redimetur, & reducent eam in iustitia.

28 Et conteret scelestos, & peccatores simul: & qui dereliquerunt Dominum, confundentur.

29 Confundentur enim ab idolis, quibus sacrificaverunt: & erubescetis super hortis, quos elegeratis.

30 Cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, & velut hortus absque aqua.

31 Et erit fortitudo vestra, ut favilla stupæ, & opus vestrum quasi scintilla: & succendetur utrumque simul, & non erit, qui extinguat.

CAPUT II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec ultra bello molestabitur: domus vero Jacob ob idololatriciam, avaritiam, & reliqua scelera abicietur: superbi humiliabuntur, & solus Dominus exaltabitur.

1 Verbum, quod vidit Isaias, filius Amos, super Juda, & Jerusalem.

2 * Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes.

3 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.

4 Et iudicabit Gentes, & arguet populos multos: & constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium.

5 Domus Jacob venite, & ambulemus in lumine Domini.

6 Projeci enim populum tuum, domum Jacob: quia repleti sunt ut olivum, & augures habuerunt ut Philisthim, & pueris alienis adhaeserunt.

7 Repleta est terra argento, & auro: & non est finis thesaurorum eius.

8 Et repleta est terra ejus equis: & innumerabiles quadrigae ejus. Et repleta est terra ejus idolis: opus manuum suarum adoraverunt, quod fecerunt digiti eorum.

9 Et incurvavit se homo, & humiliatus est vir: ne ergo dimittas eis.

10 Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, & a gloria majestatis ejus.

11 Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incurvabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus solus in die illa.

12 Quia dies Domini exercituum super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogantem: & humiliabitur.

13 Et super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan.

14 Et super omnes montes excelsos, & super omnes colles elevatos.

15 Et super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum,

16 Et super omnes naves Tharsis, & super omne, quod visu pulchrum est.

17 Et incurvabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus solus in die illa:

18 Et idola penitus conterentur.

19 * Et introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ, a facie formidinis Domini, & a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.

20 In die illa proiciet homo idola argenti sui, & simulacra auri sui, quæ fecerat sibi, ut adoraret, talpas, & vespertilionis.

21 Et ingreditur scissuras petrarum, & in cavernas saxorum, a facie formidinis Domini, & a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.

22 Quiescite ergo ab homine, cujus spiritus in naribus ejus est, quia excelsus reputatus est ipse.

CAPUT III.

Futura Judæorum ob sua peccata gravis afflictio, ac desertio, & puerorum, atque effeminatorum dominium: peccata superiorum arguit: item superbiam, & curiosam latrociam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicat.

1 Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet a Jerusalem, & a Juda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ;

2 Fortem, & virum bellatorem, iudicem, & prophetam, & ariolum, & senem;

3 Principem super quinquaginta, & honorabilem vultu, & consiliarium, & sapientem de architectis, & prudentem eloquii mystici.

4 Et dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis.

5 Et irruet populus, vir ad virum, & unusquisque ad proximum suum: tumulatabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem.

6 Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui: Vestimentum tibi est,

M m 2 prim-

princeps esto noster, ruina autem hæc sub manu tua.

7 Respondet in die illa, dicens: Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite constituere me principem populi.

8 Ruit enim Ierusalem, & Judas concidit: quia lingua eorum, & adventiones eorum contra Dominum, ut provocarent oculos majestatis ejus.

9 Agnitio vultus eorum respondit eis: & peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt, nec absconderunt: vix anime eorum, quoniam reddita sunt eis mala.

10 Dicite iusto, quoniam benedixit, quoniam fructum adventionum suarum comedit.

11 Væ impio in malum: retributio enim manum ejus fiet ei.

12 Populum meum exactores sui spoliaverunt, & mulieres dominatæ sunt eis. Popule meus, qui te beatum dicunt, ipse te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.

13 Stat ad judicandum Dominus, & stat ad judicandos populos.

14 Dominus ad judicium venit, cum senibus populi sui, & principibus ejus: vos enim depasti estis vineam, & rapina pauperis in domo vestra.

15 Quare attertis populum meum, & facies pauperum commolitis, dicit Dominus Deus exercituum?

16 Et dixit Dominus: Pro eò, quod elevatae sunt filiae Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus suis, & composito gradu incedebant.

17 Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.

18 In die illa auferet Dominus ornamentum calcamentorum, & lunulas,

19 Et torques, & monilia, & armillas, & mitras.

20 Et Discriminaria, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inauraes,

21 Et annulos, & gemmas in fronte pendentes.

22 Et mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus.

23 Et specula, & sindones, & vittas, & thetrifra.

24 Et erit pro suavi odore fetor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine calvitium, & pro fascia pectorali cilicium.

25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in prælio.

26 Et mœrebunt, atque lugebunt portæ ejus, & desolata in terra sedebit.

CAPUT IV.

Septem mulieres unum maritum appetent: germen Domini exaltabitur: & reliquie Israel ablutis earum sordibus salva erunt: magnaue securitate, & felicitate afficientur.

ET apprehendent septem mulieres virum unum in die illa, dicens: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur: tantummodò invocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum.

2 In die illa, erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis, & exaltatio his, qui salvati fuerint de Israel.

3 Et erit: Omnis, qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Jerusalem, sanctus vocabitur, omnis, qui scriptus est in vita in Jerusalem.

4 Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Jerusalem laverit de medio ejus, in spiritu iudicii, & spiritu ardoris.

5 Et creabit Dominus super omnem locum Montis Sion, & ubi invocatus est, nubem per diem, & fumum, & splendorem ignis flammantis in nocte: super omnem enim gloriam protectio.

6 Et tabernaculum erit umbraculum diei ab æstu, & securitatem, & amissionem à turbine, & à pluvia.

CAPUT V.

Sub figura vineæ sterilis in direptionem traditæ prophetat iudicium, & desertionem Judeæ eorum, ipsorumque peccata describuntur: avaritia in coadunandis possessionibus: ebrietas, & contemptus scientiæ Dei: inferni dilatatio: humiliatio superborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque iustorum, & vae dicitur peccatorum generibus denunciatur: & signum in nationibus elevandum contra Judæos.

1 Antabo dilecto meo carnicum patruelis mei vineæ suæ. Vineæ facta est dilecto meo in cornu filio olei.

2 Et sepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & edificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea: & expectavit, ut faceret uvas, & fecit labruscas.

3 Nunc ergo habitatores Jerusalem, & viri Juda, iudicate inter me, & vineam meam.

4 Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci eam quod expectavi, ut faceret uvas, & fecit labruscas?

5 Et nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineæ meæ: auferam sepem ejus, & erit in direptionem: diruam maceriam ejus, & erit in conculationem.

6 Et ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur: & ascendent vepres, & spinæ: & nubibus mandabo, ne pluant super eam imbrem.

7 Vineæ enim Domini exercituum, domus Israel est: & vir Juda, germen ejus delectabile: & expectavi, ut faceret iudicium, & ecce iniquitas: & iustitiam, & ecce clamor.

8 Væ, qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis usque ad terminum loci: nunquid habitabitis vos soli in medio terræ?

9 In auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum: Nisi domus multa deserta fuerint, grandes, & pulchræ, absque habitatores.

10 Decem enim jugera vinearum facient lagunculam unam, & triginta modii sementis facient modios tres.

11 Væ, qui confurgitis manū ad ebrietatem

sectandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino æstuetis.

12 Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum ejus consideratis.

13 Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles ejus interierunt fame, & multitudo ejus siti exaruit.

14 Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino: & descendent fortes ejus, & populus ejus, & sublimis, gloriosique ejus, ad eum.

15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur.

16 Et exaltabitur Dominus exercituum in iudicio, & Deus sanctus sanctificabitur in iustitia.

17 Et pascentur agni juxta ordinem suum, & deserta in ubertatem versa advena comedent.

18 Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustrum peccatorum.

19 Qui dicitis: Festinet, & citò veniat opus ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud.

20 Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

21 Væ, qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobis incipitis prudentes.

22 Væ, qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.

23 Qui justificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti auferitis ab eo.

24 Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: sic radix eorum quasi favilla erit, & germen eorum ut pulvis ascendet.

Abjecerunt enim legem Domini exercituum, & cloquium sancti Israel blasphemaverunt.

25 Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum: & conturbati sunt montes, & facta sunt morticina eorum, quasi sterces in medio platearum.

In his omnibus non est aversus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

26 Et elevabit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de sinibus terræ: & ecce festinus velociter veniet.

27 Non est deficiens, neque laborans in eo: non dormitabit, neque dormiet, neque solvetur cingulum renium ejus, nec rumpeatur corrigia calcamenti ejus.

28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus extenti. Ungulæ equorum ejus ut silex, & rotæ ejus quasi impetus tempestatis.

29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli leonum: & fremdet, & tenebit prædæ: & amplexabitur, & non erit, qui eruat.

30 Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris: aspiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata est in caligine ejus.

CAPUT VI.

Isaias visa Domini majestate, condemnat se, quod tacuerit, sed mundatis labiis suis offert se ad prædicandum: prædicitur excaecandus populus usque ad desolationem civitatum Judæ, & ejus, quæ derelicta erat, futura consolatio.

1 IN anno, quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum: & ea, quæ sub ipso erant, replebant templum.

2 Seraphim stabant super illum: sex alæ uni, & sex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.

3 Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.

4 Et commota sunt superliminaria cardinalium à voce clamantis, & domus repleta est fumo.

5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito, & regem Dominum exercituum vidi oculis mei.

6 Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe culerat de altari.

7 Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.

8 Et audiivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.

9 Et dixit: Vade, & dices populo huic: Audite audientes, & nolite intelligere: & videte visionem, & nolite cognoscere.

10 Excaeca cor populi hujus, & aures ejus aggravata: & oculos ejus claudet: ne forte videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat: & convertatur, & sanem eum.

11 Et dixi: Usquequò, Domine? Et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore, & domus sine homine, & terra relinquatur deserta.

12 Et longè faciet Dominus homines, & multiplicabitur, quæ derelicta fuerat in medio terræ.

13 Et adhuc in ea decimatio, & convertetur, & erit in ostensionem sicut terebinthus, & sicut quercus, quæ expandit ramos suos: semen sanctum erit id, quod stererit in ea.

CAPUT VII.

Obsessa à Syris, & ab Israel Jerusalem, Isaias prophetat, illos non prævalituros, datque impio Achaz signum liberationis virginem parituram filium, cujus nomen Emmanuel: prædicitur desertionem Israel, & gravissimam Judæ afflictionem, ac solitudinem.

1 ET factum est in diebus Achaz filii Joathan, filii Ozie regis Juda, ascen-

C

D

A

D

E

F

G

A

B

C

* Matth.

Luc. 8. b.

Juan. 7. f.

Rom. 11. b. 8.

A

Reg. 16. 25.

dit Rafin rex Syriae, & Phacee filius Romelie rex Israel, in Jerusalem, ad preliandum contra eam: & non poterunt debellare eam.

2 Et nunciaverunt domui David, dicentes: Requievit Syria super Ephraim, & commotum est cor ejus, & cor populi ejus, sicut moventur ligna silvarum a facie venti.

3 Et dixit Dominus ad Isaiam: Egredere in occursum Achaz, tu, & qui derelictus est Jafub filius tuus, ad extremum aqueductus piscinae superioris in via Agri fullonis.

4 Et dices ad eum: Vide, ut filesas: noli timere, & cor tuum, ne formidet a duabus cauditionum fumigantium istorum in ira furoris Rafin regis Syriae, & filii Romelie.

5 Eo quod consilium inierit contra te Syria in malum Ephraim, & filius Romelie dicentes:

6 Ascendamus ad Judam, & suscitemus eum, & avellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio ejus filium Tabael.

7 Hec dicit Dominus Deus: Non stabit, & non erit istud.

8 Sed caput Syriae Damascus, & caput Damasci Rafin: & adhuc sexaginta, & quinque anni, & desinet Ephraim esse populus.

9 Et caput Ephraim Samaria, & caput Samariae filius Romelie. Si non credideritis, non permanebitis.

10 Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens:

11 Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra.

12 Et dixit Achaz: Non petam, & non tentabo Dominum.

13 Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis est, molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo?

14 Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. * Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel.

15 Butyrum, & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum.

16 Quia antequam sciat puer reprobare malum, & eligere bonum, derelinquetur terra, quam tu derelictaris a facie duorum regum suorum.

17 Adducet Dominus super te, & super populum tuum, & super domum patris tui dies, qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Juda cum rege Assyriorum.

18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus musca, quae est in extremo fluminum Aegypti, & api, quae est in terra Assur,

19 Et venient, & requiescent omnes in torrentibus vallium, & in cavernis petrarum, & in omnibus fructibus, & in universis foraminibus.

20 In die illa radet Dominus in novacula conducta, in his, qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput, & pilos pedum, & habebam universam.

21 Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam boum, & duas oves.

22 Et prae ubertate lactis comedet butyrum: butyrum enim, & mel manducabit omnis, qui relictus fuerit in medio terrae.

B

C
* Matt. 1. d. 23.
Luc. 1. c. 31.

D

23 Et erit in die illa: Omnis locus, ubi fuerint mille vites, mille argenteis, in spinas, & in vepres crunt.

24 Cum sagittis, & arcu ingredientur illuc: vepres enim, & spinas erunt in universa terra.

25 Et omnes montes, qui in sarculo sarrientur, non veniet illuc terror spinarum, & veprium, & erit in pasca bovis, & in concalcationem pecoris.

CAPUT VIII.

Subetur Isaias in libro scribere nomen pueri nascituri: praedicit regna Israel, & Syriae destruenda, Judaeque afflictionem, & futuram a Deo liberationem, licet multi ex Juda casuri sint: subet ligari testimonium, & legem signari, subiciens, quae immincant malae eventibus: a lege.

1 **E**T dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, & scribe in eo stylo hominis: Velociter spolia detrahe, cito praedare.

2 Et adhibui mihi testes fideles, Uriam sacerdotem, & Zachariam filium Batachia:

3 Et accessi ad prophetisiam, & concepit, & peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen ejus, Accelera spolia detrahere: Festina praedari.

4 Quia antequam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, auferetur fornicando Damasci, & spolia Samariae, coram rege Assyriorum.

5 Et adjecit Dominus loqui ad me adhuc, dicens:

6 Pro eo quod abjecit populus iste aquas Siloe, quae vadunt cum silentio, & callumple magis Rafin, & filium Romelie:

7 Propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes, & multas, regem Assyriorum, & omnem gloriam ejus: & ascendet super omnes rivos ejus, & fluet super universas ripas ejus,

8 Et ibit per Judam, inundans, & transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum ejus, implens latitudinem terrae tuae, & Emanuel.

9 Congregamini populi, & vincimini, & audite universae procul terrae: confortamini, & vincimini, accingite vos, & vincimini.

10 Inite concilium, & dissipabitur: loquimini verbum, & non fiet: quia nobiscum Deus.

11 Hec enim ait Dominus ad me: sicut in manu forti erudit me, ne irem in via populi hujus, dicens:

12 Non dicatis, conjuratio: omnia enim, quae loquitur populus iste, conjuratio est: & timorem ejus ne timeatis: neque paveatis.

13 Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pavor vester, & ipse terror vester.

14 Et erit vobis in sanctificationem. * In lapidem autem offensionis, & in petram scandalum, duabus domibus Israel in laqueum, & in ruinam habitantibus Jerusalem.

15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent

& con-

& conterentur, & irrecientur, & capientur.

16 Liga testimonium, signa legem in discipulis meis.

17 Et expectabo Dominum, qui abscondit faciem suam a domo Jacob, & praetolabor eum.

18 Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Dominus in signum, & in portentum Israel a Domino exercituum, qui habitat in monte Sion:

19 Et cum dixerint ad vos: Quarite a pytonibus, & a divinis, qui strident in incantationibus suis: Numquid non populus a Deo suo requirit, pro vivis mortuis?

20 Ad legem magis, & ad testimonium. Quod si non dixerint juxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.

21 Et transibit per eam, corruet, & esuriet: & cum esurierit, irascetur, & maledicet regi suo, & Deo suo, & suspiciet furtum.

22 Et ad terram intrabit, & ecce tribulatio, & tenebrae, dissolutio, & angustia, & caligo persequens, & non poterit avolare de angustia sua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Christi nativitate, ipsiusque imperio multiplicando: de liberatione Judae a regibus Israel, & Syriae: quorum regnorum, & praesertim regni Israel ad Deum redire nominis, gravissimas causas, intestinaque dissidia praedicit.

1 **P**RIMO tempore alleviata est Terra Zabulon, & Terra Nephthali: & novissimo aggravata est via maris, trans Jordanem Galilee Gentium.

2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis.

3 Multiplicasti gentem, & non magnificasti laetitiam. Laetabuntur coram te, sicut qui laetantur in messe, sicut exultant victores capta praeda, quando dividunt spolia.

4 Jugum enim oneris ejus, & virgam humeri ejus, & sceptrum exactoris ejus superasti, sicut in die Madian.

5 Quia omnis violenta praedatio cum tumultu, & vestimentum mistum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis.

6 **PARVULUS** enim **NATUS** est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus, Admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri saeculi, princeps pacis.

7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis: super solium David, & super regnum ejus sedebit: ut confirmet illud, & corroboret in judicio, & justitia, a modo, & usque in sempiternum: zelus Dominus exercituum faciet hoc.

8 Verbum misit Dominus in Jacob, & cecidit in Israel.

9 Et fiet omnis populus Ephraim, & habitantes Samariam, in superbia, & magnitudine cordis dicentes:

10 Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus aedificabimus: sycomoros succi-

derunt, sed cedros immutabimus.

11 Et elevabit Dominus hostes Rafin super eum, & inimicos ejus in tumultum vertet:

12 Syriam ab Oriente, & Philistinim ab Occidente: & devorabunt Israel toto orbe. In omnibus his non est averfus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta:

13 Et populus non est reversus ad percutientem se, & Dominum exercituum non inquisierunt.

14 Et disperdet Dominus ab Israel caput, & caudam, incurvantem, & refranantem, die una.

15 Longaevis, & honorabilis, ipse est caput: & propheta docens mendacium, ipse est cauda.

16 Et erunt, qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, praecipitati.

17 Propter hoc super adolescentulis ejus non laetabitur Dominus: & pupillorum ejus, & viduarum non miserebitur: quia omnis hypocrita est, & nequam, & universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est averfus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

18 Succensa est enim quasi ignis impietas, veprem, & spinam vorabit: & succendet in densitate saltus, & convolvetur superbia sumi.

19 In ira Domini exercituum conturbata est terra, & erit populus quasi esca ignis: vir strati suo non pariet.

20 Et declinabit ad dexteram, & esuriet: & comedet ad sinistram, & non saturabitur: unusquisque carnem brachii sui vorabit: Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen, simul ipsi contra Judam.

21 In omnibus his non est averfus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

Vae condentibus leges inoppressionem pauperum, & viduarum: regem Assur virgam furoris Domini praedicit ob suam superbiam, & cordis arrogantiam humiliandum: consolatur Israel, ne timeat ab Assur, reliquias ipsius ad Deum convertendas praedicens.

1 **V**AE, qui condunt leges iniquas, & scribentes, injustitiam scripserunt.

2 Ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent cause humilium populi mei, ut essent viduae praeda eorum, & pupillos diriperent.

3 Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longe venientis? ad cujus confligietis auxilium? & ubi derelinquetis gloriam vestram,

4 Ne incurvemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his non est averfus furor ejus, sed adhuc manus ejus extenta.

5 Vae Assur, virga furoris mei, & baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea.

6 Ad gentem fallacem mittam eum, &

C

D

A

B

contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat prœdam, & ponat illum in conculcationem quasi lutum platarum.

7 Ipse autem non sic arbitrabitur, & cor ejus non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor ejus, & ad interencionem gentium non paucarum.

8 Dicit enim: Numquid non principes mei simul reges sunt? numquid non ut Charcum, sic Calanum? & ut Arphad, sic Emath? numquid non ut Damascus, sic Samaria?

9 Quomodo invenit manus mea regna idoli, sic & simulachra eorum de Jerusalem, & de Samaria.

10 Numquid non sicut feci Samariæ, & idolis ejus, sic faciam Jerusalem, & simulachris ejus?

11 Et erit, cum impleverit Dominus cuncta opera sua in monte Sion, & in Jerusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis: Assur, & super gloriam altitudinis oculorum ejus.

12 Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi: & abstuli terminos populorum, & principes eorum deprædatus sum, & detraxi quasi potens in sublimi residentes.

13 Et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum: & sicut colliguntur ova, quæ derelicta sunt, sic universam terram ego congregavi: & non fuit, qui moveret penam, & aperiret os, & ganniret.

14 Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea? aut exaltabitur terra contra eum, à quo trahitur? quomodo si elevetur virga contra elevatam se, & exaltetur baculus, qui utique lignum est.

15 Propter hoc mittet dominator Domini exercituum in pinguibus ejus tenuitatem: & subtus gloriam ejus succensa ardebit quasi combustio ignis.

16 Et erit lumen Israel in igne, & Sanctus ejus in flamma: & succendetur, & devorabitur spina ejus, & vepres in die una.

17 Et gloria saltus ejus, & carmeli ejus, ab anima usque ad carnem consumetur, & erit terrore profugus.

18 Et reliquæ ligni saltus ejus præ paucitate numerabuntur, & puer scribet eos.

19 Et erit in die illa: non adiciet residuum Israel, & hi, qui suserint de domo Jacob, inniti super eo, qui percussit eos; sed innitebitur super Dominum sanctum Israel in veritate.

20 Reliquiæ convertentur, reliquæ, inquam, Jacob ad Deum fortem.

21 Si enim fuerit populus tuus Israel, quasi arena maris, reliquæ convertentur ex eo: consummatio abbreviata inundabit justitiam.

22 Consummationem enim, & abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omni terræ.

23 Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercituum: Noli timere populus meus habitator Sion ab Assur: in virga percussit te,

& baculum suum levabit super te in via Ægypti.

24 Adhuc enim paululum, modicumque, & consummabitur indignatio, & furor meus super scelus eorum.

25 Et suscitabit super eum Dominus exercituum flagellum, * juxta plagam Madian in petra Oreb, & virgam suam super mare, & levabit eam in via Ægypti.

26 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computrescet jugum à facie olei.

27 Veniet in Ajath, transibit in Magron: apud Machmas commendabit vasa sua.

28 Transierunt cursim, Gaba sedes nostras obtupuit Rama, Gabaath Saulis fugit.

29 Hinni voce tua, alia Gallim, attende Laïsa, paupercola Anathoth.

30 Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini.

31 Adhuc dies est, ut in Nobe stetur: agnabit manum suam super montem filie Sion, collem Jerusalem.

32 Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur.

33 Et subvertentur condensa saltus ferri: & Libanus cum excelsis cadet.

CAPUT XI.

Vaticinium de Christi natiuitate, iudicio, exaltatione, conversione populorum, & gentium ad Christum, & gloria sepulchri ipsius: item de conversione reliquiarum Israel ad Deum, ac fide Gentium.

1 Et egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet.

2 Et requiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientie, & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientie, & pietatis.

3 Et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet.

4 Sed judicabit in justitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terra: * percussit terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium.

5 Et erit justitia cingulum lumborum ejus, & fides cinctorium renum ejus.

6 * Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hædo accubabit: vitulus, & leo, & ovis simul morabuntur, & puer parvulus minabit eos.

7 Vitulus, & ursus pascentur simul requiescent catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas.

8 Et delectabitur infans ab ubere superforamine aspidis: & in caverna reguli, qui ablatus fuerit, manum suam mittet.

9 Non nocentur, & non occident in universo monte sancto meo: quia repleta est terra scientia Domini, sicut aquæ maris operientes.

* 4. Reg. 19.8. 15. Infr. 17.9. 36.

Infr. 11. c. 11. Rom. 9. f. 27.

I:

10 * In die illa, radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum ejus gloriosum.

11 Et erit in die illa: Adiciet Dominus secundum manum suam ad possidendum residuum populi sui, quod relinquetur ab Assyriis, & ab Ægypto, & à Phetios, & ab Æthiopia, & ab Ælam, & à Sennaar, & ab Emath, & ab insulis maris.

12 Et levabit signum in nationes, & congregabit profugos Israel, & dispersos Juda colliget à quatuor plagis terræ.

13 Et auferetur zelus Ephraim, & hostes Juda peribunt: Ephraim non æmulabitur Judam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.

14 Et volabunt in humeros Philisthim per mare, simul prædabuntur filios Orientis, Idumæa, & Moab præceptum manus eorum, & filii Ammon obedientes erunt.

15 Et desolabit Dominus linguam maris Ægypti, & levabit manum suam super flumina, in fortitudine spiritus sui: & percussit eum in septem rivis, ita ut transeant per eum calcæati.

16 Erit via residuo populo meo, qui relinquetur ab Assyriis: sicut fuit Israeli in die illa, qua ascendit de Terra Ægypti.

CAPUT XII.

Canticum laudis, & gratiarum actionis pro liberatione, & beneficiis Christi salvatoris.

1 Et dices in die illa: Confitebor tibi, Domine, quoniam iratus es mihi: convellus est furor tuus, & consolatus es me.

2 Ecce Deus salvator meus, fiducialiter agam, & non timebo: * quia fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem.

3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris:

4 Et dicetis in die illa: Constemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis ad inventiones ejus: mentemote, quoniam excelsum est nomen ejus.

5 Cantate Domino, quoniam magnificè fecit: annunciate hoc in universa terra.

6 Exulta, & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui sanctus Israel.

CAPUT XIII.

Ingens, ac truculenta Babyloniorum vastatio à Medis.

1 O Nus Babylonis, quod vidit Isaias filius Amos.

2 Super montem caliginosum levate signum, exaltate vocem, levate manum, & ingrediantur portas duces.

3 Ego mandavi sanctificatis meis, & vocavifortes meos in ira mea, exultantes in gloria mea.

4 Vox multitudinis in montibus, quasi populorum frequentium: Dominus exercituum præcepit militibus belli.

5 Venientibus de terra procul, à summita-

te cæli: Dominus, & vasa furoris ejus, ut disperdat omnem terram.

6 Ululate, quia propè est dies Domini: quasi vastitas à Domino veniet.

7 Propter hoc, omnes manus dissolventur, & omne cor hominis contabescet.

8 Et conteretur. Torfiones, & dolores tenebunt: quasi parturientes, dolebunt: unusquisque ad proximum suum stupebit, facies combusta vultus eorum.

9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, & indignationis plenus, & ira, furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus conterendos de ea.

10 Quoniam stelle cæli, & splendor earum, non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, & luna non splendet in lumine suo.

11 Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, & quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo.

12 Pretiosior erit vir auro, & homo mundo obrizo.

13 Super hoc cælum turbabo: & movebitur terra de loco suo, propter indignationem Domini exercituum, & propter diem iræ furoris ejus.

14 Et erit quasi damula fugiens, & quasi ovis: & non erit, qui congreget: unusquisque ad populum suum converteatur, & singuli ad terram suam fugient.

15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: & omnis, qui supervenerit, cadet in gladio.

16 * Infantes eorum allidentur in oculis eorum: diripientur domus eorum, & uxores eorum violabuntur.

17 Ecce ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non querant, nec aurum velint:

18 Sed sagittis parvulos interficient, & lactantibus uteris non miserabuntur, & super filios non parcerit oculus eorum.

19 Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, incluta superbia Chaldeorum, sicut subvertit Dominus Sodomam, & Gomorrhæam:

20 Non habitabitur usque in finem, & non fundabitur usque ad generationem, & generationem: nec ponet ibi tentoria Arabs, nec pastores requiescent ibi.

21 Sed requiescent ibi bestie, & replebuntur domus eorum draconibus: & habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi:

22 Et respondebunt ibi ululæ in ædibus ejus, & sirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

Vaticinium de Judæorum consolatione, & à Babylonica captivitate liberatione, Babyloniorumque contritione: quorum ingens superbia, amplitudo domini, & crudelitas explicantur, una cum punitione Philistinorum, ac cæterorum, qui ob calamitatem Judæorum letati sunt.

1 Propè est, ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur. Miserabitur enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de

B

* Ezech. 32. b. Joel. 2. b. 1.3. c. 15. Matt. 24. c. 29. Mar. 13. c. 34. Luc. 21. c. 25.

C

* Ps. 136. b. 9.

Gen. 19. c. 24.

D

A

Israël, & requiescere eos faciet super humum suam: ad iungetur advena ad eos, & adhaerebit domui Jacob.

2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos in locum suum: & possidebit eos domus Israel super terram Domini in servos, & ancillas: & erunt capientes eos, qui se ceperant, & subiicient exactores suos.

3 Et erit in die illa: cum requiem dederit tibi Deus à labore tuo, & à concussione tua, & à servitute dura, qua ante servisti:

4 Sumes parabolam istam contra regem Babylonis, & dices: Quomodo cessavit exactor, quicquid tributum?

5 Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium,

6 Cadentem populos in indignatione, plaga insanabili, subiicientem in furore gentes, persequentem crudeliter.

7 Conquievit, & siluit omnis terra, gavisata est, & exultavit:

8 Abietes quoque latatae sunt super te, & cedri Libani: ex quo dormisti non ascendet, qui succidat nos.

9 Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui, suscitavit tibi gigantes. Omnes principes terrae surrexerunt de foliis suis, omnes principes nationum.

10 Universi respondebunt, & dicent tibi: Et tu vulneratus es sicut & nos, nostri similes effectus es.

11 Detrasta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum: subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes.

12 Quomodo cecidisti de caelo, lucifer, qui mane oriebaris? corrulist in terram, qui vulnerabas gentes?

13 Qui dicebas in corde tuo: In caelum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedeo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.

14 Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.

15 Verumtamen ad infernum detraheris in profundum lacu:

16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, teque prospicient: Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna,

17 Qui posuit orbem desertum, & urbes ejus destruxit, in iunctis ejus non aperuit carcerem:

18 Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, vir in domo sua.

19 Tu autem projectus es de sepulchro tuo, quasi stirpis inutilis pollutus, & obvolutus cum his, qui interfecti sunt gladio, & descenderunt ad fundamenta lacu, quasi cadaver patridum.

20 Non habebis consortium, neque cum cis in sepultura: tu enim terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti: non vocabitur in aeternum semen pessimorum.

21 Preparare filios ejus occisioni in iniquitate patrum suorum: non confurgent, nec hereditabunt terram, neque implebunt faciem orbis civitatum.

22 Et confurgam super eos, dicit Dominus exercituum: & perdam Babylonis no-

men, & reliquias, & germen, & progeniem, dicit Dominus.

23 Et ponam eam in possessionem ericium, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopas terens, dicit Dominus exercituum.

24 Juravit Dominus exercituum, dicens: Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo mente tractavi,

25 Sic eveniet: Ut conteram Assyrium in terra mea, & in montibus meis conculem eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus illius ab humero eorum tolletur.

26 Hoc consilium, quod cogitavi super omnem terram, & haec est manus extensa super universas gentes.

27 Dominus enim exercituum decrevit: & quis poterit infirmare? & manus ejus extensa: & quis avertet eam?

28 In anno, quo mortuus est rex Achaz, factum est onus illud:

29 Ne lateris Philisthaea omnis tu, quoniam comminuta est virga percussoristuae radice enim colubri egredietur regulus, & semen ejus absorbens voluerem.

30 Et pascetur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requiescent: & interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam.

31 Ulula porta, clama civitas: prostrata est Philisthaea omnis: ab Aquilone enim sumus veniet, & non est, qui effugiet agmen ejus.

32 Et quid respondebit nunciis gentis? Quia Dominus fundavit Sion, & in ipso sperabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

Moabitum ruina praedicatur, & compassio prophetae erga Moab.

1 **O**Nus Moab. Quia nocte vastata est Ar Moab, conticuit: quia nocte vastatus est murus Moab, conticuit.

2 Ascendit domus, & Dibon ad excelsam in planctum super Nabo, & super Medaba, Moab ululavit: * in cunctis capitibus ejus calvitium, & omnis barba radetur.

3 In triviis ejus accincti sunt sacco: super tecta ejus, & in plateis ejus omnis ululatus descendit in fletum.

4 Clamabit Hesebon, & Eleale, usque Jafa audita est vox eorum, super hoc expedit Moab ululabunt, anima ejus ululabit sibi.

5 Cor meum ad Moab clamabit, vultus ejus usque ad Segor vitulam concernentem: per ascensum enim Luith flens ascendet, & in via Oronaim clamorem contritionis levent.

6 Aquae enim Nemrim deserta erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interit.

7 Secundum magnitudinem operis, & visitatio eorum: ad torrentem salicum ducent eos.

8 Quoniam circumivit clamor terminum Moab: usque ad Gallim ululatus ejus, & usque ad Puteum Elim clamor ejus.

9 Quia aquae Dibon repletae sunt sanguine: ponam enim super Dibon additamenta; his, qui fugerint de Moab leonem, & reliquias terrae.

CAPUT XVI.

Orat emissi agnum, nempe Christum, de Petra deserti: Moab ob arrogantiam, & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictiis.

1 **M**itte agnum, Domine, dominatorem terrae, de Petra deserti ad montem filiae Sion.

2 Et erit: Sicut avis fugiens, & pulli de nidio volantes, sic erunt filiae Moab in transactu Arnon.

3 In consilium, coge concilium: pone quasi noctem umbram tuam in meridie: absconde fugientes, & vagos ne prodas.

4 Habitabunt apud te profugi mei: Moab esto latibulum eorum à facie vastatoris: finitus est enim pulvis, consummatum est miser: defecit, qui conculebat terram.

5 Et preparabitur in misericordia solium, & sedebit super illud in veritate in tabernaculo David, iudicans, & quaerens iudicium, & velociter reddens, quod iustum est.

6 * Audivimus superbiam Moab, superbus est valde: superbia ejus, & arrogantia ejus, & indignatio ejus, pliusquam fortitudo ejus.

7 Ideo colulabit Moab ad Moab, universus ululabit: his, qui latantur super muros cotti lateris, loquimini plagas suas.

8 Quoniam suburbana Hesebon deserta sunt, & vineam Sabama Domini Gentium exciderunt: flagella ejus usque ad Jazer pervenierunt: erraverunt in deserto, propagines ejus relictae sunt, transferunt mare.

9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam Sabama: inebriabo te lacryma mea Hesebon, & Eleale: quoniam super vindemiam tuam, & super messem tuam vox calcantium struit.

10 Et auferetur letitia, & exultatio de Carmelo, & in vineis non exultabit, neque jubilabit, vinum in torculari non calcabit, qui calcare consueverat: vocem calcantium abstulit.

11 Super hoc venter meus ad Moab quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cotti lateris.

12 Et erit cum apparuerit, quod laboravit Moab super excelsis suis, ingredietur ad sancta sua, ut obsecret, & non valebit.

13 Hoc verbum, quod locutus est Dominus ad Moab ex tunc:

14 Et nunc locutus est Dominus, dicens: In tribus annis, quasi anni mercenarii, auferetur gloria Moab super omni populo multo, & relinquetur parvus, & modicus, nequam multus.

CAPUT XVII.

Vastatis Damascenis auxiliariis populi Israel, similiter & Israel vastabitur, quia oblitus est Dei salvatoris sui, ad quem calamitate pressus revertetur: & vae persecutoribus populi Domini denunciatur.

1 **O**Nus Damasci. Ecce Damascus definet esse civitas, & erit sicut acervus lapidum in ruina.

2 Derelictae civitates Aroer gregibus erunt, & requiescent ibi, & non erit, qui exterreat.

3 Et cessabit adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damasco: & reliquiae Syriae sicut gloria filiorum Israel erunt: dicit Dominus exercituum.

4 Et erit in die illa: attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus marcescet.

5 Et erit sicut congregans in messe, quod restiterit, & brachium ejus spicas leget: & erit sicut quaerens spicas in valle Raphaim.

6 Et relinquetur in eo sicut racemum, & sicut excussio oleae duarum, vel trium olivarum in summitate rami, sive quatuor, aut quinque in cacumimbus ejus fructus ejus: dicit Dominus Deus Israel.

7 In die illa inclinabitur homo ad Factorem suum, & oculi ejus ad sanctum Israel respicient.

8 Et non inclinabitur ad altaria, quae fecerunt manus ejus: & quae operati sunt digiti ejus non respiciet, lucos, & delubra.

9 In die illa, erunt civitates fortitudinis ejus derelictae sicut aratra, & segetes, quae derelictae sunt à facie filiorum Israel, & erit deserta.

10 Quia oblita es Dei salvatoris tui, & fortis adjutoris tui non es recordata: propterea plantabis plantationem fidelem, & germen alienum seminabis.

11 In die plantationis tuae labrusca, & mane semen tuum florebit: ablata est messis in die hereditatis, & dolebit graviter.

12 Vae multitudini populorum multorum, ut multitudo maris sonantis: & tumultus turbarum, sicut sonitus aquarum multarum.

13 Sonabunt populi: sicut sonitus aquarum inundantium, & increpabit eum, & fugiet procul, & rapietur sicut pulvis montium à facie venti, & sicut turbo coram tempestate.

14 In tempore vespere, & ecce turbatio: in matutino, & non subsistet, haec est pars eorum, qui vastaverunt nos, & fors diripientium nos.

CAPUT XVIII.

Adversus Aegyptios, qui Judaeos pellebant ad confidendum in ipso: additur consolatio populi Judaei de reditu ad Jerusalem.

1 **V**Ae terrae cymbalo alarum, quae est trans flumina Aethiopiae,

2 Qui mittit in mare legatos, & in vasis pyri super aquas. Ite angeli veloces ad gentem convulsam, & dilaceratam; ad populum terribilem, post quem non est alius; ad gentem expectantem, & conculatam, cujus diripuerunt flumina terram ejus.

3 Omnes habitatores orbis, qui moramini in terra, cum elevatum fuerit signum in montibus, videbitis, & clangorem tubae audietis:

4 Quia haec dicit Dominus ad me: Quiescam, & considerabo in loco meo, sicut meridiana lux clara est, & sicut nubes toris in die messis.

C 5 Ante messem enim totus effloruit, & immatura perfectio germinabit, & praecedentur ramusculi eius falcibus: & quae derelicta fuerint, abscindantur, & excutentur.
 6 Et relinquentur simul avibus montium, & bestiis terrae: & aestate perpetua erunt super eum volucres, & omnes bestiae terrae super illum hyemabunt.
 7 In tempore illo, deferetur munus Domini exercituum a populo divulso, & dilacerato: a populo terribili, post quem non fuit aliusq[ue] gente expectante, expectante, & conculcata, cujus diriperunt flumina terram ejus; ad locum no[m]i[n]is Domini exercituum montem Sion.

CAPUT XIX.

Describit plenius Aegyptiorum punitionem: & quod ad Deum convorsis, misso ip[s]is salvatore, consolabuntur.

A 1 **O** Nus Aegypti. Ecce Dominus ascendet super nubem levem, & ingredietur Aegyptum, & commovebuntur simulachra Aegypti a facie ejus, & cor Aegypti tabesceat in medio ejus.
 2 Et concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios: & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, civitas adversus civitatem, regnum adversus regnum.
 3 Et dirumpetur spiritus Aegypti in visceribus ejus, & consilium ejus precipitabo: & interrogabunt simulachra sua, & divinos suos, & pythones, & ariolos.
 4 Et tradam Aegyptum in manu dominorum crudelium, & rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exercituum.
 5 Et arefecit aqua de mari, & fluvius desolabitur, atque siccabitur.
 6 Et deficient flumina: attenuabuntur, & siccabuntur rivi aggerum. Calamus, & junceus marcescet.

B 7 Nudabitur alveus rivi a fonte suo, & omnis semetis irrigua siccabitur, arefcet, & non erit.
 8 Et crebrent piscatores, & lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, & expandentes rete super faciem aquarum emarcescent.
 9 Confundentur, qui operabantur limum, pcelentes, & texentes subtilia.
 10 Et erunt in igne ejus flaccientia: omnes, qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.
 11 Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis, dederunt consilium insipientis. Quomodo dicetis Pharaoni: Filius sapientium ego, filius regum antiquorum?
 12 Ubi nunc sunt sapientes tui? annunciet tibi, & indicent, quid cogitaverit Dominus exercituum super Aegyptum.
 13 Stulti facti sunt principes Taneos, emaruerunt principes Memphicos, deceperunt Aegyptum, angulum populorum ejus.
 14 Dominus misit in medio ejus spiritum vertiginis: & errare fecerunt Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens.
 15 Et non erit Aegyptio opus, quod faciat

caput, & caudam, incurvantem, & refranantem.
 16 In die illa erit Aegyptus quasi mulieres, & stupebit, & timebit a facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipse movebit super eam.
 17 Et erit Terra Juda Aegyptio in pavore omnino, qui illius fuerit recordatus, pavebit a facie consilii Domini exercituum, quod ipse cogitavit super eam.
 18 In die illa erunt quinque civitates in Terra Aegypti, loquentes lingua Chanaan, & jurantes per Dominum exercituum: Civitas solis vocabitur una.
 19 In die illa erit altare Domini in medio Terra Aegypti, & titulus Domini juxta terminum ejus.
 20 Erit in signum, & in testimonium Domini exercituum in Terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis, & mittet eis salvatorem, & propugnatores, qui liberet eos.
 21 Et cognosceat Dominus ab Aegypto, & cognosceat Aegyptii Dominum in die illa, & colent eum in hostiis, & in muneribus: & vota vovebunt Domino, & solvent.
 22 Et percutebit Dominus Aegyptum plaga, & sanabit eam, & revertentur ad Dominum, & placabitur eis, & sanabit eos.
 23 In die illa erit via de Aegypto in Assyrios, & intrabit Assyrius Aegyptum, & Aegyptius in Assyrios, & servient Aegyptii Assur.
 24 In die illa erit Israel tertius Aegyptio, & Assyrio: benedictio in medio terra.
 25 Cui benedixit Dominus exercituum, dicens: Benedictus populus meus Aegypti, & opus manuum mearum Assyrio: hereditas autem mea Israel.

CAPUT XX.

Ex hoc, quod Isaias jubetur nudus, & discalceatus incedere, praedicitur Aegyptiorum, & Aethiopum captivitas ab Assyris, Judaei de illorum afflictione stupentibus.

A 1 **I** N anno, quo ingressus est Tharshan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex Assyriorum, & pugnasset contra Azotum, & cepisset eam:
 2 In tempore illo locutus est Dominus in manu Isai filii Hamos, dicens: Vade, & solve faccum tuum de lumbis tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic, vadens nudus, & discalceatus.
 3 Et dixit Dominus: sicut ambulavit servus meus Isaias nudus, & discalceatus, trium annorum signum, & portentum erit super Aegyptum, & super Aethiopiam:
 4 Sic minabit rex Assyriorum captivitatem Aegypti, & transfingrationem Aethiopiae, juvenum, & senum, nudam, & discalceatam, discooperitis natibus ad ignominiam Aegypti.
 5 Et timbunt, & confundentur ab Aethiopia spe sua, & ab Aegypto gloria sua.
 6 Et dicet habitator insulae hujus in die illa: Ecce haec erat spes nostra, ad quos confingimus in auxilium, ut liberarent nos a facie

regis

regis Assyriorum: & quo modo effugere poterimus nos?

CAPUT XXI.

Ruina Babylonis per Medos, & Persarum: Idumae, & Arabiae.

A 1 **O** Nus deserti maris. Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit de terra horribili.
 2 Visio dura nuntiata est mihi: qui incredulus est, infideliter agit: & qui depopulatur est, vastat. Ascende Aëlam, obside, Medes: omnem gemitum ejus cessare feci.
 3 Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me sicut angustia parturientis: corruí, cum audirem, conturbatus sum, cum viderem.
 4 Emaruit cor meum, tenebrae stupefecerunt me: Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum.
 5 Pone mensam, contemplare in specula comedentes, & bibentes, surgite, principes, arripite clypeum.
 6 Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, & pone speculatorem: & quodcumque viderit, annunciet.
 7 Et vidit currum duorum equitum, ascensorem asini, & ascensorem cameli: & contemplatus est diligenter multo intuitu.
 8 Et clamavit leo: Super speculam Domini ego sum, stans jugiter per diem: & * super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus.
 9 Ecce iste venit ascensor vir bigæ equitum, & respondit, & dixit: * Cecidit, cecidit Babylon, & omnia sculpilia deorum ejus contrita sunt in terram.
 10 Tritura mea, & filii areæ meæ, quæ audivi a Domino exercituum Deo Israel, annunciiavi vobis.
 11 Onus Duma ad me clamat ex Seir: Custos, quid de nocte? Custos, quid de nocte?
 12 Dixit custos: Venit mane, & nox: si quaeritis, quaerite: convertimini, venite.
 13 Onus in Arabia. In salutu ad vesperam dormietis, in semitis Dedanum.
 14 Occurrentes sitienti forte aquam, qui habitatis terram Austris, eum panibus occurrere fugienti.
 15 A facie enim gladiorum fugerunt, a facie gladii imminentis, a facie arcus extenti, a facie gravis praelii:
 16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno quasi in anno mercenarii, & auferetur omnis gloria Cedar.
 17 Et reliquæ numeri fagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Israel locutus est.

CAPUT XXII.

Sermo Domini contra Jerusalem, cuius desinet propheta vastitatem: & quod neglecto Deo, frustra se muniat ad resistendum Assyrii: carpuntur, quod cum plangere deberent, gule indulgeant: & rejecto Sobna templi praeposito substituitur Eliacim, cui magna datur potestas.

A 1 **O** Nus vallis visionis. Quidnam quoque tibi est, quia ascendisti & tu omnis in

2 Clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello.
 3 Cuncti principes tui fugerunt simul, duresque ligati sunt: omnes, qui inventi sunt, vincti sunt pariter, procul fugerunt.
 4 Propterea dixi: Recedite a me, amare fletu: nolite incumbere, ut consolemini me super vastitate filiae populi mei.
 5 Dies enim interfectionis, & conculcationis, & steruum, Domino Deo exercituum in valle visionis, scrutans murum, & magnificus super montem.
 6 Et Aëlam sumpsit pharetram, curram hominis equitis, & parietem nudavit clypeus.
 7 Et erunt electae valles tuae plena quadrigarum, & equites ponent sedes suas in porta.
 8 Et revelabitur operimentum Judæ, & videbis in die illa armamentarium domus salutaris.
 9 Et scissuras civitatis David videbitis, quia multiplicatae sunt: & congregastis aquas piscinae inferioris.
 10 Et domos Jerusalem numerastis, & destruxistis domos ad muniendum murum.
 11 Et lacum fecistis inter duos muros: ad aquam piscinae veteris: & non suspexistis ad eum, qui fecerat eam, & operatorem ejus de longè non vidistis.
 12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad sterum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum sacci:
 13 Et ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum: * Comedamus, & bibamus: eras enim moriemur.
 14 Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimitteretur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.
 15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam praepositum templi, & dices ad eum:
 16 Quid tu hic: aut quasi quis hic: quia excidisti tibi hic sepulchrum, excidisti in excelso memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi.
 17 Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, & quasi amicum sic sublevabit te.
 18 Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam, & spatiofam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriae tuae, ignominia domus domini tui.
 19 Et expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te.
 20 Et erit in die illa: Vocabo servum meum Eliacim filium Helciae.
 21 Et induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manu ejus: & erit quasi pater habitantibus Jerusalem, & domui Juda.
 22 * Et dabo clavem domus David super humerum ejus: & * aperiet, & non erit, qui claudat: & claudet, & non erit, qui aperiat.

D Sap. 1. b. Infr. 56. d. 11. 1. Cor. 15. d. 34.

E

F

A Apoc. 3. b. 7. Job 11. c. 14.

23 Et figam illum paxillum in loco fideli, & erit in solium gloriae domui patris eius.
 24 Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius, vasorum diversa genera, omne vas parvulum, à vasis craterarum usque ad omne vas mulicorum.
 25 In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli: & frangeretur, & cadet: & peribit, quod pependerit in eo, quia Dominus locutus est.

CAPUT XXIII.

Tyri vastitas ad annos septuaginta prædicetur propter ejus superbiam, & postea restituetur.

A **O**Nus Tyri. Ululate naves maris: quia vastata est domus, unde venire con-
 fuerant: de Terra Cethim revelatum est eis.
 2 Tacete, qui habitatis in insula: negotiatores Sidonis transfratantes mare, repleverunt te.
 3 In aquis multis semen Nili, messis fluminis fruges ejus: & facta est negotiatio gentium.
 4 Erubescet Sidon ait enim mare, fortitudo maris, dicens: Non parturivi, & non peperivi: & non enutrivivi juvenes, nec ad incrementum perduxivi virgines.
 5 Cum auditum fuerit in Ægypto, dolerunt, cum audierint de Tyro.
 6 Transite maria, ululate, qui habitatis in insula:
 7 Numquid non vestra hæc est, quæ gloriabatur à diebus pristinis in antiquitate sua: ducent eam pedes sui longè ad peregrinandum.
 8 Quis cogitavit hoc super Tyrum quandam coronatam, cujus negotiatores principes, insitatores ejus inclyti terræ?
 9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut detraheret superbiam omnis gloriae, & ad ignominiam deduceret universos inclytos terræ.
 10 Transi terram tuam quasi flumen, filia maris, non est cingulum ultra tibi.
 11 Manum suam extendit super mare, conturbavit regna: Dominus mandavit adversis Chanaan, ut contereret fortes ejus,
 12 Et dixit: Non adificies ultra, ut glorieris, calumniam sustinens virgo filia Sidonis: in Cethim confurgens transfrata, ibi quoque non erit requies tibi.
 13 Ecce terra Chaldæorum talis populus non fuit, Assur fundavit eam in captivitate traduxerunt robustos ejus, sustoderunt domos ejus, posuerunt eam in ruinam.
 14 Ululate naves maris, quia devastata est fortitudo vestra.
 15 Et erit in die illa: In oblivione eris, à Tyre, septuaginta annis, sicut dies regis unius: post septuaginta autem annos erit Tyro quasi canticum meretricis.
 16 Sume citharam, circui civitatem meretrix oblivioni tradita: bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit.
 17 Et erit post septuaginta annos: Visita-

bit Dominus Tyrum, & reducet eam ad mercedes suas: & rursum fornicabitur cum universis regnis terræ super faciem terræ.
 18 Et erunt negotiationes ejus, & mercedes ejus sanctificatae Domino: non condentur, neque reponentur: quia his, qui habitaverint coram Domino, erit negotiatio ejus, ut manducent in saturitatem, & vestiantur usque ad verustatem.

CAPUT XXIV.

Mala, quæ Dominus propter peccata universi orbis facturus est, adjecta interim reliquiarum consolatio: & quam terribilitatis dies divini judicii.

ECce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem ejus, & disperget habitatores ejus.
 2 * Et erit sicut populus, sic sacerdos: & sicut servus, sic dominus ejus: sicut ancilla, sic domina ejus: sicut emens, sic ille, qui vendit: sicut foenerator, sic is, qui mutuum accipit: sicut, qui reperit, sic qui debet.
 3 Dissipatio dissipabitur terra, & direptione prædabitur. Dominus enim locutus est verbum hoc.
 4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata est: defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terræ.
 5 Et terra infecta est ab habitatoribus suis: quia transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fructus sempiternum.
 6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & peccatum habitatores ejus: ideòque insipientes cultores ejus, & relinquentur homines pauci.
 7 Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes, qui lætabantur corde.
 8 Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus letantium, conticuit dulcedo citharæ.
 9 Cum cantico non bibent vinum: amara erit potio bibentibus illam.
 10 Attrita est civitas vanitatis, clausa est omnis domus nullo introeunte.
 11 Clamor erit super vino in plateis: deserta est omnis læticia: translatum est gaudium terræ.
 12 Relicta est in urbe solitudo, & calamitas opprimit portas.
 13 Quia hæc erunt in medio terræ, in medio populorum: quomodo si pauca oliva, quæ remanserunt, excuriantur ex olea: & rancemi, cum fuerit finita vindemia.
 14 Hi levabunt vocem suam, atque laudabunt: cum glorificatus fuerit Dominus, hincient de mari.
 15 Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum: in insulis maris nomen Domini Dei Israel.
 16 A finibus terræ laudes audivimus, gloriam justi. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi, va mihi: prævaricantes prævaricati sunt, & prævaricatione transgressorum prævaricati sunt.
 17 Formido, & fovea, & laqueus super te, qui habitator es terræ.

18 * Et eris: Qui fugerit à voce formidinis, cadet in foveam: & qui se explicaverit de fovea, tenebitur laqueo: quia cataraeta de excelsis aperta sunt, & concutientur fundamenta terræ.
 19 Confractio constringet terra, conterritio conteretur terra, commotione commovebitur terra.
 20 Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, & auferetur quasi tabernaculum unius noctis: & gravabit eam iniquitas sua, & corruct, & non adiciet, ut resurgat.
 21 Et erit: In die illa visitabit Dominus super militiam cæli in excelsis: & super reges terræ, qui sunt super terram.
 22 Et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere: & post multos dies visitabuntur.
 23 Et erubescet luna, & confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Sion, & in Jerusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

CAPUT XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus suis mirabilibus, & de beneficiis populo ipsius in monte Sion præstantis.

Domine Deus meus es tu, exaltabo te, & confitebor nomini tuo: quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fidelis, amen.
 2 Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum: ut non sit civitas, & in sempiternum non ædificetur.
 3 Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustorum timebit te.
 4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua: spes à turbine, umbraculum ab aestu, spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem.
 5 Sicut aestus in siti, tumultum alienorum humiliabis: & quasi calore sub nube torrente: propaginem fortium marcescere facies.
 6 Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiae, pinguium medullatorum, vindemiae defæcatae.
 7 Et præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quam orditus est super omnes nationes.
 8 Præcipitabit mortem in sempiternum, & auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet de universa terra: quia Dominus locutus est.
 9 Et dicit in die illa: Ecce Deus noster iste, expectavimus eum, & salvabit nos: iste Dominus, sustinimus eum, exultabimus, & lætabimur in salutari ejus.
 10 Quia requiescet manus Domini in monte isto: & triturabitur Moab sub eo, sicut tritentur paleæ in plastro.
 11 Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum: & humiliabit gloriam ejus cum allisione manuum ejus.
 12 Et munimenta sublimium murorum

tuorum concident, & humiliabuntur, & detraherentur in terram usque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

Canticum gratiarum actionis ob exaltationem justorum, & humiliationem impiorum, & de resurrectione mortuorum.

In die illa cantabitur canticum istud in terra Juda.
 Urbs fortitudinis nostræ Sion salvator, ponetur in ea murus, & antemurale.
 2 Aperite portas, & ingrediatur gens justa, custo diens veritatem.
 3 Vetus error abiit: servabis pacem pacem, quia in te speravimus.
 4 Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Deo forti in perpetuum.
 5 Quia incurvabit habitantes in excelsis, civitatem sublimem humiliabit.
 Humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem.
 6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum.
 7 Semita justis recta est, rectus callis justis ad ambulandum.
 8 Et in semita judiciorum tuorum, Domine, sustinimus te: nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ.
 9 Anima mea desideravit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te.
 Cum feceris judicia tua in terra, justitiam discant habitatores orbis.
 10 Misereamur impio, & non discet justitiam: in terra Sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini.
 11 Domine, exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur zelantes populi: & ignis hostes tuos devoret.
 12 Domine, dabis pacem nobis: omnia enim opera nostra operatus es nobis.
 13 Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te, tantum in te recordemur nominis tui.
 14 Morientes non vivant, gigantes non resurgant: propterea visitasti, & contrivisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum.
 15 Indulxisti genti, Domine, indulxisti genti: numquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ.
 16 Domine, in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.
 17 Sicut, quæ concepit, cum appropinquaret ad partum, dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus à facie tua, Domine.
 18 Concepimus, & quasi parturivimus, & peperimus spiritum, salutes non fecimus in terra, ideò non ceciderunt habitatores terræ.
 19 Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate, qui habitatis in pulvere: quia ros lucis ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam.
 20 Vade, populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum: donec pertranseat indignatio.

* Mich. 1. 2. 3.

21 * Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terræ contra eum: & revelabit terra sanguinem suum, & non operiet ultra interfectos suos.

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan: paterna Domini correctio in filios Israel: civitas munita desolabitur: filii Israel reversi ab Assyriis, & Ægypto adorabunt Dominum in Jerusalem.

A IN die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leviathan serpentem veterem, & super Leviathan serpentem tortuosum, & occidet eorum, qui in mari est.

2 In dicilla vinea meri cantabit ei.

3 Ego Dominus, qui servo eam, repente propinabo ei: ne forte visitetur contra eam, nocte, & die servo eam.

B 4 Indignatio non est mihi: quis dabit me spinam, & veprem in prælio: gradiar super eam, succendam eam pariter?

5 An potius tenebit fortitudinem meam, faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?

6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, florebit, & germinabit Israel, & implebunt faciem orbis semine.

7 Numquid juxta plagam percutientis se percussit eum? aut sicut occidit interfectos ejus, sic occisus est?

C 8 In mensura contra mensuram, cum abiecta fuerit, judicabis eam: meditatus est in spiritu suo duro per diem æstus.

9 Ideo super hoc dimittetur iniquitas domui Jacob: & iste omnis fructus, ut auferatur peccatum ejus, cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos, non stabunt luci, & delubra.

10 Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi desertum: ibi pascetur vitulus, & ibi accubabit, & consumet summitates ejus.

D 11 In siccitate messes illius conterentur, mulieres venientes, & docentes eam: non est enim populus sapiens, propterea non miserabitur ejus, qui fecit eum; & qui formavit eum, non patet ei.

12 Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Ægypti, & vos congregabimini unus, & unus filii Israel.

13 Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, & veniet, qui perditii fuerant de Terra Assyriorum, & qui ejeti erant in Terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte sancto in Jerusalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis, & ebriis Israelitis comminatur Dominus, eod quod sacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba, & comminationes prophetarum, ponentes mendacium spem suam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illusorum, & consolatione paucorum bonorum.

A VÆ coronæ superbiæ, ebriis Ephraim, & flori decidentis, gloriæ exultationis

ejus, qui erant in vertice vallis pinguis, errantes à vino.

2 Ecce validus, & fortis Dominus, sicut impetus grandinis; turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium, & emissarum super terram spatiosam.

3 Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum Ephraim.

4 Et erit flos decidentis gloriæ exultationis ejus, qui est super verticem vallis pinguis, quasi temporancum ante maturitatem autumnii: quod cum aspexerit videns, statim ut manu tenuerit, devorabit illud.

5 In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi sui:

6 Et spiritus iudicii sedenti super iudicium, & fortitudo revertentis de bello ad portam.

7 Verum hi quoque præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt: sacerdotes, & propheta nescierunt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium.

8 Omnes enim mensæ repletae sunt vomitu, sordiumque, ita ut non esset ultra locus.

9 Quem docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? ab lacte, avulsos ab uberibus.

10 Quia manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi.

11 * In loquela enim labii, & lingua altera loquetur ad populum istum.

12 Cui dixit: Hæc est requies mea, refectio lassum, & hoc est meum refrigerium: & noluerunt audire.

13 Et erit eis verbum Domini: Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi: ut vadant, & cadant retrorsum, & conterantur, & illaqueentur, & ceperantur.

14 Propter hoc audite verbum Domini viri illusores, qui dominamini super populum meum, qui est in Jerusalem.

15 Dixistis enim: Percussimus scedus eum morte, & eum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans eum transierit, non venit super nos: quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protefti sumus.

16 Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, & lapidem probatum: angularem, preciosum, in fundamento fundatum, qui crediderit non festinet.

17 Et ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura: & subvertet grandis spem mendacii: & protectionem aque inundabunt.

18 Et delebitur scedus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit: flagellum inundans eum transierit, etis ei in conculcationem.

19 Quancocumque pertransierit, collect vos: quoniam manè diluculo pertransibit in die, & in nocte, & tantummodò sola vextatio intellectum dabit auditui.

20 Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat: & pallium breve utrumque operire non potest.

21 * Sicut enim in monte divisionum stabit Dominus: sicut in valle, quæ est in Gabaon, irascetur: ut faciat opus suum, alienum opus ejus: ut operetur opus suum: peregrinum est opus ejus ab eo.

22 Et nunc nolite illudere, ne forte confringantur vincula vestra, consummationem enim; & abbreviationem audivi à Domino Deo exercituum super universam terram.

23 Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite cloquium meum.

24 Numquid tota die arabit arans, ut serat, profcindet, & farriet humum suam?

25 Nonne cum adæquaverit faciem ejus, feret gith, & cyminum sparget, & ponet triticum per ordinem, & ordeum, & milium, & vicinam in finibus suis?

26 Et erudiet illum in iudicio: Deus suus docebit illum.

27 Non enim in ferris tritabitur gith, nec rota plaustrum super cyminum circuibit: sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo.

28 Panis autem comminuetur: verum non in perpetuum tritans tritabit illum, neque vexabit eum rota plaustrum, nec ungulis suis comminuet eum.

29 Et hoc à Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret consilium, & magnificaret iustitiam.

CAPUT XXIX.

Obsidio, & astitio Jerusalem: contritio gentium illam obsidentium: de libro signato, ac tacitate Judæorum: væ profandis corde denunciatum: reliquias Jacob predicat illuminandas, & ad Deum convertendas.

A VÆ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: additus est annus ad annum: solemnitates evolutæ sunt.

2 Et circumvallabo Ariel, & erit tristis, & mœrens, & erit mihi quasi Ariel.

3 Et circumdabo quasi spheram in circuito tuo, & jiciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obsidione tuam.

4 Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur cloquium tuum: & erit quasi pythois de terra vox tua, & de humo cloquium tuum mustabit.

5 Et erit super pulvis tennis multitudo ventiantium te: & sicut favilla pertransiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt:

6 Et que repente confestim. A Domino exercituum visitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis, & tempestatis, & flammæ ignis devorantis.

7 Et erit sicut somnium visionis nocturnæ multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, & omnes, qui mili-

taverunt, & obsederunt, & prævaluerunt adversis eam.

8 Et sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit expergescatus, vacua est anima ejus: & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergescatus, lassus adhuc sitit, & anima ejus vacua est: sic erit multitudo omnium Gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.

9 Obstupescite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: movemini, & non ab ebrietate.

10 Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros prophetas, & principes vestros, qui vident visiones, operiet.

11 Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti literas, dicent: Lege istum: & respondebit: Non possum, signatus est enim.

12 Et dabitur liber nescienti literas, diceturque ei: Lege: & respondebit: Nescio literas.

13 Et dixit Dominus: * Eò quod appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem ejus longè est à me, & timuerunt me mandato hominum, & doctrinis:

14 Ideo ecce ego addam, ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi, & stupendo: * peribit enim sapientia à sapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus abscondetur.

15 Væ, qui profundi estis corde, ut à Domino abscondatis consilium: quorum sunt in tenebris opera, & dicunt: * Quis videt nos, & quis novit nos?

16 Perversa est hæc vestra cogitatio: quasi si lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori suo: Non fecisti me: & signatum dicat factori suo: Non intelligis.

17 Nonne adhuc in modico, & in brevi converteretur Libanus in charmel, & charmel in saltum reputabitur?

18 Et audient in die illa surdi verba libri, & de tenebris, & caligine oculi cæcorum videbunt.

19 Et addent mites in Domino leticiam, & pauperes homines in sancto Israel exultabunt:

20 Quoniam defecit, qui prævalebat, consummatus est illusor: & iuccisi sunt omnes, qui vigilabant super iniquitatem:

21 Qui peccare facebant homines in verbo, & arguentem in porta supplantabant, & declinaverunt frustra à iusto.

22 Propter hoc, hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abraham: Non modo confundetur Jacob, nec modo vultus ejus eubescet.

23 Sed cum viderit filios suos, opera manuum mearum, in medio sui sanctificantes nomen meum, & iustificabunt sanctum Jacob, & Deum Israel predicabunt:

24 Et scient errantes spiritu intellectum, & multatores dicent legem.

C

D

Math. 11. 18. Marc. 7. 6.

E

1. Cor. 13. c. 19. Abd. c. 8

Eccl. 23. c. 26.

F

G

CAPUT XXX.

Comminatio adversus Judaeos, qui Domino inconsulto prementibus Aegyptiis ad Aegyptios confugiebant, ipsi quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, sed vana praesidia querentibus, gravem denunciat afflictionem: & quam sit Deus futurus benignus ad ipsum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, ac iudicio impiorum.

A **V** A, filii desertores, dicit Dominus, ut faceretis consilium, & non ex me: & ordiremini rem, & non per spiritum in eum, ut adderetis peccatum super peccatum:

2 Quia ambulatis, ut descendatis in Aegyptum, & os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Aegypti.

3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confusione, & fiducia umbræ Aegypti in ignominiam.

4 Erant enim in Tani principes tui, & nuncii tui, usque ad Hanes pervenerunt.

5 Omnes confusi sunt super populo, qui eis prodesse non potuit: non fuerunt in auxilium, & in aliquam utilitatem, sed in confusione, & in opprobrium.

B **6** Unus jumentorum Austri. In terra tribulationis, & angustiarum, & leo ex eis, vipera, & regulus volans, portantes super humeros jumentorum divitias suas, & super gibbum camelorum thesauros suos, ad populum, qui eis prodesse non poterit.

7 Aegyptus enim frustra, & vanè auxiliabitur: ideo clamavi super hoc: Superbia tantum est, quiesce.

8 Nunc ergo ingressus scribe ei super buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die novissimo in testimonium usque in aeternum.

9 Populus enim ad iracundiam provocans est, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei.

10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre; & aspicientibus: Nolite aspiceret nobis ea, quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.

C **11** Auferte à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israel.

12 Propterea hæc dicit sanctus Israel: Pro eo, quod reprobastis verbum hoc, & sperastis in calumnia, & in tumultu, & innixi estis super eo:

13 Propterea erit vobis iniquitas hæc sicut interruptio cadens, & requilita in muro excelso, quoniam subit, dum non speratur, venit contritio ejus.

14 Et comminetur sicut conteritur lagena figuli contritione per valida: & non invenietur de fragmentis ejus telum, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.

15 Quia hæc dicit Dominus Deus sanctus Israel: Si revertamini, & quiescatis, salvi eritis: in silentio, & in spe erit fortitudo vestra. Et nolulistis.

16 Et dixistis: Nequaquam, sed ad equos fugiemus: ideo fugietis. Et super veloces ascendemus: ideo velociores erunt, qui persequentur vos.

17 Mille homines à facie terroris unius: & à facie terroris inique fugietis, donec relinquamini quasi malus navis in vertice montis, & quasi signum super collem.

18 Propterea expectat Dominus, ut misereatur vestræ: & ideo exaltabitur parcens vobis: quia Deus iudicii Dominus: beati omnes, qui expectant eum.

19 Populus enim Sion habitabit in Jerusalem: plorans nequaquam plorabis, miserans miserabitur tuis: ad vocem clamoris tui statim, ut audierit, respondebit tibi.

20 Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam brevem: & non faciet avolare à te ultra doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.

21 Et aures tuæ audient verbum post tergum monentis: Hæc est via, ambulate in ea: & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.

22 Et contaminabis laminas sculpellium argenti tui, & vestimentum constilias auri tui, & disperges ea sicut immunditiam mentuata. Egredere, dices ei:

23 Et dabitur pluvia femini tuo, ubicumque feminaveris in terra: & panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis, pasceat in possessione tua in die illo agnus spatiose:

24 Et auri tui, & pulli asinorum, qui operantur terram, commistum migma comedent, sicut in area ventilatum est.

25 Et erunt super omnem montem excelsum, & super omnem collem elevatum, rivus currentium aquarum, in die interfectionis multorum, cum ceciderint turres.

26 Et erit lux lune sicut lux solis, & lux solis erit septemplex sicut lux septem dierum, in die, qua alligaverit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ ejus sanaverit.

27 Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia ejus, repleta sunt indignatione, & lingua ejus quasi ignis devorans.

28 Spiritus ejus velut torrens inundans, usque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frantum erroris, quod erat in maxillis populorum.

29 Canticum erit vobis sicut nox sanctificata: solemnitas, & læticia cordis, sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Israel.

30 Et audiam faciet Dominus gloriâ vocis suæ, & terrore brachii sui ostendet in comminatione furoris, & flamma ignis devorantis: allidet in turbine, & in lapide grandinis.

31 A voce enim Domini pavebit Assur virga percussus.

32 Et erit transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum in tympanis, & citharis, & in bellis præcipuis expugnabit eos.

33 Præparata est enim ab heri Topheth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutri-

menta

menta ejus, ignis, & ligna multa: flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

CAPUT XXXI.

Judaeos, qui, fiducia in Deum relicta, ad Aegyptios, & humana confugiunt praesidia, prædicat consumendos una cum suis auxiliariis, revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

A **V** A, qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes, & habentes fiduciam super quadrigis, quia multæ sunt: & super equitibus, quia prævalidi nimis: & non sunt confisi super sanctum Israel, & Dominum non requisierunt.

2 Ipse autem sapiens adduxit malum, & verba sua non abstulit: & confurget contra domum pessimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem.

3 Aegyptus, homo, & non Deus: & equorum, caro, & non spiritus: & Dominus inclinabit manum suam, & corruet auxiliator, & cadet, cui præstatur auxilium, simulque omnes consumentur.

4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo rugiat leo, & catulus leonis super prædam suam, & cum occurrerit ei multitudo pastorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit: sic descendet Dominus exercituum, ut præstetur super montem Sion, & super collem ejus.

5 Sicut aves volantes, sic proteget Dominus exercituum Jerusalem, protegens, & liberans, transiens, & salvans.

6 Convertimini, sicut in profundum recessaratis filii Israel.

7 In die enim illa abiiciet vir idola argenti sui, & idola auri sui, quæ fecerunt vobis manus vestras in peccatum.

8 Et cadet Assur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie gladii: & juvenes ejus vectigales erunt:

9 Et fortitudo ejus à terrore transibit, & pavebunt fugientes principes ejus: dicit Dominus, cujus ignis est in Sion, & caminus ejus in Jerusalem.

CAPUT XXXII.

De rege, ac principibus in justitia regnatis, & de populi subditi felicitate: sulto autem principi, & opulentis mulieribus futura prædicatur calamitas: pacis quoque pulchritudo, ac requies opulenta promittitur populo Dei.

A **E** Cecit in justitia regnabit rex, & principes in iudicio præerunt.

2 Et erit vir, sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate, sicut rivi aquarum in siti, & umbra petrae prominentis in terra deserta.

3 Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium diligenter auscultabunt.

4 Et cor stultorum intelliget scientiam, & lingua balborum velociter loquetur, & planctus.

5 Non vocabitur ultra is, qui insipiens est, princeps: neque fraudulentus appellabitur major:

6 Stultus enim farina loquetur, & cor ejus faciet iniquitatem, ut perficiat simulationem, & loquatur ad Dominum fraudulententer, & vacuam faciat animam esurientis, & potum sitienti auferat.

7 Fraudulenti vasa pessima sunt: ipse enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites in sermone mendacii, cum loqueretur pauper iudicium.

8 Princeps verò ea, quæ digna sunt principe, cogitabit, & ipse super duces stabit.

9 Mulieres opulentæ surgite, & audite vocem meam: filiae confidentes percipite aures eloquium meum.

10 Post dies enim, & annum vos conturbabimini confidentes: consummata est enim vindemia, collectio ultra non veniet.

11 Obstupescite opulentæ, conturbamini confidentes: exuite vos, & confundimini, accingite lumbos vestros.

12 Super ubera plangite, super regione desiderabili, super vinea fertili.

13 Super humum populi mei spinæ, & vepres ascendent: quanto magis super omnes domos gaudii civitatis exultantis?

14 Domus enim dimissa est, multitudo urbis relicta est, tenebræ, & palatio factæ sunt speluncæ usque in aeternum. Gaudium onagrorum pactua gregum,

15 Donec effundatur super nos spiritus de excelso: & erit desertum in charmel, & charmel in saltum reputabitur.

16 Et habitabit in solitudine iudicium, & iustitia in charmel sedebit.

17 Et erit opus justitiæ pax, & cultus justitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum:

18 Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.

19 Grando autem in descensione saltus, & humilitate humiliabitur civitas.

20 Beati, qui seminatis super omnes aquas immittentes pedem bovis, & asini.

CAPUT XXXIII.

Permixtum de dejectione Sennacherib loquitur, & Judaeorum liberatione, ac divina potentia exaltatione: iruebitur contra hypocritas: & quales esse debeant, qui cum Domino habitaturi sunt in excelsis: Jerusalem verò habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex, & legillator noster.

A **V** A, qui prædatis, nonne & ipse prædaberis? & qui spernis, nonne & ipse sperneris? cum consummaveris depraedationem, depraedaberis: cum fatigatus desieris, contempneris, contempneris.

2 Domine, miserere nostri: te enim expectavimus: esto brachium nostrum in mane, & salus nostra in tempore tribulationis.

3 A voce angeli fugerunt populi, & ab exaltatione tua dispersæ sunt gentes.

4 Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus, velut cum fossa plena fuerint de eo.

5 Magnificatus est Dominus, quoniam

CAPUT XXXIV.

Acerba Dei ultio super omnes gentes: Idumae quoque contritio, & perpetua vastitas praedictur.

habitavit in excelso: implevit Sion iudicio, & iustitia.
6 Et erit fides in temporibus tuis: divitiarum salutis sapientia, & scientia: timor Domini ipse est thesaurus ejus.
7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli pacis amare flebunt.
8 Dissipata sunt viae, cessavit transiens per semitam, irritum factum est pactum, projectae civitates, non reputavit homines.
9 Luxit, & clanguit terra: confusus est Libanus, & obfurdit, & factus est Saron sicut desertum: & concussa est Basan, & Carmelus.
10 Nunc confurgam, dicit Dominus: nunc exaltabor, nunc sublevabor.
11 Concipietis ardorem, parietis stipulam: spiritus vester ut ignis vorabit vos.
12 Et erunt populi, quasi de incendio cinis, spinarum congregatae igni comburentur.
13 Audite, qui longe estis, quae fecerim, & cognoscite vicini fortitudinem meam.
14 Contriti sunt in Sion peccatores, possedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cum igne devorante: quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?
15 * Qui ambulat in iustitiis, & loquitur veritatem, qui proicit avaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos, ne videat malum.
16 Ille in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas ejus: panis ei datus est, aquae ejus fideles sunt.
17 Regem in decore suo videbunt oculi ejus, cement terram de longè.
18 Cor tuum meditabitur timorem: * ubi est literatus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum?
19 Populum impudentem non videbis, populum alti sermonis: ita ut non possis intelligere discretitudinem linguae ejus, in quo nulla est sapientia.
20 Respice Sion civitatem solemnitatis nostrae: oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentiam, tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur clavi ejus in sempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur.
21 Quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster: locus fluviorum rivi latissimi, & patentes, non transibit per eum navis remigum, neque trieris magna transgredietur eum.
22 Dominus enim iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus rex noster: ipse salvabit nos.
23 Laxati sunt funiculi tui, & non praevalebunt: sic erit malus tuus, ut dilatare signum non queas. Tuae dividuntur spolia praedarum multarum: claudi diripient rapinam.
24 Nec dicit vicinus: Elanguit populus, qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

B

C

D

Psalm. 147.

1. Cor. 13.

A Ccedite Gentes, & audite, & populi attendite: audiat terra, & plenitudo ejus, orbis, & omne germen ejus.
2 Quia indignatio Domini super omnes Gentes, & furor super universam militiam eorum: interfecit eos: & dedit eos in occisionem.
3 Interfecti eorum proiciantur, & de cadaveribus eorum ascendet foetor: tabescent montes à sanguine eorum.
4 Et tabescent omnis militia caelorum, & complicabuntur sicut liber caeli: & omnis militia eorum deluet, sicut deluit solum de vinea, & de ficu.
5 Quoniam inebriatus est in caelo gladius meus: ecce super Idumaeam descendet, & super populum interfecionis meae, ad iudicium.
6 Gladius Domini repletus est sanguine, inersatus est adipe, de sanguine agnorum, & hircorum, & de sanguine medullarum arietum: victima enim Domini in Bofra, & interfectio magna in terra Edom.
7 Et descendet unicornes cum eis, & tauri cum potentibus: inebriabitur terra eorum sanguine, & humus eorum adipe pinguium.
8 Quia dies ultionis Domini, annus retributionum iudicii Sion.
9 Et convertentur torrentes ejus in picem, & humus ejus in sulphur: & erit terra ejus in picem ardentem.
10 Nocte, & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus ejus: à generatione in generationem desolabitur, in sacula saculorum non erit transiens per eam.
11 Et possidebit illam onocrotalus, & ericius: ibis, & corvus habitabunt in ea: & extendetur super eam mensura, ut redigatur ad nihilum, & perpendicularum in desolationem.
12 Nobiles ejus non erunt ibi: regem potentius invocabunt, & omnes principes ejus erunt in nihilum.
13 Et orientur in domibus ejus spine, & urtica, & paliurus in munitionibus ejus: & erit nubile draconum, & pascua struthionum.
14 Et occurrent daemonia onocrotalis, & pilosus clamabit alter ad alterum: ibi cubavit lamia, & invenit sibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius, & enervavit catulos, & circumdedit, & fovit in umbra ejus: illuc congregati sunt milvi, alter ad alterum.
16 Requirit diligenter in libro Domini, & legit: unum ex eis non desuit, alter alterum non quasit: quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, & spiritus ejus ipse congregavit ea.
17 Et ipse misit eia sortem, & manus ejus divisit eam illis in mensuram: usque in aeternum possidebunt eam, in generationem, & generationem habitabunt in ea.

C A

CAPUT XXXV.

Defutura consolatio, laetitia, securitate, & felicitate perpetua eorum, qui in Christum sunt credituri.

A Etabitur deserta, & invia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium.
2 Germinans germinabit, & exultabit latibunda, & laudans: gloria Libani data est ei: decor Carmeli, & Saron, ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri.
3 Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate.
4 Dicite pusillanimis: Confortamini, & nolite timere: ecce Deus vester ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, & salvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi caecorum, & aures surdorum patebunt.
6 Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum: quia scissae sunt in deserto aquae, & torrentes in solitudine.
7 Et quae erat arida, erit in stagnum, & siccities in fontes aquarum. In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami, & junci.
8 Erit ibi semita, & via, & via sancta vocabitur: non transibit per eam pollutus, & haec erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam.
9 Non erit ibi leo, & mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi: ambulabunt, qui liberati fuerint.
10 Et redempti à Domino convertentur, & venient in Sion cum laude, & laetitia sempiterna super caput eorum: gaudium, & laetitiam obtinebunt, & fugiet dolor, & gemitus.

CAPUT XXXVI.

Sennacherib, captis civitatibus Judae munitis, mittit Rabfacem ad capiendam Jerusalem, qui variis in Ezechiam jactatis conviciis, & blasphemis in Deum, Jerosolymitarum ad deditionem exhortatur.

E T factum est in quarto decimo anno regis Ezechiae, ascendit Sennacherib rex Assyriorum super omnes civitates Juda munitas, & cepit eas.
2 Et misit rex Assyriorum Rabfacem de Lachis in Jerusalem, ad regem Ezechiam in manu gravi, & stetit in aqueductu piscinae superioris in via Agri fullonis.
3 Et egressus est ad eum Eliacim filius Helciae, qui erat super domum, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph à commentariis.
4 Et dixit ad eos Rabfacer: Dicite Ezechiae: Haec dicit rex magnus Assyriorum: Quae est ista fiducia, qua confidis?
5 Aut quo consilio, vel fortitudine rebellare disponis, super quem habes fiduciam, quia recessisti à me?
6 Ecce confidis super baculum arundineum contractum istum, super Aegyptum: cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam: sic Pharaon rex Aegypti omnibus, qui confidunt in eo.
7 Quod si responderis mihi in Domino Deo nostro confidimus: nonne ipse est, cujus abstulit Ezechias excelsa, & altaria, & dixit

1. Reg. 17.

2. Reg. 18.

2. Reg. 19.

2. Reg. 19.

2. Reg. 19.

Judae, & Jerusalem: Coram altari isto adorabitis?
8 Et nunc trade te Dño meo regi Assyriorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec poteris ex te praebere ascensores eorum.
9 Et quomodo sustinebis faciem iudicis unius loci ex servis domini mei minoribus? Quod si confidis in Aegypto, in quadrigis, & in equitibus:
10 Et nunc numquid sine Domino ascendi ad terram istam, ut disperderem eam? Dominus dixit ad me: Ascende super terram istam, & disperse eam.
11 Et dixit Eliacim, & Sobna, & Joahe ad Rabfacem: Loquere ad servos tuos Syria lingua: intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judaice in auribus populi, qui est super murum.
12 Et dixit ad eos Rabfacer: Numquid ad dominum tuum, & ad te misit me dominus meus, ut loquerer omnia verba ista; & non potius ad viros, qui sedent in muro, ut comedant stercorea sua, & bibant urinam pedum suorum vobiscum?
13 Et stetit Rabfacer, & clamavit voce magna Judaice, & dixit: Audite verba regis magni, regis Assyriorum.
14 Haec dicit rex: Non seducat vos Ezechias, quia non poterit erucere vos.
15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias super Domino, dicens: Erucens liberabit nos Dominus, non dabitur civitas ista in manu regis Assyriorum.
16 Nolite audire Ezechiam: haec enim dicit rex Assyriorum: Facite mecum benedictionem, & egredimini ad me, & comedite unumquisque vineam suam, & unumquisque ficum suam: & bibite unumquisque aquam cisternae suae.
17 Donec veniam, & tollam vos ad terram, quae est ut terra vestra, terram frumenti, & vini, terram panum, & vincarum.
18 Nec conturbet vos Ezechias, dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium unumquisque terram suam de manu regis Assyriorum?
19 Ubi est deus Emath, & Arphad? ubi est deus Sepharvaim? numquid liberaverunt Samariam de manu mea?
20 Quis est ex omnibus diis terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat Dominus Jerusalem de manu mea?
21 Et siluerunt, & non responderunt ei verbum. Mandaverat enim rex, dicens: ne respondeatis ei.
22 Et ingressus est Eliacim filius Helciae, qui erat super domum, & Sobna scriba, & Joahe filius Asaph à commentariis, ad Ezechiam scissis vestibus, & nunciaverunt ei verba Rabfaceris.

CAPUT XXXVII.

Consternatus Ezechias propter blasphemiarum Rabfaceris, tum Sennacherib, mittit ad Isaiam, ut Dominum deprecetur, qui ipsum confortans divinum promittit auxilium: & casu per Angelum exercitu Sennacherib, etiam ipse à suis suis interimitur.

E T factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & ob-

C

D

4. Reg. 19.

volutus est sacco, & intravit in domum Domini.
 2 Et misit Eliachim, qui erat super domum, & Sobnam scribam, & seniores de sacerdotibus, operatos faccis, ad Isaiam filium Amos prophetam,
 3 Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & correptionis, & blasphemiarum, dies hæc: quia venerunt filii usque ad partum, & virtus non est parienti.
 4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus verba Rabfacis, quem misit rex Assyriorum domus suus ad blasphemandum Deum viventem, & exprobandum sermonibus, quos audivit Dominus Deus tuus: leva ergo orationem pro reliquiis, quæ repertæ sunt.
 5 Et venerunt servi regis Ezechia ad Isaiam.
 6 Et dixit ad eos Isaias: Hæc dicetis domino vestro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à facie verborum, quæ audisti, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me.
 7 Ecce ego dabo ei spiritum, & audiet nuntium, & revertetur ad terram suam, & corruere eum faciam gladio in terra sua.
 8 Reversus est autem Rabfacis, & invenit regem Assyriorum præliantem adversus Lobnam. Audierat enim, quia profectus esset de Lachis,
 9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopia, dicentes: Egressus est, ut pugnet contra te. Quod cum audisset, misit nuncios ad Ezechiam, dicens:
 10 Hæc dicetis Ezechia regi Judæ, loquentes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu confidis, dicens: Non dabitur Jerusalem in manu regis Assyriorum.
 11 Ecce tu audisti omnia, quæ fecerunt reges Assyriorum omnibus terris, quas subverterunt, & tu poteris liberari?
 12 Numquid eruerunt eos dñi Gentium, quos subverterunt patres mei, Cozam, & Haram, & Reseph, & filios Eden, qui erant in Thalassar?
 13 Ubi est rex Emath, & rex Arphad, & rex urbis Sepharvaim, Ana, & Ava?
 14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntiorum, & legit eos, & ascendit in domum Domini, & Expandit eos Ezechias coram Domino.
 15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:
 16 Domine exercituum, Deus Israel, qui sedes super cherubim: tu es Deus solus omnium regnorum terræ, tu fecisti cælum, & terram.
 17 Inclina, Domine, aurem tuam, & audi: aperi, Domine, oculos tuos, & vide, & audi omnia verba Sennacherib, quæ misit ad blasphemandum Deum viventem.
 18 Verè enim, Domine, deserta fecerunt reges Assyriorum terras, & regiones earum.
 19 Et dederunt deos earum igni: non enim erant dñi, sed opera manuum hominum, lignum, & lapis: & comminuerunt eos.
 20 Et nunc, Domine Deus noster, salva nos de manu ejus: & cognoscant omnia regna terræ, quia tu es Dominus solus.

21 Et misit Isaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Pro quibus rogasti me de Sennacherib rege Assyriorum.
 22 Hoc est verbum, quod locutus est Dominus super eum: Despexit te, & subannavit te, virgo filia Sion: post te caput movit filia Jerusalem.
 23 Cui exprobraſti, & quem blasphemasti, & super quem exaltasti vocem, & levasti altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israel.
 24 In manus servorum tuorum exprobraſti Domino: & dixisti: In multitudine quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium, juga Libani: & succidam excelsa cedrorum ejus, & electas abieres illius, & introibo altitudinem summmitatis ejus, saltum Carmeli ejus.
 25 Ego fodi, & bibi aquam, & exciseavi vestigio pedis mei omnes rivos aggerum.
 26 Numquid non audisti, quæ olim fecerim ei? ex diebus antiquis ego plasnavi illud: & nunc adduxi: & factum est in eradicationem collium compugnantium, & civitatum munitarum.
 27 Habitatores earum breviate manu contremuerunt, & confusi sunt: facti sunt sicut signum agri, & gramen pascuæ, & herba tedorum, quæ exaruit, antequam matureceret.
 28 Habitationem tuam, & egressum tuum, & introitum tuum cognovi, & insiniam tuam contra me.
 29 Cum fureres adversum me, superbia tua ascendit in aures meas: ponam ergo circulum in naribus tuis, & frantum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam venisti.
 30 Tibi autem hoc erit signum: Comede hoc anno, quæ sponte nascuntur, & in anno secundo pomis vescere: in anno autem tercio seminare, & metere, & plantare vineas, & comedite fructum earum.
 31 Et mittet id, quod salvatum fuerit de domo Jada, & quod reliquum est, radicem deorsum, & faciet fructum sursum.
 32 Quia de Jerusalem exibunt reliquæ, & salvatio de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet istud.
 33 Propterea hæc dicit Dominus de rege Assyriorum: Non intrabit civitatem hanc, & non jaciet ibi sagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem.
 34 In via, qua venit, per eam revertetur, & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.
 35 Et protegam civitatem istam, ut salvem eam propter me, & propter David servum meum.
 36 * Egressus est autem Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia. Et surrexerunt manne, & ecce omnes, cada vera mortuorum.
 37 Et egressus est, & abiit, & reversus est Sennacherib rex Assyriorum, & habitavit in Ninive.
 38 Et factum est, cum adoraret in templo Nefoch deum suum, Adramelech, & Sarafar

filii

filii ejus percusserunt eum gladio: fugeruntque in Terram Ararat, & regnavit Afarhadon filius ejus pro eo.
 CAPUT XXXVIII.
 Ezechias à morte sibi per Isaiam comminatus liberatur, signo in horologio Achaz accepto, & promissa de manu Assyriorum liberatione, additisque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.
 1 In diebus illis ægrotavit Ezechias usque ad mortem: & introivit ad eum Isaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuæ, quia moriaristu, & non vives.
 2 Et convertit Ezechias faciem suam ad parietem, & oravit ad Dominum:
 3 Et dixit: Obsecro, Domine, memento, quælo, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et slevit Ezechias fletu magno.
 4 Et factum est verbum Domini ad Isaiam, dicens:
 5 Vade, & dic Ezechia: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrimas tuas: ecce ego adiciam super dies tuos quindecim annos.
 6 Et de manu regis Assyriorum eruiam te, & civitatem istam, & protegam eam.
 7 Hoc autem tibi erit signum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus est:
 8 * Ecce ego reverti faciam umbram lineærum, per quas descendit in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis. Et reversus est sol decem lineis per gradus, quos descendiderat.
 9 Scriptura Ezechia regis Juda, cum ægrotasset, & convalesceret de infirmitate sua.
 10 Ego dixi: in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi.
 11 Quasi residuum annorum meorum.
 12 Dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.
 13 Non aspiciam hominem ultra, & habitatorum quietis.
 14 Generatio mea ablata est, & convoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum.
 15 Precisa est velut à texente, vita mea: dum adhuc ordires, succidit me: de mane usque ad vesperam finies me.
 16 Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba.
 17 Attenuati sunt oculi mei, suspicientes in excelsum.
 18 Domine, vim patior, responde pro me.
 19 Quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerit?
 20 Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.
 21 Domine, si sic vivitur, & in talibus vita spiritus mei, corripies me, & vivificabis me.
 22 Ecce in pace amaritudo mea amarissima:

Tu autem eruisi animam meam, ut non periret, proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea.
 18 Quia non infernus constibitur tibi, neque mors laudabit te? non expectabunt, qui descendunt in lacum, veritatem tuam.
 19 Vivens, vivens ipse constibitur tibi, sicut & ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.
 20 Domine, saluum me fac, & psalmos nostros cantabimus cunctis diebus vitæ nostræ in domo Domini.
 21 Et iussit Isaias, ut tollerent massam de sicis, & cataplasmaerent super vulnus, & sanaretur.
 22 Et dixit Ezechias: Quod erit signum, quia ascendam in domum Domini?
 CAPUT XXXIX.
 Ezechias cum misisset à rege Babylonis nuncios suos ostendisset thesauros, ab Isaiâ de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.
 1 In tempore illo misit Merodach Baladan, filius Baladan rex Babylonis, liberos, & munera ad Ezechiam: audierat enim, quod ægrotasset, & convalesceret.
 2 Lætatus est autem super eis Ezechias, & ostendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes apothecas supellectilis suæ, & universa, quæ inventa sunt in thesauris ejus. Non fuit verbum, quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua.
 3 Introivit autem Isaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri isti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.
 4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia, quæ in domo mea sunt, viderunt: non fuit res, quam non ostenderim eis in thesauris meis.
 5 Et dixit Isaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.
 6 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizaverunt patres tui usque ad diem hanc, in Babylonem? non relinquetur quidquam, dicit Dominus.
 7 Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos generis, tollent, & erunt eumach in palatio regis Babylonis.
 8 Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum Domini, quod locutus est: Et dixit: Fiat tantum pax, & veritas in diebus meis.
 CAPUT XL.
 Consolatio, & salus Jerusalem per Christum futura: Joannis Baptistæ predicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Christi in carnem adventus, ipsiusque gloria, potestas, & retributio. p. al. in annuncian- da: contra idololatras. Deum sculptilibus assimilantes, incomparabilem Dei potentiam, ac sapientiam commendat: quidque sperantes in Domino mutant fortitudinem.
 1 Consolamini, consolamini, popule meus, dicit Deus vester.

* Matth. 3. 2. 7. Marc. 1. 4. 1. Luc. 3. b. 4. Joan. 1. 1. 6. 23.

B

* Eccl. 1. 14. 1. 18. Jac. 1. b. 10. 1. Petr. 1. 4. 24.

C

* Ezech. 34. 1. 23. 37. 8. 24. Joan. 10. 6. 11.

* Sap. 9. 6. 13. Rom. 11. 4. 19. 1. Cor. 2. d. 10.

D

* Act. 17. 29.

E

2 Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate eam: quoniam completa est malitia ejus, dimissa est iniquitas illius: suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis.

3 * Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.

4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aspera in vias planas.

5 Et revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutum est.

6 Vox dicentis: Clama. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri.

7 Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini sufflavit in eo. Verè fœnum est populus:

8 Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos: Verbum autem Domini nostri manet in æternum.

9 Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, qui evangelizas Jerusalem: exalta, noli timere. Dic civitatibus Juda: Ecce Deus vester:

10 Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium ejus dominabitur: ecce merces ejus cum eo, & opus illius coram illo.

11 * Sicut pastor gregem suum pascet: in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo levabit, fœcæ ipsæ portabit.

12 Quis mentus est pugillo aquas, & cœcos palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in pondere montes, & colles in statera?

13 * Quis adjuvit spiritum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit, & ostendit illi?

14 Cum quo inivit consilium, & instruxit eum, & docuit eum semitam justitiæ, & erudit eum scientiam, & viam prudentiæ ostendit illi?

15 Ecce Gentes quasi stilla stilæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt: ecce insulæ quasi pulvis exiguus.

16 Et Libanus non sufficit ad succendum, & animalia ejus non sufficient ad holocaustum.

17 Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo, & quasi nihilum, & inane reputatæ sunt ei.

18 * Cui ergo similem fecistis Deum? aut quam imaginem ponetis ei?

19 Numquid stultile conflavit faber? aut aurifex auro figuravit illud, & laminis argenteis argentarius?

20 Fortè lignum, & impetrabile elegit: artifex sapiens quarit, quomodo statuat simulacrum, quod non moveatur.

21 Numquid non scitis? numquid non audistis? numquid non annunciatum est vobis ab initio? numquid non intellexistis fundamenta terræ?

22 Qui sedet super gyrum terræ, & habitatores ejus sunt quasi locustæ: qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum.

23 Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint, judices terræ velut inane fecit:

24 Et quidem, neque plantatus, neque factus, neque radicans in terra truncus eorum: repente flavit in eos, & aruerunt, & turbo quasi stipulam auferet eos.

25 Et cui assimilastis me, & adæquastis, dicit sanctus?

26 Levate in excelsum oculos vestros, & videte, quis creavit hæc: qui educit in numero militiam eorum, & omnes ex nomine vocat: præ multitudinc fortitudinis, & roboris, virtutisque ejus, neque unum reliquum fuit.

27 Quare dicis Jacob, & loqueris Israel: Abscondita est via mea à Domino, & à Deo meo iudicium meum transivit?

28 Numquid nescis, aut non audisti? Deus sempiternus Dominus, qui creavit terminos terræ: non deficiet, neque laboravit, nec est investigatio sapientiæ ejus.

29 Qui dat lassio virtutem: & his, qui non sunt, fortitudinem, & robur multiplicat.

30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes in infirmitate cadent.

31 Qui autem sperant in Domino, mutant fortitudinem, & asument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient.

CAPUT XLII.

Discepat Dominus cum idololatriis de potentia, & variis, magnisque beneficiis populo Judaico exhibitis: quibus suam comprobat potentiam, & benignitatem erga homines: ostendens simul & idolorum impotentiam, & idololatriam vanitatem

1 **T** Accant ad me insulæ, & Gentes mutant fortitudinem: accedant, & tunc loquantur, simul ad iudicium propinquemus.

2 Quis suscitavit ab Oriente iustum, vocavit eum, ut sequeretur se? dabit in conspectu ejus Gentes, & reges obtinebit: dabit quasi pulverem gladio ejus, sicut stipulam vento raptam arcui ejus.

3 Persequetur eos, transibit in pace, semitam in pedibus ejus non apparebit.

4 Quis hæc operatus est, & fecit, vocans generationes ab exordio? Ego Dominus, primus, & novissimus: ego sum.

5 Viderunt insulæ, & timuerunt, extrema terræ obstupuerunt, appropinquarent, & accesserunt.

6 Unusquisque proximo suo auxiliabitur, & fratri suo dicit: Confortare.

7 Confortavit faber ararius percussus malleo eum, qui audebat tunc temporis, dicens: Glutino bonum est: & confortavit eum clavis, ut non moveretur.

8 Et tu Israel serve meus, Jacob, quem elegi, semen Abraham amici mei:

9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, & a longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Servus meus es tu, elegit te, & non abieci te.

10 Ne timeas, quia ego tecum sum: ne declines, quia ego Deus tuus: confortavi te,

& au-

CAPUT XLII.

& auxiliatus sum tibi, & suscepit te dextera justi mei.

11 Ecce confundentur, & erubescant omnes, qui pugnant adversum te: erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi.

12 Quæres eos, & non invenes viros rebelles tuos: erunt quasi non sint: & veluti consumptio, homines bellantes ad versum te.

13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehendens manum tuam, dicensque tibi: Ne timeas, ego adjuvi te.

14 Noli timere, vermis Jacob, qui mortui estis ex Israel: ego auxiliatus sum tibi, dixit Dominus: & redemptor tuus sanctus Israel.

15 Ego posui te quasi plaustrum trituranovum, habens rostra ferrantia: triturbabis montes, & comminues: & colles quasi pulverem pones.

16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & turbo disperget eos: & tu exaltabis in Domino, in sancto Israel lætaberis.

17 Egeni, & pauperes quæruntaquas, & non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego Dominus exaudiam eos, Deus Israel non derelinquam eos.

18 Aperiam in supinis collibus flumina, & in medio camporum fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inviam in rivis aquarum.

19 Dabo in solitudinem cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum olivæ: ponam in deserto abietem, ulmum, & buxum simul:

20 Ut videant, & sciant, & recogitent, & intelligant pariter, quia manus Domini fecit hoc, & sanctus Israel creavit illud.

21 Propè facite iudicium vestrum, dicit Dominus: asserite, si quid fortè habetis, dixit rex Jacob.

22 Accedant, & nuncient nobis quæcumque ventura sunt: priora, quæ fuerunt, nunciate: & ponemus cor nostrum, & sciemus novissima eorum, & quæ ventura sunt, indicatenobis.

23 Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia dii estis vos, benè quoque, aut malè, si potestis, facite: & loquamur, & videamus simul.

24 Ecce, vos estis ex nihilo, & opus vestrum ex eo, quod non est: abominatio est, qui elegit vos.

25 Suscitavi ab Aquilone, & veniet ab Ortusolis: vocabit nomen meum, & adducet magistratus quasi lutum, & velut plalles conculeans humum.

26 Quis annuntiavit ab exordio, ut sciamus, & à principio, ut dicamus: Justus es? non est, neque annuncians, neque prædicens, neque audiens sermones vestros.

27 Primus ad Sion dicit: Ecce adsunt, & Jerusalem evangelistam dabo.

28 Et vidi, & non erat, neque ex istis quiscquam, qui iniret consilium, & interrogatus responderet verbum.

29 Ecce omnes iniusti, & vana opera eorum: ventus, & inane simulachra eorum.

Pater sibi complacet in filio Christo, casus virtutes, & opera, quæ facturus est, Propheta explicat, exhortans universas gentes ad laudem, & gratiarum actionem: addit quoque, malos, idololatrias, & ingratos graviter à Domino puniendos; plurimum conquerens de ingratitudine servorum Dei.

1 **E**cce servus meus, suscipiam eum: electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, iudicium Gentibus proferet.

2 Non clamabit, neque accipiet personam, nec audietur vox ejus foris.

3 Calamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet: in veritate educet iudicium.

4 Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium: & legem ejus insulæ expectabunt.

5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cœcos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex eadans flatum populo, qui est super eam, & spiritum calcantibus eam.

6 Ego Dominus vocavi te in iustitia, & apprehendi manum tuam, & servavi te. * Et dedisti te in fœdus populi, in lucem Gentium:

7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres de conclusione vincitum, de domo carceris sedentes in tenebris.

8 * Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculptilibus.

9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: nova quoque ego annuncio: antequam orientur, audita vobis faciam.

10 Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terræ: qui descenditis in mare: plenitudo ejus, insulæ, & habitatores earum.

11 Sublevetur desertum, & civitates ejus: in domibus habitabit Cedar: laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.

12 Ponent Domino gloriam, & laudem ejus in insulis nunciabunt.

13 Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir præliator suscitabit zelum: vociferabitur, & clamabit: super inimicos suos confortabitur.

14 Tacuit semper, filii, patiens sui, sicut parturiens loquar: dissipabo, & absorbebo simul.

15 Desertos faciam montes, & colles, & omne gramen eorum exsiccabo: & ponam flumina in insulas, & stagna arefaciam.

16 Et ducam cæcos in viam, quam nesciunt, & in semitis, quas ignoraverunt, ambulare eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem, & prava in recta: hæc verba feci eis, & non dereliqui eos.

17 Conversi sunt retrorsum, confundantur confusione, qui confidunt in sculptilibus, qui dicunt consiliis: Vos dii nostri.

18 Surdi, audite, & cæci intuemini ad videndum.

19 Quis cæcus, nisi servus meus? & surdus, nisi ad quem nuncios meos misi? quis cæcus,

A
Matt. 12. b. 8.

B
Infr. 49. b. 6.

* Infr. 48. b. 17.

C

nisi

nisi, qui venumdatus est? & quis cæcus, nisi servus Domini?
 20 Qui vides multa, nonne custodies? qui apertas habes aures, nonne audies?
 21 Et Dominus voluit, ut sanctificaret eum, & magnificaret legem, & extolleret.
 22 Ipse autem populus directus, & vastatus: inque juvenum omnes, & in domibus carcerum absconditi sunt: facti sunt in rapinam, nec est, qui eruat in direptionem, nec est, qui dicat: Redde.
 23 Quis est in vobis, qui audiat hoc, attendat, & auscultet futura?
 24 Quis dedit in direptionem Jacob, & Israel vastantibus? nonne Dominus ipse, cui peccavimus? Et noluerunt in viis ejus ambulare, & non audierunt legem ejus.
 25 Et effudit super eum indignationem furoris sui, & forte bellum, & combussit eum in circuitu, & non cognovit: & succendit eum, & non intellexit.

CAPUT XLIII.

Populum credentem securum facit, ejus ex universis orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum, ac futurorum Dei erga populum suum beneficiorum, quibus se solum verum Deum esse comprobat: addita gravæ expostulatione adversus Judæorum ingratitude.

ET nunc hæc dicit Dominus creans te Jacob, & formans te Israel: Noli timere, quia redemi te, & vocavite nomine tuo: meus es tu.
 2 Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris: & flamma non ardebit in te.
 3 Quia ego Dominus Deus tuus sanctus Israel salvator tuus, dedi propitiationem tuam Aegyptum: & Aethiopiã, & Sabã pro te.
 4 Ex quo honorabilis factus es in oculis meis, & gloriosus: ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua.
 5 Noli timere, quia ego tecum sum: ab Oriente adducam semen tuum, & ab Occidente congregabo te.
 6 Dicam Aquiloni: Da; & Austro: Noli prohibere: asser filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terre.
 7 Et omnem, qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum, & feci eum.
 8 Educ foras populum cæcum, & oculos habentem: surdum, & aures ei sunt.
 9 Omnes gentes congregatae sunt simul, & collecta: sunt tribus: quis in vobis annunciet istud, & quæ prima sunt, audire nos faciet? dent testes eorum, justificentur, & audiant, & dicant: Verè.
 10 Vos testes mei, dicit Dominus, & servus meus, quem elegit sciat, & credatis mihi, & intelligatis, quia ego ipse sum. Ante me non est formatus Deus, & post me non erit.
 11 * Ego sum, ego sum Dominus, & non est absque me salvator.
 12 Ego annuncavi, & salvavi: auditu n fe-

ci, & non fuit in vobis alienus: vos testes mei, dicit Dominus, & ego Deus.
 13 Et ab initio ego ipse, & non est, qui de manu mea eruat: operabor, & quis averteret illud?
 14 Hæc dicit Dominus redemptor vester, sanctus Israel: Propter vos misi in Babylonem, & detraxi vestes universos, & Chaldaeos in navibus suis gloriantes.
 15 Ego Dominus sanctus vester, creans Israel rex vester.
 16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis torrentibus semitam.
 17 Qui educit quadrigam, & equum, agmen, & robustum: simul obdormierunt, nec resurgent: contriti sunt quasi linum, & extincti sunt.
 18 Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini.
 19 * Ecce ego facio nova, & nunc orientur, utique cognoscetis ea: ponam in deserto viam, & in invio flumina.
 20 Glorificabit me bestia agri, dracones, & struthiones: quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darum potum populo meo, electo meo.
 21 Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit.
 22 Non me invocasti, Jacob: nec laborasti in me, Israel.
 23 Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me: non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi præbui in thure.
 24 Non emisti mihi argentum calamum, & adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, præbui mihi laborem in iniquitatibus tuis.
 25 Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.
 26 Reduc me in memoriam, & judicemur simul, narra tibi quid habes, ut justificeris.
 27 Pater tuus primus peccavit, & interpretes tui prævaricati sunt in me.
 28 Et contaminavi principes sanctos, dedi ad interfectionem Jacob, & Israel in Blasphemiam.

CAPUT XLIV.

Deus consolatur populum suum, effusurus super eum spiritum suum, & aquas super scientem: ipse primus, & novissimus, ac solus Deus, omnium creator, ac moderator: idololorum quoque, aversum eos, ac idololatrarum magna vanitas, immo stupor aperte convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cuius manu sunt omnia, populus revocatur.

ET nunc audi, Jacob serve meus, & Israel, quem elegi:
 2 Hæc dicit Dominus faciens, & formans te, ab utero auxiliator tuus: noli timere, serve meus Jacob, & rectissime, quem elegi.
 3 Effundam enim aquas super scientem, & fluenta super aridam: effundam spiritum meum

D

A

B

ofec. 13. h. 4.

meum super semen tuum, & benedictionem meam super stirpem tuam.
 4 Et germinabunt inter herbas, quasi falices juxta præterfluentes aquas.
 5 Iste dicit: Domini ego sum: & ille vocabit in nomine Jacob: & hic scribet manu sua, Domino: & in nomine Israel assimilabitur: Domino: & dicit Dominus rex Israel, & redemptor ejus Dominus exercituum: Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus.
 7 Quis similis mei? vocet, & annunciet: & ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum: ventura, & quæ futura sunt annuncient eis.
 8 Nolite timere, neque conturbemini: ex tunc audire te feci, & annuciavi: vos estis testes mei: numquid est Deus absque me, & formator, quem ego non noverim?
 9 Plaste idoli omnes nihil sunt, & amanatissima eorum non proderunt eis, ipsi sunt testes eorum, quia non vident, neque intelligunt, ut confundantur.
 10 Quis formavit Deum, & sculpsit conflatum ad nihil utile?
 11 Ecce omnes participes ejus confundentur: fabri enim sunt ex hominibus: conveniunt omnes, stabunt, & pavebunt, & confundentur simul.
 12 * Faber ferrarius lima operatus est in prunis, & in malleis formavit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ: esuriet, & deficiet, non bibet aquam, & lassescet.
 13 Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in rancia: fecit illud in angularibus, & in circino tornavit illud: & fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo.
 14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quercum, quæ steterat inter ligna salustis: plantavit pinum, quam pluvia nutriti:
 15 Et facta est hominibus in focum: sumpsit eis, & calefactus est: & succendit, & coxit panes: de reliquo autem operatus est deum, & adoravit: fecit sculpsit, & curvatus est ante illud.
 16 Medium ejus combussit igni, & de medio ejus carnes comedit: coxit pulmentum, & saturatus est, & calefactus est, & dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum.
 17 Reliquum autem ejus deum fecit, & sculpsit sibi: curvatus ante illud, & adoravit illud, & obsecrat, dicens: Libera me, quia Deus meus es tu.
 18 Nescierunt, neque intellexerunt: obliti enim sunt, ne videant oculi eorum: & ne intelligant corde suo.
 19 Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt, neque sentiunt, ut dicant: Medietatem ejus combussi igni, & coxi super carbones ejus panes: coxi carnes, & comedi, & de reliquo ejus idolum faciam? ante truncum ligni procidam?
 20 Pars ejus cinis est: cor insipiens adoravit illud, & non liberabit animam suam, neque dicet: Fortè mendacium est in dextera mea.
 21 Memento horum Jacob, & Israel, quo-

niam servus meus es tu, formavi te, servus meus es tu Israel, ne obliviscaris mei.
 22 Delevi, ut nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua: revertere ad me, quoniam redemi te.
 23 Laudate cæli, quoniam misericordiam fecit Dominus: jubilate extrema terræ, resonate montes laudationem, saltus, & omne lignum ejus: quoniam redemit Dominus Jacob, & Israel gloriabitur.
 24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, & formator tuus ex utero: Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens cælos solus, stabilis terram, & nullus mecum.
 25 Irrita faciens signa divinatorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsum: & scientiam eorum stultam faciens,
 26 Suscitans verbum servi sui, & consilium nunciatorum suorum complens. Qui dico Jerusalem: Habitaberis: & civitatis Juda: Aedificabimini, & deserta ejus suscitabo.
 27 Qui dico profundo: Desolare, & flumina tua arefaciam.
 28 Qui dico Cyro: Pastor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Jerusalem: Aedificaberis: & templo: Fundaberis.

CAPUT XLV.

Prophetia de Cyro, & visitariis ipsi a Deo concedendis, cum increpatione, quoniam Deum in his non agnoscat, cum ipse solus sit Deus, omnium Dominus, cui nemo potest contradicere: prædicitur Christi natiuitas, & loquitur propheta permixtum de Judæorum per Cyrum liberationem, ac salute per Christum futura: quodque solus Dominus sit Deus, justus, & salvans, promissaque complens.

HÆc dicit Dominus Christo meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subiciam ante faciem ejus Gentes, & dorsa regum vertam, & aperiã coram eo januas, & portæ non cludentur.
 2 Ego ante te ibo: & gloriosos terræ humillabo: portas areas conteram, & vectes ferreos constringam.
 3 Et dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum: ut scias, quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel.
 4 Propter servum meum Jacob, & Israel electum meum, & vocavi te nomine tuo: assimilavi te, & non cognovisti me.
 5 Ego Dominus, & non est amplius: extra me non est Deus: accinxi te, & non cognovisti me:
 6 Ut sciant hi, qui ab ortu solis, & qui ab occidente, quoniam absque me non est. Ego Dominus, & non est alter,
 7 Formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.
 8 Rorate cæli de super, & nubes pluant justum: aperiatur terra, & germinet salvatorem: & justitia oriatur simul: ego Dominus creavi eum.
 9 Væ, qui contradicit factori suo, testa de famis terra: * numquid dicit lutum sigulo suo:

Supra. 4. 17. 18. 19.

C

B

D

C

D

A

B

* Jer. 18. 6. Rom. 9. c. 10.

meum

suo:

quo: Quid facis, & opus tuum absque manibus est?

10 Væ, qui dicit patri: Quid generas? & mulieri: Quid parturis?

11 Hæc dicit Dominus sanctus Israel, plures ejus: Ventura interrogat me, super filios meos, & super opus manuum mearum mandate mihi.

12 Ego feci terram, & hominem super eam creavi ego: manus meæ tetenderunt cælos, & omni militia eorum mandavi.

13 Ego suscepi eum ad justitiam, & omnes vias ejus dirigam: ipse edificabit civitatem meam, & captivitatem meam dimittet: non in pretio, neque in muneribus, dicit Dominus Deus exercituum.

14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt: Post te ambulabunt, vincti manibus pergent: & te adorabunt, teque deprecabuntur: tantum in te est Deus, & non est absque te Deus.

15 Verè tu es Deus absconditus, Deus Israel salvator.

16 Confusi sunt, & eruberunt omnes: simul abierunt in confusionem fabricatores errorum.

17 Israel salvatus est in Domino salute æterna: non confundemini, & non erubescitis usque in sæculum sæculi.

18 Quia hæc dicit Dominus creans cælos, ipse Deus formans terram, & faciens eam, ipse plasset ejus: non in vanum creavit eam: ut habitaretur, formavit eam, ego Dominus, & non est alius.

19 Non in abscondito locutus sum in loco terræ tenebroso: non dixi semini Jacob: Frustra quærite me, ego Dominus loquens justitiam, annuncians recta.

20 Congregamini, & venite, & accedite simul, qui salvati estis ex Gentibus: nescierunt, qui levant lignum sculpturæ suæ, & rogant Deum non salvantem.

21 Annunciate, & venite, & consiliamini simul: quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non est ultra Deus absque me? Deus justus, & salvans non est præter me.

22 Convertimini ad me, & salvati eritis omnes fines terræ: quia ego Deus, & non est alius.

23 In memetipso juravi: egredietur de ore meo justitia verbum, & non revertetur:

24 * Quia mihi curvabitur omne genu, & jurabit omnis lingua.

25 Ergo in Domino, dicit, meæ sunt justitiæ, & imperium: ad eum venient, & confundentur omnes, qui repugnant ei.

26 In Domino justificabitur, & laudabitur omne semen Israel.

CAPUT XLVI.

Ostenditur idolorum vanitas, & destructio ipsorum prædicitur: Judæi cum reliquiis Israel ad Deum revocantur, ostenditur Dei magna benignitas ad ipsos, addita gravi increpatione ob ipsorum ingratitude, & idololatricam, hortaturque, ut ad ipsos, qui totum omnia novit, & potest revertantur, salutem ipsi per filium promittens.

1 Confractus est Bel, contritus est Nabo: facta sunt simulachra eorum bestias,

& jumentis, onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem.

2 Contrabuerunt, & contrita sunt simul: non poterunt salvare portantem, & animalium in captivitatem ibit.

3 Audite me domus Jacob, & omne residuum domus Israel, qui portamina mea utero, qui gestamina mea vulva.

4 Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo: ego feci, & ego feram: ego portabo, & salvabo me.

5 Cui assimilastis me, & adæquastis, & comparastis me, & fecistis similem?

6 Qui confertis aurum de sacculo, & argentum statera ponderatis: conducentes aurificem, ut faciat id eum; & prociidunt, & adorant.

7 * Portant illum in humeris gestantes, & ponentes in loco suo: & stabit, ac de loco suo non movebitur: sed & cum clamaverint ad eum, non audiet: de tribulatione non salvabit eos.

8 Memento istud, & confundamini: redite prævaricatores ad cor.

9 Recordamini prioris sæculi, quoniam ego sum Deus, & non est ultra Deus, nec est similis mei:

10 Annuncians ab exordio novissimum, & ab initio, quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet:

11 Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ, & locutus sum, & adducam illud: creavi, & faciam illud.

12 Audite me duro corde, qui longè estis à justitia.

13 Propè fecit justitiam meam, non elongabitur, & salus mea non morabitur. Dabo, in Sion salutem, & in Israel gloriam meam.

CAPUT XLVII.

Babylonis humiliatio, ac contritio prædicitur propter ipsius superbiam, arrogantiam, & crudelitatem in Judæos: nos captivos: & quia in maleficiis, auguribus, atque incantatoribus spem posuit.

1 Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon, sede in terra: non est solum filie Chaldeorum, quia ultra non vocaberis mollis, & tenera.

2 Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, revela crura, transi flumina.

3 * Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non resistet mihi homo.

4 Redemptor noster, Dominus exercituum nomen illius, sanctus Israel.

5 Sede tacens, & intra in tenebras, filia Chaldeorum: quia non vocaberis ultra domina regnorum.

6 Iratus sum super populum meum, contaminavi hereditatem meam, & dedi eos in manu tua: non posuisti eis misericordias: super senem aggravasti jugum tuum valde.

7 Et dixisti: In sempiternum ego domina: non posuisti hæc super cor tuum, neque

que recordata es novissimi tui.

8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo: * Ego sum, & non est præter me amplius: non sedebam vidua, & ignorabo sterilitatem.

9 * Venient tibi duo hæc subito in die una, sterilitas, & viduitas, universa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem.

10 Et fiduciam habuisti in malitia tua, & dixisti: Non est, qui videat me, sapientia tua, & scientia tua hæc decipit te. Et dixisti in corde tuo: Ego sum, & præter me non est altera.

11 Veniet super te malum, & nescies ortum ejus: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare: veniet super te repente miseria, quam nescies.

12 Sta cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid proficiat tibi, aut si possis fieri fortior.

13 Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & salvent te augures cæli, qui contemplantur sidera, & supputabant mentes, ut ex eis annunciarent ventura tibi.

14 Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam de manu flammæ: non sunt prunæ, quibus calefiant: nec focus, ut sedeam ad eum.

15 Sic facta sunt tibi, in quibuscumque laboraveras: negotiatores tui ab adolescentia tua, unquamque in via sua erraverunt: non est, qui salvet te.

CAPUT XLVIII.

Increpat Dominus hypocritam, ingratitude, ac duritiam Judæorum: se, & non idola, annunciasse futura, & illa complerisse ostendit: propter nomen suum tamen parcat ipsi: & ita benigne eos ad se revocat, probans, se solum verum Deum, omnium conscientium, & utique populi redemptorem, ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum suorum prævaricatione, quibus observatis felices fuissent.

1 Audite hæc domus Jacob, qui vocamini nomine Israel, & de aquis Juda existis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Israel recordamini non in veritate, neque in justitia.

2 Decivitate enim sancta vocati sunt, & super Deum Israel constabillati sunt: Dominus exercituum nomen ejus.

3 Priora ex tunc annuciavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repente operatus sum, & venerunt.

4 Seivi enim quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & stons tua arca.

5 Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent indicavi tibi, ne forte diceret: Idola mea fecerunt hæc, & sculptilia mea, & consilia mandaverunt ista.

6 Quæ audisti, vide omnia: vos autem unum annuciastis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conservata sunt, quæ nescis:

7 Nunc creata sunt, & non ex tunc: & ante

dictum, & non audisti ea, ne forte dicas: Ecce ego cognovi ea.

8 Neque audisti, neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua: scio enim, quia prævaricans prævaricaberis, & transgressorem ex utero vocavi te.

9 Propter nomen meum longè faciam furor meum: & laude mea infrenabo te, ne intereas.

10 Ecce excoxi te, sed non quasi argentum elegi te in camino paupertatis.

11 Propter me, propter me faciam, ut non blasphemem: * & gloriam meam alteri non dabo.

12 Audi me, Jacob, & Israel, quem ego voco: * ego ipse, ego primus, & ego novissimus.

13 Manus quoque mea fundavit terram, & dextera mea mensa est cælos: ego vocabo eos, & stabunt simul.

14 Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annuciavit hæc: Dominus dilexit eum, faciet voluntatem suam in Babylone, & brachium suum in Chaldais.

15 Ego, ego locutus sum, & vocavi eum: adduxi eum, & directæ est via ejus.

16 Accedite ad me, & audite hoc: non à principio in abscondito locutus sum: ex tempore antequam fieret, ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & spiritus ejus.

17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.

18 Utinam attendisses mandata mea: facta fuisset sicut flumen pax tua, & justitia tua sicut gurgites maris.

19 Et fuisset quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui, ut lapilli ejus: non interiret, & non fuisset attritum nomen ejus à facie mea.

20 * Egredimini de Babylone, fugite à Chaldais, in voce exultationis annunciate: auditum facite hoc, & esserte illud usque ad extrema terra: Dicite: Redemit Dominus servum suum Jacob.

21 Non stiterunt in deserto, cum educeret eos: * aquam de petra produxit eis, & scidit petram, & fluxerunt aquæ.

22 * Non est pax impiis, dicit Dominus.

CAPUT XLIX.

Constituitur Christus dux Gentium, ac Judæorum salvandorum, daturque in fœdus populi ex omni orbis parte vocandi: & ostensa magna felicitate credentium in Christum, hortatur eos ad gratiarum actionem: benigne etiam consolatur Sion, quæ se à Deo desertam conqueratur: promittens eam toto orbe fore gloriosam, omnibus ad ipsam confluentibus, ejusque contritis inimicis.

1 Audite, infule, & attendite, populi de longè: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus est nominis mei.

2 * Et posuit os meum quasi gladium acutum: in umbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me.

3 Et dixit mihi: Servus meus es tu Israel, quia in te glorabor.

C

D

Rom

14. c. 11.

Phil. 2. b.

10.

A

que

D

D

A

A

B

Sup. 47.

L. 8.

Sup. 47.

1. 4. 44. a.

C

Apoc. 11.

b. 8. d. 17.

22. c. 3.

D

Jer. 51.

2. 6.

Exod.

17. b. 6.

Num. 20.

b. 17.

Inf. 57.

d. 22.

A

Inf. 57.

b. 16.

4 Et

4 Ego dixi : In vacuum laboravi sine causa, & vanè fortitudinem meam consumpsi: ergo iudicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.

5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero servum tibi, ut reducam Jacob ad eum, & Israel non congregabitur: & glorificatus sum in oculis Domini, & Deus meus factus est fortitudo mea.

6 Et dixit: Parum est, ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob, & facies Israel convertendas: Ecce dedit te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.

7 Hæc dicit Dominus redemptor Israel, sanctus ejus ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israel, qui elegit te.

8 Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tui: & servavi te, & dedi te in fœdus populi, ut suscitares terram, & possideres hereditates dissipatas.

9 Ut diceretis his, qui vincti sunt: Exite, & his, qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, & omnibus planis pascula eorum.

10 Non esuriunt, neque sitient, & non percutiet eos æstus, & sol: quia miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos.

11 Et ponam omnes montes meos in viam, & semitæ meæ exaltabuntur.

12 Ecce isti de longè venient, & ecce illi ab Aquilone, & mari, & isti de terra australi.

13 Laudate cœli, & exulta terra, jubilate montes laudem: quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miserabitur.

14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei.

15 Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.

16 Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper.

17 Venerunt structores tui: destructores te, & dissipantes, à te exibunt.

18 Leva in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, & circumdabis tibi eos, quasi sponsa.

19 Quia deserta tua, & solitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ, nunc angusta erunt præ habitatoribus, & longè fugabuntur, qui absorbebant te.

20 Adhuc dicent in auribus tuis, filiis sterilitatis tuæ: Angustus est mihi locus, spatium mihi, ut habitem.

21 Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? ego sterilis, & non pariens, transnigrata, & captiva: & istos quis enurivit? ego desituta, & sola: & isti ubi erant?

22 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad Gentes manum meam, & ad popu-

los exaltabo signum meum. Et afferent filios tuos in ulnis, & filias tuas super humeros portabunt.

23 Et erunt reges nutricii tui, & reginæ nutricies tuæ: vultu in terram demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lintigent. Et scies, quia ego Dominus, super quos non confundentur, qui expectant eum.

24 Numquid tolletur à forti præda? aut quod captum fuerit à robusto, & saluum esse poterit?

25 Quia hæc dicit Dominus: Equidem, & captivitas à forti tolletur: & quod ablatum fuerit à robusto, salvabitur. Eos vero, qui judicaverunt te, ego judicabo, & filios tuos ego salvabo.

26 Et cibabo hostes tuos carnibus suis: & quasi musto, sanguine suo inebriabuntur: & sciet omnis caro, quia ego Dominus salvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

CAPUT L.

Non ex Dei impotentia, sed propter suas iniquitates manet Synagoga repudiata, Christum nolens recipere, qui nihil præmissit, quod agendum fuerat, ut ab ea reciperetur: immo illius amore seipsum in ignominiosas videntes afflictiones: ideoque Synagoga doloribus interituram denunciat.

1 Hæc dicit Dominus: Quis est hielemisim? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.

2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, & non erat, qui audiret: Numquid abbreviata, & parvula facta est manus mea, ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, in ponam flumina in sicum: computrescent pisces sine aqua, & morientur in siti.

3 Induam cœlos tenebris, & faccum ponam operimentum eorum.

4 Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustentare eum, qui lapsus est verborum erigit manè, manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.

5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico: retrorsum non abii.

6 Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non averti ab increpantibus, & conspuentibus in me.

7 Dominus Deus auxiliator meus, idèd non sum confusus: idèd posui faciem meam ad petram durissimam, & scio, quoniam non confundar.

8 Juxta est, qui justificat me, quis contradicit mihi? stemus simul, quis est adversarius meus? accedat ad me.

9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis est, qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos.

* Sup. 42. b. 6. Ad. 13. g. 47.

C * 1. Cor. 6. 2. 2.

* Apoc. 7. d. 16.

D

E * Infr. 69. a. 1.

F

10 Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? qui ambulavit in tenebris, & non est lumen ei, speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum.

11 Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulatis in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis: de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormitiis.

CAPUT LII.

Exhortatur Sion exemplo Abrahæ, cui Deus promissa complevit, ut et ipsa certo fidat, se promissam à Deo consolationem accepturam: de consolatione, salute & magna felicitate Sion, hoc est Ecclesie, per Christum futura, & de lege Evangelicæ laetæ differit, ac de humilitatione hostium Ecclesie.

1 Audite me, qui sequimini, quod justum est, & queritis Dominum: attendite ad petram, unde excisistis, & ad cavernam lacti, de qua præcisistis.

2 Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos: quia unum vocavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eum.

3 Consolabitur ergo Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas ejus: & ponet desertum ejus quasi delicias, & solitudinem ejus quasi hortum Domini. Gaudium, & læticia invenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.

4 Attendite ad me, popule meus, & tribus mea: audite me, quia lex à me exiit, & iudicium meum in lucem populorum requiescit.

5 Prope est justus meus, egressus est salvator meus, & brachia mea populos judicabunt: me insulæ expectabant, & brachium meum sustinebunt.

6 Levate in cœlum oculos vestros, & vide: resub terra deorsum: quia cœli sicut fumus liquecent, & terra sicut vestimentum atteretur, & habitatores ejus sicut hæc interibunt: *Salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea non deficiet.

7 Audite me, qui scitis justum, populus meus: lex mea in corde eorum: nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum: ne inveniatis.

8 Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam, sic devorabit eos tinea: Salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea in generationes generationum.

9 Confurge, confurge, induere fortitudinem brachium Domini: confurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sæculorum. Numquid non tu percussisti superbium, vulnerasti draconem?

10 Numquid non tu succasti mare, aquam abyssi vehementis: qui posuisti profundum maris viam, ut transiret liberati?

11 Et nunc, qui redempti sunt à Domino, revertentur, & venient in Sion laudantes, & læticia sempiterna super capita eorum, gaudium, & læticiam tenebunt, fugiet dolor, & gemitus.

12 Ego, ego ipse consolabor vos: quis tu

ut timeas ab homine mortali, & à filio hominis, qui quasi fœnum ita arefcet?

13 Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cœlos, & fundavit terram: & formidasti jugiter tota die à facie furoris ejus, qui te tribulabat, & paraverat ad perdendum: ubi nunc est furor tribulantis?

14 Cito veniet gradiens ad aperiendum, & non interficiet usque ad internecionem, nec deficiet panis ejus.

15 Ego autem sum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, & intumescunt fluctus ejus: Dominus exercituum nomen meum.

16 Postui verba mea in ore tuo, & in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cœlos, & fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu.

17 Elevare, elevare, confurge, Jerusalem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ ejus: usque ad fundum calicis soporis bibisti, & potasti usque ad faeces.

18 Non est, qui sustentet eam ex omnibus filiis, quos genuit: & non est, qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.

19 Duo sunt, quæ occurrerunt tibi: quis contristabitur super te? vastitas, & contritio, & fames, & gladius: quis consolabitur te?

20 Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut orix illaqueatus: pleni indignatione Domini, in crepatione Dei tui.

21 Idcirco audi hoc paupercula, & ebria non à vino.

22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meæ, non adicies, ut bibas illum ultra.

23 Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, & dixerunt anime tuæ: Incurvare, ut transeamus: & posuisti, ut terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.

CAPUT LIII.

Excitat Sion, hoc est Christi Ecclesiam, ad consolationem ob gratiam sui redemptionem: meminit descensus Israel in Aegyptum, & liberationis ab Assur: prædicatorum autem Evangelicæ pacis commendat: excitans omnes ad laudem propter Christum paratum omnibus salvatorem: & de ipsius exaltatione, ac humilitatione, & fide Gentium in ipsum.

1 Confurge, confurge, induere fortitudinem tuam, Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ, Jerusalem, civitas sancti: quia non adiciet ultra, ut pertanseat per te incircumcissus, & immundus.

2 Excutere de pulvere, confurge, sede Jerusalem: solve vincula colli tui, captiva filia Sion.

3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venulati estis: & sine argento redimimini.

4 Quia hæc dicit Dominus Deus: In Aegyptum descendit populus meus in principio, ut colonus esset ibi: & Assur absque ulla causa calumniatus est eum.

E

F * Sup. 49. a. 2.

* Sup. 47. c. 9.

G

A

B * Gen. 46. a. 6.

* Ezech. 36. d. 30. Rom. 2. d. 24.

5 Et numquid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablati sunt populus meus gratis; Lominatores eius inique agunt, dicit Dominus, & jugiter tota die nomen meum blasphematur.

* Nah. 1. d. 15. Rom. 10. c. 15.

6 Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.

7 Quam pulchri super montes pedes annunciantis, & predicantis pacem? annunciantis bonum, predicantis salutem, dicentis, Sion, Regnabit Deus tuus.

8 Vox speculatorum tuorum: levaverunt vocem, simul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt, cum converterit Dominus Sion.

9 Gaudete, & laudate simul deserta Jerusalem: quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Jerusalem.

* Psal. 97. c. 3. Cor. 6. d. 17.

10 Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium Gentium: & videbunt omnes fines terrae salutem Dei nostri.

11 Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundamini, qui feris vasa Domini.

12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: praecedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Israel.

13 Ecce intelliget servus meus, exaltabitur & elevabitur, & sublimis erit valde.

14 Sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros ad spectum ejus, & forma ejus inter filios hominum.

* Rom. 15. c. 21.

15 Iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum: quia quibus non est narratum de eo, viderunt; & qui non audierunt, contemplati sunt.

CAPUT LIII.

Non omnes Evangelii predicationem suscipiunt: propheta de Christi natiuitate, & ignominiosa passione, ac morte ipsius propter peccata nostra: contemptui habitus est, qui salutem nobis peperit: de mansuetudine, & voluntaria ipsius oblatione: de gloria, & exaltatione ejus, credentiumque multitudine.

A Rom. 10. c. 16. Joan. 12. l. 38.

1 Quis credit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est?

2 Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra siccanti: non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus, & desideravimus eum:

3 Despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem: & quasi absconditus vultus ejus, & despectus, unde nec reputavimus eum.

B Mat. 8. b. 17.

4 Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit: & nos putavimus eum quasi leprosum, & percussum a Deo, & humilatum.

* 1. Cor. 15. c. 3.

5 Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostrae super eum, & livore ejus sanati sumus.

6 Omnes nos quasi oves erravimus, unumquisque in viam suam declinavit: & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.

7 Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperit os suum: sicut ovis ad occisionem ducitur, & quasi agnus coram tondente se obmutescit, & non aperit os suum.

8 De angustia, & de judicio sublati sunt generationem ejus qui enarrabit? quia abscessus est de terra viventium: propter scelus populi mei percussit eum.

9 Et dabit impios pro sepultura, & divitem pro morte sua: eo quod iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus.

10 Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate, si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur.

11 Pro eo, quod laboravit anima ejus, videbit, & saturabitur: in scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos, & iniquitates eorum ipse portabit.

12 Ideo dispertiam ei plurimos, & sortium dividet spolia, pro eo, quod tradidit in mortem animam suam, & cum sceleralis reputatus est: & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogavit.

CAPUT LIV.

Ecclesiam invitat ad laetitiam, quod ex Gentibus futura sit numerosior, quam erat Synagoga, & per orbem propaganda, perpetua Dei protectione sit in securitate victura, veteris oblita calamitatis: quodque ex pretiosis & discipulis lapidibus, in iustitia fundatis: omneque in ea docti erunt a Deo, multitudine pacis fruituri.

1 Lauda, sterilis, quae non parit: decanta laudem, & hinni, quae non pariet bas: quoniam multi filii deserti, magis quam ejus, quae habet virum, dicit Dominus.

2 Dilata locum tentorii tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas: longos fac funiculos tuos, & clavos tuos consolida.

3 Ad dexteram enim, & ad levam penetra: & semen tuum Gentes haereditabit, & civitates desertas inhabitabit.

4 Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces: non enim te pudebit, quia consilium adolescentiae tuae non recordaberis amplius.

5 Quia dominabitur tui, qui fecit te, Dominus exercituum nomen ejus: & redemptor tuus sanctus Israel, Deus omnium vocabitur.

6 Quia ut mulierem derelictam, & merentem spiritu vocavit te Dominus, & uxorem ab adolescentia abiecitam, dixit Deus tuus.

7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in misericordiam magnis congregabo te.

8 In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna miserum sum tui: dixit redemptor tuus Dominus.

9 Sicut in diebus Noe istud mihi est, cui juravi, ne inducerem aquas Noe ultra super terram: sic juravi, ut non irascar tibi, & non increpem te.

10 Montes enim commovebuntur, & col-

les

les contremiscunt: misericordia autem mea non recedet a te, & foedus pacis meae non movebitur: dixit miserator tuus Dominus.

11 Paupercula, tempestate convulsa, absque ulla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in saphiris.

12 Et ponam jaspidem propugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles:

13 Univerfos filios tuos doctos a Domino; & multitudinem pacis filiis tuis.

14 Et in iustitia fundaberis: recede procul a calumnia, quia non timebis; & a pavore, quia non appropinquabit tibi.

15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum, advena quondam tuus adjungentur tibi.

16 Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas, & proferentem vas in opus suum, & ego creavi interfectorem ad disperdendum.

17 Omnes vas, quod fictum est contra te, non dirigetur: & omnem linguam resistentem tibi in iudicio, judicabis. Haec est hereditas servorum Domini, & iustitia eorum apud me dicit Dominus.

CAPUT LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum spiritualium abundantiam: revocantur a peccatis impiis, cum Dominus misericors sit, & verax in promissis: de profectu predicationis Evangelii, & felicitate credentium.

1 Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, proparate, & emite, & comedite: venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum, & lac.

2 Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in futuritate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delebitur in crassitudine anima vestra.

3 Inclinate aurem vestram, & venite ad me: audite, & vivet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles.

4 Ecce testem populis dedi eum, ducem, ac praecceptorem Gentibus.

5 Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & Gentes, quae te non cognoverunt, ad te current, propter Dominum Deum tuum, & sanctum Israel: quia glorificavit te.

6 Querite Dominum, dum inveniri potest invocare eum, dum propè est.

7 Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserabitur ejus, & ad Deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum.

8 Non enim cogitationes meae, cogitationes vestrae: neque via vestra, via mea, dicit Dominus.

9 Quia sicut exaltantur caeli a terra, sic exaltate sunt viae meae a viis vestris, & cogitationes meae a cogitationibus vestris.

10 Et quomodo descendit imber, & nix de caelo, & illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti:

11 Sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo: non revertetur ad me vacuum,

sed faciet, quaecumque volui, & prosperabitur in his, ad quae misi illud.

12 Quia in laetitia egrediemini, & in pace deducemini: montes, & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.

13 Pro salivca ascendet abies, & pro urtica crescet myrtus: & erit Dominus nominatus in signum aeternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

Omnes cuiusvis gentis, aut conditionis hortatur Dominus ad servanda sua praeccepta: consolatio eunuchorum iustorum: domus Dei, domus est orationis: gravis increpatio, & comminatio adversus pastores Jerusalem, quos canes, & canes muros, ac impudenter appellat.

1 Haec dicit Dominus: Custodite iudicium, & facite iustitiam: quia iuxta est salus mea, ut veniat, & iustitia mea, ut reveleetur.

2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet istud: custodiens sabbatum, ne polluat illud, custodiens manus suas, ne faciat omne malum.

3 Et non dicat filius advena, qui adharet Domino, dicens: Separatione dividet me Dominus a populo suo: Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum.

4 Quia haec dicit Dominus Eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint, quae ego volui, & tenuerint foedus meum:

5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius a filiis, & filibus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.

6 Et filios advena, qui adherent Domino, ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut sint ei in servos: omnem custodientem sabbatum, ne polluat illud, & tenentem foedus meum:

7 Adducam eos in montem sanctum meum, & laetificabo eos in domo orationis meae: holo causta eorum, & victimas eorum placebunt mihi super altari meo: quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis.

8 Ait Dominus Deus, qui congregat dispersos Israel: Adhuc congregabo ad eum congregatos ejus.

9 Omnes bestiae agri venite ad devorandum, universae bestiae factus.

10 Speculatores ejus caeci omnes, nescierunt universae canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia.

11 Et canes impudentissimi nescierunt facturitatem: ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam suam declinaverunt: unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque ad novissimum.

12 Venite, sumamus vinum, & impleamur ebrietate: & erit sicut hodie, sic & cras, & multo amplius.

CAPUT LVII.

Iustorum interitus, & futura ipsorum requies non intelligitur ab impiis, cum quibus Deus hic exposulat super idololatria, aliique ipsorum sceleribus, denuncians eorum humilitatem: converfis autem pax, & consolatio promittitur: cum impiis cor sit tanquam mare fervens, cui non est pax.

1 Ullus perit, & non est, qui recogitet in corde suo: & viri misericordiae colliguntur,

A Sap. 1. 2. 11.

B

C

* Jer. 7. b. 11.

Mat. 23. b. 13.

Mar. 1. c. 17.

Luc. 1. p. 46.

D

* Jer. 6. c. 23. 8. d. 10.

A

CAPUT LVIII.

1 tur, quia non est, qui intelligat: à facie enim malitiæ collectus est iustus.

2 Veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua.

3 Vos autem accedite huc, filii auguratri- cis: semen adulteri, & fornicariæ.

4 Super quem iurastis? super quem dilata- stis os, & cecistis linguam? numquid non vos filii scelesti, semen mendax?

5 Qui consolamini in diis subter omne li- gnum frondosum, immolantes parvulos in torrentibus, subter eminentes petras?

6 In partibus torrentis pars tua, hæc est fors tua: & ipsis estudisti libamen, obtulisti sacri- ficium: numquid super his non indignabor?

7 Super montem excelsum, & sublimem posuisti cubile tuum, & illuc ascendisti, ut immolares hostias.

8 Et post ostium, & retro postem posuisti memoriale tuum: quia iuxta me discoope- ruisti, & suscepisti adulterum: dilatasti cubi- le tuum, & pepigisti cum eis fœdus: dilexisti stratum eorum manu aperta.

9 Et ornasti te regio unguento, & multi- plicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, & humiliata es usque ad inferos.

10 In multitudine viæ tuæ laborasti: non dixisti: quiescam: vitam manus tuæ invenisti, propterea non rogasti.

11 Pro quo sollicita timuisti, quia mentita es, & mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es.

12 Ego annuntiabo iustitiam tuam, & ope- rata tua non præderunt tibi.

13 Cum clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus: tollet aura: Quia autem fiduciam habet mei, hæredita- bit terram, & possidebit montem sanctum meum.

14 Et dicam: Viam facite, præbete iter, de- clinate de semita, auferite offendicula de via populi mei.

15 Quia hæc dicit Excelsus, & sublimis habitans æternitatem: & sanctum nomen ejus in excelsis, & in sancto habitans, & cum contrito, & humili spiritu: ut vivificet spi- ritum humilium, & vivificet cor contrito- rum.

16 Non enim in sempiternum litigabo, ne- que usque ad finem irascar: quia spiritus à fa- cie mea egredietur, & flatus ego faciam.

17 Propter iniquitatem avaritiæ ejus iras- tus sum, & percussit eum: abscondi à te fa- ciem meam, & indignatus sum: & abiit vagus in via cordis sui.

18 Vias ejus vidi, & sanavi eum, & reduxi eum, & reddidi consolationes ipsi, & iugen- tibus ejus.

19 Creavi fructum laborum pacem, pa- cem ei, qui longè est, qui propè, dixit Domi- nus, & sanavi eum.

20 Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus ejus in conculcationem, & lutum.

21 * Non est pax impiis, dicit Dominus Deus.

Reprehendit Judæorum hypocrisim, offen- dens eorum jejunium non esse Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibe- ris multa præstantur hominibus beneficia: quo- modo debeat sabbatum celebrari, abnegata cel- brantium.

1 **C**Lama, ne cesses, quasi tuba exalta vo- cem tuam, & annuncia populo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum.

2 Me etenim de die in diem quærunt, & scire vias meas volunt: quasi gens, quæ iusti- tiam fecerit, & iudicium Dei sui non dereli- querit: rogant me iudicia iustitiæ: appropin- quare Deo volunt.

3 Quare jejunavimus, & non asperxisti: hu- miliavimus animas nostras, & necivisti? Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis.

4 Ecce ad lites, & contentiones jejunatis, & percucitis pugno impiè. Nolite jejunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in ex- celsis clamor vester.

5 * Numquid tale est jejunium, quod elegi, per diem affligere hominem cinerum suam? numquid excorquere, quasi circulum caput suum, & faccum, & cinerem sternere? num- quid illud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino?

6 Nomen hoc est magis jejunium, quod elegi: dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui con- fracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe, ne despexeris.

7 * Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagoque induc in domum tuam: cinis autem super oculos tuos, & carnes tuas, ne despexeris.

8 Tunc erumpet quasi manè lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit fa- ciem tuam iustitia tua, & gloria Domini col- liget te.

9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicit: Ecce adsum, si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui, quod non prodest.

10 Cum esurderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies.

11 Et requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit splendorebus animam tuam, & ossa tua liberabit, & eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cujus non desic- cient aquæ.

12 * Et ædificabuntur in te deserta saculorum: fundamenta generationis, & genera- tionis suscitabis: & vocaberis ædificator spi- ritum, avertens semitas in quietem.

13 Si averters à sabbaro pedem tuum, fac- cere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaberis sabbarum delicatum, & sanctum Domini gloriosum, & glorificaveris cum domo non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, ut loquaris sermonem:

14 Tunc delictaberis super Domino, &

B

C

D

* Infr. 62. d. 10.

* Sup. 40. d. 22.

sustol-

sustollam te super altitudines terræ, & ciba- bo te hæreditate Jacob patris tui, os enim Domini locutum est.

CAPUT LIX.

Potens, ac benignus est Deus ad salvandum Judæos, sed iniquitates eorum, quas Propheta persequitur, impediunt, ne exaudiantur, ac sal- ventur: propter quas & ipsi consuntur se ius- tid à Deo desertos, & excacatos, affligi variis malis: de furore Domini in malos, & benigni- tate erga penitentes.

1 **E**Cce non est abbreviata manus Domi- ni, ut salvare nequeat, neque aggravata est auris ejus, ut non exaudiat:

2 Sed iniquitates vestræ diviserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.

3 * Manus enim vestræ pollutæ sunt san- guine, & digiti vestri iniquitate: labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra ini- quitatem fatur.

4 Non est, qui invocet iustitiam, neque est, qui iudicet verè: sed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: * Conceperunt labo- rem, & pepererunt iniquitatem.

5 Ora aspidium ruperunt, & telas aranea- texerunt: qui comederit de ovis eorum, morietur: & quod confortum est, erumpet in regulum.

6 Telæ eorum non erunt in vestimento, neque operientur operibus suis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.

7 * Pedes eorum ad malum currunt, & fe- ficiant, ut effundant sanguinem innocentem cogitationes eorum cogitationes inutiles: vilitas, & contritio in visceribus eorum.

8 Viam pacis nescierunt, & non est iudi- cium in gressibus eorum, semitæ eorum in- curvatæ sunt eis: omnis, qui calcet in eis, ignorat pacem.

9 Propter hoc elongatum est iudicium à nobis, & non apprehendet nos iustitia: expectavimus lucem, & ecce tenebræ; splendo- rem, & in tenebris ambulavimus.

10 Palpavimus sicut cæci parietem, & qua- si absque oculis atrectavimus, impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui.

11 Rugiemus quasi ursi omnes, & quasi columbæ mediantes genemus, expectavi- mus iudicium, & non est salutem, & elonga- ta est à nobis.

12 Multiplicatæ sunt enim iniquitates nos- træ coram te, & peccata nostra responde- runt nobis, quia scelera nostra nobiscum, & iniquitates nostras cognovimus.

13 Peccare, & mentiri contra Dominum: & averfi sumus, ne iremur post tergum Dei nostri, ut loqueremur calumniam, & trans- gressionem concepimus, & locuti sumus de corde verba mendacii.

14 Et conversum est retrorsum iudicium, & iustitia longè stetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.

15 Et facta est veritas in oblivionem: &

qui recessit à malo, prædæ patuit: & vidit Do- minus, & malum apparuit in oculis ejus, quia non est iudicium.

16 Et vidit, quia non est vir: & aporiatus est, quia non est, qui occurrat: & salvavit sibi brachium suum, & iustitia ejus ipsa confir- mavit eum.

17 * Indutus est iustitia ut lorica, & galea salutis in capite ejus: indutus est vestimentis ultionis, & operus est quasi pallio zeli.

18 Sicut ad vindictam, quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, & vicissitu- dinem inimicis suis: in suis vicem reddet.

19 Et timebunt, qui ab Occidente, nomen Domini: & qui ab ortu solis, gloriam ejus: cum venerit, quasi fluvius violentus, quem spiritus Domini cogit.

20 * Et venerit Sion redemptor, & eis, qui reserunt ab iniquitate in Jacob, dicit Domi- nus.

21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Do- minus: Spiritus meus, qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, & de ore femi- nis, seminis tui, dicit Dominus, a modo, & us- que in sempiternum.

CAPUT LX.

Ecclesia ad exultationem excitatur, quod in ea Domini gloria refulcat, ad quam eam ju- ra sunt plurimæ nationes, & quæ ad eam non venerint, peribunt: in qua pax, iustitia, & laus Dei inveniantur, ablata iniquitate: eritque Dominus et in lucem sempiternam, & gloriam.

1 **S**urge, illuminare, Jerusalem: quia veni- tum tuum, & gloria Domini super te orta est.

2 Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Do- minus, & gloria ejus in te videbitur.

3 Et ambulabunt Gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui.

4 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: fili- i tui de longè venient, & filia tuæ de latere surgent.

5 Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conversa fue- rit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi.

6 Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian, & Ephæ omnes de Saba ve- nient, aurum, & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes.

7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabajoth ministrabunt tibi: offeren- tur super placabili altari meo, & domum ma- jestatis meæ glorificabo.

8 Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & qua- si columbæ ad fenestras suas?

9 Me enim insulæ expectant, & naves ma- ris in principio, ut adducam filios tuos de longè; argentum eorum, & aurum eorum cum eis: nomini Domini Dei tui, & sancto Israel, qui glorificavit te.

10 Et ædificabunt filii peregrinorum mu- ros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi: in indignatione enim mea percussisti te: & in re- conciliatione mea miseratus sum tui.

D

Eph. 6. c. 17. Thess. 1. b. 8.

Rom. 11. d. 26.

A

Sup. 49. c. 13.

B

* Apoc. 21. 8-25.

11 * Et aperientur portae tuae jugiter : die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo Gentium, & reges earum adducantur.

12 Gens enim, & regnum, quod non fuerit tibi, peribit : & Gentes solitudine vastabuntur.

13 Gloria Libani ad te venit, & abies, & buxus, & pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meae; & locum pedum meorum glorificabo.

14 Et venient ad te curvi filii eorum, qui humiliaverunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi, & vocabunt te Civitatem Domini, Sion sancti Israel.

15 Pro eo quod fuisti derelicta, & odio habita, & non erat, qui per te transiret, ponam te in superbiam saeculorum, gaudium in generationem, & generationem.

16 Et fuges lac Gentium, & mamilla regum lactaberis : & scies, quia ego Dominus salvans te, & redemptor tuus fortis Jacob.

17 Pro aere afferam aurum, & pro ferro afferam argentum; & pro lignis aes, & pro lapidibus ferrum : & ponam visitationem tuam pacem, & praepositos tuos iustitiam.

18 Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas, & contritio in terminis tuis, & occupabit salus riuos tuos, & portas tuas laudatio.

19 * Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem, nec splendor luna illuminabit te : sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.

20 Non occidet ultra sol tuus, & luna tua non minuetur : quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & complebuntur dies luctus tui.

21 Populus autem tuus, omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis meae, opus manus meae ad glorificandum.

22 Minimus eris in mille, & parvulus in gentem fortissimam : ego Dominus in tempore ejus subito faciam istud.

CAPUT LXI.

Christi salvatoris officium, & humani generis reparationem pulchre explicat, praedicatione quoque ministrorum Christi gentes ad fidem convertendas : additur de consolatione credentium, & gloria ministrorum : Ecclesia letabunda suam felicitatem mire sibi gratulatur.

1 Spiritus Domini super me : eo quod unxerit Dominus me : ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & praedicarem captivis indulgentiam, & clausis aperitionem :

2 Ut praedicarem annum placibilem Domino, & diem ultionis Deo nostro : * ut consolarer omnes lugentes :

3 Ut ponerem iugantibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gladii pro lactu, pallium laudis pro spiritu mceroris : & vocabuntur in ea fortes iustitiae, plantatio Domini ad glorificandum.

4 * Et aedificabunt deserta a saeculo, & rui-

A Luc. 4. 18.

* Matt. 5. 4-5.

* Sup. 58. 12.

nas antiquas erigent, & instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem, & generationem.

5 Et stabunt alieni, & pascent pecora vestra : & filii peregrinorum, agricolae, & vinetores vestri erunt.

6 Vos autem Sacerdotes Domini vocabimini : Ministri Dei nostri, dicitur vobis : Fortitudinem Gentium comedetis, & in gloria earum superbiatis.

7 Pro confusione vestra duplici, & rure, laudabunt partem suam : propter hoc in terra sua duplici possidebunt, laetitia sempiterna erit eis.

8 Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto : & dabo opus eorum in veritate, & saecus perpetuum feriam eis.

9 Et fient in Gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum omnes, qui viderint eos, cognoscant illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.

10 Gaudens gaudebo in Domino, & exaltabit anima mea in Deo meo : quia induit me vestimentis salutis : & indumento iustitiae circumdedit me, quasi sponsam decoratam corona, & quasi sponsam ornatum monilibus suis.

11 Sicut enim terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat : sic Dominus Deus germinabit iustitiam, & laudem coram univertis Gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non cessat propter impios Christum annunciare, prophetans de Christi adventu, & conversione Gentium : de felicitate, gloria, & exaltatione Ecclesiae ex Dei gratuito beneficio erga ipsam : de praedicatoribus Ecclesiae, & Evangelio per orbem divulgando.

1 Propter Sion non tacebo, & propter Jerusalem non quiescam, donec egrediatur ut splendor iustus ejus, & salvator ejus ut lampas accendatur.

2 Et videbunt Gentes iustum tuum, & cuncti reges inclentur tuum : & vocabuntur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.

3 Et erit corona gloriae in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.

4 Non vocaberis ultra Derelicta, & terra tua non vocabitur amplius Desolata : sed vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in terra tua inhabitabitur.

5 Habitabit enim juvenis cum virgine, & habitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus.

6 Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes, tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiscimini Domini, ne taceatis.

7 Et ne detis silentium ei, donec stabilit, & donec ponat Jerusalem laudem in terra.

8 Juravit Dominus in dextera sua, & in brachio fortitudinis suae : Si dedero tibi cum tuum ultra cibum inimicis tuis : & si

D Sup. 57. 11.

2 Zach. 14. 10.

C

D

A

A

B

C

C

bibe-

biberint filii alieni vinum tuum, in quo laborasti.

9 Quia qui congregant illud, comedent, & laudabunt Dominum : & qui comportant illud, bibent in atriis sanctis meis.

10 Transite, transite per portas, * praeparate viam populo, planum facite iter, eligite lapides, & elevate signum ad Populos.

11 Ecce Dominus audium fecit in extremis terrae, * dicitur, filiae Sion : Ecce salvator tuus venit : ecce merces ejus cum eo, & opus ejus coram illo.

12 Et vocabunt eos, Populus sanctus, redempti a Domino. Tu autem vocaberis : Quasi civitas, & non Derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit se Dominus sanguine aspersum, dum solus viciisset hostes : Deus multa praestitit Israelitis beneficia, sed propter iniquitates suarum ab eo derelicti : propheta autem, misericordiam Domini memor, invocavit ipsius misericordiam super populum suum, quem a Deo desertum conquiritur.

1 Quis est iste, qui venit de Edom, tintis vestibus de Bosra ? iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis. Ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad salvandum.

2 * Quare ergo cor rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari ?

3 Torcular calcavi solus, & de Gentibus non est vir mecum : calcavi eos in furore meo, & conculeavi eos in ira mea : & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi.

4 * Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meae venit.

5 Circumspexi, & non erat auxiliator : quasi viri, & non fuit, qui adjuvaret : & salvavit mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi.

6 Et conculeavi populos in furore meo, & inebriavi eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutem eorum.

7 Misericordiam Domini recordabor, laudem Domini super omnibus, quae reddidit nobis Dominus, & super multitudinem bonorum domus Israel, quae largitus est eis secundum multitudinem misericordiarum suarum.

8 Et dixit : Verumtamen populus meus est, filii non negantes : & factus est eis salvator.

9 In omni tribulatione eorum non est tribulatus, & angelus faciei ejus salvavit eos : in dilectione sua, & in indulgentia sua ipse redemit eos, & portavit eos, & elevavit eos cunctis diebus saeculi.

10 Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt, & afflixerunt spiritum sancti ejus : & conversus est eis in inimicum, & ipse debellavit eos.

11 Et recordatus est dierum saeculi Moysi, & populi sui : * Ubi est, qui eluxit eos de mari cum pastoribus gregis sui ? ubi est, qui posuit in medio ejus spiritum sancti sui ?

12 Qui eduxit ad dexteram Moyses brachio majestatis suae, qui scidit aquas ante eos, ut faceret sibi nomen sempiternum :

13 Qui eduxit eos per abyssos, quasi equum in deserto non impingentem.

14 Quasi animal in campo descendens spiritus Domini ductor ejus fuit : sic adduxit populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriae.

15 * Attende de caelo, & vide de habitaculo sancto tuo, & gloriae tuae : ubi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum ? super me continuerunt se.

16 Tu enim pater noster, & Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos : tu, Domine, pater noster, redemptor noster, a saeculo nomen tuum.

17 Quare errare nos fecisti, Domine, de viis tuis : indurasti cor nostrum ne timeamus te ? convertere propter servos tuos, tribus hereditatis tuae.

18 Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum : hostes nostri conculeaverunt sanctificationem tuam.

19 Facti sumus quasi in principio, cum non dominaberis nostri, neque invocaretur nomen tuum super nos.

CAPUT LXIV.

Peit propheta, ut Deus nomen suum, & potentiam inimicis nota faciat : facta quoque mentione felicitatis, qua Deum expectantibus praeparata est : confletur, ac luget populi sui iniquitates, immunditias, & exilium, orans pro liberatione.

1 Utinam dirumperes caelos, & descenderes : a facie tua montes defluerent.

2 Sicut exultio ignis tabescerent, & aquae arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis : a facie tua gentes turbarentur.

3 Cum feceris mirabilia, non sustinebimus : descendisti, & a facie tua montes defluerunt.

4 A saeculo non audierunt, neque auribus perceperunt : oculus non vidit, Deus absque te, quae praeparasti expectantibus te.

5 Occuristi letanti, & facienti iustitiam : in viis tuis recordabuntur tui : ecce tu iratus es, & peccavimus : in ipsis fuimus semper, & salvabimur.

6 Et facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatae univertis iustitiae nostrae : & cecidimus quasi solum univertis, & iniquitates nostrae quasi ventus abtulerunt nos.

7 Non est, qui invocet nomen tuum ; qui confurgat, & teneat te : abscondisti faciem tuam a nobis, allististi nos in manu iniquitatis nostrae.

8 Et nunc, Domine, pater noster es tu, nos vero lutum : & factor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.

9 * Ne irascaris, Domine, satis, & ne ultra memineris iniquitatis nostrae : ecce respice, populus tuus omnes nos.

D Deut. 26. c. 15. Baruc. 2. c. 16.

A

B 1. Cor. 13. 9.

C

* Psal. 78. c. 8.

D 10 Civitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est, Jerusalem desolata est.
 11 Domus sanctificationis nostrae, & gloriae nostrae, ubi laudaverunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.
 12 Numquid super his continebis te, Domine, tacebis, & audivis nos vehementer?

CAPUT LXV.

Gentium conversio, & Judaeorum propter iniquitates suas, & idololatriam abiectio, servatur tamen paucis reliquiis ex ipsi: comminatio his, qui Dei legem abiecerunt, & prospera, ac nova omnia servis Dei nuntiatur: de quorum felicitate, & Dei erga ipsos benignitate multis agit propheta.

A **Q**uasi erunt me, qui ante non interrogabant, invenerunt, qui non quaesierunt me, dixi: Ecce ego: ecce ego ad Gentem, quae non invocabat nomen meum.

2 Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas.

3 Populus, qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper: qui immolant in hortis, & sacrificant super lateres:

4 Qui habitant in sepulchris, & in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem suillam, & ius profanum in vasis eorum.

5 Qui dicunt, Recede a me, non appropinquas mihi, quia immundus es? isti sumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.

6 Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam, & retribuam in sinum eorum.

7 Iniquitates vestras, & iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrificaverunt super montes, & super colles exploraverunt mihi, & remetiar opus eorum primum in sinu eorum.

8 Haec dicit Dominus: Quomodo si invenitur granum in botro, & dicatur: Ne distipes illud, quoniam benedictio est: sic faciam propter servos meos, ut non disperdam totum.

9 Et educam de Jacob semen, & de Juda possidentem montes meos: & hereditabunt eam electi mei, & servi mei habitabunt ibi.

10 Et erunt campes in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum, populo meo, qui requisierunt me.

11 Et vos, qui dereliquistis Dominum, qui oblitistis montem sanctum meum, qui ponitis Fortunae mensam, & libatis super eam.

12 Numerabo vos in gladio, & omnes in caede corructis: pro eo, quod vocavi, & non respondistis: locutus sum, & non audistis: & faciebatis malum in oculis meis, & quae nolui, elegistis.

13 Propter hoc haec dicit Dominus Deus: Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: ecce servi mei bibent, & vos sitietis.

14 Ecce servi mei latrabunt, & vos confundemini: Ecce servi mei laudabunt praexultatione cordis, & vos clamabitis praedolore cordis, & praetritione spiritus ululabitis.

15 Et dimittetis nomen vestrum in ju-

ramentum electis meis: & interficiet te Dominus Deus, & servos suos vocabit nomine alio.

16 In quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Deo amen: & qui jurat in terra, jurabit in Deo amen: quia oblivioni tradita sunt angustiae priores, & quia abscondita sunt ab oculis meis.

17 * Ecce enim ego creo caelos novos, & terram novam: & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor.

18 Sed gaudebitis, & exultabitis usque in sempiternum, in his, quae ego creo: quia ecce ego creo Jerusalem exultationem, & populum ejus gaudium.

19 Et exultabo in Jerusalem, & gaudebo in populo meo: & non audierit in contraria vox fletus, & vox clamoris.

20 Non erit ibi amplius infans dierum, & senex, qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit.

21 Et aedificabunt domos, & habitabunt: & plantabunt vineas, & comedent fructus earum.

22 Non aedificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius comedit: secundum enim dies ligni, erunt dies populi mei, & opera manuum eorum inveterabunt:

23 Electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum Domini est, & nepotes eorum cum eis.

24 * Eritque, antequam clament, ego exaudiam: adhuc illis loquentibus, ego audiam.

25 * Lupus, & agnus pascetur simul, Leo, & bos comedent palcas: & serpenti pulvis panis ejus: non nocebunt, neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

CAPUT LXVI.

Dominus caeli, & terra non templum respicit, quod Judaei pro loco quietis illi adificare volebant, sed spiritum humilitatum: reiticiuntur veteris legis sacrificia: Judaeorum adversus Christum, ipsiusque discipulorum perverbia puniendi ostenditur: de Christi natiuitate, & Ecclesiae fecunditate, cui ut omnes colerentur, exhortatur, ostendunt beneficia, quae a Domino recipiet, & quale futurum sit malorum iudicium, & quomodo per discipulorum Christi praedicationem Gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum, & bonorum.

1 Haec dicit Dominus: * Caelum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum, quae est ista Domus, quam aedificabitis mihi? & quis est iste locus quietis meae?

2 Omnia haec manus mea fecit, & facta sunt universa ista, dicit Dominus, ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos?

3 Qui immolat bovem, quasi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quasi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat:

qui recordatur thuris, quasi qui benedicit idolo. Haec omnia elegerunt in viis suis, & in abominationibus suis, anima eorum delectata est.

4 Unde & ego eligam illusiones eorum: & quae timebant, adducam eis: * Quia vocavi, & non erant, qui responderet: locutus sum, & non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, & quae nolui elegerunt.

5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres vestri odientes vos, & abiicientes propter nomen meum glorificetur Dominus, & videbimus in lactitia vestra: ipsi autem confundentur.

6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis.

7 Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit masculum.

8 Quis audivit umquam tale? & quis vidit huic simile? numquid parturiret terra in die una? aut parietur gens simul, quia parturivit, & peperit Sion filios suos?

9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

10 Latamini cum Jerusalem, & exultate in ea gaudio universi, qui lugetis super eam,

11 Ut fugatis, & repleamini ab ubere consolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus.

12 Quia haec dicit Dominus: Ecce ego desolabo super eam quasi fluvium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam Gentium: quam fugetis: ad ubera portabimini, & supergenua blandientur vobis.

13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Jerusalem consolaborimini.

14 Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt: & cognoscet manus Domini servis ejus, & indignabitur inimicis suis.

qui recordatur thuris, quasi qui benedicit idolo. Haec omnia elegerunt in viis suis, & in abominationibus suis, anima eorum delectata est.

4 Unde & ego eligam illusiones eorum: & quae timebant, adducam eis: * Quia vocavi, & non erant, qui responderet: locutus sum, & non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, & quae nolui elegerunt.

5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres vestri odientes vos, & abiicientes propter nomen meum glorificetur Dominus, & videbimus in lactitia vestra: ipsi autem confundentur.

6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis.

7 Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit masculum.

8 Quis audivit umquam tale? & quis vidit huic simile? numquid parturiret terra in die una? aut parietur gens simul, quia parturivit, & peperit Sion filios suos?

9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? si ego, qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

10 Latamini cum Jerusalem, & exultate in ea gaudio universi, qui lugetis super eam,

11 Ut fugatis, & repleamini ab ubere consolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus.

12 Quia haec dicit Dominus: Ecce ego desolabo super eam quasi fluvium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam Gentium: quam fugetis: ad ubera portabimini, & supergenua blandientur vobis.

13 Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Jerusalem consolaborimini.

14 Videbitis, & gaudebit cor vestrum, & ossa vestra quasi herba germinabunt: & cognoscet manus Domini servis ejus, & indignabitur inimicis suis.

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigae ejus: reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis:

16 Quia in igne Dominus iudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti a Domino,

17 Qui sanctificabuntur, & mundos se putabant in hortis post januam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam, & abominationem, & murem: simul confumentur, dicit Dominus.

18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum, venio, ut congregem cum omnibus gentibus, & linguis, & venient, & videbunt gloriam meam.

19 Et ponam in eis signum, & mittam ex eis, qui salvati fuerint, ad Gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes sagittam: in Italiam, & Graeciam, ad insulas longe ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus.

20 Et adducent omnes fratres vestros de cunctis Gentibus domum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem sanctum meum Jerusalem, dicit Dominus, quomodo si insistant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini.

21 Et assumam ex eis in sacerdotes, & levitas, dicit Dominus.

22 * Quia sicut caeli novi, & terra nova, quae ego facio stare coram me, dicit Dominus: sic stabit semen vestrum, & nomen vestrum.

23 Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro, ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

24 Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui praevaricati sunt in me: * vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt usque ad saturationem visionis omni carni,

PROPHETIA JEREMIÆ

CAPUT PRIMUM.

Jeremias in ventre matris sanctificatus, & tempore Josie regis Juda missus à Domino ad prophetandum, causatur pueritiam, sed doctus à Deo accipit robur invincibile, subeturque vaticinari destructionem Jerusalem sub nomine virgæ, & olivæ succense.

A **1** Verba Jeremiæ filii Helciae, de sacerdotibus, qui fuerunt in Anathoth, in Terra Benjamin.

2 Quod factum est verbum Domini ad eum in diebus Josie filii Amon regis Juda, in terdecimo anno regni ejus.

3 Et factum est in diebus Ioakim filii Josie regis Juda, usque ad consummationem undecim anni Sedecie filii Josie regis Juda, usque ad transmigrationem Jerusalem, in mente quinto.

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

B **5** Priusquam te formarem in utero, novi te: & antequam exires de vulva, sanctificavi te, & prophetam in Gentibus dedi te.

6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce nescio loqui, quia puer ego sum.

7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere: Puer sum: quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis: & universa, quæcumque mandavero tibi, loqueris.

8 Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego sum, ut eruiam te, dicit Dominus.

9 Et misit Dominus manum suam, & tetigit os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo:

C **10** Ecce constitui te hodie super Gentes, & super regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipas, & edifices, & plantes.

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Quid tu vides, Jeremia? Et dixi: Virgum vigilantem ego video.

12 Et dixit Dominus ad me: Bene vidisti:

quia vigilabo ego super verbo meo, ut faciam illud.

13 Et factum est verbum Domini secundo ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis.

14 Et dixit Dominus ad me: Ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terræ.

15 Quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum Aquilonis, ait Dominus: & venient, & ponent unumquique solum suum in introitu portarum Jerusalem, & super omnes muros ejus in circuitu, & super universas urbes Juda.

16 Et loquar judicia mea cum eis, super omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt me, & liberaverunt diis alienis, & adoraverunt opus manuum suarum.

17 Tu ergo accinge lumbos tuos, & surge, & loquere ad eos omnia, quæ ego præcipio tibi. Ne formides à facie eorum: nec enim timere te faciam vultum eorum.

18 * Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum arcum, super omnem terram, regionibus Juda, principibus ejus, & sacerdotibus, & populo terræ.

19 Et bellabant adversum te, & non prevalebunt: quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te.

CAPUT II.

Graviter expostulat Dominus cum filiis Israel, & Juda, potissimum cum pastoribus, ac prophetis, quod non respicientes accepta à Deo varia beneficia, eo, qui fons est aquæ vivæ, relicto, adoraverint idola, à quibus nihil boni expectare poterant: immo cum toti essent in idololatria, rapinis, & crudelitate, sese justificare nitentur, & propterea devotandos prædicat.

1 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Vade

2 Vade, & clama in auribus Jerusalem, dicens: Hæc dicit Dominus: Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam, & charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terra, quæ non seminatur.

3 Sanctus Israel Domino, primitiæ frugum ejus omnes, qui devorant eum, delinquent: mala venient super eos, dicit Dominus.

4 Audite verbum Domini domus Jacob, & omnes cognationes domus Israel:

5 Hæc dicit Dominus: * Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt?

6 Et non dixerunt: Ubi est Dominus, qui ascendere nos fecit de Terra Ægypti: qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem, & in viam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram, in qua non ambulavit vir, neque habitavit homo?

7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut comederetis fructum ejus, & optima illius: & ingressi contaminastis terram meam, & hereditatem meam possuistis in abominacionem.

8 Sacerdotes non dixerunt: Ubi est Dominus? & tenentes legem nescierunt me, & pastores prævaricati sunt in me: & prophetae prophetaverunt in Baal, & idola secuti sunt.

9 Propterea adhuc judicio contendam vobiscum, ait Dominus, & cum filiis vestris disceptabo.

10 Transite ad insulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer: & videte, si factum est huic quodmodi.

11 Si mutavit gens deos suos, & certè ipsi non sunt dii: populus verò meus mutavit gloriam suam in idolum.

12 Obstupescite, cæli, super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus.

13 Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & fuderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.

14 Numquid servus est Israel, aut vernaculus? quare ergo factus est in prædam?

15 Super eum rugierunt leones, & dederunt vocem suam, posuerunt terram ejus in solitudinem: civitates ejus exustæ sunt, & non est, qui habitet in eis.

16 Filii quoque Memphis, & Taphnes contempserunt te usque ad verticem.

17 Numquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam?

18 Et nunc, quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?

19 Arguet te malitia tua, & aversio tua increpabit te. Scito, & vide, quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus exercituum.

20 A saculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti: Non serviam: * In omni enim colle sublimi, & sub omni ligno

frondoso tu prosternebaris meretrix.

21 * Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum: quomodo ergo conversa es mihi in pravam vineam aliena?

22 Si laveris te nitro, & multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus Deus.

23 Quomodo dicis: Non sum polluta post Baalim non ambulavi? vide vias tuas in convalle, scito, quid feceris: cursor levis explicans vias suas.

24 Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: nullus avertet eam: omnes, qui quarunt eam, non deficient: in menstruis ejus invenient eam.

25 Prohibe pedem tuum à nuditate, & guttur tuum à siti. Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & post eos ambulabo.

26 Quomodo confunditur fur, quando deprehenditur, sic confusi sunt domus Israel, ipsi, & reges eorum, principes, & sacerdotes, & prophetae eorum,

27 Dicentes ligno: Pater meus es tu; & lapidi: Tu me genuisti: * verterunt ad me tergum, & non faciem, & in tempore afflictionis suæ dicent: Surge, & libera nos.

28 Ubi sunt dii tui, quos fecisti tibi? surgant, & liberent te in tempore afflictionis tuæ: * secundum numerum quippe civitatum tuarum erant dii tui, Juda.

29 Quid vultis mecum judicio contendere? omnes dereliquistis me, dicit Dominus.

30 Frustrà percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: devoravit gladius vester prophetas vestros, quasi leo vastator.

31 Generatio vestra. Videte verbum Domini: Numquid solitudo factus sum Israel, aut terra serotina? quare ergo dixit populus meus: Reversimus, non venimus ultra ad te?

32 Numquid obliviscetur virgo ornamentum suum, aut sponsa fasciæ pectoralis suæ? populus verò meus oblitus est mei diebus innumeris:

33 Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad quærendam directionem, quæ insuper & malitias tuas docuisti vias tuas.

34 Et in alutis inventus est sanguis animatum pauperum, & innocentum? non in fossis inveni eos, sed in omnibus, quæ supra memoravi.

35 Et dixisti: Absque peccato, & innocens ego sum: & propterea avertatur furor tuus à me. Ecce ego juro tibi: non contendam tecum, eo quod dixeris: Non peccavi.

36 Quam vilis facta es manibus, iterans vias tuas! & ab Ægypto confunderis, sicut confusa es ab Assur.

37 Nam & ab ista egredieris, & manus tuæ erunt super caput tuum: quoniam avertit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum in ea.

E
1. 1. 5. a.
2.
Mat. 27.
d. 33.

F

Inf. 32.
6. 33.

Inf. 11.
c. 23.

G

C A-

CAPUT III.

Deus incomparabili clementia populum suum ad se revocat ab idololatria, in qua Juda etiam Israel excelsit; promittens se assumpturum eos in filios, et veros pastores eis daturum, ut Jerusalem in pace colant Dominum: de futura gloria, et exaltatione Jerusalem, ac Gentium ad eam congregatione, et de populi penitentia.

1 **V**ulgò dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo, duxerit virum alterum: numquid revertetur ad eam? numquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? tu autem fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te.

2 **L**eva oculos tuos in directum, & vide ubi non prostrata sis: in viis sedebas, expellans eos, quasi latro in solitudine: & pollutisti terram in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis.

3 **Q**uam ob rem prohibita sunt stillæ pluviarum, & serotinus imber non fuit: sicut mulieris meretricis facta est tibi, noluit erubescere.

4 **E**rgo saltem amodò voca me: Pater meus, dux virginitatis meæ tu es:

5 **N**umquid irascaris in perpetuum, aut perseverabis in finem? Ecce locuta es, & fecisti mala, & potuisti.

6 **E**t dicit Dominus ad me in diebus Jostæ regis: * Numquid vidisti, quæ fecerit averfatrix Israel? abiit sibi met super omnem montem excelsum, & sub omni ligno frondoso, & fornicata est ibi.

7 **E**t dixi, cum fecisset hæc omnia: Ad me revertere: & non est reversa. Et vidit prævaricatrix soror ejus Juda,

8 **Q**uia pro eo, quod mæchata esset averfatrix Israel, dimisistem eam, & dedissem ei libellum repudii: & non timuit prævaricatrix Juda soror ejus, sed abiit, & fornicata est etiam ipsa.

9 **E**t facilitate fornicationis suæ contaminavit terram, & mæchata est cum lapide, & ligno.

10 **E**t in omnibus his non est reversa ad me prævaricatrix soror ejus Juda in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus.

11 **E**t dixit Dominus ad me: Justificavit animam suam averfatrix Israel, comparatione prævaricatricis Jude.

12 **V**ade, & clama sermones istos contra Aquilonem, & dices: Revertere averfatrix Israel, ait Dominus, & non avertam faciem meam à vobis: quia sanctus ego sum, dicit Dominus, & non irascar in perpetuum.

13 **V**erumtamen scito iniquitatem tuam, quia in Dominum Deum tuum prævaricata es: & dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso, & vocem meam non audisti, ait Dominus.

14 **C**onvertimini filii revertentes, dicit Dominus: quia ego vir vester: & assumam vos unum de civitate, & duos de cognatione, & introducam vos in Sion.

15 **E**t dabo vobis pastores juxta cor

meum, & pascent vos scientia, & doctrina. 16 **C**umque multiplicati fueritis, & creveritis in terra in diebus illis, ait Dominus: non dicent ultra: Arca testamenti Domini: neque ascendet super cor, neque recordabuntur illius: nec visitabitur, nec fiet ultra.

17 **I**n tempore illo vocabunt Jerusalem Solium Domini: & congregabuntur ad eam omnes Gentes in nomine Domini in Jerusalem, & non ambulabunt post pravitatem cordis sui pessimi.

18 **I**n diebus illis ibit domus Juda ad domum Israel, & venient simul de terra Aquilonis, ad terram quam dedi patribus vestris.

19 **E**go autem dixi: Quomodo ponam te in filios, & tribuam tibi terram desiderabilem hereditatem præclaram exercituum Gentium? Et dixi: Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis.

20 **S**ed quomodo si contempnit mulier amatorem suum, sic contempnit me domus Israel, dicit Dominus.

21 **V**ox in viis audita est, ploratus, & ululatus filiorum Israel: quoniam iniquam fecerunt viam suam, oblitii sunt Domini Dei sui.

22 **C**onvertimini filii revertentes, & sanabo averfiones vestras. Ecce nos venimus ad te: tu enim es Dominus Deus noster.

23 **V**erè mendaces erant colles, & multitudo montium: verè in Domino Deo nostro salus Israel.

24 **C**onfusio comedit laborem parvorum nostrorum ab adolescentia nostra, greges eorum, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum.

25 **D**ormiemus in confusione nostra, & operier nos ignominia nostra: quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos, & patres nostri, ab adolescentia nostra usque ad diem hanc: & non audivimus vocem Domini Dei nostri.

CAPUT IV.

Promittit Dominus veniam, si se veri convertiant, et corde circumcidant, comminatio gratia mala si in malis persistant: quapropter luget propheta videns terram devastandam, et in solitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat consummatio.

1 **R**evertetur Israel, ait Dominus, ad me, & convertetur: si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoveberis.

2 **E**t jurabis: Vivit Dominus in veritate, & in judicio, & in justitia: & benedicent eum Gentes, ipsumque laudabunt.

3 **H**æc enim dicit Dominus viro Juda, & Jerusalem: * Novate vobis novale, & nolite serere super spinas?

4 **C**ircumcidimini Domino, & auferete præputia cordium vestrorum, viri Juda, & habitatores Jerusalem: ne forte egrediar ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum.

5 **A**nnunciate in Juda, & in Jerusalem auditum facite: loquimini, & canite tuba in terra: clamate fortiter, & dicit

Con-

Congregamini, & ingrediamur civitates munitiones.

6 **L**evate signum in Sion. Confortamini, nolite stare, * quia malum ego adduco ab Aquilone, & contritionem magnam.

7 **A**scendit leo de cubili suo, & prædo Gentium se levavit: egressus est de loco suo, ut ponat terram tuam in solitudinem: civitates tuæ vastabuntur, remanentes absque habitatore.

8 **S**uper hoc accingite vos ciliciis, plangite, & ululate: quia non est averfa ira furoris Domini à nobis.

9 **E**rit in die illa, dicit Dominus: Peribit cor regis, & cor principum: & obstupescunt sacerdotes, & prophetae consternabuntur.

10 **E**t dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus, ergone decepisti populum istum, & Jerusalem, dicens: Pax erit vobis: & ecce pervenit gladius usque ad animam.

11 **I**n tempore illo dicitur populo huic, & Jerusalem: Ventus urens in viis, quæ sunt in deserto viæ filiae populi mei, non ad ventilandum, & purgandum.

12 **S**piritus plenus ex his veniet mihi: & nunc ego loquar judicia mea cum eis.

13 **E**cce quasi nubes ascendet, & quasi tempestas currus ejus: velociores aquilis equi illius: vobis, quoniam vastati sumus.

14 **L**ava à malitia cor tuum, Jerusalem, ut salva fias: usquequò morabuntur in te cogitationes innoxie?

15 **V**ox enim annunciantis à Dan, & notum facientis idolum de monte Ephraim.

16 **D**icite gentibus: Ecce auditum est in Jerusalem, custodes venire de terra longinqua, & dare super civitates Juda vocem suam.

17 **Q**uasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro: quia me ad iracundiam provocavit, dicit Dominus.

18 **V**ix tux, & cogitationes tuæ fecerant habitabilem malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum.

19 **V**entrem meum, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt in me: non tacebo, quoniam vocem buccinæ audivit anima mea, clamorem prælii.

20 **C**ontricio super contritionem vocata est, & vastata est omnis terra: repente vastata sunt tabernacula mea, subito pelles meæ.

21 **U**squequò videbo fugientem, audiam vocem buccinæ?

22 **Q**uia stultus populus meus me non cognovit: filii insipientes sunt, & vecordes: sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nescierunt.

23 **A**spexi terram, & ecce vacua erat, & nihil & caelos, & non erat lux in eis.

24 **V**idi montes, & ecce movebantur: & omnes colles conturbati sunt.

25 **I**nventus sum, & non erat homo: & omne volatile caeli recessit.

26 **A**spexi, & ecce Carmelus desertus: & omnes urbes ejus desitæ sunt à facie Domini, & à facie iræ furoris ejus.

27 **H**æc enim dicit Dominus: Deserta erit omnis terra, sed tamen consummationem non faciam.

28 **L**ugebit terra, & mœrebunt caeli desuper: eò quòd locutus sum, cogitavi, & non penituit me, nec averfusus sum ab eo.

29 **A** voce equitis, & mittentis sagittam, fugit omnis civitas: ingressi sunt ardua, & ascenderunt rupes: universæ urbes derelictæ sunt, & non habitat in eis homo.

30 **T**u autem vastata, quid facies? cum vestieris te coccino, cum ornata fueris in stili aureo, & pinxeris stibio oculos tuos, frustra componeris, contempserunt te amatores tui, animam tuam quaerent.

31 **V**ocem enim quasi parturientis audivi, angustias ut puerperæ: Vox filiae Sion intermorientis, expandentisque manus suas: vae mihi, quia defecit anima mea propter interfectos.

CAPUT V.

Dominus in Jerusalem querit virum justum, ut illi misereatur: sed tam plebs, quàm optimates in pravitatibus suis, et idololatria indurati sunt, et effusi, idèò comminatur eis vastationem ab extraneo populo, eò quòd cæci, et surdi facti sunt, non tamen usque ad consummationem.

1 **C**ircuite vias Jerusalem, & aspiciate, & considerate, & querite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem judicium, & quaerentem fidem: & propitius ero ei.

2 **Q**uòd si etiam, Vivit Dominus, dixerint: & hoc falsò jurabunt.

3 **D**omine, oculi tui respiciunt fidem: percussisti eos, & non doluerunt: attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam: induraverunt facies suas supra petram, & noluerunt reverti.

4 **E**go autem dixi: Forsitan pauperes sunt, & stulti, ignorantem viam Domini, judicium Dei sui.

5 **I**bo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognoverunt viam Domini, judicium Dei sui: & ecce magis hi simul confreguerunt jugum, ruperunt vincula.

6 **I**dcirco percussit eos leo de silva, lupus ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans super civitates eorum: omnis, qui egressus fuerit ex eis, capietur: quia multiplicatae sunt prævaricationes eorum, confortatae sunt averfiones eorum.

7 **S**uper quo propitius tibi esse potero? filii tui dereliquerunt me, & jurant in his, qui non sunt dii: saturavi eos, & merchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur.

8 **E**qui amatores, & emissarii facti sunt: * Unusquisque ad uxorem proximi sui hinciebat.

9 **N**umquid super his non visitabo, dicit Dominus? & in gente tali non ulciscetur anima mea?

10 **A**scendite muros ejus, & dissipate, consummationem autem nolite facere: auferete propagines ejus, quia non sunt Domini.

11 **P**rævaricatione enim prævaricata est in me domus Israel, & domus Juda, ait Dominus.

12 **N**egaverunt Dominum, & dixerunt: Non est ipse: neque veniet super nos malum: gladium

* Sup. a. d. ad.

* Sup. a. d. ad.

* F.zech. 21.10.11.

G

A

B

C

CAPUT VI.

gladium, & famem non videbimus. 13 Prophetæ fuerunt in ventum locuti, & responsum non fuit in eis: hæc ergo evenient illis.

14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti estis verbum istud: ecce ego do vobis verba mea in ore tuo in ignem, & populum istum in ligna, & vorabit eos.

15 Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus Israël, ait Dominus; gentem robustam, gentem antiquam, gentem, cujus ignorabis linguam, nec intelliges, quid loquatur.

16 Pharetra ejus quasi sepulchrum patens, universi fortes.

17 Et comedet segetes tuas, & panem tuum: devorabit filios tuos, & filias tuas: comedet gregem tuum, & armenta tua: comedet vineam tuam, & ficum tuam: & conteret urbes civitates tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio.

18 Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in consummationem.

19 * Quod si dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noster hæc omnia? dices ad eos: Sicut dereliquisti me, & servivisti deo alieno in terra vestra, sic servietis alienis in terra non vestra.

20 Annunciate hoc domui Jacob, & auditum facite in Juda, dicentes.

21 Audi, popule stulte, qui non habes cor: qui habentes oculos, non videtis; & aures, & non auditis.

22 Me ergo non timebitis, ait Dominus: & a facie mea non dolebitis; Qui posui arcam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit: & commovebuntur, & non poterunt: & intumescunt fluctus ejus, & non transibunt illud.

23 Populo autem huic factum est cor incredulum, & exasperans, receclerunt, & abierunt.

24 Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam temporaneam, & serotinam in tempore suo; plenitudinem annuæ messis custodientem nobis.

25 Iniquitates vestre declinaverunt hæc: & peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis: 26 Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros.

27 Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plene dolo: ideò magnificati sunt, & ditati.

28 Increpationes sunt, & impinguatæ: & præterierunt sermones meos pessime. * Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non dixerunt, & iudicium pauperum non judicaverunt.

29 Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut super gentem hujusmodi non ulciscetur anima mea?

30 Stupor, & mirabilia facta sunt in terra:

31 Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in novissimo ejus?

Predicitur calamitas, ac vastitas Jerusalem ab Assyriis, eò quòd contempserint legem Domini, nec audire voluerint increpationes: sed omnes, & potissimum primates, prophetæ, ac sacerdotes aversitæ, ac dolo studuerint: ideòque & ipsos, & eorum sacrificia Deus abiicit: subbet ergo Propheta eos lugere, quoniam purgari consuetorio non potuerunt.

1 **C**onfortamini, filii Benjamin, in medio Jerusalem, & in Thetna clangite bucina, & super Bethacarem levate vexillum: quia malum visum est ab Aquilone, & contritio magna.

2 Speciosæ, & delicatæ assimilavi filiam Sion.

3 Ad eam venient pastores, & greges eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet unusquisque eos, qui sub manu sua sunt.

4 Sanctificate super eam bellum: confugite, & ascendamus in meridie: vobis, quia declinavit dies, quia longiores facta sunt umbrae vespere.

5 Surgite, & ascendamus in nocte, & dissepemus domos ejus.

6 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cædite lignum ejus, & fundite circa Jerusalem aggerem: hæc est civitas visitationis, omnis calumnia in medio ejus.

7 Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam: iniquitas, & vastitas audietur in ea, coram me semper infirmitas, & plaga.

8 Rudite Jerusalem, ne forte recedat anima mea a te, ne forte ponam te desertam, terram inhabitabilem.

9 Hæc dicit Dominus exercituum: Usque ad racemum colligent, quasi in vinea reliquias Israël: convertite manum tuam, quasi vindemiator ad carrallum.

10 Cui loquar? & quem contestabor, ut audiat? ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt: ecce verbum Domini factum est eis in opprobrium, & non suscipient illud.

11 Idcirco furore Domini plenus sum, laboravi sustinens: effunde super parvulum foris, & super consilium juvenum simul: vit enim cum muliere capietur, senex cum pleno dierum.

12 Et transibunt domus eorum ad alteros, agri, & uxores pariter: quia extendam manum meam super habitantes terram, dicit Dominus.

13 * A minore quippe usque ad majorem omnes avaritiæ student: & a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum.

14 Et curabant contritionem filie populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax: & non erat pax.

15 Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quin potius confusione non sunt confusi, & cubescere nescierunt, quam ob rem cadent inter ruentes: in tempore visitationis sue corruet, dicit Dominus.

16 Hæc dicit Dominus: Stare super vias,

& videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulare in ea: * & invenietis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt: Non ambulabimus.

17 Et constitui super vos speculatores. Audite vocem tube. Et dixerunt: Non audiemus.

18 Ideò audite Gentes, & cognosce congregatio, quanta ego faciam eis.

19 Audi terra: Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum ejus: quia verba mea non audierunt, & legem meam projecerunt.

20 * Ut quid mihi thus de Saba afferitis, & calamum sua veotentem de terra longinqua? holocausta vestra non sunt accepta, & victimæ vestre hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo in populum istum ruinas, & ruent in eis patres, & filii simul, vicinus, & proximus peribunt.

21 Hæc dicit Dominus: Ecce populus veniet de Terra Aquilonis, & gens magna condirget a finibus terræ.

22 Sagittam, & scutum arripiet: crudelis est, & non miserebitur, vox ejus, quasi mare sonabit: & super equos ascendent, præparati quasi vir ad prælium, & adversum te, filia Sion.

23 Audivimus famam ejus, dissolutæ sunt manus nostræ: tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem.

24 Nolite exire ad agros, & in via ne ambuletis: quoniam gladius inimici, pavor in circuitu.

25 Filia populi mei accingere cilicio, & conspergere cinere: luctum unigeniti fac tibi, plandum amarum, quia repente veniet vastator super nos.

26 Probatores dedi te in populo meo robustum: & scies, & probabis viam eorum.

27 Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulentè, & sicut ferrum: universi corrupti sunt.

28 Defecit sufflatorium, in igne consumptum est plumbum, frustra conflavit confessor malitiæ enim eorum non sunt consumpti.

29 Argentum reprobum vocato eos, quia Dominus projecit illos.

CAPUT VII.

Quòd frustra confidant in templo, pessima perpetrantes, & prophetas audire nolentes, sicut & patres eorum: quapropter denunciatur templum abiiciendum, & terram Juda redigendam in solitudinem; nec profuturam orationem Jeremia pro illis, nec oblata ab eis sacrificia, propter excessa Topheh in valle filii Ennom, & multiplices ipsorum malitias.

1 **V**erbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens:

2 Sta in porta domus Domini, & prædica tibi verbum istud, & dic: Audite verbum Domini omnis Juda, qui ingredimini per portas has, ut adoretis Dominum.

3 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: * Bonas facite vias vestras, & studia vestra: & habitabo vobiscum in loco isto.

4 Nolite confidere in verbis mendacii, dicentes: Templum Domini, templum Domini est.

5 Quoniam si bene direxeritis vias vestras, & studia vestra: si feceritis iudicium inter virum, & proximum ejus,

6 Advenæ, & pupillo, & viduæ non feceritis calumniam, nec sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc, & post deos alienos non ambulaveritis in malum vobis impositis.

7 Habitabo vobiscum in loco isto, in terram quam dedi patribus vestris a sæculo, & usque in sæculum.

8 Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non proderunt vobis;

9 Furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, libare Baalim, & ire post deos alienos, quos ignoratis.

10 Et venistis, & stetistis coram me in domo hac, in qua invocatum est nomen meum, & dixistis: Liberati sumus, eò quòd fecerimus omnes abominationes istas.

11 * Numquid ergo spelunca latronum facta est domus ista, in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris? ego, ego sum: ego vidi, dicit Dominus.

12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit nomen meum a principio: & vidate, quæ fecerim ei propter malitiam populi mei Israël.

13 Et nunc, quia fecistis omnia opera hæc, dicit Dominus: & locutus sum ad vos manes confurgens, & loquens, & non audistis: * & vocavi vos, & non respondistis.

14 Faciam domui huic, in qua invocatum est nomen meum, & in qua vos habetis fiduciam; & loco, quem dedi vobis, & partibus vestris, sicut feci Silo.

15 Et proiciam vos a facie mea, sicut projeci omnes fratres vestros, universum semen Ephraim.

16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumes pro eis laudem, & orationem, & non obstitas mihi: quia non exaudiam te.

17 Nonne vides, quid isti faciunt in civitatibus Juda, & in plateis Jerusalem?

18 Filii colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspargunt adipem: ut faciant placentas reginæ celi, & libent diis alienis, & me ad iracundiam provocent.

19 Numquid me ad iracundiam provocant, dicit Dominus? nonne semetipsos in confusionem vultus sui?

20 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus, & indignatio mea constatur super locum istum, super viros, & super jumenta, & super lignum regionis, & super fruges terræ, & succendetur, & non extinguetur.

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israël: Holocausta vestra addite victimis vestris, & comedite carnes.

22 Quia non sum locutus, cum patribus vestris, & non præcepi eis, in die, quia eduxi eos de Terra Ægypti, de verbo holocaustomatam, & victimarum.

23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens: Audite vocem meam, & ero vobis Deus, & vos eritis mihi populus: & ambulare in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis.

D

E

F

G

A

E

E

E

E

E

E

E

A

F

B

G

C

D

A

E

E

E

B

* Matth.

21. b. 12.

Mar. 11.

c. 17.

Luc. 19. 46.

46.

* Prov. 11.

c. 24.

1. b. 12.

12.

* Reg. 4.

a. 2. b. 10.

* Infr. 11.

c. 14. b. 12.

D

E

24 Et

24 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed abierunt in voluntatibus, & in pravitate cordis sui mali: factique sunt retrorsum, & non in ante.

F

25 A die qua egressi sunt patres eorum de terra Aegypti, usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem consurgens diluculo, & mittens.

* Infr. 16. c. 12.

26 Et non audierunt me, nec inclinaverunt aurem suam: sed induraverunt cervicem suam: & pejus operati sunt, quam patres eorum.

27 Et loqueris ad eos omnia verba haec, & non audient te: & vocabis eos, & non respondebunt tibi.

28 Et dices ad eos: Haec est gens, quae non audivit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam: perit fides, & ablata est de ore eorum.

29 Tonde capillum tuum, & proice, & sume in directum planctum: quia projecit Dominus, & reliquit generationem furoris sui.

30 Quia fecerunt filii Juda malum in oculis meis, dicit Dominus. Posuerunt ostendicula sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam:

G

31 Et aedificaverunt excelsa Topheth, quae est in valle filii Ennon: ut incenderent filios suos, & filias suas igni: quae non praecipi, nec cogitavi in corde meo.

32 Ideo ecce dies venient, dicit Dominus, & non dicetur amplius Topheth, & Vallis filii Ennon: sed Vallis interfectionis: & sepelient in Topheth, eo quod non sit locus.

33 Et erit morticinum populi huius in cibos volucris caeli, & bestiarum terrae, & non erit, qui abigat.

* Ezech. 36. c. 15.

34 * Et quietere faciam de urbibus Juda, & de plateis Jerusalem, vocem gaudii, & vocem laetitiae, vocem sponsi, & vocem sponsae: in desolationem enim erit terra.

CAPUT VIII.

Quia tam reges, optimates, sacerdotes, ac prophetae, quam reliquus populus ad idololatriam conversi sunt, & non considerato Domini iudicio, omnes relicta veritate studuerunt avaritiae, ac idololatriae, & Dominum provocantes noluerunt respicere: & ideo ab hostibus crudelissimis affligentur.

A

1 In illo tempore, ait Dominus: Elicient ossa regum Juda, & ossa principum ejus, & ossa sacerdotum, & ossa prophetarum, & ossa eorum, qui habitaverunt Jerusalem, de sepulchris suis.

2 Et expandent ea ad solem, & lunam, & omnem militiam caeli, quae dilexerunt, & quibus servierunt, & post quae ambulaverunt, & quae quaesierunt, & adoraverunt: non colligentur, & non sepelientur: in sterquilinum super faciem terrae erunt.

3 Et eligent magis mortem, quam vitam omnes, qui residui fuerint de cognatione hac pessima in universis locis, quae derelicta sunt ad quae eieci eos, dicit Dominus exercituum.

4 Et dices ad eos: Haec dicit Dominus: Numquid, qui cadit, non resurget? & qui averfus est, non revertetur?

5 Quare ergo averfus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium, & noluerunt reverti.

6 Attendi, & auscultavi: nemo, quod bonum est, loquitur, nullus est, qui agat penitentiam super peccato suo, dicens: Quid feci? omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad praesulum.

7 Milvus in caelo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia, custodierunt tempus adventus sui: populus autem meus non cognovit iudicium Domini.

8 Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus, & lex Domini nobiscum est? verum mendacium operatus est stylus mendax scribarum.

9 Confusi sunt sapientes, perterriti, & capiti sunt: verbum enim Domini projecerunt, & sapientia nulla est in eis.

10 Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum haeredibus: quia a minimo usque ad maximum omnes avaritiam sequuntur: a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium.

11 Et sanabant contritionem filiae populi mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax, cum non esset pax.

12 Confusi sunt, quia abominationem fecerunt: quinimmo confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt: Idcirco cadent inter corruentes, in tempore visitationis suae corrucunt, dicit Dominus.

13 Congregans congregabo eos, ait Dominus: non est uva in vitibus, & non sunt ficus in ficulnea, folium defluxit: & dedi eis, quae praeitergressa sunt.

14 Quare sedemus? convenite, & ingrediamur civitatem munitam, & silicium ibi: quia Dominus Deus noster flere nos fecit, & potum dedit nobis aquam fellis: peccavimus enim Domino.

15 * Expectavimus pacem, & non erat bonum: tempus medellae, & ecce formido.

16 A Dan auditus est fremitus equorum ejus, a voce hinnituum pugnatorum ejus commota est omnis terra, & venerunt, & devoraverunt terram, & plenitudinem ejus, urbem, & habitatores ejus.

17 Quia ecce ego mittam vobis serpentes regulos, quibus non est incantatio: & mordebunt vos, ait Dominus.

18 Dolor meus super dolorem, in me cor meum moerens.

19 Ecce vox clamoris filiae populi mei de terra longinqua: Numquid Dominus non est in Sion, aut rex ejus non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis, & in vanitatibus alienis?

20 Transiit messis, finita est aestas, & nos salvati non sumus.

21 Super contritione filiae populi mei contritus sum, & contristatus, stupor obtinuit me.

22 Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi? quare igitur non est obducta cicatrix filiae populi mei?

C. A.

CAPUT IX.

Luget propheta interficiendos de Judaea: in nullo dicit esse fidendum, cum omnes dolere incendant: & quia Judaea vastanda est, vult omnes assumere luctum: in solo Deo, eiusque cognitione gloriam, qui puniet tam Gentiles, quam filios Israel in circumcisio corde.

1 Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & explorabo die, ac nocte interfectos filiae populi mei.

2 Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum, & derelinquam populum meum, & recedam ab eis? quia omnes adulteri sunt, coetus praevaricatorum.

3 Et extenderunt linguam suam, quasi arcum mendacii, & non veritatis: confortati sunt in terra, quia de malo ad malum egressi sunt, & menon cognoverunt, dicit Dominus.

4 Unusquisque se a proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet.

5 Et vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquentur: docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut iniqui egerent, laboraverunt.

6 Habitatio tua in medio doli: in dolo removerunt seire me, dicit Dominus.

7 Propterea haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego constabo, & probabo eos: quid enim aliud faciam a facie filiae populi mei?

8 * Sagitta vulnerans lingua eorum, dolium locuta est: in ore suo pacem cum amico suo loquitur, & occulte ponit ei insidias.

9 Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gente hujusmodi non ulciscerur anima mea?

10 Super montes assumam stercus, ac lamentum, & super speciosa deserti planctum: quoniam incensa sunt, & eo quod non sit vir pertransiens: & non audierunt vocem possidentis: a volvere caeli usque ad pecora transmigraverunt, & recesserunt.

11 Et dabo Jerusalem in acervos arenae, & cubilia draconum: & civitates Juda dabo in desolationem, eo quod non sit habitator.

12 Quis est vir sapiens, qui intelligat hoc, & ad quem verbum oris Domini fiat, ut annunciet istud, quare perierit terra, & exusta sit quasi desertum, eo quod non sit, qui pertranscat?

13 Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea.

14 Et abierunt post pravitate cordis sui, & post Baalim: quod didicerunt a patribus suis.

15 Idcirco haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: * Ecce ego cibabo populum istum absinthio, & potum dabo eis aquam fellis.

16 Et dispergam eos in Gentibus, quas non noverunt ipsi, & patres eorum: & mittam

post eos gladium, donec consumantur. 17 Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contemplamini, & vocate lamentatrices, & veniant: & ad eas, quae sapientes sunt, mittite, & properent:

18 Festinent, & assumant super nos lamentum: deducant oculos nostris lacrymas, & palpebrae nostrae defluant aquis.

19 Quia vox lamentationis audita est de Sion: Quomodo vastati sumus, & confusi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta sunt tabernacula nostra.

20 Audite ergo mulieres verbum Domini: & assumant aures vestrae sermonem oris ejus: & docere filias vestras lamentum, & unaquaeque proximam suam planctum.

21 Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, disperdere parvulos deforis, juvenes de plateis.

22 Loquere: Haec dicit Dominus: & cadet morticinum hominis, quasi stercus super faciem regionis, & quasi foenum post tergum merentis, & non est, qui colligat.

23 Haec dicit Dominus: * Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitiis suis:

24 Sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, scire, & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra: haec enim placent mihi, ait Dominus.

25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & visitabo super omnem, qui circumcisum habet praeputium.

26 Super Aegyptum, & super Juda, & super Edom, & super filios Ammon, & super Moab, & super omnes, qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto: quia omnes gentes habent praeputium, omnis autem domus Israel incircumcisi sunt corde.

CAPUT X.

Non est timenda caelestis constellatio, nec vanissima, ac imbecillia idololatria: sed Dominus, cui solus est Deus, creator, & gubernator omnium, qui visitabit peccatores terrae: & plangit suum malum Jerusalem, & cum hominibus non sit vias dirigere, urit Deum, ne eos, qui ipsum cognovissent, ad internecionem deleat, sed in hostes potius Judaeorum suum effundat furorem.

1 Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos, domus Israel.

2 Haec dicit Dominus: iuxta vias Gentium nolite discere: & a signis caeli nolite metuere, quae timentur Gentes:

3 Quia leges populorum vanae sunt: quia lignum de saltu praecidit opus manus artificis in ascia.

4 Argentum, & auro decoravit illud: clavus, & malleis compegit, ut non dissolvatur.

5 In similitudinem palmae fabricata sunt, & non loquentur: portata tollentur, quia necedere non valent, nolite ergo timere ea, quia nec male possunt facere, nec bene.

6 * Non est similis tui, Domine, magnum est tu, & magnum nomen tuum in fortitudine.

7 * Quis non timebit te, o rex Gentium? tuum est enim deus: inter cunctos sapientes

Gen-

CAPUT XI.

Gentium, & in universis regnis eorum nullus est similis tui.

B

8 Pariter insipientes, & fatui probantur: doctrina vanitatis eorum lignum est.

9 Argentum involutum de Tharis affertur, & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus ararii: hyacinthus, & purpura indumentum eorum, opus artificum universa hæc.

10 Dominus autem Deus verus est: ipse Deus vivens, & rex sempiternus, ab indignatione ejus commovebitur terra: & non sustinebunt Gentes comminationem ejus.

11 Sic ergo dicetis eis: Dii, qui cælos, & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his, quæ sub cælo sunt:

* Gen. 1. 1. Inf. 1. b. 15.

12 * Qui facit terram in fortitudine sua, præparat orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cælos.

* Ps. 134. b. 7. Inf. 1. b. 16.

13 Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo, & elevat nebulas ab extremis terræ: fulgura in pluviam facit, & educit ventum de thesauris suis.

14 Stultus factus est omnis homo à scientia, confusus est artifex omnis in sculptili: quoniam falsum est, quod conflat: & non est spiritus in eis.

15 Vana sunt, & opus risu dignum: in tempore visitationis suæ peribunt.

16 Non est his similis pars Jacob: qui enim formavit omnia, ipse est: & Israel virga hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.

17 Congrega de terra confusionem tuam, quæ habitas in obsidione.

18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longe proficiam habitatores terræ in hac vice: & tribulabo eos, ita ut inveniantur.

19 Væ mihi super contritione mea, pessima plaga mea. Ego autem dixi: Planè hæc infirmitas mea est, & portabo illam.

20 Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei diruppi sunt, filii mei exierunt à me, & non subsistunt: non est, qui extendat ultrà tentorium meum, & erigat pelles meas.

D

21 Quia stultè egerunt pastores, & Dominum non quaesierunt: propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est.

22 Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis: ut ponat civitates Juda solitudinem, & habitaculum draconum.

23 Scio, Domine, quia non est hominis via ejus: nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos.

* Psal. 62. 2.

24 * Corripe me, Domine, verumtamen in iudicio: & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me.

* Psal. 78. b. d.

25 * Effunde indignationem tuam super Gentes, quæ non cognoverunt te: & super provincias, quæ nomen tuum non invocaverunt: quia comederunt Jacob, & devoraverunt eum, & consumpsit illum, & decus ejus dissipaverunt.

Quia maledicitur, qui non audit, nec servat pactum Domini patribus datum, ideo præcipitur propheta, ut illud servandum Judæis prædicet: sed frustra, cum magis sequantur patrum suorum scelera, variamque idololatriam, idcirco inferet Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel iustorum oratio, neque quod prius à Deo dilecti fuerint: refert præva Judæorum studia de ipso ex terra delendo: sed perdetur, qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

1 Verbum, quod factum est à Domino ad Jeremiam, dicens:

2 Audite verba pacti hujus, & loquimini ad viros Juda, & habitatores Jerusalem,

3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Maledictus vir, qui non audierit verba pacti hujus,

4 Quod præcepi patribus vestris, in die, qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace ferrea, dicens: Audite vocem meam, & facite omnia, quæ præcipio vobis, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum:

5 Ut suscitarem juramentum, quod juravi patribus vestris, daturum me eis terram fluentem lacte, & melle, sicut est dies hæc. Et respondi, & dixi: Amen, Domine.

6 Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba hæc in civitatibus Juda, & foris Jerusalem, dicens: Audi te verba pacti hujus, & facite illa:

7 Quia contestans contestatus sum patres vestros, in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti, usque ad diem hanc: manè confurgens contestatus sum, & dixi: Audite vocem meam:

8 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam: sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali: & induxi super eos omnia verba pacti hujus, quod præcepi, ut facerent, & non fecerunt.

9 Et dixit Dominus ad me: Inventa est conjuratio in viris Juda, & in habitatoribus Jerusalem.

10 Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores, qui noluerunt audire verba mea: & hi ergo abierunt post deos alienos, ut servirent eis, irritum fecerunt domus Israel, & domus Juda pactum meum, quod pepigi cum patribus eorum.

11 Quam ob rem hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos mala, de quibus exire non poterunt: & clamabunt ad me, & non exaudiam eos.

12 Et ibunt civitates Juda, & habitatores Jerusalem, & clamabunt ad deos, quibus libant, & non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum.

13 * Secundum numerum enim civitatum tuarum, erant dii tui Juda: & secundum numerum viarum Jerusalem, posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim.

14 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumes pro eis laudem, & orationem: quia

non

non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum.

15 Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Numquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriosa es?

16 Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam, vocavit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ, grandis exarfit ignis in ea, & combusta sunt fruticæ ejus.

17 Et Dominus exercituum, qui plantavit te, locutus est super te malum, pro malis domus Israel, & domus Juda, quæ fecerunt sibi ad irritandum me, libantes Baalim.

18 Tu autem, Domine, demonstrasti mihi, & cognovi: tunc ostendisti mihi studia eorum.

19 Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam: & non cognovi, quia cogitaverunt super me consilia, dicentes: Mitemus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius.

20 * Tu autem, Domine Sabaoth, qui iudicis iuste, & probas renes, & corda, videam ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam.

21 Propterea hæc dicit Dominus ad viros Anathoth, qui quaerunt animam tuam, & dicunt: Non prophetabis in nomine Domini, & non morieris in manibus nostris.

22 Propterea hæc dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos: juvenes morientur in gladio, filii eorum, & filia eorum morientur in fame.

23 Et reliquæ non erunt ex eis: inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum prosperitatem, qui tamen parantur ad diem occisionis, siveque terra causa luctus: hereditas adversata est Domino suo, & pastores demoliti sunt vineam Domini, ideo traditur in dissipationem, eorum tamen visum miserebitur Dominus, vastatis ipsius inimicis.

1 Ulterius quidem tu es, Domine, si disputem tecum: verumtamen iusta loquar ad te: * Quare via impiorum prosperatur: benè est omnibus, qui pravificaverunt, & iniquè agunt?

2 Plantasti eos, & radicem miserunt: proficiunt, & faciunt fructum: propè es tu ori eorum, & longè à renibus eorum.

3 Et tu, Domine, nosti me, & probasti cor meum tecum: congrega eos quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis.

4 Uliquequò lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur, propter malitiam habitantium in ea? consumptum est animal, & volucres: quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra.

5 Si cum pedibus currens laborasti: quomodo contendere poteris cum equis? cum autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Jordanis?

6 Nam & fratres tui, & domus patris tui, etiam ipsi pugnaverunt adversum te, & clamaverunt post te plena voce: ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona.

B

7 Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manu inimicorum ejus.

8 Facta est mihi hereditas mea, quasi leo in silva: dedit contra me vocem, ideo odivi eam.

9 Numquid avis discolor hereditas mea mihi? numquid avis tinctæ per totum? venite, congregamini omnes bestia terræ, properate ad devorandum.

C

10 Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam: deleverunt portionem meam desiderabilem in deserto solitudinis.

11 Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me: desolatio ne desolata est omnis terra: quia nullus est, qui recogitet corde.

12 Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ, usque ad extremum ejus: non est pax universæ carni.

D

13 Seminaverunt triticum, & spinas mesuerunt, hereditatem acceperunt, & non eis proderit: confundemini à fructibus vestris propter iram furoris Domini.

14 Hæc dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pestiferos, qui tangunt hereditatem, quam distribui populo meo Israel: Ecce ego evellam eos de terra sua, & domum Juda evellam de medio eorum.

15 Et cum evulsero eos, converteret, & miseror eorum: & reducam eos, virum ad hereditatem suam, & virum in terram suam.

16 Et erit: si eruditi didicerint vias populi mei, ut jurent in nomine meo, Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum jurare in Baal, edificabuntur in medio populi mei.

17 Quod si non audierint: evellam gentem illam evulsionem, & perditionem, ait Dominus.

CAPUT XIII.

Sicut lumbare Jeremie abconditum in Euphrate computruit: sic Judæa primum Domino adherens, propter superbiam & idololatriam ab ipso abicitur, omneque dispergentur: revocantur tamen à Propheta, ut sua poenitentia devitent mala, alioquin Judæa auferetur propter suas iniquitates, qui ad poenitentiam nequit additio: inveteratam in malis consuetudinem: interponitur etiam Propheta commiseratio.

A

1 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & posside tibi lumbare lineum, & ponas illud super lumbos tuos, & in aquam non inires illud.

2 Et possedi lumbare juxta verbum Domini, & posui circa lumbos meos.

3 Et factus est sermo Domini ad me, secundo, dicens:

4 Tolle lumbare, quod possedisti, quod est circa lumbos tuos, & sicutens vade ad Euphratem, & absconde ibi illud in foramine petrae.

5 Et abii, & abscondi illud in Euphrate,

P p sicut

licet praeceperat mihi Dominus.
 6 Et factum est post dies plurimos, dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphratem: & tolle inde lumbare, quod praecepi tibi, ut absconderes illud ibi.
 7 Et abiit ad Euphratem, & fodi, & tuli lumbare de loco, ubi absconderam illud: & ecce computruerat lumbare, ita ut nulli usui aptum esset.
 8 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
 9 Haec dicit Dominus: Sic putrefecere faciem superbiam Juda, & superbiam Jerusalem multam:
 10 Populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in pravitate cordis sui: abici unque post deos alienos, ut servirent eis, & adorarent eos: & erunt sicut lumbare istud, quod nulli usui aptum est.
 11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem Dominum Israel, & omnem domum Juda, dicit Dominus: ut essent mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam: & non audierunt.
 12 Dices ergo ad eos sermonem istum: Haec dicit Dominus Deus Israel: Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus, quia omnis laguncula implebitur vino?
 13 Et dices ad eos: Haec dicit Dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terræ hujus, & reges, qui sedent de stirpe David super thronum ejus, & sacerdotes, & prophetas, & omnes habitatores Jerusalem, ebrietate:
 14 Et dispergam eos, virum à fratre suo, & patres, & filios pariter, ait Dominus: non parcam, & non concedam: neque miserebor, ut non disperdam eos.
 15 Audite, & auribus percipite. Nolite elevare, quia Dominus locutus est.
 16 Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebreat, & antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos: expectabitis lucem, & ponet eam in umbram mortis, & in caliginem.
 17 Quod si hoc non audieritis, in abscondito plorabit anima mea à facie superbiae: * plorans plorabit, & deducet oculus meus lacrymam, quia captus est grex Domini.
 18 Dic regi, & dominatrici: Humiliamini, sedete: quoniam descendit de capite vestro corona gloriae vestrae.
 19 Civitates Austri clausae sunt, & non est, qui aperiat: translata est omnis Juda transmigratione perfecta.
 20 Levate oculos vestros, & videte, qui venitis ab Aquilone: ubi est grex, qui datus est tibi, pecus inelytum tuum?
 21 Quid dices, cum visita verit te? tu enim docuisti eos adversum te, & erudisti in caput tuum: numquid non dolores apprehendent te, quasi mulierem parturientem?
 22 Quod si dixeris in corde tuo: Quare venerunt mihi haec? * Propter multitudinem iniquitatis tuae revelata sunt verecundiora tua, polluta sunt plantae tuae.

B

C

D

* Thren. 1. 2. 2.

* Infr. 10. c. 14.

23 Simutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.
 24 Et disseminabo eos, quasi stipulam, quae vento raptatur in deserto.
 25 Haec fors tua, & parque mensura tua à me, dicit Dominus, quia oblita es mei, & confisa es in mendacio.
 26 Unde & ego nudavi femora tua contra faciem tuam, & apparuit ignominia tua.
 27 Adulteria tua, & hinnitus tuus, scelus fornicationis tuae: super colles in agro vidi abominationes tuas. Vae tibi, Jerusalem, non mundaberis post me: usquequò adhuc?

CAPUT XIV.

Siccitas magna in terra Juda propter peccata populi, & orans propheta pro eius liberatione, & misericordia, prohibetur à Domino pro ipsis orare: nec suscipit Deus eorum jejunia, & victimas: propheta etiam illis securitatem promittens, und cum ipsis peribunt: luget Jeremias mortuorum gladio, & fame, populi que peccata confitentur orat pro misericordia.

1 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam de sermonibus siccitatis.
 2 Luxit Judaea, & porta ejus corruerunt, & obscuratae sunt in terra, & abierunt Jerusalem ascendit.
 3 Majores miserunt minores suos ad aquam: venerunt ad hauriendum, non invenerunt aquam, reportaverunt vasa sua vacua: confusi sunt, & a siliecti, & operuerunt capita sua.
 4 Propter terram vastitatem, quia non venit pluvia in terram, confusi sunt agricolae, operuerunt capita sua.
 5 Nam & cerva in agro peperit, & reliquit: quia non erat herba.
 6 Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones, defecerunt oculi eorum, quia non erat herba.
 7 Si iniquitates nostrae responderint nobis: Domine, fac propter nomen tuum, quoniam multae sunt averfiones nostrae, tibi peccavimus.
 8 Expectatio Israel, salvator ejus in tempore tribulationis: quare quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum?
 9 Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis, qui non potest salvere? tu autem in nobis es, Domine, & nomen tuum invocatum est super nos, ne derelinquas nos.
 10 Haec dicit Dominus populo huic, qui dilexit movere pedes suos, & non quieti, & Domino non placuit: Nunc recordabitur iniquitatum eorum, & visitabit peccata eorum.
 11 Et dixit Dominus ad me: * Noli orare pro populo isto in bonum.
 12 Cum jejunaverint, non exaudiam precibus eorum: & si obtulerint holocausta, & victimas, non suscipiam ea, quoniam gladio, & fame, & peste consumam eos.
 13 Et dixi, A a a, Domine Deus: Prophetas dicunt eis: * Non videbitis gladium, & famem

* Thren. 1. 2. 2.

B

A

Zach. 10. 2.

non

non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto.
 14 Et dixit Dominus ad me: * Falsò prophetae vaticinantur in nomine meo: non misi eos, & non praecepi eis, neque locutus sum ad eos: visionem mendacem, & divinationem, & fraudulentiam, & seductionem cordis sui prophetant vobis.
 15 Idecirco haec dicit Dominus de prophetis, qui prophetant in nomine meo, quos ego non misi, dicentes: Gladius, & fames non erit in terra hac: In gladio, & fame confumentur prophetae illi.
 16 Et populi, quibus prophetant, erunt projecti in visis Jerusalem prae fame, & gladio, & non erit, qui sepeliat eos ipsi, & uxores eorum, filii, & filiae eorum: & effundam super eos malum suum.
 17 Et dices ad eos verbum istud: * Deducant oculi mei lacrymam per noctem, & diem, & non taceant: quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer.
 18 Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio, & si introiero in civitatem, ecce attentati fame. Propheta quoque, & sacerdos abierunt in terram, quam ignorabant.
 19 Numquid proiciens abieci illi Judam? aut Sion abominata est anima tua? quare exegit percussisti nos, ita ut nulla sit sanitas: * expellavimus pacem, & non est bonum, & temporis curationis, & ecce turbatio.
 20 Cognovimus, Domine, impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi.
 21 Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, neque facias nobis contumeliam solii gloriae tuae: recordare, ne irritum facias factus tuum nobiscum.
 22 Numquid sunt in sculpilibus Gentium qui plantant aeli possunt dare imbres? nonne tu es Dominus Deus noster, quem expectavimus? tu enim fecisti omnia haec.
 C A P U T X V.
Nec Moysi, nec Samuelis precibus stentendam se dicit Dominus, quin populum Jerusalem iradat pesti, gladio, fami, & captivitate, quia castigatus non est emendatus: conquiretur propheta, quod fuerit occasio discordiae, rursusque, quod annuncians verbum Dei passus sit opprobrium, cui Dominus promittit auxilium cum vastatione Judaeorum: promittit praetered & robur, & liberationem, ac misericordiam illis, qui ad ipsum se convertent.
 1 ET dixit Dominus ad me: Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: eiice illos à facie mea, & egrediantur.
 2 Quod si dixerint ad te: Quò egrediemur, dices ad eos: Haec dicit Dominus: * Qui ad mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui ad captivitatem, ad captivitatem.
 3 Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus: Gladium ad occisionem, & canes ad lacerandum, & volatilia caeli, & be-

stias terrae ad devorandum, & dissipandum.
 4 Et dabo eos in fervorem universis regnis terrae: * propter Manasien filium Ezechiae regis Juda, super omnibus, quae fecit in Jerusalem.
 5 Quis enim miserebitur tui, Jerusalem? aut quis contristabitur pro te? aut quis ibit ad rogandum pro pace tua?
 6 Tu reliquisti me, dicit Dominus, retrorsum abiisti: & extendam manum meam super te, & interficiam te: laboravi rogans.
 7 Et dispergam eos ventilabro in portis terrae: interfeci, & disperdidi populum meum: & tamen à visis suis non sunt reversi.
 8 Multiplicatae sunt mihi viduae ejus super arenam maris: induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie: misi super civitates repente terrorem.
 9 * Infirmata est, quae peperit septem, defecit anima ejus: * occidit ei sol, cum adhuc esset dies: confusa est, & erubuit; & residuos ejus in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Dominus.
 10 Vae mihi, mater mea: quare genuisti me, virum rixae, virum discordiae in universa terra? non sceneravi, nec sceneravi mihi ququam: omnes maledicunt mihi.
 11 Dicit Dominus: Si non reliquisti me in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis, & in tempore tribulationis adversus inimicum.
 12 Numquid foederabitur ferrum ferro ab Aquilone, & a? *
 13 Divitias tuas, & thesauros tuos in directionem dabo gratis, & in omnibus peccatis tuis, & in omnibus terminis tuis.
 14 Et adducam inimicos tuos de terra, quam nescis: quia ignis succensus est in furore meo, super vos ardebit.
 15 Tu scis, Domine, recordare mei, & visita me, & tuere me ab his, qui persequuntur me, noli in patientia tua suscipere mescito, quoniam sustinui propter te opprobrium.
 16 Inveni sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est mihi verbum tuum in gaudium, & in letitiam cordis mei: quoniam invocatum est nomen tuum super me, Domine Deus exercituum.
 17 * Non sedi in consilio ludentium, & gloriatum sum à facie manus tuae: solus sedebam, quoniam comminatione replesti me.
 18 * Quare factus est doler meus perperit, & plaga mea desperabilis renuit curari: facta est mihi, quasi mendacium aquarum infidelium.
 19 Propter hoc haec dicit Dominus: Si converterteris, convertam te, & ante faciem meam stabis: & si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris: convertetur ipsi ad te, & tu non converteris ad eos.
 20 Et dabo te populo huic in murum areum, fortem: & bellabunt adversum te, & non praevalerunt: quia ego tecum sum, ut salvem te, & eruum te, dicit Dominus.
 21 Et liberabo te de manu pessimorum, & redimam te de manu fortium.

* 4. Reg. 21. a. 2. b. 11.

* 1. Reg. 2. 5. Amos 8. 9.

C

D

* Psal. 1. 2. 1. 2. b. 4.

* Infr. 30. c. 15.

CAPUT XVI.

Prohibet Dominus, ne Propheta uxorem ducat, denuncians Judaeos vario mortis genere interituros, ita ut mortui non sepeliantur, nec plangentur a vivis propter idololatriam patrum, ac filiorum, & de-velictam legem Domini: sed postea per piscatores, ac venatores reducet eos Dominus in terram suam, in qua ipsi una cum Genibus constabuntur Domino peccata sua.

A **E**T factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Non accipies uxorem, & non erunt tibi filii, & filiae in loco isto.

3 Quia haec dicit Dominus super filios, & filias, qui generantur in loco isto, & super matres eorum, quae genuerunt eos: & super patres eorum, de quorum stirpe sunt nati in terra haec:

4 Mortibus aegrotationum morientur: non plangentur, & non sepelientur, in sterquilinum super faciem terrae erunt: & gladio, & fame consumentur, & erit cadaver eorum in escam volatilibus caeli, & bestiis terrae.

5 Haec enim dicit Dominus: Ne ingrediaris domum convivii, neque vadas ad plangendum, neque consolaberis eos: quia abstuli pacem meam a populo isto, dicit Dominus, misericordiam, & miserationes.

6 Et morientur grandes, & parvi in terra ista: non sepelientur, neque plangentur, & non se incident, neque calvitium fiet pro eis.

7 Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum super mortuo: & non dabunt eis potum calicis ad consolandum super patre suo, & matre.

8 Et domum convivii non ingrediaris, ut sedes cum eis, & comedas, & bibas.

9 Quia haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis vestris, & in diebus vestris, vocem gaudii: & vocem laetitiae, vocem sponsi, & vocem sponsae.

10 Et cum annunciaris populo huic omnia verba haec, & dixerint tibi: *Quare locutus est Dominus super nos omne malum grande istud? quae iniquitas nostra? & quod peccatum nostrum, quod peccavimus Domino Deo nostro?

C **I**Dices ad eos: Quia dereliquerunt me patres vestri, ait Dominus: & abierunt post deos alienos, & servierunt eis, & adoraverunt eos: & me dereliquerunt, & legem meam non custodierunt.

12 Sed & vos * pejus operati estis, quam patres vestri: ecce enim ambulat unusquisque post pravitatem cordis sui mali, ut me non audiat.

13 Et ceciam vos de terra hac, in terram, quam ignoratis vos, & patres vestri: & servietis ibi diis alienis die, ac nocte, qui non dabunt vobis requiem.

14 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicetur ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de Terra Aegypti.

15 Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de Terra Aquilonis, & de universis ter-

* Sup. 5. c. 19.

* Sup. 7. c. 26.

ris, ad quas ejeci eos: & reducam eos in terram suam, quam dedi patribus eorum.

16 Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos: & post haec mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cavernis petrarum.

17 Quia oculi mei super omnes vias eorum non sunt absconditae a facie mea, & non fuit occultata iniquitas eorum ab oculis meis.

18 Et reddam primum duplices iniquitates, & peccata eorum, quia contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum, & abominacionibus suis impleverunt haereditatem meam.

19 Domine, fortitudo mea, & robur meum, & refugium meum in die tribulationis: ad te Gentes venient ab extremis terrae, & dicent: Verè mendacium possederunt patres nostri, vanitatem, quae eis non profuit.

20 Numquid faciet sibi homo deos, & ipsi non sunt dii?

21 Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis manum meam, & virtutem meam, & scient, quia nomen mihi Dominus.

CAPUT XVII.

Judaei in peccato obstinati, & ob id vultu stant dicuntur: maledictus, qui confidit in homine, & benedictus, qui in Deo confidit: solus Deus servatur corda, & cuique reddit juxta viam suam: peius propheta a Deo, in quo spem habuit, liberavit, & inimicos confudit: praecipit Deus de observando sabbato, ut omnia fini ipsi serventem prospera, quae alioquin igne consumantur.

Peccatum Juda scriptum est stylo serreo in ungue adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum, & in cornibus ararum eorum.

2 Cui recordati fuerint filii eorum ararum suarum, & lucorum suorum, lignorumque frondentium, in montibus excelis,

3 Sacrificatis in agro: fortitudinem tuam, & omnes thesauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata in universis finibus tuis.

4 Et relinqueris sola ab haereditate tua, quam dedi tibi: & servire te faciam inimicis tuis in terra, quam ignoras: quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in aeternum ardebit.

5 Haec dicit Dominus: * Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & a Domino recedit cor ejus.

6 * Irit enim quasi myrica in deserto, & non videbit, cum venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto, in terra saluginis, & inhabitabili.

7 Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.

8 * Et erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: & non timebit, cum venerit aestus. Et erit folium ejus viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum.

CAPUT XVIII.

Exemplo figuli ostendit Dominus in manu sua esse domum Israel, ut juxta ipsorum merita eis faciat, etiamsi prius aliud e facturum dixerit: propter obstinatam Judaeorum malitiam denunciatur eis interitus: conpiratio Judaeorum contra Jeremiam, ipsius quoque ad Deum lamentatio, & penarum, quae inimicos sequentur, denunciatio.

Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, dicens:

2 Surge, & descende in domum figuli, & ibi audies verba mea.

3 Et descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam.

4 Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat de luto manibus suis: conversusque fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis ejus, ut faceret.

5 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

6 * Numquid sicut figulus iste, non potero vobis facere, domus Israel, ait Dominus? ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, domus Israel.

7 Repente loquar adversum gentem, & adversum regnum, * ut eradicem, & destruum, & disperdam illud.

8 Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum adversus eam: agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei.

9 Et subito loquar de gente, & de regno, ut addificem, & plantem illud.

10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: poenitentiam agam super bono, quod locutus sum, ut facerem ei.

11 Nunc ergo dic viro Juda, & habitatoribus Jerusalem, dicens: Haec dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem: * revertatur unusquisque a via sua mala, & dirigite vias vestras, & studia vestra.

12 Qui dixerunt: Desperavimus: post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus.

13 Ideo haec dicit Dominus: Interrogate Gentes: Quis audivit talia horribilia, quae fecit nimis virgo Israel?

14 Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli possunt aquae erumpentes frigidae, & defluentes?

15 Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes, & impingentes in viis suis: in semitis saeculi, ut ambularent per eas in itinere non trito:

16 * Ut fieret terra eorum in desolationem, & in sibilum sempiternum: omnis, qui praeterierit per eam, obstupescet, & movebit caput suum.

17 Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico: dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum.

18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus contra Jeremiam cogitationes: non enim peribit lex a sacerdote, neque consilium a

* Isa. 45. b. Rom. 9. c.

* Sup. 1. c. 10.

B

* 4. Reg. 17. c. 13. Inf. 25. a. 5. 15. c. 14. 10. 23. c. 9.

C

* Inf. 19. b. 7. 19. c. 13. 50. b. 13.

fapiente, nec fermo à propheta: venite, & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad universos sermones ejus.

19 Attende, Domine, ad me, & audi vocem adversariorum meorum.

D 20 Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? Recordare, quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis.

21 Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos in manus gladii; fiant uxores eorum absque liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte: juvenes eorum confodiantur gladio in prælio.

22 Audiatuor clamor de domibus eorum: adduces enim super eos latronem repente: quia foderunt foveam, ut caperent me, & laqueos absconderunt pedibus meis.

23 Tu autem, Domine, scis omne consilium eorum adversum me in mortem: ne propitius iniquitati eorum, & peccatum eorum à facie tua non deleatur: fiant corruentes in conspectu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

CAPUT XIX.

Jeremias per lagunculam terream, quam fregit, ostendit, populum Jerusalem, perdendum gladio, & fame in obsidione, in qua patres filios comediunt, propter multiplicem ipsorum idololatiam, & contemptum verbi Dei.

A Hæc dicit Dominus: Vade, & accipe lagunculam sicuti testeam à lenioribus populi, & à senioribus sacerdotum:

2 Et egredere ad valem filii Ennom, quæ est porta introitus porte scitilis: & prædicabis ad verba, quæ ego loquar ad te.

3 Et dices: Audite verbum Domini, reges Juda, & habitatores Jerusalem: hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus.

4 Eo quod dereliquerint me, & alienum fecerint locum istum: & libaverunt in eo diis alienis, quos nescierunt ipsi, & patres eorum, & reges Juda: & repleverunt locum istum sanguine innocentum.

B 5 Et edificaverunt excelsa Baalim, ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim: quæ non præcepi, nec locutus sum, nec ascenderunt in cor meum.

6 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & non vocabitur amplius locus iste Topheth, & Vallis filii Ennom, sed Vallis occisionis.

7 Et dissipabo consilium Juda, & Jerusalem in loco isto: & subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum, & in manu quærentium animas eorum: & dabo cadavera eorum, escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.

8 * Et ponam civitatem hanc in stuporem: & in sibilum: omnis, qui præterierit per eam, obstupescet, & sibilabit super universa plaga ejus.

4 Sup. 18. 7. 16. Infr. 49. c. 13. 5. b. 13.

9 Et cibabo eos carnis filiorum suorum, & carnis filiarum suarum: & unquique carnem amici sui comederit in obsidione, & in angustia, in qua concludent eos inimici eorum, & qui quærunt animas eorum.

10 Et conteres lagunculam in oculis virorum, qui ibunt tecum.

11 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum, & civitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest ultra instaurari: & in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum.

12 Sic faciam loco huic, ait Dominus, & habitatoribus ejus: & ponam civitatem istam sicut Topheth.

13 Et erunt domus Jerusalem, & domus regum Juda, sicut locus Topheth, immunde omnes domus, in quarum domatibus sacrificaverunt omni militia cæli, & libaverunt libamina diis alienis.

14 Venit autem Jeremias de Topheth, quod miserat eum Dominus ad prophetandum, & stetit in atrio domus Domini, & dixit ad omnem populum:

15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam super civitatem hanc, & super omnes urbes ejus universa mala, quæ locutus sum adversum eam: quoniam induraverunt cervicem suam, ut non audirent sermones meos.

CAPUT XX.

Percussus Jeremias mittitur à Phasur in nervum, & ab eodem eductus vaticinatur illi tamquam pseudopropheta, & omnibus amicis ejus, totique Judææ captivitatem Babyloniam: conqueritur se videri, & pati opprobrium, ac persecutionem ob verbum Domini, maledictique diei natiuitatis sue.

A ET audivit Phasur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Jeremiam prophetantem sermones istos.

2 Et percussit Phasur Jeremiam Prophetam, & misit eum in nervum, quod erat in porta Benjamin superiori, in domo Domini.

3 Cumque illuxisset in crastinum, eduxit Phasur Jeremiam de nervo, & dixit ad eum Jeremias: Non Phasur vocavit Dominus nomen tuum, sed pavorem undique.

4 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo te in pavorem te, & omnes amicos tuos: & corruent gladio inimicorum suorum, & oculi tui videbunt: & omnem Judam dabo in manum regis Babylonis: & traduct eos in Babylonem, & percutiet eos gladio.

5 Et dabo universam substantiam civitatis hujus, & omnem laborem ejus, omneque pretium, & cunctos thesauros regum Juda dabo in manu inimicorum meorum, & diripient eos, & tollent, & ducent in Babylonem.

6 Tu autem, Phasur, & omnes habitatores domus tuæ, ibitis in captivitatem: & in Babylonem venies, & ibi morieris: ibique sepe-

lieris

lieris tu, & omnes amici tui, quibus prophetaisti mendacium.

7 Seduxisti me, Domine, & seductus sum: fortior me fuisti, & invaluisti: factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me.

8 Quia jam olim loquor, vociferans iniquitatem, & vastitatem clamito: & factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & in derisum tota die.

9 Et dixi: Non recordabor ejus, neque loquar ultra in nomine illius: & factus est in corde meo quasi ignis exarsuans, claususque in osibus meis: & defeci, ferre non sustinens.

10 Audivi enim contumelias multorum, & terrorem in circuitu: Persequimini, & persequamur eum, ab omnibus viris, qui erant pacifici mei, & custodientes latus meum: si quo modo decipiatur, & prævaleamus adversus eum, & consequamur ultionem ex eo.

11 Dominus autem mecum est quasi bellator fortis: idcirco, qui persequuntur me, cadent, & infirmi erunt: confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod numquam delebitur.

12 Et tu, Domine exercituum, probator justus, qui vides renes, & cor: videam, quæ ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi causam meam.

13 Cantate Domino, laudate Dominum: quia liberavit animam pauperis de manu malorum.

14 * Maledicta dies, in qua natus sum: dies, in qua peperit me mater mea, non sit benedicta.

15 Maledictus vir, qui annuntiavit patri meo, dicens: Natus est tibi puer masculus: & quasi gaudium letificavit eum.

16 Sic homo ille, ut sunt civitates, quas subvertit Dominus, & non pavent eum: audiam clamorem manæ, & ululatum in tempore meridiano:

17 Qui non me interfecit à vulva, ut fieret mihi mater mea sepulchrum, & vulva ejus conceptus æternus.

18 Quare de vulva egressus sum, ut viderem laborem, & dolorem, & consumerentur in confusione dies mei?

CAPUT XXI.

Respondit Jeremias nunciis Sedecia regis super obsidione regis Nabuchodonosor, Judam vastandam peste, gladio, fame, & captivitate, soloque eorum victuros, qui transfugerint ad Chaldaeos: hortatur etiam, ut faciant iudicium, ne indignatio Domini penitus ipsos consumat.

A VERBUM, quod factum est ad Jeremiam à Domino, quando misit ad eum rex Sedecias Phasur filium Melchiae, & Sophoniam filium Maasæ sacerdotem, dicens:

2 Interroga pro nobis Dominum, quia Nabuchodonosor rex Babylonis præliatur adversum nos: si forte faciat Dominus nobiscum secundum omnia mirabilia sua, & recedat à nobis.

3 Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis Sedecia:

4 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ecce ego convertam vasa belli, quæ in manibus vestris sunt, & quibus vos pugnatistis adversum regem Babylonis, & Chaldaeos, qui obsident vos in circuitu murorum: & congregabo ea in medio civitatis hujus.

5 Et debellabo ego vos in manu extensa, & in brachio forti, & in furore, & in indignatione, & in ira grandi.

6 Et percutiam habitatores civitatis hujus, homines, & bestias pestilentia magna morientur.

7 Et post hæc ait Dominus: dabo Sedeciam regem Juda, & servos ejus, & populum ejus, & qui derelicti sunt in civitate hac à peste, & gladio, & fame, in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manu inimicorum eorum, & in manu quærentium animas eorum, & percutiet eos in ore gladii, & non flebunt, neque parceret, nec miserebitur.

8 Et ad populum hunc dices: Hæc dicit Dominus: Ecce ego do coram vobis viam vitæ: & viam mortis.

9 * Qui habitaverit in urbe hac, morietur gladio, & fame, & peste: qui autem egressus fuerit, & transigerit ad Chaldaeos, qui obsident vos, viveret, & erit cianima sua, quasi spoliolum.

10 Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum, & non in bonum, ait Dominus: in manu regis Babylonis dabitur, & exuret eam igni.

11 Et domui regis Juda: Audite verbum Domini,

12 Domus David, hæc dicit Dominus: * Judicate manè iudicium, & eruite vi oppressum de manu calumniantis: ne forte egrediat, ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat, propter malitiam studio um vestrorum.

13 Ecce ego ad te habitatricem vallis solidæ, atque campestris, ait Dominus: qui dicitis: Quis percutiet nos? & quis ingreditur domos nostras?

14 Et visitabo super vos juxta fructum superiorum vestrorum, dicit Dominus: & succendam ignem in saltu ejus: & devorabit omnia in circuitu ejus.

CAPUT XXII.

Hortatur regem Juda, & populum ejus, ut faciant iudicium, & justitiam, quo omnia prosperè ipsi succedant, alioqui erunt omnes in direptionem: quodque Sellum, sive Joakim filius Josia regis Juda non sit in Jerusalem reversurus: increpat eos, qui ex iniustitia edificam, promittentes sibi felicitatem patrum iustorum: vaticinatur adversus impium Joakim filium Josia, quod sepultura sit cariturus, & hujus filius impiissimus Jechonias cum matre ducendus in Babylonem, ibique moriturus.

A Hæc dicit Dominus: Descende in domum regis Juda, & loqueris ibi verbum hoc,

2 Et dices: Audi verbum Domini, rex Juda, qui sedes super solium David, tu, & ser-

* Sup. 21. d. 12.

B

C

* Deut. 29. d. 4. 3. Reg. 9. b. 8.

D

E

vitui, & populus tuus, qui ingredimini per portas istas.

3 Hæc dicit Dominus: * Facite iudicium, & iustitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris: & advenam, & pupillum, & viduam nolite contristare, neque opprimatis inique: & sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto.

4 Si enim facientes feceritis verbum istud: ingredietur per portas domus hujus, reges sedentes de genere David super thronum ejus, & ascendentes currus, & equos, ipsi, & servi, & populus eorum.

5 Quod si non audieritis verba hæc: in metipso juravi, dicit Dominus, quia in solitudine erit domus hæc.

6 Quia hæc dicit Dominus super domum regis Juda: Galaad tu mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem, urbes inhabitabiles.

7 Et sanctificabo super te, interficientem virum, & arma ejus: & succident electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem.

8 Et pertransibunt gentes multe per civitatem hanc: & dicit unusquisque proximo suo: * Quare fecit Dominus sic civitati huic grandi?

9 Et respondebunt: Eo quod dereliquerint pactum Domini Dei sui, & adoraverint deos alienos, & servierint eis.

10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum sicut: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis sue.

11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Josia regem Juda, qui regnavit pro Josia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur huc amplius.

12 Sed in loco, ad quem transuli eum, ibi morietur, & terram istam non videbit amplius.

13 Væ, qui ædificat domum suam in injustitia, & cœnacula sua non in iudicio: amicum suum opprimit frustra, & mercedem ejus non reddet ei.

14 Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula spatiosa: qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia cœdrina, pingitque sinopide.

15 Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus numquid non comedit, & bibit, & fecit iudicium, & iustitiam tunc cum bene erat ei?

16 Judicavit causam pauperis, & egeni in bonum suum: numquid non ideo, quia cognovit me, dicit Dominus?

17 Tui verò oculi, & cor ad avaritiam, & ad sanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad cursum mali operis.

18 Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim filium Josia regem Juda: Non plangent eum: Væ frater, & væ soror: non concrepabunt ei: Væ Domine, & væ inelyte.

19 Sepultura asini sepelietur, putrefactus, & procelus extra portas Jerusalem.

20 Ascende Libanum, & clama: & in Balaan da vocem tuam, & clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui.

21 Locutus sum ad te in abundantia tua, & dixisti: Non audiam: hæc est via tua ab adolescentia tua, quia non audisti vocem meam.

22 Omnes pastores tuos pascat ventus, & amatores tui in captivitatem ibunt: & tunc confundaris, & erubescas ab omni malitia tua.

23 Quæ sedes in Libano, & nidificas in cedris, quomodo congemuisti, cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis?

24 Vivo ego, dicit Dominus: quia si fuerit Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum.

25 Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu, quorum tu formidas faciem, & in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manu Chaldæorum.

26 Et mittam te, & matrem tuam, quæ genuit te, in terram alienam, in qua nationi estis, ibique moriemini.

27 Et in terram, ad quam ipsi levant animam suam, ut revertantur illuc, non revertentur.

28 Numquid vas fictile, atque contritum vir iste Jechonias? numquid vas absque omni voluptate? quare abiedi sunt ipse, & semen ejus, & projecti in terram, quam ignoraverunt?

29 Terra, terra, terra, audi sermonem Domini.

30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum, qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solium David, & potentiam habeat ultra in Juda.

CAPUT XXIII

Comminatur Dominus pastoribus, qui gregem dispergant, ac lacerant, promittens se reduciturum reliquias gregis ad locum suum, ac suscitaturum pastores, & germen David iustum, sub quo magna fruatur felicitate: vaticinatur quoque pseudoprophetae etrum opprobrium, qui populum decipiunt, & volentes, ut obliviscatur nominis Domini, & prophetant absque Dei voluntate, sermonem Domini onus appellantes.

1 **V**æ pastoribus, qui disperdunt, & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus.

2 Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores, qui pascut populum meum: Vos disperdistis gregem meum, & cecistis eos, & non visitastis eos: ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus.

3 Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas eieceram eos illuc: & convertam eos ad rura sua: & crescent, & multiplicabuntur.

4 Et * suscitabo super eos pastores, & pascent eos: non formidabunt ultra, & non paventur: & nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.

5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & suscitabo David germen iustum: & regnabit rex, & sapiens erit: & faciet iudicium, & iustitiam in terra.

6 In diebus illis salvabitur Juda, & * Israel habitabit confidenter: & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus iustus noster.

7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & nondicent ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de Terra Ægypti:

8 Sed: * Vivit Dominus, qui eduxit, & adduxit semen domus Israel de Terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas eieceram eos illuc: & habitabunt in terra sua.

9 Ad prophetas: Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus à vino à facie Domini, & à facie verborum sanctorum ejus.

10 Quia audieris repleta est terra, quia à facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti: factus est curfus eorum malus, & fortitudo eorum dissimilis.

11 Propeta namque, & sacerdos polluti sunt: & in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus.

12 Idcirco via eorum erit, quasi lubricum in tenebris, impellentur enim, & corruent in ea: afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus.

13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: prophcebant in Baal, & decipiebant populum meum Israel.

14 Et in prophetis Jerusalem vidi similitudinem adulterantium, & iter mendacii: & confortaverunt manus pessimorum, ut non converteretur unusquisque à malitia sua: facti sunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores ejus quasi Gomorrha.

15 Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: * Ecce ego cibabo eos absinthio, & porabo eos felle: à prophetis enim Jerusalem egressa est pollutio super omnem terram.

16 Hæc dicit Dominus exercituum: * Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini.

17 Dicunt his, qui blasphemant me: Locutus est Dominus: * Pax erit vobis: & omni, qui ambulat in pravitate cordis sui, dixerunt: Non veniet super vos malum.

18 Quis enim affuit in consilio Domini, & vidit, & audivit sermonem ejus? quis confideravit verbum illius, & audivit?

19 * Ecce turbo Dominicam indignationis egredietur, & tempestas erumpens super caput impiorum veniet.

20 Non revertetur furor Domini, usque dum faciat, & usque dum compleat cogitationem cordis sui: in novissimis diebus intelligetis consilium ejus.

21 * Non mittebam prophetas, & ipsi curbebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.

22 Si steterent in consilio meo, & nota fecissent verba mea populo meo, avertissem

utique eos à via sua mala, & à cogitationibus suis pessimis.

23 Putasne, Deus è vicino ego sum, dicit Dominus? & non Deus de longè?

24 Si occultabitur vir in absconditis: & ego non videbo eum, dicit Dominus? numquid non cœlum, & terram ego impleo, dicit Dominus?

25 Audivi, quæ dixerunt prophetae, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi.

26 Usquequid istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, & prophetantium seductiones cordis sui?

27 Qui volunt facere, ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum, quæ narrat unusquisque ad proximum suum: sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal.

28 Propeta, qui habet somnium, narret somnium: & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè: quid paleis ad triticum, dicit Dominus.

29 Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram?

30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea unusquisque à proximo suo.

31 Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui assument linguas suas, & ajunt: Dicit Dominus.

32 Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassissem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus.

33 Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propeta, aut sacerdos, dicens: Quod est onus Domini: dices ad eos: Vos estis onus: proiciam quippe vos, dicit Dominus.

34 Sit propeta, & sacerdos, & populus, qui dicit: Onus Domini: visitabo super virum illum, & super domum ejus.

35 Hæc dicetis unusquisque ad proximum, & ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? & quid locutus est Dominus?

36 Et onus Domini ultra non memorabitur: quia onus erit unicuique sermo suus: & pervertistis verba Dei viventis, Domini exercituum Dei nostri.

37 Hæc dices ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus? & quid locutus est Dominus?

38 Si autem onus Domini dixeritis: propter hoc hæc dicit Dominus: Quia dixistis sermonem istum: Onus Domini: & misi ad vos, dicens: Nolite dicere: Onus Domini: 39 Propterea ecce ego tollam vos portans, derelinquam vos, & civitatem, quam dedi vobis, & patribus vestris, à facie mea.

40 * Et dabo vos in opprobrium sempiternum, & in ignominiam æternam, quæ nunquam oblivione delebitur.

* Sup. 20. c. 11.

CAPUT XXIV.

Calathus bonarum ficuum designat captivos in Babylonia Judaeos, quos dicit Dominus se reduiturum in terram suam, qui toto corde ad ipsum revertentur: calathus autem malarum ficuum significat eos, qui manserunt in Hierosolymis, ac postea fugerant in Aegyptum, quos dicit se daturum in opprobrium, & maledictionem.

A O Stendit mihi Dominus: & ecce duo calathi pleni ficis, positi ante templum Domini, postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babyloniae Jechoniam filium Joakim regem Juda, & principes ejus, & fabrum, & includerem, de Jerusalem, & adduxit eos in Babylonem.

2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis: & calathus unus ficus habebat malas nimis, quae comedi non poterant; eo quod essent mala.

B 3 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bonas valde, & malas, malas valde, quae comedi non possunt, eo quod sint mala.

4 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

5 Haec dicit Dominus Deus Israel: Sicut ficus haec bona: sic cognoscam transmigrationem Juda, quam emisi de loco isto in Terram Chaldaeorum, in bonum.

C 6 Et ponam oculos meos super eos ad placandum, & reducam eos in terram hanc: & edificabo eos, & non destruiam: & plantabo eos, & non evellam.

* Sup. 7. c. 23. 7 Et dabo eis cor, ut sciant me, quia ego sum Dominus: & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum: quia revertentur ad me in toto corde suo.

* Infr. 31. f. 33. Infr. 29. d. 17. 8 * Et sicut ficus pessima, quae comedi non possunt, eo quod sint mala: haec dicit Dominus, sic dabo Sedeciam regem Juda, & principes ejus, & reliquos de Jerusalem, qui remanserunt in urbe hac, & qui habitant in terra Aegypti.

D 9 Et dabo eos in vexationem, afflictionemque omnibus regnis terrae: in opprobrium, & in parabolam, & in proverbium, & in maledictionem in universis locis, ad quae eieci eos.

10 Et mittam in eis gladium, & famem, & pestem: donec consumantur de terra, quam dedi eis, & patribus eorum.

CAPUT XXV.

Quia noluerunt audire Jeremiam, nec reliquos Prophetas adhortantes ad poenitentiam, praedixit excidium Hierosolymorum, & captivitatem septuaginta annorum, ac deinde perditionem regum, qui ipsos tenebant captivos: quapropter jubetur Jeremias vocitatibus Judae, ac ceteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque praenunciat pastoribus, ac optimatibus.

A V Eibum, quod factum est ad Jeremiam de omni populo Juda, in anno quarto Joakim filii Josiae regis Juda (ip-

se est annus primus Nabuchodonosor regis Babyloniae.)

2 Quod locutus est Jeremias propheta ad omnem populum Juda, & ad universos habitatores Jerusalem, dicens:

3 A tertio decimo anno Josiae filii Ammon regis Juda usque ad diem hanc: iste tertius, & vigesimus annus; factum est verbum Domini ad me, & locutus sum ad vos de nocte confurgens, & loquens: & non audistis.

4 Et misit Dominus ad vos omnes sermos suos prophetas, confurgens diluculo, mitensque: & non audistis, neque inclinastis aures vestras, ut audiretis.

5 Cum diceret: * Revertimini unusquisque ad via sua mala, & a pessimis cogitationibus vestris: & habitabitis in terra, quam dedit Dominus vobis, & patribus vestris, a saeculo, & usque in saeculum.

B 6 Et nolite ire post deos alienos, ut servietis eis, adoretisque eos: neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, & non affligam vos.

7 Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum, in malum vestrum.

8 Propterea haec dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea:

9 Ecce ego mittam, & adsumam universas cognationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabuchodonosor regem Babyloniae servum meum: & adducam eos super terram istam, & super habitatores ejus, & super omnes nationes, quae in circuitu illius sunt: & interficiam eos, & ponam eos in stuporem, & in sibilum, & in solitudines sempiternas.

C 10 Perdamque ex eis vocem gaudii, & vocem letitiae, vocem sponsi, & vocem sponsae, vocem molae, & lumen lucernae.

11 * Et erit universa terra haec in solitudinem, & in stuporem: & servient omnes gentes istae regi Babyloniae septuaginta annis.

12 Cumque impleti fuerint septuaginta anni, visitabo super regem Babyloniae, & super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum, & super terram Chaldaeorum: & ponam illam in solitudines sempiternas.

13 Et adducam super terram illam, omnia verba mea, quae locutus sum contra eam, omne, quod scriptum est in libro isto, quaecumque propheta ait Jeremias adversum omnes gentes:

14 Quia servierunt eis, cum essent gentes multae, & reges magni: reddam eis secundum opera eorum: & secundum facta manuum suarum.

D 15 Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume calicem vini furoris huius de manu mea: & propinabis de illo cunctis gentibus, ad quas ego mittam te.

16 Et bibent, & turbabuntur, & insipientia facie gladii, quem ego mittam inter eos.

17 Et accepi calicem de manu Domini, & propinavi cunctis gentibus, ad quas misit me Dominus.

18 Jerusalem, & civitatibus Juda, & regibus ejus, & principibus ejus: ut darem eos in

sol-

solitudinem, & in stuporem, & in sibilum, & in maledictionem, sicut est dies ista: 19 Pharaoni regi Aegypti, & servis ejus, & principibus ejus, & omni populo ejus.

20 Et universis generaliter: cunctis regibus terrae Assiris, & cunctis regibus terrae Philistin, & Aezalon, & Gaza, & Accaron, & reliquis Aezoti, 21 Et idumae, & Moab, & filiis Ammon.

22 Et cunctis regibus Tyri, & universis regibus Sidonis: & regibus terrae insularum, qui sunt trans mare:

23 Et Dedan, & Thema, & Buz, & universis, qui attonsi sunt in comam:

24 Et cunctis regibus Arabiae, & cunctis regibus Occidentis, qui habitant in deserto:

25 Et cunctis regibus Zambri, & cunctis regibus Elam, & cunctis regibus Medorum.

26 Cunctis quoque regibus Aquilonis de propere, & de longe, unicuique contra fratrem suum: & omnibus regis terrae, quae super faciem ejus sunt: & rex Sefach bibet post eos.

27 Et dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bibite, & inebriamini, & vomite: & cadite, neque surgatis a facie gladii, quem ego mittam inter vos.

28 Cumque noluerint accipere calicem de manu tua, ut bibant, dices ad eos: Haec dicit Dominus exercituum: Bibentes bibetis.

F 29 * Quia ecce in civitate, in qua invocatum est nomen meum, ego incipiam affligere, & vos quasi innocentes, & immunes eritis? non eritis immunes: gladium enim ego voco super omnes habitatores terrae, dicit Dominus exercituum.

C 30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba haec, & dices ad illos: * Dominus de excelso rugiet, & de habitaculo sancto suo dabit vocem suam: rugiens rugiet super decorem suum: ceulema quasi calcantium concinetur adversus omnes habitatores terrae:

31 Pervenit sonitus usque ad extrema terrae: quia iudicium Domino cum gentibus: iudicatur ipse cum omni carne, impios tradidit gladio, dicit Dominus.

32 Haec dicit Dominus exercituum: Ecce afflictio egredietur de gente in gentem: & turbo magnus egredietur a summitatibus terrae.

G 33 Et erunt interfecti Domini in die illa a summo terrae usque ad summum ejus: non plangentur, & non colligentur, neque sepehientur: in sterquilinum super faciem terrae iacobunt.

34 Ululate pastores, & clamate: & aspergite vos cinere optimates gregis: quia completi sunt dies vestri, ut interficiamini: & dissipationes vestrae, & cadetis quasi vasa pretiosa.

35 Et peribit fuga a pastoribus, & salvatio ab optimatibus gregis.

36 Vox clamoris pastorum, & ululatus optimatum gregis: quia vastavit Dominus pascua eorum.

37 Et conticuerunt arva pacis a facie irae furoris Domini,

38 Dereliquit quasi leo umbraculum suum, quia facta est terra eorum in desolationem a facie irae columbae: & a facie irae furoris Domini.

CAPUT XXVI.

Prophetas Jeremias excidium Hierosolymorum nisi respiciant, comprehenditur a sacerdotibus, & prophetis, sed liberatur per principes seniores, ne occidatur, prolati exemplis Michae, & Uriae prophetarum.

A I N principio regni Joakim filii Josiae regis Juda, factum est verbum istud a Domino, dicens:

2 Haec dicit Dominus: Sta in atrio domus Domini, & loqueris ad omnes civitates Juda, de quibus veniunt, ut adorent in domo Domini, universos sermones, quos ego mandavi tibi, ut loquaris ad eos: noli subtrahere verbum,

3 Si forte audiant, & convertantur unusquisque a via sua mala: & poeniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorum eorum.

B 4 Et dices ad eos: Haec dicit Dominus: Si non audieritis me, ut ambuletis in lege mea, quam dedi vobis.

5 Ut audiat sermones servorum meorum Prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte confurgens, & dirigens, & non audistis:

* 1. Reg. 10. a. 1. b. 6 * Dabo domum istam sicut Silo, & urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terrae.

7 Et audierunt sacerdotes, & prophetae, & omnis populus, Jeremiam loquentem verba haec in domo Domini.

C 8 Cumque compleisset Jeremias, loquens omnia, quae praegerat ei Dominus, ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt eum sacerdotes, & prophetae, & omnis populus dicens: Morte moriatur.

9 Quare prophetavit in nomine Domini, dicens: Sicut Silo erit domus haec: & urbs ista desolabitur, eo quod non sit habitator: Et congregatus est omnis populus adversus Jeremiam in domo Domini.

10 Et audierunt principes Juda verba haec, & ascenderunt de domo regis in domum Domini, & sederunt in introitu portae domus Domini novae.

11 Et locuti sunt sacerdotes, & prophetae ad principes, & ad omnem populum, dicentes: Iudicium mortis est viro huic, quia prophetavit adversus civitatem istam, sicut audistis auribus vestris.

D 12 Et ait Jeremias ad omnes principes, & ad universum populum dicens: * Dominus misit me, ut prophetarem ad domum istam, & ad civitatem hanc, omnia verba, quae audistis. *

* Sup. 23. c. 13. * Sup. 7. a. 31. 13 Nunc ergo bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri: & poenitebit Dominum mali, quod locutus est adversum vos.

14 Ego autem ecce in manibus vestris sum: facite mihi, quod bonum, & rectum est in oculis vestris:

E 15 Verumtamen scitote, & cognoscite quod si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis contra vosmetipsos, & contra civitatem istam, & habitatores ejus, in veritate enim misit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc.

16 Et dixerunt principes, & omnis populus, ad facci dotes, & ad prophetas: Non est viro huic iudicium mortis: quia in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos.

17 Surrexerunt ergo viri de senioribus terræ: & dixerunt ad omnem cæterum populi, loquentes:

18 Michæas de Morasthi fuit propheta in diebus Ezechie regis Juda, & ait ad omnem populum Juda, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum:

F * Sion quasi ager arabitur: & Jerusalem in acervum lapidum erit: & mons domus in excelsa silvarum.

19 Numquid morte condemnavit eum Ezechias rex Juda, & omnis Juda? numquid non timuerunt Dominum, & deprecati sunt faciem Domini: & pœnituit Dominum mali, quod locutus fuerat adversum eos? Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras.

20 Fuit quoque vir prophetans in nomine Domini, Urias filius Semei de Cariathiarim: & prophetauit adversus civitatem istam, & adversus terram hanc, iuxta omnia verba Jeremiae.

G 21 Et audivit rex Joakim, & omnes potentes, & principes ejus verba hæc: & quasi vitæ interfecit eum. Et audivit Urias, & timuit, fugitque, & ingressus est Ægyptum.

22 Et misit rex Joakim viros in Ægyptum Elmatham filium Achobor, & viros cum eo in Ægyptum.

23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto: & adduxerunt eum ad regem Joakim, & percussit eum gladio: & projecit cadaver ejus in sepulchris vulgi ignobilis.

24 Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit cum Jeremia: ut non traderetur in manus populi, & interficerent eum.

CAPUT XXVII.

Vinculis ad varios reges missis, dicit illos, si servire velint regi Babylonis, ejusque possent, permanuros in terra sua; alioqui perituros gladio, fame, & peste, invadens in pseudopphetas, qui aliud vaticinabantur, fallentes populum: prædicit etiam sacra vasa, quæ reliqua sunt transferenda in Babylonem; & tandem referenda Jerusalem.

A 1 In principio regni Joakim filii Josiæ regis Juda, factum est verbum istud ad Jeremiam à Domino: dicens:

2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vincula, & catenas: & pones eas in collo tuo.

3 Et mittes eas ad regem Edom, & ad regem Moab, & ad regem filiorum Ammon, & ad regem Tyri, & ad regem Sidonis; in manu nuntiorum, qui venerunt Jerusalem ad Sedeciam regem Juda.

4 Et præcipies eis, ut ad Dominos suos lo-

quantur: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Hæc dicitis ad dominos vestros: 5 Ego feci terram, & homines, & jumenta, quæ sunt super faciem terræ, in fortitudine mea magna, & in brachio meo extento: & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.

6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosor regis Babylonis servi mei: insuper & bestias agri dedi ei, ut serviant illi.

7 Et servient ei omnes gentes, & filio ejus, & filio filii ejus: donec veniat tempus terræ ejus, & ipsius: & servient ei gentes multæ, & reges magni.

8 Gens autem, & regnum, quod non servierit Nabuchodonosor regi Babylonis, & quicumque non curvaverit collum suum sub jugo regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in peste visitabo, super gentem istam, ait Dominus, donec consumam eos in manu ejus.

9 * Vos ergo nolite audire prophetas vestros, & divinos, & somniatores, & augures, & maleficos, qui dicunt vobis: Non servietis regi Babylonis.

10 Quia mendacium prophetant vobis: ut longe vos faciant de terra vestra, & eiciant vos, & percatis.

11 Porro gens, quæ subjecerit cervicem suam sub jugo regis Babylonis, & servierit ei: dimittam in terra sua, dicit Dominus: & colet eam, & habitabit in ea.

12 Et ad Sedeciam regem Juda locutus sum secundum omnia verba hæc, dicens: Subiicite colla vestra sub jugo regis Babylonis, & servite ei, & populo ejus, & vivetis.

13 Quare moriemini tu, & populus tuus gladio, & fame, & peste, sicut locutus est Dominus ad gentem, quæ servire noluerit regi Babylonis?

14 Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non servietis regi Babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis.

15 * Quia non misi eos, ait Dominus: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: ut eiciant vos, & percatis tam vos, quam prophetæ, qui vaticinantur vobis.

16 Et ad sacerdotes, & ad populum istum locutus sum, dicens: Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba prophetarum vestrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vasa Domini revertentur de Babylone nunc et: mendacium enim prophetant vobis.

17 Nolite ergo audire eos, sed servite regi Babylonis, ut vivatis; quare datur hæc civitas in solitudinem?

18 Et si prophetæ sunt, & est verbum Domini in eis: occurrant Domino exercituum, ut non veniant vasa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo regis Juda, & in Jerusalem, in Babylonem.

19 Quia hæc dicit Dominus exercituum * ad columnas, & ad mares, & ad bases, & ad reliqua vasorum, quæ remanserunt in civitate hæc:

20 Quæ non tulit Nabuchodonosor rex Babylonis, cum transferret Jechoniam filium Joakim regem Juda de Jerusalem in Ba-

bylonem, & omnes optimates Juda, & Jerusalem.

21 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad vasa, quæ derelicta sunt in domo Domini, & in domo regis Juda, & Jerusalem:

22 In Babylonem transferentur, & ibi erunt usque ad diem visitationis suæ, dicit Dominus, & afferri faciam ea, & restitui in loco isto.

CAPUT XXVIII.

Hanania pseudoppheta, ablatis de collo Jeremiae catenis, vaticinatur sacra vasa cum rege, & captivo populo post biennium reducenda: sed jubetur Jeremias contrarium vaticinari, & mortem illi denunciare, quæ iuxta verbum Jeremiae eodem anno secuta est.

E T factum est in anno illo, in principio regni Sedecie regis Juda, in anno quarto, in mense quinto, dixit ad me Hanania filius Azur propheta de Gaboon, in domo Domini, coram sacerdote tibus, & omni populo, dicens:

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Contrivi jugum regis Babylonis.

3 Adhuc duo anni dicemus, & ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domus Domini, quæ tulit Nabuchodonosor rex Babylonis de loco isto, & transtulit ea in Babylonem.

4 Et Jechoniam filium Joakim regem Juda, & omnem transmigratorem Juda, qui ingressi sunt in Babylonem, ego convertam ad locum istum, ait Dominus: conteram enim jugum regis Babylonis.

5 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam, in oculis sacerdotum, & in oculis omnis populi, qui stabat in domo Domini.

6 Et ait Jeremias propheta: Amen, sic faciat Dominus: suscitet Dominus verba tua, quæ prophetasti: ut referantur vasa in domum Domini, & omnis transigratio de Babylone ad locum istum.

7 Verumtamen audi verbum hoc, quod ego loquor in auribus tuis, & in auribus universi populi:

8 Prophetæ, qui fuerunt ante me, & ante te ab initio, & prophetaverunt super terras multas, & super regna magna, de prælio, & de afflictione, & de fame.

9 Prophetæ, qui vaticinatus est pacem: cum venisset verbum ejus, scietur propheta, quem misit Dominus in veritate.

10 Et tulit Hanania propheta catenam de collo Jeremiae prophetae, & confregit eam.

11 Et ait Hanania in conspectu omnis populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam jugum Nabuchodonosor regis Babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentium.

12 Et abiit Jeremias propheta in viam suam. Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, postquam confregit Hanania propheta catenam de collo Jeremiae prophetae, dicens:

13 Vade, & dices Hanania: Hæc dicit Do-

minus: Catenas ligneas contrivisti: & facies pro eis catenas ferreas.

14 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Jugum ferreum posui super collum cunctarum Gentium istarum, ut serviant Nabuchodonosor regi Babylonis, & servient ei: insuper & bestias terræ dedi ei:

15 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi, Hanania: Non misit te Dominus, & tu confidere fecisti populum istum in mendacio.

16 Ideirò hæc dicit Dominus: Ecce ego mittam te à facie terræ: hoc anno morieris: adversum enim Dominum locutus es.

17 Et mortuus est Hanania propheta in anno illo, mense septimo.

CAPUT XXIX.

Captivos Judæos vaticinatur septuaginta annis in Babylone permanuros, hortaturque, ut illic multiplicari studeant, & deinde reducuntur: eos vero, qui Jerusalem remanserunt, gladio, fame, & peste dicit consumendos: deinde mala vaticinatur adversus Achab, Sedeciam, & Semeiam pseudopphetas, seducentes populum transmigratorem.

E T hæc sunt verba libri, quem misit Jeremias propheta de Jerusalem ad reliquias seniorum transmigratorem, & ad sacerdotes, & ad prophetas, & ad omnem populum, quem traduxerat Nabuchodonosor de Jerusalem in Babylonem.

2 Postquam egressus est Jechonias rex, & domina, & eunuchi, & principes Juda, & Jerusalem, & faber, & inclusor de Jerusalem:

3 In manu Elafæ filii Saphan, & Gamariæ filii Helciae, quos misit Sedecias rex Juda ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Babylonem, dicens:

4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel omni transmigratorem, quam transtulisti de Jerusalem in Babylonem:

5 Adificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructum eorum.

6 Accipite uxores, & generate filios, & filias: & date filiis vestris uxores, & filias vestras date viris, & pariat filios, & filias: & multiplicamini ibi, & nolite esse pauci numero.

7 Et querite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci: & orate pro ea ad Dominum: quia in pace illius erit pax vobis.

8 Hæc enim dicit Dominus exercituum Deus Israel: * Non vos seducant prophetæ vestri, qui sunt in medio vestrum, & divini vestri: & ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniantis:

9 Quia falsò ipsi prophetant vobis in nomine meo: & non misi eos, dicit Dominus.

10 * Quia hæc dicit Dominus: Cum ceperint impleri in Babylone septuaginta anni, visitabo vos: & suscitabo super vos verbum meum bonum, & reducam vos ad locum istum.

11 Ego enim scio cogitationes, quas ego cogito super vos, ait Dominus, cogitationes pacis, & non afflictionis, ut dem vobis finem, & patientiam.

* Mich. 3. d. 12.

* Sup. 14. b. 13. 23. d. 14. f. 26. 27. c. 15.

* Sup. 25. c. 12. 2. Par. 36. d. 21. 1. Hid. 1. 21. Dan. 9. a. 2.

bylo-

12 Et invocabitis me: & ibitis: & orabitis me, & ego exaudiam vos.

13 Quæretis me, & invenietis: cum quæseritis me in toto corde vestro.

14 Et inveniar à vobis, ait Dominus: & reducam captivitatem vestram, & congregabo vos de universis gentibus, & de cunctis locis, ad quæ expuli vos, dicit Dominus: & reverti vos faciam de loco, ad quem transfigrare vos feci.

15 Quia dixistis, suscitavit nobis Dominus Prophetas in Babylone.

16 Quia hæc dicit Dominus ad regem, qui sedet super solium David, & ad omnem populum habitatorem urbis hujus, ad fratres vestros, qui non sunt egressi vobiscum in transfigrationem.

17 Hæc dicit Dominus exercituum: * Ecce mittam in eos gladium, & famem, & pestem: & ponam eos, quasi ficus malas, quæ comedi non possunt, eò quòd pessimæ sint.

18 Et persequar eos in gladio, & in fame, & in pestilentia: & dabo eos in vexationem universis regnis terræ: in maledictionem, & in stuporem: & in sibilum, & in opprobrium cunctis Gentibus, ad quas ego eieci eos:

19 Eò quòd non audierint verba mea, dicit Dominus: quæ misi ad eos per servos meos prophetas, de nocte confurgens, & mitens: & non audistis, dicit Dominus.

20 Vos ergo audite verbum Domini, omnis transfigratio, qua misi de Jerusalem in Babylone.

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel ad Achab filium Coliæ, & ad Sedeciam filium Maasæ, qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis: & percutiet eos in oculis vestris.

22 Et assumetur ex eis maledictio omni transfigrationi Juda, quæ est in Babylone, dicitur: Ponat te Dominus sicut Sedeciam, & sicut Achab, quos fixit rex Babylonis in igne:

23 Pro eò quòd fecerint stultitiam in Israel, & mœchari sunt in uxores amicorum suorum, & locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter, quod non mandavi eis: ego sum iudex, & testis, dicit Dominus.

24 Et ad Semejam Nehelamiten dices: 25 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Pro eò quòd misisti in nomine tuo liberos ad omnem populum, qui est in Jerusalem, & ad Sophoniam filium Maasæ sacerdotem, & ad universos sacerdotes, dicens: 26 Dominus dedit te sacerdotem pro Jojace sacerdote, ut sis dux in domo Domini super omnem virum arreptitum, & prophetantem, ut mittas eum in nervum, & in carcerem.

27 Et nunc quare non increpasti Jeremiam Anathothiten, qui prophetat vobis?

28 Quia super hoc misit in Babylone ad nos, dicens: Longum est: ædificate domos, & habitate: & plantate hortos, & comedite fructus eorum.

29 Legit ergo Sophonias sacerdos librum istum in auribus Jeremiæ Prophete.

* Sup. 44. dy. 10.

E

F

G

30 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

31 Mitte ad omnem transfigrationem, dicens: Hæc dicit Dominus ad Semejam Nehelamiten: Pro eò quòd prophetavit vobis Semejas, & ego non misi eum: & fecit vos confidere in mendacio.

32 Idcirco hæc dicit Dominus: Ecce ego visitabo super Semejam Nehelamiten, & super semen ejus: non erit ei vir sedens in medio populi hujus, & non videbit bonum, quod ego faciam populo meo, ait Dominus: quia prævaricationem locutus est adversus Dominum.

CAPUT XXX.

Vaticinatur Judæis, & filiis Israel reditum à gravi captivitate, in qua propter peccata sua detinebantur: & quòd post reditum servituri sint Domino, ac David regi, quem ille suscitabit eis in prosperitate, & securitate magna, devastatis ipsorum inimicis.

1 **H**Oc verbum, quod factum est ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Hæc dicit Dominus Deus Israel, dicens: Scribe tibi omnia verba, quæ locutus sum ad te, in libro.

3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus: & convertam conversionem populi mei Israel, & Juda, ait Dominus: & convertam eos ad terram, quam dedi patribus eorum: & possidebunt eam.

4 Et hæc verba, quæ locutus est Dominus ad Israel, & ad Judam.

5 Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem terroris audivimus: formido, & non est pax.

6 Interrogate, & videte si generat mactulus: quare ergo vidi omnis viri manum super lumbum suum, quasi parturientis, & conversæ sunt universæ facies in auriginem?

7 * Væ, quia magna dies illa, nec est similis ejus: tempusque tribulationis est Jacob, & erit ipso salvabitur.

8 Et erit in die illa, ait Dominus exercituum: conteram jugum ejus de collo tuo, & vincula ejus dirumpam, & non dominabuntur ei amplius alieni:

9 Sed servient Domino Deo suo, & David regi suo, quem suscitabo eis.

10 * Tu ergo, ne timeas, serve meus Jacob, ait Dominus, neque pavas Israel: quia ecce ego salvabo te de terra longinqua, & sementium de terra captivitatis eorum: & revertetur Jacob, & quiescet, & cunctis affluet bonis, & non erit, quem formidet:

11 Quoniam tecum ego sum, ait Dominus, ut salvem te: faciam enim consummationem in cunctis Gentibus, in quibus dispersi te: te autem non faciam in consummationem: sed castigabo te in judicio, ut non videaris tibi innoxius.

12 Quia hæc dicit Dominus: Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua.

13 Non est, qui judicet iudicium tuum ad alligandum: curationem utilitas non est tibi.

14 Omnes amatores tui obliti sunt tui: teque non quærent: * plaga enim inimici percussit te castigatione crudeli: propter

mult.

multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua.

15 Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus: propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter dura peccata tua feci hæc tibi.

16 Propterea omnes, qui comedunt te, devorabuntur: & universi hostes tui in captivitatem ducentur: & qui te vastant, vastabuntur, cunctosque prædatores tuos dabo in prædam.

17 Obducam enim cicatricem tibi, & à vulneribus tuis sanabo te, dicit Dominus. Quia ejectam vocaverunt te Sion: Hæc est, quæ non habebat requirentem.

18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego convertam conversionem tabernaculorum Jacob, & restis ejus miserabor, & ædificabor civitatem in excelso suo, & templum juxta ordinem suum fundabitur.

19 Et egredietur de eis laus, voxque ludentium: & multiplicabo eos, & non minuentur: & glorificabo eos, & non attenuabuntur.

20 Et erunt filii ejus sicut à principio, & carus ejus coram me permanebit: & visitabo adversum omnes, qui tribulant eum.

21 Et erit dux ejus ex eo: & princeps de medio ejus provecetur: & applicabo eum, & accedet ad me: quis enim iste est, qui applicet cor suum, ut appropinquet mihi, ait Dñs?

22 Et eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum:

23 Ecce turbo Domini, furor egrediens, procella ruens, in capite impiorum conquelescet.

24 Non avertet iram indignationis Dñs, donec faciat, & compleat cogitationem cordis sui: in novissimo dierum intelligetis ea.

CAPUT XXXI.

Dicit Dominus, serventurum populum Israel de captivitate, ut in affluentia bonorum serviat Domino: subter ergo Rachel non sere amplius filios suos: agnoscat Israel se merito castigatum, idèque penitentiam agit: de novitate, qua femina circumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducendum Israel: de nova acerba: de novo pacto, quod feriet Dominus cum domo Israel, nec abiciet unquam universum illius semen.

1 **I**n tempore illo, dicit Dominus: Ero Deus universis cognationibus Israel, & ipsi erunt mihi in populum.

2 Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in deserto populus, qui remanserat à gladio: vadet ad requiem suam Israel.

3 Longè Dominus apparuit mihi. Et in charitate perpetua dilexi te: idèo attraxi te, miserrans.

4 Rursumque ædificabo te, & ædificaberis, virgo Israel: adhuc ornaberis tympanis tuis, & egredieris in choro ludentium.

5 Adhuc plantabis vineas in montibus Samariæ: plantabunt plantantes, & donec tempus veniat non vindemiabunt:

6 Quia erit dies, in qua clamabunt custodes in monte Ephraim: * Surgite, & ascenda-

mus in Sion ad Dominum Deum nostrum.

7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in lætitia Jacob, & hinnite contra caput Gentium: perfonate, & canite, & dicit: Salva, Domine, populum tuum, reliquias Israel.

8 Ecce ego adducam eos de terra Aquilonis, & congregabo eos ab extremis terræ: inter quos erunt cæcus, & claudus, prægnans, & pariens simul, cæcus magnus revertentium huic.

9 In fletu venient, & in misericordia reducam eos: & adducam eos per torrentes aquarum in via recta, & non impingent in ea: quia factus sum Israeli pater, & Ephraim primogenitus meus est.

10 Audite verbum Domini, Gentes, & annunciate in insulis, quæ procul sunt, & dicit: Qui dispersit Israel, congregabit eum: & custodiet eum, sicut pastor gregem suum.

11 Redemit enim Dominus Jacob, & liberavit eum de manu potentioris.

12 Et venient, & laudabunt in monte Sion: & confluent ad bona Domini, super frumento, & vino, & oleo, & factu pecorum, & armentorum: critque anima eorum quasi hortus irriguus, & ultra non esurient.

13 Tunc lætabitur virgo in choro, juvenes, & senes simul: & convertam luctum eorum in gaudium: & consolabor eos, & latificabo à dolore suo.

14 Et inebriabor animam sacerdotum pinguedine: & populus meus bonis meis adimplebitur, ait Dominus.

15 Hæc dicit Dominus: * Vox in excelso audita est lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios suos, & nolentis consolari super eis, quia non sunt.

16 Hæc dicit Dominus: Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis: quia est merces operi tuo, ait Dominus: & revertentur de terra inimici.

17 Et est spes novissimis tuis, ait Dominus: & revertentur filii ad terminos suos.

18 Audiens audivi Ephraim transfigrantem: Castigasti me, & eruditus sum, quasi juvenculus indomitus: convert e me, & convertar: quia tu Dominus Deus meus.

19 Postquam enim convertisti me, egi penitentiam: & postquam ostendisti mihi, percussisti femur meum. Confusus sum, & erubui, quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.

20 Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus: quia ex quo locutus sum de eo, adhuc recordabor ejus. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum: miserans miserabor ejus, ait Dominus:

21 Statue tibi speculam, pone tibi amantudines: dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti: revertere, virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas.

22 Usquequò deliciis distolveris, filia vaga? quia creavit Dominus novum super terra: Femina circumdabit virum.

23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Adhuc dicit verbum istud in terra Juda, & in urbibus ejus, cum convertere pro captivitatem eorum: Benedicat tibi Dominus,

Mich. 4. 2.

B

C

* Mat. 2. d. 17.

D

E

minus,

CAPUT XXXII.

minus, pulchritudo iustitiae, mons sanctus: 24 Et habitabunt in eo Judas, & omnes civitates ejus simul, agricolae, & minantes greges.

25 Quia inebriavi animam lassam, & omnem animam esurientem saturavi.

26 Ideo quasi de somno suscitatus sum: & vidi, & somnus meus dulcis mihi.

27 Ecce dies veniunt, dicit dominus: & seminabo domum Israel, & domum Juda semine hominum, & semine jumentorum.

28 Et sicut vigilavi super eos, ut evellerem, & demolirer, & dissiparem, & disperderem, & affigerem: sic vigilabo super eos, ut aedificem, & plantem, ait Dominus.

* Hebr. 18. a. 2.

29 In diebus illis non dicent ultra: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.

F

* Hebr. 8. c. 8.

30 Sed unusquisque in iniquitate sua morietur: omnis homo, qui comederit uvam acerbam, obstupescunt dentes ejus.

31 * Ecce dies venient, dicit Dominus: & feriam domum Israel, & domum Juda foedus novum.

32 Non secundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum, in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de Terra Aegypti: pactum, quod irritum fecerunt, & ego dominatus sum eorum, dicit Dominus.

* Hebr. 10. c. 16.

33 Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: * Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

* Ag. 10. 8. 41.

34 Et non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: Cognitione Domini: omnes enim cognoscunt me a minimo eorum usque ad maximum, ait Dominus: * quia propitiabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius.

G

35 Haec dicit Dominus, qui dat solem in lumine diei, ordinem lunae, & stellarum in lumine noctis: qui turbat mare, & sonant fluctus ejus, Dominus exercituum nomen illi.

36 Si defecerint leges istae coram me, dicit Dominus: tunc & semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus.

37 Haec dicit Dominus: Si mensurari poterint caeli sursum, & investigari fundamenta terrae deorsum: & ego abiciam universum semen Israel, propter omnia, quae fecerunt, dicit Dominus.

38 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & aedificabitur civitas Domino, a turre Hananeel usque ad portam anguli.

39 Et exibat ultra norma mensurae in conspectu ejus super collem Gareb: & circumibit Goatha,

40 Et omnem vallem cadaverum, & cineris, & universam regionem mortis, usque ad torrentem Cedron, & usque ad angulum portae eorum Orientalis, Sanctum Domini: non evellatur, & non destruetur ultra in perpetuum.

Obsidente Nabuchodonosor Jerusalem, Jeremias in atrio carceris posuit agrum in Anathoth jussu Domini emi a suo patre, & jubeatque servari librum emptionis: refert coram Domino beneficia Israelitis praestita: Dominus dicit se traditurum civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatram, sed postea revocaturum ipsos in Jerusalem, ac percussurum cum eis novum foedus, ut sibi ex toto corde serviant.

Verbum, quod factum est ad Jeremiam a Domino, in anno decimo Sedeciae regis Juda: ipse est annus decimus octavus Nabuchodonosor.

Tunc exercitus regis Babylonis obsidebat Jerusalem: & Jeremias Propheta erat clausus in atrio carceris, qui erat in domo regis Juda.

Clauferat enim cum Sedeciae rex Juda, dicens: Quare vaticinaris, dicens: Haec dicit Dominus: Ecce ego dabo civitatem istam in manus regis Babylonis, & capiet eam.

Et Sedeciae rex Juda non effugiat de manu Chaldaeorum: sed tradetur in manus regis Babylonis: & loquetur eis cum ore illius, & oculi ejus oculos illius videbunt.

Et in Babylonem ducet Sedeciam: & ibi erit, donec visitem eum, ait Dominus, sicutem dimica veritatis adversum Chaldaeos, nihil prosperum habebitis.

Et dixit Jeremias: Factum est verbum Domini ad me, dicens:

Ecce Hanameel filius Sellum patruelis tui venit ad te, dicens: Emi tibi agrum meum, qui est in Anathoth: tibi enim competit ex propinquitate, ut emas.

Et venit ad me Hanameel filius patru mei secundum verbum Domini ad vestibulum carceris, & ait ad me: Posside agrum meum, qui est in Anathoth in terra Benjamin: quia tibi competit hereditas, & tu propinquus es, ut possideas. Intellexi autem, quod verbum Domini esset.

Et emi agrum ab Hanameel filio patru mei, qui est in Anathoth: & appendi ei argentum septem stateres, & decem argenteos.

Et scripsi in libro, & signavi, & adhibui testes: & appendi argentum in statera.

Et accepi librum possessionis signatum, & stipulationes, & rata, & signa forisfecis.

Et dedi librum possessionis Baruch filio Neri filii Maasiae, in oculis Hanameel patruelis mei, in oculis testium, qui scripti erant in libro emptionis, & in oculis omnium Judaeorum, qui sedebant in atrio carceris.

Et praecepi Baruch coram eis, dicens:

Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Sume libros istos, & librum emptionis hunc signatum, & librum hunc, qui apertus est: & pone illos in vase fictili, ut permanere possint diebus multis.

Haec enim dicit Dominus exercituum Deus Israel: Adhuc possidebuntur domus, & agri, & vineae in terra ista.

Et oravi ad Dominum, postquam tradi-

tradi-

tradiidi librum possessionis Baruch filio Neri, dicens:

Heu, heu, heu, Domine Deus: ecce tu fecisti caelum, & terram in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento: non erit tibi difficile omne verbum:

* Qui facis misericordiam in millibus, & reddis iniquitatem patrum in sinum filiorum meorum post eos: Fortissime, magne, & potens, Dominus exercituum nomen tibi.

Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu: cujus oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas, & secundum fructum ad inventionem ejus.

Qui posuisti signa, & portenta in Terra Aegypti usque ad diem hanc, & in Israel, & in hominibus, & fecisti tibi nomen, sicut est dies haec.

Et eduxisti populum tuum Israel de Terra Aegypti, in signis, & in portentis, & in manu robusta, & in brachio extento, & in terrore magno.

Et dedisti eis terram hanc, quam jurasti patribus eorum, ut dares eis terram fluentem lacte, & melle.

Et ingressi sunt, & possederunt eam: & non obedierunt voci tuae, & in lege tua non ambulaverunt: omnia, quae mandasti eis, ut facerent, non fecerunt: & evenerunt eis omnia mala haec.

Ecce munitiones extractae sunt adversum civitatem, ut capiatur: & urbs data est in manus Chaldaeorum, qui praeliantur adversum eam, a facie gladii, & famis, & pestilentiae: & quaecumque locutus es, acciderunt, ut tu ipse cernis.

Et tu dicis mihi, Domine Deus: Emi agrum argento, & adhibe testes: cum urbs data sit in manus Chaldaeorum?

Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

Ecce ego Dominus Deus universae carnis: numquid mihi difficile erit omne verbum?

Propterea haec dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem istam in manus Chaldaeorum, & in manu regis Babylonis, & capient eam.

Et venient Chaldaei praeliantes adversum urbem hanc, & succendent eam igni, & comburent eam, & domos, in quarum domibus sacrificabant Baal, & libabant diis alienis libamina ad irritandum me.

Erant enim filii Israel, & filii Juda, jugiter facientes malum in oculis meis ab adolescentia sua: filii Israel, qui usque nunc exacerbant me in opere manuum suarum, dicit Dominus.

Quia in furore, & in indignatione mea facta est mihi civitas haec, a die, qua aedificaverunt eam, usque ad diem istam, qua auferetur de conspectu meo.

Propter malitiam filiorum Israel, & filiorum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me provocantes, ipsi, & reges eorum, principes eorum, & sacerdotes eorum, & prophetae eorum, viri Juda, & habitatores Jerusalem.

Et verterunt ad me terga, & non facies: cum docerem eos diluculo, & erudirem, & nollent audire, ut acciperent disciplinam.

* 4. Reg. 21. 2. 4.

Et posuerunt idola sua in domo, in qua invocatum est nomen meum, ut polluerent eam.

Et aedificaverunt excelsa Baal, quae sunt in valle filii Ennom, ut initiarent filios suos, & filias suas Moloch: quod non mandavi eis, nec ascendit in cor meum, ut facerent abominationem hanc, & in peccatum deducerent Judam.

Et nunc propter ista, haec dicit Dominus Deus Israel ad civitatem hanc, de qua vos dicitis, quod tradetur in manus regis Babylonis in gladio, & in fame, & in peste.

Ecce ego congregabo eos de universis terris, ad quas eeci eos in furore meo, & in ira mea, & in indignatione grandi: & reducam eos ad locum istum, & habitare eos faciam confidenter.

Et erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum:

Et dabo eis cor unum, & viam unam, ut timeant me universis diebus: & bene sit eis, & filiis eorum post eos.

Et feriam eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefacere: & timerem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me.

Et laborabo super eis, cum bene eis fecero: & plantabo eos in terra ista in veritate, in toto corde meo, & in tota anima mea.

Quia haec dicit Dominus? Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grande: sic adducam super eos omne bonum, quod ego loquor ad eos.

Et possidebuntur agrari in terra ista: de qua vos dicitis, quod deserta sit, et quod non remanserit homo, & jumentum, & data sit in manus Chaldaeorum.

Agri ementur pecunia, & scribentur in libro, & imprimetur signum, & testis adhibebitur: in terra Benjamin, & in circuito Jerusalem, in civitatibus Juda, & in civitatibus montanis, & in civitatibus campestribus, & in civitatibus, quae ad Austrum sunt: quia convertam captivitatem eorum, ait Dominus.

CAPUT XXXIII.

Promittit Dominus se dimissurum peccata populi sui, & a captivitate reduciturum, multis beneficiis sub equentibus: geminabit David germen iustitiae faciens iustitiam, & iudicium in terra, & firmissimum est pactum Domini cum David, & semine Jacob vehementer multiplicando.

Et factum est verbum Domini ad Jeremiam secundo, cum adhuc clausus esset in atrio carceris, dicens:

Haec dicit Dominus, qui facturus est, & formaturus illud, & paraturus, Dominus nomen ejus.

Clama ad me, & exaudiam te: & annuntiabo tibi grandia, & firma, quae nescis.

Quia haec dicit Dominus Deus Israel ad domos urbis hujus, & ad domos regis

Juda, quæ destructæ sunt, & ad munitiones, & ad gladium
 5 Venientium, ut dimicent cum Chaldeis, & impleant eas cadaveribus hominum, quos percussit in furore meo, & in indignatione mea, abscondens faciem meam à civitate hac, propter omnem malitiam eorum.
 6 Ecce ego obducam eis cicatricem, & sanitatem, & curabo eos: & revelabo illis deprecatorem pacis, & veritatis.
 7 Et convertam conversionem Juda, & conversionem Jerusalem: & ædificabo eos sicut à principio.
 8 Et emundabo illos ab omni iniquitate sua, in qua peccaverunt mihi: & propitius ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus deliquerunt mihi, & ipseverunt me.
 9 Et erit mihi in nomen, & in gaudium, & in laudem, & in exultationem cunctis gentibus terræ, quæ audierint omnia bona, quæ ego facturus sum eis: & pavebunt, & turbabuntur in universis bonis: & in omni pace, quam ego faciam eis.
 10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur in loco isto (quem vos dicitis esse desertum, eo quod non sit homo, nec jumentum: in civitatibus Juda, & foris Jerusalem, quæ desolatae sunt absque homine, & absque habitatore, & absque pecore.)
 11 Vox gaudii, & vox lætitiæ, vox sponsi, & vox sponsæ, vox dicentium: Conlitemini Domino exercituum, quoniam bonus Dominus, quoniam in æternum miseretur cordi ejus: & portantium vota in domum Domini: reducam enim conversionem terræ sicut à principio, dicit Dominus.
 12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc erit in loco isto deserto absque homine, & absque jumento, & in cunctis civitatibus ejus, habitaculum pastorum accubantium gregum.
 13 In civitatibus montuosis, & in civitatibus campestribus, & in civitatibus, quæ ad Austrum sunt; & in terra Benjamin, & in circuitu Jerusalem, & in civitatibus Juda, adhuc transibunt greges ad manum nunciantis, ait Dominus:
 14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & suscitabo verbum bonum: quod locutus sum ad domum Israel, & ad domum Juda.
 15 In diebus illis, & in tempore illo, geminare faciam David germen justitiæ: & faciet judicium, & justitiam in terra.
 16 In diebus illis salvabitur Juda, & Jerusalem habitabit confidenter: & hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster.
 17 Quia hæc dicit Dominus: Non interibit de David vir, qui sedeat super thronum domus Israel.
 18 Et de sacerdotibus, & de Levitis non interibit vir à facie mea, qui offerat holocausta, & incendat sacrificium, & cadat victimas omnibus diebus.
 19 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:
 20 Hæc dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die, & pactum

meum cum nocte, ut non sit dies, & nox in tempore suo:
 21 Et pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo, ut non sit ex eo filius, qui regnet in throno ejus, & Levitæ, & Sacerdotes ministri mei:
 22 Sicuti enumerati non possunt stellæ cæli, & metiri arena maris: sic multiplicabo semen David servi mei, & Levitas ministros meos.
 23 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:
 24 Numquid non vidisti, quid populus hic locutus sit, dicens: Duæ cognationes, quas elegerat Dominus, abjectæ sunt: & populum meum despexerunt, eo quod non sit ultra gens coram eis.
 25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum inter diem, & noctem, & leges cælo, & terræ non posui:
 26 Equidem & semen Jacob, & David servi mei proficiam, ut non assumam de semine ejus principes seminis Abraham, Isaac, & Jacob: reducam enim conversionem eorum, & miseror eis.

CAPUT XXXIV.

Prædicit Dominus, se traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis, una cum Jerusalem, quam igni succendet: eo quod pactum, quod coram Domino pepigerant de dimittendis his liberis, quos ex Hebrais sibi in servitutem subjecerant, non servaverint.

Verbum, quod factum est ad Jeremiam à Domino, quando Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus, universaque regna terræ, quæ erant sub potestate manus ejus, & omnes populi bellabant contra Jerusalem, & contra omnes urbes ejus, dicens:
 2 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Vade, & loquere ad Sedeciam regem Juda: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam civitatem hanc in manus regis Babylonis, & succedet eam igni.
 3 Et tu non effugies de manu ejus, sed comprehensio capieris, & in manu ejus tradentur, & os ejus cum ore tuo loquetur, & Babylonem introibis.
 4 Attamen audi verbum Domini, Sedecia rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio, & secundum combustiones patrum tuorum regum priorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te: & vae, Domine, plangent te: quia verbum ego locutus sum, dicit Dominus.
 5 Et locutus est Jeremias propheta ad Sedeciam regem Juda universa verba hæc in Jerusalem.
 6 Et exercitus regis Babylonis pugnavit contra Jerusalem, & contra omnes civitates Juda, quæ reliquæ erant, contra Lachis, & contra Azekha: hæc enim supererant de civitatibus Juda, urbes munitæ.
 7 Verbum, quod factum est ad Jeremiam

Domini

Domino, postquam percussit rex Sedecias fœdus cum omni populo in Jerusalem, prædicans:
 9 Ut dimitteret unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam, Hebræum, & Hebræam, liberos: & nequaquam dominarentur eis, id est, in Judæa, & fratre suo.
 10 Audierunt ergo omnes principes, & universus populus, qui inierant pactum, ut dimitteret unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam liberos, & ultra non dominarentur eis: audierunt igitur, & dimiserunt.
 11 Et conversi sunt deinceps: & retraxerunt servos, & ancillas suas, quos dimiserant liberos, & subjugarunt in famulos, & famulas.
 12 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam à Domino, dicens:
 13 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego percussi fœdus cum patribus vestris, in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti, de domo servitutis, dicens:
 14 * Cum completi fuerint septem anni, dimittat unusquisque fratrem suum Hebræum, qui venditus est ei, & serviet tibi sex annis: & dimittes eum à te liberum: & non audierunt patres vestri me, nec inclinaverunt aurem suam.
 15 Et conversi estis vos hodie, & fecistis, quod rectum est in oculis meis, ut prædicaretis libertatem unusquisque ad amicum suum, & inivit pactum in conspectu meo, in domo, in qua invocatum est nomen meum super eam.
 16 Et reversi estis: & commaculastis nomen meum: & reduxistis unusquisque servum suum, & unusquisque ancillam suam, quos dimiseratis, ut essent liberi, & suæ potestatis: & subjugastis eos, ut sint vobis servi, & ancillæ.
 17 Propterea hæc dicit Dominus: Vos non audistis me, ut prædicaretis libertatem unusquisque fratri suo, & unusquisque amico suo: ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, & ad famem: & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ.
 18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum, & non observaverunt verba fœderis, quibus assensum sunt in conspectu meo, vitulum, quem considerant in duas partes, & transferunt inter divisiones ejus:
 19 Principes Juda, & principes Jerusalem, eumachi, & sacerdotes, & omnis populus terræ, qui transferunt inter divisiones vituli:
 20 Et dabo eos in manus inimicorum suorum, & in manus quærentium animam eorum: & erit morticinium eorum in escam volatilibus cæli, & bestiis terræ.
 21 Et Sedeciam regem Juda, & principes ejus, dabo in manus inimicorum suorum, & in manus exercituum regis Babylonis, qui recesserunt à vobis.
 22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus, & reducam eos in civitatem hanc, & præliabuntur adversus eam, & capient eam, & in-

cedent igni: & civitates Juda dabo in solitudinem, eo quod non sit habitator.
 CAPUT XXXV.
Exemplo obedientiæ Rechabitarum, præcepta patris sui licet dura servantium, exposulat Dominus de pertinaci Judæorum inobedientia adversus ipsius præcepta: quæ propter his prænucciat Dominus mala, illis autem bona.
Verbum, quod factum est ad Jeremiam à Domino, in diebus Joakim filii Josiæ regis Juda, dicens:
 2 Vade ad domum Rechabitarum: & loquere eis, & introduces eos in domum Domini, in unam exedram thesaurorum, & dabis eis bibere vinum.
 3 Et assumpsit Jezoniam filium Jeremias filii Hablanai, & fratres ejus, & omnes filios ejus, & universam domum Rechabitarum:
 4 Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filii Jezeclia hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium principum, super thesaurum Maasia filii Sellum, qui erat custos vestibuli.
 5 Et posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vini, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum.
 6 Qui responderunt: Non bibemus vinum: quia Jonadab filius Rechab, pater noster, præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos, & filii vestri, usque in sempiternum:
 7 Et domum non ædificabitis, & sementem non feretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris, ut vivatis diebus multis super faciem terræ, in qua vos peregrinamini.
 8 Obedivimus ergo voci Jonadab filii Rechab, patris nostri, in omnibus, quæ præcepit nobis, ita ut non bibemus vinum cunctis diebus nostris nos, & mulieres nostræ, filii, & filiae nostræ:
 9 Et non ædificavimus domos ad habitandum: & vineam, & agrum, & sementem non habuimus:
 10 Sed habitavimus in tabernaculis, & obedientes fuimus, juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noster.
 11 Cum autem ascendisset Nabuchodonosor rex Babylonis ad terram nostram, divisimus: Venite, & ingrediamur Jerusalem à facie exercitus Chaldæorum, & à facie exercitus Syriæ: & mansimus in Jerusalem.
 12 Factum est verbum Domini ad Jeremiam, dicens:
 13 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vade, & dic viris Juda, & habitatoribus Jerusalem: Numquid non recipietis disciplinam, ut obediat verbis meis, dicit Dominus?
 14 Prævaluerunt sermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis suis, ut non biberent vinum: & non biberunt usque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris sui: ego autem locutus sum ad vos, de mane confurgens, & loquens, & non obedistis mihi.

*Sup. 28. b. 11. 25. a. 5.

15 Misique ad vos omnes servos meos prophetas, confurgens diluculo, mittensque, & dicens: * Convertimini unusquisque a via sua pessima, & bona facite studia vestra: & nolite sequi deos alienos, neque colatis eos: & habitabitis in terra, quam dedi vobis, & patribus vestris: & non inclinastis aurem vestram, neque audistis me.

16 Firmaverunt igitur filii Jonadab filii Rechab præceptum patris sui, quod præcepit eis: populus autem iste non obedivit mihi.

17 Idcirco hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego adducam super Juda, & super omnes habitatores Jerusalem universam afflictionem, quam locutus sum adversum illos: eò quòd locutus sum ad illos, & non audierunt: vocavi illos, & non responderunt mihi.

18 Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Pro eò quòd obedistis præcepto Jonadab patris vestri, & custodistis omnia mandata ejus, & fecistis universa, quæ præcepit vobis:

19 Propterea hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: non deficiet vir de stirpe Jonadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.

CAPUT XXXVI.

Jussu Domini mittit Jeremias inclusus carcere per Baruch librum comminationum, quem legat coram omni populo, ut respiciant: porro rex Joakim ipsum igni consumit, jubens Jeremiam, & Baruch comprehendendi, qui absconditi erant: Jeremias autem jussu Domini jubet Baruch alium scribere: & Joakim, ac semen ejus una cum Jerusalem prædicat perdendos.

1 Et factum est in anno quarto Joakim filii Josia regis Juda: factum est verbum hoc ad Jeremiam a Domino, dicens:

2 Tolle volumen libri, & scribes in eo omnia verba, quæ locutus sum tibi adversum Israel, & Judam; & adversum omnes gentes: à die, qua locutus sum ad te, ex diebus Josia usque ad diem hanc:

3 Si forte audiente domo Juda universa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unusquisque a via sua pessima: & propitius ero iniquitati, & peccato eorum.

4 Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Neria: & scripsit Baruch ex ore Jeremiae, omnes sermones Domini, quos locutus est ad eum, in volumine libri:

5 Et præcepit Jeremias Baruch, dicens: Ego clausus sum, nec valeo ingredi domum Domini.

6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo scripsisti ex ore meo, verba Domini, audiente populo in domo Domini, in die jejuniis: insuper & audiente universo Juda, qui veniunt de civitatibus suis, leges eis:

7 Si forte cadat oratio eorum in conspectu Domini, & revertatur unusquisque a via sua pessima: quoniam magnus furor, & indignatio est, quam locutus est Do-

minus adversis populum hunc.

8 Et fecit Baruch filius Neria, juxta omnia, quæ præcepit ei Jeremias propheta, legens ex volumine sermones Domini in domo Domini.

9 Factum est autem in anno quinto Joakim filii Josia regis Juda, in mense nono: prædicaverunt jejuniun in conspectu Domini omni populo in Jerusalem, & universa multitudini, quæ confluerat de civitatibus Juda in Jerusalem.

10 Legitque Baruch ex volumine sermones Jeremiae in domo Domini, in gazophylacio Gamariae filii Saphan scribae, in vestibulo superiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo.

11 Cùmque audisset Michæas filius Gamariae filii Saphan omnes sermones Dñi ex libro:

12 Descendit in domum regis ad gazophylacium scribae: & ecce ibi omnes principes sedebant: Elisama scriba, & Dalajas filius Semcaja, & Elnathan filius Achobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius Hananiae, & universi principes.

13 Et nunciavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14 Miserunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniae filii Selemia, filii Chusi, dicentes: Volumen, ex quo legisti audiente populo, sume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neria volumen in manu sua, & venit ad eos.

15 Et dixerunt ad eum: Sede, & lege hæc in auribus nostris. Et legit Baruch in auribus eorum.

16 Igitur cùm audissent omnia verba, obstupuerunt unusquisque ad proximum suum, & dixerunt ad Baruch: Nunciare debemus regi omnes sermones istos.

17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis, quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore ejus.

18 Dixit autem eis Baruch: Ex ore suo loquebatur, quasi legens ad me omnes sermones istos: & ego scribebam in volumine atramento.

19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abscondere tu, & Jeremias, & nemo sciat, ubi sitis.

20 Et ingressi sunt ad regem in atrium: porro volumen commendaverunt in gazophylacio Elisamae scribae: & nunciaverunt audiente rege omnes sermones.

21 Misitque rex Judæ, ut fumeret volumen, qui tollens illud de gazophylacio Elisamae scribae, legit audiente rege, & universis principibus, qui stabant circa regem.

22 Rex autem sedebat in domo hyemalium mense nono: & posita erat arula coram eo plena prunis.

23 Cùmque legisset Judæ tres pagellas, vel quatuor, scidit illud scapello scribae, & projecit in ignem, qui erat super arulam, donec consumeretur omne volumen igni, qui erat in arula.

24 Et non timerunt, neque sciderunt vestimenta sua, rex, & omnes servi ejus, qui audierunt universos sermones istos.

25 Verumtamen Elnathan, & Dalajas, & Gamarias, contradixerunt regi, ne combureret librum: & non audivit eos.

26 Et præcedit rex Jeremiel filio Amelech, & Saraja filio Ezriel, & Selemia filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch scribam, & Jeremiam prophetam: abscondit autem eos Dominus.

27 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, postquam combusserat rex volumen, & sermones, quos scripserat Baruch ex ore Jeremiae, dicens:

28 Rursum tolle volumen aliud: & scribe in eo omnes sermones priores, qui erant in primo volumine, quod combussit Joakim rex Juda.

29 Et ad Joakim regem Juda dices: Hæc dicit Dominus: Tu combussisti volumen illud, dicens: Quare scripsisti in eo nuntiatio: Festinus veniet rex Babylonis, & vastabit terram hanc, & cessare faciet ex illa nomen, & jumentum?

30 Propterea hæc dicit Dominus contra Joakim regem Juda: Non erit ex eo, qui sedeat super solium David: & cadaver ejus projicietur ad aëstem per diem, & ad gelu per noctem.

31 Et visitabo contra eum, & contra scelerum ejus, & contra servos ejus, iniquitates suas: & adducam super eos, & super habitatores Jerusalem, & super viros Juda omne malum, quod locutus sum ad eos, & non audierunt.

32 Jeremias autem tulit volumen aliud: & dedit illud Baruch filio Neria scribae: qui scripsit in eo ex ore Jeremiae omnes sermones libri, quem combusserat Joakim rex Juda igni: & insuper additi sunt sermones multo plures, quam antea fuerant.

CAPUT XXXVII.

Sedecias Jechoniae succedens petit pro se orare Jeremiam, qui relicta a Chaldeis Jerusalem propter adventum exercitus Pharaonis, prophetat, Chaldaeos redituros, & Jerusalem existuros: ipse quoque Jeremias urbem egrediens, casus in carcerem detruditur: unde a Sedecia eductus, servatur in vestibulo carceris, assignata ipsi in dies torta panis.

1 Et regnavit rex Sedecias filius Josia pro Jechonia filio Joakim: quem constituit regem Nabuchodonosor rex Babylonis in terra Juda.

2 Et non obedivit ipse, & servi ejus, & populus terræ verbis Domini, quæ locutus est in manu Jeremiae prophetae.

3 Et misit rex Sedecias Juchal filium Selemia, & Sophoniam filium Maasia sacerdotem, ad Jeremiam prophetam, dicens: Ora pro nobis Dominum Deum nostrum.

4 Jeremias autem liberè ambulabat in medio populi: non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Aegypto: & audientes Chaldaei, qui obsidebant Jerusalem, hujusmodi nuntium, recesserunt ab Jerusalem.

5 Et factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam, dicens:

6 Hæc dicit Dominus Deus Israel: Sic dicetis regis Juda, qui misit vos ad me interrogandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui egressus est vobis in auxilium, revertetur in terram suam in Aegyptum.

7 Et redient Chaldaei, & bellabunt contra civitatem hanc: & capient eam, & succendent eam igni.

8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras, dicentes: Euntes abibunt, & recedent à nobis Chaldaei: quia non abibunt.

9 Sed & si percusseritis omnem exercitum Chaldaeorum, qui praeliantur adversum vos, & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: singuli de tentorio suo consurgent, & incendunt civitatem hanc igni.

10 Ergo cùm recessisset exercitus Chaldaeorum ab Jerusalem propter exercitum Pharaonis, egressus est Jeremias de Jerusalem, ut iret in Terram Benjamin, & divideret ibi possessionem in conspectu civium.

12 Cùmque pervenisset ad portam Benjamin, erat ibi cultos porta per vias, nomine Jerias, filius Selemia filii Hananiae, & apprehendit Jeremiam prophetam, dicens: Ad Chaldaeos profugis.

13 Et respondit Jeremias: Falsum est, non fugio ad Chaldaeos. Et non audivit eum: sed comprehendit Jerias Jeremiam, & adduxit eum ad principes.

14 Quam ob rem irati principes contra Jeremiam, casum eum miserunt in carcerem, qui erat in domo Jonathan scribae: ipse enim propositus erat super carcerem.

15 Itaque ingressus est Jeremias in domum laci, & in ergastulum: & sedit ibi Jeremias diebus multis.

16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum: & interrogavit eum in domo sua absconditè, & dixit: Putasne est sermo a Domino? Et dixit Jeremias: Est, & ait: In manus regis Babylonis traderis.

17 Et dixit Jeremias ad regem Sedeciam: Quid peccavi tibi, & servis tuis, & populo tuo, quia misisti me in domum carceris?

18 Ubi sunt prophetae vestri, qui prophetabant vobis, & dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos, & super terram hanc?

19 Nunc ergo audi obsecro, domine mi rex: Valeat deprecatio mea in conspectu tuo: & ne me remittas in domum Jonathan scribae, ne moriar ibi.

20 Præcepit ergo rex Sedecias, ut traderetur Jeremias in vestibulo carceris: & daretur ei torta panis quotidie, excepto pulmento: donec consumerentur omnes panes de civitate: & mansit Jeremias in vestibulo carceris.

CAPUT XXXVIII.

Jeremias principibus a rege traditus mittitur in lacum lutosum: unde jussu regis per Abdemelech eductus in vestibulum carceris, suadet regi, ut egrediatur ad Chaldaeos, alioqui nec ipse eos effugiet, & civitas ab eis igne succendetur: jubet quoque rex Jeremiam, ut hoc colloquium servet secretum.

1 Audivit autem Saphatias filius Mathan, & Gedelias filius Phasur, &

Juchal filius Selemia, & Phaffur filius Melchias, sermones, quos Jeremias loquebatur ad omnem populum, dicens:

2 Hæc dicit Dominus: *Quicumque manserit in civitate hac, morietur gladio, & fame, & peste: qui autem profugerit ad Chaldaeos, vivet, & erit anima ejus solum, & vivens.

3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas hæc in manu exercitus regis Babylonis, & capiet eam.

4 Et dixerunt principes regi: Rogamus, ut occidatur homo iste: de industria enim dissolvit manus virorum bullantium, qui remanserunt in civitate hac, & manus univerſi populi, loquens ad eos juxta verba hæc: si quidem homo iste non quarit pacem populo huic, sed malum.

5 Et dixit rex Sedecias: Ecce ipse in manibus vestris est: nec enim fas est regem vobis quidquam negare.

6 Tulerunt ergo Jeremiam, & projecerunt eum in lacum Melchias filii Amelech, qui erat in vestibulo carceris: & submiserunt Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum: descendit itaque Jeremias in cœnum.

7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir eunuchus, qui erat in domo regis, quod misissent Jeremiam in lacum: porro rex sedebat in porta Benjamin.

8 Et egressus est Abdemelech de domo regis, & locutus est ad regem, dicens:

9 Domine mi rex, malefecerunt viri isti omnia, quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum, ut moriatur ibi fame, non sunt enim panes ultra in civitate.

10 Præcepit itaque rex Abdemelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros, & leva Jeremiam prophetam de lacu antequam moriatur.

11 Assumpsit ergo Abdemelech secum viros, ingressus est domum regis, quæ erat sub cellario: & tulit inde veteres pannos, & antiqua, quæ computruerant, & submisit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12 Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam: Pone veteres pannos, & hæc scissâ, & putrida, sub cubito manuum tuarum, & super funes: fecit ergo Jeremias sic.

13 Et extraxerunt Jeremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu: mansit autem Jeremias in vestibulo carceris.

14 Et misit rex Sedecias, & tulit ad se Jeremiam prophetam ad ostium tertium, quod erat in domo Domini: & dixit rex ad Jeremiam: Interrogo ego te sermonem, ne abscondas à me aliquid.

15 Dixit autem Jeremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? & si consilium dederò tibi, non me audies.

16 Juravit ergo rex Sedecias Jeremiam clam dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, si occidero te, & si tradidero te in manus virorum istorum, qui quarunt animam tuam.

17 Et dixit Jeremias ad Sedeciam: Hæc di-

cit Dominus exercituum Deus Israel: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, viveret anima tua, & civitas hæc non succendetur igni: & salvus eris tu, & domus tua.

18 Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldaeorum, & succendetur eam igni: & tu non effugies de manu eorum.

19 Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam: Sollicitus sum propter Judæos, qui transfugerunt ad Chaldaeos: ne forte tradar in manus eorum, & illudant michi.

20 Respondit autem Jeremias: Non te tradent: audi, quæso, vocem Domini, quam ego loquor ad te, & bene tibi erit, & vivet anima tua.

21 Quod si nolueris egredi: iste est sermo, quem ostendit mihi Dominus:

22 Ecce omnes mulieres, quæ remanserunt in domo regis Juda, educentur ad principes regis Babylonis: & ipse dicent: Seduxerunt te, & pravaluerunt adversum te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno, & in lubrico pedes tuos, & recesserunt à te.

23 Et omnes uxores tuas, & filii tui educentur ad Chaldaeos: & non effugies manus eorum, sed in manu regis Babylonis capieris: & civitatem hanc comburet igni.

24 Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam: Nullus sciat verba hæc, & non morietur.

25 Si autem audierint principes, qui locutus sum tibi, & venerint ad te, & dixerint: ne celes nos, & non te interficiemus: & quid locutus est tecum rex:

26 Dices ad eos: Prostravi ego preces meas coram tege, ne me reduci juberet in domum Jonathan, & ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam, & interrogaverunt eum: & locutus est eis, juxta omnia verba, quæ præceperat ei rex, & cessaverunt ab eo: nihil enim fuerat auditum.

28 Mansit verò Jeremias in vestibulo carceris usque ad diem, quo capta est Jerusalem, & factum est, ut caperetur Jerusalem.

CAPUT XXXIX.

Jerusalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens captus una cum principibus: cuius filii in conspectu ipsius trucidantur cum nobilibus, ipseque excoletur, ac vincitur in Babylonem ducitur: subverso autem muro Jerusalem, & palatio, aliique domibus igne succensis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Jerusalemis relinquitur: Jeremias verò de carceris vestibulo liber educitur.

1 Anno nono Sedeciae regis Juda, mense decimo, venit Nabuchodonosor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus ad Jerusalem, & obsidebat eam.

2 Undecimo autem anno Sedeciae, mense quarto, quinta mensis aperta est civitas.

3 Et ingressi sunt omnes principes regis Babylonis, & sederunt in porta media: Neregel, Sereser, Senegarnabu, Sarlachim, Rabfures, Neregel, Sereser, Rebmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4 Cum-

4 Cumque vidisset eos Sedecias rex Juda, & omnes viri bellatores, fugerunt: & egressi sunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egressi sunt ad viam deserti.

5 Persecutus est autem eos exercitus Chaldaeorum: & comprehenderunt Sedeciam in campo solitudinis Jerichontinae, & captum adduxerunt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblatha, quæ est in Terra Emath: & locutus est ad eum judicium.

6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciae in Reblatha, in oculis ejus: & omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis.

7 Oculos quoque Sedeciae eruit: & vincit eum compedibus, ut duceretur in Babylonem.

8 Domum quoque regis, & domum vulgi succenderunt Chaldaei igni, & murum Jerusalem subverterunt.

9 Reliquias populi, qui remanserant in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad eum, & superfluos vulgi, qui remanserant, transfudit Nabuzardan magister militum in Babylonem.

10 Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimisit Nabuzardan magister militum in Terra Juda: & dedit eis vineas, & cisternas in die illa.

11 Præceperat autem Nabuchodonosor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magistro militum, dicens:

12 Tolle illum, & pone super eum oculos tuos, nihilque ei mali facias: sed, ut voluerit, sic facias ei.

13 Misit ergo Nabuzardan princeps militum, & Nabuzeban, & Rabfures, & Neregel, & Sereser, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis,

14 Miserunt, & tulerunt Jeremiam de vestibulo carceris, & tradiderunt eum Godolias filio Ahicam filii Saphan, ut intraret in domum, & habitaret in populo.

15 Ad Jeremiam autem factus fuerat sermo Domini, cum clausus esset in vestibulo carceris, dicens:

16 Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego inducam sermones meos super civitatem hanc in malum, & non in bonum: & erunt in conspectu tuo in die illa.

17 Et liberabo te in die illa, ait Dominus: & non traderis in manus virorum, quos tu formidas.

18 Sed eruens liberabo te, & gladio non caedes: sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam, ait Dominus.

CAPUT XL.

Jeremia permittitur liberè habitare ubicumque voluerit, qui una cum dispersis Judæis venit ad Godoliam præfectum reliquis Judæorum: qui Godolias audire non sinit Johanan monentem ipsum de Israhel inveniende ei mortem.

1 Sermo, qui factus est ad Jeremiam à Domino, postquam dimissus est à Nabuzardan magistro militiae de Rama, quan-

do tulit eum vincitum catenis in medio omnium, qui migrabant de Jerusalem, & Juda, & ducebantur in Babylonem.

2 Tollens ergo princeps militiae Jeremiam, dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus est malum hoc super locum istum,

3 Et adduxit: & fecit Dominus sicut locutus est, quia peccastis Domino, & non audistis vocem ejus, & factus est vobis sermo hic.

4 Nunc ergo ecce solvi te hodie de catenis, quæ sunt in manibus tuis: si placet tibi, ut venias mecum in Babylonem, veni: & ponam oculos meos super te: si autem displicet tibi venire mecum in Babylonem, vade: ecce omnis terra in conspectu tuo est: quod elegeris, & quo placuerit tibi, ut vadas, illuc perge.

5 Et mecum noli venire: sed habita apud Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem præposuit rex Babylonis civitatibus Juda: habita ergo cum eo in medio populi: vel quocumque placuerit tibi, ut vadas, vade: Dedit quoque ei magister militiae cibaria, & mansucula, & dimisit eum.

6 Venit autem Jeremias ad Godoliam filium Ahicam in Masphath, & habitavit cum eo in medio populi, qui relictus fuerat in terra.

7 Cumque audissent omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant per regiones, ipsi & focii eorum, quod præfecisset rex Babylonis Godoliam filium Ahicam terræ, & quod commendasset ei viros, & mulieres, & parvulos, & de pauperibus terræ, qui non fuerant translati in Babylonem:

8 Venerunt ad Godoliam in Masphath: & Israhel filius Nathan, & Johanan, & Johanan filii Carce, & Sarcas filius Thanchumeth, & filii Ophi, qui erant de Nerophati, & Jezonias filius Maachati, ipsi, & viri eorum.

9 * Et juravit eis Godolias filius Ahicam filii Saphan, & comitibus eorum, dicens: Nolite timere servire Chaldaeis, habitate in terra, & servite regi Babylonis, & bene erit vobis.

10 Ecce ego habito in Masphath, ut respondeam præcepto Chaldaeorum, qui mittuntur ad nos: vos autem colligite vindemiam, & messet, & oleum, & condite in vasibus vestris, & manete in urbibus vestris, quas tenetis.

11 Sed & omnes Judæi, quæ erant in Moab, & in filiis Ammon, & in Idumæa, & in universis regionibus, audito, quod dedisset rex Babylonis reliquias in Judæa, & quod præposuisset super eos Godoliam filium Ahicam filii Saphan:

12 Reversi sunt, inquam, omnes Judæi de universis locis, ad quæ profugerant, & venerunt in terram Juda ad Godoliam in Masphath: & collegerunt vinum, & messam multam nimis.

13 Johanan autem filius Carce, & omnes principes exercitus, qui dispersi fuerant in regionibus, venerunt ad Godoliam in Masphath.

14 Et dixerunt ei: Scito, quod Baalis rex

filiorum Ammon misit Iſmahel filium Nathanie percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam.

15 Johanan autem filius Carce dixit ad Godoliam ſerſum in Maſphath, loquens: Ibo, & percutiam Iſmahel filium Nathanie nullo ſciente, ne interficiat animam tuam, & diſſipentur omnes Judæi, qui congregati ſunt ad te, & peribunt reliquie Juda.

16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Johanan filium Carce: Noli facere verbum hoc: ſilium enim tu loqueris de Iſmahel.

CAPUT XLI.

Iſmahel dolo occidit Godoliam præſectum cum Judæis, & Chaldæis, qui cum eo erant in Maſphath, alioſque octoginta interimens: percipit decem, qui theſauros habere dicebant: ac tandem veritus Johanan, ac principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo, quem ceperat captivum: omnes autem, qui reliqui ſunt, ſtatuum fugere in Ægyptum à facie Chaldæorum.

A **E**T factum eſt in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathanie, filii Eliſama de ſemine regali, & optimates regis, & decem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam in Maſphath: & comederunt ibi panes ſimul in Maſphath.

2 Surrexit autem Iſmahel filius Nathanie, & decem viri, qui cum eo erant, & percufferunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio, & interfecerunt eum, quem præceperat rex Babylonis terra.

3 Omnes quoque Judæos, qui erant cum Godolia in Maſphath, & Chaldæos, qui reperti ſunt ibi, & viros bellatores percuffit Iſmahel.

4 Secundo autem die, poſtquam occiderat Godoliam, nullo adhuc ſciente,

5 Venerunt viri de Sichem, & de Silo, & de Samaria octoginta viri, rafi barba, & ſciſſis veſtibus, & ſqualescentes: & munera, & thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini.

B **E**greſſus ergo Iſmahel filius Nathanie in occurſum eorum de Maſphath, incedens, & plorans ibat: cum autem occurriſſet eis, dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium Ahicam.

7 Qui cum veniſſent ad medium civitatis, interfecit eos Iſmahel filius Nathanie circa medium lacu, ipſe, & viri, qui erant cum eo.

8 Decem autem viri reperti ſunt inter eos, qui dixerunt ad Iſmahel: Noli occidere nos, quia habemus theſauros in agro, frumenti, & hordei, & olei, & mellis. Et ceſſavit, & non interfecit eos cum ſtratribus ſuis.

9 Lacus autem, in quem projecerat Iſmahel omnia cadavera virorum, quos percuffit propter Godoliam, ipſe eſt, quem ſecit rex Aſa propter Baſa regem Iſrael: ipſum replevit Iſmahel filius Nathanie occiſis.

C **E**t captivas duxit Iſmahel omnes reliquias populi, qui erant in Maſphath; filias regis, & univerſum populum, qui remanſerat

in Maſphath, quos commendaverat Nabuzardan princeps militia Godolie filio Ahicam: Et cepit eos Iſmahel filius Nathanie, & abiit, ut tranſiret ad filios Ammon.

11 Audivit autem Johanan filius Carce, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, omne malum, quod fecerat Iſmahel filius Nathanie.

12 Et aſſumptis univerſis viris, profecti ſunt, ut bellarent adverſum Iſmahel filium Nathanie, & invenerunt eum ad aquas multas, quæ ſunt in Gabaon.

13 Cumque vidiffet omnis populus, qui erat cum Iſmahel Johanan filium Carce, & univerſos principes bellatorum, qui erant cum eo, latati ſunt.

14 Et revertiſſe eſt omnis populus, quem ceperat Iſmahel, in Maſphath: revertuſque abiit ad Johanan filium Carce.

15 Iſmahel autem filius Nathanie fugit cum octo viris à facie Johanan, & abiit ad filios Ammon.

16 Tulit ergo Johanan filius Carce, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, univerſas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Iſmahel filio Nathanie de Maſphath, poſtquam percuffit Godoliam filium Ahicam, fortes viros ad prælium, & mulieres, & pueros, & eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.

17 Et abierunt, & ſederunt peregrinantes in Chanaan, quæ eſt juxta Beſthehem, ut pergerent, & introirent Ægyptum.

18 A facie Chaldæorum: timebant enim eos, quia percufferat Iſmahel filius Nathanie Godoliam filium Ahicam, quem præpoſuerat rex Babylonis in Terra Juda.

CAPUT XLII.

Miſſus Jeremias ad orandum, ac conſulendum Dominum pro reliquiis Judæorum, reſpondet, ipſos fore ſalvos, ſi in Judæa manent: ſi autem in Ægyptum fugiant, dicit eos omnes gladio, fame, & peſte morituros.

A **E**T acceſſerunt omnes principes bellatorum, & Johanan filius Carce, & Jezonias filius Oſaie, & reliquum vulgus parvo uſque ad magnam:

2 Dixeruntque ad Jeremiam prophetam: Cadat oratio noſtra in conſpectu tuo: & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum, pro univerſis reliquiis iſtis; quia derelicti ſumus pauci de pluribus, ſicut oculi tui nos intuentur:

3 Et annunciet nobis Dominus Deus tuus viam, per quam pergamus, & verbum, quod faciamus.

4 Dixit autem ad eos Jeremias propheta: Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum veſtrum ſecundum verba veſtra: & omne verbum, quodcumque reſponderit mihi, indicabo vobis; nec celabo vobis, quidquam.

5 Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Dominus inter nos teſtis veritatis, & fidei, ſi non juxta omne verbum, in quo miſerit te Dominus Deus tuus ad nos, ſic faciemus:

6 Sive bonum eſt, ſive malum, voci Domini Dei noſtri, ad quem mittimus te, obedi-

CAPUT XLIII.

mus: ut bene ſit nobis, cum audiverimus vocem Domini Dei noſtri.

7 Cum autem completi eſſent decem dies, factum eſt verbum Domini ad Jeremiam.

8 Vocavitque Johanan filium Carce, & omnes principes bellatorum, qui erant cum eo, & univerſum populum à minimo uſque ad magnam.

9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, ad quem miſiſti me, ut proſtrernerem preces veſtras in conſpectu ejus.

10 Si quieſcentes manſeritis in terra hæc, ædificabo vos, & non deſtruam; plantabo, & non evellam; jam enim placatus ſum ſuper malo, quod feci vobis.

11 Nolite timere à facie regis Babylonis, quem vos pavidi formidatis: nolite metuere eum, dicit Dominus: quia vobis ſcum ſum ego, ut ſalvos vos faciam, & eruam de manu ejus.

12 Et dabo vobis miſericordias, & miſerebor veſtri, & habitare vos faciam in terra veſtra.

13 Si autem dixeritis vos: Non habitabimus in terra iſta, nec audiemus vocem Domini Dei noſtri?

14 Dicentes: Nequaquam, ſed ad Terram Ægypti pergemus: ubi non videbimus bellum, & clangorem tubæ non audiemus, & famem non ſultinebimus: & ibi habitabimus.

15 Propter hoc nunc audite verbum Domini, reliquie Juda: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Si poſueritis faciem veſtram, ut ingrediamini Ægyptum, & intraveritis, ut ibi habitetis:

16 Gladius, quem vos formidatis, ibi comprehendet vos in Terra Ægypti: & fames, pro qua eſtis ſolicitæ, adheret vobis in Ægypto, & ibi moriemini.

17 Omneque viri, qui poſuerunt faciem ſuam, ut ingrediantur Ægyptum, ut habitent ibi, morientur gladio, & fame, & peſte: nullus de eis remanebit, nec eſſigiet à facie mali, quod ego aſſeram ſuper eos.

D **Q**uia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Sicut conſlatus eſt furor meus, & indignatio mea ſuper habitatores Jeruſalem: ſic conſlabitur indignatio mea ſuper vos, cum ingreſſi fueritis Ægyptum, & eritis in juſjurandum, & in ſtuporem, & in male dictum, & in opprobrium: & nequaquam ultra videbitis locum illum.

19 Verbum Domini ſuper vos, reliquie Juda: Nolite intrare Ægyptum: ſcientes ſciētis, quia obſtatus ſum vos hodie,

20 Quia decepiſtis animas veſtras: vos enim miſiſti me ad Dominum Deum noſtrum dicentes: Ora pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, & juxta omnia quæcumque dixerit tibi Dominus Deus noſter, ſic annunciamus tibi, & faciemus.

21 Et annunciaſti vobis hodie, & non audiviſti vocem Domini Dei veſtri, ſuper univerſis, pro quibus miſiſti me ad vos.

22 Nunc ergo ſcientes ſciētis, quia gladio, & fame, & peſte moriemini in loco, ad quem voluisti intrare, ut habitaretis ibi.

Reliquie Judæorum non audientes Domini præceptum, quod reſerebat Jeremias, proficiunt una cum Jeremia, & Baruch in Ægyptum: ubi conſtitutus Jeremias vaticinatur regem Babylonis vaſtaturam Terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

A **F**actum eſt autem, cum compleſſet Jeremias loquens ad populum univerſos ſermones Domini Dei eorum, pro quibus miſerat eum Dominus Deus eorum ad illos, omnia verba hæc:

2 Dixit Azarias filius Oſaie, & Johanan filius Carce, & omnes viri ſuperbi, dicentes ad Jeremiam: Mendacium tu loqueris: non miſiſti te Dominus Deus noſter, dicens: Ne ingrediamini Ægyptum, ut habitetis illic.

3 Sed Baruch filius Nerie incitat te adverſum nos, ut tradat nos in manus Chaldæorum, ut interficiat nos, & traduci faciat in Babylonem.

4 Et non audivit Johanan filius Carce, & omnes principes bellatorum, & univerſus populus, vocem Domini, ut manerent in Terra Juda.

5 Sed tollens Johanan filius Carce, & univerſi principes bellatorum, univerſos reliquiarum Juda, qui reverſi fuerant de cunctis Gentibus, ad quas fuerant antè diſperſi, ut habitarent in Terra Juda:

6 Viros, & mulieres, & parvulos, & filias regis, & omnem animam, quam reliquerat Nabuzardan princeps militia cum Godolia filio Ahicam filii Saphan, & Jeremiam prophetam, & Baruch filium Nerie.

7 Et ingreſſi ſunt Terram Ægypti, quia non obedierunt voci Domini: & venerunt uſque ad Taphnis.

8 Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam in Taphnis, dicens:

9 Sume lapides grandes in manu tua, & abſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub muro latericio in porta domus Pharaonis in Taphnis, cernentibus viris Judæis:

10 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego mitam, & aſſumam Nabuchodonofor regem Babylonis ſervum meum: & ponam thronum ejus ſuper lapides iſtos, quos abſcondi, & ſtatuet ſolum ſuum ſuper eos.

11 Venientque percutiet Terram Ægypti: quos in mortem, in mortem; & quos in captivitatem, in captivitatem; & quos in gladium, in gladium.

12 Et ſuccendet ignem in delubris deorum Ægypti, & comburet ea, & captivos ducet illos, & amicitur Terra Ægypti, ſicut amicitur paſtor pallio ſuo: & egredietur inde in pace.

13 Et conteret ſtatuas domus Solis, quæ ſunt in Terra Ægypti: & delubra deorum Ægypti comburet igni.

CAPUT XLIV.

Judei in Aegypto reprehensi a Jeremia super idololatria, obstinati respondent una cum multitudine mulierum, se permansuros in idololatria inveterata: quos Jeremias praedicit uniuersos gladio, & fame conuendendos, regemque Aegypti tradendum in manus inimicorum suorum, ac terram Aegypti profus vastantiam.

1 Verbum, quod factum est per Jeremiam ad omnes Judaeos, qui habitabant in Terra Aegypti, habitantes in Magdalo, & in Taphnis, & in Memphis, & in Terra Phatures, dicens:

2 Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vos vidistis omne malum istud, quod adduxi super Ierusalem, & super omnes urbes Juda: & ecce deserta sunt hodie, & non est in eis habitator:

3 Propter malitiam, quam fecerunt, ut me ad iracundiam provocarent, & irent, ut sacrificarent, & colerent deos alienos, quos nesciebant, & illi, & vos, & patres vestri.

4 Et mihi ad vos omnes seruos meos prophetas, de nocte confurgens, mitensque, & dicens: Nolite facere verbum abominationis hujuscemodi, quam odidi.

5 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, ut converterentur a malis suis, & non sacrificarent diis alienis.

6 Et conflata est indignatio mea, & furor meus, & succensa est in civitatibus Juda, & in plateis Ierusalem: & versa sunt in solitudinem, & vastitatem secundum diem hanc.

7 Et nunc haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Quare vos facitis malum grande hoc contra animas vestras, ut intereat ex vobis vir, & mulier, parvulus, & lactens de medio Juda, nec relinquatur vobis quidquam residuum:

8 Provocantes me in operibus manuum vestrarum, sacrificando diis alienis in Terra Aegypti, in quam ingressi estis, ut habitetis ibi: & dispereatis, & sitis in maledictionem, & in opprobrium cunctis gentibus terrae?

9 Numquid obliti estis mala patrum vestrorum, & mala regum Juda, & mala uxorum ejus, & mala vestra, & mala uxorum vestrarum, quae fecerunt in Terra Juda, & in regionibus Ierusalem?

10 Non sunt mandati usque ad diem hanc: & non timuerunt, & non ambulaverunt in lege Domini, & in praeceptis meis, quae dedit coram vobis, & coram patribus vestris.

11 Ideo haec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: * Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum: & disperdam omnem Judam.

* Anus 9. a. 4.

12 Et assumam reliquias Juda, qui posuerunt facies suas, ut ingrederentur Terram Aegypti, & habitarent ibi: & consumentur omnes in Terra Aegypti: cadent in gladio, & in fame: & consumentur a minimo usque ad maximum, in gladio, & in fame morientur: & erunt in iusuram, & in miraculum, & in maledictionem, & in opprobrium.

13 Et visitabo super habitatores Terrae Aegypti, sicut visitavi super Ierusalem, in gladio, & fame, & peste.

14 Et non erit, qui effugiat, & sit residuum de reliquiis Iudaeorum, qui vadunt, ut peregrinentur in Terra Aegypti: & revertantur in Terram Juda, ad quam ipsi elevarunt animas suas, ut revertantur, & habitent ibi: non revertentur nisi, qui fugerint.

15 Responderunt autem Jeremiae omnes viri, scientes, quod sacrificarent uxores eorum diis alienis, & univertae mulieres, quarum stabat multitudo grandis, & omnis populus habitantium in terra Aegypti in Phatures, dicens:

16 Sermonem, quem locutus es ad nos in nomine Domini, non audiemus ex te:

17 Sed facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore nostro, ut sacrificemus reginae caeli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos, & patres nostri, reges nostri, & principes nostri, in urbibus Juda, & in plateis Ierusalem: & saturati sumus panibus, & bene nobis erat, & malumque non vidimus.

18 Ex eo autem tempore, quo cessavimus sacrificare reginae caeli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, & gladio, & fame consumpti sumus.

19 Quod si nos sacrificavimus reginae caeli, & libamus ei libamina: numquid sine viris nostris fecimus ei placentas, ad colendum eam, & libandum ei libamina?

20 Et dixit Jeremias ad omnem populum, adversum viros, & adversum mulieres, & adversum universam plebem, qui responderant ei verbum, dicens:

21 Numquid non sacrificium, quod sacrificastis in civitatibus Juda, & in plateis Ierusalem, vos, & patres vestri, reges vestri, & principes vestri, & populus terrae, horum recordatus est Dominus, & ascendit super cor ejus?

22 Et non poterat Dominus ultra portare propter malitiam studiorum vestrorum, & propter abominationes, quas fecistis: & facta est terra vestra in desolationem, & in stuporem, & in maledictum, eo quod non sit habitator, sicut est dies haec.

23 Propterea quod sacrificaveritis idolis, & peccaveritis Domino, & non audieritis vocem Domini, & in lege, & in praeceptis, & in testimoniis ejus non ambulaveritis: idcirco evenerunt vobis mala haec, sicut est dies haec.

24 Dixit autem Jeremias ad omnem populum, & ad universas mulieres: Audite verbum Domini omnis Juda, qui estis in Terra Aegypti.

25 Haec inquit Dominus exercituum Deus Israel, dicens: Vos, & uxores vestrae locuti estis ore vestro, & manibus vestris implestis, dicentes: Faciamus vota nostra, quae vivimus, ut sacrificemus reginae caeli, & libemus ei libamina: implestis vota vestra, & opere perpetrastis ea.

26 Ideo audite verbum Domini omnis Iudae, qui habitatis in Terra Aegypti: Ecce ego juravi in nomine meo magno, ait Dominus: quia nequamquam ultra vocabitur nomen meum

meum ex ore omnis viri Iudae, dicentis: Visitavit Dominus Deus in omni Terra Aegypti: & non in bonum: & consumentur omnes viri Juda, qui sunt in Terra Aegypti, gladio, & fame, donec penitus consumantur.

28 Et qui fugerint gladium, revertentur de Terra Aegypti in Terram Juda viri pauci: & scient omnes reliquiae Juda ingredientium Terram Aegypti, ut habitent ibi, cujus sermo compleatur, meus, an illorum.

29 Et hoc vobis signum, ait Dominus, quod visitem ego super vos in loco isto: ut scitis, quia verè complebuntur sermones mei contra vos in malum.

30 Haec dicit Dominus: Ecce ego tradam Pharaonem Ephrae regem Aegypti in manu inimicorum ejus, & in manu quaerentium animam illius: sicut tradidit Sedeciam regem Juda in manu Nabuchodonosor regis Babylonis inimici sui, & quaerentis animam ejus.

CAPUT XLV.

Deus per Jeremiam arguit Baruch, quod quaeretur se dolorem habere, & non requiem: cui tamen in carcerum vastatione pollicetur securitatem.

1 Verbum, quod locutus est Jeremias propheta ad Baruch filium Neriae, cum scripsisset verba haec in libro ex ore Jeremiae, anno quarto Joakim filii Josiae regis Juda, dicens:

2 Haec dicit Dominus Deus Israel ad te, Baruch:

3 Dixisti: Vae misero mihi, quoniam addidit Dominus dolorem dolori meo: laboravi in gemitu meo, & requiem non inveni.

4 Haec dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ecce quos aedificavi, ego destruo: & quos plantavi, ego evello, & universam terram hanc.

5 Et tu quaeris tibi grandia? noli quaerere: quia ecce ego adducam malum super omnem carnem, ait Dominus: & dabo tibi animam tuam in salutem, in omnibus locis, ad quaecumque perrexeris.

CAPUT XLVI.

Dominus per Jeremiam Pharaoni, & Aegypto praenuntiat deolationem, quam inducet Nabuchodonosor rex Judaeis autem, & filiis Israel consolationem tandem, ac liberationem: uniuersis vero Gentibus, ad quas Deus illos eiecerat, vastationem.

1 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra Gentes,

2 Ad Aegyptum: adversum exercitum Pharaonis Nechao regis Aegypti, qui erat juxta fluvium Euphraten in Characanis, quem percussit Nabuchodonosor rex Babylonis, in quarto anno Joakim filii Josiae regis Juda.

3 Praeparate scutum, & clypeum, & procedite ad bellum.

4 Jungite equos, & ascendite equites: stete in galeis, polite lanceas, induite vos loriceis.

5 Quid igitur? vidi ipsos pavidos, & terga vertentes, fortis eorum caelos: fugerunt conciti, nec respexerunt: terror undique, ait Dominus.

6 Non fugiat velox; nec salvari se potest fortis: Ad Aquilonem juxta flumen Euphraten victi sunt, & ruerunt.

7 Quis est iste, qui quasi flumen ascendit: & veluti fluviorum, intumescunt gurgites ejus?

8 Aegyptus, fluminis instar ascendit, & velut flumina movebuntur fluctus ejus, & dicet: Ascendens operiam terram: perdam civitatem, & habitatores ejus.

9 Ascendite equos, & exultate in curribus, & procedant fortes, Aethiopia, & Libyes tenentes scutum, & Lydii arripientes, & jacientes sagittas.

10 Dies autem ille Domini Dei exercituum, dies ultionis, ut sumat vindictam de inimicis suis: devorabit gladius, & saturabitur, & inebriabitur sanguine eorum: victima enim Domini Dei exercituum in terra Aquilonis juxta flumen Euphraten.

11 Ascende in Galaad, & tolle resnam, virgo filia Aegypti: frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi.

12 Audierunt gentes ignominiam tuam, & ululatus tuus replevit terram: quia fortis impedit in fortem, & ambo pariter conciderunt.

13 Verbum, quod locutus est Dominus ad Jeremiam prophetam, super eo, quod venturus esset Nabuchodonosor rex Babylonis, & percussurus Terram Aegypti.

14 Annunciate Aegypto, & auditu facite in Magdalo, & resonet in Memphis, & in Taphnis, dicite, Sta, & praepara te: quia devorabit gladius ea, quae per circuitum tuum sunt.

15 Quare computruit fortis tuus? non stetit: quoniam Dominus subvertit eum.

16 Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum suum: & dicent: Surge, & revertamur ad populum nostrum, & ad terram nativitatibus nostras, a facie gladii columbae.

17 Vocate nomen Pharaonis regis Aegypti, tumultum adduxit tempus.

18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exercituum nomen ejus) quoniam sicut Thabor in montibus, & sicut Carmelus in mari, venit.

19 Vasa transmigrationis fac tibi, habitatrix filia Aegypti: quia Memphis in solitudinem erit, & deseretur, & inhabitabilis erit.

20 Vitula elegans, atque formosa Aegyptus: stimulator ab Aquilone venit ei.

21 Mercenarii quoque ejus, qui versabantur in medio ejus, quasi vituli saginati versi sunt, & fugerunt simul, nec stare potuerunt: quia dies interfectionis eorum venit super eos, tempus visitationis eorum.

22 Vox ejus quasi aeris sonabit: quoniam cum exercitu properabunt, & cum securibus venient ei, quasi cadentes ligna.

23 Succiderunt saltum ejus, ait Dominus, qui supputari non potest: multiplicati sunt super locustas, & non est eis numerus.

24 Confusa est filia Aegypti, & tradita in manus populi Aquilonis.

25 Dixit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo super tumultum Alexandriae, & super Pharaonem, & super Aegyptum, & super deos ejus, & super reges ejus, & super Pharaonem, & super eos, qui confidunt in eo.

C

26 Et dabo eos in manus quarentium animam eorum, & in manus Nabuchodonosor regis Babylonis, & in manus servorum ejus: & post hæc habitabitur sicut diebus pristinis, ait Dominus.

164i. 43. 21. 44. 21.

27 * Et tu ne timeas, serve meus Jacob, & ne paveas, Israel: quia ecce ego salvum te faciam de longinquo, & semen tuum de terra captivitatis tuæ: & revertetur Jacob, & requiescet, & prosperabitur; & non erit, qui extorreat eum.

28 Et tu noli timere, serve meus Jacob, ait Dominus: quia tecum ego sum, quia ego consumam cunctas gentes, ad quas ejeci te: te vero non consumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

Vastatio prædicitur Palæstinarum, Tyræ, Sydonis, Gaza, & Ascalonis.

A

1 Quid factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam contra Palæstinos, antequam percuteret Pharaon Gazam:

2 Hæc dicit Dominus: Ecce aquæ ascendant ab Aquilone, & erunt quasi torrens inundans, & operient terram, & plenitudinem ejus, urbem, & habitatores ejus: clamabunt homines, & ululabunt omnes habitatores terra,

B

3 A strepitu pompæ armorum, & bellatorum ejus, à commotione quadrigarum ejus, & multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis.

4 Pro adventu dicit, in quo vastabuntur omnes Philistinii, & dissipabitur Tyrus, & Sidon cum omnibus reliquis auxiliis suis: depopulatus est enim Dominus Palæstinos, reliquias insulæ Cappadocia.

C

5 Venit calvitium super Gazam, contieuit Ascalon, & reliquæ vallis eorum: usquequò consideris?

6 O mucro Domini usquequò non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare, & sile.

7 Quomodo quiescet, cum Dñs præceperit ei adversus Ascalonem, & adversus maritimas ejus regiones, ibique condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædicit Dominus vastationem Moab, & omnium urbium ejus, sed in novissimis diebus captivitatem ipsorum relaxandam: maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter, & gladium suum à sanguine prohibens.

A

1 AD Moab hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Væ super Nabo, quoniam vastata est, & confusa: capta est Cariathaim confusa est fortis, & tremuit.

2 Non est ultra exultatio in Moab contra Hesebon: cogitaverunt malum. Venite, & disperdamus eam de gente: ergo silens conticesces, sequeturque te gladius.

3 Vox clamoris de Oronaim: vastitas, & contritio magna.

4 Contrita est Moab: annunciate clamorem parvulis ejus:

5 Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu: quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt:

6 Fugite, salvate animas vestras: & eritis quasi myricæ in deserto.

7 Pro eo enim, quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis, & in thesauris tuis, tu quoque capieris: & ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes ejus, & principes ejus simul.

8 Et veniet prædo ad omnem urbem, & urbs nulla salvabitur: & peribunt valles, & dissipabuntur campetria: quoniam dixit Dominus:

9 Date florem Moab, quia florens egredietur: & civitates ejus desertæ erunt, & inhabitabiles.

10 Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter: & maledictus, qui prohibet gladium suum à sanguine.

11 Fereilis fuit Moab ab adolescentia sua, & requievit in facibus suis: nec transfusus est de vase in vas, & in transmigrationem non abiit: idcirco permansit gustus ejus in eo, & odor ejus non est immutatus.

12 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam ei ordinatores, & stratores laguncularum, & sternent eum, & vasa ejus exhaurient, & lagunculas eorum collident.

13 Et confundetur Moab à Chamos, sicut confusa est domus Israel à Bethel, in qua habebat fiduciam.

14 Quomodo dicitis: Fortes sumus, & viri robusti ad præliandum?

15 Vastata est Moab, & civitates illius succiderunt: & electi juvenes ejus descenderunt in occisionem: ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

16 Propè est iteritus Moab ut veniat: & malum ejus velociter accurret nimis.

17 Consolamini eum omnes, qui estis in circuitu ejus; & universi, qui scitis nomen ejus, dicit: Quomodo contrita est virga fortis, baculus gloriosus?

18 Descende de gloria, & sede in siti, habitatio filia Dibon: quoniam vastator Moab ascendit ad te, dissipavit munitiones tuas.

19 In via ista, & prospice habitatio Aroer: interroga fugientem: & ei, qui evasit, dicit: Quid accidit?

20 Confusus est Moab, quoniam victus est: ululate, & clamate, annunciate in Amon, quoniam vastata est Moab.

21 Et iudicium venit ad terram campetrem: super Helon, & super Jafa, & super Mesphaath,

22 Et super Dibon, & super Nabo, & super domum Deblathaim.

23 Et super Cariathaim, & super Bethgamul, & super Bethammon:

24 Et super Carioth, & super Bosra, & super omnes civitates terre Moab, quæ longæ, & quæ propè sunt.

25 Abscessum est cornu Moab, & brachium ejus contritum est, ait Dominus.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est: & allidet manum Moab in vomitu suo, & erit in derisum etiam ipse.

27 Fuit enim in derisum tibi, Israel, quasi inter fures reperissem eum: propter verba ergo tua, quæ adversum illum locutus es, captivus duceris.

28 Relinquitte civitates, & habitate in petra, habitatores Moab: & estote, quasi columba nidificans in summo ore foraminis.

29 * Audivimus superbiam Moab, superbus est valde sublimitatem ejus, & arrogantiam, & superbiam, & altitudinem cordis ejus.

30 Ego scio, ait Dominus, jactantiam ejus: & quod non sit juxta eam virtus ejus, nec juxta, quod poterat conata sit facere.

31 Iper super Moab egulabo, & ad Moab univertam clamabo, ad viros muri sicillis lamentantes.

32 De plantæ Jazer plorabo tibi, vinea Sabana: propagines tuæ transierunt mare, usque ad mare Jazer pervenerunt: super messem tuam, & vindemiam tuam prædo irruit.

33 * Ablata est lætitia, & exultatio de Carmelo, & de terra Moab, & vinum de torcularibus sustuli: nequaquam calcator uvæ solitum celestem cantabit.

34 Declamare Hesebon usque Eleale, & Iahadederunt vocem suam: à Segor usque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nemrim pessimæ erunt.

35 Et auferam de Moab, ait Dñs, offerentem in excelis, & sacrificantem diis ejus.

36 Propterea cor meum ad Moab, quasi tibia resonabit, & cor meum ad viros muri sicillidabit sonitum tibiartum: quia plus fecit quàm potuit, idcirco perierunt.

37 * Omne enim caput calvitium, & omnis barba rasa erit: in cunctis manibus colligatio, & super omne dorsum cilicium.

38 Super omnia testa Moab, & in plateis ejus, omnis planctus: quoniam contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus.

39 Quomodo victa est, & ululaverunt: quomodo dejecit cervicem Moab, & confusus est? Erigite Moab in derisum, & in exemplum omnibus in circuitu suo:

40 Hæc dicit Dominus: Ecce quasi aquila volabit, & extendet alas suas ad Moab.

41 Capta est Carioth, & munitiones comprehensæ sunt: & erit cor fortium Moab in die illa, sicut cor mulieris parturientis.

42 Et cessabit Moab esse populus: quoniam contra Dominum gloriatum est.

43 Pavor, & fovea, & laqueus super te, o habitator Moab, dicit Dominus.

44 * Qui sugerit à facie pavoris, cadet in foveam: & qui descendit de fovea, capietur laqueo: adducam enim super Moab annum visitationis eorum, ait Dominus.

45 In umbra Hesebon steterunt de laqueo fugientes: quia ignis egressus est de Hesebon, & flamma de medio Seon, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus.

46 Væ tibi, Moab, periisti, popule Chamos: quia comprehensæ sunt filii tui, & filia tuæ in captivitatem.

47 Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus, ait Dominus. Hucusque iudicia Moab.

CAPUT XLIX.

Desolatio Ammon, Idumææ, Damasci, Cedar, regnorumque Asor, & Ælam prænnunciatur: captivitas autem filiorum Ammon, ac Ælam tandem solvenda.

1 AD filios Ammon. Hæc dicit Dominus: Numquid non filii sunt Israel? aut hæres non est ei? Cur igitur hereditate possedit Melchon, Gad: & populus ejus in urbibus ejus habitavit?

2 Ideo ecce dies veniunt, dicit Dominus: & auditum faciam super Rabbath filiorum Ammon fremitum prelii, & erit in tumultum dissipata, filiaque ejus igni succedentur, & possidebit Israel possessores suos, ait Dominus.

3 Ulula, Hesebon, quoniam vastata est Hai: clamate, filii Rabbath, accingite vos cilicis: plangite, & circuite per sepes: quoniam Melchom in transmigrationem ducetur, sacerdotes ejus, & principes ejus simul.

4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in thesauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me?

5 Ecce ego inducam super te terrorem, ait Dominus Deus, exercituum, ab omnibus, qui sunt in circuitu tuo: & dispergemini singuli à conspectu vestro, nec erit, qui congreget fugientes.

6 Et post hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

7 Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum: Numquid non ultra est sapientia in Theman? Perit consilium à filiis, inutilis facta est sapientia eorum.

8 Fugite, & terga vertite, descendite in voraginem, habitatores Dedan: quoniam perditionem Esau adduxi super eum, tempus visitationis ejus.

9 Si vindemiatore venissent super te, non reliquissent racemum: si fures in nocte, rapuissent, quod susceperat sibi.

10 Ego vero discooperui Esau, revelavi abscondita ejus, & clari non poterit: vastatum est semen ejus, & fratres ejus, & vicini ejus, & non erit.

11 Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere: & viduæ tuæ in me sperabunt.

12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat iudicium, ut biberent calicem, bibentes bibent: & tu quasi innocens relinquaris? non eris innocens, sed bibens bibes.

13 Quia per memetipsum juravi, dicit Dominus, quod in solitudinem, & in opprobrium, & in desertum, & in maledictionem erit Bosra: & omnes civitates ejus erunt in solitudines sempiternas.

14 * Audium audivi à Domino, & legatus ad Gentes missus est: Congregamini, & venite contra eam, & confurgamus in Prælium:

15 Ecce enim parvulum dedi te in Gentibus, contemptibilem inter homines.

16 Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui: qui habitas in cavernis petra, & apprehendere niteris altitudinem collis:

* cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum,

A

B

C

D

* Abd. a.

* Abd. b.

tuum, inde detraham te, dicit Dominus.
 17 Et erit Idumæa deserta: omnis, qui transibit per eam, stupebit, & sibilabit super omnes plagas ejus.
 * Gen. 19. 18 * Sicut subversa est Sodoma, & Gomorraha, & vicinæ ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.
 * Infr. 50. 19 * Ecce quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? & quis sustinet me? & quis est iste pastor, qui resistit vultui meo?
 20 Propterea audite consilium Domini, quod inquit de Edom; & cogitationes ejus, quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si non dejecerint eos parvuli gregis, nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum.
 * Job 41. 21 A voce ruinæ eorum commota est terra: clamor in mari rubro auditus est vocis ejus.
 22 Ecce quasi aquila ascendet, & avolabit: & expandet alas suas super Bosran: & erit fortium Idumææ in die illa, quasi cor mulieris parturientis.
 23 Ad Damascum: Confusa est Emath, & Arphad: quia auditum pessimum audierunt, turbati sunt in mari: præ solitudine quiescere non potuit.
 24 Dissoluta est Damascus, versa est in fugam, tremor apprehendit eam: angustia, & dolores tenuerunt eam quasi parturientem.
 25 Quomodo dereliquerunt civitatem laudabilem, urbem latitiæ!
 26 Ideo cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri prælii conticescent in die illa, ait Dominus exercituum.
 27 Et succendam ignem in muro Damasci, & devorabit mœnia Benadad.
 28 Ad Cedar, & ad regna Asor, quæ percussit Nabuchodonosor rex Babylonis. Hæc dicit Dominus: Surgite, & ascendite ad Cedar, & vastate filios Orientis.
 29 Tabernacula eorum, & greges eorum, capient: pelles eorum, & omnia vasa eorum, & camelos eorum tollent sibi: & vocabunt super eos formidinem in circuitu.
 30 Fugite, abite vehementer, in voraginibus sedete, qui habitatis Asor, ait Dominus: inquit enim contra vos Nabuchodonosor rex Babylonis consilium, & cogitavit adversum vos cogitationes.
 31 Consurgite, & ascendite ad gentem quietam, & habitantem confidenter, ait Dominus: non ostia, nec vestes eis: soli habitant.
 32 Et erunt camelus eorum in direptionem, & multitudo jumentorum in prædam: & dispergam eos in omnem ventum, qui sunt attonsi in comam: & ex omni confinio eorum adducam inrentum super eos, ait Dominus.
 33 Et erit Asor in habitaculum draconum, deserta usque in æternum: non manebit ibi vir, nec incolet eam filius hominis.
 34 Quod factum est verbum Domini ad Jeremiam prophetam adversus Ælam, in principio regni Sedecia regis Juda, dicens:
 35 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce

ego confringam arcum Ælam, & summam fortitudinem eorum.
 36 Et inducam super Ælam quatuor ventos à quatuor plagis cæli: & ventilabo eos in omnes ventos istos: & non erit gens, ad quam non perveniant profugi Ælam.
 37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis suis, & in conspectu quærentium animam eorum: & adducam super eos malum, iram furoris mei, dicit Dominus: & mittam post eos gladium donec consumam eos.
 38 Et ponam solum meum in Ælam, & perdam inde reges, & principes, ait Dominus.

In novissimis autem diebus reverti faciam captivos Ælam, dicit Dominus.

CAPUT L.

Babylon, quæ in captivitate affligit filios Israel, his in terram suam feliciter redactis, penitus vastabitur à regibus Aquilonis.

1 Verbum, quod locutus est Dominus de Babylone, & de terra Chaldæorum, in manu Jeremiæ propheta.
 2 Annunciate in Gentibus, & auditum facite: levate signum, prædicare, & nocte celare: dicite: Capta est Babylone, confusus est Bel, victus est Merodach, confusa sunt sculptilia ejus, superata sunt idola eorum.
 3 Quoniam ascendit contra eam gens ab Aquilone, quæ ponet terram ejus in solitudinem: & non erit, qui habitet in ea ab homine usque ad pecus: & moti sunt, & abierunt.
 4 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus: venient filii Israel, ipsi, & filii Juda simul: ambulantes, & stantes properabunt, & Dominum Deum suum quærent.
 5 In Sion interrogabunt viam, huc facies eorum venient, & apponentur ad Dominum fœdere sempiterno, quod nulla oblivione delebitur.
 6 Grex perditus factus est populus meus: pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui.
 7 Omnes, qui invenerunt, comederunt eos: & hostes eorum dixerunt: Non peccavimus: pro eo, quod peccaverunt Domino decori iustitiæ, & expectationi patrum eorum Domino.
 8 Recedite de medio Babylonis, & de terra Chaldæorum egredimini: & estote quasi hæedi ante gregem.
 9 Quoniam ecce ego suscito, & adducam in Babylonem congregationem Gentium magnarum de terra Aquilonis: & præparabuntur adversus eam, & inde capietur: sagitta ejus, quasi viri fortis interfectoris, non revertetur vacua.
 10 Et erit Chaldæa in prædam: omnes vastantes eam replebuntur, ait Dominus.
 11 Quoniam exultatis, & magna loquimini, diripientes hæreditatem meam: quoniam effusi estis sicut vituli super herbam, & mugitis sicut tauri.
 12 Confusa est mater vestra nimis, & adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce novissima erit in Gentibus, deserta, invia, & arens.

* Gen. 19. 18 *
 * Infr. 50. 19 *
 * Job 41. 21 *
 E
 F
 G

13 Ab ira Domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem: omnis, qui transibit per Babylone, stupebit, & sibilabit super universas plagas ejus.
 14 Præparamini contra Babylone per circuitum omnes, qui tenditis arcum; debellate eam, non parcatis jaculis: quia Domino peccavit.
 15 Clamate adversus eam, ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus, & destructi sunt muri ejus, quoniam ultio Domini est ultionem accipite de ea, sicut fecit, facite ei.
 16 Disperditæ fatorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis: à facie gladii columbæ, unusquisque ad populum suum convertetur, & singuli ad terram suam fugient.
 17 Grex dispersus Israel, leones ejecerunt eum: primus comedit eum rex Assur: iste novissimus exoffavit eum, Nabuchodonosor rex Babylonis.
 18 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Ecce ego visitabo regem Babylonis, & terram ejus, sicut visitavi regem Assur:
 19 Et reducam Israel ad habitaculum suum: & pascetur Carnelun, & Basan, & in monte Ephraim, & Galaad saturabitur anima ejus.
 20 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus, quæretur iniquitas Israel, & non erit: & peccatum Juda, & non invenietur: quoniam propitius ero eis, quos reliquero.
 21 Super terram dominantium ascende, & super habitatores ejus visita, dissipata, & interfecta: quæ post eos sunt, ait Dominus: & fac juxta omnia, quæ præcepit tibi.
 22 Vox belli in terra, & contritio magna.
 23 Quomodo contractus est, & contritus malleus universæ terræ? quomodo versa est in desertum Babylone in Gentibus.
 24 Illaqueavit te, & capta est Babylone, & nesciebas inventa es, & apprehensa: quoniam Dominum provocasti.
 25 Aperuit Dominus thesaurum suum, & protulit vasa iræ suæ: quoniam opus est Domino Deo exercituum in terra Chaldæorum.
 26 Venite ad eam ab extremis finibus, aperite, ut exeant, qui conculent eam: tollite de via lapides, & redigite in acervos, & interficite eam: nec sit quidquam reliquum.
 27 Dissipate universos fortes ejus, descendant in occisionem: vix eis, quia venit dies eorum, tempus visitationis audire.
 28 Vox fugientium, & eorum, qui evaserunt de terra Babylonis, ut annuncient in Sion ultionem Domini Dei nostri, ultionem templi ejus.
 29 Annunciate in Babylonem plurimis, omnibus, qui tendunt arcum: consistite adversus eam per gyrum, & nullus evadat: redidite ei secundum opus suum: * juxta omnia, quæ fecit, facite illi: quia contra Dominum erecta est, adversum sanctum Israel.
 30 Idcirco cadent juvenes ejus in plateis ejus: & omnes viri bellatores ejus conticescent in die illa, ait Dominus.
 31 Ecce ego ad te, superbe, dicit Dominus

Deus exercituum: quia venit dies tuus, tempus visitationis tuæ.
 32 Et cadet superbus, & corruet, & non erit, qui suscitaret eum: & succendam ignem in urbis ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus.
 33 Hæc dicit Dominus exercituum: Calumniam sustinent filii Israel, & filii Juda simul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.
 34 Redemptor eorum fortis, Dominus exercituum nomen ejus, iudicio defendet causam eorum, ut exterreat terram, & commoveat habitatores Babylonis.
 35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes, & ad sapientes ejus.
 36 Gladius ad divinos ejus, qui stulti erunt: gladius ad fortes illius, qui timebunt.
 37 Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus, & ad omne vulgus, quod est in medio ejus: & erunt quasi mulieres: gladius ad thesauros ejus, qui diripientur.
 38 Siccitas super aquas ejus erit, & ardescet: quia terra sculptilium est, & in portentis gloriantur.
 39 Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis, & habitabunt in ea struthiones: & non inhabitabitur ultra usque in sempiternum, nec extructur usque ad generationem, & generationem.
 40 * Sicut subvertit Dominus Sodoma, & Gomorraham, & vicinas ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.
 41 Ecce populus venit ab Aquilone, & gens magna, & reges multi confluent à finibus terræ.
 42 Arcum, & scutum apprehendent: crudeles sunt, & immisericordes: vox eorum quasi mare sonabit: & super equos ascendent, sicut vir paratus ad prælium contra te, filia Babylone.
 43 Audivit rex Babylonis famam eorum, & dissolutæ sunt manus ejus: angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem.
 44 * Ecce quasi leo ascendet de superbia Jordanis ad pulchritudinem robustam: quia subito currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis enim similis mei? & quis sustinet me? & quis est iste pastor, qui resistit vultui meo?
 45 Propterea audite consilium Domini, quod mente concepit adversum Babylonem; & cogitationes ejus, quas cogitavit super terram Chaldæorum: Nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum.
 46 A voce captivitatis Babyonis commota est terra, & clamor inter Gentes auditus est.

CAPUT LI.

Mala à regibus Medorum Babyoni imminuentia prædicantur.

1 Hæc dicit Dominus: Ecce ego suscito super Babylone, & super ha-

F
 G
 * Gen. 19. 18 *
 * Sup. 49. d. 19 *
 * Job 41. 21 *
 A

bitatores ejus, qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem.

2 Et mittam in Babylonem ventilatores, & ventilabunt eam, & demolientur terram ejus: quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis ejus.

3 Non tendat, qui tendit arcum suum, & non ascendat loricator, nolite parere juvenibus ejus, interficite omnem militiam ejus.

4 Et cadent interfecti in terra Chaldaeorum, & vulnerati in regionibus ejus.

5 Quoniam non fuit viduatus Israel, & Juda à Deo suo Domino exercituum: terra autem eorum repleta est delicto à sancto Israel.

6 Fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisque animam suam: nolite tacere super iniquitatem ejus: quoniam tempus ultionis est à Domino, vicissitudinem ipse retribuet ei.

7 Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram: de vino ejus bibent Gentes, & ideo commoræ sunt.

8 * Subito cecidit Babylon, & contrita est: ululate super eam, tollite refinam ad dolorem ejus, si forte sanetur.

9 Curavimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam, & eamus unusquisque in terram suam: quoniam pervenit usque ad oculos judicium ejus, & elevatum est usque ad nubem.

10 Protulit Dominus justitias nostras: venite, & narremus in Sion opus Domini Dei nostri.

11 Acute sagittas, implete pharetras: suscitavit Dominus spiritum regum Medorum: & contra Babylonem mens ejus est, ut perdat eam, quoniam ultio Domini est, ultio templi sui.

12 Super muros Babylonis levate signum, augeat custodiam: levate custodes, preparate infidias: quia cogitavit Dominus, & fecit quæcumque locutus est contra habitatores Babylonis.

13 Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus pedalis præcisionis tuæ.

14 * Juravit Dominus exercituum per animam suam: Quoniam replebo te hominibus quasi bruchis, & super te celeuma cantabitur.

15 * Qui fecit terram in fortitudine sua, preparavit orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit oculos.

16 Dante eo vocem, multi plicantur aquæ in cælo: qui levat nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit: & produxit ventum de thesauris suis.

17 Stultus factus est omnis homo à scientia: confusus est omnis confator in sculpeilla, quia mendax est conflatio eorum, nec est spiritus in eis.

18 Vana sunt opera, & risu digna, in tempore visitationis suæ peribunt.

19 Non sicut hæc pars Jacob: quia qui fecit omnia, ipse est, & Israel scriptum hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen ejus.

20 Collidis tu mihi vasa belli, & ego col-

lidam in te Gentes, & disperdam in te regna:

21 Et collidam in te equum, & equitem ejus: & collidam in te currum, & ascensorem ejus.

22 Et collidam in te virum, & mulierem: & collidam in te senem, & puerum: & collidam in te juvenem, & virginem:

23 Et collidam in te pastorem, & gregem ejus: & collidam in te agricolam, & jugales ejus: & collidam in te duces, & magistratus.

24 Et reddam Babylon, & cunctis habitatoribus Chaldaæ omne malum suum, quod fecerunt in Sion, in oculis vestris, ait Dominus.

25 Ecce ego ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrupis universam terram: & extendam manum meam super te, & evolvam te de petris, & dabo te in montem combustionis:

26 Et non tollent de te lapidem in angulum, & lapidem in fundamenta, sed perditus in aeternum eris, ait Dominus.

27 Levate signum in terra: clangite bucina in Gentibus, sanctificate super eam Gentes: annunciate contra illam regibus Ararat, Menni, & Ascenez, numerate contra eam Taphsar, adducite equum quasi bruchum aculeatum.

28 Sanctificate contra eam Gentes, reges Medie, duces ejus, & universos magistratus ejus, cunctamque terram potestatis ejus.

29 Et commovebitur terra, & conturbabitur: quia evigilabit contra Babylonem cogitatio Domini, ut ponat Terram Babylonis desertam, & inhabitabilem.

30 Cessaverunt fortes Babylonis à prælio, habitaverunt in præsidis: devoratum est robur eorum, & facti sunt quasi mulieres: incensa sunt tabernacula ejus, contriti sunt vestes ejus.

31 Currens obviam currenti venit: & nuncius obvius nunciant: ut annunciet regi Babylonis, quia capta est civitas ejus à summo usque ad summum:

32 Et vada præoccupata sunt, & paludes incensa sunt igni, & viri bellatores conturbati sunt.

33 Quia hæc dicit Dominus exercituum, Deus Israel: filia Babylonis quasi area, tenuis tritura: ejus: adhuc modicum; & veniet tempus messionis ejus.

34 Comedit me, devoravit me Nabuchodonosor rex Babylonis, reddidit me quasi vas manæ, absorbit me quasi draco, replevit ventrem suum temeritudine mea, & ejecit me.

35 Iniquitas adversum me, & caro mea super Babylonem, dicit habitatio Sion: & sanguis meus super habitatores Chaldaæ, dicit Jerusalem.

36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce ego judicabo causam tuam, & ulciscar ultionem tuam, & desertum faciam mare ejus, & siccabo venam ejus.

37 Et erit Babylon in tumulos, habitatio draconum, stupor, & sibilus, eo quod non sit habitator.

* Isai. 21. c.9. Apoc. 14. b.8.

B

* Amos 6. b.8.

* Gen. 1. 2.1.

C

38 Simul ut leones rugient, excutient comas veluti catuli leonum.

39 In calore eorum ponam potus eorum, & inebriabo eos, ut sopiantur, & dormiant, & inebriabo eos, & non confurgant, somnum sempiternum, & non confurgant, dicit Dominus.

40 Deducam eos quasi agnos ad victimam, & quasi arietes eum hædis.

41 Quomodo capta est Selach, & comprehensa est incluta universa terra? quomodo facta est in stuporem Babylon inter gentes?

42 Ascendit super Babylonem mare, multitudo fluctuum ejus operata est.

43 Facta sunt civitates ejus in stuporem, terra inhabitabilis, & deserta, terra, in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis.

44 Et visitabo super Bel in Babylone, & eiciam, quod absorberat de ore ejus, & non confluent ad eum ultra Gentes, si quidem & murus Babylonis corruet.

45 Egredimini de medio ejus populus meus: salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini.

46 Et ne forte molestat cor vestrum, & timeatis auditum, qui audierit in terra: & veniet in anno auditio, & post hunc annum auditio; & iniquitas in terra, & dominator super dominatorem.

47 Propterea ecce dies veniunt, & visitabo super sculpeilla Babylonis: & omnis terra ejus confundetur, & universi interfecti ejus cadent in medio ejus.

48 Et laudabunt super Babylonem cæli, & terra, & omnia, quæ in eis sunt, quia ab Aquilone venient ei prædones, ait Dominus.

49 Et quomodo fecit Babylon, ut caderent occisi in Israel: sic de Babylone cadent occisi in universa terra.

50 Qui fugistis gladium, venite, nolite stare: recordamini procul Domini, & Jerusalem ascendat super cor vestrum.

51 Confusi sumus, quoniam audivimus opprobrium: operuit ignominia facies nostras: quia venerunt alieni super sanctificationem domus Domini.

52 Propterea ecce dies veniunt, ait Dominus, & visitabo super sculpeilla ejus, & in omni terra ejus mugiet vulneratus.

53 Si ascenderit Babylon in cælum, & firmaverit in excelso robur suum: à me venient vastatores ejus, ait Dominus.

54 Vox clamoris est de Babylone: & contritio magna de Terra Chaldaeorum;

55 Quoniam vastavit Dominus Babylonem, & perdidit ex ea vocem magnam, & sonabunt fluctus eorum quasi aquæ multæ: dedit sonitum vox eorum.

56 Quia venit super eam, id est, super Babylonem, prædo, & apprehensi sunt fortes ejus, & emareuit arcus eorum, quia fortis ultor Dominus reddens retribuet.

57 Et inebriabo principes ejus, & sapientes ejus, & duces ejus, & magistratus ejus, & fortes ejus, & dormient somnum sempiternum, & non expergissentur, ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus Babylonis ille latissimus suffusione suffunditur, & portæ ejus excelsæ igne comburentur, & labores populorum ad nihilum, & gentium in ignem erunt, & disperibunt.

59 Verbum, quod præcepit Jeremias propheta Sarajæ filio Nerjæ filii Maasie, cum pergeret cum Sedecia rege in Babylonem, in anno quarto regni ejus: Sarajæ autem erat princeps prophetia.

60 Et scripsit Jeremias omne malum, quod venturum erat super Babylonem, in libro uno: omnia verba hæc, quæ scripta sunt contra Babylonem.

61 Et dixit Jeremias ad Sarajam: Cum veneris in Babylonem, & videris, & legeris omnia verba hæc,

62 Dices: Domine, tu locutus es contra locum istum, ut disperderes eum: ne sit, qui in eo habitat ab homine usque ad pecus: & ut sit perpetua solitudo.

63 Cumque compleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, & proicies illum in medium Euphraten:

64 Et dices: Sic submergetur Babylon, & non confurget à facie afflictionis, quam ego adduco super eam, & dissolvetur. Hæc sunt verba Jeremie.

CAPUT LII.

Præcedentium repetitio, nempe quòd Jeremias à Nabuchodonosor obsessa post biennium captus, & Sedecias rex Juda fugiens reducitur, filiusque ejus coram ipso trucidatis undecum principibus Juda, excruciat, ac vincens ducitur in Babylonem: & incenso templo, & palatio, cæterisque domibus, transferuntur omnes in Babylonem, præter paucos vitatores, & agricolas: similiter & vasa templi, inter quæ describuntur due ereæ columnæ, & numerus Judæorum in Babylonem diversis temporibus translatorum, ubi rex Joachin post trigessimum septimum annum de carcere educitur exaltatur.

1 Filius viginti, & unius anni erat Sedecias, cum regnare cœpisset: & undecim annis regnavit in Jerusalem, & nomen matris ejus Amical, filia Jeremie de Lobna.

2 Et fecit malum in oculis Domini, juxta omnia, quæ fecerat Joachin.

3 Quoniam furor Domini erat in Jerusalem, & in Juda, usquequò proiceret eos à facie sua: & recessit Sedecias à rege Babyloni.

4 Factum est autem in anno nono regni ejus, in mense decimo, decima mensis: Venit Nabuchodonosor rex Babyloni, ipse & omnis exercitus ejus, adversus Jerusalem, & obsederunt eam, & edificaverunt contra eammunitiones in circuitu.

5 Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum regis Sedecie.

6 Mense autem quarto, nona mensis, obtinuit fames civitatem: & non erant alimenta populo terræ.

7 Et dirupta est civitas, & omnes viri bellatores ejus fugerunt, exieruntque de civitate, nocte, per viam portæ, quæ est inter duos muros, & ducit ad hortum regis (Chaldais obsidentibus urbem in gyro.)

G

A Reg. 24. d.18. 2 Bar. 16. b.11.

4 Reg. 24. a.1. 2 Bar. 16. b.11.

B

& abierunt per viam, quæ ducit in eremum.
 8 Persecutus est autem Chaldaeorum exercitus regem: & apprehenderunt Sedeciam in deserto, quod est iuxta Jericho: & omnis comitatus ejus dissiugit ab eo.
 9 Cumque comprehendifsent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath: & locutus est ad eum iudicia.
 10 Et iugulavit rex Babylonis filios Sedeciae in oculis ejus: sed & omnes principes Juda occidit in Reblatha.
 11 Et oculos Sedeciae eruit, & vinxit eum compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & posuit eum in domo carceris usque ad diem mortis ejus.
 12 In mense autem quinto decima mensis, ipse est annus nonus decimus Nabuchodonosor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiae, qui stabat coram rege Babylonis in Jerusalem.
 13 Et incendit domum Domini, & domum regis, & omnes domos Jerusalem, & omnem domum magnam igni combussit.
 14 Et totum murum Jerusalem per circuitum destruxit, cunctus exercitus Chaldaeorum, qui erat cum magistro militiae.
 15 De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanserat in civitate, & de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, & ceteros de multitudine, transtulit Nabuzardan princeps militiae.
 16 De pauperibus vero terræ reliquit Nabuzardan princeps militiae vinitores, & agricolas.
 17 Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini, & bases, & mare æneum, quod erat in domo Domini, confreguerunt Chaldaei, & tulerunt omne æs eorum in Babylonem.
 18 Et lebetes, & creagras, & psalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vasa ærea, quæ in ministerio fuerant, tulerunt: &
 19 Hydrias, & thymiamateria, & urceos, & pelves, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea, & quotquot argentea, argentea, tulit magister militiae.
 20 Et columnas duas, & mare unum, & vitulos duodecim æreos, qui erant sub basibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat pondus æris omnium horum vasorum.
 21 De columnis autem, decem, & octo cubiti altitudinis erant in columna una, &

funiculus duodecim cubitorum circumbebat eam: porro grossitudo ejus quatuor digitorum, & intrinsecis cava erat,
 22 Et capitella super utramque æream: altitudo capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula, & malogramata super coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ secunda, & malogramata.
 23 Et fuerunt malogramata nonaginta sex dependentia: & omnia malogramata centum, retiaculis circumdabantur.
 24 Et tulit magister militiae Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum, & tres custodes vestibuli.
 25 Et de civitate tulit eunuchum unum, qui erat prepositus super viros bellatores: & septem viros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi sunt in civitate: & scribam principem militum, qui probabat tyrones: & sexaginta viros de populo terræ, qui inventi sunt in medio civitatis.
 26 Tulit autem eos Nabuzardan magister militiae, & duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha.
 27 Et percussit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus est Juda de terra sua.
 28 Iste est populus, quem transtulit Nabuchodonosor: In anno septimo, Judæos tria millia, & viginti tres:
 29 In anno octavodecimo Nabuchodonosor, de Jerusalem animas octingentas triginta duas:
 30 In anno vigesimotertio Nabuchodonosor, transtulit Nabuzardan magister militiae animas Judæorum septingenta quadraginta quinque: omnes ergo animæ, quatuor millia sexcentæ.
 31 Et factum est in trigesimo septimo anno transmigrationis, Joachin regis Juda, duodecimo mense, vigesima quinta mensis, elevavit Bvilmérodach rex Babylonis ipso anno regni sui, caput Joachin regis Juda, & eduxit eum de domo carceris.
 32 Et locutus est cum eo bona, & posuit thronum ejus super thronos regum, qui erant post se in Babylone.
 33 Et mutavit vestimenta carceris ejus, & comedeat panem coram eo semper cunctis diebus vitæ suæ.
 34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei a rege Babylonis, statuta per singulos dies, usque ad diem mortis suæ, cunctis diebus vitæ ejus.

C

D

THRENI,

ID EST

LAMENTATIONES

JEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum est, postquam in captivitate redactus est Israel, & Jerusalem deserta est, sedit Jeremia propheta flens, & planxit: lamentatione hac in Jerusalem, & amaro animo suspirans, & ejulans dixit:

CAPUT PRIMUM.

ALEPH.

Uomodo sedet sola civitas plena populo: facta est quasi vidua domina gentium: princeps provinciarum facta est sub tributo.

BETH.

Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus: non est, qui consolatur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus spreverunt eam, & facti sunt ei inimici.

GHI ME L.

Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem servitutis: habitavit inter gentes, nec invenit requiem: omnes persecutores ejus apprehenderunt eam inter angustias.

DALETH.

Vix Sion lugent, eò quod non sint, qui veniant ad solemnitatem: omnes portæ ejus destructæ: sacerdotes ejus gementes: virgines ejus squalidæ, & ipsa oppressa amaritudine.

HE.

Facti sunt hostes ejus in capite, inimici ejus locupletati sunt, quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum ejus: parvuli ejus ducti sunt captivitatem ante faciem tribulantis.

VAU.

Et egressus est a filia Sion omnis decor ejus: facti sunt principes ejus velut arictes non inventes pascua: & abierunt absque fortitudine ante faciem subsequens.

ZAIN.

Recordata est Jerusalem dierum afflictionis suæ, & pravagationis omnium desiderabilium suorum, quæ habuerat a diebus antiquis, cum caderet populus ejus in manu hostili, & non esset auxiliator: viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata ejus.

HETH.

Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est: omnes, qui glorificabant eam, spreverunt illam, quia viderunt iniquitatem ejus: ipsa autem gemens conversa est retrorsum.

TETH.

Sordes ojus in pedibus ejus, nec recordata est finis sui: deposita est vehementer, non habens consolationem: vide, Domine, afflictionem meam, quoniam erectus est inimicus.

JOD.

Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus: quia vidit Centes magnas sanctuarium suum, de quibus præceperas, ne intrarent in Ecclesiam tuam.

CAPH.

Omnis populus ejus gemens, & querens panem: dederunt pectus quaque pro cibo ad refocillandam animam: vide, Domine, & considera, quoniam facta sum vilis.

LAMED.

O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus: quoniam vindemiavit me, ut locutus est Dominus in die iræ furoris sui.

MEM.

De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudit me: expandit rete pedibus meis, convertit me retrorsum: posuit me desolatam, tota die merore conlectam.

NU N.

Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ sunt, & imposuit collo meo: infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero surgere.

SAMECH.

Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adversum me tempus, ut contereret electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filia Juda.

AJN.

Ideirè ego plorans, & oculus meus deducens aquas: quia longe factus est à me facti sunt filii mei perdit, quoniam invaluit inimicus.

PHE.

Expandit Sion manus suas, non est, qui consolatur eam: mandavit Dominus adversum Jacob in circuitu ejus: hostes ejus facta est Jerusalem quasi pelluta mentris inter eos.

SAD E.

Justus est Dominus, quia os ejus ad iracundiam provocavi: audite obsecro universi populi, & videte dolorem meum: virgines meæ, & juvenes mei amittunt in captivitatem.

D

F

F

Jer. 14 c.

C O P H.

19 Vocavi amicos meos, & ipsi deceperunt me: sacerdotes mei, & senes mei in urbe consumpti sunt: quia quaesierunt cibum sibi, ut resocillarent animam suam.

R E S.

20 Vide, Domine, quoniam tribulor, conturbatus est venter meus: subversum est cor meum in memetipsa, quoniam amaritudine plena sum: foris interfecit gladius, & domi mors similis est.

S I N.

21 Audierunt, quia ingemisco ego, & non est, qui consoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, & laetati sunt, quoniam tu fecisti: adduxisti diem consolationis, & sicut similes mei.

T H A U.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos, sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas: multi enim genuit me, & cor meum merens.

C A P U T I I.

A L E P H.

1 **Q**uomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion: projecit te de caelo in terram inclytam Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.

B E T H.

2 Praecipitavit Dominus, nec pepercit, omnia speciosa Jacob: destruxit in furore suo munitiones virginis Juda, & dejecit in terram: polluit regnum, & principes ejus.

G H I M E L.

3 Confregit in ira furoris sui omne cornu Israel: avertit retrorsum dexteram suam a facie inimici: & succendit in Jacob, quasi ignem flammae devorantis in gyro.

D A L E T H.

4 Tetendit arcum suum quasi inimicus, firmavit dexteram suam quasi hostis: & occidit omne, quod pulchrum erat visu in tabernaculo filiae Sion, effudit quasi ignem indignationem suam.

H E.

5 Factus est Dominus velut inimicus: praecipitavit Israel, praecipitavit omnia membra ejus: dissipavit munitiones ejus, & replevit in filia Juda humilitatem, & humiliatam.

V A U.

6 Et dissipavit quasi hortum tentorium suum, demolitus est tabernaculum suum: oblivioni tradidit Dominus in Sion festivitatem, & sabbatum; & in opprobrium, & in indignationem furoris sui, regem, & sacerdotem:

Z A I N.

7 Repulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suae: tradidit in manu inimici muros turrium ejus: vocem dederunt in domo Domini, sicut in die sollemnium.

H E T H.

8 Cogitavit Dominus dissipare murum filiae Sion: tetendit sinu culum suum, & non avertit manum suam a perditione: luxitque antennale, & murus pariter dissipatus est.

T E T H.

9 Defixae sunt in terra portae ejus: perdidit, & contrivit vestes ejus; regem ejus, & principes ejus in Gentibus: non est lex, & prophetae ejus non invenerunt visionem a Domino.

J O D.

10 Sederunt in terra, continebant senes filiae Sion: consperserunt cinere capita sua, accincti sunt ciliciis, abjecerunt in terram capita sua virgines Jerusalem.

C A P H.

11 Defecerunt praecacrynus oculi mei, conturbata sunt viscera mea: effusum est in terra secer meum super contritione filiae populi mei, cum deficeret parvulus, & lactans in plateis oppidi.

L A M E D.

12 Matribus suis dixerunt: Ubi est triticum, & vinum? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis: cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.

M E M.

13 Cui comparabo te? vel cui assimilabo te, filia Jerusalem? cui exaquare te, & consolabor te, virgo filia Sion? magna est enim velut mare contritio tua: quis medabitur tui?

N U N.

14 Prophetae tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent; viderunt autem tibi assumptiones falsas, & ejectiones.

S A M E C H.

15 Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam: sibilaverunt, & moverunt caput suum super filiam Jerusalem. Haccine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium univere terrae?

P H E.

16 Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui: sibilaverunt, & fremuerunt dentibus, & dixerunt: Devorabimus: en ista est dies, quam expectabamus: invenimus, vidimus.

A I N.

17 * Fecit Dominus, quae cogitavit, complevit sermonem suum, quem praeeperat diebus antiquis: destruxit, & non pepercit, & latificavit super te inimicum, & exaltavit cornu hostium tuorum.

S A D E.

18 Clamavit cor eorum ad Dominum super muros filiae Sion: * Deduc quasi torrentem lacrymas, per diem, & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

C O P H.

19 Confurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum: estunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini: leva ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium conpositorum.

R E S.

20 Vide, Domine, & considera, quem vindemiaveris ita: ergo ne comedent mulieres fructum suum, parvulos ad mensuram

palmarum

Z A I N.

19 Recordare paupertatis, & transgressionis meae, absinthii, & fellis.

Z A I N.

20 Memoria memor ero, & tabesceat in me anima mea.

Z A I N.

21 Haec recolens in corde meo, ideo sperabo.

H E T H.

22 Misericordiae Domini, quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes ejus.

H E T H.

23 Novi diluculo, multa est fides tua.

H E T H.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum.

T E T H.

25 Bonus est Dominus sperantibus in eum, anima quarenti illum.

T E T H.

26 Bonum est praestolari cum silentio salutare Dei.

T E T H.

27 Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua.

J O D.

28 Secebit solitarius, & tacebit: quia levavit super se.

J O D.

29 Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes.

J O D.

30 Dabit percipienti se maxillam, saturabitur opprobriis.

C A P H.

31 Quia non repellit in sempiternum Dominus.

C A P H.

32 Quia si abierit, & miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum.

C A P H.

33 Non enim humiliavit ex corde suo, & abiecit filios hominum.

L A M E D.

34 Ut contereret sub pedibus suis omnes vincetos terrae.

L A M E D.

35 Ut declinaret iudicium viri in conspectu vultus Altissimi.

L A M E D.

36 Ut perverteret hominem in iudicio suo, Dominus ignoravit.

M E M.

37 * Quis est iste, qui dixit, ut fieret, Domino non jubente?

M E M.

38 Ex ore Altissimi non egredientur nec mala, nec bona?

M E M.

39 Quid murmuravit homo vivens, vit pro peccatis suis?

N U N.

40 Scrutemur vias nostras, & quaramus, & revertamur ad Dominum.

N U N.

41 Et dixi: Perit finis meus, & spes mea a Domino.

R r 3

NUN.

41 Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in caelos.

NUN.

42 Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuisti in furore, & percussisti nos: occidisti, nec pepericisti.

SAMECH.

44 Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio.

SAMECH.

45 Eradicationem, & abjectionem posuisti me in medio populorum.

PHE.

46 Aperuerunt super nos os suum omnes inimici.

PHE.

47 Formido, & laqueus facta est nobis vaticinatio, & contritio.

PHE.

48 Divisiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filia populi mei.

A I N.

49 Oculus meus afflictus est, nec tacuit, eò quod non esset requies.

A I N.

50 Donec respiceret, & videret Dominus de caelis.

A I N.

51 Oculus meus depradatus est animam meam in cunctis filiabus urbis meae.

S A D E.

52 Venatione ceperunt me, quasi avem inimici mei gratis.

S A D E.

53 Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me.

S A D E.

54 Inundaverunt aquae super caput meum: dixi: Perii.

C O P H.

55 Invocavi nomen tuum, Domine, de lacu novissimo.

C O P H.

56 Vocem meam audisti: ne avertas aures tuas à singultu meo, & clamoribus.

C O P H.

57 Appropinquasti in die, quando invocavite: dixisti: Ne timeas.

R E S.

58 Judicasti, Domine, causam animae meae, redemptor vitae meae.

R E S.

59 Vidisti, Domine, iniquitatem illorum adversum me: judica iudicium meum.

R E S.

60 Vidisti omnem furorem: universas cogitationes eorum adversum me.

S I N.

61 Audisti opprobrium eorum, Domine, omnes cogitationes eorum adversum me.

S I N.

62 Labia insurgentium mihi, & meditationes eorum adversum me tota die.

S I N.

63 Sessorem eorum, & resurrectionem

eorum, vide: ego sum psalmus eorum.

T H A U.

64 Redde eis vicem, Domine, juxta opera manuum suarum.

T H A U.

65 Dabis eis scutum cordis laborem tuum.

T H A U.

66 Persequeris in furore, & conteres eos sub caelis, Domine.

C A P U T I V.

A L E P H.

1 Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum.

B E T H.

2 Filii Sion inelyti, & amici auro primo: quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum sigili?

G H I M E L.

3 Sed & lamiae nudaverunt mammam, lactaverunt catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto.

D A L E T H.

4 Adhaesit lingua lactentis ad palatum ejus in siti: parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.

H E.

5 Qui vescebantur voluptuosè, interierunt in viis: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercorea.

V A U.

6 Et major efficta est iniquitas filia populi mei peccato Sodomorum, * quae subverta est in momento, & non ceperunt in ea manus.

Z A I N.

7 Candidiores Nazarai ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchrioribus.

H E T H.

8 Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: adhaesit cutis eorum ossibus: aruit, & facta est quasi lignum.

T E T H.

9 Melius fuit occisus gladio, quam interfectis fame: quoniam isti extabuerunt consumpti à sterilitate terrae.

J O D.

10 Manus mulierum misericordium coe-runt filios suos: facti sunt cibus earum, in contritione filia populi mei.

C A P H.

11 Complevit Dominus furorem suum, effudit iram indignationis suae: & succendit ignem in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

L A M E D.

12 Non crediderunt reges terrae, & universi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis, & inimicus per portas Jerusalem:

M E M.

13 Propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates sacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus sanguinem iustorum.

N U N.

14 Erraverunt caeci in plateis, polluti

sunt

sunt in sanguine: cumque non possent, tenuerunt lacinias suas.

S A M E C H.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippe sunt, & commoti dixerunt inter Gentes: Non addet ultra, ut habitet in eis.

P H E.

16 Facies Domini divisit eos, non addet, ut respiciat eos: facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserii sunt.

A I N.

17 Cum adhuc subsisteremus, descecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum: cum respiceremus attenti ad gentem, quae salutare non poterat.

S A D E.

18 Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum, appropinquavit finis nostrer; completi sunt dies nostri, quia venit finis nostrer.

C O P H.

19 Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis caeli: super montes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis.

R E S.

20 Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris: cui diximus: In umbra tua vivemus in Gentibus.

S I N.

21 Gaude, & latare, filia Edom, quae habitas in Terra Hus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

T H A U.

22 Completa est iniquitas tua, filia Sion, non addet ultra, ut transmigret te: visitavit iniquitatem tuam filia Edom, discooperuit peccata tua.

ORATIO JEREMIAE PROPHETAE.

C A P U T V.

1 Recordare, Domine, quid acciderit nobis: intueri, & respice opprobrium nostrum.

2 Hereditas nostra versa est ad alienos: domus nostrae ad extraneos.

3 Pupilli facti sumus absque patre, matres nostrae quasi viduae.

4 Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra pretio comparavimus.

5 Cervicibus nostris minabamur, lassus non dabatur requies.

6 Aegypto dedimus manum, & Assyriis, ut saturaremur pane.

7 Patres nostri peccaverunt, & non sunt: & nos iniquitates eorum portavimus.

8 Servi dominati sunt nostri: non fuit, qui redimeret de manu eorum.

9 In animabus nostris aserebamus panem nobis, à facie gladii in deserto.

10 Pellis nostra quasi clibanus exusta est à facie tempestatum famis.

11 Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines in civitatibus Juda.

12 Principes manu suspensi sunt: facies senum non erubuerunt.

13 Adolescentibus impudicè abuti sunt: & pueri in ligno corruerunt.

14 Senes descecerunt de portis, juvenes de choro psallentium.

15 Defecit gaudium cordis nostri: versus est in luctum chorus nostrer.

16 Cecidit corona capitis nostri: vae nobis, quia peccavimus.

17 Propterea maestum factum est cor nostrum, idèò contenebrati sunt oculi nostri.

18 Propter montem Sion, quia dispersit, vulpes ambulaverunt in eo.

19 Tu autem, Domine, in aeternum permanebis, solum tuum in generationem, & generationem.

20 Quare in perpetuum oblivisceris nostri? derelinques nos in longitudine dierum?

21 Converti nos, Domine, ad te; & convertemur: innova dies nostros, sicut à principio.

22 Sed proiciens repulisti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHECIA BARUCH.

CAPUT PRIMUM.

Judæi à Babylone mittunt ad eos, qui erant in Jerusalem, librum Baruch unicum collectis pecuniis, ut oblati holocaustis orent pro ipso, & pro Nabuchodonosor, filioque ejus Baltassar: ac consentitur peccata sua.

A **I** Thæc verba libri, quæ scriptit Baruch filius Nerie, filii Maasæ, filii Sedecie, filii Sedei, filii Helcie, in Babylonia,

2 In anno quinto, in septimo die mensis, in tempore, quo ceperunt Chaldæi Jerusalem, & succenderunt eam igni.

3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures Jechoniae filii Joakim regis Juda, & ad aures universi populi venientis ad librum.

4 Et ad aures potentium filiorum regum, & ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.

5 Qui audientes plorabant, & jejunabant, & orabant in conspectu Domini.

6 Et collegerunt pecuniam, secundum quod potuit uniuscuiusque manus,

B 7 Et miserunt in Jerusalem ad Joakim filium Helcie filii Salom Sacerdotem, & ad Sacerdotes, & ad omnem populum, qui inventi sunt cum eo in Jerusalem:

8 Cum acciperet vasa templi Domini, quæ ablata fuerat de templo, revocare in Terram Juda decima die mensis Sivan vasa argentea, quæ fecit Sedecias filius Josia rex Juda,

9 Postquam cœpisset Nabuchodonosor rex Babyloniae Jechoniam, & principes, & cunctos potentis, & populum terræ, ab Jerusalem, & duxit eos vincetos in Babylonem.

10 Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias, de quibus emite holocausta, &

thus, & facite manna, & offerite pro peccato ad aram Domini Dei nostri:

11 Et orate pro vita Baltassar filii ejus, regis Babyloniae, & pro vita Baltassar filii ejus, ut sint dies eorum sicut dies cœli super terram:

12 Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babyloniae, & sub umbra Baltassar filii ejus, & serviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conspectu eorum.

13 Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum: quia peccavimus Domino Deo nostro, & non est averfus furor ejus à nobis usque in hunc diem.

14 Et legite librum istum, quem misimus ad vos recitari in templo Domini, in die solemnium, & in die opportuno:

15 Et dicitis: * Domino Deo nostro justitia, nobis autem confusio faciei nostræ, sicut est dies hæc omni Juda, & habitantibus in Jerusalem.

16 Regibus nostris, & principibus nostris, & sacerdotibus nostris, & prophetis nostris, & patribus nostris.

17 * Peccavimus ante Dominum Deum nostrum, & non credidimus, dissidentes in eum:

18 Et non fuimus subiectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.

19 A die, qua eduxit patres nostros de terra Ægypti, usque ad diem hanc, eramus incredibiles ad Dominum Deum nostrum: & dissipati recessimus, ne audiremus vocem ipsius.

20 * Et adhaeserunt nobis multa mala, & maledictiones, quæ constituit Dominus Moyti servo suo: qui eduxit patres nostros de Terra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac, & mel, sicut hodierna die.

21 Et non audivimus vocem Domini Dei nostri

nostrum

nostrum

nostrum

nostrum

nostrum secundum omnia verba prophetarum, quos misit ad nos:

22 Et abivimus uniusquisque in sensum cordis nostri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei nostri.

CAPUT II.

Judæi in captivitate consentunt propter peccata sua contigisse sibi mala, quæ Deus per prophetas suos fuerat comminatus; fatis ergo precibus petunt misericordiam, quam per Moysen fuerat pollicitus se respicientibus daturum.

A **P**ropter, quod statuit Dominus Deus noster verbum suum, quod locutus est ad nos, & ad judices nostros, qui judicaverunt Israel, & ad reges nostros, & ad principes nostros, & ad omnem Israel, & Juda:

2 Ut adduceret Dominus super nos mala magna, quæ non sunt facta sub cælo, quemadmodum facta sunt in Jerusalem, * secundum quæ scripta sunt in lege Moysi,

3 Ut manducaret homo carnes filii sui, & carnes filiarum suarum.

4 Et dedit eos sub manu regum omnium, qui sunt in circuitu nostro: in improprium, & in desolationem in omnibus populis, in quibus nos disperisit Dominus.

5 Et facti sumus subitus, & non supra: quia peccavimus Domino Deo nostro, non obaudiendo voci ipsius.

6 * Domino Deo nostro justitia: nobis autem, & patribus nostris confusio faciei, sicut est dies hæc.

7 Quia locutus est Dominus super nos omnia mala hæc, quæ venerunt super nos:

8 Et non sumus deprecari faciem Domini Dei nostri, ut revertemur uniusquisque nostrum à vis nostris pessimis.

9 Erigilavit Dominus in malis, & adduxit ea super nos: quia justus est Dominus in omnibus operibus suis, quæ mandavit nobis:

10 Et non audivimus vocem ipsius, ut iremus in præceptis Domini, quæ dedit ante faciem nostram.

11 * Et nunc, Domine Deus Israel, qui eduxisti populum tuum de Terra Ægypti in manu valida, & in signis, & in prodigiis, & in virtute tua magna, & in brachio excelso, & fecisti tibi nomen sicut est dies iste:

12 Peccavimus, impiè egimus, iniquè gestimus, Domine Deus noster, in omnibus justitiis tuis.

13 Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti sumus pauci inter gentes, ubi dispersisti nos.

14 Exaudi, Domine, preces nostras, & orationes nostras, & educ nos propter te: & da nobis invenire gratiam ante faciem eorum, qui nos abduxerunt.

15 Ut sciat omnis terra, quia tu es Dominus Deus noster, & quia nomen tuum invocatum est super Israel, & super genus ipsius.

16 * Respice, Domine, de domo sancta tua in nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos.

17 * Aperi oculos tuos, & vide: * quia non morui, qui sunt in inferno, quorum spiritus

acceptus est à visceribus suis, dabunt honorem, & justificationem Domino:

18 Sed anima, quæ tristes est super magnitudine mali, & incedit curva, & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens dat tibi gloriam, & justitiam Domino.

19 Quia non secundum justitias patrum nostrorum nos fundimus preces, & petimus misericordiam ante conspectum tuum, Domine Deus noster.

20 Sed quia misisti iram tuam, & furor tuum super nos, sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum, dicens:

21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum vestrum, & cervicem vestram, & opera facite regi Babyloniae: & sedebitis in terra, quam dedi patribus vestris.

22 Quod si non audieritis vocem Domini Dei vestri operari regi Babyloniae: defectionem vestram faciam de civitatibus Juda, & à foris Jerusalem.

23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis, & vocem gaudii, & vocem sponsi, & vocem sponsæ, & erit omnis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam.

24 Et non audiant vocem tuam, ut operarentur regi Babyloniae: & statui verba tua, quæ locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco suo.

25 Et ecce projecta sunt in calore solis, & in gelu noctis: & mortui sunt in doloribus pessimis, in fame, & in gladio, & in emissione.

26 Et posuisti templum, in quo invocatum est nomen tuum in ipso, sicut hæc dies, propter iniquitatem domus Israel, & domus Juda.

27 Et fecisti in nobis, Domine Deus noster, secundum omnem bonitatem tuam, & secundum omnem miserationem tuam illam magnam:

28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moysi, in die, qua præcepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel,

29 Dicens: * Si non audieritis vocem meam, multitudo hæc magna converteretur in minimam inter Gentes, quò ego eos dispergam:

30 Quia scio, quòd me non audiet populus: populus est enim dura cervix: & converteretur ad cor suum in terra captivitatis sue:

31 Et scient, quia ego sum Dominus Deus eorum, & dabo eis cor, & intelligent: & aures, & audient.

32 Et lau-labunt me in terra captivitatis suæ, & memores erunt nominis mei.

33 Et avertent se à dorso suo duro, & à malignitatibus suis: quia reminiscetur viam patrum suorum, qui peccaverunt in me.

34 Et revocabo illos in terram, quam juravi patribus eorum, Abraham, Isaac, & Jacob, & dominabuntur eis: & multiplicabo eos, & non minorabuntur.

35 Et statuam illis testamentum alterum sempiternum, ut sim illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum: & non morebo amplius

D

E

F

* Lev. 26. b. 14. Deut. 28. b. 15.

G

plius

plius populum meum, filios Israel à terra, quam dedi illis.

CAPUT III.

Perseverant confiteri peccata sua, & patrum suorum, obsecrantes Deum pro misericordia: Israel in captivitate ductus est, id quod dereliquit viam sapientie, que non invenitur à potentibus, divitibus, aut gigantibus, sed populo Israel tradita fuerat à Deo, cui omnes sua creatura obediunt: additurque de Christi adventu in carnem.

A 1 ET nunc, Domine omnipotens, Deus Israel, anima in angustiis, & spiritus anxius clamat ad te: 2 Audi, Domine, & miserere, quia Deus es misericors, & miserere nostri: quia peccavimus ante te. 3 Quia tu sedes in sempiternum, & nos peribimus in ævum? 4 Domine omnipotens, Deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel, & filiorum ipsorum, qui peccaverunt ante te, & non audierunt vocem Domini Dei sui, & agglutinata sunt nobis mala. 5 Noli meminisse iniquitatum patrum nostrorum, sed memento manus tuæ, & nominis tui in tempore isto: 6 Quia tu es Dominus Deus noster, & laudabimus te, Domine. 7 Quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris, & ut invocemus nomen tuum, & laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum, qui peccaverunt ante te. 8 Et ecce nos in captivitate nostra sumus hodie, quia nos disperdisti in improperium, & in maledictum, & in peccatum, secundum omnes iniquitates patrum nostrorum, qui recesserunt à te, Domine Deus noster. 9 Audi, Israel, mandata vitæ: auribus percipe, ut scias prudentiam. 10 Quid est, Israel, quod in terra inimicorum es? 11 Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum deicendentibus in infernum. 12 Dereliquisti fontem sapientie. 13 Nam si in via Dei ambulasses, habitasses utique in pace sempiterna. 14 Disce, ubi sit prudentia, ubi sit virtus, ubi sit intellectus: ut scias simul, ubi sit longiturnitas vitæ, & victus, ubi sit lumen oculorum, & pax. 15 Quis invenit locum ejus? & quis intravit in thesauros ejus. 16 Ubi sunt principes Gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? 17 Qui in avibus cæli ludunt, 18 Qui argentum thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant, & solliciti sunt, nec est inventio operum illorum? 19 Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alii loco eorum surrexerunt.

20 Jvenes viderunt lumen, & habitaverunt super terram: viam autem discipline ignoraverunt.

21 Neque intellexerunt semitas ejus, neque filii eorum susceperunt eam, à facie ipsorum longè facta est:

22 Non est audita in Terra Chanaan, neque visa est in Theman.

23 Filii quoque Agar, qui exquirunt prudentiam, quæ de terra est, negotiatores Mercha, & Theman, & fabulatores, & expositores prudentie, & intelligentie: viam autem sapientie nescierunt, neque commemorati sunt semitas ejus.

24 O Israel, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus!

25 Magnus est, & non habet finem: excelsus, & immentus.

26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt, statura magna, scientes bellum.

27 Non hos elegit Dominus, neque viam discipline invenerunt: propterea perierunt.

28 Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam.

29 Quis ascendit in cælum, & accepit eam, & eduxit eam de nubibus?

30 Quis transiit mare, & invenit illam? & attulit illam super aurum electum?

31 Non est, qui possit scire vias ejus, neque qui exquirat semitas ejus.

32 Sed, qui scit universa, novit eam, & advenit eam prudentia sua: qui præparavit terram in æterno tempore, & replevit eam pecudibus, & quadrupedibus:

33 Qui emittit lumen, & vadit: & vocavit illud, & obedit illi in tremore.

34 Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis: & lætatae sunt:

35 Vocate sunt, & dixerunt: Adsumus: & luxerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.

36 Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius adversus eum.

37 Hic advenit omnem viam discipline, & tradidit illam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo.

38 Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

CAPUT IV.

Jerusalem suam lugeat desolationem, hortaturque filios suos, ut forti sint animo: nam sicut propter ipsorum peccata Deus eos tradidit adversariis, ita eis liberatis puniet hostes ipsorum.

Hic liber mandatorum Dei, & lex, quæ est in æternum: omnes, qui tenent eam, perveniunt ad vitam; qui autem relinquerunt eam, in mortem.

2 Convertere, Jacob, & apprehende eam, ambula per viam ad splendorem ejus contra lumen ejus.

3 Ne tradas alteri gloriam tuam, &

dignitatem tuam genti alienæ.

dignitatem tuam genti alienæ.

4 Beati sumus, Israel: quia quæ Deo placeant, manifesta sunt nobis.

5 Anima quior esto populus Dei, memorabilis Israel.

6 Venudati estis Gentibus non in perditionem: sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis Deum, traditi estis adversariis.

7 Exacerbastis enim eum, qui fecit vos, Deum æternum, immolantes demoniis, & non Deo.

8 Obliti enim estis Deum, qui nutriti vos, & contristastis nutricem vestram Jerusalem.

9 Vidit enim iracundiam à Deo venientem vobis, & dixit: Audite, confines Sion, adduxit enim mihi Deus luctum magnum:

10 Vidi enim captivitatem populi mei, filiorum meorum, & filiarum, quam superdixit illis æternus.

11 Nutrivi enim illos cum jucunditate: dimisi autem illos cum sletu, & luctu.

12 Nemo gaudeat super me viduam, & desolatam: à multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinaverunt à lege Dei.

13 Justitias autem ipsius nescierunt, neque ambulaverunt per vias mandatorum Dei, neque per semitas veritatis ejus cum justitia ingressi sunt.

14 Veniant confines Sion, & memorentur captivitatem filiorum, & filiarum mearum, quam superdixit illis æternus.

15 Adduxit enim super illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius lingue:

16 Qui non sunt reveriti semen, neque puerorum miserati sunt, & abduxerunt dilectos viduas, & à filiis unicam desolaverunt.

17 Ego autem quid possum adjuvare vos?

18 Qui enim adduxit super vos mala, ipse vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum.

19 Ambulate, filii, ambulate: ego enim derelicta sum sola.

20 Exui me stola pacis, indui autem me sacco obsecrationis, & clamabo ad Altissimum in diebus meis.

21 Anima quiores estote filii, clamate ad Dominum, & eripiet vos de manu principum inimicorum.

22 Ego enim speravi in æternum salutem vestram: & venit mihi gaudium à sancto super misericordia, quæ veniet vobis ab æterno salutari nostro.

23 Emisi enim vos cum luctu, & ploratu: reducet autem vos mihi Dominus cum gaudio, & jucunditate in sempiternum.

24 Sicut enim viderunt vicina Sion captivitatem vestram à Deo, sic videbunt & in celeritate salutem vestram à Deo, quæ superveniet vobis cum honore magno, & splendore æterno.

25 Filii patienter sustinete iram, quæ supervenit vobis: persecutus est enim te inimicus tuus, sed cito videbitis perditionem ipsius: & super cervicem ipsius ascendet:

26 Delicati mei ambulaverunt vias asperas: ducti sunt enim, ut grex direptus ab inimicis.

27 Anima quiores estote filii, & proclamate ad Dominum: erit enim memoria vestra ab eo, qui duxit vos.

28 Sicut enim fuit sensus vester, ut erraretis à Deo: decies tantum iterum convertentes requiretis eum.

29 Qui enim induxit vobis mala, ipse rursus adducet vobis sempiternam jucunditatem cum salute vestra,

30 Anima quior esto, Jerusalem, exhortatur enim te, qui te nominavit.

31 Nocentes peribunt, quite vexaverunt: & qui gratulati sunt in tua ruina, punientur.

32 Civitates, quibus servierunt filii tui, punientur: & quæ accepit filios tuos.

33 Sicut enim gavisa est in tua ruina, & lætata est in casu tuo, sic contristabitur in sua desolatione.

34 Et amputabitur exultatio multitudinis ejus, & gaudimonium ejus erit in luctum.

35 Ignis enim superveniet ei ab æterno in longiturnis diebus, & habitabitur à demoniis in multitudine temporis.

36 *Circumspice, Jerusalem, ad Orientem, & vide jucunditatem à Deo tibi venientem.

37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimisisti dispersos, veniunt collecti ab Oriente usque ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes in honorem Dei.

CAPUT V.

Jubetur Jerusalem luctum exuere, eod quod filii ejus cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria sint ad eam reducendi.

1 Exue te, Jerusalem, stola luctus, & vexationis tuæ: & indue te decore, & honore ejus, quæ à Deo tibi est, sempiternæ gloriæ.

2 Circumdabit te Deus diploide justitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni.

3 Deus enim ostendet splendorem suum in te, omni, qui sub cælo est.

4 Nominabitur enim tibi nomen tuum à Deo in sempiternum: Pax justitiæ, & honor pietatis.

5 Exurge Jerusalem, & sta in excelsis: & circumspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente sole usque ad Occidentem, in verbo sancti gaudentes Dei memoria.

6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autem illos Dominus ad te portatos in honore sicut filios regni.

7 Constituit enim Deus humiliare omnem montem excelsum, & rupes perennes, & convalles replere in aequalitatem terræ: ut ambulet Israel diligenter in honorem Dei.

8 Obumbraverunt autem, & silvæ, & omne lignum suavitatis Israel ex mandato Dei.

9 A

9 Adducet enim Deus Israel cum iucunditate in lumine maiestatis suæ, cum misericordia, & iustitia, quæ est ex ipso.

CAPUT VI.

Judeos apud Babylonios captivos vaticinatur Jeremias post septem generationes liberandos: hortaturque, ut sibi caveant ab illorum idololatria, ostendens à plurimis effectibus imbecillia esse idola, penitusque sensu carentia, ac vanissima.

A **E**xemplar epistolæ, quam misit Jeremias ad abducendos captivos in Babyloniam à rege Babyloniorum, ut annunciarer illis, secundum quod præceptum est illi à Deo.

* Jer. 45. b. 9. 1 * PROPTER peccata, quæ peccastis ante Deum, abducemini in Babyloniam captivi à Nabuchodonosor rege Babyloniorum.

2 Ingressi itaque in Babylonem, eritis ibi annis plurimis, & temporibus longis, usque ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace.

* Hie. 47. b. 10. 3 * Nunc autem videbitis in Babylonia deos aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in humeris portari, ostentantes metum Gentibus.

4 Videte ergo, ne & vos similes efficiamini factis alienis, & metuatis, & metus vos capiat in ipsis.

5 Visa itaque turba de retro, & ab ante, adorantes, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari, Domine.

6 Angelus enim meus vobiscum est: ipse autem exquiram animas vestras.

7 Nam lingua ipsorum polita à fabro, ipsa etiam inaurata, & inargentata, falsa sunt, & non possunt loqui.

8 Et sicut virgini amanti ornamenta; ita accepto auro fabricati sunt.

9 Coronas certè aureas habent super capita suà dii illorum: unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum, & argentum, & arrogant illud in semetipsos.

10 Dant autem & ex ipso prostitutis, & meretricibus ornant: & iterum cum receperint illud à meretricibus, ornant deos suos.

11 Hi autem non liberantur ab æruginè, & tinea.

B 12 Opertis autem illis veste purpurea, extergunt faciem ipsorum propter pulverem domus, qui est plurimus inter eos.

13 Sceptrum autem habet, ut homo, sicut iudex regionis, qui in se peccantem non interficit.

14 Habet etiam in manu gladium, & securim, se autem de bello, & à latronibus non liberat: unde vobis notum sit, quia non sunt dii.

15 Non ergo timebitis eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile elicitur, tales sunt & dii illorum.

16 Constitutis illis in domo, oculi eorum pleni sunt pulvere à pedibus introeuntium.

17 Et sicut alicui, qui regem offendit, circumseptæ sunt januæ: aut sicut ad sepulchrum adductum mortuum, ita tutantur sacerdotes ostia clausuris, & feris, ne à

latronibus expolientur.

18 Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre possunt: sunt autem sicut trabes in domo.

19 Corda verò eorum dicunt elingere serpentes, qui de terra sunt, dum comedunt eos, & vestimentum ipsorum, & non sentiunt.

20 Nigræ sunt facies eorum à fumo, qui in domo sit.

21 Supra corpus eorum, & supra caput eorum volant noctuæ, & hirundines, & aves etiam similiter, & catte.

22 Unde sciat, quia non sunt dii. Ne ergo timeveritis eos.

23 Aurum etiam, quod habent, ad speciem est. Nisi aliquis extenderit æruginem, non fulgebunt: neque enim dum conflarentur, sentiebant.

24 Ex omni pretio empta sunt, in quibus spiritus non inest ipsis.

25 * Sine pedibus in humeris portantur, ostentantes ignobilitatem suam hominibus. Confundantur etiam, qui colunt ea.

26 Propterea si ceciderint in terram, à semetipsis non consurgunt: neque si quis eum statuerit rectum, per semetipsum stabit: sed sicut mortuis numerata eorum illis apponuntur.

27 Hostias illorum vendunt sacerdotes ipsorum, & abutuntur: similiter & mulieres eorum decipientes, neque in firmo, neque mendicanti aliquid impertunt.

28 De sacrificiis eorum scetæ, & menstrua contingunt. Sciens itaque ex his, quia non sunt dii, ne timeatis eos.

29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:

30 Et in domibus eorum sacerdotes sedent, habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam, quorum capita nuda sunt.

31 Rugiunt autem clamantes contra deos suos, sicut in cœna mortui.

32 Vestimenta eorum auferunt sacerdotes, & vestiunt uxores suas, & filios suos.

33 Neque si quid mali patiuntur ab aliquo, neque si quid boni, poterunt retribuere: neque regem constituere possunt, neque auferre.

34 Similiter neque dare divitias possunt, neque malum retribuere. Si quis illis votum voverit, & non reddiderit; neque hoc requirunt.

35 Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36 Hominem cæcum ad visum non restituunt, de necessitate hominem non liberant.

37 Viduæ non miserebuntur: neque orphanis beneficient.

38 Lapidibus de monte similes sunt dii illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confunduntur.

39 Quomodo ergo æstimandum est, aut dicendum, illos esse deos?

40 Adhuc enim ipsi Chaldæis non honorantibus ea: qui eum audierint, mutum non posse loqui, offerunt illud ad Bel, po-

stulantes ab eo loqui:

stulantes ab eo loqui:

41 Quasi possint sentire, qui non habent motum, & ipsi cum intellexerint, relinquunt ea: sensum enim non habent ipsi dii illorum.

42 Mulieres autem circumdatae funibus in visis sedent, succedentes ossa olivarum.

43 Cum autem aliqua ex ipsis attraxerit ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proxima suæ exprobrat, quod ea non sit digna habita, sicut ipsa, neque funis ejus diruptus sit.

44 Omnia autem, quæ illis sunt, falsa sunt: Quomodo æstimandum, aut dicendum est, illos esse deos?

45 A fabris autem, & aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt, nisi id, quod voluit esse sacerdos.

46 Artifices etiam ipsi, qui ea faciunt, non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt ea, quæ fabricata sunt ab ipsis, esse dii?

47 Reliquerunt autem falsa, & opprobrium postea futuris.

48 Nam cum supervenerit illis prælium, & mala; cogitant sacerdotes apud se, ubi se abscondant cum illis.

49 Quomodo ergo sentiri debeant, quoniam dii sunt, qui nec de bello se liberant, neque de malis se eripiunt?

50 Nam cum sint lignea, inaurata, & inargentata, scietur postea, quia falsa sunt, ab universis Gentibus, & regibus: quæ manifesta sunt, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis.

51 Unde ergo notum est, quia non sunt dii, sed opera manuum hominum, & nullum Dei opus in ipsis est?

52 Regem regioni non suscitant, neque pluviam hominibus dabant.

53 Judicium quoque non discernent, neque regiones liberant ab injuria: quia nihil possunt, sicut cornicula inter medium cæli, & terræ.

54 Etiam cum inciderit ignis in domum eorum ligneorum, argenteorum, & aureorum, sacerdotes quidem ipsorum fugient, & liberabuntur: ipsi verò sicut trabes in medio eomburentur.

55 Regi autem, & bello non resistunt. Quomodo ergo æstimandum est, aut recipiendum, quia dii sunt?

56 Non à furibus, neque à latronibus se li-

berabunt dii lignei, & lapidei, & inaurati, & inargentati, quibus hi, qui fortiores sunt, 57 Aurum, & argentum, & vestimentum, quo operti sunt, auferent illis, & abibunt, nec sibi auxilium ferent.

58 Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam; aut vas in domo utile, in quo gloriabitur, qui possidet illud, vel ostium in domo, quod custodit, quæ in ipsa sunt; quam falsi dii.

59 Sol quidem, & Luna, ac sidera cum sint splendida, & emissa ad utilitates, obaudiunt.

60 Similiter, & fulgur cum apparuerit, perspicuum est: id ipsum autem, & spiritus in omni regione spirat.

61 Et nubes, quibus cum imperatum fuerit à Deo perambulare universum orbem, perficiunt, quod imperatum est eis.

62 Ignis etiam missus de super, ut consumat montes, & silvas, facit, quod præceptum est ei. Hæc autem neque speciebus, neque virtutibus uni eorum similia sunt.

63 Unde, neque existimandum est, neque dicendum, illos esse deos, quando non possunt, neque iudicium judicare, neque quidquam facere hominibus.

64 Sciens itaque quia non sunt dii, ne ergo timeveritis eos.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66 Signa etiam in cælo Gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt, ut luna.

67 Bestiæ meliores sunt illis, quæ possunt fugere sub rectum, ac prodesse sibi.

68 Nullo itaque modo nobis est manifestum, quia sunt dii: propter quod ne timeatis eos.

69 Nam sicut in cucumerario formidè nihil custodit: ita sunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati.

70 Eodem modo & in horto spina alba, supra quam omnis avis sedet. Similiter & mortuo projecto in tenebris, similes sunt dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati.

71 A purpura quoque, & murice, quæ supra illos timeant, scietis itaque, quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur, & erunt opprobrium in regione.

72 Melior est homo iustus, qui non habet simulachra: nam erit longe ab opprobriis.

PROPHECIA EZECHIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus, & locus, quibus Ezechiel ostensa sunt visiones Dei: nempe in medio ignis similitudo quatuor animalium, quae describuntur; similiter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno sedentis igne circumdati.

A

Et factum est in trigesimo anno, in quarto, in quinta mensis, cum essem in medio captivorum * juxta fluvium Chobar, aperti sunt caeli, & vidi visiones Dei.

¹Infr. 1. c. 21. 10. d. 20. 43. a. 31

2 In quinta mensis, ipse est annus quintus transmigrationis regis Joachin,

3 Factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldeorum, secus flumen Chobar: & facta est super eum ibi manus Domini.

B

4 Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone; & nubes magna, & ignis involvens, & splendor in circuitu ejus: & de medio ejus quasi species electri, id est, de medio ignis:

5 Et in medio ejus similitudo quatuor animalium: & hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis.

6 Quatuor facies uni, & quatuor pennae uni.

7 Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, & scintilla quasi aspectus aeris candentis.

C

8 Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus: & facies, & pennae per quatuor partes habebant.

9 Junctaeque erant pennae eorum alterius ad alterum: non revertabantur, cum incederent: sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.

10 Similitudo autem vultus eorum: facies

hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor; facies autem bovis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilae desuper ipsorum quatuor.

11 Facies eorum, & pennae eorum exterae desuper: duae pennae singulorum jungebantur, & duae tangebant corpora eorum:

12 Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat: ubi erat impetus spiritus, illic gradiebantur, nec revertabantur, cum ambularent.

13 Et similitudo animalium, aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Haec erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.

14 Et animalia ibant, & revertabantur, in similitudinem sulguris coruscantis.

15 Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram juxta animalia, habens quatuor facies.

16 Et aspectus rotarum, & opus earum, quasi visio maris: & una similitudo ipsarum quatuor: & aspectus earum, & opera, quasi sit rota in medio rotae.

17 Per quatuor partes earum cuntes ibant, & non revertabantur, cum ambularent.

18 Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus: & * eorum corpus oculis plenum in circuitu ipsarum quatuor.

19 Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rotae juxta ea: & cum elevarentur animalia de terra, elevabantur simul & rotae.

20 Quocumque ibat spiritus, illic eunte spiritu, & rotae pariter elevabantur, sequentes eum. Spiritus enim vitae erat in rotis.

21 Cum cuntes ibant, & cum stantibus stabant: & cum elevatis à terra pariter elevabantur & rotae, sequentes ea: quia spiritus vitae erat in rotis.

22 Et

22 Et similitudo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis, & extenti super capita eorum desuper.

23 Sub firmamento autem pennae eorum rectae alterius ad alterum: unumquodque duabus alis velabat corpus suum, & alterum similiter velabatur.

24 Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei: cum ambularent quasi sonus erat multitudinis, ut sonus castrorum: cumque starent, demittebantur pennae eorum.

25 Nam cum fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant, & submitebant alas suas.

26 Et super firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni: & super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis desuper.

27 Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis, intrinsecus ejus per circuitum à lumbis ejus, & desuper, & à lumbis ejus usque deorsum, vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu.

28 Velut aspectum arcus, cum fuerit in nube in die pluviae: hic erat aspectus splendoris per gyrum.

CAPUT II.

Roboratur propheta exterritus, ut intrepide arguat rebelles filios Israel, si quomodo tandem ab inveteratis peccatis respiciant; & jubatur comedere librum scriptum intus, & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & vae.

Haec visio similitudinis gloriae Domini: & vidi, & cecidi in faciem meam, & audivi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili hominis, sta super pedes tuos, & loquar tecum.

2 Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi, & statuit me supra pedes meos: & audivi loquentem ad me,

3 Et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad Gentes apostatrices, quae recesserunt à me: ipsi, & patres eorum pravae ritati sunt pactum meum, usque ad diem hanc.

4 Et filii dura facie, & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus:

5 Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant, quoniam domus exasperans est: & scient, quia propheta fuerit in medio eorum.

6 Tu ergo fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli, & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas: verba eorum ne timeas, & vultus eorum ne formides, quia domus exasperans est.

7 Loqueris ergo verba mea ad eos, si se tē audiant, & quiescant: quoniam irritatores sunt.

8 Tu autem, fili hominis, audi, quaecumque loquor ad te, & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est: aperi os tuum, & comedet, quaecumque ego dō tibi.

9 Et vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, * qui erat scriptus intus, & foris: & scriptae erant in eo lamentationes, & carmen, & vae.

* Apoc. 5. 1.

CAPUT III.

Comesto libro, datur propheta facies adamantina, ut intrepidè arguat durissimos filios Israel in transmigratione constitutos: missus autem constituitur speculator, qui si visum imminens malum non annuntiaverit, ejus, qui perit, reus efficitur: si autem annuntiaverit, animam suam liberat, & etiam si alius pereat: deinde campum ingressus, visaque ibi gloria Domini, jubetur in domo sua includi, tanquam vincitur, ac maturus.

Et dixit ad me: Fili hominis, quodcumque inveneris, comede: comede volumin istud, & vadens loquere ad filios Israel.

2 Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo:

3 Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, & viscera tua, complebuntur volumine isto, quod ego dō tibi. * Et comedi istud: & factum est in ore meo sicut mel dulce.

4 Et dixit ad me: Fili hominis, vade ad domum Israel, & loqueris verba mea ad eos.

5 Non enim ad populum profundum sermoneis, & ignota lingua tu mitteris, ad domum Israel.

6 Neque ad populos multos profundum sermoneis, & ignota lingua, quorum non possis audire sermones: & si ad illos mittereris, ipsi audirent te.

7 Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me: omnis quippe domus Israel attrita fronte est, & duro corde.

8 Ecce dedi faciem tuam valentiores faciebibus eorum, & frontem tuam duriorē frontibus eorum.

9 Ut adstantem, & ut silicem dedi faciem tuam: ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est.

10 Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos, quos ego loquor ad te, assūme in corde tuo, & auribus tuis audi:

11 Et vade ingredi ad transmigrationem ad filios populi tui, & loqueris ad eos, & dices eis: Haec dicit Dominus Deus: si forte audiant, & quiescant.

12 Et assumpsit me spiritus, & audivi post me vocem commotionis magna: Benedicta gloria Domini de loco suo;

13 Et vocem alarum animalium percussitium alteram ad alteram, & vocem rotarum sequentium animalia, & vocem commotionis magna.

14 Spiritus quoque levavit me, & assumpsit me: & abiit amarus in indignatione spiritus mei: manus enim Domini erat mecum, confortans me.

15 Et veni ad transmigrationem, ad acervum novarum strugum, ad eos, qui habitabant juxta flumen Chobar, & sedi, ubi illi sedebant: & mansi ibi septem diebus merens in medio eorum.

16 Cum autem pertransissem septem dies, factum

A

Apoc. 1. d. 10.

B

C

D

factum est verbum Domini ad me, dicens: 17 * Fili hominis, speculatore[m] dedi te domui Israel: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me.

18 Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia, & vivat: ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.

19 Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & a via sua impia: ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti.

20 Sed & si conversus justus a justitia sua fuerit, & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo, ipse morietur, quia non annuntiasti ei: in peccato suo morietur, & non erunt in memoria justitiæ ejus, quas fecit: sanguinem vero ejus de manu tua requiram.

21 Si autem tu annuntiaveris justo, ut non peccet justus, & ille non peccaverit: vivens vivet, quia annuntiasti ei, & tu animam tuam liberasti.

22 Et facta est super me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum.

23 Et surgens egressus sum in campum: & ecce ibi gloria Domini stabat quasi gloria, quam vidi * juxta fluvium Chobar: & cecidi in faciem meam.

24 Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos: & locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tuæ.

25 Et tu, fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis: & non egredieris de medio eorum.

26 Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est.

27 Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat: & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.

CAPUT IV.

Jubetur propheta figurare obsidionem Jerusalem, ac dormire super latus sinistrum trecentis nonaginta diebus, super dextrum vero quadraginta, ac vilem cibum, & fradè confectum sibi preparare: quibus designet calamitatem filiorum Israel, obsidionem, & afflictionem habitantium Jero olynis.

1 Et tu, fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Jerusalem.

2 Et ordinabis adversus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.

3 Et tu sume tibi sartagine[m] ferream, & pones eam in murum ferreum inter te, & inter civitatem: & obsidiam faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem, & circumdabis eam: signum est domui Israel.

4 Et tu dormies super latus tuum sinistrum, & pones iniquitates domus Israel super eo,

numero dierum quibus dormies super illud, & assumes iniquitatem eorum.

5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos, & nonaginta dies: & portabis iniquitatem domus Israel.

6 Et cum compleveris hæc, dormies super latus tuum dextrum secundò: & assumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus: diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi.

7 Et ad obsidionem Jerusalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extensum: & prophetabis adversus eam.

8 Ecce circumdedit te vinculis: & non te convertes a latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obsidionis tuæ.

9 Et tu sume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & viciam: & mittes ea in vas unum, & facies tibi panes numero dierum, quibus dormies super latus tuum: trecentis, & nonaginta diebus comedes illud.

10 Cibis autem tuis, quo vesceris, erit in pondere viginti stateres in die: a tempore usque ad tempus comedes illud.

11 Et aquam in mensura bibes, sextam partem hin: a tempore usque ad tempus bibes illud.

12 Et quasi subinericium hordeaceum comedes illud: & stercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum.

13 Et dixit Dominus: Sic comedent filii Israel * panem suum pollutum inter Gentes, ad quas eiciam eos.

14 Et dixi: A a a, Domine Deus, ecce anima mea non est polluta; & morticinum, & laceratum a bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, & non est ingressa in os meum omnis caro immunda.

15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi simum boum pro stercore humanis: & facies panem tuum in eo.

16 Et dixit ad me: Fili hominis: * Ecce ego conteram baculum panis in Jerusalem: & comedent panem in pondere, & in solitudine: & aquam in mensura, & in angustia bibent.

17 Ut deficientibus pane, & aqua, corrumpat unusquisque ad fratrem suum: & contabescant in iniquitatis suis.

CAPUT V.

Per detonsor capitis, & barba propheta pilos jussu Domini, varièque consumptor, designantur Judæi, propter sua peccata fame, & gladio consumendi; sicut patres filiorum, & filii patres comedentis reliqui vero in captivitatem ducendi, ubi sunt opprobrium, ac stupor Gentibus, quorum superarunt scelera.

1 Et tu, fili hominis, sume tibi gladium acutum, radentem pilos: & assumes eum, & duces per caput tuum, & per barbam tuam: & assumes tibi stateram ponderis, & divides eos.

2 Tertiam partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum

obsidio-

CAPUT VI.

obsidionis: & assumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus: tertiam vero aliam disperges in ventum, & gladium nudabo post eos.

3 Et sumes inde parvum numerum: & ligabis eos in summitate pallii tui.

4 Et ex eis rursus tolles, & proicies eos in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo egredietur ignis in omnem domum Israel.

5 Hæc dicit Dominus Deus: Ista est Jerusalem, in medio Gentium posui eam, & in circuitu ejus terras.

6 Et contempsit judicia mea, ut plus esset impia, quam Gentes; & præcepta mea, ultra quam terra, quæ in circuitu ejus sunt: judicia enim mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt.

7 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Quia superastis Gentes, quæ in circuitu vestro sunt, & in præceptis meis non ambulastis, & judicia mea non fecistis, & juxta judicia Gentium, quæ in circuitu vestro sunt, non estis operati:

8 Ideo hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, & ipse ego faciam in medio tui judicia in oculis Gentium.

9 Et faciam in te, quod non feci, & quibus similia ultra non faciam, propter omnes abominationes tuas.

10 Ideo patres comedent filios in medio tui, & filii comedent patres suos, & faciam in te judicia, & ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum.

11 Idcirco vivo ego, dicit Dominus Deus: Nisi pro eo, quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis, & in cunctis abominationibus tuis: ego quoque confingam, & non parceret oculus meus, & non miserebor.

12 Tertia pars tui peste morietur, & fame consumetur in medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam, & gladium evaginabo post eos.

13 Et complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis, & consolabor: & scient, quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum implevero indignationem meam in eis.

14 Et dabo te in desertum, & in opprobrium Gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis prætereuntis.

15 Et eris opprobrium, & blasphemia, exemplum, & stupor in Gentibus, quæ in circuitu tuo sunt, cum fecero in te judicia in furore, & in indignatione, & in increpationibus ira.

16 Ego Dominus locutus sum: Quando misero sagittas famis pessimas in eos; quæ erunt mortiferæ, & quas mittam, ut disperdam vos: & famem congregabo super vos, & * conteram in vobis baculum panis.

17 Et immittam in vos famem, & bestias pessimas, usque ad intercessionem: & pestilentia, & sanguis transibunt per te, & gladium inducam super te: ego Dominus locutus sum.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Israel prædicuntur eorum urbes, & excelsa dissipanda, & qui pestem, gladium, & famem evaserint, dispergendi inter Gentes, ubi malis pressi convertentur ad Dominum.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Fili hominis, pone faciem tuam ad montes Israel, & prophetabis ad eos.

3 Et dices: * Montes Israel, audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, rupibus, & vallibus: Ecce ego inducam super vos gladium, & disperdam excelsa vestra,

4 Et demoliar aras vestras, & confringentur simulachra vestra: & delectiam interfectos vestros ante idola vestra.

5 Et dabo cadavera filiorum Israel ante faciem simulachrorum vestrorum: & dispergam ossa vestra circum aras vestras,

6 In omnibus habitationibus vestris. Urbes desertæ erunt, & excelsa demolientur, & dissipabuntur: & interibunt aræ vestræ, & confringentur: & cessabunt idola vestra, & conterentur delubra vestra, & delebuntur opera vestra.

7 Et cadet interfectus in medio vestri: & scietis, quia ego sum Dominus.

8 Et relinqua in vobis eos, qui fugerint gladium in Gentibus, cum disperfero vos in terris.

9 Et recordabuntur mei liberati vestri in Gentibus, ad quas captivi ducti sunt: quia contrivi cor eorum fornicans, & recedens a me; & oculos eorum fornicantes post idola sua: & displicebunt sibi met super malis, quæ fecerunt in universis abominationibus suis.

10 Et scient, quia ego Dominus non frustra locutus sum, ut facerem eis malum hoc.

11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute manum tuam: & allide pedem tuum, & dic: Heu, ad omnes abominationes malorum domus Israel: quia gladio, fame, & peste ruituri sunt.

12 Qui longè est, peste morietur: qui autem propè, gladio corruet: qui relictus fuerit: & qui obsessus, fame morietur: & complebo indignationem meam in eis.

13 Et scietis, quia ego Dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum, in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelsò, & in cunctis summitatibus montium, & subter omne lignum nemorosum, & subter universa quercum frondosam, locum, ubi accenderit thura redolentia universis idolis.

14 Et extendam manum meam super eos: & faciam terram desolatam, & desertam, a deserto Deblatha, in omnibus habitationibus eorum: & scient, quia ego Dominus.

CAPUT VII.

Denunciat propheta totius terræ Judææ extremam, & inevitabilem vastationem proximè imminere propter ipsorum scelera.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens: 2 Et tu, fili hominis, hæc dicit Dominus Deus terræ Israel: Finis venit, venit finis super quatuor plagas terræ.

3 Nunc finis super te, & immittam furo-

rem meum in te : & iudicabo te juxta vias tuas : & ponam contra te omnes abominaciones tuas.

4 Et non parceret oculus meus super te, & non miserebor : sed vias tuas ponam super te, & abominaciones tuas in medio tui erunt : & scietis, quia ego Dominus.

5 Hæc dicit Dominus Deus : Afflictio una, afflictio ecce venit.

6 Finis venit, venit finis, evigilavit adversum te : ecce venit.

7 Venit contritio super te, qui habitas in terra : venit tempus : propè est dies occisionis, & non gloria montium.

8 Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te : & iudicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia scelera tua.

9 Et non parceret oculus meus, nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, & abominaciones tuas in medio tui erunt : & scietis, quia ego sum Dominus percutiens.

10 Ecce dies, ecce venit : egressa est contritio, floruit virga, germinavit superbia :

11 Iniquitas surrexit in virga impietatis, non ex eis, & non ex populo, neque ex sonitu eorum : & non erit requies in eis.

12 Venit tempus, & appropinquavit dies : qui emit, non latebitur : & qui vendit, non luceat : quia ira super omnem populum ejus.

13 Quia qui vendit, ad id, quod vendidit, non revertetur, & adhuc in viventibus vitam : visio enim ad omnem multitudinem ejus non regredietur : & vitæ in iniquitate vitæ, non confortabitur.

14 Canite tuba, præparentur omnes, & non est, qui vadat ad prælium : ira enim mea super universum populum ejus.

15 Gladius foris, & pestis, & fames intrinsecus : qui in agro est, gladio morietur : & qui in civitate, pestilentia, & fame devorabuntur.

16 Et salvabuntur, qui fugerint ex eis : & erunt in montibus quasi columbæ convallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua.

17 Omnes manus dissolventur, & omnia genua fluent aquis.

18 * Et accingent se ciliciis, & operiet eos formido, & in omni facie confusio, & in universis capitibus eorum calvitium.

19 Argentum eorum foras proicietur, & aurum eorum in sterquilinum erit. * Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur, quia scandalum iniquitatis eorum factum est.

20 Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominacionum suarum, & simulachrorum fecerunt ex eo : propter hoc dedi illud in immundiciam :

21 Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædā, & contaminabunt illud,

22 Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum : & introibunt in illud emissarii, & contaminabunt illud.

23 Fac conclusionem : quoniam terra ple-

na est iudicio sanguinum : & civitas plena iniquitate.

24 Et adducam pessimos de Gentibus, & possidebunt domos eorum : & quiescere faciam superbiam potentium, & possidebunt sanctuaria eorum.

25 Angustia superveniente, requirent pacem, & non erit.

26 Conturbatio super conturbationem veniet, & auditus super auditum : & quærent visionem de propheta, & lex peribit à sacerdotibus, & consilium à senioribus.

27 Rex lugebit, & princeps induetur dolore, & manus populi terræ conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis, & secundum iudicia eorum iudicabo eos : & scient, quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

Ezechiel post visam Dei similitudinem, spiritu raptus in Jerusalem, videt pessimas Judeorum idololatrias sub variis figuris : quare dicit Dominus, se eis non parciturum, nec orationes exauditorum.

1 **E**T factum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta mensis : ego sedebam in domo mea, & lenes Juda sedebant coram me, & cecidit ibi super me manus Domini Dei.

2 Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis : ab aspectu lumborum ejus, & deorsum ignis : & à lumbis ejus, & sursum, quasi aspectus splendoris, ut visio electri :

3 * Et emissit similitudo manus apprehendit me in cincto capitis mei : & elevavit me spiritus inter terram, & cælum : & adduxit me in Jerusalem in visione Dei, juxta ostium interius, quod respiciebat ad Aquilonem, ubi erat flacutum idolum zeli ad provocandam emulacionem.

4 Et ecce ibi gloria Dei Israel, secundum visionem, quam videram in campo.

5 Et dixit ad me : Fili hominis, leva oculos tuos ad viam Aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam Aquilonis : & ecce ab Aquilone portæ altaris, idolum zeli in ipso introitu.

6 Et dixit ad me : Fili hominis, putane vides tu, quid isti faciunt, abominaciones magnas, quas domus Israel facit hic, ut procul recedam à sanctuario meo ; & adhuc conversus videbis abominaciones majores.

7 Et introduxit me ad ostium atrii : & vidi : & ecce foramen unum in pariete.

8 Et dixit ad me : Fili hominis, sode parietem. Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum.

9 Et dixit ad me : Ingredere, & vide abominaciones pessimas, quas isti faciunt hic.

10 Et ingressus vidi, ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, abominatio, & universa idola, domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum.

11 Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, & Jezonias filius Saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas : & unusquisque habebat thuribulum in manu sua : & vapor nebulæ de thure confurgebat.

* Isa. 15.
n. 2.
Jer. 48. f. 37.
* Prov. 11.
n. 4.
Soph. 1. d. 18.
Ezech. 5. c. 10.

12 Et dixit ad me : Certè vides, fili hominis, quæ seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui : dicunt enim : Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

13 Et dixit ad me : Adhuc conversus videbis abominaciones majores, & non erit.

14 Et introduxit me per ostium portæ domus Domini, quod respiciebat ad Aquilonem : & ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem.

15 Et dixit ad me : Certè vidisti, fili hominis, adhuc conversus videbis abominaciones majores his.

16 Et introduxit me in atrium domus Domini interius : & ecce in ostio templi Domini inter vestibulum, & altare, quasi viginti quinque viri, dorsa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem : & adorabant ad ortum Solis.

17 Et dixit ad me : Certè vidisti, fili hominis, numquid leve est hoc domui Juda, ut facerent abominaciones istas, quas fecerunt hic : quia replentes terram iniquitate, conversi sunt ad irritandum me ? & ecce applicentur ad nares suas.

18 Ergo & ego faciam in furore : non parceret oculus meus, nec miserebor : & cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos.

CAPUT IX.

Apparentes sex viri jubentur omnes in Jerusalem trucidare, qui a viro lineis vestito non sunt signo thau notati : quo facto Dominus exclamanti propheta respondet id futurum exigentibus ipsorum criminibus.

1 **E**T clamavit in auribus meis voce magna, dicens : Appropinquerunt visiones urbis, & unusquisque vas interfectionis habet in manu sua.

2 Et ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, quæ respicit ad Aquilonem : & unusquisque vas interitus in manu ejus : vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis, & atramentarium scriptoris ad renes ejus : & ingressi sunt ; & steterunt juxta altare æreum :

3 Et gloria Domini Israel assumpta est de cherub, quæ erat super eum ad limen domus : & vocavit virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis.

4 Et dixit Dominus ad eum : Transi per mediam civitatem in medio Jerusalem : * & signa thau super frontes virorum gementium, & docentium super cunctis abominacionibus, quæ sunt in medio ejus.

5 Et illis dixit, audiente me : Transite per civitatem sequentes eum, & percutite : non parcat oculus vester, neque misereamini.

6 Senem, adolescentulum, & virginem, parvulum, & mulieres, interficite usque ad interuccionem : omnem autem, super quem videritis thau, ne occidatis, & à sanctuario meo incipite. Cæperunt ergo à viris senioribus, qui erant ante faciem domus.

7 Et dixit ad eos : Contaminate domum, & implere atria interfecistis : egredimini. Et egressi sunt, & percutiebant eos, qui erant in civitate.

8 Et eadē completa, remansi ego : ruique super faciem meam, & clamans ajo : Heu, heu, heu, Domine Deus : ergone disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuum super Jerusalem ?

9 Et dixit ad me : Iniquitas domus Israel, & Juda, magna est nimis valde, & repleta est terra sanguinibus, & civitas repleta est aversione : dixerunt enim : Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt.

10 Igiur & meus non parceret oculus, neque miserebor : viam eorum super caput eorum reddam.

11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum, dicens : Feci, sicut præcepisti mihi.

CAPUT X.

Jubetur vir lineis vestitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & super civitatem effundere : describitur visio Dei, Cherubim, & quatuor rotarum.

1 **E**T vidi, & ecce in firmamento, quod erat super caput cherubim, quasi lapis sapphirus, quasi species similitudinis solis, apparuit super ea.

2 Et dixit ad virum, qui indutus erat lineis, & ait : Ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt inter cherubim, & effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo.

3 Cherubim autem stabant à dextris domus, cum ingrederetur vir, & nubes implevit atrium interius.

4 Et elevata est gloria Domini de super cherub ad limen domus : & repleta est domus nube, & atrium repletum est splendore gloriæ Domini.

5 Et sonitus alarum cherubim audiebatur, usque ad atrium exterius, quasi vox Dei omnipotentis loquentis.

6 Cumque præcepisset viro, qui indutus erat lineis, dicens : Sume ignem de medio rotarum, quæ sunt inter cherubim : ingressus ille stetit juxta rotam.

7 Et extendit cherub manum de medio cherubim ad ignem, qui erat inter cherubim : & sumpsit, & dedit in manus ejus, qui indutus erat lineis : qui accipiens egressus est.

8 Et apparuit in cherubim similitudo manus hominis subtus pennas eorum.

9 Et vidi, & ecce quatuor rota juxta cherubim : rota una juxta cherub unum, & rota alia juxta cherub unum : species autem rotarum erat quasi visio lapidis chrysolithi.

10 Et aspectus earum similitudo una quatuor : quasi sit rota in medio rotæ.

11 Cunque ambularent, in quatuor partibus gradiebantur : & non revertebantur ambulantes, sed ad locum, ad quem ire declinabat, quæ prima erat, sequebantur &

12 Et omne corpus earum, & colla, & manus, & pennæ, & circuli, plenæ erant oculis in circuitu quatuor rotarum.

13 Et rotas istas vocavit volubiles, audienteme.

14 Quatuor autem facies habebat unum: facies una, facies cherub: & facies secunda, facies hominis: & in tertio facies leonis: & in quarto facies aquilæ.

15 Et elevata sunt chernim: ipsum est animal, quod videram juxta fluvium Chobar.

16 Cùmque ambularent cherubim, ibant pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarent cherubim alas suas, ut exaltarentur de terra, non residebant rotæ, sed & ipsæ juxta erant.

17 Stantibus illis, stabant: & cum elevatis elevabantur: spiritus enim vitæ erat in eis.

18 Et egressa est gloria Domini à limine templi: & stetit super cherubim.

19 Et elevantia cherubim alas suas exaltata sunt à terra coram me: & illis ingredientibus, rotæ quoque subsequutæ sunt: & stetit in introitu portæ domus Domini orientalis: & gloria Dei Israel erat super ea.

20 Ipsum est animal, quod vidi subter Deum Israel * juxta fluvium Chobar: & intellexi, quia cherubim essent.

21 Quatuor vultus uni, & quatuor alæ uni: & similitudo manus hominis sub alis eorum.

22 Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus, quos videram juxta fluvium Chobar, & intuitus eorum, & impetus singulorum ante faciem suam ingredi.

CAPUT XI.

Adversus Jezoniam, & Pbeliam, qui dicebant, pessimum tractantes consilium, Nonne dudum edificatæ sunt domus? hæc est lebes, nos autem carnes? vaticinatur illos, & quotquot nolunt respicere puniendos: & prophetante Ezechiele mortuus est Pbelias: reliquias autem Israel dicit se reduciturum in terram ipsorum, & daturum eis cor carneum, ut colant, ac timeant Dominum.

ET elevavit me spiritus, & introduxit me ad portam domus Domini orientalem, quæ respicit ad solis ortum: & ecce in introitu portæ viginti quinque viri: & vidi in medio eorum Jezoniam filium Azur, & Pbeliam filium Banajæ, principes populi.

2 Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt viri, qui cogitant iniquitatem, & tractant consilium pessimum in urbe ista,

3 Dicentes: Nonne dudum edificatæ sunt domus? hæc est lebes, nos autem carnes.

4 Idcirco vaticinare de eis, vaticinare, fili hominis.

5 Et irruit in me spiritus Domini, & dixit ad me: Loquere: Hæc dicit Dominus: Sic locuti estis domus Israel, & cogitationes cordis vestri ego novi.

6 Plurimos occidistis in urbe hac, & implestis vias ejus interfectis.

7 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Interfecti vestri, quos posuistis in medio ejus, hi sunt carnes, & hæc est lebes: & educam vos de medio ejus.

8 Gladium metuistis, & gladium inducam super vos, ait Dominus Deus.

9 Et eiciam vos de medio ejus, daboque vos in manu hostium, & faciam in vobis judicia.

10 Gladio cadetis: in finibus Israel judicabo vos, & scietis, quia ego Dominus.

11 Hæc non erit vobis in lebetem, & vos non eritis in medio ejus in carnes: in finibus Israel judicabo vos.

12 Et scietis, quia ego Dominus: quia in præceptis meis non ambulastis, & judicia mea non fecistis, sed juxta judicia Gentium, quæ in circuitu vestro sunt, estis operati.

13 Et factum est, cùm prophetarem, Pbelias filius Banajæ mortuus est: & cecidi in faciem meam clamans voce magna, & dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus: consummationem tu facis reliquiarum Israel?

14 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

15 Fili hominis, fratres tui, fratres tui, vixi propinqui tui, & omnis domus Israel, universi, quibus dixerunt habitatores Jerusalem: Longè recedite à Domino, nobis data est terra in possessionem.

16 Propterea hæc dicit Dominus Deus, quia longè feci eos in Gentibus, & quia dispersi eos in terris: ero eis in sanctificationem modicam in terris, ad quas venerunt.

17 Propterea loquere: Hæc dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis: & adunabo de terris, in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel.

18 Et ingredietur illuc, & auferent omnes offensiones, cunctasque abominaciones ejus de illa.

19 * Et dabo eis cor unum, & spiritum novum tribuam in visceribus eorum: & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum.

20 Ut in præceptis meis ambulent, & judicia mea custodiant, faciantque ea: & sint mihi in populum, & ego sum eis in Deum.

21 Quorum cor post offendicula, & abominaciones suas ambulat, horum viam in capite suo ponam: dicit Dominus Deus.

22 Et elevaverunt cherubim alas suas, & rotæ cum eis: & gloria Dei Israel erat super ea.

23 Et ascendit gloria Domini de medio civitatis, stetitque super montem, qui est ad Orientem urbis.

24 Et spiritus levavit me, adduxitque in Chaldaeam ad transmigracionem, in visione, in spiritu Dei: & sublata est à me visio, quam videram.

25 Et locutus sum ad transmigracionem omnia verba Domini, quæ ostenderit mihi.

CAPUT XII.

Ezechiel suis factis portendit futuram Jerusalem, & regis ipsius captivitatem, reliquis gladio, peste, & fame in Jerusalem consumptis: ostendit etiam visionem prophetarum non cassam futuram, nec in longum differendam.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, in medio domus exasperantis tu habitas: qui oculos habent ad videndum, & non vident: & aures ad audiendum, & non audiunt: quia domus exasperans est.

3 Tu ergo, fili hominis, fac tibi vasa transmigracionis, & transmigrabis per diem eorum eis: transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum, in conspectu eorum, si forte aspiciant: quia domus exasperans est.

4 Et efferes foras vasa tua, quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum: tu autem egredieris vespere coram eis, sicut egredietur migrans.

5 Ante oculos eorum perfode tibi parietem: & egredieris per eum.

6 In conspectu eorum in humeris portaberis, in caligine effereris: faciem tuam velabis, & non videbis terram: quia portentum dedite domui Israel.

7 Feci ergo sicut præceperat mihi Dominus: vasa mea protuli, quasi vasa transmigrantis per diem: & vespere perfodi mihi parietem manu: & in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu eorum.

8 Et factus est sermo Domini manens ad me, dicens:

9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans: Quid tu facis?

10 Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: super duces omnes istud, qui est in Jerusalem, & super omnem domum Israel, quæ est in medio eorum.

11 Dic: Ego portentum vestrum quomodo feci, sic fiet illis in transmigracionem, & in captivitatem ibunt.

12 Et dux, qui est in medio eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodiet, ut educant eum: facies ejus operietur, ut non videat oculo terram.

13 * Et extendam rete meum super eum, & capietur in fagina mea: & adducam eum in Babylonem in terram Chaldaeorum: & ipsam non videbit, ibique morietur.

14 Et omnes, qui circa eum sunt, præsidium ejus, & agmina ejus, dispergam in omnem ventum: & gladium evaginabo post eos.

15 Et scietis, quia ego Dominus, quando disperfero illos in Gentibus, & disseminavero eos in terris.

16 Et relinquam ex eis viros paucos, à gladio, & fame, & pestilentia: ut enarrent omnia scelera eorum in Gentibus, ad quas ingredientur: & scietis, quia ego Dominus.

17 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, panem tuum in conturbacione comede: sed & aquam tuam

in festinatione, & more bibe.

19 Et dices ad populum terræ: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, qui habitant in Jerusalem in terra Israel: Panem suum in solitudine comedent, & aquam suam in desolatione bibent: ut desoleatur terra à multitudine sua, propter iniquitatem omnium, qui habitant in ea.

20 Et civitates, quæ nunc habitantur, desolatæ erunt, terraque deserta: & scietis, quia ego Dominus.

21 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

22 Fili hominis, quod est proverbium istud vobis in terra Israel, dicentium: In longum differentur dies, & peribit omnis visio:

23 Ideo dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Quiescere faciam proverbium istud: neque vulgò dicitur ultra in Israel: & loquere ad eos, quòd appropinquaverunt dies, & sermo omnis visionis.

24 Non enim erit ultra omnis visio casta, neque divinatio ambigua in medio filiorum Israel.

25 Quia ego Dominus loquar: & quodcumque locutus fuero verbum, fiet, & non prolongabitur amplius: sed in diebus vestris domus exasperans loquetur verbum, & faciam illud, dicit Dominus Deus.

26 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

27 Fili hominis, ecce domus Israel dicentium: visio, quam hic videt, in dies multos, & in tempora longa iste prophetat.

28 Propterea dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Non prolongabitur ultra omnis sermo meus: verbum, quod locutus fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CAPUT XIII.

Minatur Dominus p'endopphetis ex suo cerebro divinantibus, populumque seducentibus, falsam promittendo pacem, & pavietem luto absque paleis liniendo: similiter & filiiabur Israel de corde suo prophetantibus, & pulvillus sub omni cubito conjuentibus.

ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas Israel, qui prophetant: & dices prophetantibus de corde suo: Audite verbum Domini.

3 Hæc dicit Dominus Deus: * Væ prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident.

4 Quasi vulpes in desertis, propheta tui Israel erant.

5 Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini.

6 Vident vana, divinant mendacium, dicentes, Ait Dominus: cum Dominus non miserit eos: & perseveraverunt confirmare sermonem.

7 Numquid non visionem cassam vidistis, & divinationem mendacem locuti estis: &

dicitis, ait Dominus; cum ego non sim locutus.

8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium: idcirco ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus.

9 Et erit manus mea super prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium: in consilio populi mei non erunt: & in scriptura domus Israel non scribentur: nec in terra Israel ingredientur: & scietis, quia ego Dominus Deus.

10 Eò quòd decepterint populum meum, dicentes: Pax, & non est pax: & ipse adificabat parietem, illi autem lineabant eum luto absque paleis.

11 Dic ad eos, qui liniunt absque temperatura, quòd casurus sit: erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem.

12 Siquidem ecce cecidit paries: numquid non dicitur vobis: Ubi est litura, quam liniistis?

13 Propterea hæc dicit Dominus Deus: & erumpete faciam spiritum tempestatum in indignatione mea, & imber inundans in furore meo erit: & lapides grandes in ira in consumptionem.

14 Et destruam parietem, quem liniistis absque temperamento: & adæquabo eum terræ, & revelabitur fundamentum ejus: & cadet, & consumetur in medio ejus: & scietis, quia ego sum Dominus.

15 Et complebo indignationem meam in pariete, & in his, qui liniunt eum absque temperamento, dicamque vobis: Non est paries, & non sunt, qui liniunt eum.

16 Prophetæ Israel, qui prophetant ad Jerusalem, & vident ei visionem pacis: & non est pax, ait Dominus Deus.

17 Et tu, fili hominis, pone faciem tuam contra filias populi tui, quæ prophetant de corde suo: & vaticinare super eas,

18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ consunt pulvillos sub omni cubito manus: & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas: & cum caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.

19 Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo credenti mendaciis.

20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad pulvillos vestros, quibus vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis vestris: & dimittam animas, quas vos capitis, animas ad volandum.

21 Et dirumpam cervicalia vestra, & liberabo populum meum de manu vestra, neque erunt ultra in manibus vestris ad prædandum: & scietis, quia ego Dominus.

22 Pro eo, quòd mœrere fecistis cor justum mendaciter, quem ego non contristavi: & confortastis manus impii, ut non revertetur ad via sua mala, & vivet?

23 Propterea vana non videbitis, & divinationes non divinabitis amplius, & erum-

populum meum de manu vestra: & scietis, quia ego Dominus.

CAPUT XIV.

Comminatur Dominus idololatrias, qui veniunt ad prophetas, ut per eos consulant Dominum, dicens se illos perditurum, & prophetas decepturum, ut respondeant juxta illorum iniquitates: Noe autem, Daniele, & Job sua justitia liberatos se tantum, & non impios de fame, malitibus, gladio, & peste, quæ in populum peccatorem immitteret Dominus: additur etiam consolatio reliquiarum Israel.

1 ET venerunt ad me viri ferioem Israel, & sederunt coram me.

2 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

3 Fili hominis, viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis, & scandalum iniquitatis suæ statuerunt contra faciem suam: numquid interrogatus respondebo eis?

4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo, homo de domo Israel: qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam interrogans per eum me: ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum:

5 Ut capiatur domus Israel in corde suo, quo recesserunt à me in cunctis idolis suis.

6 Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Convertimini, & recedite ab idolis vestris, & ab universis contaminationibus vestris avertite facies vestras.

7 Quia homo, homo de domo Israel, & de profelytis quicumque advena fuerit in Israel si alienatus fuerit à me, & posuerit idola sua in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam, ut interroget per eum me: ego Dominus respondebo ei per me.

8 Et ponam faciem meam super hominem illum, & faciam eum in exemplum, & in proverbium, & disperdam eum de medio populi mei: & scietis, quia ego Dominus.

9 * Et propheta cum erraverit, & locutus fuerit verbum: ego Dominus decepti prophetam illum: & extendam manum meam super illum, & delebo eum de medio populi mei Israel.

10 Et portabunt iniquitatem suam: juxta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas prophetæ erit:

11 Ut non erret ultra domus Israel à me, neque polluat in universis pravariationibus suis: sed sine mihi in populum, & ego sim eis in Deum, ait Dominus exercituum.

12 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

13 Fili hominis, terra cum peccaverit mihi, ut prævaricetur prævaricans, extendam manum meam super eam, & conteram virgam panis ejus: & imittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & jumentum.

14 Et si fuerint tres viri isti in medio ejus,

Noe, Daniel, & Job: ipsi justitia sua liberabunt animas suas, ait Dominus exercituum.

15 Quòd si & bestias pessimas induxero super terram, ut vastem eam: & fuerit invia, eò quòd non sit pertransiens propter bestias:

16 Tres viri isti si fuerint in ea, vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec filias liberabunt: sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur.

17 Vel si gladium induxero super terram illam, & dixerò gladio: Transi per terram: & interfecero de ea hominem, & jumentum.

18 Et tres viri isti fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt filios, neque filias: sed ipsi soli liberabuntur.

19 Si autem & pestilentiam immiserò super terram illam, & effunderò indignationem meam super eam in sanguine, ut auferam ex ea hominem, & jumentum.

20 Et Noe, & Daniel, & Job fuerint in medio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia filium, & filiam non liberabunt: sed ipsi justitia sua liberabunt animas suas.

21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus: Quòd & si quatuor judicia mea pessima, gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilentiam, immiserò in Jerusalem, ut interficiam de ea hominem, & pecus.

22 Tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios, & filias: ecce ipsi ingredientur ad vos, & videbitis viam eorum, & adinventiones eorum, & consolabimini super malo, quod induxi in Jerusalem, in omnibus, quæ importavi super eam.

23 Et consolabuntur vos, cum videritis viam eorum, & adinventiones eorum: & cognoscetis, quòd non frustra fecerim omnia, quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

CAPUT XV.

Sicut lignum de vite præcisum soli servavit igni, ita Judæos ob inveterata peccata cum Jerusalem prædicat exurendos.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna silvarum?

3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut dependeat in eo quodcumque vas?

4 Ecce igni datum est in escam: utramque partem ejus consumpsit ignis, & medietas ejus redacta est in favillam: numquid utile erit ad opus?

5 Et jam cum esset integrum, non erat aptum ad opus: quanto magis cum illud ignis devoraverit, & combussit, nihil ex eo fiet operis?

6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum, quòd dedi igni ad devorandum, sic tradam habitatores Jerusalem.

7 Et ponam faciem meam in eos: de igne egredientur, & ignis consummet eos: & scietis,

quia ego Dominus, cum posuero faciem meam in eos,

8 Et dederò terram inviam, & desolatam: eò quòd pravariatores extiterint, dicit Dominus Deus.

CAPUT XVI.

Jerusalem prius abjectissima, mirum in modum à Deo exaltata, offendit ingratitude varia idololatria, in qua & Samaritaniam, & Sodomam superavit: idcirco tradet eam Dominus in vastationem, & in ignominiam omnibus gentibus: servabit tamen pactum reliquit suis.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, notas fac Jerusalem abominationes suas.

3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus Jerusalem: Radix tua, & generatio tua de Terra Chanaan: pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa,

4 Et quando nata es, in die ortus tui, non est præcisus umbilicus tuus, & aqua non es lota in salutem, nec sale salita, nec involuta pannis.

5 Non pepercit super te oculus, ut faceret tibi unum de hiis, misertus tui: sed projecta es super faciem terræ, & in abiectione animæ tuæ, in die, qua nata es.

6 Transiens autem per te, vidi te conculcari in sanguine tuo: & dixi tibi cum es in sanguine tuo: Vive, dixi, inquam, tibi: In sanguine tuo vive.

7 Multiplicatam quasi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis efficta, & ingressa es, & pervenisti ad mundum multibrem: ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit: & eras nuda, & confusione plena.

8 Et transivi per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium: & expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, & ingressus sum pactum tecum (ait Dominus Deus), & facta es mihi.

9 Et lavi te aqua, & emundavi sanguinem tuum ex te: & unxi te oleo.

10 Et vestivi te discoloribus, & calceavi te janhino: & cinxi te bysso, & indui te subtilibus.

11 Et ornavi te ornamento, & dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum.

12 Et dedi in aurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo.

13 Et ornata es auro, & argento, & vestita es bysso, & polymito, & multicoloribus: simulam, & mel, & oleum comediti, & decora facta es vehementer nimis: & profecisti in regnum.

14 Et egressum est nomen tuum in Gentes propter speciem tuam: quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus Deus.

15 Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo: & exposuisti

fornicationem tuam omni transeunti, ut ejus fieres.

16 Et sumens de vestimentis tuis, fecisti tibi excelsa hinc inde confuta: & fornicata es super eis, sicut non est factum, neque futurum est.

17 Et tulisti vasa decoris tui de auro meo, atque argento meo, quae dedi tibi: & fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis.

18 Et sumpstisti vestimenta tua multicoloria, & operuisti illas: & oleum meum, & thymiana meum posuisti coram eis.

19 Et panem meum, quem dedi tibi, similia, & oleum, & mel, quibus enutrivit te, posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis, & factum est, ait Dominus Deus.

20 Et tulisti filios tuos, & filias tuas, quas generasti mihi: & immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua?

21 Immolasti filios meos, & dedisti, illos consecrans, eis.

22 Et post omnes abominaciones tuas, & fornicaciones, non es recordata dierum adolescentiae tuae, quando eras nuda, & confusione plena conculcata in sanguine tuo.

23 Et accidit post omnem malitiam tuam (va, va tibi, ait Dominus Deus.)

24 Et edificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis.

25 Ad omne caput viae edificasti signum prostitutionis tuae: & abominabilem fecisti decorem tuum: & divisisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicaciones tuas.

26 Et fornicata es cum filiis Aegypti vicinis tuis: magnarum carnum: & multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me.

27 Ecce ego extendam manum meam super te, & auferam justificationem tuam: & dabo te in animas odientium te filiarum Palaestinarum, quae erubescunt in via tua scelerata.

28 Et fornicata es in filiis Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta: & postquam fornicata es, nec sic es satiata.

29 Et multiplicasti fornicationem tuam in Terra Chanaan cum Chaldaeis: & nec sic satiata es.

30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus Deus, cum facias omnia haec opera mulieris meretricis, & procaecis?

31 Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viae, & excelsum tuum fecisti in omni platea: nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium,

32 Sed quasi mulier adultera, quae super virum suum inducit alienos.

33 Omnibus meretricibus dantur mercedes: tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum.

34 Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio: in eo enim, quod dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum est in te contrarium.

35 Propterea meretrix, audi verbum Domini.

36 Haec dicit Dominus Deus: Quia effusum est as tui, & revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum, quos dedisti eis:

37 Ecce ego congregabo omnes amatores tuos, quibus commissa es; & omnes, quos dilexisti, cum universis, quos oderas, quos congregabo eos super te undique, & nudabo ignominiam tuam coram eis, & videbunt omnem turpitudinem tuam.

38 Et judicabo te iudiciis adulterarum, & estundentium sanguinem: & dabo te in sanguinem furoris, & zeli.

39 Et dabo te in manus eorum, & destruent lupanar tuum: & demolientur prostibulum tuum: & denudabunt te vestimentis tuis, & auferent vasa decoris tui: & derelinquent te nudam, plenamque ignominia.

40 Et adducent super te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladiis suis.

41 * Et comburent domos tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum: & defines fornicari, & mercedes ultra non dabis.

42 Et quietet indignatio mea in te: & auferetur zelus meus a te, & quiescam: nec irascar amplius.

43 Eo quod non fueris recordata dierum adolescentiae tuae: & provocasti me in omnibus his: quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi, ait Dominus Deus, & non feci juxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis.

44 Ecce omnis, qui dicit vulgo proverbium, in te assumet illud, dicens: Sicut mater, ita & filia ejus.

45 Filia matris tuae es tu, quae projecit virum suum, & filios suos: & foror fororum tuorum es tu, quae projecit viros suos, & filios suos: mater vestra Cetha, & pater vester Amorrhaeus.

46 Et foror tua major, Samaria, ipsa & filiae ejus, quae habitant ad sinistram tuam: foror autem tua minor te, quae habitat a dextris tuis, Sodoma, & filiae ejus.

47 Sed nec in viis earum ambulasti, neque secundum scelera earum fecisti paucillum minus: penes sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis.

48 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non fecit Sodoma foror tua, ipsa, & filiae ejus, sicut fecisti tu, & filiae tuae.

49 * Ecce haec fuit iniquitas Sodoma fororis tuae, superba, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum ejus: & manum egeno, & pauperi non porrigebant.

50 Et elevata sunt, & fecerunt abominaciones coram me: & abstuli eas sicut vidisti.

51 Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit: sed vicisti eas sceleribus tuis, & justificasti forores tuas in omnibus abominationibus tuis, quas operata es.

52 Ergo & tu porta confusionem tuam, quae vicisti forores tuas peccatis tuis,

sceler-

sceleratius agens ab eis: justificata sunt enim a te ergo & tu confundere, & porta ignominiam tuam, quae justificasti forores tuas.

53 Et convertam, restituens eas conversione Sodorum cum filiabus suis, & conversione Samaritae, & filiarum ejus: & convertam reversionem tuam in medio earum,

54 Ut portes ignominiam tuam, & confundaris in omnibus, quae fecisti consolans eas.

55 Et foror tua Sodoma, & filiae ejus revertentur ad antiquitatem suam: & Samaria, & filiae ejus revertentur ad antiquitatem suam: & tu, & filiae tuae, revertemini ad antiquitatem vestram.

56 Non fuit autem Sodoma foror tua audita in ore tuo, in die superbiae tuae,

57 Antequam revelaretur malitia tua: sicut hoc tempore in opprobrium filiarum Syriae, & cunctarum in circuitu tuo filiarum Palaestinarum, quae ambiunt te per gyrum.

58 Scelus tuum, & ignominiam tuam tu portasti, ait Dominus Deus.

59 Quia haec dicit Dominus Deus: Et faciam tibi, sicut despexisti juramentum, ut irritum faceres pactum:

60 Et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentiae tuae: & suscitabo tibi pactum sempiternum:

61 Et recordaberis viarum tuarum, & confunderis: cum receperis forores tuas te majores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi in filias, sed non ex pacto tuo.

62 Et suscitabo ego pactum meum tecum: & scies, quia ego Dominus,

63 Ut recorderis, & confundaris, & non sit tibi ultra aperte os praefusionis tuae, cum placatus tibi fuero in omnibus, quae fecisti, ait Dominus Deus.

CAPUT XVII.

Per parabolam de duabus aquilis, & plantata, ac crescente vinea, quae non prosperabitur, declaratur, quod rex Babylonis translati in Babylonem rege Joacim, constituit pro eo regem Sedeciam, qui relicto sedere cum Nabuchodonosor incho ad regem Aegypti transfugit: quapropter a Domino tradetur in manus Nabuchodonosor, & ductus in Babylonem morietur ibi. Dominus autem sublimi humiliato exaltabit humilem.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:

1 Fili hominis, propone aenigma, & narra parabolam ad domum Israel,

2 Et dices: Haec dicit Dominus Deus: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullam cedri.

3 Summitatem frondium ejus avulsit: & transportavit eam in Terram Chanaan, in urbe negotiatorum posuit illam,

4 Et tulit de semine terrae, & posuit illud in terra pro semine, ut firmaret radicem super aquas multas: in superficie posuit illud.

5 Cumque germinasset, crevit in vineam latiore humili statura, respicientibus ramis ejus ad eam: & radices ejus sub illa erant: fa-

cta est ergo vinea, & fructificavit in palmites, & emisit propagines.

7 Et facta est aquila altera grandis, magnis alis, multisque plumis: & ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam, palmites suos extendit ad illam, ut irrigaret eam de areolis germinis sui.

8 In terra bona super aquas multas plantata est: ut faciat frondes, & portet fructum, ut sit in vineam grandem.

9 Dic: Haec dicit Dominus Deus: Ergone prosperabitur? nonne radices ejus evellent, & fructus ejus distringet, & siccabit omnes palmites germinis ejus, & arefcet: & non in brachio grandi, neque in populo multo, ut evelleret eam radicitus?

10 Ecce plantata est: ergone prosperabitur? nonne cum tetigerit eam ventus urens, siccabitur, & in arcibus germinis sui arefcet?

11 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

12 Dic ad domum exasperantem: Nescitis, quid ista significet? Dic: Ecce venit rex Babylonis in Jerusalem: & assumet regem, & principes ejus, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem.

13 Et tollet de semine regni, ferietque eum eo foedus: & ab eo accipiet jusjurandum: sed & fortes terra tollet.

14 Ut sit regnum humile, & non elevetur, sed custodiat pactum ejus, & servet illud.

15 Qui recedens ab eo misit nuncios ad Aegyptum, ut daret sibi equos, & populum multum, Numquid prosperabitur, vel consequetur salutem, qui fecit haec? & qui dissolvit pactum, numquid esurgiet?

16 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam in loco regis, qui constituit eum regem, ejus fecit irritum juramentum, & solvit pactum, quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur.

17 Et non in exercitu grandi, neque in populo multo faciet contra eum Pharaon praedium: in actu aggeris, & in extructione vallorum, ut interficiat animas multas.

18 Spreverat enim juramentum, ut solveret foedus, & ecce dedit manus suam: & cum omnia haec fecerit, non esurgiet.

19 Propterea haec dicit Dominus Deus: Vivo ego, quoniam juramentum, quod spreverat, & foedus, quod praevicariatus est, ponam in caput ejus.

20 * Et expandam super eum rete meum, & comprehendetur in sagena mea: & adducam in Babylonem, & judicabo eum ibi, in praevicacione, qua despexit me.

21 Et omnes profugi ejus cum universis agmine suo, gladio cadent: residui autem in omnem ventum dispergentur. & scietis, quia ego Dominus locutus sum.

22 Haec dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis, & ponam: de vertice ramorum ejus tenerum distingam, & plantabo super montem excelsum, & eminentem.

23 In monte sublimi Israel plantabo illud, & erumpet in germen, & faciet fructum,

Sup. 11. d. 17. 1. 3. 3.

atum, erit in cedrum magnam: & habitabunt sub ea omnes volucres, & universum volatile sub umbra frondium ejus nidificabit.

24 Et scient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile: & siccavi lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum, & feci.

CAPUT XVIII.

Rejēta Judaeorum parabola dicit, quod filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, sed qui que suam ipsius portabit: quod si impius penitentiam agat, salvabitur: justus vero si suam deserat justitiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad penitentiam, & cordis innovationem.

A ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Quid est, quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel, dicens: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obtusecunt?

* Jer. 31. c. 29.

3 Vivo ego, dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola haec in proverbium in Israel.

4 Ecce omnes animae meae sunt: ut anima patris, ita & anima filii mea est: anima, quae peccaverit, ipsa morietur.

5 Et vir si fuerit justus, & fecerit iudicium, & justitiam,

B

6 In montibus non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel: & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem menstruatam non accesserit:

7 Et hominem non contristaverit: pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit: panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento:

* Mai. 58. c. 7. Matr. 25. c. 35.

8 Ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit: ab iniquitate averterit manum suam, & iudicium verum fecerit inter virum, & virum:

9 In praecipis meis ambulaverit, & iudicia mea custodierit, ut faciat veritatem: hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus.

C

10 Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem, & fecerit unum de istis.

11 Et haec quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem, & uxorem proximi sui polluentem.

12 Egenum, & pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem:

13 Ad usuram dantem, & amplius accipientem: numquid vivet? non vivet: cum universa haec detestanda fecerit, morte morietur, sanguis ejus in ipso erit.

14 Quod si genuerit filium, qui videns omnia peccata patris sui, quae fecit, timuerit, & non fecerit simile eis:

15 Super montes non comederit, & oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, & uxorem proximi sui non violaverit:

16 Et virum non contristaverit, pignus

non retinuerit, & rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento:

17 A pauperis injuria averterit manum suam, usuram, & superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in praecipis meis ambulaverit, hic non morietur in iniquitate patris sui, sed vita vivet.

18 Pater ejus, quia calumniatus est, & vim fecit fratri, & malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua.

19 Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet, quia filius iudicium, & justitiam operatus est, omnia praecipia mea custodivit, & fecit illa, vivet vita.

20 * Anima, quae peccaverit, ipsa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: iustitia iusti super eum erit, & impietas impii erit super eum.

21 Si autem impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, & custodierit omnia praecipia mea, & fecerit iudicium, & justitiam: vita vivet, & non morietur.

22 Omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor in iustitia sua, quam operatus est, vivet.

23 * Numquid voluntatis meae est mors impii, dicit Dominus Deus, & non ut convertatur ad viis suis, & vivat?

24 Si autem averterit se justus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operati sunt impii, numquid vivet? omnes iustitiae ejus, quas fecerat, non recordabuntur: in pravariatione, quae pravariatus est, & in peccato suo, quod peccavit, in ipsis morietur.

25 Et dixistis: * Non est aqua via Domini. Audite ergo domus Israel: Numquid via mea non est aqua, & non magis viae vestrae pravae?

26 Cum enim averterit se justus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis: in iustitia, quam operatus est, morietur.

27 Et cum averterit se impius ab impietate sua, quam operatus est, & fecerit iudicium, & justitiam: ipse animam suam vivificabit.

28 Considerans enim, & averrens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet, & non morietur.

29 Et dicunt filii Israel: Non est aqua via Domini. Numquid viae meae non sunt aquae, domus Israel, & non magis viae vestrae pravae?

30 Idcirco unumquemque juxta vias suas iudicabo domus Israel, ait Dominus Deus.

* Convertimini, & agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinam iniquitas.

31 Proicite ad vobis omnes pravariationes vestras, in quibus pravariati estis, & facite vobis cor novum, & spiritum novum: & quare moriemini domus Israel?

32 * Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini, & vivite.

C A-

CAPUT XIX.

Parabola leaena, & leunculorum designat captivitatem regum Joachaz, & Joachim, item praevariam civitatis Jerusalem felicitatem describit, presentemque calamitatem, sub parabola vineae.

A ET tu assume planctum super principes Israel,

2 Et dices: Quare mater tua leaena inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos suos?

3 Et eduxit unum de leunculis suis, & leo factus est: & didicit capere praedam, hominemque comedere.

4 Et audierunt de eo Gentes, & non absque vulneribus suis caperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in Terram Aegypti.

5 Quae cum vidisset, quoniam infirmata est, & perit expectatio ejus: tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum.

6 Qui incedebat inter leones, & factus est leo: & didicit praedam capere, & homines devorare:

7 Didicit viduas facere, & civitates eorum in desertum adducere: & desolata est terra, & pleritudo ejus, a voce rugitus illius.

8 Et convenerunt adversus eum Gentes undique de provinciis, & expanderunt super eum rete suam, in vulneribus earum captus est.

9 Et miserunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis: miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultra super montes Israel.

10 Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata est: fructus ejus, & frondes ejus creverunt ex aquis multis.

11 Et facta sunt ei virgae solidae in scepra dominantium, & exaltata est statura ejus inter frondes: & vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum.

12 Et evulsa est in ira, in terramque projecta, & ventus urens siccat fructum ejus maceruerunt, & arefacta sunt virgae roboris ejus ignis comedit eam.

13 Et nunc transplantata est in deserto, in terra in via, & scienti:

14 Et egressus est ignis de virga ramorum ejus: qui fructum ejus comedit: & non fuit in ea virga fortis, sceprum dominantium. Planctus est, & erit in planctum.

CAPUT XX.

Dominus negat se filii Israel responsurum, quia, & in Aegypto, & in deserto, & in terra promissionis praevaricati sunt ipsius mandata, & idola coluerunt, quibus saepe comminatus est mala, sed pepercit, ne nomen ejus blasphemaretur inter Gentes: nunc autem post haec omnia dicit se eos revocaturum ad terram suam, in qua sibi serviant: jubet etiam prophetare contra saltum meridianum.

A ET factum est in anno septimo, in quinto, in decima mensis: venerunt viri de senioribus Israel, ut interrogarent Domi-

num, & sederunt coram me:

2 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

3 Fili hominis, loquere senioribus Israel, & dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos venistis; vivo ego, quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus.

4 Si iudicas eos, si iudicas, fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis.

5 Et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: In die, qua elegi Israel, & levavi manum meam pro stirpe domus Jacob, & apparui eis in Terra Aegypti, & levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester:

6 In die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de Terra Aegypti in Terram, quam provideram eis, fluentem lacte, & melle: quae est egregia inter omnes terras.

7 Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat, & in idolis Aegypti nolite pollui: ego Dominus Deus vester.

8 Et irritaverunt me, nolueruntque me audire, unusquisque abominationes oculorum suorum non projecit, nec idola Aegypti reliquerunt: & dixit, ut effunderem indignationem meam super eos, & implem iram meam in eis, in medio Terrae Aegypti.

9 Et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram Gentibus, in quarum medio erant, & inter quas apparui eis, ut educerem eos de Terra Aegypti.

10 Ejeci ergo eos de Terra Aegypti, & edu- xi eos in desertum.

11 * Et dedi eis praecipia mea, & iudicia mea ostendi eis, quae faciens homo, vivet in eis.

12 * Infuper & sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me, & eos: & scirent, quia ego Dominus sanctificans eos.

13 Et irritaverunt me domus Israel in deserto, in praecipis meis non ambulaverunt, & iudicia mea projecerunt, quae faciens homo vivet in eis: & sabbata mea violaverunt vehementer: dixi ergo, ut effunderem furor meum super eos in deserto, & consumerem eos.

14 Et feci propter nomen meum, ne violaretur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in conspectu earum.

15 Ego igitur levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in Terram, quam dedi eis, fluentem lacte, & melle, praecipiam terrarum omnium:

16 Quia iudicia mea projecerunt, & in praecipis meis non ambulaverunt, & sabbata mea violaverunt: post idola enim cor eorum gradiebatur.

17 Et pepercit oculus meus super eos, ut non interficerem eos: nec consumpsi eos in deserto.

18 Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In praecipis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini.

19 Ego Dominus Deus vester: in praecipis meis ambulate, iudicia mea custo-

* Lev. 18. c. 25. Rom. 10. c. 5. * Exod. 20. c. 31. c. 13. Deut. 5. b. 12.

C

stodite, & facite ea:

20 Et sabbata mea sanctificate, ut sint signum inter me, & vos, & sciatis, quia ego sum Dominus Deus vester.

21 Et exacerbaverunt me filii, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea non custodierunt, ut facerent ea: quæ cum fecerit homo, vivet in eis: & sabbata mea violaverunt: & comminatus sum, ut essunderem furor meum super eos, & implerem iram meam in eis in deserto.

22 Averti autem manum meam, & feci propter nomen meum, ut non violaretur coram Gentibus, de quibus eeci eos in oculis carum.

23 Iterum levavi manum meam in eos in solitudine, ut dispergerem illos in nationes, & ventilarem in terras:

24 Eo quod judicia mea non fecissent, & præcepta mea reprobasent, & sabbata mea violassent, & post idola patrum suorum fuissent oculi eorum.

25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & judicia, in quibus non vivent.

26 Et pollui eos in muneribus suis, cum offerrent omne, quod aperit vulvam, propter delicta sua: & scient, quia ego Dominus.

27 Quamobrem loquere ad domum Israel, fili hominis: & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc & in hoc blasphemaverunt me patres vestri, cum sprevisent me contemnentes.

28 Et induxissim eos in Terram, super quam levavi manum meam, ut daret eis: viderunt omnem collem excelsum, & omne lignum nemorosum, & immolaverunt ibi victimas suas: & dederunt ibi irritationem oblationis suæ, & posuerunt ibi odorem suavitatis suæ, & liberaverunt libationes suas.

29 Et dixi ad eos: Quid est excelsum, ad quod vos ingredimini? & vocatum est nomen ejus Excelsum usque ad hanc diem.

30 Propterea dic ad domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: Certè in via patrum vestrorum vos polluimini, & post offendicula eorum vos fornicamini.

31 Et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie: & ego respondebo vobis domus Israel: Vivo ego dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis.

32 Neque cogitatio mentis vestra fiet, dicentium: Erimus sicut Gentes, & sicut cognationes terræ, ut colamus ligna, & lapides.

33 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos.

34 Et educam vos de populis: & congregabo vos de terris, in quibus dispersi estis, in manu valida, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos.

35 Et adducam vos in desertum populorum, & judicabor vobiscum ibi facie ad faciem.

36 Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto Terræ Ægypti, sic judicabo vos, dicit Dominus Deus.

37 Et subiciam vos scepro meo, & inducam vos in vinculis fœderis.

38 Et eligam de vobis transgressores, & impios, & de terra incolatus eorum educam eos, & in terram Israel non ingredientur: & scietis, quia ego Dominus.

39 Et vos domus Israel, Hæc dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulante, & servite eis. Quod si & in hoc non audiveritis me, & nomen meum sanctum pollueritis ultra in muneribus vestris, & in idolis vestris:

40 In monte sancto meo, in monte excelso Israel, ait Dominus Deus, ibi serviet mihi omnis domus Israel: omnes, inquam, in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quarum primitias vestras, & initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris.

41 In odorem suavitatis suscipiam vos, cum eduxero vos de populis, & congregavero vos de terris, in quas dispersi estis, & sanctificabor in vobis in oculis nationum.

42 Et scietis, quia ego Dominus, cum induxero vos ad terram Israel, in Terram, pro qua levavi manum meam, ut darem eam patribus vestris.

43 Et recordabimini ibi viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis.

44 Et scietis, quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, & non secundum vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima domus Israel, ait Dominus Deus.

45 Et factus est sermo Domini ad me dicens:

46 Fili hominis, pone faciem tuam contra viam Austri, & stilla ad Africum, & propheta ad saltum agri meridiani.

47 Et dices saltui meridiano: Audi verbum Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omnellignum aridum: non exstinguetur flamma succensionis: & comburetur in ea omnis facies ab Austro usque ad Aquilonem.

48 Et videbit universa caro, quia ego Dominus succendi eam, nec exstinguetur.

49 Et dixi: A a a, Domine Deus: ipsi dicunt de me: Numquid non per parabolas loquitur iste?

C A P U T X X I.

Vaticinatur, horrendum, ac multiplicem gladium venturum super Jerusalem, & super filios Ammon in terra sua iudicandus est, penitusque dissipandus.

ET factum est sermo Domini ad me dicens:

2 Fili hominis, pone faciem tuam ad Jerusalem, & stilla ad sanctuarium, & propheta contra humum Israel:

3 Et dices terræ Israel: Hæc dicit Dominus

Deus:

Deus: Ecce ego ad te, & eiciam gladium meum de vagina sua, & occidam in te justum, & impium.

4 Pro eo autem, quod occidi in te justum, & impium, idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro usque ad Aquilonem:

5 Ut sciat omnis caro, quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem.

6 Et tu, fili hominis, ingemisce in contritione lumborum, & in amaritudinibus ingemisce coram eis.

7 Cumque dixerint ad te: Quare tu gemis? dices: Pro auditu: quia venit, & tabescet omne cor, & dissolventur universæ manus, & infirmabitur omnis spiritus, & per cuncta genera fluent aquæ: ecce venit, & fiet, ait Dominus Deus.

8 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: 9 Fili hominis, propheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Loquere: Gladius, gladius exacutus est, & limatus.

10 Ut cedat victimas, exacutus est: ut splendeat, limatus est: qui movet sceptrum filii mei, succidit omne lignum.

11 Et dedi eum ad levigandum, ut teneatur manu: iste exacutus est gladius, & iste limatus est, ut sit in manu inferscentis.

12 Clama, & ulula, fili hominis, quia hic factus est in populo meo, hic in cunctis duobus Israel, qui fugerant: gladio traditi sunt cum populo meo, idcirco plaude super semetipsum.

13 Quia probatus est: & hoc, cum sceptrum subverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.

14 Tu ergo, fili hominis, propheta, & percutere manu ad manum, & duplicetur gladius, ac triplicetur gladius interfectorum: hic est gladius occisionis magnæ, qui obstupescere eos facit.

15 Et corde tabescere, & multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti, & limati ad fulgendum, amici ad eadem.

16 Exacutare, vade ad dexteram, sive ad sinistram, quocumque faciei tuæ est appetitus.

17 Quin & ego plaudam manu ad manum, & implebo indignationem meam, ego Dominus locutus sum.

18 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

19 Et tu fili hominis pone tibi duas vias, ut veniat gladius regis Babylonis: de terra una egredietur ambæ: & manu capiet conjecturam, in capite viæ civitatis concitiet.

20 Viam pones, ut veniat gladius ad Rabba, filiorum Ammon, & ad Judam in Jerusalem manitissimam.

21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in capite duarum viarum, divinationem querens, commisitque sagittas: interrogavit idola, extra consuluit.

22 Ad dexteram ejus facta est divinatio super Jerusalem, ut ponat arietes, ut aperiat os

in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut ponat arietes contra portas, ut comportet aggerem, ut ædificet munitiones.

23 Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum, & sabbatorum otium imitans: ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum.

24 Idcirco hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestrae, & revelastis pravitationes vestras, & apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris: pro eo, inquam, quod recordati estis, manu capiementini.

25 Tu autem, profane, impie dux Israel, cujus venit dies in tempore iniquitatis præfinita.

26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cidarum, tolle coronam: nonne hæc est, quæ humilem sublevavit, & sublimem humiliavit?

27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: & hoc non factum est, donec veniret, cujus est iudicium, & tradam ei.

28 Et tu, fili hominis, propheta, & dices: Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon, & ad opprobrium eorum, & dices: Mucro, mucro, evagina te ad occidendum, lima te, ut interficias, & fulgeas.

29 Cum tibi viderentur vana, & divina rentur mendacia, ut daretis super colla vulneratorum impiorum: quorum venit dies in tempore iniquitatis præfinita.

30 Revertere ad vaginam tuam, in loco, in quo creatus es, in terra natiuitatis tuæ: iudicabo te.

31 Et effundam super te indignationem meam: in igne furoris mei sustulabo in te, daboque te in manum hominum insipientium, & fabricantium interitum.

32 Igni eris cibus, sanguis tuus erit in medio terræ, oblivioni traderis: quia ego Dominus locutus sum.

C A P U T X X I I.

Varia narrat scelera Ierosolymis perpetrata, propter quæ dicit, se super eos effusurum indignationem suam: narratque scelera sacerdotum, principum, pseudo prophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus sit, qui pro advertendo furore Domini se opponeret.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Et tu, fili hominis, nonne iudicas, nonne iudicas civitatem sanguinum?

3 Et ostendes ei omnes abominationes suas, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas effundens sanguinem in medio sui, ut veniat tempus ejus: & quæ fecit idola contra semetipsam, ut pollueretur.

4 In sanguine tuo, quæ te effusus est, deliquisti: & in idolis tuis, quæ fecisti, polluta es: & appropinquare fecisti dies tuos, & adduxisti tempus annorum tuorum: propterea dedi te opprobrium Gentibus, & irrisionem universis terris.

5 Quæ juxta sunt, & quæ procul à te, triumphabunt de te: sordida, nobilis, grandis interitu.

6 Ecce

6 Ecce principes Israel singuli in brachio suo fuerunt in te, ad effundendum sanguinem.

7 Patrem, & matrem contumelias affecerunt in te, advenam calumniati sunt in medio tui, pupillum, & viduam contristaverunt apud te:

8 Sanctuaria mea sprevisti, & sabbata mea polluisti.

9 Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem, & super montes comederunt in te scelus operati sunt in medio tui.

10 Verecundiora patris discoopererunt in te, immunditiam menstruata humiliaverunt in te:

11 * Et unusquisque in uxorem proximi sui operatus est abominationem, & focer numerum suam polluit nefarie, frater forem suam filiam patris sui oppressit in te.

12 Munera acceperunt apud te ad effundendum sanguinem: usuram, & superabundantiam accepisti, & avarè proximos tuos calumniabaris: meique oblita es, ait Dominus Deus.

13 Ecce complosi manus meas super avaritiam tuam, quam fecisti, & super sanguinem, qui effusus est in medio tui.

14 Numquid sustinebit cor tuum, aut praevalent manus tuae, in diebus quos ego facia tibi? ego Dominus locutus sum, & faciam.

15 Et dispergam te in nationes, & ventilabo te in terras, & deficere faciam immunditiam tuam a te.

16 Et possidebo te in conspectu Gentium: & scies, quia ego Dominus.

17 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, versa est mihi domus Israel in scoriam: omnes isti aes, & stannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis: scoria argenti facti sunt.

19 Propterea haec dicit Dominus Deus: Eo quod versistis omnes in scoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Jerusalem.

20 Congregatione argenti, & aëris, & stanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: ut succendam in ea ignem ad conflandum: sic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requiescam: & conflabo vos.

21 Et congregabo vos, & succendam vos in igne furoris mei, & conflabimini in medio ejus.

22 Ut conflatur argentum in medio fornacis, sic eritis in medio ejus: & scietis, quia ego Dominus, cum effuderim indignationem meam super vos.

23 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

24 Fili hominis, dic eis: Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris.

25 Conjuratio prophetarum in medio ejus, sicut leo rugiens, rapientisque praedam, animas devoraverunt, opes, & pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

26 Sacerdotes ejus contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter

sanctum, & profanum non habuerunt distantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & à sabbatis meis averterunt oculos suos, & coinguinabar in medio eorum.

27 * Principes ejus in medio illius, quasi lupi rapientes praedam ad effundendum sanguinem, & ad perdendas animas, & avarè ad sectanda lucra.

28 Prophetæ autem ejus lineabant eos abique temperamento, videntes vana, & divitantes eis mendacium, dicentes: Haec dicit Dominus Deus, cum Dominus non sit locutus.

29 Populi terræ calumniabuntur calumniam, & rapiebant violenter regnum, & pauperem affligebant, & advenam opprimebant calumnia absque judicio.

30 Et quasi vi de eis virum, qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam: & non inveni.

31 Et effudi super eos indignationem meam, in igne iræ meae consumpsi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAPUT XXIII.

Sub figura multiplicium suprorum dgarum meretricum Oolla, & Ooliba, ac punitiois earum, ostendit Dominus variam idololatriam Samariae, & Jerusalem propter quam tradendi sunt in opprobrium Gentibus, quarum sunt idololatriam imitati.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, duæ mulieres filiae matris unius fuerunt,

3 Et fornicatae sunt in Aegypto, in adolescentia sua fornicatae sunt: ibi subacta sunt ubera earum, & fractae sunt mammae pubertatis earum.

4 Nomina autem earum, Oolla major, & Ooliba soror ejus minor: & habui eas, & pepererunt filios, & filias. Porro earum nomina, Samaria Oolla, & Jerusalem Ooliba:

5 Fornicata est igitur super me Oolla, & insanivit in amatoribus suis, in Assyrios propinquantibus,

6 Vestitos hyacintho, principes, & magistratus, juvenes cupidinis, universos equites ascensores eorum.

7 Et dedit fornicationes suas super eos electos, filios Assyriorum universos: & in omnibus, in quos insanivit, in immunditiis eorum polluta est:

8 Insuper & fornicationes suas, quas habuerat in Aegypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adolescentia ejus, & illi confecerunt ubera pubertatis ejus, & considerunt fornicationem suam super eam.

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum, in manus filiorum Assur, super quorum insanivit libidine.

10 * Ipsi discoopererunt ignominiam ejus, filios, & filias ejus tulerunt, & ipsam occiderunt gladio: & facta sunt famosa mulieres, & judicia perpetraverunt in ea.

11 Quod cum vidisset soror ejus Ooliba,

Jer. 5. b.

C

D

E

F

plurquam illa insanivit libidine: & fornicationem suam super fornicationem sororis suae.

12 Ad filios Assyriorum praebuit impudenter ducibus, & magistratibus ad se venientibus induci veste varia, equitibus, qui vectabantur equis, & adolescentibus formacundis egregia.

13 Et vidi, quod polluta esset via una ambulationum.

14 Et auxit fornicationes suas: cumque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldaeorum expressas renes, & tiaras tinctas in capitis eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis, terraeque Chaldaeorum, in qua orti sunt.

15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitis eorum, formam ducum omnium, similitudinem filiorum Babylonis, terraeque Chaldaeorum, in qua orti sunt.

16 Insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum, & misit nuncios ad eos in Chaldaeam.

17 Cumque venissent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam stupris suis, & polluta est ab eis, & saturata est anima ejus ab illis.

18 Denudavit quoque fornicationes suas, & discooperuit ignominiam suam: & recessit anima mea ab ea, sicut recesserat anima mea à sorore ejus.

19 Multiplicavit enim fornicationes suas, recordans dies adolescentiae suae, quibus fornicata est in terra Aegypti.

20 Et insanivit libidine super concubitum eorum, quorum carnes sunt, ut carnes asinorum, & sicut fluxus equorum, fluxus eorum.

21 Et visitasti scelus adolescentiae tuae, quando subacta sunt in Aegypto ubera tua, & constatae sunt mammae pubertatis tuae.

22 Propterea, Ooliba, haec dicit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, de quibus satiata est anima tua: & congregabo eos adversum te in circuitu.

23 Filios Babylonis, & universos Chaldaeos nobiles, tyrannosque, & principes, omnes filios Assyriorum, juvenes forma egregia, duces, & magistratus universos, principes principum, & nominatos ascensores eorum.

24 Et venient super te instructi curru, & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo eorum eis iudicium, & iudicabunt te iudiciis suis.

25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: nasum tuum, & aures tuas praedicent: & quae remanserint, gladio concident: ipsi filios tuos, & filias tuas capient; & novissimum tuum devorabitur igni.

26 Et denudabunt te vestimentis tuis, & tollent vasa gloriae tuae.

27 Et requiescere faciam scelus tuum de te, & fornicationem tuam de Terra Aegypti: nec levabit oculos tuos ad eos, & Aegypti non recordaberis amplius.

28 Quia haec dicit Dominus Deus: Ecce ego tradam te in manus eorum, quos odisti: in manus, de quibus satiata est anima tua.

29 Et agent tecum in odio, & tollent omnes labores tuos, & dimittent te nudam, & ignominia plenam: & revelabitur ignominia fornicationum tuarum; scelus tuum, & fornicationes tuae.

30 Fecerunt haec tibi, quia fornicata es post Gentem, inter quas polluta es in idolis earum.

31 In via fororis tuae ambulasti, & dabo calicem ejus in manu tua.

32 Haec dicit Dominus Deus: Calicem fororis tuae bibes profundum, & latum: erit in derisum, & in subannationem, quae est capacissima.

33 Ebrieratis, & dolore repleberis: calice mœroris, & tristitiae, calice fororis tuae Samariae.

34 Et bibes illum, & epotabis usque ad feces, & fragmenta ejus devorabis, & ubera tua lacerabis: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

35 Propterea haec dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei, & projecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum, & fornicationes tuas.

36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili hominis, numquid iudicas Oollam, & Oolibam, & annuncias eis scelera earum?

37 Quia adulteratae sunt, & sanguis in manibus earum, & cum idolis suis fornicatae sunt: in super & filios suos, quos genuerunt mihi, obtulerunt eis ad devorandum.

38 Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt sanctuarium meum in die illa, & sabbata mea profanaverunt.

39 Cumque immolarent filios suos, idolis suis, & ingrederentur sanctuarium meum in die illa, ut polluerent illud: etiam haec fecerunt in medio domus meae.

40 Miserunt ad viros venientes de longe, ad quos nuncium miserant: itaque ecce venerunt: quibus te lavisti, & circumlinisti tibi oculos tuos, & ornata es mundo muliebri.

41 Sedisti in lectulo pulcherrimo, & mensa ornata est ante te: thymiana meum, & unguentum meum posuisti super eam.

42 Et vox multitudinis exultantis erat in ea: & in viris, qui de multitudine hominum adducebantur, & veniebant de deserto, posuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas in capitibus eorum.

43 Et dixi ei, quae attrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam haec.

44 Et ingressi sunt ad eam, quasi ad mulierem meretricem; sic ingrediebantur ad Oollam, & Oolibam, mulieres nefarias.

45 Viri ergo iusti sunt: hi iudicabunt eas iudicio adulterarum, & iudicio effundentium sanguinem: quia adulterae sunt, & sanguis in manibus earum.

46 Haec enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, & trade eas in tumultum, & in rapinam.

47 Et lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladiis eorum: filios, & filias earum interficient, & domos earum igne succendent.

plu-

F

G

48 Et auferam scelus de terra, & discent omnes mulieres, ne faciant secundum scelus carum.
49 Et dabunt scelus vestrum super vos, & peccata idolorum vestrorum portabitis: & scietis, quia ego Dominus Deus.

CAPUT XXIV.

Sub figura ollae, electioribus carnis paritibus, ac ossibus plenae, ignique admota, & sub figura mortis uxoris Ezechielis, pro qua iussus est nullum facere luctum, significat Dominus domum Israel in exitum iradendam, filiosque ejus irucidandos, nullo sequente luctu praemii supore.

1 ET factum est verbum Domini ad me, in anno nono, in mense decimo, decima die mensis, dicens:

2 Fili hominis, scribe tibi nomen diei huius, in qua confirmatus est rex Babylonis aduersum Ierusalem hodie.

3 Et dices per proverbium ad domum irritricem parabolam, & loqueris ad eos: Haec dicit Dominus Deus: pone ollam; pone, inquam, & mitte in eam aquam.

4 Congere frusta ejus in eam, omnem partem bonam, femur, & armum, electa, & ossibus plena.

5 Pinguisimum pecus assume, compone quoque strus ossium sub ea: efferebit coctio ejus, & discocta sunt ossa illius in medio ejus.

6 Propterea haec dicit Dominus Deus: vae civitati sanguinum, ollae, cujus rubigo in ea est, & rubigo ejus non exivit de ea, per partes, & per partes suas elice eam, non cecidit super eam fors.

7 Sanguis enim ejus in medio ejus est, super limpidissimam petram effudit illum: non effudit illum super terram, ut possit operiri pulvere.

8 Ut superinducerem indignationem meam, & vindicta ulciscerem: dedi sanguinem ejus super petram limpidissimam, ne operiretur.

9 Propterea haec dicit Dominus Deus: vae civitati sanguinum, cujus ego grandem faciam pyram.

10 Congere ossa, quae igne succendam: consumerentur carnes, & coquetur uniuersa compositio, & ossa tabescent.

11 Pone quoque eam super prunas vacuum, ut incalescat, & liquefiat aes ejus: & consuetur in medio ejus inquinamentum ejus, & consumatur rubigo ejus.

12 Multo labore sudatum est, & non exiit de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.

13 Immunditia tua execrabilis: quia mundare te volui, & non es mundata a fordibus tuis: sed nec mundaberis prius, donec quiescere faciam indignationem meam in te.

14 Ego Dominus locutus sum: Veniet, & faciam: non transeam, nec parcam, nec placabor: juxta vias tuas, & juxta aduentiones tuas iudicabo te, dicit Dominus.

15 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

16 Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges, neque plorabis, neque fluent lacrymae tuae.

17 Ingemisce tacens, mortuorum luctum non facies, corona tua circumligata sit tibi, & calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes.

18 Locutus sum ergo ad populum mane, & mortua est uxor mea vesper: fecique mane sicut praeceperat mihi.

19 Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis, quid ista significant, quae tu facis?

20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus est ad me, dicens:

21 Loquere domui Israel: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego polluum sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, & desiderabile oculorum vestrorum, & super quo pavet anima vestra, filii vestri, & filiae vestrae, quas reliquistis, gladio cadent.

22 Et facietis, sicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comeditis.

23 Coronas habebitis in capitibus vestris, & calceamenta in pedibus: non plangeris, neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, & unusquisque gemet ad fratrem suum.

24 Eritque Ezechiel vobis in portentum: iuxta omnia, quae fecit, facietis, cum venerit istud: & scietis, quia ego Dominus Deus.

25 Et tu, fili hominis, ecce in die, qua tollo ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animae eorum, filios & filias eorum:

26 In die illa cum venerit fugiens ad te, ut annunciet tibi:

27 In die, inquam, illa aperietur os tuum cum eo, qui fugit: & loqueris, & non flebis ultra: erisque eis in portentum, & scietis, quia ego Dominus.

CAPUT XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumae, & Palaestina minatur Dominus exitum, ad quod filios Israel afflixerint, & de ipsorum afflictione exultaverint.

1 ET factum est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, pone faciem tuam contra filios Ammon, & prophetabis de eis.

3 Et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei: Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixisti: Euge, euge super sanctuarium meum, quia pollutum est, & super terram Israel, quoniam desolata est; & super domum Juda, quoniam ducti sunt in captiuitatem:

4 Idcirco ego tradam te filiis orientabilibus in hereditatem, & collocabunt caulas suas in te, & ponent in te tentoria sua: ipsi comedent fruges tuas: & ipsi bibent lac tuum.

5 Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Ammon in cubile peccorum: & scietis, quia ego Dominus:

6 Quia haec dicit Dominus Deus: Pro eo, quod plauisisti manu, & percussisti pede, & gavisus es ex toto affectu super terram Irucl:

7 Idcirco ecce ego extendam manum meam super te, & tradam te in direptionem Gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram: & icies, quia ego Dominus.

8 Haec dicit Dominus Deus: Pro eo, quod dixerunt Moab, & Seir: Ecce sicut omnes Gentes, domus Juda:

9 Idcirco ecce ego aperiam humerum Moab de civitatibus, de civitatibus, inquam, ejus, & de finibus ejus, inelyras terrae Bethleem, & Beelmeon, & Cariathaim,

10 Filiis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam in hereditatem: ut non sit ultra memoria filiorum Ammon in Gentibus.

11 Et in Moab faciam iudicia: & scient, quia ego Dominus.

12 Haec dicit Dominus Deus: Pro eo, quod fecit Idumaea ultionem, ut se vindicaret de filiis Juda, peccavitque delinquens, & vindictam expetivit de eis;

13 Idcirco haec dicit Dominus Deus: Extendam manum meam super Idumaeam, & auferam de ea hominem, & iumentum, & faciam eam desertam ab Austro: & qui sunt in Dedan, gladio cadent.

14 Et dabo ultionem meam super Idumaeam per manum populi mei Israel: & facient in Edom iuxta iram meam, & furorem meum: & scient vindictam meam, dicit Dominus Deus.

15 Haec dicit Dominus Deus: Pro eo, quod fecerunt Palaestini vindictam, & ultra se sunt toto animo, interficientes, & implentes inimicitias veteres:

16 Propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam super Palaestinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimae regionis:

17 Faciamque in eis ultiones magnas arguens in furore: & scient, quia ego Dominus, cum dederò vindictam meam super eos.

CAPUT XXVI.

Tyri inclinatae urbis praedicit Dominus everisionem, ad quod super vastatione Ierusalem exultaverit.

1 ET factum est in undecimo anno, prima mensis, factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, pro eo, quod dixit Tyrus de Ierusalem: Euge contra facta sunt porta populorum, conversa est ad me; implebor, deserta est. 3 Propterea haec dicit Dominus Deus: Ecce ego super te, Tyre, & ascendere faciam ad te gentes multas, sicut ascendit mare fluctuans.

4 Et dissipabunt muros Tyri, & destruent turres ejus: & radam pulverem ejus de ca, & dabo eam in limpidissimam petram.

5 Siccatio saganarum erit in medio maris, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus: & erit in direptionem Gentibus.

6 Filiae quoque ejus, quae sunt in agro, gladio interficientur: & scient, quia ego Dñs.

7 Quia haec dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonosor regem Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum equis, & curribus, & equitibus, & coetu, populoque magno.

8 Filias tuas, quae sunt in agro, gladio interficiet: & circumdabit te munitionibus, & comportabit aggetem in gyro: & elevabit contra te clypeum.

9 Et vineas, & arbores temperabit in muros tuos, & turres tuas destruet in armatura sua.

10 Inundatione equorum ejus operiet te pulvis eorum: a sonitu equitum, & rotarum, & currum, movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portae tuas, quasi per introitum urbis dissipata.

11 Ungulis equorum suorum conculecabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio caedet, & statuae tuae nobiles in terram corruent.

12 Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: & destruent muros tuos, & domos tuas praclaras subvertent: & lapides tuos, & ligna tua, & pulverem tuum in medio aquarum ponent.

13 * Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum, & sonitus citharatum tuarum non audietur amplius.

14 Et dabo te in limpidissimam petram, siccatio saganarum ejus, nec edificaberis ultra: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.

15 Haec dicit Dominus Deus Tyro: Numquid non a sonitu ruinae tuae, & genuit interfectorum tuorum, cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insulae?

16 Et descendent de sedibus suis omnes principes maris: & auferent exuvias suas, & vestimenta sua varia abiciant, & induentur supore: in terra sedebunt: & attoniti super repentino casu tuo admirabuntur.

17 Et affluentes super te lamentum, dicent tibi: Quomodo peristi, quae habitas in mari, ubi molyta, quae fuisti fortis in mari, cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi?

18 Nunc stupebunt naves, in die pavoris tui: & turbabuntur insulae in mari, eo quod nullus egrediatur ex te.

19 Quia haec dicit Dominus Deus: Cum dederò te ubi desolatam, sicut civitates, quae non habitantur: & adduxero super te abyssum, & operuerint te aquae multae?

20 Et detraxero te cum his, qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, & collocavero te in terra novissima sicut solitudines veteres, cum his, qui deducuntur in lacum, ut non habiteris: porro cum dederò gloriam in terra viventium,

21 In nihilum redigam te, & non eris, & requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXVII.

Tyri urbis maritimae, ac opulentissime ruina defletur, enarratis mercibus, quae a quaque regione ad eam deferri solent.

1 ET factum est sermo Domini ad me, dicens:

2 Tu ergo, fili hominis, assume super Tyrum lamentum:
 3 Et dices Tyro, quæ habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre, tu dixisti: Perfecti decoris ego sum,
 4 Et in corde maris sita. Finitimi tui, qui te edificaverunt, impleverunt decorem tuum:
 5 Abietibus de Sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano tulerunt, ut facerent tibi malum.
 6 Querens de Basan dolaverunt in remos tuos: & transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de insulis Italia.
 7 Byssus varia de Ægypto texta est tibi in velum, ut poneretur in malo: hyacinthus, & purpura de insulis Elifa facta sunt operimentum tuum.
 8 Habitatores Sidonis, & Aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui, Tyre, facti sunt gubernatores tui.
 9 Senes Gublii, & prudentes ejus, habuerunt nautas ad ministerium variæ supellectilis tuæ: omnes naves maris, & nautæ earum, fuerunt in populo negotiationis tuæ.
 10 Persæ, & Lydii, & Libyces erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum, & galeam suspendendum in te pro ornatu tuo.
 11 Filii Aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed & Pigmei, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi compleverunt pulchritudinem tuam.
 12 Carthaginenses negotiatores tui, à multitudine cunctarum divitiarum, argento, ferro, stanno, plumboque, repleverunt nundinas tuas.
 13 Græcia, Thubal, & Mosech, ipsi insitatores tui: mancipia, & vasa ærea adveherunt populo tuo.
 14 De domo Thomorga, equos, & equites, & mulos adduxerunt ad forum tuum.
 15 Filii Dedâ negotiatores tui: insulæ multæ, negotiatio manus tuæ: dentes eburneos, & hebeninos commutaverunt in pretio tuo.
 16 Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum, gemmam, & purpuram, & scutulata, & byssum, & sericum, & chodchod proposuerunt in mercatu tuo.
 17 Juda, & terra Israel ipsi insitatores tui in frumento primo, balsamum, & mel, & oleum, & resinam proposuerunt in nundinis tuis.
 18 Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum, in multitudine diversarum opum, in vino pingui, in lanis coloris optimi.
 19 Dan, & Græcia, & Mosel, in mundinis tuis proposuerunt ferrum fabricatum: (stacte, & calamus in negotiatione tua.)
 20 Dedan insitatores tui in tapetibus ad sedendum.
 21 Arabia, & universi principes Cedar, ipsi negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arietibus, & hædis venerunt ad te negotiatores tui.
 22 Venditores Saba, & Recma, ipsi nego-

tiatores tui: cum universis primis aromatis, & lapide pretioso, & auro, quod proposuerunt in mercatu tuo.
 23 Haran, & Chene, & Eden, negotiatores tui: Saba, Aslur, & Chelmad, venditores tui.
 24 Ipsi negotiatores tui multifariam involucris hyacinthi, & polymitorum, gazarumque pretiosarum, quæ obvoluta, & astrictæ erant funibus: cedros quoque habebant in negotiationibus tuis.
 25 Naves maris, principes tui in negotiatione tua: & repleta es, & glorificata nimis in corde maris.
 26 In aquis multis adduxerunt te remiges tui: ventus auster contrivit te in corde maris.
 27 Divitiæ tuæ, & thesauri tui, & multiplex instrumentum tuum, nautæ tui, & gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, & populo tuo præerant: viri quoque bellatores tui, qui erant in te: cum universa multitudine tua, quæ est in medio tui: cadent in corde maris in die ruinæ tuæ.
 28 A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes:
 29 Et descendent de navibus suis omnes, qui tenebant remum: nautæ, & universi gubernatores maris in terra stabunt:
 30 Et ejulabunt super te voce magna, & clamabunt amare: & superfacient pulverem capitibus suis, & cinere conspergentur.
 31 Et radent super te calvitium, & accingentur ciliciis: & plorabunt te in amaritudine animæ ploratu amarissimo.
 32 Et assument super te carmen lugubre, & plangent te: Quæ est, ut Tyrus, quæ obtulit in medio maris?
 33 Quæ in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos: in multitudine divitiarum tuarum, & populorum tuorum, ditasti reges terræ.
 34 Nunc contrita es à mari, in profundis aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tuæ, quæ erat in medio tui, ceciderunt.
 35 Universi habitatores insularum obstupuerunt super te: & reges earum omnes tempestate percussu mutaverunt vultus.
 36 Negotiatores populorum sibilaverunt super te: ad nihilum deducta es, & non eris, usque in perpetuum.

C A P U T XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria prior exaltati, ob nimiam ipsius superbiam, aliisque iniquitates: similiter de vastatio Sidonis, ac reductio filiorum Israel in terram suam, vastatis ipsorum inimicis.

1 **E**T factus est sermo Domini ad me, dicens:
 2 Fili hominis, die principi Tyri: Hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris: cum sis homo, & non Deus, & dedisti cor tuum quasi cor Dei.
 3 Ecce sapientior es tu Daniele: & a te secretum non est absconditum à te.
 4 In sapientia, & prudentia tua fecisti tibi fortitudinem: & acquisisti aurum, & ar-

gentum in thesauris tuis.
 5 In multitudine sapientiæ tuæ, & in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem: & elevatum est cor tuum in robore tuo.
 6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quod elevatum est cor tuum, quasi cor Dei:
 7 Idcirco ecce ego adducam super te alienos, robustissimos Gentium: & nudabunt lucros suos super pulchritudinem sapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum.
 8 Interficient, & detrahent te: & morieris in interitu occisorum in corde maris.
 9 Numquid dicens interfectibus te: cum sis homo, & non Deus in manu occidentium te?
 10 Morie in circuitu tuo: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.
 11 Et factus est sermo Domini ad me, dicens: Fili hominis, leva plandum super regem Tyri:
 12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientiæ, & perfectus decore.
 13 In deliciis paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & jaspis, chrysolithus, & onyx, & berillus, sapphirus, & carbunculus, & smaragdus: aurum opus decoris tui: & foramina tua in die, qua conditus es, præparata sunt.
 14 Tucherub extensus, & protegens, & posuit in monte sancto Dei, in monte lapidum signitorum ambulatilis.
 15 Perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ, donec inventa est iniquitas in te.
 16 In multitudine negotiationis tuæ repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti: & ejeci te de monte Dei, & per didi te, cherub protegens, de medio lapidum ignitorum.
 17 Et elevatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo, in terram projecit te, ante faciem regum dedite, ut cernerent te.
 18 In multitudine iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis tuæ, polluisti sanctificationem tuam: producam ergo ignem de medio tui, qui comedat te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te.
 19 Omnes, qui viderint te in Gentibus, obstupescunt super te: nihil factus es, & non eris in perpetuum.
 20 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:
 21 Fili hominis, pone faciem tuam contra Sidonem: & prophetabis de ea,
 22 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Sidon, & glorificabor in medio tui: & scient, quia ego Dominus, cum fecero in ea judicia, & sanctificatus fuero in ea.
 23 Et immittam ei pestilentiam, & sanguinem in plateis ejus: & corrueunt interfecti in medio ejus gladio per circuitum: & scient, quia ego Dominus.
 24 Et non erit ultra domus Israel ostensiculum amaritudinis, & spina dolorem nsc-

rens undique per circuitum eorum, qui adverterant eis: & scient, quia ego Dominus Deus.
 25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando congregavero domum Israel de populis, in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram Gentibus: & habitabunt in terra sua, quam dedi servo meo Jacob.
 26 Et habitabunt in ea securi: & edificabunt domos, & plantabunt vineas, & habitabunt confidenter, cum fecero judicia in omnibus, qui adverterant eis per circuitum: & scient, quia ego Dominus Deus eorum.

C A P U T XXIX.

Adversus regem Ægypti, ac regnum eius, in solitudinem redigendum, post quadraginta tamen annos revocandum, licet non ad pristinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonosor, eo quod cum suo exercitu laboraverit devastando Tyrum.

1 **I**N anno decimo, decimo mense, undecima die mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:
 2 Fili hominis, pone faciem tuam contra Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis de eo, & de Ægypto universa:
 3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Pharaon rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & dicitis: Meus est fluvius, & ego feci memetipsum.
 4 Et ponam frænum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis: & extraham te de medio fluminum tuorum, & universi pisces tuis squamis tuis adharebunt.
 5 Et proiciam te in desertum, & omnes pisces fluminis tui super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis: bestias terræ, & volatilibus cæli, dedi te ad devorandum:
 6 Et scient omnes habitatores Ægypti, quia ego Dominus: * pro eo quod fuisti baculus arundineus domui Israel.
 7 Quando apprehenderunt te manu, & contractus es, & lacerasti omnem humerum eorum, & innitentibus eis super te comminutus es, & dissolvisti omnes renes eorum.
 8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam super te gladium: & interficiam de te hominem, & jumentum.
 9 Ererit Terra Ægypti in desertum, & in solitudinem: & scient, quia ego Dominus: pro eo quod dixeris: Fluvius meus est, & ego feci eum.
 10 Idcirco ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboque Terram Ægypti in solitudines, gladio dissipatam, à turri Syenes usque ad terminos Æthiopiæ.
 11 Non perturbabit eam pes hominis, neque pes jumenti: & sicut in ea: & non habitabitur quadraginta annis.
 12 Daboque Terram Ægypti desertam in medio terrarum desertarum, & civitates ejus in medio urbium subvertarunt, & erunt desolatæ quadraginta annis, & dispergan-

Aegyptios in nationes, & ventilabo eos in terras.

13 Quia hæc dicit Dominus Deus: Post finem quadraginta annorum congregabo Aegyptum de populis, in quibus dispersi fuerant.

14 Et reducam captivitatē Aegypti, & collocabo eos in terra Phathures, & in terra natalitatis suæ: & erunt ibi in regnum humile:

15 Inter cetera regna erit humillima, & non elevabitur ultra super nationes, & imminuam eos, ne imperent Gentibus.

16 Neque erunt ultra domui Israel in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, & sequantur eos: & scient, quia ego Dominus Deus.

17 Et factum est in vigesimo, & septimo anno, in primo, in una mensis: factum est verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis servire fecit exercitum suum servitute magna adversus Tyrum: omne caput decalvarum, & omnis humerus depilatus est: & merces non est reddita ei, neque exercitui ejus, de Tyro, pro servitute, qua servivit mihi adversus eam.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis in Terra Aegypti: & accipiet multitudinem ejus, & deprædabitur manubias ejus, & diripiet spolia ejus: & erit merces exercitui illius,

20 Et operi, quo servivit adversus eam: dedi ei Terram Aegypti, pro eo, quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus.

21 In die illo pullulabit cornu domui Israel, & tibi dabo apertum os in medio eorum; & scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXX.

Omnes urbes Aegypti per regem Babylonis vastabuntur.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ululate, vae, vae dicit:

3 Quia juxta est dies, & appropinquat dies Domini: dies nubis, tempus Gentium erit.

4 Et veniet gladius in Aegyptum: & erit pavor in Aethiopia, cum ceciderint vulnerati in Agypto, & ablata fuerit multitudo illius, & destructa fundamenta ejus.

5 Aethiopia, & Libya, & Lydi, & omne reliquum vulgus, & Chub, & siliit terra fœderis, cum eis gladio cadent.

6 Hæc dicit Dominus Deus: Et corrumpent filientes Aegyptum, & destruetur superbia imperii ejus: a turri Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus Deus exercituum.

7 Et dissipabuntur in medio terrarum desolatæ, & urbes ejus in medio civitatum desertarum erunt.

8 Et scient, quia ego Dominus: cum dederò ignem in Agypto, & attriti fuerint omnes auxiliatores ejus.

9 In die illa egredientur nunci, à facie mea in trieribus, ad conterendam Aethiopia confidentiam; & erit pavor in eis in die Aegypti, quia absque dubio veniet.

10 Hæc dicit Dominus Deus: Cessare faciam multitudinem Aegypti in manu Nabuchodonosor regis Babylonis.

11 Ipse, & populus ejus cum eo, fortissimi Gentium, adducentur ad disperendam terram: & evaginabunt gladios suos super Aegyptum: & implebunt terram interfectis.

12 Et faciam alveos fluminum aridos, & tradam terram in manus pessimorum; & dissipabo terram, & plenitudinem ejus manu alienorum, ego Dominus locutus sum.

13 * Hæc dicit Dominus Deus: Et disperdam simulachra, & cessare faciam idola de Memphis: & dux de Terra Aegypti non erit amplius: & dabo terrorem in Terra Aegypti.

14 Et disperdam terram Phathures, & dabo ignem in Taphnis, & faciam judicia in Alexandria.

15 Et effundam indignationem meam super Pelusium robur Aegypti, & interficiam multitudinem Alexandria.

16 Et dabo ignem in Agypto: quasi parturiens dolebit Pelusium, & Alexandria erit dissipata, & in Memphis angustia quotidiana.

17 Jvenes Heliopoleos, & Bubasti gladio cadent, & ipsa captiva ducentur.

18 Et in Taphnis nigrescet dies, cum contrivero ibi sceptrum Aegypti: & defecerit in ea superbia potentie ejus: ipsam nubes operiet, filia autem ejus in captivitatem ducentur.

19 Et judicia faciam in Agypto: & scient, quia ego Dominus.

20 Et factum est in undecimo anno, in primo mense, in septima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

21 Fili hominis, brachium Pharaonis regis Aegypti confregi: & ecce non est obvolutum, ut restitueretur ei sanitas, ut ligaretur pannis, & fasciaretur lintecolis, ut recepto robore posset tenere gladium.

22 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Aegypti, & comminuum brachium ejus forte, sed contractum: & deficiam gladium de manu ejus.

23 Et dispergam Aegyptum in Gentibus, & ventilabo eos in terris.

24 Et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu ejus: & confringam brachia Pharaonis, & gement gemitibus interfecti coram facie ejus.

25 Et confortabo brachia regis Babylonis, & brachia Pharaonis concident: & scient, quia ego Dominus, cum dederò gladium meum in manu regis Babylonis, & extenderit eum super Terram Aegypti.

26 Et dispergam Aegyptum in nationes, & ventilabo eos in terras, & scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Assur comparat, & utriusque similem prædicit interitum.

1 ET factum est in anno undecimo, tertio mense, una mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, dic Pharaoni regi Aegypti, & populo ejus: Cui similis factus es in magnitudine tua?

3 Ecce Assur, quasi cedrus in Libano, pulcher ramis, & frondibus nemorosus, excelsusque altitudine, & inter condensas frondes elevatum est cacumen ejus.

4 Aqua nutrierunt illum, abyssus exaltavit illum: flumina ejus manabant in circuitu radicem ejus, & rivus suos emisit ad universa ligna regionis.

5 Propterea elevata est altitudo ejus super omnia ligna regionis: & multiplicata sunt arbuta ejus, & elevati sunt rami ejus præ aquis multis.

6 Quisque extendisset umbram suam, in ramis ejus fecerunt nidos omnia volatilia caeli, & sub frondibus ejus genuerunt omnes bestiae saltuum, & sub umbraculo illius habitabat cœtus Gentium plurimarum.

7 Eratque pulcherrimus in magnitudine sua, & in dilatatione arbutorum suorum: erat enim radix illius juxta aquas multas.

8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei, abietes non adæquaverunt summam ejus, & platani non fuerunt æque frondibus illius: omne lignum paradisi Dei non est assimilatum illi, & pulchritudini ejus.

9 Quoniam speciosum feci eum, & multis, condensis frondibus: & amulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei.

10 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo, quod sublimatus est in altitudine, & dedit summitatem suam virentem, atque condensam, & elevatum est cor ejus in altitudine sua:

11 Tradidi eum in manu fortissimi Gentium, faciens faciei ei: juxta impietatem ejus eeci eum.

12 Et succident eum alieni, & crudelissimi nationum, & proiciet eum super montes, & in cunctis convallibus corrueant rami ejus, & confringentur arbuta ejus in universis rupibus terra: & recedent de umbraculo ejus omnes populi terræ, & relinquent eum.

13 In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia caeli, & in ramis ejus fuerunt universæ bestie regionis.

14 Quam ob rem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum, nec ponent sublimitatem suam inter nemorosa, atque frondosa, nec stabunt in sublimitate sua omnia, quæ irrigantur aquis: quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos, qui descendunt in lacum.

15 Hæc dicit Dominus Deus: In die, quan-

do descendit ad inferos, induxi luctum, operui eum abyssio: & prohibui flumina ejus, & coereui aquas multas: contristatus est super eum Libanus, & omnia ligna agri concussa sunt.

16 A sonitu ruinae ejus commovi Gentes, cum deducere eum ad infernum cum his, qui descendebant in lacum: & consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia, atque præclara in Libano, universa, quæ irrigabantur aquis.

17 Nam & ipsi cum eo descendunt in infernum ad interfectos gladio: & brachium uniuscujusque sedebit sub umbraculo ejus in medio nationum.

18 Cui assimilatus es, o inclyte, atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumcisorum dormies, cum eis, qui interfecti sunt gladio: ipse est Pharaon, & omnis multitudo ejus, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXXII.

Pharaon, quantumvis sublimis, conterendus est à rege Babylonis: ejus vastatione plurimi reges obstrucent, pluresque nationes cum eo in abyssum detrahentur.

1 ET factum est, duodecimo anno, in mense duodecimo, in una mensis, factum est verbum Domini ad me dicens:

2 Fili hominis, assume lamentum super Pharaonem regem Aegypti, & dices ad eum: Leoni Gentium assimilatus es, & draconi, qui est in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina earum.

3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: * Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in sagena mea.

4 Et proiciam te in terram, super faciem agri abiiciam te: & habitare faciam super te omnia volatilia caeli, & saturabo de te bestias universæ terræ.

5 Et dabo carnes tuas super montes, & implebo colles tuos fœne tua.

6 Et irrigabo terram fetore sanguinis tui super montes, & valles implebuntur ex te.

7 * Et operiam, cum extinctus fueris, cœlum, & nigrescere faciam stellas ejus: solem nube tegam, & luna non dabit lumen suum.

8 Omnia luminaria cœli mœrere faciam super te: & dabo tenebras super terram tuam, dicit Dominus Deus, cum ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus.

9 Et irritabo cor populorum multorum, cum induxero contritionem tuam in Gentibus super terras, quas nescis.

10 Et stupescere faciam super te populos multos: & reges eorum horrore nimio formidabunt super te, cum volare ceperit gladius meus super facies eorum: & obstruente ruina tua.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Gla-

G

A

B

15. 17.

16. 10.

17. 2. 14.

18. 2. 15.

19. 2. 16.

20. 2. 17.

21. 2. 18.

22. 2. 19.

D

A

B

C

D

E

F

G

C A-

dius regis Babylonis veniet tibi,
 12 In gladiis fortium decicium multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes Gentes hæ: & vastabunt superbiã Egypti, & dissipabitur multitudo ejus.
 13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant super aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultra, neque ungula jumentorum turbabit eas.
 14 Tunc purissimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quasi oleum adducam, ait Dominus Deus:
 15 Cuius dederò Terram Egypti desolatam: deferetur autem terra à plenitudine sua, quando percussero omnes habitatores ejus: & scient, quia ego Dominus.
 16 Plandus est, & plangent eum: filia Gentium plangent eum super Egyptum, & super multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.
 17 Et factum est in duodecimo anno, in quintadecima mensis, factum est verbum Domini ad me, dicens:
 18 Fili hominis, cane lugubre super multitudinem Egypti: & detrahe eam ipsam, & filias Gentium robustarum, ad terram ultimam, cum his, qui descendunt in lacum.
 19 Quo pulchrior es? descende, & dormi cum incircumcis.
 20 In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus est, attraxerunt eam, & omnes populos ejus.
 21 Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus descenderunt: & dormierunt incircumcisi, interfecti gladio.
 22 Ibi Assur, & omnis multitudo ejus: in circuitu illius sepulchra ejus: omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio.
 23 Quorum data sunt sepulchra in novissimis lacis: & facta est multitudo ejus per gyrum sepulchri ejus: universi interfecti, cadentesque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium.
 24 Ibi Ælam, & omnis multitudo ejus per gyrum sepulchri sui: omnes hi interfecti, ruentesque gladio: qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam: qui posuerunt terrorem suum in terra viventium, & portaverunt ignominiam suam cum his, qui descendunt in lacum.
 25 In medio interfectorum posuerunt cubile ejus in universis populis ejus: in circuitu ejus sepulchrum illius: omnes hi incircumcisi, interfectique gladio: dederunt enim terrorem suum in terra viventium, & portaverunt ignominiam suam cum his, qui descendunt in lacum: in medio interfectorum positi sunt.
 26 Ibi Mosoch, & Thubal, & omnis multitudo ejus: in circuitu ejus sepulchra illius: omnes hi incircumcisi, interfectique, & cadentes gladio: quia dederunt formidinem suam in terra viventium.
 27 Et non dormierunt cum fortibus, cadentibusque, & incircumcis, qui descenderunt ad infernum cum armis suis, & posuerunt gladios suos sub capitibus suis, & fuerunt

iniquitates eorum in ossibus eorum: quia terror fortium facti sunt in terra viventium.
 28 Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, & dormies cum interfectis gladio.
 29 Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes duces ejus, qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: & qui cum incircumcis dormierunt, & cum his, qui descendunt in lacum.
 30 Ibi principes Aquilonis omnes, & universi venatores: qui deducti sunt cum interfectis, paventes, & in sua fortitudine confusi: qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio, & portaverunt confusionem suam cum his, qui descendunt in lacum.
 31 Vidit eos Pharaos, & consolatus est super universam multitudinem suam, quæ interfecta est gladio; Pharaos, & omnis exercitus ejus, ait Dominus Deus:
 32 Quia dedi terrorem meum in terra viventium, & dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio Pharaos, & omnis multitudo ejus; ait Dominus Deus.

CAPUT XXXIII

Si speculator visum imminens malum non annuntiaverit, reus erit peremptum: quod si annuntiaverit, solus is, qui sibi non cavet, reus erit. Justus quoque si suam deserat justitiam, damnabitur, & impius si convertatur, salvabitur. Nec confidant de terra sibi data in possessionem, quoniam propter suas iniquitates perdentur, & terra in solitudinem redigetur.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:
 2 Fili hominis, loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra, cum induxero super eam gladium, & tulerit populus terra unum de novissimis suis, & constituerit eum super se speculatorem:
 3 Et ille viderit gladium venientem super terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo:
 4 Audiens autem, quisquis ille est, sonitum buccinæ, & non se observaverit, veneritque gladius, & tulerit eum: sanguis ipsius super caput ejus erit.
 5 Sonum buccinæ audivit, & non se observavit, sanguis ejus in ipso erit: si autem se custodierit, animam suam salvabit.
 6 Quod si speculator viderit gladium venientem, & non insounerit buccina: & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram.
 7 *Et tu, fili hominis, speculatorem dedi te domui Israel: audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me.
 8 Si me dicente ad impium: Impie, moriere: non fueris locutus, ut se custodiat impius à via sua, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.
 9 Si autem annunciant te ad impium, ut à

D
E
F

viis suis convertatur, non fuerit convertus à via sua: ipse in iniquitate sua morietur: porro tu animam tuam liberasti.
 10 Tu ergo, fili hominis, dic ad domum Israel: Sic locuti estis, dicens: Iniquitates nostras, & peccata nostra super nos sunt, & in spem nos habescimus; quomodo ergo vivere poterimus?
 11 * Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impij, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat. Convertimini, convertimini à viis vestris pessimis: & quare moriemini domus Israel?
 12 Tu itaque, fili hominis, dic ad filios populi tui: Justitia justj non liberabit eum, in quacumque die peccaverit: & impietas impij non nocet ei, in quacumque die convertus fuerit ab impietate sua: & justus non poterit vivere in justitia sua, in quacumque die peccaverit.
 13 Etiam si dixerò justo, quod vita vivat, & confusus in justitia sua fecerit iniquitatem: omnes justitiæ ejus oblivioni tradentur, & in iniquitate sua, quam operatus est, in ipsa morietur.
 14 Si autem dixerò impio: Morte morieris: & egerit penitentiam à peccato suo, feceritque judicium, & justitiam,
 15 Et pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam injustum: vita vivet, & non morietur.
 16 Omnia peccata ejus, quæ peccavit, non imputabuntur ei: judicium, & justitiam fecit, vita vivet.
 17 Et dixerunt filii populi tui: Non est æquiperis via Domini: & ipsorum via injusta est.
 18 Cum enim recesserit justus à justitia sua, feceritque iniquitates, morietur in eis.
 19 Et cum recesserit impius ab impietate sua, feceritque judicium, & justitiam, vivet in eis.
 20 * Et dicitis: Non est recta via Domini. Unumquemque juxta vias suas judicabo de vobis, domus Israel.
 21 Et factum est in duodecimo anno, in decimo mense, in quinta mensis transmigrationis nostræ, venit ad me, qui fugerat de Jerusalem, dicens: Vastata est civitas.
 22 Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere, antequam veniret, qui fugerat: aperuitque os meum, donec veniret ad me manè, & aperto ore meo non filii amplius.
 23 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
 24 Fili hominis, qui habitant in ruinosis his super humum Israel, loquentes aiunt: Unus erat Abraham, & hereditate possedit terram: nos autem multi sumus: nobis data est terra in possessionem.
 25 Idcirco dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui in sanguine comeditis, & oculos vestros levatis ad immunditias vestras, & sanguinem funditis: numquid terram hereditate possidebitis?
 26 Sterifistis in gladiis vestris, fecistis abo-

minationes, & uniuersique uxorem proximi sui polluit: & terram hereditate possidebitis?
 27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus Deus: Vivo ego, quia qui in ruinosis habitant, gladio cadent: & qui in agro est, bestis tradetur ad devorandum: qui autem in prædiis, & speluncis sunt, peste morientur.
 28 Et dabo terram in solitudinem, & in desertum, & deficiet superba fortitudo ejus: & desolabuntur montes Israel, eod quod nullus sit, qui per eos transeat.
 29 Et scient, quia ego Dominus, cum dederò terram eorum desolatam, & desertam, propter universas abominationes suas, quas operati sunt.
 30 Et tu, fili hominis: filii populi tui, qui loquuntur de te juxta muros, & in ostijs domorum, & dicunt unus ad alterum, vir ad proximum suum loquentes: Venite, & audiamus, quis sit sermo egi ediens à Domino.
 31 Et veniunt ad te, quasi si ingrediatur populus, & sedent coram te populus meus: & audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt illos, & avaritiam suam sequitur cor eorum.
 32 Et es eis quasi carmen musicum, quod suavi, dulcique sono canitur: & audiunt verba tua, & non faciunt ea.
 33 Et cum venerit, quod prædictum est (Ecce enim venit) tunc scient, quod prophetes fuerit inter eos.

CAPUT XXXIV

Ex manibus pastorum, qui neglecto grege, tantum, quæ sua sunt, querunt, dicit Dominus, se oves suas liberaturum: quodque eas in judicio pascet, suscitaturus super eas servum suum David, sub quo in omni terra libertate securè pascantur: ostenditque, gre. em suum esse populum Israel, & se Deum ipsorum.

ET factum est verbum Domini ad me, dicens:
 2 Fili hominis, propheta de pastoribus Israel: propheta, & dices pastoribus: Hæc dicit Dominus Deus: * Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges à pastoribus pascuntur?
 3 Lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod crassum erat, occidebatis: gregem autem meum non pascebatis.
 4 Quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod agrotum, non sanastis, quod confectum est, non alligastis, & quod abjectum est, non reduxistis, & quod perierat, non quaestistis: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia.
 5 Et dispersæ sunt oves meæ, eod quod non esset pastor: & factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agrj, & dispersæ sunt.
 6 Erraverunt greges mei in cunctis montibus, & in universo colle excelso: & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, & non erat, qui requireret, non erat, inquam, qui requireret.
 7 Propterea, pastores, audite verbum Domini:
 26 Sterifistis in gladiis vestris, fecistis abo-

G
A
Jer. 21. a. 1. Sup. 13. a. 3.
B

8 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quia pro eo, quod facti sunt greges mei in rapinam, & oves meae in devorationem omnium bestiarum agri, eod quod non esset pastor: neque enim quiescerunt pastores mei gregem meum, sed pascebant pastores semetipsos, & greges meos non pascebant:

9 Propterea, pastores, audite verbum Domini:

10 Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semetipsos: & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultra eis in escam.

11 Quia haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas.

12 Sicut visitat pastor gregem suum, in die, quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum: sic visitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersae fuerant in die nubis, & caliginis.

13 Ed educam eas de populis, & congregabo eas de tertiis, & inducam eas in terram suam: & pasceam eas in montibus Israel, in rivis, & in cunctis sedibus terrae.

14 In pascuis uberrimis pasceam eas, & in montibus excelis Israel erunt pascea carum: ibi requiescent in herbis virentibus, & in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel.

15 Ego pasceam oves meas, & ego eas occubare faciam, dicit Dominus Deus.

16 Quod perierat, requiram, & quod abjectum erat, reducam, & quod contractum fuerat, alligabo, & quod infirmum fuerat, consolidabo, & quod pingue, & forte, custodiam: & pasceam illas in iudicio.

17 Vos autem greges mei: haec dicit Dominus Deus: Ecce ego iudico inter pecus, & pecus, arietum, & hircorum.

18 Nonne satis vobis erat pascea bona depasci? insuper & reliquias pascearum vestrarum conculestis pedibus vestris: & cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis.

19 Et oves meae his, quae conculeata pedibus vestris fuerant, pascebantur: & quae pedes vestri turbaverant, haec bibebant.

20 Propterea haec dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue, & macilentum:

21 Pro eo, quod lateribus, & humeris impingebatis, & cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora, donec dispergerentur foras:

22 Salvabo gregem meum, & non erit ultra in rapinam, & iudicabo inter pecus, & pecus.

23 * Et suscitabo super eas pastorem unum, qui pascat eas, servum meum David: ipse pascat eas, & ipse erit eis in pastorem.

24 Ego autem Dominus ero eis in Deum: & servus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus sum.

25 Et faciam cum eis pactum pacis, & ces-

saro faciam bestias pessimas de terra: & qui habitant in deserto, securi dormient in saltibus.

26 Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem: & deducam imbrem in tempore suo: pluvia benedictionis erunt.

27 Et dabit lignum agri fructum suum, & terra dabit germen suum, & erunt in terra sua absque timore: & scient, quia ego Dominus, cum contrivero carenas jugi eorum, & crucero eos de manu imperantium sibi.

28 Et non erunt ultra in rapinam in Gentibus, neque bestia terrae devorabunt eos: sed habitabunt confiderentes absque ullo terrore.

29 Et suscitabo eis germen nominatum: & non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium gentium.

30 Et scient, quia ego Dominus Deus eorum cum eis, & ipsi populus meus dominus Israel: ait Dominus Deus.

31 * Vos autem greges mei, greges pasceam, homines estis: Et ego Dominus Deus vester, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXXV

Montis Seir, sive Jaumaorum situs vastatio, eod quod populum Dei afflixerim.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, pone faciem tuam adversum montem Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:

3 Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te mons Seir, & extendam manum meam super te, & dabo te desolatam, atque desertum:

4 Urbes tuas demoliar, & tu desertes cruis: & scies, quia ego Dominus.

5 Eod quod fueris inimicus sempiternus, & concluseris filios Israel in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremae.

6 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam sanguini tradam te, & sanguis te persequetur: & cum sanguinem oderis, sanguis persequetur te.

7 Et dabo montem Seir desolatam, atque desertum: & auferam de eo cunctem, & redeuntem.

8 Et implebo montes ejus occisorum suorum: in collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in torrentibus intersecti gladio cadent.

9 In solitudines sempiternas tradam te, & civitates tuae non habitabuntur: & scietis, quia ego Dominus Deus.

10 Eod quod dixeris: Duae gentes, & duae terrae meae erunt, & hereditate possidebo eas: cum Dominus esset ibi.

11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam juxta iram tuam, & secundum zelum tuum, quem fecisti odio habens eos: & notus efficiar per eos, cum te iudicavero.

12 Et scies, quia ego Dominus audivi universa opprobria tua, quae locutus es de montibus Israel, dicens: Desertum, nobis

I
* Joan. 1.
8. 46. 10. 6.
11. 44.
11. 46. c.
11.
Oic. 23. 1.
5.

ad devorandum dati sunt.

13 Et insurrexisti super me ore vestro, & derogastis adversum me verba vestra: ego audivi.

14 Haec dicit Dominus Deus: Letante universa terra, in solitudinem te redigam.

15 Sicut gavius es super hereditatem domus Israel, eod quod fuerit dissipata, sic faciam tibi idipsum eris, mons Seir, & Idumaea omnis: & scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVI

Quia populus Dei erat in opprobrium Gentibus, eod quod propter sua peccata dispersi essent in captivitatem, dicit Dominus non propter illum, sed propter se redueuntur eum in terram suam; quodque super ipsum effunder aquam mundam, faciens eum in suis praecipis ambulare, magnaque frui felicitate.

1 TU autem, fili hominis, propheta super montes Israel, & dices: * Montes Israel, audite verbum Domini.

2 Haec dicit Dominus Deus: Eod quod dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines sempiternae in hereditatem datae sunt nobis.

3 Propterea vaticinare, & die: Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod desolati estis, & conculeati per circuitum, & facti in hereditatem reliquis Gentibus, & ascendistis super labium linguae, & opprobrium populi:

4 Propterea montes Israel audite verbum Domini Dei: Haec dicit Dominus Deus montibus, & collibus, torrentibus, vallibusque, & desertis, parietinis, & urbibus derelictis, quae depopulatee sunt, & subannatae a reliquis Gentibus per circuitum.

5 Propterea haec dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis Gentibus, & de Idumaea universa, quae dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio, & toto corde, & ex animo: & eiecerunt eam, ut vastarent:

6 Idcirco vaticinare super humum Israel, & dices montibus, & collibus: jugis, & vallibus: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in furore meo locutus sum, eo quod confusionem gentium sustinueritis.

7 Idcirco haec dicit Dominus Deus: Ego levavi manum meam, ut Gentes, quae in circuitu vestro sunt, ipsa confusionem suam portent.

8 Vos autem, montes Israel, ramos vestros germenetis, & fructum vestrum afferatis populo meo Israel: propè enim est, ut veniat:

9 Quia ecce ego ad vos, & convertar ad vos, & arabimini, & accipietis sementem.

10 Et multiplicabo in vobis homines, omnemque domum Israel: & habitabuntur civitates, & ruinosa instaurabuntur.

11 Et replebo vos hominibus, & jumentis: & multiplicabuntur, & crescent: & habitare vos faciam sicut in principio, bonisque donabo majoribus, quam habuistis ab initio: & scietis, quia ego Dominus.

12 Et adducam super vos homines, popu-

lum meum Israel, & hereditate possidebunt te: & eris eis in hereditatem, & non addes ultra, ut absque eis sis.

13 Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod dicitur de vobis: Devoratrix hominum es, & suffocans gentem tuam:

14 Propterea homines non comedis amplius, & gentem tuam non necabis ultra, ait Dominus Deus:

15 Nec auditam faciam in te amplius confusionem Gentium, & opprobrium populorum nequaquam portabis, & gentem tuam non amittes amplius, ait Dominus Deus.

16 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:

17 Fili hominis, domus Israel habitaverunt in humo sua, & polluerunt eam in viis suis, & in studiis suis; juxta immunditiam menstruatae facta est via eorum coram me.

18 Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine, quem fuderunt super terram, & in idolis suis polluerunt eam.

19 Et dispersi eos in Gentes, & ventilati sunt in terras: juxta vias eorum, & ad inventiones eorum judicavi eos.

20 Et ingressi sunt ad Gentes, ad quas introierunt, & * polluerunt nomen sanctum meum, cum diceretur de eis: Populus Domini iste est, & de terra ejus egressi sunt.

21 Et peperi nomini sancto meo, quod polluerat domus Israel in Gentibus, ad quas ingressi sunt.

22 Idcirco dices domui Israel: Haec dicit Dominus Deus: Non propter vos ego faciam, domus Israel, sed propter nomen sanctum meum, quod pollulistis in Gentibus, ad quas intraestis.

23 Et sanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum est inter Gentes, quod pollulistis in medio earum: ut sciant Gentes, quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis.

24 Tollam quippe vos de Gentibus, & congregabo vos de universis terris, & adducam vos in terram vestram.

25 Et estundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab universis idolis vestris mundabo vos.

26 * Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.

27 Et spiritum meum ponam in medio vestri: & faciam, ut in praecipis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis, & operemini.

28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus vestris: & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

29 Et salvabo vos ex universis inquinamentis vestris: & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem.

30 Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, ut non portetis ultra opprobrium famis in Gentibus.

D

Mai. 52.
b. 7.
Rom. 2. d.
24.
E

* Sup. 11.
d. 19.

F

31 Et recordabimini viarum vestrarum pessimarum, studiorumque non bonorum: & displicebunt vobis iniquitates vestrae, & scelerata vestra.

32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum sit vobis: confundimini, & erubescite super viis vestris, domus Israel.

G

33 Hæc dicit Dominus Deus: in die, quam mundavero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, & inhabitari fecero urbes, & instauro ruinosam.

34 Et terra desolata fuerit exulta, quæ quondam erat desolata in oculis omnis viatoris.

35 Dicent: Terra illa inculta facta est ut hortus voluptatis: & civitates desertæ, & destituta, atque suffossæ, munitæ federunt.

36 Et scient Gentes, quæcumque derelictæ fuerint in circuitu vestro, quia ego Dominus ædificavi dissipata, plantavi que inculta, ego Dominus locutus sum, & fecerim.

37 Hæc dicit Dominus Deus: Adhuc in hoc inveniet me domus Israel, ut faciam eis: Multiplicabo eos sicut gregem hominum.

38 Ut gregem sanctum, ut gregem Jerusalem in solemnitatibus ejus: Sic erunt civitates desertæ, plenæ gregibus hominum: & scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVII.

In figura aridorum ostium reviviscendum designat filios Israel, qui de omni prosperitate desperant, reducendos in terram suam: & per duo ligna conjuncta significat unum fore regnum Juda, & Israel, qui sub uno rege, ac pastore David observaturi sint mandata Domini, qui cum ipsis pactum feriet sempiternum.

A

1 Facta est super me manus Domini, & eduxit me in spiritu Domini: & dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus:

2 Et circumduxit me per ea in gyro: erant autem multa valdè super faciem campi, sicutque vehementer.

3 Et dixit ad me: Fili hominis, putasne vivent ossa ista? Et dixi: Domine Deus, tu nosti.

4 Et dixit ad me: Vaticinare de ossibus istis: & dices eis: Ossa arida audite verbum Domini.

5 Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis.

B

6 Et dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vobiscutem: & dabo vobis spiritum, & vivetis, & scientis, quia ego Dominus.

7 Et prophetavi, sicut præceperat mihi: factus est autem sonitus, prophetante me, & ecce commotio: & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam.

8 Et vidi, & ecce super ea nervi, & carnes ascenderunt: & extenta est in eis cutis desuper, & spiritum non habebant.

C

9 Et dixit ad me: Vaticinare ad spiritum: Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor ventis

veni, spiritus, & insuffla super interfectos illos, & revivifcant.

10 Et prophetavi, sicut præceperat mihi: & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt: steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valdè.

11 Et dixit ad me: Fili hominis, ossa hæc universa, domus Israel est: ipsi dicunt: Aruerunt ossa nostra, & perit spes nostra, & abscessit sumus.

12 Propterea vaticinare, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris, populus meus: & inducam vos in terram Israel.

13 Et scientis, quia ego Dominus, cum aperuero sepulchra vestra, & eduvero vos de tumulis vestris, popule meus:

14 Et dederò spiritum meum in vobis, & vixeritis, & requiescere vos faciam super humum vestram: & scientis, quia ego Dominus locutus sum, & feci, ait Dominus Deus:

15 Et factus est sermo Domini ad me, dicens:

16 Et tu, filii hominis, sume tibi lignum unum: & scribe super illud: Juda, & filiorum Israel sociorum ejus: & tolle lignum alterum, & scribe super illud: Joseph ligno Ephraim, & cunctæ domui Israel, sociorumque ejus.

17 Et adjuge illa, unum ad alterum tibi in lignum unum: & erunt in unum in manu tua.

18 Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: Nonne indicas nobis, quid in his tibi velis?

19 Loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego assumam lignum Joseph, quod est in manu Ephraim, & tribus Israel, quæ sunt ei adjunctæ: & dabo eas pariter cum ligno Juda, & faciam eas in lignum unum: & erunt unum in manu ejus.

20 Erunt autem ligna, super quæ scripseris in manu tua, in oculis eorum.

21 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego assumam filios Israel de medio nationum, ad quas abierunt: & congregabo eos undique, & adducam eos ad humum suam.

22 * Et faciam eos in gentem unam in terra: in montibus Israel, & rex unus erit omnibus imperans: & non erunt ultra duæ gentes, ne dividantur amplius in duo regna.

23 Neque polluentur ultra in idolis suis, & abominationibus suis, & cunctis iniquitatibus suis: & salvos eos faciam de universis sedibus, in quibus peccaverunt, & emundabo eos: & erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.

24 * Et servus meus David rex super eos, & pastor unus erit omnium eorum: in iudiciis meis ambulabunt, & mandata mea custodient, & facient ea.

25 Et habitabunt super terram, quam dedi servo meo Jacob, in qua habitaverunt patres vestri: & habitabunt super eam ipsi, & filii eorum, & filii filiorum eorum, usque in sempiternum.

piternum

piternum: & David servus meus princeps eorum in perpetuum.

26 * Et percutionem illis fœdus pacis, pactum sempiternum erit eis: & fundabo eos, & multiplicabo, & dabo sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum.

27 Erit in tabernaculum meum in eis: & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus.

28 Et scient Gentes, quia ego Dominus sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea, in medio eorum in perpetuum.

CAPUT XXXVIII.

Habitantibus post reductionem captivitatem securè filii Israel in oppidis suis, adducet Dominus in novissimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu: sed & hunc cum suo exercitu multis cladibus postea confundet.

1 ET factus est sermo Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, pone faciem tuam contra Gog, terram Magog, principem capitis Mochoch, & Thubal: & vaticinare de eo,

3 Et dices ad eum: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, Gog, principem capitis Mochoch, & Thubal.

4 Et circumagam te, & ponam frænum in maxillis tuis: & educam te, & omnem exercituum tuum, equos, & equites vestitos loriceis universos, multitudinem magnam, hastam, & clypeum arripientium, & gladium.

5 Persæ, Æthiopes, & Libyes cum eis, omnes convecti: & galeati.

6 Gomer, & universa agmina ejus, domus Thogorma, latera Aquilonis, & totum robur ejus, populique multi tecum.

7 Prepara, & instrue te, & omnem multitudinem tuam, quæ convocata est ad te: & esto eis in præceptum.

8 Post dies multos visitaberis: in novissimo annorum venies ad terram, quæ reversa est à gladio, & congregata est de populis multis ad montes Israel, qui fuerunt deserti jugiter: hæc de populiseducta est, & habitabunt in ea confidenter universi.

9 Ascendens autem, quasi tempestas venies, & quasi nubes, ut operias terram tuam, & omnia agmina tua, & populi multi tecum.

10 Hæc dicit Dominus Deus: In die illa ascendent sermones super cor tuum, & cogitabis cogitationem pessimam:

11 Et dices: Ascendam ad terram absque muro: veniam ad quiescentes, habitantesque securè: hi omnes habitant sine muro, vœtes, & portæ non sunt eis:

12 Ut diripias spolia, & invadas prædam, ut inferas manum tuam super eos, qui deserti fuerant, & postea restituti, & super populum, qui est congregatus ex Gentibus, qui possidere cepit, & esse habitator umbilici terræ.

13 Saba, & Dedan, & negotiatores Tharsis, & omnes leones ejus dicent tibi: Numquid ad sumenda spolia tu venis? ecce ad diripiendam prædam congregasti multitudinem tuam, ut tollas argentum, & aurum, & auferas suppellectilem, atque substantiam, &

diripias manubias infinitas.

14 Propterea vaticinare, fili hominis, & dices ad Gog: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid non in die illo, cum habitaverit populus meus Israel confidenter, scies?

15 Et venies de loco tuo à lateribus Aquilonis tuæ, & populi multi tecum, ascensores equorum universi, cæcus magnus, & exercitus vehemens.

16 Et ascendes super populum meum Israel, quasi nubes, ut operias terram. In novissimis diebus eris, & adducam te super terram meam: ut sciant Gentes me, cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum, o Gog.

17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille es, de quo locutus sum in diebus antiquis, in manu servorum meorum prophetarum Israel, qui prophetaverunt in diebus illorum temporum, ut adducerem te super eos.

18 Et erit in die illa, in die adventus Gog super terram Israel, ait Dominus Deus, ascendet indignatio mea in furore meo.

19 Et in zelo meo, in igne ira: mea locutus sum. Quia in die illa erit commotio magna super terram Israel.

20 Et commovebuntur à facie mea pisces maris, & volucres cæli, & bestia: agri, & omne reptile, quod movetur super humum, cunctique homines, qui sunt super faciem terræ: & subvertentur montes, & cadent sepes, & omnis murus corruet in terram.

21 Et convocabo adversus eum in cunctis montibus meis gladium, ait Dominus Deus: gladius uniuscujusque in fratrem suum dirigetur.

22 Et judicabo eum peste, & sanguine, & umbre vehementi, & lapidibus immentis: ignem, & sulphur pluviam super eum, & super exercitum ejus, & super populos multos, qui sunt cum eo.

23 Et magnificabor, & sanctificabor: & notus ero in oculis multarum gentium, & scient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Israel, sed ipsum cum toto ejus exercitu ibi perdet: in cuius sepultura septem mensibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filius Israel propter peccata ipsorum tradidit in captivitatem, sed reducet eos in terram suam ad nominis sui glorificationem.

TU autem, fili hominis, vaticinare adversum Gog, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego super te, Gog, principem capitis Mochoch, & Thubal:

2 Et circumagam te, & educam te, & ascendere te faciam de lateribus Aquilonis: & adducam te super montes Israel.

3 Et percutionem arcum tuum in manu sinistra tua, & sagittas tuas de manu dextera tua deiciam.

4 Super montes Israel cades tu, & omnia agmina tua, & populi tui, qui sunt tecum: feris, avibus, omnique volatili, & bestiis terræ, dedi te ad devorandum.

5 Super faciem agri cades: quia ego

E

F

* Matth. 24. 29. Luc. 21. 25.

A

locu-

locutus sum, ait Dominus Deus.
 6 Et immittam ignem in Magog, & in his, qui habitant in insulis confidenter: & scient, quia ego Dominus.
 7 Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei Israel, & non polluant nomen sanctum meum amplius: & scient Gentes, quia ego Dominus sanctus Israel.
 8 Ecce venit, & factum est, ait Dominus Deus: Hæc est dies, de qua locutus sum.
 9 Et egredientur habitatores de civitatibus Israel, & succendent, & comburent armamentum, & hastas, arcum, & sagittas, & baculos manuum, & contos, & succendent ea igni septem annis.
 10 Et non portabunt ligna de regionibus, neque succident de saltibus: quoniam arina succendent igni, & deprædabuntur eos, quibus præda fuerant, & diripient vastatores suos, ait Dominus Deus.
 11 Et erit in die illa: dabo Gog locum nominatum sepulchrum in Israel: vallem viatorum ad Orientem maris, quæ obstruere faciet prætereuntes, & sepelient ibi Gog, & omnem multitudinem ejus, & vocabitur valis multitudinis Gog.
 12 Et sepeliet eos domus Israel, ut mudent terram septem mensibus.
 13 Sepeliet autem eum omnis populus terræ, & erit eis nominata dies, in qua glorificatus sum, ait Dominus Deus.
 14 Et viros jugiter constituent lustrantes terram, qui sepeliant, & requirant eos, qui remanserant super faciem terræ, ut emundent eam: post menses autem septem querere incipient.
 15 Et circuibunt peragrantes terram: cumque viderint os hominis, statuent juxta illud titulum, donec sepeliant illud pollinctores in valle multitudinis Gog.
 16 Nomen autem civitatis Amona, & mundabunt terram.
 17 Tu ergo, fili hominis; hæc dicit Dominus Deus: Dic omni voluceri, & universis avibus cunctisque bestiis agri: Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis, victimam grandem super montes Israel: ut comedatis carnem, & bibatis sanguinem.
 18 Carnes sortium comedetis, & sanguinem principum terræ bibetis: arietum, & agnorum, & hircorum, taurorumque, & altitium, & pingujum omnium.
 19 Et comedetis adipem in saturitatem, & bibetis sanguinem in ebrietatem, de victima, quam ego immolabo vobis.
 20 Et saturabimini super mensam meam de equo, & equite forti, & de universis viris bellatoribus, ait Dominus Deus.
 21 Et ponam gloriam meam in Gentibus: & videbunt omnes gentes judicium meum, quod fecerim; & manum meam, quam posuerim super eos.
 22 Et scient domus Israel, quia ego Dominus Deus eorum, à die illa, & deinceps.
 23 Et scient Gentes, quoniam in iniquitate sua capta sit domus Israel, eò quod dereliquerint me, & absconderim faciem meam

ab eis: & tradiderim eos in manus hostium, & ceciderint in gladio universi.
 24 Juxta immunditiam eorum, & scelus facti eis, & abscondi faciem meam ab illis.
 25 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Nunc reducam captivitatem Jacob, & miseror omnis domus Israel: & assumam zelum pro nomine sancto meo.
 26 Et portabunt confusionem suam, & omnem prævaricationem, qua prævaricati sunt in me, cum habitaverint in terra sua confidenter neminem formidantes.
 27 Et reduxero eos de populis, & congregavero de terris inimicorum suorum, & sanctificatus fuero in eis, in oculis gentium plurimarum.
 28 * Et scient, quia ego Dominus Deus eorum, eò quod transulerim eos in nationes, & congregaverim eos super terram suam, & non dereliquerim quemquam ex eis ibi.
 29 Et non abscondam ultra faciem meam ab eis, eò quod effuderim spiritum meum super omnem domum Israel, ait Dominus Deus.

CAPUT XL

Propheta ostenditur futura reedificatio civitatis, cum mensura in longitudine, latitudine, & altitudine singularum domus portarum, thalamorum, frontium, fenestrarum, vestibulorum, cubiculorum, & graduum: item mensura quatuor mensurarum ad immolanda sacrificia: rufungazophylacia cantorum, & sacerdotum, ac vestibula templi.

IN vigesimo quinto anno migrationis nostræ, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno, postquam percussa est civitas: in ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc.
 2 In visionibus Dei adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis: super quem erat, quasi adificium civitatis vergentis ad Austrum.
 3 Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus erat species, quasi species æris, & funiculus lineus in manu ejus, & calamus mensuræ in manu ejus: stabat autem in porta.
 4 Et locutus est ad me idem vir: Fili hominis, vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego ostendam tibi: quia ut ostendantur tibi, ad ductus es hæc: annuncia omnia, quæ tu vides, domui Israel:
 5 Et ecce murus forinsecus in circuitu domus undique, & in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum, & palmo: & mensus est latitudinem edificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.
 6 Et venit ad portam, quæ respiciebat viam Orientalem, & ascendit per gradus ejus: & mensus est limen portæ calamo uno latitudinem, id est, limen unum calamo uno in latitudine:
 7 Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum: & inter thalamos, quinque cubitos:
 8 Et limen portæ juxta vestibulum por-

tæ insecus calamo uno.
 9 Et mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis: vestibulum autem portæ erat intrinsecus.
 10 Porro thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde: mensura una trium, & mensura una frontium ex utraque parte.
 11 Et mensus est latitudinem liminis portæ, decem cubitorum, & longitudinem portæ, tredecim cubitorum:
 12 Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus finis utrimque: thalami autem, sex cubitorum erant hinc, & inde.
 13 Et mensus est portam à recto thalami usque ad rectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum: ostium contra ostium.
 14 Et fecit frontes per sexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum.
 15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinque gradibus cubitos.
 16 Et fenestras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum, quæ erant intra portam undique per circuitum: similiter autem erant, & in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum.
 17 Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum stratum lapide in atrio per circuitum: erigita gazophylacia in circuitu pavimento.
 18 Et pavimentum in fronte portarum, secundum longitudinem portarum erat intrinsecus.
 19 Et mensus est latitudinem à facie portæ interioris usque ad frontem atrii interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem, & ad Aquilonem.
 20 Portam quoque, quæ respiciebat viam Aquilonis atrii exterioris, mensus est tam in longitudine, quam in latitudine.
 21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde: & frontem ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram portæ prioris, quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.
 22 Fenestræ autem ejus, & vestibulum, & sculpturæ secundum mensuram portæ, quæ respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam.
 23 Et porta atrii interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem: & mensus est à porta usque ad portam centum cubitos.
 24 Et eduxit me ad viam Australem, & ecce porta, quæ respiciebat ad Austrum: & mensus est frontem ejus, & vestibulum ejus, juxta mensuras superiores.
 25 Et fenestras ejus, & vestibula in circuitu, sicut fenestras cæteras: quinquaginta cubitorum longitudine, & latitudine viginti quinque cubitorum.
 26 Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: & vestibulum ante fores ejus: & calatæ palmæ erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.
 27 Et porta atrii interioris in via Australi: & mensus est à porta usque ad portam in via Australi, centum cubitos:

28 Et introduxit me in atrium interius ad portam Australem, & mensus est portam juxta mensuras superiores.
 29 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus eisdem mensuris: & fenestras ejus, & vestibulum ejus in circuitu, quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis viginti quinque cubitos.
 30 Et vestibulum per gyrum longitudine viginti quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum.
 31 Et vestibulum ejus ad atrium exterius, palmas ejus in fronte, & octo gradus erant, quibus ascendebatur per eam.
 32 Et introduxit me in atrium interius per viam Orientalem: & mensus est portam secundum mensuras superiores.
 33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, sicut supra: & fenestras ejus, & vestibula ejus in circuitu, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.
 34 Et vestibulum ejus, id est, atrii exterioris: & palmæ calatæ in fronte ejus hinc, & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.
 35 Et introduxit me ad portam, quæ respiciebat ad Aquilonem: & mensus est secundum mensuras superiores.
 36 Thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, & fenestras ejus per circuitum longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum.
 37 Et vestibulum ejus respiciebat ad atrium exterius: & calatura palmarum in fronte ejus hinc, & inde: & in octo gradibus ascensus ejus.
 38 Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum: ibi lavabant holocaustum.
 39 Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde: ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto.
 40 Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ.
 41 Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde: per latera portæ octo mensæ erant, super quas immolabant.
 42 Quatuor autem mensæ ad holocaustum, de lapidibus quadræ extructæ: longitudine cubiti unius, & dimidii: & latitudine cubiti unius, & dimidii: & altitudinem cubiti unius: super quas ponant vas, in quibus immolatur holocaustum, & victima.
 43 Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum: super mensas autem carnes oblationis.
 44 Et extra portam interiorem, gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Australem, una ex latere portæ Orientalis, quæ respiciebat ad viam Aquilonis.
 45 Et dixit ad me: Hoc est gazophylacium, quod respicit viam Meridianam: sacerdotum erit, qui excubant in custodiis templi.
 46 Porro gazophylacium, quod respicit

ad viam

ad viam Aquilonis, sacerdotum erit, qui excubant ad ministerium altaris: isti sunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum, ut ministrent ei.

47 Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum: & altare ante faciem templi.

48 Et introduxit me in vestibulum templi: & mensus est vestibulum quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portae trium cubitorum hinc, & trium cubitorum inde.

49 Longitudinem autem vestibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorum, & octo gradibus ascendebatur ad eam. Et columnae erant in frontibus; una hinc, & altera inde.

CAPUT XLI.

Dispositio reaedificandi templi iuxta partes singulas.

1 ET introduxit me in templum, & mensus est frontes, sex cubitos latitudinis hinc, & sex cubitos inde, latitudinem tabernaculi.

2 Et latitudo portae, decem cubitorum erat: & latera portae, quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & mensus est longitudinem ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum.

3 Et introgressus intrinsecus mensus est in fronte portae duos cubitos: & portam, sex cubitorum: & latitudinem portae, septem cubitorum.

4 Et mensus est longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem ejus viginti cubitorum, ante faciem templi: & dixit ad me: Hoc est sanctum sanctorum.

5 Et mensus est parietem domus sex cubitorum: & latitudinem lateris quatuor cubitorum undique per circuitum domus.

6 Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia, quae ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi.

7 Et platea erat in rotundum, ascendens sui sum per cochleam, & in coenaculum templi descendebat per gyrum: idcirco latus erat templum in superioribus: & sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in medium.

8 Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spatium.

9 Et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus.

10 Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique.

11 Et ostium lateris ad orationem: ostium unum ad viam Aquilonis, & ostium unum ad viam Australem: & latitudinem loci ad orationem, quinque cubitorum in circuitu.

12 Et aedificium, quod erat separatim, ver-

sumque ad viam respicientem ad mare, latitudinis septuaginta cubitorum: paries autem aedificii, quinque cubitorum latitudinis per circuitum: & longitudo ejus nonaginta cubitorum.

13 Et mensus est domus longitudinem, centum cubitorum: & quod separatim erat aedificium, & parietes ejus, longitudinis centum cubitorum.

14 Latitudo autem ante faciem domus, & ejus, quod erat separatim contra Orientem, centum cubitorum.

15 Et mensus est longitudinem aedificii contra faciem ejus, quod erat separatim ad dorsum: ethecas ex utraque parte centum cubitorum: & templum interius, & vestibula atrii.

16 Limina, & fenestras obliquas, & ethecas in circuito per tres partes, contra uniuscujusque limen, stratumque ligno per gyrum in circuito: terra autem usque ad fenestras, & fenestrae clausae super ostia.

17 Et usque ad domum interiorum, & forinsecus per omnem parietem in circuitu intrinsecus, & forinsecus, ad mensuram.

18 Et fabricata cherubim, & palmae: & palma inter cherub, & cherub, duasque facies habebat cherub.

19 Faciem hominis iuxta palmam ex hac parte, & faciem leonis iuxta palmam ex alia parte, expressam per omnem domum in circuitu.

20 De terra usque ad superiora portae cherubim, & palmae caelatae erant in pariete templi.

21 Limen quadrangulum, & facies sanctuarii, aspectus contra aspectum.

22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo, & longitudo ejus duorum cubitorum, & anguli ejus, & longitudo ejus: & parietes ejus lignei. Et locutus est ad me: Haec est mensura domus Domini.

23 Et duo ostia erant in templo, & in sanctuario.

24 Et in duobus ostiis ex utraque parte bina erant ostiola, quae in se invicem plicabantur: bina enim ostia erant ex utraque parte ostiorum.

25 Et caelata erant in ipsis ostiis templi cherubim; & sculpturae palmarum, sicut in parietibus, quoque expressae erant: quam obrem & grossiora erant ligna in vestibulo fronte forinsecus.

26 Super quae fenestrae obliquae, & similitudo palmarum hinc, atque inde in humerulis vestibuli, secundum latera domus, latitudinemque parietum.

CAPUT XLII.

De gazophylaciis, ceterisque, quae ad sacrorum usum pertinent, reaedificandi.

1 ET duxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod erat contra separatim aedificium, & contra aedem vergentem ad Aquilonem.

2 In facie longitudinis, centum cubitos ostii Aquilonis: & latitudinis quin-

quaginta cubitos, & contra viginti cubitos atrii interioris, & contra pavimentum stratum lapide atrii exterioris, ubi erat porticus juncta porticui triplici.

4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora respiciens viae cubiti unius. Et ostia eorum ad Aquilonem:

5 Ubi erant gazophylacia in superioribus humiliora: quia supportabant porticus, quae ex illis eminebant de inferioribus, & de mediis aedificii.

6 Tristega enim erant, & non habebant columnas, sicut erant columnae atriorum: propterea eminebant de inferioribus, & de mediis a terra cubitis quinquaginta.

7 Et peribolus exterior secundum gazophylacia, quae erant in via atrii exterioris ante gazophylacia: longitudo ejus quinquaginta cubitorum.

8 Quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris, quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi, centum cubitorum.

9 Et erat subter gazophylacia haec introitus ab Oriente ingredientium in ca de atrio exteriori.

10 In latitudine periboli atrii, quod erat contra viam Orientalem, in faciem aedificii separati, & erant ante aedificium gazophylacia.

11 Et via ante faciem eorum, juxta similitudinem gazophylaciorum, quae erant in via Aquilonis: secundum longitudinem eorum sic, & latitudo eorum: & omnis introitus eorum, & similitudines, & ostia eorum.

12 Secundum ostia gazophylaciorum, quae erant in via respiciente ad Notum: ostium in capite viae: quae via erat ante vestibulum separatim per viam Orientalem ingredientibus.

13 Et dixit ad me: Gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia Austri, quae sunt ante aedificium separatim: haec sunt gazophylacia sancta, in quibus vescuntur sacerdotes, qui appropinquant ad Dominum in sancta sanctorum: ibi ponent sancta sanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto: locus enim sanctus est.

14 Cum autem ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius: & ibi reponent vestimenta sua, in quibus ministrant, quia sancta sunt: vestienturque vestimentis aliis, & sic procedent ad populum.

15 Cumque compleisset mensuras domus interioris, eduxit me per viam portae, quae respiciebat ad viam Orientalem: & mensus est eam undique per circuitum.

16 Mensus est autem contra ventum Orientalem calamo mensurae, quingentos calamos in calamo mensurae per circuitum.

17 Et mensus est contra ventum Aquilonis quingentos calamos in calamo mensurae per gyrum.

18 Et ad ventum Australem mensus est quingentos calamos in calamo men-

sura per circuitum. 19 Et ad ventum Occidentalem mensus est quingentos calamos in calamo mensurae. 20 Per quatuor ventos mensus est murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, dividendum inter sanctuarium, & vulgi locum.

CAPUT XLIII.

Gloria Domini apparente, audit propheta, quod filii Israel non amplius polluent nomen Domini: & quae sint mensurae altaris, ac sacrificia ad ipsum septem diebus expiandum.

1 ET duxit me ad portam, quae respiciebat ad viam Orientalem.

2 Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam Orientalem: & vox erat ei, quasi vox aquarum multarum, & terra splendebat a maiestate ejus.

3 Et vidi visionem, secundum speciem, quam videram, quando venit, ut disperderet civitatem: & species secundum aspectum, quem videram juxta fluvium Chobar: & cecidi super faciem meam.

4 Et maiestas Domini ingressa est templum per viam portae, quae respiciebat ad Orientem.

5 Et elevavit me spiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.

6 Et audivi loquentem ad me de domo, & vir, qui stabat juxta me,

7 Dixit ad me: Fili hominis, locus solii mei: & locus vestigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Israel in aeternum, & non polluent ultra domum Israel nomen sanctum meum, ipsi & reges eorum in fornicationibus suis, & in ruinis regum suorum, & in excelsis.

8 Qui fabricati sunt limen suum juxta limen meum, & postes suos juxta postes meos: & murus erat inter me, & eos: & pollutum nomen sanctum meum in abominationibus, quas fecerunt: propter, quod nunc consumpsi eos in ira mea.

9 Nunc ergo repellant procul fornicationem suam, & ruinas regum suorum a me: & habitabo in medio eorum semper.

10 Tu autem, fili hominis, ostende domui Israel templum, & confundantur ab iniquitatibus suis, & metiantur fabricam:

11 Et erubescant ex omnibus, quae fecerunt: figuram domus, & fabricam ejus exitus, & introitus, & omnem descriptionem ejus, & universa praecepta ejus, cunctumque ordinem ejus, & omnes leges ejus ostende eis, & scribes in oculis eorum: ut custodiant omnes descriptiones ejus, & praecepta illius, & faciant ea.

12 Ista est lex domus in summitate montis: Omnis finis ejus in circuitu, sanctum sanctorum est: haec est ergo lex domus.

13 Iste autem mensurae altaris in cubito vestissimo, qui habebat cubitum, & palmum: in sinu ejus erat cubitus, & cubitus in latitudine, & definitio ejus usque ad labium ejus,

& in

A

B

C

D

E

F

A

B

C

D

E

& in circuitu, palmus unus: hæc quoque erat fossa altaris.

14 Et de sinu terra usque ad crepidinem novissimam duo cubiti, & latitudo cubiti unius: & à crepidine minore usque ad crepidinem majorem quatuor cubiti, & latitudo cubiti unius.

15 Ipse autem Ariel quatuor cubitorum: & ab Ariel usque ad sursum, cornua quatuor.

16 Et Ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis: quadrangulatum aquis lateribus.

17 Et crepido quatuordecim cubitorum longitudinis, per quatuordecim cubitos latitudinis in quatuor angulis ejus: & corona in circuitu ejus dimidii cubiti, & sinus ejus unius cubiti per circuitum: gradus autem ejus versi ad Orientem.

18 Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit Dominus Deus: Hi sunt ritus altaris, in quacumque die fuerit fabricatum; ut offeratur super illud holocaustum, & effundatur sanguis.

19 Et dabis Sacerdotibus, & Levitis, qui sunt de semine Sadoc, qui accedunt ad me: ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato.

20 Et assumens de sanguine ejus, pones super quatuor cornua ejus, & super quatuor angulos crepidinis, & super coronam in circuitu: & mundabis illud, & expiabis.

21 Et tolles vitulum, qui oblati fuerit pro peccato: & combures eum, in separato loco domus extra sanctuarium.

22 Et in die secunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato: & expiabit altare, sicut expiaverunt in vitulo.

23 Cumque compleveris expians illud, offeres vitulum de armento immaculatum, & arietem de grege immaculatum.

24 Et offeres eos in conspectu Domini: & mittent sacerdotes super eos sal, & offerent eos holocaustum Domino.

25 Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie: & vitulum de armento, & arietem de pecoribus, immaculatos offerent.

26 Septem diebus expiabit altare, & mundabunt illud: & implebunt manum ejus.

27 Expletis autem diebus, in die octava, & ultra, facient sacerdotes super altare holocausta vestra, & quæ pro pace offerunt: & placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAPUT XLIV.

Porta sanctuarii clausa, qua solus Deus ingreditur: incircumcisi carne, & corde non ingredientur sanctuarium, nec Levitæ, qui idola secuti sunt, sed hi ministri domus erunt: filii autem Sadoc sacerdotes ingredientur, & horum leges ponuntur.

1 Et convertit me ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad Orientem: & erat clausa.

2 Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clausa erit: non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel

ingressus est per eam, erique clausa.

3 Principi. Princeps ipse sedebit in ea, ut comedat panem coram Domino: per viam portæ vestibuli ingreditur, & per viam ejus egredietur.

4 Et adduxit me per viam portæ Aquilonis in conspectu domus: & vidi, & ecce implevit gloria Domini domum Domini: & cecidi in faciem meam.

5 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de universis ceremoniis domus Domini, & de cunctis legibus ejus: & pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii.

6 Et diceas ad exasperantem me domum Israel: Hæc dicit Dominus Deus: sufficiant vobis omnia scelera vestra domus Israel:

7 Eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde, & incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo, & pollutent domum meam: & offeritis panes meos, ad ipsum, & sanguinem: & dissolvitis pactum meum in omnibus sceleribus vestris.

8 Et non servastis præcepta sanctuarii mei: & posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis.

9 Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alienigena incircumcisos corde, & incircumcisos carne, non ingreditur sanctuarium meum, omnis filius alienus, qui est in medio filiorum Israel.

10 Sed & Levitæ, qui longè recesserunt à me in errore filiorum Israel, & erraverunt à me post idola sua, & portaverunt iniquitatem suam:

11 Erunt in sanctuario meo ædificati, & janitores portarum domus, & ministri domus: ipsi mactabunt holocausta, & victimas populi: & ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrent eis.

12 Pro eo quod ministraverunt illis in conspectu idolorum suorum, & facti sunt domui Israel in ostendiculum iniquitatis: ideirò levavi manum meam super eos, ait Dominus Deus, & portabunt iniquitatem suam:

13 Et non appropinquabunt ad me, ut sacerdotio fungantur mihi, neque accedent ad omne sanctuarium meum juxta sancta sanctorum: sed portabunt confusionem suam, & scelera sua, quæ fecerunt.

14 Et dabo eos janitores domus in omni ministerio ejus, & in universis, quæ fiunt in ea.

15 Sacerdotes autem, & Levitæ filii Sadoc, qui custodierunt ceremonias sanctuarii mei, cum errarent filii Israel à me, ipsi accedunt ad me, ut ministrent mihi: & stabunt in conspectu meo, ut offerant mihi ad ipsum, & sanguinem, ait Dominus Deus.

16 Ipsi ingredientur sanctuarium meum, & ipsi accedent ad mensam meam, ut ministrent mihi, & custodiant ceremonias meas.

17 Cumque ingredientur portas atrii interioris, vestibulis lineis induentur: nec ascendet super eos quidquã lancum, quando ministrent in portis atrii interioris, & intrinsecus.

18 Vitæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia lineæ erunt in lumbis eorum, & non accingentur in sudore.

19 Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis, in quibus ministraverant, & reponent ea in gazophylacio sanctuarii, & vestient se vestimentis aliiis: & non sanctificabunt populum in vestibus suis.

20 Caput autem suum non radent, neque comam nutrient: sed tonsentes attendent capita sua.

21 Et vinum non bibit omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius.

22 * Et viduam, & repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israel: sed & viduam, quæ fuerit vidua à sacerdote, accipient.

23 Et populum meum docebunt, quid sit inter sanctum, & pollutum, & inter mundum, & immundum ostendent eis.

24 Et cum fuerit controversia, stabunt in iudiciis meis, & judicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus solemnitatibus meis custodient, & Sabbata mea sanctificabunt.

25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem, & matrem, & filium, & filiam, & fratrem, & fratrem, quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur.

26 Et postquam fuerit emundatus, & præter dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius, ut ministret mihi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait Dominus Deus.

28 * Non erit autem eis hereditas, ego hæreditas eorum: & possessionem non dabit eis in Israel, ego enim possessio eorum.

29 Victimam & pro peccato, & pro delicto ipsi comedent: & omne votum in Israel ipsorum erit.

30 * Et primitiva omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, sacerdotum erunt: & primitiva ciborum vestrorum dabitur sacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ.

31 * Omne morticinum, & captum à bestia de avidis, & de pecoribus non comedent Sacerdotes.

CAPUT XLV.

In terra divisione, separatis Domino primitiis, assignanda est certa portio sacerdotibus, Levitis, civitati, ac principi: servandaque æquitas in ponderibus, mensuris, primitiis, & sacrificiis: quæ sacrificia offerentur primo, ac septimo die primi mensis, & in solemnitatibus Paschæ, ac Tabernaculorum.

1 Cumque ceperitis terram dividere sortitò, separate primitias Domino, sanctificatum de terra, longitudine viginti quinque millia, & latitudine decem millia: sanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2 Et erit ex omni parte sanctificatum quin-

gentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: & quinquaginta cubiti in suburbana ejus per gyrum.

3 Et à mensura ista mensurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipso erit templum, sanctumque sanctorum.

4 Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii, qui accedunt ad ministerium Domini: & erit eis locus in domos, & in sanctuarium sanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis erunt Levitis, qui ministrent domui: ipsi possidebunt viginti gazophylacia.

6 Et possessionem civitatis dabitur quinque millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia, secundum separationem sanctuarii, omni domui Israel.

7 Principi quoque hinc, & inde in separationem sanctuarii, & in possessionem civitatis, contra faciem separationis sanctuarii, & contra faciem possessionis urbis: à latere Maris usque ad Mare, & à latere Orientis usque ad Orientem: Longitudinis autem juxta unamquamque partem à termino Occidentali usque ad terminum Orientalem.

8 De terra erit ei possessio in Israel: & non depopulabuntur ultra principes populum meum: sed terram dabunt domui Israel secundum tribus eorum.

9 Hæc dicit Dominus Deus: sufficiat vobis, principes Israel: iniquitatem, & rapinas intermitte, & iudicium, & justitiam facite, separate confinia vestra à populo meo, ait Dominus Deus.

10 Statera justa, & ephi justum, & batus justus erit vobis.

11 Ephi, & batus aequalia, & unius mensuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta mensuram cori erit æqua libratio eorum.

12 * Siclus autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli, & viginti quinque sicli, & quindecim sicli unam faciunt.

13 Et hæc sunt primitiæ, quas tolletis: sextam partem ephi de coro frumenti, & sextam partem ephi de coro hordei.

14 Mensura quoque olei, batus olei, decima pars cori est: & decem bati corum faciunt: quia decem bati implent corum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum de his, quæ nutriunt Israel in sacrificium, & in holocaustum, & pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terra tenebitur primitiis his principi in Israel.

17 Et super principem erunt holocausta, & sacrificium, & libamina in solemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in universis solemnitatibus domus Israel: ipse faciet pro peccato sacrificium, & holocaustum, & pacifica ad expiandum pro domo Israel.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo mense, una mensis, fumes vitulum de armento immaculatum: & expiabis sanctuarium.

19 Et tollet sacerdos de sanguine, quod

B

C

D

E

F

Exod. 39
Lev. 27. 6
Num. 3. 8
47

erit pro peccato: & ponet in postibus domus: & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in postibus portæ atrii interioris.

20 Et sic facies in septima mensis, pro unoquoque, qui ignoravit, & errore deceptus est, & expiabis pro domo.

21 In primo mense, quartadecima die mensis, erit vobis Pascha: solemnitas: septem diebus azyma comedentur.

22 Et faciet princeps in die illa pro se, & pro universo populo terræ, vitulum pro peccato.

23 Et in septem dierum solemnitate faciet holocaustum Domino septem vitulos, & septem arietes immaculatos quotidie septem diebus: & pro peccato hircum captarum quotidie.

24 Et faciet sacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per singula ephi.

25 Septimo mense, quintadecima die mensis in solemnitate, faciet sicut supra dicta sunt pro septem dies, tam pro peccato, quam pro holocausto, & in sacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta solis Sabbatis, ac Calendis aperienda, & quæ holocausta his diebus offeret princeps, quæve porta ipsæ, aut populus templum ingreditur, vel egreditur: de spontaneo, & quotidiano principis holocausto: de ipsius dono filii, aut servis dato: loca, in quibus sacerdotes coquant sacrificia, & ministri victimas populi.

HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ respicit ad Orientem, erit clausa sex diebus, in quibus opus sit: die autem Sabbati aperietur, sed & in die Calendarum aperiatur.

2 Et intrabit princeps per viam vestibuli portæ de foris, & stabit in limine portæ: & faciet sacerdotes holocaustum ejus, & pacifica ejus: & adorabit super limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur usque ad vesperam.

3 Et adorabit populus terræ ad ostium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino.

4 Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino: in die Sabbati sex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

5 Et sacrificium ephi per arietem: in agnis autem sacrificium, quod dederit manus ejus: & olei hin per singula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & sex agni, & arietes immaculati erunt.

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet sacrificium: de agnis autem, sicut invenerit manu ejus: & olei hin per singula ephi.

8 Cùmque ingressurus est princeps, per viam vestibuli portæ ingrediatur, & per eandem viam exeat.

9 Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini in solemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adoret, egre-

diatur per viam portæ Meridianæ: porrò qui ingreditur per viam portæ Meridianæ, egredietur per viam portæ Aquilonis, non revertetur per viam portæ, per quam ingressus est, sed de regione illius egredietur.

10 Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingreditur, & cum egredientibus egredietur.

11 Et in mundinis, & in solemnitatibus erit sacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem: agnis autem erit sacrificium sicut invenerit manus ejus: & olei hin per singula ephi.

12 Cùm autem fecerit princeps spontaneum holocaustum, aut pacifica voluntaria Domino; aperietur ei porta, quæ respicit ad Orientem, & faciet holocaustum suum, & pacifica sua, sicut fieri solet in die Sabbati: & egredietur: claudeturque porta, postquam exierit.

13 Et agnum ejusdem anni immaculatum faciet holocaustum quotidie Domino, semper manè faciet illud.

14 Et faciet sacrificium super eo cata mane sextam partem ephi, & de oleo tertiam partem hin, ut miscatur similis: sacrificium Domino legitimum, iuge atque perpetuum.

15 Faciet agnum, & sacrificium, & oleum cata mane mane: holocaustum sempiternum.

16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit princeps domum alicui de filiis suis: hæreditas ejus, filiorum suorum erit, possidebunt eam hæreditariè.

17 Si autem dederit legatum de hæreditate sua uni servorum tuorum, erit illius, usque ad annum remissionis, & revertetur ad principem: hæreditas autem ejus, filiis ejus erit.

18 Et non accipiet princeps de hæreditate populi per violentiam, & de possessione eorum: sed de possessione sua hæreditatem dabit filiis suis: ut non dispergat populus meus unusquisque à possessione sua.

19 Et introduxit me per ingressum, qui erat ex latere portæ, in gazophylacia sanctuarii ad sacerdotes, quæ respiciebant ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens ad Occidentem.

20 Et dixit ad me: Iste est locus, ubi coquent sacerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi coquent sacrificium, ut non effarent in atrium exterius, & sanctificetur populus.

21 Et eduxit me in atrium exterius, & circumduxit me per quatuor angulos atrii: & ecce atrium erat in angulo atrii, atriola singula per angulos atrii.

22 In quatuor angulis atrii atriola disposita quadraginta cubitorum per longum, & triginta per latum: mensuræ unius quatuor erant.

23 Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola: & culina fabricata erant subter porticus per gyrum.

24 Et dixit ad me: Hæc est domus culinaram, in qua coquent ministri domus Domini victimas populi.

C A

CAPUT XLVII.

Aquæ subter limen domus egredientes, & in lauis templi dextrum descendentes, efficiuntur torrentes, qui tandem non potest transvadari, & sanat omnia, ad quæ pertransigunt, habens pisces, & arbores fructiferas: termini Terræ sanctæ, quæ duodecim tribubus Israel, & advenis dividenda est.

ET convertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur subter limen domus ad Orientem: facies enim domus respiciebat ad Orientem: aquæ autem descendeabant in lauis templi dextrum ad Meridiem altaris.

2 Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, & convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam, quæ respiciebat ad orientem: & ecce aquæ redundantes à latere dextro.

3 Cùm egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos: & traduxit me per aquam usque ad talos.

4 Rursumque mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua:

5 Et mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille, torrentem, quem non potui pertransire: quoniam intumuerat aqua profundi torrentis, qui non potest transvadari.

6 Eradixit ad me: Certè vidisti, fili hominis, Et eduxit me, & convertit ad ripam torrentis.

7 Cùmque me convertissem, ecce in ripa torrentis signa multa nimis ex utraque parte.

8 Et ait ad me: Aquæ istæ, quæ egrediuntur ad tumulos sabuli Orientalis, & descendunt ad plana deserti, intrabunt mare, & exibunt, & sanabuntur aquæ.

9 Et omnis anima vivens, quæ serpit, quocumque venerit torrentis, vivet: & erunt pisces multi satis, quocumque venerit illuc aqua ista, & sanabuntur, & vivent omnia, ad quæ venerit torrentis.

10 Et stabunt super illas piscatores, ab Engaddi usque ad Engallim siccatio lagenarum erit: plurimæ species erunt piscium ejus, sicut pisces maris magni, multitudinis nimis:

11 In litoribus autem ejus, & in palustribus non sanabuntur, quia in salinas dabuntur.

12 Et super torrentem orietur in ripis ejus ex utraque parte omne lignum pomiferum: non defluet folium ex eo, & non deficiet fructus ejus: per singulos menses afferet primitivas, quia aqua ejus de sanctuario egredietur: & erunt fructus ejus in cibum, & folla ejus ad medicinam.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic est terminus, in quo possidebitis terram in duodecim tribubus Israel, quia Joseph duplicem funiculum habet.

14 Possidebitis autem eam singuli æquè, ut frater suus; super quam levavi manum meam, ut darem patribus vestris: & cadet terra hæc vobis in possessionem.

15 Hic est autem terminus terræ: ad pla-

gam Septentrionalem, à mari magno via Hethalon, venientibus Sedada.

16 Emath, Beratha, Sabarim, quæ est inter terminum Damasci, & confinium Emath, domus Tichon, quæ est juxta terminum Auran.

17 Et erit terminus à mari usque ad atrium Enon terminus Damasci, & ab Aquilone ad Aquilonem: terminus Emath plaga Septentrionalis.

18 Porrò plaga Orientalis de medio Auran, & de medio Damasci, & de medio Galaad, & de medio terræ Israel, Jordanis determinans ad mare Orientale, metiemini etiam plagam Orientalem.

19 Plaga autem australis meridiana à Thamar usque ad aquas contradictionis Cades: & torrentis usque ad mare magnum: & hæc est plaga ad Meridiem australem.

20 Et plaga Maris, mare magnum à confinio per directum, donec venias Emath: hæc est plaga maris.

21 Et dividetis terram istam vobis per tribus Israel.

22 Et mittetis eam in hæreditatem vobis, & advenis, qui accesserint ad vos, qui genuerint filios in medio vestrum: & erunt vobis sicut indigenæ inter filios Israel: vobiscum dividet possessionem in medio tribuum Israel.

23 In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis possessionem illi, ait Dominus Deus.

CAPUT XLVIII.

Divisio Terræ sanctæ in duodecim tribus: ubi sint primitivæ, & sanctuarium: locus Sacerdotum, ac Levitarum: mensura civitatis in quadro cum suburbanis: possessio principis: & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

ET hæc nomina tribuum à sinibus Aquilonis juxta viam Hethalon pergentibus Emath, atrium Enan terminus Damasci ad Aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei plaga Orientalis mare, Dan una.

2 Et super terminum Dan, à plaga Orientali, usque ad plagam Maris, Aser una:

3 Et super terminum Aser, à plaga Orientali, usque ad plagam Maris, Nephthali una.

4 Et super terminum Nephthali, à plaga Orientali, usque ad plagam Maris, Manassè una.

5 Et super terminum Manassè, à plaga Orientali, usque ad plagam Maris, Ephraim una.

6 Et super terminum Ephraim, à plaga Orientali, usque ad plagam Maris, Ruben una.

7 Et super terminum Ruben, à plaga Orientali, usque ad plagam Maris, Juda una.

8 Et super terminum Juda, à plaga Orientali, usque ad plagam Maris, erunt primitivæ, quas separabit, viginti quinque millibus latitudinis, & longitudinis, sicuti singula par-

tes à plaga Orientali, usque ad plagam Maris: & erit sanctuarium in medio ejus.

9 Primitiæ, quas separabitis Domino: longitudo viginti quinque millibus, & latitudo decem millibus.

B

10 Hæ autem erunt primitiæ sanctuarii sacerdotum: ad Aquilonem longitudinis viginti quinque millia, & ad mare latitudinis decem millia, sed & ad Orientem latitudinis decem millia, & ad Meridiem longitudinis viginti quinque millia: & erit sanctuarium Domini in medio ejus.

11 Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis Sadoe, qui custodierunt ceremonias meas, & non erraverunt, cum errarent filii Israel, sicut erraverunt & Levitæ.

12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ sanctum sanctorum, juxta terminum Levitarum.

13 Sed & Levitis similiter juxta fines sacerdotum viginti quinque millia longitudinis, & latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti, & quinque millium, & latitudo decem millium.

14 Et non venundabunt ex eo, neque mutabunt, neque transferentur primitiæ terræ, quia sanctificatæ sunt Domino.

15 Quinque millia autem, quæ supersunt in latitudine per viginti quinque millia, profana erunt urbis in habitaculum, & in suburbana: & erit civitas in medio ejus.

16 Et hæ mensuræ ejus: ad plagam Septentrionalem quingenta, & quatuor millia: & ad plagam Meridianam, quingenta, & quatuor millia: & ad plagam Orientalem, quingenta, & quatuor millia: & ad plagam Occidentalem, quingenta, & quatuor millia.

C

17 Erunt autem suburbana civitatis ad Aquilonem ducenta quinquaginta, & ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Orientem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta quinquaginta.

18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii, decem millia in Orientem, & decem millia in Occidentem, erunt sicut primitiæ sanctuarii: & erunt fruges ejus in panes his, qui serviunt civitati.

19 Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus Israel.

20 Omnes primitiæ viginti quinque millium, per viginti quinque millia in quadrum, separabuntur in primitias sanctuarii, & in possessionem civitatis.

21 Quod autem reliquum fuerit, principis

erit ex omni parte primitiarum sanctuarii, & possessionis civitatis è regione viginti quinque millium primitiarum, usque ad terminum Orientalem: sed & ad Mare, è regione viginti quinque millium, usque ad terminum maris similiter in partibus principis erit: & erunt primitiæ sanctuarii, & sanctuarium templi in medio ejus.

22 De possessione autem Levitarum, & de possessione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Juda, & inter terminum Benjamin, & ad principem pertinebit.

23 Et reliquis tribubus: A plaga Orientali, usque ad plagam Occidentalem, Benjamin una.

24 Et contra terminum Benjamin, à plaga Orientali, usque ad plagam Occidentalem, Simeon una.

25 Et super terminum Simeonis, à plaga Orientali, usque ad plagam Occidentalem, Issachar una.

26 Et super terminum Issachar, à plaga Orientali, usque ad plagam Occidentalem, Zabulon una.

27 Et super terminum Zabulon, à plaga Orientali, usque ad plagam Maris, Gad una.

28 Et super terminum Gad, ad plagam Austris in meridie: & erit finis de Thamar, usque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum.

29 Hæc est terra, quam mittetis in sortem tribubus Israel: & hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.

30 Et egressus civitatis: A plaga Septentrionali quingentos, & quatuor millia mensurabis.

31 Et porta civitatis ex nominibus tribuum Israel, porta tres à Septentrione, porta Ruben una, porta Juda una, porta Levi una.

32 Et ad plagam Orientalem, quingentos, & quatuor millia: & porta tres, porta Joseph una, porta Benjamin una, porta Dan una.

33 Et ad plagam Meridianam, quingentos, & quatuor millia metieris: & portæ tres, porta Simeonis una, porta Issachar una, porta Zabulon una.

34 Et ad plagam Occidentalem, quingentos, & quatuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad una, porta Aser una, porta Nephthali una.

35 Per circuitum, decem, & octo millia: & nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHEZIA DANIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Daniel, Ananias, Misael, & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldaeorum assarent regi: mutatisque ipsorum nominibus, obtinent à præposito eunuchorum, ut solis vescantur leguminibus, aquam bibentes: quo facto, facies ipsorum corpulentiores erant, quam illorum, qui cibo regio vescabantur: quibus Deus sapientiam dedit, & Danieli præterea intelligentiam somniorum.

Anno tertio regni Joakim regis Juda, venit Nabuchodonosor rex Babylonis in Jerusalem, & obsedit eam:

2 Et tradidit Dominus in manu ejus Joakim regem Juda, & partem vasorum domus Dei, & asportavit ea in terram Sennar in domum dei sui, & vasa intulit in domum thesauri Dei sui.

3 Et ait rex Aphenes præposito Eunuchorum: ut introduceret de filiis Israel, & de semine regio, & tyrannorum,

4 Pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, cautos scientia, & doctos disciplina, & qui possent stare in palatio regis, ut doceret eos litteras, & linguam Chaldaeorum.

5 Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, unde bibebat ipse, ut enutriti tribus annis, postea starent in conspectu regis.

6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda, Daniel, Ananias, Misael, & Azarias.

7 Et imposuit eis præpositus eunuchorum, nomina; Danieli, Baltassar; Ananiam, Sidrach; Misaeli, Misach; & Azariae, Abdenago.

8 Proposuit autem Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa regis, neque de vino

potus ejus, & rogavit eunuchorum præpositum, ne contaminaretur.

9 Dedit autem Deus Danieli gratiam, & misericordiam in conspectu principis eunuchorum.

10 Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem, qui constituit vobis cibum, & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores præ cæteris adolescentibus cogvis vestris, condemnabit caput meum regi.

11 Et dixit Daniel ad Malasar, quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem, Ananiam, Misaclem, & Azariam:

12 Tenta nos obsecro servos tuos diebus decem, & dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum:

13 Et contemplare vultus nostros, & vultus puerorum, qui vescuntur cibo regio: & sicut videris, facies cum servis tuis.

14 Qui, audito sermone hujuscemodi, tentavit eos diebus decem.

15 Post dies autem decem, apparuerunt vultus eorum meliores, & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescabantur cibo regio.

16 Porrò Malasar tollebat cibaria, & vinum potus eorum: dabatque eis legumina.

17 Pueris autem his dedit Deus scientiam, & disciplinam in omni libro, & sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum, & somniorum.

18 Completis itaque diebus, post quos dixerat rex, ut introducerentur: introduxit eos præpositus eunuchorum in conspectu Nabuchodonosor.

19 Cumque eis locutus fuisset rex, non sunt inventi tales de universis, ut Daniel, Ananias, Misael, & Azarias: & steterunt in conspectu Regis.

20 Et omne verbum sapientia, & intellectus, quod suscitatus est ab eis Rex, invenit in eis decuplum, super cunctos ariolos, & magos, qui erant in universo regno ejus.

21 * Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

* Infir. 16. 8. 28.

CAPUT II.

Cum sapientes Chaldaei, somnium Nabuchodonosor contestare non potentes, juberentur omnes interiri, oranti Danieli revelatum est somnium, qui regi aperit somnium ipsius de magna quadam statua, ejusque declarationem de quatuor regnis: quos factio Nabuchodonosor Danielem adoravit, & hostias, ac incensum illi praecepit offerri. consensit Dominum Deum, & exaltant Danielem.

IN anno secundo regni Nabuchodonosor vidit Nabuchodonosor somnium, & contritus est spiritus ejus, & somnium ejus fugit ab eo.

2 Praecepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldaei, ut indicarent regi somnia sua: qui cum venissent: steterunt coram rege.

3 Et dixit ad eos rex: Vidi somnium, & mente confusus ignoro, quid viderim.

4 Responderuntque Chaldaei regi Syriacae: Rex in sempiternum vive: die somnium servis tuis, & interpretationem ejus indicabimus.

5 Et respondens rex, ait Chaldaeis: Sermo recessit a me: nisi indicaveritis mihi somnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus vestrae publicabuntur.

6 Si autem somnium, & conjecturam ejus narraveritis, praemia, & dona, & honorem multum accipietis a me: somnium igitur, & interpretationem ejus indicate mihi.

7 Responderunt secundo, atque dixerunt: Rex somnium dicat servis suis, & interpretationem illius indicabimus.

8 Respondit rex, & ait: Certè novi, quod tempus redimitis, scientes, quod recesserit a me sermo.

9 Si ergo somnium non indicaveritis mihi, una est de vobis sententia: quod interpretationem quoque fallacem, & deceptione plenam composueritis, ut loquamini mihi, donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi, ut sciam, quod interpretationem quoque ejus veram loquamini.

10 Respondentes ergo Chaldaei coram rege, dixerunt: Non est homo super terram, qui sermonem tuum, rex, possit implere: sed neque regum quisquam magnus, & potens verbum hujusmodi sciscitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldaeo.

11 Sermo enim, quem tu quaris, rex, gravis est: nec reperietur quisquam, qui indicet illum in conspectu regis: exceptis diis, quorum non est cum hominibus conversatio.

12 Quo audito, rex in furore, & in ira magna praecepit: ut perirent omnes sapientes Babylonis.

13 Et egressa sententia, sapientes interficiebantur: quarebanturque Daniel, & socii ejus, ut perirent.

14 Tunc Daniel requisivit de lege, atque sententia, ab Arioch principe militiae regis, qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis.

15 Et interrogavit eum, qui a rege potestate acceperat, quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danieli,

16 Daniel ingressus rogavit regem, ut tempus daret sibi ad solutionem indicandae regi.

17 Et ingressus est domum suam, Ananiaque, & Misael, & Azaria sociis suis indicavit negotium:

18 Ut quaerent misericordiam a facie Dei caeli super sacramento isto, & non perirent Daniel, & socii ejus cum ceteris sapientibus Babylonis.

19 Tunc Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est: & benedixit Daniel Deum caeli.

20 Et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum a saeculo, & usque in saeculum: quia sapientia, & fortitudo ejus sunt.

21 Et ipse mutat tempora, & aetates: transfert regna, atque constituit: dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinam:

22 Ipse revelat profunda, & abscondita, & novit in tenebris constituta: & lux cum eo est.

23 Tibi Deus patrum nostrorum confiteor, reque laudo: quia sapientiam, & fortitudinem dedisti mihi: & nunc ostendisti mihi, quae rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis.

24 Post haec Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat rex, ut perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis, ne perdas: introduce me in conspectu regis, & solutionem regi narrabo.

25 Tunc Arioch festinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis Juda, qui solutionem regi annunciet.

26 Respondit rex, & dixit Danieli, cujus nomen erat Baltasar: Putasne verè potes mihi indicare somnium, quod vidi, & interpretationem ejus?

27 Et respondens Daniel coram rege, ait: Mysterium, quod rex interrogat, sapientes, magi, arioli, & aruspices nequeunt indicare regi.

28 Sed est Deus in caelo revelans mysteria, qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor, quae ventura sunt in novissimis temporibus. Somnium tuum, & visiones capitis tui in cubili tuo hujusmodi sunt:

29 Tu rex cogitare coepisti in strato tuo, quid esset futurum post haec: & qui revelat mysteria, ostendit tibi, quae ventura sunt.

30 Mihi quoque non in sapientia, quae est in me plus, quam in cunctis viventibus, sacramentum hoc revelatum est: sed ut interpretatio regi manifesta fieret, & cogitationes mentis tuae scires.

31 Tu rex videbas, & ecce, quasi statua una grandis, statua illa magna, & statua sublimis stabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.

32 Hujus statuae caput ex auro optimo erat,

pectus

pectus autem, & brachia de argento, porro venter, & femora ex aere.

33 Tibiae autem ferreae, pedum quaedam pars erat ferrea, quaedam autem fistilis.

34 Videbas ita, donec abscissus est lapis de monte sine manibus: & percussit statuum in pedibus ejus ferreis, & fistilibus, & comminuit eos.

35 Tunc contrita sunt pariter ferrum, testas, aes, argentum, & aurum, & redacta quasi in favillam aetivae aerae, quae rapta sunt vento: nullusque locus inventus est eis, lapis autem, qui percussit statuum, factus est mons magnus, & implevit universam terram.

36 Hoc est somnium: Interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex.

37 Tu rex regum es: & Deus caeli, regnum, & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit tibi:

38 Et omnia, in quibus habitant, filii hominum, & bestiae agrorum: volucres quoque caeli dedit in manu tua, & sub ditione tua universa constituit, tu es ergo caput aureum.

39 Et post te consurgit regnum aliud minus te argenteum: & regnum tertium aliud aereum, quod imperabit universae terrae.

40 Et regnum quartum erit velut ferrum, quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, sic comminuet, & conteret omnia haec.

41 Porro quia vidisti pedum, & digitorum partem testae siguli, & partem ferream: regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mixtum testae ex luto.

42 Edigitos pedum ex parte ferreos, & ex

parte fistiles: ex parte regnum erit solidum, & ex parte contritum.

43 Quod autem vidisti ferrum mixtum testae ex luto, commiscebuntur quidem humano semine, sed non adhaerebunt sibi, sicuti ferrum non potest misceri testae.

44 In diebus autem regnorum illorum, suscitabit Deus caeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, & consumet universa regna haec: & ipsum itabit in aeternum.

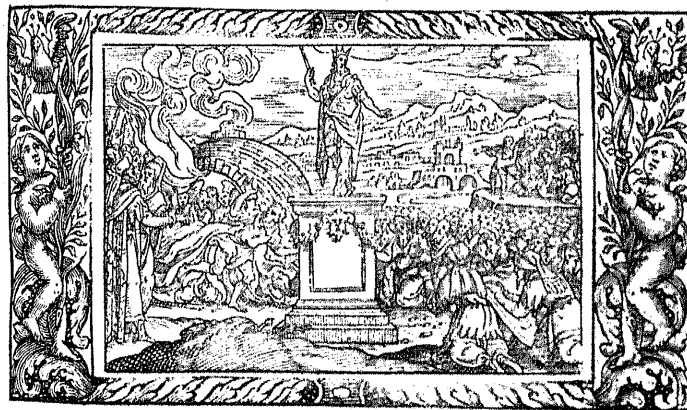
45 Secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis, sine manibus, & comminuit testam, & ferrum, & aes, & argentum, & aurum, Deus magnus ostendit regi, quae ventura sunt postea, & verum est somnium, & fidelis interpretatio ejus.

46 Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, & Danielem adoravit, & hostias, & incensum praecepit, ut sacrificarent ei.

47 Loquens ergo rex ait Danieli: Verè Deus vester Deus deorum est, & Dominus regum, & revelans mysteria: quoniam tu potuisti aperire hoc sacramentum.

48 Tunc rex Danielem in tublime exultit, & munera multa, & magna dedit ei: & constituit eum in principem super omnes provincias Babylonis, & praefectum magistratum super cunctos sapientes Babylonis.

49 Daniel autem postulavit a rege, & constituit super opera provinciae Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: ipse autem Daniel erat in foribus regis.

CAPUT III.

Ananias, Misael, & Azarias volentes adorare statuum, quam rex Nabuchodonosor creaverat, ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illi manserunt constantes Domino. quod propter peccata sua gentis patrum afflictiones: & petentes ejus misericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedendum Dominum: quod Nabuchodonosor animadvertens obstupuit, & illi de fornace egressi benedixit Deum ipsorum, indens, ut occideretur: qui quis ipsum blasphemaverit.

IN Nabuchodonosor rex fecit statuum auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, & statuit eam in campo Dura provinciae Babylonis.

2 Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, & iudices, duces, & tyrannos, & praefectos, omnesque principes regionum, ut conerent ad dedicationem statuae, quam creaverat Nabuchodonosor rex.

3 Tunc congregati sunt satrapae, magistratus, & iudices, duces, & tyranni, & opti-

mates, qui erant in potestatibus constituti, & universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statuarum, quam crexerat Nabuchodonosor rex: stabant autem in conspectu statuarum, quam posuerat Nabuchodonosor rex:

4 Et praeo clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis:

5 In hora, qua audieritis sonitum tubae, & fistulae, & citharae, sambuca, & psalterii, & symphoniarum, & universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex.

6 Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

7 Post haec igitur statim, ut audierunt omnes populi sonitum tubae, fistulae, & citharae, sambuca, & psalterii, & symphoniarum, & omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguae, adoraverunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex.

8 Statimque in ipso tempore accedentes viri Chaldaei accusaverunt Judaeos:

9 Dixeruntque Nabuchodonosor regi: Rex, in aeternum vive:

10 Tu rex possidisti decretum, ut omnis homo, qui audierit sonitum tubae, fistulae, & citharae, sambuca, & psalterii, & symphoniarum, & universi generis musicorum, prosternerat se, & adoret statuam auream.

11 Si quis autem non proiciens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

12 Sunt ergo viri Judaei, quos constituit super opera regionis Babylonis, Sidrach, Misach, & Abdenago: viri isti contempserunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, & statuam auream, quam crexisti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonosor in furore, & in ira praecipit, ut adducerentur Sidrach, Misach, & Abdenago: qui confestim adducti sunt in conspectu regis.

14 Pronunciansque Nabuchodonosor rex ait eis: Verè ne, Sidrach, Misach, & Abdenago, deos meos non colitis, & statuam auream, quam constitui, non adoratis?

15 Nunc ergo si estis parati, quacumque hora audieritis sonitum tubae, fistulae, citharae, sambuca, & psalterii, & symphoniarum omnisque generis musicorum, prosternite vos, & adorate statuam, quam feci: quod si non adoraveritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis: & quis est Deus, qui eripiet vos de manu mea?

16 Respondentes Sidrach, Misach, & Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonosor: Non oportet nos de hac re respondere tibi.

17 Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o rex, liberare.

18 Quod si noluerit, notum sit tibi, rex, quia deos tuos non colimus, & statuam auream, quam crexisti, non adoramus.

19 Tunc Nabuchodonosor repletus est furore: & aspectus faciei illius immutatus est super Sidrach, Misach, & Abdenago, & pra-

cepit, ut succenderetur fornax septuplum, quam succendi consueverat.

20 Et viris fortissimis de exercitu suo iussit, ut ligatis pedibus Sidrach, Misach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis.

21 Et confestim viri illi vincti, cum bracciis suis, & tiaris, & calceamentis, & vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis.

22 Nam iussio regis urgebat: fornax autem succensa erat nimis. Porro viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis.

23 Viri autem hi tres, id est Sidrach, Misach, & Abdenago, ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati.

Quae sequuntur, in Hebraeis voluminibus non reperi.

24 Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedictentes Domino.

25 Stans autem Azarias oravit sic, aperiensque os suum in medio ignis, ait:

26 Benedictus es, Domine Deus patrum nostrorum, & laudabile, & gloriosum nomen tuum in saecula:

27 Quia justus es in omnibus, quae fecisti nobis, & universa opera tua vera, & via tua recta, & omnia judicia tua vera.

28 Iudicia enim vera fecisti, juxta omnia, quae induxisti super nos, & super civitatem sanctam patrum nostrorum Jerusalem: quia in veritate, & in iudicio induxisti omnia haec propter peccata nostra.

29 Peccavimus enim, & inique egimus recedentes à te: & deliquimus in omnibus.

30 Et praecepta tua non audivimus, nec observavimus, nec fecimus, sicut praeceperas nobis, ut bene nobis esset.

31 Omnia ergo, quae induxisti super nos, & universa, quae fecisti nobis, in vero iudicio fecisti:

32 Et tradidisti nos in manibus inimicorum nostrorum iniquorum, & pessimorum, praevaricatorumque: & regi iniusto, & pessimo ultra omnem terram.

33 Et nunc non possumus aperire os: confusio, & opprobrium facti sumus servis tuis, & his, qui colunt te.

34 Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum, propter nomen tuum, & ne dissipet testamentum tuum:

35 Neque auferas misericordiam tuam à nobis, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Isaac sanctum tuum:

36 Quibus locutus es pollicens, quod multiplicares semen eorum sicut stellas caeli, & sicut arenam, quæ est in littore maris:

37 Quia, Domine, imminuti sumus plus quam omnes gentes, sumisque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra.

38 Et non est in tempore hoc princeps, & dux, & propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te:

39 Ut possimus invenire misericordiam tuam:

tuam: sed in animo contrito, & spiritu humili-
tatis suscipiamur.

40 Sicut in holocausto arietum, & tauro-
rum, & sicut in millibus agnorum pinguium
sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo
hodie, ut placeat tibi: quoniam non est con-
fusio confidentibus in te.

41 Et nunc sequimur te in toto corde, & ti-
memus te, & quaerimus faciem tuam.

42 Ne confundas nos: sed fac nobiscum
juxta mansuetudinem tuam, & secundum
multitudinem misericordiae tuae.

43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da
gloriam nomini tuo, Domine:

44 Et confundantur omnes, qui ostendunt
servis tuis mala, confundantur in omni po-
tentia tua, & robur eorum conteratur:

45 Et sciant, quia tu es Dominus Deus so-
lus, & gloriosus super orbem terrarum.

46 Et non cessabant, qui miserant eos mi-
nistri regis succendere fornacem, naphtha,
& suppa, & pice, & malleolis,

47 Et effundebatur flamma super fornacem
cubicis quadraginta novem:

48 Et erupit, & incendit, quos reperit juxta
fornacem de Chaldaeis.

49 Angelus autem Domini descendit cum
Azaria, & focis ejus in fornacem: & excussit
flammam ignis de fornace.

50 Et fecit medium fornacis, quasi ventum
roris flantem, & non tetigit eos omnino
ignis, neque contristavit, nec quidquam
molestiae intulit.

51 Tunc hi tres, quasi ex uno ore lauda-
bant, & glorificabant, & benedicebant
Deum in fornace, dicentes:

52 Benedictus es, Domine Deus patrum
nostrorum: & laudabilis, & gloriosus, & su-
perexaltatus in saecula: & benedictum nomen
gloriae tuae sanctum: & laudabile, & super-
exaltatum in omnibus saeculis.

53 Benedictus es in templo sancto gloriae
 tuae: & superlaudabilis, & supergloriosus in
 saecula.

54 Benedictus es in throno regni tui: &
superlaudabilis, & superexaltatus in sae-
cula.

55 Benedictus es, qui intueris abyssos, &
sedes super cherubim: & laudabilis, & super-
exaltatus in saecula.

56 Benedictus es in firmamento caeli: &
laudabilis, & gloriosus in saecula.

57 Benedicite omnia opera Domini Do-
mino: laudate, & superexaltate eum in sae-
cula.

58 Benedicite Angeli Domini Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

59 Benedicite caeli Domini: laudate, & su-
perexaltate eum in saecula.

60 Benedicite aquae omnes, quae super cae-
los sunt, Domino: laudate, & superexaltate
 eum in saecula.

61 Benedicite omnes virtutes Domini
 Domino: laudate, & superexaltate eum in
 saecula.

62 Benedicite sol, & luna Domino: lauda-
 te, & superexaltate eum in saecula.

63 Benedicite stella caeli Domino: lauda-

te, & superexaltate eum in saecula.

64 Benedicite omnis imber, & ros Domi-
 no: laudate, & superexaltate eum in saecula.

65 Benedicite omnes spiritus Dei Domi-
 no: laudate, & superexaltate eum in sae-
 cula.

66 Benedicite ignis, & æstus Domino: lau-
 date, & superexaltate eum in saecula.

67 Benedicite frigus, & æstus Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

68 Benedicite rores, & pruina Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

69 Benedicite gelu, & frigus Domino: lau-
 date, & superexaltate eum in saecula.

70 Benedicite glacies, & nives Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

71 Benedicite noctes, & dies Domino: lau-
 date, & superexaltate eum in saecula.

72 Benedicite lux, & tenebra Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

73 Benedicite fulgura, & nubes Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

74 Benedicat terra Dominum: laudet, &
 superexalter eum in saecula.

75 Benedicite montes, & colles Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

76 Benedicite universa germinantia in
 terra Domino: laudate, & superexaltate eum
 in saecula.

77 Benedicite fontes Domino: laudate, &
 superexaltate eum in saecula.

78 Benedicite maria, & flumina Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

79 Benedicite cete, & omnia, quae moventur
 in aquis, Domino: laudate, & superexaltate
 eum in saecula.

80 Benedicite omnes volucres caeli Do-
 mino: laudate, & superexaltate eum in sae-
 cula.

81 Benedicite omnes bestiae, & pecora
 Domino: laudate, & superexaltate eum in
 saecula.

82 Benedicite filii hominum Domino:
 laudate, & superexaltate eum in saecula.

83 Benedicat Israel Dominum: laudet, &
 superexalter eum in saecula.

84 Benedicite sacerdotes Domini Domi-
 no: laudate, & superexaltate eum in saecula.

85 Benedicite servi Domini Domino: lau-
 date, & superexaltate eum in saecula.

86 Benedicite spiritus, & animae justorum
 Domino: laudate, & superexaltate eum in
 saecula.

87 Benedicite sancti, & humiles corde
 Domino: laudate, & superexaltate eum in
 saecula.

88 Benedicite Anania, Azaria, Misach
 Domino: laudate, & superexaltate eum in
 saecula.

Quia eruit nos de inferno, & salvos fe-
 cit de manu mortis, & liberavit nos de me-
 dio ardentis flammæ, & de medio ignis
 eruit nos.

89 Confitemini Domino, quoniam bonus;
 quoniam in saeculum misericordia ejus.

90 Benedicite omnes religiosi Domino
 Deo deorum: laudate, & confitemini ei, quia
 in omnia saecula misericordia ejus.

Hucusque in Hebræo non habetur, & quæ posuimus, de Theodotionis editione translata sunt.

G

91 Tunc Nabuchodonosor rex obstupuit & surrexit prope, & ait optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes regi: dixerunt: Verè rex.

92 Respondit, & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.

93 Tunc accessit Nabuchodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Misach, & Abdenago, servi Dei excelsi, egredimini, & venite. Statimque egressi sunt Sidrach, Misach, & Abdenago de medio ignis.

94 Et congregati satrapæ, & magistratus, & iudices, & potentes regis, contemplantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non esset adustus, & sarabala eorum non fuissent immutata, & odor ignis non transisset per eos.

* ardor.

95 Et erumpens Nabuchodonosor, ait: Benedictus Deus eorum, Sidrach videlicet, Misach, & Abdenago, qui misit angelum suum: & eruit servos suos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora sua, ne servirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo suo.

96 A me ergo positum est hoc decretum, ut omnis populus tribus, & lingua, quacumque locuta fuerit blasphemiam contra Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, dispercat, & domus ejus vastetur: neque enim est alius Deus, qui possit ita salvare.

97 Tunc rex promovit Sidrach, Misach, & Abdenago, in provincia Babylonis.

98 Nabuchodonosor rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in universa terra, pax vobis multiplicetur.

99 Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelsus. Placuit ergo mihi prædicare

100 Signa ejus, quia magna sunt; & mirabilia ejus, quia fortia: & regnum ejus regnum sempiternum, & potestas ejus in generationem, & generationem.

CAPUT IV.

Somnium regis Nabuchodonosor de excelsa arbore præcisâ solus Daniel interpretatur, quod ipse regno pulsus ad septem annos cum bestiis agebat: hortatur igitur, ut elemosynis sua redimat peccata: sed completur nihilominus somnium propter illius superbiam, donec Deum cæli cognoverit: & tunc in suum regnum restituitur.

A

1 EGO Nabuchodonosor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo:

2 Somnium vidi, quod perterruit me: & cogitationes meæ in strato meo, & visiones capitis mei conturbaverunt me.

3 Et per me propositum est decretum, ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis, & ut solutionem somnii indicarent mihi.

4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldaei, & aruspices, & somnium narraui in conspectu eorum: & solutionem ejus non indicaverunt mihi:

5 Donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel, cui nomen Baltasar secundum nomen Dei mei, qui habet spiritum deorum sanctorum in semetipso: & somnium coram ipso locutus sum.

6 Baltasar princeps ariolorum, quoniam ego scio, quod spiritum sanctorum deorum habeas in te, & omne sacramentum non est impossibile tibi: visiones somniorum meorum, quas vidi, & solutionem earum narra.

7 Visio capitis mei in cubili meo: Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia.

8 Magna arbor, & fortis: & proceritas ejus contingens cælum: aspectus illius erat visque ad terminos universæ terræ.

9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius: & esca universorum in ea: subter eam habitabant animalia, & bestia, & in ramis ejus convertabantur volucres cæli: & ex ea vescabatur omnis caro.

10 Videbam in visione capitis mei superstratum meum, & ecce vigil, & sanctus de cælo descendit.

11 Clamavit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & dispergite fructus ejus: fugiant bestia, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis ejus.

12 Verumtamen germen radicem ejus in terra finite, & alligetur vinculo ferreo, & æreo, in herbis, quæ foris sunt, & rore cæli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.

13 Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei: & septem tempora mutentur super eum.

14 In sententia vigilum decretum est, & sermo sanctorum, & petitio: donec cognoscant viventes, quoniam dominatur Excelsus in regno hominum, & cuiuscumque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem constituet super eum.

15 Hoc somnium vidi ego Nabuchodonosor rex: ergo Baltasar interpretationem narra festinus: quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi: tu autem potes, quia spiritus deorum sanctorum in te est.

16 Tunc Daniel, cujus nomen Baltasar, cepit intra semetipsum tacitus cogitare quasi una hora: & cogitationes ejus conturbabant eum. Respondens autem rex ait: Baltasar, somnium, & interpretatio ejus non conturbant te. Respondit Baltasar, & dixit: Domine mi, somnium his, qui te oderunt, & interpretatio ejus hostibus tuis fit.

17 Arborem quam vidi sublimem, atque robustam, cuius altitudo pertingit ad cælum, & aspectus illius in omnem terram:

18 Et rami ejus pulcherrimi, & fructus ejus nimius, & esca omnium in ea, subter eam habitantes bestiaæ agri, & in ramis ejus commorantes aves cæli:

19 Tu es rex, qui magnificatus es, & invalluisti: & magnitudo tua crevit, & pervenit usque ad cælum, & potestas tua in terminos universæ terræ.

20 Quod autem vidit rex vigilem, & sanctum descendere de cælo, & dicere: Succidite arborem, & dissipate illam, attamen germen radicem ejus in terra dimitte, & vinciat feris, & ære in herbis foris, & rore cæli conspergatur, & cum feris sit pabulum ejus, donec septem tempora mutentur super eum:

21 Hæc est interpretatio sententiæ Altissimi, quæ pervenit super dominum meum regem:

22 Efficient te ab hominibus, & cum bestiis, ferisque erit habitatio tua, & sœnum ut bos comedes, & rore cæli infunderis: septem quoque tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus super regnum hominum, & cuiuscumque voluerit, det illud.

23 Quod autem præcepit, ut relinqueretur germen radicem ejus, id est, arboris: regnum tuum tibi manebit, postquam cognoveris potestatem esse cælestem.

24 Quamobrem, rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordis pauperum forsitan ignoscat delictis tuis.

25 Omnia hæc venerunt super Nabuchodonosor regem.

26 Post finem mensium duodecim, in aula Babylonis deambulabat.

27 Responditque rex, & ait: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?

28 Cùmque sermo adhuc esset in ore regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodonosor rex: Regnum tuum transibit à te,

29 Et ab hominibus efficiet te, & cum bestiis, & feris erit habitatio tua: sœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te, donec scias, quod dominetur Excelsus in regno hominum, & cuiuscumque voluerit, det illud.

30 Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abjectus est, & sœnum, ut bos comedit, & rore cæli corpus ejus insectum est: donec capilli ejus in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues ejus quasi avium.

31 Igitur post finem dierum, ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum elevavi, & sensus meus redditus est mihi: & Altissimo benedixi, & viventem in sempiternum laudavi, & glorificavi: quia potestas ejus potestas sempiterna, & regnum ejus in generationem, & generationem.

32 Et omnes habitatores terræ apud eum in nihilum reputati sunt, juxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus cæli, quam in habitatoribus terræ: & non est, qui resistat

manui ejus, & dicat ei: Quare fecisti? 33 In ipso tempore sentus meus reversus est ad me, & ad honorem regni mei, decorumque perveni: & figura mea reversa est ad me: & optimates mei, & magistratus mei requisierunt me, & in regno meo restitutus sum: & magnificentia amplior addita est mihi.

34 Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo, & magnifico, & glorifico regem cæli: quia omnia opera ejus vera, & via ejus judicia, & gradientes in superbia potest humiliare.

CAPUT V.

Postquam Baltasar in convivio bibit cum suis, ex vasti templi Domini, laudando idola sua, vidit digitos in pariete scribentes: quam scripturam solus Daniel legere potuit, & interpretari, nempe quod, quia secutus ipsum Nabuchodonosor elevarat cor suum contra Deum laudans idola, similiter auferetur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte interempto, successit Darius Medus.

1 Baltasar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille: & unusquisque secundum suam bibebat atatem.

2 Præcepit ergo jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit in Jerusalem, ut biberent in eis rex, & optimates ejus, uxoresque ejus, & concubinae.

3 Tunc allata sunt vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat de templo, quod fuerat in Jerusalem: & biberunt in eis rex, & optimates ejus, uxores, & concubinae illius.

4 Bibebant vinum, & laudabant deos suos aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneosque, & lapideos.

5 In eadem hora apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae: & rex aspicebat articulos manus scribentis.

6 Tunc facies regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum: & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.

7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut introducerent magos, Chaldaeos, & aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babylonis: Quicumque legerit scripturam hanc, & interpretationem ejus manifestam mihi fecerit, purpura vestietur, & torque auream habebit in collo, & tertius in regno meo erit.

8 Tunc ingressi omnes sapientes regis, non potuerunt nec scripturam legere, nec interpretationem indicare regi.

9 Unde rex Baltasar lætis conturbatus est, & vultus illius immutatus est: sed & optimates ejus turbabantur.

10 Regina autem, pro re, quæ acciderat regi, & optimatibus ejus, domum convivii ingressa est: & proloquens ait: Rex in aeternum vive: non te conturbent cogitationes tuæ,

neque facies tua immutetur.

11 Est vir in regno tuo, qui spiritum deorum sanctorum habet in se: & in diebus patris tui scientia, & sapientia inventa sunt in eo: nam & rex Nabuchodonosor pater tuus, principem inagorum, incantatorum, Chaldaeorum, & aruspicum constituit eum, pater, inquam, tuus, o rex:

12 Quia spiritus amplior, & prudentia, intelligentiaque, & interpretatio somniorum, & ostensio secretorum, ac solutio ligatorum, inventa sunt in eo, hoc est in Daniele: cui rex posuit nomen Baltasar, nunc itaque Daniel vocetur, & interpretationem narrabit.

13 Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem praefatus rex ait: Tu es Daniel de filiis captivitatis Judae, quem adduxit pater meus rex de Judaea?

14 Audivi de te, quoniam spiritum deorum habes: & scientia, intelligentiaque, ac sapientia ampliores inventa sunt in te.

15 Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi, ut scripturam hanc legerent, & interpretationem ejus indicarent mihi: & nequiverunt sensum hujus sermonis edicere.

16 Porro ego audivi de te, quoddam obscura interpretari, & ligata dissolvere: si ergo vales scripturam legere, & interpretationem ejus indicare mihi, purpura vestieris, & torquem auream circa collum tuum habebis, & tertius in regno meo princeps eris.

17 Ad quae respondens, Daniel, ait coram rege: Munera tua sint tibi, & dona domus tuae alteri: da scripturam autem legam tibi, rex, & interpretationem ejus ostendam tibi.

18 O rex, Deus Altissimus regnum, & magnificentiam, gloriam, & honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo.

19 Et propter magnificentiam, quam dederat ei, universi populi, tribus, & linguae, tremebant, & metuebant eum: quos volebat, interficiebat: & quos volebat, percutiebat: & quos volebat, exaltabat: & quos volebat, humiliabat.

20 Quando autem elevatum est cor ejus, & spiritus illius obfirmatus est ad superbiam, depositus est de solio regni sui, & gloria ejus ablata est:

21 * Et a filiis hominum ejectus est, sed & cor ejus cum bestiis positum est, & cum onagris erat habitatio ejus: foenum quoque ut bos comedeat, rore caeli corpus ejus infectum est, donec cognosceret, quoddam potentiam haberet Altissimus in regno hominum: & quemcumque voluerit, suscitabit super illum.

22 Tu quoque filius ejus Baltasar, non humiliasti cor tuum, cum scires haec omnia:

23 Sed adversum Dominatorem caeli elevatus es: & vasa domus ejus allata sunt coram te: & tu, & optimates tui, & uxores tuae, & concubinae tuae, vinum bibistis in eis: deos quoque argenteos, & aureos, & aereos, ferreos, ligneosque, & lapideos, qui non vident, neque audiunt, neque sentiunt, laudasti: porro Deum, qui habet statum tuum

in manu sua, & omnes vias tuas, non glorificasti.

24 Idcirco ab eo missus est articulus manus, quae scripsit hoc, quod exaratum est.

25 Haec est autem scriptura, quae digesta est: MANE, THECEL, PHARES.

26 Et haec est interpretatio sermonis. MANE: numeravit Deus regnum tuum, & complevit illum.

27 THECEL: appensus es in statera, & inventus es minus habens.

28 PHARES: divisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis.

29 Tunc jubente rege induitus est Daniel purpura, & circumdata est torques aurea collo ejus: & praedicatum est de eo, quod haberet potestatem tertius in regno suo.

30 Eadem nocte interfectus est Baltasar rex Chaldaeus.

31 Et Darius Medus successit in regnum annos natus sexaginta duos.

CAPUT VI.

Daniel supra satrapas regni constituitur, & accusatur, quod regis edictum non servasset, quia Deum caeli orabat, missus est in lacum leonum sequentique die illesus eductus, immisit, ac subito dilaniatis ejus accusatoribus: quare motus rex, in suis provinciis Deum ejus timendum praecipit.

1 **P**lacuit Dario, & constituit super regnum satrapas centum viginti, ut essent in toto regno suo.

2 Et super eos principes tres, ex quibus Daniel unus erat: ut satrapae illis redderent rationem, & rex non sustineret molestiam.

3 Igitur Daniel superabat omnes principes, & satrapas: quia spiritus Dei amplior erat in illo.

4 Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum: unde principes, & satrapae quae rebant occasionem, ut invenirent Daniell ex latere regis: nullamque causam, & suspicionem reperire potuerunt, eo quod fidelis esset, & omnis culpa, & suspicio non inveniretur in eo.

5 Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui.

6 Tunc principes, & satrapae surripuerunt regi, & sic locuti sunt ei: Dari rex, in aeternum vive:

7 Consilium inierunt omnes principes regni tui, magistratus, & satrapae, senatores, & iudices, ut decretum imperatorum excut, & edictum: Ut omnis, qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo, & homine, usque ad triginta dies, nisi a te, rex, mittatur in lacum leonum.

8 Nunc itaque, rex, confirma sententiam, & scribe decretum: ut non immutetur, quod statutum est a Medis, & Persis, nec praevariari cuiquam liceat.

9 Porro rex Darius proposuit edictum, & statuit.

10 Quod cum Daniel comperisset, id est, constitutam legem, ingressus est domum suam: & fenestris apertis in coenaculo suo

contra

contra Jerusalem tribus temporibus in die fiebat genua sua, & adorabat, confitebaturque coram Deo suo, sicut & ante facere consueverat.

11 Viri ergo illi curiosius inquirentes, invenerunt Danielem orantem, & obsecrantem Deum suum.

12 Et accedentes locuti sunt regi super edicto: Rex, numquid non constituisti, ut omnis homo, qui rogaret quemquam de is, & hominibus, usque ad dies triginta, nisi te, rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens rex, ait: Verus est sermo juxta decretum Medorum, atque Persarum, quod praevaticari non licet.

13 Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Juda non curavit de lege tua, & de edicto, quod constituiti, sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua.

14 Quod verbum cum audisset rex, satis contristatus est: & pro Daniele posuit cor, ut liberaret eum, & usque ad occasum solis laborabat, ut erueret illum.

15 Viri autem illi intelligentes regem, dixerunt ei: Scito, rex, quia lex Medorum, atque Persarum est, ut omne decretum, quod constituit rex, non liceat immutari.

16 Tunc rex praecipit: & adduxerunt Danielem, & miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te.

17 Allatusque est lapis unus, & positus est super os lacus: quem obstrinxit rex annulo suo, & annulo optimatum suorum, ne quid fieret contra Danielem.

18 Et abiit rex in domum suam, & dormivit incarnatus, cibusque non sunt allati coram

eo, insuper & somnus recessit ab eo.

19 Tunc rex primo diluculo confurgens, festinus ad lacum leonum perrexit:

20 Appropinquantque lacui, Danielem voce lacrymabili inclamavit, & ait: Daniel serve Dei viventis, Deus tuus, cui tu servis semper, putasne, valuit te liberare a leonibus?

21 Et Daniel regi respondens ait: Rex in aeternum vive:

22 * Deus meus misit angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi: quia coram eo justitia inventa est in me: sed & coram te, rex, delictum non feci.

23 Tunc vehementer rex gavisus est super eo, & Danielem praecipit educi de lacu: eductusque est Daniel de lacu, & nulla lesio inventa est in eo, quia credidit Deo suo.

24 Jubente autem rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem: & in lacum leonum missi sunt, ipsi, & filii, & uxores eorum: & non pervenerunt usque ad pavementum lacus, donec arripent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt.

25 Tunc Darius rex scripsit universis populis, tribus, & linguis, habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur in universo imperio, & regno meo, tremiscant, & paveant Deum Danielis. Ipse est enim Deus vivens, & aeternus in saecula: & regnum ejus non dissipabitur, & potestas ejus usque in aeternum.

27 Ipse liberator, atque salvator, faciens signa, & mirabilia in caelo, & in terra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

28 * Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii, regnumque Cyri Persae.

CAPUT VII.

Viso Danielis de quatuor bestiis quatuor regna designantibus: de antiquo dierum, & throno ejus, ac ministris, quo judicante perierunt bestiae: ad hunc accedens filius hominis accipit potestatem aeternam, & incorruptibile regnum: declarantur regna per bestias designata, & maxime, quae per quartam bestiam, & ejus cornua designentur, quae regnabit usque ad tempora, & dimidium temporis.

1 **A**nno primo Baltasar regis Babylonis, Daniel somnium vidit: viso autem capitis ejus in cubili suo: & somnium scribens, brevi sermone comprehendit: summumque perstringens, ait:

2 Videbam in visione mea nocte, & ecce quatuor venti caeli pugnabant in mari magno.

3 Et quatuor bestiae grandes ascendebant, de mari diversae inter se.

4 Prima quasi leona, & alas habebat

quatuor

F
* Sup. i. c. 22.

F

* 1. Mac. 2. 66.

G

* Sup. i. d. 21.

A

aquilæ: aspiciēbam, donec evulsa sunt alæ ejus, & sublata est de terra, & super pedes, quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei.

5 Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit: & tres ordines erant in ore ejus, & in dentibus ejus, & sic dicebant ei: Surge: comede carnes plurimas.

6 Post hæc aspiciēbam, & ecce alia quasi pardus, & alas habebat quasi avis, quatuor super se, & quatuor capita erant in bestia, & potestas data est ei.

7 Post hæc aspiciēbam in visione noctis, & ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis, & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens, atque comminuens, & reliqua pedibus suis conculcans: dissimilis autem erat cæteris bestiis, quas videram ante eam, & habebat cornua decem.

8 Considerabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum: & tria de cornibus primis evulsa sunt à facie ejus: & ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, & os loquens ingentia.

9 Aspiciēbam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum ejus candidum quasi nix, & capilli capitis ejus quasi lana munda: thronus ejus flammæ ignis: rotæ ejus ignis accensus.

10 Fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus, millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei: iudicium sedit, & libri aperti sunt.

11 Aspiciēbam propter vocem sermonum grandium, quos cornu illud loquebatur: & vidi, quoniam interfecta esset bestia, & perisset corpus ejus, & traditum esset ad comburendum igni:

12 Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, & tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus, & tempus.

13 Aspiciēbam ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli, quasi filius hominis veniebat, & usque ad antiquum dierum pervenit: & in conspectu ejus obtulerunt eum.

14 Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient: potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur: & regnum ejus, quod non corrumpetur.

15 Horruit spiritus meus, ego Daniel terribitus sum in his, & visiones capitis mei conturbaverunt me.

16 Accessi ad unum de assistentibus, & veritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum, & docuit me:

17 Hæc quatuor bestiæ magnæ, quatuor sunt regna, quæ confluent de terra.

18 Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi: & obtinebunt regnum usque in sæculum, & sæculum sæculorum.

19 Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta, quæ erat dissimilis valde ab omnibus, & terribilis nimis: dentes, & ungues ejus ferrei: comedebat, & comminuebat, & reliqua pedibus suis conculcabat:

20 Et de cornibus decem, quæ habebat in

capite: & de alio, quod ortum fuerat, ante quod ceciderant tria cornua: & de cornu illo, quod habebat oculos, & os loquens grandia, & majus erat cæteris.

21 Aspiciēbam, & ecce cornu illud faciebat bellum adversus Sanctos, & prævalebat eis,

22 Donec venit antiquus dierum, & iudicium dedit Sanctis Excellis, & tempus advenit, & regnum obtinuerunt Sancti:

23 Et sic ait: Bestia quarta, regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, & devorabit universam terram, & conculcabit, & comminuet eam.

24 Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt: & alius confluet post eos, & ipse potentior erit prioribus, & tres reges humiliabit.

25 Et sermones contra Excelsum loquentur, & sanctos Altissimi conteret: & putabis quod possit mutare tempora, & leges, & tradentur in manu ejus usque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.

26 Et iudicium scidebit, ut auferatur potentia, & conteratur, & disperat usque in finem.

27 Regnum autem, & potestas, & magnitudo regni, quæ est subter omne cælum, datur populo sanctorum Altissimi: cujus regnum, regnum sempiternum est, & omnes reges servient ei, & obedient.

28 Hucusque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar, & facies mea mutata est in me: verbum autem in corde meo conservavi.

CAPUT VIII.

Visio de arietem duorum cornuum, & hircu unius, ac postmodum quatuor cornuum, qui devicit arietem: quorum ille regem Medorum, ac Persarum designat, hic autem regem Græcorum: additur prophetia de rege impudente, ipsiusque tyrannide, dolo, & superbia, qui sine manu conteratur.

1 Anno tertio regni Baltasar regis, visio apparuit mihi. Ego Daniel, post id, quod videram in principio,

2 Vidi in visione mea, cum essem in Susis castro, quod est in Ælam regione: vidi autem in visione esse me super portam Ulai.

3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce aries unus stabat ante paludem, habens cornua excelsa, & unum excelcius altero, atque succrescens. Postea,

4 Vidi arietem cornibus ventiliantem contra Occidentem, & contra Aquilonem, & contra Meridiem, & omnes bestiæ non poterant resistere ei, neque liberari de manu ejus: fecitque secundum voluntatem suam, & magnificatus est.

5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus caprarum veniebat ab Occidente super faciem totius terre, & non tangebatur terram: porro hircus habebat cornu insignem inter oculos suos.

6 Et venit usque ad arietem illum cornutum, quem videram stantem ante portam, & incurrit ad eum in imperu fortitudinis suæ.

7 Cumque appropinquaret prope arietem, efferratus est in eum, & percussit arietem: & comminuit duo cornua ejus, & non poterat aries resistere ei: cumque eum misisset in terram, conculcavit, & nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus est nimis: cumque crevisset, fractum est cornu magnum, & orta sunt quatuor cornua subter illud per quatuor ventos cæli.

9 De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum: & factum est grande contra Meridiem, & contra Orientem, & contra fortitudinem.

10 Et magnificatum est usque ad fortitudinem cæli: & dejecit de fortitudine, & destitit, & conculcavit eas.

11 Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est: & ab eo tulit iuge sacrificium, & dejecit locum sanctificationis ejus.

12 Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata: & prosternebat veritas in terra, & faciet, & prosperabitur.

13 Et audivi unum de Sanctis loquentem: & dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequò visio, & iuge sacrificium, & peccatum desolationis, quæ facta est: & sanctuarium, & fortitudo conculcabitur?

14 Et dixit ei: Usque ad vesperam, & mane, dies duo millia trecenti: & mundabitur sanctuarium.

15 Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, & quærerem intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri.

16 Et audivi vocem viri inter Ulai: & clamavit, & ait: Gabriel fac intelligere istam visionem.

17 Et venit, & stetit juxta, ubi ego stabam: cumque venisset, pavens corrui in faciem meam, & ait ad me: Intellige, fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio.

18 Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram, & terigit me, & statuit me in gradu meo:

19 Dixitque mihi: Ego ostendam tibi, quæ futura sunt in novissimo maledictionis: quoniam habet tempus finem suum.

20 Aries, quem vidi habere cornua, rex Medorum est, atque Persarum.

21 Porro hircus caprarum, rex Græcorum est, & cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipse est rex primus.

22 Quod autem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges de gente ejus confluent, sed non in fortitudine ejus.

23 Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, confluet rex impudens facie, & intelligens propositiones.

24 Et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis: & supra quam credi potest, universa vastabit, & prosperabitur, & faciet. Et interficiet robustos, & populum Sanctorum.

25 Secundum voluntatem suam, & dirigetur dolus in manu ejus: & cor suum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet

plurimos: & contra principem principum confluet, & sine manu conteretur.

26 Et visio vesperæ, & mane, quæ dicta est, vera est: tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit.

27 Et ego Daniel langui, & ægrotavi per dies: cumque surrexisset, faciebam opera regis, & stupebam ad visionem, & non erat, qui interpretaretur.

CAPUT IX.

Post orationem Danielis, qua confitetur, 70 annos propter sua, & patrum peccata venisse in magnam afflictionem, petens Dei misericordiam erga populum suum, sit ipsi revelatio de septuaginta hebdomadibus usque ad visionem Sancti sanctorum, & de Christi morte, populoque ejus perdendo, & abominatione desolationis in templo.

1 In anno primo Darii filii Ahasueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeorum:

2 Anno uno regni ejus ego Daniel intellexi in libris * numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni.

3 Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare, & deprecari in jejuniis, sacco, & cinere.

4 Et oravi Dominum Deum meum, & confessus sum, & dixi: * Obsecro, Domine Deus magne, & terribilis, custodiens pactum, & misericordiam diligentibus te, & cultodientibus mandata tua.

5 * Peccavimus, iniquitatem fecimus, impii egimus, & recessimus: & declinavimus à mandatis tuis, ac iudicis.

6 Non obediimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terre:

7 Tibi, Domine, iustitia: nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Juda, & habitatoribus Jerusalem, & omni Israël, his, qui prope sunt, & his, qui procul, in universis terris, ad quas eiecisti eos, propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8 Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris, & patribus nostris, qui peccaverunt.

9 Tibi autem Domino Deo nostro misericordia, & propitiatio, quia recessimus à te:

10 Et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularem in lege ejus, quam posuit nobis per servos suos prophetas.

11 Et omnis Israël prævaricati sunt legem tuam, & declinaverunt, ne audirent vocem tuam, & stillavit super nos maledictio, & desolatio, * quæ scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus ei.

12 Et statuit sermones suos, quos locutus est super nos, & super principes nostros, qui iudicaverunt nos, ut super induceret in nos magnum malum, quale nunquam fuit sub omni cælo, secundum quod factum est in Jerusalem.

13 Sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum

* Apoc. 5. c. 11.

* Sup. 1. g. 100. 4. E. Mich. 4. c. 1. Luc. 1. d. 32.

* Oritur enim ab Occidente.

G

7 Cumque appropinquaret prope arietem, efferratus est in eum, & percussit arietem: & comminuit duo cornua ejus, & non poterat aries resistere ei: cumque eum misisset in terram, conculcavit, & nemo quibat liberare arietem de manu ejus.

8 Hircus autem caprarum magnus factus est nimis: cumque crevisset, fractum est cornu magnum, & orta sunt quatuor cornua subter illud per quatuor ventos cæli.

9 De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum: & factum est grande contra Meridiem, & contra Orientem, & contra fortitudinem.

10 Et magnificatum est usque ad fortitudinem cæli: & dejecit de fortitudine, & destitit, & conculcavit eas.

11 Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est: & ab eo tulit iuge sacrificium, & dejecit locum sanctificationis ejus.

12 Robur autem datum est ei contra iuge sacrificium propter peccata: & prosternebat veritas in terra, & faciet, & prosperabitur.

13 Et audivi unum de Sanctis loquentem: & dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequò visio, & iuge sacrificium, & peccatum desolationis, quæ facta est: & sanctuarium, & fortitudo conculcabitur?

14 Et dixit ei: Usque ad vesperam, & mane, dies duo millia trecenti: & mundabitur sanctuarium.

15 Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem, & quærerem intelligentiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri.

16 Et audivi vocem viri inter Ulai: & clamavit, & ait: Gabriel fac intelligere istam visionem.

17 Et venit, & stetit juxta, ubi ego stabam: cumque venisset, pavens corrui in faciem meam, & ait ad me: Intellige, fili hominis, quoniam in tempore finis complebitur visio.

18 Cumque loqueretur ad me, collapsus sum pronus in terram, & terigit me, & statuit me in gradu meo:

19 Dixitque mihi: Ego ostendam tibi, quæ futura sunt in novissimo maledictionis: quoniam habet tempus finem suum.

20 Aries, quem vidi habere cornua, rex Medorum est, atque Persarum.

21 Porro hircus caprarum, rex Græcorum est, & cornu grande, quod erat inter oculos ejus, ipse est rex primus.

22 Quod autem fracto illo surrexerunt quatuor pro eo: quatuor reges de gente ejus confluent, sed non in fortitudine ejus.

23 Et post regnum eorum, cum creverint iniquitates, confluet rex impudens facie, & intelligens propositiones.

24 Et roborabitur fortitudo ejus, sed non in viribus suis: & supra quam credi potest, universa vastabit, & prosperabitur, & faciet. Et interficiet robustos, & populum Sanctorum.

25 Secundum voluntatem suam, & dirigetur dolus in manu ejus: & cor suum magnificabit, & in copia rerum omnium occidet

plurimos: & contra principem principum confluet, & sine manu conteretur.

26 Et visio vesperæ, & mane, quæ dicta est, vera est: tu ergo visionem signa, quia post multos dies erit.

27 Et ego Daniel langui, & ægrotavi per dies: cumque surrexisset, faciebam opera regis, & stupebam ad visionem, & non erat, qui interpretaretur.

CAPUT IX.

Post orationem Danielis, qua confitetur, 70 annos propter sua, & patrum peccata venisse in magnam afflictionem, petens Dei misericordiam erga populum suum, sit ipsi revelatio de septuaginta hebdomadibus usque ad visionem Sancti sanctorum, & de Christi morte, populoque ejus perdendo, & abominatione desolationis in templo.

1 In anno primo Darii filii Ahasueri de semine Medorum, qui imperavit super regnum Chaldaeorum:

2 Anno uno regni ejus ego Daniel intellexi in libris * numerum annorum, de quo factus est sermo Domini ad Jeremiam prophetam, ut complerentur desolationis Jerusalem septuaginta anni.

3 Et posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare, & deprecari in jejuniis, sacco, & cinere.

4 Et oravi Dominum Deum meum, & confessus sum, & dixi: * Obsecro, Domine Deus magne, & terribilis, custodiens pactum, & misericordiam diligentibus te, & cultodientibus mandata tua.

5 * Peccavimus, iniquitatem fecimus, impii egimus, & recessimus: & declinavimus à mandatis tuis, ac iudicis.

6 Non obediimus servis tuis prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris, omnique populo terre:

7 Tibi, Domine, iustitia: nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Juda, & habitatoribus Jerusalem, & omni Israël, his, qui prope sunt, & his, qui procul, in universis terris, ad quas eiecisti eos, propter iniquitates eorum, in quibus peccaverunt in te.

8 Domine, nobis confusio faciei, regibus nostris, principibus nostris, & patribus nostris, qui peccaverunt.

9 Tibi autem Domino Deo nostro misericordia, & propitiatio, quia recessimus à te:

10 Et non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularem in lege ejus, quam posuit nobis per servos suos prophetas.

11 Et omnis Israël prævaricati sunt legem tuam, & declinaverunt, ne audirent vocem tuam, & stillavit super nos maledictio, & desolatio, * quæ scripta est in libro Moysi servi Dei, quia peccavimus ei.

12 Et statuit sermones suos, quos locutus est super nos, & super principes nostros, qui iudicaverunt nos, ut super induceret in nos magnum malum, quale nunquam fuit sub omni cælo, secundum quod factum est in Jerusalem.

13 Sicut scriptum est in lege Moysi, omne malum

A

* Jer. 25. c. 11. 32. c. 11.

* 1. Ebr. 1. b. 5.

* Baruch 1. c. 17.

B

C Deut. 32. c. 14.

malum hoc venit super nos: & non rogavi-
mus faciem tuam, Domine Deus noster, ut
reverteremur ab iniquitatibus nostris, & cogi-
taremus veritatem tuam.

D

14 Et vigilavit Dominus super malitiam,
& adduxit eam super nos: justus Dominus
Deus noster in omnibus operibus suis, quae
fecit: non enim audivimus vocem ejus.

* Baruch
1. c. 11.
Ezod.
14. c. 22.

15 * Et nunc, Domine Deus noster, * qui
eduxisti populum tuum de Terra Aegypti in
manu forti, & fecisti tibi nomen secundum
diem hanc: peccavimus, iniquitatem feci-
mus,

16 Domine, in omnem justitiam tuam:
averatur obsecro ira tua, & furor tuus, a
civitate tua Jerusalem, & monte sancto tuo.
Propter peccata enim nostra, & iniquitates
patrum nostrorum, Jerusalem, & populus
tuus in opprobrium sunt omnibus per cir-
cuitum nostrum.

E

17 Nunc ergo exaudi, Deus noster, oratio-
nem servi tui, & preces ejus: & ostende fa-
ciem tuam super sanctuarium tuum, quod
desertum est propter temetipsum.

18 Inclina, Deus meus, aurem tuam, & au-
di: aperi oculos tuos, & vide desolationem
nostram, & civitatem, super quam invoca-
tum est nomen tuum: neque enim in iustifi-
cationibus nostris prosternimus preces ante
faciem tuam, sed in miserationibus tuis
multis.

19 Exaudi, Domine, placare, Domine: at-
tende, & fac: ne moreris propter temetip-
sum, Deus meus: quia nomen tuum invo-
catum est super civitatem: & super popu-
lum tuum.

F

20 Cumque adhuc loquerer, & orarem,
& confiterer peccata mea, & peccata po-
puli mei Israel, & prosternerem preces meas
in conspectu Dei mei, pro monte sancto
Dei mei.

21 Adhuc me loquentem in oratione, ecce
vir Gabriel, quem videram in visione a prin-
cipio, citò volans tetigit me in tempore sacri-
ficii vespertini.

22 Et docuit me, & locutus est mihi, dixit-
que: Daniel, nunc egressus sum, ut docerem
te, & intelligeres.

23 Ab exordio precum tuarum egressus
est sermo: ego autem veni, ut indicarem tibi,
quia vir desideriorum es: tu ergo anim ad ver-
te sermonem, & intellige visionem.

* Joann.
2. g. 15.

24 * Septuaginta hebdomades abbreviate
sunt super populum tuum, & super urbem
sanctam tuam, ut consummetur pravarica-
tio, & finem accipiat peccatum, & deleatur
iniquitas, & adducatur iustitia sempiterna, &
impleatur visio, & prophetia, & ungatur
Sanctus sanctorum.

G

25 Scito ergo, & animadverte: Ab exitu
sermonis, ut iterum adificetur Jerusalem, ut-
que ad Christum ducem, hebdomades septem,
& hebdomades sexaginta adierunt: & rursum
adificabitur platea, & muri in angus-
tissima temporum.

26 Et post hebdomades sexaginta duas
occidetur Christus: & non erit ejus popu-
lus, qui cum negaturus est. Et civitatem, &

sanctuarium dissipabit populus cum duce
venturo: & finis ejus vastitas, & post finem
belli statura desolatio.

27 Confirmabit autem pactum multis heb-
domada una: & in dimidio hebdomadis de-
ficiet hostia, & sacrificium: * & erit in tem-
plo abominatio desolationis: & usque ad
consummationem, & finem perseverabit de-
solatio.

CAPUT X.

*Ubi se afflixisset Daniel, videt virum
lineis vestitum, qui hic describitur, &
terruitur, ac tremens confortatur semel, &
iterum: de vestiente principe regni Persarum,
& de principe Græcorum, & de Mi-
chaele principe Judæorum, qui solus auxi-
liatur.*

1 Anno tertio Cyri regis Persarum, ver-
bum revelatum est Danieli cognom-
ento Baltasar, & verbum verum, & forti-
tudo magnae intellexitque sermonem: intelli-
gentia enim est opus in visione.

2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium
hebdomadarum diebus.

3 Panem desiderabilem non comedi, & ca-
ro, & vinum non introierunt in os meum, sed
neque unguento unctus sum: donec comple-
rentur trium hebdomadarum dies.

4 Die autem vigesima, & quarta mensis
primi eram juxta fluvium magnum, qui est
Tigris.

5 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
vir unus vestitus lineis, & renes ejus accincti
auro obrizo:

6 Et corpus ejus, quasi chrysolithus, & fac-
ies ejus velut species fulguris, & oculi ejus
ut lampas ardens: & brachia ejus, & quæ
deorsum sunt usque ad pedes, quasi species
æris candentis: & vox sermonum ejus, ut vox
multitudinis.

7 Vidi autem ego Daniel solus visionem:
porro viri, qui erant mecum, non viderunt:
sed terror nimius irruit super eos, & fugerunt
in absconditum.

8 Ego autem relictus solus vidi visionem
grandem hanc: & non remansit in me forti-
tudo, sed & species mea immutata est in me,
& emareui, nec habui quidquam virium.

9 Et audivi vocem sermonum ejus: & au-
diens jacebam confternatus super faciem
meam, & vultus meus harebat terra.

10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me
super genua mea, & super articulos manuum
mearum.

11 Et dixit ad me: Daniel vir desiderio-
rum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, &
sta in gradu tuo: nunc enim sum missus ad
te. Cumque dixisset mihi sermonem istum,
steri tremens.

12 Et ait ad me: Noli metuere, Daniel: quia
ex die primo, quo posuisti cor tuum ad in-
telligendum, ut te affligeres in conspectu Dei
tui exaudita sunt verba tua: & ego veni pro-
pter sermones tuos.

13 Princeps autem regni Persarum restitit
mihi viginti, & uno diebus: & ecce Michael
unus de principibus primis venit in adjuto-
rium

rium meam, & ego remansi ibi juxta regem
Persarum.

14 Veni autem, ut docerem te, quæ ventu-
ra sunt populo tuo in novissimis diebus,
quoniam adhuc visio in dies.

15 Cumque loqueretur mihi hujuscemodi
verbis, dejeci vultum meum ad terram, &
tacui.

16 Et ecce quasi similitudo filii hominis te-
tigit labia mea: & aperiens os meum locutus
sum, & dixi ad eum, qui stabat contra me: Do-
mine mi, in visione tua dissoluta sunt com-
pages meæ, & nihil in me remansit virium.

17 Et quomodo poterit servus Domini
mei loqui cum Domino meo? nihil enim in
me remansit virium, sed & halitus meus
intercluditur.

18 Rursum ergo tetigit me, quasi visio ho-
minis, & confortavit me,

19 Et dixit: Noli timere, vir desideriorum:
pax tibi: confortare, & esto robustus. Cum-
que loqueretur mecum, convallui: & dixi:
Loquere, Domine mi, quia confortasti me.

20 Et ait: Numquid scis, quare venerim ad
te? & nunc revertar, ut præliar adversum
principem Persarum: cum ego egrederer, ap-
paruit princeps Græcorum veniens.

21 Verumtamen annuntiabo tibi, quod
expressum est in scriptura veritatis: & nemo
est adjutor meus in omnibus his, nisi Mi-
chael princeps vester.

CAPUT XI.

*Yalacium de regibus Persarum, & rege
Græcorum: de bellis, ac insidiis inter reges
Austri, & Aquilonis, & de rege, qui Deum
deorum non reputabit, sed plurima adver-
sus ipsum loquetur, & quæ provinciæ ab
illo evadent, quibusve dominabitur.*

1 Ego autem ab anno primo Darii Me-
di stabam, ut confortaretur, & robo-
raretur.

2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce
adhuc tres reges stabunt in Perside, &
quartus dicabitur opibus nimis super om-
nes: & cum invaluerit divitiis suis, concita-
bit omnes adversum regnum Græciæ.

3 Surgat verò rex fortis, & dominabitur
potestate multa, & faciet, quod placuerit ei.

4 Et cum steterit, conteretur regnum ejus,
& dividetur in quatuor ventos cæli: sed non
in posteros ejus, neque secundum poten-
tiam illius, qua dominatus est: lacerabitur
enim regnum ejus etiam in externos,
exceptis his.

5 Et confortabitur rex Austri: & de prin-
cipibus ejus prævalēbit super eum, & do-
minabitur ditione: multa enim dominatio
ejus.

6 Et post finem annorum fræderabuntur:
filiaque regis Austri veniet ad regem Aquil-
onis facere amicitiam, & non obtinebit for-
titudinem brachii, nec stabit semen ejus: &
tradetur ipsa, & qui adduxerunt eam, ado-
lescentes ejus, & qui confortabant eam in
temporibus.

7 Et stabit de gemine radicem ejus plan-
tatio: & veniet cum exercitu, & ingredietur

provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis,
& obtinebit.

8 Insuper, & deos eorum, & sculptilia, vasa
quoque pretiosa argenti, & auri, captiva du-
cet in Aegyptum: ipse prævalēbit adversus
regem Aquilonis.

9 Et intrabit in regnum rex Austri, &
revertetur in terram suam.

10 Filii autem ejus provocabuntur, & con-
gregabunt multitudinem exercituum pluri-
morum: & veniet properans, & inundans: &
revertetur, & concitabitur, & congregietur
cum robore ejus.

11 Et provocatus rex Austri egredietur, &
pugnabit adversus regem Aquilonis, & præ-
parabit multitudinem nimiam, & dabitur
multitudo in manu ejus.

12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur
cor ejus, & deiciet multa millia, sed non
prævalebit.

13 Convertetur enim rex Aquilonis, &
præparabit multitudinem multo majorem
quam prius: & in fine temporum, annorum-
que, veniet properans cum exercitu magno,
& opibus nimis.

14 * Et in temporibus illis multi confur-
gent adversus regem Austri: filii quoque
prævaricatorum populi tui extollentur, ut
implant visionem, & corruent.

15 Et veniet rex Aquilonis, & comporta-
bit aggerem, & capiet urbes munitissimas:
& brachia Austri non sustinebunt, & con-
furgent electi ejus ad resistendum, & non
erit fortitudo.

16 Et faciet veniens super eum juxta pla-
citum suum, & non erit, qui stet contra fa-
ciem ejus: & stabit in terra inclyta, & consu-
metur in manu ejus.

17 Et ponet faciem suam, ut veniat ad ten-
endum universum regnum ejus, & recta
faciet cum eo: & filiam sęminarum dabit
ei, ut evertat illud: & non stabit, nec
illius erit.

18 Et convertet faciem suam ad insulas, &
capiet multas: & cessare faciet principem
opprobrii sui, & opprobrium ejus conver-
tetur in eum.

19 Et convertet faciem suam ad imperium
terræ suæ, & impinger, & corruet, & non
invenietur.

20 Et stabit in loco ejus vilissimus, & indi-
gnus decore regio: & in paucis diebus con-
teretur, non in furore, nec in prælio.

21 Et stabit in loco ejus despectus, & non
tribuetur ei honor regius: & veniet clam, &
obtenebit regnum in fraudulentia.

22 Et brachia pugnantis expugnabuntur
a facie ejus, & conterentur: insuper &
dux fræderis.

23 Et post amicitias, cum eo faciet do-
lum: & ascendet, & superabit in modico
populo.

24 Et abundantes, & uberes urbes ingre-
ditur: & faciet, quæ non fecerunt patres
ejus, & patres patrum ejus: rapinas, & præ-
dam, & divitias eorum dissipabit, & contra
firmissimas cogitationes inibit: & hoc usque
ad tempus.

* Ma. 19.
c. 16.

C

D

E

25 Et concitabitur fortitudo eius, & cor eius adversum regem Austri in exercitu magno: & rex Austri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non stabunt, quia inibunt adversus eum consilia.

26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercitumque eius opprimetur: & cadent interfecti plurimi.

27 Duorum quoque regum cor erit, ut malefiant, & ad mensam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28 Et revertetur in terram suam cum opibus multis: & cor eius adversum testamentum sanctum: & faciet, & revertetur in terram suam.

29 Statuto tempore revertetur, & veniet ad Austrum: & non erit priori simile novissimum.

30 Et veniet super eum Trieres, & Romani: & percutietur, & revertetur, & indignabitur contra testamentum sanctuarium, & faciet: reverteturque, & cogitabit adversum eos, qui dereliquerunt testamentum sanctuarium.

31 Et brachia ex eo stabunt, & polluent sanctuarium fortitudinis, & auferent iuge sacrificium: & dabunt abominationem in desolationem.

F

32 Et impii in testamentum simulabunt fraudulentem: populus autem sciens Deum suum, obtinebit, & faciet.

33 Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate, & in rapina dierum.

34 Cumque conuerint, subleuabuntur auxilio parvulo: & applicabuntur eis plurimi fraudulentem.

35 Et de eruditis ruent, ut consententur, & eligantur, & dealbentur usque ad tempus praefinitum: quia adhuc aliud tempus erit.

36 Et faciet iuxta voluntatem suam rex, & elevabitur, & magnificabitur adversus omnem deum: & adversus Deum deorum loquetur magna, & dirigitur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe est definitio.

37 Et Deum patrum suorum non reputabit: & erit in concupiscentiis feminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adversum universa confurget.

38 Deum autem Maosim in loco suo venerabitur: & Deum, quem ignoraverunt patres eius, coler auro, & argento, & lapide pretioso, rebusque pretiosis.

G

39 Et faciet, ut munit Maosim cum Deo alieno, quem non cognovit, & multiplicabit gloriam, & dabit eis potestatem in multis, & terram dividet gratuito.

40 Et in tempore praefinito praeliabitur adversus eum rex Austri, & quasi tempestas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, & in equitibus, & in classe magna, & ingredietur terras, & conteret, & pertransiet.

41 Et introibit in terram gloriosam, & multae corrudent: haec autem sole salvabuntur de manu eius, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon.

42 Et mittet manum suam in terras: & terra Aegypti non effugiet.

43 Et dominabitur thesaurorum auri, & argenti, & in omnibus pretiosis Aegypti: per Lybiam quoque, & Aethiopiam transibit.

44 Et fama turbabit eum ab Oriente, & ab Aquilone: & veniet in multitudine magna, ut conterat, & interficiat plurimos.

45 Et figet tabernaculum suum Apadno inter maria, super montem inclutum, & sanctum: & veniet usque ad summam eius, & nemo auxiliabitur ei.

CAPUT XII.

Post magnam afflictionem tandem salvabuntur reliquiae Iudeorum, & ex mortuis quidam resurgent ad vitam, & quidam ad opprobrium: docti vero, ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis stantibus, & vivo lineis vestito, qui temporis aperit determinationem: & de completionem huius prophetae post statutum tempus.

1 IN tempore autem illo confurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui: & veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse ceperunt, usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis, qui inventus fuerit scriptus in libro.

2 Et multi de his, qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt: * alii in vitam aeternam, & alii in opprobrium, ut videant semper.

3 Qui autem docti fuerint, * fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates.

4 Tu autem, Daniel, claude sermones, & signa librum, usque ad tempus statutum: plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia.

5 Et vidi ego Daniel, & ecce quasi duo alii stabant: unus hinc super ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis.

6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium?

7 Et audivi virum, qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, * cum elevasset dexteram, & sinistram suam in caelum, & iurasset per viventem in aeternum, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis.

Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa haec.

8 Et ego audivi, & non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post haec?

9 Et ait: Vade, Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones usque ad praefinitum tempus.

10 Eligentur, & dealbentur, & quasi ignis probabuntur multi: & impie agent impii, neque intelligent omnes impii, porro docti intelligent.

11 Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium, & posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta.

12 Beatus, qui expectat, & pervenit usque ad dies mille trecentos triginta quinque.

13 Tu autem vade ad praefinitum, & requiesces, & stabis in forte tua in finem dierum.

Hucusque

Hucusque Danielem in Hebraeo volumine legitimus. Quae sequuntur usque ad finem libri, de Theodotionis editione translata sunt.

CAPUT XIII.

Cassissimam Susannam impudici Judices, cum eius concubitu frui non possent, falso adulterii accusant: sed cum ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem proprio ore convictos senes iure talionis populus interimit.

1 ERAT vir habitans in Babylone, & nomen eius Joakim.

2 Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helciae, pulchram nimis, & timentem Deum.

3 Parentes enim illius, cum essent iusti, cruciderunt filiam suam secundum legem Moysi.

4 Erat autem Joakim dives valde, & erat ei pomarium vicinum domi suae: & ad ipsam confluabant Iudaei, eo quod esset honorabilior omnium.

5 Et constituti sunt de populo duo senes iudices in illo anno: de quibus locutus est Dominus: Quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum.

6 Isti frequentabant domum Joakim, & veniebant ad eos omnes, qui habebant iudicia.

7 Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna, & deambulabat in pomario viri sui.

8 Et videbant eam senes quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarserunt in concupiscentiam eius.

9 Et everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent caelum, neque recordarentur iudiciorum iustorum.

10 Erant ergo vulnerati ambo amore eius, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum.

11 Erubescabant enim indicare sibi concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea:

12 Et observabant quotidie sollicitius videre eam: Dixitque alter ad alterum:

13 Eamus domum, quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se.

14 Cumque revertissent, venerunt in unum: & sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam: & tunc in communis statuerunt tempus, quando eam possent venire solum.

15 Factum est autem: cum observarent die apertum, ingressa est aliquando sicut heri, & nudius tertius, cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomario: aestus quippe erat.

16 Et non erat ibi quisquam, praeter duos senes absconditos, & contemplantes eam.

17 Dixit ergo puellis: Afferite mihi oleum, & smigmata, & ostia pomarii claudite, ut laver.

18 Et fecerunt sicut praeeperat: clauseruntque ostia pomarii, & egressae sunt per posticum, ut afferrent, quae iusserat: nesciebantque senes intus esse absconditos.

19 Cum autem egressae essent puellae, sur-

reperunt duo senes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt:

20 Ecce ostia pomarii clausa sunt, & nemo nos videt, & nos in concupiscentia tui sumus: quam ob rem assentire nobis, & commiscere nobiscum.

21 Quod si nolueris, dicemus contra te testimonium, quod fuerit tecum juvenis, & ob hanc causam emiseris puellas a te.

22 Ingemuit Susanna, & ait: Angustiae sunt mihi undique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras.

23 Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini.

24 Et exclamavit voce magna Susanna: exclamaverunt autem & senes adversus eam.

25 Et ecurrit unus ad ostia pomarii, & aperuit.

26 Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomario, irruerunt per posticum, ut viderent, quidnam esset.

27 Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer: quia nunquam dictus fuerat sermo huiusmodi de Susanna. Et facta est dies crastina.

28 Cumque venisset populus ad Joakim virum eius, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam, ut interficerent eam.

29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helciae uxorem Joakim. Et statim miserunt.

30 Et venit cum parentibus, & filiis, & universis cognatis suis.

31 Porro Susanna erat delicata nimis, & pulchra specie.

32 At iniqui illi iusserunt, ut discooperiretur (erat enim cooperta) ut vel sic fatiarentur decore eius.

33 Flebant igitur sui, & omnes, qui venerant eam.

34 Confurgentes autem duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput eius.

35 Quae flens suspexit ad caelum: erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.

Et dixerunt Presbyteri: Cum deambularem in pomario soli, ingressa est haec cum duabus puellis: & clausit ostia pomarii, & dimisit a se puellas.

37 Venitque ad eam adolescens, qui erat absconditus, & concubuit cum ea.

38 Porro nos cum essemus in angulo pomarii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad eos, & vidimus eos pariter commisceri.

39 Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, & aperitis ostiis exiit.

40 Hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus, quidnam esset adolescens, & noluit indicare nobis: huius rei testes sumus.

41 Credidit eis multitudo, quasi senibus, & iudicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem.

42 Exclamavit autem voce magna Susanna, & dixit: Deus aeternae, qui absconditorum es

D

E

cognitor, qui nosti omnia, antequam fiant,
 43 Tu scis, quoniam falsum testimonium
 tulerunt contra me: & ecce morior, cum ni-
 hil horum fecerim, quæ isti malitiosè com-
 posuerunt adversum me.
 44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.
 45 Cumque duceretur ad mortem, suscita-
 vit Dominus spiritum sanctum pueri junio-
 ris, cujus nomen Daniel:
 46 Et exclamavit voce magna: Mundus
 ego sum à sanguine hujus.
 47 Et conversus omnis populus ad eum, di-
 xit: Quis est iste sermo, quem tu locutus es?
 48 Qui cum staret in medio eorum, ait: Sic
 fatui filii Israël, non judicantes, neque quod
 verum est cognoscetes, condemnastis fi-
 liam Israël?
 49 Revertimini ad iudicium, quia falsum
 testimonium locuti sunt adversus eam.
 50 Reversus est ergo populus cum festina-
 tione, & dixerunt ei senes: Veni, & sede in
 medio nostrum, & indica nobis: quia tibi
 Deus dedit honorem senectutis.
 51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab
 invicem procul, & iudicabo eos.
 52 Cum ergo divisi essent alter ab altero,
 vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Inve-
 terate dierum malorum, nunc venerunt pec-
 cata tua, quæ operaberis prius;
 53 Judicans judicia injusta, innocentes op-
 primens, & dimittens noxios, dicente Domi-
 no: * Innocentem, & iustum non interficies.
 54 Nunc ergo si vidisti eam, dic sub
 qua arbore videris eos colloquentes sibi.
 Qui ait: Sub schino.

* Exod. 27.

CAPUT XIV.

*Frondes sacerdotum idoli Bel, qui appositos
 illi cibos occultè auferebant, regi per Danie-
 lem detectæ sunt, ipsique interemptis, idolum
 unà cum templo suo eversum est: similiter et
 draconem, quem colebant Babylonii, injecta in
 os massa ex pice, adipibus, & pilis confecta, Daniel
 interfecit: quapropter instantibus Babylonii
 missus est in lacum leonum, illesusque serva-
 tus, allato etiam illi per Prophetiam Habacuc
 prandio ex Judæa: quod videns rex, adver-
 savit illius à leonibus in momento devoratis,
 tunc omnes timere Deum Danielis.*

55 Dixit autem Daniel: Rectè mentitus es
 in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei ac-
 cepta sententia ab eo, scinderet te medium.
 56 Et, amoto eo, iussit venire alium, &
 dixit ei: Semen Chanaan, & non Juda,
 species deceptit te, & concupiscentia subver-
 tit cor tuum:
 57 Sic faciebatur filiabus Israël, & ille
 timentes loquebantur vobis: sed filia Juda
 non sustinuit iniquitatem vestram.
 58 Nunc ergo dic mihi, sub qua arbore
 comprehenderis eos loquentes tibi: Qui ait:
 Sub prino:
 59 Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus
 es & tu in caput tuum: manet enim Angelus
 Domini, gladium habens, ut fecerit te me-
 dium, & interficiat vos.
 60 Exclamavit itaque omnis cætus voce
 magna, & benedixerunt Deum, qui salvat
 sperantes in se.
 61 Et confitererunt adversus duos pres-
 byteros (convixerat enim eos Daniel ex ore
 suo falsum testimonium) feceruntque
 eis sicut malè egerant adversus proximum,
 62 * Ut facerent secundum legem Moysi,
 & interfecerunt eos, & salvatus est sanguis
 innoxius in die illa.
 63 Helcias autem, & uxor ejus laudaverunt
 Deum pro filia sua Susanna, cum Joakim
 marito ejus, & cognatis omnibus, quia non
 esset inventa in ea res turpis.
 64 Daniel autem factus est magnus in con-
 spectu populi, à die illa, & deinceps.
 65 Et rex Altyages appositus est ad patres
 suos, & suscepit Cyrus Perses regnum ejus.

ERat autem Daniel conviva regis, &
 honoratus super omnes inimicos ejus.
 2 Erat quoque idolum apud Babylonios
 nomine Bel: & impendebantur in eo per
 dies singulos similia artabæ duodecim, &
 oves quadraginta, viniq; amphoræ sex.
 3 Rex quoque colebat eum, & ibat per sin-
 gulos dies adorare eum: porrò Daniel ado-
 rabat Deum suum. Dixitque ei rex: Quare
 non adoras Bel?
 4 Qui respondens ait ei: Quia non colo
 idola manu facta, sed viventem Deum,
 qui creavit cælum, & terram, & habet po-

testatem omnis carnis.
 5 Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi
 esse Bel vivens Deus? An non vides, quanta
 comedat, & bibat quotidie?
 6 Et ait Daniel aridens: Ne erres rex: iste
 enim intrinsecus luteus est, & forinsecus
 aureus, neque comedit aliquando.
 7 Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, &
 ait eis: Nisi dixeritis mihi, quis est, qui com-
 edat impensas has, moriemini.
 8 Si autem ostenderitis, quoniam Bel co-
 medat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit
 in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta
 verbum tuum.
 9 Erant autem sacerdotes Bel septuaginta,
 exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et ve-
 nit rex cum Daniele in templum Bel.
 10 Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos
 egredimur foras: & tu rex pone escas, &
 vinum misce, & claude ostium, & signa
 annulo tuo:
 11 Et cum ingressus fueris manè, nisi
 inveneris omnia comesta à Bel, morte
 moriemur, vel Daniel, qui mentitus est
 adversum nos.
 12 Contemnebant autem, quia fecerant
 sub mensa absconditum introitum, & per
 illum ingrediebantur semper, & devorabant
 ea.
 13 Factum est igitur, postquam egressi sunt
 illi, rex posuit cibos ante Bel: præcepit Dani-
 eli pueris suis, & attulerunt cinerem, & cri-
 bravit per totum templum coram rege, &
 egressi clauserunt ostium: & signantes annu-
 lo regis abierunt.
 14 Sacerdotes autem ingressi sunt nocte
 juxta consuetudinem suam, & uxores, & filii
 eorum: & comederunt omnia, & biberunt.
 15 Surrexit autem rex primo diluculo, &
 Daniel cum eo.
 16 Et ait rex: Salva ne sunt signacula, Dani-
 el? Qui respondit: Salva, rex.
 17 Statimque cum aperisset ostium, in-
 titus rex mensam exclamavit voce magna:
 Magnus es Bel, & non est apud te dolus
 quilibet.
 18 Et risit Daniel: & tenuit regem, ne in-
 grederetur intro: & dixit: Ecce pavimento,
 animadvertite cujus vestigia sunt hæc.
 19 Et dixit rex: Video vestigia vitorum,
 mulierum, & infantium. Et iratus est rex.
 20 Tunc apprehendit sacerdotes, & ux-
 ores, & filios eorum: & ostenderunt ei abscon-
 dita ostiola, per quæ ingrediebantur, &
 consumebant, quæ erant super mensam.
 21 Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in
 potestatem Danielis: qui subvertit eum, &
 templum ejus.
 22 Et erat draco magnus in loco illo, &
 colebant eum Babylonii.
 23 Et dixit rex Danieli: Ecce nunc
 non potes dicere, quia non sit Deus

vivens: adora ergo cum.
 24 Dixitque Daniel: Dominum Deum
 meum adoro: quia ipse est Deus vivens: iste
 autem non est Deus vivens:
 25 Tu autem, rex, da mihi potestatem, &
 interficiam draconem absque gladio, & su-
 ste. Et ait rex: Do tibi.
 26 Tulit ergo Daniel picem, & adipem, &
 pilos, & coxit pariter: fecitque massas, &
 dedit in os draconis, & diruptus est draco.
 Et dixit: Ecce quem colebatis.
 27 Quod cum audissent Babylonii, indi-
 gnati sunt vehementer: & congregati adver-
 sum regem, dixerunt: Judæus factus est rex:
 Bel destruxit, draconem interfecit, & sacer-
 dotes occidit.
 28 Et dixerunt, cum venissent ad regem:
 Trade nobis Danielem, alioquin interficie-
 mus te, & domum tuam.
 29 Vidit ergo rex, quod irruerent in eum
 vehementer: & necessitate compulsus tradi-
 dit eis Danielem.
 30 Qui miserunt eum in lacum leonum, &
 erat ibi diebus sex.
 31 Porrò in lacu erant leones septem, &
 dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ
 oves: & tunc non data sunt eis, ut devora-
 rent Danielem.
 32 Erat autem Habacuc propheta in Ju-
 dæa, & ipse coxerat pulmentum, & intrave-
 rat panes in alveolo: & ibat in campum, ut
 ferret melloribus.
 33 Dixitque Angelus Domini ad Habacu-
 cum: Fer prandium, quod habes, in Babylo-
 nem Daniell, qui est in lacu leonum.
 34 Et dixit Habacuc: Domine, Babylo-
 nem non vidi, & lacum nescio.
 35 * Et apprehendit eum Angelus Domini
 in vertice ejus: & portavit eum capillo ca-
 pitis sui, posuitque eum in Babylone supra
 lacum in impetu spiritus sui.
 36 Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel
 serve Dei, tolle prandium, quod misit tibi
 Deus.
 37 Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus,
 & non dereliquisti diligentes te.
 38 Surgensque Daniel comedit. Porrò
 Angelus Domini restituit Habacuc conse-
 tum in loco suo.
 39 Venit ergo rex die septimo, ut iugeret
 Danielem: & venit ad lacum, & introspectit,
 & ecce Daniel sedens in medio leonum.
 40 Et exclamavit voce magna rex, dicens:
 Magnus es, Domine Deus Danielis. Et ex-
 traxit eum de lacu leonum.
 41 Porrò illos, qui perditionis ejus causa
 fuerant, intramissit in lacum, & devorati
 sunt in momento coram eo.
 42 Tunc rex ait: Pavcant omnes habitantes
 in universa terra Deum Danielis: quia ipse
 est salvator, faciens signa, & mirabilia in ter-
 ra: qui liberavit Danielem de lacu leonum.

E

F

* Ezech. 8
b 3

G

PROPHECIA OSEE.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Osee prophetauerit, qui iussus fornicariam accipere uxorem, duos filios, unamque filiam ex ea generauit: quibus nomina iubetur imponere iuxta effectus, quos Dominus in populo suo decreuerat in lucere: de Gentium conversione, & futuro eodem capite filiorum Juda, & Israel.

A

Verbum Domini, quod factum est ad Osee filium Beerii, in diebus Oziae, Joathan, Achaz, Ezechiae, regum Juda, & in diebus

Jeroboam filii Joas regis Israel.

2 Principium loquendi Domino in Osee: & dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum: quia fornicans fornicabitur terra a Domino.

B

3 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium.

4 Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen ejus, Jezrahel: quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Jezrahel super domum Jehu, & quiescere faciam regnum domus Israel.

5 Et in illa die conteram arcum Israel in valle Jezrahel.

6 Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen ejus, Absque misericordia: quia non addam ultra misericordiam domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum.

C

7 Et domui Juda miserebor, & salvabo eos in Domino Deo suo: & non salvabo eos in arcu, & gladio, & in bello, & in equis, & in equitibus.

8 Et ablaetavit eam, quae erat Absque misericordia. Et concepit, & peperit filium.

9 Et dixit: Voca nomen ejus, Non populus meus: quia vos non populus meus, & ego non ero vester.

10 Et erit numerus filiorum Israel, quasi arena maris, quae sine mensura est, & non numerabitur.

* Et erit in loco, ubi dicitur eis: Non populus meus vos: dicitur eis: Filii Dei viventis.

11 Et congregabuntur filii Juda, & filii Israel pariter: & ponent sibi caput unum, & ascendent de terra: quia magnus dies Jezrahel.

CAPUT II.

Minatur Dominus Israeli tanquam uxori adultera repudium, & septi vias ejus spinis, ut ad virum suum revertatur: cumque non advertat, a quo habeat honorum abundantiam, ablaeturum se ab ea dicit curata, in quibus delectatur: seque ipsum tanquam ad se redulturum, magnaque felicitate donaturum: & de Gentium vocatione.

Dicite fratribus vestris: Populus meus, & sorori vestrae Misericordiam confecta.

2 Judicate matrem vestram, judicate: quoniam ipsa non uxor mea, & ego non vir ejus: auferat fornicationes suas a facie sua, & adultera sua de medio uberum suorum.

3 Ne forte expoliam eam nudam, & statuat eam secundum diem nativitatis suae: & ponam eam quasi solitudinem, & statuat eam velut terram inviam, & interficiam eam siti.

4 Et filiorum illius non miserebor: quoniam filii fornicationum sunt.

5 Quia fornicata est mater eorum, confusa est, quae concepit eos: quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, &

aquas

CAPUT III.

Rursum iubetur propheta diligere adulteram, quae tamen multis diebus illum expectet, quia filios Israel multis diebus sine rege, & sacrificio sedentes, tandem ad Dominum dicit reversuros.

ET dicit Dominus ad me: Adhuc vade, & dilige mulierem dilectam amico, & adulteram: sicut diligit Dominus filios Israel, & ipsi respiciunt ad deos alienos, & diligunt vinacia vuarum.

2 Et sodi eam mihi quindecim argenteis, & coro hordei, & dimidio coro hordei.

3 Et dixi ad eam: Dies multos expectabis me: non fornicaberis, & non eris viro: sed & ego expectabo te.

4 Quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine ephod, & sine theraphim.

5 * Et post haec revertentur filii Israel, & quarent Dominum Deum suum, & David regem suum: & pavebunt ad Dominum, & ad bonum ejus, in novissimo dierum.

CAPUT IV.

Minatur terra Israel propter multa populi peccata, qui & scientiam repulsi, & idololatriae sibi deditur: dicit, se reliquum Israel in peccatis suis, cupiens, ne Juda ipsum imitetur.

Audite verbum Domini, filii Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terrae: non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra.

2 Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit.

3 Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea, in bestia agri, & in volucre caeli: sed & pisces maris congregabuntur.

4 Verumtamen unusquisque non iudicet: & non arguatur vir: populus enim tuus, sicut hi, qui contradicunt sacerdoti.

5 Et corruet hodie, & corruet etiam propheta tecum: nocte tacere feci matrem tuam.

6 Contieuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio lingaris in hi, & oblita es legis Dei tui, obliviscat filiorum tuorum & ego.

7 Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi: gloriam eorum in ignominiis commutabo.

8 Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum subleventur animas eorum.

9 * Et erit sicut populus, sic sacerdos: & visitabo super eum vias ejus, & cogitationes ejus reddam ei.

10 Et comedent, & non saturabuntur: fornicati sunt, & non cessaverunt: quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo.

11 Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.

12 Populus meus in ligno suo interrogavit, & baculus ejus annuntiavit ei: spiritus

A

B

* Ezech. 14. 33.

A

B

* Isai. 24. 22.

C

enim fornicationum decepti sunt à Deo suo.

13 Super capita montium sacrificabant, & super colles accendebant thymiana: sub- tus quercum, & populum, & terebinthum, quia bona erat umbra ejus: ideo fornicabuntur filia vestrae, & sponsa vestrae adultera erunt.

14 Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatae, & super sponas vestras, cum adulteraverint: quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, & cum effeminatis sacrificabant, & populus non intelligens vapulabit.

15 Si fornicaris tu, Israel, non delinquit saltem Juda: & nolite ingredi in Galgala, & ne ascenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus.

16 Quoniam sicut vacca lascivens declinavit Israel: nunc pascet eos Dominus, quasi agnum in latitudine.

17 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum.

18 Separatum est convivium eorum, fornicatione fornicati sunt: dilexerunt asserre ignominiam protectores ejus.

19 Ligavit eum spiritus in alis suis, & confundentur à sacrificiis suis.

CAPUT V.

Minatur Dominus, se puniturum Israel propter peccata sua, similiter & Judam: nec proderit humanum auxilium, cum Dominus eis advesetur.

1 Audite hoc sacerdotes: & attendite, domus Israel, & domus regis auscultate: quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor.

2 Et victimas declinastis in profundum: & ego eruditor omnium eorum.

3 Ego scio Ephraim, & Israel non est absconditus à me: quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel.

4 Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt.

5 Et respondebit arrogantia Israel in facie ejus: & Israel, & Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Judas cum eis.

6 In gregibus suis, & in armentis suis vadent ad querendum Dominum, & non invenient: ablatus est ab eis.

7 In Dominum pravaricati sunt: quia filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos mensis cum partibus suis.

8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rama: ululate in Bethaven, post tergum tuum, Benjamin.

9 Ephraim in desolatione erit in die correptionis: in tribubus Israel ostendit fidem.

10 Facti sunt principes Juda quasi astantes terminum: super eos effundam quasi aquam iram meam.

11 Calumniam patiens est Ephraim, fractus iudicio: quoniam cepit abire post fordes.

12 Et ego quasi tinca Ephraim: & qua-

si putredo domui Juda.

13 Et vidit Ephraim languorem suum, & Juda vinculum suum: & abiit Ephraim ad Assur, & misit ad regem ultorem: & ipse non poterit sanare vos, nec solvere poterit à vobis vinculum.

14 Quoniam ego quasi leona Ephraim, & quasi catulus leonis domui Juda: ego, ego capiam, & vadam: tollam, & non est, qui eruat.

15 Vadenis revertar ad locum meum: donec deficiatis, & quaratis faciem meam.

CAPUT VI.

Reversi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia salutem sibi ab eo promittunt: expostulat Dominus cum Israel, & Juda, quod neque beneficiis, neque prophetarum comminationibus ab idololatria, aliisque iniquitatibus sint revocati, cum praeferat misericordiam sacrificio.

1 In tribulatione sua manè confurgent ad me: Venite, & revertamur ad Dominum.

2 Quia ipse cepit, & sanabit nos: percutiet, & curabit nos.

3 Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque, ut cognoscamus Dominum: quasi discipulum preparatus est egressus ejus, & veniet quasi imber nobis temporaneus, & serotinus terrae.

4 Quid faciam tibi, Ephraim? quid faciam tibi, Juda? misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens.

5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: & iudicia tua quasi lux egredientur.

6 Quia misericordiam volui, & non sacrificium: & scientiam Dei, plusquam holocausta.

7 Ipsi autem fecit Adam transgressi sumus pactum, ibi pravaricati sunt in me.

8 Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine.

9 Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem: quia scelus operati sunt.

10 In domo Israel vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israel.

11 Sed & Juda pone messum tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

Cum sanaturus esset Dominus Israel, obstitit iniquitates eorum: consentientes enim regum suorum malitia, omnes in idololatriam vehementer exarserunt: Dominoque relicto, conversi ad Aegypti auxilium, translati sunt in Assyrios.

1 Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, & malitia Samaria, quia operati sunt mendacium: & fur ingressus est spolians, latrunculus foris.

2 Et ne forte dicant in cordibus suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos adinventiones suas, coram facie mea facte sunt.

3 In malitia sua latificaverunt regem: & in mendaciis suis principes.

4 Omnes adulterantes, quasi cilbanus succensus à coquente: quievit paululum civitas à commissione fermenti, donec fermentaretur totum.

5 Dies regis nostri: ceperunt principes furere à vino: extendit manum suam cum illis foribus.

6 Quia applicuerunt, quasi cilbanum cor suum, cum insidiaretur eis: tota nocte dormivit coquens eos, manè ipse succensus, quasi ignis flammæ.

7 Omnes calefacti sunt, quasi cilbanus, & devoraverunt iudices suos: omnes reges eorum ceciderunt: non est, qui clamet in eis ad me.

8 Ephraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subcinericius panis, quin non reservatur.

9 Comederunt alieni robor ejus, & ipse nefeciv: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit.

10 Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus: nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, & non quaesierunt eum in omnibus his.

11 Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt.

12 Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum: quasi volucrum caeli detraham eos, caedam eos secundum auditio- nem coetus eorum.

13 Vae eis, quoniam recesserunt à me, vadentur, quia pravaricati sunt in me: & ego redemi eos: & ipsi locuti sunt contra me mendacia.

14 Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis: super triticum, & vinum ruminabant, recesserunt à me.

15 Etego erudivi eos, & confortavi brachia eorum: & in me cogitaverunt malitiam.

16 Reversi sunt, ut essent absque iugo: facti sunt, quasi arcus dolosus: cadent in gladio principes eorum, à furore linguæ suæ. Illa subannatio eorum in terra Aegypti.

CAPUT VIII.

Samariam predictis cum vitulo suo destruentam per Nabuchodonosor propter idololatriam, nec ipsorum hostia suscipientur: civitates autem Juda etiam concremabuntur.

1 In gutture tuo sit tuba, quasi aquila super domum Domini: pro eo, quod transgressi sunt fides meum, & legem meam pravaricati sunt.

2 Me invocabunt: Deus meus, cognovimus te, Israel.

3 Projecit Israel bonum, inimicus persecuetur eum.

4 Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi: argentum suum, & aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent:

5 Projectus est vitulus tuus, Samaria, iratus est furor meus in eos: usquequò non poterunt emundari?

6 Quia ex Israel & ipse est: artifex fecit illum, & non est Deus: quoniam in araneorum

recla erit vitulus Samaria.

7 Quia ventum seminabunt, & turbinem merent: culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam: quod & si fecerit, alieni comedent eam.

8 Devorans est Israel: nunc factus est in nationibus, quasi vas immundum.

9 Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi: Ephraim munera dederunt amatoribus.

10 Sed & cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: & quiescent paulisper ab onere regis, & principum.

11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: facta sunt ei ara in delictum.

12 Scribam ei multiplices leges meas, quæ velut alienæ computatæ sunt.

13 Hostias offerent, immolabunt carnes, & comedent, & Dominus non suscipiet eas: nunc recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum: ipsi in Aegyptum converterentur.

14 Et oblitus est Israel factoris sui, & ædificavit delubra: & Judas multiplicavit urbes munitas: & mittam ignem in civitates ejus, & devorabit aedes illius.

CAPUT IX.

Dominus in populum Israel famem, & captivitatem propter ipsius peccata immit- tet: nec grata ipsi erunt eorum sacrificia: & quia in peccatis perseverant, perpetua ejecti à Domino permanebunt, usque inter nationes.

1 Noli latari, Israel, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es à Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici.

2 Area, & toreular non pascet eos, & vinum mentietur eis.

3 Non habitabunt in terra Domini: reversus est, Ephraim in Aegyptum, & in Assyriis pollutum comedit.

4 Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei: sacrificia eorum, quasi panis lugentium omnes, qui comedent eum, contaminabuntur: quia panis eorum animæ ipsorum, non intrabit in domum Domini.

5 Quid facietis in die solemni, in die festivitatis Domini?

6 Ecce enim profecti sunt à vastitate: Aegyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos: desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum.

7 Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: scitote Israel stultum prophetam, insanum virum spirituales, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiae.

8 Speculator, Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruina factus est super omnes vias ejus, infamia in domo Dei ejus.

9 Profundè peccaverunt, sicut in diebus Gabaa: recordabitur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum.

10 Quasi vas in deserto, inveni Israel, quasi prima poma ficulneæ in cacumine ejus, vidi patres eorum: ipsi autem intra-

D

A

B

C

D

B

C

A

B

D

C

D

A

B

C

C

D

A

B

C

* Judic. 19. 25.

verunt ad Beelphegor, & abalienati sunt in confusione, & facti sunt abominabiles, sicut ea, quae dilexerunt.

11 Ephraim, quasi avis avolavit, gloria eorum a partu, & ab utero, & a conceptu.

12 Quod & si enuerint filios suos, absque liberis eos fatiam in hominibus: sed & va eis, cum recessero ab eis.

13 Ephraim ut vidit, Tyrus erat fundata in pulchritudine: & Ephraim educet ad interfectores filios suos.

14 Da eis, Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis, & ubera arentia.

15 *Omnes nequitiae eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos: propter malitiam adventionum eorum, de domo mea eiciam eos non addam, ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.

16 Percussus est Ephraim, radix eorum exciccata est: fructum nequaquam facient. Quod & si genuerint, interficiam amantissimi uteri eorum.

17 Abiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

CAPUT X.

Propter idololatriam Israeli traditur Assyriis: & cum a Domino revocati ad iustitiam, pergant sequi vias suas, omnes eorum munitiones vastabuntur.

1 Vitis frondosa Israel, fructus adaequatus est ei: secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, juxta uberatatem terrae suae exuberavit simulachris.

2 Divisum est cor eorum, nunc interibunt: ipse confringet simulachra eorum, depopulabitur aras eorum.

3 Quia nunc dicent: Non est rex nobis: non enim timeamus Dominum: & rex quid faciet nobis?

4 Loquimini verba visionis inutilis, & ferietis foedus: & germinabit, quasi amaritudo iudicium super sulcos agri.

5 Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariae: quia luxit super eum populus ejus, & editui ejus super eum exultaverunt in gloria ejus, quia migravit ab eo.

6 Siquidem & ipse in Assur delatus est, munus regi ultori: confusio Ephraim capiet, & confundetur Israel in voluntate sua.

7 Transire fecit Samaria regem suum, quasi spumam super faciem aquae.

8 Et disperdentur excelsa idoli, peccatum Israel: lappa, & tribulus ascendet super aras eorum: & dicent montibus: * Operite nos: & collibus: Cadite super nos.

9 * Ex diebus Gabaa, peccavit Israel, ibi steterunt: non comprehendet eos in Gabaa praerium super filios iniquitatis.

10 Juxta desiderium meum corripiam eos: congregabuntur super eos populi, cum corripientur propter duas iniquitates suas.

11 Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego transivi super pulchritudinem colli ejus ascendam super Ephraim, arabit Judas, confringet sibi sulcos Jacob.

12 * Seminate vobis in iustitia, & metite in ore misericordiae, innocate vobis novale:

tempus autem requirendi Dominum, cum venerit, qui docebit vos iustitiam.

12 Arastris impietatem, iniquitatem mescivistis, comeditis frugem mendacii: quia confisus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.

13 Consurget tumultus in populo tuo: & omnes munitiones tuae vastabuntur, sicut vastatus est * Salmanna a domo ejus, qui judicavit Baal in die praellii, matre super filios allisa.

14 Sic fecit vobis Bethel, a facie malitiae nequitiarum vestrarum.

CAPUT XI.

Beneficiis ostendit Dominus se diligere populum Israel: sed propter illius scelera tradidit eum Assyriis: atamem propter suam misericordiam reducet eos, ut in terra sua serviant Domino, una cum Gentibus ad Deum convertis.

1 Sicut manē transit, pertransit rex Israel. Quia puer Israel, & dilexi eum: & ex Aegypto vocavi filium meum.

2 Vocaverunt eos, sic abierunt a facie eorum: Baalim immolabant, & simulachris sacrificabant.

3 Et ego, quasi nutricius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & nescierunt, quod curarem eos.

4 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis, quasi exaltans jugum super maxillas eorum: & declinavi ad eum, ut vesceretur.

5 Non revertetur in Terram Aegypti, & Assur ipse rex ejus: quoniam noluerunt converti.

6 Cepit gladius in civitatibus ejus, & consumet electos ejus, & comedet capita eorum.

7 Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponeatur eis simul, quod non auferetur.

8 Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Israel? quomodo dabo te sicut Adama, ponam te ut Seboim? Convertisum est in me cor meum, pariter conturbata est penitudo mea.

9 Non faciam furorem irae meae: non convertar, ut disperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui sanctus, & non ingrediar civitatem.

10 Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse rugiet, & formidabunt filii maris.

11 Et avolabunt, quasi avis ex Aegypto, & quasi columba de terra Assyriorum: & colocabo eos in domibus suis, dicit Dominus.

12 Circumdedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Israel: Judas autem testis descendit cum Deo, & cum sanctis fidelis.

CAPUT XII.

Vane sedit Israel in Aegypto, ut ab Assur liberetur: sed iam ipsi quam Judae reddet Dominus juxta merita ipsorum, qui immemores beneficiorum, Jacob patriarchae praestitum, declinaverunt in avaritiam: quibus tamen pacem offert: carpens potissimum idololatriam Galaad.

1 Ephraim pascit ventum, & sequitur Assur, tota die mendacium, & vastitatem

1. Reg. 8. a. 5.

A

B

C

1. Mai. 2. d. 19.

Luc. 23. e. 30.

Apoc. 6. d. 16.

1. Judic. 19. d. 23.

1. Jer. 4. a. 3.

D

tatem multiplicat: & foedus cum Assyriis iniit, & oleum in Aegyptum ferebat.

2 Judicium ergo Domini cum Juda, & visitatio super Jacob: juxta vias ejus, & juxta adventiones ejus reddet ei.

3 * In utero supplantavit fratrem suum: & in fortitudine sua directus est cum Angelo.

4 Et invaluit ad Angelum, & confortatus est: flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit eum, & ibi locutus est nobiscum.

5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale ejus.

6 Eru ad Deum tuum converteris: misericordiam, & iudicium custodi, & spera in Deo tuo semper.

7 Chanaan in manu ejus statera dolosa, calumniam dilexit.

8 Er dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus sum, inveni idolum mihi: omnes labores mei non inveniunt mihi iniquitatem, quam peccavi.

9 Et ego Dominus Deus tuus ex Terra Aegypti, adhuc federe te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festivitatis.

10 Et locutus sum super prophetas, & ego visionem multiplicavi, & in manu prophetae assimilatus sum.

11 Si Galaad idolum, ergo frustra erant in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum quasi acervi super sulcos agri.

12 * Fugit Jacob in regionem Syriae, & servavit Israel in uxorem, & in uxorem servavit.

13 * In propheta autem eduxit Dominus Israel de Aegypto: & in propheta servatus est.

14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus suis, & sanguis ejus super eum venit, & opprobrium ejus restituet ei Dominus suus.

CAPUT XIII.

Abominaciones Israel ostendit, propter quas ipse minatur exitum: Dominus dicit, se solum esse Deum, & liberatorem, arguens Israel ingratiitudinis de beneficiis in deserto acceptis, gravemque ob id vindictam illis comminatur: addens se eos de morte liberaturum, devictis morte, & inferno.

1 Loquente Ephraim, horror invastit Israel, & deliquit in Baal, & mortuus est.

2 Et nunc addiderunt ad peccandum: feceruntque sibi constilale de argento suo, quasi similitudinem idolorum, factura artificum totum est: his ipsi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes.

3 Ideo erunt, quasi nubes matutina, & sicut ros matutinus praeteriens, sicut pulvis turbine raptus ex arca, & sicut fumus de fumarario.

4 * Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Aegypti: & Deum absque me nescies, & salvator non est praeter me.

5 Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis.

6 Juxta pascua sua adimpleti sunt, & satu-

rati sunt: & levaverunt cor suum, & oblitii sunt mei.

7 Et ego ero eis quasi leena, sicut pardus in via Assyriorum.

8 Occurram eis, quasi ursula raptis catulis, & dirumpam interiora jecoris eorum: & consumam eos ibi, quasi leo, bestia agri scindet eos.

9 Perditio tua, Israel: tantummodum in me auxilium tuum.

10 Ubi est rex tuus? maxime nunc salvet in omnibus urbibus tuis: & judices tui, de quibus dixisti: * Da mihi regem, & principes.

11 Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.

12 Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum ejus.

13 Dolores parturientis venient ei: ipse filius non sapiens: nunc enim non stabit in contritione filiorum.

14 De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: * ero mors tua, & mors, mortuus tuus ero, inferne: consolatio abscondita est ab oculis meis.

15 Quia ipse inter fratres dividet: * adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem: & siccat venas ejus, & desolabit fontem ejus, & ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis.

CAPUT XIV.

Perditionem annunciat Israel propter ipsius peccata: revocat tamen ad se, & conversis plurima bona promittit.

1 Pereat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum suum: in gladio pereant, parvuli eorum elidantur, & scetae ejus discendantur.

2 Convertere, Israel, ad Dominum Deum tuum: quoniam corrupti in iniquitate tua.

3 Tollite vitiscum vertu, & convertimini ad Dominum: & dicite ei: omnem aufer iniquitatem, accipe bonum: & reddemus vitulos labiorum nostrorum.

4 Assur non salvabit nos, super equum non ascendemus, nec dicemus ultra: Dii nostri opera manuum nostrarum: quia ejus, qui in te est, misereberis pupilli.

5 Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontane: quia aversus est furor meus ab eis.

6 Ero quasi ros, Israel germinabit sicut lilium, & erumpet radix ejus, ut Libani.

7 Ibunt rami ejus, & erit quasi oliya gloria ejus, & odor ejus ut Libani.

8 Converterentur sedentes in umbra ejus: vident tritico, & germinabunt, quasi vinea memoriale ejus sicut vinum Libani.

9 Ephraim, quid mihi ultra idola: ego exaudiam, & dirigam eum ego ut abietem virentem: ex me fructus tuus in vinctus est.

10 Quis sapiens, & intelliget ita? intelligens, & sciet haec? quia rectae viae Domini, & iusti ambulabunt in eis: praevicariatores vero corrueant in eis.

PROPHEETIA JOEL.

CAPUT PRIMUM.

Joel parabola propostia de eruca, locusta, bruchus, & rubigine, quatuor plagas contra Judam vaticinando, hortatur omnes, & potissimum sacerdotes, ad plantatum, jejunium, & orationem, plangens & ipse vastitatem terrae suae.

VERBUM Domini, quod factum est ad Joel filium Phatuel.

2 Audite hoc senes, & auribus percipite omnes habitatores terrae: si factum est

istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum?

3 Super hoc filiis vestris narrate, & filii vestri filiis suis, & filii eorum generationi alterae.

4 Residuum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.

5 Expergiscimini ebrii, & stete, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam peritit ab ore vestro.

6 Gens enim ascendit super terram meam, fortis, & innumerabilis: dentes ejus ut dentes leonis: & molares ejus ut catuli leonis.

7 Posuit vineam meam in desertum, & ficum meam decorticavit: nudans spoliavit eam, & projecit: albi facti sunt rami ejus.

8 Plange, quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis suæ.

9 Peritit sacrificium, & libatio de domo Domini: luxerunt sacerdotes ministri Domini:

10 Depopulata est regio, luxit humus: quoniam devastatum est triticum: confusum est vinum, elanguit oleum.

11 Confusi sunt agricolæ, ululaverunt vinitores super frumento, & hordeo, quia peritit messis agri.

12 Vineæ confusa est, & ficus elanguit: malogranatum, & palma, & malum, & omnia ligna agri aruerunt: quia confusum est gaudium a filiis hominum.

13 Accingite vos, & plangite, sacerdotes, ululate ministri altaris: ingredimini, cubate in sacco ministri Dei mei: quoniam interitit de domo Dei vestri sacrificium, & libatio.

14 * Sanctificate jejunium, vocate cæcum, congregate senes, omnes habitatores terræ in domum Dei vestri: & clamate ad Dominum:

15 A a a, diei: quia propè est dies Domini, & quasi vastitas a potente veniet.

16 Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri, lætitiæ, & exultatio?

17 Computruerunt jumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipata sunt apothecæ: quoniam confusum est triticum.

18 Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non est pascua eis, sed & greges pecorum disperierunt.

19 Ad te, Domine, clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis.

20 Sed & bestie agri, quasi arca sitiens imbrem, suspexerunt ad te: quoniam exsiccati sunt fontes aquarum, & ignis devoravit speciosa deserti.

CAPUT II.

Propheta Judæis crudelitatem hostium suorum denunciat, & quam terribilis erit istis dies illa: & quapropter ad penitentiam eos hortatur: & convocatis magnam pollicetur Dominus pro peritatem; seque daturum spiritum suum super omnem carnem, & magna prodigia ante die Domini magnum, & terribilem: erique salvus omnis, qui invocaverit nomen Domini.

1 **C**Ante tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, concutentur omnes ha-

bitato-

bitatores terræ: quia venit dies Domini, quia propè est.

2 Dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis: quasi manè expansum super montes populus multus, & fortis: similis ei non fuit à principio, & post eum non erit usque in annos generationis, & generationis.

3 Ante faciem ejus ignis vorans, & post eum exurens flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti, neque est, qui effugiat eum.

4 Quasi aspectus equorum, aspectus eorum: & quasi equites sic current.

5 Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flammæ ignis devorantis stipulam, velut populus foris præparatus ad prælium.

6 A facie ejus cruciabantur populi: omnes vultus redigentur in ollam.

7 Sicut fortes current: quasi viri bellatores ascendunt murum: viri in vis suis gradiuntur, & non declinantur à semitis suis.

8 Unusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt: sed & per fenestras cadent, & non demolientur.

9 Urbem ingredientur, in muro current: domos conscendent, per fenestras intrabunt, quasi fur.

10 A facie ejus contremuit terra, moti sunt cæli: * sol, & luna obtenebrati sunt, & stella retraxerunt splendorem suum.

11 Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui: quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortis, & scientia verbum ejus, * magnus enim dies Domini, & terribilis valde: & quis sustinebit eum?

12 Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & in fletu, & in planctu.

13 Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum: * quia benignus, & misericors est, patiens, & multa misericordiæ, & præstabilis super malitia.

14 * Quis scit, si convertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem, sacrificium, & libamen Domino Deo vestro?

15 Canite tuba in Sion, * sanctificate jejunium, vocate cæcum,

16 Congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate parvulos, & surgentes ubera: egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo.

17 Inter vestibulum, & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent: Parce, Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in opprobrium, ut dominentur eis nationes: quare dicunt in populis: Ubi est Deus eorum?

18 Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo:

19 Et respondit Dominus, & dixit populo suo: Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum, & replebimini eis: & non dabo vos ultra opprobrium in Gentibus.

20 Et cum, qui ab Aquilone est, procul faciam à vobis: & expellam eum in terram

inviam, & desertam: faciem ejus contra mare Orientale, & extremum ejus ad mare novissimum: & ascendet fector ejus, & ascendet putredo ejus, quia superbe egit.

21 Noli timere terra, exulta, & lætare: quoniam magnificavit Dominus, ut faceret.

22 Nolite timere animalia regionis: quia germinaverunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus, & vinea dederrunt virtutem suam.

23 Et filii Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro: quia dedit vobis doctorem justitiæ, & descendere faciet ad vos imbrem matutinum, & serotinum, sicut in principio.

24 Et implebuntur arca frumento, & redundantur torcularia vino, & oleo.

25 Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, bruchus, & rubigo, & eruca: fortitudo mea magna, quam misi in vos.

26 Et comedetis vescentes, & saturabimini: & laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum: & non confundetur populus meus in sempiternum.

27 Et scietis, quia in medio Israël ego sum: & ego Dominus Deus vester, & non est amplius: & non confundetur populus meus in æternum.

28 Et erit post hæc: * Effundam spiritum meum super omnem carnem: & prophetabunt filii vestri, & filia vestra: senes vestri somnia somniant, & juvenes vestri visiones videbunt.

29 Sed & super servos meos, & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.

30 Et dabo prodigia in cælo, & in terra, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

31 * Sol convertetur in venbras, & luna in sanguinem: antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.

32 Et erit: * omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit: quia in monte Sion, & in Jerusalem erit salvatio, sicut dixit Dominus, & in residuis, quos Dominus vocaverit.

CAPUT III.

Minatur Dominus afflictionem magnam Gentibus, quæ populum suum afflixerunt, seque omnes in valle Josaphat judicaturum: fons de domo Domini egredietur, & Judæa in æternum inhabitabitur, sanguine ipsius emundato.

1 **Q**uia ecce in diebus illis, & in tempore illo, cum convertero captivitatem Juda, & Jerusalem.

2 Congregabo omnes Gentes, & deducam eas in vallem Josaphat: & disceptabo cum eis ibi super populo meo, & hereditate mea Israël, quos disperserunt in nationibus, & terram meam diviserunt.

3 Et super populum meum miserit sortem, & posuerunt puerum in prostibulo, & puellam vendiderunt pro vino, ut biberent.

4 Verum quid mihi, & vobis, Tyrus, & Sidon, & omnis terminus Palæsthorum?

* Jer. 48.

Act. 2. c.

17. G

* Sup. 1. b.

10. Matt. 24. c. 29.

Luc. 21. c. 25.

Act. 2. c. 21.

* Rom. 10. c. 13.

A

num-

numquid ultionem vos reddetis mihi ? & si ulciscimini vos contra me, cito velociter reddam vicissitudinē vobis super caput vestrum.

5 Argentum enim meum, & aurum tulistis: & desiderabilia mea, & pulcherrima intulisti in delubra vestra.

6 Et filios Juda, & filios Jerusalem vendidisti filiis Græcorum; ut longè faceretis eos de finibus suis.

7 Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo vendidistis eos: & convertam retributionem vestram in caput vestrum.

8 Et vendam filios vestros, & filias vestras in manibus filiorum Juda, & venudabunt eos Sabæis genti longinqua, quia Dominus locutus est.

9 Clamate hoc in Gentibus, sanctificate bellum, suscite robustos: accedant, ascendant omnes viri bellatores.

10 Concidite aratra vestra in gladios, & ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat: Quia fortis ego sum.

11 Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini: ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos.

12 Confurgant, & ascendant Gentes in vallem Josaphat: quia ibi sedebo, ut iudicem omnes gentes in circuitu.

13 * Mittite falces, quoniam maturavit

messis: venite, & descendite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata est malitia eorum.

14 Populi, populi in valle concisionis: quia iuxta est dies Domini in valle concisionis.

15 * Sol, & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum.

16 * Et Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem suam: & movebuntur cæli, & terra: & Dominus spes populi sui, & fortitudo filiorum Israel.

17 Et scietis, quia ego Dominus Deus vester, habitans in Sion monte Sancto meo: & erit Jerusalem sancta, & alieni non transibunt per eam amplius.

18 Et erit in die illa: * stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes rivus Juda ibunt aquæ: & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum.

19 Ægyptus in desolationem erit, & Idumæa in desertum perditionis: pro eo, quod inique egerint in filios Juda, & effuderint sanguinem innocentem in terra sua.

20 Et Judæa in æternum habitabitur, & Jerusalem in generationem, & generationem.

21 Et mundabo sanguinem eorum, quem non mundaveram: & Dominus commorabitur in Sion.

* Apoc. 14. c. 15.

PROPHETIA AMOS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus prophetiæ Amos: ultio Domini in Damascum, Philisthæos, Tyrum, Idumæam, & filio Ammon, quos super quatuor sceleribus non convertet.

A

Verba Amos, qui fuit in pastoribus de Thecue: quæ vidit super Israel in diebus Ozia regis Juda, & in diebus Jeroboam filii Joas regis Israel, * ante duos annos terræmotus.

* Ezech. 14. c. 5.

2 Et dixit: * Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem suam: & luxerunt speciosa pastorum, & exliccatu est vertex Carmeli.

3 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertam eum: eo quod tritruverint in plastris ferreis Galaad.

4 Et mittam ignem in domum Azael, & devorabit domos Benadad.

5 Et conteram vestem Damasci: & disperdam habitatorem de campo idoli, & tenen-

* Ezech. 14. c. 5.

tem sceptrum de domo voluptatis: & transfereatur populus Syria Cyrenen, dicit Dominus.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Gazæ, & super quatuor non convertam eum: eo quod transfulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.

7 Et mittam ignem in murum Gazæ, & devorabit ædes ejus.

8 Et disperdam habitatorem de Azoto, & tenentem sceptrum de Ascalone: & convertam manum meam super Accaron, & peribunt reliqui Philistinorum, dicit Dominus Deus.

9 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Tyri, & super quatuor non convertam eum: eo quod concluderint captivitatem perfectam in Idumæa, & non sint recordati fraterum suorum.

10 Et mittam ignem in murum Tyri, & devorabit ædes ejus.

11 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Edom, & super quatuor non convertam eum: eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum, & violaverit misericordiam ejus, & tenuerit ultrâ furorem suum, & indignationem suam servaverit usque in finem.

12 Mittam ignem in Theman: & devorabit ædes Bosræ.

13 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non convertam eum: eo quod dissecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum suum.

14 Et succendam ignem in muro Rabba: & devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, & in turbine in die commotionis.

15 Et ibit Melchom in captivitatem, ipse, & principes ejus simul, dicit Dominus.

CAPUT II.

Ultio Domini in Moab, Judam, & Israel, hisque minatur interitum, quem effugere non poterunt: quia acceptis beneficiis semper fuerunt ingrati, Dei que legem abjecerunt.

1 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Moab: & super quatuor non convertam eum: eo quod incenderit ossa regis Idumææ usque ad cinerem.

2 Et mittam ignem in Moab, & devorabit ædes Carioth: & morietur in sonitu Moab, in clangore tubæ.

3 Et disperdam iudicem de medio ejus, & omnes principes ejus interficiam eum eo, dicit Dominus.

4 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Juda, & super quatuor non convertam eum: eo quod abjecerit legem Domini, & mandata ejus non custodierit: deceperunt enim eos idola sua, post quæ abierant patres eorum.

5 Et mittam ignem in Juda, & devorabit ædes Jerusalem.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus sceleribus Israel, & super quatuor non conver-

tam eum: pro eo quod vendiderit pro argento iustum, & pauperem pro calcamentis.

7 Qui conterunt super pulverem terræ capita pauperum, & viam humilium declinant, & filius, ac pater ejus ierunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum.

8 Et super vestimentis pignoratibus accubuerunt iuxta omne altare: & vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui.

9 * Ego autem exterminavi Amorrhæam a facie eorum: cuius altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortis ipse, quasi quercus: & contrivi fructum ejus desuper, & radices ejus subter.

10 * Ego sum, qui ascendere vos feci de Terra Ægypti, & duxi vos in deserto quadraginta annis, ut possideretis terram Amorrhæi.

11 Et suscitavi de filiis vestris in prophetas, & de juvenibus vestris Nazaræos: numquid non ita est, filii Israel, dicit Dominus?

12 Et propinabitis Nazaræis vinum: & prophetis mandabitis, dicentes: Ne prophetetis.

13 Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onullum sereno.

14 Et peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem suam, & robustus non salvabit animam suam.

15 Et tenens arcum non stabit, & velox pedibus suis non salvabitur: & ascensor equi non salvabit animam suam.

16 Et robustus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

CAPUT III.

Domum Israel, populum olim unice electum, arguit variorum scelerum: ex quibus paucos dicit servandos in superventura afflictione, quam ipsis comminatur.

1 Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos, filii Israel: super omnem cognationem, quam eduxi de terra Ægypti, dicens:

2 Tantummodò vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ: idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.

3 Numquid ambulabunt duo pariter, nisi convenerit eis?

4 Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam? numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit?

5 Numquid cadet avis in laqueum terræ absque aucupe? numquid auferetur laqueus de terra antequam, quid ceperit?

6 Si clangere tuba in civitate, & populus non expavesceret; si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit?

7 Quia non facit Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos prophetas.

8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit?

9 Auditum facite in aedibus Azoti, & in aedibus Terræ Ægypti: & dicite: Congrega-

C

* Nu. 21. c. 24. Deut. 32. c. 24.

* Exod. 14. c. 21. Deut. 32. c. 24.

D

A

B

C

mini

mini super montes Samariae, & videte infanias multas in medio ejus, & calumniam patientes in penetralibus ejus.

10 Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus, thesaurizantes iniquitatem, & rapinas in aedibus suis.

11 Propterea haec dicit Dominus Deus: Tribulabitur, & circuetur terra: & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur aedes tuae.

12 Haec dicit Dominus: Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculae: sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, & in Damasci grabato.

13 Audite, & contestamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum:

14 Quia in die, cum visitare cepero praevagationes Israel, super eum visitabo, & super akaria Bethel: & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram.

15 Et percutiam domum hyemalem cum domo aestiva: & peribunt domus eburnae, & dissipabuntur aedes multae, dicit Dominus.

C A P U T I V.

Invehitur sub typo vaccarum pinguium in iniquos primates Samariae, ipsorum subsannans idololatriam: & quia filii Israel variis flagellis a peccatis suis revocari non poterunt, minatur eis Dominus similia his, quae prius passi fuerant: hortando ut ad Deum omnipotentem convertantur.

1 Audite verbum hoc, vaccae pingues, quae estis in monte Samariae: quae calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes: quae dicitis dominis vestris: Afferte, & bibemus.

2 Juravit Dominus Deus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos, & levabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis ferventibus.

3 Et per aperturas exhibitis altera contra alteram, & proiciemini in Armon, dicit Dominus.

4 Venite ad Bethel, & impie agite: ad Galgalam, & multiplicare praevagationem: & afferte mane victimas vestras, tribus diebus decimas vestras.

5 Et sacrificate de fermentato laudem: & vocate voluntarias oblationes, & annunciate: sic enim voluistis, filii Israel, dicit Dominus Deus.

6 Unde & ego dedi vobis stuporem dentium in cunctis urbibus vestris, & indigentiam panum in omnibus locis vestris, & non estis reversi ad me, dicit Dominus.

7 Ego quoque prohibui a vobis imbrem, cum adhuc tres menses superessent usque ad messum: & plui super unam civitatem, & super alteram civitatem non plui: pars una compulsa est: & pars super quam non plui, aruit.

8 Et venerunt duae, & tres civitates ad unam civitatem, ut biberent aquam, & non sunt satiatae: & non redistis ad me, dicit Dominus.

9 Percussi vos in vento urente, & in au-

* Ag. 1. c. 18.

rigine, multitudinem hortorum vestrorum, & vinearum vestrarum: oliyeta vestra, & facta vestra comedit cruca: & non redistis ad me, dicit Dominus.

10 Misi in vos mortem in via Aegypti, percussi in gladio juvenes vestros, usque ad captivitatem equorum vestrorum: & ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras: & non redistis ad me, dicit Dominus.

11 Subverti vos, sicut subvertit Deus Sodoma, & Gomorrhah, & facti estis, quasi torris raptus ab incendio: & non redistis ad me, dicit Dominus.

12 Quapropter haec faciam tibi Israel: postquam autem haec fecero tibi: preparare in occursum Dei tui, Israel.

13 Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuncians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, & gradens super excelsa terrae: Dominus Deus exercituum nomen ejus.

C A P U T V.

Luget casum Israelis propheta, revocans eos ad querendum Dominum, ut ita possint evadere afflictiones suis peccatis debitas, propter quas ubique planctus erit: odit Dominus festivitates, ac sacrificia eorum, quibus propter idololatriam minatur captivitatem.

1 Audite verbum istud, quod ego levo super vos planctum: Domus Israel cecidit, & non adiciet, ut resurgat.

2 Virgo Israel projecta est in terram suam, non est, qui suscitaret eam.

3 Quia haec dicit Dominus Deus: Urbs de qua egrediebantur mille, relinquuntur in ea centum, & de qua egrediebantur centum, relinquuntur in ea decem in domo Israel.

4 Quia haec dicit Dominus domui Israel: Querite me, & vivetis.

5 Et nolite querere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Bersabee non transibitis: quia Galgala captiva ducetur, & Bethel erit inutilis.

6 Querite Dominum, & vivite: ne forte comburatur, ut ignis domus Joseph, & devorabit, & non erit, qui extinguat Bethel.

7 Qui convertitis in absinthium judicium, & justitiam in terra relinquitis.

8 Facientem Ardurum, & Orionem, & converentem in mane tenebras, & diem in noctem mutantem: qui vocat aquas maris, & effudit eas super faciem terrae: Dominus nomen est ejus.

9 Qui subridet vastitatem super robustum, & depopulationem super potentem affert.

10 Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfecte abominati sunt.

11 Ideo, pro eo quod diripiebatis praeparerem, & praedam electam tollebatis ab eo: domos quadro lapide edificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantissimas, & non bibetis vinum earum.

12 Quia cognovi multa scelera vestra, & fortia peccata vestra: hostes justii accipientes munus, & pauperes deprimentes in porta:

13 Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est.

14 Querite bonum, & non malum, ut vivatis: & erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis.

15 Odite malum, & diligite bonum, & constituite in porta judicium: si forte miseretur Dominus Deus exercituum reliquias Joseph.

16 Propterea haec dicit Dominus Deus exercituum dominator: In omnibus plateis plantatis: & in cunctis, quae foris sunt, diceatur va: va: & vocabunt agricolam ad luctum, & ad plandum eos, qui sciunt plangere.

17 Et in omnibus vineis erit planctus: quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus.

18 Vae desiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebrae, & non lux.

19 Quomodo si fugiat vir a facie leonis, & occurrat ei ursus: & ingrediatur domum, & imitatur manu sua super parietem, & mordeat eum coluber.

20 Numquid non tenebrae dies Domini, & non lux: & caligo, & non splendor in ea?

21 Odi, & projeci festivitates vestras: & non capiam odorem coetuum vestrorum.

22 Quod si obtuleritis mihi holocausta, & munera vestra, non suscipiam: & vota pinguium vestrorum non respiciam.

23 Aufer a me tumultum carminum tuorum, & cantica lirae tuae non audiam.

24 Et revelabitur quasi aqua judicium, & justitia quasi torrens fortis.

25 Numquid hostias, & sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel?

26 Et portasti tabernaculum Moloch vestro, & imaginem idolorum vestrorum, sidus Dei vestri, quae fecistis vobis.

27 Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus Deus exercituum nomen ejus.

C A P U T V I.

Comminatur Dominus superbis, & in deliciis agentibus exitum, ac transmigrationem, una cum reliquo populo Israel, cuius detestatur superbiam.

1 Vae, qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariae: optimates capita populorum, ingredientem pompaticae domum Israel.

2 Transite in Chalan, & videte, & ite inde in Emath magnam: & descendite in Ceth palasthinorum: & ad optima quaeque regna horum: si latior terminus eorum termino vestro est.

3 Qui separati estis in diem malum: & appropinquatis folio iniquitatis.

4 Qui dormitis in lectis eburneis, & lascivitis in stratis vestris: qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti.

5 Qui canitis ad vocem psalterii: sicut David putaverunt se habere vasa cantici.

6 Bibentes vinum in nihilis, & optimo unguento delibuti: & nihil patiebantur super contritione Joseph.

7 Quapropter tunc migrabunt in capite transigrantium: & auferetur factio lascivientium,

8 Juravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detector ego superbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam civitatem cum habitatoribus suis.

9 Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una, & ipsi morientur.

10 Et tollet eum propinquus suus, & comburet eum, ut effret ossa de domo: & dicet ei, qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc est penes te?

11 Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, & non recorderis nominis Domini.

12 Quia ecce Dominus mandabit, & percutiet domum majorem ruinis, & domum minorem scissionibus.

13 Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis, quoniam convertistis in amaritudinem judicium, & fructum justitiae in absinthium?

14 Qui latamini in nihilo: qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumptimus nobis cornua?

15 Ecce enim suscitabo super vos domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: & conteret vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

C A P U T V I I.

Deprecatur propheta penas, quas videt imminere: & Dominus comminatur captivitatem, quam Amor sub parabola trullae cementarii vaticinatur, adversante licet Amassa sacerdote Bethel: qui coram rege Israel accusat Amos, suadens ipsi Amos, ut eas prophetatum in terram Juda: sed ostendit se factum a Domino prophetam, ut super Israel prophetaret, qui & Amassa, & Israeli vaticinatur afflictiones.

1 Haec ostendit mihi Dominus Deus: & ecce sicut locusta in principio germinantium serotini imbribus, & ecce serotinus post tonsionem regis.

2 Et factum est: cum consummasset comedere herbam terrae, dixit: Domine Deus, propitius esto, obsecro: quis suscitabit Jacob, quia parvulus est?

3 Misertus est Dominus super hoc: Non erit, dicit Dominus.

4 Haec ostendit mihi Dominus Deus: & ecce vocabat judicium ad ignem Dominus Deus: & devoravit abyssum multam, & comedit simul partem.

5 Et dixi: Domine Deus, quiesce obsecro: quis suscitabit Jacob, quia parvulus est?

6 Misertus est Dominus super hoc: Sed & istud non erit, dicit Dominus Deus.

7 Haec ostendit mihi Dominus: & ecce Dominus stans super murum litum, & in manu ejus trulla cementarii.

8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Trullam cementarii. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel: non adiciam ultra superinducere eum.

9 Et demolientur excelsa idoli, & sanctificatio-

ficaciones Israel desolabuntur; & confurgam super domum Jeroboam in gladio.

10 Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Jeroboam regem Israel, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel, non poterit terra sustinere universos sermones eius.

11 Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Jeroboam, & Israel captivus migrabit de terra sua.

12 Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Juda: & comede ibi panem, & prophetabis ibi.

13 Et in Bethel non adiciis ultrâ, ut prophetes: quia sanctificatio regis est, & domus regni est.

14 Responditque Amos, & dixit ad Amasiam: Non sum propheta, & non sum filius prophete: sed armentarius ego sum vellicans tycomoros.

15 Et tulit me Dominus, cum sequerer gregem: & dixit Dominus ad me: Vade propheta ad populum meum Israel.

16 Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis: Non prophetabis super Israel, & non stillabis super domum idoli.

17 Propter hoc, hæc dicit Dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur: & filii tui, & filia: tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur: & tu in terra polluta morieris, & Israel captivus migrabit de terra sua.

CAPUT VIII.

Amor sub parabola uncini pomorum prophetat finem imminere regni Israel, propter pauperum oppressiones: acorbitatem vero imminenti calamitatis explicat: festivitatis eorum dicit in luctum convertendas: famemque verbi Dei futuram denunciat.

1 Hæc ostendit mihi Dominus Deus: & ecce uncinus pomorum.

2 Et dixit: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit finis super populum meum Israel: non adiciam ultrâ, ut pertranscam cum.

3 Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus: multi morientur: in omni loco projicietur silentium.

4 Audite hoc, qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terre.

5 Dicentes: Quando transibit mensis, & venumdabimus merces, & sabbatum, & aperiemus frumentum: ut imminuamus mensuram, & augeamus solum, & supponamus stateras dolosas,

6 Ut possideamus in argento egenos, & pauperes pro calcamentis, & quisquiliis frumenti vendamus?

7 Juravit Dominus in superbia Jacob: Si oblitus fuero usque ad finem omnia opera eorum.

8 Numquid super isto non commovebitur terra, & lugebit omnis habitator ejus: & ascendet quasi fluvius universus, & efficietur, & defluet quasi rivus Aegypti?

9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus:

occidet sol in meridie, & tenebescere faciam terram in die luminis:

10 * Et convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum: & inducam super omne dorsum vestrum faciem, & super omne caput calvitium: & ponam eam quasi luctum unigeniti, & novissima ejus quasi diem amarum.

11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam famem in terram: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audient verbum Domini.

12 Et commovebuntur à Mari usque ad Mare, & ab Aquilone, usque ad Orientem: circuibunt querentes verbum Domini, & non invenient.

13 In die illa deficiet virgines pulchre, & adolescentes in siti.

14 Qui jurant in delicto Samaria, & dicunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Berfabee: & cadent, & non resurgent ultrâ.

CAPUT IX.

Vasaturum se dicit Dominus impior, sicut ut nulli pateat effugium; possed tamen fasciabit tabernaculum David, & captivitatem filiorum Israel convertet cum magna ipsorum felicitate.

1 Vidi Dominum stantem super altare, & dixit: Percute cardinem, & commoveantur superluminaria: avaricia enim in capite omnium, & novissimum eorum in gladio interficiam: non erit fuga eis. Fugient, & non salvabitur ex eis, qui fugerit.

2 * Si descenderint usque ad infernum, inde manus mea educet eos: & si ascenderint usque in cœlum, inde detraham eos.

3 Et si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos: & si celaverint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos.

4 Et si abierint in captivitatem eorum inimicis suis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: & ponam oculos meos super eos in malum, & non in bonum.

5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabesceat: & lugebunt omnes habitantes in ea: & ascendet sicut rivus omnis, & defluet sicut fluvius Aegypti.

6 Qui ædificat in cœlo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundavit: qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ, Dominus nomen ejus.

7 Numquid non ut filii Aethiopum vocatis mihi, filii Israel, ait Dominus? numquid non Israel ascendere feci de Terra Aegypti: & Palastinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene?

8 Ecce oculi Domini Dei super regnum peccans, & conteram illud à facie terræ: Verumtamen conterens non conteram domum Jacob, dicit Dominus.

9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur triticum in cribro: & non cadet lapillus super terram.

10 In gladio morientur omnes peccatores populi

populi mei: qui dicunt: Non appropinquabit, & non veniet super nos malum.

11 In die illa * fuscitabo tabernaculum David, quod cecidit: & reedificabo aperturas murorum ejus, & ea, quæ corruerant, instaurabo: & reedificabo illud sicut in diebus antiquis.

12 Ut possideant reliquias Idumææ, & omnes nationes, eò quod invocatum sit nomen meum super eos: dicit Dominus faciens hæc.

13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: &

comprehendet arator mestorem, & calcator vineæ mittentem semen: * & stillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erunt.

14 Et convertam captivitatem populi mei Israel: & aedificabunt civitates desertas, & inhabitabunt: & plantabunt vineas, & bibent vinum earum: & facient hortos, & comedent fructus eorum.

15 Et plantabo eos super humum suam: & non evellam eos ultrâ de terra sua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

PROPHEZIA AB D I Æ.

CAPUT PRIMUM.

Vaticinatur exitum adversus Idumæos, qui affligebant, ac subsannabant filios Israel: qui tamen redacti, dominium accipient in eos, qui ipsos affixerant.

1 Iffo Abdæ. Hæc dicit Dominus Deus ad Edom: * Audivimus a Domino, & legatum ad gentes misit: Surgite, & confurgamus adversus eum in prælium.

2 Ecce parvulum dedi te in Gentibus: contempnibilis tu es valde.

3 Superbia cordis tui exult te habitantem in scissuris perrarum, exaltantem solum tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?

4 Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum: inde detraham te, dicit Dominus.

5 Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisse? nonne furati essent sufficientia tibi? si vindicatores introissent ad te, numquid saltem racemum reliquissent tibi?

6 Quomodo scrutati sunt Esau, inve-

stigaverunt abscondita ejus?

7 Usque ad terminum emiserunt te: omnes viri foederis tui illuserunt tibi: invaluerunt adversum te viri pacis tue: qui comederunt tecum, ponent insidias subter te: non est prudentia in eo.

8 * Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumæa, & prudentiam de monte Esau?

9 Et timebunt fortes tui à Meridie, ut intereat vir de monte Esau.

10 * Propter interfectionem, & propter iniquitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te confusio, & peribis in aeternum.

11 In die cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum ejus, & extranei ingrediebantur portas ejus, & super Jerusalem mittebant sortem: tu quoque eras, quasi unus ex eis.

12 Et non despicias in die fratris tui, in die peregrinationis ejus: & non labeberis super filios Juda in die perditionis eorum: & non magnificabis os tuum in die angustie.

13 Neque ingredieris portam populi mei in die ruinae eorum: neque despicias, & tu in malis ejus in die vastitatis illius: & non emittes adversus exercitum ejus

in die vastitatis illius.
 14 Neque stabis in exitibus, ut interficias eos, qui fugerint: & non concludes reliquos ejus in die tribulationis.
 15 Quoniam juxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fiet tibi: tribulationem tuam converteret in caput tuum.
 16 Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes Gentes jugiter: & bibent, & absorbebunt, & erunt quasi non sint.
 17 Et in monte Sion erit salvatio, & erit sanctus: & possidebit domus Jacob eos, qui se possederant.
 18 Et erit domus Jacob ignis, & domus Joseph flamma, & domus Esau stipula: &

succendentur in eis, & devorabunt eos: & non erunt reliquiae domus Esau, quia Dominus locutus est.
 19 Et hereditabunt hi, qui ad Austrum sunt, montem Esau, & qui in campesribus Philisthim: & possidebunt regionem Ephraim, & regionem Samariae: & Benjamin possidebit Galaad.
 20 Et transigratio exercitus hujus filiorum Israel, omnia loca Chanaanorum, usque ad Sareptam: & transigratio Jerusalem, quae in Bosphoro est, possidebit civitates Austri.
 21 Et ascendent salvatores in montem Sion judicare montem Esau: & erit Dominus regnum.

PROPHETIA
 JONAE.

CAPUT PRIMUM.

Jonas a Domino missus, ut in Ninive predicaret; navigio fugit in Tharsis a facie Domini: quo inmittente in navim tempestatem, jactisque sortibus, deprehensus Jonas in mare mittitur, cessatque tempestas.

IT factum est verbum Domini ad Jonam filium Amathi, & dicens:
 2 Surge, & vade in Niniven civitatem grandem, & predica in ea: quia ascendit malitia ejus coram me.
 3 Et surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis a facie Domini, & descendit in Joppen, & invenit navem euntem in Tharsis: & dedit naulum ejus, & descendit in eam, ut iret cum eis in Thar-

sis a facie Domini.
 4 Dominus autem misit ventum magnum in mare: & facta est tempestas magna in mari, & navis periclitabatur conteri.
 5 Et timuerunt nauta, & clamaverunt viri ad deum suum: & miserunt vasa, quae erant in navi, in mare, ut alleviaretur ab eis: & Jonas descendit ad interiora navis, & dormiebat sopore gravi.
 6 Et accessit ad eum gubernator, & dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? surge, invoca Deum tuum, si forte recogitet Deus de nobis, & non peremus.
 7 Et dixit vir ad collegam suum: Venite, & mittamus sortes, & sciamus, quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes: & cecidit fors super Jonam.
 8 Et dixerunt ad eum: Indica nobis, cuius causa malum istud sit nobis: quod est opus

tuum? quae terra tua, & quod vadis? vel ex quo populo es tu?
 9 Et dixit ad eos: Hebraeus ego sum, & Dominum Deum caeli ego timeo, qui fecit mare, & aridam.
 10 Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? (cognoverunt enim viri, quod a facie Domini fugeret, quia indicaverat eis)
 11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & cessabit mare a nobis? quia mare ibat, & intumescibat.
 12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare a vobis: scio enim ego quoniam propter me tempestas haec grandis venit super vos.
 13 Et remigabant viri, ut revertentur ad aridam, & non valebant: quia mare ibat, & intumescibat super eos.
 14 Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Quasumus, Domine, ne percamus in anima viri istius, & ne des super nos sanguinem innocentem? quia tu, Domine, sicut voluisti, fecisti.
 15 Et tulerunt Jonam, & miserunt in mare: & sterit mare a fervore suo.
 16 Et timuerunt viri timore magno Dominum, & immolaverunt hostias Domino, & voverunt vota.

CAPUT II.

Jonas a ceto, quem Dominus preparaverat, absorptus, fuit in eo tribus diebus, & tribus noctibus, cumque de ventre ejus orasset Dominum, ipsius iussu in aridam evomitur.

IT preparavit Dominus piscem grandem, ut degluteret Jonam: & erat Jonas in ventre piscis tribus diebus, & tribus noctibus.
 2 Et oravit Jonas ad Dominum Deum suum de ventre piscis.
 3 Et dixit: * Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudivit me: de ventre inferi clamavi, & exaudivisti vocem meam.
 4 Et projecisti me in profundum, in corde maris, & flumen circumdedit me: omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt.
 5 Et ego dixi: Abiectus sum a conspectu oculorum tuorum: verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum.
 6 * Circumdederunt me aquae usque ad animam: abyssus vallavit me: pelagus operuit caput meum.
 7 Ad extrema montium descendi: terrae vectes concluderunt me in aeternum: & sublevis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus.
 8 Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum: ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum.
 9 Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.
 10 Ego autem in voce laudis immolabo tibi: quaecumque vovi, reddam pro salute Domino.
 11 Et dixit Dñs: Putasne bene irascaris tu?

11 Et dixit Dominus pisci: & evomit Jonam in aridam.

CAPUT III.

Rursum missus Jonas ad Ninivitas praedicit civitatis subversionem: illis autem ad Deum conversis, & magna poenitentiae signa ostendentibus, paucis Dominus civitati.

ET factum est verbum Domini ad Jonam secundo, dicens:
 2 Surge, & vade in Niniven civitatem magnam: & predica in ea praedicationem, quam ego loquor ad te.
 3 Et surrexit Jonas, & abiit in Niniven juxta verbum Domini: & Ninive erat civitas magna itinere trium dierum.
 4 Et cepit Jonas introire in civitatem itinere diei unius: & clamavit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.
 5 * Et ceciderunt viri Ninivite in Deum: & praedicaerunt jejunium, & vestiti sunt sacco: a majore usque ad minorem.
 6 Et pervenit verbum ad regem Ninive: & surrexit de solio suo, & abiecit vestimentum suum a se, & indutus est sacco, & sedit in cinere.
 7 Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis, & principum ejus, dicens: Homines, & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam: nec pascantur, & aquam non bibant.
 8 Et operiantur sacco homines, & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate, quae est in manibus eorum.
 9 * Quis scit si convertatur, & ignoscat Deus: & revertatur a furore irae suae, & non peribimus?
 10 Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala: & misertus est Deus super malitiam, quam locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit.

CAPUT IV.
Afflictus Jonas, quia vaticinium suum adversus Ninivem videbat non impleri, mortem optat: verum a Domino corripitur, qui injustam ipsius indignationem convincit, quod putaret se recte dolere de arefacta hedera, & tamen noluerit Dominus parere Ninive civitati maxime, in qua erant plus quam centum viginti millia eorum, qui non peccaverant.

IT afflictus est Jonas afflictione magna, & iratus est:
 2 Et oravit ad Dominum, & dixit: Obsecro, Domine, nunquid non hoc est verbum meum, cum adhuc essem in terra mea? propter hoc praecipavi, ut fugerem in Tharsis. * Scio enim, quia tu Deus clemens, & misericors es, patiens, & multae miserationis, & ignoscens super malitia.
 3 Et nunc, Domine, tolle, quae sum animam meam a me: quia melior est mihi mors, quam vita.
 4 Et dixit Dñs: Putasne bene irascaris tu?

A

B

C

A

B

Mat. 11.
 Luc. 11.
 d. 32.

Jer. 18.
 b. 11.
 Joel. c. 14.

Psal. 85.
 a. 5.
 Joel. c. 13.

5 Et egressus est Jonas de civitate, & sedit contra Orientem civitatis: & fecit sibi umbraculum ibi, & sedebat subter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati.

6 Et preparavit Dominus Deus hederam, & ascendit super caput Jonæ, ut esset umbra super caput ejus, & protegeret eum (laboraverat enim) & letatus est Jonas super hederam læticia magna.

7 Et paravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum: & percussit hederam, & exaruit.

8 Et cum ortus fuisset sol, præcepit Dominus vento calido, & urenti: & percussit sol

super caput Jonæ, & astuabat: & petivit anima suæ, ut moreretur, & dixit: Melius est mihi mori, quàm vivere.

9 Et dixit Dominus ad Jonam: Putasne bene irasceris tu super hederam? Et dixit: Bene irascor ego usque ad mortem.

10 Et dixit Dominus: Tu doles super hederam, in qua non laborasti, neque fecisti, ut cresceret: quæ sub una nocte nata est, & sub una nocte perit.

11 Et ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua sunt plus quàm centum viginti millia hominum, qui nesciunt, quid sit inter dexteram, & sinistram suam, & jumenta multa?

PROPHEETIA
MICHÆÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Michæas prophetaverit: comminatur Samariæ, & Jerusalem exitium, & captivitatem propter idololatriciam ipsorum: quos plangit Propheta, & ad plangitum provocat.

Verbum Domini, quod factum est ad Michæam Morasthitem, in diebus Joathan, Achaz, & Ezechia, regum Juda; quod vidit super Samariam, & Jerusalem.

2 * Audite, populi omnes, & attendat terra, & plenitudo ejus: & sit Dominus Deus vobis in testem, Dominus de templo sancto suo.

3 * Quia ecce Dominus egredietur de loco suo: & descendet, & calcabit super excelsa terræ.

4 Et consumentur montes subtus eum: & valles scindentur sicut cera à facie ignis, & sicut aqua, quæ decurrunt in præcepis.

5 In scelere Jacob omne istud, & in pecca-

tis domus Israel, quod scelus Jacob? nonne Samaria? & quæ excelsa Judæ? nonne Jerusalem?

6 Et ponam Samariam, quasi acervum lapidum in agro, cum plantatur vinea: & detrahā in vallem lapides ejus, & fundamenta ejus revelabo.

7 Et omnia sculptra ejus concidentur, & omnes mercedes ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem: quia de mercedibus meretricis congregata sunt, & usque ad mercedem meretricis revertentur.

8 Super hoc plangam, & ululabo: vadam spoliatus, & nudus: faciam planctum velut draconum, & luctum quasi struthionum.

9 Quia desperata est plaga ejus, quia venit usque ad Judam, tetigit portam populi mei usque ad Jerusalem.

10 In Geth nolite annunciare, lachrymis ne ploretis, in domo Pulveris pulvere vos conspergite.

11 Et transite vobis habitatio Pulchra, confusa ignominia: non est egressa, quæ ha-

* Deut. 32. a. 1. Iai. 1. a. 2.

* Iai. 26. d. 21.

B

bitat in exitu: planctum domus vicina accipiet ex vobis, quæ stetit sibi met.

12 Quia infirmata est in bonum, quæ habitavit in amaritudinibus: quia descendit malum à Domino in portam Jerusalem.

13 Tumultus quadrigæ stuporis habitanti Lachis: principium peccati est filia Sion, quia in te inventa sunt scelera Israel.

14 Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth: domus mendacii in deceptionem regibus Israel.

15 Adhuc heredem adducam tibi, quæ habitas in Marefa: usque ad Odollam veniet gloria Israel.

16 Decalvare, & tondere super filios deliciarum tuarum: dilata calvitium tuum sicut aquila: quoniam captivi ducti sunt ex te.

CAPUT II.

Propheta populi sui multiplicem injustitiam, atque peccata recensens, prædicit vindictam, & captivitatem ipsi imminere; & ob id lugens, reliquiarum futuram congregationem denunciatur.

Væ, qui cogitatis inute, & operamini malum in cubilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniam contra Deum est manus eorum.

2 Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos: & calumniabantur virum, & domum ejus, virum, & hereditatem ejus.

3 Recedo hæc dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis colla vestra, & non ambulabitis superbi, quoniam tempus pessimum est.

4 In die illa sumetur super vos parabola, & cantabitur canticum, cum suavitate, dicentium: Depopulatione vastati sumus: pars populi mei commutata est: quomodo recedet à me, cum revertatur, qui regiones nostras dividat?

5 Propter hoc non erit tibi mittens funiculum fortis in caetu Domini.

6 Ne loquamini loquentes: Non stillabit super illos, non comprehendet confusio.

7 Dicit domus Jacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes ejus? Nonne verba mea bona sunt cum eo, qui rectè graditur?

8 Et è contrario populus meus in adversarium consurrexit: desuper tunica pallium sustulit: & eos, qui transibant simpliciter, convertit in bellum.

9 Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum: à parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum.

10 Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem: propter immunditiam ejus corrumpetur putredine pessima.

11 Utinam non essem vir habens spiritum, & mendacium potius loquerer: stillabo tibi in vinum, & in ebrietatem: & erit super quem stillatur populus iste.

12 Congregatione congregabo Jacob totum te: in unum conducam reliquias Israel,

pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum, tumultuabuntur à multitudine hominum.

13 Ascendet enim pandens iter ante eos: dividet, & transibunt portam, & ingredietur per eam: & transibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.

CAPUT III.

Propter peccata principum, iudicium, pseudoprophetarum, ac sacerdotum populi Israel comminatur Dominus gravem ultionem, & Jerusalem desolationem.

ET dixi: Audite, principes Jacob, & duces domus Israel: Numquid non vestrum est scire iudicium,

2 Qui odio habetis bonum, & diligitis malum: qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, & carnem eorum desuper ossibus eorum?

3 Qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorum desuper excoriarunt: & ossa eorum confregerunt, & conciderunt sicut in lebe, & quasi carnem in medio ollæ.

4 Tunc clamabunt ad Dominum, & non exaudiet eos: & abscondet faciem suam ab eis in tempore illo, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis.

5 Hæc dicit Dominus super prophetas, qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem: & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum præteritum.

6 Propterea nox vobis pro visione erit, & tenebra vobis pro divinatione: & occumbet sol super prophetas, & obtenebrabitur super eos dies.

7 Et confundentur, qui vident visiones, & confundentur divini: & operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei.

8 Verumtamen ergo repletus sum fortitudine spiritus Domini iudicio, & virtute: ut annunciem Jacob scelus suum, & Israel peccatum suum.

9 Audite hoc, principes domus Jacob, & iudices domus Israel: quia abominamini iudicium, & omnia recta pervertitis.

10 Qui edificatis Sion in sanguinibus, & Jerusalem in iniquitate.

11 * Principes ejus in muneribus iudicabant, & sacerdotes ejus in mercede docebant, & propheta ejus in pecunia divinabant: & super Dominum requiescebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala.

12 Propter hoc, causa vestri, * Sion quasi ager arabiarum, & Jerusalem quasi acervus lapidum erit, & mons templi in excelsa silvarum.

CAPUT IV.

Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent ad Ecclesiam, & cultum Dei cum magna securitate: consolatur Sion, quod de captivitate sit à Domino redimenda, ut se de suis inimicis ulciscatur.

ET erit: * in novissimo dierum erit mons domus Domini preparatus in

A

B

C

D

* Jer. 26. 13.

A

Iai. 2. a.

* Ezech. 22. f. 27. Soph. 3. a.

vertice montium, & sublimis super colles: & fluent ad eum populi.

2 Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: & docebit nos de viis suis, & ibimus in semitis eius: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Jerusalem.

3 Et iudicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes usque in longinquum: & cadent gladios suos in vomeres, & hastas suas in ligones: non fumet gens adversus gentem gladium: & non discent ultra belligrare.

4 Et sedebit vir subtus vitem suam, & subtus ficum suam, & non erit, qui deterrcat: quia os Domini exercituum locutum est.

5 Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in æternum, & ultra.

6 In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantem: & eam, quam cieceram, colligam: & quam afflixeram:

7 * Et ponam claudicantem in reliquiis: & eam, quæ laboraverat, in gentem robustam: & regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc, & usque in æternum.

8 Et tu turris gregis nebulosa filia Sion usque ad te veniet, & veniet potestas primæ regnum filia Jerusalem.

9 Nunc quare mœrore contraheris? numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus perisit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem?

10 Dole, & fatage, filia Sion, quasi parturiens: quia nunc egredieris de civitate, & habitabis in regione, & venies usque ad Babylonem: ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum.

11 Et nunc congregatae sunt super te gentes multæ, quæ dicunt: Lapidetur: & aspiciat in Sion oculus noster.

12 Ipsi autem non cognoverunt cogitationes Domini, & non intellexerunt consilium eius: quia congregavit eos quasi fœnum alic.

13 Surge, & trituta, filia Sion: quia cornutum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam areas: & comminues populos multos, & interficies Dominus rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino universa terræ.

CAPUT V.

Imminens urbis Jerusalem vastatio ostenditur, & Christus in Bethlehem nasciturus: reliquie Israel exultabuntur, devictis inimicis, & ablata ab ipsis idololatria.

1 Nunc vastaberis filia latronis: obfidionem posuerunt super nos, in virga percussit maxillam iudicis Israel:

2 * ET TU BETHLEHEM Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis.

3 Propter hoc dabit eos usque ad tempus, in quo parturiens pariet: & reliquie fratrum

* Soph. 3. d. 19.
* Dan. 7. d. 14.
Lucæ 1. d. 33.

* Mat. 2. a. 6.
Joan. 7. c. 42.

ejus convertentur ad filios Israel.

4 Et stabit, & pascet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui: & convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terræ.

5 Et erit iste pax: cum venerit Assyrius in terram nostram, & quando calcaverit domibus nostris: & suscitabimus super eum septem pastores, & octo primates homines.

6 Et pascet terram Assur in gladio, & terram Nemrod in lanceis eius: & liberabit ab Assur cum venerit in terram nostram, & cum calcaverit in finibus nostris.

7 Et erunt reliquie Jacob in medio populorum multorum quasi ros à Domino, & quasi stilla super herbam, quæ non expectat virum, & non prestolatur filios hominum.

8 Et erunt reliquie Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in iumentis sylvarum, & quasi catulus leonis in gregibus pecorum: qui cum transierit, & conculcaverit, & ceperit, non est, qui eruat.

9 Exaltabitur manus tua super hostes tuos, & omnes inimici tui interibunt.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus: Auferam equos tuos de medio tui, & disperdam quadrigas tuas.

11 Et perdam civitates terræ tuæ, & destrua omnes munitiones tuas, & auferam malicia de manu tua, & divinationes non erunt in te.

12 Et perire faciam sculptilia tua, & statuas tuas de medio tui: & non adorabis ultra opera manuum tuarum.

13 Et evellam lucos tuos de medio tui: & conteram civitates tuas.

14 Et faciam in furore, & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, quæ non audierunt.

CAPUT VI.

Discepat Dominus cum ingratis, recensens collata illis beneficia: indicans etiam, quid sit bonum, & quid Dominus à populo suo requirat: sed propter injustitiam, aliisque scelera filiorum Israel comminatur eis Dominus varias afflictiones.

1 **A**udite, quæ Dominus loquitur: Surtes, & audiant colles vocem tuam.

2 Audiant montes iudicium Domini, & fortia fundamenta terræ: quia iudicium Domini cum populo tuo, & cum Israel diiudicabitur.

3 * Popule meus, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi.

4 Quia eduxi te de Terra Egypti, & de domo servientium liberavi te: & misi ante faciem tuam Moysen, & Aaron, & Mariam?

5 * Popule meus, memento, quæso, quid cogitaverit Balach rex Moab, & quid responderit ei Balaam filius Beor, de Setim usque ad Galgalam, ut cognosceres iustitias Domini.

6 Quid dignum offeram Domino? curvabo

vabo

vabo genu Deo excelso? numquid offeram ei holocaustomata, & vitulos anniculos?

7 Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut multis millibus hircorum pinguum? numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum ventris mei pro peccato animæ meæ?

8 Indicabo tibi, ò homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te: Utrique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.

9 Vox Domini ad civitatem clamat, & salus erit timentibus nomen tuum: Audite tribus, & quis approbabit illud?

10 Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena.

11 Numquid iustificabo stateram impiam, & saccelli pondera dolosa?

12 In quibus divites eius repleti sunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.

13 Et ego ergo ceppi percutere te perditione super peccatis tuis.

14 Tu comedes, & non saturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes, & non salvabis: & quos salvaveris, in gladium dabo.

15 * Tu seminabis, & non metes: tu calcabis olivam, & non ungeris oleo: & mustum, & non bibes vinum.

16 Et custodisti præcepta Amri, & omne opus domus Achab, & ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, & habitantes in ea in sibilum: & opprobrium populi mei portabitis.

CAPUT VII.

Luget propheta tam paucos esse reliquos, qui non sint iniqui: in nullo homine ostendit esse confidendum, sed in solo Deo salvatore, qui miserabitur Sion: & pudescit in inimicis, eam ad se reducet, complectens factas ad patres promissiones.

1 **V**eni mihi, quia factus sum, sicut qui colligit in autumnno racemos vindemiarum: non est botrus ad comedendum, præcoquas ficus desideravit anima mea.

2 Perit sanctus de terra, & rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur.

3 Malum manuum suarum dicunt bonum: princeps postulat, & iudex in reddendo est: & magnus locutus est desiderium animæ suæ, & conturbaverunt eam.

4 Qui optimus in eis est, quasi paliurus: &

qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuæ, visitatio tua venit: nunc erit vastitas eorum.

5 Nolite credere amico: & nolite confidere in duce: ab ea, quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui.

6 * Quia filius contumeliam facit patri, & filia confurgit adversus matrem suam, nurus adversus socrum suam: * & inimici hominis domestici eius.

7 Ego autem ad Dominum aspiciam, expectabo Deum salvatorem meum: audiet me Deus meus.

8 Ne lateris inimica mea super me, quia cecidi: confurgam, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est.

9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucem: videbo iustitiam eius.

10 Et aspiciet inimica mea, & operietur confusione, quæ dicit ad me: Ubi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem, ut lutum platearum.

11 Dies, ut edificentur maceræ tuæ: in die illa longè fiet lex.

12 In die illa, & usque ad te veniet de Assur, & usque ad civitates munitas, & à civitatibus munitis usque ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte.

13 Et terra erit in desolationem propter habitatores suos, & propter fructum cogitationum eorum.

14 Pasce populum tuum in virga tua, gregem hereditatis tuæ, habitantes solos in saltu, in medio Carmeli: pascetur Basan, & Galaad juxta dies antiquos.

15 Secundum dies egressionis tuæ de Terra Egypti ostendam ei mirabilia.

16 Videbunt gentes, & confundentur super omni fortitudine tua: ponent manum super os, aures eorum surda erunt.

17 Lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terræ perturbabuntur in adibus suis: Dominum Deum nostrum formidabunt, & timebunt te.

18 * Quis Deus similis tui, qui auferis iniquitatem, & transis peccatum reliquiarum hereditatis tuæ? non imittet ultra furorem suum, quoniam volens misericordiam est.

19 Revertetur, & miserabitur nostri: deponet iniquitates nostras, & proiciet in profundum maris omnia peccata nostra.

20 Dabis veritatem Jacob, misericordiam Abraham: quæ jurasti patribus nostris à diebus antiquis.

B
* Math. 10. d. 35.
* Math. 10. d. 16.

C

D

* Jer. 10. d. 10. g. 43.

PROPHECIA NAHUM.

CAPUT PRIMUM.

Zelus Dei adversus hostes suos, qui patiens est, & fortitudine magnus, cuius ira nemo potest resistere, & in se sperantium est liberator, sui que populi hostes est impitior.

Nus Ninive: Liber visionis Nahum Elcesel.
2 Deus amulator, & ulciscens Dominus: ulciscens Dominus, & habens iram: ulciscens Dominus in hostes suos: & irascens ipse inimicis suis.
3 Dominus patiens, & magnus fortitudinis, & mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate, & turbine viæ ejus, & nebula pulvis pedum ejus.

4 Inrepsans mare, & exsicicans illud: & omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est Basan, & Carmelus: & flos Libani elanguit.

5 Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt: & contremuit terra à facie ejus, & orbis, & omnes habitantes in eo.

6 Ante faciem indignationis ejus quis stabit? & quis resistet in ira furoris ejus? indignatio ejus effusa est, ut ignis; & petrae dissolutæ sunt ab eo.

7 Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis: & sciens sperantes in se.

8 Et in diluvio prætercunte, consummationem faciet loci ejus: & inimicos ejus persequentur tenebræ.

9 Quid cogitatis contra Dominum? consummationem ipse faciet: non consurget duplex tribulatio.

10 Quia sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium consumentur, quasi stipula ariditate plena.

11 Ex te exhibit cogitans contra Dominum malitiam: mente pertractans prævaricationem.

12 Hæc dicit Dominus: Si perfecti fuerint, & ita plures; sic quoque attendentur, & pertransibit: affixi te, & non affligam te ultra.

13 Et nunc conteram virgam ejus de dorso tuo, & vincula tua dirumpam.

14 Et præcipiet super te Dominus, non feminabitur ex nomine tuo amplius: de domo Dei tui interficiam sculptile, & conflatile, ponam sepulchrum tuum, quia inhonoratus es.

15 * Ecce super montes pedes evangelizantis, & annunciantis pacem: celebra, Juda, festivitates tuas, & redde vota tua: quia non adiciet ultra, ut pertranscat in te Bellal: universus interit.

CAPUT II.

Obsidio Ninive, eiusque à Chaldeis depulatio, quia superbe egit contra populum Domini.

Ascendit, qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem: contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde.

2 Quia reddidit Dominus superbiam Jacob, sicut superbiam Israel: quia vastatores dissipaverunt eos, & propagines eorum corruerunt.

3 Clypeus fortium ejus ignitus, viri exercitus in coccineis: igneæ habenæ: currus in die præparationis ejus, & agitatores consopiti sunt.

4 In itineribus conturbati sunt: quadrigæ collisæ sunt in plateis: aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura discurrentia.

5 Recor dabitur fortium suorum, ruent in itineribus suis: velociter ascendent muros

ejus,

ejus, & præparabitur umbraculum.
6 Porta fluviorum aperta sunt, & templum ad solum dirutum.

7 Et miles captivus abductus est: & ancilla ejus minabantur gementes, ut columbæ, murmurantes in cordibus suis.

8 Et Ninive, quasi piscina aquarum aqua ejus: ipsi verò fugerunt: stete, & non est qui revertatur.

9 Diripite argentum, diripite aurum: & non est finis divitiarum ex omnibus vasibus desiderabilibus.

10 Dissipata est, & scissa, & dilacerata: & cor tabescens, & dissolutio geniculorum, & defectio in cunctis renibus: & facies omnium eorum sicut nigredo ollæ.

11 Ubi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum, ad quam ivit leo, ut ingrederetur illuc, catulus leonis, & non est, qui exerceat?

12 Leo cepit sufficienter catulis suis, & necavit leonis suis: & implevit præda speluncas suas, & cubile suum rapina.

13 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & succendam usque ad summum quadrigas tuas, & leuculos tuos comedet gladius: & exterminabo de terra prædam tuam, & non audietur ultra vox nunciorum tuorum.

CAPUT III.

Ninive urbs sanguinum sub nomine adultere vastanda prædicatur: quod exemplo Alexandria à Babylonis devastata confirmatur: nec erit, qui Ninive condoleat, aut eam consoletur super ipsius devastatione.

Væ civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena: non recedat à te rapina.

2 Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis ascendentis:

3 Et micantis gladii, & fulgurantis hastæ, & multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ: nec est finis cadaverum, & corruent in corporibus suis.

4 Propter multitudinem fornicationum meretricis speciosæ, & gratæ, & habentis maleficia, quæ vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias in maleficiis suis.

5 Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua,

& ostendam Gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam.

6 Et proiciam super te abominationes, & contumelias te afficiam, & ponam te in exemplum.

7 Et erit: omnis, qui viderit te, resiliat à te, & dicet: Vastata est Ninive: quis commovebit super te caput? unde quæram consolationem tibi?

8 Numquid melior es Alexandria populorum, quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu ejus: cuius divitiæ, mare: aquæ, muri ejus.

9 Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, & non est finis: Africa, & Libyes fuerunt in auxilio tuo.

10 Sed & ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem: parvuli ejus elisi sunt in capite omnium viarum, & super inclutos ejus miserunt sortem, & omnes optimates ejus confixi sunt in compedibus.

11 Et tu ergo inebriaberis, & eris despecta: & tu quæres auxilium ab inimico:

12 Omnes munitiones tuæ sicut ficus cum grossis suis: si concussa fuerint, cadent in os comedentis.

13 Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimicis tuis adaperitione pandentur portæ terræ tuæ, devorabit ignis vetees tuos.

14 Aquam propter obsidionem hauri tibi, extruæ munitiones tuas: intra in lutum, & calca, subigens tene laterem.

15 Ibi comedet te ignis: peribis gladio, devorabit te ut bruchus: congregare ut bruchus: multiplicare ut locusta.

16 Plures fecerunt negotiationes tuas, quam stellæ sint cæli: bruchus expansus est, & avolvit.

17 Custodes tui quasi locustæ: & parvuli tui quasi locustæ locustarum, quæ confidunt in sepibus in die frigoris: sol ortus est, & avolvantur, & non est cognitus locus earum, ubi fuerint.

18 Dormitaverunt pastores tui, rex Assur: sepelientur principes tui: latitavit populus tuus in montibus, & non est, qui congreget.

19 Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua: omnes, qui audierunt auditionem tuam, compresserunt manum super te: quia super quem non transit malicia tua semper?

PROPHEZIA HABACUC.

CAPUT PRIMUM.

Admiratur Propheta, impium prosperari, & prevailere adversus justum: nam adversus Judeos suscitavit Dominus Chaldeos, qui victoriam non Domino, sed idolo suo tribuunt.

Nus, quod vidit Habacuc propheta.
2 Usquequò, Domine, clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te vim patiens, & non salvabis?

3 Quare ostendisti mihi iniquitatem, & laborem, videre prædam, & in justitiam contra me? & factum est iudicium, & contraditio potentior.

4 Propter hoc lacerata est lex, & non pervenit, usque ad finem iudicium: quia impius prævalet adversus justum, propterea egreditur iudicium perversum.

5 * Aspice in gentibus, & videte: admiramini, & obstupescite: quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo crederet, cum narrabitur.

6 Quia ecce ego suscitabo Chaldeos, gentem amaram, & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua.

7 Horribilis, & terribilis est: ex semetipsa iudicium, & onus eius egredietur.

8 Leviores pardis equi eius, & velociores lupis vespertinis; & disfundentur equites eius: equites namque eius de longè venient, volabunt, quasi aquila festinans ad comedendum.

9 Omnes ad prædam venient, facies eorum ventus urens: & congregabit, quasi arenam captivitatem.

10 Et ipse de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt: ipse super omnem munitionem ridebit, & comportabit ag-

gentem, & capiet eam.

11 Tunc mutabitur spiritus, & pertransibit, & corruet: hæc est sortitudo eius dei sui.

12 Numquid non tu à principio Dominus Deus meus, sancte meus, & non morietur? Domine, in iudicium posuisti eum: & fortem, ut corriperes, fundasti eum.

13 Mundi sunt oculi tui, ne videas malum; & respicere ad iniquitatem non poteris: quare respicis super iniqua agentes, & taces devorante impio justiorum te?

14 Et facies homines, quasi pisces maris, & quasi reptile non habens principem.

15 Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua, & congregavit in rete suam. Super hoc lætabitur, & exultabit.

16 Propterea immolabit sagena suæ, & sacrificabit reti suo: quia in ipsis increfata est pars eius, & cibus eius electus.

17 Propter hoc ergo expandit sagenam suam, & semper interficere Gentes non patiet.

CAPUT II.

Propheta à Domino responsum expectanti præcipitur, ut scribat visionem, ac longamini-ter ipsius eventum expectet: destructio Babylonis propter multa ipsius scelera describitur, & quòd idola eis non proderunt.

Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem: & contemplanor, ut videam, quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me.

2 Et respondit mihi Dominus, & dixit: Scribe visum, & explana eum super tabulas, ut percurrat, qui legerit eum.

3 Quia adhuc visus procul, & apparebit in finem, & non mentietur: si moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit.

4 Ecce, qui incredulus est, non erit re-cta anima eius in semetipso: Justus au-

A

B

C

tem in fide sua vivet.
5 * Et quomodo vinum potantem decipit: sic erit vir superbus, & non decorabitur: qui dilatavit, quasi infernus animam suam: & ipse, quasi mors, & non adimpletur: & congregabit ad se omnes gentes, & coaccrabit ad se omnes populos.

6 Numquid non omnes isti super eum parabolam fument, & loquelam ænigmatum ejus, & dicitur: Væ ei, qui multiplicat non sua? usquequò & aggravat contra se densum lutum?

7 Numquid non repente consurgent, qui mordeant te: & suscitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eius?

8 Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes, qui reliqui fuerint de populis, propter sanguinem hominis, & iniquitatem terræ civitatis, & omnium habitantium in ea.

9 Væ, qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelso nidus ejus, & liberari se putat de manu mali.

10 Cogitasti cõsultationem domui tue, concidisti populos multos, & peccavit anima tua.

11 Quia lapis de pariete clamabit: & lignum, quod inter juncturas ædificiorum est, respondebit.

12 * Væ, qui ædificat civitatem in sanguinibus, & præparat urbem in iniquitate.

13 Numquid non hæc sunt à Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, & gentes in vacuum, & deficient.

14 Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aque operientes mare.

15 Væ, qui potum dat amico suo mittens sel suum, & incubians, ut aspiciat nuditatè ejus.

16 Repletus es ignominia pro gloria: bibe tu quoque, & conspire: circumdabit te calix dextera Domini, & vomitus ignominia super gloriam tuam.

17 Quia iniquitas Libani operiet te, & vastitas animalium deterrerebunt eos de sanguinibus hominum, & iniquitate terræ, & civitatis, & omnium habitantium in ea.

18 Quid prodest sculpsile, quia sculpsit illud sictor suus, conflavit, & imaginem falsam? quia speravit in figmento sictor ejus, ut faceret simulachra muta.

19 Væ, qui dicit ligno: Exsperege: Surge, lapidi tacenti: numquid ipse docere poterit? Ecce iste cooperatus est auro, & argento: & omnis spiritus non est in visceribus ejus.

20 * Dominus autem in templo sancto suo: sileat à facie ejus omnis terra.

ORATIO

HABACUC PROPHETÆ PRO IGNORANTIIS.

CAPUT III.

Domine, audivi auditionem tuam, & timui.

Domine, opus tuum, in medio annorum vivificavit illud. In medio annorum notum facies: cum iratus fueris, misericordia recordaberis.

3 Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan: Operuit ccelos gratia ejus: & laudis ejus plena est terra.

4 Splendor ejus ut lux erit: cornua in manibus ejus.

Ibi abscondita est fortitudo ejus: Ante faciem ejus ibit mors. Et egredietur diabolus ante pedes ejus.

6 Stetit, & mensus est terram: Aspexit, & dissolvit Gentes: & contriti sunt montes sæculi.

Incurvati sunt colles mundi, ab itineribus aternitatis ejus.

7 Pro iniquitate videnti tentoria Ethiope, turbabuntur pelle terra Madian.

8 Numquid in fluminibus iratus es, Domine? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua?

Quia scendes super equos tuos: & quadrigæ tuæ salvatio.

9 Suscitans suscitabis arcum tuum, juramenta tribubus, quæ locutus es. Fluvios scindes terræ: Viderunt te, & doluerunt montes: gurgites aquarum transit.

manus suas levavit.
11 Sol, & luna steterunt in habitaculo suo, in luce sagittarum tuarum, ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ.

12 In fremitu conculeabis terram: in furore obstupescies Gentes.

13 Egredius es in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo.

Percellisti caput de domo impii: denudasti fundamentum ejus usque ad collum.

14 Maledixisti sceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad dispergendum me.

Exultatio eorum, sicut ejus, qui devoratur pauperem in abscondito.

15 Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum.

16 Audivi, & conturbatus est venter meus: à voce contremuerunt labia mea.

Ingradiatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat.

Ut requiescam in die tribulationis: ut ascendam ad populum accinctum nostrum.

17 Ficus enim non florebit: & non erit germen in vineis. Mentietur opus oliivæ: & arva non afferent cibum.

Abscindetur de ovili pecus: & non erit armentum in præsepibus.
18 Ego autem in Domino gaudebo: & exultabo in Deo Jesu meo.
19 Deus Dominus fortitudo mea: & ponet pedes meos quasi cervorum.
Et super excelsa mea deducet me victor in Psalms canentem.

B
1. cont.
2. 16.
3. 16.
4. 16.
5. 16.
6. 16.
7. 16.
8. 16.

C

D

A

B

Erch.
24. 60.
Nah. 4. a.

D

Psalm.
115.

D

PROPHETIA SOPHONIAE.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Sophonias prophetavit: qui primum peccatoribus universis, deinde Judæis comminatur, ob idololatriam, & de contemptum, divinam ultionem: Jerusalem quoque lucernis tertantia dicitur, & quam erit amara dies ultionis Domini.

A **1** **V**ERBUM Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filii Godolia, filii Amaria, filii Ezechie, in diebus Josia, filii Amon regis Judæ.

2 Congregans congregabo omnia à facie terræ, dicit Dominus.

3 Congregans hominem, & pecus, congregans volatilia cæli, & pisces maris: & ruina impiorum erunt: & disperdam homines à facie terræ, dicit Dominus.

4 Et extendam manum meam super Judam, & super omnes habitantes Jerusalem: & disperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina adituorum cum sacerdotibus;

5 Et eos, qui adorant super tecta militiam cæli, & adorant, & jurant in Domino, & jurant in Melchom.

6 Et qui avertuntur de post tergum Domini, & qui non quaesierunt Dominum, nec investigaverunt eum.

7 Silere à facie Domini Dei: quia juxta est dies Domini, quia preparavit Dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos.

8 Et erit in die hostiæ Domini, visitabo super principes, & super filios regis, & super omnes, qui induti sunt veste peregrina?

9 Et visitabo super omnes, qui arroganter ingreditur super limen in die illa: qui complent domum Domini Dei sui iniquitate, & dolo.

10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox elamoris à porta piscium, & ululatus à Secunda, & contritio magna à collibus.

11 Ululate habitatores Pila: contigit om-

nis populus Chanaan, disperierunt omnes involuci argento.

12 Et erit in tempore illo: serutabor Jerusalem in lucernis: & visitabo super viros defixos in facibus suis: qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene Dominus; & non faciet male.

13 Et erit fortitudo eorum in direptionem, & domos eorum in desertum: & edificabunt domos, & non habitabunt: & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum.

14 Juxta est dies Domini magnus, juxta est; & velox nimis: vox dici Domini amara, tribulabitur ibi fortis.

15 * Dies ira dies illa, dies tribulationis, & angustia, dies calamitatis, & miseria, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & turbis.

16 Dies tubæ, & clangoris super civitates munitas, & super angulos excellos.

17 Et tribulabo homines, & ambulabunt, ut cæci, quia Domino peccaverunt: & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorum sicut stercorea.

18 * Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die ira Domini: * in igne zeli ejus devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

CAPUT II.

Hortatur Propheta populum, ut ad Deum convertatur, priusquam ira Domini ei superveniat, omnesque mansuetos terræ, ut Dominum querant: denuncians destructionem imminere Philistæis, Moabitibus, Ammonitis, Æthiopiis, & Assyriis.

1 **C**onvenite, congregamini gens non amabilis:

2 Priusquam pariat jussio, quasi pulverem transcurrentem, diem, antequam veniat super vos ira furoris Domini, antequam veniat super vos dies indignationis Domini.

3 **Q**uarite Dominum omnes mansueti terræ, qui judicium ejus estis operati: quarite justum, quarite mansuetum: si quomodo abscondamini in die furoris Domini.

4 Quia Gaza destructa erit, & Ascalon in desertum, Azotum in meridie efficient, & Accaron eradicabitur.

5 **V**æ, qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: Verbum Domini super vos Chanaan terra Philistinorum, & disperdamte, ita ut non sit inhabitator.

6 Et erit funiculus maris requies pastorum, & caula pecorum:

7 Et erit funiculus ejus, qui remanserit de domo Juda: ibi pascetur, in domibus Accalonis ad vesperam requiescent: quia visitabit eos Dominus Deus eorum, & avertet captivitatem eorum.

8 **A**udivi opprobrium Moab, & blasphemias filiorum Ammon: quæ exprobraverunt populo meo, & magnificati sunt super terminos eorum.

9 Propterea vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Israel, quia Moab, ut Sodoma erit, & filii Ammon, quasi Gomorra, siccitas spinarum, & acervi salis, & desertum usque in æternum: reliquiae populi mei diripient eos, & residui gentis meæ possidebunt illos.

10 Hoc eis eveniet pro superbia sua: quia blasphemaverunt, & magnificati sunt super populum Domini exercituum.

11 Horribilis Dominus super eos, & attenuabit omnes deos terræ: & adorabit eum vici de loco suo, omnes insula Gentium.

12 Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo eritis.

13 Et extendet manum suam super Aquilonem, & perdet Assur: & ponet speciosam in solitudinem, & in inivium, & quasi desertum.

14 * Et accubabunt in medio ejus greges, omnes bestiae Gentium: & onocrotalus, & ericinus in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur ejus.

15 Hæc est civitas gloriosa habitans in confidentia: quæ dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius: quomodo facta est in desertum cubile bestiarum, omnis, qui transit per eam, sibilabit, & movebit manum suam.

CAPUT III.

Arguit Jerusalem, & præcipue rectores ejus, quibus minatur celerem Dei vindictam, quod neque beneficiis, neque flagellis sui ad ipsum conversi: de felicitate nove legis, ac multiplicatione credentium: pænæque iniquorum prædicatur.

1 **V**æ provocatrix, & redempta civitas, columba.

2 Non audivit vocem, & non suscepit disciplinam: in Domino non est confisa, ad Deum suum non appropinquavit.

3 * Principes ejus in medio ejus, quasi leones rugientes: iudices ejus lupi vesperæ, non relinquebant in manè.

4 **P**ropheta ejus vesani viri infideles: sacerdotes ejus polluerunt sanctum, injuste egerunt contra legem:

5 Dominus justus in medio ejus non faciet iniquitatem: manè, manè judicium suum dabit in lucem, & non abscondetur: nescivit autem iniquus confusionem.

6 **D**isperdidi Gentes, & dissipati sunt anguli earum: desertas feci vias earum, dum non est, qui transeat: desolatae sunt civitates earum, non remanente viro, neque ullo habitatore.

7 **D**ixi: Attamen timebis me, suscipies disciplinam: & non peribit habitaculum ejus, propter omnia, in quibus visitavi eam: verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas.

8 **Q**uapropter expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum, ut congregem Gentes, & colligam regna: & estundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei: * in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.

9 **Q**uia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno.

10 **U**ltra flumina Æthiopiæ, inde supplices mei, filii disperstorum meorum deferent munus mihi.

11 **I**n die illa non confunderis super cunctis ad inventionibus tuis, quibus pravariata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adicies exaltari amplius in monte sancto meo.

12 **E**t derelinquam in medio tui populum pauperem, & egenum: & sperabunt in nomine Domini.

13 **R**eliquiæ Israel non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non inveniatur in ore eorum lingua dolosa: quoniam ipsi pascuntur, & accubabunt, & non erit, qui exterræat.

14 **L**auda, filia Sion: jubila, Israel: letare, & exulta in omni corde filia Jerusalem.

15 **A**bitulit Dominus judicium tuum: avertit inimicos tuos: rex Israel Dominus in medio tui, non timebis malum ultra.

16 **I**n die illa dicetur Jerusalem: Noli timere: Sion, non dissolvantur manus tuæ.

17 **D**ominus Deus tuus in medio tui fortis ipse salvabit: gaudebit super te in lætitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude.

18 **N**ugas, qui à lege recesserant, congregabo, quia ex te erant: ut non ultra habeas super eis opprobrium.

19 **E**cce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo: & salvabo claudicantem: & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra confusionis eorum:

20 **I**n tempore illo, quo adducam vos: & in tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ: cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore prophetaverit Aggæus: qui increpat Judæos, quòd neglecta domo Dei propria ædificia curarent: ob quam causam dicit illis immisiam a Deo sterilitatem: eoque tempore dux Zorobabel, & Jesus sacerdos magnus una cum populo excitati, incipiunt ædificare domum Dei.

In anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis, factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetae, ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Juda, & ad Jesum, filium Josedece, sacerdotem magnum, dicens:

2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: Populus ille dicit: Nondum venit tempus domus Domini ædificandæ.

3 Et factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetae, dicens:

4 Numquid tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta?

5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras.

A
Eldr. 5.
11.
B
Mich. 6. d.
15.

6 * Seminaſtis multum, & intulistis parum: comedistis, & non estis satiati: operuibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.

7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras:

8 Ascendite in montem, portate ligna, & ædificate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus.

9 Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exullavistis illud: quam ob causam, dicit Dominus exercituum: quia domus mea deserta est, & vos

relinquistis unumquemque in domum suam.

10 Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum:

11 Et vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super jumenta, & super omnem laborem manuum.

12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, & Jesus filius Josedece sacerdos magnus, & omnes reliquiæ populi, vocem Domini Dei sui, & verba Aggæi prophetae, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos; & timuit populus a facie Domini.

13 Et dixit Aggæus nunciis Domini de nunciis Domini, populo dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus.

14 Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel, filii Salathiel, ducis Juda, & spiritum Jesu, filii Josedece sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo: & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.

CAPUT II.

Et si templum reedificatum nihil videtur priori collatum: postea tamen veniente Messia replebitur gloria majori, quam fuerit prioris templi: & sicut Judæi ob neglectam templi reedificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipsorumque sacrificia, & sterilitas adducta: ita post inceptam reedificationem omnia ipsi facta sunt prospera.

In die vigesima, & quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darii regis.

2 In septimo mense, vigesima, & prima mensis factum est verbum Domini in manu Aggæi prophetae, dicens:

3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Juda, & ad Jesum filium Josedece

sacer-

sacerdotem magnum, & ad reliquos populi, dicens:

4 Quis in vobis est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? & quid vos videtis hanc nunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris?

5 Et nunc confortare, Zorobabel, dicit Dominus: & confortare, Jesu fili Josedece sacerdos magne, & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum: & facite (quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum)

6 Verbum, quod pepigi vobiscum, cum egredere mini de Terra Ægypti: & spiritus meus erit in medio vestrum, nolite timere.

7 Quia hæc dicit Dominus exercituum: * Adhuc unum modicum est, & ego commovebo cælum, & terram, & mare, & aridam.

8 Et movebo omnes Gentes: ET VENIET DESIDERATUS cunctis Gentibus: & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum.

9 Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum.

10 Magna erit gloria domus istius novissimæ plus quam primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum.

11 In vigesima, & quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Aggæum prophetam, dicens:

12 Hæc dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens:

13 Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes, dixerunt: Non.

14 Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid con-

taminabitur? Et responderunt sacerdotes, & dixerunt: Contaminabitur.

15 Et respondit Aggæus, & dixit: Sic populus iste, & sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, & sic omne opus manuum eorum: & omnia, quæ obtulerunt ibi, contaminata erunt.

16 Et nunc ponite corda vestra a die hac, & supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini.

17 Cum accederetis ad acervum viginti modiorum, & siceret decem: & intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinquaginta lagenas, & siebant viginti.

18 * Percussi vos vento urente, & aurigine, & grandine omnia opera manuum vestrarum: & non fuit in vobis, qui reverteretur ad me, dicit Dominus.

19 Ponite corda vestra ex die ista, & in futurum, a die vigesima, & quarta noni mensis: a die, qua fundamenta jacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum.

20 Numquid jam semen in germine est: & adhuc vinea, & ficus, & malogranatum, & lignum olivæ non floruit? ex die ista benedicam.

21 Et factum est verbum Domini secundo ad Aggæum in vigesima, & quarta mensis, dicens:

22 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, dicens: Ego movebo cælum pariter, & terram.

23 Et subvertam solium regnorum, & conteram fortitudinem regni Gentium: & subvertam quadrigam, & ascensorem ejus: & descendent equi, & ascensores eorum: viri in gladio fratris sui.

24 In die illa, dicit Dominus exercituum, assumam te * Zorobabel filii Salathiel serve meus, dicit Dominus: & ponam te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

Amos. 4. c. 9.

D

Eccl. 49. c. 13.

PROPHEZIA ZACHARIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Zacharias prophetaverit : qui hortatur populum ad respicientiam ; ne imitentur patres suos , qui prophetas contemnentes puniti sunt : duplici figura ostendit Dominus se puniturum Gentes , quæ populum suum afflixerant , hunc autem in Jerusalem revocandum , in qua ædificabitur ipsi Domino templum.

A

In mense octavo, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, filium Barachia filii Addo, prophetam, dicens: Iratus est Dominus super patres vestros iracundia.
3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exercituum: * Convertimini ad me, ait Dominus exercituum: & convertar ad vos, dicit Dominus exercituum.
4 Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetae priores, dicentes: Hæc dicit Dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis, & de cogitationibus vestris pessimis: & non audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus.
5 Patres vestri ubi sunt? & Prophetae numquid in sempiternum vivent?
6 Verumtamen verba mea, & legitima mea, quæ mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros, & conversi sunt, & dixerunt: Sicut cogitavit Dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras, & secundum ad inventiones nostras, fecit nobis.
7 In die vigesima, & quarta undecimi mensis Sabbath, in anno secundo Darii, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachia, filii Addo, prophetam, dicens:

* Isa. 21. c. 12. 31. c. 6. 45. d. 22. Jer. 3. d. 12. Ezech. 18. 8. 10. 13. c. 11. 14. Joel 2. c. 12. Malac. 3. b. 7.

B

8 Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrta, quæ erant in profundo: & post eum equi rufi, varii, & albi.
9 Et dixi: Quid sunt isti, Domine mi? & dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi, quid sint hæc.
10 Et respondit vir, qui stabat inter myrta, & dixit: Isti sunt, quos misit Dominus, ut perambulent terram.
11 Et responderunt Angelo Domini, qui stabat inter myrta, & dixerunt: Perambulavimus terram, & ecce omnis terra habitatur, & quiescit.
12 Et respondit Angelus Domini, & dixit: Domine exercituum, usquequò tu non miseraberis Jerusalem, & urbem Juda, quibus iratus es? Iste jam septuagesimus annus est.
13 Et respondit Dñs angelo, qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria.
14 Et dixit ad me angelus, qui loquebatur in me: Clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: * Zelatus sum Jerusalem, & Sion zelo magno.
15 Et ira magna ego irascor super gentes operentas: quia ego iratus sum parum, ipsi vero adjuverunt in malum.
16 Propterea hæc dicit Dominus: Revertar ad Jerusalem in misericordis: & domus mea ædificabitur in ea, ait Dominus exercituum: & perpendicularum extendetur super Jerusalem.
17 Adhuc clama, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc affluerunt civitates mea: & consolabitur adhuc Dominus Sion, & eliget adhuc Jerusalem.
18 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce quatuor cornua.
19 Et dixit ad angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt hæc? & dixit ad me: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Ju-

dam,

dam, & Israel, & Jerusalem.
20 Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros.
21 Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait: dicens: Hæc sunt cornua, quæ ventilaverunt Judam per singulos viros, & nemo eorum levavit caput suum: & venerunt isti deterrere ea, ut deiciant cornua gentium, quæ levaverunt cornu super terram Juda, ut dispergerent eam.

CAPUT II.

Apparet vir mensuraturus Jerusalem, quæ post captivitatem solutam vehementer replenda est habitatoribus: cui Deus promuro erit, & afflictiis Chaldaeis, ac ceteris, qui filios Israel afflixerant, multæ gentes unacum Sion latæ venient ad serviendum Domino, quas ipse suscipiet in populum.

Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir, & in manu ejus funiculus mensuræ.
2 Et dixi: Quò tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar Jerusalem, & videam, quanta sit latitudo ejus, & quanta longitudo ejus.
3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me, egrediebatur, & angelus alius egrediebatur in occursum ejus.
4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur Jerusalem, præ multitudine hominum, & jumentorum in medio ejus.
5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in circuitu: & in gloria ero in medio ejus.
6 O, ò fugite de terra Aquilonis, dicit Dominus: quoniam in quatuor ventos cæli dispersi vos, dicit Dominus.
7 O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis.
8 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes, quæ spoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.
9 Quia ecce ego levo manum meam super eos, & erunt prædæ his, qui serviebant sibi: & cognoscetis, quia Dominus exercituum misit me.
10 Lauda, & latare, filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.
11 Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui: & scies, quia Dominus exercituum misit me ad te.
12 Et possidebit Dominus Judam partem suam in terra sanctificata: & eliget adhuc Jerusalem.
13 Sileat omnis caro à facie Domini: quia confurrexit de habitaculo sancto suo.

CAPUT III.

Jesus sacerdos excusus sordidus, induitur mulatoris, qui iudicaturus est domum Domini, sicut in visis ipsius ambulet: adducet Dominus servum suum Orientem: & de lapide agit, super quem septem oculi sunt.

Et ostendit mihi Dominus Jesum sacerdotem magnum stantem coram

angelo Domini: & fatan stabat à dextris ejus, ut adversaretur ei.

2 Et dixit Dominus ad fatan: Increpet Dominus in te, fatan: & increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem: numquid non iste torris est erutus de igne?
3 Et Jesus erat indutus vestibus sordidis: & stabat ante faciem angeli.
4 Qui respondit, & ait ad eos, qui stabant coram se, dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoris.
5 Et dixit: Ponite cidarim mundam super caput ejus. Et posuerunt cidarim mundam super caput ejus, & induerunt eum vestibus: & angelus Domini stabat.
6 Et contestabatur Angelus Domini Jesum, dicens:
7 Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis meis ambulaveris, & custodiam meam custodieris: tu quoque judicabis domum meam, & custodies atria mea, & dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assilunt.
8 Audi, Jesu sacerdos magne, tu, & amici tui, qui habitant coram te, quia viri portentes sunt: ecce enim ego. * ADDUCAM SERVUM MEUM ORIENTEM.
9 Quia ecce lapis, quem dedi coram Jesu: super lapidem unum septem oculi sunt: ecce ego celabo sculpturam ejus, ait Dominus exercituum: & auferam iniquitatem terræ illius in die una.
10 In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum suum subter vitem, & subter ficum.

CAPUT IV.

De candelabro aureo cum duobus olivis, lapide primario, & stanneo, ac septem oculis Domini, & horum interpretatio: quodque templum à Zorobabel fundatum, ab ipso consummabitur.

Et reversus est angelus, qui loquebatur in me, & suscitavit me, quasi virum, qui suscitatur de somno suo.
2 Et dixit ad me: Quid tu vides? & dixi: vidi, & ecce candelabrum aureum totum, & lampas ejus super caput ipsius, & septem lucernæ ejus super illud: & septem infusoria lucernis, quæ erant super caput ejus.
3 Et duæ olivæ super illud: una à dextris lampadis, & una à sinistris ejus.
4 Et respondi, & ajo ad angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt hæc, domine mi?
5 Et respondit angelus, qui loquebatur in me, & dixit ad me: Numquid nescis, quid sunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.
6 Et respondit, & ait ad me, dicens: Hoc est verbum Domini ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, dicit Dominus exercituum.
7 Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum: & educet lapidem primum, &

B

C

D

A

B

CAPUT VI.

exaquet gratiam gratiae ejus.
 8 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
 9 Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, & manus ejus perficient eam: & scietis, quia Dominus exercituum misit me ad vos.
 10 Quis enim despexit dies parvos? & laetabuntur, & videbunt lapidem stannicum in manu Zorobabel. Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram.
 11 Et respondi, & dixi ad eum: Quid sunt duae olive istae ad dexteram candelabri, & ad sinistram ejus?
 12 Et respondi secundo, & dixi ad eum: Quid sunt duae spicae olivarum, quae sunt juxta duo rostra aurea, in quibus sunt suspiria ex auro?
 13 Et ait ad me, dicens: Numquid nescis, quid sunt haec? Et dixi: Non, domine mi.
 14 Et dixit: Isti sunt duo filii olei, qui assistunt Dominatori universae terrae.

CAPUT V.

Volumen volans, quo iniqui iudicabuntur: mulier in amphora sedens cum massa plumbi designat impietatem: & duae mulieres alatae levant illam in aera.

1 Et conversus sum, & levavi oculos meos: & vidi, & ecce volumen volans.
 2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum.
 3 Et dixit ad me: Haec est maledictio, quae egreditur super faciem omnis terrae: quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur: & omnis jurans, ex hoc similiter iudicabitur.
 4 Educam illud, dicit Dominus exercituum: & veniet ad domum furis, & ad domum jurantis in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & consumet eam, & ligna ejus, & lapides ejus.
 5 Et egressus est angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide, quid est hoc, quod egreditur.
 6 Et dixi: Quidnam est? Et ait: Haec est amphora egrediens. Et dixit: Haec est oculus eorum in universa terra.
 7 Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphora.
 8 Et dixit: Haec est impietas. Et projecit eam in medio amphorae, & misit massam plumbeam in os ejus.
 9 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce duae mulieres egredientes, & spiritus in alis earum, & habebant alas quasi alas milvi: & levaverunt amphoram inter terram, & caelum.
 10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quod ista deferunt amphoram?
 11 Et dixit ad me: Ut aedificetur ei domus in terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam.

Quatuor quadrigae visae de medio duorum montium aereorum, quatuor venti sunt, egredientes in terram: de coronis in capite Jesu sacerdotis imponentis: de viro, cuius nomen Oriens, qui templum aedificabit Domino, & dominabitur in solio suo.

1 Et conversus sum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce quatuor quadrigae egredientes de medio duorum montium: & montes, montes aerei.
 2 In quadriga prima equi rufi, & in quadriga secunda equi nigri,
 3 Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varii, & fortes.
 4 Et respondi, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt haec, domine mi?
 5 Et respondi angelus, & ait ad me: Isti sunt quatuor venti caeli, qui egrediuntur, ut stent coram Dominatore omnis terrae.
 6 In qua erant equi nigri, egrediebantur, in terram Aquilonis: & albi egressi sunt post eos: & varii egressi sunt ad terram Austri.
 7 Qui autem erant robustissimi, exierunt, & quarebant ire, & discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram: & perambulaverunt terram.
 8 Et vocavit me, & locutus est ad me, dicens: Ecce, qui egrediuntur in terram Aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra Aquilonis.
 9 Et factum est verbum Domini ad me, dicens:
 10 Sume à transmigratione, ab Haldai, & à Tobia, & ab Idaja: & venies tu in die illa, & intrabis domum Josiae, filii Sophoniae, qui venerunt de Babylone.
 11 Et sumes aurum, & argentum: & facies coronas, & pones in capite Jesu, filii Josede sacerdotis magni,
 12 Et loqueris ad eum, dicens: Haec ait Dominus exercituum, dicens: * ECCE VIR ORIENS, NOMIN EJUS: & subter eum orietur, & aedificabit templum Domino.
 13 Et ipse exstruet templum Domino: & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solio suo, & erit sacerdos super solio suo, & consilium pacis erit inter illos duos.
 14 Et coronaverunt Helcm, & Tobia, & Idaja, & Hem, filio Sophoniae, in memoriale in templo Domini.
 15 Et qui proci sunt, venient, & aedificabunt in templo Domini: & scietis, quia Dominus exercituum misit me ad vos. Erat autem hoc, si auditu audieritis vocem Domini Dei vestri.

CAPUT VII.

Jejunia, quibus Judaei per septuaginta annos captivitatis jejunaverunt non placebant Domino, quia in iniquitatibus suis permanebant: proinde hortatur eos ad respiciendam: nam quia propheta olim non audierant, dispersit eos Dominus in gentes, terraque desolata facta est propter ipsorum iniquitates.

1 Et factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum Domini ad

Zacha-

Zachariam, in quarta mensis noni, qui est Casleu.
 2 Et miserunt ad domum Dei, Sarasar, & Rogommelech, & viri, qui erant cum eo, ad increpandam faciem Domini.
 3 Et ut dicerent sacerdotibus domus Domini exercituum, & prophetis, loquentes: Numquid stendum est mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut jam feci multis annis?
 4 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:
 5 Loquere ad omnem populum terrae, & ad sacerdotes, dicens: * Cum jejunaveritis, & plangeretis in quinto, & septimo per hos septuaginta annos: numquid jejunium jejunatis mihi?
 6 Et cum comedistis, & bibistis, numquid non vobis comedistis, & vobis metipsis bibistis?
 7 Numquid non sunt verba, quae locutus est Dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Jerusalem habitaretur, & esset opulenta, ipsa, & urbes in circuitu ejus, & ad Austrum, & in campestribus habitaretur?
 8 Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens:
 9 Haec ait Dominus exercituum, dicens: Judicium verum judicate, & misericordiam, & miserationes facite, unusquisque cum fratre suo.
 10 * Et viduam, & pupillum, & advenam, & pauperem nolite calumniari: & malum viri fratri suo non cogitet in corde suo.
 11 Et noluerunt attendere, & averterunt scapulam recedentem, & aures suas aggravaverunt, ne audirent.
 12 Et cor suum posuerunt, ut adamantem, ne audirent legem, & verba, quae misit Dominus exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum, & facta est indignatio magna à Domino exercituum.
 13 Et factum est, sicut locutus est, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiam, dicit Dominus exercituum.
 14 Et dispersi eos per omnia regna, quae nesciunt, & terra desolata est ab eis, eo quod non esset transiens, & revertens, & posuerunt terram desiderabilem in desertum.

CAPUT VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi sui afflixit eum, & desolatam fecit Jerusalem, sic nunc facit illam plurimum habitari, omniaque dabit prospera, modo si serviant: quibus adiungitur & aliae gentes: de simbria Judaei à decem viris ethnicis apprehensa.

1 Et factum est verbum Domini exercituum, dicens.
 2 Haec dicit Dominus exercituum: Zelatus sum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus sum eam.
 3 Haec dicit Dominus exercituum: Revertus sum ad Sion, & habitabo in medio Jerusalem, & vocabitur Jerusalem Civitas ve-

ritatis, & Mons Domini exercituum mons sanctificatus.
 4 Haec dicit Dominus exercituum: Adhuc habitabunt fenes, & anus in plateis Jerusalem: & viri baculus in manu ejus prae multitudine dierum.
 5 Et plateae civitatis complebuntur infantibus, & puellis, ludentibus in plateis ejus.
 6 Haec dicit Dominus exercituum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi hujus in diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercituum?
 7 Haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego salvabo populum meum de terra Orientis, & de terra Occasus solis.
 8 Et adducam eos, & habitabunt in medio Jerusalem: & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, in veritate, & in iustitia.
 9 Haec dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestrae, qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum, in die, qua fundata est domus Domini exercituum, ut templum aedificaretur.
 10 Siquidem ante dies illos merces hominum non erat; nec merces jumentorum erat; neque introenti, neque exeunti erat pax prae tribulatione, & dimisi omnes homines, unumquemque contra proximum suum.
 11 Nunc autem non juxta dies priores ego faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus exercituum,
 12 Sed semen pacis erit: vinea dabit fructum suum, & terra dabit germen suum, & caeli dabunt rorem suum: & possidere faciam reliquias populi hujus universa haec.
 13 Et erit, sicut eratis maledictio in Gentibus, domus Juda, & domus Israel: sic salvabo vos, & eritis benedictio: nolite timere, confortentur manus vestrae.
 14 Quia haec dicit Dominus exercituum: Sicut cogitavi, ut affligerem vos, cum ad iracundiam provocassetis patres vestros, dicit Dominus,
 15 Et non sum infertus: sic conversus cogitavi in diebus istis, ut benefaciam domui Juda, & Jerusalem: nolite timere.
 16 Haec sunt ergo verba, quae facietis. * Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo: veritatem, & iudicium pacis iudicate in portis vestris.
 17 Et unusquisque malum contra amicum suum, ne cogitetis in cordibus vestris: & iuramentum mendax ne diligatis: omnia enim haec sunt, quae odi, dicit Dominus.
 18 Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens:
 19 Haec dicit Dominus exercituum: Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi erit domui Juda in gaudium, & laetitiam, & in solemnitates praedictas: veritatem tantum, & pacem diligite.
 20 Haec dicit Dominus exercituum: Usquequod veniant populi, & habitent in

* Epl. 4. c. 25.

Zr. 3

civi-

civitatibus multis,
 21 Et vadant habitatores, unus ad alterum dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Domini, & quaeramus Dominum exercituum; vadam etiam ego.
 22 Et venient populi multi, & gentes robustae, ad quaerendum Dominum exercituum in Jerusalem, & deprecandam faciem Domini.
 23 Haec dicit Dominus exercituum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis Gentium, & apprehendent simbriam viri Judaei, dicentes: Libemus vobiscum: audivimus enim, quoniam Deus vobiscum est.

CAPUT IX.

Vaticinatur adversus civitates Syriae, & superbos Philisthaeos: rex Christus venturus est ad Sion insidens pullo asini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace: qui etiam emisit victor de lacu in sanguine testamenti sui: omnia dicuntur futura populo Dei prospera, quoniam ipse eum proteget.

ONus verbi Domini in terra Hadrach, & Damasci requiescit ejus: quia Domini est oculus hominis, & omnium tribunalum Israel.
 2 Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus, & Sidon: astumpserunt quippe sibi sapientiam valde.
 3 Et edificavit Tyrus munitionem suam, & coarctavit argentum, quasi humum, & aurum ut lutum platearum.
 4 Ecce Dominus possidebit eam, & percutiet in mari fortitudinem ejus, & haec igni devorabitur.
 5 Videbit Ascalon, & timebit; & Gaza, & dolebit nimis; & Accaron, quoniam confusa est spes ejus: & peribit rex de Gaza, & Ascalon non habitabitur.
 6 Et sedebit separator in Azoto, & disperdam superbiam Philisthinorum.
 7 Et auferam sanguinem ejus de ore ejus, & abominationes ejus de medio dentium ejus, & relinquetur etiam ipse Deo nostro, & erit quasi dux in Juda, & Accaron quasi Jebusaeus.
 8 Et circumdabo domum meam ex his, qui militant mihi euntes, & revertentes, & non transibit super eos ultra exactor: quia nunc vidi in oculis meis.
 9 * Exuleta facis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem: ecce rex tuus veniet tibi iustus, & salvator: imple pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae.
 10 Et disperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Jerusalem, & dissipabitur arcus belli: & loquetur pacem Gentibus, & potestas ejus a mari usque ad mare, & a fluminibus usque ad fines terrae.
 11 Tu quoque in sanguine testamenti tui emisti victos tuos de Jacu, in quo non est aqua.
 12 Convertimini ad munitionem vinei tui, hodie quoque annuncians duplicia red-

A
B
C

* Isai. 61. d. 11. Matt. 21. 5.

dam tibi.
 13 Quoniam extendi mihi Judam quasi arcum, implevi Ephraim: & suscitabo filios tuos Sion super filios tuos Graecias: & ponam te quasi gladium forium.
 14 Et Dominus Deus super eos videbitur; & exhibit ut fulgur jaculum ejus: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine Austri.
 15 Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & subiciient lapidibus fundae: & bibentes inebriabuntur quasi a vino, & replebuntur ut phialae, & quasi cornua altaris.
 16 Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui: quia lapides sancti elevabuntur super terram ejus.
 17 Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines.

CAPUT X.

Solus Dominus potest peccata praesare, qui confortabit Judaeos: & miseris ipsorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram praesentem, humilia vero ipsorum inimicis.

Petite ad Domino pluviam in tempore serotino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris dabit eis, singulis herbam in agro.
 2 Quia simulachra locuta sunt inutile, & divini viderunt mendacium, & somnatores locuti sunt frustra: vanè consolabantur: idcirco abducti sunt quasi grex: assigentur, quia non est eis pastor.
 3 Super pastores iratus est furor meus, & super hircos visitabo: quia visitavit Dominus exercituum gregem suum, domum Juda, & posuit eos quasi equum gloriae suae in bello.
 4 Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus praesul, ex ipso egredietur omnis exactor simul.
 5 Et erunt, quasi fortes conculcantes lutum viarum in praesidio: & bellabunt, quia Dominus cum eis: & confundentur ascensores equorum.
 6 Et confortabo domum Juda, & domum Joseph salvabo, & convertam eos, quia miserebor eorum: & erunt sicut fuerunt, quando non projeceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, & exaudiam eos.
 7 Et erunt, quasi fortes Ephraim, & latrabitur cor eorum quasi a vino: & filii eorum videbunt, & latrabitur, & exultabit cor eorum in Domino.
 8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos sicut antea fuerant multiplicati.
 9 Et seminabo eos in populis, & de longe recordabuntur mei: & vivent cum filiis suis, & revertentur.
 10 Et reducam eos de Terra Aegypti, & de Assyriis congregabo eos, & ad Terram Ga-

laad

laad, & Libani adducam eos, & non invenietur eis locus.
 11 Et transibit in maris freto, & percutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, & humiliabitur superbia Asur, & sceptrum Aegypti recedet.
 12 Confortabo eos in Domino, & in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

Jubet Dominus pasci pecora occisionis, quibus non parceret, quia pastores eorum non parcebant eis: de duabus virginis tandem abscissis, & tribus pastoribus uno mense succisis: de appensa mercede triginta argenteorum prosectorum ad statuarium: de alio malo pastore a Domino succitando.

Peri, Libane, portas tuas, & comedat ignis cedros tuas.
 2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt: ululate quercus Basan, quoniam succisus est saltus munitus.
 3 Vox ululatus pastorum, quia vastata est magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vastata est superbia Jordanis.
 4 Haec dicit Dominus Deus meus: Pasce pecora occisionis.
 5 Quae qui possederant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti sumus: & pastores eorum non parcebant eis.
 6 Ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi sui, & in manu regis sui: & concident terram, & non erunt de manu eorum.
 7 Et pascam pecus occisionis propter hoc, & pauperes gregis. Et astumpsi mihi duas virgines, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum: & pavi gregem.
 8 Et succidi tres pastores in mense uno, & contracta est anima mea in eis: siquidem & anima eorum variavit in me.
 9 Et dixi: Non pascam vos: quod moritur, moriatur: & quod succiditur, succidatur: & reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui.
 10 Et tuli virgam meam, quae vocabatur Decus: & abscidi eam, ut irritum facerem foedus meum, quod percussis cum omnibus populis.
 11 Et in irritum deductum est in die illa: & cognoverunt sic pauperes gregis, qui custodiunt mihi, quia verbum Domini est.
 12 Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, asserere mercedem meam; & si non, quiescite. * Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos.
 13 Et dixit Dominus ad me: Proice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appreciatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Domini ad statuarium.
 14 Et praecidi virgam meam secundam, quae appellabatur Funiculus, ut dissolveren germinantem inter Judam, & Israel.

15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc fume tibi vasa pastoris stulti.
 16 Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quaeret, & contritum non sanabit, & id, quod stat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum dissolvit.
 17 O pastor, & idololum, derelinquens grege: gladius super brachium ejus, & super oculum dextrum ejus: brachium ejus ariditate siccabitur, & oculus dexter ejus tenebre fecens obscurabitur.

CAPUT XII.

Juda, & Jerusalem a variis regnis affligentur: sed rursus rediit filii Israel in terram suam superiores erunt his, quibus afflixerant: effusioque a Domino spiritu gratiae super habitatores Jerusalem, aspicient ad eum, quem confixerunt, & super eum dolebunt, plangentes singulae familiae seorsum.

Onus verbi Domini super Israel. Dicit Dominus extendens caelum, & fundans terram, & fingens spiritum hominis in eo.
 2 Ecce ego ponam Jerusalem superliminare crapulae omnibus populis in circuitu: sed & Juda erit in obsidione contra Jerusalem.
 3 Et erit: In die illa ponam Jerusalem lapidem oneris cunctis populis: omnes, qui levabunt eam, concisione lacerabuntur: & colligentur adversus eam omnia regna terrae.
 4 In die illa, dicit Dominus, percutiam omnem equum in stuporem, & ascensorem ejus in amentiam: & super domum Juda aperiam oculos meos: & omnem equum populorum percutiam excitate.
 5 Et dicent duces Juda in corde suo: Confortentur mihi habitatores Jerusalem in Domino exercituum Deo eorum.
 6 In die illa ponam duces Juda sicut caminum ignis: in lignis, & sicut facem ignis in sterno: & devorabunt ad dexteram, & ad sinistram omnes populos in circuitu: & habitabitur Jerusalem rursus in loco suo in Jerusalem.
 7 Et salvabit Dominus tabernacula Juda sicut in principio: ut non magnificet gloriatur domus David, & gloria habitantium Jerusalem contra Judam.
 8 In die illa proteget Dominus habitatores Jerusalem, & erit, qui ostenderit ex eis in die illa, quasi David; & domus David quasi Dei, sicut Angelus Domini in conspectu eorum.
 9 Et erit in die illa: quaream conterere omnes Gentes, quae veniunt contra Jerusalem.
 10 Et effundam super domum David, & super habitatores Jerusalem, spiritum gratiae, & precum: & aspicient ad me, quem confixerunt: & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolebunt super eum, ut toleri solet in morte primogeniti.

A
B
C

Joann. 19. 37.

CAPUT XIV.

D
*3. Par. 37
d. 22.

11 In die illa magnus erit plandus in Jerusalem, * sicut plandus Adadremmon in campo Mageddon.
 12 Et planget terra: familiae, & familiae scorum: familia domus David scorum, & mulieres eorum scorum:
 13 Familia domus Nathan scorum, & mulieres eorum scorum: familia domus Levi scorum, & mulieres eorum scorum: familia Semci scorum, & mulieres eorum scorum.
 14 Omnes familiae reliquae, familiae, & familiae scorum, & mulieres eorum scorum.

CAPUT XIII.

Cum fuerit fons patens domui David in abluitionem peccatoris, tollentur idola: & pseudoprophetae a sibi charissimis lapidabuntur: quae sint plagae in medio manuum: percutiendus pastor, & oves dispergentur: dua partes hominum dispergentur in omni terra: & tertia per ignem probabitur.

A
* Ezecch.
30. d. 13.

1 IN die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Jerusalem, in abluitionem peccatoris, & menstruationem.

2 * Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: Disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultra: & pseudoprophetas, & spiritum immundum auferam de terra.

3 Et erit, cum prophetauerit quispiam ultra, dicent ei pater ejus, & mater ejus, qui genuerunt eum: Non viues: quia mendacium locutus es in nomine Domini, & configent eum pater ejus, & mater ejus, genitores ejus, cum prophetauerit.

4 Et erit: in die illa confundentur prophetae, unusquisque ex visione sua, cum prophetauerit: nec operientur pallio facino, ut mentiantur:

5 Sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum: quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea.

6 Et dicitur ei: Quid sunt plagae istae in medio manuum tuarum? Et dicit: His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.

7 Framea suscitare super pastorem meum, & super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum: * percutit pastorem, & dispergentur oves: & convertam manum meam ad parvulos.

* Matt. 26.
c. 31.
Marc. 14.
c. 27.

8 Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duae in ea dispergentur, & deficient; & tertia pars relinquetur in ea.

9 Et ducam tertiam partem per ignem, & uram eos sicut uritur argentum, & probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es; & ipse dicit: Dominus Deus meus.

Postquam Jerusalem passa fuerit captiuitatem, aliaque afflictiones a Gentibus, erit dies nota Domino, cum exibunt aquae viuae de Jerusalem: & filii Israel reuertentur, habitaturi securi in Jerusalem, percutietque Dominus plaga Gentes, quae pugnauerunt aduersus Jerusalem, & harum reliquiae ascendent, ut adorent Dominum in Jerusalem, sanctumque erit, quod est super frenum equi.

1 **E**cce venient dies Domini, & dividentur spolia tua in medio tui.

2 Et congregabo omnes Gentes ad Jerusalem in praecellum, & capietur civitas, & vastabuntur domus, & mulieres violabuntur: & egredietur media pars civitatis in captiuitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe.

3 Et egredietur Dominus, & praestabitur contra Gentes illas, sicut praestatus est in die certaminis.

4 Et stabunt pedes ejus in die illa super Montem oliuarum, qui est contra Jerusalem ad Orientem: & scindetur mons oliuarum ex media parte sui ad Orientem, & ad Occidentem, praerupto grandi valde; & separabitur medium montis ad Aquilonem, & medium ejus ad meridiem.

5 Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium usque ad proximum: & fugietis * sicut fugistis a facie terrae motus in diebus Oziae regis Iuda: & veniet Dominus Deus meus, omneque sancti cum eo.

6 Et erit in die illa: Non erit lux, sed frigus, & gelu.

7 Et erit dies una, quae nota est Domino, non dies, neque nox: & in tempore vesperti erit lux.

8 Et erit in die illa: Exibunt aquae viuae de Jerusalem: medium earum ad mare Orientale, & medium earum ad mare novissimum in aestate, & hyeme erunt.

9 Et erit Dominus Rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unum.

10 Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad Austrum Jerusalem: & exaltabitur, & habitabit in loco suo, a porta Benjamin usque ad locum portae prioris, & usque ad portam angulorum: & a turre Hananeel usque ad torcularia regis.

11 Et habitabunt in ea, & anathema non erit amplius: sed sedebit Jerusalem secura.

12 Et haec erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quae pugnauerunt aduersus Jerusalem: tabescet caro uniuscuiusque stantis super pedes suos, & oculi ejus contabescunt in foraminibus suis, & lingua eorum contabescet in ore suo.

13 In die illa erit tumultus Domini magnus in cis: & apprehendet vir manum proximi sui, & conferetur manus ejus super manum proximi sui.

14 Sed & Judas pugnabit aduersus Jerusalem: & congregabuntur divitiae omnium

Gen.

Gentium in circuitu, aurum, & argentum, & vestes multae satis.

15 Et sic erit ruina equi, & muli, & cameli, & asini, & omnium iumentorum, quae fuerint in castris illis, sicut ruina haec.

16 Et omnes, qui reliqui fuerint de universis Gentibus, quae venerunt contra Jerusalem, ascendent ab anno in annum, ut adorent Regem, Dominum exercituum, & celebrent festivitatem tabernaculorum.

17 Et erit: qui non ascenderit de familiis terrae ad Jerusalem, ut adoret Regem Dominum exercituum, non erit super eos imber.

18 Quod & si familia Aegypti non ascenderit, & non venerit: nec super eos erit, sed

erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quae non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.

19 Hoc erit peccatum Aegypti, & hoc peccatum omnium Gentium, quae non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum.

20 In die illa erit, quod super frenum equi est, sanctum Domino: & erunt lebetes in domo Domini, quasi phialae coram altari.

21 Et erit omnis lebes in Jerusalem, & in Iuda sanctificatus Domino exercituum: & venient omnes immolantes, & fument ex eis, & coquent in eis: & non erit mercator ultra in domo Domini exercituum in die illo.

PROPHETIA MALACHIAE.

CAPUT PRIMUM.

Prophetia Malachiae ad Israel, quem Dominus arguit ingrattitudinis, quod non agnoscit se in Jacob, unde descenderat, dilectum, rejecto Esau cum populo suo: ideo conuenitur, se ab Israel non honorari, neque timeri, quodque sacerdotes despiciant nomen Domini, quorum reicit sacrificia, gratam habens oblationem mundam, quae in omnino ei offertur.

1 **N**us verbi Domini ad Israel in manu Malachiae.

2 Dilaxi vos, dicit Dominus, & dixistis: In quo dilexisti nos? Nonne frater erat

Esau Jacob, dicit Dominus, * & dilexi Jacob.

3 Esau autem odio habui: & posui montes ejus in solitudinem, & hereditatem ejus in dracones deserti.

4 Quod si dixerit Idumaea: Destructi sumus, sed revertentes aedificabimus, quae destructa sunt: Haec dicit Dominus exercituum: Isti aedificabunt, & ego destruem: &

vocabuntur termini impietatis, & populus cui iratus est Dominus usque in aeternum.

5 Et oculi vestri videbunt: & vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminum Israel.

6 Filius honorat patrem, & servus dominum suum: si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus, dicit Dominus exercituum? ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis: In quo despectimus nomen tuum?

7 Offeritis super altare meum panem pollutum, & dicitis: In quo polluitur te? In eo quod dicitis: Mensa Domini despecta est.

8 Si offeratis caecum ad immolandum, nonne malum est? & si offeratis claudum, & languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit Dominus exercituum.

9 Et nunc deprecamini vultum Dei, ut misereatur vestri (de manu enim vestra factum est hoc) si quomodo suscipiat facies vestras,

dicit

dicit Dominus exercituum.
 10 Quis est in vobis, qui claudat ostia, & incendat altare meum gratuito? non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non suspiciam de manu vestra.
 11 * Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio inunda, quia magnum est nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.
 12 Et vos polluistis illud, in eo, quod dicitis: Mensa Domini contaminata est: & quod superponitur: contemptibile est, cum igne, qui illud devorat.
 13 Et dixistis: Ecce de labore, & exuffastis illud, dicit Dominus exercituum, & intulistis de rapinis claudum, & languidum, & intulistis munus: numquid suspiciam illud de manu vestra, dicit Dominus?
 14 Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino, quia rex magnus ego, dicit Dominus exercituum, & nomen meum horribile in Gentibus.

CAPUT II.

Comminatur Dominus, se maledicturum benedictionibus sacerdotum, nisi respiciant: ipsius enim legem contemnuerunt, irritum facientes pactum Levi, qui hic laudatur: transgressus est & Juda ducens alienigenas, quapropter non respicit deinceps Dominus ad sacrificium eorum: de uxore diligenda, seu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in sermonibus suis.

1 **E**T nunc ad vos mandat hoc, o sacerdotes.
 2 * Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis: quoniam non potuistis super cor.
 3 Ecce ego proiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum iterum sollemnitatum vestrarum, & assumet vos secum.
 4 Et scietis, quia misi ad vos mandatum istud, ut esset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum.
 5 Pactum meum fuit cum eo vita, & pacis: & dedi ei timorem, & timuit me, & a facie nominis mei pavebat.
 6 Lex veritatis fuit in ore ejus, & iniquitas non est inventa in labiis ejus: in pace, & in equitate ambulavit mecum, & multos avertit ab iniquitate.
 7 Labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum est.
 8 Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege: irritum fecistis pactum Levi, dicit Dominus exercituum.
 9 Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, sicut non

servastis vias meas, & accepistis faciem in lege.
 10 * Numquid non pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? quare ergo despicit unusquisque fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum?
 11 Transgressus est Juda, & abominatio facta est in Israel, & in Jerusalem: quia contaminavit Judas sanctificationem Domini, quam dilexit, & habuit filiam dei alieni.
 12 Disperdet Dominus virum, qui fecerit hoc, magistrum, & discipulum de tabernaculis Jacob, & offerentem munus Domino exercituum.
 13 Et hoc rursum fecistis, operiebatis lacrymis altare Domini, fletu, & mugitu, itant non respiciam ultra ad sacrificium, nec accipiam placabile quid de manu vestra.
 14 Et dixistis: Quam ob causam? quia Dominus testificatus est inter te, & uxorem puertatis tuae, quam tu despexisti: & haec participes tua, & uxor foederis tui.
 15 Nonne unus fecit, & residuum spiritus ejus est? Et quid unus querit, nisi semen Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, & uxorem adolescentiae tuae noli despiciere.
 16 Cum odio habueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet autem iniquitates vestimentum ejus, dicit Dominus exercituum: custodite spiritum vestrum, & nolite despiciere.
 17 Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, & dixistis: In quo cum scimus laborare? In eo, quod dicitis: Omnis, qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent: aut certe, ubi est Deus iudicis?

CAPUT III.

De praecursore Christi, & hujus adventu, ac futuro iudicio, qui purgatis filios Levi gratum habebit sacrificium Juda, & Jerusalem: comminatur sceleratis gravem ultionem: quos tamen ad se revocat, plurima bona conversis promittens: conquiretur de ingratitude filiorum Israel, & quod ipsum in decimis suis congerant, quodque dicant Deo non esse curae suorum cultores, cuius contrarium tandem experientur.

1 **E**Cce ego mitto angelum meum, & praeparabit viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos queritis: & angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum.
 2 Et quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fulgurum:
 3 Et sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia.
 4 Et placebit Domino sacrificium Juda, & Jerusalem, sicut dies saeculi, & sicut anni antiqui.
 5 Et accedam ad vos in iudicio, & eroteis velox maleficis, & adulteris, & perjuris,

& qui

& qui calumniantur mercedem mercenarii, viduas, & pupillos; & opprimunt peregrinum; nec timuerunt me, dicit Dominus exercituum.
 6 Ego enim Dominus, & non mutor: & vos filii Jacob non estis consumpti.
 7 A diebus enim patrum vestrorum recessistis à legitimis meis, & non custodistis.
 8 Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. Et dixistis: In quo revertemur?
 9 Si affiger homo Deum, quia vos configitis me? Et dixistis: In quo configimus te? In decimis, & in primitiis.
 10 Et in penuria vos maledicti estis, & me vos configitis gens tota.
 11 Insete omnem decimam in horreum, sitibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus: si non aperuero vobis cataractas caeli, & effuderero vobis benedictionem usque ad abundantiam,
 12 Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terrae vestrae; nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.
 13 Et beatos vos dicent omnes Gentes: eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum.
 14 Invaluerunt super me verba vestra, dicit Dominus.
 15 Et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est, qui servit Deo: & quod emolumentum, quia custodivimus praecepta ejus, & quia ambulavimus iustas vias coram Domino exercituum?
 16 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes: siquidem aedificati sumus facientes impietatem; & tentaverunt Deum, & salvi facti sunt.
 17 Tunc locuti sunt timentes Dominum, unusquisque cum proximo suo: Et attendit

Dominus, & audivit: & scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus.
 17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum, in die, qua ego facio, in peculium, & parcam eis, sicut parcat vir filio suo servienti sibi.
 18 Et convertemini, & videbitis, quid sit inter justum, & impium, & inter servientem Deo, & non servientem ei.

CAPUT IV.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, evulsa ipsorum radice: orietur sol iustitiae Deum timentibus, qui calcabunt impios: jubet reminisci legis Moysi: Elias, antequam veniat dies Domini, mittendus praedicitur, qui convertat cor patrum ad filios.

1 **E**Cce enim dies veniet succensa, quasi caninus: & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem, stipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quae non derelinquet eis radicem, & germen.
 2 * Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiae, & sanitas in pennis ejus: & egrediemini, & sicut vituli de armento.
 3 Et calcabitis impios, cum fuerint cinis sub planta pedum vestrorum, in die, qua ego facio, dicit Dominus exercituum.
 4 * Memento legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Israel, praecepta, & iudicia.
 5 * Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis.
 6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne forte veniam, & percuciam terram anathematate.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

*Mortuo Alexandro Magno, qui Dari-
um percusserat, successit tandem in Gra-
cia Antiochus illustris: sub quo scelerati
quidam ex filiis Israel profanarunt Jeru-
salem: Antiochus autem, devicto Ptole-
mæo rege Ægypti, invasi Jerusalem, &
ablatis omnibus vasis templi, ac thesauris,
fecit eadem magnam, unde ortus est in-
gens plañtus: simile fecit & princeps
tributorum ab eo missus, incensa Jerusa-
lem, plurimisque in captivitatem ductis:
Antiochus leger idololatria Judæis statuit,
ablatis cunctis divini cultus ceremoniis, &
edificato idolo desolationis, venientes mi-
serè trucidans: cuius edicta plurimi impii
secuti sunt, pii verò respuerunt, mortem
potius subire parati.*

I factum est, postquam per-
cussit Alexander Philippi
Macedo, qui primus regnavit
in Græcia, egressus de
terra Cethim, Darii regem
Persarum, & Medorum:

2 Constituit prælia multa, & obtinuit
omnium munitiones, & interfecit reges
terræ,

3 Et pertransiit usque ad fines terræ: & ac-
cepit spolia multitudinis Gentium: & siluit
terra in conspectu ejus.

4 Et congregavit virtutem, & exercitum
fortem nimis: & exaltatum est, & elevatum
cor ejus:

5 Et obtinuit regiones Gentium, & tyran-
nos: & facti sunt illi in tributum.

6 Et post hæc decidit in lectum, & cogno-
vit, quia moreretur.

7 Et vocavit pueros suos nobiles, qui se-
cum erant nutriti à juventute: & divisit illis
regnum suum, cum adhuc viveret.

8 Et regnavit Alexander annis duodecim,
& mortuus est.

9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unus-
quisque in loco suo:

10 Et imposuerunt omnes sibi diademata
post mortem ejus, & filii eorum post eos an-
nis multis, & multiplicata sunt mala in
terra.

11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antio-
chus illustris, filius Antiochi regis, qui fue-
rat Romæ obles: & regnavit in anno cente-
simo trigésimo septimo regni Græcorum.

12 In diebus illis exierunt ex Israel filii
iniqui, & suaserunt multis, dicentes: Eamus,
& disponamus testamentum cum Gentibus,
quæ circa nos sunt: quia ex quo recessimus
ab eis, invenerunt nos multa mala.

13 Et bonus visus est sermo in oculis eo-
rum.

14 Et destinaverunt aliqui de populo, &
abierunt ad regem: & dedit illis potestatem,

ut facerent justiciam Gentium.

15 Et edificaverunt gymnasium in Jeroso-
lymis secundum leges Nationum:

16 Et fecerunt sibi præputia, & recesserunt
à testamento sancto, & juncti sunt Na-
tionibus, & vendicati sunt, ut facerent
malum.

17 Et paratum est regnum in conspectu
Antiochi, & cepit regnare in terra Ægypti,
ut regnaret super duo regna.

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine
gravi, in curribus, & elephantis, & equi-
bus, & copiosa navium multitudine:

19 Et constituit bellum adversus Ptole-
mæum regem Ægypti, & veritus est Ptole-
mæus à facie ejus, & fugit, & ceciderunt vul-
nerati multi.

20 Et comprehendit civitates munitas in
Terra Ægypti: & accepit spolia Terræ
Ægypti.

21 Et convertit Antiochus, postquam per-
cussit Ægyptum in centesimo, & quadragé-
simo tertio anno: & ascendit ad Israel:

22 Et ascendit Jerosolyman in multitu-
dine gravi.

23 Et intravit in sanctificationem cum su-
perbia, & accepit altare aureum, & candelabrum
luminis, & universa vasa ejus, & mensam
propositionis, & libatoria, & phialas, &
mortariola aurea, & velum, & coronas, & or-
namentum aureum, quod in facie templi
erat: & comminuit omnia.

24 Et accepit argentum, & aurum, & vasa
concupiscibilia: & accepit thesauros occul-
tos, quos invenit: & sublatis omnibus abijt
in terram suam.

25 Et fecit eadem hominum, & locutus est
in superbia magna.

26 Et factus est plañtus magnus in Israel,
& in omni loco eorum:

27 Et ingemuerunt principes, & seniores:
virgines, & juvenes infirmati sunt: & specio-
sitas mulierum immutata est.

28 Omnis maritus sumpsit lamentum: &
quæ sedebant in thoro maritali, lugebant:

29 Et commota est terra super habitantes
in ea, & universa domus Jacob induit con-
fusionem.

30 Et post duos annos dierum, misit rex
principem tributorum in civitates Juda, &
venit Jerusalem cum turba magna.

31 Et locutus est ad eos verba pacifica in
dolo: & crediderunt ei.

32 Et irruit super civitatem repente, &
percussit eam plaga magna, & perdidit po-
pulum multum ex Israel.

33 Et accepit spolia civitatis: & succendit
eam igni, & destruxit domos ejus, & muros
ejus in circuitu.

34 Et captivas duxerunt mulieres: & na-
tos, & pecora possederunt.

35 Et edificaverunt civitatem David mu-
ro ma-

ro magno, & firmo, & turribus firmis, & facta
est illis in arcem:

36 Et posuerunt illic gentem peccatricem,
viros iniquos, & convalescerunt in ea, & po-
suerunt arma, & cæcas, & congregaverunt
spolia Jerusalem?

37 Et reposuerunt illic: & facti sunt in la-
queum magnum.

38 Et factum est hoc ad infidias sanctifica-
tionis, & in diabolum malum in Israel:

39 Et effuderunt sanguinem innocentem
per circuitum sanctificationis, & contami-
naverunt sanctificationem.

40 Et fugerunt habitatores Jerusalem pro-
pter eos, & facta est habitatio exterorum, &
facta est extra feminis suis, & nati ejus reli-
querunt eam.

41 Sanctificatio ejus desolata est sicut soli-
tudo, dies festi ejus conversi sunt in luctum,
sabbata ejus in opprobrium, honores ejus in
nilium.

42 Secundum gloriam ejus multiplicata
est ignominia ejus: & sublimitas ejus conversa
est in luctum.

43 Et scripsit rex Antiochus omni regno
suo, ut esset omnis populus unus: & relinque-
ret unusquisque legem suam.

44 Et consenserunt omnes Gentes secun-
dum verbum regis Antiochi:

45 Et multi ex Israel consenserunt servi-
tuti ejus, & sacrificaverunt idolis, & coin-
quaverunt sabbatum.

46 Et misit Rex libros per manus nuncio-
rum in Jerusalem, & in omnes civitates Ju-
dæ: ut sequerentur leges Gentium terræ.

47 Et prohiberent holocausta, & sacrificia,
& placationes fieri in templo Dei,

48 Et prohiberent celebrari sabbatum, &
dies solemnes:

49 Et iussit coinquinari sancta, & sanctum
populum Israel.

50 Et iussit edificari aras, & templa, &
idola, & immolari carnes suillas, & pecora
communia,

51 Et relinquere filios suos incircumcisos,
& coinquinari animas eorum in omnibus
immundis, & abominationibus, ita ut obli-
viscerentur legem, & immutarent omnes ju-
stificationes Dei.

52 Et quicumque non fecissent secundum
verbum regis Antiochi, morerentur.

53 Secundum omnia verba hæc scripsit
omni regno suo: & præposuit principes po-
pulo, qui hæc fieri cogerent.

54 Et iusserunt civitatibus Juda sacrificare.

55 Et congregati sunt multi de populo, ad
eos, qui dereliquerant legem Domini: & fe-
cerunt mala super terram:

56 Et effugerunt populum Israel in ab-
ditis, & in absconditis fugitivorum locis.

57 Die quinta decima mensis Casleu, quin-
to, & quadragésimo, & centesimo anno, ad-
ficavit rex Antiochus abominandum idolum
desolationis super altare Dei, & per uni-
versas civitates Juda in circuitu edificave-
runt aras:

58 Et ante januas domorum: & in plateis
incendebant thura, & sacrificabant:

59 Et libros legis Dei combusserunt igni,
scindentes eos:

60 Et apud quemcumque inveniebantur
libri testamenti Domini, & quicumque ob-
servabat legem Domini, secundum edictum
regis trucidabant eum.

61 In virtute sua faciebant hæc populo Is-
rael, qui inveniebatur in omni * mense, &
mense in civitatibus.

62 Et quinta, & vigesima die mensis sacri-
ficabant super aram, quæ erat contra altare.

63 Et mulieres, quæ circumcidebant filios
suos, trucidabant secundum filium regis
Antiochi,

64 Et suspendebant pueros à cervicibus
per universas domos eorum: & eos, qui cir-
cumciderant illos, trucidabant.

65 Et multi de populo Israel desinuerunt
apud se, ut non manducarent immunda: &
elegerunt magis mori, quam cibis coinquinari
immundis.

66 Et noluerunt infringere legem Dei san-
ctam, & trucidati sunt:

67 Et facta est ira magna super populum
valde.

CAPUT II.

*Mathathias cum filiis luges afflictionem
civitatis, & sanctorum profanationem:
ostensisque signis: mæstissime, respondet his,
qui a rege missi erant, nec se, nec cogna-
tionem suam impio decreto obtemperatur:
occisique idololatra Judæo, & regis mi-
nistro, fugit cum filiis in montem: pluri-
mi nolentes obtemperare trucidantur, cum
nollent sabbato inimico resistere: Matha-
thias collecto piorum exercitu, revocat Dei
cultum, destruxit idololatria, & cæque An-
tiochi præsidio: & moriturus hortatur fi-
lios, ut patrum exemplo semper tueantur
legem Domini, dant Simonem filium suum
in consulatorem, & Judam in militia prin-
cipem.*

In diebus illis surrexit Mathathias filius
Joannis, filii Simoneis, sacerdos ex filiis
Joarib ab Jerusalem, & consedit in monte
Modin.

2 Et habebat filios quinque, Joannem, qui
cognominabatur Gaddis:

3 Et Simonem, qui cognominabatur
Thasi:

4 Et Judam, qui vocabatur Machabæus:

5 Et Eleazarum, qui cognominabatur
Abaron: & Jonatham, qui cognominabatur
Apphus.

6 Hi viderunt mala, quæ fiebant in populo
Juda, & in Jerusalem.

7 Et dixit Mathathias: Vae mihi, ut quid
natus sum videre contritionem populi
mei, & contritionem civitatis sanctæ, &
sedere illic, cum datur in manibus ini-
micorum?

8 Sancta in manu extraneorum facta sunt:
templum ejus sicut homo ignobilis.

9 Vasa gloriæ ejus captiva abducta sunt:
trucidati sunt semes ejus in plateis, & juve-
nes ejus ceciderunt in gladio inimico-
rum:

** In omni
mense in
civitatibus.*

B

10 Que gens non hereditavit regnum ejus, & obtinuit spolia ejus?
 11 Omnis compositio ejus ablata est. Quæ erat libera, facta est ancilla.
 12 Et ecce sancta nostra, & pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est, & coinquinaverunt ea Gentes.
 13 Quò ergo nobis adhuc vivere?
 14 Et incidit vestimenta sua Mathathias, & filii ejus: & operuerunt se ciliciis: & planxerunt valde.
 15 Et venerunt illuc, qui missi erant à rege Antiocho, ut cogrent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei discedere.
 16 Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos: sed Mathathias, & filii ejus constanter steterunt.
 17 Et respondentes, qui missi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathias: Princeps, & clarissimus, & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis, & fratribus.
 18 Ergo accede prior, & fac justum regis, sicut fecerunt omnes Gentes, & viri Juda, & qui remanserunt in Jerusalem: & eris tu, & filii tui, inter amicos regis, & amplificatus auro, & argento, & muneribus multis.
 19 Et respondit Mathathias, & dixit magna voce: Et si omnes Gentes regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque à servitute legis patrum suorum, & consentiat mandatis ejus:
 20 Ego, & filii mei, & fratres mei, obedimus legi patrum nostrorum.
 21 Propitius sit nobis Deus: non est nobis utile relinquere legem, & justitias Dei:
 22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostre mandata, ut eamus altera via.
 23 Et ut cessavit loqui verba hæc, accessit quidam Judæus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin, secundum justum regis:
 24 Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundum judicium legis, & insiliens trucidavit eum super terram:
 25 Sed & virum, quem rex Antiochus miserat, qui coquebat immolare, occidit in ipso tempore, & aram destruxit.
 26 Et zelatus est legem, sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.
 27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis statuens testamentum, exeat post me.
 28 Et fugit ipse, & filii ejus in montes, & reliquerunt, quæcumque habebant in civitate.
 29 Tunc descenderunt multi quærentes judicium, & justitiam, in desertum:
 30 Et sederunt ibi ipsi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundaverunt super eos mala.
 31 Et renunciatum est viris regis, & exercitui, qui erat in Jerusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam, qui dissi-
 D

* Nu. 25. c. 13.

deserto, & absissent post illos multi.
 32 Et statim perrexerunt ad eos, & constituerunt adversus eos prælium in die sabbatorum,
 33 Et dixerunt ad eos: Resistitis, & nunc adhuc? exite, & facite secundum verbum regis Antiochi, & videris.
 34 Et dixerunt: Non exhibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum.
 35 Et concitaverunt adversus eos prælium.
 36 Et non responderunt eis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta,
 37 Dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra: & testes erunt super nos cælum, & terra, quòd injustè perditis nos.
 38 Et intulerunt illis bellum sabbatis: & mortui sunt ipsi, & uxores eorum, & filii eorum, & pecora eorum, usque ad mille animas hominum.
 39 Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt super eos valde.
 40 Et dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt, & non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris, & justificationibus nostris: nunc cæcis disperderent nos à terra.
 41 Et cogitaverunt in die illa, dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus adversus eum: & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis.
 42 Tunc congregata est ad eos synagoga Aflidæorum fortis viribus ex Israel, omnis voluntarius in lege.
 43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi sunt ad eos, & facti sunt illis ad firmamentum.
 44 Et collegerunt exercitum, & percusserunt peccatores in ira sua, & viros iniquos in indignatione sua: & ceteri fugerunt ad nationes, ut evaderent.
 45 Et circumvit Mathathias, & amici ejus, & destruxerunt aras:
 46 Et circumciderunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in sinibus Israel: & in fortitudine.
 47 Et persecuti sunt filios superbia, & prosperatum est opus in manibus eorum:
 48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt coinu peccatori.
 49 Et appropinquerunt dies Mathathias moriendi, & dixit filiis suis: Nunc confortata est superbia, & castigatio, & tempus everisionis, & ira indignationis.
 50 Nunc ergo, o filii, amulatores estote legis, & date animas vestras pro testamento patrum vestrorum,
 51 Et mementote operum patrum, quæ fecerunt in generationibus suis: & accipietis gloriam magnam, & nomen æternum.
 52 * Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis: & reputatum est ei ad justitiam?

53 * Jo-

B

C

D

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

V

X

Y

Z

A

B

C

D

E

F

G

H

53 * Joseph in tempore angustia sua custodivit mandatum, & factus est dominus Egypti.
 54 * Phinees pater noster zelando zelum Dei accepit testamentum sacerdotii æterni.
 55 * Jesus dum implevit verbum, factus est dux in Israel.
 56 * Caleb, dum testificatur in Ecclesia, accepit hereditatem.
 57 * David in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula.
 58 * Elias dum zelat zelum legis, receptus est in cælum.
 59 * Ananias, & Azarias, & Misael credentes, liberati sunt de flamma.
 60 * Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum.
 61 Et ita cogitate per generationem, & generationem: quia omnes, qui sperant in eum, non infirmantur.
 62 Et à verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria ejus, stercus, & vermis est:
 63 Hodie extolletur, & cras non invenietur, quia conversus est in terram suam, & cogitatio ejus perit.
 64 Vos ergo Filii confortamini, & viriliter agite in lege: quia in ipsa gloriosi eritis.
 65 Et ecce Simon frater vester, scio, quòd vir consilii est: ipsum audite semper, & ipse erit vobis pater.
 66 Et Judas Machabæus fortis viribus à juventute sua, sic vobis princeps militiæ, & ipse agat bellum populi.
 67 Et adducetis ad vos omnes factores legis, & vindicatis vindictam populi vestri.
 68 Retribuite retributionem Gentibus, & intendite in præceptum legis.
 69 Et benedixit eos, & appositus est ad patres suos.
 70 Et defunctus est anno centesimo, & quadagesimo sexto: & sepultus est à filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin, & planxerunt eum omnis Israel planctu magno.

C A P U T I I I.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur, qui perambulans civitates Judææ, rucidabat omnes impios, & occiso duce Apollonio, ejusque exercitu disperso, victum cum paucis potentissimum Syriæ exercitum unâ cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Persidem constituit Lyfiam viceregem, dato bello in Judæos apparatu, qui misit contra terram Judææ Gorgiam cum exercitu: Judas autem, & sui ad bellum se parant, maxime operibus penitentia, & oratione ad Deum.
 1 Et surrexit Judas, qui vocabatur Machabæus, filius ejus pro eo:
 2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus, & universi, qui se conjunxerant patri ejus, & prælabantur prælium Israel cum læticia.
 3 Et dilatavit gloriam populo suo, & induit se loriceam sicut gigas, & succinxit se arma bellica sua in præliis, & protegbat castra gladio suo.
 4 Similis factus est leoni in operibus suis,

& sicut catulus leonis rugiens in venatione.
 5 Et persecutus est iniquos perferens eos: & qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis:
 6 Et repulsi sunt inimici ejus præ timore ejus, & omnes operarii iniquitatis conturbati sunt: & directa est salus in manu ejus.
 7 Et exacerbabat reges multos, & lætificabat Jacob in operibus suis, & in sæculum memoria ejus in Benedictione.
 8 Et perambulavit civitates Judææ, & perdidit impios ex eis, & avertit iram ab Israel.
 9 Et nominatus est usque ad novissimum terræ, & congregavit pereuntes.
 10 Et congregavit Apollonius Gentes, & à Samaria virtutem multam, & magnam, ad bellandum contra Israel.
 11 Et cognovit Judas, & exiit obviam illi: & percussit, & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi, & reliqui fugerunt.
 12 Et accepit spolia eorum: & gladium Apollonii abstulit Judas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.
 13 Et audivit Seron princeps exercitus Syriæ, quòd congregavit Judas congregationem fidelium, & Ecclesiam secum,
 14 Et ait: Faciam mihi nomen, & glorificabor in regno, & debellabo Judam, & eos, qui cum ipso sunt, qui spernabant verbum regis.
 15 Et præparavit se: & ascenderunt cum eo castra impiorum, fortes auxiliarii, ut facerent vindictam in filios Israel.
 16 Et appropinquerunt usque ad Bethoron: & exivit Judas obviam illis cum paucis.
 17 Ut autem viderunt exercitum venientem sibi obviam, dixerunt Judæ: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, & tam fortem, & nos fatigati sumus jejuniis hodie?
 18 Et ait Judas: Facile est concludi multos in manus paucorum: & non est difficultas in conspectu Dei cæli liberare in multis, & in paucis:
 19 Quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est.
 20 Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci, & superbia, ut disperdant nos, & uxores nostras, & filios nostros, & ut spoliarent nos:
 21 Nos verò pugnabimus pro animabus nostris, & legibus nostris:
 22 Et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram: vos autem ne timueritis eos.
 23 Ut cessavit autem loqui, insiluit in eos subito: & contritus est Seron, & exercitus ejus in conspectu ipsius:
 24 Et persecutus est eum in descensu Bethoron usque in campum, & ceciderunt ex eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in terram Philistinum.
 25 Et cecidit timor Judææ, ac fratrum ejus, & formido super omnes gentes in circuitu eorum.
 26 Et pervenit ad regem nomen ejus, & de præliis Judææ narrabant omnes gentes.
 27 Ut audivit autem rex Antiochus ser-

B

C

D

mones

mones istos, iratus est animo: & misit, & congregavit exercitum universi regni sui, castra foris valde.

28 Et aperuit ararium suum, & dedit stipendia exercitui in annum: & mandavit illis, ut essent parati ad omnia.

29 Et vidit, quod defecit pecunia de thesauris suis, & tributa regionis modica propter dissolutionem, & plagam, quam fecit in terra, ut tolleretur legitima, quae erant à primis diebus.

30 Et timuit, ne non haberet, ut semel, & bis, in sumptus, & donaria, quae dederat ante magna manu: & abundaverat super reges, qui ante eum fuerant.

31 Et consternatus erat animo valde, & cogitavit ire in Persidem, & accipere tributa regionum, & congregare argentum multum.

32 Et reliquit Lyfiam hominemobilem de genere regali, super negocia regia, à flumine Euphrate usque ad flumen Aegypti:

33 Et ut nutritret Antiochum filium suum, donec rediret:

34 Et tradidit ei medium exercitum, & elephantos: & mandavit ei de omnibus, quae volebat, & de inhabitantibus Judaeam, & Jerusalem:

35 Et ut mitteret ad eos exercitum, ad conterendam, & extirpandam virtutem Israel, & reliquias Jerusalem, & auferendam memoriam eorum de loco:

36 Et ut constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum, & forte distribueret terram eorum.

37 Et rex assumpsit partem exercitus residui, & exiit ab Antiochia civitate regni sui anno centesimo, & quadragesimo septimo: & transfretavit Euphratem flumen, & perambulabat superiores regiones,

38 Et elegit Lyfias Ptolemaum filium Dorymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros potentes ex amicis regis:

39 Et misit cum eis quadraginta millia virorum, & septem millia equitum, ut venirent in terram Juda, & disperderent eam secundum verbum regis.

40 Et processerunt cum universa virtute sua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum in terra campestri.

41 Et audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentum, & aurum multum valde, & pueros: & venerunt in castra, ut acciperent filios Israel in servos; & additi sunt ad eos exercitus Syria, & terrae alienigenarum.

42 Et vidit Judas, & fratres ejus, quia multiplicata sunt mala, & exercitus applicabant ad fines eorum: & cognoverunt verba regis, quae mandavit populo facere in interiorum, & consummationem:

43 Et dixerunt unusquisque ad proximum suum: E rigamus dejectionem populi nostri, & pugnemus pro populo nostro, & Sanctis nostris.

44 Et congregatus est conventus, ut essent parati in praelium; & ut orarent, & peterent misericordiam, & miserationes.

45 Et Jerusalem non habitabatur, sed oratus sicut desertum: non erat, qui ingrederetur, & egrederetur de natis eius: & sanctum conculcabatur: & filii alienigenarum erant in arce, ibi erat habitatio Gentium: & ablata esse voluptas à Jacob, & defecit ibi tibia, & cithara.

46 Et congregati sunt, & venerunt in Maspha contra Jerusalem: quia locus orationis erat in Maspha ante in Israel.

47 Et jejunaverunt illa die, & induerunt cilicis, & cinerem imposuerunt capiti suo, & disciderunt vestimenta sua:

48 Et expandunt libros legis, de quibus scrutabantur Centes similitudinem simulachrorum suorum:

49 Et attulerunt ornamenta sacerdotalia, & primitias, & decimas: & suscitaverunt Nazaroth, qui impleverant dies:

50 Et clamaverunt voce magna in caelum, dicentes: Quid faciemus istis, & quod eos decemus?

51 Et sancta tua conculcata sunt, & contaminata sunt, & sacerdotes tui facti sunt in luctum, & in humilitatem.

52 Et ecce nationes convenerunt adversum nos, ut nos disperdant: tu scis, quae cogitant in nos.

53 Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu, Deus, adjuves nos?

54 Et tubis exclamaverunt voce magna.

55 Et post haec constituit Judas duces populi, tribunos, & centuriones, & pentactarchos, & decuriones.

56 * Et dixit his, qui edificabant domos, & sponfabant uxores, & plantabant vineas, & formidolosus, ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem.

57 Et moverunt castra, & collocaverunt ad Austrum Emmaum.

58 Et ait Judas: Accingimini, & estote filii potentes, & estote parati in mane, ut pugnetis adversus Nationes has, quae convenerunt adversus nos, disperdere nos, & sancta nostra:

59 Quoniam melius est nos mori in bello, quam videre mala gentis nostrae, & Sanctorum.

60 Sicut autem fuerit voluntas in caelo, sic fiat.

CAPUT IV.

Gorgias quaevis Judam, at hic suorum hostes, rursusque Gorgia exercitu suo colligit spolia; & iterum iussu ad Deum precibus, devincit Lyfiam exercitum, ac postmodum purificato templo, novum erigit altare: & omnibus, quae ad Dei cultum requirebantur, preparatis, sacrificiisque oblatis, magna letitia celebrat illius dedicationem diebus octo; statuto etiam huius dedicationis anno festo ad dies octo.

ET assumpsit Gorgias quinque millia virorum, & mille equites electos: & moverunt castra nocte,

2 Ut applicarent ad castra Judaeorum, & percuterent eos subito: & filii, qui erant ex arce, erant illis duces.

3 Et audivit Judas, & surrexit ipse, & potentes, percutere virtutem exercituum regis, qui erant in Emmaum.

4 Adhuc enim dispersus erat exercitus à castris.

5 Et venit Gorgias in castra Judae nocte, & neminem invenit: & quarebat eos in montibus: quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis.

6 Et cum dies factus esset, apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantum, qui tegumenta, & gladios non habebant:

7 Et viderunt castra Gentium valida, & loriceos, & equitatus in circuitu eorum, & hi docti ad praelium.

8 Et ait Judas viris, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidatis.

9 * Mementote, qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharaon cum exercitu multo.

10 Et nunc clamemus in caelum; & miseretur nostri Dominus, & memor erit testamenti patrum nostrorum, & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie:

11 Et scient omnes gentes, quia est, qui redimat, & liberet Israel.

12 Et elevaverunt alienigenae oculos suos, & viderunt eos venientes ex adverso.

13 Et exierunt de castris in praelium, & tuba cecinerunt hi, qui erant cum Juda.

14 Et congressi sunt: & contrita sunt Gentis, & fugerunt in campum.

15 Novissimi autem omnes ceciderunt in gladio, & persecuti sunt eos usque ad Gezeron, & usque in campos Idumae, & Azoti, & Jamnia: & ceciderunt ex illis usque ad tria millia virorum.

16 Et reversus est Judas, & exercitus ejus, sequens eum.

17 Dixitque ad populum: Non concupiscatis spolia: quia bellum contra nos est.

18 Et Gorgias, & exercitus ejus propè nos in monte: sed state nunc contra inimicos nostros, & expugnate eos, & sumetis postea spolia securi.

19 Et adhuc loquente Juda haec, ecce apparuit pars quaedam prospiciens de monte.

20 Et vidit Gorgias, quod in fugam conversi sunt sui, & succenderunt castra: fumus enim, qui videbatur, declarabat, quod factum est.

21 Quibus illi conspectis timuerunt valde, aspicientes simul & Judam, & exercitum in campo paratum ad praelium.

22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarum.

23 Et Judas reversus est ad spolia castrorum, & acceperunt aurum multum, & argentum, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas.

24 Et conversi, hymnum canebant, & benedicebant Deum in caelum, quoniam bonus est, quoniam in saeculum misericordia ejus.

25 Et facta est salus magna in Israel in die illa.

26 Quicumque autem alienigenarum evaserunt, venerunt, & nuntiaverunt Ly-

fiam universa, quae acciderant.

27 Quibus ille auditis, consternatus animo deficiebat: quod non qualia voluit, talia contigerunt in Israel, & qualia mandavit rex.

28 Et sequenti anno congregavit Lyfias virorum electorum sexaginta millia, & equitum quinque millia, ut debellaret eos.

29 Et venerunt in Judaeam, & castra posuerunt in Bethoron, & occurrit illis Judas cum decem millibus viris.

30 Et viderunt exercitum fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es salvator Israel: * qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David, * & tradidisti castra alienigenarum in manu Jonathae filii Saul, & armigeri ejus.

31 Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel, & confundantur in exercitu suo, & equitibus.

32 Da illis formidinem, & tabescat audaciam virtutis eorum, & commoveantur contritione sua.

33 Deice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum, in hymnis.

34 Et commiserunt praelium: & ceciderunt de exercitu Lyfiae quinque millia virorum.

35 Videns autem Lyfias fugam suorum, & Judaeorum audaciam, & quod parati sunt, aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Judaeam.

36 Dixit autem Judas, & fratres ejus: Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta, & renovare.

37 Et congregatus est omnis exercitus, & ascenderunt in montem Sion.

38 Et viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas, & in atriis virgulta nata sicut in saltu, vel in montibus, & pastophoria diruta.

39 Et ceciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum.

40 Et ceciderunt in faciem super terram, & exclamaverunt tubis signorum, & clamaverunt in caelum.

41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnant adversus eos, qui erant in arce, donec emundarent sancta.

42 Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei:

43 Et mundaverunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44 Et cogitavit de altari holocaustorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45 Et incidit illis consilium bonum, ut destruerent illud: ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminaverunt illud Centes, & demoliti sunt illud.

46 Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoad usque veniret propheta, & responderet de eis.

47 Et acceperunt lapides integros secundum legem, & edificaverunt altare novum, secundum illud, quod fuit prius:

48 Et edificaverunt sancta, & quae in-

D
1. Reg.
17. d. 32.

1. Reg.
4. b. 13.

E

F

tra domum erant intrinsecus : & ædem, & atria sanctificaverunt.

49 Et fecerunt vasa sancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incensorum, & mensam in templum.

50 Et incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, & lucebant in templo.

51 Et posuerunt super mensam panes, & appenderunt vela, & consummaverunt omnia opera, quæ fecerant.

52 Et ante matutinum surrexerunt quinta, & vigesima die mensis noni (hic est mensis Casleu) centesimi quadragesimi octavi anni :

53 Et obtulerunt sacrificium secundum legem, super altare holocaustorum novum, quod fecerunt.

54 Secundum tempus, & secundum diem, in qua contaminaverunt illud Gentes, in ipsa renovatum est in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis.

55 Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cælum cum, qui prosperavit eis.

56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocausta cum lætitia, & sacrificium salutaris, & laudis.

57 Et ornaverunt faciem templi coronis aureis, & scutulis : & dedicaverunt portas, & pastophoria, & imposuerunt eis januas.

58 Et facta est læticia in populo magna valde, & aversum est opprobrium Gentium.

59 * Et statuit Judas, & fratres ejus, & universa Ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum, per dies octo : à quinta, & vigesima die mensis Casleu, cum læticia, & gaudio.

60 Et edificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, nequando venirent Gentes, & conculcarent eum sicut antea fecerunt.

61 Et collocavit illic exercitum, ut servarent eum, & munivit eum ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumæarum.

CAPUT V.

Percussit Judas plurimas Gentes finitimas, obsessoque Galaaditas, & Galileos ipse una cum fratre Simone liberat : & devicto semel, atque iterum Timotheo, captique civitate Ephron, qua transitum ipsi præbere noluerat, & omni masculo ipsius interempto, tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad sacrificandum Domino : interea, qui vellet fuerant duces in Jerusalem, dum contra Judæ præceptum pugnant adversus Gentes, caduntur : Judas vero percussit Chebron, & Azotum, subversis ipsarum simulacris.

ET factum est, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum est altare, & sanctuarium sicut prius, iratae sunt valde :

2 Et cogitabant tollere genus Jacob, qui

erant inter eos, & cœperunt occidere de populo, & persequi.

3 Et debellabat Judas filios Esau in Idumæa, & eos, qui erant in Acrabathane, quia circumfedeabant Israelitas, & percussit eos plaga magna.

4 Et recordatus est malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in scandalum, insidiantes ei in via.

5 Et conclusi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus, qui in eis erant.

6 Et transivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copiosum, & Timotheum ducem ipsorum.

7 Et commisit cum eis proelia multa, & contriti sunt in conspectu eorum, & percussit eos :

8 Et cepit Gazer civitatem, & filias ejus, & reversus est in Judæam.

9 Et congregatae sunt gentes, quæ sunt in Galaad, adversus Israelitas, qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos : & fugerunt in Datheman munitionem,

10 Et miserunt litteras ad Judam, & fratres ejus, dicentes : Congregatae sunt adversum nos gentes per circuitum, ut nos auferant :

11 Et parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus : & Timotheus est dux exercitus eorum.

12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.

13 Et omnes fratres nostri, qui erant in locis Tubin, interfecti sunt : & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & spolia, & peremerunt illic ferè mille viros.

14 Et adhuc epistolæ legebantur, & ecce alii nuncii venerunt de Galilæa confisissis tunicis, nunciantes secundum verba hæc :

15 Dicentes convenisse adversum se à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone : & repleta est omnis Galilæa alienigenis, ut nos consumant.

16 Ut audivit autem Judas, & populus, sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare, quid facerent fratribus suis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.

17 Dixitque Judas Simoni fratri suo : Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa : ego autem, & frater meus Jonathas ibimus in Galaaditum.

18 Et reliquit Josephum filium Zachariæ, & Azariam, duces populi, cum residuo exercitu in Judæa ad custodiam :

19 Et præcepit illis, dicens : Præstete populo huic : & nolite bellum committere adversum gentes, donec revertamur.

20 Et partiti sunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam : Judæ autem octo millia in Galaaditum.

21 Et abiit Simon in Galilæam, & commisit proelia multa cum gentibus : & contrita sunt gentes à facie ejus, & persecutus est eos usque ad portam.

22 Ptolemaidis : & ceciderunt de gentibus ferè tria millia viros, & accepit spolia eorum.

23 Et assumpsit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & omnibus, quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum læticia magna.

24 Et Judas Machabæus, & Jonathas frater ejus transierunt Jordanem, & abierunt viam trium dierum per desertum.

25 Et occurrerunt eis Nabuthai, & susceperunt eos pacifice, & narraverunt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide.

26 Et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barafa, & Bosor, & in Alimis, & in Casphor, & Mageth, & Carnaim : hæc omnes civitates munitæ, & magnæ.

27 Sed & in cæteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi, & in crastinum constituerunt admoveere exercitum civitatis his, & comprehendere, & tollere eos in una die.

28 Et convertit Judas, & exercitus ejus, viam in desertum Bosor repentè, & occupavit civitatem : & occidit omnem masculum in ore gladii, & accepit omnia spolia eorum, & succendit eam igni.

29 Et surrexerunt inde nocte, & ibant usque ad munitionem.

30 Et factum est dilucidè, cum elevassent oculos suos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes scalas, & machinas, ut comprehenderent munitionem, & expugnarent eos.

31 Et vidit Judas, quia cœpit bellum, & clamor belli ascendit ad cœlum sicut tuba, & clamor magnus de civitate :

32 Et dixit exercitui suo : Pugnate hodie pro fratribus vestris.

33 Et venit tribus ordinibus post eos, & exclamaverunt tubis, & clamaverunt in oratione.

34 Et cognoverunt castra Timothei, quia Machabæus est, & refugerunt à facie ejus : & percussit eos plaga magna, & ceciderunt ex eis in die illa ferè octo millia virorum.

35 Et divertit Judas in Maspha, & expugnavit, & cepit eam : & occidit omnem masculum ejus, & sumpsit spolia ejus, & succendit eam igni.

36 Inde perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Bosor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Post hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & castra posuit contra Raphon etans torrentem.

38 Et misit Judas specularem exercitum : & renunciaverunt ei, dicentes : Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu nostro sunt, exercitus multus nimis.

39 Et Arabas conduserunt in auxilium sibi, & castra posuerunt trans torrentem, parati ad te venire in proelium. Et abiit Judas obviam illis.

40 Et ait Timotheus principibus exercitus sui : Cum appropinquaret Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ : si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum : quia potens poterit adversum nos.

41 Si verò timuerit transire, & posuerit ca-

stra extra flumen, transiretemus ad eos, & poterimus adversus illum.

42 Ut autem appropinquaret Judas ad torrentem aquæ, statuit scribas populi secus torrentem, & mandavit eis, dicens : Neminem hominum reliqueritis : sed veniant omnes in proelium.

43 Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus post eum, & contrita sunt omnes gentes à facie eorum, & projecerunt arma sua, & fugerunt ad sanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipsam civitatem, & sanum succendit igni, cum omnibus, qui erant in ipso : & oppressa est Carnaim, & non potuit sustinere contra faciem Judæ.

45 Et congregavit Judas universos Israelitas, qui erant in Galaaditide, à minimo usque ad maximum, & uxores eorum, & natos, & exercitum magnum valde, ut venirent in terram Juda.

46 Et venerunt usque Ephron : & hæc civitas magna in ingressu posita, munita valde, & non erat declinare ab ea dextera, vel sinistra, sed per mediam iter erat.

47 Et incluserunt se, qui erant in civitate, & obstruxerunt portas lapidibus : & misit ad eos Judas verbis pacificis,

48 Dicens : Transeamus per terram vestram, ut eamus in terram nostram : & nemo vobis nocebit : tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire.

49 Et præcepit Judas prædicare in castris, ut applicarent unusquisque in quo erat loco.

50 Et applicuerunt se viri virtutis : & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita est civitas in manu ejus :

51 Et peremerunt omnem masculum in ore gladii, & eradicavit eam, & accepit spolia ejus, & transivit per totam civitatem super interfectos.

52 Et transgressi sunt Jordanem in campo magno, contra faciem Bethsan.

53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda.

54 Et ascenderunt in montem Sion cum læticia, & gaudio, & obtulerunt holocausta, quod nemo ex eis cecidisset, donec revertentur in pace.

55 Et in diebus, quibus erat Judas, & Jonathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis,

56 Audivit Josephus, Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res bene gestas, & prælia, quæ facta sunt,

57 Et dixit : Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare adversus gentes, quæ in circuitu nostro sunt.

58 Et præcepit his, qui erant in exercitu suo, & abierunt Jamniam.

59 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviam illis in pugnam.

60 Et fugati sunt Josephus, & Azarias usque in fines Judææ : & ceciderunt illo die de populo Israel ad duo millia viri, & facta est fuga magna in populo :

61 Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, existimantes fortiter se facturos.
 62 Ipsi autem non erant de semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israel.
 63 Et viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnium Israel, & gentium omnium, ubi audiebatur nomen eorum.
 64 Et convenerunt ad eos fausta acclamantes.
 65 Et exivit Judas, & fratres ejus, & expugnabant filios Esau, in terra, quæ ad Austrum est, & percussit Chebron, & filias ejus: & muros ejus, & turres succendit igni in circuitu.
 66 Et movit castra, ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.
 67 In die illa ceciderunt sacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum sine consilio exeunt in prælium.
 68 Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & sculptilia deorum ipsorum succendit igni: & cepit spolia civitatum, & reversus est in terram Juda.

C A P U T V I

Antiochus repulsus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem, ubi auditis infortunis, qua sui in Judæa passi erant, incidit præ tristitia in mortis languorem, consiliens hoc sibi contigisse ob impietatem, quam in Judæos exercerat: quo ibi mortuo, & Judæa arcem Jerusalem obsidente, successor ejus filius Antiochus, dicitur Eupator, congregato adversus Judam potentissimo exercitu, non potuit eum vincere; & Eleazar, occiso ingenti elephante, ab eo oppressus interiit: Rex autem oppugnans Jerusalem revocatur à Lyfia; sed post juratam pacem non servat jurandum.

A **F** rex Antiochus perambulabat superiores regiones, & audivit esse civitatem Elymaidem in Perside nobilissimam, & copiosam in argento, & auro.
 2 Templumque in ea locuples valde: & illic velamina aurea, & lorica, & scuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.
 3 Et venit, & quærebatur capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit sermo his, qui erant in civitate.
 4 Et insurrexerunt in prælium, & fugit inde, & abiit cum tristitia magna, & reversus est in Babyloniam.
 5 Et venit, qui nunciaret ei in Perside, quia fugata sunt castra, quæ erant in terra Juda:
 6 Et quia abiit Lyfias cum virtute forti in primis, & fugatus est à facie Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & spoliis multis: quæ ceperunt de castris, quæ exciderunt:
 7 Et quia diruerunt abominationem, quam edificaverat super altare, quod erat in Jerusalem, & sanctificationem, sicut prius,

circumdede runt muris excelis, sed, & Bethsuram civitatem suam.
 8 Et factum est, ut audivit rex sermones istos, expavit, & commotus est valde: & cecidit in lectum, & incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei, sicut cogitabat.
 9 Et erat illic per dies multos: quia renovata est in eo tristitia magna, & arbitratus est se mori.
 10 Et vocavit omnes amicos suos, & dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis, & concidi, & corruï corde præ solitudine:
 11 Et dixi in corde meo: In quantum tribulationem deveni, & in quos fluctus tristitiæ, in qua nunc sum; qui jucundus eram, & dilectus in potestate mea.
 12 Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem, unde & abstuli omnia spolia aurea, & argentea, quæ erant in ea, & misi auferre habitantes Judæam sine causa.
 13 Cognovi ergo, quia propterea invenierunt me mala ista, & ecce perco tristitia magna in terra aliena.
 14 Et vocavit Philippum, unum de amicis suis, & præposuit eum super universum regnum suum:
 15 Et dedit ei diadema, & stolam suam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium suum, & nutrirer eum, & regnaret.
 16 Et mortuus est illic Antiochus rex, anno centesimo quadragesimo nono.
 17 Et cognovit Lyfias, quoniam mortuus est rex, & constituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adolescentem: & vocavit nomen ejus Eupator.
 18 Et hi, qui erant in arce, concluderunt Israel in circuitu Sanctorum: & quærebant eis mala semper, & firmamentum Gentium.
 19 Et cogitavit Judas disperdere eos: & convocavit universum populum, ut obsiderent eos.
 20 Et convenerunt simul, & obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo, & fecerunt balistas, & machinas.
 21 Et exierunt quidam ex eis, qui obsidebantur, & adjunxerunt se illis aliqui impit ex Israel,
 22 Et abierunt ad regem, & dixerunt: Quousque non facis iudicium, & vindicas fratres nostros?
 23 Nos decrevimus servire patri tuo, & ambulare in præceptis ejus, & obsequi edictis ejus:
 24 Et filii populi nostri propter hoc alienabant se à nobis, & quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hereditates nostræ diripiebantur.
 25 Et non ad nos tantum extendere manum, sed & in omnes fines nostros.
 26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Jerusalem occupare eam, & munitionem Bethsuram munierunt:

27 Et nisi prævenieris eos velociter, majora quam hæc facient, & non poteris obtinere eos.
 28 Et iratus est rex, ut hæc audivit: & convocavit omnes amicos suos, & principes exercitus sui, & eos, qui super equites erant.
 29 Sed & de regnis aliis, & de insulis maritimis, venerunt ad eum exercitus conductitii.
 30 Erat numerus exercitus ejus, centum millia pedum, & viginti millia equitum, & elephanti triginta duo, docti ad prælium.
 31 Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethsuram, & pugnaverunt dies multos, & fecerunt machinas, & exierunt, & succenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.
 32 Et recessit Judas ab arce, & movit castra ad Bethzacharam contra castra regis.
 33 Et surrexit rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: & comparaverunt se exercitus in prælium, & tubis cecinerunt:
 34 Et elephanti ostenderunt sanguinem uræ, & mori, ad acuendos eos in prælium:
 35 Et diviserunt bestias per legiones: & aliterunt singulis elephantis mille viri in loriceis concatenatis, & galææ aræ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicuique bestie electi erant.
 36 Hi ante tempus, ubicumque erat bestia, ibeant: & quocumque ibat, ibant, & non discedebant ab ea.
 37 Sed & turres ligne super eos firmæ protegentes super singulas bestias: & super eas machinæ: & super singulas viri virtutis triginta duo, qui pugnant de super, & Indus magister bestie.
 38 Et residuum equitatum hinc, & inde statuit in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere constipatos in legionibus ejus.
 39 Et ut resulsit sol in clypeos aureos, & aëros, resplenderunt montes ab eis, & resplenderunt sicut lampades ignis.
 40 Et distincta est pars exercitus regis per montes excellos, & alia per loca humilia: & ibant cautè, & ordinatè.
 41 Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis, & incestu turbæ, & collisione armorum: erat enim exercitus magnus valde, & fortis.
 42 Et appropriavit Judas, & exercitus ejus in prælium: & ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri.
 43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de bestis loricateam loriceis regis: & erat eminentis super cæteras bestias: & visum est ei, quod in ea esset rex:
 44 Et dedit se, ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum.
 45 Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis, interficiens à dextris, & à sinistris, & cadebant ab eo huc, atque illuc.
 46 Et ivit sub pedes elephantis, & suppo-

suit se ei, & occidit eum: & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic.
 47 Et videntes virtutem regis, & impetum exercitus ejus, diverterunt se ab eis.
 48 Castra autem regis ascenderunt contra eos in Jerusalem, & applicuerunt castra regis ad Judæam, & montem Sion.
 49 Et fecit pacem cum his, qui erant in Bethsura: & exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terra.
 50 Et comprehendit rex Bethsuram: & constituit illic custodiam servare eam.
 51 Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos: & statuit illic balistas, & machinas, & ignis jacula, & tormenta ad lapides iactandos, & spicula, & scorpions ad mittendas sagittas, & fundibula.
 52 Fecerunt autem & ipsi machinas adversus machinas eorum, & pugnaverunt dies multos.
 53 Esca autem non erant in civitate, eo quod septimus annus esset: & qui remanserant in Judæa de Gentibus, consumperant reliquias eorum, quæ repositæ fuerant.
 54 Et remanserunt in sanctis viri pauci, quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt unusquisque in locum suum.
 55 Et audivit Lyfias, quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus, cum adhuc viveret, ut nutrirer Antiochum filium suum, & regnaret,
 56 Reversus esset à Perside, & Media, & exercitus, qui abierat cum ipso, & quia quærebatur suscipere regni negocia:
 57 Festinavit ire, & dicere ad regem, & duces exercitus: Desicimus quotidie, & esca nobis modica est, & locus, quem oblidemus, est munitus, & incumbit in nobis ordinare de regno.
 58 Nunc itaque demus dexteras hominibus istis, & faciamus cum illis pacem, & cum omni gente eorum:
 59 Et constituamus illis, ut ambulent in legitimis suis sicut prius, propter legitimam enim ipsorum, quæ despeximus, irati sunt, & fecerunt omnia hæc.
 60 Et placuit sermo in conspectu regis, & principum: & misit ad eos pacem facere, & receperunt illam.
 61 Et juravit illis rex, & principes: & exierunt de munitione.
 62 Et intravit rex montem Sion, & vidit munitionem loci: & rupit citius juramentum, quod juravit: & mandavit destrucere murum in gyro.
 63 Et discessit festinanter, & reversus est Antiochiam, & invenit Philippum dominantem civitati: & pugnavit adversus eum, & occupavit civitatem.

CAPUT VII.

Demetrius Seleuci filius, occisis Antiocho, & Lyfia, obinet regnum patrum suorum: qui, accusato apud se Juda Machabeo, mittit ducem Bacchidem, & accusatorem Alcimum constitutum sacerdotem ad affigendum filios Israel: sed cum non possint adversis Judam prevalere, missus est a rege Nicanor, qui, ut & priores, cum dolo nequirit, vi Judam aggressus, semel, atque iterum ab eo devictus est, & premiffis ad Deum precibus, cum toto suo exercitu occisus, amputato ipsius capite, ac dextera, quam irrissis Judaeorum sacrificiis superbe contra locum sanctum extulerat: cujus victoriae dies annuus apud Judaeos celebris instituitur.

- A** **1** Anno centesimo quinquagesimo primo, exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, & ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, & regnavit illic.
- 2** Et factum est, ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum, & Lyfiam, ut adducerent eos ad eum.
- 3** Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum.
- 4** Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui.
- 5** Et venerunt ad eum viri iniqui, & impii ex Israel: & Alcimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos.
- 6** Et accusaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Judas, & fratres ejus, omnes amicos tuos, & nos disperfit de terra nostra.
- 7** Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut eat, & videat exterminium omne, quod fecit nobis, & regionibus regis: & puniat omnes amicos ejus, & adjuutores eorum.
- B** **8** Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, & fidelem regi: & misit eum.
- 9** Ut videret exterminium, quod fecit Judas: sed & Alcimum impium constituit in sacerdotium, & mandavit ei facere ultionem in filios Israel.
- 10** Et surrexerunt, & venerunt cum exercitu magno in terram Juda, & miserunt nuncios, & locuti sunt ad Judam, & ad fratres ejus, verbis pacificis in dolo.
- 11** Et non intenderunt sermonibus eorum: viderunt enim, quia venerunt cum exercitu magno.
- 12** Et convenerunt ad Alcimum, & Bacchidem congregatio scribarum requirere, quae iusta sunt:
- 13** Et primi, Assidæi, qui erant in filiis Israel, & exquirebant ab eis pacem:
- 14** Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos.
- 15** Et locutus est, cum eis verba pacifica: & juravit illis, dicens: Non inferemus vobis malum, neque amicis vestris.
- C** **16** Et crediderunt ei: Et comprehendit ex eis sexaginta viros, & occidit eos in

- una die, secundum verbum, quod scriptum est:
- 17** * Carnes Sanctorum tuorum, & sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Jerusalem, & non erat, qui sepeliret.
- 18** Et incubuit timor, & tremor in omnem populum: quia dixerunt: Non est veritas, & iudicium in eis; transgressi sunt enim constitutum, & iurandum, quod iuraverunt.
- 19** Et movit Bacchides castra ab Jerusalem, & applicuit in Bethzecha: & misit, & comprehendit multos ex eis, quia se effugerant, & quosdam de populo mactavit, & in puteum magnum projecit.
- 20** Et commisit regionem Alcimo, & reliquit eum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem:
- 21** Et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotii sui.
- 22** Et convenerunt ad eum omnes, qui perturbabant populum suum, & obtinuerunt terram Juda, & fecerunt plagam magnam in Israel.
- 23** Et vidit Judas omnia mala, quae fecit Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Israel, multo plus quam Gentes.
- 24** Et exiit in omnes fines Judae in circuitu, & fecit vindictam in viros desertores, & cessaverunt ultra exire in regionem.
- 25** Vidit autem Alcimus, quod prevaluit Judas, & qui cum eo erant: & cognovit, quia non potest sustinere eos; & ingressus est ad regem, & accusavit eos multis criminibus.
- 26** * Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus, qui erat inimicitias exercens contra Israel: & mandavit ei evertere populum.
- 27** Et venit Nicanor in Jerusalem cum exercitu magno, & misit ad Judam, & ad fratres ejus verbis pacificis cum dolo.
- 28** Dicens: Non sit pugna inter me, & vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies vestras cum pace.
- 29** Et venit ad Judam, & salutaverunt se invicem pacifici: & hostes parati erant rapere Judam.
- 30** Et innotuit sermo Judae, quoniam cum dolo venerat ad eum: & contreritus est ab eo, & amplius noluit videre faciem ejus.
- 31** Et cognovit Nicanor, quoniam denudatum est consilium ejus: & exivit obviam Judae in pugnam juxta Capharsalama.
- 32** Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fere quinque millia viri, & fugerunt in civitatem David.
- 33** Et post haec verba ascendit Nicanor in montem Sion: & exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace, & demonstrare ei holocausta, quae offerebantur pro rege.
- 34** Et irridens sprevit eos, & polluit: & locutus est superbe;
- 35** Et juravit cum ira, dicens: Nisi traditus fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas, continuo eum regressus fuero

in

- in pace, succendam domum istam.
- 36** Et exiit cum ira magna: & intraverunt sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris, & templi, & stentes dixerunt.
- 37** Tu, Domine, elegisti domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis, & obsecrationis populo tuo.
- 38** Fac vindictam in homine isto, & exercitu ejus, & cadant in gladio: memento blasphemias eorum, & ne dederis eis, ut permaneant.
- 39** Et exiit Nicanor ab Jerusalem, & castra applicuit ad Bethoron: & occurrit illi exercitus Syriae.
- 40** Et Judas applicuit in Adarsa cum tribus millibus viris: & oravit Judas, & dixit:
- 41** * Qui misit erant a rege Sennacherib, Domine, quia blasphemaverunt te, exiit Angelus, & percussit ex eis centum octoginta quinque millia:
- 42** Sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie: & sciant caeteri, quia male locutus est super sancta tua: & judica illum secundum malitiam illius.
- 43** Et commiserunt exercitus praedium tertiadecima die mensis Adar: & contrita sunt castra Nicanoris, & cecidit ipse primus in praedio.
- 44** Ut autem vidit exercitus ejus, quia ceciderat Nicanor, projecerunt arma sua, & fugerunt.
- 45** Et persecuti sunt eos viam unius diei, ab Adazer usquequod veniatur in Gazata, & tubis caecinerunt post eos, cum significationibus:
- 46** Et exierunt de omnibus castellis Judae in circuitu, & ventilabant eos cornibus, & convertebantur iterum ad eos, & ceciderunt omnes gladio, & non est relictus ex eis, nec unus.
- 47** Et acceperunt spolia eorum in praedam: & caput Nicanoris amputaverunt, & dexteram ejus, quam extenderat superbe, & attulerunt, & suspenderunt contra Jerusalem.
- 48** Et laetatus est populus valde, & egerunt diem illam in laetitia magna.
- 49** Et constituit agi omnibus annis diem istam, tertiadecima die mensis Adar.
- 50** Et siluit terra Juda dies paucos.

CAPUT VIII.

- Judas, audita celeberrima Romanorum fama, ac virtute, quae hic recitantur, misit nuncios fœdus cum illis percutit, ut ipsorum praesidio Judae a Graecorum jugo liberentur: Romani autem Judae remittunt illi fœderis rescriptum in tabulis aereis sculptum, quod hic refertur.*
- 1** **E**T audivit Judas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, & acquiescunt ad omnia, quae postulantur ab eis: & quicumque accesserunt ad eos, statuerunt cum eis amicitias, & quia sunt potentes viribus.
- 2** Et audierunt praedia eorum, & virtutes bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos, & duxerunt sub tributum:
- 3** Et quanta fecerunt in regione Hispaniae,

- & quod in potestate redegerunt metalla argenti, & auri, quae illic sunt, & possederunt omnem locum consilio suo, & patientia.
- 4** Lo caque, quae longe erant valde ab eis, & reges, qui supervenerant eis ab extremis terrae, contriverunt, & percussērunt eos plaga magna: caeteri autem dant eis tributum omnibus annis.
- 5** Et Philippum, & Perfen Ceteorum regem; & caeteros, qui adversum eos arma tulerant, contriverunt in bello, & obtinuerunt eos:
- 6** Et Antiochum magnum regem Asiae, qui eis pugnam intulerat, habens centum viginti elephantos, & equitatum, & currus, & exercitum magnum valde contritum ab eis.
- 7** Et quia ceperunt eum vivum, & statuerunt ei, ut daret ipse, & qui regnarent post ipsum, tributum magnum, & daret obfides, & constitutum.
- 8** Et regionem Indorum, & Medos, & Lydos, de optimis regionibus eorum: & acceptas ab eis dederunt Eumeni regi.
- 9** Et quia, qui erant apud Helladam, voluerunt ire, & tollere eos: & innotuit sermo his,
- 10** Et miserunt ad eos ducem unum, & pugnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis multi, & captivas duxerunt uxores eorum, & filios, & diripuerunt eos, & terram eorum possederunt, & destruxerunt muros eorum, & in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem:
- 11** Et residua regna, & insulas, quae aliquando restiterant illis, exterminaverunt, & in potestatem redegerunt.
- 12** Cum amicis autem suis, & qui in ipsis requiem habebant, conservaverunt amicitiam, & obtinuerunt regna, quae erant proxima, & quae erant longe: quia quicumque audiebant nomen eorum, timebant eos.
- 13** Quibus vero vellent auxilio esset, ut regnarent, regnabant: quos autem vellent, regno deturbabant: & exaltati sunt valde.
- 14** Et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura, ut magnificaretur in ea.
- 15** Et quia curiam fecerunt sibi, & quotidie consulebant trecentos viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut quae digna sunt, gerant:
- 16** Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos donitari univere terrae suae: & omnes obediunt uni, & non est invidia, neque zelus inter eos.
- 17** Et elegit Judas Eupolemm, filium Joannis, filii Jacob, & Jansonem, filium Eleazari, & misit eos Romanum constitutare cum illis amicitiam, & societatem:
- 18** Et ut auferrent ab ejus jugum Graecorum, quia viderunt, quod in servitutem premerent regnum Israel.
- 19** Et abierunt Romanam viam multam valde, & introierunt curiam, & dixerunt:

20 Judas Machabæus, & fratres ejus, & populus Judæorum miserunt nos ad vos ut uteremini vobiscum societatem, & pacem, & confiteberemur nos socios, & amicos vestros.

21 Et placuit sermo in conspectu eorum.

22 Et hoc rescriptum est, quod rescripserunt in tabulis æreis, & miserunt in Jerusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis, & societatis.

23 **BENE SIT ROMANIS, & genti Judæorum, in mari, & in terra in æternum: gladiusque, & hostis procul sit ab eis.**

24 Quod si insiterit bellum Romanis prius, aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum:

25 Auxilium feret gens Judæorum, prout tempus dixerit, corde pleno:

26 Et prestantibus non dabunt, neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis: & custodiunt mandata eorum, nihil ab eis accipientes.

27 Similiter autem, & si genti Judæorum prius acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, prout eis tempus permiserit:

28 Et adjuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis, & custodient mandata eorum absque dolo.

29 Secundum hæc verba constituerunt Romani populo Judæorum.

30 Quod si post hæc verba hi, aut illi adde-
re, aut demere ad hæc aliquid voluerint, facient ex proposito suo: & quæcumque ad-
diderint, vel dempserint, rata erunt.

31 Sed & de malis, quæ Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei, dicentes: Quare gravasti jugum tuum super amicos nostros, & socios Judæos?

32 Si ergo iterum adierint nos, adversum te faciemus illis iudicium, & pugnabimus tecum mari, & terraque.

C A P U T I X.

Bacchide, & Alcimo contra Judam miser d Demetrio, Judas minimo exercitu fortissime resistens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Israelitis frater ipsius Jonathan in ejus locum suscitatur: qui ob fratris Joannis mortem percussit filios Jambri in nuptiis: rursusque percussit de Bacchidis exercitu mille viris Alcimus, ob impia in locum sanctum opera percussus a Deo paralyticus, mortuus est: sed & Bacchides cum nec dolo, nec vi posset Jonathan perdere, invito cum eo federe discessit, nec amplius in Judæam reversus est.

Interea, ut audivit Demetrius, quia cecidit Nicanor, & exercitus ejus in prælio, apposuit Bacchidem, & Alcimum rursus mittere in Judæam, & dextrum cornu cum illis.

2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala, & castra posuerunt in Masaloth, quæ est in Arbællis: & occupaverunt eam, & peremerunt animas hominum multas.

3 In mense primo anni centesimi, & quinquagesimi secundi, applicuerunt exer-

citum ad Jerusalem:

4 Et surrexerunt, & abierunt in Beream viginti millia virorum, & duo millia equitum.

5 Et Judas posuerat castra in Laifa, & tria millia viri electi cum eo:

6 Et viderunt multitudinem exercitus, quia multi sunt, & timuerunt valde: & muli subtraxerunt se de castris, & non remanserunt eis nisi octingenti viri.

7 Et vidit Judas, quod defluxit exercitus suus, & bellum perurgebat eum, & confectus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, & dissolutus est.

8 Et dixit his, qui residui erant: Surgamus, & camus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversis eos.

9 Et avertebant eum, dicentes: Non poterimus: sed liberemus animas nostras modo, & revertamur ad fratres nostros, & tunc pugnabimus adversis eos: nos autem paucifumus.

10 Et ait Judas: Absit istam rem facere, ut fugiamus ab eis: & si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ.

11 Et movit exercitus de castris, & steterunt illis obviam: & divisi sunt equites in duas partes, & fundibularii, & sagittarii præbant exercitum, & primi certaminis omnes potentes,

12 Bacchides autem erat in dextro cornu, & clamabant tubis:

13 Exclamaverunt autem & hi, qui erant ex parte Judæ, etiam ipsi, & commota est terra a voce exercitus: & commissum est prælium a mane usque ad vespæram.

14 Et vidit Judas, quod firmior est pars exercitus Bacchidis in dextris, & conveniunt cum ipso omnes constantes corde:

15 Et contrita est dextera pars ab eis, & persecutus est eos usque ad montem Azoti.

16 Et qui in sinistro cornu erant, viderunt, quod contritum est dextrum cornu, & secuti sunt post Judam, & eos, qui cum ipso erant, a tergo:

17 Et ingravatum est prælium, & ceciderunt vulnerati multi ex his, & ex illis.

18 Et Judas cecidit, & cæteri fugerunt.

19 Et Jonathan, & Simon tulerunt Judam fratrem suum, & sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civitate Modin.

20 Et steterunt eum omnis populus Israel planctu magno, & lugebant dies multos:

21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel!

22 Et cætera verba bellorum Judæ, & virtutum, quas fecit, & magnitudinis ejus, non sunt descripta: multa enim erant valde.

23 Et factum est post obitum Judæ emergerunt iniqui in omnibus finibus Israel, & exor-

& exorti sunt omnes, qui operabantur iniquitatem.

24 In diebus illis facta est fames magna valde, & tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis.

25 Et elegit Bacchides viros impios, & constituit eos dominos regionis:

26 Et exquirebant, & persecutabantur amicos Judæ, & adducebant eos ad Bacchidem, & vindicabat in illos, & illudebat.

27 Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex die, qua non est visus propheta in Israel.

28 Et congregati sunt omnes amici Judæ, & dixerunt Jonathan:

29 Ex quo frater tuus Judas defunctus est, vir similis ei non est, qui exeat contra inimicos nostros, Bacchidem, & eos, qui inimici sunt gentis nostræ.

30 Nunc itaque te hodie elegimus esse pro eo nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum nostrum.

31 Et suscepit Jonathan tempore illo principatum, & surrexit loco Judæ fratris sui.

32 Et cognovit Bacchides, & quærebat eum occidere.

33 Et cognovit Jonathan, & Simon frater ejus, & omnes, qui cum eo erant: & fugerunt in desertum Thecua, & confederunt ad aquam lacus Asphar.

34 Et cognovit Bacchides, & die sabbatorum venit ipse, & omnis exercitus ejus, trans Jordanem.

35 Et Jonathan misit fratrem suum ducem populi, & rogavit Nabuthæos amicos suos, ut commodarent illis apparatus suum, qui erat copiosus.

36 Et exierunt filii Jambri ex Madaba, & comprehenderunt Joannem, & omnia, quæ habebat, & abierunt habentes ea.

37 Post hæc verba, renunciatum est Jonathan, & Simoni fratri ejus, quia filii Jambri faciunt nuptias magnas, & ducunt spon-
sam ex Madaba, filiam unius de magnis principibus Chanaan, cum ambitione magna.

38 Et recordati sunt sanguinis Joannis fratris sui: & ascenderunt, & absconderunt se sub tegumento montis.

39 Et elevaverunt oculos suos, & viderunt: & ecce tumultus, & apparatus multus, & sponfus processit, & amici ejus, & fratres ejus, obviam illis cum tympanis, & musicis, & armis multis.

40 Et surrexerunt ad eos ex insidiis, & occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati multi, & residui fugerunt in montes: & acceperunt omnia spolia eorum:

41 Et conversæ sunt nuptiæ in luctum, & vox musicorum ipsorum in lamentum.

42 Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui: & reversi sunt ad ripam Jordanis.

43 Et audivit Bacchides, & venit die sabbatorum usque ad oram Jordanis in virtute magna.

44 Et dixi ad suos Jonathan: Surgamus, & pugnemus contra inimicos nostros: non est enim hodie sicut heri, & nudius tertius.

45 Ecce enim bellum ex adverso, & aqua vero Jordanis hinc, & inde, & ripæ, & paludes, & saltus: & non est locus divertendi.

46 * Nunc ergo clamate in cælum, ut liberemini de manu inimicorum vestrorum. Et commissum est bellum.

47 Et extendit Jonathan manum suam percutere Bacchidem, & divertit ab eo retro:

48 Et dissiliit Jonathan, & qui cum eo erant, in Jordanem, & transiitaverunt ad eos Jordanem.

49 Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri. Et reversi sunt in Jerusalem,

50 Et ædificaverunt civitates munitas in Judæa, munitionem, quæ erat in Jericho, & in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel, & Thamnata, & Phara, & Thopomuris excelsis, & portis, & seris.

51 Et posuit custodiam in eis, ut inimicitias exercebant in Israel.

52 Et munivit civitatem Bethsuram, & Gazaram, & arcem, & posuit in eis auxilia, & apparatus eorum:

53 Et accepit filios principum regionis obsoles, & posuit eos in arce in Jerusalem in custodiam.

54 Et anno centesimo quinquagesimo tertio, mense secundo, præcepit Alcimus destrui muros domus sanctæ interioris, & destrui opera prophetarum: & cepit destruere.

55 In tempore illo percussus est Alcimus: & impedita sunt opera illius, & oculum est os ejus, & dissolutus est paralyticus, nec ultra potuit loqui verbum, & mandare de domo sua.

56 Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento magno.

57 Et vidit Bacchides, quoniam mortuus est Alcimus: & reversus est ad regem, & sicut terra annis duobus.

58 Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Jonathan, & qui cum eo sunt, in silentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, & comprehendet eos omnes una nocte.

59 Et abierunt, & consilium ei dederunt.

60 Et surrexit, ut veniret cum exercitu multo: & misit occulte epistolâ sociis suis, qui erant in Judæa, ut comprehenderent Jonathan, & eos, qui cum eo erant: sed non potuerunt, quia innovit ei consilium eorum.

61 Et apprehendit de viris regionis, qui principes erant malitiæ, quinquaginta viros, & occidit eos:

62 Et secessit Jonathan, & Simon, & qui cum eo erant, in Bethbesen, quæ est in deserto: & extruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.

63 Et cognovit Bacchides, & congregavit

D

B

D

F

A

C

E

G

gavit universam multitudinem suam: & his, qui de Judæa erant, denunciavit.

64 Et venit, & castra posuit desuper Bethbessan: & oppugnavit eam dies multos, & fecit machinas.

65 Et reliquit Jonathas Simonem fratrem suum in civitate, & exiit in regionem, & venit cum numero.

66 Et percussit Odarem, & fratres ejus, & filios Phaseron in tabernaculis ipsorum; & cepit cadere, & crescere in virtutibus.

67 Simon verò, & qui cum ipso erant, exierunt de civitate, & succenderunt machinas.

68 Et pugnaverunt contra Bacchidem, & contritus est ab eis: & afflixerunt eum valde, quoniam consilium ejus, & congressus ejus erat inanis.

69 Et iratus contra viros iniquos, quoci consilium dederant, ut veniret in regionem ipsorum, multos ex eis occidit: ipse autem cogitavit cum reliquis abire in regionem suam.

70 Et cognovit Jonathas, & misit ad eum legatos componere pacem cum ipso, & redere ei captivitatem.

71 Et libenter accepit, & fecit secundum verba ejus, & juravit se nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus.

72 Et reddidit ei captivitatem, quam prius erat prædatus de terra Juda: & conversus abiit in terram suam, & non apposuit amplius venire in fines ejus.

73 Et cessavit gladius ex Israel: & habitavit Jonathas in Machmas, & cepit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Israel.

CAPUT X.

Alexandro Nobili Antiochi filio occupante Ptolemaida, conatur Demetrius ferre fœdus cum Jonatha, semel, ac iterum plurima pollicens: at ille prælegit oblatas ab Alexandro amicitias, qui Alexander, devictus, occisoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemai regis Ægypti filiam, plurimum Jonathan honorans: porro Apollonium ducem junioris Demetrii devicit Jonathas, successa Azoto, & templo Dagon: rursumque ab Alexandro honoratur data sibi Accaron, ac sphaera aurea.

ET anno centesimo sexagesimo ascendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus est Nobilis: & occupavit Ptolemaidam: & receperunt eum, & regnavit illic.

2 Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copiosum valde, & exiit obviam illi in prælium.

3 Et misit Demetrius epistolam ad Jonathan verbis pacificis, ut magnificaret eum.

4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priusquam faciat cum Alexandro adversum nos:

5 Recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, & in fratrem ejus, & in gentem ejus.

6 Et dedit ei potestatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & esse ipsum socium ejus: & obsides, qui erant in arce, iussit tradi ei.

7 Et venit Jonathas in Jerusalem, & legit epistolas in auditu omnis populi, & eorum, qui in arce erant.

8 Et timuerunt timore magno, quoniam audiverunt, quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum.

9 Et traditi sunt Jonathæ obsides, & reddidit eos parentibus suis.

10 Et habitavit Jonathas in Jerusalem, & cepit ædificare, & innovare civitatem.

11 Et dixit facientibus opera, ut extruerent muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt.

12 Et suggerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat:

13 Et reliquit unusquisque locum suum, & abiit in terram suam:

14 Tantum in Bethsura remanserunt aliqui, ex his, qui reliquerant legem, & præcepta Dei: erat enim hæc eis ad refugium.

15 Et audivit Alexander rex promissa, quæ promissit Demetrius Jonathæ: & narraverunt ei prælia, & virtutes, quas ipse fecit, & fratres ejus, & labores, quos laboraverunt.

16 Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus cum amicum, & socium nostrum.

17 Et scripsit epistolam, & misit ei secundum hæc verba, dicens:

18 Rex Alexander fratri Jonathæ salutem.

19 Audivimus de te, quod vir potens sis viribus, & aptus es, ut sis amicus noster:

20 Et nunc constituimus te hodie summum sacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis, (& misit ei purpuram, & coronam auream), & quæ nostra sunt sentias nobiscum, & conserves amicitias ad nos.

21 Et induit se Jonathas stola sancta septimo mense, anno centesimo sexagesimo, in die solemnisci scenopægiæ: & congregavit exercitum, & fecit arma copiosa.

22 Et audivit Demetrius verba ista, & contristatus est nimis, & ait:

23 Quid hoc fecimus, quod præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad munimen sui?

24 Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona: ut sint mecum in adiutorium.

25 Et scripsit eis hæc verba: Rex Demetrius genti Judæorum salutem:

26 Quoniam servastis ad nos pactum, & mansistis in amicitia nostra, & non accessistis ad inimicos nostros, audivimus, & gavissimus sumus.

27 Et nunc perseverate adhuc conservate ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his, quæ fecistis nobiscum:

28 Et remitemus vobis præstationes multas, & dabimus vobis donationes.

29 Et nunc absolvo vos, & omnes Judæos à tributis, & pretia falis indulgeo, & coronas remitto, & tertias seminis:

30 Et dimidiam partem fructus ligni, quod est portio meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiatur à terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ sunt illi ex Samaria, & Galilæa, ex hodierna die, & in totum tempus:

31 Et Jerusalem sit sancta, & libera cum finibus suis: & decimæ, & tributa ipsius sint.

32 Remitto etiam potestatem arcis, quæ est in Jerusalem: & do eam summo sacerdoti, ut constituat in ea viros quoscunque ipse elegerit, qui custodiant eam.

33 Et omnem animam Judæorum, quæ captiva est à terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes à tributis solvantur, etiam pecorum suorum.

34 Et omnes dies solemnes, & sabbata, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem solemnem, & tres dies post diem solemnem, sint omnes immunitatis, & remissionis omnibus Judæis, qui sunt in regno meo:

35 Et nemo habebit potestatem agere aliquid, & movere negocia adversus aliquem illorum, in omni causa.

36 Et ascribantur ex Judæis in exercitu regis ad triginta millia virorum, & dabuntur illis copiæ, ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur, qui sint in munitionibus regis magni:

37 Et ex his constituentur super negocia regni, quæ aguntur ex fide, & principes sint ex eis, & ambulent in legibus suis, sicut præcepit rex in terra Juda.

38 Et tres civitates, quæ additæ sunt Judææ ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur: ut sint sub uno, & non obediant alii potestati, nisi summi sacerdotis:

39 Ptolemaida, & confines ejus, quas dedi donum sanctis, qui sunt in Jerusalem, ad necessarios sumptus sanctorum.

40 Et ego do singulis annis quindecim millia siclorum argenti de rationibus regis, quæ me contingunt:

41 Et omne, quod reliquum fuerit, quod non reddiderant, qui super negocia erant annis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.

42 Et super hæc quinque millia siclorum argenti, quæ accipiebant de sanctorum ratione per singulos annos: & hæc ad sacerdotes pertineant, qui ministerio funguntur.

43 Et quicumque confugerint in templum, quod est Jerosolymis, & in omnibus finibus ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittantur, & universa, quæ sunt eis in regno meo, libera habeant.

44 Et ad ædificanda, vel restauranda opera sanctorum, sumptus dabuntur de ratione regis:

45 Et ad extruendos muros Jerusalem, & communicandos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione regis, & ad construendos muros in Judæa.

46 Ut audivit autem Jonathas, & populus sermones istos, * non crediderunt eis, nec receperunt eos: quia recordati sunt malitiæ magnæ, quam fecerat in Israel, & tribulaverat eos valde.

47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia ipse fuerat eis princeps firmiterum pacis, & ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.

48 Et congregavit rex Alexander exercitum magnum, & admovit castra contra Demetrium.

49 Et commiserunt prælium duo reges, & fugit exercitus Demetrii, & insecutus est eum Alexander, & incubuit super eos.

50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit sol: & cecidit Demetrius in die illa.

51 Et misit Alexander ad Ptolemaum regem Ægypti legatos secundum hæc verba, dicens:

52 Quoniam regressus sum in regnum meum, & sedi in sede patrum meorum, & obtinui principatum, & contrivi Demetrium, & possedi regionem nostram,

53 Et commisi pugnam cum eo, & contritus est ipse, & castra ejus à nobis; & sedimus in sede regni ejus:

54 Et nunc statuamus ad invicem amicitiam: & da mihi filiam tuam uxorem, & ego ero gener tuus, & dabo tibi dona, & ipsi, digna te.

55 Et respondit rex Ptolemaus, dicens: Felix dies, in qua reversus es ad terram patrum tuorum, & sedisti in sede regni eorum.

56 Et nunc faciam tibi, quod scripsisti: sed occorre mihi Ptolemaidam, ut videamus invicem nos, & respondeam tibi sicut lixisti.

57 Et exivit Ptolemaus de Ægypto, ipse, & Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam, anno centesimo sexagesimo secundo.

58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei Cleopatram filiam suam: & fecit nuptias ejus Ptolemaidæ, sicut reges, in magna gloria.

59 Et scripsit rex Alexander Jonathæ, ut veniret obviam sibi.

60 Et abiit cum gloria Ptolemaidam, & occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis argentum multum, & aurum, & dona: & invenit gratiam in conspectu eorum.

61 Et convenerunt adversus eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui interpellantes adversus eum: & non intendit ad eos rex.

62 Et iussit spoliari Jonathan vestibus suis, & indui cum purpura: & ita fecerunt. Et collocavit eum rex sedere secum.

63 Dixitque principibus suis: Exite cum eo in medium civitatis: & prædicate, ut nemo adversus eum interpellet de ullo negotio, nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione.

64 Et factum est, ut viderunt, qui interpellabant gloriam ejus, quæ predicabatur, & opertum eum purpura, fugerunt omnes:

*Sup. 7. b. 11.

E

F

65 Et magnificavit eum rex, & scripsit eum inter primos amicos, & posuit eum ducem, & participem principatus.

66 Et reversus est Jonathas in Jerusalem cum pace, & letitia.

67 In anno centesimo sexagesimo quinto, venit Demetrius filius Demetrii a Creta in terram patrum suorum.

68 Et audivit Alexander rex, & contristatus est valde, & reversus est Antiochiam.

69 Et constituit Demetrius rex Apollonium ducem, qui praeerat Coelestriae: & congregavit exercitum magnum, & accessit ad Jammiam: & misit ad Jonathan summum sacerdotem,

70 Dicens: Tu solus resistis nobis: ego autem factus sum in derisum, & in opprobrium, propterea quia tu potestatem adversum nos exerces in montibus.

71 Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis, descende ad nos in campum, & comparemus illic invicem: quia mecum est virtus bellorum.

72 Interroga, & discet, quis sum ego, & ceteri, qui auxilio sunt mihi, & qui dicunt, quia non potest stare pes vester ante faciem nostram, quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua:

73 Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum, & exercitum tantum in campo, ubi non est lapis, neque saxum, neque locus fugiendi?

74 Ut audivit autem Jonathas sermones Apollonii, motus est animo: & elegit decem millia virorum, & exiit ab Jerusalem, & occurrit ei Simon frater ejus in adiutorium:

75 Et applicuerunt castra in Joppen, & exclusit eum a civitate (quia custodia Apollonii Joppe erat,) & oppugnavit eam.

76 Et exterriti, qui erant in civitate aperuerunt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.

77 Et audivit Apollonius, & admovit tria millia equitum, & exercitum multum.

78 Et abiit Azotum tanquam iter faciens, & statim exiit in campum, eo quod haberet multitudinem equitum, & consideret in eis. Et insecutus est cum Jonathas in Azotum, & commiserunt praelium.

79 Et reliquit Apollonius in castris mille equites post eos occulte.

80 Et cognovit Jonathas, quoniam insidiae sunt post se, & circumierunt castra ejus, & ejecerunt jacula in populum a mane usque ad vesperam.

81 Populus autem stabat, sicut praeceperat Jonathas: & laboraverunt equi eorum.

82 Et ejecit Simon exercitum suum, & commisit contra legionem: equites enim fatigati erant: & contriti sunt ab eo, & fugerunt.

83 Et qui dispersi sunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethagon idolum suum, ut ibi liberarent.

84 Et succendit Jonathas Azotum, & civitates, quae erant in circuitu ejus, & accepit spolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, succendit igni.

85 Et fuerunt, qui ceciderunt gladio, cum his, qui successerunt, ferè octo millia virorum.

86 Et movit inde Jonathas castra, & applicuit ea Ascalonem: & exierunt de civitate obviam illi in magna gloria.

87 Et reversus est Jonathas in Jerusalem, cum suis, habentibus spolia multa.

88 Et factum est, ut audivit Alexander rex sermones istos, addidit adhuc glorificare Jonatham.

89 Et misit ei sibilam auream, sicut consuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in possessionem.

CAPUT XI.

Mortuo Alexandro, & similiter Ptolemaeo, qui Alexandri regnum dolo invaserat: ablata ab eo filia sua, & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Jonathan honorat datis litteris immunitatis a tributis: Jonathas autem misit ei auxiliares milites, qui occiserunt uno die centum milibus, regem a civibus Antiochia liberaverunt, & Antiochiam incendierunt: illo autem foedus cum Jonatha initum praevaricante, Antiochus filius Alexandri devotus Demetrio regnans, foedus inquit cum Jonatha, qui una cum fratre Simone sepulchrum victor evadit adversus alienigenas.

ET rex Aegypti congregavit exercitum, sicut arena, quae est circa oram maris, & naves multas: & querebat obtinere regnum Alexandri dolo: & addere illud regno suo.

2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire obviam, eo quod focer suus esset.

3 Cum autem introiret civitatem Ptolemaeus, ponebat custodias militum in singulis civitatibus.

4 Et ut appropiavit Azoto, ostenderunt ei templum Dagon succensum igni, & Azotum, & cetera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum, qui caesi erant in bello tumulos, quos fecerat secus viam.

5 Et narraverunt regi, quia haec fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.

6 Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicem se salutaverunt, & dormierunt illic.

7 Et abiit Jonathas cum rege usque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus: & reversus est in Jerusalem.

8 Rex autem Ptolemaeus obtinuit dominium civitatum usque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum consilia mala.

9 Et misit legatos ad Demetrium, dicens: Veni, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabit in regno patris tui.

10 Penitet enim me, quod dederim illi filiam meam: quae sit enim me occidere.

11 Et vituperavit eum, propterea, quod concupierat regnum ejus.

12 Et abstulit filiam suam, & dedit eam Demetrio, & alienavit se ab Alexandro, & manifestatae sunt iniquitates ejus.

13 Et intravit Ptolemaeus Antiochiam, & imposuit duo diademata capiti suo, Aegypti, & Asiae.

14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellaverat, qui erant in locis illis.

15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemaeus rex exercitum, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.

16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur: Rex autem Ptolemaeus exaltatus est.

17 Et abstulit Zabdiel Arabs caput Alexandri: & misit Ptolemaeo.

18 Et rex Ptolemaeus mortuus est in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his, qui erant intra castra.

19 Et regnavit Demetrius anno centesimo sexagesimo septimo.

20 In diebus illis congregavit Jonathas eos, qui erant in Judaea, ut expugnarent arcem, quae est in Jerusalem: & fecerunt contra eam machinas multas.

21 Et abierunt quidam, qui oderant gentem suam, viri iniqui, ad regem Demetrium, & renuntiaverunt ei, quod Jonathas obsideret arcem.

22 Et audivit, iratus est: & statim venit ad Ptolemaidam, & scripsit Jonathae, ne obsideret arcem, sed occurreret sibi ad colloquium festinatus.

23 Et audivit autem Jonathas, iussit obsidere: & elegit de senioribus Israel, & de sacerdotibus, & dedit se periculo.

24 Et accepit aurum, & argentum, & vestem, & alia xenia multa, & abiit ad regem Ptolemaidam, & invenit gratiam in conspectu ejus.

25 Et interpellabant adversus eum, quidam iniqui ex gente sua.

26 Et fecit ei rex, sicut fecerant ei, qui ante eum fuerant: & exaltavit eum in conspectu omnium amicorum suorum,

27 Et statuit ei principatum sacerdotii, & quaecumque alia habuit prius pretiosa, & fecit eum principem amicorum.

28 Et postulavit Jonathas a rege, ut immunitatem faceret Judaeam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus: & promisit ei lenta trecenta.

29 Et consensit rex: & scripsit Jonathae epistolas de his omnibus, hunc modum continentis.

30 Rex Demetrius fratri Jonathae salutem, & genti Judaeorum.

31 Exemplum epistolae, quam scripsimus Latheni parenti nostro de vobis, misimus ad vos, ut sciretis:

32 Rex Demetrius Latheni parenti salutem.

33 Genti Judaeorum, amicis nostris, & conservantibus, quae iusta sunt apud nos, de-

crevimus benefacere, propter benignitatem ipsorum, quam erga nos habent.

34 Statuimus ergo illis omnes fines Judaeae, & tres civitates, Lydan, & Ramathar, quae additae sunt Judaeae ex Samaria, & omnes confines earum, sequetrari omnibus sacrificantibus in Ierosolymis, pro his, quae ab eis prius accipiebat rex per singulos annos: & pro fructibus terrae, & pomorum.

35 Et alia, quae ad nos pertinebant decimarum, & tributorum, ex hoc tempore remittimus eis: & arcas salinarum, & coronas, quae nobis deferebantur.

36 Omnia ipsis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37 Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Jonathae, & ponatur in monte sancto, in loco celebri.

38 Et videns Demetrius rex, quod siluit terra in conspectu suo, & nihil ei restitit: dimisit totum exercitum suum, unumquemque in locum suum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab insulis Gentium: & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39 Tryphon autem erat, quidam partium Alexandri prius: & vidit, quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Emalchuel Arabem, qui nutrebat Antiochum filium Alexandri:

40 Et affidebat ei, ut traderet eum ipsi, ut regnaret loco patris sui: & enunciavit ei quanta facit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adversus illum. Et mansit ibi diebus multis.

41 Et misit Jonathas ad Demetrium regem, ut ciceret eos, qui in arce erant in Jerusalem, & qui in praesidiis erant: quia impugnabant Israel.

42 Et misit Demetrius ad Jonathan, dicens: Non haec tantum faciam tibi, & genti tuae, sed gloria illa strabo te, & gentem tuam, cum fuerit opportunum.

43 Nunc ergo recte feceris, si miseris in auxilium mihi viros: quia discessit omnis exercitus meus.

44 Et misit ei Jonathas tria millia virorum sortium Antiochiam: & venerunt ad regem, & delectatus est rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt, qui erant de civitate, centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem.

46 Et fugit rex in aulam: & occupaverunt, qui erant de civitate, itinera civitatis, & ceperunt pugnare.

47 Et vocavit rex Judaeos in auxilium, & convenerunt omnes simul ad eum, & dispersi sunt omnes per civitatem.

48 Et occiderunt in illa die centum millia hominum, & succenderunt civitatem, & ceperunt spolia multa in die illa, & liberaverunt regem.

49 Et viderunt, qui erant de civitate, quod obtinissent Judaei civitatem, sicut volebant: & infirmati sunt mente sua, &

clamaverunt ad regem cum precibus, dicentes:
 50 Da nobis dexteras, & cessent Judaei oppugnare nos, & civitatem.
 51 Et projecerunt arma sua, & fecerunt pacem, & glorificati sunt Judaei in conspectu regis, & in conspectu omnium, qui erant in regno ejus, & nominati sunt in regno: & regressi sunt in Jerusalem, habentes spolia multa.
 52 Et sedit Demetrius rex in sede regni sui: & sluit terra in conspectu ejus.
 53 Et mentitus est omnia, quaecumque dixit, & abalienavit se à Jonatha, & non retribuit ei secundum beneficia, quae sibi retribuerat, & vexabat eum valde.
 54 Post haec autem reversus est Tryphon, & Antiochus cum eo puer adolescens, & regnavit, & imposuit sibi diadema.
 55 Et congregati sunt ad eum omnes exercitus, quos dispererat Demetrius, & pugnauerunt contra eum: & fugit, & terga vertit.
 56 Et accepit Tryphon bestias, & obtinuit Antiochiam:
 57 Et scripsit Antiochus adolescens Jonathae, dicens: Constituo tibi sacerdotium, & confirmo te super quatuor civitates, ut sis de amicis regis.
 58 Et misit illi vasa aurea in ministerium, & dedit ei potestatem bibendi in auro, & esse in purpura, & habere fibulam auream.
 59 Et Simonem fratrem ejus constituit ducem à terminis Tyri usque ad fines Aegypti.
 60 Et exiit Jonathas, & perambulabat trans flumen civitates: & congregatus est ad eum omnis exercitus Syriae in auxilium, & venit Ascalonem, & occurrerunt ei honorificè de civitate.
 61 Et abiit inde Gazam: & concluderunt se, qui erant Gazae: & obsedit eam, & succendit, quae erant in circuitu civitatis, & praedatus est ea.
 62 Et rogaverunt Gazenses Jonathanem, & dedit illis dexteram: & accepit filios eorum obsides, & misit illos in Jerusalem: & perambulavit regionem usque Damascum.
 63 Et audivit Jonathas, quod praeparati sunt principes Demetrii in Cades, quae est in Galilaea, cum exercitu multo, volentes eum removere à negotio regni:
 64 Et occurrit illis: fratrem autem suum Simonem reliquit intra provinciam.
 65 Et applicuit Simon ad Bethsuram, & expugnabat eam diebus multis, & concludit eos.
 66 Et postulerunt ab eo dexteras accipere, & dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & posuit in ea praesidium.
 67 Et Jonathas, & castra ejus applicuerunt ad aquam Genesar, & ante lucem vigilaverunt in campo Afor.
 68 Et ecce castra alienigenarum occurrerunt in campo, & tendebant ei insidias in montibus: ipse autem occurrit ex adverso.

69 Insidiae verò exurrexerunt de locis suis, & commiserunt praedium.
 70 Et fugerunt, qui erant ex parte Jonathae omnes, & nemo relictus est eis, nisi Mathathias filius Abfolomi, & Judas filius Calphi, princeps militiae exercitus.
 71 Et scidit Jonathas vestimenta sua, & posuit terram in capite suo, & oravit.
 72 Et reversus est Jonathas ad eos in praedium, & convertit eos in fugam, & pugnauerunt.
 73 Et viderunt, qui fugiebant partis illius, & reversi sunt ad eum, & insequerantur eum eo omnes usque Cades ad Castra sua, & pervenerunt usque illuc.
 74 Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria millia virorum: & reversus est Jonathas in Jerusalem.

CAPUT XII.

Jonathas cum Romanis, ac Spartiatis factus renovat: principes Demetrii ipsum invadentes fugat: percussisque Arabibus ordinat edificare praesidia in Judea, & muror contra arcem in Jerusalem: sed à Tryphone cupiente regnum Antiochi invadere, & fingente se amicum, apud Ptolemaidam dolo captus est, omnesque, qui cum eo erant, interfecit.

ET vidit Jonathas, quia tempus eum juvat, & elegit viros, & misit eos Romam, statuere, & renovare cum eis amicitiam:
 2 Et ad Spartiatis, & ad alia loca misit epistolas secundum eandem formam.
 3 Et abierunt Romam, & intraverunt curiam, & dixerunt: Jonathas summus sacerdos, & gens Judaeorum miserunt nos, ut renovemus amicitiam, & societatem secundum pristinum.
 4 Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca, ut deducerent eos in terram Juda cum pace.
 5 Et hoc est exemplum epistolarum, quas scripsit Jonathas Spartiatis:
 6 Jonathas summus Sacerdos, & seniores gentis, & sacerdotes, & reliquus populus Judaeorum, Spartiatis fratribus salutem.
 7 Jam pridem misit erant epistolae ad Oniam summum sacerdotem ab Ario, qui regnabat apud vos, quoniam estis fratres nostri, sicut rescriptum continet, quod subiectum est.
 8 Et suscepit Onias virum, qui missus fuerat, cum honore: & accepit epistolas, in quibus significabatur de societate, & amicitia.
 9 Nos, cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris.
 10 Maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem, & amicitiam, ne forte alieni estimamur à vobis: multa enim tempora transierunt, ex quo misistis ad nos.
 11 Nos ergo in omni tempore sine intermissione in diebus solemnitatis, & ceteris quibus oportet, memores sumus vestri in

faci-

sacrificiis, quae offerimus, & in observationibus, sicut fas est, & decet meminisse fructum.
 12 Lætatur itaque de gloria vestra.
 13 Non autem circumdederunt multa tribulationes, & multa praedia, & impugnaverunt nos reges, qui sunt in circuitu nostro.
 14 Nolumus ergo vobis molesti esse, neque ceteris sociis, & amicis nostris, in his praediis.
 15 Habuimus enim de caelo auxilium, & liberati sumus nos, & humiliati sunt inimici nostri.
 16 Elegimus itaque Numenium Antiochi filium, & Antipatrem Jasonis filium, & misimus ad Romanos renovare cum eis amicitiam, & societatem pristinam.
 17 Mandavimus itaque eis, ut veniant eam ad vos, & saluent vos: & reddant vobis epistolas nostras de innovatione fraternitatis nostrae.
 18 Et nunc benefacietis respondentes nobis ad haec.
 19 Et hoc est rescriptum epistolarum, quod miserat Onias:
 20 Arius, rex Spartiatarum, Onias sacerdoti magno salutem.
 21 Inventum est in scriptura de Spartiatis, & Judaeis, quoniam sunt fratres, & quod sunt de genere Abraham.
 22 Et nunc ex quo haec cognovimus, benefacietis scribentes nobis de pace vestra.
 23 Sed & nos rescriptimus vobis: Pecora nostra, & possessiones nostrae, vestrae sunt: & vestrae nostrae: mandavimus itaque haec nunciari vobis.
 24 Et audivit Jonathas, quoniam regressi sunt principes Demetrii cum exercitu multo supra quam prius, pugnare adversus eum.
 25 Et exiit ab Jerusalem, & occurrit eis in Amathite regione: non enim dederat eis spatium, ut ingrederentur regionem ejus.
 26 Et misit speculatores in castra eorum: & reversi renunciaverunt, quod constituerunt supervenire illis nocte.
 27 Cum occidisset autem sol, praecipit Jonathas suis vigilare, & esse in armis paratos ad pugnam tota nocte, & posuit custodes per circuitum castrorum.
 28 Et audiverunt adversarii, quod paratus est Jonathas cum suis in bello: & timuerunt, & formidaverunt in corde suo: & accenderunt focos in castris suis.
 29 Jonathas autem, & qui cum eo erant, non cognoverunt usque mane: videbant autem luminaria ardentia:
 30 Et secutus est eos Jonathas, & non comprehendit eos: transierant enim flumen Eleutherum.
 31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui vocantur Zabadaei, & percussit eos, & accepit spolia eorum.
 32 Et junxit, & venit Damascum, & perambulabat omnem regionem illam.
 33 Simon autem exiit, & venit usque ad

Ascalonem, & ad proxima praesidia: & declinavit in Joppen, & occupavit eam.
 (34 Audivit enim, quod vellent praesidium tradere partibus Demetrii,) & posuit ibi custodes, ut custodirent eam.
 35 Et reversus est Jonathas, & convocavit seniores populi, & cogitavit cum eis edificare praesidia in Judea,
 36 Et edificare muros in Jerusalem, & exaltare altitudinem magnam inter medium arcis, & civitatis, ut separaret eam à civitate, ut esset ipsa singulariter, & neque emant, neque vendant.
 37 Et convenerunt, ut edificarent civitatem: & cecidit murus, qui erat super correntem ab ortu solis, & reparavit eum, qui vocatur Caphetheta.
 38 Et Simon edificavit Adia in Sephela, & munivit eam, & imposuit portas, & seras.
 39 Et cum cogitasset Tryphon regnare Asiae, & assumere diadema, & extendere manum in Antiochum regem:
 40 Timens, ne forte non permitteret eum Jonathas, sed pugnaret adversus eum, quarebat comprehendere eum, & occidere. Et exurgens abiit in Bethsan.
 41 Et exiit Jonathas obviam illi cum quadraginta millibus virorum electorum in praedium, & venit Bethsan.
 42 Et vidit Tryphon, quia venit Jonathas cum exercitu multo, ut extenderet in eum manus, & timuit.
 43 Et excepit eum cum honore, & commendavit eum omnibus amicis suis, & dedit ei munera, & praecipit exercitibus suis, ut obedirent ei, sicut sibi.
 44 Et dixit Jonathae: Ut quid vexasti universum populum, cum bellum nobis non sit?
 45 Et nunc remitte eos in domos suas: elige autem tibi viros paucos, qui tecum sint, & veni mecum Ptolemaidam, & tradam eam tibi, & reliqua praesidia, & exercitum, & universos praepositos negotii, & conversus abibo: propterea enim veni.
 46 Et credidit ei, & fecit sicut dixit: & dimisit exercitum, & abierunt in terram Juda.
 47 Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galilaeam duo millia, mille autem venerunt cum eo.
 48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jonathas, clauserunt portas civitatis Ptolemaenses: & comprehenderunt eum: & omnes, qui cum eo intraverant, gladio interfecerunt.
 49 Et misit Tryphon exercitum, & equites in Galilaeam, & in campum magnum, ut perderent omnes socios Jonathae.
 50 At illi cum cognovissent, quia comprehensus est Jonathas, & perit, & omnes, qui cum eo erant, hortati sunt semetipsos, & exierunt parati in praedium.
 51 Et videntes hi, qui insecuti fuerant, quia pro anima res est illis, reversi sunt:
 52 Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Juda. Et plauerunt Jonathan, & eos,

qui

qui cum ipso fuerant valde: & luxit Israel luctu magno.

53 Et quaesierunt omnes gentes, quae erant in circuitu eorum, conterere eos; dixerunt enim:

54 Non habent principem, & adjuvatem: nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de hominibus memoriam eorum.

CAPUT XIII.

Suscipio Simon principatu pro fratre Jonathan misit pecuniam a Tryphone pecuniam, una cum filiis Jonathan, ad eius redemptionem; Tryphon autem, accepta pecunia, patrem occidit cum filiis: quibus sepulchris, ac defletis, Simon magnificum extruxit parentibus, ac fratribus sepulchrum in Modin: Tryphon vero, occiso Antiocho, regnum eius invasit: & Simon impetratis a rege Demetrio litteris foederis, ac immunitatis, expugnavit Gazaram, & arcem Ierosolymorum obtinuit propter quod laetum agunt festum, quod etiam quotannis apud Iudeos agi praecipitur.

1 ET audivit Simon, quod congregavit Tryphon exercitum copiosum, ut veniret in terram Juda, & attereret eam.

2 Videns, quia in tremore populus est, & in timore ascendit Ierusalem, & congregavit populum:

3 Et adhortans dixit: Vos scitis, quanta ego, & fratres mei, & domus patris mei fecimus pro legibus, & pro sanctis praemia, & angustias, quales vidimus:

4 Horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, & relictus sum ego solus.

5 Et nunc non mihi contingat parcere animae meae in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis.

6 Vindicabo itaque gentem meam, & sancta, natos quoque nostros, & uxores: quia congregatae sunt universae gentes conterere nos inimicitiae gratia.

7 Et accensus est spiritus populi simul, ut audivit sermones istos:

8 Et responderunt voce magna dicentes: Tu es dux noster loco Judae, & Jonathan fratris tui:

9 Pugna praedium nostrum: & omnia, quaecumque dixeris nobis, facimus.

10 Et congregans omnes viros bellatores, acceleravit consummare universos muros Ierusalem, & munivit eam in gyro.

11 Et misit Jonathan filium Abisalom, & cum eo exercitum novum, in Joppen; & eiecit his, qui erant in ea, remansit illic ipse.

12 Et movit Tryphon a Ptolemaida cum exercitu multo, ut veniret in terram Juda, & Jonathan eum eo in custodia.

13 Simon autem applicuit in Addus contra faciem campi.

14 Et ut cognovit Tryphon, quia surrexit Simon loco fratris sui Jonathan: & quia commissurus esset eum eo praedium, milit ad eum legatos,

15 Dicens: Pro argento, quod debebat fra-

ter tuus Jonathan in ratione regis, propter negocia, quae habuit, derinimus eum.

16 Et nunc mitte argenti talenta centum, & duos filios ejus obsecres, ut non dimissus fugiat a nobis, & remitterem eum.

17 Et cognovit Simon, quia cum dolo loqueretur secum, iussit tamen dari argentum, & pueros: ne inimicitiam magnam fumeret ad populum Israel, dicerent:

18 Quia non misit ei argentum, & pueros, propterea perit.

19 Et misit pueros, & centum talenta: & mentitus est, & non dimisit Jonathan.

20 Et post haec venit Tryphon intra regionem, ut contereret eam: & gyraverunt per viam, quae ducit Ador: & Simon, & castra ejus ambulabant in omnem locum, quocumque ibant.

21 Qui autem in arce erant, miserunt ad Tryphonem legatos, ut festinaret venire per desertum, & mitteret illis alimonias.

22 Et paravit Tryphon omnem equitatum, ut veniret illa nocte: erat autem nix multa valde, & non venit in Galaaditim.

23 Et cum appropinquasset Bascaman, occidit Jonathan, & filios ejus illic.

24 Et convertit Tryphon, & abiit in terram suam.

25 Et misit Simon, & accepit ossa Jonathan fratris sui, & sepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

26 Et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

27 Et edificavit Simon super sepulchrum patris sui, & fratrum suorum ad insitum altum visu, lapide posito retrorsum, & ante:

28 Et statuit septem pyramidas, unam contra unam patri, & matri, & quatuor fratribus:

29 Et his circumposuit columnas magnas; & super columnas arma, ad memoriam aeternam; & juxta arma naves sculptas, quae viderentur ab omnibus navigantibus mare.

30 Hoc est sepulchrum, quod fecit in Modin, usque in hunc diem.

31 Tryphon autem cum iter faceret eum Antiocho rege adolescente, dolo occidit eum.

32 Et regnavit loco ejus, & imposuit sibi diadema Asiae, & fecit plagam magnam in terra.

33 Et edificavit Simon praesidia Judae, muniens ea turribus excelsis, & muris magnis, & portis, & seris: & posuit alimenta in munitionibus.

34 Et elegit Simon viros, & misit ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regionis: quia actus omnes Tryphonis perditionem fuerant gesti.

35 Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, & scripsit epistolam talem:

36 Rex Demetrius Simoni summo sacerdoti, & amico regum, & senioribus, & genti Iudaeorum, salutem.

37 Coronam auream, & bahem, quam misistis, suscepimus: & parati sumus facere vobiscum pacem magnam, & scribere praepo-

CAPUT XIV.

tis regis remittere vobis, quae indulsumus.

38 Quaecumque enim constituimus, vobis constant. Munitiones, quia edificastis, vobis sint.

39 Remittimus quoque ignorantias, & peccata usque in hodiernum diem, & coronam quam debebatis: & si quid aliud erat tributarium in Ierusalem, jam non sit tributarium.

40 Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros, conscribantur, & sit inter nos pax.

41 Anno centesimo septuagesimo ablatum est jugum Gentium ab Israel.

42 Et cepit populus Israel scribere in tabulis, & gestis publicis, anno primo sub Simone summo sacerdote, magno duce, & principe Iudaeorum.

43 In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam castris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, & percussit turrem unam, & comprehendit eam:

44 Et eruperant, qui erant intra machinam in civitatem: & factus est motus magnus in civitate.

45 Et ascenderunt, qui erant in civitate, cum uxoribus, & filiis supra murum, scissis tunicis suis, & clamaverunt voce magna, postulantes a Simone dexteras sibi dari.

46 Et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas.

47 Et flexus Simon, non debellavit eos: eiecit tamen eos de civitate, & mundavit aedes, in quibus fuerant simulacra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum:

48 Et ejecta ab ea omni immunditia, collocavit in ea viros, qui legem facerent: & munivit eam, & fecit sibi habitationem.

49 Qui autem erant in arce Ierusalem, prohibebantur egredi, & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & esurierunt valde, & multi ex eis fame perierunt.

50 Et clamaverunt ad Simonem ut dexteras acciperent: & dedit illis: & eiecit eos inde, & mundavit arcem a contaminationibus:

51 Et intraverunt in eam tertia, & vigesima die secundi mensis, anno centesimo septuagesimo primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia contritus est inimicus magnus ex Israel.

52 Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hi cum laetitia.

53 Et munivit montem templi, qui erat secus arcem, & habitavit ibi ipse, & qui cum eo erant.

54 Et vidit Simon Joannem filium suum, quod fortis praelii vir esset: & posuit eum ducem virtutum universarum: & habitavit in Gazaris.

Demetrio a duce Arfacis devicto, & capto, Simon cum suo populo magna pace fruitur: ad quem misse sunt litterae renovati foederis a Spartiatis, & Romanis cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mnavum mille miserat.

1 ANNO centesimo septuagesimo secundo congregavit rex Demetrius exercitum suum, & abiit in Mediam ad contrahenda sibi auxilia, ut espugnaret Tryphonem.

2 Et audivit Arfaces rex Persidis, & Media, quia intravit Demetrius confines suos, & misit unum de principibus suis, ut comprehenderet eum vivum, & adduceret eum ad se.

3 Et abiit, & percussit castra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum ad Arfacem, & posuit eum in custodia.

4 Et siluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, & quaesivit bona genti suae: & placuit illis potestas ejus, & gloria ejus, omnibus diebus.

5 Et cum omni gloria sua accepit Joppen in portum, & fecit introitum in insulis maris.

6 Et dilatavit fines gentis suae, & obtinuit regionem.

7 Et congregavit captivitatem multam, & dominatus est Gazara, & Bethfura, & arci: & abstulit immunditias ex ea, & non erat, qui resisteret ei.

8 Et unusquisque colebat terram suam cum pace: & terra Juda dabat fructus suos, & ligna camporum fructum suum.

9 Seniores in plateis sequebantur omnes, & de bonis terrae tractabant, & juvenes inducebant se gloriam, & stolas belli.

10 Et civitatibus tribuebat alimonias, & constituebat eas, ut essent vasa munitionis, quoad usque nominatum est nomen gloriae ejus usque ad extremam terram.

11 Fecit pacem super terram, & laetatus est Israel letitia magna.

12 Et sedit unusquisque sub vite sua, & sub ficulnea sua: & non erat, qui eos terreret.

13 Defecit impugnans eos super terram: reges contriti sunt in diebus illis.

14 Et confirmavit omnes humiles populi sui, & legem exquisivit, & abstulit omnem iniquum, & malum:

15 Sancta glorificavit, & multiplicavit vasa Sanctorum.

16 Et auditum est Romae, quia defunctus esset Jonathan, & usque in Spartiatis: & contristati sunt valde.

17 Ut audierunt autem, quod Simon frater ejus factus esset summus sacerdos loco ejus, & ipse obtineret omnem regionem, & civitates in ea;

18 Scilicet ad eum in tabulis aereis, ut renovarent amicitias, & societatem, quam fecerant eum Juda, & cum Jonathan fratribus ejus.

19 Et lectae sunt in conspectu Ecclesiae in Ierusalem. Et hoc exemplum epistolarum, quas Spartiatis miserunt:

20 Spartianorum principes, & civitates, Simoni Sacerdoti magno, & senioribus, & sacerdotibus, & reliquo populo Judæorum, fratribus salutem.

21 Legati, qui missi sunt ad populum nostrum, nunciaverunt nobis de vestra gloria, & honore, ac læticia: & gavissimus in introitu eorum.

22 Et scripsimus, quæ ab eis erant dicta in conciliis populi, sic: Numenius Antiochi, & Antipater Jasonis filius, legati Judæorum venerunt ad nos, renovantes nobiscum amicitiam pristinam.

23 Et placuit populo excipere viros gloriosos, & ponere exemplum sermonem eorum in segregatis populi libris, ut sit ad memoriam populo Spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Simoni magno Sacerdoti.

24 Post hæc autem misit Simon Numenium Romanum, habentem clypeum aureum magnum, pondo mnarum mille, ad statuendam cum eis societatem. Cum autem audisset populus Romanus

25 Sermones istos, dixerunt: Quam gratiarum actionem reddemus Simoni, & filiis ejus?

26 Restituit enim ipse fratres suos, & expugnavit inimicos Israel ab eis: & statuerunt ei libertatem, & descriperunt in tabulis æreis, & posuerunt in titulis in monte Sion.

27 Et hoc est exemplum scripturæ: Octava decima die mensis Iulii, anno centesimo septuagesimo secundo, anno tertio sub Simone sacerdote magno in Asaramel,

28 In conventu magno sacerdotum, & populi, & principum gentis, & seniorum regionis, nota facta sunt hæc: Quoniam frequenter facta sunt prælia in regione nostra.

29 Simon autem Mathathie filius ex filiis Jarib, & fratres ejus dederunt se periculo, & resisterunt adversariis gentis suæ, ut starent sancta ipsorum, & lex: & gloria magna glorificaverunt gentem suam.

30 Et congregavit Jonathas gentem suam, & factus est illis sacerdos magnus, & appositus est ad populum suum.

31 Et voluerunt inimici eorum calcare, & atterere regionem ipsorum, & extendere manus in sancta eorum.

32 Tunc restitit Simon, & pugnavit pro gente sua, & erogavit pecunias multas, & armavit viros virtutis gentis suæ, & dedit illis stipendia:

33 Et munivit civitates Judææ: & Bethsuram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant arma hostium antea: & posuit illic præsidium viros Judæos.

34 Et Joppen munivit, quæ erat ad mare, & Gazaram, quæ est in finibus Azoti, in qua hostes antea habitabant, & collocavit illic Judæos: & quæcumque apta erant ad corruptionem eorum, posuit in eis.

35 Et vidit populus actum Simonis, & gloriam, quam cogitabat facere genti suæ, & posuerunt eum ducem suum, & principem sacerdotum, eo quod ipse fecerat hæc omnia, & justitiam, & fidem, quam conservavit genti suæ, & exquisivit omni

D

E

F

modo exaltare populum suum.

36 Et in diebus ejus prosperatum est in manibus ejus, ut tollerentur gentes de regione ipsorum, & qui in civitate David erant in Jerusalem, in arce, de qua procedebant, & contaminabant omnia, quæ in circuitu sanctorum sunt, & inferebant plagam magnam castitati:

37 Et collocavit in ea viros Judæos ad tamentum regionis, & civitatis, & exaltavit muros Jerusalem.

38 Et rex Demetrius statuit illi summum sacerdotium.

39 Secundum hæc fecit eum amicum suum, & glorificavit eum gloria magna.

40 Audivit enim, quod appellati sunt Judæi à Romanis amici, & socii, & fratres, & quia susceperunt legatos Simonis gloriosos:

41 Et quia Judæi, & sacerdotes eorum consenserunt eum esse ducem suum, & summum sacerdotem in æternum, donec surgat propheta fidelis:

42 Et ut sit super eos dux, & ut cura esset illi pro sanctis, & ut constitueret præpositos super opera eorum, & super regionem, & super arma, & super præsidia:

43 Et cura sit illi de sanctis, & ut audiat ab omnibus, & scribantur in nomine ejus omnes conscriptiones in regione: & ut operiatur purpura, & auro:

44 Et ne liceat ulli ex populo, & ex sacerdotibus irritum facere aliquid horum, & contradicere his, quæ ab eo dicuntur, aut convocare conventum in regione sine ipso: & vestiri purpura, & uti sibula aurea.

45 Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum, reus erit.

46 Et complacuit omni populo statuere Simonem, & facere secundum verba ista.

47 Et suscepit Simon, & placuit ei, ut summum sacerdotio fungeretur, & esset dux, & princeps gentis Judæorum, & sacerdotum, & præflect omnibus.

48 Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri:

49 Exemplum autem eorum ponere in arario, ut habeat Simon, & filii ejus.

CAPUT XV.

Antiochus Demetrii filius litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani factores sibi Judæos ceteris nationibus per litteras commendant: Antiochus, dum Tryphonem insequitur, missum à Simone militum auxilium recusat, mittitque ad eum Athenobium, qui multa tamquam debita restituit: & Simonis responso accepto, constituit adversus eum Cendebeum ducem exercitus, ipse verò Tryphonem persequitur.

ET misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas ab insulis maris Simoni sacerdoti, & principi gentis Judæorum, & universæ genti:

2 Et erant continentis hunc modum: Rex Antiochus Simoni sacerdoti magno, & genti Judæorum, salutem.

3 Quo-

3 Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum, volo autem vindicare regnum, & restituere illud sicut erat antea: & electam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas.

4 Volo autem procedere per regionem, ut ulciscar in eos, qui corruerunt regionem nostram, & qui desolaverunt civitates multas in regno meo.

5 Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes, quas remiserunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia dona remiserunt tibi.

6 Et permitto tibi facere percussuram propterea numismatis in regione tua:

7 Jerusalem autem sanctam esse, & liberam: & omnia arma, quæ fabricata sunt, & præsidia, quæ construxisti, quæ tenes, maneat tibi.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura sunt regi, ex hoc, & in totum tempus remittuntur tibi.

9 Cum autem obtinuerimus regnum nostrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifestetur gloria vestra in universa terra.

10 Anno centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum suorum, & convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci reliqui essent cum Tryphone.

11 Et inscutus est eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritimam.

12 Sciebat enim, quod congregata sunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

13 Et applicuit Antiochus super Doram eam centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus equitum:

14 Et circumivit civitatem, & naves à mari accesserunt: & vexabant civitatem à terra, & mari, & neminem sinebant ingredi, vel egredi.

15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epistolas regibus, & regionibus scriptas, in quibus continebantur hæc:

16 Lucius consul Romanorum, Ptolemæo regi salutem.

17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici nostri, renovantes pristinam amicitiam, & societatem, missi à Simone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.

18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.

19 Placuit itaque nobis scribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, & civitates eorum, & regiones eorum: & ut non ferant auxilium pugnantibus adversus eos.

20 Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum.

21 Si qui ergo pestilentes resugerunt de regione ipsorum ad vos, tradite eos Simoni principi sacerdotum, ut vindicet in eos secundum legem suam.

22 Hæc eadem scripta sunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Asiæci,

23 Et in omnes regiones: & Lampasco, & Spartiatas, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in

B

C

D

Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnasum, & in Coos, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaselidem, & in Gortinam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24 Exemplum autem eorum scripserunt Simoni principi sacerdotum, & populo Judæorum.

25 Antiochus autem rex applicuit castra in Doram secundo, admovens ei semper manus, & machinas faciens: & concludit Tryphonem, ne procederet.

26 Et misit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vasa copiosa:

27 Et noluit ea accipere, sed rupit omnia, quæ pactus est cum eo antea, & alienavit se ab eo.

28 Et misit ad eum Athenobium unum de amicis suis, ut tractaret cum ipso, dicens: Vos teneris Joppen, & Gazaram, & arcem, quæ est in Jerusalem, civitates regi mei.

29 Fines earum desolastis, & fecistis plagam magnam in terra, & dominati estis per loca multa in regno meo.

30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupastis, & tributa locorum, in quibus dominati estis extra fines Judææ.

31 Sin autem date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminastis, & tributorum civitatem alia talenta quingenta: sin autem, veniemus, & expugnabimus vos.

32 Et venit Athenobius amicus regis in Jerusalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro, & argento, & apparatus copiosum: & oblituit: & retulit ei verba Regis.

33 Et respondit ei Simon, & dixit ei: Neque alienam terram sumpsimus, neque aliena detinemus: sed hereditatem patrum nostrorum, quæ injustè ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est.

34 Nos verò tempus habentes, vindicamus hereditatem patrum nostrorum.

35 Nam de Joppe, & Gazara, quæ expositas, ipsi faciebant in populo plagam magnam, & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei Athenobius verbum.

36 Reversus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba ista, & gloriam Simonis, & universa, quæ vidit: & iratus est rex ira magna.

37 Tryphon autem fugit navi in Orthostada.

38 Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum, & exercitum peditum, & equitum dedit illi.

39 Et mandavit illi movere castra contra faciem Judææ: & mandavit ei edificare Gedorem, & obstruere portas civitatis, & debellare populum. Rex autem persequebatur Tryphonem.

40 Et pervenit Cendebeus Jamniam, & cepit irritare plebem, & conculcare Judæam, & captivare populum, & interficere, & edificare Gedorem.

41 Et collocavit illic equites, & exerci-

E

F

G

cum: ut egressi perambularent viam Judææ, sicut constituit ei rex.

CAPUT XVI.

Simon senex mittit exercitum suum cum filiis suis Juda, & Joanne adversus Cendebarum: quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio socerum, ejusque filios Mathathiam, & Judam dolo interfecit: ut ita Judææ provincias obtineret: porro nuncios, quos ad Joannem dolo interimendum miserat, sunt ab illo interfecit, & Joannes patri in summo sacerdotio successit.

A **E**T ascendit Joannes de Gazaris, & nunciavit Simoni patri suo, quæ fecit Cendebarus in populo ipsorum.

2 Et vocavit Simon duos filios seniores, Judam, & Joannem, & ait illis: Ego, & fratres mei, & domus patris mei, expugnâvimus hostes Israël ab adolescentia usque in hunc diem: & prosperatum est in manibus nostris liberare Israël aliquoties.

3 Nunc autem tenui, sed estote loco meo, & fratres mei, & egressi pugnate pro gente nostra: auxilium vero de cælo vobiscum sit.

4 Et elegit de regione viginti millia virorum belligeratorum, & equites, & profecti sunt ad Cendebarum: & dormierunt in Modin.

5 Et surrexerunt mane, & abierunt in campum: & ecce exercitus copiosus in obviam illis perditum, & equitum, & fluxius torrentis erat inter medium ipsorum.

B **E**t admovit castra contra faciem eorum ipse, & populus ejus, & vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem, & transfretavit primus: & viderunt eum viri, & transfugerunt post eum.

7 Et divisit populum, & equites in medio pedum: erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis.

8 Et exclamaverunt factistubis, & in fugam conversus est Cendebarus, & castra ejus: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt.

9 Tunc vulneratus est Judas frater Joannis: Joannes autem insecutus est eos, donec venit Cedronem, quam edificavit:

10 Et fugerunt usque ad turres, quæ erant in agris Azoti, & succendit eas igni. Et ceci-

derunt ex illis duo millia virorum, & reversus est in Judæam in pace.

11 Et Ptolemæus filius Abobi constitutus erat dux in campo Jericho, & habebat argentum, & aurum multum.

12 Erat enim gener summi sacerdotis.

13 Et exaltatum est cor ejus, & volebat obtinere regionem, & cogitabat dolum adversus Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.

14 Simon autem, perambulans civitates, quæ erant in regione Judææ, & sollicitudinem gerens earum, descendit in Jericho ipse, & Mathathias filius ejus, & Judas, anno centesimo septuagesimo septimo, mense undecimo: hic est mensis Sabath.

15 Et suscepit eos filius Abobi in munitionculam, quæ vocatur Doch, cum dolo, quam edificavit: & fecit eis convivium magnum, & abscondit illic viros.

16 Et cum inebriatus esset Simon, & filii ejus surrexit Ptolemæus cum suis, & suspenserunt arma sua, & intraverunt in convivium, & occiderunt eum, & duos filios ejus, & quosdam pucros ejus.

17 Et fecit deceptionem magnam in Israël, & reddidit mala pro bonis.

18 Et scripsit hæc Ptolemæus, & misit regi, ut mitteret ei exercitum in auxilium, & traderet ei regionem, & civitates eorum, & tributa.

19 Et misit alios in Gazaram tollere Joannem: & tribunis misit epistolas, ut venirent ad se, & daret eis argentum, & aurum, & dona.

20 Et alios misit occupare Jerusalem, & montem templi.

21 Et præcurrrens quidam, nunciavit Joanni in Gazara, quia perierat pater ejus, & fratres ejus, & quia misit te quoque interfici.

22 Ut audivit autem, vehementer expavit: & comprehendit viros, qui venerant perdere eum, & occidit eos: cognovit enim, quia quærebant eum perdere.

23 Et cætera sermonum Joannis, & bellorum ejus, & bonarum virtutum, quibus fortiter gessit, & ædificii murorum, quos extruxit, & rerum gestarum ejus:

24 Ecce hæc scripta sunt in libro dierum sacerdotii ejus, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

Judæi habitantes Jerosolymis scribunt Judæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi, ac suorum, quæ in Perside contigerat: gratias Deo agentes, & hortantes ut celebrent diem scenopægiæ, & diem dati ignis post reductionem captivitatis: cujus rei narratur hic historia, & oratio Nehemiæ.

Ratribus, qui sunt per Ægyptum, Judæis, salutem dicunt fratres, qui sunt in Jerosolymis, Judæi, & qui in regione Judææ, & pacem bonam.

2 Benefaciat vobis Deus, & meminerit testamenti sui, quod locutus est ad Abraham, & Isaac, & Jacob servorum suorum fidelium:

3 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, corde magno, & animo volenti.

4 Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis, & faciat pacem.

5 Exaudiat orationes vestras, & reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo.

6 Et nunc hic fumus orantes pro vobis:

7 Regnante Demetrio, anno centesimo sexagesimo nono, nos Judæi scripsimus vobis in tribulatione, & imperu, qui supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Jason a sancta terra, & a regno.

8 Portam succenderunt, & effuderunt sanguinem innocentem: & oravimus ad Dominum, & exauditi sumus, & obtulimus sacrificium, & similaginem, & accendimus lucernas, & proposuimus panes.

9 Et nunc frequentate dies scenopægiæ mensis Casleu.

10 Anno centesimo octogesimo octavo, populus, qui est Jerosolymis, & in Judæa, Senatusque, & Judas, Aristobolo magistro Ptolemæi regis, qui est de genere christorum sacerdotum, & his, qui in Ægypto sunt, Judæis, salutem & sanitatem.

11 De magnis periculis a Deo liberati, magnificè gratias agimus ipsi, utpote qui adversus talem regem dimicavimus.

12 Ipse enim ebullire fecit de Perside eos, qui pugnaverunt contra nos, & sanctam civitatem.

13 Nam cum in Perside esset dux ipse, & cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Nanæ, consilio deceptus sacerdotum Nanæ.

14 Etenim cum ea habiturus venit ad locum Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet pecunias multas dotis nomine.

15 Cumque proposuissent eas sacerdotes Nanæ, & ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani, clauserunt templum,

16 Cum intrasset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percussissent duces, & eos, qui cum eo erant, & dividerunt membratim, & capitibus amputatis foras projecerunt.

17 Per omnia benedixit Deus, qui tradidit impios.

18 Facturi igitur quinta, & vigesima die mensis Casleu purificationem templi, necessarium duximus significare vobis: ut & vos quoque agatis diem scenopægiæ, & diem ignis, qui datus est, quando Nehemiæ edificato templo, & altari obtulit sacrificia.

19 Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri, sacerdotes, qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus.

20 Cum autem præterissent anni multi, & placuit Deo, ut mitteretur Nehemiæ a rege Persidis: nepotes sacerdotum illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem: & sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam.

21 Et jussit eos haurire, & asferre sibi, & sacrificia, quæ imposita erant, jussit sacerdos Nehemiæ aspergi ipsa aqua, & ligna, & quæ erant superposita.

22 Utque hoc factum est, & tempus assuit, quo sol resulit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur.

23 Orationem autem faciebant omnes sacerdotes, dum consummaretur sacrificium, Jonatha inchoante, cæteris autem respondentibus.

24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens modum: Domine Deus omnium creator, terribilis, & fortis, justus, & misericors, qui solus es bonus rex,

25 Solus præstans, solus justus, & omnipotens, & æternus, qui liberas Israël de omni malo, qui fecisti patres electos, & sanctificasti eos:

26 Accipere sacrificium pro universo populo tuo Israël: & custodi partem tuam, & sanctifica.

27 Congrega dispersionem nostram, libera eos, qui serviunt Gentibus, & contemptos, & abominatos respice: ut sciant Gentes, quia tu es Deus noster.

28 Afflige opprimentes nos, & contumeliam facientes in superbia.

29 Constitue populum tuum in loco sancto tuo, * sicut dixit Moyses.

*Deut 30 3.15. Int 2.2.17

G 30 Sacerdotes autem psallebant hymnos, usquequò consumptum esset sacrificium.
 31 Cùm autem consumptum esset sacrificium, ex residua aqua Nehemias jussit lapides majores perfundi.
 32 Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est: sed ex lumine, quod resulsit ab altari, consumpta est.
 33 Ut verò manifestata est res, renunciatum est regi Persarum, quòd in loco, in quo ignem absconderant hi, qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt sacrificia.
 34 Considerans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat.
 35 Et cùm probasset, sacerdotibus donavit multa bona, & alia, atque alia munera, & accipiens manu sua, tribuebat eis.
 36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur Purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

C A P U T I I.

Jeremias sub Babylonica captivitate tradito transmigrantibus igne, & lege Dei, in eo monte, ad quem ascendens Moyses vidit terram promissionis, abscondit tabernaculum, arcam, & altare incensi, ut ibi essent usque ad populi reditum ex captivitate Babylonica: quaedam Moysi, & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Juda Machabæi, & fratrum ejus, de quo quinque Jasonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

A **I**nvenitur autem in descriptionibus Jeremias propheta, quòd jussit, eos ignem accipere, qui transmigrabant, ut significatum est, & ut mandavit transmigratis.
 2 Et dedit illis legem, ne obliviscerentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus, videntes simulachra aurea, & argentea, & ornamenta eorum.
 3 Et alia hujusmodi dicens, hortabatur, ne legem amoverent à corde suo.
 4 Erat autem in ipsa scriptura, quomodo tabernaculum, & arcam jussit propheta divino responso ad se facto comitari secum, usquequò exiit in montem, * in quo Moyses ascendit, & vidit Dei hereditatem.
 5 Et veniens ibi Jeremias invenit locum splundæ: & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.
 6 Et accesserunt quidam simul, qui sequebantur, ut notarent sibi locum: & non poterunt invenire.
 7 Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit: Quòd ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat.
 8 Et tunc Dominus ostendit hæc, & apparuit majestas Domini, & nubes erit, sicut & Moysi manifestabatur, & * sicut cùm Salomon petiit, ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabat hæc.
 9 Magnificè etenim sapientiam tracta-

* Deut. 34. a. 1.

* 3. Reg. 8. b. 11. 2. Par. 6. c. 14.

bat: & ut sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis, & consummationis templi.
 10 * Sicut & Moyses orabat ad Dominum, & descendit ignis de celo, & consumpsit holocaustum, sic * & Salomon oravit, & descendit ignis de celo, & consumpsit holocaustum.
 11 Et dixit Moyses, * eo quòd non sit comestum, quod erat pro peccato, consumptum est.
 12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.
 13 Inferebantur autem in descriptionibus, & commentariis Nehemias hæc eadem: & ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros & Prophetarum, & David, & epistolas Regum, & de donariis.
 14 Similiter autem & Judas, ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos.
 15 Si ergo desideratis hæc, mittite, qui perferant vobis.
 16 Acturi itaque purificationem scripsimus vobis: bene ergo facietis, siegeritis hos dies.
 17 Deus autem, qui liberavit populum suum, & reddidit hereditatem omnibus: & regnum, & sacerdotium, & sanctificationem.
 18 * Sicut promisit in lege, speramus, quòd cito nostri miserabitur, & congregabit de sub celo in locum sanctum.
 19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.
 20 De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione;
 21 Sed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem;
 22 Et de illuminationibus, quæ de celo factæ sunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt, ita ut univèrsam regionem, cùm pauci essent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent;
 23 Et famosissimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarèt, & leges, quæ abolitæ erant, restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis:
 24 Itemque ab Jasonè Cyrenæo quinque libris comprehensa, tentavimus nos uno volumine breviate.
 25 Considerantes enim multitudinem librorum, & difficultatem, volentibus aggredi narrationes historiarum propter multitudinem rerum,
 26 Curavimus volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio: studiosis verò, ut facilius possint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.
 27 Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi causa suscepimus, non facilem laborem, immò verò negotium plenum vigiliarum, & sudoris assumpsimus.
 28 Sicut hi, qui præparant convivium, & quarunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem sustinemus.

G 29 Veritatem quidem de singulis, auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes.
 30 Sicut enim novæ domus architecto de universa structura curandum est: ei verò qui pingere curat, quæ apta sunt ad ornatu, exquirenda sunt: ita æstimandum est & in nobis.
 31 Etenim intellectum colligere, & ordinare sermonem, & curiosius partes singu-

las quasque disquirere, historiae congruit auctori:
 32 Brevitatem verò dictionis festari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum est.
 33 Hinc ergo narrationem incipimus: de præfatione tantum dixisse sufficiat: stultum etenim est ante historiam effluere, in ipsa autem historia succingi.

C A P U T I I I.

Simon templi præpositus thesaurorum ejus Apollonio duci prodit: ad quos rapiendos missus à rege Heliodorus post suas Judæorum orationes, à Deo percussus, sed Onia pontificis sacrificio, ac precibus liberatur, atque Deo, & Onia gratias, narrat res, ac cæteris omnibus Dei magnalia.

A **I**gitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optimè custodirentur, propter Onia pontificis pietatem, & animos odio habentes mala,
 2 Fiebat, ut & ipsi reges, & principes locum summo honore dignum ducerent, & templum maximis muneribus illustrarent:
 3 Ita ut Seleucus. Asiæ rex de redditibus suis præstaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes.
 4 Simon autem de tribu Benjamin præpositus templi constitutus contendebat, obstitente sibi principe sacerdotum, iniquum aliquid in civitate moliri.
 5 Sed cùm vincere Oniam non possit, venit ad Apollonium Tharsæ filium, qui eo tempore erat dux Cœlesyriæ, & Phœnicis:
 6 Et nunciavit ei, pecuniis innumerabilibus plenum esse ararium Jerosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis eadere univèrsam.
 7 Cùmque reculisset ad regem Apollonius de pecuniis, quæ delatæ erant, ille accitum Heliodorum, qui erat super negotia ejus, misit cum mandatis, ut prædictam pecuniam transportaret.
 8 Statimque Heliodorus iter est aggressus,

specie quidem quasi per Cœlesyriam, & Phœnicem civitates esse peragraturus, & vera autem regis propositum perfecturus.
 9 Sed, cùm venisset Jerosolymam, & benignè à summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum: & cujus rei gratia adesset, aperuit: interrogabat autem, si verè hæc ita essent.
 10 Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hæc, & victualia viduarum, & pupillorum:
 11 Quædam verò esse Hircani Tobia viri valdè eminentis, in his, quæ detulerat impius Simon: univèrsa autem argenti talenta esse quadringenta, & auri ducenta.
 12 Decipi verò eos, qui credidissent loco, & templo, quod per univèrsam mundum honoratur, pro sui veneratione, & sanctitate omnino impossibile esse.
 13 At ille pro his, quæ habebat in mandatis à rege, dicebat omni genere regi ea esse deferenda.
 14 Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica verò per univèrsam civitatem erat trepidatio.
 15 Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus præstaverunt se, & invocabant de celo eum, qui de depositis legem posuit, ut his, qui deposuerant ea, salva custodiret.
 16 Jam verò, qui videbat summi sacerdotis vultum, mente vulnerabatur: facies enim, & color immutatus, declarabat internum animi dolorem.
 17 Circumfusa enim erat mœsticia quadam vito, & horror corporis, per quem manifestus aspicientibus dolor cordis ejus efficiebatur.

D

18 Alii etiam gregatim de domibus confluebant, publica supplicatione obsecrantes, pro eo quod in contemptum locus esset venturus.

19 Accinctaque mulieres ciliciis pectus, per plateas confluebant: sed & virgines, quæ concludere erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autem ad muros, quadam verò per fenestras aspicebant.

20 Univerſæ autem protendentes manus in cœlum, deprecabantur.

21 Erat enim misera commiſta multitudinis, & magni sacerdotis in agone constituti expectatio.

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita sibi, his, qui crederant, cum omni integritate conservarentur.

23 Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa ærarium præſens.

E

24 Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit sate ostensionis evidentiam, ita ut omnes, qui ausi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in dissolutionem, & formidinem converterentur.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens fessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit: qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea.

26 Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amici: qui circumsteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant, sine intermissione multis plagis verberantes.

27 Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt, atque in sella gestatoria positum egerunt.

28 Et is, qui cum multis cursoribus, & satellitibus prædictum ingressus est ærarium, portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta Dei cognita virtute:

29 Et ille quidem per divinam virtutem jacbat mutus, atque omni spe, & salute privatus.

F

30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum suum: & templum, quod paulò ante timore, ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio & læticia impletum est.

31 Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confectum Oniam, ut invocaret Altissimum, ut vitam donaret ei, qui in supremo spiritu erat constitutus.

32 Considerans autem summus sacerdos, ne fortè rex suspicaretur malitiam aliquam ex Judeis circa Heliodorum consummatam, obtulit pro salute viri hostiam salutarem.

33 Cumque summus sacerdos exoraret, iidem juvenes eisdem vestibus amici, astantes Heliodoro, dixerunt: Onia sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.

34 Tu autem à Deo flagellatus, nuncia omnibus magnalia Dei, & potestatem. Et his dictis non comparuerunt.

35 Heliodorus autem, hostia Deo oblata, & votis magnis promissis ei, qui vivere illi concessit, & Onia gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36 Testabatur autem omnibus ea, quæ sub oculis suis viderat opera magni Dei.

37 Cùm autem rex interrogasset Heliodorum, quis esset aptus adhuc semel Hierosolymam mitti, ait:

38 Si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies, si tamen evaserit: eò quod in loco sit verè Dei quædam virtus.

39 Nam ipse, qui habet in cœlis habitationem, vistor, & adjutor est loci illius, & venientes ad malefaciendum percucit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ærarii custodia, ita res se habet.

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum concessit: cuius pontificatum ambians frater ejus Jason, promissi regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum perverit: quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus: cui promissa non præstanti faccedit frater ipsius Lyſimachus: Onias cum Menelaum de sacrilegio argueret, illius iussu ab Andronico perimitur: propter quod iussu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppresso, Menelaus apud regem accusatus, intercedentibus donis absolvitur, occiso innocenti ejus accusatoribus.

1 Ineon autem prædictus pecuniarum, & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tamquam ipse Heliodorum instigasset ad hæc, & ipse fuisset inceptor malorum:

2 Provisoremque civitatis, ac defensionem gentis suæ, & amulatore legis Dei, audebat insidiatorem regni dicere.

3 Sed, cùm inimicitia in tantum procederent, ut etiam per quosdam Simonis necessarios homicidia fierent:

4 Considerans Onias periculum contentionis, & Apollonium insanire, utpote duccem Cæleſyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem se contulit.

5 Non ut civium accusator, sed communem utilitatem apud semetipsum universæ multitudinis considerans.

6 Videbat enim sine regali providentia impossibile esse pacem rebus dari, nec Simonem posse cessare à stultitia sua.

7 Sed post Seleuci viam excessum, cùm suscepisset regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jason frater Onia summum sacerdotium:

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta,

9 Super hæc promittebat, & alia centum quinquaginta, si potestati ejus concederetur gymnasium, & ephœbiam sibi constituere, &

eos, qui in Hierosolymis erant, Antiochenos scribere.

10 Quod cùm rex annuisset, & obtinisset principatum, statim ad gentilem ritum contribules suos transferre cœpit.

11 Et amoris his, quæ humanitatis causa Judæis à regibus Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia, & societate functus est legatione legitima, civium jura destituens, prava instituta sanciebat.

12 Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasium constituere, & optimos quosque ephœborum in Iupanaribus ponere.

13 Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam, & profectus gentilis, & alienigenæ conversationis, propter impium, & non sacerdotis Jasonis nelarium, & inauditum scelus:

14 Itaut sacerdotes jam non circa altaris officia dediti essent, sed contempto templo, & sacrificiis neglectis festinantem participes fieri palæstræ, & præbitionis ejus injustæ, & in exercitiis disce.

15 Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur:

16 Quarum gratia periculosa eos contentio habebat, & eorum instituta amulabantur, ac per omnia his consimiles esse cupiebant, quos hostes, & peremptores habuerant.

17 In leges enim divinas impiè agere impune non cecidit: sed hoc tempus sequens declarabit.

18 Cùm autem quinquennialis agon Tyri celebraretur, & rex præſens esset,

19 Misit Jason facinorosus ab Hierosolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in sacrificium Herculis: quas postulerunt hi, qui asportaverant, ne in sacrificii erogarentur, quia non oporteret, sed in alios sumptus eas deputari.

20 Sed hæc oblatæ sunt, quidem ab eo, qui miserat, in sacrificium Herculis: propter præſentes autem datæ sunt in fabricam navium tremantum.

21 Misso autem in Ægyptum Apollonio Mneſthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognovisset Antiochus alienum se à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus consulens, profectus inde venit Joppen, & inde Hierosolymam.

22 Et magnificè ab Jasonem, & civitate susceptus, eum sacularum luminibus, & laudibus ingressus est: & inde in Phœnicen exercitum convertit.

23 Et post triennii tempus misit Jason Menelaum, supradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis necessariis responsa perlaturum.

24 At ille commendatus regi, cùm magnificentè faciem potestatis ejus, in semetipsum retorſit summum sacerdotium, superponens Jasoni talenta argenti trecenta.

25 Acceptisque à rege mandatis, venit, nihil, quidem habens dignum sacerdotio: animos verò crudelis tyranni, & feræ belluæ gerens.

26 Et Jason quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipse deceptus profugus in Amanitæm expulsus est regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promissis nihil agebat, cùm exactionem faceret Sostratus, qui arci erat præpositus.

28 (Nam ad hunc exactio vestigalium pertinebat) quam ob causam utriusque ad regem sunt evocati.

29 Et Menelaus amotus est à sacerdotio, succedente Lyſimacho fratre suo: Sostratus autem prælatus est Cypriis.

30 Et cùm hæc agerentur, contigit, Tharsenses, & Malloras seditionem movere, eo quod Antiochidi regis concubinæ dono essent dati.

31 Festinanter itaque rex venit sedare illos, relicto suffecto uno ex comitibus suis Andronico.

32 Ratus autem Menelaus accepisse se tempus opportunum, aurea quadam vasa è templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates.

33 Quod cùm certissimè cognovisset Onias, arguebat eum, ipse in loco tuto se contentens Antiochiæ secus Daphnem.

34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat ut Oniam interficeret. Qui cùm venisset ad Oniam, & datis dextris cum jurando (quamvis esset ei suspectus) sua sisset de asylo procedere, statim eum peremit non veritus iustitiam.

35 Ob quam causam non solum Judæi, sed etiam quoque nationes indignabantur, & molestè ferebant de nece tanti viri iniusta.

36 Sed regressum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi apud Antiochiam, simul & Græci, conquerentes de iniqua nece Onia.

37 Contristatus itaque animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad misericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti sobrietatem, & modestiam.

38 Accensisque animis, Andronicum purpurea exutum, per totam civitatem juber circumdaci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente poenam.

39 Multis autem sacrilegiis in templo à Lyſimacho commiſtis Menelai consilio, & divulgata fama, congregata est multitudo adversum Lyſimachum, multo jam auro exportato.

40 Turbis autem insurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno ætate pariter, & dementia proveccto.

41 Sed, ut intellexerunt conatum Lyſimachi, alii lapides, alii fustes validos arripere: quidam verò cinerem in Lyſimachum jecere.

42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem & prostrati, omnes verò in fugam conversi sunt: ipsum etiam sacrilegum

secus ararium interfecerunt.
43 De his ergo cepit iudicium adversus Menelaum agitari.

44 Et cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negocium detulerunt missi tres viri à senioribus.

45 Et cum superaretur Menelaus, promisit Ptolemæo multas pecunias dare ad suadendum regi.

46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio positum, quasi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit à sententia.

47 Et Menelaum quidem universæ malitiarum criminibus absolvit: miseros autem, qui, etiam si apud Scythas causam dixissent, innocentes iudicarentur, hos morte damnavit.

48 Cito ergo injustam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populo, & sacris vasibus, causam profecti sunt.

49 Quamobrem Tyri quoque indignati, erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt.

50 Menelaus autem, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in potestate, crescens in malitia ad insidias civium.

CAPUT V.

Armati exercitus, ipsorumque congressiones Ierosolymis in aere quadraginta diebus conspiciuntur: Jason Ierosolam invadens, & civem crudeliter trucidans, apud externos miserè moritur: Antiochus, innumeris in Ierosolam trucidatis, vincis, ac venundatis, templum spoliat: & descendens, relinquit crudeliter præpositos, qui populum affligant: rursumque missa duce Apollonio plurimos interficit: Judas vero Machabæus cum suis in desertum locum secessit.

1 **E**odem tempore Antiochus secundam profectionem paravit in Ægyptum.

2 Contigit autem per universam Ierosolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aera equites discurrentes: auratas stolas habentes, & hastis, quasi cohortes, armatos,

3 Et cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis distinctis, & telorum iactus, & aureorum armorum splendorem, omnique generis loricarum.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum monstrâ converti.

5 Sed cum falsus rumor exisset, tanquam vita excessisset Antiochus, assumptis Jason non minus mille viris, repente aggressus est civitatem: & civibus ad murum convolutibus, ad ultimum apprehensa civitate, Menelaus fugit in aream.

6 Jason vero non parcebat in cæde civibus suis, nec cogitabat prosperitatem adversum cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium, & non civium se trophæa capturum.

7 Et principatum quidem non obtinuit,

finem vero insidiarum suarum confusionem accepit, & profugus iterum abiit in Ammanem.

8 Ad ultimum, in exitum sui conclusus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odiosus, ut refuga legum, & execrabilis, ut patria, & civium hostis, in Ægyptum extrusus est:

9 Et qui multos de patria sua expulerat, peregrè perit, Lacedæmonas profectus, quasi pro cognatione ibi refugium habiturus:

10 Et qui inséputos multos abjecerat, ipse & illamentatus, & inséputus abiicit, sepultura neque peregrina usus, neque patrio sepulchro participans.

11 His itaque gestis, suspicatus est rex societatem deserturos Judæos: & ob hoc profectus ex Ægypto esleratis animis, civitatem, quidem armis cepit.

12 Iussit autem militibus interficere, nec parcere occurrentibus, & per domos ascendentes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum, ac seniorum, & mulierum, & natorum exterminia, virginumque, & parvulorum neces.

14 Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vinciti, non minus autem venundati.

15 Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam intrare templum universa terra sanctus Menelao ductore, qui legum, & patriæ fuit promotor:

16 Et scelestis manibus sumens sancta vestia, quæ ab aliis regibus, & civitatibus erant posita ad ornatum loci, & gloriæ, contrectabat indignè, & contaminabat.

17 Ita alienatus mente Antiochus, non considerabat, quod propter peccata habitantium civitatem, modicum Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio:

18 Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse involutos, * sicut Heliodorus, qui missus est à Seleuco rege ad expoliandum ararium, etiam hic statim adveniens flagellatus, & repulsus utique fuisset ab audacia.

19 Verum non propter locum, gentem, sed propter gentem, locum, Deus elegit.

20 Idèoque & ipse locus particeps factus est populi malorum: postea autem fiet socius bonorum, & qui derelictus in ira Dei omnipotentis est, iterum in magni Domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur.

21 Igitur Antiochus mille, & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regressus est, existimans se præ superbia terram ad navigandum, pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

22 Reliquit autem & præpositos ad affligendam gentem: Ierosolymis, quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliter eo ipso, à quo constitutus est:

23 In Garizim autem Andronicum, & Menelaum, qui gravius, quam cæteri, imminabant civibus.

24 Cümque appositus esset contra Judæos, misit odiosum principem Apollonium, cum exercitu viginti, & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres, ac juvenes vendere.

25 Qui cum venisset Ierosolymam, pacem simulans quievit usque ad diem sanctum sabbati: & tunc feriatis Judæis, arma capere suis præcepit.

26 Omnesque, qui ad spectaculum profecerant, trucidavit: & civitatem cum armatis discurrrens, ingentem multitudinem peremit.

27 Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, secesserat in desertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum suis agebat: & fœni cibo vescentes, demorabantur, ne participes essent coinquinacionis.

CAPUT VI.

Per duces à rege missum Judæi à lege Dei arcentur, templumque sedissimè profanatur, & Judæi etiam per varias regiones dispersi ad idolorum coguntur sacrificia: describitur duarum mulierum supplicium, eod quod filios suos circumcidissent: sabbatumque celebrantes concremantur: offenditur tamen hæc afflictio non esse Dei deserentis: sed suos corripientis: egregium Eleazaris martiris voluntis parcinis vestis carnibus, nec id simulare.

1 **S**ed non post multum temporis misit rex, tunc quemdam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut se transferrent à patris, & Dei legibus:

2 Contaminare etiam, quod in Ierosolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympii: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis hospitalis.

3 Pessima autem, & universis gravis erat malorum incursum.

4 Nam templum luxuria, & comestacionibus Gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacrarisque ædibus mulieres se ultrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat.

5 Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

6 Neque autem sabbata custodiebantur, nequies solemnes patrii servabatur, nec simpliciter Judæum se esse quisquâ consistebatur.

7 Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: & cum Liberi sacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

8 Decretum autem exiit in proximas Gentium civitates, suggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipsi adversus Judæos agerent, ut sacrificarent:

9 Eos autem, qui nolent transire ad instituta Gentium, interdicentur ergo videre miseriam.

10 Duæ enim mulieres delatæ sunt natos suos circumcidisse: quas, infantibus ad ubera suspensis, cum publicè per civitatem circumduxissent, per muros præcipitaverunt.

11 Alii verò, ad proximas cocuentes spectulcas, & latenter sabbati diem celebrantes, cum indicari essent Philippo, flammis succensi sunt, eo quod verebantur, propter religionem, & observantiam manu sibimet auxilium ferre.

12 Obsecro autem eos, qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus, sed reputent, ea, quæ acciderunt, non ad interitum, sed ad correptionem esse generis nostri.

13 Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium.

14 Non enim, sicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cum iudicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat:

15 Ita & in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet.

16 Propter quod numquam, quidem à nobis misericordiam suam amovet: corripiens verò in adversis, populum suum non derelinquit.

17 Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis. Jam autem veniendum est ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir ætate provecus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

19 At ille gloriofissimam mortem magis, quam odibilem vitam complectens, voluntariè præbat ad supplicium.

20 Intuens autem, quemadmodum oporteret accedere; patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

21 Hi autem, qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum secretò rogabant afferri carnes, quibus vesci ei licebat, ut simularetur manducasse, sicut rex imperaverat, de sacrificii carnibus:

22 Ut, hoc factò, à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23 At ille cogitare cepit ætatis, ac senectutis suæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitium, atque à puero optime conversationis actus: & secundum sanctæ, & à Deo conditæ legis constituta, respondit cito, dicens, præmitti se velle in infernum.

24 Non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere: ut multi adolescentium, arbitantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum.

25 Et ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur: & per hoc maculam, atque execrationem meæ senectutis conquiram.

26 Nam, etsi in præsentem tempore supplicii hominum eripiat, sed manum Omi-

potentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

27 Quamobrem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo.

28 Adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo, ac fortiter pro gravissimis, ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis, confestim ad supplicium trahebatur.

29 Hi autem, qui cum ducebant, & paulò ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30 Sed, cum plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes sanctam scientiam, manifestè tu scis, quia, cum à morte possèm liberari, duos corporis sustineo dolores: secundum animam verò propter timorem tuum libenter hæc patior.

31 Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum juvenibus, sed & universæ genti memoriam mortis suæ ad exemplum virtutis, & fortitudinis derelinquens.

CAPUT VII.

Septem fratrum, matrisque eorum ingentia, forsitanque tolerata supplicia, quod porcinis nollent vesci carnibus: Et quam constanter regi ob suam crudelitatem ostenderint paratam esse damnationem, & mater suorum filiorum sit exhortata.

1 **C**ontigit autem, & septem fratres unâ cum matre sua apprehensos, compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris, & tauris cruciatis.

2 Unus autem ex illis, qui erat primus, sic ait: Quid queris, & quid vis discere à nobis; parati sumus mori, magis, quam patrias Dei leges prævaricari.

3 Iratus itaque rex, iussit sartagine, & ollas æneas succendi: quibus statim succensis,

4 Iussit, ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam: & cute capitis abstracta, summas quoque manus, & pedes ei præcindi, cæteris ejus fratribus, & matre inspicientibus.

5 Et, cum jam per omnia inutilis factus esset, iussit ignem admoveri, & adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, cæteri unâ cum matre invicem se hortabantur mori fortiter,

6 Dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, & consolabitur in nobis, quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: & in servis suis consolabitur.

7 Mortuo itaque illo primo, hoc modo sequentem deducebant ad illudendum: & cute capitis ejus cum capillis abstracta, interrogabant, si manducaret prius, quam toto corpore per membra singula puniretur.

8 At ille, respondens patriâ voce, dixit: Non faciam. Propter quod & iste, sequenti loco, primi tormenta suscepit.

9 Et in ultimo spiritu constitutus, sic ait: Tu quidem, scelestissime, in præsentî vita

nos perdis: sed Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternâ vitæ resurrectione suscitabit.

10 Post hunc tertius illuditur, & linguam postulatus citò protulit, & manus constanter extendit:

11 Et cum fiducia ait: Ecce ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea receptorum spero:

12 Ita ut rex, & qui cum ipso erant, mirarentur adolescentis animum, quod tanquam nihilum duceret cruciatum.

13 Et hoc ita defuncto, quartum vexabant similiter torquentes.

14 Et, cum jam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus mori datos sperem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit.

15 Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum, dixit:

16 Potestatem inter homines habens cum sis corruptibilis, facis, quod vis noli autem putare genus nostrum à Deo esse derelictum.

17 Tu autem patienter sustine, & videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te, & spiritum tuum torquebit.

18 Post hunc ducebant sextum, & is, mori incipiens, sic ait: Noli frustra errare nos enim propter nosmetipsos hæc patimur, peccantes in Deum nostrum, & digna admiratione facta sunt in nobis:

19 Tu autem, ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare tentaveris.

20 Supra modum autem mater mirabilis, & bonorum memoria digna, quæ peruenit septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem, quam in Deum habebat:

21 Singulos illorum hortabatur voce patriâ fortiter, repleta sapientia: &, femineæ cogitationi masculinum animum inferens,

22 Dixit ad eos: Nescio, qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum, & animam donavi vobis, & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi:

23 Sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet, & vitam, sicut nunc vosmetipsos despicietis propter leges ejus.

24 Antiochus autem, contemni se arbitratum, simul & exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed & cum iuramento assermabat, se divitem, & beatum facturum, & translatum à patriis legibus amicum habiturum, & res necessarias ei præbiturum.

25 Sed ad hæc cum adolescens nequam inclinaretur, vocavit rex matrem, & suadebat ei, ut adolescenti fierent in salutem.

26 Cum

26 Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promissit suavisimam se filio suo.

27 Itaque inclinata ad illum irridens crudeliter tyrannum, ait patriâ voce: Fili mi, miserere mei, quæ te in utero novem mensibus portavi, & lac triennio dedi, & alui, & in aratam istam perduxi.

28 Pero, nate, ut aspicias ad cælum, & terram, & ad omnia, quæ in eis sunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:

29 Ita fiet, ut non timeas carnificem istum, sed dignus fratribus tuis effectus particeps, suscipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam.

30 Cum hæc illa adhuc diceret, ait adolescens: Quem sustinetis? non obedio præcepto regis, sed præcepto legis, quæ data est nobis per Moysen.

31 Tu verò, qui inventor omnis malitia factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32 Nos enim pro peccatis nostris hæc patimur.

33 Et si nobis propter increpationem, & correptionem Dominus Deus noster modicum iratus est: sed iterum reconciliabitur servis suis,

34 Tu autem, ô scelestè, & omnium hominum flagitiosissime, noli frustra extolli vanis spebus in servos ejus inflammatus.

35 Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inspicientis, iudicium effugisti.

36 Nam fratres mei, modico nunc dolore sustentato, sub testamento æternæ vitæ effecti sunt: tu verò iudicio Dei justas superbiæ tuæ penas exolves.

37 Ego autem, sicut & fratres mei, animam, & corpus meum trado pro patriis legibus, invocans Deum maturius genti nostræ propitium fieri, teque cum tormentis, & verberibus confiteri, quod ipse est Deus solus.

38 In me verò, & in fratribus meis desinet omnipotentis ira, quæ super omne genus nostrum justè superducta est.

39 Tunc rex accensus ira, in hunc super omnes crudeliter desivit, indignè screns se derisum.

40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

41 Novissimè autem post filios, & mater consumpta est.

42 Igitur de sacrificiis, & de nimis crudelitatis satis dictum est.

CAPUT VIII.

Judas Machabæus, invocato Dei auxilio, post aliquot victorias, Nicanorem, qui certam sibi de Judæis pollicebatur victoriam, suorum primùm ad constantiam adhortatur, postquam interfectis de ejus exercitu unâ cum Timotheo, & Bacchide pluraquam viginti millia; ita ut Nicanor solus effugiens prædicaret, Judæos Deum habere protectorem.

1 **J**udas verò Machabæus, & qui cum illis convocantes cognatos, & amicos, & eos, qui

permanerunt in Judaïno, asilumentes, educerunt ad se sex millia virorum.

2 Et invocabant Dominum, ut respiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & miseretur templo, quod contaminabatur ab impiis:

3 Miseretur etiam exterminio civitatis, quæ esset illicò complananda, & vocem sanguinis ad se clamantis audiret:

4 Memoraretur quoque iniquissimas mortes parvulorum innocentum, & blasphemias nomini suo illatas, & indignaretur super his.

5 At Machabæus, congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in misericordiam conversa est.

6 Et superveniens castellis, & civitatibus improvisus, succendebat eas: & oppotuna loca occupans, non paucas hostium strages dabat:

7 Maxime autem noctibus ad hujuscemodi excursus ferebatur, & fama virtutis ejus, ubique desfundebatur.

8 Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentius res ei cedere prospere, ad Ptolemaum ducem Cæleſyriæ, & Phœnicis scripsit, ut auxilium ferret regis negociis.

9 At ille velociter misit Nicanorem Patrocli de primoribus amicis datis ei de permittis gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut universum Judæorum genus deceret, adjuncto ei, & Gorgia viro militari, & in bellicis rebus experientissimo.

10 Constituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæorum suppleret:

11 Statimque ad maritimas civitates misit, convocans ad coemptionem Judaicorum mancipiorum, promittens se nonaginta mancipia talento distracturum, & non respiciens ad vindictam, quæ cum ab omnipotentem esset consecutura.

12 Judas autem, ubi competit, indicavit his, qui secum erant Judæis, Nicanoris adventum.

13 Ex quibus, quidam formidantes, & non credentes Dei justitiæ, in fugam vertebantur:

14 Alii verò, si quid ei supererat, vendebant, simulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos, prius quam cominus veniret, venderat:

15 Et si non propter eos, propter testamentum tamen, quod erat ad patres eorum, & propter invocationem sancti, & magnifici nominis ejus super ipsos.

16 Convocatis autem Machabæus septem millibus, qui cum ipso erant, rogabat, ne hostibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium adversum se hostium multitudinem, sed fortiter contenderent,

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco sancto ab his injustè esset illata,

item-

G

A

B

* Deut. 32. e. 36. f. 43.

C

F

D

G

C

E

A

B

C

D

itemque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum instituta convulsa.

18 Nam illi, quidem armis confidunt, ait, simul & audacia: nos autem in omnipotentem Domino, qui potest & venientes adversum nos, & universum mundum uno nutu delere, confidimus.

19 Admonuit autem eos, & de auxiliis Dei, quæ facta sunt erga parentes: & * quod sub Sennacherib centum octoginta quinque milia perierunt:

20 Et de prælio, quod eis adversus Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum est, Macedonibus sociis haesitantibus, ipsi sex milia soli peremerunt centum viginti milia, propter auxilium illis datum de caelo, & beneficia pro his plurima consecuti sunt.

21 His verbis constantes effecti sunt, & pro legibus, & patria mori parati.

22 Constituit itaque fratres suos duces utrique ordinis, Simonem, & Josephum, & Jonathan, subiectis unicuique millenis, & quingentis.

23 Ad hoc etiam ab Esdra lecto illis sancto libro, & dato signo adjutorii Dei, in prima acie ipse dux commisit cum Nicanore.

24 Et facto sibi adjutore Omnipotente, interfecerunt super novem milia hominum: majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt.

25 Pecuniis verò eorum, qui ad emptio-nem ipsorum venerant, sublatis, ipsos usque-que persecuti sunt.

26 Sed reversi sunt hora conclusi, nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseveraverunt insequentes.

27 Arma autem ipsorum, & spolia congregantes, sabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in isto die, misericordiam in initium stillans in eos.

28 Post sabbatum verò, debilibus, & orphanis, & viduis diviserunt spolia: & residua ipsi cum suis habuere.

29 His itaque gestis, & communiter ab omnibus facta obsecratione, misericordem Dominum postulabant, ut in finem servis suis reconciliaretur.

30 Et ex his, qui cum Timotheo, & Bacchide erant contra se contententes, super viginti milia interfecerunt, & munitiones excelsas obtinuerunt: & plures præ-das diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis, sed & senioribus facientes.

31 Et cum arma eorum diligenter collegissent, omnia composuerunt in locis opportunis, residua verò spolia Jerosolymam detulerunt:

32 Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum scelestum, qui in multis Judæos afflixerat.

33 Et cum epinicia agerent Jerosolymis, eum, qui sacras januas incenderat, id est, Callisthenem, eum in quoddam domicilium

E
4. Reg.
19. 8. 35.
1. Ob. 1. d.
21.
2. Recl. 48.
d. 24.
164. 7. 8.
36.
Mar. 7. f.
41.

F

G

refugisset, incendunt, digna ei mercede pro impietatibus suis reddita.

34 Facinorosissimus autem Nicanor, qui mille negociantes ad Judæorum venditionem adduxerat,

35 Humiliatus auxilio Domini, ab his, quos nullo existimaverat, deposita veste gloriæ, per mediterranea fugiens, solus venit Antiochiam, summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus.

36 Et, qui promiserat Romanis se tributum restitueret de captivitate Jerosolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipsum invulnerabilis esse, eo quod sequerentur leges ab ipso constitutas.

CAPUT IX.

Antiochus a Persæpoli fugatus, dum Judæos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viscerum doloribus a Deo percussus, cum favore intolerabili scaturientibus e corpore vermis, post suorum criminum agnitionem, & serò promissam emendationem, merita morte occubuit, scripsit ad Judæos litteris, ut filio suo subditi persisterent.

1. Eodem tempore Antiochus in hunc locum revertebatur de Perside.

2. Intraverat enim in eam, quæ dicitur Persæpolis, & tentavit expoliare templum, & civitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrente, in fugam versi sunt: & ita contigit, ut Antiochus post fugam turpiter rediret.

3. Et cum venisset circa Ecbatanam, recognovit, quæ erga Nicanorem, & Timotheum gesta sunt.

4. Elatus autem in ira, arbitrabatur se, injuriam illorum, qui se fugaverant, posse in Judæos retorquere: ideoque jussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, cælesti eum judicio perurgente, eo quod ita superbè locutus est se venturum Jerosolymam, & congeriem sepulchri Judæorum eam facturum.

5. * Sed qui universa conspexit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili, & invisibili plaga. Ut enim sinivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, & amara internorum tormenta:

6. Et quidem satis justè, quippe qui multis, & novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo à sua malitia cessaret.

7. Super hoc autem superbia repletus, ignem spirans animo in Judæos, & præcipiens accellerari negotium, contigit, illum impetu euntem de curru cadere, & gravi corporis collisione membra vexari.

8. Isteque, qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans:

9 Ita

9 Ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & fæore exercitus gravaretur.

10 Et qui paulò antè sidera cæli contingeret se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fæoris portare.

11 Hinc igitur cæpit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, divina admonitis plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus.

12 Et cum, nec ipse jam factorem suum servare posset, ita ait: Justum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.

13 Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecutus.

14 Et civitatem, ad quam festinans veniebat, ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere:

15 Et Judæos, quos, nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus, ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Atheniensibus facturum pollicetur:

16 Templum etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum, & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstaturum.

17 Super hæc, & Judæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem.

18 Sed non cessantibus doloribus (super-venerat enim in eum justum Dei judicium) desperans scripsit ad Judæos in modum deprecationis epistolam hæc continentem.

19 OPTIMIS civibus Judæis plurimam salutem, & benè valere, & esse felices, rex & Princeps Antiochus.

20 Si bene valetis, & filii vestri, & ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias.

21 Ego in infirmitate constitutus, vestri autem memor benignè, reversus de Persidis locis, & infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere:

22 Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem.

23 Respiciens autem, quod & pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit, qui post se susciperet principatum:

24 Ut si quid contrarium accideret, aut difficile nunciaretur, scientes hi, qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta non turbarentur.

25 Ad hæc considerans de proximo potentes quosque, & vicinis temporibus insidiantes, & eventum expectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem sæpè recurrentem in superiora regna multis vestrum commendabam: & scripsi ad eum, quæ subiecta sunt.

26 Oro itaque vos, & peto, memores beneficiorum publicè, & privatim, ut unusquis-

que conservet fidem ad me, & ad filium meum.

27 Confido enim, eum modèstè, & humanè acturum, & sequentem propositum meum, & communem vobis fore.

28 Igitur homicida, & blasphemus pessimè percussus, & ut ipse alios tractaverat, peregrè in montibus miserabili obitu vita functus est.

29 Transferebat autem corpus Philippus collactaneus ejus, qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in Ægyptum abiit.

CAPUT X.

Judas Machabæus, purgatis templo, ac civitate, octo diebus solemnitate celebrat, & quotannis celebrandam ordinat: Eupator Antiocho patri in regno succedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum constituit, Judæos sæpiùs purgna molestantem: Judæi & hunc, & Timotheum, varialque hostium munitiones devincunt, occisus plurimis millibus, quinque etiam equitibus de caelo apparentibus, qui Judæis in auxilium venerant.

1. Machabæus autem, & qui cum eo erant Domino se protegentes, templum quidem, & civitatem recepit:

2. Aras autem, quas alienigenæ per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus est.

3. Et purgato templo, aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium, & incensum, & lucernas, & panes propositionis posuerunt.

4. Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius talibus malis inciderent: sed &, si quando peccassent, ut ab ipso mitius corripentur, & non barbaris, ac blasphemis hominibus traderentur.

5. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vigesima quinta mensis, qui fuit Casleu.

6. Et cum latitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes, quod ante modicum temporis diem solemnem tabernaculorum in montibus, & in speluncis more bestiarum egerant.

7. Propter, quod thyrsos, & ramos virides, & palmas præferabant ei, qui prosperavit mundari locum suum.

8. Et decreverunt communi præcepto, & decreto, universe genti Judæorum, omnibus annis agere dies istos.

9. Et Antiochi quidem, qui appellatus est nobilis, vicia excessus ita se habuit.

10. Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio, quæ gesta sunt narrabimus, breviantes mala, quæ in bellis gesta sunt.

11. Hic enim suscepto regno, constituit super negocia regni Lyssiam quemdam, Phanicis, & Syria militia principem.

12. Nam Ptolemæus, qui dicebatur Mæcer, jussi tenax eiga Judæos esse constituit, & præcipue propter iniquitatem,

quæ

C

A

D

B

A

B

C

que facta erat in eos, & pacificè agere cum eis.

13 Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quòd Cyprum creditam sibi à Philometore deseruisset, & ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

14 Gorgias autem, cum esset dux locorum, a sumptis advenis frequenter Judæos debellabat.

15 Judæi verò, qui tenebant opportunas munitiones, fugatos ab Hierosolymis suscipiebant, & bellare tentabant.

16 Hi verò, qui erant cum Machabæo, per orationes Dominum rogantes, ut esset sibi adiutor, impetum fecerunt in munitiones Idumæorum.

17 Multaque vi insistentes, loca obtinuerunt, occurrentes interemerunt, & omnes simul non minus viginti millibus trucidaverunt.

18 Quidam autem cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatus ad repugnandum habentes,

19 Machabæus ad eorum expugnationem, relicto Simone, & Josefho, itemque Zachæo, ceterisque, qui cum ipsis erant satis multis, ipse ad eas, quæ amplius perurgebant, pugnas conversus est.

20 Hi verò, qui cum Simone erant cupiditate ducti, à quibusdam, qui in turribus erant suasi sunt pecunia: & septuaginta millibus didrachmis acceptis, dimiserunt quosdam effugere.

21 Cum autem Machabæo nuntiatum esset, quòd factum est, principibus populi congregatis, accusavit, quòd pecunia fratres vendidissent, adversariis eorum dimissis.

22 Hos igitur proditores factos interfecit, & confestim duas turres occupavit.

23 Armis autem, ac manibus omnia prospere agendo, in duabus munitionibus plusquam viginti millia peremit.

24 At Timotheus, qui prius à Judæis fuerat superatus, convocato exercitu peregrinæ multitudinis, & congregato equitatu Asiatico, advenit, quasi armis Judæam capturus.

25 Machabæus autem, & qui cum ipso erant, appropinquante illo, deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque cilicis præcincti,

26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, & adversariis adversaretur, sicut lex dicit.

27 Et ita post orationem, sumptis armis, longius de civitate procedente, & proximi hostibus effecti, resederunt.

28 Primo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victoria, & prosperitatis sponsores cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant.

29 Sed, cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cælo viri quinque in equis, frans aureis decori, ducatum Judæis præstantes.

30 Ex quibus duo Machabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolumentem conservabant: in adversarios autem tela, & fulmina jaciebant, ex quo cecitate confusi, & repleti perturbatione cadebant.

31 Interfecti sunt autem viginti millia quingenti, & equites sexcenti.

32 Timotheus verò confugit in Gazaram præsidium munitum, cui præerat Chæreas.

33 Machabæus autem, & qui cum eo erant, latantes obsederunt præsidium diebus quatuor.

34 At hi, qui intus erant loci firmitate confisi, supra modum maledicebant, & sermones nefandos jactabant.

35 Sed cum dies quinta illucesceret, viginti juvenes ex his, qui cum Machabæo erant, accensii animis propter blasphemiam viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incendentes ascendebant:

36 Sed & alii similiter ascendentes, turres portæque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare.

37 Per continuum autem biduum præsidio vastato Timotheum occultantem se, in quodam repertum loco, peremerunt: & fratrem illius Chæream, & Apollophanem occiderunt.

38 Quibus gestis, in hymnis, & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israël, & victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

Judas Machabæus ferocis Lysie maximum prostravit exercitum, fretus auxilio missi cælitus equitis, quod animadvertens Lysias pacem inter Judæos, & regem composuit: referuntur epistolæ Lysie, Antiochi, ac Romanorum ad Judæos, & Antiochi ad Lysiam pro Judæis.

Sed parvo post tempore, Lysias procurator regis, & propinquus, ac negotiorum præpositus, graviter ferens de his, quæ acciderant,

2 Congregatis octoginta millibus, & equitatu universo, veniebat adversus Judæos, existimans se civitatem, quidem captam Gentibus habitaculum facturum,

3 Templum verò in pecunia questum, sicut cætera delubra Gentium, habiturum, & per singulos annos venale sacerdotium:

4 Nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente estranatus, in multitudine peditum, & in millibus equitum, & in octoginta elephantibus confidebat.

5 Ingressus autem Judæam, & appropinquans Bethsuræ, quæ erat in augusto loco, ab Hierosolyma intervallo quinque stadiorum, illud præsidium expugnabat.

6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo erant, cognoverunt expugnari præsidia, cum fletu, & lacrymis rogabant Dominum, &

omnis

omnis turba simul, ut bonum Angelum mitteret ad salutem Israël.

7 Et ipse primus Machabæus, sumptis armis, cæteros adhortatus est simul secum periculum subire, & ferre auxilium fratribus suis.

8 Cumque pariter prompto animo procederent, Hierosolymis apparuit præcedens eos equus in veste candida, armis aureis hastam vibrans.

9 Tunc omnes simul benedixerunt misericordem Dominum, & convaluerunt animis: non solum homines, sed & bestias ferocissimas, & muros ferreos parati penetrare.

10 Ibant igitur prompti, de cælo habentes adiutorem, & miserantem super eos Dominum.

11 Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim millia peditum, & equitum mille sexcentos:

12 Univerfos autem in fugam verterunt, plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed & ipse Lysias turpiter fugiens evasit:

13 Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans, factam erga se diminutionem, & intelligens invictos esse Hebræos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, misit ad eos:

14 Promisitque se consensurum omnibus, quæ justa sunt, & regem compulsum amicum fieri.

15 Annuit autem Machabæus precibus Lysie, in omnibus utilitati consulens: & quæcumque Machabæus scripsit Lysie de Judæis, ea rex concessit.

16 Nam erant scriptæ Judæis epistolæ à Lysia quidem hunc modum continentes: LYSIAS populo Judæorum salutem.

17 Joannes, & Abielalom, qui missi fuerant à vobis tradentes scripta, postulabant ut ea, quæ per illos significabantur, implem.

18 Quæcumque igitur regi potuerunt perferri, exposui: & quæ res permittebat, concessit.

19 Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, & deinceps bonorum vobis causa essetentabo.

20 De cæteris autem per singula verbo mandavi, & istis, & his, qui à me missi sunt, colloqui vobiscum.

21 Benè valete. Anno centesimo quadagesimo octavo, mensis Dioscori die vigesima, & quarta.

22 Regis autem epistola ista continebat: REX Antiochus Lysie fratri salutem.

23 Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos, qui sunt in regno nostro, sine tumultu agere, & rebus suis adhibere diligentiam,

24 Audivimus, Judæos non consensisse patri meo, ut transferrentur ad ritum Græcorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare à nobis concedi sibi legitima sua.

25 Volentes igitur hæc quoque gentem

quietam esse, statuentes judicavimus, templum restitui illis, ut agerent secundum suorum majorum consuetudinem.

26 Benè igitur feceris, si miseris ad eos, & dexteram dederis: ut cognita nostra voluntate, bono animo sint, & utilitatibus propriis deserviant.

27 Ad Judæos verò regis epistola talis erat: REX Antiochus senatui Judæorum, & cæteris Judæis salutem.

28 Si valetis, sic estis, ut volumus: sed & ipsi benè valemus.

29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt apud nos.

30 His igitur, qui commeant usque ad diem trigessimum mensis Xanthici, datus dextras securitatis,

31 Ut Judæi utantur cibis, & legibus suis, sicut & prius: & nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his, quæ per ignorantiam gesta sunt.

32 Misimus autem & Menelaum, qui vos alloquatur.

33 Valete. Anno centesimo quadagesimo octavo, Xanthici mensis quintadecima die.

34 Miserunt autem etiam Romani epistolam, ita se habentem: QUINTUS Memmius, & Titus Manilius, legati Romanorum, populo Judæorum salutem.

35 De his, quæ Lysias cognatus regis concessit vobis, & nos concessimus.

36 De quibus autem ad regem judicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, ut decernamus, sicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus.

37 Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus, cujus estis voluntatis.

38 Benè valete. Anno centesimo quadagesimo octavo, quintadecima die mensis Xanthici.

CAPUT XII.

Judas, ac duces ipsius divino freti auxilio pugnant feliciter adversus Joppitæ, Jamnitas, Arabes, Casphin, & Ephron civitates; item adversus Timotheum habentem ingeniem exercitum, adversus præsidium Carnion, & Gorgiam: occisi autem quibusdam Judæis, qui de donariis idolorum susulevant, Judas curat pro ipsorum peccatis offerri sacrificium.

His factis pactionibus, Lysias pergebat ad regem, Judæi autem agriculturæ operam dabant.

2 Sed hi, qui resederant, Timotheus, & Apollonius Ciennæi filius, sed & Hieronymus, & Demophon super hos, & Nicænor Cypriarches, non sinebant eos in silentio agere, & quiete.

3 Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, ascendere scaphas, quas para-

Ccc verant,

verant, cum uxoribus, & filiis, quasi nullis inimicitis inter eos subjacentibus.

4 Secundum commune itaque decretum civitatis, & ipsis acquiescentibus, pacisque causa nihil suspectum habentibus: cum in altum processissent, submerferunt non minus ducentos.

5 Quam crudelitatem Judas in sua gentis homines factam, ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipso: & invocato iusto iudice Deo,

6 Venit adversus interfectores fratrum, & portum quidem noctu succendit, scaphas excussit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit.

7 Et cum hæc ita egisset, discessit quasi iterum reversurus, & universos Joppitas eradicaturus.

8 Sed cum cognovisset, & eos, qui erant Jamnæ, velle pari modo facere habitantibus secum Judæis.

9 Jamnitis quoque nocte supervenit, & portum cum navibus succendit: ita ut lumen ignis appareret Jerosolymis à stadiis ducentis quadraginta.

10 Inde cum jam abissent novem stadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes, quinque millia viri, & equites quingenti.

11 Cumque pugna valida fieret, & auxilio Dei prosperè cessisset, residui Arabes victi, petebant à Juda dextram sibi dari, promittentes se palca duros, & in cæteris profuturos.

12 Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promisit pacem: dextrisque acceptis, discessere ad tabernacula sua.

13 Aggressus est autem & civitatem quamdam firmam, pontibus, murisque circumseptam, quæ à turris habitabatur Gentium promiscuarum, cui nomen Casphin.

14 Hi verò, qui intus erant, confidentes in stabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis laceffentes Judam, & blasphemantes, ac loquentes, quæ fas non est.

15 Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui sine arietibus, & machinis * temporibus Jesu precipitavit Jericho, irruit ferociter muris:

16 Et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens stagnum stadiorum duorum latitudinis, sanguine interfectorum fluere videretur.

17 Inde discesserunt stadia septingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos:

18 Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfectò regressus est, relicto in quodam loco firmissimo præsidio.

19 Dositheus autem, & Sosipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præsidio, decem millia viros.

20 At Machabæus, ordinatis circum sex millibus, & constitutis per cohortes,

adversus Timotheum processit, habentem secum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos.

21 Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præmisit mulieres, & filios, & reliquum apparatus in præsidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & accessu difficile propter locorum angustias.

22 Cumque cohors Judæ prima apparisset, timor hostibus incussus est, ex præsentia Dei, qui universa conspicit, & in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis à suis deicerentur, & gladium suorum ictibus debilitarentur.

23 Judas autem vehementer instabat puniens profanos, & prostravit ex eis triginta millia virorum.

24 Ipse verò Timotheus incidit in partes Dosithei, & Sosipatris: & multis precibus postulabat, ut vivus dimitteretur, eo quòd multorum ex Judæis parentes haberet, ac fratres, & quos morte ejus decipi eveniret.

25 Et cum fidem dedisset restitutum se eos secundum constitutum, illasum cum dimiserunt propter suorum salutem.

26 Judas autem egressus est ad Carnion, interfectis viginti quinque millibus.

27 Post horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat: & robusti juvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, & telorum erat apparatus.

28 Sed, cum omnipotentem invocassent, qui potestate sua vires hostium confingit, ceperunt civitatem: & ex eis, qui intus erant, viginti quinque millia prostraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jerosolymis sexcentis stadiis aberat.

30 Contestantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis, quòd modeste secum egerint.

31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam de cætero erga genus suum benignos esse, venerunt Jerosolymam die solemnæ septimanarum instante.

32 Et post Pentecosten abierunt contra Gorgiam præpositum Idumææ.

33 Exiit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34 Quibus congressis, contigit paucos rucere Judæorum.

35 Dositheus verò quidam de Bacenoris eques, vir fortis, Gorgiam tenebat: & cum vellet illum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum, quemcumque ejus amputavit: itaque ita Gorgias effugit in Maresa.

36 At illis, qui cum Esdrin erant, diutius pugnantibus, & fatigatis, invocavit Judas Dominum adjutorem, & ducem bellifici:

37 Incipiens voce patria, & cum hymnis clamorem extollens, fugam Gorgiæ militibus incussit.

38 Judas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam: & cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati, in eodem loco sabbatum egerunt.

39 Et sequenti die venit cum suis Judas, ut corpora prostratorum tollerent, & cum parentibus poneret in sepulchris paternis.

40 Invenere autem sub tunicis interfectorum: de donariis idolorum, quæ apud Jamniam fuerunt, * à quibus lex prohibet Judæos: omnibus ergo manifestum factum est, ob hanc causam eos corruisse.

41 Omnes itaque benedixerunt justum judicium Domini, qui occulta fecerat manifesta.

42 Atque ita ad preces conversi, rogaverunt, ut id, quod factum erat, delictum, oblivioni traderetur. At verò fortissimus Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes, quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui prostrati sunt.

43 Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene, & religiosè de resurrectione cogitans.

44 (Nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis.)

45 Et quia considerabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam.

46 Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.

CAPUT XIII.

Menelaus Judæus transfuga jussu Antiochi extremo afficitur supplicio: Antiochus verò maximum ducens in Judæos exercitum, semel, ac iterum visus, & repulsus, multique millibus ex suis occisis, & Philippo rebellante, supplex pacem cum Judæis firmat juramento, oblato in templo sacrificio, Judæque in principem Ptolemaidis constituto.

1 Anno centesimo quadagesimo nono, cognovit Judas Antiochum. Eupatoreum venire cum multitudine adversus Judæam,

2 Et cum eo Lysiam procuratorem, & præpositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem millia, & equitum quinque millia, & elephantos viginti duos, currus cum falcibus trecentos.

3 Commisit autem se illis, & Menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patriæ salute, sed sperans se constitui in principatum.

4 Sed Rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem: & suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, jussit (ut eis

est consuetudo) apprehensum in eodem loco necari.

5 Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum, aggestum undique habens cineris: hæc prospectum habebat in præceps.

6 Inde in cinerem deiici jussit sacrilegum, omnibus eum propellentibus ad interitum.

7 Et tali lege prævaricatorem legis contigit mori, nec terræ dari Menelaum.

8 Et quidem satis iuste: nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, ejus ignis, & cinis erat sanctus: ipse in cineris morte damnatus est.

9 Sed rex mente effrænatus veniebat, nequiores se patre suo Judæis ostensurus.

10 Quibus Judas cognitis, præcepit populo, ut die, ac nocte Dominum invocarent, quò, sicut semper, & nunc adjuvaret eos:

11 Quippe qui lege, & patria, sanctoque templo privari vererentur: ac populum, qui nuper paululum respirasset, ne fineret blasphemis rursus nationibus subdi.

12 Omnibus itaque simul id facientibus, & perentibus à Domino misericordiam, cum fletu, & jejuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Judas, ut se præpararent.

13 Ipse verò cum senioribus cogitavit, prius quam rex admoveret exercitum ad Judæam, & obtineret civitatem, exire, & Domini judicio committere exitum rei.

14 Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, & exhortatus suos, ut fortiter dimicarent, & usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria, & civibus starent, circa Modin exercitum constituit.

15 Et dato signo suis Dei victoriæ, juvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam, in castris interfecit viros quatuor millia, & maximum elephantorum cum his, qui superpositi fuerant:

16 Summoque metu, ac perturbatione hostium castra replentes, rebus prosperè gestis, abierunt.

17 Hos autem factum est die illucescente, adjuvante eum Domini protectione.

18 Sed rex, accepto gustu audacia Judæorum, arte difficultatem locorum tentabat:

19 Et Bethsuræ, quæ erat Judæorum præsidium munitum, castra admovebat: sed fugabatur, impingebat, minorabatur.

20 His autem, qui intus erant, Judas necessaria mittebat.

21 Enunciavit autem mysteria hostibus Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui requisitus comprehensus est, & conclusus.

22 Iterum rex sermonem habuit ad eos, qui erant in Bethsuris: dextram dedit: accipit: abiit.

23 Commisit cum Juda: superatus est. Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat super nego-

* Josue 6. c. 20.

G

ria, mente consternatus, Judæos deprecans, subditusque eis, jurat de omnibus, quibus justum visum est: & reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum, & munera posuit:

24 Machabæum amplexatus est, & fecit eum à Ptolemaide usque ad Gerrenos ducem, & principem.

25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemaides amicitia conventionem, indignantes, ne fortè foedus irrumperent.

26 Tunc ascendit Lysias tribunal, & exposuit rationem, & populum sedavit, regressusque est Antiochiam: & hoc modo regis profectio, & reditus processit.

CAPUT XIV.

Suggestente Alcimo, qui summo destitutus erat sacerdotio, Nicanor in Judæos missus à rege Demetrio auditis Judæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit: quam postmodum rege cogente solvens, dum Judam nequit comprehendere, templi minatur everfanem, & senem Raziam Judæum magnanimum apprehendere conatur: qui dum ab hostibus iam se capiendum videret, elegit potius constantissimo animo sibi mortem inferre, quam indigna pati ab hostibus, in quos propriis manibus sua intestina projecit.

A

1 Sed post triennii tempus, cognovit Judas, & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci, cum multitudine valida, & navibus per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna:

2 Et tenuisse regiones adversus Antiochum, & ducem ejus Lysiam.

3 Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est temporibus commissionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare,

4 Venit ad regem Demetrium, centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream, & palmam super hæc, & thallos, qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit.

5 Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus à Demetrio ad consilium, & interrogatus quibus rebus, & consillis Judæi niterentur,

6 Respondit: Ipsi, qui dicuntur Assidæi Judæorum, quibus præest Judas Machabæus, bella nutriunt, & seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum.

7 Nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacerdotio) huc veni:

8 Primò quidem utilitatibus regis fidem servans, secundò autem etiam civibus consilens: nam illorum pravitate universonum genus nostrum non minimè vexatur.

9 Sed oro his singulis, o rex, cognitis, & regioni, & generi, secundum humanitatem tuam pervulgatam omnibus, prospice.

10 Nam, quamdiù superest Judas, impos-

sibile est pacem esse negociis.

11 Talibus autem ab hoc dictis, & cæteri amici, hostiliter se habentes adversus Judam inflamnaverunt Demetrium.

12 Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem misit in Judæam:

13 Datis mandatis, ut ipsum quidem Judam caperet, eos verò, qui cum illo erant, dispergeret, & constitueret Alcimum maximum templi summum sacerdotem.

14 Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim se Nicanori miscebant: miserias, & clades Judæorum, prosperitates rerum suarum existimantes.

15 Audito itaque Judæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conspersi terra rogabant eum, qui populum suum constituit, ut in æternum custodiret, quique suam portionem signis evidentibus præcegit.

16 Imperante autem duce, statim inde moverunt, conveneruntque ad castellum Deslæus.

17 Simon verò frater Judæ commiserat cum Nicanore: sed contentus est repentinè adventu adversariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine iudicium facere metuebat.

19 Quam ob rem præmisit Posidonium, & Theodotium, & Matthiam, ut darent dextras, atque acciperent.

20 Et cum diù de his consilium ageretur, & ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitiam annuere.

21 Itaque diem constituerunt, qua seceret inter se agerent: & singulis fellæ prolatae sunt, & postæ.

22 Præcepit autem Judas armatos esse locis opportunis, ne fortè ab hostibus repente mali aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.

23 Morabatur autem Nicanor Jerosolymis, nihilque iniquè agebat, gregisque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimisit.

24 Habebat autem Judam semper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

25 Rogavitque eum ducere uxorem, filioque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, communiterque vivebant.

26 Alcimus autem videns charitatem illorum adinvicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat, Nicanorem rebus alienis absentire, Judamque regni insidiatorem successorem sibi destinasse.

27 Itaque rex exasperatus, & pessimis hujus criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens, graviter quidem se ferre de amicitia conventionem, jubere tamen Machabæum citius vincitum mittere Antiochiam.

28 Quibus cognitis Nicanor consternabatur, & graviter ferebat, si ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læsus à viro:

CAPUT XV.

29 Sed quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat, qua præceptum perficeret.

30 At Machabæus, videns secum austerius agere Nicanorem, & consuetum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis, occultavit se à Nicanore.

31 Quod cum ille cognovit fortiter se à viro præventum, venit ad maximum, & sanctissimum templum: & sacerdotibus solitas hostias offerentibus, iussit sibi tradi virum.

32 Quibus cum juramento dicentibus nescire se ubi esset, qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33 Juravit, dicens: Nisi Judam mihi vindictam tradideritis, istud Dei sanum in plantam deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri consecrabo.

34 Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cælum, invocabant eum, qui semper propugnator esset gentis ipsorum, hæc dicentes:

35 Tu, Domine universorum, qui nullius indiges, voluisti templum habitationis tue fieri in nobis.

36 Et nunc, sancte sanctorum omnium, Domine, conserva in æternum impollutam domum istam, quæ nuper mundata est.

37 Razias autem quidam de senioribus ab Jerosolymis delatus est Nicanori, vir amator civitatis, & bene audiens, qui pro affectu patris Judæorum appellabatur.

38 Hic multis temporibus continentie præpositum tenuit in Judaismo, corpusque & animam tradere contentus pro perfeverantia.

39 Volens autem Nicanor manifestare odium, quod habebat in Judæos, misit milites quingentos, ut eum comprehenderent.

40 Purabat enim, si illum decepsisset, se cladem Judæis maximam illaturum.

41 Turbis autem irrere in domum ejus, & januam disrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cum jam comprehenderetur, gladio se petiit:

42 Eligens nobiliter mori potius, quam subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos indignis iniuriis agi.

43 Sed, cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset, & turbæ intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit semetipsum viriliter in turbas:

44 Quibus velociter locum dantibus casui ejus, venit per mediam cervicem:

45 Et cum adhuc spiraret, accensus animo surrexit: & cum sanguis ejus magno fluxu deflueret, & gravissimis vulneribus esset faucibus, cursu turbam pertransiit:

46 Et stans supra quamdam petram præruptam, & jam exanguis effectus, complexus intestina sua, utrisque manibus proiecit super turbas, invocans dominatorem vitæ, ac spiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita defunctus est.

Judas suos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat, tum exhortatione, tum nocturna apparitionis manifestatione de viso Jeremia pro populo Israel orante, qui in Deum spem habentes ingentem prosternunt exercitum, amputatis capite, & manu Nicanoris, quæ Jerosolymis in memoriam divinæ protectionis suspensa sunt, lingua ejus blasphema avibus particulatim tradita, eoque die in annum solemnitatem instituit.

1 Nicanor autem, ut comperit Judam esse in locis Samaria, cogitavit cum omni impetu die sabbati committere bellum.

2 Judæis verò, qui illum per necessitatem sequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter, & barbarè feceris, sed honorem tribuæ divinæ sanctificationis, & honora eum, qui universa conspiciet:

3 Ille infelix interrogavit, si est potens in cælo, qui imperavit agi diem sabbatorum.

4 Et respondentibus illis: Est Dominus, vivus ipse in cælo potens, qui iussit agi septimanam diem.

5 At ille ait: Ecce ego potens sum super terram, qui impero sumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit, ut consilium perficeret.

6 Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus, cogitaverat commune trophæum statuere de Juda.

7 Machabæus autem semper confidebat cum omni spe auxilium sibi à Deo assecurum.

8 Et hortabatur suos, ne formidarent ad adventum nationum, sed in mente haberent adiutoria sibi facta de cælo, & nunc sperarent ab Omnipotente sibi assecuram victoriam.

9 Et allocutus eos de lege, & prophetis, admonens etiam certamina, quæ fecerant prius, promptiores constituit eos:

10 Et ita animis eorum erectis, simul ostendebat Gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.

11 Singulos autem illorum armavit, non clypei, & hasta munitione, sed sermonibus optimis, & exhortationibus, exposito digno fide somnio, per quod universos lætificavit.

12 Erat autem hujuscemodi visus: Oniam, qui fuerat summus sacerdos, virum bonum, & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui à pueris in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæorum:

13 Post hoc apparuisse & alium virum, ætate, & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum:

14 Respondentem verò Oniam dixisse: Hic est fratrum amator & populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo, &

A Mach. 2. 26.

B

C

universa sancta civitate, Jeremias propheta Dei.

15 Extendisse autem Jeremiam dextram, & dedisse Judæ gladium aureum, dicens:

16 Accipe sanctum gladium munus à Deo, in quo deicies adversarios populi mei Israhel.

17 Exhortati itaque Judæ sermonibus bonis valde, de quibus extolli postea imperus, & animi juvenum confortari, statuerunt dimicare, & configere fortiter, ut virtus negotiis judicaret: eo quod civitas sancta, & templum periclitarentur.

18 Hæc enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis minor sollicitudo: maximus verò, & primus pro sanctitate timor erat templi.

19 Sed & eos, qui in civitate erant, non minima sollicitudo habebat pro his, qui congressuri erant.

20 Et cum jam omnes sperarent judicium futurum, hostesque adessent, atque exercitus esset ordinatus: bestiarum equisque opportuno in loco composuit.

21 Considerans Machabæus adventum multitudinis, & apparatus varium armorum, & ferocitatem bestiarum, extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam.

22 Dixit autem invocans hoc modo: * Tu, Domine, qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Juda, & interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta quinque millia:

23 Et nunc dominator cælorum mitte angelum tuum bonum ante nos, in timore, & tremore magnitudinis brachii tui,

24 Ut metuant, qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

25 Nicanor autem, & qui cum ipso erant, cum tubis, & canticis admovebant.

26 Judas verò, & qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt.

27 Manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, presentia Dei magnifice delectati.

28 Cumque cessassent, & cum gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis.

29 Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant.

30 Præcepit autem Judas, qui per omnia corpore, & animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abscissam, Jerusalemam perferri.

31 Quò cum pervenisset, convocatis contritibus, & sacerdotibus ad altare, accessit & eos, qui in arce erant.

32 Et ostenso capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei, magnifice gloriatus est.

33 Linguam etiam impii Nicanoris præcisam jussit particulatim avibus dari: manum autem dementis contra templum suspendi.

34 Omnes igitur cæli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum suum incontaminatum servavit.

35 Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce: ut evidens esset, & manifestum signum auxilii Dei.

36 Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate præterire:

37 Habere autem celebritatem tridecima die mensis Adar, quod dicitur voce Syriaca, prædicte Mardochei diei.

38 Igitur his erga Nicanorem gestis, & ex illis temporibus ab Hebræis civitate possessa, ego quoque in his faciam finem sermonis.

39 Et si quidem bene, & ut historiae competit, hoc & ipse velim: sin autem minus dignè, concedendum est mihi.

40 Sicut enim vinum semper bibere, aut semper aquam, contrarium est; alternis autem uti, delectabile: ita legentibus, si semper exactus sit sermo, non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

D

E
* Sup. 8.
c. 17.

S A N

S A N C T U M
J E S U C H R I S T I
E V A N G E L I U M
S E C U N D U M M A T T H Æ U M.

CAPUT PRIMUM.

A quibus majoribus Christus secundum carnem descendit. Angelus instruit Joseph de Maria sponsa sua conceptione, partuque futuro.

A
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Iber generationis Jesu Christi filii * David, filii Abraham.

2 * Abraham genuit Isaac.

* Isaac autem genuit Jacob.

* Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus.

3 * Judas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.

* Phares autem genuit Efron.

Efron autem genuit Aram.

4 Aram autem genuit Aminadab.

* Aminadab autem genuit Naafson.

Naafson autem genuit Salmon.

5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.

* Booz autem genuit Obed ex Ruth.

Obed autem genuit Jesse.

* Jesse autem genuit David regem.

6 * David autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uria.

7 * Salomon autem genuit Roboam.

* Roboam autem genuit Abiam.

* Abias autem genuit Asa.

8 Asa autem genuit Josaphat.

Josaphat autem genuit Joram.

Joram autem genuit Oziam.

9 * Ozias autem genuit Joathan.

* Joathan autem genuit Achaz.

* Achaz autem genuit Ezechiam.

10 * Ezechias autem genuit Manassè.

* Manassès autem genuit Amon.

* Amon autem genuit Josiam.

11 * Josias autem genuit Jechoniam, & fratras ejus in transmigratione Babylonis.

12 Et post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel.

Salathiel autem genuit Zorobabel.

13 Zorobabel autem genuit Abjud.

Abjud autem genuit Eliacim.

Eliacim autem genuit Azor.

14 Azor autem genuit Sadoc.

Sadoc autem genuit Achim.

Achim autem genuit Eliud.

15 Eliud autem genuit Eleazar.

Eleazar autem genuit Mathan.

Mathan autem genuit Jacob.

16 Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est JESUS, qui vocatur Christus.

17 Omnes itaque generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim: & à David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim.

18 Christi autem generatio sic erat: * Cum esset desponsata Mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto.

19 Joseph autem vir ejus, cum esset justus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.

21 Pariet autem filium: * & vocabis nomen ejus JESUM: ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.

22 Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem:

23 * Ecce virgo in utero habebit, & pariet

C

Luc. 1.
c. 27.

D

Luc. 1.
c. 31.
Mat. 1.
c. 12.

Mat. 1.
c. 18.

Ccc 4 filium:

filium: & vocabunt nomen ejus Emmanuel: & accepit conjugem suam.
 quod est interpretatum Nobiscum Deus. 25 Et non cognoscebat eam donec peperit
 24 Exurgens autem Joseph à somno, fili- filium suum primogenitum: & vocavit no-
 cit, sicut praecepit ei angelus Domini, men ejus JESUM.

CAPUT II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Chri-
 stum natum pervenerint: de Herodis in in-
 fanter servitia, & Christi in Aegyptum exi-
 lio, ipsiusque reditu in terram Israel.

1 CUM ergo natus esset Jesus in Beth-
 hem Juda in diebus Herodis regis, ce-
 ce Magi ab oriente venerunt Hierosolymam, Luc. 2.
 2 Dicentes: Ubi est, qui natus est rex Ju-
 daeorum? vidimus enim stellam ejus in
 oriente, & venimus adorare eum.

3 Audiens autem Herodes rex, turbatus est
 & omnis Hierosolyma cum illo.
 4 Et congregans omnes principes sacerdo-
 tum, & scribas populi, sciscitabatur ab eis,
 ubi Christus nasceretur.
 5 At illi dixerunt ei: In Bethlehem Juda:
 Sic enim scriptum est per Prophetam:
 6 *Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam
 minima es in principibus Juda: ex te enim
 exiit dux, qui regat populum meum Israel.
 7 Tunc Herodes clam vocatis Magis dilige-
 ter didicit ab eis tempus stelle, quae apparuit eis:
 8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, &
 interrogate diligenter de puero: & cum inve-

neritis, renunciate mihi, ut & ego veniens
 adorem eum.
 9 Qui cum audissent regem, abierunt, & ecce
 stella, quam viderant in Oriente, antecedebat
 eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer.
 10 Videntes autem stellam gavisi sunt gau-
 dio magno valde.
 11 Et intrantes domum, invenerunt puerum
 cum Maria Matre ejus, & procidentibus adora-
 verunt eum: & apertis thesauris suis obtule-
 runt ei munera, aurum, thus, & myrrham.
 12 Et responso accepto in somnis, ne redi-
 rent ad Herodem, per aliam viam reversi
 sunt in regionem suam.

13 Qui cum recessissent, ecce angelus Do-
 mini apparuit in somnis Josephi dicens: Sur-
 ge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge
 in Aegyptum, & esto ibi, usque dum dicam
 tibi. Futurum est enim, ut Herodes querat
 puerum ad perdendum eum.
 14 Qui confurgens, accepit puerum, & ma-
 trem ejus nocte, & secessit in Aegyptum:
 15 Et erat ibi usque ad obitum Herodis: ut
 adimpleretur, quod dictum est à Domino per
 Prophetam dicentem: * Ex Aegypto vocavi
 filium meum.
 16 Tunc Herodes videns, quoniam illi filius
 esset à Magis, iratus est valde, & mittens occi-

dit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, &
 in omnibus finibus ejus, à bimatu, & infra, se-
 cundum tempus, quod exquisierat à Magis.
 17 Tunc adimpletum est, quod dictum est
 per Jeremiam prophetam dicentem:
 18 * Vox in Rama audita est, ploratus, &
 ululatus multus: Rachel plorans filios suos, &
 & noluit consolari, quia non sunt.
 19 Defuncto autem Herode, ecce angelus
 Domini apparuit in somnis Josephi in Aegypto,
 20 Dicens: Surge, & accipe puerum, & ma-
 trem ejus, & vade in terram Israel: defuncti
 sunt enim, qui querebant animam pueri.
 21 Qui confurgens, accepit puerum, & ma-

trem ejus, & venit in terram Israel.
22 Audiens autem, quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illo ire: & admonitus in somnis, fecerit in

partes Galilææ.
23 Et veniens habitavit in civitate, que vocatur Nazareth: ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazareus vocabitur.

CAPUT III.

Joannes Baptista (cujus vita austeritas describitur) penitentiam juxta Isaiam vaticinium in deserto predicavit: & populo ad ipsum conflente, reprehendit Phariseos: una cum Sadduceis, docens, ut dignos faciant sanctus penitentia: & quatum suus a Christi baptismo differat: super Christum autem a Joanne baptizatum descendit Spiritus sanctus, & vox Patris cælitus audita est.

- 1 IN diebus autem illis venit Joannes Baptista predicans in deserto Judææ.
- 2 Et dicens: Penitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum.
- 3 Hic est enim, qui dictus est per Isaiam prophetam dicentem: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus.
- 4 Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem ejus erat locustæ, & mel silvestre.
- 5 Tunc exibat ad eum Jerusalem, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem:
- 6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua.

7 Videns autem multos Phariseorum, & Sadduceorum, venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, qui demonstravit vobis fugere a ventura ira?

8 Facite ergo fructum dignum penitentia.
9 Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham: dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham.

10 Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, que non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

11 Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cujus non sum dignus calcamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.

12 Cujus ventilabrum in manu sua: & per mundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

13 Tunc venit Jesus a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo.

14 Joannes autem prohibebat eum, dicens:

Ego

Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?
15 Respondens autem Jesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc dimisit eum.
16 Baptizatus autem Jesus, confestim af-

cedit de aqua: & ecce aperti sunt ei cæli: & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se.
17 Et ecce vox de cælis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAPUT IV.

Christus in deserto post jejunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & (causâ Joanne) secedens in Capharnaum penitentiam predicavit: & Petrum, & Andream, Jacobum, & Joannem Zebedæi ad se vocavit: annuncians quoque Galilæis evangelium, varias curas infirmitates, turbis ipsum comitantibus.

1 Tunc Jesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo.

2 Et cum jejunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit.

3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.

4 Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

5 Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, & statuit eum super pinnaculum templi,

6 Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne forte ostendas ad lapidem pedem tuum.

7 Ait illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valdè: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum,

9 Et dixit ei: Hec omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.

10 Tunc dicit ei Jesus: Vade, satana: Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

11 Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei.

12 Cum autem audisset Jesus, quod Joannes traditus esset, secessit in Galilæam:

13 Et relicta civitate Nazareth, venit, &

habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabulon, & Nephthalim:

14 Ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam:

15 Terra Zabulon, & terra Nephthalim, via maris trans Jordanem, Galilææ gentium,

16 Populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis.

17 Exinde cepit Jesus predicare, & dicere: Penitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum.

18 Ambulans autem Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, (erant enim piscatores.)

19 Et ait illis: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.

20 At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum.

21 Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus in navi cum Zebedæo patre eorum, relicti retia sua: & vocavit eos.

22 Illi autem statim relicti retibus, & patre, secuti sunt eum.

23 Et circumibat Jesus totam Galilæam, docens in synagogis eorum, & predicans evangelium regni: & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo.

24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus, & tormentis comprehensos, & qui demonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos.

25 Et secuta sunt eum turba multa de Galilæa, & Decapoli, & de Jerusalem, & de Judæa, & de trans Jordanem.

C A

CAPUT V.

Ocho tradit beatitudines: Apostolorum salem terra, & lucem mundi dicit: nec venit, ut solvat legem, aut prophetas, sed adimpleat, docens de non irascendo fratri, sed ut ei reconciliamur: de non concupiscenda muliere: de membro scandalizante abiciendo: de uxore extracalam adulterii non dimittenda: non jurandum, nec malo resistendum, inimicos diligendos, & de male meritis bene merendum.

A

Videns autem Iesus turbas, ascendit in montem, & cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius. 2 Et aperiens os suum docebat eos, dicens: 3 * Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum caelorum. 4 * Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. 5 * Beati, qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. 6 Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. 7 Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. 8 * Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. 9 Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur. 10 * Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum caelorum.

B

11 Beati estis, cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes, propter me: 12 Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis: sic enim persecuti sunt prophetae, qui fuerunt ante vos. 13 Vos estis sal terra. * Quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculectur ab hominibus. 14 Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. 15 * Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. 16 Sic luceat lux vestra coram hominibus,

* ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est. 17 Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut prophetas: non veni solvere, sed adimplere. 18 * Amen quippe dico vobis, donec transeat caelum, & terra, jota unum, aut unus apex non praeterbit a lege, donec omnia fiant. 19 * Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno caelorum: qui autem fuerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum. 20 Dico enim vobis, quia nisi abundaverit iustitia vestra, plus quam Scribarum, & Pharisaeorum: non intrabitis in regnum caelorum. 21 Audistis, quia dictum est antiquis: * Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. 22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennae ignis. 23 Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: 24 Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. 25 * Esto consentiens adversario tuo citò dum es in via cum eo: ne forte tradat te adversarius iudici, & iudex tradat te in iustitiam: & in carcerem mittaris. 26 Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem. 27 Audistis, quia dictum est antiquis: * Non moechaberis. 28 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam moechatus est eam in corde suo. 29 * Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

* Luc. 6. c. 20. * Psal. 36. b. 11. * Isa. 61. a. 2. * Psal. 23. a. 1. * 1. Pet. 2. d. 10. 1. c. 14. d. 14. * Mar. 9. g. 49. Luc. 14. b. 34. * Mar. 4. c. 21. Luc. 8. b. 16. 11. c. 33.

20 Et si dextra manus tua scandalizat te, abscide eam, & proice abs te: expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. 31 Dicitur autem: * Quicumque dimiserit uxorem suam, der ei libellum repudii. 32 Ego autem dico vobis: * Quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari: & qui dimissam duxerit, adulterat. 33 Iterum audistis, quia dictum est antiquis: * Non perjurabis: reddes autem Domino iuramenta tua. 34 Ego autem dico vobis, non jurare omnino, neque per caelum, quia thronus Dei est: 35 Neque per terram, quia scabellum est pedum eius: neque per Ierosolymam, quia civitas est magni regis: 36 Neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum. 37 * Sit autem sermo vester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, a malo est. 38 Audistis, quia dictum est: * Oculum pro oculo, & dentem pro dente. 39 Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percussit in dexteram maxillam tuam, praebet illi & alteram: 40 * Et ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei, & pallium. 41 Et quicumque te arguerit mille passus, vade cum illo & alia duo. 42 * Qui petit a te, da ei: & volenti mutuari a te, ne avertaris. 43 Audistis, quia dictum est: * diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. 44 Ego autem dico vobis: * Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: 45 Ut sitis filii patris vestri, qui in caelis est: qui solem suum oriri facit super bonos, & malos: & pluit super iustos, & iniustos. 46 Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? 47 Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? 48 Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester caelestis perfectus est.

CAPUT VI.

Docet Christus quomodo faciendae sint elemosinae, & oratio, & aditque discipulis formam orandi, & offensas aliis condonandi: item quomodo sit jejunandum: quòd non in terra, sed in caelo thesaurizandum, oculus mandandus, non serviendum duobus dominis: vetat itaque sollicitudinem de victu, vestitu, & de crastino. 1 Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in caelis est. 2 Cum ergo facis elemosynam, noli tuba

canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 3 Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua: 4 Ut sit elemosyna tua in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. 5 Et cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem suam: 6 Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. 7 Orantes autem, nolite mustum loqui, sicut Ethnici: putant enim, quòd in multiloquio suo exaudiantur. 8 Nolite ergo assimilari eis: scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum. 9 Sic ergo vos orabitis: * Pater noster, qui es in caelis: sanctificetur nomen tuum. 10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in caelo, & in terra. 11 Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. 12 Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. 13 Et ne nos inducas in tentationem, Sed libera nos a malo. Amen. 14 * Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater vester caelestis delicta vestra. 15 Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. 16 Cum autem jejunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. 17 Tu autem, cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, 18 Ne videaris hominibus jejunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. 19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: ubi arugo, & tinea demolitur: & ubi fures effodiunt, & furantur. 20 * Thesaurizate autem vobis thesauros in caelo: ubi neque arugo, neque tinea demolitur: & ubi fures non effodiunt, nec furantur. 21 Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. 22 * Lucerna corporis tui est oculus tuus: Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. 23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quòd in te est, tenebrae sunt: ipse tenebrae quantae erunt? 24 * Nemo potest duobus dominis servire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum sustinebit, & alterum con-

* Luc. 11. c. 2. * Eccl. 28. a. 1. 2. 4. 5. Infr. 18. d. 35. Marc. 11. c. 25. * Luc. 12. c. 31. 1. Tim. 6. d. 19. * Luc. 11. c. 54.

B

C

Luc. 11. c. 54.

temnot. Non potestis Deo servire, & mam-
mone.

25 * Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ
vestræ, quid manducetis, neque corpori ve-
stro, quid induamini. Nonne anima plus est,
quàm esca: & corpus plus quàm vestimen-
tum?

26 Respicite volatilia cæli, quoniam non
serunt, neque metunt, neque congregant in
horrea: & pater vester cælestis pascit illa.
Nonne vos magis pluris estis illis?

27 Quis autem vestrum cogitans potest
adlicere ad staturam suam cubitum unum?

28 Et de vestimento, quid solliciti estis?
Considerate lilia agri, quomodo crescunt:
non laborant, neque nent.

29 Dico autem vobis, quoniam nec Salo-
mon in omni gloria sua coopertus est sicut
unum ex istis?

30 Si autem scenum agri, quod hodie est,
& cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit:
quantò magis vos modicæ fidei?

31 Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid
manducabimus, aut quid bibemus, aut quo
operiemur?

32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit
enim pater vester, quia his omnibus indigetis.

33 Querite ergo primum regnum Dei, & ju-
sticiam ejus: & hæc omnia adicientur vobis.

34 Nolite ergo solliciti esse in crastinum.
Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi, suf-
ficat diei malicia sua.

* Psal. 54.
1. 2. 3.
Luc. 12. c.
32.
Phil. 4. b.
c.
1. Tim. 5.
b. 7.
1. Petr. 5.
b. 7.

D.

CAPUT VII.

*Docet non indicandum: de festuca in oculo
fratris, & trabe in proprio oculo: sanctum non
dandum canibus: omnem petentem, querentem,
& pulsantem à Deo exaudiri: faciendum aliis,
quod nobis fieri volumus: per angustam portam
ad vitam intrandum: quomodo dignoscantur
falsi prophetae, & arbor bona à mala: compara-
tio de audiente Christi verba, & operante, aut
non operante juxta illa.*

1 **N**olite judicare, ut non judicemini.
2 In quo enim iudicio iudicaveritis,
iudicabimini: * & in qua mensura mensi
fueritis, remetietur vobis.

3 Quid autem vides festucam in oculo
fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

4 Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ei-
ciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs est
in oculo tuo?

5 Hypocrita, eiece primum trabem de oculo
tuo, & tunc videbis eiecere festucam de
oculo fratris tui.

6 Nolite dare sanctum canibus, neque mit-
tatis margaritas vestras ante porcos: ne forte
conculcent eas pedibus suis, & conversi di-
rumpant vos.

7 * Petite, & dabitur vobis: querite, & in-
venietis: pulsate, & aperietur vobis.

8 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui qua-
rit, invenit: & pulsanti aperietur.

9 * Aut quis est ex vobis homo, quem
si petierit filius suus panem, numquid

lapidem porriget ei?
10 Aut si piscem petierit, numquid serpen-
tem porriget ei?

11 Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona
data dare filiis vestris: quantò magis pater ve-
ster, qui in cælis est, dabit bona petentibus se?

12 * Omnia ergo quaecumque vultis, ut fac-
iant vobis homines, & vos facite illis. Hæc
est enim lex, & Propheta.

13 * Intrate per angustam portam: quia la-
ta porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad per-
ditionem, & multi sunt, qui intrant per eam.

14 Quàm angusta porta, & arcta via est,
quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui inveni-
unt eam:

15 Attendite à falsis prophetis, qui veniunt
ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus au-
tem sunt lupi rapaces:

16 A fructibus eorum cognoscetis eos.
Numquid colligunt de spinis uvas, aut de
tribulis ficus?

17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit:
citra: mala autem arbor malos fructus facit.

18 Non potest arbor bona malos fructus
facere: neque arbor mala bonos fructus facere.

19 * Omnis arbor, quæ non facit fructum
bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

20 Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.
21 * Non omnis, qui dicit mihi, Domine,
Domine, intrabit in regnum cælorum: sed
qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis
est, ipse intrabit in regnum cælorum.

A.
* Luc. 6. c.
37.
Rom. 2. a.
1.
* Matc. 4.
c. 24.

* Infr. 21.
b. 22.
B.
Marc. 11.
c. 24.
Luc. 11. b.
2.
Joan. 14.
b. 13.

22 Multi dicent mihi in illa die: Domine,
Domine, nonne in nomine tuo prophetavi-
mus, & in nomine tuo daemona ejecimus,
& in nomine tuo virtutes multas fecimus?
23 Et tunc confitebor illis: Quia nunquam
novi vos: * discedite à me, qui operamini ini-
quitatem.

24 * Omnis ergo, qui audit verba mea hæc,
& facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui
ædificavit domum suam supra petram,

25 Et descendit pluvia, & venerunt
flumina, & flaverunt venti, & irruerunt
in domum illam, & non cecidit:

fundata enim erat super petram.

26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, &
non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædifi-
cavit domum suam super arenam:

27 Et descendit pluvia, & venerunt flumi-
na, & flaverunt venti, & irruerunt in domum
illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

28 Et factum est: cum consummasset Jesus
verba hæc, admirabantur turbæ super doctri-
na ejus.

29 * Erat enim docens eos sicut potesta-
tem habens, & non sicut Scribæ eorum, &
Pharisæi.

* Mar. 1. c.
21.
Luc. 4. e.
32.

CAPUT VIII.

*Curatum leprosum Jesus mittit ad sacerdo-
tes: sanat puerum Centurionis, cujus fidem
commendat, item socrum Petri febricitantem,
aliosque plurimos malè habentes, verbo spiri-
tus eiecit: Scribam sequi volentem reiecit, alium
vero patre in sepulcro mox sequi jubet: navicula
suscipiens periclitante excitatur à discipulis
mare sedat: duos quoque demoniacos apud Ge-
rasenos liberat, demonibus in porcos ingredi
permittens: quo viso Geraseni precantur, ut à
suis finibus discedat.*

1 **C**um autem descendisset de monte, se-
quuntur eum turbæ multæ.

2 * Et ecce leprosus veniens, adorabat eum
dicens: Domine, si vis, potes me mundare.

3 Et extendens Jesus manum, tetigit eum,
dicens: Volo. Mundare. Et confestim munda-
ta est lepra ejus.

4 Et ait illi Jesus: Vide, nemini dixeris: sed
vade, & ostende te sacerdoti, & offer munus,
quod præcepit Moyses, in testimonium illis.

5 * Cum autem introisset Capharnaum,
accessit ad eum Centurio, rogans eum,

6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in
domo paralyticus, & malè torquetur.

7 Et ait illi Jesus: Ego veniam, & curabo
eum.

8 Respondens Centurio ait: Domine, non
sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed
tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.

9 Nam & ego homo sum sub potestate
constitutus, habens sub me milites, & dico
huic: Vade, & vadit; & alii: Veni, & venit; &
servo meo, Fac hoc, & facit.

10 Audiens autem Jesus miratus est, & se-
quentibus se dixit: Amen dico vobis, non in-
venit autem fidem in Israel.

11 Dico autem vobis, quod multi * ab
Oriente, & Occidente venient, & recum-
bent cum Abraham, & Isaac, & Jacob in re-
gno cælorum:

12 Filii autem regni eiecientur in tenebras
exteriores: sibi erit fletus, & stridor dentium.

13 Et dixit Jesus Centurioni: Vade, & sicut
credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa
hora.

14 Et cum venisset Jesus in domum Petri,
vidit socrum ejus jacentem, & febricitantem:

15 Et tetigit manum ejus, & dimisit eam
febris, & surrexit, & ministrabat eis.

16 * Vespere autem facto, obtulerunt ei
multos daemona habentes: & eiecit eum spiri-
tus verbo: & omnes malè habentes curavit:

17 Ut adimpleretur, quod dictum est per
Isaiam prophetam, dicentem: Ipse infirmi-
tates nostras accepit, & agrotationes nostras
portavit.

18 Videns autem Jesus turbas multas cir-
cum se, iussit ire trans fretum.

19 Et accedens unus scriba, ait illi: Magi-
ster, sequar te, quocumque ieris.

20 Et dicit ei Jesus: * Vulpes foveas habent,
& vulcres cæli nidus: filius autem hominis
non habet, ubi caput reclinet.

21 Alius autem de discipulis ejus ait illi:
Domine, permitte me primum ire, & sepelire
patrem meum.

22 Jesus autem ait illi: Sequere me, & di-
mitte mortuos sepelire mortuos suos.

B

* Malac.
1. c. 11.

* Mar. 1. c.
32.

* Isa. 53. b.
4.
1. Petr. 2.
d. 24.

C

* Luc. 9. g.
58.

* Mar. 4. d. 16. Luc. 8. c. 22.

23 * Et ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus:
 24 Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat.
 25 Et accesserunt ad eum discipuli ejus, & suscitaverunt eum dicentes: Domine, salva nos, perimus.
 26 Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis modice fidei? Tunc surgens, imperavit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna.
 27 Porro homines mirati sunt, dicentes: qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei?
 28 Et cum venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes demonia, de monumentis exeuntes, & savi nimis, ita ut nemo posset transire per

D * Mar. 5. a. Luc. 8. d. 26.

CAPUT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus, quod dixisset remissa illi peccata: vocat Mattheum publicanum, & respondet Pharisaeis murmurantibus, quod cum publicanis ederet, quodque ipse discipuli non jejunarent: mulierem a sanguinis profluvio liberat: filiam principis moriuam suscitavit, visum duobus caecis vestituro: demoniacum mutum sanat: & ubique predicans omnes sanat infirmitates, dicens multam esse messem, paucos vero operarios.

1 **E**t ascendens in naviculam, trans fretum, & venit in civitatem suam.
 2 * Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.
 3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphematur.
 4 Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?

5 Quid

5 Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua; an dicere: Surge, & ambula?
 6 Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.
 7 Et surrexit, & abiit in domum suam.
 8 Videntes autem turbae timeverunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.
 9 * Et cum transiret inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthaeum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum.
 10 Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores venientes, discumbentibus cum Jesu, & discipulis ejus.
 11 Et videntes Pharisaei, dicebant discipulis ejus: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester?
 12 At Jesus audiens, ait: Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus:
 13 Euntes autem discite, quid est: * Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores.
 14 Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis, dicentes: * Quare nos, & Pharisaei jejunamus frequenter: discipuli autem tui non jejunant?
 15 Et ait illis Jesus: Numquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus: & tunc jejunabunt.
 16 Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem ejus a vestimento, & pejor scissura fit.
 17 Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum

effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittitur, & ambo conservantur.
 18 * Haec illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, & adorabat eum, dicens: Domine, filia mea modo defuncta est: sed veni, impone manum tuam super eam, & vivet.
 19 Et surgens Jesus, sequebatur eum, & discipuli ejus.
 20 * Et ecce mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit simbriam vestimenti ejus.
 21 Dicebat enim intra se: Si tetigerò tantum vestimentum ejus, salva ero.
 22 At Jesus conversus, & videns eam, dixit: Confide, filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora.
 23 Et cum venisset Jesus in domum principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat:
 24 Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.
 25 Et cum ejecta esset turba, intravit: & tenuit manum ejus. Et surrexit puella.
 26 Et exiit fama haec in universam terram illam.
 27 Et transiente inde Jesu, secuti sunt eum duo caeci, clamantes, & dicentes: Misere nostri, fili David.
 28 Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum caeci. Et dicit ei Jesus: Creditis, quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Uti que, Domine.
 29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis.
 30 Et aperti sunt oculi eorum: & comminatus est illis Jesus, dicens: Videte, ne quis sciat.
 31 Illi autem exeuntes, dissimularunt eum in tota terra illa.

* Mar. 5. c. 22. Luc. 8. f. 41.

* Mar. 5. c. 27. Luc. 8. f. 41.

D

32 Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, demonium habentem.
 33 Et ejecto demonio, locutus est mutus, & miratae sunt turbae, dicentes: Numquam apparuit sic in Israel.
 34 Pharisaei autem dicebant: In principe demoniorum eiicit demones.
 35 * Et circuebat Jesus omnes civitates, & castella, docens in synagogis eorum, & pra-

dicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.
 36 Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, & jacentes sicut oves non habentes pastorem.
 37 Tunc dicit discipulis suis: Messis * quidem multa, operarii autem pauci.
 38 Rogate ergo Dominum Messis, ut mittat operarios in messem suam.

* Luc. 10. a. 2.

9 Qui habet aures audiendi, audiat.
 10 Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis?
 11 Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum: illis autem non est datum.
 12 * Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet, auferetur ab eo.
 13 Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.
 14 Et adimpletur in eis propheta Isaia dicentis: * Auditus audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.
 15 Incastratum est enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clausurunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, &

convertantur, & sanem eos.
 16 Vestri autem beati oculi, quia vident, & aures vestrae, quia audiunt.
 17 * Amen quippe dico vobis, quia multi prophetae, & iusti cupierunt videre, quae videtis, & non viderunt; & audire, quae auditis, & non audierunt.
 18 Vos ergo audite parabolam seminantis.
 19 Omnis, qui audit verbum regni, & non intelligit, venit malus, & rapit, quod seminatum est in corde ejus: hic est, qui secus viam seminatus est.
 20 Qui autem super petrosam seminatus est, hic est, qui verbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud.
 21 Non habet autem in se radicem, sed est temporalis: facta autem tribulatione, & persecutione propter verbum, continuo scandalizatur.

1. Isa. 6. c. 9.
 Marc. 4. b.
 Luc. 8. b.
 10.
 Joan. 12. f. 42.
 Act. 28. f. 26.
 Rom. 11. b. 8.

22 Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, & sollicitudo saeculi istius, & fallacia divitiarum, suffocant verbum, & sine fructu efficitur.
 23 Qui verò in terram bonam seminatus

est, hic est, qui audit verbum, & intelligit, & fructum afferit, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò trigiesimum.
 24 * Aliam parabolam proposuit illis, dicens:

Simile factum est regnum cœlorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo.
 25 Cum autem dormirent homines, venit

manens ejus, & superfeminavit zizania in medio tritici, & abiit.
 26 Cum autem crevisset herba, & fructum

D

fecit-

fecisset, tunc apparuerunt & zizania.
 27 Accedentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
 28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea?
 29 Et ait: Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.
 30 Sinite utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis dicam mesioribus: Colligite primum zizania, & alligatæ ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregatæ in horreum meum.
 31 * Aliam parabolam proposuit eis dicens: Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod accipiens homo seminavit in agro suo.
 32 Quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creverit, majus est omnibus olivibus, & fit arbor, ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus.
 33 Aliam parabolam locutus est eis. * Simile est regnum cœlorum fermento, quod accipit mulier abscondit in farinae facis tribus, donec fermentatum est totum.
 34 Hæc omnia locutus est Jesus in parabolis ad turbas: & sine parabolis non loquebatur eis.
 35 Ut impleretur, quod dictum erat per prophetam dicentem: * Aperiam in parabolis os meum, & eructabo abscondita & constituta mundi.
 36 * Tunc, dimissis turbis, venit in domum, & accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes: Edidisti nobis parabolam zizaniorum agri.
 37 Qui respondens ait illis: Qui seminat bonum semen, est Filius hominis.
 38 Ager autem est mundus. Bonum verò semen, hi sunt filii regni. Zizania autem, filii sunt nequam.
 39 Inimicus autem, qui seminavit ea, est diabolus. * Messis verò, consummatio saeculi est. Mesiores autem, angeli sunt.
 40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione saeculi.
 41 Mittet filius hominis angelos suos, &

colligent de regno ejus omnia scandala, & eos, qui faciunt iniquitatem.
 42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & stridor dentium.
 43 * Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum: Qui habet aures audiendi, audiat.
 44 Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro: quem, qui invenit, homo abscondit, & pra gaudio illius vadit, & vendit universa, quae habet, & emit agrum illum.
 45 Iterum simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quarenti bonas margaritas.
 46 Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia, quae habuit, & emit eam.
 47 Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ misse in mare, & ex omni genere piscinum congreganti.
 48 Quam, cum impleta esset, educentes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.
 49 Sic erit in consummatione saeculi: exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum,
 50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & stridor dentium.
 51 Intellexistis hæc omnia? Dixerunt ei: Etiam.
 52 Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrisfamilias, qui piofert de thesauro suo nova, & vetera.
 53 Et factum est, cum consummasset Jesus parabolam istas, transit inde.
 54 Et * veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent: Unde huic sapientia hæc, & virtutes?
 55 * Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria; & fratres ejus Jacobus, & Joseph, & Simon, & Judas?
 56 Et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista?
 57 Et scandalizabantur in eo. Jesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua.
 58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem illorum.

Sap. 3.
 a. 7.
 Dan. 12. a.
 31.

G

Marc. 6.
 a. 8.
 Luc. 4. e.
 16.

Joan. 16.
 c. 42.

Ddd 4

C A-

CAPUT XIV.

Caput Joannis datur puella saltatrici: Jesus quinque virorum millia in deserto quinque panibus, & duobus piscibus satiat, & sublati duodecim reliquiarum cophinis: & super mare ambulans discipulos tempestate agitato confortat, Petrumque a submersione liberat: in terra Genesar varii curantur languores tactu vestimenti ipsius.

1 IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Jesu. 2 Et ait pueris suis: Hic est Joannes Baptista: ipse surrexit a mortuis, & ideo virtutes operantur in eo. 3 * Herodes enim tenuit Joannem, & alligavit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris sui. 4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam. 5 Et volens illum occidere, timuit popu-

lum: * quia sicut prophetam eum habebant. 6 Die autem natalis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi, 7 Unde cum juramento pollicitus est ei dare, quodcumque postulasset ab eo. 8 At illa pramonita a matre sua, Da mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistae. 9 Et contristatus est rex: propter juramentum autem, & eos, qui pariter recumbebant, jussit dari. 10 Misitque, & decollavit Joannem in carcere. 11 Et allatum est caput ejus in disco, & datum est puella, & attulit matri sua. 12 Et accedentes discipuli ejus, tulerunt corpus ejus, & sepelierunt illud: & venientes nunciaverunt Jesu. 13 * Quod cum audisset Jesus, fecerit inde in navicula, in locum desertum soecurum: & cum audissent turbae, secutae sunt eum pedestres de civitatibus.

14 Et exiens vidit turbam multam, & miseratus est eis, & curavit languidos eorum. 15 Vespere autem facto, accesserunt ad eum discipuli ejus, dicentes: Desertus est locus, & hora jam praeteriit: dimitte turbas, ut euntes in castralla emant sibi escas. 16 Jesus autem dixit eis: Non habent

necessitatem ire: date illis vos manducare. 17 Responderunt ei: * Non habemus hic nisi quinque panes, & duos pisces. 18 Qui ait eis: Asserte mihi illos huc. 19 Et cum jussisset turbam discumbere super foenum, accepit quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens in caelum benedi-

A Marc. 6. b. 14. Lu. 9. a. 7. Marc. 6. c. 17. Luc. 9. d. 12.

B Marc. 6. d. 12. Luc. 9. a. 10. Joann. 4. 5.

xit, & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis. 20 Et manducaverunt omnes, & saturati sunt: Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. 21 Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & parvulis. 22 * Et statim compulsi sunt discipuli ascendere in naviculam, & praecedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. 23 Et dimissa turba, * ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi. 24 Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus. 25 Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare. 26 Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et praetimore clama verunt. 27 Statimque Jesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam: ego sum, nolite timere. 28 Respondens autem Petrus dixit: Domi-

ne, si tu es, jube me ad te venire super aquas. 29 At ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum. 30 Videns vero ventum validum, timuit: & cum cepisset mergi, clamavit dicens: Domine, saluum me fac. 31 Et continuo Jesus extendens manum, apprehendit eum: & ait illi: Modice fidei quare dubitasti? 32 Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus. 33 Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum, dicentes: Vere Filius Dei es. 34 * Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar. 35 Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, & obtulerunt ei omnes male habentes. 36 Et rogabant eum, ut vel simbrium vestimenti ejus tangerent. Et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.

Phariseorum de lavandis manibus, aliisque rebus traditiones, quas Dei mandatis praeponebant: & quae sunt coinquantiam hominum: mulier Chananaea perseveranti fide, ac supplicatione impetrat filiae curationem: Jesus curatis juxta mare Galilee variis languoribus, quatuor virorum millia septem panibus, paucisque piscibus satiat, sublati septem portarum reliquit.

1 Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis Scribae, & Pharisei, dicentes: 2 * Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lavant manus suas, cum panem manducant. 3 Ipse autem respondens ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: 4 * Honora patrem, & matrem: & * Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. 5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, Munus quodcumque est ex hoc, tibi proderit: 6 Et non honorificabit patrem suum, aut

matrem suam: & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram: 7 Hypocrita, bene prophetauit de vobis Isaas, dicens: 8 * Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. 9 Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum. 10 Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite, & intelligite. 11 Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. 12 Tunc accedentes discipuli ejus, dixerunt ei: Scis, quia Pharisei audito verbo hoc scandalizati sunt? 13 At ille respondens ait: * Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus caelestis, eradicabitur. 14 Simite illos: * caeci sunt, & duces caecorum: caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt. 15 * Respondens autem Petrus dixit ei: Ediffere nobis parabolam istam.

A Marc. 7. a. 19. Marc. 7. b. 19. Exod. 20. 12. Deut. 5. 16. Exod. 21. 17.

B Lev. 20. b. 7. Prov. 20. c. 20. 11. 11. 29. d. 13. Mar. 7. a. 6.

* Joann. 15. a. 2. * Luc. 6. e. 19. * Mar. 7. c. 17.

CAPUT XVI.

Jesus signi petitione ipsum tentantes arguit, quod signa temporum non judicarent: jubet discipulos cavere a fermento Pharisaeorum, ac Sadduceorum: ipsosque interrogat, quem ipsum esse dicant, & Petro post illius responsum promittit claves regni caelorum: suam autem passionem praedicans, a Petro increpatur, propter quod satanam ipsum appellat, docens: quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique juxta sua opera redditurum.

16 At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis?
17 Non intelligitis, quia omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur?
18 Quae autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea co inquinant hominem:
19 De corde enim exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiae.
20 Haec sunt, quae co inquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non co inquinat hominem.
21 * Et egressus inde Jesus, secessit in partes Tyri, & Sidonis.
22 Et ecce mulier Chananaea a finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Misere mei, Domine, fili David: filia mea male a demonio vexatur.
23 Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli ejus rogabant eum, dicentes: Dimitte eam: quia clamat post nos.
24 Ipse autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oves, quae perierunt domus Israel.
25 At illa venit, & adoravit eum, dicens: Domine, adjuva me.
26 Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.
27 At illa dixit, Etiam, Domine: nam & canelli edunt de micis, quae cadunt de mensa dominorum suorum.
28 Tunc respondens Jesus, ait illi: O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia ejus ex illa hora.
29 Et cum transisset inde Jesus venit secus Mare Galilaeae: & ascendens in montem, sedebat ibi.
30 * Et accesserunt ad eum turbae multae, habentes secum mutos, caecos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes ejus, & curavit eos:
31 Ita ut turbae mirarentur, videntes multos loquentes, claudos ambulantes, caecos videntes: & magnificabant Deum Israel.
32 * Jesus autem, convocatis discipulis suis, dixit: Misereor turbae, quia triduo jam perseverant mecum, & non habent, quod manducarent: & dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via.
33 Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam?
34 Et ait illis Jesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt: Septem, & paucos pisciculos.
35 Et praecipit turbae, ut discumberent super terram.
36 Et accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod superfluit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas.
38 Erant autem, qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres.
39 Et dimissa turba ascendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

* Marc. 7. 24.

* Sup. 10. 6. Joann 10. 43.

D * Mat. 15. 14.

* Mar. 8. 1.

* Sup. 11. 21. 22.

* Mar. 8. 15. Luc. 11. 1.

B * Sup. 14. Joann. 6. 29. 30. 31.

* Mar. 8. 6. 7.

C * Mar. 8. 19. Luc. 9. 10.

* Joann. 1. 42.

* 1. 21. 22. 23. Joann. 6. 1. 2.

21 Exinde cepit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Ierosolymam, & multa pati a senioribus, & Scribis, & principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.
22 Et assumens cum Petrus, cepit increpare illum dicens: Absit a te, Domine: non erit tibi hoc.
23 Qui conversus, dixit Petro: * Vade post me, satana, scandalum es mihi: quia non lapis es, quae Dei sunt, sed ea, quae hominum.
24 Tunc Jesus dixit discipulis suis: * Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.

25 * Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me, inveniet eam.
26 Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, anima vero sua detrimentum patiat? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?
27 Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis: * & tunc reddet unicuique secundum opera ejus.
28 Amen dico vobis, * & sunt quidam de his stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

* Luc. 17. 33. Joann. 12. 26.

* Act. 17. 8. 11. Rom. 14. 6.

* Mar. 8. 19. Luc. 9. 25.

CAPUT XVII.

Christi in monte transfiguratio, quam jubet discipulos silentio servare, donec a mortuis resurgat: Elias dicit venturum, immo iam venisse, sed cognitum non fuisse, nempe Joannem Baptistam: puerum lunaticum curat, quem discipuli ob modicam fidem curare non potuerant, ostendens quantae sint virtutis, fides similis grano sinapis, jejuniium, & oratio: passionem suam praesichit: pro se quoque, & Petro didrachma solvit, invento in ore piscis statera.

1 Et post dies sex assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & ducit illos in montem excelsum secretum.
2 Et transfiguratus est ante eos. Et resplescit facies ejus sicut sol: vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes.
4 Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum: Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Eliae unum.
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. * Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit: ipsum audite.
6 Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde.
7 Et accessit Jesus, & tetigit eos: dixitque eis: Surgite, & nolite timere.
8 Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Jesum.

9 Et descendit illis de monte, praecipit eis Jesus dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat.
10 Et interrogaverunt eum discipuli dicentes: * Quid ergo Scribae dicunt, quod Elias oporteat primum venire?
11 * At ille respondens, ait eis: Elias quidem venturus est, & restituet omnia.
12 Dico autem vobis, * quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo, quaecumque voluerunt. Sic & Filius hominis passurus est ab eis.
13 Tunc intellexerunt discipuli, quia de Joanne Baptista dixisset eis.
14 Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum, homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur: nam saepe cadit in ignem, & crebro in aquam.
15 Et obtulit eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum.
16 Respondens autem Jesus, ait: O generatio incredula, & perversa, quoties ero vobis visum? usquequo patiar vos? Atterte huc illum ad me.
17 Et increpavit illum Jesus, & exiit ab eo demonium, & curatus est puer ex illa hora.
18 Tunc accesserunt discipuli ad Jesum secretis, & dixerunt: Quare nos non potuimus eicere illum?
19 Dixit illis Jesus: Propter incredulitatem vestram. * Amen quippe dico vobis, si habue-

B * Mar. 9. 10. 11.

* Mal. 4. 5.

* Sep. 11. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

* Mar. 9. 10. Luc. 9. 25.

* Luc. 17. 6. 7.

habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicitis monti huic, Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.
 20 Hoc autem genus non eiicitur nisi per orationem, & jejunium.
 21 Conuersantibus autem eis in Galilea, dixit illis Iesus: * Filius hominis tradendus

est in manus hominum: 22 Et occident eum, & tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer.
 23 Et cum venissent in Capharnaum, accesserunt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma?

* Infr. 20. h. 13. Mar. 9. c. 30.

24 ait: Etiam, Et cum intrasset in domum, praeuenit cum Iesus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terrae à quibus accipiunt tributum, vel censum à filiis suis, an ab alienis.
 25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Je-

sus: Ergo liberi sunt filii, 26 Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum pisce, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore ejus, inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me, & te.

CAPUT XVIII.

Proposito parvulo docet quisnam maior sit in regno caelorum, & quam sit a pusillorum scandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corrigi, & Ecclesiam non audientem pro ethnico haberi, potestate ligandi, atque solvendi discipulis tradita: docet etiam, quam sit apud Deum efficax duorum petitio sibi consentientium, & quoties fratri in nos peccanti sit ignoscendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum servis suis inuenite.

IN illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Quis, putas, ma-

ior est in regno caelorum? 2 * Et advocans Iesus parvulum, statuit eum in medio eorum, 3 Et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & * efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum.
 4 Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno caelorum.
 5 Et, qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit.
 6 * Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, &

demer-

demergatur in profundum maris.
 7 Vt mundo à scandalis. Necessè est enim, ut veniant scandala: verumtamen vae homini illi, per quem scandalum venit.
 8 * Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscide eum, & proice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem aeternum.
 9 Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proice abs te: bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

10 Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis: dico enim vobis, * quia Angeli eorum in caelis semper vident faciem patris mei, qui in caelis est.
 11 * Venit enim filius hominis salvare, quod perierat.
 12 * Quid vobis videtur? si fuerint alicui centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam, quæ erravit?
 13 Et si contigerit, ut inveniatur eam: Amè dico vobis, quia gaudet super eam magis, quam super nonaginta novem, quæ non erraverunt.

* Psal. 13. b. 8.
 * Luc. 19. b. 10.
 * Luc. 15. a. 4.

14 Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in caelis est, ut pereat unus de pusillis istis.
 15 * Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum in inter te, & ipsum solum; si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.
 16 Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum, vel duos, * ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum.
 17 * Quod si non audierit eos: die ecclesiae: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicius, & publicanus.
 18 * Amen dico vobis, quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in caelo: & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelo.
 19 Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo, qui in caelis est.
 20 Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.
 21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: * Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies?
 22 Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies; sed usque septuagies septies.
 23 Ideo assimilatum est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere, cum servis suis.
 24 Et cum cepisset rationem ponere, oblatas est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

25 Cum autem non haberet, unde redderet, iussit eum dominus ejus venumdari, & uxorem ejus, & filios, & omnia, quæ habebat, & reddi.
 26 Procidens autem servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
 27 Misertus autem Dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.
 28 Egredius autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde, quod debes.
 29 Et procidens servus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
 30 Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum.
 31 Videntes autem conservi ejus, quæ fiebant, contristati sunt valde: & venerunt, & narraverunt domino suo omnia, quæ facta fuerant.
 32 Tunc vocavit illum dominus suus: & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:
 33 Nonne ergo oportuit, & te misereri conservi tui, sicut & ego tui miserus sum?
 34 Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoad usque redderet unumquemque debitum.
 35 Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis unumquemque fratri suo de cordibus vestris.

C A-

CAPUT XIX.

Matrimonium docet ex sua institutione esse indissolubile, nec uxorem extrinsecam fornicationis posse dimitti: inter varios eunuchos laudat illos, qui se castraverunt propter regnum caelorum: parvulis manus imponit: adolescens, qui omnia se servasse praecepta dicebat, auditio Christi consilio de omnibus vendendis abiit tristis: difficile ergo asserit divitem intrare regnum caelorum: & quid illis praemium sit, qui omnibus relictis ipsam sequuntur.

1 Factum est, cum consummasset Jesus sermones istos, migravit a Galilaea, & venit in fines Judaeae trans Jordanem, 2 Et secuta sunt eum turbae multae, & curavit eos ibi.

3 Et accesserunt ad eum Pharisei tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quacumque ex causa?

4 Qui respondens, ait eis: Non legitis, quia qui fecit hominem ab initio, masculinum, & feminam fecit eos: & dixit:

5 Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suae, & erunt duo in carne una.

6 Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.

7 Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit duci bellum repudii, & dimittere?

8 Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic.

9 Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur: & qui dimissam duxerit, moechatur.

10 Dicunt ei discipuli ejus: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere.

11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.

12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui seipso castraverunt propter regnum caelorum. Qui potest capere, capiat.

13 Tunc oblatus est ei parvulus, ut manus eius imponeret, & oraret. Discipuli autem in-

crepabant eos. 14 Jesus vero ait eis: Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum caelorum.

15 Et cum imposuisset eis manus, abiit inde. 16 Et ecce unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam aeternam?

17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.

18 Dicit illi: Quae? Jesus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falsum testimonium dices:

19 Honora patrem tuum, & matrem tuam: & diliges proximum tuum sicut teipsum.

20 Dicit illi adolescens: omnia haec custodiavi a juventute mea, quid adhuc mihi deest?

21 Ait illi Jesus: Si vis perfectus esse, vende, quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo: & veni, sequere me.

22 Cui audisset autem adolescens verbis, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones.

23 Jesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum caelorum.

24 Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum caelorum.

25 Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse?

26 Aspicientes autem Jesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt.

27 Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis?

28 Jesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.

29 Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam possidebit.

30 Multi autem erunt primi novissimi, & novissimi primi.

A Mar. 10. a. 1. Mar. 10. a. 2. Gen. 1. d. 27. Gen. 2. d. 2. Gen. 1. d. 17. Eph. 5. g. 3. Deut. 24. a. 1. Sup. 3. c. 22. Marci 10. b. 11. Luc. 16. c. 18. 1. Cor. 7. h. 10. Mar. 10. b. 13. Luc. 18. c. 15.

C A-

CAPUT XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimus idem datur denarius cum primis: Jesus discipulis passionem, ac resurrectionem suam praedicit, & occasiones ambitionis filiorum Zebedaei docet discipulos, quod non potestate, & ostensione domini, sed officio ministerii debeant esse majores: egrediens vero Jericho duos caecos illuminat.

1 Simile est regnum caelorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.

2 Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.

3 Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos,

4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod justum fuerit dabo vobis.

5 Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam, & nona hora: & fecit similiter.

6 Circa undecimam vero exiit, & invenit alios stantes, & dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi?

7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.

8 Cum sero autem factum esset, dicit Dominus vineae procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos.

9 Cum venissent ergo, qui circa undecimam hora venerant, acceperunt singulos denarios.

10 Venientes autem & primi, arbitrati sunt, quod plus essent accepturi: acceperunt autem, & ipsi singulos denarios.

11 Et accipientes murmurabant adversus patrifamilias,

12 Dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei, & aestus.

13 At ille respondens uni eorum, dixit: Amice, non facio tibi injuriam: nonne ex denario convenisti mecum?

14 Tolle, quod tuum est, & vade: volo autem & huic novissimo, no dare, sicut & tibi.

15 Aut non licet mihi, quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?

16 Sic erunt novissimi primi, & primi novissi-

mi: multi enim sunt vocati, pauci vero electi. 17 Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim discipulos seceret, & ait illis: 18 Ecce ascendimus Jerosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & condemnabitur eum morte, 19 Et tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum: & crucifigendum, & tertia die resurget.

20 Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedaei cum filiis suis, adorans, & petens aliquid ab eo.

21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Die, ut sedent hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam: & unus ad sinistram in regno tuo.

22 Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis, quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicitur ei: Possumus.

23 Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo.

24 Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.

25 Jesus autem vocavit eos ad se, & ait: Scitis, quia principes gentium dominantur eorum: & qui majores sunt, potestatem exercent in eos.

26 Non ita erit inter vos: sed qui voluerit inter vos major fieri, sit vester minister.

27 Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus.

28 Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam, redemptionem pro multis.

29 Et egredientibus illis ab Jericho, secuta est eum turba multa:

30 Et ecce duo caeci sedentes secus viam, audierunt, quia Jesus transiret: & clamaverunt, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David.

31 Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, fili David.

32 Et stetit Jesus, & vocavit eos, & ait: Quid vultis, ut faciam vobis?

33 Dicit illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri.

34 Misertus autem eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

Mar. 10. e. 12. Luc. 18. f. 31. C Mar. 10. e. 35. Mar. 10. e. 41. Luc. 22. c. 35. D Philip. 2. a. 7. Mar. 10. e. 46. Luc. 18. f. 35.

C A-

CAPUT XXI.

Jesus super asnam Jerusalem cum triumpho ingressus, negotiatores de templo eiecit, & Phariseis de triumpho indignantibus respondet: discipulis autem de ficulnea Christi verbo arefacta mirantibus declarat fidei efficaciam: interrogacionem de sua potestate retundit, quaesitione de Joannis baptismo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cujus vinitores post alios servos etiam filium vineae heredem occiderunt, praedicit regnum Dei a Judaeis ad Gentes transferendum.

A. Marc. 11. a. Luc. 19. c. 29.

1 ET cum appropinquaissent Jerusalem, & venissent Bethphage ad Montem oliveti, tunc Jesus misit duos discipulos, 2 Dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, & statim invenietis asnam alligatam, & pullum cum ea: solvite, & adducite mihi: 3 Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

Marc. 11. b. 15. Luc. 19. g. 45. Joann. 2. c. 14. 1. Th. 5. c. 7.

B. Jer. 7. b. 11. Luc. 19. g. 46.

Psal. 8. a. 3.

Mar. 11. b. 13.

Mar. 11. c. 20.

12 * Et intravit Jesus in templum Dei, & eiecit omnes vendentes, & ementes in templo; & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit: 13 Et dicit eis: Scriptum est: * Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum, 14 Et accesserunt ad eum caeci, & claudi in templo: & sanavit eos: 15 Videntes autem principes sacerdotum, & Scribae mirabilia, quae fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes: Hofanna filio David: indignati sunt, 16 Et dixerunt ei: Audis, quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis: Utique numquam legistis: * Quia ex ore infantium, & lactentium profecti laudem? 17 Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibique mansit. 18 Mane autem revertens in civitatem esurit. 19 * Et videns fici arborem unam fecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea nisi folia tantum, & ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in septimum. Et arefacta est continuò ficulnea. 20 * Et videntes discipuli, mirati sunt, di-

4 Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetam dicentem: 5 * Dicitur, filiae Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asnam, & pullum filium subjugalis. 6 Euntes autem discipuli fecerunt sicut praecipit illis Jesus. 7 Et adduxerunt asnam, & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & cum desuper sedere fecerunt. 8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem caedebant ramos de arboribus, & sternebant in via: 9 Turbae autem, quae praecedebant, & quae sequebantur, clamabant, dicentes: Hofanna filio David: * benedictus, qui venit in nomine Domini: Hofanna in altissimis. 10 Et cum intrasset Jerusalem, commota est universa civitas, dicens: Quis est hic? 11 Populi autem dicebant: Hic est Jesus propheta a Nazareth Galilae.

centes: Quomodo continuo aruit? 21 Respondens autem Jesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non habiveritis, non solum de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle, & jacta te in mare, fiet. 22 * Et omnia, quaecumque petieritis in oratione credentes, accipietis. 23 Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum doctores, & principes sacerdotum, & seniores populi, dicentes: * In qua potestate haec facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? 24 Respondens Jesus dixit eis: Interrogabo vos & ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam, in qua potestate haec facio. 25 Baptismus Joannis unde erat? & de caelo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes: 26 Si dixerimus, de caelo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi: Si autem dixerimus, ex hominibus, timeamus turbam: * omnes enim habebant Joannem sicut prophetam. 27 Et respondentes Jesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico vobis

bis

bis in qua potestate haec facio. 28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum dixit: Filii, vade hodie, operare in vinea mea. 29 Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem poenitentia motus abiit. 30 Accedens autem ad alterum, dixit similititer. At ille respondens, ait: Eo, domine, & non ivit.

33 Aliam parabolam audite: * Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, & septem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & aedificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregre profectus est. 34 Cum autem tempus fructuum appropinquaasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. 35 Et agricolae, apprehensis servis ejus, alium occiderunt, alium occiderunt, alium lapidaverunt. 36 Iterum misit alios servos plures prioribus, & fecerunt illis similiter. 37 Novissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. 38 Agricolae autem videntes filium, dixerunt intra se: * Hic est haeres, venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem ejus. 39 Et apprehensum eum ejecerunt ex-

tra vineam, & occiderunt. 40 Cum ergo venerit Dominus vineae, quid faciet agricolis illis? 41 Aiunt illi: Malos male perdet: & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. 42 Dicit illis Jesus: Numquam legistis in Scripturis: * Lapidem, quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris? 43 Ideò dico vobis, quia auferetur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. 44 Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum. 45 Et cum audissent principes sacerdotum, & Pharisei parabolam ejus, cogno-

Ecc verunt,

verunt, quod de ipsis diceret.
46 Et querentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

Parabola de rege, qui fecit nuptias filio suo, in quibus discumbens absque veste nuptiali in tenebras eicitur exteriores: tentatur Jesus a Pharisaeis super censu dando Caesari, & a Sadducais super resurrectione, quorum redarguit incitiam, mortuorum evincens resurrectionem: rursusque a legis doctore tentatur super magno legis mandato: vicissim quoque interrogat Pharisaeos, cuius filius sit Christus.

A **1** ET respondens Jesus dixit iterum in parabola eis, dicens:

2 * Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

3 Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, & nolabant venire.

4 Iterum misit alios servos, dicens: Dicitur invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occisa sunt, & omnia parata: venite ad nuptias.

5 Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam:

6 Reliqui vero tenuerunt servos ejus, & contumeliosis assectos occiderunt.

7 Rex autem cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit.

8 Tunc ait servis suis: Nuptiae quidem paratae sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni.

9 Itaque ergo ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias.

B **10** Et egrediens servi ejus in vias, congregaverunt omnes, quos invenerunt, malos, & bonos: & impletae sunt nuptiae discumbentium.

11 Intravit autem rex, ut videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

12 Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

13 Tunc dixit rex ministris: * Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.

14 Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

15 * Tunc abeuntes Pharisaei, consilium inierunt, ut caperent eum in sermone.

16 Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum:

17 Dic ergo nobis, quid tibi videtur, licet censum dare Caesari, an non?

18 Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritae?

19 Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.

* Luc. 14. d. 10. Apoc. 19. b. 9.

* Sup. 8. b. 12. 13. f. 42. Infr. 25. c. 30.

* Marc. 12. c. 13. Luc. 20. d. 20.

20 Et ait illis Jesus: Cujus est imago haec, & superscriptio?

21 Dicunt ei: Caesaris. Tunc ait illis: * Reddite ergo, quae sunt Caesaris, Caesari, & quae sunt Dei, Deo.

22 Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt.

23 In illo die accesserunt ad eum Sadducaei, qui dicunt * non esse resurrectionem: & interrogaverunt eum,

24 Dicentes: Magister, Moyses dixit: * Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, & suscipiat semen fratri suo.

25 Erant autem apud nos septem fratres, & primus, uxore ducta, defunctus est: & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo.

26 Similiter secundus, & tertius, usque ad septimum.

27 Novissimè autem omnium & mulier defuncta est.

28 In resurrectione ergo cujus erit de septem uxor? omnes enim habuerunt eam.

29 Respondens autem Jesus, ait illis: Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.

30 In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut angeli Dei in caelo.

31 De resurrectione autem mortuorum non legistis, quod dictum est à Deo dicente vobis:

32 * Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium.

33 Et audientes turbæ mirabantur in doctrina ejus.

34 Pharisaei autem audientes, quod silentium imposuisset Sadducaeis, convenerunt in unum:

35 * Et interrogavit eum unum ex eis legis doctor tentans eum:

36 Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

37 Ait illi Jesus: * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

38 Hoc est maximum, & primum mandatum.

39 Secundum autem simile est huic: * Diliges proximum tuum, sicut teipsum.

40 In his duobus mandatis universa lex pendet, & propheta.

41 Congregatis autem Pharisaeis, interrogavit eos Jesus,

42 Dicens: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: David.

43 Ait illis: * Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens:

44 * Dixit Dominus Domino meo: sedecum dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est?

46 Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

C A

CAPUT XXIII.

Scribis, & Pharisaeis super cathedram Moysi sedentibus praecepit Jesus obedire, ipsorum autem opera non imitari, reticens ipsorum hypocrisim, & ambitionem, discipulos vero contrariam docens humilitatem: deinde multiplex va illi ob hypocrisim, ac reliquas suas iniquitates interminatur, predicans eos patrum suorum mensuram iniquorum persecutionibus impleturos, ac Jerusalem deserendam.

A **1** Tunc Jesus locutus est ad turbas, & ad discipulos suos,

2 Dicens: super cathedram Moysi sederunt * Scribae, & Pharisaei.

3 Omnia ergo, quaecunque dixerint vobis, servate, & facite: secundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.

4 * Alligant enim onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea movere.

5 Omnia vero opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus: * dilatant enim phylacteria sua, & magnificant simbrias.

6 * Amant autem primos recubitus in cygnis, & primas cathedras in synagogis,

7 Et salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

8 * Vos autem nolite vocari Rabbi: unus est enim Magister vester, omnes autem vos fratres estis.

9 * Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim Pater vester, qui in caelis est.

10 Nec vocemini magistri: quia Magister vester unus est, Christus.

11 Qui major est vestrum, erit minister vester.

12 * Qui autem se exaltaverit, humiliabitur: & qui se humiliaverit, exaltabitur.

13 Vae autem vobis, Scribae, & Pharisaei hypocritae: quia claudicis regnum caelorum ante homines: vos enim non intratis, nec introcuntes finitis intrare.

14 Vae vobis, Scribae, & Pharisaei hypocritae: * quia comeditis domos viduarum, & orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium.

15 Vae vobis, Scribae, & Pharisaei hypocritae: quia circuitis mare, & aridam, ut facitis unum profeletum: & cum fuerit factus, tacitis eum filium gehennae duplo, quam vos.

16 Vae vobis, duces caeci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil est: qui autem juraverit in auro templi, debet.

17 Stulti, & caeci: Quid enim majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum?

18 Et quicumque juraverit in altari, nihil est: quicumque autem juraverit in dono, quod est super illud, debet.

19 Caeci: Quid enim majus est, donum, an altare, quod sanctificat donum?

20 Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, & in omnibus, quae super illud sunt.

21 Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso:

22 Et qui jurat in caelo, jurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.

23 * Vae vobis, Scribae, & Pharisaei hypocritae, qui decinatis mentham, & anethum, & cymimum, & reliquistis, quae graviora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem: haec oportuit facere; & illa non omittere.

24 Duces caeci, excolantes calicem, camelum autem glutientes.

25 Vae vobis, Scribae, & Pharisaei hypocritae, quia mundatis, quod de foris est calicis, & paropidis: intus autem pleni estis rapina, & immunditia.

26 Pharisae caeci, munda praes, quod intus est calicis, & paropidis, ut fiat id, quod de foris est, mundum.

27 Vae vobis, Scribae, & Pharisaei hypocritae: quia similes estis sepulchris dealbatis, quae a foris parent hominibus speciosa, & intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

28 Sic & vos a foris quidem paratis hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisis, & iniquitate.

* Marc. 1. d. 4. Luc. 11. g. 27.

C

* Luc. 11. d. 42.

C A

Ecce 2 29 Vae

29 Vae vobis Scribae, & Pharisei hypocritarum, qui edificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum,
 30 Et dicitis: Si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus loci eorum in sanguine prophetarum.
 31 Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt.
 32 Et vos implete mensuram patrum vestrorum.
 33 * Serpentes genimina viperarum, quomodo fugitis a iudicio gehennae?
 34 Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes, & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de civitate in civitatem.

35 Ut veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, & sanguine Abel iusti, usque ad sanguinem Zachariae, filii Barachiae, quem occidistis inter templum, & altare.
 36 Amen dico vobis, venient haec omnia super generationem istam.
 37 * Jerusalem, Jerusalem, quae occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?
 38 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.
 39 Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

D

* Sup. 3. b. 7.

CAPUT XXIV.

Praedicit templi everisionem, monetque, ut caveant a venturis seductoribus, futura praenunciantur bella, ac persecutiones: surgent pseudochristi, & pseudoprophetae: de adventu filii hominis, praecedentibus signis in sole, luna, & stellis: omnibus ignotum dicit Christus diem iudicii: & de fideli, ac malo servo, propter quae docet semper esse vigilandum.

1 **E**T egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli ejus, ut ostenderent ei edificationes templi.
 2 Ipse autem respondens dixit illis: Videtis haec omnia? Amen dico vobis, * non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruetur.
 3 Sedente autem eo super Montem oliveti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando haec erunt? & quod signum adventus tui, & consummationis saeculi?
 4 Et respondens Iesus, dixit eis: * Videte, ne quis vos seducat.
 5 Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: & multos seducunt.
 6 Auditorum enim estis praelia, & opiniones praedictorum. Videte, ne turbemini: oportet

A
Marc. 13. 3. 1.
Luc. 21. a.
Luc. 19. 8. 14.

Fab. c. 1. 6. Coloss. 2. c. 13.

enim haec fieri, sed nondum est finis.
 7 Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilentiae, & famines, & terrae motus per loca.
 8 Haec autem omnia initio sunt dolorum.
 9 * Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.
 10 Et tunc scandalizabuntur multi, & invicem tradent, & odio habebunt invicem.
 11 Et multi pseudoprophetae surgent, & seducunt multos.
 12 Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum.
 13 Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.
 14 Et praedicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio.
 15 * Cum ergo videritis abominationem desolationis, quae dicta est à * Daniele propheta, stantem in loco sancto: qui legit, intelligat:
 16 Tunc qui in Judaea sunt, fugiant ad montes:
 17 Et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua:

18 Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam.
 19 Vae autem praegnantibus, & nutrientibus in illis diebus.
 20 Orate autem, ut non fiat fuga vestra in hyeme, * vel sabbato.
 21 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.
 22 Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro: sed propter electos breviabuntur dies illi.
 23 * Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic: nolite credere.
 24 Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetae: & dabunt signa magna, & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.
 25 Ecce praedixi vobis.
 26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.
 27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & patet usque in Occidentem: ita erit & adventus Filii hominis.
 28 * Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilae.
 29 * Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de caelo, & virtutes caelorum commovebuntur.
 30 Et tunc parebit signum filii hominis in caelo: & tunc plangent omnes tribus terrae: & * videbunt Filium hominis venientem in nubibus caeli cum virtute multa, & maiestate.
 31 * Et mittet angelos suos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos ejus à quatuor ventis, à summis caelorum usque ad terminos eorum.
 32 Ab arbore autem ficis discite parabolam: cum jam rami ejus teneri fuerint, & folia nata, scitis quia prope est aestas:
 33 Ita & vos cum videritis haec omnia, scitote, quia prope est in januis.
 34 Amen dico vobis, quia non praeteribit generatio haec, donec omnia haec fiant.
 35 * Caelum, & terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt.
 36 De die autem illa, & hora nemo scit, neque angeli caelorum, nisi solus pater.
 37 * Sicut autem in diebus Noe, ita erit & adventus Filii hominis.
 38 Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes, & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam.
 39 Et non cognoverunt, donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus Filii hominis.
 40 Tunc duo erunt in agro: unus asumentur, & unus relinquetur.
 41 Duae molentes in mola: una asumentur, & una relinquetur.
 42 Vigilate ergo, quia nescitis, quia hora Dominus vester venturus sit.

43 Illud autem scitote, * quoniam si sciret pater familias, quia hora fur venturus esset, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.
 44 Ideo & vos estote parati: quia quae nescitis hora, Filius hominis venturus est.
 45 Quis, putas, est fidelis servus, & prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore?
 46 * Beatus ille servus, quem cum venerit dominus ejus, invenierit sic facientem.
 47 Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.
 48 Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire.
 49 Et egerit percutere servos suos, manducet autem, & bibat cum ebriosis:
 50 Veniet dominus servi illius, in die, quae non sperat, & hora, quae ignorat.
 51 Et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis, * illic erit sletus, & stridor dentium.

* Marc. 13. d. 33. Luc. 12. c. 39.
* Apoc. 16. c. 13.

* Sup. 13. f. 15. Jan. 25. c. 12.

CAPUT XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis distributis servis: quorum Dominus peregrè rediens singulos praemiat, aut punit iuxta ipsorum merita: extremum iudicium ponit ob oculos, & causas praemiationis bonorum, ac punitionis malorum.

1 **T**unc simile erit regnum caelorum decem virginibus: quae accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso, & sponso.
 2 Quinque autem ex eis erant fatuae, & quinque prudentes:
 3 Sed quinque fatuae, acceptis lampadibus, non sumperunt oleum secum:
 4 Prudentes vero acceperunt oleum in vasibus suis cum lampadibus.
 5 Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes, & dormierunt.
 6 Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei.
 7 Tunc surrexerunt omnes virgines illae, & ornaverunt lampades suas.
 8 Fatuae autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostrae extinguuntur.
 9 Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.
 10 Dum autem irent emere, venit sponsus: & quae paratae erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est janua.
 11 Novissimè verò veniunt & reliquae virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
 12 At ille respondens ait: Amen dico vobis, nescio vos.
 13 * Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.

A

* Marc. 13. d. 33.

* Luc. 19
b. 12.

14 * Sicut enim homo peregrè profici-
lens, vocavit seruos suos, & tradidit illis
bona sua.

15 Et uni dedit quinque talenta, alii
autem duo, alii verò unum, unicuique se-
cundum propriam virtutem, & profectus est
statim.

16 Abiit autem, qui quinque talenta acce-
perat, & operatus est in eis, & lucratus est
alia quinque.

17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus
est alia duo.

18 Qui autem unum acceperat, abiens so-
dit in terram, & abscondit pecuniam domi-
ni sui.

19 Post multum verò temporis venit do-
minus servorum illorum, & posuit rationem
eum eis.

20 Et accedens, qui quinque talenta acce-
perat, obtulit alia quinque talenta, dicens:
Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ec-
ce alia quinque super lucratus sum.

21 At illi dominus ejus: Euge, serve bone,
fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super
multa te constituam, intra in gaudium do-
mini tui.

22 Accessit autem, & qui duo talenta
acceperat, & ait: Domine, duo talenta
tradidisti mihi, ecce alia duo lucratus
sum.

23 At illi dominus ejus: Euge, serve bone,
& fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super
multa te constituam, intra in gaudium do-
mini tui.

24 Accedens autem & qui unum talentum
acceperat, ait: Domine, scio, quia homo du-
rus es: metis, ubi non seminasti, & congre-
gas, ubi non sparisti:

25 Et timens abii, & abscondi talen-
tum tuum in terra: ecce habes, quod
tuum est.

26 Respondens autem dominus ejus, dixit
ei: Serve male, & piger, sciebas, quia
meto, ubi non semino, & congrego, ubi
non sparsi:

27 Oportuit ergo te committere pecuniam
meam nummulariis, & veniens ego recepis-
sem utique, quod meum est, cum usura.

28 Tollite itaque ab eo talentum, & date
ei, qui habet decem talenta.

29 *Omni enim habenti dabitur, & abun-
dabit: ei autem, qui non habet, & quod vi-
detur habere, auferetur ab eo.

30 Et inutilem servum eiecit in tenebras
exteriores: illic erit fletus, & stridor den-
tium.

31 Cum autem venerit Filius hominis in
majestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc
sedebit super sedem majestatis sue:

32 Et congregabuntur ante eum omnes
gentes, & separabit eos ab invicem, sicut
pastor segregat oves ab hœdis:

33 Et statuet oves quidem à dextris suis,
hœdos autem à sinistris.

34 Tunc dicit rex his, qui à dextris ejus
erunt: Venite, benedicti Patris mei, possi-
dete paratum vobis regnum à constitutione
mundi.

* Sup. 13.
b. 12.
Marc. 4. c.
27.
Luc. 8. c.
18. 19. d.
26.

35 *Esuriivi enim, & dedistis mihi mandu-
care: sitivi, & dedistis mihi bibere: hospes
eram, & collegistis me:

36 Nudus, & cooperuistis me: * infir-
mus, & visitastis me: in carcere eram, & ve-
nistis ad me.

37 Tunc respondebunt ei justi, dicentes:
Domine, quando te vidimus esurientem, &
pavimus te: sitientem, & dedimus tibi po-
tum?

38 Quando autem te vidimus nudum, &
collegimus te: aut nudum, & cooperui-
mus te?

39 Aut quando te vidimus infirmum, aut
in carcere, & venimus ad te?

40 Et respondens rex, dicit illis: Amen di-
co vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratri-
bus meis minimis, mihi fecistis.

41 Tunc dicit & his, qui à sinistris
erunt: * Descendite à me maledicti in ignem
aeternum, qui paratus est diabolo, & ange-
lis ejus.

42 Esuriivi enim, & non dedistis mihi
manducare: sitivi, & non dedistis mihi
potum:

43 Hospes eram, & non collegistis me: nu-
dus, & non cooperuistis me: infirmus, & in
carcere, & non visitastis me.

44 Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes:
Domine, quando te vidimus esurientem, aut
sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut in-
firmum, aut in carcere, & non ministravi-
mus tibi?

45 Tunc respondebit illis, dicens: Amen
dico vobis: quamdiu non fecistis uni de mi-
noribus his, nec mihi fecistis.

46 * Et ibunt hi in supplicium aeternum,
justi autem in vitam aeternam.

CAPUT XXVI.

*Consultant principes sacerdotum de occi-
dendo Jesu, qui unguento pretioso à mu-
liere perfunditur, murmurantibus discipu-
lis: venditur à Juda, de cuius perditione
discipulis in cena loquitur, in qua panem
in corpus suum, & vinum in sanguinem
consecrata tradidit discipulis: prædicit om-
nes scandalizandos, trinamque Petri nega-
tionem; & post trinam orationem capitur à
Judæis, quorum uni Petrus abscessit auri-
culam: discipulis fugientibus, coram Cai-
pha à falsis testibus accusatus, mortisque
reus judicatur, conspuitur, ac caditur, &
ter à Petro negatur.*

ET factum est: cum consummasset Je-
sus sermones hos omnes, dixit disci-
pulis suis:

2 * Scitis, quia post biduum Pascha fiet,
& Filius hominis tradetur, ut crucifiga-
tur.

3 Tunc congregati sunt principes sacer-
dorum, & seniores populi, in atrium
principis sacerdotum, qui dicebatur Cai-
phas.

4 Et consilium fecerunt, ut Jesum dolo te-
nerent, & occiderent.

* Luc. 19.
b. 12.
Marc. 4. c.
27.
Luc. 8. c.
18. 19. d.
26.

D

* Phil. 6.
b. 9.
Sup. 7. c.
21.
Luc. 19. f.
27.

* Dan. 12. 22.
Joan. 5. 6.
29.

A

* Marc. 14.
c. 1.
Luc. 22. 1.

5 Dic-

5 Dicebant autem: Non in die festo, ne
forte tumultus fieret in populo.

6 Cum autem Jesus esset in Bethania in
domo Simonis leprosi,

7 Accessit ad eum mulier habens alaba-
strum unguenti pretiosi, & * effudit super
caput ipsius recubentis.

8 Videntes autem discipuli indignati sunt
dicentes: Ut quid perditio hæc?

9 Potuit enim istud vendari multo, &
dari pauperibus.

10 Sciens autem Jesus, ait illis: Quid mole-
stestis huic mulieri? opus enim bonum ope-
rata est in me.

11 Nam semper pauperes habetis vobis-
cum: me autem non semper habetis.

12 Mittens enim hæc unguentum hoc
in corpus meum, ad sepeliendum me fe-
cit.

13 Amen dico vobis, ubicumque prædica-
tum fuerit hoc Evangelium in toto mundo,
dicetur, & quod hæc fecit in memoriam
ejus.

14 * Tunc abiit unus de duodecim, qui
dicebatur Judas Iscariotes, ad principes sa-
cerdotum:

15 Et ait illis: Quid vultis mihi dare,
& ego vobis eum tradam? At illi con-

stituerunt ei triginta argenteos.

16 Et exinde querebat opportunitatem, ut
eum traderet.

17 * Prima autem die azymorum accesserunt
discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis
paremus tibi comedere Pascha?

18 At Jesus dixit: Ite in civitatem ad quem-
dam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus
meum propè est, apud te facio Pascha cum
discipulis meis.

19 Et fecerunt discipuli, sicut constituit
illis Jesus, & paraverunt Pascha.

20 * Vespere autem facto, discumbebat
cum duodecim discipulis suis.

21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico
vobis, * quia unus vestrum me traditurus
est.

22 Et contristati valdè, ceperunt sin-
guli dicere: Numquid ego sum, Domi-
ne?

23 At ipse respondens ait: Qui intingit
meum manum in paropside, hic me tra-
det.

24 Filius quidem hominis vadit, * sicut
scriptum est de illo: vae autem homini illi,
per quem Filius hominis tradetur: bo-
num erat ei, si natus non fuisset homo
ille.

25 Respondens autem Judas, qui tradidit
eum, dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait
illi: Tu dixisti.

26 * Cœnantibus autem eis, accepit Jesus
panem, & benedixit, ac fregit, deditque di-
scipulis suis, & ait: Accipite, & comedite:
hoc est corpus meum.

27 Et accipiens calicem gratias egit:
& dedit illis, dicens: Bibite ex hoc
omnes.

28 Hic est enim sanguis meus novi testa-
menti, qui pro multis effundetur in remissio-
nem peccatorum.

29 Dico autem vobis: non bibam amodò
de hoc genimine vitis, usque in diem illum,
cum illud bibam vobiscum novum in regno
Patris mei.

30 Et hymno dicto, exierunt in montem
oliveti.

31 Tunc dicit illis Jesus: * Omnes vos scan-
dalum patiemini in me, in ista nocte. Scri-
ptum est enim: * Percutiam pastorem, &
dispersionem oves gregis.

32 Postquam autem surrexerò, præce-
dam vos in Galilæam.

33 Respondens autem Petrus, ait illi: Et
si omnes scandalizati fuerint in te, ego num-
quam scandalizabo.

34 Ait illi Jesus: * Amen dico tibi, quia
in hac nocte antequam gallus cantet, ter me
negabis.

35 Ait illi Petrus: * Etiam si oportuerit
me mori tecum, non te negabo. Similiter &
omnes discipuli dixerunt.

36 Tunc venit Jesus cum illis in villam,
quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipu-
lis suis: Sedete hic, donec vadam illuc, &
orem.

* Mar. 14.
b. 12.
Luc. 22. a.
7.

* Mar. 14.
b. 17.
Luc. 22. b.
14.
Joan. 13.
c. 21.

C

* Psal. 40.
b. 10.

* Mar. 14.
c. 27.
Joan. 16. d.
32.
Zach. 1.
c. 7.

* Joan. 13.
d. 38.
Marc. 14.
d. 31.
Luc. 22. d.
31.

* Mar. 14.
c. 28. 16. b.
7.
* Marc. 1.
c. 32.

D

37 Et assumpto Petro, & duobus filiis Zebedaei, cepit contristari, & mœstus esse.
 38 Tunc ait illis: Tristis est anima mea, usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate mecum:
 39 Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.
 40 Et venit ad discipulos suos, & invenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuisti una hora vigilare mecum?
 41 Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.
 42 Iterum secundo abiit, & oravit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.
 43 Et venit iterum, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.
 44 Et relictis illis, iterum abiit, & oravit tertio, eundem sermonem dicens.
 45 Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite jam, & requiescite: ecce appropinquavit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.
 46 Surgite eamus: ecce appropinquavit, qui me tradet.
 47 * Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa, cum gladiis, & fustibus, missi à principibus sacerdotum, & senioribus populi.
 48 Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuerit, ipse est, tenete eum.
 49 Et confestim accedens ad Jesum, dixit: Ave, Rabbi. Et osculatus est eum.
 50 Dixitque illi Jesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus injecerunt in Jesum, & tenuerunt eum.
 51 Et ecce unus ex his, qui erant cum Jesu, extendens manum, exemit gladium suum, & percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam ejus.
 52 Tunc ait illi Jesus: Convertite gladium tuum in locum suum. * Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.
 53 An putas, quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones angelorum?
 54 * Quomodo ergo implebuntur Scripturae, quia sic oportet fieri?
 55 In illa hora dixit Jesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis, & fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.
 56 Hoc autem totum factum est, * ut adimplerentur Scripturae prophetarum. Tunc di-

E

* Mar. 14. c. 43.
 Luc. 22. c. 47.
 Joan. 18. c. 3.

* Gen. 9. b. 9.
 Apoc. 13. c. 10.

* Iſai. 53. c. 10.

F
 * Thre. 4. d. 20.

scipuli omnes, * relicto eo, fugerunt.
 57 At illi tenentes Jesum, * duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, ubi Scribae, & seniores convenerant.
 58 Petrus autem sequebatur eum à longè usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut videret finem.
 59 Principes autem sacerdotum, & omne concilium querebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent:
 60 Et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Novissimè autem venerunt duo falsi testes,
 61 Et dixerunt: Hic dixit: * Possum destruere templum Dei, & post triduum reaedificare illud.
 62 Et surgens princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quae isti adversum te testificantur?
 63 Jesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus filius Dei.
 64 Dicit illi Jesus. Tu dixisti: verumtamen dico vobis, * amodò videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus caeli.
 65 Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit: quid adhuc egemus tibi? ecce nunc audistis blasphemiam:
 66 Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis.
 67 * Tunc expuerunt in faciem ejus, & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt.
 68 Dicentes: Prophetiza nobis, Christe, quis est, qui te percussit?
 69 * Petrus verò sedebat foris in atrio: & accessit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Jesu Galilaeo eras.
 70 At ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio, quid dicis.
 71 Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum Jesu Nazareno.
 72 Et iterum negavit eum juramento: Quia non novi hominem.
 73 Et post pusillum accesserunt, qui stabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.
 74 Tunc cepit detestari, & jurare, quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit.
 75 Et recordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat: Prius quam gallus caneret, ter me negabis. Et egressus foras, flevit amare.

C A

* Marc. 14. c. 43.
 Luc. 22. c. 47.
 Joan. 18. c. 3.

* Joan. 6. 17.

* Sup. 12. d. 27.
 G
 Rom. 14. 10.
 1. Thes. 5. d. 15.

* Iſai. 53. c. 6.
 Marc. 14. c. 64.

* Luc. 22. c. 53.
 Joan. 18. c. 17.

* Marc. 14. c. 43.
 Luc. 22. c. 47.
 Joan. 18. c. 3.

* Iſai. 53. c. 10.

* Thre. 4. d. 20.

CAPUT XXVII.

Judas, relatis argenteis, laqueo se suspendit. Jesus coram Pilato accusatus, non respondit: uxor autem Pilati dicit ipsum justum: Praeeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Jesum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illusus ducitur ad crucifigendum, & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, & visis ipsis vestimentis: & variis mulierum jactantur in ipsum blasphemias: subveniunt tenebrae: & clamans Jesus Fili, accipite hunc, cum clamore expirat, ac signa quae erant in corpore Jesu, à Joseph sepulchrum, crucifigitur à militibus.

Manè autem facto, consilium iniierunt omnes principes sacerdotum, & seniores populi adversus Jesum, ut eum morti traderent.
 2 * Et vincitum adduxerunt eum, & tradiderunt Poncio Pilato praefidi.
 3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quod damnatus esset: poenitentia ductus, reculit triginta argenteos principibus sacerdotum, & senioribus,
 4 Dicens: Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.
 5 Et projectis argenteis in templo, recessit: * & abiens laqueos se suspendit:
 6 Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est.
 7 Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum siguli, in sepulchram peregrinorum.
 8 * Propter hoc vocatus est ager ille, Haeldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem.
 9 * Tunc impletum est, quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem: * Et acceperunt triginta argenteos pretium appreciati, quem appreciaverunt à filiis Israel:
 10 Et dederunt eos in agrum siguli, sicut constituit mihi Dominus.
 11 Jesus autem stetit ante praefidem, & interrogavit eum praefes, dicens: Tu es Rex Judaeorum? Dicit illi Jesus: Tu dicis.

12 Et cum accusaretur à principibus sacerdotum, & senioribus, nihil respondit.
 13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis, quanta adversum te dicunt testimonia?
 14 Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur praefes vehementer.
 15 Per diem autem solemnem consueverat praefes populo dimittere unum vincitum, quem voluissent.
 16 Habebat autem tunc vincitum insignem, qui dicebatur Barabbas.
 17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittere vobis: Barabbam, an Jesum, qui dicitur Christus?
 18 Sciebat enim, quòd per invidiam tradidissent eum.
 19 Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & iusto illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum.
 20 * Principes autem sacerdotum, & seniores persuaserunt populis, ut peterent Barabbam, Jesum vero perderent.
 21 Respondens autem praefes, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimittere? At illi dixerunt: Barabbam.
 22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus?
 23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis praefes: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur.
 24 Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine justii hujus: vos videritis.
 25 Et respondens universus populus, dixit: Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.
 26 Tunc dimisit illis Barabbam: Jesum autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur.
 27 Tunc milites praefidis suscipientes Jesum in praetorium, * congregaverunt ad eum universam cohortem:
 28 Et exuentes eum, chlamydem cocineam circumdederunt ei:
 29 * Et pleetentes coronam de spinis, po-

Joan. 18. c. 33.

C
 * Mar. 15. b. 11.
 Luc. 23. c. 18.
 Joan. 18. c. 29.
 Act. 3. b. 14.

* Mar. 15. b. 16.
 Plal. 21. c. 17.

D
 * Joann. 19. a. 2.

ſue-

luerunt super caput ejus, & arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudabant ei, dicentes: Ave, rex Judæorum.

30 Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus.

31 Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis ejus, & duxerunt eum, ut crucifigerent.

32 * Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc an-

gariaverunt, ut tolleret crucem ejus.

33 * Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus.

34 Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Et cum gustasset, noluit bibere.

35 Postquam autem crucifixerunt eum, dividerunt vestimenta ejus, sortem mittentes: ut impleretur, quod dictum est per Prophetam dicens: * Dividerunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem

* Marc. 15. b. 22. Luc. 23. c. 13. Joan. 19. c. 17. * Mar. 15. c. 24. Luc. 23. c. 34. Joan. 19. d. 23. * Psal. 117. c. 19.

* Mar. 15. b. 21. Luc. 23. d. 26.

E

36 Et sedentes servabant eum.

37 Et imposuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam: HIC EST JESUS REX JUDÆORUM.

38 Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones; unus à dextris, & unus à sinistris.

* Joann. a. c. 29.

39 Prætereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua.

40 Et dicentes: * Vah, qui destruis templum Dei, & in triduo illud reedificas: salva temetipsum: si filius Dei es, descende de cruce.

* Sap. 2. d. 16. * Psal. 2. i. a. 9.

41 Similiter & principes sacerdotum illudentes eum scribis, & senioribus dicebant:

42 Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere: * si rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei:

* Psal. 2. i. a. 2.

43 * Confidit in Deo: liberet nunc, si vult eum: dixit enim: Quia filius Dei sum.

44 Idipsum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei.

45 A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam.

46 Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens: * Eli, Eli, lama sabachani? hoc est: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

F

47 Quidam autem illic stantes, & audientes, dicebant: Eliam vocat iste.

48 Et continuo currens unus ex eis accepit spongiam implevit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere.

49 Cateri verò dicebant: Sine, videamus, an veniat Elias liberans eum.

50 Jesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum.

51 * Et ecce velum templi scissum est in duas partes à summo usque deorsum, & terra mota est, & petre scissæ sunt.

* 2. Par. d. 14.

52 Et monumenta aperta sunt: & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.

53 Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis.

54 Centurio autem, & qui cum eo erant, custodientes Jesum, viso terræ motu, & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Verè Filius Dei erat iste.

55 Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Jesum à Galilæa, ministrante ei:

56 Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joseph mater, & mater filiorum Zebedæi:

* Marc. 16. d. 2. Luc. 8. g. 50. Joan. 19. c. 38.

57 * Cum autem serò factum esset, venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Joseph, qui & ipse discipulus erat Jesu.

58 Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus.

59 Et accepto corpore, Joseph involvit illud in sindone munda.

60 Et posuit illud in monumento suo novo, quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad ostium monumenti, & abiit.

61 Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

62 Altera autem die, quæ est post parasceven, convenerunt principes sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum,

63 Dicentes: Domine, recordati sumus,

quia.

quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam.

64 Jube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tertium: ne forte veniant discipuli ejus, & teneant eum, & dicant plebi: Surrexit à mortuis: & erit

novissimus error pejor priore.

65 At illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custodite, sicut fecistis.

66 Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.

CAPUT XXVIII.

Facto terræ motu, exterritisque custodibus, Angelus mulieribus narrat Christi resurrectionem; qui ipse apparet, jubet (sicut & Angelus jussit) ut discipulis nuntiarent, quod Dominum in Galilæa visurum: militem sepulchri custodem, pecunia corrupti, dicunt corpus Christi furto sublatum: discipuli videntes in Galilæa Dominum, jubentur ire ad docendas, & baptizandas omnes gentes.

1 **V**espere autem sabbati, quæ lucefcit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria, videre sepulchrum.

2 Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de caelo: & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum:

3 Erat autem aspectus sicut fulgur: & vestimentum ejus sicut nix.

4 Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.

5 Respondens autem angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim, quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis.

6 Non est hic: surrexit enim, sicut dixit: venite, & videte locum, ubi positus erat Dominus.

7 Et citò euntes dicite discipulis ejus, quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis: ecce prædixi vobis.

8 Et exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio magno currentes nunciare discipulis ejus.

9 Et ecce Jesus occurrit illis, dicens: Ave. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum.

10 Tunc

10 Tunc ait illis Jesus: Nolite timere: ite, nunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

11 Quæ cum abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, & nunciaverunt principibus sacerdotum omnia, quæ facta fuerant.

12 Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus.

13 Dicentes: Dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt, & furati sunt eum, vobis dormientibus.

14 Et si hoc auditum fuerit à præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus.

15 At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum

istud apud Judæos usque in hodiernum diem.

16 Undecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, ubi constituerat illis Jesus.

17 Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.

18 Et accedens Jesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra.

19 * Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

20 Docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi,

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

CAPUT PRIMUM.

Joannes in austeritate vite prædicat, ac baptizat aqua, Christus vero Spiritu sancto: qui Joanne baptizatus, cum bestis agens in deserto, post jejunium quadraginta dierum à satana tentatur, & Joanne tradito, prædicare incipit in Galilæa: vocati quoque Simon & Andrea, Jacobus, & Joanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca, ibique prædicans curat socrum Simonis, & leprosum, quem mittit ad sacerdotes: plurimosque dæmoniacos, ac male habentes, cum magna omnium admiratione.

INITIU Evangelii Jesu Christi, Filii Dei.

2 Sicut scriptum est in Isaiâ propheta: * Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam ante te.

3 * Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.

4 Fuit Joannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum penitentiae in remissionem peccatorum.

5 * Et egrediebatur ad eum omnis Judææ regio, & Jerosolymitæ universi, & baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua.

6 * Et erat Joannes vestitus pilis camelis, & zona pellicca circa lumbos ejus, & * locustas, & mel silvestre edebat. Et prædicabat, dicens:

7 * Venit fortior me post me: cujus non sum dignus procumbens solvere corrigiam calcamentorum ejus.

8 * Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu sancto.

9 Et factum est: in diebus illis venit Jesus

à Nazareth Galilææ: & baptizatus est à Joanne in Jordane:

10 Et statim ascendens de aqua, vidit celos apertos, * & Spiritum tamquam columbam descendentem, & manentem in ipso.

11 Et vox facta est de cælis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

12 * Et statim Spiritus expulit eum in desertum.

13 Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à satana: eratque cum bestiis, & angeli ministrabant illi.

14 * Postquam autem traditus est Joannes, venit Jesus in Galilæam, prædicans Evangelium regni Dei,

15 Et dicens: Quoniam impletum est tempus, & appropinquavit regnum Dei: penitentemini, & credite Evangelio.

16 * Et præteriens secus Mare Gallilææ, vidit Simonem, & Andream fratrem ejus, mittentes retia in mare (erant enim piscatores,)

17 Et dixit eis Jesus: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.

18 Et protinus reliçis retibus, secuti sunt eum.

19 Et progressus inde pusillum, vidit Jacobum Zebedæi: & Joannem fratrem ejus, & ipsos componentes retia in navi.

20 Et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum.

21 * Et ingrediuntur Capharnaum: & statim sabbatis ingressus in synagogam, docebat eos.

22 * Et stupebant super doctrina ejus: erat enim docens eos, quasi potestatem habens, & non sicut Scribæ.

23 * Et erat in synagoga eorum homo

B

* Act. 1. a.
2. 2. a. 4.
11. b. 16.
19 a. 4.
* Luc. 3. c.
32.
Joann. 1.
d. 32.

* Matth.
4. d. 1.
Luc. 4. a.
1.

* Matth.
4. b. 12.
Luc. 4. b.
14.
Joann. 4.
43.

* Matth.
4. c. 18.
Luc. 5. a.
2.

* Matth. 4.
b. 13.
Luc. 4. c.
31.

C
* Matth. 7.
d. 28.
Luc. 4. c.
12.

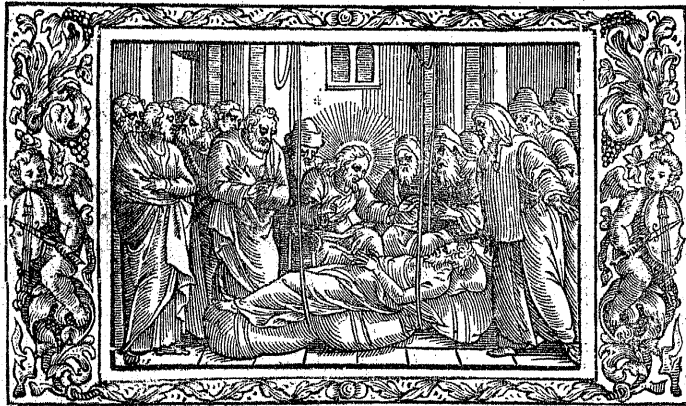
* Luc. 4. c.
33.

in spiritu immundo : & exclamavit ,
 24 Dicens : Quid nobis , & tibi , Jeshu Nazarene : venisti perdere nos ? scio , qui sis , Sanctus Dei .
 25 Et comminatus est ei Jesus , dicens : Obmutescere , & exi de homine .
 26 Et discerpens eum spiritu immundus , & exclamans voce magna exiit ab eo .
 27 Et mirati sunt omnes , itaut conquirent inter se dicentes : Quidnam est hoc ? quam doctrina hæc nova ? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat , & obediunt ei .
 28 Et processit rumor ejus statim in omnem regionem Galilææ .
 29 * Et protinus egredientes de synagoga , venerunt in domum Simonis , & Andree , cum Jacobo , & Joanne .
 30 Decumbebat autem forcus Simonis febricitans : & statim dicunt ei de illa .
 31 Et accedens elevavit eam , apprehensa manu ejus : & continuo dimisit eam febris , & ministrabat eis .
 32 Vespere autem facto cum occidisset sol , afferebant ad eum omnes male habentes , & demonia habentes :
 33 Et erat omnis civitas congregata ad januam .
 34 Et curavit multos , qui vexabantur variis languoribus , * & demonia multa eiciebat , & non sinebat ea loqui , quoniam scie-

bant eum .
 35 Et diluculo valde surgens , egressus abiit in desertum locum , ibique orabat .
 36 Et profectus est cum Simon , & qui cum illo erant .
 37 Et cum invenissent eum , dixerunt ei : Quia omnes querunt te .
 38 Et ait illis : Eamus in proximos vicos , & civitates , ut & ibi prædicem : ad hoc enim veni .
 39 Et erat prædicans in synagogis eorum , & in omni Galilæa , & demonia eiciens .
 40 * Et venit ad eum leprosus deprecans eum : & genu flexo dixit ei : Si vis , potes me mundare .
 41 Jesus autem misertus ejus , extendit manum suam : & tangens eum , ait illi : Volo mundare .
 42 Et cum dixisset , statim discessit ab eo leprosus , & mundatus est .
 43 Et comminatus est ei , statimque eiecit illum :
 44 Dicit ei : Vide , nemini dixeris : sed vade : ostende te principi sacerdotum , & offer pro emundatione tua , * quæ præcepit Moyses in testimonium illis .
 45 At ille egressus , cepit prædicare , & diffamare sermonem , itaut jam non posset manifeste introire in civitatem , sed foris in desertis locis esset , & conveniebant ad eum undique .

* Matth. 8. b. 14.
 Luc. 4. 5. 38.

* Luc. 4. 41.

C A P U T I I .

Murmurantis Scribis , quod paralytico per lectum in grabato demisso , diceret remitti peccata , jubens ipsum ferre grabatum ; sanat eum : apud Levin , quem ad se sequendum occiderat , discumbens cum pluribus publicanis , rationem dicens murmurantibus Phariseis , quare cum peccatoribus conversetur , & cur ipsius discipuli non jejunent ; quos etiam spicas sabbato vellentes excusat .

ET iterum intravit Capharnaum post dies .
 2 Et auditum est , quod in domo esset , & convenerunt multi , itaut non caperet neque ad januam , & loquebatur eis verbum .

A
 Matth. 9. a. 1.

* Luc. 5. d. 18.

* Job 14. a. 1. 11. a. 1. d. 27.

9 Quid .

9 Quid est facilius , dicere paralytico : Dimittuntur tibi peccata ; an dicere : Surge , tolle grabatum tuum , & ambula ?
 10 Ut autem sciat , quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico .)
 11 Tibi dico : Surge , tolle grabatum tuum , & vade in domum tuam .
 12 Et statim surrexit ille : & sublato grabato , abiit coram omnibus , itaut mirarentur omnes , & honorificarent Deum , dicentes : quia numquam sic vidimus .
 13 Et egressus est rursus ad mare : omnique turba veniebat ad eum , & docebat eos .
 14 * Et cum præteriret , vidit Levi Alphaei sedentem ad telonium , & ait illi : Sequere me . Et surgens secutus est eum .
 15 Et factum est , cum accumberet in domo illius , multi publicani , & peccatores simul discumbebant cum Jesu , & discipulis ejus : erant enim multi , qui & sequebantur eum .
 16 Et scribæ , & Pharisei videntes , quia manducaret cum publicanis , & peccatoribus dicebant discipulis ejus : Quare cum publicanis , & peccatoribus manducat , & bibit Magister vester ?
 17 Hoc audito Jesus ait illis : Non necesse habent sani medico , sed , qui male habent : non enim veni vocare justos , sed peccatores .
 18 Et erant discipuli Joannis , & Pharisei jejunantes : & veniunt , & dicunt illi : Quare discipuli Joannis , & Phariseorum jejunant , tui autem discipuli non jejunant ?

19 Et ait illis Jesus : Numquid possunt filii nuptiarum , quamdiu sponsus cum illis est , jejunare ? Quanto tempore habent secum sponsum , non possunt jejunare .
 20 * Venient autem dies , cum auferetur ab eis sponsus : & tunc jejunabunt in illis diebus .
 21 Nemo affumentum panni rudis affuit vestimento veteri : alioquin auferet supplementum novum a veteri , & major scissura fit .
 22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres : alioquin dirumpet vinum utres , & vinum effundetur , & utres peribunt : sed vinum novum in utres novos mitti debet .
 23 * Et factum est iterum , cum Dominus sabbatis ambularet per facta , & discipuli ejus cepissent progredi , & vellere spicas .
 24 Pharisei autem dicebant ei : Ecce , quid faciunt sabbatis , quod non licet ?
 25 Et ait illis : * Numquam legis , quid fecerit David , quando necessitatem habuit , & esurivit ipse , & qui cum eo erant ?
 26 Quomodo introiit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum , & panes propositionis manducavit , quos non licebat manducare * nisi sacerdotibus , & dedit eis , qui cum eo erant ?
 27 Et dicebat eis : Sabbatum propter hominem factum est , & non homo propter sabbatum .
 28 Itaque Dominus est filius hominis , etiam sabbati .

* Matth. 9. b. 15. Luc. 5. g. 35.

* Matth. 12. a. 1. Luc. 6. a. 1.

* 1. Reg. 2 b. 6.

* Lev. 24. b. 9.

Matth. 12. a. 9. Luc. 6. a. 6.

* Matth. 12. b. 14.

C A P U T I I I .

Postquam manum aridam curaverat , Phariseorum cedens machinationi secedit , in his undique ad ipsum consuetibus , quarum infirmos curat : duodecim a se electos (qui hic recensentur) mittit ad prædicandum , datusque potestate super infirmitates , ac demonia : Scribarum blasphemantes ipsum in Beelzebub eicere demonia convincit falsitatis : dicens blasphemiam in Spiritum sanctum irremissibilem , & quæ sint mater , & fratres ejus .

ET introiit iterum in synagogam : & erat ibi homo habens manum aridam .

2 Et observabant eum , si sabbatis curaret , ut accusarent illum .
 3 Et ait homini habenti manum aridam : Surge in medium .
 4 Et dicit eis : Licet sabbatis benefacere , an malefaciam salvam facere , an perdere ? At illi tacebant .
 5 Et circumspiciens eos cum ira , contristatus super cecitate cordis eorum , dicit homini : Extende manum tuam . Et extendit , & restituta est manus illi .
 6 * Excuntes autem Pharisei , statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum , quomodo eum perderent .

7 Jesus

7 Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa, & Judæa secuta est cum,
 8 Et ab Ierosolymis, & ab Idumæa, & trans Jordanem: & qui circa Tyrum, & Sydonem, multitudo magna, audientes, quæ faciebat, venerunt ad eum.
 9 Et dixit discipulis suis, ut navicula sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum.
 10 Multos enim sanabat, itaut irruerent in eum, ut illum tangerent, quotquot habebat plagas.
 11 Et spiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes:
 12 Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum.
 13 * Et ascendens in montem vocavit ad se, quos voluit ipse: & venerunt ad eum.
 14 Et fecit, ut essent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare.
 15 Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiciendi dæmonia.
 16 Et imposuit Simoni nomen Petrus:
 17 Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem Jacobi, & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, Filii tonitru.
 18 Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam, & Jacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Cananæum,
 19 Et Judam Iscariotem, qui & tradidit illum.
 20 Et veniunt ad domum: & convenit iterum turba, itaut non possent neque panem manducare.
 21 Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in

furorem versus est.
 22 Et Scribæ, qui ab Ierosolymis descenderant, dicebant: * Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum eicit dæmonia.
 23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo potest satanas satanam eicere?
 24 Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare.
 25 Et si domus super semetipsam disper-tiatur, non potest domus illa stare.
 26 Et si satanas confurrexerit in semetipsum, disperditus est, & non poterit stare, sed finem habet.
 27 Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum ejus diripiet.
 28 * Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemia, quibus blasphemaverint:
 29 Qui autem blasphemaverit in Spiritum sanctum, non habebit remissionem in æternam, sed reus erit æterni delicti.
 30 Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet.
 31 * Et veniunt mater ejus, & fratres: & foris stantes miserunt ad eum vocantes eum,
 32 Et sedebat circa eum turba: & dicunt ei: Ecce mater tua, & fratres tui foris querunt te.
 33 Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea, & fratres mei?
 34 Et circumspiciens eos, qui in circuitu ejus sedebant, ait: Ecce mater meæ, & fratres mei.
 35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

* Matth. 10. a. 1. Luc. 6. l. 13.

C

CAPUT IV.

Parabolam proponit seminantis, quam discipulis declarat: lucernam dicit super candelabrum ponendam, addens parabolam de semine in terram facto, quod excrescit dormiente eo, qui seminavit, & de grano sinapis: discipulis autem seorsim omnia interpretatur: in navi à Jomno excitatus, tempestatem maris sedat.

1 **E**T iterum cepit docere ad mare, & congregata est ad eum turba multa, itaut navim ascendens sederet in mari, & omnis turba circa mare super terram erat:
 2 Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua:
 3 Audite: ecce exiit feminans ad seminandum.
 4 Et dum seminat, aliud cecidit circa

A
Matth. 13. a. 1. Luc. 8. a. 4.

viam,

viam, & ven erunt volucres cæli, & comederunt illud.
 5 Aliud verò cecidit super petrosam, ubi non habuit terram multam: & statim exortum est, quoniam non habebat altitudinem terræ:
 6 Et quando exortus est sol, exaruit: & eo quod non habebat radicem, exaruit.
 7 Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spinæ, & suffocaverunt illud, & fructum non dedit.
 8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dedit fructum ascendentem, & crescentem: & afferbat unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.
 9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.
 10 Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi, qui cum eo erant duodecim, parabolam.
 11 Et dicebat eis: vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia sunt:
 12 * Ut videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando convertantur, & dimittantur eis peccata.
 13 Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolæ cognoscetis?
 14 Qui seminat, verbum seminat.
 15 Hi autem sunt, qui circa viam, ubi seminatur verbum, & cum audierint, confestim venit satanas, & auferit verbum, quod seminatum est in cordibus eorum.
 16 Et hi sunt similiter, qui super petrosam seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud.
 17 Et non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione, & persecutione propter verbum, confestim scandalizantur.
 18 Et alii sunt, qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt,
 19 Et ærumna sæculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeunt suffocant verbum, & sine fructu efficiuntur.
 20 Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum, & suscipiunt, & fructificant, unum triginta, unum sexaginta, & unum centum.
 21 * Et dicebat illis: Numquid venit lucerna, ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur?
 22 * Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed ut in palam veniat.
 23 Si quis habet aures audiendi, audiat.
 24 Et dicebat illis: Videte, quid audiat.
 25 * In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis.
 26 * Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.
 27 Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciât sementem in terram,
 27 Et dormiat, & exurgat nocte, & die, & semem germinet, & incresecat, dum nescit ille.

28 Ultrò enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica.
 29 Et cum produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest metis.
 30 Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?
 31 * Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra:
 32 Et cum seminatum fuerit, ascendit, & fit majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos, itaut possint sub umbra ejus aves cæli habitare.
 33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:
 34 Sine parabola autem non loquebatur eis: seorsum autem discipulis suis disterebat omnia.
 35 Et ait illis in illa die, cum serò esset factum: Transeamus contra.
 36 * Et dimittentes turbam, assumunt cum itaut erat in navi, & alia: naves erant cum illo.
 37 Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, itaut impleteretur navis.
 38 Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magister non ad te pertinet, quia perimus?
 39 Et exurgens comminatus est vento, & dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus: & facta est tranquillitas magna.
 40 Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis putas, est iste, quia & ventus, & mare obediunt ei?

CAPUT V.

In regione Gerafenorum dæmoniacum curat ferocissimum à legione dæmonum: quibus permittit, ut in porcos ingrediantur, nec sinit, ut ipsum sequatur is, qui liberatus erat: curata muliere à profluvio sanguinis, venit ad domum Jairi, ejusque filiam resuscitat.

1 **E**T venerunt trans fretum maris in regionem Gerafenorum.
 2 Et excurati ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo,
 3 Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quisquam poterat eum ligare:
 4 Quoniam sæpè compedibus, & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminisset, & nemo poterat eum domare.
 5 Et semper die, ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, & concidens se lapidibus.
 6 Videns autem Iesum à longè, cucurrit, & adoravit eum:
 7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jesu fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torquas.
 8 Dicebat enim illi: Exi, spiritus immunde, ab homine.
 9 Et interrogabant eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus.
 10 Et deprecabatur eum multum, ne se

* Matth. 13. d. 31. D
Luc. 13. d. 19.

* Matth. 8. c. 23. Luc. 8. c. 22.

A
Matth. 8. d. 28. Luc. 8. d. 26.

Fff ex-

expelleret extra regionem.
 11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens.
 12 Et deprecabantur eum spiritus, dicentes : Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.
 13 Et concessit eis statim Jesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos : & magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo millia, & suffocati sunt in mari.
 14 Qui autem pascabant eos, fugerunt, & nunciaverunt in civitatem, & in agros. Et egressi sunt videre, quid esset factum :
 15 Et veniunt ad Jesum : & vident illum, qui a dæmonio vexabatur, sedentem vestitum, & sanæ mentis, & timuerunt.
 16 Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei, qui dæmonium habuerat, & de porcis.
 17 Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum.
 18 Cùmque ascenderet navim, cœpit illum deprecari, qui a dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo :
 19 Et non admisit eum, sed ait illi : Vade in domum tuam ad tuos, & annuncia illis, quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.
 20 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli, quanta sibi fecisset Jesus : & omnes mirabantur.
 21 Et cùm transcendisset Jesus in navi rursus transfretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.
 22 * Et venit quidam de archisynagogis nomine Jairus : & videns eum, prociidit ad pedes ejus.
 23 Et deprecabatur eum multum, dicens : Quoniam filia mea in extremis est, Veni, impone manum super eam, ut salva sit, & vivat.
 24 Et abiit cum illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.
 25 Et mulier, quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim,
 26 Et fuerat multa perpeffa à compluribus medicis : & erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat :

27 Cùm audisset de Jesu, venit in turba retro, & tetigit vestimentum ejus :
 28 Dicebat enim : Quia si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero.
 29 Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus : & sensit corpore, quia sanata esset à plaga.
 30 Et statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem, quæ exierat de illo, conversus ad turbam, aiebat : Quis tetigit vestimenta mea ?
 31 Et dicebant ei discipuli sui : Vides turbam comprimentem te, & dicis : Quis me tetigit ?
 32 Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat.
 33 Mulier verò timens, & tremens, sciens quod factum esset in se, venit, & prociidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.
 34 Ille autem dixit ei : * Filia, fides tua te salvam fecit : vade in pace, & esto sana à plaga tua.
 35 Adhuc eo loquente, veniunt † ad archisynagogum, dicentes : Quia filia tua mortua est : quid ultra vexas Magistrum ?
 36 Jesus autem audito verbo, quod dicebatur, ait archisynagogo : Noli timere, tantummodo crede.
 37 Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.
 38 Et veniunt in domum archisynagogi, & videt tumultum, & flentes, & eulantes multum.
 39 Et ingressus ait illis : Quid turbamini, & ploratis ? puella non est mortua, sed dormit.
 40 Et irridebant eum. Ipse verò, eiecit omnibus, assumit patrem, & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingreditur, ubi puella erat jacens.
 41 Et tenens manum puellæ, ait illi : Talitha cumi, quod est interpretatum : Puella (tibi dico) surge.
 42 Et confestim surrexit puella, & ambulabat : erat autem annorum duodecim : & obstupuerunt stupore magno.
 43 Et præcepit illis vehementer, ut nemo id sciret : & dixit dari illi manducare.

* Math. 9 c. 18.
 C
 Luc. 8. f. 41

C A-

CAPUT VI.

Christi doctrinam in ipsius patria admirantur; ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apostolos mittens ad prædicandum, instruit, quid observare debeant: Herodes, audita Christi fama, dicit: Joannem Baptistam resurrexisse; cuius caput postulat Herodias filie salutarici propter jurandum iradidit: in deserto quinque panibus, & duobus piscibus quinque millia virorum satiat: in terra Genesareth plurimos tactu simbria vestimenti sanat.

1 Egressus inde, abiit in patriam suam : & sequebantur ei discipuli sui :
 2 Et facto sabbato cœpit in synagoga docere : & multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes : Unde huic hæc omnia ? & quæ est sapientia, quæ data est illi ; & virtutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur ?
 3 * Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Jacobi, & Joseph, & Judæ, & Simonis ? nonne & sorores ejus hic nobiscum sunt ? Et scandalizabantur in illo.
 4 Et dicebat illis Jesus : * Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua.
 5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit :
 6 Et mirabantur propter incredulitatem eorum, & circuibat castella in circuitu docens.
 7 * Et vocavit duodecim : & cœpit eos mittere binos, & dabat illis potestatem spirituum immundorum.
 8 Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, nisi virgam tantum : non peram, non panem, neque in zona æs,
 9 * Sed calcateos sandalios, & ne induerentur duabus tunicis.
 10 Et dicebat eis : Quocumque introieritis in domum, illic manete, donec exeat inde :
 11 Et quicumque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes inde, excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis.
 12 Et exeuntes prædicabant, ut penitentiam agerent :
 13 Et dæmonia multa eiiciebant, & ungebant oleo multos agros, & sanabant.
 14 * Et audivit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen ejus) & dicebat : Quia Joannes Baptistam resurrexit à mortuis : & propterea virtutes operantur in illo.
 15 Alii autem dicebant : Quia Elias est. Alii verò dicebant : Quia propheta est, quasi unus ex prophetis.
 16 Quo audito Herodes ait : Quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis resurrexit.
 17 * Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.
 18 Dicebat enim Joannes Herodi : * Non licet tibi habere uxorem fratris tui.
 19 Herodias autem insidiabatur illi : & volebat occidere eum, nec poterat.

20 Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum & sanctum : & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.
 21 Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ.
 22 Cùmque introisset filia ipsius Herodias, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellæ : pete à me, quod vis, & dabo tibi :
 23 Et juravit illi : Quia quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei.
 24 Quæ cùm exisset, dixit matri suæ : Quid petam ? At illa dixit : Caput Joannis Baptistæ.
 25 Cùmque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens : Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ.
 26 Et contristatus est rex : propter jurandum, & propter simul discumbentes, noluit eam contristare.
 27 Sed misit spiculatorem præcepit afferri caput ejus in disco. Et decollavit eum in carcere.
 28 Et attulit caput ejus in disco : & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ.
 29 Quo audito discipuli ejus venerunt, & tulerunt corpus ejus : & posuerunt illud in monumento.
 30 * Et convenientes Apostoli ad Jesum, renunciaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant :
 31 Et ait illis : * Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim, qui veniebant & redibant multi : & nec spatium manducandi habebant.
 32 Et ascendentes in navim, abierunt in desertum locum seorsum.
 33 Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi : & pedes de omnibus civitatibus concurrerunt illuc : & prævenerunt eos.
 34 * Et exiens vidit turbam multam Jesus : & misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, & cœpit illos docere multa.
 35 Et cùm jam hora multa fieret, accesserunt discipuli ejus, dicentes : Desertus est locus hic, & jam hora præteritit :
 36 * Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos, quos manducent.
 37 Et respondens ait illis : Date illis vos manducare. Et dixerunt ei : Euntes emamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.
 38 Et dicit eis : Quot panes habetis ? ite, & videte. Et cùm cognovissent, dicunt : Quinque, & duo pisces.
 39 * Et præcepit illis, ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride fœhum.
 40 Et discubuerunt in partes, per centenos & quinquagenos.
 41 Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, intuens in cœlum, benedixit, &

D

* Luc. 9. a. 10.

E
 * Math. 14. b. 13.
 Luc. 9. a. 10.
 Joan. 6. a. 1.

* Math. 9. d. 36. 14. b. 14.

* Luc. 9. b. 12.

* Joan. 6. b. 10.

F

fregit panes, & dedit discipulis suis, ut ponerent ante eos: & duos pisces divisit omnibus.

42 Et manducaverunt omnes, & saturati sunt.

43 Et sustulerunt reliquias, fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus.

44 Erant autem, qui manducaverunt quinque millia virorum.

45 Et statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut praeceperent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

46 Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare.

47 Et cum sero esset, erat navis in medio mari, & ipse solus in terra.

* Matth. 14. c. 25.

48 * Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis,) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: & volebat praeterire eos.

49 At illi, ut viderunt eum ambulantem supra mare, putaverunt phantasma esse, & exclamaverunt.

50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere.

51 Et ascendit ad illos in navim, & cessavit ventus. Et plus magis intra se stupebant.

52 Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obtusatum.

53 * Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt.

* Matth. 14. d. 34.

54 Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum:

55 Et percurrentes universam regionem illam, coeperunt in grabatis eos, qui se male habebant, circumferre, ubi audiebant eum esse.

56 Et quocumque introibat, in vicis, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel simbriam vestimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, salvi fiebant.

CAPUT VII.

Pharisaeos redarguit, Christi arguentes discipulos, quod non lotis ederent manibus, cum ipsi Dei mandata ob suas traditiones transgredierentur; declarans quanam possent hominem coquinare, nempe quae de corde exeunt: Syrophoenissae filiam, ad perseverantem illius supplicationem, a daemone liberat: & surdum, ac mutum sanat.

ET conveniant ad eum Pharisei, & quidam de Scribis, venientes ab Hierosolymis.

2 * Et cum vidissent quosdam ex discipulis ejus, communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

3 Pharisei enim, & omnes Judaei, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum:

4 Et a foro nisi baptizentur, non comedunt: & alia multa sunt, quae tradita sunt illis servare, baptismata calicum, & urceorum, & sacramentorum, & lectorum:

* Matth. 15. a. 2.

5 Et interrogabant eum Pharisei, & Scribae: Quare discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6 At ille respondens, dixit eis: Bene prophetavit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: * Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.

7 In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & praecepta hominum.

8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenentis traditionem hominum, baptismata urceorum, & calicum: & alia similia his facitis multa.

9 Et dicebat illis: Bene irritum facitis praeceptum Dei, ut traditionem vestram servetis.

10 Moyses enim dixit: * Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: * Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod est donum) quodecumque ex me, tibi profuerit:

12 Et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri,

13 Rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: & similia hujusmodi multa facitis.

14 * Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite.

15 Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coquinare, sed quae de homine procedunt, illa sunt, quae communicant hominem.

16 Si quis habet aures audiendi, audiat.

17 Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli ejus parabolam.

18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis, quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare:

19 Quia non intrat in cor ejus, sed in ventrem vadit, & in feces exit, purgans omnes fecas?

20 Dicebant autem, quoniam quae de homine exeunt, illa communicant hominem.

21 * Ab intus enim de corde hominum malae cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, & homicidia.

22 Furta, avaritia, nequitia, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia,

23 Omnia haec mala ab intus procedunt, & communicant hominem.

24 * Et inde surgens abiit in fines Tyri, & Sidonis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere.

25 Mulier enim statim, ut audivit de eo, cujus filia habebat spiritum immundum, intravit, & prociidit ad pedes ejus.

26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophoenissa genere. Et rogabat eum, ut daemonium eliceret de filia ejus.

27 Qui dixit illi: Sine prius saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

28 At illa respondit, & dixit illi: Domine, nam & canelli comedunt sub mensa de micis puerorum.

* Phil. 4. d. 11.

B

* Exod. 20. c. 12. Deut. 5. b. 16. Eph. 6. a. 2.

* Exod. 21. c. 17. Lev. 20. b. 9. Prov. 20. c. 10.

* Matth. 15. b. 10.

C

* Gen. 6. a. 5.

* Matth. 15. c. 21.

D

29 Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exiit daemonium a filia tua.

30 Et cum abiisset domum suam, invenit puellam jacentem supra lectum, & daemonium exiisse.

31 Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad Mare Galilaeae inter medios fines Decapoleos.

32 * Et adducunt ei surdum, & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

33 Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus: &

expuens, terigit linguam ejus:

34 Et suspiciens in caelum, ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est adaperire.

35 Et statim apertae sunt aures ejus, & solutum est vinculum linguae ejus, & loquebatur recte.

36 Et praecepit illis, ne cui dicerent. Quanto autem eis praecipiebat, tanto magis plus praedicabant:

37 Et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPUT VIII.

Septem panibus, paucisque pisciculis satiat quatuor hominum millia: discipulos a fermento Pharisaeorum cavere jubet: caecum sensum curat: interrogat apostolos quem Jesum esse dicerent, Petrus confitetur ipsum esse Christum: & paulo post satanas ab eo dicitur, quod increpare illum, dum suam praediceret passionem: de tollenda cruce, & quod anima nihil debet esse charius.

IN diebus illis iterum cum turba multa esset, nec haberent, quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis:

2 Misereor super turbam: quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent, quod manducet:

3 Et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in vias: quidam enim eis de longe venerunt.

4 Et responderunt ei discipuli sui: Unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Quidixerunt: Septem.

6 Et praecepit turbae discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis, ut apponerent, & apposerunt turbae.

7 Et habebant pisciculos paucos: & ipsos benedixit, & jussit apponi.

8 Et manducaverunt, & saturati sunt, & sustulerunt, quod superaverat de fragmentis, septem sportas.

9 Erant autem, qui manducaverant, quasi quatuor millia: & dimisit eos.

10 Et statim ascendens navim cum disci-

pulis suis, venit in partes Dalmanutha.

11 * Et exierunt Pharisei, & coeperunt conquirere eum eo, quarentes ab illo signum de caelo, tentantes eum.

12 Et ingemiscens spiritu, ait: Quid generatio ista signum quaerit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum.

13 Et dimittens eos, ascendit iterum navim, & abiit trans fretum.

14 * Et obliti sunt panes sumere: & nisi unum panem non habebant secum in navi.

15 Et praecipiebat eis, dicens: Videte, & cavete a fermento Pharisaeorum, & fermento Herodis.

16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes: Quia panes non habemus.

17 Quo cognito, ait illis Jesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis, nec intelligitis? adhuc caecatum habetis cor vestrum?

18 Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? * Nec recordamini,

19 Quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicitur ei: Duodecim.

20 Quando & septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei: Septem.

21 Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?

22 Et veniunt Bethsaidam, & adducunt eum, & rogabant eum, ut illum tangeret.

23 Et apprehensa manu caeci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos ejus impositis manibus suis, interrogavit eum, si quid videret.

* B. Matth. 16. a. 1. Luc. 11. g. 54.

* Matth. 16. a. 5.

* Sup. 6. t. 41. Joann. 6. b. 11. C

24 Et aspiciens, ait: video homines velut arbores ambulantes.
 25 Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus: & cepit videre, & restitutus est, ita ut clarè videret omnia.
 26 Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: & si in vicam introieris, nemini dixeris.
 27 * Et egressus est Jesus, & discipuli ejus, in castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: * Quem me dicunt esse homines?
 28 Qui responderunt illi, dicentes: Joannem Baptistam, alii Eliam, alii verò quasi unum de prophetis.
 29 Tunc dicit illis: Vos verò quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus.
 30 Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo.
 31 Et cepit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à senioribus: & à summis sacerdotibus, & scribis, & occidi, & post tres dies resurgere.
 32 Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cepit increpare eum.

* Matth. 16. b. 13.
 * Luc. 9. b. 18.

D

C A P U T I X.

Transfigurato Jesu junguntur Moyses, & Elias: dicit Eliam, dum venerit, omnia restitutum, immò jam venisse, nec fuisse susceptum: surdum, ac mutum spiritum dicit, qui sola oratione, & jejuniò eiicitur: suam passionem prædicit: disputantes discipulos docet quis eorum sit major: de eiiciente dæmonium, qui non sequebatur Jesum de amputando manus, pedis, vel oculi scandalo.
 1 **E**T post dies sex assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.
 2 Et vestimenta ejus facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.
 3 Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Jesu.
 4 Et respondens Petrus, ait Jesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria

A
 Matth. 17. a. 1.
 Luc. 9. d. 28.

33 Qui conversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retrò me satana, quoniam non sapis, quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.
 34 Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: * Si quis vult me sequi, denegat semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me.
 35 * Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui enim perdidit animam suam propter me, & Evangelium, salvam faciet eam.
 36 Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimentum animæ suæ faciat?
 37 Aut quid dabit homo commutationis pro anima sua?
 38 * Qui enim me confessus fuerit, & verba mea, in generatione ista adultera, & peccatrice: & filius hominis confitebitur eum, cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.
 39 Et dicebat illis: * Amen dico vobis, quia sunt quidam de hæc stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

* Matth. 16. d. 24.
 Luc. 9. c. 23. 14. b. 7.
 * Luc. 9. c. 26. 12. b. 9.
 * Luc. 9. c. 27.

* Matth. 10. c. 33.
 Luc. 9. c. 26. 12. b. 9.
 Mat. 16. d. 23.
 Luc. 9. c. 27.

B
 * Matth. 17. b. 9.

* Mal. 4. b. 5.

* scrip-

* scriptum est in Filium hominis, ut multa patiar, & contemnatur.
 12 Sed dico vobis, quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcumque voluerunt) sicut scriptum est de eo.
 13 Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.
 14 Et confestim: omnis populus videns Jesum, stupefactus est, & expaverunt, & accurrentes salutabant eum.
 15 Et interrogavit eos: quid inter vos conquiritis?
 16 * Et respondens unus de turba, dixit: Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum.
 17 Qui ubicumque eum apprehenderit, alidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arefcit: & dixit discipulis tuis, ut eiicerent illum, & non potuerunt.
 18 Qui respondens eis, dixit: O generatio incredula, quam diu apud me ero? quam diu vos pariar? afferite illum ad me.
 19 Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbavit illum: & elisus in terram, volutabatur spumans.
 20 Et interrogavit patrem ejus: Quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia.
 21 Et frequenter eum in ignem, & in aquas misit, ut eum perderet, sed si quid potes, adjuva nos miserus nostri.
 22 Jesus autem ait illis: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.
 23 Et continuo exclamans pater pueri, cum lacrymis agebat: Credo, Domine: adjuva incredulitatem meam.
 24 Et cum videre Jesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi: Surge, & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introcas in eum.
 25 Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus, ita ut multi dicerent: Quia mortuus est.
 26 Jesus autem tenens manum ejus, elevavit eum, & surrexit.
 27 Et cum introisset in domum, discipuli ejus secretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus eiicere eum?
 28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & jejuniò.
 29 Et inde profecti prætergredebantur Galileam: nec volebat quemquam scire.
 30 * Doccebat autem discipulos suos, & dicebat illis: Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occisus tertia die resurget.
 31 At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.
 32 Et venerunt Capharnaum: Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?
 33 At illi tacebant, siquidem in via inter se disputaverant, * quis eorum major esset.
 34 Et residens vocavit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus, & omnium minister.
 35 Et accipiens puerum statuit eum in

medio eorum: quem cum complexus esset, ait illis:
 36 Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.
 37 * Respondit illi Joannes, dicens: Magister, vidimus quemdam in nomine tuo eiicientem dæmonia, qui non sequitur nos, & prohibuimus eum.
 38 Jesus autem ait: Nolite prohibere eum: * nemo est enim, qui faciat virtutem in nomine meo, & possit citò malè loqui de me.
 39 Qui enim non est adversum vos, pro vobis est.
 40 * Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis: Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.
 41 * Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis, si circumdaretur mola asinaria collo ejus, & in mare mitteretur.
 42 * Et si scandalizaverit te manus tua, abscide illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.
 43 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.
 44 Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis.
 45 * Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.
 46 Quòd si oculus tuus scandalizat te, eiice eum: bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.
 47 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.
 48 * Omnis enim igne falietur, & omnis victima fale falietur.
 49 * Bonum est fal: quòd si fal insulfum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis fal, & pacem habete inter vos.

C A P U T X.

Nullò modo dimittendam uxorem astruit aliam ducendo: parvulos complexus, benedicit eis: dicit, qui præcepta à juventute observarat, non amplectitur Christi consilium de omnibus divendendis: quid referent præmii, qui omnia relinquunt: rursum suam prædicit passionem: occasione ambitionis filiorum Zebedæi docet discipulos, quòd non offensione domini, sed officio ministerii debeant esse majores: Bartimæum cæcum sanat.

1 **E**T inde exurgens venit in fines Judææ ultra Jordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum: & sicut consueverat, iterum docebat illos.
 2 Et accedentes Pharisei interrogabant eum: Si licet viro uxorem dimittere: remanentes eum.
 3 At ille respondens, dixit eis: Quid vobis præcepit Moyses?

F

* Luc. 9. f. 49.

* 1. Cor. 12. a. 3.

* Matth. 10. d. 42.

* Matth. 18. a. 6.
 Luc. 17. a. 2.

G
 * Mat. 5. c. 10. a. 8.

* Isa. 66. b. 24.

* Levit. 2. d. 13.
 * Mat. 5. b. 13.
 Luc. 14. b. 34.

A
 Matth. 19. a. 1.

* Deut. 24. 3. 1. 1. * Gen. 1. d. 27. * Gen. 2. d. 24. * Math. 19. a. 5. 1. Cor. 7. h. 10. Ephes. 5. 3. 1. 1. Cor. 6. d. 16. B

4 Qui dixerunt: * Moyſes permittit libellum repudiij ſcribere, & dimittere. 5 Quibus reſpondens Jeſus, ait: Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud. 6 Ab initio autem creaturæ, * maſculum, & ſæminam fecit eos Deus. 7 Propter hoc * relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam: 8 Et * erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. 9 Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet. 10 Et in domo iterum diſcipuli ejuſ de eodem interrogaverunt eum. 11 Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. 12 Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur. 13 Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos. Diſcipuli autem comminabantur offerentibus. 14 Quos cum videret Jeſus, indignè tulit, & ait illis: Sinite parvulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium enim eſt regnum Dei. 15 Amen dico vobis: Quiſquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud. 16 Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos. 17 Et cum egreſſus eſſet in viam, procur-

rens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: * Magiſter bone, quid faciam, ut vitam æternam percipiam? 18 Jeſus autem dixit ei: Quid me dieis bonum? Nemo bonus, niſi unus Deus. 19 * Præcepta noſtri: Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falſum teſtimonium dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum, & matrem. 20 At ille reſpondens, ait illi: Magiſter, hæc omnia obſervavi à juventute mea. 21 Jeſus autem intuits eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deſt: vade, quæcumque habes, vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me. 22 Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens: erat enim habens multas poſſeſſiones. 23 Et circumſpiciens Jeſus, ait diſcipulis ſuis: Quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt! 24 Diſcipuli autem obſtupefecebant in verbis ejuſ. At Jeſus ruruſ reſpondens ait illis: Filiioli, quàm difficile eſt, confidentes in pecuniis, in regnum Dei introire? 25 Facilius eſt, Camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei. 26 Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri. 27 Et intuens illos Jeſus: ait: Apud homines impoſſibile eſt, ſed non apud Deum: om-

* Math. 19. b. 16. Luc. 8. d. 28. C * Exod. 20. c. 13. D

nia enim poſſibilia ſunt apud Deum. 28 * Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te. 29 Reſpondens Jeſus, ait: Amen dico vobis: Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter evangelium, 30 Qui non accipiat centies tantum, nunc in tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in ſæculo futuro vitam æternam. 31 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi. 32 Erant autem in via aſcendentes Jeruſoly mam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupabant: & ſequentes timebant. * Et aſſumens iterum duodecim, cepit illis dicere, quæ eſſent ei eventura. 33 Quia ecce aſcendimus Jeruſoly mam, & Filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & Scribis, & ſenioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus: 34 Et illudent ei, & conſpuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die reſurget. 35 * Et accedunt ad eum Jacobus, & Joannes filii Zebedæi, dicentes: Magiſter, volumus, ut quodcumque petierimus, facias nobis. 36 At ille dixit eis: Quid vultis ut faciã vobis?

37 Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſedeamus in gloria tua. 38 Jeſus autem ait eis: Nescitis, quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibo? aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari? 39 At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis, & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini. 40 Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt. 41 Et audientes decem, ceperunt indignatride Jacobo, & Joanne. 42 Jeſus autem vocans eos, ait illis: * Scitis, quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent iſtorum. 43 Non ita eſt autem in vobis, ſed quicumque voluerit fieri major, erit veſter miniſter: 44 Et quicumque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

* Math. 19. d. 17. Luc. 18. e. 24. * Math. 19. d. 30. E Luc. 18. e. 24. * Math. 20. c. 20.

F

37 Et dixerunt: Da nobis, ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſedeamus in gloria tua. 38 Jeſus autem ait eis: Nescitis, quid petatis: poteſtis bibere calicem, quem ego bibo? aut baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari? 39 At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus autem ait eis: Calicem quidem, quem ego bibo, bibetis, & baptiſmo, quo ego baptizor, baptizabimini. 40 Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt. 41 Et audientes decem, ceperunt indignatride Jacobo, & Joanne. 42 Jeſus autem vocans eos, ait illis: * Scitis, quia hi, qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent iſtorum. 43 Non ita eſt autem in vobis, ſed quicumque voluerit fieri major, erit veſter miniſter: 44 Et quicumque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

45 Nam & Filius hominis non venit, ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis. 46 * Et veniunt Jericho, & proſciſcente eo de Jericho, & diſcipulis ejuſ, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus, cæcus, ſedebat juxta viam mendicans. 47 Qui cum auდიſſet, quia Jeſus Nazarenus eſt, cepit clamare, & dicere: Jeſu fili David, miſerere mei. 48 Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multò magis clamabat: Fili David miſerere mei. 49 Et ſtans Jeſus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum dicentes ei: An: ma quior cito: ſurge, vocat te. 50 Qui projecto veſtimento ſuo exiliens, venit ad eum. 51 Et reſpondens Jeſus dixit illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei: Rabboni, ut videam. 52 Jeſus autem ait illi: Vade, fides tua te ſalvum fecit. Et conſeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

G * Mar. th. 20. d. 29. Luc. 18. f. 35.

CAPUT XL

Super pullum aſine cum honore Jeruſalem ingreditur: ſuum maledicendo aſe facit: ementes, ac vendentes de templo eiſci: efficaciam ſiducie in Deum oſtendit, dicens fratri remittenda, quæ in nos commiſit: ſervibus non dicit, quæ poteſtate hæc faciat, eo quòd nec illi reſponderent ad propoſitam de Joannis baptiſmo queſtionem. 1 ET cum appropinquaret Jeruſoly mæ, & Bethaniz ad montem olivarum, mit-tit duos ex diſcipulis ſuis. 2 Et ait illis: Ite in caſtellum, quod contra vos eſt, & ſtatim introcuntes illic, invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite. 3 Et ſi quis vobis dixerit: Quid facitis? dicite, quia Domino neceſſarius eſt: & continuo illum dimittet huc. 4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante januam foris in bivio: & ſolvunt eum.

5 Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis: Quid facitis ſolventes pullum? 6 Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Jeſus, & dimiſerunt eis. 7 * Et duxerunt pullum ad Jeſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum. 8 Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via: alii autem frondes cadebant de arboribus, & ſternebant in via. 9 Et qui præibant, & qui ſequebantur, clamabant, dicentes: * Hoſanna: 10 Benedictus, qui venit in nomine Domini: Benedictus, quod venit regnum patris noſtri David: Hoſanna in excelsis. 11 * Et introivit Jeruſoly mam in templum: & circumſpectis omnibus, cum jam veſpera eſſet hora, exiit in Bethaniam cum duodecim. 12 Et alia die cum exirent à Bethania, eſuriit. 13 * Cumque vididiſſet à longè ficum habentem folia, venit, ſi quid forte inveni-

* Joan. 12. b. 14. * Pf. 117. d. 26. Mat. 21. 3. 2. Luc. 19. f. 8. B * Math. 21. b. 19. * Math. 21. b. 19.

ret in ea, & cum venisset ad eam, nihil invenit prater folia: non enim erat tempus ficorum.

14 Et respondens dixit ei: Jam non amplius in aeternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli ejus.

15 Et veniunt Jerosolymam. Et cum introisset in templum, cepit eiicere vendentes, & ementes in templo: & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

16 Et non sinebat, ut quisquam transferret vas per templum:

17 Et docebat, dicens eis: Nonne scriptum est: Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

18 Quo audito, principes sacerdotum, & Scribae querebant, quomodo eum perderent: timebant enim eum, quoniam uniuersa turba admirabatur super doctrina ejus.

19 Et cum vespera facta esset, egrediebatur de civitate.

20 Et cum mane transirent, viderunt ficum aridam, factam a radicibus.

21 Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit.

22 Et respondens Jesus ait illis: Habete fidem Dei.

23 Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, & mittere in mare, & non haesitaverit in corde suo, sed credi-

derit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.

24 Propterea dico vobis, omnia quaecumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & evenient vobis.

25 Et cum stabitis ad orandum, dimittite, si quid habetis adversus aliquem: ut & Pater vester, qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra.

26 Quod si vos non dimiseritis: nec Pater vester, qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra.

27 Et veniunt rursus Jerosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, & Scribae, & seniores:

28 Et dicunt ei: In qua potestate haec facis: & quis dedit tibi hanc potestatem, ut ista facias?

29 Jesus autem respondens, ait illis: Interrogabo vos & ego unum verbum, & respondete mihi: & dicam vobis, in qua potestate haec faciam.

30 Baptismus Joannis, de caelo erat, an ex hominibus? Respondete mihi.

31 At illi cogitabant secum, dicens: Si dixerimus, de caelo, dicit: Quare ergo non credidistis ei?

32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum: omnes enim habebant Joannem quia vere propheta esset.

33 Et respondentes dicunt Jesu: Nescimus. Et respondens Jesus ait illis: Neque ego dico vobis, in qua potestate haec faciam.

C. 16a. 56. c. 7. Jer. 7. b. 11.

* Matth. 21. b. 21.

CAPUT XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui servos, ac filium patri familias occiderunt: tentatur a Phariseis de censu Caesari solvendo, & a Sadduceis de resurrectione: interrogatur a Scriba de primo mandato: ipse vero rogat, quo modo Scriba dicant, Christum filium esse David, docens ab ipsis cavendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium misa.

1 Et cepit illis in parabolis loqui: Vineam passinavit homo, & circumdedit sepem, & fodit lacum, & edificavit turrim, & locavit eam agricolis, & peregris profectus est.

2 Et misit ad agricolas in tempore servum,

ut ab agricolis acciperet de fructu vineae.

3 Qui apprehensum eum ceciderunt, & dimiserunt vacuum.

4 Et iterum misit ad illos alium servum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

5 Et rursus alium misit, & illum occiderunt: & plures alios: quosdam cadentes, alios vero occidentes.

6 Adhuc ergo unum habens filium charissimum: & illum misit ad eos novissimum, dicens: Quia reverebuntur filium meum.

7 Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic est haeres: venite, occidamus eum: & nostra erit haereditas.

A. 16a. 5. a. 1. Jer. 2. d. 27. Matth. 21. d. 33.

8 Et apprehendentes eum, occiderunt: & ejecerunt extra vineam.

9 Quid ergo faciet Dominus vineae? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam aliis.

10 Nec scripturam hanc legistis: Lapidem, quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli:

11 A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?

12 Et querebant eum tenere: & timerunt turbam: cognoverunt enim, quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

13 Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo.

14 Qui venientes dicunt ei: Magister, sciimus, quia verax es, & non curas quemquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces: licet dari tibi tributum Caesari, an non dabimus?

15 Qui sciens versutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium, ut videam.

16 At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus est imago haec, & inscriptio? Dicunt ei: Caesaris.

17 Respondens autem Jesus dixit illis: Reddite igitur, quae sunt Caesari, Caesari: & quae sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

18 Et venerunt ad eum Sadducei, qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum dicentes:

19 Magister, Moyses nobis scripsit, ut si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus uxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.

20 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est non relicto semine.

21 Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen: Et tertius similiter.

22 Et acceperunt eam similiter septem: & non reliquerunt semen. Novissima omnium defuncta est & mulier.

23 In resurrectione ergo cum resurrexerint, cujus de his erit uxore? septem enim habuerunt eam uxorem.

24 Et respondens Jesus, ait illis: Nonne ideo erratis, non scientes Scripturas, neque virtutem Dei?

25 Cum enim a mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in Caelis.

26 De mortuis autem, quod resurgant, non legistis in libro Moyse, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiring: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob?

27 Non est Deus mortuorum, sed vivorum. Vos ergo multum erratis.

28 Et accessit unus de Scribis, qui audierat illos conquirentes, & videns, quoniam bene illis responderit, interrogavit eum, quod esset primum omnium mandatum.

29 Jesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est:

30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.

31 Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Majus horum aliud mandatum non est.

32 Et ait illi Scriba: Bene Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, & non est alius prater eum.

33 Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum, majus est omnibus holocaustis, & sacrificiis.

34 Jesus autem videns, quod sapienter responderet, dixit illi: Non es longe a regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare.

35 Et respondens Jesus dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribae, Christum filium esse David?

36 Ipse enim David dicit in Spiritu sancto: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

37 Ipse ergo David dicit eum Dominum, & unde est filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.

38 Et dicebat eis in doctrina sua: Cavete a Scribis, qui volunt in stolis ambulare, & salutare in foro.

39 Et in primis cathedris sedere in synagogis, & primos discubitus in caenis.

40 Qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixae orationis: hi accipient prolixius iudicium.

41 Et sedens Jesus contra gazophylacium, aspiciebat, quomodo turba jactaret as in gazophylacium, & multi divites jactabant multa.

42 Cum venisset autem vidua una pauper, misit duo minuta, quod est quadrans.

43 Et convocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua haec pauper plus omnibus misit, qui miserunt in gazophylacium.

44 Omnes enim ex eo, quod abundabat illis, miserunt: haec vero de penuria sua omnia, quae habuit, misit totum victum suum.

CAPUT XIII.

Templum dicit evertendum, & predictae bella, & varias afflictiones, ac persecutiones, abominationemque desolationis: de pseudochristis, & pseudoprophetis: post signa in corporibus caelestibus venit cum gloria filius hominis, & hujus signum datur a sicu: quia autem nemo tempus novit, jubet omnes vigilare.

1 Et cum egredieretur de templo, ait illi unus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & quales structurae.

2 Et respondens Jesus, ait illi: Vides has omnes magnas edificationes? Non clinquetur lapis super lapidem, qui non destruat.

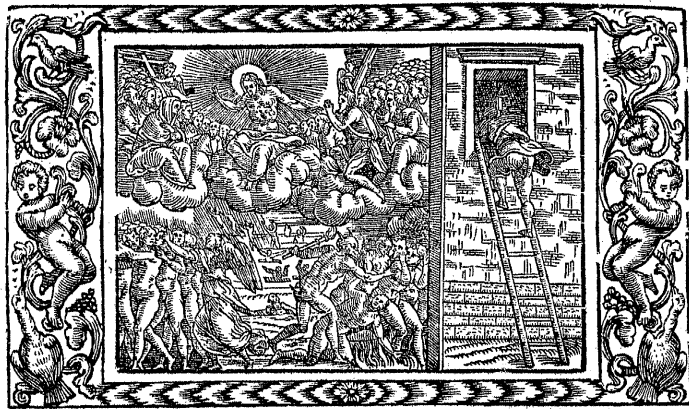
* Deut. 6. 4. * Lev. 19. d. 18. Matth. 23. d. 19. Rom. 13. c. 9. Galat. 5. c. 14. Jac. 2. b. 8.

D. * Ps. 109. a. 1. Matth. 23. d. 44. Luc. 20. g. 41.

* Matth. 23. a. 5. Luc. 11. f. 43. 20. e. 46.

* Luc. 21. a. 1.

A. Matth. 24. a. 1. * Luc. 19. g. 44. 21. b. 6.

3 Et cum sederet in Monte oliyarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas:

4 Dic nobis, quando ista fient, & quod signum erit, quando hæc omnia incipient consummari?

5 Et respondens Jesus cœpit dicere illis: **Videte, ne quis vos seducat:**

6 Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum: & multos seducent.

7 Cum audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis.

8 Exurgit enim gens contra gentem, & regnum super regnum, & erunt terræ motus per loca, & fames. Initium dolorum hæc.

9 Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis vapulabitis, & ante præfides, & reges stabitis propter me, in testimonium illis.

10 Et in omnes gentes primum oportet prædicari Evangelium,

11 *Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare, quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.

12 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & confurgent filii in parentes, & morte afficient eos.

13 Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinerit in finem, hic salvus erit.

14 *Cum autem videritis abominationem desolationis, stantem, ubi non debet: qui legit, intelligat: tunc qui in Judæa sunt, fugiant in montes.

15 Et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat, ut tollat quid de domo sua:

16 Et qui in agro erit, non revertatur retrò tollere vestimentum suum.

17 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.

18 Orate verò, ut hyeme non fiant.

19 Erunt enim dies illi tribulationes tales,

quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, usque nunc, neque fient.

20 Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro: sed propter electos, quos elegit, breviavit dies.

21 * Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis.

22 Exurgent enim pseudochristi, & pseudoprophete, & dabunt signa, & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos:

23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.

24 * Sed in illis diebus, post tribulationem illam, sol contenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum:

25 Et stellæ cœli erunt decedentes, & virtutes, quæ in cœlis sunt, movebuntur.

26 Et tunc videbitur filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria.

27 * Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ usque ad summum cœli.

28 A ficu autem discite parabolam. Cum jam ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis, quia in proximo fit æstas:

29 Sic & vos, cum videritis hæc fieri, scitote, quòd in proximo fit in ostitis.

30 Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

31 Cœlum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.

32 De die autem illo, vel hora nemo scit, neque angeli in cœlo, neque Filius, nisi Pater.

33 * Videte, vigilate, & orate: nescitis enim, quando tempus sit.

34 Sicut homo, qui peregrè profectus reliquit domum suam, & dedit servis suis potestatem cujusque operis, & janitori præcepit, ut vigilet.

35 Vigilare ergo (nescitis enim quando dominus domus veniat, serò, an media nocte, an galli cantu, an manè.)

36 Ne cum venerit repente, inveniat vos dormientes.

37 Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilare.

* Eph. 5. b.
6.
1. Thef. 2.
2. 3.

B

* Matth.
10. b. 19.
Luc. 12. b.
11. 21. c.
14.

* Dan. 9.
8. 27.
Matt. 24.
b. 15.
Luc. 21. d.
22.

C

* Matth.
24. b. 23.
Luc. 21. b.
8.

* 1. Sa. 13.
b. 10.
Ezec. 32.
b. 8.
Joel. 2. b.
10.

* Matth.
24. c. 11.
D

* Matth.
24. d. 42.

CAPUT XIV.

Consultant principes sacerdotum de occidendo Jesu, qui unguento pretioso à muliere perfunditur murmurantibus discipulis: venditur à Judæis de cuius proditiione discipulis loquitur in cena, in qua panem in corpus suum, & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis: prædicit omnes scandalizandos, & irinam Petri negationem: ac post irinam orationem capitur à Judæis: quorum uni Petrus abscondit auriculam: & discipulis fugientibus, coram Caiapha à falsis testibus accusatus, mortis que reus iudicatus, conspuitur, ac caditur, & ter à Petro negatur.

1 **E**Rat autem Pascha, & Azyma post biduum: & quærebant summi sacerdotes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent.

2 Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.

3 * Et cum esset Bethaniz in domo Simonis leprosi, & recumberet: venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pre-

tiosi, & fracto alabaastro, effudit super caput ejus.

4 Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes: Ut quid perditio ista unguenti facta est?

5 Poterat enim unguentum istud vendi dari plus quàm trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eum.

6 Jesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

7 Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis.

8 Quod habuit hæc, fecit: pravenit unguere corpus meum in sepulturam.

9 Amen dico vobis: Ubi cumque prædicatum fuerit Evangelium istud in universo mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam ejus.

10 * Et Judas Iscariotes unus de duodecim, abiit ad sumos sacerdotes, ut proderet eum illis.

11 Qui audientes gavisi sunt: & promiserunt ei pecuniam se duros. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

12 * Et primo die Azymorum, quando vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha immolabam, dicunt ei discipuli: Quo Pascha?

B
* Matth.
26. b. 17.

* Luc. 22. a.
7.

C A-

13 Et

13 Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Ite in civitatem: & occurret vobis hominam aquæ bajulans, sequimini eum:
 14 Et quocumque introierit, dicite domino domus, quia magister dicit: ubi est refectio mea, ubi Pascha cum discipulis meis manducemus?
 15 Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratum: & illic parate nobis.
 16 Et abierunt discipuli ejus: & venerunt in civitatem: & invenerunt sicut dixerat illis, & paraverunt Pascha.
 17 * Vespere autem facta, venit cum duodecim.
 18 Et discumbentibus eis, & manducantibus, ait Jesus: Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.
 19 At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim: Numquid ego?
 20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.
 21 Et filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de eo: vix autem homini illi, per quem Filius hominis traderetur, bonum erat ei, si non esset natus homo ille.
 22 * Et manducantibus illis, accepit Jesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meum.
 23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.
 24 Et ait illis: Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur.
 25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam novum in regno Dei.
 26 Et hymno dicto exierunt in Montem Olivarum.
 27 Et ait eis Jesus: * Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorem, & dispergentur oves.
 28 Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam.
 29 Petrus autem ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego.
 30 Et ait illi Jesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.
 31 At ille amplius loquebatur: Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.
 32 * Et veniunt in prædium, cui nomen Cethsemani. Et ait discipulis suis: * Sedete hic, donec orem.
 33 Et assumit Petrum, & Jacobum, & Joannem secum: & cœpit payere, & tædere.
 34 Et ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, & vigilate.
 35 Et cum processisset paululum, procidit super terram: & orabat, ut si fieri posset, transfret ab eo hora.
 36 Et dixit: Abba pater omnia tibi possibile sunt, transfer calicem hunc à me, sed non, quod ego volo, sed quod tu.
 37 Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuisti una hora vigilare?
 38 Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem, Spiritus quidem promptus

* Matth. 26. b. 20. Luc. 22. b. 14. * Joann. 13. c. 25. C * Psa. 40. b. 10. Act. 1. c. 16. * Matth. 26. c. 26. 1. Cor. 11. 24. * Joann. 16. d. 32. Zach. 13. c. 7. D * Matth. 26. d. 36. Luc. 22. c. 40.

est, caro verò infirma.
 39 Et iterum abiens oravit, eundem sermonem dicens:
 40 Et reversus, denuò invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati), & ignorabant, quid responderent ei.
 41 Et venit tertio, & ait illis: Dormite jam, & requiescite. Sufficit vobis hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.
 42 Surgite, eamus, ecce, qui me tradet, propè est.
 43 Et adhuc eo loquente, venit Judas Iscariotes unus de duodecim, & * cum eo turba multa, cum gladiis, & lignis: à summis sacerdotibus, & Scribis, & senioribus.
 44 Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite cautè.
 45 Et cum venisset statim accedens ad eum ait: Ave, Rabbi: & osculatus est eum.
 46 At illi manus iniecerunt in eum, & tenuerunt eum.
 47 Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit servum summi sacerdotis: & amputavit illi auriculam.
 48 Et respondens Jesus, ait illis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis, & lignis comprehendere me?
 49 Quotidie erà apud vos in templo docēs, & nō me tenuistis. Sed ut impleantur scripturæ.
 50 * Tunc discipuli ejus relinquentes eum omnes fugerunt.
 51 Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum.
 52 At ille rejecta sindone, nudus profugit ab eis.
 53 * Et adduxerunt Jesum ad summum Sacerdotem: & convenerunt omnes sacerdotes, & Scribæ, & seniores.
 54 Petrus autem à longè secutus est eum, usque intrò in atrium summi sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefactiebatur se.
 55 * Summi verò sacerdotes, & omne concilium, quærebant adversus Jesum testimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.
 56 Multi enim testimonium falsum dicebant adversus eum: & convenientia testimonia non erant.
 57 Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant adversus eum, dicientes:
 58 Quoniam nos audivimus eum dicentem: * Ego dissolvam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manufactum edificabo.
 59 Et non erat conveniens testimonium illorum.
 60 Et exurgens summus sacerdos in medium, interrogavit Jesum, dicens: Non respondes quidquam ad ea, quæ tibi obiciuntur ab his?
 61 Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus filius Dei benedictus?
 62 Jesus autem dixit illi: Ego sum: * Et videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli.

* Matth. 26. c. 47. Luc. 22. c. 57. Joann. 18. 31. E * Matth. 26. b. 56. F * Matth. 26. f. 17. Luc. 22. f. 54. Joann. 18. c. 13. * Matth. 26. f. 59. * Joann. 2. c. 19. * Matth. 26. g. 16. G

63 Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes?
 64 Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum esse reum mortis.
 65 Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei. Prophetiza, & ministri alapis eum cadebant.
 66 * Et cum esset Petrus in atrio deorsum, venit una ex ancillis summi sacerdotis:
 67 Et cum vidisset Petrum calefactentem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Jesu Nazareno eras.
 68 At ille negavit, dicens: Neque scio, neque novi, quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.
 69 * Rursum autem, cum vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est.
 70 At ille iterum negavit. * Et post pusillum rursus, qui astabant, dicebant Petro: Vere ex illis es: nam & Galilæus es.
 71 Ille autem cœpit anathematizare, & jurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis.
 72 Et statim gallus iterum cantavit. * Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Jesus: Prius quam gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.
 Jesus coram Pilato accusatus, nihil respondit: præestigitur Barabbas, & Jesus traditur cruci-gendus: qui multis modis illusit à militibus: ducitur ad crucifigendum, & divisis ipsius vestimentis, inter latrones crucifixus, audiuntur variorum jactatas in se blasphemias: subornantur tenebræ: & clamant Jesus Eli, acetosque potatus, cum clamore valido expirat: cuius corpus à Joseph sepelitur.
 T confectum manè consilium facientes summi sacerdotes, cum senioribus, & Scribis, & universo concilio, vincientes Jesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.
 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es Rex Judæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis.
 3 * Et accusabant eum summi sacerdotes in multis.
 4 * Pilatus autem rursus interrogavit eum dicens: Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant.
 5 Jesus autem amplius nihil respondit, ita ut miraretur Pilatus.
 6 Per diem autem festum solebat dimittere illis unum ex vindictis, quemcumque petissent.
 7 Erat autem, qui dicebatur Barabbas, qui cum seditionis erat vincitus, qui in seditione fecerat homicidium.
 8 Et cum ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis:
 9 Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Judæorum?
 10 Sciebat enim, quod per invidiam tradissent eum summi sacerdotes.
 11 Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

12 * Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Judæorum?
 13 * At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum.
 14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum.
 15 Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Jesum flagellis cæsum, ut crucifigeretur.
 16 * Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, & convocant totam cohortem,
 17 Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam.
 18 Et cœperunt salutare eum: Ave, rex Judæorum.
 19 Et percutiebant caput ejus arundine: & conspucebant eum, &ponentes genua, adorabant eum.
 20 Et postquam illuserunt ei, exierunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis: & educunt illum, ut crucifigerent eum.
 21 * Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri, & Rufi, ut tolleret crucem ejus.
 22 Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum Calvaria locus.
 23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.
 24 * Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta ejus, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret.
 25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.
 26 Et erat titulus causæ ejus inscriptus: REX JUDÆORUM.
 27 Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à sinistris ejus.
 28 * Et impleta est scriptura, qua dicit: Et cum iniquis reputatus est.
 29 Et prætereuntes blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicientes: * Vah, qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reedificas:
 30 Salvum fac te metipsum descendens de cruce.
 31 Similiter & summi sacerdotes illudētes, ad alterutrum eum Scribis dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvū facere.
 32 Christus rex Israël descendat nunc de cruce, ut videamus, & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, conviciabantur ei.
 33 Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per totam terram usque in horam nonam.
 34 Et hora nona exclamavit Jesus voce magna, dicens: * Eloï, eloï, lamma sabachthani? quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?
 35 Et quidam de circumstantibus audientes, dicebant: Ecce Eliam vocat.
 36 Currēns autem unus, & implens spongiam aceto, circumponensque calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus, si veniat Elias ad deponendum eum.
 37 Jesus autē emissā voce magna expiravit.
 38 Et velum templi scissum est in duo, à summo usque deorsum.

* Matth. 27. c. 23. b. Luc. 23. b. 14. * Joann. 18. g. 19. * Matth. 27. d. 37. Joann. 19. a. 2. * Matth. 27. d. 37. Luc. 23. d. 26. C * Matth. 27. d. 37. Luc. 23. c. 34. * Joann. 19. d. 23. * Isa. 51. d. 12. * Joann. 2. c. 19. D * Psa. 22. a. 2. Matt. 27. c. 46.

39 Videns autem Centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo Filius Dei erat.

* Matth. 27. 53.

40 * Erant autem, & mulieres de longè aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris, & Joseph mater, & Salome:

* Luc. 8. a. 2.

41 Et cum esset in Galilæa, sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Ierosolymam.

* Matth. 27. 8 17. Luc. 23. 8. Joan. 19. 25.

42 * Et cum iam serò esset factum (quia erat parasceve, quod est ante sabbatum.)

43 Venit Joseph ab Arimathæa nobilis de curio, qui & ipse erat expectans regnum Dei,

& audacter introiit ad Pilatum, & petit corpus Iesu.

44 Pilatus autem mirabatur si iam obisset. Et accessit Centurione, interrogavit eum, si iam mortuus esset.

45 Et cum cognovisset à Centurione donavit corpus Joseph.

46 Joseph autem mercatus sindonem, & deponens eum involvit sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, & posuit lapidem ad ostium monumenti.

47 Maria autem Magdalene, & Maria Joseph aspicebant, ubi poneretur.

CAPUT XVI

Mulieribus ad Christi monumentum obspicientibus, Angelus resurrectionis ipsius annunciat, qui primum Mariæ Magdalene apparuit, deinde duobus discipulis in alia effigie: demum undecim recumbentibus apprensus, exprobrata incredulitate, mittit eos, ut in uniuerso mundo predicent, ac baptizent, ubi unctis signis, quæ sequantur credentes; ac ita in cælum ascendit.

A
* Matth. 28. 1. Luc. 24. 1. Joan. 20. 1.

1 **E**T cum transisset sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Iesum.

2 Et valde manè una sabbatorum veniunt ad monumentum, orto iam sole.

3 Et dicebant ad invicem: quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti?

4 Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.

5 * Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem sedentem in dextris, cooperatum stola candida, & obtupuerunt.

6 Qui dicit illis: Nolite expavescere: Iesum quaeritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hic, ecce locus, ubi posuerunt eum.

7 Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro quia præcedit vos in Galileam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

* Matth. 28. 5. Luc. 24. 4. Joan. 20. 12.

B

8 At ille exeuntes, fugerunt de monumento: inuaserat enim eas tremor, & pavor: & nemini quidquam dixerunt: timebant enim.

9 Surgens autem manè, * prima sabbati, apparuit primò Mariæ Magdalene, de qua eiecerat septem dæmonia.

10 Illa vadens nunciavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus, & flentibus.

11 Et illi audientes, quia viveret, & visus esset ab ea, non crediderunt.

12 * Post hæc autem duobus ex his ambulans ostensus est in alia effigie euntibus in villam.

13 Et illi euntes nunciaverunt cæteris: nec illis crederunt.

14 Novissimè recumbentibus illis undecim apparuit: & exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis; quia iis, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

15 Et dixit eis: Euntes in mundum uniuersum prædicate Evangelium omni creature.

16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.

17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: * In nomine meo dæmonia eicient: * linguis loquentur novis:

18 * Serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: * super agros manus imponent, & benè habebunt.

19 Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, * assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei.

20 Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermone confirmante, sequentibus signis.

* Joann. 20. 17.

C
* Luc. 24. 13.

D
* Act. 1. 1. 10. 41. 13. 31. 17. 34. 19. 35. 20. 1. 21. 1. 22. 1. 23. 1. 24. 1. 25. 1. 26. 1. 27. 1. 28. 1. 29. 1. 30. 1. 31. 1. 32. 1. 33. 1. 34. 1. 35. 1. 36. 1. 37. 1. 38. 1. 39. 1. 40. 1. 41. 1. 42. 1. 43. 1. 44. 1. 45. 1. 46. 1. 47. 1. 48. 1. 49. 1. 50. 1.

S A N C T U M
J E S U C H R I S T I
E V A N G E L I U M
S E C U N D U M L U C A M.

CAPUT PRIMUM.

Zachariae sacerdoti annunciat Gabriel Joannis conceptum ex Elisabeth sterili; qui Angelo non credens, mutus efficitur: idemque Gabriel Mariæ annunciat conceptum Jesu filii Dei de Spiritu sancto: ad Mariæ salutationem Joannes exuliat in utero, & Elisabeth prophetat, ipsaque Mariæ canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Joannis circumcissione Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

1 **I**ONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationem, quæ in nobis completæ sunt, rerum:

2 Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis:

3 Visum est & mihi, ascuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi scribere, optime Theophile,

4 Ut cognoscas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

5 Fuit in diebus Herodis regis Judææ sacerdos quidam, nomine Zacharias, * de vice Abia; & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen ejus Elisabeth.

6 Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela.

7 Et nõ erat illis filius, eo quòd esset Elisabeth sterili, & ambo processissent in diebus suis.

8 Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suæ ante Deum,

9 Secundum consuetudinem sacerdotii, forte exiit, ut incensum poneret, ingressus in templum Domini.

10 * Et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incensi.

11 Apparuit autem illi Angelus Domini, stans à dextris altaris incensi.

12 Et Zacharias turbatus est videns, & timor irruit super eum.

13 Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua: & uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Joannem:

14 Et erit gaudium tibi, & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt:

15 Erit enim magnus coram Domino: & vinum, & ficeram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ:

16 Et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum.

17 Et ipse præcedet ante illum in spiritu, & virtute Eliæ: * ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam justorum, parare Domino plebem perfectam.

18 Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis.

19 Et respondens Angelus dixit ei: Ego sum Gabriel, qui sto ante Deum: & missus sum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.

20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo:

21 Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur, quòd tardaret ipse in templo.

22 Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt, quòd visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permanfit mutus.

23 Et factum est, ut impleti sunt dies officii ejus, abiit in domum suam:

24 Post hos autem dies concepit Elisabeth uxor ejus, & occultabat se mensibus quin-

B

* Mal. 4. 5. Luc. 11. 1. 17.

C

que, dicens:
 25 Quia sic fecit mihi Dominus in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.
 26 In mense autem sexto missus est Ange-

lus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth,
 27 Ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David, & nomen Virginis, Maria.

28 Et ingressus Angelus ad eam dixit: Ave, gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.
 29 Quæ cum audisset, turbata est in sermone ejus, & cogitabat qualis esset ista salutatio.
 30 Et ait Angelus ei: Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum:
 31 * Ecce concipies in utero, & paries filium, * & vocabis nomen ejus J E S U M.
 32 Hic erit magnus, & Filius Altissimi

vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus: * & regnabit in domo Jacob in æternum,
 33 Et regni ejus non erit finis.
 34 Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?
 35 Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque, & quod nactetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.

* Isai. 7. c. 14.
 * Inf. 2. c. 21.

D

36 Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis:
 37 Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum.
 38 Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.
 39 Exurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione, in civitate Judææ in montana cum festinatione, in civitate Judææ
 40 Et intravit in domum Zachariæ, &

salutavit Elisabeth.
 41 Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit infans in utero ejus: & repleta est Spiritu sancto Elisabeth:
 42 Et exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.
 43 Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?
 44 Ecce enim, ut facta est vox salutationis, tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio in-

fans

E

fans in utero meo.
 45 Et beata, quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino.
 46 Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum:
 47 Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.
 48 Quia respexit humilitatem ancilla suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
 49 Quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen ejus.
 50 Et misericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum.
 51 Fecit potentiam in brachio suo: & dispersit superbos mente cordis sui.
 52 Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.
 53 * Esurientes implevit bonis: & divites dimisit inanes.
 54 Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiæ suæ.
 55 Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini ejus in sæcula.
 56 Mansit autem Maria cum illa quasi menses tribus: & reversa est in domum suam.
 57 Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium.
 58 Et audierunt vicini, & cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.
 59 Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam.
 60 Et respondens mater ejus, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Joannes.
 61 Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.
 62 Innucebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum.

63 Et postulans pugillarem scripsit, & dicens: Joannes est nomen ejus. Et mirati sunt universi.
 64 Apertum est autem illico os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.
 65 Et factus est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc:
 66 Et posuerunt omnes, qui audierant in corde suo, dicentes: Quis putas, puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.
 67 Et Zacharias pater ejus repletus est Spiritu sancto: & prophetavit, dicens:
 68 * Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitavit, & fecit redemptionem plebis suæ.
 69 * Et erexit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui.
 70 * Sicut locutus est per os Sanctorum, qui à sæculo sunt, prophetarum ejus:
 71 Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium, qui oderunt nos:
 72 Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: & memorari testamenti sui sancti.
 73 * Jusjurandum, quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis:
 74 Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi;
 75 In sanctitate, & justitia coram ipso omnibus diebus nostris.
 76 Et tu, puer, propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.
 77 * Ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum:
 78 Per viscera misericordiæ Dei nostri: in quibus visitavit nos, oriens ex alto:
 79 Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.
 80 Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu: & erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israel.

* Sup. b. 13.

G

* Psa. 73. b. 12.

* Ps. 131. b. 17.

* Jer. 23. a. 6. 30. b. 10.

* Gen. 22. c. 16.

Jer. 31. f.

11. Heb. 6. c. 13. d. 17.

* Mal. 4. b.

Sup. b. 17.

* Zach. 3. d. 96. c. 12

Mal. 4. a. 11.

C A P U T I I.

Ex Augusti decreto Joseph cum Maria descendit in Bethlehem; ubi illa peperit Salvatorem, cujus natiuitate ab Angelo audita, Pastores festini veniunt illum visuri: puer circumciscitur, vocatur Jesus; quem post dies purificationis in Jerusalem delatum, ut Domino fieretur, Simeon senex benedicit, ac de matris

in passione doloribus prophetat, Annaque prophetissa vetula Domino confitetur: Jesus duodecim annorum plenus sapientia, & gratia, perditus à parentibus, in medio doctorum invenitur, descenditque Nazareth factus illis subditus.

I Factum est autem in diebus illis, exiit edictum à Cesare Augusto, ut de-

A

scriberetur univ[er]sus orbis.
 2 Hæc descriptio prima, facta est à præfide Syriæ Cyrino:
 3 Et ibant omnes, ut profiterentur singuli in suam civitatem:
 4 Ascendit autem, & Joseph à Galilæa de civitate Nazareth in Judæam in civitatem David, quæ vocatur *Bethlehem: cò quòd esset de domo, & familia David,
 5 Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante.
 6 Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies, ut pareret.
 7 Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio: quia non erat eis locus in diversorio.
 8 Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.
 9 Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, & timuerunt timore magno.
 10 Et dixit illis Angelus: Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo:
 11 Quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David.
 12 Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.
 13 Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium Deum, & dicentium.

* Mich. 5.
 2. 2.
 Matth. 2.
 6. 6.

B

25 Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, & homo iste justus, & timoratus, expectans consolationem Israel, & Spiritus sanctus erat in eo.
 26 Et responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.
 27 Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo:
 28 Et ipse accepit eum in ulnas suas, & benedixit Deum, & dixit:
 29 Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace:

14 Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.
 15 Et factum est, ut discesserunt ab eis Angeli in cœlum: pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.
 16 Et venerunt festinantes: & invenerunt Mariam, & Joseph, & infantem positum in præsepio.
 17 Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc.
 18 Et omnes, qui audierunt, mirati sunt: & de his, quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos.
 19 Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.
 20 Et reversi sunt pastores glorificantes, & laudantes Deum, in omnibus, quæ audierant, & viderant, sicut dictum est ad illos.
 21 * Et postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer: vocatum est nomen ejus * Jesus, quod vocatum est ab Angelo, prius quam in utero conciperetur.
 22 Et postquam impleti sunt dies purificationis ejus * secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sciterent eum Domino.
 23 Sicut scriptum est in lege Domini: * Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.
 24 Et ut darent hostiam, secundum quod dictum est * in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

* Gen. 3.
 1. 1.
 Lev. 12. 6.
 1. 1.
 Matt. 1.
 2. 2.
 Sup. 2.
 1. 1.
 Lev. 12.
 6. 6.
 * Exod.
 13. 13.
 Num. 18.
 16.
 * Lev. 12.
 8. 8.
 D

36 Et erat Anna prophetissa, filia Phannuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua.
 37 Et hæc vidua usque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, jejunans, & obsecrationibus serviens nocte, ac die.
 38 Et hæc, ipsa hora superveniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus, qui expectabant redemptionem Israel.
 39 Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilæam in civitatem suam Nazareth.
 40 Puer autem crescebat, & confortabatur,

plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.
 41 Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem, * in die solenni Paschæ.
 42 Et cum factus esset annorum duodecim, ascendit illis Jerosolymam secundum consuetudinem diei festi,
 43 Consummatisque diebus, cum redirent remansit puer Jesus in Jerusalem, & non cognoverunt parentes ejus.
 44 Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos, & notos.
 45 Et non inventientes regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum.

* Exod.
 23. c. 15.
 34. c. 18.
 Deut. 16.
 a. 1.

46 Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo, sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.
 47 Stupebant autem omnes, qui cum audiebant, super prudentia, & responsis ejus.
 48 Et videtes admirati sunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.
 49 Et ait ad illos: Quid est, quod me quære-

batis? nesciebatis, quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse?
 50 Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos.
 51 Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subditus illis. Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo.
 52 Et Jesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.

CAPUT III.

Joannes mittitur à Domino impleturus suam predicationem Isaiæ vaticinium: & turbis, publicanis, ac militibus dat consilium; dicit, quid singulis facere oporteat: testaturque Christi excellentiam, & baptismi ipsius: super quem

ab ipso baptismum descendit columba, ac vox Patris auditur: testaturque ejus genealogia à Joseph usque ad Adam ascendens.

1 Anno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio

E

* Isai. 61.
 1. 1.
 Rom. 9. 9.
 33.
 1. 1.
 Petr. 2.
 6. 6.
 7. 7.

Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ, & Trachonitidis regionis, & Lyfania Abilinæ tetrarcha.

* Act. 4. b. 6.

2 * Sub principibus sacerdotum Anna, & Caipha: factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium, in deserto.

* Matt. 3. 2. Marc. 1. a. 4.

3 * Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans baptismum poenitentia in remissionem peccatorum,

* Isai. 40. 2. 3. Joann. 1. 6. 2. 3.

4 Sicut scriptum est in Libro sermonum Isaia propheta: * Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus:

B

5 Omnis vallis implebitur: & omnis mons, & collis humiliabitur: & erunt prava in directa, & aspera in vias planas:

* Matth. 3. b. 7. 33. d. 33.

6 Et videbit omnis caro salutare Dei.

7 Dicbat ergo ad turbas, quæ exibant, ut baptizarentur ab ipso: * Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira?

* Jac. 1. c. 15. Joann. 3. c. 17.

8 Facite ergo fructus dignos poenitentia, & ne cæperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ.

9 Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?

11 Respondens autem dicebat illis: * Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.

12 Venerunt autem & publicani, ut baptizarentur, & dixerunt ad illum: Magister, quid faciemus?

13 At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quam quod constitutum est vobis, faciatis.

14 Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris.

15 Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus:

16 Respondit Joannes, dicens omnibus: * Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cujus non sum dignus solve-re corrigiam calceamentorum ejus: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.

17 * Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

18 Multa quidem, & alia exhortans evangelizabat populo.

19 * Herodes autem tetrarcha, cum corripere-ret ab illo de Herodiade uxore fratris sui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes,

20 Adjecit & hoc super omnia, & inclusit Joannem in carcere.

21 * Factum est autem, cum baptizaretur omnis populus, & Jesu baptizato, & orante, apertum est cælum:

22 Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de cælo facta est: * Tu es filius meus

* Matt. 3. d. 14. Marc. 1. b. 10. Joann. 1. d. 32.

E

dilectus, in te complacui mihi.

23 Et ipse Jesus erat incipiens, quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathath,

24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joseph,

25 Qui fuit Mathathæ, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hefsi, qui fuit Nagge,

26 Qui fuit Mathath, qui fuit Mathathæ, qui fuit Semci, qui fuit Joseph, qui fuit Juda,

27 Qui fuit Joanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,

28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cofan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her,

29 Qui fuit Jesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jorim, qui fuit Mathath, qui fuit Levi,

30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joseph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim,

31 Qui fuit Melea, qui fuit Menna, qui fuit Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David,

32 Qui fuit Jesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naafson,

33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Elfron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ,

34 Qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Nachor,

35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale,

36 Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech.

37 Qui fuit Mathusalem, qui fuit Henoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Canan,

38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

C A P U T I V.

Jesus post jejuniu quadragesime dierum, ac devotissimas tentationes, in synagoga Nazareth legit factam de se Isaiæ prophetiam: dicitque, prophetam non esse acceptum in patria propria, quæ propter volentem eum de monte præcipitare: eicit in Capharnaum demonium, sanasque socrum Simonis, & plures alios à variis languoribus; ac demonia eicit.

1 Jesus autem plenus Spiritu sancto recessus est à Jordane: & agebatur Spiritu in desertum

2 Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & consummatis illis esuriit.

3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es, dic lapidi huic, ut panis fiat.

4 Et respondit ad illum Jesus: Scriptum est: Quia non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei.

5 Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.

6 Et ait illi: Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt; & cui volo, do illa.

7 Tu ergo si adoraveris coram me, erunt tua omnia.

8 Et respondens Jesus, dixit illi: * Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.

9 Et duxit illum in Jerusalem, & statuit eum super pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.

* Matt. 4. d. 17. 17. a. In fr. 9. c. 35. Petrus. d. 17.

F

G

A

D

* Deut. 8. a. 3. Matth. 4. 8. 4.

B

* Deut. 6. b. 13. 10. d. 20.

eum

eum super pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.

10 * Scriptum est enim, quod Angelis suis mandavit de te, ut conservent te:

11 Et quia in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

12 Et respondens Jesus, ait illi: Dicitum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

13 Et consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo usque ad tempus.

14 * Et regressus est Jesus in virtute Spiritus in Galilæam, & fama exiit per universam regionem de illo.

15 Et ipse docebat in synagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

16 * Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, & intravit secundum consuetudinem suam die sabbati in synagogam, & surrexit legere.

17 Et traditus est illi Liber Isaia propheta. Et ut revolvit librum, invenit locum, ubi scriptum erat.

18 * Spiritus Domini super me: propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misse me, sanare contritos corde.

19 Prædicare captivis remissionem, & cæcis visum, dimittere contrafactos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

20 Et cum plevisset librum, reddit ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum.

21 Cæpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

22 Et omnes testimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratia, quæ præcedebant de ore ipsius, & dicebant: Nonne hic est filius Joseph?

23 Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice, cura te ipsum: quanta audivimus fama in Capharnaum, fac & hic in patria tua.

24 Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua.

25 In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israel, quando clau-

sum est cælum annis tribus, & mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra:

26 * Et ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidonia, ad mulierem viduam.

27 * Et multi leprosi erant in Israel sub Elisa prophetâ: & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.

28 Et repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc audientes.

29 Et surrexerunt, & eiecerunt illum extra civitatem: & duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eam.

30 Ipse autem transiens per medium illorum, ibat.

31 * Et descendit in Capharnaum civitatem Galilææ, ibique docebat illos sabbati.

32 * Et stupebant in doctrina ejus, quia in potestate erat sermo ipsius.

33 * Et in synagoga erat homo habens demonium immundum, & exclamavit voce magna,

34 Dicens: Sine, quid nobis, & tibi, Jesu Nazarene? venisti perdere nos? scio te, quis sis, Sanctus Dei.

35 Et increpavit illum Jesus, dicens: Obmutescere, & exi ab eo. Et cum projecisset illum demonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.

36 Et factus est pavor in omnibus, & colloquebantur ad invicem, dicentes: Quod est hoc verbum, quia in potestate, & in virtute imperat immundis spiritibus, & exent?

37 Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

38 Surgens autem Jesus de synagoga, introivit domum Simonis. * Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea.

39 Et stans super illam, imperavit febri: & dimisit illam. Et continuo surgens ministrabat illis.

40 Cum autem sol occidisset, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens, curabat eos.

* Reg. 17. b. 9. E

* 4. Reg. 5. d. 14.

* Matt. 4. b. 13.

Marc. 1. b. 21.

* Matt. 7. d. 28.

Marc. 1. c. 23. F

* Matt. 8. b. 14.

Marc. 1. c. 30.

* Exi-

* Marc. 1. c. 34.

41 * Exibant autem daemonia à multis, claustrantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei: & increpans non finebat ea loqui, quia sciebat ipsum esse Christum. 42 Facta autem die egressus ibat in desertum locum, & turbæ requirebant eum, & ve-

nerunt usque ad ipsum: & detinebant illum, ne discederet ab eis. 43 Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: quia ideo missus sum. 44 Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAPUT V.

Ubi de navicula Petri docuisset, ille laxato ipsius iussa reti conclusit copiosam piscium multitudinem: curatum leprosum mittit ad sacerdotes: paralytico, remisit primis peccatis, jubet ut lectum suum tollat: discumbens cum Levi, quem ex telonio vocaverat, causam dat murmurantibus Pharisæis, quare cum peccatoribus conversetur, & cur ipsius discipuli non jejunent.

1 Factum est autem, cum turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth.

2 * Et vidit duas naves stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lavabant retia.

3 Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas.

4 Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.

5 Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6 Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum.

7 Et annuerunt sociis, qui erant in alia nave, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut penè mergerentur.

8 Quod cum videret Simon Petrus, proci-dit ad genua Jesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine.

9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperat:

10 Similiter autem Jacobum, & Joannem,

filios Zebedæi, qui erant socii Simonis. Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens.

11 Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus secuti sunt eum.

12 * Et factum est, cum esset in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jesum, & procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare.

13 Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo: Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.

14 Et ipse præcepit illi, ut nemini diceret: sed, Vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua: sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.

15 Perambulabat autem magis sermo de illo: & conveniebant turbæ multæ, ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis.

16 Ipse autem secedebat in desertum, & orabat.

17 Et factum est in una dierum, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes, & legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, & Judææ, & Jerusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.

18 * Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus: & querebant eum inferre, & ponere ante eum.

19 Et non invenientes, qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summisserunt eum cum lecto in medium ante Jesum.

20 Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.

21 Et ceperunt cogitare Scribæ, & Pharisei, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

22 Ut cognovit autem Jesus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris?

23 Quid est facilis dicere: dimittantur tibi peccata; an dicere: Surge, & ambula?

24 Ut autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittere peccata, (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

25 Et confestim confurgens coram illis, tulit lectum, in quo jacebat: & abiit in domum suam, magnificans Deum:

26 Et stupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.

27 * Et post hæc exiit, & vidit publicanum nomine Levi, sedentem ad Telonium, & ait illi, sequere me:

28 Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

29 Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum, qui cum illis erant discumbentes.

30 Et murmurabant Phari sæi, & Scribæ eorum, dicentes ad discipulos ejus: Quare cum publicanis, & peccatoribus manducatis, & bibitis?

31 Et respondens Jesus, dixit ad illos: Non egent, qui sani sunt medico, sed qui male habent:

32 Non veni vocare justos, sed peccatores ad penitentiam.

33 At illi dixerunt ad eum: * Quare discipuli Joannis jejunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Pharisæorum: tui autem edunt, & bibunt?

34 Quibus ipse ait: Numquid potestis filios sponis, dum cum illis est sponsus, facere jejunare?

35 Venient autem dies: cum ablatu fuerit ab illis sponsus, tunc jejunabunt in illis diebus.

36 Dicebat autem & similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram à novo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commissura à novo.

37 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpe-t vinum utres, & ipsum effundetur, & utres peribunt.

38 Sed vinum novum in utres novos mittendum est, & utraque conservantur.

39 Et nemo bibens vetus, statim vult novum, dicit enim: Vetus melius est.

* Marc. 1. c. 18.

* Marc. 8. a. 2. Marc. 1. d. 40.

CAPUT VI.

Discipulus spicas sabbato vellemes excusat, alioque sabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apostolos: & cum illis, ac multitudine copiosa stans in loco campestri docet beatitudines, aliæque consilia, ac præcepta evangelica: de festuca in oculo fratris, & ardore bona, ac mala ex fructu dignoscenda: audiens Christi verba cui comparatur, si ea opere compleat, & cui, si non compleat.

1 Factum est autem in sabbato secundo, primo, cum transiret per sata, vellebant discipuli ejus spicas, & manducabant, constiteantes manibus.

2 Quidam autem Pharisæorum, dicebant illis: Quid facitis, quod non licet in sabbatis?

3 Et respondens Jesus ad eos, dixit: Nec

hoc legitis, quod fecit David, cum esurisset ipse, & qui cum illo erant:

4 * Quomodo intravit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducavit, & dedit his, qui cum ipso erant: quos non licet manducare nisi tantum sacerdotibus?

5 Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiam sabbati.

6 Factum est autem & in alio sabbato, ut intraret in synagogam, & doceret. * Et erat ibi homo, & manus ejus dextra erat arida.

7 Observabant autem Scribæ, & Pharisei, si in sabbato curaret: ut invenirent, unde accusarent eum.

8 Ipse vero sciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.

A

* Marc. 1. c. 18. Marc. 1. b. 14.

B

C

* Marc. 8. a. 2. Marc. 1. d. 40.

* Lev. 14. a. 4.

D

* Marc. 8. a. 2. Marc. 1. d. 40.

A

* Marc. 12. a. 1. Marc. 2. d. 40.

G

* 1. Reg. 21. b. 6.

* Exod. 29. c. 32. Lev. 24. b. 9.

* Matth. 12. a. 10. Marc. 3. a. 11.

B

9 Ait autem ad illos Iesus: Interrogo vos, si licet sabbatis benefacere, an male; animam salvam facere, an perdere?

10 Et circumspiciens omnibus dixit hominibus: Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus ejus.

11 Ipsi autem repleti sunt inipientia; & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Jesu.

12 Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

13 *Et cum dies factus esset, vocavit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis (quos & Apostolos nominavit.)

14 Simonem, quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem ejus, Jacobum, & Joannem, Philippum, & Bartholomæum,

15 Matthæum, & Thomam, Jacobum Alphaei, & Simonem, qui vocatur Zelotes.

16 Et Judam Jacobi, & Judam Iscariotem, qui fuit proditor.

17 Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum ejus, & multitudo copiosa plebis ab omni Judæa, & Jerusalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis.

18 Qui venerant, ut audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur.

19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.

20 * Et ipse elevatis oculis in discipulos suos, dicebat: Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei.

21 Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini. Beati, qui nunc sitis: quia ridebitis.

22 * Beati eritis, cum vos oderint homines, & cum separaverint vos, & exprobraverint, & ejecerint nomen vestrum tanquam malum, propter Filium hominis.

23 Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo: secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

24 * Verumtamen vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.

25 * Vobis, qui saturati estis: quia esurietis. Vobis, qui ridetis nunc: quia lugerebitis, & flebitis.

26 Vobis, qui benedixerint vobis homines: secundum hæc enim faciebant pseudoprophetae patres eorum.

27 Sed vobis dico, qui auditis: * Diligite inimicos vestros, benedicite his, qui odernunt vos.

28 Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

29 * Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui auferit tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.

30 Omni autem petenti te, tribue: & qui auferit, quæ tua sunt, ne repetas.

31 * Et prout vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.

32 * Et si diligitis eos, qui vos diligunt,

* Matth. 20. n. 1. Marc. 3. b. 23.

C

* Matth. 5. a. 2.

* Matth. 5. a. 11.

D

* Eccl. 3. a. 8. Amos 6. a. 1. Uai. 65. b. 13.

* Matth. 5. 8. 44.

* Matth. 5. 39. 1. Cor. 6. b. 7.

E

* Tob. 4. c. 16.

* Matth. 7. b. 12. * Matth. 5. 8. 46.

quæ vobis est gratia? nam & peccatores diligentes se diligunt.

33 Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt; quæ vobis est gratia? siquidem & peccatores hoc faciunt.

34 * Et si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere; quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus seenerantur, ut recipiant æqualia.

35 Verumtamen diligite inimicos vestros: benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit merces vestra multa, & eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos, & malos.

36 Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester misericors est.

37 * Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittentur vobis.

38 Date, & dabitur vobis: mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabit in sinum vestrum. * Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.

39 Dicebat autem illis & similitudinem: Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt?

40 * Non est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus.

41 * Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras?

42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine eiiciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non videns? Hypochrita, eiice primum trabem de oculo tuo: & tunc percipies, ut educas festucam de oculo fratris tui.

43 * Non est enim arbor bona, quæ facit fructus malos, neque arbor mala faciens fructum bonum.

44 Unaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vendemiant uvam.

45 Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro profert malum: Ex abundantia enim cordis os loquitur.

46 Quid autem vocatis me, Domine, Domine: & non facitis, quæ dico?

47 Omnis, qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos: ostendam vobis, cui similis sit.

48 Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum super petram, inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat super petram.

49 Qui autem audit, & non facit: similis est homini ædificanti domum suam super terram sine fundamento: in quam illisus est fluvius, & continuo cecidit: & facta est ruina domus illius magna.

* Deut. 17. b. 3. Matth. 5. 47.

F * Matth. 7. a. 1.

* Matth. 7. a. 2. Marc. 4. c. 24.

* Matth. 23. c. 23. b. 16. * Matth. 7. a. 3.

* Matth. 7. c. 18. 22. 33.

G

* Matth. 7. c. 21. Rom. 2. c. 13. Jan. 1. d. 22.

C. A.

CAPUT VII.

Admiratur Centurionis fidem, abiens sanatus illius servum: juxta portam civitatis Naim filium unicum vidua resuscitat: coram discipulis Joannis Baptiste, per eos interrogantis an esset, qui venturus erat, multa edidit signa: illique abeuntibus, Joannem plurimum extollit: Judæis nec Joannis, nec Christi vita placuit, quos pueri invicem in foro acclamantibus asimulat: a peccatrice muliere pedes inunctus, respondet Simoni ob hoc murmuranti, proposita ad hoc parabola duorum debitorum, & remissis mulieri peccatis.

1 Cum autem impleisset omnia verba sua in aures plebis, intravit Capharnaum.

2 Centurionis autem cujusdam servus male habens, erat moriturus: qui illi erat preciosus.

3 Et cum audisset de Jesu, misit ad eum seniores Judæorum, rogans eum, ut veniret, & salvaret servum ejus.

4 At illi cum venissent ad Jesum, rogabant eum sollicitè, dicentes ei: Quia dignus est, ut hoc illi præstes.

5 Diligit enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificavit nobis.

6 Iesus autem ibat cum illis. Et cum jam non longè esset ad domum, misit ad eum Centurio amicus, dicens: Domine, noli vexari: Non enim sum dignus, ut sub tectum meum intres.

7 Propter quod & me ipsum non sum dignum arbitratus, ut venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

8 Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic vade, & vadit; & alii veni, & veniunt; & servo meo, fac hoc, & facit.

9 Quo audito Iesus miratus est: & conversus sequentibus se turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem inveni.

10 Et reversi, qui missi fuerant, domum, invenerunt servum, qui languerat, sanum.

11 Et factum est: deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli ejus, & turba copiosa.

12 Cum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matri suæ: & hæc vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

13 Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.

14 Et accessit, & tergit loculum. (Hi autem, qui portabant, steterunt.) Et ait: Adolescens, tibi dico, surge.

15 Et resedit, qui erat mortuus, & cepit loqui. Et dedit illum matri suæ.

16 Accipit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitavit plebem suam.

17 Et exiit hic sermo in universam Judæam de eo, & in omnem circa regionem.

18 Et nunciaverunt Joanni discipuli ejus de omnibus his.

19 * Et convocavit duos de discipulis suis Joannes, & misit ad Jesum, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

20 Cum autem venissent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

21 (In ipsa autem hora multos curavit à languoribus, & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donavit visum.)

22 Et respondens, dixit illis: Euntes renunciate Joanni, quæ audistis, & vidistis. Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt: mortui resurgunt, pauperes evangelizantur.

23 Et beatus est, quicumque non fuerit scandalizatus in me.

24 Et cum discessissent nuntii Joannis, cepit de Joanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatum?

25 Sed quid existis videre? hominem molibus vestimentis indutum? Ecce, qui in veste pretiosa sunt, & deliciis, in domibus regum sunt.

26 Sed quid existis videre? Prophetam? Utique dico vobis & plusquam Prophetam: mitto angelum meum ante faciem tuam, qui

C

* Infr. 14. c. 19. Joann. 4. c. 19.

* Matth. 11. a. 2.

* Isa. 35. b. 5. D

* Mal. 3. a. 1. i. Matt. 11. b. 10. Marc. 1. a. 2.

qui parabit viam tuam ante te.
28 Dico enim vobis: Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno Dei, major est illo.

29 Et omnis populus audiens, & publicani, iustificaverunt Deum, baptizati baptismo Joannis.

30 Pharisei autem, & legis periti consilium Dei spreverunt in semetipsos, non baptizati ab eo.

* Matth.
21. c. 16.

31 Ait autem Dominus: * Cui ergo similes dicam homines generationis hujus? & cui similes sunt?

32 Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus ad invicem, & dicentibus: Cantavimus vobis tibiis, & non saltastis: lamentavimus, & non plorastis.

* Matth. 3.
34.
Marc. 1. a.
6.

33 * Venit enim Joannes Baptista, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet.

34 Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum.

35 Et justificata est sapientia ab omnibus filiis suis.

F

36 Rogabat autem illum quidam de Phariseis, ut manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisei discubuit.

* Matth.
26. a. 7.
Marc. 14.
2. 3.
Joan. 12.
2. 3.

37 * Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubivisset in domo Pharisei: attulit alabastrum unguenti:

38 Et stans retrò secus pedes ejus, lacrymis cepit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur

pedes ejus, & unguento ungebat.

39 Videns autem Phariseus, qui vocaverat eum, ait intra se dicens, Hic si esset propheta, sciret utique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.

40 Et respondens Jesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic:

41 Duo debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 Non habentibus illis unde redderent, donavit utrique. Quis ergo eum plus diligit?

43 Respondens Simon dixit: Æstimo, quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judicasti.

44 Et conversus ad mulierem, dixit Simon: Vides hanc mulierem? Intravit in domum tuam, & aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis suis terxit.

45 Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos.

46 Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

48 Dixit autem ad illam: * Remittuntur tibi peccata.

49 Et ceperunt, qui simul accubebant, dicere intra se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit?

50 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace.

CAPUT VIII.

Parabolam de seminante proponit, ac discipulis interpretatur: nihil occultum, quod non manifestetur, quos dicat suam esse matrem, suosque fratres: in mari a somno excitatus ventum increpat; dæmoniacum ferocissimum a dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus, ut in porcos introeant: tacta simbria vestimenti ejus mulier a fluxu sanguinis curatur, & filia Jairi archisynagogi verbo ipsius resuscitatur.

1 **E**T factum est deinceps, & ipse iter faciebat per civitates, & castella, prædicans, & evangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo,

2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a spiritibus malignis, & infirmitatibus: * Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant.

3 Et Joanna uxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susanna, & aliæ multæ, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.

4 Cum

4 Cum autem turba plurima conveniret, & de civitatibus pererant ad eum, dixit per similitudinem:

5 * Exiit, qui seminat, & seminare semen suum: & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculturum est, & volucres cæli comederunt illud.

6 Et aliud cecidit supra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

7 Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.

8 Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum: Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.

9 Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola.

10 Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis: * ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

11 Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei.

12 Qui autem secus viam, hi sunt, qui audiunt; deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvifant.

13 Nam qui supra petram: qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

14 Quod autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audierunt, & a solitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ eantes suffocantur, & non referunt fructum.

15 Quod autem in bonam terram: hi sunt, qui in corde bono, & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

16 * Nemo autem lucernam accendens operit eam vase, aut substru lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

17 * Non est enim occultum, quod non manifestetur: nec absconditum, quod non cognoscatur, & in palam veniat.

18 Videte ergo, quomodo audiat. * Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

19 * Veniunt autem ad illum mater, & fratres ejus, & non poterant adire eum præ turba.

20 Et nuntiatum est illi: Mater tua, & fratres tui stant foris, volentes te videre.

21 Qui respondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

22 * Factum est autem in una dierum: & ipse ascendit in naviculam, & discipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt.

23 Et navigantibus illis, obdormivit, & descendit procella venti in stagnum, & complēbantur, & periclitabantur.

24 Accedentes autem suscitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille surgens, increpavit ventum, & tempestatem aquæ, & cessavit: & facta est tranquillitas.

25 Dixit autem illis: Ubi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic est, quia & ventis, & mari imperat, & obediunt ei?

26 Et navigaverunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam.

27 Et cum egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

28 Is, ut vidit Jesum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi est Jesu Fili Dei Altissimi? obsecro te, ne me torqueas.

29 Præcipiebat enim spiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus, & ruptis vinculis agebatur a dæmonio in deserta.

30 Interrogavit autem illum Jesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

31 Et rogabant illum, ne imperaret illis, ut in abyssum irent.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis.

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex præceps in stagnum, & suffocatus est.

34 Quod ut viderunt factum, qui pascebant, fugerunt, & nunciaverunt in civitatem, & in villas.

35 Exierunt autem videre, quod factum est, & venerunt ad Jesum: & invenerunt hominem sedentem, a quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.

36 Nunciaverunt autem illis, & qui viderant, quomodo sanus factus esset à legione:

37 Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum, ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est.

38 Et rogabat illum vir, a quo dæmonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Jesus, dicens:

39 Redi in domum tuam, & narra, quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Jesus.

40 Factum est autem, cum redisset Jesus, excepit illum turba: erant enim omnes expectantes eum.

41 * Et ecce venit vir, cui nomen Jairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Jesu, rogans eum, ut intraret in domum ejus.

42 Quia unica filia erat ei fere annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur.

43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari:

44 Accessit retrò, & tetigit simbriam vestimen-

* Matth.
9. c. 18.
F
Marc. 5. c.
22.

stimen-

flimenti ejus: & confestim stetit fluxus sanguinis ejus.

45 Et ait Jesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46 Et dixit Jesus: Tetigit me aliquis: nam ego novi virtutem de me exiisse.

47 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit.

48 At ipse dixit ei: Filia, fides tua salvam te fecit: vade in pace.

49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.

50 Jesus autem audito hoc verbo, respondit patri puella: Noli timere, crede tantum, & salva erit.

51 Et cum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem, & patrem, & matrem puella.

52 Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit.

53 Et deridebant eum, scientes quod mortua esset.

54 Ipse autem tenens manum ejus clamavit, dicens: Puella, surge.

55 Et reversus est spiritus ejus, & surrexit continuò. Et justit illi manducare.

56 Et stupuerunt parentes ejus, quibus præcepit, ne alicui dicerent, quod factum erat.

G

C A P U T I X.

Discipulos ad prædicandum mittens, servanda iradit eis præcepta: Herodes audita Christi fama cupit eum videre: ex quinque panibus, & duobus piscibus satiat Jesus quinque viros: millia: Petrus illum confitetur Christum Dei: suam prædicit passionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato junguntur Moyses, & Elias in majestate: ad preces patris demonium a filio elicit: contentio oritur inter Apostolos de primatu: filii Zebedæi volunt igne cælesti consumi Samaritanos nolentes Jesum suscipere: volentem sequi non suscipit; alterum autem vocat, nec permittit, ut primum sepeliat patrem.

1 **C**onvocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & ut languores curarent.

2 Et misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.

3 Et ait ad illòs: Nihil tulcritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

4 Et in quacumque domo intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

5 Et quicumque non receperint vos: * ex-

cutes de civitate illa, etiam pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos.

6 Egressi autem: circuibant per castella evangelizantes, & curantes ubique.

7 Audivit autem Herodes tetrarcha omnia, quæ fiebant ab eo, & hæsitabat, eò quod diceretur.

8 A quibusdam: Quia Joannes surrexit à mortuis: à quibusdam verò: Quia Elias apparuit: ab aliis autem: Quia propheta unus de antiquis surrexit.

9 Et ait Herodes: Joannem ego decollavi. Quis est autem iste, de quo ego talia audio? Et quarebat videre eum.

10 Et reversi Apostoli, narraverunt illi, quacumque fecerunt, & assumptis illis successit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaida.

11 Quod cum cognovissent turbæ, secutæ sunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos, qui cura indigebant, sanabat.

12 Dies autem cæperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi: * Dimitte turbas, ut euntes in castella, villasque, quæ circa sunt, divertant, & inveniant escas: quia hic in loco deserto sumus.

* Matth. 14. 15. Marc. 6. 36.

* Matth. 14. 15. Marc. 6. 36.

B

* Matth. 14. 15. Marc. 6. 36.

13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: * Non sunt nobis plus quam quinque panes, & duo pisces: nisi forte nos edamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.

14 Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos.

15 Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes.

16 Accepit autem quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas.

17 Et manducaverunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est, quod superfluit illis, fragmentorum cophini duodecim.

18 Et factum est, cum solus esset orans, erant cum illo & discipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ?

19 At illi responderunt, & dixerunt: Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii verò quia unus propheta de prioribus surrexit.

20 Dixit autem illis: Vos autem, quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei.

21 At ille increpans illos, præcepit, ne cui dicerent hoc.

22 Dicens: * Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à senioribus, & principibus sacerdotum, & scribis, & occidi, & tertia die resurgere.

23 Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

24 Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet illam: nam qui perdidit animam suam propter me, salvam faciet illam.

25 Quid enim proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?

26 Nam qui me erubuerit, & meos sermones: hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.

27 Dico autem vobis verè: sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.

28 Factum est autem post hæc verba ferè dies octo, & assumpsit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ascendit in montem, ut oraret.

29 Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera: & vestitus ejus albus, & resplendens.

30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses, & Elias.

31 Visi in majestate, & dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem.

32 Petrus verò, & qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt majestatem ejus, & duos viros, qui stabant cum illo.

33 Et factum est, cum discederent ab illo, ait Petrus ad Jesum: Præceptor, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, unum Tibi, & unum Moysi, & unum Eliæ: nesciens, quid diceret.

34 Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, in-

trantibus illis in nubem.

35 Et vox facta est de nube, dicens: * Hic est filius meus dilectus, ipsum audite.

36 Et dum fieret vox, inventus est Jesus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quidquam ex his, quæ viderant.

37 Factum est autem in sequenti die, descendentibus illis de monte, occurrit illis turba multa.

38 Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magister, obsecro te, respice in filium meum, quia unicus est mihi:

39 Et ecce spiritus apprehendit eum, & subitò clamat, & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilanians eum:

40 Et rogavi discipulos tuos, ut eicerent illum, & non potuerunt.

41 Respondens autem Jesus, dixit: O generatio infidelis, & perversa, usquequò ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42 Et cum accederet, elisit illum dæmonium, & dissipavit.

43 Et increpavit Jesus spiritum immundum, & sanavit puerum, & reddidit illum patri ejus.

44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: Filius enim hominis futurum est, ut tradatur in manus hominum.

45 At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, ut non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

46 Intraivit autem cogitatio in eos, quis eorum major esset.

47 At Jesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se.

48 Et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic major est.

49 Respondens autem Joannes, dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo eiciemem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum.

50 Et ait ad illum Jesus: Nolite prohibere: qui enim non est adversum vos, pro vobis est.

51 Factum est autem dum complerentur dies assumptionis ejus, & ipse faciem suam firmavit, ut iret in Jerusalem.

52 Et misit nuncios ante conspectum suum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi.

53 Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jerusalem.

54 Cum vidissent autem discipuli ejus Jacobus, & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus, ut ignis descendat de cælo, & consummat illos?

55 Et conversus increpavit illos, dicens: Nescitis, cujus spiritus estis:

56 Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare. Et abierunt in aliud castellum.

57 Factum est autem: ambulantis illis in

E
* 2. Petr. 1. 17.

* Matth. 17. 14. Marc. 9. c. 16.

F

* Matth. 18. 1. Marc. 9. c. 33.

G

* Joann. 3. 17. 12. 347.

via, dixit quidam ad illum : Sequar te quomcumque ieris.
 58 Dixit illi Iesus: * Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidus: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.
 59 Ait autem ad alterum: Sequere me, ille autem dixit: Domine, permittite mihi primum ire, & sepelire patrem meum.

* Matth. 8. c. 20.

CAPUT X.

Septuaginta duos præmittens ad singulas civitates, iradit præcepta, quæ in prædicando observant, & gaudentibus de subiectis sibi demonibus dicit, non esse ob hoc potissimum gaudendum: comminatur civitatibus obstinatis, in quibus factæ erant plurimæ virtutes, & exultans in spiritu consuevit Patri: tentans legisperito, post recitatum præceptum de dilectione Dei, & proximi, ostendit, quis sit proximus per parabolam hominis à Jerusalem descenditis: Marthæ ministranti, & de sorore Maria conquirenti dicit, Mariam elegisse optimam partem.

A

1 Post hæc autem designavit Dominus & alios septuaginta duos: & misit illos binos ante faciem suam, in omnem civitatem, & locum, quod erat ipse venturus.

* Matth. 9. d. 37.

2 Et dicebat illis: * Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

* Matth. 10. b. 16.

3 Ite: * ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.

* Marc. 6. a. 8.

4 * Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, * & neminem per viam salutaveritis.

* 4. Reg. 4. c. 29.

5 In quacumque domum intraveritis, primum dicit: Pax huic domui:

6 Et si tibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur.

7 In eadem autem domo manete, edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt: * dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum.

B

* Deut. 24. c. 14.

8 Et in quacumque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate, quæ apponuntur vobis:

Matr. 10. b. 10.

1. Tim. 5. c. 18.

9 Et curate infirmos, qui in illa sunt, & di-

60 Dixitque ei Iesus: Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, & annuncia regnum Dei.

61 Et ait alter: Sequar te, Dñe, sed permittite mihi primum renunciare his, quæ domi sunt.

62 Ait ad illum Iesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò aptus est regno Dei.

10 In quacumque autem civitatem in traveritis, & non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicit: cite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei

11 * Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote, quia appropinquavit regnum Dei.

* Ag. 13. 8. 51.

12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissus erit, quam illi civitati.

13 * Væ tibi, Corozain, væ tibi, Bethsaida: quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere sedentes pœniterent.

C

14 Veruntamen Tyro, & Sidonj remissus erit in iudicio, quam vobis.

* Matth. 11. c. 21.

15 Et tu Capharnaum usque ad cœlum exaltata, usque ad infernum demergeris.

16 * Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me.

* Matth. 10. d. 40.

17 Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia subiciuntur nobis in nomine tuo.

Joan. 13. c. 20.

18 Et ait illis: Videbam fataniam sicut fulgur de cœlo cadentem.

19 Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

20 Veritamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiciuntur; gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in cœlis.

21 * In ipsa hora exultavit Spiritu sancto, & dixit: Confitetur tibi, pater, Domine cœli, & terræ, quod abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Etiam pater: quoniam sic placuit ante te.

* Matth. 11. d. 25.

22 Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo scit, quis sit Filius, nisi Pater; &

quis

quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.

23 Et conversus ad discipulos suos, dixit: * Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis.

24 Dico enim vobis, quod multi prophetae, & reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt; & audire, quæ auditis, & non audiverunt.

25 * Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, & dicens: Magister quid faciendo vitam æternam possidebo?

26 At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis?

27 Ille respondens dixit: * Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut teipsum.

28 Dixitque illi: Rectè respondisti: hoc fac, & vives.

29 Ille autem volens justificare seipsum, dixit ad Jesum: Et quis est meus proximus?

30 † Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendeat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliarerunt eum: & plagis impositis abierunt semivivo relicto.

31 Accidit autem, ut sacerdos quidam descenderet eadem via: & viso illo præterivit.

32 Similiter & Levita, cum esset secus locum, & videret eum, pertransiit:

33 Samaritanus autem quidam iter faciens

venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est.

34 Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum: & imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, & curam ejus egit.

35 Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe, & quodcumque supererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi.

36 Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones?

37 At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus: Vade, & tu fac similiter.

38 Factum est autem, dum irent, & ipse intravit in quoddam castellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam:

39 Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

40 Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, & ait: Domine, non est tibi cura, quod soror mea reliquit me solam ministrare: dic ergo illi, ut me adjuvet.

41 Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima.

42 Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

G

CAPUT XI.

Docet discipulos orare, ostendens, perseveranti oratione omnia impetrari: ejecto dæmonio malo, confutat dicentem, quod in Beelzebub eieceret dæmonia: mulier quædam dicit beata uxor, quæ Iesus suxorat: de signo Jonæ, de regina Austri, & Ninivitis; oculoque simplici, & nequam: Pharisæum, qui ipsam inquit avertat, reprehendit murmur autem, quod illotis pranderet manibus: taxat hypocritam Pharisæorum, & scribarum, dicens, quod ab hac generatione exquiratur sanguis omnium Prophetarum.

1 Et factum est: cum esset in quodam loco orans, ut cessavit, dixit unus ex discipulis ejus ad eum: Domine, doce nos ora-

re, sicut docuit & Joannes discipulos suos.

2 Et ait illis: Cum oratis, dicit: * pater, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum.

3 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

4 Et dimitte nobis peccata nostra, si quidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

5 Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes,

6 Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo, quod ponam ante illum.

7 Et ille deintus respondens dicat: Noli

* Matth. 6. b. 9.

H h h

m i h i

mihī molestus esse, jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi.

8 Et si ille perseveraverit pulsans: dico vobis, & si non dabit illi surgens, eò quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.

9 * Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis.

10 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulsanti aperietur.

11 * Quis autem ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid pro pisce serpentem dabit illi?

12 Aut si petierit ovum: numquid porriget illi scorpionem?

13 Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quanto magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?

14 * Et erat eiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.

15 Quidam autem ex eis dixerunt: * In Beelzebub principe dæmoniorum eiciit dæmonia.

16 Et alii tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.

17 Ipse autem, ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur, & domus supra domum cadet.

18 Si autem & Satanas in se ipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? quia dicitis in Beelzebub me eicere dæmonia.

19 Si autem ego in Beelzebub eicio dæmonia: filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi judices vestri erunt.

20 Porro si in digito Dei eicio dæmonia: profecto pervenit in vos regnum Dei.

21 Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet.

22 Si autem fortior eo superveniens vicerit eum, universa arma ejus auferet, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuet.

23 Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit.

24 Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem: & non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi.

25 Et cum venerit, invenit eam scopis mundatam, & ornatam.

26 Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.

27 Factum est autem, cum hæc diceret: extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter, qui te portavit; & ubera, quæ suxisti.

28 At ille dixit: Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

29 Turbis autem concurrentibus cepit dicere: * Generatio hæc, generatio nequam est: signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophete.

B
* Matth. 7. b. 7. 21. b. 22. Marc. 11. c. 24. Joan. 14. b. 13. Jac. 1. b. 5. Matth. 7. b. 9.
* Matth. 9. d. 3. 12. & 13. b. 22.
Marc. 3. c. 22.
C
* Matth. 23. c. 23. & 24. Marc. 12. d. 19. Luc. 11. c. 17. & 18.
D
* Matth. 12. c. 39.

30 * Nam sicut fuit Jonas signum Niniuitis: ita erit & Filius hominis generationi isti.

31 * Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos: quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis; & ecce plus quam Salomon hic.

32 Viri Niniuitæ surgent in judicio cum generatione hac, & condemnabunt illam: quia penitentiam egerunt ad prædicationem Jonæ, & ecce plus quam Jonas hic.

33 * Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub medio: sed supra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

34 * Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

35 Vide ergo, ne lumen, quod in te est, tenebræ sint.

36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

37 Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariseus, ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit.

38 Phariseus autem cepit intra se reputans dicere, quare non baptizatus esset ante prandium.

39 Et ait Dominus ad illum: * Nunc vos Pharisei, quod deforis est calicis, & catini, mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina, & iniquitate.

40 Stulti, nonne, qui fecit, quod deforis est etiam id, quod deintus est, fecit?

41 Verumtamen, quod superest, date elemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.

42 Sed vae vobis Phariseis, quia decimatis mentham, & rutam, & omne olus, & præteritis iudicium, & charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

43 * Vae vobis Phariseis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro.

44 Vae vobis, quia estis ut monumenta, quæ non apparent, & homines ambulantes supra, nesciunt.

45 Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

46 At ille ait: Et vobis Legisperitis vae: quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, & ipsi uno digito vestro non tangitis farcinas.

47 Vae vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos.

48 Profecto testificamini, quod consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulchra.

49 Propterea & sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, & Apostolos, & ex illis occident, & persequentur:

50 Ut inquitur sanguis omnium Pro-

* Jon. 2. a. 1. * 1. Reg. 10. a. 1. 2. Par. 9. 21. * Jon. 3. b. * Matth. 23. c. 23. & 24. Marc. 12. d. 19. * Matth. 6. c. 22. E
* Matth. 23. c. 23. & 24. Marc. 12. d. 19. F
* Matth. 23. c. 23. & 24. Marc. 12. d. 19. G
* Matth. 23. c. 23. & 24. Marc. 12. d. 19. H

phetarum, qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista.

51 * A sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariæ, qui perit inter altare, & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

52 Vae vobis Legisperitis, quia tulistis cla-

vem scientiæ, ipsi non introistis, & eos, qui introibant, prohibuistis.

53 Cum autem hæc ad illos diceret, ceperunt Pharisei, & Legisperiti graviter insultare, & os ejus opprimere de multis.

54 Insidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accusarent eum.

CAPUT XII.

Capitulum docet de sermone Phariseorum, & quod omne occultum detegatur: quis etiam timendus sit: de blasphemia in Spiritum sanctum: roborat Apostolos adversus persecutiones: non vult se immiscere in dividenda fratrum hereditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, & vetans sollicitum esse de vita, & vestitu; hortaturque, ut lumbi præcingantur: & quis sit fidelis, aut infidelis dispensator: venit, ut mittat ignem in terram, & separationem: reprehendit, quod tempus gratia non disjucient: monet, ut quisque conetur ab adversariis se liberare.

1 Multis autem turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculcarent, cepit dicere ad discipulos suos: * attendite à sermone Phariseorum, quod est hypocrisis.

2 * Nihil autem opertum est, quod non reveletur: neque absconditum, quod non sciatur.

3 Quoniam, quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4 Dico autem vobis amicis meis: Ne timeamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius, quid faciant.

5 Ostendam autem vobis, quem timeatis, timeate eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam, ita dico vobis, hunc timeate.

6 Nonne quinque passeret vancant dipendio, & unus ex illis non est in oblivione coram Deo?

7 Sed & capillis capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passibus plurius estis vos.

8 Dico autem vobis. * Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur il-

lum coram Angelis Dei:

9 Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.

10 * Et omnis, qui dicit verbum in Filium hominis remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur.

11 Cum autem inducent vos in synagogas, & ad magistratus, & potestates, nolite solliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis.

12 Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere.

13 Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo, ut dividat tecum hereditatem.

14 At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem, aut divisorem super vos?

15 Dixitque ad illos: Videte, & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia iustitiam vita ejus est: ex his, quæ possidet.

16 Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: * Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit:

17 Et cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo, quod congregem fructus meos?

18 Et dixit: Hoc faciam: destrua horrea mea, & majora faciam: & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea.

19 Et dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cujus erunt?

21 Sic est, qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives.

22 Dixitque ad discipulos suos: Ideo dico vobis: * Nolite solliciti esse anime vestræ, quid manducetis, neque corpori, quid induamini.

* Tim. 2. b. 12. * Matth. 12. c. 32. Marc. 3. d. 29. C
* Eccl. 11. c. 19. * Psal. 54. d. 23. Matth. 6. c. 25. 1. Petr. 5. b. 7.

23 Anima plus est quam cæca, & corpus plus quam vestimentum.

24 Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos. Quamto magis vos pluris estis illis?

25 Quis autem vestrum cogitando potest adicere ad staturam suam cubitum unum.

26 Si ergo neque, quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis?

27 Considerate lilia, quomodo crescunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis.

28 Si autem fenum, quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos pusilla fidei?

29 Et vos nolite querere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli.

30 Hæc enim omnia gentes mundi querunt: Pater autem vester scit, quoniam his indigetis.

31 Verumtamen querite primum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adiciantur vobis.

32 Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.

33 * Vendite, quæ possidetis, & date elemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, * thesaurum non deficientem in cælis: quod fur non appropriat, neque tinea corrumpit.

34 Ubi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

35 Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris,

36 Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur ad nuptias: ut, cum venerit, & pulsaverit, confestim aperiant ei.

37 Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes: amen dico vobis, quod præcignet se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

38 Et si venerit in secunda vigilia, & si tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.

39 * Hoc autem scitote, quoniam si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non fineret perfodi domum suam.

40 Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.

41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicitis hanc parabolam, an & ad omnes?

42 Dixit autem Dominus: Quis putas, est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram?

43 Beatus ille servus, quem cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

44 Verè dico vobis, quoniam supra omnia, quæ possidet, constituet illum.

45 Quod si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: & ceperit percutere servos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:

46 Veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, & hora, qua nescit, & dividet eum

partemque ejus cum infidelibus ponet.

47 Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui, & nō præparavit, & nō fecit secundum voluntatē ejus, vapulabit multis.

48 Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omnis autē cui multum datum est, multum queretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petet ab eo.

49 Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendantur?

50 Baptismo autem habeo baptizari; & quomodo coarctor, usque dum perficiatur?

51 * Putatis, quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, sed separationem:

52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi, tres in duos, & duo in tres.

53 Dividentur: pater in filium, & filius in patrem suum, mater in filiam, & filia in matrem, foras in nurum suam, & nurus in forcum suam.

54 * Dicebat autem & ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis: Nimbis venit: & ita fit.

55 Et cum austrum flantem, dicitis: Quia æstus erit: & fit.

56 Hypocritæ, faciem cæli, & terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

57 Quid autem, & a vobis ipsis non iudicatis, quod iustum est?

58 * Cum autē vadis cū adversario tuo ad principē, in via da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.

59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

Occasione Galilæorum in suis sacrificiis interemptorū, & eorum, qui in Siloe convenerant, horitur ad penitentiam, aliqui exterminandos instar fici in fructuosæ: archisynagogum redarguit, indignantem, quod sabbato, curasset mulierem a spiritu infirmis: comparat regnum cælorum grano sinapis, ac fermento: de angusta porta, & quod quidam clauso ostio frustra pulsabunt; Herodem dicit vulpem, & Jerusalem ob crudelitatem suam deservendam.

1 **A** Derant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorū sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorū.

2 Et respondens dixit illis: Putatis, quod hi Galilæi, præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia faciunt?

3 Non, dico vobis: sed nisi penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.

4 Sicut illi decem, & octo, supra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia, & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem?

5 Non, dico vobis: sed si penitentiam non egeritis omnes similiter peribitis.

6 Dicebat autem & hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit querens fructum in illa, & non invenit.

7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac, & non invenio: succide

* Matth. 19. c. 21.

E
* Matth. 6. c. 20.

* Matth. 24. d. 43.

* Apoc. 16. c. 15.

F

ergo

ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

8 At ille respondens, dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiā circa illam, & mittam stercora:

9 Et si quidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

10 Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis.

11 Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.

12 Quam cum videret Jesus, vocavit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua.

13 Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.

14 Respondens autem archisynagogus, indignans quia sabbato curasset Jesus, dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari: in his ergo venite, & curamini: & non in die sabbati.

15 Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocritæ, unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adquare?

16 Hanc autem filiam Abraham, quam alligavit satanas, ecce decem, & octo annis, non oportuit solvi à vinculo isto die sabbati?

17 Et cum hæc diceret, erubescerant omnes adversarii ejus: & omnis populus gaudebat in univerfis, quæ gloriosè fiebant ab eo.

18 Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, & cui simile æstimabo illud?

19 * Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & crevit, & factum est in arborem magnam: & volucres cæli requieverunt in ramis ejus.

20 Et iterum dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei?

21 * Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinae farta tria, donec fermentaretur totum.

22 Et ibat per civitates, & castella, docens, & iter faciens in Jerusalem.

23 Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos:

24 * Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.

25 * Cum autem intraverit pater familias, & clauserit ostium, incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicentes: Domine, aperi nobis: & respondens dicit vobis: Nescio vos, unde sitis:

26 Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris domiciisti.

27 Et dicit vobis: * Nescio vos, unde sitis: * discedite à me omnes operarii iniquitatis.

28 Ibi erit fletus, & stridor dentium: cum videritis Abraham, & Isaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 Et venient ab Oriente, & Occidente,

& Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Dei.

30 * Et ecce sunt novissimi, qui erunt primi, & sunt primi, qui erunt novissimi.

31 In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

32 Et ait illis: Ite, & dicit vultis illi: Ecce eicio dæmonia, & sanitates perficio hodie, & cras, & tertia die consummor.

33 Verumtamen oportet me hodie, & cras, & sequenti die ambulare: quia non capit prophetam perire extra Jerusalem.

34 * Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum suum sub pennis, & noluisti?

35 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat, cum dicitis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

CAPUT XIV.

In domo principis Pharisæorum hydropicum sabbato curat, ostendens Legis peritiam, ac Pharisæis hoc licere: & horum notans ambitionem, docet invitatum in novissimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cænam, qui se excusant: sequens Christum debet omnibus renunciare sublatâ crucis sua, usque ad odium animæ propriæ: volens turrim edificare computat primum sumptus: commendatio salis.

1 **E**T factum est, cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem, & ipsi observabant eum.

2 Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3 Et respondens Jesus dixit ad Legisperitos, & Phariseos, dicens: Silicet sabbato curare?

4 At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanavit eum, ac dimisit.

5 Et respondens ad illos, dixit: Cujus vestrum asinus, aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati?

6 Et non poterant ad hæc respondere illi.

7 Dicebat autem & ad invitatos parabolan, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

8 Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo;

9 Et veniens is, qui te, & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere.

10 Sed cum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, cum venerit, qui te invitavit, dicat tibi: * Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus:

11 * Quia omnis, qui se exaltat humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

12 Dicebat autem & ei, qui se invitaverat: * Cum facis prandium, aut cænam, noli vocare amicos tuos, neque fratres

* Matth. 19. d. 30. 20. b. 16. Marc. 10. d. 31.

G

* Matth. 23. d. 27.

A

B

* Prov. 25. d. 7. * Matth. 23. b. 12.

C
Infr. 18. c. 14. * Tob. 4. b. 7. * Prov. 3. b. 9.

Hhh 3 tuos,

tuos, neque cognatos, neque vicinos divites: ne forte te, & ipsi reinventent, & fiat tibi retributio.

13 Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos:

14 Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

15 Hæc cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.

16 At ipse dixit ei: * Homo quidam fecit cenam magnam, & vocavit multos.

17 Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis, ut venirent, quia jam parata sunt omnia.

18 Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te habe me excusatum.

19 Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excusatum.

20 Et alius dixit: uxorem duxi, & ideo non possum venire.

21 Et reversus servus nunciavit hæc domino suo. Tunc iratus pater familias dixit servo suo: Exi citò in plateas, & vicos civitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduce huc.

22 Et ait servus: Domine, factum est, ut imperasti, & adhuc locus est.

23 Et ait dominus servo: Exi in vias, & sepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24 Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cenam meam.

25 Ibant autem turbæ multæ cum eo: & conversus dixit ad illos:

26 * Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.

27 * Et qui non baiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.

28 Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum;

29 Ne, posteaquàm posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes, qui vident, incipiant illudere ei,

30 Dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?

31 Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?

32 Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea, quæ pacis sunt.

33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

34 * Bonum est sal. Si autem sal evanuerit, in quo condietur?

35 Neque in terram, neque in sterquilinum utile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

D
*Matt. 22.
a. 2.
apoc. 19.
b. 9.

E

CAPUT XV.

Scribis, & Phariseis murmurantibus, quòd peccatores reciperet, parabolas proponit de ove, & drachma perditis, ac inventis: & de filio prodigo ad patrem reverso, benignèque ab ipso suscepto, seniore filio indignè hoc ferente: & quantum sui in celo gaudium super peccatore pœnitentiam agente.

1 ERant autem appropinquantibus ei publicani, & peccatores, ut audirent illum.

2 Et murmurabant Pharisei, & Scribæ,

dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3 Et ait ad illos parabolam istam, dicens:

4 * Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam?

5 Et cum invenierit eam, imponit in humeros suos gaudens:

6 Et veniens domum convocat amicos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat?

7 Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœ-

*Matt. 10.
d. 27.
F

*Matt. 10.
d. 13. 16 d.
21.
Marc. 4 d.
34.

G

*Matth. 5.
b. 13.
Marc. 9.
49.

B

lo su-

lo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanovem iustis, qui non indigent pœnitentia.

8 Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & querit diligenter, donec inveniat?

9 Et cum invenerit, convocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam, quam perdideram?

10 Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente:

11 Ait autem: Homo quidam habuit duos filios:

12 Et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et divisit illis substantiam.

13 Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè.

14 Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere.

15 Et abiit, & adhæsit uni civium regionis illius. Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.

16 Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat.

17 In se autem reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo!

18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cœlum, & coram te:

19 Jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de mercenariis tuis.

20 Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipse, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.

21 Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cœlum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus.

22 Dixit autem pater ad servos suos: Citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calcamentum in pedes ejus:

23 Et adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur:

24 Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus est. Et cœperunt epulari.

25 Erat autem filius ejus senior in agro, & cum veniret, & appropinquaret domui, audivit symphoniam, & chorum:

26 Et vocavit unum de servis, & interrogavit, quid hæc essent.

27 Isque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia saluum illum recepit:

28 Indignatus est autem, & volebat introire. Pater ergo illius egressus, cœpit rogare illum:

28 At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi, & numquam dedisti mihi hæc, ut cum amicis meis epularer:

30 Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

31 At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt:

32 Epulari autem, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus est.

E

F

G

CAPUT XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hor-tatur ad faciendas elemosynas, docens quid mereatur fidelis, aut infidelis mammonæ dis-pensator, quodque nemo servare potest Deo, & mammonæ: Legem, ac Prophetas usque ad Joannem fuisse dicit, & nihil de Lege periturum, nec dimittendam, nullo modo ux-

rem, ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

1 DECebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic dissimatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis

A

Hhh 4 tua:

tuæ: jam enim non poteris villicare. 3 Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescio.

4 Scio, quid faciam, ut cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.

5 Convocatis itaque singulis debitoribus dominus sui, dicebat primo: quantum debes domino meo?

6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam: & sede citò, scribe quinquaginta.

7 Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe octoginta.

8 Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

9 Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

10 Qui fidelis est in minimo, & in majori fidelis est, & qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est.

11 Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est, quis credet vobis?

12 Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est, quis dabit vobis?

13 * Nemo servus potest duobus dominis servire: aut enim unum odiet, & alterum diligit: aut uni adhærebit, & alterum contemnet: non potestis Deo servire, & mammonæ.

14 Audiebant autem omnia hæc Pharisei, qui erant avari: & deridebant illum.

15 Et ait illis: Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus: Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

16 * Lex, & Prophetæ, usque ad Joannem: ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

17 * Facilius est autem cælum, & terram

præterire, quàm de Lege unum apicem cadere.

18 * Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

19 Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura, & bysso: & epulabatur quotidie splendèdè.

20 Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus,

21 Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.

22 Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abraham. Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno.

23 Elevans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu ejus:

24 Et ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

25 Et dixit illi Abraham: Fili: recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.

26 Et in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum est: ut, qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire.

27 Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei.

28 Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.

29 Et ait illi Abraham: Habent Moysen, & prophetas: audiant illos.

30 At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

31 Ait autem illi: Si Moysen, & Prophetas non audiunt; neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

* Matth. 9. c. 23. Marc. 10. b. 11. I. Cor. 7. b. 10. 11.

F

G

* Matth. 6. c. 24.

* Matth. 23. b. 12.

* Matth. 5. c. 18.

C. A.

CAPUT XVII.

Ve scandalizanti puillos: frater in nos peccans increpandus est, eique pœnitenti ignoscendum: Apostolos docet fidei efficaciam: quodque, dum omnia ipsa præcepta fecerint, se servos dicant inutiles: decem leprosi mundantur, unico, qui Samaritanus erat, ad agendas gratias revertente: dicit adventum filii Dei non occultum fore, sed illustrem, & inexpectatio superventurum, sicut diluvium mundo, & Sodomis subverso supervenit.

1 **E**T ait ad discipulos suos: Impossibile est, ut non veniant scandala, vç autem illi, per quem veniunt.

2 Utilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum ejus, & proiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de puillis istis.

3 Attendite vobis: * Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi.

4 Et si septies in die peccaverit in te, & septies in die conversus fuerit ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi.

5 Et dixerunt Apostoli Domino: Aduage nobis fidem.

6 * Dixit autem Dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare, & transplantare in mare: & obediet vobis.

7 Quis autem vestrum habens servum arantem, aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi: Statim transi, recumbere:

8 Et non dicat ei: Para, quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi, donec manducem, & bibam, & post hæc tu manducabis, & bibes?

9 Numquid gratiam habet servo illi, quia fecit, quæ ei imperaverat?

10 Non puto. Sic & vos, cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicit: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

11 Et factum est, dum iret in Jerusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilæam.

12 Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè:

13 Et levaverunt vocem, dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri.

14 Quos ut vidit, dixit: * Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.

15 Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum,

16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

17 Respondens autem Jesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt?

18 Non est inventus, qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.

19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te salvum fecit.

20 Interrogatus autem à Phariseis: Quando venit regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum observatione:

21 Neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos est.

22 Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre unum diem Filii hominis, & non videbitis.

23 * Et dicent vobis: Ecce hic, & ecce illic. Nolite ire, neque sectemini.

24 Nam sicut fulgur coruscans de sub cœlo, in ea, quæ sub cœlo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua.

25 Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac:

26 * Et sicut factum est in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis.

27 Edebant, & bibebant: uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usque in diem, qua intravit Noe in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

28 * Similiter factum est in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant: plantabant, & ædificabant:

29 Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem, & sulphur de cœlo, & omnes perdidit:

30 Secundùm hæc erit, qua die Filius hominis revelabitur.

31 In illa hora, qui fuerit in tecto, & vasa ejus in domo, ne descendat tollere illa; & qui in agro, similiter non redeat retrò.

32 Memores estote uxoris Lot.

33 * Quicumque quaesierit animam suam salvam facere, perdet illam: & quicumque perdidit illam, vivificabit eam.

34 Dico vobis: * In illa nocte erunt duo in lecto uno; unus assumetur, & alter relinquetur:

35 Quæ erunt resolentes in unum; una assumetur, & altera relinquetur: duo in agro; unus assumetur, & alter relinquetur.

36 Respondentes dicunt illi: Ubi, Domine?

37 Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT XVIII.

Per parabolam de iudice iniquitatis, & vidua importuna docet semper orandum; per parabolam verò de Phariseo & Publicano, quomodo sit orandum; pueros à se repellit: dicit, quos qui à juventute omnia se servasse præcepta dicebat, auditio Christi consilio de omnibus relinquendâ abiit tristis: quid erit præmii omnia propter Christum relinquentibus: prædicit suâ passionè, & propè Jericho cæcum illummat.

1 **D**icebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet semper orare, & non deficere,

2 Dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

3 Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adversario meo.

4 Et volebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem revercor:

5 Tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens fugillet me.

* Matth. 24. b. 23. Marc. 13. c. 21.

* Gen. 7. b. 7. Matt. 24. c. 37.

* Gen. 19. c. 25.

G

* Matth. 10. d. 39. Marc. 8. d. 35.

Sup. 9. c. 24. Joan. 12. d. 25.

* Matth. 24. d. 40.

A

Eccl. 18. c. 21. 1. Thes. 5. c. 17.

6. Ait autem Dominus: Audite, quid iudex iniquitatis dicit:

7 Deus autem non faciet vindictam eorum suorum clamantium ad se die, ac nocte, & patientiam habebit in illis?

8 Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?

9 Dixit autem, & ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam:

10 Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus Pharisaeus, & alter publicanus.

C. 11 Pharisaeus stans, haec apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic publicanus.

12 Jejuno bis in sabbato: decimas do omnium, quae possideo.

13 Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad caelum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.

14 Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo: quia omnis, qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

* Matth. 23. b. 12. Sup. 14. b. 11. * Matth. 19. b. 13. Marc. 10. b. 13.

15 * Afferebant autem ad illum & infantes, ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli, increpabant illos.

D. 16 Jesus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei.

17 Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.

* Matth. 19. b. 16.

18 * Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magister bone, quid faciens vitam aeternam possideo?

19 Dixit autem ei Jesus: Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus.

* Exod. 20. c. 13.

20 Mandata nostri: * Non occides: Non moechaberis: Non furtum facies: Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum, & matrem.

21 Qui ait: Haec omnia custodivi a

juventute mea.

22 Quo audito, Jesus ait ei: Adhuc unum tibi desit: omnia, quaecumque habes, vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo: & veni, sequere me.

23 His ille auditis, contristatus est: quia dives erat valde.

24 Videns autem Jesus illum: tristem factum, dixit: Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.

25 Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum Dei.

26 Et dixerunt, qui audiebant: Et quis potest salvus fieri?

27 Ait illis: Quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.

28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.

29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei.

30 Et non recipiat multo plura in hoc tempore, & in saeculo venturo vitam aeternam.

31 * Assumpsit autem Jesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Ierosolymam, & consummabuntur omnia, quae scripta sunt per prophetas de Filio hominis.

32 Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conpuetur:

33 Et postquam flagellaverint, occident eum, & tertia die resurget.

34 Et ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant, quae dicebantur.

35 * Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, caecus quidam sedebat secus viam, mendicans.

36 Et cum audiret turbam praetercurrentem, interrogabat, quid hoc esset.

37 Dixerunt autem ei s, quod Jesus Nazarenus transiret.

38 Et clamavit, dicens: Jesu fili David, miserere mei.

39 Et qui praebant, increpabant eum, ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat:

E.

A.

F.

B.

G.

* Matth. 23. b. 17. Marc. 10. c. 3.

* Matth. 23. d. 29. Marc. 10. c. 46.

* Matth. 23. d. 29. Marc. 9. c. 25. Sup. 8. c. 18.

* Matth. 23. d. 29. Marc. 9. c. 25. Sup. 8. c. 18.

mabat: Fili David, miserere mei.

40 Stans autem Jesus iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquaret, interrogavit illum, dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam.

42 Et Jesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit.

43 Et confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

CAPUT XIX.

Ad Zachaeum plurimis murmurantibus dixerit: parabolam referi de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem servos decem mnas, quem cives super se regnare nolebant: super pullum asina intrans cum honore Ierosolymam, sed super illam, praedictaque evertendam, & ingressus in templum eicit eementes, ac vendentes.

A. 1 Et in gressus perambulabat Jericho.

2 Et ecce vir, nomine Zachaeus: & hic princeps erat publicanorum, & ipse dives:

3 Et quarebat videre Jesum, quis esset: & non poterat praeter turba, quia statura pusillus erat.

4 Et praecurrens ascendit in arborem sycomorum, ut videret eum: quia inde erat transiurus.

5 Et cum venisset ad locum, suspiciens Jesus vidit illum, & dixit ad eum: Zachaeus festinans descende: quia hodie in domo tua oportet me manere.

6 Et festinans descendit, & excepit illum gaudens.

7 Et cum viderent omnes, murmurabant, dicens, quod ad hominem peccatorem dixerit.

8 Stans autem Zachaeus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & si quid alicum defraudavi, reddo quadruplum.

9 Ait Jesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est: eo quod & ipse filius sit Abraham.

10 * Venit enim Filius hominis quaerere, & salvum facere, quod perierat.

11 Haec illis audientibus, addiciens dixit parabolam, eo quod esset prope Ierosalem: & quia existimarent, quod confestim regnum Dei manifestaretur.

12 Dixit ergo: * Homo quidam nobilis

abijt in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reverti.

13 Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini, dum venio.

14 Cives autem ejus oderant eum: & miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.

15 Et factum est, ut rediret accepto regno: & iussit vocari servos, quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negociatus esset.

16 Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisivi.

17 Et ait illi: Euge, bone serve, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates.

18 Et alter venit, dicens, Domine, mna tua fecit quinque mnas.

19 Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates.

20 Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario:

21 Timui enim te, quia homo austerus es: tollis, quod non posuisti, & metis, quod non seminasti.

22 Dicit ei: De ore tuo te iudico, serve nequam: sciebas, quod ego homo austerus sum, tollens, quod non posui, & metens, quod non seminavi.

23 Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens cum usuris utique exegissem illam?

24 Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi, qui decem mnas habet.

25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas.

26 * Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem, qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.

27 Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me.

C.

D.

* Matth. 13. b. 12. 25. c. 29. Marc. 9. c. 25. Sup. 8. c. 18.

* Matth. 21. a. 1. Marc. 11. d. 1.

28 Et his dictis, praecebat ascendens Jerosolymam.

29 Et factum est, * cum appropinquaret ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem, qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos,

30 Dicens: Ite in castellum, quod contra est; in quod introeuntes, invenietis pullum asinae alligatum, cui nemo umquam hominum sedit: solvite illum, & adducite.

31 Et si quis vos interrogaverit: Quare solvitis? sic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus desiderat.

32 Abierunt autem, qui missi erant: & invenerunt, sicut dixit illis, stantem pullum.

33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum?

34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum necessarium habet.

35 *Et duxerunt illum ad Jesum. Et jactantes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Jesum.

36 Eunte autem illo, substernebant vestimenta sua in via.

37 Et cum appropinquaret jam ad descensum Montis Oliveti, ceperunt omnes turbae discipulorum gaudentes laudare Deum voce magna super omnibus, quas viderant, virtutibus,

F

* Joann. 12. b. 14.

CAPUT XX.

Non dicit sacerdotibus, ac Scribis, qua potestate haec faciat, quia nec illi respondebant ad propositam de Joannis baptismo quaestionem: parabolam refert de vitivivibus, qui caesis domini servis etiam filium ejus occiderunt: tentatur Jesus de tributo Caesari dando, & ad Sadduceis de resurrectione: quomodo dicunt Christum filium esse David: cavendum a Scribis ambitiosus.

A. Matth. 21. b. 23. Marc. 11. d. 27.

1 **E**T factum est in una dierum, docente illo populum in templo, & evangelizante, convenerunt principes sacerdotum, & Scribae cum senioribus.

2 Et ajunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua potestate haec facis? aut: Quis est, qui dedit tibi hanc potestatem?

38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex in nomine Domini, pax in caelo, & gloria in excelsis.

39 Et quidam Pharisaeorum de turbis dixerunt ad illum: Magister, increpa discipulos tuos.

40 Quibus ipse ait: dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clamabunt.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem flevit super illam, dicens:

42 Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, qua ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.

43 Quia venient dies in te: & circumdabunt te: & coangustabunt te undique.

44 Et ad terram profertent te, & filios tuos, qui in te sunt, * & non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tuae.

45 *Et ingressus in templum, coepit eiicere vendentes in illo, & ementes,

46 Dicens illis: Scriptum est: * Quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum.

47 Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum, & Scribae, & Principes plebis quaerebant illum perdere:

48 Et non inveniebant, quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat, audiens illum.

G

* Matth. 23. a. 2. Marc. 13. a. 2. Infra. b. 6. * Matth. 21. b. 12. Marc. 11. d. 15. * Isa. 56. c. 7. Jer. 7. b. 11.

multis

multis temporibus.

10 Et in tempore misit ad cultores servum, ut de fructu vineae darent illi. Qui casum dimiserunt eum inanem.

11 Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cadentes, & afficientes contumelia, dimiserunt inanem:

12 Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt.

13 Dixit autem dominus vineae: Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forsitan, cum hunc viderint, verebuntur.

14 Quem cum vidissent coloni, cogitaverunt intra se, dicentes: Hic est haeres, occidamus illum, ut nostra fiat haereditas.

15 Et eiecit illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo facit illis dominus vineae?

16 Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi: Absit.

17 Ille autem aspiciens eos, ait: Quid est ergo hoc, quod scriptum est: * Lapidem quem repronaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli?

18 Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conqussabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.

19 Et quaerebant principes sacerdotum, & Scribae, mittere in illum manus in illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim, quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc.

20 * Et observantes miserunt insidiosos, qui se justos simularent, ut caperent eum in sermone, ut eraderent illum principatui, & potestati praesidis.

21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, scimus, quia recte dicis, & doces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces:

22 Licet nobis tributum dare Caesari, an non?

23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24 Ostendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Caesaris.

25 Et ait illis: * Reddite ergo, quae sunt Caesaris, Caesari; & quae sunt Dei, Deo.

26 Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe: & mirati in responso ejus, tacuerunt.

27 * Accesserunt autem quidam Sadducaeorum, qui negant esse resurrectionem, & interrogaverunt eum,

28 Dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: * Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, & hic sine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & suscite semen fratri suo.

29 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus est sine filiis.

30 Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio.

31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt.

32 Novissimè omnium mortua est & mulier.

33 In resurrectione ergo, cujus eorum erit

C

* Psal. 117. d. 1. Jer. 18. d. 4. Jer. 18. d. 6. Jer. 18. d. 7. Jer. 18. d. 8. Jer. 18. d. 9. Jer. 18. d. 10. Jer. 18. d. 11. Jer. 18. d. 12. Jer. 18. d. 13. Jer. 18. d. 14. Jer. 18. d. 15. Jer. 18. d. 16. Jer. 18. d. 17. Jer. 18. d. 18. Jer. 18. d. 19. Jer. 18. d. 20. Jer. 18. d. 21. Jer. 18. d. 22. Jer. 18. d. 23. Jer. 18. d. 24. Jer. 18. d. 25. Jer. 18. d. 26. Jer. 18. d. 27. Jer. 18. d. 28. Jer. 18. d. 29. Jer. 18. d. 30. Jer. 18. d. 31. Jer. 18. d. 32. Jer. 18. d. 33. Jer. 18. d. 34. Jer. 18. d. 35. Jer. 18. d. 36. Jer. 18. d. 37. Jer. 18. d. 38. Jer. 18. d. 39. Jer. 18. d. 40. Jer. 18. d. 41. Jer. 18. d. 42. Jer. 18. d. 43. Jer. 18. d. 44. Jer. 18. d. 45. Jer. 18. d. 46. Jer. 18. d. 47. Jer. 18. d. 48. Jer. 18. d. 49. Jer. 18. d. 50. Jer. 18. d. 51. Jer. 18. d. 52. Jer. 18. d. 53. Jer. 18. d. 54. Jer. 18. d. 55. Jer. 18. d. 56. Jer. 18. d. 57. Jer. 18. d. 58. Jer. 18. d. 59. Jer. 18. d. 60. Jer. 18. d. 61. Jer. 18. d. 62. Jer. 18. d. 63. Jer. 18. d. 64. Jer. 18. d. 65. Jer. 18. d. 66. Jer. 18. d. 67. Jer. 18. d. 68. Jer. 18. d. 69. Jer. 18. d. 70. Jer. 18. d. 71. Jer. 18. d. 72. Jer. 18. d. 73. Jer. 18. d. 74. Jer. 18. d. 75. Jer. 18. d. 76. Jer. 18. d. 77. Jer. 18. d. 78. Jer. 18. d. 79. Jer. 18. d. 80. Jer. 18. d. 81. Jer. 18. d. 82. Jer. 18. d. 83. Jer. 18. d. 84. Jer. 18. d. 85. Jer. 18. d. 86. Jer. 18. d. 87. Jer. 18. d. 88. Jer. 18. d. 89. Jer. 18. d. 90. Jer. 18. d. 91. Jer. 18. d. 92. Jer. 18. d. 93. Jer. 18. d. 94. Jer. 18. d. 95. Jer. 18. d. 96. Jer. 18. d. 97. Jer. 18. d. 98. Jer. 18. d. 99. Jer. 18. d. 100.

E

Matth. 23. a. 2. Marc. 13. a. 2. Infra. b. 6. * Matth. 21. b. 12. Marc. 11. d. 15. * Isa. 56. c. 7. Jer. 7. b. 11.

F

uxor? siquidem septem habuerunt eam uxorem.

34 Et ait illis Jesus: Filii hujus saeculi nubunt, & traduntur ad nuptias:

35 Illi vero, qui digni habebuntur saeculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores:

36 Neque enim ultra mori poterunt: aequales enim Angelis sunt, & filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis.

37 Quia vero resurgant mortui, & Moyses ostendit secus rubum, * sicut dicit Dominus in Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Jacob.

38 Deus autem non est mortuorum, sed vivorum: omnes enim vivunt ei.

39 Respondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magister, bene dixisti.

40 Et amplius non audebant, eum quidquam interrogare.

41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum, filium esse David?

42 Et ipse David dicit in libro Psalmorum: * Dixit Dominus Domino meo, sedes a dextris meis,

43 Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum?

44 David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus est?

45 Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis:

46 * Attendite a Scribis, qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in synagogis, & primos discubitus in conviviis:

47 Qui devorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

CAPUT XXI.

Vidua duo minuta offerentem praefert divitibus multa offerentibus: subversionem templi praedicit, variaeque praedia, afflictiones, & persecutiones; adversus quaeroboratos Apostolos: praedicit quoque subversionem Jerusalem, & Judaeorum captivitatem, ac dispersionem: de signis praecessuris judicium: cavendum a crapula, ebrietate, curisque hujus vitae, & vigilandum, ac orandum.

1 **R**espiciens autem, vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, divites.

2 Vidit autem & quamdam viduam pauperulam mittentem aera minuta duo.

3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua haec pauper, plus quam omnes misit.

4 Na omnes hi ex abundantia sibi miserunt in munera Dei: haec autè ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.

5 Et quibusdam dicentibus de templo, quod bonis lapidibus, & donis ornatum esset, dixit:

6 Haec, quae videtis, * venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruat.

7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: Praeceptor, quando haec erunt, & quod signum, cum fieri incipient?

8 Qui dixit: Videte, ne seducamini: multi

* Exod. 23. b. 6.

* Psal. 109. d. 1. Mitt. 22. d. 44. Marc. 12. d. 36.

* Matth. 23. a. 6. Marc. 12. d. 38. Sup. 11. E. 43.

A. Marc. 12. d. 41.

B. Matth. 23. a. 2. Marc. 13. a. 2. Sup. 19. g. 44.

C

enim.

enim venient in nomine meo, dicentes quia ego sum: & tempus appropinquavit: nolite ergo ire post eos.

9 Cum autem audieritis praelia, & seditiones, nolite terri: oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum.

11 Et terræ motus magni erunt per loca, & pestilentia, & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas, & persequentur, tradentes in synagogas, & custodias, trahentes ad reges, & prædices, propter nomen meum:

13 Continget autem vobis in testimonium.

14 Ponite ergo in cordibus vestris, non præmeditari quemadmodum respondeatis.

15 Ego enim dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes adversarii vestri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis:

17 Et eritis odio omnibus propter nomen meum.

18 Et capillus de capite vestro non peribit.

19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.

20 * Cum autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote, quia appropinquavit desolatio ejus:

21 Tunc, qui in Judæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, discedant, & qui in regionibus, non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia, quæ scripta sunt.

23 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura

magna super terram, & ira populo huic.

24 Et cadent in ore gladii, & captivi ducuntur in omnes Gentes, & Jerusalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

25 * Et erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura Gentium præ confusione sonitus maris, & fluctuum:

26 Arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ supervenient universo orbi; nam virtutes cælorum movebuntur:

27 Et tunc videbitur filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & majestate.

28 His autem fieri incipientibus, respicite, & levate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra.

29 Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:

30 Cum producant jam ex se fructum, scitis, quoniam propè est æstas.

31 Ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote, quoniam propè est regnum Dei.

32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

33 Cælum, & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

34 Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & superveniat in vos repentina dies illa:

35 Tamquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ.

36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.

37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus vero exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.

38 Et omnis populus manè ibat ad eum in templo audire eum.

D

E

* Dan. 9. 27. Matt. 24. b. 15. Marc. 13. b. 14.

CAPUT XXII.

Cogitant principes sacerdotum de occidendo Jesu, quem vendit Judas: jubet parare pascha: panem in corpus suum, & vinum in sanguinem consecrata tradit discipulis, præcipiens, ut idem faciant: contentio discipulorum, quis eorum sit major: & prædicit vinam Petri negationem, jubens vendi tunicam, & emi gladium: post prolixam in agonia orationem, & sudorem instar sanguinis in terram decurrentis, capitur à Judæis, quorum uni Petrus abscondit auriculam: conqueritur, quòd ad eum quasi ad latronem capiendum exierint: in domo principis sacerdotum ter à Petro negatur, & à Judæis cæditur, ac illuditur, & mane in concilio interrogatus fatetur se Dei filium.

1 A Propinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha:

2 Et querebant principes sacerdotum, & Scribæ, quomodo Jesum interficerent: timebant verò plebem.

3 * Intravit autem satanas in Judam, qui cognominabatur Iscariotes, unum de duodecim.

4 Et abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum, & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.

5 Et gavisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.

6 Et spondit. Et querebat opportunitatem, ut traderet illum sine turbis.

7 Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.

8 Et misit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis pascha, ut manducemus.

9 At illi dixerunt: Ubi vis paremus?

10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum, in quam intrat.

11 Et dicetis patrifamilias domus: dicit tibi Magister: Ubi est diversorium, ubi pascha, cum discipulis meis manducem?

12 Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum, & ibi parate.

13 Euntes autem, invenerunt, sicut dixit illis, & paraverunt pascha.

14 * Et cum facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.

15 Et ait illis: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.

16 Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

17 Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos.

18 Dico enim vobis, quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

19 * Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem.

20 Similiter & calicem, postquam canavit, dicens: Hic est calix novum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur.

21 * Verumtamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.

22 Et quidem Filius hominis, * secundum quod definitum est, vadit: verumtamen vae homini illi, per quem tradetur.

23 Et ipsi cœperunt querere inter se, quis esset ex eis, qui hoc facturus esset.

24 Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.

25 Dixit autem eis: * Reges Gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, beneficii vocantur.

26 Vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.

27 Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat: nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat.

28 Vos autem estis, qui permanistis mecum in tentationibus meis.

29 Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum,

30 Ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo: & sedetis super thronos judicantes duodecim tribus Israel.

31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cibaret sicut triticum:

32 Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

33 Qui dixit: Domine, tecum paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire.

34 * At ille dixit: Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

Et dixit eis:

35 * Quando misi vos sine sacculo, & pera & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?

36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc, qui habet sacculum, tollat similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.

37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod scriptum est, oportet impleri in me: * Et cum iniquus deputatus est. Et enim ea, quæ sunt de me, finem habent.

38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis est.

39 * Et egressus ibat secundum consuetudinem in Montem olivarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.

40 Et cum pervenisset ad locum, dixit illis: Orate, ne intretis in tentationem.

41 * Et ipse avulsus est ab eis quantum jactus est lapidis: & positus genibus orabat.

42 Dicens: Pater, si vis, transfer calicem istum à me: Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.

43 Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixius orabat.

44 Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

45 Et cum surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, invenit eos dormientes præ tristitia.

46 Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

47 * Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Judas, unus de duodecim, antecesserat eos: & appropinquavit Jesu, ut oscularetur eum.

48 Jesus autem dixit illi: Juda, osculo Filium hominis tradis?

49 Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, si percutimus in gladio?

50 Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexteram.

51 Respondens autem Jesus, ait: Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum.

52 Dixit autem Jesus ad eos, qui venerant ad se, principes sacerdotum, & magistratus templi, & seniores: Quasi ad latronem existis cum gladiis, & fustibus?

D

* Math. 26. c. 34. Marc. 14. c. 30. Marc. 10. b. 9.

* Isaï. 53. d. 12.

* Math. 26. d. 36. Marc. 14. d. 32. Joan. 18. a. 1.

E

* Math. 26. d. 39. Marc. 14. d. 35.

* Math. 20. c. 47. Marc. 14. c. 43. Joan. 18. a. 3.

F

* Matth. 26. f. 37. Marc. 14. f. 53. Joan. 18. d. 21.

* Matth. 26. g. 69. Marc. 14. g. 66. Joan. 18. c. 25.

* Joan. 18. c. 26.

G

53 Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.

54 * Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum: Petrus verò sequebatur à longè.

55 * Accenso autem igne in medio atrii, & circumfidentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

56 Quem cum vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & cum fuisset intuita, dixit. Et hic cum illo erat.

57 At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi illum.

58 Et post pusillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo, non sum.

59 * Et intervallo factò quasi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo erat: nam & Galilæus est.

60 Et ait Petrus: Homo, nescio, quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente cantavit gallus.

61 Et conversus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: * Quia prius quàm gallus cantet, ter me negabis:

62 Et egressus foras Petrus fleuit amare.

63 Et viri, qui tenebant illum, illudebant ei, cadentes.

64 Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus: & interrogabant eum, dicens: Prophetiza, quis est, qui te percussit?

65 Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.

66 * Et ut factus est dies, convenerunt seniores plebis, & principes sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium suum, dicens: Si tu es Christus, dic nobis.

67 Et ait illis: Si vobis dixerò, non creditis mihi:

68 Si autem, & interrogavero, non respondebitis mihi, neque dimittetis.

69 Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei.

70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei: Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.

71 At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audivimus de ore ejus.

* Matth. 26. 34. Marc. 14. c. 30. Joan. 18. d. 38.

* Matth. 27. a. 1. Marc. 15. d. 1. Joan. 18. c. 28.

CAPUT XXIII.

Accusatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum spreum illi: Pilatus conatur ipsum dimittere, proposito Barabba homicida, & promissa castigatione: Judæi tamen instantibus mortis adjudicatur: ductusque ad supplicium, vetat mulieres super se flere: cum latronibus crucifixus Patrem orat pro crucifixibus: videtur à principibus, & à militibus acetum offerentibus: postea super inscriptione blasphematur ab uno latronum, alteri verò promittit sui in paradiso consortium: post tenebras, alique signa clamans expirat, quem Centurio justum prædicat, & Joseph corpus ejus sepelitur.

A

1 **E**T surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

2 Cæperunt autem illum accusare, dicens: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum regem esse.

3 * Pilatus autem interrogavit eum, dicens:

* Matth. 22. b. 21. Marc. 12. 5-17.

Tu es rex Judæorum: At ille respondens ait: Tu dicis.

4 Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum, & turbas: Nihil invenio causæ in hoc homine.

5 At illi invalescebant, dicens: Commovet populum, docens per universam Judæam, incipiens à Galilæa usque huc.

6 Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit si homo Galilæus esset.

7 Et ut cognovit, quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Jerusalem erat illis diebus.

8 Herodes autem visò Jesu, gavisus est valdè: erat enim cupiens ex multo tempore videre eum: eò quòd audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

9 Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat.

10 Stabant autem principes sacerdotum, & Scribæ constanter accusantes eum.

* Matth. 27. b. 11. Marc. 15. d. 2. Joan. 18. c. 35.

B

C

D

E

F

G

11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illi indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

12 Et facti sunt amici Herodes, & Pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad invicem.

13 Pilatus autem, convocatis principibus sacerdotum, & magistratibus, & plebe,

14 Dixit ad illos: Obrulistis mihi hunc hominem quasi avertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam causam inveni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis.

15 Sed neque Herodes: nam remisit vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum est ei.

16 Emendatum ergo illum dimittam.

17 Necessè autem habebat dimittere eis per diem festum, unum.

18 Exclamavit autem simul universa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

19 Qui erat propter seditionem quandam factam in civitate, & homicidium, missus in carcerem.

20 Iterum autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Jesum.

21 At illi succlamabant, dicens: Crucifige, crucifige eum.

22 Ille autem terciò dixit ad illos: * Quid enim mali fecit iste? nullam causam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum, & dimittam.

23 At illi instabant vocibus magnis postulantes, ut crucifigeretur: & invalescebant voces eorum.

24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum.

25 Dimisit autem illis eum, qui propter homicidium, & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: Jesum verò tradidit voluntati eorum.

26 * Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenensem, venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Jesum.

27 Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum: quæ plangebant, & lamentabantur eum.

28 Conversus autem ad illas Jesus, dixit: Filie Jerusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.

29 Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beata steriles, & ventres, qui non genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt.

30 Tunc incipient dicere montibus: * Cadite super nos; & collibus: Operite nos.

31 Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

32 Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

33 * Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvarie, ibi crucifixerunt eum, & latrones, unum à dextris, & alterum à sinistris.

34 Jesus autem dicebat: Pater dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt. Dividentes verò vestimenta ejus, miserunt fortes.

35 Et stabat populus spectans, & deridebant eum principes cum eis, dicens: Alios salvos fecit, se ipsum salvum faciat, si hic est Christus Dei electus.

36 Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei,

37 Et dicens: Si tu es rex Judæorum, salvum te fac.

38 Erat autem & subscriptio scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est rex Judæorum.

39 Unus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac remeipsum, & nos.

40 Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es.

41 Et nos quidem justè, nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gestit.

42 Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.

43 Et dixit illi Jesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso.

44 Erat autem serè hora sexta, & tenebræ factæ sunt in universam terram usque in horam nonam.

45 Et obscuratus est sol: & velum templi scissum est medium.

46 Et clamans voce magna Jesus ait: * Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expiravit.

47 Videns autem Centurio, quòd factum fuerat, glorificavit Deum, dicens. Verè hic homo justus erat.

48 Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua revertebantur.

49 Stabant autem omnes noti ejus à longè, & mulieres, quæ secuta eum erant à Galilæa, hæc videntes.

50 * Et ecce vir, nomine Joseph, qui erat decurio, vir bonus, & justus.

51 Hic non consenserat consilio, & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Judææ, qui expectabat & ipse regnum Dei.

52 Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu:

53 Et depositum involvit sindone, & posuit eum in monumento excavo, in quo nondum quisquam positus fuerat.

54 Et dies erat parasceves, & sabbatum illucebat.

55 Subsecuta autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus ejus.

56 Et revertentes paraverunt aromata, & unguenta: & sabbato quidem siluerunt secundum mandatum.

F

* Psal. 30. a. 6.

G

* Matth. 27. g. 77. Marc. 15. d. 43. Joan. 19. 5-38.

CAPUT XXIV.

Mulieribus ad Christi monumentum consternatis, quod ejus corpus non invenirent, Angeli ipsum resurrexisse nuntiant, & ille Apostolis, qui id tanquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens, & ipse admiratur, quod corpus non inveniret: duobus, in Emmaus euntibus, Jesus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoscitur: congregatis discipulis palandum se prebet, & cum eis edens aperit senum, ut Scripturas intelligant, ac promisso Spiritu sancto in caelum ascendit.

A
Matt. 18.
2.1.
Marc. 16.
7.2.
Joan. 20.
a.1.

1 **U**na autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quae paraverant, aromata:

2 Et invenerunt lapidem revolutum a monumento.

3 Et ingressa non invenerunt corpus Domini Jesu.

4 Et factum est, dum mente consternatae essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.

5 Cum timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quaritis viventem cum mortuis?

6 Non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cum adhuc in Galilaea esset.

* Matth.
16. c. 21.
17. c. 21.
Marc. 16.
d. 31. p. c.
20.
Sup. p. b.
22.

7 Dicens: * Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi, & die tertia resurgere.

8 Et recordatae sunt verborum ejus.

9 Et regressae a monumento nunciaverunt haec omnia illis undecim, & ceteris omnibus.

10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & Maria Jacobi, & ceterae, quae cum eis erant, quae dicebant ad Apostolos haec.

11 Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum, verbajista: & non crediderunt illis.

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit linteamina sola posita: & abiit secum mirans, quod factum fuerat.

* Marc.
16. c. 12.

13 * Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus.

14 Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus, quae acciderant.

15 Et factum est, dum fabularentur, & secum quaerere: & ipse Jesus appropinquans ibat cum illis.

16 Oculi autem illorum tenebantur, ne cum agnoscerent.

C

17 Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes?

18 Et respondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, & non cognovisti, quae facta sunt in illa his diebus?

19 Quibus ille dixit: Quae? Et dixerunt: De Jesu Nazareno, qui fuit vir propheta, po-

tens in opere, & sermone, coram Deo, & omni populo:

20 Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes, & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

21 Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel: & nunc super haec omnia, tertia die est hodie, quod haec facta sunt.

22 Sed & mulieres quaedam ex nostris terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum.

23 Et non invento corpore ejus, venerunt, dicentes, se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere.

24 Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: & ita invenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum verò non invenerunt.

25 Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum, in omnibus, quae locuti sunt Prophetarum.

26 Nonne haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

27 Et incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis, quae de ipso erant.

28 Et appropinquaverunt castello, quod ibant: & ipse se finxit longius ire.

29 Et coegerunt illum, dicentes: Manet nobiscum, quoniam advesperascit, & inclinata est jam dies. Et intravit cum illis.

30 Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.

31 Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipse evanuit ex oculis eorum.

32 Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

33 Et surgentes eadem hora regressi sunt in Jerusalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos, qui cum illis erant,

34 Dicentes: Quod surrexit Dominus vere, & apparuit Simoni.

35 Et ipsi narrabant, quae gesta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

36 * Dum autem haec loquuntur, stetit Jesus in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: ego sum, nolite timere.

37 Conturbati verò, & conterriti, existimabant se spiritum videre.

38 Et dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra?

39 Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum: palpate, & videte: quia spiritus carnis, & ossa non habet, sicut me videtis habere.

40 Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & pedes.

41 Adhuc autem illis non credentibus, & mirantibus pra gaudio, dixit: Habetis hic aliquid, quod manducetis?

42 At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis.

43 Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis.

44 Et

44 Et dixit ad eos: Haec sunt verba, quae locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moyse, & Prophetis, & Psalmis de me.

45 Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.

46 Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis tertia die:

& sic oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis tertia die:

47 Et praedicari in nomine ejus poenitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma.

48 * Vos autem testes estis horum.
49 * Et ego mitto promissum Patris mei in vos: vos autem sedete in civitate, quoad-

* A. G. 1. b.
* Joann.
14. d. 26.

usque induamini virtute ex alto.

50 Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & elevatis manibus suis benedixit eis.

51 * Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in caelum.

52 Et ipsi adorantes, regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno:

53 Et erant semper in templo, laudantes, & benedicentes Deum. Amen.

SANCTUM
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
SECUNDUM JOANNEM.

CAPUT PRIMUM.

Verbum est Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta sunt, & quod homo factum est; cui testimonium perhibet Joannes, dicens se vocem, & indignum, qui illius solvat corrigiam calceamenti, eumque esse agnum Dei, qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Joannis discipulorum, qui Jesum secuti sunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem suum: Philippus quoque, a Jesu vocatus, adducit ad eum Nathanael.

A

In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.
2 Hoc erat in principio apud Deum.
3 Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil, quod factum est,
4 In ipso vita erat, & vita erat lux hominum:
5 Et lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt.
6 * Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes.
7 Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.
8 Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine.
9 * Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.
10 In mundo erat, & mundus eum non cognovit.
11 In propria venit, & sui eum non receperunt.
12 Quotquot autem receperunt eum, de-

* Matt. 3. a. 1. Marc. 1. a. 2.

* Infr. 3. c. 19.

* Heb. 11. a. 3.

B

dit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus.
13 Quoniam ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt:
14 * Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a patre, plenum gratia, & veritatis.
15 Joannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens: Hic erat, quem dixi: Qui post me venturus est, ante me factus est: quia prior me erat.
16 * Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.
17 Quia lex per Moysen data est, gratia, & veritas per Jesum Christum facta est.
18 * Deum nemo vidit umquam: unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarravit.
19 Et hoc est testimonium Joannis, quando miserunt Judaei ab Hierosolymis sacerdotes, & Levites ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es?
20 Et confessus est, & non negavit: & confessus est: Quia non sum ego Christus.
21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his, qui miserunt nos? quid dicis de teipso?
23 Ait: * Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.
24 Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis.
25 Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei: Quid

* Matth. 11. c. 16. Luc. 1. a. 7.

* 1. Tim. 6. d. 17.

* 1. Tim. 6. d. 16. Joann. 1. c. 12.

C

* Hic. 4. c. 5. Marc. 1. a. 2. Luc. 1. b. 1.

ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?
26 Respondit eis Joannes, dicens: * Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis.
27 * Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est: cujus ego non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti.
28 Haec in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.
29 Altera die vidit Joannes Jesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce, qui tollit peccatum mundi.
30 Hic est, de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat.
31 Et ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.
32 Et testimonium perhibuit Joannes, dicens: * Quia vidi Spiritum descendentem, quasi columbam de caelo, & mansit super eum.
33 Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sancto.
34 Et ego vidi: & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.
35 Altera die iterum stabat Joannes, & ex discipulis ejus duo.
36 Et respiciens Jesum ambulans, dicit: Ecce agnus Dei.
37 Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Jesum.
38 Conversus autem Jesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quaeritis? Qui dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur interpretatum Magister,) ubi habitas?
39 Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt,

Matth. 11. c. 11. Joann. 1. c. 16. Luc. 1. a. 7.

Matth. 11. c. 11. Joann. 1. c. 16. Luc. 1. a. 7.

E

* Matth. 11. c. 16. Luc. 1. a. 7.

* 1. Tim. 6. d. 17.

* 1. Tim. 6. d. 16. Joann. 1. c. 12.

C

* Hic. 4. c. 5. Marc. 1. a. 2. Luc. 1. b. 1.

& viderunt, ubi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima.
40 Erat autem Andreas frater Simonis Petri unus ex duobus, qui audierant a Joanne, & secuti fuerant eum.
41 Invenit hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Invenimus Messiam: (quod est interpretatum Christus.)
42 Et adduxit eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus, dixit: Tu es Simon filius Joana: tu vocaberis Cephas: (quod interpretatur Petrus.)
43 In crastinum voluit exire in Galileam, & invenit Philippum. Et dicit ei Jesus: sequere me.
44 Erat autem Philippus a Bethsaida, civitate Andrea, & Petri.
45 Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit * Moyses in lege, & * Propheta, invenimus Jesum filium Joseph a Nazareth.
46 Et dixit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.
47 Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo: Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.
48 Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Respondit Jesus, & dicit ei: Priusquam te Philippus vocaret, enim esset sub ficu, vidi te.
49 Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel.
50 Respondit Jesus, & dicit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis: majus his videbis.
51 Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, videbitis caelum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes supra Filium hominis.

* Gen. 49. b. 10. Deut. 18. d. 18. * Hic. 4. c. 10. 45. b. 8. Jer. 23. a. 5. Ezec. 34. f. 23. 37. 5. 24. Dan. 9. f. 24. 25.

F

CAPUT II.

Jesus ad nuptias invitatus aquam in vinum convertit, & a Capharnaum veniens Hierosolymam, eicit de templo negotiatores, ac signo a Judaeis petito, dicit, Solvite templum hoc, &c. multi propter signa cre-

diderunt in nomine Jesu, quibus ipse non se credebat.
1 **E**t die tertia nuptiae factae sunt in Cana Galilaeae: & erat Mater Jesu ibi.
2 Vocatus est autem & Jesus, & discipuli ejus ad nuptias.

A

CAPUT III.

3 Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum: Vinum non habent.

4 Et dicit ei Jesus: Quid mihi, & tibi est, mulier, nondum venit hora mea.

5 Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

6 Erant autem ibi lapideæ hydræ sex positæ secundum purificationem Judæorum, capientes singulæ metretas binas, vel ternas.

7 Dicit eis Jesus: Implete hydras aqua. Et impleverunt eas usque ad summum.

8 Et dicit eis Jesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

B 9 Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui haurerant aquam: vocat sponsum architriclinus.

10 Et dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id, quod deterius est: Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.

11 Hoc fecit initium signorum Jesus in Cana Galilææ: & manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli ejus.

C 12 Post hoc descendit Capharnaum ipse, & mater ejus, & fratres ejus, & discipuli ejus: & ibi manserunt non multis diebus.

13 Et propè erat Pascha Judæorum, & ascendit Jesus Jerosolymam:

14 Et invenit in templo vendentes boves, & oves, & columbas, & nummularios sedentes.

15 Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, & nummulariorum effudit æs, & mensas subvertit.

16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

17 Recordati sunt verò discipuli ejus, quia scriptum est: * Zelus domus tuæ comedit me.

* Psal. 69. b. 10.

18 Responderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis?

* Matth. 26. f. 61. 27. c. 47. Marc. 14. f. 58. 15. c. 29.

19 Respondit Jesus, & dixit eis: * Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

20 Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta, & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

D

21 Ille autem dicebat de templo corporis sui.

* Psal. 3. b. 6. 56. b. 9.

22 Cum ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli ejus, quia hoc dicebat, & * crediderunt scripturæ, & sermoni, quem dixit Jesus.

23 Cum autem esset Jerosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa ejus, quæ faciebat.

24 Ipse autem Jesus non credebatur semetipsum eis, eò quòd ipse nosset omnes.

25 Et quia opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine.

Nicodemum nocte edocet de renascendo ex aqua, & Spiritu: ac de sui instar ænæ serpentis exaltatione, quodque Deus filium suum misit ad salvandum mundum: facta questione de purificatione Joannis suis discipulis de Christo murmurantibus, laudat ipsum, dicens, illum crescere oportere, se autem minui, & quòd pater omnia dederit in manu ejus: ut qui in eum credit, habeat vitam æternam: qui verò non credit, maneat ira dei super eum.

1 ERat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum.

2 Hic venit ad Jesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus, quia à Deo venisti magister: nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3 Respondit Jesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cum sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci?

5 Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

6 Quòd natum est ex carne, caro est: & quòd natum est ex spiritu, spiritus est.

7 Non mireris, quia dixi tibi: oportet vos nasci denuò.

8 Spiritus, ubi vult, spirat: & vocem ejus audis, * sed nescis, unde veniat, aut quò vadat: sic est omnis, qui natus est ex spiritu.

* Psal. 139. b. 7.

9 Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri?

10 Respondit Jesus, & dixit ei: Tu es Magister in Israël, & hæc ignoras?

11 Amen, amen dico tibi, quia quòd scimus, loquimur, & quòd vidimus, testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

12 Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo, si dixerò vobis cœlestia, creditis?

13 Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo.

14 * Et sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis:

* Num. 21. c. 9.

15 Ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

16 * Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

* 1. Joan. 4. b. 9.

17 Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvet mundum per ipsum.

18 Qui credit in eum, non judicatur, qui autem non credit, jam judicatus est: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.

19 Hoc est autem judicium: * quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera.

* Sup. 1. c. 9.

20 Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, & non

& non

& non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera ejus, quia in Deo sunt facta.

22 Post hæc venit Jesus, & discipuli ejus, in terram Judæam: & illic demorabatur cum eis, * & baptizabat.

Inf. 4.

23 Erat autem & Joannes baptizans in Ennon, juxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

24 Nondum enim missus fuerat Joannes in carcerem.

25 Facta est autem quæstio ex discipulis Joannis cum Judæis de Purificatione.

26 Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, * cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

27 Respondit Joannes, & dixit: Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cœlo.

28 Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, * quòd dixerim: Non sum ego Christus: sed

D

Inf. 4.

Inf. 4.

CAPUT IV.

Jesus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in spiritu, manifestans ei se esse Messiam promissum: & discipulis dicit, se cibum habere, quem illi nesciunt, nempe Patris obedientiam: de messe, & metente, ac seminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli sanitati restituit.

1 UT ergo cognovit Jesus, quia audierunt Pharisei, quòd Jesus plures discipulos facit, * & baptizat, quàm Joannes.

2 (Quamquam Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus.)

3 Reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam.

4 Oportebat autem, cum transire per Samariam.

5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar juxta prædium, * quòd

Inf. 4.

Inf. 4.

Inf. 4.

quia missus sum ante illum.

29 Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat, & audit cum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.

30 Illum oportet crescere, me autem minui.

31 Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur. Qui de cœlo venit, & super omnes est.

32 Et quòd vidit, & audivit, hoc testatur: & testimonium ejus nemo accipit.

33 Qui accepit ejus testimonium, signavit, quia * Deus verax est.

* Rom. 3. a. 4.

34 Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur: non enim ad mensuram dat Deus spiritum.

35 Pater diligit Filium: & omnia dedit in manu ejus.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

* 1. Joan. 5. c. 10.

dedit Jacob Joseph filio suo.

6 Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. Hora erat quasi sexta.

7 Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Jesus: Da mihi bibere.

8 (Discipuli enim ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent.)

9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Judæus cum sis, bibere à me possis, quæ sum mulier Samaritana? non enim contuntur Judæi Samaritanis.

B

10 Respondit Jesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam.

11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: unde ergo habes aquam vivam?

12 Numquid tu major es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filii ejus, & pecora ejus?

13 Respondit Jesus, & dicit ei: Omnis, qui

Li. 4.

bibit

bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:

14 Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in cofons aquæ salientis in vitam æternam.

15 Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire.

16 Dicit ei Jesus: Vade, voca virum tuum, & veni huc.

17 Respondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Jesus: Benè dixisti, quia non habeo virum:

18 Quinque enim viros habuisti; & nunc quem habes, non est tuus vir: hoc verè dixisti.

19 Dicit ei mulier: Domine, video, quia Propheta es tu.

20 Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Jerosolymis est locus, ubi adorare oportet.

21 Dicit ei Jesus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jerosolymis adorabitis Patrem.

22 Vos adoratis, quod nescitis: nos adoramus, quod scimus, quia salus ex Judæis est.

23 Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate. Nam & Pater tales querit, qui adorant eum.

24 Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare.

25 Dicit ei Mulier: Scio, quia Messias venit (qui dicitur Christus) cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.

26 Dicit ei Jesus: Ego sum, qui loquor tecum.

27 Et continuò venerunt discipuli ejus: & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid queris, aut quid loqueris cum ea?

28 Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:

29 Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcumque feci: numquid ipse est Christus?

30 Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

31 Interea rogabant eum discipuli, dicentes: Rabbi, manduca.

32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.

33 Dicebant ergo discipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?

34 Dicit eis Jesus: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus.

35 Nonne vos dicitis, quòd adhuc quatuor

meses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem.

36 Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: ut, & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit.

37 In hoc enim est verbum verum: quia alius est, qui seminat, & alius est, qui metit.

38 Ego misi vos metere, quod vos non laborastis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis.

40 Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.

41 Et multò plures crediderunt in eum propter sermonem ejus.

42 Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est verè Salvator mundi.

43 Post duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam.

44 Ipse enim Jesus testimonium perhibuit, quia Propheta in sua patria honorem non habet.

45 Cum ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidissent, quæ fecerat Jerosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

46 Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum.

47 Hic cum audisset, quia Jesus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium ejus: incipiebat enim mori.

48 Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis.

49 Dicit ad eum regulus: Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.

50 Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermone, quem dixit ei Jesus, & ibat.

51 Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, & nunciaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.

52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris.

53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus: Filius tuus vivit: & credidit ipse, & domus ejus tota.

54 Hoc iterum secundum signum fecit Jesus, cum venisset à Judæa in Galilæam.

* Matt. 9, d. 37. Luc. 10, 3.

F

* Matth. 13, 57. Marc. 6, 4.

Luc. 4, d. 24.

* Matth. 4, b. 12. Marc. 6, b. 14. Luc. 4, b. 14. Sup. a. b. 9.

G

B

Ev. dicit. Luc. 17, 41.

C A-

CAPUT V.

Jesus ad piscinam sanato egrotò, qui triginta, & octo annis languerat, jubet sabbato tollere grabatum: & Judæis id calumniantibus respondet, se omnia sua simul cum Patre operari; mortuosque vivificare, ac judi em ab illo constitutum esse omnium, cui & Joannes, & propria opera, ac Pater, immò & Moyses ipse, testimonium perhibent.

1 Post hæc erat dies festus Judæorum, & ascendit Jesus Jerosolymam.

2 Est autem Jerosolymis Probatica piscina, quæ cognominatur Hebraicè Bethesda, quinque porticus habens.

3 In his jacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

4 Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & movebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat, à quacumque detinebatur infirmitate.

5 Erat autem quidam homo ibi, triginta, & octo annos habens in infirmitate sua.

6 Hunc cum vidisset Jesus jacentem, & cognovisset, quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri?

7 Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.

8 Dicit ei Jesus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

9 Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo.

10 Dicebant ergo Judæi illi, qui sanatus fuerat. * Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.

11 Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

12 Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

13 Is autem, qui sanus fuerat effectus, nesciebat, quis esset. Jesus enim declina-

vit à turba constituta in loco. 14 Postea invenit eum Jesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

15 Abiit ille homo, & nunciavit Judæis: quia Jesus esset, qui fecit eum sanum.

16 Propterea persequabantur Judæi Jesum, quia hæc faciebat in sabbato.

17 Jesus autem respondit eis: Pater meus usque modò operatur, & ego operor.

18 Propterea ergo magis queriebant eum Judæi interficere: quia non solum solvebat sabbatum, sed & Patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit itaque Jesus, & dixit eis:

19 Amen, amen dico vobis: non potest Filius à se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem: quæcumque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit.

20 Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit: & majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini.

21 Sicut enim pater suscitavit mortuos, & vivificavit: sic & Filius, quos vult, vivificat.

22 Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio,

23 ut omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem: qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum.

24 Amen, amen, dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me; habet vitam æternam, & in judicium non venit, sed transit à morte in vitam.

25 Amen, amen, dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei: & qui audierint, vivent:

26 Sicut enim Pater habet vitam in semetipso: sic dedit & Filio habere vitam in semetipso.

27 Et potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est.

28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei:

29 Et procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui verò mala ege-

Matt. 25, d. 16.

runt

runt in resurrectionem iudicii.
 30 Non possum ego à me ipso facere quidquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est: quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.
 31 Si ergo testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum.
 32 * Alius est, qui testimonium perhibet de me: & scio, quia verum est testimonium, quod perhibet de me.
 33 Vos misistis ad Joannem: & testimonium perhibuit veritati.
 34 Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed hæc dico, ut vos salvifitis.
 35 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius.
 36 Ego autem habeo testimonium majus Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pater, ut perficiam ea; ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia pater misit me:
 37 Et qui misit me Pater, * ipse testimonium perhibuit de me: neque vocem eius unquam audistis, * neque speciem eius

* Matth. 3. d. 17. a. 5. Deut. 1. b. 15. F

* Matth. 3. d. 17. a. 5. Deut. 1. b. 12.

CAPUT VI.

Quinque panibus, & duobus piscibus satiat quinque virorum millia: fugit volentes ipsum facere regem: super mare ad discipulos vento agitato ambulat: de pane caelesti docet, quodque ipse sit panis vite, & caro eius cibus, quem oporteat manducare, sanguisque eius potus, quem oporteat bibere: quidam discipuli offensi ejus sermone deserunt ipsum, Apostoli autem cum eo permanent: quorum tamen unus dicit esse diabolum.

A *Matth. 14. b. 13. Marc. 6. d. 32. Luc. 9. a. 10.

1 Post hæc abiit Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis:
 2 Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur.
 3 Subiit ergo in montem Jesus: & ibi sedebat cum discipulis suis.
 4 Erat autem proximum Pascha, dies festus Judæorum.
 5 Cum sublevasset ergo oculos Jesus, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad

vidistis.
 38 Et verbum ejus non habetis in vobis manens: quia quem misit ille, huic vos non creditis.
 39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me?
 40 Et non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.
 41 Claritatem ab hominibus non accipio.
 42 Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.
 43 Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.
 44 Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis: & gloriam, quæ à solo Deo est, non queritis?
 45 Nolite putare, quia ego accusaturus sim vos apud Patrem: est, qui accusat vos, Moyses, in quo vos speratis.
 46 Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: * de me enim ille scripsit.
 47 Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis crederetis?

* Genes. 22. d. 18. 49. b. 10. Deut. 18. c. 15.

eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi?
 6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat, quid esset facturus.
 7 Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.
 8 Dicit ei unus ex discipulis ejus, Andreas frater Simonis Petri:
 9 Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?
 10 Dixit ergo Jesus: Facite homines discumbere. Erat autem solum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinq; millia.
 11 Accipit ergo Jesus panes: & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter & ex piscibus, quantum volebant.
 12 Ut autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite, quæ superaverunt, fragmenta, ne pereant.
 13 Collegerunt ergo, & impleverunt duo-

decim.

decim cophinos fragmentorum, ex quinque panibus hordeaceis, quæ superaverunt his, qui manducaverant,
 14 Illi ergo homines, cum vidissent, quod Jesus fecerat signum, dicebant: Quia hic est verè propheta, qui venturus est in mundum.
 15 Jesus ergo cum cognovisset, quia veteri essent, ut raperent eum, & facerent eum regem: * fugit iterum in montem ipse solus.
 16 Ut autem serò factum est, descenderunt discipuli ejus ad mare.
 17 Et cum ascendissent navim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ jam factæ erant, & non venerat ad eos Jesus.
 18 Mare autem, vento magno flante, exurgebat.
 19 Cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque, aut triginta, vident Jesum ambulante supra mare, & proximum navi fieri, & timerunt.
 20 Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere.
 21 Voluerunt ergo accipere eum in navim: & statim navis fuit ad terram, in quam ibant.
 22 Altera die, turba, quæ stabat trans mare, vidit, quia navicula alia non erat ibi nisi una, & quia non introisset cum discipulis suis Jesus in navim, sed soli discipuli ejus abiissent:
 23 Aliæ verò super venerunt naves à Tiberiade, juxta locum, ubi manducaverant panem, gratias agentes Domino.
 24 Cum ergo vidisset turba, quia Jesus non esset ibi, neque discipuli ejus, ascenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum querentes Jesum.
 25 Et cum invenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi, quando huc venisti?
 26 Respondit eis Jesus, & dixit: Amen, amen dico vobis: queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducaftis ex panibus, & saturati estis.
 27 Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. * Hunc enim Pater signavit Deus.
 28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus, ut operemur opera Dei?
 29 Respondit Jesus, & dixit eis: * Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille.
 30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum, ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?
 31 Patres nostri manducaverunt manna in deserto, sicut scriptum est: * Panem de caelo dedit eis manducare.
 32 Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus dat vobis panem de caelo verum.
 33 Panis enim Dei est, qui de caelo descendit, & dat vitam mundo.
 34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc.
 35 Dixit autem eis Jesus: Ego sum panis vite: * qui venit ad me, non esuriat: & qui credit in me, non sitiet unquam.
 36 Sed dixi vobis, quia & vidistis me, & non creditis.

* Matth. 14. b. 13.

C

D

B

37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum, qui venit ad me, non eiciam foras:
 38 Quia descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.
 39 Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die.
 40 Hæc est autem voluntas Patris mei, qui misit me, ut omnis, qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.
 41 Murmurabant ergo Judæi de illo, quia dixisset: Ego sum panis vivus, qui de caelo descendi.
 42 Et dicebant: * Nonne hic est Jesus filius Joseph, cujus nos novimus patrem, & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de caelo descendi?
 43 Respondit ergo Jesus, & dixit eis: Nolite murmurare in invicem:
 44 Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: & ego resuscitabo eum in novissimo die.
 45 Est scriptum in Prophetis: * Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.
 46 * Non quia Patrem vidit quisquam, nisi, qui est à Deo, hic vidit Patrem.
 47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, habet vitam æternam.
 48 Ego sum panis vite.
 49 * Patres vestri manducaverunt manna in deserto, & mortui sunt.
 50 Hic est panis de caelo descendens: ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur.
 51 Ego sum panis vivus, qui de caelo descendi.
 52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.
 53 Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?
 54 Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.
 55 Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die.
 56 * Caro enim mea, verè est cibus: & sanguis meus, verè est potus.
 57 Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.
 58 Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse vivet propter me.
 59 Hic est panis, qui de caelo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.
 60 Hæc dixit in synagoga docens, in Capharnaum.
 61 Multi ergo audientes ex discipulis ejus,

* Matth. 13. d. 55. Marc. 6. a. 3.

* Isa. 54. f. 13.

F * Matth. 11. d. 27.

* Exod. 16. c. 13.

* 1. Cor. 11. f. 27.

G

dixe-

dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?

62 Sciens autem Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat?

63 Si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius?

64 Spiritus est, qui vivificat: caro non predest quidquam: verba, quae ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt.

65 Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus, qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.

66 Et dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.

67 Ex hoc multi discipulorum ejus abiierunt retrò: & jam non cum illo ambulabant.

68 Dixit ergo Jesus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?

69 Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitae aeternae habes.

70 * Et nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei.

71 Respondit eis Jesus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus est?

72 Dicebat autem Judas Simonis Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cum esset unus ex duodecim.

C A P U T V I I.

Ad Scenopogiae festum quasi in occulto ascendens convincit de ipsius doctrina Judaeos, quod ipsum injuste calumniarentur de curato homine sabbato: scientes ad se vocat, & de ipso turba variè loquitur: ministri, qui ad eum apprehendendum missi erant, audita ejus praedicatione, collaudant ipsum, sed & Nicodemus ipsum defendens, malè audit à Pontificibus, & Phariseis.

Post hæc autem ambulabat Jesus in Galilæam, non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.

2 Erat autem in proximo dies festus Judæorum, * Scenopogia.

3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, & vade in Judæam, ut & discipuli tui videant opera tua, quæ facis.

4 Nemo quippe in occulto, quid facit, & quærît ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta te ipsum mundo.

5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.

6 Dicit ergo eis Jesus: Tempus meum nondum advenit: tempus autem vestrum semper est paratum.

7 Non potest mundus odire vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt.

8 Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est.

9 Hæc cum dixisset, ipse mansit in Galilæa.

10 Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc

& ipse ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in occulto.

11 Judæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant: Ubi est ille?

12 Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas.

13 Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Judæorum.

14 Jam autem die festo mediante, ascendit Jesus in templum, & docebat.

15 Et mirabantur Judæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?

16 Respondit eis Jesus, & dixit: Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me.

17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere: cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar.

18 Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærît, qui autem quærît gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, & injustitia in illo non est.

19 * Nonne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem?

20 * Quid me quærîtis interficere? Respondit turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærît interficere?

21 Respondit Jesus, & dixit eis: Unum opus feci, & omnes miramini.

22 Propterea * Moyses dedit vobis circumcisionem: (non quia ex Moyse est, * sed ex patribus,) & in sabbato circumciditis hominem.

23 Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moyse: mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbato?

24 * Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate.

25 Dicebant ergo quidam ex Jerusalemis: Nonne hic est, quem quærunt interficere?

26 Et ecce palam loquitur: & nihil ei dicunt. Numquid verè cognoverunt principes, quia hic est Christus?

27 Sed hunc scimus, unde sit: Christus autem cum venerit, nemo scit, unde sit.

28 Clamabat ergo Jesus in templo docens, & dicens: Et me scitis, & unde sim scitis: & à me ipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis.

29 Ego scio eum: quia ab ipso sum, & ipse me misit.

30 Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora ejus.

31 De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant: Christus cum venerit, numquid plura signa faciet, quam quæ hic facit?

32 Audierunt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: & miserunt Principes, & Pharisei ministros, ut apprehenderent eum.

33 Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum, qui me misit.

34 * Quærētis me, & non inveniētis: & ubi ego sum, vos non potestis venire.

35 Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia non inveniemus eum?

* Math. 16. c. 16. Marc. 8. c. 29. Luc. 9. b. 20.

A

* Lev. 23. f. 34.

B

etiam? numquid in dispersionem Gentium jectus est, & docturus Gentes?

36 Quis est hic sermo, quem dixit: Quærētis me, & non inveniētis: & ubi sum ego, vos non potestis venire?

37 In novissimo autem * die magno festivitatis, stabat Jesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.

38 * Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aqua viva.

39 Hoc autem dixit de spiritu, quem accipieturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.

40 Ex illa ergo turba, cum audissent hos sermones ejus, dicebant: Hic est verè propheta.

41 Alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Christus?

42 * Nonne scriptura dicit: Quia ex semine David, & de Bethlehém castello, ubi erat David, venit Christus?

43 Dissensio itaque facta est in turba pro-

pter eum.

44 Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

45 Venerunt ergo ministri ad Pontifices, & Phariseos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum?

46 Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.

47 Responderunt ergo eis Pharisei: Numquid & vos seducti estis?

48 Numquid ex principibus aliquis credit in eum, aut ex Phariseis?

49 Sed turba hæc, quæ non novit legem, maledicti sunt.

50 Dixit Nicodemus ad eos, * ille, qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis:

51 Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, * & cognoverit, quid faciat?

52 Responderunt, & dixerunt ei: Numquid & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide, quia à Galilæa propheta non surgit.

53 Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

F
Deut.
17. b. 8. 19. d. 15.
C
Exod. 24. 23. 30. 35. c. 11.
Deut. 17. b. 8. 19. d. 15.
D
Deut. c. 16.
E
Infr. 1. 6. 43.
Lev. 24. 10.

* Sup. 3. ai 21.

* Deut. 17. b. 8. 19. d. 15.

C A P U T V I I I.

Mulierem in adulterio deprehensam, scribens in terra, absolvit ab accuatoribus: dicit se lucem mundi, & Phariseos in peccato suo mortuos: qui etiam verè sint ejus discipuli, qui se servati, aut liberti dicit, illos, neque ex Deo, neque ex Abraham, sed ex parte diabolo esse, qui veritatem dicenti non crederent: blasphemantibus dicit se dæmonium non habere, sed Patrem honorificare, & antequam Abraham fieret, se esse; volentibusque eum lapidare: auferens sui prospectum exiit in montem Olivæ.

Iesus autem perrexit in montem Olivæ:

2 Et diluculo iterum venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & sedens docebat eos.

3 Adducunt autem Scribæ, & Pharisei mulierem in adulterio deprehensam: & stanturunt eam in medio.

4 Et dixerunt ei: Magister, hæc mulier modo deprehensa est in adulterio.

5 * In lege autem Moyses mandavit nobis

hujusmodi lapidare, Tu ergo quid dicis?

6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent acculare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.

7 Cum ergo perseverarent interrogantes eum, crexitle, & dixit eis: * Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.

8 Et iterum se inclinans, scribebat in terra.

9 Audientes autem unti post unum exiabant, incipientes à senioribus: & remansit solus Jesus, & mulier in medio stans.

10 Erigens autem se Jesus, dixit ei: Mulier, ubi sunt, qui te accularunt? nemo te condemnavit?

11 Que dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Jesus: Nec ego te condemnabo: Vade, & jam amplius noli peccare.

12 Iterum ergo locutus est eis Jesus, dicens: * Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

* Deut. 17. b. 7.

B

* 1. Joan. 1. b. 5.

13 Dixerunt ergo ei Pharisei: Tu de te ipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum.

14 Respondit Jesus, & dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum: quia scio unde veni, & quò vado: & vos autem nescitis, unde veni, aut & quò vado.

15 Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quemquam:

16 Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum: sed ego, & qui misit me, Pater.

17 Et in lege vestra scriptum est, * quia duorum hominum testimonium verum est.

18 Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso: & testimonium perhibet de me, qui misit me Pater.

19 Dicebant ergo ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Jesus: Neque me scitis, neque Patrem meum: si me sciretis, forsitan & Patrem meum sciretis.

20 Hæc verba locutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

21 Dixit ergo iterum eis Jesus: Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire.

22 Dicebant ergo Judæi: Numquid interficiet semetipsum, quia dixit: Quò ego vado, vos non potestis venire?

23 Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo.

24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Jesus: Principium, qui & loquor vobis.

26 Multa habeo de vobis loqui, & iudicare, sed qui me misit, verax est: & ego, quæ adivi ab eo, hæc loquor in mundo.

27 Et non cognoverunt, quia patrem ejus dicebat Deum.

28 Dixit ergo eis Jesus: Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis, quia ego sum, & à me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor:

29 Et qui me misit, mecum est, & non reliquit me solum: quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

31 Dicebat ergo Jesus ad eos, qui crediderunt ei, Judæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis:

32 Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.

33 Responderunt ei: Semen Abraham sumus, & nemini servivimus umquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis?

34 Respondit eis Jesus: Amen, amen dico vobis: * quia omnis, qui facit peccatum, servus est peccati.

35 Servus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum.

36 Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

37 Scio, quia filii Abraham estis: sed quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.

38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos, quæ vidistis apud patrem vestrum, facitis.

39 Responderunt, & dixerunt ei: Pater noster Abraham est. Dicit eis Jesus: Si filii Abraham estis, opera Abraham facite.

40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi à Deo: hoc Abraham non fecit.

41 Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati: unum patrem habemus Deum.

42 Dixit ergo eis Jesus: Si Deus pater vester esset, diligeretis utique me: ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à me ipso veni, sed ille me misit.

43 Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

44 * Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere: ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo, cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater ejus.

45 Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.

46 Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?

47 * Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

48 Responderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

49 Respondit Jesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me.

50 Ego autem non quæro gloriam meam: est, qui quærat, & iudicet.

51 Amen, amen dico vobis: si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum.

52 Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in æternum.

53 Numquid tu major es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis?

54 Respondit Jesus: Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est: est pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est.

55 Et non cognovistis eum: ego autem novi eum: Et si dixero, quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Sed scio eum, & sermonem ejus servo.

56 Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum: vidit, & gavissus est.

* Deut. 17. b. 19. d. 15. 4. Matt. 18. c. 16. 2. Cor. 13. 1. Heb. 10. c. 28.

* Rom. 3. 24.

* Rom. 6. c. 15. 16. 2. Petr. 2. d. 19.

57 Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

58 Dixit eis Jesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.

59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum: Jesus autem emansit se, & exiit de templo.

CAPUT IX.

Cæcum à nativitate sabbato illuminat: cuius miraculi gloriam Pharisei multis rationibus laborant Christo detrahere: & quia is, qui cæcus fuerat, Christo laetatur, extra synagogam eicitur: sed à Christo ad Deum credit, & adoratur ipsum, qui in iudicium se in mandatum venisse ait.

1 **E**T prateriens Jesus vidit hominem cæcum à nativitate:

2 Et interrogaverunt eum discipuli ejus: Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?

3 Respondit Jesus: Neque hic peccavit, neque parentes ejus: sed ut manifestentur opera Dei in illo.

4 Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est: venit nox, quando nemo potest operari.

5 Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.

6 Hæc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos ejus.

7 Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloe (quod interpretatur Missus.) Abiit ergo, & lavit, & venit videns.

8 Itaque vicini, & qui viderant eum prius, quia mendicus erat, dicebant: Nonne hic est, qui sedebat, & mendicabat? Alii dicebant: Quia hic est.

9 Alii autem: Nequaquam, sed similis est ei. Ille verò dicebat: Quia ego sum.

10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi?

11 Respondit ille homo, qui dicitur Jesus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & lava. Et abiit, lavi, & video.

12 Et dixerunt ei: Ubi est ille? Ait: Nescio.

13 Adducunt eum ad Phariseos, qui cæcus fuerat.

14 Erat autem sabbatum, quando lutum fecit Jesus, & aperuit oculos ejus.

15 Iterum ergo interrogabant eum Pharisei, quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, & lavi, & video.

16 Dicebant ergo ex Phariseis quidam: Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Alii autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.

17 Dicunt ergo cæco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: quia propheta est.

18 Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuisset, & vidisset, donec vocaverunt parentes ejus, qui viderat:

19 Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis, quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?

20 Responderunt eis parentes ejus, & dixerunt: Scimus, quia hic est filius postler, & quia cæcus natus est:

21 Quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate: ætatem habet, ipse desoloquatur.

22 Hæc dixerunt parentes ejus, quoniam timebant Judæos: jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis cum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.

23 Propterea parentes ejus dixerunt: Quia ætatem habet, ipsum interrogate.

24 Vocaverunt ergo rursum hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. Nos scimus, quia hic homo peccator est.

25 Dixit ergo eis ille: Si peccator est, nescio: unum scio, quia cæcus cum essem, modo video.

26 Dixerunt ergo illi: Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?

27 Respondit eis: Dixi vobis jam, & audistis: quid iterum vultis audire? numquid & vos vultis discipuli ejus fieri?

28 Maledixerunt ergo ei, & dixerunt: Tu discipulus illius sis: nos autem Moyfi discipuli sumus.

29 Nos scimus, quia Moyfi locutus est Deus: hunc autem nescimus unde sit.

30 Respondit ille homo, & dixit eis: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, & aperuit meos oculos.

31 Scimus autem, quia peccatore Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit.

32 A sæculo non est auditum? quia quis aperuit oculos cæci nati.

33 Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquam.

34 Responderunt, & dixerunt ei: In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.

35 Audivit Jesus, quia ejecerunt eum foras: & cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei?

36 Respondit ille, & dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum?

37 Et dixit ei Jesus: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est.

38 At ille ait: Credo, Domine. Et proci-dens adoravit eum.

39 Et dixit Jesus: In iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant.

40 Et audierunt quidam ex Phariseis, qui cum ipso erant, & dixerunt ei: Numquid & nos cæci sumus?

41 Dixit eis Jesus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum, nunc verò dicitis: Quia videmus: Peccatum vestrum manet.

CAPUT X.

Christus verum describens pastorem, & mercenarium, dicit se ostium ovium, & bonum pastorem, qui & alias habeat oves ad idem ovile adducendas: animam suam ponit, ut iterum sumat eam; & iudaei lapidare ipsum volunt, quia se ad opera sua referens, dicebat unum esse cum Patre, & Filium Dei; quod tamen ostendit non esse blasphemiam.

A Men, amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est, & latro.
2 Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.
3 Huic ostiarius aperit, & oves vocem ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.
4 Et cum proprias oves emisserit, ante eas vadit: & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.
5 Alienū autem non sequuntur, sed fugiūt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.
6 Hoc proverbium dixit eis Jesus: Illi autem non cognoverunt, quid loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ovium.
8 Omnes quotquot venerunt, fures sunt, & latrones, & non audierunt eos oves.
9 Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascuam inveniet.
10 Fur non venit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.
11 Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam suam dat pro ovibus suis.
12 Mercenarius autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriae, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oves.
13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus.
14 Ego sum pastor bonus: & cognosco meas, & cognoscunt me meae.
15 Sicut novit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ovibus meis.
16 Et alias oves habeo, quae non sunt ex

* Iſai. 40. c. 11.
Ezecl. 34. c. 3. 37. 24.
* Matth. 11. d. 27.

hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus pastor.
17 Propterea me diligit Pater: quia ego pono animam meam, ut iterum sumam eam.
18 Nemo tollit eam a me: sed ego pono eam a meipso, & potestatem habeo ponendi eam: & potestatem habeo iterum sumendi eam: Hoc mandatum accepi a Patre meo.
19 Dissensio iterum facta est inter Judaeos propter sermones hos.
20 Dicebant autem multi ex ipsis: Daemonium habet, & insanit: quid eum auditis?
21 Alii dicebant: Haec verba non sunt daemonium habentis: numquid daemonium potest caecorum oculos aperire?
22 Facta sunt autem Encania in Jerusalem: & hyemes erat.
23 Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis.
24 Circumderunt ergo eum Judaei, & dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.
25 Respondit eis Jesus: Loquor vobis, & non creditis: opera, quae ego facio in nomine Patris mei, haec testimonium perhibent de me:
26 Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis.
27 Oves meae vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me:
28 Et ego vitam aeternam do eis: & non peribunt in aeternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.
29 Pater meus, quod dedit mihi, majus omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris mei.
30 Ego, & Pater unum sumus.
31 Sustulerunt ergo lapides Judaei, ut lapidarent eum.
32 Respondit eis Jesus: Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?
33 Responderunt ei Judaei: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: & quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.
34 Respondit eis Jesus: Nonne scriptum

Luc. 10. d. 22.
* Iſai. 57. c. 7.
* 1. Mac. 4. 8. 56. 59.
E
F

est in

est in lege vestra: quia Ego dixi, dii estis?
35 Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi Scriptura:
36 Quem Pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemias: quia dixi, Filius Dei sum?
37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.
38 Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.
39 Quarebant ergo eum apprehendere: & exiit de manibus eorum.
40 Et abiit iterum trans Jordanem, in eum locum, ubi erat Joannes baptizans primum: & mansit illic.
41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant: Quia Joannes quidem signum fecit nullum.
42 Omnia autem, quaecumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPUT XI.

Jesus Lazarum quatuor diebus mortuum resuscitat, praefatus multa cum discipulis, & cum Martha: quapropter dum propter hoc miraculum multi in Christum crederent, Pontifices, & Pharisaei inito consilio statuerunt eum occidere, Caipha Pontifice prophetae oportere Jesum mori, ne totus populus periret. Jesus autem secedit in civitatem Ephrem.

A Rat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariae, & Marthae sororis ejus.
2 (Maria autem erat, quae unxit Dominum unguento, & exersit pedes ejus capillis suis: cujus frater Lazarus infirmabatur.)
3 Miserunt ergo sorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur.
4 Audiens autem Jesus dixit eis: Infirmitas haec non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.
5 Diligebat autem Jesus Mariam, & sororem ejus Mariam, & Lazarum.
6 Ut ergo audivit, quia infirmabatur, tunc quidē mansit in eodem loco duobus diebus.
7 Deinde post haec dixit discipulis suis: Eamus in Judaeam iterum.
8 Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc querebant te Judaei lapidare, & iterum vadis illuc?
9 Respondit Jesus: Nonne duodecim sunt horae diei: Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt:
10 Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.
11 Haec ait, & post haec dixit eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado, ut à somno excitem eum.
12 Dixerunt ergo discipuli ejus: Domine, si dormit, salvus erit.
13 Dixerat autem Jesus de morte ejus: illi autem putaverunt, quia de dormitione somni diceret.
14 Tunc ergo Jesus dixit eis manifestè: Lazarus mortuus est.
15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi, sed camus ad eum.

16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad discipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.
17 Venit itaque Jesus: & invenit eum quatuor dies jam in monumento jacentem.
18 (Erat autem Bethania juxta Jerusalem quasi stadiis quindecim.)
19 Multi autem ex Judaeis venerant ad Martham, & Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo.
20 Martha ergo, ut audivit, quia Jesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.
21 Dixit ergo Martha ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus:
22 Sed & nunc scio, quia quaecumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus.
23 Dicit illi Jesus: Resurget frater tuus.
24 Dicit ei Martha: Scio, quia resurget in resurrectione in novissimo die.
25 Dixit ei Jesus: Ego sum resurrectio, & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet.
26 Et omnis, qui vivit, & credit in me, non morietur in aeternum. Credis hoc?
27 Ait illi: Utique, Domine, ego credidi, quia tu es Christus filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti.
28 Et cum haec dixisset, abiit, & vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te.
29 Illa ut audivit, surgit citò, & venit ad eum:
30 Nondum enim venerat Jesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.
31 Judaei ergo, qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cum vidissent Mariam, quia citò surrexit, & exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.
32 Maria ergo, cum venisset, ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, & dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.
33 Jesus ergo, ut vidit eam plorantem, & Judaeos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbavit seipsum,
34 Et dixit: Ubi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide.
35 Et lacrymatus est Jesus.
36 Dixerunt ergo Judaei: Ecce quomodo amabat eum.
37 Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic, qui aperuit oculos caeci nati, facere, ut hic non moreretur?
38 Jesus ergo rursum fremens in semetipso, venit ad monumentum: erat autem spelunca: & lapis superpositus erat ei.
39 Ait Jesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus, qui mortuus fuerat: Domine, jam scetet, quatuoriduanus est enim.
40 Dicit ei Jesus: Nonne dixi tibi, quoniam si crederis: videbis gloriam Dei.
41 Tulerunt ergo lapidem: Jesus autem elevatis sursum oculis dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me.
42 Ego autem sciebam, quia semper me audis, sed propter populum, qui circum-

* Luc. 14. c. 14.
* Sup. 5. c. 29.
* Sup. 6. c. 40.
* Sup. 9. a.
F

Kk k stat,

stat, dixi: ut credant, quia tu me misisti.
 43 Hæc cum dixisset, voce magna clamavit: Lazare, veni foras.
 44 Et statim prodit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus infirmitas, & facies illius sudario erat ligata. Dixit ei Jesus: Solvite eum, & finite abire.
 45 Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant, quæ fecit Jesus, crederunt in eum.
 46 Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis, quæ fecit Jesus.
 47 Collegerunt ergo Pontifices, & Pharisei concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?
 48 Si dimittimus eum, sic omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem.
 49 *Unus autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam,
 50 Nec cogitatis, quia expedit vobis, ut

unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.
 51 Hoc autem à semetipso non dixit: sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quod Jesus moriturus erat pro gente:
 52 Et non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum.
 53 Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum.
 54 Jesus ergo jam non in palam ambulabat apud Judæos, sed abiit in regionem iuxta desertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.
 55 Proximum autem erat Pascha Judæorum: & ascenderunt multi Jerosolymam de regione ante Pascha, ut sanctificarent seipsum.
 56 Quærebant ergo Jesum: & colloquebantur ad invicem, in templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant autem Pontifices, & Pharisei mandatum, ut si quis cognoverit, ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

* Infr. 18. c. 14.

CAPUT XII.

Apud Martham, & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur, murmurante Judæis: cogitarunt autem principes sacerdotum etiam Lazarum occidere: Jesus a seculo veclus cum honore Jerusalem ingreditur, & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam suam clarificationis instare, sed granum frumenti prius mortificandum: vox Patris auditur de clarificatione nomine suo: princeps hujus mundi foras eiciendus: de executione Judæorum prophetata ab Isaiâ: in Christo honoratur, aut spernitur Pater.

A
 Matt. 26. n. 6.
 Marc. 14. a. 3.

1 Jesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Jesus.
 2 Fecerunt autem ei cenam ibi: & Martha ministrabat, Lazarus verò unus erat ex discumbentibus cum eo.
 3 Maria ergo accepit libram unguenti nardi pifici, pretiosi, & unxit pedes Jesu, & extersit pedes ejus capillis suis: & domus impleta est ex odore unguenti.
 4 Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas

Isariotes, qui erat eum traditurus:
 5 Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis?
 6 Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat.
 7 Dixit ergo Jesus: Sinite illam, ut in diem sepulture mee servet illud.
 8 Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis.
 9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis, quia illic est: & venerunt, non propter Jesum tantum, sed ut Lazarum viderent, quem suscitavit à mortuis.
 10 Cogitaverunt autem principes sacerdotum, ut & Lazarum interficerent:
 11 Quia multi propter illum abibant ex Judæis, & credebant in Jesum.
 12 In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum audissent, quia venit Jesus Jerosolymam:
 13 Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel.

14 * Et invenit Jesus afillum, & sedit super eum, sicut scriptum est:
 15 Noli timere, filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.
 16 Hæc non cognoverunt discipuli ejus primum: sed quando glorificatus est Jesus, tunc recordati sunt, quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei.
 17 Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocavit de monumento, & suscitavit eum à mortuis.
 18 Propterea & obviam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum.
 19 Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: videtis, quia nihil proficimus; ecce mundus totus post eum abiit.
 20 Erant autem quidam Gentiles, ex his, qui ascenderant, ut adorarent in die festo.
 21 Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Jesum videre.
 22 Venit Philippus, & dicit Andrea: Andreas rursus, & Philippus dixerunt Jesu.
 23 Jesus autem respondit eis, dicens: Venit hora, ut clarificetur Filius hominis.
 24 Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, 25 Ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum afferet. * Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.
 26 Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificavit eum Pater meus.
 27 Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc.
 28 Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de celo: Et clarificavi, & iterum clarificabo.
 29 Turba ergo, quæ stabat, & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est.
 30 Respondit Jesus, & dixit: Non propter hæc vox venit, sed propter vos.
 31 Nunc judicium esse mundi: nunc princeps hujus mundi eicietur foras.
 32 Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.
 33 (Hoc autem dicebat, significans, quia morte esset moriturus).
 34 Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege, quia Christus manet in æternum: & quomodo tu dicis, Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis?
 35 Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tenebris, nescit, quò vadat.
 36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Hæc locutus est Jesus, & abiit, & abscondit se ab eis.
 37 Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum.
 38 Ut sermo Isaiæ prophætæ impleretur, quem dixit: * Domine, quis credidit auditui

nostro? & brachium Domini cui revelatum est?
 39 Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias:
 40 * Excæcavit oculos eorum, & induxit cor eorum: ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & sanent eos.
 41 Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam ejus, & locutus est de eo.
 42 Verumtamen & ex principibus multi crederunt in eum: sed propter Phariseos non confitebantur, ut è synagoga non eiceretur.
 43 Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei.
 44 Jesus autem clamavit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum, qui misit me.
 45 Et qui videt me, videt eum, qui misit me.
 46 Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat.
 47 Et si quis audierit verba mea, & non custodierit: ego non judico eum, non enim veni, ut judicem mundum, sed ut salvificem mundum.
 48 Qui spernit me, & non accipit verba mea: habet, qui judicet eum: sermo, quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die.
 49 Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar.
 50 Et scio, quia mandatum ejus vita æterna est. Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

Rom. 10. c. 16.

* Isai. 6. c. 9.
 Matt. 13. b. 14.
 Marc. 4. b. r. c.
 Luc. 8. b. 10.
 A. & 28. f.
 Rom. 11. b. 8.

G

* Mat. 16. d. 16.

CAPUT XIII.

Jesus à cena linteo præcinctus, lavat pedes discipulorum, veniente primum Petro, exhortans, ut idem invicem faciant: proditorem suum Joanni indicat, quo post buccellam egresso, dicit se clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit sui abnegationem.

1 Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus quia veni t hora ejus, ut transcat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.
 2 Et cena facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Isariotes.
 3 Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit:
 4 Surgit à cena, & ponit vestimenta sua: & cum accepisset linteum, præcinxit se.
 5 Deinde mittit aquam in pelvum, & cœpit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.
 6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
 7 Respondit Jesus, & dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.
 8 Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus: Si non laverote, non habebis partem mecum.
 9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantum pedes meos, sed & manus, & caput.
 10 Dicit ei Jesus: Qui lotus est, non indiget nisi, ut pedes lavet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.
 11 Sciebat enim, quis inquam esset, qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes.

A
 Matt. 26. n. 2.
 Marc. 14. n. 1.
 Luc. 22. a. 1.

B

12 Postquam ergo lavit pedes eorum, & accepit vestimenta sua: cum recubisset iterum dixit eis: Scitis, quid fecerim vobis?
 13 Vos vocatis me Magister, & Domine: & bene dicitis: sum crenim.
 14 Si ergo ego lavi pedes vestros, Domine, & Magister: & vos debetis alter alterius lavare pedes.
 15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.
 16 * Amen, amen dico vobis: Non est servus major domino suo: neque Apostolus major est eo, qui misit illum.
 17 Si hæc feceritis, beati eritis, si feceritis ea.
 18 Non de omnibus vobis dico: ego scio, quos elegerim: sed ut adimpleatur Scriptura: *Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum.*
 19 Amodò dico vobis, priusquam fiat: ut cum factum fuerit, credatis quia ego sum.
 20 * Amen, amen dico vobis: Qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum, qui me misit.
 21 Cum hæc dixisset Jesus, turbatus est spiritus, & proestatus est, & dixit: * Amen, amen dico vobis? Quia unus ex vobis tradet me.
 22 Aspiciebant ergo ad invicem discipuli, hæstantes de quo diceret.
 23 Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus.
 24 Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei: Quis est, de quo dicit?
 25 Itaque cum recubisset ille supra pectus Jesu, dicit ei: Domine, quis est?
 26 Respondit Jesus: Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Judæ Simonis Iscariotæ.
 27 Et post buccellam, introivit in eum satanas. Et dixit ei Jesus: Quod facis, fac citius.
 28 Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei.
 29 Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixisset ei Jesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis, ut aliquid daret.
 30 Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuò. Erat autem nox.
 31 Cum ergo exisset, dixit Jesus: Nunc clarificatus est filius hominis: & Deus clarificatus est in eo.
 32 Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso: & continuò clarificabit eum.
 33 Filioli, adhuc modicum vobiscum sum.
 34 * Quæretis me: & sicut dixi Judæis: Quò ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modò.
 34 * Mandatum novum, do vobis: Ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.
 35 In hoc cognoscet omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.
 36 Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò vadis? Respondit Jesus: Quò ego vado, non potes me modò sequi: sequeris autem postea.
 37 Dicit ei Petrus: Quare non possum

* Matth. 10. c. 2. v. 40. Infr. 15. c. 20.

* Psal. 40. b. 10.

C

* Matth. 10. d. 40. Luc. 10. c. 16.

* Matth. 26. b. 21. Marc. 14. b. 18. Luc. 22. c. 21.

D

* Sup. 7. c. 34.

* Lev. 19. d. 18. Matt. 22. d. 39. Infr. 15. b. 12.

te sequi modò? * animam meam pro te ponam.
 38 Respondit ei Jesus: Animam tuam pro me ponere? Amen, amen dico tibi: Non cantabis gallus, donec ter me neges.

C A P U T X I V.

Consolando discipulos ait multas in domo Patris esse mansiones, seque rursum illos assumpturum: Tunc dicit, se esse viam, veritatem, & vitam; Philippo autem, Patrem in se videt, illosque accepturos quidquid suo nomine petierint, & se alium Paraclitum à Patre eis missurum: docet, quis ipsum diligere dicendus sit, & qualem pacem relinquat discipulis, qui de ipsius discessu merito gaudere deberent.

Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite.
 2 In domo Patris mei mansiones multe sunt: si quis minus dixisset vobis: Quia vado parare vobis locum.
 3 Et si abiero, & preparavero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis.
 4 Et quò ego vado, scitis, & viam scitis:
 5 Dicit ei Thomas: Domine, nescimus, quò vadis: & quomodo possumus viam scire?
 6 Dicit ei Jesus: Ego sum via, & veritas, & vita: nemo venit ad Patrem, nisi per me.
 7 Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis: & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum.
 8 Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.
 9 Dicit ei Jesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem?
 10 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.
 11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?
 12 Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.
 13 * Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.
 14 Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.
 15 Si diligitis me, mandata mea servate.
 16 Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum: vos autem cognoscetis eum; quia apud vos manebit, & in vobis erit.
 18 Nò relinqvã vos orphanos: veniã ad vos.
 19 Adhuc modicum: & mundus me jam non videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, & vos vivetis.
 20 In illo die vos cognoscetis, quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.
 21 Qui habet mandata mea, & servat ea: ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me,

* Matth. 36. c. 35. Marc. 14. c. 29. Luc. d. 31.

D

A

B

A

* Matth. 7. b. 21. b. 22. Marc. 11. c. 1. Infr. 16. c. 23.

* Sup. 11. c. 10.

C

B

dili-

diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei incipsum.
 22 Dicit ei Judas, non ille Iscariotes: Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis te ipsum, & non mundo?
 23 Respondit Jesus, & dixit ei: Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.
 24 Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed ejus, qui misit me, Patris.
 25 Hæc locutus sibi vobis, apud vos manes.
 26 Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixerit vobis.
 27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.
 28 Audistis, quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater major me est.
 29 Et nunc dixi vobis, priusquam fiat: ut cum factum fuerit, credatis.
 30 Jam non multa loquar vobiscum: venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam.
 31 Sed ut cognoscatur mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic factò. Surgite, eamus hinc.

C A P U T X V.

Christus vniis, Pater agricola, discipuli verò palmites; præceptum Christi de mutua dilectione frequenter iteratum: Apostoli amici Christi, quibus secreta sua communicavit, & elegit eos, ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adversus mundi odium, ac persecutiones: dicens Judæos excusationem non habere de peccato suo.

Ego sum vitis vera: & Pater meus agricola est.
 2 Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.
 3 * Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.
 4 Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis.
 5 Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.
 6 Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.
 7 Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis.
 8 In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.
 9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos, Manete in dilectione mea.

10 Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in ejus dilectione.
 11 Hæc locutus sum vobis, ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.
 12 * Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.
 13 Majorem hæc dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.
 14 Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis.
 15 Jam non dicam vos servos: quia servus nescit, quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia, quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.
 16 Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos * ut caris, & fructum afferatis; & fructus vester maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.
 17 * Hæc mado vobis, ut diligatis invicem.
 18 Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit.
 19 Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.
 20 Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis: * Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur: si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt.
 21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum, qui misit me.
 22 Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.
 23 Qui me odit, & Patrem meum odit.
 24 Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.
 25 Sed ut adimpleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est: * Quia odio habuerunt me gratis.
 26 * Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me:
 27 Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

C A P U T X V I.

Discipulis prædicit futuras persecutiones, & quò eis expediat, ut ipse vadat, quò veniat Paraclitus, qui mundum arguat, ipsosque doceat, & Christum clarificet: declarat, quò dixerat, modicum, & jam non videbitis me &c. addens similitudinem de muliere pariente: hortatur, ut à Patre petant ipsius nomine; prædicitque ipsorum fugam.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini.
 2 Abique synagogis facient vos: sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.

* Sup. 13. d. 44. Eph. 5. a. 2. 1. Theol. 4. b. 9.

* Matt. 28. d. 19.

* 1. Jo. 5. a. 1. 1. Jo. 7.

* Sup. 13. b. 16. Matt. 20. c. 24. Matt. 24. a. 9.

D

* Pf. 24. d. 19.

* Luc. 24. b. 49.

A

3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.
 4 Sed hæc locutus sum vobis : ut cum venerit hora eorum, reminiscamini, quia ego dixi vobis.
 5 Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiscum eram : & nunc vado ad eum, qui misit me : & nemo ex vobis interrogat me, Quod vadis?
 6 Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.
 7 Sed ego veritatem dico vobis : expedit vobis, ut ego vadam : si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos : si autem abiero, mittam eum ad vos.
 8 Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de justitia, & de iudicio.
 9 De peccato quidem, quia non crediderunt in me :
 10 De justitia verò, quia ad Patrem vado, & jam non videbitis me :
 11 De iudicio autem, quia princeps hujus mundi jam iudicatus est.
 12 Adhuc multa habeo vobis dicere : sed non potestis portare modò.
 13 Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à semetipso : sed quaecumque audit, loquetur, & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis.
 14 Ille me clarificabit : quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.
 15 Omnia, quaecumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi : quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.
 16 Modicum, & jam non videbitis me : & iterum modicum, & videbitis me : quia vado ad Patrem.
 17 Dixerunt ergo ex discipulis ejus ad invicem : Quid est hoc, quod dicis nobis : Modicum, & non videbitis me : & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?
 18 Dicebant ergo : Quid est hoc, quod dicit, Modicum? nescimus, quid loquitur.
 19 Cognovit autem Jesus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis : De hoc quaeritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me : & iterum modicum, & videbitis me.
 20 Amen, amen dico vobis : quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit : vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.
 21 Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus : cum autem pepererit puerum, jam non meminit prefluræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.
 22 Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum : & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.
 23 Et in illo die me non rogabitis quidquam. * Amen, amen dico vobis : si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.
 24 Usque modò non petistis quidquam in nomine meo : Perite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.
 25 Hæc in proverbii locutus sum vobis :

B

C

* Matt. 7. a. 7. 21. b. 22. Matt. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Sup. 14. b. 13. Jac. 1. a. 5.

Venit hora, cum jam non in proverbii loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.
 26 In illo die in nomine meo peretis : & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis :
 27 Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amatis, & credidistis, quia ego à Deo exivi.
 28 Exivi à Patre, & veni in mundum : iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.
 29 Dicunt ei discipuli ejus : Ecce nunc palam loqueris, & proverbium nullum dicis.
 30 Nunc scimus, quia scis omnia, & non opus est tibi, ut quis te interroget : in hoc credimus, quia à Deo existi.
 31 Respondit eis Jesus : Modò creditis?
 32 * Ecce venit hora, & jam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, & me solum relinquant, & non sum solus, quia Pater mecum est.
 33 Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo prefluram habebitis : sed confidite, ego vici mundum.
 C A P U T X V I I .
Oratio Christi ad Patrem pro utriusque clarificatione, pro discipulis, & iis, qui per illos in ipsum essent credituri, ut serventur à malo, & omnes sint unum, & mundus que cognoscat ipsum fuisse à Patre missum.
 1 Hæc locutus est Jesus : & sublevatis oculis in cælum, dixit : Pater, veni hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.
 2 * Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, ut omne, quod dedisti ei, det eis vitam æternam.
 3 Hæc est autem vita æterna : Ut cognoscant te, solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum.
 4 Ego te clarificavi super terram : opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam :
 5 Et nunc clarifica me tu, Pater, apud te metipsum, claritate, quam habui prius, quam mundus esset, apud te.
 6 Manifestavi nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo : tui erant, & mihi eos dedisti : & sermonem tuum servaverunt.
 7 Nunc cognoverunt, quia omnia, quæ dedisti mihi, abs te sunt :
 8 Quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis : & ipsi acceperunt, & cognoverunt verè, quia à te exivi, & crediderunt, quia tu me misisti.
 9 Ego pro eis rogo : Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi : quia tui sunt :
 10 Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt : & clarificatus sum in eis.
 11 Et jam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi : ut sint unum, sicut & nos.
 12 Cum essem cum eis : ego servabam eos in nomine tuo. * Quos dedisti mihi, custodi vi : & nemo ex eis perit, nisi filius perditionis, * ut Scriptura impleatur.
 13 Nunc autem ad te venio : & hæc loquor in mundo, ut habeam gaudium meum impletum in semetipsis.

D

* Matt. 26. c. 31. Marc. 14. c. 27.

A

* Matt. 26. d. 18.

B

* Jac. 1. b. 9. * Pf. 108. a. 6.

14 Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo.
 15 Non rogo, ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo.
 16 De mundo non sunt, sicut & ego non sum de mundo.
 17 Sanctifica eos in veritate : Sermo tuus veritas est.
 18 Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum.
 19 Et pro eis ego sanctifico meipsum : ut sint & ipsi sanctificati in veritate.
 20 Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me :
 21 Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint : ut credat mundus, quia tu me misisti.
 22 Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis : ut sint unum, sicut & nos unum sumus.
 23 Ego in eis, & tu in me : ut sint consummati in unum : & cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.
 24 Pater, quos dedisti mihi, volo ut, ubi sum ego, & illi sint mecum : ut videant claritatem meam, quam dedisti mihi : quia dilexisti me ante constitutionem mundi.
 25 Pater justè, mundus te non cognovit : ego autem te cognovi : & hi cognoverunt, quia tu me misisti.
 26 Et notum feci eis nomen tuum, & nomen tuum faciam : ut dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.
 C A P U T X V I I I .
Jesus à Judæis captus, illis primum ad ipsum verbum in terram cadentibus : ad Annam, & Caipham ducitur : respondens interroganti Pontifici, alapa caditur : iter à Petro negatur : ductus in prætorium dicit Pilato suum regnum non esse de hoc mundo : Judæi Jesum mori cupiunt, soluto Barabba.
 1 Hæc cum dixisset Jesus, egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiit ipse, & discipuli ejus.
 2 Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum, locum : quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis.
 3 * Judas ergo cum accepisset cohortem, & à Pontificibus, & Phariseis ministros, venit illuc cum lanternis, & facibus, & armis.
 4 Jesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit, & dixit eis : Quem quaeritis?
 5 Responderunt ei : Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus : Ego sum. Stabat autem & Judas, qui tradebat eum, cum ipsis.
 6 Ut ergo dixit eis : Ego sum : abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.
 7 Iterum ergo interrogavit eos : Quem quaeritis? Illi autem dixerunt : Jesum Nazarenum.
 8 Respondit Jesus : Dixi vobis, quia ego sum : si ergo me quaeritis, finite hos abire.
 9 Ut impleretur sermo, quem dixit : * Quia quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quemquã.
 10 Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum : & percussit Pontificis servum : & ab-

scidit auriculam ejus dexteram : Erat autem nomen servo Malchus.
 11 Dixit ergo Jesus Petro : Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?
 12 Cohors ergo, & tribunus, & ministri Judæorum comprehenderunt Jesum, & ligaverunt eum :
 13 Et adduxerunt eum ad * Annam primum, erat enim focer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius.
 14 Erat autem Caiphæ, * qui consilium dederat Judæis : Quia expedit, unum hominem mori pro populo.
 15 Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus Pontifici, & introiit cum Jesu in atrium Pontificis.
 16 Petrus autem stabat ad ostium foris. * Exiit ergo discipulus alius, qui erat notus Pontifici, & introduxit Petrum.
 17 Dicit ergo Petro ancilla ostiaria : Numquid & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille : Non sum :
 18 Stabant autem servi, & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se : erat autè cum eis & Petrus stans, & calefaciens se.
 19 Pontifex ergo interrogavit Jesum de discipulis suis, & de doctrina ejus.
 20 Respondit ei Jesus : Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in synagoga, & in templo, quò omnes Judæi conveniunt : & in occulto locutus sum nihil.
 21 Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt, quid locutus sim ipsis : ecce hi sciunt, quæ dixerim ego.
 22 Hæc autem cum dixisset, unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens : Sic respondes Pontifici?
 23 Respondit ei Jesus : Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo : si autem bene, quid me cædis?
 24 * Et misit eum Annas ligatum ad Caipham Pontificem.
 25 Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. * Dixerunt ergo ei : Numquid & tu ex discipulis ejus es? Negavit ille, & dixit : non sum.
 26 Dicit ei unus ex servis Pontificis, cognatus ejus, cujus abscedit Petrus auriculam : Nonne ego te vidi in horto cum illo?
 27 Iterum ergo negavit Petrus, & statim gallus cantavit.
 28 * Adducunt ergo Jesum à Caipha in prætorium. Erat autem manè : & ipsi non introierunt in prætorium, * ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.
 29 Exiit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit : Quam accusationem assertis adversus hominem hunc?
 30 Responderunt, & dixerunt ei : Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissimus eum.
 31 Dixit ergo eis Pilatus : Accipite eum vos, & secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Judæi : Nobis non licet interficere quemquam.
 32 * Ut sermo Jesu impleretur, quem dixit, significans, quia morte esset moriturus.

C

D

A

B

* Sup. 17. c. 12.

C

* Luc. 3. a. 2.

* Sup. 11. f. 49.

* Matth. 26. f. 58. Marc. 14. f. 54. Luc. 22. f. 55.

D

* Matth. 26. f. 57. Marc. 14. f. 53.

E

* Luc. 22. f. 54.

F

* Matth. 26. g. 69. Marc. 14. g. 67. Luc. 22. f. 56.

* Matth. 26. a. 2. Marc. 15. a. 1. Luc. 23. a. 1. Act. 10. d. 28. 11. a. 3.

F

* Matth. 20. c. 19.

Math. 27. b. 11. Marc. 15. 2. Luc. 23. 2. 3.

G

33 * Introivit ergo iterum in pratorium Pilatus, & vocavit Jesum, & dixit ei: Tu es rex Judæorum?

34 Respondit Jesus: A temetipso hoc dicitis, an alii dixerunt tibi de me?

35 Respondit Pilatus: Numquid ego Judæus sum? Gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti?

36 Respondit Jesus: Regnum meum non est de hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei utique decertarent, ut non traderer Judæis: nunc autem regnum meum non est hinc.

37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es

tu? Respondit Jesus: Tu dicis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati: omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam.

38 Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos, & dicit eis, Ego nullam invenio in eo causam.

39 * Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Judæorum?

40 Clamaverunt ergo rursus omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

* Math. 27. b. 15. Marc. 15. 6. Luc. 23. 17.

CAPUT XIX.

A Pilato flagellatus, variisque modis afflictus, & spinis coronatus, ad mortem depositus: rursusque a Pilato examinatur, ostendit illum desuper tantum habere in ipsum potestatem: Pilatus meticolosus, Jesum, quem regem dicit Judæorum, morti adjudicat: Jesus, bajulans sibi crucem, inter latrones crucifigitur; posito a Pilato super crucem titulo, divisi que a militibus vestimentis, & sorte de tunica missa: Jesus, matrem Joannem, matremque Joanni commendat; & sitiens aceto potatur, consummatisque omnibus tradit spiritum: fratris latronum crucibus, ex aperto Christi latere sanguis, & aqua profluit; ejusque corpus myrrha, & aloes conditum sepelitur.

A * Math. 27. a. 27. Marc. 15. b. 16.

1 Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, & flagellavit.

2 Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus: & veste purpurea circumdederunt eum.

3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave, rex Judæorum: & dabant ei alapas.

4 Exiit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: Ecce adduco eum vobis foras, ut cognoscatis, quia nullam invenio in eo causam.

5 (Exiit ergo Jesus portans coronam spinæ, & purpureum vestimentum.) Et dicit eis: Ecce homo.

6 Cum ergo vidissent eum Pontifices, & ministri, clamabant dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus. Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim

non invenio in eo causam.

7 Responderunt ei Judæi: Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit.

8 Cum ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

9 Et ingressus est pratorium iterum: & dixit ad Jesum: Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei.

10 Dicit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?

11 Respondit Jesus: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Judæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim, qui se regem facit, contradicit Cæsari.

13 Pilatus autem, cum audisset hos sermones, adduxit foras Jesum: & sedit pro tribunali, in loco, qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

14 Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta, & dicit Judæis: Ecce rex vester.

15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam? Responderunt Pontifices: Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

16 Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Susceperunt autem Jesum, & educerunt.

B

C

Math. 27. b. 23. 6.

D

Math. 27. b. 15. Marc. 15. 6. Luc. 23. 17.

E

Phil. 2. 10.

F

17 * Et bajulans sibi crucem, exiit in eum, qui dicitur Calvaria, locum, Hebraicè autem Golgotha:

18 Ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos, hinc, & hinc, medium autem Jesum.

19 Scripsit autem & titulum Pilatus: & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Jesus Nazarenus, Rex Judæorum.

20 Hunc ergo titulum multi Judæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum Hebraicè, Græcè, & Latinè.

21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæorum: Noli scribere, Rex Judæorum: sed quia ipse dixit: Rex sum Judæorum.

22 Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.

23 Milites ergo, cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, & fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem, & tunicam: Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.

24 Dixerunt ergo ad invicem: Non scindamus eam, sed fortiamur de illa, cujus sit. Ut Scriptura impleteretur, dicens: * Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

25 Stabant autem juxta crucem Jesu Mater ejus, & soror matris ejus Maria Cleophae, & Maria Magdalene.

26 Cum vidisset ergo Jesus Matrem, & discipulum stantem, quem diligebat, dicit Mariæ: Mater, ecce filius tuus.

27 Deinde dicit discipulo: Ecce Mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam.

28 Post hæc sciens Jesus, quia omnia consummata sunt, * ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio.

29 Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo

circumponentes, obtulerunt ori ejus.

30 Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum.

31 Judæi ergo, (quonia parasceve erat) ut non remaneret in cruce corpora sabbati, (erat enim magnus dies ille sabbati) rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tolleretur.

32 Venerunt ergo milites: & primi quidem frugerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo.

33 Ad Jesum autem cum venissent, ut viderent eum jam mortuum, non frugerunt ejus crura:

34 Sed unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exiit sanguis, & aqua.

35 Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum est testimonium ejus. Et ille dixit, quia vera dicit: ut & vos credatis.

36 Facta sunt enim hæc, ut Scriptura impleteretur: * Os non comminuetis ex eo.

37 Et iterum alia Scriptura dicit: * Videbunt, in quem transfixerunt.

38 * Post hæc autem rogavit Pilatum Joseph ab Arimathæa (eo quod esset discipulus Jesu, occultus autem propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Jesu.

39 Venit autem & Nicodemus, * qui venerat ad Jesum nocte primum ferens mixturam myrrhae, & aloes, quasi libras centum.

40 Acceperunt ergo corpus Jesu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire.

41 Erat autem in loco, ubi crucifixus est, hortus: & in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat.

42 Ibi ergo propter Parascevem Judæorum, quia juxta erat monumentum, posuerunt Jesum.

G

* Exod. 12. g. 46. Num. 9. b. 12. * Zac. 12. c. 10. * Math. 27. g. 57. Marc. 15. d. 43. Luc. 23. g. 50. * 2. sup. 3. a. 2.

CAPUT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus & Joannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandemque Jesum agnoscit: qui apparetur Apostolis pacem illis optat: & ostensis manibus, ac latere, dat eis Spiritum sanctum, ut peccata remittant, ac

retineant: rursusque non credenti Thome apparetur cum reliquis discipulis, corpus præbet palpandum, beatorum dicens, qui in ipso non visio crediderunt: multa Christi signa non sunt in hoc libro scripta.

1 U Na autem sabbati, Maria Magdalene venit manè, cum adhuc tenebræ

A * Matt. 28. a. 1. Marc. 16. a. 1. Luc. 24. a. 1.

essent, ad monumentum: & vidit lapidem sublatum à monumento.

2 Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat Jesus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus, ubi posuerunt eum.

3 Exiit ergo Petrus, & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.

4 Currabant autem duo simul, & ille alius discipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum.

5 Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introiit.

6 Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiit in monumentum, & vidit linteamina posita.

7 Et sudarium, quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.

8 Tunc ergo introiit, & ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum; & vidit, & credidit.

9 Nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis resurgere.

10 Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

11 * Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se, & prospexit in monumentum.

12 Et vidit duos angelos in albis, sedentes unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu.

13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum; & nescio, ubi posuerunt eum.

14 Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, & vidit Jesum stantem: & non sciebat, quia Jesus est.

15 Dicit ei Jesus: Mulier, quid ploras? quem quaris? Illa existimans, quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi, ubi posuisti eum: & ego eum tollam.

16 Dicit ei Jesus: Maria. Conversa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magister.)

17 Dicit ei Jesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & patrem vestrum; Deum meum, & Deum vestrum.

18 Venit Maria Magdalene annuncians discipulis: Quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.

19 * Cum ergo serò esset die illo, una fabulatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter metum Judeorum: venit Jesus, & stetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.

20 Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino.

21 Dixit ergo eis iterum: Pax vobis: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.

22 Hæc cum dixisset, insufflavit: & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum.

23 * Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jesus.

25 Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.

26 Et post dies octo, iterum erant discipuli ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis.

27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis.

28 Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

29 Dixit ei Jesus: Quia vidisti me, Thomas, credidisti: beati, qui non viderunt, & crediderunt.

30 * Multa quidem, & alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc.

31 Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine ejus.

C A P U T X X I.

Piscantibus discipulis comprehendere facit Jesus copiosam piscium multitudinem; quo signo Petrus per Joannem Dominum agnoscent, mittit se in mare, & facto prandio, de amore in Christum ter interrogatus, ter accipit pasce oves, & de futura passione sua admonetur, frustra de Joannis morte curiosè scrutatus: non omnia Christi facta scripta sunt.

1. **P**ostea manifestavit se iterum Jesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic.

2. Erant simul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex discipulis ejus duo:

3. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt.

4. Manè autem facto stetit Jesus in litore: non tamen cognoverunt discipuli, quia Jesus est.

5. Dixit ergo eis Jesus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non.

6. Dicit eis: Mittite in dexteram navigii rete; & invenietis. Miserunt ergo: & jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium.

7. Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro: Dominus est. Simon Petrus cum audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus,) & misit se in mare.

8. Alii autem discipuli navigio vene-

* Matth. 28. a. 1.
Marc. 16. 7. 5.
Luc. 24. e. 4.

* Marc. 16. c. 1. 4.
Luc. 24. e. 36.
1. Cor. 15. a. 5.

* Matth. 18. c. 18.

runt, (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium.

9. Ut ergo descenderunt in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem.

10. Dicit eis Jesus: Asserte de piscibus, quos prendidistis nunc.

11. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent, non est scissum rete.

12. Dicit eis Jesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes, quia Dominus est.

13. Et venit Jesus, & accipit panem, & dat eis, & piscem similiter.

14. Hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis suis, cum resurrexisset à mortuis.

15. Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam, Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: pasce agnos meos.

16. Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis me? At illi: Etiam, Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos.

17. Dicit ei tertio: Simon Joannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me? & dixit ei: Domine, tu omnia

nosti: tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas.

18. * Amen, amen dico tibi: cum esses junior, cingebas te, & ambulabas, ubi volebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quò tu non vis.

19. Hoc autem dixit, significans, quia morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset dicit ei: Sequere me.

20. Conversus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Jesus, sequentem, qui & recubuit in cœna super pectus ejus, & dixit: Domine, quis est, qui tradet te?

21. Hunc ergo cum vidisset Petrus, dixit Jesu: Domine, hic autem quid?

22. Dicit ei Jesus: Sic cum volo manere, donec veniam, quid ad te: tu me sequere.

23. Exiit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei Jesus: Non moritur; sed: Sic cum volo manere, donec veniam, quid ad te?

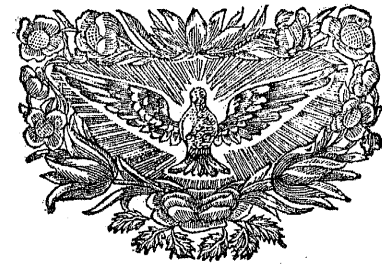
24. Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus, quia verum est testimonium ejus.

25. * Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.

* 2. Pet. 1. c. 14.

* Sup. 13. c. 23.

* Sup. 10. c. 30.

ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT PRIMUM.

Jesus promittens Apostolis Spiritum sanctum, dicit, non esse ipsorum scire secreta rerum futurarum tempora: & post ipsius in caelum ascensum dicitur ab Angelis similiter venturus: nomina Apostolorum: oratio Petri de uno in locum Judae proditoris sufficiendo; ubi praemissis precibus eligitur sorte Mathias.

A

Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quae capit Jesus facere, & docere,

2 Usque in diem, quae praecipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est:

3 Quibus & praebuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apprensus eis, & loquens de regno Dei.

* Luc. 21. 8-19.
Joan. 14. d. 26.
* Matth. 3. b. 11.
Marc. 1. a. 8.
Luc. 3. d. 16.
Joan. 1. 1. d. 26.

4 Et convectens, * praecipit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris, quam audistis (inquit) per os meum:

5 Quia Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.

6 Igitur, qui convenerant, interrogabant eum dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel?

7 Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quae Pater posuit in sua potestate:

* Infr. 2. a. 2.

8 * Sed accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, & * eritis mihi testes in Jerusalem, & in omni Judaea, & Samaria, & usque ad ultimum terrae.

* Luc. 24. 48.

9 Et cum haec dixisset, videntibus illis, elevatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum.

10 Cumque intuerentur in caelum euntem illum, ecce duo viri asciterunt juxta illos in vestibus albis.

11 Qui & dixerunt: Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? hic Jesus, qui assumptus est a vobis in caelum; sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in caelum.

12 Tunc reversi sunt Hierosolimam, a monte, qui vocatur Oliveti, qui est juxta Jerusalem, sabbati habens iter.

13 Et cum introissent in cenaculum, ascenderunt, ubi manebant Petrus, & Joannes, Jacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomaeus, & Mattheus, Jacobus Alphaei, & Simon Zelotes, & Judas Jacobi.

14 Hi omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria Matre Jesu, & fratribus ejus.

15 In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul fere centum viginti.)

16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam * quam praedixit Spiritus sanctus per os David de Juda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum:

* Psal. 118. b. 22.

17 Qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerii hujus.

18 * Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius: & diffusa sunt omnia viscera ejus.

* Matth. 27. a. 7.

19 Et notum factum est omnibus habitantibus Jerusalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Haceldama, hoc est, ager sanguinis.

20 Scriptum est enim in libro Psalmorum: * Fiat commemoratio eorum deserta, & non sit, qui inhabitet in ea: & episcopatum ejus accipiat alter.

D
* Psal. 136. c. 26.
* Ps. 136. a. 8.

21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum sunt

sunt

sunt congregati in omni tempore, quo intravit, & exivit inter nos Dominus Jesus,
22 Incipiens ab baptismo Joannis, usque in diem, qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.
23 Et statuerunt duos, Joseph, qui vocabatur Barfabas, qui cognominatus est Justus, & Mathiam.

24 Et orantes dixerunt: Tu, Domine, qui corda nostri omnium, ostendit, quem elegeris ex his duobus unum.
25 Accipere locum ministerii hujus, & apostolatus, de quo praevicarius est Judas, ut abiret in locum suum.
26 Et dederunt sortes eis, & cecidit fors super Mathiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis.

CAPUT II.

Effuso super discipulos Spiritu sancto die Pentecostes, admirantur Judaei, quod omnium loquantur linguis: dicentes autem multo plenus esse confusat Petrus, citata inter alia sua conationis prophetia Joels; compunctique Judaei, audito Petri consilio, convertuntur ad Christum tria circiter millia, simulque perseverant in doctrina Apostolorum, fratre actione panis, & orationibus, habentes omnia communia.

A

Estes, erant omnes pariter in eodem loco:

2 Et factus est repente de caelo sonus, tamquam adveniens spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes.

3 Et apparuerunt illis dispersitae linguae tamquam ignis, seditque supra singulos eorum:

4 * Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & ceperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.

* Matth. 13. c. 1.

5 Erant autem in Jerusalem habitantes Judaei, viri religiosi ex omni natione, quae sub caelo est.

Luc. 1. d. 16.

6 Facta autem hac voce, convenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes.

Joan. 7. f. 39.

7 Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nonne ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilaei sunt?

Sup. 1. a. 8.

8 Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus?

Infr. 1. b. 1.

9 Parthi, & Medii, & Aelamitae, & qui habitant Mesopotamiam, Judaeam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam,

16. c. 6.

10 Phrygiam, & Pamphyliam, Aegyptum, & partes Libyae, quae est circa Cyrenen, & adventum Romani.

16. c. 6.

11 Judaei quoque, & Prosclyti, Cretes, & Arabes: audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

12 Stupebant autem omnes, & mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse?

13 Alii autem irridentes dicebant: quia multo pleni sunt isti.

14 Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, & locutus est eis: Viri Judaei, & qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea.

15 Non enim, sicut vos aestimatis, hi cecidit sunt, cum sit hora diei tertia:

16 Sed hoc est, quod dictum est per prophetam Joel:

17 * Et erit in novissimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem: & prophetabunt filii vestri, & filiae vestrae: & juvenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniant.

C
* Joel. 2. a. 28.

18 Et quidem super servos meos, & super ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt:

19 Et dabo prodigia in caelo sursum, & signa in terra deorsum, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

20 Sol convertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus, & manifestus.

21 * Et erit: omnis quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

* Joel. 2. g. 32.
* Rom. 10. c. 13.

22 Viri Israelitae, audite verba haec: Jesum Nazarenum, virum approbatum a Deo in vobis virtutibus, & prodigiis, & signis, quae fecit Deus per illum in medio vestri, sicut & vos scitis.

D

* Psal. 15. b. 8.

* Reg. 2. b. 10.

* Ps. 131. c. 11.

* Psal. 15. b. 10. Infr. 13. c. 35.

* Ps. 109. a. 10.

F

G

23 Hunc definito consilio, & præsencia Dei traditum, per manus iniquorum affligentes interemistis:

24 Quem Deus suscitavit, solutis doloribus inferni, juxta quod impossibile erat teneri illum ab eo.

25 David enim dicit in eum: Providebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam à dextris est mihi, ne commovear:

26 Propter hoc latatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe.

27 Quoniam non dereliques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

28 Notas mihi fecisti vias vitæ: & replebis me jucunditate cum facie tua.

29 Viri fratres, liceat audent dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est, & sepultus: & sepulchrum ejus est apud nos usque in hodiernum diem.

30 Propheta igitur cum esset, & sciret, quia jurjurando jurasset illi Deus de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus:

31 Providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.

32 Hunc Jesum resuscitavit Deus, cujus omnes nos testes sumus.

33 Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit, hunc, quem vos videtis, & auditis.

34 Non enim David ascendit in cælum: dixit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.

35 Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

36 Certissime sciat ergo omnis domus Israël, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Jesum, quem vos crucifixistis.

37 His autem auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus, viri fratres?

38 Petrus verò ad illos: Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti.

39 Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus, qui longè sunt, quo scumque advocaverit Dominus Deus noster.

40 Aliis etiam verbis plurimè testificatus est, & exhortabatur eos, dicens: Salvamini à generatione ista prava.

41 Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt: & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia.

42 Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

43 Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia, & signa per Apostolos in Jerusalem fiebant, & metus erat magnus in universis.

44 Omnes etiam, qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

45 Possessiones, & substantias vendebant,

& dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

46 Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum cum exultatione, & simplicitate cordis.

47 Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat, qui salvi fierent quotidie in idipsum.

CAPUT III.

Petrus cum Joanne claudum à matris utero sanat, ac docet ipsos id fecisse per fidem nominis Christi, quem ostendit esse Messiam promissum per Moysen, & prophetas, ipsique Abraham.

1 Petrus autem, & Joannes ascendebant in templum, ad horam orationis nominam.

2 Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, bajulabatur, quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret elemosynam ab introeuntibus in templum.

3 Is cum vidisset Petrum, & Joannem incipientes introire in templum, rogabat, ut elemosynam acciperet.

4 Intuens autem in eum Petrus cum Joanne dixit: Respice in nos.

5 At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.

6 Petrus autem dixit: argentum, & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jesu Christi Nazareni surge, & ambula.

7 Et apprehensa manu ejus dextera alleavit eum, & protinus consolidata sunt bases ejus, & planta.

8 Et exiliens stetit, & ambulabat: & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

9 Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

10 Cognoscebant autem illum, quod ipse erat, qui ad elemosynam sedebat ad speciosam portam templi: & impleti sunt stupore, & extasi, in eo, quo d contigerat illi.

11 Cum teneret autem Petrum, & Joannem, ecurrit omnis populus ad eos, ad porticum, quæ appellatur Salomonis, stupentes.

12 Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israël, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute, aut potestate fecerimus hunc ambulare?

13 Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob, Deus patrum nostrorum, glorificavit Filium suum Jesum, quem vos quidem tradidistis, & negastis ante faciem Pilati, judicanti illo dimitti.

14 Vos autem sanctum, & justum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis.

15 Authorem verò vitæ interfecistis, quem Deus suscitavit à mortuis, cujus nos testes sumus.

16 Et in fide nominis ejus, hunc, quem vos vidistis, & nostis, confirmavit nomen

A

B

C

D

E

F

ejus: & fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

17 Et nunc, fratres, scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri.

18 Deus autem, quæ pronuntiavit per os omnium prophetarum, pati Christum suum, sic implevit.

19 Pœnitentiam igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra:

20 Ut cum venerint tempora refrigerii à conspectu Domini, & miserit eum, qui prædicatus est vobis, Jesum Christum.

21 Quem oportet quidem cælum suscipere, usque in tempora restituti onis omnium, quæ locutus est Deus per os Sanctorum suorum à sæculo prophetarum.

22 Moyses quidem dixit: Quoniam Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris, tanquam me, ipsum audietis juxta omnia, quæcumque locutus fuerit vobis.

23 Erit autem: omnis anima, quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

24 Et omnes prophætæ à Samuel, & deinceps, qui locuti sunt, annuntiaverunt dies istos.

25 Vos estis filii prophetarum, & testamenti, quod disposuit Deus ad patres nostros, dicens ad Abraham: Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.

26 Vobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedictentem vobis: ut convertertat se unusquisque à nequitia sua.

CAPUT IV.

Apostoli post reclusionem in custodia examinati de claudi curatione, ostendunt in solo Christo lapide angulari esse salutem; nec principibus contra Dei jussum obtemperant cessando à doctrina nominis Christi: dimissi verò, & orantes, accipiunt signa dati Spiritus sancti: nullus ipsorum quidquam proprium habebat, sed suis divenditis faciebat pretium esse commune, sicut fecit Barnabas divenditio agro suo.

1 Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes, & magistratus templi, & Sadducai.

2 Dolentes, quod docerent populum, & annuntiarent in Jesu resurrectionem ex mortuis:

3 Et iniecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim jam vespera.

4 Multi autem eorum, qui audierant verbum crediderunt: & factus est numerus virorum quinque millia.

5 Factum est autem in crastinum, ut congregarentur principes eorum, & seniores, & Scribæ in Jerusalem.

6 Erat annus principis sacerdotum, & Caiphas, & Joannes, & Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali.

7 Et statuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos?

8 Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, & seniores, audite.

9 Si nos hodie diducamur in beneficio hominis infirmi, in quo ille salvus factus est.

10 Notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israël: quia in nomine Domini nostri Jesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitavit à mortuis, in hoc istic astat coram vobis sanus.

11 Hic est lapis, qui reprobus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli:

12 Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.

13 Videntes autem Petri constantiam, & Joannis, comperto, quod homines essent sine litteris, & idiotæ, admirabantur, & cognoscebant eos, quoniam cum Jesu fuerant:

14 Hominem quoque videntes stantem cum eis, qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

15 Jusserunt autem eos foras extra concilium secedere: & conferebant ad invicem.

16 Dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Jerusalem: manifestum est, & non possumus negare.

17 Sed ne amplius divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

18 Et vocantes eos, denunciaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Jesu.

19 Petrus verò, & Joannes respondentes, dixerunt ad eos: Si justum est in conspectu Dei, vos potius audire quam Deum, judicare: 20 Non enim possumus, quæ vidimus, & audivimus non loqui.

21 At illi comminantes dimiserunt eos: non invenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id, quod factum fuerat in eo, quod acciderat.

22 Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

23 Dimissi autem venerunt ad suos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes sacerdotum, & seniores dixissent.

24 Qui cum audissent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es, qui fecisti cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt:

25 Qui Spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti: Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?

26 Astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus:

27 Convenerunt enim verè in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Centibus, & populis Israël.

28 Facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri.

* Ps. 117. d. 21. I. Sai. 28. d. 16. Marc. 21. d. 42.

C

Marc. 12. a. 10. Luc. 20. c. 17. Rom. 9. g. 33. 1. Petr. 2. b. 7.

D

E

* Psal. 2. a. 11.

F

29 Et nunc, Domine, respice in minas eorum, & da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum.

30 In eo, quod manum tuam extendas ad sanitates, & signa, & prodigia fieri per nomen sancti filii tui Jesu.

31 Et cum orassent, motus est locus, in quo erant congregati: & repleri sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

G 32 Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

33 Et virtute magna reddebant Apostoli testium omnium resurrectionis Jesu Christi Domini nostri: & gratia magna erat in omnibus illis.

34 Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant.

35 Et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat.

36 Joseph autem, qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis (quod est interpretatum Filius consolationis) Levites, Cyprius genere,

37 Cum haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.

CAPUT V.

Ananias, & uxor sua Saphira agro vendito pretii partem sibi servant; quod tamen interrogante Petro factum esse negant: quam ob causam ad verbum Petri uxor post maritum subita morte percussitur: multa per Apostolos, & maxime per Petrum sunt signa: ipsique in custodia reclusi ab Angelo educuntur, & rursum apprehensi non consentiunt, ut à predicatione nominis Christi cessent: Gamalielis autem consilio cæsi dimittuntur, gaudentes quòd pro Christi nomine cæsi meruissent, quem continuo annunciant.

A 1 Vir autem quidam, nomine Ananias, cū Saphira uxore sua, vendidit agrum.

2 Et fraudavit de pretio agri, conscia uxore sua: & afferens partem quamdam, ad pedes Apostolorum posuit.

3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?

4 Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem; non es mentitus hominibus, sed Deo.

5 Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Et factus est timor magnus super omnes, qui audierunt.

6 Surgentes autem juvenes amoverunt eum, & efferentes sepelierunt.

B 7 Factum est autem quasi horarum trium spatium, & uxor ipsius, nesciens, quod factum fuerat, introivit.

8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi, mulier, si tanti agrum vendidisti? At illa dixit: Etiam tanti.

9 Petrus autem ad eam: Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce pedes eorum, qui sepelierunt virum tuum, ad ostium, & efferent te.

10 Confestim cecidit ante pedes ejus, & expiravit. Intrantes autem juvenes, invenerunt illum mortuum, & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum.

11 Et factus est timor magnus in universa Ecclesia, & in omnes, qui audierunt hæc.

12 Per manus autem Apostolorum fiebant signa, & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

13 Cæterorum autem nemo audebat se conjugere illis: sed magnificabat eos populus.

14 Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum, ac mulierum,

15 Ita ut in plateas eicerent infirmos, & ponerent in lectulis, ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis.

16 Concurrere autem & multitudo vicinarum civitatum Jerusalem, afferentes agros & vexatos à spiritibus immundis: qui curabantur omnes.

17 Exurgens autem princeps sacerdotum, & omnes, qui cum illo erant, (quæ est hæresis Sadducæorum) repleti sunt zelo:

18 Et injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.

19 Angelus autem Domini per noctem aperiens januas carceris, & educens eos, dixit:

20 Ite, & stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus.

21 Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, & docebant. Adveniens autem princeps sacerdotum, & qui cum eo erant, convocaverunt concilium, & omnes seniores filiorum Israel: & miserunt ad carcerem, ut adducerentur.

22 Cum autem venissent ministri, & aperto carcere non invenissent illos, reversi nuntiaverunt,

23 Dicentes: Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia, & custodes stantes ante januas: aperientes autem neminem intus invenimus.

24 Ut autem audierunt hos sermones magistratus templi, & principes sacerdotum, ambigebant de illis, quidnam fieret.

25 Adveniens autem quidam nunciavit eis: Quia ecce viri, quos posuisti in carcerem sunt in templo stantes, & docentes populum.

26 Tunc abiit magistratus cum ministris, & adduxit illos sine vitæ timore enim populum, ne lapidarentur.

27 Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio: & interrogavit eos princeps sacerdotum,

28 Dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto: & ecce replestis Jerusalem doctrina vestra: & multis inducere super nos sanguinem hominis istius.

29 Respondens autem Petrus, & Apostoli, dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.

30 Deus patrum nostrorum suscitavit Jesum, quem

quem vos interemistis, suspendentes in ligno.

31 Hunc principem, & salvatorem Deus exaltavit dextera sua, ad dandam penitentiam Israeli, & remissionem peccatorum.

32 Et nos fumus testes horum verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus sibi.

33 Hæc cum audissent, discabantur, & cogitabant interficere illos.

34 Surgens autem quidam in concilio Phariseus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis universæ plebi, iussit foras ad breve homines fieri.

35 Dixitque ad illos: Viri Israelitæ, attendite vobis super hominibus istis, quid acturi sitis.

36 Ante hos enim dies exiit Theodas, dicens se esse aliquem, qui consensit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occisus est: & omnes, qui credebant ei, dispersi sunt, & redacti ad nihilum.

37 Post hunc exiit Judas Galilæus in diebus professionis, & avertit populum post se, & ipse perit: & omnes, quotquot consenserunt ei, dispersi sunt.

38 Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, & finite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur:

39 Si verò ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne forte & Deo repugnare inveniamini. Conenserunt autem illi.

40 Et convocantes Apostolos, cæsis denuntiaverunt, ne omnino loquerentur in nomine Jesu, & dimiserunt eos.

41 Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.

42 Omni autem die non cessabant, in templo, & circa domos docentes, & evangelizantes Christum Jesum.

CAPUT VI.

Electio septem diaconorum, crescente in dies credentium numero: Stephani vehementia, cum signis, & prodigiis, in quem plurimi insurgunt Judæi: cumque eum non possent convincere, falsis testibus nituntur opprimere.

E 1 In diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factus est murmur Græcorum adversus Hebræos, eò quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ cori.

2 Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.

3 Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus.

4 Nos verò orationi, & ministerio verbi instantes erimus.

5 Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide, & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parnamenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

6 Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt ei manus.

7 Et verbum Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Jerusalem valde: multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.

8 Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine, faciebat prodigia, & signa magna in populo.

9 Surrexerunt autem quidam de synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum, qui erant à Cilicia, & Asia, disputantes cum Stephano.

10 Et non poterant resistere sapientiæ, & Spiritui, qui loquebantur.

11 Tunc summisserunt viros, qui dicerent, se audivisse eum dicentem verba blasphemia in Moysen, & in Deum.

12 Commoverunt itaque plebem, & seniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium.

13 Et statuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum, & legem.

14 Audivimus enim eum dicentem: Quoniam Jesus Nazarenus hic destruit locum istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.

15 Et intuentes eum omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli.

CAPUT VII.

Stephanus, data respondendi facultate, multat a se de pacto Dei cum Abraham, ejusque minoribus: de Moysè, & egressione filiorum Israel ex Aegypto: de tabernaculo testimonii, & templo per Salomonem edificato; Judæos reprehendens, quòd ipsi, & patres eorum Spiritui sancto semper resisterint: cum autem diceret se Jesum à dextris Dei videre, lapidatur, testibus vestimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

A 1 Dixit autem princeps sacerdotum: Si hæc ita se habent?

2 Qui ait: Viri fratres, & patres, audite: Deus gloriæ apparuit patri nostro Abraham, cum esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Charan,

3 Et dixit ad illum: * Exit de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monstravero tibi.

4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater ejus, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis.

5 Et non dedit illi hereditatem in ea, nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, & semini ejus post ipsum, cum non haberet filium.

6 Locutus est autem ei Deus: * Quia erit semen ejus accola in terra aliena, & servituti eos subicient, & male tractabunt eos annis quadringentis.

7 Et gentem, cui servierint, judicabo ego, dixit Dominus: & post hæc exibunt, & servient mihi in loco isto.

8 * Et dedit illi testamentum circumcissionis.

nis: & sic genuit Isaac, & circumcidit eum die octavo: & Isaac, Jacob: & Jacob duodecim Patriarchas,

9 Et Patriarchæ æmulantes, * Joseph venderunt in Ægyptum, & erat Deus cum eo: 10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus: & dedit ei gratiam, & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Ægypti, & constituit eum præpositum super Ægyptum, & super omnem domum suam.

11 Venit autem fames in universam Ægyptum, & Chanaan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres nostri.

12 * Cum audisset autem Jacob esse frumentum in Ægypto: misit patres nostros primum:

13 * Et in secundo cognitus est Joseph à fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus ejus.

14 Mittens autem Joseph accessit Jacob patrem suum, & omnem cognationem suam in animabus septuagintaquinque.

15 * Et descendit Jacob in Ægyptum, & defunctus est ipse, & patres nostri.

16 Et translati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulchro, * quod emit Abraham pretio argenti à filio Hemor filii Sichem.

17 Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abraham, * crevit populus, & multiplicatus est in Ægypto.

18 Quoad usque surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Joseph.

19 Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros, ut exponerent infantes suos, ne vivificarentur.

20 * Eodem tempore natus est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui.

21 Exposito autem illo, stultit eum filia Pharaonis, & nutritivum eum sibi in filium.

22 Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis, & in operibus suis.

23 Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor ejus, ut visitaret fratres suos filios Israel.

24 * Et cum vidisset quemdam injuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei, qui injuriam sustinebat, percussio Ægyptio.

25 Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis: at illi non intellexerunt.

26 * Sequenti vero die apparuit illis liciantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum?

27 Qui autem injuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te constituit principem, & judicem super nos?

28 Numquid interficere me tu vis, quem admodum interfecisti heri Ægyptium?

29 Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus est advena in terra Madian, ubi genuerunt filios duos.

30 Et expletis annis quadraginta, * apparuit illi in deserto montis Sina Ange-

lus in igne flammæ rubi.

31 Moyses autem videns, admiratus est visum: & accedente illo, ut consideraret, facta est ad eum vox Domini, dicens:

32 Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat confiterari.

33 Dixit autem illi Dominus: Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim, in quo stas, terra sancta est.

34 Videns vidi afflictionem populi mei, qui est in Ægypto, & gemitum eorum audivi, & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum.

35 Hunc Moyses, quem negaverunt, dicentes: Quis te constituit principem, & judicem? hunc Deus principem, & redemptorem misit, cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.

36 * Hic eduxit illos, faciens prodigia, & signa in terra Ægypti, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta.

37 Hic est Moyses, qui dixit filiis Israel: * Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris, tamquam me, ipsum audietis.

38 * Hic est, qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

39 Cui noluerunt obedire patres nostri: sed repulerunt, & averfi sunt in cordibus suis in Ægyptum,

40 Dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos, qui præcedant nos: Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei.

41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulachro, & latabantur in operibus manuum suarum.

42 Convertit autem Deus, & tradidit eos servire militiæ cæli, sicut scriptum est in Libro Prophetarum. * Numquid victimas, & hostias obtulit mihi annis quadraginta in deserto domus Israel?

43 Et suscepistis tabernaculum Moloch, & fidus Dei vestri Rempham, figuras, quas fecistis, adorare eas. Et transeram vos trans Babylonem.

44 Tabernaculum testimonii fuit cum patribus nostris in deserto, sicut disposuit illis Deus, * loquens ad Moysen, ut faceret illud secundum formam, quam viderat.

45 * Quod & induxerunt, suscipientes patres nostri cum Jesu in possessionem Gentium, quas expulit Deus à facie patrum nostrorum, usque in diebus David,

46 * Qui invenit gratiam ante Deum, * & petiit, ut inveniret tabernaculum Deo Jacob,

47 * Salomon autem ædificavit illi domum.

48 * Sed non excessus in manufactis habitabat, sicut Propheta dicit:

49 * Cælum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requirionis meæ est?

50 Nonne manus mea fecit hæc omnia?

51 Dura cervice, & incircumcisis cordibus,

& au-

& auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut patres vestri, ita & vos.

52 Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos, qui prænucciabant de adventu Justitiae, cujus vos nunc proditores, & homicidæ fuistis:

53 Qui accepistis legem in dispositione Angelorum, & non custodistis.

54 Audientes autem hæc discabantur eoribus suis, & stridebant dentibus in eum.

55 Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Jesum stantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cælum apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei.

56 Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

57 Et eicientes eum extra civitatem lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua, secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus.

58 Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Jesu, suscipe spiritum meum.

59 Positis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Saulus autem erat consentiens neci ejus.

CAPUT VIII.

In perfectione disperguntur omnes præter Apostolos, Saulo devastante Ecclesiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: missi ab Apostolis Petrus, & Joannes, oratione ac manuum impositione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum sanctum: Simon autem volens Spiritus sancti dationem pecunia emere, dicit à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum, quem ubi credentem baptizasset, à Spiritu raptus deferitur in Azotum.

1 Magna est autem in illa die persecutio in Ecclesia, quæ erat Jerosolymis, & omnes dispersi sunt per regiones Judææ, & Samariæ, præter Apostolos.

2 Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt plandum magnum super eum.

3 Saulus autem devastabat Ecclesiam, per domos intrans, & trahens viros, ac mulieres, tradebat in custodiam.

4 Igitur, qui dispersi erant pertransibant, evangelizantes verbum Dei.

5 Philippus autem descendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Christum.

6 Intendebant autem turbæ his, quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes signa, quæ faciebat.

7 Multi enim eorum, qui habebant spiritus immundos, clamantes voce magna exiebant.

8 Multi autè paralitici, & claudi curati sunt.

9 Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, seducens gentem Samariæ, dicens se esse aliquem magnum:

10 Cui auscultabant omnes à minimo usque ad maximum, dicentes: Hic est virtus Dei, quæ vocatur magna.

11 Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magis suis dementasset eos.

12 Cum verò credidissent Philippo evangelizanti de regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizabantur viri, ac mulieres.

13 Tunc Simon & ipse credidit: & cum baptizatus esset, adherabat Philippo. Videns etiam signa, & virtutes maximas fieri, stupens admirabatur.

14 Cum autem audissent Apostoli, qui erant Jerosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Joannem.

15 Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum:

16 Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu.

17 Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.

18 Cum vidisset autem Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam,

19 Dicens: Date & mihi hanc potestatem, ut cuicunque impofero manus, accipiat Spi-

ritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: 20 Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. 21 Non est tibi pars, neque fors in sermone isto: cor enim tuum non est rectum coram Deo. 22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. 23 In selle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. 24 Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis. 25 Et illi quidem reificati, & locuti verbum Domini, reſtabant Jerofolymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant. 26 Angelus autem Domini locutus est ad Philippum, dicens. Surge, & vade contra meridianum, ad viam, quæ descendit ad Jerufalem in Gazam: hæc est deferta. 27 Et surgens abiit. Et ecce vir Æthiops, eunuchus, potens Candacis reginæ Æthiopia, qui erat super omnes Gazas ejus, venerat adorare in Jerufalem: 28 Et revertebatur sedens super currum suum, legendique Ifaiam prophetam. 29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adjuuge te ad currum istum. 30 Accurrens autem Philippus, audivit eum legendem Ifaiam Prophetam, & dixit:

Putasne, intelligis, quæ legis? 31 Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque Philippum, ut ascenderet, & sederet secum. 32 Locus autem Scripturæ, quam legebat, erat hic: * Tanquam ovis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum. 33 In humilitate iudicium ejus sublatum est: generationem ejus quis enarrabit, quoniam tollitur de terra vita ejus? 34 Respondens autem eunuchus Philippo, dixit: Observo te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo? 35 Aperiens autem Philippus os suum, & incipiens à Scriptura ista, evangelizavit illi Jesum. 36 Et dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam: & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? 37 Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo, Filium Dei esse Jesum Christum. 38 Et iussit stare currum: & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum. 39 Cùm autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per viam suam gaudens. 40 Philippus autem inventus est in Azoto, & pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream.

E

F

CAPUT IX.

Admiranda Sauli persecutoris conversio, Domino ei apparenſe, & Anania ad ipſum miſſo, à quo baptizatus cepit Damafci acerrimè tueri Jeſum eſſe Chriſtum: diſcipuli vero ipſum demittunt per murum propter Judæorum inſidias, quem Barnabas Jerofolymis ducit ad Apoſtolos, unde ruruſum propter inſidias dimittitur Tarſum: Petrus Lyddæ ſanat Æneam paralyticum, & in Joppæ Tabitham reſuſcit.

1 Saulus autem adhuc ſpirans inſinarius, & cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad Principem ſacerdotum,

2 Et petiit ab eo epiftolas in Damafcum ad ſynagogas: ut ſi quos inveniffet hujus viæ viros, ac mulieres, vinctos perduceret in Jeruſalem. 3 * Et cùm iter faceret, contigit, ut appropinquaret Damafco: & ſubito circumfulſit eum lux de cælo. 4 Et cædens in terram audivit vocem dicentem ſibi: Saul, Saul, quid me perſequeris? 5 Qui dixit: Quis es, Domine? Et ille: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris: durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

6 Et

A Gal. 1. e. 13.

6 Et tremens, ac ſtupens dixit: Domine, quid me vis facere? 7 Et Dominus ad eum: Surge, & ingreſſe civitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Viri autem illi, qui comitabantur eum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. 8 Surrexit autem Saulus de terra, apertiffis oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damafcum. 9 Et erat ibi tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit. 10 Erat autem quidam diſcipulus Damafci, nomine Anania: & dixit ad illum in viſu Domini: Anania. At ille ait: Ecce ego, Domine. 11 Et Dominus ad eum: Surge, & vade in vicum, qui vocatur reclus: & quære in domo Judæ Saulum nomine Tarſenſem: ecce enim orat. 12 (Et vidit virum, Ananiam nomine, introcurrentem, & imponentem ſibi manus, ut viſum recipiat.) 13 Reſpondit autem Anania: Domine, audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Jeruſalem: 14 Et hic habet poteſtatem à principibus Sacerdotum alligandi omnes, qui invocant nomen tuum. 15 Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electiois eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Iſrael. 16 Ego enim oſtendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. 17 Et abiit Anania, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit: Saul, frater, Dominus miſit me Jeſus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, ut videas, & implearis Spiritu ſancto. 18 Et conſeſtim ceciderunt ab oculis ejus tamquam squamæ, & viſum recepit: & ſurgens baptizatus eſt. 19 Et cùm accepiffet cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis, qui erant Damafci, per dies aliquot. 20 Et continuo in ſynagogis prædicabat Jeſum, quoniam hic eſt Filius Dei. 21 Stupebant autem omnes, qui audiebant, & dicebant: Nonne hic eſt, qui expugnabat in Jeruſalem eos, qui invocabant nomen iſtud: & huc ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad principes ſacerdotum? 22 Saulus autem multo magis convaleſcebat, & confundebat Judæos, qui habitabant Damafci, affirmans, quoniam hic eſt Chriſtus. 23 Cùm autem implerent dies multi, conſilium fecerunt in unum Judæi, ut eum interficerent. 24 Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiarum. * Cuſtodiebant autem & portas die, ac nocte, ut eum interficerent. 25 Accipientes autem eum cum diſcipulis, nocte per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſpota. 26 Cùm autem veniffet in Jeruſalem, tentabat ſe jungere diſcipulis, & omnes timebant

eum, non credentes, quod eſſet diſcipulus. 27 Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos: & narravit illis quomodo in via vidiffet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo in Damafco fiducialiter egerit in nomine Jeſu. 28 Et erat cum illis intrans, & exiens in Jeruſalem, & fiducialiter agens in nomine Domini. 29 Loquebatur quoque Gentibus, & diſputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum. 30 Quod cùm cognoviſſent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, & dimiſerunt Tarſum. 31 Eccleſia quidem per totam Judæam, & Galileam, & Samariam, habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione ſancti Spiritus replebatur. 32 Factum eſt autem, ut Petrus dum pertransiret univerſos, deveniret ad ſanctos, qui habitabant Lyddæ. 33 Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus. 34 Et ait illi Petrus: Ænea, ſanat te Dominus Jeſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuo ſurrexit. 35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ, & Saronæ: qui converſi ſunt ad Dominum. 36 In Joppæ autem fuit quædam diſcipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemoſynis, quas faciebat. 37 Factum eſt autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cùm laſiſſent, poſuerunt eam in cœnaculo. 38 Cùm autem propè eſſet Lydda ad Joppen, diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in ea, miſerunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire uſque ad nos. 39 Exurgens autem Petrus venit cum illis: Et cùm adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & circumſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis Dorcas. 40 Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit: & converſus ad corpus dixit: Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro, reſedit. 41 Dans autem illi manus, crexit eam. Et cùm vocaſſet ſanctos, & viduas, assignavit eam vivam. 42 Notum autem factum eſt per univerſam Joppen: & crediderunt multi in Domino. 43 Factum eſt autem, ut dies multos moreretur in Joppæ apud Simonem quemdam coriariam.

CAPUT X.

Jeſu Angeli acceſſit Cornelius Centurio Petrum, qui per lineæ viſionem admonitus Gentes ad Evangelium admittendas eſſe, venit ad illum: cùmque ſuper omnes verbum ejus de Chriſto audientes Spiritus ſanctus deſcendiſſet, iuſſit eos baptizari.

1 Vir autem quidam erat in Cæsareæ, nomine Cornelius, Centurio cohortis,

LII 3

quæ

B

* Iſai. 53. 6. 7.

G

C

D

* Iſai. 23. b. 6. i. Cor. 15. 2. 3. 2. Cor. 11. 22.

E

F

G

A

quæ dicitur Italica,
 2 Religiosus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens elemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper:
 3 Is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi, Corneli.
 4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quid est, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, & elemosynæ tuæ ascendent in memoriam in conspectu Dei.
 5 Et nunc mitte viros in Joppen, & accersi Simonem quemdam, qui cognominatur Petrus:
 6 Hic hospitatur apud Simonem quemdam coriariûm, cujus est domus juxta mare: hic dicet tibi, quid oporteat facere.
 7 Et cum discessisset Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum, ex his, qui illi parebant.
 8 Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Joppen.
 9 Postera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam.
 10 Et cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus:
 11 Et vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiiis submitti de cælo in terram,
 12 In quo erant omnia quadrupedia, & serpens terræ, & volatilia cæli.
 13 Et facta est vox ad eum: Surge, Petre, occide, & manduca.
 14 Ait autem Petrus: Absit, Domine, quia numquam manducavi omne commune, & immundum.
 15 Et vox iterum secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.
 16 Hoc autem factum est per ter: & statim receptum est vas in cælum.
 17 Et dum intra se hæsitaret Petrus, quidnam esset visio, quam vidisset: ecce viri, qui missi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad januam.
 18 Et cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitiûm.
 19 Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.
 20 Surge itaque, descende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego misi illos.
 21 Descendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego sum, quem quæritis: quæ causa est, propter quam venistis?
 22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir justus, & timens Deum, & testimonium habens ab universa gente Judæorum responsum accepit ab Angelo sancto, accessit te in domum suam, & audire verba abs te.
 23 Introducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: & quidam ex fratribus ab Joppe comitati sunt cum.
 24 Altera autem die introivit Cæsaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis

cognatis suis, & necessariis amicis.
 25 Et factum est, cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, & proci dens ad pedes ejus adoravit.
 26 Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipse homo sum.
 27 Et loquens cum illo intravit, & invenit multos, qui convenerant.
 28 Dixitque ad illos: Vos scitis, quomodo abominatum sit viro Judæo, & conjungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem communem, aut immundum dicere hominem.
 29 Propter, quòd sine dubitatione veni accesseris. Interrogo ergo, quam ob causam accessistis me?
 30 Et Cornelius ait: A nudius quarta die usque ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida, & ait:
 31 Corneli, exaudita est oratio tua, & elemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei.
 32 Mitte ergo in Joppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii juxta mare.
 33 Confestim ergo misi ad te: & tu beneficii veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audite omnia, quæcumque tibi præcepta sunt à Domino.
 34 Aperiens autem Petrus os suum, dixit, In veritate comperi, * quia non est personarum acceptor Deus:
 35 Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur justitiam, acceptus est illi.
 36 Verbum misit Deus filiis Israël, annuncians pacem per Jesum Christum: (hic est omnium Dominus.)
 37 Vos scitis, quòd factum est verbum per universam Judæam: incipiens enim à * Galilæa, post baptismum, quod prædicavit Joannes,
 38 Jesum à Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu sancto, & virtute, qui pertransiit beneficiendo, & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.
 39 Et nos testes sumus omnium, quæ fecit in regione Judæorum, & Jerusalem, quem occiderunt suspendentes in ligno.
 40 Hunc Deus suscitavit tertia die, & dedit eum manifestum fieri,
 41 Non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus, & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.
 42 Et præcepit nobis prædicare populo, & testificari, quia ipse est, qui constitutus est à Deo iudex vivorum, & mortuorum.
 43 * Huic omnes Prophætæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.
 44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum.
 45 Et obstupuerunt ex circumfusione fideles, qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.
 46 Audiebant enim illos loquentes lin-

E

* Dent. 10. d. 17.
 2. Par. 19.
 7.
 Job. 34. b.
 1.
 Sap. 6. b.
 8.
 Eccl. 35. b. 15.
 Rom. 1. b.
 Gal. 1. b.
 6.
 Eph. 6. b.
 9.
 Col. 3. d.
 15.
 1. Pet. 1. c. 17.
 3. Luc. 4. b.
 14.

G

1. Jer. 31. b.
 1.
 Mich. 7. d. 18.

guis,

guis, & magnificantes Deum.
 47 Tunc respondit Petrus: Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt sicut & nos?
 48 Et iussit eos baptizari in nomine Domini Jesu Christi. Tunc rogaverunt eum, ut maneret apud eos aliquot diebus.

CAPUT XI.

Petrus disceptantibus fratribus, quòd ad Gentes accessisset, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ conversis prædicatione discipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Ecclesia Jerosolymitana, qui multis conversis adducit eò, & Saulum à Tharso: cum quo mittitur Jerusalem, ut in famam ab Agabo propheta prædictam serent fratribus elemosynam.

1. Astiterunt autem Apostoli, & fratres, qui erant in Judea: quoniam, & Gentes receperunt verbum Dei.
 2. Cum autem ascendisset Petrus Jerosolymam, disceptabant adversus illum, qui erant ex circumfusione.
 3. Dicentes: Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis.
 4. Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:
 5. Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi in excessu mentis visionem, & descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiiis submitti de cælo, & venit usque ad me.
 6. In quod intuens considerabam, & vidi quadrupedia terræ, & bestias, & reptilia, & volatilia cæli.
 7. Audivi autem & vocem dicentem mihi: Surge, Petre, occide, & manduca.
 8. Dixi autem: Nequaquam, Domine: quia commune, aut immundum nunquam introivit in os meum.
 9. Respondit autem vox secundo de cælo: Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.

10. Hoc autem factum est per ter: & recepta sunt omnia rursum in cælum.
 11. Et ecce viri tres confestim astiterunt in domo, in qua eram; missi à Cæsarea ad me.
 12. Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæsitans: Venerunt autem mecum & sex fratres isti, & ingressi sumus in domum viri.
 13. Narravit autem nobis, quomodo vidisset Angelum in domo sua stantem, & dicentem sibi: Mitte in Joppen, & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus.
 14. Qui loquebatur tibi verba, in quibus salvus eris tu; & universa domus tua.
 15. Cum autem cœpisssem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio.
 16. Recordatus sum autem verbi Domini, sicut dicebat: * Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto.
 17. Si ergo camdem gratiam dedit illi Deus sicut & nobis, qui credidimus in Dominum Jesum Christum: ego quis eram, qui

* Dent. 10. d. 17.
 2. Par. 19.
 7.
 Job. 34. b.
 1.
 Sap. 6. b.
 8.
 Eccl. 35. b. 15.
 Rom. 1. b.
 Gal. 1. b.
 6.
 Eph. 6. b.
 9.
 Col. 3. d.
 15.
 1. Pet. 1. c. 17.
 3. Luc. 4. b.
 14.
 1. Jer. 31. b.
 1.
 Mich. 7. d. 18.

possem prohibere Deum?
 18. His auditis, tacuerunt: & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus penitentiam dedit Deus ad vitam.
 19. Et illi quidem, qui dispersi fuerant à tribulatione, quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt usque Phenicem, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi folis Judæis.

20. Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, & Cyrenæi, qui cum introissent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annunciantes Dominum Jesum.

21. Et erat manus Domini cum eis: multaque numerus credentium conversus est ad Dominum.

22. Pervenit autem sermo ad aures Ecclesiæ, quæ erat Jerosolymis super istis: & miserunt Barnabam usque ad Antiochiam.

23. Qui cum pervenisset, & vidisset gratiam Dei, gavissus est: & hortabatur omnes in proposito cordis permanere in Domino.

24. Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu sancto, & fide. Et apposita est multa turba Domino.

25. Profectus est autem Barnabas Tarsum, ut quæreret Saulum, quem cum invenisset, perduxit Antiochiam.

26. Et annum totum conversati sunt ibi in Ecclesia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ discipuli Christiani.

27. In his autem diebus supervenerunt ab Jerosolymis: prophetæ Antiochiam:

28. Et surgens unus ex eis nomine Agabus, significabat per spiritum famam magnam futuram in universo orbe terrarum: quæ facta est sub Claudio.

29. Discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Judæa fratribus:

30. Quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ, & Sauli.

CAPUT XII.

Herodes occiso Jacobo Petro retrudit in carcerem, cupiens post Pascha eum tradere populo occidentum; sed orantibus pro eo sine intermissione Ecclesia, Angelico eductus auxilio, fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris custodibus inquisitione, Herodes profugit in Cæsaream; cumque divinos honores à populo oblatos non respueret, percussus est ab Angelo, & consumptus à verminibus exspiravit.

1. Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia.

2. Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio.

3. Videns autem quia placeret Judæis, apposuit, ut apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4. Quem cum apprehendisset, misit in carcerem tradens quatuor quaternionibus militum custodiendum, volens post Pascha producere eum populo.

5. Et Petrus quidem servabatur in carcere.

Inf. 10. a.

D.

A.

Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.

6 Cum autem producturus cum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem.

7 Et ecce Angelus Domini astitit: & lumen resulit in habitaculo: percussioque lateris Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus ejus.

8 Dixit autem Angelus ad eum: Praecingere, & calceate te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circumda tibi vestimentum tuum, & sequere me.

9 Et exiens sequebatur eum, & nesciebat, quia verum est, quod fiebat per Angelum: existimabat autem se visum videre.

10 Transientes autem primam, & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quae ducit ad civitatem, quae ultrò aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum: & continuo discessit Angelus ab eo.

11 Et Petrus ad se reversus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judaeorum.

12 Consideransque venit ad domum Mariae matris Joannis, qui cognominatus est Marcus, ubi erant multi congregati, & orantes.

13 Pulsante autem eo ostium januae processit puella ad audiendum, nomine Rhode.

14 Et ut cognovit vocem Petri, praegaudio non aperuit januam, sed intrò currens nunciavit stare Petrum ante januam.

15 At illi dixerunt ad eam: Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus est.

16 Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt.

17 Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit, quomodo Dominus eduxisset eum de carcere, dixitque: Nunciate Jacobo, & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

18 Facta autem die, erat non parva tur-

batio inter milites, quidnam factum esset de Petro.

19 Herodes autem cum requisisset eum, & non invenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendenteque à Judaea in Caesarem, ibi commoratus est.

20 Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At illi unanimes venerunt ad eum, & persuasione Blaeto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eò quod alerentur regiones eorum ab illo.

21 Statuto autem die, Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

22 Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

23 Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eò quod non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus, expiravit.

24 Verbum autem Domini crescebat, & multiplicabatur.

25 Barnabas autem, & Saulus reversi sunt ab Hierosolymis * expleto ministerio, assumpto Joanne, qui cognominatus est Marcus.

CAPUT XIII.

Saulus, & Barnabas jubentur à Spiritu sancto segregari ad opus praedicationis inter gentes, & Bar-jesu vocæ Elymagus, qui eorum praedicationi resistebat, ad Pauli verbum excacato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Pisidia Paulus in synagoga laicis de Christo disserit: sed Judæis blasphemantibus, & persecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad Gentes juxta Isaie vaticinium.

1 Erant autem in Ecclesia, quae erat Antiochia, prophetae, & doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.

2 Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.

3 Tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

4 Et

4 Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam; & inde navigaverunt Cyprus.

5 Et cum venissent Salamina in, praedicabant verbum Dei in synagoga Judaeorum. Habebant autem & Joannem in ministerio.

6 Et cum perambulassent universam insulam usque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pseudopropheta, Judæum, cui nomen erat Bar-jesu,

7 Qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic, accersitis Barnaba, & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

8 Resistebat autem illis Elymas magus (sic enim interpretatur nomen ejus): quarens avertere Proconsulem à fide.

9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum,

10 Dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiae, non desinis subvertere vias Domini rectas.

11 Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo, & tenebrae, & circueius quærebat, qui ei manum daret.

12 Tunc Proconsul cum vidisset factum, credidit admirans super doctrina Domini.

13 Et cum à Papho navigassent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliae. Joannes autem discedens ab eis, reversus est Hierosolymam.

14 Illi verò pertransientes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidia: & ingressi synagogam die sabbatorum sederunt.

15 Post lectionem autem legis, & Prophetarum miserunt principes synagogæ ad eos dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

16 Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens, ait: Viri Israelitæ, & qui timetis Deum, audite:

17 Deus plebis Israel elegit patres nostros, & plebem exaltavit, cum essent incolæ * in terra Aegypti, * & in brachio excelso eduxit eos ex ea,

18 * Et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.

19 Et destruens gentes septem in terra Chanaan, * forte distribuit eis terram eorum,

20 Quasi post quadringentos, & quinquaginta annos: * & post hæc dedit iudices usque ad Samuel Prophetam.

21 Et exinde * postulerunt regem: & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Beniamin; annis quadraginta.

22 Et amoto illo, * suscitavit illis David regem: cui testimonium perhibens, dixit: * Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

23 Hujus Deus ex semine * secundum promissionem eduxit Israel salvatorem Je-

sum. 24 * Prædicante Joanne ante faciem adventus ejus baptismum poenitentiae omni populo Israel.

25 Cum impleret autem Joannes cursum suum, dicebat: Quem me arbitramini esse, * non sum ego, sed ecce venit post me, cujus non sum dignus calcamenta pedum solvere.

26 Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum: vobis verbum salutis hujus missum est.

27 Qui enim habitabant Jerusalem, & principes ejus, hunc ignotantes, & voces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, judicantes impleverunt:

28 Et nullam causam mortis invenientes in eo * petierunt à Pilato, ut interficerent eum.

29 Cumque consummassent omnia, quæ de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento.

30 * Deus verò suscitavit eum à mortuis tertio die: qui visus est per dies multos his,

31 Qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Jerusalem: qui usque nunc sunt testes ejus ad plebem.

32 Et nos vobis annunciamus eam, quæ ad patres nostros repromissio facta est:

33 Quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris, resuscitans Jesum, sicut & in Psalmo secundo scriptum est: * Filius meus es tu, ego hodie genui te.

34 Quod autem suscitavit eum à mortuis, amplius jam non reversurum in corruptionem, ita dixit: * Quia dabo vobis sancta David fidelia.

35 Ideoque & aliàs dicit: * Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

36 David enim in sua generatione cum administrasset, voluntati Dei * dormivit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem.

37 Quem verò Deus suscitavit à mortuis, non vidit corruptionem.

38 Notum igitur sit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum annuncietur, & ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moyfi justificari.

39 In hoc omnis, qui credit, justificatur.

40 Videte ergo, ne superveniat vobis, quod dictum est in Prophetis:

41 * Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris, opus, quod non credetis, si quis enarravit vobis.

42 Exeuntibus autem illis, rogabant, ut sequenti sabbato loquerentur sibi verba hæc.

43 Cumque dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Judaeorum, & colentium advenarum Paulum, & Barnabam: qui loquentes suadebant eis, ut permanerent in gratia Dei.

44 Sequenti verò sabbato penè universa civitas convenit audire verbum Dei.

* Matth. 3. a. 1. Marc. 1. a. Luc. 3. a. 3. * Matth. 3. b. 11. Marc. 1. a. Joann. 1. d. 27. E.

* Matth. 27. c. 20. 23.

* Marc. 15. b. 13. Luc. 23. c. 21. d. 23. Joann. 19. c. 15.

* Matth. 28. Marc. 16. Luc. 24. Joann. 20.

* Psal. 2. b. 7. * Iai. 55. b. 3.

* Psal. 15. b. 10. * Reg. 2. b. 10. F.

* Habac. 1. b. 5.

B

C

D

C

A

* Exod. 1. 1. * Iuda. 1. 1. * Exod. 16. 1. * Jos. 1. 1. * Jos. 2. 1. * 1. Reg. 8. 1. c. 9. * 1. Reg. 11. 1. c. 14. * Psal. 88. 1. 1. * Matt. 1. 1.

G

45 Videntes autem turbas Judæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes.

46 Tunc constanter Paulus, & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illum, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes.

* Ista. 4. b. 6.

47 Sic enim præcepit nobis Dominus: Posui te in lucem Gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terra.

48 Audientes autem Gentes gavisæ sunt, & glorificabant verbum Domini: & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

49 Diffeminabatur autem verbum Domini per universam regionem:

50 Judæi autem concitaverunt mulieres religiofas, & honestas, & primos civitatis, & excitaverunt persecutionem in Paulum, & Barnabam: & eiecerunt eos de finibus suis.

* Marth. 10. b. 14. Marc. 6. b. 11. Luc. 9. a. 5.

51 At illi, excussio pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

52 Discipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu sancto.

CAPUT XIV.

Multis Judæorum, ac Ethnicorum Iconii fidem in Christum suscipientibus, concitatur à Judæis tumultus in Apostolos, qui Lystram fugiunt, ubi Paulus claudum à matris utero curat: populumque, ac sacerdotes ob id ipsis tamquam diis sacrificare volentes agrè compefcunt: sed concitata à Judæis supervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cumque surrexisset, ipse, & Barnabas discipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

A

1 Factum est autem Iconii, ut simul introirent in synagogam Judæorum, & loquerentur, itaut crederet Judæorum, & Græcorum copiosa multitudo.

2 Qui verò increduli fuerunt Judæi, suscitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adversus fratres:

3 Multo igitur tempore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa, & prodigia fieri per manus eorum.

4 Divisa est autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Judæis, quidam verò cum Apostolis.

5 Cum autem factus esset impetus Gentilium, & Judæorum cum principibus suis, ut contumelias afficerent, & lapidarent eos.

6 Intelligentes confugerunt ad civitates Lyconia, Lystram, & Derben, & universam in circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant.

B

7 Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus, ex utero matris suæ, qui nunquam ambulaverat.

8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui intuitus eum, & videns, quia fidem haberet, ut salvus fieret,

9 Dixit magna voce: Surge super pedes tuos rectus. Et exiit, & ambulabat.

10 Turbæ autem cum vidissent, quod fecerat Paulus: levaverunt vocem suam, Lyconicè dicentes: Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos.

11 Et vocabant Barnabam Jovè, Pauli verò Mercurium: quoniam ipse erat dux verbi.

12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante civitatem, tauros, & coronas ante januas afferens, cum populis volebat sacrificare.

13 Quod ubi audiverunt Apostoli, Barnabas, & Paulus, coniecissis tunicis suis exilerunt in turbas, clamantes.

14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos mortales sumus, similes vobis, homines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt:

C

* Gen. 1. a. 1. 1. 145. 1. 6. Apoc. 14. b. 7.

15 Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.

16 Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, beneficiis de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda nostra.

17 Et hæc dicentes, vix sedaverunt turbas, ne sibi immolarent.

18 Supervenerunt autem quidam ab Antiochia, & Iconio Judæi: & persuasis turbis lapidantesque Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse.

19 Circumdantibus autem eum discipulis, surgens intravit civitatem, & postera die profectus est cum Barnaba in Derben.

20 Cumque evangelizassent civitati illi, & docuissent multos, reversi sunt Lystram, & Iconium, & Antiochiam.

21 Confirmantes animas discipulorum, exhortantesque, ut permanerent in fide: & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

22 Et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros, & orassent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino, in quem crederent.

23 Transieruntque Pisidiam, venerunt in Pamphyliam.

24 Et loquentes verbum Domini in Perge, descenderunt in Attaliam:

25 * Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei, in opus, quod compleverunt.

26 Cum autem venissent; & congregassent Ecclesiâ, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset Gentibus ostium fidei.

27 Morati sunt autem tempus non modicum cum discipulis.

CAPUT XV.

Orta Antiochiæ seditione propter Judæos, volentes Gentes ad Deum convertas circumcidi, Paulus, & Barnabas rem ad Apostolos referunt: qui post Petri, & Jacobi suffragia, communi decreto per litteras statuunt, Gentes convertas non ligari lege Moysi: Paulus cupiens ab Antiochia invivere loca, in quibus prædicaverat, separatur à Barnaba, eo quod nollet Joannem assumi.

1 Et quidam descendentes de Judæa, docebant fratres: Quia nisi circumci-

* Gal. 5. a.

dami-

damini secundum morem Moysi, non potestis salvari.

2 Facta ergo seditione non minima Paulo, & Barnabæ adversus illos, statuerunt ut ascenderent Paulus, & Barnabas, & quidam alii ex aliis, ad Apostolos, & presbyteros in Jerusalem, super hac questione.

3 Illi ergo deducti ab Ecclesia, pertransibant Phœnicem, & Samariam, narrantes conversionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

4 Cum autem venissent Jerosolymam, suscepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & senioribus, annunciantes quanta Deus fecisset cum illis.

5 Surrexerunt autem quidam de hæresi Pharisaorum, qui crediderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque servare legem Moysi.

6 Conveneruntque Apostoli, & seniores videre de verbo hoc.

7 Cum autem magna conflictio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere.

8 Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, * dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis.

9 Et nihil discrevit inter nos, & illos, si de purificans corda eorum.

10 Nunc ergo, quid tentatis Dei, imponere jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus.

11 Sed per gratiam Domini Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum & illi.

12 Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam, & Paulum, narrantes quanta Deus fecisset signa, & prodigia in Gentibus per eos.

13 Et postquam tacuerunt, respondit Jacobus, dicens: Viri fratres, audite me.

14 Simon narravit quemadmodum primum Deus visitavit sumere ex Gentibus populum nomini suo.

15 Et huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est:

16 * Post hæc revertar, & reedificabo tabernaculum David, quod decidit: & diruta ejus reedificabo, & erigam illud:

17 Ut requirant cæteri hominum Dñm, & omnes gentes, super quas invocatum est nomen meum, dicit Dominus, faciens hæc.

18 Notum à sæculo est Domino opus suum.

19 Propter quod ego judico, nõ inquietari eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum, sed scribere ad eos, ut abstineant se à contaminationibus simulacrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine.

21 Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis civitatibus, qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbatum legitur.

22 Tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni Ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo, & Barnaba Judam, qui cognominatur Barsabas, & Silam, viros primos in fratribus, 23 Scribentes per manus eorum. APO-

STOLI, & seniores fratres, his, qui sunt Antiochiæ, & Syriæ, & Cilicia, fratribus ex Gentibus, salutem,

24 Quonia audivimus, quia quidam ex nobis exiit, turbaverit vos verbis, evententes animas vestras, quibus non mandavimus:

25 Placuit nobis collectis in unum eligere viros, & mittere ad vos, cum charissimis nostris Barnaba, & Paulo,

26 Hominibus, qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Jesu Christi.

27 Misimus ergo Judam, & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem.

28 Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc necessaria:

29 Ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, quibus custodientes vos, benè agitis. Valere.

30 Illi ergo dimissi, descenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epistolam.

31 Quam cum legisset, gavisus est super consolatione.

32 Judas autem, & Silas, & ipsi cum essent Prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirmaverunt.

33 Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus, ad eos, qui miserant illos.

34 Visum est autem Silæ ibi remanere: Judas autem solus abiit Jerusalem.

35 Paulus autem, & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

36 Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus: Revertentes visitemus fratres per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo se habeant.

37 Barnabas autè volebat secum assumere & Joannem, qui cognominabatur Marcus.

38 Paulus autem rogabat eum (ut qui discessisset ab eis de Pamphylia, & non isse cum eis in opus) non debere recipi.

39 Facta est autem discussio, itaut discederent ab invicem, & Barnabas quidem assumpto Marco navigaret Cyprium.

40 Paulus verò electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei à fratribus.

41 Perambulabat autem Syriam, & Ciliciam, confirmans Ecclesias: præcipiens custodire præcepta Apostolorum, & seniorum.

CAPUT XVI.

Paulus Lystris assumptum Timotheum circumcidit, & per varias civitates tradit servanda Apostolorum dogmata: venit autem à Spiritu sancto prædicare in Asia, & Bithynia: vocato autem per visionem Paulo in Macedonia proficiscuntur: primumque Philippis prædicantes, hospitio excipiuntur apud Lydiam: sed ejecto per Paulum spiritu Pythone, virgini casti mittuntur in carcerem: ubi factio terræ motu, soluitque eorum vinculis, custos carceris convertitur: posteroque die magistratus orant, ut civitatem egrediantur.

1 Pervenit autem Derben, & Lystram. Et ecce discipulus quidam erat ibi, nomi-

nc

F

G

A

ne Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patre Gentili.

2 Huic testimonium bonum reddebant, qui in Lystris erant, & Iconio fratres.

3 Hunc volvit Paulus secum proficisci: & assumens circumcidit eum, propter Judæos, qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes, quod pater erat Gentilis.

4 Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & senioribus, qui erant in Hierosolymis.

5 Et Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

6 Transientes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia.

7 Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bythiniam: & non permisit eos Spiritus Jesu.

8 Cum autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem:

9 Et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens: Transiens in Macedoniam, adjuva nos.

10 Ut autem visum vidit, statim quæsitivus proficisci in Macedoniam, certi facti, quod vocasset nos Deus evangelizare eis.

11 Navigantes autem à Troade, recto cursu venimus Samoethraciam, & sequenti die Neapolim;

12 Et inde Philippos, quæ est prima partis Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem in hac Urbe diebus aliquot, conferentes.

13 Die autem sabbatorum egressi sumus foras portam juxta flumen, ubi videbatur oratio esse: & sedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant.

14 Et quadam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cujus Dominus aperuit cor intendere his, quæ dicebantur à Paulo.

15 Cum autem baptizata esset, & domus ejus, deprecata est dicens: si judicatis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, & manete. Et coegit nos.

16 Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quamdam habentem spiritum Pythonem obviare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis divinando.

17 Hæc subsecuta Paulum, & nos, clamabat dicens: Isti homines servi Dei excellenti sunt, qui annunciant vobis viam salutis.

18 Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & conversus, spiritui dixit: Præcipio tibi in nomine Jesu Christi exire ab ea. Et exiit eadem hora.

19 Videntes autem domini ejus, quia exivit spes questus eorum, apprehendentes Paulum, & Silam perduxerunt in forum ad principes.

20 Et offerentes eos magistratibus, dixerunt: Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Judæi:

21 Et annunciant morem, quem non licet nobis suscipere, neque facere, cum simus Romanum.

22 Et cucurrit plebs adversus eos: & magistratus, scissis tunicis eorum, * jusserunt eos virgis caedi.

23 Et cum multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerem, præcipientes custodi, ut diligenter custodirent eos.

24 Qui cum tale præceptum accepisset, misit eos in interioriorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno.

25 Media autem nocte, Paulus, & Silas orantes, laudabant Deum, & audiebant eos, qui in custodia erant.

26 Subito verò terræmotus factus est magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: & universorum vincula soluta sunt.

27 Expergefatus autem custos carceris, & videns januas apertas carceris, & evaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse viantos.

28 Clamavit autem Paulus voce magna, dicens: Nihil tibi mali feceris: universi enim hic sumus.

29 Petitoque lumine, introgressus est: & tremefactus procidit Paulo, & Silæ ad pedes.

30 Et producentes eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere, ut salvus fiam?

31 At illi dixerunt: Crede in Dominum Jesum: & salvus eris tu, & domus tua.

32 Et locuti sunt ei verbum Domini, cum omnibus, qui erant in domo ejus.

33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus ejus continuò.

34 Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua credens Deo.

35 Et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicens: Dimitte homines illos.

36 Nunciavit autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus, ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.

37 Paulus autem dixit eis: Cæsos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occultè nos eiciunt? Non ita, sed veniant.

38 Et ipsi nos eiciant. Nunciaverunt autem magistratibus lictores verba hæc: Timueruntque auditò, quod Romani essent:

39 Et venientes deprecati sunt eos, & educentes rogabant, ut egrederentur de Urbe.

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus consolati sunt eos, & profecti sunt.

CAPUT XVII.

Facto Thessalonice magno fructu per Pauli prædicationem, concitatur adversus eum à Judæis seditio, similiter & Bereæ: Paulus Athenis cum Judæis, & philosophis disserit, ac Dionysium Areopagitam ad Christum convertit cum quibusdam aliis.

CUM autem perambulassent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Thessalonicam, ubi erat synagoga Judæorum.

2 Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per sabbata tria disse-

3 Adaperiens, & insinuans, quia Christum oportuit pati, & resurgere à mortuis: & quia hic est Jesus Christus, quem ego annuncio vobis.

4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti sunt Paulo, & Silæ, & de colentibus, Gentilibusque multitudine magna, & mulieres nobiles non paucæ.

5 Zelantes autem Judæi, assumentesque de vulgo viros quosdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & assistentes domui Jasonis quærebant eos producere in populū.

6 Et cum non invenissent eos, trahebant Jasonem, & quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes: Quoniam hi, qui Urbem concitant, & huc venerunt.

7 Quos suscepit Jason, & hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse, Jesum.

8 Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc.

9 Et accepta satisfactione à Jasonem, & à cæteris, dimiserunt eos.

10 Fratres verò confestim per noctem dimiserunt Paulum, & Silam in Beream. Qui cum venissent, in synagogam Judæorum introierunt.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui sunt Thessalonice: qui susceperunt verbum, cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent.

12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honestarum, & viri non pauci.

13 Cum autem cognovissent in Thessalonice Judæi, quia & Bereæ prædicatum est à Paulo verbum Dei, venerunt & illum commoventes, & turbantes multitudinem.

14 Statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare: Silas autem, & Timotheus remanserunt ibi.

15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum usque Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam, & Timotheum, ut

quàm celeriter venirent ad illum, profecti sunt.

16 Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriam deditam civitatem.

17 Disputabat igitur in synagoga cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies, ad eos, qui aderant.

18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philosophi diserebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii verò: Novorum dæmoniorum videtur annunciator esse: quia Jesum, & resurrectionem annuntiabat eis.

19 Et apprehensum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Postumus scire, quæ est hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina?

20 Nova enim quædam inferis auribus nostris: Volumus ergo scire, quidnam velint hæc esse.

21 (Athenienses autem omnes, & advenæ hospites ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses, super omnia quasi supersticiosiores vos video:

23 Præteriens enim, & videns simulachra vestra, inveni & aram, in qua scriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis.

24 *Deus, qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo sunt, hic cæli, & terræ cum sit Dominus, * non in manufactis templis habitat.

25 Nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam, & inspirationem, & omnia:

26 Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ, definiens statuta tempora, & terminos habitationis eorum,

27 Quærere Deum, si forte attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longè sit ab unoquoque nostrum.

28 In ipso enim vivimus, & movemur, & sumus: sicut & quidam vestrorum Potætarum dixerunt: Ipsi enim & genus sumus.

29 Genus ergo cum simus Dei, non debe-

* Gen. 1. 2. 1. 4. 5. 7. f. 48.

F

mus estimare, auro, aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis, & cogitationis hominis; Divinum esse simile.

30 Et tempora quidem hujus ignorantie despicies Deus, nunc annunciat hominibus, ut omnes ubique poenitentiam agant.

31 Eo quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in equitate, in viro, in quo statuit, fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis.

32 Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum.

33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

34 Quidam verò viri adhærentes ei, crederunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

CAPUT XVIII.

Paulus Corinthi suum exercet artificium apud Aquilam, & quamquam ad ejus predicationem blasphemarent Judæi, audit tamen in visione multum ibi populum ad fidem convertendum: verum post septuaginta annos accusatur à Judæis apud Gallionem proconsulem, & post multos dies venit Ephesum, ac variis regionibus fratres confirmat. Apollo vehementer Judæos convincit, ostendens ex Scripturis Jesum esse Christum, quamquam tantum nosset baptismum Joannis.

1 Post hæc egressus ab Athenis, venit Corinthum:

2 Et inveniens quemdam Judæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam uxorem ejus, (eo quod præcepisset Claudius discedere omnes Judæos à Roma) accepit ad eos.

3 Et quia ejusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur: (erant autem scenofactoriæ artis.)

4 Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Jesu, suadebatque Judæis, & Græcis.

5 Cum venissent autem de Macedonia Silas, & Timotheus, instabat verbo Paulus, testificans Judæis esse Christum Jesum.

6 Contradictentibus autem eis, & blasphemantibus, excutiens vestimenta sua, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intravit in domum cujusdam, nomine Titi Justi colentis Deum, cujus domus erat conjuncta synagoga.

8 Crispus autem archisynagogus credidit Domino cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

9 Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas:

10 Propter quod ego sum tecum: & nemo apponetur tibi, ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate.

11 Sedit autem ibi annum, & sex menses, docens apud eos verbum Dei.

12 Gallione autem proconsule Achajæ, insurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, & adduxerunt eum ad Tribunal,

13 Dicentes: Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.

14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Judæos: Si quidem esset iniquum aliquid, aut facinus pessimum, o viri Judæi, recte vos sustinerem.

15 Si verò quæstiones sunt de verbo, & nominibus, & lege vestra, vos ipsi videbitis: Juxta ego horum nolo esse.

16 Et minavit eos à tribunali.

17 Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagoga, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

18 Paulus verò cum adhuc sustinisset dies multos, fratribus valefaciens, navigavit in Syriam, (et cum eo Priscilla, & Aquila) qui sibi * totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum.

19 Devenitque Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogam, disputabat cum Judæis.

20 Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non consentit.

21 Sed valefaciens, & dicens: Iterum revertar ad vos Deo volente, profectus est ab Epheso.

22 Et descendens Cæsaream, ascendit, & salutavit Ecclesiam, & descendit Antiochiam.

23 Et factus ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine Galaticam regionem, & Phrygiam, confirmans omnes discipulos.

24 Judæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Ephesum, potens in scripturis.

25 Hic erat edoctus viam Domini: & servens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea, quæ sunt Jesu, sciens tantum baptismum Joannis.

26 Hic ergo cepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent Priscilla, & Aquila, assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei viam Domini.

27 Cum autem vellet ire Achajam, exhortati fratres, scripserunt discipulis, ut susciperent eum. Qui cum venisset, contulit multum his, qui crederant.

28 Vehementer enim Judæos revincebat publice, ostendens per Scripturas, esse Christum Jesum.

CAPUT XIX.

Paulus Ephesi quosdam discipulos, Joannis tantum baptismate baptizatos, subet in Jesum nomine baptizari, ac manuum impositione Spiritum sanctum ipsis imperat, utique prædicans multa edidit signa: de Judæis, qui non credentes conabantur nomine Jesu à Paulo prædicari adjurare demonia: multi peccata confitentibus libris superstitionis excurant: Demetrius argentarius gravem adversus Paulum seditionem excitat, quam agrè tandem sedat Alexander.

1 Factum est autem, cum Apollo esset Corinthi, ut Paulus peragratis superioribus

rioribus partibus veniret Ephesum, & inveniret quosdam discipulos.

2 Dixitque ad eos: Si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus.

3 Ille verò ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Joannis Baptismate.

4 Dixit autem Paulus: Joannes baptizavit baptismum poenitentia populum, dicens: In eum, qui venturus esset post ipsum, ut crederent, hoc est, in Jesum.

5 His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu.

6 Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

7 Erant autem omnes viri ferè duodecim.

8 Introgressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per tres menses, disputans, & suadens de regno Dei.

9 Cum autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicens viam Domini coram multitudine, discedens ab eis, segregavit discipulos, quotidie disputans in schola tyranni cujusdam.

10 Hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes, qui habitabant in Asia, audirent verbum Domini, Judæi, atque Gentiles.

11 Virtuteque non quælibet faciebat Deus per manum Pauli:

12 Ita ut etiam super languidos deferrentur à corpore ejus sudaria, & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.

13 Tentaverunt autem quidam, & de circumventibus Judæis exorcistis, invocare super eos, qui habebant Spiritus malos, nomen Domini Jesu dicentes: Adjuro vos per Jesum, quem Paulus prædicat.

14 Erant autem quidam Judæi Scevæ principis sacerdotum septè filii, qui hoc faciebant.

15 Respondens autem spiritus nequam dixit eis: Jesum novi, & Paulum scio: vos autem, qui estis?

16 Et insiliens in eos homo, in quo erat demonium pessimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi, & vulnerati effugerent de domo illa.

17 Hoc autem notum factum est omnibus Judæis, atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Jesu.

18 Multique credentium veniebant, confidentes, & annunciantes actus suos.

19 Multi autem ex eis, qui fuerant curiosi sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

20 Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur.

21 His autem expletis, proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia, & Achajam, ire Jerusalem, dicens: Quoniam postquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

22 Mittens autem in Macedoniam duos ex ministrantibus sibi, Timotheum, & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

23 Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

24 Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Diana, præstabat artificibus non modicum quæstum.

25 Quos convocans, & eos, qui hujusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis, quia de hoc artificio est nobis acquisitio.

26 Et videtis, & auditis, quia non solum Ephesi, sed poenè totius Asiæ, Paulus hic suadens avertit multam turbam, dicens: Quoniam non sunt dii, qui manibus fiunt.

27 Non solum autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed & magna Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet majestas ejus, quam tota Asia, & orbis colit.

28 His auditis, repleti sunt ira, & exclamaverunt dicentes: Magna Diana Ephesorum.

29 Et impleta est civitas confusione, & imperpetuum fecerunt uno animo in theatrum, raptò Gajo, & Aristarcho Macedonibus, committibus Pauli.

30 Paulo autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli.

31 Quidam autem & de Asiæ principibus, qui erant amici ejus, miserunt ad eum rogantes, ne se daret in theatrum:

32 Alii autem aliud clamabant. Erat enim Ecclesia confusa: & plures nesciebant, quæ ex causa convenissent.

33 De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Judæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.

34 Quem ut cognoverunt Judæi esse, vox facta una est omnium, quasi per horas duas clamantium: Magna Diana Ephesiorum.

35 Et cum sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesi, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Jovisque prolis?

36 Cum ergo his contradicere non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temerè agere.

37 Adduxistis enim homines istos, nequissimos, neque blasphemantes deam vestram.

38 Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent adversus aliquem causam, conventus forensis aguntur, & proconsules sunt, accusent invicem.

39 Si quid autem alterius rei quaritis: in legitima Ecclesia poterit absolvi.

40 Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cum hæc dixisset, dimisit Ecclesiam.

CAPUT XX.

Paulus, per agratis variis partibus Macedonia, & Græciæ, concionatur Troade in mediam noctem: cumque adolescens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus esset, Paulus eum resuscitavit: & variis locis peragratis, advocator ex Epheso presbyteros exhortatur, ut vigilantes sint in regenda Ecclesia, prædicans, quod non essent amplius eum visuri.

1 Postquam autem cessavit tumultus, vocatis Paulus discipulis, & exhortatus

eos, valedixit, & profectus est, ut iret in Macedoniam.

2 Cum autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Graciam:

3 Ubi cum fecisset menses tres, facta sunt illi infidia à Judæis navigaturo in Syriam: habuitque consilium, ut reverteretur per Macedoniam.

4 Comitatus est autem eum Sopater Pyrrhi Beroënsis: Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Gajus Derbeus, & Timotheus: Asiani verò Tychicus, & Trophimus.

5 Hic cum præcessissent, sustinuerunt nos Troade:

6 Nos verò navigavimus post dies azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem.

7 Una autem Sabbati, cum convenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraixitque sermonem usque in mediam noctem.

8 Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo, ubi eramus congregati.

9 Sedens autem quidam adolescens nomine Eutyclus super fenestram, cum mergere tur somno gravi, disputante dñi Paulo, ductus somno cecidit de tercio cœnaculo deorsum, & sublatu est mortuus.

10 Ad quem cum descendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit: Nolite turbati, anima enim ipsius in ipso est.

11 Ascendens autem, frangensque panem, & gustans, satisque allocutus usque in lucem, sic profectus est.

12 Adduxerunt autem puerum viventem, & consolati sunt non minime.

13 Nos autè ascendentes navem, navigavimus in Asson, inde suscepturi Pauli: sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus.

14 Cum autem convenisset nos in Asson, assumpto eo, venimus Mitylenen.

15 Et inde navigantes, sequenti die venimus contra Chium, & alia applicuimus Samum, & sequenti die venimus Miletum.

16 Proposuerat enim Paulus transnavigare Ephesum, ne qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Jerosolymis.

17 A Miletu autem mittens Ephesum, vocavit Majores natu Ecclesiæ.

18 Qui cum venissent ad eum, & simul essent, dixit eis: Vos scitis à prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuim, & lacrimis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex infidiis Judæorum:

19 Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrimis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex infidiis Judæorum:

20 Quomodo nihil subtraxerim utilium, quò minus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos.

21 Testificans Judæis, atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum nostrum Jesum Christum.

22 Et nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Jerusalem: quæ in ea ventura sunt mihi,

ignorans:

23 Nisi quòd Spiritus sanctus per omnes civitates mihi profectatur, dicens: quoniam vincula, & tribulationes Jerosolymis me manent.

24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosorem, quàm me, dummodò consummum cursum meum, & ministerium verbi, quòd accipi à Domino Jesu, testificari Evangelium gratiæ Dei.

25 Et nunc ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi prædicans regnum Dei.

26 Quapropter confessor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium.

27 Non enim subterfugi, quò minus annuntiarem omne consilium Dei vobis.

28 Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.

29 Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parentes gregi.

30 Et ex vobis ipsi exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.

31 Propter quod vigilate, memoria recipientes, quoniam per triennium nocte, & die non cessavi, cum lacrymis monens unumquemque vestrum.

32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipsius, qui potens est edificare, & dare hereditatem in sanctificationis omnibus.

33 Argentum, & aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut

34 Ipsi scitis, * quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.

35 Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Jesu, quoniam ipse dixit: Beatius est magis dare, quàm accipere.

36 Et cum hæc dixisset, positis genibus suis oravit cum omnibus illis.

37 Magnus autem stectus factus est omnium: & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum,

38 Dolentes maximè in verbo, quòd dixerat, quoniam amplius faciem ejus non essent visuri. Et deducebant eum ad navem.

C A P U T X X I.

Paulo Jerosolymam tendenti post varias navigationes vaticinatur Agabus propheta afflictiones, quas passurus erat Jerosolymis; nec tamen amicorum lacrymis averti potest, ne ascendat Jerusalem, paratus pro Christo etiam mortem subire: cumque Jerusalem pervenisset, Jacobus ipsi suadet, ut cum quinque viris votum habentibus se sanctificet: quòd cum faceret, raptus à Judæis, sed ex eorum manibus eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus ducitur in castra: impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

Cum autem factum esset, ut navigarem abstracti ab eis, recto cursu venimus Cozum, & sequenti die Rhodum, & inde Pataram.

B

C

D

E

F

G

A

2 Et cum invenissemus navem transfretantem in Phœnicem, ascendentes navigavimus.

3 Cum apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expositura erat onus.

4 Inventis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet Jerosolymam.

5 Et expletis diebus profecti ibamus, deductis usque foras civitatem: & positus genibus in littore, oravimus.

6 Et cum valescivissemus, invicem ascendimus navem: illi autem redierunt in sua.

7 Nos verò navigatione expleta à Tyro descendimus Ptolemaidam: & salutatis fratribus, mansimus die una apud illos.

8 Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi evangelistæ, * qui erat unus de septem, mansimus apud eum.

9 Huic autem erant quatuor filia: virgines prophetantes.

10 Et cum moraremur per dies aliquot, supervenit quidam à Judæa propheta, nomine Agabus.

11 Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans sibi pedes, & manus, dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum cujus est zona hæc, sic alligabunt in Jerusalem Judæi, & tradent in manus Gentium.

12 Quòd cum audissemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne ascenderet Jerosolymam.

13 Tunc respondit Paulus, & dixit: Quid facitis stentes, & affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed & mori in Jerusalem paratus sum, propter nomen Domini Jesu.

14 Et cum ei suadere non possemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat.

15 Post dies autem istos præparati, ascendebamus in Jerusalem.

16 Venerunt autem & ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum apud quem hospitaremur Mnasonem quemdam Cyprium, antiquum discipulum.

17 Et cum venissemus Jerosolymam, libenter exceperunt nos fratres.

18 Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Jacobum, omnesque collecti sunt seniores.

19 Quos cum salutasset, narrabat per singula, quæ Deus fecisset in Gentibus ministerium ipsius.

20 At illi cum audissent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides, frater, quot millia sunt in Judæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores sunt legis.

21 Audierunt autem de te, quia discessionem doceas à Moyse eorum, qui per Gentes sunt Judæorum: dicens non debere eos circumcidere filios suos, neque secundum consuetudinem ingredi.

22 Quid ergo est? utique oportet conve-

nire multitudinem: audient enim te supervenisse.

23 Hoc ergo fac, quòd tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se.

24 His assumptis, sanctifica te cum illis: & impende in illis * ut radant capita: & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem.

25 De his autem, qui crediderunt ex Gentibus, * nos scripsimus, judicantes, ut abstineant se ab idolis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.

26 Tunc Paulus, assumptis viris, postera die purificatus cum illis intravit in templum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

27 Dum autem septem dies consummarentur, hi, qui de Asia erant, Judæi, cum vidissent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & iniecerunt ei manus, clamantes:

28 Viri Israelitæ, adjuvate: hic est homo, qui adversus populum, & legem, & locum hunc omnes ubique docens, insuper & Gentiles induxit in templum, & violavit sanctum locum istum.

29 Viderant enim Trophimum Ephesum in civitate cum ipso, quem æstimaverunt, quoniam in templum introduxisset Paulum.

30 Commotaque est civitas tota, & facta est concursio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & statim clausæ sunt januæ.

31 Quærentibus autem eum occidere, nunciatum est tribuno cohortis: Quia tota confunditur Jerusalem.

32 Qui statim assumptis militibus, & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum, & milites, cessaverunt percutere Paulum.

33 Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & jussit eum alligari catenis duabus: & interrogabat, quis esset, & quid fecisset.

34 Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere præ tumultu, jussit duci eum in castra.

35 Et cum venisset ad gradus, contigit, ut portaretur à militibus propter vim populi.

36 Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum.

37 Et cum coepisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit: Græcè nosti?

38 Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum scario-rum?

39 Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Judæus à Tarso Ciliciæ, non ignota civitatis municeps. Rogo autem te, permittæ mihi loqui ad populum.

40 Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem: & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

* Num. 6. c. 18. Sup. 13. c. 18. E. Sup. 15. d. 20. f. 29.

F

G

CAPUT XXII.

*Ubi Paulus in sui excusationem narra-
set suae conversionis ordinem, vociferantur
Judaei ipsum de terra tollendum, eo quod
diceret se a Deo missum fuisse ad praedi-
candum Gentibus; a tribuno autem iussus
flagellis caedi, et torqueri, liberatus est,
dicendo, se civem Romanum esse.*

A **V**iri fratres, & patres, audite, quam ad vos nunc reddo, rationem.

2 Cum audissent autem, quia Hebraea lingua loqueretur ad illos, magis praestiterunt silentium.

3 Et dicit: Ego sum vir Judaeus, natus in Tarso Ciliciae, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus juxta veritatem paterna legis, aemulator legis, sicut & vos omnes estis hodie:

* Sup. B. **4** * Qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem, alligans, & tradens in custodias viros, ac mulieres,

* Sup. 9. **5** Sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddidit, & omnes majores natu, * a quibus & epistolas accipiens, ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vincetos in Jerusalem, ut punirentur.

B 6 Factum est autem, eunte me, & appropinquante Damasco media die, subito de caelo circumfulsit me lux copiosa:

7 Et decidens in terram audivi vocem dicentem mihi: Saule, Saule, quid me persequeris?

8 Ego autem respondi: Quis es, Domine? Dixitque ad me: Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris.

C 9 Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur mecum.

10 Et dixi: Quid faciam, Domine? Dominus autem dixit ad me: Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus, quae te oporteat facere.

11 Et cum non viderem praeclearitate luminis illius, ad manum deductus a comitibus, veni Damascum.

12 Ananias autem quidam, vir secundum legem testimonium habens ab omnibus cohabitantibus Judaeis,

D 13 Veniens ad me, & astans dixit mihi: Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum.

14 At ille dixit: Deus patrum nostrorum praordinavit te, ut cognosceres voluntatem ejus, & videres justum, & audires vocem ex ore ejus:

15 Quia eris testis illius ad omnes homines eorum, quae vidisti, & audisti.

16 Et nunc, quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.

17 Factum est autem revertenti mihi in Jerusalem, & oranti in templo, fieri me in stupore mentis,

E 18 Et videre illum dicentem mihi: Festina, & exi velociter ex Jerusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me.

* Sup. B. 19 Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt, * quia

ego eram concludens in carcerem, & cadens per synagogas eos, qui credebant in te:

20 Et cum funderetur sanguis Stephanite-
stis tui, * ego astabam, & consentiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illum.

21 Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes longe mittam te.

22 Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, & levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra hujusmodi: non enim fas est eum vivere.

23 Vociferantibus autem eis, & proicien-
tibus vestimenta sua, & pulverem jactantibus in aera,

24 Jussit tribunus induci eum in castra, & flagellis caedi, & torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamerent ei.

25 Et cum astrinxissent eum loris: dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum, & indemnatum licet vobis flagellare?

26 Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, & nunciavit ei: dicens: Quid acturus es? hic enim homo, civis Romanus est.

27 Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

28 Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem & natus sum.

29 Protinus ergo discesserunt ab illo, qui eum torturerant. Tribunus quoque timuit postquam rescivit, quia civis Romanus esset, & quia alligasset eum.

30 Postera autem die volens scire diligentius, qua ex causa accusaretur a Judaeis, solvit eum, & jussit sacerdotes convenire, & omne concilium, & producens Paulum, statuit inter illos.

CAPUT XXIII.

Paulus coram sacerdotibus, & toto concilio principum sacerdotum, qui ipsum iusserat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, sed excusat se, quod nescisset esse principem sacerdotum: cumque ibidem dixisset se esse Pharisaeum, & de resurrectione mortuorum judicari, orta est inter Pharisaeos, & Sadduceos magna dissensio: Dominus nocte Paulum confortat, praedicans, quod etiam Romae esset de ipso testificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo conjuratione, tribunus mittit eum Caesarem militibus stipatum ad Felicem praesidem, scriptis ad eum litteris, quae hic referuntur.

A **I**ntendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem.

2 Princeps autem sacerdotum Ananias praecipit astantibus sibi percutere os ejus.

3 Tunc Paulus dixit ad eum: Percutiet te Deus, paries dealbare. Et tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem jubes me percuti?

4 Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis?

5 Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres,

quia

quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: * Principem populi tui non maledices.

6 Sciens autem Paulus, quia una pars esset Sadduceorum, & altera Pharisaeorum, exclamavit in concilio: Viri fratres: * ego Pharisaeus sum, filius Pharisaeorum, de spe, & resurrectione mortuorum ego iudico.

7 Et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos, & Sadduceos, & soluta est multitudo.

8 * Sadducei enim dicunt, non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum: Pharisaei autem utraque consentunt.

9 Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisaeorum, pugnabant, dicentes: Nihil mali invenimus in homine isto: Quid si Spiritus locutus est ei, aut Angelus?

10 Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus, ne discerperet Paulum ab ipsis, iussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

11 Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait: Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Jerusalem, sic te oportet & Romae testificari.

12 Facta autem die collegerunt se quidam ex Judaeis, & devoverunt se dicentes, neque manducaturus, neque bibituros, donec occiderent Paulum.

13 Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc conjurationem fecerant.

14 Qui accesserunt ad principes sacerdotum, & seniores, & dixerunt: Devotione devovimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum.

15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero prius quam appropiet, parati sumus interficere illum.

16 Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit, & intravit in castra, nunciavitque Paulo.

17 Vocans autem Paulus ad se unum ex Centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunal, habet enim aliquid indicare illi.

18 Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunal, & ait: Vincetus Paulus rogavit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

19 Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, & interrogavit illum, Quid est, quodd habes indicare mihi?

20 Ille autem dixit: Judaeis convenit rogare te, ut crastina die producas Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisitioni sint de illo:

21 Tu vero, ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt expectantes promissum tuum.

22. Tribunus igitur dimisit adolescentem,

praecipiens, ne cui loqueretur, quoniam haec nota sibi fecisset.

23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis: Parate milites ducentos, ut eant usque Caesarem, & equites septuaginta, & lancearios ducentos a tertia hora noctis:

24 Et jamenta preparete, ut imponentes Paulum, saluum perducerent ad Felicem praesidem.

25 (Timuit enim ne forte raperent eum Judaei, & occiderent, & ipse postea calumniam sustineret, tamquam accepturus pecuniam.)

26 Scribens epistolam continentem haec: **CLAUDIUS** Lyfias optimo praefidi, Felici, salutem.

27 Virum hunc comprehensum a Judaeis, & incipientem interfici ab eis superveniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est:

28 Volemsque scire causam, quam obiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

29 Quem inveni accusari de quaestionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte, aut vinculis habentem criminis.

30 Et cum mihi perlatum esset de insidiis, quas paraverant illi, misi eum ad te, denuncians & accusatoribus, ut dicant apud te. Vale.

31 Milites ergo, secundum praecipitum sibi assumens Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem,

32 Et postera die dimissis equitibus, ut cum eo irent, reversi sunt ad castra.

33 Qui cum venissent Caesarem, & tradidissent epistolam praefidi, statuerunt ante illum & Paulum.

34 Cum legisset autem, & interrogasset de qua provincia esset: & cognoscens, quia de Cilicia,

35 Audiam te, inquit, cum accusatores tui venerint. Jussitque in pratorio Herodis custodiri eum.

CAPUT XXIV.

Accusatus Paulus coram Felice praefide a Tertullo Judaeorum oratore, respondet negans imposita sibi crimina, confitens tamen se Christianum, & dixisse se de resurrectione mortuorum judicari: Felix, & ipse uxor Judaea audiant Paulum de fide Christiana: cum autem non acciperet a Paulo pecuniam, reliquit eum vincetum successori suo Porcio Festo.

A **P**ost quinque autem dies descendit princeps sacerdotum, Ananias, cum senioribus quibusdam: & Tertullo quodam oratore, qui adierat praesidem adversus Paulum.

2 Et citato Paulo coepit accusare Tertullus, dicens: Cum in multa pace agamus per te, & multa corriganur per tuam providentiam;

3 Semper, & ubique suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.

4 Ne diutius autem te proraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia.

5 Invenimus hunc hominem pestiferum, & concitantem seditiones omnibus Judaeis in universo orbe, & auctorem seditionis fe-

CAPUT XXV.

Et Nazarenorum:
 6 Qui etiam templum violare conatus est, quem & apprehensum volumus secundum legem nostram judicare.
 7 Superveniens autem tribunus Lyfias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris,
 8 Jubens accusatores ejus ad te venire: à quo poteris ipse judicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum.
 9 Adjeceunt autem & Judæi, dicentes, hæc ita se habere.
 10 Respondit autem Paulus, (annuente sibi Præfide dicere:) Ex multis annis te esse judicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam.
 11 Potes enim cognoscere, quia non plus sunt mihi dies, quam duodecim, ex quo ascendi adorare in Jerusalem:
 12 Et neque in templo invenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagoga,
 13 Neque in civitate: neque probare possunt tibi, de quibus nunc me accusant.
 14 Confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deservio Patri, & Deo meo, credens omnibus, quæ in lege, & Prophetis scripta sunt:
 15 Spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram justorum; & iniquorum.
 16 In hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.
 17 Post annos autem plures, eleemosynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, & vota.
 18 * In quibus invenerunt me purificatum in templo; non cum turba, neque cum tumultu.
 19 Quidam autem ex Asia Judæi, quos oportebat apud te præsto esse, & accusare si quid haberent adversum me:
 20 Aut hi ipsi dicant, si quid invenerunt in me iniquitatis, cum stem in concilio,
 21 Nisi de una hac solummodo voce, quam clamavi inter eos stans: * Quoniam de resurrectione mortuorum ego judico hodie à vobis.
 22 Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens: Cum tribunus Lyfias descenderit, audiam vos.
 23 Justitque Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quemquam de suis prohibere ministrare ei.
 24 Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla uxore sua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ est in Christum Jesum.
 25 Disputante autem illo de justitia, & castitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attingit, vade: tempore autem opportuno accersam te.
 26 Simul & sperans, quod pecunia ei daretur à Paulo, propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.
 27 Biennio autem expleto, accepit successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Judæis Felix, reliquit Paulum vincitum.

Festus non obsequitur Judæis insidiosè pentibus, ut Paulus Jerosolymam ducatur: sed Cæsareæ audit ejus accusatores, & Pauli responsionem; qui à Festo requisitus, an vellet de his judicari Jerosolymis, appellat Cæsarem: Festus Pauli causam regi Agrippæ indicat, qui ipsum audire cupit, posteroque die jubente Festo adducitur coram Agrippa, & Bernice.

Festus ergo cum venisset in provinciam, post triduum ascendit Jerosolymam à Cæsarea.
 2 Adieruntque eum principes sacerdotum, & primi Judæorum, adversus Paulum: & rogabant eum,
 3 Postulantes gratiam adversus eum, ut juberet perducere eum in Jerusalem, infidias tendentes, ut interficerent eum in via.
 4 Festus autem respondit, servari Paulum in Cæsarea: se autem maturius profecturum.
 5 Qui ergo in vobis, ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.
 6 Demoratus autem inter eos dies non amplius quam octo, aut decem, descendit Cæsaream, & altera die sedit pro tribunali, & jussit Paulum adduci.
 7 Qui cum perductus esset, circumsteterunt eum, qui ab Jerosolyma descenderant Judæi, multas, & graves causas obicientes, quas non poterant probare,
 8 Paulo rationem reddente: Quoniam neque in legem Judæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quidquam peccavi.
 9 Festus autem volens gratiam præstare Judæis, respondens Paulo, dixit: Vis Jerosolymam ascendere, & ibi de his judicari apud me?
 10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet judicari: Judæis non nocui, sicut tu melius nosti.
 11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori: si verò nihil est eorum, quæ hi accusant me, nemo potest me illis donare. Cæsarem appello.
 12 Tunc Festus eum concilio locutus, respondit: Cæsarem appellasti? ad Cæsarem ibis.
 13 Et cum dies aliquot transacti essent, Agrippa rex, & Bernice descenderunt Cæsaream ad salutandum Festum.
 14 Et cum dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam est derelictus à Felice vincitus,
 15 De quo cum essem Jerosolymis, adierunt me principes sacerdotum, & seniores Judæorum, postulantes adversus illum damnationem.
 16 Ad quos respondi: Quia non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, prius quam is, qui accusatur, presentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.
 17 Cum ergo huc convenissent sine ulla dilatione sequenti die sedens pro tribunali, jussi adduci virum.
 18 De quo, cum stetitissent accusatores, nullam causam deferbant, de quibus ego suspicabar malum:

* Sup. 21. c. 26.

* Sup. 23. c. 26.

19 Quæstiones verò quasdam de sua superstitione habebant adversus eum, & de quodam Jesu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.
 20 Hæsitans autem ego de hujusmodi quæstione, dicebam, si vellet ire Jerosolymam, & ibi judicari de istis.
 21 Paulo autem appellante, ut servaretur ad Augusti cognitionem, jussi servari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.
 22 Agrippa autem dixit ad Festum: Volebam & ipse hominem audire. Cras inquit, audies eum.
 23 Altera autem die, cum venisset Agrippa, & Bernice, cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Festo, adductus est Paulus.
 24 Et dicit Festus: Agrippa rex, & omnes, qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jerosolymis, perentes, & acclamantes non oportere eum vivere amplius.
 25 Ego verò comperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, judicavi mittere.
 26 De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maxime ad te, rex Agrippa, ut interrogantem facta habeam, quid scribam.
 27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vincitum, & causas ejus non significare.

CAPUT XXVI.

Paulus coram Agrippa suam causam defendit, referens suam ad Christum conversionis ordinem, & se Judæis, ac Gentibus sub divina protectione prædicasse ostendens; Festoque ipsum ex nimia sententia insanire dicenti respondet, omnesque optat esse Christianos: Agrippa dicit, eum potuisse dimitti, nisi Cæsarem appellasset.

Agrippa verò ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cepit rationem reddere.
 2 De omnibus, quibus accusor à Judæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cum sim defensusus me hodie,
 3 Maxime te sciente omnia, & quæ apud Judæos sunt consuetudines, & quæstiones: propter quod obsecro patienter me audias.
 4 Et quidem vitam meam à juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jerosolymis, noverrunt omnes Judæi:
 5 Præcipientes me ab initio (si velint testimonium perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Phariseus.
 6 Et nunc in spe, quæ ad patres nostros repromissionis facta est à Deo, sto iudicio subiectus:
 7 In quam duodecim tribus nostræ, nocte ac die deservientes, sperant devenire. De qua spe accuro à Judæis, rex.
 8 Quid incredibile iudicatur apud vos si Deus mortuos suscitavit?
 9 Et ego quidem existimaveram, me adversus nomen Jesu Nazareni debere multa contraria agere.

10 * Quod & feci Jerosolymis, & multos Sanctorum ego in carceribus inclusi, à principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occiderentur, detuli sententiam.
 11 Et per omnes synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare: & amplius insanians in eos, persequabar usque in exterarum civitates.
 12 In quibus * dum irem Damascum cum potestate, & permissu principum sacerdotum,
 13 Die media in via vidi, rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, & eos, qui mecum simul erant.
 14 Omnesque nos cum decidissemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua. Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare.
 15 Ego autem dixi: Quis es, Domine? Dominus autem dixit: Ego sum Jesus, quem tu persequeris.
 16 Sed exurge, & sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut constituam te ministrum, & testem eorum, quæ videristi, & eorum, quibus apparebo tibi.
 17 Eripiens te de populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto te,
 18 Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de potestate satanæ ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter sanctos, per fidem, quæ est in me.
 19 Unde, rex Agrippa, non fui incredulus cælesti visioni:
 20 * Sed his, qui sunt Damasci primum, & Jerosolymis, & in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut penitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna penitentia opera facientes.
 21 Hac ex causa me Judæi, cum essem in templo, * comprehensum tentabant interficere.
 22 Auxilio autem adjutus Dei, usque in hodiernum diem sto, testificans minori, atque majori, nihil extra dicens quam ea, quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses:
 23 Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo, & Gentibus.
 24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Festus magna voce dixit, Insanis, Paule: multæ te litteræ ad insaniam convertunt.
 25 Et Paulus: Non insanio (inquit) optime Feste, sed veritatis, & sobrietatis verba loquor.
 26 Scit enim de his rex, ad quem & constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum gestum est.
 27 Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio, quia credis.
 28 Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri.
 29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantum te, sed etiam omnes, qui audient, hodie fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his.
 30 Et exurrexit rex, & præfes, & Bernice, & qui affidebant eis.

* Sup. 8. c. 3.

* Sup. 9. c. 2.

D

E

* Sup. 13. c. 1.

* F. c. 31.

G

31 Et cum secessissent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iste.

32 Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Caesarem.

CAPUT XXVII.

Paulus a centurione Julio ducitur Romam versus, navigans per varia loca: adversante autem ipse vento, vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: a quo licet praediceret Paulus periculosam esse navigationem, discedentes patiuntur ingentem tempestatem: tandemque post Pauli consolationem, qui narrans factam sibi de omnium salute revelationem, hortabatur eos ad cibum sumendum, passi naufragium omnes evadunt incolumes.

A 1 UT autem iudicatum est navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Julio cohortis Augustae,

* 2. Cor. 11. c. 25.

2 Ascendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Asiae loca, sustulimus, perseverante nobiscum Arifarcho Macedone Thessalonicensi.

3 Sequenti autem die devenimus Sidonem, humane tractans Julius Paulum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere.

4 Et inde cum sustulisset, subnavigavimus Cyprum, propterea quod essent venti contrarii.

B 5 Et pelagus Ciliciae, & Pamphyliae navigantes, venimus Lystram, quae est Lycia:

6 Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos in eam.

7 Et cum multis diebus tarde navigaremus, & vix devenissemus contra Gnidum; prohibente nos vento, adnavigavimus Cretae, juxta Salmonem:

8 Et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxta erat civitas Thalassa.

9 Multo autem tempore peracto, & cum jam non esset tuta navigatio, eo quod & jejuniu jam praeterisset, consolabatur eos Paulus,

C 10 Dicens eis: Viri, video, quoniam cum injuria, & multo damno, non solum oneris, & navis, sed etiam animarum nostrarum, incipit esse navigatio.

11 Centurio autem gubernatori, & nauclo-ro magis credebat, quam his, quae a Paulo dicebantur.

12 Et cum aptus portus non esset ad hyemandum, plurimi itauerunt consilium navigare inde, si quomodo possent, devenientes Phoenicem, hyemare, portum Cretae respicientem ad Africum, & ad Corum.

13 Aspirante autem Austro, aestimantes propositum se tenere, cum sustulissent de Asson, legebant Cretam.

14 Non post multum autem misit se contra ipsum ventus Typhonicus, qui vocatur Euro-aquilo.

D 15 Cumque arrepta esset navis, & non possent conari in ventum, data nave statibus, ferebamur.

16 In insulam autem quamdam decurren-

tes, quae vocatur Cauda, potuimus vix obrinere scapham.

17 Qua sublata, adjutorii utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim, incidere, summissio vase ferebantur.

18 Valida autem nobis tempestate jactatis sequenti die jactum fecerunt:

19 Et tertia die suis manibus armamenta navis projecerunt.

20 Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plures dies, & tempestate non exigua imminente, jam ablata erat spes omnis salutis nostrae.

21 Et cum multa jejunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, o viri, audito me, non tollere a Creta, lucrique facere injuriam hanc, & jacturam.

22 Et nunc suadeo vobis bono animo esse: amissio enim nullius animae erit ex vobis, praeterquam navis.

23 Astitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cujus sum ego, & cui deservio,

24 Dicens: Ne timeas, Paule, Caesari te oportet assistere: & ecce donavit tibi Deus omnes, qui navigant tecum.

25 Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi.

26 In insulam autem quamdam oportet nos devenire.

27 Sed postquam quartadecima nox supervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautae apparere sibi aliquam regionem.

28 Qui & summittentes bolidem, invenerunt passus viginti: & passillum inde separati, invenerunt passus quindecim.

29 Timentes autem, ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri.

30 Nautis vero quarentibus fugere de navi, cum misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperent a prora anchoras extendere.

31 Dixit Paulus Centurioni, & militibus: Nisi hi in navi manserint, vos salvi fieri non potestis.

32 Tunc absceiderunt milites funes scaphae, & passi sunt eam excidere.

33 Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens: Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes.

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit.

35 Et cum hac dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: & cum fregisset, cepit manducare.

36 Animae quiores autem facti omnes, & ipsi sumperunt cibum.

37 Eramus vero universae animae in navi ducentae septuaginta sex.

38 Et satiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare.

39 Cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum vero quemdam considerabant habentem litus, in quem

cogi-

cogitabant, si possent, eicere navem.

40 Et cum anchoras sustulissent, commitebant se mari, simul laxantes juncturas gubernaculorum: & levato artemone secundum auram flatum: tendebant ad littes.

41 Et cum incidissent in locum ditthalasum, impegert navem: & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis vero solvebatur a vi maris.

42 Militum autem consilium fuit, ut custodias occiderent: ne quis, cum enataffet, effugeret.

43 Centurio autem volens servare Paulum, prohibuit fieri: iussitque eos, qui possent natate, emittere se primos, & evadere, & ad terram exire.

44 Et ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea, quae de navi erant. Et sic factum est, ut omnes animae evaderent ad terram.

CAPUT XXVIII.

Paulus, caeterique ipsius comites humane a Barbaris excipiuntur in insula Melita: in qua percussus a vipera Paulus nihil mali patitur, patremque Publii principis in insula sanitati restituit, ac alios multos curat: & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt: ubi Paulus convocatis primis Judaeorum causam exponit, cur Caesarem appellaverit, dieque ab ipsis constituto praedicat de Christo, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus ostendit ab Istaia praedictum esse, & per biennium de fide in Christum praedicat omnibus: ad ipsum accedentibus.

A 1 ET cum evasissemus, tunc cognovimus, quia Melita insula vocabatur. Barbari vero praestabant non modicam humanitatem nobis.

2 Accensa enim pyra, respiciebant nos omnes propter imbric, qui imminebat, & frigus.

3 Cum congregasset autem Paulus factorum aliquantam multitudinem, & imposuisset super ignem; vipera a calore cum processisset, invasit manum ejus.

4 Ut vero viderunt Barbari pendentem bestiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari; ultro non sinit eum vivere.

5 Et ille quidem excutens bestiam in ignem, nihil mali passus est.

6 At illi existimabant eum in tumorem convertendum; & subito casurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes se, dicebant cum esse Deum.

7 In locis autem illis erant praedia principis insulae, nomine Publii, qui nos suscipiens, triduo benignè exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publii febribus, & dyfenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit: & cum orasset, & imposuisset ei manus, salvavit eum.

9 Quo facto, omnes, qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

10 Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus imposuerunt, quae necessaria erant.

11 Post menses autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quae in insula hyemaverat, cui erat insigne Castorum.

12 Et cum venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: & post unum diem flante Austro, secunda die venimus Puteolos;

14 Ubi inventis fratribus: rogati sumus manere apud eos dies septem: & sic venimus Romam.

15 Et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii forum, ac tres Tabernas: Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

16 Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo manere sibi: cum custodiente se milite.

17 Post tertium autem die convocavit primos Judaeorum. Cumque convenissent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adversus plebem faciens, aut morem patrum, vincus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum:

18 Qui cum interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eo quod nulla esset causa mortis in me.

19 Contradicientibus autem Judaeis, coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare.

20 Propter hanc igitur causam rogavi vos videre, & alloqui. Propter spem enim Israel catena hac circumdatus sum:

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque literas accepimus de te a Judaea, neque adveniens aliquis fratrum nunciavit, aut locutus est quid dete malum:

22 Rogamus autem te a te audire, quae sentis: nam de secta hac notum est nobis, quia ubique ei contradicitur.

23 Cum constituisset autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plurimi, quibus exponebat testificans regnum Dei, siadenfque eis de Jesu in lege Moyfi, & Prophetis, a mane usque ad vesperam.

24 Et quidam credebant his, quae dicebantur: quidam vero non credebant.

25 Cumque invicem non essent consentientes, descendebant, dicente Paulo unum verbum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam prophetam ad patres nostros,

26 Dicens: * Vade ad populum istum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non percipietis.

27 Increffatum est enim cor populi hujus: & auribus graviter audiverunt, & oculos suos compresserunt: ne forte videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & sanem eos.

28 Notum ergo sit vobis, quoniam Gēribus missum est hoc salutare Dei, & ipsi audient.

29 Et cum hac dixisset, exierunt ab eo Judaei, multam habentes inter se quaestionem.

30 Mansit autem biennio toto in suo conducto: & suscipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum,

31 Praedicans regnum Dei, & docens, quae sunt de Domino Jesu Christo, cum omni fiducia, sine prohibitione.

D

E

F

G

* Isa. 6. c. 9. Marc. 13. b. 4. Luc. 8. b. 10. Joan. 12. f. 40. Rom. 11. b. 8.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPUT PRIMUM.

Paulus, commendato suo munere Evangelico ob magnum predicandi Evangelii zelum, optabat Romanos invisere, ostendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoscentes, illius cultum a se abjecerant, colendo creaturarum imagines, merito a Deo desertos: & in penam illius in abominanda, qua hic recensentur, incidisse scelera.

A

* Ad. 13. a. 2.

PAULUS, servus Jesu Christi vocatus Apostolus, * segregatus in Evangelium Dei.

2. Quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis

sanctis,

3. De Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem,

4. Qui predestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri:

5. Per quem accepimus gratiam, & Apostolatatum, ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine ejus,

6. In quibus estis & vos vocati Jesu Christi.

7. Omnibus, qui sunt Romae, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

8. Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuncietur in universo mundo.

9. Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in Evangelio filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri facio

10. Semper in orationibus meis: obsecrans, si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.

11. Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiae spiritualis ad confortandos vos:

12. Id est, simul consolari in vobis, per eam, qua invicem est, fidem vestram, atque meam.

13. Nolo autem vos ignorare, fratres: quia saepe proposui venire ad vos, (& prohibitus sum usque adhuc) ut aliquem fructum habeam & in vobis, sicut & in ceteris gentibus.

14. Graecis, ac Barbaris, sapientibus, & insipientibus debitor sum:

15. Ita (quod in me) promptum est, & vobis, qui Romae estis, evangelizare.

16. Non enim erubescit Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judaeo primum, & Graeco.

17. Justitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est: * Justus autem ex fide vivit.

18. Revelatur enim ira Dei de caelo, super omnem impietatem, & injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent:

19. Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestavit.

20. Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea, quae facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, & divinitas: ita ut sint inexcusabiles.

21. * Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obsecraturum est insipiens cor eorum:

22. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.

23. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis cor-

rupti-

ruptibilis hominis, volucrum, & quadrupedum, & serpentium.

24. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis afficiant corpora sua in semet ipsis:

25. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & servierunt creaturae potius, quam Creatori, qui est benedictus in saecula. Amen.

26. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae. Nam foeminae eorum immutaverunt naturalem usum, in eum usum, qui est contra naturam.

27. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu foeminae, exarserunt in desiderijs suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem, quam oportuit, erroris sui in semet ipsis recipientes.

28. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea, quae non conveniunt,

29. Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenus invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrone,

30. Detractores Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obediens,

31. Insipientes, incompósitos, sine affectu, abique fœdere, sine misericordia.

32. Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: & non solum, qui ea faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus.

CAPUT II.

Judeos redarguit, qui ex data sibi lege Gentes condemnabant, eadem ipsi patentes, cum Deus unicuique redditurus sit juxta ipsius opera: adeo ut etiam Gentes eas, quae legis sunt, naturali lumine praestantes, pro circumcisis habenda sint, eo quoque judicatura, qui ex sola legis cognitione, & carnis circumcissione gloriantur, contra legem operantes.

1. Propter quod inexcusabilis es, o homo omnis, qui judicas. * In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas: eadem enim agis, quae judicas.

2. Scimus enim, quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agunt.

3. Exiltimas autem hoc, o homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?

4. An divitias bonitatis ejus, & patientiae, & longanimitatis contempnis? ignorans, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit?

5. Secundum autem duritiam tuam, & impoenitens cor thesaurizas tibi iram in die irae, & revelationis iusti iudicii Dei,

6. * Qui reddet unicuique secundum opera ejus.

7. Iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quaerunt, vitam aeternam:

8. Iis autem, qui sunt ex contentione, & qui

non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, & indignatio.

9. Tribulatio, & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judaei primum, & Graeci:

10. Gloria autem, & honor, & pax omni operanti bonum, Judaeo primum, & Graeco: 11. * Non enim est acceptio personarum apud Deum.

12. Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt: & quicumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur.

13. * Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.

14. Cum enim Gentes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex:

15. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus,

16. In die, cum judicabit Deus occulta hominum secundum Evangelium meum, per Jesum Christum.

17. Si autem tu Judaeus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in Deo,

18. Et nosti voluntatem ejus, & probas utiliora, instructus per legem,

19. Confidis teipsum esse ducem caecorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt,

20. Eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiae, & veritatis in lege.

21. Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui praedicas non furandum, furaris:

22. Qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, facile iugum facis:

23. Qui in lege gloriaris, per pravationem legis Deum inhonoras.

24. (* Nomen enim Dei per vos blasphematur in Gentes, sicut scriptum est.)

25. Circumcisio quidem prodest, si legem observes: si autem pravicator legis sis, circumcisio tua praepitium facta est.

26. Si igitur praepitium iustitiae legis custodiat: nonne praepitium illius in circumcissione reputabitur?

27. Et iudicabit id, quod ex natura est praepitium, legem consummans, te, qui per litteram, & circumcissionem pravicator legis es?

28. Non enim, qui in manifesto, Judaeus est: neque quae in manifesto, in carne, est circumcisio:

29. Sed qui in abscondito, Judaeus est: & circumcisio cordis in spiritu, non littera: cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

CAPUT III.

Quodam modo praecellunt Judaei propter factas illis a Deo promissiones: quae complentur, quamquam nonnulli eorum fuerint increduli: omnes autem & Judaei, & Gentes peccato sunt obnoxii: a quo non liberat lex, sed fides in Christum propitiatorem, ut non sit cuiquam de legis operibus gloriantium.

1. Quid ergo amplius Judaeo est? aut quae utilitas circumcissionis?

* Deut. 10. d. 17.
2. Par. 19. 307.
Job. 34. b. 19.
Sap. 6. b. 8.
Eccli. 35. b. 15.
Act. 10. c. 14.
Gal. 2. b. 6.
Col. 3. d. 25.
C
* Matt. 7. c. 21.
Jac. 1. d. 22.

D
* Isai. 52. b. 5.
Ezec. 36. d. 20.

* Habac. 2. d. 4.
Galat. 3. b. 11.
Hebr. 10. 8. 16.

C

* Eph. 4. d. 17.

B
* Matt. 10. d. 17.

2 Multum per omnem modum . Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei .
 3 Quid enim si quidam illorum non crediderunt ? * Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit ? Absit .
 4 * Est autem Deus verax : * omnis autem homo mendax , sicut scriptum est : * Ut iustificeris in sermonibus tuis , & vincas , cum iudicaris .
 5 Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat , quid dicemus ? Numquid iniquus est Deus , qui infert iram ?
 6 (Secundum hominem dico .) Absit : alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum ?
 7 Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius : quid adhuc & ego tamquam peccator iudicor ?
 8 Et non (sicut blasphemamur , & sicut ajunt quidam nos dicere) faciamus mala , ut veniant bona : quorum damnatio iusta est .
 9 Quid ergo ? præcellimus eos ? Nequaquam . * Causati enim sumus , Judæos , & Græcos omnes sub peccato esse ,
 10 Sicut scriptum est : * Quia non est justus quisquam :
 11 Non est intelligens , nõ requirens Deum .
 12 Omnes declinaverunt , simul inutiles facti sunt , non est , qui faciat bonum , non est usque ad unum ,
 13 * Sepulchrum patens est guttur eorum , linguis suis dolosè agebant : * Vencnum aspidum sub labiis eorum :
 14 * Quorum os maledictione , & amaritudine plenum est :
 15 * Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem :
 16 Contritio , & infelicitas in viis eorum :
 17 Et viam pacis non cognoverunt :
 18 * Non est timor Dei ante oculos eorum .
 19 * Scimus autem , quoniam quæcumque lex loquitur , iis , qui in lege sunt , loquitur : ut omne os obstruat , & subditus fiat omnis mundus Deo :
 20 Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo . Per legem enim cognitio peccati .
 21 Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est : testificata à lege , & Prophetis .
 22 Iustitia autem Dei per fidem Jesu Christi , in omnes , & super omnes , qui credunt in eum : non enim est distinctio .
 23 Omnes enim peccaverunt , & egent gloria Dei :
 24 Iustificati gratis per gratiam ipsius , per redemptionem , quæ est in Christo Jesu ,
 25 Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius , ad ostensionem iustitiæ suæ , propter remissionem præcedentium delictorum .
 26 In sustentatione Dei , ad ostensionem iustitiæ ejus in hoc tempore : ut sit ipse justus , & iustificans eum , qui est ex fide Jesu Christi .
 27 Ubi est ergo gloriatio tua ? Exclusa est . Per quam legem ? Factorum ? Non : sed per legem fidei .
 28 Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis .

* 2. Tim. 2. b. 13.
 * Joan. 3. d. 33.
 * Pl. 115. a. 11.
 * Plal. 50. a. 6.
 * Gal. 3. d. 22.
 * Plal. 13. a. 3.
 * Plal. 5. c. 11.
 * Pl. 139. a. 4.
 * Plal. 9. b. 7.
 * Plal. 59. b. 7.
 * Prov. 1. b. 16.
 * Plal. 25. a. 2.
 * Gal. 2. d. 16.

B
 C
 D

29 An Judæorum Deus tantum ? nonne & Gentium ? Immo & Gentium .
 30 Quoniam quidem unus est Deus , qui iustificat circumcisionem ex fide , & præputium per fidem .
 31 Legem ergo destruímus per fidem ? Absit : sed legem statuímus .

CAPUT IV.

Non ex legis operibus contingit iustificatio sed ex fide in Deum , quæ Abraham reputata fuit ad iustitiam ante datam ipsi circumcisionem , quam postea accepit : futurus non lege , sed iustitia fidei , pater omnium , qui ipsius fidem imitantur : crediti autem Deo se patrem fore multarum gentium per promissum sibi semen , cum tam ipse , quam uxor ejus Sara annos excessissent aptos ad generandum .
 1 Quid ergo dicemus invenisse Abrahamam patrem nostrum secundum carnem ?
 2 Si enim Abraham ex operibus iustificatus est , habet gloriam , sed non apud Deum .
 3 Quid enim dicit Scriptura ? * Creditit Abraham Deo . : & reputatum est illi ad iustitiam .
 4 Ei autem , qui operatur , merces non imputatur secundum gratiam , sed secundum debitum .
 5 Ei verò , qui non operatur , credenti autem in eum , qui iustificat impium , reputatur fides ejus ad iustitiam , secundum propositum gratiæ Dei .
 6 Sicut & David dicit beatitudinem hominis , cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus :
 7 * Beati , quorum remissa sunt iniquitates , & quorum tecta sunt peccata .
 8 Beatus vir , cui non imputavit Dominus peccatum .
 9 Beatitudo ergo hæc in circumcisione tantum manet , an etiam in præputio ? Dicimus enim , quia reputata est Abrahamæ fides ad iustitiam .
 10 Quomodo ergo reputata est in circumcisione , an in præputio ? Non in circumcisione , sed in præputio .
 11 * Et signum accepit circumcisionis , signaculum iustitiæ fidei , quæ est in præputio : ut sit pater omnium credentium per præputium , ut reputetur & illis ad iustitiam :
 12 Et sit pater circumcisionis , non iis tantum , qui sunt ex circumcisione , sed & iis , qui sectantur vestigia fidei , quæ est in præputio patris nostri Abrahamæ .
 13 Non enim per legem promissio Abrahamæ , aut semini ejus , ut hæres esset mundi , sed per iustitiam fidei .
 14 Si enim ex lege hæreses sunt : exinanita est fides , abolita est promissio .
 15 Lex enim iram operatur . Ubi enim non est lex , nec prævaricatio .
 16 Ideò ex fide , ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini , non ei , qui ex lege est solum , sed & ei , qui ex fide est Abrahamæ , qui pater est omnium nostrorum .
 17 (Sicut scriptum est : * Quia patrem multarum gentium posuit te ante Deum , cui credidit , qui vivificat mortuos , & vocat ea , quæ

A
 B
 C

* Gen. 15. b. 6.
 Gal. 3. a. 5.
 Jac. 2. d. 23.
 * Plal. 31. a. 1.
 * Gen. 17. b. 10. 11.
 * Heb. 9. 14.
 * Per. 3. 14.
 * Gen. 17. a. 4.

non sunt , tamquam ea , quæ sunt .
 18 Qui contra spem in spem credidit , ut fieret pater multarum gentium , secundum quod dictum est ei : * Sic erit semen tuum .
 19 Et non infirmatus est fide , nec confidit : corpus suum emortuum , cum jam ferè centum esset annorum , & emortuam vulvam Saræ .
 20 In reprobatione etiam Dei non hæsitavit diffidentia , sed confortatus est fide , dans gloriam Deo :
 21 Plenissimè sciens , quia quæcumque promisit , potens est , & facere .
 22 Ideò & reputatum est illi ad iustitiam .
 23 Non est autem scriptum tantum propter ipsum , quia reputatum est illi ad iustitiam :
 24 Sed & propter nos , quibus reputabitur credentibus in eum , qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum ad mortuus .
 25 Qui traditus est propter delicta nostra , & resurrexit propter justificationem nostram .

CAPUT V.

Ex fide inquit , iustificati non solum spe gloriamur , verum etiam in adversitatibus : nam si Christus pro nobis adhuc impiis mortuus est , multo magis salvabitur iam iustificatos per sanguinem ipsius : sicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus , ac mortui sumus ; ita per unius Christi obedientiam ex multis delictis iustificamur ad vitam .
 1 Iustificati ergo ex fide , pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum :
 2 * Per quem & habemus accessum , per fidem in gratiam istam , in qua stamus , & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei .
 3 Non solum autem , sed & gloriamur in tribulationibus : * scientes , quòd tribulatio patientiam operatur :
 4 Patientia autem probationem , probatio verò spem ,
 5 Spes autem non confundit : quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum , qui datus est nobis .
 6 Ut quid enim iustificus , cum adhuc infirmus essemus , secundum tempus * pro impiis mortuus est ?
 7 Vix enim pro justo quis moritur : nam pro bono forsitan quis audeat mori .
 8 Commendat autem charitatem suam Deus in nobis : quoniam etiam adhuc peccatores essemus , secundum tempus .
 9 Christus pro nobis mortuus est : multò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius , salvi erimus ab ira per ipsum .
 10 Si enim cum inimici essemus , reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus : multò magis reconciliati , salvi erimus in vita ipsius .
 11 Non solum autem : sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum , per quem nunc reconciliationem accepimus .
 12 Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit , & per

peccatum mors , & ita in omnes homines mors pertransiit , in quo omnes peccaverunt .
 13 Usque ad legem enim peccatum erat in mundo : peccatum autem non imputabatur , cum lex non esset .
 14 Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos , qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ , qui est forma futuri .
 15 Sed non sicut delictum , ita & donum : si enim unius delicto multi mortui sunt : multò magis gratia Dei , & donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit .
 16 Et non sicut per unum peccatum , ita & donum : nam iudicium quidem ex uno in condemnationem : gratia autem ex multis delictis in justificationem .
 17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum : multò magis abundantiam gratiæ , & donationis , & iustitiæ accipientes , in vita regnabunt per unum Jesum Christum .
 18 Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem : sic & per unius iustitiam in omnes homines in justificationem vitæ .
 19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi : ita & per unius obediendum iusti constituentur multi .
 20 Lex autem subintravit , ut abundaret delictum . Ubi autem abundavit delictum , superabundavit gratia .
 21 Ut sicut regnavit peccatum in morte : ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam , per Jesum Christum Dominum nostrum .

CAPUT VI.

In Christo baptizati sumus : ut mortui peccato deinceps in novitate vitæ ambulemus ; sicut Christus semel mortuus , ac sepultus , ad novam vitam , non amplius moriturus , resurrexit : non ergo jam obediemus peccato , aut concupiscentiis ; sed soluti à lege , liberatique per Christi gratiam à peccato , servi facti iustitiæ , tradimus membra nostra in obsequium iustitiæ ad vitam , quæ prius tradideramus immunditiæ ad mortem .
 1 Quid ergo dicemus ? permanebis in peccato , ut gratia abundet ?
 2 Absit . Qui enim mortui sumus peccato , quomodo adhuc vivemus in illo ?
 3 An ignoratis , quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu , in morte ipsius baptizati sumus .
 4 * Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem : ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris , ita & nos in novitate vitæ ambulemus .
 5 Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus : simul & resurrectionis erimus .
 6 Hoc scientes , quia vetus homo noster simul crucifixus est , ut destruat corpus peccati , & ultra non serviamus peccato .
 7 Qui enim mortuus est , iustificatus est à peccato .

D
 A

* Gal. 3. d. 12.
 * Col. 2. c. 12.
 Ephes. 4. c. 2.
 Hebr. 12. a. 1.
 1. Petr. 2. a. 1. 4. a. 2.

8 Si autem mortui sumus cum CHRISTO; credimus, quia simul etiam vivemus cum Christo:

9 Scientes, quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.

10 Quod enim mortuus est peccato, mortuus est femel: quod autem vivit, vivit Deo.

11 Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo, in Christo Jesu Domino nostro.

12 Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis ejus.

13 Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: & membra vestra arma justitiae Deo.

14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.

16 * Nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus, cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obedi-tionis ad justitiam?

17 Gratias autem Deo, quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in quam traditi estis.

18 Liberati autem a peccato, servi facti estis justitiae.

19 Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestrae: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibite membra vestra servire justitiae in sanctificationem.

20 Cum enim servi effectis peccati, liberi fuistis justitiae.

21 Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.

22 Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam.

23 Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita aeterna, in Christo Jesu Domino nostro.

CAPUT VII.

In similitudinem mulieris, cujus vir defunctus est, nos per Christum soluti sumus a lege, qua peccatorum affectus reddebatur vehementiores, ut serviamus Christo in novitate spiritus: occasione autem legis peccatum judicantis, magis se exeruit, & crevit peccatum, quamquam lex sancta esset, ac spiritalis: immo & nunc adversante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes, ad ea, quae secundum rationem detestamur, legique sunt contraria.

1 **A**N ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

2 * Nam quae sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri.

3 Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fue-

rit vir ejus, liberata est a lege viri: ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.

4 Itaque fratres mei; & vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemur Deo.

5 Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quae per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti.

6 Nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, & non in vetustate litterae.

7 Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: * Non concupisces.

8 Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9 Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum re-vixit.

10 Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

11 Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me, & per illud occidit.

12 * Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.

13 Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum per bonum operatum est mihi mortem: ut fiat supra modum peccatum per mandatum.

14 Scimus enim, quia lex spiritalis est: ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato.

15 Quod enim operor, non intelligo: non enim, quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio.

16 Si autem, quod nolo, illud facio, consentio legi, quoniam bona est.

17 Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.

18 Scio enim, quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

19 Non enim, quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago.

20 Si autem, quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.

21 Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet: 22 Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem:

23 Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, & captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis.

24 Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?

25 Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei; carne autem legi peccati.

C

D

A

* Joan. 8. d. 34. 2. Petr. 2. d. 19.

* 1. Cor. 7. g. 39.

B

C

D

C A-

* Exod. 10. c. 17. * Deut. 5. c. 21.

* 1. Tim. 1. b. 8.

* 1. Tim. 1. b. 7. Gal. 4. a. b.

CAPUT VIII.

Concludit, Christo per baptismum instros ab omni damnatione esse liberos, qui non carnem sectantur, sed spiritum, quem acceperunt: spiritum inquam adoptionis, qui Dei filios, ac futura gloria cum Christo coheredes efficit; ad cujus gloriae revelationem non solum universa aspirat creatura, vanitati interim subiecta, sed & hi, qui spiritus acceperunt primitias, illam certia spe expectant, spiritu eos roborante, & quid orandum sit instruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga suos exhibitam in Christo charitatem, asserens nihil posse eos a charitate Dei separare, quae est in Christo Jesu.

1 **N**ihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulat.

2 Lex enim spiritus vitae in Christo Jesu liberavit me a lege peccati, & mortis.

3 Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem; Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne,

4 Ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

5 Qui enim secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapientiae: qui vero secundum spiritum sunt, quae sunt spiritus, sentiunt.

6 Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita, & pax.

7 Quoniam sapientia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta: nec enim potest.

8 Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.

9 Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus.

10 Si autem Christus in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter justificationem.

11 Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.

12 Ergo fratres debitorum sumus non carni, ut secundum carnem vivamus.

13 Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

14 Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.

15 * Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.)

16 Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.

17 Si autem filii, & haeredes: haeredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatiamur, ut & conglorificemur.

18 Existimo enim, quod non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.

19 Nam expectatio creaturae revelationem filiorum Dei expectat.

20 Vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe.

21 Quia & ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis, in libertatem gloriae filiorum Dei.

22 Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc.

23 Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes; & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.

24 Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quae videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat?

25 Si autem, quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus.

26 Similiter autem & Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

27 Qui autem scrutatur corda, scit, quid desideret Spiritus: quia secundum Deum postulat pro sanctis.

28 Scimus autem, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti.

29 Nam quos praescivit, & praedestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.

30 Quos autem praedestinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & justificavit, quos autem justificavit, illos & glorificavit.

31 Quid ergo dicemus ad haec? si Deus pro nobis, quis contra nos?

32 Qui etiam proprio Filio suo perpercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?

33 Quis accusabit adversus electos Dei; Deus, qui justificat.

34 Quis est, qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, immo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

35 Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?

36 (Sicut scriptum est: * Quia propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves occisionis.)

37 Sed in his omnibus superamus, propter eum, qui dilexit nos.

38 Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo,

39 Neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro.

D

E

F

* Psal. 45. d. 22.

C A-

distis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum. 31 Ita & isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut & ipsi misericordiam consequantur.

32 Conclufit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium miseretur.

33 O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & investigabiles vias eius!

34 * Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis confiliar ius eius fuit?

35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

36 Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in saecula. Amen.

CAPUT XII.

Instruit Romanos, ut a saeculi vanitate abstracti totos se Deo dedant, de susceptis donis non se efferverent, aut illorum limites transgredientes; sed in modum membrorum eiusdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipsi quoque inimici beneficiant.

1 O Bsecro itaque vos, fratres, per misericordiam Dei, * ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationale obsequium vestrum.

2 Et nolite conformari huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri: * ut probetis, quae sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

3 Dico enim per gratiam, quae data est mihi, omnibus, qui sunt inter vos: Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: * & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei.

4 Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent:

5 Ita multi unum corpus sumus in Christo singuli autem alter alterius membra.

6 Habentes autem donationes secundum gratiam, quae data est nobis, differentes; sive prophetiam secundum rationem fidei,

7 Sive ministerium in ministrando, sive qui docet in doctrina.

8 Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui praestit in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate.

9 Dilectio sine simulatione. * Odientes malum adhaerentes bono:

10 * Charitate fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem prevenientes:

11 Sollicitudine non pigri, Spiritu ferventes: Domino fervientes.

12 Spe gaudentes: In tribulatione patientes: Orationi instantes:

13 Necessitatibus Sanctorum communicantes: * Hospitalitatem sectantes.

14 Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere.

15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus:

16 Idipsum invicem sentientes: Non alta sapientes: sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos:

17 Nulli malum pro malo reddentes: * providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus.

18 * Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes:

19 * Non vosmetipsos defendentes, charissimi, sed date locum irae: scriptum est enim: * Mihi vindictam, quae retribuam, dicit Dominus.

20 * Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbonem ignis congeres super caput eius.

21 * Noli vinci a malo, sed vince in bono malo.

CAPUT XIII.

Hortatur, ut superioribus obtemperent inferiores, etiam propter conscientiam, quamquam civilem tantum gerant magistratum, omnibusque debita reddant: de proximi dilectione, ad quam universa lex reducitur: & de tempore gratiae, ut transactis legis tenebris, relicta vitia, amplectantur Christi virtutes.

1 Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Non est enim potestas nisi a Deo: quae autem sunt, a Deo ordinatae sunt.

2 Itaque, qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt:

3 Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac; & habebis laudem ex illa:

4 Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit.

5 Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.

6 Ideo enim & tributa praestatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes.

7 * Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vestigal, vestigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

8 Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit.

9 Nam: * Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falsum testimonium dices: Non concupisces: & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: * Diliges proximum tuum sicut te ipsum.

10 Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.

11 Et hoc scientes tempus: quia hora est jam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus.

12 Nox praecessit, dies autem appropinquavit. Abiciamus ergo opera tenebrarum, & induamus arma lucis.

13 Sicut in die honeste ambulemus, * non in comestationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudiciis, non in contentione, & aemulatione:

14 * Sed induimini Dominum Jesum Christum, & carnis curam, ne feceritis in desideriiis.

* Sap. 9. c. 13. Irai. 40. c. 13. 1. Cor. 2. d. 16.

A Phil. 4. d. 18.

* Ephes. 5. d. 27. 1. Thef. 4. a. 3.

* 1. Cor. 12. b. 11. Eph. 4. b. 7.

B

* Amos 5. d. 15. * Eph. 4. a. 3. 1. Petr. 2. c. 17.

C

* Heb. 13. a. 2. 1. Petr. 4. b. 9.

D 1. Cor. 8. d. 21. * Heb. 12. d. 14. * Eccl. 8. a. 1. c. 2. * Matth. 5. d. 39. * Deut. 32. c. 13. * Eccl. 10. c. 30. * Prov. 25. c. 21.

A Sap. 6. a. 4. 1. Petr. 2. c. 13.

B * Cor. 5. d. 14. * Gal. 5. d. 22. * 1. Tim. 2. c. 15.

C * Matt. 23. b. 11. * Luc. 11. c. 21.

* Erod. 20. c. 14. * Deut. 5. d. 18. * Lev. 19. d. 18. * Mat. 23. d. 39. * Marc. 12. c. 17.

* Gal. 5. c. 22. * Jac. 2. b. 8.

* Luc. 11. c. 21. * Gal. 5. d. 16. 1. Petr. 2. c. 11.

D * Gal. 5. d. 16. 1. Petr. 2. c. 11.

CAPUT XIV.

Fide firmiores debent eos, qui adhuc infirmi sunt, fovere, & non contemneret, nec hi, nec illi iudicare quemquam ob ciborum, aut dierum discrimen, scientes, quod omnes eundem habeamus Dominum, cui & vivimus, & morimur, cui etiam rationem quisque pro se redditurus est: & quamquam nullus cibum sibi immundum nemo tamen quidquam edere debet aut cum fratre offendiculo, aut contra suam conscientiam.

1 Infirmum autem in fide assumite, non in diſcepcionibus cogitationum.

2 Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet.

3 Is, qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicat: Deus enim illum assumpsit.

4 * Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo statuit cadit: stabit autem: potens est enim Deus statuere illum.

5 Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem: unusquisque in suo sensu abundet.

6 Qui sapit diem, Domino sapit: Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

7 Nemo enim nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur.

8 Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus.

9 In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit: ut & mortuorum, & vivorum dominetur.

10 Tu autem, quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum: * Omnes enim stabimus ante tribunal Christi.

11 Scriptum est enim: * Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

12 Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.

13 Non ergo amplius invicem iudicemus: sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum.

14 Scio, & confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei, qui existimat, quid commune esse illi commune est.

15 Si enim propter cibum frater tuus contristatur: jam non secundum charitatem ambulat. * Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.

16 Non ergo blasphemetur bonum nostrum.

17 Non est enim regnum Dei, escæ, & potus: sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto:

18 Qui enim in hoc servit Christo, placeat Deo, & probatus est hominibus.

19 Itaque quae pacis sunt, sectemur: & quae aedificationis sunt, in invicem custodiamus.

20 Noli propter escam destruere opus Dei. * Omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.

21 * Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus

offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. 22 Tu fidem habes? penes te metipsum habere coram Deo: Beatus, qui non iudicat semetipsum in eo, quod probat.

23 Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est.

CAPUT XV.

Firmiores debent infirmorum ferre, & sublevare imperfectiones, non suas, sed proximorum utilitati, ac mutuae paci studentes: Ob istius iuxta factas patribus promissiones predicavit Judaeis; Gentibus vero ex misericordia Apostoli, non praeiis promissionibus. Excusat se Paulus, quod liberius Romanis scripserit, tamquam Gentium Apostolus, ostendens quomodo sit hoc munus executus: dicens quod ad ipsos quoque si venturus, ubi datam a Macedonibus elemosynam elargitus fuerit Ierosolymitanae Ecclesiae, petens ut pro se interim orent.

1 Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere.

2 Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad aedificationem.

3 Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: * Improprie improparantium tibi ceciderunt super me.

4 Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, & consolationem Scripturarum spem habeamus.

5 Deus autem patientiae, & solatii, & det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Jesum Christum:

6 Ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, & patrem Domini nostri Jesu Christi.

7 Propter quod suscipite invicem, sicut & Christus suscepit vos in honorem Dei.

8 Dico enim, Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum:

9 Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: * Propterea confitebor tibi in Gentibus, Domine, & nomini tuo cantabo.

10 Et iterum dicit: Laetamini Gentes cum plebe eius.

11 Et iterum: * Laudate omnes Gentes Dominum: & magnificate eum omnes populi.

12 Et rursus Iſaias ait: * Erit radix Jesse, & qui exurget regere Gentes, in eum Gentes sperabunt.

13 Deus autem spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo: ut abundetis in spe, & virtute Spiritus sancti.

14 Certus sum autem, fratres mei, & ego ipse de vobis, quoniam, & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere.

15 Audacis autem scripsi vobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam, quae data est mihi a Deo,

16 Ut sim minister Christi Jesu in Gentibus, sanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto.

A

* Pal. 68. b. 10.

* 1. Cor. 1. b. 10.

B

* 4. Reg. 21. d. 50. * Psal. 17. d. 50.

C

* Ps. 116. a. 1. * Iſai. 11. c. 10.

D

17 Habeo igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum.

18 Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus in obedientiam Gentium, verbo, & factis:

19 In virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita ut ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum repleverim Evangelium Christi.

20 Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem: sed sicut scriptum est:

21 * Quibus non est annunciatum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent.

22 Propter quod & impediabar plurimum venire ad vos, & prohibitus sum usque adhuc.

23 Nunc verò ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis:

24 Cum in Hispaniam proficisci cœpero, spero, quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fructus fuero.

25 Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare Sanctis.

26 Probaverunt enim Macedonia, & Achaja, collationem aliquam facere in pauperes factorum, qui sunt in Jerusalem:

27 Placuit enim eis: & debitores sunt eorum. * Nam si spiritualium eorum participes facti sunt Gentiles: debent & in carnalibus ministrare illis.

28 Hoc igitur cum consummavero, & assignavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in Hispaniam.

29 Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam.

30 Obsecro ergo vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, & per charitatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum,

31 Ut liberer ad infidelibus, qui sunt in Judæa, & obsequii mei oblatio accepta fiat in Jerusalem sanctis,

32 Ut veniam ad vos in gaudio pro voluntate Dei, & refrigerer vobiscum.

33 Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

CAPUT XVI.

Commendat Apostolus quosdam apud Romanos, propter nonnullas eorum præeminentias nominatim salutandos: quosdam vero vitandos hortatur, & de aliis dicit, quod salutant Romanos.

1 Commendo autem vobis Phœbenam sororem nostram, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris:

2 Ut eam suscipiatis in Domino dignè sanctis: & assistatis ei in quocumque negotio vestri indigerit: etenim ipsa quoque assistit multis: & mihi ipsi.

3 Salutate * Priscam, & Aquilam adjuutores meos in Christo Jesu;

4 (Qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed & cunctæ Ecclesiæ Gentium)

5 Et domesticam Ecclesiam eorum. Salutate Ephænetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo.

6 Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis.

7 Salutate Andronicum, & Juniam, cognatos, & concaptivos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui & ante me fuerunt in Christo.

8 Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino.

9 Salutate Urbanum adjuctorem nostrum in Christo Jesu, & Stachyn dilectum meum.

10 Salutate Appellen dilectum in Christo.

11 Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino.

12 Salutate Tryphnam, & Tryphosam, quæ laborant in Domino. Salutate Perfidem charissimam, quæ multum laboravit in Domino.

13 Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus, & meam.

14 Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobram, Hermem, & qui cum eis sunt, fratres.

15 Salutate Philologum, & Juliam. Nereum, & sororem ejus, & Olympiadem, & omnes, qui cum eis sunt, sanctos.

16 Salutate invicem in osculo sancto. Salutate vos omnes Ecclesiæ Christi.

17 Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, & offensacula, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt; & declinate ab illis.

18 Hujuscemodi enim Christo Domino nostro non serviunt, sed suo ventri, & per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium.

19 Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo.

20 Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.

21 * Salutat vos Timotheus adjutor meus, & Lucius, & Jason, & Sosipater, cognati mei.

22 Saluto vos Ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

23 Salutat vos Caius hospes meus, & universa Ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, & Quartus frater.

24 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

25 Ei autem, qui potens est vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædicationem Jesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti.

26 (Quod nunc patefactum est per Scripturas Prophetarum secundum præceptum æterni Dei, ad obediendum fidei) in cunctis Gentibus cogniti.

27 Soli sapienti Deo per Jesum Christum, cui honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

E
* Iai. 43. d. 15.

F

* I. Cor. 9. b. 11.

G

A

* Act. 18. a. 2. b. 26.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: ceterum dolet, quod de baptizatoribus essent inter ipsos subismata; gaudens quod missus ad prædicandum Evangelium paucor baptizaverit: ostendens etiam reprobatam mundi sapientiam, & electos simplices: sicut & sita est salus in Christi morte, cujus prædicatio iudicatur mundo stultitia, credentibus verò virtus, ac sapientia: ideo enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in se gloriatur.

1 **P**AULUS vocatus Apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei, & Sosthenes frater,

2 Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo

Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, in omni loco ipsorum, & nostro.

3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

4 Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu:

5 Quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia:

6 Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis:

7 Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Jesu Christi,

8 Qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Jesu Christi.

9 * Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem filii ejus Jesu Christi. Domini nostri.

10 Obsecro autem vos fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi: ut id ipsum dica-

tis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.

11 Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis, qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos.

12 Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: ego quidem sum Pauli: ego autem * Appollo: ego verò Cepha: ego autem Christi.

13 Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?

14 Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi * nisi Crispum, & Caium:

15 Ne quis dicat, quod in nomine meo baptizati estis.

16 Baptizavi autem & Stephanam domum: ceterum nescio si quem alium baptizaverim.

17 Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: * non in sapientia verbi, ut non evacuatur crux Christi.

18 Verbum enim crucis, pereuntibus quidem stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, * Dei virtus est.

19 Scriptum est enim: * Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo.

20 * Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquistator hujus sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi?

21 Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes:

22 Quoniam & Judæi signa petunt, & Græci sapientiam querunt.

23 Nos autem prædicamus Christum crucifixum: Judæis quidem scandalum, Gen-

B

C

A

D

B

* Thec. 2. 14.

* Act. 18. f. 24.

C
* Act. 18. c. 6.

* 2. Pe. 1. c. 16. Inf. 2. a. 1. 2. d. 13.

* Rom. 1. b. 16. * Ila. 29. c. 14.

* Ifa. 33. c. 18.

D

D

tibus autem stultitiam ;
 24 Ipsi autem vocatis Judæis, atque Græcis, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.
 25 Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus : & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.
 26 Videre enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles.
 27 Sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes : & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia :
 28 Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt destrueret :
 29 Ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus.
 30 Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & * justitia, & sanctificatio, & redemptio :
 31 Ut quemadmodum scriptum est : * Qui gloriatur, in Domino gloriatur.

CAPUT II.

Offendit Paulus, se Christum, & hunc crucifixum, magna modestia, verbisque simplicibus predicasse Corinthiis, quamquam perfectus loqueretur etiam sapientiam mundo absconditam, quæ solo Dei spiritu cognosci potest: animalis enim homo non percipit, quæ Dei sunt.

ET ego, cum venissem ad vos, fratres, veni * non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuncians vobis testimonium Christi.
 2 Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, & hunc crucifixum.
 3 * Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos.
 4 Et sermo meus, & prædicatio mea, * non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis :
 5 Ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.
 6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam verò non hujus sæculi, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur :
 7 Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram,
 8 Quam nemo principum hujus sæculi cognovit: si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent.
 9 Sed sicut scriptum est : * Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum :
 10 Nobis autem revelavit Deus per spiritum suum : Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.
 11 Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita & quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.
 12 Nos autem non spiritum hujus mundi

* Jer. 23. 2. 7. * Jer. 9. 8. 23. 24. 2. Cor. 10. d. 17.

A * Sup. 1. c. 17.

* Act. 18. 2. 1. * 2. Pet. 1. c. 6.

B

C * 1. Cor. 13. d. 4.

accipimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis.
 13 * Quæ & loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes.
 14 Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei : stultitia enim est illi, & non potest intelligere : quia spiritualiter examinatur.
 15 Spiritualis autem judicat omnia : & ipse à nemine judicatur.
 16 * Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

CAPUT III.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus predicare recondita fidei mysteria, contendebant enim de his, qui tantum ministri erant, cum solus Deus possit gratiæ, ac virtutum dare incrementa, solusque Christus sit fidei fundamentum: super quod quis bene, aut male superædificaverit, patebit in die examinis. Non est violandum Dei templum, quod sumus nos, nec in Dei ministeris gloriantur.

ET ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo.
 2 Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis.
 3 Cum enim sit inter vos zelus, & contentio: nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis?
 4 Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? Quid verò Paulus?
 5 Minister ejus, cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit.
 6 Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit.
 7 Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque, qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus.
 8 Qui autem plantat, & qui rigat, unum sunt. * Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.
 9 Dei enim sumus adjutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.
 10 Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Unusquisque autem videat, quomodo superædificet.
 11 Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.
 12 Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam:
 13 Uniuscujusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.
 14 Si cuius opus manserit, quod superædificavit, mercedem accipiet.
 15 Si cuius opus arserit, detrimentum patietur:

D

* Sup. 1. c. 17. 2. 4. 1. 4. 2. Pet. 1. c. 16.

* Sap. 9. c. 13. 1. Cor. 2. d. 14.

* 1. Cor. 13. d. 14.

A

A * 1. Cor. 6. d. 17.

B

B * 1. Cor. 13. d. 14.

C

C * 1. Cor. 13. d. 14.

tietur:

tietur: ipse autem salvus erit; sic tamen quasi per ignem.
 16 Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?
 17 Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. * Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.
 18 Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse, in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens.
 19 Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: * Comprehendam sapientes in astutia eorum.
 20 Et iterum: * Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt.
 21 Nemo itaque gloriatur in hominibus.
 22 Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura: omnia enim vestra sunt:
 23 Vos autem Christi: Christus autem Dei.

CAPUT IV.

Non temerè judicandum est de Dei ministris: reprehenduntur Corinthii, qui de ministris, & acceptis donis gloriabantur, ac si illa à se haberent: se extollerent contemnebant etiam Apostolos, quamquam Paulus illos in Christo genuerat: dicit se brevi venturum Corinthum, quo Pseudopostolos redarguat.

Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.
 2 Hic jam quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat.
 3 Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicer: aut ab humano die: sed neque me ipsum judico.
 4 Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est.
 5 Itaque nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus: qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.
 6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me, & Apollo, propter vos: ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum instetur pro alio.
 7 Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepis?
 8 Jam saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut & nos vobiscum regnemus.
 9 Puto enim, quòd Deus nos Apostolos novissimos offendit, tamquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus:
 10 Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.
 11 Usque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & inflabiles sumus,
 12 Et * laboramus operantes manibus no-

stris: maledicimur, & benedicimur: persecutionem patimur, & sustinemus:
 13 Blasphemamur, & obsecramus, tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.
 14 Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos charissimos moneo.
 15 Nam si decem millia pædagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.
 16 Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut & ego Christi.
 17 Ideò misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in Domino, qui vos commonefaciet vias meas, quæ sunt in Christo Jesu, sicut ubique in omni Ecclesia doceo.
 18 Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam.
 19 Veniam autem ad vos citò, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem.
 20 Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute.
 21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis?

CAPUT V.

Corinthios reprehendit, quòd in incestu publicè viventem tolerarent: quem absens tradidit satana, monens ut expurgato vitiorum fermento, puri Pascha celebrent: nec vult eos commiseri Christianis palmæ criminosis.

Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat.
 2 Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit.
 3 * Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens eum, qui sic operatus est:
 4 In nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu,
 5 Tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.
 6 Non est bona gloriatio vestra. * Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit?
 7 Expurgate vetus fermentum, ut stis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.
 8 Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiae: sed in azymis sinceritatis, & veritatis.
 9 Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini fornicariis.
 10 Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis fervientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.
 11 Nunc autem scripsi vobis non commiseri; si is, qui frater nominatur, est

D

A Lev. 18. a. 7. 8. 20. b. 1.

* Col. 2. a. 5.

B

* Gal. 5. b. 9.

C

D

Nnn 3 forni-

fornicator, aut avarus, aut idolis ferviens, aut maledicus, aut ebriofus, aut rapax: cum ejusmodi nec cibum sumere.

12 Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare? Nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis?

13 Nam eos, qui foris sunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

CAPUT VI.

Corripit eos, quod iudicio contenderent coram iudice ethnico, enumerans quaedam peccata, quibus involuti regnum Dei non possidebunt: quaedam licere dicit, quae non expedit: et varias ob causas ostendit vitandam fornicationem.

1 Audet aliquis vestrum habens negotium ad versus alterum, judicari apud iniquos, & non apud sanctos?

2 An nescitis, quonia sancti de hoc mundo judicantur? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis iudicetis?

3 Nescitis, quoniam angelos iudicabimus? quanto magis saecularia?

4 Saecularia igitur iudicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum.

5 Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum?

6 Sed frater cum fratre iudicio contendit: & hoc apud infideles?

7 Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod iudicia habeis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

8 Sed vos iniuria facitis, & fraudatis: & hoc fratribus.

9 An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis fervientes, neque adulteri,

10 Neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.

11 Et haec quidam fuisse: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.

12 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate.

13 Esca ventri, & venter escis: Deus autem, & hunc, & haec destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino: & Dominus corpori.

14 Deus verò & Dominum suscitavit: & nos suscitabit per virtutem suam.

15 Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit.

16 An nescitis, quoniam, qui adheret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim inquit duo in carne una.

17 Qui autem adheret Domino, unus spiritus est.

18 Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra cor-

pus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.

19 An nescitis, quoniam membra vestra, templum sunt spiritus sancti, qui in vobis est, quem habeis à Deo, & non estis vestri?

20 Empti enim, estis pretio magno. Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.

CAPUT VII.

Corinthios instruit de matrimonio, ejusque usu, & indissolubili vinculo, innuptis commendans celibatum; & quomodo fidelis cum conjugate infideli se habere debeat: quodque unusquisque, in quo vitæ statu ad fidem vocatus est, permaneat: virginitatem matrimonio praefert; uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit, in Domino nubat.

1 De quibus autem scripsistis inhi: Bonum est homini mulierem non tangere:

2 Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquaeque suum virum habeat.

3 Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro.

4 Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.

5 Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipsum, ne tenet vos satanas propter incontinentiam vestram.

6 Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.

7 Volo enim omnes vos esse sicut me ipsum: sed unusquisque proprium donum habeat ex Deo: alius quidem sic, alius verò sic.

8 Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis, si sic permanent, sicut & ego.

9 Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri.

10 Iis autem, qui matrimonio juncti sunt, praecipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere:

11 Quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

12 Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & haec consentit habitare cum illo, non dimittat illam.

13 Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum.

14 Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.

15 Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subiectus est frater, aut soror in huiusmodi: in pace autem vocavit nos Deus.

16 Unde enim scis mulier, si virum salvum facies? aut unde scis vir, si mulierem salvam facies?

17 Nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, & sicut in omnibus Ecclesiis doceo.

18 Circumcisus aliquis vocatus est? non

*Sup. 3. d. 17. c. 16. *Infr. d. 23. 1. Petr. 1. d. 18.

*1. Petr. 1. d. 18.

*Math. 5. c. 23. 19. Marc. 10. c. 27. Luc. 16. c. 18.

C

D

A

B * Math. 5. f. 10. Luc. 6. d. 29. Rom. 12. d. 17. 1. Thel. 4. b. 6.

C

D

* Gen. 2. d. 24. Matr. 19. a. 5. Marc. 10. a. 8. Eph. 5. 8. 31.

adducat praepitium. In praepitio aliquis vocatus est? non circumcidatur.

19 Circumcisio nihil est, & praepitium nihil est: sed observatio mandatorum Dei.

20 Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.

21 Servus vocatus es? non sit tibi cura: sed & si potes fieri liber, magis utere:

22 Qui enim in Domino vocatus est servus, liberus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi.

23 Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum.

24 Unusquisque, in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

25 De virginibus autem praepitum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus à Domino, ut sim fidelis.

26 Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.

27 Alligatus es uxori? noli quaerere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem.

28 Si autem acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo non peccavit: tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.

29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est: reliquum est, ut, & qui habent uxores, tamquam non habentes sint:

30 Et, qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudent, tamquam non gaudentes: & qui emunt, tamquam non possidentes:

31 Et, qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: praetert enim figura huius mundi.

32 Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.

33 Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & divisus est.

34 Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore, & spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat, quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.

35 Porro hoc ad utilitatem vestram dico: non ut laqueum vobis iniciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Domini obsecrandi.

36 Si quis autem turpem se videri existimat super virginem suam, quod sit superadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, si nubat.

37 Nam, qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit.

38 Igitur & qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.

39 Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult, nubat: tantum in Domino.

40 Beatorum autem erit si sic permanserit, secundum meum consilium: puto autem, quod & ego Spiritum Dei habeam.

1 Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?

2 Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.

addu-

*Sup. 3. d. 17. c. 16. *Infr. d. 23. 1. Petr. 1. d. 18.

*1. Petr. 1. d. 18.

*Math. 5. c. 23. 19. Marc. 10. c. 27. Luc. 16. c. 18.

C

D

40 Beatorum autem erit si sic permanserit, secundum meum consilium: puto autem, quod & ego Spiritum Dei habeam.

CAPUT VIII.

Quamquam idolohyis vesci non sit ex se illicitum, cum idolum nullius sit efficacie, aut potestatis, non sunt tamen illa edenda, aut repugnante conscientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

1 De iis autem, quæ idolis sacrificantur, scimus, quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, charitas verò ædificat.

2 Si quis autem se existimat fere aliquid, nondum cognovit, quæmadmodum oporteat eum scire.

3 Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.

4 De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus, quia nihil est idolum in mundo, & quod nullus est Deus, nisi unus.

5 Nam etsi sunt, qui dicantur dii, sive in cælo, sive in terra (siquidem sunt dii multi, & domini multi):

6 Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum, & unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.

7 Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi idolohyrum manducant: & conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur.

8 Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus, abundavimus: neque si non manducaverimus, deficiemus.

9 Videte autem, ne fortè hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis.

10 Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recubentem: nonne conscientia ejus, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolohyta?

11 Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est?

12 Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.

13 Quapropter si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

14 Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?

2 Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.

3 Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?

4 Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.

5 Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?

6 Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.

7 Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino.

addu-

A

B

C

D

* Rom. 14. c. 15.

* Rom. 14. c. 21.

A

3 Mea defensio apud eos, qui me interrogant, hæc est.

4 Numquid non habemus potestatem manducandi, & bibendi?

5 Numquid non habemus potestatem mulierem fororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas?

6 Aut ego solus, & Barnabas non habemus potestatem hoc operandi?

7 Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?

8 Numquid secundum hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?

9 Scriptum est enim in lege Moysi: * Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo?

10 An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi.

11 * Si nos vobis spiritualia feminavimus: magnum est, si nos carnalia vestra metamus?

12 Si alii potestatis vestra participes sunt, quare non potius nos? sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.

13 * Nescitis, quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deserviunt, cum altari participent?

14 Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere.

15 Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc, ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet.

16 Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vix enim mihi est, si non evangelizavero.

17 Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem inivitus, dispensatio mihi credita est.

18 Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.

19 Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificerem.

20 Et factus sum Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrarer.

21 Iis, qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub lege erant, lucrificerem, iis, qui sine lege erant tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) ut lucrificerem eos, qui sine lege erant.

22 Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.

23 Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar.

24 Nescitis, quod ita, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus

accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis.

25 Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.

26 Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans.

27 Sed castigo corpus meum, & in servitutum redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

CAPUT X.

Commemoratio ingratorum Judæorum frequenter ob varia peccata à Deo punitorum, hos à similibus absterret de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non solum idololatria fugienda est, sed & mensa eorum, qui idololatriis vescuntur: tum quod per hoc videantur aliquid idolis deferre, tum quod scandalo sint infirmioribus.

NOlo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & in mari:

2 Et omnes in Moysi baptizati sunt, in nube, & in mari:

3 * Et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt,

4 * Et omnes eundem potum spiritalem biberunt: (biberant autem de spiritali consequente eos, petra: petra autem erat Christus.)

5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: * nam prostrati sunt in deserto.

6 Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, * sicut & illi concupierunt.

7 Neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: * Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.

8 Neque fornicemur, * sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria milia.

9 Neque contemserunt Christum: * sicut quidam eorum tentaverunt, & à serpentibus perierunt.

10 * Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.

11 Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad corruptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt.

12 Itaque, qui se existimat stare, videat, ne cadat.

13 Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.

14 Propter quod charissimi mihi fugite ab idolorum cultura:

15 Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicete, quod dico.

* Deut. 25. a. 4. 1. Tim. 5. a. 18.

B

* Rom. 15. f. 27.

Deut. 32. a. 1.

C

D

A Exod. 13. d. 13. Num. 9. d.

* Exod. 14. c. 22.

* Exod. 16. d. 15.

* Exod. 17. b. 6.

Num. 20. b. 11.

* Num. 26. g. 6. 4.

B Ps. 105. c. 4.

* Exod. 32. b. 6.

* Num. 25. a. 1.

* Num. 21. b. 5. d.

* Num. 11. a. 1. 1. a. 1.

C

16 Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?

17 Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus.

18 Videte Israel secundum carnem: nonne, qui edunt hostias, participes sunt altaris?

19 Quid ergo? dico, quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum, sit aliquid?

20 Sed quæ immolant Gentiles, demoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri demoniorum: non potestis calicem Domini bibere, & calicem demoniorum:

21 Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ demoniorum.

22 An æmulum Dominum? Numquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.

23 Omnia mihi licent, sed non omnia edificant.

24 Nemo, quod suum est, querat, sed quod alterius.

25 Omne, quod in macello vœnit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

26 * Domini est terra, & plenitudo ejus.

27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis, nolite manducare, propter illum, qui iudicavit, & propter conscientiam:

29 Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia?

30 Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo, quod gratias ago?

31 * Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.

32 Sine offensione estote Judæis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei.

33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non querens, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

CAPUT XI.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit, quod ad celebrandam cenam Dominicam invicem se non expectarent, sed inter se dissiderent: referens interim Sacramenti Eucharistiæ à Christo institutionem, & scelus, ac penam indignè ad illud accedentium.

IMitatores mei estote, sicut & ego Christi.

2 Laudo autem vos, fratres, quod per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

3 Volo autem vos scire, * quod omnis viri caput Christus est: caput autem mulieris, viri caput verò Christi, Deus.

4 Omnis vir orans, aut prophétans velato capite, deturpat caput suum.

5 Omnis autem mulier orans, aut prophétans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est, ac si decalvetur.

6 Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe est mulieri tonderi, aut decalvari, velat caput suum.

7 Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam * imago, & gloria Dei est, mulier autem gloria viri est.

8 Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.

9 * Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum.

10 Ideò debet mulier potestatem habere supra caput propter Angelos.

11 Verumtamen, neque vir sine muliere, neque mulier sine viro, in Domino.

12 Nam sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

13 Vos ipsi iudicete: decet mulierem non velatam orare Deum?

14 Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi:

15 Mulier verò si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.

16 Si quis autem videret contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.

17 Hoc autem præcipio: non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis.

18 Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo.

19 Nam oportet: & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.

20 Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominicam cenam manducare.

21 Unusquisque enim suam cenam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est.

22 Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? aut Ecclesiæ Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

23 Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem.

24 Et gratias agens fregit, & dixit: * Accipite, & manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.

25 Similiter & calicem, postquam cenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine: hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem.

26 Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.

27 * Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne: reus erit corporis, & sanguinis Domini.

B

* Gen. 1. c. 26.

* Gen. 2. d. 23.

C

D

E

F

* Matth. 26. c. 26. Marc. 14. c. 22. Luc. 22. b. 17.

* Joan. 6. f. 59.

28 Probet autem seipsum homo : & sic de pane illo edat , & de calice bibat .
 29 Qui enim manducat , & bibit indignè , iudicium sibi manducat , & bibit : non dijudicans corpus Domini .
 30 Ideò inter vos multi infirmi , & imbecilles , & dormiunt multi .
 31 Quòd si nosmetipsos dijudicaremus , non utique iudicaremur .
 32 Dum iudicamur autem , à Domino corripimur , ut non cum hoc mundo damnemur .
 33 Itaque fratres mei , cum convenitis ad manducandum , invicem expectate .
 34 Si quis esurit , domi manducet : ut non in iudicium conveniat . Cetera autem , cum venero , disponam .

CAPUT XII.

Variis dantur varia ejusdem Spiritus sancti charismata , ut in modum humani corporis quisque suo fungatur officio , & mutua se opera omnes indigere cognoscetes , mutud se foveant : & ita Christus sua providit Ecclesie de variis hominum statibus .

De spiritalibus autem , nolo vos ignorare , fratres .
 2 Scitis , quoniam cum Gentes essetis , ad simulachra muta prout ducebamini euntes .
 3 Ideò notum vobis facio , * quòd nemo in Spiritu Dei loquens , dicit anathema Jesu . Et nemo potest dicere , Dominus Jesus , nisi in Spiritu sancto .
 4 Divisiones verò gratiarum sunt , idem autem Spiritus :
 5 Et divisiones ministracionum sunt , idem autem Dominus :
 6 Et divisiones operationum sunt , idem verò Deus , qui operatur omnia in omnibus .
 7 Unicusque autem , datur manifestatio Spiritus ad utilitatem .
 8 Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ : alii autem sermo scientiæ secundum eundem Spiritum .
 9 Alteri fides in eodem Spiritu : alii gratia sanitatum in uno Spiritu :
 10 Alii operatio virtutum , alii prophetia , alii discretio spirituum , alii genera linguarum , alii interpretatio sermonum .
 11 * Hæc autem omnia operatur unus , atque idem Spiritus , dividens singulis prout vult .
 12 Sicut enim corpus unum est , & membra habet multa , omnia autem membra corporis , cum sint multa , unum tamen corpus sunt : ita & Christus .
 13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus , sive Judæi , sive Gentiles , sive servi , sive liberi : & omnes in uno Spiritu potati sumus .
 14 Nam & corpus non est unum membrum , sed multa .
 15 Si dixerit pes : Quoniam non sum manus , non sum de corpore : num ideò non est de corpore ?
 16 Et si dixerit auris : Quoniam non sum oculus , non sum de corpore : num ideò non est de corpore ?

17 Sitotum corpus oculus : ubi auditus ? Sitotum auditus : ubi odoratus ?
 18 Nunc autem posuit Deus membra , unumquodque eorum in corpore sicut voluit .
 19 Quòd si essent omnia unum membrum , ubi corpus ?
 20 Nunc autem multa quidem membra , unum autem corpus .
 21 Non potest autem oculus dicere manui : Opera tua non indigeo ; aut iterum caput pedibus : Non estis mihi necessarij .
 22 Sed multò magis , quæ videntur membra corporis infirmiora esse , necessariora sunt :
 23 Et , quæ putamus ignobiliora membra esse corporis , his honorem abundantiorum circumdamus : & quæ inhonesta sunt nostra , abundantiorum honestatem habent .
 24 Honestam autem nostram nullius egent : sed Deus temperavit corpus eicui deest , abundantiorum tribuendo honorem :
 25 Ut non sit schisma in corpore , sed idipsum pro invicem sollicita sint membra .
 26 Et si quid patitur unum membrum , compatiuntur omnia membra : sive gloriatur unum membrum , congaudent omnia membra .
 27 Vos autem estis corpus Christi , & membra de membro .
 28 * Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia , primum Apostolos , secundò Prophetas , tertio Doctores , deinde virtutes , exinde gratias curacionum , opitulationes , gubernaciones , genera linguarum , interpretationes sermonum .
 29 Numquid omnes Apostoli ? numquid omnes Prophetæ ? numquid omnes Doctores ? numquid omnes virtutes ? numquid omnes gratiam habenturationum ? numquid omnes linguas loquuntur ? numquid omnes interpretantur ?
 30 Emulamini autem charismata meliora . Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstrabo .

CAPUT XIII.

Ostendit charitatis necessitatem , ipsius officia , perpetuitatem , ac præcellentiam supra fidem , & spem , reliquaque Dei dona .

Singulis hominum loquar , & angelorum , charitatem autem non habeam , factus sum velut æsonans , aut cymbalum tinniens .
 2 Et si habuero prophetiam , & noverim mysteria omnia , & omnem scientiam : & si habuero omnem fidem , ita ut montes transferam , charitatem autem non habuero , nihil sum .
 3 Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas , & si tradidero corpus meum ita ut ardeam , charitatem autem non habuero , nihil mihi prodest .
 4 Charitas patiens est , benigna est : Caritas non æmulatur , non agit perperam , non inflatur ,
 5 Non est ambitiosa , non querit , quæ sua sunt , non irritatur , non cogitat malum ,

* Marc. 9. f. 38.

* Rom. 12. 4. 3. b. 6. Eph. 4. b. 7.

G

A

B

C

6 Non gaudet super iniquitate , congaudet autem veritati :
 7 Omnia sustinet , omnia credit , omnia sperat , omnia sustinet .
 8 Charitas numquam excidit ; sive prophetiæ evacuabuntur , sive linguæ cessabunt , sive scientia destruetur .
 9 Ex parte enim cognoscimus , & ex parte prophetamus .
 10 Cum autem venerit , quod perfectum est , evacuabitur , quod ex parte est .
 11 Cum essem parvulus , loquebar ut parvulus , sapiebam ut parvulus , cogitabam ut parvulus . Quando autem factus sum vir , evacuavi , quæ erant parvuli .
 12 Videmus nunc per speculum in ænigmate : tunc autem facie ad faciem . Nunc cognosco ex parte : tunc autem cognoscam , sicut & cognitus sum .
 13 Nunc autem manent , fides , spes , charitas , tria hæc : major autem horum est charitas .

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius esse dicit deo prophetiæ , immò inutile , si desit , qui interpretetur : tradit ergo eis normam , qua his donis ordinatè utantur : & mulieres in Ecclesiis flere jubet .

Sectamini charitatem , æmulamini spiritualia : magis autem , ut propheteris .
 2 Qui enim loquitur lingua , non hominibus loquitur , sed Deo : nemo enim audit . Spiritus autem loquitur mysteria .
 3 Nam qui prophetat , hominibus loquitur ad ædificationem , & exhortationem , & consolationem .
 4 Qui loquitur lingua , semetipsum ædificat : qui autem prophetat , Ecclesiam Dei ædificat .
 5 Volo autem omnes vos loqui linguis , magis autem prophettare . Nam major est , qui prophetat , quàm qui loquitur linguis : nisi forte interpretetur , ut Ecclesia ædificationem accipiat .
 6 Nunc autem , fratres , si venero ad vos linguis loquens : quid vobis prodero , nisi vobis loquar aut in revelatione , aut in scientia , aut in prophetia , aut in doctrina ?
 7 Tamen , quæ sine anima sunt vocem dantia , sive tibia , sive cithara , nisi distinctionem sonituum dederint , quomodo scietur id , quòd canitur , aut ut quòd citharizatur ?
 8 Etenim si incertam vocem det tuba , quis parabit se ad bellum ?
 9 Ita & vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis ; quomodo scietur id , quòd dicitur ? eritis enim in acra loquentes .
 10 Tam multa , ut puta , genera linguarum sunt in hoc mundo : & nihil sine voce est .
 11 Si ergo nesciero virtutem vocis , ero ei , cui loquor , barbarus : & qui loquitur , mihi barbarus .
 12 Sic & vos , quoniam æmulatores estis spirituum , ad ædificationem Ecclesiæ quærite , ut abundetis .
 13 Et ideò , qui loquitur lingua , oret , ut interpretetur .

14 Nam si orem lingua , spiritus meus orat , mens autem mea sine fructu est .
 15 Quid ergo est ? Orabo spiritu , orabo & mente : psallam spiritu , psallam & mente .
 16 Ceterum si benedixeris spiritu : qui supplet locum idiotæ , quomodo dicet , Amen , super tuam benedictionem ? quoniam quid dicas , nescit .
 17 Nam tu quidem benè gratias agis : sed alter non ædificatur .
 18 Gratias ago Deo , quòd omnium vestrum lingua loquor .
 19 Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui , ut & alios instruum : quàm decem millia verborum in lingua .
 20 Fratres , nolite pueri effici sensibus , sed malitia parvuli estote : sensibus autem perfecti estote .
 21 In lege scriptum est : * Quoniam in aliis linguis , & labijs aliis loquar populo huic : & nec sic exaudient me , dicit Dominus :
 22 Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus , sed infidelibus : prophetiæ autem non infidelibus , sed fidelibus .
 23 Si ergo conveniat univèrsa Ecclesia in unum : & omnes linguis loquantur , intrent autem idiotæ , aut infideles : nonne dicent , quòd insanitis ?
 24 Si autem omnes propheterent , intret autem quis infidelis , vel idiota convincitur ab omnibus , dijudicatur ab omnibus ?
 25 Occulta cordis ejus manifesta fiunt , & ita cadens in faciem adorabit Deum , pronuncians , quòd verè Deus in vobis sit .
 26 Quid ergo est , fratres ? cum convenitis , unusquisque vestrum psalmum habet , doctrinam habet , apocalypsum habet , linguam habet , interpretationem habet : omnia ad ædificationem fiant .
 27 Sive lingua quis loquitur , secundum duos , aut ut multum tres , & per partes , & unus interpretetur .
 28 Si autem non fuerit interpret , taceat in Ecclesia , sibi autem loquatur , & Deo .
 29 Prophetæ autem duo , aut tres dicant , & ceteri dijudicent .
 30 Quòd si alii revelatum fuerit sedenti , prior taceat .
 31 Potestis enim omnes per singulos prophettare : ut omnes discant , & omnes exhortentur :
 32 Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt .
 33 Non enim est dissensionis Deus , sed pacis : sicut & in omnibus Ecclesiis Sanctorum docco .
 34 Mulieres in Ecclesiis taceant , non enim permittitur cis loqui , sed subditas esse , sicut & lex dicit .
 35 Si quid autem volunt discere , domi viros suos interrogent . Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia .
 36 An à vobis verbum Dei processit ? aut in vos solos pervenit ?
 37 Si quis videtur propheta esse , aut spiritualis , cognoscat , quæ scribo vobis , quia Domini sunt mandata .

* Isai. 28. c. 11.

F

G

* Gen. 3. 16.

38 Si quis autem ignorat, ignorabitur. 39 Itaque, fratres, amulamini prophetare, & loqui linguis nolite prohibere. 40 Omnia autem honeste, & secundum ordinem fiant.

CAPUT XV.

Christum docet a mortuis resurrexisse, multique, ac demum Paulo, qui se minimum dicit Apostolorum, apparuisse: ac nostram hic alruit resurrectionem, & ordinem, ac modum ejus, una cum diversis resuscitatorum gloria, non in anima solum, sed etiam in corpore: mors autem in resurrectione absorbebitur.

1. N. Otum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod predicavi vobis, quod & accepistis, in quo & statis, 2. Per quod & salvamini: qua ratione predicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.

3. Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas: 4. * Et quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die secundum Scripturas:

5. Et quia visus est Cephae, & post hoc undecim.

6. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt:

7. Deinde visus est Jacobo, deinde Apostolis omnibus:

8. Novissime autem omnium tamquam abortivo, * visus est & mihi.

9. * Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.

10. Gratia autem Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum:

11. Sive enim ego, sive illi: sic predicamus, & sic credidistis.

12. Si autem Christus predicatur, quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?

13. Si autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resurrexit.

14. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo predicatio nostra, inanis est & fides vestra:

15. Invenimur autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum: quem non suscitavit, si mortui non resurgunt.

16. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit.

17. Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.

18. Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt.

19. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.

20. Nunc autem Christus resurrexit a mor-

tuis * primitiis dormientium: 21. Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.

22. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.

23. * Unusquisque autem in suo ordine primitiis Christi: deinde illi, qui sunt Christi, qui in adventu ejus crediderunt.

24. Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo, & Patri, cum evacuaverit omnem principatum, & potestatem, & virtutem.

25. Oportet autem illum regnare, * donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus.

26. Novissima autem inimica destruetur mors: * Omnia enim subjecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat:

27. Omnia subiecta sunt ei: sine dubio prater eum, qui subjecit ei omnia.

28. Cum autem subiecta fuerint illi omnia: tunc & ipse Filius subiectus erit ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

29. Alioquin, quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?

30. Ut quid & nos periclitamur omni hora?

31. Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu Domino nostro.

32. Si (secundum hominem) ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? manducemus, & bibamus, cras enim moriemur.

33. Nolite seduci: Corruptunt mores bonos colloquia mala.

34. Evigilate iusti, & nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

35. Sed dicit aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient?

36. Insuper, tu quod feminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.

37. Et quod feminas, non corpus, quod futurum est, feminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus ceterorum.

38. Deus autem dat illi corpus, sicut vult: & unicuique feminum proprium corpus.

39. Non omnis caro eadem caro: sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium.

40. Et corpora caelestia, & corpora terrestria: sed alia quidem caelestium gloria, alia autem terrestrium.

41. Alia claritas solis, alia claritas lunae, & alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate:

42. Sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione.

43. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute.

44. Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est & spiritale, sicut scriptum est:

45. * Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in

A Gal. 1. b. 11.

* Isai. 53. b. 5. * Joan. 2. a. 1. * Joann. 20. c. 19.

B * Act. 9. a. 3. * Ephes. 3. b. 8.

C

* Col. 1. c. 28. Apoc. 1. b. 5.

* 1. Thel. 4. d. 13.

D * Pet. 1. a. 1. Hebr. 1. d. 13. 10. c. 13.

* 1. Cor. 15. b. 8. Hebr. 2. b. 8.

* Sap. 2. b. 6. Isai. 22. d. 13. 56. d. 12.

E

F

* Gal. 1. a. 7.

spi-

spiritum vivificantem.

46. Sed non prius, quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale.

47. Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de caelo, caelestis.

48. Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis caelestis, tales & caelestes.

49. Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem caelestis.

50. Hoc autem dico, fratres: quia caro, & sanguis regnum Dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit.

51. Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.

52. In momento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti: & nos immutabimur.

53. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.

54. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: * Absorpta est mors in victoria.

55. Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus?

56. Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex.

57. * Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.

58. Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino.

CAPUT XVI.

Ubi de colligenda pro Christianis, qui Ierosolymis agebant, eleemolyma hortatus esset, commendat eis Timotheum, ac Stephanae familiam: deinde salutationes subiungit.

1. D. E collectis autem, quae sunt in Sanctis, sicut ordinavi Ecclesiam Galatiae, ita & vos facite.

2. Per unam sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit: ut non, cum venero, tunc collectae fiant.

3. Cum autem praesens fuero: quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Jerusalem.

4. Quod si dignum fuerit, ut & ego eam, me-

cum ibunt.

5. Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo.

6. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me deducatis, quocumque iero.

7. Nolo enim vos modò in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.

8. Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten.

9. Ostium enim mihi apertum est magnum, & evidens: & adversarii multi.

10. Si autem venerit Timotheus, videte, ut sine timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut & ego.

11. Ne quis ergo illum spernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus.

12. De Apollo autem fratre vobis notam facio, quoniam multum rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus: & utique non fuit voluntas, ut nunc veniret: veniet autem, cum ei vacuum fuerit.

13. Vigilate, stete in fide, viriliter agite, & confortamini.

14. Omnia vestra in charitate fiant.

15. Obsecro autem vos, fratres, nostis domum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam sunt primitiae Achajæ, & in ministerium Sanctorum ordinarunt seipso.

16. Ut & vos subditi sitis ejusmodi: & omni cooperanti, & laboranti,

17. Gaudeo autem in praesentia Stephanæ, & Fortunati, & Achaici: quoniam id, quod vobis deerat, ipsi suppleverunt:

18. Refecerunt enim & meum spiritum, & vestrum. Cognoscite ergo, qui huiusmodi sunt.

19. Salutant vos Ecclesiae Asiae. Salutant vos in Domino multum, Aquila, & Priscilla cum domestica sua Ecclesia: apud quos & hospitor.

20. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto.

21. Salutatio, mea manu, Pauli.

22. Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, Maran Atha.

23. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.

24. Charitas mea, cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

B

C

D

EPI-

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS II.

CAPUT PRIMUM.

Ostendit Apostolus, ex quantis in Asia oritur aduersitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipse alios consolaretur: deinde manifestans cordis sui, ac doctrine sinceritatem, ostendit, quod licet iuxta id, quod proposuerat, ad eos non uenerit, nulla ipsius id actum est leuitate, asserens firmam esse suae praedicationis ueritatem.

A **P**AULUS Apostolus Jesu Christi per uoluntatem Dei, & Timotheus frater, Ecclesiae Dei, quae est Corinthi, cum omnibus Sanctis, qui sunt in uer-

sa Achaja.

2 Gratia uobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

* Ephes. 1. 3. 1. Petr. 1. 3.

3 Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis.

4 Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra; ut possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, quae exhortatur & ipsi a Deo.

5 Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per Christum abundat consolatio nostra.

6 Sive autem tribulamur pro uestra exhortatione, & salute, sive consolamur pro uestra consolatione, sive exhortamur pro uestra exhortatione, & salute, quae operatur tolerantiam earumdem passionum, quas & nos patimur:

7 Ut spes uestra firma sit pro uobis: scientes, quod sicut socii passionem estis, sic eritis & consolationis.

8 Non enim uolumus ignorare uos, fratres de tribulatione uestra, quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra uirtutem, ita ut tæderet nos etiam uivere.

9 Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitatur mortuos:

10 Qui de tantis periculis nos eripuit, & eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet.

11 Adjuuantibus & uobis in oratione pro nobis: ut ex multorum personis, ejus, quae in nobis est, donationis, per multos gratiae agantur pro nobis.

12 Nam gloria uestra haec est, testimonium conscientiae uestrae, quod in simplicitate cordis, & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei, conuersati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad uos.

13 Non enim alia scribimus uobis, quam quae legistis, & cognouistis. Spero autem, quod usque in finem cognoscetis.

14 Sicut & cognouistis nos ex parte, quod gloria uestra sumus, sicut & uos uestra,

in die Domini nostri Jesu Christi.

15 Et hac confidentia uolui prius uenire ad uos, ut secundam gratiam haberetis:

16 Et super uos transire in Macedonia, & iterum a Macedonia uenire ad uos, & a uobis deduci in Iudaeam.

17 Cum ergo hoc uoluissim, numquid leuitate usus sum? Aut quae cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me EST, & NON?

18 Fidelis autem Deus, qui sermo noster, qui fuit apud uos, non est in illo EST, & NON.

19 Dei enim filius Jesus Christus, qui in uobis per nos praedicatus est, per me, & Siluanum, & Timotheum, non fuit EST, & NON, sed EST in illo fuit.

20 Quotquot enim promissiones Dei sunt, in illo EST: ideo & per ipsum Amen Deo ad gloriam nostram.

21 Qui autem confirmat nos uobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus:

22 Qui & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.

23 Ego autem testem Deum inuoco in animam meam, quod parcens uobis, non ueni ultra Corinthum: non quia dominamur fidei uestrae, sed ad iutores sumus gaudii uestri: nam fide statis.

CAPUT II.

Ostendit, quod ad ipsos non uenerit, ne maioris esset causa tristitia, exhortans, ut fornicarium illum recipiant in gratiam, simul indicans, quod magno quidem labore, magno tamen etiam fructu praedicauerit, licet praedicationis suae fragrantia quibusdam mortis occasio fuerit.

1 Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia uenirem ad uos.

2 Si enim ego contristabo uos: & quis est, qui me laetificet, nisi qui contristatur ex me?

3 Et hoc ipsum scripsi uobis, ut non cum uenero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus uobis, quia meum gaudium, omnium uestrum est.

4 Nam ex multa tribulatione, & angustia cordis scripsi uobis per multas lacrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis, quam charitatem habeam abundantius in uobis.

5 Si quis autem contristauit, non me contristauit: sed ex parte, ut non onerem omnes uos.

6 Sufficit illi, qui eusmodi est, ob iurgatio haec, quae fit a pluribus:

7 Itaque contrariò magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat, qui eusmodi est.

8 Propter quod obsecro uos, ut confirmetis in illum charitatem.

9 Ideò enim & scripsi, ut cognoscam experimen-

rimentum uestrum, an in omnibus obedientes sitis.

10 Cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego, quod donavi, si quid donavi, propter uos in persona Christi,

11 Ut non circumueniamur a fatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

12 Cum uenissim autem Troadem propter Euangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino,

13 Non habui requiem spiritui meo, eò quod non inuenerim Titum fratrem meum, sed ualefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.

14 Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco:

15 Quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis, qui salui sunt, & in iis, qui pereunt:

16 Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor uitae in uitam. Et ad haec quis tam idoneus?

17 Non enim sumus sicut plurimi adulterantes uerbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

CAPUT III.

Non eget Apostolus hominum commendatione, cum fructus suae praedicationis ei commendat: multò enim majori in honore esse debent ministri noui testamenti, ac spiritus, quàm ueteris testamenti, ac litterae: & quod Iudei uelamen adhuc habebant super cor suum in lectione Scripturarum, quod fide in Christum auferatur.

1 Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus (sicut quidam) commendationis epistolis ad uos, aut ex uobis?

2 Epistola uestra uos estis, scripta in cordibus nostris, quae scitur, & legitur ab omnibus hominibus.

3 Manifestati, quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, & scripta non atramento, sed spiritu Dei uivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

4 Fiduciam autem talem habemus, per Christum ad Deum:

5 Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia uestra ex Deo est:

6 Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti: non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem uiuificat.

7 Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi, propter gloriam uultus ejus, quae euacuatur:

8 Quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria?

9 Nam si ministratio damnationis gloria est, multò magis abundat ministerium iustitiae in gloria.

10 Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11 Si enim, quod euacuatur, per gloriam est: multò magis, quod manet, in gloria est.

12 Habentes igitur talem spem, multa fiducia uitimur:

13 Et non sicut Moyses ponebat uelamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus, quod euacuatur,

14 Sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem id ipsum uelamen in lectione ueteris testamenti manet non reuelatum, (quoniam in Christo euacuatur.)

15 Sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, uelamen positum est super eorum.

16 Cum autem conuersus fuerit ad Dominum, auferetur uelamen.

17 Dominus autem Spiritus est: Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas:

18 Nos uero omnes, reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

CAPUT IV.

Quod sincera Apostolorum praedicatione uerbum Dei omnibus manifestum est, praeterquam iis, quorum mentes excitatae sunt: quod multa aduersa patiantur Apostoli, nunquam tamen succumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam, aeternamque gloriam.

1 Deò habentes administrationem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficiamus.

2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes uerbum Dei, sed in manifestatione ueritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.

3 Quod si etiam opertum est Euangelium nostrum; in iis, qui pereunt est opertum:

4 In quibus Deus huius saeculi excieuit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Euangelii gloriae Christi, qui est imago Dei.

5 Non enim nosmetipsos praedicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum: nos autem seruos uestrorum per Jesum:

6 Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiae claritatis Dei, in facie Christi Jesu.

7 Habemus autem thesaurum istum in uasis fictilibus: ut sublimitas sit uirtutis Dei, & non ex nobis.

8 In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur:

9 Persecutionem patimur, sed non derelinquimur: deicimur, sed non perimus:

10 Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut & uita Jesu manifestetur in corporibus nostris.

11 Semper enim nos, qui uiuimus, in mortem tradimur propter Jesum: ut & uita Jesu manifestetur in carne uestra mortali.

12 Ergo mors in nobis operatur, uita autem in uobis.

13 Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: * Credidi propter quod locutus sum, & nos credimus, propter quod & loquimur.

* Exod. 31. d. 33.

* Joann. 4. d. 24.

* Pf. 115. a. 10.

14 Scientes, quoniam, qui suscitavit Jesum, & nos cum Jesu suscitabit, & constituet vobiscum.

15 Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16 Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem.

17 Id enim, quod in presenti est momentaneum, & leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis.

18 Non contemptibus nobis, quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna sunt.

CAPUT V.

Ex certa spe futurae gloriae desiderant Apostoli absolvi a corpore, cum aliter ea frui non possint; semper autem cupientes Christo omnium iusto iudicio placere, dant suis discipulis occasione de ipsis gloriantur coram adversariis: & legatione pro Christo fungentes, ne ipsum quidem Christum, quem praedicant, & cuius morte reconciliatus est Deo mundus, iam secundum carnem noverunt.

1 Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, aeternam in caelis.

2 Nam & in hoc ingremiscimus, habitationem nostram, quae de caelo est, superinducipientes.

3 Si tamen vestiti, non nudi inveniamur.

4 Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingremiscimus gravati: eod quod nolumus expoliari, sed supervestiri: ut absorbeat, quod mortale est, a vita.

5 Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus.

6 Audientes igitur semper, scientes, quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino.

7 (Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.)

8 Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, & praesentes esse ad Dominum.

9 Et ideo contendimus, sive absentes, sive praesentes, placere illi.

10 Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

11 Scientes ergo timorem Domini, hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem, & in conscientia vestris manifestos nos esse.

12 Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriantur pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, & non in corde.

13 Sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.

14 Caritas enim Christi urget nos: astit-

antes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt:

15 Et pro omnibus mortuus est Christus: ut, & qui vivunt, iam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.

16 Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum: sed nunc iam non novimus.

17 Si qua ergo in Christo nova creatura: vetera transierunt: ecce facta sunt omnia nova.

18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum: & dedit nobis ministerium reconciliationis.

19 Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis.

20 Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.

21 Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

CAPUT VI.

Exhortatur, ne acceptam negligent gratiam, ostendens quantum laboraverit, ut probatum se Dei ministrum exhiberet; & admonens, ut a convictu, & consortio infidelium separentur.

1 Adjvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

2 Ait enim: Tempore accepto exaudivite, & in die salutis adjuvite. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.

3 Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum:

4 Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis,

5 In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis,

6 In castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta,

7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiae: a dextris, & a sinistris;

8 Per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam: ut seductores, & veraces: sicut qui ignoti, & cogniti:

9 Quasi morientes; & ecce vivimus: ut castigati, & non mortificati:

10 Quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.

11 Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est.

12 Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris:

13 Eandem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini & vos.

14 Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quae enim participatio iustitiae cum iniquitate? Aut quae societas luci ad tenebras?

15 Quae autem conventio Christi ad Bealiam? Aut quae pars fideli cum infideli?

16 Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum Deus & ipsi erunt mihi populus.

17 Propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis:

18 Et ego recipiam vos: & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias, dicit Dominus omnipotens.

CAPUT VII.

Ostendit Apostolus, quanto amore Corinthios prosequatur, & quantum de correptis ipsorum vita in magnis suis tribulationibus gaudium acceperit, quantum vero bonum pepererit tristitia, quam ex sua acceperat epistola.

1 Has ergo habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

2 Capite nos. Neminem laesimus, neminem corruptimus, neminem circumvenimus.

3 Non ad condemnationem vestram dico, praediximus enim, quod in cordibus nostris estis, ad commoriendum, & ad convivendum.

4 Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

5 Nam & cum venissemus in Macedoniam nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugna, intus timores.

6 Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi.

7 Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum sletum, vestram emulationem in pro me, ita ut magis gauderem.

8 Quoniam et si contristavi vos in epistola, non me poenitet: et si poeniteret, videns quod epistola illa (est ad horam) vos contristavit;

9 Nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

10 Quae enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur: saeculi autem tristitia mortem operatur.

11 Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantum in vobis operatur sollicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam, in omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio.

12 Igitur, et si scripsi vobis, non propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum, qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis.

13 Coram Deo: ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis.

14 Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra, quae fuit ad Titum, veritas facta est.

15 Et viscera ejus abundantius in vobis sunt: reminiscens omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore, & tremore exceperitis illum.

16 Gaudeo, quod in omnibus confido in vobis.

17 Coram Deo: ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis.

18 Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra, quae fuit ad Titum, veritas facta est.

19 Et viscera ejus abundantius in vobis sunt: reminiscens omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore, & tremore exceperitis illum.

20 Gaudeo, quod in omnibus confido in vobis.

CAPUT VIII.

Hortatur eos ad eleemosynam pauperibus, qui Ierosolymis agebant, proprio animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Christi exemplo: admonens, ut quod iam dudum facere proposuerant, id nunc pro cuiusque facultate praesent: & ministros collaudat, quos ad eam mitti colligendam.

1 Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quae data est in Ecclesiis Macedoniae:

2 Quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipsorum fuit; & altissima paupertas eorum, abundavit in divitiis simplicitatis eorum:

3 Quia secundum virtutem testimonium illis reddo, & supra virtutem voluntarii fuerunt,

4 Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, & communicationem ministerii, quod sit in Sanctos.

5 Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei;

6 Ita ut rogarem Titum, ut quemadmodum cepit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam istam.

7 Sed sicut in omnibus abundatis fide, & sermone, & scientia, & omni sollicitudine, in super & charitate vestra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem, etiam vestrae charitatis ingenium bonum comprobans.

9 Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites efficeret.

10 Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solum facere, sed & velle cepistis ab anno priore:

11 Nunc vero & facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi, ex eo quod habetis.

12 Si enim voluntas prompta est; secundum id, quod habet, accepta est, non secundum id, quod non habet.

13 Non enim ut alius sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex aequalitate.

14 In

Apo. 16. c. 15.

B

Rom. 14. b. 10.

C

D

CAPUT VI.

A

B

C

C

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

D

* Exod. 16. c. 18.

D

* Rom. 2. d. 17.

14 In praesenti tempore vestra abundantia eorum inopia suppleat: ut & illorum abundantia vestra inopia sit supplementum, ut fiat aequalitas, sicut scriptum est:

15 * Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

16 Gratias autem Deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titii.

17 Quoniam exhortationem quidem susceperit: sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos.

18 Misimus etiam cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias:

19 Non solum autem, sed & ordinatus est ab Ecclesiis comes peregrinationis nostrae, in hanc gratiam, & multiplicatur a nobis ad Domini gloriam, & destinata voluntatem nostram:

20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quae ministratur a nobis.

21 * Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.

22 Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quem probavimus in multis sapere sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem, confidentia multa in vos.

23 Sive pro Tito, qui est socius meus, & in vos adiutor, sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi.

24 Offensionem ergo, quae est charitatis vestrae, & nostrae gloriae pro vobis in illos ostendite in faciem Ecclesiarum.

CAPUT IX.

Prosequitur hortando ad eleemosynam promptè, & abundanter tribuendam, admonens, ne ex hoc inopiam metuant, sed divinae fiant providentia: varisque recenset illius eleemosynae fructus.

1 **N**am de ministerio, quod fit in sanctos, ex abundanti est mihi scribere vobis.

2 Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam, & Achaja parata est ab anno praeterito, & vestra aemulatio provocavit plurimos.

3 Misi autem fratres: ut ne, quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quem admodum dixi) parati sitis:

4 Ne cum venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia.

5 Necessarium ergo existimavi rogare, fratres, ut praeveniant ad vos, & praeparent re-promissam benedictionem hanc paratam esse, sic quasi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6 Hoc autem dico: Qui parca seminat, parca & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

* Eccl. 3. b. 11.

7 Unusquisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: * hilarum enim datorem diligit Deus.

8 Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

9 Sicut scriptum est: * Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in saeculum saeculi.

10 Qui autem administrat semen seminanti: & panem ad manducandum praestabit, & multiplicabit semen vestrum, & auget incrementa frugum iustitiae vestrae:

11 Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quae operatur per nos gratiarum actionem Deo:

12 Quoniam ministerium hujus officii non solum supplet ea, quae desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

13 Per probationem ministerii hujus, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestrae, in Evangelium Christi, & simplicitate communicationis in illos, & in omnes,

14 Et in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantiam vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15 Gratias Deo super inenarrabili dono ejus.

CAPUT X.

Incipit suam aperire potestatem, & exantlatos pro Christo labores propter pseudoapostolos, qui ipsum deprimentes, & abiectionem praedicantes, fructum praedicationis ejus impediabant.

1 **I**psè autem ego Paulus obsecro vos, per mansuetudinem, & modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis.

2 Rogo autem vos, ne praesens audeam, per eam confidentiam, qua existimor audere, in quosdam, qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulantes.

3 In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus.

4 Nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes,

5 Et omnem altitudinem extolentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi,

6 Et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia.

7 Quae secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita & nos.

8 Nam, & si amplius aliquid gloriarus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in aedificationem, & non in destructionem vestram: non erubescam.

9 Ut autem non existimer tanquam terre vos per epistolas;

10 Quoniam quidem epistolae, inquit, graves sunt, & fortes praesentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis.

11 Hoc cogitet, qui ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & praesentes in facto.

12 Non enim audeamus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui se ipsos commendat: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.

* Ps. 111. b. 7.

D

A

B

C

C

13 Nos autem non immensum gloriamur, sed secundum mensuram regulae, quae mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos.

14 Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos: usque ad vos enim pervenimus in Evangelio Christi.

15 Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestrae, in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam,

16 Etiam in illa, quae ultra vos sunt, evangelizare, non in aliena regula in iis, quae praeparata sunt gloriari.

17 * Qui autem gloriatur, in Domino gloriatur.

18 Non enim, qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

CAPUT XI.

Propter pseudoapostolos pervertentes Pauli praedicationem metuens Corinthiis, offendit, quare nihil subditi ab eis accepit: deinde ut ostendat plus fidei sibi restituum esse, quam illis, suarecenset encomias, & primum adversa, quae perpejus est praedicando Christi fidem, & labores, ac sollicitudines.

1 **U**tinam sustineretis modicum quid insipientiae meae, sed & supportate me.

2 Aemulor enim vos Dei aemulatione. Respondi enim vos uni viro virginem castam, exhibere Christo.

3 Timeo autem, ne sicut serpens Hevam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidant a simplicitate, quae est in Christo.

4 Nam si is, qui venit, alium Christum praedicat, quem non praedicavimus; aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis; aut aliud Evangelium, quod non recepistis: recte pateremini.

5 Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis Apostolis.

6 Nam et si imperitus sermone, sed non scientia: in omnibus autem manifestatus sum vobis.

7 Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis.

8 Alias Ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum.

9 Et cum essem apud vos, & egerem; nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, supplerunt fratres, qui venerunt a Macedonia: & in omnibus sine onere me vobis servavi, & servabo.

10 Est veritas Christi in me, quoniam haec gloriatio non intringeret in me in regionibus Achajae.

11 Quare? Quia non diligo vos? Deus scit.

12 Quod autem facio, & faciam: ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniuntur sicut & nos.

13 Nam ejusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi.

14 Et non mirum: ipse enim satanas trans-

figurat se in angelum lucis.

15 Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri iustitiae: quorum finis erit secundum opera ipsorum.

16 Iterum dico, (ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut & ego modicum, quid glorier.)

17 Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriae.

18 Quoniam multi gloriantur secundum carnem: & ego gloriabor.

19 Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes.

20 Sustineris enim, si quis vos in servitute redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos caedit,

21 Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo & ego:

22 Hebraei sunt, & ego: Israhelicae sunt, & ego: Semen Abrahae sunt, & ego:

23 Ministri Christi sunt, (ut minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.

24 A Judaeis quinquies, * quadragenas, una minus, accepi.

25 * Ter virgis caesus sum, * semel lapidatus sum, * ter naufragium feci, nocte, & die in profundo maris fui,

26 In itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus:

27 In labore, & arumna, in vigiliis multis, in fame, & siti, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate:

28 Praeter illa, quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum.

29 Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?

30 Si gloriari oportet: quae infirmitatis meae sunt, gloriabor.

31 Deus, & pater Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in saecula, scit, quod non mentior.

32 * Damasci praepositus Gentis Aretae regis custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet:

33 Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus ejus.

CAPUT XII.

Narrat factas sibi ante annos quatuordecim divinas visiones, & de dato sibi carnis stimulo ostendens, quod eum compulerint, ut se laudaret, cum ab illis potius debuisset commendari propter accepta ab ipso beneficia, pro quorum salute adhuc immolari paratus est: sed metuit, ne ad eos veniens inveniat aliquos dissensionibus, aliisque vitis adhuc involutos.

1 **S**i gloriari oportet (non expedit quidem): veniam autem ad visiones, & revelationes Domini.

D

E

* Deut. 25. 23. F

* Act. 16. d. 12.

* Act. 14. c. 18.

* Act. 27. g. 11.

G

* Act. d. 24.

A

* Ag. p. a. 3.

B

C

D

E

F

G

2 * Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, (sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus scit) raptum huiusmodi usque ad tertium cælum.

3 Et scio huiusmodi hominem, (sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit)

4 Quoniam raptus est in Paradisum: & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

5 Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis.

6 Nam, & si voluero gloriari, non ero insipiens; veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

7 Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet.

8 Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet à me:

9 Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.

10 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: Cum enim infirmor, tunc potens sum.

11 Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tamen nihil sum.

12 Signa tamen Apostolarum mei facta sunt super vos, in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus.

13 Quid est enim, quod minus habuistis præ cæteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.

14 Ecce, tertio hoc paratus sum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.

15 Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar.

16 Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum esset astutus, dolo vos cepi.

17 Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos?

18 Rogavi Titum, & misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne iidem vestigiis?

19 Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem charissimi propter ædificationem vestram.

20 Timco enim, ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à

vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, emulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrations, inflationes, seditiones sint inter vos.

21 Ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos; & luceam multos ex iis, qui antè peccaverunt, & non egerunt poenitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam gesserunt.

CAPUT XIII.

Comminatur iis, qui peccaverunt, quo ad poenitentiam provocat, ne ad ipsos veniens cogatur severa eos castigare data sibi à Christo potestate, cujus virtutem meritis deberent in seipsis agnoscere, additque generalem exhortationem, & salutationes.

Ecce tertio hoc venio ad vos: * In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum.

2 Prædixi, & prædico, ut præsens, & nunc absens iis qui antè peccaverunt, & cæteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam.

3 An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?

4 Nam et si crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

5 Vosmetipsos tentate si estis in fide, ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? nisi forte reprobi estis.

6 Spero autem, quod cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.

7 Oramus autem Deum, ut nihil malificiat, non ut nos probari appareamus, sed ut vos, quod bonum est, faciatis: nos autem ut reprobi sumus.

8 Non enim possumus aliquid adversis veritatem, sed pro veritate.

9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc & oramus vestram consumptionem.

10 Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem:

11 De cætero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, & Deus pacis, & Dilectionis erit vobiscum.

12 Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.

13 Gratia Domini nostri Jesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

* Deut. 19. d. 17. Mat. 18. c. 16. Joann. 8. v. 17. Heb. 10. c. 20.

B

A

C

D

B

C

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apostolus, quod abducti se permisissent à veritate, quam ab ipso acceperant, cum sola hæc tenenda sit: eamque non ab homine, sed per Christi revelationem ipse didicerit, & tanta solertia postea illam docuerit, quanta ipsam antea impugnabat: addens, quomodo ipsum Deus ad evangelizandum segregaverit.

PAULUS Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem, qui suscitavit eum à mortuis:

2 Et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatiæ.

3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre, & Domino nostro Jesu Christo,

4 Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de præsentis sæculo nequam, secundum voluntatem Dei, & Patris nostri,

5 Cui est gloria in sæcula sæculorum: Amen.

6 Miror, quod sic tam citò transferimini, ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium:

7 Quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi.

8 Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.

9 Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit.

10 Modò enim hominibus suadeo, an Deo? An quero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi ser-

vus non essem.

11 * Norum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod Evangelizatum est à me, quia non est secundum hominem:

12 * Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi.

13 Audistis enim conversationem meam aliquando in Judæismo: quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam,

14 Et proficiebam in Judæismo supra multos cœtæricos meos in genere meo, abundantius emulor existens paternarum mearum traditionum.

15 Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam,

16 Ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus: continuo non acquievi carni, & sanguini.

17 Neque veni Jerosolymam ad antecessores meos Apostolos: sed abii in Arabiam: & iterum reversus sum Damascum:

18 Deinde post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim:

19 Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini.

20. Quæ autem scribo vobis; ecce coram Deo, quia non mentior.

21 Deinde veni in partes Syriæ, & Ciliciæ.

22 Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo.

23 Tantum autem auditum habebant: Quoniam, qui persequeretur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat.

24 Et in me clarificabant Deum.

* 1. Cor. 15. a. 1.

* Ephes. 2. 3.

D

CAPUT II.

Paulus evangelii veritatem liberè semper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apostolis, & nihil ad id addentibus, sed Paulum in socium recipientibus: qui etiam palam reprehendit Cepham, ostendens, quòd non ex legis operibus quicquam justificetur, sed per fidem in Christum.

A **D** E inde post annos quatuordecim iterum ascendit Ierosolimam cum Barnaba, assumpto & Tito.

2 Ascendi autem secundum revelationem: & contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne fortè in vacuum currerem, aut cucurrissem.

3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset Gentilis, compulsus est circumcidi.

4 Sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent.

5 Quibus neque ad horam cessimus subjectione, ut veritas Evangelii permancat apud vos:

6 Ab iis autem, qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest. * Deus personam hominis non accipit) mihi enim, qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt.

7 Sed è contrà cum vidissent, quòd creditum est mihi Evangelium præputii, sicut & Petro circumcisionis:

8 (Qui enim operatus est Petro in Apostolatium circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes.)

9 Et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ esse, dexteram dederunt mihi, & Barnabæ societas: ut nos in Gentes, ipsi autem in circumcisionem:

10 Tantùm, ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.

11 Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.

12 Prius enim, quàm venirent quidam à Jacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat, & segregabat se, timens eos, qui ex circumcissione erant.

13 Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.

14 Sed cum vidissem, quòd non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephar coram omnibus, Si tu, cum Judæus sis, gentiliter vivis, & non Judaicè: quomodo Gentes cogis Judaizare?

15 Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores.

16 Sciens autem, quòd non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi: & nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: * propter quod ex operibus legis

B
* Deut. 10. d. 17.
Job 34. b.
19.
Sap. 5. b.
8.
Ecclesi. 35. b. 15.
Act. 10. c. 34.
Rom. 2. b. 11.
Ephes. 6. b. 9.
Col. 3. d. 25.
1. Petr. 1. c. 17.

C

D

* Rom. 3. c. 20.

non justificabitur omnis caro.

17 Quòd si quærentes justificari in Christo, inventi sumus & ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister esset? Absit.

18 Si enim, quæ destruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me constituo.

19 Ego enim per legem legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci.

20 Vivo autem, jam non ego: vivit verò in me Christus. Quòd autem nunc vivo in carne: in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

21 Non abiciio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est.

CAPUT III.

Sicut Abraham, ita et posteris, non ex legis operibus, sed ex fide in Christum datus est Spiritus sanctus: subditi autem legi, cum nemo præstet legem, maledicti sunt: sed hanc maledictionem Christus in se suscipiens, nos ab ea liberavit: promissiones verò factæ Abraham per fidem complentur, licet interim lex tamquam pædagogus data fuerit, quæ non poterat justificare.

1 **O** insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus?

2 Hoc solum à vobis volo discere, Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?

3 Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?

4 Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.

5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

6 Sicut scriptum est: * Abraham credidit Deo: & reputatur est illi ad justitiam.

7 Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abraham.

8 Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat Gentes Deus, prænuñciavit Abraham: * Quia benedicentur in te omnes Gentes.

9 Igitur, qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham.

10 Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: * Maledictus omnis, qui non permanferit in omnibus, quæ scripta sunt in Libro legis, ut faciat.

11 Quoniam autem in lege nemo justificatur apud Deum, manifestum est: * quia iustus ex fide vivit.

12 Lex autem non est ex fide, sed, * Qui fecerit ea, vivet in illis.

13 Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: * Maledictus omnis, qui pendet in ligno:

14 Ut in Gentibus benedictio Abraham fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

15 Fratres (secundum hominem dico) * Ta-

A

* Gen. 15. b. 6.

Rom. 4. 2.

Gal. 3. 12.

1. d. 23.

B

* Gen. 12. a. 3.

Ecclesi. 44. c. 10.

C

* Deut. 27. d. 16.

D

* Habac. 2. a. 4.

Rom. 1. b. 17.

Lev. 18. a. 5.

* Deut. 1. d. 31.

C

* Heb. 9. d. 17.

men

men hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat.

16 Abraham dictæ sunt promissiones, & semini ejus. Non dicit: Et feminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Et femini tuo, qui est Christus.

17 Hoc autem dico, testamentum confirmatum à Deo: quæ post quadringentos, & triginta annos facta est Lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem.

18 Nam si ex lege hæreditas, jam non ex promissione. Abraham autem per repromissionem donavit Deus.

19 Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est, donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris:

20 Mediator autem unius non est: Deus autem unus est.

21 Lex ergo adversus promissam Dei? Absit. Si enim data esset lex, quæ posset vivificare, verè ex lege esset justitia.

22 * Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus.

23 Prius autem, quàm veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi, in eam fidem, quæ revelanda erat.

24 Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur.

25 At ubi venit fides, jam non sumus sub pædogogo.

26 Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in Christo Jesu.

27 * Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis.

28 Non est Judæus, neque Græcus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.

29 Si autem vos Christi: ergo semen Abraham estis, secundum promissionem hæredes.

CAPUT IV.

Aniè Christum natum Judæi, in modum hæredis adhuc parvuli, sub lege continebantur, tamquam sub tutore: conatur autem eos à legis servitute revocare, cum fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto fervore ipsum, ac prædicationem ipsius antea acceperant: & simul ad hoc typum afferens de duobus Abraham filijs, duo testamentà designantibus: per quod docet legis emulatores à Christi hæreditate eiicendos.

1 **D** Ico autem: Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt à servo, cum sit dominus omnium:

2 Sed sub tutoribus, & actoribus est usque ad præfinitum tempus à patre:

3 Ita & nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes.

4 At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege,

5 Ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

6 Quoniam autem estis filii, misit Deus

Spiritum filii sui in corda vestra, clamantem: Abba, Pater.

7 Itaque jam non est servus, sed filius. Quòd si filius: & hæres per Deum.

8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui natura non sunt dii, serviebatis.

9 Nunc autem cum cognoveritis Deum, immò cogniti fitis à Deo: quomodo convertimini iterum ad infirma, & egena elementa, quibus denuò servire vultis?

10 Dies observatis, & menses, & tempora & annos.

11 Timeo vos, ne fortè sine causa laboraverim in vobis.

12 Estote sicut ego, quia & ego sicut vos: fratres obsecro vos: Nihil me læsistis.

13 Scitis autem, quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jam pridem: & tentationem vestram in carne mea.

14 Non sprevestis, neque respquistis: sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum.

15 Ubi est ergo beatitudo vestra? testimonium enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos vestros cruissetis, & dedissetis mihi.

16 Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis?

17 Emulantur vos non bonè: sed excludere vos volunt, ut illos emulemini.

18 Bonum autem emulamini in bono semper: & non tantum cum præsens sum apud vos.

19 Filii mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.

20 Vellem autem esse apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

21 Dicite mihi, qui sub lege vultis esse, legem non legitis?

22 Scriptum est enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: * unum de ancilla, * & unum de libera.

23 Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera per repromissionem:

24 Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Unum quidem in monte Sina, in servitute generans: quæ est Agar:

25 Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem, & servit cum filiis suis.

26 Illa autem, quæ sursum est, Jerusalem, libera est, quæ est mater nostra.

27 Scriptum est enim: * Latere sterilis, quæ non parietur, & clama, quæ non parturiet: quia multi filii desertæ magis, quàm ejus quæ habet virum.

28 * Nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis filii sumus.

29 Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequeretur eum, qui secundum spiritum: ita & nunc.

30 Sed quid dicit Scriptura? * Et ecce ancillam, & filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.

31 Itaque fratres, non sumus ancillæ filii, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberavit.

B

C

D

* Gen. 16. d. 15.

* Gen. 21. a. 2.

* Ifai. 54. a. 1.

* Rom. 9. b. 8.

* Gen. 21. a. 10.

CAPUT V.

Qui legis operibus justificari cupit, ex-

A

* Aq. 15. a. 1.

1 **S**tate, & nolite iterum iugo servitutis

2 * Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam

3 Testificor autem rursus omni homini

4 Evacuati estis à Christo, qui in lege iusti-

5 Nos enim spiritu ex fide, spem iustitiae

6 Nam in Christo Jesu neque circumcisio

7 Currebatis bene: quis vos impedivit veri-

8 Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat

9 * Modicum fermentum totam massam

10 Ego confido in vobis in Domino, quod

11 Ego autem, fratres, si circumcisionem

12 Utinam & abscedantur, qui vos con-

13 Vo senim in libertatem vocati estis, fra-

14 Omnis enim lex in uno sermone imple-

15 Quod si invicem morderis, & comedi-

16 Dico autem: * Spiritu ambulat, & desi-

17 Caro enim concupiscit adversus spiri-

18 Quod si spiritu ducimini: non estis sub

19 Manifesta sunt autem opera carnis: quæ

20 Idolorum servitus, veneficia, inimicitia,

21 Invidia, homicidia, ebrietates, come-

22 Fructus autem Spiritus est: caritas,

D

* Lev. 19. d. 18. Matt. 22. d. 19. Rom. 13. c. 8. * 1. Petr. 2. c. 31.

gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas,

23 Mansuetudo, fides, modestia, continen-

24 Qui autem sunt Christi, carnem suam

25 Si spiritu vivimus, spiritu & ambulemus.

26 Non efficiamur inanis gloriae cupidi,

CAPUT VI.

Cum humilitate iuvandus est proximus,

1 **F**ratres, & si preoccupatus fuerit homo

2 Alter alterius onera portate, & sic adim-

3 Nam si quis existimat se aliquid esse, cum

4 Opus autem suum probet unusquisque,

5 * Unusquisque enim onus suum portabit.

6 Communicet autem is, qui catechizatur

7 Nolite errare: Deus non irridetur.

8 Quæ enim seminaverit homo, hæc & met-

9 * Bonum autem facientes, non deficiam-

10 Ergo dum tempus habemus, operemur

11 Videte, qualibus litteris scripsi vobis

12 Quicumque enim volunt placere in

13 Neque enim, qui circumciduntur, legem

14 Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce

15 In Christo enim Jesu neque circumci-

16 Et quicumque hanc regulam secuti fue-

17 De cætero nemo mihi molestus sit: ego

18 Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum

A

B

B

C

D

EPI

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPUT PRIMUM.

Deum benedicit Apostolus, qui prædesti-

PAULUS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei,

2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro,

3 * Benedictus Deus, & Pater Domini no-

4 Sicut elegit nos in ipso ante mundi con-

5 Qui prædestinavit nos in adoptionem

6 In laudem gloriae gratiæ suæ, in qua gra-

7 In quo habemus redemptionem per san-

8 Quæ superabundavit in nobis, in omni

9 Ut notum faceret nobis sacramentum

10 In dispensatione plenitudinis tempo-

11 In quo etiam & nos sorte vocati sumus,

12 Ut simus in laudem gloriae ejus nos, qui

13 In quo & vos, cum audissetis verbum

14 Qui est pignus hereditatis nostræ, in re-

15 Propterea & ego audiens fidem vestram,

16 Non cesso gratias agens pro vobis, me-

17 Ut Deus, Domini nostri Jesu Christi

18 Illuminatos oculos cordis vestri, ut

19 Et quæ sit supereminens magnitudo vir-

20 Quam operatus est in Christo, suscitans

21 Supra omnem principatum, & potesta-

22 * Et omnia subiecit sub pedibus ejus:

23 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

24 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

25 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

26 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

27 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

28 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

29 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

30 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

31 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

32 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

33 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

34 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

35 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

36 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

37 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

38 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

39 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

40 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

41 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

42 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

43 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

44 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

45 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

46 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

47 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

48 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

49 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

50 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

51 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

52 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

53 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

54 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

55 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

56 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

57 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

58 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

59 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

60 Quæ est corpus ipsius, & plenitudo ejus

D

* Inf. 3. b. 7.

* Pl. 3. b. 8.

A

Col. 2. c. 13.

B

C

12 Quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, & hospitium testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo.

13 Nunc autem in Christo Jesu, vos, qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi.

14 Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, & medium partem maceriaz solvens, inimicitias in carne sua:

15 Legem mandatorum decrevit evacuans, ut duos condant in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem,

16 Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso.

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuistis, & pacem istis, qui propè.

18 * Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

19 Ergo jam non estis hospites, & advena: sed estis civis Sanctorum, & domestici Dei.

20 Superedificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu:

21 In quo omnis edificatio constructa crevit in templum sanctum in Domino:

22 In quo & vos coedificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPUT III.

Paulus docuit hoc mysterium, Prophetis, & Apostolis revelatum, quod Gentes essent per Christum participes promissionum Dei, quem orat, ut spiritu corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in divinis mysteriis edoceantur.

1 Hujus rei gratia, ego Paulus vincit Christus Jesu, pro vobis Gentibus,

2 Si tamen audistis dispensationem gratiae Dei, quae data est mihi in vobis:

3 Quoniam secundum revelationem novum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi.

4 Prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi:

5 Quod aliis generationibus non est agnitus filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus, & Prophetis in Spiritu.

6 Gentes esse cohaeredes, & concorporales, & participes promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium:

7 Cujus factus sum minister, secundum donum gratiae Dei, quae data est mihi secundum operationem virtutis ejus.

8 * Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia haec, In Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi,

9 Et illuminare omnes, quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo, qui omnia creavit,

10 Ut innotescat principibus, & potentibus in caelestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei,

11 Secundum praescriptionem saeculorum, quam fecit in Christo Jesu Domino nostro:

12 In quo habemus fiduciam, & accessum

in confidentia per fidem ejus. 13 Propter quod peto, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quae est gloria vestra.

14 Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi,

15 Ex quo omnis paternitas in caelis, & in terra nominatur.

16 Ut det vobis secundum divitias gloriae suae, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorum hominem.

17 Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati, & fundati,

18 Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum:

19 Scire etiam supereminentem scientiae charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20 Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus, aut intelligimus, secundum virtutem, quae operatur in nobis:

21 Ipsa gloria in Ecclesia, & in Christo Jesu, in omnes generationes saeculi saeculorum. Amen.

CAPUT IV.

Ad unitatem Spiritus hortatur, ostendens, Christum diversa diversa dedisse charismata, & ad sui corporis edificationem varios in Ecclesia instituisse ordines ad finem usque mundi: monet igitur, ut ex toto veteri homine novum induant, utriusque partes explicans: rursumque monet, ut in hoc corpore manentes, separentur ab istis, qui mente excaecati sequuntur effrenè carnis desideria, & novos induant mores damnatis prioribus.

1 Offero itaque vos ego vincit in Domino, * ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis.

2 Cum omni humilitate, & mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate,

3 * Solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis.

4 Unum corpus, & unus Spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae.

5 Unus Dominus, una fides, unum baptismum.

6 * Unus Deus, & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.

7 * Unicusque autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi.

8 Propter quod dicit: * Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.

9 Quod autè ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terrae?

10 Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes caelos, ut implet omnia.

11 Et ipse dedit quosdam quidem * Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem pastores, & doctores,

D

* Rom. 5. a. 2.

A

* Sup. 1. d. 19. 1. Cor. 15. b. 9.

B

C

D

A

B

G

C

CAPUT V.

12 Ad consummationem Sanctorum in opus mysterii, in edificationem corporis Christi:

13 Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi.

14 Ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.

15 Veritatem autem facientes in charitate, crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus.

16 Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam submistrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in edificationem sui in charitate.

17 * Hoc igitur dico, & testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut & Gentes ambulat in vanitate sensus sui,

18 Tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei, pro ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem cordis ipsorum,

19 Qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiae, in operationem immunditatis omnis, in avaritiam.

20 Vos autem non ita didicistis Christum.

21 Si tamen illum audistis, & in ipso edocuitis estis, sicut est veritas in Jesu.

22 * Deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris.

23 * Renovamini autem spiritu mentis vestrae,

24 * Et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.

25 * Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem uniuscujusque cum proximo suo: quoniam sumus invicem membra.

26 * Irascimini, & nolite peccare: solum occidat super iracundiam vestram.

27 * Nolite locum dare diabolo: 28 Qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti.

29 Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus.

30 Et nolite contristare spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in diem redemptionis.

31 Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur a vobis, cum omni malitia.

32 * Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis.

Hortatur, ut Christum imitentur, longè separati ab omni vitio, accelerato, & redimentes tempus, assumant spiritualia, quae tradidit, exercitia: uxores vult subditas esse viris, viros autem diligere uxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam.

1 Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi:

2 * Et ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis.

3 * Pornicatio autem, & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos,

4 Aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quae ad rem non pertinet; sed magis gratiarum actio.

5 Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus quod est idolorum servitus, non habet haereditatem in regno Christi, & Dei.

6 * Nemo vos seducat inanibus verbis: propter haec enim venit ira Dei in filios diffidentiae.

7 Nolite ergo effici participes eorum.

8 Eratis enim aliquando tenebrae; nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulante:

9 Fructus enim lucis est in omni bonitate, & justitia, & veritate:

10 Probantes quid sit beneplacitum Deo:

11 Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite.

12 Quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere.

13 Omnia autem, quae arguuntur, a lumine manifestantur: omne enim, quod manifestatur, lumen est.

14 Propter quod dicit: Surge, qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus.

15 Videte itaque, fratres, quomodo cautè ambuletis: * non quasi insipientes, 16 Sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

17 * Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas Dei.

18 Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu sancto,

19 Loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & in canticis spiritualibus, cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino,

20 Gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi, Deo & Patri.

21 Subiecti invicem in timore Christi.

22 * Mulieres viris suis subditae sint, sicut Domino: 23 * Quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiae: ipse, salvator corporis ejus.

24 Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus.

* Joan. 13. d. 34. 15. b. 12. 1. Joan. 4. d. 11. * Col. 3. a. 5.

B

* Matt. 24. a. 4. Marc. 13. a. 5. Luc. 21. b. 8. a. The. 2. a. 3.

C

D

* Col. 4. a. 5.

* Rom. 12. a. 2. 1. The. 4. a. 3.

* Gen. 3. c. 16. Col. 3. c. 18. 1. Pet. 3. a. 1.

E * 1. Cor. 11. a. 3.

* 1. Col. 3. c. 19.

F

25 * Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea,
 26 Ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae,
 27 Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta, & immaculata.
 28 Ita & viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit, seipsum diligit.
 29 Nemo enim umquam carnem suam odio habuit: sed nutrit, & fovet eam, sicut & Christus Ecclesiam:
 30 Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus, & de ossibus ejus.
 31 * Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhæret uxori suae, & erunt duo in carne una.
 32 Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.
 33 Verumtamen & vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligit: uxor autem timeat virum suum.

G

* Gen. 2. d. 24.
 Matt. 19. 2. 5.
 Marc. 10. 2. 7.
 * 1. Cor. 6. d. 16.

CAPUT VI.

Filii parentibus, servique dominis obediant: rursusque parentes erga filios, & domini erga servos sui memores sint officii: monet Dei armaturam, cujus partes exponeat, induendam, ad resistendum spiritualibus inimicis, petens etiam, ut pro se orent.

A

* Exod. 20. c. 12.
 Deut. 5. b. 16.
 Eccles. 3. b. 9.
 Matt. 23. 2. 4.
 Marc. 7. b. 10.
 Col. 3. d. 20.
 * Col. 3. d. 22.
 Tit. 2. c. 9.
 1. Pet. 2. c. 18.

1 **F**ilii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est.
 2 * Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione:
 3 Ut bene sit tibi, & sis longævus super terram.
 4 Et vos, patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina, & correptione Domini.
 5 * Servi, obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo:
 6 Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo,
 7 Cum bona voluntate servientes, sicut

Domino, & non hominibus:
 8 Scientes, quoniam unusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, sive servus, sive liber.
 9 Et vos, domini, eadem facite illis, remittentes minas: scientes, quia & illorum, & vester Dominus est in caelis: * & personarum acceptio non est apud eum.
 10 De cetero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus.
 11 Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.
 12 Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem; sed adversus principes, & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiae, in caelestibus.
 13 Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare.
 14 State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induiti loriceam justitiae,
 15 Et calceati pedes in preparatione Evangelii pacis:
 16 In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extingueri:
 17 * Et galeam salutis assumite; & gladium spiritus (quod est verbum Dei)
 18 Per omnem orationem, & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: & in ipso * vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis;
 19 * Et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii:
 20 Pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.
 21 Ut autem & vos sciatis, quæ circa me sunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Ty-chicus, charissimus frater, & fidelis minister in Domino:
 22 Quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis, quæ circa nos sunt, & consoletur corda vestra.
 23 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo Patre, & Domino Jesu Christo.
 24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Jesum Christum in incorruptione. Amen.

* Deut. 10. d. 17.
 2. Pat. 19. b. 7.
 Job. 34. h. 19.
 Sap. 6. b. 2.
 Eccles. 3. 5.
 b. 15.
 Ad. 10. c. 34.
 Rom. 2. b. 11.
 Col. 3. d. 25.
 1. Pet. 1. c. 17.

C

* 1. Cor. 13. d. 17.
 1. The. 5. b. 8.
 D

* Col. 4. 2.

* Col. 4. 2.

1. The. 3. a. 1.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILIPPENSES.

CAPUT PRIMUM.

Ex magno affectu, quem habet erga Philippenses, manifestat eis, quod pressuræ suæ in majorem Evangelii fructum cesserint: quam utilitatem si non spectaret, omnino dissolvi cuperet, & esse cum Christo: eosque adhortatur, ut dignè ad Christi Evangelium converterentur, dicens quod pro ipsa iam afflictiones sustinerint.

A

PAULUS, & Timotheus, servi Jesu Christi, omnibus Sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum episcopis, & diaconibus.

2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.
 3 Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri,
 4 Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,
 5 Super communicatione vestra in Evangelio Christi à prima die usque nunc.
 6 Confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu.
 7 Sicut est mihi justum hoc sentire pro omnibus vobis: eò quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione, & confirmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse.
 8 Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in viscibus Jesu Christi.
 9 Et hoc oro, ut charitas vestra magis, ac magis abundet in scientia, & in omni sensu:
 10 Ut probetis potiora, ut sitis sinceri, & sine offensa in diem Christi.
 11 Repleti fructu justitiæ per Jesum Christum, in gloriam, & laudem Dei.
 12 Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii:
 13 Ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni prætorio, & in cæteris omnibus:
 14 Et plures è fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui.
 15 Quidam quidem, & propter invidiam, & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant.
 16 Quidam ex charitate, scientes, quoniam in defensionem Evangelii positus sum.
 17 Quidam autem ex contentione Christum annunciant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis.
 18 Quid enim? Dum enim modo, sive

per occasionem, sive per veritatem, Christus annuncietur; & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.

19 Scio enim, quia hoc mihi provenit ad salutem, per vestram orationem, & subministrationem Spiritus Jesu Christi.

20 Secundum expectationem, & spem meam, quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper, & nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem.

21 Mihi enim vivere Christus est, & mori lucrum.

22 Quòd si vivere in carne, hic mihi fructus operis est, & quid cligam ignoro.

23 Coartor autem è duobus: desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, multò magis melius:
 24 Permanere autem in carne, necessarium propter vos.

25 Et hoc confidens scio, quia manebo, & permanebo omnibus vobis, ad profectum vestrum, & gaudium fidei:
 26 Ut gratulatio vestra abundet in Christo Jesu in me, per meum adventum iterum ad vos.

27 * Tantùm dignè Evangelio Christi conversamini: ut sive cum venero, & videro vos; sive absens audiam de vobis, quia statis in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii.

28 Et in nullo terreamini ab adversariis: quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, & hoc à Deo:
 29 Quia vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini:
 30 Idem certamen habentes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me.

CAPUT II.

Ad mutuam dilectionem, & concordiam, animique modestiam miro affectu eos hortatur, exemplo Christi, in cuius nomine omne genu nunc stetit, utque suam in timore operentur salutem: congratulatur tum illis, quòd inter malos sanctè vivant, tum sibi, quòd tales habeat discipulos: Timotheum laudat à sincera Evangelii predicatione, & obedientia; similiter & Epaphroditum, quem ad eos misit, postquam ab ægritudine convalescit.

1 **S**i qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis:

2 Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes id ipsum sentientes.

3 Nihil per contritionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitantes,
 4 Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum.
 5 Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Jesu.
 6 Quicum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo:
 7 Sed semetipsum exinanivit formam servacipiens, in similitudinem hominum factus, & habitus inventus ut homo.
 8 * Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem cruci.
 9 Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen:
 10 * Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & inferorum,
 11 Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.
 12 Itaque, charissimi mei, (sicut semper obedistis) non ut in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu, & tremore vestram salutem operamini.
 13 Deus est enim, qui operatur in vobis, & velle, & perficere, pro bona voluntate.
 14 * Omnia autem facite sine murmurationibus, & hesitationibus:
 15 Ut sitis sine querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis prave, & perverse: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo,
 16 Verbum vitæ continentis ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.
 17 Sed & si immolor supra sacrificium, & obsequium fidei vestræ, gaudeo, & congratulor omnibus vobis.
 18 Idipsum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.
 19 Spero autem in Domino Jesu, * Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo sim, cognitis, quæ circa vos sunt.
 20 Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit.
 21 * Omnes enim, quæ sua sunt, querunt, non quæ sunt Jesu Christi.
 22 Experimentum autem ejus cognoscite, quia sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio.
 23 Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox ut videro, quæ circa me sunt.
 24 Confido autem in Domino, quoniam & ipse veniam ad vos citò.
 25 Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem: & cooperatorem, & commilitonem meum, vestrum autem Apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos:
 26 Quoniam quidem omnes vos desiderabat: & mæstus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum.

* Hebr. 2. 9.

* I Cor. 13. 4. Rom. 14. 21.

* 1. Petr. 4. b. 9.

* Act. 16. 21.

* 1. Cor. 13. b. 5.

D.

27 Nam & infirmatus est usque ad mortem; sed Deus miserus est ejus; non solum autem ejus, verum etiam, & me, ne tristitiam super tristitiam haberem.
 28 Festinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, & ego sine tristitia sim.
 29 Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, & ejusmodi cum honore habetote.
 30 Quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam, ut implet id, quod ex vobis decrat erga meum obsequium.

CAPUT III.

Nemo in legalibus gloriari potest, alioqui Paulo id maxime conveniret: qui tamē omnia hæc derisum arbitratu est, quo Dei justitiam ex fide in Christum adpietetur, semper proficiens, ut tandem perfectionem consequeretur: quapropter Philippenses hortatur, ut ipsum, & non dyabolum, crucis Christi inimicos, imitentur.

1 De cætero, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.
 2 Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem.
 3 Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, & gloriamur in Christo Jesu, & non in carne. fiduciam habentes:
 4 Quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis.
 5 Circumcisus octavo die, ex genere Israel, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Phariseus.
 6 Secundum æmulationem persequens Ecclesiam Dei, secundum justitiam, quæ in lege est, conversatus sine querela.
 7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta.
 8 Verumtamen existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimenta feci, & arbitror ut stercorea, ut Christum lucrificem,
 9 Et inveniar in illo, non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Jesu: quæ ex Deo est justitia in fide,
 10 Ad cognoscendum illum, & virtutem resurrectionis ejus, & societatem passionum illius: configuratus morti ejus.
 11 Si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis.
 12 Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor autem, si quomodo comprehendam, in quo & comprehensus sum à Christo Jesu.
 13 Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem, quæ quidem retrò sunt, obliviscens, ad ea verò, quæ sunt priora extendens me ipsum,
 14 Ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu.

15 Qui-

15 Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.
 16 Verumtamen ad quod pervenimus, ut idem sapiamus: & in eadem permaneamus regula.
 17 Imitatores mei estote, fratres, & observate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.
 18 * Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi:
 19 Quorum finis interitus: quorum Deus venter est: & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.
 20 Nostra autem conversatio in cælis est: unde etiam Salvatore expectamus Dominum nostrum Jesum Christum,
 21 Qui reformabit corpus humiliatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem, qua etiam possit subiacere sibi omnia.

CAPUT IV.

Ad perseverantiam, & spirituale gaudium, modestiam, preces, & gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipsos exoptans, utque mordicus teneant, quæcumque Dei sunt; laudans ipsos, quod per Epaphroditum necessaria ad ipsum miserint.

1 Itaque, fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum, & coronam meam: sic state in Domino, charissimi.
 2 Evodiam rogo, & Syntychen deprecor, idipsum sapere in Domino.
 3 Etiam rogo & te, germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.
 4 Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudeate.
 5 Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus prope est.
 6 Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione, & obsecratione, cum gratiarum actione, petitiones vestræ innotescant apud Deum.
 7 Et pax Dei, quæ exuperat omnem sen-

suum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Jesu.
 8 De cætero, fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate.
 9 Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiscum.
 10 Gavissus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando resouristis pro me sentire: sicut & sentiebatis: occupati autem eratis.
 11 Non quasi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse.
 12 Scio & humiliari, scio & abundare; (ubique, & in omnibus institutus sum,) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati.
 13 Omnia possum in eo, qui me confortat.
 14 Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ.
 15 Scitis autem & vos, Philippenses, quod in principio Evangelii, quando profectus sum à Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicavit in ratione dati, & accepti, nisi vos soli:
 16 Quia & Thessalonicam semel, & bis in usum mihi misistis.
 17 Non quia quæro datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra.
 18 Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito, quæ misistis, odorem suavitatis, * hostiam acceptam, placentem Deo.
 19 Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum, secundum divitias suas, in gloria in Christo Jesu.
 20 Deo autem, & Patri nostro gloria in sæcula sæculorum: Amen.
 21 Salutate omnem sanctum in Christo Jesu.
 22 Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.
 23 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

D

Rom. 16. 4. 7.

A

A

A

B

B

C

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD COLOSSENSES.

CAPUT PRIMUM.

Audita fide, charitate, ac spe Colossensium, orat pro ipsis Apostolos, quo in scientia Dei, bonisque operibus perficiantur: Christum Dei imaginem dicit, per quem omnia creata sunt, & qui caput est Ecclesie, quo omnia pacificata sunt: hortatur ergo, ut immobiles in fide permaneant: sequē dicit effectum Christi ministerium, ad predicandum mysterium a saeculis absconditum, & nunc manifestatum.

A **P**AULUS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater: 2 Eis, qui sunt Colossis, sanctis, & fidelibus fratribus in Christo Jesu.

3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Gratias agimus Deo, & Patri Domini nostri Jesu Christi, semper pro vobis orantes: 4 Audientes fidem vestram in Christo Jesu, & dilectionem, quam habetis in sanctos omnes.

5 Propter spem, quae reposita est vobis in caelis: quam audistis in verbo veritatis Evangelii:

6 Quod pervenit ad vos, sicut & in universo mundo est, & fructificat, & crescit, sicut in vobis, ex ea die, qua audistis, & cognovistis gratiam Dei in veritate,

7 Sicut didicistis ab Epaphra charissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Jesu,

B 8 Qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu.

9 Ideo & nos, ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia, & intellectu spiritali:

10 Ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei:

11 In omni virtute confortati secundum potentiam claritatis ejus, in omni patientia, & longanimitate cum gaudio,

12 Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem fortis Sanctorum in lumine:

13 Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suae:

14 In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum:

C 15 Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturae: 16 * Quoniam in ipso condita sunt universa in caelis, & in terra, visibilia, & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates, omnia

*Joan. 1. a.3.

per ipsum, & in ipso creata sunt: 17 Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant.

18 Et ipse est caput corporis Ecclesiae: * qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens.

19 Quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare.

20 Et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt:

21 Et vos cum essetis aliquando alienati, & inimici sensu in operibus malis:

22 Nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso:

D 23 Si tamen permanetis in fide fundati, & stabiles, & immobiles à spe Evangelii, quod audistis, quod praedicatum est in universa creatura, quae sub caelo est, cujus factus sum ego Paulus minister.

24 Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quae desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia:

25 Cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quae data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei:

26 Mysterium, quod absconditum fuit à saeculis, & generationibus, nunc autem manifestatum est Sanctis ejus.

27 Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriae sacramenti hujus in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriae,

28 Quem nos annunciamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu.

29 In quo & laboro, certando secundum operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

CAPUT II.

Hortatur, ut caveant, ne ullis aut persuasione, aut imposturis philosophorum, sen legem inducere volentium, seducantur à Christi fide, per quem à peccatis, à potestate diaboli, & ab adverso ipsius chirurger apholiberati sunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio sint habenda.

A **V**Olo enim vos scire, qualem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro iis, qui sunt Laodiciae, & quicumque non videntur faciem meam in carne:

2 Ut consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris, & Christi Jesu:

*1. Cor. 15. c. 20. Apoc. 1. 5.

*1. Cor. 15. c. 20. Apoc. 1. 5.

*1. Cor. 15. c. 20. Apoc. 1. 5.

*Mat. 12. 4.

*1. Cor. 10. 8. 31.

CAPUT III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus suis, quos hic explicat, novum induant: in quo non est distinctio nationis, aut conditionis; assumantque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipsum referentes: docet deinde, quomodo se habere debeant uxores, & mariti, filii, & patres, servi, ac domini.

A **I**gitur, si confurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens:

2 Quae sursum sunt sapite, non quae super terram.

3 Mortui enim estis, & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.

4 Cum Christo apparuerit, vita vestra; tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.

5 Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram, * fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quae est simulacrorum servitus:

6 Propter quae venit ira Dei super filios incredulitatis:

7 In quibus & vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis.

8 * Nunc autem deponite & vos omnia; iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro.

9 Nolite mentiri invicem, expolians vos veterem hominem cum actibus suis,

10 Et induentes novum, cum, qui renovatur in agnitionem, secundum * imaginem ejus, qui creavit illum.

11 Ubi non est Gentilis & Judaeus, circumcissio & praeputium, Barbarus & Scythae, servus & liber: sed omnia, & in omnibus Christus.

12 Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, & dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam:

13 Supporantes invicem, & donantes vobis misericordiam, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut & Dominus donavit vobis, ita & vos.

14 Super omnia autem haec, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis:

15 Et pax Christi exaltet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in uno corpore: & gestati estote.

16 Verbum Christi habitat in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, & commonentes vosmetipsos, * psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo.

17 * Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo, & Patri per ipsum.

18 * Mulieres subditae estote viris, sicut oportet, in Domino. 19 Viri, diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas. 20 * Filii, obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. 21 * Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non in iracundia fiant.

* Eph. 5. a. 3.

* Eph. 5. a. 3.

* Rom. 6. a. 4.

* Eph. 4. c. 22.

* Heb. 12. a. 1.

* 1. Pet. 2. a. 1. 4. a. 2.

* Gen. 1. c. 26.

* 1. Cor. 10. 8. 31.

* 1. Cor. 10. 8. 31.

* 1. Cor. 10. 8. 31.

* Eph. 5. d. 22.

* 1. Pet. 3. a. 1.

* Eph. 6. a. 1.

* Eph. 6. a. 4.

* Eph. 6. a. 4.

1 Tit. 2. c. 2.
2. Pet. 2. c. 18.

D

22 * Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum.

23 Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus:

24 Scientes, quod à Domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo servite.

* Rom. 2. a. 6.

25 * Qui enim injuriam facit, recipiet id, quod inique gessit, & non est personarum acceptio apud Deum.

CAPUT I V.

Pro se cupit ipsos precari, & cautè, ac discretè cum infidelibus conversari: mittitque, qui manifestent eis, quæ apud ipsum agantur, & variorum salutationes adscribit; cupiens, ut & hæc, & similiter Laodicensium epistola apud utramque legatur Ecclesiam.

A

D Omini, quod justum est, & æquum, servis præstare: scientes, quod & vos Dominum habetis in cælo.

* Luc. 18. a. 1.

2 * Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione:

1. The. 5. c. 17.

3 * Orantes simul & pro vobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vincit sum).

* Eph. 6. d. 19.

4 Ut manifestem illud ita, ut oportet me loqui.

2. The. 3. a. 1.

5 * In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt; tempus redimentes.

Col. 4. a. 3.

6 Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere.

* Eph. 5. d. 25.

B

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSIS I.

CAPUT PRIMUM.

Thessalonicenses commendat, aitque Deo gratias, quod susceptam semel fidem servaverint, Pauli, immo ipsius Domini imitatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palam ostendentes, quem apud ipsos fructum Pauli prædicatio habuerit.

A

I Paulus, & Silvanus, & Timotheus, Ecclesiæ Thessalonicensium, in Deo Patre, * & Domino Jesu Christo.

* nostro.

2 Gratia vobis, & pax, Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione,

B

3 Memores operis fidei vestræ, & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum, & patrem nostrum:

4 Scientes fratres, dilecti à Deo, electionem vestram:

5 Quia Evangelium nostrum non fuit ad

7 Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tichicus, charissimus frater, & fidelis minister, & conservus in Domino:

8 Quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscat, quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra,

9 Cum Onesimo charissimo, & fideli fratre qui ex vobis est. Omnia, quæ hic aguntur, nota facient vobis.

10 Salutat vos Aristarchus conceptivus meus, & Marchus consobrinius Barnabæ, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum:

11 Et Jesus, qui dicitur Justus: qui sunt ex circumcissione: hi soli sunt adjuutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio.

12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut steris perfecti, & pleni in omni voluntate Dei.

13 Testimonium enim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui sunt Laodicæ, & qui Hierapoli.

14 Salutat vos * Lucas medicus charissimus, & Demas.

15 Salutate fratres, qui sunt Laodicæ, & Nympham, & quæ in domo ejus est, Ecclesiam.

16 Et cum lecta fuerit apud vos epistola hæc, facite, ut & in Laodicensium Ecclesia legatur: & eam, quæ Laodicensium est, vos legatis.

17 Et dicite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas.

18 Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen.

C

D

* Tim. c. 11.

C

D

D

CAPUT II.

Ostendit, quàm sincerum se exhibuerit in predicando ipse Evangelio, gratias Deo agens, quod susceptum Dei verbum sedulo servaverint, passi multa à contribulibus, sicut Ecclesiæ Judææ à Judæis, qui una cum Christo etiam pios omnes persequuntur: declarat etiam, quàm ardentem gerat erga ipsos affectum.

1. N Am ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit: 2. Sed ante passus, & * contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine.

3. Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo,

4. Sed sicut probati sumus à Deo, ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra.

5. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ: Deus testis est:

6. Nec querentès ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.

7. Cum possemus vobis oneri esse, ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tanquam si nutrix fovet filios suos.

8. Ira desiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam charissimi nobis facti estis.

9. Memores enim estis fratres laboris nostri, & fatigationis: * nocte, ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei.

10. Vos testes estis, & Deus, quam sanctè, & justè, & sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus.

11. Sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos)

12. Deprecantes vos, & consolantes, testificati sumus, ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in suum regnum, & gloriam.

13. Ideò & nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.

14. Vos enim imitatores facti estis fratres Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Judæa in Christo Jesu; quia eadem passi estis & vos à contribulibus vestris, sicut & ipsi à Judæis:

15. Qui & Dominum occiderunt Jesum, & Prophetas, & nos persecuti sunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adversantur;

16. Prohibentes nos Gentibus loqui, ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper: pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

17. Nos autem, fratres, desolati à vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre.

cum multo desiderio: 18. Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & semel, & iterum, sed impedivit nos satanas.

19. Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum estis in adventu ejus?

20. Vos enim estis gloria nostra, & gaudium.

CAPUT III.

Metuens ne propter suas afflictiones à fide moverentur, misit ad eos Timotheum, qui ipsos roboraret: illo nempe reverè gratias Deo agit, quod in fide, ac dilectione firmi permanerint: ostendens quantum cupiat illos invisere, ut suppleat quod deest fidei ipsorum.

1. P Ropter quod non sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis, solis:

2. * Et misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide vestra:

3. Ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus.

4. Nam & cum apud vos essemus, prædicabamus vobis passuros nos tribulationes, sicut & factum est, & scitis.

5. Propterea & ego amplius non sustinens, nisi ad cognoscendam fidem vestram: ne fortè tentaverit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noster.

6. Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem, & charitatem vestram, & quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut & nos quoque vos:

7. Ideò consolati sumus fratres in vobis, in omni necessitate, & tribulatione nostra, per fidem vestram.

8. Quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino.

9. Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum,

10. Noctè ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, & compleamus ea quæ desunt fidei vestræ?

11. Ipse autem Deus, & Pater noster, & Dominus noster Jesus Christus, dirigat viam nostram ad vos.

12. Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem vestram in invicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13. Ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate, ante Deum & Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis ejus. Amen.

A

B

C

D

CAPUT IV.

Hortatur, ut tradita sibi precepta observent, abstinentes à fornicatione, ac se mutuo diligentes, manibusque operantes, quò nullius quidquam desiderare cogantur: docet modum nostræ resurrectionis, ne inordinata tristitia se crucient propter eos, qui moriuntur.

DE cætero ergo, fratres, rogamus vos, & obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sic & ambulatis, ut abundetis magis.

2 Scitis enim quæ precepta dederim vobis per Dominum Jesum.

3 Hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra: ut abstineatis vos à fornicatione, 4 Ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore; 5 Non in passione desiderii, sicut & Gentes, quæ ignorant Deum:

6 Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, & testificati sumus.

7 Non enim vocavit nos Deus in inmunditiam, sed in sanctificationem.

8 Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

9 De charitate autem fraternitatis non cessare habemus scribere vobis: * ipsi enim vos à Deo didicistis, ut diligatis invicem.

10 Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis,

11 Et operam detis, ut quieti sitis, & ut vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis: & ut honestè ambulatis ad eos, qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis.

12 Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.

13 Si enim credimus quòd Jesus mortuus est, & resurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo.

14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, * quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dormierunt.

15 Quoniam ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de caelo: & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi.

16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus.

17 Itaque consolamini invicem in verbis istis.

* Rom. 13. a. 2. Eph. 5. d. 17.

* Joan. 13. d. 34. 5. b. 12. c. 7. 1. Joan. 2. b. 10. 4. c. 82.

* 1. Cor. 15. c. 23.

CAPUT V.

Diem iudicii dicit in speratum adfuturum, qui tamen ipsos non potest incautos opprimere, cum semper ad illum se præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga suos præfectos, & quomodo erga invicem, & erga Deum se habere debeant: oras pro ipsi, utque pro se orent, precatur.

DE temporibus autè, & momentis, fratres nò indigetis ut scribamus vobis. 2 * Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet.

3 Cùm enim dixerit pax, & securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, & non effugient.

4 Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa tamquam fur comprehendat:

5 Omnes enim vos filii lucis estis, & filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum.

6 Igitur non dormiamus sicut & cæteri, sed vigilemus, & sobrii simus.

7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt.

8 Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, * indui loriceam fidei, & charitatis, & galeam spem salutis:

9 Quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Christum,

10 Qui mortuus est pro nobis: ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus.

11 Propter quod consolamini invicem, & edificate alterutrum, sicut & facitis.

12 Rogamus autem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, & præsumt vobis in Domino, & movent vos,

13 Ut habeatis illos abidantius in charitate propter opus illorum: pacè habete cum eis.

14 Rogamus autem vos, fratres; corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

15 * Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper, quod bonum est, sectamini in invicem, & in omnes.

16 Semper gaudete.

17 * Sine intermissione orate.

18 In omnibus gratias agite: hæc est enim voluntas Dei in Christo Jesu, in omnibus vobis.

19 Spiritum nolite extinguere.

20 Prophetias nolite spernere.

21 Omnia autem probate: quod bonum est, tenete.

22 Ab omni specie mala abstinete vos.

23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur.

24 * Fidelis est, qui vocavit vos: qui etiam faciet.

25 Fratres, orate pro nobis.

26 Salutate fratres omnes in osculo sancto.

27 Adjuro vos per Dominum, ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.

28 Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Amen.

* 2. Pet. 3. c. 10. Apoc. 2. c. 16. 6. 17.

* 1. Th. 5. c. 17. Eph. 6. c. 14. 17.

* Prov. 17. c. 13. Rom. 12. d. 17. 1. Pet. 3. b. 9. Eccl. 18. c. 22. Luc. 11. a. 1. Col. 3. a. 2. D

* 1. Cor. 1. b. 9.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSIS II.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit pro fide, ac tolerantia Thessalonicensium in persecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, adversarios verò ultionem in die iudicii recepturos, orans ut digni habeantur vocatione Dei.

PAULUS, & Silvanus, & Timotheus Ecclesiæ Thessalonicensium, in Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

3 Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrevit fides vestra, & abundat charitas uniuscujusque vestrum in invicem:

4 Ita ut & nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra, & fide, & in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus, quas sustinetis.

5 In exemplum iusti iudicii Dei, pro quo & patimini.

6 Si tamen iustum est apud Deum, retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant:

7 Et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Jesu, de caelo cum angelis virtutis ejus,

8 In flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi.

9 Qui poenas dabunt in interitu aeterni à facie Domini, & à gloria virtutis ejus.

10 Cùm venerit glorificari in Sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt: quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo.

11 In quo etiam oramus semper pro vobis: ut dignetur vos vocatione sua Deus nosse, & impleat omnem voluntatem bonitatis, * & opus fidei in virtute,

12 Ut clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis, & vos in illo, secundum gratiam Dei nostri, & Domini Jesu Christi.

CAPUT II.

De die Domini monet, ne credant seductioibus, ostendens venturum prius filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi seducuntur: de electione, & fide Thessalonicensium gratias agit, moneans, ut servent acceptas ab ipso traditiones, & pro eorum consolatione, ac confirmatione orat.

Rogamus autem vos, fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi, & nostræ congregationis in ipsum:

2 Ut non citò moveamini à vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per Epistolam tamquam per nos missam, quasi insitet dies Domini.

3 * Ne quis vos seducat ullo modo: quoniam nisi venerit discessio primum, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis,

4 Qui adversatur, & extollitur supra omnem, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tamquam sit Deus.

5 Non retinetis, quòd cùm adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis?

6 Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore.

7 Nam mysterium jam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.

8 Et tunc revelabitur ille iniquus, * quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione adventus sui eum:

9 Cujus est adventus secundum operationem satanæ, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus.

10 Et in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt: eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut salvi fierent. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.

11 Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

12 Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in salutem, in sanctificatione spiritus, & in fide veritatis:

13 In qua & vocavit vos per Evangelium nostrum, in acquisitionem gloriæ Domini nostri Jesu Christi.

14 Itaque, fratres, stete: & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram.

15 Ipse autem Dominus noster Jesus Christus, & Deus, & Pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem aeternam, & spem bonam in gratia,

16 Exhortetur cor ad vestra, & confirmet in omni opere, & sermone bono.

CAPUT III.

Cupit, ut pro se precentur, confidens quòd servaturi sint ipsius præcepta: monetque, ut ubi abant se à Christianis nolentibus servare, quæ ipse instituerat, nec manibus laborare, quòd tamen ipsemet Paulus apud eos fecerat: cavet tamen, ne tales ut inimici existiment, sed ut fratres corripiant.

DE cætero, fratres, orate pro nobis, ut sermo Dei currat, & clarificetur,

* Eph. 5. b. 6.

* 1. Th. 2. a. 4.

D

A Eph. 6. d. 19. Col. 4. a. 3.

ficat & apud vos:
 2 Et ut liberemur ab importunis, & malis hominibus: non enim omnium est fides.
 3 Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, & custodiet à malo.
 4 Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.
 5 Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei, & patientia Christi.
 6 Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis.
 7 Ipsi enim scitis, quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos:
 8 * Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem vestrum gravavimus:
 9 Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vo-

* Act. 20. 13.
 1. Cor. 4. c. 12.
 1. The. 2. b. 9.

bis ad imitandum nos.
 10 Nam & cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet.
 11 Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes.
 12 Iis autem, qui ejusmodi sunt, denuntiamus, & obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent.
 13 * Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes.
 14 Quòd si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.
 15 Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.
 16 Ipse autem Dominus pacis, det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.
 17 Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola, ita scribo.
 18 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

* Gal. 4. 9.

D

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat, quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibusdam à perversa doctrina, & tradenda sana: lex ob injuriosos postea est: Deo gratias agit, quod eum ab Ecclesia persecutione ad Apostolatam vocaverit: qui misericordiam consecutus est, ut ostendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet, ut strenuum agat militem.

PAULUS Apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, & Christi Jesu spei nostræ:
 2 * Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, & pax à Deo Patre, & Christo Jesu Domino nostro.
 3 Sicut rogavi te, ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut denunciare quibusdam, ne aliter docerent,
 4 Neque * intenderent fabulis, & genealogiis interminatis: quæ quæstiones præstant magis quam ædificationem Dei, quæ est in fide.
 5 Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.
 6 A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium,
 7 Volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

* Act. 16. a. 1.
 * Inf. 4. b. 7.
 2. Tim. 2. d. 23.
 Tit. 3. c. 9.

8 * Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur:
 9 Sciens hoc, quia lex justo non est posita, sed injustis, & non subditis, impiis, & peccatoribus, sceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, homicidis,
 10 Fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, & perjuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur,
 11 Quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi.
 12 Gratias ago ei, qui me confortavit Christo Jesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit, ponens in ministerio:
 13 Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.
 14 Superabundavit autem gratia Domini nostri, cum fide, & dilectione, quæ est in Christo Jesu,
 15 Fidelis sermo, & omni acceptione dignus: * quòd Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.
 16 Sed ideo misericordiam consecutus sum: ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam, & informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam æternam.
 17 Regi autem sæculorum immortalis, invisibili, soli Deo, honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.
 18 Hoc præceptum commendo tibi, fili Ti-

* Rom. 7. c. 11.

* 1. Pet. 3. c. 11.

D

* Matt. 9. b. 13.
 Marc. 1. c. 17.

D

mothee, secundum præcedentes in te prophetas, ut milites in illis bonam militiam,
 19 Habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt:
 20 Ex quibus est Hymeneus, & Alexander, quos tradidit Satanæ, ut discant non blasphemare.

CAPUT II.

Vult pro regibus, & magistratibus fieri orationes, ac gratiarum actiones, unumque dicit esse Deum, & unum mediatorem: quomodo orare debeant viri, ac mulieres, & quomodo hæc ornari debeat, cuius non est docere, sed in silentio discere.

Obscuro igitur primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus,
 2 Pro regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam, & tranquillam vitam agamus, in omni pietate, & castitate.
 3 Hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo,
 4 Qui omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.
 5 Unus enim Deus, unus, & mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus:
 6 Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis:
 7 In quo positus sum ego predicator, & Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide, & veritate.
 8 Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira, & deceptione.
 9 * Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa:
 10 Sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.
 11 Mulier in silentio discat cum omni subjectione.
 12 * Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio.
 13 * Adam enim primus fornicatus est, deinde Heva:
 14 * Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in pravicationem fuit.
 15 Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanferit in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate.

CAPUT III.

Docet Timotheum, qualis esse debeat episcopi, diaconi, ac mulieres: ut sciat, quomodo conversari debeat in Ecclesia, quæ est columna veritatis: simulque commendat Dominicæ incarnationis sacramentum.

Fidelis sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.
 2 * Oportet ergo episcopum: irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitem, doctorem.

* 1. Pet. 3. c. 11.

D

* 1. Cor. 14. b. 34.

* Matt. 9. b. 13.
 Marc. 1. c. 17.

D

3 Non violentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sed
 4 Suæ domui benè præpositum, filios habentem subditos cum omni castitate.
 5 Si quis autem domui suæ præfisse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habeat?
 6 Non neophytum: ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli.
 7 Oportet autem illum, & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli.
 8 Diaconos similiter pudicos, non bilivagos, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes.
 9 Habentes mysterium fidei in conscientia pura.
 10 Et hi autem probentur primùm: & sic ministrent, nullum crimen habentes.
 11 Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias fideles in omnibus.
 12 Diaconi sint unius uxoris viri: qui filiis suis benè præfint, & suis domibus.
 13 Qui enim benè ministraverint, gradum bonum sibi acquirunt, & multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Jesu.
 14 Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire citò.
 15 Si autem tardavero, ut scias, quo modo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesiæ Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis.
 16 Et manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

CAPUT IV.

Prædicat, quosdam falsam tradituros doctrinam, potissimum de nuptiis, ac cibis: discipulum autem monet, ut spreta vana doctrina, exerceat se ad pietatem: quæ corporali exercitationi præferitur: & quamquam sit adolescens, præbeat se reliquis exemplum.

Spiritus autem manifestè dicit, quia
 * in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum,
 2 In hypocrisis loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam,
 3 Prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis, qui cognoverunt veritatem.
 4 Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur:
 5 Sanctificatur enim: per verbum Dei, & orationem.
 6 Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei, & bonæ doctrinæ, quam assécutus es.
 7 * Ineptas autem, & aniles fabulas devita: exerce autem te ipsum ad pietatem.
 8 Nam corporalis exercitatio, ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futura.

B

C

D

A

B

* Sup. 1. b. 4.

2. Tim. 2. d. 13.

Tit. 3. e. 9.

C

9 Fidelis sermo, & omni acceptione dignus.
 10 In hoc enim laboramus, & maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maximè fidelium.
 11 Præcipe hæc, & doce.
 12 Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.
 13 Dum venio, attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ.
 14 Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii.
 15 Hæc meditare, in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus.
 16 Attende tibi, & doctrinæ: insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos, qui te audiunt.

CAPUT V.

Docet, quomodo seniores, anus, ac juven- culas gubernare debeat, rursum seniores, ac juniores viduas: & de conditionibus in eligenda vidua requisitis: presbyteri probæ suo fungentes munere dupliciter honorentur: nec facile adversus presbyterum accusationem suscipiat, sed peccantes publice arguat: hæc mandata servet, nemini citò manus imponens: modico vino utatur: & de varis hominum peccatis.

A 1 Seniores nec increpaveris, sed obsecra ut patrem; juvenes, ut fratres;
 2 Anus, ut matres; juvenulas, ut sorores in omni castitate;
 3 Viduas honora, quæ verè viduæ sunt.
 4 Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet, dicat primum domum suam regere, & mutuum vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo.
 5 Quæ autem verè vidua est, & desolata, speret in Deum, & infet obsecrationibus, & orationibus nocte, ac die.
 6 Nam quæ in deliciis est, vivens mortua est.
 7 Et hoc præcipe, ut irreprehensibiles sint.
 8 Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.
 9 Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor,
 10 In operibus bonis testimonium habens si filios educavit, si hospicio recepit, si Sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est.
 11 Adolescentiores autem viduas devota. Cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt:
 12 Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.
 13 Simul autem & otiosæ discunt circuire domos: non solum otiosæ, sed & verbosæ, & curiosæ, loquentes quæ non oportet.
 14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasio-

nem dare adversario maledicti gratia.
 15 Jam enim quædam convertiæ sunt retro satanam.
 16 Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, & non gravetur Ecclesia: ut iis, quæ verè viduæ sunt, sufficiat.
 17 Qui benè præsumt presbyteri duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo, & doctrina.
 18 Dicit enim Scriptura: * Non alligabis os bovi trituranti. Et: * Dignus est operarius mercede sua.
 19 Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus,
 20 Peccantes coram omnibus argue: ut & ceteri timorem habeant.
 21 Testor coram Deo, & Christo Jesu, & electis angelis, ut hæc custodias sine prajudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.
 22 Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipsum castum custodi.

23 Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.
 24 Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad judicium: quosdam autem & subsequuntur.
 25 Similiter & facta bona manifesta sunt: & quæ aliter se habent, abscondi non possunt.

CAPUT VI.

Servi dominis suis obsequantur, sive fidelibus sive infidelibus: fugiendi sunt, qui his relictis vana docent: quantum mali inducat avaritia; qua devotata, hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, servata fide, quam in Baptismo confessus est, utque in finem usque servet hæc mandata: divites autem reprimat à superbia, inducens ad elemosinas.

A 1 Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini, & doctrina blasphemetur.
 2 Qui autem fideles habent dominos, non contemnunt, quia fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt, & dilecti, qui beneficii participes sunt. Hæc doce, & exhortare.
 3 Si quis aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, & ci, quæ secundum pietatem est, doctrinæ:
 4 Superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidia, contentiones, blasphemias, suspiciones malæ.
 5 Confusionem hominum mente corruptorum, & qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem.
 6 Est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia.
 7 * Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium, quod nec auferre quid possimus.

* Deut. 25
 1. Cor. 9.
 b. p.
 * Matt. 23.
 b. 10.
 Luc. 10. b.
 7.

D

* Matth.
 23. b. 1.
 Joan. 18.
 33-37.

A

B

* Job. 1.
 d. 21.
 Eccl. 5. c.
 14.

8 * Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.
 9 Nam, qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.
 10 Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & insuerunt se doloribus multis.
 11 Tu autem, o homo Dei, hæc fuge: festinare verò justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.
 12 Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confessus bonam confessionem coram multis testibus.
 13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Christo Jesu, qui testimonium reddidit * sub Pontio Pilato, bonam confessionem:
 14 Ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini no-

stri Jesu Christi.
 15 Quem suis temporibus ostendet * beatus, & solus potens, Rex regum, & Dominus dominantium:
 16 Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibleem: * quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, & imperium sempiternum. Amen.
 17 Divitibus hujus sæculi præcipe non sublimè sapere, * neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum).
 18 Benè agere, divites fieri in bonis operibus, faciliè tribuere, communicare.
 19 Thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.
 20 Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ,
 21 Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

* Apoc. 17. d. 14.
 19. c. 19.
 * Joan. 1. c. 18.
 D
 * Joan. 4. c. 12.
 * Luc. 12. c. 15.

C

* Matth.
 23. b. 1.
 Joan. 18.
 33-37.

EPISTOLA
 BEATI PAULI APOSTOLI
 AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida predicatione jubet exeri: Christum mortem destruxit, & Paulum in Gentium doctorem elegit; servans ei debitum ipsius laboribus premium: dicit, quod omnes Asiæ ipsam reliquerint, laudans Onesiphori familiam, quod inde multa repperit obsequia.

A 1 **P**AULUS Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundum promissionem vitæ, quæ est in Christo Jesu:
 2 Timotheo charissimo filio, gratia, misericordia, pax à Deo Patre, & Christo Jesu Domino nostro.
 3 Gratias ago Deo, cui servo à progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte, ac die.
 4 Desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut audio implear;
 5 Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitavit primum in avia tua Eoide, & matre tua Eunice, certus sum autem, quod & in te.
 6 Propter quam causam admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.
 7 * Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.
 8 Noli itaque conturbare testimonium Domini nostri, neque me vinculum ejus:

sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei:
 9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatione sua sancta, * non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora sæcularia.
 10 Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium:
 11 In quo * positus sum ego prædicator, & Apostolus, & magister Gentium.
 12 Ob quam causam etiam hæc patior, sed non confundor. Scio enim, cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum servare in illum diem.
 13 Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide, & in dilectione in Christo Jesu.
 14 Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.
 15 Scis hoc, quod averti sunt à me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Philegellus, & Hermogenes.
 16 Det misericordiam Dominus * Onesiphori domui: quia sæpè me refrigeravit, & catenam meam non crubuit:
 17 Sed cum Romam venisset, sollicitè me quæsit, & invenit.
 18 Det illi Dominus invenire misericordiam à Domino in illa die. Et quantæ Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

* Tit. 3. b.
 5.
 * 1. Tim. 2. b. 7.

D

* Infr. 4. d. 19.

CAPUT II.

Hortatur Timotheum ad alios sincere docendum, & patiendum pro Christo, facta mentione futuri premii, ac resurrectionis Christi: utque contentiones, & profana vaniloquia devitet, & multa que legibus questigantur: de magna domo, varia habentia vasa, & quas virtutes servus Dei sectari debeat.

- 1. Uergo, fili mi, confortare in gratia, quae est in Christo Jesu:
2. Et quae audisti a me per multos testes, haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere.
3. Labora sicut bonus miles Christi Jesu.
4. Nemo militans Deo implicat se negociis secularibus: ut ei placeat, cui se probavit.
5. Nam & qui certat in agone, non coronatur, nisi legitime certaverit.
6. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere.
7. Intellige, quae dico: dabit enim tibi Dominus in omni re intellectum.
8. Memor esto, Dominum Jesum Christum, resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum.
9. In quo laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum.
10. Ideo omnia sustineo propter electos, ut & ipsi salutem consequantur: quae est in Christo Jesu, cum gloria caelesti.
11. Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, & convivemus.
12. Si sustinebimus, & conregnabimus: si negaverimus, & ille negabit nos.
13. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest.
14. Haec commune, testificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium.
15. Sollicitudine cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tradentem verbum veritatis.
16. Profana autem, & vaniloquia devota: multum enim proficiunt ad impietatem.
17. Et sermo eorum, ut cancer serpit: ex quibus est Hymeneus, & Philetus.
18. Qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, & subvertunt quorundam fidem.
19. Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognovit Dominus, qui sunt ejus; & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.
20. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia: & quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam.
21. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.
22. Juvenilia autem desideria fuge, sectare vero iustitiam, fidem, charitatem, & pacem cum iis, qui invocant Dominum de corde puro.
23. Stultas autem, & sine disciplina qua-

* Matth. 10. c. 3. Marc. 8. d. 18. * Rom. 3. d. 3.

* 1. Tim. 1. b. 4-7.

stiones devota: sciens quia generant lites.
24. Servum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem.
25. Cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati: nequando Deus det illis poenitentiam ad cognoscendam veritatem.
26. Et respiciant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

CAPUT III.

Prædicat homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas seducentes veritatis resistant: Timotheum autem hortatur, ut suo exemplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in persecutionibus: & de sacrarum litterarum utilitate.

- 1. Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa:
2. Erunt homines seipfos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemii, parentibus non obediens, ingrati, scelesti.
3. Sine affectione, sine pace, criminales, incontinentes, immites, sine benignitate.
4. Proditores, protervi, tumidi, & voluptatum amatores magis, quam Dei:
5. Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hos devota:
6. Ex his enim sunt, qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quae ducuntur variis desideriis:
7. Semper discitantes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes.
8. Quemadmodum autem Jannes, & Mambres resistenter Moyse: ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem,
9. Sed ultra non proficiunt: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit.
10. Tu autem affecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,
11. Persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochia, Iconii, & Litriss: quales persecutiones sustinui, & ex omnibus eripuit me Dominus.
12. Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur.
13. Mali autem homines, & seductores proficient in pejus; errantes, & in errorem mittentes.
14. Tu vero permansisti in iis, quae didicisti, & credita sunt tibi: sciens a quo didiceras.
15. Et quia ab infantia sacras litteras nosti, quae possunt instruere ad salutem, per fidem, quae est in Christo Jesu.
16. Omnis scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia: ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

* 1. Tim. 4. a. 1. 2. Petri. 2. 3. Judic. 1. d. 18.

* Exod. 6. 11.

* 2. Petri. 1. d. 10.

C A

CAPUT IV.

Timotheum per Christum judicem obtestatur, ut adversus falsos doctores, & eos, qui tales sibi coevertant, constanter praedicet, tolerando quaecumque insurgentur adversa: praedicatione suam passionem, & futurum premium; advocans Timotheum, eo quod a multis desertus fuit, & ab Alexandro multa passus: in prima sui defensione ab omnibus desertus fuit, sed a Domino liberatus.

- 1. Testificor coram Deo, & Jesu Christo, qui iudicaturus est vivos, & mortuos per adventum ipsius, & regnum ejus.
2. Praedica verbum, instat oportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.
3. Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coevertentur sibi magistros, prurientes auribus:
4. Et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.
5. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistae, ministerium tuum imple. Sobrius esto.
6. Ego enim jam delabor, & tempus resolutionis meae instat.
7. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi.
8. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum ejus. Festina ad me venire cito.

- 9. Demas enim me reliquit, diligens hoc saeculum, & abiit Thessalonicam:
10. Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.
11. Lucas est mecum solus: Marcus affume, & adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium.
12. Tychicum autem misi Ephesum.
13. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens asser tecum, & libros, maxime autem membranas.
14. Alexander ararius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera ejus:
15. Quem & tu devota: valde enim restitit verbis nostris.
16. In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.
17. Dominus autem mihi assistit, & confortavit me, ut per me praedicatione impleatur, & audiant omnes Gentes: & liberatus sum de ore Leonis.
18. Liberavit me Dominus ab omni opere malo: & salvum faciet in regnum suum caeleste, cui gloria in saecula saeculorum. Amen.
19. Saluta Priscam, & Aquilam, & Onesiphori domum.
20. Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui in firmum Mileti.
21. Festina ante hyemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.
22. Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo, Gratia vobiscum. Amen.

* Col. 4. d. 14.

D

* Sup. 1. d. 16.

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD TITUM.

CAPUT PRIMUM.

Facta in salutatione mentione spei vitae aeternae, quae iam manifestata est, ostendit, quales debeat ordinare presbyteros, ac episcopos: & de quibusdam, qui ob varia vitia dure sunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facti Deum negant.

- 1. P AULUS servus Dei, Apostolus autem Jesu Christi secundum fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis, quae secundum pietatem est.
2. In spem vitae aeternae, quam promissit, qui non mentitur, Deus ante tempora saecularia:
3. Manifestavit autem temporibus suis verbum suum in praedicatione, quae credita mihi est secundum praecipitum Salvatoris nostri Dei;
4. Tito dilecto filio secundum communem fidem, gratia, & pax a Deo Patre,

- & Christo Jesu Salvatore nostro.
5. Hujus rei gratia reliqui te Cretae, ut ea, quae desunt, corrigas, & constituas per civitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi.
6. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriae, aut non subditos.
7. Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum:
8. Sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem.
9. Amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere.
10. Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores; maxime qui de circumcisione sunt:
11. Quos oportet redargui: qui universas domo subvertunt, docentes, quae non oportet, turpis lucri gratia.

* 1. Tim. 3. a. 2.

C

12 Dixit

12 Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenfes semper mendaces, mala bestiae, ventres pigri.

13 Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide.

14 Non intendentes Judaicis fabulis, & mandatis hominum averfantium se a veritate.

15 * Omnia munda mundis: coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum, sed inquinatae sunt eorum & mens, & conscientia.

16 Confitentur se nosse Deum, factis autem negant: cum sint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

Quomodo docere debeat senes, anus, adolescentulas, ac juvenes, praebendo se omnibus vitae exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei, quae apparuit: beneficia etiam per Christum nobis exhibita ostendit.

1 TU autem loquere, quae decent sanam doctrinam:

2 Senes, ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia:

3 Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino fervientes, bene docentes:

4 Ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant,

5 Prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei.

6 Juvenes similiter hortare, ut sobrii sint.

7 In omnibus te ipsum praebere exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate,

8 Verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

9 * Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes.

10 Non fraudulentos: sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.

11 * Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus,

12 Erudians nos, ut abnegantes impietatem, & saecularia desideria, sobrietate, & iustitiam vivamus in hoc saeculo,

13 Expectantes beatam spem, & adventum gloriae magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi:

14 Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos

* Ephes. 6. a. 5. Col. 3. d. 22. 1. Petr. 2. c. 18. * Infr. 3. a. 4.

redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

15 Haec loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

Ad quas virtutes suos debeat adhortari, & a quibus vitiis dehortari: & quod a peccatis prioribus sola Dei benignitate salvati simus per lavacrum regenerationis, facti in spe haereditate aeterna: monetque, ut haec docens vanam devitet doctrinam, similiter & haereticos.

1 Admone illos principibus, & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse.

2 Neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.

3 Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes, fervientes desideriis, & voluptatibus variis, in malitia, & invidia agentes, odibiles, odientes invicem.

4 Cum * autem benignitas, & humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei;

5 * Non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti,

6 Quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum:

7 Ut iustificati gratia ipsius, haereditas simus secundum spem vitae aeternae.

8 Fidelis sermo est: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus praesente, qui credunt Deo. Haec sunt bona, & utilia hominibus.

9 * Stultas autem quaestiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devitas, sunt enim inutilis, & vanae.

10 Haereticum hominem post unam, & secundam correptionem devita:

11 Sciens, quia subversus est, qui ejusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.

12 Cum misero ad te Artemam, aut Tythicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui hyemare.

13 Zenam legisperitum, & Apollo sollicitum praemitte, ut nihil illis desit:

14 Discant autem & nostri bonis operibus praesente ad usus necessarios, ut non sint infructuosi.

15 Salutant te, qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

A

B

C

D

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD PHILEMONEM.

CAPUT PRIMUM.

Philemoni, e usque charitatem, ac fidem collaudat, Onesimum servum ipsius remittit quem illi commendat, & ejus culpam in se recipit indicans, se cupere ipsum habere, ut sibi minister in Evangelii praedicatione.

PAULUS vincetus Christi Jesu, & Timotheus frater; Philemoni dilecto, & adjutori nostro,

2 Et Appiae forori charissimae, & Archippo comilitoni nostro, & Ecclesiae, quae in domo tua est.

3 Gratia vobis, & pax a Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo.

4 Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis,

5 Audiens charitatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jesu, & in omnibus sanctis:

6 Ut communicatio fidei tuae evidens fiat in agnitione operis boni, quod est in vobis in Christo Jesu.

7 Gaudium enim magnum habui, & consolationem in charitate tua: quia viscera Sanctorum requieverunt per te, frater.

8 Propter quod multam fiduciam habens in Christo Jesu imperandi tibi, quod ad rem pertinet.

9 Propter charitatem magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem & vincetus Jesu Christi:

10 Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo,

11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem, & mihi, & tibi utilis;

12 Quem remisi tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe:

13 Quem ego volveram tecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii:

14 Sine consilio autem tuo nihil volui facere, ut ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.

15 Forsitam enim ideo discessit ad horam a te, ut aeternum illum reciperes:

16 Jam non, ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maxime mihi; quanto autem magis tibi & in carne, & in Domino?

17 Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me:

18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet hoc mihi imputa.

19 Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod te ipsum mihi debes:

20 Ita frater. Ego te suavi in Domino. Refice viscera mea in Domino.

21 Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens, quoniam & super id, quod dico, facies.

22 Simul autem, & para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis.

23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Jesu,

24 Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas, adjutores mei.

25 Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum spiritu vestro. Amen.

A

Sup. 7. d. 2.

11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem, & mihi, & tibi utilis;

12 Quem remisi tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe:

13 Quem ego volveram tecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii:

14 Sine consilio autem tuo nihil volui facere, ut ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.

15 Forsitam enim ideo discessit ad horam a te, ut aeternum illum reciperes:

16 Jam non, ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maxime mihi; quanto autem magis tibi & in carne, & in Domino?

17 Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me:

18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet hoc mihi imputa.

19 Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod te ipsum mihi debes:

20 Ita frater. Ego te suavi in Domino. Refice viscera mea in Domino.

21 Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens, quoniam & super id, quod dico, facies.

22 Simul autem, & para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis.

23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Jesu,

24 Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas, adjutores mei.

25 Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum spiritu vestro. Amen.

C

D

EPISTOLA BEATI PAULI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM.

Tantum veteri testamento per Angelos dato novum per Christum datum praesertur, quantum Christus Angelis dignior est, quos origine, dominio, potentia & honore antecellit.

Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: novissimè

2 Diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit haereditem universorum, per quem fecit & saecula.

3 * Qui cum sit splendor gloriae, & figura

substantiae ejus, portansque omnia verbo virtutis suae, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis:

4 Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius praesert illis, nomen haereditavit.

5 Cui enim dixit aliquando Angelorum: * Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: * Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium?

6 Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrarum, dicit: * Et adorent eum omnes Angeli Dei:

7 Et ad Angelos quidem dicit: * Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis.

B

* Psal. 2. b. 7. * Reg. 7. b. 14.

* Psal. 95. b. 7.

C

* Psal. 103. a. 4.

* Pſal. 44. b. 7.

8 Ad filium autem: * Thronus tuus Deus, in ſæculo ſæculi: virga æquitatis, virga regni tui.

9 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis:

* Pſ. 101. d. 26.

10 Et: * Tu in principio, Domine, terram fundaviſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.

11 Ipsi peribunt, tu autem permanebis, & omnes ut veſtimentum veteraſcent:

D

12 Et velut amictum mutabis eos, & mutantur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.

* Pſ. 109. a. 1. Cor. 15. d. 25.

13 Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: * Sede à dextris meis, quoaduſque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

14 Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis?

CAPUT II.

Cum angelicorum præceptorum transgreſſio dignam acceperit ultionem, multo magis ea ſequetur transgreſſores præceptorum Chriſti: qui per ſuſceptam humanitatem, & crucem minoratus eſt ab Angelis, & ex eo factus auctor ſalutis in ipſum credentium.

A

1 Propterea abundantius oportet obſervare nos ea, quæ audivimus, ne forte perreſſivimus.

2 Si enim, qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, & inobediencia accepit juſtam mercedis retributionem:

* Marc. 16. d. 20.

3 Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem? quæ cum initium accepit enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos confirmata eſt.

4 * Conteſtante Deo ſignis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus ſancti distributionibus ſecundum ſuam voluntatem.

5 Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur.

* Pſal. 82. a. 5.

6 Teſtatus eſt autem, in quodam loco quis, dicens: * Quid eſt homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam viſitavit eum?

7 Minuiſti eum paulò minus ab Angelis: gloria, & honore coronaſti eum: & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

* Marc. 28. d. 18. 1. Cor. 15. d. 26.

8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. In eo enim, quod omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit non ſubjectum ei: Nunc autem necdum videmus omnia ſubjecta ei.

9 * Eum autem, qui modico, quàm Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem mortis, gloria, & honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem.

* Philipp. 2. a. 8.

10 Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum paſſionem conſummare.

11 Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificatur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur, fratres eos vocare, dicens.

* Pſal. 23. c. 23.

12 * Nunciabo nomen tuum fratribus

meis: in medio Eccleſiæ laudabo te.

13 Et iterum: * Ego ero fidens in eum. Et iterum: * Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus.

D

14 Quia ergo pueri communicaverunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: * ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolus:

* Pſal. 117. a. 1. 1. Cor. 15. d. 54.

15 Et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.

16 Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abraham apprehendit.

17 Unde debuit per omnia fratribus ſimilari: ut miſericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, ut propitiaret deliſta populi.

18 In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe, & tentatus, potens eſt, & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAPUT III.

Longè excellentior eſt Chriſtus, ut poteſt filius, quàm Moyſes, qui ſamulus fidelis erat in domo Dei: curandum igitur, ut huic in omnibus obtemperemus, ne in modum inreſedularum Judæorum ab ejus requie repellamur.

A

1 Unde, fratres ſancti, vocationis cæleſtis participes, conſiderare Apoſtolum, & pontificem conſeſſionis noſtre Jeſum.

2 Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut & * Moyſes in omni domo ejus.

* Num. 11. b. 7.

3 Amplioris enim gloria iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quòtò amplioſorem honorem habet domus, qui fabricavit illum.

4 Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus eſt.

5 Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam ſamulus, in teſtimonium eorum, quæ dicenda erant:

6 Chriſtus verò tamquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpei uſque ad finem, firmam retineamus.

B

7 Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus: * Hodie ſi vocem ejus audieritis,

* Pſal. 94. b. 8. Iſr. 4. b. 7.

8 Nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacerbatione ſecundum diem tentationis in deſerto.

9 Ubi tentaverunt me patres veſtri: probaverunt, & viderunt opera mea.

10 Quadraginta anni: Propter quod inſenſus fui generationi huic, & dixi: ſemper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas,

11 Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

12 Videte, fratres, ne forte ſit in aliquo veſtrum cor malum incredulitatis, diſcedendi à Deo vivo:

13 Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduret quis ex vobis ſallacia peccati.

14 Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiz ejus uſque ad finem firmum retineamus.

15 Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra, quem-

D

quem-

quemadmodum in illa exacerbatione.

16 Quidam enim audientes exacerbaverunt, ſed non univerſi, qui perfecti ſunt ex Ægypto per Moyſen.

17 Quibus autem inſenſus eſt quadraginta annis? Nonne illis, qui peccaverunt, * quorum cadavera proſtrata ſunt in deſerto?

18 Quibus autem juravit non introire in requiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerunt?

19 Et videmus, quia non poterunt introire propter incredulitatem.

CAPUT IV.

Quandoquidem Judæi ob incredulitatem non introierunt in promiſſam requiem, & reliquum eſt, ut alii ingrediantur, curandum eſt, ne ea fruſtremur, ſed credentes in ipſam admittamur: de vivo, & efficaci Dei verbo, quod omnia conſpicit, & que ejus inſirmitate, ut noſtris compateretur inſirmitatibus.

1 Timeamus ergo, ne forte reſiſta pollicitatione introeundi in requiem ejus, exiſtitemur aliquis ex vobis deſſe.

2 Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemadmodum & illis: ſed non profuit illis ſermo auditus, non admittit fidei ex iis, qui audierunt.

3 Ingreſſi enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: * Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab inſtitutione mundi perfectis.

4 Dixit enim in quodam loco de die ſeptima ſic: * Et requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis.

5 Et in iſto rurſum: Si introibunt in requiem meam.

6 Quoniam ergo ſuper eſt introire quosdam in illam, & ii, quibus prioribus annuntiatum eſt, non introierunt propter incredulitatem:

7 Iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſupra dictum eſt: * Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra.

8 Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiffet, numquam de alia loqueretur, poſt hac, die.

9 Itaque relinquitur ſabbatiſmus populo Dei.

10 Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus: etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus.

11 Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.

12 Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficaci, & penetrabilior omni gladio accipiti: & pertingens uſque ad diſiſionem animæ, ac ſpiritus, compagum quoque, ac medullarum, & diſcretor cogitationum, & intentionum cordis.

13 * Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu ejus: omnia autem nuda, & aperta ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo.

14 Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jeſum filium Dei: teneamus confeſſionem.

15 Non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati inſirmitatibus noſtris: tentatum autem per omnia pro ſimilitu-

dine abſque peccato.

16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam invenimus in auxilio opportuno.

CAPUT V.

Chriſtus debito ordine factus noſter Pontifex, preceſſusque Patri offerens, exauditus eſt: & diſcens ex iis, quæ paſſus eſt, obediens, factus eſt obtemperantibus cauſa ſalutis: etiam ſed reconducorum de ipſo myſteriorum ca paces non erant ii, ad quos hic ſcribebat Apoſtolus.

1 Omnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona, & ſacrificia pro peccatis:

2 Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, & errant: quoniam, & ipſe circumdatus eſt inſirmitate:

3 Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

4 * Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron.

5 Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut pontifex fieret: ſed qui locutus eſt ad eum: * Filius meus es tu, ego hodie genui te.

6 Quemadmodum, & in alio loco dicit: * Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchizedech.

7 Qui in diebus carnis ſuæ, preces, ſupplicationeſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.

8 Et quidem cum eſſet Filius Dei, & didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obediensiam:

9 Et conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi, cauſa ſalutis æternæ,

10 Appellatus à Deo pontifex juxta ordinem Melchizedech.

11 De quo nobis grandis ſermo, & interpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.

12 Etenim cum deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis, ut vos doceamini, quæ ſunt elementa exordii ſermonum Dei: & facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.

13 Omnis enim, qui lactis eſt particeps, ex-pers eſt ſermonis juſtitiz: parvulus enim eſt:

14 Perfectorum autem eſt ſolidus cibus: eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni, ac mali.

CAPUT VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt, qui poſt ſuſceptum baptiſmum rurſum in peccata maledicti: conſolando autem Hebræos hortatur, ut Abraham longanimitatem imitantes, reddant ſe participes eorum, quæ jurejurando promiſiſſi ſunt Deo.

1 Quapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora ſeramur, non rurſum jacientes fundamentum penitentiz: ab operibus mortuis, & fidei ad Deum.

2 Baptif-

A

B

C

D

A

2 Baptif-

2 Baptismum doctrinae, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, & iudicii aeterni.

3 Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus.

* Matth. 11. d. 15. Inf. 10. c. 26. 2. Petri. 2. d. 20.

B

4 *Impossibile est enim, eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus sancti,

5 Gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque saeculi venturi,

6 Et prolapsi sunt; rursus renovari ad poenitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsis filium Dei, & ostentui habentes.

7 Terra enim saepe venientem super se bene imbrem, & generans herbam opportunam illis, a quibus colitur; accipit benedictionem a Deo.

8 Proferens autem spinas, ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima: cujus consummatio in combustionem.

9 Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, & vicina salutis: tamen si ita loquimur.

10 Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, & ministratis.

C

11 Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem:

12 Ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide, & patientia haereditabant promissiones.

13 Abraham namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum,

* Gen. 22. c. 16.

14 Dicens: *Nisi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

15 Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem.

D

16 Homines enim per majorem sui jurant: & omnis controversiae eorum finis, ad confirmationem, est juramentum.

17 In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis haereditibus immobilitatem consilii sui, interposuit iurandum:

18 Ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.

19 Quam sicut anchoram habemus animae tutam, ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis:

20 Ubi praecursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in aeternum.

CAPUT VII.

Cum Melchisedech sacerdotium ex decimarum acceptione, & benedictione Leviticum excelleret, Christi sacerdotium necessitate quadam secundum ordinem Melchisedech in perpetuum institutum, ac juramento firmatum praecellit Leviticum: & ipsum una cum lege evacuat.

A

1 Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit

Abraham regresso à caede regum, & benedixit ei:

Gen. 14. d. 18.

2 Cui & decimas omnium divisit Abraham: primum quidem, qui interpretatur rex iustitiae: deinde autem & rex Salem, quod est, rex pacis;

3 Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitae habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.

4 Intuemini autem quantum sit hic, cui & decimas dedit de praecipuis Abraham patriarcha.

5 Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, * mandatum habent decimas sumere à populo secundum legem, id est, à fratribus suis, quamquam & ipsi exierint de lumbis Abraham.

* Deut. 18. a. 1. Jos. 14. b. 7.

6 Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit Abraham, & hunc, qui habebat repromissiones, benedixit.

7 Sine ulla autem contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur.

8 Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt: tibi autem contestatur, quia vivit.

9 Et (ut ita dictum sit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus est:

10 Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech.

11 Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat: (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit, secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, & non secundum ordinem Aaron dici?

12 Translato enim sacerdotio, necesse est ut & legis translatio fiat.

13 In quo enim haec dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari praesto fuit.

14 Manifestum est enim, quod ex Juda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.

15 Et amplius adhuc manifestum est; si secundum similitudinem Melchisedech exurgat alius sacerdos,

16 Qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitae insolubilis.

17 Contestatur enim: * Quoniam tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech.

* Ps. 110. b. 4.

18 Reprobatio quidem sit praecedentis mandati propter infirmitatem ejus, & inutilitatem:

19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum.

20 Et quantum est non sine iurejurando (alii quidem sine iurejurando sacerdotes facti sunt;

21 Hic autem cum iurejurando, per eum, qui dixit ad illum: * Juravit Dominus, & non poenitebit eum: tu es sacerdos in aeternum.)

* Ps. 110. b. 4.

22 In tantum melioris testamenti sponsor factus est Jesus.

23 Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere:

24 Hic autem, eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium.

25 Unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis.

26 Talis enim decebat, ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, sequegatus à peccatoribus, & excelsior caelis factus:

27 Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, * prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel, seipsum offerendo.

28 Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem iurisjurandi, qui post legem est, Filium in aeternum perfectum.

B

CAPUT VIII.

Excellentius est Christi sacerdotium Levitico, cum ipse in dextera Patris sedeat in caelis, & majorum sacramentorum minister fuerit, quam sacerdotes veteris legis: ostendit etiam novi testamenti necessitatem ex imperfectione veteris, & ex Promissione Dei per Jeremiam.

1 Capitulum autem super ea, quae dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui confedit in dextera sedis magnitudinis in caelis,

2 Sanctorum minister, & tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.

3 Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hostias constituitur: unde necesse est & hunc habere aliquid, quod offerat:

4 Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent, qui offerrent secundum legem munera,

5 Qui exemplari, & umbrae deserviant caelestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: * Vide (inquit) omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte.

6 Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.

7 Nam si illud prius culpa vacasset: non utique secundi locus inquireretur.

8 Vituperans enim eos dicit: * Ecce dies venient, dicit Dominus: & consummabo super domum Israel, & super domum Juda, testamentum novum:

9 Non secundum testamentum, quod feci patribus eorum, in die, qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de Terra Aegypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus.

10 Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum superferbam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum:

11 Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me à minore usque ad majorem eorum.

12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.

13 Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur, & fenescit, prope interitum est.

14 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

15 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

11 Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me à minore usque ad majorem eorum.

12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor.

13 Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur, & fenescit, prope interitum est.

14 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

15 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

16 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

17 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

18 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

19 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

20 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

21 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

22 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

23 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

24 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

25 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

26 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

27 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

28 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

29 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

30 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

31 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

32 * Si enim sanguis hircorum, & tauro-rum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

33 * Quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servandum Deo viventem?

A

* Exod. 26. a. 1. 36. a. 8.

* Lev. 16. Num. 16.

* 3. Reg. 8. a. 9. 2. Par. 5. b. 10.

B

* Exod. 30. b. 10. Levit. 16. a. 2.

C

D

* Lev. 16. c. 15.

* 1. Pet. 1. d. 19. 1. Joan. 1. c. 7. Apoc. 1. b. 5.

* Gal. 3. c. 15.

15 Et ideo novi testamenti mediator est; ut morte intercedente, in redemptionem earum pravaricationum, quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hereditatis.

16 Ubi enim testamentum est; mors necesse est intercedat testatoris.

17 Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit, qui testatus est.

18 Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est.

19 Lecto enim omni mandato legis à Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum, & hircorum, cum aqua, & lana coccinea, & hyssopo; ipsum quoque librum, & omnem populum aspersit.

20 Dicens: * Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.

21 Etiam tabernaculum, & omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit.

22 Et omnia panem in sanguine secundum legem mundantur: & sine sanguinis effusione non fit remissio.

23 Necesse est ergo exemplaria quidem cœlestium his mundari: ipsa autem cœlestia melioribus hostiis, quam istis.

24 Non enim in manufacta Sancta Jesus introivit, exemplaria verorum: sed in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.

25 Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta per singulos annos in sanguine alieno:

26 Alioquin oportebat, cum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destinationem peccati, per hostiam suam apparuit.

27 Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium:

28 * Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata; secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

* Rom. 5. b. 9. 1. Pet. 3. d. 18.

CAPUT X.

Propter imperfectionem hostiarum veteris testamenti necessarium fuit novum induci, cujus unica hostia auferrentur universa peccata: cui nisi fide, spe, charitate, ac bonis operibus adhaerimus, acerbius puniemur, quam veteris testamenti transgressores: laudat interim Hebræos, quod & multa passi sint, & patientibus asisterint.

1 Ubram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum; per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indefinenter, numquam potest accedentes perfectos facere:

2 Alioquin cessasset offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati:

3 Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit.

4 Impossibile enim est sanguine taurorum, & hircorum auferri peccata.

5 Ideo ingrediens mundum dicit: * Hostiam, & oblationem noluiisti: corpus autem aptasti mihi:

6 Holocaustomata pro peccato non tibi placuerunt.

7 Tunc dixi: Ecce venio: * in capite libri scriptum est de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam.

8 Superius dicens: Quia hostias, & oblationes, & holocaustomata pro peccato noluiisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur,

9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: auferi primum, ut feruens statuatur.

10 In qua voluntate sanctificatus sum per oblationem corporis Jesu Christi semel.

11 Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ numquam possunt auferre peccata:

12 Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei,

13 De cætero expectans * donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus.

14 Una enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos.

15 Contestatur autem nos, & Spiritus sanctus. Postquam enim dixit:

16 * Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum super scribam eas:

17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum jam non recordabor amplius.

18 Ubi autem horum remissio: jam non est oblatio pro peccato.

19 Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi.

20 Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id est, carnem suam,

21 Et sacerdotem magnum super domum Dei:

22 Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda,

23 Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, (fidelis enim est, qui repromisit.)

24 Et consideremus invicem in provocationem charitatis, & bonorum operum:

25 Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, & tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem.

26 * Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia.

27 Terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis æmulationis, quæ consumptura est adversarios.

28 Irritatur quis faciens legem Moysei, sine ulla miseratione * duobus, vel tribus testibus moritur:

29 Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, &

B. Gal. 3. b. 7.

Deut. 32. c. 15. Rom. 8. d. 3.

C

* Phil. 1. Cor. 1. d. 35.

* Hab. 2. 1. Ion. 1. b. 1. Jer. 1. 3. Sup. 8. c. 8.

D

E

* Sup. 6. a. 4.

* Deut. 17. a. 6. Math. 18. c. 16. Joh. 8. d. 17.

* 1. Cor. 13. a. 1. F

sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?

30 Scimus enim, qui dixit: * Mihi vindicta, & ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum suum.

31 Horrendum est incidere in manus Dei viventis.

32 Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinistis passionum:

33 Et in altero quidem, opprobriis, & tribulationibus spectaculum facti: in altero autem, focii taliter conversantium effecti.

34 Nam & vinctis compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio susceperitis, cognoscetes vos habere meliorem, & manentem substantiam.

35 Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.

36 Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem.

37 Adhuc enim modicum aliquantum, qui venturus est, veniet, & non tardabit.

38 * Justus autem meus ex fide vivit: quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ.

39 Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

CAPUT XI.

Fidem magnificè commendat ex actibus patrum à mundi exordio usque ad David, ac Prophetas, & in universum quanta perveniunt, ac passi sint per fidem: nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

1 Et autem fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium.

2 In hac enim testimonium consecuti sunt senes.

3 * Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent.

4 * Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, * per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

5 * Fide Henoch translatus est, ne videret mortem, & non inveniebatur, quia transfudit illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo.

6 Sine fide autem impossibile est placere Deo: Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.

7 * Fide Noe, responso accepto de iis, quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum: & justitiæ, quæ

per fidem est, hæres est institutus.

8 * Fide qui vocatur Abraham obediit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem: & exiit, nesciens, quod iret.

9 Fide demoratus est in Terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis habitando, cum Isaac, & Jacob cohæredibus repromissionis ejusdem.

10 Expectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus artifex, & conditor Deus.

11 * Fide & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit esse eum, qui repromiserat.

12 Propter quod & ab uno orti sunt (& hoc mortuo), tamquam sidera cœli in multitudinem, & sicut arena, quæ est ad oram maris, innumerabilis.

13 Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & confidentes, quia peregrini, & hospites sunt super terram.

14 Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere.

15 Et si quidem ipsius meminissent, de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi:

16 Nunc autem meliorem appetunt, id est, cœlestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem.

17 * Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, & unigenitum offerere, qui suscepit repromissiones;

18 Ad quem dictum est: * Quia in Isaac vocabitur tibi semen:

19 Arbitrans quia & à mortuis suscitare potens est Deus: unde cum, & in parabolam accepit.

20 * Fide & de futuris benedixit Isaac Jacob, & Esau.

21 * Fide Jacob, moriens, singulos filiorum Joseph benedixit: * & adoravit fastigium virgæ ejus.

22 * Fide Joseph, moriens, de professione filiorum Israel memoratus est, & de ossibus suis mandavit.

23 * Fide Moyses, natus, occultatus est mensibus tribus à parentibus suis, eò quod vidissent elegantem infantem, * & non timuerunt regis edictum.

24 * Fide Moyses, grandis factus, negavit se esse filium filię Pharaonis,

25 Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem,

26 Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improprium Christi: aspiciebat enim in remunerationem.

27 Fide reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis: invisibilem enim tantquam videns sustinuit.

28 * Fide celebravit Pascha, & sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva, tangeret eos.

* Gen. 12. a. 1.

* Gen. 17. c. 17.

D

* Gen. 22. a. 1. Eccl. 44. d. 21. * Gen. 21. b. 12. Rom. 9. b. 7.

* Gen. 27. d. 27. 39.

* Gen. 48. c. 17.

* Gen. 47. g. 21. * Gen. 50. d. 23.

E

* Exod. 2. a. 5.

* Exod. 1. c. 17.

* Exod. 2. b. 11.

* Exod. 12. d. 21.

F
* Exod. 14. c. 21.
* Jos. 6. c. 20.
* Jos. 2. a. 3.

29 * Fide tranferunt Mare rubrum tamquam per aridam terram: quod experti Aegyptii, devorati funt.

30 * Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum feptem.

31 * Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace.

32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samfon, Jephthe, David, Samuel, & Prophetis:

33 Qui per fidem vicerunt regna, operati funt iudicium, adepti funt re promiffiones, obturaverunt ora leonum,

34 Extinxerunt imperum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti funt in bello, castra verterunt exterorum:

35 Acceperunt mulieres de refurrectione mortuos fuos. Alii autem diftenti funt, non fufcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent refurrectionem.

36 Alii vero ludibria, & verbera experti, infuper & vincula, & carceres:

37 Lapidati funt, fefti funt, tentati funt, in occifione gladii mortui funt: circumierunt in melioris, in pellibus caprinis, egentes, anguftiati, afflicti:

38 Quibus dignus non erat mundus: in folitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terrae.

39 Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt re promiffionem.

40 Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non fine nobis confummarentur.

G

CAPUT XII.

Prifcorum, immo Chrifti, exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans ad peccatis: & ex novi testamenti fuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne majora quam Iudaei pati cogamur fupplicia.

1 **I** Deoque & nos tantam habentes impositam nubem teftium, * deponentes omne pondus, & circumftans nos peccatum, per patientiam curramus ad propofitum nobis certamen:

2 Afpicientes in Auctorem fidei, & confummatozem Jefum, qui propofito fibi gaudio fuffinuit crucem, confufione contempta, atque in dextera fedis Dei fedet.

3 Recogitate enim eum, qui talem fuffinuit a peccatoribus adverfum femetipfum contradictionem: ut ne fatigemini, animis veftris deficientes.

4 Nondum enim ufque ad fanguinem reftitiftis, adverfus peccatum repugnantes:

5 Et oblitifciftis confolationis, quae vobis tamquam filiis loquitur, dicens: * Fili mi, noli negligere difciplinam Domini: neque fatigeris, dum ab eo argueris.

6 Quem enim diligit Dominus, caftigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.

A
* Rom. 6. a. 4.
Eph. 4. c. 12.
Col. 3. b. 8.
* Petr. 2. a. 6. 4. a. 2.

B
* Prov. 3. b. 12.
Apo. 3. d. 19.

7 In difciplina perfeverate. Tamquam filiis vobis offert fe Deus: quis enim filius, quem non corripit pater?

8 Quod fi extra difciplinam eftis, & cuius participes facti funt omnes: ergo adulteri, & non filii eftis.

9 Deinde patres quidem carnis noftrae, eruditores habuimus, & reverebamur eos: non multo magis obtemperabimus Patri fpirituum, & vivemus:

10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum, fecundum voluntatem fuam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile eft in recipiendo fanctificationem ejus.

11 Omnis autem difciplina in praefenti quidem videtur non effe gaudii, fed mgoris: poftea autem fructuum pacatiflimum exercitatis per eam reddet iudicium.

12 Propter quod remiffas manus, & foluta genua erigite,

13 Et grefus rectos facite pedibus veftris: ut non claudicans quis erret, magis autem fanetur.

14 * Pacem fequimini cum omnibus, & fanctimoniam, fine qua nemo videbit Deum:

15 Contemplantes, ne quis defit gratiae Dei: ne qua radix amaritudinis rurfum germinans impediatur, & per illam inquinentur multi.

16 Ne quis fornicator, aut profanus * ut Efa: qui propter unam cicam vendidit primitiva fuam.

17 Scitote enim, quoniam * & poftea cupiens haereditare benedictionem, reprobatus eft: non enim invenit poenitentiae locum, quamquam cum lacrymis inquififfet eam.

18 * Non enim accessiftis ad tractabilem montem: & accenfibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam,

19 Et tubae fonum, & vocem verborum, quam, qui audierunt, excufaverunt fe, ne eis fieret verbum.

20 Non enim portabant, quod dicebatur: * Et fi beftia tetigerit montem, lapidabitur.

21 Et ita terribile erat, quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus fum, & tremebundus.

22 Sed accessiftis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Ierufalem caelestem, & multorum millium Angelorum frequentiam,

23 Et Ecclefiam primitivorum, qui confcripti funt in caelis, & iudicem omnium Deum, & fpiritus iuftorum perfeftorum,

24 Et testamenti novi mediatozem Jefum, & fanguinis afperfionem melius loquentem, quam Abel.

25 Videte, ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recufantes cum, qui fuper terram loquebatur: multo magis nos, qui de caelis loquentem nobis avertimus.

26 Cujus vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens: * Adhuc femel; & ego movebo non folum terram, fed & caelum.

C

D

E

F

G

H

I

J

K

27 Quod

Deut. 4. b. 24.

Rom. 2. d. 18.

Gen. 25. d. 11.
Gen. 27. d. 38.
Efa. 117. d. 16.

Exod. 19. d. 11.
20. c. 21.

Exod. 17. c. 17.

Agg. b. 7.

27 Quod autem, Adhuc femel, dicit: declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut mancant ea, quae funt immobilia.

28 Itaque regnum immobile fufcipientes, habemus gratiam: per quam ferviamus placentes Deo, cum metu, & reverentia.

29 * Etenim Deus nofter ignis confumens eft.

CAPUT XIII.

Ad varias hortatur virtutes, jubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricari altaris, & hostiarum veteris, novique testamenti, & subinde monens, ut praepofitis obtemperent: orat, ut pro fe precentur, idem viciffim pro illis agens, additis mutuis falutationibus.

1 **C**haritas fraternitatis maneat in vobis.

2 * Et hospitalitatem nolite oblivifci, per hanc enim * latuerunt quidam, Angelis hofpicio receptis.

3 Mementote vincitorum, tamquam fimul vincti, & laborantium, tamquam & ipfi in corpore morantes.

4 Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim, & adulteros iudicabit Deus.

5 Sint mores sine avaritia, contenti praefentibus: ipfe enim dixit: * Non te deferam, neque derelinquam.

6 Ita ut confidenter dicamus: * Dominus mihi adjutor: non timebo, quid faciat mihi homo.

7 Mementote praepofitorum veftrorum, in vobis locuti funt verbum Dei: quorum intruentes exitum converfationis, imitamini fidem.

8 Jefus Chriftus heri, & hodie: ipfe & in faecula.

9 Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci. Optimum eft enim gratia ftabilire cor, non efcis: quae non profuerunt ambulanti-bus in eis.

A

Rom. 2. d. 18.
1. Petr. 4. d. 19.
Gen. 12. d. 12.
1. Cor. 12. d. 27.

Jof. 1. d. 25.

B

F

G

J

10 Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deferviunt.

11 * Quorum enim animalium infertur fanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra.

12 Propter quod & Jefus, ut fanctificaret per fuum fanguinem populum, extra portam paffus eft.

13 Exeamus igitur ad eum extra castra improprium ejus portantes.

14 * Non enim habemus hic manentem civitatem, fed futuram inquitimus.

15 Per ipfum ergo offeramus hofiam laudis femper Deo, id eft, fructum laborum confidentium nomini ejus.

16 Beneficentiae autem, & communionis nolite oblivifci: talibus enim hofitiis promeretur Deus.

17 Obedite praepofitis veftris, & fubjace-te eis. Ipsi enim pervigilant, quali rationem pro animabus veftris reddaturi, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vobis.

18 Orate pro nobis: confidimus enim, quia bonam confcientiam habemus in omnibus bene volentes converfari.

19 Amplius autem deprecor vos hoc facere, quod celerius refituar vobis.

20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pafforem magnum ovium, in fanguine testamenti aeterni, Dominum noftrum Jefum Chriftum,

21 Apert vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis, quod placeat coram fe per Jefum Chriftum: cui eft gloria in faecula faeculorum. Amen.

22 Rogo autem vos, fratres, ut fufferatis verbum folatii. Etenim per paucis fcripti vobis.

23 Cognofcite fratrem noftrum Timotheum dimiffum: cum quo (fi celerius venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes praepofitos veftros, & omnes fanctos. Salutant vos de Italia fratres,

25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Lev. 16. f. 27.

Mich. 2. a. 10.

D

EPISTOLA CATHOLICA BEATI JACOBI APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM.

Docet tentationum utilitatem, & sapientiam a Deo cum confidentia postulandam. Deus tentator non est, aut auctor peccati, sed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur, ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò, & ad iram tardi sint: nec satis est veritatem audire, nisi illa opere compleatur: subdit etiam, quanam sit vera, & immaculata religio.

A

JACOBUS Dei, & Domini nostri Jesu Christi servus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem.

2 Omne gaudium existimate, fratres mei, cum intentiones varias incideritis:

3 * Scientes, quòd probatio fidei vestra patientiam operatur.

4 Patientiam autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti, & integri in nullo deficientes:

5 Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropert: & dabitur ei.

6 * Postulet autem in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur, & circumfertur.

7 Non ergo æstimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Domino.

8 Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis.

9 Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua,

10 Dives autem in humilitate sua, * quoniam sicut flos sceni transibit.

11 Exortus est enim sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos ejus decidit, & decor vultus ejus deperit: ita & dives in itineribus suis marcescet.

12 * Beatus vir, qui suffert tentatione: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.

* Rom. 5. 3.
* Matt. 7. b. 7. 21. b. 22.
B
Marc. 11. c. 24.
Luc. 11. b. 2.
Joan. 14. b. 13. 16. c. 23. 24.
* Eccl. 14. c. 18.
Isa. 40. b. 6.
1. Pet. 1. d. 24.
* Job 5. b. 17.

13 Nemo cum tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat.

14 Unusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus.

15 Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.

16 Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi.

17 Omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis umbra.

18 Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquid creaturæ ejus.

19 Sitis fratres mei dilectissimi. * Sit autem omnis homo velox ad audiendum; & tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.

20 Ira enim viri justitiæ Dei non operatur.

21 Propter quod abiicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.

22 * Estote autem factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos.

23 Quia si quis auditor est verbi, & non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo:

24 Consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est, qualis fuerit.

25 Qui autem perpexerit in legem perfectam libertatis, & permanerit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit.

26 Si quis autem putat se religiosum esse, non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio.

27 Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem hæc est: Visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

C

* Prov. 17. d. 27.

D

* Matt. 23. 13.

C A

CAPUT II.

Monet, ne personarum respectu moveantur: qui enim unicum legis præceptum transgreditur, legis transgressor est: hortatur, ut operibus misericordie incumbant, ostendens, quòd homo per opera justificetur: nam fides sine operibus mortua est.

A

Lev. 19. c. 15.
Deut. 1. c. 17. 15. d. 19.
Prov. 24. c. 21.
Eccl. 42. 21.

1 Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriae.

2 Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu.

3 Et intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum meorum:

4 Nonne judicatis apud vosmetipsos, & facti estis judices cogitationum iniquarum?

5 Audite, fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se?

6 Vos autem exhorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad judicia?

B

* Lev. 19. c. 15.
Marc. 22. c. 13.
Marc. 12. c. 31.
Rom. 13. c. 5.
Gal. 5. c. 14.
Sup. a. 1. c. 19.

7 Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos?

8 Si tamen legem perfeceritis regalem secundum scripturas: * Diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis:

9 * Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quasi transgressores.

10 * Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.

11 Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit & Non occides. Quòd si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis.

12 Sic loquimini, & sic facite, sicut per legem libertatis incipientes judicari.

13 Judicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam: superexaltat autem misericordia judicium.

C

* 1. Joan. 1. c. 27.

14 Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum?

15 * Si autem frater, & foror nudi sint, & indigeant victu quotidiano,

16 Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini, & saturamini: non decideritis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?

17 Sic & fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa.

18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo: ostende mihi fidem tuam sine operibus: & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam:

19 Tu credis, quoniam unus est Deus: Bene facis: & dæmones credunt, & contremiscunt.

20 Vis autem scire, ô homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est?

* Gen. 22. 9.

21 * Abraham pater noster, nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium

suum super altare?
22 Vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides consummata est?

23 Et suppleta est Scriptura, dicens: * Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam, & amicus Dei appellatus est.

24 Videtis, quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum?

25 Similiter * & Rahab meretrix nonne ex operibus justificata est, suscipiens nuncios, & alia via eiciens?

26 Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.

* Gen. 15. b. 6.
Rom. 4. d. 3.
Gal. 3. a. 6.
* Jos. 2. a. 4.

CAPUT III.

Lingua mala reconset, quam difficillimum est recte gubernare: subditque differentiam inter sapientiam terrenam, & caelestem.

1 Nolite plures magistri fieri, fratres mei, scientes, quoniam majus iudicium sumitis.

2 In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir: potest etiam frano circumducere totum corpus.

3 Si autem equis fræna in ora mittimus ad consentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.

4 Ecce & naves, cum magna sint, & à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit.

5 Ita & lingua modicum quidem membrum est, & magna exultat. Ecce quantus ignis quàm magnam silvam incendit?

6 Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis nostræ, inflammata à gehenna.

7 Omnis enim natura bestiarum, & volucrum, & serpentium, & cæterorum domatur, & domita sunt à natura humana:

8 Linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero.

9 In ipsa benedicimus Deum, & Patrem: & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt.

10 Ex ipso ore procedit benedictio, & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

11 Numquid fons de codem foramine emanat dulcem, & amarum aquam?

12 Numquid potest, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque falsa dulcem potest facere aquam.

13 Quis sapiens, & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ.

14 Quòd si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem.

15 Non est enim ista sapientia de sursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica.

16 Ubi enim zelus, & contentio: ibi inconstantia, & omne opus pravam.

* Matt. 23. a. 8.

B

C

D

CAPUT V.

17 Quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, laudibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis, non judicans, sine simulatione.

18 Fructus autem justitiæ, in pace seminatur, facientibus pacem.

CAPUT IV.

Concupiscentiis non est obsequendum, sed diabolo resistendum, & Deo appropinquandum, mutueque dilectioni studendum, rebus incertis Divinæ providentiæ commissis.

1 Unde bella, & lites in vobis? Nonne hinc ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris?

2 Concupiscitis, & non habetis: occiditis, & zelatis, & non potestis adipisci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non postulatis.

3 Petitiss, & non accipitis: eò quòd male petatis: ut in concupiscentiis vestris infumatis.

4 Adulteri, nescitis, quia amicitia hujus mundi, inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.

5 An putatis, quia inaniter scriptura dicit: Ad invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis.

6 Majorem autem dat gratiam. Propter quòd dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

7 Subditi ergo estote Deo: resistite autem diabolo, & fugite à vobis.

8 Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo.

9 Miseri estote, & lugete, & plorate: risus vester in luctum convertatur, & gaudium in moerorem.

10 Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos.

11 Nolite detrahere alterutrum, fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, & judicat legem. Si autem judicas legem: non es factor legis, sed judex.

12 Unus est legislator, & judex, qui potest perdere, & liberare.

13 Tu autem quis es, qui judicas proximum? Ecce nunc, qui dicitis: Hodie, aut crastino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus.

14 Qui ignoratis quid erit crastino.

15 Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo, ut dicatis: Si Dominus voluerit, & si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.

16 Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis, maligna est.

17 Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi.

Divitiis pauperum oppressoribus gravem comminatur ultionem, pauperes vero ad longanimitatem hortatur: juramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungenti, ac peccata invicem constanda: quàm efficax sit justioratio: errantes ad veritatem sunt reducendi.

1 Agite nunc divites, plorate ululantes in miseris vestris, quæ advenit vobis.

2 Divitiæ vestræ putrefactæ sunt: & vestimenta vestra à tineis comesta sunt.

3 Aurum, & argentum vestrum aruginavit: & arugo eorum in testamentum vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.

4 Ecce merces operatorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.

5 Epulari estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra, in die occisionis.

6 Addixistis, & occidistis justum, & non restitit vobis.

7 Patientes igitur estote, fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & serotinum.

8 Patientes igitur estote & vos, & confirmate corda vestra: quoniam adventum Domini appropinquavit.

9 Nolite ingemiscere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini. Ecce judex ante januam afflitit.

10 Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetas: qui locuti sunt in nomine Domini.

11 Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Job audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est, & miserator.

12 Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester: Est, est: Non, non: ut non sub judicio decidatis.

13 Tristatur aliquis vestrum? oret: Aequo animo est? psallat.

14 Infirmitur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.

15 Et oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.

16 Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini: multum enim valet deprecatio justis assidua.

17 Elias homo erat similis nobis passibilis: & oratione oravit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres, & menses sex.

18 Et rursum oravit: & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum.

19 Fratres mei, si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum:

20 Scire debet, quoniam, qui converti fuerit peccatorem ab errore vite suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

* Prov. 3. d. 34. 1. Petr. 5. b. 5.

* 1. Petr. 5. b. 6.

* Rom. 14. a. 4.

A

B

C

D

* 1. Reg. 17. a. 1. Luc. 4. d. 33.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem, & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati sunt: hortatur eos ad vitæ munditiæ, ut qui Christi sanguine redempti sunt.

1 P ETRUS Apostolus Jesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ.

2 Secundum præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam, & aspersionem sanguinis Jesu Christi: Gratia vobis, & pax multiplicetur.

3 Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis.

4 In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conservatam in cœlis in vobis.

5 Qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo.

6 In quo exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus: 7 Ut probatio vestræ fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniat in laudem, & gloriam, & honorem, in revelatione Jesu Christi.

8 Quem cum non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis lætitiâ inenarrabili, & glorificati.

9 Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum.

10 De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt.

11 Scrutantes, in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi prænunciaciones, quæ in Christo sunt, passiones, & posteriores glorias.

12 Quibus revelatum est, quia non sibi tantum, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nunciata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto missio de cœlo, in quem desiderant Angeli prospicere.

13 Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii per festè sperate in cam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Jesu Christi.

14 Quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desiderii.

15 Sed secundum eum, qui vocavit vos, Sanctum; & ipsi in omni conversatione sancti sitis:

16 Quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego Sanctus sum.

17 Et si patrem invocatis eum, qui sine acceptance personarum judicat secundum universusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini.

18 Scientes, quòd non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis.

19 Sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati:

20 Præcogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos,

21 Qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ut fides vestra, & spes esset in Deo:

C

D

* Lev. 11. 8-14. 19. a. 2. 20. d. 7. * Deut. 10. d. 17. Rom. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. * 1. Cor. 6. d. 10. 7. d. 23. Hebr. 9. d. 14. 1. Joan. 1. c. 7. Apoc. 1. b. 5.

22 Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius: 23 Renati non ex femine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi, & permanentis in aeternum. 24 * Quia omnis caro ut fœnum: & omnis gloria ejus tamquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos ejus decidit. 25 Verbum autem Domini manet in aeternum: hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos.

CAPUT II.

Exclusa omni fictione, regenerati ad Christum lapidem vivum accedant credentes, qui sunt genus electum, cum prius essent populus abjectus: hortatur, ut tamquam peregrini ab omnibus mundanis abstineant, superioribus obtemperent, afflictioneque ad Christi imitationem ferant.

Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & invidias, & omnes detractiones, 2 Sicut modò geniti infantes, rationale, sine dolo lac concupiscite; ut in eo crescatis in salutem: 3 Si tamen gustatis, quoniam dulcis est Dominus. 4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatur, à Deo autem electum, & honorificatum. 5 Et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum.

6 Propter quod continet Scriptura: * Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: & qui crediderit in eum, non confundetur.

7 Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem, * lapis, quem reproba-verunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:

8 Et lapis offensionis, & perra, scandali his, qui offendunt verbo, nec credunt, in quo & positi sunt.

9 Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuncietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum.

10 * Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

11 * Charissimi, obsecro vos tamquam advenas, & peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam,

12 Conversationem vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quòd detrectat de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.

13 * Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive regi, quasi præcellenti:

14 Sive ducibus, tamquam ab eo missis ad

vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.

15 Quia sic est voluntas Dei, ut benè facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.

16 Quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei.

17 Omnes honorate: * fraternitatem diligite: Deum time: Regem honorificate.

18 * Servi subditi estote in omni tempore dominis, non tantum bonis, & modestis, sed etiam dycolis.

19 Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injustè.

20 Quæ enim est gloria, si peccantes, & colaphizati sustertis? Sed si benè facientes patienter sustinetis; hæc est gratia apud Deum.

21 In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.

22 * Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.

23 Qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tra-debat autem iudicanti se injustè:

24 * Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui, justitiæ vivamus: cujus livore sanati estis.

25 Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem, & episcopum animarum vestrarum.

CAPUT III.

De mutua inter conjuges conversatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, utque Christi exemplo ferant ad-versa, & quòd per Baptismum salvamur in similitudinem eorum, qui in arca Noe salvabantur.

Similiter & mulieres subditæ sint viris suis: ut & si, qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant,

2 Considerantes in timore castam conversationem vestram.

3 * Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus:

4 Sed, qui absconditus est cordis homo, incorruptibilitate quieti, & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples.

5 Sic enim aliquando & sanctæ mulieres, sperantes in Deo, orabant se, subiectæ propriis viris.

6 * Sicut Sara obediebat Abraham, dominum eum vocans: cujus estis filiæ benefacientes, & non perturbantes ullam perturbationem.

7 * Viri similiter cohædentes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impatiens honorem, tamquam & cohædibus gratiæ vitæ: ut non impediatur orationes vestræ.

8 In fine autem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles:

9 * Non.

* Eccl. 14. 8.
* Iai. 40. b. 6.
* Jac. 1. b. 10.

A
Rom. 6. a.
Ephes. 4. c. 22.
Col. 3. b. 8.
Hebr. 12. 8. a.

* Iai. 28. d. 16.
B
Rom. 9. 8. 33.

* Ps. 117. c. 22.
Inf. 8. c. 14.
Matt. 21. d. 42.
Act. 4. b. 11.

* Ofec. 2. d. 24.
Rom. 9. f. 25.

C
* Rom. 13. d. 1.
Gal. 5. c. 16.

* Rom. 13. a. 1.

* Tom. 11. b. 10.
* Ephes. 6. a. 5.
Col. 3. d. 12.
Tit. 2. c. 9.
D

* Iai. 53. c. 9.

* Iai. 53. b. 5.
* I. Joan. 3. a. 6.

A
Ephes. 5. c. 22.
Col. 3. c. 18.

* 1. Tim. 2. c. 9.

* Gen. 18. b. 12.

* 1. Cor. 7. a. 3.
B

9 * Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed è contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hæreditate possideatis.

10 * Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coercet linguam suam à malo, & labia ejus ne loquantur dolum.

11 * Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam:

12 Quia Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum: Vultus autem Domini super facientes mala.

13 Et quis est, qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis?

14 * Sed & si quid patimini propter justitiam, beati. Timore autem eorum, ne timeatis, & non conturbemini.

15 Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe.

16 * Sed cum modestia, & timore conscientiam habentes bonam: ut in eo, quòd detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem.

17 Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes.

18 * Quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu.

19 In quo & his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit:

20 Qui increduli fuerant aliquando, * quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pauci, id est, octo anime salvæ factæ sunt per aquam.

21 Quòd & vos nunc similes formæ salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium sed conscientie bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi.

22 Qui est in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cœlum, subiectis sibi angelis, & potestatis, & virtutibus.

CAPUT IV.

Christi morte redemptor hortatur, ut pergant præterita de vitare peccata: incumbentes orationibus, ac mutue dilectioni, semper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes, si propter Christum pati oporteat.

Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desit à peccatis:

2 * Ut jan non desideris hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est, in carne vivat, temporis.

3 Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium consummandam, his, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, comestationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

4 In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem blasphemantes.

5 Qui reddent rationem ei, qui paratus est judicare vivos, & mortuos.

6 Propter hoc enim & mortuis evangelizatum est: ut judicentur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum Deum in Spiritu.

7 Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus.

8 Ante omnia autem, & mutua in vobis metipsis charitatem continuam habentes, quia * charitas operit multitudinem peccatorum.

9 * Hospitales invicem sine murmuratione.

10 Unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam ministrans, sicut boni * dispensatores multiformis gratiæ Dei.

11 Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum: cui est gloria, & imperium in sæcula sæculorum: Amen.

12 Charissimi, nolite peregrinari in fervore, quia ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat:

13 Sed communicantes Christi passionibus gaudere, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.

14 Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus Spiritus, super vos requisivit.

15 Nemo autem vestrum patiat, ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.

16 Si autem, ut Christianus, non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine.

17 Quoniam tempus est, ut incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primum à nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?

18 * Et si justus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?

19 Itaque & hi, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fidei Creatori commendent animas suas in benefactis.

CAPUT V.

Seniores orat, ut verbo, & exemplo pascant gregem Dei, juniores autem illis subditi sint: hortatur omnes, ut iese demittant, diviniæ curæ totos se tradentes, & in sobrietate, ac fide diabolo resistentes.

Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, confenior, & testis Christi passionum: qui & ejus, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator:

2 Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum: neque turpis lucri gratiæ, sed voluntariè.

3 Neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo.

4 Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.

5 Similiter adoloscens subditi estote senioribus. * Omnes autem invicem humilitati

B

* Prov. 10. b. 12.
* Rom. 12. c. 13.
* Heb. 13. a. 2.

* 1. Cor. 4. a. 2.
C

D

* Prov. 11. d. 31.

A

B

* Rom. 12. b. 16.

tem

Jac. 4. b. 1. Jac. 4. c. 1. Phil. 5. 4. d. 3. Math. 6. c. 25. Luc. 12. c. 22.

tem infirmate, * quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 6 * Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut, vos exaltet in tempore visitationis: 7 * Omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. 8 Sobrii estote, & vigilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret: 9 Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei, quae in mundo est, vestrae fraternitati fieri. 10 Deus autem omnis gratiae, qui vocavit

nos in aeternam suam gloriam, in Christo Jesu modicum passus ipse propter nos, confirmabit, solidabitque. 11 Ipsa gloria, & imperium in saecula saeculorum. Amen. 12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi: obsecrans, & contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. 13 Salutatio vos Ecclesiae, quae est in Babylone coelecta, & Marcus filius meus. 14 Salutatio invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Jesu. Amen.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Hortatur, ut memores maximorum, quae a Deo acceperunt, donorum per varias scandant virtutes, ut sic introitus in regnum Domini illis ministratur: dicitque, se brevi moriturum, & suae doctrinae certissimum ostendit ex Christo doctore, quem & vox Patris, & Prophetae commendaverunt.

A **1** **IMON** Petrus, servus, & Apostolus Jesu Christi, iis, qui coaequalem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia Dei nostri, & Salvatoris Jesu Christi. **2** Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Christi Jesu Domini nostri. **3** Quomodo omnia nobis divinae virtutis sua, quae ad vitam, & pietatem donata sunt, per cognitionem ejus, qui vocavit nos, propria gloria, & virtute, **4** Per quem maxima, & pretiosa nobis promissa donavit: ut per haec efficiamini divinae confortes naturae: fugientes ejus, quae in mundo est, concupiscentiae corruptionem. **5** Vos autem curam omnem subinferentes, ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam. **6** In scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem. **7** In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. **8** Haec enim si vobis sancto adsint, & superent; non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Jesu Christi cognitione. **9** Cui enim non praesto sunt haec, caecus est, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. **10** Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: haec enim facientes, non peccabitis aliquando. **11** Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in aeternum regnum Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi. **12** Propter, quod incipiam vos semper

commonere de his; & quidem scientes, & confirmatos vos in praesenti veritate. **13** Iustum autem arbitror quandiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione: **14** Certus, quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod, & Dominus noster Jesus Christus * significavit mihi. **15** Dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis. **16** * Non enim doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri Jesu Christi virtutem, & praesentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. **17** Accipiens enim a Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapsa ad eum hujuscemodi ad magnifica gloria: * Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. **18** Et hanc vocem nos audivimus de caelo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto. **19** Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui beneficiis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies eluceat, & lucifer oriatur in cordibus vestris: **20** Hoc primum intelligentes, * quod omnis prophetia Scripturae propria interpretatione non fit. **21** Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. **CAPUT II.** *Pseudopropheta multos seducent, verum acciter punientur, sicut de malis actum est tempore diluvii, & de Sodomitis: prosequitur autem pravos mores horum, quos admodum effusos dicit in libidine.* **1** **F**uerunt vero, & pseudoprophetae in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducunt sectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem. **2** Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur:

D
* Joann. 21. d. 19.
* 1. Cor. 13. 7.
D
* Math. 17. a. 5.
* 2. Tim. 3. d. 16.
A

CAPUT III.

Propter quosdam illusores secundum Domini adventum negantes, astruit futuram mundi renovationem, cum brevi, & insperato Dominus adveniet: ad cuius adventum monet, ut se praeparant, laudans Pauli scripta, quae indocti depravant.

A **1** **H**anc ecce vobis, charissimi, secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem: **2** Ut memores sitis eorum, quae praedixi verborum a sanctis Prophetis, & Apostolorum vestrorum, & Praeceptorum Domini, & Salvatoris. **3** Hoc primum scientes, quod veniet * in novissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, **4** Dicentes: * ubi est promissio, aut adventus ejus? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturae. **5** Latet enim eos hoc volentes, quod caeli erant prius, & terra, de aqua, & per aquam consistens Dei verbo: **6** Per quae, ille tunc mundus aqua imundatus perit. **7** Coeli autem, qui nunc sunt, & terra, eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem judicii, & perditionis impiorum hominum. **8** Unum vero hoc non lateat vos, charissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut dies unus. **9** Non tardat Dominus promissionem suam: sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. **10** * Adveniet autem dies Domini, ut fur: in quo caeli magno impetu transient, elementa vero calore solventur, terra autem, & quae in ipsa sunt opera, exurentur. **11** Cum igitur haec omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus, & pietatibus, **12** Expectantes, & properantes in adventum dici Domini, per quem caeli ardentes solventur, & elementa ignis ardore tasecent? **13** * Novos vero caelos, & novam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. **14** Propter, quod charissimi haec expectantes, satagite immaculati, & in violati ei inveniri in pace. **15** Et * Domini nostri longanimitatem; sapientem arbitremini: sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis. **16** Sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his: in quibus sunt quaedam difficulta intellectu, quae indocti, & instabiles depravant, sicut & caeteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. **17** Vos igitur fratres praesentes custodite: ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. **18** Crescite vero in gratia, & in cognitione Domini nostri, & Salvatoris Jesu Christi. Ipsi gloria & nunc, & in diem aeternitatis. Amen.

* 1. Tim. 4. a. 1.
* 2. Tim. 3. a. 1.
* Jud. d. 18.
* Ezech. 12. 27.
C
* 1. Thess. 5. a. 2.
* Apoc. 3. a. 16. c. 15.
* 1. Pet. 5. c. 17. d. 6. g. 22.
* Apoc. 21. a. 1.
* Rom. 2. a. 4.
D

Job. 4. d. 18.
Jud. b. 4.
* Gen. 7. a. 1.
* Gen. 19. c. 15.
B
* Jud. b. 11.
* Nu. 21. c. 8.
* Jud. c. 12.
D
* Joan. 8. d. 34.
* Rom. 6. c. 12. d. 20.
* Hebr. 6. a. 4.
* Math. 23. d. 45.
* Prov. 16. b. 11.

EPISTOLA BEATI JOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Joannes, quod de Christo vidit, & audivit, aliis annunciat, ut una cum ipso societur Deo, & Christo ejus filio, cuius sanguine hominum peccata mundantur: porro, qui se peccasse negat, Deum mendacem facit.

A

Uod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perpeximus, & manus nostrę contrectaverunt de verbo vitę:

2 Et vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quę erat apud Patrem, & apparuit nobis:

B

3 Quod vidimus, & audivimus, annunciamus vobis, ut & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostrā sit cum Patre, & cum Filio ejus Jesu Christo.

4 Et hæc scribimus vobis, ut gaudeatis, & gaudium vestrum sit plenum.

5 Et hæc est annuntiatio, quam audivimus ab eo, & annunciamus vobis: * Quoniam Deus lux est, & tenebrę in eo non sunt ullę.

C

6 Si dixerimus, quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus.

7 Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce; societatem habemus ad invicem, * & sanguis Jesu Christi, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato.

8 * Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

D

9 Si confiteamur peccata nostrā; fidelis est, & justus, ut remittat nobis peccata nostrā, & emundet nos ab omni iniquitate.

* Joan. 8. b. 12.

* Hebr. 9. d. 14. 1. Petr. 1. d. 19. Apoc. 1. b. 5. Reg. 3. c. 45.

2. Par. 6. f. 26. Pro v. 10. b. 9. Eccli. 7. c. 21.

10 Si dixerimus, quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non est in nobis.

CAPUT II.

Jesus Christus advocatus noster est apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi, observatio autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia, ac dilectio: quod sit vetus, ac novum mandatum: quis sit in luce, & in tenebris: variis scribit etatibus, revocans a mundi dilectione, & ab hæreticis, ac monens, ut semel accepta fidei adhæreant, sequentes ductum Spiritus sancti.

Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum:

2 Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

3 Et in hoc scimus, quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus.

4 Qui dicit se nosse eum, & mandata ejus non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est.

5 Qui autem servat verbum ejus, verè in hoc charitas Dei perfecta est: & in hoc scimus, quoniam in ipso sumus.

6 Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.

7 Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum verus, quod habuistis ab initio: Mandatum vetus est verbum, quod audistis:

8 * Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est & in ipso, & in vobis: quia tenebrę transierunt, & verum lumen jam lucet.

A

B

* Joan. 13. d. 34. 15. b. 12.

CAPUT III.

De Dei erga nos charitate, & quomodo distinguantur, qui ex Deo sunt, & qui ex diabolo: de dilectione, & odio fratrum: qui mentis puritate, & fide in Christum quidquam a Deo petit, impetrat.

Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & simus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.

2 Charissimi, nunc filii Dei sumus: & nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum, sicuti est.

3 Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille Sanctus est.

4 Omnis, qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum est iniquitas.

5 Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleret: * & peccatum in eo non est.

6 Omnis, qui in eo manet, non peccat: & omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

7 Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justitiam, justus est: sicut & ille justus est.

8 * Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.

9 Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.

10 In hoc manifestati sunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis, qui non est justus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum:

11 Quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, * ut diligatis alterutrum.

12 Non sicut * Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter, quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant: fratris autem ejus, iusta.

13 Nolite mirari fratres, si odit vos mundus.

14 Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. * Qui non diligit, manet in morte:

15 Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem.

16 * In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.

17 * Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?

18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate.

19 In hoc cognoscimus, quoniam ex veritate sumus: & in conspectu ejus suadebimus corda nostra.

A

* Iai. 53. c. 9. 1. Petr. 2. d. 23.

B

* Joan. 8. b. 44.

* Joann. 13. d. 34. 15. b. 12. * Gen. 4. b. 8.

C

* Lev. 19. d. 17. Sup. 2. b. 10. Luc. 2. c. 11.

* Joann. 15. b. 13.

* Luc. 3. c. 11. Jac. 2. c. 15.

D

20 Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: major est Deus corde nostro, & novit omnia.

21 Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum:

* Matth. 21 b. 22.

22 * Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus custodimus, & ea, quae sunt placita coram eo, facimus.

* Joan. 6. d. 29. 7. a.

23 * Et hoc est mandatum ejus: Ut credamus in nomine Filii ejus Jesu Christi: & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.

* Joann. 13. d. 34. 15. b. 12.

24 Et qui servat mandata ejus, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus, quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

CAPUT IV.

Qui spiritus ex Deo sunt, & qui non: cum Deus sua nos dilectione praevenit, dato pro nobis Filio suo, debemus & nos Deum, ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

A

1 Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum.

2 In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est:

3 Et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est: & hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, & nunc jam in mundo est.

4 Vos ex Deo estis, filii, & vicistis eum, quoniam major est, qui in vobis est, quam qui in mundo.

* Joan. 8. f. 47.

5 * Ipsi de mundo sunt: Ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

6 Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, & spiritum erroris.

7 Charissimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.

8 Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus charitas est.

* Joan. 3. b. 16.

9 In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam * Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum.

10 In hoc est charitas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

11 Charissimi, si sic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere.

12 * Deum nemo vidit umquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta est.

* Joan. 1. c. 18. 1. Tim. 6. d. 16.

13 In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis.

14 Et nos vidimus, & testificamur, quoniam

niam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi.

15 Quisquis confessus fuerit, quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo.

16 Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus Charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

17 In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum: ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo.

18 Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor poenam habet: qui autem timet, non est perfectus in charitate.

19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

20 Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?

21 * Et hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

CAPUT V.

De natis ex Deo, & veraque erga ipsum charitate: fides mundum vincit: tres in terra testantur Christum verum hominem, & tres in caelo verum Dei filium, in quem credens habet vitam aeternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

1 Omnis, qui credit, quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis, qui diligit eum, qui genuit, diligit & eum, qui natus est ex eo.

2 In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, & mandata ejus faciamus,

3 Hae est enim charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus: & mandata ejus gravia non sunt.

4 Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum: & haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra.

5 * Quis est, qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est filius Dei?

6 Hic est, qui venit per aquam, & sanguinem, Jesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua, & sanguine. Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas.

7 Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in caelo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus: & hi tres unum sunt.

8 Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: Spiritus, & aqua, & sanguis: & hi tres unum sunt.

9 Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo.

10 * Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio,

D

* Joan. 13. d. 16. 13. b. 12. Epistol. a. 2.

A

* 2. Cor. 13. 5. 27.

B

* Joan. d. 36. C

men-

mendacem facit eum: quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de Filio suo.

11 Et hoc est testimonium, quoniam vitam aeternam dedit nobis Deus. Et haec vita in Filio ejus est.

12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet.

13 Hae scribo vobis: ut sciatis, quoniam vitam habet aeternam, qui creditis in nomine Filii Dei.

14 Et haec est fiducia, quam habemus ad eum: Quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.

15 Et scimus, quia audit nos, quidquid petierimus: scimus, quoniam habemus petitiones, quas postulamus ab eo.

16 Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.

17 Omnis iniquitas, peccatum est: & est peccatum ad mortem.

18 Scimus quia omnis, qui natus est ex Deo non peccat: sed generatio Dei conservat eum, & malignus non tangit eum.

19 Scimus quoniam ex Deo sumus: & mundus totus in maligno positus est.

20 Et scimus, quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & sumus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, & vita aeterna.

21 Filioli, custodite vos a simulachris. Amen.

D

* Luc. 24. 8. 45.

EPISTOLA BEATI JOANNIS APOSTOLI SECUNDA.

Electam hanc, ejusque filios in charitate, & fide confirmat, ne ab haereticis seducantur, idque paucis; cetera servant, donec ad eos veniat.

dum mandata ejus. Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis:

A

Enior electae dominae, & natis ejus, quos ego diligo in veritate, & non ego solus, sed & omnes, qui cognoverunt veritatem.

7 Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem: hic est seductor, & antichristus.

8 Videte vosmetipsos, ne perdati, quae operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis.

9 Omnis, qui recedit, & non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic & Patrem, & Filium habet.

10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis.

11 Qui enim dicit illi AVE, communicat operibus ejus malignis.

12 Plura habens vobis scribere, nolui per chartam, & atramentum: spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: ut gaudium vestrum plenum sit.

13 Salutant te filii sororis tuae Electae.

B

* Joan. 13. d. 34. 15. b. 11. C

C

Rrr

EPI-

EPISTOLA BEATI JOANNIS APOSTOLI TERTIA.

Gaium collaudat, quod in veritate ambulat, & peregrinos humane excipiat, subdend de Diotrephis calumniis, & inhumanitate, ac Demetrio optimum perhibens testimonium, subjungens se illum brevi inuisurum.

A

Senior Gaio charissimo, quem ego diligo in veritate.

2 Charissime, de omnibus orationem facio prosperè te ingredi, & valere, sicut prosperè agit anima tua.

3 Gavius sum valde venientibus fratribus, & testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas.

B

4 Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare.

5 Charissime, fideliter facis, quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos,

6 Qui testimonium reddiderunt charitati tuæ in conspectu Ecclesiæ: quos, beneficiens, deduces dignè Deo.

7 Pro nomine enim ejus profecti sunt, nihil accipientes à Gentibus.

8 Nos ergo debemus suscipere hujusmodi, ut cooperatores simus veritatis.

9 Scripsissem forsitan Ecclesiæ: sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos.

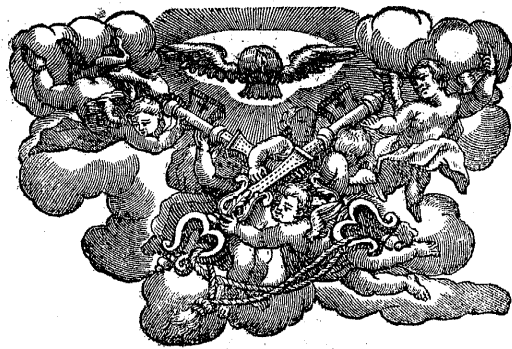
10 Propter hoc si venero, commonebo ejus opera, quæ facit, verbis malignis garruens in nos: & quasi non ei ista sufficiant; neque ipse suscipit fratres; & eos, qui suscipiunt, prohibet, & de Ecclesia eicit.

11 Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est, Qui benedicit, ex Deo est: qui malefacit, non vidit Deum.

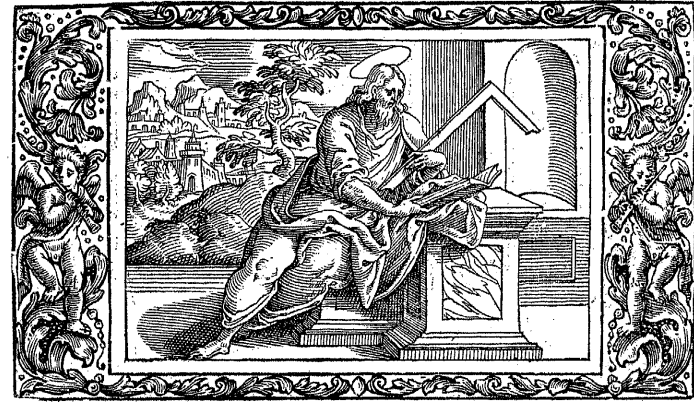
12 Demetrio testimonium redditur ab omnibus, & ab ipsa veritate, sed & nos testimonium perhibemus: & nosti quoniam testimonium nostrum verum est.

13 Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum, & calamum scribere tibi.

14 Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA BEATI JUDÆ APOSTOLI.

Monet, ut firmi sint in tradita semel facta adversus insurgentes impios, ac lascivos, subdend de horum supplicio in modum Judæorum, ac Sodomorum: nam & hi nullum veriti, effugant servatim in omnem carnem concupiscentiam, quæ dixeris rebus comparat: & istos ad Enoch, ac Apostolorum de illis vaticinia revocat.

A

IUDAS Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, his, qui sunt in Deo Patre dilectis, & Christo Jesu conservatis, & vocatis.

2 Misericordia vobis, & pax, & caritas adimpleatur.

3 Charissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei.

4 Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solium Dominatorem, & Dominum nostrum Jesum Christum negantes.

B

5 Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus populum de terra Egypti salvans, secundo eos, qui non crediderunt, perdidit.

6 Angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni dici, vinculis æternis sub caligine servavit.

C

7 Sicut Sodoma, & Gomorra, & finitimæ civitates simili modo exornicatar, & abeuntes post carnem alteram factæ sunt exemplum ignis æterni pœnam sustinentes.

8 Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, majestatem autem blasphemant.

D

9 Cùm Michael Archangelus cum diabolo disputans altercetur de Moyfi corpore

non est ausus iudicium inferre blasphemiam sed dixit: Imperet tibi Dominus.

10 Hi autem, quæcumque quidem ignorant, blasphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

11 Væ illis, quia in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, & in contradictione Core perierunt.

12 Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ.

13 Fluctus feri maris; despumantes suas confusiones: sidera errantia; quibus procella tenebrarum servata est in æternum.

14 Prophetavit autem, & de his septimus ab Adam, Enoch; dicens: Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis.

15 Facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores impii.

16 Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, & eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa.

17 Vos autem charissimi, memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi.

18 Qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illudicæ, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus.

19 Hi sunt, qui sequebantur semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

20 Vos autem charissimi, superedificantes vosmetipsos sanctissime vestra fidei, in Spiritu sancto orantes.

21 Vosmetipsos in dilectione Dei servate, expectantes misericordiam Domini nostri

* Gen. 4. b. 8.

* Num. 22. c. 23.

* Num. 16. c. 32.

* 2. Pet. 2. c. 17.

* Apoc. 1. b. 7.

* Psal. 16. c. 10.

* 1. Tim. 4. c. 1.

* 2. Tim. 3. c. 1.

* 2. Pet. 3. c. 1.

* 2. Pet. 3. c. 1.

Jesu Christi in vitam æternam,
 22 Et hos quidem arguite judicatos:
 23 Illos verò salvate, de igne rapientes.
 Aliis autem miseremini in timore: odientes
 & eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam.
 24 Ei autem, qui potens est vos conservare
 sine peccato, & constituere ante conspectum

gloriæ suæ immaculatos in exultatione in
 adventu Domini nostri Jesu Christi;
 25 Soli Deo Salvatori nostro, per Jesum
 Christum Dominum nostrum, gloria, & ma-
 gnificèntia, imperium, & potestas ante om-
 ne sæculum, & nunc, & in omnia sæcula sæ-
 culorum. Amen.

A P O C A L Y P S I S
 BEATI JOANNIS APOSTOLI

*CAPUT PRIMUM.

Joannes in Patmos insulam relegatus jube-
 tur scribere, quæ viderit septem, Asia Ecclē-
 siis, per septem candelabra designatis, quæ
 vidit in circuitu filii hominis; modum descri-
 bens, quo hic ipsi demonstratus sit.

A

1 Apocalypsis Jesu Christi, quam
 dedit illi Deus palam facere
 servis suis, quæ oportet fieri
 cito: & significavit, mittens
 per Angelum suum servo suo
 Joanni,

2 Qui testimonium perhibuit verbo Dei,
 & testimonium Jesu Christi, quæcumque
 vidit.

3 Peatus, qui legit & audivit verba pro-
 phetiæ hujus: & servat ea, quæ in ea scripta
 sunt: tempus enim propè est.

4 Joannes septem ecclesiis, quæ sunt in
 Asia. Gratia vobis, & pax ab eo, * qui est, &
 qui erat, & qui venturus est; & à septem spiri-
 tibus, qui in conspectu throni ejus sunt;

5 Et à Jesu Christo, qui est testis fidelis, *
 primogenitus mortuorum, & princeps reg-
 num terræ: qui dilexit nos, & lavit nos à pec-
 catis nostris * in sanguine suo,

6 Et fecit nos regnum, & sacerdotes Deo,
 & Patri suo: ipsi gloria, & imperium in sæ-
 cula sæculorum: Amen.

7 Ecce venit cum nubibus, & videbit cum
 omnis oculus, & qui cum pupugerunt. Et

plangent se super eum omnes tribus terræ:
 Etiam: Amen.

8 * Ego sum a & ω, principium & finis, di-
 cit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui
 venturus est, omnipotens.

9 Ego Joannes frater vester, & particeps in
 tribulatione, & regno, & patientia in Chri-
 sto Jesu; fui in insula, quæ appellatur Pat-
 mos, propter verbum Dei, & testimonium
 Jesu:

10 Fui in Spiritu in Dominica die, & audivi
 post me vocem magnam tamquam tubæ,

11 Dicentis: Quod vides, scribe in li-
 bro: & mitte septem ecclesiis, quæ sunt in
 Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, &
 Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, &
 Laodiciæ.

12 Et conversus sum, ut viderem vocem,
 quæ loquebatur mecum: Et conversus vidi
 septem candelabra aurea:

13 Et in medio septem candelabrorum
 aureorum similem filio hominis, vestitum
 podere, & præcinctum ad mamillas zona
 aurea.

14 Caput autem ejus, & capilli erant can-
 didi tamquam lana alba, & tamquam nix, &
 oculi ejus tamquam flamma ignis,

15 Et pedes ejus similes aurichalco, sicut
 in camino ardenti: & vox illius tamquam
 vox aquarum multarum:

16 Et habebat in dextera sua stellas se-
 ptem: & de ore ejus gladius utraque parte

* Exod. 3.
 d. 14.
 * 1. Cor.
 15. c. 20.
 Coloss. 1.
 c. 18.
 B
 * Heb. 9.
 d. 11.
 1. Petr. 1.
 d. 19.
 1. Joan. 1.
 c. 7.
 * 1. c. 13.
 Matt. 24.
 c. 30.
 Jud. c. 13.

* 1. c. 13.
 4. 44. 22.
 28. 30. 1.
 1. c. 13.
 6. 23. 41.

C

D

acu-

acutus exibat: & facies ejus sicut sol lu-
 cet in virtute sua.

17 Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes
 ejus tamquam mortuus. Et posuit dexteram
 suam super me, dicens: Noli timere: * ego
 sum primus, & novissimus;

18 Et vivus, & fui mortuus; & ecce
 sum vivens in sæcula sæculorum, & ha-

beo claves mortis, & inferni.
 19 Scribe ergo, quæ vidisti, quæ sunt, & quæ
 oportet fieri post hæc.

20 Sacramentum septem stellarum, quæ
 vidisti in dextera mea, & septem candelabra
 aurea: septem stellæ, Angeli sunt septem
 Ecclesiarum: & candelabra septem, septem
 Ecclesiæ sunt.

CAPUT II.

Jubetur Joannes variâ scribere Ecclesiis
 Ephesi, Smyrnæ, Pergami, & Thyatiræ,
 collaudans eos, qui Nicolaitarum doctrinam
 non admiserant, alios autem minis ad pœni-
 tentiam revocans: tepidum quoque detestans,
 & vincenii præmium pollicens.

A

1 Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe: Hæc
 dicit, qui tenet septem stellas in dex-
 tera sua, qui ambulat in medio septem can-
 delabrorum aureorum:

2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam
 tuam, & quia non potes sustinere malos: &
 tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, &
 non sunt: & invenisti eos mendaces.

3 Et patientiam habes, & sustinuiisti pro-
 pter nomen meum, & non defecisti.

4 Sed habeo adversum te, quòd charitatem
 tuam primam reliquisti.

5 Memor esto itaque, unde excideris: & age
 pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem,
 venio tibi, & movebo candelabrum tuum de
 loco suo, nisi pœnitentiam egeris.

6 Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolai-
 tarum, quæ & ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
 dicat Ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno
 vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.

8 Et Angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe: Hæc
 dicit primus, & novissimus, qui fuit mortuus,
 & vivit.

9 Scio tribulationem tuam, & paupertatem
 tuam, sed dives es: & blasphemaris ab
 his, qui se dicunt Judæos esse, & non sunt, sed
 sunt synagoga satanæ.

10 Nihil horum timeas, quæ passurus es.
 Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis
 in carcerem, ut tentemini: & habebitis tribu-

lationem diebus decem: Esto fidelis usque
 ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

11 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
 dicat Ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur à
 morte secunda.

12 Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe:
 Hæc dicit, qui habet rompheam utraque
 parte acutam:

13 Scio, ubi habitas, ubi sedes est satanæ: &
 tenes nomen meum, & non negasti fidem meam.
 Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis,
 qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat.

14 Sed habeo adversus te pauca: quia ha-
 bes illic tenentes doctrinam * Balaam, qui
 docebat Balac mittere scandalum coram
 filiis Israel, edere, & fornicari:

15 Ita habes & tu tenentes doctrinam Ni-
 colaitarum.

16 Similiter pœnitentiam age: si quo mi-
 nus veniam tibi cito, & pugnabo cum illis
 in gladio oris mei.

17 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
 dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna ab-
 sconditum, & dabo illi calculum candidum:
 & in calculo nomen novum scriptum, quod
 nemo scit, nisi qui accipit.

18 Et Angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe:
 Hæc dicit Filius Dei, quæ habet oculos tam-
 quam flammam ignis, & pedes ejus similes
 aurichalco:

19 Novi opera tua, & fidem, & charitatem
 tuam, & ministerium, & patientiam tuam, &
 opera tua novissima plura prioribus.

20 Sed habeo adversus te pauca: quia per-
 mittis mulierem Jezabel, quæ se dicit pro-
 phetam, docere, & seducere servos meos, for-
 nicari, & manducare de idolothycis.

21 Et dedit illi tempus, ut pœnitentiam age-
 ret: & non vult pœnitere à fornicatione sua.

D

* Num. 24.
 2. 3. 25. 4.
 2.

E

F

G
* 1. Re. 6.
16. b. 7.
Psal. 7.
b. 10.
Jer. 11. d.
20. 17. b.
10. 20. c.
21.

22 Ecce mittam eam in lectum : & qui mechantur cū ea, in tribulatione maxima erunt, nisi penitentiam ab operibus suis egerint.
23 Et filios ejus interficiam in morte, & scient omnes Ecclesiæ, * quia ego sum servans renes, & corda: & dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico,
24 Et ceteris, qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, & qui non cognoverunt altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus:
25 Tamen id, quod habetis, tenete, donec veniam.
26 Et qui vicerit, & custodierit usque in finem opera mea, dabo illi potestatem super Genes,
27 Et reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confingentur,
28 Sicut & ego accepi à Patre meo: & dabo illi stellam matutinam.
29 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis.

CAPUT III.

Subetur scribere Ecclesiis Sardis, Philadelphiam, & Laodiciam: errantes ad penitentiam minis revocans, sed alios collaudans, & vincens premium pollicens: Deum dicens ad ostium pulvere, ut ingrediatur ad illum, qui aperuerit.

A

1 **E**T Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.
2 Esto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

* 1. Thef. 5. a. 2.
2. Pet. 3. c. 10.
Inf. 16. c. 15.

3 In mente ergo habe, qualiter acceperis, & audieris, & serva, & penitentiam age. Si ergo non vigilaveris, * Veniam ad te tamquam fur, & nescies, qua hora veniam ad te.

4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua: & ambulabunt tecum in albis, quia digni sunt.

B

5 Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen ejus de libro vitæ, & confitebor nomen ejus coram Patre meo, & coram angelis ejus.

6 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis.

* Isa. 22. f. 22.
* Job. 12. c. 14.

7 Et Angelo Philadelphiam Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Sanctus, & Verus, * qui habet clavem David: * qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit:

8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & servasti verbum meum, & non negasti nomen meum.

9 Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Judæos esse, & non sunt, sed mentiuntur: Ecce faciam illos, ut veniant, & adorent ante pedes tuos: & scient, quia ego dilexi te.

10 Quoniam servasti verbum patientiæ meæ, & ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universoni tentare habitantes in terra.

C

11 Ecce venio cito: tene, quod habes:

ut nemo accipiat coronam tuam.
12 Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum novum.

13 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis.

14 Et Angelo Laodiciam Ecclesiæ scribe: * Hæc dicit: Amen, restis fidelis, & verus, qui est principium creaturæ Dei.

* Joann. a. 6.

15 Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigus esses, aut calidus:

16 Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

17 Quia dicitis: Quod dives sum, & locupletatus, & nullius ego: & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

18 Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ, & collyrio ungue oculos tuos, ut videas.

19 * Ego quos amo, arguo, & castigo. Æmulare ergo, & penitentiam age.

* Prov. b. 12. Hebr. 12. b. 6.

20 Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse tecum.

21 Qui vicerit, dabo ei sedere tecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno ejus.

22 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Ecclesiis.

CAPUT IV.

Aperto in cælo ostio videt sedentem in throno, & in hujus circuitu viginti quatuor seniores sedentes: & quæ hic describit quatuor animalia, quæ sedentem in throno assidue unâ cum viginti quatuor senioribus glorificabant.

1 **P**ost hæc vidi: & ecce ostium apertum in cælo, & vox prima, quam audivi, tamquam tubæ loquentis tecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi, quæ oportet fieri post hæc.

2 Et statim fui in spiritu: & ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens.

3 Et qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis, & sardinis: & iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdine.

4 Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor: & super thronos viginti quatuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

5 Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem Spiritus Dei.

6 Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile crystallo: & in medio sedis, & in circuitu sedis, quatuor animalia plena oculis antè, & retrò.

7 Et animal primum simile leoni, & secundum

D

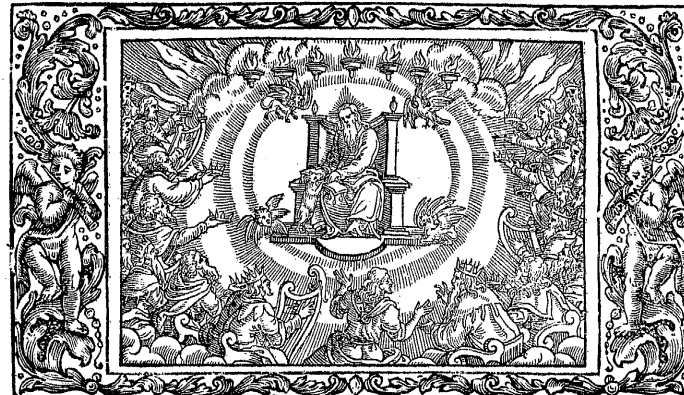
D

A

B

C

dum

um animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti.

8 Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas: & in circuitu, & intrus plena sunt oculis: & equiem non habebant die, ac nocte, dicentia: * Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.

9 Et cum darent illa animalia gloriam, & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viginti in sæcula sæculorum.

10 Procedebant viginti quatuor seniores viventes in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicentes:

11 Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.

CAPUT V.

Plente Joanne, quod librum septem sigillis signatum nemo posset aperire, agnus primum occisus illum aperuit: quo facto quatuor animalia, & viginti quatuor seniores, cum innumera Angelorum multitudine omni que creatura illum maximè glorificaverunt.

A

1 **E**T vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus, & foris signatum sigillis septem.

2 Et vidi Angelum fortem, prædicantem vocem magna: Quis est dignus aperire librum, & solvere signacula ejus?

3 Et nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque sub terra aperire librum, neque respicere illum.

4 Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum.

5 Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleviſſis: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & solvere septem signacula ejus.

6 Et vidi: & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem, & oculos septem: qui

sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram.

7 Et venit, & accepit de dextera sedentis in throno librum.

8 Et cum aperuisset librum, quatuor animalia, & viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, & phylas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum:

9 Et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es, Domine, accipere librum, & aperire signacula ejus: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione:

10 Et fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes: & regnabimus super terram.

11 Et vidi, & audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum: & erat numerus eorum * millia millium.

* Dan. 7. c. 10.

12 Dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

13 Et omnem creaturam, quæ in cælo, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum.

14 Et quatuor animalia dicebant: Amen. Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas: & adoraverunt viventem in sæcula sæculorum.

CAPUT VI.

Aperitis quatuor sigillis varii adversus terram sequuntur effectus: quinto vero aperto, anima martyrum petunt accelerari judicium: ad sexti autem apertionem ostenduntur signa futuri judicii.

1 **E**T vidi, quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis, & audivit unum de quatuor animalibus, dicens, tamquam vocem tonitruum: Veni, & vide.

2 Et vidi: & ecce equus albus, & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei corona, & exivit vincens, ut vinceret.

C

D

A

Rrr 4. 3 Et

3 Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal, dicens: Veni, & vide.
 4 Et exivit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra, & ut invicem se interficerent, & datus est ei gladius magnus.
 5 Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua.
 6 Et audivi tamquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum, & oleum ne laeseris.
 7 Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, & vide.
 8 Et ecce equus pallidus: & qui sedebat super eum, nomen illi Mors, & infernus sequebatur eum; & data est illi potestas super quatuor partes terrae, interficere gladio, fame, & morte, & bestis terrae.
 9 Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant.
 10 Et clamabant voce magna, dicentes:

Usquequò, Domine, (sanctus, & verus) non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum deus, qui habitant in terra?
 11 Et datae sunt illis singulae stolae albae: & dictum est illis, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur confervi eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut & illi.
 12 Et vidi, cum aperuisset sigillum sextum: & ecce terramotus magnus factus est, & sol factus est niger tamquam faccus cilicinus: & luna tota facta est sicut sanguis:
 13 Et stellae de caelo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cum à vento magno movetur.
 14 Et caelum recessit sicut liber involutus: & omnis mons, & insulae de locis suis motae sunt.
 15 Et reges terrae, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis servus, & liber absconderunt se in speluncis, & in petris montium:
 16 Et dicunt montibus, & petris: * Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni:
 17 Quoniam venit dies magnus irae ipsorum: & quis poterit stare?

D
 * Isa. d. 19.
 Osee 10. c. 8.
 Luc. 23. a. 30.

CAPUT VII.

Dum punienda est terra, jubentur absque nocimento servari signum in fronte gerentis: qui describuntur iam ex Judaeis, quam ex Gentibus, benedicentes Deum; & de his, qui amici erant stolis albis.

1 Post haec vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terrae, tenentes quatuor ventos terrae, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.
 2 Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi: & clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terrae, & mari,
 3 Dicens: Nolite nocere terrae, & mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.
 4 Et audivi numerum signatorum, centum

quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel.
 5 Ex tribu Juda duodecim millia signati:
 Ex tribu Ruben duodecim millia signati:
 Ex tribu Gad duodecim millia signati:
 6 Ex tribu Asser duodecim millia signati:
 Ex tribu Nephthali duodecim millia signati:
 Ex tribu Manasse duodecim millia signati:
 7 Ex tribu Simcon duodecim millia signati:
 Ex tribu Levi duodecim millia signati:
 Ex tribu Issachar duodecim millia signati:
 8 Ex tribu Zabulon duodecim millia signati:
 Ex tribu Joseph duodecim millia signati:
 Ex tribu Benjamin duodecim millia signati:
 9 Post haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amici stolis albis, & palmae in manibus eorum:.

B
 C

10 Et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno.
 11 Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, & seniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt Deum,
 12 Dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro, in saecula saeculorum, Amen.
 13 Et respondit unus de senioribus, & dixit mihi: Hi, qui amici sunt stolis albis, qui sunt? & unde venerunt?

14 Et dixi illi: Domine mi, tu scis: & dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni.
 15 Ideo sunt ante thronum Dei, & serviunt ei die, ac nocte in templo ejus: & qui sedet in throno, habitabit super illos.
 16 * Non esurient, neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, neque ullus aestus:
 17 Quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitae fontes aquarum, * & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

* Isa. 49. c. 10.
 * Isa. 5. c. 8.

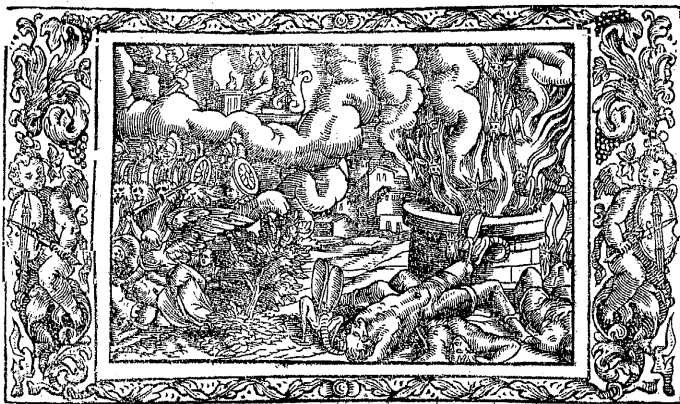
CAPUT VIII.

Aperto septimo sigillo septem Angeli cum tubis ostenduntur: effusioque in terram igne altaris ab alio Angelo sunt variae tempestates: similiter quatuor Angelis tuba canentibus producuntur variae plagae adversus homines.

1 ET cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in caelo, quasi media hora.
 2 Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei: & datae sunt illis septem tubae.
 3 Et alius Angelus venit, & stetit ante altare habens thuribulum aureum: & data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei.
 4 Et ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.
 5 Et accepit Angelus thuribulum, & implevit illud de igne altaris, & misit in terram, & facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terramotus magnus.
 6 Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, preparaverunt se, ut tuba canerent.
 7 Et primus Angelus tuba cecinit, & fa-

cta est grando, & ignis, mista in sanguine, & missum est in terram, & tertia pars terrae combusta est, & tertia pars arborum concremata est, & omne scenum viride combustum est.
 8 Et secundus Angelus tuba cecinit: & tamquam mons magnus igne ardens missus est in mare, & facta est tertia pars maris sanguis,
 9 Et mortua est tertia pars creaturæ eorum, quae habebant animas in mari, & tertia pars navium interiiit.
 10 Et tertius Angelus tuba cecinit: & cecidit de caelo stella magna ardens tamquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum:
 11 Et nomen stellae dicitur Absinthium, & facta est tertia pars aquarum in absinthium, & multi hominum mortui sunt de aquis, quia amarae factae sunt.
 12 Et quartus Angelus tuba cecinit: & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunae, & tertia pars stellarum: ita ut obscuraretur tertia pars eorum, & dici non luceret pars tertia, & noctis similiter.
 13 Et vidi, & audivi vocem unius aquilae volantis per medium caeli dicentis voce magna: Vae, va, va, habitantibus in terra, de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

C
 D

CAPUT IX.

Quinto Angelo tuba canente stella cadit, & locusta a fumo putei egressa describitur, quae homines cruciunt: sexto vero Angelo canente solvuntur quatuor Angeli, qui ingenti equestri exercitu tertiam hominum partem occidunt.

A **E**T quintus Angelus tuba cecinit: & vidi stellam de caelo cecidisse in terram, & data est ei clavis putei abyssi.

2 Et aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magna: & obscuratus est sol, & aer de fumo putei:

3 Et de fumo putei exierunt locustae in terram, & data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terrae:

4 Et praeceptum est illis, ne laederent fœnum terrae, neque omne viride, neque omnem arborem: nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis:

5 Et datum est illis, ne occiderent eos; sed ut cruciarent mensibus quinque: & cruciatus eorum ut cruciatus scorpionum, cum percutit hominem.

B **6** *Et in diebus illis quaerent homines mortem, & non invenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

7 * Et similitudines locustarum, sicut equis paratis in praelium: & super capita earum tamquam coronae similes auro: & facies earum tamquam facies hominum.

8 Et habebant capillos sicut capillos mulierum; & dentes earum sicut dentes leonum erant:

9 Et habebant loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum:

10 Et habebant caudas similes scorpionum, & aculei erant in caudis earum: & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque: & habebant super se.

C **11** Regem angelum abyssi, cui nomen Hebraice Abaddon, Graece autem Apollyon, Latine habens nomen Exterminans.

12 Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

13 Et sextus Angelus tuba cecinit: & audi-

vi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,

14 Dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

15 Et soluti sunt quatuor Angeli, qui parati erant in horam, & diem, & mensem, & annum, ut occiderent tertiam partem hominum.

16 Et numerus equestris exercitus vicies milles dena millia. Et audivi numerum eorum.

17 Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & sulphureas, & capita eorum erant tamquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.

18 Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & sulphure, quae procedebat de ore ipsorum.

19 Potestas enim eorum in ore eorum est, & in caudis eorum: nam caudae eorum similes serpentibus habentes capita: & in his nocent.

20 Et ceteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque poenitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent daemona, & simulacra aurea, & argentea, & aerea, & lapidea, & lignea, quae neque videre possunt, neque audire, neque ambulare:

21 Et non egerunt poenitentiam ab homicidiis suis, neque à veneficiis suis, neque à fornicatione sua, neque à furtis suis.

CAPUT X.

Clamante alio foris Angelolo, quatuor septem tonitrua: porro Angelus iurat non amplius fore tempus, sed consummandum ad vocem septimi Angeli mysterium: datque librum Joanni devorandum.

A **E**T vidi alium Angelum fortem descendentem de caelo amictum nube, & iris in capite ejus, & facies ejus erat ut sol, & pedes ejus tamquam columna ignis:

2 Et habebat in manu sua libellum apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram:

3 Et

B **3** Et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.

4 Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: & audivi vocem de caelo dicentem mihi: Signa, quae locuta sunt septem tonitrua, & noli ea scribere.

D **5** * Et angelus, quem vidi stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad caelum:

C **6** Et juravit per viventem in saecula saeculorum, qui creavit caelum, & ea, quae in eo sunt; & mare, & ea, quae in eo sunt: Quia tempus non erit amplius:

D **7** Sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos Prophetas.

8 Et audivi vocem de caelo iterum loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare, & super terram.

9 Et abiit ad angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: * Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel.

10 Et accepi librum de manu Angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tanquam mel dulce, & cum devorarem eum, amaricatus est venter meus:

11 Et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

CAPUT XI.

Joannes templum metiens audit praedicatorum duos testes, quos bestia a mari ascendens occidet: ac terram totam occidunt septem millia hominum, & ad cantum septimi Angeli viginti quatuor seniores Deo gratias agunt.

A **E**T datus est mihi calamus similis virgae, & dictum est mihi: Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

2 Atrium autem, quod est foris templum,

ciice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum est Gentibus, & civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus:

3 Et dabo duobus testibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti faccis.

4 Hi sunt duae olivae, & duo candelabra, in conspectu Domini terrae stantes.

5 Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum: & si quis voluerit eos laedere, sic oportet eum occidi.

B **6** Hi habent potestatem claudendi caelum, ne pluat diebus prophetiae ipsorum: & potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, & percutere terram omni plaga quotiescumque voluerint.

7 Et cum finierint testimonium suum, bestia, quae ascendit de abyssu, faciet adversum eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.

8 Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magna, quae vocatur spiritualiter Sodoma, & Aegyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus est.

9 Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorum per tres dies, & dimidium: & corpora eorum non sument poni in monumentis.

C **10** Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, & jucundabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetae cruciaverunt eos, qui habitabant super terram.

11 Et post dies tres, & dimidium, spiritus vitae à Deo intravit in eos. Et steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos.

12 Et audiverunt vocem magnam de caelo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in caelum in nube: & viderunt illos inimici eorum.

13 Et in illa hora factus est terramotus magnus, & decima pars civitatis cecidit: & occisa sunt in terramotu nomina hominum septem millia: & reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo caeli.

14 Væ secundum abiit: & ecce væ tertium veniet citò.

15 Et

15 Et septimus angelus tuba cecinit: & factae sunt voces magnae in caelo dicentes: Factum est regnum hujus mundi, Domini nostri, & Christi ejus, & regnabit in saecula saeculorum: Amen.

16 Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adoraverunt Deum, dicentes:

17 Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus

es: qui accepisti virtutem tuam magnam, & regnasti.

18 Et iratae sunt Gentes, & advenit ira tua, & tempus mortuorum judicari, & reddere mercedem servis tuis Prophetis, & sanctis, & timentibus nomen tuum pusillis, & magnis, & exterminandi eos, qui corruerunt terram.

19 Et apertum est templum Dei in caelo: & visa est arca testamenti ejus in templo ejus, & facta sunt fulgura, & voces, & terramotus, & grando magna.

CAPUT XII.

Cum mulier cernente dracone filium peperisset, raptus est ab ea filius ejus ad Deum: tunc facto in caelo proelio, lapsus draco cepit mulierem Iemen persequi.

1 Et signum magnum apparuit in caelo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim:

2 Et in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabat, ut pariat.

3 Et visum est aliud signum in caelo: & ecce draco magnus rufus, habens capita septem, & cornua decem: & in capitibus ejus diademata septem:

4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum caeli, & misit eas in terram: & draco stetit ante mulierem, quae erat paritura: ut cum peperisset, filium ejus devoraret.

5 Et peperit filium masculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus est filius ejus ad Deum, & ad thronum ejus:

6 Et mulier fugit in solitudinem, ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.

7 Et factum est praelium magnum in caelo: Michael, & angeli ejus praeliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus:

8 Et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in caelo.

9 Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur drabolus, & satanas, qui seducit universum orbem: & projectus est in terram, & angeli ejus cum illo missi sunt.

10 Et audivi vocem magnam in caelo dicentem: Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi ejus:

quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die, ac nocte.

11 Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, & propter verbum testimonii sui, & non dilexerunt animas suas usque ad mortem.

12 Propterea latamini caeli, & qui habitatis in eis, Vae terrae, & mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.

13 Et postquam vidit draco, quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quae peperit masculum:

14 Et datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae, ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis, a facie serpentis.

15 Et misit serpens ex ore suo post mulierem, aqua tanquam flumen, ut ea faceret trahi a flumine.

16 Et adjuvit terra mulierem, & aperuit terra os suum, & absorbit flumen, quod misit draco de ore suo.

17 Et iratus est draco in mulierem: & abiit facere praelium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Jesu Christi.

18 Et stetit supra arenam maris.

CAPUT XIII.

Bestia de mari ascendens septem capitum, & decem cornua, decemque diademata, cujus plaga curatur, Deum blasphemat, & sanctos debellat: altera quoque bestia duorum cornuum de terra ascendens illi maxime favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, habensque charactere nominis ejus.

1 Et vidi de mari bestiam ascendentem, & habentem capita septem, & cornua

na decem, & super cornua ejus decem diademata, & super capita ejus nomina blasphemiae.

2 Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, & pedes ejus sicut pedes ursi, & os ejus sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, & potestatem magnam.

3 Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in morte: & plaga mortis ejus curata est. Et admirata est universa terra post bestiam.

4 Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiae: & adoraverunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiae? & quis poteris pugnare cum ea?

5 Et datum est ei os loquens magna, & blasphemias: & data est ei potestas facere menses quadraginta duos.

6 Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos, qui in caelo habitant.

7 Et est datum illi bellum facere cum Sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem:

8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in Libro vitae Agni, qui occisus est ab origine mundi.

9 Si quis habet aurem, audiat.

10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: * qui in gladio occiderit,

oportet eum gladio occidi. Hic est patientia, & fides Sanctorum.

11 Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua duo similia Agni, & loquebatur sicut draco.

12 Et potestatem prioris bestiae omnem faciebat in conspectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea, adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis.

13 Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de caelo descendere in conspectu hominum.

14 Et seduxit habitantes in terra, propter signa, quae data sunt illi facere in conspectu bestiae, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiae, quae habet plagam gladii, & vixit.

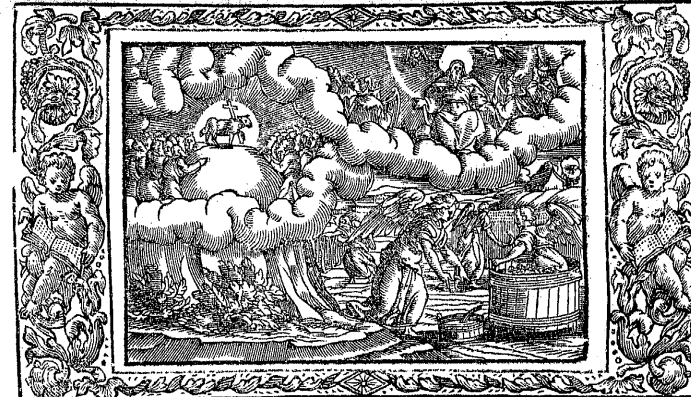
15 Et datum est illi, ut daret spiritum imaginis bestiae, & ut loquatur imago bestiae: & faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem bestiae, occidantur.

16 Et faciet omnes pusillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & servos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis.

17 Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiae, aut numerum nominis ejus.

18 Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiae. Numerus enim hominis est: & numerus ejus sexcenti sexaginta sex.

C
* Gen. 9.
b. c.
Mart. 26.
6. 12.

CAPUT XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulantes, Angelo uno Evangelium annunciante, altero Babylonis lapsum, tertio vero cruciatum eorum, qui bestiam adoraverunt, praedicante: porro duo habentes falces jubentur, ille messem, hic autem vineam terrae demetere.

1 Et vidi: & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.

2 Et audivi vocem de caelo, tamquam vocem aquarum multarum, & tamquam vocem tonitruu magni: & vocem, quam audivi,

sicut citharcedorum citharizantium in citharis suis.

3 Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores: & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra.

4 Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum, quo cumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiae Deo, & Agno.

5 Et in ore eorum non est inventum mendacium: sine macula enim sunt ante thronum Dei.

6 Et vidi alterum Angelum volantem per medium caeli, habentem Evangelium aeternum,

num, ut evangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum :

7 Dicens magna voce : Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicii eius: & adorate eum, * qui fecit caelum, & terram, mare, & fontes aquarum.

8 Et alius Angelus secutus est dicens: * Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quae a vino irae fornicationis suae potavit omnes gentes.

9 Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam, & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua:

10 Et hic bibet de vino irae Dei, quod mistum est mero in calice irae ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni.

11 Et fumus tormentorum eorum ascendet in saecula saeculorum: nec habent requiem die, ac nocte, qui adoraverunt bestiam, & imaginem eius, & si quis acceperit characterem nominis eius.

12 Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Jesu.

13 Et audivi vocem de caelo, dicentem mihi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur: A modo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis, opera enim illorum sequuntur illos.

14 Et vidi, & ecce nubem candidam: & super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam.

15 Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: * Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora, ut metatur, quoniam aruit messis terrae.

16 Et misit, qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, & demessa est terra.

17 Et alius Angelus exivit de templo, quod est in caelo, habens & ipse falcem acutam.

18 Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem: & clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineae terrae: quoniam maturae sunt uvae ejus.

19 Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terrae, & misit in lacum irae Dei magnum:

20 Et calcatus est lacus extra civitatem, & exivit sanguis de lacu usque ad franos equorum per spatia mille sexcenta.

CAPUT XV.

Qui bestiam viderant, & ejus imaginem, ac numerum nominis ejus, Deum glorificant: & septem Angelis habentibus septem plagas novissimas dantur septem phialae irae Dei plenas.

1 Et vidi aliud signum in caelo magnum, & mirabile, Angelos septem, habentes plagas septem novissimas: Quoniam in illis consummata est ira Dei.

2 Et vidi tamquam mare vitreum mistum igne, & eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem ejus, & numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei:

3 Et cantantes canticum Moysi servi Dei,

& canticum Agni, dicentes: Magna, & mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens: iusta, & vera sunt viae tuae, Rex saeculorum.

4 * Quis non timebit te, Domine, & magnificabit nomen tuum? quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt.

5 Et post haec vidi, & ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in caelo:

6 Et exierunt septem Angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo, & candido, & praecincti circa pectora zonis aureis.

7 Et unum de quatuor animalibus dedit septem Angelis septem phialas aureas, plenas iracundiae Dei viventis in saecula saeculorum.

8 Et impletum est templum fumo a maiestate Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat introire in templum, donec consummaretur septem plagae septem Angelorum.

CAPUT XVI.

Ad septem phialarum effusionem in terram, mare, fontes solem, bestiae sedem, Euphraten, & aevum, multae in terra plagae oriuntur.

1 Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: Ite, & effundite septem phialas irae Dei in terram.

2 Et abiit primus, & effudit phialam suam in terram, & factus est vulnus saevum, & pessimum in homines, qui habebant characterem bestiae, & in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.

3 Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, & factus est sanguis tamquam mortui: & omnis anima vivens mortua est in mari.

4 Et tertius effudit phialam suam super flumina, & super fontes aquarum, & factus est sanguis.

5 Et audivi Angelum aquarum dicentem: Justus es, Domine, qui es, & qui eras sanctus, qui haec judicasti:

6 Quia sanguinem Sanctorum, & Prophetarum effuderunt, & sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt.

7 Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam, Domine Deus omnipotens, vera, & iusta iudicia tua.

8 Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, & datum est illi aestu affligere homines, & igni:

9 Et astuaverunt homines aestu magno, & blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt poenitentiam, ut darent illi gloriam.

10 Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestiae: & factum est regnum ejus tenebrosum, & commanda ceperunt linguas suas praedolore:

11 Et blasphemaverunt Deum caeli, praedoloribus, & vulneribus suis, & non egerunt poenitentiam ex operibus suis.

12 Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphratem: & sicavit aquam ejus, ut praepararetur

* Ps. 145. a. 6. A. & 14. c. 14. * I. I. 21. c. 9. Jere. 51. a. 8.

C.

D. * Joel 3. c. 13. Matt. 13. c. 29.

A.

B.

C. * Jere. 10. a. 7.

D.

A.

B.

B.

C.

raretur via regibus ab ortu solis.

13 Et vidi de ore draconis, & de ore bestiae, & de ore pseudoprophetae spiritus tres imundos in modum ranarum.

14 Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa, & procedunt ad reges totius terrae congregare illos in praelium ad diem magnum omnipotentis Dei,

15 * Ecce venio sicut fur. Beatus, qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem ejus.

16 Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Armagedon.

17 Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem, & exivit vox magna de tem-

plo a throno, dicens: Factum est.

18 Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terramotus factus est magnus, qualis numquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram: talis terramotus, sic magnus.

19 Et facta est civitas magna in tres partes: & civitates Gentium ceciderunt, & Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis irae ejus.

20 Et omnis insula fugit, & montes non sunt inventi.

21 Et grando magna sicut talentum descendit de caelo in homines: & blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

* Matth. 24. d. 43. Luc. 12. c. 35. * 1. I. 3. a. 1.

D.

CAPUT XVII.

Mulier fornicaria, sive Babylon, variis induta ornamentis, & ebria martyrum sanguine, sedet super bestiam septem capitum, & decem cornuam: quae omnia hic declarat Angelus.

1 Et venit unus de septem Angelis, qui habebat septem phialas, & locutus est mecum, dicens: Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnae, quae sedet super aquas multas,

2 Cum qua fornicati sunt reges terrae, & inebriati sunt, qui inhabitant terram de vino prostitutionis ejus.

3 Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemiae, habentem capita septem, & cornua decem.

4 Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.

5 Et in fronte ejus nomen scriptum: Mysterium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terrae.

6 Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum, & de sanguine martyrum Jesu. Et miratus sum, cum vidissem illam admiratione magna.

7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris?

Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiae, quae portat eam, quae habet capita septem, & cornua decem.

8 Bestia, quam vidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abyssu, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in libro vitae a constitutione mundi) videntes bestiam, quae erat & non est.

9 Et hic est sensus, qui habet sapientiam, Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, & reges septem sunt.

10 Quinque ceciderunt, unus est, & alius nondum venit: & cum venerit, oportet illum breve tempus manere:

11 Et bestia, quae erat, & non est, & ipsa octava est: & de septem est, & in interitum vadit.

12 Et decem cornua, quae vidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam.

13 Hi unum consilium habent, & virtutem, & potestatem suam bestiae tradent.

14 Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos: * quoniam Dominus dominorum est, & Rex regum, & qui cum illo sunt, vocati, electi, & fideles.

15 Et dixit mihi: Aquae, quae vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, & Gentes, & linguae.

16 Et decem cornua, quae vidisti in bestia: hi odient fornicariam, & desolatam facient illam,

* 1. Tim. 6. c. 15. Inf. 19. c. 16.

D.

illam, & nudam, & carnes ejus manduca-
bunt, & ipsam igni concremabunt.
17 Deus enim dedit in corda eorum, ut fa-
ciant, quod placitum est illi: ut dent regnum
suum bestia: donec consummentur verba
Dei.

18 Et mulier, quam vidisti, est civitas ma-
gna, quae habet regnum super reges terrae.

CAPUT XVIII.

*Babylonis lapsus, judicium, plaga, & ultio-
ner: propter quas reges, ac negotiatores terrae
olim ipsi adhaerentes amarè lugebunt; caelum
verò, Apostoli, ac Prophetæ exultabunt.*

Et post hæc vidi alium Angelum de-
scendentem de caelo, habentem pote-
statem magnam: & terra illuminata est à glo-
ria ejus.

2 Et exclamavit in fortitudine, dicens: *
Cecidit, cecidit Babylon magna: & facta est
habitatio dæmoniorum, & custodia omnis
spiritus immundi, & custodia omnis volucris
immundæ, & odibilis:

3 Quia de vino iræ fornicationis ejus bibe-
runt omnes gentes: & reges terræ cum illa
fornicati sunt: & mercatores terræ de virtute
deliciarum ejus divites facti sunt.

4 Et audivi aliam vocem de caelo, dicen-
tem: Exite de illa populus meus: ut ne partici-
pes sitis delictorum ejus, & de plagis ejus
non accipiatis.

5 Quoniam pervenerunt peccata ejus, us-
que ad caelum, & recordatus est Dominus
iniquitatum ejus.

6 Reddite illi, sicut & ipsa reddidit vobis:
& duplicare duplicia secundum opera ejus:
in poculo, quo miscuit, miscete illi du-
plum.

7 Quantum glorificavit se, & in deliciis
fuit: tantum date illi tormentum, & luctum:
quia in corde suo dicit: * Sede regina: & vi-
dua non sum: & luctum non video.

8 Ideo in una die venient plagæ ejus, mors,
& luctus, & fames, & igne comburentur: quia
fortis est Deus, qui judicabit illam.

9 Et flebunt, & plangent se super illam
reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in
deliciis vixerunt, cum viderint fumum in-
cendii ejus:

10 Longè stantes propter timorem tor-
mentorum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa
magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam
una hora venit judicium tuum.

11 Et negotiatores terræ flebunt, & luge-
bunt super illam: quoniam merces eorum
nemo emet amplius:

12 Merces auri, & argenti, & lapidis pre-
tiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & feri-
ci, & cocci, (& omne lignum thyninum, &
omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide
pretioso, & æramento, & ferro, & marmo-
re,

13 Et cinnamomum, & odoramentorum,
& unguenti, & guttis, & vini, & olei, & simi-
lar, & tritici, & jumentorum, & ovium, &
equorum, & rheadarum, & mancipiorum, &
animarum hominum.

14 Et poma desiderii animæ tuæ discesse-

runt à te, & omnia pingua, & præclara
perierunt à te, & amplius illa jam non inve-
nient.

15 Mercatores horum, qui divites facti
sunt, ab ea longè stabunt propter timorem
tormentorum ejus, flentes, ac lugentes,

16 Et dicentes: Væ, væ, civitas illa magna,
quæ amicta erat bysso, & purpura, & cocco,
& deaurata erat auro, & lapide pretioso, &
margaritis:

17 Quoniam una hora destituta sunt tan-
tæ divitiæ. Et omnis gubernator, & omnis,
qui in lacum navigat, & nauta, & qui in ma-
ri operantur, longè steterunt,

18 Et clamaverunt videntes locum incen-
dii ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic
magnæ?

19 Et miserunt pulverem super capita sua,
& clamaverunt flentes, & lugentes, dicen-
tes: Væ, væ, civitas illa magna: in qua di-
vites facti sunt omnes, qui habebant naves
in mari, de pretiis ejus: quoniam una hora
desolata est.

20 Exulta super eam caelum, & sancti Apo-
stoli, & Prophetæ: quoniam judicavit Deus
judicium vestrum de illa.

21 Et sustulit unus Angelus fortis lapidem
quasi molare magnum, & misit in mare, di-
cens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas
illa magna, & ultra jam non invenietur.

22 Et vox citharæcedorum, & musicorum,
& tibia canentium, & tuba non audietur in
te amplius: & omnis artifex omnis artis non
invenietur in te amplius: & vox molæ non
audietur in te amplius.

23 Et lux lucernæ non lucebit in te am-
plius: & vox sponsi, & sponse non audietur
adhuc in te: quia mercatores tui erant prin-
cipes terræ, quia in veneficiis tuis errave-
runt omnes gentes.

24 Et in ea sanguis prophetarum, & san-
ctorum inventus est: & omnium, qui interfe-
cti sunt in terra.

CAPUT XIX.

*Sanctis de judicio meretricis Deum glorifi-
cantibus, parantur nuptia Agni, & Angelus à
Joanne adorari recusat: apparet autem qui-
dam equo insidens cum exercitu, qui est Ver-
bum Dei, & rex regum, ac Dominus dominan-
tium, pugnat adversus bestiam, & reges terræ,
ac eorum exercitus: vocatis interim avibus cæ-
li ad edendas eorum carnes.*

Post hæc audivi quasi vocem turbarum
multarum in caelo dicentium: Allelu-
ja: Salus, & gloria, & virtus Deo nostro est:

2 Quia vera, & iusta iudicia sunt ejus, qui
judicavit de meretrice magna, quæ corrupit
terram in prostitutione sua, & vindicavit sân-
guinem servorum suorum de manibus ejus.

3 Et iterum dixerunt: Alleluja. Et fumus
ejus ascendit in sæcula sæculorum.

4 Et ceciderunt seniores viginti quatuor,
& quatuor animalia, & adoraverunt Deum
sedentem super thronum, dicentes: Amen:
Alleluja.

5 Et vox de throno exivit, dicens: Lau-
dem dicite Deo nostro omnes servi ejus: &

qui timetis eum, pusilli & magni.

6 Et audivi quasi vocem turbæ magnæ, &
sicut vocem aquarum multarum, & sicut vo-
cem tonitruorum magnorum, dicentium:
Alleluja, quoniam regnavit Dominus Deus
nostrer omnipotens.

7 Gaudeamus, & exultemus, & demus glo-
riam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor
ejus præparavit se.

8 Et datum est illi, ut cooperiat se byssino
splendenti, & candido. Byssinum enim, justi-
ficationes sunt Sanctorum.

9 Et dixit mihi: Scribe: * Beati, qui ad cœ-
nam nuptiarum Agni vocati sunt: & dicit
mihi: Hæc verba Dei vera sunt.

10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem
eum. Et dicit mihi: Vide, ne feceris: conser-
vus tuus sum, & fratrum tuorum habentium
testimonium Jesu. Deum adora. Testimo-
nium enim Jesu, est spiritus prophetiæ.

11 Et vidi cœlum apertum, & ecce equus
albus, & qui sedebat super eum, vocabatur
Fidelis, & Verax, & cum iustitia iudicat, &
pugnat.

12 Oculi autem ejus sicut flammâ ignis, &
in capite ejus diademata multa, habens no-
men scriptum, quod nemo novit nisi ipse.

13 * Et vestitus erat veste aspersa sanguine:
& vocatur nomen ejus, Verbum Dei.

14 Et exercitus, qui sunt in caelo, sequeban-
tur eum in equis albis, vestiti byssino albo, &
mundo.

15 Et de ore ejus procedit gladius ex utra-
que parte acutus: ut in ipso percutiat Gen-
tes: * Et ipse reget eas in virga ferrea: & ipse
calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipo-
tentis.

16 Et habet in vestimento, & in femore suo
scriptum: * Rex regum, & Dominus domi-
nantium.

17 Et vidi unum Angelum stantem in sole,
& clamavit voce magna, dicens omnibus avi-
bus, quæ volabant per medium cœli: Venite,
& congregamini ad cœnam magnam Dei:

18 Ut manducetis carnes regum, & carnes
tribunorum, & carnes fortium, & carnes
equorum, & sedentium in ipsis, & carnes

omnium liberorum, & servorum, & pu-
sillorum, & magnorum.

19 Et vidi bestiam, & reges terræ, & exer-
citus eorum congregatos, ad faciendum
prælium cum illo, qui sedebat in equo, &
cum exercitu ejus.

20 Et apprehensa est bestia, & cum ea pseu-
dopropheta: qui fecit signa coram ipso, qui-
bus seduxit eos, qui acceperunt characterem
bestiæ, & qui adoraverunt imaginem ejus.
Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ar-
dentis sulphure:

21 Et cæteri occisi sunt in gladio sedentis
super equum, qui procedit de ore ipsius: &
omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

*Ligatum draconem, sive diabolum, mittit
Angelus in abyssum ad mille annos, quibus
anima martyrum in resurrectione prima re-
gnabunt cum Christo: post quos solutus Sata-
nas excitabit Gog, & Magog innumerum exer-
citus adversus civitatem dilectam, sed
igni caelesti devorabuntur: deinde aperitis
libris, à sedente super thronum iudicabuntur
omnes mortui secundum opera ipsorum.*

Et vidi Angelum descendentem de
caelo, habentem clavem abyssi, & ca-
tenam magnam in manu sua.

2 Et apprehendit draconem, serpentem
antiquum, qui est diabolus, & satanas, & li-
gavit eum per annos mille:

3 Et misit eum in abyssum, & clausit, & si-
gnavit super illum, ut non seducat amplius
gentes, donec consummentur milie anni: &
post hæc oportet illum solvi modico tem-
pore.

4 Et vidi sedes, & sederunt super eas, & ju-
dicium datum est illis: & animas decollato-
rum propter testimonium Jesu, & propter
verbum Dei, & qui non adoraverunt be-
stiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt
characterem ejus in frontibus, aut in mani-
bus suis, & vixerunt, & regnaverunt cum
Christo mille annis.

5 Cæteri mortuorum non vixerunt, donec
consummentur mille anni. Hæc est resurre-
ctio prima.

* Iſai. 21.
c. 9.
Jer. 51. a.
8.
Sup. 14. b.
8.

* Iſai. 47.
c. 3.

* Matth.
13. a. 2.
Luc. 11. d.
16.

* Iſai. 63.
a. 1.

* Pal. c. c.
9.

* 1. Tim.
6. c. 11.
Sup. 17. d.
14.

C
* Exec. 39. a. 2.

D

6 Beatus, & sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei, & Christi, & regnabunt cum illo mille annis.

7 * Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur satanas de carcere suo, & exibit, & seducet Gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris.

8 Et ascenderunt super latitudinem terræ, & circumierunt castra Sanctorum, & civitatem dilectam.

9 Et descendit ignis à Deo de cælo, & devoravit eos: & Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulphuris, ubi & bestia.

10 Et pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorum.

11 Et vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra, & cælum, & locus non est inventus eis.

12 Et vidi mortuos, magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt: & alius Liber apertus est, qui est vitæ: & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.

13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors, & infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant: & iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum.

14 Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda.

15 Et qui non inventus est in Libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

C A P U T X X I .

Cælo, ac terræ renovatis, nova civitas Jerusalem in Agni sponfam à Deo parata ostenditur, iustis glorificatis, impiisque in stagnum ignis detrusis: cuius civitatis murus, & portæ, ac fundamenta describuntur, & mensurantur, quæ universa sunt aurum, ac vitrum mundum, lapides pretiosi, ac margaritæ.

A

1 ET vidi cælum novum, & terram novam. Primum enim cælum, & pri-

ma terra abiit, & mare jam non est.

2 Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cælo à Deo, paratam, sicut sponfam ornata viro suo.

3 Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipsi populus ejus erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus.

4 * Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: Et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.

5 Et dixit, qui sedebat in throno: * Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi; Scribe, quia hæc verba fidelissima sunt, & vera.

6 Et dixit mihi: Factum est: ego sum a & o: initium, & finis. Ego scietis dabo de fonte aquæ vitæ gratis.

7 Qui vicierit possidebit hæc, & ero illi Deus, & ille erit mihi filius.

8 Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatriis, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure: quod est mors secunda.

9 Et venit unus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, & lccutus est mecum, dicens: Veni, & ostendam tibi sponfam, uxorem Agni.

10 Et sustulit me in spiritu in montem magnum, & altum, & ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cælo à Deo.

11 Habentem claritatem Dei: & lumen ejus simile lapidi pretioso tamquam lapidi jaspidis, sicut crystallum.

12 Et habebat murum magnum, & altum, habentem portas duodecim: & in portis Angelos duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel.

13 Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab Austro portæ tres, & ab Occasu portæ tres.

14 Et murus civitatis habens fundamenta

Ifai. 60. c. 17. 66. g. 32. 2. Petri. c. 13.

B

* Ifai. 35. c. 3. Sup. 7. d. 17. * Ifai. 43. c. 19. 2. Cor. 5. d. 17.

C

D

duo-

duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni.

15 Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundinam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum.

16 Et civitas in quadroposita est, & longitudo ejus tanta est, quanta & latitudo: & mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia: & longitudo, & altitudo, & latitudo ejus, æqualia sunt.

17 Et mensus est murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis, quæ est anguli.

18 Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa verò civitas, aurum mundum simile vitro mundo.

19 Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, jaspis: secundum, sapphirus: tertium, chalcidonium: quartum, smaragdus:

20 Quintum, sardonix: sextum, sardius: septimum, chrysolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chrysoptasus: undecimum, hiacinthus: duodecimum, amethystus.

21 Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt, per singulas: & singulæ portæ erant ex singulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.

22 Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, & Agnus.

23 * Et civitas non eget sole, neque luna, ut luceat in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus est Agnus.

24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus: & reges terræ afferent gloriam suam, & honorem in illam.

25 * Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic.

26 Et afferent gloriam, & honorem gentium in illam.

27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

C A P U T X X I I .

Lignum vitæ fluvio aqua vitæ irrigatum singulis mensibus reddi fructum suum: nec maledictum, ne: ulla nox est in civitate: Angelus autem, qui hæc citò ventura Joanni ostendebat, non vult ab eo adorari, dicitque iustus in civitatem intravos, impius autem foras eiciendos: constat etiam de non addendo, aut minuendo ad hanc prophetiam.

A

1 ET ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, & splendidum tamquam crystallum, procedentem de sede Dei, & Agni.

2 In medio plateæ ejus, & ex utraque parte

fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem Gentium.

3 Et omne maledictum non erit amplius: sed sedes Dei, & Agni in illa erunt, & servi ejus servient illi.

4 Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in frontibus eorum.

5 * Et nox ultra non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in sæcula sæculorum.

6 Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt, & vera. Et Dominus Deus spiritum prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis, quæ oportet fieri citò.

7 Et ecce venio velociter. Beatus, qui custodit verba prophetiæ libri hujus.

8 Et ego Joannes, qui audiui, & vidi hæc, Et postquam audissem, & vidissem, cecidi, ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat.

9 Et dixit mihi: Vide, ne feceris: conservus enim tuus sum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum, qui servant verba prophetiæ libri hujus: Deum adora.

10 Et dicit mihi: Ne signaveris verba prophetiæ libri hujus: tempus enim propè est.

11 Qui nocet, noceat adhuc: & qui in foribus est, fordescat adhuc: & qui justus est, justificetur adhuc: & Sanctus, sanctificetur adhuc.

12 Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.

13 * Ego sum a, & a: primus, & novissimus, principium, & finis.

14 Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni: ut sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in civitatem.

15 Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis servientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.

16 Ego Jesus misi Angelum meum, testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix, & genus David, stella splendida, & matutina.

17 Et spiritus, & sponfa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui sitit, veniat: * & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.

18 Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus: Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.

19 Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate sancta, & de his, quæ scripta sunt in libro isto.

20 Dicit, qui testimonium perhibet istorum. Etiam venio citò: Amen. Veni, Domine Jesu.

21 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

* Ifai. 60. d. 20.

B

C

* Ifai. 41. b. 4. 44. a. 6. 48. b. 12. Sup. 1. b. 8. d. 17. a. 1. a. 6.

D

* Ifai. 55. a. 1.

Oratio Manasse, nec non Libri duo, qui sub Libri tertii, & quarti Esdra nomine circumferuntur, hoc in loco, extra scilicet seriem Canonicorum Librorum, quos sancta Tridecinta Synodus suscepit, & pro Canonicis suscipiendis decrevit, sepositi sunt, ne prorsus interirent, quippe qui à nonnullis sanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuscriptis, quam impressis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS JUDA, CUM CAPTUS TENERETUR IN BABYLONE.

Domine omnipotens, Deus patrum nostrorum, Abraham, & Isaac, & Jacob, & feminis eorum iusti, qui fecisti cœlum, & terram cum omni ornavu eorum, qui ligasti mare verbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signasti eam terribili, & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis est magnificentia gloriæ tuæ, & insistentibilis ira comminationis tuæ super peccatores: imensa verò, & investigabilis misericordia promissionis tuæ: quoniam tu es Dominus, altissimus, benignus, longanimis, & multum misericors, & penitens super malitias hominum. Tu, Domine, secundum multitudinem bonitatis tuæ, promissisti penitentiam, & remissionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miserationum tuarum decrevisti penitentiam peccatoribus in salutem. Tu igitur, Domine Deus iustorum, non posuisti penitentiam iustis, Abraham, & Isaac, & Jacob, iis, qui tibi non peccaverunt: sed posuisti penitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi super numerum arenæ maris: multiplicatæ

sunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ sunt iniquitates meæ, & non sum dignus intueri, & aspicere altitudinem cœli, præ multitudinem iniquitatum mearum. Incurvatus sum multo vinculo ferreo, ut non possim attollere caput meum, & non est respiratio mihi: quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non custodivi: statui abominaciones, & multiplicavi offensiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi, Domine, peccavi, & iniquitates meas agnosco. Quare peto rogam te, remitte mihi, Domine, remitte mihi, & ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum, iratus, reserves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, penitentium: & in me ostendes omnem bonitatem tuam, quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam, & laudabo te semper omnibus diebus vitæ meæ: quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

LIBER ESDRÆ TERTIUS.

CAPUT PRIMUM.

Magnificum Phasæ, quod Josias immolavit, celebrando septem diebus festum Azymorum, cui successerunt in regno Judæ Jechonias, Joacim, Joachin, & Sedecias: eorumque, ac populi captivitas propter sua scelera, urbisque subverso describuntur.

Fecit Josias Phascha in Jerosolymis Domino, & immolavit Phasæ quarta decima luna primi mensis:

2 Statuens sacerdotes per vices dierum stolis amictos in templo Domini.

3 Et dixit Levitis sacris servis Israel, ut sanctificarent se Domino in positione sanctæ arcæ Domini, in Domo, quam edificavit Salomon filius David rex.

4 Non erit vobis tollere super humeros eam. Et nunc deservite Domino vestro, & curam agite gentis illius Israel ex parte secundum pagos, & tribus vestras,

5 Secundum scripturam David regis Israel, & secundum magnificentiam Salomonis filii ejus, omnes in templo, & secundum particu-

lam principatus paternam vestram, eorum, qui stant in conspectu fratrum filiorum Israel.

6 Immolavit Phascha, & sacrificia parate fratribus vestris, & facite secundum præceptum Domini, quod datum est Moyfi.

7 Et donavit Josias in plebem, quæ inventa est, ovium, agnorum, & hædorum, & caprarum triginta millia, vitulos tria millia.

8 Hæc de regalibus data sunt secundum promissionem populo: & sacerdotibus in Phascha, oves numero duo millia, ac vituli centum.

9 Et Jechonias, & Semeias, & Nathanael fratres, & Hasabias, & Oziel, & Coraba, in Phasæ, oves quinq; millia, vitulos quingentos.

10 Et hæc cum fierent eleganter, steterunt sacerdotes, & Levitæ habentes azyma per tribus.

11 Et secundum partes principatus patrū, in conspectu populi offerebant Domino, secundum ea, quæ in libro Moyfi scripta sunt:

12 Et assaverunt Phasæ igni, prout oportebat, & hostias coxerunt in emolis, & in ollis cum benevolentia:

13 Et attulerunt omnibus, qui erant ex plebe: & post hæc paraverunt sibi, & sacerdotibus:

14 Sacerdotes enim offerebant adipem, usque dum finita esset hora: & Levitæ paraverunt sibi, & fratres suos filii Aaron.

15 Et sacri cantores filii Asaph erant per ordinem, secundum præceptum David, & Asaph, & Zacharias, & Jeddimus, qui erat à rege.

16 Et ostiarii per singulas januas, ita ut non prævaricaretur unusquisque suam: fratres enim illorum paraverunt illis.

17 Et consummata sunt, quæ pertinebant ad sacrificium Domini.

18 In illa die egerunt Phasæ, & offerebant hostias super Domini sacrificium, secundum præceptum regis Josiæ.

19 Egerunt filii Israel, qui inventi sunt in tempore illo, Phasæ: & diem festum azymorum per dies septem.

20 Et non est celebratum Phasæ tale in Israel, à temporibus Samuelis Prophetæ:

21 Et omnes reges Israel non celebraverunt tale Phascha, quale egit Josias, & Sacerdotes, & Levitæ, & Judæi, & omnis Israel, qui inventi sunt in commoratione Jerosolymis.

22 Octavo decimo anno, regnante Josia celebratum est Phasæ.

23 Et directa sunt opera Josiæ in conspectu Domini sui in corde pleno metuens:

24 Et quæ circa illum quidem conscripta sunt, in pristinis temporibus, de eis, qui peccaverunt, quique irreligiosi fuerunt in Dominum præ omni gente, & qui non quasi fuerunt verba Domini super Israel.

25 Et post omnem actum hunc Josiæ, ascendit Pharaos rex Ægypti, veniens in Carchamis ab itinere super Euphratem, & exiit obviam illi Josias.

26 Et misit rex Ægypti ad Josiam, dicens: Quid mihi, & tibi est, rex Judæ?

27 Non sum missus à Domino, ut pugnem contra te: super Euphratem enim bellum meum est, festinus descende.

28 Et non est reversus Josias super currum: sed expugnare eum conabatur, non attendens verbum prophetæ ex ore Domini:

29 Sed constituit ad eum bellum in campo Mageddo. Et descenderunt principes ad regem Josiam.

30 Et dixit rex pueris suis, Amovete me à prælio, infirmatus sum enim valde. Et statim amoverunt eum pueri ipsius de acie.

31 Et ascendit super currum secundarium suum: & perveniens Jerosolymam, vita functus est, & sepultus est in paterno sepulchro.

32 Et in tota Judæa lugebant Josiam: & qui præsidebant, cum uxoribus lamentabant eum, usque in hunc diem. Et datum est hoc fieri semper in omne genus Israel.

33 Hæc autem præscripta sunt in libro historiaram regum Judæ: & singula gesta actus Josiæ, & ejus gloria, & intellectus ejus in lege Domini: quæque gesta sunt ab eo, & quæ non scripta sunt in libro regum Israel, & Judæ.

34 Et assumptes, qui erant ex gente, Jechoniam filium Josiæ, constituerunt regem pro Josia patre suo, cum esset annorum trigintatrium.

35 Et regnavit super Israel mensibus tribus. Et amovit eum rex Ægypti, ne regnaret in Jerosolymis:

36 Et multavit gentem argenti talenta centum, & auri talentum unum.

37 Et constituit rex Ægypti Joacim fratrem ipsius, regem Judæ, & Jerusalem.

38 Et alligavit magistratus Joacim, & Zazacelem fratrem suum, & apprehendens re-duxit in Ægyptum.

39 Annorum erat Joacim viginti quinque, cum regnare cœpisset in terra Judæ, & Jerusalem: & fecit malum in conspectu Domini.

40 Post hunc autem ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis, & alligans eum in aere vinculo, perduxit in Babyloniam:

41 Et sacra vasa Domini accepit Nabuchodonosor, & tulit, & consecravit in templo suo in Babylonia.

42 Nam de immunditia illius, & irreligiositate scriptum est in libro temporum regum.

43 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo. Cum autem constitutus esset rex, erat annorum decem, & octo.

44 Regnavit autem menses tres, & dies decem in Jerusalem, & fecit malum in conspectu Domini.

45 Et post annum mittens Nabuchodonosor, transmigravit eum in Babyloniam simul, cum sacris vasibus Domini.

46 Et constituit Sedeciam regem Judæ, & Jerusalem, cum esset annorum viginti unius: regnavit autem annis undecim.

47 Et fecit malum in conspectu Domini, & non est veritus à verbis, quæ dicta sunt ab Jeremia propheta ex ore Domini:

48 Et adjuratus à rege Nabuchodonosor, perjurus discessit, & indurata cervicis sua, & corde suo, & transgressus est legitima Domini Dei Israel.

49 Et duces populi Domini multa iniquè gesserunt, & impiè egerunt super omnes immunditias gentium: & polluerunt templum Domini, quod sanctum erat in Jerosolymis.

50 Et misit Deus patrum ipsorum per angelum suum revocare eos, propter quod parceret illis, & tabernaculo suo.

51 Ipsi verò subannabant in angelis suis: & qua die locutus est Dominus, erant illudentes prophetis ejus.

52 Qui usque ad iracundiam concitatus est super gentem suam, propter irreligiositatem suam, & præcepit ascendere reges Chaldaorum.

53 Hi occiderunt juvenes eorum in gladio, in circuitu sancti templi eorum, & non pepercerunt juveni, & seni, & virgini, & adolescenti:

54 Sed omnes traditi sunt in manus ipsorum: & omnia sacra vasa Domini, & regales apothecas refumentes, tulerunt in Babyloniam,

55 Et incenderunt domum domini, & demolierunt muros Jerusalem: & turres

ejus incenderunt igne,

56 Et consummaverunt omnia honorifica ejus, & ad nihilum redegerunt: & reliquos à gladio duxerunt in Babylonem.

57 Et erant servi illius usque domum regnant Persæ, in repletionem verbi Domini in ore Jeremiæ:

58 Quousque benignè ageret terra sabbata sua, & omni tempore desertionis suæ sabbatizavit, in applicatione annorum septuaginta.

CAPUT II.

Cyrus rex Persarum Judæos in regno suo captivos remittit in terram suam: quicum restaurarent Jerusalem, prohibiti sunt ab Artaxerxe propter quorundam delationem.

1 **R**egnante Cyro rege Persarum, in consummatione verbi Domini in ore Jeremiæ,

2 Suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, & prædicavit in toto regno suo simul per scripturam.

3 Dicens: Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Me constituit regem orbis terrarum Dominus Israel, Dominus excelsus,

4 Et significavit mihi ædificare domum sibi in Jerusalem, quæ est in Judæa.

5 Si quis est ex genere vestro, dominus ipsius ascendat cum eo in Jerusalem.

6 Quotquot ergo circa loca habitant, adjuvent eos, qui sunt in loco ipso, in auro, & argento,

7 In dationibus, cum equis, & jumentis, cumque aliis, quæ secundum vota apponuntur in ædem Domini, quæ est in Jerusalem.

8 Et stantes principes tribuum, pagorum, & Judææ, ex tribu Benjamin, & Sacerdotes, & Levitæ, quos excitavit Dominus ascendere, & ædificare Domum Domini, quæ est in Jerusalem, & qui erant in circuitu eorum,

9 Adjuverunt in omni auro, & argento ejus, & jumentis, & votis compluribus multorum sensus excitatus est.

10 Et Cyrus rex protulit vasa sacra Domini, quæ transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis ex Jerusalem, & consecravat ea idolo suo.

11 Et proferens ea Cyrus rex Persarum, tradidit Mithridato, qui erat super thesauros ipsius.

12 Per hunc autem tradita sunt Salmanasaro præfidi Judææ.

13 Horum autem hic numerus. Libatoria argentea duo millia quadringenta: athiscæ argenteæ triginta: phialæ aureæ triginta, item argenteæ duo millia quadringentæ: & alia vasa mille,

14 Omnia autem vasa aurea, & argentea, quinque millia octingenta sexaginta.

15 Et enumerata sunt Salmanasaro simul cum his, qui ex captivitate Babylonis venerant in Jerusalem,

16 In Artaxerxis autem Regis Persarum temporibus scripserunt ei de his, qui habitabant in Judæa, & Jerusalem, Balsamus, & Mi-

thridatus, & Sabellius, & Rathimus, Balthemus, Samelius scriba, & reliqui habitantes in Samaria, & cæteris locis subjectam epistolam Regi Artaxerxi.

17 **DOMINE**, pueri tui Rathimus ab accidentibus, & Sabellius scriba, & reliqui curiæ tuæ judices in Cœlesyria, & Phœnice.

18 Et nunc notum sit domino regi, quoniam Judæi, qui ascenderunt à vobis ad nos, venientes in Jerusalem civitatem refugam, & pestifam, ædificant furnos ejus, & statuunt muros, & templum suscitant.

19 Quòd si civitas ista, & muri consummati fuerint, non tantum tributa non sustinebunt pendere, sed etiam regibus resistunt.

20 Et quia id agitur circa templum, rectè habere arbitrati sumus non despiciere hoc ipsum:

21 Sed notum facere domino regi, ut si videbitur, rex, quaratur in libris patrum tuorum,

22 Et invenies in admonitionibus scripta de his, & scies, quoniam civitas ista fuit refuga, & reges, & civitates concutiens.

23 Et Judæi refugæ, & prælia committentes in ea ab æterno, ob quam causam civitas ista deserta est.

24 Nunc ergo notum facimus, domine rex, quoniam si civitas hæc ædificata fuerit, & hujus muri erecti fuerint, descensus tibi non erit in Cœlesyriam, & Phœnicem:

25 Tunc scripsit rex Rathimo, qui scribebat accidentia, & Baltheo, & Sabellio scribæ, & cæteris constitutis, & habitantibus in Syria, & Phœnice, ea, quæ subjecta sunt.

26 **LEGI** epistolam, quam misisti mihi. Præcepi ergo inquiri, & inventum est, quoniam civitas illa est ab ævo regibus resistens.

27 Et homines refugæ, & prælia in ea efficientes, & reges fortissimi erant in Jerusalem dominantes, & tributa exigentes à Cœlesyria, & Phœnice.

28 Nunc ergo præcepi prohibere homines illos ædificare civitatem, & prohibere, ne quid ultra hæc fiant:

29 Sed nec procedant in plurimum ea, quæ sunt malitiæ, ita ut regibus molestia importetur.

30 Tunc recitatis his, quæ à rege Artaxerxe scripta fuerant, Rathimus, & Sabellius scriba, & qui cum his constituti erant, jungentes festinanter venerunt in Jerusalem, cum equitatu, & turba, & agmine;

31 Cœperuntque ædificantes prohibere, & vacabant ab ædificatione templi in Jerusalem, usque secundo anno regni Darii regis Persarum.

CAPUT III.

Dario, post splendidam cœnam omnibus suis præfectis factam, dormiente, res corporis ejus custodes problema moverunt, Nam vinum, rex, mulier, an veritas præsent: Et primum de vino probatur.

1 **R**ex Darius fecit cœnam magnam omnibus vernaculis suis, & omnibus magistratibus Mediæ, & Persidis,

2 Et

CAPUT IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis, sed data veritati palma. Darius ad petitionem Zorobabel reddidit vasa, scribens, ut Judæis detur libertas, & impensæ ad extructionem Jerusalem.

1 **E**T inchoavit sequens dicere, qui dixit de fortitudine regis.

2 O viri, nū præcellunt homines, qui terram, & mare obtinent, & omnia, quæ in eis sunt?

3 Rex autem super omnia præcellit, & dominatur eorum: & omne, quodcumque dixerit illis, faciunt.

4 Et si miserit illos ad bellatores, vadunt, & demoluntur montes, & muros, & turres.

5 Jugulantur, & jugulant, & regis verba non prætercunt: nam si vicerint, afferunt regi omnia, quæcumque prædati fuerint.

6 Similiter & alii omnes, & quorquot non militant, nec pugnant, sed colunt terram: rursum cum fuerint metentes, afferunt tributa regi:

7 Et ipse unus solus si dixerit occidite, occidunt: dixerit remittite, remittunt:

8 Dixerit percutite, percutiunt: dixerit exterminate, exterminant: dixerit ædificate, ædificant:

9 Dixerit excidite, excidunt: dixerit plantate, plantant:

10 Et omnis plebs, & virtutes eū obaudiunt, & super hoc ipse recubitat, & bibit, & dormit.

11 Hi autem custodiunt in circuitu eum, & non possunt ire singuli: & facere opera sua, sed in dicto obaudientes sunt ei.

12 Viri, quomodo non præcellit rex, qui sic diffamatur? Et tacuit.

13 Tertius, qui dixerat de mulieribus, & veritate, hic est Zorobabel, cœpit loqui.

14 Viri, non magnus rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis est ergo, qui dominatur eorum?

15 Nonne mulieres genuerunt regem, & omnè populū, qui dominatur mari, & terræ:

16 Et ex illis nati sunt, & ipsæ educaverunt eos, qui plantaverunt vineas ex quibus vinum fit?

17 Et ipsæ faciunt stolas omnium hominum, & ipsæ faciunt gloriam hominibus, & non possunt homines separari à mulieribus,

18 Si congregaverint aurum, & argentum, & omnem rem speciosam, & viderint mulierem unam bono habitu, & bona specie.

19 Omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conspiciunt, & eam alliciunt magis, quàm aurum, & argentum, & omnem rem pretiosam.

20 Homo patrem suum relinquit, qui enutrit illum, & suam regionem, & ad mulierem se conjungit.

21 Et cum muliere remittit animam: & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.

22 Et hinc oportet vos scire: quoniam mulieres dominantur vestri. Nonne doletis?

23 Et accipit homo gladium suum, & vadit in viam facere furta, & homicidia, & mare navigare, & flumina,

24 Et leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cum furtum fecerit, & fraudes, &

rapinas, amabili sua affert.

25 Et iterum, diligit homo uxorem suam magis, quam patrem, aut matrem.

26 Et multi dementes facti sunt propter uxores suas: & servi facti sunt propter illas: 27 Et multi perierunt, & jugulati sunt, & peccaverunt propter mulieres.

28 Et nunc credite mihi, quia magnus est rex in potestate sua: quoniam omnes regiones venerunt tangere eum.

29 Videbam tamen Apemen filiam Bezacis mirifici concubinam regis, sedentem iuxta regem ad dexteram,

30 Et auferentem diadema de capite ejus, & imponentem sibi, & palmis cadebat regem de sinistra manu.

31 Et super hac aperto ore intuebatur eam: & si arriserit ei, ridet: nam si indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.

32 O viri, cur non sunt fortiores mulieres? Magna est terra, & excelsum est caelum: quis ista agit?

33 Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.

34 O viri, nonne fortes sunt mulieres? Magna est terra, & excelsum est caelum: & velox cursus solis convertit in gyro caelum in locum suum in una die.

35 Nonne magnificus est, qui hac facit, & veritas magna, & fortior pra omnibus?

36 Omnis terra veritatem invocat, caelum etiam ipsam benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam, & non est, cum ea quidquam iniquum.

37 Vinum iniquum, iniquus rex, iniquae mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non est in ipsis veritas, & in sua iniquitate peribunt:

38 Et veritas manet, & invalescit in aeternum, & vivit, & obtinet in saecula saeculorum.

39 Nec est apud eam accipere personas, neque differentias: sed quae justa sunt, facit omnibus, injustis, ac malignis, & omnes benignantur in operibus ejus.

40 Et non est in judicio ejus iniquum, sed fortitudo, & regnum, & potestas, & majestas omnium aevorum. Benedictus Deus veritatis.

41 Et desit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt, Magna est veritas, & pravalet.

42 Tunc rex ait illi, Pere, si quid vis amplius, quam quae scripta sunt, & dabo tibi, secundum, quod inventus es sapientior proximo, & proximus mihi sedebis, & cognatus meus vocaberis.

43 Tunc ait regi, Memor esto voti tui, quod vovisti, edificare Jerusalem, in die, qua regnum accepisti:

44 Et omnia vasa, quae accepta sunt ex Jerusalem, remittere, quae separavit Cyrus, quando mactavit Babyloniam, & voluit remittere ea sibi.

45 Et tu vovisti edificare templum, quod incenderunt Ismael: quando exterminata est Judaea a Chaldaeis.

46 Et nunc hoc est, quod postulo, Domine, & quod peto, hoc est, majestas, quod a te postulo, ut facias vorum, quod

vovisti regi caeli ex ore tuo.

47 Tunc surgens Darius rex, osculatus est illum: & scripsit epistolas ad omnes dispendatores, & praefectos, & purpuratos, ut deducerent eum, & eos, qui cum illo erant, omnes ascendentes edificare Jerusalem.

48 Et omnibus praefectis, qui erant in Syria, & Phoenice, & Libano, scripsit epistolas, ut traherent ligna cedrina a Libano in Jerusalem, ut aedificarent eum eis civitatem.

49 Et scripsit omnibus Judaeis, qui ascendeant a regno in Judaeam pro libertate, omnem potentem, & magistratum, & praefectum non supervenire ad januas ipsorum,

50 Et omnem regionem, quam obtinuerant, immunem esse eis, & Idumaei relinquunt castris, quae obtinent Judaeorum,

51 Et in structuram templi dare per singulos annos talenta viginti, usque dum peredificaretur:

52 Et super sacrum holocaustum uti uti uti, sicut habent praecipuum: alia talenta decem offerre per singulos annos,

53 Et omnibus, qui procedunt a Babylonia, condere civitatem: ut esset libertas tam ipsis, quam filiis eorum, & omnibus sacerdotibus, qui procedunt:

54 Scripsit autem & quantitatem, & sacram stolam iussit dari: in qua deservirent;

55 Et Levitis scripsit dare praecipua, usque in diem, qua consummabitur domus, & Jerusalem extruetur.

56 Et omnibus custodiens civitatem scripsit dari ei sortes, & stipendia.

57 Et dimisit omnia vasa, quaecumque separaverat Cyrus a Babylonia, & omnia, quaecumque dixit Cyrus, & ipse praecipit fieri, & mitti Jerusalem.

58 Et cum processisset ille adolescens, elevans faciem in Jerusalem, benedixit regem caeli,

59 Et dixit, Abs te est victoria, & abs te est sapientia, & claritas. Et ego servus tuus sum.

60 Benedictus es, qui dedisti mihi sapientiam, & tibi confitebor, Domine Deus patrum nostrorum.

61 Et accepit epistolas, & profectus est in Babyloniam. Et venit, & nunciavit fratribus suis omnibus, qui fuerunt in Babylonia:

62 Et benedixerunt Deum patrum suorum, quoniam dedit illis remissionem, & refrigerium,

63 Ut ascenderent, & aedificarent Jerusalem, & templum, ubi nominatum est nomen ejus in ipso, & exultaverunt cum musicis, & laetitia diebus septem.

CAPUT V.

Redeunt a Babylonica captivitate in Jerusalem, & Judaeam recensentur, & restitutum Dei cultum, sed tandem a captio opera ad tempus impediuntur.

1 **P**ost hac electi sunt, ut ascenderent principes pagorum per domos, & tribus suas, & uxores illorum, & filii, & filiae eorum, & servi, & ancillae ipsorum, & pecora eorum,

2 Et Darius rex misit una cum eis equites mille, donec deducerent eos in Jerusalem.

cum

cum pace, & cum musicis, & cum tympanis, & tibis.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos ascendere simul cum eis.

4 Et haec sunt nomina virorum, qui ascenderunt per pagos suos in tribus, & in partem principatus ipsorum.

5 Sacerdotes: filii Phineas, filii Aaron, Jesus filius Josedece, Joacim filius Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex progenie Phares de tribu Juda,

6 Qui locutus est sub Dario rege Persarum sermones mirificos in secundo anno regni ipsius mense Nisan primo.

7 Sunt autem hi, qui ascenderunt ex Judaea de captivitate transmigrationis, quos transfregit Nabuchodonosor rex Babyloniae in Babylonem, & reversus est in Jerusalem.

8 Et requisivit partem Judaeae unusquisque in civitatem suam, qui venerunt, cum Zorobabel, & Jesu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelsuro, Mechphatochor, Oloro. Emonia unus de principibus eorum.

9 Et numerus a gentilibus eorum, ex praepositis eorum, filii Phares, duo millia centum septuagintadu:

10 Filii Ares, tria millia centum quinquaginta septem:

11 Filii Phemo centum quadragintadu: in filiis Jesu, & Joabes mille trecenti duo:

12 Filii Demu, duo millia quadringenti septuaginta: filii Choraba, ducenti quinque: filii Banica, centum sexaginta octo:

13 Filii Bebeth quadringenti tres: filii Archad, quadringenti viginti septem:

14 Filii Cham, triginta septem: filii Zoroar, duo millia sexaginta septem: filii Adin, quadringenti sexaginta unus:

15 Filii Aderectis, centum octo: filii Ciaso, & Zelas, centum septem: filii Azoroc, quadringenti trigintanovem:

16 Filii Jedarbone, centum trigintadu: filii Anania, centum triginta: filii Afoni, nonaginta:

17 Filii Marfar, quadringenti vigintidu: filii Zabarus, nonaginta quinque: filii Sepolemon, centum vigintitres:

18 Filii Nepopas quinquaginta quinque: filii Nechanatus, centum quinquaginta octo: filii Cebehamus, centum trigintadu:

19 Filii Crearpatos, qui Enocadics, & Modia, quadringenti vigintitres: qui ex Gramas, & Gabea, centum viginti unus.

20 Qui ex Besselon, & Ceage, sexaginta quinque, qui ex Bastaro, centum vigintidu:

21 Qui ex Bechenobes, quinquaginta quinque: filii Liptis, centum quinquaginta quinque: filii Labonni, trecenti quinquaginta septem:

22 Filii Sicheu, trecenti septuaginta: filii Suadon, & Clionus, trecenti septuaginta octo:

23 Filii Ericus, duo millia centum quadraginta quinque: filii Anaas, trecenti septuaginta. Sacerdotes:

24 Filii Jeddus, filii Euther, filii Eliasib, trecenti septuagintadu: filii Emerus, ducenti

quingintadu:

25 Filii Phasurii, trecenti quinquaginta septem: filii Carce, ducenti vigintiseptem.

26 Levitae: filii Jesu in Caduhel, & Bamis, & Serebias, & Edias, septuaginta quatuor: omnis numerus a duodecimo anno, triginta millia quadringenti sexagintadu.

27 Filii, & filiae, & uxores, omnis computatio, quadraginta millia ducenti quadragintadu,

28 Filii sacerdotum, qui psallebant in templo: filii Afaph, centum vigintiocto.

29 Otiarii vero: filii Esmenni, filii Afer, filii Amon, filii Accuba, Topa filii Tobi, omnes centum trigintanovem.

30 Sacerdotes servientes in templo: filii Sel, filii Gafpha, filii Tobloch, filii Caria, filii Su, filii Hellsu, filii Labana, filii Armacha, filii Accub, filii Utha, filii Cetha, filii Aggab, filii Obai, filii Anani, filii Cannas, filii Geddu.

31 Filii An, filii Radin, filii Defanon, filii Nachoba, filii Cafeba, filii Gaze, filii Ozui, filii Sinone, filii Attre, filii Hasteu, filii Afana, filii Manei, filii Nassim, filii Accusu, filii Agista, filii Azui, filii Favon, filii Phafalon,

32 Filii Meedda, filii Phusa, filii Carce, filii Barcus, filii Saree, filii Caei, filii Nasit, filii Agisti, filii Pedon,

33 Salomon, filii ejus, filii Afophor, filii Phafida, filii Celi, filii Dedon, filii Gaddahel, filii Sephegi,

34 Filii Aggia, filii Sachareth, filii Sabathen, filii Caroneth, filii Malsith, filii Amas, filii Satus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Rahotis, filii Phasphat, filii Malmon.

35 Omnes sacro servientes, & pueri Salomonis, quadringenti octogintadu.

36 Hi sunt filii, qui ascenderunt a Thelmeles, Telharas principes eorum Carmelham, & Careth:

37 Et non poterant edicere civitates suas, & progenies suas, quemadmodum sint ex Isracl. Filii Dalari, filii Tubal, filii Nechodaici.

38 Ex Sacerdotibus, quiungebantur Sacerdotio: & non sunt inventi filii Obia, filii Achisof, filii Addin, qui accepit uxorem ex filiabus Phargelet:

39 Et vocati sunt nomine ejus, & horum quaesita est generis scriptura in praedatura, & non est inventa, & prohibiti sunt Sacerdotio fungi.

40 Et dixit illis Nehemias, & Astharas, Ne participantur sancta, donec exurgat Pontifex doctus in ostensionem, & veritatem.

41 Omnis autem Israel erat: exceptis servis, & ancillis, quadraginta duo millia trecenti quadraginta.

42 Servi horum, & ancillae, septem millia trecenti triginta septem. Cantores, & cantatrices, ducenti sexaginta quinque.

43 Cameli, quadringenti triginta quinque. Equi septem millia triginta sex. Muli, ducenta millia quadraginta quinque. Subjugalia, quinque millia viginti quinque.

44 Et de praepositis ipsis per pagos, dum

veni-

venirent in templum Dei, quod erat in Jerusalem, voverunt suscitare templum in loco suo, secundum suam virtutem.

45 Et dare in templum thesaurum operum sacrum auri mnas duodecim millia, & mnas argenti quinque millia, & stolas sacerdotales centum.

46 Et habitaverunt sacerdotes, & Levitæ, & qui exierant de plebe, in Jerusalem, & in regione, & facti cantores, & ostiarii, & omnis Israel in regionibus suis.

47 Instantes autem septimo mense, cumque essent filii Israel unusquisque in suis rebus, venerunt unanimes in atrium, quod erat ante janam Orientalem.

48 Et stantes Jesus filius Josedec, & fratres ejus sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & hujus fratres, paraverunt altare.

49 Ut offerrent super illud holocaustomata, secundum quæ in libro Moyfi hominis Dei scripta sunt.

50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus terræ, & erexerunt sacrarium in loco suo omnes gentes terræ, & offerrebant hostias, & holocaustomata Domino matutina.

51 Et egerunt scenopogiam, & diem solemnem, sicut præceptum est in lege, & sacrificia quotidie, sicut oportebat.

52 Et post hæc oblationes institutas, & hostias sabbatorum, & neomeniarum, & dierum solemnum omnium sanctificatorum.

53 Et quotquot volebant Domino à neomenia septimi mensis, coeperunt hostias offerre Deo, & templum Domini nondum erat edificatum.

54 Et dederunt pecuniam lapidariis, & fabricis, & potum, & pabula, cum gaudio.

55 Et dederunt carra Sidoniis, & Tiriis, ut transvehèrent illis de Libano trabes cedrinas, & facerent rates in Joppe portu, secundum decretum, quod scriptum erat eis à Cyro rege Persarum.

56 Et in secundo anno venientes in templum Dei in Jerusalem, mense secundo, inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Josie filius Josedec, & fratres ipsorum, & sacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui venerant de captivitate in Jerusalem.

57 Et fundaverunt templum Dei, novilunio secundi mensis secundi anni, cum venissent in Judæam, & Jerusalem.

58 Et statuerunt Levitæ à viginti annis, super opera Domini: & stetit Jesus, & filius ejus, & fratres omnes Levitæ conspirantes, & executores legis, facientes opera in domo Domini.

59 Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum tubis: & Levitæ filii Asaph, habentes cymbala.

60 Collaudantes Dominum, & benedicentes secundum David regem Israel.

61 Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, & honor in sæcula super omnem Israel.

62 Et omnis populus tuba cecinerunt, & proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in suscitatione domus Domini.

63 Et venerunt ex sacerdotibus, & Levitis,

& præsentibus secundum pagos senioribus, qui viderant pristinam domum,

64 Et ad hujus edificationem, cum clamore, & planctu magno, & multis cum tubis, & gaudio magno:

65 In tantum, ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur.

66 Et audierunt inimici tribus Judæ, & Benjamin, & venerunt scire, quæ esset vox tubarum.

67 Et cognoverunt, quoniam, qui erant ex captivitate, edificant templum Domino Deo Israel.

68 Et accedentes ad Zorobabel, & Jesum, præpositos pagorum, dixerunt eis: Edificabimus unâ vobiscum:

69 Similiter enim audivimus Dominum vestrum, & ipsi pariter incedimus à diebus Asbarezth regis Assyriorum, qui transiigravit nos huc.

70 Et dixit illis Zorobabel, & Jesus, & principes pagorum Israel.

71 Non est nobis, & vobis edificare domum Dei nostri: nos enim soli edificabimus Domino Israel, secundum ea, quæ præcepit nobis Cyrus rex Persarum.

72 Gentens autem terræ incumbentes his, qui sunt in Judæa, & levantes opus edificationis, & insidias, & populos adducentes prohibebant eos edificare.

73 Et aggressuras exercentes, impediunt, ne consummaretur edificium omni tempore vitæ Cyri regis, & protraxerunt structuram per biennium usque ad Darii regnum.

C A P U T V I.

Judæi, annuente Dario, templum Dei extruunt in Jerusalem.

IN secundo autem anno regni Darii propheta vit Aggæus, & Zacharias filius Addin Propheta apud Judæam, & Jerusalem in nomine Dei Israel super eos.

2 Tunc itans Zorobabel filius Salathiel, & Jesus filius Josedec, inchoaverunt edificare domum Domini, quæ est in Jerusalem.

3 Cum adessent eis propheta Domini, & adjuvarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisennes subregulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales ejus.

4 Et dixerunt eis: Quo præcipiente vobis domum hanc edificatis, & testam istud, & alia omnia perficitis: & qui sunt structores, qui hæc edificant?

5 Et habuerunt gratiam visitatione facta super eos, qui erant ex captivitate à Domino seniores Judæorum.

6 Et non sunt impediti edificare, donec significaretur Dario de omnibus istis, & responsum acciperetur.

7 Exemplum epistolæ, quam miserunt Dario. Sisennes subregulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales ejus in Syria, & Phœnicie præfides, regi Dario salutem.

8 Omnia nota sunt Domino regi, quod cum venissemus in regionem Judææ, & in-

troissemus in Jerusalem, invenimus edificantes domum Dei magnam:

9 Et templum ex lapidibus politis, & magnis, & preciosis materiis in parietibus.

10 Et opera illa instantè fieri, & suffragare, & prosperare in manibus eorum, & in omni gloria quàm diligentissimè perfici:

11 Tunc interrogavimus seniores, dicentes, Quo permittente, vobis edificatis domum istam, & opera hæc fundatis?

12 Ideo autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines, & præpositos, & nominum scripturam præpositorum postulavimus illos.

13 At illi responderunt nobis, dicentes: Nos sumus servi Domini, qui fecit cælum, & terram,

14 Et edificabatur hæc domus ante annos istos multos à rege Israel magno, & fortissimo, & consummata est.

15 Et quoniam patres nostri exacerbatentes erant, & peccaverunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis, regis Chaldæorum,

16 Et domum istam demolientes incendierunt, & populum captivum duxerunt in Babylonem,

17 In primo anno regnante Cyro rege Babylonis, scripsit Cyrus rex domum hanc edificare,

18 Et illa sacra vasa aurea, & argentea, quæ extulerat Nabuchodonosor de domo, quæ est in Jerusalem, & consecraverat ea in suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de templo, quod erat in Babylonia, & tradita sunt Zorobabel, & Salmanasar subregulo:

19 Et præceptum est eis, ut offerrent hæc vasa, & reponerent in templo, quod erat in Jerusalem, & ipsum templum Dei edificare in loco suo.

20 Tunc Salmanasar subjecit fundamenta domus Domini, quæ est in Jerusalem: & exinde usque nunc edificatur, & non accepit consummationem.

21 Nunc ergo si judicatur à te, ò rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ sunt in Babylonia.

22 Et si inventum fuerit consilio Cyri regis ceptam esse structuram domus Domini, quæ est in Jerusalem, & judicatur à Domino rege nostro, scribat de his nobis.

23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in Bibliothecis: & inventus est in Ecbathanis oppido, quod est in media regione, locus unus, in quo scripta erant ista.

24 Anno primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit domum Domini, quæ est in Jerusalem edificare, ubi incendebant igni asfiduo.

25 Cujus altitudo sit cubitorum decem, & latitudo cubitorum sexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, & meniano ligneo ejusdem regionis, & meniano uno novo, & impendia dari de domo Cyri regis:

26 Et sacra vasa domus Domini ram aurea, quàm argentea, quæ extulit Nabuchodonosor in domum Domini, quæ est in Jerusalem, ubi erant posita, ut ponantur illic.

27 Et præcepit curam agere Sisennem subregulum Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanem, & Sodales ejus, & qui ordinati erant in Syria, & Phœnicie præfides, ut abstinerent se ab eodem loco.

28 Et ego quoque præcepi in totum edificare: & prospexi, ut adjuvent eos, qui sunt ex captivitate Judæorum, donec consummaretur templum ædis Domini:

29 Et à vexatione tributorum Cœlesyriæ, & Phœnicis, diligenter quantitate dari his hominibus ad sacrificium Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, & arietes, & agnos.

30 Similiter autem & frumentum, & sal, & vinum, & oleum instantè per singulos annos, prout sacerdotes, qui sunt in Jerusalem, dictaverunt consumi quotidie, sine ulla dilatione,

31 Ut offerantur libationes summo Deo pro rege, & pueris ejus, & orent pro ipsorum vita:

32 Et denunciatur, ut quicumque transgressi fuerint aliquid ex his, quæ scripta sunt, aut spreverint, accipiat lignum de suis propriis, & suspendantur, & bona ipsorum regi ascribantur.

33 Propterea & Dominus, cujus nomen invocatum est ibi, exterminet omnem regem, & gentem, qui manum suam extendèrit prohibere, aut malè tractare domum Domini illam, quæ est in Jerusalem.

34 Ego Darius rex decrevi, quàm diligentissimè secundum hæc fieri.

C A P U T V I I.

Domus Dei extructa dedicatur, & consecratur, in eaque festum Agymorum celebratur.

Tunc Sisennes subregulus Cœlesyriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & sodales, obsecuti his, quæ à Dario rege erant decreta,

2 Inscitebant sacrosanctis operibus diligentissimè, cooperantes cum senioribus Judæorum principibus Syriæ.

3 Et prosperata sunt sacrosancta opera prophetantibus Aggæo, & Zacharia prophetis.

4 Et consummaverunt omnia per præceptum Domini Dei Israel, & ex consilio Cyri, & Darii, & Artaxerxis regis Persarum.

5 Et consummata est domus nostra usque ad tertiam, & vigesimam diem mensis Adar, sexto anno Darii regis.

6 Et fecerunt filii Israel, & sacerdotes, & Levitæ, & cæteri, qui erant ex captivitate, qui appositi sunt secundum ea, quæ scripta sunt in libro Moyfi.

7 Et obtulerunt in dedicationem templi Domini, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,

8 Et hæc dos peccatis universi Israel, duodecim secundum numerum tribuum Israel.

9 Et steterunt sacerdotes, & Levitæ amicti stolis per tribus, super omnia opera Domini Dei Israel, secundum librum Moyfi, & ostiarii per singulas januas.

10 Et egerunt filii Israel cum his, qui erant ex captivitate, illud Phasæ quartadecima lu-

na mensis primi, quando sanctificati sunt sacerdotes, & Levitæ.

11 Omnes filii captivitatis non sunt simul sanctificati, quia Levitæ omnes simul sanctificati sunt.

12 Et immolaverunt Phasæ univerti filii captivitatis, & fratribus suis sacerdotibus, & sibimetipsis.

13 Et manducaverunt filii Israel, qui erant ex captivitate, omnes, qui remanserant ab omnibus execrationibus gentium terræ, quærentes Dominum,

14 Et celebraverunt diem festum azymorum, septem diebus epulantes in conspectu Domini,

15 Quoniam convertit consilium regis Assyriorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Israel.

CAPUT VIII.

Ascendenti Esdræ à Babylonia Jerosolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Judæis præstita continent: recensentur, qui simul ascenderunt: et auro, ac argento sacerdotibus commissio, Esdræ facta oratione, commonet populum ad pœnitentiam, quod ab alienigenis se non separasset.

1 **E**T post hunc regnante Artaxerxe Perfarum rege, accessit Esdras filius Azariæ, filii Helciæ, filii Solome,

2 Filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel, filii Bocci, filii Abiuse, filii Phinees, filii Eleazari, filii Aaron primi sacerdotis:

3 Hic Esdras ascendit de Babylonia, cum esset scriba, & ingeniosus in lege Moyfi, quæ data est à Dño Deo Israel docere, & facere.

4 Et dedit ei rex gloriam, quod invenisset gratiam in omni dignitate, & desiderio in conspectu ejus.

5 Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel, & sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus templi, & ostiariis, & servis templi, in Jerusalem.

6 Anno septimo regnante Artaxerxe, in quinto mensis, hic annus septimus est regni exeuntes de Babylonia, novilunio quinti mensis,

7 Venerunt Jerosolymam juxta præceptum illius, secundum prosperitatem itineris à Domino ipsorum datam eis.

8 In his enim Esdras magnam disciplinam obtinebat, ne prætermitteret quidquam eorum, quæ essent ex lege Domini, & præceptis, & docendo universum Israel omnem justitiam, & judicium.

9 Accedentes autem, qui scribebant scripta Artaxerxis regis, tradiderunt scriptum, quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Esdras sacerdotem, & lectorem legis Domini, cujus exemplum subiectum est.

10 Rex Artaxerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Domini salutem.

11 Humanior ego judicans in beneficiis, præcepi eis, qui desiderant ex gente Judæorum, sua sponte, & ex sacerdotibus, & Levitis, qui sunt in regno meo, comitari tecum in Jerusalem.

12 Si quis ergo cupiunt ire tecum, conve-

niant, & proficiantur, sicut placuit mihi, & septem amicis meis consiliariis,

13 Ut visitent ea, quæ aguntur secundum Judæam, & Jerusalem, observantes sicut habes in lege Domini,

14 Et ferant munera Domino Deo Israel, quæ vovi ego, & amici Jerusalem, & omne aurum, & argentum, quod inventum fuerit in regione Babyloniæ Domino in Jerusalem, cum illo.

15 Quod est donatum pro ipsa gente in templum Domini eorum, quod est in Jerusalem: ut colligatur hoc aurum, & argentum ad tauros, & arietes, & agnos, & hædos, & quæ his sunt congruentia,

16 Ut offerant hostias Domino super altare Domini ipsorum, quod est in Jerusalem.

17 Et omnia, quæcumque volueris cum fratribus tuis facere auro, & argento, perfice pro voluntate tua, secundum præceptum Domini Dei tui:

18 Et sacrosancta vasa, quæ data sunt tibi ad opera domus Domini Dei tui, quæ est in Jerusalem.

19 Et cætera, quæcumque tibi subvenerint ad opera templi Dei tui, dabis de regali gazophylacio:

20 Cum volueris, cum fratribus tuis facere auro, & argento, perfice secundum voluntatem Domini.

21 Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi custodibus thesaurorum Syriæ, & Phœnicis, ut quæcumque scripserit Esdras sacerdos, & lector legis Domini, diligenter detur ei usque ad argenti talenta centum, similiter & auri.

22 Et usque ad frumenti modios centum, & vini amphoras centum, & alia quæcumque abundant sine taxatione.

23 Omnia secundum legem Dei fiant Deo altissimo, ne forte exurgat ira in regno regis, & filii, & filiorum ejus.

24 Vobis autem dicitur, ut omnibus sacerdotibus, & Levitis, & sacris cantoribus, & servis templi, & scribis templi hujus,

25 Nullum tributum, neque ulla alia indictio irrogetur, nec habeat quisquam potestatem obficere eis quidquam.

26 Tu autem Esdras, secundum sapientiam Dei, constitue judices, & arbitros in tota Syriæ, & Phœnicie: & omnes, qui legem Dei tui non noverunt, doce:

27 Ut quotquot transgressi fuerint legem, diligenter plectantur, sive morte, sive cruciatu, sive etiam pecuniæ multatione, vel abduktione.

28 Et dixit Esdras scriba: Benedictus Deus patrum nostrorum, qui dedit hanc voluntatem in cor regis, & clarificare domum suam, quæ est in Jerusalem,

29 Et me honorificavit in conspectu regis, & consiliarium, & amicorum, & purpuratorum ejus.

30 Et ego constans animo factus sum secundum opitulationem Domini Dei mei, & congregavi ex Israel viros, ut simul ascenderent mecum.

31 Et hi sunt præpositi secundum suas patrias,

trias, & præcipuus portionales, eorum, qui mecum ascenderunt de Babylonia in regno Artaxerxis.

32 Et ex filiis Phares, Gersomus: ex filiis Siemarith, Amenus: filiorum David, & Sedebiam & Afannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem.

33 Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo reversi sunt viri centum quinquaginta:

34 Ex filiis ductoribus Moabilionis Zarai, & cum ipso viri ducenti quinquaginta:

35 Ex filiis Zachues, Jechonia Zecholei, & cum ipso viri ducenti quinquaginta:

36 Ex filiis Sala, Maafias, Gotholiæ, & cum ipso viri septuaginta:

37 Ex filiis Saphatæ, Zarias Micheli, & cum ipso viri octoginta:

38 Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ipso viri ducenti duodecim:

39 Ex filiis Baniæ, Salimoth, filius Josaphiæ, & cum ipso viri centum sexaginta.

40 Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum ipso viri ducenti octo:

41 Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum ipso viri centum decem:

42 Ex filiis Adonicam ipsis postremis, & hæc sunt nomina eorum, Eliphalam filius Gebe, & Semecias, & cum ipso viri septuaginta.

43 Et congregavi eos ad fluvium, qui dicitur Thia, & metati sumus illic triduo, & recognovi eos.

44 Et ex filiis sacerdotum, & Levitarum non inveni illic.

45 Et misi ad Eleazarum, & Eccelon, & Mafmam, & Maloban, & Enaathan, & Samea, & Joribum, Nathan, Envagam, Zachariam, & Mosolamum, ipsos ductores, & peritos:

46 Dixi eis, ut venirent ad Loddeum, qui erat apud locum gazophylacii.

47 Et mandavi eis, ut dicerent Loddeo, & fratribus ejus, & illis, qui erant in gazophylacio, ut mitterent nobis eos, qui sacerdotio fangerentur in domo Domini Dei nostri.

48 Et adduxerunt nobis secundum manum validam Domini Dei nostri viros peritos: ex filiis Moholi, filii Levi, filii Israhel, Sebbian, & filios, & fratres, qui erant decem, & octo:

49 Asbiam, & Aminex filii filiorum Chananai, & filii eorum viri viginti.

50 Et ex his, qui templo serviebant, quos dedit David, & ipsi principes ad operationem Levitis templo servientium ducenti viginti. Omnia nomina significata sunt in scripturis.

51 Et vovi illic jejuniis juvenibus in conspectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter nobis, & qui nobiscum erant, & filiis, & pecoribus, propter infidias.

52 Erubui enim petere à rege pedites, & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adversarios nostros.

53 Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis, qui inquirent cum in omni affectu.

54 Et iterum deprecari sumus Dominum

Deum nostrum secundum hæc, quem & propitium habuimus, & compotes facti sumus Deo nostro.

55 Et separavi ex plebis præpositis, & sacerdotibus templi, viros duodecim, & Sedebiam & Afannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem.

56 Et appendi eis aurum, & argentum, & vasa sacerdotalia domus Dei nostri, quæ donaverat rex, & consiliarii ejus, & principes, & omnis Israel.

57 Et cum appendissem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, & vasa argentea talentorum centum, & auri talenta centum,

58 Et vasorum aureorum septies viginti, & vasa ærea de bono æramento splendens, duodecim, auri speciem reddentia.

59 Et dixi eis: Et vos sancti estis Domino, & vasa sunt sancta, & aurum, & argentum votum est Domino Deo patrum nostrorum.

60 Vigilate, & custodite, donec tradatis ex plebis præpositis, & sacerdotibus, & Levitis, & principibus civitatum Israel, in Jerusalem, in pastophorio domus Dei nostri.

61 Et hi, qui susceperunt Sacerdotes, & Levitæ aurum, & argentum, & vasa, intulerunt in Jerusalem in templum Domini.

62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecima mensis primi, usquequod introivimus in Jerusalem.

63 Et cum factus fuisset tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, & argentum traditum est in domo Domini Dei nostri, Marimoth filio Jori sacerdoti:

64 Et cum ipso erat Eleazar filius Phinees: & erant cum ipsis Josadus filius Jesu, & Medias, & Banni filius Levitæ: ad numerum, & ad pondus universa.

65 Et scriptum est pondus ipsorum eadem hora.

66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt sacrificium Domino Deo Israhel, tauros duodecim pro omni Israel, arietes octoginta sex,

67 Agnos septuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro salute, vaccas duodecim, omnia in sacrificium Domini.

68 Et relegerunt præcepta regis regalibus dispensatoribus, & subregulis Cœlestyriæ, & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini.

69 Et consummatis his, accesserunt ad me præpositi, dicentes: Non segregaverunt genus Israel, & principes, & sacerdotes, & Levitæ,

70 Et alienigenæ gentes, & nationes terræ, immunditias suas à Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebusæis, & Moabitibus, & Ægyptiis, & Idumæis.

71 Coniuncti enim sunt filiabus eorum & ipsi, & filii eorum, & mistum est semen sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpositi, & magistratus iniquitatis ejus ab initio ipsius regni.

72 Et mox, ut audivi ista, conscidi vestimenta, & sacram tunicam, & lacerans capillos capitis, & barbam, sedi dolens, & mœstus.

73 Et convenerunt, quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Israel, ad me lugentem super iniquitatem istam, & sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum.

74 Et confurgens à jejunio, conscissa habens vestimenta, & sacram tunicam, ingenuculans, & extendens manus ad Dominum.

75 Dicebam: Domine, confusus sum, & reversus sum ante faciem tuam.

76 Peccata enim nostra multiplicata sunt super capita nostra, & iniquitates nostrae exaltatae sunt usque ad cælum.

77 Quoniam à temporibus patrum nostrorum sumus in magno peccato usque ad diem hunc.

78 Et propter peccata nostra, & patrum nostrorum, sumus traditi cum fratribus nostris, & cum sacerdotibus nostris regibus terræ in gladium, & captivitatem, & depraedationem, cum confusione usque in hodiernum diem.

79 Et nunc quantum est hoc, quod contigit nobis misericordia abs te, Domine Deus, & relinque nobis radicem, & nomen in locum sanctificationis tuæ.

80 Detegere luminare nostrum in domo Domini Dei nostri, dare nobis cibum in omni tempore servitutis nostræ.

81 Et cum serviremus, non stimus derelicti à Domino Deo nostro; sed constituit nos in gratia, ponens nobis reges Persarum dare cibum.

82 Et clarificare templum Domini Dei nostri, & ædificare deserta Sion, dare nobis stabilitatem in Judæa, & Jerusalem.

83 Et nunc, quid dicimus, Domine, habentes hæc? Transgressi enim sumus præcepta tua, quæ dedisti in manus puerorum tuorum prophetarum.

84 Dicens: Quoniam terra, in quam introisti possidere hæreditatem ejus, terra polluta est coinquinationibus alienigenarum terræ, & immunditiæ illorum repleverunt eam totam immunditia sua.

85 Et nunc filias vestras non conjungetis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis vestris.

86 Et non inquiretis pacem habere, cum illis omni tempore, ut invalescentes manducetis optima terræ, & hæreditatem distribuat is filiis vestris usque in ævum.

87 Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera nostra, maligna, & magna peccata nostra.

88 Et dedisti nobis talem radicem; & rursum reversi sumus transgredi legitima tua, uti commiseremur immunditiæ alienigenarum gentium terræ hujus.

89 Nonne irasceris nobis perdere nos, quoad usque non relinquatur radix, & nomen nostrum?

90 Domine Deus Israel verax es. Derelicta est enim radix usque in hodiernum diem.

91 Ecce nunc sumus in conspectu tuo in iniquitatibus nostris. Non est enim adhuc stare ante te in his.

92 Et cum adorando confiteretur Esdras, confitens, humi prostratus ante templum, con-

gregati sunt ante eum ex Jerusalem turma magna valde, viri, & mulieres, & juvenes, & juvenula. Fletus enim erat magnus in ipsa multitudine.

93 Et cum clamasset Jechonias Jeheli ex filiis Israel, dixit Esdras: Nos in Dominum peccavimus, quod collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ.

94 Et nunc es super omnem Israel. In his ergo sit jusjurandum à Domino, expellere omnes uxores nostras, quæ ex alienigenis sunt cum filiis carum.

95 Sicut tibi decretum est à majoribus secundum legem Domini exurgens explica.

96 Ad te enim spectat negocium, & nos tecum sumus: viriliter fac.

97 Et exurgens Esdras adjuravit principes sacerdotum, & Levitas, & omnem Israel, facere secundum hæc; & juraverunt.

C A P U T I X .

Jubentur abire uxores alienigenas cum filiis, & recenserunt, qui ex sacerdotibus, ac Levitis juncti illis erant. Esdras legit legem Domini coram populo, quibus peractis, jubentur, ut ad propria digressi lætum diem agant.

ET exurgens Esdras ab ante atrium templi, abiit in pastophorium Jonathanæ filii Nafabi,

2 Et hospitatus illic non gustavit panem, nec aquam bibit, super iniquitatem multitudinis.

3 Et facta est prædicatio in omni Judæa, & in Jerusalem omnibus, qui erant ex captivitate in Jerusalem congregati.

4 Ut quicumque non occurreret biduo, vel triduo diei, secundum iudicium assidentium seniorum, tollerentur facultates suæ, & ipse alienus judicaretur à multitudine captivitatis.

5 Et congregati sunt omnes, qui erant ex tribu Juda, & Benjamin in tribus diebus in Jerusalem: hic mensis est nonus, dies mensis vigesimus.

6 Et sedit omnis multitudo in area templi, trementes, propter hyemem præsentem.

7 Et exurgens Esdras, dixit illis: Vos iniquè fecistis collocantes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Israel.

8 Et nunc date confessionem, & magnificentiam Domino Deo patrum nostrorum.

9 Et perficite voluntatem ipsius, & discendite à gentibus terræ, & ab uxoris alienigenis.

10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce magna: Sicut dixisti, faciemus.

11 Sed quoniam multitudo magna est, & tempus hybernium, & non possumus in subsidiari stare; & hoc opus non est nobis unius diei, neque bidui: multum enim in his peccavimus.

12 Stent præpositi multitudinis, & omnes, qui nobiscum inhabitant, & quotquot habent uxores apud se alienigenas,

13 Et assistant accepto tempore ex omni

loco presbyteri; & iudices, usquequò solvant iram Domini negotii hujus.

14 Jonathan autem filius Ezei, & Ozias Thecam susceperunt secundum hæc: & Bosoramus, & Levis, & Sabbathaus simul cooperati sunt cum illis.

15 Et steterunt secundum hæc omnia universi, qui erant ex captivitate.

16 Et elegit sibi viros Esdras sacerdos, principes magnos de patribus eorum secundum nomina: & confederunt novilunio mensis decimi examinare negocium istud.

17 Et determinatum est de viris, qui habebant uxores alienigenas usque ad neomeniam primi mensis:

18 Et inventi sunt ex sacerdotibus permixti, qui habebant alienigenas uxores.

19 Ex filiis Jesu filii Josedec, & fratribus ejus: Mafæas, & Eliozerus, & Joribus, & Joaddæus,

20 Et iniecerunt manus, ut expellerent uxores suas: & ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia sua.

21 Et ex filiis Semmeri: Mafæas, & Esfès, & Jeelec, Azarias.

22 Et ex filiis Fosere: Limofitas, Hismacnis, & Nathance, Justio, Reddus, & Thalsas.

23 Et ex Levitis: Jorabbus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas, & Colvas, & Elionas,

24 Et exactis cantoribus, Elissib, Zaccarus.

25 Et ex ostiariis: Salumus, & Tolbanes.

26 Et ex Israel: ex filiis Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, & Jammehias, & Bannas.

27 Et ex filiis Jolaman Chamas, & Zacharias, & Jerrelus, & Joddias, & Erimoth, & Helias.

28 Et ex filiis Zatoim, Eliadas, & Liafumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis, & Thebedias.

29 Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias, & Zabdias, & Emcus.

30 Et ex filiis Banni: Olamus, & Maluchus, & Jeddeus, & Jafub, & Azabus, & Jerimoth.

31 Et ex filiis Addin: Naathus, & Moofias, & Calcus, & Raanas, Maqfeas, Mathathias, & Beseel, & Bonnus, & Manaffes.

32 Et ex filiis Nuæ: Noneas, & Azeas, & Melchias, & Sameas, & Simon, Benjamin, & Malchus, & Marras.

33 Et ex filiis Ason: Carianeus, Mathathias, & Bannus, & Eliphalach, & Manaffes, & Semei.

34 Et ex filiis Banni: Jeremias, & Moadias, & Abramus, & Johel, & Bancas, & Pelias, & Jonas, & Marimoth, & Eliasib, & Mathaneus, & Eliasib, & Orizas, & Dielus, & Semedius, & Zambris, & Josèphus:

35 Et ex filiis Nobei: Idelus, & Mathathias, & Sabadus, & Zeheda, Sedmi, & Jessei, Baneas.

36 Omnes isti conjunxerunt sibi uxores alienigenas, & dimiserunt eas cum filiis.

37 Et inhabitaverunt sacerdotes, & Levitæ, & qui erant ex Israel, in Jerusalem, & in tota una regione, novilunio mensis septimi. Et erant filii Israel in commorationibus suis.

38 Et congregata est omnis multitudo simul in aream, quæ est ab oriente portæ sacre:

39 Et dixerunt Esdras pontifici, & lectori, ut offerret legem Moyssi, quæ tradita est à Domino Deo Israel.

40 Et attulit Esdras Pontifex legem omni multitudini eorum, à viro usque ad mulierem, & omnibus sacerdotibus, audire legem novilunio mensis septimi.

41 Et legebat in area, quæ est ante sacram portam templi, à prima luce usque ad vespeream, coram viris, & mulieribus. Et dederunt omnes sensum ad legem.

42 Et stetit Esdras sacerdos, & lector legis, super lignum tribunal, quod fabricatum erat.

43 Et steterunt ad eum Mathathias, & Samus, Ananias, Azarias, Urias, Ezechias, & Balsamus ad dexteram:

44 Et ad sinistram Faldeus, Misael, Malachias, Abusthas, Sabus, Nabaqias, & Zacharias.

45 Et assumpsit Esdras librum coram omni multitudine: præsidebat enim in gloria in conspectu omnium.

46 Et cum absolvisset legem, omnes erecti steterunt: & benedixit Esdras Dominum Deum altissimum, Deum Sabaoth omnipotentem.

47 Et respondit omnis populus, Amen. Et elevatis furtim manibus precipientes in terram, adoraverunt Dominum.

48 Jesus, & Banacus, & Sarebias, & Jaddimus, & Accubus, & Sabbathaus, & Calithes, & Azarias, & Joradus, & Ananias, & Philias Levitæ.

49 Qui docebant legem Domini, & in multitudine legebant legem Domini, & præferebant singuli eos, qui intelligebant lectiorem.

50 Et dixit Atharathes Esdræ pontifici, & lectori, & Levitis, qui docebant multitudinem,

51 Dicens, Dies hic sanctus est Domino. Et omnes stebant, cum audissent legem.

52 Et dixit Esdras, Digressi ergo manducate pinguisima quæque, & bibite dulcissima quæque, & mitrite munera his, qui non habent.

53 Sanctus enim est hic dies Domini, & nolite mæsti esse. Dominus enim clarificabit vos.

54 Et Levitæ denunciabant in publico omnibus, dicentes, Dies hic sanctus est, nolite mæsti esse.

55 Et abierunt omnes manducare, & bibere, & epulari, & dare munera his, qui non habebant, ut epularentur. Magnificè enim sunt exaltati verbis, quibus edocti sunt.

56 Et congregati sunt universi in Jerusalem celebrare lætiam, secundum testamentum Domini Dei Israel.

LIBER ESDRÆ QUARTUS.

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Esdras à Domino, multa ingratis Judæis exhibita beneficia exprobratur.

LIBER Esdræ prophætæ secundus, filii Sarei, filii Azarei, filii Helcia, filii Sadania, filii Sadoch, filii Achiob, 2 Filii Achiaz, filii Phinees, filii Heli, filii Ameriæ, filii Afiel, filii Marimorb, filii Arna, filii Ozia, filii Borith, filii Abisei, filii Phinees, filii Eleazar, 3 Filii Aaron ex tribu Levi, qui fuit captivus in regione Medorum in regno Artaxerxis regis Persarum. 4 Et factum est verbum Domini ad me dicens, 5 Vade, & nuncia populo meo facinoratorum, & filius eorum iniquitates, quas in me admiserunt, ut nuncient filiis filiorum: 6 Quia peccata parentum ipsorum in illis creverunt. Obliti enim mei sacrificaverunt diis alienis. 7 Nonne ego eduxi eos de terra Egypti de domo servitutis? Ipsi autem irritaverunt me, & consilia mea spreverunt. 8 Tu autem excute comam capitis tui, & proice omnia mala super illos: quoniam non obediunt legi meæ. Populus autem est indisciplinatus. 9 Uisquequod eos sustinebo, quibus tanta beneficia contuli? 10 Reges multos propter eos subverti, Pharaonem cum pueris suis, & omnem exercitum ejus percussit. 11 Omnes gentes à facie eorum perdidit, & in Oriente provinciarum duarum populos Tyri, & Sidonis dissipavi, & omnes adversarios eorum interfeci. 12 Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc dicit Dominus: 13 Nempè ego vos per mare transieavi, & plateas vobis initio inunitas exhibui, ducem vobis dedi Moysen, & Aaron sacerdotem: 14 Lucem vobis, per columnam ignis præstiti, & magna mirabilia feci in vobis: vos autem mei obliti estis, dicit Dominus. 15 Hæc dicit Dominus omnipotens: Cornix vobis in signo fuit, castra vobis ad tutelam dedi, & illic murmurastis: 16 Et non triumphastis in nomine meo de perditione inimicorum vestrorum, sed adhuc nunc usque murmurastis. 17 Ubi sunt beneficia, quæ præstiti vobis? Nonne in deserto cum esuriretis, proclamastis ad me, 18 Dicentes: Ut quid nos in desertum istud adduxisti interficere nos? melius nobis fuerat servire Egyptiis, quam mori in deserto hoc. 19 Ego dolui gemitus vestros, & dedi vo-

bis manna in escam. Panem angelorum manducaftis. 20 Nonne cum sitiretis, petram excidi, & fluxerunt aque in saturitate: propter æstus foliis arborum vos texi. 21 Divisi vobis terras pingues: Chananaeos, & Pherecaeos, & Philisthæos à facie vestra projecit: quid faciam vobis adhuc: dicit Dominus? 22 Hæc dicit Dominus omnipotens, In deserto cum essetis in flumine Amorrhæo sitientes, & blasphemantes nomen meum, 23 Non ignem vobis pro blasphemis dedi, sed mittens lignum in aquam, dulce feci flumen. 24 Quid tibi faciam Jacob? Noluisti obedire Juda. Transferam me ad alias gentes, & dabo eis nomen meum, ut custodiant legitima mea. 25 Quoniam me dereliquistis, & ego vos derelinquam, Petentibus vobis à me misericordiam, non miserebor. 26 Quando invocabitis me, ego non exaudiam vos. Maculastis enim manus vestras sanguine, & pedes vestri impigri sunt ad committenda homicidia. 27 Non quasi me dereliquistis, sed vos ipsos, dicit Dominus. 28 Hæc dicit Dominus omnipotens, Nonne ego vos rogavi, ut pater filios, & ut mater filias, & ut nutrix parvulos suos, 29 Ut essetis mihi in populum, & ego vobis in Deum, & vos mihi in filios, & ego vobis in patrem? 30 Ita vos collegi, ut gallina pullos suos sub alas suas. Modò autem quid faciam vobis? Proiciam vos à facie mea. 31 Oblationem cum mihi attuleritis, avertam faciem meam à vobis. Dies enim festos vestros, & neomenias, & circumcisiones repudiavi. 32 Ego misi pueros meos prophetas ad vos, quos acceptos interfecistis, & lanxistis corpora eorum, quorum sanguinem exquiram, dicit Dominus. 33 Hæc dicit Dominus omnipotens, Domus vestra deserta est: Proiciam vos sicut ventus stipulam, 34 Et filii procreationem non facient: quoniam mandatum meum neglexerunt, & quod malum est, coram me, fecerunt. 35 Tradam domos vestras populo venienti, qui me non audientes credunt: quibus signa non ostendi, facient, quæ præcepi. 36 Prophetas non viderunt, & memorabuntur iniquitatum eorum. 37 Testor populi venientis gratiam, cujus parvuli exultant cum læticia, me non videntes oculis carnalibus, sed spiritu credentes, quæ dixi. 38 Et nunc, frater, aspice, quæ gloria: & vide populum venientem ab Oriente,

39 Quibus dabo ducatum Abraham, Isaac, & Jacob, & Osee, & Amos, & Michæ, & Joel, & Abdia, & Jonæ, 40 Et Nahum, & Habacuc, Sophonia, Aggæi, Zachariæ, & Malachia, qui & angelus Domini vocatus est.

CAPUT II.

Synagoga sub figura matris revocatur à malis suis ad vitam rectorem.

Hæc dicit Dominus: Ego eduxi populum istum de servitute, quibus mandata dedi per pueros meos prophetas, quos audire noluerunt, sed irrita fecerunt mea consilia. 2 Mater, quæ eos generavit, dicit illis: Ite filii, quia ego vidua sum, & derelicta. 3 Educavi vos cum læticia, & amisi vos cum luctu, & tristitia, quoniam peccastis coram Domino Deo vestro, & quod malum est, coram eo fecistis. 4 Modò autem, quid faciam vobis? ego vidua sum, & derelicta: ite, filii, & petite à Domino misericordiam. 5 Ego autem te pater testem invoco super matrem filiorum, qui noluerunt testamentum meum servare. 6 Ut des eis confusionem, & matrem eorum in direptionem, ne generatio eorum fiat. 7 Dispergantur in gentes nomina eorum, deleantur à terra: quoniam spreverunt sacramentum meum. 8 Væ tibi Assur, qui abscondis iniquos penes te. Gens mala, memorare, quid fecerim Sodomæ, & Gomorrhæ. 9 Quorum terra jacet in piceis glebis, & aggeribus cinerum: sic dabo eos, qui me non audierunt, dicit Dominus omnipotens. 10 Hæc dicit Dominus ad Esdræm, Nuncia populo meo, quoniam dabo eis regnum Jerusalem, quod daturus eram Israel. 11 Et sumam mihi gloriam illorum, & dabo eis tabernacula æterna, quæ præparaveram illis. 12 Lignum vitæ erit illis in odore unguenti; & non laborabunt, neque fatigabuntur. 13 Ite, & accipietis. Rogate vobis dies paucos, ut immorentur. Jam paratum est vobis regnum: vigilate. 14 Testate cælum, & terram. Contrivi enim malum, & creavi bonum, quia vivo ego, dicit Dominus. 15 Mater, amplectere filios tuos, educa illos cum læticia. Sicut columba confirma pedes eorum, quoniam te elegi, dicit Dominus. 16 Et resuscitabo mortuos de locis suis, & de monumentis educam illos, quoniam cognovi nomen meum in Israel. 17 Noli timere, mater filiorum: quoniam te elegi, dicit Dominus. 18 Mittam tibi adjutorium pueros meos Isaiam, & Jeremiam, ad quorum consilium sanctificavi, & paravi tibi arbores duodecim gravatas variis fructibus, 19 Et totidem fontes fluentes lac, & mel, &

montes imensos septem, habentes rosam, & lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos. 20 Viduam justifica, pupillos judica, egeni da, orphanum tuere, nudum vesti, 21 Confractum, & debilem cura, claudum irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad visionem claritatis meæ admitte. 22 Senem, & juvenem intra muros tuos serva: 23 Mortuos, ubi inveneris, signans commenda sepulchro, & dabo tibi primam sessionem in resurrectione mea. 24 Pausa, & quiesce populus meus, quia veniet requies tua. 25 Nutrix bona nutri filios tuos, confirma pedes eorum. 26 Servos, quos tibi dedi, nemo ex eis interiet: eos ego enim requiram de numero tuo. 27 Noli fatigari. Cum enim venerit dies pressuræ, & angustia, alii plorabunt, & tristes erunt: tu autem hilaris, & copiosa cris. 28 Zelabunt gentes, & nil adversus te poterunt, dicit Dominus. 29 Manus meæ tegent te, ne filii tui gehennam videant. 30 Jucundare, mater, cum filiis tuis, quia ego te eripiam, dicit Dominus. 31 Filios tuos dormientes memorare, quoniam ego eos educam de lateribus terræ, & misericordiam cum illis faciam: quoniam misericors sum, dicit Dominus omnipotens. 32 Amplectere natos tuos, usque dum venio, & præstem illis misericordiam: quoniam exuberant fontes mei, & gratia mea non deficiet. 33 Ego Esdras præceptum accepi à Domino in monte Oreb, ut irem ad Israel: ad quos cum venirem, reprobaverunt me, & respulerunt mandatum Domini: 34 Ideoque vobis dico gentes, quæ auditis, & intelligitis, Expectate pastorem vestrum, requiem æternitatis dabit vobis: quoniam in proximo est ille, qui in fine sæculi adventet. 35 Parati estote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per æternitatem temporis. 36 Fugite umbram sæculi hujus: accipite jucunditatem gloriæ vestræ. Ego testor patrem salvatorem meum. 37 Commendatum donum accipite, & jucundamini, gratias agentes ei, qui vos ad celestia regna vocavit. 38 Surgite, & state, & videte numerum signatorum in convivio Domini. 39 Qui se de umbra sæculi transfulerunt, splendidas tunicas à Domino acceperunt. 40 Recipe Sion numerum tuum, & conclude candidatos tuos, qui legem Domini compleverunt. 41 Filiorum tuorum, quos optabas, plenus est numerus. Roga imperium Domini, ut sanctificetur populus tuus, qui vocatus est ab initio. 42 Ego Esdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis collaudabant Dominum.

43 Et in medio eorum erat juvenis statura cellus, eminentior omnibus illis, & singulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exaltabatur: Ego autem miraculo tenebar.

44 Tunc interrogavi angelum, & dixi: Qui sunt hi, Domine?

45 Qui respondens dixit mihi: Hi sunt, qui mortalem tunicam deposuerunt, & immortalem sumpserunt, & confessi sunt nomē Dei: Modò coronantur, & accipiunt palmas.

46 Et dixi Angelo: Ille juvenis quis est, qui eis coronas imponit, & palmas in manus tradit?

47 Et respondens dixit mihi: Ipse est filius Dei, quem in sæculo confessi sunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini steterunt.

48 Tunc dixit mihi angelus: Vade: annuncia populo meo, qualia, & quanta mirabilia Domini Dei vidisti.

C A P U T I I I.

In omnibus Adæ posteris, & maximè in Gentibus infidelibus abundat malitia.

1 Anno trigesimo ruinæ civitatis, eram in Babyonem, & conturbatus sum super cubiculo meo recumbens, & cogitationes meæ ascēdebant super cor meum.

2 Quoniam vidi desertionem Sion, & abundantiam eorum, qui habitabant in Babylogne,

3 Et ventilatús est spiritus meus valdè, & cœpi loqui ad Altissimum verba timorata,

4 Et dixi: O dominator Domine, tu dixisti ab initio, quando plantasti terram, & hoc solus, & imperasti populo,

5 Et dedisti Adam corpus mortuum: sed & ipsum signentum manuum tuarum erat, & insufflasti in eum spiritum vitæ, & factus est vivens coram te:

6 Et induxisti eum in paradiso, quem plantaverat dextera tua, antequam terra adventaret.

7 Et huic mandasti diligere viam tuam, & præterivit eam, & statim instituisti in eo mortem, & in nationibus ejus, & natæ sunt gentes, & tribus, & populi, & cognationes, quarum non est numerus.

8 Et ambulavit unaquæque gens in voluntate sua, & mira agebant coram te, & spernebant præcepta tua.

9 Iterum autem in tempore induxisti diluvium super inhabitantes sæculum, & perdidisti eos.

10 Et factum est in unoquoque eorum, sicut Adæ mori, sic his diluvium.

11 Dereliquisti autem unum ex his Noc cum domo sua, & ex eo justi omnes.

12 Et factum est, cum cœpissent multiplicari, qui habitabant super terram, & multiplicaverunt filios, & populos, & gentes multas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus, quam priores.

13 Et factum est, cum iniquitatem facerent coram te, elegisti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham.

14 Et dilexisti eum, & demonstrasti ei solam voluntatem tuam:

15 Et disposuisti ei testamentum æternum, & dixisti ei, ut non umquam derelinqueres semen ejus. Et dedisti ei Isaac, & Isaac dedisti Jacob, & Esau.

16 Et segregasti tibi Jacob, Esau autem separasti. Et factus est Jacob in multitudine magna.

17 Et factum est, cum educeres semen ejus ex Egypto, adduxisti super montem Sina.

18 Et inclinasti cœlos, & statuisti terram, & commovisti orbem, & tremere fecisti abyssos, & conturbasti sæculum.

19 Et transiit gloria tua portas quatuor, ignis, & terramorus, & spiritus, & gelu, ut dares semini Jacob legem, & generationi Israel diligentiam.

20 Et non abstulisti ab eis cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum.

21 Cor enim malignum bajulans primus Adam, transgressus, & victus est, sed & omnes, qui de eo nati sunt.

22 Et facta est permanens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis: & discessit, quod bonum est, & mansit malignum.

23 Et transferunt tempora, & finiti sunt anni: & suscitasti tibi servum nomine David.

24 Et dixisti ei ædificare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadem thus, & oblationes.

25 Et factum est hoc annis multis, & deliquerunt, qui habitabant civitatem.

26 In omnibus facientes sicut fecit Adam, & omnes generationes ejus: utebantur enim & ipsi corde maligno.

27 Et tradidisti civitatem tuam in manibus inimicorum tuorum.

28 Numquid meliora faciunt, qui habitant in Babylogne? Et propter hoc dominabitur Sion?

29 Factum est, cum venissem huc, & vidissem impietates, quarum non est numerus: & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigesimo anno, & excessit cor meum:

30 Quoniam vidi, quomodo sustines eos peccantes, & pepercisti impiè agentibus, & perdidisti populum tuum, & conservasti inimicos tuos, & non significasti.

31 Nihil memini quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylogne, quam Sion?

32 Aut alia gens cognovit te præter Israel? aut quæ tribus crediderunt testamentis tuis, sicut Jacob?

33 Quarum merces non comparuit, neque labor fructificavit. Pertransiens enim pertransivi in gentibus, & vidi abundantes eas, & non memorantes mandatorum tuorum.

34 Nunc ergo pondera in statera nostras iniquitates, & eorum, qui habitant in sæculo: & non invenietur nomen tuum nisi in Israel.

35 Aut quando non peccaverunt in conspectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens sic observavit mandata tua?

36 Hos quidem per nomina invenies servasse mandata tua, gentes autem non invenies,

C A P U T I V.

Retunditur curiosi scrutatoris præsumptio, adducitur variis similitudinibus.

1 Et respondit ad me angelus, qui missus est ad me, cui nomen Uriel.

2 Et dixit mihi: Excedens excessit cor tuum in sæculo hoc, & comprehendere cogitas viam Altissimi.

3 Et dixi: Ita, Domine meus. Et respondit mihi, & dixit: Tres vias missus sum ostendere tibi, & tres similitudines proponere coram te.

4 De quibus mihi si renunciaveris unam ex his, & ego tibi demonstrabo viam, quam desideras videre, & docebo te, unde sit cor malignum.

5 Et dixi: Loquere, Domine meus. Et dixit ad me: Vade, pondera mihi ignis pondus, aut mensura mihi statum venti, aut revoca mihi diem, quæ præterit.

6 Et respondi, & dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his?

7 Et dixit ad me: Si essem interrogans te, dicens: Quantæ habitationes sunt in corde maris, aut quantæ venæ sunt in principio abyssi, aut quantæ venæ sunt super firmamentum, aut qui sunt exitus paradisi?

8 Diceres mihi fortassis, in abyssum non descendi, neque in infernum adhuc, neque in cœlum, umquam ascendi.

9 Nunc autem non interrogavi te, nisi de igne, & vento, & die, per quem transisti, & à quibus separari non potes: & non respondi mihi de eis.

10 Et dixit mihi: Tu quæ tua sunt tecum coadulescens, non potes cognoscere:

11 Et quomodo poterit vas tuum capere Altissimi viam, & jam exterius corrupto fæculo, intelligere corruptionem evidentem in facie mea?

12 Et dixi illi: Melius erat nos non esse, quam adhuc viventes vivere in impietatibus, & pati, & non intelligere de qua re.

13 Et respondit ad me, & dixit: Proficiscens profectus sum ad silvam lignorum campi, & cogitaverunt cogitationem.

14 Et dixerunt: Venite, & eamus, & faciamus ad mare bellum, ut recedat coram nobis, & faciamus nobis alias silvas.

15 Et similiter fluctus maris, & ipsi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt: Venite ascendentes, debellemus silvas campi, ut & ibi consummemus nobismetipsis aliam regionem.

16 Et factus est cogitatus silvæ irvanum: venit enim ignis, & consumpsit eam.

17 Similiter & cogitatus fluctuum maris: stetit enim arena, & prohibuit eos.

18 Si enim eses iudex horum, quem inciperes justificare, aut quem condemnare?

19 Et respondi, & dixi: Utique vanam cogitationem cogitaverunt: terra enim data est silvæ, & mari locus portare fluctus suos.

20 Et respondit ad me, & dixit: Bene tu iudicasti, & quare non iudicasti tibi metipsum?

21 Quemadmodum enim terra silvæ data est, & mare fluctibus suis: sic qui super terram

inhabitans, quæ sunt super terram intelligere solummodo possunt: & qui super cœlos, quæ super altitudinem cœlorum.

22 Et respondi, & dixi: Deprecor te, Domine, ut mihi de re sensus intelligendi.

23 Non enim volui interrogare de superioribus tuis, sed de his, quæ pertranscunt per nos quotidie: propter quid Israel datus in opprobrium gentibus: quem dilexisti populum, datus est tribus impiis, & lex patrum nostrorum in interitum deducta est, & dispositiones scriptæ nusquam sunt:

24 Et pertransivimus de sæculo, ut locusta, & vita nostra stupor, & pavor, & nec digni sumus misericordiam consequi.

25 Sed quid faciam homini suo, quod invocatum est super nos? & de his interrogavi.

26 Et respondit ad me, & dixit: Si fueris plurimum scrutatus, frequenter miraberis: quoniam festinans festinat sæculum pertransire.

27 Et non capit portare, quæ in futuris temporibus iustis repromissa sunt: quoniam plenum iniustitia est sæculum hoc, & infirmatibus.

28 De quibus autem interrogas, dicam: seminatatum enim est malum, & necdum venit destructio ipsius.

29 Si ergo non inversum fuerit, quod seminatatum est, & discesserit locus, ubi seminatatum est malum, non veniet, ubi seminatatum est bonum.

30 Quoniam gramen feminis mali seminatatum est in corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit usque nunc, & generat usque, cum veniat arca?

31 Ætterna autem apud te gramen mali feminis, quantum fructum impietatis generavit:

32 Quando secata fuerint spicæ, quarum non est numerus, quam magnam arcam incipient facere:

33 Et respondi, & dixi: Quomodo, & quando hæc? Quare modici, & mali anni nostri?

34 Et respondit ad me, & dixit mihi: Non festines tu super Altissimum. Tu enim festinas inaniter esse super ipsum: nam excessus tuus multus.

35 Nonne de his interrogaverunt animæ iustorum in promptuariis suis, dicentes: Usquequò spero sic? & quando veniet fructus aræ mercedis nostræ?

36 Et respondit ad ea Jeremiel Archangelus, & dixit: Quando impletus fuerit numerus seminum in vobis, quoniam in statera ponderavit sæculum,

37 Et mensura mensuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit nec excitavit, usque dum impleatur prædicta mensura.

38 Et respondi, & dixi: O Dominator Dñe, sed & nos omnes pleni sumus impietate.

39 Et ne forte propter nos non impleantur iustorum aræ, propter peccata inhabitantium super terram.

40 Et respondit ad me, & dixit: Vade, & interroga pręnantem, si quando impleverit

novem menses suos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in semetipsa?

41 Et dixi, Non potest, Domine. Et dixit ad me, In inferno promptuaria animarum matrii assimilata sunt.

42 Quemadmodum enim illa festinat, quae parit effugere necessitatem partus: sic & haec festinat reddere ea, quae commendata sunt.

43 Ab initio tibi demonstrabitur de his, quae concupiscis videre.

44 Et respondi, & dixi: Si inveni gratiam ante oculos tuos, & si possibile est, & si idoneus sum,

45 Demonstra mihi, si plusquam praeteritum sit habere venire, aut plura pertransierunt, supra quam futurum est.

46 Quid pertransiit, scio: quid autem futurum sit, ignoro.

47 Et dixit ad me: Sta super dexteram partem, & demonstrabo tibi interpretationem similitudinis.

48 Et steti, & vidi: & ecce fornax ardens transiit coram me: & factum est, cum transiret flamma, vidi, & ecce superavit fumus.

49 Post haec transiit coram me nubes plena aqua, & immisit pluviam impetu multam, & cum transisset impetus pluviae, superaverunt in ea guttae:

50 Et dixit ad me: Cogita tibi: sicut crescit pluvia amplius, quam guttae, & ignis quam fumus: sic superabundavit, quae transiit mensura. Superaverunt autem guttae, & fumus:

51 Et oravi, & dixi, Putas virosque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis?

52 Respondit ad me, & dixit, De signis, de quibus me interrogas, ex parte possum tibi dicere: de vita autem tua non sum missus dicere tibi, sed nescio.

CAPUT V.

Varia signa de futuris rebus Esdrae per Angelum ostenduntur pro captivorum spe, ac consolatione.

1 **D**E signis autem: ecce dies venient, in quibus apprehendentur, qui inhabitant terram in censu multo: & abscondetur veritatis via, & sterilis erit a fide regio:

2 Et multiplicabitur in iustitia super hanc, quam ipse tu vides, & super quam audisti olim:

3 Et erit impositum vestigio, quam nunc vides regnare regionem, & videbunt eam defertam.

4 Si autem tibi dederit Altissimus vivere, videbis post tertiam tubam, & relucebit subitò sol noctu, & luna ter in die,

5 Et de ligno sanguis stillabit, & lapis dabit vocem suam, & populi commovebuntur.

6 Et regnabit, quem non sperant, qui inhabitant super terram, & volatilia commigrationem facient:

7 Et mare Sodomiticum pisces reiciet, & dabit vocem noctu, quam non noverant multi: omnes autem audient vocem ejus.

8 Et chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter remittetur, & bestiae agrestes transigrabunt, & mulieres menstruae parient

monstra,
9 Et in dulcibus aquis falsae inventientur, & amici omnes semetipsos expugnabunt: & abscondetur tunc sensus, & intellectus separabitur in promptuarium suum:

10 Et quaeretur à multis, & non inventur: & multiplicabitur iniustitia, & inconscientia super terram.

11 Et interrogabit regio proximam suam, & dicet, Numquid per te pertransiit iustitia justum faciens? Et hoc negabit.

12 Et erit in illo tempore, & sperabunt homines, & non impetrabunt: laborabunt, & non dirigentur viae eorum.

13 Haec signa dicere tibi permisum est mihi: & si oraveris iterum, & ploraveris, sicut & nunc, & jejunaveris septem diebus, audies iteratò horum majora.

14 Et evigilavi, & corpus meum horruit valde: & anima mea laboravit, ut deficeret:

15 Et tenuit me, qui venit angelus, qui loquebatur in me, & confortavit me, & statuit me super pedes.

16 Et factum est in nocte secunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi, Ubi eras? & quare vultus tuus tristis?

17 An nescis, quoniam tibi creditus est Israel in regione transmigrationis eorum:

18 Exurge ergo, & gusta panem, & non derelinquas nos, sicut pastor gregem suum in manibus luporum malignorum.

19 Et dixi ei, Vade à me, & non appropies ad me. Et audivit, ut dixi: & recessit à me.

20 Et ego jejunavi diebus septem ululans, & plorans, sicut mihi mandavit Uriel Angelus.

21 Et factum est post dies septem, & iterum cogitationes cordis mei mollescebat: erant mihi valde.

22 Et resumpsit anima mea spiritum intellectus: & iterum cepi loqui coram Altissimo sermone.

23 Et dixi, Dominator Domine, ex omni silva terrae, & omnibus arboribus ejus, elegisti vineam unicam:

24 Et ex omni terra orbis, elegisti tibi foveam unam: & ex omnibus floribus orbis, elegisti tibi liliun unum:

25 Et ex omnibus abyssi maris, replesti tibi rivum unum: & ex omnibus adificatis civitatibus, sanctificasti tibi metropoli Sion.

26 Et ex omnibus creatis volatilibus nominasti tibi columbam unam: & ex omnibus plasmatis pecoribus, providisti tibi ovem unam:

27 Et ex omnibus multiplicatis populis, acquisivisti tibi populum unum: & ab omnibus probatam legem, donasti huic, quem desiderasti, populo.

28 Et nunc, Domine, ut quid tradidisti unum pluribus? Et preparasti super unam radicem alias, & disperdidisti unicum tuum in multis:

29 Et conculcaverunt eum, qui contradicebant sponsonibus tuis, quique tuis testamentis non credebant.

30 Et si odians odisti populum tuum,

tuis

tuis manibus debet castigari.

31 Et factum est, cum locutus essem sermones, & missus est angelus ad me, qui ante venerat ad me praeterita nocte,

32 Et dixit mihi, Audi me, & instrua me: & intende mihi, & adiciam coram te.

33 Et dixi, Loquere, Domine meus. Et dixit ad me, Valde tu in excessu mentis factus es pro Israel: an plus dilexisti eum, quam qui eum fecit?

34 Et dixi ad eum, Non, Domine, sed dolens locutus sum. Torquent enim me renes mei per omnem horam, quarentem apprehendere semitam Altissimi, & investigare partem iudicii ejus.

35 Et dixit ad me, Non potes, Et dixi, Quare, Domine? ad quid nascebar, aut quare non fiebat matrix matris meae mihi sepulchrum, ut non viderem laborem Jacob, & defatigationem generis Israel?

36 Et dixit ad me, Numeram mihi, quae necdum venerant, & collige mihi disperfas guttas, revirida mihi aridos flores,

37 Et aperi mihi clausam promptuaria, & produca mihi inclusos in eis status: demonstra mihi vocis imaginem: & tunc ostendam tibi laborem, quem rogas videre.

38 Et dixi, Dominator Domine, quis enim est, qui potest haec scire, nisi qui cum hominibus habitationem non habet?

39 Ego autem insipiens: & quomodo poterò dicere de his, quibus me interrogasti?

40 Et dixit ad me, Quomodo non potes facere unum de his, quae dicta sunt: sic non poteris invenire iudicium meum, aut in fine charitatem, quam populo promisi,

41 Et dixi, Sed ecce, Domine, tu propes his, qui in finem sunt: & quid facient, qui ante me fuerunt, aut nos, aut hi, qui post nos?

42 Et dixit ad me, Coronam assimilabo iudicium meum. Sicut non novissimorum tarditas, sic nec priorum velocitas.

43 Et respondi, & dixi, Nec poteris facere eos, qui facti sunt, & qui sunt, & qui futuri sunt, in unum, ut celerius iudicium tuum ostendas?

44 Et respondi ad me, & dixi, Non potest festinare creatura super creatorem, nec sustinere saeculum eos, qui in eo creandi sunt in unum.

45 Et dixi, Quomodo dixisti servo tuo, quoniam vivificans vivificasti à te creatam creaturam in unum, & sustinebat creatura, poterit & nunc portare praesentes in unum.

46 Et dixit ad me, Interroga matricem mulieris, & dices ad eam. Et si paris, quare per tempus? Roga ergo eam, ut det decem in unum.

47 Et dixi, Non utique poterit, sed secundum tempus.

48 Et dixit ad me, & ego dedi matricem terrae his, qui seminati sunt super eam per tempus.

49 Quemadmodum enim infans non parit ea, quae senum sunt: sic ego disposui à me creatum saeculum.

50 Et interrogavi, & dixi, Cum jam dede-

ris mihi viam, loquar coram te: nam mater nostra, de qua dixisti mihi, adhuc juvenis est: iam senectuti appropinquat.

51 Et respondit ad me, & dixit, Interroga eam, quae parit, & dicet tibi.

52 Dices enim ei, Quare quos pe peristi, nunc non sunt similes his, qui ante te, sed minores statura?

53 Et dicit tibi & ipsa, Alii sunt, qui in juventute virtutis nati sunt: & alii, qui sub tempore senectutis deficiente matrice sunt nati.

54 Considera ergo & tu, quoniam minori statura estis praeter his, qui ante vos:

45 Et qui post vos, minori quam vos, quasi iam senescentes creaturae, & fortitudinem juventutis praetererunt. Et dixi, Rogo, Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos, demonstra servo tuo, per quem visites creaturam tuam.

CAPUT VI.

Deus omnia novit, antequam fiant, & omnia creavit propter hominem, omniumque fines considerat.

1 **E**T dixit ad me, Initio terreni orbis, & antequam starent exitus saeculi, & antequam spirarent conventiones ventorum,

2 Et antequam sonarent voces tonitruum, & antequam splenderent nitores coruscationum, & antequam confirmarentur fundamenta paradisi,

3 Et antequam viderentur decori flores, & antequam confirmarentur motae virtutes, & antequam colligerentur innumerabiles militiae angelorum,

4 Et antequam extollerentur altitudines aeris, & antequam nominarentur mensurae firmamentorum, & antequam aestuarent camini in Sion,

5 Et antequam investigarentur praesentes anni, & antequam abalienarentur eorum, qui nunc peccant ad inventionem, & consignati essent, qui fidem thesaurizaverunt:

6 Tunc cogitavi, & facta sunt per me solum, & non per alium; & finis per me, & non per alium.

7 Et respondi, & dixi, Quare erit separatio temporum? aut quando prioris finis, & sequentis initium?

8 Et dixit ad me, Ab Abraham usque ad Isaac, quando nati sunt ab eo Jacob, & Esau, manus Jacob tenebat ab initio calcaneum Esau:

9 Finis enim hujus saeculi Esau, & principium sequentis Jacob.

10 Hominis manus inter calcaneum, & manum. Aliud noli quaerere, Esdra.

11 Et respondi, & dixi, O Dominator Domine, si inveni gratiam ante oculos tuos.

12 Oro, ut demonstrates servo tuo finem signorum tuorum, quorum partem mihi demonstrasti nocte praecedenti.

13 Et respondit, & dixit ad me, Surge super pedes tuos, & audi vocem plenissimam sonitus.

14 Et erit sicut commotio, nec commovebitur locus, in quo stes super eum.

15 Ideo cum loquitur, tu non expaveas, quoniam de sine verbum, & fundamentum terræ intelligitur.

16 Quoniam de ipsis sermo tremiscit, & commovetur, scit enim, quoniam finem eorum oportet commutari.

17 Et factum est, cum audissem, surrexi super pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, & sonus ejus sicut sonus aquarum multarum.

18 Et dixi, Ecce dies veniunt, & erit quando appropinquare incipiam, ut visitem habitantes in terra.

19 Et quando inquirere incipiam ab eis, qui injuste nocuerunt injustitia sua, & quando suppleta fuerit humilitas Sion.

20 Et cum supersignabitur sæculum, quod incipient pertransire, hæc signa faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt simul.

21 Et anniculi infantes loquentur vocibus suis, & prægnantes immaturos parient infantes trium, & quatuor mensium, & vivent, & suscitabuntur.

22 Et subito apparebunt feminata loca non seminata, & plena promptuaria subito inveniuntur vacua:

23 Et tuba canet cum sono, quam cum omnes audierint, subito expavescent.

24 Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos, ut inimici, & expavescent terra cum his, & ycnæ fontium stabunt, & non decurrunt in horis tribus:

25 Et erit, omnis, qui derelictus fuerit ex omnibus istis, quibus prædixi tibi, ipse salvabitur, & videbit salutare meum, & finem sæculi vestri.

26 Et videbunt, qui recepti sunt homines, qui mortem non gustaverunt à nativitate sua, & mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in sensum alium.

27 Delebitur enim malum, & extinguetur dolus.

28 Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & ostendetur veritas, quæ sine fructu fuit diebus tantis.

29 Et factum est, cum loqueretur mihi, & ecce paulatim intrabar super eum, ante quem stabam,

30 Et dixit ad me hæc, Veni tibi ostendere tempus venturæ noctis.

31 Si ergo iterum rogaveris, & iterum jejunaveris septem diebus, iterum tibi renuntiabo horum majora per diem, quam audivi.

32 Audita est enim vox tua apud Altissimum. Vidit enim fortis directionem tuam, & providit pudicitiam, quam à juventute tua habuisti:

33 Et propter hoc misit me demonstrare tibi hæc omnia, & dicere tibi, Confide, & noli timere,

34 Et noli festinare cum prioribus temporibus cogitare vana; & non properes à novissimis temporibus.

35 Et factum est post hæc, & flevi iterum: & similiter jejunavi septem diebus, ut suppleam tres hebdomadas, quæ dictæ sunt mihi.

36 Et factum est in octava nocte, & cor

meum turbatur iterato in me, & ceppi loqui coram Altissimo.

37 Inflammabatur enim spiritus meus valde, & anima mea anxietur.

38 Et dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio creatura, in primo die dicens: Fiat cælum, & terra: & tuum verbum opus perfectum.

39 Et erat tunc spiritus, & tenebræ circumferebantur, & silentium, sonus vocis hominis nondum erat abs te.

40 Tunc dixisti de thesauris tuis proferri lumen luminosum, quo appareret opus tuum.

41 Et die secundo creasti spiritum firmamenti, & imperasti ei, ut divideret, & divisionem faceret inter aquas, ut pars quadam sursum recederet, pars verò deorsum maneret.

42 Et tertia die imperasti aquis congregari in septima parte terræ: sex verò partes siccasti, & conservasti, ut ex his sint coram te ministrantia feminata à Deo, & culta.

43 Verbum enim tuum processit, & opus statim fiebat.

44 Processit enim subito fructus multitudinis immensus, & concupiscentiæ gustus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti investigabilis, & die tertia hæc facta sunt.

45 Quarta autem die imperasti fieri solis splendorem, lunæ lumen, stellarum dispositionem;

46 Et imperasti eis, ut deservirent futuro plasmato homini.

47 Quinto autem die dixisti septimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia, & pisces: & ita fiebat.

48 Aqua muta, & sine anima, quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent.

49 Et tunc conservasti duas animas: nomen uni vocasti Henoch, & nomen secundæ vocasti Leviathan,

50 Et separasti ea ab alterutro. Non enim poterat septima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea.

51 Et dedisti Henoch unam partem, quæ siccata est tertio die, ut habitet in ea, ubi sunt montes mille.

52 Leviathan autem dedisti septimam partem humidam, & servasti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, & quando vis.

53 Sexto autem die imperasti terræ, ut crearet coram te jumenta, & bestias, & reptilia:

54 Et super his Adam, quem constituisti duccem super omnibus factis, quæ fecisti, & ex eo educimur nos omnes, quemque elegisti populum.

55 Hæc autem omnia dixi coram te, Domine, quia propter nos creasti sæculum.

56 Residuas autem gentes ab Adam naras dixisti eas nil esse, & quoniam salivæ assimilatae sunt, & quasi stillicidium de vase similiti abundantiam eorum.

57 Et nunc, Domine, ecce istæ gentes, quæ in nihilum deputatae sunt, ceperunt dominari nostri, & devorare,

58 Nos autem populus tuus, quem voca-

sti

sti primogenitum unigenitum amulatorem tuum, traditi sumus in manibus eorum:

59 Et si propter nos creatum est sæculum, quare non hæreditatem possidemus, cum sæculo? Uiquequid hæc?

CAPUT VII.

Abque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam: Et nunc quidem profunt orationes justorum, post extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitis subiiciunt se homines, sed Dominus est misericors.

1 **E**T factum est, cum finissem loqui verba hæc, missus est ad me angelus, qui missus fuerat ad me primis noctibus.

2 Et dixit ad me, Surge, Efdra, & audi sermones, quos veni loqui ad te.

3 Et dixi, Loquere Deus meus. Et dixit ad me, Mare positum est in spatioso loco, ut esset altum, & immensum.

4 Erit autem ei introitus in angusto loco positus, ut esset similis fluminibus.

5 Quis enim volens voluerit ingredi mare, & videre eum, vel dominari ejus: si non transierit angustum, in latitudinem quomodo venire poterit?

6 Item altud. Civitas est edificata, & posita in loco campestri: est autem plena omnium bonorum.

7 Introitus ejus angustus, & in præcipiti positus, ut esset à dextris quidem ignis, à sinistris aqua alta:

8 Semita autem est una sola inter eas posita; hoc est, inter ignem, & aquam, ut non capiat semita, nisi solummodo vestigium hominis.

9 Si autem dabitur civitas homini in hæreditatem, si nunquam antepositum periculum pertransierit, quomodo accipiet hæreditatem suam?

10 Et dixi, Sic, Domine. Et dixit ad me, Sic est, & Israel pars.

11 Propter eos enim feci sæculum, & quando transgressus est Adam constitutiones meas, judicatum est, quod factum est.

12 Et facti sunt introitus hujus sæculi angusti, & dolentes, & laboriosi: pauci autem, & mali, & periculorum pleni: & labore magno opere fulti.

13 Nam majoris sæculi introitus spatiosi, & securi, & facientes immortalitatis fructum.

14 Si ergo ingredients non fuerint ingressi, qui vivunt, angusta, & vana hæc: non poterunt recipere, quæ sunt reposita.

15 Nunc ergo quare tu conturbaris, cum sis corruptibilis? Et quid moveris tu, cum sis mortalis?

16 Et quare non accepisti in corde tuo, quod est futurum, sed quod in presenti?

17 Respondi, & dixi, Dominator Domine, ecce disposuisti lege tua, quoniam justii hæreditabunt hæc, impii autem peribunt.

18 Justii autem ferent angusta, sperantes spatiosa: qui enim impiè gesserunt, & angusta passi sunt, & spatiosa non videbunt.

19 Et dixit ad me, Non est judex super

Deum, neque intelligens super Altissimum.

20 Perseunt enim multi presentes, quia negligitur, quæ anteposita est Dei lex.

21 Mandans enim mandavit Deus venientibus, quando venerunt, quid facientes viverent, & quid observantes non punirentur.

22 Hi autem non sunt persuasi, & contradixerunt ei, & constituerunt sibi cogitamentum vanitatis.

23 Et proposuerunt sibi circumventiones delictorum, & superdixerunt Altissimo non esse, & vias ejus non cognoverunt.

24 Et legem ejus spreverunt, & sponsones ejus abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem non habuerunt, & opera ejus non perfecerunt.

25 Propter hoc, Efdra, vacua vacuis, & plena plena.

26 Ecce tempus veniet, & erit, quando venient signa, quæ prædixi tibi, & apparebit sponsa, & apparefcens ostendetur, quæ nunc subducitur terra:

27 Et omnis, qui liberatus est de prædictis malis, ipse videbit mirabilia mea.

28 Revelabitur enim filius meus JESUS cum his, qui cum eo sunt, & jucundabuntur, qui relictii sunt in annis quadringentis.

29 Et erit post annos hos, & morietur filius meus CHRISTUS, & omnes, qui spiramentum habent homines.

30 Et convertetur sæculum in antiquum silentium diebus septem, sicut in prioribus judiciis, ita ut nemo derelinquatur.

31 Et erit post dies septem, & excitabitur, quod nondum vigilat sæculum, & morietur corruptum:

32 Et terra reddet, quæ in ea dormiunt, & pulvis, quæ in eo silentio habitant, & promptuaria reddent, quæ eis commendatae sunt animæ.

33 Et revelabitur Altissimus super sedem judicii, & pertransibunt miseræ, & longanimitas congregabitur.

34 Judicium autem solum remanebit, veritas stabit, & fides convalescet.

35 Et opus subsequetur, & merces ostendetur, & justitiæ vigilarunt, & injustitiæ non dominabuntur.

36 Et dixi, Primus Abraham propter Sodomitas oravit, & Moyses pro patribus, qui in deserto peccaverunt,

37 Et qui post eum pro Isael in diebus Achaz, & Samuelis,

38 David pro contrafractone, & Salomon pro eis, qui venerunt in sanctificationem.

39 Et Elias pro his, qui pluviam acceperunt, & pro mortuo, ut viveret.

40 Et Ezechias pro populo in diebus Sennacherib, & multi pro multis.

41 Si ergo modò, quando corruptibile increvit, & injustitia multiplicata est, & oraverunt justii pro impiis: quare & nunc sic non erit?

42 Et respondit ad me, & dixit, Præfens sæculum non est finis, gloria in eo frequens manet: propter hoc oraverunt pro invalidis.

43 Dies enim judicii erit finis temporis

Itt. 4. hujus.

hujus, & initium temporis futuræ immortalitatis, in quo transivit corruptela:
 44 Soluta est intemperantia, abscissa est incredulitas: crevit autem iustitia, orta est veritas.
 45 Tunc enim nemo poterit salvare eum, qui perit, neque demergere, qui vicit. Et respondi,
 46 Et dixi, Hic est sermo meus primus, & novissimus, quoniam melius erat non dare terram Adam, vel cum jam dedisset, coercere eum, ut non peccaret.
 47 Quid enim prodest hominibus, in præfenti vivere in tristitia, & mortuos sperare punitionem?
 48 O tu quid fecisti Adam? Si enim tu peccasti, non est factus solus tuus casus, sed & noster, qui ex te advenimus.
 49 Quid enim prodest nobis, si promissum est nobis immortale tempus, nos autem mortalia opera egimus?
 50 Et quoniam prædicta est nobis perennis spes, nos verò pessimi vani facti sumus.
 51 Et quoniam reposita sunt nobis habitacula sanitatis, & securitatis: nos verò malè conversati sumus.
 52 Et quoniam reposita est gloria Altissimi, protegere eos, qui tardè conversati sunt: nos autem pessimi viis ambulavimus.
 53 Et quoniam ostenditur paradysus, cujus fructus incorruptus perseverat, in quo est securitas, & medela:
 54 Nos verò non ingrediemur; in ingratis enim locis conversati sumus.
 55 Et quoniam super stellas fulgebunt facies eorum, qui abstinenciam habuerunt: nostræ autem facies super tenebras nigræ.
 56 Non enim cogitavimus viventes, quando iniquitatem faciebamus, quòd incipimus post mortem pati.
 57 Et respondi, & dixi: Hoc est cogitamentum certaminis, quod certabit, qui super terram natus est homo,
 58 Ut si victus fuerit, patiatur, quod dixisti: si autem vicerit, recipiet, quod dico:
 59 Quoniam hæc est vita, quam Moyses dixit, cum viveret, ad populum, dicens: Elige tibi vitam, ut vivas.
 60 Non crediderunt autem ei, sed nec post eum prophetis, sed nec mihi, qui locutus sum ad eos.
 61 Quoniam non esset tristitia in perditione eorum, sicut futurum est gaudium super eos, quibus persuasa est salus.
 62 Et respondi, & dixi, Scio, Domine, quoniam vocatus est Altissimus misericors in eo, quòd misereatur his, qui nondum in sæculo advenerunt,
 63 Et quòd misereatur illis, qui conversionem faciunt in lege ejus:
 64 Et longanimis est, quoniam longanimitatem præstat his, qui peccaverunt quasi suis operibus:
 65 Et munificus est, quoniam quidem donare vult pro exigentibus:
 66 Et multæ misericordias, quoniam multiplicat magis misericordias his, qui præfentes sunt, & qui præterierunt, & qui futuri sunt.

67 Si enim non multiplicaverit misericordias suas, non vivificabitur sæculum cum his, qui inhereditabunt in eo.
 68 Et donat: quoniam si non donaverit de bonitate sua, ut alleverit hi, qui iniquitatem fecerunt, de suis iniquitatibus non poterit decies millefima pars vivificari hominum.
 69 Et iudex si non ignoverit his, qui curati sunt verbo ejus, & deleverit multitudinem contentionum: non fortassis derelinqueretur in innumerabili multitudine, nisi pauci valdè.

CAPUT VIII.

Deus in hoc sæculo misericors agnoscitur propter peccatores, plurimi tamen damnantur: at iustis præmia sunt reposita.

1 **E**T respondi ad me, & dixi: Hoc sæculum fecit Altissimus propter multos, futurum autem propter paucos.
 2 Dicam autem coram te similitudinem, Esdra. Quomodo autem interrogabis terram, & dicit tibi, quoniam dabit terram multam magis unde fiat scitile, parvum autem pulverem unde aurum fit: sic & actus præfentis sæculi.
 3 Multi quidem creati sunt, pauci autem salvabuntur.
 4 Et respondi, & dixi: Absorbe ergo, anima, sensum, & devora, quod sapit.
 5 Convenisti enim obaudire, & propheta-re v olens. Nec enim tibi datum est spatium, nisi solummodo vivere.
 6 O Domine, si non permittes servo tuo, ut oremus coram te, & des nobis semen cordi, & sensui culturam, unde fructus fiat, unde vivere possit omnis corruptus, qui portabit locum hominis?
 7 Solus enim es, & una plasmatio nos sumus manuum tuarum, sicut locutus es:
 8 Et quomodo nunc in matrice plasmatum est corpus, & præstas membra: conser-vatur in igne, & aqua tua creatio: & novem mensibus patitur tua plasmatio tuam creaturam, quæ in ea creata est:
 9 Ipsum autem, quod servat, & quod servatur, utraque servabuntur: servataque quandoque iterum reddidit matrix, quæ in ea creaverunt.
 10 Imperasti enim ex ipsis membris, hoc est mamillis præbere lac fructui mamillarum,
 11 Ut nutriatur id, quod plasmatum est usque in tempus aliquod, & postea disponas eum tuæ misericordias.
 12 Enutristi eum tua iustitia, & erudisti eum in lege tua, & corripuisti eum tuo intellectu.
 13 Et mortificabis eum ut tuam creaturam: & vivificabis eum ut opus tuum.
 14 Si ergo perdidisti eum, qui tantis laboribus plasmatus est: tuo iustis facile est ordinari, ut & id, quod scibat, servaretur.
 15 Et nunc, Domine, dicam, de omni homine tu magis scis: de populo autem tuo, ob quem doleo:
 16 Et de hæreditate tua, propter quam lugeo: & propter Israel, propter quem tristis sum: & de Jacob, propter quem doleo.

17 Ideo incipiam orare coram te pro me, & pro eis: quoniam video lapsus nostros, qui inhabitamus terram.
 18 Sed audivi celeritatem iudicis, qui futurus est.
 19 Ideo audi vocem meam, & intellige sermonem meum, & loquar coram te.
 20 Initium verborum Esdræ priusquam assumeretur: & dixi, Domine, qui inhabitas sæculum, cujus oculi elevati in superna, & aere.
 21 Et cujus thronus inæstimabilis, & gloria incomprehensibilis: cui astat exercitus angelorum cum tremore,
 22 Quorum servatio in vento, & igni convertitur: cujus verbum verum, & dicta perseverantia:
 23 Cujus iustis fortis, & dispositio terribilis: cujus aspectus arefacit abyssos, & indignatio tabescere facit montes, & veritas testificatur:
 24 Exaudi orationem servi tui, & auribus percipe precationem figmenti tui.
 25 Dum enim vivo, loquar: & dum sapio, respondebo:
 26 Nec respicias populi tui delicta, sed qui tibi in veritate serviunt.
 27 Nec intendas impia gentium studia, sed qui tua testimonia, cum doloribus custodiunt.
 28 Nec cogites, qui in conspectu tuo falsè conversati sunt, sed memorare, qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.
 29 Neque volucris perdere, qui pecudum mores habuerunt: sed respicias eos, qui legem tuam splendide docuerunt.
 30 Nec indigneris eis, qui bestias pejores iudicati sunt: sed diligas eos, qui semper in tua iustitia confidunt, & gloria.
 31 Quoniam nos, & patres nostri talibus morbis languemus: tu autem propter nos peccatores misericors vocaberis.
 32 Si enim desideraveris, ut nostri miserearis, tunc misericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera iustitiæ.
 33 Iusti enim, quibus sunt opera multa reposita, ex propriis operibus recipient mercedem.
 34 Quid est enim homo, ut ei indigneris: aut genus corruptibile, ut ita amarus sis de ipso?
 35 In veritate enim, nemo de genitis est, qui non ipse gessit; & de confitentibus, qui non deliquit.
 36 In hoc enim annunciabitur iustitia tua, & bonitas tua, Domine, cum misertus fueris eis, qui non habent substantiam bonorum operum.
 37 Et respondi ad me, & dixi: Rectè locutus es aliqua: & iuxta sermones tuos, sic & fiet.
 38 Quoniam non verè cogitabo super plasma eorum, qui peccaverunt ante mortem, ante iudicium, ante perditionem:
 39 Sed iucundabor super iustorum figmentum, & memorabor peregrinationis quoque, & salvationis, & mercedis receptionis.
 40 Quomodo ergo locutus sum, sic & est.

41 Sicut enim agricola ferit super terram semina multa, & plantationes multitudinis plantat, sed non in tempore omnia, quæ seminata sunt, salvantur, sed nec omnia, quæ plantata sunt, radicabunt; sic & qui in sæculo seminati sunt, non omnes salvabuntur.
 42 Et respondi, & dixi: Si inveni gratiam, loquar.
 43 Quomodo semen agricolæ si non ascenderit, aut non acceperit pluviam tuam in tempore, aut si corruptum fuerit multitudine pluvias,
 44 Sic perit: & similiter homo, qui manibus tuis plasmatus est, & tu ei imago nominatus: quoniam similatus es ei, propter quem omnia psalmsisti, & simillasti semini agricolæ.
 45 Non irascaris super nos, sed parce populo tuo, & misereere hæreditati tuæ. Tu autem creaturæ tuæ misereere.
 46 Et respondi ad me, & dixi: Quæ sunt præfentia præfentibus, & quæ futura futuris?
 47 Multum enim tibi restat, ut possis diligere meam creaturam super me: tibi autem frequenter, & ipsi proximavi, iniustus autem nunquam.
 48 Sed & in hoc mirabilis es coram Altissimo,
 49 Quoniam humiliasti te sicut decet te: & non iudicasti te, ut inter iustos plurimum glorificeris.
 50 Propter quod miseriam multam, & miserabiles efficiuntur eis, qui habitant sæculum in novissimis: quia in multa superbia ambulaverunt.
 51 Tu autem pro te intellige, & de similibus tuis inquire gloriam.
 52 Vobis enim apertus est paradysus, plantata est arbor vitæ, & præparatum est futurum tempus, præparata est abundantia, edificata est civitas, probata est requies, perfecta est bonitas, & perfecta sapientia.
 53 Radix mali signata est à vobis: infirmitas, & tineæ à vobis absconsa est: & in infernum fugit corruptio in oblivione.
 54 Tranfierunt dolores, & ostensus est in fine thesaurus immortalitatis.
 55 Noli ergo adicere inquirendo de multitudine eorum, qui pereunt.
 56 Nam & ipsi accipientes libertatem, spreverunt Altissimum, & legem ejus contempserunt, & vias ejus dereliquerunt.
 57 Adhuc autem iustos ejus conculcaverunt.
 58 Et dixerunt in corde suo non esse Deum, & quidem scientes, quoniam moriuntur.
 59 Sicut enim vos suscipiet, quæ prædicta sunt: sic eos fitis, & cruciatus, quæ præparata sunt: non enim voluit hominem dispendi.
 60 Sed & ipsi, qui creati sunt, coinquinaverunt nomen ejus, qui fecit eos: & ingrati fuerunt ei, qui præparavit eis vitam.
 61 Quapropter iudicium meum modò appropinquat.
 62 Quæ non omnibus demonstravi, nisi tibi, & tibi similibus paucis. Et respondi, & dixi:

63 Ecce nunc, Domine, demonstraſti mihi multitudinem ſignorum, quæ incipies facere in noviffimis, ſed non demonstraſti mihi, quo tempore.

CAPUT IX.

Judicia Dei, ſicut & alia ejus opera egregia, præcedent aliqua ſigna.

1 **E**T reſpondit ad me, & dixit, Metiens merire tempus in ſemetipſo: & erit, cum videris, quando tranſierit pars quadam ſignorum, quæ prædicta ſunt.

2 Tunc intelliges, quoniam ipſum eſt tempus, in quo incipiet Altiffimus viſitare ſæculum, quod ab eo factum eſt.

3 Et quando videbitur in ſæculo motio locorum, & populorum turbatio.

4 Tunc intelliges, quoniam de his erat Altiffimus locutus à diebus, qui fuerunt ante te ab initio.

5 Quicquid enim omne, quod factum eſt in ſæculo, initium habet, pariter & conſummationem, & conſummatio eſt manifeſta:

6 Sic & Altiffimi tempora initia habent manifeſta in prodigijs, & virtutibus, & conſummationes in actu, & in ſignis.

7 Et erit, omnis, qui ſalvus factus fuerit, & qui poterit eſſugere per opera ſua, & per fidem, in qua credidiſtis.

8 Relinquetur de prædictis periculis, & videbit ſalutare meum in terra mea, & in finibus meis, quoniam ſanctificavi me à ſæculo.

9 Et tunc miſerebuntur, qui nunc abuſi ſunt vias meas: & in tormentis commorabuntur hi, qui cas projecerunt in contemptu.

10 Qui enim non cognoverunt me, viventes beneficia conſecuti:

11 Et qui factiſiderunt legem meam, cum adhuc erant habentes libertatem:

12 Et cum adhuc eſſet eis apertus poenitentia locus, non intellexerunt, ſed ſpreverunt: hos oportet poſt mortem in cruciamento cognoscere.

13 Tu ergo noli adhuc curioſus eſſe, quomodo impij cruciabuntur: ſed inquire, quomodo juſti ſalvabuntur, & quorum ſæculum, & propter quos ſæculum, & quando.

14 Et reſpondi, & dixi,

15 Olim locutus ſum, & nunc dico, & poſtea dicam, quoniam plures ſunt, qui pereunt, quam qui ſalvabuntur:

16 Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam. Et reſpondit ad me, & dixit.

17 Qualis ager, talia & ſemina: & quales flores, tales & tinctura: & qualis operator, talis & creatio: & qualis agricolus, talis cultura: quoniam tempus erat ſæculi.

18 Et nunc cum eſſem parans eis, his, qui nunc ſunt, antequam fieret ſæculum, in quo habitarent: & nemo mihi contradixit:

19 Tunc enim quiſque, & nunc creator in mundo hoc parato, & meſſe indeficienti, & lege inveſtigabili corrupti ſunt mores eorū.

20 Et conſideravi ſæculum, & ecce erat periculum propter cogitationes, quæ in eo advennerunt.

21 Et vidi, & peperci ei valdè: & ſervavi

mihi acinum de botro, & plantationem de tribu multa.

22 Pereat ergo multitudo, quæ ſine cauſa nata eſt, & ſervetur acinus meus, & plantatio mea: quia cum multo labore perfecti.

23 Tu autem ſi adhuc intronittas ſeptem dies alios, ſed non jejunabis in eis:

24 Ibis in campum ſorum, ubi domus non eſt ædificata: & manducabis ſolummodo de floribus campi, & carnem non guſtabis, & vinum non bibes, ſed ſolummodo flores.

25 Deprecare Altiffimum ſine intermiſſione, & veniam, & loquar tecum.

26 Et profectus ſum, ſicut dixit mihi in campum, qui vocatur Ardath, & ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi, & facta eſt eſca earum mihi in ſaturitatem.

27 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & ego diſcumbebam ſupra ſenum, & cor meum iterum turbabatur ſicut antè.

28 Et apertum eſt os meum, & inchoavi dicere coram Altiffimo, & dixi:

29 O Domine, te nobis oſtendens, oſtenſus ex patribus noſtris in deſerto, quod non calcatur, & infructuoſo, quando erant exeuntes de Ægypto, & dicens dixiſti.

30 Tu Iſrael audi me, & ſemen Jacob intendente ſermonibus meis.

31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem meam, & faciet in vobis fructum, & glorificabimini in eo per ſæculum.

32 Nam patres noſtri accipientes legem, non ſervaverunt, & legitima mea non cuſtodierunt, & factus eſt fructus legis non parens: nec enim poterat, quoniam tuus erat.

33 Nam qui acceperunt, perierunt, non cuſtodientes, quod in eis ſeminatum fuerat.

34 Et ecce, conſuetudo eſt, ut, cum acceperit terra ſemen, vel navem mare, vel vas aliquod eſcam, vel potum: cum fuerit exterminatum id, in quo ſeminatum eſt, vel in quod miſſum eſt.

35 Simul, id quod ſeminatum, vel miſſum eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur, & ſuſcepta jam non manent apud nos: ſed nobis ſic non factum eſt.

36 Nos quidem, qui legem accepimus peccantes perivimus, & cor noſtrum, quod ſuſcepit eam:

37 Nam lex non periiit, ſed permanſit in ſuo labore.

38 Et cum loquerer hæc in corde meo, reſpexi oculis meis, & vidi mulierem in dextera parte, & ecce hæc lugebat, & plorabat cum voce magna, & animo dolebat valdè, & veſtimenta ejus diſciſſa, & cinis ſuper caput ejus.

39 Et dimiſi cogitatus, in quibus eram cogitans, & converſus ſum ad eam, & dixi ei,

40 Ut quid flas? & quid doles animo? Et dixit ad me,

41 Dimitte me, Domine meus, ut deſeam me, & adiciam dolorem, quoniam valdè amaro ſum animo, & humiliata ſum valdè.

42 Et dixi ei, Quid paſſa eſ? dic mihi. Et dixit ad me,

43 Sterilis fui ego famula tua, & non peperci, habens maritum annis triginta.

44 Ego enim per ſingulas horas, & per ſingulos dies, & annos hos triginta deprecor Altiffimum nocte, ac die.

45 Et factum eſt, poſt triginta annos exaudivit me Deus ancillam tuam, & vidit humilitatem meam, & attendit tribulationi meæ, & dedit mihi filium, & jucundata ſum ſuper eum valdè ego, & vir meus, & omnes cives mei, & honorificabamur valdè Fortem.

46 Et nutritivi cum labore multo.

47 Et factum eſt, cum creviſſet, & veniſſet accipere uxorem, feci diem epuli.

CAPUT X.

Per mulierem ſtremam, ruſuſque reſurgentem, oſtenditur figurari Jeruſalem.

1 **E**T factum eſt, cum introiſſet filius meus in thalamo ſuo, cecidit, & mortuus eſt:

2 Et evertimus omnes lumina, & furererunt omnes cives mei ad conſolandum me, & quievi uſque in alium diem uſque nocte.

3 Et factum eſt, cum omnes quieviſſent, ut me conſolarentur, ut quieſcerem: & surrexi nocte, & fugi: & veni ſicut vides in hoc campo:

4 Et cogito jam non reverti in civitatem, ſed hic conſiſtere: & neque manducare, neque bibere, ſed ſine intermiſſione lugere, & jejunare, uſque dum moriar.

5 Et dereliqui ſermones, in quibus eram, & reſpondi cum iracundia ad eam, & dixi,

6 Stulta ſuper omnes mulieres, non vides luctum noſtrum, & quæ nobis contingunt?

7 Quoniam Sion mater noſtra omni triftitia contriſtatur, & humilitate humiliata eſt, & luget validiſſime.

8 Et nunc, quoniam omnes lugemus, & triftes ſumus: quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem contriſtaris in uno filio?

9 Interroga enim terram, & dicet tibi: quoniam hæc eſt, quæ debeat lugere caſum tantorum ſuper eam germinantium.

10 Et ex ipſa ab initio omnes nati, & alii venient: & ecce, poenè omnes in perditionem ambulant, & exterminium fit multitudine eorum.

11 Et quis ergo debet lugere magis, niſi hæc, quæ tam magnam multitudinem perdidit, quàm tu, quæ pro uno dolens? Si autem dicis mihi,

12 Quoniam non eſt planctus meus ſimilis terræ: quoniam fructum ventris mei perdidique, quem cum meroribus peperci, & cum doloribus genui:

13 Terra autem ſecundum viam terræ abiitque in ea multitudo præſens, quo modo evenit: & ego tibi dico,

14 Sicut tu, cum labore peperciſti, ſic & terra dat fructum ſuum homini ab initio ei, qui fecit eam.

15 Nunc ergo retine apud teſtipſam dolorem tuum, & fortiter ſer, qui tibi contingunt caſus.

16 Si enim juſtificaveris terminum Dei,

& conſilium ſuum recipies in tempore, & in talibus collaudaberis.

17 Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me,

18 Non faciam, neque ingrediar civitatem, ſed hic moriar.

19 Et appoſui adhuc loqui ad eam, & dixi,

20 Noli facere hunc ſermonem, ſed conſenti perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſolare propter dolorem Jeruſalem.

21 Vides enim, quoniam ſanctificatio noſtra deſerta effecta eſt, & altare noſtrum demolitum eſt, & templum noſtrum deſtructum eſt.

22 Et palterium noſtrum humiliatum eſt, & hymnus conticuit, & exultatio noſtra diſſoluta eſt, & lumen candelabri noſtri extinctum eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt, & ſancta noſtra contaminata ſunt, & nomen, quod invocatum eſt ſuper nos, poenè profanatum eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi ſunt, & ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Levitæ noſtri in captivitatem abierunt, & virgines noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ vim paſſæ ſunt, & juſti noſtri rapti ſunt, & parvuli noſtri perditii ſunt, & juvenes noſtri ſervierunt, & fortes noſtri invalidi facti ſunt:

23 Et quod omnium majus, ſignaculum Sion, quoniam reſignata eſt de gloria ſua: nam & tradita eſt in manibus eorum, qui nos oderunt.

24 Tu ergo excute tuam triftitiam multam, & depone abs te multitudinem dolorum, ut tibi reproprietur Fortis, & requiem faciet tibi Altiffimus, requietionem laborum.

25 Et factum eſt, cum loquebar ad eam, facies ejus fulgebat ſubito, & ſpecies, coruſcus ſiebat viſus ejus, ut eſſem pavens valdè ad eam, & cogitarem, quid eſſet hoc.

26 Et ecce, ſubito emiſit ſonitum vocis magnum timore plenum, ut commoveretur terra à mulieris ſono, & vidi:

27 Et ecce, amplius mulier non comparebat mihi, ſed civitas ædificabatur, & locus demonſtrabatur de fundamentis magnis: & timui, & clamavi voce magna, & dixi,

28 Ubi eſt Uriel Angelus, qui à principio venit ad me? quoniam ipſe me fecit venire in multitudine in exceſſu mentis hujus, & factus eſt finis meus in corruptionem, & oratio mea in improprium.

29 Et cum eſſem loquens ego hæc, ecce venit ad me, & vidit me.

30 Et ecce eram poſitus ut mortuus, & intellectus meus alienatus erat, & tenuit dextera meam, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes meos, & dixit mihi,

31 Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? & quare conturbaris? Et dixi,

32 Quoniam dereliquiſti me, & ego quidem feci ſecundum ſermones tuos, & exivi in campum: & ecce vidi, & video, quod non poſſum enarrare. Et dixit ad me,

33 Sta ut vir, & commonebo te.

34 Et dixi, Loquere, Domine meus, tu in me,

me, noli me derelinquere, ut non frustra moriar:

35 Quoniam vidi, quæ non sciebam, & audio, quæ non scio.

36 Aut numquid sensus meus fallitur, & anima mea somniat?

37 Nunc ergo deprecor te, ut demonstres sermo tuo de excessu hoc. Et respondit ad me, & dixit,

38 Audi me, & doceam te, & dicam tibi, de quibus times: quoniam Altissimus revelavit tibi mysteria multa.

39 Vidi rectam viam tuam, quoniam sine intermissione contristaberis pro populo tuo, & valde lugebas propter Sion.

40 Hic ergo intellectus visionis, quæ tibi apparuit ante paululum.

41 Quam vidisti lugentem, inchoasti consolari eam.

42 Nunc autem jam speciem mulieris non vides, sed apparuit tibi civitas ædificari:

43 Et quoniam enarrabat tibi de casu filii sui, hæc absolutio est.

44 Hæc mulier, quam vidisti, hæc est Sion, & quoniam dixit tibi, quam & nunc conspicias, ut civitatem ædificatam.

45 Et quoniam dixit tibi, quia sterilis fuit triginta annis: propter quod erant anni scilicet triginta, quando non erat in ea adhuc oblatio oblata.

46 Et factum est post annos triginta, ædificavit Salomon civitatem, & obtulit oblationes: & tunc fuit, quando peperit sterilis filium.

47 Et quod tibi dixit, quoniam nutritivum cum labore, hoc erat, habitatio in Jerusalem.

48 Et quoniam dixit tibi, quod filius meus veniens in tuo thalamo mortuus esset, & contigisset ei casus, hoc erat, quæ facta est ruina Jerusalem.

49 Et ecce, vidisti similitudinem ejus: & quoniam filium lugeret, inchoasti consolari eam: & de his, quæ contigerunt, hæc erant tibi aperienda.

50 Et nunc videt Altissimus, quoniam ex animo contristatus es, & quoniam ex toto corde patris pro ea, ostendit tibi claritatem gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus.

51 Propterea enim dixi tibi, ut maneres in campo, ubi domus non est ædificata.

52 Sciebam enim ego, quoniam Altissimus incipiebat tibi ostendere hæc:

53 Propterea dixi tibi, ut venires in agrum, ubi non est fundamentum ædificii.

54 Nec enim poterat opus ædificii hominis sustineri in loco, ubi incipiebatur Altissimi civitas ostendi.

55 Tu ergo noli timere, neque expavescat cor tuum: sed ingredere, & vide splendorem, & magnitudinem ædificii, quantum capax est tibi visus oculorum videre:

56 Et post hæc audies, quantum capiet auditus aurium tuarum audire.

57 Tu enim beatus es præ multis, & vocatus es apud Altissimum sicut & pauci.

58 Nocte autem, quæ in crastinum fu-

tura est, manebis hic:

59 Et ostendet tibi Altissimus eas visiones supremorum, quæ faciet Altissimus his, qui habitant super terram à novissimis diebus.

60 Et dormivi illam noctem, & aliam, sicut dixerat mihi.

CAPUT XI.

Apparet Esdræ in visione aquila principatum universi usurpans.

1 **E**T vidi somnium, & ecce ascendebat de mari aquila, cui erant duodecim alas pennarum, & capita tria.

2 Et vidi, & ecce expandebat alas suas in omnem terram, & omnes venti cæli insufflabant in eam, & colligebantur.

3 Et vidi, & de pennis ejus nascebantur contrariæ pennæ, & ipsæ fiebant in pennaculis minutis, & modicis.

4 Nam capita ejus erant quiescentia, & dimidium caput erat majus aliorum capitum, sed ipsa quiescebat cum eis.

5 Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis suis, & regnavit super terram, & super eos, qui habitant in ea.

6 Et vidi, quoniam subiecta erant ei omnia sub cælo, & nemo illi contradicebat, neque unus de creatura, quæ est super terram.

7 Et vidi, & ecce surrexit aquila super ungues suos, & misit vocem pennis suis, dicens,

8 Nolite omnes simul vigilare, dormite unusquisque in loco suo, & per tempus vigilate.

9 Capita autem in novissimo ferventur.

10 Et vidi, & ecce vox non exibat de capitibus ejus, sed de medietate corporis ejus.

11 Et numeravi contrarias pennas ejus, & ecce ipsæ erant octo.

12 Et vidi, & ecce à dextera parte surrexit una penna, & regnavit super omnem terram.

13 Et factum est, cum regnaret, venit ei finis, & non apparuit locus ejus: & sequens exurrexit, & regnabat: ipsa multum tenuit tempus.

14 Et factum est, cum regnaret, & veniebat finis ejus, ut non appareret sicut prior.

15 Et ecce, vox missa est illi, dicens,

16 Audi tu, quæ tanto tempore tenuisti terram: hæc annuncio tibi antequam incipias non apparere.

17 Nemo post te tenebit tempus tuum, sed nec dimidium ejus.

18 Et levavit se tertia, & tenuit principatum sicut & priores: & non apparuit & ipsa.

19 Et sic contingebat omnibus aliis singularitatem principatum gerere, & iterum nunquam comparere.

20 Et vidi, & ecce in tempore sequentes pennæ erigebantur à dextera parte, ut tenerent & ipsæ principatum: & ex his erant, quæ tenebant, sed tamen non statim comparebant.

21 Nam & aliquæ ex eis erigebantur, sed non tenebant principatum.

22 Et vidi post hæc, & ecce non comparuerunt duodecim pennæ, & duo pennacula:

23 Et nihil supererat in corpore aquilæ, nisi duo capita quiescentia, & sex pennacula:

24 Et vidi, & ecce sex pennaculis divise sunt duæ, & manserunt sub capite, quod est ad dexteram partem. Nam quatuor manserunt in loco suo.

25 Et vidi, & ecce subalares cogitabant se erigere, & tenere principatus.

26 Et vidi, & ecce una erecta est, sed statim non comparuit.

27 Et secundæ velocius, quàm priores, non comparuerunt.

28 Et vidi, & ecce duæ, quæ superaverunt, apud semetipsas cogitabant & ipsæ regnare.

29 Et ireo, cum cogitarent, ecce unum quiescentium caput, quod erat medium, evigilabat; hoc enim erat duorum caput majus.

30 Et vidi, quoniam completa sunt duo capita secum:

31 Et ecce conversum est caput cum his, qui cum eo erant, & comedit duas subalares, quæ cogitabant regnare.

32 Hoc autem caput perconterruit omnem terram, & dominabatur in ea his, qui habitant terram, cum labore multo, & potentiam tenuit orbis terrarum super omnes alas, quæ fuerunt.

33 Et vidi post hæc, & ecce medium caput subito non comparuit, & hoc sicut alas.

34 Superaverunt autem duo capita, quæ & ipsa similiter regnaverunt super terram, & super eos, qui habitant in ea.

35 Et vidi, & ecce devoravit caput à dextera parte illud, quod à lava.

36 Et audivi vocem dicentem mihi, conspice contrate, & considera, quod vides.

37 Et vidi, & ecce sicut leo concitatus de silva rugiens: & vidi, quoniam emittebat vocem hominis ad aquilam. Et dixit, dicens:

38 Audi tu, & loquar ad te, & dicit Altissimus tibi,

39 Nonne tu es, qui superasti de quatuor animalibus, quæ fecerant regnare in sæculo meo, & ut per eos veniret finis temporum eorum.

40 Et quartus veniens devicit omnia animalia, quæ transierunt, & potentatu tenuit sæculum cum tremore multo, & omnem orbem cum labore pessimo, & inhabitavit tot temporibus orbem terrarum cum dolo.

41 Et judicasti terram non cum veritate.

42 Tribulasti enim mansuetos, & læstisti quiescentes, & dilexisti mendaces, & destruxisti habitationes eorum, qui fructificabant, & humiliasti muros eorum, qui te non nocuerunt.

43 Et ascendit contumelia tua usque ad Altissimum, & superbia tua ad sortem.

44 Et respexit Altissimus superba tempora, & ecce finita sunt, & scelera ejus completa sunt.

45 Propterea non appareas tu aquila, & alas tuæ horribiles, & pennacula tua pessima, & capita tua maligna, & unguis tui pessimi, & omne corpus tuum vanum.

46 Ut refrigeretur omnis terra, & revertatur liberata de tua vi, & speret iudicium, & misericordiam ejus, qui fecit eam.

CAPUT XII.

Ad Esdræ orationem hujus visionis datur explicatio cum membris ipsius.

1 **E**T factum est, dum loqueretur leo verba hæc ad aquilam: & vidi,

2 Et ecce, quod superaverat caput, & non comparuerunt quatuor alas illæ, quæ ad eum transierunt, & erectæ sunt, ut regnarent: & erat regnum eorum exile, & tumultu plenum.

3 Et vidi, & ecce ipsa non apparebant, & omne corpus aquilæ incendebatur, & expavescebat terra valde, & ego à tumultu, & excessu mentis, & à magno timore vigilavi, & dixi spiritui meo,

4 Ecce tu præstitisti mihi hoc in eo, quod scrutaris vias Altissimi.

5 Ecce adhuc fatigatus sum animo, & spiritu meo invalidus sum valde, & nec modica est in me virtus à multo timore, quam expavi nocte hæc.

6 Nunc ergo orabo Altissimum, ut me confortet usque in finem.

7 Et dixi, Dominator Domine, si invani gratiam ante oculos tuos, & si justificatus sum apud te præ multis, & si certe ascendit deprecatio mea ante faciem tuam;

8 Conforta me, & ostende sermo tuo mihi interpretationem, & distinctionem visus horribilis hujus, ut plenissime consoleris animam meam.

9 Dignum enim me habuisti ostendere mihi temporum novissima. Et dixit ad me,

10 Hæc est interpretatio visionis hujus.

11 Aquilam quam vidisti ascendentem de mari, hoc est regnum, quod visum est in visione Danieli fratri tuo.

12 Sed non est illi interpretatum, quoniam ego nunc tibi interpretor.

13 Ecce dies veniunt, & exurget regnum super terram, & erit timor actorum omnium regnorum, quæ fuerunt ante eum.

14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus post unum.

15 Nam secundus incipiet regnare, & ipse tenebit amplius tempus præ duodecim.

16 Hæc est interpretatio duodecim alarum, quas vidisti.

17 Et quam audisti vocem, quæ locuta est, non de capitibus ejus exeuntem, sed de medio corporis ejus.

18 Hæc est interpretatio, quoniam post tempus regni illius nascuntur contentiones non modicæ, & periclitabitur, ut cadat: & non cadet tunc, sed iterum constituetur in suum initium:

19 Et quoniam vidisti subalares octo cohaerentes alis ejus,

20 Hæc est interpretatio: exurgent in ipso octo reges, quorum erunt temporalia levæ, & anni citati, & duo quidem ex ipsis perierint.

21 Appropinquante autem tempore medio, quatuor servabuntur in tempore, cum incipiet appropinquare tempus ejus, ut finiat: duo verò in finem servabuntur.

22 Et quoniam vidisti tria capita quiescentia,

23 Hæc est interpretatio: in novissimis ejus suscitabit Altissimus tria regna, & vocabit in ea multa, & dominabuntur terram,

24 Et qui habitant in ea, cum labore multo super omnes, qui fuerunt ante hos: propter hoc ipsi vocati sunt capita aquilæ.

25 Isti enim erunt, qui recapitulabunt impietates ejus, & qui perficient novissima ejus.

26 Et quoniam vidisti caput majus non apparens, hæc est interpretatio ejus: quoniam unus ex eis super lectum suum morietur, & tamen cum tormentis.

27 Nam duo, qui perseveraverint, gladius eos comedet.

28 Unius enim gladius comedet, qui cum eo: sed tamen hic gladio in novissimis cadet.

29 Et quoniam vidisti duas subalares traicientes super caput, quod est in dextera parte,

30 Hæc est interpretatio: hi sunt quos conservavit Altissimus in finem suum, hoc est regnum exile, & turbationis plenum.

31 Sicut vidisti & leonem, quem vidisti de silva evigilantem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & injurias ipsius, per omnes sermones ejus sicut audisti:

32 Hic est ventus, quem servavit Altissimus in finem ad eos, & impietates ipsorum: & arguet illos, & incurrerit coram ipsis discerniones eorum.

33 Statuet enim eos in iudicio vivos: & erit, cum arguerit eos, tunc corripiet eos.

34 Nam residuum populum meum liberabit cum miseria, qui salvati sunt super fines meos, & jucundabit eos, quoad usque veniet finis, dies iudicii, de quo locutus sum tibi ab initio.

35 Hoc somnium, quod vidisti, & hæc interpretationes.

36 Tu ergo solus dignus fuisti scire Altissimi secretum hoc.

37 Scribe ergo omnia ista in libro, quæ vidisti, & pone ea in loco abscondito:

38 Et docebis ea sapientes de populo tuo, quorum corda seorsim possunt capere, & servare secreta hæc.

39 Tu autem adhuc sustine hic alios dies septem, ut tibi ostendatur, quidquid visum fuerit Altissimo ostendere tibi.

40 Et profectus est à me. Et factum est, cum audisset omnis populus, quoniam pertransierunt septem dies, & ego non fuisset

reversus in civitatem, & congregavit se omnia à minimo usque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt mihi dicentes:

41 Quid peccavimus tibi, & quid injuste egimus in te, quoniam derelinquens nos sedisti in loco hoc?

42 Tu enim nobis superes, solus ex omnibus populis, sicut botrus de vinea, & sicut lucerna in loco obscuro, & sicut portus, & navis salvata à tempestate.

43 Aut non sufficimus nobis mala, quæ contingunt?

44 Si ergo tu nos dereliqueris, quantum nobis erat melius, si effemus succensi, & nos cum incendio Sion?

45 Nec enim nos sumus meliores eorum, qui ibi mortui sunt. Et ploraverunt voce magna. Et respondi ad eos, & dixi:

46 Confide, Israel, & noli tristari tu domus Jacob.

47 Est enim memoria vestri coram Altissimo, & fortis non est oblitus vestri in tentatione.

48 Ego enim non dereliqui vos, neque excessi à vobis: sed veni in hunc locum, ut deprecarer pro desolatione Sion, ut quaererem misericordiam pro humilitate sanctificationis vestræ.

49 Et nunc ite unusquisque vestrum in domum suam, & ego veniam ad vos post dies istos.

50 Et profectus est populus, sicut dixi ei, in civitatem:

51 Ego autem sedi in campo septem diebus, sicut mihi mandavit: & manducabam de floribus solummodo agri, de herbis facta est esca mihi in diebus illis.

C A P U T X I I I.

Altera visio. Et dræ ostenditur cum ipsius interpretatione.

1 **E**T factum est post dies septem, & somnavi somnium nocte.

2 Et ecce de mari ventus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus ejus.

3 Et vidi, & ecce convalescebat ille homo, cum millibus cæli: & ubi vultum suum vertebat, ut consideraret, tremebant omnia, quæ sub eo videbantur.

4 Et ubicumque exibat vox de ore ejus, ardecebant omnes, qui audiebant voces ejus, sicut quiescit terra, quando senserit ignem.

5 Et vidi post hæc, & ecce congregabatur multitudo hominum, quorum non erat numerus de quatuor ventis cæli, ut debellarent hominem, qui ascenderat de mari.

6 Et vidi, & ecce sibi metipsum sculpsit montem magnum, & volavit super eum.

7 Ego autem quasi viderem regionem, vel locum unde sculptus esset mons: & non potui.

8 Et post hæc vidi, & ecce omnes, qui congregati sunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant valde, tamen audebant pugnare.

9 Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis, non levavit manum suam, neque

frameam tenebat, neque aliquod vas bellicosum, nisi solummodo, ut vidi.

10 Quoniam emisit de ore suo sicut flatum ignis, & de labiis ejus spiritus flammæ, & de lingua ejus emittebat scintillas, & tempestatas, & commissa sunt omnia simul, hic flatus ignis, & spiritus flammæ, & multitudo tempestatas:

11 Et concidit super multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, & succendit omnes, ut subito nihil videretur de innumerabili multitudine, nisi solummodo pulvis, & fumi odor: & vidi, & extimui.

12 Et post hæc vidi ipsum hominem descendentem de monte, & vocantem ad se multitudinem aliam pacificam.

13 Et accedebat ad eum vultus hominum multorum, quorumdam gaudientium, quorumdam tristantium: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offerebantur, & ægrotavi à multitudine pavoris, & expergefactus sum, & dixi,

14 Tu ab initio demonstraisti servo tuo mirabilia hæc, & dignum me habuisti, ut sciperes deprecationem meam:

15 Et nunc demonstra mihi adhuc interpretationem somnii hujus.

16 Sicut enim existimo in sensu meo, væ qui derelicti fuerunt in diebus illis: & multo plus væ his, qui non sunt derelicti.

17 Qui enim non sunt derelicti, tristes erant.

18 Intellego nunc, quæ sunt reposita in novissimis diebus, & occurrent ei, sed & his, qui derelicti sunt.

19 Propter hoc venerunt enim in pericula magna, & necessitates multas, sicut ostendunt somnia hæc.

20 Attamen facilius est periclitantem venire in hunc, quam pertranfire, sicut nubem à sæculo, & nunc videre, quæ contingunt in novissimo. Et respondi ad me, & dixi:

21 Et visionis interpretationem dicam tibi: & de quibus locutus es, adaperiam tibi.

22 Quoniam de his dixisti, qui derelicti sunt: hæc est interpretatio,

23 Qui aufert periculum illo tempore, hic se custodivit: qui in periculo inciderunt, hi sunt, qui habent opera, & fidem ad Fortissimum.

24 Scito ergo, quoniam magis beatificati sunt, qui derelicti, super eos, qui mortui sunt.

25 Hæc interpretationes visionis, quia vidisti virum ascendentem de corde maris,

26 Ipse est, quem conservat Altissimus multis temporibus, qui per semetipsum liberabit creaturam suam: & ipse disponet, qui derelicti sunt.

27 Et quoniam vidisti de ore ejus exire, ut spiritum, & ignem, & tempestatem.

28 Et quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicosum: corrupti enim impetus ejus multitudinem, quæ venerat expugnare eum: hæc est interpretatio.

29 Ecce dies veniunt, quando incipiet Altissimus liberare eos, qui super terram sunt:

30 Et veniet in excessu mentis super eos, qui inhabitant terram.

31 Et alii alios cogitabunt debellare: civitas civitatem, & locus locum, & gens adversus gentem, & regnum adversus regnum.

32 Erit, cum fient hæc, & contingent signa, quæ antè ostendi tibi: & tunc revelabitur filius meus, quem vidisti, ut virum ascendentem.

33 Et erit, quando audierint omnes gentes vocem ejus: & derelinquet unusquisque in regione sua bellum suum, quod habent ad alterutrum:

34 Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, sicut volentes venire, & expugnare eum.

35 Ipse autem stabit super cacumen montis Sion.

36 Sion autem veniet, & ostendetur omnibus parata, & edificata, sicut vidisti montem sculpi sine manibus.

37 Ipse autem filius meus arguet, quæ adinvenerunt Gentes, impietates eorum has, quæ tempestatim appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum, & cruciamenta, quibus incipient cruciari:

38 Quæ assimilata sunt flammæ, & perdet eos sine labore per legem, quæ igni assimilata est.

39 Et quoniam vidisti eum colligentem ad se aliam multitudinem pacificam.

40 Hæc sunt decem tribus, quæ captivæ factæ sunt de terra sua in diebus Osæ regis, quem captivum duxit Salmanasar rex Assyriorum: & transiit eos trans flumen, & translati sunt in terram aliam.

41 Ipsi autem sibi dederunt consilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiscerentur in ulteriorem regionem, ubi numquam inhabitavit genus humanum:

42 Vel ibi observare legitima sua, quæ non fuerant servantes in regione sua.

43 Per introitus autem angustos fluminis, Euphratem introierunt.

44 Fecit enim eis tunc Altissimus signa, & statuit venas fluminis, usquequò transirent.

45 Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius, & dimidii: nam regio illa vocatur Arfareth.

46 Tunc inhabitaverunt ibi usque in novissimo tempore: & nunc iterum cum coeperint venire,

47 iterum Altissimus statuet venas fluminis, ut possint transire: propter hæc vidisti multitudinem cum pace.

48 Sed & qui derelicti sunt de populo tuo, hi sunt, qui inveniuntur intra terminum meum.

49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ sunt gentes, proteget eos, qui superaverunt populum.

50 Et tunc ostendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi ostende, propter quod vidi virum ascendentem de corde maris. Et dixit mihi,

52 Sicut non potes hæc, vel scrutari, vel scire, quæ sunt in profundo maris, sic non poterit quisque super terram videre filium meum, vel eos, qui cum eo sunt, nisi in tempore diei.

53 Hæc est interpretatio somnii, quod vidisti, & propter quod illuminatus es hic solus.

54 Dereliquisti enim tuam, & circa meam vacasti legem, & quæstisti.

55 Vitam enim tuam disposuisti in sapientia, & sensum tuum vocasti matrem:

56 Et propter hoc ostendi tibi merces apud Altissimum: erit enim post alios tres dies, ad te alia loquar, & exponam tibi gravia, & mirabilia.

57 Et profectus sum, & transi in campum, multum glorificans, & laudans Altissimum, de mirabilibus, quæ per tempus faciebat:

58 Et quoniam gubernat ipsum, & quæ sunt in temporibus illata: & sedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

Apparet Dominus Esdra in rubo, & futura quadam arcana revelat.

1 Et factum est tertio die, & ego sedebam sub quercu.

2 Et ecce, vox exivit contra me de rubo, & dixit: Esdra, Esdra. Et dixi: Ecce ego, Domine, & surrexi super pedes meos. Et dixit ad me:

3 Revelans revelatus sum super rubum, & locutus sum Moyfi, quando populus meus serviebat in Ægypto.

4 Et misi eum, & eduxi populum meum de Ægypto, & adduxi eum super montem Sina, & detinebam eum apud me diebus multis.

5 Et enarravi ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta, & finem, & præcepi ei, dicens:

6 Hæc in palam facies verba, & hæc abscondes.

7 Et nunc tibi dico:

8 Signa, quæ demonstravi, & somnia, quæ vidisti, & interpretationes quas tu vidisti, in corde tuo repona ea:

9 Tu enim recipieris ab omnibus, converteris residuus, cum consilio meo, & cum similibus tuis, usquequò finiantur tempora.

10 Quoniam sæculum perdidit juventutem suam, & tempora appropinquant senescere.

11 Duodecim enim partibus divisum est sæculum, & transferunt ejus decima, & dimidium decimæ partis.

12 Superfunt autem ejus post medium decimæ partis.

13 Nunc ergo dispone domum tuam,

& corripe populum tuum, & consolare humiles eorum, & renuncia jam corruptelæ,

14 Et dimitte abs te mortales cogitationes, & proice abs te pondera humana, & exue te jam infirmam naturam, & repona in unam partem molestissima tibi cogitata, & festina transnigrare à temporibus his:

15 Quæ enim vidisti nunc contigisse mala, iterum horum deteriora facient:

16 Quantum enim invalidum fiet sæculum à senectute, tantum multiplicabuntur super inhabitantes mala.

17 Prolongavit enim se magis veritas, & appropinquavit mendacium. Jam enim festinat venire, quam vidisti visionem.

18 Et respondi, & dixi coram te, Domine:

19 Ecce enim ego abibo, sicut præcepisti mihi, & corripiam presentem populum. Qui autem iterum nati fuerint, quis commonebit?

20 Positum est ergo sæculum in tenebris, & qui inhabitant in eo sine lumine.

21 Quoniam lex tua incensa est, propter quod nemo scit, quæ à te facta sunt, vel quæ incipient opera.

22 Si enim inveni in te gratiam, immitte in me Spiritum sanctum, & scribam omne, quod factum est in sæculo ab initio, quæ erant in lege tua scripta, ut possint homines invenire semitam, & qui voluerint vivere in novissimis, vivant.

23 Et respondit ad me, & dixit: Vadens congrega populum, & dices ad eos, ut non quærant te diebus quadraginta.

24 Tu autem præpara tibi buxos multos, & accipe tecum Saream, Dabriam, Salemiam, Echanum, & Asiel, quinque hos, qui parati sunt ad scribendum velociter.

25 Et venias huc, & ego accendam in corde tuo lucernam intellectus, quæ non extinguetur quoadusque finiantur, quæ incipies scribere.

26 Et tunc perfectis quædam palam facies, quædam sapientibus absconsè trades: in crastinum enim hac hora incipies scribere.

27 Et profectus sum, sicut mihi præcepit, & congregavi omnem populum, & dixi:

28 Audi, Israel, verba hæc:

29 Peregrinati sunt patres nostri ab initio in Ægypto, & liberati sunt inde:

30 Et acceperunt legem vitæ, quam non custodierunt, quam & vos post eos transgressi estis:

31 Et data est vobis terra in sortem, & terra Sion, & patres vestri, & vos iniquitatem fecistis, & non servastis vias, quas præcepit vobis Altissimus:

32 Et justus iudex cum sit, abstulit à vobis in tempore, quod donaverat.

33 Et nunc vos hic estis, & fratres vestri introitum vestrum sunt.

34 Si ergo imperaveritis sensui vestro, & erudieritis cor vestrum, vivi conservati eritis,

& post

& post mortem misericordiam consequemini.

35 Judicium enim post mortem veniet, quando iterum revivificemus: & tunc iustorum nomina parebunt, & impiorum facta ostendentur.

36 Ad meigitur nemo accedat nunc, neque requirat me usque dies quadraginta.

37 Et accepi quinque viros sicut mandavit mihi, & profecti sumus in campum, & mansimus ibi.

38 Et factus sum in crastinum, & ecce vox vocavit me dicens: Esdra aperi os tuum, & bibe quo te potavero.

39 Et aperui os meum, & ecce calix plenus porrigebatur mihi. Hoc erat plenum sicut aqua: color autem ejus, ut ignis similis.

40 Et accepi, & bibi: & in eo cum bibissem, cor meum cruciabatur intellectu, & in pectus meum incresecbat sapientia. Nam spiritus meus conservabatur memoria.

41 Et apertum est os meum, & non est clausum amplius.

42 Altissimus dedit intellectum quinque viris, & scriperunt, quæ dicebantur excessiones noctis, quas non sciebant.

43 Nocte autem manducabant panem, ego autem per diem loquebar, & per noctem non tacebam.

44 Scripti sunt autem per quadraginta dies libri ducenti quatuor.

45 Et factum est, cum complevisset quadraginta dies, locutus est Altissimus dicens: Priora, quæ scripsisti, in palam pone, & legant digni, & indigni.

46 Novissimos autem septuaginta conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo.

47 In his enim est vena intellectus, & sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.

CAPUT XV.

Prædicuntur multæ calamitates sæculo superventura.

1 Ecce loquere in aures plebis meæ sermones prophetiæ, quos immifero in os tuum, dicit Dominus:

2 Et fac, ut in charta scribantur, quoniam fideles, & veri sunt.

3 Ne timeas à cogitationibus adversum te, nec turbent te incredulitates dicentium.

4 Quoniam omnis incredulus in incredulitate sua morietur.

5 Ecce ego induco, dicit Dominus, super orbem terrarum mala, gladium, & famem, & mortem, & interitum:

6 Propter quod superpolluit iniquitas omnem terram, & adimpleta sunt opera nociva illorum.

7 Propterea dicit Dominus:

8 Jam non silebo de impietatibus eorum, quæ irreligiosè agunt, nec sustinebo in his, quæ inique exercent: ecce sanguis innoxius, & justus clamat ad me, & animæ iustorum clamant perseveranter.

9 Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem sanguinem innoxium ex illis ad me.

10 Ecce populus meus, quasi grex ad occisionem ducitur, jam non patiar illum habitare in terra Ægypti:

11 Sed educam eum in manu potenti, & brachio excelso, & percutionem plagam sicut prius, & corrumpam omnem terram ejus.

12 Lugebit Ægyptus, & fundamenta ejus plaga verberata, & castigatione quas inducet ei Deus.

13 Lugebunt cultores operantes tertam, quoniam deficient femina eorum ab uredine, & grandine, & à sidere terribili.

14 Væ sæculo, & qui habitant in eo:

15 Quia appropinquavit gladius, & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnam, & romphæa in manibus eorum.

16 Erit enim inconstabilitio hominibus, & alii aliis invalescentes non curabunt regem suum, & principes viæ gestorum suorum in potentia sua.

17 Concupiscet enim homo in civitatem ire, & non poterit.

18 Propter superbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent.

19 Non miserebitur homo proximum suum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas substantias eorum propter famem panis, & tribulationem multam.

20 Ecce, ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui sunt ab Oriente, & ab Austro, & ab Euro, & à Libano, ad convertendos in se, & reddere, quæ dederunt illis:

21 Sicut faciunt usque hodie electis meis, sic faciam, & reddam in sinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus.

22 Non parces dextera mea super peccatores, nec cessabit romphæa super effundentes sanguinem innoxium super terram.

23 Exiit ignis ab ira ejus, & devoravit fundamenta terræ, & peccatores quasi stramen incensum.

24 Væ eis, qui peccant, & non observant mandata mea, dicit Dominus,

25 Non parca in illis. Discedite, filii, à potestate. Nolite contaminare sanctificationem meam,

26 Quoniam novit Dominus omnes, qui delinquant in illum, propterea tradidit eos in mortem, & occisionem.

27 Jam enim venerunt super orbem terrarum mala, & manebitis in illis: non enim liberabit vos Deus propter quod peccastis in eum.

28 Ecce visio horribilis, & facies illius ab Oriente.

29 Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, & sicut status, eorum numerus feretur super terram, ut jam timeant, & trepident omnes, qui illos audient.

30 Carmonii infantes in ira, & exient

ut apri de silva, & advenient in virtute magna, & constabunt in pugnam cum illis, & vastabunt portionem terræ Assyriorum.

31 Et post hæc supervalescent dracones nativitatibus suæ memores, & convertent se conspirantes in virtute magna ad persequendos eos.

32 Isti turbabuntur, & silebunt in virtute illorum, & convertent pedes suos in fugam.

33 Et à territorio Assyriorum subfessor obsidebit eos, & consumet unum ex illis, & erit timor, & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipsorum.

34 Ecce nubes ab oriente, & septemtrione usque ad meridianum, & facies earum horrida valde, plena iræ, & procellæ,

35 Et collident se invicem, & collident fidus copiosum super terram. Et fidus illorum, & erit sanguis à gladio usque ad ventrem,

36 Et finus hominis usque ad substramen cameli, & erit timor, & tremor multus super terram.

37 Et horrebunt, qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & post hæc movebuntur nimbi copiosi.

38 A meridiano, & septemtrione, & portio alia ab occidente:

39 Et supervalescent venti ab oriente, & recludent eam, & nubem, quam suscitavit in ira, & fidus ad faciendam exercitationem ad orientalem ventum, & occidentem violabitur.

40 Et exaltabuntur nubes magnæ, & valida: plena iræ, & fidus, ut exterreat omnem terram, & inhabitantes eam, & infundent super omnem locum altum, & eminentem fidus terribile,

41 Ignem, & grandinem, & romphæas volantes, & aquas multas, ut etiam impleantur omnes campi, & omnes rivi plenitudine aquarum multarum.

42 Et demolientur civitates, & muros, & montes, & colles, & ligna silvarum, & fecerunt pratorum, & frumenta eorum.

43 Et transibunt constantes usque ab Babylonem, & exterent eam:

44 Convenient ad ipsam, & circuibunt eam, & effundent fidus, & omnem iram super eam, & subibit pulvis, & fumus usque in cælum, & omnes in circuitu lugebunt eam:

45 Et qui sub ea remanserint, servient his, qui exterruerunt.

46 Et tu Asia concors in spem Babylonis, & gloriæ personæ ejus,

47 Væ tibi, misera, propter quod assimilasti ei, & ornasti filias tuas in fornicatione, ad placendum, & gloriantur in amatoribus tuis, qui tecum cupierunt semper fornicari.

48 Odibilem imitata es in omnibus operibus ejus, & in adventionibus ejus: & propterea dicit Deus,

49 Immittam tibi mala, viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium, & pestem, ad devastandas domos tuas, à violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ.

50 Sicut flos siccabitur, cum exurget ardor, qui emissus est super te,

51 Infirmaberis, ut paupercula plagata, & castigata à mulieribus, ut non possint te suscipere potentes, & amatores.

52 Numquid ego sic zelabor te, dicit Dominus,

53 Nisi occidisses electos meos in omni tempore, exaltans percussione manuuum, & dicens super mortem eorum, cum inebriata esses.

54 Exorna speciem vultus tui?

55 Merces fornicationis tuæ in sinu tuo, propter hoc redditionem accipies.

56 Sicut facies electis meis, dicit Dominus, sic faciet tibi Deus, & tradet te in malum.

57 Et nati tui fame interient: & tu romphæa cades, & civitates tuæ conterentur, & omnes tui in campo gladio cadent.

58 Et qui sunt in montibus, fame peribunt, & manducabunt carnes suas, & sanguinem bibent, à fame panis, & sicut aquæ.

59 Infelix per maria venies, & rursum accipies mala.

60 Et in transitu allident civitatem occisam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ exterminabunt, rursum revertentes ad Babylonem subvertent eam.

61 Et demolita eris illis pro stipula, & ipsi erunt tibi ignis:

62 Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam, & montes tuos, omnes silvas tuas, & lignum fructiferum igni comburent.

63 Filios tuos captivos ducent, & census tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt.

C A P U T X V I.

Horrenda universo orbi desolatio in fine futura.

1 Væ tibi, Babylon, & Asia, væ tibi, Ægypte, & Syria.

2 Præcignite vos facies, & cilicis, & plangite filios vestros, & dolere: quoniam appropinquavit contritio vestra.

3 Immissus est vobis gladius, & quis est, qui avertat illum?

4 Immissus est in vobis ignis, & quis est, qui extinguat illum?

5 Immissa sunt vobis mala, & quis est, qui repellat ea?

6 Numquid repellat aliquis leonem esurientem in silva, aut extinguet ignem in stipula: mox quando cœperit ardere?

7 Numquid repellat aliquis sagittam à sagittario forti missam?

8 Dominus fortis immittit mala, & quis est qui repellat ea?

9 Exiit ignis ex iracundia ejus, & quis est, qui extinguat eum?

10 Coruscabit, & quis non timebit? Tonabit, & quis non pavēbit?

11 Dominus comminabitur, & quis non funditus conteretur à facie ipsius?

12 Terra tremuit, & fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, & fluctus ejus disturbantur, & pisces ejus à facie Domini, & à gloria virtutis ejus:

13 Quoniam fortis dextera ejus, quæ arcum tendit: sagittæ ejus acutæ, quæ ab ipso

mittuntur.

mittuntur, non deficiunt, cum cœperint mitti in fines terræ.

14 Ecce mittuntur mala, & non revertentur, donec veniant super terram.

15 Ignis succenditur, & non exinguetur, donec consumat fundamenta terræ.

16 Quemadmodum non redit sagitta missa à valido sagittario, sic non revertentur mala, quæ missa fuerint in terram.

17 Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in illis diebus?

18 Initium dolorum, & multi gemitus; initium famis, & multi interitus; initium bellorum, & formidabunt potestates; initium malorum, & trepidabunt omnes.

19 In his, quod faciam, cum venerint mala?

20 Ecce famis, & plaga, & tribulatio, & angustia, missa sunt flagella in emendatione,

21 Et in his omnibus se non convertent ab iniquitatibus suis, neque flagellorum memores erunt semper.

22 Ecce erit annoz vilitas super terram, sic ut putent sibi esse directam pacem, & tunc germinabunt mala super terram, gladius, famis, & magna confusio.

23 À fame enim plurimi, qui inhabitant terram, interient, & gladius perdet ceteros, qui superaverint à fame.

24 Et mortui sicut stercorea proiciuntur, & non erit, qui consoletur eos: Derelinquetur enim terra deserta, & civitates ejus deiciuntur.

25 Non derelinquetur, qui colat terram, & qui seminet eam.

26 Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa?

27 Uva matura fiet, & quis calcabit illam? erit enim locis magna desertio.

28 Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem ejus audire.

29 Relinquentur enim de civitate decem, & duo de agro, qui absconderint se in densis nemoribus, & scissuris petrarum:

30 Quemadmodum derelinquentur in oliveto, & singulis arboribus tres, aut quatuor olivæ.

31 Aut sicut in vinea vindemiata racemi relinquentur ab his, qui diligenter vineam scrutantur:

32 Sic relinquentur in diebus illis tres, aut quatuor ab scrutantibus domos eorum in romphæa.

33 Et relinquetur terra deserta, & agri ejus inveterabunt, & viæ ejus, & omnes semitæ ejus germinabunt spinas, eò quod non transierint homines per eam.

34 Lugebunt virgines non habentes sponsores, lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filia: earum non habentes adjutorium.

35 Sponsi earum in bello consumentur, & viri earum in fame exterentur.

36 Audite verò ista, & cognoscite ea, servi Domini.

37 Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis, de quibus dicit Dominus.

38 Ecce appropinquant mala, & non tardant.

39 Quemadmodum prægnans, cum parit in nono mense filium suum, appropinquante hora partus ejus, ante horas duas, vel tres dolores circumeunt ventrem ejus, & prodeunte infante de ventre, non tardabunt uno puncto:

40 Sic non morabuntur mala ad proeundum super terram, & sæculum gemet: & dolores circumeunt illum.

41 Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis sic estote, quasi advenæ terræ.

42 Qui vendit, quasi qui fugiat: & qui emit, quasi qui perditurus,

43 Qui mercatur, quasi qui fructum non capiat: & qui ædificat, quasi non habitaturus.

44 Qui seminat, quasi qui non metet: sic & qui vineam putat, quasi non vindemiaturus.

45 Qui nubunt, sic quasi filios non facturi: & qui non nubunt, sic quasi vidui.

46 Propter quod qui laborant, sine causa laborant.

47 Fructus enim illorum alienigenæ mentent, & substantiam illorum rapient, & domos evertent, & filios eorum captivabunt, quia in captivitate, & fame generant natos suos.

48 Et qui negociantur in rapina, quantum diu exornant civitates, & domos suas, & possessiones, & personas suas,

49 Tanto magis adzelabor eos super peccata sua, dicit Dominus.

50 Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam, & bonam valde,

51 Sic zelabitur justitia iniquitatem, cum exornat se, & accusat eam in facie, cum venerit, qui defendat exquirentem omne peccatum super terram.

52 Propterea nolite similari ei, nec operibus ejus:

53 Quoniam adhuc pusillum, & tollitur iniquitas à terra, & justitia regnabit in vos.

54 Non dicat peccator se non peccasse, quoniam carbones ignis comburet super caput ejus, qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo, & gloria ipsius.

55 Ecce Dominus cognoscet omnia opera hominum, & adventiones illorum, & cogitationes illorum, & corda illorum.

56 Dixit enim: Fiat terra, & facta est: fiat cælum, & factum est.

57 Et in verbo illius stellæ fundatæ sunt, & novit numerum stellarum.

58 Qui scrutatur abyssum: & thesauros illarum: qui mensus est mare, & conceptum ejus.

59 Qui conclusit mare in medio aquarum, & suspendit terram super aquas verbo suo.

60 Qui extendit cælum quasi cameram, super aquas fundavit eum.

61 Qui posuit in deserto fontes aquarum, & super verticem montium lacus ad emit-

tendum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram.

62 Qui finxit hominem, & posuit corpus in medio corporis, & misit ei spiritum, vitam, & intellectum,

73 Et spiramen Dei omnipotentis, qui fecit omnia, & scrutinat omnia absconsa in absconsis terræ.

64 Hic novit adinventionem vestram, & quæ cogitatis in cordibus vestris, peccantes, & volentes occultare peccata vestra,

65 Propter quod Dominus scrutinando scrutinauit omnia opera vestra, & traducet vos omnes,

66 Et vos confusi eritis, cum processerint peccata vestra coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ accusatores stabunt in die illo.

67 Quid facietis? aut quomodo abscondetis peccata vestra coram Deo, & angelis ejus?

68 Ecce iudex Deus, timete eum. Desinite à peccatis vestris, & obliviscimini iniquitates vestras jam agere eas in sempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de omni tribulatione.

69 Ecce enim incenditur ardor super vos turbæ copiosæ, & rapient quosdam ex vobis, & cibabunt idolis occisos.

70 Et qui consenserint eis, erunt illis in derisum, & in improprium, & in conculcationem.

71 Erit enim locus locus, & in vicinis civitates exurrectio multa super timentes Dominum.

72 Erunt quasi infani nemini parcentes, ad diripiendum, & devastandum adhuc timentes Dominum.

73 Quia devastabunt, & diripient substantias, & de domibus suis eos eiciant.

74 Tunc parebit probatio electorum meorum ut aurum, quod probatur ab igne.

75 Audite, dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adsunt dies tribulationis, & de his liberabo vos.

76 Ne timeatis, nec hæsitetis, quoniam Deus dux vester est.

77 Et qui servat mandata, & præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata vestra, ne superelent se iniquitates vestre.

78 Væ, qui constriunguntur à peccatis suis, & obteguntur ab iniquitatibus suis, quemadmodum ager constriungitur à filva, & spinis tegitur semita ejus, per quam non transit homo, & excluditur, & mittitur ad devorationem ignis.

F I N I S.

INDEX

I N D E X

TESTIMONIORUM A CHRISTO, ET APOSTOLIS IN NOVO TESTAMENTO

CITATORUM EX VETERI:

Quæ huc in id congesta sunt, ut pii Lectores naturam quorundam intelligentiam, quæ ab ipso Christo vero interprete, & spiritu ejus per Apostolos sit tradita, assequantur, perspiciantque, in quem usum ea Apostoli, & Evangelistæ adduxerint.

G E N E S I S.

1 d Masculum, & feminam fecit eos. Matth. 19. a Mar. 10. a

2 a Requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. Heb. 4. b

2 b Factus est primus homo Adam in animam viventem. 1. Cor. 15. f

2 d Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori. Matth. 19. a Marc. 10. a Ephes. 5. g 1. Cor. 6. d

2 d Erunt duo in carne una. Matth. 19. a Marc. 10. a 1. Cor. 6. d Gal. 3. b

12 a Exi de terra tua, & de cognatione tua. Act. 7. a

12 a Et in femine tuo benedicentur omnes gentes. Act. 3. d Eph. 5. g

15 b Sic erit semen tuum. Rom. 4. c

15 b Credidit Abraham Deo; & reputatum est illi ad justitiam. Rom. 4. a Jac. 2. d Gal. 3. a

15 c Erit semen tuum peregrinum in terra non sua. Act. 7. a

17 a Quia patrem multarum gentium constitui te. Rom. 4. c

18 b Secundum hoc tempus veniam, & erit Saræ filius. Rom. 9. b

21 b Et ecce ancillam, & filium ejus. Gal. 4. d

21 b In Isaac vocabatur tibi semen. Rom. 9. b

22 c Nisi benedicens benedicam te, & multipl. Heb. 6. c

22 d Quia benedicentur in te omnes Gentes. Gal. 3. b Act. 3. d

25 c Quia major serviet minori. Rom. 9. c

E X O D U S.

3 b Ego sum Deus Abraham, &c. Matth. 22. c Marc. 12. c Luc. 20. f

9 d In hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te potentiam meam. Rom. 9. d

12 g Os non comminuetis ex eo. Joan. 19. f

13 a Omne masculinum adaperiens vulvam. Luc. 2. d

16 d Qui multum, non abundavit, &c. 2. Cor. 8. c

20 c Non mœchaberis. Matth. 5. d

20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, Rom. 13. c

20 c Non concupisces. Rom. 7. b

20 c Non occides. Matth. 5. c Luc. 18. d

20 c Honora patrem tuum, & matrem tuam. Matth. 15. a Mar. 7. b Eph. 6. a

21 c Qui maledixerit patri suo, vel matri, morte moriatur. Matth. 15. a Marc. 7. b

21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matth. 5. f

22 d Principi populi tui non maledices. Act. 23. a

24 c Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. Heb. 9. e

25 g Vide, omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est, &c. Heb. 8. b Act. 7. f

32 a Fac nobis deos, qui præcedant nos. Act. 7. c

33 d Miserebor, cui voluero, &c. Rom. 9. c

34 d Non sicut Moyses ponbat velamen super faciem. 2. Cor. 2. c

L E V I T.

12 g Sancti eritis, quando ego sanctus sum. 1. Pet. 1. c

18 a Qui fecerit homo, vivet in ea. Rom. 10. b Gal. 3. b

19 c Non perjurabis. Matth. 5. e

19 d Diliges proximum tuum sicut teipsum. Rom. 13. d Gal. 5. c Jac. 2. b Matth. 22. d Marc. 12. c

19 d Diliges proximum tuum. Matth. 5. g

20 b Qui maledixerit patri, & matri, &c. Matth. 15. a

24 d Oculum pro oculo. Matth. 5. f

26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2. Cor. 6. d

N U M E R I.

9 b Os non comminuetis ex eo. Joan. 19. f

D E U T E R.

4 d Etenim Deus noster ignis consumens est. Heb. 12. g

5 b Non concupisces. Rom. 7. c 13. c

5 b Non occides. Matt. 5. c Luc. 18. d

5 b Non mœchaberis. Matt. 5. d Luc. 18. d

5 b Non furtum facies. Luc. 18. d Rom. 13. c

5 b Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Luc. 18. d Rom. 13. c

5 b Honora patrem, & matrem. Matth. 15. a Mar. 7. b Eph. 5. a

6 a Audi, Israel, Dominus Deus tuus Deus unus est. Mar. 12. c

6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Matth. 22. d Marc. 12. c Luc. 10. c

6 c 10. d Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Matth. 4. b Luc. 4. b

Vuu 3 6 cNon

16 c Non tentabis Dominum Deum tuum. Mar. 4. b Luc. 4. b
 8 a Non in solo pane vivit homo. Matth. 4. a Luc. 4. a
 10 d Deus personam hominis non accipit. Gal. 2. b
 18 c Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus. Act. 3. d 7. c
 19 d In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum. Matth. 18. b Joan. 8. c 2. Cor. 13. a
 19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente. Matt. 5. f
 21 d Maledictus omnis, qui pendet in ligno. Gal. 3. b
 25 b Non alligabis os bovi trituranti. I. Cor. 9. a I. Tim. 5. c
 25 b Si quis mortuus fuerit non habens filium. Matt. 21. c Mar. 12. b Luc. 20. c
 26 d Maledictus omnis, qui non permanferit in omnibus, &c. Gal. 3. b
 30 e Quis ascendet in caelum? Rom. 10. b
 30 e Propet est verbum in ore tuo, & in corde tuo. Rom. 10. b
 32 c Ego ad emulationem vos adducam in non gentem, &c. Rom. 10. d
 32 c Mihi vindicta, ego retribuam. Rom. 12. d

J O S U E.
 1 a Non te deseram, neque derelinquam. Heb. 13. a

R E G. I I.
 6 c Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium. Heb. 1. b

R E G. I I I.
 19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, &c. Rom. 11. a
 19 b Reliqui mihi septem millia virorum. Rom. 11. a

J O B.
 5 c Comprehendam sapientes in astutia eorum. I. Cor. 3. d

L I B E R P S A L M.
 2 a Quare fremuerunt gentes. Act. 4. c
 2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te. Act. 13. c Hebr. 1. b 5. b
 2 c Reges eos in virga ferrea. Apoc. 2. g. 19. c
 4 b Irascimini, & nolite peccare. Ephes. 4. f
 5 c Sepulchrum patens est guttur eorum. Rom. 3. b
 6 c Discendite a me, omnes, qui operamini iniquitatem. Matt. 7. d 25. d Luc. 13. f
 8 b Ex ore infantium, & lactentium, &c. Matth. 21. b
 8 c Quid est homo, quod memor es ejus? Heb. 2. a
 8 c Omnia subiecit sub pedibus ejus. I. Cor. 15. d
 9 c Quorum os maledictione, & amaritudine plenum est. Rom. 3. c
 13 a Non est justus quisquam, non est intelligens. Rom. 3. b
 13 b Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Rom. 3. c
 15 c Providebam Dominum in conspectu, &c. Act. 2. d
 15 d Non dabis sanctum tuum videre

109 b Juravit Dominus, & non poenitebit eum. Heb. 7. c
 111 b Dispersit dedit pauperibus. 2. Cor. 9. c
 115 a Credidi, propter quod locutus sum. 2. Cor. 4. c
 115 a Omnis homo mendax. Rom. 3. a
 116 a Laudate Dominum omnes Gentes. Rom. 15. c
 117 a Dominus mihi adjutor: non timebo, quid faciat mihi homo. Heb. 13. b
 117 d Lapidem, quem reprobraverunt adificantes. Matth. 21. d Marc. 12. a Act. 4. b 1. Pet. 2. b
 117 d Hofanna filio David. Matth. 21. b
 131 c Desistis ventris tui ponam super fedem tuam. Act. 2. c
 139 a Venenum aspidum sub labiis eorum. Rom. 3. b

P R O V E R B.
 3 a Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Rom. 12. d
 3 b Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, &c. Heb. 12. b
 3 b Quem diligit Dominus corrumpit, &c. Heb. 12. b Apoc. 3. d
 10 b Charitas operit multitudinem peccatorum. I. Pet. 4. b
 17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat. I. Thess. 5. d I. Pet. 3. b
 20 c Qui maledixerit patri, vel matri. Matth. 15. a Marc. 7. b
 25 c Si esurient inimicus tuus, ciba illum. Rom. 12. d
 26 b Canis reversus ad vomitum. 2. Pet. 2. d

I S A I A S.
 1 c Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen. Rom. 9. f
 5 d Homo plantavit vineam. Matth. 21. b Luc. 20. b Marc. 11. a
 6 a Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus sabaoth. Apoc. 4. c
 6 c Auditus audietis, & non intelligetis. Matth. 13. b Marc. 4. b Luc. 8. b Act. 28. f
 7 c Haec Virgo in utero habebit. Matth. 1. d
 8 d Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Heb. 2. d
 9 a Terra Zabulon, & terra Nephthali. Matth. 4. c
 10 c Si fuerit numerus filiorum Israel tanquam arena maris. Rom. 9. f
 11 a Revelabitur ille iniquus, quem Dominus interfecit spiritu oris sui. I. Thess. 2. c
 11 c Erit radix Jesse. Rom. 15. c Act. 13. d
 21 c Cecidit, cecidit Babylon illa magna. Apoc. 14. b
 22 d Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur. I. Cor. 15. e
 22 f Haec dicit sanctus, & verus, qui habet clavem David. Apoc. 3. b
 25 c Absterget Dominus omnem lacrymam ab oculis, &c. Apoc. 7. d 21. b
 28 c Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic. I. Cor. 14. d
 28 d Ecce pono in Sion lapidem offensionis. Rom. 9. g I. Pet. 2. b Act. 4. b
 29 d Populus hic labiis me honorat. Matth.

- Matth. 21. a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c. 1. Cor. 2. b
65 a Inventus sum à non quærentibus me. Rom. 10. d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem. Rom. 10. d
65 c Novos verò cælos, & novam terram. 2. Per. 3. c Apoc. 21. a
66 a Cælum mihi sedes est. Act. 7. f
66 g Ubi vermis eorum non moritur. Marc. 9. g
- J E R E M.**
5 b Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Matth. 21. b Marc. 11. c Luc. 19. g
9 g Qui gloriatur, in Domino gloriatur. 1. Cor. 1. d 2. Cor. 10. d
10 a Quis non timebit te, Domine? Apoc. 15. b
17 d Ego sum feruens renes, & corda. Apoc. 2. f
31 c Vox in Rama audita est. Matth. 2. d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios. 2. Cor. 6. d
31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & consummabo super domum Israel, & super domum Juda testamentum novum. Hebr. 8. c
31 f Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos, &c. Dabo leges meas in cordibus eorum. Hebr. 10. c
51 a Cecidit, cecidit Babylon magna. Apoc. 18. a
- E Z E C H.**
3 Accipe librum, & devora illum. Apoc. 10. d
20 b Qui fecerit homo, vivet in ea. Rom. 10. b
32 b Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum. Matth. 24. c
36 c Nomen Dei per vos blasphematur inter Gentes. Rom. 2. d
- D A N I E L.**
9 g Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta. Matth. 24. b Marc. 13. b Luc. 21. d
- O S E E.**
1 d Et erit in loco, ubi dictum est eis. Non plebs mea vos, &c. Rom. 9. e
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam. Rom. 9. e 1. Pet. 2. b
6 c Misericordiam volo, & non sacrificium. Matth. 9. b 12. a
10 b Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos. Luc. 23. d
11 a Ex Ægypto vocavi filium meum. Matth. 2. c
- 13 d Abforpta est mors in victoria. 1. Cor. 15. g **J O E L.**
2 g Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo. Act. 2. c
2 g Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit. Rom. 10. c
- A M O S.**
5 g Numquid victimas, & hostias obtulisti mihi. Act. 7. e
6 a Væ vobis divitibus. Luc. 6. d
9 c Post hæc revertar, & reedificabo tabernaculum David. Act. 15. c
- J O N A S.**
2 a Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus. Matth. 12. c Luc. 11. d
3 b Penitentiam egerunt in prædicatione Jonæ. Matth. 12. c Luc. 11. d
- M I C H A E.**
5 a Et tu Bethlehem terra Juda. Matth. 2. a
7 b Veni separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem. Matth. 10. d Luc. 12. g
- A G G A E.**
2 b Adhuc semel, & ego movebo non solum terram, sed & cælum. Heb. 12. g
- H A B A C.**
1 b Videte contemptores, & admiramini, & disperdimini; quia opus operor ego in diebus vestris. Act. 13. f
2 a Justus autem ex fide vivit. Rom. 1. c Gal. 3. b
- N A H U M.**
1 d Quàm speciosi pedes evangelizantium pacem. Rom. 10. c
- Z A C H A R.**
8 c Loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo. Eph. 4. f
9 b Ecce rex tuus venit. Matth. 21. e Joan. 12. b
11 c Et acceperunt triginta argenteos. Matth. 27. a
12 c Videbunt, in quem compunxerunt. Joan. 19. g
13 c Percutiam pastorem. Matth. 26. c Marc. 14. b
- M A L A C H.**
1 a Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Rom. 9. c
3 a Ecce ego mitto angelum meum. Matt. 11. b Marc. 1. a Luc. 7. d Joan. 1. c
4 b Ipse est Elias, qui venturus est. Matth. 11. b
4 b Quid est, quod scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire? Matth. 17. b Marc. 19. b
4 b Ut convertat corda patrum in filios. Luc. 1. b

HEBRAICORUM, CHALDÆORUM, Græcorumque Nominum Interpretatio.

- ARON**, Mons, five Montanus.
Abba, Pater, Syrum est verbum.
Abbarim Transitus, plu. nu. five Transeuntes.
Abdemelech, Servus regis.
Abdenago, Servus claritatis.
Abdias, Servus Domini.
Abdon, Servus.
Abel, per aleph, Luctus, Civitas.
Abel, per he in principio, Vanitas, filius Adam.
Abesalom, Pater pacis.
Abia, pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater, rex.
Abinadab, Pater spontaneus.
Abisag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelsus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abfalon, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaja, Dolor, vel Tristitia.
Achaz, Apprehendens, five Possidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Ahitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo five Terrenus, aut Rufus.
Abdon, Dominus, aut Basis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis, unum est ex nominibus Dei, quod interpretatur aliquando posuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator, Dominus.
Ægyptus, Angustia, five Tribulationes, Hebraice Misraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè ardorem significat. Hebraicè Cus dicitur, id est Nigredo, vel Nigra.
Agabus, Locusta.
Agag, Testum.
Agar, Peregrina.
Aggeus, Festivus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No: quod interpretatur Crudum, five Irritatio.
Alleluja, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, five Veritas.
Amasai, per aleph, Fortis vel Robustus.
Amasai, per ain, Populi munus.
Amelech, Rex.
Amen, Fiat, Efficiatur, aut firmum fit.
Aminadab, Populus spontaneus.
Ammon, Populus ejus.
Ammoni, Fidelis, aut Verax.
- Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis, pater Isaie.
Amos, per ain, Oneratus, unus ex duodecim Prophetis.
Amri per aleph, Amarus, vel Loquens.
Amri, per ain, Manipulus, vel Dominium, Princeps militiae Israheliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Responiones, five Cantica.
Andreas, Fortissimus.
Anna, Gratiofa, five Misericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Phul dicitur, id est Casus, vel Ruina, Isaie 66. 34.
Aphrica, Nahum 3. 9. Put. Craffa, five Pinguis.
Apostolus, Missus, Legatus.
Arabes, Vespertini, 2. Par. 26. 2.
Arabes, Psalm. 71. 15. Hebraicè Saba, id est, Conversio.
Aram, Celsitudo, Sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinii.
Areopagita, De colle Martis.
Areopagus, Collis Martis.
Areuna, Arca, vel Canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, Maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, lumen, five Maledictio.
Asaph, Congregans.
Aser per samech, Vincetus, filius Caath.
Aser, per sin, Beatitudo, five Filicitas, filius Jacob.
Assuerus, Princeps & Caput.
Assur, Infidians, five Beatus.
Astaroth, Greges five Divitia.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens, vel Nutriens.
Ava, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, adjutor.
Azorus, Hebraicè Asdod, Depradatio.
BAal, Idolum, aut Dominans.
Baal, Osee 10. 24. Arbel legendum, id est, Pugnavit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confusio, Commissio.
Bala, Inveterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.
Bala, Deglutiens, Destruens, urbs, per ain in fine.
Balaam, Vernitas populi.
Balac, Destruens.
Banajas, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bar-jona, Filius columbæ.

Barnabas, Filius consolationis.
 Barfabas, Filius Conversionis.
 Barthimæus, Filius cæcus.
 Brtholomæus, Filius suspendentis aquas.
 Baruch, Benedictus.
 Bathuel, Filiatio Dei.
 Batus, mensura liquidorum.
 Beel phegor, Idolum hiatus.
 Beel zebub, idolum musæ.
 Beera, Puteus.
 Behemot, Jumenta, Quadrupedia.
 Bel, Vetusus.
 Bela, Deglutiens, Destruens.
 Belial, Perversus, Absque jugo.
 Ben-ennom, Filius divitiarum suarum.
 Benjamin, Filius dexteræ.
 Ben-oni, Filius doloris mei.
 Bera, Puteus.
 Berekth, In principio. Sic vocatur primus
 liber Legis.
 Bersabee, Puteus juramenti.
 Beth-abara, Domus transitus.
 Beth-ania, Domus obedientiæ, vel affi-
 ctionis.
 Beth-aven, Domus vanitatis.
 Beth-dagon, Domus frumenti.
 Beth-el, Domus Dei.
 Bether, Divisio.
 Beth-lehem, Domus panis.
 Beth-phage, Domus oris vallium.
 Beth-phogor, Domus hiatus.
 Beth-sabee, Domus juramenti, civitas.
 Beth-saida, Domus frugum.
 Bethsames, Domus solis.
 Bethul, Virgo.
 Bezec, Fulgur.
 Boanerges, vel juxta S. Hieronymum Ba-
 nereem, Filius tonitru.
 Booz, In fortitudine.
 Borith, herba, in qua est acrimonia saporis.
 Bofor, Munitio.
 Bosra, idem.
CAath, Congregatio, Obstusio.
 Cades, Sanctitas.
 Cain, Possessio, Possessus.
 Caleb, Quasi cor.
 Cana, Zelus, Emulatio.
 Cananæus, id est, ex Cana vico Galilææ.
 Capharnaum, Ager poenitentiae.
 Cappadoces, Hebraicè Caphthorim, id est
 Sphærule.
 Cariath-jarim, Civitas silvarum.
 Cariath-sepher, Civitas litterarum.
 Carmel, Cognitio circumcissionis, vel
 Agnus circumcisus.
 Carthaginenses, Hebraicè Tharsis, id est,
 Contemplatio gaudii.
 Cedar, Nigredo, Tristitia.
 Cedec, Sanctitas.
 Cedron, Denigratus, Tristis.
 Cephas, Petrus, à petra, Syrum.
 Catura, Aromatizans.
 Chæreas, Lætus.
 Chaldaea, Hebraicè Chaldim, id est, Quasi
 demones.
 Cham, Calidus, Calor.
 Chanaan, Mercator, Negoriator.
 Charmel, idem quasi quod Carmel.

Cherub, Quasi magister.
 Chodchod, Jaspis.
 Chorræi, Furores.
 Christus, Unctus.
 Chus, Æthiops.
 Cin, Possessio, Emptio.
 Cinoth, Lamentationes.
 Cis, Durus, Stipula.
 Cleophas, Gloria omnis.
 Cœlesyria, Curva Syria.
 Colofenses, Supplicio affecti.
 Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
 Core, Calvus, Calvitium, per heth in fine.
 Core, per aleph in fine, Vocans, legens,
 1. Par. 9. 19.
 Corozaim, Hic est mysterium.
 Cosbi, Mendax.
 Cyprus, Pulehra.
 Cyrus, Quasi miser.
DAgon, Frumentum.
 Dalila, Paupertas.
 Damascus, Sanguinis succus.
 Damascus, 1. Reg. 16. b. Similitudo incendii,
 Hebr. Dumefec.
 Dan, Judicans, sive Judicium.
 Daniel, Judicium Dei.
 Darius, Requiens.
 Damascus, Generationis procuratio.
 Dathan, Ritus, Lex.
 David, Dilectus.
 Debora, Apes, Verbum.
 Decapolis, Decem civitatum, (sub regio.)
 Diabolus, Exterminator, Calumniator.
 Diabolus, Habacuc 3. 4. Hebr. Reseph, id est,
 Volucris, Flamma.
 Dibre hajamim, verba dierum.
 Didymus, Gemellus.
 Dina, Judicium, vel Judicans.
 Dionysius, Divinitus stillatus.
 Dithalassum, Duo maria.
 Doeg, Solicitus, Anxius.
 Dor, Generatio.
 Dura, Generatio, vel Habitatio.
EBal, Acervus vetustatis.
 Ecclesiastes, concionator.
 Eden, Voluptas, Delicia.
 Edom, Rufus.
 Eglon, Vitulus.
 Elicana, Deus zelotes.
 Eleazar, Dei adjutorium.
 Elehanan, Dei gratia, sive misericordia.
 Eliacim, Dei resurrectio.
 Elias, Deus Dominus.
 Eliezer, Dei adjutorium.
 Elimelech, Deus meus rex.
 Elifabeth, Deus juramenti.
 Elifaus, Dei salus, Deus salvans.
 Elle haddebarim, hæc sunt verba, sic
 incipit quintus liber Legis.
 Elnathan, Deus dedit.
 Emmanuel, Nobiscum Deus.
 Emmaus, Timens consilium.
 Enac, Gigas, Torques.
 Encania, Renovatio, Dedicatio.
 Ennom, Ecce illi.
 Enos, Homo, vel Vir.
 Ephraim, Frugifer, Crescens.
 Ephraim, Hebraicè Ephra, id est, Pulveru-

lenta,

lenta, sive plumbea. 2. Reg. 13. 7.
 Ephrata, Ubertas, sive Frugifera.
 Ephron, Pulvis.
 Esau, Faciens, Operans.
 Esdras, Adjutor, Atrium.
 Esther, Occulta, Abcondita.
 Eram, Avis eorum.
 Etham, fortitudo eorum.
 Eubulus, Prudens.
 Ezechias, Fortitudo Domini.
 Ezechiel, Fortitudo Dei.
 Ezriel, Auxilium Dei,
GAbaa, Collis.
 Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
 Gad, Felix, Accinctus.
 Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus
 exercitus.
 Galaad, Abjectio.
 Galaad, Acervus testimonii.
 Galatae, Lactantes.
 Galgal, Rota, Revolutio.
 Galilæa, Volubilis.
 Gazer, Præcisio.
 Gazophylacium, ubi thesauri templi
 servabantur.
 Gebal, Terminus.
 Gedeon, Conterens.
 Gehenna, Vallis tristitiæ.
 Gehennon, Vallis contritiæ.
 Gelboe, Revolutio investigationis.
 Gersom, Advena ibi.
 Gerson, Exilium ejus.
 Giblii, Termini.
 Gihon, Pectus, Exitus.
 Gog, Testum.
 Golgotha, Calvaria, ubi capita mortuo-
 rum reponuntur.
 Goliath, Transmigrationis.
 Gomor, genus mensuræ.
 Gomorha, Populus rebellis.
 Græci, Hebraicè Jevanim, id est De-
 ceptores.
HAbacuc, Luctator.
 Hanania, Gratia Domini.
 Haram, Destructus.
 Havoth-jair, Oppida illuminationis.
 Hebal, Acervus vetustatis.
 Heber, Socius, Particeps, per heth in
 principio.
 Heber, per ain, Transitus.
 Hebraus, Transiens.
 Hebron, Societas.
 Heli, Oblatio.
 Heliopolis, Hebraicè dicitur On, id est,
 Dolor.
 Henoeh, Dedicatus.
 Hermon, Destructio.
 Hefron, Sagitta exultationis,
 Heva, Viva, vivens.
 Hierapolis, Sacra civitas.
 Hieronymus, Sacrum nomen.
 Holofernes, Fortis dux.
 Hor, Mons.
 Horeb, Desertum.
 Horma, Destructio.
 Hur, Libertas.
 Hus, Consilium.
 Hymenaus, Carmen nuptiale.

IAbel, Destuens.
 Jabes, Siccitas, per sin in fine.
 Jabes, Tristitia, per sade in fine.
 Jacob, Supplantator.
 Jabel, Ascendens, Damula.
 Jahiel, Vivit Deus.
 Jairites, Illuminatus.
 Jamini, Dexteræ, vel Dexter.
 Japheth, Dilatatus.
 Jaon, Sanans.
 Javan, Decipiens.
 Ichabod, Ubi gloria, Væ gloria.
 Idumæa, Rufa, Terrena.
 Jebus, Conculcatio.
 Jechonias, Preparatio Domini.
 Jehu, Ipse, Existens.
 Jehus, Tinea corrosus, per sin.
 Jehus, 1. Par. 8. 10. Consiliarius, per sade.
 Jemini, Dexteræ, vel Dexter.
 Jephthe, Aperiens.
 Jerameel, Misericordia Domini.
 Jeremias, Celstudo Domini.
 Jericho, Luna, Mensis.
 Jerobaal, Impugnans idolum,
 Jerobaal, Impugnans populum.
 Jerosolyma, Visio pacis, Visio perfecta.
 Jerusalem, idem.
 Jesse, Ens, Existens.
 Jesboe, Est vacuus.
 Jesus, Hebraicè Jehosua, Dominus salvator.
 Jethro, Excellens.
 Jezonias, Auscultatio Domini.
 Jezrahel, Semen Dei.
 Indus, id est, de India, Hebraicè dicitur
 Hodu, id est, Laudatio.
 India, Job. 28. 16. Hebraicè Ophir, id est
 Cinis.
 Joab, Paternitas, Habens patrem.
 Joachaz, Domini apprehensio.
 Joachaz, 2. Par. 34. 8. Apprehendens.
 Joachin, Domini preparatio.
 Joacim, Domini resurrectio.
 Joas, Diffidens, Desperans.
 Joas, Domini ignis, 4. Regum 11. 21. Hebr.
 Jehoas.
 Joas, 1. Par. 7. 8. & 27. 28. Tinea corrosus
 per ain.
 Job, Dolens, Gemens.
 Joel, Volens, Incipiens.
 Johanan, Gratosus, Pius, Misericors.
 Johannes, idem.
 Jonas, Columba.
 Jonadab, Spontaneus.
 Jonathan, Domini donum, filius Saul.
 Joram, Excelsus.
 Jordanis, Fluvius judicii.
 Josaphat, Dominus Judex.
 Joseph, Augmentum.
 Joseph, Psalm. 80. 2. Domini augmentum,
 Hebr. Jehoseph.
 Josias, Ignis Domini.
 Josue, Dominus salvator.
 Isaac, Ritus.
 Isai, Munus, aut Ens.
 Isai, 1. Par. 2. 13. Vir meus.
 Isaias, Domini salus.
 Isobeth, Vir confusionis.
 Isariotes, Vir occisionis.

Isma-

Iſmahel, Exauditiſſio Dei.
 Iſrael, Prævalens Deo.
 Iſſachar, eſt Merces, Præmium.
 Ithamar, Inſula palma.
 Jubilæus, Buccina.
 Judas, Laudatio.
 Julius, Lanuginofus.
Laban, Albus, Candidus.
 Lamech, Pauper, Humiliatus.
 Lapidoth, Fulgura.
 Lazarus, Dei adjutorium.
 Lechi, Maxilla.
 Leci, Lex.
 Levi, Copulatus.
 Leviathan, Copulatio, Societas ſua.
 Lia, Laborioſa, Fatigata.
 Libanus, Candidus.
 Libyas, Hebraicè Lubim, Cor maris.
 Lithofrotos, Lapidibus ſtratus.
 Lot, Involutus, colligatus.
Macha, Attrita.
 Maafias, Opus Domini.
 Macceda, Incendium.
 Madian, Judicium, Litigans.
 Magdalena, Magnifica.
 Magi, Sapientes, vel Philoſophi.
 Malachias, Nunciſſus meus.
 Malaleel, Laudans Deum.
 Malchus, Rex.
 Mammona, Pecunia, Divitia.
 Mamzer, De ſcorto natus.
 Manahem, Conſolator.
 Manafies, oblitus, Oblivio.
 Manue, Reques.
 Mara, Amara.
 Mardochai, Amara contritio.
 Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
 Martha, Provocans.
 Maſſa, Onus.
 Maſpha, Specula.
 Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
 Matthæus, Donatus.
 Melchias, Rex Dominus.
 Melchiſedec, Rex juſtitia.
 Melchiſua, Rex ſalyator.
 Meſollam, Pacificus.
 Meſopotamia, Regio ſic dicta, quod duobus fluviis Euphrate, & Tigre ambiatur.
 Micha, Pauper.
 Michael, Quis ſicut Deus?
 Michaas, idem.
 Michol, Quis omnia?
 Miphiboſeth, De ore ignominia.
 Miſael, Quis poſtulus?
 Miſle, Proverbia, Nomen libri.
 Miſphat, Judicium.
 Mna, Libra, Talentum.
 Moab, De Patre.
 Moria, Amaritudo.
 Moſa, Azyum, per ſade.
 Moſa, i. Par. 8. 9. Onus.
 Moyſes, Attractus (ſublatus de aquis.)
 Myſia, Sceleſta.
Naaman, Pulcher.
 Nabal, Stultus.
 Nabo, Loquela, Prophetia.
 Naboth, idem.
 Nabuchodonofor, Planctus judicii.

Nachor, Raucus, Aridus.
 Nadab, Spontaneus.
 Nahaffon, Coluber, Serpens.
 Nahum, Conſolator.
 Naim, Pulcher.
 Nathan, Donatus.
 Nathanael, Donum Dei.
 Nazaræi, Separati, Sanctificati.
 Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſada ſcribitur, Cuſtodita vel Florida interpretatur.
 Neapolis, Nova civitas.
 Nehemias, Conſolatio.
 Nehuſtans, Aneum.
 Nemrod, Rebellis.
 Nephtali, Equiparatio.
 Ninive, Pulchra.
 Noe, Ceſſatio, Reques.
 Noema, Decora.
Obadias, Servus Domini.
 Obed, Servus.
 Obed-edom, Servus hominis.
 Ochofias, Apprehenſio.
 Odollam, Teſtimonium illis.
 Og, Subcimericius panis.
 Olla, Elevatio, Holocauſtum.
 Onam, Dolor.
 Onana, Dolor, Iniquitas.
 Onemius, Utilis.
 Oolla, Tabernaculum.
 Ophni, Pugnus, pugillus.
 Oreb, Corvus.
 Ofec, Salvator.
 Oza, Fortitudo.
 Ozias, Fortitudo Domini.
 Oziel, Fortitudo Dei.
Palaſtina, Conſperſa (ſub cinere.)
 Paracletus, Conſolator, Advocatus.
 Paraſceve, Preparatio.
 Paſcha, Tranſitus.
 Pentateuchus, Quinque volumina.
 Pentecoſte, Quinquageſima (ſub dies.)
 Petrus, Saxum, Petra.
 Phacee, Aperiens.
 Phanael, Videns Deum.
 Pharao, Diſſipans.
 Phares, Diviſio, filius.
 Phares per ſin i. Paral. 7. 16. Eques.
 Phariſæi, Diviſi.
 Phaſe, Tranſitus.
 Phaſga, Collis.
 Philiſthæa, Conſperſa cinere.
 Phinees, Facies confidentia.
 Phogor, Hiatus.
 Phul, Aphrica.
 Pigmaei, Hebraicè dicuntur Gamadim.
 Probatia, Ovina, locus ubi pecora ſacrificanda tenebantur.
 Profelytus, Advena, Peregrinus.
Raab, Palma. 86. 4. Superba, Fortis.
 Rabba, Multa, Grandis.
 Rachel, Ovis.
 Ragucl, Paſtor Dei.
 Rahab, Lata, Dilatata.
 Ram, Excelfus.
 Rameſſes, Tonitruum Tineæ.
 Raphael, Medicina Dei.
 Raphaïm, Gigantes, Medici.

Rebec-

Rebecca, Saginata.
 Rebla, Reblatha, Rixa.
 Rechab, Quadriga.
 Remmon, Malum granatum.
 Reſpha, Extenſio.
 Roboam, Dilatans populum.
 Roma, Excelfa, Sublimis.
 Ruben, Videns filium.
 Ruma, Excelfa.
 Ruth, Saturata.
SAaph, Cogitans.
 Saba, per ſin, Converſio, Captivitas.
 Saba per Samech, Circuitio.
 Sabaoth, Exercitus, in plurali.
 Sabata, Circuitus.
 Sabbathiſmus, Reques, Ceſſatio.
 Sabbathum, idem.
 Sadducaei, juſti.
 Sadoc, Juſtus.
 Sale, Miſſio.
 Salem, vel Sallem, Pax.
 Salmanaſar, Pax ligata.
 Salmon, Pacificus.
 Salomith, idem, f. g.
 Salomon, Pacificus.
 Salphaad, Umbra formidinis.
 Samaria, Cuſtodia, Adamas.
 Samſon, Sol ejus, Nominis iteratio.
 Samuel, Poſitus à Deo.
 Saphan, Hericius, Cuniculus.
 Saphat, Judicans.
 Sara, per he in fine, Domina, uxor Abrahæ.
 Sara, per heth in fine, Odorans, Domina odoris.
 Sarai, Domina mea.
 Sareptha, Anguſtia Buccellæ.
 Saron, five Sarona, Planities.
 Satan, Adverſarius.
 Saul, Poſtulus, Commodatus.
 Saul, i. Reg. 9. 2. Hebraicè Sual, Vulpes.
 Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
 Schibboleth, Spica.
 Sedecias, Juſtus Domini.
 Segor, Parva.
 Sehon, Eradicatio.
 Sela diſſolvens, filius Judæ.
 Sellum, Pacificus.
 Sellon Manens.
 Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
 Semei, Obediens.
 Semei, i. Par. 2. 28. Nomen meum.
 Sennacherib, Rubus deſtructionis.
 Seon, Sonitus.
 Sepharuaim, Libri, vel Scribæ.
 Sephora, Pulchra, aut Tuba, Exod. 1. 15. per ſin.
 Sephora, Exod. 2. 21. Avis, Paſſer, uxor, Moyſis.
 Sethi, Poſitus.

Setim, Expansiones.
 Siba, Exercitus, Militia.
 Sibboleth, Onus.
 Sicera, Ebrietas.
 Sicheu, Humerus.
 Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
 Siloe, Miſſus, Mittens.
 Simeon, Audiens, Exauditiſſio.
 Simon, Obediens.
 Sin, Rubus, Exod. 16. 1. per Samech.
 Sin, per Sade, Arma, Scutum.
 Sion, Acervus, 2. Reg. 5. 7.
 Sion, Deut. 4. 48. Streptus.
 Siſara, Hirundinem videns.
 Sodoma, Secretum corum.
 Somer, Cuſtos.
 Sophtim, Judices.
 Sorec, Vinea.
 Stephanus, Coronatus.
 Sulamitis, Pacifica, perfecta.
 Sunamitis, Dormiens.
 Suſanna, Lilium, Roſa.
Tarfus, Alata, Pennata.
 Thabor, Electio, Puritas.
 Thaddæus, Laudans.
 Tamar, Palma, Dactylus.
 Thare, Odorans, Spirans.
 Tharſis, Contemplatio gaudii.
 Thau, Signum.
 Thecua, Spes, Funiculus.
 Teraphim, Simulachra.
 Thomas, Abyſſus, Geminus.
 Topheth, Tympanum, Seductio.
 Timæus, Cæcus, Cæcitas.
 Timotheus, Honor Dei.
 Titus, Honorabilis.
 Tobias, Bonus dominus.
 Tubalcain, Mundana poſſeſſio.
 Tyrii, Hebraicè Sorim, id eſt, Tribulantes.
VAicra, Et vocavit, Liber Levitici.
 Vajedabber, Et locutus eſt. Liber Numerorum.
 Vaſſi, Potans, Bibens.
 Velle ſemeth, Et hæc ſunt nomina. Secundus liber Legis, qui Exodus Græcè vocatur.
 Ur, Ignis.
 Uria, Ignis Domini.
Zabad, Dos, Dotatus.
 Zabdi, idem.
 Zabulon, Habitaculum.
 Zachæus, Purus.
 Zacharias, Memoria Domini.
 Zambri, Cantans.
 Zara, Oriens.
 Zebedæus, Dos, Dotatus.
 Zebe, Victima.
 Zelotes, Emulator.
 Zelpha, Diſtillatio oris.
 Zorobabel, Alienus à confuſione.

F I N I S.

INDEX

functum Christo. Cor. 5. 8. Phil. 1. 24. Apoc. 14. 13. contra eos qui putant illasufque in diem iudicii quiescere.

A N N A Paris propheta Samuel. 1. Reg. 1. 20.

Anna prophetissa laudat Dominum Deum. Luc. 2. 36.

A N N A S sacer Capnae. Luc. 3. 2. Joan. 18. 13. Act. 4. 6.

A N T I C H R I S T U S, & ejus regnum. Iffai. 11. 4. Ezech. 38. 23. Dan. 7. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

1. Reg. 15. 29. * 16. * 17. * expugnat civitates Judae. 4. Reg. 18. * 2. Par. 32. * Ezech. 36. *

A S S Y R I O R U M exercitus ab angelo cadit. 4. Reg. 19. 37. 2. Par. 32. 21. Iffai 37. 36. Ezech. 38. 24. 1. Mach. 7. 41. 2. Mach. 8. 19. Tob. 12. 1. Jon. 2. 2.

A S T A R O T H, Jund. 2. 13. * 10. 6. 1. Reg. 7. 3. * 12. 10. 10.

A T H A L I A filia Amos regis Israel. 4. Reg. 8. 26. perdit totum ferè regnum. Iffai. 11. 1. regnat sex annos in Judaea. 2. Par. 22. 12. interitum. 4. Reg. 11. 16. 10.

A T H O N O B I U S mittitur ad Simonem. 1. Mach. 15. 28.

A V A R I T I A, Jof. 20. 1. Reg. 8. 1. * 25. 3. 10. 3. Reg. 21. 24. 4. Reg. 5. 20. 22. Pfalm. 16. 16. 21. Prov. 11. 19. 11. 28. 12. 7. 12. 7. 15. 6. 16. 27. 18. 16. 22. * 30. 15. Ezech. 26. 7. 4. 8. * 5. 9. * 6. 1. 11. 5. 8. * 7. 11. Jer. 6. 13. * 7. 8. 10. Ezech. 22. 13. Amos 8. 4. Mich. 6. 10. Habac. 2. 9. Ezech. 14. 3. * 31. 3. * 41. 4. 2. Mach. 4. 50. * 7. 10. 20. Math. 6. 19. * 26. 14. 46. * 27. 3. Marc. 8. 36. Luc. 12. 15. Joan. 12. 4. A. & 5. 1. 7. 19. * 24. 26. 1. Cor. 10. Ephel. 5. 3. Phil. 4. 11. Colof. 3. 5. 1. Tim. 6. 9. 2. Tim. 1. 7. 11. Heb. 13. 5.

A U D I T E N D U M verbum Dei. *Psalm. Verbum Dei.*
Axa filia Caleb tradit Othonieli in uxorem. Jof. 15. 17. Jud. 1. 13.

A Z A R I A S filius Amasæ rex Juda fit leprosus. 4. Reg. 15. 5. 2. Par. 26. 19. reliquit filium Joatham regem. 4. Reg. 15. 32. 1. Par. 31. 1. appellatur Ozias. 4. Par. 26. 19. Math. 1. 9. Matt. Luc. 2. 29.

Azarias propheta mittitur ad regem Afa. 2. Par. 15. 2.

B

B A A L idolum Samaritanorum. 3. Reg. 16. 3. 1. altare Baal destruitur. Jud. 6. 25. 30. Sacerdotes Baal occiduntur. 3. Regum 18. 40. 4. Reg. 10. 25. * 23. 5.

B A A N A, & Rechab suspenduntur. 2. Reg. 4. 12.

B A S A impius rex Ifrael pugnat contra Afa regem Juda. 3. Reg. 16. * cum omni progenie sua extirpatur. 16. 4. 1. secundum verbum Jue. 16. 12. 3.

B A Y L O N I C A captivitas 90. annorum predictur. Lev. 26. 3. Deut. 4. 26. 18. 26. 49. 4. Reg. 20. 17. Iffai 5. 13. 19. Jerem. 13. 19. 24. * 16. 9. * 20. 6. * 25. 8. Ezech. 7. 12. * 22. 5. Mich. 3. 12. * 4. 10. Habac. 16. Baruch. 6.

Beatus quomodo comparatur. Iffai. 25. 4. Matth. 20. 23. * 23. 4. Marc. 10. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

C

C A C I L L I M A N U R, Tob. 11. 15. Matt. 9. 30. * 20. 34. Marc. 8. 25. * 10. 46. Luc. 18. 35. Joan. 9. 7.

C A E C I T A S tum corporis, tum animi. Genef. 19. 11. Deut. 28. 28. 4. Reg. 6. 18. Pfalm. 68. 24. 7. 15. 8. Iffai. 6. 10. * 42. 7. 16. 18. 7. 5. 25. 28. 74. 8. 7. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 14

untur ex Aegypto, Exod. 13. sepelitur in Sichem, Jo-
 huc 24. 33.
 Joseph conjux B. Virginis Mariae: Math. 16. fugit in Aegy-
 ptum. 13.
 JOSIAS filius Amon rex Juda, 4. Reg. 21. 24. † 22. *
 ejus nativitas praedicta est 3. Reg. 13. 2. legitur librum Le-
 git. 4. Reg. 23. 2. celebrat Pascha, 23. 21. vulneratur a la-
 gictariis & moritur. 2. Paralip. 33. 23. 24. 4. Reg. 23. 29.
 lugetur. 2. Paralip. 35. 24. ei succedit Joachaz. 4. Reg.
 23. 30. 34.
 JOSUE pugnans contra Amalech, 17. 9. 13. mittitur
 exploratur utrumq. hanaan, Num. 13. 2. eam populo
 commendat, 14. 6. constituitur loco Moysi dux populi,
 17. 18. Deut. 31. 3. 3. 7. 14. Josue 1. 6. mittit exploratores,
 2. 1. transiit Jordanem, 3. 16. erigit duodecim lapides in
 Galgal, 4. 3. 20. angelus Domini apparet ei Josue 5. 1.
 benedicit populo, 8. 23. ascendit Josue ad liberandos Ga-
 baonitae: 10. 1. Sol & Luna steterunt ad imperium Josue, 10.
 12. reverteritur Josue in Galgal post liberatos Gabaonitas, 10.
 43. percutit 3. reges, 12. 20.
 accipit suam portionem in divisione terrae, 19. 49. moritur,
 24. 29. Jud. 8. commendatur, Eccli. 46. 1.
 I R A C U N D I A, quam mali pariat, Gen. 4. 5. Job.
 5. 2. Proverb. 12. 16. † 14. 3. † 15. 18. † 19. 19. † 27. 3.
 † 29. 22. Eccli. 7. 10. Eccli. 22. † 23. 6. 14. † 30. 26. Math.
 5. 2. Luc. 5. 28. Galat. 5. 20. Ephes. 4. 26. Colos. 3. 8. Tit. 1. 7. Ja-
 cob. 1. 19.
 I R A alterius cedendum potius, quam repugnandum,
 Genes. 27. 42. Proverb. 22. 24. † 29. 22. Eccli. 8. 19. Math.
 2. 13.
 I S A I A S filius Amos, Isai. 1. 1. vocatur, & mittitur, 6. 8.
 † 49. 1.
 ISMAEL filius Abraham ex Agar nascitur, Gen. 16. 15.
 moritur, 25. 17.
 Ismael filius Nathaniae occidit Godoliam, alioque Jude-
 os, Jerem. 41. 1. 2.
 ISRAEL appellatur, qui ante Jacob dicebatur, quae-
 re Jacob.
 Israel populus, & haereditas Domini, Exod. 17. 5. 1. † 6.
 7. 14. Deut. 10. 7. 1. † 10. 7. 1. † 10. 15. † 14. 2. †
 26. 18. † 32. 9. 1. Reg. 10. 1. † 12. 22. 2. Reg. 7. 2. 3. Reg. 5. 3. Isai.
 19. 25. † 43. 1. Jerem. 13. 11. †
 decem tribus Israel separant se a domo David, 3. Reg. 12.
 3. 16. secundum verba Ahie prophetae, 11. 29. transfertur
 in Assyriam, 4. Reg. 15. 29. † 17. 6. secundum prophetiam,
 Deut. 4. 26. multi ex Israel sequuntur Levitas in Jerusalem,
 2. Paralip. 11. 13.
 contra decem tribus, vide Samaria.
 J U D A E O R U M carerentia erant umbra futurorum,
 Exod. 13. 9. 14. Num. 15. 38. Deuteronom. 16. 1. Ezech. 20. 10.
 1. Corinth. 10. 12. Corinth. 13. 13. Hebr. 17. 17. 8. 5. 1. 10. 23.
 † 10. 1.
 Judoorum quaedam certe consuetudines, Gen. 32. 3. 1. Jud.
 11. 40. Ruth. 4. 7. 2. Paralip. 35. 25.
 J U D A S filius Jacob nascitur, Gen. 29. 35. nefcius cum
 concubim cum filii sui uxore Thamar, 38. 15. spondet pro fratre
 suo Benjamin, 43. 9. praedicitur scerperum non auferendum
 de Juda, donec veniat Messias, 49. 10. Deuter. 33. 7. Jud. 1.
 2. 2. Reg. 7. 12. 2. Paralip. 6. 6.
 contra Judam, & Jerusalem, vide Jerusalem.
 Judas Machabaeus eligitur dux fratrurn suorum, 1. Mach.
 2. 23. pugnat contra 3. 8. 4. 8. 1. 3. 8. 2. Mach.
 chab. 8. 1. 1. 10. 16. 1. 11. 26. 1. 12. 3. 1. 13. 3. 1. 14. 3. 1. 15. 3. 1. 16. 3. 1. 17. 3. 1. 18. 3. 1. 19. 3. 1. 20. 3. 1. 21. 3. 1. 22. 3. 1. 23. 3. 1. 24. 3. 1. 25. 3. 1. 26. 3. 1. 27. 3. 1. 28. 3. 1. 29. 3. 1. 30. 3. 1. 31. 3. 1. 32. 3. 1. 33. 3. 1. 34. 3. 1. 35. 3. 1. 36. 3. 1. 37. 3. 1. 38. 3. 1. 39. 3. 1. 40. 3. 1. 41. 3. 1. 42. 3. 1. 43. 3. 1. 44. 3. 1. 45. 3. 1. 46. 3. 1. 47. 3. 1. 48. 3. 1. 49. 3. 1. 50. 3. 1. 51. 3. 1. 52. 3. 1. 53. 3. 1. 54. 3. 1. 55. 3. 1. 56. 3. 1. 57. 3. 1. 58. 3. 1. 59. 3. 1. 60. 3. 1. 61. 3. 1. 62. 3. 1. 63. 3. 1. 64. 3. 1. 65. 3. 1. 66. 3. 1. 67. 3. 1. 68. 3. 1. 69. 3. 1. 70. 3. 1. 71. 3. 1. 72. 3. 1. 73. 3. 1. 74. 3. 1. 75. 3. 1. 76. 3. 1. 77. 3. 1. 78. 3. 1. 79. 3. 1. 80. 3. 1. 81. 3. 1. 82. 3. 1. 83. 3. 1. 84. 3. 1. 85. 3. 1. 86. 3. 1. 87. 3. 1. 88. 3. 1. 89. 3. 1. 90. 3. 1. 91. 3. 1. 92. 3. 1. 93. 3. 1. 94. 3. 1. 95. 3. 1. 96. 3. 1. 97. 3. 1. 98. 3. 1. 99. 3. 1. 100. 3. 1. 101. 3. 1. 102. 3. 1. 103. 3. 1. 104. 3. 1. 105. 3. 1. 106. 3. 1. 107. 3. 1. 108. 3. 1. 109. 3. 1. 110. 3. 1. 111. 3. 1. 112. 3. 1. 113. 3. 1. 114. 3. 1. 115. 3. 1. 116. 3. 1. 117. 3. 1. 118. 3. 1. 119. 3. 1. 120. 3. 1. 121. 3. 1. 122. 3. 1. 123. 3. 1. 124. 3. 1. 125. 3. 1. 126. 3. 1. 127. 3. 1. 128. 3. 1. 129. 3. 1. 130. 3. 1. 131. 3. 1. 132. 3. 1. 133. 3. 1. 134. 3. 1. 135. 3. 1. 136. 3. 1. 137. 3. 1. 138. 3. 1. 139. 3. 1. 140. 3. 1. 141. 3. 1. 142. 3. 1. 143. 3. 1. 144. 3. 1. 145. 3. 1. 146. 3. 1. 147. 3. 1. 148. 3. 1. 149. 3. 1. 150. 3. 1. 151. 3. 1. 152. 3. 1. 153. 3. 1. 154. 3. 1. 155. 3. 1. 156. 3. 1. 157. 3. 1. 158. 3. 1. 159. 3. 1. 160. 3. 1. 161. 3. 1. 162. 3. 1. 163. 3. 1. 164. 3. 1. 165. 3. 1. 166. 3. 1. 167. 3. 1. 168. 3. 1. 169. 3. 1. 170. 3. 1. 171. 3. 1. 172. 3. 1. 173. 3. 1. 174. 3. 1. 175. 3. 1. 176. 3. 1. 177. 3. 1. 178. 3. 1. 179. 3. 1. 180. 3. 1. 181. 3. 1. 182. 3. 1. 183. 3. 1. 184. 3. 1. 185. 3. 1. 186. 3. 1. 187. 3. 1. 188. 3. 1. 189. 3. 1. 190. 3. 1. 191. 3. 1. 192. 3. 1. 193. 3. 1. 194. 3. 1. 195. 3. 1. 196. 3. 1. 197. 3. 1. 198. 3. 1. 199. 3. 1. 200. 3. 1. 201. 3. 1. 202. 3. 1. 203. 3. 1. 204. 3. 1. 205. 3. 1. 206. 3. 1. 207. 3. 1. 208. 3. 1. 209. 3. 1. 210. 3. 1. 211. 3. 1. 212. 3. 1. 213. 3. 1. 214. 3. 1. 215. 3. 1. 216. 3. 1. 217. 3. 1. 218. 3. 1. 219. 3. 1. 220. 3. 1. 221. 3. 1. 222. 3. 1. 223. 3. 1. 224. 3. 1. 225. 3. 1. 226. 3. 1. 227. 3. 1. 228. 3. 1. 229. 3. 1. 230. 3. 1. 231. 3. 1. 232. 3. 1. 233. 3. 1. 234. 3. 1. 235. 3. 1. 236. 3. 1. 237. 3. 1. 238. 3. 1. 239. 3. 1. 240. 3. 1. 241. 3. 1. 242. 3. 1. 243. 3. 1. 244. 3. 1. 245. 3. 1. 246. 3. 1. 247. 3. 1. 248. 3. 1. 249. 3. 1. 250. 3. 1. 251. 3. 1. 252. 3. 1. 253. 3. 1. 254. 3. 1. 255. 3. 1. 256. 3. 1. 257. 3. 1. 258. 3. 1. 259. 3. 1. 260. 3. 1. 261. 3. 1. 262. 3. 1. 263. 3. 1. 264. 3. 1. 265. 3. 1. 266. 3. 1. 267. 3. 1. 268. 3. 1. 269. 3. 1. 270. 3. 1. 271. 3. 1. 272. 3. 1. 273. 3. 1. 274. 3. 1. 275. 3. 1. 276. 3. 1. 277. 3. 1. 278. 3. 1. 279. 3. 1. 280. 3. 1. 281. 3. 1. 282. 3. 1. 283. 3. 1. 284. 3. 1. 285. 3. 1. 286. 3. 1. 287. 3. 1. 288. 3. 1. 289. 3. 1. 290. 3. 1. 291. 3. 1. 292. 3. 1. 293. 3. 1. 294. 3. 1. 295. 3. 1. 296. 3. 1. 297. 3. 1. 298. 3. 1. 299. 3. 1. 300. 3. 1. 301. 3. 1. 302. 3. 1. 303. 3. 1. 304. 3. 1. 305. 3. 1. 306. 3. 1. 307. 3. 1. 308. 3. 1. 309. 3. 1. 310. 3. 1. 311. 3. 1. 312. 3. 1. 313. 3. 1. 314. 3. 1. 315. 3. 1. 316. 3. 1. 317. 3. 1. 318. 3. 1. 319. 3. 1. 320. 3. 1. 321. 3. 1. 322. 3. 1. 323. 3. 1. 324. 3. 1. 325. 3. 1. 326. 3. 1. 327. 3. 1. 328. 3. 1. 329. 3. 1. 330. 3. 1. 331. 3. 1. 332. 3. 1. 333. 3. 1. 334. 3. 1. 335. 3. 1. 336. 3. 1. 337. 3. 1. 338. 3. 1. 339. 3. 1. 340. 3. 1. 341. 3. 1. 342. 3. 1. 343. 3. 1. 344. 3. 1. 345. 3. 1. 346. 3. 1. 347. 3. 1. 348. 3. 1. 349. 3. 1. 350. 3. 1. 351. 3. 1. 352. 3. 1. 353. 3. 1. 354. 3. 1. 355. 3. 1. 356. 3. 1. 357. 3. 1. 358. 3. 1. 359. 3. 1. 360. 3. 1. 361. 3. 1. 362. 3. 1. 363. 3. 1. 364. 3. 1. 365. 3. 1. 366. 3. 1. 367. 3. 1. 368. 3. 1. 369. 3. 1. 370. 3. 1. 371. 3. 1. 372. 3. 1. 373. 3. 1. 374. 3. 1. 375. 3. 1. 376. 3. 1. 377. 3. 1. 378. 3. 1. 379. 3. 1. 380. 3. 1. 381. 3. 1. 382. 3. 1. 383. 3. 1. 384. 3. 1. 385. 3. 1. 386. 3. 1. 387. 3. 1. 388. 3. 1. 389. 3. 1. 390. 3. 1. 391. 3. 1. 392. 3. 1. 393. 3. 1. 394. 3. 1. 395. 3. 1. 396. 3. 1. 397. 3. 1. 398. 3. 1. 399. 3. 1. 400. 3. 1. 401. 3. 1. 402. 3. 1. 403. 3. 1. 404. 3. 1. 405. 3. 1. 406. 3. 1. 407. 3. 1. 408. 3. 1. 409. 3. 1. 410. 3. 1. 411. 3. 1. 412. 3. 1. 413. 3. 1. 414. 3. 1. 415. 3. 1. 416. 3. 1. 417. 3. 1. 418. 3. 1. 419. 3. 1. 420. 3. 1. 421. 3. 1. 422. 3. 1. 423. 3. 1. 424. 3. 1. 425. 3. 1. 426. 3. 1. 427. 3. 1. 428. 3. 1. 429. 3. 1. 430. 3. 1. 431. 3. 1. 432. 3. 1. 433. 3. 1. 434. 3. 1. 435. 3. 1. 436. 3. 1. 437. 3. 1. 438. 3. 1. 439. 3. 1. 440. 3. 1. 441. 3. 1. 442. 3. 1. 443. 3. 1. 444. 3. 1. 445. 3. 1. 446. 3. 1. 447. 3. 1. 448. 3. 1. 449. 3. 1. 450. 3. 1. 451. 3. 1. 452. 3. 1. 453. 3. 1. 454. 3. 1. 455. 3. 1. 456. 3. 1. 457. 3. 1. 458. 3. 1. 459. 3. 1. 460. 3. 1. 461. 3. 1. 462. 3. 1. 463. 3. 1. 464. 3. 1. 465. 3. 1. 466. 3. 1. 467. 3. 1. 468. 3. 1. 469. 3. 1. 470. 3. 1. 471. 3. 1. 472. 3. 1. 473. 3. 1. 474. 3. 1. 475. 3. 1. 476. 3. 1. 477. 3. 1. 478. 3. 1. 479. 3. 1. 480. 3. 1. 481. 3. 1. 482. 3. 1. 483. 3. 1. 484. 3. 1. 485. 3. 1. 486. 3. 1. 487. 3. 1. 488. 3. 1. 489. 3. 1. 490. 3. 1. 491. 3. 1. 492. 3. 1. 493. 3. 1. 494. 3. 1. 495. 3. 1. 496. 3. 1. 497. 3. 1. 498. 3. 1. 499. 3. 1. 500. 3. 1. 501. 3. 1. 502. 3. 1. 503. 3. 1. 504. 3. 1. 505. 3. 1. 506. 3. 1. 507. 3. 1. 508. 3. 1. 509. 3. 1. 510. 3. 1. 511. 3. 1. 512. 3. 1. 513. 3. 1. 514. 3. 1. 515. 3. 1. 516. 3. 1. 517. 3. 1. 518. 3. 1. 519. 3. 1. 520. 3. 1. 521. 3. 1. 522. 3. 1. 523. 3. 1. 524. 3. 1. 525. 3. 1. 526. 3. 1. 527. 3. 1. 528. 3. 1. 529. 3. 1. 530. 3. 1. 531. 3. 1. 532. 3. 1. 533. 3. 1. 534. 3. 1. 535. 3. 1. 536. 3. 1. 537. 3. 1. 538. 3. 1. 539. 3. 1. 540. 3. 1. 541. 3. 1. 542. 3. 1. 543. 3. 1. 544. 3. 1. 545. 3. 1. 546. 3. 1. 547. 3. 1. 548. 3. 1. 549. 3. 1. 550. 3. 1. 551. 3. 1. 552. 3. 1. 553. 3. 1. 554. 3. 1. 555. 3. 1. 556. 3. 1. 557. 3. 1. 558. 3. 1. 559. 3. 1. 560. 3. 1. 561. 3. 1. 562. 3. 1. 563. 3. 1. 564. 3. 1. 565. 3. 1. 566. 3. 1. 567. 3. 1. 568. 3. 1. 569. 3. 1. 570. 3. 1. 571. 3. 1. 572. 3. 1. 573. 3. 1. 574. 3. 1. 575. 3. 1. 576. 3. 1. 577. 3. 1. 578. 3. 1. 579. 3. 1. 580. 3. 1. 581. 3. 1. 582. 3. 1. 583. 3. 1. 584. 3. 1. 585. 3. 1. 586. 3. 1. 587. 3. 1. 588. 3. 1. 589. 3. 1. 590. 3. 1. 591. 3. 1. 592. 3. 1. 593. 3. 1. 594. 3. 1. 595. 3. 1. 596. 3. 1. 597. 3. 1. 598. 3. 1. 599. 3. 1. 600. 3. 1. 601. 3. 1. 602. 3. 1. 603. 3. 1. 604. 3. 1. 605. 3. 1. 606. 3. 1. 607. 3. 1. 608. 3. 1. 609. 3. 1. 610. 3. 1. 611. 3. 1. 612. 3. 1. 613. 3. 1. 614. 3. 1. 615. 3. 1. 616. 3. 1. 617. 3. 1. 618. 3. 1. 619. 3. 1. 620. 3. 1. 621. 3. 1. 622. 3. 1. 623. 3. 1. 624. 3. 1. 625. 3. 1. 626. 3. 1. 627. 3. 1. 628. 3. 1. 629. 3. 1. 630. 3. 1. 631. 3. 1. 632. 3. 1. 633. 3. 1. 634. 3. 1. 635. 3. 1. 636. 3. 1. 637. 3. 1. 638. 3. 1. 639. 3. 1. 640. 3. 1. 641. 3. 1. 642. 3. 1. 643. 3. 1. 644. 3. 1. 645. 3. 1. 646. 3. 1. 647. 3. 1. 648. 3. 1. 649. 3. 1. 650. 3. 1. 651. 3. 1. 652. 3. 1. 653. 3. 1. 654. 3. 1. 655. 3. 1. 656. 3. 1. 657. 3. 1. 658. 3. 1. 659. 3. 1. 660. 3. 1. 661. 3. 1. 662. 3. 1. 663. 3. 1. 664. 3. 1. 665. 3. 1. 666. 3. 1. 667. 3. 1. 668. 3. 1. 669. 3. 1. 670. 3. 1. 671. 3. 1. 672. 3. 1. 673. 3. 1. 674. 3. 1. 675. 3. 1. 676. 3. 1. 677. 3. 1. 678. 3. 1. 679. 3. 1. 680. 3. 1. 681. 3. 1. 682. 3. 1. 683. 3. 1. 684. 3. 1. 685. 3. 1. 686. 3. 1. 687. 3. 1. 688. 3. 1. 689. 3. 1. 690. 3. 1. 691. 3. 1. 692. 3. 1. 693. 3. 1. 694. 3. 1. 695. 3. 1. 696. 3. 1. 697. 3. 1. 698. 3. 1. 699. 3. 1. 700. 3. 1. 701. 3. 1. 702. 3. 1. 703. 3. 1. 704. 3. 1. 705. 3. 1. 706. 3. 1. 707. 3. 1. 708. 3. 1. 709. 3. 1. 710. 3. 1. 711. 3. 1. 712. 3. 1. 713. 3. 1. 714. 3. 1. 715. 3. 1. 716. 3. 1. 717. 3. 1. 718. 3. 1. 719. 3. 1. 720. 3. 1. 721. 3. 1. 722. 3. 1. 723. 3. 1. 724. 3. 1. 725. 3. 1. 726. 3. 1. 727. 3. 1. 728. 3. 1. 729. 3. 1. 730. 3. 1. 731. 3. 1. 732. 3. 1. 733. 3. 1. 734. 3. 1. 735. 3. 1. 736. 3. 1. 737. 3. 1. 738. 3. 1. 739. 3. 1. 740. 3. 1. 741. 3. 1. 742. 3. 1. 743. 3. 1. 744. 3. 1. 745. 3. 1. 746. 3. 1. 747. 3. 1. 748. 3. 1. 749. 3. 1. 750. 3. 1. 751. 3. 1. 752. 3. 1. 753. 3. 1. 754. 3. 1. 755. 3. 1. 756. 3. 1. 757. 3. 1. 758. 3. 1. 759. 3. 1. 760. 3. 1. 761. 3. 1. 762. 3. 1. 763. 3. 1. 764. 3. 1. 765. 3. 1. 766. 3. 1. 767. 3. 1. 768. 3. 1. 769. 3. 1. 770. 3. 1. 771. 3. 1. 772. 3. 1. 773. 3. 1. 774. 3. 1. 775. 3. 1. 776. 3. 1. 777. 3. 1. 778. 3. 1. 779. 3. 1. 780. 3. 1. 781. 3. 1. 782. 3. 1. 783. 3. 1. 784. 3. 1. 785. 3. 1. 786. 3. 1. 787. 3. 1. 788. 3. 1. 789. 3. 1. 790. 3. 1. 791. 3. 1. 792. 3. 1. 793. 3. 1. 794. 3. 1. 795. 3. 1. 796. 3. 1. 797. 3. 1. 798. 3. 1. 799. 3. 1. 800. 3. 1. 801. 3. 1. 802. 3. 1. 803. 3. 1. 804. 3. 1. 805. 3. 1. 806. 3. 1. 807. 3. 1. 808. 3. 1. 809. 3. 1. 810. 3. 1. 811. 3. 1. 812. 3. 1. 813. 3. 1. 814. 3. 1. 815. 3. 1. 816. 3. 1. 817. 3. 1. 818. 3. 1. 819. 3. 1. 820. 3. 1. 821. 3. 1. 822. 3. 1. 823. 3. 1. 824. 3. 1. 825. 3. 1. 826. 3. 1. 827. 3. 1. 828. 3. 1. 829. 3. 1. 830. 3. 1. 831. 3. 1. 832. 3. 1. 833. 3. 1. 834. 3. 1. 835. 3. 1. 836. 3. 1. 837. 3. 1. 838. 3. 1. 839. 3. 1. 840. 3. 1. 841. 3. 1. 842. 3. 1. 843. 3. 1. 844. 3. 1. 845. 3. 1. 846. 3. 1. 847. 3. 1. 848. 3. 1. 849. 3. 1. 850. 3. 1. 851. 3. 1. 852. 3. 1. 853. 3. 1. 854. 3. 1. 855. 3. 1. 856. 3. 1. 857. 3. 1. 858. 3. 1. 859. 3. 1. 860. 3. 1. 861. 3. 1. 862. 3. 1. 863. 3. 1. 864. 3. 1. 865. 3. 1. 866. 3. 1. 867. 3. 1. 868. 3. 1. 869. 3. 1. 870. 3. 1. 871. 3. 1. 872. 3. 1. 873. 3. 1. 874. 3. 1. 875. 3. 1. 876. 3. 1. 877. 3. 1. 878. 3. 1. 879. 3. 1. 880. 3. 1. 881. 3. 1. 882. 3. 1. 883. 3. 1. 884. 3. 1. 885. 3. 1. 886. 3. 1. 887. 3. 1. 888. 3. 1. 889. 3. 1. 890. 3. 1. 891. 3. 1. 892. 3. 1. 893. 3. 1. 894. 3. 1. 895. 3. 1. 896. 3. 1. 897. 3. 1. 898. 3. 1. 899. 3. 1. 900. 3. 1. 901. 3. 1. 902. 3. 1. 903. 3. 1. 904. 3. 1. 905. 3. 1. 906. 3. 1. 907. 3. 1. 908. 3. 1. 909. 3. 1. 910. 3. 1. 911. 3. 1. 912. 3. 1. 913. 3. 1. 914. 3. 1. 915. 3. 1. 916. 3. 1. 917. 3. 1. 918. 3. 1. 919. 3. 1. 920. 3. 1. 921. 3. 1. 922. 3. 1. 923. 3. 1. 924. 3. 1. 925. 3. 1. 926. 3. 1. 927. 3. 1. 928. 3. 1. 929. 3. 1. 930. 3. 1. 931. 3. 1. 932. 3. 1. 933. 3. 1. 934. 3. 1. 935. 3. 1. 936. 3. 1. 937. 3. 1. 938. 3. 1. 939. 3. 1. 940. 3. 1. 941. 3. 1. 942. 3. 1. 943. 3. 1. 944. 3. 1. 945. 3. 1. 946. 3. 1. 947. 3. 1. 948. 3. 1. 949. 3. 1. 950. 3. 1. 951. 3. 1. 952. 3. 1. 953. 3. 1. 954. 3. 1. 955. 3. 1. 956. 3. 1. 957. 3. 1. 958. 3. 1. 959. 3. 1. 960. 3. 1. 961. 3.

Feria quinta.
Epist. Angelus Domini locum ex Philippum, A. 8.
Evang. Maria stabat ad monumentum foris, Joan. 20.

Feria sexta.
Epist. Christus semel pro peccatis nostris, 1. Petr. 3.
Evangelium, Undecim discipuli abierunt in Galilaeam, Matth. 28.

Sabbato in Albis.
Epist. Depoentes omnem malitiam, 1. Petr. 2.
Evangelium, Una fabata Maria Magdalene venit manens, Joan. 20.

Dominica in Albis in Offava Pasche.
Epist. Omne, quod natum est ex Deo, vincit, 1. Joan. 5.
Evangelium, Cum esset sero die illa, Joan. 20.

Dominica secunda post Pascha.
Epistola, Christus passus est pro nobis, 1. Petr. 1.
Evangelium, Ego sum Pastor bonus, Joan. 10.

Dominica tertia post Pascha.
Epistola, obsecro vos tanquam advenas, 1. Petr. 2.
Evang. Modicum, & jam non videbitis me, Joan. 16.

Dominica quarta post Pascha.
Epistola, Omne datum optimum, Jacob. 1.
Evangelium, Vado ad eum, qui misit me, Joan. 16.

Dominica quinta post Pascha.
Epistola, Estote factores verbi, Jacob. 1.
Evangelium, Amen amen dico vobis: si quid petieritis, Joan. 16.

In Rogationibus.
Epist. Confitemini alicuius peccata vestra, Jacob. 5.
Evang. Quis vestrum habebit amicum, Luc. 11.

In vigilia Ascensionis.
Epist. Unicusque nostrum data est gratia, Ephes. 4.
Evang. Sublevatis Jesus oculis in caelum dixit, Joan. 17.

In die Ascensionis Domini.
Epist. Primum quidem sermonem feci, A. 1.
Evang. Recumbentibus undecim discipulis, Marc. 10.

Dominica infra Octavam Ascensionis.
Epistola, Estate prudentes, & vigilate in orationibus, 1. Petr. 4.
Evangelium, Cum venerit paraclitus, Joan. 15.

Sabbato in vigilia Pentecostes.
Epist. Factum est, cum Apollo esset Corinthi, A. 19.
Evang. Si diligitis me, mandata mea servate, Joan. 14.

In Dominica Pentecostes.
Epistola, Cum completerent dies Pentecostes, A. 2.
Evangelium, Si quis diligit me, sermonem meum servabit, Joan. 15.

Feria secunda.
Epist. Aperiens Petrus os suum dixit, Viri fratres, A. 10.
Evang. Dixit Jesus Nicodemo, Sic Deus dilexit, Joan. 3.

Feria tertia.
Epistola, Cum audisset Apostoli, qui erant Jerosolymis, A. 8.
Evang. Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium, Joan. 10.

Feria quarta quatuor Temp. Pentecostes.
Epist. Stans Petrus cum undecim levavit vocem, A. 2.
Alia Epistola, Per manus Apostolorum fiebat signa, A. 8.
Evang. Nemo potest venire ad me, Joan. 6.

Feria quinta.
Epist. Philippus descendens in civitatem Samaritae, A. 8.
Evangelium, Convocatis Jesus duodecim Apostolis, Luc. 9.

Feria sexta quatuor temp. Pentecostes.
Epist. Exultate, filie Sion, & letamini in Deo vestro, Joel. 2.
Evang. Factum est in una die, & Jesus docebat, Luc. 5.

Sabbato quatuor temp. Pentecostes.
Epist. Effundens spiritum meum, Joel. 2.
Alia Epist. Loquere filiis Israel, & dices ad eos, Lev. 2.
Alia Epist. Audi, Israel, quae ego precipio tibi, Deut. 26.
Alia Epist. Si in preceptis meis ambulaveritis, Lev. 26.
Alia Epistola, Angelus Domini descendit cum Azaria, Dan. 3.
Alia Epist. Iustificati ex fide pacem habeamus, Rom. 5.
Evang. Surgens Jesus de Sinagoga, Luc. 4.

In festo sanctissime Trinitatis.
Epistola, O altitudo divitiarum, Rom. 11.
Evangelium, Data est mihi omnis potestas, Matth. 28.

Dominica prima post Pentecosten.
Epistola, Deus Charitas est, 1. Joan. 4.
Evangelium, Ego enim accesi a Domino, 1. Cor. 11.
Evang. Caro mea verum est cibus, Joan. 6.

Dominica secunda post Pentecosten, quae est infra Octavam Corporis Christi.
Epistola, Nolite mirari, si odit vos mundus, 1. Joan. 3.
Evang. Homo quidam fecit cenam magnam, Luc. 14.

In Offava Corporis Christi.
Epistola, Ego enim accesi a Domino, 1. Cor. 11.
Evang. Caro mea verum est cibus, Joan. 6.

Dominica tertia post Pentecosten.
Epist. Humillanini sub potenti manu Dei, 1. Petr. 5.
Evangelium, Erant appropinquantes ad Jesum publicani, Luc. 15.

Dominica quarta post Pentecosten.
Epist. Exultate, quod non sunt condigna, Rom. 8.
Evang. Ille, cum turbis intraret in Jesum, Luc. 5.

Dominica quinta post Pentecosten.
Epist. Omnes unanimes in oratione estote, 1. Petr. 3.
Evang. A nen dico vobis, nisi abundaverit, Matth. 5.

Dominica sexta post Pentecosten.
Epist. Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, Rom. 6.
Evang. Cum turbis multa esset cum Jesu, Marc. 8.

Dominica septima post Pentecosten.
Epist. Humanum dico propter infirmitatem, Rom. 6.
Evang. Attendite ad falsos prophetas, Matth. 7.

Dominica octava post Pentecosten.
Epist. Debitores sumus non carni, Rom. 8.
Evang. Homo quidam erat dives, qui habebat, Luc. 16.

Dominica nona post Pentecosten.
Epist. Non sumus concupiscentes malorum, 1. Cor. 10.
Evangelium, Cum appropinquaret Jesus Jerusalem, videns, Luc. 19.

Dominica decima post Pentecosten.
Epist. Scitis, quoniam cum gentes essetis, 1. Cor. 12.
Evangelium, Dixit Jesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti, Luc. 18.

Dominica undecima post Pentecosten.
Epist. Natum facio vobis Evangelium, 1. Cor. 15.
Evang. Exiens Jesus de sinibus Tyri, Marc. 7.

Dominica duodecima post Pentecosten.
Epistola, Fiduciam talem habemus, 2. Cor. 13.
Evang. Beati oculi, qui vident, quae vos videtis, Luc. 10.

Dominica decimatercia post Pentecosten.
Epistola, Abraham dicitur sunt promissiones, Gal. 3.
Evang. Dum iter faceret in Jerusalem transibat, Luc. 17.

Dominica decimaquarta post Pentecosten.
Epistola, Spiritu ambulat, Galat. 5.
Evang. Nemo potest duobus dominis servire, Matth. 6.

Dominica decimaquinta post Pentecosten.
Epistola, Si spiritu vivimus, Galat. 5.
Evangelium, Ibat Jesus in Civitatem, quae vocatur Naim, Luc. 7.

Dominica decimasexta post Pentecosten.
Epistola Obsecro vos, ne desistatis, Ephes. 3.
Evangelium, Cum intraret Jesus in dauum cuiusdam principis, Luc. 14.

Dominica decimaseptima post Pentecosten.
Epistola, Obsecro vos, ego vivus in Domino, Eph. 4.
Evangelium, A cesserunt ad Jesum Pharisaei, & interrogavit, Matth. 22.

Feria quarta Quatuor Temporum Septembris.
Epistola, Ecce dies veniunt, Amos 9.
Alia Epistola, Congregatus est omnis populus, Nehem. 4.
Evang. Respondens unus de turba, Mar. 9.

Feria sexta Quatuor Temporum Septembris.
Epistola, Convertere, Israel, ad Dominum, Olee 14.
Evang. Rogabat Jesum quidam Pharisaeus, Luc. 7.

Sabbato Quatuor Temporum Septembris.
Epistola, Decima die mensis huius septimi, Levit. 25.
Alia Epist. A quinto decimo die mensis septimi, Lev. 25.
Alia Epistola, Domine Deus noster, Mich. 7.
Alia Epist. Factum est verbum Domini ad me, Zac. 8.
Alia Epist. Angelus Domini descendit cum Azaria, Dan. 3.
Alia Epist. Tabernaculum factum est primum, Hebr. 9.
Evangelium, Dicebat Jesus turbis similitudinem hanc Abraham sibi habebat, Eccl. 13.

Dominica decima octava post Pentecosten.
Epist. Gratias ago Deo meo semper pro vobis, 1. Cor. 1.
Evangelium, Ascendens Jesus in naviculum transivit, Matth. 6.

Dominica decimanona post Pentecosten.
Epist. Renovamini spiritu mentis vestre, Ephes. 4.
Evang. Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, Matth. 22.

Dominica vigesima post Pentecosten.
Epist. Videte, quomodo caute ambulatis, Ephes. 5.
Evangelium, Erat quidam repulsus, Joan. 4.

Dominica vigesima prima post Pentecosten.
Epist. Confortamini in Domino, Ephes. 6.
Evang. Simile est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere, cum servis suis, Matth. 18.

Dominica vigesima secunda post Pentecosten.
Epist. Confidimus in Domino Jesu, Philip. 1.
Evang. Ab eunt Pharisaei consilium inierunt, Matth. 12.

Dominica vigesima tertia post Pentecosten.
Epistola, Imitatores mei estote, Phil. 3.
Evangelium, Loquente Jesu ad turbas, ecce princeps unus, Matth. 9.

Dominica vigesima quarta, & ultima post Pentecosten.
Epist. Non cessamus pro vobis orantes, Coloss. 1.
Evang. Cum videretis abominationem desolationis, Mar. 24.

PROPRIUM SANCTORUM.

30. Novembris. In festo sancti Andreae Apostoli.
Epist. Corde enim creditur ad iustitiam, Rom. 10.
Evang. Ambulans Jesus juxta mare Galilaeae, Matth. 24.
8. Decembris. In Conceptione Beatae Mariae Virginis.
Epistola, Dominus possedit me, Prov. 8.
Evang. Liber generationis Jesu Christi, Matth. 1.
21. Decembris. In festo sancti Thome Apostoli.
Epist. Jam non estis hospites, & advenae, Ephes. 2.

Evangelium

Evangelium, Thomas unus ex duodecim, Joan. 20.
17. Januarii. In festo sancti Antonii Abbatis.
Epistola, Dilectus Deo, & hominibus, Eccl. 45.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia, Matth. 19.
20. Januarii. In festo SS. Fabiani, & Sebastiani.
Epistola, Sancti per fidem vicerunt regna, Hebr. 11.
Evangelium, Descendens Jesus de monte stetit in loco campes, Luc. 5.
25. Januarii. In conversione sancti Pauli Apostoli.
Epistola, Sanctus adhuc reliquus minarum, A. 9.
Evangelium, Ecce nos reliquimus omnia, Matth. 19.
2. Februarii. In festo purificationis Beatae Mariae Virginis.
Epistola, Ecce ego mitto Angelum, Malach. 3.
Evang. Postquam impleti sunt dies purificationis, Luc. 2.
24. vel 25. Februarii. In festo sancti Mathiae Apostoli.
Epist. Exurgens Petrus in medio fratrum, dixit, A. 1.
Evangelium, Respondens Jesus, dixit, Confiteor tibi pater, Matth. 11.
25. Martii. In festo Annuntiationis Beatae Mariae Virginis.
Epistola, Locutus est Dominus ad Achaz, Isai. 7.
Evangelium, Missus est Angelus, Luc. 1.
25. Aprilis. In festo sancti Marci Evangelistae.
Epist. Similitudo vultus quatuor animalium, Ezech. 1.
Evangelium, Designavit Dominus & alios septuaginta duos, Luc. 10.
1. Maii. In festo SS. Apostolorum Philippi, & Jacobi.
Epistola, Stabant iusti in magna constantia, Sap. 5.
Evang. Non turbetur cor vestrum, Joan. 14.
3. Maii. In festo Inventionis sanctae Crucis.
Epistola, Hoc enim fecit in vobis, Philip. 2.
Evangelium, Erat homo ex Pharisaeis, Nicodemus nomine, Joan. 3.
22. Junii. In festo sancti Joannis Baptistae.
Epistola, Audite, inquit, Isai. 49.
Evang. Elisabeth impletum est tempus pariendi, Luc. 1.
29. Junii. In festo SS. Apostolorum Petri, & Pauli.
Epistola, Misit Herodes rex manus, A. 12.
Evang. Venit Jesus in partes Caesareae, Philip. 16.
2. Julii. In festo translationis Beatae Mariae Virginis.
Epist. Ecce iste venit saltem in montibus, Cant. 2.
Evang. Evangelium Mariae abivit in montana, Luc. 1.
25. Julii. In festo sanctae Mariae Magdalene.
Epistola, Surgam, & circumibo civitatem, Cant. 3.
Evang. Rogabat Jesum quidam Pharisaeus, Luc. 7.
25. Julii. In festo sancti Jacobi Apostoli.
Epist. Puto, quod Deus nos Apostolos, 1. Cor. 4.
Evangelium, Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedaei, Matth. 10.
26. Julii. In festo sanctae Annae matris Beatae Mariae Virginis.
Epistola, Milierem fortem quis inveniet, Prov. 31.
Evangelium, Simile est regnum caelorum thesauro abscondito, Matth. 13.
6. Augusti. In festo Transfigurationis Domini nostri Jesu Christi.
Epistola, non doctas fabulas secuti, 2. Petr. 1.
Evang. Assumpsit Jesus Petrum, & Jacobum, Matth. 17.
10. Augusti. In festo sancti Laurentii Martyris.
Epist. Qui parca seminat, parca & metet, 2. Cor. 9.
Evangelium, Amen amen dico vobis, nisi granum frumenti, Joan. 12.
15. Augusti. In Assumptione Beatae Mariae Virginis.
Epist. In omnibus sequemur quae, Eccl. 24.
Evang. Intravit Jesus in quoddam castellum, Luc. 6.
42. Augusti. In festo sancti Basilidis Apostoli.
Epistola, Vos estis Corpus Christi, & membra de membro, 1. Cor. 12.
Evangelium, Exiit Jesus in montem orare, Luc. 6.
25. Augusti. In festo sancti Ludovici Confessoris Regis Francorum.
Epist. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, Sap. 10.
Evangelium, Homo quidam nobilis abivit in regionem longinquam, Luc. 19.
29. Augusti. In Decollatione sancti Joannis Baptistae.
Epist. Factum est verbum Domini ad me, Hierem. 1.
Evang. Misit Herodes, ac tenuit Joannem, Marc. 6.
9. Septembris. In Nativitate Beatae Mariae Virginis.
Epistola, Dominus possedit me in initio viarum iustarum, Proverb. 8.
Evang. Liber generationis Jesu Christi, Matth. 1.
14. Septembris. In festo Exaltationis sanctae Crucis.
Epist. Hoc fecit in vobis, Philip. 2.
Evang. Nunc iudicium est mundi, Joan. 12.
22. Septembris. In festo sancti Matthaei Apostoli, & Evangelistae.
Epist. Similitudo vultus quatuor animalium, Ezech. 1.
Evang. Vidit Jesus hominem sedentem in tonio, Matth. 9.
29. Septembris. In festo Dedicationis sancti Michaelis Archangelii.
Epistola, Significavit Deus, quae oportet fieri cito, Apocal. 1.
Evangelium, Acciperunt discipuli ad Jesum, dicentes, Quis pater, & quis filius, Luc. 18.
21. Octobris. In festo sancti Francisci Confessoris.
Epistola, Mihi autem absit gloriari, Galat. 6.

Evangelium, Respondens autem Jesus dixit, Confiteor tibi, pater, Matth. 11.
9. Octobris. In festo sanctorum Martyrum Dionysii, & Petri.
Epistola, Stans Paulus in medio Atracopagi, A. 17.
Evang. Attendite a fermento Pharisaeorum, Luc. 22.
18. Octobris. In festo sancti Lucae Evangelistae.
Epistola, Gratias ago Deo, 2. Cor. 8.
Evangelium, Designavit Dominus & alios septuaginta duos, Luc. 10.
18. Octobris. In festo SS. Apostolorum Simonis, & Iudae.
Epist. Unicusque nostrum data est gratia, Ephes. 4.
Evang. Haec mandavi vobis, ut diligatis invicem, Joan. 15.
1. Novembris. In festo omnium Sanctorum.
Epist. Ecce ego Joannes videri alicuius Angelum, Apoc. 7.
Evang. Videns Jesus turbas ascendit in montem, Matth. 5.
2. Novembris. In commemoratione Defunctorum.
Epist. Ecce mysterium vobis dico, 1. Cor. 15.
Alia Epist. Vir fortissimus Judas, 2. Mach. 12.
Alia Epist. Audivi vocem de caelo dicentem mihi, Ap. 14.
Evang. Amen amen dico vobis, quia venit hora, Joan. 5.
Aliud Evang. Dixit Martha ad Jesum, Joan. 11.
Aliud Evang. Omne, quod dicit mihi Pater, Joan. 6.
Aliud Evang. Ego sum panis vitae, Joan. 6.
11. Novembris. In festo sancti Martini Episcopi, & Confessoris.
Epist. Ecce sacerdos magnus, Eccl. 44. & 45.
Evang. Nemo accendit lucernam, Luc. 11.
21. Novembris. In festo Presentationis Beatae Mariae Virginis.
Epistola, Ab initio, & ante saecula, Eccl. 24.
Evangelium, Loguente Jesu ad turbas, Luc. 1.
1. Decembris. In festo sanctae Catharinae Virginis, & Martyris.
Epistola, Confitebor tibi, Domine rex, Eccl. 51.
Evangelium, Simile est regnum caelorum decem virginibus, Matth. 25.

COMMUNES SANCTORUM.

In natali Apostolorum.
Epistola, Jam non estis hospites, & advenae, Eph. 2.
Evang. Hoc est praeceptum meum, Joan. 15.

In natali unius Martyris Pontificis.
Epistola, Beatus vir, qui iussit, Jacob. 1.
Alia Epist. Benedictus Deus, & pater Domini nostri, 2. Cor. 1.
Evang. Si quis venit ad me, & non odit, Luc. 14.
Aliud Evang. Si quis vult venire post me, Matth. 16.
In natali unius Martyris non Pontificis.
Epistola, Iustum deduxit Dominus, Sap. 10.
Omne gaudium, Jacob. 1.
Alia Epist. Memor esto Domini Jesum 2. Timoth. 2. Communicantes, 1. Petr. 4.
Evang. Nolite arbitari, quia venerim pacem mittere in terram, Matth. 10.
Aliud Evang. Nil opertum, quod non reveletur, Matth. 10.
Nisi granum frumenti, Joan. 12.
De uno Martyre temp. Paschali.
Epistola, stabant iusti in magna constantia, Sap. 5.
Evangelium, Ego sum vitis vera, Joan. 15.
De pluribus Martyribus temp. Paschali.
Epist. Benedictus Deus, & Pater, 1. Petr. 1. Post haec ego Joannes audivi, 2. Cor. 9.
Evangelium, Ego sum vitis, Joan. 15.
Aliud Evangelium, Amen amen dico vobis, quia plorabitis, Joan. 16.
Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paschale.
Epistola, Iustorum anima, Sap. 3.
Alia Epist. Iusti autem in perpetuum, Sap. 5.
Alia Epist. Rememoramini primitias dies, Hebr. 10.
Alia Epist. Reddidit Deus iustis mercedem, Sap. 10.
Alia Epist. Iustificati ex fide, Rom. 5.
Alia Epist. Non sunt condigna passiones, Rom. 8.
Alia Epist. Exhibeamus nosmetipsos, 2. Cor. 6.
Alia Epist. Sancti per fidem vicerunt regna, Hebr. 11.
Alia Epist. Respondit unus de sententiis, Apoc. 5.
Evangelium, Cum audieritis prelia, Luc. 21.
Aliud Evangelium, Descendens Jesus de monte stetit in loco campes, Luc. 6.
Aliud Evang. Sedente Jesu super montem Oliveti, Matt. 24.
Aliud Evangelium, Videns Jesus turbas ascendit in montem, Matth. 5.
Aliud Evangelium, Respondens Jesus dixit, Confiteor tibi, pater, Matth. 11.
Aliud Evang. Ecce dico vobis, qui edificatis monumenta, Luc. 11.
Aliud Evang. Qui vos audit, me audit, Luc. 10.
Aliud Evang. attendite a fermento Pharisaeorum, Luc. 12.
Commune Confessoris Pontificis.
Epistola, Ecce Sacerdos magnus, Eccl. 44. & 45.
Alia Epist. Plures facti sunt Sacerdotes, Hebr. 7.
Alia Epist. Omnis pontifex ex hominibus assumptus, Hebr. 5.
Alia Epist. Memento, quod oportet prope mori, Hebr. 13.
Aliud Evang. Vigilate, quia nescitis, Matth. 25.
Aliud Evang. Nemo accendit lucernam, Luc. 11.
Aliud Evang. Videte, vigilate, & orate, Marc. 13.
Commune Defunctorum.
Epistola, Testificor coram Deo, 2. Timoth. 4. Iustus cor suum tradet, Eccl. 30.

Evangelium

Evangelium, Vos estis sal terræ, Matth. 5.	nomine Zacchæus, Luc. 19.
<i>Commune Coenæ, sive non iunctis.</i>	<i>In Ikonfalibus.</i>
Epist. Beatus vir, qui inventus est sine macula, heccl. 31.	Epistola, Malicæ viris suis subdite sint, Ephes. 5.
Alia Epist. Spectaculum facti sumus mundo, 1. Cor. 4.	Evang. licet homini dimittere uxorem, Matth. 19.
Alia Epist. Quæ mihi fuerunt lucra, Philip. 3.	<i>Ad tollendum schisma.</i>
Evangelium, Sinite lumbi vestri præcincti, Luc. 12.	Epistola, Obsecro vos, ut dignè ambuletis, Ephes. 4.
Aliud Evang. Nolite timere, pusillus grex, Luc. 12.	Evang. Sublevaris Jესus oculis in cœlum, dixit: Pater sancte, serva eos in nomine tuo, Joan. 17.
Aliud Evangelium, homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, Luc. 9.	<i>Pro quacunq; ne i. s. s. te.</i>
<i>Commune Abbatum.</i>	Epist. Si iniquitates nostræ contenderint contra nos, Hier. 14.
Epistola, Dilectus Deus, & hominibus, Eccl. 45.	Evangelium, habete fidem Dei Marc. 12.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia, Matth. 19.	<i>Pro remissione peccatorum.</i>
<i>Commune Virginum, & Martyrum.</i>	Epistola, Condelector legi Dei, Rom. 7.
Epistola, Confitebor tibi Domine rex, Eccl. 51.	Evangelium, Petite, & dabitur vobis, Luc. 11.
Alia Epist. Domine Deus meus, exaltati, Eccl. 51.	<i>Contra Paganos.</i>
Evangelium, Simile est regnum cœlorum decem virginibus, Matth. 5.	Epist. Oravit Mardocheus ad Dominum, Esther. 13.
Aliud Evangelium, Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito, Matth. 13.	Evang. Quis vestrum habebit amicum, Luc. 11.
<i>Commune Virginum non Martyrum.</i>	<i>In tempore belli.</i>
Epistola, De virginibus præceptum Domini non habeo, 1. Corinth. 7.	Epist. Accesserunt omnes principes bellatorum, Hier. 41.
Alia Epist. Qui gloriatur in Domino, 2. Cor. 10.	Evang. Dic nobis quando hæc erunt, Matth. 24.
Evangelium, Simile est regnum cœlorum decem virginibus, Matth. 25.	<i>Pro pace.</i>
Aliud Evangelium, Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito, Matth. 13.	Epist. Fratribus, qui sunt per Ægyptum, 2. Mach. 1.
<i>Commune Matierum sanctarum, nec Virginum, nec Martyrum.</i>	Evang. Cùm esset tero die illa, Joan. 20.
Epistola, Molierem fortem, Prov. 31.	<i>Pro v. lauda moralitate, vel tempore pestis.</i>
Alia Epist. Viduas honora, quæ verè viduæ sunt, 1. Tim. 5.	Epist. Immanis Dominus pestilentiam in Israël, 2. Regum 24.
Evangelium, Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito, Matth. 13.	Evangelium, Surgens Jესus de Synagoga, Luc. 4.
<i>In Deditione Eccl. sive.</i>	<i>Pro infirmis.</i>
Epistola, Vidi civitatem sanctam Jerusalem, Apoc. 21.	Epistola, Tristatur aliquis vestrum, Jacob. 5.
Evang. Ingressus Jესus, perambulabat Jericho, Et ecce vir	Evang. Cùm introisset Jესus Capharnaum, Matth. 8.
	<i>Pro peregrinantibus, vel iter agentibus.</i>
	Epistola, Egressus Jacob de Beriabeæ, pergebat Haran, Gen. 128.
	Evangelium, Euntes prædicate dicentes: quia appropinquavit regnum cœlorum, Matth. 19.

F I N I S.

